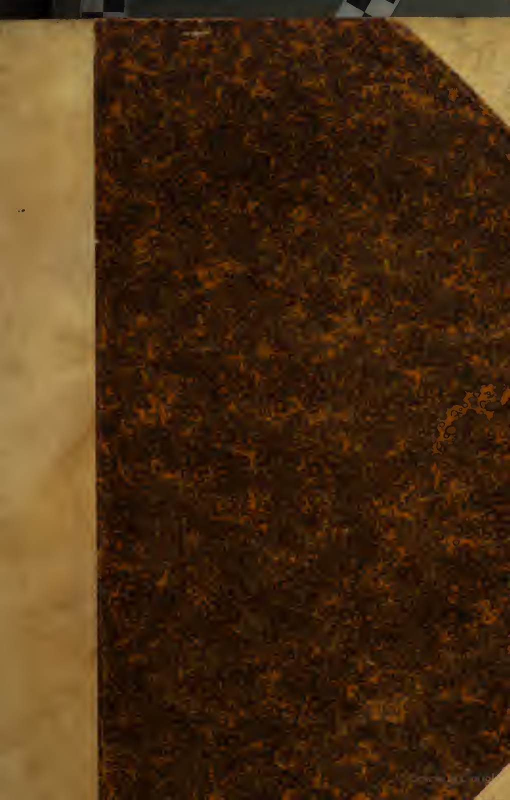

TRACTATVS
DE
FIDEIVSSORIBVS,
IN QVO
EX IVRE COMMVNI, CIVILI,
AC CANONICO, NEC NON VARIORVM IVRIS
Interpretum Commentarijs, ac Consilijs,

VT ET DIVERSIS IMPERII ROMANI, GERMANICI, Aliorumq; Regnorum, Ducatuum, & Ciuitatum Constitutionibus, Ordinationibus, Rebus iudicatis,

Statutis Municipalibus, ac Moribus, integra materia fideiussionum, tàm practicè, quàm theoricè, iusta Methodo, ac summatim est collecta, & exposita:

A B

ANTONIO FERINGIO OLDENBVRGICO I. V. L.
Et Illustr. ac Generosiss. Comitis Oldenb. & Delmenhorst, &c. Consiliario.

Additis nunc primum Tractatibus

HIPPOLITI DE MARSILIIS, GVLIELMI A CVNEO, & PETRI SANTERNÆ in eadem, & affini materia.

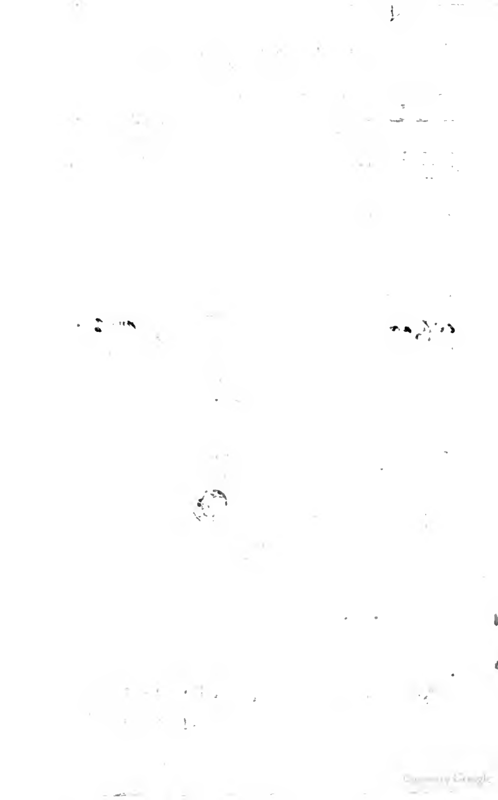
Cum Indicibus Capitum, Rerum, ac Verborum locupletissimis.

AVGVSTÆ TAVRINORVM.

Apud Io. Dominicum Tarinum, MDCXV.

PERILLVSTRI EXCELLENTISSIMOQ; VIRO D. BARTOLOMÆO MARONI SACRI PEDEMONTANI SENATVS PRÆSIDI eminentissimo, &c.

Joannes Dominicus Tarinus S. P. D.

HABET inclyta virtus sui præmium, publicis, & perennibus vsibus consecrari; laudis, & famæ non interituros fructus percipere. Ea Liuios extulit; ea Marones; ea Iulios; ea Scipiadas: non minorem enim gloriam secuta est scriptores rerum, quàm auctores, dum dictis facta exęquarunt; imo illustrarunt, & æternùm posteritati tradiderunt. Mira profectò ingenij humani vis, diuina potestas; ea, quæ subijciuntur fortunæ dominanti, quæ vix orta occidunt, vix aucta senescunt, immortalitatis templo suspendere. Quid enim aduersus Illustrium Virorum opera, scripta, gesta plus possunt mortalitatis tempestates, & nembi, quàm aduersus Solem nebula? Omnium igitur in primis optatissimum, omnium laudabilissimum bene facere, simul etiam bene dicere; non aliena, sed propria virtute niti, non aliorum, sed proprijs scriptis clarum fieri. In hanc stationem te euectum (PRÆSES ILLVSTRISSIME seculorum memoria celebrande) publicę priuatęq; voces diuulgarũt, quem antiquis prouinciarum Præsidibus, & legumlatoribus, quocunq; tandem nomine commendentur, adæquare possumus; imò & anteferre. citra assentationem loquor; te non minus quàm Catonem morum sanctitas, non minus quàm Aristidem infractum pectoris robur, non minus quæ Scæuolam, & Sulpitium Diuini, & humani Iuris peritia, non minus quam Themistoclem, aut Epaminondam Reip. administrandæ integritas, & fœlicitas incomparabilis famæ honoribus exornarunt. Vbi non in hac patria tantum, sed in Principibus Europæ regionibus de heroicis tuis virtutibus plura non efferũtur elogia? scripsisti enim quæ ventura posteritas agnoscet, & admirabitur; exequeris semper dicenda, & recolenda. Librum facerem non epistolam si cathenam cohęrentiũ inter se virtutum in dignitatis tuæ cœlo velut soles irradiantium prosequerer. Internum harum cultum, & ornatum spectauit DVX SERENISSIMVS; dum te alterum scæuolam consultorum disertissimum Principemq; in foro locum obtinentem in amplissimum Senatorium ordinem cooptauit; dum tuo exactissimo iudicio omnium arduas, & celebres hac tempestate controuersias examinãdas commisit; dum tuæ auctoritatis pondere, eloquentiæ vbertate, eruditionis & prudentiæ face ea negotia pertractanda, diffinienda, illustranda reliquit; vnde Italiæ pax & securitas, atque Christiani orbis tranquillitas pendere videbatur: adeo vt, ad instituendam superexcellentem tuam dignitatem, vt de

Principe populo scripsit Florus, contendisse virtutem, & fortunam fateri oporteat. Et n summis Viris ex Quintiliano inimitabilia quædam insunt; quis causarum patronum celebratissimum, eminentissimum Senatorem, amplissimum Præsidem eodem anno per gradus videat optimi maximiq; Ducis pacis, & belli artibus Cæsaribus Augustis coequandi diuino penè iudicio & beneuolentia; quin tuis vestigijs sibi vtrique insistendum putet? Ceteri tamen longè sequentur; vix te quisquam æquauerit, causas dicent plenius futura sæcula, nobis sat est superhumanis ingenij tui dotibus, nihil queri posse perfectius. Ducatur vtinam in exemplum, quòd in causis suscipiendis, in ijsdem propugnandis, quę grandes, quæ innumeræ singulis diebus excrescêtes ad domus tuæ vestibulum velut ad ciuitatis oraculum confugiebant; ad veram Iuris, & æquitatis normam perpetuò collineaueris: quod nunquam cognita iniquitate dimicaueris, nunquam vana spe litigantes fefelleris, nunquam iniustæ causæ aduocationem susceperis, nunquam operã laboresq; vendideris, nunquam eleuaueris tantorum beneficiorum, quæ in clientes tuos conferebas auctoritatem. quod non solum piraticum paciscendi morem, & imponentium periculis pretia abominandam negotiationem detestaueris, sed (quod sanè æternitatis archiuio conseruandum est) gratis semper agendum, nunquam ex honestissimo labore pretium expetendum, nunquam quidpiam tibi inuicem præstari, ne quidem ab his de quib. optimè męrueras decreueris. Dicereq; sueris solitus; bonas iustasq; causas tuenti non esse metuendum ingratum; nec tanquam patrocinij mercedem quicquam ab vllo accipiendum, sed veluti mutuæ beneuolentiæ gratique animi testimonium; nec vnquam perijsse tua patrocinia quamuis nunquam venirent. testes appello tot amplissimos Viros, tot Clarissimos Ciues, qui suarum rerum incerti opem, consilium, patrocinium in rebus turbidis expetebant, quorum maximâ quotidie frequentia, ac splendore musæum tuum celebrabatur. Sempiternam itaque nominis tui gloriam ex eo virtutum circo præfulgentem, quę in amorem, in admirationem, nunquam remissis affectibus omnes rapit; huic paginæ præfigere institui: Idque Iurisprudentiæ quasi mandato, meoque & Reipub. voto. Iurisprudentia eruditissimum opus à pragmaticis tantoperè efflagitatum Fideiussoriæq; praxeos & Theoriæ quasi emporium absolutissimum ab HERINGIO Viro Iurisconsultissimo fabrefactum, tribus alijs Tractatibus adiectis nunc primum à nobis locupletatum huius Æui Papiniano offerri iubet. Ipse affectui testando meæq; erga virtutum tuarum culmen obseruantiæ significandæ commodiorem rationem vllam minimè duxi; nam quid præclaris, & consultissimis scriptis ei cõuenientius, qui quodcunque recedit litibus publicisq; negotijs, incumbit studijs? Liminarem epistolam claudo publico de tua salute voto; quam CHRISTVM seruare, & augere æternum incolumem, probi omnes, ciues omnes enixis precibus exposcimus.

AD CANDIDVM, ET BENEVOLVM LECTOREM
AVCTORIS PRÆFATIO.

EA hodierni, & ferrei nostri seculi, Cãdide, & beneuole Lector, aurea est felicitas, vt cum summa animi voluptate cernere liceat, artes omnes, tàm liberales, quàm Mechanicas, ad summã ἀκμὴν, & perfectionem ascẽdisse, præsertim verò rem literariam adeò scriptis excultã esse, ac etiamnũ per doctissimorũ hominũ lucubrationes, beneficio artis impressoriæ, in vnaquaq; facultate quotidie excoli, vt vita hominis lõgè breuiores sortiatur annos, quã vt perlegendis ac euoluendis istiusmodi libris sufficiant. Verũ huic felicitati nonnihil malitiosa quorundam proteruia rursus incommodat, qui cum Copreæ sint, Saperdæ tamen sibi essent videntur, atq; ideo, dũ aliorum de vita communi benè mereri volentium honestis conatibus suo intempestiuo, & sinistro iudicio præcociter detrahunt, ipsemet tamen, vel paria, vel meliora dare non valentes, in caussa sunt, vt multorum eruti thesauri iterum defodiantur, nec ad posteritatem perueniant, ea in re noctuis non absimiles, quæ, cum ipsæ Solem ferre nequeant, perpetuas tenebras esse mallent. Et sanè hanc ipsam sugillandi libidinem multas egregias, & reconditæ eruditionis operas nobis inuidisse, & adhuc præmere, non est dubium, cum vtiq; omnes boni ventosa illa talium Aristarchorum iudicia, plerumque tamen nihil aliud, quàm merã ἀπαιδευσίαν sapientia, non ferant, sed summoperè abhorreant, & detestentur.

Talia igitur mihi cogitanti, nec non illud dictum Plinij Iunioris *lib. 7. Epistolar.* ruminanti: *Cogito, quàm sit magnum, dare aliquid in manus hominum, nec persuadere mihi possum, nõ & cum multis, & sapè retractandũ, quod placere, & semper, & omnibus cupias.* Item illud Hieron. *Qui scribit, multos sumit iudices!* ab omni quoque scriptione abstinere initio decretissimum fuit, præsertim, vbi nouissimè Ioan. Franc. Terzantum Cremonam I.C. satis eruditum *in epistola consultat. criminal. Barthol. Bertazolij præfixa,* admodum acriter in modernos tractatuum Consarcinatores inuehi ac destomachari animaduerti. Vbi verò rem totam, simulq; accuratius perpendi: *Molestum esse, sustinere inuidiam, sed multo molestius, nihil habere inuidendum!* nefas, imò ridiculum esse duxi, inertium desidiam, quasi iudicium respicere, ac propter paucorum sugillationes velle desinere benè agere, ac otio, quod teste Hieronymo, ingenij quædam rubigo est, torpescere. Taceo, voluptatibus aulicis debitos in diem quasi viuere, viuendiq; causas quotidie finire, ideoq; meritò, dum suppetit vita, enitendum, vt mors quàm paucissima, quæ abolere possit, inueniat. Et cur, sodes, me istorum ineptorum Scarabeorum susurri magis turbarent, quam virtutis calcar ad honesta vadentem incitaret? Verè namq; sapiens Romanus: *Aequo animo audienda esse imperitorum conuitia, & ad honesta vadenti contemnendum esse istum contemptum.* Id quod eleganter adumbrant sequentia Disticha:

Est miser, & demens, (me iudice) quisquis honesta,
Dum fugit inuidiam, deserit artis iter.
Nam si tabifici laterant pro tempore dentes,
Et spargit tetras sæue susurro notas;
Tandem consumpto Virtus liuore nitescet,
Puraq; laurigerum tollet ad astra caput.

Interim tamen ad hanc Spartam ornandam me non impulit irrequietum aliquod scribendi cacoethes, non pellexit etiam vana ambitio, vel typhus, aut arrogans votum, per famam (*cui tamen,* vt ait Tacitus in Agricola, *sæpe etiam boni indulgent*) inclarescendi: Sed dudum reluctantem vicerunt primò Clarissimorum, & doctiss. IC. Dn Rutgeri, cuius nomen ex insigni, quem de Commissarijs, & Commissionib. edidit Tractatu, iampridem inclaruit) & Dn. Ioan. Rulandiorum, fratrum patruelium, amicorum meorum integerrimorum, aliquoties repetitæ instigationes, quæ pro iure veteris amicitiæ nostræ apud me plurimum ponderis habuerunt: Deinde etiam Studiosæ iuuentutis, quæ nomen suum Iurisprudentiæ dedit, commodum, & vtilitas vtpotè ad quam nonnihil fructuum ex hac Methodica Synopticaq; scriptione redundare posse spero. Experientia enim edoctus verè affirmare possum, cupidæ legum iuuentuti, imò, & Iuris Prolitis, nihil magis prodesse, quàm si ad vnãquamq; materiam, specialem aliquem tractatum aut Auctorem, omnia eodem spectãtia, iusto ordine colligentem, & digerentem in manibus habeant, nec ad immensos illos Doctorum Cõmentarios (quos vtiq; in promptu habere, vel redimere posse, multorum nõ patitur curta supellex) ablegentur, in quib. vt maximè omnes Indices, omniaq; Summaria voluant, ac euoluant, tamen raro decisionem in terminis inuenient, interim deplorandam pretiosissimi temporis iacturam facientes, quemadmodum prudenter admonuit Franc. Balb. *in procemio tractatus sui de præscription.*

Elegi verò hanc ipsam materiam DE FIDEIVSSORIBVS, dignissimam vtique, in qua non modo ingenioli mei: verumetiam versatissimi alicuius Iurisconsulti vires, ac eruditio exerceantur, non solum ob amplitudinem varietatemq; doctrinarum, & casuum quotidiè in ea occurrentium, (vnde etiam Antonius Pichardo Viquesa Hispanus, Professor Academiæ Salmanticensis *in Rubric. Instit. De fideiussor. num. 3.* dicit, eam plures cum vtilitate coniunctas difficultates habere.) Sed etiam eam ob caussam, quia hæc ipsa de fideiussoribus tractatio hoc exulceratissimo seculo, in quo credita, & debita indies cumulantur, diuitiæ verò, & fides decrescunt, omnibus ad Rerũp. gubernacula sedẽtibus inprimis notissima esse debet.

Nec deterruit me, quod ante meam hanc opellam iampridem alia eiusdem argumenti prodierint opuscula doctissima, vt ita superuacaneus meus hic labor videri, fortassis etiam minus gratus, illis ipsis Scriptoribus esse possit: cum vnũ arbustum non facilè duos ferat Erythacos: Nihil enim ijs hac accessoria detractum est industria, quin potius in isto multorum fastidio easdem dapes, mutato saltem nonnihil apparatu, reposui, atq; ita in hoc tractatu ea, quæ alioqui placitis prudentibus decreta erant, partim exactiore Methodo κεφαλαιωδῶς repetij, partim etiã clarius explicata, & ad vsum translata, iunctim, & seriè aliqua ac cohæsione rerum proposui, nec non nouis inuentionibus adauxi, in eo, vt spero, non pœnitendã operam collocans, cum ingeniosius sit, metalla a se inuicem separare, quàm è terra eruere. Nam, & Phidias, Praxiteles, Alcamenes, alijq; insignes Statuarij; non ipsi aurum, argentum, ebur, reliquamq; materiã conficiebant, sed ab Eleis, Argiuis, Atheniensibus acceptam perpoliebant, desecabant, componebant, coagmentabant, formabant, auroq; inspergebant, vt alibi loquitur Angelus Politianus.

Et

Et quanquam haud inficias eo, Ioannem Bertachinum Firmanum, *in Repertorio suo*, vt & Panormitanum, Barbatiam, Angelum de Clauasio, & reliquos Canonistas *in tit. Decretalium, De fideiussorib*, similiter Benedictum de Plumbino, ac Hippolytum de Marsilijs (cuius vestigia etiam alij auctores, licet in multis articulis ἀβασανίστως, & indiscussim sineq; examine, sequuntur) explicandis quæstionibus, quæ circa materiã fideiussionum incidere, & controuerti solent, gnauiter insudasse, quos deinde Franciscus Iametius Antecessor Aurelianensis (*qui Anno* 1550. *commentariis in aliquot ll. tit. Pandect. de fideiuss. scripsit*) ex Bibliotheca Rulendiana mihi commodato datus, Rodericus Xuares, Antonius Gomesius, Iacobus Cuiacius *in commentarijs ad Paulum, & Papinianum*, Franciscus Duarenus, Matthæus VVesenbecius, Frãciscus Cõnanus, Conredus Lagus, Ioannes Oldendorpius, Petrus Gregorius, Nicolaus Vigelius, Iohannes Sichardus, Vincentius Carocius, Prosper Farinacius, Petrus Follerius, Ioan. Bernardinus Muscatellus. Horatius Carpanus, prædictus Dn. Rutgerus Rulandus; inprimis illi, qui *in tit. Instit. De fideiussorib.* cõmentaria scripserunt, subsecuti sunt: nemo tamen hactenus, præter solum Valentinum Francum. V.I.D. mihi est visus, qui totam hanc materiam iusta aliqua methodo pertractandam suscepisset: quanquam, & ipsa (fortassis ob caussas in epistola dedicatoria expressas) multa scitu digna, à me nunc tractata, non attigit, vt ex mutua collatione operarum luce meridiana clarius patebit. Quare cum D. Hieronymo nõ possum non concludere: *In veteri via nouam semitam quærimus, & antiqua detritaque materia rudem artis excogitamus elegantiam, vt nec eadem sint, & eadem sint: Vnum iter, & perueniendi, quo cupias, multa compendia.* Rectè quoq; Seneca astruit: *In inueniendis inuenta minimè obstare, siquidem intellectus ad instar Solis oritur, & occidit, vadit ac redit, nec vnquam moritur.*

Genere porrò scriptionis vsus sum facili, plano, & ad rerum tractatarum sensum significandum accõmodato, nec dedi operam, vt omnia quæstionum mæandris, perinde atq; Sorites Chrysippei, essent intricata, aut reconditorum verborum fætoribus suffarcinata. Odi enim illos ἀντιμαχίστας, & σκοτεινοὺς qui, cũ scribunt, affectatione, & morositate nimia stylum obscurant, ac laudo sibi ducunt, si ab alijs non intelligantur. Quorsum enim scire tuum; nisi te scire hoc sciat alter? Certè Octauius Augustus, *in epistola ad M. Antonium, prout auctor est Suetonius in Octauio cap.* 86. præcipuam curã ducabat, sensum animi quã apertissimè exprimere, ipsumque Antonium, ceu insanientem, increpabat, quod ea scribere vellet, quæ mirarentur potius homines, quàm quæ intelligerent. Agellius quoque *lib.* 19. *Noct. Attic. cap.* 14. commemorat, Nigidianarum Commentationũ obscuritatem, & subtilitatem, tanquam parum vtilem, derelictam fuisse. Quippè, vt ait Cicero *lib.* 3. *de finibus*: Planè, & perspicuè res expedire posse, docti, & intelligentis est viri. Et in oratione prima, virtus solet esse claritas, valdeque absurdum est, Interpretem ea obscuritate loqui, vt eius interpretatio nouo interprete indigeat, *vt scribit Fuluius Pacianus lib.* 2. *de probat. cap.* 41. *nu.* 45. Nec contrarius mihi hic est idem Agellius *lib.* 20. *cap.* 1. inquiens: Obscuritates non assignandas culpæ scribentium, sed inscitiæ nõ assequentium: quod valdè eleganter quoq; probauit M. Antonius Muretus *in Orat. pro Cornelio Tacito*. Quod enim iste de legibus XII. Tabularum: hic verò de Augustæ historiæ scriptore Cornelio Tacito, decernit, & statuit, id aliquis obscurorum Doctorũ nostrorum perperam in sui patrocinium attraxerit.

Vitia quoq; περιεργίας, & ταυτολογίας, vt & digressionũ, ex leui quadam vocula arreptarum, ambages, quantũ vnquã fieri poterit, sedulo vitaui, memor eius, quod interpretes nostri inculcant; *Materiam quamlibet in locis proprijs tractandam*, & non ignarus, quantum emolumenti auido Lectori accedat, si res quæq; suis locis dispositè tradantur, nec prima, media, vltima, sint eadem, & quod Græci dicunt, παντομιγμένα. quã in re multos aberrasse, & veluti in tumultuaria cœna, assa elixis, conchylia turdis, ἀμυδῶς confudisse, atq; extra chorum variè saltasse, si ostendere animus esset, Deus bone, quàm latum campum haberem. Qui volet, legat hac de re orationem M. Antonij Mureti decimam, in qua admodum præclarè statuit, quatuor esse, quæ, qui ius docent, præstare debeant. I. Vt vera doceant; (*Nullus etenim, vt ait Lactantius, animo suauior cibus est, quàm cognitio veritatis.*) *II.* Vt ad rem pertinentia; *III.* Vt ordine; (*qui cuiuslibet scripti anima est*) *IV.* Vt genere dicendi apto ad docendum. Qui enim omnia in vno loco docet, malè docet, testibus Chrysostomo, & Galeno, quos refert Franciscus Duarenus *in tract. de benefic. Eccl. in princ.*

Quin etiam Auctoribus, prout hodie communiter consueuit, mea confirmaui receptis, & probatissimis, nõ vt ostentationem adiuuarem, aut veritati tenebras adferrem, vt ait Aemilius Ferretus *in responso.* 8. *nu.* 1. Sed cum Dn. VVaremundo de Erenberg in ea firmiter hærens opinione: *Satius esse, ex varijs prudentiæ auctorib. optima quæq; congerere, quàm proprię industriæ viribus excogitata periculosè proferre.* Quod tamẽ Lector meus non sic accipiat, quasi saltem scripta ex scriptis, & sic meros Centones, in morem alicuius farraginis confecerim, multitudini multitudinẽ adijciens, quod incongruens esse probat Nouella 38. c. 6. Nam, & insignes quasdam, inq; praxi vtilissimas quæstiones, ac nouas hypotheses discussi, & enucleaui, de quibus interpretes vel hactenus nihil scriptum reliquerunt, vel etiam minus rectè senserunt. Extremæ enim miseriæ est, sic alienis vti, vt in tua suppellectile nihil, aut modicum tuum reperiatur, sicut scribit Pyrrhus Englebermeus *in consuet. Aurel. Rub. de feud. c.* 4. *in fin. refert. Masc. de probat. vol.* 1. *q.* 6. *nu.* 18. Vt proinde valdè mihi probetur sentẽtia Cl. Hartmanni Pistoris, *in q par.* 2. *q.* 1. *in prin.* statuentis, eum demum commodissimam docendi, & scribendi viam ac methodum tenere, qui dextrè atq; sincerè explicatis ijs, quæ ab alijs scripta reperiuntur suo etiam nauigat remigio, *argum. l. vlt. C. de oper. public.*

Eosdem porrò auctores, quos equidem (vno atq; altero saltem exceptis) omnes sedulo euolui ac perlegi, ne temerariè aliorum allegationes mihi imponerent, propterea nominatim non tantum in toto hoc tractatu: Verum etiam in subnexo Syllabo citaui, ne quis plagij me accusaret, aut mihi obijceret illud Aristophanicũ: μάζαν μεμαχὼς τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην *h. e. Mazam pinsuit à me pistam.* Obnoxij enim, vt inquit Plinius, est animi, & infelicis ingenij, deprehendi in furto malle, quàm mutuum reddere, præsertim cum sors fiat vsura. Dabunt igitur veniam illi omnes, quos pro testibus allegaui, de ingenti enim illorum prato paruam opusculi mei Coronam contexui, quinimo sic ex alienis vuis vindemiam feci, vt fundi domino interim laudis decimas nihilominus persoluerim: Vtinam alij quoque hoc imitarentur: fallor? an eo modo, quæ iacta sunt in Alphæum amnem, in Arethusa fonte facilè redderentur.

Cæterum audire hoc nolo eos, qui obijciunt, me ex Philosophis multa huic tractatui immiscuisse. Indagamus enim singuli, quod cuiusq; est artis ac instituti, non aliter ac in eodem prato bos herbam, Ciconia ranam, venator leporem, rusticus fœnum quærit. Multo minus fero eos, qui nauseant ad id, quod sæpenumero verba formalia Auctorum transcripserim, imò singulis ferè paginis ius Saxonicum, Bohemicũ, Lubecense, Iuticum, &c. nec non Constitutiones, ac

Ordi-

P R Æ F A T I O.

Ordinationes prouinciales Inuictissimi Rom. Imper. Electorum, Principum ac Comitum, Statuta itidem multarum Ciuitatum imp. Romano Germanici, sententias deniq; Augustissimæ Cameræ Imperialis, & quidem Germanicè, inculcauerim. Si enim gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ: Si quoq; olim tales allegationes vsitatissimæ fuerunt, *teste Iac. Cuiatio lib. 7. obs. c. 26. in prin.* Si deniq; Italis, Gallis, Hispanis, hoc concessum est, tàm in sua, quàm in latina lingua, vnde tàm frequens apud Menoch. Ant. Solam, M. Ant. de Amaris, Valasc. Muscatell. Carpan. Morlam, & alios, Statutorum Venetorum, Patauij, Papiæ, Placẽtiæ, Parmæ, Mediolani, Bonouiæ, Veronæ, Brixiæ, Rauennæ, Ferrariæ, Mantuæ, Florentiæ, Pontremuli, Vincentiæ, Anconæ, Nouariæ, Bergomi, Cremonæ, Mirandulæ, Perusij, Tergesti, Cullij, Fossani, &c. Item Constitutionum Pontificiarum, Marchiæ Sabaudiæ, & Rituum Magnæ Curiæ, Legum Regiarũ, Castellæ, Beticæ, Valentiæ, &c. allegatio, quidni, & mihi homini Germano, in non minus nobili, imò nobiliori, nostra lingua pariter illud liceat, qui vtiq; Germanis laborem meum in hoc opere exantlatum potissimum offero, dedico, & consecro. Et quanquam diligentia ista fortassis non est ad quorundam saliuã, non tamen praxeos Germanicæ amantes defuturus spero, qui eam æquo animo sint probaturi, Nam vt Ioannes Maior Ioachimicus cecinit:

Est sua Germanis etiam experientia rerum,
Patria sed natis est minus æqua suis.

Vt taceem, non exiguam inde oriri certitudinem, si quis ius patrium cum iure communi coniungat, eorumq; vel harmoniam, vel differentiam ostendat, quo in itinere præcipuum antambulonem habeo Eguinarium Baronem *in institution b.* Nota siquidem est admonitio. Q. Mutij Scæuolæ *in l. 2. §. Seruius. ff. de orig. iuris.* Turpe esse viro patritio ius ignorare in quo versatur.

Et quia præterea notorium est, quod multæ ciuitates, Vandalicæ ad mare Balthicum, vt Vuismaria, Rostochium, & aliæ: item quatuor vrbes Holsatiæ, Kilonium, Itzehoa Rendesburgum, & Oldesloa, ex Regum Daniæ, & Ducum Holsatię, maximè Friderici Secundi, nec non Ioannis, & Adolphi Ducum Holsatię priuilegio de anno 1568. hactenus iure Lubecensi vsę sint, & adhuc vtantur; quod etiam eius vsus sit in Liuonia, Borussia, Pomerania, ducatu Megaloburgensi, ac alibi, vt in prefatione, quę iuri Lubecensi anno 1586. typis excuso, est prefixa, & apud Albertum Cranzium *in Vandalia*, Ernest. Cothmannum *in responso. 5. num. 1. & seqq. & responso* 40. *nu.* 58. ac Ioannem Dauth. *in elegantissimo tractatu de testament. in prolegomen. num* 8. *mihi pag.* 40. apertè scriptum extat: non diffido, me gratiam aliquam initurum esse, non solum apud Amplissimum, & Florentissimum SENATVM REIPVBLICÆ LVBECENSIS: verum etiam apud incolas prenominatarum terrarum, qui fideicommissionum laqueis fortè sunt irretiti, si percipiant, quantum ius patrium à iure communi distet, aut cum eo in vnum conspiret. De similibus idem esto iudicium.

Siquid verò in adductis Iuris interpretum, ec Doctorũ Cõmentarijs siue Lecturis veritati minus consentaneum deprehendi, illud candidè, summotis, vt ait Arnobius, omnibus contentionum studijs, quibus obscuram, & contegi rerum contemplatio solet, absq; procacia, & acerbitate, adductis, pro mea tenuitate rationibus modestè monui, sciens me monere, non decreta dare posse, monitorem, non sugillatorem aut aculeonem esse, ne certa pertinaci obluctatione, controuersia facere, multò minus in reprehensionem veterum (vt multi nasutuli pro more habent) noua cudere debere l. Contradicenti siquidem vitium stupidorum est proprium, vt ait Stephanus Guazxus: Studiumq; vincendi & affectata subtilitas errores profert, *referente moderno Parisiense in l. 1. §. qui præsens, num. 4. ff. de verbor. obligat.* Ac taro Benè loquitur, qui contra omnes loquitur, *Bald. in cons. 112. volum. 2.*

Quod si fortè alicubi me lapsum esse cõtigerit, (vt errare humanum est) paratus sum rescribere, & delere, vbi quis culpę annotamenta (vt vocat Agellius,) per, asteriscos, obelos, & cerulas miniatulas candidè appinxerit, rectioraque me docuerit. Non enim egois, cui nihil placeat, quod alijs placet, quique vincere, quàm confessę cedere, atque annuere veritati, imò alijs assensum imperare, aut apertissimè, falsa verisimilibus argumentis asserere malim, quandoquidem omnes mortales, quantumuis immortalitate dignos, iudicio aliquando lapsos fuisse, mihi non est incognitum, sonatque mihi semper illud in auribus.

Ipse tibi nunquam, iudice te, placeas.

Quippè artificis opus est quasi quidam ingenij fœtus de quo, secundum Socratem, rectius iudicat obstetrix quàm mater. Interim tamen cum Momis, & detrectatoribus, veluti scorpijs, venatæ linguæ arcuato vulnere contra me insurgentibus, mihi nihil est negotij, sperno enim me sperni, atque vt immodestos reprehensores non audiam: ita Magistros libenter sequar, consolans me isto vulgato:

οὐ παντός ἐστιν ἀρτύειν καλῶς hoc est.
Condire scitè non cuilibet datum est.

Plinius quoque Secundus *lib 2. Epist. ad Lupercum.* hac in re à meis stat partibus, dum scribit: *In ratione conuiniorum, quamuis à plerisque cibis singuli temperemus, totam tamen cœnam laudare solemus, nec ea, quæ stomachus noster recusat adire, adimunt gratiam illis, quibus capitur.* Quid? quod nullus liber sit tam malus, vt non aliqua parte prosit. Vt enim terræ varijs mutatisq; seminibus: Ita quoque ingenia nostra nunc hac, nũc illa meditatione recoluntur.

Tu, Lector emicissimè, laborem hunc meũ leuidensem speratò bono tuo communicari, per ememoratis D. Rulandijs potissimum acceptum fer, eoque beneuolè fruere, & me amans, memori mente reuolue: Sermonem perire, cui benignus non prestatur auditus, *vt per textum in l. proximè versic. Iunius Zeno. ff. de his, quæ in testam. delentur.* loquitur Robertus Maranta *in cons. 16.*

—————cuncta legenti
Forsitan occurret, vacuas quòd mulceat aures,
Pœniteatque minus suscepti in fine laboris.

Τῷ Θεῷ μόνῳ ἡ δόξα.

TABV-

TABVLA CAPITVM IN HERINGII Opere tractatorum.

TABVLA PRINCIPIVM QVAESTIONVM, quæ in Tractatu Marsilij examinantur.

TRACTATVS De Securitatibus Guglielmi à Cuneo.

TABVLA PRINCIPIVM PARTIVM Tractatus Petri Santernæ.

FINIS.

INDEX
RERUM OMNIUM,
AC SENTENTIARUM
INSIGNIUM,

QUÆ IN HIS QUATUOR TRACTATIBUS continentur.

Copiosus, locuples, & absolutus.

Eo quidem ordine collectus, propter Auctorum varietatem, ut primus numerus ubi nulla litera præponitur ipsum caput denotet, ubi verò P. proponitur paginam.

A.

I N D E X.

Am-

I N D E X.

I N D E X.

B

C

in

I N D E X.

I N D E X.

Ciuitas

INDEX.

Contra-

I N D E X.

Culpæ

I N D E X.

D.

Debitori,

I N D E X.

Dies,

I N D E X.

Dotis

E.

INDEX.

Excus-

I N D E X.

F.

Fides

I N D E X.

statuti

I N D E X.

Fideius-

I N D E X.

For-

G.

H.

I N D E X.

I

intueri,

I N D E X.

in Instru-

mus

I N D E X.

L

Lega-

INDEX.

Item,

I N D E X.

Actiole-

I N D E X.

INDEX.

Mortis

I N D E X.

N

Plautus

I N D E X.

I N D E X.

Promit-

I N D E X.

Q.

R.

I N D E X.

SABAV-

INDEX.

S.

Senten-

I N D E X.

conue-

T.

I N D E X.

V

Vassal-

I N D E X.

Vnus

I N D E X.

F I N I S.

TRACTATVS SYNOPTICI DE FIDEIVSSORIBVS.

CAPVT PRIMVM.

Vtrum fideiubere liceat necne.

SVMMARIA.

1 *Materia de fideiussoribus tota est practicabilis.*
2 *Fideiubere vtrum liceat, prolixe disputatum, & quidem primo pro assertione negatiua.*
3 *Periculum fideiussoribus quodnã, & quantum immineat.*
4 *Clementis Alexandrini locus explicatur.*
5 *Fideiubens confidis in carnem, & hominem.*
6 *Polliceri sibi certitudinẽ ex cõtingẽtibus, & dubijs nõ licet*
7 *Promittere, quod præstari non potest, temerarium est.*
8 *Abuti re sua nemo debet.*
9 *Fideiubere pro alijs, est dilapidare.*
10 *Fideiubens facilè, substantia sua abutitur.*
11 *Fideiussionis contractus est onerosus, & damnificatiuus.*
12 *Fideiubente citra delectum marito, vxor constante matrimonio dotem repetere potest.*
13 *Fides nemini mortalium tuto haberi potest.*
14 *Indi non puniunt violantes fidem.*
15 *Francisci Petrarchæ encomium.*
16 *Fideiubere pro alijs stultitia est.*
17 *Fideiubere, licere, multis argumentis ostenditur.*
18 *Contractus commercijs vtilissimus è medio tolli non debet.*
19 *Pignus nectere licet ꝓ securitate cuiuscunq; contractus.*
20 *Fideiussionem esse actum pium, docetur exemplis.*
21 *Conradi Pellicani argumenta refutantur.*
22 *Sponde, noxa præsto est, ꝓuerbium cui adscribatũ. Et nu. 23*
24 *Comes æris alieni litisq; est miseria.*
25 *Lites ad inopiam multos deduxerunt.*
26 *Cogitatio verecunda est, quæ lites execratur.*
27 *Vnus pro duobus rectè fideiubet, non pro decem, aut pluribus. Et num. 28.*
29 *Stulti, & imprudentes sunt, qui vel semel decepti iterum, vel pro alijs deceptoribus denuò fideiubent.*
30 *Consilium futuri ex præterito venit.*
31 *Temeritas raro felix est.*
32 *Fide nulla res vehementius rempublicam cõtinere debet.*
33 *Commercijs respublica carere non potest.*
34 *Mutuam pecuniam accipere qui potest, potest etiam de accepta confiteri.*
35 *Prohibitum quod non est, permissum censetur.*
36 *Fraus, & dolus sunt obscura, ideoq; ineuitabilia.*
37 *Rem familiarem honesto modo augere cuilibet licet.*
38 *Vtilitatem propriam procurare concessum est, quamuis per indirectum alteri noceatur.*
39 *Abusus rei substantiam non tollit.*
40 *Opus non ex se, sed ex causa fit crimen.*
41 *Non ex natura rerum, quibus vtimur, sed ex causa vtẽdi & modo appetendi probandum est, vel improbandum, quod facimus.*
42 *Ornatus mulierum non est peccatum ex ipsis rebus, sed ex parte hominis.*
43 *Satius est prodesse malis propter bonos, quam bonis deesse propter malos.*
44 *Familiaritas, & indulgentia nimia pariunt contemptum.*
45 *Voluptas contemplanda est non veniens, sed abiens.*
46 *Fideiubens nihil donat.*
47 *Mundus totus hodie est diffidentia.*
48 *Fideiussionis contractus anno mundi 2240. cognitus fuit.*
49 *Veri exploratio in arduo est sita.*
50 *Fideiussio nõ debet esse cũctatoria, sed vltronea, & matura.*
51 *Misericordiæ genus est, nocentes mortemq; promeritos cito occidere, nec in carceribus detinere, & nu. 52.*
53 *Fideiussionis præstatio fieri debet absq; exprobratione. Et num. 55.*
54 *Beneficium aspere datum, panis lapidosus vocatur.*
56 *Iurans se fideiubere nolle, & postea rogatus fidem interponens, an obligetur? Prima opinio, quod non, eaque est communis, nu. 62 sed refutatur. nu. 63. 64. & 65.*
57 *Visiones quid sint Iurisconsultis.*
58 *Iurans se aliquid facere nolle, & tamẽ postea faciẽs, nihil agit, sed statur primo iuramento. Et nu. 61.*
60 *Actus factus contra iuramentum de non faciendo, etiãsi cum iuramento fiat, est ipso iure nullus.*
66 *Proximo nostro in necessitatib. sẽper subuenire debemus.*
67 *Fideiubere quis tenetur ꝓ proximo, ac peccat, si nõ faciat.*
68 *Iuramẽtũ temerariũ, nullũ obligationis vinculũ inducit.*
69 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus tempore interpositi iuramenti non est cogitatum.*
70 *Mercatorem se amplius esse nolle, qui iurauit, nihilominus mercaturam exercere potest, si aliter viuere nequeat.*
71 *Magistratum se gerere nolle, qui iurauit electus, nihilominus gerere tenetur.*
72 *Testimonium se ferre nolle, qui iurauit, nihilominus productus ferre tenetur.*
73 *Testimonij dictio est iuris publici.*
74 *Iuri publico pactis priuatorum, & iuratis, derogari nõ põt.*
75 *Iuramento se nemo ad peccandum validè obstringit.*
76 *Pacta, quæ turpem causam continent, iura repudiant.*
77 *L. ab administratione, C. de legatis explicatur.*
78 *Sacramentum militare quodnam fuerit.*
79 *Tutelæ munus publicum est.*
80 *Periurus ne fit, qui se fideiubere nolle iurauit, & tamen fideiubet? Probatur quod non, & nu. 86.*

81 *Ludere se nolle qui iurauit, si vllo aliquo facto contraueniat fit periurus.*
82 *Iuramentum metu extortum absolutionem requirit.*
83 *Lege permittente qui aliquid facit, satis est excusatus.*
84 *Iurans se velle persistere in lite vsq; ad finem, potest nihilominus absq; metu periurij litis renuntiare.*
85 *Tiberius Imp. Equiti Romano gratiam iurisiurandi fecit.*
87 *Mentium bonarum est, ibi culpam agnoscere, vbi nulla culpa est.*
88 *Alienatio bonorum hæreditariorum extra familiam testamento prohiberi potest. Et nu. 92. quod ampliatur num. 89.90 91.93.& 94.*
95 *Mandata inhibitoria alienationis sine clausula in Camer. Imp. aliquando decernuntur.*
96 *Fideiussione, an parens liberis suis in testamento interdicere possit? Et num. 101.*
97 *Alienationis prohibitio est odiosa, & stricte intelligenda. num 98.*
99 *Alienatio ingenuis hominibus prohiberi non debet.*
100 *Mandata inhibitoria sine clausula, de non impediendo fieri venditionem, vel alienationem, in aliquos casibus decreta in Camera Imperiali.*
102 *Fideiussiones malè cocta, & imprudentes reprehenduntur.*
103 *Parsimonia non solum laudabilis: sed & vtilis.*
104 *Alienatio necessaria non censetur prohibita, ergò nec fideiussio necessaria. Quod limitatur. nu. 105.*
106 *Alienare prohibitus, nec occasionem dare potest, per quã fiat alienatio. Et nu 107.*
108 *Venditione prohibita censetur etiam prohibitum eius preambulum.*
109 *Effectu prohibito omnis eius causa prohibita censetur.*
110 *Alienatione prohibita, non censetur prohibita fideiussio.*
111 *Alienatio is tantummodo est actus, per quem dominium transfertur. Et nu. 112.*
113 *Fideiussione interposita, nulla fit alienatio.*
114 *Loquendi communis vsus semper attendendus.*
115 *Intellectus omnis extraneus est, qui non sonat in auribus vulgi.*
116 *Argumentum à statuto ad testamentum, & vice versa, valet.*
117 *Statutum prohibens alienationem, non censetur prohibere hypothecationem.*
118 *Obligatio bonorum impropriissimè dicitur alienatio.*
119 *Argumentum ab oppignoratione ad fideiussionem valet.*
120 *Prohibitum vna via, non debet alia via esse permissum.*
121 *Fine prohibito censentur etiam prohibita media, quæ tendunt ad finem Sed limitatur. nu. 122.*
123 *Fideiussionis præstatio contractu, vel pacto anm inhiberi possit? Et nu. 131.*
124 *Alienationis prohibitio etiam contractu fieri potest. Et nu. 125. ac 126.*
127 *Alienata re contra pactum, res redit ad ceteros fratres.*
128 *Consuetudo familiæ vnius est probabilis, qua cauetur, vt certo modo in illa familia testentur. Quod ampliatur. num. 129.*
130 *Exempla pactorũ de nõ alienãdo extra familiã remissiuè.*
132 *Prohibitio noua addita veteri prohibitioni, veterem amplíat, & magis corroborat. Et nu. 133.*
134 *Conuentiones partium per sententiam superioris confirmari tutius est. Et num 135.*
136 *Pacta de talia per Cam. Imp. confirmata in causa Simerorum contra Egmundum.*
137 *Familia, Agnatio, a mina sant collectiua.*
138 *Extranea persona quomodo intelligatur, & nu. 139.*
140 *Alienationis prohibitio, quæ fit per pactum, non impedit dominij translationem, sed obligat contrauenientem saltem ad inte esse. Eaq; est communis opinio. nu. 141.*
142 *Alienatio necessaria etiam excipitur in prohibita alienatione per pactum.*
143 *Denunciatio alienationem præcedere debet. Et nu. 144. ac 145.*
146 *Fideiussio quoq; pacto plurium fratrum siue agnatorum prohiberi potest. Et numero 147. & 148. & 151.*
149 *Familiæ diuitijs conseruantur.*
150 *Pacisci licet de omnibus rebus familiaribus.*
152 *Vtilitas publica est duplex.*
153 *Necessitas legem non habet.*
154 *Necessitas probabile facit alias improbabile.*
155 *Iuramentum non frangit necessitate coactus.*

RACTATVS, Deo bene iuuante, materiam de fideiussoribus (quam totam pra-
1 cticabilem † esse asserit. Ioanes Saixon. *in consuetud. Turonens. tit. 1 q. 24 glo 3. vers. nunc placet compendiose*) operæ pretium me facturum arbitror, antequam ad eius penetralia accedo, si prius hanc quæstionem expediam, vtrum fideiubere liceat? Eius enim ζητήματος status prima fronte nemini displicere debet, quasi hæc inspectio otiosa sit, cum non vna possit adferri ratio, quæ suadeat, nullo modo fideiubendum esse.
2 Et quidẽ † Germanus quidam *ad 6. c. Prouerb.* acriter contendit, fidem suam pro alio interponere, nedũ rei familiari periculosum, sed etiam contra rationem, & conscientiã, imò & contra Deum ipsum esse, & hãc suam sententiam hisce argumentis confirmat. Primò
3 enim, secundũ ipsum, sapientissimus † Rex Salomon. *Prouerb. 22. vers. 20. & 2-.* diserte fideiussionẽ prohibere videtur, dum inquit: *Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis, si enim non habes vnde soluas, quid causæ est, vt tollat operimentum de cubili tuo?* Quin etiam illud ipsum *c. 6. vers. 1. 2. & seqq.* ingerit his verbis: *Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs sermonibus, &c.* Vel vt versio Clementis Alexandrini *lib. 2. Strom. mihi pag. 65.* habet: *Fili si pro amico fideiusseris, trades manum inimico. Laqueus enim viro validus labia propria, & capitur verbis*
4 *oris proprij.* Estq; notabile, quod Clemens † Alexandrinus dicto loco asserere non dubitauit, quendam ex Græcorum sapientibus ex modo citata voce Salomonis, antiquum illud dictum, sponde, noxa præsto est (de quo deinde *nu. 22.* dicetur) sumpsisse. Hoc amplius *c. 20 vers. 16. & c. 27. vers. 13.* graphice Salomon depingit miseriam, & periculum fideiussorum, inquiens: *Tolle vestimentum eius, qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.* Quid? quod *c. 17. vers. 18.* stultum illũ vocat, qui plandit manibus suis, cum spoponderit, pro amico suo. Et *c. 11. vers. 15.* his verbis exclamat; *Affligetur malo, qui fidẽ facis pro extraneo.* Ex quib. clarissime apparet, à vero haud alienum esse, quod ille rei familiari periculosam esse fideiussionem, volebat.
Secundò mouetur supra citatus, vt fidem pro amico interponere, illicitũ esse putet, ex duplici ratione.
5 Primò quod fideiubens confidit † in carnẽ, & sanguinem, atq; adeo hominẽ instabilem: Deinde, quod sibi
6 ipsi nimium tribuit, pollicendo nimirũ † sibi certitudinem de contingentibus, & planè dubijs, quæ ex sola Dei prouidẽtia pendent, cũ tamen Deus præcipiat, ne simus solliciti de crastino, sed toti ex Deo pendeamus. Et hanc ob causam factum putat, quod cum Iudas pro fratre Beniamino spospondisset, fidemque dedisset, angustias vehementes senserit, quia nimirum Domini voluntatem sponsioni suæ non prætulerat, *Genes. 42. vers. 37. & cap. 43. vers. 9 & cap 44. vers. 32. & 33.* id quod etiam calculo suo signare videtur Io. Sarisberiens. *de nugis curial. lib 3. c. 11.* dum inquit: *Si promissio-*
7 *nis implendæ non suppetat facultas, temerarium † esse promittere, quod præstari non potest.*
Hisce argumentis non inscite additur, in primis id quod legitur apud Syracidẽ in Panæreto *c. 29. vers. 24. & 25.* dum ait: *Repromissio nequissima multos perdidit diri gentes, & commouit illos quasi fluctus maris. viros potentes gyrans migrare fecit. & vagati sunt in gentibus alienis.* Cũ igitur tam periculosum sit fideiubere, quis sanæ
mentis

mentis dixerit id cuiquam permissum esse? Neq; enim
sacra scriptura iniungit, vt sic alijs commodemus, vt
nobis sit afflictio, 2. *Corinth.* 8. *& dicam infra hoc capit. num. vlt.*
8 Quartò in iure nostro prouisum est, quod nemo † re
sua abuti debeat. Præterquam enim, quod reipublicæ
intarest, ne quis patrimonium suum abliguriat, neuè
rem suam faciat vitio culpauè minorē, *l. sed etsi.* §. *consuluit ff. de petit. hered.* §. *sed, & maior asperitas. Institut. de
his qui sunt sui vel alien. iuris.* Insuper, & hoc extra omnem dubitationem est, Principum, & Reipublicæ neruos in subditorum diuitijs, & opulētia consistere. Sed
9 pro † alijs fidem dicere, & obligare nihil aliud est, quā
dilapidare, *Iason. l. contra iuris.* §. *fin. ff. de pactis. Alex. nu.*
14. *Iason. num.* 138. *& Ioan. Francis. à Ripa, num.* 38. *in l.
si constante. ff. solut. matrim. Chassan. in consuet. Burg. Rubrica* 5. §. 2. *in verb. Sonpleige. Maranta disput.* 6. *num.* 13.
Cephalus consil. 219. *num.* 26. *lib.* 2. *Couar. lib.* 3. *resolut.
cap.* 2. *num.* 6. *Magonius decis. Flor.* 57. *num.* 57. *& decis.
Lucensi* 9. *num.* 12. *Catellian. Cotta in memorabil. verbor.
Fideiussor propriè. Petr. Augustinus Morla in Emporio iuris part.* 1. *quæst.* 12. *nu.* 6. *versic. sed dubitari.* Vnde Francisc. Iametius Aurelianensis *in comment suis ad tit. ff. de
fideiuss. in princ. mihi in edit. Parisiensi de anno* 1550. *fol.*
3. *lat.* 1. *in fin.* Andreas Gail. *lib.* 2. *obs.* 83. *num.* 15. &
Fuluius Pacianus *de probat. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 81. 82. *&*
10 81. Scriptum reliquerunt, eum, qui facile † fideiubet,
substantia sua abuti.

Imò Bartholom. Bartaxolius *in tract. claus. instrum.
clausula* 39. *nu.* 19. dicit, se sæpius iocose dici audiuisse,
nullam esse artem, quam addiscere vel exercere magis damnosum sit addiscenti vel exercenti, quàm pro
alijs fideiubere. Accedit etiam quod Robertus Maranta in *consil.* 39. *num.* 14. *& in consil.* 102. *num.* 12. expres-
11 se scribit: Quod fideiussio † contractus sit onerosus,
& damnificatiuus, adeo, quod in eo nullum lucrū speretur, sed solum damnum, & amissio patrimonij, in tātum, quod ille, qui fideiubet, censeatur dilapidare sua
12 bona, atque hæc sit † causa sufficiens, cur vxor constante matrimonio possit repetere dotem à marito
suo. Allegat in argumentum. *l.* 3. §. *si filius. ff. de peculio.
Angel. & Iason. in l. in personam* §. 1. *ff de pactis. Alexan.
in l. si constante. colum.* 7. *ff. solut. matrimo.* Cum igitur re
sua abuti iuris nostri ratio non patiatur, haud absque
ratione dicimus, à fideiussione omnino abstinendum
esse.

Quintò extat Dionis Prusici libellus *περὶ ἀπιστίας*
in quo multis exemplis probat, nemini mortalium
13 † fidem haberi posse, idq; partim propter improbitatem partim propter humani ingenij leuitatem, & crebras mutationes animorum, partim propter linguam
facilem, qua fit, vt multi suopta indicio, veluti sorices,
14 pereant. Et proinde † apud Indos in eum nil iuris est,
qui fidem violauerit, veluti cautius cum cæteris mortalibus sit agendum, videndumq; cui credas. *Sabellicus
Ennead.* 1. *lib.* 1. *mihi pag.* 12. Hinc etiam ait Theognis:
πίστει χρήματ᾽ ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ᾽ ἐσάωσα, hoc est, fidem habendo, pecunias, amisi, diffidendo seruaui. Et Epicharmus:
*Νᾶφε καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν, hoc est, sobrius esto, & memento,
nulli fidere.* Id quod clarissimus Scaliger ita expressit:

Clarissima sententia, confidere paucis.
Sed clarior est altera confidere nulli.

Sextò, grauiter admodum, & vehementer inuehitur
15 Franciscus Petrarcha (qui † Ethrusca lingua sic excelluit, vt neminem ad parem in ea re laudem aspirare posse receptum sit, teste Francisc. Florido Sabino *lib.*
3. *lection. succesiu c.* 2.) Petrarcha, inquam, *lib.* 2. *c.* 14. in
16 illos, qui pro alijs fideiubent, dicens magnā esse † stultitiam, pro alijs fideiubere, & subijcit.

Ante oculos damnum est, si fias sponsor amici,
Pro magno reputes, soluerit ille, lucro.

Sed etsi hæc, & similia proferri possunt, attamen illis
non obstantibus, haud inelegāter defendi potest, quod
17 fideiussio † nedum sit actus honestus, & licitus, verum
etiam in vsu commerciorum, & vita communi necessarius, & pius. Nam ab initio plusquam manifestū est,
18 bonum, & æquum non pati, vt is † contractus è medio
tollatur, sine quo cōmercia, vix subsistere possunt, *argumen. l. quod si minor.* §. 1. *ff. de minorib. l. cū plures.* §. 1. *ff.
de administr. tutor.* quæ quidem commoditas alibi vocatur vtilitas promiscui vsus, *l. si quis mancipys.* §. *si impubes. ff. de instit. act.* Sed cui dubium est, neminem reperiri, qui amico egenti credat, qui non ilico ipsi, ob fidē
solutionis, fideiussorem constituat, nisi modo creditor
iste sit ex hominibus antiquæ fidei, & virtutis, quorum
sane semen hoc tēpore fere est eradicatum, teste Hippolyto *in pract. crim.* §. *postquam. nu.* 4. Ne igitur absurdū
sequatur, dicendum omnino est, fideiussionem à Rep.
nullo modo exterminari posse. Id quod alia euidenti
19 ratione demonstratur. Si enim † pro securitate cuiuscunque liciti contractus pignus nectere cōcessum est,
l. res hypothecæ. ff. de pignor l. legat. §. *vlt. ff. de supell. legat.*
Cur dicemus fidem necti obligariq; non posse? Quin
potius si verum est, vt est verū, quod Vlpianus *in l.* 1. *&
l. Græce.* §. *& generaliter. ff. de fideiussor.* ac Iustinianus in
§. 1. *Inst. eod. tit.* dicunt: Omni obligationi fideiussorem
accedere posse, dubitari non debet, quin fideiussionis
contractus æque ac pigneratitius iure nostro sit permissus, maximè quia nec ratio vlla, neque euidens iustitiæ argumentum repugnat.
20 Deinde fideiussionis † actum pium quoq; dici posse, atq; cum humanitate coniunctum esse, satis docemur exemplo Ruben, & Iudæ fratrum, *Genes.* 42. *vers.*
37. *& c* 43. *vers.* 9. Item illius Samaritani apud Lucam
c. 10. Et Timothei, qui Sosipatro, & Dorotheo dat fideiussorem, 2. *Maccab. c.* 12. Denique Apostoli Pauli in
Epistola ad Philemonem, *vers.* 19. Sic pro Onesimo
seruo fugitiuo apud Philemonē spondētis: *Ego Paulus
scripsi manu mea, ego reddā.* Quod sanè vas illud electionis, consiliarius, veritatis, assertorque fidei (vt vocat eum
Sarisberiensis) neutiquam fecisset, si id vel à pietate
alienum, vel honesto contrarium fuisset. Atque hanc
sententiam verissimam ausim dicere, quam etiam ante me defendit, eximius ille commerciorum examinator, in *tract. suo de vsuris, q.* 32. *num.* 253. Tetigit breuiter Valentin. Francus *in tract. de fideiussor. in prolegom.
nu.* 11. *& seqq.* Petr. Augustin. Morla *in Emporio iuris,
par.* 1. *tit.* 8. *q.* 25. *nu.* 74. vbi dicit, fideiubere permissum
esse, vt pium, ac sæpè sæpius necessarium.
21 Nec † offendatur quisquam illis, quæ paulo ante
in contrarium adducta fuerunt. Nam quod ad argumenta illius Germani attinet, rectissime sentit supra
dictus, illum communis vitæ inexpertem, & vere *ἀκοινώνητον* (vt vtar verbo Ciceronis *apud Agell. lib.* 12. *c.*
12.) fuisse, ac proinde insigniter locum fecisse illi prouerbio; *Quandoq; bonus dormitat Homerus.* Si quis enim
aduertat ad illa, quæ ex Salomone proferuntur, is sanè
videt, Salomoni nihil aliud propositum fuisse, quam
deterrere homines à nimis frequenti, & inconsulta fideiussione (Quod apertè patet *ex cap.* 11. *Prouerbior.
versic.* 15. vbi inquit: *Qui cauet laqueos securus erit.*) quā
quidem, vt segetem multarum ærumnarum, &

—— quam semper adhærens
Infelix humili gressu comitatur egestas.

Vt de luxu ait Claudianus *lib.* 1. *in Rufinum,* adeo non
probo, vt etiam operam vnica dandam esse arbitrer,
ne effusa, & celeri promissione in promptum periculum incidamus, *l. vlt. in fin. C. de dot. prom.* Multos enim,
vt mox subijciam, ad egestatem redegit formula illa
stipulationis: *Mihi decem dare spondesne? Spondeo.* Hoc
est illud damnosum verbum, quod intellexit Ouidius
illo versiculo:

Vnius vt verbi grandia damna ferat.

Nec dubito, quin huc etiam prisci respexerint,
dum Reos dici voluerunt eos, qui quid promisissent,

22 spospondissent ve. Et † cui prætereà notum non est il-
lud Thaleti Milesio vulgo adscriptum, quod repenti-
nis illis fideiussionibus vt plurimum superindici solet:
SPONDE NOXA PRAESTO EST, quodque Germa-
ni nostri ita efferunt. Clemens Alexan. *lib. 1. στρωματέων*
mihi pag. 17. Batauus in Chiliad. *cent. 6. adag.* 97. Franc.
à Caldas. *in l. si curatorem. verb. sua facilitate. num. 2. &*
verb. vel aduersarij dole. num. 1. ad finem. C. de restitut. in
integrum. Henric. Cnaustin. *in libello, cui titulus.* De quo
Sidonius Apollinaris.

Thales Mileto genitus vadimonia damnat.

Item:

Mileto quod Crete Thales vadimonia damnas.

Ausonius de septem Sapientibus ex Græco mihi in
exemplari Lugdunensi, *pag.* 54.

Mileti fugisse Thales vadimonia alumnus.

23 Quanquam, vt hoc † obiter moneam, Georgius Ce-
drenus *in compen. histor. mihi pag.* 129. in aliam videtur
abire sententiam, existimans, prædictum illud: *Sponde,*
præsto noxa est. non Thaletis, sed Chilonis potius esse,
qui id sibi vindicauerit. Verba Cedreni sic habent:
τὸ γάρ, ἘΓΓΥΑ, πάρα δ᾽ ἄτη, Χίλωνος μᾶλλον ἐστὶ, ὃ ἰδιοποι-
ησάμενος αὐτό.

Quis vlterius non verissimum quoque esse existimet
illud modo dicti Chilonis Lacedæmonij asserentis,
24 Comitem † æris alieni litisq; esse miseriam, vt refe-
runt Diog. Laert. *de vitis Philosophor. lib. 1. mihi pag.* 54.
& Plin. *lib. 7. c.* 32. Quod haud longè differt ab eo, quod
habetur *in Nouella* 86 *in prin.* vbi dicitur; Quod mul-
25 ti † propter lites ad inopiam, & egestatem fuerunt dedu-
26 cti. Vnde, & verecundam † illam cogitationem, quæ
huiusmodi lites execratur, non esse vituperandam as-
serit. I. C. *in l. item si res. §. 1. vers. hac etiam. ff. de al. iud.*
mut. caus. fact. & facit text. cum gl. verb. laudabile. in c. 2. §.
statutum. de verb. sig. in 6. c. 1. ext. de Syndic. Marcel. Cala
in tract. de modo artic. & prob. in prin. 1. 2. 3. 4. & 5. Ca-
mil. Borel. *in tract. de comprom. §. 1. gl. 1. nu. 22. & seqq.*
Et omnium elegantissime Auso. *pag.* 49.

Ἐγγύα πάρα δ᾽ ἄτη *ecce dicimus,*
Latinum id est, Sponde, noxe tibi præsto est.
Per mille possum currere exempla, vt probem
Prædes Vadesq; pœnitudinis reos,
Sed nolo quenquam nominatim dicere,
Sibi quisq; vestrum dicat, & secum putet,
Spondere quantis fuerit, & damno, & malo.

Ac refert Socrates apud Platon. in Charmid. præ fori-
bus tēpli Delphici ab Amphictionibus inscripta fuis-
se, veluti digna Deo viserētur, tria hęc apophthegma-
ta: γνῶθι σεαυτόν, μηδὲν ἄγαν, & ἐγγύα πάρα δ᾽ ἄτη: pu-
tatq; Socrates, omnia ad eandem sententiam perti-
nere. Nam qui pro altero fideiubere vult, cogitet se
id polliceri, quod non sit in ipso situm pręstare, nempè
27 fidem alienam. At † quod præstare non potes, polli-
ceri nec debes, vt supra *nu.* 7. dixi. Quo etiam referen-
dum est illud Clementis Alexandrini *lib. 6. Strom. mihi*
pag. 192. ex Epicharmo; ἐγγύα ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύας δὲ
ζαμίας, hoc est, *Sponsio est noxæ filia, & multæ.*

28. Qua ratione fit, vt multo magis † illos demirere; qui
bonis, & prædijs suis tā inimici sunt, vt ex Gratijs, cū
sint virgines, faciāt scorta (sicut iocabatur Socrates)
& non pro vno saltem, sed pro plurib. & quibuslibet,
fidem suam, præter deliberationem vllam, & quidem
supra facultates suas interponant. Illi profectò haud
intelligunt, quam durum puluinar sit ęs alienum, su-
per quo multas deinde noctes insomnes ducunt. Ta-
ceo multos ob hanc ipsam imprudentiam, fideiuben-
diq; leuitatem, patrimonijs ab ingentibus euolutos;
mercenario sese labore fulcire, stipes emendicare su-
premas, exterminari, proscribi, vt infrà *c. 15. in prin.* la-
tius deducam. Legitur quidem in iure nostro, vnū pro
29 † duobus fideiussorē extitisse. *l. vbi. 24. ff. de solu. l. heres*
a 1. §. cum & tu. ff. de fideiuss. Bertazol. *in tract. claus. instr.*
claus. 39. gl. 5. nu. 3. & dicam infr. c. 9. nu. 24. Sed nusquā
expressum habetur, vnum, pro decem aut pluribus, ob-
ligationes diuersissimas in se suscepisse. Vnde nō mi-
rū, si deinceps illis optimo iure occinatur illud, quod
est apud Syracid. *in Panareto. c. 18. vers. 16.* & Vlpianū
in l. si fideiuss. §. 1. ff. qui satisd. cog. non mereri scilicet ve-
niam hunc, qui sibi ipsi, & quidem vltrà vires patri-
monij, satisdationis necessitatem imposuit. *Consentit*
Constit. Prouinc. Elect. August. a 2. ibi. Si admittit sine fi-
deiussione. *par.* 2.

30 Quid † verò dicemus de illis, qui vel semel decepti,
31 rursus tamē (non attendētes, quod consiliū † futuri ex
pterito veniat, vt apud Dionys. Halicar. *antiq. Rom. lib.*
10. dicit T. Romilius, & retulit Seneca *lib. 12. epistol.*
epist. 48.) fideiubēt, qui pro illis fidē suā interponunt,
qui alios iā ante notoriè fefellerunt, ijsq; imposuerūt?
Sanè vt illi, tanquā furiosi, atq; idem malū secūda ex-
ploratione tentantes, si aduersi quid obtigerit, nō de-
plorādi, sed meritò deridēdi sunt, vtpotè digni, qui au-
diant illud eiusdem Senecæ *lib. 4. de benef. c. 26. Quis de-*
coctori pecuniam credet, aut depositum committet ei, qui iā
pluribus abnegauit? Nec non illud ab Agellio *lib. 17. c.*
14. & Macrobio *lib. 2. c. 7.* relatum Publij Mimi:

Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium
facit.

Ita hos ex post facto consolari satis est vulgatis his
prouerbijs: *Fides, vt anima, vnde abijt, eo nunquam redit.*
Item: *Fidem qui perdit, perdere vltrè nihil potest.* atq; illo
Homeri, quod minus accuratè antea didicerunt.

Hoc ego cum nihil aggrediar, neque enim expedit vn-
quam,
Quippe vbi frustratus semel est, et fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto: Semel illi hoc
Sit fecisse satis: quin posthac ille quiescat,
Et valeat.

Quippe quomodo malè filię consulit, qui illam contu-
melioso, & sępè repudiato collocauit quomodo malus
paterfamil. reputabitur, qui negotiorum gestorū dam-
nato patrimonij sui curam mandauerit, quomodo de-
mentissime testabitur, qui tutorem filio reliquerit pu-
pillorum spoliatorem: Sic pessimè agit, quicunq; illis
interpositione fidei suæ adiumento est, qui ante hac fi-
dei suę iacturam iam fecerunt, fideiussoresq; suos per-
fidè, & dolosè in angustijs reliquerūt. Proinde Fabius
Maximus Scipionem, traijcere in Africam cum exer-
citu parentem, non frustra his verbis admonens: *An*
Syphaci (inquirebat) *Numidisq; credis? Satis sit, semel*
32 *creditum. Non † semper temeritas felix est.* Nec rege-
rat mihi hic quispiam, sibi idem sperandum, quod alija
in simili fideiussionis negotio feliciter cessit. Non
enim fluuius semper fert secures, vt est in Apologo
Æsop. relato. *in Adag. Chiliad. 4. cent. 3. adag.* 58.

Sed ex hisce colligere, omnino fideiussionis cōtra-
ctum è medio tollendū esse, summa esset inscitia. Ean-
dem enim ob rationem nō liceret mutuum dare, neq;
de reddenda pecunia mutuo data quidquam promit-
tere, quia vt Plaut. *in Trinummo* ait: *Ex mutuo fit*
pro proprio perditum, & mutuum dando inimicum tibi
emis, amicum vendis. Quanquam per se, teste Seruilio
apud Dionys. Halicar. *lib. 6.* & M. Tullio *lib. 2. off.* nulla
33 † res vehementius Remp. continere debet, quàm fi-
des, quæ esse nulla potest, nisi erit necessaria solutio
rerum creditarum. Quis autem hoc Reip. inutile esse
34 non arbitrabitur? Cum hac ratione omnis † vsus com
merciorum pedetentim è medio tollatur, sine quibus
tamen eadem stare nequit. *Molin. d. q. 32. nu.* 253. Neq;
video, quid, hoc præsertim respectu, intersit inter mu-
tuum, & fideiussionem, quid enim plus facit fideiussor,
quam quod se obligat, non aliter ac si mutuum acce-
35 pisset? Si igitur accipere licet † mutuam pecuniam, nō
vtiq; negandum est, confiteri de accepta pecunia li-
cere, *l. Lucius. §. tutor. ff. de admin. tut. l. a. in fi. C. de quadr.*
præscript. Zasius *in sing. intellect. lib. 1. cap.* 21. de quo ar-
ticulo infra cap. 20. copiosius egi.

Minus

Minus vrget, quod in causa dotis fideiussores non
rectè accipiatur, & quod pupillis, minoribus, fœminis,
nonnullisq; alijs fideiussione sit interdictũ: Sicut enim
propterea, quod pupilli, præsides prouinciarũ, & alij
mutuo dare nõ possunt, nõ sequitur, mutui contractũ
illicitũ esse, *Syrac.c.29.in prin.* ita etiam non sequitur,
ob id in vniuersum fideiubere non licere, quod quædã
personę arceantur. Fortius, opinor, inde colligitur, id
quod alijs prohibitũ non est, permissum esse censeri,
*l.mutus.§.1.ff.de procurat.l. cum prætor. in principio.ff.de
iudicij.* Imo si generalis illa prohibitio tam indifferen-
ter admittenda esset, tum sanè vno momento euerte-
rentur, & annihilarẽtur illa omnia, quæ passim in iure
nostro de satisdationũ onere, fideiussionisque præsta-
tione traduntur, quo nihil absurdius excogitari potest,
argum.l.si quando.35.in prin.C.de inoffic.testam.

Secunda quoq; Supra dictis doctoris ratio satis
inualida est. Etsi enim Deo Opt. Max. est fidendum, &
q̃libet dicere debet: Si Dominus voluerit, & si vixero,
faciã hoc aut illud, *Iac.c.4.* q̃ quidẽ nemo sanus negat,
Id tamen nõ euertit comunẽ vitæ, & politiæ statũ, in
quo à Deo cõstituti sumus. Qui igitur amico suo pecu
niã credit, rectè ab eo, cui plenã fidẽ habere recusat,
fideiussorẽ exigit, interim tamen à Deo suo se nõ auer
tens, nec prouidentiæ ipsius voluntatẽ suã præferens.
Qui quidẽ fideiussor si fallat, & decipiat, quid tũ post-
36 ea? Certè fraus † & dolus sunt obscurã, ideoque incui
tabilia, vt ait Tacitus *lib.4.histor.*

Quod porrò de solicitudine omittẽda annectitur,
ridiculũ est Cur.n. media à Deo ordinata negligatur,
qui vt mandat, ne quis fratrem suum in negotio cir-
cumueniat, *1 ad Thess.c.4.* Ita etiã permittit, vt quili-
37 bet rem suã familiarẽ † honesto modo augeat, & soli-
cite fartã tectã tueatur, *cap. diuinæ. 87 distinct.* Angel. de
Clauasio. *in summa sua, verb. solicitu do. vers. Tertia neces
sitatis.* Nam vt rectè ait Seneca *li.2. de beneficijs. cap.15.*
Dabo egenti, sed vt ipsi non egeam. Succurram perituro sed
38 *vt ipse non peream.* Quippè † vtilitatẽ propriã Procu-
rare licet, etsi per indirectũ alteri noceatur, iuxta gl.
1. *in fin. in c. si quis vero. 11. quæst. 3.* Pet. Peck. *in tract. de
testamen. coniug. lib.4 cap.9. nu.* 11. Præterea, si quis ad
hunc modũ argumentetur: Debemus remittere debi-
torib. nostris, ergo pecuniaria quoque debita ipsis cõ-
donanda erunt, statim hominis Christiani cõscientia
respondebit, id nullo modo isto præcepto doceri. Ne-
que enim Christus prohibet, quo minus creditor eas
pecuniarias summas exigat, quæ ex legitimis contra-
ctibus sibi debẽtur, modo ne acerbus debitori semper
stet supra caput, nullũ diẽ gratis occidere patiens, *Se-
neca de benef. lib.7.c.* 17. Sed conformẽ se exhibeat re-
gulæ ab Ethnico ICto præscriptæ, *in l. si bene. ff. de vsur.*

Quæ etiam reuera fuerit causa, cur Iudas, & fratres
ipsius angustias tam vehementes senserunt, id satis
liquet ex *cap.42. Genes. vers.21. & 22.* quo tẽpore vtiq;
Iudas fidẽ suã quoque nondum interposuerat, tantum
abest, vt fideiussioni ipsius sit accepto ferẽdum, quod
postea tã inhumaniter à fratre Iosepho sunt accepti,
& acriter obiurgati.

Ad dictum Syracidis ex supra allatis respondendũ
est. quod nimirũ, & is de immaturis, & inconsultis fi-
deiussionibus loquatur: Nam quod fideiussionẽ in vni
uersum non tollat, satis clarè patet ex eo, q̃ pulcherri
mo encomio *in d.c.29. vers.19.* ornat illũ, qui pro ami-
co fidẽ suam interponit, virũ bonum illum vocans, &
monens debitorẽ, ne gratię fideiussoris obliuiscatur,
cũ pro ipso dederit animã suã. Et quanquã aliquando
fideiussio sit cum summo rei familiaris detrimento, id
tamen potius debitoris vel perfidiæ vel inopiæ, & sic
casui fortuito, quam vitio huius contractus est tribuẽ-
39 dũ. Abusus † autẽ rei substantiam nõ tollit, teste Io-
an. Goropio Becano *in Bercesilanis, lib.1. mihi pag.* 117.
Cũ semper rerũ humanarũ hæc vicissitudo fuerit, à
cõdito mundo, q̃ optima corrumperentur paulatim
ad prauitatem, vt ait Petrus Peckius *de iure sistendi,*
40 *cap.5. nu 23. versic. existimo vero.* Nec † opus ex se, sed
ex causa fit crimen, *teste Ioann. Saribersens. in Policra-*
41 *tico lib.4. cap.4.* Hoc amplius † non ex natura rerũ, qui
bus vtimur, sed ex causa vtendi, & modo appetendi
probãdũ est, vel improbandum, q̃ facimus, *c. quisquis.
41. distinct. Summa Angelica in verb. Ornatus. in princ.* Ia-
cob. Marchisellus *in sua quæst. pract. quæst. 31. nu. 1.*
42 vbi ostendit, Ornatũ † mulierũ nõ esse peccatũ ex ip-
sis rebus, sed ex parte hominis, & sic non vsum rerũ,
sed libidinẽ esse in culpa. Quo etiã respexit Velleius
Paterculus *lib.2.* inquiens. *Familiare esse hominibus inui
diã rerũ non ex causa, sed ad voluntatẽ personarũq; dirigere.*
Sic, & in segetibus loliũ, & inter salubres herbas no-
xiæ, & venenosæ pullulant, propterea tamen neque
triticũ neque olera innoxia aspernámur, non magis
quã Nilũ, alioquin Ægypto frugiferũ, calumniamur,
quod Crocodilũ habeat aut aspidẽ. Imo si aliquid ac-
cidit, quod nósmetipsos, aut res nostras parũ lętis suc
cessibus fouit, id cõtinuo nõ est malũ, & in exitiabilis
43 rei opinione ponendũ. Quin potius hoc casu satius †
est prodesse malis propter bonos, quam bonis deesse
propter malos. *Seneca lib.4. de benefi.cap.28.*
44 Sicut igitur † indulgentia, imo, & familiaritas, per
se non sunt vitiosa, sed vtraque, si sit inconsulta, & ni
mia, cõtemptum parit, *c. quando. distinct. 86. l. obseruan-
dum. ff. de offic. præsid.* Ioan. Iouian. Pontan. *de obedientia,
lib.2. cap.3.* quare, & ab hac abstinẽdum monet Poeta
Hispanus, dum inquit:

Nulli te facias nimis sodalem,
Gaudebis minus, & minus dolebis.

Quod ita reddidit Scaliger in Epidorpidibus:

Ne da facilem te cuicunq; postulanti,
Nam plenus amor, cum satur est, ilico languet.
Contemptus item qui sequitur parit duellum.

Aliter noster Neosylnius:

Cunctanter amicis inhia tibi parandis.
Nec quære potentum cito lubricum fauorem,
Nam plenus amor tædia pœnitenda condit,
Et gratia raro nimis alta prosperatur.
Contemptus item, qui comes est, premit pericla,
Vix, vix, & amoris manet vmbra post prioris.

Ita, & fideiussio sui natura virium non incurrit, sed tũ
demum, vt reprehensione digna, ita, & periculosa esse
solet, cum calore quodam animi suscipitur, & quan-
do, vt ille Satyricus scripsit:

Amorum tot prosperitas it in vnius horæ
Discrimen:

A qua omnes frugi patresfamiliarum sibi cauere de-
bent. Vtcunque enim spondere initio leue videtur, cũ
sponsio solam volontatem, nullam autẽ pecunię prę-
stationem requirat, tandem tamen serus vesper dam-
nũ adferre consuéuit, *l.1.§ 1.ff.ad Velleia.* Imo, vt volu
45 ptas † contemplanda est, nõ veniens, sed abiens, hoc
est, non, à fronte, sed in tergo, cũ veniens fucata spe
blandiatur, abiens autẽ pœnitentiã ac dolorem relin-
quat. Ita etiam calidę, & inconsultę fideiussiones pri-
mo aspectu sunt lętę, sed euentu fiunt tristes, & acer-
bissimę. Quid multis? Num donatio vnquam inter vi-
tia est collocata? Et tamen turpissimum genus dandi
est inconsulta donatio, vnde sępe hominum, donatio-
nem suam inconsultam obiurgantium, hanc audimus
vocem: *Mallem perdidisse, quam illi dedisse.* Scio quidem
quendam Gallum *lib.4. de Repub. cap.7.* supra citata
dicta Salomonis ad alium sensum deflectere, sed men
tem Salomonis vix assecutus videtur.

Deniquè nihil obstat, quod quarto loco dictum est,
eum, qui fidem suam pro alio interponit, bona sua di-
46 lapidare. Falsum † enim est, eũ, qui fideiubet donare,

l.1.§.si fideiussit.ff.si quid in fraud.pat. Quin, etiamsi quid
soluit, actione mandati repetere poterit, quod etiam
innuit VVesenben. *in parat.ff.de fideiuss.num.3.* & infrà
suo loco attingetur, vide quoque Gasparum Caballi-
num *part.1. multiloquio 323.*

Quod ad locum Dionis attinet, cum quo etiam in
effectu concordat Andr. Alciatus *in libro de singulari
certamine,c.7.* fateor, illum nimis vere locutum esse, in
tantum, vt cũ Vincentio Carocio *in tract.de excuss.bo-*
47 *nor.p.3.q.10.nu.5.* hodie † totum mundum esse diffi-
dentiam, & perfidiam, & si reperiat hominem integrũ,
se inuenisse coruum albũ rectè q is dicere, & hoc am-
plius cum illo Spartano: *ἔρρει τὰ καλά, hoc est, perierunt
honesta* : exclamare possis. Verum, ne tam vtilem, imò
48 † anno mundi 2240 (vt apparet ex Genes. *cap.43.
versic.9.* iuncta recepta supputatione annorũ mundi)
iam tum cognitum, & vsitatum contractum, quo vita
quasi succingitur, & continetur humana, vt verbis Ar-
nobij vtar, ex hominum societate plane extermine-
mus, consultius est, vt preceptum Isocratis *in Parane-
si ad Demonicum* sequamur, qui considerari mores ho-
minum iubet, atq; ita fidem vel haberi, vel abrogari.
49 Labor nihilominus erit, cum † in arduo sit veri ex-
ploratio, etiam accurate cauendo, dispendij scopulũ
euitare; nam vt ait Plautinus senex:

*Qui cauet, ne decipiatur, vix cauet, cum etiam cauet,
Etiam cum cauisse ratus est, sæpe is cautor captus est.*

Constat igitur ex prædictis, fideiussionis quidẽ cõ-
tractum omnino in societate humana retinẽdum esse,
sed interim tamen nemini vitio verti posse, si, ad rem
familiarem attentus, ab inconsulta fideiussione absti-
neat, eiusq; laqueos caute vitet, & caueat. Verum in
hac ipsa cautione simul ad duo rursus est aduertendũ.
50 Primo, si proximo † nostro per præstationẽ fideiussio-
nis fortè gratificari velimus, vel etiã nolimus, aut ne-
queamus, ne ipsum diu suspensum teneamus, sed con-
festim, & mature, remota omni praua ambitione diffe-
randi promissa, candide aperiamus, quid ipsi à nobis
sit expectãdũ. Hilarem enim datorẽ diligit Dominus,
& bis dat, qui cito dat, *vt in Adagijs chiliad 1.cent.8.
adagio 91. Io. Iouian. Pontanus in lib. de beneficentia, c.14.
mihi pag. 160.* Nihil quoq; æque amarum, quàm diu pẽ-
dere, siquidem nonnulli æquiori animo ferunt, præcidi
spẽ suã, quam trahi. Quippe verissimum existimant, qđ
ille Comicus dixit: *Quid? tu non intelligis, tantum te gra-
tiæ demere, quantum mora adijcis?* Inde illæ voces, quas
ingenuus dolor exprimit: *Fac, si quid facis. Et nihil est
tanti, malo mihi iam neges, vbi in tædium adductus animus,
incipit beneficium odisse, dum expectat. Potest ob id gratus
esse? Omnis benignitas properat. & proprium est libenter fa-
cientis, cito facere. Qui tarde dedit, & diem extrahens pro-
fuit, non ex animo fecit, ita duas res maximas perdidit, &
tempus, & argumentum amicæ voluntatis. Tarde velle no-
lentis est*, prout elegantissime tradidit Seneca *lib. 2. de
beneficijs, c. 5.* ibidem notabiliter subijciens: *Quemad-
modum crudelitas acerbissima est, quæ trahit pœnam, &
51 misericordiæ † genus est, cito occidere, quia tormentum vlti-
mum finem sui secum affert, quod antecedit tempus, maxi-
ma venturi supplicij pars est.* Cuius dicti, vt & constitu-
tionis Imperatoriæ *in l.5.C.de custod.reor.* merito recor
52 darentur illi, qui miseros † captiuos, mortem etiam
promeritos, per aliquot menses, imò annos, in custo-
dia diuturna, & carceribus tenebricosis, & subterra-
neis detinent, macerant, excruciant, & perimũt, quod
innocentibus miserum, noxijs non satis seuerum esse,
dignoscitur, *l.1.C.de custod reor.* accinente Nasone:

Mortiq; minus pœnæ, quam mora mortis habet.

Ita maior est muneris gratia, quo minus pependit. In
quam sententiam extat Mimus non inuenustus;

Bis est gratum, quod opus est, si vltro offeras.

Item alter huic adsimilis:

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Hinc eleganter Ausonius:

*Gratia quæ tarda est, ingrata est, gratia nam q;
Cum fieri properat, gratia grata magis.
Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.*

Alterum monitum, cuius suprà memini, est, vt si for
te cuiquam per interpositionem fidei nostræ commo-
dare velimus, vel gratificati iam fuerimus, ne id fiat
53 † cum aliqua exasperatione, aut etiam insultatione,
gloriatione, iactatione, exprobratione, qua in re quos-
da præter decorum incautos esse, quotidie experimur,
quandoquidem hi finem non faciunt publicandi de-
prædicandiq;, si cui fortè vsui fuerint. Imò illud ip-
sum omnibus circulis narrant, hoc sobrij loquuntur,
hoc ebrij non continent, hoc ignotis ingerunt, hoc
amicis committunt. Hoc verò non est beneficium da-
re, sed reprehendere. Quale enim illud est beneficium,
cuius sine rubore meminisse non possunt? Sane Fa-
54 bius Verrucosus beneficium † ab homine duro aspe-
re datum, panem lapidosum vocabat, quem esurienti
accipere necessarium sit, esse acerbum, *Seneca lib.2.de
beneficijs, cap.7. & 8. & lib.6 cap.4. in fin.* Rursus, quæ
beneficia succurrunt infirmitati, egestati, ignominiæ,
tacitè danda sunt, vt nota sint solis, quibus prosunt.
Hæc enim beneficij inter duos lex est: alter statim ob-
liuisci debet dati; alter accepti nunquam. Lacerat
55 † animum, & premit frequens meritorum commemo-
ratio, denique admonitio tædium, exprobratio odium
facit: *idem Seneca d.lib.2. de beneficijs, cap.10. & 11. &
lib.7. cap.22. in fin* probat in simili Rutgerus Rulan-
dus amicus meus integerrimus *in tractat. de commiss.
part.1.cap.24 num.15.* Et rectè sensit Chilo Lacedæ-
monius, teste Laertio, inquiens: Beneficijs dati obli-
uisci decet, accepti meminisse.

Præmissis nunc, & hanc disquisitionẽ non inutiliter
56 subijcimus, vtrum is, † qui iureiurando suo confir-
mauit, se pro nemine fideiubere velle, fortè ne repen-
tinis rei familiaris damnis implicetur, si posteà ab ami
co egente rogatus fidem interponat, obligetur? Hæc
quæstio primum, nisi fallor auctorem habet Oldradũ
in cons.9. incip quidam iurauit. asserentem, in hac visio-
57 ne (sic enim appellare libet, cum † visiones Iurisconn-
sultorum dictæ fuerint, eorundem scholasticæ quæsi
disputationes, & disquisitiones veri, vt post Antoniũ
August. ostendit Barnabas Brissonius *lib.19.de verbor.
signific.fol 648.pag.2.*) distinguendum esse; Vtrum cle-
ricus, vel laicus iuramentum de non fideiubendo in-
terposuerit: ita, vt si hic iurauerit, iuramentum tan-
quam illicitum, & contra bonos mores interpositum
prorsus non valeat, sin verò ille iureiurando se ob-
strinxerit, tunc iuramentum obseruandum sit, quan-
doquidem ille alias de iure fideiubere nequit, vt po-
steà *cap.7.* dicemus.

Contra hanc Oldradi distinctionẽ insurgit Hippol.
de Marsilijs *in Rubr.de fideiuss.num 204* putans, talem
58 † fideiussionem, quæ contra obseruantiam iuramenti
fit, omnino non valere, & per cõsequens, nec fideiusso
rẽ obligari. Vtitur Hippolytus primo auctoritate glos
59 sæ *in c.licet mulieres de iureiur. in 6.* quæ dicit, quod † si
aliquis ab initio iurat aliquid licitum nõ facere, & ta-
men posteà illud facit, quod tale factũ secũdo loco nõ
valeat, sed primum iuramentum seruari debeat: quam
gl. etiam probauerunt. Bar. *in l. si prædium. C. de iur. dot.*
Felin. *in c. cum M. Ferrariensis. in penult. col de constit.* &
alij relati ab Hippol. *dicto loco.* Gayl. *lib.2, obserua.147.
num.18. & 19.* nec non Augustinus Berous *in quæst fa-
mil. q.27.* Philip. Portius. *conclus.17. lib.4.* Alex. *cons.16.
& ibi Molinæus in addit. lib.3.* Couar. *in Epitome de spon-
salib. par.2 cap.4. num.9.* Anton. Gabriel. Roman. *lib.2.
conclus. tit. de iureiur. conclus.1.* qui regulam hanc appro-
60 barunt; Quod actus † factus contra iuramentum de
non faciendo, etiam si cum iuramento fiat, sit ipso iu-
re nullus.

Secundo mouetur Hippol. per dictũ Speculatoris

in

in tit. de empt. & vendit. § verito loc. versic. quid ergo. di-
61 centis, filiam, † quæ semel iurauit, se nolle consentire
alienationi dotis, nisi corã iudice ordinario, & in ca-
su necessitatis veræ. Postea etiã cum iureiurando nõn
posse cõsentire alienationi extraiudiciali, quãdoquidẽ
tale iuramentũ sit contrariũ priori licito, & honesto.
Apparet igitur, Hippolytũ posthabita Oldradi distin-
ctione statuere, eum, qui iurauit, se nolle fideiubere,
deinceps absq; periurio nullo modo fideiussionem in
62 se suscipere posse; & hanc sententiam † post Hippo-
lytũ defendunt etiã Ferd. Vasquius de success. creat. §.
158. & Simoncel. in tract. de decret. lib. 3. tit. 8. n. 195. vbi
cõmunẽ dicit, prout allegant à Pruckman. in repetit. l.
in multis. part. 2. art. 15. nu. 18. ff. de stat hom. Quibus ad-
do Antonin. Tessaur. d. 123 n. 19. & Anton. de Padilla
in l. ne passim. n. 12. in fin. C. de iuris, & fact. ignor. vbi ait,
eam opinionem, licet sit nouissima, sibi tamen veram
videri, atq; ex legitimis iuris vtriusq; principijs recte
deriuatam esse. Nec sane ratione carere videtur, cum
enim iuramentũ hoc absque dispendio salutis æternæ
seruari possit, nemo vtique facile dixerit, id obseruan
dum non posse, c. cum contingat. c. si vero. de iureiur.

Sed contra istam Hippolyti opinionẽ scripserunt
alij, æquitati veritatiq; magis cõsonũ esse, vt fideiussio
63 ista omnino † valet, que ab eo pro amico inope inter
ponitur, qui tñ se pro nemine fideiubere velle iurauit.
64 Hanc obseruationẽ † approbarunt Io. Andreæ in add.
ad Specu. Rub. de iurei. Bartho. Brixiẽsi. in q. domin. c. q. 35
Dominic. de S. Geminiano in c. fin. de for. compet. Archi
diac. in c. non est contra. 22 quæst. 1. Barbat. in c. si vero. la
1. de iureiur. Felin. ibid. in fin. col. 3. & seq. Ioan. Saixon.
in consuetud. Turon. tit. 35. art. 1. gloss. 2. in fin. Stephan.
Aufrer. in addit. ad Capel Tholos. decis. 130. Robert. Ma-
rant. in spec. suo aureo. par. 6. actu 9. n. 50 Cardin. Alban.
in addit. ad Bart. in Rubr. ff. de fideiussor. nu. 7. Pet. Peck.
in c. non est obligatorium nu. 4. de regul. iur. in 6 Couarr.
in c quamuis. part. 1. § 6. nu. 7. eod. tit Rutger. Ruland. in
tract. de commiss. part. 4. lib. 6. cap. 4. nu. 9.

Ex quibus apparet, vtcunque præfati Doctores suã
65 opinionem vocent communem, hanc † tamen com-
muniori calculo approbatã esse. Viũtur autẽ Aucto-
res posterioris opinionis hoc potissimum fundamẽto,
66 quod in † necessitatibus semper proximo nostro sub-
uenire debeamus, c. pasce. 85. distinct. c. sicut. 47. distinct.
Et idem dicit Luc. de Pen. in l. quicunq. nu 10. C. de fund.
patrimo. & in l. 2. C. quo quisq. ord. conueniatur. lib. 11.
Quod secundũ debitũ charitatis, & ius Canonicũ te-
67 neat † quis fideiubere pro proximo, & quod peccet,
si nõ faciat, imo quod ad hoc cogi possit, citans Archi
diaconũ in c. sicut. 11. quæst. 1. probat Ioan. Bernardi-
nus Muscatellus in sua practica fideiussoria, in proœmio,
nu. 3. Per iuramentũ igitur nostrum nos ab onere isto
subtrahere non debemus, c. si diligenti extra de foro cõ-
pet. c. innocens. ad fin. versic. iuramentum itaq; in verb. indi-
genti misericorditer non subuenire 22. quæst. 4. Panormit.
in d. c. si vero colum. 3. de iureiurand. Ioan de Selua in tra-
ctat. de iureiurand. part. 3. nu. 22. 23. & 24 Ego cũ hanc
sententiam, & alijs rationibus stabiliri posse videam,
in ea acquiesco, vltra alios tamen ita distinguens:

Aut iurans non fideiubere, cogitauit hunc casum
tempore iuramenti, quod videlicet amicũ suũ, in ex-
tremis quidẽ angustijs cõstitutum, si modo fidem suã
pro ipso obliget, liberare possit, & hoc casu iuramen-
tum nõ solum est contra bonos mores, & dilectionem
68 proximi, verum, etiam est † temerarium, quod nullũ
obligationis vinculum inducit, c. peruenit de testib. co-
gend. c. intimauit. de testib. Aut vero nõ cogitauit, & tunc
iuramentũ illud ad casum omissum non extenditur,
69 regulare enim est, iuramentũ † non extendi ad ea, de
quibus tempore interpositi iuramenti non fuit cogi-
tatũ, c. veniens. & ibi gloss. in verb. præsciuisset. de iureiur.

Deinde hanc sententiam confirmant ea, quæ alibi
in similibus terminis à Dd. scripta reperiuntur. Nam
70 illi ipsi tradunt, quod † si quis iurauerit, se amplius
mercatorem esse nolle, non obstante illo iuramento,
possit mercaturam exercere, si aliter viuere nõ possit,
Archidia. in c. animaduertendum. 22. q. 2. Panor d. c. si vero
col. 3. Ben ven. Stracha in tract de mercatura. par. 1. nu. 37.
71 Similiter si † quis iurauit, se non fore magistratũ,
vel suscepturum officium, etiam si millies eligatur,
potest tamen, nõ obstante iuramento, magistratu fun-
gi. Ita decidit Ludouic. Roman. singul. 517. m. ip. Quid
si vnus iurat per l. fin. in princ. ff. ad municip. vnde etiã Sta
tutis Lubecẽsibus lib. 1. tit. 1. artic. 6. cauetur, quod ne-
mo officium Consulis aut Senatoris, sub pœna amis-
sionis habitationis in ciuitate, & decem marcarum
puri puti auri, recusare possit.

72 Hoc amplius is, † qui iurauit aliquid fidei suæ cõ-
missum seruare in secreto, & nunquã reuelare, si post-
ea in testem producatur super illo facto, nihilominus
testimonium ferre compellitur; Capel. Tholos. decis.
240. Maranta. consil. 53 nu. 18. Meuoch. de arbit. iudic.
quæst. casu 335. nu. 4. Mascard. de probat. in princ. quæst.
5. nu. 50. cum seqq. Andr. Gayl. lib. 1. obseruat. 100. nu. 4.
5. & 6. & nouissime, mihi post hæc scripta primum vi-
sus, Bernard. Græueus in conclus. pract. Cam. Imper. con-
clus. 100. considerat. 1.

Quorum omnium nulla alia est ratio, quam quod
iuramentum illud partim est illicitum, partim etiam
contra bonos mores, & temerarium. Et quãquã inter
hæc exempla, & casum nostrum, probabilis potest cõ-
73 stitui differentia, siquidem † testimonij dictio, & pu-
blici alicuius officij susceptio, iuris publici sunt, l. 1.
ff. de testib. l. munerũ. § iudicandi ff de muner. & honor. cuĩ
74 pactis † priuatorũ, etiam iuratis, derogari nõ potest.
l. ius publicũ ff de pact. l. 1. ff. de testib. pulchre Schrader. de
feud. part. 2. lib. 2. cap. 7. nu. 4. Fideiussio autem à volun-
tate priuati hominis dependet, qui per iusiurandum
legem sibi præscribere potest: Manet tamen adhuc
præcipua huius prohibitionis ratio, quod nimirum is
peccatum cõmittat, qui iurat se vicino egenti prodes-
75 se nolle, nemo † autem ad peccandũ se iuramẽto va-
lide obstringit, cũ quia ipso iure est nullũ gl. in c. consti-
tutus. verb. non teneri. extr. de testib. tũ etiã, quia si cõtra
riũ obseruaretur iuramentũ esset vinculũ iniquitatis,
contra tex. in c. quanto de iureiur. c. inter cetera. 22. quæst. 4.

Nec obstant, quæ in mediũ protulit Marsilius. Nã
prima ipsius ratio obtinere potest, quando quis ad suã
vtilitatem, ex temeritate quadam, facto suo iurato
contrauenire vult, quod iura non permittunt. Sicut
76 enim † pacta, quæ turpem causam continent, aut cõ-
tra bonos mores fiunt, omnino repudiant, l. iuris gen-
tium. §. & generaliter. l. si vnus. § pacta ff. de pact. l. pacta.
C. eod. Petrus Gilkenus in tract. de præscrips. par. 3. n. 111.
Reinerus Budelius de re nummar. lib. 2. cap. 3. n. 2. Ita etiã
pactorum iuratorum illibatam vim esse volũt, nisi ne-
cessitatis ratio ea non esse obseruanda suadeat, c. quã-
uis. de pact. in 6. Quare quamdiu iuramentum de non
fideiubendo absque dispendio vicini seruari potest,
nequaquam illud est insuper habendum.

Nihil etiam aduersatur secundum argumentum,
cũ manifeste loquatur de tali casu, qui citra violatio-
nem iuramẽti implementum suum habere potest. Cur
enim mulier nõ seruet id, quod seruare potest? Nolim
77 autem pro Marsilij sententia † adduci, l. ab administra
tione. C. de legat. quasi ex ea probetur, eum qui iurauit,
se tutorem esse nolle, à tutela repelli, si postea in testa-
mento tutor sit datus: nam longe alius istius legis est
sensus. Testator ibi Marcellũ militẽ liberis suis tuto-
rẽ testamẽto dederat, rescriptum est ab Imp. Antoni-
78 no, eum propter Sacramenti religionem (quod † mili
tes solenniter pꝛstabant, vt legimus apud VVolfgang.
Lazium commentar lib 4. cap. 7. mihi pag. 520. 522. 523.
524. 525. Herman. Vult. in comment. ad l. 2. nu. 9. & 10.
C. vbi de ratiocin. agi oport. quo etiã alludũt Imp. in l. fin.
C. de veteranis. lib. 12.) ab administratione tutelæ eripit

Tantũ igitur abest, vt ex mente istius legis nõ cogatur
tutelã suscipere, qui se non esse suscep iurum iurauit, vt
ẽt tale iuramentum, tanquam illicitũ, rejciatur ob id,
79 quod tutelæ † munus publicum est, *l. munerum. § 1. ff. de muner. & honor l. athleta. § 1 ff de excusat. tut.* cui pa-
ctis priuatorum derogari nequit, quam veterem iuris
regulam esse asserit. Cuiac. *in c. si diligenti. de for. compet.*
80 Restat vt videamus, an † ne saltem periurus fiat is,
qui non obseruato iuramẽto, vel etiam non impetrata
absolutione, pro amico inope, & egẽti fidem interpo-
nit? Ratio dubitãdo sumitur ex eo, quod alibi scriptũ
81 reperitur, eum † qui iurauit, se nolle ludere, si tamen
postea pro ludente fideiubeat, vel ipsi pecuniam det
mutuo, aut saltem ludentem doceat ludatve pro alte-
rutro, periurum fieri, *Guil. de Cuneo. & Bald. in Auth. interdicimus. C. de Episcop. cleric. Marant. in spec. p. 6 actu 9. nu. 46. Io. Bapt. Caccialupus in tract. de ludo, nu. 63. per gl. in l. Lucius ff. de his qui not. infam.* quæ tamen, mea vt fert
sententia, parum probat. Deinde Ioach. à Beust. *in l. 1. nu. 19. vers. aut tale periurium. ff. de iureiur.* asserit illum,
qui ita iureiurando suo cõtrauenit, vltiom diuinæ re-
linquendum esse, cum sibi, nõ alteri, nocuerit. Tertiò
82 traditum est, quod † iuramentum, metu extortum, ab-
solutionem de iure omnino requirat, vt voluerunt.
Martin. Laudens. *conf. 26. nu. 19. Didac. Couar. in c. quã-
uis. par. 1 §. 5. nu. 3. de pact. in 6. & lib. 1. variar. resolut. c. 4. nu. 7* Ergò & hic absolutione opus esse videtur.

Sed quidquid illi dicant, verius est, eum à periurio
excusatum, nec stricto iure absolutione opus esse. Si
enim non obstante iuramento, pro amico egente fidẽ
suam interponere potest, vt ante multis est demonstra
tum, nõ equidem rectè dicimus, eum periurium incur-
83 rere. Qui † enim lege permittente, & gratiam iurisiu-
randi faciente (quod loco absolutionis credit) aliud
facit, peierasse non videtur, *l. fin. ff. qui satisd. cogan. l. fin. in princ ff ad municip. l. Grachus. C. ad leg. iul. de adult. textus elegans est in c. cui est illata 11. q. 3. faciunt tradita per Mascard. de probat. in proœmio. c. 5. nu. 55. Andr. Gayl. lib.
84 1. obseruat. 100. nu. 3.* Quemadmodum † videmus, nec
illũ fieri periurum, qui, cum iurasset, se velle persistere
in lite vsque ad finem, posteà tamen iustis rationibus
motus, liti renuntiauit, *Bald. in l. generaliter. nu. 6. C. de
85 Episcop. & cleric.* Sic Tiberius † Imperator Equiti Ro
mano gratiã iurisiurãdi fecit, vt vxorem in stupro ge-
neri compertam dimitteret, quam se nunquã repudia-
turum iurauerat, vt refert Suetonius *in vita Tiberij, mihi pag. 251.* Hinc in specie Georg. à Rotschitz *in pro-
86 cess. suo. artic. 18.* dicit: Quod iuramentum sit iustum à
validum ita, quod iurans periurus existimatus, non sit,
& addit, quod is, qui tale iuramentum non seruat, ne-
quaquã, vt periurus, à testimonij dictione repellatur.
Nec officit ratio dubitandi, quandoquidem ad illam
respõdetur, ibi nequaquam iustam iubelle causam, ob
quam iuramentum contemnatur, sicut patet ad sen-
sum: at in præsenti casu summa humanitatis ratio sua-
det, vicino egenti subuenire, cui per temerariam pro-
missionem opem subtrahere non potuisti Si quis tamẽ
tam teneræ forte sit cõscientiæ, vt omnino absolutio-
nem à præstito iuramento petendam esse existimet, cũ
87 † bonarum mentium sit, colpam agnoscere, vbi culpa
non est, credo id cautius, & verius esse, per ea, quæ ad
longũ tradit Bernar. Græueus *in conclus. pract. cõcln. 22.*

Sed præcedentibus nõ incommodè, & hæc subiun-
88 gitur quæstio. Manifesti † iuris est, quod parens siue te-
stator ad conseruationem familiæ suæ paternum con-
siliũ pro liberis siue posteris suis capiendo in testamẽ-
to illis iniungere possit, ne bona hæreditaria extra fa-
miliã suam alienent, *l. filiusfam. §. Diui. vbi Doctor. omnes id notant. ff. de legat. 1.* pulchre Nat. *consi. 528. nu. 1. lib. 3.*
Dec. *conf. 182. 218. 383.* Tiraquel. *de retract. p. 13. gl. 3. q. 8.* Decianus *conf. 6. & 7 vol. 1.* VVesenb. *cõs. 50.* Hieron. Mago, *decis. Lucensi per tot.* Nicol. Reusne-
89 rus *decis. 11. nu. 13. & seqq.* Adeò, vt † prohibitio hæc
in tantũ valeat, vt ne quidem huic fauori renuntiari
possit. *Bart. in d. §. Diui. in fin. princ. & ibid. Ias. in 1 lectura in fin. Castren. & Paul. de Monte Pico in l. in quartam. colum. 48. ff. ad leg Falcid. Decius consil 403. nu. 23.* Quid
90 multis? Hæc † ipsa prohibitio alienationis adeò fa-
uorabilis est, vt si probetur, intentionem testatoris
fuisse, prohibere omnem alienationem, ad hoc, ne bo-
na auita vllo modo eius familiam exeant, quod illa
intentio debeat quoque dictum ampliare, & extende-
re ad casus, & personas ibi non comprehensas, *Socin. consi. 43. col. 3. vol. 3. & consil. 249. col. 20. in fin. vol. 2. &
91 egregie Cranetta in consi. 227. nu. 3.* Et ideò † is, qui con-
tra hanc prohibitionem testatoris alienat, nihil agit,
sed quidquid facit, inutile est atq; irritum, *l. Lucius. 86. alias est l. codicillis. §. instituto. ff. de legat. 2 l. vlt. C. de reb. alien. non alien. DD. in l. voluntas. C. de fideicommiss. Pract. Ferrariens. in forma libell. in act reali. verb. veris ac legitimis. nu. 21. in fin. Roman. consil. 356. cum simil. lib.* pulchre
Thomas Gram. *decis. 93. nu. 1. & seqq.* Agitur enim hic
92 de iure testamentorũ, quorum interijt omnis † pote-
stas, si viui neglexerint imperia mortuorum, vt ait Se-
neca *lib. 3. controuers. controuers. 8. in fin* Idq; multo ad-
93 huc fortius procedit, si testator † non solũ alienationẽ
bonorũ suorũ prohibeat, sed ẽt simul iubeat, quod bo-
na sua in familia permanere debeant. *Bart. in l. pater filium. §. fundum. ff. de legat . & post Roma: Alex. Castr. &
94 Io. de Anania tradit Dec. in cons. 481. nu. 3.* In † tantum,
vt prohibitio alienationis sit nuda, quando non adij-
ciuntur illa verba: Vt res in familia maneat, & relin-
quatur. *Curtius iun conf. 43. col. 5. Rol. à Valle cõs. 33. n. 10.*
95 Vnde etiam † ante aliquot annos ad impetrationẽ
Caroli, & Marquardi Leonem Freijbergium fratrum,
contra D. Ludouicum Ducem VVirtenbergensem, &
Leonem 30. Aprilis, Anno 1590. in Camera Imperia-
li emanauit mandatum inhibitoriũ sine clausula, quo
dicto Duci ac Leoni iniungebatur, ne per attentatam
alienationẽ arcis quidquam contra testamentũ quon-
dam Eberharti patris sui molirentur, sed omnia in illo
statu relinquerent, quo testator semper illa esse, & ma-
nere ordinauerat, & si quid contra factum esset, statim
illud ipsum infectum redderent, & annihilarent. Exhi-
buerunt quidem Dux VVirtenbergicus ac Leo spe-
ciosas exceptiones sub & obreptionis, pro cassatione
emanati mandati grauiter laborantes, sed illæ ipsæ
mihi certè tum temporis leuiores visæ sunt, quam vt
victoriam causæ reportare possent. Quomodo verò
deinde alea ceciderit, ignoro.

Quæritur igitur, an eodem modo parens ipsis per
96 vltimam suam dispositionem, respectu † habito ad ra-
tionabilem aliquã prohibitionis causam, iuxta tradita
per Curtium iun. *in cons. 121. nu. 2.* & Ias. *in l. qui Romæ. nu. 36. ff. de verb. oblig.* & porrò adiecta aliqua pœna fi-
deiussionem prohibere possit, ita, vt sicut alienatione
abstinere, ita & fideiussionem, qua bona grauentur,
intermittere cogantur, maximè si verba sequentem in
modum generaliter sonent: Quod bona conseruentur
hæreditaria ita, quod vendere, non possint, neque alijs
obpignerare; neque fideiubere, vel relinquere in po-
testate extraneorum. Et dubium nullum apud me est,
quin testatori illud ex tam iusta, & probabili causa ad
97 vtilitatem suorũ iure sit permissum. Etsi enim † pro-
hibitio alienationis est odiosa, vt omnes DD admit-
tũnt *in d. §. Diui. Decius conf. 337. nu. 5. & conf. 513. nu. 6.
98 & conf. 635 nu. 11. & conf. 639. nu. 8.* strictè † intelligẽ-
da, quia contra ius commune, *l. dudum. Cod. de contrah.
99 emp.* Cum † sit scandalosum, iniquum, iuri prorsus
contrariũ, ac cum vtilitate, ac bono publico pugnans,
ingenuis hominibus non esse liberam facultatẽ (pau-
cis quibusdam casibus, propter in iure specificatas, ac
expressas causas, exceptis) de rebus suis libere dispo-
nendi, *l. 2. ff si quis à par. manumiss. fuer. Ias. in l. 1. nu 23. ff de adopt. Sonsbec. in tract. feud. p. 13. nu. 101. Borcholt. in tract. feud. c. 5. nu. 41.* Ex quo fundamento ẽt in Came.

Imper.

100 Imp. ante hęc tpa decreta fuerũt † mãdata inhibitoria sine clausula, de non impediendo fieri venditionẽ, seu alienationem, in causa Francisci Bruchartben, cõtra Iulium Herzoghen Ducem de Bransuis, & Limẽgurch. Anno 1582. Item in causa Ilseu Gheboren de Galdern, & consortes, contra eundem Ducem, 2. Decembris anno 1589. & denique me Spiræ agente in causa Clausen Alefeldetium Ottonem Scheltelletum, & consortes, contra Georgium Ducem Scheſteitum ob alienationem bonorum hæreditariorum, 25. Iunij, anno 1590. Parens tamen siue testator eã
101 a lege nactus est potestatem, quod ob † conseruationem familiæ suæ, & affectionem, quam erga bona auita habet, liberis siue posteris suis eorundem in extraneum alienationem, hypothecationem, siue aliam quamlibet obligationem prohibere rectè queat. *text. sunt manifesti in d. § Diui, & in d. l. Lucius 86 § institutor. ff de legat. 2. ac d. l. fin. C. de reb. alien. non alien* eamquã prohibitionem hoc exulceratissimo seculo multis familijs valde profuturam esse, certo confido, per ea, quæ dicam infra *capit. 7. à nume.* 181. *vsque ad num.* 238.

102 Quot † enim hodie reperiantur, qui statim à morte parentum, vbi rerum potiri incipiunt, non aliter, ac si Pythio, vel Crasso (qui tamen & ipse ad extremum eo peruenit miseriæ, vt ab occurrentibus diues per iocum salutarentur, *Valerius Maxim. lib. 6. cap. 11.*) essent ditiores, χαίροντες quod aiunt, laborent, vt, mente gaudio diffusa, & velut natante, imo tanquã & ipse mox morituri, bona auita, multis sudoribus parta, & hactenus conseruata, si non alienent prorsus, ad preces tamen subdolorum decoctorum, prodigi æris, & vilium iardi prouisores per imprudentissimas, & malè coctas fideiussionum susceptiones ita extreme onerent, vt omnis ferè spes liberationis tàm ipsis, quã posteris eorum præcidatur, illud quotidiana exempla, quamquam relatu odiosa, per totam passim Germaniam, quid Germaniam? imo totam Europam, proh dolor, satis commonstrant; Cur igitur huic malo nõ
103 liceret maturè occurrere? præsertim, quia † prouidis parentibus, & testatoribus, vt plurimum notum est illud, quod retulit Aymo Crauetta *in responso 1. pro genero, num.* 127.

Vtere quæsitis modice, dum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.
Item:
Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parce;
Vtq; quod est, serues, semper tibi deesse putato.

Accoratè illud ipsum expressit Lucianus hisce distichis.

ὡς τεθνηξόμενος τῶν σῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,
ὡς δὲ βιωσόμενος φείδεο σῶν κτεάνων.
ἔστι δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας
φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μέτρον ἐφηρμόσατο.

Quod ita vertit Alciatus *lib. 2. parergon. cap. 14.*
Re fruere, exitio tanquam si proximus esses:
Vtere, vita velut sit diuturna tibi.
Ille sapit vere, qui callens hæc duo nouit,
Nec nimium largus, nec nimis esse tenax.

Aliter carmine Sotadico reddidit noster Neosyluius:

Tanquam moriturus licitis fruare gazis,
Victurus vti, parce diu tuis habentis:
Vir est sapidus, nouit vtrumque qui, modumq;
Parsimoniæq; sumptuumq; callet aptum.

Quemadmodum vero Doctores supra dictam do-
104 ctrinam limitant, vt non † procedat in alienatione necessaria, vel in ea alienatione, quæ est ipsa prohibitione vetustior, hanc enim generalis prohibitio testatoris, aut legis, vel statuti, de alienatione loquẽtium, in se non includit, nec iudex hoc casu voluntatem testatoris sequi cogitur, *l. alienationes. ff. famil. erciscun. Aret. consil. 22. Roman. consil. 107. num. 2. Castrens. cons. 17. Curt. sen. consil. 66. & consil 27. num. 15. Paris. consil. 98. nume. 79. volum. 1. Ias. in l. Marcellus. §. res quæ ff. ad Trebell. Petr. Peck de testamen coniug. lib. 3. cap. 15. num. 2. Tiraquell. de retract. lignag. § 1. gloss. 14. verb. ouc qui pollent. nu. 11. Francisc. à Caldas in l. si curatorem. verb. cum non absimilis. num. 30. C. de in integr. restit. Crauett. consil. 6. num. 91. Barnaba Cornazzanus decis.*
105 *Lucens. 79. num. 6.* Præterquam, si alienatio † prohibita sit quoquo modo, *Cephal. consil. 121. in princip. volum. 1. Pauisius consil. 25. num 18. volum. 2. Ruin. cons. 20. num. 4. volum. 1. Rolan. à Vall. consil. 2. num. 36. volu. 4. per glos. in l. cum fidei. ff. de fideicomm. libertat.* Ita & fideiussionem in casu necessitatis haud interdictam esse censeo, maximè, quia supra *num.* 46. dictum est, quod fideiussio reuera, & ab initio non sit alienatio, nec dilapidatio.

Cæterum si testator simpliciter in tastamento suo alienationem bonorum suorum prohibuerit, nõ credo, eo ipso quoque præstationem fideiussionis prohi-
106 bitam esse. Vtcunq; enim † prohibitus alienare, nec occasionem dare potest, per quam fiat alienatio, *Cephal. consil. 175 numer 5. Menoch. de præsumpt lib 6.*
107 *præsumpt. 93. num. 2.* & omnes modos † debet euitare, cum alienatio prohibita est. *Laurent. Syluan. cons. 25. num. 12. Rolan. à Valle consil. 31. num. 27. & cons. 84 numer. vlt. volum. 1. Natt. consil. 110. num. 11. & consil. 111. num. 1. per gloss. celebrem in l. si ita quis. §. ea lege. ff.*
108 *de verb. obligat.* quemadmodum † & venditione prohibita, prohibetur etiam eius præambulum. *Barto. in l. quorum versic. tu dic. ff. de pignor. Soc. iun. consil 119. num. 5. volum. 2. Natta consil. 470. num 2. & cons. 474.*
109 *num. 21. Francisc. Bursat. cons. 151. nu. 41.* Et † prohibito effectu omnis eius causa prohibita censetur, *Menoch. lib. 6. præsump. 93. Cacher. decis. 101. num. 9.* Non
110 tamen prohibita † alienatione statim etiam prohi-
111 bitam esse fideiussionẽ dici potest. Alienatio † enim is tantummodo est actus, per quem dominium transfertur. *l. 1. C. de fund. dot. Ioann. Goddæus in l. alienationis. 28. num. 4. ff. de verbor. signific.* Et ideo alienatione
112 † prohibita tantum ille actus prohibitus censetur, quo dominium transfertur, strictè & propriè loquendo, *glo. in l. in ambigua ff. de legib. Paul. de Castr. in l. scire leges. ff eod. tit. Alexand consil. 41. volum. 6. Socin. cons. 75. num. 2. volum. 1. Eman Soarez in thesaur. com opin. lit. A.*
113 *num. 138.* Fideiussione † porrò interposita, ac præstita nulla fit alienatio, quia nec dominium vllum ab initio in creditorem transfertur, non magis, quam is alienat, qui duntaxat omittit possessionem. *l. non alie-*
114 *nat ff. de reg. iur.* Me dicam, quod secundum † cõmunem vsum loquendi, qui tamen semper est attendendus *l. librorum §. Cassius. ff. de legat. 3. Bart. in l. Labeo. ff. de suppell. legat.* magna quoque sit differentia inter verba, partium contrahentium, quæ exprimi debent,
115 vt patet ad sensum. Omnis autem † intellectus extraneus est, qui non sonat in auribus vulgi, *Bald. in tit. de pace Constant. §. Opizoni.*
116 Et quia argumentum †, à testamento ad statutũ, & rursus à statuto ad testamẽtum validum est, & subsistit. *Ias. in l. ita stipulatus. colum. 10. in fin. num. 17. ff. de verb. obligat. Tiraquell. de legib. connub. in glos. 5 per tot. Sebardins in addit. ad Bar. in l. fin. C. de reb. alien. nõ alienan.*
117 In statuto verò, † quod strictè intelligitur, prohibita alienatione, non videtur hypothecatio prohiberi, vt notat Angelus *in l. benignius. ff. de legib. & Bald. in d. l. fin. C. de reb. alien. non alienand.* vbi inquit, quod propriè loquendo non est verà alienatio, & propria, nisi vbi transfertur dominium, inde inferens, quod in statutis, quæ restringi debent, nomine alienationis non contineatur pignus, quód etiam placuit Aretino *in consil. 75. incip. circa præsentem. num. 2. volum. 1.*

Ioan.

Ioen. Baptistæ Asinio *in tract. de execut. in prolegom. c. p.*
1. num. 5. Bernabæ Cornazzeno *in decis. Rotæ Lucensis*
10. num. 14. 15. & 16. Vincentio Carocio *decis.* 117.
num. 9. Antonio de Gamma *decis. Lusitaniæ* 107. *nu.* 2.
Vnde etiam Bald. *in cap. 1. §. ent si libellario. in fin. quib.*
118 *mod. feud. omitt.* dicebat: quod obligatio † bonorũ
impropriissime dicatur alienatio, & meritò non da-
beet locum bebere in statuto. Ergò nec in testamẽ-
to prohibita elienatione, prohibite censebitur fide-
119 iussio, præsertim quia & argumentũ † eb oppigne-
ratione ad fideinssione ductum valet, & admittitur,
vt dixi infre *cap. 7. num.* 187.
120 Non obstat, quod id, quod vna † via prohibe-
tur, alia via non deb cat esse permissum. *l. si mater. ff. de*
excusat. into cap. cum quid. & ibi Dinus, ac Petr. Peckius
de reg. iur. in 6. Item quod medianta obligatione bo-
norum deueniatur ad alienationem, imo ex præsta-
tione quoque fideiussionis (casu quo non soluitur de
bitor, à beneficio excussionis, nec non alijs compe-
tentibus, siue competituris remedijs ast renuncie-
tum) vt plurimum in illam angustias redigatur fide-
iussor, vt de suo soluere, & ob id res suas alienare co-
121 getur, vnde † prohibito fine videntur etiam pro-
hibita media, quæ tendunt ad finem, *l. oratio. ff. de*
122 *sponsalibus*. Quie enim † illa regule non hebet
locum in statutis, vt notabiliter tradit Baldus *in l. pe-*
nult. § docere. ff ne quis eum qui in ius vocat. & in l. 1. col.
fin. versic. & per hoc determinatur. C. si rector prouinciæ.
Alexand. *consi.* 130 *consideratis. colum. penult. lib.* 2. Dec.
consi 645. *nu* 7 Francisc. Ripe *in tract. de peste. mihi fol.*
91. *vers. an in paruis*. Ideo non potest quoq; locum ha-
bere in testamentaria dispositione, per regulã *nu.* 116.
adductem. Præteree non solent futura contingentia
aliquid ponere, vel determinere, cum esse, & non esse
possint, sed potius respectus habendus est ad id, quod
fit vt plurimum, non quod ob malitiem hominum
aliquando contingit, *iuribus vulgatis*.

Atq; hactenus quidem ostendi, testamento pater-
no nõ solum alienationem, verum etiam periculi ple-
nes fideiussiones recte liberis prohibari, & inhiberi
123 posse. Num vero † idem quoq; contrectu vel pecto
inter plures fratres, agnatos aut etiam proximiores
consanguineos fieri poterit? Pute, si inter se conue-
nient, & pacisceetur. Quod plene voluntas maiorum
seruetur, nec vlla proprietas alienetur; vt testetum à
maioribus sit, vel petre cuius animæ in pece quiescat
bona enim ille relicta, & quæ insimul filij pertiti sunt,
communiter nulla pars, vel mexima, vel minime sine
voluntate fretrum, vel parentum ac hæredum non
nominatorum, ec sine illorum scientia, ac voluntate
neque vendere, neque obpignerare, possint, tenquam
fideiussor adeo quod illi damnum det, ite quod eliqua
pars non perueniat, ad manus exterorum, ite quod di-
cta bona remaneant vnita sicunt fuit testatum; quod
indiuisibilia permaneent, sine aliqua partitione, &
qui simul in vnitate viuunt illis fruantur.

Ac ego quidem hic rursus, quod elienationem, ef-
firmatiuæ sententiæ subscribere non vereor, sequẽti-
bus rationibus motus. Primo enim in genere certum
124 est, prohibitionem † elienationis, de eo, vt bona in
familia coseruentur, non tantum in vltime volunte-
te, sed etiem in contractu fieri posse, *l. vltima. C. de re-*
bus alien non alien. l. ea lege. C. de condict. ob causam l. si ita
quis. §. ea lege. vbi DD. ff de verborum obligation. Iason
late *in l. stipulatio hoc modo concepta. num.* 10 *ff. eod. tit.*
vbi subdit, se ita sæpius consuluisse, quod etiam sequi-
tur Guidus Panciroll. *in consi.* 03. *num.* 1.

Deinde in specie quoq; interpretum traditionibus
125 receptum est, quod † conuentio sine pactum pluriũ
fretrum de non alienendo in extraneũ, valeat, & sub-
sistat, vt lete consuluit Ias. *in consi.* 211. *incip. præsens*
consultatio lib. 2. Car. Rui. *cons.* 110. *viso themate lib.* 4.
126 Quod † factum familiæ Modestinus Pistoris *in cõs.*
21. *per.* 1. non inscite pausicetionem appellat, cum ad
conseruationem, dignitetem, imo & commune pacẽ
atq; concordiem elicuius familæ pertineat. Et sane
tele pactum edmodum est fauorabile, cum interesse
totius femiliæ in eo versetur, ne bona libere alterius
dominetioni subijcientur, sed potius in sue libertate,
& dignitate conseruentur, vt in simili ait Claudius
127 Cantiancula *cons.* 3. *num.* 19. Præterae † eius est ef-
ficaciæ, vt in cesu cõtrauentionis res aliena A cedeat
ad cæteros fratres, *l. cum pater. §. libertis. ff. de leg.* 2. *Bar-*
tolus in l. peto. § fratres. ff. eodem titulo. Natta *consi.* 474.
ante num. 1. *lib.* 2. *Paulus de Castro cons.* 77. *nu.* 3. *volum.*
1. *Carol. Ruin. cons.* 119. *num.* 18. *volum.* 2. *Hieronym. Ga-*
brielius cons. 103. *Ferdin. Vasquius de fideicomm. lib.* 3. §.
39. *num.* 12. *Francisc. Milanens. decis.* 7. *num.* 95. *lib.* 1.

Deniq; prædicta sententia ea eo quoque cõfirma-
tur, quod validum, & bonum sumitur argumentum,
ab vltimis voluntatibus ad contractus, secundum
Eberh. *in Topicis, loco, A contract. ad vlt. volunt. & è co-*
128 *tra*. Iam autem certum est, quod † vnius familiæ
probabilis illa sit consuetudo, qua cauetur, vt certo
modo in ille familie testentur, Angel. *in l testamentis*
factio. ff. de testam. Iason *con.* 46. *nu.* 3. *lib.* 1. *Boer. q.* 155.
129 *num.* 29. quin † feudis etiam idem sentit, quem
refert, & sequitur Menoch. *in respon. causæ Finarien. ar.*
4. *nu.* 47. Qudni igitur etiem pacto tale quid introdu-
ci posset, per quod indiscrete, & promiscua libertes alienã
di nõnihil in ordinem redigatur, & circumscribatur?

Et de hoc quidem vel ideò minus est dubitãdum, quod
130 exẽpla taliũ † pactorũ siue Fiermundi passim in no
bilibus familijs Germeniæ occurrunt, & quidẽ no-
minatim Generosi, & Illustrea Comites de Olden-
burg, & Delmenhorst, Anno 1360. & Anno 1463.
Nobiles è Fiermundi Anno 1495. nec non prædicti
Nobiles à Frembergij Anno 1566. tale pactum siue
cõuentionem pacificetionem, vt & talem cõuentionẽ
de non alienendo inierunt, vt de reliquis in præsen-
131 tiarum nihil dicam. Quod vero ille † ipse pacta
plurium fratrum de non elienando extra familiam,
adhuc multo sint validiora, si prohibitio parẽtis, elie-
nationis similiter inhibitoria, præcesserit, illud etiem
132 iure est determinetũ. Etenim † prohibitio noua ad-
dite veteri prohibitioni, veterẽ ampliet, & magis cor
roboret, vt notant DD. *in l.* 1. *§. nuntiat. ff de no. op. nun.*
Iecobin. *in tractat. de feudis in verb. Et cum pacto de non*
alienando circa princip. Alexend. *cons.* 93. *incip. Repetitus*
in causa. volum. final. lib. 7. Decius *consi.* 636 Natta *cons.*
133 481. *nu.* 16. *lib.* 3. Vnde etiam † Menoch. *de præsum.*
lib. 4. *præsum.* 189 *nu.* 11. probauit, quod quando duæ
prohibitiones de non elienendo coocurrunt, prohibi-
te censeatur etiem alienetio in eum cesum, quo po-
terat fieri, existente vne sole prohibitione.
134 Meetemen † opinione cautissime illi agant, qui
prohibitiona paterne, vel maiorum, & sua conuen-
tione corroboratiua, de non elienendo bona auita
vel affecta extra familiam, nõ contenti, etiem per sen-
tentiem sui superioris, eut certe Cemeræ Imperialis,
se condemnari procurant, ad seruanda istiusmodi pa-
cta tunc enim non solum redditur ius intinnitos: verũ
etiam fecilior fit aduersus contrauenientes executio.
135 Et vero † nouum non est, conuentiones partium
per sententiem confirmeri, *ia l. si conuenerit.* 26. *vbi*
DD ff. de re iudi. l. tale pactum 40. §. 1. vbi Costal. *ff de*
pact. Bar. & Io. de Pla. *in l. si quos. C. de decur. lib.* 10.
Pinell. *in l. 2. part. 2. cap. 2. numero* 23. *C. de rescind. vend.*
Hiron. Muscorn. *in tractat. de iurisd. nu.* 123. *vers. Exci-*
pitur autem primo. (qui temen satis obscure hoc innuit)
Petr. Heigius *q.* 20. *nu.* 20. *part.* 1. Contigit eutem pe-
136 titæ huius confirmationis notabile † exemplum in
Augustissima Cemera Imperiali, in cause Friuelini
Sabinij Ducis Hassie, & Lentgrauij Locthereni, con
tre Herninm Lamoralium Paletinum Egmondenum.
Martij, Ann. 1544. vbi partes ad obseruationem pa-
ctorum

ctorum dotalium se per sententiam condemnari pe-
tierunt, & obtinuerunt.

Meminerunt porrò iuniore pro euidentiali intel-
lectu terminorum, dum dicitur; Pacto conuenire pos-
se, ne bona auita extra familiam vel agnationem in
137 extraneum quempiam ab alienentur, quod † sicut
nomina hæc Familia, Agnatio. sunt nomina col-
lectiua, quæ plures gradus complectuntur, *Menoch.
de præsumptio.lib.4. præsumptio. 71. numer. 29.* Ita in
138 materia prohibitę alienationis extranea † persona
intelligatur illa, quę non de familia tradentis bona
est, non autem quę non est de descendentibus, vt ex
mente Ioan. Fabri, & Ang. Aretini declarat Viglius
in §. cæteri. ad fin. Inst. de hered. qual & diff. Pancir. *d. cons.*
139 102. *num.* 12. licet † alias extraneus varijs modi di-
citur, monstrante Baldo *in l. si emancipati in 3. oppos. C.
de colla.* Vinc. Carocio *decis. 44. num* 14.

Bene quoq; notandum est, etsi prohibitio aliena
140 tionis, † quę fit per pactum, nō exiguas in iure no-
stro adepta est vires, quod tamen dominij transla-
tionem non impediat, sed solum obliget contraue-
nientem ad id, quod interest, *l. si ita quis §. ea lege &
ibi Bartol. in princip. ff. de verborum obligat.* Accursius *in
l. ea lege verb. alienat. & ibidem Bartol. C. de condict. ob
causam. l. fina & ibi glossa. verb. sancimus. nec non Salyce-
tus num. 1. C. de reb. alien. non alien. [illegible] l. ea quidem verb.
causam. C. si mancip. ita alen. [illegible] l. pliu. [illegible] 117.
§ Diui. & ibi Iason nu. 115. ff de leg. [illegible]* Sichard. *in l.
3. num. 7. C. de condict. ob causam* [illegible] Pistor. *cons.
21. num. 4 vol. 1.* Ioach. à [illegible] *l. admonendi. nu. 872.
ff. de iureiur.* Ioan. Gozadus *de contrah. stipul. c. 6. concl.*
141 1. *nu* 4. 5. & 6. Atq; hoc certi, & in foro † ac curijs re
ceptiturn esse nouissime scripsit Ern. Cotbman. *in
cons. 41. num. 7.*

Quemadmodum autem supra monui, in prohibi-
tione alienationis per testatorem, legem aut statutum
factam non includi alienationem necessariam: Ita
142 etiam † in alienatione, per pactum, vel conuentio-
nem inhabita, eandem excipi extra dubium est. Si igi-
tur exempli gratia, alię res non extent, ex quibus satis-
fieri creditorib. possit, quam res alienari poterunt;
l. peto. § prædium. ff. de legat. 2. Raphael Cumanus *in cōs.*
13. Pract. Ferrariensis. *in forma libelli, in act. reali verb.
veris ac legitimis. num.* 21. vbi etiam Masuer. *in additio-
nib.* Maxime, quia nec testator per prohibitionē alie-
nationis creditoribus pręiudicare potest, etiamsi
vellet *l. filiusfam. l. §. Diui in verb. Sed hæc neq; creditorib.
neque fisco fraudi esse. ff. de legat. 1. M. Anton. Natta cons.
528 num. 30. lib. 3.*

Prouide autem ille ipse, qui res ita alienari prohi-
bitas vendere, aut creditoribus in solutum dare in-
tendit, faciet, si ante distractionem aut in solum datio-
143 nem, id † denunciet aut notificet reliquis fratribus
aut agnatis, qui in casum prohibitę siue interdictę
alienationis sunt vocati, iuxta consiliū Angeli *in cons.*
243. cum quo transit Decius *in cons. 38. num. 1. in prin.*
& faciunt tradita pee Balthas. Benedell. *in tract. iuris
prothomise 1. § inprimis. nu. 40. & al. quod seqq.* vbi pru-
denter monet, quod nō solū nuda intētio alienādi, vel
vt ita loquar, fienda alienatio, de rebus aptis ad alie-
nandū verū etiam omnes eius circūstantię, & qualita-
tes apertissime, non perfunctorie aut obscurē, denun-
144 tiari debeant. Denunciatio † porrò hęc facta fra-
tribus, satis reum à temeraria alienatione, eiusque
pœna excusat, *argumento l. 3. § sin autem vbi Doctores,
& maxime Simon Schardius in addition. ad Bartol. C. de iu-
re emphyteu. c. potuit. & ibi Canonistę, extr. de locato. Tira-
quell. de vtroq; retractu. in præfat. nu.* 52. Et est optimus
textus *in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. obliga.* vbi
hoc etiā Bartol. notat, quem sequitur Romanus *cons.*
182. *n.* 4. & ibi *in addit.* Horatius Mādosius. Tiraquell.
de vtroq retract. tit. 1. § 1. gl. 9. nu. 112. vbi dant cautelā
illi, qui ad rem vendendam obligatus est, vt scilicet
145 † interpellet illum, cui vēditio fieri debet, vt emat,
qui si in mora fuerit, tunc liberam potestatem vendē-
di, cui vult, consequitur, qua de re etiam aliqua con-
gessit Meno. *de arb. iud quæst. cas.* 220.

Ex his omnibus igitur liquet, conuentione aut pa-
cto alienationem certarum rerum inter plures fratres
146 siue agnatos recte prohiberi posse, num † vero (quod
pręcipue explicandum suscepi) certę quoque alicuius
familię pacto introduci, & interdici poterit, ne in in-
extricabilem aliquem fideiussionum labyrinthū vnus
aut alter ex illa familia aut agnatione, citra aliorum
consensū aut ratificationem, se pręcipitet, ex quo in-
cōmodo deinde, ad executionem creditoris, per indi-
rectum earundem rerū extra familiam alienatio cau-
setur, & sequatur? Quod in effectu nihil aliud est, quā
si simpliciter quęram, An pacto fieri possit, ne quis
pro libitu, & absque aliorum consensu contrahat aut
fideiubeat? Et quamuis hoc loco iterum nōnulla mo-
ueri possent, de non restringēda libertate contrahēdi,
*l. non enim ff. Rerum amotarum. l. inuitum. C. de contrahēda
emptione. l. nec emere. C. de iure deliber. cum similibus su-
pra numero 99. & infra capite 7. numero 191. adductis.*
147 Tamen si omnia † exacto iudicio trutinentur, ne-
minem fore confido, qui ex partibus affirmatiuę sen-
tentię veritatem stare non sit concessurus. Cum enim
148 tale pactum ad rei familiaris, vt & nobilium † am-
plissimarumque familiarum cōseruationem, & susten-
tationem spectet, pręterea repentinę ex fideiussioni-
bus vt plurimum emergenti inopię viam quasi ob-
struat, atque ob id etiam summo sit fauore dignum,
l. 1. §. sed et si seruus. ff. de ventre inspic. Mynsinger. *re-*
149 *spons.* 32. *num.* 2. Siquidem † diuitijs familię conser-
uantur, *§. sancimus. in Nouell. de test. bus Mysinger. d. loco
num. 5. Thomas Doccius consilio 6. numero 8. Michael ab
Aguir. de success. Regni Portugall. part. 3. nu* 64. nō vbiq;
negari potest, illud ipsū quoq; virib. subsistere, *l. iuris
gentium §. si paciscar ff de pact.* Si enim pacto cōtrahētiū
alienatio alicuius rei inhiberi potest, *d. l. vlt. C. de reb.
alien non alien. dict l. ea lege. C de cōdiction. ob causam cum
alijs supra allegatis.* Cur non etiā simplex fideiussio in-
hiberi posset, cū vtique plus sit alienare vel distrahere
150 quā simpliciter fideiubere? Vulgaris † siquidē re-
gula est, de omnibus rebus familiaribus siue priuatis,
modo sint proprię, pacisci licere. *Ioan. Borchol in tract.
de pact. c. 5 num.* 1.

151 Et propterea † collaudandos censeo nobiles fra-
tres de M. in Ducatu Brus. VVicēsi multas arces, &
villas possidentes, qui ante aliquot annos, ad familię
suę, & opum partarum cōseruationem, pacto cōuene-
runt, ne vllus eorum, sine altero, fideiussor fieret, quo
quidem prudēti astu etiam multos importunos solli-
citatores reiecerunt, qui cum se omnium fratrum cō-
sensum impetrare posse diffiderent, ab vlteriori peti-
tione fideiussionis interponendę vltro destiterunt.

Nec existimandum est, ea, quę hactenus tractaui,
cū illis pugnare, quę supra hoc ipso capite, *num.* 66.
& 67. adduxi, probando, fideiussionis actum esse hu-
manum, & pium, atque ad illum quoque in necessita-
tibus proximi quē adigi ac cogi posse, ac proinde pa-
ctum siue conuentionem de non fideiubendo, tāquā
contra bonos mores, ac dilectionem proximi initam,
non subsistere, sed nullam, & minus piam esse, atque
eam ob causam quoque magis respici debere ad vti-
152 litatem publicam (quam duplicem † facit Myn-
singer. *in responso 32. num. 19.*) quam ad commodum
alicuius priuatum, *Authent. res. quæ C commun de legat.
l. vnic. in fin. C. de caduc. tollend. l. 3. C. de primipilo. lib. 12.
Paulus libro 2. senten titulo 19. pulchre ex Philologis Phi-
lip. Camerar in oper. subcisiu centur. 1. cap. 22 & centur. 2.
capite* 45. Nam simpliciter respondeo, prędictum pa-
ctum de non fideiubendo pręcipue respicere fideius-
siones, promiscuas, temerarias, & indiscretas, ad ca-
153 sum necessitatis autē nequaquā extendi, q† nec alias
legem

legem habet, *l. vt gradatim. §. 1. ff. de munerib. & honoribus. cap. quanto. in fine de consuetud.* Et quia tam multa sunt, quæ alias illicita, & impermissa, in casu tamē necessitatis licent, congesta per Tiraquellum *de retract. lign. §. 26. glos. 1. num. 10. cum multis seqq.* Menoc. *de arbitr. iud. quæst. casu* 182. & Sebast. Medices *in trac. de casibus fortuitis. par. 1. quæst. 6.* non vtique dubitandum est, quin saluo pacto, etiam iurato, de non fideiubendo pro proximo egente, & in summa necessitate constituto fidem suam quis interponere, si velit,
154 possit. Nam sicut † necessitas probabile facit, quod alias non esset probabile. *l. qui potuerint. ff. de manumiss. testam. Ferretus in tract. de duello nu. 26. Rolan. à Valle consil. 1. num. 70. volum. 2.* Ita quoque iuramē-
155 tum † nullo modo frangit, necessitate coactus. *c. si verò. de iureiuran. Redoand. in tract de rebus Eccles. non alienan. tit. de caus. aliena. num. 48. Sebast. Medices d. par. 1. quæst. 6. num. 35.*

Ceterum hac in re cuiquam legem certam præscribere, non est meum, sufficit mihi, si quemlibet ad scopum diuinæ legis, charitatem scilicet mutuam, remittam, vt nimirum omnia, quæ volumus, vt faciant nobis homines, faciamus, & illis. *Matth. cap. 7.* Interim & hoc fixum manet, & si hominis interest, hominem beneficio affici, *l. seruus. ff. de ser. expor. Cicero lib. 2. offic.* quod tamen non solum iure diuino. 2. *Corinth. cap. 8.* & Canonico *cap. ad fidem. 23. quæst. 5. Ioan. Aurpachius lib. coll. iurid e. ist. 2.* verum etiam iure humano, *l. 1. §. de opere, & § idem Varus ff. de aqu. pluu. arcend.* nemo cum suo detrimento, & damno, & vt sibi sit afflictio, alteri benefacere, aut commodare cogatur. *Petrus Heigius quæst. iur. part. 2. quæst. 1. num. 87.* Atque hæc de primo capite dicta sufficiant.

CAPVT SECVNDVM.

Vnde fideiussio dicatur.

S V M M A R I A.

1 *Disputatio Grammatica caret vtilitate.*
2 *Leges Prisciano non subiacent.*
3 *Verbis non minor, quam rebus est antiquitas. Et num. 9. & 10.*
4 *Turpe est prius determinare, quam terminos intelligere.*
5 *Plato in vocum originationibus laboriosus.*
6 *Iureconsulti Romani in inuestigandis Etymologijs diligentes fuerunt.*
7 *Etymologia proprietatem rei ostendit.*
8 *Sapiens ex paucis multa intelligit.*
11 *Fideiussionis verbum est compositum.*
12 *Fideiubere idem est, quod fide sua iubere.*
13 *Fidei nomen est πολύσημον, quod deducitur vsque ad nume. 22.*
18 *Fides publica quid?*
23 *Fides in hac materia est sponsio vinculum obligationis inducens.*
24 *Fides vnde dicatur.*
25 *Stoici simpliciter Dialectici appellantur.*
26 *Stoici licentiores fuerunt in ducēdis nominum originibus.*
27 *Laurentius Valla refutatur.*
28 *Iureconsulti nostri quid in Etymologia spectent.*
29 *Galeottus Martius refellitur.*
30 *Negotia plura sunt, quam vocabula.*
31 *Genus speciei locum sæpè ingreditur, ob vocabulorum penuriam.*
32 *Causas singulas singulis appellationibus distingui commodum est.*
33 *Tutela est verbum πολύσημον.*
34 *Fideiussores ex re ipsa, hoc est; fide nomen accipiunt, vt tutores, & defensores ciuitatum, quod late deducitur, nu. 35. 37. & aliquot seqq.*
36 *Vinculum fidei, ac sponsionis.*
46 *Iubere est aliud, aliud fideiubere.*
47 *Iussus solus non potest dici fideiussio. & nu. 52.*
48 *Bona fides in omnibus contractibus interuenire debet. Et num. 49.*
50 *Fideiussio est contractus stricti iuris.*
51 *Iussionis verbum quomodo accipiatur.*
53 *Iussus, & fideiussio quomodo differant. & num. 54. 55. 56. & 57.*
58 *Iussus, & mandatum quomodo differant, remissiuè.*

NON ignoro præter Petrum Costalium *in*
1 *Parergis, num. 4.* multos opinari † disputationem Grammaticam omni prorsus carere vtilitate, non solum, quia, vt Bald.
2 *in consil. 3. num. 2. volum. 1.* dicebat, Leges † nostræ Prisciano non subiacent: Verum etiam, quia is, qui ad Iurisconsulti alicuius titulum aspirat, id diligēter expendere debet, ne magis Grammaticum, aut quē-dam Græculum de scholis, quam iurisconsultum agere
3 videatur. Quia tamen † & verbis sua, non minus quam rebus, est antiquitas, cuius nos quoque studiosos esse par est, teste Barnaba Brissonio *lib. 3. antiq. c. 23.* & vt ait Varro, *Qui de verbis multa dixerit commode, potius boni consulendum, quam si quid nequiuerit, re-*
4 *prehendendum.* Imo † turpe est, prius determinare velle, quam terminos intelligere. *Arg. cons. 100. Franc. Mant. c. de contest. vlt. volunt. lib. 1. tit. 1. nu. 1.*

Idcircò, contemptis quorundam elatis supercilijs, malo in hac re facere, non solum cum singulari illo
5 Philosophiæ lumine † Platone, qui sic in vocum originatione laborauit, vt totum ei librum consecrarit, sicut auctor est Ioan Goropius Becanus *in Beccesilan. lib. 1. mihi pag. 7.* (Græcarum vocum Etymologica, & Onomastica silentio, vt nunc prætereain) verum etiā
6 cum Iureconsultis † nostris, qui in inuestiganda no-
7 minum Ethymologia, quę † proprietatem rei ostendit, valde diligentes fuerunt, vt liquidò apparet. *ex l. 1. ff. de offic. quæstor. l. 1. ff. de furtis. l. 1. §. 1. ff. de pact. l. Senatus. §. 1 ff. de donat. cum multis simil. notatis à Io. Bellono in libell. de argumentis legum. cap. 1. & à VVaremundo de Erenberg in meditam. pro fœderib. cap. 3. nu. 1. & aliquot seqq.* Non, quia velim cum tædiosa nimietate ver-
8 bosos commentarios facere sapiens enim † ex paucis multa intelligit, ac longitudo narrationis, & scripturæ sæpè mentem inuoluit. *Aretin. cons. 53. Hieron. Gigas cons. 34. nu. 1.* sed quia interpretationem prometentionis inconueniens est, omissis initijs, protinus materiam ipsam tractare, *l. 1. ff. de origin. iuris.* Quini-
9 mò Ciceroni † etiam ipsi, *in quæstionibus Academicis,* verborum explicatio probatur. Vnde etiam Quin-
10 tilianus *in Instit. lib. 12.* dicit. Quod omne † ius fere aut in verborum interpretatione positū sit, aut in æqui prauiq; discrimine, sicut retulit Baptista Aymus *in tractatu de alluuionibus lib. 1. cap. 1. in princip.* De quo plura vide apud Scipionem Gentilem *in libello singul. originum in princ* Ruland. *de commiss. par. 1. lib. 1. cap. 2. num. 6. & 7.* Ioan à VVovver. *in tract. de Pol. mathia, cap 9.* Petr. Gilkenium doctiss. Germaniæ nostræ I. C. *in tract. de præscrip. par. 2. memb. 3. cap. 1. nu. 7. 8. &*
11 9. Initio autem constare arbitror, fideiussionis † verbum non natum, hoc est, simplex, sed ab origine factū duplici, & iunctum siue compositum esse, à FIDE, ET IVSSIONE, Nicolaus Boerius *decis. 221. nu. 10. vers. sed videtur.* Quia in re cum alijs nominum, & verborum originationibus ipsi optime conuenit. Hinc igitur colligo, duo in hoc veriloquio siue notatione, vt Cicero, & Boetius *in Topicis* appellant, notari, FIDEM nimirum, & IVSSIONEM, quandoqui-
12 dem fideiubere † idem est, quod fide sua iubere, *l. creditor. §. 1. ff. mandati.*
13 FIDEI porrò † nomen, vt & Tutelæ, Iniuriarum, Iuris, &c. πολύσημον, neque vnius, & eiusdem significationis

ficationis semper existere, non modo ex nostris Iu-
reconsultis, sed & ex alijs probatis auctoribus, citra
difficultatem colligitur, monstrante glossa. *in capit.*
monet. verb. neq; 22. *q.* 1. & Luca de Pen. *in Rubr. C. de*
fide instr & iure hastæ fiscal. nu. 1. *lib.* 10. necnon Petro
Gregorio Tholosante, *in Syntaxi artis mirabilis lib.* 39.
cap. 18. ac Dominico Nano Mirabelio, *in suo Polyan-*
thea, verb. Fides. & ex Theologis Isaaco Feguerne-
kino, *in Enchiridio locorum communium. verb. Fides.*

14 Aliquando enim fides † auctoritatem, & confirma
tionem significat, *tot. tit. ff. & C. de fide instrum. & apud*
Ciceronem in multis locis.

15 Aliquando † tutelam siue tuitionem (vt vulgus
dicit Saluaguardiam, & Assecurantiam) patrociniū,
defensionem, opem, auxilium, clientelam denotat, *l.*
in sacris. in prin. C. de prox. sacror. scriniorum. lib. 12. *Cicero*
in oratione in Pisonem: Timentem, multumq; dubitantem
confirmasti, & Thessalonicā fide tua venire iussisti. Idem ad
Atticum: Ciuitatem in Catonis fide locatā, funditus perdi-
dissem. Et Epist. 227. *Ea societas vniuersa in mea fide est.*
Virgil. Tyrrhenumq; fidem. Cæsar in lib. 2. *de bello Galli-*
co: Honoris Diuitiaci, ac Hæduorum causa sese eos in fidem
recepturum, & conseruaturum dixit. Inde & illa locu-
tio. Deorum hominumq; fidem implorare, idest, au-
xilium, vt solent ij, quibus aliqua fit iniuria, aut aliqua
vis infertur. Et quidem prædictæ publicæ fidei exem-
plum notabile legimus apud Ceanzium, *lib.* 11. *Vanda-*
lis, cap. 25.

16 Nonnunquam Sacramentum, & habitum mentis,
vel earum rerum, quæ sperantur, substantiam, argu-
mentumq; earum rerū, quæ non videt. *tot. tit. C. & decr.*
de sum. Trin. & fid. Cath. Alciatus in rubr. de iureiur. nu. 9.
Arnobius lib. 2. *aduers. gētes: Nam ꝙ sibi persuaserit, quis*
verū dici ab altero, velut quadā fidei astipulatione, tutatur.

17 Quandoq; † etiam sufficientiam, & idoneitatem
promptissimam in soluendo *l.* 19 *ff. de contrah. empt. §.*
vendita. Instit. de rer. diuis. l. si venteri. §. in bonis. ff. de reb.
auct. iud. possid prout fidem publicam ibi interpretatur
Pardulphus Prattæus, quam Galli, credit, appellant.

18 Quamquam mea opinione, fides † publica ibi nihil
aliud est, quam auctoritas publica, vt in edicto Iusti-
niani 2. *Ne præsides in causis fiscalibus publicam fidem*
dent. Alciat. lib. 8. *parerg. cap.* 2. *in fin.*

19 Cæterum, vt plurimum, & fere frequenter, pro † di-
ctorum conuentorumq; constantia, & veritate vsur-
20 patur, non solum in sacra scriptura, tam † respectu
ipsius Dei: Psal. 33. *versic.* 4. Isaiæ 11. *versi.* 5. Thren.
3. *versic.* 23. Oseæ 2. *versi.* 20. & *cap.* 5. *versi.* 9. quam
21 † hominum inter sese, Leuit. 6. *versic.* 2. Eccles. 22.
versi. 28. Ierem. 44. *versi.* 5. 1. Macab. 10. *versi.* 28.
Matth. 23. *versi.* 23. 1. Timoth. 2. *versi.* 7. Verum etiā
in iure nostro, & probatis scriptoribus, *vt in l. excepto.*
11. *de act. empt. l. cum venderem. ff. locati.* Ioan. Iouianus
Pontanus, *in libello de principe. §. qui imperitare cupiunt.*
vers. Et cum sit fides mihi. pag. 258. Valer. Maxi. *lib.* 6. *c.*
6. Quæ vt in testium dictis summoperè requiritur. *l.*
testium fides ff. de testam. Ita & in promissionibus eam
semper adesse necesse est. Vt meritò M. Tullius *in*
Epist. ad Att. exclamet. *O constantiam promissi, & fidem*
miram. Et hoc significatu fides ad propositum no-
strum accommodatur, vt reuera hic sit fides, promis-
22 sio siue † sponsio, vinculum obligationis inducens,
quam fidem politicam communiter vocare solemus.
l. procurator 67. *ff. de procur.* Si aliquis ex istia vende-
ret, aut redimeret aliquam proprietatem ab vno ex
proximioribus, qui fuerit fideiussor; ipsemet si fuerit
requisitis tenetur, & debet, fratribus, & agnatis re-
spectiuè hoc factum notificare, & da hac re illis scien-
23 tiam dare. Nec malè † Iustus Lipsius *lib.* 2. *polit. ca.*
14. Fidem describit; Effectum quod in nobis sit, di-
cti aut promissi. Terentius: *Grauidaq; facta dat fidem,*
vxorem sibi fore hanc, hoc est spondet, & sanctè pro-
mittit Ouidius:

Heu vbi pacta fides, vbi connubialis iura.

Virgil. *Accipe, daq; fidem,* hoc est, accipe sponsio-
nem factam à me, & tu vicissim mihi da tuam, *Laurē.*
Valla, lib. 5 *elegant. cap.* 16. Poeta Statius:

Dat Gallis, Dacisque fidem.

Ouidius *lib.* 11. *Metamorph.*

Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.

Claudianus elegantissimus inclinantis Imperij
Poeta *in bello Gildonico.*

Certa fides cœli, sed maior Honorius auctor.

Qua ratione, & Paulo Iureconsulto, *lib.* 1. *senten. tit.*
9. fidei promittere, idem est, quod fideiubere. In sum-
ma quemadmodum in articulis fidei, ea credimus, q̄
non videmus. Ita & in promissione credo te promis-
sa facturum, quamuis non videam, *Abb. in c.* 1. *in* 1. *no-*
tab. de sponsa duor. Bertazol. in repet. l. si quis maior. num.
499. *C. de transact.*

24 Cæterum vnde fides † appelletur à nonnullis an-
xie quæri video? Stoici, quos alibi Africanus, *in l. qui*
quadringenta. 88. *ff. ad leg. Falcid.* simpliciter Dialecti-
cos nominant (de quo vide Cuiac. *lib.* 26. *obseru. vlt.*)
fidem appellatam putant, quia fiat quod dictum est,
quos imitatus est Cicero, *lib.* 1. *offic. & in lib.* 4. *de Repu.*
vt citat Nonius inquiens, Fides nomen ipsum mihi
videtur habere cum fit, quod dicitur. Et ipse Cicero,
lib. 16. *Epist. ad Tironem in Epist. cuius initium est: Ego*
vero cupio. clarè sic scribit: *Tu musis nostris para, vt*
operas reddas, nostra ad diem dictam fient. Docui etenim
te fides ἔτυμον, *quod haberet.* Sequitur Io. Satisberiens.
in suo Policratico lib. 3. *cap.* 6. & c. 11. Philipp. Camer.
in oper. succis. cent. 2. *cap.* 77. *ad fin.* Alciat. *in Rubr. extr.*
de iureiurando, num. 9. *Iacob. Spigel. in addit. ad Richar.*
Bartholin lib. 11. *Austriados mihi pag.* 701. Connan.
commen. iuris ciuil. lib. 1 *cap.* 6 *col.* 9. Barnaba Cornaz-
zanus *decis. Rotæ Lucensis* 102. *nu.* 3.

25 Sed ab hac sententia recedit † Lauren. Valla, *lib* 6
elegant. cap. 35. concedens quidem, Etymologiā hanc
venustam, & aptam, sed tamen nimis fallacem esse,
propterea, quod hoc nomen etiam chordam instru-
menti musici significet, cui originatio illa nonnisi p-
peram, & ridicule applicari potest. Quæ quidem Val-
læ sententia nonnihil iuuatur ex ijs, quæ tradit doctis
26 simus Cuiac. *lib.* 5 *obser.* 37. asserens, Stoicos † licen-
tiores ac propemodum ineptos in ducendis nominū
originibus esse, vt fere inde fiat, quod pleraq; nomina
etymologiæ non habeant proprietatem, cum cuique
pro ingenti captu liceat eorum rationem reddere, cu
ius rei testis locuples vel solus esse potest Isidorus. Et
consentit quidem ea in re cum Cuiacio, Francis. Flo-
ridus Sabinus, *lection. succisiuar. lib.* 2 *cap.* 29. inquiens:
Nullum hominum genus in verborum proprietatib. subti-
litatibusq; fuisse Stoicis occupatius. Quid mirum? Stoici
volunt fidem dictam esse quod fiat, quod dictum est;
atque id planè fortuitum esse testatur Horat. *lib.* 1. *Car*
min. Ode 36. dum inquit de Fortuna:

Te spes & albo rara Fides colit,
Velata panno, nec Comitem abnegat.

Vbi Acron Horatij interpres, eleganter addit, ꝙ
abscedens fortuna etiam fidem secum auferat.

Sed in hoc opinionum conflictu, arbitror Stoico-
rum etymologiam retinendam esse, vtcunq; fortasse
durior videatur, cū meliorem inuestigare, non tam sit
27 artis, q̄ inutilis cuiusdā laboris. Quod equidem † pp
rōnem Vallę facilè licebit. Nihil. n. obstat, quo minus
fides dicatur ex eo, ꝙ fiat id, quod ꝓmissum est, licet
fides ēt lirę chordas significet. Quis n. nescit, vel ex so
la inflectēdi varietate inter hęc duo distinguendū es-
28 se? Et sanè Iurisc. † nostri in notatione nominum
non tam spectant verba, quam ipsam rem, non tam
vocis originem, & coniugationem, & deriuationem
Grammaticam, quam nominis impositi rationem in-
uestigant, vt constet ex ipsa re inuestiganda, verum re-
ctè nomen sit impositum, nec ne, vt doctè explicat Io.
Gœd-

Gæddæus, *in l. nomen 164. nu. 6. ff. de verb. signif.*
29 Non † dissimili modo argumentabatur Galeottus
Marius Narniensis, præceptor Matthiæ Regis Vn-
gariæ, *in libello de doctrina promiscua.* Ius à iustitia non
posse deriuari, cum ius etiam ad pulmentaria refera-
tur. Vnde Iuuenal,

———Et eodem iure notantes.

quæ significatio Vlpiani derivationem respuit pror-
sus.

Sed præterquam quod hæc disputatio nō est vtilior
ea, quæ de ouo, & gallina apud Censorium tractatur
(vt vtar verbis Lud. Charondæ *lib. 1. πιθανῶν c. 1. in
pr.*) insuper etiam facile euitatur, si dicas non esse ne-
cesse, vt omnium verborum vna eademq; sit Etymolo
30 gia. Sicut. n. natura comparatū est, vt † plura sint ne-
gotia quam vocabula, *l. 3. ff. de præscrip. verb.* pulcher-
31 rime Seneca, *lib. 2. de benef. c. 34.* Vnde † & ob penuriā
vocabulorum sępe genus speciei locum ingreditur. *l.
3. ff. de iurisd. l. 1. §. conuentionis. ff. de pac. l. 1. ff. de adop. l.
spadonum. ff. de ver. sig. l. si serua. 39. §. vl. ff. de iur. do.*, quā-
32 quam vtiq; † cōmodius esset, singulas causas singulis
appellationib. distingui, *§. hoc autem casu. Inst. qui. mo.
test. infir.* Vnde versus:

Magnis est apta suis apponere nomina rebus;

Quo etiam respexit Arnobius *lib. 8.* dum inquit. *Vo-
cabulis illic opus esse, cum per singulos propriū appellationū
insignibus multitudo dirimenda est.* Ita, & diuersam Et-
ymologiam ac significationem vnum verbum habere
33 potest, citra tamen vllam pugnantiam. Tutelam † est
quidem vis, & potestas à tuendo dicta *l. 1. ff. de tutelis.*
Cęterum verbum hoc in hisce cancellis solummodo
constringere non licet propter *l. fructus. §. vlt. ff. solut.
mat. l. 15. in prin. ff. de impens. in reb. dot. l. 30. ff. de legat. 2.
l. patronus. §. vlt. ff. de legat. 3. l. 1. C. de ver. sig. l. vnic. C. de
expens. lud. pub. lib. 11.* vbi tutela sustentationem, item
resarcitionem, & securitatem significat, vt de simili-
bus nihil dicam.

Quia igitur in hoc fideiussionis cōtractu præcipue
fidei, quæ interponitur, habetur ratio, inde fit, vt ex re
34 ipsa fideiussores † quoque nomen accipiant, non ali-
ter ac tutores ac æditui *§. tutores Instit. de tutel.* & de-
fensores ciuitatem, *l. defensores. C. de defensoribus ciuita-
tum.* ob id, quod pupillum, ædes sacras, & ciuitatem,
defendunt, & tuentur. Interim tamen fides hic non
pro pudore aliquo, qui præstare non cogit inuitum id,
quod rogatus est (*de quo in §. 1. Instit. de fideicom. libert.*)
35 accipitur, sed ea † est fides hoc in loco, quæ vinculo
continetur, hoc est, quæ habet in se necessitatem ali-
cuius rei soluendæ, *§. 1. Instit. de obligat. l. procurator 67.
ff. de procurat. l. contractus. 54. ff. de obligat. & act. l. amissi.
§. fideiussores ff. de fideiussor. cum alijs similib.* Et vinculi
36 sponsionis † ac fideiussionis meminit Liuius *decad. 1.
lib. 9. mihi. pag. 201. in fin.* nec non Cassiodorus *lib. 2.
Epistol. ad Frusinatem.* Et obscurè Papinianus *lib. 2. de-
finitionum in l si fideiussor. 59. ff. de condict. indeb.* Sic, &
ingenus fidei vinculum apud Liuium *decad. 1 lib. 8. mi-
hi pag. 191.* Et vinculum æquitatis *in l. Stychum 95. §.
naturalis ff. de solutionib.*
37 Hinc fideiussores passim fidem † suam obligare, *l.
bona. 27. in fi. ff. ad S. C. Vel. l. Aurelius. 28. § legatū. ff. de
38 lib. lega.* Fidē suam † pro alio astringere *l. amissi. §. nec
mutat. ff. de fideiuss. d. l. procurator 67. ff. de procur. l. 6. C.
mandati. l. 1. C. de fideiuss. l. 1. C. de muner. & hon. lib. 10. l.
39 2. C. ad SC. Turpilian.* Fidem † accommodare, *l. pen. ff. si
quid in fraud. pat.* (licet, & latius hoc patet, *l. vnius. §.
40 seruo. ff. de quæstionibus*) Fidem † dicere, *l. vlt. §. 1. ff. man
41 dati.* & deniq;, Fide sua esse † iubere, dicuntur, *Iacob.
Spigelius in addit. ad Richard. Bartolin. lib. 11. Austriados,
42 mihi pag. 701.* Quemadmodum † & is, qui eredit, alie-
nam fidem sequi dicitur, *l. 1. ff. de reb. cred. & si cert. pet.*
43 Hoc amplius, sicut fideiussor † ratione fidei suæ con-
ueniri, *l. Imperator. 11. in fin. ff. ad municip.* Ita, & fides
44 † ipsius liberari, cum ipse liberatur, *l. mandati. in fin ff.
45 mandati.* Item impleri dicitur, † cū soluit, *l. si fideiussor.
29. §. vlt. ff. mandati.* Quæ omnia luculenter testimoniū
perhibent, præcipue in hoc contractu fidem conside-
rari, solam autem iussionem vinculum fideiussoriæ ob
46 ligationis non introducere, quandoquidē † aliud est
iubere, aliud fideiubere, *l. 1. §. quid ergo. ff. quod iussu.*
47 Nec solus † iussus fideiussio vel intercessio dici potest,
l. si domina. 25. vbi. Bart. ff. ad SC. Velleian.

Etsi autem verissima sunt ea, quæ iam attulimus,
nimirum, fidem ad substantiam huius contractus per-
tinere, nolim tamen inde falso colligi, propterea eum
48 bonę fidei dicendum esse. Nam † in omnibus con-
tractibus stricti iuris bona fides interuenire debet, *l.
bonā fidem. C. de oblig. & act. l. si mandato. §. 1. ff. mandati.*
quos tamen ob id bonę fidei esse, nemo rectè affirma-
uerit, non magis, quam illę obligationes, in quibus ex
ęquo, & bono alterum alteri aliquid pręstare oportet,
bonę fidei perhibentur, *l. non solum. §. 1. ff. de iniurijs. l.
pen ff. de sepulch violato. l. etsi quis. §. hæc actio. ff. de relig. &
sumpt. fun. Cuiac. lib. 22. c. 14.* Fateor, nonnunquam fidei
49 † electionem contractum bonę fidei magis bonę fi-
dei constituere, *l. 1. §. hæc autem. ff. depositi.* Sed, & in stri
ctis contractibus fidem sequi possum alterius, qui ta-
men stricti iuris manent, *l. 1. ff. de reb. cre.* Et in specie,
50 quod fideiussio † sit contractus stricti iuris, probat
Francus *in tractatu de fideiuss. cap. 4. nu. 69.* & ante eum
tradiderunt Gerard. Mazollus de Leazaris *in consil.
62. n. 1.* Ioan Pet. Surdus (allegans Bald. Roman. Dec.
Curt. Iun. Nattam & Rol. à Valle) *in decis. 212. nu. 1.*
Crauetta *cons. 973. nu. 13. & 15. part. 5.*

Restat vt de Iussione etiam pauca addam, id enim
alterum esse monui, quod in verbo fideiussionis nota-
51 ri potest. Et quidem primo loco dico, Iussionis † ver-
bum absolutè positum priuatis hominum voluntati-
bus non accomodari passim, (Rectè, nam alias aber-
rarem, *l. Mauia in fin. ff. de manum. testam.*) sed sicut vt
plurimum magistratus principesque iubere, hoc est,
decernere, & mandare dicuntur, *l. iubere. ff. de iuris-
dict. l. cum lege. ff. de testament. l. ea quæ. ff. ad muni-
cip. §. nos autem. Instit. de Attiliano tutore. §. 2. Instit.
de testament. l. 2. C. de mandat. princip.* Seneca *Tra-
gœdia 7. Si iudicas, cognosce, si regnas, iube.* Cassiodorus
*lib. 7. variar. Publicarum ordinationum iussiones constan-
ter adimpleas.* Ita eorum decreta quoque iussiones sa-
cræ, *l. iussio. C. de Iudæis. l. neminem. in prin. C. de custod.
reor. Nouella 114. & Nouella 152.* Interdum tamen
& iussa, & iussus appellantur, vel auctoritas iubentis,
l. 1. C. si in causa iud. pig. cap. fit. Cicero *in orat. pro domo
sua ciuitatem nemo vnquam vllo populi iussu amittet inui-
tus.* Ouid. 2. *Tristium;*

Nec mea decreto damnasti facta Senatus,
Nec mea selecto iudice iussa fuga est.

Quanquam, *& in l. vni. C. de emend. seruor.* iussio terra
vocatur, quam dominus de præcipitando seruo facit.
Sic vnius imperij iussio, item Regis iussio, & Dei prin-
cipis iussio, apud Arnob. *lib. 2. aduers. gentes.* Sic Auso-
nius ad Theodosium Augustum,

Scribere me Augustus iubet, & mea carmina poscit
Pene rogans: blando vis latet imperio.
Non habeo ingenium: Cæsar sed iussit habebo,
Cur me posse negem, posse quo ille putat?
Inualidas vires ipse excitat, & iuuat idem
Qui iubet. obsequium sufficit esse meum.
Tu modo te iussisse pater Romane memento,
Inque meis culpis da tibi tu veniam.

Latinis sane, iubere non tam mandantis est & im-
perantis plerumque, quam promittentis, & reddentis

securum

securum, vt ex Connano refert Valentius Francus,
de fideiuss. cap. 1. num. 27.
52 Cæterum inter simplicem iussionem † siue iussum,
& fideiussionem multum interest, *l. 1. § quid ergo. ff. quod*
iussu. l. si domi 14. 25 ff. a. SC. Velleianum. Primo enim ius-
53 sus † pro permissu, & voluntate nuda accipitur, *l. si*
suspecta. § quoniam. ff. de inoffic. testam § 1. Instit. de nupt.
iuncta l. mulierem verb. permittimus. C. de adopt. Imo
54 † iussus solo nutu vel scriptura fieri potest, *l. pater. 93.*
§. 1. ff de acquiren. hered l. 1 ff. quod iussu. l. 5. ff. de in rem
verso. Cum tamen fideiussio stricto iure Romano non
nisi stipulatione contrahatur, *l. blanditus. C. de fideius-*
soribus. & dicam prolixius infra *cap. 11. in princip.*
55 Deinde † iussus negotium præcedere debet, *l. si*
quis mihi. §. iussum ff de acquir. hæred. fideiussio autem
non solum præcedit, sed & rectè sequitur, *§. fideiussor.*
Instit. de fideiuss. & tetigi infra *d c 11 nu. 180.* & *seqq.*
56 Tertio, iussus † sola pœnitentia reuocatur, *d l si quis*
mihi §. pen. ff. de acquir. hæred. non autem fideiussio, vt
docebo infra *c. 20. q. 4.*
57 Denique iussum † reuocat furor superueniens, *l qui*
seruum. ff. de acqu. hæred. quod in fideiussione se aliter
habere, tradam similiter infra, *d. cap. 20. quæst. 1.* Videri
hac de re etiam quædam alia possunt apud Chassan.
in cons. Burg. Rub 4 §. 7. in verb. Si cen' est de consentemēt.
num. 11. Aemyl Ferret. *in Rubrica. C. de mandat. princip.*
num 21. & 25 & Prattæum *in Lexico. verbo, Iussus.* vbi
58 edisseram, quomodo mandatum † & iussus, item ius-
sus, & auctoritas differant, quę huc referre nō est opus.

CAPVT III.

Quid sit fideiussio.

SVMMARIA.

POstquam actum est, vnde fideiussio deri-
uetur, cōsequens est, vt subijciamus, quid
sit fideiussio, sic enim animaduerteē, quid
sit, de quo quæritur, vt ait Iulianus, *in l. si*
quis ducenta §. vt nun. vers. animaduertendum. ff. de reb.
dub. Et quidem vt breuius me expediam, non vereor
1 asseuerare, exactam fideiussionis † definitionem non
solum, *in tit. ff. & C. de fideiuss* non reperiri, sed nec in
alijs iuris nostri locis traditam esse. Quod equidem à
Iureconsultis factum reor, nō quasi definere non po-
2 tuerint, cum singula † quæq; apte definiendi illis fue-
rit facultas felicissima, & promptissima, sicut osten-
dunt definitiones Iustitiæ, Tutelæ, Obligationis,
Actionis, & aliæ innumeræ, sed quia id adeo necessa-
rium esse non putarunt. Nisi forte quis dixerit, ex prin.
tit. *Inst. de fideiu.* definiri posse fideiussorē, vt sit, qui pro
eo, promittit, se obligat, vel saltem ex Caio, *lib. 2. au-*
reorum. Fideiussorem vocari, qui alieno nomine, obli-
gatur, quod tamen dubio non caret, neque enim
qualis qualis rei descriptio, statim vera eiusdem est
definitio.
Vt igitur Interpretes nostri huic incommodo sub-
uenirent, suas quasdam excogitarunt definitiones,
3 quarum prima † est Accursij, *in Nouel de fideiussorib. &*
in §. exceptiones. verb. fideiussoribus. Instit. de replicat de-
finientis: Fideiussorum eum esse, qui pro alio fidē suā
astringit. A qua non multum discrepat sequēs defini-
tio Angeli de Clauasio, *in summ. sua. vers. fideiussor. in*
princ. Fideiussor est, qui pro alienis debitis intercedit.
Sed definitione Accursij non contentus Hostiens.
4 † *in sum. tit. decretal. de fideiussor.* ita definit: Fideiussor
est ille, qui alienam obligationem in suam suscipit fi-
dem, principali tamen debitore ramanente obligato,
quia in re astipulatorem habet Hippolytum de Mar-
sil. *in Rub. de fideiuss. num. 2.* Quanquam in hac defi-
nitione (sicut etiam post Azonem innuit. Bartholom.
Bertazolius, *in tract clauf. instru. clausula 39. gl. 1. nu. 2.*
in fin.) non solum genus: sed & causam efficientem,
finem formamq; haud obscurè desiderari postea sum
ostensurus.
5 Paradulphus porrò Prattæus † sentit, Fideiussorem
eum esse, qui fide ac periculo suo suadet, vt id, de quo
agitur fiat. Sed & hæc definitio nimis generalis est,
propterea quod mandato quoque periculo suo, item
fidem sua credere suadet, seque indemnem ratio-
nem præstaturum promittit, qui tamen à fideius-
sore secerni solet, *l. si vero. 12. §. si quis mandauerit.*
l. si mandatus. 58. §. ille illi. l. creditor §. 1. ff. mandati. Vt
taceam, quod nullum genus, nullamque causam effi-
cientem

cientem, vel notam differentię specificę, in hac defi-
nitione conspiciam.

Propius igitur aliquanto ad rem accessisse videtur
7 Iacobus † Cuiatius, *in parat. ff. de fideiussoribus.* illum in
modum definiens: Fideiussor est, non qui nomine de-
bitoris, sed qui pro debitore, suo nomine, stipulanti
promittit, citra nouationem.

8 Ego † inter hosce olores obstrepens non inepta ita
„ definiri posse arbitror: Fideiussio est stipulatio seu
„ sponsio, qua quis pro debitore aliquo, fidem suam, ci
„ tra nouationem interponendo, ad debiti solutionem
in subsidium obligatur. Quam quidem definitionem
vt multi magni nominis Iurisconsultis veram esse, sa-
quentia declarabunt.

„ Dico igitur Fideiussionem esse stipulationem siue
9 sponsionem. Nam stipulatio † est genus fideiussionis,
l. 5. § satis. acceptio. ff. de verbor. obligat. Imo, & sponsio.
l. sponsio 7. vbi Ioan. Goddaeus. ff. de verbo. signif. Vnde
etiam Ant. Pichar. Vniuesa. *in tit. Instit. de fideiuss. in
Rubr.* aa. t. dicit, quod fideiussoria obligatio stipulatio
nis quędam species sit. Hinc sponsionis fides pro fide-
iussione, *in l. 2. C. de his qui ex pub. ratiocin. lib.* 10. sicut,
& spondere in nostro argumento nihil aliud est, quam
fideiubere, *l. 6. § vlt. ff. mādati. § t. Instit. eod. tit.* Id quod
mox plenius enucleabitur, vbi ostendum erit, num fi-
deiussor dici possit spōsor, & econtra. Istbuc raspexit
atiam Persius Sat. 5.

——— para, Marco spondente recusas,
Credere tu nummos? Marco sub iudice palles?

Nihilominus tamen interea hic distringuo inter
10 † fideiussionem ipsam. & promissionem de fideiuben
do. Nam qui promittit fideiubere, nondum est fide-
iussor, cum tractum habeat sermo iste, *l. si quis 112. ff.*
11 *de verb. oblig.* Tractus † autem nihil aliud est, quam
spacium temporis, intra quod aliquid commodè fieri,
& explicari potest, *l. mutus § vlt. ff. de procurat. l. quoti-
ens. ff. de oper. libert. l. quod initio. 29. ff. de reg. iur.* qui ali-
bi simpliciter spatium, *l. si quis filium. § stipulatio. ff. de
collat. bon.* nonnunquam *παρ ἐπαοις* appellaā, *l. t. ff. vn-
de legit mi l. 2 § vlt. ff. quib. ex caus. in poss. eat.* Et quia
12 tractum † illum vt plurimū sequitur actus, *l. si peculiū.
§ vlt ff de statu lib. l. quod dicimus. ff. de solut.* ideo quam-
diu durat hic tractus, deliberare potest fideiussor, num
fidem obligare velit, Bartol. *in l. singularia. ff. si cert. pet.*
Gabriel Mudęus, *in l. 2. nu. 2. ff. de cōtrah. empt.* Sic etiā
13 † aliud est vendere, aliud promittere vendere, Mat-
hesilan. *in sing. 46.* Pulchre Iaco. Marchiselus Arimi-
nensis, *in sylua quaest. pract. quaest. 28. nu. 2. 3. 5. & 8.
& quaest. 20. nu. 6.* Roland. à Valle, *consi. 69. per tot. lib. 3.*
Ioan. Vincen. Hondedęus, *cōsult. 52. nu. 6. vol. 1.* Aliud
14 alienatio, † aliud promissio de alienando, Bartol. *in d.
l. singularia.* Boerius *decis. 3.* Schraderus *de feudis, part.
9 cap. 1. nu. 25. & 26.* Aliud donatio, aliud promissio
de donando, Iacob. Marchisellus *d. loco. quaest. 70. nu.
1.* Aliud agere, aliud agere velle, *l. amplius non pet. ff.
rem. rat. haberi.* Æmil. Ferret. *in l. edita, nu. 13. C. de eden-*
15 *do.* Aliud nuptias † contrahere, aliud ad contrahen-
das se obligare, vnde santum spes nuptiarum, spes
matrimonij, item speratę nuptię oriuntur, *l. 1. l. 6. ff. de
ritu nupt. l. si vxor. § Diui. ff. de adult. l. si legibus. 16. in
fin. C. de episc. audient.* Scipio Gentilis. *lib. singulari origi-*
16 *num. verb. sponsalia.* Aliud denique † mutuam pecuniā
dare, & se daturum promittere, *l. si pœnā. 68. ff de verbo
rum obligatio. Tiraquell. de retract. conuent. ad fin. tit. num.
42. & 54.*

Sed quid respondendum erit illis, qui fortassis in-
ferent, fideiussionis genus constitui debere contra-
17 ctum; quandoquidem fideiussio contractus, † & qui-
dem nominatus, perhibetur ab Accurs. *in Rub. C. de
rer. permut.* Iaso. *in l. 5. § satis acceptio. nu. 14. ff de verb.*
18 *oblig.* Licet alij maluerunt, fideiussionem † improprie
19 esse contractum, ideoq; pro eo † non solui gabellam,
etiamsi vigore statuti ea pro contractibus alioquin
sit soluēda, Bal. *in auth. Sacramenta puberum. C. si aduers.
vend.* Bertach *in tract. de gabell. par. 8. memb. 3. post n. 52.*
20 Vnde, & in statutis † vel lege municipali, quę con-
tractus mentionem faciunt, non venire stipulationem
vel similes cōtractus, volunt Bart. Alciat. & Brecheus,
in l. Labeo. ff. de verbor. signific. Alciat. *in Rub. Cod. de
pact.* Stephan. Bodęus, *in § omnium. Institut. de oblig.*
Æmil. Ferret. *in l. 2. numero. 7. ff. de reb. cred.* Corne. *consi.
259. in 4. par.*

Verum nihil est causę, cur superius positum genus
in definitione fideiussionis saluum non permaneat.
Stipulatio enim siue sponsio est genus, magis propin-
21 quum, conuentio vero siue contractus † genus remo-
tum, *l. 1. § vlt ff de pact.* Deinde etiam ingenue incli-
22 nandum est, fideiussionem † non esse impropriè con-
23 tractū, sed propriè. Etsi enim † mutuum, donatio, sti-
pulatio, sunt contractus *μονόπλευροι*, ex altera tantum
parte obligationē introducentes, magis tamen est, vt,
hoc nō obstante, contractus appellentur. Omnem n.
obligationē pro contractu habendam existimandum
est, vt vbicunq; aliquis obligatur, & contrahi videa-
tur, quāmuis non ex crediti causa debeatur, *l. omnem.
ff de iudicis.* Quam sententiam iuxta mecum rectissimè
defendunt Pet. Rebuffus, & D. Gothofredus *in d. l. La-
beo. ff. de verb. sig.* Nec quicquam in iure reperias de tri
plici illa contractus acceptione, propria, larga, & lar-
gissima, de qua Interpretes *in ti. Instit. de obligat.* Iason.
in d. auth Sacramenta nu 71. C. si aduers. vend Et hac in
re cuilibet fidem facere possunt textus, *in § 1. Instit.
quib. mod. re contrah. oblig l. si donationis 7. C de his quae vi
met. caus. l. 3. l. vlt. in pr. C de litigios. l. certi cōdict. o. § quo-
niam. ff. de rebus cred. l. 3. § idem scribit. ff. de pecul. l. 1. § si
stipulanti. l. inter. 83. in pri. ff. de V. O.* in quibus apertissi-
me probatur, mutuum, stipulationem, & donationem
contractus esse. Si igitur stipulatio est contractus spe-
cialis, & nominatus, vt neruose defendit Ferdinand.
Mendoza, *lib. 1. disputa. iuris ciuilis. cap. 13.* astipulato-
rem habens Anton. Pichard. *ad tit. Instit. de verb. oblig.
in Rubrica, numero. 20.* Ioan. Gœddæum, *de contrah sti-
pul. cap. 1. conclus. 3. numero. 22. & seqq.* certe erit, & fi-
deiussio, siquidem hæc nihil aliud est, quam stipulatio
siua sponsio, consentiente Herm. Vultelo, *discept.
Scholast. cap. 16. mihi pag. 146.*

24 Nec contrariatur † prioribus, *l. Labeo. § contra-
ctum. ff. de verb. signif.* Non enim ibi negatur, quod
contractus *μονόπλευροι* propriè sint contractus, id
quod tamen ex illo textu, si modo contrariari debe-
ret, demonstrandum erat. Quanquam vero Gothof. *in
d. l. Labeo.* & Tobias Nonius *in § fi. numero. 7. Instit. de
obligat.* Item Anton. Pichard. *d. tit. § sequent. numero.
10.* ac idem Pichard. *ad princip. tit. numero 8. & 9. Instit.
de emp. & vendit.* nec non Ferdinand Mendoza *lib. 1.
disput. iuris ciuil s, cap. 4. numero. 33. & lib. 3. cap. 2. nu-
mero. 2.* sentire videntur, ibi non definiri contractum,
sed poni tantum differentiam verborum Agere, Con-
trahere, & Gerere, ea in re tamen textum hunc violari
arbitratur, Bernhardin. Alphan. *in collectan. iur. numer.
951.* de quo latius nō disputo, ne *ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα* a-
gere videar.

Deinde in definitione superius posita dicitur: Qua
„ quis pro debitore aliquo fidem suam, &c. Et hoc re-
„ ctissimæ. Nam hisce verbis materia significatur,
quandoquidem fideiussores pro debitore aliquo siue
ciuiliter, & naturaliter simul, siue ciuiliter tantum,
aut naturaliter tantum obligato interueniunt, no-
mina quidem debitoris, sed periculo suo: De se enim,
25 vt † promittant, oportet, vel vt clarius dicam, alieno
nomine, & propter alienam obligationem, sed tamen
ex propria persona obligantur, Ioan. Corras. *in l. 5. §
satis acceptio. nu. 5. in fi. ff. de verb. obl.* Quia enim is, qui
promittit, non est tanti, vt ei soli fidē habeat creditor,
ideo

ideò alium deligit, qui in se recipiat primam obligationem, quiq; ob id rectè dicitur promissor succedaneus obligationis alienæ durantis, teste Francis. Iametio, *in commen. ad tit. ff. de fideius. in prin. mihi fol. 3. in edit. Parisiensi. vers. primum igitur.* Et hoc est, quod Caius *in l. 1. §. sed aut proprio. ff. de obl. & act.* dicit fideiussores alieno nomine obligari: Pomponius *in l. 4. ff. de solut.* pro alio fideiussorio nomine debere: Celsus *in l. si ita stipulatus. 97. §. possum. ff. de verb. oblig.* promittere se alieno nomine soluturos: Imperatores deniq; *in l. si non singuli. C. si cer. pet.* intercessionis nomine pro reo obligationem suscipere. Reuera enim fideiussores de se promittere coguntur, licet pro debitore, hoc est, ad vtilitatem debitoris id faciant, vt deinde clarius demonstrabitur.

Additur autem, eos fidem suam citra nouationem
26 interponere. Etsi enim † obligationem pro reo in se suscipiunt, *d. l. si non singuli.* Id tamen fit citra nouationem. Debitoris enim obligatio in suo statu perdurat, fideiussor verò ad hanc obligationem tantum accedit, *l. hi qui accessionis. ff. de fideiussoribus.* neque enim hoc agitur inter partes, vt ex præcedenti causa ita noua constituatur, vt prior perimatur, cum igitur hoc non agatur, duæ erunt obligationes, *l. 1. l. 2. ff. de nouationibus.*

Quod sequitur deinceps: Ad debiti solutionem, id finem fideiussionis exprimit; sicut vltima illa verba: In subsidium obligatur, &c. formam eiusdem denotant, & ostendunt, vt postea suo loco tractabitur.

Videndum nunc est, vtrum etiam alijs nominibus fideiussio, vel fideiussores in iure nostro appellentur, ne si id inexplicatum omittatur, nonnullis legibus lucem subtrahamus. Quare post ea, quæ tradita sunt per Lucam de Penna *in l. quicumque. num 9. C. de fund. patri-*
27 *monial. lib. 11.* Sciendum est, Fideiussionem alibi † quoque Intercessionem, & fideiussores Intercessores vocari. Intercedere enim est alienam obligationem recipere, hoc est, se vel res suas obligare pro alio, Iacob. Cuiac. *in l. tutor pupilli. ff. ad Velle. quæ habetur tract. 4. ad Africam. per l. 8. §. 1. eod. tit. & est tex. in l. vlt. ff. de minor.* Sic intercessio pro fideiussione ponitur, *in l. fideiussor. 24. C. de fideiuss. l. si non singuli. C. si cert. pet. l. 3. C. de fugitiuis colonis.* Et intercessores dicuntur fideiussores, *in l. venditor. 23. ff. de hered. vel act. vend. l. si mulier. C. ad SC. Vellejan.*

28 Deinde Interuenire † etiam fideiubere significat, *l. 6. §. si passus ff. mandat. l. 5. §. idem fideiussori ff. de institor. l. Lucius. 24. ff. de fideiussor. l. blanditus. C. de fideiussor. l. vnic. C. de pericul. eor. qui pro magistr. interuen lib. 11.* & Interuentores aliquando sunt fideiussores, *l. ait prætor. §. non solum. ff. de minoribus. l. licet §. vlt. ff. de obseq. par. & pat. præst. l. vlt. C. de vsur. rei iudic.* Quanquam non absre erit dicare, interuentionis vocabulum latius patere, quàm fideiussionis, *l. 2. §. si filiusfamilias, & §. sed si filius ff. de pecul. d. l. 6. §. si passus. ff. mandati.* vbi tanquam diuersa ponuntur, vt, & intercessionis, *l. 2. C. ne fid. dot. dentur.*

Tertiò à forma obligationis etiam fidaiussionem
29 ICti vocant † Accessionem, *l. 3. l. 5. l. hi qui accessionis. l. ex persona ff. de fideiussor l. si seruum. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. l. in omnibus. 43. ff. de solutionib. l. maro. §. 1. ff. de testam. tut.* Nam rei obligatio principale quid est, ad quod fideiussor accedit, *d. l. hi qui accessionis.* Vnde Iustin. Imp. *in §. fideiussores. instit. hoc tit.* dicit; Obligationem fideiussorum, esse accessionem principalis obligationis, ac proinde in accessione plus esse non posse, quam est in re principali. Haud dissimili ratio-
30 ne fideiussio † Sequelae locum obtinere dicitur *in l. 5. idem fideiussori. ff. de institor. l. si duo rei. 96. ff. de solut.* propterea, quod vt plurimum fideiussio contractū principalem sequitur, quanquam, & præcedere potest, *de quo infrà suo loco.*

Quartò, ratione formæ fideiussionem Sponsio-
31 nem, & fideiussores † Sponsores nominari posse, non est dubium. Nam quos nostri fideiussores hodie appellant, illi antiquitus sponsores dicebantur, quibus spondentibus pecuniæ credebantur alicui, aut aliud quid promittebatur, Pardulph. Prateius *in Lexico, verb. sponsio. & verb. Sponsores.* Cicero *ad Attic. Marcellus pro Magio sponsor factus est.* Idem: *Quotidie sponsores, & creditores L. Trebellij conueniunt.* Seneca *de tranquillit. vitæ. Non est, quod audax iudices promissum, cuius tibi, si parum fidei habes, sponsorem dabo.* Idem Seneca *lib. 3. de benefic. cap. 15. Hoc vnum deest auaritiæ, vt beneficia sine sponsore non demus.* Suetonius *in Iulio Cæsare: Renitentes creditores interuentu sponsorum remouit.* Et Horatius *lib. 2. Sermon. Satyr. 6.*

— Romæ sponsorem me rapis.

Quare, & in iure nostro omnis fidei promissor est, qui se sponsione constringit, *l. vnica. in princip. C. de suffrag. Paul. lib. 1. sentent. tit. 9. Cuiatius in Nouell. 4. mihi pag. 45. ad fin.*

Verum hic negotium facessunt interpretes, qui sibi
32 hæc persuaderi non patiuntur. Namq; ius sponsorem definiunt eum, qui non rogatus pro alio fideiubet, Accursius *in Nou. ll 4.* Andr. Barbat. *in consil. 87. num. 14. vol. 3.* Oldendorp. *in libell. utcur. singular. cap. de priuil. fideiuss. num. 2.* Brechæus *in l. sponsio. num. 16. ff. de verbor. signif.* Alciat *lib. 1. Pareg. cap. 2.* Stephan. Forcatulus *in Necyom dialogo 53. num. 5.* Barthol. Bertazol. *in tract. clausul. instrum. clausf. 39. gl. 1. num. 5.* Francus *de fideiussor. cap. 1. num. 21. & 23.* Vincent. Caroc. *de exeuss. bonor. part. 2. q. 22. num. 1.* quem Lud. Roman. *in singul. 324. incip. Tu scis quod exceptiones.* spontaneum fideiussorem indigetat: Vnde etiam Hippolyt. *in Rubr. de fideiussor. nu. 3.* dicit; hanc esse practicam Notariorum, quod in instrumentis fideiussionū dicitur: Titius sciēs se obligatum non esse, sed volens obligari, ideò precibus, & instantia talis principalis debitoris pro eo extitit fideiussor. Nec dissentiunt ex nostris VVesenbec. *ff. de fideiuss. nu. 2. in fin.* & Ioan. Schneid. *Instit. eod. tit. num. 7.* subijciens hinc in libello dici solere: Si quis promisit soluere sine pigneratione, ac iurauerit: factis scripturis, & ad verba veritatis: per manuum coniunctionem; vel ob factum pectus, aut ad Sigillum secretum se subscripserit. Imò, & *in authen. sed hodie. C. de obliga. & act.* fideiussores, mandatores, & sponsores, tanquam diuersa ponuntur, quod etiam apertè astruit Bertazol. *prædicto loco, num. 3.* Si igitur hæc obtinere debent, tum falsum erit, sponsorem à fideiussore nihil differre.

Sed vix est, vt præfatam interpretum sententiam albo calculo signem. Etsi enim iura nostra explicant,
33 & ostendunt, debitorem nonnunquam † offerre fideiussores, *l. locatio. § debitores. ff. locati.* Præterea innuunt, debitorem rogare fideiussores, vt pro se fideiubeant, *l. 2. §. 1. l. rogatus. 22. ff. mandati. l. 1. §. exceptionem ff. quar. rer. act. non detur l. si mulier. 26. §. si ab ea. ff. ad Velleian.* nusquam tamen traditur, eum qui non rogatus fidem interponit, propterea propriè sponsorem, non autem fideiussorem dici posse, quin potius omnis † fideiussor est sponsor, auctore Cuiacio *in d. Nouell. 4.* Pone enim, Titius constitutus in iudicio, vel etiam extra iudicium, non aliter, quam dato fideiussore se extricare, vel liberare potest; Præsens est Mænius Titij amicus, qui se statim, etiam non rogatus, ad fideiubendum offert, & acceptatur. An hunc fideiussorem esse negaueris? Nullo modo. Nam is promptitudine sua petitionem rogationemque Rei periclitantis præuenit, eodemque recidit hæc fideiussio, ac si ab initio rogatus esset, Io. Goddæus *in d. l. sponsio. num. 17. vers. sic etiam sponsores, & prolixius in comment. de contrah. stipul. c. 5. conclu. 5. num. 24. & seqq.*

Vel pone; Fideiubet aliquis pro debitore, & promissore ignorante, *l. fideiubere. ff. de fideiussor. l. 3. § apud Marcellū. vbi gl. ff. de neg. gest. l. ex mandato. 20. §. 1. cū l. seq.*

Antonius Heringius. B ff. man-

ff. mandati. Absurdum sane erit, hunc fideiussorem esse negare quem leges ipsæ fideiussorem vocant, etsi maxime nulla rogatio debitoris fideiussionis actum præcesserit. Bonus enim auxiliator nunquam rogari se poscit spontanea semper opitulatione subueniens, vt ait Arnobius *libro* 7. Et licet hic actionem negotiorum gestorum, non mandati habet, propterea quod mandatum non antecessit, *dict. l. ex mandato.* §. 1. reuera tamen fideiussor manet. Hoc amplius, Ro-
35 gatio † debitoris non cõstituit fideiussorem, qui etiã summopere rogatus forte fideiubere recusabit, sed sola creditoris interrogatio siue stipulatio, & fideiussoris sponsio, *leg. sponsio. ff. de verb. signif. leg.* 5. §. *satis acceptio ff. de verborum obligat. l. rogatus.* 33. *ibi, præsens quis interrogatus fideiubeat. ff. mandati l. curatores.* §. *vltimo. ibi, pro magistratu fideiussor interrogatus. ff. de administrat. rerum ad ciuitat. pertinent.* Quod equidem valde pulchre expressisse videtur Seneca *lib.* 2. *de beneficijs. in princ.* dum inquit: *Quis non, cum aliquid à se peti suspicatus est, frontem obduxit, vultum auertit, occupationes simulauit, longis sermonibus, & de industria non inuenientibus exitum, occasionem petendi abstulit, & variis artibus properantes necessitates elusit? in angusto verò comprehensus aut distulit, aut timide negauit, aut promisit, sed difficulter, sed subductis superciliis, sed indignis, & vix exeuntibus verbis?*

36 Nec turbare quenquã debet, quod Iusti. in † Nouel. 4. ait: Idem esse dicere mandatorem, & sponsorem. Neq; enim probe ex hoc collegeris, sponsorem esse mandatorem. Sensus illorum verborum hic est, quod idem scilicet beneficium datum sit mandatoribus, intercessoribus, sponsoribus, & fideiussoribus, vt prius eorum principales conueniantur, quam creditori ad illo aditus pateat. Ioan. Sichardus *ad Rubric. C. de fideiussor. num.* 10. Carocius *dicta parte* 2. *quæstione* 22. *numero* 2. Ergo quod hac ratione dico de fideiussoribus siue sponsoribus, idem etiam dico de mandatoribus.

37 Quinto, ab effectu † fideiussores appellantur ADPROMISSORES, sic dicti, quod idem promittant, *l.* 5. §. *satisacceptio. ff. de verb oblig. l. in omnib.* 43. *ff. de solut. l. si vero.* 24. §. *sed si reum ff. solut matrimon. Alciat. lib.* 1. *parerg. cap.* 2. *Francus de fideiussor. cap.* 1. *num.* 32. *&* 33. Adpromittere enim quodammodo est id, quod promissum est, iam ante à Reo, amplius adpromittere, vt nõ inscitè coniectură ducamus, præpositionem
38 † AD, verbi significationẽ augere, vt fit in verbis Adnitor, Adamo, Adnũtio, & similibus (quemadmodum, & præpositio DE, intendit & auget in Deposito, *l.* 1. *in pr. ff. depos.* in verbis, Demereri, Deperire, Demirari, Defraudare, Deprecari, Deproperare, *gl. c.* 1. *verb. deproperet. de appell. in* 6. *Alexan. ab Alex. lib.* 4. *gen. dier. c.* 14. *Francisc. Floridus Sabinus lib.* 1. *lection succisiuar. cap.* 8. *Corra. lib.* 2. *miscell. cap.* 14. *nu.* 1. *Cuiac. in tract. ad Afric. in fin. & pulchre tractat.* 6. *ad Afric. mihi pag.* 170.) vel
39 quod magis placet, † præpositionem, AD, pro, POST, accipiendã esse, sicut accipitur *in l. qui duos.* §. *vlt. ff. in testam. ff. testam. l. militis.* 36. *in princ. ff. de testamẽt. milit.* Vbi codicilli ad testamentum facti sunt, qui post testamentum sunt facti, notante id Accursio, pro quo facit *l.* 8. §. 2. *ff. de transact.* Vt plurimum enim fideiussores Ad, hoc est, post promittere solent de quo tamẽ acrius pugnare nolim, eum nihil certi habeam. Non omitto etiã Ciceronem hoc verbo vsum esse *in orat. pro S. Roscio Amerino,* dum inquit: *Cum id ita futurum Titius Roscius ad promitteret, crediderunt.*

Solent etiam fideiussores aliquando ab effectu no-
40 minari † AVCTORES SECVNDI (Vnde etiam Donatus fideiussorem definit Auctorem credendi) idque regulariter tunc contingit, quando pro euictione fideiubent. Sicut enim venditor primus est auctor, à quo ius in nos transit, *leg.* 4. §. *primo. ff. de action. empt. l. creditor.* §. *vltimo ff. eodem. l. sed vbi. ff. de minorib. & passim.* Ita fideiussor est auctor secundus, qui fide sua primam auctoritatem adauget, *l.* 4. *ff. de euictionibus.* quem Iustianus *in Nouella* 4. βεβαιωτὴν ibidemq; Iulianus Antecessor venditionis confirmatorem vocat, licet & simpliciter fideiussor dicitur, *in l. auctore laudato. C. de euictionibus.* Ac elegantet Iulianus confirmatorem. Nam confirmare est simul probare, ac validius perfectiusque efficere, *l.* 3. §. *eiusdẽ. ff. de testibus. l. & quia. ff. de iurisdict.* Quoquam in *l. penult.* §. 1. *ff. de pignoribus.* etiam is, qui pro mutua pecunia spondet, βεβαιωτὴς hoc est, confirmator appellatur, vt notauit Luc. de Penna *in l. quicunque. num.* 9. *C. de fund. patrimon. lib.* 11.

41 Sexto, solebant etiam fideiussores † PRÆDES appellari. Prædem autem Varro *lib.* 5. *de lingua Latina,* dici putat, qui à magistratu interrogatus in publicũ, vt præstet, respondet, se præstaturum. Atque id, quo cauebatur, prædem dictam, idem testatur *libro* 4. Et Cicero *in orat. pro domo sua: Ne in præda quidem,* inquit, *societatem mancipem aut prædem socium reperire potuistis.* Et quanquam plerumque ij prædes vocabantur, qui pro mancipibus spondebant, hoc est, pro ijs publicanorum principibus qui vectigalia à Censoribus constituta auctoritate redimebãt, qui veteribus glossis sunt, οἱ ὑπὲρ ἐγγύων [illegible] erat tamen, & latior huius verbi significatio, ita vt qualescunque sponsores dicerentur prædes, vt constat ex *l.* 6. §. *si damni ff. commun. diuidund.* (vbi rectè in Codice Hetrusco legitur, prædibus) & Agellio *lib.* 7. *c.* 19. Inde Ausonius prædes, & vades coniungit:

Prædes vadesq; pœnitudinis reos.

Menedæmus apud Plaut. *in Menech. Scena vt hoc vtimur:*

Conditiones tetuli confragosas, aut plus,
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram
Controuersiam, vt sponsio fieret. Quid ille? Prædem dedit.

Apud Quintum Curtiũ *lib.* 5. *Prædem me.* inquit Alexãdar, *accipe, neminem eorum, qui sequuntur, recusaturum ire, qua duces.* Et sæpissimè apud Cic. *vt in Epist. ad At. Plancus prædes pro Flaminio est. H. S. XX. Et in Epistola* 28. *Laodiceæ me prædes accepturũ arbitror omnis pecuniæ, publicæ vt & mihi, & populo cautũ sit* Apud quẽ ẽt in 2. *Philipica,* prædes pro ipsis pignoribus accipi videntur, cũ ait Plancum prædes suos vendidisse, vt interpretatur Franc. Balduinus *in tractat. de pignoribus cap.* 1. Nisi & prædes, siue fideiussores ipsos per vsitatam nominum venditionem vendi posse dicas, quod mihi magis placet.

42 Denique fideiussores dicuntur † VADES, quos primus dedisse dicitur Quintius Cæso, L. Quintij Cincinnati filius, vt auctor est Liuius *Decad.* 1. *libr.* 3. & Alexand. Sardus *lib.* 1. *de inuentoribus rerum.* Vades porrò (Græcis ὁμηροι) dicti sunt, quia pro altero vadimonium promittebant, dictosque putat Acron, quod qui eos dederat, Vadendi haberet potestatem. Vnde etiam Fulgentius *de prisco sermone,* ait; Vadatum, esse obstrictum, sub fide, aut fideiussione ambulantem, cui astipulatur popularis meus Eilhadus Lubbinus *in suo antiquario.* Quamuis Isidor. *lib* 1. *Etymol. c.* 33. Vades dicat illos, qui legaliter causas agunt.

33 Scio quidem Vallam *lib* 6. *eleg c.* 32. affirmare, † se non legisse, vadem eum esse, qui vadimonium, h. e. fideiussionem pro altero dat, sed eum, qui sponsor est alterius in capitis periculo, siue idem supplicium subiturus, siue pecuniam soluturus, & pro sua sententia allegare Liuium, Quintilianum, & Ciceronem. Potuisset forrassis etiam vt Plauto in *Persa:*

——Vadatur hic me. P. Primam vades
Definit, in carcere vt sis.

Quinimo, & Horatio:

Ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem est,
Solos feli es viuentes clamat in vrbe.

Quod

Quod etiam probare videtur Ausonius in monosyllabis:

Quis subit in pœnam capitali supplicio? Vas.
Quis cum lis fuerit nummaria, quis dabitur? Præs.

Cornel. Tacit. *lib. 5. annalium: Nec aliud, inquit, periclitantibus subsidij, quam in constantia fratrum fuit, qui vades exstitere.* Simmachus *lib. 1. Epist. Sicut ait vt felix vadibus qui vrgentes non essent cogniti, traderetur.* Valer. Max *lib. 6. c. 2. Da, loquens Cn. Piso ad Pompeium, vades Reip. te, si postulas vt fines, ut ciuile bellum non excitaturum tum nomen prius quam Senatui asseram.*

Verumtamen tam in ciuilibus, quam in capitalibus caussis vades dari, vadimoniumque promitti solere, ex sola quam Cicero pro P. Quinctio scripsit oratione, satis probari potest, vt omittam, Iacobus Ræuardus

44 † magnus Belgij Papinianus, tantique magna spes (vt vocat eum Iustus Lipsius *lib. 1. Epist. lectionum quæstionum, quæst. 7. & in commen. ad Tacit. lib. 2. annal. nu. 167. in fin.*) Ræuardus, inquam, *in comment. ad leg. XII. Tab. c. 5. de in ius voc.* Francisc. Lamettus *in comment. ad tit. ff. de fideiuss. fol. 27. pag. 1. in princip.* Duar. *lib. 1. disputa. c. 1 in fin.* Hotom. *in commen. iuris. verb. vades.* conciemnt in effectu Petr. Gregor. *in syntag. iuris vniuersi, libro 24. cap. 2. nu. 14 & 15.* Pro cuius sententiæ confirmatione sufficit mihi sola lex 49. *hac autem. C. de castren. & minist. lib 12.* quam in vtrisque caussis vades admittere, satis perspicuum est. Sic, & Salustius: *Ex amicis quinquaginta vades dederat.* Cicero in *Epist. 18. ad Brutum: Cum me, inquit, pro adolescentulo ac pene puero respublica accepisset vadem, vix videbar, quod promiseram, præstare posse.* Quint. Curt. *lib. 9. Vestras manus* inquit ibi Alexander, *iactator, vestrum virtutem, rerum quas gesturus sum vadem prædemque habeo.*

Nec arbitror, Vallæ fundamentis hanc opinionem euertere: Quid enim, si auctores illi, quibus vtitur Valla, pro re nata fuerint locuti, cum de caussis capitalibus ageretur? Non, opinor, consequens videatur, quod non idem in alijs quoque caussis fuissent admissuri, si res vel occasio tulisset. Quem præterea testem citat, dicentem, vadem sponsorem significare in re capitali datum, non agnosco nimi prouiecto telis, sed est Pauli cuiusdam, qui hactenus in omnibus bibliothecis pro Feto est habitus (vt ex editione Antonij Augustini constat) qui hac inerrare facile potuit, maxime; quia prædes vadesque promiscue appellantur, prædes autem, & in ciuilibus caussis dari potuisse, antea est ostensum. *Vide vlterius Caroli Sigonium libro 1 de iud. cis. cap. 20.*

Quamobrem etiam in lege mancipiorum à venditoribus conuenire solebat, Varrone auctore *lib. 5. de lingua latina.* Vades ne darent, ne potcerentur, sicut refert Cuiacius *lib. 21. obser. c. 4.* apud quem *lib. 10. cap. 10.* plura de deserto vadimonio videre licet. Proprijs-

45 † sime tamen vadimonium esse sponsionem ad certum diem sistendi in iudicio, & per consequens, desertionem vadimonij, esse desertionem promissionis iudicio sistendi caussa factæ, colligitur ex Plinio *lib. 7. cap. 32.* Cicerone *lib. 2. epist 8. in pr.* P. Pitheo *lib. 1. aduersar. c. 8. ad fin.* Agellio *l. b. 7. c. 1 in fin.* Herman. Figulo *in Lexico. iur. in verb. Vadimonium.* Cuiatio *in Nouel. 69. mihi pag. 215. in adag. Chil. 1. cent. 8. adag. 18.* & fuse demonstrauit Budæus in *Pandectis.* Iuuenalis:

Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.

Circa quæ admonendi sumus, nonnullis placere,

46 etiam tunc vadimonium fuisse, quando appellans † ex die acceptorum Apostolorum intra diem quintam, datis fideiussoribus, certam pecuniæ summam in iure deponebat, aut aliquid pro ea, cum a periculum esset facturus, si eum temere appellasse contingeret. *Cuiac. lib. 21. obser. c. 33. Ferrar. Montan. in tracta. de appell. lib. 6. c. 2. vers. Ishac multa temere prouocantium.* Id quod hodie adhuc in Ducatu Brunsvvicensi obseruatur, vt *constat ex ordin. prouinc. Iunij Iulij Brunsvvicensis, tit. 66. in fin. princ. & tit. 67.* Item Coloniæ, & in Pomerania: ac probatur consuetudo illa deponendi certam pecuniam, *in ord. Cam. Imp. part. 2. tit. 29. §. vlt. ibi ...,* quæ *dicam infra cap. 10. num. 77.* & vide similiter Mynsinger. *cent. 1. obser. 6. & cent. 3. obser. 5.* Ioan. Goddæum *in l.*

47 *sponsio. 7. ff. de verb. signific.* Vocatur tamen † illa ipsa pecunia etiam alibi Sacramentum per Metaphoram; quod scilicet auferebat is, qui iudicio vicerat, victi sacramentum (nam vterq; certam summam deponebat) ad ærarium redibat, siue sacro committebatur, & in res diuinas consumebatur, Varro *lib. 4. de lingua latina.* Cicero *in orat. pro Cæcina.* VVolffgang. Lazius *commentar. lib 4. cap 7 mihi pag. 524.* Pardulph Prateius *in Lexico. verb. Sacramentum.* Iacobus Ræuard. *lib. 2. singul. pro tribunal. cap. 9. & 10.*

CAPUT IV.

Quotuplex fideiussio, & fideiussorum species.

SUMMARIA.

1 *In concinnanda fideiussionis diuisione Doctores admodum sunt varij.*
2 *Alius fideiussor iudicio sisti, alius iudicatum solui, alius contractus, secundum Baldum.*
3 *Fideiussio alia expressa alia tacita.*
4 *Examinatur quæstio vtrum duo rei inuicem tacitè pro se fideiubere dicantur. Deciditur num. 5 & 6.*
7 *Fideiussione alterna obligari quid sit? Et quinam dicantur ἀλληλέγγυοι.*
8 *Fideiussio alia voluntaria, alia necessaria.*
9 *Nouatio alia voluntaria, alia necessaria.*
10 *Sequestrum aliud voluntarium, aliud necessarium.*
11 *Fideiussio alia iudicialis alia extraiudicialis.*
12 *Diuisionis bona est, magis. iis, de quo agitur clarius efficere.*
13 *Fideiussionum diuersa genera constitui possunt.*
14 *Circumstantia quælibet nouam speciem non efficit.*
15 *Respectus, vel qualitates diuersa, diuersum non faciunt subiectum.*
16 *Fideiussio omnis interponitur, vel in causa ciuili, vel in causa criminali, & num. 18.*
17 *Causa quid significet?*
19 *Fideiussio personalis, & vicaria quid?*
20 *Fideiussorum species quædam constitui possunt à forma obligationis, eiusdemque effectus.*
21 *Fideiussor qualis sit, qui se pro alio principalem debitorem constituit.*
22 *Expromissor differt à fideiussore, idq; deducitur vsq; ad num. 44*
23 *Explicatur l. vt res ff. de contrah. empt.*
24 *Hæres, & hæreditas vnius personæ vice funguntur.*
25 *Explicatur l. si rem alienam §. omnis. de pignor act.*
26 *Explicatur l. qui libertinum. §. vlt. de oper. libert.*
27 *Caput legis quid sit?*
28 *Fideiussor obligatur cum alio, expromissor vero solus.*
29 *Expromissorem, qui dat liberatur, non qui fideiussorem.*
30 *Explicatur l. 4. ff de condict. causa dati.*
31 *Explicatur l. 4. § ait prætor ff. de re iudicata.*
32 *Satisfactio est pro solutione.*
33 *Sententia cum sit stricti iuris, non potest per æquipollens impleri.*
34 *Obligatio non debet fieri ex obligatione.*
35 *Explicatur l. si non soluerit ff. de pignor. act.*
36 *Expromissor aliquando vocatur quasi fideiussor, & n. 39.*
37 *Fideiussionis verbo continetur expromissor in Senatusconsulto Velleiano.*
38 *Obligationis veteris nouatio fit per expromissionem.*
40 *Statuta de fideiussoribus loquentia non comprehendunt expromissores, contra Rebuffum.*

41 *Examinatur Interpretum opinio, quod expromissoris propriè sit, qui promittis pra non efficaciter obligato : & refellitur. nu. 42. & seqq.*
43 *Explicatur l. & eleganter. § seruus pactionis. ff. de dol.*
44 *Pactionem dare ast nummos pro libertate promittere.*
45 *Explicatur l. hoc iure. §. si quis seruo. ff. de donat.*
46 *Contractus in seruitute habiti pro nullus reputantur.*
47 *Explicatur l. aliquando. ff. ad Velleian.*
48 *Fideiussor vicarius , & subalternus Comprobator quis sit?*
46 *Seruitus seruitutis, fictio fictionis, ac præsumptio præsumptionis non datur.*
50 *Retorsio retorsionis in materia iniuriarum non admittitur.*
51 *Testes reprobatorij reprobatoriorium non conceduntur.*
52 *Vsura vsura , vnius interesse aliud intereße , aut accessio accessionis non datur.*
53 *Commodum commodi non admittitur.*
54 *Reconuentio reconuentionis nulla est.*
55 *Officium officij, & lucrum lucri non admittitur. Vt nec superioritas superioritatis.*
56 *Fideiussor fideiussoris accipi potest, & quis propriè sit, nu. 58. & 59.*
57 *Eodem modo admittitur pignus pignoris, subcurator curatoris, census census, nominator nominatoris, & subuas vadis.*
60 *Confideiussores plures possunt accipere vnum fideiussorem, & sic fiunt principales, creditorumq; secundorum locum quasi subintrans.*
61 *Fideiussor indemnitatis, quis sit?*
15 *Est, qui sese obligat ad id, quod creditor à debitore seruare nequierit.*
62 *Fideiussor fideiussoris, & fideiußor indemnitatis differunt, contra Gaylium, & Schneidevvinum.*
63 *Fideiussor exercitationis litis, & iudicati quis sit?*
64 *Confideiussores quinam propriè dicantur?*
65 *Consponsores quinam sint.*
66 *Consponsor aliquando est coniurator siue compurgator.*
67 *Sacramentales quinam vocantur.*
68 *Consponsi quinam dicantur.*

DEfinitionem fideiussionis rectè subsequitur
1 eiusdē diuisio, † in qua tamen concinnanda Doctores admodum varij esse vidētur. Quidā enim diuersas fideiussionū species constituunt, ratione rerum, & causarum, pro quibus fideiussio præstari solet. Hinc specialis ille tit. apud Speculat. *de diuers. cautionib lib. 4.* quem magna ex parte secutus est Robert. Marante *in Specul suo p. 6. memb. 8* asserens, multas satisdationum species reperiri, quarum etiam duodecim exempli gratia refert, & exponit; cui iunge Lælium de Zenchis *in tractat. de priuil. Eccles. priuil. 114. num. 16. & seqq.* vbi similiter duodecim species enumerat. Nec aliena est ab isto proposito, *gloss. lib. 3. artic. 11.* quæ sextuplices fideiussorum species, qui in iudicio interuenire solent, recenset.
2 Sic † etiam Bald. *in l. e. §. in fideiussorem. ff. qui satisd. cog.* alium fideiussorem de iudicio sisti, alium iudicatum solui, alium deniq; contractus, æquè ac Ias. *in l. 2. nu. 1. ff. si quis in ius voc. non ier.* fideiussorem duplicem, vnum de iudicio sisti, alterum de veniendo, seu præsentando, constituunt.
3 Alij verò † ab ipsa forma obligationis distinguunt,
idcoq; fideiussionem aliam expressam, aliam tacitam
essa volunt. Barto. *in l. reos. in princ. ff de duob. reis.* Ibi
Bart. post Martin. & Ioan. antiquos glossatores quæ-
4 stionem † illam examinat, Vtrum duo rei inuicem te-
„ citè pro se fideiubere dicantur? cuius resolutionem,
„ vltra tradita istic loci a Bart. pulchrè declaratum habes apud Ant. Geb. Roma. *lib. 3. conclus. tit. de fideiussor. concl. 2.* Bertezol. *in tract. claus. Instrum. claus. 39. gl. 7. nu. 4. & 5.* Vincent. Ceroc. *de excuss. bon 2. q. 2. quæst. priac. nu. 14. 15. & seqq.* & Natt. *consil. 261. nu. 3.* Estq; ea de re, si veritatem legum nostrarum quis expetat, post Petr. Costel. *in l. vir vxori. ff. ad Velleian.* consulendus Ant. Feb. *lib. 11. coniect. cap. 2. & seqq.* nec non Iacob. Cuiac. *tract. 4. ad Afric. mihi pag. 110.* vbi generalem
5 † hanc conclusionem concinnat, quod duo rei debendi, etiamsi socij sint, non tamen vice mutua fideiubere videantur, nisi hoc nominatim sit actum.
6 Sanè † effectu, & exæquatione obligationis inspecta, duo rei videntur inuicem intercedere, quia solidum à singulis exigi potest, quod nihil aliud est, quam teneri alium pro alio, Cassan. *in consuet. Burg. rubr. 4. §. 12. num. 1.* Roma. *in consil. 114. & ibi Mandos. in addit.* Nat *consi. 51. nu. 8. & 52. nu. 3. & d. cōs. 261. nu. 3.* Æmil.
7 Farr. *in l. si ex toto. §. si ita scriptū. n. 8. ff. de lega. 1.* Et † ob
idipsum alterna fideiussione obligari dicuntur, *in Nouell 99. c. 1. in princ.* Ac quemadmodum ipsi fideiussores à Græcis ἔγγυοι, ἀντιφωνηταὶ, & ἐγγυηταὶ ita hi ἀλληλέγγυοι vocentur, de quo lector plure inueniet apud Io. Godda. *in comment. de contrab. stipul. cap. 5. nu. 160.* Martin. Montar. *decis. Regni Aragon. 4. numer. 26. versic. primis duobus casibus.*
8 Nonnulli † ratione debitoris, qui fideiussores præstat, duplicem fideiussionem excogitant, aliam nimirum voluntariam, aliam necessariam, ita nec necessaria dicatur, ad quam quis è lege vel magistratu adstringitur, licet causa fuerit voluntaria: Mere verò voluntaria dicatur, qua quis non adstringitur, nisi voluntate sua, *l. si fideiussor. §. necessaria. vbi gl. l. de dic. § tutor. & ibi Bart. ac Paul. de Castr ff. qui satisd. cog.* Octau. Cachera. *decis. Pedem. 70. nu. 1.* Iac. Cuiac. *lib. 22. obser. c. 26.* VVesenb. *paratit. C. de satisdando.* Treutler. *in select. disput 5. thesi 1. lit. B.* Arnol. de Reyger. *in process. suo iudic. disput. 4. thesi*
9 38. *lit. C.* Nos aliter, ac † nonetio alia voluntaria, alia
necessaria dicitur, *Ioan. Godda. de contrab. stipul. cap. 5.*
10 *conclus. 1. num. 64.* Et sequestrum † aliud ast voluntarium, aliud necessarium, *Mysing. cent. 5. obseruat. 3.* Godda. *d. loc. num. 78.* Andr. Claudius *in tractat. de iure sequestrat. cap. 3. num. 2.*
11 Alij deniq; fideiussionem † aliam faciunt iudicialem, aliam extraiudicialem, vt iudicialis sit, quæ propriè satisdatio appellatur. Et Cuiacio *in Nouell. 113. in fin* confirmatio personarum dicitur. *iuxta §. fin autem. Instit. de satisd.* Extraiudicialis verò, quæ in contractibus valdè est vsitata, quando alter pro debitore principali fidem suam adstringit, quod vt plurimū in scriptis fieri assolet, prout tradidit Velenc. Francus *de fideiuss. c. 1. nu. 35. & seqq.* Arnold. de Reyger. *d. thesi 38.*
Sed præterquam, quod mihi has diuisiones examinare non libet, non videntur etiam illæ ipsæ negotiū,
12 de quo agitur, clarius efficere, id quod tamen † bona
ast diuisionis, *l. 1. ff. de excep. doli mali.* Aymo Granetus *in*
13 *proæm. tract. de antiquit. temp.* Etsi enim † diuersa fideiussionum genera (quæ sic appello, secutus Iuriscon-
sultum, *in l. 3. §. genera possessionum. ff. de acquir. possess.*)
e constitui possunt, idq; vel secundum subiectam mate-
14 riam, vel ob aliquem alium euentum: quælibet † tamen circunstantiæ nouam speciem fideiussionis non efficiunt, *l. vlt. ff. de fund. instruct. vel instrument. legat.* Cagnol. *in l. omnis definitio. 103. numer. 52. ff. de reg. iur.*
15 *Tiber. Decianus responsa 17. nu. 10. lib. 1.* Sicut † nec re-
spectus, nec qualitates diuersæ diuersum efficiunt subiectum, *Stephan. Forcatulus in Necyoment. dialogo. 11. num. 5.*
Arbitror itaque generaliter sic dici posse; Omnem
16 † fideiussionem, vel in causa ciuili, vel in criminali in-
17 terponi. Quemadmodum enim † causa significat ne-
gotium quodlibet siue contractum, litem, rem, titulum debiti, vt & actionis, possessionisque, & omnem denique vtilitatem rei, sicut cuilibet notum est: ita quoq; in iure nostro nihil est, quod non ad causam ciuilam, vel criminalem referri possit, etiam isto casu, quando pro persona fideiussor intercedit, nam, & tunc
18 causa intercessionis subest. Pro † quo facit, quod

alibi

alibi satisdatio omnis, vel criminalis esse dicitur, *tot.*
tit ff. qui satisd. cog. l. vnica. C. de satisdando. vbi V Vesenb.
numero 3. id notauit: probat & Valent. Francus *in*
tract. de fideiuss cap. 5. num. 40. Fit quidem mentio quo-
19 que † personalis cuiusdā fideiussionis, *in Nouell. 53.*
de exhibend. reis cap. 3. § suscepto. Sed opinor persona-
lem fideiussionem, ibi nihil aliud esse, quam eam,
quæ fit absque pignoribus, & in qua solummodo fide-
iussorum personæ obligantur. Sic & vicariam fide-
iussionem habemus, cui clerici contraduntur, *in l.*
omnes. 33. §. in hac inclyta. C. de Episcop. & cleric. quæ
vtique fideiussio est mutua. Quoties enim plures con-
ueniuntur, possunt vice mutua fideiussores esse, *l. 28.*
ff. de tutorib. dat ab his. Dicitur autem vicaria fideiussio,
quemadmodum vicaria anima apud Senecam, *lib. 2.*
controuers. controuers. 3 in *princ. Quadam,* inquit, *vicaria*
maritorum salutem anima redimerunt.
20 Verum † enimuero obseruandum est, à forma ob-
ligationi, eiusdemque effectu, nonnunquam fide-
iussorum species quasdam constitui posse, id quod
mox demonstrabo, modo tamen prius monuerim,
ea quæ deinceps dicturus sum, in eo differre ab his,
quæ capite superiore adducta fuerunt, quod ibi in ge-
nere dictum est, de ipsa appellatione fideiussorum va-
ria, eandem tamen vim habente: hic vero tractatur
de diuersa efficacia obligationis fideiussoriæ, ex qua
deinde etiam diuersus effectus resultat.
Prima igitur species fideiussorū constituitur, quā-
21 do † quis se pro alterius obligatione principalem
constituit, is enim non manet sponsor vel ad promis-
sor, hoc est simplex fideiussor, sed fit EXPROMIS-
SOR: qui in veteri lege x11. tabularū: *Assiduo vin-*
dex assiduus esto. Vindex appellatur, hoc est liberator,
qui interueniendo à manus iniectione, & nexu libera-
bat reum creditori addictum *Agellius lib. 16. Noct.*
Attic. cap. 10. pulchre Ioan. Goddæus *in l. quos nos ho-*
stes. 2 4. §. locuples ff. de verbor. signif. Pardulph. Prat-
tæus *in Lexic. verb. vindex.* in iure nostro vt plurimum,
& frequenter expromissor dicitur REVS, sicut appa-
ret ex *l. & eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo malo.*
l. 9. §. omnis. versic. siue reo dato. ff. de pignor. act. l. si vero.
sed etsi reum. ff solut. matrimonio. leg. 1. §. exceptionem.
ff. quar. rerum actio. non datur. l. profectitia. §. sed pater.
ff de iure dotium. l. Iulianus. §. item si. 23. ff. de actio.
empt. cum simil. Ac nos in vernacula linga nominare
solemus, *Constit. prouinc. Elector. August. 8. par-*
te 2.
Veruntamen hunc à fideiussore plane alium esse
multę leges conuincunt, monstrāte illud ipsum etiam
Ioan. Coddæo *de contrab. Stipulat. cap. 5. conclus. 4. num.*
22 16. Notum † est res venditas, & traditas non aliter
emptori acquiri, quam si is venditori pretium solue-
rit, vel alio modo satisfecerit, *leg. quod vendidi. ff de*
contrahend. empt. §. vendita Instit. de rer. diuis. Quæritur
igitur, quid sit alio modo, nomine, vel alias satisfa-
cere? Id explicant Iurisconsulti *in d. l. 9. §. omnis. de*
pignor actio. l. 5. §. sed si dedi. ff. de tribut. actio. vt res 53.
ff de contrab. empt. dicentes, non tantum illum soluera,
qui pecuniam exsoluit ipsam, sed & qui pignus, vel
fideiussorem, vel ex promissorem dat pro pretio.
Apparat igitur, Iurisconsultos distingere inter fide-
iussorem, & expromissorem, *d. l. vt res ff. de contrab.*
23 *empt.* vbi Caius eleganter † inquit: Id, quod de fide-
iussorem dicitur, quod nimirum sit vice satisfactionis
plenius accipiendum esse, qualibet ratione venditori
de pretio satisfactum est, veluti expromissore, aut pi-
gnore dato, idque perinde esse, ac si pretium solu-
tum esset. Futura Caius inter hæc duo discrimen con-
stitueret, si essent expromissores idem quod fide-
iussore, *l. si idem. C. de codicill.* Non enim sicut hæres
24 † & hæreditas, tametsi duas appellationes recipiunt,
vnius personæ tamen vice funguntur, *l. hæres. 22. ff. de*
vsurp. & vsucap. ita & expromissores atque adpromis-
sores vnius personæ vicem sustinent, quin potius, licet
vna indiscreta, & eadem pene videtur esse conditio
expromissorum, tamen in nomina est discrimen, ne
dicam in re ipsa, *argum. leg. definimus. C. de agric. &*
censit. lib. 11.
25 Quare † & Vlpianus memor huius discriminis, *in*
d. l. si rem alienam 9. §. omnis. ff. de pignor. actio. rectè as-
serit: Volenti creditori satisfieri (ad producendam
pignoratitiam actionem) siue alijs pignoribus ipsi ca-
ueatur, siue fideiussoribus, siue reo dato, hoc est,
vt ego interpretor, expromissore dato quem reum
sæpissimè appellari non est ignoti iuris, *l. 1. §. iuber. ff.*
de colla. bonor. & tetigi supra numero 21. Vnde colligo,
eum quoque inter fidiussorem, & expromissorem di-
stinguere, & innuere, quod sicut fideiussor differt
à pignore: ita & expromissor à fideiussore, & pignore
differat, *d. §. vendita versic. expromissore aut pignore dato*
Instit. de rer. diuis.
26 Idq; vlterius † liquet ex *l. qui libertinus. §. vlt ff. de*
oper. libertor. vbi Paulus expressè inter fideiussores, &
expromissores distinguit. Certum enim est liberto
operarum liberationem à patrono fieri posse: sed
quid si in persona liberti collata liberatio est, hoc
est si ipsi liberto tantum concessa est liberatio? Re-
spondet Paulus, sententia legis (intellige Iuliæ, &
Papiæ) fideiussores quoque liberari, qui nimirum
pro liberto operas promiserunt, quia debitore per li-
berationem legatam ab obligatione exempto, non
solum ipse reus tutus est per exceptionem, sed con-
sequenter etiam fideiussor, *l. 2. l. 3. l. si quis reum, &*
passim, ff. de liberat. legat Verum addit, Paulus, si li-
bertus expromissorem dederit, nihil hoc caput ei pro-
desse, hoc est, liberato liberto non tamen promisso-
rem liberari: Cur ita? quia nimirum expromissor prin-
cipalem obligationem in se suscipit, atque adeo ex
promissione fit nouatio, *l. 2. §. vl. ff ad Sc. Velleian.*
Collata igitur liberatione in persona liberti, non
prodest expromissori caput legi Iuliæ, & Papiæ, ex cu-
ius sententia liberato liberto, liberatur etiam eius fi-
deiussor, quandoquidem non vt fideiussionis obliga-
tio est accessoria, quæ absque principali non subsistit:
ita & expromissoris obligatio accessionis locum ob-
tinet, sed est principalis, & per se subsistit, ideoq; non
aliter tolli potest, quam si eius nominatim fiat mētio.
Esto igitur, quod patronus liberto obligationem re-
miserit, id tamen non proderit expromissori, in cuius
persona hanc liberationem collatam noluit.
Nec obstat lex 1. § *exceptionem. ff. quar. ver. act. non*
datur. vbi exceptio competens liberto etiam ipsius fi-
deiussori non est deneganda, imo nec ei qui rogatur li-
berti reus, hoc est expromissor factus est. Quia hoc
verum esse concedendum est, quando exceptio rei
cohæret, non autem personæ, *vt hic, & l. 7. §. 1. ff.*
27 *de excep.* Et † eleganter Paulus caput legis appellat
eam partem legis Iuliæ, & Papiæ in qua hac de re agi-
tur, & eodem plane sensu Martianus *in l. Diuus. 6. ff.*
de custod. reor. caput mandatorum & Papinianus *in l. 1.*
ff. de interdict. & relegat caput ex rescripto Diui Tra-
iani, dixit: ac Varro *lib. 5. de lingua latina,* caput
edicti.
Sed præter hæc, quæ iam dicta sunt, etiam illud di-
28 scrimen inter fideiussorem † & promissorem notan-
dum est, quod fideiussor siue adpromissor obligatur,
cum alio, *l. 5. §. satis acceptio. ff de verb. oligat* Expromis-
sor vero solus obligatur, quasi reus principalis, *gl. in d.*
l. qui libertinus. §. vlt. verb. dederit. ff de oper. libert. Ioan.
29 *Goddæus d. cap. 5. conclus. 4. numero* 16. Deinde, qui † fi-
deiussorem dat, non liberatur, quia obligationi prin-
cipali sequela accedit: Secus est, si det expromissorem.
Doceri id potest nonnullis auctorum nostrorum lo-
30 cis. Nam primo † id colligitur ex *leg. 2. ff. de con-*
„ *dict. causa dat.* vbi Vlpianus ita ait: Si quis accepto
„ tulerit debitori suo, cum conueniret, vt expro-

„ missorem daret, nec ille det, potast dici, condici posse
„ ei, qui accepto est liberatus. Ecce a promissoria de-
tio per se acceptilationem causaret, & creditorem
contentum esse faceret, nõ aliter, ac si debitum suum
iam accepisset, sed quia debitor non dat expromisso-
rem, irrita fit illa liberatio, & accepeslatio, ob causam
dandi expromissoris facta, condicisur, quasi causa non
secuta. Id quod ferè ijsdem verbis in alia facti spe-
cie iam ante scripserat Vlpianus *lib 29. ad edictum:*
ex quo sumpta est *l. quamuis. §. si conuenerit ff. ad Sena-
tusc Velleian.*

31 Huc etiam † referendum est responsum eiusdem
Vlpiani, *in l.4. §. ait prætor. ff. de re iudic.* cuius hæc est
summa. Menifestum est, à iudicato, & condemnato
exigi, vt pecuniam soluat, in quam condemnatus est.
Nam necesse habat reddere ex re iudicata, *l. debitori-
bus. ff de re iudicat.* quod alibi ast iudicatum facera, *l.6.
ff. de ser. l. etsi 35. ff de noxal. actio. l. argentarium 45. §. 1.
ff. de iudi. l. penult ff. de aucter. tutor.* vel iudicatis satisfa-
cere. *l. tale pactum. §. 1 ff de pact.* de quo vide Cuiacium
lib 3. obseruat. cap. 39. Verum pone, condemnetum essa
aliquem, vt soluat, is quidem con vult soluere, sed pa-
ratus est satisfacere. Quid dicimus? an erit audien-
dus? Et eiebat Labeo, eum audiendum esse, si satisfa-
32 cere velit, dato fortè expromissore: non solum, † quia
satisfactio est pro solutione, *l satisfactio ff. de solut. l. so-
lutionis. ff de verbor. significat. l. Paulus. 38 §. a ff. de liber.
caus.* Verum etiam. quia is iudicatum facit, qui iudica-
tis satisfecit, *d. l. tale pactum §. 1 ff. de pact.*

Sed Vlpianus istam Labeonis sen tentiam non ad-
33 mittendam censet, cum quia sententie † prætoris per
equipollens non potest im leri, cum sit stricti iuris, *l. in
sententijs ff. de re iudicat. tot. t. t. de sentent. quæ sine cert.
quantit. proferuntur.* tum quia pecuniæ exigendæ ratio
apud prætorem hæc fuit, quod noluerit obligationi-
34 nes † ex obligationibus fieri: atqui fieres obli-
gatio ex obligatione, & lis quasi altera exsurgeret
ex litis primæ materia, *vt ait l. terminate. Cod. de fruct.
& lit. expens.* vel vt dicitur *in l. minor. 40. ff. de minori-
bus.* nouus contractus partam ex causa iudicati per-
secutionem ad initium alterius petitionis redigeret,
si vice solutionis mandatæ, & iniunctæ, liceret alio
modo satisfacere: atque ideò pretor condemnans ali-
quem, vt soluat, realem pecuniæ solutionem deside-
rat, non fictam, non subsidiariam.

Fatetur tamen Vlpianus, ex megne, & idonea cau-
sa ad Labeonis sententiam eccedendum essa, puta si
condemnatus non per contumaciam, sed quia pecu-
niam non possit explicere, solutionem differri, seq;
vel detis pignoribus, vel fideiussore, vel expromissore
idoneo satisfacere volentem audiri petat, *argumento
l. debitoribus. ff de re iudicat. l si debitori ff de iudic.* quo ca-
su datio expromissoris proculdubio pro solutione,
arit, liberabiturq; debitor. Et hoc est, quod ea illa lega
elicere volui.

35 Cui † tamen, nisi animaduertas, obstabit. *l. quod si
non soluere. 10 ff. de pignor. actio.* Nam cum Vlpianus *in
l. si rem §. vlt ff. eod. tit.* dixisset, eum, qui ante solutio-
nem egit pigneratitia, licet non rectè egit, tamen si
offerat in iudicio pecuniem, debere, rem pigneratam,
& quod sua intarest, consequi: Statim subijcitur ex
Caio: Quod si non soluere, sed alia ratione satisfacere
paratus sit, fortè si axpromissorem dare velit, ei non
prodesse: Ergò datio expromissoris non est pro solu-
tione, quod non solum pugnat cum supradictis locis,
& præsertim cum *d. l. si rem. §. omnis. ff. de pignor. actio.*
Verum etiem cum *l. si mulieri. 22. ff. ad Senatusc. Velleia.*
vbi pecuniam soluere, vel eem expromittere, tan-
quam paria à Paulo ponuntur.

Sed facili negotio illud dissidium tolli potest.
Quod anim dicitur, dationem expromissoris pro so-
lutione esse, id intelligendum est, si in eem consentiat
creditor. Etsi nemque, qui soluere paretus est, meri-
to videtur pignue liberasse: tamen qui non soluere,
sed satisfacere paratus est, in diuersa est causa. In-
terim volenti creditori satisfecisse prodest, quia sibi
imputare debet creditor, qui satisfactionem admisi,
vice solutionis: At qui non admittit satisfactionem,
sed solutionem desiderat, culpandus non est, *l. item li-
beratur. §. 1. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. soluit. l. promissor.
§. vlt. ff de constit. pecun.* Et ex his omnibus patat, reue-
ra expromissores à fideiussoribus differre, quod etiam
nominatim astruit Iacob. Cuiac. *in Nouell. 4.* dicens:
Expromissores non esse accessiones. Et post aum Hie-
ronym. Treutlerus, *select. disputat. vol. 2. disput. 28. thes.
1 lit. E.*

36 Aliquando tamen † expromissor est simplex pro-
missor, *l. in eo quod plus §. 1. ff. de regul. iur.* nonnunquam
vocatur quasi fideiussor. *l. in persona. §. 1. ff. de pact.* quē-
admodum † & in Senetusconsulto Velleiano fide-
iussionis verbo expromissio continetur. Nam alie-
nam obligationem siue debitum alienum suscipere,
& condemnationem subire, item eam obligationem,
quę in alterius persona consistit, in se transferre, pa-
ria sunt, *l. 2. §. vlt. ff. ad Senatusc. Velleian. l. 4. C. eod. l. vlt.*
38 *ff. quod cum eo. Cuiac. lib. 13. obseruat. cap. 35.* Vnde † &
veteris obligationis nouatio per expromissionem fie-
ri dicitur, *l. vlt. ff. ad Macedo. Cuiac. ad Afric. tract. 4. mihi
pag. 93.* Verum id fit impropriè, nam fortassis alibi
39 † nusquam inuenies expromissorem appellari quasi
fideiussorem. Et quod quidam citant, *l. 5. §. satis acce-
ptio. ff. de verbor. obligat. l. si vero. §. sed etsi reum. ff. solut.
matri.* nihil ad rem facit. Est enim † ἁδ ογγραφημα, cum
in illis locis legendum sit, adpromissorem, vel adpro-
missores, vt Pandectæ Florentinæ euincunt, attestan-
tibus Corasio *ibid. num. ;.* & Connano *lib. 6. commentar.*
40 *cap. 6. num. 1.* Quare † etiam animum meum subis du-
bitatio, an verum sit, quod Petrus Rebuff. *in l. sponsio
ff de verb. signif.* ais, statuta loquentia in fideiussoribus,
habere etiam locum in expromissoribus: Nam pri-
mum stricta statutorum ratio illud vix patitur, deinde
contrariam quoq; sententiem video placuisse Baldo
in d. l. in person. §. 1. versic. tertio nota. ff. de pact. quem se-
quitur Ias. *num. 3.* & Ioan. Francisc. à Ripa *in l. 4. §. ait
prætor. ff. de re iudicat.*

41 Nunc † restat, vt excutiatur, quatenus subsistera
possit quorundam opinio, statuentium, expromisso-
rem propriè definiri eum, qui pro illo promittit, &
principaliter obligatur, qui ipse efficaciter non est
obligatus. Ita enim sentiunt Hippolyt. *in Rubr. de
fideiussor. num. 4.* Angel. Lud. Roman. Imol. & Alesan.
in l. 5. §. satis acceptio. ff. de verbor. obligat. laté Parisius
consilio 110. numer. 14 libro 1. Barbat. *consilio 87. num.
13. & 20. volum. 3.* Roderic Suarea. *in declarat. ll. fori,
tit. de comperendinat. §. vlterius quæritur. numer. 4 mihi
pag. 189.* quidam Gallus *in Rubr. numer. 53. & seq. ff.
de verb. oblig.* Oldendorp. *in lib. de iure singul. cap. de pri-
uileg. fideiuss. num. 2.* Schneide VVin. *in princ. tit. Instit.
de fideiuss. nu. 10.* Bertazol. *in tract. clausul instrumental.
claus 39. gl. 1. nu. 7.* Anton. Querta *in consi 54. nu. 8. vers.
quoniam expromissor.* nouissimè Anton Pichard. Vinue-
sa *in Rubr. num. 4. Instit. de fid. iuss.* Qui quidem omnes
post glos. *in Nouell. 4. de fideiussor. §. 1. & in l. Stychum.
§. additio. verb. interesserat. ff de solut.* mouentur per *l. &
eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dol. l. hoc iure. 6 si quis
seruo. ff. de donat. l. aliquando. ff. ad SC. Velleia.* Secutusq;
est illos doctiss. Alciat. *lib. 1. Parerg cap. 2.* & nouissimè
Gothofred. quoq; *ad Rubr. ff. de fideiussor.*

42 Sed † ab huiusmodi opinione merito diuortium
faciendum est, concludendumq;, etiam hunc rectè
dici expromissorem, qui promittit pro eo, qui erat effi-
caciter obligatus, id quod antea placuit quoq; Iasoni
in d. l. 4. § ait prætor numero tertio. ff. de re iudic. Rebuffo
in d. l. sponsio. mihi pag. 81. ff de verbor. significat. & rectè.
Quis enim dubitat, eum, qui soluere condemnatus est
efficaciter obligari, ita vt etiem statim excuti possit

ne

ne cassa sit cognitio. *l. indebitus. ff. de condict. indeb. l. 8. C. de Episcop. aud.* Et tamen pro isto expromissorem interuenire posse frustra negaueris, *d. l. 4. §. ait prætor ff. de re iudic.*

Non aufero *l. si noxali §. 1. ff de pecul.* vbi seruus domino suo pro debitore dominico expromittit, quæ expromissio tantum operatur, vt dominus id de peculio deducere possit, *l. quod seruus ff. de pecul.* Non vtor etiam *l. si rem. §. vlt. cum l. seq. ff de pignor. actio. l. 4. ff. de condict. caus. dat. l. quamuis. §. si conuenerit. ff. ad Velleia.* quæ tamen omnes satis superq; commune interpretum placitum euertunt: sed adduco tantum. *l. vt res. 55. ff. de contrah. empt. iunct. §. venditæ. Instit. de rer. diuis. l. profectitia. §. sed si pater. l. cum do. 11. ff. de iur. dot.* in quibus locis clarè probatur, etiam pro efficaci obligatione expromissorem interuenire posse. Ex num hæc sententia per leges in contrarium adductas labefactetur videamus.

43 Primo † obijcitur responsum Vlpiani *in d. l. & eleganter. § seruus pactionis. ff. de dol.* cuius hæc est species:
Seruus domino pactionem fecit de libertate, h. e. promisit certos nummos, si dominus eum manumitteret
44 (nam † pactionem dare, *vt in l. 3. C. de obseq. par. & pat. præst.* est nummos pro libertate promittere, *l. qui nummis. C. de op. libert. l. 1. C. de bon. libert.* suis nummis se redimere, *l. 53. ff de iud. l. 4. & 5. ff de manumiss. Iustus Lips. in comment. ad Cornel. Tacit. lib. 14 annal nu. 109.*) & pro ista pactione domino dedit expromissorē, quem ICtus pactionis istius reum vocat. Verum dedit seruus reum siue expromissorem ea conditione, vt post libertatē in eum (h. e. in se, nam relatiuum pro reciproco ponitur) transferatur obligatio: sub qua conditione etiam dominus pretium libertatis ab expromissore est stipulatus. Quia igitur seruus post manumissionē demū in se transferri petit obligationem; ergo, inquiunt Interpretes, antea in ipsius persona non subsistit, & per cōsequens expromissor interuenit pro non obligato seruo. Rectè quidē illi, quatenus seruum de pecunia pro libertate danda cum domino paciscentem non obligari efficaciter volunt, nā si cū promissa esset pecunia domino a seruo, vt eū manumitteret, dominus eam à seruo posteà stipulatus non fuerit, habet tantū aduersus eum in factum actionem, *l. promiss. C. an ser. pro suo fact.* Sed male ijdē, quatenus in omni genere exstruunt, expromissorem non nisi pro non efficaciter obligato interuenire posse; hac enim de re verbum ibi nullum.

45 Deinde † adferunt interpretes *l. hoc iure. § si quis seruo ff. de donat.* ibi Titius Stycho seruo pecuniam credidit, qui eam fortè nec domini iussu accepit, neq; etiā in rem domini vertit, atq; ideò non potuit oriri efficax obligatio, *iurib. vulgat.* Contingit deinde, vt hunc seruū dominus manumittat, vel etiā is alia ratione libertatem consequatur, creditor sibi vigilans, seruum manumissum liberumq; factū sibi expromittere curat id, quod antea ob inualidam obligationem ab eo cōsequi non potuisset, *l. cum actum ff de negot. gest. l. tuto-*
46 *rem. §. 1. ff. de admin. tut.* nam contractus † in seruitute habiti pro nullis habētur, *l. 1. C. an ser. pro suo fact.* Hinc igitur colligunt auctores nostri, seruum expromittere id, quod antea efficaciter non debebatur, atq; ideò expromissorem pro eo tantum interuenire, qui ipse nulla cum efficacia est obligatus. Verum hoc consequens redarguitur illa ipsa ratione, quam proximè audiuimus. Hoc enim connexum est plane ἀσυλλόγιστον
& vitio πολυζητήσεως laborat: Seruus liber factus expromittit id, quod antea efficaciter non debebat; Ergò semper expromissor pro eo tantum intercedit, qui ipse non est efficaciter obligatus. Plus enim assumitur, quam est in præmissis.

47 Multo † minus moueor, *l. aliquando. ff. ad Velleian.* quandoquidem error παρὰ τὸ πρῶτον ibi similiter cōmittitur, vt ex illis, quæ circa *d. §. seruus pactionis.* superius adduxi, apparet. Nam planè eadem facti species *in d. l. aliquando.* tractatur à Gaio, quæ ab Vlpiano *in d. §. seruus pactionis.* proponitur. Et quam Vlpianus dicebat pactionem pro libertate, eam Gaius pactionem libertatis appellat, quodq; apud Vlpianum est trāsferre obligationem post libertatem in seruum manumissum, id apud Gaium est, post manumissionē idipsum suscipere, quod expromissor debebat. Quare sic tandem concludo; Expromissorem pro omni obligatione, etiam efficaci, interuenire posse.

48 Secunda † species fideiussorum esse, & constitui perhibetur, quando primus fideiussor alium rursus dat fideiussorem, quem fideiussorem Bald. subalternum vocat, quanquam, & vicarium, succedaneum, surrogatū dicere possis, *arg. l. quicunq; C de fund. rei priuat. lib. 11. l. 3. §. penult. ff. de admin. tut.* non aliter ac succedaneus functionis dicitur, *in l. priuilegio. 27 C. de decur. lib 10.* succedaneus culpæ, *in l. 4. § hæres ff. de mag. st. conuen. Forster. de success. ab intest. lib 1. c. 1. nu. 6.* & secundanea hostia olim nominabatur, quæ in alterius locum sacrificijs adhibebatur, *Agell lib. 4. c. 6. Seruius in 8. Æneid. Apuleius lib. 8. de asino aur.* Nos vulgo appellamus propterea, vt opinor, quod fidem non satis habentes primo fideiussori, alium succedaneum eligamus, qui non solum primi fidem subfulciat quasi, verum ēt ad quem regressum habeamus, si fortè primus ad inopiam redigatur, ad exemplum istius apud Plautum, Epidico.

Men' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam,
Vt meum tergum stultitiæ tuæ subdas succedaneum.

49 Etsi vero † seruitus seruitutis non datur, nec fictio fictionis, nec vna præsumptio recipit aliā præsumptionem, *Ingnisola consil. 36. in materia contractuum, num. 5.*
50 Nec † retorsio est retorsionis in materia iniuriarum, *Alciat. responso. 63. lib. 5. nu. 6. 7. 8.* quia alias fieret infinita battologia, *argum. l. apud Celsum. §. Marcellus. ff. de*
51 *doli mali except.* Nec testes † reprobatorij reprobatoriorum admittuntur, *cap. veniens la 3. de testib. Portius*
52 *consi. 209. num 7.* Nec vsuræ † vlla est vsura, nec vnius interesse aliud interesse, *Ioan. Vincent. Hondedeus consultat. 50. num. 28. & 40. vol. 1.* Nec accessio accessionis, *l. hæres. 51. §. 1. ff. de pet. hære. gl. & Bald. in l. neq; eorum. ff de vsur.* Quidam Iurisconsul. *de vsur. quæst 21. num. 224.* Andr. Kohl. *in exercitat legal exercitat. 16. num 22. in fin. & exercit. 11. num. 17.* vbi tamen limitat. Nec
53 † commodum commodi, *l. 2. §. si indemnitas ff. de admi-*
54 *nistrat. rer. ad ciuit. pertinent.* Nec † reconuentio reconuentionis, vt tradunt Doctores *in l. iusiurandum. § ait*
55 *Prætor. ff. de iureiur.* Nec † officium officij, nec lucrū lucri, vt fuse probat Marc. Anton. Peregrinus *de iure fisc. lib. 6. tit. 7. num. 10 & seqq.* Nec superioritas superioritatis. *Bald. consil. 439. num. 1. versic. 12. sic arguo. vol. 3.* Andr. Knichen *de subl. & reg. territ. iur. c. 5. n. 70.* Quin
56 tamen pro † fideiussore fideiussor accipi possit, nequaquam dubium est, vt ait Vlpian. *in l. Græcè. 8. §. vlt. ff de fideiussor.* Bartaxolius *in tract. clausul. instrum. clau-*
57 *sul. 39. gloss 1. num. 51.* Quemadmodum † enim pignus pignoris. *l. grege. ff. de pignor. tot. tit. C. si pign. pignor. dat. sit.* Et subcuratorem curatoris, *l. ex facto. 30. ff. de negot. gestis.* Censum census, *Vincen. Carocius dec. 103 per tot.* Nominatorem nominatoris esse legimus *in l. 2. C. de*
58 *peric. nomin lib 11.* Ita † & fideiussor fideiussoris reperitur, *l. si plures. § si fideiussor ff de fideiussor.* cuius rationem aptissime explicat Claud. Cantiuncula *in paraphrasi Instit. tit de fideiussor.* Vnde, & vades olim dedisse suos subuades, testis est Agellius *lib. 16. cap. 10.*

59 Verum hoc † obseruandum est, eum demum revera fideiussorem fideiussoris appellari, qui cum primus antea per stipulationem se obligasset, nihilominus tamen ad maiorem securitatem suam quoque fidem interponit. Nam si cum Titio mandasses, vt pro te fideiuberet, liberandæ fidei eius causa fideiusserim, non sum ego fideiussor fideiussoris, sed negotiorum gestor, cum apud creditorē tuum Titius nondū fideiusserit,

sed ego solus fidem intecposuerim meem, ipsiusque
negotium gesserim, quare, & negotiorum gestorum
mihi competit actio, *l. mandasti. §. 1. ff. de negot gest.* Cō-
petit autem aduersus Titiū, quia ipsius gratia fideius-
„ li quod verba illa, Liberandæ fidei eius causa, demō-
„ strani: Tu aduersus Titium habes actionem mandati,
inter te, & me actio est nulla; sic enim ex distinctione
Africani, quam in principio *d. l. mandasti.* proposuit,
etiam hic dicendum.

Possem equidem hoc loco me latissime quoq; dif-
60 fundere in tractatione quęstionis huius, an † plures
confideiussores vnum rursus possint accipere fideius-
sorem, & sic respectu huius fideiussoris fiant princi-
pales, siue in effectu creditorum secundorum locum
subintrent. Verum, quia illam ipsem quęstionem no-
uissimè satis eleganter, & accuratè, & quidem pro
partibus affirmatiuę sententię pugnas, enucleauit
Ioan Goddęus *in comment. de contrah. & commis. stipul.
cap. 5. concl. 10. à num. 13. vsq; ad num. 160. exclusiue*
malo, lectorem ipsius operas adire, quam, vt ego aut
nudi ex scriptoris officio defungar, aut easdē rationes
reassumens *ἀνύβλεπος* discedam. Mihi vtiq; videtur, ip-
sius sententiam non solum iuri magis consentaneam
esse, sed in foro facilius lucem ferre posse, quicquid
etiam contra adserre Hugo Donellus olim sit co-
natus.

61 Tertiam † speciem fideiussorum constituit Fide-
iussor indemnitatis. Inter hunc enim, & simplicē fide-
iussorem distinguit Bart. *in l. 1. C. de commun. fisci debit.*
quem sequitur Castrens. *consi. a 39. lib. 2.* Cacbera *decis.
Pedem. 2. nu. 14* Ferdin. Vasq *lib. 1. quæst. illust. cap. 33.*
Magoo *decis. Florent. 30. in fin. & decis. 45. n. 1. 8. & 10.*
Q uāquam autē generaliter indemnitatē alicui cepro-
mittere, & de indemnitate cauere, Iurisconsulti dicūt
pro eo, quod est setisdato, vel simplici, & nuda pro-
missione cauere alicui, indemnem eum futurum ex eo
negotio, quo de agitur, *l. cogi. 16. §. idem quærit. ff. ad
Treb. l. si vnus ff pro socio, l. illud sciendum §. vlt. ff. de adil.
edict.* vnde indemnitatis cautio, *in d. l. cogi. §. idē quærit.
& l. liberto. 31. §. 1 ff de negot. gest.* & indemnitatem
præstare *in l. penult. ff. de magist. conuet. l. tutor. pupilli. in
pr. ff ad Velleian. l. 5. C. de sent. & interlo. om. iud tot. t. C. si
mater indemnitatem promisit.* siue indemnitatem repro-
mittere, *d. l. 1. C. de conuen. fisci debit. lib. 10. l. 7. C. ad Vel-
leian.* Tamen in specie fideiussor indemnitatis est,
qui sese obliget ad id quod creditor à debitore serua-
re nequierit, vel qui in subsidium promittit, quanto
minus à principali exigi potest, *l. 6. ff. de nouat. l. tutor. §.
quid ergo. ff. ad Velleian. l. 7. ff. de fideiuss. tutor.* vel qui in
reliquum non exolutæ quantitatis accedit, *l. in fran-
dem. §. si principalis ff de iure fisci.* Vnde etiam Marāta.
in specul. aur. p 6. memb. 8 num. 19. inquit: Fideiussio-
nem indemnitatis præstari quoq; extra iudiciū, scili-
cet quando aliquis promittit extrahere aliquem in-
demnem ab aliqua obligatione (sic enim loquitur)
vel promittit ipsum conseruare indemnem, de quo
latius videndus Specul. *in tit. de conseruat. indemnit.*
(vbi promissionis istius formas præscribit) & Hieron.
Gratus *in respons. 53. nu. 5. vol. 1.* vbi dicit, quod verba
„ hæc: Voluit teneri ad conseruandum sine dāno pro-
„ mittentem pro principale debitore, &c. fideiussorem
„ indemnitatis designent.

62 Nostrates fideiussorem † indemnitatis nominant
(& eatenus quidem rectè) q in solidum obligatus nō
est. *Gail lib. 2 obseru. 27. nu. 13.* quandoquidem cautio
ipsius damnum auertere solet *l. aliud. 72. §. vlt. ff. de
verb. signif. Eman. Suarez in com. opin. lit. F. n. 160. Coler.
de process execut. p. 1. c. 10. nu 35.* Et hoc amplius fide-
iussorem indemnitatis, in solidum non obligatum,
vnū & eundē cum fideiussore fideiussoris, Eum cōlau-
datorem faciunt, vt patet ex Galio *d. numero 13.* Io-
annē SchneideVV. *in §. in omnib. num. 6. Instit. de fide-
iuss.* & Hieron. Treutlero *select. disput. vol. 2. disput. 28.
thesi 3. lit. E.* Sed profecto male. Non enim omnis fide-
iussoris est fideiussor indemnitatis, cum etiam ab ini-
tio in solidū teneri possit fideiussor fideiussoris, quod
se aliter habet in fideiussore indēnitatis, qui in id tātū
tenet, quanto minus creditor à debitore cōsequi pōt,
vt posteà ostēdetur: & ante me elegāter deduxit post
Forneriū Dn. Ioan. Goddęus *in l. si ita 150 ff de verbor.
significat.* Interim nō nego, etiam pro primo fideiusso-
re aliū fideiussorē interuenire posse, qui quidē nō soli-
dum, sed indemnitatem tantum promittat, quemad-
modum quotidie fieri videmus.

63 Quarto, ICti † nostri quendam fideiussorem exer-
citationis litis faciunt, eumq; à fideiussore iudicati
actionis separant, *l. Græce. §. & post litem ff. de fideiussor.*
quem Antonius Imp. *in l. 1. C. ad Senatusconsult. Turpil-
lian.* fideiussorem de exercenda lite appellant. Op-
timè. Nam fideiussor iste ad litem, & pro lite dari, *in l.
si quo tempore. 41. ff. de petit. hered. l. si seruus. 11. ff. iud. c.
solui. Authent. & qui iurat in fin. C. de reb. anct. iud. poss.* &
hoc amplius quasi defensor iudiciū suscipere dicitur,
*in l. verum. §. 1. vbi Gabriel. Mudæus num. 1. id notat. ff.
pro socio.* quia scilicet vel iudicio sisti, vel rem defensu,
& iudicatum solui promittit: Sed etsi speciale nomen
habet is fideiussor, ita vt fideiussor exercitationis litis
dicatur, caue tamē, vt inde separatam aliquam speciē
conficias. Nam eadem ratione, quot essent species
negotiorum, tot etiam essent species fideiussorum prę
ter rationem vllem, *l. vltima. ff. de fund. instructo.* & di-
ctum est supra hoc capite, *numero. 14.*

64 Denique † fit mētio Confideiussorum, qui sunt illi,
„ qui con, hoc est, simul fideiubent, & in eandem sum-
mam stipulatione se obligant, *l. si dubitet. l. Paulus 49.
ff. de fideiuss.* qua ratione etiam in iure Canonico (quā-
uis barbare) Cuncanoniei, Conindices habentur, vt
innuit Albert. Gentil. *de nupt. lib. 1. cap. 10. mihi pag. 1.
2.* Nam non solum verbis ita conceptis fideiussores
„ sua fide esse iubere solent: Solidum aut partem viri-
„ les *l. inter eos. 51. in pr. ff. de fideiussor.* Si igitur à Titio
„ stipulatus, fideiussorem te ecceperim, deinde eandē
pecuniā ab alio stipulatus, alium fideiussorem accipiā,
confideiussores non eritis, quia diuersarum summarū
estis fideiussores, *l. si à Titio. 43. d. l. inter. duo. ff. de fide-
iussor.*

65 Etsi vero consponsores † à Cicerone propriè di-
cuntur, qui à ICtis rei debendi, hoc est qui eiusdem
obligationis sunt debitores, vt enim ad Atticum *libro
12* scribit: *Velim de operam, vt inuestiges ex conspon-
sorum tabulis, sitne ita.* quod placet præceptori D.
VVosenbec. *in Parat. ff de duob. reis. in princ* & Ant.
Cordubæ de Lara. *in repet. l. si quis à liberis. §. si quis ex
his. nu. 109. ff. de lib. agnos.* Quia tamen supra probaui,
fideiussores etiam rectissimè dici sponsores, quid ob-
stat, quo minus confideiussores dicemus consponso-
res? Confirmetur sanè id eiusdem Ciceronis auctori-
tate, qui ad Leptam *lib. 6. Epist. 18.* hunc in modum
scribit. *De negotio tuo, quod sponsores pro Pompeio, si Gal-
ba consponsor tuus redierit, non desinam cum illo commu-
nicare.* Vbi sicut sponsor fideiussorem, ita & conspon-
sor confideiussorem procul dubio significat.

66 Non ignoro † tamen, apud Sextum Festum Pom-
peium consponsorem etiam definiri coniuratorem,
qui, vt opinor, à nostri vocatur compurgator, *in c pres-
byter. 2 quæst. 4. c. quoties c. sia extr. de purgat. Canon. Or-
din. Cam. Imp. p. 2. tit. 10. §. 1. in fine. Andr. Gail. de pac.
publ. l. 1 cap. 7. num. 12* & Menoch *de arbitr. iud. qq. casu
274 nu 6.* Anton. Tessauco *dec. 46. n. 24. & seqq.* Petro
Heigio *quæst. iuris. part. 1. quæst. 40. nu 53.* (vbi huius-
modi testimonie maxima suspicione laborare dicit)
67 quos cōpurgatores iura feudalia † Sacramētales ap-
pellant, qui quamuis rei, de qua ambigebatur, testes
non fuissent, tamen ex eius, cuius res agebatur, animi
sententiam, in eadem quæ ille verba iurabant, ipsius
videlicet probitate, & innocentia confisi, qui mos vsi-
tatissimus

tatiſſimus fuit Francis ex lege Saliqua, & poſtea apud Hungaros manſit, vt pulchrè deducit VVolfgang. Lazius comment lib. 4. cap. 7. mihi pag. 525. Textus ad rem eſt expreſſus, in cap. vnic. §. eum autem. ſi de inueſt. feu. cont. ſit. Carol. Magnus in ſuis conſtit. fol. 63 l. 3. *Homo ingenuus, inquit, qui mulctam ſoluere non poteſt, & fideiuſſores non habet, licet ei ſemetipſum in vadium mittere donec perſoluat, aut duodecim iurent, aut ſi ille, qui cauſam quærit, 12. hominum ſacramentum recipere noluerit, aut cruce, aut ſcuto, & fuſte contra eum decertet.* Refert amicus meus D. Godelman. in tract. de Magis lib. 3. c. 5. num. 9. Quod apud maiores noſtros vulgo dicebat, comprommiſſores mutui. Sed & apud eundem anteciratum Sext. Feſtum Pompeium legitur conſponſos
63 † antiquis dici ſolitos fide mutua conligatos, vel vt ait Varro lib. 6. de ling. Latina. contra ſponſum rogatos, hoc eſt, ad ſpondendum. Quamquam, & ianitrices, quę veterum gloſſis ſunt Δυο ἀδελφῶν γυναῖκες, hoc eſt, duorum fratrum vxores, vt ait Modeſtin. in l. non facile. §. 4. ff. de gradib. fratrias, & conſponſos dici poſſe, probat Scipio Gentilis lib. 2. parergon. cap. 11. vbi vide.

C A P V T V.

Quæ perſonæ fideiuſſores dare cogantur, vel etiam dare poſſint.

S V M M A R I A.

1 *Perſona ante quærenda eſt, quam iuris ratio.*
2 *Arbitrio iudicis relinquitur, quæ ſit iuſta cauſa præſtandæ cautionis.*
3 *Venditor præſcribit emptori legem contractus, & creditor debitori.*
4 *Ditiſſimus quoque fideiuſſorem dare cogitur, ſi creditor expoſcat, quod late oſtenditur vſque ad nu. 33.*
5 *Credi vult, ibi quæſiſ, & habita fides obligat fidem.*
6 *Honeſtiores non libenter patiuntur nomina ſub inſtrumentis inſcribi.*
7 *Soluere qui bene vult, etiam bene ſe obligari patitur.*
8 *Timidi ſunt multi atinendum*
9 *Idem in facultatibus ubi hominis tenetur ſatiſdare.*
10 *Communis opinio eſt in contrarium, & nu. 11. Sed refellitur num. 12.*
13 *L. 1 § Si magiſtratus ff. de magiſtrat. conuen. explicatur.*
14 *L. 1 ff. de cuſtod. reor examinatur.*
15 *Arbitraria certam, & generalem regulam non conſtituunt.*
16 *Fruſtratoriis cautionibus non eſt vtendum.*
17 *Dicti ratio non debet eſſe eadem cum dicto.*
18 *Creditor non eſt culpandus, qui cum poſſet ſolutionē exigere non admittit ſatisfactionem.*
19 *Fideiuſſorem iure exigit, qui pecuniam retinere poſſet.*
20 *Imperator ipſe dat fideiuſſores.*
21 *Senatus pop. Rom. prædes dedit populo.*
22 *Imperator Henricus V. dedit fideiuſſorem Ioannem Regem Bohemiæ.*
23 *Rex Galliarum Carolus VII. dedit fideiuſſores pro mutua pecunia. Idem facit Rex Daniæ Chriſtianus I. Lubecenſibus.*
24 *Duces belli militem in Imperio conducentes coguntur præſtare fideiuſſionem de indemnitate.*
25 *Epiſcopi, & prælati pro obſeruatione capitulationum, ex notoria Germaniæ conſuetudine coguntur dare fideiuſſores.*
26 *Principes natu maiores aliquando, pro obſeruatione pactorum familia, dant fideiuſſores.*
27 *L. quicunque. C. de fund. patrim. lib. 11. explicatur.*
28 *L. de creationibus. C. de Epiſcop. audien. explicatur.*
29 *Authentica cui relictum. C. de indict. viduit. explicatur.*
30 *Soluendo hodie exiſtens, fieri cras poteſt non ſoluendo.*
31 *Obligatos plures nos habere noſtra intereſt.*
32 *L. ſciendum. ff. qui ſatiſd. cogan. explicatur.*
33 *Creditor moroſus, & debitor delicatus, non ſunt audiendi.*
34 *Creditor acerbus, aut contumelioſus eſſe non debet.*
35 *Inſolentia curioſa damnatur.*
36 *Satiſdatio in bona fide petenda eſt, non mala mente.*
37 *Debitor de fuga ſuſpectus ſatiſdare cogitur præcisè. Faq; eſt Doctorum communis opinio nu. 39.*
38 *Debitor talis quocunque loco, & tempore, etiam feriato, capi, detineri, & in carcerem conijci poteſt.*
40 *Fideiuſſores ille ipſe debitor præſtat de iudicio ſiſti, & de iudicatum ſoluendo. Contrarium aliquibus placuit num. 42. Sed refellitur, nu. 43.*
41 *Iudex incompetens debitorem de fuga ſuſpectum ad ſatiſdationem compellere poteſt.*
44 *Debitor in diem de fuga tempore obligationis iam contracta ſuſpectus, non cogitur præſtare cautionem.*
45 *Debitor de futura inopia, futuroue dolo ſuſpectus, ſatiſdare cogitur.*
46 *Suſpicio autem illa prius eſt probanda.*
47 *Dies incertus habet vim conditionis.*
48 *Ante diem, vel conditionem agens malè agit.*
49 *Debitor in diem, vel ſub conditione, aliquando cautionem, aliquando ſatiſdationem præſtat.*
50 *L. in omnibus ff. de iudicijs explicatur.*
51 *Papinianus plurimi ſemper fecit Sabinum.*
52 *Specialia, & generalia iudicia quænam ſint.*
53 *Iudicia bonæ fidei, & stricti iuris in hoc paſſu, quomodo differant. & nu. 57. 58. 59. 60. 61.*
54 *Socius in diſſolutione ſocietatis tenetur aliquando cauere.*
55 *Petri Peckn ſententia refutatur.*
56 *Bartolus cum quadam opinione non admittitur.*
62 *Actio de peculio nonnunquam bonæ fidei eſſe poteſt. Et num. 63.*
64 *Actiones noxales ſunt adiectitiæ qualitates aliarum actionum.*
65 *Actio arbitraria non eſt propria ſpecies actionis, ſed adiecta quædam qualitas.*
66 *Carbonianum edictum aptatur omnibus bonorum poſſeſſionibus.*
67 *Arbitraria iudicia origine ſua ſunt ſtricta. Et num. 68.*
69 *L. grege. § penul ff. de pignorib. explicatur.*
70 *Actiones legatorum, & fide commiſſorum ſunt ſtrictæ.*
71 *Cautio, cuius meminit. l. in omnibus ff de iudicijs. eſt iudicialis.*
72 *Leges fugitiuæ quænam ſint.*
73 *Hereditatis, tàm directæ, quàm fideicommiſſariæ nomine ſatiſdatio interponi ſolet.*
74 *L. creditoribus. ff. de ſeparationibus explicatur.*
75 *Cautio communis quænam ſit?*
76 *L. 3. ff. de condict. cauſa dati. intellectus.*
77 *L. ſi creditores ff. de reb. auct. iud. poſſid. intellectus.*
78 *Actio pro ſocio cur generalis dicatur?*
79 *Debitor, qui bonis ceſſit, cogitur ſatiſdare de ſoluendo reſiduo, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit. Et num. 85. 86. & 88.*
80 *Debitori bonis cedenti ſaltem veſtis eſt relinquenda.*
81 *Debitor bonis cedens bona ſua extantia mediante iuramē to ſuo ſignificare cogitur.*
82 *Formula ſententiæ, qua iſtiuſmodi iuramentum iniungitur.*
83 *Maritus nequitiæ ſuſpectus de dote ſuis diebus reddenda cauere cogitur.*
84 *Socius ſimiliter cautionem præſtare neceſſum habet.*
87 *Paupertate ceſſante, ceſſat etiam priuilegium.*
89 *Cautionis nomine quid veniat? Et num. 91.*
90 *Obligatus ad promittendum, non tenetur ad ſatiſdandum.*
92 *Cautio idonea, plena competens, ſufficiens, quænam ſit?*

Statu-

93 *Statutum quoddam Lubecense declaratur.*
94 *Moratorium rescriptum, ut quis obtineat, opus est cautione idonea Et nu. 132.*
95 *L. [illegible]. §. item videndum. ff. pro socio declaratur.*
96 *Cedens bonis non absque ratione ad satisdationem compellitur.*
97 *Iuratoris tamen cautioni aliquando est locus.*
98 *Formula sententiæ, qua istiusmodi cautio iniungitur.*
99 *Beneficium cessionis fideiussori non prodest.*
100 *Rescriptum moratorium quid sit? Et nu. 101.*
102 *Quid vocent Saxones Saluumconductum?*
103 *Moratoria rescripta quinquennalia, non dantur decoctoribus Et num. 105. 106. 107.*
104 *Decoctores quinam sint, & quid sit decoquere. Item quinam dicantur Conturbatores, Falliti, Bancorrupti.*
108 *Senecæ quidam locus inducitur.*
109 *Pauperi siue bono, siue malo subueniendum est de iure canonico.*
110 *Aequitas iuris rigori in foro poli præfertur.*
111 *Decoctores publicè puniri Reip. interest.*
112 *Odiosum, aut rigorosum non est: quod ob publicam vtilitatem constituitur.*
113 *Futura mala debent caueri non iniquis consuetudinibus foueri.*
114 *Senatusconsultum Macedonianum etiam in foro conscientiæ toleratur.*
115 *Aequitas non scripta non est sequenda.*
116 *Aequitas somniata idiotarum, ac Gynæceorum nihil est curanda.*
117 *Aequitas cerebrina apud Petrum Heigium quænam sit.*
118 *Exempla pœnarum seuerissimarum in decoctores. Et nu. 119. 120. 121. 122. 123.*
124 *Moratorium rescriptum pro quo debito detur. Et num. 125.*
126 *Quinquennali indulto finito non est amplius locus cessioni bonorum. Et nu. 127.*
128 *Cedens semel bonis, iterum bonis cedere potest.*
129 *Creditor dans debitori cautelam ad soluendam pecuniam ab eo exigere potest.*
130 *Imperatores non tribuunt beneficia in alicuius iniuriam.*
131 *N. c. p. ator.*
132 *Fideiussio in materia l. vniuersa. C. de precib. Imp. off. non aliter probetur, quam si fuerit a creditoribus petita. Ratio ponitur num. 134.*
135 *Moratorium rescriptum non debet extendi vltra quinquennium Aliter tamen sentiunt al., vt nu. 136.*
137 *Quinquennium cur non liceat excedere. Et nu. 145.*
138 *Quinquennium modicum est temporis.*
139 *Quadriennium non magnum est tempus.*
140 *Diu durare non dicitur, quod decennio durat.*
141 *Actio nulla cur vltra quadriennium extendatur?*
142 *Saxones in præscriptionibus cur annis aliquot dies adijciant?*
143 *Pythagoras cur discipulis suis quinquennale silentium indixerit.*
144 *Sedecim casus quinquennij præscriptione terminantur remissiue.*
146 *Debitoris consensus non semper requiritur in constituendo fideiussore. Et nu. 147. 148. 149. 150. 151. & 152.*
153 *Fideiussorem dans non fatetur se esse debitorem. Et nu. 158. Limitatur tamen nu. 175. 176.*
154 *Cautionem, licet iniquæ, consentire censetur, qui vltro præstat fideiussorem de non recedendo. Et nu. 157.*
155 *Violentia in actu apud iudicem non præsumitur.*
156 *Captus iniustè, si non reclamet, valet contra illum sententia, & executio.*
159 *Familiæ erciscundæ qui agit, non confitetur sibi aduersarium esse heredem.*
160 *Actionem sibi edi petens non consentit in iurisdictionem iudicis.*
161 *Agens in rem non fatetur aduersarium esse possessorem.*
162 *Exceptionem obijciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.*
163 *Epistola, qua quis coheredem sibi esse cauit, non dat vllam petitionem aduersus possessorem rerum hæreditariarum.*
164 *Confessio debiti nulla, sine causa, non probat verum debitum.*
165 *Emens rem aliquam non confitetur eam esse venditoris.*
166 *Liti renuncians non fatetur aduersarium ius habere.*
167 *Confiteri videtur crimen, qui paciscitur.*
169 *Innocentia optima est apologia.*
170 *Consentit in iudicem, qui ab aduersario petit satisdationem de iudicato soluendo, vel qui ipsemet sponte satisdat de iudicio sisti.*
171 *Argumentum à iudicijs ad contractus valet.*
172 *Errantis nullus est consensus.*
173 *Coactus satisdare non præsumitur consensisse.*
174 *Actus necessitate facti consensum non infert.*
177 *Partem post fideiussoris dationem, vltro soluens, fatetur se esse debitorem.*
178 *L. vlt. C. Ne vxor pro marito. & l. Lucius. §. testator, ff. de legat. 2. explicantur.*
179 *Obligationem ex parte approbare, & ex alia parte improbare absurdum est.*
180 *Agnitio partis agnitionem totius.*
181 *Repræsentatio legati ante diem est quædam gratia.*
182 *Ante diem petens male agit.*
183 *Liberalis nemo existit in necessitatibus.*
184 *Bald., & Socini argumentis respondetur.*
185 *Iuramentum de non vindicando carcere vindictam iuridicam non excludit.*
186 *Querelæ imprimis Iure Saxonico admittitur.*
187 *Querela per nudam copiam probari potest, etiam in Camera Imperiali.*
188 *Verba, Ego me vindicabo, querela, quomodo accipienda. Et nu 189.*
190 *Interpretatio in re dubia debet fieri in meliorem partem.*
191 *Relaxatio ad effectum agendi peti potest.*
192 *Citationem pro cessatione querelæ, & confessionis petere est tutissimum.*
193 *Protestatio conseruat ius protestantis.*
194 *Bartoli sententia refellitur.*
195 *Metu vel vi compulsus non prorogat iurisdictionem.*
196 *Vsufructuarius quam cautionem præstet.*
197 *Mulier nobilis vsufructuaria, modo idonee caueat, præfertur successoribus feudi in pecunia, alias sub vsuris collocanda.*
198 *Vtili er cauere est satisdato cauere. Et nu. 199.*
200 *Vsufructuarius quandoque admittitur ad iuratoriã cautionem. Et nu. 201. 202. 203. 204. 205. 206. & 207.*
208 *Donans omnia bona, retento saltem vsufructu tempore vitæ suæ, non tenetur præstare cautionem de vtendo arbitrio boni viri.*
209 *Testator non potest in præiudicium hæredis vsufructuariam cautionem remittere. Et nu. 210. & 211.*
212 *Cautio vsufructuaria ab hærede rectè remittitur.*
213 *Fiscus cautionem vsufructuariam non præstat.*
214 *Tutor, & curator fideiussorem dare tenentur, rem pupilli vel adulti saluam fore. Et nu. 215.*
216 *Satisdationis omissio tutelæ nullitatem operatur, maximè de iure Imperij Romano-Germanici.*
217 *Satisdatio hæc præcisè fideiussores exigit. Et nu. 220.*
218 *Stipulatio rem pupilli saluam fore, est prætoria.*
219 *Prætoriæ satisdationes personas desiderant.*
220 *Tutorum, & Curatorum bona pupillis, & minoribus vi tacitæ hypothecæ sunt obligata. Fallit iure Saxonico, vt num. 221.*
222 *In ordinatione Iustitiæ Archiepiscopi Treuirensis, nec non statutum quoddam Luneburgense inducitur. nu. 223.*
224 *Maritus olim propter dotem vxori pignus dabat.*
225 *Bona tutoris hodie vel expressè vel tacitè sunt pro satisdatione.*
226 *Cautio iuratoria tutorum vel curatorum non admittitur.*
227 *§. nos autem instit. de Attil. tutor explicatur.*

Fo[illegible]

228 *Formula sententiæ, in puncto exceptionis nõ præstitæ satisfationis.*

229 *Cautela quædam Barthol. Capollæ, ad euitandum tutelæ onus, ex Piaggio, & Manzinorefellitur.*

230 *Municipes intendens cedere bonis, vt euitet munus publicum, ad cessionem non admittitur.*

231 *Tutores curatoresq; omnes satisdare coguntur, exceptis saltem testamentariis, & ex inquisitione datis, de iure communi, secus de iure nouissimo Imperij. nu. 232. 233. 236. & 237.*

234 *L. Græce § à tutore. ff. de fideiussorib. explicatur.*

235 *Fideiussori non subuenitur, quando sciebat difficultatem tempore fideiussionis.*

238 *Materia tutelarum vbi tractetur remissiue.*

239 *Titulus operis sæpe est respiciendus.*

240 *Tutor de iure Saxonico non dat fideiussorem, si sit pupilli heres sed refutatur, nu. 241.*

242 *Curator bonis datus an cum fideiussoribus satisdet, arbitrio iudicis relinquitur*

243 *Accusator præstat fideiussionem, de accusatione prosequẽda. Et numero 246. 247 248. 249. & 250. vbi de consuetudine Germaniæ, & Saxoniæ nonnihil intexitur.*

244 *Inscriptionis solennitas obsoleuit.*

251 *Accusator idoneam satisdationem præstare non valens, potest vna cum reo in carceribus detineri.*

252 *Impetatus de homicidio cogitur aliquando præstare fideiussorem de se præsentando, licet cadauer non appareat.*

253 *Inculpatam tutelam allegans etiam aliquando fideiussores dare tenetur.*

254 *Accusatoris procuratorem sufficienter legitimatum esse, & certum domicilium designare, nec non satisdationem idoneam, & guarandam præstare oportet. Et nu. 255.*

256 *Forma sententiæ, si partes ratione præstitæ satisdationis conuenire nequeant.*

257 *Guaranda etiam in criminalibus exigitur.*

258 *Forma alia sententiæ, si accusatus præstitam satisdationem insufficientem esse alleget.*

259 *Forma alia sententiæ, de deponenda certa summa pecuniæ loco satisdationis.*

260 *Pecunia deponenda adnumerari, & recognitio magistratus desuper peti debet.*

261 *Rerum depositarum nomine scriptura confici solet.*

262 *Forma sententiæ, si accusator in probatione deficiat.*

263 *Forma sententiæ definitiuæ, ratione designatarum expensarum,*

264 *Accusatus quando fideiussorem præstare teneatur, per distinctionem explicatur.*

265 *Forma sententiæ, qua accusato ad obtinendam relaxationem, præstatio fideiussorum iniungitur.*

266 *Fideiussio pro accusatis præstita per vniuersitatem, prosequentem iniuriam particularium, si vniuersitas causam prosequi noluit, prodest nihilominus singularibus, iniuriam sibi particulariter illatam prosequi volentibus.*

267 *In ducatu Pomerania, si cessio actionum criminalium forte fiat, vtraque pars, hoc est, tam cedens, quam cessionarius fideiussores præstare tenetur, cessionem fieri absq; dolo malo.*

268 *Arrogator impuberis fideiussorem dare tenetur.*

269 *Vesticeps olim tantum arrogari poterat.*

270 *Impubes etiam hodie arrogari potest.*

271 *Cautio fideiussoria tamen requiritur.*

272 *Seruus publicus quis sit?*

273 *Serui non possunt esse Tabularij.*

274 *Tabularij olim reuera erant serui.*

275 *Serui publici vnde dicti?*

276 *Serui Principum, fisci, ciuitatum, municipum, collegiorum, corporum, & coloniarum, quales fuerint. Et num. 277. 278. 279. 280. 281. 282.*

283 *Seruo publico si quamplurimis causis cauebatur.*

284 *Accursij error detegitur.*

285 *Tiraquellus Forstero Calepinus iuris vocatur.*

286 *Parentes vnientes liberos primi matrimonij, in se cundis nuptijs non onerantur aliqua satisdatione.*

287 *Libertus, qui se operas præstaturum iurauit, fideiussorem præstare necessum habet.*

288 *Exceptio competens liberto, competit etiam eius fideiussori.*

289 *Mora liberti obest etiam eius fideiussori.*

290 *Operas ab ingenuis exigere quoquo pacto est vetitum.*

291 *Supplicans à sententus præfectorum prætorio, & condignam fideiussionem præstans, sententiæ executionem obtinere potest.*

292 *Ioannis Ludouici Benderi laus, & encomium.*

293 *Recessus deputatorum Imperij de Anno 1600. in § si aliquis supplicauerit intellectus.*

294 *Supplicatio in auth. quæ supplicatio. C. de precib. Imp. offer. quomodo accipiatur.*

295 *Spplicatio in d. Recessu deputatorum Imperij quomodo accipiatur.*

296 *Præsides prouinciarum quandoq. fideiussores exhibent, de probe administrando officio.*

297 *Præfecti montis pietatis idoneos fideiussores dare coguntur.*

298 *Mons pietatis quando institutus, remissiue.*

299 *Hæres quandoq; præstatione fideiussorum grauatur. Quod ampliatur num. 302. 305. 306.*

300 *Fiscus heres non satisdat.*

301 *Ciuitates nudæ repromissioni relinquuntur.*

303 *Stipulatio de legato soluendo, post litem de legato contestatam non rectè præstatur. Secus est in stipulatione quæ propter l. Falcidiam interponitur. num. 304.*

307 *Maioratus possessor tenetur de re ipsius maioratus restituenda satisdare.*

308 *Bonorum possessionem agnoscens tenetur satisdare.*

309 *Minister à testatore ad distribuenda legata electus non satisdat.*

310 *Ripam munire volens debet vel cauere vel satisdare.*

311 *Publicani, & conductores vectigalium fideiussores dare fuerunt obstricti, & nu. 321. & 322.*

312 *Publicani erant fere equites Romani, ex quibus rursus alij Mancipes, alij Prædes, Socij. Et num. 314. & 315.*

313 *Decumani, Portitores, Pecuarij, quinam fuerint.*

316 *Publicani siue patresfamilias, siue filijfamilias datione fideiussorum onerabantur.*

317 *Fiscus habebat sua vectigalia.*

318 *Ciuitates similiter obtinebat sua vectigalia, quæ deinde alij conducebant.*

319 *Vectigalia in lustrum locabantur.*

320 *Publicanorum summa audacia, & temeritas.*

321 *Publicanorum bona tacite erant hypothecata fisco*

323 *Conductores prædiorum, Emphyteuta, Coloni, & similes personæ præstant fideiussores. Et nu. 324. 325. 326. 327.*

328 *L. litibus. C. de agricol. & censit. lib. 11. sensus ostenditur.*

329 *Declamare quid sit?*

330 *Dominium possidere, cautionem cauere, actiones agere, chirographum cauere, qua ratione dicatur.*

331 *Tributorum illatio retardari non debet.*

332 *Nuntij Cam. Imp. fideiussores præstant de probe exercendo officio suo.*

333 *Aduena, ius ciuitatis et vt boni siue sint ambientes, antequam admittantur, coguntur dare fideiussores, se legitime natos, nec alicuius proprios homines, aut libertinos esse.*

334 *Pupillus absque tutoris auctoritate fideiussorem dare nequit.*

335 *L. Marcellus ff. de fideiussoribus. examinatur. Et nu. 363.*

336 *Opinio Coraj, Rauardi, Duareni, & Cuiatij nõ admittitur.*

337 *L. si pupillus 127. ff. de verb. obligat. explicatur. Et numer. 338.*

339 *Verbum subuenire, non semper significat restitutionem in integrum.*

340 *Fideiussor à pupillo datus aliquando ex post facto obligatur.*

341 *L. si pupillus. 35. ff. de receptis. explicatur.*

342 *Iuliani Iurisconsulti magna auctoritas in iure nostro.*

343 *Accursiani intellectus ad d. l. si pupillus. examinatur.*

Aucto-

344 *Auctoritas tutoris in continenti interponi potest.*
345 *Petitio infert actionem.*
346 *Pupilli obligatio iure ciuili est nulla.*
347 *Stipulatio omnium inefficacium obligationum vinculum.*
348 *Naturalium obligationum nomine competit aliqua actio.*
349 *L. 2. C. de fideiuss. minor. & l. naturaliter. ff. de condict. indebiti intellectus.*
350 *Fideiussor pupilli tenetur ratione suæ propriæ obligationis.*
351 *Accessoria obligatio non irritatur, quæ non est æque fauorabilis, quando contractus irritatur aliquo fauore.*
352 *Accessorium tenet, quando principale tollitur aliquo iure speciali.*
353 *Fideiussor pro prodigo, & furioso datus an obligetur, Distinguitur, nu. 355. & seqq.*
354 *L. is cui bonis. ff. de verb. oblig. explicatur.*
356 *L. si à reo. § si à furioso ff. de fideiussor. intellectus.*
357 *Argumentum à natura sumptum validum est.*
358 *Naturam rerum intueri debemus.*
359 *Natura mentiri non nouit, nec possumus habere meliorem testem.*
360 *Natura aliquando naturalis ratio, aliquando naturalis intellectus dicitur.*
361 *Iure sine lege quando furiosus obligari dicatur.*
362 *L. si quis. 29 ff. communi diuidundo. explicatur.*
363 *Verbum Obligato, in l. Marcellus ff. de fideiuss. quomodo intelligendum*
364 *Furor postea interueniens nullum negotium recte gestum perimit*
365 *Omnes qui recte contrahunt, etiam fideiussorem dare possunt.*
366 *Filius familias recte dat fideiussorem. Limitatur tamen num. 368.*
367 *Seruus similiter.*
369 *Condemnatus ad soluendum, non liberatur, si fideiussorem dare velit.*
370 *Soluere qui tenetur, præcise debet implere, nec sufficit dare fideiussorem.*
371 *Exceptio melioramentorum potest opponi in executione sententiæ.*
372 *Melioramenta tamen hæc liquida esse debent, alioquin victor, sufficienter satisdans, executionem sententiæ obtinere potest.*
373 *Retentionis magnus est fauor.*
274 *Exceptiones altiorem indaginem requirentes in summario iudicio executionis repelluntur. Et num. 375.*
376 *Exceptio compensationis in executione aliquando reiecta.*
377 *Tiberij Deciani, & M. Antonij de Amatis locus declaratur.*
378 *Conuentio dat legem contractui.*
379 *Tacite firmare contractum recte.*
380 *Verbalis oblatio sine fideiussione sufficit, si agatur de euitando periculum vel moram, vel aliud damnum.*
381 *Fideiussorem liberare ab obligatione qui promisit, promissioni satisfacit, præstando cautionem, si debitum non est liquidum.*
382 *Bannitus fideiussorem dare volens non auditur.*
383 *Reus contumax, lata sententia non auditur, si postea veniens fideiussorem dare, & possessionem recuperare velit.*
384 *Spoliator ad restitutionem rei condemnatus non admittitur ad dationem fideiussoris, sed præcise rem restituere tenetur.*

1 CVm ante † quærenda sit persona, quam iuris ratio, *quidam referunt l. 4. in princ. ff. de iure codicillor. l. si quæramus. ff. qui testam. fac. poss. l. post legatum §. 1. versic. prohibendi. ff. de his, quæ vt indignis. l. non ignorat. C. qui accus. poss. §. vlt. Instit. de iur. nat. & ciuil. Ioan. Fichard. consi. 41. num. 1. part. 2. Francisc. Purpurat consi. 331. num. 1.* Id circo operæpretium est, vt prius de personis, quam de causis ipsis, in quibus fideiussores interuenire solent, dispiciamus.

Prima autem inspectio est circa personam eorum, qui fideiussores dare coguntur, vel dare possunt. Etsi
2 enim in iudicis arbitrio † consistit, quæ sit iusta causa, propter quam quis cautionem præstare tenetur, vt ostendit Menoch. *de arb. iud. quæst. casu. 141.* Frideric. Pruckman. *cons. 6. nu. 65.* Tamen illud dubium nullum habet, quin debitor, si ipsi creditor aliter pecuniam credere nolit, quam si fideiussores det, dare eosdem
3 necesse habeat. Sicut enim venditor † præscribit legem contractui emptionis, & venditionis, quam emptor, si contractũ impleri malit, præcise sequi cogitur. *l. 5. ff. de euict. l. Labeo. 21 ff. de contrah. emp. pulchre Cuiac. lib. 23. c. 13.* cuius dictis adijcio elegantem Plautil locum in Perse, Scæne. Setin' Athenæ

SA. *Indica, fac pretium.* DO. *Tua merx est, tua indicatio est.*

Innuit, & Clemens Alexandrin. *in Pædagogo. lib. 3. cap. 11. mihi pag. 104.* dum dicit: *Qui aliquid vendit aut emit, eorum quæ à se venduntur, aut emuntur, nunquam duo dicit pretia.* Ita, & debitori legem dicit creditor, vt plurimum, ab eoque fideiussores in securitatem contractus deposcit.

Ac licet Iurisc. *in l. testamento. 17. in fi. ff de testam. tutel.* dixerit, eum contumelia affici, à quo satisdatio exigitur. de quo inferius plura, *cap. seq. nu. 141.* hoc tamẽ aliam habet rationem, & regulam non fecit: in totũ,
4 vt, & is, qui alias ditissimus † est, recusare tamen non possit, creditori, non aliter contrahere volenti, fideiussorem dare, *l. 1. §. 1 ff vt legat. nom. caueatur l. nisi. §. item iubendum ff si cui plus quam per leg. Falci. l. minor. §. vlt. cum 2 ll. seq. ff de procur. l. in eo quod plus. §. 1. iunct. l. qui rem alienam. ff de reg. iur.*

Esto enim, quod vt ille nobilis Hispanus ad Bostarem præfectum Seguntinum, *apud . in decad. 3 lib. 2. mi-*
5 *hi pag. 40. & Sabell. lib. 1 Ennea. 5.* loquitur, † velit sibi quisq; credi, & habita fides ipsam plerumq; obliget
6 fidem, quodq; honestiores † non facile patiantur nomine sua instrumentis inscribi, *l. pupillus. § sane ff de auctor. tut.* cum nolint contractus suos *inquo...* vt loquitur Imp. Iustinianus *in edict. 7. c. 2.* interprete Cuiac. *in l sciendum. 30 ff. de ver. obl.* Vnde illud Senecæ. *lib. 2. de benef. c. 24. Quidam n. sunt (Ferdinan. Pincianus legit, volunt) nomina secum fieri. nec interponi paratiorum, nec signatores aduocari, nec chirographum dare.* Quod procul dubio etiam bilem mouit Cebadi Regi Persarum. Is n. pace cum Romanis facta ab Anastasio Imp. pecuniam mutuo accepturus erat, sed cum Anastasius cautionis syngrapham postularet, indignatus Cebades fœdus rupit. Quis tamen reprehenderit creditorem, qui vt diligentius sibi sit cautum, suo iure à debitore suo chirographum exegerit? *l. lecta ff. de reb. cred. l. 5. l. 6. l. 10. l. mutua 14. C. si cer. pet. l. minor 40. in prin. ff. de minor. & dixi infra c. 17. vers. Quinto.* Imo delicatum, si non onerosum dixero debitorẽ, qui id recusauerit,
7 cum omnino, qui bene † vult soluere patiatur etiam se bene obligari. Parisiens. *in consuetud. Paris. tit. 2. §.*
8 *53. nu. 22.* Sic multi metu diuini † numinis perquam timidi sunt ad iurandum, vsq; ad superstitionem, etiã in bona causa, *l. 8. ff de condict. instit.* qui subtili reuerentia teneri dicuntur, *in l. cum quidam. C. de fide instrumen.* & tamen iurisiurandi religione illi ipsi, si in testes producantur nihilominus, non obstante aliqua contradictione arctantur, *l. iurisiurandi. C. de testibus* Hanc igitur partem tenet Alex. *in l. 1 ff. qui satisdare cog.* Idem Alex. & Aretinus, *in l. diuortio. §. interdum. ff. solut. matri.* qui eam non tantum in contractibus, sed etiam in iudicijs veram esse autumant, ita vt licet quis sit ma-
9 nifeste † idoneus facultatibus, vtrobique tamen satisdare teneatur, quorum rationes non transcribo, cum relatæ sint à Iesone, *in d. l. 1. numero. 16. ff qui satisd. cogant.* Eidem sententiæ etiam accedunt Emanu. Soarez *in com. opin. lit. F. numero. 154.* (contrariam falsam esse asseuerans) & nouissime Hieron. Treutlerus, *in select. disput. vol. 1. disput. 5. thesi. 7. lit. A.*

10 Ve-

10 Verum † hic se scindit opinio, alijs asserentibus,
eum qui alias satis diues, & facultatibus idoneus est,
satisdare non cogi, sed sufficere, si nudam cautionem
cum generali hypotheca suorum bonorum interpo-
nat, cuius opinionis patroni laudantur Bartolus, &
Ioannes de Platea, *in l. quicunq; C. de fund. pat. lib* 11.
Castrens. *in d. l. diuortio. §. interdum.* Alexand. in con-
suetudo sibi contrarius *in cons. 37. incip. Viso, & oppor-
tune, col. 5 in princ. vol. 2.* Hippolytus, *in Rubr. de fideiuss.
num. 178. 179. & 180.* Ludou. Roman. *cons. 67. incip.
Viso themate prænarrato.* Franciſ. Iametius. *in comment.
suis ad ti. ff. de fideiuss. fol. 2. lat. 1.* Iason *in l. 3. in 2. colu.
C. de verb. signifi. & in d. l. 1. nu. 18. & 19. ff. qui satisſ. cog.*
vbi septem fundamentis eam stabilit, & confirmat,
11 ita vt meritò † communem hanc esse interpretum
opinionem statuere possis, sicut constat ex Socino. *in
d. l. 1. ff. qu. satisd. cog.* Decio, *in l. plus cautionis. in fin. ff. de
reg. iur.* Felino, *in cap. ad nostram. nu. 10. de iureiur.* Ioan.
Lupo, *in Rubr. §. 8. num. 1. extr. de don. inter vir. & vxo.*
Ioan. Saxon. *in consuet. Turonen. tit. 1. §. 14 glo 3. versic.
His tamen non obstantibus ac versic. & vt clarius procedat.*
Luc. de Penna, *in l. quicunque num. 3. C. de fund. pa. rim.
lib. 11.* Catelliano Cotta, *in memorab. verb. cautio cum
fideiussore.* Cæsare Contardo, *in l. vnic. quæst. 13 nu. 16.
C. si de moment. possess.* Alciat. *in l. satisdationis. 61. num. 3. ff.
de verbor. signific.* Petro Heigio, *in quæst. iuris. par. 1. q.
36 num. 13. & seq.* vbi Alexandrum, Afflict. Menoch.
Caballin. Nattam, Schrader. & Surdum in eadem sen
sentiam citat, & veriorem, ac probabiliorem vocat.
Nouissimè quoque eandem amplexus est Ioan. Vi-
cent. Hondedæus, *consult. 30. nu. 33. volum. 1.*
12 Sed quicquid illis placuerit, in puncto † tamen iu-
ris, vt vulgariter loquuntur, ab illorum patrum de-
creto secessionem facerem, cum superioribus ratio-
nibus, tum etiam leuitate argumentorum, quæ ab
eorum parte afferuntur, motus. Nam quod ad se-
cundam, & quintam rationem las. attinet, illis suo
loco infra *cap. 8. num. 69. & multis seqq.* satisfaciam.
13 Præterea non moror † fundamentum, quod assumit,
ex l. 1. 9. *si magistratus, ff. de magist. conuen.* Nihil enim
cum nostra quæstione commune habet. Licet nam-
que magistratus non potest conueniri, si ab initio tu-
torem idoneum dedit, ab eoque satis non exegit, mo-
do eo tempore, quo tutelæ commodè agi potuit, ad-
huc tutor idoneus fuit: Non rectè tamen inde con-
cluditur, idoneum satisdare non cogi. Quasi verò
magistratus suo damno, & periculo satisdationem nō
potuerit idoneo, & diuiti remittere de facto, quam de
iure si voluisset, exigere potuisset.
14 Examinemus † porrò, & l. 1. *ff. de custod. reor.* quæ
nihilominus communem DD. assertionem iuuat. Na
quod inde pro regula colligunt; Eum qui amplissi-
mas facultates habet, satisdatione non onerari, id fit
infeliciter, cum saltem id sit ibi in quæstione positū.
Vtrum rea persona in carcerem recipienda sit, an mi
liti tradenda, vel fideiussoribus committenda, vel si-
bi? Vlpianus autem respondet, id vel pro criminis,
quod obijcitur, qualitate, vel propter honorem, aut
propter amplissimas facultates, vel pro innocentia
personæ, vel pro dignitate eius, qui accusatur (*iuxta
l. quotiens 17. C. de dignitat. lib. 12. Cæsar Contardum in
l. vnic. in quæst. 23. nu. 16. C. si de moment. poss.*) iudicem
facere solere: quia vt propter amplissimas facultates
reum fideiussoribus committere solet, & potest, ita &
non potest, cum ipsius arbitrio sit reseruatum. Ex ar-
15 bitrarijs igitur † certa & generalis non potest con-
stitui regula: quin potius constat, ex his quæ accidere
possunt, regulas generales non constitui, verum ad ea
potius ius aptari, quæ frequenter eueniunt, *l. 4 & 5. ff.
de legibus l. neque natales. C. de probat.*
Sed instat vlterius Iason, Frustratorijs cautioni-
16 bus † non esse vtendum, *l. hec stipulatio. §. Diuus. ff. vt
legat. vel fideicommiss. ser. causa. in possess. l. non cogendum.
§. Sabinus, ff. de procurat.* Superuacuam autem esse cau-
tionem ijs, qui amplissimas facultates possidet am-
plius cauere cogatur, cum per eas satis sit cautum, *l.
plus cautionis. 25 ff. de reg. iur. l. 1. §. 1. ff. de superficieb.*
Non animaduertit autem Iason se hic petere princi-
pium, & pro concesso assumere, quod est in quæstio-
ne. Nonne enim hoc loco controuertitur, vtrum p.
facultates satis sit cautum, ita vt alia satisdatione
17 non sit opus? Ratio † igitur dicti non debet esse ea-
dem cum dicto, probetq; prius Iason assertionis suæ
αἰτούμενον, aut largiatur volentibus quidem credito-
ribus vel iudicibus satis per facultates esse cautum,
non autem contradicentibus, & recusantibus. Si
18 enim non est † culpandus creditor, qui cum possit so
lutionem exigere, non admittit satisfactionem, *l. vt
liberatur. § 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu t.* non cer
19 tè etiam culpandus is est creditor, qui cum iure † o-
ptimo pecuniam suam retinere posset, eam sub cau-
tione fideiussorum, & non aliter, vult credere, *l. in re
mandata. C. mandati l. nemo exterus. C. de Iudæis.* Io. God-
dæus *de contrah. stip. c. 5. concl. 21. nu. 299.*
Et quis concedat superfluam esse cautionem, quæ
è diuite interponitur? Ausim potius statuere eam
nonnunquam vtilissimem esse. Fac enim, te diuiti,
& maximæ auctoritatis viro, adde etiam, si velis, Im-
20 peratori † ipsi, vel potentissimo Regi, aut Principi
alicui, pecuniam credidisse, eritne vtilius fideiusso-
res habere, quos conuenire, & per quorum latus sal-
tem principalem debitorem petere possis, quam po-
stulatione tua Imperatoriam Maiestatem, vel Prin-
cipem molestare, qui ob negotiorum multitudinem
non semper vacuas præbent aures? Sic Liuius *lib. 31*
loquens de danda ex ærario pecunia mutua, ait, præ-
21 dibus ac prædijs † cauendum esse populo à Senatu,
quem tamen satis diuitem fuisse, quis negare ausit?
vide Innocen. Gentiletum, *lib. 3. comment. de regno ad
ministr. theorem. 21. mihi pag. 61 2. vers. publica quidem fi-
des* & Philipp. Camerar. *operar. succisiuarum cent. 2. cap.*
22 *77. pag. 439.* Sic † cum Philippus Valesius Caroli
VI. proauus, Rex Franciæ, vniuersam Arelatensis
Regni ditionem, ac iura maiestatis sibi ab Henrico
V. Cæsare coemisset, coemptionem vero Imperij
ordines ratam haberent, Cæsar eius ratihabitionis
prædem, siue fideiussorem, Ioannem Boemiæ Regem
dedit, vt narrat Ioann. Bodinus, *de Repub. lib. 1. cap.
10. mihi pag. 205. aliàs pag.* 118. Carolus quoque VIII.
23 Rex Gallarum † potentissimus à mercatore Genuēsi
mutuatus est ad 50. aureorum milia, sed fideiussorib.
datis, vt recitat Cominæus, *lib. 1. de bello Neapolita.
mihi pag.* 758 Similiter Christianus I. Rex Daniæ, cū
magnam à Lubecensibus pecuniam mutuam acce-
pisset, dedit fideiussores ex proceribus Holsatiæ, hac
lege, vt nisi in conuento termino pecunia renumera-
retur, Lubecensib. permissa esset facultas euocandi
fideiussores in suam vrbem, non egressuros, nisi solu-
tione peracta, seu commemorat Alb. Cranz. *lib. 12.
Sax. cap. 7.*
24 Idem ea eo satis colligitur, quod Duces belli, † &
Principes militem in Imperio conducentes, non ali-
ter locum pro delectu militum, ac liberum transitum
impetrare possunt, quam si Ducibus, ac Adiunctis
Circulorum, imo & Dominis siue territorij, de in-
demnitate suorum subditorum idonee, datis alijs
Principibus fideiussoribus, caueant, nihil se in Cæsa-
rem, Principes, Subditos, clientes Imperij molitu-
ros, sed constitutionibus publicis per omnia paritu-
ros, item, quod omnia militum debita probe rectè
solui debeant, vt constitutum. In diuersis Constitu.
in diuersis conuentibus factis Argen anno 1582 in
recessu Imperij 1559. anno 1564 1570. 76. & 1594.
necnon Petr. Denaisium *de iur. cam. Imp. Rubr. Mili-
tum delectus.* Ioan. Goddæum. *de contrah. stipul. cap. 6.
concl. 13. num. 357.*

Accedis

Accedit etiam prædictis in argumentum, quod
25 † inplerisque diœcesibus postulati vel electi Episco-
pi, & Prælati, quœnouis stemmeus, & familiæ splen-
dore refulgeant, non tantum pacta Electionum, vul-
go capitulationes appellant, iuramẽto suo corporali
confirmare, sed etiam se illa ipsa inuiolabiliter obser-
uare velle, datis fideiussoribus capitulo cauere co-
gantur, super quo me ad quotidianam Germaniæ ob-
seruantiam refero. Non desunt quoq; in eadem Ger-
mania nostra satis clara exempla, quibus edocemur,
26 quod principes quidem natu † maiores (non tamen
ex iure primo genituræ tentum, sed potissimum ex pa-
ctis siue transactionibus auorum, & proauorum per
status prouinciales approbatis, & postmodum à Cæ-
sarea Maiestate confirmatis) in regimine soli succes-
serint; sed non aliter, quam si iuniorum principum
adhuc minorennium tutores (qui vt plurimum, &
ipsi sunt Principes) & consiliarij eorundem iurato
pro obseruationem pactorum cauerent, & fideiusso-
res præstarent, quod talia pacta talesque transactio-
nes maiorum suorum inuiolabiliter seruare vellent,
& quod post mortem principis natu maioris, ita ad
gubernationem euecti, ipsius filius natu maior rursus
habenas Imperij solus suscipere deberet, ne multitu-
do vel incertitudo aotum, qui ad regimen alias aspi-
rant, multarum rixarum esset occasio, & pedetentim
totam prouinciam funditus euerteres, iuxta tradita
per quendam Iurisconf. *in quæst. illust. quæst.* 3. Ex quo
similiter liquet, dignitatem personæ parum ad rem
fecisse, quo minus ad præstationem fideiussionis quis
obligaretur, si alter, cuius interest, non aliter, quam
tali implemento præcedente, obligationi consentire
vellet.

27. Hoc amplius mele ab eodem Iasone † huc detor-
quetur, *l. quicunque. C. de fund. patrimon. lib.* 11. Etsi enim
Impp. ibi. caueribunt emphyteuticarium, si redon-
dantia fortunarum idoneus fuerit, patrimonium suũ
tantum publicis implicare nexibus, sin vero minor
facultatibus probetur, tum demum datis idoneis fi-
deiussoribus ad emphyteusin accedere: non tamen
inde sequitur, ut generaliter concludamus, diuitem,
& locupletem inuitum fideiussores dare non cogi.
Nam quod in emphiteuticarijs fundorum patrimo-
nialium ad principia patrimonium pertinentium à
principe ipso specialiter constituitur, id alijs credi-
toribus iudicibusve, qui satisdationem exigere vo-
lunt, præiudicare non debet, *l. ius singulare. ff. de legibus.*

28 Eadem † ratione non aduersatur, *l. de creationibus. in princip. C. de Episcop. aud.* Vbi is quem pater in vlti-
mo suo elogio curatorem dedit, atque eo ipso eum
idoneum pronuntiauit fideiussorem dare necesse non
habet; Nam ex eo veriùs exceptionem è regula, quã
regulam ipsam continemus. *l. testamento.* 17 *ff. de testã. tut. §. 1. Instit. de satisdat. tutor.* pulchre in terminis M.
Anton. de Amatis, *decis.* 65 *nu.* 45. *&* 6. id quod com-
modius deinceps *numero.* 231 *& seqq.* demonstra-
bitur.

29 Nihil molestiæ etiam † creat Nouellæ 22. *cap.* 44.
vnde desumpta est. Auth. cui relictum. C. de indict. viduit. toll. vbi persona idoneam substantiam habens hypo-
thecæ tantum obligat bone fidei, si vero non valde lo-
cuples fuerit, tum demum dat fideiussores; Est enim
casus vere specialis, nec potest proferri locus alius, ex
quo probetur, eum qui idoneam substantiam habet,
fideiussionis datione non onerari si id vel creditor,
30 vel iudex ab eo requirat, non solum † quia is qui ho-
die euidenter soluendo est, fortè cras potest fieri etiam
non soluendo iuxta illud Poetę:

Irus, & est subitò qui modo Crœsus erat.

Vt considerat Aretinus, *in l. diuortio. §. interdum. ff.*
31 *solut. matrim.* Verum etiam † quia et ratio nostra, nos
plures habere obligatos, *l.* 3. *§. vlt. ff. de liber. legat.* nec
non cum fideiussore experiri possa, qui forte non ita
litigiosus, & tergiuersator sit, sicut principalis, quique
bonam fidem proculdubio melius agnoscet, *Alex. at in l. satisdationis* 61. *nu.* 3. *ff. de verb. signif.*

32 Non † obstet denique, *l. sciendum in princ. ff. qui satisd. cogantur.* quę statuit possessores immobilium re-
rum satisdare non compelli: quia hoc speciale est in
satisfactione iudicio sisti, vt Costalius, & Iulius Pacius
ad illam legem rectè annotarunt, cui subscripsit Ar-
noldus de Reyger, *in processu iudiciali disputat.* 4. *thesi.* 49. *litera A.* & tetigi infra *capit.* 8. *num.* 55. *& capit.* 13. *numero trigesimonono.* De quo plene tractantem vide
Roderic. Suarez, *in declarat. ll. fori lib.* 2. *tit. de compet. ordinationibus. §. Hac lex firmata est.* per discursum vbi ha-
bes, an possidens immobilia teneatur satisdare,
nec ne.

Cæterum ea, quæ dixi, eatenus vera sunt, quatenus
33 onerosus, difficilis, aut cerebrosus non est creditor,
nec etiam delicatus debitor, *l. si seruos. in fin. ff. de pign. act. Martin. Monterus in decis. Reg. Aragon. decis.* 13. *nu.* 67. Quid enim si debitor, vel conuentus in iudicio, sit
locupletissimus, fideiussores autem inuenire com-
modè non possit, hoc sanè casu generali suorum bo-
norum hypothecatione liberabitur, etiamsi nullum
dat fideiussorem *d. Authen. cui relictum C. de indict. vid.*
34 *toll.* Debet namque creditor † non acerbum se exa-
ctorem, nec contumeliosum præbere, sed modera-
tum, & cum efficacia benignum, & cum instantia hu-
35 manum, cum inter insolentiam † curiosam, & dili-
gentiam non ambitiosam, multum interit, *l. si bene collocata ff. de vsuris & facit l. si quid venditor.* 8. *in fin. pr. ff. de ædil. edicto. l. si id quod.* 28. *§.* 2. *ff. de donat. inter vir. & vxorem. l. cum non facile.* vbi glo. & Ioan. de Imola
36 tradunt, inspiciendum esse, an bona † fide, & qua men-
te satisdatio petatur, *ff. si cui plus quam per legem Falcid. Cæsar Contardus in l. vn. c.* 1. *in* 23. *quæst. nu.* 16. *C. si de moment. poss. Heigius d. quæst.* 36. *num.* 43 *& seqq.*

Porrò firmata ad hunc modum conclusione iste;
Debitorem nimirum volentis, & petenti creditori fi-
deiussorem dare cogi, recte subijcimus, eam multo
37 magis † procedere in debitore de fuga suspecto. Cum
38 enim talis † quocunque in loco, & quocunque tem-
pore etiam feriato, præsertim in casu fugæ actualis,
non tantum capi, & detineri, sed etiam auxiliante
Magistratu (nam priuatus carcer hic interdictus est,
Colerus part. 1 *capit.* 2. *num.* 9. 95. *Cum ibus Borellus ex Cephalo, Beroo. Sola & Bertazolo, in controuersia* 10 *nu. primo.*) in carcerem conijci possit, *l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. Daniel Mollerus in commentar. ad constitut. Saxon part.* 1. *constitut.* 30. *nu.* 3. *& constitut.* 21. *part.* 2. Quid ni etiam ille ipse creditori suo ad
beneplacitum satisdare cogatur? *l. si fideiussor §. fin. ff. qui satisda. cog. l. si creditores. ff. de rebus auct. iudic. possid. Iason l. vinum. num.* 3. *ff. si cert. pet. Ripa in capit.* 1. *num.* 88. *de iudic. Roderic. Xuarez in l. post rem iudicatam. in declarat. legum Regni in* 7 *limit. num.* 4. *in fine. vers. accedat textus. ff. de re iud.* Zasius *in l. ait Prætor. §. si debitorem. in fin.* vbi ait, talem consuetudinem per totam Brisga-
niam receptam esse, *ff. quæ in fraud. creditor Pet. Peckius de iure sistendi. capite quarto. nu. sexto. versic. quod autem de debito. Camillus Borellus cõtrouersia.* 15. *numer decimo,*
39 *& vndecimo.* Eaque † recepta est Doctorum senten-
tia. *Ioannes Bonifacius in tract. de furtis. §. furtum. numero.* 80. Et quidem † fideiussores dare tenetur, non tan-
tum de iudicio sisti, sed etiam de iudicatum soluendo,
dicta l. si creditores. in princip. ibi, satisdationem exigere possunt pro suo debito reddendo. ff. de reb. auct. iud. possid. pulchre Afflict. decis. 108. *Parisius consi.* 99. *& sequenti volum.* 3. *Marquar. Freherus de fama publica li.* 2. *cap.* 13. *num.* 10. *Ioan. Bapt. Calcialupus in tract. de debitore suspecto.* 9. *q. princ. quem secutus est Colerus de process. execut. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 83. *&* 84.

41 Imo,

41 Imo, quod plus est, potest etiam † iudex incom-
petens adiri, qui talem debitorem suspectum, vel ad
satisdationem idoneam compellat, vel carceri man-
cipet, donec recte, & satisdato caueatur, maxime,
si in continenti sufficientes causæ suspicionis fugæ
huic iudici ostendantur, *pulchre Roland. à Valle, consi.*
65. per discurs. lib. 3. Mysing. cent. 2. obser. 65. Anni-
bal. Troysius tit. 170. num. 8. & nouissime Ernest. Cothma.
respons. 18. num. 343. & aliquot seqq.

42 Sed nolo interim lectorem † ignorare, quod mo-
do dixi debitorem de fuga suspectum non aliter libe-
rari, quam si satisdet simul de iure stādo, & iudicatum
soluendo, id alijs displicere, eosq; statuere, quod so-
la satisdatio de iuristando sufficiat. Ita tenent glos. &
ibid. Ang. & Salyc. *in l. dies festos. in verb. fideiussionis. C.*
de ferijs. Roman. num. 3. Socin. num. 2. Alexand. num. 1.
in l. neque impuberes. §. 1. ff. de in ius vocand. Bart. in l. ait
prætor. § si debitorem. num. 3. ff. quæ in fraud. creditor. Ca-
strens. in cons. 474. in princip. volum. 1. Barnab. Cornazza-
nus decis. Lucensi. 59. nu. 15. Atq; hanc sententiam de
iure, & veriorem, & communiorem esse scribit Iacob.
Marchisellus Ariminiensis, *in sylua quæst. pract. quæst.*
32. nu. 1. per totum. subijciens, hoc etiam miseris de-
bitoribus salubrius esse, cum illis difficile foret, in-
uenire fideiussorem de iudicatum soluendo. Quid-
43 quid sit, crediderim ego, priorem sententiam † in pra-
ctica magis receptam esse, nec tutum esse ab ea in iu-
dicando recedere, quod etiam ipse Marchisellus,
d. loco. vers. Fateor tamen. concedit.

Limita nihilominus prædicta singulariter secun-
44 dum Bouerium, *singu. 11. nu. 3.* in debitore in † diem,
qui tempore obligationis contractæ erat iam suspe-
ctus de fuga, is enim non cogitur præstare cautionē,
quoniam creditor, qui cum tali iam suspecto contra-
xit, habet quod sibi imputet, *d. l. si creditores. §. plane.*
vers. Cæterum. & ibi Bart. ff. de reb. auct. iud. possid.

Secundo ampliatur *num. 37.* posita conclusio, vt
45 procedat † in quocunq; malæ spei debitore, contra
quem vel dolum futurum, vel, ob multum æs alienum
ingruentem inopiam præsumimus, & metuimus; is
enim, non solum, si pure debeat: sed etiam ante exi-
stentiam conditionis, vel euentum diei, ob periculum
ad cauendum arctari potest, vt pulchre probat Co-
lerus, *de process. execut. par. 1. c. 2. num. 102. 103. 134.*
46 *& part. 2. c. 3. nu. 106. cum seqq.* modo † tamen is, qui
talem cautionem petit, & creditum suum, & debito-
rem facultatib. labi, multoq; ære alieno grauatum, &
sic suspectum esse, prius probet, argumento eorum
quæ tradidit Daniel. Mollerus *in commen. ad const. Sa-*
xonicas. par. 1. constit. 29. nu. 10. & 11. Colerus, *d. c. 3.*
par. 1. nu. 104. Barnab. Cornazzanus *decis. Luc. 59. nu.*
4. & seqq. Pone igitur, creditorem in diem vel condi-
tionem, h. e. in diem certum vel incertū (habet enim
47 † hic dies vim conditionis, *l. 1. l. dies. 75. ff. de cond. &*
demonst.) eum, inquam, creditorem vereri, ne inte-
rim debitor labatur facultatibus, vel ne aliquid do-
lo malo faciat in re promissa, exempli gratia, ne equū
quem debet in diem, forte nimijs laboribus interfi-
ciat, vel debilitet, atque ideo cautionem de re sua dia
sibi soluenda, interponi desiderare, num audiendus
48 erit? Omnino. Etsi enim † qui ante diem vel con-
ditionem agit, male agit, ac exceptione plus tempore
petitionis remoueri potest, vt probabo infra. *c. 22. nu.*
1. 2. 3. 4. 5. & 6. Tamen ad cautionem interponen-
dam nonnunquam ex iusta causa agit, vt nimirum de-
49 bitor † pro qualitate personæ vel iuratoriam, vel
etiam nudam saltem cautionem, vel denique satis-
dationem præstet, vt ex nostris fuse comprobarunt
Roman. *singulari 646. num. 1.* Caccialup. *de debitore su-*
specto. q. 3. nu. 2. Afflict. *decis. 279. nu. 4.* Zasius. *in l. pecu-*
niam. num. 28. ff. si cert. pet. Francis. Bursat. *consil. 84.*
num. 3. vol. 1. Cephal. *cons. 381. nu. 29. lib. 3.* Ernest. Co-
thman. *respons. 18. nu. 267.* Tob. Non. *in §. sub condi-*
tione. nu. 7. Inst. de verb. obl. Pet. Heigius. *par. 1. q. 36. nu.*
21. Augustin. Morla. *in Empor. iuris. part. 1. titu. 8. q. 15.*
nu. 4. Pet. Gilken. *de præsc. par. 3. c. 13. nu. 47.*

50 Et hoc Æmil. Papinianus voluit † *in l. in omnib. ff.*
de iudic. in quibus: *In omnibus bonæ fidei iudicijs, cum nun-*
dum dies præstandæ pecuniæ venit, si agat aliquis ad inter-
ponendam cautionem, ex iusta causa condemnatio fit.
Sumsit autem Papin. hāc sententiam ex Sabino (quē
51 sane † plurimi semper fecisse Papinianum probat,
l. si venditor. §. vlt. ff. de seruis export.) qui dicebat iudi-
cem prospicere debere creditori in iudicijs bonæ fi-
dei, etiamsi nondum quidquam cum effectu debeatur
52 siue generalia sint, siue specialia. Et specialia † vocat
quib. agitur de re aliqua singulari, generalia in qui-
bus venit vniuersitas quædam bonorum, *l. pro socio ar-*
53 *biter. ff. pro socio.* Non frustra autem † ait Papinia. *In*
bonæ fidei iudicijs. Illis enim verbis significatur, aliud
esse in iudicijs strictis, vt luculenter demonstr. Cuiac.
54 *lib. 17. obs. c. 37.* Cui plane consonum est, quod † & so-
cius in dissolutione societatis (qui contractus est bo-
næ fidei) si nolit soluere æs alienum, teneatur cauere
de soluendo illud quando dies venerit. *l. anne 27. & l.*
seq. ff. pro socio. l. cum socij. ff. communi diuidundo. Tiraq.
de retract. consang. §. 1. glo. 18. nu. 44. 47. & 48. 10. Tel.
Surd. decis. 179. nu. 2.

55 Et proinde † non admittendum est, quod Pet. Pe-
ckius *in tract. de iure sist. c. 4. nu. 6.* ait, etiam in stricti iu-
ris actionibus vel iudicijs id, quod diximus, locum ha-
bere, motus. *l. 3. ff. de cond. causa dati, & l. si creditores. in*
prin. ff. de reb. auct. iud. poss. quibus tamen moueri nō de-
buit, vt ex infra dicendis apparebit.

56 Non † admittendus quoq; est Bartolus, *in l. 2. vers.*
tertio nota ex glossa. ff. si l. mat concludens, quod in om-
nibus strictis iudicijs cogatur debitor cauere, si modo
ei non sit laboriosum inuenire fideiussores, *per tex. &*
glo. ibi in d. l. 2. quod repetit idem Bart. *in l. si constante*
in prin. nu. 57. ff. eod. tit. vbi dicit, omnes DD. ita tenere,
& ex Neotericis huic sententiæ etiam astipulantur,
Balduin. *de pigno. c. 11. pag. 231.* Petr. Vanderan. *tract.*
de priuil. cred. cap. 15. num. 40. & cap. 16. num. 11. Nam
57 ex † causa iudicij stricti non ago ante diem, ad inter-
ponendam cautionem, *dict. l. in omnibus. & dict. l. pro*
58 *socio arbiter.* Et semper † in libris nostris existiman-
dum est, quoties quid dicitur obtinere in bonæ fidei
iudicijs, idem non obtinere in strictis. Atque ideo
59 † rectius sentit Lucas Pennensis (vt eum alibi vocat
Scipio Gentilis) *in l. 1. nu. 6. C. in quib. caus. coloni cens.*
dom. accusare poss. li. 11. quod prædicta *l. in omnibus. ff. de*
iudicijs. nō habeat locum in strictis iudicijs, & propte-
rea laceratum fuisse quendam libellum alicuius Ad-
uocati magnæ auctoritatis & famæ, qui intentaret
actionem ex stipulatu, petendo reum condemnari, &
cogi ad futuras præstationes, & vt de hoc idonee
caueat.

Constituamus igitur primo affirmatiuam hanc;
60 *In † bonæ fidei iudicijs agi ad cautionem, siue sui origine*
sint bonæ fidei, siue postea fiant beneficio exceptionis do-
li mali, vt l. Seia ff. de mort. caus. donat. Cuiac. *lib. 3. obser.*
cap. 17. licet postremum hoc multis modis refutet Io-
ann. Goddæus *de con rahend. stipulat. cap. 8. conclus. 1. nu.*
29. & aliquot sequentibus quod hac vice indiscussum
relinquo.

61 Deinde quoque hanc negatiuam; *In † nullis stri-*
ctis iudicijs agi ad cautionem, quam euidenter compro-
bat *l. quoties §. si semel. ff. de pecul. expresse Castr. consi.*
49. Debet enim intelligi de actione de peculio stricta,
veluti ex fideiussione serui, *vt in §. præced. d. l. quoties.*
62 Siquidem actio de peculio † nonnunquam quoque
bonæ fidei esse potest, vt de peculio commodati, de-
63 positi, emptionis, &c. propterea quod est † adiectio
omnium actionum, modo igitur stricta, modo bonæ fi-
64 dei, quemadmodum † noxales actiones sunt adiecti-
tiæ qualitates aliarū actionum, vnde noxalis fuerit,
noxalis

noxalis Aquilia, iniuriarũ, doli mali, metus, V Vesenb.
65 *in Paratit ff. de nex. act. n. 4.* Et sicut † actio arbitraria
non est propria species actionis, sed adiecta quędam
qualitas, vt resoluit Iac. Menoc. *de arb iud. qq. q. 4.* Et
66 Carbonianum † edictum aptatur omnib. bonorum
possessionibus, vnde Carboniana bonorum possessio,
vnde liberi, contra tabulas. Ita, & de peculio actio.
Iam verò si de peculio agatur stricto iudicio, & nihil
sit in peculio rei iudicandæ tempore, an cauere debet
dominus de futuro incremento peculij? Minime, quoniam
stricta est actio, & de cautione interponẽda eius,
quod quis debiturus est, non agitur nisi ex bonæ fidei
contractibus siue iudicijs.

Sicut autem affirmatiuam procedere dixi, in omnib.
bonę fidei iudicijs, siue sint generalia, siue specialia.
Ita, & negatiuam admitto in omnib. strictis iu-
67 dicijs, etiam si sint arbitraria. Nam, & arbitrariæ † iu-
dicia origine sua stricta sunt, & errant Gręci passim,
qui arbitraria comperant, vel potius cõfundunt cum
bonæ fidei iudicijs: Sunt enim proximiora strictis,
imo stricta, licet in ijs arbitrium iudicis nonnulla nec
68 pauca possit. Quare simpliciter † statuere soleo cum
Gabriele Mudæo *in § præterea. num. 2. Instit. de actionib.*
nullam actionem bonæ fidei arbitrariam esse, &
rursus nullas actiones arbitrarias, nisi quæ sunt stricti
iuris. *l. in bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco.* Plura hac de
re, qui scire desiderat, is adeat Herm. Vulteium *in commentarijs
ad l. vnic. nu. 19. 20. & aliquot seqq. C. vbi conuen. qui certo loco dare promisit.*
isthic loci inuenturus ad
satietatem, quid tam antiqui, quam recentiores Interpretes
in hac controuersia senserint.

69 Posset equidem † quis tentare ex *l. Grege. §. pen. ff. de pignorib.*
posse actione hypothecaria. quæ est arbitraria
agi ante diem ad cautionem interponendam.
Species enim legis hæc est; Finge, debes aliquid Titio
præsente die, obligas hypothecam sub conditionem,
non aget is tecum ante conditionem, ad hypothecam
auferendam, sed ad cautionem interponendam, ergo
ante diem huic cautioni locus est in actionibus arbitrarijs.
Sed hoc ideo, quia debitum erat præsens; propterea
maxime creditoris intererat, securum eum fieri
de constituta hypotheca: nam si debitum sit conditionale,
hypothecarius conditionalis interim nullo
modo agere potest, ad cautionem interponendam. Et
hic est primus casus, quo etiam in strictis iudicijs ante
diem agitur ad cautionem, de soluenda re incorrupta,
interponendem:

Alter casus est, si agatur de legato vel fideicom-
70 misso. Nam etsi † actiones legatorum, & fideicommissorum
sunt strictæ, tamen pleraq; mutuantur ex actionibus
bonæ fidei, & inter cætera hoc quoq; vt ante
diem cautio exigatur legati vel fideicommissi in diem
relicti nomine, *tot. tit. ff. vt legat. vel fideicom. nom. caueatur.*
Vbi notandum est, eam cautionem esse Prætoriã,
quia nimirum ex edicto Pretoris interponitur, quod
nominatim hac de re est proditum: illa cautio, de
71 † qua in *d. l. in omnib. & in dict. l. pro socio arbiter.* agitur,
est iudicialis, quia ex mero iudicis officio proficiscitur,
l. 5. ff. de verbor. obligation. l. quod si in diem ff. de petit. hered.
alias nihil pertineret ad titulum de iudicijs, qui
est de officio iudicis, quomodo, & Theophilus *in §. quadam. Instit. de actionib*
volens citare titul. de iudicijs,
citat titulum de officio iudicis, admonente Cuiacio
in Paratit ff. de iudicijs Licet etiam non ignoro, multas
72 † esse leges fugitiuas, à suis titulis reiectas, & in minus
proprium titulum transfusas, recensente eodem
Cuiacio *lib 7 obseruat. cap. 37. & in Paratit. C. de apostatis.*
quibus adde *l. 3. ff. in quibus causis pign. vel hypo tac. contrah.*
fugitiuam à titulo sequenti, *l. vltim. ff quod cum eo.*
fugitiuam à tit. *ff. de instit. action l. vltime. ff ad L. Pompeiam de parricid.*
fugitiuam à *l. in cognitione. ff. de SC. Syllan.*

Quod autem de legatis, & fideicommissis dixi, id
73 trahendum etiam est ad † hereditatem tam directam
quam fideicommissariam, cuius nomine similiter cautio
interponi solet, *l. inter. 12 ff qui satisd. cog. l. 8. ff. de prætor. stipul. l. Imperator 50 ff. ad Trebell*
quam quidem
cautionem esse prætoriam ostendit *d. l. inter.* in illis
verbis: *Ipse Prætor iubere solet stipulationem interponi. ff. ff. qui satisd. cog*
Itaque ad titulum, *Vt legatorum vel fideicommissorum nomine caueatur*, rectè adieceris, *Et hereditatum directarum.*
Imo hanc ipsam cautionem etiã
satisdationem esse debere docuerunt Paulus *li. 5. sent. tit. 9.* & Cuiacius *lib. 9. obser. c. 5.* vterque rectè.

74 Postremus casus, † quo creditor in diem vel sub
conditione, cui debebatur aliquid stricto iudicio, possit
ante diem agere ad cautionem interponendam,
habetur *in l. creditoribus. ff. de separat.* quod breuiter explicandum
est. Sciendum igitur, adita hęreditate, etsi
non reipsa, iure tamen ipso confundi bona defuncti
& hęredis, *gl. l. 1. §. veteres. verb. per vnum. ff. de acq. poss.*
consequenter quoque creditores defuncti, & hęredis
commisceri, quia heres omnib. respondere cogitur,
hoc est, vnum vnius personæ fit patrimonium vna obligatio,
cum actiuè tum passiuè. Sed vt plurimum decreto
Prætoris, postulantibus creditoribus defuncti,
(quibus forte bona defuncti sufficiunt, non suffectura,
si commiscerentur creditores hęredis) separantur
bona à bonis, creditores à creditoribus, ita vt creditores
defuncti bona eiusdem defuncti accipiant,
creditores verò heredis bona eiusdem hęredis. Hoc
ita se habet. Verum iam quæritur; An in postulanda
hac separatione admittantur quoque illi defuncti
creditores, quibus ex die vel sub conditione debetur?
Moueri aliquis poterat, eos non admitti,
quia nondum pecuniam petere possunt, sed Papinianus
concludit, ijs æque separationem dandam, &
communi cautione consulendum esse, *dict. l.* 1. Est au-
75 tem communis † cautio ibi non prætoria, & iudicialis,
vt in l. 5. ff. de verborum obligationibus. Sed vulgaris,
& communis, quæ in hac causa omnibus creditoribus
communiter præstatur, *l. filiusfamilias. § idem principes ff de legat. 1.*

Post hæc notandum est, plerasque leges, quas adducit
Acenrsius *in dicta l. in omnibus. ff. de iudic.* nihil ad
illam legem pertinere, ideoque non debuit eas permiscere,
cum de alio genere cautionis loquantur. Et
76 vt † ad l. 3. *in principio. ff. de condict. causa dat.* quo motus
Petrus Peckius scripsit, in strictis iudicijs quoque
ante diem agi ad cautionem posse. respondeam, breuiter
dico, eam non loqui de cautione pecuniæ soluendæ,
sed de cautione, & repromissione, ne ad iudicem
eatur, quæ toto genere ab hac differt; Vel, vt
adhuc clarius loquar, in præsentiarum agitur de cautione,
quæ officio iudicis interponitur, *d. l. in omnibus. & l. si constante. §. quoties. ff. soln. matr:*
At dict. l. 3. loquitur
de cautione conuentionali, quam pars parti præstat,
quæ duo neutiquam sunt confundenda. Atq; ita
ego sentio, quanquam Dionysius Gothofredus, *in d. l. si constante. § quoties. ff. solut. mat.*
aliter distinguit, quem
lector videre potest.

77 Non † obstat quoq; *l. si creditores. in prin. ff. de reb. auct. iud. poss.*
Principio enim verbum ibi nullum de iudicijs
strictis. Deinde Vlpianus ibi agit de debitore
quidem hęrede, quem Prætor causa cognita, si suspectus
reperiatur satisdationis, necessitati subijcere potest.
Sed absit, vt id de debitore in diem vel sub conditione
etiam in strictis iudicijs verum esse voluerit,
ne Sabino, & Papiniano *in d. l. in omnibus, & in d. l. pro socio arbiter.*
imo ne sibi ipsi repugnet. qui inter actionem
de peculio strictam, & actionem pro socio, quæ
est bonæ fidei, ita distinxit *in d. l. quotiens. §. si semel ff. de peculio.*
Adeo vt mihi verisimile fiat, Vlpianum quoque
ad Sabini sententiam, quæ proponitur *in d. l. pro soc.*
respexisse, & coniecturam inde sumo, quod Vlpianus
exemplũ ponit in pro socio actione, quo etiã visus
est

est Sabinus. Placet quoq; ex Vlp. interpretari, qua-
78 re † pro socio actio à Sabino generalis dicatur, nam,
vt Vlpia. ait, Socius vniuersum debet. *Sed de his ha-
ctenus.*

Tertiò ampliatur, vt non solum debitor de fuga,
vel futura inopia, futurove dolo, suspectus, cautionē
79 interponere necesse habeat; sed † etiam is, qui bonis
cessit. Hoc enim extra dubium est, eum, qui bona sua
omnia creditoribus relinquit, ne nummo quidem
80 † retento, vt placet Aretino, & Iasoni *in § fin. Instit.
de actio.* Zasio *in l. qui cedit, & l. vlt. versic. 4. colligitur. ff.
de cess. bonor.* Colero *de process. execut. par. 1. c. 6. nu. 10.*
vel veste saltem relicta, qua carnes tegat, quæ etiam
damnatis ad mortem relinquitur, *Abbas Siculus in c.
Odoardus de solut. Cyn. in l. 1. q. 4. C. qui bon. ced. poss.* Si
post aliquod temporis idoneum emolumentum iterum
consecutus fuerit, non quidē in solidum: sed in id tā-
tum, quod facere potest, à creditorib. veteribus con-
ueniri posse, *l. 7. C. qui bon. ced. poss. & d. § fi. Instit. de act.*
81 Et ne † fortè debitores, taliter bonis suis cedentes,
quidquam celare, aut supprimere queant, ex doctrina
Glo & Zasij *in d. l. vlt. versi. 4. ff. de cessio. bonor. Stephan.
Aufrer. in addit. ad Capell. Tholos. q. 28. in princ.* in bene
constitutis iudicijs quantitatem, & qualitatem bono-
rum suorum extantium mediante iuramento signifi-
82 care coguntur. Sententia ita † ferè concipi solet.
Quia secundum statuta municipalia, & ordines pro-
uinciarum à Iudicibus variè proferuntur sententiæ,
stylum illum omittimus.

Verum quæstionis est; An debitores ita bonis ce-
dentes eo nomine cautionem interponere teneantur
83 si à creditoribus petatur? Et quidem † maritus solu-
to matrimonio de dote reddenda conuentus, olim an-
nua, bima, trima, die eam reddere poterat, & si ante-
quam primus, secundus, vel tertius annus exiret, ne-
quitiæ suspectus fieret, de dote suis diebus reddenda
cauere cogebatur. *l. si constante. § quotiens. ff. solu. mat.*
Hodie verò conuentus in id tantum quod facere pōt,
propter reuerentiam maritalem, condemnatur, cau-
tione tamen ab eo exponenda, quod si ad meliorem
fortunam peruenerit, etiā quod minus persoluit, hoc
restituere procurare velit *l. vnic. C. de rei vx. act.* Haud
84 aliter socius condemnatus in id, quod facere potuit,
socio suo cautionem præstare cogitur de eo, quod facere
non potuit, *l. verum. § item videndum. ff. pro soc.* Idem ne
igitur statuemus, si debitor bonis cedat, vt relaxetur
quidem, sed exposita prius idonea cautione, si fortè
ad pinguiorem fortunam peruenerit, quod residuum
85 soluere velit; Quod dicendum † arbitror per textū
in c. Odoardus. de solutionib. VVesenb. *in paratit. ff. de cess.
bonor. num. 5.* Iacob. Menoc. *de arbit. iud. q. casu 183. nu.
20. & 21.* Petr. Heigium *quæst. iur. par. 1. q. 35. nu. vlti.*
Et hinc asserit Io. de Gradibus *ad Steph. Aufrer. in ad-
dit. ad Capel. Tho. q. 61. nu 2.* se tēpore suo vidisse SER-
VARI, quod cedens, antequam admitteretur ad ces-
sionem, coram officiali promittebat satisfacere cre-
ditoribus si perueniret ad pinguiorem fortunā. Atq;
86 illud etiam in † cessione bonorum nominatim exigit
Constitutio conuentus Francofurtensis tit. 5. § 8. Ra-
87 tio huius est, quod † cessante paupertate, cessat, & pri-
uilegium. *Menoc. cons. 321. nu. 32. Alex. Randen. resp. 10.
post num. 13. vers. 4. moneor. lib. 2.* Et quæ conceduntur
propter inopiam, aut necessitatem, auctis facultatib.
cessant, *l. non tantum. § cos. in verb. nisi facultates eorum
adaucta sint ff. de excus. tut. l. cura. § 1. ff. de muner. l. ab his.
10. § auctis. ff. de vacat. muner.*
88 Amplius puto, hanc ipsam † cautionem, non nisi
datis fideiussoribus, vel pignoribus fieri posse, *glo. d. c.
Odoardus de solut. Neuiza. cons. 59. nu 9.* Etsi enim cau-
89 tionis nomine † venit tantum nuda repromissio, quæ
fit absque fideiussore, vel pignore, *l. sancimus.* & ibi Bar-
tol. Bald. Angel. Fulgos. ac Castrens. nec non Iason
numero primo. communem dicens, *C. de verbor. signif.*
Ludolph. Schrader. *de feud. par. 3. sect. 20. num. 291.* Et
90 simpliciter obligatus † ad promittendum, non tene-
tur ad satisdandum. *Bald. in l. si dictum. 56. ff. de euict.*
91 Quoties tamen verbum, cautio, profertur in † mate-
ria, de cuius natura est, quod veniat fideiussor, tunc
intelligitur cum fideiussore, *Alber. c. num. 7. & Ias. in l.
1. ff. qui satisd. cogan.* Ioan. *Nemz. cons. 92. num. 38.* Pyr-
rhus *Anglebermeus in consue. Aurel. in tit. 1. § 29. gl. 1. ad*
92 *finem.* Sic quoties requiritur † Cautio idonea, plena,
competens, vel sufficiens, vel promittit aliquis, quod
velit alterum sufficienter, rectè, plenè, & idoneè secu-
rum reddere, in reformatione politiæ Argentinensis,
anno 1548. vers. in minori ætate, pupillum guberna-
re debet tutor: item quod det fideiussionem idoneā,
tunc etiam intelligitur pigneratitia, vel fideiussoria,
*l. si mandatu. 59. § vlt. ff. manda. l. 4. § addici. ff. de fideicō.
liberta. gla. l. si arbitori. ff. de iud. c. cap. ex parte. extr. de
verbor. signif. glos. ordin. in c. cum constet. extr. de pignorib.
& in cap. ad nostram. verb. sufficienti. de iureiur. item in c.
vlt. verb. idoneam. de sent. excom. in 6. cap. quanquam. & ibi
glo. de vsuris in 6. & in cap. qua fronte. de appellat. gla. in
c. ex public. de conuers. coniugat.* Angel. de Clauas. *in sum-
ma. verb. cautio.* Petrus de Rauen. *in singul. 202.* Alex.
in l. 1. num. 5. ff. qui satisd. cogant. Francisc. à Ripa *in ru-
brica. ff. de dam. infect. num. 10.* Alciatus *in l. satisdationis.
61. num. 2. ff. de verb. signif.* Ioan. Petr. Surd. *decis. 230.
num. 8.* Guido Papæ *decis. 249. num. 1.* Anton. Corset.
singul. 42. Bertazol. *in tract. claus. instrum. claus. 42. glos.
8. num. 2.* Clar. *in § testamentum. quæst. 26.* Peckius *de
iur. sisten. cap. 45. num. 8.* Gail. *lib. 1. obser. 26. nu. 6.* Er-
nest. Cothman. *responso 18 num. 490.* vbi in hanc sen-
93 tentiam in multos text. iuris citat. Etsi igitur † in
statut. Lubecens. *lib. 1. tit. 7. art. 7.* dicitur: Quod tu-
tores pupillorum suorum bona non aliter ad vsuram
sumere, neque etiam in ijsdem ipsis bonis commer-
cia exercere debeant, nisi sufficienter ipsis cauerint,
eo quia si ita factum non esset, bona ipsorum ad graue
detrimentum esset exposita. Existimò tamen in hoc
statuto fideiussoriam cautionem, præsertim sufficien-
tem, & idoneam, non esse exclusam, vtcunq; statuta
etiam sint stricti iuris, par iura proximè adducta.
94 In † terminis porrò moratorij rescripti id nomi-
natim traditum est à Romano *in consi. 439. num. 10.* li-
cet multi ab eo dissentiant, vt ibi Mandos. *in addit. lit.
B.* annotauit.
95 Cæterum modo dicta † pugnare videntur cum d.
l. verum. § item videndum. ff. pro soc. vbi tantum nuda
repromissio exigitur. Nisi fortè dicas, speciale id es-
se in actione pro socio, propter bonam fidem, & ius
fraternitatis: nam cuius fidem, cum initio societatem
contraheremus, probaui, eius promissionem, quan-
doquidem absque sua culpa sæpè potest fiari non sol-
uendo, ob memoriam transactæ societatis, improba-
re non debeo. Et conijcio hac ipsa ratione motum
Vlpianum, cum prius dubitasset, verum cautio, hoc
est, satisdatio, an vero nuda repromissio in hoc iudi-
cium veniret, arbitratum esse postea, nudam repro-
missionem venire. Quod iuuatur ex traditione Ac-
cursij *in d. l. vnic. § cum autem verb. cautione. C. de rei vx.
act.* dicentis, quod maritus quoq; hoc in casu simpli-
citer, absque fideiussore, vel pignore cauere possit.
Nam matrimonium vera est societas, *l. 1. ff. de ritu nu-
pti. l. 1. ff. rerum amot.*
96 Nec verò † inutiliter & ridiculè (vt putat Zas. *in
l. qui cedit. vers. sed an sufficiat. ff. de cessio. bonor.*) quæri-
tur, verum is, qui bonis cessit, fideiussorem vel pigno-
ra dare teneatur? quasi scilicet, si hisce instructus fuis-
set, ad flebile, & miserabile cessionis adiutorium non
97 venisset. Demus enim hoc casu eum † à satisdatione
liberari, & iuratoriæ cautioni omnino relinqui, *se-
cundum glo. in d. c. Odoardus de solut.* Quod confirmat
98 decretū † Cameræ Imperialis apud Raphaelē Seile-
rū, *in select. senten. vlt. Maij, Anno 1510.* latū his verbis:

In causa, & cap. quæ rectè cognita: in omnibus suia
bonis, etiam extra petitionem hæredes fideiussorea
esse audiendoa ordinamus, præstito iuramento per
Da v м,& Sanctos, si medietas hæreditatia accipien-
da est, pro debitis, & expensis infalibiliter factis: De
his debet audiri si velit, nec ne, iudicium rectum fa-
ciendum est.

Cognitionem enim habere debent: de omnibus
causis agris, ac alijs immobilibus, & de ipsia præsta-
re fideiussionē. ad hoc, vt capitale hæredū agnoscat.

Et similem formulam vide apud Ioan. Fridericum
Husanum, *in tract. de proprys hominibus. 6. q. princip. nu.*
33. Tamen & hoc fieri potest, vt licet cedens bonis
maximè non habeat pignora, possit tamen res alienas
dominorum voluntate nectere. *l. aliena. ff. de pign. actio.*
l. si fundus. 16. §. 1. ff. de pigno. Similiter fiet, vt post ces-
sionem facilius inueniat fideiussores, quam ante: non
enim vt fideiussor, qui ante cessionem fidem suam in-
terposuit, quocunque tempore conueniri potest, cum
99 † cessionia beneficium ipsi non prosit, sicut proba-
bo infra *cap. 27. par. 4.* Ita, & is, qui post cessionem in-
teruenit, omni tempore conuenitur. sed tum demum
aduersus hunc oritur actio, quando debitor ad pin-
guiorem fortunam peruenit, quæ tamen cum rarissi-
mè, tum longo post tempore debitorem respicere so-
let, vt interim fideiussor dicis tantum causa interue-
nisse verè videatur.

Quare absurdum non est, quod de idonea cautio-
ne, protulimus, nisi simul absurditatis insimulare ve-
100 limus Impp. sic † rescribentes, *in l. vniuersa. Cod. de*
precib. imper offer. Vniuersa rescripta, inquiunt, *quæ in*
debitorem exijt super præstandis dilationibus promulgan-
tur, non aliter valeant, nisi idonea fideiussio super debiti
solutione præbeatur. Loquuntur autem de inducijs
101 quinquennalibus, vel rescriptis † moratorijs. Quæ
saluum conductum quinquennale vocantur, quibus
muniri solent debitores, ne intra quinquennium quid
ab ipsis petatur, *d. l. vniuersa. & ibi Doct. l. fin. ibi quin-*
quennale spacium. C. qui bon. ced. poss. Cuiac. lib. 2. obser. c.
10 *Menoch. de arbitr. iudic. quæst. casu 203. num. 14. cum*
seq. Petr. Rebuf. in comm. ad constit. Regias. tom. 2. sub
Rubr. de lit. dilatorys. Antu. Thes. decis. 18. Andr. Kniche.
in comment. in ius Saxon. cap. . § de inducijs moratorys,
102 quod nos vernaculo sermone † dicimus prosecutio
querelę, Chilianus de his scribit scitu digna, *mihi pas-*
sim Regulus dictus, in processu suo, c. 2. in additionib. nu. 33.
103 Verumtamen hæ induciæ hodie † non decoctori-
104 bus (quos † Græci [Greek] , & [Greek],
Agell. lib. 7. cap. 11. Iurisconsulti, & Imperatores per
metaphoram [nam decoquere est, coquendo mi-
nuere, quanquam reuera, vt Ioann. Ludouic. Vives,
ait, nihil crudius est, quàm hoc ipsum decoquere]
decoctores, *l. 2. in fin. C. de fund. rei priuat. libro vnde-*
cimo, Budæus *in l. si hominem. §. quotiens. ff. depos.* vel
quando de seruis loquuntur, conturbatores, *l. quicun-*
que §. idem Labeo. ff. de instit. l. quidam fundum. ff. de
in rem verso. l. prima in fin. ff. de seruo corrupt. Turnebus
lib. quarto aduers. cap. 15. Ioann. Bonifacius *de fur.*
§. furtum. num. 72. Itali denique, & Belgæ, Fallitas,
& Bancoruptos appellant:) non, inquam, hisce de-
coctoribus, Ganeonibus, Salaconibus, & profliga-
toribus, sua haurientibus, sed illis tantum debitori-
bus, qui fortunæ asperitate, & iniuria, ex accidenti,
non supina negligentia, facultatibus lapsi sunt, & à
Iustiniano *in Nouell. 4. & Nouell. 135.* infelices de-
bitores nominantur, concedi solent, non solum
105 † de iure communi, *Alexand. in l. prima. num 43. ff.*
106 *si cert. petat.* sed etiam † de consuetudine, prout in
Gallijs, ita obseruari, testis est Boer. *decis. 349.* refe-
rente Beouen. Stracha. *in tract. de decoctoribus. part. 6.*
107 *num. 20.* Et † à Carolo V. Imp. constitutum est,
Anno 1541. die 18. Nouemb. necnon, de Anno 77.
tit. 23. vt legimus apud Peckium *in tract. de iur. sisten.*
cap. 4. num. 2. Petr. Heigium *quæst. iuris. par. 1. quæst. 35*
num. 43. & multis seqq. quæ sustineri possunt, *ex d. No-*
uell. 135. facit etiam l. 4. §. quanquam. ff. quod cum eo. &
vide præterea Ernest. Cothman. *in respons. 19. per di-*
scursum. nec non Hotoman. *in quæst. illustr. quæst. 26.*
mihi pag. 175. Petrum August. Morlam. *in Emporio iur.*
part. 1. tit. 8. quæst. 1.

108 Aliud † tamen antiquis Romanorum moribus ob
seruatum fuisse, conuincit elegans locus apud Senecā
lib. 7. de benefic. cap. 26. vbi ita ait: *Quid tu tam impru-*
dentes iudicas maiores nostros fuisse, vt non intelligerent,
iniquissimum esse eodem loco haberi eum, qui pecuniam,
quam à creditore acceperat, libidine aut alea absumpsit, &
eum, qui incendio, aut latrocinio, aut aliquo casu tristiore,
aliena cum suis perdidit? Nullam excusationem receperunt,
vt homines scirent fidem vtique præstandam. Satius enim
erat, à paucis etiam iustam excusationem non accipi, quàm
ab omnibus aliquam tentari, &c.

Nec obstat prædictis, quod de æquitate Canonica
109 subueniendum † sit pauperi, siue malo, siue bono,
c. quiescamus 42. distinct. Ioan. Andr. in c. quæ in Ecclesia-
rum. de constit. Felin in c. si qui testium de testib. siquidem
110 in foro Poli † æquitas rigori iuris positiui præfertur,
Abbas in c. quia propter. de elect. Iacob. Marchisellus in syl
ua quæstio. practicar. quæst. 33. nu. 7. late Martin. Beneken
dorff. ad l. 1 memb. 4. par. 4. limit. 1. & 2. ff. de reg. iur. vnde
dicendum videbatur, & decoctoribus quinquennale
illud spacium indulgeri debere. Respondeo enim, di-
lectionem perfectionemque Christianam remissionem
debitorum quidem ab hominibus quoad inuicem
exigere, iuxta parabolam Christi, *Matth. 18.* atque
ea, quæ dixi supra *cap. 1 numer. 39.* sed interim magi-
111 stratui politico potestas non adimitur, quo † minus
exemplum, & [Greek] statuat in illos, qui non so-
lum suas, sed etiā alienas opes perditissime abliguri-
uerunt, & sic tàm se, quàm proximum suum eiusque
coniugem, & liberos ad extremam inopiam, carceres,
cessiones bonorum, & exilia redegerunt. Rectè enim
IC. Tryphoninus ait: *Male meritus publice, vt exemplo*
alijs ad deterrenda maleficia sit, etiam egestate laborare
debet, l. bona fides 31. ff. deposit. Nec potest videri odio-
112 sum † aut rigorosum, quod ob publicam vtilitatem
constituitur, *Daniel. Moller. in comment. ad constit. Saxo-*
113 *nicas, constit. 15. nu. 7. part. 2.* Imo debēt † futura ma-
la caueri, non iniquis consuetudinibus foueri, *Innoc. in*
c. inquisitioni. de sent excommun. Zas. in consil. 5. num. 67.
lib. 1. Quis etiam negare ausit, filiumfam. ex acceptio-
ne pecuniæ ciuiliter at naturaliter obligari, solaq; ex-
ceptione SC. Macedoniani tutū esse, *l. qui exceptionē.*
114 *ff. de condict. indeb.* Et † tamen hoc SCtum seruandum
est, etiam in foro conscientiæ, *Innoc. & Ioan. Andr in*
c. quia plerique, de immunit. Eccles. DD. in c. 1. consiit. Alexat.
115 *in c nouit. num. 10. ext. de iudic.* Præterea † æquitas quæ
non est iure scripta, sed ea indigesto motu, & affectio-
ne animi apparet, contra ius scriptum non est sequen-
da, vt dicunt Bart. Bald, & DD. *in l. 1. C. de legib.* Abbas
in c fin. de transact. M. Ant. Natta *consil. 49. num. vlt. par.*
1 ial. in l. placuit. nu. 3. C. de iudic. Menoch. *de præsumpt.*
lib. 1. quæst 80 numero 32. Andr Gayl. *lib. 2. obser. 23.*
num. 26. pulchre Benekendorff. *d l 1. memb. 4. part. 4.*
limit. 1, nu. 112. & aliquod seqq. ff. de reg. iur. Alioquin
116 nihil † esset, vel certum, vel perpetuum in iure no-
stro, quibuslibet, præsertim idiotis ac magnis Gynæ-
ceia causarum statum ad quamlibet imaginatam æ-
117 quitatem (quam † cerebrinā appellat Petr. Heigius
part. 1 quæst. 37. nu. 11. & 12.) *detorquentibus*, Zas. *cons.*
10 *num. 34. lib. 1.* vbi dicit, propterea etiam cum iuris
doctrinis, tanquam certis, remanendum esse. Et probè
Ioan. Goddæus *in comment de contrah. & commit. stipul.*
cap. 9 conclus. 5. nu. 123. ex priuato ad effectu intra pri-
uatos parietes generatam, & fictam æquitatem, instar
iuris, in publicum proferre, nefas reputari ait.
118 Nec destituor hic † exemplis seuerissimarum ca-
stiga-

ſtigationum talibus nebulonibus aliena, vel fraudu-
lenter eorradentibus, aut abligurientibus, & dein-
de proteruiam facientibus, illatarum. Caſtruttus Ca-
119 ſtracanis † Lucenſium dominus, cum ſciret menſa-
rium prædiuite ſolum vertiſſe, nec multo poſt praua
pecunia cum ereditoris pacta, menſam repetijſſe, atq;
magnificas ædes ædificare cepiſſe, in vincula conjecit:
atque vocatis edicto creditoribus pro tota ſumma ſa-
tisfieri iuſſit: & quod vltra menſario ſuperfuit, in pu-
blicum redegit. Appenſo autem menſario iuxta men-
ſam, in qua aduerſus eos, qui eius fidem ſecuti erant,
fraus commiſſa erat, ceruices fregit, *Fulgoſ.lib.6 cap.3.*
120 Florentini † olim in decoctores ac turpi iudicio cō-
uictos, eorū; qui Reip. debitam pecuniam ex magiſtra-
tus præſcripto ad diem non ſoluiſſent, inter ærarios
referebant, ſic vt ius ferendi ſuffragij ciuitatiſque
amitterent. Is autem cui ea multa irrogata erat, adi-
gi ad ſpeculum dicebatur, quo in ea nota, tanquam
in ſpeculo, & cenſum, & fortunas ciuium licebat in-
121 tueri, *Brut.lib.1 hiſtor.Florentinæ.* Græcis † lege cau-
tum erat, vt qui patrimoniū prodegerat, ſepulchro pa
trio nō humaneretur, ſed extra, vt *Alex.ab Alex lib.6.*
122 *cap.14.* Apud † Romanos lōge adhuc grauior conſti-
tuta erat pœna, vt videlicet apud Cæl. Rhodigin. *lib.*
123 *12.lect.antiq.cap.20.* Mos † apud Moſcouitas eſt re-
ceptus, quod omnes debitores, qui æs alienum cōfla-
uerunt, nō habentes vnde creditoribus reddāt ex legis
præſcripto in locū certū, & publicum, ad id ordina-
tum ducentur, ibiq; à ſeruis prætorianis flagris bacu-
liſq; per ſuras, & crura pedum grauiter abſque vlla mi-
ſericordia cæduntur, tam diu donec, vndecunq; acci-
piendum ſit, creditoribus ſua reddere cogātur. Quod
ſi ſoluendo nō fuerint, tunc verberibus multoties exa
gitati, creditoribus ſecundum valorem debiti ſeruire
coguntur, *Alexander Guagninus in deſcript. Moſcoviæ,*
cap.4. vt multa alia ſciens prætermittam.

124 Sed † nec indiſtinctè pro quolibet debito impe-
trari, aut concedi dictæ induciæ poſſunt ac debēt, ſed
ſemper in ſupplicationibus debiti qualitas eſt narran
da, vtrum ſit iuratum, fiſcale, Eccleſiaſticum, pupilla-
re, ex cauſa locationis, & conductionis, antiquum an
recens, &c. *Thomas Ferrar. cautel.55. Afflict. deciſ. 5. &*
ibi Gramma in addit. Menoch.d caſu.202 nu.14.cum ſeqq.
Teſſaur.d deciſ. 186. Et ideo euitari poſſunt quodammo
125 do † illa, quæ contra conceſſionem harum induciа-
rum inducit Natta *in conſ.591.nu.16.17.18 & 19.lib.*
126 *3.* Nec † obliuioni tradendum eſt, ſi creditores forte
indulſerint debitori tale quinquennāle ſpaciū, vt ſol-
uere poſſit: quod hoc ſpacio indulto & tranſacto non
127 audiatur bonis ceſſurus: quia † ſufficit vna gratia,
nec duplici onere creditores ſunt grauandi, vt tradit
Zaſ. in *l.vlt.verſic.tertius caſus eſt.ff.de ceſſio.bonor.* Aliud
128 eſt, ſi ia, † qui ſemel ceſſit bonis, iterum bonis cede-
re velit, hoc enim ei licere, pluribus oſtenſum eſt à
Ioan. Cephalo *in conſil.193.lib.2.*

Ponamus iā, debitore ex iuſta cauſa tales inducias
impetrante, ſuper dilatione reſcriptum Principis pro-
mulgari, num illud valebit ex ſola principis volun-
tate, non præſtita cautione de ſatisfaciendo? Reſpon-
dent vtique Imperatores, non aliter valere, niſi ido-
nea fideiuſſio ſuper debiti ſolutione præbeatur. Iuſtiſ-
129 ſime. Nam, creditor † ipſe, cum diem dat debitori,
competentem cautelam ad ſoluendam pecuniam ab
eo exigere poteſt, *l. ſi debitori.ff.de iudic.* quia igitur pro
130 more quaſi habent Imperatores, vt ne † in alicuius
iniuriam beneficia tribuant, *l.ſed cū 12.ff.ad Trebe.leg.*
131 *nec auus.C. de emancipat. liberor.* qua in re prætor † ſe
ij accommodat, qui & ipſe beneficium ſuum nemini
vult eſſe captioſum, *l.8.ff.de prætor. ſtipulat.* Ideo ante-
132 quam † reſcriptum impetratum valeat, fideiuſſio-
nem idoneam præberi volunt, *d. leg. vniuerſa. Roman.*
conſilio 439.num.9.Matheſil.ſingul.241.Reald. Caſtaldus
in tract.de Imperat.quæſt.111.verſic.tertio prohibet, Guido
Papæ deciſ.109.num.2.Bernard.VVurmſerus in pract.ob-
ſeruat.lib.1.ti.28.obſe.9.Coſtalius in l.3.ff.de condict.cauſ.
dat. ac faciūt illa, quę tradidi infra *cap.456.& præſer-*
tim numer.491.

133 Cæterum † præbetur hæc fideiuſſio tum demum,
quando eſt à creditoribus petita; de horum enim præ-
iudicio agitur, *glo.dict.l.vniuerſa per l.quotiens.§.ſecun-*
do.ff.ſolut. matr. ſequitur Hippol. *ſingul.341. Franciſc.*
Marc. in deciſ.Delphi.quæſt.83.num.2.par.1.Men. c.in 2.
remed.adipiſ.poſ.nu.98. Andr.Gayl. lib.2.obſ.46.nu.14.
alios retulit copiosè Schrader. *de feud.part.10.ſect.20.*
num.301. Non igitur opus eſt, vt Imperator proprio
motu eam exigat, ſed ſufficit, ſi petentibus creditori-
bus moram non faciat, nec debitores immunes dimit-
134 tat, *argumento l.2.§.1.ff quod legatorum.* Regula † e-
nim generalis eſt, quæ vult, quod in omni materia, in
qua iudex poteſt aliquid facere, vel iure communi, vel
ex forma ſtatuti, vel conſtitutionis, hoc intelligendū
ſit, ſi petatur à parte, vt ex quampluribus iuris inter-
pretibus nouiſſimè tradidit Daniel Moller. *in com-*
mentarijs ad conſtitut. Electorales, ſiue Saxonicas, conſtitu.
29.num.14.15.16.17.& 18.par.1.

135 Cæterum etiam † hoc Imperatori obſeruandum
eſſe traditur, ne vltra quinquennium dilationem hanc
extendat. *d l fin. ibi, quinquennale ſpacium. C. qui bon.ced.*
poſſ. Caſtrenſ. in l.2.C.de prec. Imper.afferen. Ioan. Bapti-
ſta Bonius de ſtatutaria illatione, glo. 19.num. 128. Petr.
Auguſtin. Morla in Emporio iuris, part.1.tit.8.quæſtio.1.
num.18. Quamquam alij, vt Cynus, & Salicet. nec nō
Aleaand. *conſil. 216. lib. 2.* prout eos refert Natta *in*
conſil.591.num.1.2.3.4.& 5.lib.3. velint, Imperato-
136 rem † vſque ad decennium talem dilationem con-
cedere poſſe, quia in re tamen ego *ἐφεκτικὸς* manere,
quam deciſor eſſe malo.

137 Et ſi fortè † rationem quis quærat, cur præcisè
quinquennium ſit ſtatutum, fateor (cum non omniū,
quæ à maioribus conſtituta ſunt, ratio reddi poſſit, *l.*
non omnium.ff.de legib. ac boni quoque Theologi ſit,
quædam ignorare) me non habere aliam, quàm hanc,
quod cum modicum tempus, & iuſtitium aliquod in-
dulgendum eſſet, hoc viſum eſt ſufficere, cum quia ex
parte creditoris in eo non magnum eſt damnum, *ar-*
gumen. dicta l. ſi debitori. ff. de iudic. tum etiā, quia re-
ſpectu debitoris ſatis longum ſpacium ad ſoluendum
138 indulgetur, ſiquidem, & † quinquennium multum
temporis dicitur, *in l.1.§.quod dicitur. vbi Zaſius notat.*
ff. de ſeparatio. l. contra iuris. in princip. ff.de pact.§.tem-
139 *porales. Inſtitut. de exceptio.* vt † & quadriennium
Imperatori Conſtantino magnum eſt tempus, *in l. v-*
140 *xor.7. C.de repud.* imo & id non diu durare dicitur,
quod decennio durat. *l. prima. C. de emancipat. l.ſi cum*
fideicommiſſa. §. Ariſto. ff. qui & à quibus man. Camillus
Borellus controuerſ.82.num.10. Quadrant huc ea quoq;
quæ in ſimili tradiderunt Gabriel Mudæus, *in §. oēs,*
num.2.3.4.5.& ſequentib. Inſtitut.de actio. & Petr. Hei-
gius in quæſt.iuris.part.1.quæſt. 16. num. 13. & aliquot
ſeqq. dum iſte quidem diſputauit de eo, cur nulla a-
141 ctio vltra † quadruplum extendatur. Hic verò, cur
142 Saxones † in definiendis præſcriptionum tēporibus
non ſolum aliquot annorum curriculum cōſtituerint:
verum etiam annis aliquot dies adiecerint. Quod ſi
tamen ingenij ala hoc loco aliquis altius euolare vo-
luerit, eundem rogatum volo, vt ne prius accura-
tam determinationem harum quæſtionum in ſe ſuſci-
143 piat; quam ſi ſimul expediat, cur † Pythagoras
ea moroſitate quadam diſciplinę auditoribus ſuis
non ſeptennium, aut decennium, ſed quinquennale
vocis exilium, aut ſilentium, quam Græci ἐχεμυθίαν
vocant teſte Suida, & Batauo, indixerit? Item, cur
144 ſedecim † illi caſus relati ab Euſtathio Anteceſ-
ſore Conſtantinopolitano *de tempor. præſcriptio.* &
Dyno *eodem tractat. de præſcriptio.* præcisè quinquen-
nij præſcriptione terminentur? Certè erit hoc

ipsum κακοφόγεμα critico dignum. Græci vtiq; inter-
145 pretes † nullum spacium exprimuot, sed simplici-
ter hoc quinquennij iustitium ὑπερημερίαν appellant,
quod, & de aliquot dierum iustitio accipere possis, vt
apud Agell. *lib.20.cap.1.& Tertull.lib. de resurrect. car-
nis: Vbiq; ait, iustitium est, quies rerum.*

Ex eo autem, quod hactenus ostendit, debitorem
necesse habere, vt fideiussorem præstet, non sequitur
tamen, debitoris consensum semper in constituendo
146 fideiussore requiri; nam † & fideiubere pro alio potest
quisq; etiam si promissor ignoret, *l. fideiubere. ff. de fide-
iusso. l. si mandato. 20 § s. cum l. seq ff. mandat.* & semper
147 † qui non prohibet pro se ioteruenire, mandare
creditur, *l. semper. ff de regul. iur. l. 6. § si passus. l. qui pa-
titur. ff. mandat.* Sed quod ad actiooem ex illo contra-
ctu orieotem attinet, res distinctione est mollienda.
148 Si † eoim fideiussor pro reo patiente, & coosentien-
te, siue non recusante, fidem suam adstrinxerit, man-
dati cum eo, post exolutam pecuniam, vel factam con
demnationem potest actionem exercere, *l. qui fide. 53.*
149 *mandat l. si fideiussor. C. eod.* At si pro debitore † præ-
seote, & vetante fideiusserit, nec mandati actio est,
150 nec negotiorum gestorum, quod adeo † verum est,
vt nec vtilis detur, sed fideiussor ab omoi actione re-
cuperandi excludatur: prout ex sententia Pomponij
151 tradidit Paul. *in l. si pro te. 40. ff. mandat.* Tantam † e-
nim vim habet prohibitio; ne gerantur negotia, vt ijs
etiam vtiliter gestis, ne vtilis quidem actio competat,
l vlt. vbi gl. Bart. Bald. & Salic. C. de negot. gest. Ant. Go-
mes. *cap. 13. nu. 18.* Hier. Treutler *select. disputat. vol. 2.
disput. 28. thesi. 3. lit.* G. pulchre Vinc. Carocius *de ex-
cuss bon part. 2. quæst. 22. nu. 3. 4. 5. & seqq.* Ioan. Bapti-
sta Asinius *de execut. § 7. cap. 165. nu. 2.* Ioan Goddæus
de contrab stipul. cap. 5. concl. 23. nu. 53. Quanquam Ca-
152 rocius *d. loco num. 7* subiungit, talem † fideiussorem
nihilomious habere beneficium excussioois, vtpote
quod in æquitate fundatur.

Superest vnum, quod præcedentibus commodè an-
nectitur. Quæritur enim, quia dictum est, debitorem
153 vt plurimum fideiussores dare, an igitur † quicunq;
fideiussorem præstat, statim se debitorem esse fatea-
tur? Dubium mouet, quod Socinus *in consi. 113. incip.*
154 *quoniam in causa. lib. 3.* respoodit, eum † capturæ, li-
cet iniquæ, consentire censeri, qui vltro præstat fide-
iussores de non recedēdo, sequitur Conrad. Lancilot.
de offic. prætor. in causis crimin. Rubr. de captura. num. 17.
Nec putatis obstare, quod dici posset, detentum vi-
deri dare fideiussores quodammodo compulsum, cum
aliàs non relaxaretur: quia, inquit, præsumitur pro
iudice, quod imo relaxaret eum, si aliqualiter de cau-
155 sa instrueretur: nec † est verisimile, quod violeotia
ei inferretur, præcipuè in actu apud iudicem facto, iux
ta notata *in l. non est verisimile ff. quod met. caus. l. 1. ff. de
his qui per met. iudic. non appell.* cui cooseotaneum est,
quod scribit Bald *in l. a. C. de ser. fugit.* inquiens: quod
156 † captus iniustè, si oon reclamet, valeat contrà eum
sententia, & executio.

Nec prorsus discrepat, quod profertur ex Bart.
in disputat. quandam, incip. Lapus. vbi talis facti species
agitata fuit. Iudex quidam fecit aliquem iniuste capi,
eumq; postea relaxauit, accepto fideiussore de repræ-
sentando ad ipsius requisitionem. Quid verò fit? Re-
laxatus conuenit iudicem in syndicatu, & de iniqui-
tate incarcerationis conqueritur; consultus igitur
157 Bart. respondit: Iudicem † excusari, propterea quod
per dationem fideiussoris videatur reus tacitè con-
fessus, se iustè fuisse captum, atq; ita capturam appro-
bare. Qua quidem in re Bartolum secutos esse reperio
Amed. da Castell. *in tract. Syndic. col. penult. versic. post-
remo dicendum est.* Thom. Ferrat. *in cautel. 14. incip. iura
sunt vulgaria in 2. memb.* & Celsum Hugon. *in consi. 71.
nu. 10. versic quoad verò capturam. & consil. 121. numer.
2.* Quo etiam spectat, quod Tiber. Decian. *in respons.
15. numero. 26. vol. 1.* ait, quod dans fideiussorem, vel
seipsum pro re aliqua fideiussorem constituens, fatea-
tur, se nullum ius in ea habere.

Sed in auctoritatibus hisce nihil proponitur, cur
158 non potius statuamus eum † qui fideiussorem dat,
non agnoscere debitum, nec fateri eum, qui accipit
esse creditorem: quia possit alio animo fideiussorem
dare, vitandæ puta tantisper instantiæ, & importuni-
tatis creditoris causa, cui tamen postea se nihil de-
bere mostraturus sit *l. litibus. § vlt. C. de agric. & censit.
lib. 11. Cuiac. ad African. tract. 7. mihi pag. 397.* Sicut
159 enim, † qui familiæ herciscundæ egit, non coofite-
tur sibi aduersarium esse coheredem, *l. qui familia. ff.
famil. hercisc. l. 3. § vlt. ff. de transact. l. 2. C. eod. titu.* Nec
160 † actionem sibi edi petens cousentit in iurisdictio-
siem iudicis, *l. non videtur. 33. ff. de iudic. Herman. Vult.
in comment doctissimis ad l. 1. nume o. 157. C. de iurisdict.*
161 Nec qui † in rem agit, statim fatetur, aduersarium
esse possessorem, sed imo integrum ei est, aduersus illū
agere petitione hæreditatis, aduersus hunc verò facto
iam finitoq; vel etiam pendente iudicio vindicatio-
nis, experiri interdicto possessorio, *l. & in eadem. § vlt.
ff. de except. rei iud. l. naturaliter. § nihil commune. ff. de
acquir. poss. l. cum fundum. § vlt. ff. vnde vi. Cuiac. lib. 9 obs.
cap. 36.* Et in summa, sicut exceptionem objiciens
162 † non ilico videtur de intentione aduersarij confi-
teri, *l. non vtiq; ff. de except. c. exceptionem. de regul. iur.*
163 *in 6.* Item, ne † epistola quidem, qua quis coheredem
sibi esse cauit, petitionem vllam dat aduersus posses-
sorem rerum hæreditariarum, *l. epistola. 5a ff de pact. l.
non epistolis. C. de probat.* Ita nec is, qui fideiussorem dat,
contiouo videtur ius, si quod habet, abijcere, & ad-
164 uersarium debitorem esse confiteri, non † magis,
quam ipsa confessio debiti nuda, & sine causa verum
debitum probat, *l. Lucius. 88. § quisquis mihi hæres erit.
ff. de legat. 2. Matth. de Afflict. in tract. de iur. protimis. §.*
165 *4. num. 12.* non magis † quoq; quam is, qui rem ali-
quam emit, eam venditoris esse confitetur, *gl. l. 1. ff. de
Publicia.* Negusant. *de pignor. 8. part.* princ. *memb. 3. nu.*
10. vbi Saliceti opinionem contrariam refutat, non
166 † magis quoq; ac is, qui liti, eandem ea verecunda
cogitatione execratus, renuntiat, aduersarium ius ha-
bere fatetur, *l. si te. C. de ingen. manumiss.* Deoiq; non
167 † magis, quam fideiubeodo quia ceoseтur remittere
ius, quod habet in re, pro cuius euictione fideiubet,
Dynus *in singul. 173. per l. fiu. ff. de euictionib.* quę tamen
illud, mea opinione, non probat.

168 At enim, inquis, si videtur † confiteri crimen,
qui paciscitur, cur non, & is se debitorem fatebitur,
qui dat fideiussorem, *l. quoniam. ff. de his qui not. infam.*
Respondeo, hęc diuersa seu dissimilia esse, *vt ait l. inter
stipulantem. § sacram. ff. de verb. oblig.* Pater dissimilitu-
dinis ratio, quia non vt verum crimeo semper pa-
ctionem pręcedit (alioquin stultus esset, qui paci sce-
169 retur, inoocentia sua, quę per se optima est † Apo-
logia, satis munitus) ita, & verum mox est debi-
tum, pro quo fideiussio pręstatur, sed importuni-
tas debitoris huic nonnuoquam locum facit, vt tan-
tum vexatio ad tempus redimatur, *argum. leg. si pro
aliquo. § 1. ff. ad SC. Velleia.* à diuersis igitur nulla fit il-
latio.

170 Quod si porrò † vrgere quis voluerit, eum con-
sentire in iudicem, qui ab aduersario satisdationem
petit de iudicato soluendo, vel qui ipsemet sua sponte
satisdat iudicio sisti, vel fideiubet de iudicato soluen-
do, *Bart. & Ias. in l. si conuenerit. num. 32. & 33. ff. de iu-
risdict. & ibi doctiss. Card. Alban. in addit. ad Bart. nu 5.
idem Bart. Imol. nu. 41. Alexand. nu. 24. & Doctor. in l. quī-
dā consulebat ff. de re iud. Socin. in d. consi. 113. col. 2. lib. 3.
fuse Paris. cons. 48. vol. 1. Menoch de præsumpt. lib. 2. præ-
sump. 19. nu. 7. & vide infra cap. 14. nu. 20.* atq; ideo pari
171 ratione idem in proposito concludendū, cum † à iu-
dicijs ad cōtractus argumētari liceat, *l. inter stipulantē
§ 1. ff.*

§. 1. ff. de ver. obligat. Tunc dicam, eam argumentationē
generaliter veram nō esse, dariq; posse rationes locu-
pletissimas, quibus probetur, eum nonnunquam in
iudicem non consentire, vtcunque fideiussorem de iu-
dicio sisti præstet. Quid enim si per errorem dat, vt
quia credit se teneri satisdare, cum non teneatur, hoc
172 casu vtique non consentit, cum † errantis nullus
sit consensus, l. si per errorem. ff. de iurisdict. Felin. in c.
inter monasterium. num. 9. extr. de re iudic. late Schrader. de
feud. part. 10. sect. 1. num. 141. Herman. Vulteius in l. 1. nu.
175. & 176. C. de iurisdict.
173 Rursus sic, eum à iudice coactum † satisdare, ne sic
174 quidem satisdans cōsensisse præsumitur, cum † actus
necessitate factus consensum nō inferat, vt in specie
docuit Angel. in l. sed etsi susceptus 52. ff. de iudic. Quam-
obrem sic tandem concludo, verissimum esse, quod
surpa docui; eum, qui fideiussorem dat, regulariter se
debitorem esse non fateri.
Dico, regulariter nam contingere potest, vt aliquā
175 do † per dationem fideiussoris se reum esse, vel esse
velle fateatur, non solum si donandi animum habeat,
& consulto ius suum reticeat, leg. cuius per errorem. ff.
de reg. iur. l. 9. C. de condict. in debit. text. in l. sed si pater-
familias. 9. §. non solum. in fin. ff. ad Macedon. Verum
176 † etiam, si postquam fideiussorem dedit, partem
soluat, vel iterata cautione vltro se in eandē summā,
quæ iure ab ipso non petebatur, obstringat; nam si hoc
non est agnoscere debitum, nescio quid sit agnoscere
debitum, l. vlt. C. de plus petit. l. si mulier. C. ad Velleia. l.
cum notissimi. §. imo, & illud. in fin. C. de præscrip. 30.
anno.
177 Sed † non abs re quęrat, qui igitur fiat, vt contra-
rium quodammodo huius statuatur, in l. vlt. C. ne vxor
pro marit. ibi enim, qui soluit partem debiti, ad quod
nullo modo tenebatur, non tamen pro residuo con-
ueniri potest, cui simile est, quod respondit Scęuola
in l. Lucius. § testator. & ibi Raphael Fulgosius, ff. de legat.
2. cum dixit hæredem, qui ante tempus partem le-
gatorum soluit, cogi non posse, vt cętera legata, an-
tequam dies cedat, pręstet. Verum facilis est concor-
178 dia: aliud enim est nomine † alterius, aliud nomine
proprio partem debiti soluere. Qui nomine alterius
soluit, nō videtur per solutionem partis totum agno-
uisse, d. l. vlt. C. ne vxor pro marit. Et est ratio, quod gra-
tuita est solutio istthęc, & in sola voluntate soluentis
sita, quem neque creditor, neque debitor cogere pos-
sunt, vt de re sua faciat aliquid inuitus, l. dudum. C. de
contrah. empt. text. sunt in l. voluntarie. C. de excusat. tutor.
l. operis non impositus. ff. de oper. libert. l. creditor. C. de vsur.
At qui nomine proprio in vim tituli vel causę pręam-
bulę, ordinatę ad obligādum, partē soluit, nō videtur
non totum agnouisse, l. septima § vlt. ff. ad Macedon. fa-
ciunt tex. in l. prima. C. de fideicommiss. l. cum fide. C. de non
179 numerat. pecun. Absurdum † namque est ex parte
obligationem approbare, ex parte improbare, l. si
is stipulat. §. vltimo. ff. de oper. liber. l. sept. ff. de bon. liber.
l. cum quæritur. ff. de administr. tutor. l. vigesimaseptima ff.
de procurat. Quare qui actum aliquem improbat, puta,
si necessitate coactus partem debiti soluat, conti-
nuo testationem interponat contrarię voluntatis, l. si
filiusfamilias. ff. ad Macedon. alias ea omissa agnitio
180 † partis arguet agnitionem totius, Afflic. decis. 13.
num. 21. Dec. consil. 618. num. 2.
Scęuolę porrò responsum nihil obstat. Verissimum
181 enim est, eum, qui legatum repręsentat gratiam † vl-
troneam exercere soluendo ante diem, l. continuus. §.
cum ita. ff. de verb. oblig. l. mulier §. 1. ff. ad Trebell. §. ex
182 contrario. Instit. de legat. à quo † si ante diem peta-
tur, male agitur, l. 1. §. vlt. ff. quand. dies vsufr. leg. cedat.
& merito importunus vocari quis posset, cap. 1. extr. de
plus petit. quod quam longe à nostra quęstione sit re-
motum, nemo non videt. Nam qui suo nomine par-
183 tem soluit, non est liberalis, cum † in necessitatibus
nemo liberalis existat, l. rem legatam. ff. de adimen. le-
gat. l. vnum ex familia. §. 1. ff. de legat. 2. l. si seruio. §. 1. ff. de
hered. instit. sed præsumitur id animo eximendi se ab
obligatione facere, maximè, quando protestationem
non interponit, argument. l. sexta. §. vltimo cum l. se-
quentib. ff. de lege commiss. l. æmilius. versic. dicebam. ff. de
minorib.
184 Quod † deinde attinet ad consil. 213. Socini re-
spondebunt ipsi, & Baldouineo nomine, vir summi
ingenij eximiæque, ac singularis doctrinę (teste Ioan.
Bapt. Asinio in praxi iudiciorum tribunalium cap. 5. numer. 23.)
Augustin. Berous in consil. 9. num. 14. & seqq. & in cons.
14. num. vol. 3. ac Petr. Peckius in tract. de iure. sistend.
cap. 18. num. 6. viri pręclare inquit, se in eam sententiam,
quam illi statuunt, accedere non posse. Namque sa-
tisdat, ait, certe, vt euitet detentionem, satisdat, non
vt aduersus iniuriosum detentionem non agat cū serue
ius suum sibi durare, l. 4. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth.
soluit. ideoque actus satisdationis animum, & intentio-
nem satisdantis egredi non debet: Quicquid enim
agunt homines, intentio iudicat omnes, leg. non omnis.
185 ff. si cert. pet. Sic videmus eum, † qui literas exustio-
nis dedit, aut iuramentum de non vindicando, aut
vlciscendo carcere, vulgo professatio querele, quod
186 iure † Saxonum in primis admittitur Berchtert re-
laxationem lib. 1. artic. 8. & ibi. gloss. num. 7. & lib. 3.
187 artic. 41. præstitit (quod † etiam per nondum copiam
probari posse, Dominis Assessoribus Cameræ imperi-
alis placuit, in causa VVolphij Ranteri iuramēti cō-
tra Eberardum Rimerium. 10. Iunij, Anno 1576.) ni-
hilominus postea iniquitatem incarcerationis vindi-
care posse; Raphael Cailerius in select. Cam. sent. 10.
Octob. Anno. 1561. & 4. Nouemb. Anno. 1566. ac pas-
sim alibi; Nam promissio illa intelligitur facta de vin-
dicta priuata, & quę fit de facto, non autem dè lici-
ta, & iuridica, quæ fit iure permittente; prout consul-
uit Hieronymus Schurff. consili. 87. centur. 3. Natta
consil. 42. num. 3. Augustinus Berous in quęstio. familiar.
quæst. 10. Petr. Nicol. Mozzius de contract. tractat. de
mandato §. venio ad quartum ordinem. num. 86.
Et proinde licet quis tale iuramētum præstiterit, &
simul confessus fuerit, se hoc vel illud commisisse,
non tamen iuri agendi, vel iuri de non vindicando
188 renunciasse censetur. Facit pro prædictis. Quod † si
quis dicat: Ego me vindicabo Hæc prolatio ambigua
est, & si illa verba capiantur in bonam partem, intel-
ligendo de vindicta nimirum iusta, quæ fit median-
te iustitia, Bald. consilio 98. col. 2. vol. 1. Alexand. consil.
188. col. 3. vol. 7. Hippolyt. consil. 0 132. numer. 17. Tiber.
Decian. consil. 4 num. 34 vol. 3. Alciat. responso 8. num. 5.
lib. 7. Hieron. de Laurent. decis. Rotæ Auenionens. decis. 89.
numero 1. & 2. Vincent. Caroc. decis. 46. nu. 5. 6. & 7. per
gloss. & Doctor in l. 1. C. de his quib. vt indig. Et hinc rectè
189 † quoque Facultates Iuridicę in ditionibus Electo-
ris Saxoniæ, Anno. 72. responderunt, si quis vtatur
verbis, quæ tam in bonam quam in malam partem
accipi possint, puta si dicat, vel scribat: quod illa
nullo modo pro diffidatione sint habenda: nam
190 † interpretatio in re dubia fieri debet in meliorem
partem, c. estote. ext. de regul. iur. l. proxime §. sed in re du-
bia. ff. de his quæ in testam. delent. Georg. Mohr. in tract.
de venat. part. 1. num. 56. Etsi vero, vt hoc prioribus
191 saltem addam, à prædicto † iuramento relaxatio
peti potest ad effectum agendi, Gayl. lib. 1 obser. 22. nu.
1. Nicol. Euerardi in cons. 40. tom. 4. varior. cons. VVesenb.
consi. 23. num. 50. part. 1. & consi. 52. num. 30. part 2.
Ant. Gomes. de contract. part. 1 cap. 14. num. 21. Non ta-
men videtur valde vtile esse, petere citationem ad
videndum se relaxari ad effectum agendi, cum via
192 iure agendi iuramento non sit præclusa, sed † tutius
esse petere, & impetrare citationem pro cassatione
Querele. Nā post lapsum aliquot annorū subsequente
forte exoptato decreto relaxationis nondum tamen

aliud obtentum esset, quàm facultas agendi, & postea demum super cassationem quærelæ nihilominus principaliter esset agendum, vt latè explicat Couarr. *variar resol.lib.1.cap.4.nu.5 & 6.* vnde tædiosi circuitus solummodo nascerentur. Et sic obtente est in Camer. imperiali citatio pro cassatione quærelæ, & vindicandis iniurijs ac incarceratione iniusta, in causa Ludophi Reulingi: Notarij publici, contra Seraphi. Ennoni Fretblandi. 4. Februarij, Anno. 1602.

Valde tamen (vt ex diuerticulo ad viam regiam reuertar) probo, quod idem Peck. supra *d. loco num.7.* subijcit, consultius esse, protestationem vti, maximè eo tempore, quo interponitur, ad euitandam injuriam apud importunum aduersarium parum pro-
193 fit: nam declarat † affectum debitoris, tam iniquo facto reluctantia, & vt aliàs; ita quoq; hic ius agentis conseruat, *l.1.§.quia autem.ff.quod legator.l.2. in fin. C. de præscript. 30. annor.*

194 Deniq; † hanc sententiam non euertit disputatio Bart. cuius supra memini. Nam eam in specie rejicit, & valde duram esse ait Ioan. Bapt. Cacialup. *in tract. de debitore suspect. in 15.quæst.princip.nu. 4.* ex hoc fundamento, quod illa fideiussio præstatur à compulso, qui aliàs non relaxaretur, atque ideo non videtur eam approbasse, allegat *l. rem legatam ff. de adim. legat.* sed melius facit l.7. *C. de his quæ vi metusve caus.* & arbitror, hoc effatum esse verissimum, per text. rotundũ *in l.2. in princ. versic. aut si cum .esti,sset quives ex litigatoribus, viribus prætera compulsus est, nulla iurisdictio est ff. de iud.* ad hoc ponderatum ab Herman. Vult. *in l. 1. nu. 181. C. de iurisdict.* vbi ait, se non satis posse mirari, contra tam manifesta textus verba nonnullos sta-
195 tuisse, etiam metu † vel vi compulsum prorogare iurisdictionem. Idem plane post Bald. & Hippolyt. tradit Conrad. Lanceliot. *de offic. præt. or. in ciuil tit. de satisdat. nu. 18.* nec non Iacobin. de S. Georgio *in l. consensisse nu. 5. ff. de iudic.* M. Anto. de Amatis *decis. 24. nu. 42.* Ex quibus iam dictis etiam satis fieri potest Tibe. Deciano, quem supra pro contraria sententia allegaui.

Hic renus itaq; in genere ostendit, debitorem obligatis, vt creditor fideiussores præstet, sed non inutilis labor erit, si in specie quibusdam exemplis id latius exponam. Etsi enim non ignoro, plurima, quæ in hoc capite dicuntur referri posse ad illum locum, vbi acturus sum, in quibus causis fideiussio præstetur (nã quicunq; præstat fideiussorem, dat eum in aliqua causa) tamen quia locus ille aliàs satis copiosam hababit materiam, & vna persona ex varijs causis fideiussionem præstare potest, adhuc commodius esse videtur, quasdam personas nominatim hic enumerare, vt deinde ex causis ipsis exempla accommodentur.

196 Primo igitur occurrit † VSVFRVCTVARIVS, qui, & ex edicto prætoris, atq; etiam ex Senatusconsulto cautionem interponere necesse habet, *tot. tit. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consum. & tot. tit. ff. vsufruct. quem. caueat.* Et quidem cautio ex adicto prætoris requisita duo continet: primo, vt vsufructuarius caueat, vsurum se boni viri arbitrato: deinde, se ram finito vsufructu, prout extabit, restituturum. Altera, quam Senatus introduxit, requirit, vt caueat vsufructuarius, vt si is mortuus, vel capite diminutus fuerit, res eiusdem qualitatis restituatur, id quod latius explicant VVesenb. *in paratit. ad prædictos titular.* Gayl. *lib.2. obser.46.* Ioan. Koppen. in Rangersdorff. *in decisionib. suis quæst. 33.* Iacob. Marchisellus in *sylua quæst. pract. quæst.99.* Steph. Bertrandus *in consi. 161. num.7. vol.3. part.2. & iterum consil. 162. num.6. vol.3.* vbi simul formam satisdationis, quæ vna cum descriptione facienda est, describit.

197 Ampliatur autem hæc ipsa doctrina, vt † si forte nobili cuidam mulieri vsusfructus, nomina dotalitij, in pecunia numerata constituatur, tunc fors illi, sub vsuris alicubi collocanda, modo de ea restituenda post mortem idoneè caueat, magis, quam successoribus feudi sit tradenda, vt eleganter probat Daniel Mollerus *in comment. ad constit. Saxon. consti. 44. numero. 18. part. 2.*

Verum nunc oritur dubitatio, qualis hæc cautio esse debeat, non enim ignotum est, cautionis nomine simplicem, & nudam promissionem significari, vt probaui supr. *hoc cap. nu. 89.* Sed pro resolutione dicen-
198 dum est, cautionem † hanc vtiliter fieri debere, hoc est, datis fideiussoribus, vel pignoribus, *l.4.§. addici ff. de fideicom. libert. l.4. notãdo verbum, Satisdatio. C. de vsu-*
199 *fruct. iuncta l.1. ff. qui satisdar. cog.* Vtiliter † enim caoere, est satisdato cauere, *§. constituitur. Institut. de vsufruct.* Cuiac. *lib.9. obserua. c.1.*

Cæterum id ipsum tum demum procedit, quando
200 fidaiussores haberi possunt. Nam † si nec pignoribus neque fideiussoribus, ob inopiam, cauere queat vsufructuarius, æquius est si aliàs sit fidedignus, eum ad iuratoriam cautionem admitti, prout luculenter
201 ostẽdit Andreas Gail. *lib.2. obs.47.* & hæc † est communis opinio, teste Eman. Suarez *in commu. opin. lit.*
202 *V. nu. 98.* imo † communior, & benignior, vt ex Bartolo, Angelo, Castrensi, Henrico Boich, Ioan. de Plataa, Portio, & Ferrario, nec non Abbate, Ruino, & Decio, refert Iacob. Marchisellus *d. quæst. 99. nu. 19.* subijciens ibi, alteram sententiam; quod nimirum ob paupertatem satisdara non valens, vsufructu priuetur, nimis duram, & rigorosam esse, & priorem Bartoli opinionem maximam habere æquitatem. Comprobauit eandem quoq; Cæpolla *in cautela 71. vsufructuarius.* & Alex. *in cons.57. in fine volum. 3.* De qua etiam loqui credo Sebast. Medices *in tract. de casibus fortuit. part. 2. quæst.4. num. 47.* dum in genere dicit, quod vsufructuarius pauper non priuetur vsufructu, si non possit satisdara de vtendo, & fruendo, vt tamen voluit Bertrandus *in consil. centesimoquadragesimosecundo nu. 16. volum. quinto.* cum prius contrariũ consuluisset *in consi. 318. per tot. volum. 2. par. 1.* Fina-
203 liter tamen † nonnulli in eo resident, quod proprietarius, in casu deficientis idoneæ caotionis, res legatas ratinere, & vsufructuario certam summam, vel fructuum, vel pecuniæ, exsoluere possit, ita tamen, vt ipse proprietarius de annua solutiona rite vsufructuario caueat, quæ opinio est Angeli, & Saliceti, &
204 in effectu à Gailio *d. obser.47. nu. 13.* tanquam † verior, & benignior probatur, cui etiam calculum adijcinnt Mynsing. *cent.6. obseru.48. num.8.* & eum secutus Andreas Cludius in *tractat. de sequestra. cap.10. nu. 20.*
205 dicitque, hunc modum quotidie † in Marchia practicari, Ioan. Koppen *d. quæst. 33. num. 17.* Quem ego quoq; magis tutum esse existimo. Quod si enim postea appareat, vsufructuarium bona consumere, & dilapi-
206 dare; certe † priuabitur commodo iuratoriæ cautionis, & bona sequestrabuntur, vsufructuario fructibus reseruatis, vt tradunt Canonistæ *in c. fin. de pignorib.* Quis autem non arbitrabitur magis commodum & securum esse, si ipse propriatarius, vt dixi, cautionem præstet de annua solutione, quam si bona sequestro committantur? Nihilominus de hoc articulo plura videbis apud Ioan. Petr. Surdum *decis. 141. per tot.* Cæsar. Contard. *in l. vnica in 22. quæst. nu.9 & 10. C. si de moment. poss.* Petr. Peckium *de testament. coniug. lib. 5.*
207 *cap. 24. nume. quarto. ie fi.* vbi † tamen finali ercum Bellono, & Guid. Papæ, hoc iudicis arbitrio committit.

Etsi autem is, qui donauit omnia sua bona alteri
208 retento tamen vsufructu tempore vitæ suæ, non † est obnoxius præstare cautionem de vtendo arbitrio boni viri, quia cum ex liberalitate sua conueniatur, mitius cum eo est agendum, *Mynsing. cent.5. obs. 36.* cui ego addo Ioan. de Arnon *in soliloq. 2. & in com. nu. 187.* ac late id tractantem Octau. Cacheran. *decis. 2. Pedemont.*

209 *nnot.*153. Tamen ipse † testator in præiudicium
hæredis hanc vsufructuariam cautionem remittere
non potest, *l. 1. C. de vsufructu. l. scire debetis. C. vt in poss.*
legat l. de die. §. 4 ff. qui satisd. cogant. prout fusissime ex-
plicauit Vasquius *lib. 1. de testamen. potent §. 7. nu 22.*
& 23. Gail. lib. 2. obser. 145. per tot. VVesenb. consil. 91. par.
2. Arius Pinellus, in l. 7. par. 2. nu. 76. C. de bon. mater. Pe-
trus Peckius, de testament. coniug. lib. 3. cap. 24. nume. 4.
Sichar. in l. 1. C. de vsufruct. Ioann. Koppen in Rangersdoi,
d. q. 23. nu. 9. vt plerosque alios prætercam.
210 Scio quidem † contra disputari posse, cum quia
absurdum videtur, testatorē non posse remittere hanc
cautionem, qui, & proprietatem ipsam donare po-
tuisset, tum etiam, quia malitia & dissipatio vsufru-
ctuarij non facilè est præsumenda, qui vtiq; ad emen-
dationem damni dati se scit teneri, sed fundamente
hæc, si penitus introspicias, in aqua sunt posita, vt ta-
ceam, eodem propter communem opinionem, etiā si
maximè velis, in iudicando vix sustineri posse. Nam
211 superiorem sententiam † communem esse affirmat
Pinellus *d. loco.* & Soarez. *d. lit. V. num. 99.* post Viuiū,
& Iulium Clarum, quos allegat, quam etiam placere
video Crauettæ *in consil. 187. num. 7.* Menoch. *de arbit.*
iudic. quæst. casu 139. num. 3. & Iacobo Cuiacio *in No-*
uell. 22. mihi pag. 187. necnon Petr. Costalio. *in l. 1. ff.*
212 *vsufruct. quem caueat.* Quin † tamen ab hærede cau-
tio cuiuis vsufructuario remitti possit, nihil vetat, lex
enim hæredis causa lata est, nec fraus ei fit, si ius suū
diminuat. *l. post heres. ff. ad leg. Falcidiam* Ruin. *consil.*
195. num. 5. lib. 5. Iason *num. 95.* Ripa *num 41.* com-
munem dicens, & Ioann Hannibal *num. 165. in l.*
nemo potest. ff. de legat. 1. Dionysius Gothofridus *in*
dict. l. 1. C. de vsufruct. Et hæc de vsufructuario fideius-
sores dante dicta sufficiant, modo hoc saltem memi-
213 neris. Quod † fiscus vsumfructum sibi relictum
capiat, etiam fideiussore non præstita, *glossa in l. 4. C.*
de vsufruct. Ruinus consil. 44. num. 8. in princip. volum. 1.
Ioan. Petr. Surd. decis. 183. num. 9.
214 Secundo, † fideiussoris datione onerantur Tv-
tor, & Cvrator, illi enim per solennem stipula-
tionem, rem pupillorum, minorumque finita admi-
nistratione saluam fore, seque vtilia facturos, inuti-
lia prætermissuros, satisdare tenentur, etiamsi hoc
215 † nec pupillus, nec minor, nec quisquam alius eorū
nomine ab ipsius petat, *l. 1. l. 4. §. hanc stipulationem. ff.*
rem pupill saluam fore. fusissime per multa allegata pro
more suo Ludolph. Schrader. *de feud part. 10. sectione*
216 *20 num. 288 289 & 301.* Intantum, vt † omissio sa-
tisdationis tutelæ nullitatem operetur, *l. si tutor. C. in*
quibus causis in integrum restitut. non est necessar. l. in du-
bium. C. de tutor, qui satis non dedit. Iacobus Mandel-
lus de Alba. *in consil. 21. num. 61.* ex Aretino, Afflicto,
Capicio, & Caualcaneo. Vinc. Caroc. *decis. 129. num.*
13. pulchrè M. Anton. de Amatis. *decis. 63.* maximè de
iure nouissimo Imperij Romano. Germanici, vt li-
quet ex Reformatione, in reformatione politiæ Ar-
gentinensis, anno 1548. versic. in minori ætate, pupil-
lum gubernare debet tutor. Item, quod det fideius-
sionem idoneam. Ioan. Goddæus *de contrah. stipul cap.*
5. concl. 22. nu. 318.
217 Fit autem † hæc satisdatio præstitis tantum fide-
iussoribus. *Hiero. Treutler. selecta. disput. volum. 2. dispu. 8*
218 *thesi 5. lit. B.* Quod sic expono. Stipulatio, † rem
pupilli saluam fore, est prætoria, *l. 1. ff de prætor. stipula.*
219 Prætoriæ † autem satisdationes personas desiderit
pro se interuenientium, & neque pignoribus quis, ne-
que pecuniæ, vel auri, vel argenti depositione, in vi-
cem satisdationis fungitur, nisi fortasse vltro con-
sentiat Prætor, & is, cui cauere oportet, *l. 3. l. prætor-*
riæ ff. de prætor. stipul. Andr. Clud. de sequestr. cap. 10. nu.
32. Schraderus dict. loco, num. 290. & 291. Ioan. Goddæus
de contrah. stipul. cap. 5. conclus. 21. nume. 298. & 299.
Deinde in tot. tit. *ff. rem pupill. saluam fore.* tot. tit. C. *de*
tutore, qui satis non dedit. Item in *l. testamento. 17. ff. de*
testamen. tuto. l. 1. §. exigere. ff. de magistr. conuen. & §. 1.
Instit. de satisdat. tutor. Sæpissimè fit mentio satisda-
tionis, & fideiussorum; sed nusquam inuenies verbū
de pignoribus. Ac eo magis confirmor in hac opi-
nione, quod satisdatio illa tutorum simpliciter fide-
iussio vocatur, *in l. vltim. § & siquidem. C. de curat. fu-*
rios. l. de creationibus. in princip. C. de Episcop. audien. l. 1.
l. vltim. C. de magistr. conuen. in quo titulo non absque
mysterio toties de idonea cautione, item de fideiusso-
ribus, & cautione fideiussionis tractatur.
Denique aio, frustra à tutoribus pignora offerri.
220 Cum † enim de iure communi, tam Iurisconsulto-
rum, *vt ex l. vltim ff. in quib. caus. pign. tacit. contrah. & l.*
vnica. C. rem alienam gerentibus. (quæ tamen mea opi-
nione non de onere tacitæ hypothecæ, sed de onere
iudicati loquitur) censuit Francisc. Balduin. *in tract.*
de pign. cap. 7. mihi pag. 364. quam etiam Theodosij,
Valentiniani, Constantini, & Iustiniani Impp. tem-
pore, ipso iure tutorum, & curatorum bona pupillis,
& minoribus vi tacitæ hypothecæ fuerint, & sint ob-
ligata, *l. pro officio. C. de administr. tuto. d. l. vltim § & in-*
uentario, d. l. de creationibus. l. penul. C. in quib. caus. pign.
tac. contr. l. vnic. §. & vt plenius. Cod. de rei vx. act.) nam
221 † de iure Saxonico pupillos, aut minores in bonis
tutorum, aut curatorum, tacitam hypothecam non
habere scribi Daniel Moller. *in comment. ad constitut.*
Saxonic. constit. 25. num. 15. par. 2. Quid quæso prodest
superuacuam pignorum cautionem exigere. *l. hæc sti-*
pulatio. §. 1 ff. vt legat caus. caueatur. V Vesenb. *ff. qui sa-*
tisdar. cogan. num. 7. Fridericus Pruckman. *consil. 6. nu.*
222 *74* Atque ideo in † specie in ordinibus Iustitiæ, ac
ipsorum fundamentis de eodem anno 1578. sub titu.
Quid tutor facere debeat §. item quid obseruandum
sit. Item Elector Treuirensis in suis ordinationib.
sub titul. de cura tutoris. statuitur, quod tutor non
relaxetur, nisi data fideiussione satisfaciendi: Quod-
223 que tutor debeat præstare iuramentum. Idem † pla-
nè statutum quoque est iure municipali ciuitatis Lu-
næburgensis, art. 18. his verbis. Si quis sit frater, vel
alter proximus, qui in hæreditate succedere debeat à
patre relicta, si fideiubere vult alicui, & cæteri fra-
tres, vel proximi non sicut contenti, debet ille so-
lus præstare fideiussionem alijs ne in hæreditate reli-
cta detrimentum patiantur.
Quod vlterius confirmare possum hac quoque ra-
224 tione, quod olim † maritus propter dotem vxori
pignus dabat, *l. vir vxori. §. si mulier. ff. ad Vellcian.* ho-
die verò nihil est necesse dari, quia mulier ex bene-
ficio constitutionum tacitam hypothecam habet.
Ergò liquet, hanc satisdationem fideiussoribus fieri,
licet aliàs in satisdatione pignora admittantur. *l. 1. ff.*
qui satisd. cogan. l. 1. §. iubet. ff. de collat. bonor. l. rescripto §.
debitores. ff. de muner. & honorib. Schrader. dict. sect. 20.
num 290.
Nec debet ratio isthæc insufficiens videri, propte-
reà, quod & si non suas, possit tamen alienas res, vo-
lente domino, pignori obligare tutor, *l. aliena. ff. de pi-*
gn. actio. Respondeo enim, nec hoc admitti: repugnat
enim natura satisdationis prætoriæ, quæ pignoris da-
tione non est contenta, *dict. l. prætoria, ff. de stipul. præt.*
Deinde, quid fit pupillo, si dominus istius pignoris
rem suam repetat, postquam iam diu in obligatione
steterit, *l. Lucius, 58. ff. mandati, cap. fi. extr. de fideiuss.* Et
hæc quidem de iure communi, absque omni dubio ita
225 se habent. Sed vsu † nihilominus inualuit, vt vel
expressè, vel tacitè bona tutoris pro tutoris pro sa-
tisdatione sint, ex ordin. Imperij Anno 1548. titu. 31.
§. 4. Treutler. *d. loco*, ex Gothofredo, & Obrecbro,
idem sentientibus.
226 Quinimò † ex illis ipsis modo adductis rationi-
bus fortiter defendi potest, nec iuratoriam cautio-
nem sufficere. Si enim quotiescunque quis pignora

dare potas, iurara non cogitur, & hie ne quidem pignora admittuntur, consequens sanè sit, nec iuratoriani cautionem admitti, *d. l. pratoria.* vbi id notant Angelus, & Imola, Roman. *consil.* 439. *num.* 10. *Iason. in l. iubere cauere, in fin prin ff. de iurisd. & clariut in l.* 1. *num.* 11. *C. de procur. Iodod. Dambond. in tract. de patroci. pupill. cap.* 6. *num.* 3. *par.* 1. *Petr. Peck. de testam. coniug. lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 4. *in fin. Mysinger. & Schneidevv. in* §. 1. *Instit. de satisda. tut. Schraderus dict. sect.* 20. *nu.* 296. *versic. attamen hoc non habet locum.* vbi Mantuam cō-
227 trarium sentientem rectè refutat. Quod † igitur, *in* §. *nos autem. Institut. de Attili. tutor.* de legitima cautala dicitur, id ego ex superioribus de fideiussionis cautiona tantum interpretor, *l. penul. & vltim. Cod. de*
228 *magistr. conuet.* Hinc † in puncto excaptionis non præstitæ per tutorem vel curatorem satisdationis, iudex plerunque ita pronunciat: In causa, & viso puncto, & visis quid de iure sanciandum sit, si tutor conquaritur da illo, qui ius suum prosequitur, dabet termino vnius mensis, vel probare, vel satisfacere in forma, &c. Ioannes Goddæus *de contraben. stipul. cap.* 5. *concl.* 22. *num.* 312.
229 Et huc spactat † cautala Barthol. Cæpollæ 14. *incip ne quis inuitus.* vbi ait, ad euitandum tutela onus hanc esse cautelam, vt quis procuret, ne quisquam pro ipso fideiubeat, quanquam subijeit, illud artificium parum prodalle, si fraus detegatur, *l. si quis inter.* §. *imperator. ff. da excusat. tutor.* Certe hęc cautella non placat Antonio Piaggio *in tractat. de tutor. & curator. quæstion.* 10. *numero* 9 & Vincent. Manzino *in tractat. de cura* 15. *quæst. principal. num.* 4. vbi aā dolosam appellant, quibus assentior, & facit pro illa sententia; Si
230 aliquis † municeps intendat cadera bonis, ne cogatur subire munus personala; vt si electus esset in tutorem, quod ad cessionem neutiquam admittatur, sad munus illud subire compellatur, *l. propter honorem. C. qui bonis cedere possunt. Zasius in l. finali. versicul. sextus casus est. ff. de cess. bonorum.*
231 Ad † satisdationam autam istam omnes tutores, curatoresque etiam illustrium, clarissimarumque personarum, & quidem captis pignoribus, coerceri possunt. §. *pen. inst. de satisd. tutor. l.* 1. *in pr. C. de suspect. tutor. l.* 1. *vers. cæterum. C. de tutor. & curator. illustr. & clar. person. Schrad. d. sectione* 20. *nu.* 300. Est enim necessaria satisdatio, *de die* §. *tutor. ff. qui satisd. cog.* Excipiuntur saltem, de iure Digestorum, Codicis, & Authenticorum, tutores testamentarij, *l.* 3. *&* 4. *C. de tutor. qui satis non dedit.* Siue dati sint à patre, sed non vt oportat, *l.* 3. *l.* 4. *l. si filio. ff. de confirm. tutor. Scharder. dict. sectione* 20. *num.* 305. 306. *&* 307. siue à matre, *l.* 2. *ff. de confirmat. tutor.* vel à patrono, *l. qui tutelam ff. de testam. tutel.* aus iusta, & legitima causa suboriatur, & superueniat, tunc enim ad satisdationem compelli, imo & remoueri nonnunquam posse, verius est, *l. si plures.* §. *quamuis. ff. de administr. tutor. Scharderus d. sect.* 20. *nu.* 308. *Statut. Lubecens. lib.* 1. *titulo* 7. *articul.* 1. Ratio an-
232 tem, cur testamentarij † ab hoc onere satisdationis eximantur, ea est, quia eorum fides, & diligentia ab ipso testatore est approbata, § *primo. Institut. de satisdat. tutar* vel quia, vt ait Imperator Iustinianus *in dicta. l. de creationibus.* patarnum testimoniū pro satisdatione
233 sufficit. Quanquam † iure nouo ex sanctione nimirum imperij Romani Politica de anno 48. & 77. aliud iam in testamentarijs tutoribus quoque receptū esse velit Schraderus *dicta sectione* 20. *numero* 309. *& sequentibus.* cuius sentantia rationem habet, probata similiter à Ioanne Goddęo *contrab. stipula. c.* 5. *conclus.* 22. *num* 318.
234 Neq; his contrarium, sed † tantum diuersum est quod scribit Vlpianus *in l. Grace* §. *à tutore ff. de fideiussor.* à tutore, qui testamento datus est, si fuerit fideiussor datus, illum teneri. Nam sic intelligo Vlpianum, vt licet is tutor dare de iure non cogitur fideiussorem, si tamen de facto daderit, afficax sit datio, quia ipse sibi hāc necessitatem satisdationis imponit, *l. si fideiussor.* §. *primo. ff. qui satisdar. cog.* & sua sponta sibi hanc contrahit obligationem, *interdum.* §. *vlt. ff. de iudi.*
235 Vnda atiam vulgo dicera solemus, & quod † fideiussori non subueniatur, quando sciebat difficultatem tempora fideiussionis, *Ruin. in* 9. *oppos. Alciat. nu.* 139. *in l.* 4. §. *Cato. ff. de verb. oblig. Ioseph. Ludouic. decis. Perus.* 27. *num.* 3. *part.* 1.
236 Ex inquisitione † quoq; dati tutores satisdationē non subeunt, *d.* §. 1. *Instit. de satisda. tut.* late Schrader. *d. sectione* 20. *num.* 320. 321. 322. *& seqq.* vbi tamen
237 *nu.* 326. ex ordinatione politica aliud iam † obseruari, & recaptum assa tallatur. Ratio porrò iuris ciuilis Romani hæc est, quod idonei sunt alacti, ergo merito cessat satisdatio, cum regulare propemodum sit vt ax inquisitiona electus, cautionem non præstet, *l. vltima.* §. *item rescripserunt, à curatore. ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent.* Sed nolo bis diutius immorari,
238 cum † alibi, presertim verò apud Anton. Piaggiū *in tract. de tutor. & curator. & quæst.* 4. *nu.* 30. *&* 21. *ac quæst.* 7. *num.* 23. *cum seqq.* nec non Vincen. Manzinum *in tract. de tutela.* 3. *quæst. tertiæ quæst. princip. nume.* 8. Petr. Gilkenium *in tract. de præscrip. par.* 3. *cap.* 1. *nu.* 17. 18. 19. 20. 21. *&* 22. & Lud. Schrad. *in tract. de feud. d. par.* 10. *sectione.* 20. *à nu.* 288. *vsq; ad* 370. latissimè per
239 tractentur. In his † enim, & alijs similibus quæstionibus, ad titulum instituti mei operis, iuxta consilium Plinij Secundi *libro* 5. *Epistol. Epist.* 6. sæpè retrospicera, & subinde memet ipsum intarrogare cogor, quid cœperim scribera, sciens si mataria immorer, non longum essa, longissimum, aliquid accersam atqua attraham.
240 Saltem ista duo addo, Primo, tutorem † de Saxonico fideiussoram non dare, si sit pupilli hæres in tactis ordinat: est ius municipale, & statutum, & est si tutor sit hæres, alio non indiget, qui pupilli accipiat tutelam, nec fideiubere debet, & capite sequuntur illud ipsum Hiron. Schurff. *consil.* 65. *num.* 5. *cent.* 1. Fachsius *diff. Saxon.* 17. Reinhart. *diff.* 7. Sed VVasenbacius *in addit. ad Schneidevvin. Instit. de satisd. tutar num* 15. dicit
241 hoc † esse iniquissimum, & absurdissimum, & meminisse se, contra textum iuris Saxonici asse iudicatum, Hari VVigus Dassalius, *in commen. in consue. & statuta Luneburg. art.* 18. *nu* 9. *&* 10. Quorum santentiam ego quoque æquiorē asse existimo, ne tutori fenestra aperiatur in bonis sui cohæredis pro indiuiso possessis impunè grassandi: Licat non ignorem, Lipsensibus, & Ianansibus iuxta dispositionē iuris Saxonici aliquando responsum assa, talle Matth. Colero, *in decis. Germanic. decis.* 6. *num.* 24 *&* 25.
242 Secundo, Curatorem † bonis datum satisdare cum fideiussoribus, nisi aliter iudici videatur ex honastate, & idoneitate personæ, & modica substantia *Odof. de curat. bon. dando. nu.* 71. *Menoch. de arbit. iud. quæst. casu* 150. *num.* 25. *Hiron. Maganius decis. Florent.* 139. *nume.* 7. *Anton. Capicius decis.* 87. *nume.* 1. *versicul. Quintum Barnab. Cornazzan. decisio Rotæ Lucensis* 143. *num.* 1. *versic. Quintum est. Hieron. Gabriel consil.* 28. *nu.* 10. *lib.* 2.
243 Tertio loco produco † ACCVSATOREM, qui etiam fidaiussione pręstare cogitur. Olim quidem cū solennitas inscriptionis vinciebat, ita vt in pœnam reciproci stylo trepidante recauera cogeretur, *l. libellorum. l. si cui crimen ff. de accusat. l. in causis. l. vlt. C. eod. l.* 2. *C. de de exhib. reor. l.* 1. *&* 2. *C. ad Senatusc. Turpilianum.*
244 Sed hodie † solennitas inscriptionis obsoleuit, licet similitudo supplicij in calumniantibus non cessat, *Clarus* § *fin quæst.* 12. *n.* 17. *& quæst.* 81. *Iodoc. Dambaud. in pract. crimin. cap* 5. *num.* 5. *VVesenb. ff. de accusat. num.* 12. *Couar. lib.* 2. *resolut. cap.* 9. *num.* 3. & communis est opinio, vt attestatur Soarez. *in com. opin. lit. A. num.* 22. *&* 23.

Sic

245 Sic igitur † nunc de iure communi obseruatur, vt
accusator fideiussionem præstet, de accusatione vsq;
ad finem prosequenda, nec non de soluendis in casu
succumbentię, vt loquuntur, expensis. *Angel. in tract.
malef. in verb. Et ad querelam Titij. num.* 8. Verum de
246 consuetudine † vtrumque ab aula recessisse, asserunt
Francis. Marcus *d cis.* 681 *num.* 4 *p.* 1 Bossius *in tit. de
accusa. num* 4. quos sequitur Clarus *d §. fin. quæst.* 18.
num 2 quod de consuetudine Italię forte procedit,
247 maxime, quia † etiam secundum constitutionem Re-
gni Neapolitani accusator non tenetur dare fideius-
sores, vt eo magis ad accusandum inuitetur, sicut
scribit Ioan. Baccan *in singular* 9.
248 Quod † vero ad consuetudinem Germanię, in ter-
minis iuris communis, attinet, credo verius esse, quod
satisdatio, parte accusata petente, omnino requira-
tur, non solum de expensis refundendis, sed etiam de
resarcienda iniuria, qua accusatus onerari potuit,
quemadmodum cauiorum est. In ordinationibus
pacis prouinciæ. sub Rubrica fractores pacis, & va-
gabundi. Et in constitut. pœn. Caroli V. *artic.* 12. *&*
13. *vbi Georg. Remus in Nem. si Carolina. & rursus arti.*
207. Sequitur Modestinus Pistoris *in consi.* 34. *num.* 6.
part. 1. vbi de hac consuetudine attestatur, cui iunge.
In ordinationibus Principis Hassiæ, sub Rubrica de
carceratis. *art.* 9 & 10. Petrum Denasium *in libello
suo de iure Camer. Imperia. §. pacifragorum accusatio*,
versic 5.
249 Et quanquam † iure Saxonico solummodo cau-
tionem pecuniariam de litis sumptibus, & iniuria
perinde, ac in ciuilibus interponendam esse volunt.
Regulus, *in proces. cap.* 47. *num.* 2. & post illum Ludo.
Fachsius *diff.* 41. Tamen, quicquid dicat Regulus,
250 non credo id obseruari, sed † potius pronunciari
secundum constitutionem Caroli V. nimirum: De
pœnit eorum, qui accusant, & non probant: à qua
sententie etiam non est alienus Nicolaus Vigelius
ad constit. Carolin. cap. 3. *quæst* 1. *reg.* 5. licet cum Re-
gulo transeant etiam Benedict. Reinnard *different. Sa
xon.* 37. *&* 39 *par* 5. Zobel. *part.* 4. *different.* 15. Matth.
Colerus *in decis. German decis.* 106. *nu.* 5. *&* 6.
251 Quamdiu † autem accusator idoneam satisdatio-
nem præstare nequit, & tamen ab actione instituta
non vult desistere, tam diu potest vna cum reo in car-
ceribus detineri, donec idonee caueat, *a. constit. pen.*
252 *Caroli V. art.* 14 Huic affine † est, quod imputatus
de homicidio eliquando cogitur præstare fideiussio-
nem de se præstando toties, quoties, &c. licet de ca-
dauere non appareat, *Clarus lib.* 5. *sentent. §. fin. quæst.*
25[3] 4. *num.* 4. Imo † & pœnali constit. Caroline, *artic.*
153. imputatus de homicidio, si dicat se ad sui defen-
sionem commisisse, cogitur quoque accusatori cau-
tionem sufficientem præstare de refundendis expen-
sis, si appareat eum allegatam inculpatam tutelam
friuole allegasse, & probare non posse, nisi forte in-
culpatus esset, tunc enim aliud dicendum. *d. constitu.
pœnali arti.* 154.
254 Constat itaque † ex prædictis, accusatorem, vel
eius procuratorem. (per speciale tamen mandatum
debito modo, & sufficienter prius legitimatum, & q
simul iuxta ordinationem Imperij Criminalem *artic.*
255 17. certum locum † vel domicilium designet, vbi
inueniri possit, ipsique Citationes, & alij processus
insinuari queant) ad accusandum admitti, non tamē
aliter, quam si idoneam satisdationem, & gue andā:
In causa, &c. si aliquis accusator, vel eius procura-
tor aliquem accusauerit, debet ostendere, quæ sit il-
256 lius voluntas, contra illum, aduersus quem pro-
ducit calumniam, statuere sibi domicilium, vbi cita-
ri possit, & si accusare vult idoneæ, præstet fideiussio-
nem, terminoq; nouem dierum adimpleat, quod pro-
ducit, aliter carceratus dimittatur, eo quia rem iustā
non gessit, & accusationem falsam porrexit, Dam-
na carcerato sint satisfacta, vel pignus, aut fideiussio-
257 nem præstet aliter in Iustitiæ, (quam & † in crimina-
libus de iure Saxo. Guarenda exigi potest, vt dicam
infra *cap.* 10. *num.* 190.) actu corporali. In causa, &
vilis, & c. exequende est summariè ista sententia, & si
accusator, vel querelans producte probare non po-
test, illius querele sit.
258 Quod si † nunc accusator, vel eius procurator in
præfixo termino minus sufficientem satisdationem, &
Guarandam præstent, ac promittant, nec accusatus
eas admittere velit, totum negotium iudicis cogni-
tioni rursus submittendo, tunc fere talis, vel similis
interlocutoria subsequi solet: In glossa; perut mo-
mentis est. §. deberis etiam vot, ibi si tutor non indi-
geret fideiussore.
259 Accusatore † autem, nec huic interlocutoriæ o-
bediente, solet iudex ad sequentem interlocutoriam
progredi. In causa, & cap. Hos cognouimus quod
Accusator quantum potuit fecit, vt probaret, quod
proposuerat. Intentioneque sue cognita pro vna vi-
ce, terminum nouem dierum abundanter ex officio
illi damus ad probandum, quod intendit; & si non sa-
tisfecerit, & per errorem aliquid fecerit soluat. N.
mille taleros monetæ currentis, si velit, vel non, & ita
iudicatum est.
260 Subsequente † autem forte petitione, aduerten-
dum est accusatori, eiusuè procuratori, vt non solum
pecuniam loco cautionis fideiussoriæ, siue pignorati-
tiæ, exhibitam in præsentia vtriusque partis numera-
ri, (quomodo enim aliter summam explorabant? iu-
xta tradita per Bart. *in l. cum seruus. ff. de cond. & de-
monst.*) numeretamque rursus obsignari, & deponi,
verum etiam desuper recognitionem magistratus, co-
ram quo lis agitatus; sibi exhiberi petant, de custo-
diendo nimirum talem apud se depositam pecuniam,
donec causa finem sortiatur, & quid porrò de hac pe-
cunia forte statuendum in iure decidatur. *arg l. si ego
§.* 9. *vlt. ff de iur. dot.*
Nec est, quod magistratus istiusmodi recognitio-
261 nem petentibus deneget, cum regularis sit, vt de re-
bus custodiæ commendatis instrumenta, siue scriptu
ræ conficiantur. *l. obl ca* 25. *§ vlt l. Lucius.* 27. *in prin.
l. Quintus.* 28. *ff. depositi. l. desiderium C. eo. in l. in actione.*
10. *C. de reb cred. Præiudicium elegans extat in sententijs
Dn. Christiani Barthij de* 12. *Aprilis, Anno* 1548. *B.*
262 Ponamus autem, Accusatorem † in probatione
deficere quænam illo casu porrò erūt Iudicis partes?
Respondeo, Accusatum per hanc, vel similem sen-
tentiam solere absolui. In causa, & c. Hos Iudices, & c,
Vidimus Ium accusatorem in sue criminatione de-
fecisse. Nihilominus eum absoluimus, ac liberamus
à suo carcere ordinantes, quod nihil soluat, & pro
querele coram nobis exposita, declaramus accusa-
torem absolutum, ac liberum esse debere; & ita eum
de omni damno, & interesse eum absoluimus.
263 Facta † deinde designatione expensarum, & dā-
norum, & desuper auditis, & intellectis vtriusq; par-
tis allegationibus, & submissionibus, liti tandem per
subsequentem definitiuam colophon imponitur. Co-
ram nobis Iudicibus, & cap. in causa N. visis, ac om-
nibus rectè perpensis, ac consideratis inuocato prius
Dei nomine, declaramus, pronunciamus, ac abso-
lutoriam sententiam proferimus, pro N. in causa; pro
reconuentione, & in puncto damni, & expensarum.
Sententia à Iudice iuxta prouinciæ stylum, & Ci-
uitatis pronunciende est.
Quæ omnia hunc in locum paulo prolixius conij-
cere volui, vt saltem iuris studiosi (quibus potissimū
labor meus est consecratus) in istiusmodi causis cer-
tas formulas præ manibus haberent: magnos etenim
practicos huius admonere, esset noctuas Athenas, &
cornicum oculos configere.
264 An † verò, & Accusatus ante vel post litem
conte-

contestatam, fideiussionem præstare cogitur? In hoc
articulo Luc.de Penna *in l.has saluberrima.num.1.Cod.*
*de agentib. in rebus,lib.*12. pro & contra arguit,sed ta-
men tandem ita distinguit. Aut reus nondum in vin-
cula coniectus, vel etiam fortè non conijciendus,
aut si coniectus sit,tamen ex vinculis liberandus, ob
pœnam fortè pecuniariam saltem incursam, compa-
ret,& recepto libello vult statim litem contestari, &
tunc post litem contestatam præstat; Aut verò ali-
quam dilationem exceptionem opponit,& statim ob
lato libello ad fideiussoriam cautionem vrgendus est,
maximè si crimen sit arduum,puta capitale.*Archidia.*
*cap.quisquis.2.quæst.*8. vel persona suspecta sit, *l. si fi-*
deiussor.§.vltim.ff.qui satisd.cogan. Facit in exemplum.
In pacificatione sub Rubr. ratione militum Equita-
tus, peditatusque. & Recess. Imper.de Anno 1555. &
in §.casu quo agens ista armata, & tetigi infra *cap. 7.*
num.606.in fin. Rectè autem dixi de reo nondum in
vinculo coniecto, vel exinde liberando, iuxta tradita
inferius. *cap.*10. Et Ioann. Goddæum *de contrahen.*
*stipulat.cap.6. conclu.*23.*num.* 404. Nam hic ad præ-
stationem fideiussorum, pro impetranda relaxatione,
admitti potest per talem interlocutoriam. In causa
N. dictus accusator offert sese esse idoneum, & habi-
lem;& si opus est constituit sese coram Iudice,pro sua
liberatione ad fideiubendum. Aliud exemplum vide
apud Raphaelem Sailerum *in select.Camer. Imper.*30.
*Octob..Ann.*1534.*&* 23. *Martu,.Anno* 1537.
266 Fideiussio † porrò pro accusatis præstita per vni-
uersitatem, prosequentem iniuriam particularium,si
vniuersitas causam prosequi nolit, prodest nihilomi-
nus singularibus, iniuriam sibi particulariter illatam
prosequi volentibus, & ostendit Aymo Crauetta *cōs.*
45.*num.*1.*volum.*1.cuius dicta non transcribo.
267 Pro complemento † denique hic notandus est
casus, quem nominatim exprimit. Sancitum est in
ordinationibus Iustitiæ, pometariæ sub titulo de ces-
sione bonorum,§.sancitum, quod proximiores om-
nes, qui cedunt omnia sua iura, & actiones sine reten
tione aliqua,omnia damna passa renunciaret:pro eis-
que fideiubent nihil patri perituros, & ita ambæ par-
tes iurent,&c. Pro quo faciunt, quæ tradunt Docto.
in cap. fin.de alicat.iudic.mut.causa facta,& in l.per diuer
*sas.C.mandati.Specu.in tit.de cessione actionum.§.*1. *versi.*
*quod autem.Rol.à Val.consi.*38.*nu.*26.*vol.*2.
268 Quartò fideiussorem † dare tenetur, ARROGA-
269 TOR impuberis. Etsi enim nolim † nonnisi vesti-
ceps,hoc est,cui prima vestis, seu lanugo erat(aucto-
re Sext.Fest.Pompeio)arrogari poterat.*Agell.lib.5.c.*
19.*Guliel.Forner.lib.*1.*select.cap.*19. Ex constitutione
270 † tamen D.Pij, etiam hodie impubes causa cogni-
ta adrogatur *Vlp.in frag.tit.*18.§.5.*l.*2. *C.de adop.* Non
aliter tamen voluntati eius, qui adrogare pupillum
volet, subscribendum est, quam si cauerit seruo pu-
blico se restiturum ea, quæ ex bonis eius consecutus
fuerit,illis, ad quos res peruentura esset, si arrogatus
permansisset in suo statu, *l.neu aliter. cum ll.seqq. ff. de*
adoptionib. §. cum autem impubes. Instit. de adopt. Cauet
271 † autem idoneis fideiussoribus datis, *d.l.2.C.eod.ne*
scilicet sub copulandæ adoptionis obtentu, in facul-
tates pupilli, quæ diligenti prouisione sunt seruandæ
irruat arrogator, *d.l.2.l.nec ei permittitur. ff. eod.*
272 Cæterum † quem seruum publicum appellant Im-
perator, *in d.l.*2.& Marcellus *in d.l.non aliter.*eum Iu-
stinianus vocat personam publicam, prout etiam ab
eodem vocari opinor, *in d.l.4.§.1.C.de recept.arbit.* dū
memor forte est constitutionis Imperatorū, *in l.gene-*
273 *rali.C.de tabell.lib.*10.qui † prohibuerunt seruos am-
plius tabulariorum officio fungi, *Io. Borcholt. prace-*
ptor meus in tract. de feud.cap. 3. *nu* 28. Erant enim
274 † olim Tabularij reuera serui, *l.vnica. C. de com ser.*
manu.l.si tibi notarium.C.de pignorib.l.cum cognatos.C.de
postlim. reuers. l. Thais. §. Seis ff. de fide.comm. libert.
Truckmannus in §. soluta potestas. cap. 1. *num.* 1. *&* 2.
male contrarium sentiente Petro Augustino Morla,
in emptor.iuris.part.1.tit.1.1.in 5.præmisso. nu. 14.
275 Dicebantur † autem propterea puplici, quia in pu-
blicum emebantur, vt in publicis ministerijs haberē-
tur, *l.debitor.ff.de compensat.l.Gaius Seius.§.1.ff. de vsu-*
*ris.Vlp.in frag.tit.*20.*in fin. Anton Gouean.lib.2.electio.*
cap.10.Iustus Lipsius lib.1.electorum.cap. 22.*& in com-*
men.ad Tacitum lib.2.num 55.*Nicol Anton. Grauar. in*
276 *addit ad prax.Vestrij.lib.cap.vlt. nu.* 5. *&* 6. Et † tales
seruos habebat non solum princeps, *l. generaliter §.*
1.*ff. de fideic. libert* qui, & serui fisci appellantur, *l.si*
277 *quis mihi.§.si fisci ff. de acq.hære.* Sed etiam † ciuita-
tes & Respublicæ, *l.quod si hac. §.qui manumittitur. ff.*
de in ius vocan.l.6.§.1.ff.de rer.diuis.tot.tit.C.de seruis rei-
278 *pub.* Item † municipes, *d l.generaliter.ff. de fideicom.*
libert.l.1.§.seruum.municipalem,ff.de quæstionib.l 3. *§.si*
municipes.ff de suis,& legit.l.siue autē.9.§ vlt ff. de publi
ciana.l nō dubito.ff.de serui.d.l.si qui mihi.§.1.ff.de acq here.
279 *& tot.tit.ff.de libert.vniuersitat.* Hoc † amplius quoq;
collegia, *d.l.sed si hac. §. qui manumittitur. & d. l.sed si*
280 *quis mihi.§.*1.Corpora † quælibet *d.§.qui manumitti-*
281 *tiur.& d.l.1.§.seruum ff.de quæst.*Decuriæ † *d.l.si quis*
282 *mihi.§.*1.& denique † Coloniæ *l.3.ff.de stipul.seruor.*
Neque verò in arrogatione impuberis tantùm seruo
283 publico sine seruo ciuitatis caueliatur, sed etiam † in
alijs negotijs quam plurimis, *vt constat ex l.vlt.ff. quod*
cuiusque vniuersitat.nomin.l.1.§. exigere.ff. de magistrat.
284 *conueniend.l.2.ff.rem pupill.sal.fore.* Malè igitur † Ac-
cursius secum errare fecit, alias eruditissimum Tira-
285 quellum(quem † Valentinus Forsterus *de successsion.*
ab intestat. lib.8.c.15.nu.6. Calepinum iuris appellat)
in tract.de iur.constit.potest.p.3.limitat 30.*nu.*34.*&* 41.
qui hæc non est assecutus.
Etsi antem vt supra *num.* 268. tetigi, arrogator in
ipso actu arrogationis satisdationem interponere da-
286 bet. Hac tamen † satisdatione parentes in vnione
prolium, non onerantur, ob rationes assignatas à Ia-
cobo Rickio, *in tract. de vnion.prolium. cap.9.num.*45.
nisi fortè aliud, circa hoc pactum, consuetudine loci
sit introductum, quod ad vnguem est seruandum. Idē
Iacob. Rikius *cap.6.num.*1.
287 Quintò loco † enumeratis iam personis adijcio
LIBERVM, qui vbi se operas præstaturum iurauit, etiā
fideiussoris datione solet onerari. Et rectè Pomponius
lib.8.ad Sabinum scripsit: *Pro liberto iurante, quemuis fi-*
deiubere posse.l 8.*§.1 ff de ope. libert.* Quis enim est, qui
nesciat, alienas operas promitti, & fideiussorem a li-
beri in ea obligatione posse? *l.nemo ff.de duobus reis .l.*
in stipulationibus.§ operarum ff.de verborum obligat. Cu-
*iac.libro 5.obseruat.capit.*35. *in fin & dixi infr.d.c.* 10 *nu.*
288 213. Vnde, & hoc manat (quod sicut exceptio cō-
petens liberto, competit etiam eius fideiussori, *l.quili-*
289 *bertinus.§.vlt.ff.de oper.lib.* Ita † & mora liberti obsit
eius fideiussori, *l. si libertus moram ff.eodem*. Verum si
quis pro eo, qui libertus non esset, & operas se præ-
staturum iurasset, fideiussor erit, non tenebitur, idque
290 tuendæ libertatis causa, & quia † ab ingenuis ope-
ras exigere, quoquo pacto est vetitum, *l. si quis pro eo.*
56.ff. de fideiussoribus. l. penult.ff. de obseq. par. & patr.
præst.Iason.l.si non fortem.§.libertus ff. de condict. indebit.
*Ioan.Goddæus de contrah.stipulat capit.6.conclus.*13 *num.*
166.*&* 167.*Ioan.Fridric. Husanus de proprijs hominibus*
*cap.6. num.*52.
291 Sextam † in ordine personam facio SVPPLI-
CANTEM, qui, post interpositam à sententia præ-
fectorum prætorio supplicationem, sententiæ execu-
tionem petit. *Maranta in Specul. part.6. memb.8. num.*
26. Sententia enim non aliter executioni mandabi-
tur, quam si victrix, & modo supplicans pars dignam
fideiussionem præbuerit, tantum restituandi cum le-
gitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatio-
ne, si legitima retractatione sentētia resoluatur. *Auth.*
qua

quæ supplicatio. C. de precib. Imp. offerend. Maranta *d. part.*
6. tit. de appellat. num. 15. *&* 16. Ioan. Bernardin. Muscа-
teil. *in pract. fideiussoria. part.* 1. *modo.* 18. Andr. Knichen
in comment. in ius Saxon. capit. 4. *mihi pag.* 271. Ioan. Lu-
douic. Bendetus (quem Hennan. Vulteius, *in l.* 1. *nu.*
292 94. *C. de iurisdict.* virum † doctissimum, & Cameræ
Imperialis Assessorem meritissimum vocat) *in tractat.*
de reuision. conclusio. 2. *num.* 6.

293 Sed hic non immerito † aliquis præferit, cum in
nouissimo Recessu deputatorum Imperij, Anno 1600.
Spiræ promulgato, in §. debent subiectis remedium
supplicationis, per modum Reuisionis, casu quo sum-
ma non est appellabilis, hoc est, trecentos florenos
Rhenanos excedens, appellare volenti indulgeatur,
nec tamen appellatum sit; si taliter supplicans in vno,
vel duobus productis aliquid noui allegare, appella-
tus, & victor autem, pro maturanda executione intra
decem dies instans, dignam idoneationem præstare ve-
lit, vtrum etiam executio fieri, vel an suspendi debeat?
Et vt rem in pauca conferam, omnino suspendendam
294 eam esse existimo. Supplicatio enim † *in dicta authent.*
quæ supplicatio. C. de precibus Imp. offerend. propriè ac
strictè accipitur pro ea supplicatione, quæ offertur
pro retractanda sententia, contra quam nulla admit-
titur appellatio, propter iudicis excellentiam, & au-
ctoritatem, *Ioannes Ludouicus Bender in d. tract. Reuision.*
295 *conclus.* 25. *num.* 3. Supplicatio † verò in d. Recessu
Deputatorum indulta, saltem ob summam non appel-
labilem, non habito respectu excellentiæ iudicis, con-
ceditur. *Bernard. Grœuerus in conclus. pract. conclus.* 123.
num. 0. *versic. deinde.* Est itaque vtriusque Remedij di-
uersissima causa, & proinde quod in vno disponitur,
non statim quoque extensiuè in altero dispositum cē-
seri debet. *inrib. notiss.* Et quia præsenta iudex inferior
per modum Reuisionis ex ijsdem attestationibus causas, ob
summam, trecentos florenos non excurrentem, vt ita
loquar, inappellabiles denuo definitiuè decidere te-
netur, reuisione in Camera Imperiali aliquot lustra,
proh dolor, pendente, ne quidem autem ad præstatio-
nem fideiussionis condignæ hodie executio impetra-
ri potest; vt dicetur infra *capit.* 15. *num* 89. *&* 90. non
mirum, si & hæc reuisio (quæ tamen non multum tem-
poris est duratura, præsertim si iudex a quo adhuc alijs
doctis consiliarijs, quàm qui conceptioni sententiæ
primitus interfuerunt sit instructus, aut acta ad con-
silium sapientum transmittantur, iuxta d. Recessum
versicul. in mieus augusto iudicio executionem su-
spendat.

296 Septimò † sponsores nonnunquam dare tenentur
Præcines Prouinciarum. Postquam enim
illi à cuiusque prouinciæ Episcopis, vna cum illis, qui
ex indigenis, & incolis primas tenent, per libellum
supplicem apud Imperatorem fuerint nominati, ad-
mittuntur quidem tanquam idonei, sed non aliter,
quam si publicum, & fiscalem canonem se illaturos,
atque nihil contra leges se exacturos; neque cuiquam
collatorum vim illaturos, imò ab omni iniustitia, quæ-
stu, turpitudine, & re vetita abstentaturos caueant, &
pleraque alia datis sponsoribus promittant, sicut con-
stituitur *in Nouell.* 149. *vt Dei amantiss. Episc. capit.* 1.
quum adhuc obseruari, vel saltem in Regnis, & ma-
gnis Principatibus, in vsum reuocari, Reipublicæ ad-
297 modum vtile esset. Non absimile † huic est, quod
de Præfectis Montis pietatis, Anno 1491. Patauij in-
stitutum, narrat Bernard. Scardeonus, *lib.* 2. *historiæ Pata-*
uinæ classe 5. dicens, ad id muneris neminem nobilium
assumi, nisi idoneos prius fideiussores præbuerit, de fi-
deliter erogandis pecunijs Montis pietatis, & pigno-
298 ribus seruandis. Qui porrò † plura desiderat scire
de institutione Montium pietatis, is consulat Virgin.
de Boccat. *in tractat. de manuten. possess. capite octano nu-*
mero centesimo sexagesimo. & sequentibus. Ioan. Bapt.
Lupum *de vsuris. part.* 3. *numero octano. & sequentibus.*

Benedict. Bonium *de re istibus. artic* 5. Petrum Surdum
consilio centesimo octuagesimo secundo. libro secundo. Ar-
nold. Ferron. *ad consuetud. Burdegal. libro secundo. tit.* 8.
§. 2. *col. in fin.*

299 Octauum exemplum sumitur † ab Hæredе,
qui quando ob adiectam conditionem, aut diem,
non confestim legata soluit, legatorum nomine nihi-
lominus satisdare cogitur, quo tutiore loco res lega-
tæ constituantur, & sua die deinceps probè rectè sol-
uantur, *toto titul. ff. vt legator. nomin. caueatur.* quòd
etiam supra hoc ipso capite, *numero* 70. *&* 71. attigi.
Atque hæc quidem satisdatio semper fit datis fide-
iussoris deposcit, *l.* 1. *ff. dict. tit. l.* 1. *l. prætoria ff. de præ-*
torian. stipulation. & clarè exprimit Vlpianus *in l.* 6. *in*
300 *pr. ff. vt legator. nom. caueatur.* Excipiuntur † tamen
301 primo Fiscus *l.* 1. *§. si ali fiscum ff. dict. tit.* Deinde † ci-
uitates, quæ nudæ repromissioni relinquuntur, *l.* 6. *§.*
1. *ff. eodem.* & caius alij notantur à VVesenbecio, *in*
paratit. ibidem. Alioquin si hæres non vult, aut non po-
test satisdare de soluendo legato adueniente die, mit-
302 titur legatarius in possessionem, adeo, vt hæres † ne
quidem iuratoriam cautionem offerendo audiatur,
dicta l. 1. *§. nec fine ff. d. tit. l. filiusfamil. §. idem rescripse-*
runt ff. de legat. 1.

303 Bene tamen notandum est, hanc † stipulationem
post litem de legato contestatam, non rectè præsta-
ri, vt discimus ex Cuiac. *libro decimoquinto. obseruat.*
304 *capite decimo.* inque eo differt † à stipulatione, quæ
propter legem Falcidiam interponitur, quæ etiam
post legata soluta rectè ex constituit. D. Pij interpo-
nitur *l. nisi.* §. *item sciendum. ff. si cui plus quam per l.*
Falcid.

305 Vice versa † contingit, si cui plus legetur, quam
licuerit, & dubitetur, vtrum lex Falcidia locum habi-
tura sit, nec ne, vt legatarius satisdare necesse habeat,
se id restiturum, quod amplius nomine legatorum ac-
cepit, quam ex lege Falcidia capere licebat, quæ
quidem satisdatio est prætoria siue communis, *l. ex fa-*
cto. §. vnde scio. vers. quod si fuerit. ff. de hæred. instit. l. pœ-
nales §. Iulianus. ff. ad legem Falcid. ideoque fideiusso-
rum habet præstationem, *l. nisi. §.* 1 *& toto illo titul.*
ff. si cui plus, quàm per legem Falcid. Id quod etiam ad
fideicommissa extendit Pomponius, *in l. si cui.* 31.
306 *ff. ad legem Falcid.* Alius † casus est, *in l. fin. C. de pe-*
tit. hæredit. vbi traditur, quòd si controuersia sit de
hæreditate, legatarij contra hæredem scriptum agere
possint, & præstita cautione suum consequi legatum,
de quo plura congessit Achilles Personalis, *de adipi-*
scend. possess. numero sexcentesimo nonagesimonono. & ali-
quot seqq.

307 Non multum † à prædictis discrepat, quod & ma-
ioratus possessor tenetur de re ipsius maioratus resti-
tuenda satisdare, vt post Petrum de Peralta, Ioan-
nem Lupum, Antonium Gomezium, & alios latissi-
mè demonstrat Ludouic. de Molina. *de Hispan. primo-*
308 *gen. libro primo. capite decimoquinto per tot.* Sic, & † a-
gnoscens bonorum possessionem, si sub conditione
institutus erat, tenetur satisdare, *l.* 8 *ff. de prætor. stipu-*
309 *lat. Cuiac. lib.* 9. *obseruat. cap.* 5. Minister † tamen à te-
statore electus ad legata distribuenda non satisdat,
nisi ex causa, *l. liberto* 21. *§. largius. ff. de annuis legat. l.*
Diuus. 7 *ff. si cui plus quam per l. Falcid.*

Nonò loco exemplum aliud sumitur ex *l. vnic. §. is*
autem ff. de ripa munienda. Ibi enim Vlpianus scri-
310 bit, quod is † qui vult ripam munire debet, vel ca-
uere, vel satisdare. Particula autem Vel ibi non
ὑποθετικῶς, sed διαζευκτικῶς est accipienda, ita vt
secundum qualitatem personæ, modo nuda repro-
missio sufficiat, modo etiam satisdatio requiratur.
Quod tamen coniungendum est, *cum l.* 1. *§. stipu-*
latio itaque. cum §. sequen. ff. de prætor. stipulatio. ex quo
loco discas, quando in publicis priuatisque operibus
sit satisdandum, repromittendumve.

311 Deci-

311 Decimum † exemplum pono in PVBLICANIS, & CONDVCTORIBVS VECTIGALIVM, quos propterea coniungere libet, quia illi ipsi publicani dicuntur, qui publica vectigalia conducta habent. *l.*
1 §. 1. l. quanta. §. vltim ff. de publican. l. moris, §. sunt autē
312 *& alie. ff. de pon.* Erant † aūt publicani ferè Equites Romani, qui publica vectigalia populi Romani (quæstus sui causa) conducebant, ex quibus alij mancipes, alij prædes, alij socij erant, vt monstrat Carolus Sigonius, *libro secundo antiq. iur. ciuil. Rom. cap. 4.*
Rectissimè. Nam, vt inquit Asconius Pedianus,
313 Mancipes † erant publicanorum Principes, Romani homines, qui quæstus sui causa, si decumas redimerent, Decumani appellabantur, si portum, aut pascua publica, Portitores, aut Pecuarij *l. qui fideiussor. 52. l. cum in plures §. vehiculum ff. locati. l. si quis, 12. C. de vectigal. & commiss. Sext. Fest. Pompe. in verb. Manceps.* Cicero in Verrem, *Cum frumentum ex decumis Romam Mancipes aduexissent, & alibi sæpè.* Idem contra Rullum: *Decemuiros portitores omnibus omnium pecunijs constituit.* Idem, *Quæ societas pecuaria de P. Cornel. L. Mummio cons. redemisset.* Id quod ex nostris comprobarunt etiam Rebuffus *in l. portus. ff. de verborum significatio.* Guliel. Fornet. *lib. primo. select. capite vigesimo in princ.* Iustus Lipsius *de magnitud. Romana lib. 2. c. 1.* VVolfgang. Lazius, *commen. lib. 2. cap. 10. mihi pagina*
314 *296. & 297. lit. B. & A.* Prædes † porrò illi erant, qui pro ipsis mancipibus spondebant, vt meminime ostendisse supra, *capite 2. num. 41.* Quanquam, & ipse Manceps, auctore Festo, præs diceretur, quia tam debet præstare populo, quam qui pro eo præs factus est.
315 Denique socij † erant vectigalium, quia solebant publicani per partes inter se distribuere vectigalium exactionem, nec ideo minus tamen communia erant inter eos commoda, & incommoda. *l. quinta. l. vtin conductionibus. 23. l. adeo. 59. l. verum. §. in hæredem. l. actione. §. nonnunquam ff. pro socio. l. locatio. §. socij. ff. de publican. lib. 10. obser. cap. 25. in fine.*
316 Nec sanè † vngerat valde, essent publicani isti patresfamilias, an filijfamilias *l. 3. §. 1. ff ad Macedo.* modo ne essent tutores, vel curatores *l. interpones 49. ff. locati. toto tit. C. ne tutor vel curat. vectiga. condu. l. 1. §. ex illa. ff ad legem Cornel. de fals.* vel minores viginti-quinque annis, *l. in fraudem, §. vlt. ff de iure fisci.*
317 Præterea sicuti fiscus † habebat sua vectigalia, eorumque conductores, *l. semper. §. conductores ff. de iure immunit. l. cum quidam. §. fiscus ff. de vsuris. l. fideiussores. 68. §. 1. ff de fideiussoribus dict. l. interpones ff. locati.*
318 Sic & † ciuitates habebant sua vectigalia. *l. fundus, ff. de rescindend. vendi. l. Iulianus. §. idem Iulianus, ff. de act. empt.* à quibus deinde alij ea conducebant, *l. spadonē,*
319 *§. qui vectigalia. ff. de excusat. tutor.* locabanturq; † vt plurimum in lustrum, sicut res aliæ priuatæ, *l. quarta. § primo. ff. de reb. cred. & l. 4. §. 2. ff de administr. rer. ad ciuit. pertin. l. item quæritur. §. qui impleto l. si in lege. §. si domus. ff locati. l. 3. § cum quinquennium. ff. de iure fisci, l. si cum Heymes, C. de locato.*
320 Verum † quia magnæ audaciæ, magnæque temeritatis erant publicanorum factiones, vt constat ex sacra scriptura, item Suida, & exemplo M. Posthumij publicani, quod refertur à Liuio XXV. Marquardo Frehero. *lib. 2. parerg. cap. 19.* Henrico Bullingero in *comment in Matthæum cap. 5. mihi fol. 60. lat. 2.* Et vide M. Anton. de Amatis, *decis 35 num. 17. & 18* Ideo nō
321 contentus fiscus, quod † in publicanorum bonis tacitam hypothecam haberet, *l. fideiussores. §. 1. ff. de fideiussoribus. l. semper. §. conductores. ff de iur. immunit.* nominatim etiam ab ijsdem idoneos fideiussores, qui debitis eorum satisfacere parati essent, exigebat. *l. locatio in prin. & §. debitores. l. interdum. §. si quis professus. ff. de publican. d. l. fideiussores 68. §. 1. ff. de fideiussor. l. 2. §.*
322 *penult. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinent.* Quod † adeo obseruabatur, vt si filiusfamilias decurio, voluntate patris creatus, publica vectigalia locasset, pater vt fideiussor esset obstrictus, *l. 2. §. sed & si vectigalia ff. ad municipalem.*

Affine etiam superiori exemplo est id, quod modo
323 de conductoribus † prædiorum, de Emphyteutis, nec non de alijs colonis sum adducturus. Neque enim simpliciter persona alicuius rei conductor tantum præstat locatori suo fideiussores; vbi fuerunt exacti, *l. amissi. §. fideiussores. l. si à colono. ff. de fideiussor. in l. quæro. ff. locati. l. si is cuius interest. § in fin. ff. de furtis.* Sed & alij rerum publicarum agrorumque tam desertorum, quam fertilium conductores.
324 Nam † quod conductor prædiorum decurionum idoneam fideiussionem offerre cogatur, constituerunt Theodosius, & Valentinianus, in *l. 2. C. de præd. decurion. lib. 10.* Vt aliud † autem prorsus coloni, & aratoribus, qui à mancipibus vectigales agros redimunt, fideiussores existere solent. *l. qui fideiussor. 52. ff. locati.*
325
326 Sic † quicunque deserta prædia meruerint, sub certa immunitate, ad possessionem impetratorum non prius accedere iubentur, quam vel fideiussoribus idoneis, periculo Curiarum datis, vel fundis patrimonij sui, maxime vrbibus, obligatis, idonea cautione interim, susceptam à se possessionem nullo detrimento publico, a se relinquendam. *l. 3. & quisquis C. de omni agro deserto. lib. 11.*
327 Nec † prætereundum est, quod ab Impp. constitutum est *in l. quicunque. 7. Cod. de fund. patrim. lib. 11.* quod emphyteuta fundorum patrimonialium non aliter ad emphyteusin accedere possit, quam si vel patrimonium suum publicis implicet nexibus, aut si minor facultatibus probetur, fideiussores det idoneos, negligentiæ damnum sustinentibus illis, qui huiusmodi cautionem non exegerint.
328 Illud † porrò elegans est, & hodiernis temporibus, quibus rustici sæpè numero suis nobilibus, & dominis se opponunt, non infeliciter practicari posset, quod de colonis, qui fideiussorem idoneum præstare debent, scribitur, *in l. litibus. C. de agricol. & censit. libro 11.* Pone, coloni cuiuscunque conditionis contra dominum terræ declamant, hoc est, proclamant (ar-
329 bitror enim † synonima esse, & assertionem libertatis significare, *vt in tit. quibus ad libert. proclamar. non licet. l. 8. ff. de probatio. l. 7. ff. de liber. causa. Hermannus Vulteius in comment. ad l. 1. num. 17. C. vbi causa status* quod alibi quoque est Reclamare, *l. 3. § si seruus. ff. de acquir. possessio.*) ex qua declamatione dubitatio oritur, vtrū dominus ille verus sit terræ dominus, vel an isti coloni dominium suæ terræ possideant, ac proprij sint iuris, siue *αὐτεξούσιοι*.
330 Dominium porrò possidere † per *ἀρχαϊσμόν* (vt vocat Donatus, citante Scipione Gentili, *lib. 1. parer. cap. 6.*) dixit, quemadmodum Hermogenianus cautionem cauere, *in l. 6. ff. rem ratam haber.* & Vlpianus, *l. 5. §. in his. ff. si vsusfructus petatur.* actiones agi. Et *in l. si vt certo. §. quinimo. ff. commodat.* Chirographum cauere: sic enim legendum est, quod refero propterea quod temere audaces quidam emendatores (*vt ait A. Gellius, in d. §. quinimo.*) emendant Chirographo: Ergò emendent etiam. *l. ex pluribus 89. ff de solution bus.* vbi Scæuola bis de Chirographis cautis est locutus. Sed ad rem.

Constituit igitur Iustinianus, in hac dubitatione circa redituum præstationem hanc esse formam debere: vt pendente lite coloni nullo modo super reditib. à domino inquietentur, modo idoneum fideiussorem præstent. Ad quid? inquis; Ad hoc scilicet, quod omnes reditus sine vlla procrastinatione si melior cā dominorum iudicetur, domino restituere velint. Verum enimuerò hic fideiussor non in quinquennium accipitur (prout tamen regulariter fieri solet in conductionibus, secundum superius, num. 319. dicta.) Sed ad triennium tantum, ideoque eo triennio impleto, fideius-

fideiussor est renouandus, vt malunt quidam, qui *in dicta l. litibus.* renouetur, non remouetur, legunt, vt *in litem queratur. §. qui impleto. ff. locati.* Ego verò nego sic esse legendum, & facilè video, particulam illam, Remouetur, occasionem errori dedisse, quem vt eripiam, recurrendum erit ad *l. properandum. C. de iudicijs.* Ibi namque idem Iustinianus censuit, omnes lites, siue super possessione, vel dominio, vel pro alijs causis, non vltra triennij metas post litem contestatam esse protrahendas. Cum igitur hic de dominio litigetur, non mirum est, fideiussorem post triennij spacium remoueri, quia interim causa dominorum, vel melior, vel peior iudicari potest, & frustra teneretur fideiussor post triennium finitum, & obligationem sublatã, *dicta l. properandum. Bartolus in dicta l. litibus, Muscatel. in pract. fideiuss. par. 1. modo 17. numero decimonono.* Et hæc ita habent, si coloni idoneum fideiussorem præstiterint: Sin autem hoc minimè facere voluerint, vel potuerint. aliud est obseruandum, quod quia per se satis clarum est, ex litera *d. l. litibus. §. si autem hoc coloni, cum §. sequenti.* & ex traditis per Ioannem Godd[e]um *in tract. de sequestr. possess. cap. 3. num. 33. 34. & sequentib.* ægre velim inde transcribere.

Quid autem fiet, inter colonos, & dominum, non quidem de reditibus, sed de tributarijs functionibus lis inchoetur? Hæc quæstio etiam determinatur *in d. l. litibus. § hæc reditibus.* adhibita sequenti distinctione: Aut ipsi coloni more solito tributarias functiones hactenus intulerunt, domino ab illis plane existente immuni, hoc casu, etiamsi coloni posteà inferre negent. inde tamen domino nullum generatur præiudicium: Sicut enim is, quandiu coloni quiescunt, & inferre pro antiqua consuetudine non recusant, nõ molestatur: Ita quoque non molestatur, postquam coloni se fisco opponunt, & tributa soluere denegant. Aut vero moris erat, vt dominus totam aliquam summam, puta 100. acciperet, & ex ea partem, pute 50. in publicas verteret functiones, partem verò in reditus suos, colonis postea forte illum dominum suum esse, vel ad eum publicarum functionum præstationem non pertinere, imo nec totam aliquam summam à se erigi posse, contendantibus: hoc casu similiter à colonis fideiussor totius summæ est dandus, qui quidẽ partem illam, quam publica tributa faciunt, domino
331 inferre tenetur (nam † tributorum illatio retardari non debet *l. executores, C. quæ res pignor oblig. Nouel. 8. cap. 10 §. secundo. glossa l. incola ff. ad municipal. Baldus consil. 424. volum 3. Gail. lib. 1 obseru. 20.*) vt is eam deinde fisco persoluat, sine tamen præiudicio litis, alteriusve partis; Partem verò reliquam, quam dominus asserit suis reditibus deberi, non soluit, quia dominus cogitur fideiussione esse contentus, donec iudicialis sententia, quæ de toto negotio, intra triennij metas absoluendo procedit, omnem rem aperiat, & ostendat, vtrum dominus iste sit verus terræ dominus, vel an coloni dominium istius terræ possideant: item, an dominus in posterum publicas functiones ex tota aliqua summa exacta inferre, vel an potius coloni easdem persoluere, & reditus petitos sibi retinere debeant, & possint. Paulo tamen aliter se res habet, si coloni fideiussorem non præstent, sed pecunia controuersa sequestretur, & deponatur, de quo *in d. l. litibus. §. sin autem fideiussione.* Iustinianus agit, cui iunge tradita per Andre. Claudium *in tract. de sequest. c. 5. in 15. caus. num. 75. & seqq.*

332 Vndecimum exemplum est, quod † stylo Cameræ Imperialis receptum est (quamuis de eo nihil disponat Ordinatio) vt tam equestres, quam pedestres CAMERÆ NVNTII, fideiussores præstent de probe exercendo officio suo, cum quo similitudinem habet id, quod postes inferius. *cap 24. num. 89. & seqq.* in medium proferam.

333 Duodecimum † exemplum suppeditat nobis alius casus, qui in quibusdam prouincijs, & ciuitatibus practicari solet. Qui enim ex alio loco in alium commigrant, habitandi ibi, & negotiandi causa, non aliter ad ius ciuitatis, & Ciuium admittuntur, quam si magistratus sui, sub quo hactenus degerunt, literas testimoniales exhibeant, doceantque, se illhic loci honestè vixisse, ac bona gratia discessisse, ac simul fideiussores præstent, se legitime natos ac liberos, nec vllius domini proprios homines esse, Et quod probet esse in ea ciuitate natum, & quod termino trium annorum nullum debitum contraxerit, & quod ciuitas neq; ciues aliquod. Faciunt tradita per Barthol. Blarerum *in repet. l. diffamari. cap. 2. num. 23. mihi pag. 80. vers. hodie ad probandum. C. de ingen. manumiss.* & quæ in medium proferam inferius. *c. 7 nu. 318.* Hæc de personis, quæ fideiussores dare coguntur.

Transeamus nunc ad eas, quæ fideiussores, etsi ve-
334 lint, dare non possunt. Et primo occurrit † PVPILLVS, qui vt absque tutoris auctoritate obligari non potest: ita quoque pro se, sine tutoris auctoritate obligato, fideiussorem præstans, nihil agit. Nam vt Marcellus ait: *Si quis pro pupillo sine tutoris auctoritate obligato, prodigone, vel furioso fideiusserit, magis est, vt ei nõ subueniatur, quoniam is mandati actio non competit. l. Marcellus. ff. de fideiussoribus.*

335 Verum illa lex Marcelli † multis offendiculum posuit, dum alij aliter eam interpretantur. Antonius enim Contius *libro secundo lectionum subcisiuarum. cap. 3.* putat verba illa, *Ei, & His*, transposita esse, & vnũ alterius locum occupasse, & sic legendum esse; *Magis esse: vt his non subueniatur, quoniam ei mandati actio non competat.* Iacobus verò Reuardus *libro secundo varia. capite 9.* emendat, & pro negatiua, *Non*, substituit, *Ideo*, vt sit sensus: *Magis esse, vt ei ideo subueniatur, quoniam his mandati actio non competat.* Hoc amplius Francisc. Duarenus *in l. is cui bonis. ff. de verborum obligationibus.* putat, *in dicta l. Marcellus.* poni tantum historicã narrationem sententiæ Marcelli, sed interim nihil definiri. A cuius traditionibus rursus dissentiunt Hugo Donellus *in dicta l. is cui bonis.* Ioannes Robertus *libro secundo receptarum lectionum. cap. 37.* Gulielmus Fornerius *lib. 3. select. cap. 23.* Francisc. à Caldas *in l. si curatorem. verb. cum non absimilis num 23. C. de in integrum restit.* Hiero. Treutler *select disput. volum. 1. disputat. 28. thesi 3. litera B.* afferens ibi (vt arbitratur) nouam, & commodiorem interpretationem, quam alij hactenus dederunt. Cuiacius denique *in d. l. is cui bonis. ff. de verborum obligationibus.* contra fidem Pandectarum Florentinarum, pro, *quoniam*, restituit, *quamuis.*

336 Sed bona † Contij, Reuardi, Duareni, & Cuiacij venia dicere liceat, non docere hoc est, sed torquere. Quare mittamus istas ariolatrices coniecturas, & simpliciter Marcello fidem adhibeamus statuenti, ei, qui pro pupillo sine tutoris auctoritate obligato fideiussit, non succurri. Quo autem id modo: Sic accipe; Pupillus, qui fari potest, hoc est, qui septennio est maior, si absque tutoris auctoritate contrahat, ne naturaliter quidem obligatur, *l. more. l. pupillus. ff. de acquirenda hæreditate. l. verum 9. cum l. sequenti. ff. de institor. l. quod pupillus. ff. de condiction. indebit. l. pupillus. ff de obligationibus, & actionibus. l. pupillus. l. obligari. ff de auctoritat. tutorum.* Quod si igitur hic pupillus det fideiussorem, fideiussor non tenetur, quia ipsa principalis obligatio est nulla, cum tamen fideiussio non subsistat, nisi sit aliqua obligatio, cui accedat *l.*
337 *fideiussor obligari. ff. de fideiussoribus.* Et † hoc est, quod Scæuola *in l. si pupillus. 127. ff. de verborum obligationibus.* inquit: Si pupillus sine tutoris auctoritate Stychum promiserit, & fideiussorem dederit, seruus autem post moram pupilli decedat, fideiussorem non obligari, quia ibi nulla sit petitio, & per consequens etiam nulla mora, *l. lecta. ff. de rebus credit. l. nulla. ff. de*

regu is

regulis iuris. Quod igitur alibi dicitur, verba cum effectu esse accipienda, verum est, si natura rerum, aut conditio iuris non repugnet.

338 Fateor, pupillum † proximum pubertati ob consensum suum naturaliter obligari. *l. prima. ff. de nouationibus.* & pro hac obligatione à pupillo fideiussorem adhiberi posse, *dicta l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. de fideiussoribus. l. Stichum. §. naturalis ff. de solutionibus.* Sed datio hæc, vtpotè deficiente ciuili obligatione, caret effectu, nullamque actionem ex persona pupilli, vel aduersus pupillum, vel datum ab ipso fideiussorem stipulanti producit, *dicta l. si pupillus*. Imò, nec pupillos aduersus fideiussorem à se datum actionem mandati habet, *dicta l. Marcellus. Hieronymus Treutlerus in disputationibus suis, volum. 2. disputat. 28. thesi 3. litera B.* Quid igitur mirum, si fideiussori quoque non subuenitur, data actione mandati contraria? Malo enim *dict. l. Marcellus.* de hac subuentione, quam de restitutione in integrum intelligere, *l. in causa, decimatertia ff. de minoribus.* Quanquam non ignoro, nec restitutione opus esse, quoties obligatio est ipso iure nulla, *l. quarta C. quibus causis in integrum restitutio non est necessaria.*

339 Et vero opus non est, vt subuentionis † verbum semper in integrum restitutionem significet, *l. secunda §. primo ff. de administratione tutor. l. secunda. §. sed ita. ff. ad Velleianum.* (licet contrarium velit Antonius Pichard. *in §. furiosus. num. 24. institut. de inutilibus stipulationibus*) Non magis, quam verbum, succurrere, *l. si plures in principio & §. sicut ff. de fideiussoribus.*

Cæterum fieri potest, vt licet maximè ab initio non
340 teneatur à pupillo datus fideiussor, ex post facto † tamen ratione alicuius euentus teneatur. Quid enim, si apud pupillum sit aliquid depositum, vel eidem aliquid commodatum? isque deponenti, vel commodanti fideiussorem dederit? Ab initio quidem pupillus ex hoc capite non tenetur, *l. prima. §. vltimo. cum l. sequenti. ff. commodati. l. prima. §. an in pupillum. ff. depositi.* Sicut nec fideiussor tenetur: At si pupillus sit locupletior factus, vel dolo malo, aut culpa quid fecerit, tum equidem non tantum ipse tenetur, sed etiam fideiussor, *l. secunda. ff. de fideiussoribus*. Ita vt in eos actio vtilis ex rescripto D. Pij detur, *l. 3. §. pupillus. l. 6. in principio. ff. de negotijs gestis. l. tertia in principio. ff. commodati. l. 5. ff. de auct. tutor. l. pupilli. 66. ff. de solutionibus.* Et hæc opinor suam præ se ferunt lucem.

341 Negotium tantum † facessit, *l. si pupillus. 35. ff. de recept.* quæ est Gaij, *ex lib. 5. ad edict. prouinciale*. ibi Gaius ita scribit: *Si pupillus sine tutoris auctoritate compromiserit, non est arbiter cogendus pronuntiare, quia si contra eum pronuntietur, pœna non tenetur, præterquam si fideiussorem dederit à quo pœna peti possit.* Sentit igitur Gaius, fideiussorem a pupillo datum obligari, nam si nihil peti posset, non esset etiam obligatus, *l. amplius non peti. ff. rem rat. haber. l. 4. C. de compens.* Probat Anton. Quetta *in consil. 54. nu. 2. vers. sed in contrarium.*

Nec frustra addit Gaius: Id etiam Iulianum sen-
342 tire. Nam auctores † nostri, cum quid verissimum esse significare volunt, dicunt, & Iulianum id scribere, *l. qui bona fide. in fine. ff. de acquirendo rerum dominio. l. tertia in principio. ff. de tutel.* & verò verius esse autumant, si Iulianus aliquid scribat, & Marcellus consentiat, *lege, si seruus. §. serui autem. ff. ad legem Aquiliam l. 2. in fine ff. de noxal. action.* Vel si aliquid simul Iuliano, & Marcello placeat, *l. 8. ff. de adsignat. libert. l. prima. §. sciendum. ff. de suis, & legitimis.* Non aliam ob rationem, quam quod Marcellus, vt plurimum à Iuliano dissentit, ne vel paruam quidem rimam prætereat, si quam offendat in Iuliano, in quam nõ figat aculeum, *l. 40. l. Iulianus, 42. ff. de acquirenda hæreditate. Cuiacius lib. 14. obser. cap. 35. in fin.*

Verum ab hoc Paralco regrediamur ad Gaium nostrum, eumque cum Marcello conciliemus. Marcellus enim, vt supra ostendi, negat fideiussorem obligari, contendit Scæuola. At Iulianus Marcelli antagonista, & Gaius id affirmant. Quid igitur dicemus?

343 Accursius more † suo fluctuans dupliciter illud incommodum conatur remouere. Primò dicit, tutorem statim, & in continenti auctoritatem præbuisse, ideoque fideiussorem obligari potuisse: quod antecedens etsi demus, secuti hac in re Accursium, & Tiraquellum *de retract. conuent. §. 1. glos. 5. nu. 7. Cuiacium lib. 13. obser. cap. 31.* asserentes, auctoritatem non quidem post tempus, sed bene in continenti interponi posse, *§. tutor. Institut. de auctor. tutorum l. lecta. ff. de rebus credit.* quæ est communis opinio, teste Vincentio Manzino *in tractat. de tutela. quæstione sexta. numero duodecimo.* Tamen libenter quærerem ab Accursio; cur igitur post interpositam in continenti auctoritatem ipse pupillus *in hac l. n.* non obligetur, qui sanè obligaretur, si verum esset, quod Accursius dicit hoc est, diuinat? itaque primam expositionem non admitto.

344 Deinde consulit Accursius, vt dicamus *in hac l. n.* talem pupillum fuisse, qui potuerit naturaliter obligari, & per consequens rectè fideiussorem accessisse, qua in re (licet adhuc alium intellectum ad hanc legem adferant Marianus Socinus *in cons. 27. pro decis. colum. final. versicul. nec obstant verba illa. volum. 1.* ac Camillus Borellus *in tractatu de compromissis. §. 1. gloss 3. num. 45. 46. & 47.*) à stipulatorem habet Marcum Antonium Blancum *in tractatu de compromissis. in 3. quæstion. nu. 40.* Quod perinde est, ac si nihil dixisset. Nam semper hoc manet [illegible]; An à fideiussore, qui pro naturaliter obligato intercedit, cũ effectu aliquid per viam actionis petatur, id quod antea fauentibus Marcello, & Scæuola negatum est. Si igitur fideiussor hic pro naturaliter tantum obligato pupillo interuenit, cur Gaius, & Marcellus ab eo pœnam peti posse asse-
345 runt? Petitio † enim infert actionem, *l. actio. ff. de obligationibus, & actionibus.* quin verò aduersus pupillum hæc petitio locum non habeat, minimè est dubitandum, cum ne quidem detur contra minorem compromittentem, *l. 3. in principio ff. de arbitris.*

Vt ergò, quid sentiam, breuibus exponatur verbis, sic distinguendum esse arbitror, vt quidem nomine pupilli eiusve obligationis, nihil a fideiussore peti possit, sed nomine ipsius fideiussoris, rectè res promissa
346 abs fideiussore petatur. Cur ita? Quia pupilli † obligatio iure ciuili est nulla: At fideiussoris obligatio de iure ciuili non est nulla (vtpotè quæ per stipulationem omnium obligationum inefficacium vinculum, & conclusionem, *vt dicitur in l. domnus ff de præscript. verb.* est confirmata) sed tantum pro naturali obligatione, & sic nulla, hoc est, inefficaci interuenit. Demus igitur, pupilli obligationem non arctare fideiussorem, arctabit tamen propria. Si enim naturalium obligationum nomine actio aliqua competit, *l. naturalis. ff. de obligationib. & actionib. l. fideiussor. § naturales ff. de fideiussoribus. Vaconius à Vacuna lib. 1. declar. iur. capit. 21.* quis negabit eam multo magis stipulationis istius nomine competere, quæ naturali obligationi adijcitur? Atque hæc distinctio non obscurè colligitur ex Scæuola, & Gaio, dum hic *in dicta l. si pupillus ff. de arbitris.* ita ait: *Præterquam si fideiussorem dederit, à quo pœna peti possit.* Iste verò *in dicta l. si pupillus. 127. ff de verborum obligationibus.* hæc verba ponit: *Esse autem fideiussorem obligatum, ad hoc vt viuo homine conueniatur, vel ex mora sua postea.* Nam verbum, PETI, & verbum, CONVENIANTVR, obligationem, eiusq; effectum clarissimè introducunt; quia verò Iurisconsulti in principio vtriusque legis obligationem ratione pupilli quasi eneruant, & inutilem faciunt in illis verbis; *pœna non tenetur*, & in verbis, *nulla petitio est*, consequẽs sanè fit illum effectum ex propria fideiussoris obligatione per stipulationem contracta oriri, ne, si contrarium obseruemus, effectum absque causa ponamus, quod est [illegible], & vitium non ferendum.

Ac

349 Ac † eodem referre soleo, quod habetur *in l. 2. C. de fideiuss. minor.* & quod *in l. naturaliter. ff. de condict. indebit.* dicitur, fideiussorem pro seruo acceptum teneri, teneri scilicet nomine suo, & non ex obligatione serui. Præterea, & hoc, quod *in l. Stychum. §. naturalis. ff. de solut.* dicitur, fideiussorem, quem pupillus dedit, liberari, pecuniæ numeratione, iusto pacto, vel iureiurando, sic intelligo, vt ratione obligationis suo nomine contractæ liberetur. Omnis enim liberatio obligationem efficacem præsupponit, *l. solutionis. ff. de solutionib.* Nec moueat lectorem, quod absurdum videtur, vt accessorium sit potentius, & efficacius, quam principale: facile enim id incommodum tolli potest, ex ijs, quæ infra *cap.* 24 adducentur, probando fideiussorem nonnunquam efficacius obligari, quam principalem. Et licet hæc admodum noue dici videri pos-
350 sunt, scio tamen, † idem iam ante quoq; placuisse Ludouico Charondæ in scholijs *ad d. l. is cui bonis. ff. de verb. obliga.* & Marquardo Frehero *lib. 2. parerg. cap.* 23. Ioan. Goddæo *de contrah. stipulat cap. 7. conclus. 10. nu. 131. 132. & 133.* nec non Dn. Vulteio *in discept. scholast. cap. 16. mihi pag. 151. versic. eadem est ratio* quẽ primum, cum hæc scripsissem, videre contingit. Quid; quod etiam ab Alex *in addit ad Bart. in sep. d. l. Marcellus.* & Cyno. *in l. decretum C. quod cum eo.* traditum est, fideiussorem obligari, si accedat contractui gesto per
351 minorem, non enim † irritatur obligatio accessoria, quę non æque est fauorabilis, quando contractus irritatur aliquo fauore, *l. sed etsi is. C de præd. minor. Alex. consi. 38. vol. 4. & consi. 31. numer. 6 lib. 2. Heron. à Laurentijs decisio. Auenion. 103. numer. 6.* probat in simili casu Daniel Mollerus *in commen. ad constit. Saxonicas, const. 1. 15. numer. 61. versic. cum igitur hæc. part. 2.* Imò
352 † tenet accessorium, quando principale tollitur aliquo iure speciali, *l. fin. §. Lucius ff. de condict. indeb. Felin. in c olim col. penult. extr. de accusat. Paris. consi. 16. num. 110. 111. 112. & 113. vol. 1. Bertazol. in tract. clausul. instrument. claus. 39 gl. 1. nu. 12. Natta cons. 262. nu. 14. Guidus Panciroli consi. 45. nu 38. vol. 1. Camillus Borellus cons. onerf. 11. nu. 18.*

Nunc à pupillo transitum faciamus, ad PRODI-
25 GVM † & FVRIOSVM. Nam fere eadem de vtroq. quæ de pupillo actores nostri scribūt, vt innotescit ex notatis *ad d. l. Marcellus. ff. de fid iussor.* Sed modo dictæ l. Marcel. obstare videtur, *l is cui bonis. ff. de*
354 *verb. oblig.* vbi Vlpianus ita inquit: *Is, cui bonis † interdictum est, stipulando sibi acquirit, tradere verò non potest, vel promittendo obligari, & idcò nec fideiussor pro eo interuenire poterit: sicut nec pro furioso.* Ecce Vlpianus ait, fideiussorem pro prodigo interuenire non posse, frustra igitur datur. Paria enim sunt non posse dari, vel non dari *l 6. ff. qui satisd. cog. l. quamuis. § si conuenerit. ff. ad Velleian.* At Marcellus contrà, prodigum, & obligari, & fideiussorẽ pro eo interuenire, quæ [illegible] esse fateri necessum est.

Accursius interpretum veterum diligentissimus, in accurrendo tamen sępenumero cadens, varias adfert conciliationes, ex quibus vtiq; ego illam tantum seligendam arbitror, quam ponit *in versic. vel dicas hic teneri in d. l. Marcellus. ff. de fideiussor.* Nam quis Vlpianus furiosum, & prodigum coniungit, quod etiam facit Marcellus, quanquam vterq; diuersimodè, ergo aut Vlpianus, aut Marcellus erit sequendus. Plus enim vno verum esse non potest. Quare sic habendum: Pro
356 † furioso, & prodigo non rectè interuenit fideiussor, *d. l is cui bonis.* at pro furioso, & prodigo obligato rectè interuenit, *d. l. Marcellus.* Ne verò quis putet, hæc aliquam [illegible] sapere, mox subiungā, quando vterq;, & absq; promissione, obligetur, vt appareat discriminationem istam bene subsistere.

Quod igitur ad furiosum, & fideiussorem ab eo
356 datum attinet, Gaius *lib. 1. de verbor. oblig* rem † totam his verbis explicat: *Si, inquit, à furioso stipulatus fueris, non posse te fideiussorem accipere certum est, quia non solum ipsa stipulatio nulla intercessisset, sed ne negotium quidem vllum gestum intelligitur. Quod si pro furioso iure obligato fideiussorem accepero, tenetur fideiussor.* Hæc Gaius *in l. si à reo. §. si à furioso ff. de fideiussorib.* cuius primò dicto adstipulatur Vlpianus *in d. l. is cui bonis ff. de verbor. obligationib.* aperte scribens, pro furioso fideiussorem interuenire non posse.

Ponit autem Gaius publicem rationem, quare pro furioso fideiussor non interueniat. Prima est. quia si à furioso stipulatus fueris, ipsa stipulatio nulla intercessit, quam rationem idem Gaius *lib. 2. Aureorum* eleganter expressit his verbis: *Furiosum, siue stipuletur, siue promittat, nihil agere, natura manifestissimum est, l. 1. §. furiosum ff. de obligat. & actio.* vtrobiq; sanè apposite, & conuenienter. Etsi enim stipulatio vltrò citroq; obligationem non requirit, requirit tamen vltrò citroq; interrogationem, & responsionem quæ ratione furiosi non interuenit: Fortasse rationem petis? Exponit eam Gaius, dicens, quoad formam, & sonum verborum intercedere quidem ipsam stipulationem, sed quoad effectum nullam eam esse, & nullam intercedere, hoc est, vt Vlpianus inquit, stipulatio quæ verbis fit, nisi habeat consensum, nulla est, *l. 1. § 1. ff. de pact.* nullus autem furiosi est consensus, *l. 2. de contrah. empt.* Ergo verissimè dicitur, à latere furiosi obligationem nullo modo tenere, *l. si testamento. §. vlt ff. de fideiussor.* Hoc amplius, stipulatio propterea nulla est, quia furiosus nihil agit, *d. l. 1 § furiosum.* Si nihil agit, non mirum etiam est, stipulationem eius non tenere; quia qui aliàs stipulatur, verbis certe agit, *l. Labeo. 19. ff de verb. signif.* vel saltem si quid agit furiosus, non tamen intelligit, quid agat, *§ furiosus. Instit. de inutil. stipulat.*

Et valde probo, quod Gaius inquit, natura manifestissimum esse, furiosum nihil agere. Solent enim Iurisconsulti, quoties quid exactè probandum assumunt,
357 frequenter à natura † argumentari, & dicere, hoc vel illud natura manifestum esse, *l siue impedia 45. ff de vsufruct. l. vbi autem. 75. §. illud dubitationem ff de ver-*
358 *bor. obligat.* optime; nam † rerum naturam, si modo fieri potest, intueri debemus, in qua omnia sunt certa, *l. sed etsi restituatur. §. fin ff. de iudic §. conditiones Instit. de verbor. obligat.* & verò res omnis non solum ius; sed, & naturam recipere debet, *l si is. 14. §. vlt. ff de interrog. in iur. fac. l. recipiendum ff. si certum petat.* pulchre Hartman. Pistoris *part. 2 quæst 15 num 34. & quæst. 32. nu. 29. & 30* Martin. à Beneken dorff. *ad l. 1. memb. 2. part. 4. num. 28. & seqq. ff. de regul iur.* vndè etiam Bald. *in l.*
359 *testium. C. de testib.* eleganter ait: *Meliorem † testem, quàm naturam, nos habere non posse qua mentiri non no-*
360 *uit.* Alij naturam † vocant naturalem rationem, *l. soluendo. ff de negot. gest. l. si à domino. §. vlt. ff de petit. hæred.* vel naturalem intellectum, *l. 5. ff. de seruis exportand.* Quod autem vel ipsa natura manifestum fiat, furiosum stipulari non posse, tam actiuè, quam passiuè, patebit ex illis, quæ dicam infra *cap. 7. numer. 111. & seqq.* vbi examinabo articulum illum, vtrum furiosus ipse fideiubere possit. Et tantum de prima Gaij nostri ratione.

Secunda ratio hæc est, quod stipulante, & promittente furioso nullum negotium gestum intelligitur. Hæc etiam est apertissima. Quia enim furiosus nullum negotium contrahere potest, *l. in negotijs ff. de regu. iur.* Ergo nec stipulari, vtcunque aliàs etiam tantum verbis geramus, *l Labeo. 19. l. licet inter gest. ff. de verbor. signific. l. aut prætor. ff. de minorib.* Nam stipulatio est conuentio, quæ fit negotij alicuius contrahendi causa, *l 1. §. 1. ff. de pact.* Remoto igitur genere, remouetur, & species, *§. furiosus. Instit. de inutil. stipulat.* Ex sic ex præfatis duabus rationibus patet, furiosum pro se non rectè dare fideiussorem, imo ne quidem fideiussorem interuenire posse, cum obligatio principalis sit ipso iure nulla.

Hisce

Hisce tamen subijcit Gaius casum vnum, quo fideiussor pro furioso intercedens tenetur, puta, si pro fu-
361 rioso iure obligato intercesserit. Iure obligari † dicitur furiosus, quando absque suo facto, solo ministerio legis, quæ vinculum obligationis introducit, obligatur: id quod tunc contingit, quando ex lege, & ita obligatio, & actio venit: Ioan. Goddæus de *contrah. stipulat cap. 7. conclus. 5. num.* 57. nam, & obligatio, quæ re contrahitur, iuris vinculum habet. *§. 1. Institut. de obligat.* Pone igitur, fundum te communem habere cum furioso, & in illum aliquid impendere, proq; parte impendiorum, quæ furiosum respicit, ob securitatem tam fideiussorem accipere. Certè tenebitur fideiussor, quia & ipse furiosus communi diuidundo iudicio obligatur, *l. furiosus. 46 ff. de obligat. & actio.* Ratio non est obscura. Etsi namque furiosus ipsemet nihil tibi promisit, neque tecum contraxit, *l. non solum. 31. ff. de obliga. & actio.* Ipsum tamen ius obligauit eum tibi, ius, inquam, naturæ siue gentium, quod æquum esse putat, neminem cum alterius detrimento fieri locupletiorem, *l. nam hoc natura. ff. de condict. indebit. l. 25. in fin. ff. rer. amotar. l. iure naturæ. 206. ff. de regul. iur.* Ioannes Goddæus *d. cap. 7. conclus. 9. num. 115.*

362 Et hoc est, quod ait Paulus † in *l. si quis 29. ff. communi diuid.* actionem communi diuidundo ratione impendiorum magis ex re, in quam impenditur, quam ex persona socij nasci. Non igitur refert, persona socij sit compos, vel impos mentis, modo in rem, & quidem cum vtilitate socij sit ab altero socio impensum. Ius siue res personam ipsam obligat, & actionem largitur, etiamsi nunquam consentiat ipsa, *d. l. furiosus. & d. l. si quis. 29.* vbi rectè idem de pupillo statuitur, *l. 33. ff pro socio.* Imò Iul. Pacius ex *d. l. 29. §. vlt. communi diuid.* Idipsum etiam ad mutuum extendit, vnde occasionem mihi præbet, vt arbitrer, ex eadem causa etiam prodigum iura obligari posse: furiosus enim, & prodigus ferè vna via incedunt, ideoque passim in iure coniunguntur, *d. l. is cui bonis ff. de verbor. obligationib. d. l. Marcellus. ff. de fideiussorib. l. furiosi ff. de regul. iuris.*

Porrò ex his perspicuum fit, quare antea dixerim, pro prodigo, & furioso non posse interuenire fideiussorem; posse tamen interuenire pro prodigo, & furioso obligato: Primò enim casu obligatio est ipso iure nulla, *d. l. is cui bonis.* quorsum igitur fideiussor? At secundo casu non est ipso iure nulla obligatio, quin potius ipsum ius obligationem introducit, confirmat, & actionem largitur, *d. §. à furioso* mirumne igitur, si & huic obligationi accedat fideiussor, qui aliàs omni obligationi accedere potest? *l. 1. l. Græce. §. & generaliter.*
363 *ff de fideiussorib.* Considerandum † igitur verbum, obligato, *in d. l. Marcellus.* Non enim non possum consentire illis, qui participium illud ad omnes tres personas pupillum, furiosum, & prodigum referri debere probè existimant, in quorum numero est etiam Ludouicus Charondas *in d. l. Marcellus.* quemadmodum, & ipse Gaius *in d. l. si à reo. §. si à furioso.* cum mysterio verba illa, iure obligato, ponderauit, diuersumq; ratione horum solummodo verborum respondit. Id quod nouissimè quoque considerarunt. Anton. Pichard. *in §. furiosus. num 17. 18 19. 20. & 21. Institu. de inutil. stipulat* & Ioannes Goddæus *de contrah. stipulat. cap. 7. conclus. 5 nu. 65.* Petr. Augustin. Morla *in Emporio iur. part. 1. tit. 9 in princ. in 16. præmissa num. 81.*

Quod autem Accursius *in d. §. si à furioso.* adijcit, pro furioso, qui, cum adhuc sanæ mentis esset, contraxit, fideiussorem interuenire posse, facilè admitto. Cessant enim duæ illæ rationes Gaij, de quibus antea
364 dixi, & alioquin furor † posteà interueniens nullum negotium rectè gestum perimit, *§. præterea. Instit. quib. non est permiss. fac. testam.* & dicam infrà *cap. 20. quæst. 1.* Nec mutat, quod furiosus tempore fideiussionis intercessioni, quæ sit sua causa, non consentit, nam & pro ignorante fides interponi potest, vt supra *num. 145. & seqq.* est ostensum.

Præter has personas omnes ferè, qui rectè contra-
365 hunt, fideiussores † quoque dare possunt, nisi modo ratione circumstantiarum aliud veniat dicendum, in
366 tantum, vt † nec filiusfam. in casibus, quibus ipsius contractus subsistit, prohibeatur, *l. qui hominem. § qui-*
367 *dam. ff de solut. l. filiusfam. ff. qui sat. sdar. cog.* imò † nec, seruus ipse, *l. vlt. C. quod cum eo. l. cum fideiubeat. 35. l. si quis pro reo §. 1. ff. de fideiussor. l. naturaliter. 13. ff. de condict. indeb. l. eo tempore 50. §. etiam ff. de pecul. & l. 18 ff de in rem verso.* Nam vt dicitur *in l. si a reo. ff. de fideiussorib.* adeò à seruo potest fideiussor accipi, vt ipse quoque dominus in id, quod sibi debetur, fideiussorem ab eo rectè accipiat, quem fideiussorem ab eo ipso seruo interrogari, nihil impedit. Proptereà autem nihil impedit, quia censetur ipse dominus per seruum stipulatus, dum seruus domini voce loqui videtur, *§. post mortem. instit. de inutil. stipulat.* Huc etiam spectat, quod relatum est ex Iuliano, *in l. si seruus. §. seruo vendente ff. de actionib. empti.* nimirum, seruo vendente, fideiussorem venditionis, à seruo scilicet datum, omnia præstare debere, in quæ obligaretur, si pro libero fideiussisset, de quo vide Cuiacium *lib. 8. obseruat. cap. 11.* Fallit tamen id in casu, *l. quotiens 14 ff si quis caut* quæ per se satis clara explicatione non habet opus.

Dicebam autem, ratione circumstantiarum nonnunquam fideiussionem, vt maximè offeratur, inhibe-
368 ri, & repudiari. Quid enim, si filiusfamilias † vigore statuti prohibeatur contrahere sine consensu patris, vel duorum propinquorum, num fideiussorem ipsius obligari dicemus? quam quæstionem latè explicat Bonginus Caualcan. *decisio 31. part. 1.* quem vide. Quid etiam, si condemnatus ad soluendum fideiussores dare
369 velit? Non † vtique enim, nisi saltem ex magna causa audiendum, iam antea, *cap. 4. num. 24* docui, & probant Philip. Decius *in cap. cum sit Romana. nu 13. extr. de appellat.* Rebuff *in l. vt fiunt iudicio terminat. 1. colum. 3. ff. de verbor. signific* latissimè dus Lanfranc. Balbus *decis.*
370 *4. 8.* Ratio est. † quod qui soluere tenetur, debet implere specificè, nec sufficit dare fideiussorem, *l. 4. §. ait prætor. ff de re iudicat. l. statu liberum. § fin. ff. de statu liberis.* Neguzant. *de pignorib. 4. memb. quintæ partis, num 4.* Hieron. à Laurentijs *decis. Auenion 104. num. 5.* nisi fortè lex expressè disponat, quod sufficiat satisdare, *Bartol. in l. item 6. § qui paratus. numer. 2. ff. quibus modis pignor. vel hypoth. soluit.* *Benedictus de Benij. conclus. 6. ex. 14 15. & 16.*

371 Et quanquam † exceptio melioramentorum potest opponi in executione sententiæ, licet possessor sit condemnatus ad restitutionem rei, nulla facta mentione melioramentorum, in tantum, vt probatio eorundem admittatur, & res tamdiu retineatur, donec soluantur, cum eo casu opponens non impugnet sententiam nec dicat eam malè latam, imò benè, sed habere rationem propter expensas, vt placuit Bartolo *in l in fundo in fin num. 16. ff. de rei vendic.* Speculatori *in tit de execut sentent §. postremo. versic. quod si bona fide ædificaui. & in tit. de except. §. dicto. versic. sed bona ædificaui.* Tiraquello *de retractu conuent. §. 7. glos 1. num. 24.* Alberico, & Iasoni *in l. si in area. ff de condict. indebit.* Boerio *decisio 85. num. 9.* Craoettæ *consil. 148. num. 2.* Afflicto *decis. Neapol. 17.* Anton. Capicio *decis. 17.* & tangunt Menoch. *in 15. remed. recuper. possess. num. 514.* Ioseph. Ludouic. *decis. Perusina. 24. & decis. 34. part. 1.* nec non Hieron. Magonius *decis. Lucensi 81.* qua de re extat præiudiciũ in Camera Imp. latũ in causa Bursar cõtra Bursar 2. Augu. An. 1581. vbi executio suspensa,
372 vsq; dum melioramenta liquidarentur. Tamen quãdo illa ipsa melioramenta planè sunt illiquida, confusa, vetusta, & hominis memoriam excedentia, hoc amplius, ad aliquot millia ducatorum præsumptiuè excurrentia, nec in continenti adsunt probationes,

sed

sed pro eorundem, tanquam prorsus incertorum, æstimatione, ac valore habendo, ante omnia ad peritos in arte esse recurrendum, iuxta ea, quæ in terminis tradit Barnabas Cornazzanus decis. Rotæ Lucens. 101. tunc actori consultum est, vt sententiæ executionem vrgeat (quæ etiam ipsi merito indulgenda, cum potiores partes habeat) & interim, vel quantitatẽ melioramentorum, quam ipsemet possessor dicit, deponat iuxta consilium Alciati, *responso* 450. *num.* 26. & Antonij de Gammi *decis. Lusitanæ* 4. *num.* 3. vbi subnectit, ita quotidie IVDICARI solere, vel reo sufficiẽter satisdet, de soluendis iisdem, quam primum liquidata fuerint: ita post Alexand. *in consil* 67 *in fin. volum.* 2. & eundem Alexand & Doctores *in l.* 4. § *ait prætor. ff. de re iudicat.* præclarè tradit Petr. Benintendis *concl.* 77. per tot. (quem nouissimè secutus est Iacob. Marchisellus *in sylua practicar. quæstio. quæst.* 132. *num.* 21.) Francisc. Marzarius *in tract. de fidei-comm. quæst.* 66. *vel part.* 3. *num.* 19. Neguzan. *d. mẽb.* 4 *quinta partis. num.* 10. Menoch. *in d.* 15. *remed. recupe. possess. num.* 572. *Cæsar Conrard in l. vnic. quæst.* 24 *num.* 27 *C. si de momen possess.* Iacobus *Puteus decis.* 471. *nu.* 5. & 6. *lib.* 2. & *decis.* 474. & *decis.* 276. *lib.* 3. *Hieronym. à Lauren decis. Rotæ Auenion.* 104 *num.* 9. subijcieus *nu.* 11. quod consilium Pauli de Castro 270. *num* 3. *lib.* 2. & decisio Antonij Capicij 67. cum habeant, quando liquidatio facienda oritur ex verbis sententiæ, vt tũc secundum illius tenorem executio fiat.

373 Etsi † namque magnus retentionis est fauor, *l.* 1. *in princ. ff. de pignor. l.* 2. *C. de fideicommis.* Corneus *consi.* 282. *lib.* 2. *Cranet consil.* 149. *num.* 2. *volum* 1. *Tiber.* etiam *responso* 29. *num.* 92. *volum.* 2. *Vincent. de Franchis decis.* 104. *num.* 5. *part.* 1. id tamen in debito liquido saltem accipiendum est; *iuxta l fin.* C. *de compensat.* & Cardinal. Parisium consil. 121. *num* 24. alias incon

374 cussum manet, quod exceptiones † altiorem indaginem, hoc est liquidationem per viuæ vocis testimonia requirentes in summario iudicio executionis repellantur, & ad ordinarium processum post factam executionem in alia, & noua instantia instituendum reijciantur, vt fusius declarat Colerus de process. execut. *par.* 4. *cap.* 1. *num.* 141. & *cap.* 2. *num.* 5. & 16. Et ideo rectè dici Rebuff. *de sentent. execut. art* 9. *glo.* 3.

375 *num.* 49. Quod in † processu executiuo repelli debeant omnes exceptiones, quæ tendunt ad diutius differendum, vel retardandum quoquo modo processum, *facit l.* 2. *C. ad leg Cornel. de fals. l. ille à quo.* § *quid ergo, in verbo frẽgit in prolixiorem tractatum habeat. ff. ad Trebell.* & imo scribit Nicol. Boer. *in consil.* 14. *num.*

376 18 quod † obseruauerit in practica, in executione reiectam fuisse exceptionem compensationis, reseruata tamen reo sua reconuentione. Nec obstat prę-

377 dictis † decisio Tiberij Deciani *in d. respon.* 29 *num.* 18. *versi quia respondeo, volu.* 2. intelligenda enim est secundum casum, in quo ille consuluit. Conuenerat autem ibi (*sicut liquet ex versic. vnde conclusio*) vt B. non cogeretur exire ex castro, donec A. sibi melioramenta solueret: quid igitur mirum, si huic pactioni

378 stare coactus fuit? Conuentio, namque dat legem contractui, & ferat sibi acceptum, qui legem cõtractui non dixit apertius, *l. veteribus. ff. de pact.* Imo prouiso hominis tollit prouisionem legis, *l. fin.* C. *de pact.*

379 *conuenl l. si. ff. quib. mod. pign vel hypoth soluit.* quod † et probatur per ius Saxonicum, *art.* 24. vbi dicitur: pacta firmant contractum rectum.

Non aduersatur quoque decisio M. Anto. de Amatis 23. nominatim enim ibi, & *præsertim nu.* 4 6 & 7. præsupponitur, melloramenta intra breue tempus, & quidem vnius mensis, non cum aliqua difficultate, sed facilè liquidari potuisse, & quidem liquidata esse, ijsque solutis, actorem immissionem in bona obtinuisse, non igitur mirum, tamdiu executionem retardatam, & suspensam mansisse, cum in mora modici temporis non magnum sit damnum, *l. si debitori ff. de iudic.*

380 Memineris tamen, & huius, quod † si agatur non de consequendo actionem, sed euitando pœnam, vel moram vel aliud damnum, sufficiat verbalis oblatio vel fideiussio, *l. fideiussor euict.* [illegible] *ff. de doli mali, & met. except.* [illegible] *l.* & *l. post tres, num.* 29. *ff. si quis caut.* Bolognet. *in l. si insulam. nu.* 80 *ff. de verb. oblig.* Neguzant. *de pignor. in* [illegible] *part* 3. *memb.* 5 *partis princi. nu.* 4. & *seq.* Benintend. *d. concl.* 77. *nu.* 7. sequitur Andr. Kohl. *exercitat.* 15. *nu.* 61. 62. & 80. [illegible] *exercitat.* 13. *nu.* 60. & tangi in-

381 *fra cap.* 10. *nu.* 489 vt & † is, qui fideiussorem liberare promisit ab obligatione promissioni satisfacit, præstando cautionem, si debitum non est liquidum, *Alex. in l. si pater C. de collat.* Benintend. *d. concl.* 77. *nu.* 9. & hoc quidem per digressionem monere volui, cum in praxi eius non exiguus vsus esse possit, de quo vlterius quoq; vide Fabium de Anna *in consil.* 45. *per tot.*

Sed vt ad rem reuertar, subijcio, quod nec banni-

382 tus fideiussorem † dare volens, audiatur, imo qui pro bannito fidem suam interponit, is ei auxiliũ præstitisse censetur, ideoq; pęna receptatorũ ordinaria te-

383 netur, Gail. *de pac publ lib.* 2. *c.* 10. *num.* 36. Sic † si reus post litem contestatam absfuerit, & legitimè citatus, eremodicium contrahi patiatur, iudex verò postquam de causa liquet, definitiuè pronunciet, actoremq; in possessionem rei mittat, non auditur reus, si postea reuersus fideiussores dare voluerit, & possessionẽ recuperare, sed planè excluditur, *l. properandum* § *sin autẽ*

384 *reus* C. *de iud.* Pariter a l † restitutionem rei condemnatus spoliator, non liberatur dando fideiussores sed sola restitutione rei ipsius. *c. cum aliquibus de sent. & re iud.* Menoch. *in* 15. *remed recuper. poss. nu.* 634. Andr. Gail. *de* [illegible] *cap.* 1[illegible] *nu* 8. & 9 quod notari debet ad regulam illam: spoliatus ante omnia est restituendus.

CAPVT VI.

Quibus personis dari debeat, ac possit fideiussor.

SVMMARIA.

1 *Creditori inprimis dari solet fideiussor.*

2 *Fideiussionis in contractu trium personarum habetur ratio.*

3 *Creditor non alios quam à se vel à iudice approbatos fideiussores accipere cogitur.*

4 *Cautionem vitiosam, aut insufficientem nemo acceptare tenetur.*

5 *Liberum quid propriè dicatur.*

6 *Satisdatio absenti, & non acceptanti facta, est inutilis.*

7 *Pecuniam sub fideiussoris alicuius fide mutuo se daturum promittens, non potest pœnitere.* [illegible] *nu* 8. & 13.

9 *Deditio, datio, ac donatio acceptionẽ, siue* [illegible] *requirunt. Fallit tamen, vt nu.* 10.

11 *Donationes principum acceptatione quoque demum quæruntur.*

13 *Re adhuc integra à nominatis contractib. discedi potest.*

14 *Stipulatio habens certam conditionem, in alterius præiudicium à stipulatore immutari non potest.*

15 *Mutare voluntatem tamdiu licet, quamdiu ab altera parte non est acceptata.*

16 *Venditor, qui hoc anno rem licitatam mihi non vult vẽdere, non potest me cogere, vt post annum eandẽ emam.*

17 *Conditio ab aliquo oblata, vt præiudicet, in continẽti acceptari debet.*

18 *In subhastatione maius pretium si quis offerat, quem postea animosæ suæ licitationis pœniteat, non tamen potest cogi prior licitator, vt eo pretio, quod obtulit, rem emptam habeat.*

19 Ad clepſ dram, vel ad candelam, deliberatio quid ſit?
20 L. qui pecuniam. ff. ſi cert. petat. intellectus.
21 Mutui ſubſtantia eſt pecuniæ numeratio. Et numer. 22. & 23.
24 Mutuum debitoris tantum gratia contrahitur.
25 Promiſſio deliberata in foro conſcientiæ obligat contrauenientem ſub pœna peccati mortalis. Et numero. 26. & 27.
28 Creditor ex duobus oblatis fideiuſſoribus vnum eligens, poſteà pœnitere non poteſt.
29 Debitor, non deſiderante creditore, fideiuſſores offerre non eſt obſtrictus. Limitatur, num. 30.
31 Fideiuſſio requiſita à ſtatuto præſtanda eſt, etiam parte non petente.
32 Creditore oblatos fideiuſſores recuſante, quid ſtatuendum, deducitur vſq; ad nu. 51. excluſiuè.
33 Satiſdare ſi reus ſit paratus, iudex autem non recipiat ſatiſdationem, tenetur iniuriarum, ex ſententia P. Coſtalij.
34 L. 5 § qui pro rei ff. qui ſatiſd. cogant. explicatur.
35 Fideiuſſor qualis qualis ab extraneo datus, & recuſatus ſi ſit, non naſcitur actio iniuriarum.
35 Iniuriarum actio tum demum naſcitur, ſi fideiuſſor iudicio ſiſtendi cauſa datus reijciatur, non autem ſi pro ſecuritate alicuius contractus fuerit oblatus, contra communem, num. 37.
38 Beneficium eſt, ius ſuum remittere.
39 Lex quando eſt ſpecialis, ratio vero generalis, lex quoq; generaliter eſt intelligenda.
40 Calumnioſa recuſatio oblati fideiuſſores à iudice eſt compeſcenda.
41 Reus accuſatus fideiuſſores offerens in vincula conijci nequit, & ſi conijciatur, aduerſus iudicem iniuriarum agere poteſt. Etiam iure municipali Lubecenſi, nu 42.
43 Iniuria ſumma, & atrox eſt in carcerem duci eum, qui in cauſa criminali, pecuniariam tantum pœnam ingerente, fideiuſſores idoneos dare paratus eſt.
44 Lex non eſt ſub cœlo, quæ dicat, eſſe quem in cauſa ciuili retinendum in carcere, qui fideiuſſores dare promptus eſt.
45 Captura, & detentio perſonæ eſt iniurioſa, ac ignominioſa.
46 Studioſus iniuriarum agere poteſt aduerſus præfectum vigilum, ſi captus, & fideiuſſorem offerens non relaxetur.
47 Vaſallus fideiuſſores a domino recipere recuſans, ſed carceri eum includens, feudo priuari poteſt.
48 Carcerare aliquem eſt illicitum, ac libertati repugnat.
49 Fideiuſſor reiectus etiam ipſe aliquando iniuriarum agere poteſt. Limitatur tamen, num. 50.
51 Creditoris veri, & apud quem ipſe reus principalis eſt obligatus, conſenſus requiritur in accipiendo fideiuſſore. Et num. 52.
53 Creditor ex quocunq; contractu fideiuſſorem petere poteſt, nec intereſt, cuius ſit qualitatis, vel conditionis, modo in creditum abire poſſit. Et nu. 54.
55 L. ſi deb. ſort 47. § 1. ff de fideiuſſor. explicatur.
56 L. ſi ita ſtipulatus. ff. de fideiuſſor intellectus.
57 L. ſi filiusfamilias. 73. ff. de verb. oblig. inducitur.
58 Pro non dicto eſt, quod dare, niſi velis, cogi non poſſis.
59 Conditiones poteſtatiuæ non retrotrahuntur.
60 L. vlt. ff. de ſtipulat ſeruor. explicatur.
61 Aequitatis ratio eſt cauſa vtilium actionum.
61 Actio vtilis proxima eſt directæ.
63 Papinianus, Pomponius, Vlpianus, Scæuola, Impp, Diui, Marcus, & Anaſtaſius, humanitatis admodum ſtudioſi.
64 Actio vulgaris eſt actio directa. Illa ipſa etiam dicitur principalis.
65 Seruus fideiuſſorem rectè accipit.
66 L. ſi ſeruus. 25 ff. de ſtipul. ſer intellectus, ex Goueano, Cuiacio, Hotomanno, & Anto. Fabro, numero. 67. 68. & 69.
70 Pater à filio, dominus à ſeruo ſi ſtipulentur, rectè ab ijs fideiuſſorem accipere poſſunt, non vice verſa, nu. 71.
72 Scabinorum Lipſenſium ſententia quædam inducitur.
73 Obligatus quis pro eodem eidem eſſe non poteſt.
74 Debere ſibiipſi nemo poteſt.
75 Actio, & paſſio vno momento non ſunt in eodem ſubiecto.
76 Vnum non poteſt fieri duo, ex Arnobio.
77 Filius in contractibus non rectè accipit fideiuſſorem à patre. Sed limitatur poſteà, nu. 81. & ſeqq.
78 Pro peculij aduentitij vſufructu non præſtat pater filio fideiuſſorem, niſi in caſu ſubortæ dilapidationis, aut quando talia bona filiofam. plenè acquiruntur, num. 79. & num. 96.
80 Etiam de iure Saxonico. Et num. 81.
82 Pro bonis Caſtrenſibus, vel quaſi rectè filio à patre præſtatur fideiuſſio.
83 In bonis Caſtrenſibus, vel quaſi filiusfam. habetur pro paterfam.
84 Filius emancipatus rectè fideiuſſorem exigit à patre. Sed declaratur, num. 85. & 86.
87 L. filio. ff. vt legator. nom. caueat. explicatur. Et num. 93. & 94.
88 Liberalitas ſua nemini in pœnam cedere debet.
89 Emancipatio eſt beneficium.
90 Manumiſſio vocatur beneficium, libertas gratuita, liberalitas, ſummum bonum.
91 Libri manualium Pauli.
92 Media vis quæſtionem dirimit.
95 Pater præſtat filio ſatiſdationem legatorum, ſi ad ſecundas nuptias.
97 Emptores bonorum aduentitiorum rectè à patre vendente fideiuſſorem exigunt.
98 Contractus omnes, excepta donatione, inter coniuges ſunt liciti, modo fraus, & ſimulatio abſit. Et num. 99. & num 103.
100 Proijcere rem quid ſit?
101 Colorata, ficta, & commenta innumera ſunt in iure noſtro, quod exemplis declaratur.
102 Colores in fraudem legum excogitati non admittuntur.
104 Fideiuſſores, vel mandatores dotium dari non debent.
105 L. 1. C. ne fideiuſſ. dot. dent. exponitur.
106 L. 2. C. ne fideiuſſ. dot. dent adducitur. Et nu. 107. ac num. 118. eius rationes expenduntur.
108 Maritus vxoris ſuæ corpore, ſubſtantia, & omni vita vtitur.
109 Me cui committo, & mea committere videor.
110 Statutum Lubecenſe lib. 3. tit 6. art. 20. adducitur.
111 Concordia coniugalis ſarta tecta ſeruanda.
112 Seruos quot quis alit, tot alit hoſtes.
113 Seruorum malorum epitheta.
114 Nuptiæ filiumfamilias à patria poteſtate non eximunt.
115 Pater etiam nurus dotem habet.
116 Bernardi VValtheri lapſus detegitur.
117 Accipiens per alium ipſemet accipit.
119 Pignus pro reſtituenda dote cur detur, non autem fideiuſſor? Et nu. 121. 122. 133. 136. 145. 146.
120 Fideiuſſores, vel pignora accipere paria ſunt.
123 Datio in ſolutum, & emptio æquiparantur.
124 Datio in ſolutum reuocari non poteſt.
125 L. Titius ff. de pignor. act. explicatur, & Accurſiano errori ſimul occurritur.
126 Pœnitentia in contractibus nominatis non habet locum.
127 Datio in ſolutum dicitur nulla, ſi facta ſit pro maiori pretio, quam fuerit debitum.
128 Digreſſione ſæpè fuerunt vſi Iuriſconſulti.
129 L. etiam. C. ad Velleian intellectus.
130 Remiſſa hypotheca non intelligitur donatio fieri.
131 Remiſſio non eſt interceſſio.
132 Maritus conſtante etiamnum matrimonio dotem vxori ex cauſa reſtituere poteſt.
133 Diuerſificare caſus non ſufficit, niſi etiam reddatur ratio diuerſitatis.
135 Baldi Nouelli ſententia reijcitur.
137 Pignus rei debitæ locum obtinet.
138 Contumelia aliqua eſt in fideiuſſore dando, non in pignore.

139 Debi-

139 *Debitor est cliens, & seruus creditorum.*
140 *Debitum est reatus quædam species.*
141 *Fideiussorem dare grauius est, quam pignus.*
142 *Fideiussorem dare vnicuique graue. Et num. 143.*
144 *Fideiussio appellatur onus, contumelia, iniuria, grauamē, detrimentum.*
147 *Fideiussor pro dote restituenda rectè datur soluto matrimonio.*
148 *Diuortio facto maritus, & vxor sibi capitales inimici fiunt.*
149 *Pater potest esse fideiussor pro filio in dote restituenda.*
150 *Temerarium est, ex ijs, quæ apertè non extant in iure, velle ea tollere, quæ manifestis testimonijs comprobatur.*
151 *L. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrimonio exponitur.*
152 *Frater pro fratre se dotis nomine obligare non potest.*
153 *Dotis restituendæ fideiussor viro, & sponte dari potest: Sed contrarium ostenditur, num. 156. & 157. vbi hæc opinio communis dicitur.*
154 *Onus affectatum excusare non solet.*
155 *Prohibitiuo iuri renunciari potest.*
158 *Prohibitoria lege pœnali, & annullanti, & cum res est mali exempli, ac contra bonos mores, ne quidem à volēte renunciari potest. Et num. 159.*
160 *Rubricarum vis quæ-tam sit in iure nostro.*
161 *Baldi Nouelli traditio sub incudem disputationis reuocatur.*
162 *Baldus Nouellus excellentissimus Doctor.*
163 *Tempora non sunt confundenda.*
164 *L. etsi fideiussor. ff. de rei iudic. sensus.*
165 *L. cum dotis. ff. de iure dot. interpretatio.*
166 *Pro dote promissa fideiussor rectè interuenit.*
167 *Pater pro filiæ dote ab extraneo data, fideiussor esse potest. Quod ampliatur, nu. 168.*
169 *Pater, mater, & patruus si se in solidum obligent genero pro dote, censentur mater, ac patruus, quasi fideiussores, & possunt solutum à patre repetere. Quod tamen limita, vt nu. 171.*
170 *Dotare est officium paternum.*
172 *Scipio, cognomento. Asina, deduxit asinam cum pecunia onere in forum, loco pignorum, siue sponsorum.*
173 *L. mulier. C. de iur. dot. sensus obiter adfertur.*
174 *Maritus, & vxor ad paria iudicantur. Sed limitatur, num. 178.*
175 *Mulierem indotatam nemo in matrimonio habere cogitur.*
176 *Dotis dictio olim triuiciter fiebat.*
177 *Dos tam chara marito esse debet, quam proprium patrimonium.*
178 *Maritus non debet eandem reuerentiam vxori, quam debet vxor marito.*
179 *Delegatio cum fideiussione non est confundenda.*
180 *Stulti conditionem suam faciunt deteriorem.*
181 *Fauori pro se introducto quilibet potest renunciare. Sed declara vt num. 182.*
183 *Pauli de Castro quædam opinio dubia redditur.*
184 *Matrimonio soluto rectè fideiussor datur pro restituenda dote.*
185 *Iure Lubecensi maritus certis casibus ratione dotis coniugi fideiussorem exhibere cogitur.*
186 *Cautionis magna est fragilitas.*
187 *Castrensis opinio in l. si plures. §. præterea. ff. de fideiuss. examinatur.*
188 *L. si constante §. quoties. ff. sol. matr. verus intellectus.*
189 *Commodum temporis quodnam sit.*
190 *Periculum medij temporis quid denotet.*
191 *Papinianus lib. 11. quæstionum, potissimum tractauit de dotibus.*
192 *Sequestratio dotis peti potest, constante matrimonio, si maritus ad inopiam vergens idoneum fideiussorem dare nequeat. Et num. 193. & 194.*
195 *Dotem suscipiens vna cum marito potest fideiussorē pro dote restituenda dare. Sed contrarium defenditur. n. 196*
197 *Cautela Angeli Aretini, & Castrensis.*
198 *Extraneus dotem promittens rectè exigit fideiussorem à marito. Sed in contrarium itus partam, nu. 199.*
200 *Dotis ad exactionem etiam ex nuda pollicitatione rectè agitur.*
201 *Extraneo quatenus consulatur, si maritus constante matrimonio ad inopiam vergat, remissiuè.*
202 *Dotis restituendæ fideiussor rectè datur, & accipitur, si l. 2. C. ne fideius. dot. dent. mediante iuramento renuncietur. At contrarium verius est, nu. 204.*
203 *Legibus prohibitiue loquentibus cum iuramento potest renunciari, iuxta Socinum.*
205 *Iusiurandum contra vim legum, & authoritatem iuris præstitum, nullius est momenti.*
206 *Iuramentum non firmat contractum contra fauorem publicum.*
207 *Iurat quis plerunque eadem facilitate, qua contrahit.*
208 *Maritus si de facto fideiussorem de dote restituenda det, isq; iureiurando se obliget, an obligetur: Et nu. 209.*
210 *Leges ciuiles non dedignantur sacros imitari Canones.*
211 *Dotis restituendæ fideiussor rectè datur, si sit talis consuetudo. Sed declara, vt nu. 212. 213. 214. & 217.*
215 *Abolitum semel nunquam reuiuiscit.*
216 *Consuetudine à lege generaliter improbata, censetur improbata tam præterita, quam futura.*
218 *Consuetudo non potest vincere legem, aut rationem.*
219 *Pacto quod fieri non potest, quia est contra bonos mores, non potest etiam fieri per consuetudinem, vel statutum.*
220 *L. 2. C. ne fideius. dot. dent: hodie per consuetudinem est antiquata, iuxta VVesenbecium.*
221 *Lex positiua nulla est, quæ non possit contraria consuetudine tolli.*
222 *Consuetudine potest introduci, vt vassallus feudum in præiudicium domini alienet.*
223 *Neguzantij, & Schneidevvini deuiatio ostenditur.*
224 *Fideiussor pro dote restituenda non potest agere, vt liberetur, etiamsi diu steterit in obligatione. Et mulier pro dote restituenda fideiubens non iuuatur Senatusconsulto Velleiano.*
225 *Maritus fideiussorem dotis restituendæ exhibens, dotem alienare potest.*
226 *Dotalitij constituti nomine non rectè datur, vel accipitur fideiussor.*
227 *Dotalitium in compensationem dotis constituitur.*
228 *Mariti vxores de dotalitio suo sigillatis instrumentis in Inferiore Saxonia, Marchia Brandeburgensi, & alibi assecurare tenentur.*
229 *Mulier tenetur dare fideiussorem, quod iuxta arbitrium boni viri dotalitio vti frui velit.*
230 *Donationis propter nuptias, & rerum paraphernalium nomine, an rectè detur accipiaturnè fideiussor? Et num. 235.*
231 *Dos, & donatio propter nuptias in multis differunt.*
232 *Dotis respectu prohibitum, etiā in donatione propter nuptias censetur prohibitum. Et vice versa. vt nu. 233.*
234 *Donatio propter nuptias eadem pacta recipit, quæ dos.*
236 *Paraphernalibus rebus quid annumeretur, ex Iulio Scaligero.*
237 *Mulier quando à marito sæuiente petere possit cautionē de non offendendo. Et nu. 238. 239.*
240 *Mulier propter sæuitatem mariti extra domum habitationis eius constituta, iustè petit, sibi alimenta à marito præstari. Et num. 241.*
242 *Offensam timens cautionem de non offendendo petere potest.*
243 *Cautio de non offendendo præstanda est datis fideiussoribus, aut certè pignoribus. Et nu. 244. 245. & 246.*
247 *Cautio de non offendendo quando interponi possit, ac debeat, & quamdiu duret.*
248 *Officio iudicique aliquando quoque datur fideiussor.*
249 *Administratores exigunt quandoque fideiussorum præstationem.*

250 *Curatores similiter Reipublicæ.*
251 *Magistratus itidem alij. Quod declara, vt num. 252.*
253 *Creditor in vno casu ipsemet fideiussorem dare tenetur.*
254 *Ius Saxonicum addictionem debitoris in manus creditoris sanciens defendi potest.*
255 *Debitoris vxor, & liberi creditori ad seruiendum non addicuntur.*
256 *Adiudicatio debitoris ad manus creditoris in Electoratu Saxoniæ est hodie abrogata.*
257 *In Thuringia, & Lubeca tamen etiamnum vsitata.*
258 *Vt, & in Gallia, Hispania, & Florentia.*
259 *Creditor non tenetur cautionem præstare de refundendo, si debitor, qui spontaneo pacto se carceri astrinxit, in aduersam valetudinem incidat. Et nu. 26 n. & 264.*
261 *Sanitas hominis à Deo dependet.*
262 *Hæres non tenetur testatorem sanum reddere, sed sufficit, si illi adhibeat bonum medicum.*
263 *Statutum Lubecense libro 1. titul. 3. artic. 1 declaratur.*
265 *Fideiusser inopis debitoris, & ipse non soluendo existens, creditori ad seruiendum adiudicari potest. Et numero 266.*

Equitur, vt de personis, quibus fideiussor dari
debet, & potest, loco secundæ inspectionis
videamus; Sic enim ordinis instituti ratio
exigere videtur. Sicut igitur in capite præ-
cedenti primo in genere dictum est de debitore, qui
vt plurimum solet præstare fideiussores; Ita quoque
1 hic præcipua tractatio debetur iuri creditoris, cui † in
primis fideiussor dari solet.
Et quidem initio summe delectat, quod eruditissi-
mus Francisc. Duarenus *ad titul. C. de fideiussor. cap. 2.*
2 scriptum reliquit, trium personarum † in hoc contra-
ctu rationem habendam esse; Eius nimirum, qui fide-
iubet, creditoris apud quem fideiubetur, & denique
debitoris principalis, pro quo fideiubetur. Nam con-
sensum creditoris in acceptione fideiussor desidera-
ri, satis notum est, & ratione constitutum, non solum,
3 quia creditor † non cogitur alios fideiussores acci-
pere, quàm quos ipse, vel iudex causa cognita appro-
bauit, *l. si rem §. omnis ff. de pigner. action. l. item libera-
tur. §. 1 ff. quibus modis pign. vel hypothec. solut.* nedi se-
cus fiat, in potestate debitoris sit creditori quemcun-
que fideiussorem obtrudere, contra *l. 2. § mutui datio.*
4 *ff si cert pet.* Cum tamen nullus teneatur † cum suo in-
commodo acceptare cautionem vitiosam, aut insuf-
ficientem, *Iodo. Damhoud. in Enchir. parium. verb. cautum
esse vitiose.* Verum etiam, quia creditor is est, qui alte-
rius fidem sequitur, quod si igitur adsentiri dicendus
est, ipsius voluntas ante omnia est exploranda, *l. 1. ff. si
certum petatur.* Satisdat igitur debitor, satis accipit cre-
ditor, vt loquitur Ioannes Goddæus *de contrah. stipul.
cap. 5. concl. 4. num. 13. & 14.*
Et quia ICtus in *l. duos reos. §. 1. ff. de duob. reis.* dicit,
se non dubitare, quin duobus reis constitutis, liberum
sit stipulatori, vel ab vtroque, vel ab altero duntaxat
fideiussorem accipere, eo ipso consensum creditoris
includit, qui si non requireretur, frustra diceretur li-
berum ei esse accipere, *l. liberum. C. de fideiussoribus.* Li-
5 bera enim † facere posse, excludit omnem alterius
consensum, *Gloss. Clement. dudum de sepultur. cap. 1. verb.
liberè. & ibi Geminian. de regularib. in 6. Bart. l. Centurio.
ff. de vulg. & pupill. Barb. cons. 11 lib. 2. Ioan. Baptist. Plot.
in tract. de in lit. iur. §. 2. num. 28.* & liberam potestatem
habere non dicitur, qui aliqua ratione impediri potest
Alex. cons. 99. num. 2. vol. 5. Carol. Ruin. cons. 219. num. 1.
6 *vol. 1. Rol. à Valle cons. 62. nu. 19. vol. 1.* Hinc etiam † tra-
ditum est quod satisdatio absenti, & non acceptanti
facta, sit inutilis, *Dec. cons. 126. num. 6. 7. & 8. & cons.
247. per tot. Castrens. cons. 195. visis. colum. 3. lib. 2. Elbert.
Leonin. cons. 72. nu. 1 & 2.*
Cæterum dubitari contingit, quia dicimus, credi-
tori volenti fideiussorem dari, quid dicendum sit, si
creditor hodie promiserit, se mutuo daturum pecu-
niam, vel etiam stipulatio interuenerit de credenda
pecunia (*vt in l. si pœnam. ff. de verb. obligat.*) Sub hac
tamen conditione, vt Sempronius daretur fideiussor,
7 an creditor posteà † pœnitere, & in hunc fideiusso-
rem impune non consentire possit? Dubitationem
8 mouet *l. qui pecuniam. ff. de reb. credit.* Vbi Paulus astruit,
quod qui pecuniam creditam accepturus spospondit
creditori futuro, in potestate habeat, ne accipiendo
se ei obstringat. Et est ratio, quod † nec deditio, nec
datio, nec donatio sine acceptione, & ἀντιφωνία cō-
sistere posse videntur, vt ait Seuerinus Boetius *Com-
men. lib. 4. in Topic. Cic. mihi p. 809.* Cuiac. *lib. 12. obs. cap.
28.* Tiber. Decian. *respons. 39. num. 30. vol. 2* Excepto
10 † vnico casu *in l. 15. C. de sacrosan. Eccl.* In tantū, vt nec
11 donationes principum absq; † acceptatione quęran-
ter. *Roma. & Aret. in l. qui absenti ff de acq. poss. Curt. sen.
cons. 4. in fin. & cons. 64. Alciat. respons. 34. nu. 25. lib. 2.* Si
igitur hoc, quod diximus, licet debitori, malè denegabi-
mus id ipsum creditori, *l. non debet actori ff. de reg. iur.*
12 *l. Titius. ff. quæ res pig. oblig. poss.* Præsertim, quia † & à no
minatis contractibus re adhuc integra discedi potest,
*l. ab emptione ff. de pactis. l. 1. & 2. C. quando l. c. ab empt.
disced.* Vnde Seneca *lib. 5. de beneficiis. cap. 21. Quæ lex
ad id præstandū nos, quod alicui promisimus, alligat? Nulla.*
Verum altera opinio vtilior est, fortassis etiam ve-
rior, pœnitentiæ nimirum locum non esse. Etsi enim
re integra à contractib. quoq; nominatis recedere li-
cere peruulgatum est: quotiescunq; tamen partis di-
uersæ interest, non recedi à contractu ineundo, non
13 poterit altera † pars, hac inuita, a voluntaria obliga-
tione semel constituta discedere, *l. in commodato. §. si-
cut. ff. commod. l. sicut initio. C. de obliga. & act. l. si manda-
uero. §. vlt. ff. mandati gl. Bar. & Alex. in d. l. qui pecuniā.
& in l. qui Roma. ff. de verb. obl. Idem Alex. cons. 93. vol. 2.
Ias. in l. 6. ff sol. mat. Alber. Gentilis in tract. de nupt. lib. 6. c.
2. mihi pag. 594. dicens, eum, qui promisit contractū contra-
here, & contrahere teneri.* Quod adiuuatur ex eo, quod
14 alibi † docuit Vlpian. si stipulatio habeat certā con-
ditionem, eam in alterius præiudicium à stipulatore
immutari non posse, *l. verò procuratori. §. pen ff. de solut.*
15 Et verò tamdiù voluntatem mutare † licet, quamdiù
ab altera parte non acceptatur, postquam autem ac-
ceptata est, vel res non amplius est integra, aut pars
præparatoria quædā extrinsec iam fecit, tum mutari
consiliū in alterius iniuriā, aut detrimentum nequit, *l.
in causæ. 27 ff. de procur. l. nemo potest mutare. 75. ff. de reg.
iur. l. deberi. C. de fideicom. liber. c. quod semel. c. mutare. de
reg. iur. in 6. & notant. Dd. in l. postquam liti. C. de transact.*
Quippè illusio, & variatio diligenter est vitāda, vt ha-
betur *in cap. cum illusio. extr. de renunt. faciunt tradita per
Henr. Bohic in c ex parte decani. ext. de rescrip.* Ideò fit, vt
16 † verissimum esse statuam, quod Modest. Pist. *in cons.
56. nu. 4. 5. & 6. vol. 1.* consuluit. Quod si hoc anno di-
cam, velle me emere rem aliquam pro centum, & in
continenti nolit venditor distrahere post annum au-
tem, mutata voluntate, veniat, meq; cogere præsumat,
vt rem quam ante annum licitatus sum, nunc acci-
piam, omnino iniusta sit ipsius petitio, quia conditio
17 † ab aliquo oblata, vt præiudicet, incontinenti acce-
ptari debet, *l. 1. §. qui præsens. cum ibi not ff de verb. oblig.
Dd. in l. si stipulator. §. in locando ff. eod.* Et pro hac parte
etiam non ineleganter induci potest textus *in l. si sic
stipulatus. 112. ff. de verb. obl.* iunctis ijs, quæ contra Bar.
in l. licitatio. ff. de Publicia ex mente Baldi *in cons. 327. in-
cip. Modus, & forma lib. 2.* tradunt Francis. Cremen. *in
singul. 41. incip. Tu scis quod forma.* Item Cassan. *in cons.
Burgun. rub. 5 §. 2. verb. son principal. oblige. nu. 22. & seq.*
& nouissimè Dan. Moller. *in comm. ad const. Elector. fine
Saxon. par. 1. const. 32. n. 2.* vbi docent, si illum, qui facta
18 subhastatione † maius pretium obtulit, vel soluere id
non possit, animosæ suæ licitationis pœniteat, quod
tamē prior licitator cogi non possit, vt eo pretio, quod
obtulit,

abdatae, rem empti habeat, quod in practica bene est notandum, præsertim in hisce, & finitimis locis,
19 vbi ad Clepsydram, vel ad † candalam (quod vulgò dicitur) non solum res venduntur, sed etiam elocantur, & conducuntur, ita vt si post vltimam licitationem, & antequam aliquis animosior præcedentem superet, arena effluat, vel candela extinguatur, huic postremò licitatori, aliàs tamen idoneo res addicatur. Vide etiam Boer. *decis.* 248. Guid. Pap. *quæst.* 436. & Benuenu. *Stracham de decoctorib. 5. par. num.* 8. M. Ant. de Amatis *decis.* 67.
20 Nec aliquem † offendit *d. l. qui pecuniam. ff. si cert. petat.* Loquitur enim de contractu mutui, qui re perficitur & in quem demum obligamur, cum res ipsa intercessit, *l. obligamur. §. 1. ff. de oblig. & act.* quia igitur creditor in eo casu non numerat pecuniam, ideo quoque nullus est contractus, nam pecuniæ nu-
21 merationem † substantiam mutui esse, tradentur Scæuola *l. 6. ff. ad Macell.* Impp. *in l. si ex pretio. C. si cer. pet.* Quod etiam confirmant, *l. 3. C. de contrah. stipul. & l. 1. C. de nouat.* dum hic mutuum contractus pecuniæ creditæ, illic vero obligatio rei contractæ vocatur. Et ideo rectè dixit Seneca *lib. 6. de benef. cap. 5 Et, qui voluit mihi pecuniam credere, sed non credidit, nihil debeo.*
22 Vt ita semper non † præcedens tractatus mutuum faciat, sed tantum sit initamentum, quemadmodum etiam constat ex Baldo *in d. l. Titius ff. quæ res pign. obli.*
23 *poss.* asserens; quod † tota huius obligationis virtus in numeratione consistat, quod probat Ant. Pichard. Venuesa *in tit. Instit. quibus mod. re contrah. obligat. ad Rubr. num. 6.* Imo multo facilius in hoc contractu, nondum numerata pecunia, debitor pœnitere potest, quia
24 ipsius † tantum gratia mutuum contrahitur, *Guil. de Cun. & Baldus in d. l. qui pecuniam. facit l. 1. §. si sic depositi ff. depositi.* Frustra igitur is, re adhuc integra, ad accipiendam pecuniam cogeretur, quod se tamen aliter habet in creditore; secundum supradicta Concludo igitur, creditorem, à quo pecunia sibi mutuo dari stipulatus est debitor, nullo modo pœnitere posse, sed præcisè cogi, vt accepto idoneo, sibique promisso fideiussorem pecuniam numeret, & expendat.

Id quod adhuc multo fortius in foro poli, & de iure Canonico procedit. Nam isto iure receptum est, quod
25 si est deliberata † promissio, in foro conscientiæ obliget contrauenientem sub pena peccati mortalis, præsertim, quando notabile detrimentum infertur proximo ex promissione violata, vt scribit D. Thom. *2. 2. quæst. 88. art. 1. vbi etiam Caietanus sequitur Summa Antonin. par. 2. tit. 10 ca. 1. §. 4. Mart. Azpilcueta Nauar. in manuali cap. 15. nu. 6. Fortun. Garcias in c. 1. nu. 16. vers. tertia declaratio. extr. de pact. Hieron. Zanetin. de differ. inter ius Can. & Ciuil. differ. 67.* Cui simile est, quod
26 promittens † vendere vel emere de iure ciuili pœnitere potest, non autem de iure Canonico, aduersatur enim charitati, promissum non soluere; quod est iustitiæ subuersio. *Domin. à Soto de inst. & iur. lib. 7. q. 2. ar. 1. Iacob. Marchisell. in sylua quæst. prac. q. 29. nu. 5. & 6.*
27 Hinc Zeno, cum cuidam † promisisset quingentos denarios mutuo, & admoneretur ab amicis, hominem esse malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc, quia promiserat, & summa esset exilis.

Sed pergamus quærere, quid statuendum sit, si debitor Titium, & Mæuium offerat creditori, vt vnum ex his pro fideiussore eligat, creditor autem, vel motu proprio vel amici alicuius consilium, & persuasio-
28 nem secutus eligat † Titium, cum tamen magis idoneus esset Mæuius; an pœnitentiæ locus esse debeat? Breuiter respondeo, hoc in casu creditori pœnitentiam denegandam esse. Moueor autem per text. *in l. huiusmodi. 84 §. Stychum. ff. de legat. 1. l. statuliberum. 11. §. vlt. ff. de legat. 2. præsertim per l. si stipulatus. 112. ff. de verbo. obli.* necnon *l. cuius bonis. ff. de cura. furios.* vbi pulchrè ex Neratio colligitur, quod si re integra potestas alicui si, vtrum velit, eligere, & tunc qui alterum elegerit, cum altero abstinere deberet. Quod si fortè a persuasione amici sa grauem senserit creditor, agat cum ipso, nec desideret, vt id debitori præiudicium creet. *l. qui cum alio. ff. de reg. iur.* Contingere potest, vt amicus iste nonnunquam in promptu paratam habeat defensionem, si dicat, se magis consilium dedisse, quem deberet eligere, quam reuera constituisse aliquem fideiussorem, *argu. l. 1. §. solent ff. quand. appell. sit.* Sed vix effugere poterit, si creditor probet, se non aliter accepturum fuisse Titium, quam si amicus iste mandasset, eum persuasisset, *iuxt. notata in §. tua tantum gratia. Instit. de mandat.* Sed de hoc alias, & vide infra *cap. 8. nu. 22. ac cap. 18.*

Scio porrò, & hoc tractatum; Num debitor ipse, non desiderante creditore, fideiussores offerre sit ob-
29 strictus? Quia in re equidem negatiuæ † subscribere tutius est, quandoquidem iura nostra in hoc fere pendent, satisdationem omnem, quæ in fauorem creditoris potissimò vergit, ab ipso creditore quoque exigendam esse. Neque enim opus est, vt ipse debitor sponte voluntate ad hanc necessitatem offerat, sed sufficit, si petenti creditori moram non faciet. *l. 1. § non exigi ff. vt in poss. leg. l. 2. §. ... ff. quor. lega. l. si quis filium § ... ff. de collat. bon. l. peto. §. fin. ff. de lega. 2. idem Iah. in l. vniuersa. num. 2. 3. & 4. C. de pre. imp. off. ac. And. Gail obs. 46* alijs exemplis expoliunt, & cap. præceden. *numer.* 133. cum de induciis quinquennalibus sermo haberetur, vnum est relatum.

Vice versa, vtilitas & fauor offerentis in conside-
30 rationem venit, e. g. quando † reus relaxandus est à carceribus, item, cum ab arresto se liberari petit, aut lex, statutum vel decretum Iudicis, sub conditione prius præstandæ fideiussionis, quidque fieri potentiam, licentiam va concedit, opus procul dubio est, vt ipse offerat, nec interpellationem expectet vt ostendi infra, *cap 10. num. 471. & seqq.* Et ideo rectè dicitur, quando fideiussio
31 † requisite esta stato, quod tunc præstanda sit, etiam parte non petente. *Iason cons. 191. per tot. vol 2. Augus. Berous quæst. famil. 82. & quæst. 79. ... Petr. Surd. decisio. 57. per tot.*

Atque ista quidem ad hunc modum se habent, quando creditor oblatam fideiussionem non respuit. Quid
32 verò fiet, si offeratur idoneus fideiussor, creditor autem recusat eum accipere? Distinguit Ioan. Thomas Freigius hoc modo: Si persona ad fideiubendum producta illi, qui eam reijcit, est aliena, hoc est, nullo sanguinis vinculo coniuncta, tunc tam illi, à quo fideiussor exigitur, quam ei, qui vt fideiubaret, conductus est actio iniuriarum contra reijcientem datur, *l. si vero. 5. §. qui pro rei ff. qui satid. cogan.* Si verò persona illi, qui eam reijcit, fuerit necessitudine coniuncta, tum quinquaginta aureis reijciens, mulctatur, *l. secunda ff in ius vocan. vt eant.* Et hanc partitionem petijt à Doctoribus, qui ita communiter distinguunt, prout videre licet ex Speculatore *in titu. de accusat. §. primo. nume. 36.* Bar. Bald. Iason & alijs, in *d. l. 5. § qui pro rei ff. qui satis-*
33 *disda. cogan.* vbi hoc amplius addit † Petrus Costalius, quod si reus paratus sit satisdare, & iudex non recipiat cautionem, teneatur iniuriarum, idque & in ciuilibus, & criminalibus, in quibus ad pecuniam agitur, locum habere, *per legem tertiam. ff. de custodia reor.*

Etsi autem aduersos hanc communem assertionem vix tutum est quidquam astruere, videamus tamen, quatenus cum scriptis Iurisconsultorum consentiat. Notum est enim illud vulgatum: Erubescimus absque lege loqui. Sic igitur Gaius scribit *Qui pro rei qualitate euidentissime locupletem, vel (si dubitetur) adprobatum fideiussorem iudicio sistendi causa non acceperit; iniuriarum actio aduersus eum esse potest: quia sanè non quælibet iniuria est, duci in ius eum, qui satis idoneum fideiussorem dat. Sed & ipse fideiussor, qui non sit acceptus, tanquam de iniuria sibi facta queri poterit.*

34 In hoc responso † Gaij quatuor considerari possunt: & primo quidem rei qualitas, vtrum magni, vel parui momenti sit, nec ne, quemadmodum, & Paulus considerat *in lege prima. ff. in ius vocati vt eant.* Pro rei igitur siue causæ, & negotij qualitate fideiussor locuples dari debet. Si persona est extranea, quæ in ius vocata est, tum dari debet fideiussor iudicio sistendi causa locuples, vel saltem ab arbitrio deputato adprobatus: Sin consanguinea, & necessaria persona est, & pars rea vadimonium promittere debet, tum Prætor iubet accipi qualemcunque, *dicta l. prima. ff. in ius vocati vt eant.* Sic enim dicendum esse, deinceps ostendam, & perperam Doctores ferè omnes, qui necessitudinem rei, & fideiussoris considerant, cum Iurisconsulti agant de illa coniunctione, quæ est inter in ius vocantem, & vocatum. Nunc ita subsumamus: Si persona extranea fideiussorem iudicio sistendi causa locupletem, vel adprobatum dederit, & is malitiosè non sit susceptus, datur Reo actio iniuriarum aduersus reijcientem, in pœnam vt puto, arbitrariam. Sin autem consanguineus consanguineo dederit, iudicio sistendi causa, qualemcunque fideiussorem, & is non fuerit acceptus, tum consanguineo in ius vocato datur iudicium siue querela (vt Modestinus vocat) quinquaginta aureorum, aduersus consanguineum non accipientem, *l. 2. ff. in ius vocat vt eant. l. vltima ff. de in ius voc.* Et hoc primum est, quod in responso Gaij animaduerti debet.

Altera obseruatio est circa personam fideiussoris.
35 Neque enim, si † qualis qualis fideiussor, ab extraneo iudicio sistendi causa datus, reijcietur, de iniuria reiectionis quis conqueri poterit, sed tantum si euidentissimè locuples, vel à iudice arbitroue adprobatus reijciatur. Ratio est manifesta. Quæ enim fit iniuria si Reus offerat fideiussorem pauperem, inidoneum, malæ fidei, &c. eumque actor accipere recuset? Profecto nihil interest, reus non det, vel talem det, *l. quamuis §. si conuenerit. ff. ad Velleianum. l. secunda. ff. de auctor. tutor l. 1. §. penultim ff. quod legat l. Paulus. 221. ff. de verbor. signific.* At qui actionem iniuriarum habere vult, ille nominatim exprimere debet, se illam iniuriam passum, *l. 7. § quod autem prætor ff de iniuriis.* Verum enimuero in alia omnia est abeundum, si reijciatur euidentissimè locuples, si ab arbitro iudiceue adprobatus. Vt enim illic malitiosa actoris importunitas, insolentia curiose, & diligentie ambitiosa arguitur, *l. si bene ff. de vsuris.* Ita hic auctoritas iudicis in dubium vocatur, & quasi contemnitur, quandoquidem absque iusta causa is reijcitur, quem ne ipse quidem iudex reijciendum æstimauit, *l. 3. §. an tamen, ibi, si à Prætore missus non admittatur eadem actione vtendum est l. damni 18. § pen. ibi, aut non admissus aut eiectus. ff. de dam. infecto l non potest dolo. ff. de reg. iur.* faciunt tradita per Ruland. *in tract de commiss par. 1 lib. 2. cap. 15. nu. 6.* Quanquam hac distinctione non vtimur, si consanguineus consanguineo iudicio sistendi causa det fideiussorem: Sicut enim isto casu qualemcunque derelictum, & si qualiscunque datus postmodum sit reiectus, danti iudicium quinquaginta aureorum nascitur, *d. l. 1. & 2 ff. in ius voc. vt eant.*

Tertiò loco in responso Gaij notanda sunt illa verba; *Fideiussorem iudicio sistendi causa non acceperit.*
36 Illa enim mentem Gaij † exprimunt, quod nimirum senserit, tum demum reo actionem iniuriarum competere, si fideiussor iudicio sistendi causa datus reijciatur, non similiter, si pro securitate contractus alicuius, vel pro impletione vltimæ voluntatis oblatus, fuerit reiectus. Quod non solum ratio, quæ dicto huic subijcitur: sed etiam res ipsa demonstrat. Ratio hæc est; *Quia non qualibet iniuria est in ius duci eum, qui satis idoneum dat fideiussorem.* quæ cum sit specialis, non potuit à Gaio subiungi dicto generali.

37 Videant † igitur nostri, an probari possit ex hac lege; Quod is, qui non accipit fideiussorem, iniuriarum teneatur. Fateor, eum qui non accipit fideiussorem idoneum, & locupletem iudicio sistendi causa iniuriarum teneri quia, iniuriam facit, qui in ius ducit eum, qui paratus est idoneum fideiussorem dare. *argumenta l. 13. §. si quis per iniuriam. ff. de iniur. & d. l. 5. §. qui pro rei. Ioan. Robert. lib. 3. sent. cap. 1. mihi pag. 272. Fuluius Pacian. de probationib. lib 1. cap. 57. num. 16.* Et sic etiam accipio verba Arnoldi de Reiger. *in processu iudiciali, disput. 4. thesi 48. in princ.* At qui pro contractus securitate, aut impletione vltimæ voluntatis non accipit fideiussorem, iniuriarum non statim tenetur, quia tali facto, nec iniuriam committit.

Patet consequens. Aut enim me cogere vis, vt tecum contraham, & fideiussorem idoneum accipiam, & verò iniustum est desiderium tuum, propter priuilegium cuilibet tributum, *in l. inuitum. C. de contrah. empt. l. nec emere. Cod. de iure delib. l. locatio. §. 1. ff. de publican.* Vnde etiam Quintilian. *in declamat. 7.* rectè dicit, *Quidquid in honorem alicuius inuentum est, desinere priuilegium vocari posse, si coges.* Aut verò tibi aliquid vendidi, tuque non soluere, sed fideiussorem idoneum dare contendis, quem ego accipere recuso, certè nec hic iniuriam tibi fieri constat, *l. quod vendidi. l. vt res 53 ff. de contrah. empt. l. 5. §. sed si dedi. ff. de tribut. act.* Si enim id verum esset cur dicerent Iurisconsulti, nolenti creditori pro solutione fideiussorem offerri non posse? *L. quod si non soluere. ff. de pig. act. l. promissor. §. 1. ff. de constit. pec. l. item liberatur §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluit.* Aut denique mutuo dedi tibi pecuniam, vel rem commodaui, vel fundum vendidi, & tradidi, &c. vt idoneum mihi pro rei aut pretij solutione dares fideiussorem, tu offers idoneum, & locupletem. Sed ego pœnitentia ductus eum accipere renuo, & rem meam recipere desidero, an poteris me conuenire iniuriarum? Minimè, quia etiamsi maximè velim, tamen pœnitere amplius non possum, vt supra *numer. 7. & seqq.* est deductum, quæ igitur iniuria hæc, quæ nullum habet effectum? *l. hæc autem. ff. si cui plus quam per l. Falcid. l. 13. in princ. ff. de re indicata. l. vani timoris. ff. de reg. iur.*

Addamus nunc exemplum ex materia vltimarum voluntatum. Notum est, hæredem satisdare cogi legatarijs, & fideicommissarijs, *tot. tit. ff. vt leg. nom. cau.* hæres offert fideiussorem idoneum, quem legatarius accipere recusat, an poterit legatarius conueniri iniuriarum? Sanè non memini me id legisse, cum enim hæres non, nisi interpellatus offerre cogatur, *l. 1. nec exigit. ff. vt in poss. legat.* quid opus habet aliquoties offerre, si legatarius idoneum fideiussorem semel oblatum respuat? Quin potius agat ipsi legatario gratias, quod suo damno eum reiecit, & sua morositate eum à satisdationis onere exemit. Vtque vno verbo dicam, nulla hac in re iniuria fit hæredi, nullum quoq; sentit damnum: vt fatebuntur omnes, qui
38 considerabunt, beneficium † esse ius suum remittere, & id non exigere, quod exigere posses, *l. cum hic status §. sine autem res fuit. ff. de donationib. inter vir. & vxor. l. sed si vnius. §. planè. ff. de iniur. l. si maiores. l. cum donationis. C. de transact.* pro beneficij autem collatione iniuriarum actionem intentare velle, iure non permittunt.

Ex his igitur facilè labefactari potest indiscreta illa superius relata communis opinio, quam etsi labantem erigere conari quis possit, sumpto argumento *ex l. non possunt ff. de legibus. l. sed etsi. §. vult ff. ex quib. caus. maior l. 1. § item hoc edictum. ff. quod falso tutor. l. 1. § quæ nis. ff. de adsig. lib. l. regula. §. vlt. vers. etsi municipium. ff. de iur. & fact. ignor. l. 7. §. sed si seruus. vers. Marcellus. ff. de pact.* attamen ex his legibus, hoc tantum effecerit,
39 quod † quando lex est specialis, ratio verò generalis, lex quoq; sit generaliter intelligenda, siquidem ratio

est

est anima, virtus intrinseca, essentia, mens, & medul-
la legis, vt pulchrè declarant Schurff. *consil.* 18. *nume.* 4.
cent. 1. Et Rebuff. *in l. vers. quod non habet locum mihi*
pag. 15 *ff. de verb. sign.* nec non Martin. Benckendorff.
2. *memb part.* 4. *num.* 13. *in l.* 1. *ff. de reg. iur.* Atqui in præ-
dicta *l.* 5. *§. qui pro rei ff. qui satisd. cog.* non solum casus,
sed & ratio est specialis, ideoq; casibus peregrinis ac-
commodari nequit. Verum hoc largiri ausim, iudi-
40 cem, si animaduertat † calumniosam, in eo qui fideius-
sorem accipere debet, intentionem, & vexandi stu-
dium, partes suas interponere posse, decernendo fi-
deiussorem recipiendum esse, ne passim fenestra ape-
riatur aduersus quemcunque creditorem indistinctè
iniuriarum actionem intentandi, id quod etiam per-
misit Pet. Peckius *in tract. de iure sistendi. c.* 45. *numero*
32. *in fi.*

Sed, inquis, si reus accusatus, qui fideiussores dare
41 paratus est, in vincula conijci non potest † & si conij-
ciatur, Iniuriarum aut ad emendam agere potest tam
aduersus iudicem, quàm aduersus partem, fideiusso-
rem suscipere recusantem, *l. Diuus. ff. de custod. reor. Bald.*
in l. sed etsi. ff. de in ius voc. Hippolyt. in pract. crim. §. at-
tingam. num. 1. 12. *&* 17. *& in §. pro complemento. num.*
32. *Ioan. Goddæus de contrah. stipul. c.* 6. *concl.* 23. *nu* 404.
405. *& seqq.* & dixi infra *cap.* 18. Quod nominatim
42 † stabilitur in statutis Lubecensibus *lib.* 4. *tit.* 11. *art.* 5.
his verbis: Ergò & aliam ob causam potest agi iniu-
riarum, quàm si fideiussores iudicio sistendi causa ob-
lati, reijciantur, id quod tamen cum superioribus pu-
gnare videtur. Sed salua res est; Militat n. verè hoc
casu ratio adducta à Gaio, *ind. leg. si vero. §. qui pro*
43 *rei. ff. qui satisd cog.* Nam non quælibet, sed † summa
& atrox iniuria est, carcerem duci eum, qui in causa
criminali, pecuniariam pœnam tantum ingerente, fi-
deiussores dare idoneos paratus est, maximè, quia
Bald quoq; *cons.* 184 *col* 1. *lib* 5. & post eum Francis.
44 Beccius, *in cons.* 14. *num.* 35. asserunt, quod † non sit
lex sub cœlo, quæ dicat, in causa ciuili esse retinen-
dum quem in carcere, qui fideiussorē dare est paratus,
nec dissentit Gail *lib.* 1. *obs* 26. *nu.* 1.

45 Quippè † captura, & detentio personæ iniuriosa
est, ac ignominiosa, infamiam irrogans irretractabilē,
maximè apud graues personas, vt ex Baldo, Corneo,
Natta, Castren. Alex. Ias. Decio, & Cephalo probat
Ant. Sola, *in consil. antiq. Sabaudiæ. Rubr. de captura de-*
bitoris. Decreti Abusionibus. glos. 1. *nu.* 2. Vnde etiam il-
lud fluit, quod in carceratio simpliciter petita inter-
pretationem eam accipit, vt debitor satisdet, & carce-
res euitet. *gl. l. fin. verb fideiussionis. C. de feriis.* & ex sen-
tentia vndecim Iureconsultorū ita respōdit Ernestus
Cothm. *responso.* 18. *num.* 282. adde Zas. *in l. eum qui in*
possessionem. in fi. ff. de priu. cred. vbi ait: Quod reus cri-
minis condemnatus in pecuniam, si fuerit incarcera-
tus, oblatis fideiussorib. est relaxandus, quia si à prin-
cipio satis dedisset ante carceres, poterat carceratio-
nem euitasse. Tantum igitur abest, vt Vlpianus cum
Gaio pugent, vt etiam à Gaio genuina ratio petenda
sit ad responsum Vlpiani explicandū. Et huc pertinet
quòd tradit Petr. Rebuf. *in tract. de priu. scholar. priuil.*
46 173 nimirū, præfectum † vigilū, qui captū studiosum,
& offerentem fideiussores non relaxat, iniuriarū con-
ueniri posse, cum quo concordant tradita per Ias. *in d.*
l. si vero. §. qui pro rei. n. 4. *ff. qui satisd. cog.* & Roder. Sua-
47 rez. *de fideius. in causa criminali. n.* 3. Imo & vasallus † fi-
deiussores à domino recipere recusans, sed carceri eū
includens, feudo priuari potest. *Iacobi. de S. Georgio de*
feu. verb. dictiq; vasalli. la 1. *n.* 23. *Lud. Schræd. de feu. p.* 9.
c. 4. *n.* 83. *& c.* 7. *nu.* 165. *Henr. à Rosenthal. in tract. feud.*
48 *tom.* 2. *c.* 1 *conclus.* 10. *n.* 40. Carcerare † n. aliquem est
illicitum, cum libertati repugnet, ac motum, vsumque
membrorum impediat. *Iaco Marchisellus in sylua quæ-*
stionum practicarum. q. 33. *nu.* 1. quod correlatio inter
dominum feudi, & vasallum non patitur, *c. vnic. vers.*
in columne, ne sit in damno domino suo. de corpore suo de for-
ma fidelit.

Vltimò loco dicit Gaius; *Sed & ipse fideiussor, quin*
sit acceptus. tanquā de iniuria sibi facta queri poterit. Ap-
tissimè, *De iniuria sibi facta.* Qui a n. cui de ornatissimè lo-
cuples fuit, aut etiam causa cognita ad probatus reie-
49 ctio sanè † illa in ipsius fit iniuria, nō solum, quia quoad
facultates apud alios fit suspectus, quasi nimirū ino-
pia laboraret *l. si creditor. §.* 1. *& §. vlt. de reb. auct. iud.*
possid. Verum etiam quia maximè laborare ipsius fides
incipit, vtcunque patrimonium, sit amplum, & suffi-
ciens, *l. si stipulatus* 112. *ff. de ver. obl.* ideoq; merito in-
iuriatū cōueniri potest actor, si modo iniurādi animo
non sit acceptus, *arg. l. itē apud. §. si quis non debitorē. ff.*
de iniur. & probat Ang *in l. fin. ff rem pupilli saluam fore.*
Mantua: *sing.* 558. *incip. In materia.* Hoc autem addo,
quia facile fieri pōt, vt iusta causa sit recusandi. Quid
enim, si offeratur fideiussor facultatib quidē idoneus,
50 & probatæ fidei homo, sed † capitalis actoris inimi-
cus? Hoc casu non possum adduci, vt credam, acto-
rem a fideiussore iniuriarum conueniri posse, etiam si
ab ipso reijciatur, *l. vel exilio. ff de procur. l. sanè si vale-*
tudinis. ff. mandati. imo potius non inepte quis diceret,
per acceptionem illam, si fieret, quasi dissimulatione
iniuriam aboleri, quàm tamen actor ad animum
suum reuocauit, & neutiquam remittere prætend-
dit. *Facit in argumentum Vincent. Carocius, decisio* 26.
numer. 4.

Sic igitur constat creditoris volūtatem in accipiē-
do fideiussore regulariter explorandam esse, Credito-
51 ris, inquam, veri, & non † cuiusuis: h. e. eius credi-
toris tantum, apud quem etiam ipse reus principalis
est obligatus: Fideiussor enim obligari non potest ei,
apud quem reus promittendi nō est obligatus, Quare
si seruus communis Titij, & Sempronij, nominatim
Titio dari stipulatus fuerit, & fideiussorē ita interroga-
uerit: Titio aut Sempronio id dare spondes? Titius
quidem petere à fideiussore poterit, Sempronij vero
personam in hoc solum interposita videbitur, vt solui
ei ante litem contestatam, etiam ignorante vel inuito
Titio possit, *l. fideiussor.* 16 *in pr. l. si mihi aut Titio* 23. *ff.*
de fideiussorib. quibus iungenda *l. stipulatus.* 9. *cum* 3. *ll.*
seqq. l. cum quis 8 *l. si quis* 57. *§.* 1. *l. si ita* 59. *l. cum decē*
71. *l. Stychum. § quæsitum est. ff de solut. cum si.*

52 Similiter loquor † hic tantum de creditore, cui &
reus, & fideiussor efficaciter obligari possunt. Quid n.
si creditor sit, qui cōtra leges, vel bonos mores credat,
fideiussoremq; exigat? Non vtiq; nomen creditoris is
meretur, & frustra ei fideiussor offertur *leg. cui contra*
31. *leg. si quis pro reo. l. si à reo. § id quod vulgo ff. de fideiuss.*
Sic si quis his personis, quæ agere non potuerunt (*de*
quib. in tit. C. qui legit. person. standi in iud hab. vel non) fi-
deiussorem iudicio sistendi causa dederit, frustra erit
datio, *l.* 2. *§.* 1. *ff. quia satisd. cog.*

Interim tamen verè nihil interest, ex quo contractu
53 † quis sit creditor, vtrū creditor pure, vel an in diem,
aut sub conditione, vt passim apparet, *in tit. ff. de fideius.*
& l. in omnib. ff. de iudic. quam explicaui supra *c.* 5. *num.*
54 50. *& seqq.* Vtrum † sit pater familias, vel filiusfami-
lias, liber an seruus, mas an fœmina, paganus, vel mi-
les; Quicunq; n. in creditum abire possunt, illi etiam
alterius fidem rectè sequuntur, *l.* 1. *l. si pecuniam.* 26. *ff. si*
55 *cer. pet.* Idq; in specie quoad filiumfam. traditū † est,
in l. si debitori 47. *§.* 1. *ff. de fideiuss.* quæ est ex lib. 9. quæ-
stionum Papiniani, & inquid Papin. *Si filius in causa pe-*
culiari ita fideiussorem acceperit, quantam pecuniam cre-
didero fide tua iubes? & emancipatus credat, patri quidem.
si non est reus obligatus, non tenebitur, filio vero humanita-
tis intuitu obnoxius esse debet. Ex qua primo hoc liquet,
filiūfam. in causa peculiari fideiussorē accipere posse.
De causa peculij Castrensis, vel quasi, ne quidem du-
bitandum fuit, cum illo filiusfamilias vicem patrisfa-
milias sustineat.

Quod deinde Papinianus ait: *Quantam pecuniam*
56 *credidero, fide tua esse iubes?* id aliquando sic † offertur;
Quantam pecuniam quandoq; credidero, l. si ita stipulatus.
ff. de fideiussoribus. licet, & dempta voce, *Quandoque*, in
futurum per se alioquin sit concepta stipulatio. Sed
quare, inquis, si filiusfamilias ita stipulatus ab initio,
posteà emancipatus credet, fideiussor non tenetur? Re-
spondet Papinianus, hoc ideò esse, quia reus ipse patri
non est obligatus: id quod clarius exprimit Paulus,
in l. quidam. 132. §. vlt ff. de verb. oblig. ergò nec fideius-
57 sor patri debebit. Atqui hoc pugnare videtur † cum *l.*
si filiusfamilias 78. ff. de verb oblig. l. quæ legat. 18. l. non
omne 144. §. 1. ff. de reg. iur. in quibus locis probatur,
quod in stipulationibus id tempus spectetur, quo con-
trahimus, quod si verum est, tum conditio ab eo tem-
pore, quo existit, retrotrahetur ad tempus contractus,
ita vt tunc cum conditio existit, perinde habeatur, at-
que si eo tempore, quo stipulatio est interposita, foret
sine conditione contractum, *l. potior 11. in fin. pr. ff. qui*
pot. in pig hab. l. is cui 41. ff. de oblig. & act. & per conse-
quens confestim patri acquiretur, quod filius est sti-
pulatus, quamuis petitio ex ea stipulatione sit suspen-
sa, *l. vsusfructus. 26 in f. ff. de stipul. seruor.* Videtur igitur
falsum esse, quod Papinianus ait, si filius ita stipuletur,
quantam pecuniam credidero, nec reum, nec fideius-
sorem patri obligari; nam certè conditionalis hæc est
stipulatio, futurum tempus respiciens, *l. itaq. ff. si cert.*
pet. l. vt hæredib. §. cum ita. ff. de leg. 2. etiā si igitur posteà
emancipatus credat, retrotrahetur tamen is actus, vel
ille conditionis impletio, ad tempus primi contra-
ctus, quare, & illi obligabuntur.

Sed facilè hæc antinomia euitari potest ex diuersi-
tate ipsius stipulationis. Pone enim, stipulatus est fi-
liusfamilias hoc modo: Mæui dabis decem, si Bertha
Titio nupserit? posteà is emancipatur, & post ipsius
emancipationem demum Berthe Titio nubit, quod
perinde est, ac si dices post emancipationem condi-
tionem existere: certè patri commodum stipulationis
huius competit, vt & actio, quia eo ipso momento, quo
filiusfamilias sibi decem dari stipulatus est, stipulatio
statim vires accepit, & si non fuisset exspectanda con-
ditio, statim decē ille per patrem exigi potuissent. Re-
trotrahitur igitur tempus existentis conditionis ca-
sualis, vel mixtæ ad tempus contractus, secundum su-
pra dicta.

Rursus nunc pone; Stipulatus est filiusfamilias hoc
modo: Quantam pecuniam credidero, fide tua esse
iubes? en ex præsenti vires accipit hæc stipulatio? Mi-
nimè, quia adhuc pecuniæ numeratio desideratur,
l. si ita fuero. §. 1. ff. de nouat. quæ cum non fiet à filiofa-
milias, sed ab emancipato, emancipatus autem sibi
quærat non patri, manifestum est, cur neque reus pro-
mittendi patri teneatur, nec fideiussor ei debeat quid-
quam, *dicta l. quidam. 132. §. vlt ff de verbor oblig. l. si quis*
3. §. si à filiofam. cum ll. seqq. ff. Macedon. Nam plusquam
manifestum est, patremfamilias vnum alteri patrifa-
milias nullam posse stipulando quærere actionem, *§.*
si quis alij. Instit. de inutil stipulat. Præterea, & hoc notan-
dum est, quia filiusfamilias dicit. *Quantam credidero*,
fieri posse, vt fortè nunquam credet, *argumento l. qui*
pecuniam. ff. si cert. petat. & sic ab initio planè incertum
est, an etiam vnquam ex ea stipulatione quid deberi
possit, *dict. l. pecuniam, in fin ff si cert. petat.* non igitur
prius vires habere potest illa stipulatio, quam si cre-
diderit.

Verum retrotrahi non debet tempus numerationis
ad tempus interpositæ huius stipulationis, hoc est,
contractus? Nullo modo, Ab initio enim taurere non
58 fuit in effectu aliqua obligatio, cum † pro non dicto
id sit, quod dare, nisi velis, cogi non possis, *l. sub hac. 8.*
ff de oblig. & act. l. 17. l. à Titio 108. §. vlt. ff. de verb. oblig.
ex sequenti igitur numeratione demum efficax facta
est obligatio, & absurdum esset, persona mutata, ius
ipsius personæ non mutari, & adhuc magis absurdum,
ad id tempus quid retrotrahere, quod de iure in consi-
derationem non venit. Ne dicam, communiter tra-
59 di, potestatiuas † conditiones non posse retrotrahi, vt
obseruat Iason, *in d. l. quidam. §. vlt. ff de verb oblig.*
60 Neque † obstat, quod *in l. vlt. ff. de stip seruor* dicitur:
Si filiusfamilias contrahat, & stipulando quid in tem-
pus suæ emancipationis conferat, id patri deberi. Se
ipsam enim explicat satis his verbis: *Si tamen dolo ma-*
lo fecerit: quod non fecit in specie proposita. Nam
nihil nominatim in tempus suæ emancipationis con-
tulit filiusfamilias, *in d. l. si debitor. §. si filius. ff. de fideius-*
forib. quare dolum etiam præsumere non debemus. Ita
cum Cuiac. *in tractat. 2. ad Afric. pag 28.* dicere, quam
de conditione intrinseca quidquam adducere, tu-
tius est.

Subijcit autem Papinianus: *Fideiussorem etsi patri*
non teneatur, tamen filio humanitatis intuitu obnoxium esse
debere, quę verba etiam sunt explicanda. Humanitatis
igitur intuitu obnoxius est fideiussor filio emancipa-
to, quia filio non competit directa actio ex stipulatu
(quæ recto iure patri quæsita videtur, quamuis per
exceptionem doli elidatur) sed competit vtilis. Et
statim *l. in factum ff. de oblig. & act.* In factum actiones
etiam filijfamiliarum possunt exercere, hoc est, pos-
sunt exercere vtiles actiones in casibus, quibus ipse
pater nequit, *l. si longius. §. 1. ff. de iudicijs.* Æquitatis
61 enim ratio † causa est vtilium actionum, *l. quia actio-*
num. ff. de præscript. verb. Veruntamen hæc vtilis actio
62 idem efficit, quod efficeret directa, quia † actio in fa-
ctum siue vtilis proxima est directæ, *l. si conuenit. ff. de*
rescinden. vend. Et pulchrè Papinianus dicit, hoc fieri
humanitatis intuitu: nam recto iure, & stricta ratione
63 vix fieret, soletque Papinianus humanitatis † admo-
dum esse studiosus, *l. seruus. ff. de seru. export. l. 16 ff. de*
compensat. quanquam ea etiam magni fiat apud Pom-
ponium, *l. si tibi. 8. §. vnius. ff de option. legata.* Vlpianum,
l. si cui 38. §. 1. ff. ex quibus caus. maior. l. sed etsi 25. ff. de
vsufructu. l. si fuerit. 10. § fina. ff. de rebus dubijs. & Scæ-
uolam, *in l. Thais. § libertatem ff de fideicom. libert.* Imò
humanitatis, & beneuolentiæ nomine etiam Impp.
D. Marcus, & Anastasius commendantur, *in l. Diuus*
31. ff. ad legem Corn. de falsis. l. ab Anastasio. C. mandati.
Nec latuit hoc Africanum, *in l. quidam. 45 ff. de hæred.*
instituen. qui in eadem ferè specie filio actionem vul-
garem, † hoc est directam (*vt in l. si seruus nauem. ff.*
de furtis. quæ etiam principalis vocatur, *in l. in commo-*
dato. §. 1. ff. commodati.) denegat, & vtilem concedit:
quam Vlpianus, *in l si vero. 12. § si filiusfamilias ff. man-*
dati. In factum appellat: Et tantum de *§. 1. dict. l. si*
debitori. ff de fideiussoribus. cuius principium, cum sit lex
digna Papiniano, deinde *cap. 19. num. 26. & sequenti-*
bus, interpretabor.

De seruo quoque dubitari non debet, quin fideius-
65 sorem † rectè accipiet, si modo credimus Venuleio,
in l. si seruus. 25. ff. de stipul. seruor. quæ sumpta est ex
libro ipsius 12. stipulationum, vbi Venuleius id in
seruo hæreditario exemplificet, item in seruo eius,
qui est apud hostes. Cæterum videtur Venuleius
μιλετωδες obiecisse interpretibus, cum de sensu le-
66 gis istius inter se adeo ipsis non conueniat. Nam † An-
tonius Goueanus *lib. 1. lection. c. 32.* versiculum fina-
lem totum delendum, & spurium esse putat, additum
fortè è glossatore quodam, quum tamen in arche-
typo Florentino, & libris manuscriptis existet. Iaco-
67 bus † vero Cuiac. *lib. 16. obseru. cap. 38.* arbitratur, *d. l.*
si seruus. cum l. 4 ff. de diuers. & temp. præscript. facilè
conciliari posse, cum *d. l. 4.* loquatur de reis, hoc est,
68 fideiussoribus, altera verò de actoribus. Præter † bo-
sce aliter sentire visus est. Quidam doctor *lib. 3. ob-*
ser. 19.
69 Denique Antonius † Faber *libro 4 coniectur. iur.*
ciuil. capit. 3. credit, dissensionem hac in re fuisse inter
Iuris-

Iurisconsultorum. Apuleium retulisse quidem Cassij
sententiam, sed eam non probasse, Iauolenum autem,
quia Cassianus fuit, l. 2. in fin. ff. de orig. iur. sensisse cum
Cassio, d. l. 4. ff. de diuers. & temp. præscript. Verum per
me licet, vt lector vnam harum opinionum amplecta-
tur, non enim in illas inquirere mei iam est propo
siti, ne absque causa extra chorum saltare velle videar.
Sed proponamus, patrem filio, dominum seruo,
maritum vxori debere, & obligatum esse, an rectè ab
his exigetur fideiussorem filiusfamilias, seruus, &
vxor, idonei erunt creditores, quibus fideiussor præ-
70 stetur? Sanè † si pater à filio, vel dominus à seruo sti-
pulatus fuerit, & fideiussorem acceperit, fideiussor ac-
ceptus tenetur, l. si quis pro eo. §. primo. l. si a reo. §. adeo.
ff. de fideiussoribus. quia vterque obligatur naturali-
ter, non saltem in stipulatione, sed etiam in alijs
contractibus, l. frater à fratre. §. quæsitum. ff. de con-
dict. indeb. l. nec seruus. l. quod seruus. ff. de peculio. huic
autem obligationi non quidem ex stipulatione (quæ
nulla est) ortæ, sed pro retentione, & deductione natu-
rali æquitate introductæ, præter, & contra iuris stricti
rationem fideiussor optime accedere potest, l. si fideius-
sor. § fideiussor. ff. de fideiussorib. Io. Godd. de contrah. stipul.
c. 7 concl. 5. nu. 70.
71 At ex diuerso, si filius à patre † vel seruus à Domi-
no stipuletur, & fideiussorem acceperit, fideiussor ac-
ceptus non tenetur, dicta l. si quis pro eo. §. 1. ff. de fide-
iussor. § item inutilis, & ibi Dd. instit. de inutil. stipulat. Io-
annes Goddæus d. cap. 7. conclus. 5. numero trigesimooctauo.
trigesimonono, & quadragesimo, & conclus. 5 nu. 53. Quod
similiter, & ad alios contractus extendo, vt si filius
vel seruus patri vel domino mutuum dederit, vel rem
commodauerint, vendiderint, locauerint, nulla regu-
72 lariter [illegible] notandum erit propter sen-
tentiam Scabinorum Lipsensium, quæ collocata est
post Inhabilicatio, sub rubrica, si pater vellet vende-
re bona filij sine obligatio, & nulla, quæ fortè inter-
uenerit, fideiussio. Ioannes Goddæus, d. conclu 5. nu-
mero 41.
Et quod ad stipulationem attinet. Paulus in dicta l.
si quis pro eo. § 1. ff de fideiuss. aperit rationem, id pro-
73 pterea fieri. Quia non potest quis † pro eodem, & ei-
dem esse obligatus, quam rationem sic interpretari pos
sumus. Quicquid filius à patre stipulatur, id eodem
momento patri rursus acquiritur, l. quod dicitur. 15. ff.
de verborum oblig. l. placet ff. de acquir. hæred. Cum itaq;
Quia vox filij est vox patris, & patris filijque persona
ponitur eadem, §. ea verò. Instit. de inut. stipul. l. vlt. C. de
impub. & alijs subst. l. cum scimus. C. de agric. & censit. lib.
11. Baptista à S. Blasio in thesauro com. opin. in addit.
Ficard. n. mero trigesimooctauo. Ergo quod filius à pa-
tre sibi dari stipulatur, pater sibi ipsi stipulari videtur.
Ex iuris omnium communis sententionibus, argutijs, & sub-
tilitationibus, vt vult Hottoman. in l. frater à fratre, mihi
pag. 86 ff de condict. ind. b. Nunc si fideiussor interue-
niret, fideiuberet is patri pro patre, quod est absur-
dum, l. qui hominem §. quidam ff. de solution. Quis enim
hic intelligi potest stipulator, quis promissor? quis cre-
74 ditor, quis debitor? Deinde nemo † sibi ipsi quidquã
debere potest, l. legatum. 3. l. qui fiscalibus. §. vlt. ff. de legat.
75 l. cum impossibile sit, vt actio & † passio, tanquam
contraria, vno momento fiunt in vno subiecto, ac cir-
ca idem, ad idẽ eodem modo, simul concurrant, l. præ-
tor 4 ff. de tutor. b. & curator. b. datis ab his. l. vlt. ff. de offic.
prætor. Ioan. Godd. in de contrah stipulat. cap. 7 conclus. 5.
76 numer. 40. Non aliter, ac fieri per † rerum naturam
nequit, vt quod vnum est, fiat duo, & in diuersas res
eat vnitas ingemina simplicitate diuisa, vt loquitur
Arnobius, lib. 4. aduers. gentes mihi pag. 625. Cum igitur
nec creditor nec debitor intelligi possit, quorsum fi-
deiussor? Esset enim id, statuere accidens sine subie-
cto, quod est ἀδύνατον. Ind. Pacius antinom. cent. 4. q. 16.
mihi pag. 24.

Porrò eadem omnino obtinent in seruo. Nam
quia seruus domini voce loqui videtur, §. post mor-
tem. Instit. de inutil. stipulationib. videtur dominus sibi-
ipsi quoque stipulari, ergo simul stipulator erit, &
promissor, quod rursus est ἀδύνατον. Neque igi-
tur fideiussor pro domino potest ipsi domino fi-
deiubere. Et hæc quidem in stipulationibus se ita ha-
bent.
77 Ratione aliorum † contractuum quoque non re-
ctè à patre fideiussorem exigit filius, non solum, quia,
nihil habet in quo patrem sibi debitorem constituat,
d. l. placet. ff. de acquir. hæred. §. igitur. Instit. per quas person.
nob. acquir. verum etiam, quia illæ ipsæ cautiones non
possunt interponi conseruata patria potestate, l. Im-
perator. ff. ad Trebell. Nam si pater cogeretur filiofami-
lias dare fideiussorem, concideret præcipuus patriæ
potestatis effectus, nempè rerum acquisitio, quæ per
filium acquiruntur. Quid enim si filio contempla-
tione patris quid donetur? peculium est profecti-
tium, & patri acquiritur in totum, & si huius ratione
filius à patre fideiussorem exigeret, vi patriæ potesta-
tis iustè repelleretur. Idem ferè obseruatur in peculio
78 † aduentitio, cuius sanè vsusfructus patri quæritur,
verum pater satisdare non tenetur, nec de vtendo ar-
bitrio boni viri, nec de restituendo, nec vllis alijs
oneribus grauatur, l. cum oportet. §. non autem. C. de bon.
mat. Arius Pinell. in l. 1. part. 2. numer. 20. C. de bon. mat.
Valent. Forsterus de succeß. ab intestato. lib. 7. c. 21. numer.
3. & 8. Et ita intrepidè tenendum est, vt ait Barna.
Cornaz. in terminis in decisio. Rotæ Lucensis. 119 num.
11. & 12. quidquid etiam dixerit Ias. in l. soluto. §. vo-
luntatem. nume. 9. 1. ff. solut. matrim. Quia, vt eleganter
ait l. cum non solum. § fin autem et aliorum. ad fin. C. de
bon. quæ liberis. paterna reuerentia patrem excusat à
cautionibus, & ab alijs omnibus, quæ ab vsufructua-
79 rijs extraneis à legibus exiguntur. Nisi † fortè talia
bona aduentitia dilapidet, tunc enim, nisi administra-
tione priuari malit, fideiubere tenetur. Socin. consilio.
34. numero. 13. & 14. vol. 1. Ioan. Petr. Surdus, decisio.
279. numero 5. M. Anton. Natta. consilio. 543. numero.
80 26. Posset quidem contrarium de iure † Saxonico di-
sputari, ex textu, & gl. lib 1. art. 11. Verum Daniel Mol
lerus in comment. ad constit. Saxonicas. constit. 25. numero.
81 6. part. 3. dicit, hoc † in casu nullum discrimen esse
inter ius commune, & Saxonicum, cum illo iure nihil
mutatum reperiatur.
Cæterum quod dixi, patrem filio suo non rectè præ
82 stare fideiussorem, id primo limitatur † in bonis Ca-
83 strensibus vel quasi. In his enim filiusfamilias † ha-
betur pro patrefamilias, l. 6. §. vlt. ff. de iniust. rupt. &
irrit. l. 2. ff. ad Maced l. vlt. C. eodem. Suntq; ipsius patri-
monium proprium, l. 3 §. si autem. 10. ff. de minoribus,
item ex his bonis cuilibet satisfacere potest, l. si quis
vxori. 52. §. sed si filius ff. de furtis. in tantum, vt inter pa
trem, & filium horum bonorum nomine consistat
emptio, l. 2. ff. de contrab. emptio. Sicut etiã lis ac actio.
l. lis nulla ff. de iudicis. l. adoptiuum. ff. de in ius voc. non
igitur mirandum est, quod patrem in hisce bonis ob-
ligatum habeat filius, ab eoque fideiussorem exigere
possit. Quare si filius, ex rebus Castrensibus vel quasi,
patri suo quid crediderit, & fideiussorem acceperit,
fideiussor tenetur, quia hic non habet locum ratio
Pauli, quæ habet locum in filio in patris potestate
constituto. Filiusfamilias, & pater sunt vna persona,
At in Castrensi vel quasi Castrensi peculio duo sunt
patresfamiliarum, & fideiussor intercedens non ei-
dem pro eodem, sed alij pro alio fidem suam ob-
stringit. Ioan. Goddæus dicto capit. 7. conclu. quinta. nu-
mero 42.
84 Secundò † non obtinet supradicta conclusio in
filio emancipato. Is enim patrem obligatum ha-
bere, adeoque cum ipso, licèt non agatur de Castren-
si vel quasi Castrensi peculio, litigare potest, l. 3.
C. de

C.de in ius vocan. Sequitur ergo, & fideiussorem à pa-
tre dari posse filio emancipato. Etsi enim quamdiu
conseruatur patria potestas cautiones inter patrem,
& filium non rectè interponuntur. l. Imperator. ff. ad
Trebell. facit l. 7. ff. de oblig. & act. Postquam tamen per
emancipationem filius se à manu, & potestate patris
liberauit rectè interponi possunt. Et hoc de iure stri-
cto ita se habet.
85 Sed † plerumque propter reuerentiam remitti so-
let, etiamsi filius sit emancipatus, patrique fides ha-
beiur, etiam satisdatione omissa, quod opinor, fit ob
memoriam pristini dominij, l. vnius. §. seruus. ff. de quæ-
stionibus, l. libertus. 41. ff. de oper. liber. l. vltim. ff. de decu-
86 rionibus. Esto † enim, quod pater per emancipatio-
nem filij dominus esset desinat, nam ante emancipa-
tionem verè est dominus, in l. suis. ff. de liber. & posthum.
l. pronunciatio. §. i. idemque venit. ff. de verbor. signific. pa-
ter certè esse nunquam desinit. l. iura sanguinis. ff. de re-
gul. iuris. l. 8. ff. de cap. minut. Cui meritò reuerentia sem-
per est præstanda, l. liberto. ff. de obseq. par. & pat. præ-
stan.
Quod equidem planum fit ex loco Pauli, libro se-
87 cundo Manualium, ex quo transcripta † est. l. filio. ff. vt
legator. nom. caueatur, vbi talis est facti species: Testa-
tor instituit patrem hæredem, eumque damnauit, vt
filio suo proprio legatum præstaret, addita tamen cõ-
ditione, puta, si nauis ex Asia veniret. Pendente cõ-
ditione huius legati, filius à patre suo satis petebat,
quemadmodum alij legatarij, vel fideicommissarij
conditionales solent, tot. tit. ff. vt legat. nomine caueatur.
Verum respondetur filium illum huius legati a patre
suo satis petere non posse, quia vt Papinianus ait,
in dicta l. Imperator. ff. ad Trebellianum, cautio interpo-
ni non potest conseruata patria potestate, cum igitur
patria potestas adhuc duret in nostro casu, perperam
filius cautionem à patre interponi postulat. Sed finge,
filius pendente conditione legati à patre est emã-
cipatus, quæritur an audiendus sit, si tum satis petat?
Subsistit initio Paulus, cum non solum filius habeat
iustam satis petendi, verum etiam pater sufficientem
recusandæ cautionis causam. Pater quidem, si dica-
mus, post emancipationem filium posse à patre satis
petere, nam tum beneficium suum ipsi esset onerosũ,
admitteretur que filius ad petendam cautionem post
emancipationem, quam conseruata patria potestate,
88 petere non potuisset: nemo autem ex liberalitate sua
pœnam pati debet, l. ad res donatas. ff. de adil. edicto. vo-
89 cat iurisconsultus emancipationem † beneficium,
quia nemo inuitus facile filium emancipare cogitur,
l. non potest. 31. ff. de adop. l. penult. ff. si tab. test. nulla extab.
§. vlt. Instit. quib. mod. pat. potest. sol. & auctore Seneca,
lib. 1. de benefic. cap. 6. beneficium est, quod datur, cum
liceret, & non dare, quare, & in l. nec auus. C. de emancip.
liber. emancipatio beneficium vocari videtur, non
90 aliter † ac manumissio beneficium dicitur, in l. 4. ff. de
instit. & iur. l. si seruo. ff. de hæred. instit. l. 3. ff. de obseq.
par. & pat. præstand. & libertas gratuita. in l. 1. C. de li-
bert. & eor. liberius. Item liberalitas, l. veterani 24. C. ad
Vell. & apud Terentium. in And. act. 1. Scen. 1. summum
bonum. Filius verò ad petendam cautionem ideò ad-
mittendus videtur, quia pater sibi imputare debet,
quod dedit ei facultatem aduersus se postulandi: non
enim ignoti iuris est, filium emancipatum aduersus pa-
trem consistere posse, dicta l. 3. C. de in ius vocan. Et sic
prima fronte caosa hæc est indirempta, nec facile ap-
paret, patrine an filio sit fauendum, fecitque illud ip-
91 sum † etiam alibi Paulus in libris manualium, vt pri-
mo duplicem rationem pro vtraque parte poneret,
deinde verò deum sententiam suam subijcere, vt col-
ligitur ex l. & exhæredatum 49. ff. de re iud. l. ex illa parte
217. ff. de verb. signif. l. pen. ff. pro socio.
Proferamus ergo decisionem Pauli, in dicta l. filio.
ff. vt legat. nom. caueatur; Melius est, inquit Paulus, per
mediocritatem causam dirimere, vt cautioni tantum cum
hypotheca suarum rerum committatur. Elegit Paulus
92 † mediam viam per hanc enim quæstio dirimitur, vt
in l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebellia. & hoc amplius etiam
vtrique consulitur, patri, in eo, quod nudę suæ repro-
missioni cõmittitur, sic namque cautionem accipio,
vt in l. si quando. §. 1. ff. vt lega. nom. caueatur. Iaco. Cuiac. in
Nouella 12. mini pag. 147.
Filio autem perid, quod etsi fideiussores à parte
non accipit, satis tamen abundè ei sufficit cautio cũ
hypotheca rerum patris. Neque igitur filius patri præ-
stita hac cautione amplius onerosus esse debet, sed
potius cogitabit, patrem non ideò ipsum suo benefi-
cio ex potestate patria liberasse, vt aduersarium, sed
vt beneficij memorem haberet, sicque verborum le-
nitate æquitatem suæ petitionis commendabit, vt
omnis honor patri manumissori debitus reseruetur,
argumento l. si manumissori. C. de obs. pat. præst. cum sese in-
telligat huic obsequij plus debere, à quo se meminè-
rit sacris vinculis cautum, l. 1. vers. nec sanè. C. de offic.
pretorum. l. 1. vers. cum magis. C. de reuocand. donat.
93 Cæterum hæc † mediocritas Pauli non admittitur,
tur, si testator specialiter satisdari voluerit, & satisda-
tionem exigi disposuerit. Sicut enim prohibere potest
testator seruandorum legatorum satisdationem, ne
eam coniunctus a coniuncto exigat, etiamsi hæres cõ-
iunctus substantiam suam dissiper, vereaturque fidei-
commissarius vel legatarius coniunctus, ne inane fi-
deicommissum vel legatum constituatur, l. hac. t. 12. l.
quæ filium 18. in princ. ff. vt legator. nom. caueatur. l. 2. et
94 l. penult. C. vt in poss. legator. Ita † vicissim, si testator
specialiter satisdari voluerit, pater filio, filius patri,
frater fratri, sororiuè, eam satisdationem, pro legum
ordine, præbere necesse habet, l. iubemus. §. in supradi-
ctis. C. ad SC. Trebell. quod adeo verum esse crediderim,
vt nec per pactum inter hæredem, & legatarium hoc
casu satisdatio remitti possit, aliàs enim non seruare-
tur defuncti voluntas, qui specialiter exigi voluit, l.
pactum 46. ff. de pactis à contrario sensu.
95 Deinde quoque pater † filio præstat satisdatio-
nem legatorũ, hoc est, non [illegible] sed [illegible]
siue nudam cautionem, si ad secundas transeat nu-
ptias, dicta l. iubemus. §. in supra dict. s. C. ad Senatusconf.
Trebell. Iacob. Cuiacius in Nouella 22. versic. octaua pœ-
na. Idque in matre est indubitatum, sicut apparet ex
constitutione Leonis, & Anthemij, in l. hac ed. Tal. §.
his illud. C. de secundis nuptiis. vbi mater præstat filijs
primi matrimonij fideiussores, & filij rursus matri, nec
enim hic aliqua potestatis patriæ habetur ratio, licet
alioquin parentibus, etsi inæqualis eorum est pote-
stas, æqua tamen pietas debetur, l. furiosæ. ff. de curat.
furiosi. l. parentes. ff. de in ius vocando. Et ita in specie
traditum est ab Vrsillo in additionib. ad Afflictum, deci.
Neapol. 75. nu. 19. quamquam in alia abire videatur
Ioan. Petr. Surd. decis. 279.
Tertiò, officium suum perdit præmissa conclusio,
patrem non præstare posse filio suo fideiussorem, in
96 bonis nimirum aduentitijs, quibus † casibus filiosfa-
milias plenè accuruntor, tunc enim is, vt alius quili-
bet paterfamilias, illa bona administrat, quamobrem
nemini dubium esse existimo, eum, si in his bonis cum
patre contrahat, iure exigere fideiussorem: per notata
gloss. in l. pactum. verb. maximè. C. de pactis. & tradit Ga-
briel Mudæus in titul. de contrahend. emption. cap. 6. nu.
3. Cuiacius lib. 9. obs. cap. 13. fusius Ioan. Goddæus de
contrah. stipul. cap. 7. conclus. 5. numero. 43. & aliquot se-
quentibus.
At in alijs casibus, vbi patri vsusfructus quæritur,
filio reseruata proprietate, aliud est dicendum, vt an-
tea num. 78. monui, nec enim in his filius à patre pro
securitate sibi fideiussores dari rectè postulat. Dico
97 autem nominatim de filio. Nam † si fortè pater bona
filiorum aduentitia emptoribus distrahere voluerit,
empto-

emptores si velint, ab eo fideiussorem probe exigunt, quie nullam nisi tricenalem poterunt præscriptionē opponere filijs, quandoque rem suam vindicātibus, *l. prima in fine. cum authent. sequenti. C. de bonis maternis.* Gabriel Mudæus *ad titul. de action. empti. mihi pagina* 223. dicens, verba illa, *si velit*, consilium, non autem præceptum, continere. Rectè quidem ille. Nam possunt etiam emptores non exigere, sed, suo damno, *d. l. pactum. 46. ff. de pactis.*

Nunc à patre, & filio transibo ad maritum, & vxorem, & dispiciam, verum etiam vir ab vxore; vel vxor à viro fideiussorem accipere possit. In qua disputatio-
98 ne præmitto, regulariter † omnes contractus, excepta donatione, inter coniuges permissos esse, modo fraus, & simulatio absit, *l. quod autem. §. si vxor. l. si sponsus. § circa. l. si vir vxori. ff. de donationibus inter virum, & vxorem. Franciscus Marcus decision. Delphin. 307. in editione Lugdunensi.* Sicut enim inter virum, & vxorem neque possessionis, neque proprietatis vlla est donatio, exceptis quibusdem casibus, veluti exilij, diuortij, sepulturæ, & alijs nonnullis: ita quoque contractus imaginarii, puta, si coniuges sibi inuicem vendant aut locent viliori pretio, donationis causa, vel etiam vendiderint aut locauerit iusto quidem pretio, sed tamen pretium non exacturi, inter coniuges iuris
99 vinculum non obtinent; quia fides facti † simulatur tantum, non intercedente veritate, *l. aula ff. de contrahenda emptione l. contractus ff. de obligationibus, & actionibus.* ideoque à iure reprobantur; *l. si res æstimata in principio. ff. de iure dotium. l. vir vxori. ff. ad Senatusconsult. Velleianum. l. cum hic status. §. idem erit. ff. de donation. inter virum, & vxorem.* Habet quidem res colorem venditionis, locationis, cum res iusto pretio venditur, locatur, sed quia postea pretium, & merces non exigitur, substantiam non habet, *l. 3. C. de contrahenda emptione. l. cum in vendit. one ff. eodem. l. vltima ff. pro donato.* Idem color est, quando locatio fit viliore mercede, puta vno nummo vel sestertio. *l. si quis. in fine. ff. de acqu. ren. posse. ff. l. si quis conduxerit ff. locati.* aut cum res venditur viliori pretio, *l. vir vxori ff. ad Velleianum.* Puta nummis decem, quæ valet mille, hoc enim non
100 vendere, sed † rem proijcere est, *l. si pignora. ff. de euictio. l. ita 36 §. 1. ff. mandati* siuè rem per gratiam vendere, *l. 1 § sed si rem. ff si quid in fraud. patr. l. si quis. C. de rescind. vendit. l. 3. C. de iure fisci. l. secunda. C. de fide, & iur. hasta fiscalis.* Quod si igitur in hisce imaginarijs, coloratis, & commentitijs excogitatisque contractibus maritus vxori, vel vxor marito fideiussorem dederit, frustra erit datio, *text. in l. 5. §. si vxor. viri. ff. de donat. inter vir. & vxor. & facit l. 2. §. 1. ff. qui satisdar. cogant.*

101 Fateor multa † colorata, commenta innumera, fictitie plurima, in iure reperiri, & admitti, vt in Publiciana, in actionib. quæ dantur bonorum possessoribus, quas fictitias propterea appellat Vlpianus *in libris Regularum. tit. 28. §. pen.* In traditionibus tacitis, *l. 1. ff. pro socio.* In tacitis hypothecis, in fictione postliminij, in actione inofficiosi, *l. secunda. l. quinta. §. primo. ff. de inofficios. testament.* In priuilegijs, *l. vlt. C. de tabularijs lib. 10.* vndè beneficium coloratum, in *l. iubemus. 14. § scientes. C. de sacros. Eccl.* Et nullum est frequentius verbum in iure, quam, Fingitur, videtur præsumitur, creditur, &c. omnia deniq; sunt fictionum plene in iure, quæ etiam in foro recipiuntur, vt Fabius ait, de quibus late Hotoman. *in quæst. illustr. quæst. 38.*

102 Verum † colores, & commenta excogitata in fraudem legum nō recipiuntur, quia, & hos colores (quos Vincent. Carocius in *tractat. de excussion. bon. 1. quæst. princ. numer.* 18. palliationem veritatis vocat) leges ipsæ reijciunt, Ernestus Cothmannus *responsa* 18. *num.* 34. 35. 36. & 37. Sic color vel titulus quæsitus circa donationem hoc est, colorata donatio reijcitur, *l. Sulpicius. 49. ff. de donation inter virum, & vxor. l. vlt. in fin. C. mandati.* Reijcitur circa venditionem inanis honestatis color, *l. dudum. C. de contrah. empt.* Color abigeatus, *l. 1. §. vlt. ff. de abigeis.* Color iuris, *l. 9. C. de calumniat.* Color sacræ iussionis. *l. quotiescunque. 37. C. de decurion. lib.* 10. denique omnis color quæsitus, cum scilicet in eo, quod ipso iure nullum est id actum fingitur, quo fraus prætextu iuris tegatur, *l. item si filius familias. § sed Iulianus ff. ad Macedon.*

103 Cæterum † si coniuges bona fide contrahant, vendant, locent, permutent, contractus est validus, & fideiussor datus tenetur: quia contrarium in iure decisum non repetitur, iuxta tradita per Alex. *cons. 86. vol. 5.* Alberic. *in l. vnic. col. pen. C. de rei vx. act.* Ioan. Goddæum *de contrah. stipul. cap. 6. conclus. 23. numero.* 370. Quare si à se inuicem rem emerint, *vt in l. 5. §. circa. h. sed si lana. §. si duo. ff. de donation. inter virum, & vxorem.* Si vxor marito res commodauerit, *vt in l. pen. C. commodati* apud eum deposuerit, *vt in l. si vir vxori. 52. ff. de donation. inter vir. & vx. l. vlt. §. vlt. ff. vt legat. nom. caueat*, maior 25. annis prædia sua vendiderit, & promissio pecuniam soluerit, *l. 4 C. ad Senatusc. Velleian.* Societatem cum eo vera, non simulata fide, nec donationis causa contraxerit, *l. cum hic status. § si inter virum. ff. de don. inter. vir. & vx. l. alimenta. §. fin. ff. de aliment. legat. l. ex diuerso. §. 1 ff. solu. matrim. Bald. l. si vxorem. C. de condition. insertis.* non dubito, quin in hisce, & similibus causis, ex quibus maritus vxori debere potest, fideiussor rectè accipiatur, idemque sit dicendum, si maritus ab vxore, cum qua contraxerit, exigat, per ea, quæ fusissime tradiderunt Tiraquellus *in legib. connubialib. gloss. 8. numero.* 111. & Dan. Moller. *in comment. ad constit. Saxonicas. Constit. 15. numero. 49. part. 2.*

104 Verum † enimuero notabiliter in causa dotis cōseruandæ id limitatur. Etsi enim maritus soluto matrimonio ad restitutionem dotis regulariter obligatus est, *vt notatur in titul. ff. solut. matri. quemadmodum dos petatur.* Tamen pro eiusdem conseruatione, siuè pro seruanda dote constante matrimonio, non rectè à marito fideiussor exigitur, *l. 1. & 2. C. ne fideins. vel mand. dot. dentur. Ioan. Godd. de contra. stipul. cap. 6. conclusion. 23 nu.* 360. & 361. Eamque in scholis iouetoratam esse opinionem astruit Francisc. Hottoman. *in tract. de dotib. mihi pag.* 105. Quo etiam procul dubio respexerunt conditores statutorum Lunæburgensiū, *art.* 10. dum statuunt: coniuges si filium habuerint, da dote ad libitum disponere potestatem vt e vxore, & filio. Fundamentum autem huius limitationis habemus *in l. 1. C. ne fideiussor. vel mandator. dot. dentur.* Vbi Imperatores Gratian. Valent. & Theodosius † rescribunt: *Siuè ex iure siue ex consuetudine lex proficiscitur, vt vir vxori fideiussorem seruandæ dotis exhibeat, tamen eam iubemus aboleri.* Putat quidem eruditus Petrus Faber *lib. 1 semest. cap. 24. mihi pag.* 258. hanc legem planè inuersam, & ita legi debere, siuè ex lege, siuè ex cōsuetudine ius proficiscitur, id iubemus aboleri. Sed veniam dabit, dum non facile hac in re illi assentior, nec ad asciam factum esse statuo, quod hoc loco dedolauit magnus ille Faber, vt alibi ait Lipsius: Nihil enim mutandum existimo. Nam fit ita sanè, ex lege siuè ex consuetudine ius proficisci, interim, & ex iure siue consuetudine potest lex, hoc est, pactum conuentum, vt rectè interpretatur Ioannes Goddæus *de contrahend. stipula. cap. 6. conclus. 23. numero.* 380.) proficisci.

106 Iustinianus † porro Imperator *in l. 2. C. ne fideiu. dot. dentur.* pristinam illam constitutionem Gratiani, Valentiniani, & Theodosij extensiuè ampliens, sanciuit: *Nullam esse satisdationem vel mandatum pro dote exigendum, vel à marito, vel à patre eius, vel ab omnibus, qui dotem suscipiunt*, hoc est, mulierem non posse exigere fideiussorem, vel mandatorem, cuius scilicet mandatu dotem det viro, quo fit aduersus fideiusso-

rem

rem mulieri regressus, soluto matrimonio dotis recuperandæ gratia, *Ioan. Godda. d. conclus. 23. numer. 381. & 382.*

Sed videamus, quibus rationibus illi Imperatores constitutiones suas subfulciant. Certè constitutionis Impp. Gratiani, Valentiniani, & Theodosij hæc est
107 ratio, quod mulier † idcirco à marito fideiussorem petere prohibeatur, ne videatur potius fidem habere fideiussori, quam marito, & magis fidei alienæ, quam amicitiæ fideique communi, *l. 1. C. Theodos. de fideiuss. dotium.* At clarius adhuc illud ipsum exprimit Iustinianus *in dicta. l. secunda* dum inquit: Si credendam mulier sese suamque dotem patri mariti existimauit, quare fideiussor, vel alius intercessor exigitur, vt causa perfidiæ in connubio eorum generetur. Sequitur Alciatus *in l. pacta quæ contra. numero 30. C. de pactis. & libro quarto Parerg. capit. 26. Ioannes Goddæus dicta conclusione 23. num. 363.*

Has vtique rationes magnifacio. Quia enim mari-
108 tus † vxoris suæ corpore, substantia, & omni vita vtitur, *l. assiduis. C. qui potior in pig. hab.* mulierque seipsam, nec non parapherna sua marito committit, *l. hac lege. C. de pactis conuentis.* Cauendum sanè est, si fideiussor, aut alius intercessor exigatur, vt ne causæ perfidiæ in eorum connubio generetur, hoc est, vt alibi dicitur, ne ex huiusmodi occasione inter maritum, & vxorem, qui non bene secum viuunt, aliqua machi-
109 natio oriatur, *l. vlt. in fin. C. de furtis.* Cui † enim me committo, & mea committere videor *gl. in l. 2. ff. de adoptionibus.* neque possum ita exigere fideiussorem, vt non alterius fidem in dubium vocem *§. finali. Institution. l. 1. ff. de prætor. stipulat.* id quod eleganter expressit Martialis, dum inquit:

Dum rogo te nummos sine pignore; non habeo, inquis,
Idem, si pro me spondet agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri Thelesine sodali,
Credis colliculis arboribusq; meis.

110 Collineat eundem ad scopum † quoque elegans statutum Lubecense, *lib. 3. tit. 6. art. 29.* his verbis: Si quis aliquem in carceribus facere detinere vult ille vero offert pro cautione fideiussionem idoneam, & de ille aduersarius non vult acquiescere oportet, quod releuet alium de iniuria.

111 Et † sanè sicut opera danda fuit, ne concordia coniugalis aut pretio conciliaretur, aut etiam inopia discuteretur, *l. 2. & 3. ff. de donationibus inter virum, & vxorem.* neue bene concordantia matrimonia iure patriæ potestatis turbarentur, *l. 1. §. vltimo. ff. de liber. exhibend. l. cum te. & l. si filiam. C. de inofficios. testament.* Ita quoque necessarium fuit prouidere, ne vlla perfidiæ causa ob dotem in matrimonio generaretur. Quid enim magis reprehendendum, quàm concordiæ maritali lucrum præferre, *l. reprehendenda. C. de institution. & substitution.* aut venalicia esse matrimonia, *d. l. 1. ff. de donation. inter virum & vxorem.* Perfidiæ igitur timor præcipua, & potissima causa fuit, vt constituerent Imperatores, ne fideiussores, aut mandatores dotium dentur. *Fran. Ianetius in commēt. ad d. l. 1. fol. 5. pag. 1. ff. de fideiussoribus.*

Quam facile enim serui offenduntur, & dominos suos execrantur, si dominorum voluntas, & moderatio ipsis ex voto non respondeat, adeo vt eum iux. Asinium Capitonem communi prouerbio prius diceretur: Tot serui, quod hostes, vt refert Scipio Gentilis *libro singulari origi(n)um. verb. serui. mihi pag. 319.* postea
112 ita inuersum sit: Quod quis † alit seruos, tot alit hostes, *l. moueor. §. si seru. expor. veneat. l. vnius. §. seruo. ff. de quæstionibus. l. lex quæ tutores. C. de administrat. tut.* Pulchrè *Plautus Menæchmis. Sc. Iuuentus nome. & Codrus Vrceus in versibus, quos add. die Aulularia Plauti. Seneca lib. 6. epist. 47. Hippol. r. Bonacossa in tractat. de seruis*
113 *vel famulis. in princip.* Vnde † serui modo impij *l. vltima. C. per quas personas.* modo infideles, *l. 1. C. si per vim vel alio modo,* modo domestici mali vocantur, *l. 1. §. serui vero. ff. furti aduersus nautas.* & tales quos non habere magis, quam habere prodest, *l. si quis argentum. §. similique. C. de donationibus.* Tam facile etiā ex diffidentia, & sinistra suspicione ex coniugio potest fieri contagium, societate coniugali inimicitia, & seuitia mulieri non ferenda, *cap. literas. §. fin. de restit. spol. c. per vestras. §. 1. extr. de donat. inter vir. & vxor.*

Neque tantum perfidiæ nota marito, à quo fideiussor, vel mandator dotis exigitur, sed & patri ipsius, hoc est, socero, cuius filio mulier nupsit, inurixida-
114 tur. Persupposito enim, quod filiusfamilias per nuptias à patria potestate non eximatur, *l. 1. & l. 2. ff. de lib. exh. l. 2. §. quod si a patre. ff. sol. mat. l. 1. §. vbi à cū qui. §. si tempore. ff. de muneris.* Vesenb. consi. 63 nu. 8. par. 2. Surammat. decis. 64. nume. 4. & 5. Anton. Tessaurus, *decis. Pedemont. 1. 50. num. 8.* vbi ad hoc Purpuratum allegat, de iure, inquam, ciuili, non de consuetudine multorum Regnorum in Europa, & moribus Saxoni-
115 cis, ... *cap. 7. num. 6.* ... quod † pater non solum vxoris suæ dotem habere, sed etiam nurus, hoc est, vxoris filij sui, quandoquidem oneribus ... ipse quoque agnoscere necesse habet, *l. si filia nupta. §.*
116 *hoc amplius. ff. famil. hercisc. l. 2. C. eo.* (vbi † tamē male Bernhard. VValtheius *libro 3 miscellan. cap. 36. Exigendam*, pro *Eximendam*, hoc est prosequendam, legit) sequitur vtique, etiā patre mariti, nec generaliter ab omnibus, qui dotem suscipiunt (qui a principalibus personis, hoc est, marito, & vxore distinguuntur *in l. vnic. §. & plenius. C. de rei vxor. act.*) fideiussorem, vel mandatorem dotis tectè peti. Et considero hanc rationem, quo siue ab ipso marito, siue ab alio ad ipsius commodum dos suscipiatur, & fideiussor exiga-
117 tur, in consequentiam tamen de fida mariti dubitatur, nec † enim nouum aut mirum est, quod per aliū accipias, te accipere, *l. 3. §. sed si debitorem. ff. de donationib. inter virum, & vxorem.*

118 Præter dictas † Impp. rationes videntur etiam alia causa moueri Alciatus *lib. 4. Parerg. cap. 26* quidam iurisconsult. *in tract. de vsuris, quæstione 32. numero 253.* putantes; quod propterea fideiussores dotium est necessaria; Si igitur (inquit supra dictus) fideiussores interponerentur, breui accideret, omnes ferè ciues fideiussoribus proprio, vel hæreditario nomina implicitos esse, & sic materiam litium ex dotibus (quæ alias nimis ampla est) ad hæc ampliorem, multiplicitorem, & irritatiorem fieri, adiectis fideiussoribus, reciprocatione litium, euictionum, & recursuum mutuorum, & dicit se alias bonas rationes quoque tradidisse *ad consuetud. Parisiorum, titul. de donat. §. 136.* Agnosco equidem, hanc rationem fundari in bono publico, ne contingat nimium debitis illaqueari, præsertim alienis, sed tamen non est ita generalis, vt prior, quæ sanè non tàm incommodum fideiussorum, quàm coniugum perfidiam considerat, & rectè. Hæc enim, vt antea *num. 111. in fin.* monui, in primis cauenda fuit.

119 Sed non immerito † scire desiderabit aliquis, qui fiat, quòd pignora pro restituenda dote probè rectè dentur, non autem dentur fideiussores; cum tamen
120 † parie sint fideiussores, vel accipere, *l. 4. §. quid est idonee ff. de fideicom. libert. §. vendita. Institu. de rer. diuisione l. promissor. §. vlt. ff. de const. pec.* quo argumēto vsus est etiam Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. in titul. de dote post diuort. restituend. §. 1. num. 8. & 9. versic. secundum.*
121 *Odofredum.* Quod autem pro † restituende dote pignora obligari possint à marito omnibus, à quibus ille dotem accipit, primo probatur *per leg. vir vxori §. si mulier. ff. ad Senatusc. Vellei.* quem erudite explicauit Cuiac. in 4. ad *Afric.* Deinde probatur *per l. quod autem. §. si vxor à marito. ff. de donat. inter vir. & vxor.* ibi maritus vxori sua prædia ob dotem pignori

dederat

dederat, dicit Vlpian. illam obligationem pignorum durare, etiamsi maritus eadem prædia vxori vendat, & donationis causa pcetinm non exigat: nam ita Imperatorem cum patre suo ante Vlpian. rescripserat, vanditionem quidem illam irritam esse, vtpotè per titulũ & colorem quæsitum, imaginariè, & fictitie factam, iuxta ea, quę supra in eodem argumento tradidi: iure autem publico causam pignorum integram manere, ne alioquin id, quod iure perfectum est, ab imperfecto & inutili vitietur. Tertiò id liquet ea *l. 1. ff. qui potio. in pign. hab.* ibi Papinianus loquitur de extraneo, qui dotem pro muliere promisit, & pignus siue hypothecam de restituenda sibi dote accepit, estque sanè nobilis quæstio illa, quæ ibi à Papiniano proponitur,
122 sed de ea aliàs commodius. Quartò † id apparet ex *l. quamuis 45. quæ in vulgatis Codicib. est l. Callipodius. ff. de solut.* nam est satis demonstrat, virum posse prædia sua doti obligare, posita hac specie: Maritus vxori suæ prędia dotis nomine obligauerat, diremptum est postea matrimonium, & maritus dotem restituere coactus. Is cum non haberet in promptu dotem ipsam stipulanti vxori spospondit, se prædia illa, quæ dote obligauerat, in solutum daturum: Consensit mulier, & dationem in solutum approbat: verum maritus postea pœnitentia ductus, aut quia fortassis affectionem erga illa prædia haberet, *vt in l. si in emptione. ff. de minor.* aut quia viliori pretio fuerant prædia æstimata, obtulit dotis quantitatem. Respondit Vlpianus, hoc satisesse, & mulierem dote sua contentam esse debere, prędiaque restituere cogi. Assentior autem Gabrieli Mudæo, qui verba illa, *dirempto matrimonio*, refert ad verbum, *spospoaderit*, vt sit sensus; Maritum non constante, sed dirempto damum, matrimonio se in solutum daturum spospõdisse, quia in re labitur Accursius.

Sed quod dicitur, satis esse offerri dotis quantitatem, & sic dationem in solutum reuocari posse, id nõnihil aduersari videtur iurisconsulto Marcello *in l. Titius, 4 ff. de pigno actio.* vbi venditio pignoris per ob lationem sortis, & vsurarum, quę debebantur, reuo-
123 cari non potest, & tamen † in solutum datio, & emptio æquiparantur, *l. fin ff. quib. ex caus. in possess. e. u. l. 4. §. auctoris ff. de except. dolo. l. si prædium. C. de euictionib. l. si*
124 *secundum C. mandat.* ne dicam, quod † dationem in solutum reuocari non posse, in specie tradiderit, Ioa. Cephal. *consil. 285. num 14. lib. 2. per l. sicut ab initio. C.*
125 *de oblig. & actio.* Accursius † *in dicta l. Titius.* difficultatem illud ad hunc modum auertruncat. In *d. l. quamuis. ff. de solut.* inquit maritus nondum dederat pignus in solutum, sed promiserat tantum in solutum dare: at in *dicta l. Titius. ff. de pigno. & actio.* reuera dedit. Præterea in modo *d. l. Titius*, pignus erat penes creditorẽ, sed *in d. l. quamuis.* prędia pignorata eram penes debitorem. Hæc Accursius. Verum vtrobiq; impingit, in ipsa quoq; facti specie errans.

Primus error est in eo, quod ponit *in dicta. l. Titius.* debitorem dedisse pignus in solutum, quod non ita esse, ipsa legis verba ostendunt. Nam vt pignus obligatum, & iam iam distrabendũ reciperet debitor, obtulit fundum certo pretio, vt eum creditor sibi emptũ haberet, fundum, inquam, alium, & diuersum ab ipso pignore, non ergo ipsum pignus, ideoq; pignoris quidem accepti, non autem certo pretio ad emendum oblati venditiq;. Marcellus mentionem facit, sed totum id fundo adscribit, vt rectè hac in re somnolentiam quorundam, qui id non animaduertunt, taxauerit Francisc. de Caldas *in repetit l. si curatorem verb. sua facilitate. nu 102. C de in integr. restitut.*

Alter error est, quod in *d. l. Titius.* præsupponit, dationem in solutum interuenisse. Quærit enim Marcellus, an venditionem reuocare possit debitor, de dationem in solutum verborum ibi nullum, nec sanè debamus dationem in solutum cum venditione confundere. Quinimo aliud est pignus emere à debitore, *l. aliena. §. vlt. ff. de pign. act. l. rescriptũ. ff. de distract. pignor. l. si fundus. §. vlt. ff de pignorib.* aliud fundum, qui nunquã oppignoratus fuit certo pretio emendum offerre, vt de pretio creditori satisfiat, & pignus recipiatur, *d. l. Titius ff. de pignor. actio.*

Nihilo felicius rem explicat Accurs. in secunda solutione. Nam quod statuit, *in d. l. Titius.* pignus fuisse penes creditorem, in eo verum dicit, sed quis non videt, id apud Marcellum in quęstione non esse positũ, qui de fundo oblato, & certo pretio per epistolam emissam vendito loquitur, qui sanè nunquam apud creditorem fuerat? Deinde largiamur Accursio, quod *in l. quamuis* prædia, quæ doti erant obligata, fuerint apud maritum, quod regulariter ita se habet in rerum immobilium hypotheca, vt possessio maneat penes debitorem. Sed quid inde efficies? Neq; enim, vt opinor, vis solutionis ab eo pendet, vtrum res fuerit apud creditorem, nec ne: nam si mihi quærenti; cur *in d. l. Titius.* venditio fundi non possit reuocari? Tu tegeras, id propterea fieri, quia pignus fuerit apud creditorem, non erit hoc respondere πρὸς τόπον, sed principium petere. Rursus si quæram, cur *in d. l. quamuis* maritus, qui prædia, quæ doti erant obligata, in solutum vxori dare spoponderat, sponsionem reuocare, & offerre dotis quantitatem possit? Tuq; respondeas, id propterea fieri; quia prædia obligata fuerint apud maritum, non possum non replicare, te nihil respondisse, sed similiter ad petitionem principij delapsum esse, cum semper hoc maneat τὸ ζητούμενον cur reuocare aut non reuocare liceat?

Posset igitur, mea vt fert opinio, rectius dici, hanc esse causam, cur *in d. l. Titius.* non sit locus reuocationi, quæ ibi proponitur; Primo, creditorem ob moram debitoris pignus distrahere voluisse, & fortasse etiam ex pacto initio contractus adiacto potuisse, *vt in l. 4. ff. de pign. actio l. de accessionibus. §. vlt. ff. de diuers. & tēpor. præscript.* Deinde, petijsse debitorem à creditore, vt fundum Cornelianum certo pretio emptum haberet, ac pignus dimitteret, nec petijsse frustra, sed impetrasse. Denique debitorem post impetrationem epistolam emisisse, in qua se vendidisse fundum creditori significaret. Hæ tres causæ non frustra à Marcello cõiunguntur, ideoque in fine istius responsi subijcit, se aliter secundum ea, quæ proposita essent, respondera non posse, quam debitorem venditionem non rectè reuocare. Præterquam enim, quod creditori, qui iure suo cessit, & exorabilem se exhibuit, inq; emptionem consensit, est fauendum, insuper etiam temeritas reuocantis debitoris coercenda videtur, qui non solum morosus fuit, & fundum emendum ipsemet obtulit: verum etiam post impetrationem epistolam emisit, inq; ea se vendidisse fundum libere est fassus, quæ omnia enixam voluntatem ipsius demonstrant. Si igitur ex post facto vendisionem illam reuocare liceret, esset
126 id ludere in contractibus, qui tamen † hoc peculiare si nominatis sint, habent, vt cum res non amplius est integra, pœnitentiam porro non admittant, *l. sicut ab initio. C. de oblig. & actio.*

At *in d. l. quamuis.* consulens Callippus tales causas ICto Vlpiano non proposuit, imo diuersissimã proposuit facti speciem Primo namq; insertur, maritum spospondisse, se daturum insolutum prędia obligata; ergo res erat adhuc integra, & pœnitentiæ locus futurus, *l. ab emptionem. ff. de pact.* Deinde mulieris bona fide nihil intererat, prædia potius insolutum, quam ipsam dotis quantitatem habere Satis igitur fuit eam
127 offerre, maxime, quia, & † datio insolutum dicitur esse nulla, si facta sit pro maiori pretio, quam fuerit debitum, *Dd. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indebit. Decius in l. cum amplius. in princ. ff. de regul. iur. Carol. Ruin. consil. 136. num 5 lib. 1.* & sufficit, mulieri dotem sartam tectam conseruare, non etiam marito

damnum

damnum amissionis prædiorum infligere, *arg. l. vnica. C. ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur. h. e. insolutum dentur.*
128 Atque hæc per † digressionem (qua etiam visos
ICtos fuisse apparet, *ex l. iam dubitari §. 1. ff. de hared. instit.*) de explicatione *d. l. quamuis.* sint dicta, qua in re
non possum istos satis mirari, qui de pacto legis commissoriæ *in d. l. Titius.* ICtum agere arbitrantur (quod
sanè de suo addunt) cum potius causas explicare debuissent, cur reuocationi ibi non sit locus, quæ tamen
in d. l. quamuis. admittitur, quod nunc satis est apertum, & cuius obuium.

Constat igitur, vt ad scopum disputationis inchoatæ reuertar, olim in securitatem dotis restituendæ pignus dari potuisse quo nomine etiã hypothecã intelligo, *d. l. 1. ff. qui potio. in pig. l. res hypotheca. ff. de pign.* Hodie vero nihil est necesse dari, cũ ex cõstitutione Iustiniani mulier in bonis viri ipso iure tacitã hypothecã
habeat, *l. vnic. C. de rei vx. act. l. vbi adhuc. C. de iur. dot. l.*
129 *assiduis. C. qui pot. in pign.* Et † quod *in l. etiam. C. ad Velleia.* dicitur; etiam constante matrimonio ius hypothecarum seu pignorum marito remitti posse, accipiendum videtur de marito debitore ex alia causa, nõ
ex causa dotis, *vt in l. Lucius Titius. ff. quib. mod. pign. vel hypoth solu. l. etsi pignus. ff. quæ in fraud. credit.* quanquam non repugno, si & ad hypothecam causa dotis
constitutam referre volueris, quam similiter, remitti
posse crediderim à muliere futuris constitutã *argum. l. 2. ff. solut. matrim.* qua de re etiam vide Socin. *consilio 200. vol. 1.* Panor. *consil 3. part. 8* Fulgos. *cons. 206. incip. pro eius.* Roman. *cons. 187. incip in re præsenti.*

Nec obstat *l. vnic. §. & cum lex Iulia. C. de rei vxor. act.* vbi dicitur, quod mulier non possit consentire, vt
maritus fundum dotalem det hypothecæ titulo; Ergo
nec hypothecam sibi pro dote tacitè constitutam remittere eam posse videtur; cum vtroque casu subesse
censeatur metus seductionis, *iuxta Nouell. 61. capite 1. §. 2.* Non enim hæc paria sunt, ita vt ab vno ad alterum rectè inferri queat, cum primo casu dotẽ forsan
amitteret, altero non amittat, imo quamprimum in
amissitam meuat, eam repetere possit. Nihil etiam
istringit, quod hæc remissio sapere videatur donationem, quæ inter coniuges est prohibita, *l. cum hic status. § sine autem. ff. de donat. inter vir. & vxor.* remissa
130 † namque hypotheca nulla donatio fieri intelligitur,
l. 1 §. 1 ff. quib. mod. pign. vel hypot. solui. imo nec remisso
pignore, *l. etsi. 18 ff quæ in fraud cred.* Et ideo *in l. Papinianus. 21 ff. de d. nat. inter vir. & vxor* non frustra dicitur, orationem D. Seueri ad rerum donationem pertinet. Quod porrò attinet ad *d. §. sine autem* loquitur
is non de nudo aliquo iure (cuius remissio reuera neminem pauperiorem facit) sed efficaci aliqua obligatione, puta mutui, commodati, &c. quam mulier non
rectè remittit.
131 Multo † minus dici potest, hac remissionem sapere intercessionem, cum potius verum perhibeatur,
quod pignoris liberatio non sit intercessio, vt cunque eius donatio faciat intercessionem, *l quamuis. 8. in princ. l. vir vxori. §. 1. ff. ad Vellcian* Et ideo rectè dicit Paulus de Castr. *in d. l. etiam. C. ad Velleian.* aliud esse remittere ius suum, aliud intercedere, item in hypothecæ non augeri patrimonium eius, cui competit,
atque ideo illud remittentem, donare haud commo-
132 dè dici. Quo etiam † illud pertinet, quod maritus
vxori, etiam manente adhuc coniugio, dotem ex iusta
causa, siue ea sit necessaria, siue vtilis, siue honesta,
modo ne sit voluntaria (quæ donationem sapit) restituere queat, *l. vnic. C. si dos constante matr. sol. fuer l. mutus 73. §. 1. ff. de iur. dot. l. quamuis. 20. ff. solut. matri. Nouell. 22. c. 39 facit l. vlt ff. de iur. dot. l. sic pro rata. 27. §. ti ff. de religios. Parisius consil. 119. num. 10. & seqq. vol. 1. Natta. consilio 496. num. 9. lib. 3. Menoch. consil. 219. num. 2 lib. 3.*

133 Sed † quæ tandem differentiæ est causa, vt pignus
accipere liceat, non liceat autem accipere fideiussores, nam hoc multo dissoluendum mihi propolueram?
Accursius, Dynus, & Cynus *in l. 1. C. ne fideiu. dot. dent.* & Bartol. *in l. si constante §. quoties. ff solut. matrimon.* hoc dubium quidem mouent, & tandem concludunt, pignus accipere licere, sed causam diuersita-
134 tis non aperiunt, cum † tamen casus diuersificare,
vt loquuntur, non sufficiat, nisi quoque reddatur, ratio diuersitatis, *gloss. l. sed si. §. item si rem distraxerit. ff. de petit. hered. Cranett. de antiquit. temp. parte. 1. numero 37.*

Baldus igitur Nouellus *in tractat. dotis, part. 6. priuil. 21. nume. 10.* rationem hanc subesse putat, quod per
hypothecam non generatur causa perfidiæ inter coniuges, cum bona hypothecata remaneant in plena possessione apud maritum, res autem aliter se habeat in
datione fideiussoris. Hæc ratio aliquo modo tolerari
135 potest sed † in eo aberrat idem Bald. quod asserit,
pignus pro dote dari non posse, propterea quod pignus de manu mariti in manum vxoris transeat, &
nulla eius possessio apud maritum maneat, vnde occasio perfidiæ, & maleuolentiæ dari videtur: nam hæc
traditio confunditur per omnes leges superius adductas, per quas probaui, pro restituenda dote pignus rectè dari, & accipi posse: quibus alioquin quid respondeas, non habes. Nec fauet Baldo Nouello *l. 2. C. ne fideiussor. dot. dent.* quæ nullam esse satisdationem voluntam se ipsam satis explicat, quam satisdationem intelligat, nimirum fideiussoriam, non pignoratitiam.
136 Ego igitur † rationes differentiæ veras aperiam,
quarum prima hæc est, quod mulier pro dotis securitate pignus accipiens, non diffidit marito, sed, vt res
sit magis in tuto, pignus accipit, quod tamen manet
in dominio debitoris mariti, *l. rescriptum. in princip. ff. de distract. pign.* & hoc amplius, vt plurimum etiam in ipsius possessione; quæ igitur hic potest esse perfidia in
vxore, quæ non aliam rem, sed suam accepisse vide-
137 tur? Pignus † enim rei debitæ locum obtinet, *l legata. §. vlt. ff. de suppell. legat.* fideiussor vero obtinet locũ
debitoris, quem si mulier acciperet, videretur debitorem verum, nimirum maritum suum, repudiare, &
alium debitorem accipere, eique magis fidere, quam
primo.
138 Secundò in fideiussore † dando contumelia est aliqua, quæ nulla est in pignore, *l. testamento. in fin. ff. de testam. tutel* vbi Baldus dicit, quod satisdatio etiã granamẽ honesto, & probato viro, quia maritus obligatur
fideiussoribus, & fit quasi seruus eorum, cum illis respectu competentis actionis mandati, & maximè, si
ad solutionem præcipitentur, non sint dissimiles
139 creditoribus, quorum † client, & seruus quodammodo est debitor, vt considerant Bart. *in d. l si constante. §. quoties. versic præterea ratio quæ ponitur. ff solut matrimon.* Neuizan. *cons. 86. num. 2.* Challan. *in consuet. Burgund. rubr. 5. §. 2. verb. son. plaige. num. 1.* ac Ernest. Cothman. *in responso. 18. nu. 461. & 479.* Herman Barensis *in tract. de libell. formend. libello 95. nu. 3.* Martin. Monter. *in decis. Regni Arragon. decis. 2. n. 40. & 60. per l. fideicommissa. §. si rem. vbi id notat gl ff. de legat. 3. l. 3. & ibi gl. in verb cliente. C. de nouat l. 2. ff. de hom. liber. exhib.* quę tamen parum ad rem faciũt. Melius quadrat. text. *in l. coloni. in princip. ibi, pene est, vt quadam debiti seruitute videantur astricti.* vbi id etiam Lucas de Pen. *n. 2.* notat. *C. in quib. caus. coloni capit. cens. lib. 11.* idq; intelligi quoq; potest ex Cassiodoro *lib 12. varior. cap. 10.*
140 qui debitum † reatus quandam speciem esse scribit.
Item ex l. pen. *§. penult. ff. de pignor.* vbi debitor creditori suo quodammodo gratias agere videtur, propterea quod sibi, tanquam honesto viro, fidem habent, pignus tantum acceperit, non etiam fideiussorem. Euidentet autem illud ipsum probat Menander:

[illegible], hoc est.
Debitu fernos illos, qui sunt liberi, faciunt.
141 Tertio difficilius † gratiusq; est fideiussorem da-
re, quam pignus, *Nouell.83.circa fin. l.2.§.si dubitetur,*
& ibi notatur.ff.de donat.int.vir. & vxor. Ioan. de Imol.
in l.2. §. quod si in patris ff.solut. matri. Felin. in rubr. de
treuga, & pace pen.col. versic. qui timet offendi. maxime,
142 quia generaliter quasi traditum est, fideiussorem † da-
re vnicuiq; graue esse, *Bald.nu.6.Salyc.nu.4.& alij, in*
l.a.C.de hered. vel act. vnde. Surd.decis. 279. nu.13. &
143 *decis.a95.nu.2.* Hinc † est concussio: flagitatio, exa-
ctio in præbendis fideiussoribus, *l. quoties.C. de dignit.*
l. multis in fin.princ.C.de princip agent.in rub.l.fin. in prin.
C.de priuil.scholar.lib.12.l.fin in princ. C. de fer. Hinc
144 † appellatur quoq; onus, *in l.cum non facile.ff.si cui*
plus quam per l.Falcid.§. item ex inquisitione. Insti. de fu-
risd. contumelia. *in d.l. testamento. in fin. vbi Bald.ff.*
de testam. tutel. iniuria grauamen, *in l.omnes. §. in hac*
inclyta.l.orphanotrophos.in princ.C.de Episc.& cler.&de
trimentum, *in l.quoties sane.in fin.C. de priuil. schol. lib.*
12.Luc.de Pen. in d.l. quoties. num 1. C.de dignit.lib.12.
Ne dicam, propterea facilius pignus dari, quod re-
motis arbitris maritus vxorem dato pignore assecura
re potest, ita vt nulli ciuium pateliat. fideiussorem au-
tem sic dare nequit, vt non palam id fiat, & in conse-
quentiam in mariti ignominiam, & damnum redun-
det, qui potius sæpe ob alterius fores ire necesse ha-
bebit, priusquam is fidem interponat, quam autem
hoc maritali concordiæ sit inutile, nemo non videt.
145 Et has † rationes mecum considerasse visi sunt, Iac.
Cuiac. *in tract. 4. ad Afric. explicans l. vir vxori. §. si mu-*
lier. in h p. g. 108.ff.ad Velleian. nec non Franc. Baldui-
nus *in tract. de pignor. cap.2.*
145 Q uibus † addere libet duas alias, quæ non minus
sunt elegantes, quam ille, & ponuntur à Gab. Mudeo
in tit. de pignor.c.de pacto.legis commissoria, nu 24. Prima
est, quod maritus pignora dando pro securitate dotis
videtur legem imitari, quæ aliàs mulieri omnia bona
mariti tacitè pro dote nectit, *l.assiduis.C.qui pot.in pig.*
hab. in tantum, vt si maritus bona sua pro dote tacitè
obligata non fore protestetur, ob protestationem ta-
men hanc ab hypothecæ nexu illa non liberet, *Ias.in*
§.fuerat.nu.107.Instit.de actio.Frideric.Trukman. consi.
8 num.54. Altera est, quod pignora non petent se libe
rari constante matrimonio: fideiussores autem senti-
entes debitorem facultatibus labi, statim se ab obli-
gatione eximi desiderabunt, vnde maritus vxori sa-
tis caueret posset, *l. lutius.ff.mandat.* verum Mu-
dæi ratio prima magis respicit ad ius nouissimum, quia
ad ius vetus, quo sanè iure nullā tacitam hypothecam
dotis nomine mulier habeat, *Ias.in d.l si constante.num.*
2 t.ff.solut.matrim. Cæterum qua ratione dixi, maritū
pro securitate dotis restituendæ pignus dare posse,
eadem etiam affirmo, eum adigi posse, vt in pactis do-
talibus ei dotem saluam restitui repromittat; facilius
enim nuda sponsio præstatur, quam cautio cum pi-
gnoribus, *l. 1.§.1. de dic. & passim. ff. de pact. dot.lib.*
tot. titu. C. de pact. conuent. & vide infra nu.199.in fin.
Sed tempus nunc est, vt casus illos, in quibus pro
dote restituenda vel conseruanda (in effectu enim, vt
Bart.& Bald.de Bartholinis, Nouellus dictus, volue-
runt, inter hæc duo nihil interest) fideiussor dari, &
exigi potest, subijciamus: quos etsi retulit Bald. No-
uell. *d.loco.* stat tamen sententia, ipsius vestigia subse-
qui, cum ille in nonnullis à veritate discedat, vt can-
didè, & absq; vllo felle monebo.
147 Primo igitur limitatur ista conclusio: *Fideiusso-*
res dotium ne dentur, vt non procedat soluto iam ma-
trimonio; nam post solutum matrimonium rectè fi-
deiussor datur, & accipitur: ita notant gl. Bart. & Dd.
in d.l.si constante.§.quoties ff solut.mat. Ioan. And. *in ad-*
dit.ad Specul.tit.de dote post diuort.restit.§.1.num 9.vers.
secundum Odofred.gl. & Cynus in l.1. C. ne fideiuss. dot.
dent.Bald. Nouell.in dote,p.6.priuil.2.nu. 11. vers in fi-
deiussore dotis, & priuil.a 1.nu.3.& est text.in l. etsi fide-
iussor.ff. de re iud.l. exceptiones. 7. in pr.ff de except. iuq;
eo omnes conuenire, testatur Ant. Pichard. Vinuela
in §. in omnibus. nu. 9. Instit.de fideiuss. cuius nulla alia
est ratio, quam quod hoc casu nullum amplius est con
nubium, ergo frustra metuimus, vt perfidia in connu-
148 bio generetur. Quid? quod aliàs quoq;, etiamsi † fi-
deiussor non exigatur, post diuortium vxor, & maritus
sibi inuicem, vt plurimum, & ferè semper capitales
inimici fiunt, *l.Cicero.ff de pœn.l.cum in fundo.§. quod si*
mul eri.in fin.ff de iur.dot.l.cum hic status. §. si diuortium.
ff. de donat.int.vir.& vxor.
149 Secundo limitatur † in patre, qui potest esse
fideiussor pro filio in dote restituenda. Hanc senten-
tiam vnanimiter tuentur Dd. in supra citatis locis,
nempè Bart. *in d.§ quoties. vers. præterea pater videtur.*
Bald. Nouell. *d. priuil.21.nu.4.* Alex. *in l. si cum dotem.*
§ transgrediamur ff.sol.ma. Ioan. Bosch. *in tract. de unpr.*
lib.4.nu 56 in 6 vol. tractat. qui quidem mouentur his
rationibus: primo, quod pater potest obligari pro do-
te filij. *l.si cum dotem.§.transgrediamur. ff. sol.mat.l.*
fin. C. de dot. caut. non numer. deindè, quod naturalis
charitas patris erga filium, & è contra, non patitur
esse inter eos aliquid sinistræ suspicionis aut perfidiæ,
arg.l. Aurelius.§.Titius testamento.ff. de liber.legat l. ista.
quidem.ff. quod met caus. & eorum, quæ cumulatissime
tradit Tiraq. *in l.si vnquam.C.de reuoc. don. Menoch. de*
præsum lib.4.præs.83.nu.37.
150 Sed nimius † temerarium est ex ijs, quæ apertè
non extant in iure velle ea colligere, quæ manifestis te-
stimonijs comprobantur. Atqui *in l.2.C ne fideiuss. dot.*
dent. Iustinianus dilucidis verbis sancit, nullam satis-
dationem vel à marito, vel à patre eius exigendam:
non igitur vti debemus argumentis ad correctionem
eius, quod nominatim est decisum, *gl.in c.1.de feud. co-*
gni.Tiraq.de iure primogen q.85.nu.15. sed potius dica-
mus oportet, ne quidem à patre satisdationem vel
151 mandatum pro dote exigendum. Neq; verò † patro
cinatur interpretibus *l.si cum dotem.§. transgrediamur.*
ff.sol. mat. Demus enim, dotem ad patrem, cuius iuri
filius est subiectus, peruenire, *l.si.filius.§ hoc amplius.ff.*
famil.ercisc.l si dos.8.ff ad l Falcid. non tamen inde se-
quetur, patrem pro filio fideiubere: imo secundum il-
lorum sententiam sequeretur, patrem dotem susci-
pientem pro seipso fideiubere, quod est absurdum.
Similiter dictū absurdum esset. Iustinianum Imp. au-
ctorem *d.l.2.C.ne fideiuss.dot dent.* intra spacium trium
mensium (vt ex subscriptione vtriusq; legis apparet)
tanquam prioris sanctionis oblitum, sibiipsi contra-
dicere voluisse, *in d.l.fin.C. de dot caut. non num.* argu-
mento eius quod adfert Menoch. *de præsumpt. lib.6.*
præsumpt.38.nu.4. Non enim quisquis concedit, pa-
trem cum filio dotem suscipere, idq; in dotalibus
instrumentis conscribi posse, is statim fatebitur, patrē
pro filio fideiubere, imo nec si vellet, posset: pater
namq; propter dotem susceptam non tam nomine fi-
lij, quam suo, non fideiussorio sed proprio nomine cō-
uenitur, *d.§. transgrediamur.* Atq; ideo Doctores rectè
concludunt (quotquot nimirum illud ipsum ex *d.l.fin.*
C. de dot. caut. non num. euincere conantur) licet non
admittatur fideiussor de dote restituenda, & conser-
uanda, quod tamen pater, & filius possint in solidum
ex conuentione pro restitutione dotis obligari, in
quorum numero sunt Salycet. Bald. & alij *in d.l fin.*
Ioan. Ronchegall *in l.si id quod ego.15.nu.14.& seq.ff.*
de duob.reis. Petr. Ioan. Ancharan *lib.3.quest.19.nu.2.*
Charitas porro, qua pater filium complectitur, nihil
aduersatur. Iustinianus enim considerare voluit per-
fidiam, quæ potest inter coniuges in connubio ex ca-
tione fideiussoris generari, non verò egit de perfidia
inter patrem, & filium. Quod igitur Bald. Nouell. *d.*
loc. num.4. statuit in fratre, eum minutum pro fratre
suo

suo dotis nomine se obligare non posse, id absq; su-
perstitione etiam ad patrem extendere potuisset, sed
de hac limitatione hactenus.
153 Tertiò † limitatur, vt non procedat in marito spô-
te fideiussores pro dote seruanda dare volente: tunc
enim ratio perfidiæ cessare videtur, cum sanè eam ma-
ritus vxori haud rectè obijciat, siquidem ipse fideius-
sorem dando necessitatem illam comprobauit, *arg. l.
cum mulier. 47. ff. solut. matrim. l. si vxor. §. vlt. ff. de adult.*
154 vnde etiam dicimus, quod † onus affectatum excu-
sare non soleat, *gl. l. tria onera. ff. de excusat. tut.* Neuizan.
cons. 46. nu. 17. & cons. 50. nu. 54. & quod lex non faueat
illi, qui seipsum posuit in necessitatem, *l. Imperatores.
34. in verb ipse te huic pœnæ subdidisti. ff. de iure fisc.* Me-
noch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 190. num. 23. & 49.
155 Item, quod iuri † prohibitiuo rectè renuntiari pos-
sit, Alex. *in l. si constante. §. quoties. ff. solut. mat.* latè Phil.
Dec. *in l de alimentis. nu. 12. C. de transact.* Andr. Clud. *in
tract. de sequestrat cap. 5. cas. 4. nu. 23.* proq; hac opinio-
ne pugnat Io Boscheus *in tract de nupt. lib. 4. nu. 56.* la-
tè Bald. Nouell. *in d. prim. 21. nu. 5. versic. tamen in pun-
cto iuris.* vbi eam septem fundamentis confirmat, & tã-
dem verissimam æquissimamq; esse ait. Hanc etiã tuê-
tur Fr. Connan. *lib. 8 comment c. 9. nu. 8.* Fr. Duar. *in tit.
ff. solut. matr. c. 4* & Tint. *in addit. ad Bar. in d. l. si constãte.
§ quoties nu. 3. in verb. quod mihi placet. ff solut. mat.* Me-
noch. *de præsumpt. lib 4. præs 100 nu. 43 ad fin. & lib. 6.
præs. 1. nu. 17.* Et nouissimè Harprvig. Dessel. *in commẽt.
ad statuta Luna neg art. 10. nu 4.* nec non Ant. Pichard.
Vinuesa *in §. in omnibus. n. 11. & 12. Instit de fid* illi po-
tissimum innixus fundamento, quia pignus à marito
vxori dari potest, *l. quod aũt. §. si vxor. ff. de don int. vir. &
vx.* quod etiam fideiussor dari possit, *arg l. promissor. 21.
§. vlt. ff. de const. pec.* vterq; enim contractus accessionis
est vice, & ad eundem finem, & scopum assecurationis
scilicet collineat.
156 Cæterũ hæc opinio † meritò ab alijs damnatur, q
statuunt, ne quidem, si vltro maritus fideiussorem, vel
mandatorem dederit, eum obligari, Azo *in fin tit. C. ne
fideiuss dot. dent.* Cyn. *in d l. 1.* & Accurs. *ibid. in fin* necnõ
Cuiac. *in parat. C. eod* Alex. *in d. l. si constante §. quoties,
nu 5. versic. 3. limita.* item Cardin. Alban. *in addit. ad Bar,
in l ius publicum ff. de pact.* pulchrè And Fach *lib. 8. con-
trouer. iur c 76.* Ioan. God. *in tract de contrah. stipul. c 6,
concl. 23. declar. 1. nu. 366. & seqq.* Pet. Vander. *de priuil,*
157 *credit. c. 4.* ac huic opinioni, † tanquam communi
(cõmunem enim esse fatetur Pichar. *d. loc. nu. 11.* quod
etiam statuit Goddæus *d loc. nu 369.*) in iudicando, &
consulendo standũ esse ipsemet Nouellus fatetur, &
158 quidem rectè. Nam † legi prohibitoriæ pœnali, &
annullanti, ac cum res est contra bonos mores, & ma-
li exempli, ne quidẽ à volẽte renuntiari potest, glos.
quam omnes ad hoc singularem dicunt *in l. à Diuo Pio.
verb actionem. ff de rit. nupt.* Tiraq. *de iur. primogen q 24.
nu. 9. & seq.* Lud. Roma. *cons. 402. nu. 3.* Odofr. Salyc. &
Æmil. Ferret. *in l. 1. nu. 53. & 54. C. de mand. princip. l. li-
bertorum & ibi Bald. & Sichard. nu. 2. C. de testib.* Carol.
Tapia *in l si p. 2 c. 6. nu. 9 & 10. ff de const princ.* Ludol.
159 Schrader. *de feud. p. 10. sect. 20. nu. 280.* Imò † quoties
non tantũ vertatur commodũ rei familiaris, sed etiã
res publica, vel pactio ipsa quę inuitat ad relinquẽdũ:
toties etiam pactio non valet, *l. 7. §. si paciscar. l. si vnus.
§. pacta quæ turpem. ff. de pact. l. illud conuenire. ff. de pact.
dotal.* Ioan. Goddæ. *in l. 3. num. 35. & seqq ff de verb. sign.*
Hoc amplius ipsa tituli inscriptio (quidquid etiam
160 de vi † Rubricarum contra disputent. Menoch. *de
præsumpt. lib. 6. præs. 1 num. 17.* & Franc. Duar. *supra d.
loc.*) Ne fideiussores dotium dentur, satis consilium, &
mentem Imperatorum ostendit, nempè, quod per cõ-
stitutiones suas omnino obligationem improbent, &
aboleant, *l. 1. C. Theod. de fideiuss. dot.* Ergò nec fideius-
sor à marito etiam vltro oblatus rectè adhibetur, per
text. *in l. cum lex. ff. de fideiussor. & in l. non dubium. vers.
vt legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse suffi-
ciat. C. de legib.*
161 Cæterum † ego quoque non immeritò dubitaue-
rim, num etiam Baldi Nouelli opinio saltem in aliquo
casu verificari possit, neque enim credo tam stultum
fore maritum, qui domestici imperij habenas libens
quasi è manibus abijciat, & se vltronea liberalitate
(nisi fortè fidem, & amorem coniugis suæ tentare, &
explorare velit, vt considerat Goddæus *d. concl. 23 nu.
382.*) in satisdationis necessitatem conijciat. Frus-
tra igitur de eo controuertitur, quod ob raritatem
in considerationem vix venit. Sed quia Baldus No-
uell. in via disputandi, vt ait, suam sententiam satis
probabiliter defendi posse gloriatur, videamus) sed
162 interim tamen salua tãti viri auctoritate cum † eum
excellentissimum Doctorem appellet Corneus *in con-
silio 322. ardua. volum. 2. libro 3.*) quam feliciter ipsi res
cedat.
Primò igitur Nouellus dicit, ante constitutiones
hasce Impp. nullo iure cautum reperiri, quod fideius-
sor pro dote conseruanda non possit accedere, sed po-
tius contrarium, quod in quibuscunq; casibus non vi-
detur prohibitus, videatur admittendus, *arg l. nec non.
§. quod eius. ff. ex quib. caus. maior.* Sed hic apertè deficit
consequentia. Non enim sequitur: De iure Digesto-
rum non reperitur cautum, quod pro dote conseruan-
da non possit dari fideiussor. Ergò maritus volens de
Iure Codicis potest dare fideiussorem? Nam pręterquã
163 † quod hoc modo tempora confunduntur, vt non
immeritò cum Terentio obijcias:
——————— *non sat commodè
Diuisa sunt temporibus tibi Daue hæc.*
dico etiam, in iure Digestorum cautum reperiri, quod
non nisi post solutum matrimonium fideiussor pro do-
te interueniat, *d. l. 7. ff. de exceptio.* Ferat ἐνστασιν, si po-
test Nouellus, & prolato iuris aliquo loco contrarium
164 probet. At non poterit. Nam *l etsi fideiussor ff de re
iud* ab ipso allegata nihil ad rem facit, aut si fortè ita
accipere volueris, vt fideiussorem pro dote seruanda
interpretatione molliendum esse, quod post solutum
matrimonium interuenerit. *dicta l. 7. ff. de excep.* ne
dum indistinctè loqui studes, vitium contrarietatis in-
curras.
165 Vrget autem consequenter Nouellus *l. cum dotis.
ff. de iur. dot.* vbi habetur, quod cùm dotis causa aliquid
expromittitur, fideiussor eo nomine datus teneatur.
Ergò, inquit, pro dote conseruanda etiam de iure Di-
gestorum interuenit fideiussor, quia lex illa generali-
ter loquitur. Hic rursus committitur duplex error
πρῶτον τὸ ψεῦδος. Vt enim non sequitur; Pro expromis-
sore dotis interuenit fideiussor. Ergò, & pro seruanda
à se dote maritus rectè dat fideiussorem: ita multo mi-
nus valet hæc consequentia: Pro expromissore dotis
datur fideiussor tenetur; Ergò maritus sponte sua fi-
deiussorem pro restituenda dote dare potest. Deniq;
diuersa sunt causa dotis expromissæ dare fideiusso-
rem, & dare causa dotis seruandæ, vel restituendæ: igi-
tur in *d. l. cum dotis. ff. de iur. dot.* alius pro vxore nouandi
animo promittit dotem (is enim expromissor dici so-
let) & pro eo fideiussor interuenit. *Cuiac. ad. African.*
166 *mihi pag. 108.* Quòd † autem pro dote promissa fide-
iussor absque vitio detur, per se est ἀναμφισβήτητον, & extra
omnem dubitationis aleam constitutum, sicut etiam
monui infrà *num. 176. & cap. 10. num. 269.* adeo vt, &
pater dotem promittens, vel expromissorem, vel fide-
167 iussorem dare, † nonnunquam etiam ipse alio dotẽ
promittente fideiubere possit, *l. profectitia §. si pater, &
§. seq.* vbi Gothofr *ff. de iur. dot.* Guid. Pap. *sing. 485. nu.
2.* Ex quo textu etiam eliciunt Lud. Roman. *in singul.
169. incip. extraneus promittit dotem* & Lud. Bologn. *in
168 d §. si pater.* quod si extraneus † pro filia mea dotem
soluat, egoq; fideiubeam, & soluam, repetere non pos-
sim, quod probaui quoq; infra *cap. 25.*

Circa

Circa quæ porrò, & hoc notabiliter obseruandum
169 venit, † si pater, & mater, vel pater, & patruus in
solidum obligēt se genero pro dote danda, quod ma-
ter, & patruus censeantur quasi fideiussores, & possint
171 à patre (cuius † officium est dotare, *l. fin. C. de dot.*
promiss. l. cognominus. C. de hæred. Hier. Schurff. cons. 8. *nu.*
1.) soluerint repetere, *per text. in l. si quis à liberis. §. si*
mater. ff. de liber. agnosc. Corne. *consil.* 316. *vol.* 4 Cravet.
cons. 77. *nu.* 19. *in fin.* Marc. Ant. Peregri. *in tract. de iure*
fisc. lib. 3. *tit.* 18. *nu.* 16. vbi veluti vtile notandum ait, &
sic de facto se obtinuisse. Quę tamen traditio fortassis
non tàm indistinctè procedat, maximè si perpenda-
mus nonnulla, quæ *in d. §. si mater.* ab Ant. Cord. de
171 Laza sunt tradita. In primis vero † vix obtinebit si
pater sit pauper, mater vero diues, *Dd. in auth. res quæ.*
& ibi Ant. de Padill. *in repet. nu.* 60. nec non Curt. iun.
nu. 17. & 18. communem dicens, *C. commun. de legat.*
Franc. Rip *in l. prima, num.* 79. crebrius receptam ap-
pellans, *ff. solut. matrimo.* Cordub. *dicto loc.* Boer. *dec.*
centesima vigesimanona. Corras. *in l. qui liberos. numero*
62. *ff. de ritu. nuptiarum.* qui eam omnes probare
ait.

172 Sic † etiam memorabile est, quod Scipio Prin-
ceps Corneliæ gentis, cum empto fundo, vel filia da-
ta marito, sponsores ab eo solenniter poscerentur;
asinam cum pecuniæ onere produxit in forum, quasi
pro sponsoribus præsens pignus; itaq; & Asinæ co-
gnomentum Cornelijs Scipionibus est datum, vt au-
ctor est Macrob. *lib.* 1. *Satur. c.* 6. & Plato. *lib.* 6 *de legib.*
in mater. dot. ita inquit: *Fideiussio primū patris firmissima*
sit, cui deinde tertia fratrum ex eodem patre natorum, si
nullus istorum superstes sit, tunc ex parte matris similiter
fideiussio valeat. Sin autem insolita contigerit desolatio,
propinquiores agnati, & gentiles vna cum tutoribus fide-
iubeāt, &c. At quam hoc diuersum sit à quæstione pro-
posita, nempè an maritus sponte fideiussorem pro do-
te dare queat, per se patet. Interim hoc obiter moneo,
173 quod † *l. mulier. C. de iur. dot.* loquatur non de marito
pro dote exacta fideiussorem dante, sed de cura-
tore, qui vt moris est, satisdare debens, in minorem
quantitatem tempore suæ creationis fideiussorem
dedit.

Tertium argum. Baldi ita concludit: Si licitum
sit viro pro dote danda recipere fideiussorem à mulie-
re, mulierem ab eo quoq; pro dote conseruanda vicis-
174 sim fideiussorem rectè recipere. Hoc namq; † & in
persona mulieris æqua lance seruari debere, æquitatis
ratio suggerere videtur, *l. non tantum. ff. de re iud. c. gau-*
demus. de diuort. l. fin. C. ad l. Falcid. At pro dote promis-
sa danda rectè datur fideiussor per mulierem, *vt probat*
d. l. cum dotis ff. de iur. dot. & l. fin. C. ad Velleia. gl. & com-
muniter Dd. post Cyn. in l. 1. *C. ne fideiuss. dot. dent.* Ergo
nec maritus id in se iniquum statuere debet, quod in
vxore ęquum probauit, *arg. l. iusiurandum, & ad pecu-*
nias. §. datur. ff. de iureiur. Sed ad hanc illationē respon-
sio non est difficilis. Si namq; mulier maritum perfidiæ
insimulare nequit quando eam non aliter, quam dote
175 numerata vult ducere, cum † nemo indotatam in
matrimonio habere cogatur, *l. si donaturus. §. fin. ff. de*
condict. caus. dat. l. si dos socero. 85. *ff. ad l. Falcid. l. fin.* §. 1.
in fin. ff. quę in fraud. cred. l. 4 *§ sed etsi mulier l.* 5. *§. si cum.*
nunquid. ff. de except. dol. cur vocaret eum perfidum,
quando fideiussorem deposcit ab ijs, qui pro ipsa do-
176 tem promittunt? Imo dotis † dictio (quæ olim fie-
bat, vel ab ipsa muliere nuptura, vel à parente nup-
turæ, vel ab à procuratore speciali, *Caius lib. secunda,*
Institut. titul. nono. §. quarto. Vlpian. in frag. titul. sexto.
§. secundo.) & datio eiusdem siue promissio pro con-
tractu habentur legitimo, *Caius & Vlpian. dict. l. pro-*
mittendo. quadragesimaprima. ff. de reg. iur. vt & nuda
pollicitatio siue oblatio dotis, *leg. res hypothecæ. ff. de*
pignor. l. 1. *§. pen. ff. de collat. dot. & tot. tit. C. de dot. pro-*
miss. ergo mulier pro hoc quoq; contractu, vt pro alijs
quibuscunque contractibus legitimis, & non simula-
tis marito fideiussorem dare poterit, neq; vllus sub-
erit perfidiæ suborituræ metus. Deinde Bald. Nouell.
dict. priuil. 21. *nume.* 0. §. hanc quoque differentiam
considerat, quòd quando à mulierem dotem pro-
mittere fideiussor exigitur, illa obligatio non est ha-
bitura causam perpetuam, sed statim desitura, atque
dos fuerit soluta. Verum in marito, à quo fideiussor
pro dote exigitur, hæc omnia se aliter habent. Primo
enim mulier non potest ita exigere a marito fideius-
sorem, vt non det causam perfidiæ, & maleuolentiæ:
nonne enim eo ipso, quod exigit fideiussorem, videtur
res sua marito non credere, cui tamen corpus suum
credit? Ne dicam, hac ipsa exactione marito manus
quasi ligari, ne dote, cuius tamen est dominus, &
177 quæ ipsi tam † charta esse debet, quam est proprium
patrimonium, vt loquitur Fr. Tamerus *in l.* 1. *fol.* 5. *ff.*
de fideiussor. libere vtatur, imo domesticum imperium
in mulierem quasi transcribi (quæ si male illi palpe-
tor maritus, cristas sibi allumens, recalcitret, vndi-
que turas) & denique singulis ientaculis, prandijs, &
cœnis perpetuas alij discordias, oririque bellum
quasi familiare de principatu, cum causa perfidiæ re-
spectu mariti causam sit habitura perpetuam. Quod
autem de æquitatis paritate in medium proferiur, id
178 hoc non pertinet, maximè † quia nec ignoti est iu-
ris, non ita maritum vxori reuerentiam exhiberi opor-
[t]ere, quemamodum vxor ipsi exhibere obstringitur, *l. alia.*
§. vl. ff. sol. mat. l. vnic. § cum autem. C. de rei vx. act. Plu-
tarch. in præceptis connubial b.

Quartum argumentum Baldi ita concludit: Mari-
tus ab initio alij dotem stipulanti eam promittere cō-
gitur; si ei hoc nihil nocet, *l.* 2. *ff. sol. mat.* Ergo ma-
ritus sponte quoque pro dote seruanda fideiussorem
dare potest; nam vtrobique, vt ille ait, eadem est
ratio. Verum ipsemet Baldus *ibi numero* 8. sibi re-
spondere videtur dum arbitratur *d. l. leg.* 2. corrigi
per titulum *Cod. ne fideiuss. dot. dentur.* Ergo puto,
179 delegationem † cum fideiussione non debere con-
fundi. Quando enim maritus, muliere delegante,
alij dotem promittit, non insimulatur perfidiæ,
quin potius fidei suæ relinquitur: At quando fideiusso-
res dare cogitur, vel vltro offert, tum ipsius fidei de-
cedit, & causa perfidiæ generatur, cum fides pere-
grina domesticæ præferatur. Præterea maritus, cæte-
ris paribus, alicui dotem restituere necesse habet so-
luto matrimonio, quid igitur interest mulieri, vel alij
eam promittat, maximè quando nullum incom-
modum suspectum habet? Nam ita generali ratione
legis naturæ receptum est, teste Tullio *libro primo.*
Officiorum, Vt quidquid sine detrimento nostro alteri
possit commodari, id tribuatur cuique vel ignoto,
verum vbi fideiussorem dare vir obstringitur, vel vl-
tra, & sponte sua offert, ad hoc, vt fauentem saltem
& morigeram coniugem retineat, nec fulmenta le-
ctum scandant, vt vetus verbum est, teste Lipsio
centuria prima, epistola trigesimaprima. id sanè ipsi in-
commodum est, & nocet, ergo nec cogi potest ma-
ritus, neque etiam sponte sua facile impellitur, vt,
fideiussores pro dote offerens, sibique diffidat, &
180 † quod stultorum est, conditionem suam faciat de-
teriorem, *leg.* 4. *ff. quod vi aut clam leg. cum de inde-*
bito. §. 1. *de probat.* Atque ita statuere malo, quam cor-
rectionem legum inducere; nam eadem ratione dici
posset, nec pacta dotalia inter coniuges erigi posse,
quia scilicet inde possit causa perfidiæ oriri, quod ta-
men non temere affirmauerim.

Reliqua Baldi argumenta nihil ad rem faciunt,
nec merentur aliquam responsionem, cum quia vitio
consequentiæ laborant, tum etiam, quia ex supra di-
ctis facile elidi possunt. Speciosior reliquis obiectio-
181 nibus est hæc, quod † fauori pro se introducto quilibet
rectè renuntiare queat, *iuxta. leg. si quis in conscribendo*

29.*C.de pact.l.pacisci.l.pactū.46.ff.eod.l.sed etsi.4.§.quæ-
situm. ff. si quis cautionibus. l. si iudex. 41. ff. de minor. l.
potest hæres.ff. ad Falcid.* vnde dicendum videtur, ma-
ritum quoq; prohibitioni *d l.2. C.ne fideiuss.dot.dentur.*
182 sponte obuiare posse. Sed præterquam † quod *ad d.
l.si quis in conscribendo.* multæ assignantur limitationes
insuper etiam hoc tenendum est, vt renuntiatio alicu-
ius iuris pro aliquo introducti obtineat, necessario
hæc tria interuenire, & concurrere debere, primo, vt
sit tantum ius positiuum, merè in alicuius solius fa-
uorem introductum, non simul concernens publicam
vtilitatem, *leg. nemo potest. ff. de legat. 1. leg. ius publi-
cum. de pactis. leg. nec ex prætorio 27. ff. de regulis iur.*
Secundò, vt renuntiatio non inducat aliquid contra
bonos mores, nec det occasionem ad delinquendum,
l. alia. §. 1. ff solut. matr. Tertiò, vt renuntians talis
sit, qui sibi præiudicare possit. Cum igitur *dict. leg. 2.
C.ne fideiuss. dot. dent.* in publica vtilitate, in morum
reuerentia, & vitanda occasione delinquendi, aper-
tissimè sit fundata, sicut supra euidenter euici, con-
stat vtique, eius renuntiationem marito permissam
non esse iuribus proximè adductis. Quare merito con-
cludo, tertiam hanc limitationem non subsistere; A
volente nimirum marito pro dote conseruanda fide-
iussorem dari posse.

183 Et † proinde etiam doctiorum iudicio reliquo, an
ita distinctè, etiam de datione fideiussorum, accipien-
da sit traditio Pauli Castr. in *consilio. 170. incip. In
Christi nomine, Amen. Tractati promissores promiserunt.*
vbi dicit: Si maritus ab initio fuerit pactus, non ali-
ter mulierem ad solutionem promissæ dotis teneri,
quam si illa ante omnia rursus sufficienter asseuerare
tur, quo tum dotem prius petere non possit, quam
promissa impleuerit, cum sibi acceptum ferre debeat,
quod sub hac conditione sibi dotem promitti passus
est, vel an saltem per dationem pignorum, & hypo-
thecarum obligari possit maritus, secundum ea, quæ
dixi supra hoc ipso capite, *numero 146. in fin & cap.
5.num. 95.*

184 QVARTO † limitatur in marito, qui constante
matrimonio vergit ad inopiam. Cum enim ab eo etiā
dotem ipsam mulier repetere possit, quando ad ino-
piam vergit, vel substantia dotis malè vti incipit, *leg.
vbi. adhuc.l rebus.C.de iure dotium. Nouell.67. de æqual.
dot. §. illud. l.seruum dotalem. 21. ff. de manumiss. Seba-
stian. Medices tractat. de casibus fortuit. part. 2. quæst. 4.
numero 54* modo illud ipsum concludenter probet
mulier, vt requirunt Bart. *in 1.quæst.* & Ripa *sub num.
36. & seqq. in l.si const ante. ff. sol. matri.* Petr. August.
Morla *in Emporio iuris, part. 1. q. 12 num.6.vers.sed du-
bitabilius.* prout etiam in Camera Imper. receptum est,
testante illud ipsum præiudicio relato per dominum
Barthium *in select. Cam. sent.de 6. Octobr.. Anno. 1539.
lit.C.* his verbis: Necessitati nulla lex est imponenda,
& si aliquos bona aliqua diuisit, vt lupus testimonium
dat in tantum, vt nec confessio ipsius mariti ad ino-
piam vergentis, hoc casu admittatur, sed potius pro
collusione in fraudem creditorum excogitata habea-
tur, *Alber. de Rosa.in d l.si constante in princ.nu. 4. Bar-
nab. Cornazzanus decis. Rota Lucens. 95. nu. 2.* Videtur
vtique dicendum, multo magis fideiussorem pro ser-
uanda dote eam exigere posse, *d.l.si constāte.§.quoties.*
vbi Bar. Alex. & Dd. not. & post eos Ias. ibid. *nu* 5. 6.
16. *& seqq. ff. sol. matr.* Spec. *in tit. de dote. post diuort.
restit. §. fin.* Angel. *in auth. de æqualit. dot. §. illud.* Bal.
Nouel. *d. priuil.* 21. nn. 6. idque nominatim extruunt
Canonistæ ex decretali Pontificis *in c. per vestras. ext.
de donat.inter vir.& vxor.* vbi Panor. *nu.* 13. notat, hoc
pacto singulariter limitari rubricam (*Ne fideiuss. dot.
dentur.*) de quo etiam vide Ioseph. Ludou. *decis Lucens.*
185 21. præsertim nu. 11. † & statuta Lubecensia *libr. 1.
tit.5.art.10.* vbi dicitur; nullus sit adeo contumax, vt
vxorem suam aliquod malum præsumat, nec dotem
in socijs commedat non ludat, & si ob aliquod ex
his delictis surgeret, & cum eo vxor in isto casu à dote
releuandus est.

Miror autem Bartolum sibi contrarium *in d.l.si con
stāte.* scribere, fideiussorē hoc casu non esse admitten-
186 dum, quia † scilicet fragilis sit cautio *l.cogi. §. idem
quærit.l.qui ita. §. 1. ff. ad Trebell.* & incertus cautionis
euentus, *l.pupilli ff. quod falso tutor.* rectè & hoc addi-
disset, quod satisdatio propositum forte mariti ma-
leuolum non mutet, sed diutius grassandi in re do-
tali facultatem præstet, *l. 5.& 6.ff. de susp. tut.* Nam
ista Bartoli sententia euertitur *per d. cap. per vestras.*
Vnde etiam Paulus de Castr. & Iason *in dicta l. si con-
stante in princip. & numero.* 18 asserunt, Bartolum, &
ibi in hoc casu pueriliter esse locutum, & rectius alibi
scripsisse, fideiussorem admittendum esse, quod etiam
probat Gail. *lib. 2.obseru.83.num.7.& obs. 84. num.10.*
neque igitur ab hac sententia est recedendum, quæ
187 in aperto textu fundatur. Videat autem † Castrensis,
quomodo defendi possit, quod ipse generaliter scribit
in l.si plures. §.præterea si quæratur ff. de fideiuss. conclu-
dens, siquidem maritus fideiussores dotis dederit,
quamtumuis postea ad inopiam vergere cœperit, mu-
lierem tamen dotis restitutionem vel cōsignationem
petere non posse, cum fideiussor adhuc est idoneus:
nam nisi id intelligit in casibus quibus pro dote ser-
uanda dari potest fideiussor, falsum erit.

Velim tamen Lectorem attendere, hanc ipsam
188 quartam † limitationem non probari *per l.constante.
§.quoties. ff. sol. mat.* prout tamen plerique Dd. quasi
aliud agentes cateruatim concludunt: nam id ita de-
monstro. Soluto matrimonio non statim dos redditur,
quæ pondere, numero, & mensura continetur, ne-
que etiam pecunia præsenti die redditur, sed tribus
pensionibus, & hodie vna pensione annua ex consti-
tutione Iustiniani. Debetur igitur iure veteri dos in
diem annuam, bimam, trimam, teste Cicerone. *lib.
11.ad Attic.* & Vlpiano *lib. Regul. tit. de dotib.§.8.* I.C.
Proculus *in l.Attilicinus. ff. de pact. dot.* statutum legib.
tempus appellat. Sed si interim, antequam exierit an-
nus primus, secundus, & tertius, nequitiæ suspectus
maritus fiat, rectè aget mulier ad interponendam sa-
tisdationem de reddenda dote suis diebus. Non po-
test ante diem agere ad dotem recipiendam, sed ex
iusta causa audietur, si agat ante diem ad cautionem
interponendam de dote reddenda, quam si non præ-
stiterit maritus, confestim dotem reddere compel-
litur, deducto commodo medij temporis, quod per-
cepisset interim. Nam vsuræ, & fructus, quæ quæve
obueniunt, interim ad maritum pertinent, si præstite-
rit cautionem, non minus atque si staret matrimo-
189 nium. Et dicitur † commodum temporis, sicut ali-
bi vsus medij temporis, *l.deducta.§.cum autē.ff.ad Treb.*
190 & periculum † medij temporis, *l.2.ff si tutor. vel. cur.
vel mag.app.* Vident itaq; omnes, Vlpia. loqui de satis-
datione, quæ post solutum demū matrimonium inter-
ponitur, quæq; nullo modo, ne quidem per nouss. cō-
stitu. prohibita censetur, vt dixi supra *num.* 147. *in 1.
limitat.* non autem de satisdatione, quæ exigitur con-
stante matrimonio, de qua hic est sermo, quod etiam
apertè iuxta mecum astruit Ioa. Goddæus *d.c.6.cōsul.*
23.*num.*385 quamuis ille verba ista, *Post certum tem-
pus*, accipiat de certo tempore per pactum cōuēto,
iuxta l. Attilicinus. ff. de pact. dot. non de annua, bima,
trima die, vt ego, de quo tamen cum quoquam acriua
contendere non est animus, cum vtraque sententia
tolerari ac subsistere possit.

191 Et quia † Papinianus *libro* 11. *quæstio.* tractauit
potissimū de dotibus, *l.auunculo.ff.de condict. sine caus.
l.viro.39.l.dotalē.61.l.fructus.7.§.Papinianus.ff.sol.mat
l.viua quoque.l. vlt. ff. rer. amotar.* conijcio, eum idem
hoc libro scripsisse de dote, quod proditū est ab Vlpia
no *in d.§.quotiēs* nimirū quod cautio dotis restituend
ante

ante diem nonnunquam perire poffit, & quia iudicium
dotis eft bonę fidei, *l.fed etfi.21 ff.fol.mat l.in bona fidei.*
ff.de pecul. generaliter eum fubiecifle. Id in omnibus
bonæ fidei iudicijs obferuari, *l. in omnib. 41. ff. de*
iudic. quæ eft ex lib. 11. Papiniani, & fupra fuo loco.
*c.5.nu.*50. expofita, licet Duarenus contra exiftimet,
ICtos non fenfiffe mulieri per hanc cautionem fatis
effe confultum, fiquidem fit fragilis, & melius putetur
rei quam perfonæ incumbere, *l. plus cautionis. 25. ff. de*
regul iur.

192 Extenditur autem † hæc quarta limitatio, vt non
tantum fideiufforem à marito ad inopiam conftante
matrimonio vergente exigere poffit mulier, verum
etiam facultatem habeat inftandi apud iudicem pro
fequeftratione dotis fuæ, quādo maritus idoneum fi-
deiufforem dare nequit, Bald. Nouel. *d.priuil.21.nu.7.*
Bart. *in pr.nu.4 & 20.* Alex. & Iaf. *nu.6. in d.l. fi conftan-*
te.ff.fol. matr. Franc. Iamat. *in l. 1. de fideiufor.* Andr.
Cludius *in tract. de fequeftr. c.5.n.22. & 23.* Ioan God-
dæus *in cap.2.nu.25.extr de fequeftr. poff. & fructuum.*
(qui tamen non requirunt, vt vxor fimul fit furiofa.)
Curt. *in tract. de fequeftr. in pr. nu.8. & facit text. in d.c.*
193 *per veftras de don. inter vir. & vx.* Idque ad † eum fi-
nem, non vt vxor dotem alienet, fed vt in pofterum ex
fructibus, fe, maritum, & liberos alat, faluis pactis do-
talibus, *l.mnms. §.manente. ff. de iur. dot. l.fi cum dotem. §.*
fin autem. verf. fin verò. ff. fol. mat. pulchrè, & exquifitè
Andr. Gail *lib.2. obferu.83.* vbi *nu.*11. prudenter adij-
cit, quod prouida vxor tantifper expectare non de-
beat, donec omnia mariti bona in fumum cineremq;
que redacta fint, fed in tempore fibi liberifque fuis
profpicere. Et hæc † quæ dixi, quotidie practicantur,
maximè in fœminis nobilib. de quarum maritis tan-
quam ære alieno grauatis, interdum metus eft, ne cre-
ditoribus ingruentibus, feuda ipforum acti fint fol-
uendo: tunc enim officio iudicis fequeftrantur in feu-
do certa bona, vnde quotannis poffint redigi tot fru-
ctus, qui fufficiant mulieri pro dote, & donatione an-
te nuptias, vel qui correfpondeant dotalitijs, ab ini-
tio matrimonij conftitui folitis, prout fcribit præce-
ptor meus Matth. Coler. *in tract. de proceff. execut. p. 1.*
*cap.2 nu.*113.

195 QVINTO † limitatur per Dd. conclufio prędicta,
vt ille, qui cum marito fimul dotem accipit, ad eam
reftituendam fe obligare, etiam dato fideiuffore,
poffit. Ita aftruunt Dyn. Cyn. & Accurf. *in d.l.2. C. ne*
fid.dot.dent. Bart. in d.l.fi conftante §. quoties. in pr. Caftr.
in conf. 171. incip. Cum tempore contractus matrimonij,
in anti q.impreff. Spec. *in tit. de dot. poft diuor. reftit. §.1.*
nu.8. verf. illud quoq; notandum. Bald. Nouel. *d priuil. 21.*
nu 11. Paul. de Citta. *in tract. de iure patr p.3. cauf. 2. poft*
*nu.*31. Qui quidem omnes opinionis fuæ bafin col-
locant in *l fina. C. de dot. caut. & non num.* vbi probari
volunt, quod duo rei conftituantur in dote, & quod
vnufquifq; in folidum obligetur, duo autem rei pro fe
inuicem fideiubere cenfetur, *l. vir vxori. ff. ad Velleia.*
Et hanc communem opin. effe aperit M. Ant. Natta.
in conf. 52. incip. vt oftendatur. nu.5. fequitur Iof. Lud.
in com.opin. concl.3. ne fid. dot. dent. Gail. *lib. 2. obf.* 84.
196 *nu.*11. Verum † hoc ipfum fundamentum reuera in
aqua eft pofitum. Primo, quia labefactatur *per d.l.2.*
C. ne fid.dot.dent. quæ fancit, nullam fatifdationem ab
omnib. qui dotem fufcipiunt, exigendam effe. Deinde
mirabilis eft illa confequentia: Duo fimul dotem fu-
fcipiunt rectè; Ergo, licet maritus non præftat fideiuf-
forem, præftat tamen is, qui cum marito fufcipit. Præ-
terea non poteft dici, dotem datam diuidi, ita vt pars
apud maritum, pars apud fufcipientem permaneat.
Hæc enim tria membra faltem funt conftituenda:
Aut dos datur ipfi marito, aut, ex voluntate eius alij,
vel fubiecto iuri eius, aut non fubiecto, vel deniq; pa-
tri, *l.fi cum dotem. §. transfgrediamur. ff. fol. matr.* & tamen
hoc cafu duo rei non conftituuntur. Largior duos
reos promittendi fieri, non tantum verbis ftipulatio-
nis, fed & cæteris contractibus, imo, & teftamento,
l. eadem. l. fiue à certis. ff. de duob. reis. & hoc cafu vnum-
quemq; obligari pro fua rata, *l. reos. §. cum tabulis. ff.*
de duob. reis. At quod duo rei conftituantur, fi pater vel
extraneus voluntate mariti dotem fufcipiat, non me-
mini me legiffe: alioquin planè falfum effet id, quod
fcribit Vlpian. *in d. §. transfgrediamur.* Quærit enim Vl-
pian. aduerfus quem foluto matrimonio detur de do-
te actio; Refpondet, palam effe, Aduerfus ipfum ma-
ritum (intellige fui iuris conftitutum) competere, fiue
ipfi dos data fit, fiue alij ex eius voluntate. Si verò ma-
ritus fit filiusfamilias, tunc aduerfus ipfius patrem
agendum effe, fiue ftatim ipfi patri dos fit data, vel
etiam filio, non habito refpectu, vtrum id pater iuffe-
rit, vel non, videtur enim ad patrem dos perueniffe,
penes quem eft peculiū. Nunc fi maritus, & fufcipiens
dotem effent duo rei, vt ifti volunt, tum fanè aduerfus
vtrumq; daretur etiam actio, cuius contrarium eft ve-
rum, *d. § transfgrediamur.* fecundum quem intelligenda
eft *d.l. fin. C. de dot. cau. non numerata. iuncta l. 19. & l.*
59. ff. de iur. dot. l. 10. C. folut. matrim

Nec iuuabit labantem hanc opinionem, fi vt feris,
in patre, & filio hoc poffe admitti, cum pro vna per-
fona reputentur. Apparet n. Vlpianum idem in extra-
neo ftatuere illis verbis; *vel alij fubiecto iuri eius, vel*
non fubiecto. Quam autem hoc leue fit, quod afferitur,
duos dotem fufcipientes pro fe inuicem fideiubere,
ex princ. c.4. huius tract. apparet, ideoq; in eo vim nullā
pono, fed finaliter ita concludo: duos dotem fimul
fufcipere poffe, neutrum tamen fatifdatione onerari,
nec vnum pro alio fideiubere, *d l. 2. C. ne fideiuf. dot.*
197 *den.* Atq; ideo † etiam merito fufpecta eft cautela
Ang. Aret. & Pauli de Caftr. *in conf. 147. & feq. (aliàs al-*
legatur pro conf. 170. incip. in Chrifti nomine. Ad hunc. Præ-
fati promiffores promiferunt) ftatuentium: fi aliquis ab-
fente marito, dotem folus recipiat, eamq; foluere, &
reftituere promittat, afferendo, fe id facere nō precib.
vel mandato mariti, fed à fe ipfo ex fua propria libe-
ralitate, fciens fe ad id non teneri, &c. hac arte prohi-
bitionem legis fiue conftitutionis eludi poffe. Nam
iura eft cōtraria, nominatimque reijcitur ab Alexand.
in l. fi conftāte. §. quoties. nu. 9. ff. fol mat. Ne dicam, quod
fideiuffori quoq; vel mandatori tali (qui mea opinio-
ne etiam admodum rarus erit) omnimodo fit pericu-
lofa futura, cum vtique is aduerfus maritum infcium,
& legis prohibitiuæ difpofitionem iuum, pro quo in-
terceffit, maximè quia donandi animo interueniffe
cenfetur, nullam actionem fit habiturus, *l. 6. § fi paf-*
fus. l. fi prætor. 40. ff. mandati. l. fi mulier. 16. §. 1. ff. ad Vel-
lean.

198 SEXTA † limitatio Dd. hæc eft, quod fi extrane-
us pro muliere dotem promittat, rectè is à marito exi-
gat fideiufforem, *l. vn. §. accedit. C. de rei vxor. act.* quia
inter extraneum, & maritum ceffat ratio perfidiæ, &
vt putat Iafon, non fequitur: Extraneus non confidit
de marito, ergo nec mulier, Iafon poft Bart. Alexan.
Ioan. de Imola. Ludouici. Roman. & Dd *in d.l. fi con-*
ftante. nu. 59. ff. folut. matrim. Bald. Nolus *d. priuil. 21. nu.*
32. Hartvvig. Daffelius *in commentar. ad ftatuta Lune-*
199 *burg artic. 10. nu. 4.* Sed pace † eorum dixerim, non
probatur mihi iftud effatum. Etfi enim extraneus no-
minatim fibi reddi dotem à marito ftipulari poteft,
l. vnic. §. accedit. C. de rei vx. act. l. 3. C. de repudijs. non
tamen id efficit, vt, & fideiufforem rectè petat,
d. l. 2. C. de fideiuff. dot. dentur. Nam, & mulier fibi
dotem reddi ftipulari, *l. 2. ff. folut. matrim.* fed tamen
fideiufforem pro dote exigere non poteft. Neque ve-
rò ratio conftitutionum non eft, vt vitetur perfidiæ
occafio inter dotem dantem, & maritum, fed vt
præcidatur omnis maleuolentię anfa inter vxorem,
& maritum; nec video, quid interfit, maritus ne ipfi
vxori vel alij det fideiufforem, cum femper hoc ipfius

incommodo cedat, cuicunque tandem exhibeat.
Sed, inquis, extraneus poterit recusare satisdationem
si ipsi maritus non de fideiussorem, & sic mulier in-
dotata fiet, melius igitur est, vt satisdationem admit-
tamus. Respondeo, vanum hunc esse timorem. Cer-
tum enim est, quod permittendo dotem omnes obli-
200 gentur, adeo, † vt ad exactionem dotis, quam se-
mel præstari placuit, etia ex nuda pollicitatione rectè
agatur, *l. promittendo ff de iur. dot. l. ad exactionem. C. de
dot. promiss.* Quare si spontanea voluntate ab initio ex-
traneus dotem pollicitus sit, vel sponderit, omni-
modo compelli potest, confessionem suam adim-
plere, ne mulier fiat indotata, & sic matrimonium
distrahatur, *l. vlt. C ad Velleian.* Nec auditur is, si satis-
dationem exigat. Quis enim illi hanc exemptionem
concesserit, vt constitutionibus Imperatorum non
obediat, quæ nullam satisdationem exigendam san-
ciunt? Nam vt Marcianus ex Demosthene refert,
τοῦτοίς ἐν νόμοις ᾧ πάντας ἀνθρώπους προσήκει πείθεσθαι
*l. 2. ff de legib. fact. l. 6. C. de postlim. reuers. 1. C. de infir-
mand. pœn. cœlibatus.* & quod imperatur, necesse est
fieri, *cap. fin. 14. q. 5. Barnab. Cornazzan. decis. Rotæ
Lucens. 175. num. 19.* Legum enim ordine omne homi-
num genus tenetur, *l. vnic. C de conductorib. & procurat.
lib. 11.* pulchre Petrus Gilkenis *in tract. de præscript.
201 part. 1. cap. 1. num. 24.* Quatenus † vero extraneo
consulatur, si maritus constante matrimonio ad ino-
piam vergat, consule Baldum Nouellum, *d. priuil. 21.
num. vndecimo.* & Iasonem *in dict. l. constante. num 56.
cum sequen.* ex quibus non transcribo, cum non sit
huius loci.

202 SEPTIMO † limitant Dd. istam conclusionem
desumptam *ex l. 2. C. ne fid. dot. dentur*, vt non procedat,
si dispositioni istius constitutionis cum iuramento
fuerit renuntiatum. Ita tradunt Abbas & Ioan. de
Imola, *in c. cum contingat. memb. quæst. 2. extra de iure-
iur.* Castrensis *consi. 188. & seqq. lib. 1. & in l. si quis pro
eo. in prin ff. de fideiuss.* late Alexand. *in l. si constante. §.
quoties. numer 5. versi. secundo limita. ff. solut. matrim.*
Couar. *in cap. quamuis. 2. part relect. §. 1. num. 9. de pact.
in 6.* vbi plures citat, & tandem communem dicit, nec
dissentiunt. Corneus *in consil. 13. numero 8. volum. 4.*
& Socin. *in cons. 103. nume. 6. volum. 3.* (generaliter
203 † ibi asserens, quod legibus etiam prohibitiue lo-
quentibus possit cum iuramento renũtiari) Bald. No-
uell. *d. priuil. 21. num. 15.* vbi tamen *num. 18.* mirabili-
ter distinguit: nouissime quoque idem sententiæ ac-
cessit Hartvvig. Dassellus, *in comment. ad statuta Lunæ-
burg. artic. 10. num. 4.* Vtuntur illi Dd. tali fundamen-
to, quod hoc iuramentum, cum non repugnet iuri
diuino, aut naturali, nec vllum peccatum contineat,
& proinde absque dispẽdio salutis æternæ seruari pos-
sit, insuper habet non liceat, & per consequens quo-
que fideiussor rectè exhibeatur.

204 Sed † plerique in contraria vota abeunt, statuen-
tes iuramentum illud non valere, cum sit contra bo-
nos mores publicam vtilitatem, & maritalem reue-
rentiam, cum occasionem perfidiæ nutriat, & deni-
que quia per id dolus futurus quasi remittatur. Bart.
in l. si quis pro eo. nu. 9. ff. de fideiussor. Anton. de Butrio,
& Alciat. *num. 311. in d. cap. contingat de iureiur.* Ioan.
Boscheus *in tract. de nupt. lib. 4. num. 58.* Additio Bart.
in l. si constant §. quoties. 6. volum. 4. Seraphinus *de vir-
tute iuramenti, priuilegio. 69.* quorum sententia licet
illi non adducant, præter superius hoc *num. 204. &
aliquod seqq.* allatas prohibitionis rationes satis pro-
batur per *l. si quis inquilinos. §. vltimo. ff. de legat. 1. l. 7.
§. & generaliter. ff de pactis. l. 8. ff. de cond. institut. l. non
dubium. C. de legibus. Auth. quod his permittitur. C. de nu-
205 ptiis.* in quibus locis statuitur, quod † iusiurandum
contra vim legum, & auctoritatem iuris præstitum,
nullius sit momenti. Quo etiam respexit Ioan. Ne-
uizan. *in consilio vigesimo primo numero vigesimosecundo,*
dum *post Socinum, & Ioan. de Selua*, scribit, iuramen-
206 tum † non firmare contractum contra fauorem pu-
207 blicum. Iurat † enim quis plerumque eadem facili-
tate, qua contrahit *l. de his m. li. versic. diuersum. ff de no-
uationibus. Bart. in l. si ex cautione. ad finem. C. de non
num. pec. Neuizan. consilio vigesimosecundo. numero deci-
mo.* Moueor ego vltra istos auctores, quod ratio, imo
ferè nunquam, contingat, vt tam stultus maritus re-
periatur, qui iuri suo in suum præiudicium, etiam iu-
ramenti vinculo, renuntiet, cum natura maritis sit
insitum, ne facile in dote sibi leges præscribi patian-
tur. Ergo de raro contingentibus non est operæpre-
tium prolixe disputare.

208 Quid † autem dicemus, si de facto maritus fide-
iussorem de dote restituenda dederit, ille ipse fide-
iussor se iurando obligauerit? Hic nonnihil subsisto,
propter illa, quæ attuli infra *cap. 10. numero trigesimo-
quinta, & sequentibus.* vbi probatur, quod pro obli-
gatione nulla, & legibus prohibito improbatoque
contractu (vt hic) fideiussor interuenire non possit,
ergo nec sacramentum admitti certum est, per tex-
tum expressum, *in dicto leg. non dubium. in fin. Cod. de
legibus.*

209 Contrariam † tamen sententiam nouissimè de-
fendit, eamque probabiliorem esse ait Andreas Fa-
chineus, *libro tertio controuers. iuris. capite decimooctauo.*
quæ vt maximè argumentationibus quibusdam à simili
adductis de iure Canonico forsan sustineri possit, ex
iure tamen ciuili patrocinium pro se non inueniet.

310 Nec moror, quod † leges ciuiles non dedignentur
sacros imitari canones, *capite final. extra, de secund.
nuptiis. capite primo. de noui o er. nuntiat.* Id enim non
aliter verum est, quam si nominatim aliud in Cano-
nibus, aliud in iure Ciuili sit in indiuiduo expressa de-
rogatio deprehendatur, aliascur stare prohibeatur,
quod mutatum non reperitur? *l. præcipimus. C. de ap-
pellat.* pulchre *Menochius de præsumpt. libro sexta præ-
sumpt. 28. numero secunda, & sequentibus.* Vbi vero in
iure Canonico in terminis terminantibus decisio,
quod tit. C. *ne fideiuss. dot. dentur.* non obtineat, si
ei mediante iuramento à fideiussore sit renunciatum?
Non igitur vt supra *numero 150.* dixi debemus vti ar-
gumentis ad euersionem eius quod nominatim de-
cisum est, præsertim, quia etiam facilime probari
potest non esse pares prohibitionis causas, *in dicto tit.
C. ne fideiuss. dot. dentur & in cap. quamuis. capite cum
contingat. ca. debitores. extra de iureiurando,* si ea in re ali-
quid vtilitatis situm existimarem, quam tamen plane
exiguam esse arbitrator, cum non magis fideiussor,
quam maritus, tam demens sit, & improuidus, vt
istiusmodi iuratæ fideiussionis onus, contra apertam
legis prohibitionem, sibi sciens imponat.

211 OCTAVO † limitatur ista conclusio, vt fide-
iussor dari possit, si sit talis consuetudo in aliquo lo-
co. Ita videtur velle Ioan. Andreæ, *in cap. per vestras.
de donat. inter virum, & vxorem in addit. ad Speculat.
tit. de dote post diuort. restit. numero 8. versic. illud quoque
notandum in fin.* expresse Roman. *in consilio 392. nume-
ro septimo.* Felinus *in cap. quæ in eccles. arum. post nume.
13. versic. Cæterum quia de validitate. de constitut.* De-
cius, *consilio trigesimoseptimo in causa rigorosa. colum. 1.*
Castrensis, *consilio decimoquinto. circa ea quæ superius. &
consil. 80. quia per suprascriptum. lib. 1.* Menochius, *de
præsumpt. lib. 4. præsumpt. 190. numero quadragesimo ter-
tio vers. verum respondetur.* & qui id latius examinat
Baldus Nouellus, *in d. loc priuil. 21. in 13. limitatione*, sic
212 tandem † distinguens: Aut consuetudo arctat virum
vel locerum ad fideiubendum pro dote restituenda,
ita vt etiam inuiti cogi possint, & huiusmodi consue-
tudo non valet: Aut verò præcisè non arctat, sed sim-
pliciter promittit fideiussores dare, tunc si maritus
vigore istius consuetudinis fideiussorem sponte dede-
rit, tenetur, & valet consuetudo.

213 Ego

213 Ego † primum huius distinctionis membrum
amplector indistinctè, propter *l. 1. C. ne fideiuss dot. dentur.* vbi consuetudo illa, ex qua proficiscitur lex, quæ
iubet vt vir vxori fideiussorem dotis exhibeat, aboletur. Nequa attendenda est cauillatio, si quis dicat,
consuetudinem præteritam aboleri, non autem fu-
214 turam; præterquam enim quod † consuetudo illa,
vt fideiussores dotium dentur, non consuetudo, sed
potius corruptela esse videtur, quæ neque ex longo
tempore, neque ex longa consuetudine confirmatur.
l. 11. in fine. C. de fund. patrim. lib. 11. Nouell. 134. capite primo. §. nulli. Ioseph. Ludouic. decisio. Perusina 2. numero vigesimonono. Decianus responso 100. *numero quinquagesimooctauo, volumine primo.* Insuper, & hoc
certum est, leges, & constitutiones futuris dare formam negotijs, *l. leges. C. de legibus. l. diuæ memoriæ. in fine. C. de decurionibus. libro decimo.* maximè, quando
prohibitionis ratio causam habet perpetuam, vt hic,
quod probat textus, *in l. vlt. C de pact. pignor.* vbi pactum legis commissoriæ propter asperitatem creditorum aboletur sanctione Constantini, ita vt cum præteritis præsentia repellat, & futura prohibeat. Vndè
etiam traditum est, quod dictum pactum legis Commissoriæ in pignoribus, ne quidem per consuetudinem sustineatur. *Bald. in l. 1. C. quæ sit. longa consuet. Seraphin. de priuil iuram. priuil.* 131. *num. secundo. Ioannes Vincent. Hondedæus, consult.* 1. *num. septuagesimotertio, volumine primo.*

Quod etsi nominatim *in l. 1. C. ne fid dot. dent.* ad futura negotia ita non extenditur, vi ipsa tamen, in intellectu ipso, vel vt Vlpianus, Stoicos imitatus ait,
in l. aduersus. ff. de receptis. τῇ δυνάμει futura quoque
215 respicit, & ad ea refertur. Docet † id verbum, Aboleri; nam quod semel aboletur, nunquam reuiuiscit,
l. 1. §. rectius. C. com. de legat. Et cum dicta *l. 1.* indefinite
loquatur, consuetudinem damnando, intelligitur re-
216 probata † omnis consuetudo, tam præterita, quam
futura, *arg. l. si seruitus. ff. de ser. vrb prædior. Bart. in l. si mihi, & tibi. §. fina. ff. de legat. 1. Canonistæ communiter in clemen statutum. verb. consuetudinem. de elect.* Et quod,
cum improbatur consuetudo, indefinitè hoc porrigatur ad præteritam, & futuram, pulchrè probat Abbas Panormitanus, *in capit. secundo, extra de probation.*
Baldus, *in Authen. omnes peregrini. C. com. de success.* Ludolphus Schraderus, *de feud. part. 9 part. 2. sectio. 3. nu. nonagesimonono.* Tiraquellus, *de retract. lignag. in præfat nu. decimooctauo.*

217 Alterum distinctionis † membrum manifesto laborat vitio. Nam supra ostendi, ne quidem sponte, &
vltro maritum fideiussores dare posse, etiamsi igitur
is sponte dare voluerit, propterea tamen non iustificabitur praua hæc consuetudo, quæ introducit, vt
fideiussores dotium dentur, & exhibeantur, per tradita à Tiraquello, *de iure primigen. glossa vigesimaquarta, numero. vndecimo.* Insone, *in l. cum lex. numero decimoseptimo ff. de fideiuss.* Schradeor, *de feudis. part. 10. Sect. 20. numero centesimo quadragesimoseptimo.* Gabriel. Romano, *lib. 6 de clausulis. conclusio. tertio. numero quadragesimoquarto.* Verum enimuero etsi hæc in
puncto iuris ad eum modum merito admittuntur,
218 cum † consuetudo non possit vincere legem aut
rationem, *l. 2. C. quæ sit longa consuetud.* maxime, si lex
specialem habeat clausulam derogatoriam (vt hic)
Dd. in l. si non speciali: C. de testamen. sex. in l. eos. §. cæteros. versic. nec liceat. C. de vsuris. Auth. Nauigia C. de furtis.
219 & hoc amplius quod † non potest fieri per pactum,
quia est contra bonos mores non possit etiam fieri
per consuetudinem vel statutum, *Bald. in l. 2. C. quæ sit longa consuet. Schurff. consilio quinquagesimosexto, numero vigesimo. cent. 1. Roland. à Valle, consilio tertio. numero trigesimoseptimo, cum sequentibus, volum. secondo* VVe-
220 sembecius † tamen, *in addit. ad Bart. in d. l. 2. numero tertio. C. ne fideiuss. dot. dent.* dicit, quod illa lex hodie
per consuetudinem sit antiquata, præcipuè inter nobiles, qui fideiussores dandæ, muniendæ, reddendæ,
dotis dant, & accipiunt etiam loco iurisiurandi, quod
à filia renuntiante requiritur. Pro quo facit dictum
Baldi, *in cap. imperialem. §. præterea. de probib. feudi al-*
221 *ien. per Frider.* vbi asserit, quod nulla † lex sit positiua, quæ non possit contraria consuetudine tolli: Qua
ratione idem Baldus, *in l. 1. C. ad Velleian. & in consilio* 518. *Quidam nobilis. volumine secundo.* quoq; astruit,
222 consuetudine † posse introduci, vt vasallus feudum
in præiudicium domini alienet, vt refert Tiberius
Decianus *in cons.* 124. *numero. 5. volum. 3.* de quo præterea vide Henric. à Rosenthal. *in elegantissim. suo tractatur Feudali ca. 9. membro. 1. conclus. 56. per tot.* Schrad.
de feudis. *p. 8. cap. 2. num. 54.* Menoch. de præsumpt.
libr. 4. præsumpt. 190. num. 43. vers. verum respondetur.
Ioan. Thom. de Marinis *de feud generib. tit. 2. de feudo ex pacto, & prouidentia antiquo. nu. 63.* Ioan. Koppen.
quest. 39. nu. 27. Andream Kohl *in exercit. legalib. exercit. 2. nu. 37.* & quæ dixi infra *cap. 7. num. 202*

Atque hæc ad materiam tituli *C. Ne fideiuss. dot. dent.*
(publicæ disputationi à me in inclyta, & laudatissima Academia Basiliensi ante annos quatuordecim
subiectam) dicta sufficiant: ad quam præterea quoque
referri possunt nonnulla ex Rumoald. *in comment. tit. Instit. quibus alien non licet. num. 43. & seq* Ozerio *nu. 6.* Portio *colum. 2.* & Iuuenali à Costaforti, *nu. 1. & 2. Instit. de fideiuss.*

223 Constat porro † ex prædictis quoq; quam verum
sit illud, quod scribunt Ant. Neguzan. *in tract. de pignoribus 2. par. princ. memb 4. nu 62.* & eum secutus Ioan.
Schneidevvin. *in §. fuerat num 45. Instit. de act ion.* priuilegium nimirum tacitæ hypothecæ, quod habet mulier in bonis mariti, ipsi etiam competere in bonis
fideiussoris, qui intercessit ex parte viri pro dote restituenda, in casibus scilicet, quibus fideiussor pro do-
224 te reddenda interuenire potest; item, quod † fideiussor pro dote restituenda non possit agere vt liberetur, etiamsi diu stetisset in obligatione, cum casus
ille restituendæ dotis nondum se obtulerit, *Cyn. Bald. & alii. in l. si pro ea. C. mandati. Berzazol. in tract. clausul. instrum. claus. 43. gloss. 3. num. 4.* Item, quod mulier pro
dote restituenda fideiubens, beneficio SC. Velleiani
non iuuetur, ex Baldo Nouello, & Cephalo, Frideric.
Pruckman. *in l. in multis. part. 2. artic 15. numero 30. ff. de statu. hominum.* Quia enim illorum casuum plerique iure destituuntur, vt supra est ostensum, male
quoque ad eosdem hæ Theoricæ applicari poterunt.
Sic, & veritas huius quæstionis ex prædictis patefiet,
225 vtrum † maritus, si fideiussorem dederit de dote
restituenda, eam isto casu alienare possit? quam mouet Romanus *in singul. 251. incipien. Eg. habui.* cum
quo transit Cardinal. Albanus *in addit. ad. Bart. in l. filiusfamiliat. §. Diui ff de legat. 1.* vbi vide, nec enim omnia propter angustiam temporis, & ne nimis diffusum, examussim examinare libet. Adi etiam Sebastian.
Medices, *de conseruanda possess. numero. 76. vers. Quinto fallit. mihi fol. 435. lat. 2.* qui concludit, maritum fundum dotalem alienare posse, si fideiussorem dederit.

226 Hoc † tamen coronidis loco addo, mihi plane verisimile fieri, id quod de dote dixi, etiam ad dotalitium pro ratione consuetudinis Germanicæ extendendum esse, nempe, vt nec maritus pro constituto à
se dotalitio vxori suæ fideiussores dare cogatur, est
227 enim vtrobique eadem ratio. Maxime † quia dotalitium in compensationem dotis constituitur, *Hart. Pistor. qq. suarum. part. 1. quæst. 4. numero 21.* pulchre
Daniel. Mollerus, in comment ad constitut. Saxonic constit. 42. par. 2. & soluto matrimonio vxori est loco dotis restitutæ, *Hieronymus Schurff. consilio. 24 numero. 5. cent. 1. & consilio. 51. cent. 3.* Nec memini aut legi vnquam,
præsertim in prouincijs Saxonicis, pronuntiatum,

pro dotalitio à marito constituto mulieri fideiussorem exigere licere. Nec obstat, quod interueniente simul consensu agnatorum in literis illorum expresso, ma-
228 riti † vt plurimum vxores suas sigillatis instrumentis coram ordinario magistratu de dotalium assecurare exigantur, mulier habeat literas magistratus sigillo ciuitatis obsignatos ad hoc, vt mulier ipsa de sua dote tuta sit stante etiam fideiussore de dictis bonis dotis obligato. Sicut obseruauit in superiori Lusatia, ac alibi quotidie fieri, meminitque similis in Marchia Brandeburgensi receptæ cōsuetudinis Frideric. Pruckman. *in consilio. vigesimoprimo. numero centesimo vigesimoseptimo.* Nam promissio talis facta in instrumento multum à fideiussione differt, quandoquidem, vt supra hoc capit. *numero centesimo quadragesimosexto, & numero centesimo octuagesimotertio.* probaui, hac ratione mariti fides in dubium non vocatur, nec extera fides domesticæ præfertur. Imo obligationis huius effectus demum oritur marito mortuo, interim is pro oneribus matrimonij fructibus dotis, & ipsius constituti dotalitij, vtitur.

229 Mulierem † tamen ipsam habentem vsumfructū in bonis mariti, quem dotalitium appellant, fideiussores dare cogi de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, tradit Guido Papæ, *quæst.* 248. 249. & 250. late Chasan. *in consuetud Burg. Rubric.* 4. §. 6. *verb. & sera tenue. numero primo, secundo, quarto, & quinto.* VVesembec *consil. o nonagesimoprimo. à numero decimoquinto vsque ad finem.* Ioan. Koppen in Rangersdorff, *in decis quæstio vigesimatertia, numero duodecimo. text. est in l. hac edictali. §. his illud vers. mobilium vero. C. de secund. nuptijs.*

230 Quid † vero de donatione propter nuptias, & rebus paraphernalibus dicemus, num in his fideiussionem marito imponendam esse pronuntiabimus? Non
231 puto. Etsi † enim non ignoro multas esse differentias inter dotem, & donationem propter nuptias, de quibus alibi Doctores, & Præsertim Natta, *in consilio quingentesimo septuagesimoprimo. numero sexto, septimo, & octauo. volumine tertio.* regulariter tamen
232 † quod in dote prohibitum etiam in donatione propter nuptias censetur prohibitum, Nouell. 61. Et vi-
233 ce † versa, quod permittitur in dote, id etiam in donatione propter nuptias permittitur, *l. vbi adhuc. C de*
234 *iur dot.* 19 *l.* 20. *C. de donat ante nupt.* Sicut & † donatio propter nuptias eadem pacta recipit, quæ dos Nouell. 97. *cap.* 1. Cum igitur donatio propter nuptias æque ac dos apud maritum pro oneribus matrimonij semper remanere debeat, & præterea mulier pro tali donatione tacitam hypothecam in bonis mariti habeat, *leg. si constante.* 19. §. *vlt. Cod. de don. ante nupt. l. vbi adhuc. C. de iur. dot. Auth siue à me. C. ad Velleian.* Videtur vtrique ei satis consultum, etiam absque fideiussoribus, vt eadem quoque ratione occasio per-
235 fidiæ vitetur. Quam rationem † similiter in rebus paraphernalibus, (ad quas Iulius Scaliger *lib.* 3. *poe-*
236 *tices. cap.* 10 refert mundum † muliebrem, aurum, spintheres, stalagmia, preterea pelues, pectines, speculū sandalia, atque id quæ alia) militare arbitrio, *iuxta l. vlt. C. de pactis conuent.* licet nonnihil contrarietur textus, *in l si ego. §. vlt. in verb. & plerumque custodiam earum maritus repromittit. ff. de iur. dot.* Sed quia noue hæc dicuntur, malo iudicium aliorum potius expectare, quam certi aliquid decidere.

Superest circa personam mariti, & vxoris illa quæ-
237 stio, An mulier † male tractata à marito aufugiens, si deinde ad eum redeat, possit ab ipso fideiussores siue cautionem de non offendendo petere? Baldus præter ea quæ *in consilio* 240 *in* 3. *volum.* (in hanc rem scribit, expressius *in consilio.* 176. *volum.* 1.) concludit, hoc iudicis arbitrio relinquēdum esse, vt is cōsideret, an mulier iustè aufugerit, an maritus sit zelotypus, morosus, sæuus, &c. Communius tamen asseritur, si metuatur sæuitia viri, quod malè tractaturus sit reuersam vxorem, cautionem de non offendendo exigi posse, idque per textum, *capit. ex transmissa. de restitut. spoliat. facit l præsenti. §. penult. C. de his qui ad eccles. confug.* Anton. Gomes. *de delictis. capite* 6 *numero decimosexto. vers. octauo fallit.* Schurff. *consilio* 42. *cent.* 1. Colerus, *de process. execut. capite* 9. *vers. c. notandum.* Frideric. Boro Schenck à Tautenberg *ad capite* 1. §. *quamuis. numero* 7. *de inuestit. de re alien. facta.* Coras. *libro* 3. *Miscellan. capite* 2. *numero vigesimo.* Cuius cautionis formulam docet Ioachim. à Beust, *in tract. de matrimon. capite* 10. cui accedit Frideric. Pruckman. *in consilio vigesimosexto. numero* 2. 3. & 4. idem quoque ordinatione Consistoriali Brandeburgica receptum
238 esse innuens: Quod † alij verum esse intelligunt, si modo fideiussores dare possit, alias ipsum relinquendum esse iuratoriæ cautioni autumant, vt scribit Riminaldus, *in consilio matrimon consil.* 81. *numero* 37.
239 *& sequentibus.* Quia porrò sæpè tanta † est mariti sæuitia, vt vxor absque discrimine vitæ, cum eo tuto cohabitare nequeat, & alias fragilis est cautio talium virorum, qui plurima promittunt, & pauca præstant, in quibus etiam non maior facilitas est in gratia reconcilianda, quam fides in reconciliata, adeo, vt Aymo Crauetta, *in consilio trigesimoprimo, numero quarto.* scriptum reliquerit, mulierem non cogi, vt huic cautioni fidem habeat, quod placuit etiam Abbati Panormitano, *in d cap. literas. num.* 7. Ioan. Cephalo, *in consilio* 384. *num.* 70. *volum.* 3 Ideo obseruari solet, vt mulier committatur custodiæ alicuius honestæ matronæ, in loco, vbi vir vel parentes eius non possunt illi vim aliquam inferre, donec controuersia sopiatur, vel acceptabilis, & idonea cautio sequatur, *d cap. ex transmissa. & d cap. literas* De quo articulo etiam non inutilia congessit preceptor meus Ioan Borcholtus, *in consi. suo* 16. §. *nascenti. & §§. seqq.* Et vide nouissimum Bern. Græueum, *in conclus.*
240 *pract. conclus.* 17. *cons.* 3. Poterit † autem mulier, ita extra domum habitationis mariti constituta, iuste petere sibi alimenta à marito præstari, *Ioan. Franc. à Ripa in l.* 2. *num* 2. *ff solut matrimon. Aufrer. ad Capell. Tholos. decis.* 77. *Ludouic à Peguera in suis quæst. quæst.* 20. *num. vlt.* idque ex Theologis probauit etiam Christ. Pezelius, *in exam. Melanthoniano loco de coniugio. mihi pag.* 668. Quanquam, & ipsius fundi dotalis, alijs hominibus pro certa annua pensione elocati, vsumfructum tamdiu loco alimentorum mulieri in Consistorio generosi Comitis nostri assignatum memini, donec controuersia sopiretur, cum metus esset, ne maritus, qui vxorem domi profligauerat, interim bona illa dissiparet, argumento eorum, quæ dixi supra hoc ipso
241 capite, *num.* 194. Quibus adde statutum † Lubecense, *lib.* 1. *tit.* 5 *artic.* 11. vbi in casu illo quando maritus obæratus est, ita statuitur: si mulier contraxerit æs alienum cum marito suo: ipsamet mulier potest repetere dotem suam ex bonis mariti, & si filium habuerit tanto maius rationem habet vt illius bona tuta sint.

242 Idem † plane, quod ante de vxore dictum est, obtinet etiam in quocunque alio, qui offensam alicuius timet, nam & huic satisdandum est de non offendēdo, *l. denunciamus. C. de his qui ad eccl confug l si super. C. de transact. l si ser uus. C. quod cum eo.* Bart *in l illicitas. §. ne potentiores. ff de offic præsid.* Felin. *in Rub. de treuga, & pace.* Pract. Ferra. *in forma inquisitionis. verb. transeat. in exemplum. num.* 8. pulchre post alios Anton. Gomes. *de delictis capite* 6. *nu.* 16. & 17. Et hæc est receptissima omnium traditio, vt ait Petrus à Placa, *lib.* 1. *delictorum. capite septimo, numero primo.* Iulius Clarus, *lib. quinto, sent. §. fin. quæst. quadragesimaseptima, numero secundo & per totum.* Franciscus Viuius Neapol *decisio.* 341. *num.* 1. Bernhad. Greuæus, *in conclus pract. conclus.* 4. & *considerat.* 1.

Quan-

Quamquam autem controuersum esse videtur,
vtrum hoc casu præstanda sit fideiussio, vel an suffi-
ciat nuda repromissio, alijs aliter distinguentibus,
vt videre licet apud DD. *in d. l. denunciamus.* præsertim
243 Guliel. de Cuneo *ibidem.* Tamen receptius est, hác
cautiooem præstari cum fideiussoribus, aut certè da-
tis pignoribus. *cap. 1. vbi Philip. Franc. num. 3. de homi-
cid. in 6. Salicet. in d. l. denunciamus. nume. 2. Alciat. in l.
aliud est capere. 71. num. 13. ff. de verborum signific. & in
l. si saper possessione. num. 21. 22. 23. & 24. C. de transac.*
244 Et ite † seruatur de consuetudine, teste Alberico,
in l. non est verisimile. in prin ff. quod met. caus. Dicitque
Iulius Clarus *d. quæst. 47. nu. 5.* quod videri semper ita
245 † seruari, etiamsi pars multa bona possideret, nec
dissentit D. VVesenbec. *in comment. ff. quod met. caus.*
246 *num. 3.* Cui in terminis † terminantibus concor-
dat statutum Lubecense, *lib. 4. tit. 16. art. 4.* his verbis:
Dubium est, quod si oporteret exhibere testimonium,
de illo necesse est fideiubere, quod stet iudicio, & si
nō inuenerit fideiussorē sibi ipsi de bonis suis debet
247 fidciubere. Quando † eutem hæc cautio de non
offendendo interponi possit, ac debeat, item quem-
diu duret, vide Clarum *d. q. 47 num. 3. & 6.* Iacob. Me
noch. *de arbit. iud. qq. casu 140. nu. 3. & casu 141.* Cemil.
Gallioium *de verb. signif. lib. 5. c. 20. nu. 56.* & Muscatel-
lum *in pract. fideiuss. par. 1. modo 15. per tot.*
248 Non solum autem † supre nominatis personis,
sed & in quibusdam casibus ipsi iudici, vel officio fi-
deiussor dari solet, qui passim notentur, & est exem-
plum *in l. eum qui. 17. ff. de in ius vocando.* Quemadmo-
249 dum † & administratores nonnunquam eandem fi-
deiussorum exigunt præstationem. *l. 1. C. de administr.*
250 *rer. publ. lib. 11. l. vlt. C. vt in poss. legatorum.* vt † & cu-
ratores Reipublicæ, *l. curatores. § ex eodem. ff. de admi-*
251 *nistr. rer. ad ciuit. pertin.* nec non † magistratus alij,
252 *tot. titu. C. de magistr. conuent.* Circa † quæ tamen hoc
notari poterit, quæstores siue præfectos ærario, si
forte pro reliquis tributorum è subditis fideius-
siones, siue cautiones exegerint, & postea istorum
reliquorum indulgentia à priocipe concedatur, ne-
cesse habere, vt cautiones reddant ipsis à quibus re-
ceperunt. *Nouell. 148. cap. 2.* Sed de his prolixiorem
tractationem non instituo.
Venit, & hoc prædictis addendum, quod & si ferè
semper creditori fideiussor exhibeatur, vt dixi supra,
253 *hoc cap. in prin.* esse † tamen casum, in quo ipsemet
creditor fideiussorem præstare obstringitur. Nam cū
contra tenorem iuris ciuilis. *in l. ob æs, & quæ ibi notat.
Gothofred. C. de oblig. & actionib.* de iure scripto Saxo-
254 nico (quod vtique † ex ijs defendi potest, quæ tra-
duntur ab Asinio, *in praxi iudicior. §. 7. capit. 5. limitat.
11. num. 1. Anto. Gomesio, libr. variar. resolut. cap. 11. post
num. 51. Petr. Peckio, de iure sistendi, cap. 4. num. 1. An-
drea Gail lib. 2. de pace publ. cap. 2. num. 23.*) licet ini-
quissimè ita statui, & valde crudele esse, arbitratur
Colerus *in decis. Germaniæ decis. 135. num. 2.* Item iure
municipali Lubecensi, *lib. 1. tit. 3. artic. 1.* condemna-
tio sit debitoris (nominatim hunc, vt & fœminam,
255 exprimo, nam † in liberis eius, et muliere, maximè
secundum mos elleganda statuta Lubecensia, aliud
est receptum. *Nouell. 134. & ibi Cuiac. mihi pag. 216.
in princ.*) ad manus creditoris, iuxta textum iuris Sa-
xonici inhabilitatio, *lib. 3. artic. 39. in prin.* & textum
concordantem, *artic. 17. circa finem.* Regulum *in pro-
cessu. cap. 103. num. 11. Ioan. Koppen in Rangersdorff. in
decisionib. suis quæstio. 29. num. 2. & quæst. 46. num. 9. &
10. Petrum Heigium, quæst. iuris, par. 1. quæst. 35. nu. 38.*
tum is, priusquam abducat debitorem, tenetur vxori,
& liberis idonee satisdare, datis pignoribus, aut fide-
iussoribus, de exhibendo, & alimentando condem-
natum, ad instar alterius suæ familiæ (de quo præci-
puè tractat Anton. de Gamma. *decis. Lusitan. 261.*) &
de non offendendo, vel quoquo modo lædendo ip-
sum, sed de restituendo ipsum incolumem, post rece-
ptam satisfactionem, ita ei gi ɔ notabilis inhabilita-
tio *dicto artic. 27.* scire debet quisque, quam post Lu-
douic. Fachsium differētia 10. & Benedict. Reinhar.
differentia 86. sequitur Matthæus Colerus, *de process.
execut. part. prima, capit. 6. num 127. in decisio. Germaniæ
decis. 135. nam. 5.* Probauit eandem quoque Ioann.
Frideric. Husan. *in tractat. de proprijs hominibus 6. quæst.
princip. num. 29.* facitque Nouella 53. §. *quia verò.*
Statutum Lubecense *dicto lib. primo. tit. 3. arti. 1. in verb.*
256 Quod sit validus, & sanus. Et quamuis hodie † ad-
iudicatio ista debitoris sua culpa non soluendo exi-
stentis, vt Saxo loquitur, debitor, aut ille, qui fregit
pactum, in electoratu Saxoniæ est abrogata, inque
eius locum pœna carceris publici introducta, per no-
uellam constitutionem Electoris Augusti. 22. *parte 2.*
257 In alijs † tamen prouincijs fortè adhuc præsticari
poterit, quemedmodum dictum statutum Lubecen-
se citeto loco, *artic. primo. versic.* euincit, & de Thu-
ringia sua attestatur Matthias Colerus, *dicto cap. sexto
num. 128. in fine.* Ideoque ed hanc satisdationem, vt
compellaot creditorem, cauti esse debent debitoris
coniunx, liberi, cogneti, & aduocati.
Putauerim amplius, cum ex allegatis per Iacobū
Menochium, *de arbitr. indic. quæst. casu 183. numero
tertio.* Bernard. Greuæum, *conclus. pract. Cam. Imper.*
258 *conclus. 26. num. quarto.* constet, in † Galliæ, item
Hispaniæ, & Florentiæ constitutum esse, quod non
solum debitor ob æs alienum in carcerem detrudi;
sed etiam ad manus creditoris assignari possit, vt o-
peras in compensationem debiti præstet, quod non
inconuenienter etiam creditor in illis locis ad prędi-
ctam satisdationem adigi queat. Vbi enim eadem
est ratio statutorum, ibi etiam ab vno ad aliud faciē
extensio fieri potest, *iuxta notata gloss. in cap. primo de
tempo. ordin. lib. 6. & Bald. in capit. primo § porrò. co-
lumna 3. quæ sit prima causa benefic. amit. Hieronym. à
Laurent. decisio. Auenionens. 96. numero quarto, versic.
nec obstat.*
259 Non temen † prędictos casus confundi de-
bet cum illo casu, quando nimirum debitor sponte-
neo pacto se carceri astrinxit. Tunc enim creditor
nullam eous cautionem præstare tenetur de refunden-
do, si aduersa valetudine forsan affligatur debitor,
aut aliàs detrimenti quid capiat, prout nouiter tradi-
dit Daniel Mollerus, *in comment. ad const. tut. Saxon. cō-*
260 *stit. 21. num. 3. par. 2.* Per quem adducor, vt † in prio-
ri quoque casu, quoad ingruentem aduersam valetu-
dinem, idem quoque statuendum existimem. Non
magis enim ibi, quam hic, creditor teneri potest, si-
261 quidem † sanitas debitoris (modo necessarie ali-
menta subtrahet, *iuxta l. si victam. ff. de rei iud. l. a carce.
ff. de liber. agnosc. l. iudices. 8. C. de Episc. audien.* aut dolo-
sè aget, *iuxta tradita per Anton. de Gamma, decis. Lusita.
35. in fin. princ.*) in creditoris manu, & directione non
est sita, sed à solo Dei Omnipotentis nutu dependet,
argumento eorum quę tradit Hieron. à Laurent. *decis.*
262 *Rotæ Auenio. 21. nu. 6.* dicens ibi, quod † hæres non
tenetur reddere sanum testatorem, sed sufficit, si illi
adhibeat bonum medicum, cui temen euentus mor-
talitatis quoq; imputari non debet, *l. illicitas. §. sicuti.*
263 *& ibi glo. ff. de offic. præsidis.* Quod igitur † in d. statu-
to Lubecensi, *lib. 1. tit. 3. art. 1.* dicitur: Quod eius va-
letudini nullum malum euenerit, omnino de damno
dolo malo debitori datū intelligi debet, non de mor-
bis, aut damnis à Deo Opti. Maxi. ipsi immissis, qui,
tanquam [illegible], à nullo præstari possunt, *l. si merces.
§. vis maior. ff. locati. l. fluminum. §. Seruius. ff. de damno in-
fecto, l. 2. § si eo. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertin.*
264 Multo † minus creditores, qui iuxta ante citatam
constitutionem Electoralem 22. part. 2. debitorem,
sua culpa non soluendo existentem, in publicum
carcerem conijci petunt, ad cautionem aliquam

præstandam, deseruando indemni debitore, cogi possuot, cum talis carcer publicus non custodia, sed pęna sit, eoque nemo afficiatur, nisi qui dolo malo non soluendo factus est, si aliqois qui sua booa decoxit, & pauper sit effectus, vt ita creditores talem dubitorem incarcerem cooijciendi, iustissimam causam habeant, Damnum autem quòd quis sua culpa seotit, sibi, non alijs debet imputare, *cap. damnum. de regulis iuris. in 6. l. quod quis ex sua culpa. ff eodem tit. Daniel. Mollerus, in comment. ad d. constitut. 22. num. 10. part. 2. facit. l. bonu fides. 31. in fin. princ. versic. nam male meritus. ff. depositi, iunctis ijs quæ tetigi supra cap. 5. num. 111. & seqq.*

265 Ampliatur † autē supra *num.* 258. adducta. Theorica, vt non tantum ipse inops debitor, & decoctor, sed & fideiussor eius noo soluendo existens, vna cum ipso, ad creditori instantiam, eidem ad seruiendum addici possit. Caspar. Baeza *in tract. de inope debitore. c. 5. numero quadragesimoquarto. ad finem. & numero sequenti.* Martin. Monterus *in decis. Regni Arragon. decis. 5 numero vigesimooctauo. versic. Sicuti etiam in simil.* Vn-

265 de † infero, quod prædicta satis datio quoque contingi, aut amicitiis tius fideiussoris ad seruiendum addicti, à creditore sit præstaoda, ne debitor, & fideiussor in pari boc casu ad imparia iudicentur, *argumen. l. 1. C. de capreß. lib. 11. Idem Martin. Monter. decis. 6. nu. 15.*

CAPVT VII.

Quæ personæ fideiubere possint.

SVMMARIA.

1 Fideiubere pro se nemo potest, ad hoc vt ipse obligetur.
2 Fideiubere apud eundem pro eo ipso nemo potest.
3 Actio, & passio non possunt esse in vno subiecto.
4 Intra vnum non potest fieri, quod duos exigit.
5 Ioannis Bodini somnus taxatur.
6 Legatum non potest dari hæredi à semetipso.
7 Duplam sibiipsi nemo commodè præstat.
8 Libertas nemini à semetipso ad mi po est.
9 Pecuniam sibi debitā nullus intelligitur à seipso exigere.
10 Seruus in suo peculio esse intelligi non potest.
11 Hæreditatem nemo videtur sibiipsi restituere.
12 Beneficium nemo sibiipsi dat, nec aliquid vendit.
13 Vasallus ipsiusmet nemo est.
14 Nemo sibiipsi imperare, nec se prohibere, nec se ligare, nec soluere potest.
15 Imperare sibi maximum est imperium.
16 Res vna duplicem effectum vno tempore habere nō debet.
17 Homo vnus duarum personarum repugnantium vicem sustinere nequit. Et num. 18.
19 Res eadem simul venire, & pretium esse non potest.
20 Constituere pro seipso quis potest, sed non fideiubere.
21 Fideiubere in rem suam quid sit?
22 Germanica locutio quod fideiubere debet aut ipsi sit fideiussor, quam vim habeat.
23 Fideiussoris obligatio per se est contractus, & sua propria forma consistit.
24 Fideiussoris consensus requiritur, antequam is obligatur. Et nu. 25. & 27.
26 Consensus est anima contractus.
28 Conditionem alienam meliorem, sed non deteriorem facere possum.
29 Fideiussorum interest, non tam cui teneantur, & cui soluant, sed pro quo teneantur, pro quo soluant.
30 Fideiussorem me dare aut scribere, nesciente me aut nolente, nemo potest.
31 Debitor faciens scribi me absentem in instrumento, tanquā fideiussorem, crimen falsi incurrit.
32 Fideiussoris consensus tacitus an sufficiat, vel an expressus requiratur? Et expressum requiri ostenditur. numero 35.
33 Præsens actui, quem impedire potest, intelligitur consentire, etiamsi taceat.
34 Taciturnitas concedit etiam in ijs, quæ præiudicium aliquod adferre possunt.
36 Fideiussionis causa efficiens est voluntas fideiubentis, disertis verbis explicata.
37 Taciturnitas non sufficit in stipulationibus.
38 Facto vbi est opus, verba non sufficiunt.
39 Taciturnitas non præiudicat, quando quis scire potuit ius suum sibi saluum permanere.
40 Silentium habetur pro dissensu, quando agitur de iuris nostri imminutione.
41 Præsens, & tacens dissentire videtur, quando tractatur de magno præiudicio. Et nu. 42. & 43.
44 L. 6. C. de fideiussor adducitur.
45 Actus positiuus declarat voluntatem eius, qui præsens est, & non contradicit.
46 Taciturnitas iuncta alteri rei indicatiuæ consensus, præsentem, & tacentem obligat. Et nu. 51. & 52.
47 Hieron. Marilianus in decis. Genuensi 65. num. 25. reprehenditur.
48 Præsens in iudicio, & fideiussor nominatus, iussusque respondere, habetur pro consentiente, etiamsi taceat. Et nu. 49. Quod tamen declara, vt nu. 50.
53 L. cum ostendimus. ff. de fideiuß. tutor explicatur. Et numero 54.
55 Patientia geminata inducit fideiussionem, si quis se fideiussorem non solum nominari, sed talem etiam ad acta referri patiatur. Et nu. 56. 57. & 58. Quod tamen declara, vt nu. 59. 60. & 61.
62 Immunitatem habens, si de facto grauetur, appellare potest, & debet.
63 Protestatio vtilis est, si quis fideiussor nominatus in iudicio, fideiubere nolit.
64 Iuramento non est locus, vt quis iuret se non consensisse.
65 L. tribus hæredibus. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consu. explicatur.
66 Voluntas testatoris est sectanda. Et nu. 67.
68 Fideiubere omnes possunt, qui stipulando obligari possunt
69 Fideiussionis contractus tacitum damnum secum adfert.
70 Pupillus fideiubere non potest. Quod tamen declaratur, nu. 71. 72. & 73.
74 Auctoritas tutoris interuenisse non præsumitur, nisi probetur.
75 Auctoritas tutoris honorarij an sufficiat pupillo fideiubenti? Et num. 80.
76 L. pupillum 49. ff. de acquir. hæred. & l. 4. ff. de auctor. tut. conciliantur.
77 Azonis in curia detegitur.
78 Tutori Prætor administrationem interdicere potest.
79 Stipulatio ius continet, non factum. Sed accipe, vt dicitur. nu. 81.
82 Minor 25. annis non est idoneus fideiussor. Et num. 84.
83 Alciatus obiter à mendo repurgatur.
85 Iuuentus à iuramentorum ac sponsionum vinculis remouetur.
86 Minor curatorem non habens, etiam volenti creditori, efficaciter fideiubere non potest, contra Cuiacium. Vulteium, Henricum à Suerin, & Borcholtum. nu. 87. 88. 89. 92. 94. & 95.
90 Iacobi Cuiacij lapsus.
91 Pubes etiam sine tutoris auctoritate vouere potest impubes non.
93 Mulier olim fuit in perpetua tutela.
94 Tutores tantum adhibentur ad solennia iuris, non curatores.
97 Ioannis Goddæi traditio nonnihil in dubium reuocatur.
98 Inscripto l. puberes. 101. ff. de verb. oblig. tanquam vitiosa emendatur.
99 Minor se pro maiore gerens, fideiubendo obligatur.
100 Minoribus errantibus, non fallentibus, publica iura subueniunt.

101 Igno-

101 *Ignorantia probabilis,& iusta excusat.*
102 *Iuste creditur, quod communiter creditur.*
103 *Minor mediante iuramento fideiubens omnino tenetur.*
104 *Minor in rem suam fideiubens,sit obnoxius.*
105 *Minorennitas iure Saxonico,non Lubecensi,intra vnum, & viginti annos concluditur.*
106 *Iuris quæ non sunt, sed facti, ad Iurisconsultos non pertinent.*
107 *Electorum filij ex aurea Bulla Caroli IV. anno 18. ætatis ad plenariam administrationem Electoratus admittuntur.Poterunt igitur,& fideiubere.*
108 *Vt, & illi, qui anno vigesimo impleto, ætatis veniam impetrarunt.*
109 *Legitima ætate impetrata licent illa omnia, quæ personam concernunt.*
110 *Venia ætatis etiam ante 20.annum impetrari potest. & ibi laus,& ac encomium Serenissimi Regis Danis Christiani IV.*
111 Furiosus non rectè fideiubet. Declara tamen vt numer. 114.& 115.
112 *Furiosi defectus per synopsin quasi enumerantur.*
113 *Verborum potissima pars est eorum mens,& significatio.*
116 *Mente captus, Demens, & Fatuus an ex sua fideiussione teneantur. Et nu.117.& 118.*
119 Ebrii an ex sua fideiussione teneantur?
120 *Ebrietas in primis amicu est diabolo.*
121 *Ebrijs nulla inest ratio, nullus consensus.*
122 *Ebrii vitam edormire perhibentur.*
123 *Ebrii mortuis furiosisq; æquiparantur.*
124 *Ebrietas nihil aliud est, quam voluntaria insania.*
125 *Ebrii teste nihil probant.*
126 *Ebrii ma rimonium contrahere non possunt.*
127 *Ebrij contractus viribus non subsistit.*
128 *Ebrietatem allegans, eam debito modo vt probet, necesse est.*
129 *Ebrius,post discussam ebrietatem promissionem suam ratificans,tenetur.*
130 *Ratificatio etiam furioso tribuitur.*
131 *Ebrius mane sobrius factus, & iactans se elapsa vespera aliquem promissione sua elusisse,obligatur.*
132 *Ebrietas magna, non leuis, in considerationem venit.*
133 *Hilaritas est ianua ebrietatis.*
134 *Caroli V. constitutio ebrios contrahentes ad obseruãtiam obligat. Et nu.135.*
136 Prodigus *ad fideiubendum non admittitur.*
137 *Prodigus quis sit?*
138 *Prodigus parum distat, ratione contractuum, à pupillo, & furioso.*
139 *Prodigus quæ facere non possit,summarie ostenditur.*
140 *Prodigalitas quomodo probetur?*
141 Mutus, & Surdus *pro fideiussoribus adhiberi nequeunt.*
142 *Balbus,& blæsus rectè fide iubens.Vt,& surdaster.*
143 *Notarius scribens,præsente aliquo quid fuisse factum cũ tamen is esset infans,dormiens, furiosus vel surdus,potest arbitrio iudis puniri.*
144 *Nutu, voce, scripturu ac signis consensum declarare,quãdo paria sint.*
145 *Annuens in stipulationibus non obligatur, ergo nec fideiussorem pro tali obligati ne datum,obligari certum est.*
146 *Mutus,& surdus pro hærede gerere possunt. Item, Procuratorem constituere.Quod tamen declara, vt nu. 147.*
148 *Mutus, & surdus hereditatem adire nequeunt.*
149 *Stipulationum , & pactorum ius in foro , & quotidiano vsu propemodum est confusum.*
150 *Mutus hodie scripturu rectè obligatur.*
151 *Mutus pro tutore fideiubere potest,si sit locuples, ac scribere possit.*
152 *In Hispania humeris vel capite alicuius interrogationi annuens, hodie obligatur.*
153 *Mutus testis depositionem suam scriptis comprehendere potest.*
154 *Surdus si scribere ac legere potest, rectè fideiubet. Quod declara,vt nu.155.*

156 Cæcus *à fideiussione non excluditur.*
157 *Cæcus sponsalia celebrare,& vxorem ducere potest.*
158 *Cæcus valide societatem contrahit.*
159 *Cæci nonnulli excellerunt in Philosophia, Theologia, & Iurisprudentia.*
160 Miles *non est idoneus fideiussor.*
161 *L.milites.C.de locato hodie non est in vsu,secundum Angelum,& Carocium.*
162 *Milites hodierni quales plerique sint, pulchre ostenditur.*
163 *Miles in rem suam fideiubens, obligatur.*
164 *Miles veteranus ex fideiussione sua tenetur.*
165 *Miles cum prius fideiussisset: postea se militem scribi passus,non eximitur ab obligatione sua.*
166 *Miles pro causa communi omnis sui numeri cohorti, & socijs suis ac militibus fideiubens, tenetur.*
167 *Miles rectè fideiubet,& tenetur,si creditor non contradicat.Sed vide nu. 169.*
168 *Miles potest esse procurator,si pars tempore litis contestata nihil opponat.*
169 *Lege qui arcetur ab actu aliquo ob bonum publicum,is ne volente quidem parte admittitur. Declara vt nu.170.*
171 *Militem si quis ignorans,tanquam paganum,pro fideiussore admittat,fideiussio valet.*
171 *Militia togata comparata est ad exemplum armatæ.*
173 *Omnes simile claudicat,nec simile mox est idem.*
274 Curialis *non potest esse fideiussor. Et nu. 175.*
176 *Curialium periculo fideiussor dari potest.*
177 *Curialis in rem suam fideiubens obligatur.*
178 *Curiæ, quales in iure describuntur, hodie nullæ amplius sunt.*
179 *Decuriones nostris Senatoribus æquiparantur.*
180 *Duumuiri Consulibus sunt similes.*
181 Vasalli,& *feudatarij an fideiubere possint,prolixe enucleatur,vsq; ad nu. 239.*
182 *Vasalli absq; domini consensu feuda sua alienare non possunt.*
183 *Actionem mandati habet fideiussor aduersus debitorem.*
184 *Vasalli minus honesti sunt homines rustici,opifices,mercatores,monopolæ, Euciones ac versutissimi feneratores.*
185 *Vasallus feudum absq; domini consensu pignori obligare nequit.*
186 *Argumentum à venditione ad fideiussionem, validum est.*
187 *Argumentum à fideiussione ad nouationem subsistit.*
188 *Argumentum ab oppigneratione ad fideiussionem rectè deducitur.*
189 *Feudi hypothecatio est permissa.Sed contrarium defenditur nu.190.*
191 *Vasallus fideiussione abstinere non cogitur. Et nu.100.*
192 *Rei suæ quilibet est moderator,& arbiter. Et n.221.212*
193 *Executio in bona feudalia rectè fieri potest.*
194 *Alienationis actus vnus si permittitur,permittitur quoq; omnis alius ei similis.*
195 *Alienatione prohibita nihilominus concedi potest commoditas percipiendorum fructuum.*
196 *Alienare prohibitus, potest tamen locare fructus toto tempore vitæ suæ.*
197 *Vasallus vtile dominium in feudo habet.*
198 *Alienationis verbum latissimum est.*
199 *Alienare bona sua,ac se suaq; obligare paria sunt.*
201 *Feuda libere alienari possunt in Gallia,in Ducatus Mantuæ, Marchionatu Lusatiæ, Ducatu Glogoniensi, Silesia, & Marchia Brandeburgensi nu. 201. & 103.*
204 *Fideiussiones vasallorum indiscretas generali aliqua constitutione inhibendas esse ostenditur.*
205 *Causæ cognitionem multa negotia requirunt.*
206 *Vtilitati publicæ seruit vt homines liberi sint à debitis.*
207 *Fideiussiones cum aliqua causæ cognitione interponi vtile esset. Et nu.208.& 209.*
210 *Nobilitati merito omnes boni fauent.*
211 *Donatio insinuationem requirit.*
212 *Imperium,& fiscus abundant,si subiecti sint locupletes.*
213 *Parta seruare difficilius est,quam acquirere.*

214 *Amasis*

214 *Amasis Regis Ægyptij lege cautum fuit, vt singuli quotannis profiterentur, vnde viuerent.*
215 *Homines de facultatibus suis amplius sperant, quam par est.*
216 *Ædificia, natiuitates, illustres mortes, testamenta, contractus, matrimonia, diuortia, & alia, ad acta publica referre, olim moris fuit.*
217 *Lege Tribunitia olim modus credendæ pecuniæ præfinitus fuit.*
218 *Vassalli semper lautius instructi esse debent, quam priuati.*
219 *Stipendia integra non fuerunt in manu militum.*
220 *Plautus Comicus omnem pecuniam suam mercimonijs ineptis amisit.*
223 *Liberum quid est, sed sub certa lege, quod exemplis declaratur. nu.* 225.226.227.228.229.230.231.232.
233 *Militatum apud exteros ne quis eat, prohiberi potest.*
234 *Archiepiscopatus Bremensis nobilium institutum ratione coarctatæ fideiussionis commendatur.*
235 *Donationibus modum statuit Lex Cincia.*
236 *Legibus sumptuarijs gulæ, & luxuriæ fines præscripti.*
237 *Ludere concessum vsq; ad vnum aureum.*
238 *Henrici Iulij Ducis Brunsvvicensis, & Luneburgensis sanctio de non grauandis bonis feudalibus, aut emphyteuticis, laudatur.*
239 Clericus *fideiubere non potest. Et nu.* 240. & 242.
241 *Clerici quinam sint.*
243 *Monachi fideiubere nequeunt. Declara vt numer.* 247. & 248.
244 *Monachorum monialiumq; voluntas ab Abbate, & Abbatissa dependet.*
245 *Abbas regulariter fideiubere non potest. Et nu.* 246.
249 *Clericus fideiubens, & non repulsus in initio, obligatur. Sed contrarium docetur. nu.* 251.
250 *Multa, quæ de iure fieri non debent, facta tamen tenent.*
252 *Cap. peruenit. & cap. constitutus. ext. de fideiussoribus explicantur.*
253 *Faciens aliud, quam quod facere iussus est, nihil facit.*
254 *Clerici fideiussio in casu necessitatis admittitur.*
255 *Archidiaconi traditio reijcitur.*
256 *Clericus potest compromittere, quoad modicum præiudicium Ecclesiæ.*
257 *Clericus pro vtilitate Ecclesia suæ rectè fideiubet.*
258 *Prælatus per transactionem potest res Ecclesiæ melioris conditionis efficere.*
259 Canon *Apostolorum* 20. *declaratur. Et nu.* 260.
261 *Clerici pro se inuicem rectè fideiubent.*
262 *Clerici fideiubere possunt, habita licentia fideiubendi.*
263 *Clericus in rem suam rectè fideiubet. Vt & compromittit. numer.* 264
265 *Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Præpositi, Decani, Commendatores, Milites Cruciferi, etc. rectè fideiubent. Declara vt nu.* 266. & 267.
268 *Episcopus, aut Prælatus compromissurus, de consensu Capituli docere cogitur.*
269 *Sacerdotes, & Parochi Augustanæ Confessionis à fideiussione non arcentur.*
270 *Fiscus non est idoneus fideiussor. Et nu.* 271.272. *Sed declara vt nu.* 276. & *seqq.*
273 *Superior vbi loquitur, tacere debet inferior.*
274 *Consiliarij Principum non sunt idonei fideiussores.*
27 *Fiscus non est facilis conuentionis.*
277 *Fisco non est ita fauendum, vt alijs iniuria fiat.*
278 *Altare vnum non est detegendum, vt alterum cooperiatur.*
270 *Fiscus nullum habet priuilegium, nisi in casibus expressis.*
280 *Fiscus eodem vtitur iure, quo subditi vti debent.*
281 *Fiscus semper soluendo esse præsumitur.*
282 *Fisco fides attribuitur.*
283 *Executio fit etiam contra Principem debitorem, modo is non sit Tyrannus.*
284 *Fiscus Imperatoris aliquid sua fide esse iubens, obligatur.*
285 *Imperator, sicut quilibet alius, ex suo contractu tenebitur. Quod ampliatur. numero* 286. & 287.
288 *Princeps ipse an citetur, vel an eius officiales. Et num.* 289. & 290.
291 *Imperator ratione causarum ciuilium coram* Comite *Palatino Electore conueniri potest.*
292 Seruus *non potest esse fideiussor. Sed declaratur nu.* 295. 296.297.299.300.314.
293 *Iulianus, & Alfenus fuerunt Sabiniani.*
294 *Serui, & filijfamilias in multis iuris articulis æquiparantur.*
298 *Dominus pro seruo suo fideiubere potest.*
301 *Seruus liberam peculij administrationem habens, quænam facere possit Et nu.* 302.383.384.305.306. & 307.
308 *Seruus rem domini quatenus vendere queat. Et nu.* 309.
310 *L. si seruus.* 34. *ff. de vsurp. & vsucap. explicatur.*
311 *Inscientia pro inscitia, & ignorantia ponitur.*
312 *Articulus, IN, significationem auget. Sed suo modo, vt num.* 313.
314 Factores *habent potestatem fideiubendi. Et nu.* 315.
316 *Seruitutem gentium, & Romanorum veterem Germania ignorat.*
317 Coloni, & proprij homines, *Incolæ, & noui habitatores fideiubere possunt.*
318 *Proprij homines serui sunt anonymi.*
319 *Proprium alterius hominem, vel dedititium se non esse, qui ad scribi cupiunt ad numerum ciuium, probare is tenetur, qui in ciuium numerum adscribi cupit.*
320 *Proprij homines testari possunt.*
321 *Proprij homines commercia exercere possunt.*
322 Libertus *fideiubere potest. Sed declara, vt num* 324. & 326.
323 *Libertus ad plerosque actus liberorum hominum admittitur.*
325 *Vni non est ius suum auferendum, vt alteri prosimus.*
327 Filiusfam. *maior* 25. *annis rectè fit fideiussor. Ratio ponitur. nu.* 328. & *nu.* 333.
329 *Filius, si fideiussor acceptus sit, obligatur pater de peculio.*
330 Celsus *I.C.* 30. *libros Digestorum scripsit.*
331 *Hippolyti de Marsil. sententia, cur filiusfam. fideiubere nequeat, reijcitur.*
332 *Potestas contrahendi à potestate agendi secernenda est.*
334 *Studiosus non est idoneus fideiussor. Limitatur numero* 335.
336 *Filiusfamilias pro extraneo rectè fideiubet.*
337 *Et multo magis pro suo parente. Quod ampliatur num.* 338. & 339.
340 *Balduinus Imperator filium Philippum ob accepti æris mutuum Venetis obsidem dedit.*
341 *Hippolyti de Marsil. opinio, cur filius pro patre fideiubere possit, examinatur, & nu.* 342.
343 *Filiusfam. ratione contractuum habetur pro patrefamilias. Et nu.* 343. *ac* 346.
345 *L.* 3. *vers. cæterum ff. de fideiussor. explicatur.*
347 *Socinus in cons.* 23. *vol.* 4. *declaratur.*
348 *Filiusfamil. pro patre captiuo fideiubere tenetur, nisi exheredari malit. Quod exornatur num* 349.350.351. 352.353.354.355.
356 *Filiusfamil. pro patre captiuo fideiubere recusans, etiam alimentis priuari potest.*
357 *Exheredare ex quibus causis integrum est, ex ijsdem etiam alimenta denegare licet.*
358 *Filius excusatur, si pro idoneo fideiussore reputatur. Et num.* 363.
359 *Parentes suos non amare impietas, non agnoscere insania est.*
360 *Emanuel filius* Caloioannis *Græcorum Imperatoris se pro patre ex carcere liberando Venetis oppigneraiut.*
361 *Actum nihil videtur, quoties aliquid agendum superest.*
362 *Initia in Christianis non quæruntur, sed finis.*
364 *Filius iustam causam exheredandi parentes suos habens, impunè pro illis non fideiubet.*
365 *Donatarius non admittis rem donatam, etiam si pro donatore fideiubere recuset. Et nu.* 366.

367 Pater

367 Pater pro filio rectè fideiubet. Quod prolixe deducitur nu. 36. 69. 370. 371. 372. 373. & 378.

374 Pater pro filio interueniens quaſi extraneus interuenit. Et nu. 375.

376 Filiusfamilias pro matre ſua fideiubere poteſt.

377 Mater pro filio validè non fideiubet.

379 Pater pro filio contrahente ſemper fideiuſſiſſe fictione iuris præſumitur, ex ſententia Bald. Iaſ. Boer. Gothofredi, & Gilken. Sed ſua ipſa opinio in dubium reuocatur. nu. 380. 81. 382. 383. 384. & 385.

386 Patre pro ſe, filius, & familia ſua fideiubente de non offendendo, non comprehenduntur filij ſpurij. Quod tamen declara, vt nu. 387. & 388.

389 Mulier fideiubere non poteſt. Cuius rei rationes ponuntur nu. 390. 391. 392. & 393.

394 Statum Velleianum interceſſiones mulierum prohibet.

395 Intercedere in SC. velleiano quid proprie ſit?

396 Mulier non aliter SC. Velleiano vti poteſt, quā ſi pro alio fideiubeat, vel ſe obliget. Quod ampliatur nu. 397. 398. 399. 400. 401.

402 Mulier, quando ſe vna cum marito obligat, præſumitur ſumma tota perueniſſe ad maritum.

403 Pater, & filio contractum cum alio celebrantibus, totum præſumitur perueniſſe ad patrem, ſi modo ille filium gubernet.

404 Cap. ex reſcripto. de iureiur. explicatur.

405 Pecunia mutuo accepta, pro qua maritus, & vxor ſimul fideiuſſerunt, ſi in vtilitatem vxoris ſit conuerſa, aut eius luxu, veſtitu aut illecebris pilap. data, mulier SC. Velleiano ſe tueri non poteſt.

406 Mulier, quæ vna cum marito negotiatur, tenetur ſoluere ius alienum mariti.

407 Statutum vel conſuetudo valet, quod vxor tenetur pro marito, ibiq; de conſuetudine ciuitatum Coloniæ, & Nariberge, nec non Lubecæ, & Luneburgi.

408 Ordinatio prouincialis Haſſica de ſolutione æris alieni cū marito facti adducitur.

409 Statuta Lubecenſia de eodem diſponentia proferuntur.

410 Enumerantur caſus, quibus mulier ex fideiuſſione ſua tenetur.

411 Repetere ab alijs dicta quatenus liceat.

412 Mulier, quæ in rem ſuam ſe obligat, non poteſt ſe tueri SC. Velleiano.

413 L. de die. §. qui mulierem ff. qui ſatiſdar. cogan. intellectus.

414 Accurſii antinomia inter d. l. de die. & l. ſciendum. ff. qui ſatiſd. cog. tanquam minus vera reijcitur. Et nu. 415.

416 Mulier ſibi ipſi contrahens, SC. Velleiani auxilio deſtituitur.

417 Mulier ante matrimonium cōtrahens quoddam debitum, de eodem ſoluendo cautionem, vel fideiuſſoriam, vel iuratoriam, præſtare tenetur.

418 Mulier emens vel vendens non videtur intercedere. Quod fuſius declaratur nu. 419. 420.

421 Tutor iudiciarius ex poſt facto contractum ratum habere poteſt, ſecundum Bald. Imol. Alex. & VVeſenb. Contradicentibus Ioan de Arnono, Piaggia, Simoncello, Carocio, Mancino, & Dan. Moller. nu. 422.

423 Mulier decipiendi animo intercedens non euadit immunis.

424 Mulier maior 25. annis pro extraneo vel marito ſoluens, non habet beneficium SC. Velleiani.

425 Mulierum genus eſt auarum.

426 Mulier inuita ad ſolutionem debiti maritalis cogi non poteſt.

427 Niſi ſponte ad id deueniat.

428 Aut tertiam partem bonorum mariti accipiat, quod tamen ibi ex conſtit. Electoris Auguſti declaratur.

429 Textus Speculi Saxonici lib. 1. art. 31. & 45. explicatur.

430 Muliere obligante ſe principaliter, & marito pro ea fideiubente, SC. Velleiano non eſt locus, cōtra Ioan. Vincent. Hondedeum, nu. 431.

432 Falſa teſtantis verba veritati præiudicare non debent.

433 Mulier pro interceſſione pretium accipiens SC. Velleiano non iuuatur, modo illa acceptio probetur.

434 Auaritia turpis, & damnata.

435 Quale quantumq; pretium acceptum eſſe oporteat, vt mulier beneficio SC. Velleiani deſtituatur, in arbitrio iudicis conſiſtit.

436 Mulier an contrarium probare poſſit, ſe pretium non accepiſſe.

437 Mulier libertatis cauſa fideiubens omnino tenetur.

438 Manumiſſionem imponere quid ſit?

439 Beneficium eſt, & illud, quod non omnino eſt gratuitum.

440 Mulier, cui cum traditione pecuniæ promiſſa eſt indemnitas, ex ſua fideiuſſione tenetur. Secus ſi indemnitas præſtita ſit per pignora, nu. 442.

441 Fœmina ſicut mas mandatum ſuſcipere poteſt.

443 Mulier veteri debitori pro quo antea expromiſit, ſuccedens, exceptione SC. ſe defendere nequit.

444 Reſtitutoria actio qualis ſit.

445 Actio, quæ alias aduerſus defunctum competebat, ex perſona hæredis non mutatur.

446 Inanis ſtipulatio nullius eſt momenti.

447 Aditione hæreditatis actiones inanes, & inualidæ confirmantur.

448 Mulier maior 25. annis elapſo biennio poſt primam interceſſionem ſe rurſus obſtringens, Velleiano SC. non iuuatur. Sed limita, vt nu. 449. & 450.

451 L. doli. 19. ff. de nouat. intellectus.

452 Mulier pro dotis ſolutione fideiubens Velleiani beneficio deſtituitur.

453 Mulier pro viro ſuo dotem promittente fideiubere non poteſt.

454 Fauor dotium piam cauſam ſapit.

455 Mulier indotata an à viro repelli poſſit?

456 Franciſci Connani intellectus ad l. vlt. C. ad SC. Velleian. refellitur.

457 Matrimonium ſine dote eſſe poteſt.

458 Indotatam nemo ducere aut retinere cogitur.

459 Mulier dotem promittens ex nuda pollicitatione obligat.

460 Imperatores nō concedunt ſpecialiter, quod iam ante licet.

461 Puella pro proco ſuo fideiubens obligatur. Et nu. 464.

462 Conditio illa: Ducam te in vxorem, ſi donaueris mihi centum, valet.

463 Donare difficilius eſt, & minus vtile, quam fideiubere.

465 Mulier apud minorem pro alio fideiubens tenetur, ſi principalis non ſit ſoluendo.

466 Mulier SC. Velleiano renuntians, fruſtra eo deinceps vti contendit. Sed declara vt nu. 473. & ſeqq.

467 Renunciatio extraiudicialis num ſufficiat, oſtenditur, & nu. 468. 469.

470 Geminatio in terminis, auth. ſi qua mulier. C. ad Senatuſc. Velleian. nihil operatur.

471 Geminatio actus ex interuallo facta deliberatam intentionem agentis declarat.

472 Error non præſumitur actu geminato præcedente.

473 Renunciatio mulieris vt valeat illa prius de SC. Velleiano certiorari debet.

474 Certiorarine debet mulier à creditore, vel à Notario, in quæſtionem deducitur.

475 Verba ſcripta à Notario in inſtrumento contractus præſumuntur vel partium.

476 Curioſi in alienis eſſe non debemus.

477 Notarius mulierem certiorare debet.

478 Clauſulæ inſtrumentis adijci ſolitæ plerumq; contrahentibus ſunt ignotæ, ideoq; Notarius partes de ijs edocere debet. Et nu. 479. & 480.

481 Clauſulæ finalis, Actum, quis ſit effectus.

482 Certiorationem interueniſſe an ex ſolo dicto Notarij ita aſſerentis ſatis probetur? Et nu 484.

483 Scripta in inſtrumento præſumuntur ſcripta voluntate partium.

485 Notarius interrogatus, & ignorans, quid ſit beneficium Velleianum, vtrum contrahentibus præiudicet? Et numer. 490.

486 Nota-

486 *Notarius de eo tantum instrumentum conficere debet, quod propriis sensibus percipit.*
487 *Notarij multi similes sunt picæ, & psyttaco, qui stant in palatiis dominorum, & nesciunt quid loquantur. Et num. 488.*
489 *Notarius scribens pecuniam esse numeratam, quæ est constituta, crimen falsi incurrit.*
491 *Testis deponens de fama, & interrogatus, quid sit fama, respondens, se nescire, nihil probat. Vide nu. 499.*
492 *Falgosij, & Alexandri sententia reijcitur, volentium, ignorantiam Notarij nihil obesse.*
493 *Notarius testi æquiparetur.*
494 *Notarius aliquando duorum, vel trium testium numerum repræsentat.*
495 *Testis ex post facto non potest dictum suum perimere.*
496 *Renunciationes plerumq; ex leuitate animi fiunt.*
497 *Notarius vnus si forte est doctus, reperiuntur vigintiquinq; indocti.*
498 *Notariorum imperitia est valdè periculosa.*
500 *Testis de facto interrogandus est, non de iure.*
501 *Medicus asserens aliquem mortuum apoplexia, non potest interrogari, quid sit apoplexia. Sed declara vt num. 502. & 503.*
304 *Practice mala non est seruanda.*
505 *Cautela pro Notarijs circa S C. Velleianum. Et ibidem Statutum quoddam Lubecense inducitur.*
507 *Renunciatio iuramento firmata valet, etiamsi certioratio non præcedat. Sed declara vt nu. 509. 510. & 511.*
5-8 *Iuramentum est loco certiorationis.*
512 *Thomæ Grammatici lapsus detegitur.*
513 *Constitutio Nouella Electoris Saxoniæ 16. par. 2. declarationem accipit. Et num. 514.*
515 *Iaso enormis quatenus iuuet mulierem, quæ, mediante iuramento, beneficio S C. Velleiani renunciauit. Et num. 516.*
517 *Reginæ, Ducissæ, Comitissæ, Abbatissæ Imperij, & reliquæ mulieres Europeæ, Regalia habentes, ex intercessione sua teneantur. Et nu. 520. & nu. 522.*
518 *Abbatissæ Romani Imperij, quæ quatuor sunt obiter enumerantur.*
519 *Mulieres regalibus, ac iurisdictionis administratione munitæ virilia, & magnæ importantiæ negotia rectè sustinere possunt, quod latius ibi deducitur.*
521 *Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.*
523 *Legem quærere, vbi habemus rationem, & sensum, est infirmitas intellectus.*
524 *Augusta, Romanus imperator iudicare nequit. Sed declara vt num. 525.*
526 *Mulier ex intercessione sua non tenetur etiam in foro poli. Et num. 530.*
527 *Mulieris ex intercessione oritur naturalis obligatio.*
528 *Debitum naturaliter in foro animæ omnino præstari oportet.*
529 *Lex humana, quoad obseruantiam, ligat etiam in foro conscientiæ.*
531 *Lex Mosaica in rebus politicis hodie non attenditur.*
532 *Bona temporalia, quæ tangunt, in his nulla est iurisdictio Ecclesiæ.*
533 *Secularibus de rebus quoties agitur, toties Canones ipsi se iuri communi subijciunt.*
534 Obsides, & Captiui *non sunt idonei fideiussores.*
535 *Obsides, nec transigere, nec alienis negotijs se immiscere possunt.*
536 *Captiui promissiones non habent magnam vim.*
537 *L. nam, & Seruius. ff. de negot. gest. intellectus.*
538 *Captiuorum, & obsidum conditio hodie apud Christianos melior, & tolerabilior est.*
539 *Captiui persoluto λύτρῳ dimittendi sunt.*
740 *Obsides, quem ad finem teneantur.*
541 *Obsides hodie contractus inter viuos celebrare possunt.*
542 *Obsides hodie testamenta rectè condunt.*
543 Legati *num fideiussionis negotium rectè in se suscipiant. Et num. 546.*
543 *Legati testamentum facere, constituere, compromittere, & emere possunt.*
545 *Legati, etiamsi legationis causa Romam venerint, ex qualibet causa fideiubere possunt.*
547 *L. cum furiosus. §. 1. ff. de iudic. explicatur. Et num. 550.*
548 *Roma caput Italiæ, & communis patria.*
549 *Sed hodie aliter se res habet.*
551 *Negotia, quæ legationis munus impediente, legato sunt prohibita.*
552 *Legati festinare debent.*
553 *Ambassiatores in legatione etiam priuatam vtilitatem procurare possunt.*
554 *Scæuolæ IC. mens in l. legatus. 12. ff. de legationibus ostenditur.*
555 *Contractus vnico ictu, & momento perficiuntur.*
556 *Accursiana opinio quædam reijcitur.*
557 *Nuntij Apostolici sunt legati Pontificis.*
558 *Nuntij Imperij, legati nos vocamus, an veteribus Romanorum legatis æquiparandi.*
559 *Deputati ad comitia Imperij, an pro legatis reputandi.*
560 *Andr. Gaylu, & Io. Lud. Benderi discrepantes opiniones ex sententia Dn. Vultei obiter conciliantur.*
561 *Legati Cæsarei, vulgo Cæsarei Consiliarij merito legatis veteribus æquiparantur.*
562 *Nomine quæ conueniunt, & re conuenire debent. Effectus nominis ad rem se extendit.*
564 *Nomine, qui non eximuntur, etiam fructu carere non debent.*
565 *Missi ad aulam Imperialem à Germaniæ Electoribus, & Principibus, an legatorum veterum nomine censendi?*
566 *Inferior ad superiorem non facilè dicitur legatos destinare, & mittere.*
567 *Appellatio legati augustior est, quam appellatio. Quam cursores.*
568 *Legati Regum, ac Principum, qui Imp. Maiestatem pro superiore non recognoscunt, non insulse veteribus legatis æquiparantur.*
569 *Imperatorem omnes Reges, ac Principes pro superiore recognoscere de iure tenentur, ex sententia Citramontanorum.*
570 *Imperator Romanus demum verus est Monarcha.*
571 *Ioannes Bodinus perstringitur.*
572 *Reges, & Duces multi se Imperio subtraxerunt, & nominatim Rex Galliæ.*
573 *Rex Hispaniarum.*
574 *Exceptis Ducatu Burgundiæ, & alijs prouincijs.*
575 *Rex Angliæ, & Scotiæ.*
576 *Rex Lusitaniæ, vel Portugalliæ.*
577 *Reges Daniæ, Norvvegiæ, & Succiæ.*
578 *Holsatiæ Ducatu tamen excepto.*
579 *Rex Neapolis, & Siciliæ.*
580 *Rex Poloniæ.*
581 *Dux Sabaudiæ, suo tamen modo.*
582 *Delphinus Franciæ.*
583 *Dux Mediolani.*
584 *Dux Ferrariæ.*
585 *Dux Venetiarum.*
586 *Florentia, & Magnus Dux Hetruriæ.*
507 *Genua.*
588 *Imperialis fortuna omnes supereminet alias.*
689 *Disputare de Maiestate Imperatoris nihil aliud est, quam Solem intueri, & detrimentum visus accipere.*
590 Procurator *litigiosus, & cauillosus non habetur pro idoneo fideiussore.*
591 *Procuratori litigioso difficilius pecuniam, quam Herculi clauam extorseris.*
592 *Procuratorum, & Causidicorum vilissimorum egregia encomia κατ' ἐξοχὴν enumerantur, vt & num. 593.*
594 *Procurator litigiosus, pro idoneo fideiussore oblatus, citra metum actionis iniuriarum reijci potest.*
595 *Causis agendis, qui vacant, omnia mala nouerunt, & nihil curant, præter bursam hydropicam.*
596 *Item, nequitias suas commentariorum pelago nutriunt.*

597 Et

597 *Et verba important, ac pecunia venduns, vt Hermodorus.*
598 *Sexto Æbutio similes sunt hodie pleriq; procuratores, & causidici.*
599 Deportatus, aut Bannitus *pro idoneo fideiussore non agnoscitur.*
600 Excommunicatus *fideiussionem in se suscipere potest.*
601 *Excommunicatus capax est iuris gentium.*
602 *Excommunicatus potest contrahere.*
603 *Excommunicatus potest vsucapere, & præscribere.*
604 Socius *pro socio*, consors *pro consorte*, & coniuncta persona *pro coniuncta persona rectè fideiussor existit. Et num.* 607.
605 *Societas non inducit fideiussionem mutuam.*
606 *Tribuni, Centuriones, reliquique Duces pro debitis, & victu militum in Rom. Imperio congregatorum sponsione obstringuntur.*
609 *Curatorem bonis absentis postulare.*
610 *Procuratorem constituere.*
611 *Rescriptum impetrare.*
612 *Veniam petere.*
613 *Appellationem interponere.*
614 *Debitorem coniunctæ personæ arrestare.*
615 *Frater pro fratre interuenire, & fide sua esse iubere potest.*
616 *Frater à fratre, si vterq; in eiusdem patris est potestate, non rectè quid stipulatur.*
617 *Fratres duo in eiusdem patris potestate existentes respectu extranei pro vna persona non habentur.*
618 *Emancipatio non præsumitur, sed probanda est.*
619 *Filii hodie tacito ferè iure è sacris paternis exeunt.*
620 *Matrimonium de iure ciuili non dissoluit patriam potestatem.*
621 *Nuptiis patria potestas soluitur apud Italos, Longobardos, Gallos, Hispanos, Lusitanos, Burgundos, Niuernenses, Belgas, Neapolitanos.*
622 *German. itidem. Et num.* 623.
624 *Doctoratus, aut Sacerdotium à patria potestate non eximunt.*
625 *Separatio Saxonica, discessio vocatur, est loco emancipationis.*
626 *Textus ordinationis prouinciæ lib. 2. art. 19. per constit. Electoris Augusti* 10. *par. 2. abrogatus est.*
627 *Separati fratres, qui habent dominus particulares, & domus proprios patri communi pro se inuicem fideiubere possunt.*
628 Ciuitates, & *municipes pecuniam credere possunt.*
629 *Ciuitates, & municipes fideiubere possunt.*
630 *Argumentum à mutui datione ad fideiussionem valet.*
631 *Vniuersitas est nomen iuris, & animum non habet, neq; intellectum.*
632 *Vniuersitas legitimè conuocata personæ vicem sustinet.*
633 *Senatus Lubecensis pro Principe Ecclesiastico, aut seculari fideiussionem eo se suscipere nequit.*
634 *Corpora integra, collegia, capitula, confœderati, & societates, rectè quoq; fideiussiones in se suscipiunt.*

HActenus ostensum est in duobus capitibus præcedentibus, quæ personæ fideiussores dari cogantur, & quibus fideiussores dari debeant, restat nunc illud, tanquam præcipuum huius disputationis membrum, vt expendamus, quæ personæ fideiubere possint, frustra enim frequentium tractationem institueris, nisi prius perspectum habeas, quinam pro fideiussoribus iniure nostro admittantur, & qui vicissim repellantur.

Et quidem initio non puto pluribus probandum
1 esse, quod † nemo pro se fideiubere possit, ad hoc vt ipsa obligetur: hoc enim perspicuum faciunt Africanus *in l. hæres à debitore. §. seruo. ff. de fideiuss.* & Seneca *lib. 5. de benefic cap.* 10. vbi inquit, quod laudetur, & inter maxima humani generis bona colatur fides, sed propterea tamen non dici, quenquam sibi fidem præ-
2 stitisse, non magis † quam aliquis apud eundem pro eo ipso intercessisse intelligi potest, vt idem Africanus scribit *in l. tutor pupilli. in princ. ff. ad Velleia. & vbi Cuiacius.* Si enim istud concederetur, tum primum † actio
3 & passio in vno subiecto essent, quod est *absurdum*, secundum Ias. *in l. debitori. nu. 4. C. de pact. & dixi c. præced.*
4 *nu.* 75 Intra vnum † enim non potest fieri, quod duos exigit, & quod comparatur, vel iungitur, sine altero non intelligitur, nec esse potest. Hinc rectè dixit Ia-
5 uolenus (non Pomponius, vt † errat Ioan. Bodinus, Germanicæ nationis acerrimus sugillator, *lib. 1. de Repub. cap. 8. mihi pag. 134. alias pag 85*) *in l. à Titio.* 108. *§. vlt. ff. de verb. oblig* nullam promissionem posse consistere, quæ ex voluntate promittentis statum capit. Et quidem illam ipsam *l. à Titio.* 108 *ff. de verb oblig.* esse ex libro 10. epistolarum Iauoleni, restatur Georg. Eberlinus *in l. 2. cap. 47. nu. 2. mihi pag. 383. ff. de orig. iur.*

Atque ex hoc ipso fonte quoq; fluit; Primo, quod
6 † hæredi à semetipso legatum dari non potest, *l. legatum* 116. *ff. de legat. 1. l. Titia.* 34 *§. 1. ff. de legat. 2. §. an seruo. Instit. eod. tit. Paris. cons. 79. nu. 1. vol. 2.*
7 Secundò, quod † parum commodè dicitur, quenquam sibiipsi duplã præstare debere, *l. si et. 41. in princ. ff. de euictio* Rectè namq; Seneca *lib. 5. de benefic. cap. 7. in fin. Nemo*, inquit *sibi debet. Natura prius est, vt quis debeat, deinde vt gratiam referat. Debitor non est sine creditore, non magis, quam maritus sine vxore, aut sine filio pater.* Vide eundem ibid *cap. 8. & 9. in fin.* vbi dicit: *Quod nemo dat: nisi alteri quod nemo debet, nisi alteri: quod nemo reddit, nisi alteri.*
8 Tertiò hinc manat, quod † nemini à semetipso libertas adimi potest, sicut nec sibiipsi à quoquam legari, *l. sed si 6. §. vlt ff. de hæred. instit.* Nemo enim sibi benefacit, non magis quam sibi fauet, quam suarum partium est, *Seneca d. lib. 5 ca. 10.*
9 Quartò, quod † nullus intelligitur à seipso pecuniam sibi debitã exigere, ad hoc vt ipse eam retineat, *d. l. hæres. 21. §. vlt. l. tutor. 69. ff. de fideiussor. l. si pupilli. §. vlt. ff. de nego gest l. si negot a ff. mandat.*
10 Quintò, quod † seruus ipse in suo peculio esse intelligi non potest, *l. Stychus in fin. ff. de pecul. legat. l. depo-sui. 38 §. Stychus. ff. de pecul.*
11 Sextò, quod † nemo videatur sibiipsi hæreditatem restituere, *l. 1. §. si autem collegium ff. ad Trebell.*
12 Septimò, quod † nemo sibiipsi beneficium det, quod nemo sibiipsi aliquid donet, vel vendat, quod nemo sit suus frater, sed alterius, quod nemo sit par sibi, sed alicui, vt pulchrè ostendit Seneca *d. lib. 5. de benefic. c.* 10 M. Anton. de Amatis *decis.* 51 *nu.* 14.
13 Octauò denique, † quod nemo possit esse vassallus suiipsius, vt rectè tradidit Carol. Molin. *in consuet. Paris. tit. 1 §. 13. gl. 1. nu.* 70.

Deinde, si diceremus, debitorem pro seipso fideiubere posse, tum sequeretur, quod hac ratione se quis facere aliquid iuberet, aut facere prohiberet, cum ta-
14 men nec † imperare sibi, neq; se etiam prohibere, nec seipsum ligare, vel soluere (vt ait Luc. de Penna *in l. 1. nu* 15. *C. de his qui in exil. dat. lib.* 10.) quisquam possit, *l. si de re* 51 vbi gl. *in verb imperare.* dicit, *quod Imperatiuum capit imaginem personæ. ff. de recept. l. ille à quo §. tempestiuum ff. ad Trebell. c. innotuit. §. quamuis autem & ibi gl. verb. in parem. de el.* Ioan. Bodin. *de Republ. lib. 1. c. 8. mihi pag.* 134. Et proinde aptè censuit Seneca *lib.* 20.
15 *Epistolar. Epist.* 114. Imperare † sibi, maximum esse imperium.

Tertiò, ista sententia commendatur hoc argumento, quod eo modo quis vno eodemque tempore esset einsdem pecuniæ, & fideiussor, & principalis debitor, quod sanè ratio iuris nostri ratio vix admittit, statuens
16 † vnam eandemq; rem duplicem effectum vno tempore habere non debere, *l. eum qui ædes. ff. de vsurpat.*
17 Imò difficilè esse, vt vnus † homo simul in vna causa
18 duarum repugnantium (nam respectu † compatibilium

lium secùs est, *l. Romanius. 28. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. l. si quis. 60. §. 1. ff. de ri. nupt. faciunt tradita per Eurrhard. in Topicis, loco, à tanquam, vel respectiuis, & præsertim num. 29.*) personarum vicem sustineat, *l. si plures. ff. de pact. d. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebellia. l. si mandauero. §. si hi quorum. ff mandati.* Quem-
19 admodum enim de re dicitur, † quod simul venire, atq; etiam pretium esse per rerum naturam non possit, siquidem isthoc posito, necessario consequitur, non posse intelligi, quæ videatur res venisse, & quæ pretij nomine data esse, *l. 1. ff. de rer. permutat. §. diuersæ scholæ. Instit. de empt. & vendit.* Ita etiam ratio non patitur, vnum hominem pro vna re duplici, & diuerso respectu obligari, nimirum vt reum, & fideiussorem: quid enim absurdius esse potest, quam principalem locum in re aliqua obtinere, & simul huic accedere? Ne dicam, istam principalis debitoris pro seipso fideiussionem planè nihil creditori commodare, qui sibi ex eadem causa, iam ante debitorem obligatum habet, *l. 1. §. si debitori. ff vt in possess. legator.* Quorsum igitur contractus iste addititius, imaginarius, & inutilis, quem ne cogitatione quidem assequi possis? *l. obligationes. 27. l. contractus. 54. ff. de oblig. & actio.* Quare verissima est differentia constituti, & fideiussionis, quod etsi quis
20 † etiam pro seipso constituere possit, nequeat tamen pro seipso fideiubere, sicut annotat Cuiac. *in d. l. hæres. §. non est nouum. pag. 365. ff. de fideiussor.*

Neq; est prædictis contrarium, quod alibi legitur, posse quem in rem suam fideiubere, *l. de die. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. sed si fideiussor. 24. ff. de pact.* Huic enim incommodo tali responsio occurro, quod diuersissima sint pro seipso fideiubere, & in rem suam fideiubere: siquidem hoc permittitur, illud minimè. Est namque
21 † in rem suam fideiubere nihil aliud, quam pro suo negotio, vel in suam vtilitatem se obligare, *l. aliquando. §. si mulieri 22. ff. ad Velleian.* non aliter, ac procurator in rem suam dicitur, qui alienas actiones suo commodo exercet, *l. 4. ff. de re iudicat. l. 8. §. vlt. ff. mandat. l. 4. C. de procurat.* & alibi sæpissimè. Hoc autem casu, quando scilicet quis in rem suam fideiubet, vnius tantum sustinetur persona, quod se aliter habet in superiori, vbi quis, & rei, & fideiussoris personam simul in vna causa sustinere deberet, si modo id iura nostra permitterent.

22 Non † adcersitur quoq; prædictis vulgaris loquendi formula, qua dicimus, aliquem aut soluere, aut fideiussores dare, aut ipsummet fideiussorem fieri debere, si aliquis mutuo accepit pecuniam secundum moram ciuitatis verum, quæ esset contractum, alius insurgit dicens eum esse simulatum. Qui accusat habet terminum quatuordecim dierum ad probandum; & octo ad soluendum, & si non soluat in illis octo diebus, vltima dies, dum sol est super terram dare debet fideiussionem, aut ipse sibi ipsi sit fideiussor. Nam illud vltimum accipiendum est non de aliqua præstatione fideiussionis, sed de corporali detentione, aut personali arrestatione debitoris, qua opus est, vt de solutione maturius cogitet.

Sequitur ergò ex prædictis debitori incumbere, vt creditori suo, non quidem seipsum, sed aliam personam offerat, quo creditum fide sua esse iubeat, & ad
23 obligationem principalem accedat; ita † tamen, vt nihilominus huius fideiussoria obligatio non ob id aliena contractus forma sustineatur, sed per se sit contractus, & sua propria forma consistat, ac solummodo ratione subiecti accessorius dicatur, iuxta tradita per Ioan. Goddæum *de contrah. stipulat cap. 5. conclus. 2. nu.*
24 *6.* verum † & huius personæ consensum requiri, antequam vt fideiussor obligetur, non est ambigendum. Cum enim per stipulationem fideiussor constituatur, vt deinceps ostendam, stipulatio autem, quę verbis fit, nisi habeat consensum, nulla fit, *l. 1. §. 1. ff. de pact. l. 3. §. 2. ff. de oblig. & act. l. 5. ff. de transact.* Consequens vtiq;
25 sit, fideiussorem † neminem constitui posse, qui in illud vinculum fideiussionis voluntarie non consenserit, *text. iun. in l. hæreditatem. 32. ibi, præsens quis interrogatus fideiubeat. ff. mandati. l. item 14. §. Labeo in verb. fideiussorem volentem dederit ff. quod met. caus. Fuluius Pacianus de probat. lib. 1. cap. 19. nu. 70.* Et ob id rectè dixit Castrens. *in l. si quis pro eo. nu. 5. ff de fideiussor.* quod
26 † consensus sit anima contractus, cui adstipulantur, Curtius iun. *consil. 53. nu. 7. part. 1.* Ernestus Cothman. *respons. 18. num. 38.*

Quod vel ideò magis admitti debet, cum non, vt res nostras obligare possimus, sic etiam integrum no-
27 bis sit alios † pro nobis dare fideiussores, nisi illi ipsi creditori stipulanti spondeant. *Gabr. Mudaeus in l. contrahitur. num. 6. in fin. ff. de pignorib.* Præterquam enim quod propterea consensus fideiussorum interuenire debet; quia nimirum circa eorum personas vt plurimum quid verbis obligationis exprimi solet, *l. 3. §. qui fideiusserunt. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertin.* Insuper
28 † etiam naturalis simul, & ciuilis ratio suadet, alienam conditionem meliorem quidem etiam ignorantis, & inuiti nos facere posse, deteriorem autem facere non posse, atq; ideò, quia ius fideiussorum imminuitur, exquiri debere, an consentiant, *l. soluendo. ff. de negot. gest. l. in concedendo. ff. de aq. & aqua plu. arc. act.* Interest
29 enim † fideiussorum non tam, cui teneantur, & cui soluant, quam pro quo teneantur, & pro quo soluant, malumus siquidem pro certis personis, vel alijs casibus fideiubere, quàm pro alijs personis, vel alijs casibus, *Iul. Tacius cent. 1. legum concil. quæst. 70.* sicut etiā cum quis domino dare debet, non implet conditionem dando seruo eius, nisi si dominus consenserit, adeò vt in tali specie nemo conditionem nesciente domino, vel nolente implere possit, *l. qui heredi. §. con-*
30 *tra ff. de condit. & demonst.* Ita quoq; nemo, † nesciente me vel nolente, fideiussorem me dare, aut scribere potest, *facit l. vlt. versic. etenim absurdum. Cod. de auctor.*
30 *præst.* in tantum, vt si quis † debitor me absentem in instrumento tanquam fideiussorem scripserit, aut scribi curauerit, mihi quidem ignoranti nihil auferat, sese autem criminis falsi obliget periculo, *l. qui veluti. C. ad l. Cornel. de fals. facit l. vlt. versic. iniquum. C. de conuen. fisci debit. l. 1. C. de fideiussor. lib. 10.*

32 Verum expediamus † & hanc quæstionem, vtrum præcisè expressus consensus requiratur, vel an saltem tacitus, & præsumptus sufficiat? Puta, si debitor pecuniam mutuam à creditore accipiens, vel aliter cum eo contrahens, dicat; Titium fortè præsentem pro se fideiubere, qui tamen nihil respondeat, sed taceat?
33 Quanquam autem dici solet, quod † præsens actui, quem impedire potest, intelligatur consentire, etiam si taceat, *gl. in l. qui patitur. ff. mandat. l. sæpè. vers. sed siue tibus. & vers. cur autem. ff. de re iudic. l. qui iam. 1. ff. de euictio. cap. 2. de appellat. in 6. Tiraq. de retract. 6. 1. gloss. 9. num 113. Octau. Cacheran. decis. 62 nu. 19. VVesenb. cons. 35. nu. 14. p. 1. Pet. Peckius de testam. coniug. lib. 3. cap. 3.*
34 *in princ.* quodq; † taciturnitas consensum inducat etiam in ijs, quę preiudicium aliquod adferre possunt, *c. 1. § fin. de desponsat. impub. in 6. Dd. in l. quæ dotis ff. solu. mat. Bartol. in l. 1. C. de relatio. Bald. in l. 1. C. de neg. ge. gest. Cranet. de antiquit. temp. p. 1. pag. 41. nume. 20. Fabius de Anna consil. 57. num. 9. latè Menoch. de præsumpt. lib. 6.*
35 *præsumpt. 99 nu. 15. & seqq.* Tamen † eo non obstante, hoc in casu commune est Dd. placitum, fideiussorem quem inde non constitui, quod præsens, & non ignarus negotij audiat se à debitore fideiussorem in isto actu nominari, nisi si & expressim consenserit, *Boer. decis. 314. num. 5.* Et hanc sententiam communem esse testatur Eman. Soarez *in com. opin. lit. F. num. 145.* Atq; ideò VVesenb. *in paratit. ff. de fideiuss. nu. 3.* rectè
36 statuit: Causam † efficientem fideiussionis esse, voluntatem fideiubentis disertis verbis explicatam.

Cuius primum hæc est ratio, quod in stipulationibus,

bus, isem in fideiuſſione, quæ fit per ſtipulationem,
37 verba requiruntur, nec † ſufficit taciturnitas, l. 1. §. ſi
quis ita. l. ſi ſtuulor. §. vlt ff. de verb. obligat. Vacon. à Va-
cuna lib. 5 declar. iur. cap. 69. Menoch. d præſumpt. 99. num.
38 52. noo magis quam vbi facto † opus eſt, verba ſuffi-
cere dicontur, l. 2. § idem. 29. ff de vi & vi arm l. 9. C. de
his quæ vi met cauſ. Tiraq. de retract. § 1. gl. 19. nu. 6.
39 Deinde taciturnitas † in illis caſibus nunquam præ-
iudicium adſert, in quibus quis ſcire potuit, ius ſuum
ſaluum, & integrum ſibi eſſe, ac permanere, l. ſicut. §.
non videtu. ff. quib. mod. pign. vel hypo. ſol. l. Titia. §. Lucid.
ff. de legat. 2 l. Gaius. ff. de pignor. act. Pet. Peckius in tract.
de am. uiz bonor c. 28. Quo etiam referri poteſt axioma
40 illud Interpretum, quod nimirum quoties † agitur de
iuris noſtri imminutione, ſilentium habeatur pro diſ-
ſenſu, & tacens pro inuito, & contradicente, l. filiuſ-
fam. §. inuitus ff. de procurat. l. inuitum ff. de ſer. vrb. præd.
Alex. in d. l. qua dotis. nu. 28. & ſeqq ff. ſolut. mat. late Ce-
phalus conſil. 235. nu. 29 lib. 2. Pet. Gilkenius de præſcript.
part. 1. cap. 6. nu. 225 & 226. Potius igitur ſuccedit hic
41 doctrina, quod quando † tractatur de magno præiu-
dicio, præſens, & tacens diſſentire videantur, l. penult.
ff. de ſurt. Georg. Natta in c. qn omnis col 12. de pact in 6.
Afflict. decis. 58. num. 3. Myſing conſil. 2. nu. 34. decad. 1.
42 (cuius contrarium † tamen video placuiſſe Menochio
in d. præſumpt. 99. nu. 15. verſic. cæterum. & nu. 22. verſ ex
his intelligimus. cum antea lib. 3. præſum t. 42. nu. 10. &
43 24. aliud ſcripſiſſet) quodq; † in arduis explicandis,
inq; re graui. & oneroſa requiratur expreſſus conſen-
ſus, nec ſufficiat taciturnitas abſq; contradictione,
prout notabiliter tenet Abbas Panor in c. in cauſis. col.
2. vbi dic. t, ben. notandum eſſe, de elect. & Felin. in c. nonne
verſic vltra ſcias nu. 22. extr. de præſumpt Petr. Peckius
de teſtam. coniug lib. 1 cap. 4 . nu. 1 . idq; probatur vlte-
rius per text. in l. 6. C. de fideiuſſor. vbi Antonius Imp.
44 ita ſcribit: Si pater tuus † pro Cornelio, cum pecuniam
mutuam acciperet, ſe non obligauit, fruſtra ex eo, quod tabu-
las obligationis, vt teſtis ſignauit, conuenis Nec multum
differt reſcriptum Impp. Diocler. & Maximiniani in l.
ſi non ſubſcripſiſti. C. de admin. tut. iuncta l. Gaius Seius. ff.
de pignor. act. l. mutua. C. ſi cert. petat. l. 2. C. de reb. alien.
non alien.
Quod verò ſupra dictum eſt, taciturnitatem pro
conſenſu haberi, etiam in illis, quæ præiudicium gene-
rare poſſunt, hoc quidem ſe ita habet; Si aliquis actus
45 poſitiuus † extrinſecus interueniat, qui declaret vo-
luntatem eius, qui præſens eſt, atq; ei, quod agitur,
non con. radicit, iuxta doctrinam Crauettæ, conſ. 31 t.
num. 5. Cachera. deciſ. 312. num. 10. & Menoch. d præ-
ſumpt. 99 nu. 22. verſic. primus itaq; caſus. & lib. 3. præ-
46 ſumpt 9. num. 20. Nam ſi taciturnitas † eſt iuncta al-
teri rei iudicatiuæ conſenſus, tunc præſens, & tacens,
etiam in actu obligatiuo, videtur conſentire, auctore
Bartolo, quem ſequitur Matth. de Afflict. deciſ. 308 nu.
47 14. Et † proinde Daniel Mollerus in comment. ad conſt.
Saxon. conſtit. 32. nu. 14. 15. 16. 17. & 18. part. 2. merito
reprehendit Hieron. Marilianum deciſio. Genuenſ. 65.
num. 25. ſentientem, non ſufficere, ſi conſanguineus,
cui ius retractus competit, præſens cum venditio fie-
ret, ac tanquam teſtis ei adhibitus fuerit, ſed adhuc
neceſſe eſſe, etiam illi denuntiari, vt tempus, retractui
à ſtatuto præfixum, locum habeat. Non enim res hic
manet in terminis ſimplicis præſentiæ, & ſcientiæ, ſed
accedit talis actus, qui conſenſum ſufficienter arguat,
iuxta ea, quæ poſt Tiraquell. tradit Petr. Peck in tract.
de teſtam. coniug. lib. 1 cap. 43. nu. 11. & nouiſſimè Bal-
thaſar Benedellus in tract. de iure protomiſeos. §. in pri-
mis. nu 44 & 45. quamuis in terminis iiſdem contra-
rium quoq; voluerit Afflict. in conſtit. Friderici de iure
protomiſeos. §. vt intra 30. dies num 13.
48 Quid ſi etiam præſens † in iudicio, & fideiuſſor no-
minatus, iubeatur à iudice reſpondere, vtrum fideiu-
bere velit, vel nolit, is verò taceat? Habetur vtiq; pro
49 conſentiente, cum iuſſus † loqui, ſi taceat, conſentire
videatur, l. de ætate. §. qui tacuit ff. de interroga. in iure fac.
l. non ſolum. 39. in fin. princ. ff. de procuratar. cap. 2. de con-
feſſ in 6. Innoc. in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte.
Seuerin. Boet. in comment. ad Topica Ciceronis lib. 3. mihi
50 pag. 797. verſic.; prætor interrogat. niſi modo † ſtatim
poſt iuſſum iudicis præ indignatione, & cum ob mur-
muratione abiret à loco iudicij, tunc enim iſta abi-
tio diſſenſum argueret, arg. l. quid ſit fugitiuus. ff. de ædil.
edict.
51 Vel pone, Titius in iudicio † vel negotio præſens
à Meuio debitore fideiuſſor nominatur, cui nomina-
tioni Titius non modo non contradicit, ſed etiam no
men ſuum in acta publica, vel inſtrumenta contractus
referri patitur. Equidem hoc caſu Titius perinde te-
netur, atq; ſi iure legitimo ſtipulatio interpoſita fuiſ-
ſet, ita textus eſt literam, in l cum oſtendimus. §. vlt. ff. de
fideiuſſor. tutor. ac facit l. ſi is qui. 31. §. vlt. ff. de inoffic. te-
ſtament. l. 2. in princ. ff. ad municip l. honores. 7. §. vlt. ff. de
decurio l. 6. l. 8. C. de remiſſ. pign. l. 1. & 2. C. de filiisfam. &
52 quemad. pro his pater ten. lib 10. Quid † enim intereſt,
expreſſa voce voluntatem ſuam quis declaret, an re-
bus ipſis, vel factis, voluntatem ſatis clare importan-
tibus? l. de quibus. ff de legib. l. ſi debitor. 45. § agnouiſſe. ff.
de fideicommiſ liber. l. 1. § ſcientiam ff. de tribut. act. an h.
ad hæc. ibi, ſciens eam duci tacuit ex ſtudio. C. de lat. liber
tollend.
53 Etſi autem † controuertitur, vtrum ſtipulatio illa,
cuius mentionem facit Calliſtratus in d. l. cum oſtendi-
mus. ſit ſtipulatio à lege præſumpta, vt exiſtimauit Bal.
vel an ficta, vt voluit ibi gloſſ. & Bart. in l. 1, num. 2. ff.
de verbor. obligat. Bolognet. in rubr. de verbor. obligat.
cap. 29. num. 14. licet ipſe poſt Alciatum, & Mandel-
lum ſcripſerit, nec fictam, nec præſumptam eſſe, ſed ex
æquitate quadam dari actionem, ac ſi ſtipulatio inter-
poſita fuiſſet: tamen veriſimilius eſt, fictam ſtipulatio-
nem eſſe: habuit enim pro certo Calliſtratus, nullam
fuiſſe interpoſitam ſtipulationem, quorſum ergò eam
præſumptam diceres? Sed dixit, perinde teneri fide-
iuſſores, ac ſi iure legitimo, hoc eſt, ſolenniter, præce-
dente interrogatione, & ſubſecuta reſponſione, ſtipu-
latio interpoſita fuiſſet, quod etiam placere video
erudito Menoch. de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 62. num.
4. & 5. Ioan. Goddæo de contrab. ſtipulat. cap. 5. concluſ.
5 num. 23.
Sed hoc loco prætermitti non debet, quoſdam ſta-
54 tuere † deciſionem d l cum oſtendimus. extra caſum fa-
uorabilem pupillorum non extendi, Bart. d. l. cum oſten
dimus. Ioan. de Imol. in clem. 1. nu. 10. de procurat. Peck.
de iure ſiſtend. cap. 45 nu. 17. Camill. Borellus controuerſ.
47 nu 51 Ant. de Gamma deciſ. Luſitaniæ 300. nu. 2. ex
Iaſon. in l. 1. nu. 7. ff de verb. oblig. communem dicens;
quod etiam attingit Menoch. d præſumpt. 99. num 29.
atq; eam ob cauſam creditori in alijs cauſis, maxi-
mè ſi non publicam, ſed priuatam ſaltem vtilitatem
concernant, vt innuit Menoch. d præſumpt. 90. numer.
44 obſeruandum, vt fideiuſſores à debitore præſenta-
tos faciat ſolenniter per ſtipulationem ſe obliga-
re: quod etſi temere non reprehendo, non tamen ſum
neſcius ab alijs Dd. d. l. cum oſtendimus. § vlt. generali-
55 ter quoque accipi, & ex ea colligi, quod † geminata
patientia fideiuſſionem inducat, puta ſi primo quis
taceat, & deinde nomen ſuum, vel ad acta, vel in chi-
rographum referri patiatur: Andr. Barbat. in conſilio
81. incip. nolite ſublimia. in 5. col part. 1. Ioan. de Petru-
cia in ſingul. 4. incip. quid ſi debeam. Petr. de Rauenna ſin-
gul. 199. Anton. Corſet. in tract de verb geminat. nu. 30.
Carol. Ruin. in l. 1. ff de verb. obligat. Baid. conſ 204. vol.
1. Viuius lib. 2. com opin. verb. fideiuſſor. opin 111. Boer.
deciſ. 314. Burſat. conſil. 193. num. 52. lib. 2. Gerard. Ma-
anllus, conſil. 26. num. 8. Ioan. Imbertus forenſ. inſtitut.
lib. 1. c. 76. Franc. Iametius in commen. ad tit. ff. de fide-
iuſſ. in pr. ſol. 2. verſ. idem dicendum. 6. Fuluius Pacianus
de

de probat.lib.1.cap.29.numero.33.34.& 35.
Vndè etiam Cardin. Zabarella *nu.* 6. Bonifac. de
Vital.*nu.*31.& Anchoran.*nu.4 in 4.notab.in d clem.* t.
56 *de procurat.* concludunt, quod si † aliquis est arresta-
rus,& cupit sub cautione relaxari, offerens fideiusso-
res super eo,quod ad requisitionem iudicis aut aduer-
sarij reuertetur, quod tales fideiussores obligentur,
etiam si solùm fuerint præsentes, & sese tanquam
fideiussores actis iudiciarijs inscribi passi fuerint,
& tacuerint, licet se per stipulationem expresse non
obligauerint. Quod in primis procedere scribit Pacia
nus d. *cap. 29. numer. 43. & 44.* si tales fideiussores ad
57 publicam vtilitatem accipiantur. Imo †, & ipse
Peckius *in c qui tacet.num.2.de reg iur. in* 6. probat, si
quis accusetur de aliquo crimine, & ab eo designetur
fideiussor, qui fuerit præsens,& dum scribebatur,quod
fideiussit,non contradixerit,quod talis fideiussor ob-
ligetur. Nam ex hisce apparet, bonam occasionem
esse, id quod *in d. §. vlt.* in causa pupillorum introdu-
ctum est, ad cætera quoq; negotia, quæ ad eandem
tendunt vtilitatem,interpretatione producere, *iuxta*
58 *l.non possunt.cum.l seq ff.de legib.* maxime, si † huiusmo
di inscriptiones palam fiant in iudicio, vbi certe non
somnolenter stertendum, sed ad omnia accurate ad-
uertendum est;tunc enim iudicij vi, quam nostri ca-
lorem vocant,fomentantur,& maiorem vim habent,
quam si extra iudicium factæ essent, sicut attestantur
Dec. *in l.pacta nouissima.numero 6. C. de pact.* Curt. *in l.
tale pactum.§.qui prouocant.numer.25. & 27.ff. de pact.*
Afflict. *decis.* 387.*numer.* 1. Menoch. *d.præsumpt.* 99.
*numero.*43. Pacia.*d.lib.1.cap.29.numero.*35. 38.*&* 39.
Nicol. Valla *de reb. dub. tract.* 10. *versic. quinta erit
cautio.*

Quid autẽ dicemus, si is, qui isto modo, tanquam fi-
deiussor, nomen suum ad acta referri passus est, ab hac
59 nominatione, & inscriptione † intra legitimum
tempus, se grauatum esse dicens, appellare velit, an
admittendus erit, cum iure Pontificio etiam à quoli-
bet grauamine appellare liceat? Dubitationem mo-
60 uet, quod alibi legitur, eum, † qui à principe suo vel
iure contractus, vel per viam remunerationis habet
priuilegium immunitatis à collectis, si semel sciat à
magistratu loci ordinario se descriptum in communi
æstimo eorum, qui vocantur ad tributa, tamen intra
decendium rectè appellare, & si appellationem non
interponat, intelligi renuntiasse suo priuilegio, *Al-
ciat.respons.16.nu.13.lib 4.* Robert. *Marant. in Speculo
suo part.6.tit.de appellat. nu.325. Menoch. de præsumpt.
l.6.præsumpt.41.n.4. Coler. de process execut.par.1.cap.
2.nu.7.* Statuas igitur, debitorem iudicialiter à credi-
tore conuentũ non aliter ambulare potuisse, quam si
daret fideiussorẽ, eumq; Titium, forte præsentem,
nominasse, additis amplissimis promissionibus, de cõ
seruando illum indemnem, & intra tres vel quatuor
dies inferendo in securitatem certa pignora, ac Ti-
tium, hisce illectum, nomen suum, vt fideiussoris, ad
acta referri passum, debitorem porro nihil minus
quam promissa seruasse aut seruare velle, num appel-
61 lationi locus erit; Et † crediderim, appellationem
non esse recipiendam, non solum, quia hic nullum iu-
diciale vel extraiudiciale grauamen Titio à iudice
vel magistratu infertur, imo Titius sponte sua sibiipsi
hanc necessitatem imposuit, quorsum igitur appella-
tio? *iuribus vulgatis.* Verum etiam quia illa ipsa nomi-
natio, & inscriptio habetur loco responsionis ad sti-
pulationem factæ, & sic res transijt in contractum
nominatum, quem vel per pœnitentiam, vel per ap-
pellationem, re non amplius integra, & parte altera,
cui ius quæsitum est, inuita, infringere velle, nimis esset
ridiculum, *l sicut initio. C. de obligat. & actio.* & dicam
plenius infra *cap.* 20 § *nu.* 16.
62 Nec obstat † ratio dubitandi, eum ibi appellare
volentes per magistratum de facto reuera grauamen
inferatur, eo ipso, quod nomen ipsius in æstimum re-
fertur, cum tamen ius immunitatis habeat, & ad tri-
buta vel collectas non teneatur, quod vtiq; absque
causæ cognitione fieri non posse, iuris est explorati,
per ea, quæ tradit Roland. à Valle *in consi. 7.num 3. &
multis seqq. vol. 3.* Festasius de Collect. *part. 5. quæst. 1.
de reuocat.immunit.nu.9.14.& passim* Henric. à Rosen-
thal. *in tract de feud.cap.5.conclus. 85. nu. 3. gl. E.* At in
casu præcedenti res se aliter habet, vt modo dictum,
& supersunt Titio decepto alia remedia, nimirum
actio mandati, vel negotiorum gestorum, quibus suum
consequi, & indemnis seruari potest, vt liquet ex infra
dicendis, *cap.* 25.

Ne igitur temere quis huiusmodi periculose expo-
63 nat, consultius † est, vt in continenti contrariam vo-
luntatem, vel apud acta, vel quo alio modo contestē-
tur, *l.2. in fin princ.ff. ad municip.l. honores.7. §. vlt.ff. de
decurio.l.1.§.scientiam.in verb si igitur scit, & non prote-
statur, & contradicit tenebitur.ff. de tributor.l.1. & 2.C.
de filiusfam. & quem.pat.lib.* 10. Quid verò, si postquam
64 † inscriptio facta est præsente eo, neq; contradicen-
te, iurare velit, se, vt maxime tacuerit, non consensis-
se, an audiendus erit? Et difficile est, eum admittere
ad iuramentum, quomodo enim non videtur non cõ-
sensisse, qui præsens actum tam præiudicialem vel
vnico verbo impedire potuit, & non fecit? Pro qua
sententia facit ghelegans ordinat. *lib.2. art.5. in verb.m
vers.iur.* quod notandum esse arbitror.

Iudico tamen, id quod antea tractaui, nimirum ne-
minem fideiussionis nomine obligari posse, nisi aut
65 expresse aut tacite consentiat, limitari † in casu *l. tri-
bus hæredibus ff.de vsufructu earum rerum quæ vsu con-
sumuntur.* quæ est Papiniani (*explicata etiam à Pinello
in l. 1.part.2.nu.76.C.de bonis maternis ac Ioanne Petro
Surdo decis. 109.*) & scribit Iustinianus *ib.*, Testatorem
qui tres hæredes instituit, & vsumfructum quindecim
millium Titio legauit, duobus hæredibus iniungere
posse, vt pro Titio legatario fideiubeant: atque adeo
quidem voluntati eos parere cogi, vt postea finito
vsufructu, si ex causa fideiussoria conueniantur, man-
dati non possint agere, cum mandatum non susceperint,
sed voluntati paruerint, & hoc amplius nullus
sit, cum quo mandati iudicium exercere queant. Hoc
igitur casu inuitus etiam quis fideiubere necesse ha-
bet, aut per se, aut per alium, *iuxta l.nunc §.nc autem
hoc.C. de caduc.tollend.* Atqui id videtur pugnare cum
ijs quæ supra *cap.5.nu.209 & seqq* sunt adducta, cum
probarem, testatorem cautionem vsufructuariam, quę
ex SCto descendit, remittere vel prohibere non pos-
se: nõne autem hic cautio illa remittitur eo ipso, quod
testator legatarium ab onere satisdationis liberat, sic
videtur, maximè, quia Papinianus *in fine d l.tribus hæ-
redibus*, dicit, secundum legatum, hoc est, cautionis
(sunt enim duo legata, legatumq; undecim millium,
& legatum cautionis) non esse hæredum, sed vsufru-
ctuarij, item testatorem nõ hæredibus, sed vsufructua-
rio prospicere voluisse, *vt, & in l fideicommissa. §. inter-
dum.ff.de legatis tertio.*

Verum Papinianus in *princ. legis.* in contraria est
sententia, & placere dici, vtile esse cautionis lega-
tum, nec refragari Senatusconsultum. Cur ita? inquis.
Respondet, propterea non refragari, quia scilicet
cautio non impediatur: & ne principium impetijsse vi-
deatur, duas, satis quidem rectè, sed tamen dignas
Papiniani acumine, & grauitate, addit rationes. Pri-
ma est, quia ipsi hæredes inter se sibi inuicem cauent,
vt in versic. vsusfructus itaque nomine. Altera est, quod
etiam ipse legatarius ad promittendum cogi possit,
vt in versicu. illud etiam Ergo non tam cautionem re-
misisse testator, quam ordinasse videtur, quomodo
cautio fieri debeat. Sicut enim duo hęredes fideiube-
re damnati, tertio coheredi suo satisdant, ita quoq;
alter alteri satisdat, & ne forte, quod de exemptione
tertij

tertij iuste conquerantur, bebeant, idcirco ipsis simul
promittit legatarius, se pecuniem restituturum, si vel
mortuus, vel capita diminutus fuerit.

Et quanquam melius ageretur cum hæredibus, si
legatarius alios fideiussores, suo periculo quæsitos,
ipsis offerret, & non ipsi fideiussionis onere grauaren-
tur, vtcunque ea sit reciproce, & vicissitudinariæ: Ta-
men hæc priuata hæredum affectio voluntatem testa-
66 toris impedire non potest, quæ † non tantum in fidei-
commissis, *l. fideicommissa. § item si quis certam. ff. de le-
gatis. tertio.* verum atiam in legatis est implenda, *l. 6. §.
mortuo. ff. de cond. institu.* cum ut plene indignandum,
voluntatam defuncti decipi, & circumueniri, *l. 4 in
pr. ff. si quis omiss. caus. test. l. Pamphilo. 39. in pr. ff. de legat.
3. l. ancillam. C. de fideicom. libert.* Vnde etiam praeclare
67 dicit Bart. *l. 3. C. de liber. præter.* quod † voluntas testa-
toris sectanda sit, sicut venator sequitur leporem re-
fert Ant. Piaggius *in tract. de tutor. & cur. quæst. 12. nu.
2.* & Vincen. Menein. *int. act. de tutel. quæst 9. pria. nu.
9.* Sed de consensu fideiussorum hactenus.

Nunc transgrediamur ad ipsas personas, quæ fide-
iubere possunt, qua in re collocanda videtur regula
68 hæc generalis: Omnes † fideiubere posse, qui, & sti-
pulando obligari possunt, auctoribus Acone *in sum-
ma, tit. C. de fideiussor. in princ.* Hieron. Treutlero *select.
disputation. volum. 2. disputatione 28. thes. 2.* siue vt ait
Angelus de Clauasio *in summa sua, verb. fideiussor. ver-
sic. 2.* Quilibet fideiubere potest, qui habet liberam ad-
ministrationem suorum bonorum. Est enim hoc sus-
ceptum prohibitorũ, ideoq; qui specialiter prohibitus
non inuenitur, admissus censetur, *arg. l. 1. § 1. ff. de pro-
curat. l. 12. ff. de iudic.* Nullaq; alia ratio, quæ à contractũ
fideiussionis aliquem arceat, ad alias autem obliga-
tiones, & contractus admittat, nisi modo extrinsecus
quid interueniet, quod fidei interpositionem plane
prohibeat, tunc enim frustra se admitti petit is, quem
lex ipse arcet, & tanquam inidoneum, & insufficientẽ
non admittit, *arg. l. 5. ff. de seru. export.*

69 Quia igitur fideiussionis contractus tacitum sæpius
damnum adfert, non solum in eo, quod fideiussor, si
debitor non sit soluendo, tenetur, item, quod vno ex
fideiussoribus ad inopiam redacto, pars eius ad cæ-
terorum onus respicit: verum etiam, quia is nonnun-
quam ante principalem cõueniri potest, idcirco quæ-
dam personæ sunt, quæ per accidens à fideiussionis
contractu arcentur, vtcunque ab alijs contractibus
celebrandis non prohibeantur, quanquam, & aliæ
quædam non tam per accidens, quam per se è fide-
iussione remouentur vt ex sequentibus clare lique-
bit.

Prima igitur persona, quæ fideiubere non potest,
70 est † Pupillus. Cum enim neque scire neq; decer-
nere talis ætas possit *l. pupillum ff. de acquir. hæred.* imo,
quod videt, ignoret *l. 1 § impuberes. C. de fals. mon. l. vlt.
ff. rempubl. saluam fore.* rectè iura constituerũt, tales
personas obligationi obnoxias non reddi, vt fusa de-
monstrant. Dd. *in l. in negotiis. ff. de reg. iur.* Res tamen
explicatione aliqua indiget, quare breuiter sic distin-
guo.

71 Aut † pupillus est infans, hoc est, minor septennio,
l. si infanti. 18. C. de iur. delib. quem alibi imbecillitas
infantię hebera dicitur, *l. 1. C. si sec. nup. serit mulier.* (nã
de pueris recens natis, vt & pusionibus, adhuc dimi-
diata verba tentantibus, & loquelam ipso offensantis
linguę fragmine dulciorem, vt admodum eleganter
loquitur Arnobius *lib 8. in princip.* frustra sollicitisu-
mus, iuxta ea, quæ tradit Cælius Rodigin. *lection. an-
tiq. lib 26. capit. 14*) hic nec obligare alios, nec alijs
obligari vllo modo potest, *§. pu illus. Insti. de inut. sti-
pul. l. 1. § sufficit. ff. de admin. tut. l. 5 ff de reg. iur.*

72 Aut † est proximus infantiæ, hoc est, septennio ma-
ior, minor tamen vndecim annis, hic propter beni-
gniorem interpretationem alios sibi, etiam absq; tu-
tore, obligare potest, *d. §. pupillus. l. 1 §. furiosum. ff de
oblig. & actio. d. l. in negotijs de reg. iur. §. 1 In Istit. de au-
ctor. tutor.* promittere verò, vel alijs obligari, & per
consequens fideiubere, non nisi cum tutoris auctori-
tate, *l. pupillus. 189. ff. de regulis iuris. l. pupillus ff. de ac-
quirend. rerum domin. l. 9. obligari. ff. de obligation. &
act.*

73 Aut est † proximus pubertati, hoc est, excessit an-
num decimum cum dimidio (de quo tamen Lector vi-
deat Menoch *casu. 57. nu. 44.* Camillum Galinum *de
verbor. signific. 20. nu. 25. lib. 5.*) & hic alios quidem sibi
obligare, se autem alijs obligare, absque tutoris au-
ctoritate, ne quidem per stipulationem, potest *l. pupil-
lus. § pupillus. ff. de auctorit. tutor. l. 1. C. de inutil. stipulat.*
interueniente autem approbatione tutoris, pure, &
74 rectè facta (quæ tamen interuenisse † non præsumi-
tur, nisi probetur, *l. quacunq; § si ff. de Publiciana.* Cepha-
lus consi. 236. nu. 66. lib. 2.) obligatur pupillus, licet ip-
se non expressa consentiet, sed taceet, *l. 2. l. 8. l. impu-
beres ff. de auctor. tutorum.* latissime Hermannus Vulte-
ius *libro. 1. disc ept. capit. 16.* Ioannes Goddęus *de contra-
hen. stipulation. capit. 7. conclus. 12.* vt ita inuicem vltro
obligationis, succedat ea causa contractus aucto-
ritas iubentis, *argum. l. 1. C. si in causa iud. pig. cap. um
sit.*

75 At quæri potest, an ne saltem, tutore † honorario
auctore, fideiubere possit? Anceps certe hæc est quæ-
stio, affirmatiuam suadente Africano *in l. pupillum.
49. ff. de acqui. rend. hæreditate.* dum ex Iuliani sententię
(nam id innuit verbum, Ait, interprete Cuiacio *in
principio tractat. ad African.*) respondet: Pupillum,
etiam eo auctore, qui tutelam non gerit, hæreditatem
adeundo obligari. Cui tamen obstat responsum Pom-
ponij *in l. 4. ff. de auct. tut.* quæ neget, pupillum alienare
vendendo, & tradendo, honorario tutore auctore.

76 Sed placet Cuiacij † conciliatio, vt ea quæ sunt
animi potius, quam facti, vel administrationis, sicut
est aditio etiam tutore honorario auctorante rectè
fiant, quia animus facile quolibet tutore auctore sup-
pletur, *l. pupillus. ff. de regulis iuris.* At venditio, traditio,
solutio, quia sunt facti potius, quem animi (verbo Po-
tentis compare accepto, *l. consilio § vltimo. ff. de cu-
rat. furios.*) ideo etiã auctoritatem eius tutoris deside-
rant, qui negotia gerit, nec sufficit honorarij, hoc est,
eius, cui administratio tutelæ concessa non est, testa-
tore destinante, quis gerere debeat, & prætore id con-
77 firmante, *iuxta l. 3 ff de administrat. tut.* Nã quod † Azo
verba illa: *Cui administratio tutelæ concessa non est.* inter-
pretatur, quasi à prætore ei administratio fuerit in-
terdicta, cuius auctoritas negatur sufficere, in eo μο-
νῆς, ὅ ἐστι, & μνημοσύνης ἁμάρτημα prodit, vt apertum
fiet ex legione *d. l. 3. ff de administ. tut.* Et quemuis
78 † Prætor tutori administrationem interdicere possit,
l. quid si forte. § 1 ff. de solut. non tamen in *d. l. 3.* inter-
dixit, & verò ista tanquam diuersa, non sunt confun-
denda.

Num verò eandem distinctionem facti, & animi in
fideiussoribus retinebimus? Hic equidem subsisto. Nã
79 moueor primum eo, quod † stipulatio ius continet,
non factum, *l. si vnus. § pactus ne peteret. ff. de pactis. l. ea
quæ. 53. ff. de acquir. rer. dom. l. 1. §. ff. de ver. diuis.* si sti-
pulatio, ergo, & fideiussio, quæ fit per stipulationem,
non facti erit, sed iuris, & per consequens auctoritas
honorarij tutoris sufficiet, *arg. d. l. pupillum ff. de acqui-
80 rend. hæred.* E contrario requiri videtur † auctoritas
veri, & gerentis tutoris, quia fideiussio si non princi-
paliter, attamen in consequentiam ius administra-
tionis rerum infert, & æri alieno pupillum obliget,
nec minus cauta facienda est, quam venditio, tra-
ditio, solutio, mutuum, locatio, commodatum, &
cæteri eiusdem generis contractus: In his autem
contractibus (quia sunt facti magis, quam iuris, *d. l.
consilio. § vlt. ff. de curat. furiosi.* Hottoman. *in quæst. illustr.*

quæst. 41. ad finem.) consensum honorarij tutoris suf-
ficere supra negaui, ergo in fideiussione quoque idem
statuendum esse videtur. Et vltimam hanc opinionem
81 crediderim magis tutam esse, maximè, quia & † sti-
pulatio eatenus iuris esse dicitur, quatenus est iuris ci-
uilis, & modum acquisitionis ciuilem constituit, *d. l.
ex quæ* 53 *ff. de acq rer. do.* imo quia Accur. quoq; exi-
stimauit, obligationes esse iuris, contractus verò facti,
in l. ex hoc iur. ff. de iust & iur. quem sequuntur Cagnol.
Gosad. & alij, quos refert Zoannett. *in l. 2. num.* 84. *C.
de pact. inter empt. & vend.* Hugo Donellus *in l.* . *nu.* 8.
& 12. *ff. de reb. credit.* Dionys. Gothofred. *in l. Labeo.* 19.
ff. de verbor. signif.

SECVNDA persona, quæ fidem suam pro alio in-
terponere volens, repelli potest, est MINOR XXV.
82 † ANNIS. Is enim, non solum lege Lætoria (non
83 Latoria, vt † corrupte scribitur apud Alciat. *lib. 16.
Parerg. cap.* 16. *in prin.*) non poterat stipulari, id est,
ἐπερωτᾶσθαι, vt ait Priscianus *libro* 8. *mihi pag.* 138. siue
stipulenti respondere, Pardulph. Prattæus *de legib. Ro-
manor. lit. L.* sed nec hodie idoneo, & sufficienti fideius-
sore reputatur, *l. de die. §. 1. ff. qui satisd. cog.* Octauius Si-
moncellus de decretis, *lib. 2. tit. 6. inspect.* 16 *nu.* 133.
Augustin. Barous *in quæst. familiar. quæst.* 115. *nu.* 1. Sta-
tuta Lubecensie *libro* 1. *tit.* 7. *art.* 6. *versic.* aut ipse si
fideiussor, vel det idoneam fideiussionem per procu-
84 ratorem, in integrum restituatur. Ratio est quod † re-
stitutionem in integrum petere potest, si circumuen-
tum doceat, *l. si Titius* 49 *ff. de fideiuss. l. ait. prætor.* 7. *§.
non solum. ff. de minoribus.* atque ideo ab initio non vi-
detur fideiussorem dare, qui dat minorem, *argumento
l. 3. versic. cæterum. ff. de fideiussoribus.* Quinimo iuuen-
85 tus † iuramentorum & sponsionum vinculis remoue-
tur, vt auctor est ille à Velleio Paterculo *libro* 1. & Iu-
sto Lipsio *ibidem in Notis. num.* 24. & 25. nec non Sci-
pione Gentili *lib. 2. Parerg. cap.* 3. tantopere laudatus
Homerus Iliad. 7 vbi introducitur Menelaus, con-
gressurus singulari certamine cum Paride, postulare ad
fidem pactorum præstandam ipsum Primum exclusis
ipsius filijs, vtpote iunioribus, & per ætatē inidoneis,
quia ætas iuuenilis habet superbiam, & cum leuitate
perfidiam, si enim (citante ad idem propositum Al-
ciato *in libello de singulari certamine. cap.* 26. & *lib.* 4. *Pa-
rerg. cap.* 1. loquitur:

Ἄξετε δὲ Πριάμοιο βίην, ὄφρ᾽ ὅρκια τάμνῃ
Αὐτὸς ἐπεί οἱ παῖδ᾽ ὑπερφίαλοι καὶ ἄπιστοι,
Αἰεὶ δ᾽ ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται.

Latine ita sonant, vertente Eobano Hesso:

—— fueris tamen hoc ante omnia cura
Sistere ad hæc Priamum populis ferienda duobus.
Fœdera, vt ipse fidem præstet. & præstita coram.
Sacramenta serat, ne forsitan irrita nati
Ipsius efficiant, vt sunt vani atq; maligni.
Semper enim iuuenes leuis inconstantia versat.

Cui adstipulatur Seneca *in tragœdia.* 8.

Teneris inquit, in annis haud satis clara fides.

Verum id altiore indagatione opus habere puta-
86 tur; An † etiam minor absq; curatoris auctoritate fi-
dem suam (posito, quod ea à creditore probetur) pro
alijs obstringere valeat? Interpretes communiter
concludunt, si minor curatorē habens contrahat sine
illo, quod contractus sit ipso iure nullus, sin autem nō
habeat, quod tum contractus subsistat, licet is restitu-
tionis beneficio subleuetur, ita per *l. 3. C. de integr. rest.*
tradunt ibi Dd. vnanimiter, & præsertim ex recentio-
rib. Ioan. Sichard. Item Iaf. *in l. videamus. num.* 17. *ff. de
in lit. iur.* idem Iaf. Alex. Castrens. Zas. Alciat. Duaren.
Donel. *in l. puberes.* 101. *ff de verb. oblig.* & plures alij, vt
fusissimè non ita pridem ostensum à Io. Goddæo *in l.
princeps.* 21. *ff. de verb. sig. & in commen. de contrah. stipul.
cap.* 7. *concl.* 14. *num.* 270. asserente, hæc communi Dd.
decreto firmata esse.

87 Cæterum † ab alijs in contrariam itum est senten-
tiam, qui quidem pro fundamēto præcipuo accersunt
responsum I. C Modestini *in l. puberes.* 101. *ff. de verbo-
rum obligation.* dicentis, *Puberes etiam sine curatoribus
suis posse ex stipulatu obligari.* Nam quod interpretes
ac Goddæus eam accipiunt de puberibus curatores
non habentibus, id minus rectè illi fieri existimant,
monstrante Cuiacio *in d l. puberes. & lib.* 19. *obs. cap.* 33.
Vulteio 1. *discept.* 16. Han. à Suerin. 1. *repetit. prælect.*
41. *in fi.* Borcholto *in tract. de fideiu. cap.* 3. *numero* 28.
29. & 30.

88 Deinde † etiam perpendunt *l. 1. C. de inutil stipulat.*
Cur enim, inquiunt, ibi de impubere hoc tantum scri-
ptum est, eum ex stipulatione non obligari sine tuto-
89 ris auctoritate, nisi quia aliud est in pubere, qui † etiā
in alijs rebus, quoad causam stipulationum, plurimū
inter se distant, *l. vltima. §. 2. ff. de verborum obligat.* &
extra causam stipulationum in alij quam plurimis, vt
90 ostendit Cuiacius (quem, † teste Iusto Lipsio *in com-
mentar. ad Tacitum lib* 1. *Annal. num.* 51. satis vnquam
miratus est, qui cepit) *in d. l. puberes, & d. obser.* 33.
91 Quibus ego in cumulum hoc addo † pubes etiam
sine tutoris auctoritate vouere potest, & ex voto ob-
ligatur, *l. 3. §. 1. ff. de pollicitationibus. Sforzia Oddo de re-
stitut. in integr. quæst.* 60 *artic.* 6. *Vincent. Carocius. decisio*
94. *num.* 12. & 13. Impubes autem nullo modo, *l. obli-
gari ff. de oblig. & act.*

Denique huius posterioris opinionis defensores
92 arbitrantur, quia † in *l. neque.* 7. *C. de contrahend. sti-
pul.* dicitur, fœminam minorem 25. annis absente
curatore sibi stipulari posse quod inde mox sequatur,
non posse eam minorem 25. annis stipulanti promit-
93 tere, sine tutore suo (nam olim fuit † in perpetua tu-
tela sicut scribit Seuerinus Boetius *comment. lib.* 2.
in Topica Ciceronis. mihi pag. 781. & *pag.* 814. Cuiat. *lib.
7. obser. cap.* 11.) vel hodie sine curatore suo. Cur autē,
inquiunt, nominatim lex ait fœminam? nisi quia ma-
rem minorem 25. sine curatore suo ex stipulatu obli-
gari posse verum est *d. l. puberes. ff. de ver. oblig. d. l. obliga-
ri. ff. de oblig. & act.* Quod si porrò ex stipulatu sine cu-
ratorum auctoritate obligantur puberes, ergo certe
ex fideiussione quoque, nisi modo quis inficiari velit,
quod affirmat.

94 Neque † vero textui *in l. puberes* quidquam (secun-
dum illos (obstat *l. 3. C. de in integ. rest.* Quæ non de
stipulatione loquitur, sed de venditione, & aliena-
tione rerum minoris 25. annis, quæ ipso iure est nulla,
cum rerum administratio non pertineat ad minorem,
sed ad curatorem, quem habet *d. l. 3 C de in integ. restit.
l. sciendum* 20. *ff. de ritu nuptia. l. in copulandis. Cod de nu-
pt. l. seruus* 13. *ff. de manumiss. Vide etiam Petrum Au-
gustinum Morlam. in Emperio iuris. part. prima. tit. octauo.
quæst.* 10.

Non obstare etiam autumant, quod fideiussio vi-
95 deatur sapere dilapidationem rerum, quæ † ne qui-
dem cum auctoritate curatorum minoribus est per-
missa, *l. à tutoribus. l. Lucius. §. vlt. ff. de administ. tut. l. ab
agnato. ff. de curat. furiosi.* nam vt supra *cap.* 1. *num.* 45.
probatum est, is qui fideiubet, neutiquam donat, *l. 1. §.
si fideiubet. ff. si quid in fraud. pat.* neque igitur sententiæ
huic id quidquam officere posse putetur.

96 Accedit † quod ad solennia iuris quoque soli tan-
tum tutores adhibentur, quos masculus pubes non
habet, curatores verò, quos habet, ad ea sunt inuti-
les, *l. cum in vna. §. vl. ff. de appellat. l. curatorem. ff. de
auct. tutor. l. 1. C. de accepilat. Vincēt. Manzinus de tutela.
q.* 6. *num.* 6. stipulationem autem fieri solenniter, &
verbis solennibus plusquam manifestum est *l. 7. C. de
rer. permut.* Vnde etiam alibi, verborum solennitate
promittere, *l. si in rē. l. mutuæ. C. si cert. pet.* & verborū pro
prietas, h. e. solēnitas, *in l. 2. §. 1 ff. de obl. & act.* Fateor
quidē verba cōsueta, & solennia stipulationū nūc ab
aula recessisse, *l. oēs. C. de cotrah. stip. l. ne in arbitris. §. vlt.
ff. de*

ff.de arbitris.§.5. Inst. de verb.obl. Sed id adiuuare hanc opi.magis, quam euertere videtur.

Verumenimuero cum hisce argumentis satis abunde à Io. Goddæo in supradictis locis sit responsum, religio mihi est, à communi opinione discedere, liceatq; mihi hoc loco contra Cuiac.cum IC. Celso dicere: Etiamsi magnopere me Tuberonis, & ratio, & auctoritas mouet, non tamen à Seruio melius sentiente, dissentio, *l.7.§.vlt ff.de supel.leg.facit.l. Stychũ.39.§.*
97 *pen.ff. de statu lib.* Fateor † tamen duriusculum aliquo modo videri, quod de reciproco, Suis tradidit idẽ D. Goddæus *d.concl.14 nu.270. & in l.princeps.21.nu.18. ff de ver.sig.* Nec multum iuuare videtur, quod Modestinus IC. Græcis scripserit, & proinde Græco quoque fuerit more locutus. Etsi n idem, Modestinum multa Græca scripta posteritati reliquisse, vt liquet ex iudice Pandect. Hetruscar. ac Georg. Eberlino, *in com.ad l.2.c.52.nu.45.& seqq.ff.de orig.iuris.* non magis tamen sequitur, dictam *l puberes.101.ff de ver.obl.* Græcã fuisse, at ab interprete latine versam esse, quam sequitur *l.nihil.12 ff de inoffi.testa.l.qui suspectum.20.ff de appell.l.nõ puto.10 ff.de iur.fisc.l dimissoriæ.106.ff.de verb.sig.* Græcas fuisse, ac in latinam linguam similiter versas esse, & tamen omnes ex Modestini libro singulari de præscriptionib. (h e. exceptionibus, & παραγραφαῖς sunt
98 desumptæ. Vnde † etiam animũ meum subit dubitatio, an non vitiosa sit inscriptio, *d.l.puberes.* Siquidem ibi citatur Modestini lib. 4.de præscript. cum tamen constet, Modestinum saltem μονόβιβλον, siue libellum singularem de præscriptionibus scripsisse.

Porrò quod dixi, puberem siue minorem 25. annis ex stipulatu, & per consequens etiam ex fideiussione accedente curatoris consensu, obligari, id ampliatur
99 † vt multo magis procedat, si minor se pro maiore gerat an.mo decipiendi aduersarium, & vt sibi promptius pecunia credatur, *iuxta l.si quis vxori.52 § seruus*
100 *qui se liberũ.ff de furt.* Nam † iuxta statuta iuris, errantibus, nõ etiam fallentibus minoribus publica iura subueniunt, *l 2.& tot.tit.C.si minor se maior.dix.* Cæterum si dolus minoris cesset, imputandum est ei, qui contrahit cum eo, cuius conditionem ignorat, *l.qui cũ alio 19 ff.de reg. iur.* Siquidem contrahens cum alio, etiamsi sit forensis, præsumitur habere notitiam eius, vt notat Bal.per illum text.*in l.incivile.C de furt.* & traduntur plura apud Decium, & Cagnol. *in d. l.qui cum alio. & infra cap.8.*
101 Planè si ignorantia esset probabilis, & iusta, non simplex, & vana, puta, quia publice paterfamilias plerisq; videbatur, sic faciẽ præ se ferebat (citius n. adolescit vnus, quam alter) sic agebat, sic contrahebat, sic munerib. fungebatur, tum bona fide cõtrahens excusandus esset, *l.3.in pr.ff ad Macedo l.2.C si seru aut liber.ad decur.asp.li.10 Alex cons.60.lib.5. Castr.cons 174. Cagnol.d.l. qui cum alio.nu 11.* & faciunt nonnihil illa,
102 quæ tradidi infra *c.27.p.2.lim 4.* vt enim † alibi iustè creditur, quod communiter creditur, sicut Gothofr. *in d.l.3.lit.H.* adductis exemplis declarat: ita quoq; hoc casu communis error atq; publica opinio excusat, necessitati n. & vtilitati publicæ aliquid indulgeri æquũ est, & solet, vt ex ijs causis gesta bona fide, & summa simplicitate teneant, *arg.d.l.2. C.si seruus vel libert.ad decurion. aspirar.lib.10.l. Barbarius. cum ibi not. ff de offic. prætor.* Quanquam magis securum est, ne quis in hanc Charybdim incidat, vt aliquanto diligentius in conditionem, & statum talium personarũ inquirat, nec omni adfirmationi temere credat, nam vt Tertul. *lib. de præscr.* in simili ait: Origenis, & successionis Apostolicæ iactatores, non statim sunt Apostolici.
103 Secundò † ampliatur, vt multo magis minor ex fideiussione sua obligetur, si ea iuramento roborauerit, vertitur enim hoc casu salus animæ, quę rebus temporalibus omnino est præferenda, *Auth.sacramenta puberum,* vbi id omnes notant *C.si aduersus vend.* Ias.*in l.1. nu.6 ff.si quis in ius voc.non ier.* rectè reprehendens Angelum, qui contrarium volebat.

Tertiò fideiussio minoris probanda est, quando in
104 † rem suam, puta pro procuratore suo, fideiubet, *l.de die.§.1.* vbi Ang. Fulgos. Castrens. & Rom. id notant, *ff qui satisd.cog Spec. in tit.de defen.priu. ciuit vers. sed pone fideiussor.* Vincent. *Caroc de excus bonor p.2.q.22. nu.34 & 35.* Et est ratio, secundum Ias.*in d §.1.* quod tunc minor facit illud, quod quilibet maior facere debet, quia releuat suum procuratorem. *§.si vero aliquis. Inst. de satisd.* Quanquam, & aliter in rem, h.e. in vtilitatem, & commodũ suum fideiubere poterit minor, quã si procuratore suo fideiubeat, puta, vt patrem liberet, vt apud creditorem dilationem solutionis impetret, &c. Illa verò disputatio Iasonis, num minor in casu *d. §.1.* habuerit curatorem, vel non, mihi videtur esse otiosa, ex ijs, quæ supra ad longum sunt deducta.
105 Quia † porrò de iure Saxon. (non Lubecensi, *vt patet ex lib.1.tit.7.art. 6. in prin.*) minorennitas (vt ita loquar) non intra 25.sed vnum, & viginti annos concluditur (quod probatione longiori, cum non solum ex textu *lib.1.art.42.* sed etiã ex longæua consuetudine receptum, ac notorium sit, opus non habet) ideò si casus contingat in minorem viginti, & vno annis fideiubente, non dubito, quin in eo supra adducta iura cõmunia etiã locũ sint habitura, nisi particularium locorũ statuta, aut consuetudines aliud suadeant, iuxta tradita per Castr.*in cons 161.n.2.p.2.* Bart. Cassan.in consuet. Regni *tit.2.tract de restit.arti.1.* And. Knich. *in comm.ad priuil.Sax.verb. Electorum.c.5. mihi pag.56.& 57.* quod non tam est iuris, quàm facti, atq ideo ad præsentem tractationem non pertinet, *l.pen.in pr ff.ad l.Fab.de plagiarijs.l.eum qui n temere § 1 ff. de iud l mora ff de vsu-*
106 *ris. Fichar.cons.41.nu 2.p.1.* vbi probat, quod † ea quæ non sunt iuris, sed facti, ad Iurisc.non pertineant. Cũ
107 etiam † ex aurea Bulla Imper.Caroli IV. Sacri Rom. Imperij Electorum filij, anno suæ ætatis 18. ad plenariam, & totalem administrationẽ Electoratus admittantur, vt fusissimè enucleauit And Knich *in comm.ad priuil.Saxon.verb. Electorum.c.5.per tot.* Ernest.Cothm. *responso.43.nu.14 & responso 44.nu.11.* similiter nõ est
108 dubium, quin in filiorum, vt & eorum, qui anno † vicesimo ætatis impleto, veniã ætatis impetrarunt, iuxta tit.*C.de his qui veniam ætat impetr.* Carol. Ruin *cons. 126.nu.6.vol.5.* Ern. Cothman. *responso.44.per tot.* personis, absque vlla hæsitatione, & multo magis statuendum sit, eas illo ipso tempore vt sibi stipulari: ita & stipulationis, ac per consequens fideiussionis quoq; vinculo se legitime, & cum effi. acia obstringere posse, vt in terminis iuris communis, & Statuti Genuensis probat Flam Chartarius *in decis caus.execut. Rotæ Genuens.*
109 *decis.64. nu. 1.* Legitima † enim ætate impetrata liceat illa omnia, quæ personam concernunt, vt & alienationes mobilium, ac earum rerum, quę sine decreto alienari possunt, *l.s.2.& 3.C. de his qui ven.ætat. impet. & ibi Dd.Bertazol cons.12.nu.10* Ergò, & fideiussionis actũ permissum esse, non debet ambigi, cũ fideiussio, & alienatio multum inter se differant, vt supra *cap.5.* satis copiosè est ostensum. Et quamuis *in d.l 2. in princ. C.de his qui ven.ætatis impetr* dicatur, omnes adolescentes ita demum ætatis veniam impetrare audere, cum
110 vicesimi anni metas impleuerint: sciendum † tamen est, id adeo strictè non obseruari, vt Sacræ Cæsareæ Maiestati, ex plenitudine potestatis, non liceat aliud suppletiuè, ac dispensatiuè statuere, & indulgere, prę-sertim si causæ vrgentes talem dispensationem postulent, cuius equidem indulti, & supplementi memorabile exemplum habuimus in persona Sereniss. Regis Daniæ, Christiani IV. heroum huius seculi non postremi, cui Sacra Cæsarea Maiestas veniam ætatis, Anno 17.nondum impleto, ob Regias dotes, & qualitates maturè in eo elucentes, per solenne decretum indulsit, 26.Aprilis, Anno 1593.

111 TERTIA persona, cui fideiussione † interdicitur
est FVRIOSVS, qui iudicio caret. Furiosus enim,
112 † siue stipuletur, siue promittat, nihil agit, quia
nec aliud quidquam agere intelligitur, l. 2. § furiosus.
ff. de iure codicill. §. furiosus. Inst. de inut. stip. nec vllum
negotium gerere potest, l. si à reo. §. si à furioso. ff. de fide-
iuss. l. 5. ff. de reg. iur. (nisi saltem quasdam reliquias ad-
mittas, l. 8. ff. de his qui sunt sui vel al. iu.) nullus conse-
sus, l. 2. C. de contrah. emp. nulla certa vox l. sancimus. 7.
in prin. C. ad Trebell. nec sentire potest l. 8. § vnius. ff. de
opt. legat. l. qui seruum. 47. ff. de acqui. rer. dom. & sensum
non habet, l. 22. §. si maritus. ff. solut. mat. item mente
caret, §. præterea, Instit. quibus non est permiss. fac. test. &
ficte habetur pro mortuo, l. 1. in fi. ff. de bon. poss. furios. l.
bonorum ff. rem rat. hab. l. 2. § si pecuniam. ff. de donat. l. qui
certum ff. locati. Imo affectu caret, l. 1. §. 6. ne vis fiat ei
qui in poss. mis. & absentis vel quiescentis loco per om-
nia, & in omnibus habetur, l. vbi. 124. ff. de reg. iur. l. 2.
ff. de procur. l. 5. §. 2. ff. de legit. tut. l. sed si vnius. §. filiofam.
ff. de iniur. Iulianus ff. de diuor. & hoc amplius, infanti-
bus, pupillis, surdis, cœcis, mutis, item dormienti-
bus (quorũ omnino nullus est vsus, nullum pretium, vt
ait Clem. Alexandrin. in pædagogo. lib. 2. cap. 9. mihi pag.
66. in princ.) vt plurimum in iure comparatur, l. Fulci-
nius. § plane. ff. ex quibus causis in possess. l. 3. §. surdus cum
§§. seqq. ff. ad Syllan. l. nunquam. § 3. ff. de vsucap. l. coram
Titio ff. de verb. sig. l. 5. ff. de seruit. vrb. prædior. l. neque in-
fantes ff. de fid. liber. l. 2. C. de annali except. Imo deterio-
ris est conditionis, quam illi, leg. surdi. ff. de manum.
vind.

Ex quibus omnib. satis superque colligitur, furio-
sum stipulando se obligare non posse; stipulatio enim
consensum, intellectum, vocem certam, item præsen-
tiam vtriusq; partis, requirit, alias stricto iure est nul-
la. Et licet furiosus loquatur, tamen non intelligit, po-
113 tissima autem verborum † pars est eorem mens, &
significatio, l. 7. in fi. ff. de supell. leg. l. 7. §. idemque. C.
ad Treb. Quo si porrò stipulando se obligare nequit,
sanè, & à fideiussione arcebitur, nam à quocunq; re-
mouetur genus, remouetur, & quælibet eius species,
Eberh. in Topicis loco à genere ad speciem. nu. 1.

114 Cæterum isthæc intelligende sunt de † eo, qui cõ-
tinuo furiosus est, hoc est, qui continua mentis alie-
natione omni intellectu caret, l. Diuus. ff. de offic. præsid.
l. cum prætor. ff. de iudicijs. qui indeffessa laborat infir-
mitate, sine interuallis, non debetur, vt sonant ver-
ba statut Lubecens. lib. 1. tit. 7. artic. 6. §. Nam si plerum-
que fit interuallis dilucidis sensu sit saniore, & à fu-
rore intermissionem habeat (quod vocatur tempus
intermissionis, l. 2. C. de contrah. empt. interuallum fu-
roris, l. cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrim. interual-
lum insaniæ. Caius in frag. lib. 2. tit. 2. §. vlt. laxamentũ
l. cum alijs C. de curat. furiosi. Induciæ, l. furiosum. C. qui
test. facere possunt. & conspectus adumbratæ quietis,
l. quod meo. §. si furioso. ff. de acquir. poss.) Certe eo tem-
pore, quo furor intermissus est, rectè paciscitur, & cõ-
trahit, imo & testamentum facit, d. l. 2. C. de cõtrab. emp.
d. l. furiosum. C. qui test. fac. poss. §. furiosi. Instit. quib. non
est promiss. fac. test. Borcholtus de pactis cap. 3. num. 3. 4. &
5. Ioan. Goddæus, de contrah. stipul. capite 7. concl. 9. nu-
mero 114.

115 Et cum dubitatur, vtrum † actus à furioso gestus,
factus fuerit tempore furoris, an verò tempore inter-
missionis inspiciendum est. Vtrum actus ille more sa-
pientis gestus fuerit, nec ne; Priori casu præsumimus,
furiosum eo tempore, quo actus factus est, furiosum
non fuisse, posteriori eum furore laborasse, dicimus
Bal. d. l. furiosum. Prapos. cap. dilectus. la 2. de sponsal. Ia-
son. l. patre furioso. numero. 1. ff. de his qui sunt sui vel. al.
iur. Curt. iunior. consilio. 151. numero 7. And. Barba.
consilio. 58. volum. 1. & ita se habet communis opinio,
teste Eman. Soareao in com. opin. litera F. numero 412.
de quo plura videãtur apud Alphon. Aluatea in speculo
Rom. Pontif. cap. 68. Ioseph. Mascar de prob. concl. 824.

116 Quæ † autem de furioso dixi, eadem etiam de mẽ-
te capto dicenda videntur, qui tamen, proprie lo-
quendo à furioso distat, vt probat Pard. Prattæus,
in Lexico. verb. Dementia. & Borcholtus d. cap. 3. num. 8.
pulchre Ioan. Godd. de contrah. stip. d. c. 7. concl. 9. Ex
quibus porrò signis demens cognoscatur, quem Græ-
ci ἀνοητον appellant, dicendum est ex Mascard. de
117 probat. concl. 502. 826. & 1048. Imo † & fatuos,
h. e. simplices insipientes, & stolidos, & mente captus
de quibus sunt tex. in l. 2. ff. de postulando. l. pen. extra
quod met. caus. Cum pueris, & infantibus non sint ab-
similes, eodem loco habendos censeo, iuxta tradita
118 per Io. Godd d. concl. 9. nu. 110. Quanquam † & non
insipientes sæpè sunt stulti, dum vel stulte aliquid
agunt, vel loquuntur, & sic non morbo aut vitio, sed
nimia temeritate laborant, ac valde acuti, ac saperdæ
sibi esse videntur, intus & in cute tamẽ stulti, & Copreæ
exillentes, l. 3. ff. ad l. Falcid. l. regula. §. si quis ius. ff. de iur.
fact. ignor. l. 4. ff. quod vi aut clam. l. si per impudentiam ff.
de euict. l. vlt. C. de fideicom. libertat. §. cæterum Instit. quod
cum eo, qui in al. pot.

Cæterum non incommode etiam hic QVARTO
119 loco † de EBRIIS tractari potest, vtrum & hi ex fi-
120 deiussione sua teneantur. Nam † quemadmodum
ebrietas, teste Chrysostomo, in primis amica est Dia-
bolo, vt & vitiũ ebriositatis siue πολυποσια multa ma-
la causatur, vt pulchre explicarunt ex nostris Luc. de
Peo. in Rubric. C. de legat. num. 13. lib. 10. & in l. 1. nu. 7.
C. de erog. milit. annonæ lib. 12. & Dn. Rutger. Ruland.
in tr. de commissar. par. 1. c. 23. latissimè vero Ioan. Sto-
bæus serm. 18. Clemens Alexandrin. in pædagogo. lib. 2.
c. 2. per tot. Ioan. Bocatius, de casibus viror. illud. lib. 7. c.
7. Dominicus Nanus Mirabellius in Polyanthæa. verb.
Ebrietas. facit Reformatio Imperij Politica de Anno
1548. sub Rubric. ad bibendum. Atq;, vt ille ioca-
batur, nihil rectè ac pro merito facit, nisi quãdo ebriũ
in lutum præcipitat, inq; eo veluti suem, volutat: Ita
etiam in ebrijs ac Tricongijs illis, vel si mauis, am-
phoris, spongijs, ac arenis Africæ aridissimis, quæ sẽ-
per sitiunt (vt iocosè vocat Ioan. Ludouic. Viues) qui
solem, vt Cic. scribit, raro occidentem, rarius orien-
121 tem vident, nulla dicitur † esse ratio, nullus consen-
sus, nullum vitæ gerendæ rectum consilium, imo illi
122 ipsi vitam edormire perhibentur, c. à crapula. extra de
123 vita. & hon. cler. Gail. lib. 2. obs. 110. nu. 23. & † mortuis
furiosisq; comparantur, c. venter. 35. dist. c. sane. 15. q. 9.
Vnde etiam Bal. & Senec. (lib. 12. epist. e. ist. 84.) refert,
in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam quod
124 † ebrietas nihil aliud sit, quam voluntaria insania,
ac Plato lib. de legib. ebrium comparat puero, inquiens
non solum senem bis puerum fieri, verum etiã ebriũ,
vt refert Dn. Borcholt. in tr. de pact. c. 7. nu. 14. & pul-
chre deducit Nicol. Reusnerus, cõsultat. li. 1. consult. 1.
n. 56. cum 2. seqq. And. Cludius de sequestrat. c. 7. n. 18.
Imo aptissime quoq; de ebrietate dici potest, quod de
senio scribit Lucretius, lib. 2. de natura rerum:

Claudicat ingenium, delirat linguaq; mensq;,
Omnia deficiunt, atq; vno tempore desunt.

Nec minus scite Ioan. Lud. Viues scripsit: *Inebriari
esse sensum facultates amittere, exire de potestate rationis,
iudicij, mentis: planè ex homine fieri, vel pecus, vel saxum,
loqui & nescire quid loquaris, ea dicere propter quæ te &
tuos in graue discrimen adduca, plus esse mentis in sole aut
cane, quam in tali homine, dum vinum habes in scypho, illud
esse in tua potestate, dũ in corpore, te esse in illius: haberi iã,
non habere, quũ bibis, te tractare vinum pro tuo libitu post-
quam biberis illud te tractare pro suo.* Ob istas igitur cau-
sas nostri tradũt, ebrios nõ solũ legũ esse immemores,
Accurs. in l. si verbo quærere. C. in quib. caus. in int. test non
125 est necess. item ebrios † testes nihil probare, cum
ebrij nesciant, quid loquantur. Panor. in c. 1. extra. de
test. Mascar. de proba. concl. 1358. nu. 9. quod tamẽ declara

iuxta

iuxta tradita per Rolan. *de commiss. 2. lib. 5 c. 20. nu. 2.* Item, ebrios † matrimonium contrahere non posse. Decius *conf. 112.* Tiraq. *de pœn. causa 6.* Couar. *in tract. de sponsal p. 2. c. 4. §. 1. nu. vlt.* Sebast. Medices *in trac. Mors omnia soluit p. 1. nu.* 118. Claudius Cantiune. *cont. 24. per tot.* Verum etiam in specie, contractum ab
127 † ebrio factum, viribus non subsistere, voluerunt Bald. & Alex *post gl. in l. dolum. ff. de dolo.* (vbi Albertus exemplum ponit de Hispanis, quorum ad prandium imitarunt, vt pro illis fideiuberet) Tiraque *d causs. 6. nu.* 8. Ludouic. Roman *in l. 1. ff. de verb obl. per textum. in d.c. fand.* 5. 4. 1. Ioan. Goddæus de contrah. stipul. *c. 7. conclus. 11. nu. 166. & seqq.* Ioan. Zangerus *in tract. de except. part 3. c. 21. nu. 4.* Quod vtique multo fortius
128 procedit, si ebrietatem † allegans, debito modo probet, se tempore initi contractus penitus ebrium fuisse, iuxta tradita per Bal. *in d.c. à crapula extra de vita, & honest cleric.* Francisc. à Ripa, *intl. fin.* 80. *C. de reuoc. donat.* Schraderum *de feudis par. 9. c. 4. nu.* 98. Vel etiam per creditorem ac debitorem studiose, imo dolose, adeo temulentum se esse factum vt quid agerit vel promiserit, sobrius factus vix recordaretur, secundum allegata per Hieron. Schurffium *conf.* 88. *nu. 14. cent. 1.* Ioach. à Beust *in tract. de sponsal. c.* 118.

Crederem tamen istam assertionem limitari posse,
129 primo, † vt non procedat, si quis post discussam ebrietatem, promissionem suam ratificet; si enim ista ratificatio eo tempore, quo actus de nouo geri posset, ergo valet, *& vnusquisq; & ibi gl. in vo b. Ebrius 22. q. 1. l. pen. in pr. ff. Rem. rat. hab. la Bart. Tiient. de in lit. iur. §. 1. nu. 8. 9. 10. & 11. Schrader de feudis p. 9. c. 4 n. 99. verf. eodem modo.* Quo nadmodum, & aliis ratificatio
130 † fructo tributur, *in l. vlt. ff. de bon poss.*
131 Secundo limitari poterit si quis mane † sobrius factus, sed oblitus interim istius vulgari Germanici prouerbij: hilaris fuit, &c. glorietur, in elapsa vespera promissione sua aliquem alusisse, tunc enim illa gloriatio efficit, vt ratum habere videatur, quod egit, argumento eius quod tradit Ioan. Franc. à Ripa, *in l. vlt. nu. 79. C. de reuoc. don.* Iac. Menoc. *de arbit. iud. qq. casu. 326. & 331.*
132 Tertio intelliguntur supra dicta † de eo, qui propter ebrietatem omnino non fuit mantis, & rationis compos, qui duos Soles sibi videre visus est, vt dicebat Thebanis illa ebrius senex, iuxta *c. vinolentiam. 35. dist.* & doctrinam Bal *in l. 1. C. vnde vi.* quam refert Tiraq; *in tr de pœn. causa. 6. in fi.* Illius namq; ebriataris alienatione nutantis, & in piscina quasi natantis, vt loquitur Clemens Alexandrinus, *in pædago lib. 2. cap. 2.* nec manus nec pes, officium suum recte faciunt, tantum abest vt intelligat vel meminerit, quid Balbadanate sit locutus, quippe ebriosi, qui totos dies bibunt, nihil præcipuum aut graue habent in animo, sed pleni sunt gaudio, & socordia, vt ait Polybius, *lib. 8. mihi pag. 536.* Videntur q; hunc ipsum graphica depinxisse Xenophon, *lib. 8. Cyropædies ad fin his verbis: Hæc verò tempestate, quod vrcei non importentur, ad huc permanet. Tantum autem, bibunt, vt pro importandis vrceis ipsi exportentur, quoniam nequeunt amplius erecti ingredi, &c.* Et Cic. *li. 2. de finib.* Nolim inquit *asotos, qui in mensam vomant, & qui de conuiuiis auferantur.* Describunt eundem quoq; Scabini Lipsenses in sententiis suis posthis verbis. At hilaris ac paululum ebrius (quod iudicis arbitrio, perpensis circumstantiis, definiendum relinquo,
133 vt enim Hilaritas † est ianua ebrietatis; ita, & lubricus est gradus ab hilaritate ad ebrietatem, difficulterq; signatur hilaritatis meta) vt a contrahere, *Ang. de Clauasio, in verb. Ebrietas. nu.* 5. Ita, & testari potest, iuxta Castrensem, *in l. si frater. C. qui testam. fac. possunt* Decium *consi.* 112. Mascardum, *conclusione* 578. Quo pertinet, quod ebrietas leuis neminem excusat, vt ex Baldo, Firmiano, Angelo, Felino, & Bianco refert Schraderus, *de feudis part. 9. cap. 4. nu.* 99.

134 Imperator tamen Carolus † V. constituit, quod non debeat succurri illis, qui cum ebrij essent, cum suo damno contraxerunt, sicut testatur Gabriel Mudæus, *in §. præterea. nu. 21. instit. de actionibus.* Quemad-
135 admodum † & eiusdem edictis, Anno. 1531. promulgatis, ad imitationem Pyttaci Mitylenæi, de quo Erasmus, *in Apophthegmatibus lib 7* Laertius *lib. 1. cap. 5.* & Alexand. ab Alexand. *lib. 3. gen. dier. cap. 11.* cautū reperitur, quod affectata ebrietas duplici pœna coerceri debeat, non solum propter nimiam frequentiam, verum etiam quia principium delinquendi in ipsis ebrijs est, cum in ipsorum potestate fuerit ebrietatem vitare, quæ delicti causa est, *Aristot. l. b. 3. Ethicor c. 5. & lib. 2. Politic. cap 10. Bartholomeus Romul in compend. homicid. part. 2. nu.* 178. *Dn. Wesen. ec. in Parat ff. de sicary. numer* 25. *Valentin. Francis. de fideiuss. cap. 2. num.* 41.

QVINTA persona, quæ ad contractum fideiussio-
136 nis non admittitur, est † PRODIGVS, hoc est is qui nequa finem, neque tempus expensarum habet, sed
137 † bona sua dilacerando, & dissipando profundit, *l. 1. C. de cur. furiosi.* vel qui præter modum ac sine vllo dilectu pecunijs vtitur, parumque omnino aut capit, aut quærit, *Ioan. Iouian. Pontanus, de liberalitate. lib. 1. ca. 8. & 9.* Quando aliquis bona sua decoxit. §. decoctor. vt attestatur. Lubecensis, *l b. 1. situ. 7. art. 6. §.* Quem Caius euersorem vocat, *lib. 0 1. Institut. titu. vlt.* Constantinus imperator libidinum omniumque vitiorum seruum, *in l. vlt §. 2. C. de senten. pass. & restitut.* Cicero verò *libro 2. Officiorum.* Eum, qui epulis, & visceratione bus, hoc est, largitione carnis, quæ publica fiebat, *l. si pure. 54. ff. de legat. 3.* Anton. August. *libro 4. emend cap. 1.* Alexan ab Alexandro. *lib. 5. gen. dier. c. 7.* quam viscerationem Paulus intelligere videtur, *in l. ciuitatibus. 122. ibi. aut quod ad diuisionem sin. nisi num tinium vel epulum ff. de legat. 1. vt* & Caius *in l. demonstratio. 17. §. vlt. ff. de condit. & demonstrat.* liceat aliter interpretetur Iacob. Rænard. *lib. 16. variar. 16.* & gladiatorum muneribus, ludorum venationumque apparatu pecunias profundit, in eas res, quarum memoriam aut nullam aut breuem est relicturus. In libris nostris per periphrasin Prodigus dici solet, is cui bonis interdictum est, *l. i. cui. 18 ff. de testament. l 1. l. Iulianus. 10 ff de curat. furiosi. l. si ab eo ff. de vsucap. & vsurpat. l. 18 §. 2. ff. de castrensi pec. l. 5 ff. de acquiren. heredit.* & interdictionis formulam habes apud Paulum, *lib. 3. sententiar. 4.*

Quia autem prodigus, quantum equidem ad con-
138 tractus (non ad delicta) attinet, tenuissimo filo † à dementi, & furioso distat, quare etiam passim in iure coniunguntur, vt monui supra *cap 5. num. trecentesimo quinquagesimotertio & sequentibus. circa l. Marcellus. ff. de fide. instrumentorum. & est textus in l. vlt. §. 2. C. de senten. pass. §. furiosi. institut. de curatoribus.* atque hoc amplius cum
139 pupillo comparari solet, in amittendo † & alienando, *l. certi condictio. §. sed etsi ei. ff si cert. pet.* quorum omnium nulla est voluntas, *l. furiosi. ff. de regulis iuris.* ideo receptum est, quod is, cui bonis interdictum est, testamentum facere nequeat, *d. l. 18 ff. de testamen.* non possit quicquam vendere, *l. si sciens. ff. de contrahen. empt.* non possit promittendo se obligare, *l. is cui bonis. ff. de verborum obligationibus.* non nouare obligationem, *l 3. ff. de nouationibus.* non pacisci, Borcholtus *de pactis. cap. 3. numero 11. no.* & denique nihil in alium transferre, qui in bonis non habet; cum eidiminutio sit interdicta, *d. l. Iulianus ff. de curat. furiosi.* qua ratione etiam à fideiussione abstinere cogitur, ne promittendo se obliget, & obligationem faciat nullam, *d. l. is cui bonis ff. de verborum obligat.* late Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap. 7. conclus. 10. per tot.*

140 Neque verò difficile erit † probare, aliquem bona sua dilapidare, si modo testes deponant, aliquem

luxuriosè viuere, ludere, profusè res suas donare, pretijs vilibus bona sua projcere, & alienare, &c. hæc siquidem sunt hominis profligatæ vitæ, non diligentis & studiosi patrisfamilias, *l. cum de indebito.* §.1. *ff. de probationib. l.* 1. *C. qui & aduers. quos, &c. Bertrand. consilio ducentesimo vigesimosecundo. numero tertio. volumine* 3. *Alexand. consilio septuagesimosecundo. numero nono. volumine primo. Gail. libro* 2. *obseruat.* 83. *numero decimosexto. Mascard. de probat. conclus.* 515. Illud nunc vno verbo monuisse sufficiat, quod ex Nouella Imperatori Leonis 39. à prodigo gesta valeant, si è re ipsius sint: non autem, si imprudenter, & temere quid fecerit, quod adductis exemplis ibi declaratur.

Sexto loco dicendum videtur, pro fideiussori-
141 bus adhiberi non posse † Mutum & Surdum, quo
142 nomine tamen † non balbum aut blæsum, qui ex Galeni sententia dicunt ψελλίζοντας item τραυλίζοντας, vt refert Cœlius Rhodiginus, *libro.* 7. *antiq. lection. capite vigesimoquarto.* de quo valde pulchra cōgesserit Alex. *in consilio* 12. *libr.* 1. & Ioannes Vincencius Hondedæus, *consult. at.* 37. *volum.* 1. non itidem surdastrum, qualis fuit M. Crassus, *vt est apud Ciceron lib.* 5. *Thuscul. quæst.* & Imperator Hadrianus, *teste Cœlio Rhodigino. libro tertio. capite vigesimonono.* sed eos, qui vel plane nihil audiunt, vel nihil eloqui, aut, vt Arnobius *lib.* 1. *aduers. gent.* loquitur verborum articulos integrare non possunt, intelligo. Sicut enim iste verbis respondere stipulanti nequit, ita, hic verba interrogantis non exaudit, *§. mutum.* vbi Anton. Pichardo Vinuersa. *num.* 7. *instit. de inutil. stipul. §. item surdus. Instit. quibus non est permiss. fac. test.* quorum vtrumque tamen in stipulatione requiri iuris est notissimi, *l.* 1. *§. vltimo. ff. de oblig. & act. l.* 1. *ff. de verborum obligat. Francis. a Caldas in l. si curatorem. verb. cum non absimilis. numero* 58. *C. de integ. restit. Anton. Gomesius. tom.* 2. *capite* 9. *numer.* 5. *Ioan. Goddæus de contrah. stipulat. cap.* 7. *conclus.* 15. Sanè vbi non voce, sed tantum præsentia, hoc est præsentis intelligentia, & consensu opus est, ibi equidem mutus, intellectum habet, potest videri respondere, vt & surdus, *l. vbi non voce.* 124. *ff. de regulis iuris. l. in quibuscunque.* 48. *ff. de oblig. & act. l. coram.* 109 *ff. de verborum. signific.* vbi tamen scribit
143 Rebuffus: Quod si † notarius scribat, præsente aliquo quid fuisse factum, cum tamen is esset infans, dormiens, furiosus, vel surdus, possit arbitrio iudicis puniri.

Nec aduersantur, *l. non figura* 38. *ff de oblig. & actionibus. l. delegare. ff de nouationibus. l. si pater ff. de adopt. l.* 1. *§. adsignare. ff. de adsig. libert. l. auth. ff. de [illegible]* 3. *l. & in epistola. C. de fideicom. l. pater.* 93. *§.* 1. *&* 2. *ff. de acquir. hered. l. surdi ff de manum. ff. vind.* in quibus locis proba-
144 tur, paria † esse expressa voce, vel nutibus (de quibus specialem tractatum scripsit Ioan. Bonifacius, *vt fatetur in tractatu de furtis. §. vel etiam vsurcius. numero vigesimoprimo.*) vel scriptura, vel signis, consensum, & voluntatem declarare. Quod confirmatur illo versu Ouidij, *lib.* 4. *Metamor.*

Conscius omnis abest, nutu signisque loquuntur.

Nam in stipulationibus se res aliter habet, adeo, vt si quis sine verbis stipulanti annuat, nec ciuiliter
145 nec naturaliter obligetur, imo nec † fideiussorem, pro tali putatiua obligatione à se datum, obligatum relinquat, *l.* 1. *§. si quis ita.* vbi pulchrè id explicat Gothofredus, *ff. de verborum oblig. Vacon. à Vacuna lib.* 5. *declar. iur. cap.* 69. *Ioannes Goddæus. d. conclu.* 15. *numero* 282. & 283. Et verò delegatio, adsignatio, legatum, & iussus non adeo præcisè requirunt solennium verborum obseruationem, & ritum, modo saltem sufficienter consensus, qui interuenire debet declaretur. Quinimo in adoptione, vt maximè verborum solennitas, ratione eius qui vult adoptare, requiratur, *l.* 5. *C. de suis & legit. Agellius libr.* 5. *cap.* 19. non tamen eius, qui dat in adoptionem, solennia verba aliqua exiguntur, *d. l. si pater. ff. de adopt.*

Non obstat etiam, quod mutus, & surdus pro hæ-
146 rede † gerere possunt, atque ita hæreditatem acquirere, *l. mutum. ff. de acquir. hered.* Nam hic modus acquirendæ hæreditatis neque auditionem neque orationem requirit, *l. pro herede. ff. de acquir. hered.* quamadmodum & procuratorem sibi constituere possunt, qui mandatum ab ipsis suscipiat cum illud etiam tacito consensu contrahatur, *l. mutus. ff. de procurat.* Intel-
147 ligo tamen, hoc † ita demum procedere, si mutus, & surdus actum rei, hoc est, quid agatur intelligant, *l.* 1. *ff. de bonorum possessio. furios. &c.* Nam si non intelligant, vt non raro sunt, qui his vitijs laborant, qui rerum imperiti sunt, tum curator eis dabitur, & per curatorem hunc, non quidem hæreditatem, sed bonorum possessionem adquirent, *l.* 3. *§. vlt. ff. de postulando. l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebellianum. Cuiat. libro* 1. *obseruat. cap.* 34. *Petrus Gilkenius de præscript. part.* 3. *cap.* 2. *anum.* 94.

Quod autem mutus, & surdus, vt maximè hæreditatem acquirant, sicut modo dictum, non tamen, &
148 hæreditatem † adire possint, haud iniciens eo. Nam mutus verba aditioni loqui non potest, quæ in ea exiguntur, *l. cum qui.* 51 *ff. de acquirend. hered. Vlpian. in lib. Regul. tit.* 22. Surdus itidem adire nequit quia non potest audire testimonium sibi perhibentem & tamen quia non aditur hæreditas, nisi testibus præsentibus, qui appellantur ab eo, qui vult adire, hoc ferè modo; *Vos Quirites in hanc rem testimonium perhibetote.* Vt constat ex Varrone, *lib.* 5. *&* 6. *de lingua latina et innuit Cicero* 13. *ad Atticum.* ergo etiam, vt ille exaudiat, necesse est, *Paul. l.* 3. *senten. tit. de testamentis.*

Notari tamen debet, probabiliter dici posse, quia
149 hodie † ius stipulationum, & pactorum in foro, & quotidiano vsu propemodum confusum est mutum
150 † scriptura rectè obligari, quod etiam placet VVesembecio, *in §. item inutilis. instit. de inutil. stipulat.* Ioanni Saxonico *in consuetud. Turon. tit.* 1. *§.* 24. *gloss.* 2. *&* 3. Ioanni Ferrari Montano, *in comment. instit. de inutilib. stipulat. §. mutum.* Et ideò dicit Iodoc. Damhaud. *in tract. de patrocinio pupillorum. c.* 6. *numero* 4. *p.* 1. quod
151 mutus † pro tutore fideiubere potest, si sit locuples, ac scribere ac legere (quales muti, & surdi aliquando reperiuntur, vt liquet ex Philippo Camerario, *oper. succisi. centur.* 1 *cap.* 37. atque ita animum suum declarare possit, quod testatur etiam Valentinus Fran-
152 cus *de fideiuss. cap.* 2. *num.* 26. Idemque † etiam hodie in Hispaniarum Regis territorio in vsu esse & obseruari, vt nimirum is teneatur, qui nutu, vel capite, alterius interrogationi annuat, post Gregor. Lopez scribit Anton. Pichard. *in dicto §. mutum. numero decimotertio. instit. de inutil. stipulat.* Facit vlterius,
153 quod † testis mutus depositionem suam scriptis cōprehendere possit, eaque in iure admittatur, Hanna. Chartar. *in tract. de execu. sent. censum. capt. bannile. c.* 2. *num* 42. *&* 44. Ruland. *de commiss. part.* 2. *l.* 2. *c.* 15. *nu.* 8. *& capite* 16.

154 De surdo autem quin idem iudicium esse debeat quis dubitet? cum mutus, & surdus in hisce terminis ad paria iudicentur, nec possit inter illos probabilis
155 constitui differentia. Intellige † tamen hoc non aliter procedere, quam si surdus sua sponte ad talem fideiussionem deueniat, nec à notario, vel quolibet alio fraudulenter ad fideiubendum, vel scribendum inducatur, cum tamen negotium non intelligeret, per eā quæ tradit Alciat. *in l. seniorem. nu.* 3. *de transact.*

156 De † cæco porrò non eadem; quæ de surdo, & muto, sunt statuenda Cum enim ei ratione intellectus loquelæ, & auditionis, nihil deficiat, cur non etiam
157 fideiubere posset? Maximè † cum, & sponsalia celebrare, & vxorē ducere, *l. mutus* 73. *ff. de iure dot. Bald. in l. etiam. nu.* 2. *ff. de adopt. Æmilius Ferretus in l. sequi.*

25. num. 4. ff. de vsucapionib. (in tantum vt & cœci matrimonium, cuius specia admiserit D. Lutherus Anno 1538. vt epistola eius ad Nicol. Hausmannum scripta
158 testatur) ac † societatem contrahere queat. Fulgos. consil. 189. Sebastian. Medices, in tract. de fortuitis casi-
159 bus. part. 2. quæst. 6. num. 53. Imò † in Philosophia, Theologia, & Iurisprudentia, nec nõ mechanicis artibus aliquando ad miraculum, & stuporem vsque excellat, vt docemur exemplo Ioannis Ferdinandi, & Nicasij de Vœrda, referente Philippo Camerario d. cent. 1. cap. 37. ad finem. ne Diodorum Stoicum. Antipatrum Cyrenaicum, Asclepiadem, Lippum Florentinũ, & alios commemorem.

160 SEXTUM à persona, cuius fideiussio † probari non solet, est MILES, l. de die. §. 1. ff. qui satis. cogantur. Cum enim ille, non magis, quam aratro, vsum vomeris, ligonisque conuertere potest, argumento l. vlt. C. de mancip. & colon. patrim. fund. lib. 11. priuatis negotijs occupari debeat, ad hoc, vt Rempub. à qua alitur, ab omni bellorum necessitate defendat, idcirco fideiussor, mandator fieri prohibetur, l. milites, & ibi glossa. C. de locato. iuncta l. 8. §. 1. ff. qui satisdat. cogant. l. milites. 15. C. de re mil. & l. vnic. C. negot. ne milit. libro duodecimo. l. scimus. Cod. de iur. deliber. Ioan. Schneidevvin. in §. fin. Institut. de fideiussor. Anton. Gomes. tom. 2. variarum resolut. cap. 13. num. 1. in fin. Valentinus Francus cap. 2. numer. 215. Ioannes Goddæus d. capit. 7. conclusione 17. numer. 300. & seqq. Arnold. ab Haersolte in aduersar. action. part. 1. action. 10. num. 8. Quippe cinguli militaris præsumptione creditoribus grauis existere posset, quod iudiciorum vigor non permittit, d. l. milites. C. de locat. l. principalibus. §. si cert. pet.

161 Dicit tamen † ibi Angelus, decisionem illius legis hodie non esse in vsu, & adstipulatur et Vincentius Carocius in tractat. de locat. & conducto. par. 1. sub Rubric. quibus non est permiss. conduct. esse numero 8. Quod
162 verum † esse puto in plerisque (nam de omnibus, & bonis, vt & de ijs, qui contra Turcam, & infideles, aut permissu Constitutionum Imperij in Galliam, vel alia regna ducuntur, falso dixerim. Francus dicto cap. 2. numero 217. Goddæus dicta conclus. 17. numero 305. Anton. de Gamma decis. Lusitan. 365. numero 1. & 2. nostris militibus, qui vano militiæ nomine inania tantum lucra sectantur, flagitia nimirum hominum, maculæ, & vibices generosi Martis. l. per Illyricum. C. de cohortal. lib. 12. illi raro in expeditione iusti belli, qui sub cœlo, & volatu Auium degunt, sed posteaquam, non obseruatis ijs, quæ Constitutionibus Statuum Romani Imperij sunt decreta, concurrerunt, in vaporarijs delitescunt, aut miseris agricolis insidiantur, & molesti sunt, imò, in transitu quoque plus damni plerumque amicis, & confœderatis dant, quam ipse hostis, imò immanissimus Turca aut Scytha dare posset, vt hisce annis Germania aliquoties est experta, quos glossa Latina libro 1. articul. 27. & Ioan. Goddæus d. conclus. 17. num. 305. merito vocant milites ad prædam, non ad iustitiam, latrones, sicarios, agrorum depopulatores, grassatores, & seditiosos. Nonne enim illi, cum deberent esse defensores oppressorum, nunc eorum sunt domini? contra l. ab hostibus. 17. C. de postlimin. reuersis. O pudor, ô honos, quo iustis! quàm exules facti estis militiæ pleræque in Europa! Quam aliter apud Romanos, vbi iustitia, castitas, innocentia habitabat in castris, & nonquam violenti, aut feroces, nisi in hostem, erant, vt ait Lipsius. O quam verè egregieque Ioannes Iouianus Pontanus libro secundo Amorum, mihi pag. 3304. vbi militiam huius temporis damnans itacanit:

Militiæ quondam partes, ac iura fuerunt
Tutari patriæ dulcia tecta suæ:
A socijs arcere minas pepulisse tyrannos,
Hostis, & incursus continuisse vagos.
At nunc quid bello petitur, nisi præda? nec hostem,
Sed socium vita est expoliasse decus.

Sed ab hisce militibus (de quibus, & quatenus cum veteribus militibus comparari queant, plura videat Lector apud Petrum de Andlo in tractat. de Roman. Imperio lib. 2. c. 13. §. Et huiusmodi milites mihi pag. 120. Claud. Coter. in tractat. de iur. & priuil. milit. Stott. Odd. in tractat. de compend. subilit. part. 1. quæst. 2. in 3. præmisso. Iust. Lipsium de militia Romana libro 5. dialogo 10. & libro 5. Politicorum, cap. 8. Rolan. à Valle consilio 66. in fine. volumine 1. Ioannem Iouian. Pontan. proxim. dicto loco. Francis. Floridum Sabinum de C. Iulii Cæsaris præstantia, libro 1 mihi pag. 2. 3. 4. 5. & 6. Ioan. Vandum var. quæst. lib. 1. quæst. 55.) ad d. l. milites. reuertamur, cu-
163 ius decisio primum locum non habet, quando † miles in rem suam fideiubet, l. de dic. §. 1. & ibi Dd. ff. qui satisdar. cogantur. Ludouic. Roman. in singulari 123. incip. Tu scis quod minor. Quemadmodum enim miles, qui aliàs à procuratorio munere arcetur, d. l. milites. & l. militem, C. de procuratorib. procurator tamen esse potest, si in rem suam id muneris suscipiat, l. filiusfamilias. §. veterani. ff. de procuratoribus. l. qui stipendia. C. eodem. vel si in liberali causa pro necessarijs coniunctisque personis agat, l. 3. §. militi. ff. de liberali causa. ita quoque ijsdem casibus eum fideiubere posse autumo.

164 Secundò d. l. milites. officium suum † perdere videtur in veteranis: quia enim his licet emere, & vendere, optimis negotijs pecuniam tractare, & mercimonia agitare, l. 1. iasin. C. de veteranis. lib. 12. nihil erit periculi, si dicamus eos quoque fideiubere posse, cum & procuratoribus eis esse liceat, d. l. filiusfamilias. §. veterani ff. de procuratoribus.

165 Tertiò restringi potest d. l. milites in illis, qui † cum prius fideiussissent, postea se milites scribi passi sunt, illi enim fideiussione non soluuntur, neque sub obtentu militiæ pretiosiores aduersario se facere possunt, argumento legis, qui vno. §. non omnes. ff. de re militari.

166 Quartò limitari potest; si miles † pro causa communi omnis sui numeri, pro cohorte sua; ac socijs, & militibus fideiubeat, tunc enim in consequentiam in rem suam fideiubere censetur, argumento dicti. §. veterani. iuncta l. 1. §. in propria. ff. quand. appell. sit l. placet. C. de Episc. & cler.

167 Quinto, & vltimo † declarari potest dispositio d. l. milites. vt non obtineat, si creditor, cui miles in fideiussorem offertur, nõ contradicat, sed eius fidem suscipiat, tunc enim obligabitur miles, & fideiussio tenebit. Sic namque fieri videmus, quod etsi miles non possit esse in iudicio, tanquam alterius procurator, l. militem. C. de procurator. l. si militem C. de condict. ob cau.
168 dat. Valeat † tamen iudicium cum milite procuratore celebratum, si pars tempore litis contestatæ nihil opposuerit, d. §. veterani. Marsil. consil. 10 num. 13. & in l. si quis ne quæstio. num. 94. ff. de quæstionib. Decius in l. in ambiguis. §. non est nouum. num. 8. de reg. iur. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 46. nu. 8.

Videndum tamen est, ne illhæc declaratio labefactetur per d. l. milites. vbi Imperator Leo ob publicam vtilitatem prohibet, ne milites fideiussores fiat: qui
169 verò † lege arcetur ab actu aliquo ob bonum publicum, is ne volente quidem parte admittitur, l. quos prohibet. ff. de postulando gl. & al. in l. liberorum. C. de testib. & tetigi infr. nu. 251. & 252. Quamuis si repelleretur
170 fauore priuati, consentiente † priuato, admitti possat, sicut Petr. Costalius in d. l. quos prohibet. annotauit.
171 Sanè si quis pignorans militi, quasi † pagano, fidem habuerit, fideiussionem validam esse, probandum est, non enim contemnit disciplinam, qui ignorauit militem, l. si ignorans. ff. locati.

172 Etsi porrò † militia togata comparata est ad exemplum militiæ armatæ, l. armati. C de aduoc. diuers. iud. Anian. Heringius.

Herm. Vulteius *in l. 2. num. 17. C. vbi de ratiocinat. agi*
oporteat. vnde etiam aduocati, patroni causarum, &
scholarum professores militare dicuntur, non tamen
hos, vt nec Iurisconsultos alios à fideiussionis nego-
tio arceri existimo, cum alia ratio consideretur in il-
lis, quam in hisce togatis militibus, nec opus est, vt
quæ in vno aliquo conueniunt, statim in omnibus alijs
quoque conueniant. Vt enim vulgo dicimus, Om-
173 ne simile † claudicat, nec simile mox est idem. *l. Gau-*
rus. § Marcellus. ff. de seruitut vrban. prædior. l. quod Ner-
ua. ff. depositi. c. capitulum sanctæ crucis ext. de rescript. Me-
noch. de arbitrar. iudic. quæstio. casu 57. num. 16. Si igitur
scholarum professores priuilegio fori saltem renun-
tient, non minus, quam illorum discipulos, pro ido-
neis fideiussoribus eos habendos esse concludo.
174 Venio nunc OCTAVO loco † ad CVRIALEM,
qui non magis, quam miles fideiussor existere potest,
Petrus Poncetus in tract. de iure municipali. num. 28. mihi
pag. 97. Dicitur autem curialis, qui curiæ adscriptus
est, *Hermannus Vulteius in commen ad l. 1. nu. 6. C. vbi quis*
de decuriali vel cohor & alibi decurio appellatur, *l. pe-*
nultim C. *de exact. tribut. lib. 10. si quis. 12. l. parabolani.* C.
de Episc. & Cler. Idque nominatim de curiali prodi-
tum est *in l. curialis.* C. *de locato gloss. cap. quod quibusdam.*
verb. fideiubeat. extr. de fideiuss. Martinus Laudensis in tra-
ctat. de official. d minorum. quæstione 61. Etsi enim casus
175 *dictæ l. curialis.* verè est specialis, quandoquidem de
conductione tantùm loquitur, *pro quo facit leg. vnic.*
Cod. quibus ad conduction. prædio : st. acced. non licet lib.
11. Sequi tamen malo Interpretes, qui eam genera-
liter accipiunt, & ex ea, sicut dixi, colligunt Curialem
fideiussorem existere non posse. Hoc planum est,
176 † periculo Curialium fideiussores dari posse *per text.*
in l. 3. C. de om agro. desert. lib. 11. Et quia *d. l curialis.* no-
minatim adijcit, pro alienis rebus curialem fideiube-
177 re non posse, credo † rectè dici, eum pro suis rebus,
& in rem vtilitatemque suam fideiubentem, admit-
tendum fore, *argumento legis vltimæ.* C. *de om agro desert.*
lib. 11 ne curialem deteriore loco ponam, quam mili-
tem in rem suam fideiubentem, quos tamen plerun-
que coniungi non obscurè in libris nostris passim est
obuium.

Cæterum omnis isthæc disputatio apud nos hodie
178 cessare videtur, cum † curias amplius non babea-
mus, Angelus *consil.* 17. *nume.* 5. Francisc. Mantica *de*
coniect. vltim. volunt. lib. 11. *titu.* 10. *num.* 1. Quid? quod
179 † veteres Decuriones nostris senatoribus non malè
æquiparantur, *l omnes 33. C. de decurionib. lib.* 10. sicut
180 Duumuiri † Consulibus, Anton. Vacca, *ad l. si idem.*
11. *ff. de iurisdictio.* Cuiac. *in Nouell.* 15. *de defensor. ciui-*
tat. Vtrosque autem fideiubere posse, nemo est, qui
dubitet.

Quia verò militibus æquiparari solent vasalli, &
feudatarij, non inelegapter hic NONO loco tracta-
181 bimus, An etiam † VASALLI fideiubere queant?
Primo equidem aspectu dicendum videtur, Non pos-
182 se, quia feuda sua † absque domini consensu alie-
nare non possunt, nec directè, nec obliquè; atqui per
fideiussionem oblique alienatio introducitur, vt ipsa
experientia quotidiana testatur, ergo ab ea abstinere
183 debebunt. Nec † obstare videtur, quod actionem
mandati habent aduersus principalem debitorem,
etiamsi feudum ipsis à creditoribus iudicialiter aufe-
ratur. Nam præterquam quod eam actionem sæpis-
simè inopia vacui debitoris inanem facit, insuper
184 etiam hac via principibus obtruduntur pro nobili-
bus vasallis, homines rustici, opifices. mercatores, mo
nopolæ, Euclìones, ac versutissimi fœneratores, &
vsurarij (vt in specie annotauit quidam *in commenta.*
in Matthæum, capite quinto, mihi folio 60 b. & in commen.
in Lucam, capite 18. mihi folio centesimo decimo quarto.)
contra expressa iuris feudalis placita, quæ vt volunt,
quod domino feudi non possit alius vasallus obtrudi,
quam quem ipse velit: Ita quoque statuunt, quod va-
sallus nullum commercium excogitare debeat, per
quod Imperij, vel dominorum minuatur vtilitas, *cap.*
Imperialis. § hortatu itaque. de prohibit. feud. alien. per Lo-
thar. c. Imperialem. de probib. feud. alien. per Frider.
185 Deinde certo iure † constitutum est, quod vasal-
lus feudum suum absque domini consensu pignori
obligari non possit, *dicto capitu. Imperialem.* Borchol-
tus *de feudis, capit. octauo, numero quadragesimo primo.*
Colerus *de process. execut. part. prima. capit. decimo. num.*
54. *cum multis sequentibus.* ergo nec fideiubere poterit,
186 cum non solum † à venditione ad fideiussionem, *l.*
cum lex, & ibi Dionysius Gothofredus. ff. de fideiussoribus.
187 item † à fideiussione ad nouationem. *Gothofredus in*
l. si Titius. 48. § primo glost. C. ff. de fideiussoribus. verum
188 † etiam ac oppignoratione ad fideiussionem argu-
mentum deductum valeat. *l. 28. ff. de pignoribus. l. 2. ff.*
quæ res pign. obligar. poss. Negusant. de pignoribus, mem-
bro 4. secundæ partis. num. 56. Bursatus consil. 130. *nu.*
17. *lib.* 1. *Antonius Quetta consil.* 54. *num.* 4. *versic. con-*
firmatur.
189 Nec mutare videtur, quod † hypothecatio feudi,
quæ fit absque traditione, permissa esse perhibetur à
Rolando à Valle *consil* 51. *num* 11. *volum.* 2. VVurm-
sero *in pract. obser. titu. de feudis obser.* 21. & Borcholto
190 *d. cap. 8. nu. 60.* Quia † contrariam sententiam tue-
tur Hotman. *consil. 3. in 1. volum.* Sonsbec. *de feud par.*
12. *num.* 100. quam verissimam, & vsu seruari dicit
VVesemb. *in tract. de feud. cap.* 11. *mihi pag.* 113. *per l.*
vlt. C. de rebus alien. non alienand. qua de re fusius agit
amicus meus D. Rosental. *in tract. feud. cap. 9. memb. 1.*
concl. 14. & maximè in gl. D. Et hæc ita moueri possunt.

Per contrarium autem dicendum videtur, vasallû,
vt quemlibet alium, rectè fideiubere posse, ex his ra-
191 tionibus. Primo, quia † nusquam scriptum repe-
ritur, quod vasallus fideiussione abstinere debeat,
non igitur æquum est, facultatem contrahendi, & fi-
deiubendi homini libero adimere, *l. non enim. ff. rer.*
amot. l nemo exterus. C. de iudæis. l. 2. ff. si à par. quis fue-
rit manum Spec in tit. de treuga, & pace num. 5. non ma-
gis, quam iustum est, vicinum prohibere vicinum, quo
minus agrum, quemadmodum velit, aret, *l. vicinus. ff.*
de aqua plu. arcen act. Imo tales constitutiones, si abs-
que iusta causa fiant, meritò inciuiles dici possent. *l.*
moris. § interdici. ff. de pœnis. Et ideo dicit Andre de
Besseis *in l. 1. num. 17. C. de sacros. eccl.* quod quilibet
192 † rei suæ sit moderator, & arbiter, non solum vten-
do, verum etiam abutendo, quod probat Aemilius
Ferret. *in l. si quis in fundi. § Labeo. num 15. ff de legat. 1.*
& in l. conditionis. num. 35. mihi pag. 270. Cod. de pact. re-
fert Vinc Caroc. decis. 42. nu 7.
193 Deinde † nemo non nouit, quod in bona feuda-
lia cæteris paribus, executio fieri possit, vt latissimè
explicant Andr. Gail. *lib. 1. obserua.* 117. & 118. & ibi
nuperrimè Bernh. Græueus Germanus in doctissimis
suis additionibus, præsertim *consideratione* 1. Hartm.
Pistor. *par. 1. quæst.* 15. VVesenb. *consi. 50. nu. 7 cum seq.*
Colerus de process. execut. p. 2. cap. 3 num. 269 cum plurib.
seqq. Schraderus de feudis, par. 8. cap. 1. Ioan. Koppen quæst.
39. Henric. à Rosental. d. c 9. memb. 1. concl. 16. per tot. &
concl. 17. Quid igitur oberit, quo minus vasallus etiã
fideiubere possit? Nam qui fatetur, vasallum con-
tractu mutui, locationis, conductionis, emptio-
nis, &c. causari posse, vt in commoditates feuda-
les deinceps fiat executio, is vtique non negabit, etiã
ratione factæ fideiussionis, executionem impetrari
194 posse, *Si* † enim permittitur vnus actus alienatio-
nis, permittitur quoque omnis alius illis similis, &
eundem effectum habens. *l. sicut 8. § sed si permiserit. ff.*
quib. mod. pig. vel hypoth solui. Pro quo facit etiam com-
195 munis nostrorum traditio. † quod stante aliqua pro-
hibitione alienationis, nihilominus concedi possit cõ
moditas percipiẽdorum fructuũ, Alber. de Rosate in
l. Caius.

l. Caius. ff. de annuis legat. Felin. in c. plerumq;. ff. de rescrip.
Bald. Nouell. in tract. de dot. priuil. 56. Ludouic. Moli-
nâ. lib. 1. c. 19. nu. 33. & c. 10. nu. 12. Fabius de Anna in
cons. 51. nu. 15. Vnde, & Iason. in l. filiusfamilias. §. Diui.
in 2. lectura col. 11. in 12. limit. ff. de legat. 1. scribit, quod
196 † prohibitus rem alienam, possit tamen locare fru-
ctus toto tempore vitæ suæ, nec dissentit Lapus alleg.
7. incip. Deputauit. Et magis in specie Clar. in §. feudum.
q. 31. nu. 9. VVesenb. de feud. c. 8. nu. 6. & Ioan. Fichar-
dna in cons. 46. nu. 5. part. 2. asserunt, quod secundum
communem opinionem vasallus bene possit commo-
ditates feudi ad tempus vel ad vitam alienare.
197 Tertio † id suadetur ex eo, quod vasallus vtile
dominium, vel potius vsumfructum in feudo habet;
Quis autem docebit, vel vsufructuarium, maxime si
vsusfructus sit magnus, & pinguis, sicut ex Roderico
Soatezio ostendit Petr. Peck. de iure sisten. cap. 45. nu.
12. Vel eum, qui in re aliqua vtile dominium habet,
fideiubere non posse? Neque enim simplici alienatio-
198 nis verbo, etiamsi † aliàs latissimum est (adeo vt ven
ditionem, locationem, dationem in emphyteusin, do-
nationem, oppignerationem, legatum, donationem,
transactionem, permutationem, dationem Insolu-
tum, & in vsumfructum, item cõpromissum, In hoc
theoremate contineat) vnquam fideiussio intelligi, &
introduci potest. Quid enim alienat, qui fideiubet,
vt liquet ex dictis supra cap. 1. numero. 110. & sequen-
tibus. & vt maxime aliquando cum tacito damno sie
coniuncta fideiussio, sicut dixi supra hoc ipso cap. numer.
69. quis tamen propterea eam interdictam esse pro-
nunciauerit? Certe si quis id affirmet, non obest, quo
minus etiam statuat, vendere, & emere non licere, pro
pterea, quod sæpe quis vltra dimidium iusti pretij
decipiatur, l. 2. & ibi Doctor. C. de rescindend. vendit. Et
199 ideo † recte dixit Cæpolla in consilio ciuili 27. numer.
4. quod alienare bona sua, & se ac sua obligare, parin
sint, vbi lex illa duo parificat, aliàs secus esse.
200 Denique, † istam partem quotidiana consuetudo
certam facit: videmus enim, passim nobiles vasallos
fidem suam pro alijs nectere, vtinam saltem aliquan-
do prudentiores in eo essent, & in manibus suis quasi
ligarent illud vulgatum. Sponde, noxa præsto est.
201 Equidem † in regno Galliæ, vt ostendit Ioannes
Koppen quæstione 39 numero vigesimoseptio. Decium,
Boerium, Tiraquellum, & Rolandum Vallensem, al-
legans, vt & in Ducatu Mantuæ, Hieronymus Gabriel.
consilio. 81. numero 21. volumine 2. & Marchionatu
202 Lusatiæ id expeditum est. Cum enim nobilibus va-
sallis istic loci ea priuilegio diuæ memoriæ Impera-
torum Ferdinandi, & Maximiliani II. libera concessa
sit facultas, feuda sua quolibet modo alienandi, igi-
tur eos fideiubere posse, ne quidem dubitandum est.
203 Idem † de Ducatu Glogouiensi, nec non Silesia, &
Marchia Brandenburgensi attestantur Modestin.
Pistor. consilio. 15. in fine. part. 1. Ioan. Dauth in l. fina.
numero. 80. C. de pactis. ac Ioan. Koppen. dicta quæstione
39. numero 28. cui adde, quæ dixi supra c. 6. numero.
222. & And. Knich. de vesti: ur. paction. c. 2. num. 163. &
aliquot seqq.
Quia tamen hodierno tempore, propter indiscre-
tas illas, sępenumero quoq; ἐκ τοῦ ἀδιαφόρως συμφω-
νουμένου interpositas fideiussiones, & debitorem extre-
mam perfidiam multa prædia dominos suos præmu-
tant, & cedunt in altera iura, vt vtar verbis Horatij,
lib. 2. Epistol. Epist. 2. præterea non sine dolore multi
hæredes bona paterna creditoribus relinquere, &
domus paternas deserere coguntur, in quibus pater
defecit, ipsi creuerunt, in quibus maiorum imagines
aut non videre fixas, aut reuulsas videre lugubre est,
iuxta l. lex quæ tutores. §. nec verò domum. & ibi elegan-
ter Dionys. Gothofred. in gloss. Z. & A. C. de administ.
tutor. quibus deniq; eijciendis, pro consolatione siue
valedictione tantum occinitur illud Maronis:

——— Veteres migrate coloni.
204 Idcirco † è Republica esset, generali aliqua con-
stitutione huic malo remedium quærere. Cum enim
205 † tam multa in iure nostro causa cognita fiant, &
vero fieri debeant, l. cum hi. ff. de transact. l. post legatum.
§. 1. versic. prohibendi. ff. de his quæ vt indignis. l. si credi-
tores in princ. ff. de reb. auct. iud. possid. l. nequicquam. ff. de
206 adop. cum multis simulib. Et præterea † vtilitati publi-
cæ seruiat, & conueniat, vt homines liberi sint à de-
bitis, Caball. in millèloquia 338. Mart. Monter. decis.
Regni Arragon. decis. 1. nu 41. & 49. Quid, quæso; im-
207 pedit, quo minus dicamus, fideiussiones † quoque,
præsertim illas, quæ maiori subiacent periculo, & ad
summam aliquot millium ducatorum excurrunt, cum
quali quali saltem causæ cognitione fieri debere? Ita
208 vt in ea † potissimum versetur, vtrum debita etiam
sint probabilia, & honesta; quæ facultates sint eius,
pro quo fides interponitur; an vxorem, & quot libe-
ros habeat fideiussor, ne ex inconsulta patris fideius-
sione eorum spes diminuatur, cuius vitæ, & ætatis sit
tam fideiussor, quam debitor, cuius etiam status aut
conditionis sit creditor, vtrum prima, secunda, vel
etiam quinta, aut vlteri vice se obstringat fideiussor
&c. argumento eorum quæ habentur in d. l. nequicquam ff.
de adopt. d. l. cum hi. § si d, & personarum ff. de transact. d.
l. post legatum. §. 1. versic. prohibendi. ff. de his quæ vt in-
dignis. l. 1. C. de præd. decur. lib. 10. l. 1. in princ. C. de debit.
ciuit. lib. 11. Nec dubito, si ista hæc fierent, non visum
iri tot domos desolatas, & viduatas suis cultoribus,
ac cuncta tribunalia minus quoque quiritationum
habitura. Fortassis etiam, vt cecinit Lucanus lib. 3
Pharsal. diutius fartum tectum maneret:
Quidquid parcorum mores seruastis auorum.
Nec est, quod quisquam hic frontem caperet, mi-
209 hiq; † succenseat, perinde, ac si ego huic vel alteri
prætensam suam libertatem alienãdi vel contrahen-
di eripere, aut saltem veteres auias, ceu est apud Sa-
tyricum, ex pulmone reuellens, in ordinem eam redi-
gere in animum induxerim. Ingenua enim fateor, me
hoc casu, si non suasorem attamen monitorem saltem
esse, nec leges vllas sancire, sed tantum consiliũ subij
cere, & dominos feudorum rogare, vtrumnè ad eui-
dentissimam vasallorum suorum vtilitatem ita velint
iubeantq;? videant illi, quid facto sit opus, & annè
ex re multorum vasallorum in res suas aliquando pe-
tualenter grassantium esse putent, si talis causæ co-
gnitio ac insinuatio actum fideiussionis, præsertim in
magnis summis, & negotijs (nam in re modicæ con-
siderationis fortitan aliud posse dices, iuxta eã quæ
tradit Pet. Peckius de test. coniug. lib 4. c. 43. Mascard.
de probat. concl 1154. nu. 30. & 31.) procedat. Mihi
vtiq; hic nec seritur, nec metitur possumq; me facile
consolari exemplo Tiberij Cęsaris, qui quum de co-
ercendo luxu legem ferre vellet, nec coerceri immo-
dicos sumptus posse videret, satius duxisse fertur omit
tere, quod assequi nequiret, quam tentare turpiter,
quod posset nõ efficere, Alex. ab Alexand. lib. 3. genial.
dier. cap. 11. in fin. Interim amici officio defungitur,
qui proximi infortunium cauet, & amolitur. Si enim
eripere telum, non dare, irato decet: quis vnumquam
vitio posuerit, hoc casu, & res suas prodigere volenti-
bus omnem ausam mature eripere, & præcidere? Ve-
210 re namq; Cicero in orat. pro Sestio dixit. Omnes † boni
semper nobilitati fauemus, quia vtile est Reipub. nobiles
211 esse homines. Sic in † donatione vltra 500. solidos
requiritur insinuatio, item aliquando in pactis dota-
libus, Schn. ff. cons. 6. centr. 1 VVesenb ff. de pact. dotal nu.
4. in acceptilatione donationis causa facta, Alex. in
l. creditoris. C de pact. Alciat. in l. vt responsum. num. 14.
C. de transact. Ioan. Zanger. in tract. de except. part. 3. cap.
5. nume 40. & in alijs causis nonnullis, de quibus per
Antonium Canat. in tract. de insinuati. ad hoc, vt fraus
omnis caueatur; & contractus cum deliberatione
tiant,

fiant, *pulchrè Petrus à Duennas regula 224.* quis
autem nescius est, plures hoc tempore ad paupertatẽ
redactos esse ex fideiussione, quam ex donatione? Ne
212 dicam, imperium † & fiscum abundare, vtentem
subiectis locupletibus, quod sanè incrementum faci-
le percipient, si in priore fortuna, & partis opibus in-
demnes iudiciali prouidentia seruentur. *§. sed & ma-
ior. instit. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Nouell. 8. vt
iudic. sine quoquo suffragio fiant. in præfat. §. 1. versic. con-
siderauimus. gl. verbo nullo in cap. si quis obiecerit. 1. quæst.
3. glo. lib. 3. artic. 61. num. 2. in fin. Zasius consil. 5. nu. 79.
lib. 1. Ernest. Cothman. respons. 19. num. 13. 14. & 15.*
213 Quippè † difficilius est rem partam seruare, quam
acquirere, vt pulchrè deducit Philipp. Camerar. *in
oper. succis. centur. 1. par. 2. & cont. 2. cap.* 50. quod etiam
Claudiano placuit, dum ait:

——— Plus est seruasse repertum,
Quam quæsisse nouum.

Atque ideo omnium gratum admirationem meruit
214 lex Amasis, † Regis Aegiptij, quæ singulos quotan-
nis apud prouinciarum præsides, vnde viuerent, vel
qua arte, vel disciplina se familiamq; suam alerent,
profiteri iubebat, qui secus facerent, aut non legiti-
mè se viuere demonstrarent, capite plectebat, vt ex
Herodoto *lib. 2. circa fin. mihi pag. 76.* retulit Reinerus
Reineccius in historia Iulia, par. 1. pagina 271. meminit
istius etiam *Hippolitus à Collibus in libello suo de increm.
vrbium, cap. 15. Ioan. Bodinus de Repub. lib 5. cap 2. in fin.
Petrus Heigius part. 2. quæstio. 27. nume. 4.* Sæpissimè
215 † enim homines de suis facultatibus amplius spera-
re, quam par est: (& quidni? eum bene dormiat, qui
sentit, quam malè dormiat, & qui, vt cecinit Ouidius
lib. 11. Metamorph. de Mida:

Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia.)

locuples testis est post ICtum Caium, *in l. in fraudem.
10. ff. qui, & à quibus manumiss.* Imper. Iustinianus *in §.
in fraudem. Instit quib. ex causis manum. non lic.* ex quo id
retulit Claud. Cantiuncula *in consil. 1 num. 121.* item
Ioan. Neuizan. *in consil 51. num. 23.* Quid? quod non
solum illi ipsi aliorum possessionibus attractus, tan-
dem ceriare faciunt vsuras cum fructibus prædio-
rum; deinde forte dissoluta, fortunas omnes momen-
to abliguriunt, & cum illos pecunia primum, deindè
fides deficit, rapto viuere, prædari, latrocinari non
dubitant: verum etiam, quod extremum est, innouare
omnia satagunt, mutationibusq; student, & perturba-
ta ciuium quiete suam inopiam Reipub. ruina sarcire
intendunt, vt ingerit Aristot. *politicor. lib. 3. &* Ioan.
Bodin. *de Repub. lib 5. cap. 2. mihi pag.* 828. *alias pag.*
530. quidam *in Cordiali Abrahami Bucholceri. pag.*
112. *b.* Phil. Camerar. *lib. primo oper. succis. cap.* 40.
pag. 178.

Nec officit huic sententiæ, etiam si dicas, exinde
sequi, cõtractus quoque ipsos, puta mutuum, emptio-
nem, venditionem, commodatum, ac cum causæ co-
gnitione fieri debere: non enim tam facile quis ex
istis deceptionem metuit, cum semper aliquid acci-
piat, quam facile ex fideiussione damnum sentire po-
test. Vbi autem maius est periculum, ibi quoque cau-
tius est prouidendum.

216 Quod si etiam † olim moris fuit, ædificia, natiui-
tates, illustres mortes, testamenta, contractus, matri-
monia, diuortia, & alia, ad acta publica referre, vt de
illis eò melius constaret, sicut prolixe ostendit Iustus
Lips. *in comment. ad Tacitum lib. 5. nu. 6. mihi pag.* 122.
Ioan. Bodinus *de Repub. lib 6. cap. 1. mihi pag. 973 alias
pag. 622. in fin.* quidni id etiam in fideiussionibus admit
tamus? vt de illis dicere liceat, quod Iuuenalis de ma-
trimonijs scripsit:

Fient ista palam, cupient, & in acta referri.

217 Quinimo olim, & à Tribunis plebis † & Impp.
certum credendi modum præfinitum, & lata lege
cautum fuisse, quantam summam credere liceret, gra-
uis auctor est Tacitus *lib. 6. annal.* & Alex. ab Alex. *lib.
1. genial. dier. cap. 7.* quam in vasallis, & feudatarijs eo
218 magis merito renuaremus, quod † illi ob salutem
Reipub. semper lautius, & promptius esse debent in-
structi, quam priuati, Pet. *Heigius part. 1. quæst. 18. num.*
22. ne propter eorundem inopiam Respub. quid dam-
ni capiat.

Quod equidem ex eo quoq; amplius confirmatur,
219 quod veteribus † cautionem fuisse legimus, ne tota
stipendia essent in manu militari; sed vt ait Vegetius
lib. 2. cap. 20. citatus ad hoc à VVolfgango Lazio,
commentar. lib. 7 cap. 1 mihi pag. 797. diuinitus hoc in-
stitutum, vt dimidia pars sequestraretur apud signa, &
ibidem ipsis militibus seruaretur, ne per luxum, aut
inanium rerum comparationem (quod vel ideo minus
220 mirum alicui videri debet; cum, & Plautum † Co-
micum omnem pecuniam, quam ex scena conquisiue-
rat, mercimonijs ineptis amisisse legamus apud Agel-
lium *lib. 3. cap. 3.*) à contubernalibus posset absumi.
Præclarum certe, & diuinum institutum, cum duplici
eoq; aperto fructu, vt, & continentior abstinentiorq;
miles esset, minus in lasciuiam, epulas, & denique tur-
bas pronus, & vt maiore animo pro signis suis dimi-
caret. Iustus Lipsius de militia Romana, *lib. 5 Dialogo
20. mihi pag. 364.* Idem de Greco Imperatore Iphicra
te refert Polyænus, *lib. 3.* inquiens: *In mercedis ac sti-
pendij solutione, quoquo mense subducebat quartam partem,
velut pignus militum retinebat, ne facile desererent exerci-
tum: atq; ita, & multos semper frequentesq; habuit mili-
tes, & eosdem diuites, &c.* vide, & Suetonium *in Domi-
tiano cap. 7.*

Nec moror in hoc proposito vulgatas illas impru-
221 dentis, & prodigi vulgi cantilenas, quod † quilibet
sit rei suæ moderator, & arbiter, quod iniquum sit in-
genuis hominibus liberam non esse rerum suarum ad-
ministrationem, quod grauis sit iniuria, quæ nam ho-
nestatis colore velatur, vt homines de rebus suis fa-
cere aliquid cogantur inuiti. Frideric. Pruckman. *in
§. soluta potestas cap. 4. memb. 2. effectu 6. nu. 2. 3. 4. 5. & 6.*
Nam vt idem auctor astibi loci, *nu. 42. & 43.* rectè
222 dicit, illa omnia procedunt, quatenus † iure aut le-
ge non prohibemur: Si iure aut lege, cur non, & ra-
tione, in ipsa æquitate, & vniuscuiusque palpabili vti-
litate fundata? *Ripa lib. 2. responsor. cap. 25 nu. 11. Vin-*
223 *cent. Carocius decis. 42. nu. 11* Præterea † sæpenumero
aliquid liberum est, & manet, licet liberum sit sub cer
224 ta lege. Sic † matrimonium liberum est, sed sub illa
lege, vt parentum consensus præcedat, & interueniat,
225 *Instit. de nupt. in princ.* Sic tuum aliquid † est, etiamsi
tu lege vetante libere abenare nõ possis, *l. si prædium.*
226 *C. de iure dot.* Sic donatio † & liberalitas vnicuiq; est
permissa, *l. donari ff. de donat.* verum inofficiosa nihilo-
minus lege prohibetur, *tot. tit. C. de inoffic. donat.* Sic te-
227 standi † facultas libera est, *l. 1. C. de sacros. Eccl.* sed
sub certis legibus, *l. testandi C. de testam.* Sic mulieres
228 † virgines in terris Saxonicis libere quidem con-
trahunt sed tamen absque auctoritate maritorum aut
curatorum, siue MundVValdorum suorum, vel pro-
curatorum contrahere illis non est permissum, *const.
Electoris Augusti* 15. *part.* 2. consonant tradita per
Ioan Goddæum *de contrah. stipulat. cap. 7. conclus.* 14.
nu. 265. & Statut. Lubec. *lib. 1. tit. 10. artic 1.* his verbis:
Nulla mulier aliquid ex bonis suis nec vẽdere, nec a-
lienare possit, sine consensu procuratoris. Similiter
229 † in Saxonia, & alijs quibusdã locis permissum qui-
dem est vnicuique bona sua oppignorare, cæterũ lon-
gæua consuetudine nihilominus inualuit, vt obligatio
bonorum immobilium, siue specialis illa sit, siue etiã
generalis, nisi coram iudice, cuius iurisdictioni sub-
iacet, vel coram domino directo facta sit, non valeat,
constitut. Nouella Electoris Augusti 23. part. 2. Coleru-
de

230 de process. execut. part. 1. num. 164. & seqq. Eodem modo vnicuique per viam publicam ingredi licet, imò per pontes quoque flumina publica transire, verum non aliter, quam exsoluto vectigali, vel telonio, tot. tit.
231 ff. & C. de publican. & vectigalib. Sic † patribus familiarum: liberibus in iuris licitum est, res suas vouere, l. 2. §. 1. ff. de pollicitat. Et tamen Imperator Augustus constituit, ne quisquam pro salute sua, Imperijuè publica fortuna, quicquam vouere posset, quod supra suos facultates esset, vt auctor est Dion. Cassius lib. 52.
232 vt refert Alciatus lib. 5. parerg. cap. 9. Sic † militatum ire, emere, ac vendere, vt & messem colligere, per se
233 est licitum: & tamen † magistratus certas leges emptionum, & venditionum (de quo me ad statuta municipalia multarum ciuitatum refero) imò, & in subditos pœnam constituere potest, ne quis sine licentia militet exteris, vel suos mittat, ne quis frumentum, vinum, lupulum, victualia, & id genus alia, ita exigente annonæ caritate alijs diuendat, vt euectionibus crebris tandem ipsi egeant, ne messem, vel fruges colligant absq; licentia domini, qui alias in decimis fraude defraudari posset. Roland. à Valle. consil. 3. num. 16. & 17. vol. 2. Andr. Knichen. in comment. ad priuileg. Saxonic. cap. 7. ad fin. Hieron. a Laurentijs decis. Rotæ Auen onens. 40 num. 3. & 4. Vincent. de Franchis decis. 147. idq; nominatim cauetur Statutis Lubecensibus lib. 1. tit. 2. artic. 1. his verbis: Nullus ciuis lubecensis ad bellum incedere potest, sine suorum superiorum auctoritate, & qui possidet hæreditatem in sua domo partita tenere debet, videatur, & [illegible] lib. 3. tit. 6. vers. 10. Q[u]anquam illud, quod de prohibitione [illegible] dicitur, aliquando à nobilitate Germanica, tempore cum ab ipsis prætensa libertate Germanica [illegible], impugnatum fuit, quod ego tamen hac vice indiscussum relinquo. Quapropter apposite Cicero in orat. pro Cluentio dixit: ideò legum serui libenter sumus, vt liberi esse possimus. Nec minus scite Seneca lib. 7. de benefic. cap. 12. Non est, inquit, argumentum, ideo aliquid tuum non esse, quia vendere non potes, quia consumere, quia mutare in deterius, aut melius non potes. Tuum enim est, etiam quod sub lege certa tuum est. Pertinet huc etiam insignis locus apud Valer. Maxim. lib. 2. cap. 4. Nam cum M. Antonius, & L. Flaccus Censores Duronium Trib. plebis insigni notæ afficerent, quod superiora anno legem sumptuariam, de conuiuiorum sumptibus abrogauerat, ita ad populum Censores: Quem enim impudenter, inquiunt, Duronius rostra conscendit, illa dicturus: Freni sunt iniecti vobis, Quirites, nullo modo perpetiendi alligati, & constricti estis amaro vinculo seruitutis. [illegible] ex enim (ita respondent Censores) lata est, quæ vos frugi esse iubet. Abrogemus igitur istud horrida vetustatis rubigine obsitum imperium? Etenim quid opus est libertate, si volentibus luxu perire non licet? Quasi dicerent, si hoc liceret, nulla nobis libertas foret: refert Ioan. Goddæus in l. nepos Proculo. 125. num. 4. ff. de verb. signific. & faciunt huc, quæ tradidit Ioan. Bodinus lib. 6. de Repub. cap. 1. mihi pag. 980. & 981. alias pag. 627. & 628. quem lector consulat.
234 Non igitur non possum laudare † optimum institutum non ita pridem (vt ab illis accepi) in Archiepiscopatu Bremensi à nobilibus istius Diœceseos introductum, quod nimirum nullus in posterum pro maiori summa, quam centum Ioachimicorum, fidem suam interponere debeat, aut possit. Sic enim fit, vt qui mille Ioachimicos mutuò sumere satagit, de decem fideiussoribus conquirendis sollicitus esse cogatur. Quòd fortè plures culpauerint, quam laudauerint. Sed illi ipsi sciant, morem esse non risu, sed sedula imita-
235 tione potius excipiendum. Nam † si donationibus modum statuit lex Cincia, l. 4. & 5. C. Theodos. de donat. Pardulph. Prateius in indice legum Romanar. verb. Cincia.
236 Si † gulæ, & luxuriæ in vestitu fines præscripti per Fanniam, Orchiam, Didiam, Oppiam, Corneliam, Anciam, & Iuliam leges sumptuarias, & nouissimas Sacri Romani Imperij sanctiones, Macrob. lib. 3 cap. 17. Agell. lib. 2 capit. 24. Alexand. ab Alex. lib. 3 genial. dier. cap. 11. Valer. Maxim lib. 9. cap. 1. Si similiter vique
237 ad vnum aureum ludere concessum, ac permissum, l. vlt. C. de religios. Lancellot. de offic. prætor. in caus. criminal. tit. de Lusorib. num. 13. & 18. Cur non & fideiussionibus certum modum, ac quantitatem præscribere li-
238 ceet? Benè † Reuerendissimus Princeps Henricus Iulius, Dux Brunsvvicensis, & Lunæburgensis, nobis hic præit, qui 3. Aprilis, Anno 1593. & 2. Aprilis, Anno 16 4 seuerissimè, & sub pœna amissionis sanciuit, & constituit, cuiuscunque conditionis fuerit homo, nõ potest pro hisce debitoribus aduersus creditores suos aliquem formare processum, vel aliam scripturam, vt solutio moretur. Quæ verba adeo generaliter mihi sonant, vt credam, etiam onerosas, & magnarum summarum fideiussiones ijsdem prohibitas siue interdictas esse, siquidem & hæ bona feudalia grauant, & executionem in dorso secum portant, quæ tamen in prædictis mandatis creditoribus quoque denegatur, dum statuitur, homo qui aliqua bona conducit soluere debet cito ita etiam, qui certus est debitor, sine aliqua exceptione, nequit obtinere literas moratorias aduersus quos est debitor. Sed de illa quæstione hactenus.

DECIMA persona, cui fideiussione interdicitur,
239 † est CLERICVS, is enim, ne per hanc occasionem sanctis domibus damnum inferat, & sacra ministeria impediantur fideiussores esse prohibetur: Nouell. 123. de sanct. Episcop. § sed neq; sic [illegible] cap. 6. [illegible] quidem 2. & seqq. [illegible] cap. [illegible] Andreas Henric. [illegible] num. 5. [illegible] num. 5 [illegible] quibusdam excr. de fideiussorib. Portius [illegible] in consil. 56. num. 31. Lælius de Zanchis in tractat. de priuileg. Ecclesiæ priuileg. 113. num. [illegible] Constant. Harmenop. lib. 3.
240 Epitom. tit. 6. § 8. Adeo vt Imperator † Leo in Nouell. 86. (non 96. vt vitiose apud Dionysium Gothofred. allegatur) constituerit, clericos, qui spondendo de sui ordinis dignitate detraxerint, excommunicandos, & ad tempus a sacris celebrandis suspendendos esse, quamquam pœnam saltem arbitrariam adesse velit, Menochi. de arbitr. iudic. quæstio. cas. 432. num. 1. Et rectè
241 quidem illud constituerunt. Intellexerunt † enim clericos (vt sunt presbyteri, diaconi, subdiaconi, archidiaconi, lectores, exorcistæ, ostiarij, psaltæ, &c. secundum Cuiacium in Nouella 3.) quum diuino ministerio consecrati sint, ab externarum rerum occupationibus, & molestijs liberos esse oportere, vt in similibus idem Imperator Leo ait in Nouell. 68 & est textus in cap. 1. extr. ne clerici vel monachi se secul. negot. immisc. Ioan. de Selua in tractat. de iureiurand. par. 3. num. 25. Quare probo, quod Maranta in Speculo suo part. 6.
242 de satisdat. num. 7. clericum † fideiussorem cum filiofamilias fideiussore comparat, & neutrum idoneum fideiussorem pronuntiat. Sequitur illud ipsum Lælius de Zanchis d. cap. 115. nu. 8. & in terminis Statuti Mediolanensis probat Horat. Carpanus part. 1. cap. 43. nu. 23. & 24. Quid? quod Imperator Iustinianus in d. Nouell. 123 cap. 6. sanciuit, iudices eosque pœnam incurrere debere, qui clericum fideiussorem approbare ausus fuerit.
243 De monachis † porrò non est, quod dubitemus. Præterquam enim, quod monachi frequentius comparantur seruis: Ioan. Schneidvv. in §. fin. num. 4. in tit. de iure personar. Sebastian. Vantius in Rub. de nullit. ex defect. iurisdict. delegat. num. 16. [illegible] & 28. Insuper
244 monachorum † monialiumq; & seruorum voluntas ab Abbate seu Abbatisse tanquam dominis dependet, c. si religiosus. de electi. nib. in 6. cap. 1. de testament. in 6. c. non dicatis. 12. quæst. 1. Portius Iancleusis consil. 27. num. 18. Ioannes Goddæus de contrahend. stipulat. cap. 7. conclus. 18. num. 307. in fin. Valent. Franc. de fideiussor.

cap.

245 *cap. 2. num. 218. & aliquot sequentib.* Atqui † ipse Ab-
bas regulariter fideiubere non potest, Angel. de Cla-
uasio *in summa, verb. fideiussor. num. 7.* Ioan. Saixon. *in
consuetud. Turon. tit. 1. §. 24 gloss. 3. versic. quaero decimo-
quinto.* Ergò multo minus fideiubere possunt eius mo-
nachi; iuxta tradita per Francisc. Monaldum in *consil.
30. num. 3. & 4. volum. 2.* quod probatur iure Gothico,
& Selandico, statutis eorum *lib. 2. cap. 65. in verb.* ver-
bo Abbates. & Monachi possint, esse fideiussores. Et
246 † si fortè Abbas fideiubeat, videtur id cum consen-
su totius Conuentus, vel maioris partis eius fieri, iux-
ta Innocent. *in c. ea. de his quae fiunt à praelat.* & Lucam
de Penna *in l. principes. num. 5. C. de princip. agent. in reb.*
247 *lib. 12.* Angel. de Clauasio *d. nu. 7.* Obiicies verò † hoc
praesertim in Franciscanis, qui ex regulis B. Francisci
praeter vnam tunicam cum caputio, seu cucolla, & al-
teram sine caputio, nihil proprij habere, ne quidem
calciamenta portare audent, vt post text. *in cap. exiit
qui seminat. de verbor. signific. in 6. clement. exiui. de ver-
bor. significat. Camillum Borellum controuersia 17.* lepide
ostendit Innocent. Gentilletus in *comment. aduersus
Machiauellum in praefat. lib. 2. mihi pag. 212. & seqq.*
Quorsum igitur tam lepidus fideiussor, cui per viam
executionis nihil aliud, quam cucullam, zonam, aut
ne quidem par veterum ocrearum adimere queas?
248 Memineris autem meus lector, quae † modo de mo-
nachis ordinis B. Francisci dixi, ea nequaquam ad fra-
tres tertij ordinis B. Francisci extendenda esse. Cum
enim isti non sint religiosi, nec clerici, nec renuntient
proprio, nec habeant aliquem ordinem clericalem,
sed saltem aliquem modum viuendi à Romana Ec-
clesia approbatum praetereà vxoribus cohabitent: id-
circo possunt testando, & contrahendo ad libitum di-
sponere, imò, & compromissum facere: quia super iu-
ribus temporalibus habent velle, & nolle, liberum ac
absolutum, vt meri laici. Bart. *in l. semper. §. quibusdam.
ff. de iure immunit.* Speculat. *in tit. de statu monach. versic.
57.* Io. Andr. *in clem. 1. de religios. domib.* Angel. *in consil.
218. visa narratione facti. col. 1.* Camill. Borellus *in tra-
ctat. de compromiss. §. 1. gl. 1. num. a 19. & a 20.* quibus ad-
do Rodolph. Hospinian. *de origin. monach. tom. lib 6 cap.
16.* Ioan. Dauth. *in tract. de testam num. 73. versic. deinde
ex hisce mendicantibus mihi pag. 106.*

Caeterum praemissa aliquot modis rursus declara-
tionem recipiunt: Primo enim limitantur vt quamuis
249 † clericus ab initio fideiubere non possit, si tamen
fideiusserit, & contra eius personam nihil sit exceptũ,
fideiussio subsistat, & obligationis vinculum sortia-
tur: ita tradit gl. *in d. c. te quidem. 11. quaest. 1. & in cap. 1.
verb. inseruiens. de fideiussor.* Angel. de Clauasio in *sum.
verb. fideiussor. num. 6.* Bart. *in l. qui satisdare ff. de fideiuss.*
Petr. de Rauenn. *singul 200.* Hippolyt. *in rubr. de fideiuss.
num. 20.* Iaso. *l. 1. num 10. ff. si quis in ius voc. non ierit.*
Lud Roman. *consil. 400. num 7.* Ioan. Iacob. à Canibus
in tract. de execut. vlt. volunt. part. 1. quaest. 3. num. 22. M.
Mantua *consil. 143. in praesenti. num. 40. & seq.* Anton.
Gomesius *de contract. cap. 13. numer. 18.* & Menoch. *in
tractat. de praesumpt. lib. 2. praesumpt. 46. num. 25.* (quo-
rum sententiae etiam nouissimè subscribere videntur
Battazol. *in tractat. clausul. instrum. clausul. 39 gl. 2. num.
2.* & Valent. Francos *de fideiuss. cap. 2. num 234.* nec
non Hieron Treutler. *in select. disputat. vol. 2. disput. 28.
thes. 2. lit. E.* Ioan. Goddaeus *de contrah. stipulat. capit. 7.
conclus. 18. num. 306.* Horat. Carpanus *ad Statut. Medio-
lan part. 1. cap. 44. num. 26.*) omnes moti per *c. peruenit.
& cap. constitutus. extr. de fideiussorib.* ac per eam ratio-
250 nem, quod † multa de iure fieri non debent, quae ta-
men facta, tenent, vt Iason *in l. patre furioso. ff. de his qui
sunt sui vel alien. iur. & consil. 188. lib. 2.* Hippolyt. *d.
num. 309.* Carol. Ruin. *consil. 3. num. 9. & 10. lib. 3.* ad-
ductis exemplis declarant. Quod iure quoque Go-
thico, ac Selandico, in statutis; & ordinat. suis *lib. 2.
cap. 65.* receptum esse, sequentia verba euincunt: Cle-
rici: Si aliquis Clericus, vel monachus fideiusserit pro
aliquo cive, ipsa fideiussio teneri debet, &c.

251 Sed de limitationis † istius veritate non nihil du-
bito, cum, quia contra prohibitionem legis initi contra-
ctus nullam vim habent, hoc est, quia ea, quae lege
fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia
sunt, sed pro infectis etiam habentur, licet legislator
fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit, inuti-
le esse debere, quod factum est, sicut apertè dicit tex-
tus *in l. non dubium. Cod. de legib.* & tetigi quoque supra
hoc ipso capite *num. 169. & cap. 6. nu. 158.* tum etiam
quia nec *c. peruenit. & c. constitutus. extr. de fideiussorib.*
neque etiam ratio Hippolyti istam opinionem satis
252 subfulciunt. Nam † in *d. c. peruenit.* clericus pro alijs
duobus clericis fideiussit apud mercatores Bononien-
ses, quo casu admitti videtur fideiussio, non aliter at-
que admittitur, quando inter se mutuo fideiubent: hoc
autem in quaestione non est positum, sed illud, an indi-
stinctè clericus obligetur, si fideiusserit, quod antea
negaui. Neque verò video, quomodo vitari possit
absurditas, si dicamus, clericũ fideiubere non posse,
& tamen si fideiusserit, teneri. Nam eadem ratione
dicere possem, pupillum, prodigum, furiosum fideiu-
bere non posse, & tamen si fidem suam interposuerint,
obligari. Item, de adulterio quidem pacisci non li-
cere, si tamen pactum sit, transactionem, & pactionem
valere, cum tamen vtrumque sit falsum. Nec obstat
l. 3 versic. planè ff. de fideiussorib. procedit enim illo sal-
tem casu, quando ipsemet creditor sciens in idoneum
fideiussorem accepit, & comprobauit: meritò enim
sibi hoc imputat, cum volenti non fiat iniuria, vt mon-
strabo infra *cap. 8. num. 11.* At alia quaestio est, an cle-
ricus fideiubens simpliciter obligetur, quod antea re-
ctè negaui. Deinde etiam in *d. c. constitutus.* elucida-
rio quodam indigemus, qui ostendat, Pontificem ibi
potius de clerico loqui, quam de laico, quem fideiube-
re posse, nemo negat. Regula porrò Hippolyti nihil
aduersantur, cum omnia exempla ab ipso adducta
talia sint, vt fauor priuatorum in illis tantum verse-
tur, non etiam vtilitas publica, cui renuntiari nõ pos-
se, patet ex ijs, quae supra *num. 169.* circa personam mi-
litis dixi. Ideoque crediderim, verius hic in clericos
253 quadrare illud Vlpiani; eum, † qui aliud fecit, quam
quod facere iussus est, nihil fecisse, *l. si pupillorum. §. si
praetor. ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. &c.* Io. Godd *de
contrah. stipul. c. 9. conclus. 2. nu. 10.*

Secondo limitantur praecedentia, quae de fideius-
254 sionis clericorum prohibitione dicta sunt, vt † non
obtineant, si necessitas aliqua fidei clericalis obliga-
tionem requirat; tunc enim clericus ex pietate sub-
uenire tenetur, & tunc obligatur in bonis, & fructib.
beneficij sui. *glo. dicto cap. quidem. 11. quaest. 1. glo. capit.
quod quibusdam. verb. fideiubeat. extr de fideiussor.* Petr.
Sancta singul 100. num. 5. Ioan. *Saxon. in consuetud. Turo-
nens. tit. 1. §. 24. glo. 3. versic. quaero decimo quinto.* Rebuff.
*de priuil. scholar. priuil. 178. num. 5. per cap. non satis. 86.
distin.* ex quo etiam disces, quotuplex illa necessitas
255 esse possit. Et † quamuis Archidiac. *in cap. statutum
de rescript. lib. 6.* tenet, quod nec de fructibus beneficij
obligetur: tamen in eo communis opinio illi contra-
riatur, vt astruit Angel. de Clausio in summa sua
verb. fideiussor. versic. 6. cui accedit, quod etsi cleri-
256 cus † non potest compromittere, quoad perpetuũ
praeiudicium Ecclesiae, *cap. 2. cum tempore. cap. exposita.
extr. de arbitr. de arbitr. cap. nisi extr. de praebend.* potest
tamen quoad modicum praeiudicium, puta de fructi-
bus, & in quantitate, quatenus potuisset donare, *Ca-
mill. Borell. in tracta. de compromiss. §. primo, glo. tertia,
num. 215.*

257 Tertiò limitantur, si † clericus pro vtilitate suae
Ecclesiae fideiubeat, *gloss. d. cap quidem.* pro quo facit
text. & glo. *in cap. ex rescripto. verb. monachos. extra de
iureiurand. l. placet. C. de episcop. & cler. & d. Nouell. 123.*

cap.

cap.6.versic.si autem Ecclesiis. Menoch.de arbit.iud quæst. cosu 432. faciunt tradita per Canophylum *in tract. de*
258 *priuileg. Eccles.tit.de transact priui.l.2.* vbi ait, † prælatum per transactionem posse res Ecclesiæ melioris conditionis efficere, quidni igitur, & per fideiussio-
259 nem efficere potest? Quod igitur in Canone Apostolorum 20 dicitur: Clericus, qui fideiussionibus se implicat, deponitor: (quamquam Antonius Côtius, & Anton. Augustin. hunc Canonem non ad Apostolos, sed ad concilium Cantuariense, vel Carthaginense referunt) id Zonaras, & Theodorus Balsamon rectè censent, intelligendum esse de clerico, lucri gratia, vel pro causis, quæ eum minus decent, fideiubente, ac fideiussionibus se implicante: neque enim ad hunc casum id extendendum erit, si ob necessitates Ecclesiæ fidem suam obstringat, *d. cap. ex rescripto, de iureiurand.* quod pluribus enucleauit Petrus Augusti. Morla in *Emporio iuris par. 1 titu.8. quæst.25. num. 34.*
260 Non † frustra autem prædictum Canonem pro vicesimo, & non pro decimo nono (iuxta editionem Patianam, & Gothofredianam) allegaui. Nominatur enim vicesimus ab Harmenop. *lib.* a *Epitom. tit.6.§.8.* & in summa Conciliorum, edita per Barthol. Caran. *mihi fol 4.* Præterea apud Harmenop. illo loco scriptum est: ἐγγύας διδόναι, h. e. vt ne clericus det se fideiussorem, seu fideiubeat pro alio, vel vt habet Carranza dicto loco: *Clericus fideiussionibus inseruiens abijciatur:* prout etiam sonat text. *in cap.1. extr de fideiussoribus.* Miror igitur, quid Dionysium Gothofred. ac Pac. mouerit, vt legerent: *Clericus, qui fideiussores dat, deponitor*, cum illud pœnam depositionis, vel abiectionis nullo modo mereatur, sed ea ipsa demum infligatur, si clericus se fideiussorem offerat, pro lucro, eoque ipso vsurariam prauitatem committat. August. Morla *dict. num* 34.
261 Quartò limitantur, si clerici † lite pulsati pro se inuicem fideiubeant; est enim hæc vicaria fideiussio, & manus manũ fricat, *l. cum clericis. §.1. l. omnes, §. præterea. cum §. seq. C. de Episc. & cler. gloss. in d. c. te quidem, & in d cap quod quibusdam.*
262 Quintò † limitantur, si maior pars Capituli, vel Abbas licentiam fideiubendi faciant, *d. cap quod quibusdam. & d. cap. ex rescripto.* Ne autem hoc pugnare videatur cum *dict Nouell. Leon.* 86. vbi traditur, nec ipsum Episcopum, ne œconomum, nec alium clericũ, cuiuslibet gradus, pro alijs causis fideiussores existere posse, tantum abest, vt ad eorum iussum id alius faciat clericus, ideirco intelligendum est, tum demum id locum habere, quando licentia siue iussus Capituli, & Abbatis sit ad vtilitatem Ecclesiæ, sicut apertè præsupponitur *in d. cap. quod quibusdam. versic. nisi fortè in vtilitatem.*
263 Sextò † limitari possunt, vt non procedant, si in rem suam clericus fideiubeat, argumento eorum, quę
264 supra *num.* 163 de milite sunt dicta. Nam † & in re propria, si clericus compromissum faciat, valebit, *vt notatur in cap dilecti. de arbitr. Hostiens. in summa, titu. de arbitr. § de qua re. vers. quid de clerico. Camil. Borell. tract. de compromiss. §.1. glo.3. nu.*216.
265 Septimò † limitanda censeo in Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, Præpositis, Decanis, Cõmendatoribus, Canonicis regularibus, militibus cruciferis, puta Rhodijs, Melitensibus, Teutonicis, Ioannitis, ac similibus Prælatis. Cum enim hi de consuetudine (de iure quid sit, non disputo) multum differant à veteribus clericis, insuper etiam administrationem rerum secularium habeant, imo pro principibus & statibus Romani Imperij nonnunquam reputẽtur, non est dubium, quin hi, præsertim hodiernis tempo-
266 ribus, fideiubere possint, nisi † forte leges, quibus ordini sunt deuincti, sint obstaculo, argumento eorũ, quę traduntur ab amico nostro D. Rosenthal. *in tract. feudali, cap.7. conclus.30. num.8. & seqq.* Prospiciat sibi
267 † tamen creditor, vt vna cum obligatione Archiepiscopi, Episcopi, Præpositi, aut Prelati, etiam consensum Capituli nanciscatur, per id enim multis cauillationibus via obstrui potest, iuxta tradita *in capi. cum tempore. de arbitris.* & per Petrum Benintend. *decis.* 21. nec non Anton. Capicium *decis.* 22. id quod ante hæc tempora non leuiter põderatum fuisse à dominis Assessoribus in causa Madeburgensi, contra Saxones, & Dominos Abenglen, & consortes, ex lucubrationibus domini Ioannis Neruij, Iurisconsulti eximij, percepi. Etsi enim fideiussio per se non est alienatio, vt dixi supra *cap.1. nu.* 113. tamen ex fideiussionis actu, ex post facto, & subsequente forte executione contra fideiussorem, potest sequi alienatio, tutius itaque est, consensum Capituli simul obtinere, prout moribus Germaniæ vbique receptum esse videmus. Non aliter,
268 † ac Episcopus, aut Prelatus compromissurus, de consensu Capituli docere cogitur, late Camillus Borellus *in tract de compromiss. § 1. gloss.3. num.* 265. *& aliquot seqq. vbi numer.* 270. hanc communem omnium Doctorum conclusionem esse ait. Idque in Camera Imperiali præiudicijs firmatum est in causa Butburgensi, contra Caselelium 23. Decembris Anno 98. Item in causa Fuldensi, contra Riedeselium, & alios relatos; in ordinat. præallegata.
269 Sed hęc scribenti mihi occurrit † dubium istud, quid de fideiussione nostrorum parochorum, & sacerdotum, qui Augustanæ confessioni se addictos esse fatentur, dicendum sit, an, & his, veluti clericis, negotio fideiussionis abstinendum sit, aut si fideiusserint an fideiussio eorum vires habere debeat? Ego crediderim, istos à clericis hac in re seiungendos esse, non solum quia secularibus negotijs, quoad honesta cõmercia, ipsis non est interdictum, verum etiam, quia alia nunc illorum, quam veterum clericorum est conditio, pręterea hodie moribus nostris vsufructuarij sunt magis, quam vsuarij, in tantum, vt de fructibus sacerdotij ipsis optimo iure testari liceat, sicut ostendit D. Philippus Melancthon *in Ethicis suis lib.2. Ioa. Dauth. in tract. de testam. Rubr. qui testa nen. fac. poss num.* 135. *mihi pag.* 228.
270 Vndecimo loco adduco † Fiscum, quem idoneam fideiussionem non posse præstare, non nulli volunt, propterea quod is demum idoneus est fideiussor, qui potest obligari, & conueniri, *l.3. in princip. & ibi gloss. ff. de fideiussor l.2 in princ. ff. qui satisd. cog. Bald. in l. sententia. C. de fideiussor. Afflict. decis. Neap. ol* 88. *nu.* 1. *Anton. S* [illegible] *ad constit antiq. Sabaud. R. Rubr de indul-*
271 *gent decret absolu. glo 2. numer* 6. Quam † difficilis autem futura sit cum fisco litigandi facultas, satis liquere videtur, *ex tot tit. C. ne liceat potentiorib. l. 1. C. si rector prouinciæ l. si per impressionem Cod. quod met. caus.*
272 *not. in l. pen. ff. de hæred. instit.* Neque † præterea obscurum cuiquam est, nos potentioribus pares esse nõ posse, *l.2. ff. de alien iudic. mut. causa facta.* Si enim hoc casu Iureconsultorum Responsis quis innitatur, illi Principum placita, tanquam caput Medusæ, objiciũt vt aliquando quidam Politicus iocabatur. Notum pręterea est, & illud vulgarissimum Baldi, vbi loqui-
273 tur † superior, tacere debere inferiorem, relatum à Petro Heigio *par.2 quæst.25. num.* 14. Vnde etiã Rebuffus *ad constit. regias tom.1. de sent execu. art.1. glo* 16. *nu.*17. & post eum Peck. *de iure sistendi. cap.45. nu.* 12.
274 scriptum reliquerunt, Consiliarios † Principum, ob maiestatem suam non esse idoneos fideiussores, quod probat Natta *consi.* 143. *num* 10 & expressè Matth. de Afflict. *in constit. regni Sicil. in constit. quæ incipit, Humanitate. in 4. notab.* dicit, quod fideiussor in causa criminali datus debet esse idoneus, & facilis conuentio-
275 nis, & ideo Fiscus, secundum eum, non † admittitur quod etiam probat Chassan. *in consuetud. Burgund. Rubri. prima. § quinto. in verb. S'ils à grace. num.*171. *vers. dicit tamen.*

Sed

Sed istæ rationes non sunt tanti momenti, vt non
potius ex sequentibus contrariam statutum. Prima ra
276 tio est, quia † cum fisco litigare possumus, ita vt in
dubio sæpe contra fiscum pronuntietur, *tot tit. C. vbi causa fiscal. l. nõ puto ff. de iure fisci.* Menoch *de præsumpt.*
277 *lib. 2. præsumpt.* 62. Vtcunque † enim fiscus est fauorabilis, tamen ei non ita est fauendum, vt alijs iniuria,
& iniustitia fiat, *c. ex tenore de foro comp. c. nuper. §. quod autem. de donat. inter vir. & vxor.* Alexand. *consi.* 152.
colum 2. volum 5. Hieronymus Gigas *consi.* 42. *nu.* 52.
278 Angulola *cons.* 31. *nu.* 9. *lib.* 6. Alias vnũ altare † detegeretur, vt alterum cooperiretur, contra text. *in c. apostolicæ. de donationib. c. causam. de præben. & cap. denique.* 14 *quæst.* 4.
279 Altera ratio est, quia fiscus † nullum habet priuilegium, nisi in casibus expressis. *gl. l.* 1. *C. de pet. hære.*
Ludouic Montaltus *de reproba. sententia Pilati, artic.* 3.
280 *num.* 16. imo fiscus † vtitur eodem iure, quo subditi
vti debent, *l. extat. l. placuit. ff. de iure fisci* Cæsar Contardus *in l. vnica. quæst.* 21. *ad verb. Fiscus nu.* 5. *C. si de moment. poss.* atque ideò iudicialis auctoritatis formidabili ministerio (*vt in l.* 1. *C. si per vim vel alio modo.*)
parum se tueri potest.
281 Tertia ratio est, quia fiscus semper soluendo † esse
præsumitur, & pro locuplete fideiussore habetur, quẽ
nemo facile reijciat, *l.* 1. *§. si ad fiscum. & ibi gl ff. vt legat. nom. caueatur. l.* 3. *§. item sciendum. ff. si cui plus quam per l. Falc. gl. & Bal. in l.* 4. *C. de vsufru. Francisc. Lucan. de priuil. fisci. part.* 1. *num.* 14. *Mascard. conclusion.* 806. *num.* 5. *& Cuiacius in Nouell.* 1. *de hered. & Falcid. mihi pag.* 15.
282 Quarta † deniquè ratio est quia fisco fides tribuitur, *toto tit. C. de fide, & iure hastæ fiscalis. l.* 2. *C. de com. rerum alienat.* quam quum etiam priuati seruare soleant, tantum abest, vt eam fiscus per se labefactari vn-
283 quam velit. Hinc traditũ est, etsi principalis debitor
sit princeps vel eius fiscus, quem conuenire ad modum difficile esse notorium videtur, quod tamen, si sit
iustus is princeps, non tyranus, talis difficultas non
impediat executionem, *gloss. notab. in dicta. l. sententia, C. de fideiussor.* Roman. *singul.* 641. *incip. Scit quod hodie.*
Alex. Ias & Decius *in l. fin. ff. si cert. pet.* Francis. Cremens. *singul.* 44. *incip. An fideiussor.* Decianus *consi.* 37.
nu. 45. *vol.* 2.
284 Et hoc non solum † in fisco alicuius principis vel
ciuitatis obtinet, verum etiam in fisco Imperatoris,
285 qui fide sua aliquid esse iussit. Imperator † enim, sicut quilibet alius, ex suo contractu tenetur, nealioquin hi, qui cum ipso contraxerunt, principali auctoritate circumscripti videantur, *argumento l.* 1. *C. de his qui veniam ætatis impetr.* Lanfrancus Balbus *deci.* 321.
286 Idque † etiam tunc obtinet, quando cum subditis
suis contraxit. *Iacobinus de feudis. verbo, Princeps. Ferdinandus Vasquius lib.* 1. *controuers. illustr. cap.* 3. *Cacheran. decis.* 139. *VVesenbec. ff. de constitut. princip. in fine.*
287 & multo magis, si contraxerit † cum non subdito,
neque enim fruitur priuilegijs principatus, sed eo casu pro persona priuata censetur, Patisius Cardinalis
cons 82. *nu.* 51. *lib.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 10. *nu.* 28. qua de re latius disserit Frider. Pruckmanus *in §. soluta potestas. cap.* 4 *memb.* 2. *effectu.* 1. *nu.* 6. *& seqq.*
288 Cæterum hoc addi velim, etsi † princeps ex suo
contractu teneatur, & obligetur, nõ tamen actionem
aduersus eum dari, sed aduersus eius domos, vel domuum procuratores, auctore Iac. Cuiacio *in parat. C. de quadrien præscript. in fin.* Vnde Alciatus quoque *respons* 28 *nu.* 10. *lib.* 6 scribit, in pract. obseruari, quod
289 † nunquam Dux ipse citetur, sed tantum eius fiscales, *l.* 5. *in prin. ff. de off. procurat. Cæs.* Cyn. & *Dd. in l. si*
290 *procurator* C. *de eoden.* Quanquam † id in Camera Imperiali non est in vsu (maxime in causis illis, quæ immediate ad Imperiale Tribunal pertinent) in qua etiã
vigore ordinationis, Iudex. & Assessores (si forte Austregis non sit locus) media talia ad manum habent,
quibus etiam Principes alij vel magnates ad id præstandum, quod debent sub nomine Imperatoris cogi
possunt *Ordinat. Camer. Imper part.* 3. *tit.* 49. Quippe
291 † restituto Imperio Romano in Occidente à Carolo Magno, paulatim consuetudine eo deuentum est,
vt etiam Imperator ipse corã Comite Palatino Rheni, sacri Imperij Archidapifero, ratione causarum ciuilium conueniri posset, & respondere teneretur, non
tamen alibi, quam in aula siue Curia Imperiali, vbi
Imperator præsens existeret, de qua consuetudine testatur Carolus Quartus Imperator in χρυσόβουλλα siue
aurea Bulla. *in §. Et quamuis Imperator, qui est in ordine quintus: in Germanica editione, sub Rubrica.* statuum Palatinatus ex quo id referunt Hermannus Vulteius *in comment. ad l.* 1. *nu* 4. 5. *&* 6. *C. vbi Senator. vel Clarissimi.* & Petrus Heigius *part.* 1. *quæst.* 4. *num.* 29. quibus
ego addo Restaur. Castald. *in tract. de Imperatore: quæst.* 8. *num.* 21. *& quæst.* 91. *nu.* 8 Ludolph. Schrader. *in tract. feud. par.* 10 *sect.* 1. *num.* 54. Henning. Goden. *de auri. & argenti fodin. consi.* 5. *nu.* 12. & Ioachim à Beust. *in l. admonendi. num.* 194. *mihi pag* 296. *ff. de iureiurando.*
Et quanquam non facile contingit, vt quis Imperatorẽ vel publice vel priuatim in ius vocet, tamen nihil
impedit, quo minus id fiat, modo ne priuati homines
Imperatoriam Maiestatem proltituere animum inducant. *Vulteius in d. l.* 1. *nu.* 7.

Dvodecima persona, quæ fideiussionis nomine
292 obligari non potest, est † Servvs, *l. sed e si* 70. *ff. de fideiussoribus. l. de die §. si seruus ff. qui satisd. cogant.* cum
quia seruus conuenire vel conueinre non potest, *l. quotiens.* 13 *ff si quis cautionibus:* tum etiam, quia obligatio ciuilis in personam seruilem non cadit, cui vix
vnquam est syncera fides, & de se queri debet, qui fidem sequitur eius hominis, *l. in personam l quod attinet. l. cum seruo. ff. de regulis iuris.* Imo Schola Sabinianorũ
voluit, seruum ne quidem naturaliter obligari, si inscio domino extra causam peculiarem pro alio expromiserit vel interuenerit, *l.* 3. *§. sed si filius. l. quotien. §.* 1. *ff. de peculio.* quam sententiam Iulianus, & Iauolenus
293 probant, qui, & ipsi † Sabiniani fuerunt, *l seruus.* 19. *cum l sequenti.* vbi Dionys. Gothofred. *ff. de fideiussoribus.* Cuiac. *lib.* 8. *obser. c.* 11. *& ad African tractat.* 7. *mihi pag.* 368. *&* 369. Anton. Pichardo Venuesa *ad tit. Instit. de oblig. in princ. nu.* 50. Ioan. Goddæus *de contrah. stip. c.* 7. *conclus.* 6. *nu.* 74.
294 Etsi enim † serui, & filijfamilias in multis iuris
articulis comparantur, *l. seruus. cum al quot legib. sequentib. ff. de iureiuran l.* 1. *§. potestatis. & passim illo titulo, ff de peculio.* (adeo vt ex Lactantio *lib.* 1. *Institut.* appareat, ex iure ciuili domini patrisque potestatem ita
esse vtriusque confusione temperatam, vt tuisit propemodũ altera in altera, ac proinde sit fere idem filius,
et seruus, dominus, & pater, sed ita, vt quam mutent
differantque inuicem, facile intelligi possit. *Cuiacius lib.* 10. *obseruat cap.* 16.) in hoc tamen ex Sabini, & Cassij sententia filiusfamilias, & seruus à se inuicem distant, *dicta l.* 3. *§. sed si filius. ff. de peculio.* vbi generalis
quasi hæc constituitur differentia inter seruum, & filiumfamilias, vt pater obligetur de peculio, quacunque ex causa filius interuenerit, dominus non item,
nisi seruus in rem domini, vel in rem peculiarem interuenerit.

Conclusio igitur est: Seruum fideiubere non posse:
295 quæ tamen limitatur; Primo, † si seruus in rem peculiarem fideiubeat, tunc enim ipse obligatur, & dominum quoque peculiotenus obligat, *dicta. l. seruus.* 19. *ff. de fideiussoribus. d. l.* 3. *§. si filiusfamilias. ff. de peculio. l. in persona. §.* 1. *ff. de pactis.* Et hoc est, quod ait Vlpianus
in l tertia. ff. de fideiussoribus. Si quis dederit seruum fideiussorem, ex quibus causis de peculio actio non datur, dicendum fore, non esse impletam satisdationis stipulationem.

296 Secundò limitatur, si † seruus in rem domini fi-
deiubeat, sicut ex Sabino refert Paulus *in l. quotiens §.*
primo. ff de peculio. Potest autem varijs ex causis in rē
domini fideiussor fieri, & generaliter quidem, si ex ea
fideiussione vel domini conditio melior fiat, aut cer-
tè non deterior, *leg. tertia. §. & regulariter. ff. de in rem*
verso.
297 Tertiò limitari † potest, si seruus iussu domini fi-
deiusserit, nam, & filius iussu patris fideiubere potest,
l. si vero 12. § idem Marcellus. ff. mandati. Quanquam
verò stipulatio iuris est ciuilis, cuius seruus est inca-
pax, tamen cum iussu domini promittit, tunc etiam ex
persona domini obligatur, & qui antea erat ἀπρόσω-
πος ex domini sui persona χαρακτηρίζεται, vt vtar ver-
bo Theophil *in princip. titu. institu. de stipulation. seruo-*
rum. Quod vel eo magis admittendum videtur, quia
298 & ipse dominus pro seruo suo, vel in peculij, vel iu-
dicio sistendi causa, fideiubere potest, *l. 1. §. quid ergo.*
ff. quod iussu. l. 9. §. vltimo. ff. de peculio. l. si domina. ff. ad
Velleianum. l. 1. l. 2. §. 1. ff. si ex noxali causa agatur. l. si
mandator. C. quod cum eo. Ioannes Goddæus *de contrah.*
stipulat. cap. 7. concl. 6. num. 73, etiam de iure Saxoni-
co, *text. statuti. lib. 2. artic. 32.* vbi habetur: Dominus
non tenetur pro seruo, nisi tantum quantum meretur
pro suo stipendio, & si plus contraxerit, det fideiussi-
sionem.
299 Quartò limitatur, † si seruo libera peculij admi-
nistratio fuerit concessa. Etenim quodcunque isto
casu seruus gerit, videtur voluntate domini gerere,
quia voluntatem tacitam habet, non expressam, ge-
nerale permissum, non speciale, *l. quarta. ff. de minorib.*
300 Secus esset, si ei peculium † concessum esset: nam
cui est concessum peculium, non etiam peculij libe-
ra administratio, is in re peculiari negotiatur, sine vl-
la domini voluntate. *§ præterea. Institut. quod cum eo.*
Iacobus Cuiacius tractat. 7. ad Africanum. mihi pagina 298.
atque ideo quoque fideiubere potest, & valet fideius-
sio, neque opus est præsumere, eam voluntate domini
factam esse, cum per se firma sit, & ex persona serui, à
domino (vt ita loquar) personati, valeat.
Quæ quidem vlterius confirmari possunt ex eo, quod
seruus liberam peculij administrationem habens: Po-
301 test † quoque rem domini vendere, & tradere, *l. si*
quis hac lege § vltim ff. de rei vindic. l. si seruus. ff de acqui.
302 *possess.* potest ei rectè solui, *l. huic enim. ff. de iureiuran.*
l. non ideo. ff. de nouat. l. quod seruus. ff. de solut. iusiurandū
303 † etiam deferri, *l. seruus 20 ff eod. tit.* habet ius no-
304 uandæ obligationis, *d. l. huic enim. ff de iureiurando,*
nisi modo hoc faciat animo donandi, *l. fin ff de nouat.*
305 potest † procuratorem constituere, *l. seruum. ff. de*
306 *procurator.* potest † pacisci, *l. conuentiuncul. §. vltim. ff.*
307 *de pactis.* potest † delegare, *l. libera §. 1. ff. de pecul.* er-
go & fideiubere eum posse non dubito.
308 Benè autem notandum est, quod dico; Seruum li-
beram peculij administrationem habentem, rem do-
mini vendere posse. Nam *dicta l. si seruus. ff. de acquir.*
possess. & d. l. si quis hac lege ff de rei vindicat. l. penult.
§. sed & si à filio. ff. de diuers. & tempor. præscript. ea in re
exigunt, aut voluntatem domini; aut saltem liberam
peculij administrationem. Quare si seruus vendat
ignorante domino, aut administrationem peculij li-
beram non habens, nihil agit, imo furtum committit,
nam & res peculiaris, res domini est, *l. si liberam. Cod.*
quod cum eo. & furtiua ea res est, quam ex peculio suo
vendit seruus, ignorante domino. *Cuiac. lib. 15. obseruat.*
309 *cap. 18.* Hinc † in statutis Lubecensibus *lib. 3. tit. 6.*
artic. 5. ita statuitur: Si seruus vendat bona domini:
de quibus si contentus non est de ipsa venditione,
oportet quod seruus iuret habuisse liberam auctorita-
tem vendendi, aliter furtum est, Dominus verò tene-
tur sistere iudicio iuramenti.
310 Nec obstat † *l. si seruus 34. ff de vsurpation. & vsu-*
capion. vbi ait Alfenus: Etiamsi seruus insciente do-
mino rem peculiarem vendidisset, emptorem vsuca-
pere posse. Nam id superioribus nihil fragatur. Vt-
cunque etiam dici posset, seruum etiam insciente,
311 hoc est, ignorante (quemadmodum † inscientia, pro
inscitia, ac ignorantia ponitur, *in l. sed, etsi 28 §. fin. ff.*
de iudicijs.) domino vendere rem peculiarem posse, si
modo habeat liberam peculij administrationem, quo
sanè casu domino inuito, & inscio non intelligitur
fieri venditio. *dicta l. 4 ff. de minoribus. l. penultima. ff. de*
furtis. & sentit Accursius *in d. l. si seruus.* Tamen alijs
magis probatur, inscientem ibi dici, pro sciente, ar-
312 ticulo, † IN, ἐπιτατικῶς, & augendæ significatio-
nis ergo accepto, quemadmodum veteres dicebant,
Inaudientem, Inuocantem, Instipulantem, pro eo, qui
audiat, qui vocet, qui stipulatur, Cuiacius *dicto lib. 15.*
obseruat. cap. 18. & in d. l. si seruus. Gilebert. Regius.
lib. 2. ἐναντιοφανῶν. cap. 20. Scipio Gentilis *lib. primo*
Parergorum. cap. 24 in princip. Pard. Prateus *in Lexico*
verbo insciens. vbi capitulum Legis Maniliæ citat, in
quo insciens pro sciente vsurpatur: Sed vtro modo
(cum vtroque possis) respondeas, non magnopere
313 interest: quamquam iudicandum est, τὸ IN, † vt plu-
rimum tamen voci, cui præponitur, contrariam signi-
ficationem addere, vt in verbis, Indebitum, Inofficio-
sum, Insipiens, Indemnis, Insons, Indoctus, Infectus,
&c. sicut notant DD. maximè Iason. Socin Francisc.
Ripa, Bolognet. & alij *in l. Gallus. §. ille casus. ff. de libe.*
& posthum.
Extendenda porrò est hæc ipsa quarta limitatio, vt
314 multo magis procedat † in Institutoribus, Procura-
toribus, vel ministris ditissimorum mercatorum, qua-
les illi in Emporijs peregrinis habent, quos vulgo
vocamus œconomos, ac negotiorum gestores. (vt in
statutis Lubecensibus *lib. 3. tit. 9. artic. 2.*), sicut An-
tvverpiæ, Londini, Lubecæ, Hamburgi, Stockolmiæ,
315 Bergę in Norvvergia, ac alibi. Cum enim † hi regu-
lariter generale mandatum in promouendis mercan-
tijs, vel negotijs cum libera habeant, vt pulchrè osten-
dit Ioannes Koppen in Rangerfdo. *ff. decision. suarum*
quæst. 21. in principio faciunt tradita per Colerum *de*
process. execut. part. 2. cap. 3 num. 354. quis dubitet, eos
etiam fideiussionis negotium suscipere posse, præser-
tim, quia alias quoque sunt homines ingenui, vtpote
316 † Germania nostra veram crudelemque illam gen-
tium, & Romanorum seruitutem iam, Dei bonitate,
ignorante, teste Ioan. Goddæo *d. c. 7 conclus. 7. nu. 76.*
in fin. Ioan. Friderico Husano in *tract. de propriis homi.*
cap. 1. nu 34. & cap. 2. in princ.
Qvinto limitatur supra *nume. 295.* posita con-
317 clusio, vt non obtineat † in colonis conditione sua
propria, vel originaria colentibus, adscriptitijs, & pro-
prijs hominibus, quod nos vulgo appellamus, quales
adhuc multi reperiuntur in Dania, superiori Germa-
nia, Palatinatu, Pomerania, Ducatu Megapolitano,
VVestphalia, & patria mea, Comitatu nimirum Ol-
denburgico, &c. Hos enim Dominis suis posse ex sti-
pulatu obligari, & vice versa, tradidit Goddæus *dict.*
cap. 7 conclus. 6. num. 75. & 76. Ergo idem quoque de
fideiussionis contractu statuere mihi integrum pro-
culdubio erit, maximè quia Andreas Gail. *lib. singul.*
318 *de pignerat. obseruat. 8.* scriptum reliquit, tales † pro-
prios homines potius esse seruos anonymos, de om-
nibus seruorum generibus aliquid participantes, quā
reuera seruos, aut adscriptitios, vt tamen placuit
Goddæo dicto loco, & ante illum D. Zasio *lib. 1. singu.*
responsor. cap. 3. numero 76. Guidoni Papæ *decis. 312.*
Bartholom. Blarer. *in repetion. l. diffamari. cap. 2 numer.*
22. mihi pag. 72. C. de ingen. manumiss. Masuerio *tract. cā*
sua. Rubr. de success. num. 15. à quibus rursus discrepat
Ioannes Fridericus Husanus *dicto tract. c. 2 numero 29,*
antiquis libertinis dedititijs illos æquiparans, quos
Saxo. colonus vocat, de quibus Reiner. Reineccius
ad Annales de gestis Caroli Magni, lib. 4. mihi pag. 59. lit. B.

vnde

319 vnde † etiam in plerisque locis adhuc illi, qui in ci-
uium, aut tribuum numerum adscribi cupiunt, qui cu-
pidus est ingredi aliquam societatem bonum, & ma-
lum societatis ferrè debet hoc est, quod nulli tanquam
dedititij, libertini aut proprij homines sint obstricti.
320 Et quia prætereà verum est, tales † proprios homi-
nes testari posse, *gloss. in verb. aut serui Institut. de iure
personarum.* Mysingerus *centu 2 obseruatione* 23. Iaco-
binus de S. Georgio *in tractat. de Reydis, numer.* 22.
Ioan. Dauth. *in tractat. de testament. Rubric. qui testam.
fac. possunt. num.* 241. nil obest, quo minus, & fideiube-
re queant, cum argumentum ab vltimis voluntatibus
ad cõtractus validũ sit, & subsistat. Accedit, quod Za-
sius *consil* 19. *numer.* 1. *&* 4. ac Gail. *d. obseruat.* 8. *num.* 3.
321 *in fin.* astruunt, tales † homines proprios posse com-
mercia exercere, quidni igitur, & fideiubere possent?
Non leuiter quidem refragatur, quod in sua potestate
nihil habere videtur, qui ipse suæ potestatis non est,
sed iuris dominij, *l. vl. C. qui col. domi. accus. poss.* Ioan-
nes Frideric. Husan. *d. loco. cap.* 6 *num.* 21. Verum cum
illum necessitate cogente res suas minus vtiles alie-
nare posse receptum sit. Speculator *de feudis.* §. *quo-
niam. num.* 35. Husan. *d. loco num.* 25. non est, quod ipsi
negotio fideiussionis interdicamus, nisi fortè alicuius
regionis consuetudo aliud dictet, cui merito ast stan-
dum, *Husanus* d *loco num* 26.
322 Consequentar † Decimotertio loco venit
explicandum, vtrumetiam Libertus rectè fidem
suam interponat? Quia verò is per manumissionis be-
neficium seruus esse desijt, *l.* 4 *ff. de instit. & iure.* & ho-
die ingenuus fit, non libertinus, maximè si manumis-
sorius patronatus remiserit, *l.* 3. *C. de bon. libert. Nouell.*
78. *vt liberti de cætero, &c. cap.* 1. *Cuiac. lib.* 4. *obs. cap.* 5.
Ideò non verebor affirmare, eum, sicut alium quem-
libet liberum, ad fideiubendum admitti, si modo aliàs
323 per accidens non arceatur. Nam, & aliàs † ad ple-
rosque actus liberorum hominum admittitur: Si qui-
dem potest esse tutor. *l. libertum. l. nequaquam ff. de excus.
tut l. libertus. ff. de tut. & curat. l. libertos. C. de excus tutor.*
potest esse accusator. *Cuiac lib.* 17. *obseru. cap.* 30. potest
esse testis, præterquam in casu, *l.* 9 *ff. de diuortijs.* adde
Cuiac. lib. 8. *obseruat cap* 26. & casum *in l. libertorum. C.
de testib.* vt similia prætercam.
Permittitur igitur liberto, vt fideiubeat, vel vt rem
suam pro alio pignori nectat, modo ne id fiat in ne-
324 cem patroni. Etsi enim illo casu † quando in ne-
cem patroni, hoc est, in damnum, & incommodum pa-
troni (*vt in l summa ff. de pecu. l. si pro patre.* §. *versum.
ff. de in rem verso l* 4 *ff. si quis om. ff. caus. test.* Libertus
fideiuber, non subuenitur patrono aduersus credito-
rem per actionem Fabianam, quum libertus interue-
niens pro aliquo, qui non fuit soluendo, creditori ni-
hil donet, neque etiam æquum sit, vt subueniatur pa-
trono cum damno creditoris, qui pecuniam fortè fide
325 liberti numerauit, quis enim probet, vt † vni ius
suum auferamus, ad hoc vt alteri prodesse possimus,
*l. penult. ff. quæ in fraud. cred. l. vlt. ff de pactis. l. habere. ff.
de euictionibus.* Poterit tamen conueniri debitor pro
quo fideiussum est, vel actione Fabiana, vel etiam mã-
dati: conueniri, inquam, ab ipso patrono, qui in frau-
dem suam, quo minus trientem bonorum liberti con-
sequeretur, quid factum esse conqueritur, non autem
ab ipso liberto, qui iam testato mortuus esse præsumi-
tur. Imò nisi fallor, dabitur, & Caluisiana, si nimi-
rum libertus intestatus fuerit, *l* 3. §. *si intestatus.* *ff. si
quid in fra. pat. l.* 2. *C. eod.* Dantur autem hæ tres actio-
nes ad vnum, & eundem finem, scilicet ad reuocan-
dum petendumq; id, ꝓ debitorẽ ex causa fideiussionis
fideiussori dare facere oportet: & hoc amplius aliquã-
do Fabiana actio pinguius prouidet patrono, quam
326 actio mandati: Quid † enim si libertus donandi
animo fideiussent? certè non datur actio mandati, *l.* 6.
§. *si passus. ff. mandati.* debet igitur illo casu patronus
ferrè, quod est in actione Fabiana, vel Caluisiana, *l.
quotiens.* 41. *ff. de oblgat. & act.*
Sed præcedens locus postulat, vt Decimoqvar-
to loco de fideiussione quoque Filiifamilias
pauca adijciam, siquidem hunc cum seruo magnam
similitudinem habere iam ante hoc ipso capite, *num.*
327 294. monui. Sic igitur habendum est, nullam † rem
prohibere, quominus filij familias maiores 25. annis
pro alijs fideiubeant, *l. nulla. C. quod cum eo.* Hippol. *in
Rubric. de fideiussoribus. num.* 307. Boerius *singulari.* 15.
num. 2. Cuius equidem ratio non est obscura, modo
328 attendamus, quod † filiusfamilias ex omnibus cau-
sis, tanquam paterfamilias, obligetur, & ob id agi cum
eo, tanquam cum paterfamilias, possit, *l filiusfamilias.
ff. de oblig. & act. l. tam ex contractibus. ff. de iud. l. si quis
cum filio.* 44 *ff. de peculio.* Bernard. VValtherus, *lib* 1.
miscel. cap. 38. Ioan. Goddæus, *de contrah. stipul. cap.* 7.
conclus. 1. *num.* 7. *& conclus.* 5. *num* 58. vbi in allegatione
Hippolyti de Marsilijs σφάλμα Typographicum com
missum est, cum debeat legi, *nu.* 307. *non nu.* 407. Qua-
re placet Sabini, & Cassij sententia, existimantium, si
329 † filius fideiussor, vel quasi interuentor acceptus sit,
semper obligari patrem de peculio. *l.* 3. §. *sed si filius ff.
de peculio.* Et non est dubium, idem voluisse etiam
Celsum, cum tam apertè decidat, fideiussionem serui
non obligare dominum de peculio, si nimirum inter-
uenerit, nõ agens rem peculiarem, *d. l.* 3. §. *si filiusfami-
lias. ff de peculio* nam in hoc distat filius familias à seruo.
d. §. *sed si filius.* Quod etiam euincit vlterius, *l. item* 7. *in
prin ff ad Macedon.* vbi ex Neratio *lib.* 1. *&* 2. *responso-
rum.* & Celso *lib.* 4. (scilicet Digestorum, nam triginta
330 nouem libros Digestorum † scripsit Celsus, vt ex in-
dice Pandectarum Florentinarum cõstat, qui simpli-
citer ab alijs Iurisconsultis, vt plurimum citantur,
non addita voce, Digestorum, quanquam, & commen-
tariorum Celsi fit mentio, *in l. cum aurum.* §. *Idem Cel-
sus.* 6. *ff. de aur & arg. legato.* ex Celso inquam, refert
Vlpianus; *si filiusfamilias fideiusserit, Senatusconsul-
tum Macedoniani cessare, nisi modo in hac ipsa fideiussio-
ne color sit quæsitus*, vt mox ex Iuliani sententia adij-
citur.
331 Nec ad rem † pertinet, quod refert Hippolyt. *in d.
Rubric. de fideiussoribus. num.* 307. propterea scilicet fi-
liumfamilias fideiubere non posse, quia non potest
agere in iudicio sine consensu patris, is autem qui
non potest agere, non potest etiam fideiubere, quod
Brocardicum probari putat ille, *per l.* 2. §. 1. *ff. qui sa-
tisdat. cogant.* Ideoque respondet cum Accursio, ter-
tum *in d. l.* 2. loqui in seruo, non autem in filiofamilias,
qui non penitus est exclusus à limine iudicij, sicut
seruus: Nam hac in re primum me offendit, quod illi
minus considerate astruunt. *d. l.* 2. §. 1. loqui de perso-
nis, quæ agere non possunt, & nihilominus fideiusso-
rem dare volunt, cum tamen verba Pandectarum Flo-
rentinarum satis sint clara, & manifesta, ibi agi tantum
de personis, quibus datur fideiussor, sicut ante me
quoque vidit Dn. Goddæus, *de contrah. stipulat. cap.* 7.
conclus. 5. *num.* 62. Hoc igitur fundamentum corruit.
Deinde etiam vitiosum est connexum; Filiusfamilias
non potest agere sine voluntate patris, ergò non po-
332 test etiam fideiubere. Quin † potius potestatem con
trahendi à potestate agendi secernimus, secuti eà in re
Iurisc. *in d l filiusfam.* 39. *& l. filiusfamilias.* 8. *ff de obl. &
act.* qui indistinctè contrahendi facultatem dant filio-
familias, licet nõ nisi in certis casibus eum suo nomi-
ne actionem habere concludunt. Nec sanè habebis,
quod ad supra dictas leges respondeas, si hanc distin-
ctionem omittas.
Cæterum studiosè supra adiectum fuit; Filiosfa-
milias maiores 25. annis pro alijs fidem suam obstrin-
333 gere posse. Quid ita? quia filiusfamilias, † si minor
25. annis pro extraneo fideiussit, in integrum restitu-
tionem implorare non prohibetur: Sed etsi pro patre
suo

suo fideiussor extitit, eique diem suum functo non successit in integrum restitutionem postulare potest, *leg. 1. Cod. de filiofam. minore l. ait prætor. §. non solum. ff. de minoribus.*

Sed quid de filiofamilias studioso dicemus? Arbi-
334 trentur Interpretes, † hunc minus idoneum esse fideiussorem, ob id quod priuilegio fori est tutus, *Dd. in l. si fideiussor. ff. qui satisd. cogant.* Speculat. *in tit. de satisdat. §. verum. vers. sed pone quod Scolaris.* Hippolyt. *in Rubric. de fideiussoribus. numer. 257.* Petrus Rebuffus *de priuileg. Scholarium. priuil. 171.* Ioan. Sichardus *in Auth. offeratur. num. 17. C. de lit. contest.* Eandem tamen
335 † doctrinam sic temperant, vt scholarem, tanquam idoneum fideiussorem, admittant, si modo priuilegio suo renuntiet, quemadmodum renuntiare potest, secundum gl. & Dd. *in l. si conuenerit. ff. de iurisdict.* tradit Iason. *in l. 1. numero 1. versic. secundo præmitto. ff. si quis in ius voc. non ierit.* Iulius Pacius *in repet. Auth. Habita. cap. 9. num. 10. C. ne filius pro patre.* Herman. Vulteius *in comment. ad l. t. num. 127. & 128. C. de iurisdict.* vbi tamen eddit, si casua incederit, magistratum scholasticum vix admissurum esse.
336 Quemadmodum autem filiusfamilias † pro extra-
337 neo fideiubere potest, ita multo magis pro † patre suo apud extraneum rectè fideiubet, eumque in fidem suam suscipit, *l. si ex alio. §. quod cum eo. d. l. 1. C. de filiofam. minore. l. si dubitet. §. filiusfam. ff. de fideiussoribus. l. filius.* vbi Bar. Bal. & Donellus *C. ad eod. l. si patr. nam. C. ad Velleian.* Constantin. Harmenop. *lib. 3. Epitom. tit. 6.* Socin. iunior *consil. 13. num. 26. vol. 2.* Roderic. Suarez. *in declarat. ll. fori tit. de compendinationibus. §. nunc oportune. nu. 10.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipu-*
338 *lat. cap. 7. conclus. 5. num. 59.* Non † autem si sit emancipatus, verum etsi adhuc in alterius sit potestate, *d. Eta leg. si ex alio. Cod. quod cum eo. l. 2. §. quod ait prætor. ff. qui satisd. cog.* iustæ tamen ætatis, & pubertatem allecutus, *l. si seruus. 141. §. pupillus. ff. de verborum obligat.*
339 Et hoc † amplius non tantum pro contractibus patris, *d. l. si ex alio. & d. l. filius. & d. l. si pa tenam.* Sed & cum absentem patre defendens, iudicatum solui, petitori satisdate ex forma edicti debet, *l. si filiusfami-*
340 *lias. 14. ff. qui satisdare cogantur.* Cui † non absimile est, quod legimus, Balduinum Græcorum Imperatorem, filium Philippum, ob accepti æris mutuum, Venetis obsidem dedisse, sicut commemorant Baptista Egnatius, *lib. 7. c. 6* Paul. Æmilius *lib. 7.* Blondus *lib. 7. Decad. 2.* Licet Sabellicus *lib. 6. Ennead. 9.* paulo diuersius hæc narret, & de Brugēsibus mercatoris accipiat.
341 Nec vrgere videtur † in contrarium, quod pater, & filius reputantur pro vna, & eadem persona, nemo autem pro se ipso fideiubere potest, vt in principio huius capitis annotaui: Nam istum modum soluit Hippolytus *in d. Rubric. de fideiussor. numero 308.* dicens, hoc in casu patrem, & filium pro vna, & eadem persona non haberi, propterea quod isthæc regula vera est, quoad quid, non quoad omnia, sic enim loquitur cum Bartolo, *in d. & l. si dubitet. ff. de fideiussor.* Accursius verò, *in dict. l. filius. C. de fideiussor.* putat propterea filiumfam. pro patre fideiubere posse, quia quasi dominus videtur viuente adhuc patre, *l. in suis. ff. de liber. & posthumis.* Quod edūbrare voluit Plautus *Trinummo Scena. Quo illic homo.* vbi filius Lysiteles ed patrem Philtonem loquitur:

LY. *Bene volo ego illi facere, si tu non abnuis. nempe* PH. *de tuo.*

LY. *De meo, nam quod tuum'st, meum'st, omne meum est autem tuum.*

Sed istæ rationes videntur rem magis operire, quam aperire. Prima siquidem vix immunis est à [illegible]. Quid enim si quæram, cur filius pro patre possit fideiubere? Tu respondeas, hanc esse causam, quia in isto casu filius, & pater non habeantur pro vna persona, certe manet petitio principij. Cur non habean-tur pro vna persona, id enim in quæstione est positum: Altera ratio nimis est generalis: nam ex eadem sequi posset, filiumfamilias vt cōtrahere, ita & agere posse, quod tamen regulariter est falsum, *l. cum non solum. in fin. pr. vers. necessitate. C. de bon. quæ liberis.*

342 Verisimilior igitur † est ratio, quod Iurisconsultus *in d. l. si dubitet. §. filiusfamilias. ff. de fideiussorib.* ait: *Si filius pro patre fideiusserit, non esse sine effectu hanc fideiussionem.* Quamobrem? Primò, sed futiuris effectus filius poterit teneri in id, quod facere potest, quæ ratio etiam ponitur, *in d. l. si ex alio. C. quod cum eo.* Deinde, quod &, dum in potestate manet, condemnari po-
343 test. Rectè. Nam † filiusfamilias ex omnibus caussis, præsertim ex contractibus, tanquam paterfamilias obligatur, & ob id agi cum eo tanquam cum patrefamilias potest *dict. leg. filius 39. ff. de oblig. & act. l. si id 58. §. 2. ff. pro socio l. si filius. a 1. ff. de dam. infect.* Si igitur Accursius dixisset, filium ratione contractuum habebit
344 † pro patrefamilias, rectè dixisset, *l. tenetur. § pen. ff. de empt. l. 1. § filiumfamilias. ff. depositi.* Et hoc est, quod *in l. si quis. 44. ff. de peculio.* dicitur: Eum cum filiofamilias contrahus duos habere debitores, filium in solidum, & patrem duntaxat de peculio. Non igitur pater, & filius in contractibus filij, & respectu extranei pro vna persona reputatur, sed pro duobus, duæ pro duobus reis debendi, *leg. si pater 12. ff. quæ in fraud. cred. l. si prædia. 58. §. vlt. ff. de don. int. vir. & vx.* Cuiac. *lib. 8. obseru. cap. 11.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap. 2. num. 34. & cap. 7. conclus. 5. num. 59.* Neq; propterea filius pro patre fideiubere potest; quod viuente patre dominium rerum paternarū [illegible], h. e. in spe habet, quid enim hoc patrem è filio separaret? sed quia in contractibus filius pro patrefamilias habetur, qui fideiubere non prohibetur, *l. 3. in pr. ff. ad SC. Maced.*

345 Nihil † etiam aduersatur, *l. 3. vers. cæterum. ff. de fideiussoribus.* vbi statuit Vlpianus, eum qui satisdis repromisit, si det filiumfamilias non implere satisdationis stipulationem. Prudenter enim eddit Vlpianus, id tum demum verùm esse, si detur in causis, in quibus de peculio actio non competit. Etsi enim num. præced. dictum est eum, qui cum filiofamilias contrahit, duos habere debitores, patrem, & filium, *d. l. 44. ff. de peculio.* Item filiumfamilias semper patrem de peculio obligare, quacunq; tandem ex causa interuenit, *l. 3. §. sed si filius ff. de peculio.* Tamen illa vera sunt, si etiam teneat obligatio, & talis sit causa, ex qua dari
346 possit actio de peculio. Quid † n. si filiusf. mutuam pecuniam accipiens, fideiubeat in rem suam, alio reo dato, *vt in l. 7. §. sed Iulianus adijcit. ff. ad Macedon.* vel fideiubeat, cum nihil esset in peculio, nec aliquid futurum speretur, *vt in l. seruus tuus ff. de dolo malo. l. quæsitum. ff. de peculio.* vel fide sua esse iubeat animo donandi, *vt l. filiusfamilias. ff. de donat. l. contra iuris. §. vlt. ff. de pactis. l. 2. ff. quæ res pig. oblig. possunt.* Certe ex his causis nec duo sunt debitores, neq; etiam actio de peculio dari debet: In reliquis verò firma manet decisio, *d. l. 44. & d. l. 3. §. si filius. ff. de peculio.* quod etiam non latuit Accursium, *in d. l. 3. verb. seruus. ff. de fideiuss.*
347 Non † obstat, quod Socinus *in consilio. a 3. incip. circa prædictum. vol. 4.* multis ostendit, filiumfamilias pro patre suo non posse fideiubere, & si fideiusserit, fideiussionem non tenere, quia is non in terminis iuris communis, sed statuti Florētini loquitur, quo talis fideiussio omnino prohibita fuit, Vt ipse ibi, *numero. 10. in fin.* fatetur, cuius etiam meminerunt Borgnin. Caualcan. *decisio 31. numero 26.* Horat. Carpan. *ad statut. Mediolan. parte prima, capite 416. numero 84.* Eodem modo etiam iure Gothico, & Selangico, *lib. 2. capite 65.*
348 Porrò non est silentio † prætereundum, esse casum, in quo filiusfamilie (nominatim hunc exprimo, quia infra *numero 398.* aliud in filiofamilias receptum

asla subijciam)etiam inuitus pro patra fideiubera te-
neatur, nimirum si patrem(quo nomine tamen, non
349 † obstante, quod Iouianus Pootanus, *in libello de obedientia lib.2.cap.2.* voluit, liberos patri magis debe-
se, quam matri, *iuxta mox allegandam Nouellam.115. § aliud capitulum.in prin.* etiam matrem, auum, & auiã,
proauum, & proauiam hic complector)inclusum esse,
vel etiam captiuum alibi terrarum datineri contige-
rit, & filius, oepos, vel pronepos, nisi eadem impieta-
350 ta † leborare velint, qua Gallienus Imperator, vt
ex Traballio Pollione, in Gallieno, commemoret
Dionys. Gothofred, *in Nouella 115. cap.3.§. si vnum de prædictis litera P.* & aote illum Erasm. *in Apophe.lib. 6. in Gallieno. mihi pag.* 505. & 506. aden necessa ha-
bent eum eos va suscipere, & redimere, vt nisi festioã-
ter fecerint, exhæreditari possint, sicut disponit, *d. Nouel.115.cap.3.§. si quemlibet de prædictis. & §. si vnũ de prædictis.* vnde sumpta est Aeth. *si captiui C. de Episc. & Clericis.* Probatq; Boerius, *decisio.* 128. *num.* 7. *& decis.* 122 *num.*2. Vitillus *in addit. ad Afflict. decis.* 3n8.
*num.*25. Horat. Carpanus *ad Statut. Mediolan. part.* 1.
*cap.*416.*num.*85.gl. Saanoica in statutis *l.*1 *artic.*17.*in*
351 *verb.* si hæredas oollent, & † ordinatio prouincialis
Hassica publicate, Aoon 1497. tit. 9. Eodem aciam
raspexit Georgius Bemein Augustanes, intractatu
suo ed formulem testamenti, mihi pag.57.§. ad diem
nonam & peg.61.§. cum filij, dum inquit si quis ma-
iorum patrum, vel auntum captiuus apud hostes dati-
neretur, & quod onos ea beredibus, onllet ae bonis
hereditet is illum liberare, vel esset carceratna cogẽ-
353 di sunt, &c. Et sanè, cum † Agnellus Trideotinus
Antistes perpetuam laudam prometitus sit, propterea
quod à Bruoechilde, Francorum Regina, captiuns,
quotquot inueniri potuerunt, etiamsi sanguinis eon-
iunctione illum nnn attingerant, propria pacunia re-
demit, vt testis est M. Antonius Coccius Sebellicus,
*Ennead.*8.*Lib.*5.*mihi pag.*392. Quanto magis npera dan
de est pijs liberia, vt tam beoa de suis parentibas pro-
mereentur. Nec possum nnn laudere leges Athenien-
354 sium, iuxta quas Cimoo Miltiadis † filius nb multã
patris in vinculis mortui non dissolutam, ijsdam de-
centus est vinculis, neq; emitti potuit, oisi pecuniam,
qua pater multetus esset, snluisset, vt refert Probus ra
Cimone, & Carol. Sigonius, *lib.3.de Repub. Atheniensiũ.*
355 Quid dicam † da Antignno Demetrij Polincretis
filio? Hic equidem patris sui captiuitetem grauiter
ferens, sumpta veste lugubri, ad Salaucum Syriæ Ra-
gam, qui eum ceperat, supplex scripsit, & quicquid si-
bi in Græcia regni supererat, prn patre redimendo
obtulit, & se simul nbsidem, auctnre Plutarcbn *in Demetrio*, & Sabellico *Ennead* 4. *lib* 8.

Arbitror autem hanc ipsam conclusionem emplia-
356 ri posse, vt † non taotum talis filius, & cæteri liberi
iuste exherederi queant, sed etiam ius elimentorum
eis denegari, & adimi possit. Est enim hæc communis,
357 hppis, & tõinnibus nota opinio, quod parens † pos-
sit ex illis ceusis filin alimenta denegare, ae quibus
eum exheredare ipsi integrum est, sicut post viginti
tres Doctores anumeratos tradit Anton. Corduba da
Lara, *in l. si quis à liberis §. id: in iudex. num.* 1. *ff. de liber. agnoscend.* & conferunt illa quæ habentur apud Ebe-
rhard *in Topicis. loco* 29. & Claudinm de Battandier,
in tract. de legitima artic 8. *nu.*12. *& artic.* 13. *numer.*7.
358. Quid eutem † fiet, si pater, eius vel proauus, pe-
tant, filius, & cæteri liberi etiam festioanies paratos-
que se offerant, sed is, qui patrem eosva inclusos deti-
net, nnlit filium, nepotes, vel pronepotes, tanquam
minorennas aut aliter imdoneos, suscipere? Credo
equidem eorum personat excusatas esse, *per d. Nouell.*
115.§. *si quemlibet. in illis verbis. In quantum esse, qui petitur, probatur idoneus. iuncta l. cum quidam. §. si pupillo. vers. quid enim potest imputari ei, qui soluere, etiamsi vellet, non potuit. ff. de vsuris.* Id quod etiam præsupponit
Georgius Bemelo *d. loco pag.*57. *in verb.* sibi ipsi, *& in verb.* si in ipsn annn in ver. vt bona in sua potesta.
359 Ne † teman dabitam pietatem filius (da reliquis
idem est iudicium) omisisse videatur, siquidem, teste
Seneca, parentes suos nõ amare impietas est, non agno-
scare insania, dabet ea abundanti(vt ait teat. *in L. cum fam. ff. de manumiß.*)aut saipsum pro obside, & pignora
360 (au eeemplem † Emanuelis filij Caloioannis Græ-
corum Imperatoris pro patra ex careere liberando,
sa Venatia oppigoorantis, sicut narrat Chalcocondy-
les, *lib.*1.)aut alios offerre fideiussores idoneos : nam
361 † nihil actum videtur, quoties aliquid agandum so-
perest, *l. pen. C. de his quib. vt indig. L. ædificia.* 139.§. *perfecisse. ff. de ver. sig.* Quippè dimidium saltem facti, qui be
362 ne cœpit, hebet *l.* 1. *ff. de orig. iur.* Vndè † etiem illud
D. Hieronymi: *in Christianis non initia quæruntur, sed finis.*
Vincen. Caroc. *decisi.*88. *num.*2. Et vero parum inte-
rest, vtrum ipse fideiubeas, vel an alijs pro ta, & tao
nomine fideiubera mandes, *l.* 6. §. *passus. ff. mandati.*
363 Quod † si ne tunc quidem liberatio siuè redemptio
sequi veli, cnnsultum est, vt filius, ad demonstrandam
omnem à sa incessanter edhibitem diligantiem, totũ
negotium, imo, & literas tam suas ad eum, qui paren-
tam in carceribus detinabat, forte perlatas, qua eius
ad sa remissas, in publicum instrumentum, vel etiam
ad publica acta, dabito more redigi curet, vt si forte
perens liberatus nihilominus eum postea exheredem
scribere intendat, hæresq; scriptus probationem talis
prætansæ ingratitudinis in se suscipiat, *iuxta l. liberi.* 28. *& l. omnimodo.*30. *C. de inoff. testam. facit l. vlt. C. de reuoc. don.* Sempar in promptu habaat, quod loco legiti-
mæ depulsionis ad obtinandam eb solutionem oppo-
nera queat. Et ista declararin *ad d. Nouell.* 115. & præ-
citatam ordinatinnem Hassicam beneest noteoda.
364 Quibus † tamen locum essa non erbitror, si forte
ipse filius vel cæteri libri iustam causam exheredandi
parentes cætarosq; habent, *iuxta d. Nouell.* 115. *c.*4.
Si enim quam exheredare iure permittente possum,
quomodo non etiam impune pro illo nnn fideiubeã,
vtcunq; illum inclusum assa vel captiuum detineri
contingat? Cui enim quod plus est licet, non debet
id, quod minus est, non licere, *l. non debet.* 21. *l. qui potest inuitis. ff. de reg. iur.* Num verò eadem dicenda sint, quo
ad prinationem feudi, si vasallus pro domino carceri
incluso vel captiuo fideiubere nolit, aaplicabo infra
365 *cap.*29. vbi vide. Donatorem † certa non posse à do-
natario, tanquam ingrato, rem donatem reuocare, si
is forte pro ipso fidem interponere recusat, extra du-
bium est, cum *in d. l. vlt. C. de reuoc. don.* quinq; tantum
ingratitudinis causæ, & quidem limitetiuè per verbũ,
Tantummodo, ponantur, propter ques donationes
euerti possunt, non igitur pœoarum extansin fieri de-
bet, *in d. l. vlt. C. de reuoc. don. iuxta c. odia. c. in pœnis de reg. iur. in* 6. *l. factum. §. in pœnalibus. ff. eod.* Nec obstat *d. l. vlt. in princ. in verb. Si non dationis acceptor ingratus circa donatorem inueniatur. C. de reuocan. donat.* Qualẽ enim
ingratitudinem intelligat Imperator, id subiecta ex-
empla statim declarant, ad quæ denegatinnem fide-
iussionis nnn nisi violenter derorseris. Et quanquam
366 † communis opinio statuit, quod etiam ob alias cau
sas, quam ibi expressas, liceat reuocare donationem,
modo illæ causæ sint similes his, quæ ibi exprimuntur,
eut maiores, vt refart Ripe, *in d. l. vlt. quæst.* 41 *sub nu.* 137. *& sequen.* cũ quo tradit Pancirolus *in cõs.* 22. *nu.* 8. Taman illa similitudo aut maioritas, vt ita loquar,
in denegatione fideiussionis nullatenus considerari
potest.

Ne quis verò arbitretur filium quidam pro pater
sed non per contrarium patrem pro filio fideiubere
posse, idcirco OCTAVO, QVINTO loco merito adici-
367 mus PATREM etiam † pro FILIO fidem suam
368 obstriogere posse, non babito respectu, vtrum † fili-
369 us sit emancipatus, *l.* 1. *C. ne filius pro patre.* Vel † in
sacris

ex patris paternia constitutus, *l. si mādator. C. quod cum eo.*
370 Vtrum adultus † vel minorennis, *argumento l. 1. C.*
de mun. & honoribus non continuan. lib. 10. l. 1arius. §.
Imperatores. ff. ad municipal. tex. in l. parte. §. vlt. ff. famil
371 *hercisc.* & denique, vtrum † obligatio descendat ex
contractu, vel maleficio, *d. l. mandator. & l. in eum. 29.*
§. taberna ff. de institoria. Nouell. 115 cap. 4. §. his casibus
etiam cladem. pulchre Rodericus Suarez. *in causa crimi-*
372 *nali num 4.* vbi firmat, quod † pater pro filio est ido-
neus fideiussor, quando venit imponenda pœna pecu-
niaria.
373 Quod autem pater pro filio suo fideiubere † po-
test, non hanc habet rationem, quia est paterfamilias,
qua visus sum supra agens de fideiussione filij: Meru
enim esset absurdum diceres; patremfamilias obli-
gari, quia est paterfamilias: Sed hæc est vera ratio,
374 quod † pater pro filio interueniens quasi extra-
neus interuenit, quem obligari verissimum est, *leg. 1.*
§. quid ergo. ff. quod iussu. Atque eo respexit idem Vl-
pianus, *in l. si quis reum. §. vlt. ff. de liberat. leget.* in-
376 quiens, † patrem, qui pro filio fideiussit, si ei libe-
ratio sit legata, pacto liberandum, quasi patrem non
esse patrem, sed extraneum.
377 Nominatim autem de patre dixi. Nam etsi † ipse
filiusfamilias, pro matre sua fideiubere potest, *dict.*
Nouell. 115. §. si quemlibet. mater † tamen pro ipso,
forte contrahente, non idonea fideiubet, sed excе-
ptione Senatusconsulti Velleiani se tueri potest, *leg.*
3. Cod. ad Velleian. non aliter, atque filia pro patre se
obligare non potest, *leg. si paternam. Cod. eodem tit.*
Cæterum non tantum pater rectè pro filio fide-
378 iubet, si filius id petat, sed etsi filio meo † mandas-
ses, vt pro te fideiuberet, ego nihilominus in gratiam
filij mei mandatum explere, liberandæ eius fidei cau-
sa, & quia is forte commodè non possit, pro ipso fide-
iubere possum, *leg. mandasti. ff. mandati.* quandoqui-
dem in rei veritate tua nihil interest, filiusne an ego
fideiubeam, quemadmodum nec interest, si filio man-
daueris, vt pro te solueret, ego soluam, an filius *l. si*
fer. n. 12. §. si filiusf.milias. ff. mandati. Est tamen in li-
bero patris arbitrio, vtrum ipse pro filio fideiubere,
vel an, vt alij sua voluntate intercedant, permittere
velit; interim id, quod agitur, nihilominus compro-
basse videtur, *leg. sed si paterfamilias. 9. §. non solum.*
ff. ad Macedon.
379 Sed † & hoc incidenter hic dispiciendum vide-
tur; Num pater pro filio contrahente semper fictio-
ne iuris fideiubere censeatur? Quod equidem volue-
runt Baldus, *in l. qui filij. ff. de hered. vel actione ven-*
dita. & Iason. *leg. 3. §. si plures. meu. numero quinto. ff.*
quod quisque iuris. (quibuscum sentire videntur Boer.
decisio. 221. numero tertio. Dionys. Gothofred. *in dicta*
l. qui filij glossa. C. & Petrus Gilkenius *in tract. de præ-*
script. part. 3. cap. 6. num. quinquagesimoprimo:) expres-
se ibi affirmantes, quod quando filius contraxit, se alij
obligando; ipse censetur vt principalis, & pater ra-
tione peculij, vt fideiussor, vel imaginem fideiusso-
ris sustinens: Mouentur autem per *l. cum filius. 49. ff. de*
verborum obligation. qua tamen moueri nō debuissent,
380 cum ad istā disputationē nō pertineat. Fateor, † quo-
tiens filius famil. voluntate patris decurio creatus vni-
uersis muneribus, quæ decurioni filio iunguntur, pa-
trem esse obstrictum, quasi fideiussorem pro filio, *leg.*
2. ff. ad municipal. leg. 1. Cod. de decurion. l. 1. C. de filiisfam.
& quemad. pater. lib. 10. Petrus Poncerus *in tract. de iure*
municipali. numero. 35. mihi pag. 122. & 123. & attigi
supra cap. 5. num. 322.
381 Sed si † aliter filius contrahat, nec expressa pro eo
pater fideiubeat, nequaquam fideiussor est censendus,
imo nec esse quidem potest, nisi expressè fidem suam
obstringat, quod satis euincitur, *ex l. si quis reum. §.*
§. vlt. ff. de lib. legat. & in eum. 29. §. Taberna. ff. de in-
stitutoria. leg. prima. §. quid ergo iussu. & pluribus com-
probat Card. Parisius, *in consilio nonagesimotertio. nu-*
mero trigesimonono & sequen. volum. 1. Aliud enim est
382 † teneri de peculio, aliud esse fideiussorem. Pater
regulariter semper tenetur de peculio, *dict. leg. 1. §.*
sed si filius. ff. de peculio. non autem tenetur, vt fide-
iussor, nisi quando consentit, & fidem suam interpo-
suit *dict. leg. 5. ff. vlt. & d. §. Taberna. & d. l. 2. ff. ad*
municipalem.
383 Præterea quando † pater pro filio fideiuber, vel
mandat, vt alij pro ipso contrahente fideiubeant,
tum directo cum patris persona agere possum, nam
eius personam in contrahendo spectauit, *l. vlt. ff. pro*
socio. l. 1. ff. quod iussu. §. vlt. Instit. quod cum eo. Vbi
384 † verò filius, patre ignorante, contrahit, non directo
agitur cum patre, sed cum filio in solidum, *leg. si quis.*
44. cum l. seq. ff. de peculio. leg. 39. ff. de oblig. et. & act.
385 Denique † si pater semper est filij contrahentis fi-
deiussor, cur filio in re peculiari contrahente, & pro-
pter lesionem in integrum restitutionem petante,
non prodest idem quoque auxilium patri? *l. 3. §. sed*
vtrum. ff. de minoribus. quod tamen minoris decepti
fideiussori non denegatur, *leg. secunda. Cod. de fideiuss.*
minor. Vnde manifestū fit, Baldi & Iasonis sententiam,
adeo generaliter acceptā; de iure subsistere nō posse.
386 Sed ponamus, patrem † pro se, filijs, & familia
sua, fideiubere, vel cautionem præstare de non offen-
dendo, num etiam spurij hac promissione compre-
hendentur? Et dicendum videtur quod non, per ea
quæ tradunt Palæotus, *in tract. de Noth. & Spurijs.*
cap. 59. Vincent. Carocius, *decisio. 8. numero 9. & se-*
quentibus nisi forte consuetudo loci aliter obseruet.
Palæottus *d. loco. cap. 60.* Carocius *decisio 41. numero*
387 *4. 5. & 7.* Nec † mouet quod Riminald. iunior
in consilio 442. num. 69 libro 4. contrarium firmauerit,
nimirum pacem factam pro se, & filijs, ex offensione
facta per oculatem rumpi. Nam eius opinio, non est
tuta, cum non possit extendi in præiudicium patris
promittentis, licet aliud fit, quoad præiudicium
spurij. Herculan. *de treuga & pace non offen. capite. 32. numero*
10. Vulpellus *in tract. de treu. quæst. 18.* Tiber Decian.
responso. 88. numero 1. volu. 3. Ioan. Vincent. Honde-
388 dæus *consult. 93. numero 93. part. 1.* Voluit † tamen
Hieronym. de Monte *variar. quæstion. libr. 3. quæst. 8.*
patrem cogi posse ad fideiubendum de non offende-
do pro filio naturali, & spurio; cuius dicto rationem
inesse existimo, cum ab huiusmodi filijs sæpè numero
plus molestiæ sit expectandum, quam a naturali-
bus, & legitimis simul, vnde amplius; nisi odiosa essent,
demonstrari posset; [illegible]
389 Decimam sextam † personam quæ fideiussionis mu-
nus obire, & pro alijs intercedere non potest, esse mu-
lierem, *l. de die. §. 1. ff. qui satisd. cogantur. leg. 3. ff. de fide-*
iussoribus. Bloret. Carpanus *ad Statut. Mediolani part. 1.*
cap. 44. numer. 29. adeo vt intercessio mulieris per re-
emptionem litigiosi prædij, & liberationem [illegible]
intereat nulla, [illegible]
390 Cum enim † sexus ille admodum sit leuis, & imbe-
cillis (vnde muliebris [illegible] apud Plautum. [illegible]
391 *[illegible]*) & hoc amplius mulieres na-
turali quodam vitio impudentes sint magis, quam
viri, atque mendaces, proindeque fluxæ prorsus fidei.
Aristot. *libr. 9. de histor. animal. cap. 1.* Andr. Barbat.
consil. 54. volu. 1. [illegible] *lib. 1.* Petrus Royzius
decis. Lituanic. 3. num. 43. pag. 88. versic. [illegible]
392 *auctores* † contra propria commoda labore
consilium, *l. 2. §. verba. ff. ad Velleian. l. si pater. C. de sp[illegible]*
393 *salibus.* & præterea † propter pudorem fœminini sexus
exemplo graue sit, vt mulier aliorum defensiones i[n]
se suscipiat; proq; alijs fideiubēdo se virilibus negotij[s]
immisceat; *l. 2. ff. de reg. iur. l. alienam. C. de procurat. l. si*
paternā. C. ad SC. Velle. Idcirco Senatusc. Velleiano suc-
currit mulierib. q̄ pro aliis intercesserūt exceptionis,
replicationis, cōdictionis ope. Exceptionis, si nondum

soluerint, *l. tamen ff. ad Maced.* Raplicationis, in casu
l. vir vxori. §. 1. l. fin. §. item si mulier. ff. ad Velleia. Condi-
tionis denique, si soluerint, *l. qui exceptionem. ff. de con-
dict. indeb. l. quamquis. §. si mulier. & §. interdum. l. 31. ff.
ad Velleian. Cuiac. ad Afric. tract. 4. in hi pag. 92.*

394 Et quia † Senatusconsultum Velleianum, factum
Marco Silano, & Velleio Tutore Coss. intercessionea
mulierem prohibet, totusque eius sermo ad petitio-
nam nondandam aduersus ipsam mulierem spectat,
l. vlt. § si mulier. ff. ad Velleia. ob id etiem vocatur Sena-
tusc. de intercessionibus, *d. l. qui exceptionem.* & Sena-
tusconsultum, quod de intercessione fœminarum fa-
ctum est, *l. 15 l. quidam. 29. § vlt ff. ad Velleian. l. 2. l. 10.
l. 19. C. eod.* Æmil. Ferret. *in Paratit. in tit. ff. ad Senatusc.
Velleian. in pr.* ad differantiam se. Senatusconsulti Vel-
leiani de assignationa libertorum, quod factum est
Claudianis temporib. Valleio Ruffo, & Osterio Sca-
pula Coss. *de quo in l. 1. ff. de assignand. libertis.* Ac da in-
tercessioοib. fœminarum *μονοβιβλον* scriplit Paulus.
Hinc etiam dicitur intercessionis exceptio, *in l. 7. §.
1. ff. de except.*

395 Porro intercedare hic nihil † aliud est, quam re-
cipare alienam obligationem veteram aut nouam,
l. quamuis. §. 1. ff. ad Velleian. l. feminis. C. eod. Vaterem
recipiuntur muliares, aut participando, aut eam in se
transferando, *l. 4. C. eod.* Participando, vt si fideiube-
ant, vel constituant pro alio, vel si mandent alij pecu-
niam dari, vel si res suas aut sibi obligatas pignori ob
ligent pro alio. Nouam recipiunt, vt si cum alius esset
pecuniam mutuam accapturus, interposita sit mulier,
quæ acciperat. Et generaliter veterem obligatio-
nem recipiunt, si obligationem quæ in alio principa-
li consistit, recipiant constituendo, mandando, ax-
promittendo, defendendo, res suas pignori dando;
Nouam vero, si eam quæ in alio nondum constitit, re-
cipiant, non tantum mutuum accipiendo, sed etiam
promittendo, vel quocunque alio genere contrahen-
do pro alio, *l. 8. § si eum essem ff. ad Velleian. l. non distin-
guemus. §. 2. ff. de receptis l. redemptores. §. 1. ff. de rei vin-
dica. ion. l. 2. §. 1. ff. da constitut. pecu.*

396 Recte vere dico, pro alio. Nam † non alitee hoc
beneficio mulier vti potest, quam si sa pro alio obli-
get, *l. 2. § vlt. ff. eod l. 4. C. eodem.* quo casu etiam nil re-
397 fert, obliget † se mulier pro patre suo, val filio, val
fratre, vel alijs coniunctis personis, vel an pro extra-
neo, datur enim nihilominus amplissimi ordinis bene
ficium, *l. 3. l. si paternam. C. ad Velleian.* Bald. & Salycet.
in Authen. si qua mulier. C. ad Velleia. Franciſc. Pfeil Iu-
risconsultus Garmanus, *in consi. 27.* Anton. Tasaur-
rus *dec. si. 223, num. 5.* vbi dicit, vidisse ita iudicari a-
398 21. Quinimo, et si † maritus se pro vxore sua rectè
399 obligat, *l. 3. C. ne vxor pro marito.* Vxor † tamen nec
pro marito siue in ciuili, siue in criminali causa, *l. 2. in
prin. & §. vlt. ff. ad Velleian. l. 1. C. ne vxor pro marito. Ia-
son. l. 2. §. prætor ait. num. 3. & in l. de die. §. qui mulierem.
num. 3. ff. qui satisd. cogant. & in l. si constante. numero 25.
ff. solut. mat.* Myns. *respons. 52. numero 28. & seq.* Anton.
Tessaurus *d. decis. 223. num. 7.* lacc Augustin. Berous
consi. 48. per tot. vol. 1. & M. Anton. da Amatis *decis. 62.
per tot.* Ant. Gomes. *ad l. 61. Tauri. num. 2. & seq.* (quos
omnino vide) Raph. Sailerus *in select. Cam. imp. senten-
400 tijs. 16. August. Anno 1532.* nec quidem † per aliam me-
diam personam, *l. si vxor. C. ad Velleian.* Sicut nec filia
pro patre incarcerato, *vt in Nouell. 115. cap. 3. si quem-
401 libet. in fin. & supra nu. 348.* neq; etiam † cum mari-
to se pro alio obligara potest, *d. l. 4. verb. participando. C.
eod. l. vir. vxori. §. vlt. ff. eod.*

402 Cur ita? Quia cum mulier † vnam cum marito se
obligat, præsumitur potius summa tota peruenisse ad
maritum, nec mulier, quæ intercessit, tenetur, nisi rea-
liter probetur, dimidietatem peruenisse ad eam,
Auth. si qua mulier. vbi Bart. Bald. Salycet. Sichard. &
alij, *C. ad Velleian.* pulchra Menoch. *de præsumpt. lib. 3.
præsumpt. 22.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap. 7.
conclus. 16. nu. 287. & 288.* Anton. Tassaur. *decis. 222.
num. 14.* M. Anton. da Amatis *decis. 27. nu. 21. & 22.*
latissime Ioan. Vincen. Houdedæus *consult. 45. per tot.
vol. 1. p. 3.* (vbi de veriori, & magis recepta opinione
attestatur) Anton. da Gamma. *decis. Lusitaniæ. 131. per
tot.* Et faciunt huc ea, quæ scribit Fabian. de Monte
S. Sabini, *in tract. de empt. & vendit. 3. q. princip. num. 64.*
Cacharan. *decis. 140.* Petrus da Vbald *in tracta. de duo-
bus fratribus. 9. part. princip. post num. 3.* Crauetta *consi.
91.* Soarezus *in com. opin. lit. V. nu. 212.* & VVesamb.
403 *ff. de fundo dotali. nu. 7.* Non aliter, ac cum pater † &
filius simul contractum cum alio calebrant, totum
præsumitur preuenisse ad patrem, si ille filium gubar-
net, vt post Cynum tradit Nicolaus Boarius *in consue-
tud. Bituric. rubric. de statu personarum. §. 5. gloss. 2.* ac
pluribus explicat Banuen. Stracha *in tractatu de merca-
tura tit. de contract. mercatorum. nu. 10.*

404 Neque † obstat *cap. ex rescripto. de iureiurando.* vbi
Abbas Tremensis nobilem Vincantium, & eius vxo-
rem fideiussores dedit, & scribit ibi Pontifex, tam vi-
rum, quam vxoram compellendos esse, vt conuentio-
nem adimpleant, ax quo sequi videtur, mulierem cum
marito suo se obligare posse: quia litera illius decre-
talis epistolæ non obscuræ præsupponit, mulierem in
isto casu vna cum marito, & quidem in fauorem ter-
tij erga alium, mediante iuramento sa obstrinxisse, si
enim non iurasset, nec illæ circumstantiæ adessent,
non vtique tenèretur. Anton. Thess. *d. decis. 283 num.
8. & num. 16.* Quamquam ax statuto Genuæ ne qui-
dem si contractus sit iuratus, mulier sa pro marito ob-
ligara potest, vt ostensum à Flamio. Chartario *in de-
cis. caus. execut. Rotæ Genuen decis. 81.*

405 Quod si tamen † manifestè probaretur, pecuniā
fortè mutuam acceptam, pro qua mulier, & maritus fi-
deiussam, non in vtilitatem etiam mulieris conuersam,
aut eius luxu, vestitu, aut illecebris) vt non raro fit)
dilapidatam esse, mulier axceptiona Senatusconsulti
Velleiani, aut beneficio Authent. *si qua mulier. Cod ad
Velleianum.* se defendere non posset, vt pulchrè de-
clarant Gailius *lib. 2. obser. 89.* & Frideric. Purckman.
*in l. in multis. par. 2. artic. 15. num. 13. versic. vix tamen. ff.
de statu hom.* Bolog. *consi. 45. nu. 4.* Ioan. Vincen. Hon-
406 dedæus *d. consultat. 45. num 9.* Sic enim & † mulier,
quæ vna cum viro negociatur, tenetur atiam soluere
æs alienum mariti. Simon Pistoris *cons. 3. in 1. questio.
num. 9.* & ita passim in Germania receptum esse pro-
bat Gail. *d. lib. 2. obser. 90. num. 5.* per pulchras ratio-
nes: Quibus adiunge Anto. da Gamma *decis. Lusitan.
186. decis. 188. num. 1.* decis. 200. & decis. 366. vbi in
praxi admodum vtilia de debitis communibus viri,
& vxoris, & eorundem solutione, ac executione con-
gessit.

407 Eodem † modo valat atiam statutum val consue-
tudo loci particularis, quod vxor taneatur pro ma-
rito, & quod simul cum marito debita soluera ne-
cesse habeat. Mynsingerius *centuria prima, obseruatio.
29. Gail. libro primo, obseruatio. trigesimasexta, numero
secundo, & dicta obseruatio. nonagesima, numero primo.
Colerus de process. execut. parte prima, capit. tertio, numero
trigesimonono, & in decisio. Germaniæ. decision. trigesima-
prima.* vbi testatur talem consuetudinem atiam Co-
loniæ, & Noribergæ vigere. Qua de re vide vlte-
rius gloss. *capit. trigesimoprimo.* Mynsingerum *responso
trigesimooctauo. numero tertio.* Georg. à Rodt schitz. *in
process. tit. cum quis. §. alicui domino seruire promittit.*
Statuta Lubecaos. *libro primo, titulo quinto, articulo se-
ptimo, & libro tertio, titulo primo, articulo nono, & deci-
mo,* Statuta Lunæburgen. *articul. vigesimosecundo,* &
ibi Hardi VVig. Dasselium *in commentarijs.* Daniel.
Moller. *libro secundo, semestr. capit. quadragesimoprimo
numero octauo.* Andr. Rauchbar. *part. prima, quæst. 36.
num. 12.*

Si

Si aliquæ personæ sint, quæ aliquod mutuum reale solueta iosimul tenentur, si mercator vel hospes, qui hospitatus, & curam gerit rerum, quæ in domo sua lacæ sunt, vel in mercato sedent, & bona sua in mercatura exercent, vxorique emunt, & vendunt, ec lucrantur, vt sese etiam mulier cum marito tenetur, & obligetaque est in omnibus.

409 Ad idem † propositũ spectat etiam statutum Lubecense *lib. 3. tit. 6. artic. 21.* vbi dicitur: Mulier exercens mercaturam, emitque, & vendit pondere, & mensura quid fecit ettenitere debet, vt lucretur, & si ipsa aliquid emat, tamen cautum est, quod fideiubere non possit coram iudice ordinario, præter duos, vel tres librae, &c. Item sine mandato, & iussione, ac permissione procuratoris, potest promittera, vt soluet, nec cæteris contradicere videtur.

410 Operæ † vero iam pretium est, quia supra *nu.* 389. dixi, mulierem ex fideiussione sua non obligari, vt nunc fallentias illas, in quibus regula illa officium suum perdit, quam breuissime subjiciam. Etsi enim

411 † de his non ineleganter disserunt Æmylius Ferretus *in Paratitul. ad titul. ff. ad Senatusconsultum Velleianum.* & post eum multo prolixius positue, & tersus Iurisconsultus Fridericus Pruckmannus *in repetit. l. in multis. parte 2. articulo 15. ff. de statu homin.* atque eam ob causam fortassis mihi quisquam objiciat illud Homericum, Odyss. M.

——ἐχθρὸν δέ μοί ἐστιν
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν, hoc est:
——odi ego porro
Recte dicta alijs iterum sermone amplecti.

E segete tamen te ad spicilegium mihi reliquit stipulam, vt vtar verbis Varronis, & Petri Pithœi, *libro primo aduersar. cap.* 6. Nec illi magis liberum esse ausumo, hæc ad *dictam leg. in multis. ff. de statu homin.* proponere, quam mihi huc congerere, vbi certe ex professo de ista materia aliquid est dicendum.

412 Prioius igitur casus, quo † mulier sese per exceptionem tueri non potest, est, si in rem vtilitatemque suam sese obligeuerit, puta, si hæreditatem emat, & æs alienum hæreditarium in se transcribat, si pro fideiussore vel procuratore suo intercedet, si denique ob aliam quamcunque euidentem vtilitatem se obliget, sicut probant text. *in l. 3. l. aliquando. l. vir vxori. §. vlt. l. bona fide. §. vlt. ff. ad Velleianum.* ex Afflicto, & Rebuffo Horat. Cerpan. *ad statuta Mediolan. part. 1. c. 44.*

413 *nu.* 29. & elegans † est exemplum *in l. de die §. qui mulierem. ff. qui satisd. cogantur* per quem textum Du. præsertim Iason, & Corasius, ibidem concludunt, vt maxime mulier non possit fideiubere pro marito, sicut supra *num.* 198. est dictum, quod tamen possit in causa fundi dotalis, si à marito fundus dotalis petatur. Tunc enim in rem, hoc est, vtilitatem suam fideiubet, ne si fundus marito auferatur, illa ex parte, aut etiam protsus, indotata fiat, *l. si dmaturus ff. de condition. caus. data.* Nec verò plane inutilis ista hæc est fideiussio. Nam præter fundum dotalem, habere vt plurimum solet etiam mulier res alias, vt paraphernales, *l. si ego. §. cæterum. ff. de iure dotium l. hac lege. C. de pactis conuent.* earum igitur rerum ratione cautum est petitori, si forte continget, maritum se iudicio non sistere, vt nimirum ex his verum interesse consequatur, *l. secunda. §. vltimo. l. 3. ff. qui satisdare cogantur. l. fin. in principio. ff. de eo per quem factum erit.* Intellige tamen, hoc tum demum procedere, si petitor fideiussionem mulieris probet. Quid enim, si maritus, à quo fundus petitur cum satisdare promisisset, vxorem suam offerat? Certe non est impleta satisdationis stipulatio, nisi petitor mulierem admittat, *iuxta l. 3. ff. de fideiussoribus.*

414 Frustre † porro *dict. l. de die. §. primo. & l. sciendum. §. si fundus. ff. qui satisdare cogantur.* inter se, tanquam contrarias, committit Accursius, Nam si ibi pro verbo, Possessionem, substituas, Petitionem, in hanc sententiam præsentes [illegible] *capite trigesimo secundo.* [illegible] commutatur, dicendo, eos propter possessionem possidere sum sensus erit; sam vxorem, quam [illegible], in aliis causis satisdationis onere releuari, quia tam [illegible], quam vxori fundi dotalis petitio, hoc est, vindicatio datur aduersus extraneum, & propter eam petitionem etiamque etiam posse doti intelligitur, qui satisdare non cõpellitur, *dicta l. sciendum in princ.* Eique ea ratiocinatio ornare Climace. Ex possessione enim oritur dominium, Hottoman. *in quæst. illustr. quæst.* 1. ex dominio oritur petitio, hoc est, rei vindicatio, *l. in rem actio. ff. de rei vindicatio.* ex petitione deinque satisdationis relaxatio, *d. l. sciendum. §. si fundus. ff. qui satisd. cogant.*

Sed hoc nihil ad responsum Pauli *in d. §. qui mulierem.* ibi namque pro ipso fundo dotali satisdandum est, cum è contra *in dicto §. si fundus,* fundus dotalis à satisdatione releuare dicatur. Sunt igitur hæc planè diuersa, neque opus est, vt contrarietatem aliquam

415 multo minus † Accursianam illam distinctionem, (quam etiam Iulius Pecius *tentur. 1. antinom. iuris q.* 66. verissimam sibi videri asserit) quod nimirum vxor *in dict. §. qui mulierem.* satisdederit sponte: *in dicto §. si fundus.* verò satisdederit coactè admittamus. Non facile enim quis reperitur, qui spontanea voluntate satisdationis nexibus se implicet, imo illa ipsa iudicio sisti satisdatio non minus in inuitum redditur, quã iudicium ipsum, *l. si fideiussor §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. l. inter stipulantem. ff. de verb. obl.*

416 Secundò limitatur prædicta † conclusio, si mulier sibi ipsi contrahat, puta, si emat conducat, permutet, mutuam pecuniam accipiat abs creditore ignorante, quod eam alij tradere velit, aut famulum suum contrehere iubeat, &c. Quia enim isto casu mulier non decipitur, sed colore quæsito ex proposito libenter decipere vellet, idcircò Senatusconsulti auxilio destituitur, *l. si mulier 32. in principio. ff. ad Velleianum. l. si aduersarius. C. eodem.* Idque adeo verum est, vt si mu-

417 lier † ante matrimonium contrahat quoddam debitum, de eodem soluendo, cautionem, vel fideiussoriam, vel iuratoriam, præstare teneatur. Guido Papæ *decisio.* 447. Camillus Borellus *controuers.* 54. *numero* 8. Imo si aliter diceremus, nemo cum fœminis contraheret, quæ ignorari potest, quid sint acturæ, *l.* 4. vbi pulchrè Costalius *l. si mulier 31. §. si domina. ff. ad Velleianum. facit l. quod si minor. §. non semper. ff. de minoribus.* VVesenb. *in paratit. ff. ad Senatusconsultũ Velleia. num.* 6. *Coler. in decis. Germ. decis.* 67. *num.* 41. & 42. Id quod exemplo declarandum erit.

Ex facto enim tractata est talis quæstio. Maritus multo ære alieno grauatus, quotidie à creditoribus, & fideiussoribus ad solutionem præcipitabatur, & vrgebatur. Id ægre ferens ipsius vxor, vt tandem vexam mariti redimeret, cum creditoribus, & fideiussoribus mariti sibi pro certa pecuniæ summa venderent, se enim facile, vna cum dotalitio suo, illud debitum ex bonis mariti, vel iure retentionis, vel aliter consecuturam. Annuerant creditores, et facto instrumento super isto contractu, sed postea, vigore huius instrumenti, conuenta mulier excipiebat, primo, se pro marito suo intercessisse, atque ideo sese per Senatusconsultum Vellejanum defendendam esse. Deinde instrumentum contractus à tutore iudiciario (Saxones vocent procurator vocatur) non esse subscriptũ, neque sigillatum, imo illum ne quidem consensisse sibi, cum creditoribus ad istum, quem dixi, modum, contrahenti, atque ideo contractum planè esse inualidum. Quærebatur igitur, num mulier intercessisse videretur, & an contractus pro nullo, ob deficientem tutoris iudiciarij ratificationem, esset habendus?

Et secundum ea, quæ proponebantur, responsum fuit, mulieris intentionem, quoad exceptionem

Senatusconsulti Velleiani, & hoc in casu non esse fun-
datam, ex his rationibus. Primo, quia nominis em-
ptio non magis prohibita censetur mulieri, quam
418 emptio cuiusuis alterius rei. quando † autem mulier
emit vel vendit, non videtur intercedere, sed suo no-
mine obligationem facere, & suum negotium gerere,
d. l. si mulier 11. l. si domina. §. vlt. l. bona fide. §. vlt. ff. ad
Velleian. l. si mater. 6. C. eodem. Idque ita se habere pri-
mum docet Gaius in l. aliquando. ff. eod. inquiens: Mulie-
rem si hæreditatem emerit, & æs alienum hæredita-
riũ in se transcripserit, SCto non adiuuari. Nec dissen-
tit Pomponius in l. si mulier 32 in pr. ff. ad Velleian. dum
ait: Si mulier hæreditatem alicuius adeat, vt æs alie-
num eius suscipiat, vix esse, vt ei succurri debeat, hoc
est, nullo modo ei succurrendum, vt in l. tutor. in fin.
princip. ff. eodem. Cedo, ob quam rationem? quia, inquit
Pomponius, loco minoris 25. annis circumscripti per
omnia non habenda mulier. Denique omnium claris-
simè id statuitur ab Africano in l. tutor. §. denique si po-
namus ff. eodem. Ibi namque mulier emit hæreditatem,
atque eo nomine damnum patitur, quód debitores
hæreditarij non sunt soluendo. Num locus erit SCto?
Respondet Africanus, se putare, quod, nulla dubi-
tatio sit, quin SCto locus non sit, etiam maximè cre-
ditoribus aliquantum præstiterit.

Vergebat quidem mulier, vxorem non posse fide-
iubere pro marito, item, se propterea exceptione ad-
iuuandum esse, quod veterem mariti obligationem
in se susceperit, per l. 2. in principio. l. quamuis. 8. §. primo.
ff. eodem. Sed in promptu fuit depulsio, eam emisse, non
intercessisse, siquidem ea mente ab initio non fuit,
vt pro marito principaliter intercederet, sed vt nomẽ
mariti pecunia sua emeret, ac proinde Senatuscon-
sultum locum nõ habebit, l. tutor. §. in proposita. ff. eod.
ex quo textu rectè Cuiacius ib asserit, Eam, quæ per
419 consequentias † venit, intercessionem, non autem
fit principaliter, non pertinere ad Senatusconsultum
Velleianum. Et quamuis videatur prima facie mulier
alienam hic suscepisse obligationem, reuera, tamen
suam obligationem suscepit quum suum negotium
principaliter gesserit, leg. aliquando. in principio. ff.
eodem.

420 Secunda † ratio fuit petita ex rescripto Impera-
toris Alexandri, in l. 4. C. ad Velleianum. ibi etenim
Imp. Alexander permittit, quod mulier maior viginti-
quinque annis prædia sua vendere, & pro marito pe-
cuniam soluere possit, quodque isto casu Senatuscon-
sulti auxilium deficiet. Quod si igitur per actualem
solutionem maritum ab impetitione creditorum li-
liberare potest, nec exceptionem intercessionis ha-
bet, cur non alio quoque modo, puta datis fideiusso-
ribus, vel pignoribus, aut aliter creditoribus satisfa-
cere posset? Nec enim puto, mariti interest, per quam
viam ab iniuriam creditorum liberetur, leg. quinta. ff.
ad Velleianum.

Tertiò loco dicebatur, mulierem hanc intercef-
sionis exceptione propterea destitui, quia ex hac no-
minis maritalis emptione non fiere pauperior, l. si pro
aliquo. in principio. ff eodem. l. si funebris. C. eo. imo etsi fie-
ret pauperior, adhuc tamen teneretur, d. l. tutor. §. deni-
que. ff eodem.

Quartò adducebatur dict. l. si pro aliquo. §. 1. ff. eo-
dem. Ex illo enim probatur, quod quoties mulier ali-
quid facit, vt patrem à vexatione solutionis liberet,
toties etiam non sit tuta Senatusconsulto, quod mu-
lierum oneribus tantum succurrit, non autem earum
liberalitatem impedit, quæ alias vice miraculi est, vt
dicit Baldus, ex quo id refert Tiraquellus, & eum se-
cutus Borcholtus in tract. de feudis. capite 3. numero 43.
Quia verò hic nulla est differẽtiæ ratio inter patrem,
& maritum, filiam & vxorem, argumento l. si paternam.
C. ad Velleianum. imo maior præsumitur esse affectio
inter maritum, & vxorẽ, quam inter patrem & filiam;

Ergo idem quoque obtinebit, mulier nomen mariti
emat, ad hoc ne maritus eius propter solutionem
vexetur. Præbetque huius rei memorabile exemplum
Agrippæ maioris coniunx Cypris, ceu legimus apud
Iosephum libro 18. antiquitatum Iudaicarum, capite 12.
non 8. vt vitiose scriptum est apud Zwingerum in
theatro, volum. 3. lib. 2. mihi pag. 671.

Denique in proposita specie considerabatur etiam
bona fides creditorum, qui bona fide personam mu-
lieris in contrahendo essent secuti, & quorum nul-
lus, vel fraude, vel precibus induxisse mulierem ad
contrahendũ probaretur l. vir vxori. in fin. princip. ver-
sicul. quoniam quidem. leg. bona fide. l. si mulier. 32. in prin-
cipio. ff. Velleianum. bonam fidem si mulier rumpere
liceret, tum Senatusconsultum subueniret fœminis
decipientib. non deceptis; quod non admittendum
est. Et secundum hanc sententiam pronunciatum 20.
Octob. Anno, &c. 88.

Nam quod auctoritatem, & ratificationem tuto-
ris attinebat, quæ in intercessionib. mulierum, maxi-
mè de iure Saxonico, requiritur ex Nouell. Const. Elect.
August. 16. p. 2. dictum fuit, eam in hoc casu non de-
siderari, cum nulla sit intercessio, maximè de iure ci-
uili, vtcunque contra disputari possit ex Nouel. Elect.
421 Constitut. 15. §. part. 2. Quamuis † tota ista disputa-
tio reuera sublata fuerit, si quidem ex post facto tu-
tor contractum illum ratum habuit, & confirmauit,
sicut potuit, per l. fin. ff. ad Macedon. tradunt Bald. in l. 1.
C. qui admit. ad bonor. possess. Bald. Imol. Alexand. & alij
Dd. in l. si quis mihi. § iussum. ff. de acquirend. hered. Dn.
Præceptor VVesenbec. in parat. ff. de auct. tutor. nu. 5.
422 contradicentibus † tamen Ioan. de Amono singul.
32. Anton. Piaggio de tutore, & curatore, quæst. 15.
nu. 98. Octau. Simancello. de decret. in præfat. num. 36.
& 37. Vincentio Carocio decis. 74. num. 21. & Vin-
centio Manzioo in tractat. de tutela, quæst. 6. nu. 12. quo-
rum sententiam vsu receptã esse asserit. Daniel Mol-
ler. in comment. ad d. constit. 15. num. 35. 36. 37. 38. 39.
40. & 41. part. 2.
423 Tertio limitatur generale † istud bineque vt non
procedat, si mulier decipiendi animo, vel cum sciret,
se non teneri, pro aliquo intercesserit, l. si fideiussores.
cum l. seq. ff. ad Velleian. Senatus namq; deceptis non
decipientibus opitulatur. l. 2. §. sed ita demum. ff. eod.
eaq; , quæ in fraudem huius Senatusconsulti excogi-
tata probari possunt, rata non habet, l. quidam. §.
fin. ff. eod. Ex hoc amplius, actionem, quæ in dotium
mulieris competit, non excludit, l. si mulier. 23. l. si de-
cipiendi. ff. eod. l. 5. l. fœminis. C. eod. l. si mulier. 11. C. de di-
stract. pignor. Frider. Pruckman. in d. l. in multis. part. 2.
princip. artic. 15. num. 8 9. & 10.
424 Quartò fallit, si fœmina † maior 25. annis pro
extraneo, vel marito soluat; deficit enim Senatuscon.
auxilium, l. 1. in fin. l. 4. in fin. l. quamuis. C. ad Velleian.
Matth. Cuno lib 1. de pact. cap. 10. num. 4. quia senatus
obligatæ mulieri succurrere voluit, non donanti, &
hoc ideo, quia facilius se mulier obligat, quam do-
nat, l. si ego. cum l. seq. l. 8. §. 5. l. debitrix. ff. ad Velleia. mu-
425 lierum † enim genus est auarum, vt inquit Cicero in
1. de inuent. & auarissimum, vt dicit Accursius in l. Ne-
sennius. verb. è contrario. ff. de negot. gest. imo, vt ante
dixi, vice miraculi est, cum mulier donat, quod latis-
simè prosequitur Mascard. de probat. conclus. 1080. nu.
29. & 30. nec non Petrus Royzius decis. Lituan. 3. nu.
426 538. mihi pag. 87. & 88. Plane vxor † inuita ad solu-
tionem debiti maritalis nullo modo, vrgeri potest,
nisi modo, vel communis negotiatio, vel statutum,
vel consuetudo loci id postulet, vt dixi supra, num.
406. 407. 408. & 409. quibus iunge Parisien. de vsuris,
427 quæst. 38. num. 292. vel nisi † sponte sua ad id deue-
niat, l. si propriis. C. de donat. inter. vir & vxor. l. 1. C. ne
428 vxor pro marito, aut † nisi tertiam partem bonorum
mariti accipiat, vt voluit Zobelus in addit. ad libro 1.
artic.

artic. 24. quod tamen Constitut. prouinc. Electoris Augusti 20 *part.* 3. vix admittere sed mulierem ab hoc onere potius eximere videtur. Et ob id in *l.* 1. C. *ad legē I. de vi public.* rescribunt Imperatores eos, qui ob debitum viri vel ciuile muous res vxoris pignori capiunt, vim contrahere videri: nisi debitum principili excipere velis, *l.* x. *l.* 4. *C. in quib. causis pign. v. l. h. porh. tac. contrah. l.* 3. *Cod. de primipilo. lib.* 12. *l.* 1. *cod. de priuileg. fisci.*

429 Nec aduersatur huic † opinioni textus, statuti illa mulier *lib.* 1. *artic.* 31. *in princip. & artic.* 45. *§. ile hom.* vbi dicitur, & Si mulier non habeat bona indiuisa hoc est, quod possessio bonorum sit penes vtrumqua pro indiuiso: ex quibus verbis quidam colligunt, cum bona sint communia, vxorem vigore istius clausulæ pro marito soluere debere. Nam vt Zobelius ibi notat, illi, qui hoc sentiūt, vere alucinantur, siquidē, etsi bona sunt communia quoad vsum, tamen ea maritus pro suis debitis in solutum dare nequit, sed semper salua manent vxori, quod latius declarat. Dn. Præceptor Colerus *de process. execut part.* 2 *cap.* 3 *nu.* 250. *cum multis seqq.* Antonius de Gamma *decisio. Lusitaniæ* 362.

430 Quinto † fallit, quando vxor se obligat principaliter, & maritus pro ea fideiubet, puta, si mutuam pecuniam sub fideiussore marito accipiat; tunc enim obligatur, nec intercessisse, videtur, etiamsi maritus postea ordinem inuertere velit, forte in testamento cauendo se eam pecuniam vniuersam debere, *per textum clarissimum in l. Seia mancipiis ff. ad Velleian.* sequitur
431 *Francisc. Marcus quæstio.* 508. *numero.* 11. licet † in contrariam partem secedere videatur Ioannes Vincent Hondedæus *consultat.* 5. *numero.* 20 existimans, hoc casu nihilominus mulierem pro viro fideiubere, & tantum colorem quæsitum esse, quod tamen non aliter verum esse credo quam si da fraude, & collusione aliquo modo constet, & sic etiam intelligo Anton. Tassaur. *decis.* 223. *nu.* 2. & 4. Quanquam, & hic non proprie in terminis Senatusconsulti Velleiani, sed in terminis Authenticæ, *si qua mulier. C. ad Senatusc. Velleia.* loquitur. Vt enim ipsa mulier ex sumptione mutuæ pecuniæ optimo iure obligatur, *l. si fœnebris. ad*
432 *Velleian.* ita quoque † falsa testantis verba veritati præiudicare non debent, *l. Gaius.* 39. *in fin. ff. de pignor. action. l. verbis testamenti.* 6. *C. de testam.* neque omnie moriens dicitur Ioannes Baptista, vt scripsit Bald. *in tit. de pac. constantiæ verb. vasalli nostri.* maxime, si illa assertio vergat in præiudicium tertij, cui iam ius est quæsitum, *Bart. in l. si quis in graui.* §. 1. *ff. de Senatusc. Syllan. Alciat. de præsumpt. regul.* 3. *præsumpt.* 4. *nu.* 7. *Barthol. Brixens. in quæst.* 32. *nu.* 6. *Menoch. de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* ... *nu.* 9. Quod igitur alibi dicitur, acta simulata, velut non ipse, sed eius vxor comparauerit, veritatis substantiam mutare non posse, *l.* 1. & 2. *C. plus valere quod ag. ntr. l.* 6. *C. si quis alteri vel sibi l. nec ignorans C. de donat. l. si eam pater.* 17. *C. ad Velleian.* id etiam in hac specie proculdubio locum habebit.

433 Sexto † fallit, si mulier pro intercessione pretium accipiat, idq; vel euidanter appareat, vel alias sufficienter ex instrumento contractus, & intercessionis per stipulationem probari possit; tunc enim omnimodo tenetur, *per text. in l. antiqua. C. ad Velleian.* vbi id latius explicatur, sequitur, Menoch. *de præsumpt lib.* 3. *præsumpt.* 21. *nu.* 4. Roman. *singul.* 323. Anto. Tessaur. *d. decis.* 222. *num.* 15 ex Duareno, & Sichardo Ioan. Zangerus *de exceptionib part.* 3. *cap.* 9. *nu.* 44. Quænam enim hic imbecillitas, vel infirmitas, quodnam periculum rei familiaris, quando mulier intercessionis suæ præmium accipit, & augustissimum prudentissimi Senatus priuilegium pretio nummario æstimat, ne quasi dehonestat? *argum l.* 1. §. *proinde. ff. de extraord.*
434 *cognit.* Quin igitur merito pœnam auaritiæ suæ (quæ alibi profanus ardor, piaculare flagitium, & omnium malorum radix vocatur, & sæpissime damnatur, *l. si quenquam.* 31. *C. de Episcop. & cleric. l. si quis* 33. *C. de inoffic. testam. l. cum proponas.* 5. *C. de naut. fœn. l.* 39. *fin. autē. C. commun. de leg.* ... Ruland. *tract. de commiss. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 24. ... de Laurentijs *decisi. Auenion.* 108 *num.* 1.) hanc patiatur, vt postea frustra Senatusconsulti exceptione vti tentans, magis doleat pro amissis, quam gaudeat pro acquisitis, argumento eorum quæ leguntur *in l. qui aliena.* 47. & apud Tib. Decian *respons.* 4 *nu.* 55.

435 Sed quæ quantacunq; † illud pretium esse debeat, quod mulierem accipere oportet, ad hoc vt beneficio Velleiani priuetur, nusquam in iure nostro diserte est traditum. Putauit igitur Matth. de Afflict. *in cap.* 1. *nu.* 21. *ex quib. caus. feud. amitt.* id iudicis arbitrio relinquēdum esse, quem sequitur Menoch. *de arbitr. iudic. quæstio. casu* 274. relatus ad hoc à Friderico Pruckman. *in d. l. in multis part.* 2. *art.* 15. *nu.* 32. & 33. *ff. de statu hom.* Rectissime. Non enim potest id certa regula reuera comprehendi, cum pro re nata variet vt plurimum, vtcunque ab initio Iustinianus quantitatem aliquam exprimere putuisset. Arbitrabitur tamen ita iudex noster, vt semper æqui boniq; normam ante oculos habens, priusquam pœnam infligat, accurate inquirat, & consideret, an etiam creditoris dolus in illaqueanda muliere concurrat, quæ fortassis minus ad rem attenta non vsq; adeo animaduerterit, vbi vnius vel alterius aurei oblatione se in euentricem scribi passa est. Dolus enim suus nemini prodesse debet. atq; ita nouissime quoq; visum fuit Ant. de Gamma *decis. Lusitaniæ* 121. licet aliud tueatur Ioan. Zanger. *in tract. de except. part.* 3. *cap.* 9. *nu.* 44.

436 Sed iam quæstionis † est, si in instrumento publice confecto, & a tribus testibus consignato, inueniatur scriptum, mulierem pro intercessione aliquid accepisse, an admittatur mulier, si cōtrarium locare velit, scilicet nihil sa accepisse? Et quia præsumptio, militans pro instrumento publico, est iuris, & de iure, quæ probationem in contrarium non admittit, *l. cum precibus. C. de probat. Menoch. de præsumpt. lib.* 1. *quæst.* 60. & *quæst.* 65. *nu.* 8. ideo statuitur, contra hanc præsumptionem non admitti probationem in contrarium, ne quidem per testimonium quinq; testium, *gl. d. l. antiquæ. verb. esse credendum. Bald. l. testium numer.* 2. *C. de testib. Alciat. de præsumpt. in prælud.* §. *videndum.* 6. *Menoch. de præsump. lib.* 1. *quæst.* 63. *nu.* 2. & *lib.* 3. *præsumpt.* 21 *nu.* 4 *Ioan. Zanger in tract. de except part.* 3. *cap.* 9. *nu.* 44. nisi modo stipulator, cui mulier fideiussit, ipsemet iudicialiter fateatur, mulierem non spe præmij, sed sua sponte intercessisse, ista namq; confessio recipitur, & mulier SCto iuuatur, cum à stipulatoris voluntate, & potestate pendeat, an ob præmium acceptum aduersus exceptionem mulieris vigore instrumenti replicare, vel mulieri committere velit, prout multis autoritatibus Dd. probarunt: Menoch. *de præsumpt lib.* 1. *quæst.* 61 *nu.* 2. & 5 ac Ioan. Cephal *consi.* 101 *nu.* 27. *lib.* 1. Zinger. *d. cap.* 9. *nu.* 4.

437 Septimo † SCtum Velleianum tacet, & mulier omnimodo tenetur, si quis, vt seruo suo manumissionem imponat, mulierē acceperit, obnoxiam sese pro certa quantitate facientem: Satis enim acerbum est, & pietatis rationi contrarium, dominum serui, qui credidit mulieri, & libertatem seruo imponere, & suū famulum perdere, & ea minime accipere, quibus fretus, ad eiusmodi venit liberalitatem *l. veterum* 24. *C. ad Velleia.* Eberhard. *in Topic. loco, à libertate ad piam causam. num.* 2. Frid. Pruckman. *d. l. in multis part.* 2. *art.* 15. *nu.* 31. *ff. de stat. hom.* Dicit Imp. manumissionem
438 † imponere, id fit, vt opinor, locutione Græca: Est enim idem, quod vindicta manumittere, vel vindictā imponere, *l. filius.* 32. *ff. de dolo. l. penul.* §. *non tamen. ff. de castrens. pecul. l.* 2 *C. si aduers. libert. l.* 12. §. *potest. ff. de lib. caus. l. apud eū.* 14. §. 1. *ff. de manu.* vel vindicta libertatē

imponere, *l. discretis. C. qui testam. fac. poss.* Qui autem occasione Imp. manumissionem vocet liberalitatem, explicari potest ex ijs quæ dixi supra *cap. 6. num. 89. & 90.* cum explicarem *l. filio. ff. vt legat. nom. caueat.* Nec mouera nos debet, quod non videatur asse liberalia, qui necessario, & tanquam debitum, quid præstat, quique nô aliter quam promissa certa quantitate manumittit, *l. 1. §. penult. ff. de aq. & aq. plu. arc. act. l. proxime constitutum. 50. ff. de rit. nupt. l. vnum. ex familia. §. 1. ff. de legat. 2. l. 18. ff. de adiment. legat. Cravett. consil. 6. nu. 80.*

439 Nam respondendum, est quod † omnino gratuitum non est, nihilominus beneficium esse, *vt in specie probat l. 3. ff. de obseq. par. & pat. præst.* Sic feudum ex beneuolentia, & amore domini datur, etiam si mediante pecunia à domino redimatur, quia isthæc tantum remunerandi causa interuenit, *c. vnic. de feud. dat. in vic. legis commiss. l. si remunerand. ff. mandati.* & à potentiori semper fit dominatio. Nam, vt maxime seruus, & vasallus pecuniam obtulissent, potuisset nihilominus dominus libertatem, & feudum dare, vel etiá nô dare *c. vnic. §. in primis a quibus caus. feud. amitt.*

440 Octauò fallit, si mulieri † fideiubenti promittatur indemnitas, non quidem cum simplici promissione, sed cum traditione pecuniæ, tunc enim valet fideiussio, auctore Bald. *in l. 1. in princ. C. ad Senatusc. Velleian.* Angel. *l. 1. §. fin. ff. de pigor.* Hippolyt. *in rubr. de fideiussor. nu. 315.* Frider. Pruckman. *in d. l. in multis par. 2. artic. 15. num. 27.* nam prohibitio intercessionis facta est ob vitandum periculum rei familiaris, & quidem præcipue *l. 1. §. 1. ff. ad Velleian.* nullum autem hic periculum, si mulieri tantam quantitatem dedero, quantam ipse debebam creditori meo, illa verò atm, vel per negligentiam non soluat, vel etiam interim in vsus suos eam conuertere volens, apud se retineat, & prome expromittat. Certe, sicut ob receptionem meæ pecuniæ mihi obligatur: mandati: neque enim dubitan

441 dum est, quin fœmina sicut † mas mandatum suscipere possit, *l. si mulier. 22. ff. ad Velleian.* ita quoque ex stipulatione sua obligatur ei, cui expromisit, cum quia apud se habet, vnde indemnitati suæ consulere possit, & ideo reuera non rem suam per expromissionem obligata esse censetur, *dict. leg. si mulier. & leg. si mulier. 16. in princ. ff. eod.* tum etiam, quia ex ista expromissione siue intercessione nec fit pauperior, *leg. si pro aliquo. ff. ad Velleian.* neque etiam innuitur decepta, sed potius de lucro agit, eo ipso, quod bonam fidem ratione suscepti mandati non agnoscens recusat soluere id, quod tamen tanquam non debitum accepit, *l. si. mulieri so vero. ff. ad Velleian.*

Et hæc ita se habent, si mulieris indemnitati per

442 præsentem pecuniam fuerit prospectum: sin verò † indemnitas præstita sit per pignora, opinatur Lud. Roma. *in sing. 340. incip. Tufcus quod mulier non potest. obligari.* mulierem exceptionem Senatusconsulti opponere posse, *per l. quidam. 29 in princ. ff. ad Velleian.* sequitur Pruckman. *dict. artic. 15. numero 28.* Et potest differentiæ ratio hæc esse, quod per pecuniam numeratam melius & pinguius prouisum est mulieri, quam per pignora, quæ fortassis creditor non sit suscepturus in solutum, alias etiam emptorem non facile inueniant, *leg. eum à quo. C. de solut. Costalius in l. si mulier contra. 14. ff. ad Velleian.*

443 Nonus † casus, quo mulier exceptiona Senatusconsulti se defendere nequit, est, cum mulier veteri debitori succedit, pro quo antea expromisit: tunc enim vel directa actione, nimirum ex sua expromissione, vel vtili, hoc est restitutoria, qua defunctus tenebatur, conueniri potest, *l. quamuis. §. planè si mihi. ff. ad Velleian. Cuiac. lib. 15. obseruat. cap. 11. Frideric. Pruckman. d. artic. 15. num. 35. & 36.* Dico, pro quo antea expromisit. Nam non simpliciter ibi mulierem debitori succedere, verum etiam pro eo antea expromisisse præsupponendum est, nô solum ob subiectam titius tituli materiam, sed & ob directam actionem, quæ ex

444 côtractu mulieris nata est. Restitutoria porrò † actio est actio prima, actio vetus val pristina, quæ & vtilis, siue rescissoria vocatur, eaq; ex contractu debitoris oritur, ideoque vel in ipsum, vel in eius hæredes restituitur, *l. quamuis. §. quoties, & §. Marcellus. l. 9. l. si mulier. 34. & passim illo tit. ff. ad Velleian. l. si mulier. 16. C. eod.* Directa vero est †, quæ competit aduersus ipsam mulierem intercedentem, vel expromittentem, & quidem tunc in primis, quando non nouam, nec veterem obligationem suscipit, sed ipsamet nouam aliquam facit, *l. quamuis. §. 1. l. aliquando, & passim. ff. ad Velleian.* quemadmodum, & Iustinianus Imper. *in l. antiquæ. §. primo. Cod. eod.* ita eleganter inter has duas actiones distinguit.

Vt igitur directa actio competat aduersus mulierem, necesse est, eam etiam ab initio cum creditore contraxisse, vel expromittendo, vel intercedêdo, vel constituendo, alioquin vetus actio, hoc est, restitu-

445 toria sufficeret, cû ex persona † hæredis non mutetur actio, quæ aduersus defunctû alias côpetebat, *l. 2. §. ex his. ff. de verbor. obligat. l. 2. §. in certam. ff. de prætor. stipulat. l. cui fundus. ff. de condit. & demonstra.* Sed iam ponamus, vt ponendum est, mulierem expromisisse creditori: inanis certe est obligatio, *l. quamuis. §. Marcellus. ff. ad Velleian.* quomodo igitur Vlpianus dicit, mulierem directa actione conuanire posse ? cum certum

446 sit, vt † inanem stipulationem, *l. penult. ff. de cond. ob turp. caus. l. vir vxori. 39. ff. de donat. inter vir. & vxor.* ita & inanem obligationem nullius esse momenti, si quidem efficax demum obligatio actionem parit, *l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat.* Huic incommodo ita occurrendum videtur. In casu nostro mulier expromisit, & successit. Ratione expromissionis inanis quidem est obligatio, & actio, quæ verò ratione successionis, atque eam præcedentis aditionis in mulierem translata est onere hæreditario actio, aa est efficax, cum mulier debitori cum effectu obligario successerit. Inter

447 cætera † enim hoc peculiare habet hæreditatis aditio, vt obligationes, quæ proprijs viribus non subsistunt, hoc est, quæ inanes sunt, & facile exceptionibus aliduntur, neque iudicis officio, neque prætoris imperio, neque legis potestate confirmantur; aditione tamen hæreditatis confirmentur, quasi scilicet noua eis accedat causa, nouumque robur ex successione in locum eius, qui efficaciter teneebatur, *l. Stychum. 95. §. additio. ff. de solut. Cuiac. de libro 14. obseruat. capite 11.* Et hæc est ratio, cur Vlpianus dicat, mulierem & vtili, hoc est, rescissoria, & directa, hoc est, ex stipulatu, vel alia ex quouis contractu orta ratione, conueniri posse, & hoc amplius, eius nihil interesse, qua actione conueniatur, cum tantum sit in vna, quantum in altera, *l. actio. ff. de negot. gest.*

448 Decimus † casus, quo mulier beneficium Velleiani non habet, est, si mulier perfectæ ætatis constituta, hoc est, maior 25. annis (sic enim dicendum vidatur, ex *l. si relinquero. ff. de legit. tut. l. minor. 32. ff. de minorib. l. ad rem publicam. ff. de numerib. & honorib.* vtcunque multiplicem intellectum habeat perfecta ætas, vt colligitur ex *l. vlt. Cod. de his qui ven. ætat. impet.*) post primam intercessionem elapso biennio rursus se obstringat: quia enim quo sæpius cogitare poterat, & eui tare, non fecit, sed vltero firmauit, vidatur ex huiusmodi temporis prolixitate non pro aliena obligatione se illigare, sed propria causa aliquid agere, *l. si mulier. C. ad Velleian. Guidus Pancirolus consil. 44. enumer. 10. Mascard. de probat. côclus. 1080. nu. 10. Frideric. Pruckmâ. d. l. in multis. part. 2. artic. 15. num. 34. Petrus Augustin. Morla in Emporio iuris, part. 1. tit. 3. quæst. 1. num. 8. Petrus Gilkenius de pscrip. part. 2. mêb. 1. c. 4. nu. 103. Ioan. Zangerus in tractat. de exceptionib. part. 3. c. 9. nu. 38.* eaq; est præsumptio iuris, & de iure, sicut affirmat Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. de præsumpt. §. species. num. 5.*

neque

neque admittit probationem in contrarium, nisi ex
449 confessione † stipulatoris, puta, si is iudicialiter fa-
teatur sponte sua, quod vel mulier intra biennale tem
pus intercessionem repetiarit, vel etiam quod omnino
non renouauerit priorem obligationem, per ea, quæ
tradit Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 61. & lib. 3. præ-
sumpt. 21. num. 2.*
450 Quinimò † voluerunt Baldus, & Salycet. *in d. l. si
mulier.* in hoc casu mulierem ne quidem de beneficio
Senatusconsulti cartorandam esse, quos sequitur Me-
noch. *de præsumpt. lib. 3 præsum. 21. num. 3.* & credo
eos mouen per text. *in d. l. si mulier. versic. sibi imputet, si
quod sæpius cogitare poterat, & euitare, non fecit, sed vl-
tro firmauit.* quo etiam spectat *l. vlt. in fin. C. de plus pet.
l. cum notissimi. § imò & illud. in fin. C. de pscript. 30. annor.*
451 Naqua † obstat prædictis, *l. doli 19. versic. diuersum.
ff. de nouationib.* vbi Paulus ait, mulierem, quæ itera-
to promittit, nihilominus exceptione Senatusconsulti
defendendam esse, cum & in secunda promissione sit
intercessio. Nam illud, quod ibi proponitur, a quæstio-
ne nostra est planè diuersum, & ἀπροσδιόνυσον. Mul-
tum enim interest, mulier vni, & eidem creditori bis
promittat, an verò iterato promittat duobus, & qui-
dem diuersis. Pone, mulier pro alio nomine intercel-
sorio pecuniam mutuam accadit, & stipulanti credi-
tori promisit, quæ promissio est nulla: deinde creditor
iste mulierem debitricem alij creditori suo rursus de-
legat, cui mulier de nuo promittit, verum, & illa pro-
missio est nulla, quia adhuc ex consequentia sua fra-
gilitatis in secundam ıacturam incidit, & vt obique
eadem ratio est concedendæ exceptionis; siquidem
ex prima promissione nō facta est debitrix; si igitur nō
debitrix, neutiquam etiam potuit delegari, *l. quamuis.
§. si mulier apud l. debitrix. ff. ad Vellria.* At quando mu-
lier vni, & eidem creditori de nuo promittit, licet ab
initio aliquin prima promissio fuarit inanis, tamen ex
secunda ista promissione primæ inualidæ robur acca-
dit, & omnem fragilitatem, & imbecillitatem exclu-
dit, vel quod magis est, repetita illhæc intercessio non
retrotrahitur, sed vires sumit à die repetitæ confirma-
tionis, anctore Salyceto, *in d. l. si mulier.* ac Baldo, *in
auth. si qua mulier in fin. C. ad Velleian.*
452 Vndecimo † mulier Senatusconsulto Velleiano
non iuuatur, si maior 25. annis pro qualibet muliere
453 (nam pro † viro suo, dotem promittente, fideiubere
non potest: Bart. *in l. iubemus & l. fin. C. ad Velleian.*
latè Iacob. Berretta *consil. 48. per tot. lib. 1.* sequitur Io.
Vincentius Hondedæus *consultat. 45. num. 24.*) cum
qua matrimonium licitum essa potest, dotem pollici-
ta sit, vel spospenderit; tunc enim omnino confessio-
nem suam adimplere compellitur, *l. vlt. C. ad Velleian.*
siue illa mulier sit propria filia, *l. si dotare. C. eod. l. cum
is. § mulier. ff. de condict. indeb.* siue etiam quælibet ex-
tranea, *d. l. vlt. in verb. qualibet muliere.* latè Bald. No-
uell. *in tractat. de dote, part. 6. priuil. 12.* Cephalus *consilio
408. num. 9. versic. 10. lib. 3.* Anton. Thessaur. *d. decis. 223.
num. 15.* Ioan. Petr. Surdus *decis. 164. num. 3 & 4.* M.
Anton. de Amatis *decis. 43. numer. 11.* Natta *consil. 52.
nu. 15 lib. 1.* Pruckman. *d. l. in multis. part. 2. artic. 15. nu.
29. 39. & 40.* Ioan. Vincent. Hondedæus *d. consultat.
45. num. 23.* Ioan. Zangerus *in tract. de except. part. 3.
cap. 9. num 42.* Fabius Arcas Romanus *in decis. dotalib.
decis. 2.* Anton. Gomesius *ad l. 36. Tauri. num. 2. versic. 3.
quod si mulier. mihi pag. 193. column. 1.* Et hæc est com-
munis opinio interpretum, sicut pronunciat Corasius
in l. qui liberos. num. 122. ff. de ritu nupt. asseclam habens
Eman. Soarezum *in com. opin. lit. D. num. 319.* Etsi enim
Velleiani SCti magnus [illegible] fauor, in isto tamen per
454 † fauorem dotium, tanquam piam causam, ei est de-
rogatum, *d. l. vlt. & ibi Sichard. numer. 12.* Eberhard. *in
Topic. loco, à libertate ad piam causam. num. 2.* pulchrè M.
Anton. de Amatis *decis. 42. num. 10. & 11.* Vincent. de
Franchis *decis. 237.* cuius sanè causa semper, & vbique
præcipue est, cū publicè intersit dotes mulieribus con
seruari, quæ si non habeant dotes, nō facilè nubunt; si
non nubunt, non sunt matrimonia; si non sunt matri-
monia, non sunt liberi homines; si non sunt liberi ho-
mines, nō sunt ciues; si nō sunt ciues, nō est quoq; ciui
tas: ciuitas enim est ciuium multitudo. Cum itaq; hoc
io loco mulieram illam, cuius nomine dos promissa
est, quasi casu fortuito interueniente indotatam fieri,
455 & sic forsitan à viro repelli (quod † tamen, num
rectè fiat, docet Gayl. *lib. 2. obs. 87.*) & distrahi matri-
monium, non sit ferendum, idcirco necessa est, mulie-
ram suis promissionibus satisfacera, vt quod ab initio
sponte scriptum, aut in pollicitationem deductum est,
hoc postea ab inuita compleatur, *d. l. vlt. C. ad Velleian.*
456 Nec † aduersatur, quod Francisc. Connanus di-
cit *in d. l. vlt.* muliarem non intercedere, nec aliam vl-
lam essa obligationem, quam mulieris, hoc est, mulie-
rem promittere dotem pro ea, quę non erat obliga-
ta, cum & matrimonium sine dote esse possit, *l. iube-
mus. in prin. C. de repud.* & tamen requiri, vt mulier in-
tercedat pro alio, qui sit obligatus, vt dixi supra *num.
396.* Nam fac ita essa, mulierem vti SCto Velleiano, si
pro alio intercesserit, veterē obligationem in se trans-
ferendo, aut participando, non tamen inde efficies,
mulierem quoq; nouam obligationem in se recipere
non possa, & si receperit, SCti beneficio destitutā essa.
457 Sed ista ad rem nihil pertinent. Etsi enim † matri-
monium sine dota esse potest, siquidem nuptias non
dotas faciunt, sed coniunctorum affectus, *Nouell. 18.*
458 *cap. 4. l. nuptias. ff. de regul. iur.* quia tamen † nemo in-
dotatam ducara, aut retinera cogitur, & maximè in
casu, quo illi dos ab initio promissa est, *d. l. vlt. l. si dona-
turus. § fin. ff. de cond. caus. dat. l. 1. in fin. princip. ff qui pot.
in pign. hab. l. si dos socero. ff. ad l. Falcid. l. fin. § 1. ff. quæ in
fraud. credit. l. pure. §. si cum. ff de recep. 1. dot.* Constat vti-
que, vxorem marito suo, qui eam absque dote ducera
velle non præsumitur, nomine dotis tacitè obligatam
esse, atque ita in consequentiam mulierem pro obli-
gata persona intercessisse. Cessat igitur Connani ob-
iectio, cum mulier, siue veterem, siue nouam obliga-
tionem suscipiat, nihilominus intercedere dicatur, *l.
quamuis. §. 1. ff. ad Velleia.* eoq; *in d. l. vlt.* generalitat be-
neficium Senatusconsulti adimatur.

Nihil etiam mouet, quod Connanus fauorem do-
tis, cuius fit mentio in d. *l. vlt.* considarari ait, non ra-
459 tiona SCti Velleiani, sed ratione eius, quod † mu-
lier ex nuda pollicitatione sina stipulatione obliga-
tur, ex qua detur actio contra ordinationem iuris ci-
uilis, *l. 7. §. sed cum nulla ff. de pact.* à qua sententia non
videtur alienus: Ioan. Corras. *lib. 1. Miscell. c. vlt. num. 4.*
Oldendorp. *in lib. de iure singulari, cap. de priuil. piar.
causar. num 3.* Nam Connenicus iste intellectus apertè
refellitur per verba finalia *d. l. vlt.* ex cuius prætereà
contextu satis constat, collationem ibi institui inter
fauoram intercessionis, & fauorem dotis; vnda quod
maximè à parte aduersa vrgebatur, illud ipsū ab Imp.
Iustiniano præceditur, dum constituit, in ista facti spe-
cia omnino SCtum Velleianum cessare debere, qua
pars rea sa defendera conabatur. Et quorsum de nudę
pollicitationis prærogatiuę hoc mouere retulisset, cū
iam ante ex constitutiona Impp. Theodosij, & Valen-
tiniani obuium esset omnibus, ex nuda pollicitatione
dotis actionem dari, *l. ad exactionem. C. de dot. promiss.*
460 Quid? quod non est moris Impp. id † specialiter cō-
cedere, quod iam ante licet, *glos. verb. frustra in l. impe-
ratores. ff. de priuileg. credit. l. vnic. C. de thesauris. lib. 10. l. si
quis. 21. in fin. ff. de capt. l. 3. C. de tut. qui satis non dedit. l.
2. C. quib. non obijcit. longi temporis præscript.*
461 Sed hic † non ineleganter quæri posset, si procus
quispiā, in præsentiarū parata pecunia destitutus, inte-
rim tamē honesto genere, & familia non indegna na-
tus, cum puella diuite sponsalia contrahat, sub hac,
& quidem interposito iuramento (vt Venerei nostri
nepotuli

nepotoli assolent) corroborata conditione: Ducam
te in vxorem, si in hac mea necessitate contradendæ
pecuniæ, quæ mihi iam incumbit, pro me apud quen-
dem mercatorem fideiusseris; num conditio isthæc
valeat, & si mulier eum renunciatione SCti Velleia-
ni fideiusserit, num ex intercessione sua obligetur?
Dubium mouet, quod in effectu mulier ista pro mari-
to quasi intercedere videtur, quodque Senatuscon-
sultum intercessionem mulierum, etiam pro propriis
maritis, tam in criminali, quem in ciuili caussa impro-
bat. *l. si mulier 16. §. 1. ff. ad Velleian.* & probatum est
supra hoc ipso capite *num.* 399. Ergo habetur condi-
tio illa pro impossibili, *l. g. contra legem ff. de legibus.*
sub qua sponsalie contracta non valent, vt notant
Canonistæ *in tit. decretal. de condit. appos.*

Verum ego, etsi in hac quæstione neque λειβόφων,
neque ἐυθάνατον habeo, ausim tamen credere, condi-
tionem illam nequaquam pro turpi, & impossibili ha
bendam esse. Si enim fauore dotis mulier interce-
dens obligatur alterius nomine, *d. l. vltim.* & dixi su-
pra *num.* 452. cur etiem non obligetur, si nomine pro-
prio, & in suum commodum fidem interponat? Re-
uera nemque hoc casu suum negotium gerit. *l. aliquan-
do. ff. ad Velleian.* Deinde non admitto, conditionem
istam impossibilem esse: quin etiam est possibilis, cum
quia mulier beneficio suo sciens renuntiare potest,
l. vltim. §. penult. ff. ad Velleian. tum etiam, quia talis
451 † conditio valet; Ducam te in vxorem, si donaue-
ris mihi centum, *cap. de illis extr. de condit. appos.* Detur
462 igitur ratio diuersitatie, cur potius centum donare,
quam pro centum fideiubere liceat. Mihi certè vi-
453 detur, difficilius † & minus vtile esse donare, quam
fideiubere. *l. s. §. si fideiussit apud me ff. si quid in fraud.
pet. l. 7. ff de donat.* vtcunque Poeta dicat:

Extra fortunam est, quidquid donatur amicis,
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Vnde etiam egregie M. Antonius apud Rabiriū Poe-
sam, cum fortunam suam transeuntem alio videret,
& sibi nihil relictum præter ius mortis exclamat: Hoc
habeo, quodcunque dedi: vt refert Seneca *lib. 6. de be-
nefic. cap.* 3. Nec reddet hic quenquam sollicitum,
464 ratio dubitandi *num.* 461. mota. Est † enim nota-
bilis diuersitetis inter hæc duo, vtrum mulier pro ma
rito fideiubeat, vel an puella, maiorennis tamen, &
plenis iam nubilis annis, pro proco suo fidem inter-
ponat, sub conditione, vt illam postea in vxorem du-
cat. Primò enim casu pro retinenda beneuolentia
mariti, & ad euitandas rixes domesticas facillimè in-
ducitur mulier ad fideiubendum, & vt maximè recu-
sare vellet, non tamen id satis tutum esset: non igitur
mirum beneficii SCti Velleiani locum esse. Altero
vero casu, puella liberam ab initio, & minimè coactā
voluntatem babet, verùm fideiubere velit, nec ne, &
si verò huic liberteti vltrò, & spontè renunciat, quid ni
obligationem, intercessionemque eius ratam esse di-
camus, maximè cum, & adolescens hoc modo ex
libero seruus, & captiuus fiat, nec impplemento præ-
stitæ fideiussionis subsecuto pœnitere, & à iuratis spō
salibus recedere possit? *dicto capite de his, & ibi gloss. in
verb si tantum. extr de condit apposit.*

465 Duodecimo † limitatur, si mulier apud minorem
pro alio intercesserit, tunc enim, si debitor principalis
non sit soluendo, ob maiorem minoris fauorem, Vel-
leiano, non iuuatur. *l. si apud. ff. de minor. Bald. l. fin. num.
3 C. ad Velleian. Frideric. Pruckman. in l. in multis. par. c.
artic. 15. ff. de statu hom.* de quo vide vlterius Lamber-
tengum *de contractib. cor. &c. num* 119. & 121. Surdū
decis. 164. *num.* 8.

456 Decimotertiò † limitatur, si mulier SCto Velle-
iano renunciauerit, tunc enim æque, ac alius inter-
cessor tenetur. Glo. Barto. & communiter DD. *in d. l.
fin. C. ad Velleian.* vbi Albericus dicit, totum mundum
seruare, quod mulier huic beneficio renuntiare pos-
sit, *per l. fin. ff ad Velleian. l. si mulier. 22. C. eod. authent.
matri, & auiæ. sancti l. vltim. C. quand. mul. tut. offic.* Et
quamuis Bart. Felin. Grammat. relati a Pruckmanno
mox allegando loco, nec non D. VVesenbec. *in para-
tit. ff ad Senatuscon. Velleian num.* 9 item Gomesius *to-
mo 2. cap.* 12. *numer.* 19. & ibi Soarez. *in addit.* Petrus
Costalius *in l.* 12. *ff. ad Macedon. & in d. l. fin. ff ad Sena-
tusconf. Velleian. Bologn. con* 145. *nume.* 6 *& seq Ioann.
Vincent. Hondedans consultat.* 45 *numer* 18. *& Ioann Si-
chard. in comment. ad Rubr. C. ad SC. Velleian. numero* 7.
Ioan Zang. in tract. de except. par. 3. cap. 9. num. 47. ve-
467 rius † esse putent, renunciationem extraiudicialē,
tam indistinctè factam, mulieri non nocere, non solū,
quia eadem est leuitas renunciationis, quæ interces-
sionis, siquidem eo ipso decepta videtur, quod inco-
gitenter renuntiat, *l. interdum* 19. *ff. de minor.* verum
etiam, quia SCtum Velleienum non solummodo in
fauorem mulierum, sed ex parte etiam ob publicam
honestetem est introductum, quamobrem indiscreta
illa renunciatio quoque non permittitur: attamen
468 † consuetudinem, & leges repugnare, hoc est, non
solum iudicialem, sed etiam extraiudicialem renun-
ciationem admittere, perspicuè voluerunt Dionys.
Gothofred. *in d. l. fin. ff. ad Velleia. Hieron. Treutler in se-
lect. disput. volum. 1. disput. 25. thesi 4. lit. F. & volumn. 2.
disput. 28. thesi 2. lit. B Frideric. Pruckman. in d. l. in mul-
tis part. 2. artic. 15 num. 81 ff. de statu hom.* vbi ait: Sin-
gulis ferè diebus ita in praxi obseruari. Cui collega
Matth. Cuno *lib. 1. de pact cap* 10. *nume.* 38. succentu-
riatur, inquiens In Marchia Brandeburgensi simpli-
ces mulierum renunciationes non attendi.

469 Quidquid † sit, mihi certè videtur, quod VVesē-
becij, & aliorum sententia, non solum aliquid ratio-
nis habeat, vt visum Gothofredo: verum etiam non
infringatur *per dicta l. vltim. §. fin. ff. ad Velleian.* Non
mulier æquè, ac quilibet alius, exceptionem sibi cō-
petentem in iudicio negligere, & non opponere po-
test, *Ludovic. Roman. consil.* 151 *incip. præs us consul oris.
num.* 1. Sed quid hoc ad extraiudicialem renuncia-
tionem, vbi absente iudice, creditor pro libitu mulie-
rem ad renuntiendum inducere potest? Præterea *d. l. si
mulier* 22. *C. eod.* nihil stringit: aliud enim est promi-
scuè, & repentino animi motu extraiudicialiter renū-
470 tiare; aliud post bieniū rursus (non tamen † vna
cum proprio viro, *iuxta Authen. si qua mulier. C. ad Vel-
leian.* tunc enim geminatio nihil operatur, Anto. Tes-
seur. *decis.* 203. *num.* 6.) obstringere, vbi certè nulla
fragilitas, sed deliberatus animus adesse præsumitur:
471 nam geminatio † actus ex interuallo facta delibera-
tam intentionem: gentis declarat, *Iason in Rubrica
num.* 11 *ff. de verbor. obligat. post Doctor. in l. Balista. ff. ad
Trebellian. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt.* 61. *nu.*
472 12. *Modestin. Pistor. consil.* 15. *num.* 9. & † error non
præsumitur, actu geminato præcedente, *per gloss. in c.
ex literis. extr. de diuor. Cartius sen. in consil* 5 *nam,* 15.
vbi communem dicit Ruinus consil. 10. *num.* 12. *volum.* 3.
Hiero. Gratus consil. 12. *num* 34. *lib.* 1. *Mascard. concl.* 247.
num 40. Denique ad *d. authen. matri. & auiæ* respōdet
VVesenbec. eam renunciationem fauore pupilli spe-
cialiter permitti, de quo etiem nonnulla videbis apud
Bernh. VValtherum, *lib.* 1. *Miscell. cap.* 22.

473 Vt igitur renunciatio † illa valeat, inprimis re-
quiritur, vt mulier eius sit ætatis, vt in rem intelligat,
ac in specie mulier de beneficio SCti Velleiani cer-
tioretur, quale nimirum illud sit, & qua prærogatiua
sit suffultum, Andr. Gail. *lib. 2. obser.* 77. *num.* 2. & 3.
Ioann. Goddæus de contrah. stipul. capit. 7. conclus. 16. *num.*
298. *Frideric. Pruckman. in d. l. in multis. part. 2. articu.* 15.
num. 12. *Portius Imolensis consil.* 36. *num.* 20. *Franciscus
Bursatus consil* 149. *nume.* 40. *lib* 2. *Henric. Dreulaeus in
tract. de renunciat. filiar. causa 3. cap. 8. num. 4. &* 5. Nisi
enim certiorata fuerit, siquidem specialia sua iura
ignorare præsumitur, renunciatio nullius est momēti,
gloss.

glo.& Doctor.maximè Roma.Alex.& Iaſ.in l.ſciendum.
ff.de verb oblig.Dyn.Bart.Roma. & Iaſ.in l.in repudian-
da ff.de acqui.hered.Panor.& Felin.in c.ſi diligenti .ext.
de for.compet.& latiſſimè Ioan.Nicolaus Areiat.in ad-
dit.ad Alciat.lib.1.præſumpt.42.lit.A. Menoch. de præ-
ſump.lib.3.præſumpt.82.nu.7. Maſcard. de probat.con-
cluſ.1080 nu.20. Ratio rationis eſt, quod matura de-
liberatio non cadit ſuper his, in quibus cognitio non
intercenit, M. Anton.de Amatis deciſ 81.num.5 At ſi
certiorata fuerit, renũciatio omnino valet, & eſt prorſus
firma, trecim num.30. Alciat. num 43. in l. penult.C.
de pact.Capella Tholoſ.& ibi. Aufrer.us deciſ.37.Io.Cro-
tus in d l.ſciendum.num.4. ff.de verb oblig. de quo vlte-
rius vide Anton. Theſſau.deciſ 2.2 per tot.Probauit id,
etiam ex Græcis Conſtantinus Harmenopul.lib.3.Epi-
tom.tit.6.& communem hanc eſſe Doctor. opinionem
profitetur Eman.Soarez.in com opin lit.V.nu.5.quibus.
iunge tradita per Ant.de Padilla in l. ne p.ſſim.nu.7.8.
& 9.C.de iur. & facti ignor.

474 Verum hic † indagandum erit, à quo mulier cer-
tiorari debeat, an à creditore, vel à Notario? Nam de
eo mirum apud Doctores, alioquin latè in hoc articu-
lo ſeſe diffundentes, eſt ſilentium, cum tamen vtiliter
illa quæſtio proponatur. Quid enim, ſi mulier non ſit
certiorata, an culpa erit creditoris, qui ſibi non vigi-
lauit, vel an agendum cum Notario, quaſi non fideli-
ter officio ſuo functo? Res dubitatione non caret, nã
contrahentes legem dicunt contractui, & ideò dici-
475 tur; Verba † ſcripta à Notario in inſtrumento con-
tractus cenſeri verba partium quæ per Notarij os lo-
quuntur, vt ſcribit Baldus in l.mulier.num.6.C.de rei vin
dication. Ludouicus Romanus in conſil. 172, num.2. &
ibi Mandoſ.in addit. verb.præſumuntur. Socinus ſenior
conſil.159.colum.4.lib.2. Decius conſ.450 nu.3. & in l.
ſi librarius.num.4.ff.de reg iur. Ioan. Vincent. Honde-
dæus conſ.d.at 33.num.41.42. & 43. vbi plures citat.
vol.1. Quis igitur ferat curioſitatem Notarij, qui cer-
tiorationis officium in ſe vltro ſuſcipiat? Fieri enim
vix poteſt, vt id vel mulieri, vel etiam creditori non ſit
476 ingratum, in alienis autem curioſi eſſe † non debe-
mus, l. doli in fin.ff.de nouat. neque etiam alienis parti-
bus imprudenter nos inſerere, l.vltim. C.de appar. pro-
conſul.lib.12.l.culpa eſt ff.de regulis iuris. Hoe amplius,
ſic ut non eſt Notarij, ſed creditoris, vt ſit curioſus, &
diligens, quando in mulierem obligationem alienam
transfert, l.vir vxori. in ſin princip. ff ad Velleianum.ita
veriſimiliter quoque eius erit, ſi mulierem ad renuncia-
tionem adigere velit, vt eam de beneficio SCti Vel-
leiani certiorem reddat, neque id à Notario expectet,
cuius, ſanè nihil intereſt, mulier renuntiet, nec ne .ar-
gumento l.7.in fin.princip.ibi, Sed ſi alias caueri non poſſit,
prædicendum eo, non vſurum cum priuilegio, ſi conuenietur.
ff.qui ſatiſd cog.

477 Quidquid tamen ſit, non abs re erit † probare,
Notario potius id oneris incumbere, vt mulierẽ, quæ
intercedere debet, de huiuſmodi beneficio ſibi com-
petente inſtruat, quam, vel creditori, vel tutori mulie-
ris iudiciario, vt in ſpecie annotat Hippolytus in Ru-
478 bric.de fideiuſſoribus.num.28. Nam quia † clauſulæ il-
læ, quæ inſtrumentis adijci ſolent, vt plurimum con-
trahentibus ſunt ignotæ, & tamen ſecundum conſue-
tudinem fori, & ſtyli eas non bene omittere poteſt
479 Notarius, niſi † ipſamet inſcitiam ſuam prodere, &
partibus ad intereſſe teneri velit, ob omiſſas ſolenni-
tates, & alias clauſulas, ex vſu quotidiano adijci ſoli-
tas per ea quæ tradunt Bartolus, & Alexander ibi in
apoſtillis, in l.finali.C.de magiſtrat.conuen. Ioannes Bapti-
ſta Plotus de in litem iuran.§.28.numero 6.7.& 8. Idcir-
480 co tutius videtur, vt Notarius contrahentes † edo-
ceat, quæ clauſulæ pro ſubiecta materia in hoc vel illo
contractu apponi conſueuerint, & antequam inſtru-
mentum conficiat, eos interroget, num, & ipſi eaſdem
in ſuo contractu adijci, velint, nec non de ſingulis eas

diligenter erudiat, imò, & confectum inſtrumentum
ipſis intelligibili voce prælegat, ne deinceps partibus
integrum ſit, cauillari, eas clauſulas appoſitas eſſe, ſe
non intelligentibus, quid ageretur, iuxta tradita per
Bartolum, Decium, & alios allegatos à Tiraquello in
l.ſi vnquam.numero 126.C.de reuocand. donat. Colerum
de proceſſ.execut. par.1. cap 10.num.301. cum ſequentib.
Vincent.Caroc deciſ.22 num 21. verſic. & licet magis.
Ioannem Vincentium Hondedæum conſil at. 33. nu.
481 45. & 46 volum.1. vbi agit de vi, & † effectu iſtius
clauſulæ finalis in obligationum calce adijci ſolitæ,
Actum, dicens, eam oſtendere, inſtrumentum fuiſſe le-
ctum partibus, & teſtibus à Notario. Neque eſt, quod
Notarius iſtam diligentiam, curioſitatem ſapere me-
tuat: eſt enim diligentia non ambitioſa, ſed quam No-
tarij officium requirit, maximè, quia & eam ob cau-
ſam partes non contentæ priuatis ſcripturis, quas ſua
manu minus forſan accuratè conſcripſerunt, ad No-
tarium accedere ſolent, vt per inſtrumentum publi-
cum ſibi melius proſpiciant, quas tali aliquo prætex-
tu decipi non eſſet ferendum, argumen.l.non eſt feren-
dus.ff de tranſact.

482 Nunc † pone, Notarium ſcripſiſſe in inſtrumento,
mulierem de ſuis beneficijs, & nominatim de Sena-
tuſconſulto Velleiano, certioratam eſſe, num ſtabitur
dicto Notarij, vel an militabit præſumptio pro mulie-
re, quod non ſit certiorata? Breuiter reſpõdeo, potio-
res partes eſſe Notarij. Habet enim primum pro ſe
præſumptionem, quod & bene & rectè exerceat offi-
cium ſuum, l.ſi.quis decurio. C.de falſ. cap. ad audientiam
de præſcript.Bart.in l. Diuus.numer.8.ff de cuſtod.reor. Pa-
riſius conſil.88.num. 21.libro 3. Deinde, cum Notarius
ex ſuo capite nihil ſubſtantiale, vel accidentale ſcri-
bere poſſit in inſtrumento, ſed de omnibus debeat eſſe
483 rogatus, præſumi certè debet, quod omnia † ſcripta
in inſtrumẽto fuerint voluntate partium ſcripta Bald.
l.errore.C.de teſtamen.pulchrè, & late Menoch. de præ-
ſumpt. lib. 2.præſumpt.79.num.2. & per tot. Pancirolus
conſil.83 num 16.& conſil. 13.num.4. Vincent. Caro-
484 cius deciſio. 122.num.13. Qui igitur contrarium † di-
cit, illi onus probandi incumbit, ſecundum Menochiũ
d. lib 2.præſumpt 44. & ita in ſpecie tradit Lanfrancus
in cap. quoniam contra in princip num.34.extr.de probat.
Alciat.de præſumpt reg 3 præſumpt.13.nu 4. & commu
nem eſſe ait Alexand in l. ſciendum. num.33.ff.de verb.
obligat. Alciat.reg.3. præſumpt.13.nu.4. Eman. Soarez
in theſauro commu opinion.lit. V.num.6.Menoch.d.præ-
ſumpt.79. num.5. & in conſil, 37 num.145. Vincentius
Carocius d. deciſ.122.num.7.

485 Quid † autem ſi Notarius iſte, qui illud inſtrumen-
tum conſcripſit, inque eo faſſus eſt, mulierem in bene-
ficio Senatuſconſulti Velleiani certioratã eſſe, priuſ-
quam ei renuntiaret, poſteà interrogetur, quid ſit Vel
leianum, iſque ignoret, vel obmuteſcat, num inſtru-
menti fides vacillabit, ac perinde erit, ac ſi ſcriptum
non eſſet, mulierem certiorem factam eſſe? Et ſanè af-
firmatiuam cõmuniter DD placere video, probarunt
enim eam Alberic.de Roſate in l.omnes.C.de hæreticis.
& in l.vltim.§.penult.ff ad Velleianum.(vbi dicit, ſe ita
practicaſſe, & obtinuiſſe) Hippol.in Rubric. de fideiuſ-
ſor.nu.39. (quo loco latè hanc quæſtionem examinat)
item in ſingul.661. Gail. libro 2.obſeruat.77.num.7 qui
Alberici opinionem iuri, & æquitati conſentaneam
eſſe dicit, eandemque communem pronuntiat. Burſa-
tus conſil. 149.num. 42. volum.2. multas auctoritates
accumulans. Item Franciſc. Viuius libro 1.opin. 20.
Eman. Soarez in commun. opin. litera V. num 7. Ripa in
l.1.num.31 ff. ſi cert. petat. & in l.Centurio. num.88.ff. de
vulg.& pup. Frideric. Pruckman. in d.l.in multis part.2.
artic.15.num.13.

Ratio eorum hæc eſt, quod Notarius non potuit cer
tiorare partes de eo, quod ipſe rum ignorauit, & adhuc
ignorat. Felin.in cap.ſi diligenti.num.14. de foro compet.

facit

486 *facit l. 2. C. de haret.* quandoquidem Notarius † de
eo instrumentum tantum conficere debet, quod in
sua præsentia geritur à partibus, & ab eorum consen-
su pendet, cuiusque notitiam, & scientiam habet pro-
prijs sensibus visus, & auditus, sicut expressè probat
Nouella Iustiniani 44 *de tabellionibus. §. nos autem. in
princip.* quidam Gal. *in consuetud. Parisien titul.* 1. § 5.
num. 51. Ne dicam eum, quodammodo suspicionem
doli mali incurrere, quem committit in negotio, quod
geritur, scribens id factum esse, quod tamen tam verè
487 factum non est, quam † verum est, eum esse similem
picæ, ac psyttaco, qui stant in palatijs dominorum, &
nesciunt quid loquantur, vt vtar verbis Ludouici Ro-
mani *in singul* 53. *incipien. Quid operatur clausula con-
sueta.* Quo etiam respexit Erasmus in Apophtheg.
lib 4. in Antigono. num. 13. Nec dissimile est, quod scri
bunt Alexan. *consil.* 208. *num.* 3. *lib.* 6. *Cyn. & Bald. in l.
iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupill. Caccialuppus in repet.
l. precibus. num.* 80. *C. de impub. & alijs substit.* dicentes;
487 † *Notarios, vt plurimum ignorare vim clausularum, ac
esse ad instar Cantorum, qui bene cantant per practicam,
& nesciunt rationem sui cantus.* retulit Iacob. Marchi-
sellus *in sylua quæst pract. quæst.* 3. *num.* 10. M. Anton.
de Amatis *decis.* 10. *num.* 16. Quid? quod alibi tradi-
489 tur, Notarium, † qui describit in instrumento pe-
cuniam numeratam esse, quæ tamen est constituta,
crimen falsi incurrere, Bald. *in Rub. C. de fid. inst. in 4. col.*
Ioan. de Arnono *in dialogo.* 73. & faciunt tradita per
Alexan. *consi.* 70. *incip. Viso processu inquisitionis forma-
to. volum.* 1.

490 Etsi autem † Fulgosius *in d. l. fin. §. vltim ff. ad Vel-
leianum* contrarium sententiam tuetur, quod etiam
facit Alciat. *de præsumpt. d. præsum.* 13. *nu.* 5. *&* 6. Alex.
in d l. sciendum. nu. 33. *ff. de verb. oblig.* dicens, se eam cō
tra Albericum in puncto defendere velle, quem sequi
tur Cardinalis Albanus *in addit. ad Bart. in l. si quis in
grauis §* 1. *nu.* 2. *ff. de Senatusc. Syllan.* & Mascard. *de pro-
ba. conclus.* 7; 4. *nu.* 2. *&* 3. Cagnol. *in l. si librarius. nu.*
35. *ff. de reg. iuris.* Anton de Padilla *in l. ne passim. num.*
15. *C. de iur. & fact. igno.* Vinc. Caroc. *decis.* 122. *nu.* 7.
Tamen superior de iure est verior, pro qua etiam facit
doctrina Iulij Cæsaris *in pract. crim. § fin. quæst.* 6. *num.*
491 18. dicentis, quod † si testis deponat de fama, & in-
terrogatus, quid sit fama, respondeat se nescire, nihil
probet, qua in re astipulatur ei post alios idem Ma-
scardus *de probat. conclus.* 749. *nu.* 32.

492 Neque verò † quidquam aduersantur, quę Fulgos.
Alexander, & alij pro confirmanda sua opinione ad-
ducunt. Nam quod primo dicunt, propterea opinionē
præcedentem subsistere non posse, quia esse in pote-
state Notarij, ita ex post facto ius partis tollere, & di-
uersa duobus ex impudentia præbere testimonia, *con-
tra l. eos §. 1. ff. ad l. Corn. de fals. facit l. 26. ff. de arbitris.*
hoc valde est infirmum. Quis enim Notariorum sibi
ipsi tam turpem inscitiæ notam propria confessione
impingens, fidem suam ancipitem vacillantemque
redderet? *argumento eorum, quæ traduntur in authent.
contra qui propriam. C. de non num. pecu.* & in specie con-
siderat Hippolyt. *in rubric. de fideiussoribus. numer.* 39.
Sed esto, Notarium ex post facto ius partium tollere
non posse: quæso te, quid iuris potuerit creditori quæ-
ri ex renuntiatione mulieris, quæ non intellexit ius,
cui renuntiauit? Equidem nihil, vt vere asserit Ioan.
Oldendorp. *in lib. de iure singular. cap. de priuil. mulier.
fidei. iub. nu.* 13.

493 Atqui regerunt, Notariū † testi æquiparari (quod
probare cupiunt per *l. Domitius. ff. de testament.* licet
ea ab hac hypothesi *δὶς διὰ πασῶν* quod aiunt, distat,
atque in ea opinione laudantur DD. *in l. Imperator ff.
de statu hom. & in l. si librarius. ff. de regul iuris.* Alex. *consf.*
494 89. *col.* 2. *verf. Notarius enim. vol.* 3.) imo † numerum
duorum, quandoq; etiam trium testium repræsentare
Calcaneus *consi.* 48. Chul. Koning. *in process. c.* 90. *nu.* 3.
Ioan. Francisc. Paranin. *in suo tract. de visitat. part.* 2.
quæst. 4. *nu.* 36. M. Anton. de Amatis *decis.* 7. *num.* 4 de
cuius tamen dicti veritate vide Menoch. *de arbit. iudic.*
495 *quæst. casu* 105. *num.* 39. *&* 40. Testis autem ex † post
facto non potest perimere dictum suum, adeo, vt si
post depositionem in iudicio factam, extraiudicialiter
fateatur, se falsum testimonium dixisse, non possit
tamen parti, pro qua testimonium perhibuit, præiudi-
care, *c. præterea. extr. de testibus cogend. Anton. Gabr. Ro-
man. lib. 7. conclu. tit. de maleficijs. concl.* 32. *Gail. lib.* 2. *obs.*
104. *nu.* 7. Ergo nec Notario licebit.

Ad istam obiectionem facilis est responsio. Neque
enim Notarius ob id interrogatur, vt dictum suum
perimat, sed vt de voluntaria, & deliberata mulieris
renuntiatione iudex instruatur, quem si Notarius non
possit instruere, quomodo sodes, instruere potuit par-
tes, literas ignorantes, quas tamen certioratas esse
scripsit, *vt est textus in Nouella 44. de tabellionibus. cap.
1. in illis verbis interrogati a iudicibus possint, quæ subse-
cuta sunt, cognoscere, & respondere.* Est enim verissi-
mum, quod scribunt *Menoch. consil.* 27. *num* 37. *&* 38.
lib. 1. nec non *Tiraquel. in l. si vnquam. num.* 122. *Cod. de
reuocan. donat. Barnab. Cornazzan. decis. Rota lucens.* 169.
num 17. nec non *Andr. Gail. lib. 2. obseruat.* 77. *num.* 6.
496 renunciationes † plerunque leuiter, & cum parua
causæ cognitione, magisque ex consuetudine, & me-
ro capite, ac stylo Notariorum, quam partium con-
497 sensu fieri solere, & si † reperitur vnus doctus No-
tarius, & expertus, reperiuntur vigintiquinque indo-
cti, nullam habentes notitiam, testante Hippol. *in
dict. Rubr. de fideiuss. num.* 39 pulchrè illud ipsum com
probarunt Cagnol. *in l. si librarius num.* 2. *ff. de reg. iur.*
M. Anto. de Amat. *decis.* 22. *num.* 29. *&* 30. ac Vinc.
498 Carocius *decis.* 22. *num.* 1. *&* 2. dicentes, quod † No-
tariorum imperitia sit periculosa, & ponat conscien-
tias proborum in magno discrimine, item quod illo-
rum ignorantias alijs lucrum, alijs damnum indebi-
tè adferat, & denique, quod sicut Italus linguā Teu-
tonicam, ita, & Notarij efficaciam clausularum ne-
sciant. Reuera igitur, vbi Notarius naturam istius
SCti ignoret, non ipse, sed iudex vim istius clausulæ
annihilat, & extinguit.

499 Non obstat etiam, † quod si testis dicat, se vidisse,
quod aliquis tenuerit, vel possederit ipsum fundum,
nesciat tamen, quid sit possessio, nihilominus illius
dictum valeat, *prout notatur in l. stipulatio ista.* 38. *§. hæc
quoque. & ibi Dynus. ff de verb. oblig. Iacob. Butrigarius
in tractu de testamentis. num.* 62. Est enim illud à nostra
500 quæstione alienum. Testis † namque de facto ipso
est interrogandus, non de iure, quod certum est, item
de eo tantum, quod nouit, & verisimiliter scire potest,
quodque per sensum aliquem corporis rectè, & verè
percepit, & cognoscere potuit, *l. qui testam ento. §. pe-
nultimo ff. de testamentis. l. testium* 14. *C. de testibus. Barto.
l. 3. §. eius, num. 2. ff. eodem. Bald. in addit. ad Specul. tit. de
teste. §. nunc videndum. in princip. & in cap. 1. num. 4. de no-
ua forma fidelitatis.* Hartman. Pistor. *par.* 1. *quæstio.* 26.
num. 2.. *in fin.* de quo plene agit Mascard. *de probatio.
conclus.* 1200. *per tot.* Matth. Cuno *de castis lib.* 1. *cap.* 2.
num. 45. vbi vide. At Notarius de suo proprio facto
interrogatus, non tantum respondere debet, quod
certiorem mulierem de suo beneficio reddiderit, ve-
rum etiam idoneā causam addere cogitur, quomodo
id sit factum, vt apud omnes est in confesso.

Non obstat etiam, quod alibi dicitur, Medicum
501 † examinatum super causa mortis, & deponentem,
mortuum esse aliquem ex Apoplexia, non posse in-
terrogari, quid sit Apoplexia, cuius opinionis aucto-
res præter alios laudantur Franeisc. Purpurat. *in l.* 1.
num. 72. *ff. si cert petat.* & Mascard. *de probat. concl.* 430.
502 *numer.* 4. Nam valde † dubito, an etiam hæc do-
ctrina tam indistinctè subsistere possit, maximè,
quando suspicio est de inscitia Medici, & ideo verius
esse

esse arbitror, eius depositionem, tanquam vagam, am-
biguam, & vacillantem, nullam vim habere, si dicti sui
rationem reddere nequeat. Interim tamen cum sale
aliquo hæc sunt accipienda. Sicut enim à Medico
503 † non requiro scholasticam aliquam Apoplexiæ de-
finitionem, modo rem ipsam dextre explicere possit,
ita quoque minimè Notarium vrserim, vt specialem
definitionem beneficij Velleiani recitet, modo sal-
tem viuo colore rem delineare, & depingere valeat,
*argument. l. si ita 126 §. Chrysogonus. in fin ff de verb. obl.
l. si cui ff de seruitut l. pen ff. ad exhib.* Nam, & Pædius *lib.
1. de stipula.* nihil referre ait, proprio nomine res ap-
pelletur, an vocabulis quibusdam demonstretur, *l. cer-
tum. ff. de reb. credit.* Et præterea non adeo refert, si fortè
hic ad manum non sit Zeno Stoicorum pater, qui exa-
ctam nobis vocis eius definitionem tradat, vt in si-
mili iocetur Franc. Florid. Sabin. *lib. 2. lection. succis.
cap 23.*
Denique non elabetur Notarius, si dicat, in appo-
nendis istiusmodi clausulis se communem fori stylum,
& consuetudinem secutum, atque ob id excusandum
504 esse. Nam † mala practica non est seruanda. Bald.
in l. sed licet. ff. de offic. præsid. Euerh. Præses *in loc. à lege
cessante. num* 1. ac consuetudo, quantumuis inueterata-
te, non poterit excusare Notarium, si ex inconsidera-
te sua confessione, partibus non intelligentibus, ma-
gnum præiudicium inferatur, secundum ea, quæ tradit
Bald in *R ubr. C. de fid. instr* Hostiens *in s. quan. o extr.
de his quæ fiunt à præla* Ludouic. Roman. *in singul. 361.
incip. Fui interrogatus, sunt hic tres, &c.*
505 Discant † igitur Notarij, vt mulieres interceden-
tes primum de beneficij s suis, & nominatim de Vel-
lejano edoceant, ac posteà ad tollendam omnem fu-
turæ disputationis ansam, effectum SCti Velleiani
paucis verbis in instrumentis educiant, quemadmo-
dum consuluit. Bertho. Cæpol. *in cautel. 195. incip. No-
tarius scripsit.* vnde etiam vidi cautos Notarios hac
forma vti: quod renuntiat beneficio sen. con. vel l.
quod prohibet ne mulieris sese alicui contractui obli-
506 gent, &c. Idem † etiam requirit nominatim ius mu-
nicipale siue statutarium imperialis vrbis Lubecæ,
lib. 1. tit. 5 art. 7. in fin. his verbis: aut sit iurisdictio, mu-
lierum ipsamet debet auxiliari ad soluendum.
507 Quod tamen † supra dictum est, mulierem renun-
tiantem non aliter obligari, quam si certioretur, id
fallit in renuntiatione corporali iuramento firmata,
text. & gloss. *verb. & vxorem. in cap. ex rescripto extr. de
iureiur.* Tiraq. *in l. si vnquam. in præfat. num. 136. Cod de
reuoc. donat.* Anton. de Pedilla *in l. ne possim. num. 12. C.
de iur & fact. ignor.* Ioan. Goldtæus *dict. cap. 7. conclus.
36. num. 298.* Hoc enim casu iuramenti virtute effica-
citer mulier obligatur, etiamsi non sit de Senatuscon-
508 sulto Velleiano certior reddita, quia † iuramentum
est loco certiorationis, cum ad iusiurandi interposi-
tionem maiori deliberatione, quam ad renuntiandum
perueniatur, nisi forte quis conscientiam suam insu-
per habeat, vt ex Simoncello resoluit Frideric. Pru-
ckman. *in l in multis part. 1. art. 15 nu. 15. ff. de statu hom.*
censetur que mulier huius virtute omni legum, & iuris
auxilio renuntiasse, si non in specie, attamen in ge-
nera Ioannes de Arnono *in commentar. 66.* Eberhard.
in Topicis. loco à vi iuramenti. numero 36. Herm. Hart-
manni *in pract. obseruat. titu de fideiussoribus. obseruat. 2.*
Gail. *libro 2. obseruat. 77. numer. 10.* Mascard. *de probat.
conclus. 2080. num. 21.* Matth. Cuno *lib. 1. de pactis. cap.
10. num 16. 17. 18. & 19.* Et ita vulgo iactetur auctora
Frane. Turaano *conclus. 132 num. 1. & 2.* Eman. Suare-
zo *in rom o in lit. r. num. 8.* Etiamsi Signorolus, Fulgo-
509 sius, † Bolognetus, Iason & alij contrariam senten-
tiam tueantur, putantes etiam in casu quo iuramentú
interuenit, certioratione opus esse, vt referunt Ma-
scard. *de probat. conclus. 1080. num. 22.* & Ioan. Nicol.
Arelat. *ad Alciat. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 42.* Quod,
510 ad omnem † quoq; tollendum scrupulum adhiberi,
tutius esse putat Frideric. Pruckman. *in d. l. in multis
part. 2. artic. 15. num. 17. ff. de stat. hom.* Nec dissentire
videtur Anton. Thesaurus *d. decis. 222 num. 12. vers. Et*
511 *hæc opinio.* Contra † quos tamen prædicta ratio fe-
cit, ac præterea respectu numeri Doctorum, magis cô-
munis quoque opinio, vt apparet ex Hippol. de Mar-
sil. *in pract crim §. secunda quæstio nu. 64.* Pet. à Duennas
in reg. 325. vers sed nihilominus prima opinio. in fin Anto.
de Petrucie *in tractat de virtut. iuram. effectu. 10.* Ale-
xand. *consil. 222. visa facti narratione num. 4. lib. 2* Io-
seph. Ludouico *in com. conclus. conclus. 34 num. 1. 2. &
10* vbi vide Ioach. à Beust. *in l. 1. num. 248 ff. de iureiur.*
& multis alijs relatis apud Anton. Thesaur. *d. decis.*
512 222. *num.* 11. Quanquam † autem Thomas Gram-
mat. *decis. 76. num. 20.* asserit, communem opinionem
esse, quod mulier Senatusconsulto Velleiano, ne qui-
dam cum iuramento renunciare possit, Cynum, &
Calcaneum pro ea stabilienda allegans, ea tamen ne-
tiquam est communis, sed potius communiter repro-
batur, teste Afflicto, *decis. Neapol. 311. num. 4.* (quem
sequitur Vincent. de Franchis *decis. 84. num. 4.*) Danie-
le Mollero *in comment. ad constit. Saxonicas. constit. 16.
num. 10. par. 2.*
513 Cæterum † secundum Nouellam constit. Electo-
ris Augusti 16. *par. 2.* renunciatio Velleiani etiam abs-
que iuramento, imo & absq; vlla certioratione, secun-
dum Mollerum *in d. constit. 16 num. 18.* valet, si modo
vxores viduæ, & virgines natu maiores, auctoritate
suorum curatorum, ac procuratorum in iudicio bene-
ficijs suis renuntient: Quemquem, & iuramentum ac-
cedere posse credo, cum per illam Nouellam non pro-
hibeatur. Idque de iure communi adeo verum esse au-
514 sim affirmare, vt si mulier † sola cum iuramento in
loco iudicij renuntiauerit, non adhibito consensu tu-
toris, nihilominus renunciatio, & contractus valeat,
nonobstante statuto, quod mulierem, absque consen-
su tutorum, vel propinquorum, contrahere vetet, vt
commune ponit Bolognet. *rep. l. omnes populi. num.
97. ff. de iustit. & iur.* Thomas Ferratius *cautela 6.* Fran.
Viuius *lib. 1. opin. 297.* Eman. Soarez. *in com. opin. lit. M.
num. 248. & 250.* quæ declaratio ad d. constitutionem
16. bene est notanda, quamuis eam in specie non atti-
gerit Daniel Mollerus *vbi supra.* & Frideric. Pruckm.
in d. l. in multis par. 2. art. 15 nu. 25. in aliam sententiam
deflectere videatur.
515 Sed † admonendum etiam est, mulierem, quæ me-
diante iuramento renuntiauit, huic suæ renunciatio-
ni ex DD. sententia contrauenire posse, si se enormi-
ter læsam, & planè, ac in totum, non pro dimidieta
parte, indotatam reddi probet, Afflict. *decis. 322.* Alex.
consil. 42. numer 6. lib. 1. M. Anton. de Amatis *decis. 46.
num. 3. & decis. 61. num. 14. & 15.* vbi his communem
vocat. Gail. *lib. 2. obseruat. 77. num. 11.* Ex enormi enim
læsione dolus præsumitur, *l. omnes §. Lucius. ff. quæ in
fraud. credit.* & renunciatio, licet iureiurando munita
sit, casus tamen insolitos, & incogitatos non compre-
hendit, Alex. *consil. 28. colum. pen. lib. 1.* & faciunt tradi-
ta per eundem Gail. *lib. 2. obs. 147.* Mysing. *cent. 1. ob-
seruat. 36.* Ioan. Cephel. *consil. 34. num. 22. & consil. 142
lib. 1.* Ioseph. Ludouic. *in comm. conclus. conclus. 24. num.*
516 12. Scio † equidem contrarium non solum Ioanni
Lupo, Boerio, Afflicto, Alciato, Bursato, Rolando à
Valle, Anton. Sola relatis ab Anton. Tessauro, & qui-
dem ipsi quoque Tessauro placuisse, *in dict. decis. 223.
num. 12. & 13.* Verum etiam in prouincijs Electoris
Saxoniæ obseruari, *per constit. 35. par. 2.* atque ea, quæ
luculenter tradit Daniel Mollerus, *in d. constit. 16 num.
6. part. 2.* Sed fortè in alijs locis à prædicta DD. sen-
tentia recedere vix tutum esset, licet eam ipsam fal-
sam, & ab Alciato quoque refutatam esse affirmat
quendam Gall. *in additio. ad Decium. consil. 180.* quem
sequitur Daniel Mollerus *d. loco.* satis firmis rationi-
bus

bus illud ipsum stabiliens, cui, veritate rei coactus as-
sentiri cogor. Videat lector quoq; Ioan. Zangerum, *in*
tract. de excep. ar. 3 c. 9 nu. 42.
517 Decimoqvarto † limitandum censeo
conclusionem nostram *supra num* 389 positam, vt
non obtineat in Reginis, Ducissis, Comitissis, Abba-
tissis, aut alijs illustribus mulieribus, Europæis, Rega-
lia, & iurisdictionalia habentibus, quales fuerunt Io-
anna Siciliæ Regina, Elisabetha Angliæ Regina, Mar-
garita Daniæ Regina, Maria Regina Hungariæ, &
Margarita Parmæ, & Placentiæ Princeps, Belgij Gu-
bernatrices, Imp. Caroli V. & Regis Hispaniarum
proreginæ siue vicariæ, & quales adhuc multæ repe-
518 riuntur Abbatissæ † in Imperio Romano Germani-
co, quæ pro Statibus Imperij vigore matriculæ ha-
bentur, vt Abbatissa Princeps Quales Abbatissa Que-
liburgensis Hassiæ in diœcesi Argent. Lindaniensis
Handeusphein, & Ethbarensis. Cum enim hæ mulie-
519 res † virilia, & magnæ importantiæ (vt loquimur
vulgo) negotia recte sustinere, in specie vero pro tri-
bunali sedere, ius dicere, commissiones perficere, ar-
bitri officium suscipere, laudum proferre, in iudicio
procurare, legationis munus obire possint, *c indemni-*
tatibus 42. de electionib in 6. c. dilecta. de arbitris. c. cum di-
lecta. de confir. vtili & inutili Corras. *lib. 2. Miscellan. cap.*
27. num. 7. & 8 Ludolph. Schrader. *de feud part. 10. sect.*
3, num. 5. & 6. Camill. Botell. *In tract. de compromiss. 6.*
2. gloss. 4. num. 6. Rutger. Ruland. *de commiss. part. 1. lib.*
1. cap. 29. num. 6. Arnold. de Reyger. *in processu iudicia-*
li defin. 1. thesi 29. lit. G Frideric. Pruckman. *in repetit. l.*
in multis memb. 1. artic. 1. num. 4. & art. 2. num. 10 ff. de
statu homi. Procopius *lib* 8. Franciscus de Vayer *in tra-*
ctat. de leg. [illegible] c. 9. mihi pag. 22 lat. 2. Herm. Kirchnerus
in tract. de legato. c. [illegible] nu 37. 38 39.

Præterea in hasce heroinas non facilè aliqua im-
prudentia, aut imbecillitas consilij cadat quas supra
[illegible] *et seqq.* in tenuioris fortunæ, & status mulie-
ribus, consideravimus, non credo ambigendum, quin,
si fidem suam interposuerint, non aliter ac viri ex sua
520 fideiussione teneantur, maximè † quia is, qui illarum
fidem secutus est, in illis non tam statum muliebrem,
quam Regalem, aut illustrem dignitatem, administra-
tionemq; per omnia virili administrationi similem,
respexit, essetq; sanè harum illustrium fœminarum de-
terrima conditio, si possent, quæcunque cæteri Reges,
Duces, Comites, & Barones in suis Regnis, ac Princi-
patibus possunt, non possent autem eodem modo ma-
sculè fideiubere, non enim ei, cui maius licet, non de-
521 bet minus non licere. Nec obstat, quod lex † non
[illegible] nos dicere debere, quod q; sine lege loqui
erubescendum sit, *& consideremus Auth. de triente, &*
semisse. l. [illegible] C. de repud. Euerhard. *in loco à lege*
[illegible] num. 1. Frideric. Pruckman. *in repetit l. in mul-*
tis. 1. part. prime memb. 1. artic. 1. num. 15. ff. de statu hom.
[illegible] autem cautum esse, quod Reginæ, Ducissæ, Co-
mitissæ, Abbatissæ, præcipuam dignitatem haben-
tes, & cæteræ illustres heroinæ, si fideiubeant, Sena-
tusconsult. Velleiano se tueri non possint. Et proinde
hic locum habere illud Baldi, *in capit. nihil circa fin. de*
elect. quod lex non sanctum, nec in practica habetur. Præ-
522 terquam enim, † quod, tempore conditarum legum
Romanarum, Iurisconsulti, & Imperatores ne qui-
dem per somnium, tibi imaginari potuerunt, tales Re-
ginas, Ducissas, Comitissas, Abbatissas, quales rerum
[illegible] vidimus olim, atque etiamnum hodie cerni-
mus, vt hoc respectu profecto multum intersit inter il-
lud, quod olim fuit, & quod nunc est, vt dixi infra cap.
3 [illegible] 65. Insuper etiam vel tyronibus notum est,
[illegible] non loqui sine lege, qui allegat rationem. Eber-
hard. *d. loco à lege cessante. num. 2. & 3.* Iam verò ratio-
nem naturalem, & sufficientem protuli, cur in huius-
modi heroinis, & virginibus aliud sit statuendum,
quam in plebeis illis, & minorum gentium mulier-
523 culis. Quærere † igitur legem, vbi habemus ratio-
nem, & sensum, imò ipsam experientiam rerum Magi-
stram, est infirmitas, seu debilitas intellectus. Baldus
in Rubrica. ff. de re[illegible] diuision. Euerhard. *d loco num. 3.* Ni-
524 hil etiam negotij facescit, quod † ipsa Augusta, iudi-
care nequeat Pruckman. *d. part 1. memb. 1. artic. 1. num.*
15. Ergò nec Reginas, ac cæteras illustres, & Princi-
pes fœminas melioris conditionis esse debere. Re-
spondeo enim, Augustam, viuente adhuc Imperatore
marito, per se à iudicando arceri, nisi fortè sit consti-
525 tuta † vicaria, vel vicem tenens, *Frideric. Pruckman.*
in d. l. in multis par. 1. memb. 3. art. 11. num. 6. quæ prohi-
bitionis ratio in reliquis illustribus fœminis facilè
cessat. Vbi igitur diuersa est ratio, ibi etiam diuersum
ius est statuendum. Cæterum quia hæc nullum præuium
sequens, ac magistrum memetipsum habens, (*vt ait*
Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum in
prin.) in medium profero, satius est, vt æquo lectori li-
berum iudicium super illis permittam. Et tantum
de præcipuis limitationibus in quibus exceptio SC.
Velleiani locum non habet, de quibus videri poterit
Ang. Aret. *in § item si in iudicio. Instit. de except.* Vincen.
de Franchis *decis. 279.* Anton. Thesaurus *d. decis. 223.*
vbi hunc articulum etiam pulchrè examinauit.

Pro complemento autem materiæ huius, quæro;
Num mulier ex intercessione sua, si non in foro secu-
526 lari, saltem in foro conscientiæ obligetur? † Imò
earum sanè attingimus hic [illegible], in quo quidem
certi aliquid statuere, non tam difficile, quam pericu-
527 losum esse videtur. Ex † intercessione enim mulie-
ris oritur naturalis obligatio, vt ait Accurs. *in l. quæ*
528 *naturalis. ff. ad Macel.* Quod † autem naturaliter de-
betur, id in foro animæ omnino præstari oportet, vt
tradunt Abbas, *in c. quia plerique col. pen. extra de immu-*
nit Eccles. & Ancharan. *in c. possessor. q. 1. de reg. iur. in 6.*
Vnde etiam scribentes hanc ponunt regulam. Quod
529 † lex humana siue ciuilis, quoad obseruationem, li-
get etiam in foro conscientiæ. Iac. Marchisellus *in re-*
collectis siue sylua pract. quæstio. quæst. 46. num. 2. Ferdi-
nan. Vasquius *lib. 1. controuer. cap. 29.* Eman. Soarez. *in*
thesauro com. opin. lit. L. num. 136. cum seq. Petr Peckius
de testam. coniug. lib. 4 cap. 24. num. 3. Petr. Gilkenius *de*
præscript. part. 2. memb. 2 cap. 3 num. 44. Cæterum si in-
genue vni alicui opinioni omnino calculum adijcere
530 oporteat, existimauerim, nec solùm † in foro poli mu-
lierem exceptione SC. Velleiani bona, ac tuta coram
Deo conscientia vti, & denegare posse solutionem eius,
quod intercedendo promisit, ex firmissimis rationi-
bus adductis, per Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præsumpt.*
80. per tot. Tiraq. *in ll. connub. gl. 4. num. 66.* nec non
Frideric. Pruckman. *in l. in multis part. 2. artic. 15. num.*
5. ff. de statu h[illegible] Valentin. Francitin *in tract. de fideiuss.*
cap. 2. num 153. Ioan. Goddæus *in comment. de contrah.*
stipulat. cap. 7. conclus. 16. num. 289. & seqq. Martin. Be-
nekendorff *in l. 4. memb. 4. part. 4. limit. 1. num. 149. ff. de*
reg. iur. quas, qui volet, inspicere poterit. Nec debet
mulierem intercedentem terrere, satis in lege Mosai-
ca constitutum inueniri, quod fideiussor quilibet sine
sexus differentia promissioni suæ stare, ac satisfacere
531 debeat. Non † enim lex Mosaica eo extendi pot-
est, vt docte explicat Ioan. Godd. *d. loco. nu. 292. 293.*
& seqq. sed sufficit, Senatum, legumlatores, ac Impp.
Romanos mulierum fideiussiones à regula propter
graues causas excepisse, & infirmasse, quibus meritò
est obediendum, iuxta tradita per Ioan. Caluin. *in tra-*
ctat. de Principe cap. 8. pag 52. & seq. Nam vt dicit Lu-
cas de Penna, *in l. fin. col. 7. vers. cum ergo promissa. C. de*
532 *incolis. lib. 10.* In † his quæ bona temporalia tangunt,
533 nulla est iurisdictio Ecclesiæ. Accedit, quod † quo-
ties de rebus secularibus agitur, Canones ipsi se iuri
communi subijciant. *c. cum ad verum. 96. distinct.*

Reuertamur nunc ex diuerticulo quasi ad personas
illas, quæ fideiubere nō possunt. Decimoseptimo
igitur

534 igitur loco dicimus † obsides, & captiuos idoneos
non esse fideiussores, imo ne quidem fideiubere posse.
Cum enim obsides hosti fidem dederint, capiteq; mi-
nuti, & ciuiliter sint mortui, vnde & Cicero obsidis,
vt pignoris, voce frequenter vtitur. *Balduvinus de pi-*
535 *gnor. & hypoth. cap. 2. in princip.* certè † nec transige-
re, nec fideiubere, nec alienis negotijs se immiscere
possunt, nec deniq; quicquam tentare, quod hostibus,
quorum fidei se commiserunt, præiudicium adferat,
l. obsides. ff. de testamentis. l. facere. 10. ff. de testam. milit.
l. Diuus Commodus. *cum l. seq. ff. de iure fisci. Francis. Va-*
yerius Gallus in tract. de legato, legatorumque auctoritate.
cap. 6. mihi pag. 15. De captiuis porrò vide teatum, lib.
536 3. attic. 41. qui in effectu satis probat, captiui † p-
missiones tempore captiuitatis factas, non magnam
vim habere iunctis tamen ijs, quæ tradit Hippol. *in*
pract. crimin. § attingam. num. 22. & in singul. 106. item
537 Menoch. *consil. 1. num. 271. & 273. lib.* 1. Nec † ad-
uersatur *l. nam, & seruius. ff de negot. gest.* vbi duo ca-
ptiui pro tertio dimisso pecuniam soluere potuerunt,
ergo & fideiubere potuissent, quia plana est responsio
id volentibus Lusitanis factum esse. Nam si captiui in
eorum præiudicium, ante persolutum λύτρον, quid e-
gissent, proculdubio prohibiti essent.

538 Quia † tamen hodie captiuorum, & obsidum cō-
ditio inter Christianos melior, & tolerabilior esse cœ-
pit, cum non mutent libertatem, nec seruire com-
539 pellantur, sed † captiui, persoluto λύτρῳ victori,
veniam recedendi impetrent, *Alciat. in l. hostes.* 118.
540 *num. 6 ff de verb. signif.* Obsides † vero tantum ad
eum finem teneantur, vt, timore peioris coërctionis,
& custodiæ, strictius teneantur capitulationes, & cō-
ditiones pacis, *cap. supplicater 23. quæst. 8. glo. in cap. ex-*
posita. verb. obsidum. extra de arbitris. Bald. in l. 2. num. 9.
C. de pat. qui fil. distrax. Fel. in cap ex rescripto. num. 2. extr.
de iureiur. Ioann. de Arnono *in commen. 65. Gall. de pac.*
publ. lib. 2. cap. 2. num. 11. Ideo tradunt Doctor. obsides
541 † nostros etiam contractus inter viuos celebrare,
Augustin. Berous *consi.* 159. *num.* 16. *volum.* 3. & testa-
542 mente † facare posse. Bart. *in d. l. obsides. ff. de testam.*
Bald. *l. 1. num.* 19. *C. de sacros. eccles.*

Non tamen (quod DECIMOOCTAVO loco mo-
nere volo) cum obsidibus vel captiuis confundendi
543 † erunt LEGATI, qui apud exteros (quos voco non
tantum hostes, sed etiam fœderatos, amicos, socios,
præeunte Cuiacio, *lib. 11. obser. cap. 23. in fin.*) legatio-
ne funguntur. Nam multum differre argumento est,
544 *l. 1. in prin. ff. de legat. 3.* Sicut enim illi † testamentum
facere, *l. qui à latronibus. § 1. ff de testam* constituere, *l.*
8. ff. de iudic. l. eum qui § 1. ff. de constitu. pec. compromit-
tere, *l. 32. § item si quis Romæ. ff. de arbitris.* & domum
res've elias sibi emere possunt, *l. legatus 32. ff de legatio-*
545 *nibus. l. 25. ff. de iudicijs.* Ita † etiam si legationis cau-
sa Romam venerint, ex qualibet causa fideiubere pos-
sunt, *l. cum furiosus. § 1. ff. de iudicijs.* quia priuilegio suo
vti non possunt, si Romæ conueniantur, cum Romæ
contraxerint, *d. l. 1.* Cuia. *lib. 13. obs. c.* 17 Coua. *lib. prac.*
quæst. cap. 5. nu. 6. vers. legatus. Colerus *de process. execut.*
part. 2. cap. 3. num. 188. Ruland. *de commis. part. 1. lib. 8.*
cap. 10. nu. 5. 6. 7. & 8.

546 Sed obstare videtur Senatusconsultum, quo † pro-
hibentur legati, ante perfectam legationem, negotijs
vel priuatis rebus obstringi, siue illa negotia sint pro-
pria, siue aliena; Neque enim in rem suam quidquam
agere (ergo nec fideiubere *iuxta l. Labeo. 19. ff. de verb.*
sign.) posse videntur, sine fraude publicæ rei, quam
agendam, aut defendendam susceperunt. *l. Paulus.* 8.
§ vltim. l. legatus. 10. l. si absenti. § 1. l. legatus. 12. ff. de le-
gationibus. vbi mentio fit huius Senatusconsulti, licet
nomen non exprimatur, sicut & alia multa sunt Se-
natusconsulta, quæ proprium nomen nō habet. Quo-
547 modo † igitur illud stare poterit, quod in *d. l. cum fu-*
riosus. ff. de iudicijs. dicitur; Legatum ex qualibet cau-
sa fideiubere posse: Item quod habetur *in l. de eo 26.*
ff. de iudicijs. Legatum, qui hæreditatem adijs, lega-
tarijs more aliorum hæredum satisdare compelli, nisi
eos in rerum hæreditariarum possessionem mitti ve-
lit? Accursius *in d. l. cum furiosus*, distinguere videtur;
Vtrum Romæ, vel an alibi legatus fideiubeat: ita vt
Romæ, & fideiubere, ibique conueniri possit: In alia
autem prouincia, ante legationem perfectam, nec fi-
deiubere, neque etiam conueniri queat, sed habeat
ius reuocandi domum. Nec omnino friuola videtur
isthæc conciliatio, maximè quia toties Romæ men-
tionem in hac ipsa materia faciunt Iurisconsulti, pro-
548 culdubio innuentes. Romam † esse caput Italiæ,
Liuius *lib.* 1. Dionys. Halicarnas. *lib.* 4. Plinius *lib.* 3.
natur. histor. cap. 5. (vnde etiam Dionys. Afer. *in sua*
περιηγήσει. mihi fol. 9. lin. 13. eā appellat μητέρα πασάων
πολίων. P. verò Pithœus *lib. 2. aduers. cap.* 18. τὴν ἱεροτάτην
μητρόπολιν) imo, & communem patriam, *l. Ro-*
ma. ff. ad municip. l. 2. § sed & si Cod. de vet. iur. enu-
cleando. lib. 3. C. de consulibus. lib. 2. ita sanè apud pri-
scos celebratam, vt dicerent, Orbis in vrbe, vt te-
stimonio Senecæ asserit M. Anton. Bardus, *in tracta.*
Prothimis. in princ. & Benedellus *in eod. tract. in Rubri-*
549 *ca. num. 3. & 4.* Et quanquam se † hodie aliter res
habet, vt post Couaru. Mantuam, Alciat. Cuiat. &
Farinac. ostendit Ioann. Bonifac. *in tract. de furtis §*
contrectatio. num. 33. De quo etiam post Decium, Fe-
lin. Roman. Alciat. & Gomesium, Vincent. Menzin.
in tracta de tutela. quæst. 7. princip. num. 30. quanta ta-
men maiestas vrbis Romæ ab antiquo fuerit, admo-
dum eleganter deduxerunt Iustinus *lib* 43. *& Iust. Li-*
psius de magnit. Romana. lib. 1 cap. 2. vbi Romam vocat
mundi caput, mundi miraculum, Arcem nationum,
ac regum, lumen gentium, vocat & Dominam simpli-
citer Arnobius, *lib. 2. aduers. gent. mihi pag.* 511. Ludo-
uicus Quartus Romanorum Rex, in suo sigillo, siue
aurea Bulla quoque ab vna parte vsus est in hac in-
scriptione:

Roma caput mundi regit orbis frena rotundi.

Hinc Rosvvita nobilis Monialis in panegyrico de
gestis Otthonum, *mihi pag.* 164.

Possidet vt Romam pollenti iure superbam,
Quæ semper stabilis, summum fuerat caput orbis.

Guntherus Ligurinus, *lib* 3.

Inde caput mundi Romam petit, atque viterbum.

Vbi Iacob Spigelius ex traditione poetarum sub-
ijcit, diu quæsitum esse, qua tandem poneret arce ter-
rarum fortuna caput, visumque tandem superis, ni-
hil posse huic rei Roma aptius reperiri. Rebus igitur
sic stantibus, quorsum is, qui Romæ est in patria, in
aliam prouinciam, & patriam reuocaretur? Sanè hoc
casu priuilegium reuocandi domum cessat, ne pote-
stas detur legatis, sub hac specie ex patria in patriam
reuocendi, *d. l. cum furiosus. § 1. ff. de iudic* Idque etiam
satis obscurè innuere videtur Aegid. Bellamera *in ca.*
Romana num. 24. de foro competenti.

Verum ne sic quidem satis expeditum est, cum le-
gatis Romæ magis fideiubere liceat, quam in alio lo-
co, de quo tamen præcipuè dubitetur. Saluo igitur
aliorum melius sentientium iudicio, existimauerim,
550 non † esse distinguendum, vtrum legatus Romæ,
vel alibi fideiubeat, sed vtrobique efficaciter eum fi-
dem suam obstringere posse. Quia enim fideiussio so-
lam voluntatis declarationem requirit, & breui admo-
dum temporis spacio expediri potest, neque etiam
negotium Reipubl. impedit, vel differt, non magis,
quam si cum amico suo consilium participet legatus,
ideo etiam non incidit legatus fideiubens in Sena-
tusc. quod prohibet, ne ante legationem perfectam
negotijs vllis se obstringat, vel interponat: Nam il-
551 lud † ita intelligendum est, si negotia illa Rempub.
impediant, & legatum, quo minus officium suum di-
ligenter exerceat, in alienas, & peregrinas cogitatio-
nes

nes anocent, vt animaduertit Martinus de Carazijs
relatus à Zasio in consil. 20 num. 25. & 26. & Alberic.
Gentil. lib. 2. de legationibus cap. 22. licet ibidem cap.
36. de contractibus legatorum disserens, nullam ta-
men huius quæstionis mentionem faciat. Quid enim,
si alios defendere, procuratorem esse, debitores suos
conuenire, mercimonia exercere, & alia quæcunque
tractum temporis requirentia peragere velit? Certè
ista prohibentur Senatusconsulto, d. l. Paulus 8. § vlti.
l. 10. l. 11 §. 1. l. 12. ff. de legationibus. Herm. Kichnerus de
legato lib. 2. c. 9. nu. 17. 18. & 19. & facit eleganter. l. nō
55 aliās. §. vltima ff. de iudic. Debent † enim Legati festi-
nare, l. bis, & ibi Luc. de Penna Cod. de cursu publ. lib. 12.
Zasius consi 20. num. 9. lib. 1. Neque facilè credendum
est, duabus rebus necessarijs vnum sufficere; nam cū
vni adfuerit, alteri abstrahi necesse est, sicque nulli
eorum in totum idoneus inuenietur, l. iuentor, 14. C. de
assessoribus.

Et pro ista distinctione facit, quod tradit Accurs. &
eum secutus Bald. in l. non vere. ff. ex quibus caus. maior.
553 Ambasiatores † in legatione etiam priuatam vtili-
tatem procurare posse, puta impetrare officium, præ-
bendam, inuestituram, & similia, quæ saluis negotijs
legationis expediri possunt, quod etiā probat Marcus
Mantua Bena lib. 4. obse. legaliū: obser. 40. Nec dubito,
554 † quin eadē distinctio sit ex mēte Sceuolę, in d. l. lega.
ff. r legat vbi ait Sceuola, legatū qui Romā venit, & si
nōdū pfecta legatiōne domū emat Nicopolitanā, cū
in ciuita. e Nicopoli alioquin legātis residentiam ha-
beret, nō tamen Senatusc. teneri, quo prohibentur
legati ne perfectam legationem negotijs priuatis
obstringi. Quid ita? Quia ad emptionem nihil aliud
requiritur quam consensus, merx, & pretium Con-
sensus porrò uno verbo declarari potuit, neque per
anfractus iudiciarios negotia legationis impedijt,
vnde etiam Bursat in cons. 172. num. 21. lib. 2. dicit:
555 quod contractus † vnico ictu, & momento perficiā-
tur. Deinde etiam facilè pretium numerari potuisset,
si modo illud ad manum habuisset emptor, quanquā
id non exprimit Sceuola, neque opus fuit, vt exprime-
556 ret. Quod igitur Accursius ait, in domo esse spe-
ciale, & legatis permissum esse domum emere, non
autem res alias, nihil stringit: Si quis enim à Sceuo-
la quæsiuisset, num in Senatusc. incideret legatus, qui
fundum, vel seruum tempore legationis emit, fuisset
vtique Sceuola idem responsurus, quod in domo re-
spondit neque enim inter istas res probabilis distin-
ctionis est ratio, l. si legationis. 25 ff de iudicijs. Ternus
Toncetus in t act de iure municipal. nu. 57. m hi pag. 227.
557 Cum autem † Nuntij Apostolici, vt vocantur, sint
legati Pontificis, sicut tradit Specul in tit. de Legato. §.
1 num 3. & latius Raphael Cylenius, in tract. de Legat.
Pontificis. firmiter statuo, in illis idem ius statuendum,
quod modo de legatis in medium attuli, maximè, cū
tales nuntij raro sint Monachi vel Clerici, sed Car-
dinales, Archiepiscopi, Episcopi vel Prelati, quos, &
olim legatos fuisse ad ciuitatem Regiam, vel alium
quemlibet locum testatur Nouell. 123. cap. 26.
558 Quid † autem dicemus de selectis illis viris, qui
hodie a Principibus, aut Ciuitatibus Imperialibus,
vel ad aulam Imperatoriam, vel ad Comitia indicta,
vel denique ad Deputatos Imperij Conuentos mit-
tuntur, & ablegantur, qui olim Nuntij, vt in tit. de pa-
ce Constantia, & in aurea Bulla Caroli IV Hodie legati
agentes procuratores appellantur, sicut in Recess.
Imperij, eorumq; subscriptionibus, passim videre li-
cet. Eruntne hi etiam in prędictis cum veterum Ro-
manorum legatis comparandi? Et sanè, quantum
559 † Deputatos ad Comitia, vel alios Imperij Con-
uentus attinet, etsi non tam, vt Legati (propriè lo-
quendo iuxta tradita per Herm. Kirchn. in tracta. de
legato. cap. 3. nu. 28. & c. 1. nu. 20. & 21.) quam vt ipse-
met Principes, & ciuitates Imperiales comparent;
eorumque locum, & subsellia occupant, sententiam-
que suam rogati, eam non aliter, ac si Princeps ipse
coram adesset, depromunt, & aperiunt, & sic eandem
exercitationem iurisdictionis ordinariæ habent, quā
is, qui ipsos misit, si comparuisset, habet in collegio
560 Electoratus Villis, & Ciuitatibus, Imperij, vt † An-
dręas Gail. lib. 1. obser. pract. 155. num. 6. & Ioan. Lud.
Benderi, in tract. de reuisione, conclus. 4. sententias dis-
crepantes in pūcto reuisionis temperauit D. Vulteius
in l. 1. nu. 94. 95. & 96. C. de iurisd. ad Romanorum ta-
men legatos proximè accedunt, atq; ideo sunt digni,
qui, ex prærogatiua amplis. Nationis Germanicæ, pri
uilegijs quoque Legatorum Romanorum, cæteris pa-
ribus, vtantur.
561 Arbitror autem hoc ipsum multo fortius in † Le-
gatis Cæsarijs, quos vulgo appellamus, procedere;
præsertim, quia nomen Legati etiam Commissarium
continet. Ang. de Clauasio in summa sua. verb. legatus.
num. 2. Raph. Cylenius in tract. de legato Pontificis. Rut-
ger. Ruland. de commiss. p. 1. lib. 1. cap. 5. num. 3. & lib. 2.
562 cap. 25. nu. 10. Quum igitur † nomina conueniant;
563 & re aliquando conuenire debent, siquidem † effe-
ctus nominis ad rem se extendit, vt ex Menochio re-
564 fert Ruland. d. cap. 5 num. 3. Et qui † nomine non
eximuntur, etiam fructu carere non debent, l. d. nullis.
C. de ferijs. à contrario sensu, ne sit dines: sum statuamus
Cæsareos Legatos, siue Commissarios deteriore loco
collocemus, quam legatos Principum, aut vrbium
Imperialium, quod certè non esset purpuram iuxta
purpuram dijudicare, sed Paridis suffragium ferre;
cum tamen idem honor debeatur administratori, quę
debetur Domino, pulchrè Anton. Quetta in conf. 1. nu.
6. versi. sed, & hoc.
565 Demissis † porrò à Germaniæ Electoribus, Prin-
cipibus, & Statibus reliquis ad aulam Cæsaream ma-
566 ior suboritur dubitatio, cum inferior † ad superio-
rem non facilè dicatur legatos destinare, & mittere,
vt apud Francisc. la Vayar, in tracta. de legato legatorū-
que auctoritate. cap. 7 in princ. & Alber Gentil. lib. 3. lect.
& epist cap. 1. in princ. Herman. kirchner in legato. cap. 3.
prolixè legere licet. Cæterum, quicquid sit, consue-
tudine recepta tamen, & hi vocantur legati, siue Le-
gati, & Nuntij, quamquam in re veritate subtilis quę-
dam inter hasce appellationes potest statui differen-
567 tia, vt nimirum appellatio † Nuntius Augustior sit,
quam appellatio procurator, & proinde quidquam di-
scriminis hic statuere mihi non est permissum. Quam
568 assertionem † amplio, vt multu magis admitti de-
beat in illorum Regum, ac Principum Ambasiatori-
bus, ac Legatis, qui Imperatoriam Maiestatem pro
superiore non recognoscunt, & tamen eosdem ad Cæ
saream aulam mittunt, & ablegant. Etsi enim gra-
nis, & acerrima est disputatio inter Doctores, an
569 † omnes Reges, & Principes Imperatorem pro su-
periore recognoscere de iure sint obstricti, prout eē-
fuerunt communiter Glossatores, & Citramontani, &
post illos Anton Quetta in conf. 1. nu. 7. 8. 9. & 10. vbi
admodum pulchrè hac de re scribit Frideric. Baro.
Schenck à Tautenberg. in cap. vnic. in princip. de feud.
Marchiæ. Restaur. Castald in tract. de Imperat. quæst. 12.
Francisc. Zoanett. de Romano Imperio. num. 149. versicul.
sciendum proinde cum seq. Michael Vlcuran. in quæstio. 3.
par. 2 de regimine mundi Hieron Balb. in lib. de coronatio-
ne mihi pag. 17. Fuluius Pacia de prob. lib. 2. c. 53. num. 52.
Lancel. Corrad. in tęplo om iud. tit. de Imperat. q. 2. Regul.
in proces. suo. c. 104. nu. 2. Hiero. Muscor. de iurisdi. nu. 128
quorū sniam ante aliquot annos IC. quidam in cōsi-
lio quodam pro Georgio Loriehio aduersus ciuitatē
quandam Holsatiæ scripto per 20. rationes constan-
tissime defendit: Tamen de facto contrarium con-
570 tingere passim videmus. Sic † enim augustissimæ
Cæs. Maiest. Domini totius orbis, ex testimonio sacra-
rum literarum veri demū Monarchiæ, c. futura 12. q. 1.
(quid-

571 (quidqoid † etiã contra ogganiat Ioan Bodinus, ob
id rectè à Dreslero, Franckenbergero, & alijs repre-
572 hensus) imperio se subtraxerunt, Rex † Galliæ. *c. no-
uit. de iudic.* Bald. *cons.* 217. & 218. *vol.* 3. *Chassan. in Ca-
talogo gloriæ mundi p.* 5. *considerat.* 30. & 31. *Oldr. cons.*
69. Ias. *in l.* 1. *nu.* 10. *C. de summa trinit. & fide cathol. Pur
purat. in l.* 1. *nu.* 13 *de iurisdict. om. iudic.* dicens ibi quod
de Rege Franciæ nihil aliud possit dici, nisi quod di-
citur de polo Antarctico, qui non est nostri hemisphe-
rij. Ioan. *Igneus in quæst. An Rex Franciæ subsit Impera-
tori, quam posuit post repetionem Authen. ex causa. Cod.
de l b. præter. Petr. Rebuff. in l. vnica. nu.* 52. *C. de sent quæ
pro eo quod interest. profer. Ferd. Vasq. lib.* 1. *contron. illust.
c.* 22. *nu.* 11. *Franc. Duaren. de feud. c.* 1. *Fab. de monte S.
Sabini in tract. de emp. & vend.* 4. *quæst. prim. q.* 27. *n.* 32.
*contradicente tamen Alciat in practica tit. de appellationib.
vers. ad quem sit appellandum. vt refert Ceph. cons.* 97 *nu.*
28. *lib.* 1. *vide quoq; Lupold. de Bebenburg. de iurib Regni,
& Imper. Roman. c.* 7. *vers. Præterea si dicamus. mihi pag.*
573 50. Rex † Hispaniarum *glo. in c. Hadrianus. dist.* 63.
Didac. Couar. in c. peccatum. 2. *par. rel. ct. §.* 9. *de reg iur. in*
6. *Gomes. in § fuerat. nu.* 5. *Inst. de actionib. Petr. de Mõ-
cada in supplemento tract. Ioan. Croti. de test: b p.* 9. *n.* 389.
Parisiens. in consuet. Paris tor. in prin. n. 20. *Viglius in Ru-
br. Inst. de milit testam. Alphon. Alpharez in speculo Rom.
Pontif. c.* 31. *nu.* 2. & *c.* 41. *nu.* 4. & *c.* 55. *in fi.* & *c.* 63. *n.* 1.
574 & 2. Exceptis † Ducatu Burgundiæ, & alijs prouin-
cijs. *And. Gail de arrestis Imperij c.* 6. *nu.* 15. *Euerhar. in
Topic. loco. de tanquam vel respectiuis. n.* 29. *vers.* 34. Rex
575 † Angliç, & Scotiæ. *Benuenut. Straccha in tract. de mer-
catura. p.* 4. *n.* 27. *Francis. Connsbecint de feud. p.* 6. *nu* 4. *in fi.
Petr. Gilkenius de præscri. p.* 3 *c* 6 *n* 56. *Petr. de Moncada
576 d loco. n* 389. *in fin* Rex † Lusitaniæ vel Portugalliæ.
Afflict. in c. 1. *in.* 1 *no ab de feudo Marchiæ. Francis. Pur-
purat. in Rubric ff. de iurisdict. nu.* 10. *Fulnius Pacianus d.
lib.* 2. *cap.* 35. *nu.* 66 & *ibi Francis. Callettus in additionib.*
577 *lit. C.* Reges Daniæ, † Norvvegiæ, & Sueciæ. *Lauren-
tius Kirchouius tomo* 4. *varior. consilior. Germaniæ. consil.*
578 17. *n.* 28. intellige quoad † regnum ipsum, nõ quoad
Ducatum Holsatiæ, *Andr. Gail. de arrest. Imperij cap.* 6.
579 *nu.* 16. Rex † Neapolis, & Siciliæ. *Matth. de Afflict.
dec.* 128. *n.* 4 *Camillus Borellus controuers.* 1. *n.* 51. 52. &
53. & *in tract. de compromiss. §* 3. *glos.* 1. *n.* 47 *ac in com-
mentarijs de Catholici Regis præstantia. Iacobus. de Fran-
chis in præludijs feudor. cap.* 2. *n.* 3. *Robert. Maranta in spe-
culo part.* 6. *verb. Et quandoque appellatur. nu.* 349. Rex
580 † Poloniæ. *Petrus Royzius decis. Lituanica* 3 *n.* 3. *Mat-
581 th Cuno de pactis. li.* 1. *cap.* 6. *n.* 246. Dux † Sabaudiæ.
secundum Claud *de Battandier. in tract. de legitima artic.*
33. *n.* 34. *Iason. c s.* 227. *colum.* 10. *volum.* 2. *Anton. Gabr.
Rom. lib* 5 *conclus. tit. de acquir rer. domin. concl.* 3. *nu.* 17.
de quo tamen consule Ant. Tessaur. in præf. n. 13. *Ant. Solã
ad constit. antiq. Sabaudiæ in proœm. gl* 1. *n.* 16. & 17. *Ca-
cheran. dec* 155 qui certe vicarium Imperij perpetuum
vocant, vide etiam in subscriptionibus Recessuum
Imperij reliquis Statibus annumeratur Delphinus
582 † Franciæ. *Steph. Bertran. consi* 47. *col.* 1. & *seq. vol.* 1.
583 Dux † Mediolani. *Carol. Ruin cons.* 83. *col.* 1. & *seq. vol.*
584 3. *Mascar. de probat. conclus.* 139 *n.* 11. Dux † Ferrariç.
Carol Ruin. cons. 21. *col.* 2. & *cons.* 31. *vol.* 7. *cons.* 175. *col.*
2. & 3. *vol.* 1. *Petr. Dominic. Magdalen de nu. test. in testa.*
585 *requisit c.* 22. *n.* 7 *par.* 1. Dux † Venetiarum. *Ioan. Ce-
phal. cons.* 32. *n.* 5. *lib.* 1. *Anton. Gabriel. Roman. lib.* 5. *con-
clus. tit de acquir. rer. dom. conclus.* 3. *n.* 10. *Maranta d. loco.*
586 *n.* 254. Florentia, † & hodie. multo magis ipse Ma-
gnus Dux Hetruriç, & Florentiæ. *Rolan. à Valle. in tract.
de lucr. dotis. n.* 3. *n.* 4. *Gabriel. Roma. d. loco nu.* 12. *cũ seqq.
Andr. Knichen. in comment. in ius Saxon. verb. Ducum Sa-
587 xoniæ. c.* 1. *mihi pag.* 67. Genua. † *Bart. in l. infamem. ff.
de pub. iudicijs. Rolan. à Valle d. loco. n.* 7. vt de reliquis in
præsentiarum nihil dicam, accuratiorem huius the-
matis examinationem alijs relinquens, salua tamen
semper in omnibus, & per omnia Imperatoriæ Maie-
588 statis dignitate. Imperialis † enim fortuna omnes
supereminet alias, *l. cum multa. in fin. C. de bonis quæ lib.*
Deditque ei DEVS plurima, & multorum Dominum
esse. *Nouell.* 7 *cap.* 2. § 1. *Thomas Ferrat. cautel* 16. *nu.* 1.
589 *Petrus de Andlo. de Roman. Imper. lib* 2. *cap.* 8. Ac † di-
sputare de eius Maiestate nihil aliud est, quã in Solem
ipsũ intueri, & detrimentũ visus accipere. *Claud. Can-
tiuncula. cons.* 1. *n.* 129. & *cons.* 17. *n.* 45. Sed horum iam
desinamus, & ad materiam nostram regrediamur.
590 DECIMONONO igitur † non habetur pro idoneo
fideiussore, procurator litigiosus, & cauillosus. Bart.
Costalius, & alij Dd. *in l.* 2. *in pr. ff. qui satisd. cogan.* Ias.
in l. 2. *nu.* 19. *in pr. legis ff sol. matrim.* Hippol *in Rubr. de
fideiuss. n* 257. Natta *cons.* 143. *n.* 10 Angusola *cons.* 40.
in materia contractuum. n. 9. Ioan. Saixoo. *in consuet. Tu-
ronens. tit* 1. §. 24 *glo.* 3. *vers. quæro tertio. mihi pag.* 78.
Roderic. Suarez *in declar. ll. fori. tit. de compendinat.
§. nunc oportune restat. n.* 19. vbi dicit, ita obseruari de
consuetudine. Eman. Soarez. *in com. opin. lit. E. nu.* 134.
591 Quippè † ab his procuratotib. annosis, callidioribus
praxeos, & fori anfractus expertibus, difficilius pecu-
niam, quam ab Hercule clauam extorseris, vt loqui-
tur Petr. Rebuff. *in l. si ita stipulatus. col* 4. *ff. de verb. sign.*
592 Proinde † etiam tales causidicos, procuratores, &
aduocatos, Bart. ex Plauto *in Menæchmis. scena vt hoc
vtimur. in prin.* vocat canes curiarum, & deuoratores:
Plato accipitres pecuniæ: Seneca *in ludo de morte Clau-
dij;* venale genus: Demosthenes contra Æschinem,
phitodicos, & τὰς ἀγορᾶς περιτρίμματα, quasi fori va-
framenta: Aristophanes [illegible Greek]
Quintilianus Rabulas, & Latratores, Germani
nostri Apuleius togatos vultures: Iustus Lipsius *cen-
tur.* 1. *Epist.* 8. *pag* 49. cornos fori; Et *in notis ad politica,*
viperas sibilantes: Ioan. de Platea, Linguosos, iniurio-
sos, & pauperum dilaniatores; Henningus Goeden *in
consi.* 10. *n.* 78. Iuramenta non curantes magis, quam
antiqua, & ruinosa domus fumum. VVesenbecius de-
nique *in paratit ff de postuland.* nu 7. improbos Syco-
593 phantas, & Phormiones. Plura † eorundem enormia
qui desiderat, is legat D. Bernardum ad Eugenium,
lib. 1. *cap* 9 Cassiodorum *super Psal.* 73. Dominic. Na-
num Mirabellium *in sua Polyanthea. verb. Aduocatus.
mihi fol.* 13. Ammian. Mercellin. *lib.* 30. Tiraquel. de
Nobilit. *c.* 29. Castritium *in addit. Masuerij. tit. de pro-
cur. in allcg. n.* 4. Bernard Græu. *in concl pract. concl* 45.
consider. 2 *n.* 4. Eilhar. Lubin. *in elegantissima Satyra sua
in seculi nostri male doctor. fol.* 3. Petr. Heigium *p.* 2. *q.* 7.
in pr. Camillum Borellum *in præfatione controuersiarũ
594 suarum n.* 18. & *seqq.* Est igitur † magis tutum, vt ne
quisquam, nitro, & carbonibus acetum affundens, sibi
enconia cum talibus locutelcis, & rabulis, lucrosæ,
& saginantis eloquentię candidatis, qui ὑπέρτον ὑπέρ-
βολον (vt est in prouerbio) tinnulis nugis, teretisma-
tum strophis, sophismatum, cassibus, captiunculis for-
mularum, sutelis, sycophantijs, technis concenturia-
tis, & factitijs fabricis in labyrinthos, mæandrosq;
litium æternarum clientulos suos imprudentes intru-
dunt, attrahat, sed alios fideiussores sibi exhiberi mo-
595 deste postulet. Qui † enim circa causas versantur, illi
omnia mala nouerunt, & nihil curant præter bursam
hydropicã, *l. fin. §.* 1. & *ibi glos. C. mandati.* Colerus *in
decis. German. decis.* 115. *nn.* 12. Curtius senior. *consi.* 55.
n. 11. Hiero. de Lauren *decis. Rotæ Auenio* 11. *n.* 4. ne-
596 quitiasque † suas commentariorũ pelago nutriunt,
Zasius *in l.* 2. *ff de origin. iuris.* Vincent. Castellanus *de
597 officio Regis, lib.* 3. *cap.* 24. Et verba † important, ac pe-
cunia vẽduot, vt Hermodorus, *Eras. in Chiliad.* 2. *cent.*
6. *adagio vltimo.* Hinc Plinius secundus *Epist. lib* 2. *ad
Nepotem* Nos, inquit, *qui in foro verisq; litibus terimur,
multũ malitiæ (quamuis nolimus) addiscimus.* Et pulchre
Artemidorus, referente D. Eberhardo à VVethe, fo-
rum iudiciale, & Aduocatos visos in somnijs, anxie-
598 tates denuntiare existimabat. Ac † sane hodiernis

temporib. Sextum Æbutium (quem Cicero in oratione pro Cæcinna commeodat, quod fuerit defensor litigiosus, concitus ad rixam, & seditiosorum omnium eloquentissimus, &c.) non plane interijsse, sed multos æmulos, eosq; præcones actionum, cantores formularum, & aucipes syllabarum (vt Cicer. 1. *de Oratore* appellat) iniustas causas, testante post Zasium Camillo Borello, pro pascuis suis habentes, post se reliquisse, quotidiana experientia satis attestatur. Adeò vt verum fiat illud Plauti *in Pœnulo, Scen. Item tenes.*

Hodie doctiores non sunt, qui lites creant, quam hi sunt,
Qui, si nihil est litium, lites serunt.

Item illud Baptistæ Mantuani *Ecloga 6.*

Stultorum est aliud genus immedicabile quoddam,
Causidici, latratores, rabulæq; forenses,
Nummorum aucupium docti, legumq; tyranni,
Ære patrocinium vendunt, producere causas,
Et lites pendere diu, vindemia quædam est.

599 VIGESIMO † pro fideiussore idoneo neutiquam habetur, qui vel deportatus est, vel cui aqua, & igni interdictum, vel qui in bannum Imperij ab ipso Imperatore, aut à Camera Imperiali, aut etiam Comitijs Principum, ac Statuum Imperij Romano. Germanici est declaratus. Cum enim talis stipulationem nō rectè contrahat, vt erudite demonstrauit Io. Godd. *de contrah. stipul. c. 7. conclus. 3. & 4.* nō dubium est, quin eodem modo non solum ipso iure à fideiussione arceatur, sed & à nemine quoque pro sufficiente fideiussore facilè suscipiatur. Cuius namq; effectus esset istius fideiussoris satisdatio siue cautio, qui protectione Imperij est eiectus, qui priuatus est omnibus bonis, fortunis, ac iuribus, cui cunctis commercijs est interdictum, cuius tam corpus, quam bona omnibus diripienda lacerandaque exponuntur, per ea, quæ tradam infra *cap. 16. num. 6.* atque ea, quæ non minus accurate, quam doctè congessit Petrus Gilkenius *de præscript. par. 3. c. 6. num. 55. & sequentibus.* quo Lectorem, breuitate succincta gaudentē, & ad tædiosas transcriptiones nauseantem, remisisse, operæ pretiū esse existimo.

600 Quid autem VIGESIMOPRIMO † dicemus de excommunicato, num & hic fideiubere poterit; Sic volunt Dd. *cum inter. de exceptionibus* Est enim capax †
601 fidem iuris gentium, sed & iuris ciuilis, secundum notata Bartoli *in L. ... eorum. num. 7. ff. de publ. iudic.* & ad idem propositum plures alij allegantur à Petro Gilkenio *de præscript. part. 3. cap. 6. num. 77.* Præ-
602 tereà † potest contrahere, Alex. *in l. a. §. si quis. nu. 4. ff. qui satisd. cog.* Ioan. Saixon *in consuetud. Turon. titu.*
603 *1. § 24. glo. 3. versi. quæro quarto.* Item, vsucapere † & præscribere, præterquam, si pro crimine hæreseos sententia excommunicationis notatus sit, iuxta Hosti. Guid. Papæ, & Peregrinum allegatos à Gilkenio *d. par. 3. c. 6. nu. 77.* quidni igitur, & fideiussor existere posset? Cæterum qui talem fideiussorem admittat, & recipiat, non credo fore ex millibus vnum.

Hisce personis enumeratis exceptis, existimo omnes alias ad fideiubendum admitti, modo ne per acci-
604 dens inidoneæ esse reperiantur. Quare & † VIGESIMOSECVNDO socius pro socio, consors pro consorte, rectè fidem interponet, cum res habeant communes, & quisque seipsum resq; suas obligare queat, argumento eorum, quæ pulchrè tradit Petr. Peckius *in tractatu de iure sistendi. cap. 3. nu. 8. & 9.* Cæterum hoc ita intellige, si expresse socius pro socio fideiusserit: Nam si non fideiusserit, tunc ex negotio per alterum socium gesto conueniri quidem potest, vt socius, sed
605 non vt fideiussor: Societas † enim non inducit fideiussionem mutuam, vtcunque tantum præstet societas, quantum fideiussio mutua, vt rectè contra Ioannem docuit Iacobus Cuiac. *tract. 4. ad Afric. mihi pag. 111. in fin.* Et non magis socij tacitè inuicem fideiussisse intelliguntur, quam plures nauem per se exercentes inuicem sui magistri videntur. *l. si tamen. in princ. ff. de*
606 *exercitor.* Circa quæ † in praxi hic quoque casus obseruandus est, quod quotiescunque cohortes militum in Imperio tollerantur: toties etiam Tribuni, Centuriones reliquique Duces pro debitis, & victu militum teneantur, & sponsione obstringantur. *Text. est in Reform. Imperij de Anno 1548. sub Rubr.* Capitanei, & milites *in fin. retulit Petr. Denays. in libello de iure Cam. Imper. Rubr. militū coitiones. §. 7. & tetigi supr. c. 5. n. 264.*

607 Quod porrò † de socijs dictum est, id non incommode quoque ad personas sanguinis vinculo coniunctas porrigitur, vt scilicet, & hæ, non obstante affectione, pro se inuicem fideiubere possint, *l. 2. ff. qui satisdar.*
608 *cogan.* siquidem etiam illis † permittitur, sine mandato agere, nomine coniunctæ personæ, *l. non solum. ff. solut. matr. l. sed & hæ. ff. de proc. l. manifestissimi. §. fin. C. de*
609 *furtis.* Curatorem † bonis absentis postulare, *l. 7. C.*
610 *de capt. & postli. reuer.* Procuratorem † constituere,
611 *l. exigendi. C. de procur.* Rescriptum † impetrare, *Felin. in cap. nonnulli §. sunt. & alij. col. 16. de rescrip.* Tutorem
612 † petere, *l. quod dicis. ff. qui dare tutores.* Appellationē
613 † interponere, *DD. in cap. auditis. de elect.* Et denique
614 † coniunctæ personæ debitorem arrestare, vt probat Pet. Peck. *de iure sist. c. 3. nu. 10.* Et ne emendicatis
615 suffragijs vti videar, probat † id in specie Marcellus *in l. Lucius Titius. 24. ff. de fideiuss.* asserens ibi, quod frater pro fratre interuenire possit: & superius hoc ipso capite, *nu. 337. & seqq.* latius demonstraui, cum dispicerem, num pater pro filio, & filius pro patre, fideiubere possit. Habemus quoq; huius rei memorabile exemplum apud Sleidan. *lib. 19. comment. mihi pag. 582.* vbi tres generi, nimirum Elector Brandeburgicus, Mauritius Saxo, & VVolfgangus Palatinus pro socero Landgrauio fideiusserunt, eandemq; fideiussionem reuocata sponsione confirmarunt ann. 1552. ceu auctor est idem Sleidan. *lib. 24. comment. mihi pag. 784.*

616 Nec refragatur, quod † frater à fratre, si vterq; in eiusdem patris sit potestate, non rectè quid stipulatur, cum respectu huius patriæ potestatis pro vna eademq; persona habeantur, vnde & fideiussione illos abstinere debere dici posset, siquidem impossibile, & absurdum sit, vt sibi ipsi pro se ipso quis fideiubere censeatur, secundum Ioan. Goddæus *de contrab. stipul. c. 7. conclus. 8.*
617 *num* 85. Nam respectu extraneæ personæ † duo fratres, etiamsi in eiusdem patris potestate existāt, & pro se inuicem fideiubeant, pro vna, & eadem persona nō habentur, *d. l. Lucius Titius. 24. ff. de fideiussoribus.* At si
618 † vnus frater patri pro altero fratre forte fideiubere velit, sint autē adhuc ambo in sacris paternis cōstituti nec emancipati, quod quidem non præsumitur, sed probandum est. *Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 48. nu. 21. Mascard. de probat. conclus. 598.* non credo talem fideiussionem de iure ciuili subsistere posse, ob rationes tactas à Ioan. Goddæo *de contrab. stipul. c. 7. conclus. 8. nu. 80. & 81.* vide hac de re etiam Petr. August. Morl.
619 *in emporio iuris par. 1. tit. 8. q. 2.* Sanè † hodie tacito ferè iure, consensu parentum (sicut, & olim interdum factitatum esse apparet *ex textu l. post mortem. vbi Bal. ff. de adopt. l. 1. C. de patr. potest.*) filij è sacris paternis exeunt, idque in casu solutionis, aut liberationis, quæ per nuptias contingit, parum habet dubitationis. Etsi
620 † enim de iure ciuili per matrimonium nō dissoluitur patria potestas, *l. 1. & 2. ff. de lib. exhib. l. 2. §. quod si patris. ff. sol. mat. l. 1. ff. de lib. agnosc. dixi supr. c. 6. nu. 214.*
621 Non solum † tamen contra matrimonio patriā potestatem dissolui, apud Italos, Longobardos, Gallos, Hispanos, Lusitanos, Burgundos, Niuernenses, Belgas, Neapolitanos, obseruatur. Nic. Boerius *deci. 197. num. 3.* Cassan *in consuetud. Burgund. Rubr. 6. §. 3. nu. 13. vers. amancipe de son pere. nu. 1. & seq.* Pet. Gregor. *in syntagm. part. 2. lib. 31. cap. 10. nu. 10.* Petr. Peck. *de testam. coniug. lib. 2. tit. 12. nu. 5.* Anton. Guibertus Costanus *de dotib. c. 5. nu. 9.* Arius Pinellus *in l. 1. part. 1. num. 34. 39. 52. & 57. C. de bonis maternis.* Eman. Soarez. *in thesaur.*

com-

commun. opin. lit. F. nu. 703 Amon. Gomes. *ad l.* 47. *Tauri. num.* 2. Petrus Gilkenius *de præscript. part.* 3 *cap.* 3.
622 *num.* 30 *& multis seqq.* verum etiam † moribus, & cõsuetudine Germanorum est receptum. Herman. Vulteius *tit. Institu. quib. mod. ius pat. soluit, fol. in fin.* Nicol. Reusner, *decis. lib.* 1. *decis.* 10. *nu.* 9 Henric Breulæus *de renunciat. filiar. causa* 4. *c.* 30. *nu.* 17. Quando enim apud nostrates filij famil. proprium aliunt focum, hoc est, domicilium propter nuptias alio transferunt, propriam alunt familiam, patre patiẽte extra domum, & patrem patris negotiantur, & se à parentibus separant, aut seorsim à parentibus habitant, iuxta text. *in l.* 5. *§ pen. vers. ideo ff. de oblig. & act. §.* 3. *Instit. de oblig. quæ ex quasi delict.* Alex. *in cons.* 48 *nu.* 4. *vers. & ita est. lib.* 1. Mascard. *dict. conclus.* 598. *num.* 3. tunc pro emancipatis haben-
623 tur, & sui iuris fiunt, vnde † dicere solemus de eo, qui nuptias contrahere vult: & debet esse dominus. & dominus, & solus. Tiraquell. *de præscrip. gloss.* 4. *vers.* 7. *§. superioritas.* Ioan. Sichard. *in Rubric. C. qui admitti ad bon. poss. nu.* 7. Iacob. Rickius *de vnione prolium. cap.* 9. *num.* 24. vt hac quidem ratione augustior, ac maior sit
624 effectus nuptiarum, quam Doctoratus † aut sacerdotij quæ duo à patria potestate non eximunt. Bald. *in l. si maioritas. C. de patria potestate. c. indecorum de ætat. & qualit. gloss. penult. in c. siremunctionem* 23 *q.* 5. *per text. in c. si seruus.* 54. *distin.* Ioan. de Arnono *dielogo* 68. *&* 69 *vbi communem Dd. opinionem ita habere testatur.* Catell. Cotta *in memorabi. verb. Sacerdotium* Horat. Carpan. *ad statut. Mediolan. par.* 1. *c.* 415. *nu.* 12. Quod in locis illis, qui iure Saxonico vtuntur, leuiorem recipit dubitationem siquidem dando filius se separat à patre, facta dicitur
625 emancipatio filij, quam † separationem siue emancipationem etiam Saxo discessionem appellat, vt ita nec legitima ex lege XII. Tabularum, nec Anastasiana, nec Iustinianea emancipatione amplius sit opus, constit. *lib* 1. *art.* 10. 11. & 17. Ludouic. Fachtius *differ. Saxon.* 8. VVesenbec *in Parat. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. tit. num.* 3 Ioach. à Beust. *in l.* 1 *num* 126 *ff. de iureiurando.* Colerus *in decis. Germaniæ. decis.* 41 *num* 8. & 9. Schneidevvinus *dict. tit. Institut. quibus modis ius patr. potest. soluitur. §. si ab hostibus numero* 3. Ioan. Dauth. *in tractat. de testament. sub titu. qui testamen. facere possunt num.* 158. & 159. *mibi pag* 205. 206. 207. Constitutio Elector. Augusti 10. *part.* 2. & ibi Daniel Moller. *in comment.* Hardvvig Dassel. *in comment. ad Statut. Lunæburgens. art.* 1. *nu.* 10. & *art.* 2. *num* 8 subijciens tamen *nu.* 9. verius videri, vt separatio tantum iudicialis, qua pater filium sui iuris esse iubet, & à se seiungit emancipationem de iure Saxonico inducat, non etiam extraiudicialis. per textum constit *lib.* 2. *art.* 19. Quod tamẽ
626 per † dictam constitutionẽ Electoralẽ 10. *par.* 2. *vers.*
627 Villipensus hodie aliter obseruatur. Si igitur † tales separati fratres patri communi pro se inuicem fideiubeant, quin fideiussio viribus suis subsistat non puto operæ pretium esse, vt plurib. inculcem, cessant enim isto casu omnes rationes fideiussionis prohibitiuę, vnde & ipsam prohibitionem eiusq; effectum cessare nõ est dubium. *Euerh. in Topic. loc. cessante causa, &c.*
628 Quemadmodum † etiam nemo dubitat, quin ciuitates, & municipes pecuniam credere, *l. nihil interest. ff ad Macedon. l. etiam.* 30. *ff. de vsuris. l. rescripto §.* 1. *ff. de muner. & honor.* siue etiam mutuam accipere possint, *l. ciuitas. ff si cert. pet. l.* 4. *ff quod iussu. Coler. de process. exec. p.* 2. *c.* 3. *nu.* 327. *cum seqq.* Itaquoq; VIGESIMOTERTIO loco firmiter credẽdũ est, ciuitates, & municipes
629 † fideiubere posse, *c. quod quibusdam. extr. de fideiussor. l.* 5. *§.* 1. *ff. vt legat. nom. caueatur. Hart. Pistor. par.* 1. *q.* 37. *nu.* 30. & 60 Ita tamen, vt in illa fideiussione eæ ipsæ interueniant solennitates, quæ in mutui datione, vel acceptione interuenire solẽt; de quibus Dd. *in d. l. ciuitas.* & accurata Pistor. & Colar. *supra dictis locis.* Neque
630 enim fideiussio † & mutui datio adeò inter se differũt, vt ab vna ad aliam argumentari non liceat, per tex. *in l.* 2. *§.* 1. *ff ad Velleian.* Neque obstat prædictis, quod
631 † vniuersitas est nomen iuris, & animam non habet, neq; intellectũ, *l.* 2. *l. sicut §. fin. ff. quod cuiusq; vniuers. nom. l. an vsusfructus. ff. de vsufructu.* Vnde & alibi dicitur, municipes consentire non posse, *l.* 1. *§.* 1. *ff. de libero vniuersit. l.* 1. *§. vlt ff. de acquir possession.* Nam illud non proce-
632 dit † in vniuersitate legitimẽ conuocata, quæ personæ vicem, fictione quadam, sustinet, *l. mortuo ff. de fideiussorib. l. metum.* 9 *§. animaduertendum ff. quod met. caus.* Et vt maximẽ ipsa vniuersitas, quatenus in iure consistit, nullum possit præbere assensum, *l. sed & ex dolo §.* 1. *ff. de dolo.* Decuriones tamen, & illi, qui res vniuersitatis administrant, probe consentire possunt; intelliguntur enim municipes scire, quod sciunt hi, quibus summa Reipub. est commissa, *l. municeps.* 14 *ff. ad municip. l. municipibus* 97 *ff. de cond. & demonst. l. tigni* 9. *item. ff. ad exhib. l.* 3. *§ à municipib. ff. de bon. poss. l. aliud. §. refertur. ff. de regulis iuris.* Illi enim, per quos corpora, quæ ex distantibus membris constant, vt populus, exercitus, Senatus, efficiuntur, iure aut officio cohærent, natura diducti, & singuli sunt. Seneca e*pistola* 102. Petrus Denaysius *in adsertione iuridic. Camerel. contra Spirenses. mihi pagina* 124. Et sic declarandum est, quod ait Posthumius apud Liuium *decad.* 1 *lib.* 9. *Iniussu populi nihil sanciri posse, quod populum teneat.* De quo loco valdẽ argute Albaric. Gentil. *de armis Roma. lib.* 2. *c.* 6. *mihi pag.* 166. & 167.

Scire tamen conclusiuẽ volo Lectorem meum, hæc in amplissima Repub. Lubecensi aliam habere determinationem. Iure enim Municipali ibi receptum est,
633 quod † Senatus Lubecensis nullo modo pro Principibus Ecclesiasticis, aut secularibus fideiussionem in se suscipere debeat. Verba statuti *lib.* 2. *titu.* 3. *art.* 4. ita sonant: Nullum consilium sit de fideiussione, pro aliquibus principibus Ecclesiasticis, vel secularibus, nullum SCtum secretũ factũ sit, vt fideiussionẽ præstent.
634 Quæ autem de Ciuitatibus, & Municipibus modo dixi, illa in praxi extendi possunt, vt locum etiam obtineant, si integra corpora, collegia, capitula, confœderati, & societates fideiubeat. Quod sub Imperio, & in circuitu Imperij, vel circa Rhenum, & adiectas regiones, &c. per ea quæ in simili tradit Ruland. *de commiss. par.* 2. *lib* 5. *cap.* 4. *num.* 5, & *facit Recessus Imperij de Anno* 1500 *in §. circumueniri promiserunt* soluere de pecunijs loci.

CAPVT VIII.

De qualitate, & idoneitate fideiussorum.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoribus idoneis semper est cauendum.*
2 *Fideiussor nullus, aut inidoneus detur, nihil interest.*
3 *Promittere planẽ indebitum, vel debitum inexigibile, paria sunt.*
4 *Fideiussores idoneos se dare fallaciter dicens, de dolo tenetur. Et nu.* 20.
5 *Fideiussores idoneos dare non est facilẽ, sed saltem possibile.*
6 *Idoneus paries est, qui oneri ferundo est aptus.*
7 *Idoneus tutor est, qui est soluendo, quatenus sunt facultates pupilli.*
8 *Idoneus est ciuis, qui nihil antiquius habet salute communi.*
9 *Iustus Vas apud Sext. Festum Pompeiũ idoneus est sponsor.*
10 *Debitor non tenetur creditorem de qualitate, & idoneitate fideiussorũ certiorem reddere Et nu.* 11. 12. 13. & 15.
14 *Animi humani difficilis coniectura est.*
16 *Fideiussorem inidoneum si creditor acceptat, sibi imputet.*
17 *Creditor in dubio præsumitur sciuisse fideiussoris qualitatem.*
18 *Creditor de idoneitate fideiussoris dubitans, astringit debitorem asserentem, ad illam qualitatem probandam.*

19 Fideiussor in dubio non præsumitur idoneus.

21 Contrahentes decipi non debent.

22 Consilii in modum, & effuso sermone fideiussoris idoneitatem extollens, quatenus teneatur.

23 Laudator alienius facti, a monitore, & suasore non multum differt.

24 Persuasio nimia habet vim coactionis.

25 Debitor fideiussorem idoneum esse temere adfirmans, tenetur creditori ad interesse, si damnum patiatur.

26 Iudex ad idoneitatem fideiussorum oblatorum etiam diligenter aduertere debet, alioquin in subsidium tenetur.

27 Iudex arbitratur de tempore, intra quod fit examinatio, an fideiussores sint idonei.

28 Fideiussores idoneos esse, qui asserit, illud releuanter probare tenetur, ex præiudicio Augustissimæ Cameræ Imperialis.

29 Arbiter ad probandam fideiussorum qualitatem olim datus fuit. Imo, & Episcopus loci, & Patres ciuitatis. num. 48.

30 Statuta pleraque Italiæ dant Officialibus potestatem probandi, approbandi, taxandi, & recipiendi ipsos fideiussores.

31 Arbiter ex voluntate partium electus eandem potestatem habet.

32 Arbiter tutelæ vocatur Iudex.

33 Accursii error detegitur, qui prædictum Arbitrum vocat iudicem delegatum.

34 Arbitri huius approbatio, & improbatio quantæ auctoritatis. Et num. 37.

35 Fideiussores à Iudice recepti eo ipso censentur approbati, quod non sint reiecti.

36 Iudex ex officio, partibus non concordantibus, fideiussores pro idoneis acceptare potest. Idemq; relata nonnulla Cameræ Imperialis decreta.

38 Appellare ab arbitro, fideiussores pro idoneis approbante, vel eosdem improbante, licebat. Quod num. 40 extenditur etiam ad restitutionem integrum, & reductionem.

39 Sententia hæc: Fideiussores esse idoneos: est interlocutoria, appellabilis tamen.

41 Iudex superior, etiam non interposita appellatione, huius arbitri sententiam approbatoriam improbatoriamque corrigere potuit.

42 Arbiter in approbatione vel improbatione fideiussorum perfunctoriè versari haud debet.

43 Adprobator fideiussoris tenetur, vtcunq; fideiussor non sit idoneus. Et nu. 44. & 45. Declara tamen, vt nu. 46.

47 Adprobatio fideiussoris debet fieri, præuia citatione partis aduersæ.

49 Adfirmatores, certificatores, & adprobatores quomodo conueniant.

50 Cognitio sufficientiæ, vel insufficientiæ fideiussorum per viam commissionis, etiam remota appellatione. in Camera Imperiali demandata aliquando.

51 Qualitas fideiussorum est eorundem idoneitas, vel inidoneitas.

52 Qualitas fideiussorum primaria consistit in eorundem diuitiis, ac paupertate.

53 Idoneus quis sit?

54 Fideiussor non possidens sufficientia immobilia, vel etiam mobilia, quæ tamen facilè auferri nequeant, non habetur pro idoneo.

55 Fideiussor habens saltem bona prohibita alienari, non dicitur idoneus. Et num. 56.

57 Fideiussor non possidens alia bona, quam super quibus litem futuram timet, non reputatur pro idoneo. Declara tamen, vt nu. 58.

59 Fideiussor probatæ quidem fidei, & honestæ vitæ existēs, nihil autem præterea in bonis, vel certè parum proprii, autem bona restitutioni obnoxia, litigiosa, obærata, hypothecata, extra Romanum Imperium, aut territorium debitoris sita, mere feudalia, inobligabilia periculis euidentibus obnoxia, sterilia, vilia, tenuia, absque titulo, & malo fide possessa, &c. habens non agnoscitur pro idonea. Et num. 65 & 85.

60 Nummus improbæ speciei, & iniusti ponderis ad liberationem non proficit.

61 Membrum inutile non reputatur pro membro.

62 Nec oculus inutilis pro oculo, nec manus arida pro manu habetur.

63 Paria sunt, non esse, vel inutiliter esse.

64 Episcopi illi, qui scribunt se de locis in terris Turcarum, titulo tantum tenus sunt Episcopi.

66 Honesto viro egenus opponitur.

67 Nemo pro idoneo fideiussore habendus, qui mediocres facultates non possideat.

68 Nobilis potest dici pauper, quamuis possideat illa bona, quæ si rusticus haberet, diceretur diues.

69 Castrensis, Baldi, Guliel. Benedicti, Iasonis, Marsilii, Saxonii sententia, existimantium, fideiussorem etiam pauperem, modo sit probatæ fidei, idoneum esse, refellitur. Et num. 70.

71 L. suspectum. ff. de suspect. tutorib. intellectus.

72 L. si quis stipulatus 112. ff. de verb. obligat. explicatur.

73 Glossa in l. vnic. ff. de ripa munienda, enucleatur.

74 Bona opinio hominis tutior pecunia.

75 Personarum magnum est discrimen.

76 L. legitimos. ff. de legit. tut. intellectus.

77 Pauper & nihil habens diues fieri potest.

78 Fortunæ incertus est exitus.

79 Res familiaris facilè deteriorari, facilè etiam augeri potest.

80 Fortuna non habet superiorem.

81 Fortunæ à sententia appellari non potest.

82 Somnus Alberici de Rosate, & Alberici de Maletis excutitur.

83 Glossa elegans in Constit. lib 2. artic. 5. numero 3. adducitur.

84 Paupertas non est ex genere malorum, sed est bonæ mentis soror.

86 Testator heredi suo in testamento iniungere potest, vt fideiussore paupere sit contentus. Sed contrarium defenditur, nume. 87. reiecta sententia Baldi, Salyceti, Angeli, & Hippolyti.

88 L. 2. ff. qui satisd. cogan. & l. 1. ff. in ius vocati, vt eant latissimè explicantur vsq; ad nu. 96. inclusiuè.

89 Carnem suam nemo odio habet.

90 Error Doctorum, Bartoli, Baldi, Hippolyti, Matth. de Afflictis, Roderici Suarez. & M. Mantuæ detegitur, ex sententia Corrasii, VVesenbecii, & Valentini Franci.

91 Necessitudo in ius vocantis, & vocati, non vocati, & fideiussoris in considerationem venit.

92 Affinis quoque dari potest fideiussor.

93 Pessimum dando vbi liberari possimus, nunquam optimum damus.

94 Costalii argumentationibus ad defendendum Corrasium obuiam iter.

95 Qualiscunque fideiussor intelligitur tantum ratione facultatum.

96 Actus agentium debent esse id agente bene, & apte disposito.

97 Fideiussor minus idoneus admittitur, si principalis ipse sit multum diues.

98 Clerici liberantur, si pro fideiussoribus dent propria Ecclesiæ defensores, & hi pro idoneis habentur.

99 Arbitrio eius, qui habet prædia locare, committitur, quantū exigatur, vt fideiussor idoneus dicatur.

100 Fideiussor non debet esse forensis.

101 Ciuis tempore necessitatis principi mutuo dare cogitur.

102 Ciuis pro principe fideiubere potest.

103 Ordinatio Carolina de pœnis, articulo decimoquarto inducitur.

104 Consiliarii principum, si principi pupillo dentur tutores, dant fideiussores, quos possunt, non autem præcisè alios principes. Et num. 105.

106 Rusticus pro ciue fideiubere potest.

Rusticus

104 *Rusticus de beneficiis sibi, vt fideiussori, competentibus est certiorandus. Et num 113.*
108 *Rusticus peritiores consulere debet.*
109 *Rustici, & mulieres vt plurimum in iure aequiparantur.*
110 *Rusticitas innocens, & quieta. Sed hodie vix, nu. 111.*
112 *Rusticos ignorantia iuris communis non excusat, sed bene iuris positiui vel statuti.*
114 *Rusticus de beneficio l. 2. C. de rescind. vendit. est certiorandus, nisi forte in rauteris.*
115 *Contractui iurato contrauenire velle, est contra stimulum calcitrare.*
116 *Iudaeus potest esse fideiussor pro Christiano. Etiam iure Bohemico, nu. 122.*
117 *Iudaeus Christiano vendere, & ab ipso emere potest.*
118 *Iudaeus ad societatem Christiani admittitur, contrarium tamen astruente Iosepho Ludouico.*
119 *Iudaeus potest esse procurator Christiani.*
120 *Sed non arbiter inter Christianos.*
121 *Iudaeus potest de iure Saxonico esse Christiani VVarendator.*
123 *Iudaeus Iudaeo pro alio Iudaeo fideiussor fieri potest.*
124 *Iudaeus inter alios Iudaeos recte iudicis ac arbitri officio fungitur.*
125 *Fideiussor debet esse honestae vitae, & famae.*
126 *Infamia iuris omnem fidem eneruat.*
127 *Homines leues non habentur pro idoneis fideiussoribus.*
128 *Arbiter ignominiosus admittitur.*
129 *Fideiussor debet esse facilis conuentionis.*
130 *Nobiles potentes, & inaccessi, arces inexpugnabiles inhabitantes, non censentur idonei fideiussores, contra Angelum, Iacobum de S. Georgio Hieronymum Gratum, & Roland. à Valle. Et nu. 132.*
131 *Vbi leo figit pedes, ibi caetera animalia quiescunt.*
133 *Potentes quinam proprie dicantur. Et nu. 135.*
134 *Potentes faciunt quod volunt & quando volunt.*
136 *Iudex loci an sit idoneus fideiussor, si à subdito pro fideiussore offeratur? Rationes dubitandi mouentur, num. 137. & 138. Sed affirmatiue concluditur. nu. 140.*
139 *Potentiori mutuo dare periculosum est.*
141 *Vis, & concussio in bene constitutis prouinciis, & ciuitatibus raro locum inueniunt.*
142 *Curiae Neapolitana, ac Burdegalensis, non admittant iudicem Curiae, vel Aduocatum Procuratoremve caussa, pro fideiussore.*

ETsi ex praecedentibus luce meridiana clarius apparet, quasdam personas per se à fideiussionis contractu prohiberi, quasdam etiã per accidens; vt tamen omnia dilucidiora fiant, instituo in hoc ipso capite rursus tractare de qualitate fideiussorum accidentali, quam vt plurimũ Idoneitatem appellamus. Nam vbicunque Iurisconsulti
1 † sufficientem cautionem desiderant, quae fit vel pignoribus, vel fideiussoribus, vt dixi supra *cap. 5. nu. 92. & probat Menochius de arbit. iudic. quaestio. casu. 142. Andr. Cludius in tract. de sequestrat. cap. 10. numero. 3.* semper, & quidem non sine ratione, adiiciunt, cauendum esse fideiussoribus idoneis, *l. rescripto. §. plane. ff. de munerib. & honorib. l. penult ff de peric. & com. rei vendit.*
2 *l. locatio. ff. de publ. canis.* Nihil enim † interest, nullus detur fideiussor, an vero detur inidoneus, *l. 6. ff. qui satisdar. cogunt. l. quamuis § si conuenerit. ff. ad Senatusc. Velleian. l. 3. ff. de fideiussorib.* Non aliter ac paria sunt, pro-
3 mittere † plane indebitum, vel debitum, quod est inexigibile, *Hieron. Schurff. consi. 36. num 7. centur. 1.* Idq;
4 adeo verum est, vt si † quis dixerit, se idoneos fideiussores daturum, nec dederit, etiamsi furtum non faciat, nec furti teneatur, verbis tamẽ fraudem adhibeat, & fallax sit, atque ideo ob deceptionem, & dolum de dolo teneatur, *l. falsus §. si quis nihil. ff. de furtis.* Quanquam Angel. Castrens. Iason, Alexand. Marsil. & Cagnol. prout eos refert Bertazolius *in tract. de clausular. instrum. claus. 29 gl. ff. 3. nu. 2. in fin.* velint, hoc casu saltem ad interesse agi, non autem, vt alius detur fideiussor.

Hinc idonea cautio, & satisdatio *in l. 4. §. 1. ff. de administrat. tut. l. 1. § si pecunia. ff. depositi. l. 1. §. penult. ff. quod legator. l. 59. in fin. ff. mandati* & idoneẽ cauere, *l. si quo 41. ff. de peti. hereditatem,* idoneẽ satisdare, *l. 3. C. de postlim. reuers.* & digna fideiussio pro idoneo, *in Nouell. 119 cap. 5. sicut,* & idoneum vel non idoneum pi-
5 gnus dicimus, *l. creditor. 28. ff. si cert. petat.* Fateor † quidem, fideiussorem idoneum dare non esse passim facile, sed possibile, & vtcunque nuda repromissio facile fiat, cautionem tamen cum fideiussore onerosam esse, quia fideiussor idoneus inuentu est difficilis, *Nouell. 88. de deposit. in fin. Odofred. in tractat. de curatore bonis dando, nu. 70. Cuiacius lib. 22. obseruat. cap. 30.*

Verum enimuero, qui fideiussorem dare promittit, aut idoneum dare, aut ab inutili, & insufficiente datione plane abstinere debet; neque enim promissionem, impleuisse dicitur, si saltem offerat, quem habere creditoris nihil interest, *d. l. 3. ff de fideiussorib. Ioan. Imbertus forens. institut lib. 1. cap. 70. Francisc. Iametus in commentariis suis ad tit ff de fideiussorib mihi fol. 2. in fin. Bertazolius. in tract. clausular. instrum claus. 30. gloss. 3. nu. 2. Afflict. in constitut. Regni, rubr. 10. de his qui fideiuss. nu 4. lib. 2. Horat. Carpanus ad Statut. Mediolan. par. 1. cap. 43. nu. 28.* Et nulla est differentia, non interueniat fideiussor, an frustra adhibeatur, *argumento l. 2. ff.*
6 *de auctor. tut.* Sicut namq; † is demum idoneus paries dicitur, qui minime viciatus oneri ferendo est aptus, *l. harum. 7. ff. si seru. vindic. l. scientiam. §. vlt. ff. ad l. Aquil. l. in parietis. 35. cum duab. legibus. seqq. ff de damn. infect.*
7 Praeterea † is idoneus tutor dicitur, qui est soluendo, quatenus sunt facultates pupilli, *l. 2. §. idoneos. & ibi Bart. ff. ad Tertyllian. Bald. in l. mulier. C. de iur. dot.* Simi-
8 liter is † vere idoneus est ciuis, qui nihil antiquius habet salute communi, vt ex Vlpiano, & Varrone probat Scipio Gentilis *lib. 1 parerg. num. 26.* Et in genere is idoneus dicitur, quem virtus probet, *l. 5. C. de condit. in public. horreis. lib. 10. l. probrum. 42. in fin ff de verbor. signific. Mascard. de probat in verb. idoneus.* Ita quoque is demum verus siue iustus, & idoneus est fideiussor, qui
9 creditorem securum reddit: Iustum † enim vadem, Festus idoneum sponsorem vocat.

Constat itaque, fideiussorem idoneum praestandum esse, quod etiam astruit Purpurat. *in consi. 178.* sed ori-
10 tur † tamen dubium, an debitor creditorem de qualitate fideiussoris certiorem reddere debeat. Et cer-
11 te, quia is, qui † cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignarus conditionis eius, cum quo contrahit, hoc est, verum sit bonus vel malus, diues vel pauper: (nam respectu rerum seu bonorum, de quibus contrahitur, hoc est, an sint affecta, & hominum commercio exempta, nec ne, regulam mox sequentis *l. qui cum alio. ff. de regul. iur.* non procedere: post Crotum, & Curtium iunior. vult Ioan. Petrus Surdus *decis. 13. nu. 38.*) *d. l. qui cum alio. ff. de regul. iur. Bart l. si matronis ff. de confirm. tutor. Bald. in l. incivilem. C. de furt. & pulchris exemplis declarat Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 88.* & tetigi supra *cap. 7. num 102.* Neque praeterea desiderandum est à debitore, vt nobis nomina facturis conditionem suorum fideiussorum aperiat vltro, & sponte sua, atque ita sibi ipsi, nostrum negotium quasi gerens, obesse, cogatur, si forte oblati fideiussores non recipiantur, *argumento l. vlt. in princ. ff de exercit. actio.* Idcirco probo, quod scribit Iason post Bartolum *in l. si fideiussor. num. 4 ff. qui satisdar. cogantur.*
12 Debitori † nimirum incumbere, vt fideiussorem coram creditore personaliter exhibeat, cum si de habilitate nulla per creditorem moueatur quaestio, non opus esse, vt vlterius debitor eum certiorẽ reddat, nec dissentiunt à Iasone, Hippolyt. *in rubr. de fideiussor. nu.*

73. *versic. alias imputet sibi creditor*. Petr. Peckius *in
tract. de iure sistend. cap. 45. numero* 13. nec non Berta-
zolius *d. tracta. clausular. instrument. clausul. 39. nume.* 2.
versic. tamen in dubio dicendum mihi pag. 998. pro qui-
13 bus † etiam induci potest text. *in l. si Titius 48. de fide-
iussorib* vbi creditori imputatur, qui à debitore fœ-
minam cum viro fideiubentem accepit, quam scire
potuerit, aut ignorare non debuerit, mulierem fru-
stra intercedere.

Nec eleuat istam sententiam, si dicas, creditorem
quidem sibiipsi merito acceptum ferre, quod mulie-
ris fidem suscipere voluerit; potuit enim sexum faci-
le agnoscere, veruntamen id ad alias qualitates, &
conditiones non statim esse trahendum, quæ in cre-
ditores oculos non incurrunt, tantum ab est, vt diui-
nare eas potuerit, *leg. vlt. Cod de contrah. empt. leg.* 4.
§. illa etiam quæstio. ff. de excep. doli mali. leg. fideiussor.
14 *§. 2. ff. mandati.* Rectè namque Plato ait: *Difficilis † hu-
mani animi coniectura est*, vt refert Seneca *lib 4. de be-
nefic. capite* 32. Quippè facilis est responsio, hoc in
casu supinam, & crassam deprehendi craditoris igna-
uiam: nonne enim locus, & tempus plenius delibe-
randi consilium patiebatur, vt facili de conditio-
ne fideiussorum dispicere, & sic contrahere potuerit?
15 *leg. 1 in princ. ff de exercitoria.* Paria † enim sunt, scire,
vel diligenter inquirendo notitiam consequi posse,
*l. penult. ff. Macedon. l. reg. la §. sed facti. ff de iur. & facti
ignor. l. quod seruus. 12. ibi: si potuerit suspicari, iusta scilicet
ratione motus. ff. deposit. l. 1. §. causa, ibi, potuit enim ea
nota habere. ff. de adil. edict* Nec multum abest, quin da-
perditum, & nimium securum hominem marito eum
vocare queas, qui fideiussorem antea forte non visum,
sed in oculis suis reputabilem suscipiat, nec tamen
simul de ipsius qualitate, & sufficientia diligentius in-
quirat, *l. 3. l. nec supina. ff de iur. & facti ignor.* Quem-
admodum enim stultus est, qui equum empturus, non
ipsum inspicit, sed stratum eius ac frenos: sic stultis-
simus est qui hominem aut ex veste, aut ex conditio-
ne, quæ nobis vestis modo circundata est æstimat,
Seneca lib. 6. epistol. epistol. 47.
16 Et ideo † in plurimis iuris nostri locis traditum est,
creditorum minus idoneum fideiussorem suscipien-
tem, & de qualitate conditioneve eius non inuesti-
gantem, sibiipsi præiudicare, & suæ facilitati id ex-
pensum ferre debere, *l. si ab arbitro. 10 § 1 ff. qui satisd.
cogant. leg. 3 in fin. ff. de fideiussor. l. 3. §. vlt. ff. vt in posses.
legator. l 1. §. item quæritur. ff de separat. & facit l iam
tamen. §. nunc videamus. ff iudicat solui Hippol; tus in rubr.
de fideiussorib num 66. Menoch. de præsumpt lib. 3. præ-
sumpt. 88. num. 6.* Nam vt Alex. ad Bart. *in d. l. 3. in 2 ad-*
17 *dit. ff. de fideiussorib.* rectè ait, creditor † in dubio præ-
sumitur sciuisse fideiussoris qualitatem, cum eum ac-
ciperet, quare etiam optimo iure somnolentiæ suæ fert
pœnam, non minus ac is, qui ab initio vitiosas ædes
conduxit, *l. qui bona. §. de illo. ff. de damno infect. facit
textus in l. nam si actor. 16. ff. de rei vindicat.* de quota-
men vlterius eundem Alexan. videat *in consil. 60. in 5.
volu. consi. 34 vol. 7.* ac in terminis Vincen. Caro. *de ex-
cuss. bonor. part. 2. quæst. 54. num. 2. & 3.* Rebuff. *de sen-
tent. execut. artic. 1. glos. 16. num. vigesimoquinto.* Horat.
Carpan. *ad Statut. Mediolan. part prima. cap. quadragesi-
moquarto, num.* 21.
18 Planè, si † creditor, subdubitans da qualitate fide-
iussoris, diligenter inquisierit, eumque debitor ido-
neum esse affirmauerit, nolit tamen id creditor cre-
dere, tunc debitori incumbit, vt assertionis suæ fun-
damentum probet, & fideiussorem idoneum esse do-
ceat, *Bart. in l. si vero. §. qui pro rei num. 6. & ibi Cardin.
Alban. in addit. num. 14. ff. qui satisd. cogant. Purpurat.
consil. 143. numer. 11. part. 1. Mascard de probat. conclus.
782. Colerus de process. exetut. part. 1. capite 6. num.* 147.
19 Fideiussor † enim in dubio non præsumitur idoneus;
ergo illa qualitas est probanda, *Bald. in leg. 4. Cod.*
*quando fiscus, vel priuat. & in cap. fin. col. 1. de præsumpt.
Natta consi. 143. num. 11 tomo 1. Pacianus de probat. 1.
cap. 54. num. 19. Horat.* Carpanus *ad Statut. Mediolan.
part. 1. cap. 44 num.* 19.
20 Imo † & aduersus debitorem actio, & quidem de
dolo (quam Cicero omnium malitiarum euerricu-
lum vocat, sicut Tertulianus appellat legem Iuliam,
securim omnium libidinum, Marquard. Freherus de
fama *lib. 2. cap. 17. num. 3.*) datur, si eum sciret fide-
iussorem facultatibus labi, sui lucri gratia adfirma-
uerit creditori interroganti, eum idoneum esse, *l. 8.
ff. de dolo. l. pen. ff. de iur. dot. l. si si quis 52. §. cum Titio. ff.
de furt. Hippolyt. in rubr. de fideiussor. nu. 73. Barbat. consi.
56. incip. & quidem viso puncto. versic. 2. Guiliel. Onicia-
cus quæst. 35. num. 3. Roland. à Valle in tract. de lucro dot.
quæst. 14. num. 26. Vincent. Carocius decis. 1. num. 8. & 11.*
21 *& decis. 116. num. 27.* naque † enim contrahentes da-
cipi debent, *l. sed pupills. §. conditio. ff. de institoria.* maxi-
mè, si quid celetur, & occultetur, cum idipsum dili-
gentissime esset quæsitum, *l. 1. § 1. ff. de actio. empt. l. ea
quæ. §. vlt. ff. de contrah. empt. l. traditio. §. 1 ff. de acquir. rer.
dominio.*
22 Quanquam secus est, si debitor † per modum con-
silij, & effuso sermone absque fraudulentia id face-
ceret, tunc enim non teneretur, *l. consilij. ff. de regul.
iur. c. nullus ex consilio de regul iur. in 6. l. eleganter. §. fin.
l. quod venditor. ff. de dolo. l. 2. ff. de proxenetis. Paris de Pu-
teo in tract. Syndic. mihi fol. 51. versic. si index. numer.* 11.
Gerard. Mozolius consil 26. nu. 6. & 7. meo tamen iudi-
cio tutius est, ab huiusmodi consilio, & collaudatio-
ne abstinere, per ea, quæ dixi supra *cap. 6. num.* 28. &
23 infra *cap. 18. num.* 12. Laudator enim † alicuius facti
à monitore, & suasore non multum differt, *l 1. ff. de
ser. corrupt. Gothofred. in l. 1. §. licet. lit. Q. ff. de peric. &
com. rei vendit. Robertus lib. 3. sentent. cap.* 12. neque in-
teresse putat Cicero *in 2. Philippica*, inter suasorem
facti, & probatorem, vt refert Petrus Peckius *de te-
stament. coniug. lib. 1. cap. 5. num.* 6. Præterea persuasio
24 † nimio habet vim coactionis, *l. 4. §. si quis volentem ff.
de lib hom. exhib.* imo plus est sollicite persuadere, quã
quenquam ad aliquid faciendum impellere, *l. cum qui
C. de appellat. l. 1. C. de raptu virgin. Crauetta consi.* 461.
*nu. 16. Anton. Sola ad constitut. antiquit Saband. decret.
nullum volumus glos. vnic. num. 11. & 12. mihi pag.* 355.
Quid autem dicemus, si & ipse debitor fideiussorem
suum bonæ frugi idoneum, & sufficientem esse credẽs,
eum creditori offerat, & idoneum affirmet, quum ta-
25 menis plane esset inidoneus? Et magis † est, vt credi-
tori damnum propteraa passo, ad interesse teneatur.
Nec anim debuit facile, quæ ignorabat, ad seuerare,
neque facilis etiam esse ad temarariam indicationẽ,
*l. Iulianus. §. quid tamen. ff. de actio empt. l. præcipimus. ff. de
adil. edict.* & tetigi supsa *num.* 4.
26 Verum enimuero secundum † supra dicta non cre-
ditor solummodo diligentiam aliquam in suscipien-
dis idoneis fideiussoribus præstare necesse habet, sed
& iudax in casu, quo ipsi fideiussores exhibentur, vel
ipsemet ex officio satisdationem admittit, & decernit
habita matura minusque præpropera deliberatione,
cautus, & diligens esse imo partem aduersam, cui fide-
iussio præstanda est, citare debet, ad videndum ob-
latos fideiussores fidem suam interponere, vel ad op-
ponendum contra illorum personas, si quas habeat,
exceptiones, &c. ne, si minus idoneos acceperit,
is in subsidium parti, cum exceptionibus suis non
auditæ, ad interesse teneatur, *leg. fin. & ibi Doctores
Cod. de magist. conueniend.* Hippolyt. *in rubric. de fide-
iussoribus numer.* 345. Bossius *in pract. criminal. tit. de
carcerat. fideicommiss. num.* 7. Iulius Clarus *§. fin. quæst.
46. num.* 12. & Menoch. *in consilio. 245. num. 67. lib.* 3.
vbi etiam alios citat, ac nouissime Ioseph. Ludouic.
27 *decis. Lucensi 33. per tot.* Quod † vtique tanto facilius
facere poterit, cũ ipse arbitrari queat de tẽpore illo,
intra

intra quod sit examinatio, fideiussores sint idonei,
Bart. in l. si is à quo num. 3 ff. v in possess. legator. Ioannes
Neuizan. consil. 56. num. 4. Menoch. de arbitr. iudic. quæst.
28 *casu 10. num. 4.* Et hinc † 10 Camera Imperiali ali-
quando pronunciatum fuit, eum, qui, fideiussores
non assat idoneos, allegat, id relevanter probare de-
bere. Sententia est apud Dn. Christianum Barthium
in select. sentent. Camer. Imper. 19. Augusti, Anno. 1530.
lit. E. in hæc verba: consocijs, qui non sunt sufficiē-
tes ad fideiubendum ab ipsa obligatione sunt releui-
di prius audita parte.

Quo autem creditoribus melius prospiceretur, si
forte de idoneitate fideiussorum disputatio orta esset:
(nam disceptationem, & dubitationem sæpe nume-
ro præcessisse, colligitur ex *l. 5. §. 1. in. si dubitetur. ff.*
29 *qui satisd. cogan.*) ideo arbiter † ad fideiussoras pro-
bandus, eorumq; vires excutiendas, per iudicem da-
ri solebat, cuius rei vestigia extant *in l. si vero. §. 1. l. 9.*
& l. 10. ff. qui satisd. cogant l. 2. C. de vsur. & fruct. legator.
30 vnde fortassis etiam fluxit, quod vigore † multorum
statutorum Italiæ officiales habent potestatem pro-
bandi, approbandi, taxandi, & recipiendi ipsos fi-
deiussoras, quo casu quoq; fideiussorem præstare apud
officium iudicis, nihil aliud est, quam ipsi iudici
præstare, per text. *in leg. eum pro quo. in 1. respons.* &
ibi notant Bart. Bald. & omnes *ff. de in ius voc.* Angel.
in l. emancipati. verb. apud proconsulem. ff. de adopt. Marian.
Socin. *consil. 94. numero 2. vol. 1.* & vide Ioseph Lu-
31 *douic. decis. Lucensi 93. per tot.* Imo † & arbitrum ex
voluntate partium electum spectabat, vt pronūciaret,
quemadmodum satisdandum esset quibusq; fideiussori-
bus, *l. non distinguemus 52. §. quæsitum. in fin. ff. de recept.*
Et quanquam iste arbiter non dabatur ad cognoscē-
dum, sed tantum ad vires fideiussorum, vt dixi, æsti-
mandas, vocatur tamen à Iustiniano arbiter peda-
neus, *in l. restituenda. 6 in pri. c. C. de aduoc. diuers. iud. cū.*
32 sicut † & arbiter tutelæ iudex vocatur, *l. fin. § fin. ff.*
de appell. l. 2. & 3. C. arbit. tutela. Nihil autem aliud signi
ficatur, quam virum bonum à prætore specialiter da-
tum esse, cuius arbitratu fideiussores probaren-
tur, quemadmodum, & in quam pluribus alijs causis,
quæ arbitratu boni viri æstimādæ definiendæq; essent,
arbiter dari consueuit, *l. pro socio 38. ff pro socio. l. vici-*
nus 24 ff. de aq. & aq. pluuial. arcend. l. illud in fin. ff. de
tributoria. l. de modo. ff. finium regundor. & sæpissime.
Nec male pedaneus vocatur arbiter: nam de plano,
fortuito cespite, & humile negotium disceptabat,
sicut reliqui pedanei iudices, *l. vlt. C. de pedan. iudic.*
33 Et haud † recte Accursius *in l. arbitro. ff. qui satisd. co-*
gant eum delegatum iudicem appellat: iudex enim,
& iste arbiter valde differunt, *l. 7. in princ. ff ad l. Iul. re-*
petundar.

34 Huius porrò † arbitri approbatio tantæ erat aucto-
ritas, vt si fideiussorem iodicio sistendi causa datum,
idoneum approbasset, is & pro locupleta haberetur,
l. si ab arbitro. ff qui satisdar. cogant. nec reijci posset,
nisi reijciens actione iniuriarum teneri mallet, *d. l. 5.*
35 *§. 1. ff. qui satisd. cogant.* Cui non dissimile est, † quod
fideiussores à iudice recepti, eo ipso censeantur ap-
probati, quod non sint reiecti, secundum gl. fin. *in l.*
filius familias. ff. ad Macedon. Marian. Socin. *in d. consilio*
94. num. 3. mihi fol. 176. colum. 3. libro 1. Quanquam
36 † & iudex ex officio, partibus non concordantibus,
fideiussores pro idoneis acceptare, & reo iniungere
possit, vt obligationem sufficientem in authentica
forma producat. Qua in re præeunt nobis Domini As-
sessores Camer. Imp. *in sentent. select. Dn. Barthij, de*
Anno 1530. die 14. Ianuar. lit. G. in verb. qui fideiussit,
an ab ipsa fideiussione debeat releuari, Et 24. Ianua-
rij, lit. B. in verbis: Quod Doctor Fridericus Rosth.
in causa N. fuit vocatus fideiussor, & alius ad senten-
tiam se obligat in authentica forma. Idem plane con-
tinetur quoque in sententia 13. *Septemb. Anno 1531.*
37 *lit. F. & 7. Maij Ann. 1539. lit. B.* vice † versa eiusdē
arbitri improbatio hunc habeat effectum, vt nemo a-
liter improbatos accipere cogeretur, quanquā si quis
improbatos probaret, contentus his esse tenebatur;
quia scilicet ex sua voluntate accepisset, *d. l. si ab arbi-*
tro. §. 1. ff. qui satisd. cogan.

38 Cæterum si ille ipse arbiter in alterutram partem,
iniquum arbitrium forte tulisset, tum proinde ab eo,
atq; a b iudicibus, appellare licebat, *l. arbitro. ff. qui sa-*
tisd. cogant. l. vlt. ff. à quib. appell. licet. Ias. *in l. nemo potest.*
in 2. lect. num. 67. ff de legat. 1. Guido Papæ. *consil. 75.*
39 (vbi dicit, quod sententia, fideiussores esse idoneos,
sit interlocutoria, appellabilis tamen, quod etiam pla-
cuit Felin *in R. ubr. de re iudic. num. 20.* Horat. Carpano
ad Statut. Mediolan. part. 1. cap. 41. num. 40.) Euerhard.
Brunckhorst. *cent. 1. quæst. 42.* Iul. Pacius *cent. 1. contil.*
legal. quæst. 59. Mynsing. *cent. 4. obser. 68. versic. vel cos-*
stet de confitione. Arnol. de Reyg. Consil. Brandeburgi-
cus *in process. iudic. defens. 4. thesi. 46.* Ex hoc amplius
40 † approbatio quoque non impediebat, quo minus
minor ab eo probatus integrum restitutionem pete-
ret, si modo se circumuentum doceret, *l. ait prætor.*
§. non solum. ff. de minor. Pomponius quidem in isto
casu distinguebat, arbiter minorem probauet, an
verò aduersarius, ita vt si aduersarius probasset, suc-
currendum foret, non autem si arbiter. Verum Vl-
pianus ista distinctione sublata, semper succurrendum
minori arbitratur. Si enim minor etiam aduersus rem
iudicatam in integrum restitutionis auxilium im-
plorare potest, *leg. minor. 8. ff. de minor* multo magis
vtique implorare poterit aduersus approbationem
arbitri.

41 Interim † præter prouocationis, & appellationis
remedium credo quoque aliter querelam ad compe-
tentem iudicem deferri, eumque, etiam sine appella-
tione, arbitri sententia approbatoria improbatoriam
ve eorrigere potuisse, *d. l. vlt. ff. à quib. appell. licet.* No-
ster enim arbiter officio boni viri in probandis fide-
iussoribus fungi debet, quādoquidē, & alias bona fides
fere semper exigit, vt tale arbitrium in omni ad pro-
batione præstetur, quale viro bono conuenit, *l. si in*
lege. ff locati. de quo responso egregie Cuiac. *lib. 23. ob-*
ser. cap. 33. At boni viri non est, si ei mandetur, vt res
alicuius excutiat, renuntiare eum idoneum esse, & al-
terius decipiendi gratia falso eum laudare, *l. si man-*
dauero 42. ff mandati. l. 8. ff. de dolo. l. cum in plures. § ma-
42 *dani. ff. locati.* Quapropter † etiam animaduertendum
est arbitro, vt ne perfunctorie in approbatione fide-
iussorum versetur, sed diligenter in ipsorum personas,
& facultates inquirat; alias enim occasio erit agendi
cum ipso, cur eos idoneos renuntiauerit, *iuribus supra*
num. 26. allegatis.

43 Idq; propterea † moneo, quia Doctores nostri
hanc tradunt cautelam, quod iudex, vbi fideiussor nō
est notorie idoneus, debeat curare, vt ei detur adpro-
bator, qui illum probet & idoneum esse testificetur:
nam quam primum constituerit, talem fideiussorem
non esse soluendo, tenebitur ad probator, *l. cum ostea-*
dimus. §. vlt. ff. de fideiuss. & nom. tutor. Et hanc caute-
44 lam † admodum bonam esse, & per totam Italiam
seruari, dicit Marian. Socin *in r. qualiter, & quando.*
nu. 236. extr. de accusat. Alberic. *in tract. statutor. part. 1.*
quæst. 59. Gerard. Mazoll. *cons. 26. nu. 6. & 7.* late Hip-
pol. *in rubr. de fideiuss. nu. 345.* vbi Alex. Angel & plures
alios laudat Ioan. da Amon *in commentar. 174.* Clar.
§. fin. quæst. 46. nu. 12. & nouissime Camill. Borell. *conf.*
sine controuersia 47. nu. 5. Adeoq; summe notandum
45 † eam esse contra approbantes fideiussores fiscales,
mouet Francisc. Lucanus *in tract. de priuileg. fisc. par. 1.*
nu. 63. nec dissentit M. Ant. Peregrin. *de iure fisc. lib.*
46 *6. tit. 5. nu. 38.* Licet † ea vere tum demum locum ha-
bet, quando approbator ē publico est electus, vel ap-
probatio coram iudice, aut per iudicem ipsum qui

47 † vtiq; antequam talem approbationem fideiussorum interponat, & desuper declaratoriam sententiam ferat, omnino partem aduersam citare cogitur, aliàs illa declaratoria est nulla, *Roman.consi. 72. M. Anton. Peregrin.de iure fisc.lib.6. titu. 5. numero.39.*)est facta, aliàs enim approbator non obligatur, *Fulgos. Alex. numer.4.& Ias.num.2.in l.si vero.§.qui pro rei. ff. qui satisd.cog. Alberic.in l.cum ostendimus. §. vlt.ff. de fideiuss. tut. Menoch.consi.179.nu.1.lib.2. Iom. Cephal. consi.437. vol.3. Petr. Belluga Hispanus in Specul.princip.Rubr.31.§. quamuis.nu.17. Camill.Borell.d.contro. 47. nu.76.*

48 Admonendi tamen, & hoc † sumus, olim, si exactores de fideiussorum fide, facultatibus, aut cautione dubitarent, Episcopum loci, & Patres ciuitatis ac defensores conuenire necesse fuisse, vt illi decernerent, an idoneus fideiussor videretur, vsque ad quantitatem, de qua contentio erat, sicut probat text. *in l.de his. 26. §. neq; vero fideiussionis 6.C. de Episcop. audient. l. vlt.§. sed neq; C. de sportul.* Cuiac *lib. 12. obser. cap. 22.* Præterea
49 † etiam à prænominatis arbitris non multum differre videtur adfirmatores, hoc est, qui idoneos tutores esse adfirmant, ideoq; fideiussorum vicem sustinent, quos Galli certificatores appellant, de quibus *in d.l. cum ostendimus.§ fin.ff. de fideiuss. tutor.* Et qui ex Diui Hadriani rescripto alio nomine dici possunt, Electi ad estimandas tutorum satisdationes, *iuxta l.1.§. Diuus Hadrianus.ff.de magist.conuen.* quomodo autem eosdem ob negligentiam vel dolum conuenire liceret, habes *in l.fi.& ibi in Dd.commentarijs, C.de magist.conuen. Bald. in reperto.verb. approbator securitatis.*

Verum pro Coronide huius tractationis non ine-
50 leganter, & hoc quæritur, vtrum per viam † commissionis demandari possit cognitio sufficientiæ vel insufficientiæ oblatorum fideiussorum? Et breuiter dicandum est, quod sic, in tantum, vt, & appellatione remota, fieri queat. Præiudicium notabile reliquit nobis Raph. Seiler. *in select. Camer. Imp. sentent. 15. Martij, Anno 1512.* his verbis. Quanti existimanda sit cautio N. data in Senatu Augustano, &c. Cognitisque quod ex duobus fideiussionibus, an bone sint, nec ne, & casu quod N. supranominatus idoneus non esset, alios fideiussores dare oportet, Qui sint de ciuitate, ac cogniti in eodem loco sine aliqua appellatione, & ita decretum est.

Restat nunc, vt paucis subijciam, in quibus igitur qualitas, & idoneitas illa fideiussorum versetur, quam
51 sque adeo attendendam esse monui. Voco † autem QUALITATEM, conditionem fideiussorum, quæ eos modo idoneos, modo etiam minus idoneos reddit, *argum.l. testamento. 17.§. vlt. cum l. seq.ff. de testam.tut.* quam alio nomine sufficientiam dicere possis; sicut, & rerum qualitas esse dicitur, quatenus ad comerciũ hominum possunt, aut non possunt accómodari, vt in Rubric. *ff. de diuis.rer.& qual.* item, qualitas negotij, *in l.41.ff ad l. Iul.de adult.* & qualitas materia, *in l.si steril.s. 21.§.quamuis.ff de actio.empt. Ioan. Goddæus de contrah. stipul cap.5 nu.37.*

52 Quare † sic habendum est, in qualitate fideiussorũ PRIMO considerari, an sint pauperes vel diuites: Luc de Penna *in l.quicunq; 7.nu.2.C. de fund. patrimo. lib.11.* Eo ipso enim, quod dico, fideiussores idoneos dandos esse, satis abundaq; demonstratur, nec egenos, *l.3.§.vlt.ff.vt in possess.legat.* nec tales, qui ob paupertatem ad litem non sufficiant, *l.si quo 41.ff de petit. heredit.* sed omnino locupletes dãdos esse, qui, & obligari, & conueniri queant, *l.5.§. qui pro rei.ff. qui satisd. cogant l. 3.ff.de fideiussorib. Ioan. Tadinic. Benderus de re-*
53 *nis.conclus.6. num.56.* Idoneus † namq; is demum est, qui est locuples, & soluendo, *l. 2.ff.de fundo dotal.l.patr. 27.§.penult ff.de minorib.l.aufertur.§.vlt. cum l.seq.ff. de iure fisci.l.3.C.de vsur. pupillarib* & similiter locuples dicitur, qui satis habet pro magnitudine rei, quiq; locorum, hoc est, agri vel possessionum, est plenus, *l. quos nos hostes.§.locuples.& ibi Ioan Goddæus. ff. de verbor. significat.l.vlt.ff.si cert.petat.l.3. ff. de manumiss. l. si locuples.57.ff.de manumiss.testam. Agellius lib.10.cap.5. Plinius lib 18.cap.3 Quintil.lib.5.cap.10. Seuerin. Boetius in commentarijs in Topica Ciceronis lib.1.mihi pag.773. Cuiac.ex Cicerone in Nouell. 4.mihi pag.44.*

Quo equidem respexit Vlpianus *in l.2.in princ.ff.qui satisd.cogant.* asserens, fideiussorem locupletem datum videri, non tantum ex facultatibus, sed etiam ex conueniendi facilitate: eumq; communiter Doctores se-
54 quuntur, dum aiunt, fideiussorem † non possidentem pro cautione actoris vel creditoris sufficientia immobilia, neque etiam mobilia, quæ tamen facile auferri non possint, neutiquam pro idoneo habendum esse, ita Hippolyt. *in rubr. de fideiuss.nu.227.& seqq.* Ioan. Saison. *in consuet Turonens. tit. des droicts de basse iustice, art. 24.per tot.* Chassan. *in consuet. Burgund rubr.6.§.26. in verb.en Baillant bonne.nu.1.& 2.* Petrus à Duenñas *regul.251.* Clarus *§.fin.quæst.46. num.12.* Roderic. Suarez. *in declarat.L.L.fori.tit. de comperendinationib. §. nunc oportune restat.nu.1.2.& 3.mihi pag.178.* Petr. Peck. *de iure fisc cap. 45. num. 10.* Franciscus *tract. de fideiuss. cap.4. conclus.1.per tot.* Rodolph. Schrader *de feud. part. 10.sect.20.nu.392.* qui admodum pulchre, & exquisite hoc explicarunt.

55 Proinde † etiam ille, qui habet saltem bona prohibita alienari non dicitur idoneus fideiussor, ad releuandum procuratorem ab onere satisdandi (ad quod aliàs tenetur, vt dicam infra cap. 10.) vt volunt Iambl. *in rubric ff.iudicat solui num.6. Angusola consi. quadam materia contractuum, num.4.* Neque obstat, si dicitur eum, qui possidet bona supposita fideicommisso conditionali, haberi pro possessore immobilium, & releuari ab onere satisdandi, *Angel.in l. sciendum. §. si fundus. & ibid. Iaso.in 3.notab.ff.qui sati.d.cogant.* Nam respondetur, Angelum, & Iasonem loqui de satisdatione de iudicio sisti, quæ introducta est solum, ad tollendam suspicionem fugæ, non autem vt actori sit cautum, *Bart. d.l. sciendum.nu.9.* & Angel. *in princip. Castrens. ibid. num.8.* & quæ exspirat lata sententia, adeo vt fideiussor non patiatur executionem rei iudicatæ, *l. Gracchi.& post litem. ff.de fideiussor.* At quando agitur de satisdatione, de iudicato soluendo, quæ inuenta est, vt actori consultum sit pro executione sententiæ, & propter quam in fideiussorem fit executio rei iudicatæ, absque nouo processu, *Bart.in l.1.ff. iudica. solui.* tunc non releuatur quis, licet possideat talia immobilia subiecta restitutioni, *Angusola d.consi.40. numer. 5.* Ratio rationis est, quod in satisdatione de iudicatum soluendo non habetur in consideratione, an fideiussor possideat immobilia, nec ne, sed solum an sit soluendo, & habeat bona, quæ possint obligari, *Ioan.Faber in d.§.si vero non si quis.nu.8. Instit.de satisdat. Alexand consi. 160.lib.5.nu. 5.* Et ad hoc conuenit, quod scripsit Baldus *in l.1 circa fin.ff.in ius vocat. ve. ant.* quod scilicet, vbi fideiussio non impletur mero facto sistendi, sed desiderat solutionem pecuniarum, fideiussor debet esse idoneus, &
56 soluendo. Is † autem, qui non potest disponere de bonis suis, quia grauatus est post mortem restituere, nõ dicitur soluẽdo. *Ripa in l.2. in principio.n.51.ff.solut. matrim. Angusola d.consi.40.n.6.7. & 8. Franc.d.c.4.n.10*

57 Huic consequens est, cum † quoque, qui nulla alia bona possidet, quam super quibus litem futuram gimet, non vsquequaque idoneum fideiussorem esse, id quod in specie etiam annotauit Angusola *d. consi.40. nu.10.* Francus *de fideiuss. cap.4 num 22.* Quod tamen
58 cum mica † salis intelligendum esse existimo, ita vt hæc dijudicatio non ab eius, cui cautio siue satisdatio præstanda est, sed ab iudicis arbitrio dependeat, argumento eorum, quæ tradunt Rebuffus *ad Constitut. Regias artic.2.gloss.15 nu.3.* & Anton. Sola *ad Constitut. antiq.Sabaud. Rubrica. de conclusion. in caus. decret. vt nihil. gloss.1.partis tertiæ.* Alioquin enim, & veris dominis, qui-

quibus forsan ab alio contradictio moueatur, nego-
tium facessere integrum esset, idque toties obseruatu
dignum est, quoties ex hoc capite, pro impedienda
executione contra insufficientiam cautionis excipi-
tur, vt coram augustissimo Camera Imper. tribunali
in graui quadam causa (quanquam ex hoc capite fru-
stra, vtpote decreto refutatorio de super lato) factum
esse memini.

59 Quod † si igitur debitor talem fideiussorem dare
velit, qui quidem probatæ sit fidei, & honestæ vitæ, qui
vero non exiguam pecuniam ab alijs sub vsuris cre-
ditam iam apud se retineat, *iuxta gloss. in l. 2. ff. soluto
matrimonio.* aut planè nihil in bonis, vel saltem bona
restitutioni obnoxia, vt bona coniugis suæ, imò, & li-
tigiosa, alijs iam ante satis superque hypothecata, ex-
tra Imperium Romanum, vel territorium debitoris
sita, periculis euidentibus obnoxia, sterilia, vilia, te-
nuia, absque titulo, & mala fide possessa (vt patet ex
Franco *dict. cap. 4. numero 15. & sequentibus.*) vel etiam
bona merè feudalia, & nulla allodialia, eaque ipsa
etiam fortassis ob conuentiones prohibitiuas (de
quibus supra *capit. 5.*) inobligabilia, vt ita loquar, ha-
beat, non possum adduci, vt statuam creditorem inui-
tum cogi posse, at huic fideiussori oblato fidem ha-
beat; quam re *quamvis* vt habeo, Alberic. Alex. Soc-
cin. *num. 3. & alios in d. l. 2. ff. qui satisdare cog.* Alex Aret. &
reliquos *in l. si quis stipulatus. ff de verbor. oblig.* Roderic.
Soarez *in declarat. ll. fori. tit. de compens. ordination. b. num.
13. mihi pag. 179.* Eman. Soarez *in com. opin. lit. F. num.
254.* Prosp. Farinac. *in tit. de carcerib. & carceratis pag.
424. numer. 79. & sequentibus.* Ad quid enim talis fide-
iussor proficiat, contra quem, si principalis non sit
soluendo, propter inopiam, vt & defectum consensus
domini feudi, vel agnatorum, aut vxoris, inanis futu-
ra sit actio? *l. nemo in nullam. ff. de dolo. l. quod si possessor.
ff. de pet. hæred. l. videamus. ff. de ædil. edict. c. cum in. extr.
de vsuris.* cum tamen adeò fideiussor obligationi acce-
dat, vt eo magis creditori debitum in tuto constitua-
tur, vtque is à fideiussore suum consequi possit, si de-
bitor facultatibus fuerit lapsus. *§. vlt. instit. de replicat.*
Id quod etiam à dominis Assessoribus Cameræ Impe-
rialis in causa Bermundi contra Bermundum in
puncto oblatæ cautionis accuratè consideratum esse
perspexi.

60 Sanè † sicut nummus improbæ speciei, & non iusti
ponderis, pro proba moneta non habetur, nec ad li-
berationem causandam expendi potest, etiamsi prin-
cipum effigiem ferat. *l. 1. Cod. de vet. num. pot. l. si lib. 21. §.
eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. glos. in l. 2. C. de hæ-
retic.* quam valdè elegantem dicit Alex. *consil. 104. sub*
61 *numero 6. versic. pro hoc. volum. 1.* Nec † membrum in-
utile pro membro reputatur. *Bald. in l. 1. num. 16. C. de*
62 *ædil. edict.* Nec oculus † inutilis pro oculo, nec ma-
nus arida pro manu habetur. *Bald. in auth. sed nouo iure.
col. fin. C. de ser. fug. Vincent. Caroc. decis. 106. nu. 10. 12.
& 14.* Ita quoque iste fideiussor debitori parum vtilis
est, qui præter almam fidem nihil in bonis habet, cum
63 † paria sint, non esse, vel inutiliter esse, latè Vantius
in tract. de nullit. Rubr. quoties, & intra quod tempus. eam.
64 *26. cum multis seqq.* Imò † talis fideiussor similis est
Episcopis illis, qui scribunt se de locis in terris Tur-
carum, de quibus Bald. *in l. vnica. C. de caduc. tolle. Quirit.
tell.* faciunt tradita per Andream Knichen *in comment.
in ius Saxon. cap. 3. mihi pagina 102.* Vnde etiam apud
Homerum rectè Vulcanus Neptuno pro Marte, in ad-
ulterio cum Venere deprehenso, spondere volenti
obijcit, *Odyss. θ.*
δειλαὶ τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι. hoc est:
vertente Eobano:

—— miserorum incerta videtur
Ipsa fides, misera est miserorum sponsio factis.

65 Nec † scio, an ex iure produci possit locus vllus, ex
quo probetur, eum locupletem vel idoneum verè dici,
qui quidem innocentia, & probitate laudabilis, hone-
stæ vitæ, bonæque sit fidei, sed præterea nihil, quam
angustum larem, curtamq; habeat, & tenuem suppel-
lectilē, *l. 2. §. idoneos ff. ad SC. Tertullia. l. 8. §. nihil interest.*
66 *ff. de transact.* Imò † honesto viro egenus opponitur,
quasi honestum virum non videatur mihi exhibuisse,
qui egenum subiecit, *l. si quis. 52. §. cum Titio. ff. de furt.
Marquard. Freher. in tract. de fama. lib. 2. cap. 13. num. 2.*
Considerant porrò alij hanc quoque rationem, quod
si moreretur talis fideiussor, qui erat inops, sed tamen
fidelis, hæres verò eius, nec fidem, nec bona vlla ha-
beret, tum non esset satis cautum creditori, qui tamen
ab initio eam ob causam fideiussorem accepit, ita post
Bald. Ias. & Alex. ratiocinatur Hippol. *in rubr. de fide-
iussor. num. 239.* quem sequitur Vincent. Caroc. *in tra-
ctat. de iuram. litis decisorio. quæst. 1. 13. quæst. princip. nu.
17.* In summa, opinor ego, præsertim hoc exulceratis-
simo seculo, quo manus oculatæ sunt, & tantum id
credunt, quod vident. (vide etiam in *Nouell. 4. in*
67 *præfat.* creditores increduli vocantur) neminem pro
idoneo fideiussore habendum esse, nisi qui mediocres
habeat facultates, ita vt earum ratione, & obligari,
atque etiam conueniri queat, *d. l. 2. ff. qui satisd. cog. l. 3.
ff. de fideiuss. Borgnin. Caualcan. in tract. de curato. nu. 192.
Horat. Carpan. ad Statut. Mediolan. part. 1. cap. 44. num. 17.*
Nimis verè enim in prouerbio, fertur à Menandro ne
pauperes quidem amici sunt, vt refert, *Adag. lib. lead. 4.*
68 *centuria 2. adagio 51.* Et † potest nobilis dici pauper,
quamuis possideat ea bona, quæ si culta is haberet, di-
ceretur diues. *Menochius de arbitr. iudic. quæst. casu 63.
numer. 7. Mascardus conclusio. 154. numer. 14. Augustin.
Mozla in Emporio iuris, part. 1. tit. 10. quæst. 12. nu. 6. vers.
illud tamen.*

69 Non † ignoro Castrensem, *in l. si quis stipulatus sit Sty-
chum. §. fin. ff. de verb. oblig. Bal. in l. abstinendum C. quor.
appell. non recip. Guil. Benedict. in c. Raynutius. in verb.
adiecta impuberi. num. 25. ff. de testam.* item Iasonem *in l.
1. num. 19. ff. qui satisd. cog. & in l. iubemus. num. 14. C. de
iudicijs* item Hippol. *in Rubric. de fideiuss. num. 180. &
latius num. 238.* vt, & Ioan. Saxonium *in consuetud.
Turonens. tit. 1. §. 24. gloss. 3. vers. quæro secundo. & 12. 15.
§. 26 gloss. 2. vers. 7. facit cum 2. vers. seqq.* contrariam
sententiam cum alijs ibi allegatis, defendere, quibus
70 tamen † post Francum *in tractat. de fideiuss. capit. 4. con-
clus. 1. numer. 39.* non consentio, cum veritatem sen-
tentiæ, à me laudatæ, argumenta ab ipsis adducta non
infringant.

71 Nam † primo non obstat *l. suspectum ff. de suspect. tut.*
qua Iason nititur. Non enim vt ob probatos mores,
fidelitatem, & diligentiam, tutori pupillum præcipuè
credimus, *l. scire oportet. §. vlt. ff. de tutor. & curator. l. 8. ff.
de contr. iud. tutor. l. si credi tores. §. 1. ff. de reb. auctor. iud. poss.*
Ita etiam debitoribus nostris ob virtutes fideiussorū,
pecuniam credere solemus, sed sola fideiussoruma bo-
na, non verò animi dona, nos ad credendum alliciunt.
Quo referendum est, quod sup. *cap. 2. nu. 25* ex Acrone
Horatij interprete retuli, abscedentem fortunam etiā
fidem secum auferre, testante illud ipsum quoque Lu-
canoin 3. *Pharsalia:*

Cum fato conuersa fides. ——

Et eleganter Seneca *lib. 1. de benefic. in pr. Nomina fa-
cturi diligenter in patrimonium, & vasa debitoris inquiri-
mus.* Nec minus pulchrè Iuuenal. *Sat. 4.*

Quantum quisq; sua nummorum condit in arca,
Tantum habet, & fidei.

Et alter:

Scilicet vxorem cum dote, fidemq; & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat.

Et rursus:

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

72 Nihil etiam † aduersatur, *d. l. quis stipulatur. 112. ff.
de verbor. oblig. vbi Iason numer. 5.* perperam asserit. du-
plicem esse idoneitatem, Diuitiarū nimirum, & Fidei.
Neq;

Neq; enim ibi dicitur, quod vel solum patrimonium,
vel etiam sola fides nos idoneos promissores faciat,
sed ex ipso, quod Ictus inquit; *Nos pleramq; idoneos*
non tam patrimonio, quam fide quoque æstimari, satis in-
nuit, vtrumque simul concurrere debere, vt ita *ἀμφο-*
τέρω χεῖρε (vt verbis Homeri vtar) fiduciæ maior ex-
urgat, quod etiam innuit Luc. de Penna in *l. ad subeun-*
da mun. §. C. de decurion lib. 10. & Roder. Suar *d. loco nu.*
1. vers. nam textus. Idq; vel in primis tunc obtinet, &
locum sibi vendicat, quando non tam persona, quam
res, ob certitudinem futuræ satisfactionis, considera-
tur, *l. quo nobiles. § locuples. ff de verb. sign. l. Iulianus §.*
item si conuenerit ff de act. empt. vt rectè dixerit Augusti-
nus *in lib. de discip. lina Christiana: Quantum habebis, tantũ*
eris Idem statuit etiam Horatius inquiens:

Nil satis est, quia tanti, quantum habeas sis.

73 Præterea, quod † ex gl. in *l. vnic. verb. qualitatem. ff. de*
*ripa muniend*a, adfertur, nimirũ honestam, probatamq;
vitam sufficare pro cautione, id sponte sua euanescit.
Nam primo Accurs. illic loci tantum refert, quosdam
ita sentire, sed in eorum sententiam ipse tamen non
statim it pedibus. Deinde etiam qualitas personæ ibi
non accipitur pro virtute aliqua hominis, vt voluit
Bald. *in c. 2. in 5. col. extr. de iudiciis.* Sed qualitas ibi con-
ditionem significat secundum quam, aut suo, aut alie-
no nomine, quis diuersimode cauere tenetur, *iuxta l.*
1 §. stipulatio ista: ff de præt. stipul. l. prætor. 7. ff. de dam.
infect. eoque nihil est certius.

74 Sed esto, Bonam † opinionem homini potio-
rem esse pecunia, & creditorem posse accipere talem
fideiussorem, qui fide quidem, nullo autem patrimo-
nio sit idoneus, quandoquidem, & Iro, aut Talepho,
& Telentco, adde, & Pausoni, vel Codro, vel sectori
Zonario, absq; fideiussore, pecuniam suam credere
posset, iuxta illud Senecæ *lib. 4. ff de benef. cap. 10 Ideo*
locupletem, sed indignum præteribo, pauperi viro bono da-
bo. Erit enim in summa inopia gratus, & cum omnia illi
deerunt, supererit animus. quis tamen inde efficiet eum
cogi, vt probatæ fidei tantum, & non simul possessio-
natum fideiussorem inuitus recipiat? *contra l. 1. in princ.*
75 *ff. qui satisd. cog.* Fateor † equidem, magnum esse discri-
men inter personas, quædam enim sunt minus hone-
stæ, & vulgares, homines nimirum viles, diabolaras,
nugatorij, & vappæ *l legitimos. §. 1. ff. de legitim. tutorib.*
item humiles, calumniatores, turpes, notæ nequitiæ,
l. 3 § Iulianus. ff de liber. exhibend. & deploratæ, *l. si quis.*
6 § 1 ff. de edend. l. 11 ff de dolo Quædam vero sunt om-
nibus modis probatæ item auctoritatis, prudentiæ, fi-
dei exploratæ, *d. §. Iulianus.* honestioris loci, *l. 8 §. si in*
annos ff. de transact. & denique vitæ sobrietate lauda-
biles *l testamento. 1. §. penultimo. ff. de testament. tutel.*
quare etiam his plus fidei, quam illis habendum esse,
nemo est, qui ambigat, *d. l. legitimos*, cum fidelitas, & in-
tegri mores nonnunquam præualeant diuitijs, & di-
gnitatibus, *l. scire. §. cum reliquis ff de tutor. & curator. da-*
tis ab his. Angel in §. nouissime Instit. de suspect. tutor. Bald.
in d. nouissimo. de probat. Vnde etiam fit, quod licet fi-
deiubere teneatur non possidens immobilia, non ta-
men teneatur nobilis, etiam immobilia non possidens
Tiraquellus in tractat de nobilitat. cap. 20. num. 389. Horat.
Carpan ad Statuta Mediol. par. 1. c. 44. nu. 40. Verum hinc
nullo adhuc modo sequitur, idoneitatem fidei inuito
creditori pro sufficientia facultatum obtrudi posse,
neque illud per nonnullos à contrarium sentientibus
adductas leges euincitur.

76 Nam † quod *l. legitimos ff. de legit. tut.* quam producit
Iason, attinet, nemo non videt, Iurisconsultum Vl-
pianum ibi de patrono eiusque liberis agere, quibus
merito satisdatio ob debitam reuerentiam remitti-
tur, si & substantia pupilli sit modica, & patroni quoq;
persona honesta, *arg. l. filio ff. vt legat. nom. cau.* Si enim
sua ipsa prærogatiua gaudent alij tutores bene pro-
bati, idonei, & honesti, *l. 17. §. 1. ff. de testam. tut l. scire*
oportet. §. pen. ff. de tut. & cur. cur patronum, quem vita
fideiq; honestas commendat, satisdare iubeamus?

77 Nihil quoque vrget, quod † qui iam non habet fa-
cultates, potest tamen eas postmodum acquirere, atq;
ita locuples fieri, *l. si defunctus. C. arbit. tutelæ. Iason l. 1.*
nu 10. versic. in ea glo ff. si quis in ius vocat. non ierit. non
secus, ac fieri possũt *ἐκ πτωχῶν πλούσιοι, ἐξ ἀτίμων ἔνδοξοι, ἐκ ταπεινῶν ὑψηλοί*, vt ait Demosthen *in 4. Philipp.*
hoc est, vt scribit Tacit. *lib. 1. annal.* ex pauperibus di-
uites, ex contemptis metuendi: vel vt Arnobius *lib. 8.*
ex egentibus diuites, ex seruientibus Reges. Nam
78 sane incertus fortunæ est exitus, *l. sancimus. §. vltimo. C.*
de donat. Et quæ à fortuna geruntur, incerta sunt, & in-
euitabilia. *Polybius lib. 8. mihi pag. 531.* imò imprudẽn-
tium ista fiducia est, fortunam sibi spondere, *Seneca lib.*
4. de benef. c. 33. Et sicut filiorum procreatio in fortu-
næ muneribus iacet, vt ait *Nouell. 22. de nuptijs c. 23.*
Ita quoque diuitiæ à fortuna, si quia extra prouiden-
79 tiam Dei est, dependent, adeò † rem familiarem
inopinato fortunæ impetu facilè amittere, *l. 4. vt in*
possess. legat. l. 8. ff. de confirma. tutor. (siquidem, vt fertur
in prouerbio, non est tuum, fortuna quod fecit tuum,
Seneca lib. 1. epist. epist. 8. in fin.) & rursus ex voto hone-
stis rationibus patrimonio nostro incrementum adij-
cere possimus, *l. cura. §. desinentium. ff. de mun. & honor.*
pulchrè Ioan. Iouianus Pontanus *in lib. de fortuna cap.*
14. Seneca *lib. 6. de benefic. cap. 33.* Seuerin. Boetius *de*
consolat. lib. 1 prosa 1. & 2. Dominic. Nanus Mirabell.
in sua Polyanthea. verb. fortuna vnde etiam Plato *lib. 9.*
de legib. scriptum reliquit; quod nullus legislator pos-
sit imperara fortunæ. Et dicit Hieron. Magonius *in de-*
cis. Floren. 144. nu. 4. & 5. Fortunam non habere supe-
80 riorem, † & posse nobis nocere, quodq; de ea conque-
ri non valeamus. Arnobius *d. lib. 8.* Diues es, inquit, sed
fortunæ malè creditur. Hinc Ausonius *Epigram. 140.*

Fortuna nunquam sistit in eodem statu,
Semper mouetur, variat, & mutat vices,
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.

Quo etiam pertinet, quod alibi ab interpretibus
81 traditum est, à † sententia fortunæ appellari non pos-
se. *Sebast. Medices de casib. fortuit. part. 2. q. 10. nu. 142.* Et
certè nostro tempore creditores ita sunt comparati,
vt spem pretio non emant (quam alias quoque cum
Platone, Stagirite & Æliano somnium vigilantium
esse sciunt, pulchrè ex nostris Petr. Peck. *de testa. coniu-*
gum. lib. 1. c. 31. nu. 12.) nec somniatis thesaurus Preni
illius Cesellij Bassi (vanum Imperatorem Neronem
fecit) inhient, inani spe, & diuitiarum expectatione
veteres suas opes interim consumentes, vt auctor est
Tacitus *lib. 16. annal. in prin.* sed potius cũ Terentiano
illo Sannione, quidquid possunt, auferant in præsen-
tia. Huc allusit etiã Cherea in Eunucho: *Fac nunc pro-*
missa, vt appareant. Collineat eo quoq; Cicero in To-
pic. inquiens: *Opulentos dignos, quibus credatur, putant,*
non esse fortassis, sed vulgi opinio mutari vix potest.

Hoc amplius nihil mouebit, si dixeris, Fideiussio-
nem à fide dici, atq; adeò ad id, quod principale est,
respectum habendum esse, sicut, & Alberic. de Rosate
82 † *in tract. de testib. §. videndum est. post num. 14.* asserit,
fideiussorem locupletem dari ex fide, quem sequitur
Albericus de Maletis *eod. tract. de testibus. cap. 5. nu 26.*
Nam hoc nihil aliud est, quam principium petere, hoc
est, illud ipsum, de quo controuertitur, tanquam pro-
batum assumere. Fidem enim habemus, non propter
fidem tantum fideiussoris, sed præcipuè propter eius
sufficientiam. Et vt maximè detur, fideiussorem fi-
delem, qui spospondit, nihil magis in votis habitu-
rum, quam vt fidem suam seruet, quomodo tamen
eam liberabit, si facultatibus omnino sit destitutus?
Planè isthæc fideiussio erit de vento, vt loquuntur, &
nullum producet effectum, non magis, quam si ab

initio

initio idoneus quidem fideiussor existens, postea facultatibus labatur.

83 Quare † non possum non probare id, quod ait glo. consilt. *lib. 2. artic. 5. num. 3.* Si aliquis pauper, dummodo bonus sit, ac in verbis verax, melius est eum pro fideiussore accipere, aut pignus. Cognita illius voluntate, & conscientia. Quo proculdubio etiam referendum est illud Baptistæ Mantuani *Ecloga quarta in princip.*

Qui non credit, inops fidei, sed pignore tutum
Te faciam. duo tela mea depromo pharetra.

Nam absit, vt aliquem solo paupertatis (quæ nec 84 † ipsa, cum bonæ mentis semper sit soror, teste Ioan. a VVover *in tract. de Polymathia ca. 31. mihi pag. 283. ad fin.* est ex genere malorum, alioqui etiam Sancti illam abhorruissent. Ioan. Bonifacius *in tract. de furtis, § est, num. 56.*) onere grauatum, mendacem etiam, ac perfidum statim pronunciemus, vel paupertatẽ prorsus indignam cẽseamus, cui credatur, vt ait Lucas de Penna *in l. quicunque 7. num. 2. C. de fund. patrim. lib. 11.* Verè enim ille apud Terent. *in Phorm. act. 6. scen. 6.*

Heus quanta, quanta hæc mea paupertas est, tamen
Adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi esset fides.

Quod etiam innuit Sinon Virgilianus, *Aen. 2.*

——non si miserum fortuna Sinonem
Finxit. vanum etiam mendacemq; improba finget.

Nec discrepat locus Plauti *in Persa. Scena. Quæret bene;* vbi ait.

Quamquam si res nostræ sunt pauper paupercula,
Modica, & modestæ, melius sit tamen ita viuere,
Nam vbi ad paupertatem accessit infamia,
Grauior paupertas fit, fides sublestior.

85 Ex quibus tandem veram † hanc conclusionem conficio: Dari oportere fideiussorem idoneum: Idoneum, inquam, non tantum fide, sed etiam patrimonio, & facultatibus; Cui sententiæ etiam adstipulatur. Io. Brechæus *ad l habere 188 § cautum. num. 5. ff de verbor sign.* vbi dicit: Oportere, vt fideiussor idoneus esse censeatur, eum fortunæ copijs esse instructum.

Cæterum istam conclusionem DD. primo restrin- 86 gunt, vt non procedat, si testator † in testamento hæredem grauauerit, vt ab vsufructuario, (quem satisdare cogi supra *cap. 5. num. 196* dixi) fideiussorem pauperem accipiat. Tunc enim hæredem tali fideiussore contentũ esse debere opinãtur Bald. *nu. 11.* Salic. *nu. 5. in l. 1. C. de vsufru. & ngr. Aret. in § 1. nu. 5. inst. Insti de vsufructu. & in tract. de testam gloss. 93 num. 1. Hippol in Rubr. de fideiuss. num. 244. per l. Tribus. ff. de vsu. fructu. ear. rer. quæ vsu consummatur. Francus. d. cap. 4. num 34.*

87 Sed quidquid his, alias famigeratis, auctoribus † placuerit, existimo ego, istam limitationem planè infirmam esse, nec compelli posse hæredem, vt accipiat fideiussorem inopem, vel aliter non idoneum, vt antea quoque docuerunt Ioan Hannibal *in l. nemo potest nu. 484 ff de legat. 1.* Arius Piucellus *in l. 1. p. a. num. 76. ad fin. C. de bon. mat.* Andr. Gail. *lib. 2. obser. 145. num. 13* Neque verò quidquam ad rem facit *d. l. trib.* Sicut cõstabit illis, quæ supra *cap. 7. num. 65. 66. & 67.* ad eam ipsam legem fuerunt annotata, quorum repetitionẽ hoc in loco, tædij euitandi gratia, intermitto.

88 Secundò prædicta † regula limitatur communiter, si fideiussor detur ab illo Reo, cui sanguinis vinculo est coniunctus. Hunc enim fideiussorem oblatũ qualiscunque tandem sit, hoc est, etiamsi quantum ad facultates omnino sit inidoneus, & sic non locuples, modo sit necessarius rei conuenti, nihilominus accipiendum esse contendunt glo & DD. omnes. *in l. 2. ff. qui satisd. cogan. & in l. 1. ff. de in ius voc. vt caut.* Bart. *in l. si eundem. ff. qui satisd. cogant.* Bald. *in l. filius. ad fin ff. de his qui sunt sui. vel alien. iur.* Hippol. *in Rubr. de fideiuss. num. 229.* Matth. de Afflict. *in tracta. de iure Prothimiseos in Rubr. nu. 23. in fin.* Rodericus Suarez. *in declar. ll. fori. tit. de comperendinat. § nunc opportunè. num. 7 & 8. pag. mihi 179.* Eiusque rei eam esse rationem sibi persuadent, quod necessarius necessarium in obligatione nõ est relicturus, sed eum quam primum eximet, & libe- 89 rabit, cum nemo † carnem suam odio habeat. *cap. non satis 86. distinct. cap. non æstimemus. 13. q. 2. l. 2. ff. de receptatoribus. l. 1 ff. de bon. eor. qui ante sent. l. 4. ibi contra sanguinem suum ff. de inoffic. testa. Hieron. de Lauren. decisio. Rotæ Auenion. 22. num. 8.* Licet igitur alias fideiussor pauper non est idoneus, erit tamen idoneus, si modo sit consanguineus rei conuenti, nam obligatio ipsius breui tempore est duratura, nec feret reus siue debitor, vt tam cõiuncta persona suo nomine molestetur. Hæc est explicatio, quam *ad d. l. 2. & d. l. 1.* vnanimiter interpretes concinnarunt, atque ita se in facto obtinuisse, gloriantur M. Mantua *in singulari 334. incip.* 90 *Statuta habemus.* Ego † vero Ioannis Corrasij *lib. 4. Miscell. cap. 10.* & VVesenbecij *in d. tit. ff. in ius voc. vt caut.* nec non Valent. Franci *in d cap. 4. num. 27. & 28.* ac Arnoldi ab Haersulte *in aduers. act. part. 1. actio. 10. num 4.* vestigia secutus, istam expositionem, nec textuum verbis conuenire, neque etiam ratione iuuari, atque adeo Iurisconsultorum verba longe alio sensu, quam hactenus factitatum est, accipienda esse, modestè statuo. Hoc enim primo mihi detur necesse est, vtrobique de satisdatione iudicio sistendi causa agi, quæ non nisi datis fit fideiussoribus. Id quod Roderic. Suarez. *prædicto loco. num. 8. vers. & a iure, quia propriè.* apertè fatetur, & concedit. Quod si igitur vocatus in iudicium ire nolit, non aliter domi suæ relinquitur, quam si vocanti satisdet, cogitur namque ex duobus hisce vnum eligere: aut in ius ambulare, aut satis iudicio sisti dare, nullum siquidem est tertiũ: sicut liquet ex Rubri. *ff. in ius vocat vt caut. vel satisdet.* qua significatur, non ire eum, qui satisdat, & inuitum ire eum, qui non satisdat, auctore Cuiac. *lib. 7 obserua. cap. 16. in princ.*

Ponamus nunc impetrata, & data venia, in ius vocari parentem, Patronum, Patronam, Liberos, & similes necessarias personas: hæ vtique si paratæ sint cauere iudicio sisti, ne ducantur audiendæ erunt. Qualem autem dabunt fideiussorem? Sanè ab alijs in ius vocatis pro rei qualitate locuples fideiussor est dandus, *d. l. 1. in princ ff in ius voc vt caut.* Sed quia prędictæ personæ necessariæ sunt, & sibi inuicem sanguinis ratione, atque præcipuæ reuerentiæ vinculo coniunctæ, ideo in honorem, & memoriam istius affectionis, non habent necesse (vt maximè etiam possent) fideiussorem locupletem dare, sed liberantur, si modo qualemcunque, hoc est, etiam non locupletem offerant, quem equidem in ius vocans velit nolit accipere obstringitur, *d l. 1. & l. 2. ff. de ius voc. vt caut. l. 2. § prætor ait. ff. qui satisd cogant. Cuiac. lib. 10. obser. cap. 10. Roderic. Suarez d. loco. num. 10. vers. Et in tantum. Pardulph Prateius in Lexico. verb. Locuples. fideiuss. Arnold. ab Haersolte in aduers. de actio par 1. actione 10.* Nam vt Paulus ait, pro locuplete accipitur qualiscunque fideiussor in necessarijs personis. *l quoniam ff. in ius voc. vt cau.* Deinde etiam merito in vocantem pœna statuitur, qui cum sciat necessitudinem, quæ sibi cũ personis in ius à se vocatis intercedit, eam tamen insuper habens, fidem extraneam securitati, & fidei domesticæ, atque adeo amori filiali, debitæq; reuerentiæ, præferre conatur. *L. 2. ff. in ius voc. vt caut. facit l. 1. & 2. C. ne fideiuss. dot. dentur.*

91 Quid † igitur DD. in mentem venit, vt arbitrentur, hic agi de coniunctione inter reum siue in ius vocatum, & fideiussorem? cum, mea vt fert sententia, nemo non facilè perspiciat, Iurisc. agere de necessitudine, quæ vocanti cum vocato intercedit; vt enim hic dat, ita ille accipit fideiussorẽ, & quidem qualemcunque, h. e. ẽt non locupletem & facultatib. carentem. Si enim explicaueris, Qualemcumq; h. e. necessarium

& con-

& coniunctum, nihil magis à toto disputationis scopo
alienius erit? Quotus enim quisque reperiretur, qui
non posset dare coniunctam personam? Adeo vt Alex.
in l. 2. §. Prætor ait, num. 1. ff. qui satisd. cogant. dicat eum
qui tenetur fideiussorem dare, posse etiam proprium
filium dare. Et hoc amplius Roderic. Soarez *supra-*
92 *citata loco num.* 8 asserat, posse quoque dari † affinem,
& necessitudinem, quæ hic consideratur, extendi ad
omnes illos coniunctos, qui inuiti testimonium di-
cere non coguntur. Certè, qui liberari potest dan-
do fideiussorem coniunctum inidoneum, nunquam
93 tam stultus erit, vt det idoneum, cum potius † natura
sic comparati simus, vt licubi liberari queamus pessi-
mum dando, nunquam optimum dare in animum in-
ducamus, *l. fideiussorem. 52. ff. mandati. Cuiac. ad Afric.*
tract. 8. mihi pag. 489.

Et velim perlibenter mihi responderi ad Nouell.
115 *cap. 3. §. 8.* vbi patet incarceratus filium fideiusso-
rem offert, quem tamen creditor pro persona patris
incarcerata, vel ipsius debito suscipere non cogitur,
nisi in quantum, vt ibi dicitur, filius idoneus esse pro-
batur. Si enim persona coniuncta aliam personam
coniunctam, etiam non locupletem, dando liberari
posset, non huic contrarium, in casu etiam tam priui-
legiato, statuisset Iustinianus. Imò, si Prætor, & Iu-
risconsul. solam necessitudinem in ius vocati, & ab ip-
so oblati fideiussoris considerare voluissent, tunc po-
tius simpliciter dixissent; Fideiussorem necessarium
accipi debere: neque enim, opinor, eo casu retulisset,
imò ne quidem opus fuisset, quidquam de facultatibus
fideiussorum disputare, quod tamen Vlpianus, edicti
prætorij interpres, diligenter obseruauit, *in d. l. 2. §.*
quod ait prætor. ff. qui satisd cogan.

94 Sed audiamus † nouissimum Costalium *in d. l. 5. ff.*
in ius vocati vt ean. vel satisdent. qui à veterum opinione
non esse recedendū censens, duobus argumentis Cor-
ralium oppugnat Primo, inquit, dicitur *in d. l. 2.* vocan-
tem, qui cum sciret necessitudinem personarum, non
accepit fideiussorem qualemcunq; iudicio quinqua-
ginta aureorū obnoxium fieri. At hoc non pōt intelli-
gi de necessitudine personarū vocantis, & vocati, ne-
mo n. præsumitur esse tā stupidus, qui nō sciat, quo gra
du pater, mater, liberi, & similes sint cōiuncti, *l. 8. ff. vn-*
de cognati. l. de tutela. C. de in integ. rest. Ergò accipiēdum
est de necessitudine vocati, & fideiussoris. Sed faci-
lis est responsio Cum enim Paulus, & Callistratus *in d.*
tit. ff. in ius vocati vt eant. nō de alijs personis necessarijs
loquantur, quam quarū Vlpian. mentionem facit, *in d.*
l. 2. §. 2 ff. qui satisd cog. quem equidē ibi de necessitu-
dine vocati, & vocantis loqui constat, quid opus est
anxie disputare de computatione graduum, quos vt
maximè sciat vocans, forsan tamen ea proteruia non
vult scire, & ita pœnam incurrit *d. l. 2. in verb. qui non*
acceperit, cum sciret. ff. in ius voc. vt eant. quę verba aper-
tissimè scientiam præsupponunt.

Præterea, inquit Costalius, prætor in *l. 2. §. 2. ff. qui*
satisd cog. egit de coniunctione inter vocatum, & vo-
cantem, in tit. verò: *in ius vocati vt eant.* locutus est de
coniunctione inter reum, & fideiussorem. Sed & hoc
diuinatorium, & potius verum esse censeo, vnum fuisse
edictum quod sibi Tribonianus pro more suo frustilla
tim dissecuerit, & in diuersos titulos retulerit. Et vt
maximè concedam, Paulum, Vlpianum, Modestinum,
Callistratum, & alios, ad verba illius edicti alijs ver-
bis scripsisse, apud omnes tamen sensus mansit idem.
Et sicut Vlpianus *lib. 5. ad Edict.* huius edicti verba pro
culdubio in primis explicauit, vt colligitur ex *l. 4 ff. de*
in ius voc. l. 2 ff. qui satisd. cog. Ita & de illis egit Paulus
lib. 1. & 4 ad edictum. vt conijcere licet ex *l. 1. l. 5. l. 9. l.*
51. l. 19. l. 21 ff. de in ius voc. l. 5. & 3. ff. in ius voc. vt eant.
l. 4 ff qui satisd. cogantur. Coniecturam quoq; non leuem
inde duco, quod Paulus fere easdem personas enume-
rat, quas Vlpianus, & hoc amplius etiam rationem
explicat, quare qualiscunque fideiussor sufficiat, quam
Vlpianus aut non adiecit, aut à Triboniano tacitè est
omissa.

Verum in his iam dudum hæreo, transeo igitur ad
95 alia, prius tamen † adijciens, quod dicitur. Qualem-
cunq; fideiussorem sufficere, id ratione facultatum ac
cipiendum esse, sicut interpretatur Vlpianus *in d. l. 2.*
§. quod ait Prætor. ff. qui satisd. cog. Etsi enim quoad fa-
cultates qualiscunq; fideiussor dari potest, debet tamē
nihilominus ad minimum habilis esse, ita vt conueniri
possit: Quod si igitur, cum à filio vel liberto in ius vo-
catus esses, dare ipsi velles pro fideiussore, furiosum,
pupillum, militem, clericum, & similes, dares quidem
qualemcunque fideiussorem. sed illa datio ambulatio-
nem in ios non impediret, vt rectè sentit Iason *in l. 2.*
§. Prætor ait nu. 3 ff. qui sat. sd. cog. multis similibus ibi-
dem idipsum confirmans. Rationem ego addo, quod
etsi hoc in casu aliquo modo cauere sufficit, non ta-
men sufficit omnino nihil cauere, quod etiam Paulus
96 & Vlpianus minimè statuunt. Et sanè actus † agen-
tium debent esse in agente bene, & aptè disposito, *l.*
1. C. de hæred instit. §. legari. Instit. de legatis.
97 Tertiò † limitatur supra *num.* 85. constituta con-
clusio in eo, quod fideiussorem dare obstrictus, si præ-
stet minus idoneum, tamen iuri satisfecerit, modo ip-
semet principalis sit multum diues, *Bald. in singulari suo*
31. inc. p. Quæro, aliquis debens. Alexand. in l. 2. in princip.
num. 4. ff. qui sat. sd. cogant. idque per text. & glo. in l. mu-
lier. C. de iure dotium. (qui tamen textus, quantum ego
perspicio, hoc non probat) sequitur Francus *de fi-*
iuss. cap 4. num 24. & 25. & pluribus explicat Roderic.
Suarez *in declarat. ll. fori. titul. de comperendinationibus.*
num. 14. 15. & 16. Horat. Carpan. *ad Statut. Mediolan.*
par. 1 cap. 44. num. 45.

Quartò limitatur in casu *l. omnes. 33. §. præterea cum*
98 *in prouinciis. C. de Episcop. & Cleric.* siquidem † ibi sta-
tuitur, quod Sacerdotes, Clerici, & Monachi, in pro-
prijs causis contractibusque pulsati, liberentur, si pro-
priæ Ecclesiæ defensores præbeant fideiussores, ne dū
executoris pertinacia, & auara proteruitas extraneos, &
idoneos fideiussores flagitat, multiplex innoxiæ pau-
99 pertati infligatur incommodum. Sanè † in terminis
l. quicunque. 7. C. de fund. patrimon lib 11. committitur
arbitrio eius, qui habet prædia ipsa locare, quantum
exigatur, vt fideiussor idoneus dicatur, siquidem, &
ipse de defectu tenetur, Lucas de Penna *ibidem. num.*
1. argumento l. 1. in fin. ff. de iure delib. & c. de causis. de of-
ficio delegati.
100 Secvndo loco † in qualitate fideiussorum con-
siderandum est, vtrum sint forenses, vel incolæ, & ci-
ues istius loci, in quo fideiussio præstatur. Si namque
non sint de isto foro, in quo res sita est, vel contrahi-
tur, tunc pro idoneis non habentur, *gl. ff. in Authent. de*
exhi. reis. §. sancimus Bened. de Plumbino alias de Barzus
in tract. discuss. quæst. 12. Castrens. in l. si filius. ff. qui satisd.
cogant. Bartol. in l. fina. C. de princ agent. in rebus. lib. 12. l.
5. & ibi Dd. ff. si quis in ius vocat non ierit. Anton. Gome-
sius de contract. cap. 13. num. 8 Sed quia de eo infra *cap.*
54. latius sum acturus, idcirco filum hic abrumpam,
& saltem vnum atque alterum notabo, quod dubita-
tionem forté mouere posset.

Cum enim statuam, fideiussorem de foro contra-
hentium esse debere, non ineleganter quęritur, an prę-
cisè requiratur, vt eodem modo creditor, debitor &
fideiussor vnius, & eiusdem quoque sint status, & con-
ditionis? Vel vt clarius dicam, An pro principe ciuis,
pro ciue rusticus, pro Christiano Iudęus, fideiussor esse
possit? Noua quidem hæc est quæstio, sed explicatu
facilis. Si enim ciuis principi pecuniam suam, vel res
101 alias credere, imò † ad id quoque tempore necessi-
tatis (nam absit, vt Ferdinandi Regis Neapolitani,
de quo Cominæus *lib. 2. de bello Neapolit. mihi pag. 787.*
scribit, factum probem) rectè cogi potest, vt ex sen-
tentia

rentia Ioannis de Platea, Angeli, & aliorum conclu-
dit Octau. Cacher. *decis. 95. nu. 51.* Ferdin. Vasq. *lib. 1.*
controuers. illu. l. c. 6. nu. 7. & lib. 1. de successi. §. 6. num. 21.
Chasan. *in consf. Burg. rub. 4. §. 25. nu. 27.* post. Alberic. *in*
Rub. C. de vsuris. nu. 1. & credendi generalis est appel-
102 latio, *l. 1. ff. si cert. pet.* non † vtique dubitandum est,
quin pro eodem similiter fidem suam rectè interpo-
nat, id quod pluribus demonstrare non est opus, cum
quotidiana experientia plus quam liquido probet. Re
103 cordor † tamen constitutionis Carolinæ, in titulo
de fœnis *art.* 14. ex quo colligitur, quod si à principe
Ecclesiastico aut secolari, vel etiam à communitate
aliquis criminaliter accusetur, debeat ab ipsis dari
alius eiusdem status, & conditionis, cuius est accusa-
tus, qui cum ipso tam diu in vinculis detineatur,
donec idoneam satisdationem præstent, de qua dixi
supra *cap. 5. nu. 251. & seqq.*

104 Hoc etiam † spectat quod quamuis impuberes
Principes per tutores regantur, *c. grandi extra de suppl.*
neg. Prælat. in 6 prolixe Ludol. Schraderus *de feudis.*
part. 10. sect. 19. num. 43. Andr. Knichen *in comment. ad*
priuilegium Saxon. verbo Electorum. cap. 5. in princ. non
tamen strictissime opus sit, vt illi ipsi tutores sint etiā
principes, vt tamen placuit Ernesto Cothmanno *in*
respon. 43. num. 20. vbi dicit, nos eo iure in Sacro Ro-
mano Imperio vti, sed, & Proceres ac Consiliarij de-
functi Principis iuniorum Principum tutores esse
possunt: qui hoc amplius dant fideiussores, quos pos-
sunt, non præcise verò alios principes, secundum Al-
ber. de Rosate *in l. de creationibus. C. de Episc. aud.* Iacobin.
de feudis. verb. Carolus. nu. 3. & 4. Dambaud. *de patrocinio*
pupill. c. 6. num. 10. p. 1. Martin. *Laud in tract. suo de feu-*
dalibus dominis in 4. notab. Chassan. *in consf. Burg. Rubric.*
6. §. 1. in verb. cau. ion. suffisan e. nu. 4. faciunt tradita per
Roderic. Suarez. *d. tit. de comperendinat. num. 18. versic.*
vnum tene menti. vbi ex Baldo *in l. fin. C. de Magist. con-*
105 *ueniendis.* adducit, quod † si pupillus sit ita diues, vt
difficile futurum sit, inuenire fideiussorem, qui ipsi in
diuitijs æqualiter correspondeat possit tolerari etiam
minus sufficiens, *per text in l. fin. §. sed siquidem. ibi, tunc*
etiam fideiussio, in quantum possibile est, ab eo exploretur.
C. de curat. furiosi.

106 De rustico † quoque, quin pro ciue fideiubere
possit, non magnopere est dubitandum; nam, & alij
contractus inter rusticos, & ciues sunt permissi, *l. 2. ff.*
de nundinis. Auth. agricultores. cum 2. ll. præcedent. C. quæ
res pig. oblig. poss. Nouell. 34. Cæterum intellige, hoc
tum demum procedere, si modo eum creditor haud
ægre suscipere velit, potest enim fieri, vt probabilem
eum recusandi causam se habere iactet puta, si parum
sit idoneos, si sub domino impetuoso, & nemini iusti-
tiam faciente habitet, &c. argumento eorum quæ
107 mox dicentur. Sed posito, quod creditor † rusticum
pro fideiussore oblatum suscipiat, eritne eodem modo
iste de suis beneficijs, sicut mulier, certior reddendus?
Scripsit vtique Bald. *in l. cunctos populos. C. de sum. trin.*
& fide Cath. & *in l. 3. C. de iur. delib.* quod sicut mulieres,
& rustici ad ciuitatem pro festiuis artibus, & ad syluam
108 pro lignis se conferunt. Ita etiam pro † consilijs ad
uocatos accedere, & peritiores consulere debeant.
Ergo videtur dicendum, ipsum rusticum, antequam
fideiubeat, operam dare debere, vt de suis beneficijs
instruatur, *argumento l. regula §. sed facti. ff. de iure. &*
109 *fact. ignor.* Verum † quia vt plurimum in iure nostro
mulieres, & rustici æquiparantur, & hi iura sua igno-
rare præsumuntur, *l. cum de indebito. §. 1. ff. de probat. l. 1.*
in fi. ff. de edendo. l. 2. §. vlt. ff. de iure fisci. vnde etiam
110 † alibi innocens, & quieta rusticitas vocatur, *l. vltim.*
111 *C. de defensoribus ciuitat.* (quæ tamen † hodiernis tem
poribus nigro cygno est simillima, per ea quæ tradit
Mrooch. *de arbitr. iud. qq. casu 194. in prin* Bertazolius
in reper. l. si quis maior. q. 7. C. de transact. Hiero. à Lau-
rent. *decis. Rotæ Auenion. 79. num. 7.* Additio margina-
lis Boxdorfij ad *gloss. lib. 2. artic. 28. in fin.* vbi ait, quod
112 in practica † minus frequenter admittatur, vt rusti-
ci iuris ignorantia se excusent, asserentibus tamen è
cõtrario Alciat. *de præsumpt. reg. 1. præsump. 37.* & Ioan.
Bapt. Ploto *de in lit. iur. §. 11. num. 11.* quod rustico er-
ranti ex ignorantia iuris positiui vel statuti parcatur)
113 ideo etiam † communiter in hanc sententiam tran-
seunt Doctores, vt rusticum æque ac mulierem cer-
tiorandum esse censeant. *Hippol. in Rubr. de fideius. nu.*
114 *36. Gail. lib. 2. obser. 77. nu. 3.* Pro quo † facit decisio.
Alex. *in consf. 126. versi. tamen quando minor iurauit. vol.*
2. vbi quærit, an rusticus de beneficio legis 2. *C. de re-*
scin. vend. certiorari debeat? Respondet, quod non sit
opus certioratione, si rusticus iurauerit, quia contrà
115 † contractum iuratum venire velle, est contra sti-
mulum calcitrare, ergo si non iurauerit, à contrario
sensu colligitur, secus esse. Quod etiam statuit idem
Alexander, *in consf. 42. incip. super præmisso themate. nu.*
5. vt refert Marc. Anton. de Amat. decis. 46. num. 8.

116 Denique Iudæum † quoque pro Christiano fidem
suam interponere posse arbitror. Inter eos enim
117 † recte celebratur contractus emptionis, & vendi-
tionis *l. nemo exterus. C. de Iudæis.* ex Ioan. de Anania,
Alexan. Riminaldo iuniore, Barnabas Cornazzanus,
decis. Rotæ Lucensis. 117. nu. 3. Et in Recess. Imp. de An
118 no, &c. 1551. §. admittitur † etiam Iudæus ad socie-
tatem Christiani, si saluum conductum habeat, quod
probant Decius, *consil. 51.* Boer. *decis. 179.* Gabr. Mu-
dæus *in Rub. ff. pro socio nu. 4.* & Corset. *in sing. suis*
verb. societatis. Licet eam opinionem periculosam, &
de rigore iuris haud veram esse, pronuntiet Ioseph.
Ludou. *in com. conclus. 53. nu. 243. 244. & 245.* Potest
119 † esse procurator Christiani. *Bart. in l. spadonem. §.*
120 *iam autem. ff. de excusat. tutor.* Non † tamen arbiter
inter Christianos, *Camill. Borellus in tract. de comp. om. ff.*
121 *§. 1. gloss. 4. nu. 105.* Et denique † iure Saxonico Iudæ
us, si Christiano quidquam vendiderit, ipsius Vuaren-
dator vt vulgo indigetant, esse potest, si modo vt Chri
stianus in iure respondeat, *lib. 3. art. 7.* Si igitur permit-
titur vnus contractus, cur prohibeatur alius, maximè
vbi nulla prohibitionis est causa? *argumento l. sicut re.*
§. sed si permiserit ff. quib. mod. pign. vel hypothec. sol. atque
eius quod expresse traditum est à Ludouic. Roman *in*
122 *c. nsil. 489.* Sed † & secundum ius Bohemicum, Iudæus
pro Christiano potest esse fideiussor de iudicio sisti, si
caueat, quod tanquam Christianus respondere velit.
Ius Bohem. *art. 6.* Vitus Ophthalmius *in process. iuris*
municipal. Pragens. tit. 9. mihi pag. 41. quod vt ante dixi,
123 iuri Saxonico plane consonum est. Quin † porro Iu
dæus Iudæo pro alio Iudæo fideiussor fieri possit, ne
124 quidem dubitationem meretur. Nam † & Iudeos
inter ipsos Iudæos iudices ac arbitros fieri posse, non
ambigitur, *l. Iudæi. la 8. C. de iudæi.* Guil. de Ludo. *in sin-*
gul. 12. Sebast. Vantius *in tract. de nullita. process. Rubr.*
de nullit. process. senten. ex defectu iurisdict. delegat. num.
51. Camillus Borellus *d. loco nu. 106. & 107.*

125 Tertio † ad qualitatem fideiussoris pertinet, vt
præter facultates, etiam sit honestæ vitæ, h. e. non le-
uis, nec perfidus, & notæ nequitiæ, sed fidei probatæ,
qui, vt Eumenes Alexandri Magni scriba dicebat,
vitam potius positurus sit, quam fidem. Quod si igitur
vel infamia iuris laboret, vel aliter ipsius opinio in
discrimen, & dubium vocetur, non vtique pro fideius-
sore idoneo, & omni exceptione maiore haberi pote-
126 rit. Infamia † enim iuris, vt inquit Bald. *in l. prima,*
nume. quinto. C. de Summa Trinitate, & fide Catholic. om-
nem fidem, quæ tamen in fideiussore prælucere de-
bet, eneruat & infamis infamia iuris fide caret, cum
ab honestorum cœtu sit segregatus, & scelere ac tur-
pitudine vitæ inquinatus, *l. secunda. C. de dignitat. lib. 12.*
Steph. Aufrer. in addit. ad Capella Tholosa. decis. 173.
Hinc Rebuffus *ad constitu. regias. tom. primo. de sentent.*
execut. artic. primo. glo. decimasexta. numer. 17. in spe-
cie

127 cie † tradidit, leues homines pen idoneis fideius-
soribus non censeri, etiamsi enim eum his litem ex
lite facias, eosque quotidie fidei suæ admoneas, late-
rem tamen lauabis, siquidem illi semel verecundiæ
fines transgressi, susque deque ferunt, qualis rumor
de ipsorum fide per compita manet. Quo etiam per-
tinet ordinatio Electorum Saxoniæ Mauritij, & Au-
gusti, sub Rubrica: Quod mediator sit inter homi-
num probum, & improbum, & Statutum Lubecense,
lib. 4. tit. 14. in verbis. Quod non sit similis alijs bonis
128 viris. Nec † obstat *l. Pedius. 7. in princ. ff. de receptit.*
vbi etiam ignominiosus arbiter admittitur, quod pro-
bant Lanfranc. de Oriano *in tract. de arbitris. §. hacte-
nus. colum. 3.* & Camill. Borellus *in tract. de compromiss.
§. 2. glossa. 4. nu. 45.* Arbitrium enim fit ex compromisso
partis vtriusque: At fideiussor infamis alteri parti in-
uitæ non potest obtrudi.

129 QVARTO † in qualitate dati fideiussoris, & hoc
requiritur, vt talis offeratur, qui conueniri queat. Fi-
deiussor namque locuples videtur dari non tantum ex
facultatibus, sed etiam ex conueniendi facilitate,
*l. 2. in prin. l. 7. in princ. ff. qui satisd. cog. l. 2. ff. de fideiuss. l.
Imperator* ibi, *vel soluendo fuit quo tempore conueniri po-
tuit. ff. ad municipalem.* Quid si enim debitor creditori
130 † suo nobiles potentes, & impetuosos, qui arces
inexpugnabiles inhabitent (*de quibus in l. 3. vers aut
arces iis tenne in ff. ad legem Iul. maiestat. lib. 2. artic 72.*)
& nemini iustitiam faciant, neque etiam commodè
conueniri possint, pro fideiussoribus dare velit? Hoc
sanè casu non solum creditoris conditio durissima
redditur, *d. l. 2. ff. qui satisd. cogant.* notum enim est illud
131 vulgatum: vbi leo figit † pedes, ibi cætera anima-
lia quiescunt. *Capicius decis. 27 num. 35 Claudius Can-
tiuncula consil. 2. num. 19.* Verum etiam illi ipsi pro ido-
neis fideiussoribus non reputantur. *Bartol. in tractatu
de Tyrannia. num. 10. apellat. Tholos. decis. 196 Hippolyt.
in Rubric. de fideiussorib. num. 10. Gail. lib. 2. obser. n. 27.
num. 25. Eman. Soarezus in com. opin. lit. F. nu 132. Anton.
de Gamma Lusitanus decis. 21. num. 3. Menoch. consil. 2.
num 212 volum. 1. Horat. Carpanus ad Statut. Mediola-
nens. part. 1. cap 44. num. 18.* Ac licet Angel. *in d. l. 2. ff.
qui satisd. cogant.* affirmet, quod tales nobiles sint ido-
nei fideiussores, modo subsint illi principi, qui faci-
le castrum expugnare possit, quem secuti sunt Iaco-
bin. *in l. si de vi ff. de iudicijs.* Hieronym Gratus *consil.
18. num 29. lib. 1.* & Roland. à Valle, *consil. 1. num. 78.*
132 *a volum. 1.* Eorum tamen † sententiam refutauit Boe-
rius *decis. 238 colum. penul.* dicens contrariã senten-
tiam magis esse communem, quam etiam auctoritate
Roderici Suarez securiorem appellat Vincen Caro-
cius *de excuss. bono. part. 2. quæst. 30. nu. 5.* vbi satis acri-
ter in Domicellos nostri seculi inuehitur. Et vsus sum
133 generali vocabulo potentium, quia propriè † po-
tentes definiuntur, qui opibus, & gratia valent ac
conuentu sunt difficiles, vt in tit. *C. ne liceat. potentio-
ribus* vbi Cuiac. *l. 1. C. de commercijs. l. vlt. & ibi Hermã.
Vulteius. num. 70. C. in quib. caus. milit. fori præscr. vti
post l. 2. C. de annali except. l. tunc conuenit. 15. C. de ac-
cusat. l. vlt. in prin. C. de præscrip. 30. annorum.* quique
tam impotenter se gerunt, vt omnibus sint terribiles,
*l. ne quicquam. §. pen ff. de offic. proconsul. l. 2. C. ne rusticani,
&c. lib. 11. l. volumus. 22. C. de testamen.* Qui denique
134 † vt Plato in Hyppia (*in his pag. 270.*) ait, faciunt
quod volunt, & quando volunt. Quo etiam spectat
illud Fulgentij *lib. 1.* vacat hoc tempore potentibus
opprimere, primoribus rapere, priuatis perdere, mi-
seris flere. Item illud Aristotelis *lib. 6. Politic. cap. 3. in
fin.* semper qui imbecilliores sunt, æquum & iustum
quærunt, qui plus possunt, ista non curant. Quid?
135 quod & potentioribus † annumerantur, ob fori pri-
uilegium, Clericus simplex, Miles, Curialis, eques
Hierosolymitanus, Ciuitas, Comes, Princeps, vt
& ij, qui magnates pro propinquis, & affinibus ha-
bet, vt ostendit Frideric. Pruckman. *in consil. 36. num.
107. ac aliquot seqq.*

136 Hinc non † immerito quæri posset, an iudex, vel
magistratus loci sit idoneus fideiussor, si à sibi subdito
tanquam fideiussor, creditori aut auctori vel subdito
quoque, aut etiam planè extraneo, offeratur. Ceterè
137 emptiones † publicé, vel priuatim ab administranti-
bus prouinciam factæ, principalibus constitutionibus
omnino irritantur, quod eas venditiones ab eiusdem
prouinciæ, ciuitatis, vel loci hominibus plerumque
extorqueant per vim, concussionem, impressionem,
officij sui potestate freti, *l. non licet. 46. l. qui officij 62. ff.
de contrah. empt. l. non licet. 46. l. quod aufertur. §. quod à
præside, & ibi Bart. ff. de iure fisci prolixe Petr. Augustin.
Morla in Emporio iuris. p. 1. tit. 9. in 20. præmisso. num. 91.
Cuiat. lib. 16. obers. C. 13.* Et dicit Salyc. *in l. vnic. C. de
138 contract. iud. per illum tex.* Quod prætores & † prouin-
ciarum rectores non possunt per se, vel per alios, con-
trahere in loco sibi commisso, nisi pro necessitate vi-
ctus, & vestitus; quod iuuatur etiam *per l. principalibus.
ff. si cert. pet.* siquidem ea innuit, eos, qui prouinciam
tegunt, ab omni negotiatione abstinere debere. Hinc
eorum concussio *tot. tit. ff. de concuss.* impressio *l. 1. C. de
apoch. pub.* Potestas *l. 1. C. de immun. nem. conc.* & con-
cussionum dominatio *in l. neminem. C. de susceptoribus.
lib. 10.* Et immerito Plautus *in Cistellaria, Scena. Credo
ego amorem in fin.*

—æqua lege pauperi cum diuite
Non licet.

Quo etiam respicit Homerus *iliados 8* inquiens:
Οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ γ᾽ ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι.
hoc est,
Cum Ioue ego sanè nolim certamen inire.

139 Alludit † simpliciter eo Ioan. Lauterbach à No-
schovvitz poeta Germanus sequenti epigrammate:

Qui nummos credis roganti ignare Potenti,
Hoc bene seruato tutior esse potes.
Sit tibi consultus, formetur vt Ælio iuris,
Taxet, & interpres conscia corda sacer.
Tertius at validis miles circumdatus armis,
Auferat expugnans æra negata diu.

Si igitur iudices, & administratores loci contra-
here prohibentur, concludendum videbatur, eos
quoque non esse idoneos fideiussores. Veruntamen
140 † quum Paulus *in l. si Præsidis. §. 1. ff. si cert. petatur.*
scriptum reliquerit, præsidem prouinciæ mutuam pe-
cuniam fœnebrem sumere non prohiberi, atque ea
ratione se creditori obligare, non male asserimus, eun-
dem quoque pro alio fidem suam obligare posse, plus
enim est mutuam pecuniam sumere, quam simpliciter
fideiubere; Quinimo aliquando potest esse vtilius ac-
cipere iudicem, loci pro fideiussore, quam conciuem,
quia multo promptius ad soluendum adiget debito-
rem is, quam alius priuatus fideiussor, qui sæpenu-
mero frustra pro solutione fienda instabit.

141 Quod porrò ad metum vis † & concussionis atti-
net, facile responderi potest in bene constitutis pro-
uincijs, & ciuitatibus raro huic locum inueniri, *per l.
vlt. ff. quod metus causa l. 2. C eod. l. 1. C. de his qui per met.
iud non appell. Æmylius Ferretus respons. 34. num. 2.*
Quippè cuique tam pauperi quam diuiti principem
compellare, eique supplicare licet, si quam vim susti-
neat, ne à violento magistratu conficiatur, vt præclare
inquit Imp. Leo *in Nouell. 84.* Quo casu de iure Saxo-
nico obseruari quandoque videmus, maximè in iudi-
cijs paganorum, si iudex ipsemet conueniatur, quod
ex loco iudicij surgere, & proximo Scabino baculum
iurisdictionalem porrigere necesse habeat, secundum
glo. Constit. dabet Index *lib. art. 59. versic.*
142 Pro coronide tamen hic notandum † est, Paridem
de Puteo, *in tract. Syndicatus. ver. fideiussor. colum. 2. vers.
an iudex. & Boerium in decis. 15. num. 2.* in ea esse sent.
quod Iudex, consiliarius curiæ aduocatus, vel procu-
rator,

rator, non possint esse fideiussores, de iudicio sisti, vel iudicato soluendo, per rationes ab ipsis allegatas, idquadn stylo curiarum Neapolitanæ, & Burdegalēsis, maximè locum habere, cum quibus transit Vinceot. Carocius *in singu. sus singul.* 290. relatus à Rutgero Rulando, *de commiss. part. 4. lib. 6. capit. 4. num.* 8.

CAPVT IX.

Quot fideiussores dare opus sit.

SVMMARIA.

1 *Personæ quot in aliquo actu requirantur, sæpè quæritur.*
2 *Testes quot sint necessarij, secundum subiectam materiā diiudicatur. Et num. 3.*
4 *Artifices quot?*
5 *Procuratores quot?*
6 *Notarij adiuncti quot?*
7 *Medici quot?*
8 *Chirurgi quot?*
9 *Obstetrices quot?*
10 *Interpretes quot?*
11 *Mercatores quot?*
12 *Agrimensores quot?*
13 *Pictores quot?*
14 *Architecti quot?*
15 *Aestimatores quot?*
16 *Lapides in materia finium regundorum quot?*
17 *Peritos quot mulier consulere debeat?*
18 *Consiliarij, vel Assessores quot in sententia ferenda adesse debeant?*
19 *Sponsores, vel patrini in Baptismo quot admittantur?*
20 *Doctores quot requirantur in examine doctorandis?*
21 *Campanas quot in conuentibus religiosorum habere liceat?*
22 *Absolutiones quot requirantur ratione plurium iuramentorum?*
23 *Fideiussores plures, vel pauciores dantur pro arbitrio iudicis, aut partium.*
24 *Debitores duo vnum fideiussorem dare possunt.*
25 *Iasonis quædam traditio in dubium vocatur.*
26 *Vnus fideiussor idoneus, & locuples sufficit in ciuilibus. Fallit tamen, vt nu. 27.*
28 *Nemo omnes, neminem vnquam omnes fefellerunt.*
09 *Numeri minores additi maioribus eos multiplicant, & vicissim multiplicantur ipsi.*
30 *Creditorum in gratiam receptum est, vt diuerso ordine plures de eadem re se obligent.*
31 *De pluralitate fideiussorum nonnulli adducuntur textus. Et num 32. & 33.*
34 *In causis criminalibus pro qualitate delicti, & personarū plures fideiussores exiguntur. Et nu. 35. & 36.*
37 *In causis criminalibus vnus locuples fideiussor sufficit, ex sententia Lucæ de Penna.*
38 *Locatio pluralis, datis fideiussoribus, etiam in vno fideiussore verificari potest. Quod ampliatur. nu. 39.*
40 *Notarij duo si requirantur, nec sit eorum copia, potest instrumentum ab vno confici.*
41 *Quintius Cæso capitis postulatus decem vades dedit.*
42 *Quinquaginta tamen, & dati sunt aliquando, ex Salustio.*
43 *Obsidum numerus semper fuit vagus, & arbitrarius.*
44 *Aretini 120. obsides acceperunt Samnites 600. Equites Romanos.*
45 *Pelopidas Thebanus filium Regium, & 30. pueros nobiles, tanquam obsides, abduxit Thebas.*
46 *Volsci 300. obsides dare coacti.*
47 *Vnum fideiussorem dare promittens, non potest dare duos, quorum quilibet se obliget pro parte dimidia.*
48 *Creditor si agat contra plures fideiussores, qui promiserūt de defendendo, potest illos compellere ad constituendum vnum procuratorem.*
49 *Ex duabus cautionibus oblatis cogitur quis vnam eligere ex decreto Cam. Imperialis.*
50 *Ex tribus oblatis fideiussoribus vnum eligi debere, sub pæna aliquoties iniunxit Augustissima Came. Imperialis.*
51 *Vnus fideiussor, tanquam idoneus à Magistratu admissus, fideiussionem in se suscipere potest.*

1 SAepenumerò † in iure nostro quæstio instituitur, quot personæ in hoc vel in illo actu requirantur, vtpotè cum inquirimus
2 quot testes † sint necessarij, vtio terminis, *l. scripturas. C. qui pot in pign hab. l. testium. cum Anthen. seq. C. de testib. Cuiat. in Nouell. 90. l. fin. C. de mort. cous. donat. l. fi. C. de codicillis. Nouell. 73. cap. 7. Nouel. Electoris Augusti constit. 43. par. 3. cap. vnic. quot testes sint necessarij. Ruland. de commiss. par. 2. lib. 2. cap. 10. num. 4. & seqq. Colerus in decis. Germaniæ decis.* 120. Item, Quot
3 † testes requirantur, in probatioon matrimonij, quē articulum acurratè examinat Alberic. Geotilis *de nupt. lib. 7. cap. 6. mihi pag. 751. & seqq.* Item, Quot
4 † artifices, Ruland. de commis. p. 1. *lib. 4. c.* 5. Quot
5 † procuratores. Idem d. loco. *cap. 13. num.* 12. Quot
6 adiuncti Notarij. Idem d. loco. *c. 14. num.* 20. Quot
7 † Medici. Idem d. loco. *c. 15. nu.* 4. Quot † Chirurgi.
9 Idem d. loco. *c. 16. nu.* 4. Quot † obstecrices. Idem *c.*
10 *17. nu.* 9. Quot † interpretes. Idem *cap. 18. num.* 9.
11 Quot † mercatores. Idem *cap. 19. nu.* 3. Quot † agri-
12 mensores. Idem *cap. 20. num.* 4. Quot † pictores.
13 Idem *cap. 21. num.* 6. Quot † architecti, vel fabri.
14 Idem *cap. 22. num.* 6. Quot † æstimatores. Idem
15 *cap. 24 num. 3 &* 5. Et denique † quot lapides ad-
16 mittendi. Idem *par. 2. lib 6. cap. 3. num.* 17. Item, Quot
17 peritos † mulier consulere debeat, de quo passu eleganter Anton de Padilla *in l. si emancip. ita num.* 23. 24
18 25. 26 & 27. *C. de iur. fact. ignor.* Quot † Consiliarij, vel Assessores adesse debeant in sententia ferenda, Aemilius Ferretus *responso* 48. *num* 1. Petrus Denay-
19 sius *in iure Caner. §. Senatum descriptio.* Quot † sponsores, vel patrini in baptismo admittātur, *c. in catechis. c. non plures de consecr dist. 4.* Angel de Clauas *in summa*
20 *verb. baptismus.* Quot Doctores † requirantur in examine Doctorandi. Bartol. & Doctores *in l. Medicos. C. de professoribus lib. 10. Fuluius Pacian. de proba. lib. 2. c.*
21 *41. num.* 104. 105. & 106. Quot † campanas in religiosorum mendicantium conuentibus habere liceat.
22 *Extrauag. Ioan. 22. tit. de offic. custodis.* Quot † absolutiooes exigantur, ratione plurimum iuramentorum. Menoch. *consil. 24. num. 5. Ruland. de commissar. par. 1. lib. 6. cap. 11. num.* 10. vt similia missa faciam. Quamobrem in præsenti capite quoque attingam, Quot fideiussores dare opus sit, breuior tamen ero, quam in reliquis, cum propter materiæ paucitatem, tum etiā,
23 quia † quot fideiussores dare oporteat, partim iudicis arbitrio, partim contrahentium voluntati relinquitur, de vtroque autem nulla certa regula tradi potest. Nam hac in re variè iura loquuntur, modo vnum, modo plures fideiussores requirentia, *l. prima. l. arbitrio cū l. seq. ff. qui satisdare cogantur. l. 3. §. vltimo ff iudicat. solui. l. cum duo. ff. de condict indeb. & dixi supr. cap. 1. num.* 19.
24 Sicut † & ex *l. cum duo ff. de fideiussoribus. l. qui fide. 53. ff. mandati.* colligitur, duos debitores vnum fideiussorem dare posse.
25 Quod † verò Iason asserit *in l. 1. nu 6. in fi. ff. si quis in ius voc. non ierit*, quod nemo cogatur duos fideiussores dare, nimis generale, & probatu difficile est. Verius esse
26 statuo, † vnum, & idoneū & locupletem fideiussorem sufficere in ciuilib *l. 2. 3. 4. & 5 §. 1. ff. q satis. cog l. quos nos hostes. § locuples. ff. de verb. sign.* Arnold. de Reyger.
27 *in processu suo iudiciario. disputa. 4 thesi* 37. modo † ne creditor duos, tres, vel quatuor exigat, quod fortassis, vt ego opinos, etiam tutius est. Nam, vt ait
28 Plinius *in Panegyrico: Nemo † omnes, neminem vnquam oēs fefellerunt, melius omnib. quam singulis creditur.*

Ac

29 Ac † veluti numeri minores additi maioribus eos mul
tiplicant, & vicissim multiplicantur ipsi, vt ait Plu-
tarchus, sic & fideiussoria obligatio addita aliæ fide-
iussoriæ obligationi, maiorem securitatem causatur
Ex eo id etiam rectè dicit Franciscus Iametius *in com-
mentar. ad tit. ff. de fideiussoribus in principio.* In gratiam
30 † creditorum receptum esse, vt diuerso ordine plu-
31 res de eadem re sese obligent: Et de † pluralitate
fideiussorum textus sunt *in leg. 9. leg. 10. leg. inter. leg.
si plures l. cum. s 26 l. amissi. § primo, & secundo l. fide-
iussores 6 § primo. cum similibus. ff. de fideiussoribus.* Et
32 † dicit Gothofredus *in l. Græce. 8. §. vltimo. glossa T. ff.
de fideiussor.* pro fideiussore fideiussorem primo, secun-
do, tertio, & deinceps (quanquam id raro accidat)
33 accipi posse. Spectat † deoique eo quoque Statutum
Lubecense, *lib. 3 tit. 5. artic. 2. in princip. in verb.* In cau-
34 sis † autem criminalibus pro qualitate delicti, &
personarum plures exigi, *l. 1. leg. Diuus ff. de custo. reor.
Marant. in speculo, art. 6. tit. de satisdat. num. 7. in princ.
35 Vlesenb in parat. ff. qui satisdare cogan* nu. 7. Idque † com
muniter placuisse scribit Hier. Treutler. *select. disput.
vol. 1. disput. 5 thesi 7. lit. H.* Et facit tex. *in l in prin. C. de
priuil scholarum lib. 12.* vbi habetur quod si scolares
36 ex causa ciuili conueniantur liberētur, si modo nume-
rarium suæ scholæ dent fideiussorem: At si crimina-
les sint causæ, tunc quinque alios primates, ex trigin-
ta viris à primicerio vsque ad triginta retro numeran-
di, vna cum numerario, fideiussores dādos esse. Quid?
37 quod † Lucas de Penna *in l. quotiens. numero. 2. C. de
dignitat libro 12* asserit, etiam in criminalibus vnum
38 locupletem fideiussorem sufficere, adeo, vt licet † in
plurali numero dicatur, Datis fideiussoribus cauēdum
esse, adhuc talis locutio etiam in vno verificari pos-
sit, *arg. l. non est sine liberis. 148. l. proximi l. in vsu. 158.
ff. de ver. sign. l. eos §. super his. C. de appell.* Qd ego multo
39 † magis admittendū cēseo, si lex vel statutū duos vel
tres fideiussores requirat, sed nō nisi vnus, præstari pos
sit, tunc n ille vnus dūmodo sit idoneus, admittitur.
40 Pro quo facit, si † duo Notarij debeāt interuenire, ad
conficiendum instrumentum, quod possit ab vno con-
fici, si duorum copia non sit. *Angel. in Nouell. de non
alien. rebus Eccles. Carol. Ruinus consil. 3. volum 2. AEmyl.
Ferrett. in l. Tytium qui. num. 24 ff. de leg. 1.* Memoriæ
41 tamen † proditum est, olim tribunos plebis, cum
Quintius Cæso capitis postularetur, finijsse, vt de-
cem vades darentur, quod vadibus etiam tum accu-
sator vadatus est reum auctor est Liuius *decis. 1. lib. 3.*
42 Imo † & quinquaginta vades aliquando datos fuisse,
testis est Salust. *in bello Iugurthino*, quem citaui supr.
„ *cap. 7. numero. 44.* cuius hæc sunt formalia verba: Igi-
„ tur, quanquā in priori actione ex amicis quinquagin-
„ ta vades dederat (intellige Iugurtha) regno magis
„ quam vadibus consulens, clam in Numidiam Bomil-
„ carem dimittit.

43 De obsidum numero † planè idem dicendum est,
cum & is instabilis, vagus & arbitrarius fuerit, vt con
stabit ex dicendis. *cap. sequenti numero 289. & aliquot
44 sequentibus.* In tantum, vt ab Aretinis † centum vigin-
ti obsides acceptos, à Carthaginensibus trecentos
nobilissimos pueros, Samnitibus vero sexcentos e-
quites Romanos obsides datos fuisse, commemorant
Liuius *decad. 1. lib 9. & dec. d. lib. 7.* & Appianus Ale-
xandrinus *in lib. de bellis Punicis. mihi pag. 58. & 59.*
45 Sic † Pelopidas Theban. inter Ptolomæum Ægypti,
& Alexandrum Macedoniæ Reges disceptator, &
iudex accitus, controuersiam finiuit, & Philippum
Alexādri fratrem, obsidem præteraq; pueros triginta
alios ex primoribus accepit, atque Thebas duxit. *Plu
46 tarch in Pelopida. Diodorus lib 15.* Sic Volsci † trecen-
torum Principum filios à Cora, & Pometia obsides
dedarunt. *M. Anto. Coccius Sabellicus lib. 8. Ennead. 2.*
vt reliqua similia exempla silentio prætereeam.
47 Bene porro notandum est, quod † promittens dare
vnum fideiussorem, non possit dare duos, quorum-
quisq; se obliget pro dimidia, Ioan. Franc. à Ripa *in
l. 2. § mutui datio. nu. 21. ff. si cert. pet.* Ioan. Pet. Surdus
decis. 174 num. 51. addēs hoc ita procedere, propter
interesse creditoris, cui magis conuenire potest vnus
fideiussor, quam duo, vel ratione loci, vel cautionis,
vel qualitatis. Sequitur illud ipsū Bertazolius *in tract.
clausul. instrument claus 42. gl. 3. num. 2.* cui iungantur il-
la, quæ in simili tradit Ruland *de commissar. par. 1. lib.
48 2. cap. 24. num. 5. 6. 7. 8. & 9.* Sic fieri † videmus, si cre-
ditor agat contra plures fideiussores, qui promiserūt
de defendendo, quod illi compelli possint ad consti-
tuendum vnum procuratorem, ne creditor in vna in-
stantia, & quidē lite cum defuncto incepta, cogatur
litigarè cōtra plures, *l. iam tamē § penult. ff iudicat. solui.
49 Alciat. in l. 2. §. Cato. ff. de verb. obligat. anib.* Cui † aliquo
modo cōcordat præiudiciū relatum apud Seilerum *in
select. Cam. sentent. 2. Nouembr. Anno* 1534 his verbis:
in causa, &c. iudicatum est, quod N & talis dare debēt
fideiussionem, & obijciam acceptare sine aliqua alter-
catione, &c. Si enim ex binis cautionibus hæc vel illa
sit sufficiens, cur amplius ferret iudex actoris, vel rei
tergiuersationes inanes, & cauillatorias, cum alteru-
tro modo satis sit cautum, *argum l. pen. ff. ad exhibend.
l. 2. §. tractari. ff. ad SC. Tertyllian. l. si seruos. in fine. ff. de
50 piz actio.* Ad idem † propositum pertinet etiam inter-
locutoria alia apud eundem. Seilerum 30. *Ianuarij,
Anno* 1542 & apud Dn. Barthium *in select. Cam Imper.
sentent. 8. Octob lit. B. & 22. Decembris lit. I. Anno* 1539.
vbi astricti, & Duci sub pœna iniungitur, vt intra cer-
tum tempus ex tribus oblatis fideiussoribus vnum eli-
51 gant, captiuumque relaxent. Sanè † si vnus fortè fi-
deiussionem in se suscipere velit, eumq; magistratus
tanquam idoneum admittat, quin hæc fideiussio sit
sufficiens, non est dubitandum. Confirmatur illud ip-
sum auctoritate Cam. Imperialis *in select sententijs Bar
thij, de 14. Ianuarij. lit. G. Anno* 1536. his verbis: si duo
tres, vel quatuor parati sint pro Cautione præstanda,
ex vocatis meliores eligendi sunt, &c. Quod vltimum
non sine mysterio ponitur, cum iudicis intersit, ratio-
ne idoneitatis, & sufficientiæ cuncta mature timari, &
perpendere, vt dixi supra *cap. præcedenti. nu. 26. & seq.*

CAPVT X.

In quibus causis fideiussio interponatur.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor omnis generis obligationibus accedere potest. Et num. 2.*

3 *Pignus, & constitutum etiam naturali tantum obligationi rectè accedit.*

4 *Fideiussor obligationem ad antidora quoq; in se suscipere potest, secundum Portium, & Bertachinum. Sed improbatur ex Antonio Pichardo.*

5 *Ciuilis obligationis nomine comprehenditur etiam Prætoria, Ædilitia, & Tribunitia.*

6 *Contractuum, quorum nomine obligatio mandati consistit, eorum nomine etiam fideiussor obligari potest.*

7 *Literarum obligatio antiquis fuit incognita, ex sententia Petri de Bellapertica, Bartoli, Borcholti, Feliciani de Solis, Antonij Pichardi. Contrarium astruente Eman. à Costa, vt nu 8. Quod declara, vt nu. 9. 10. & 11.*

12 *Pro eo, quod debetur mediante iudicis officio, fideiussor peti, & accipi potest.*

13 *Officium iudicis nullam obligationem præsupponit.*

14 *Pignus pro quacunq; causa necti potest.*

15 *Obligatio, nisi sit subsistens, efficax, iure aliquo munita, fideiussor obligari nequit. Et nu. 18.*

16 *Verborum non tantum, sed etiam rerum delectus in fideiussionis negotio est habendus.*

17 *Statuta*

17 *Statuta de creditore ac debitore loquentia, de vero, & efficaci, non autem de eo, qui legitima exceptione repelli potest, sint intelligenda.*
19 *Fideiussor inefficaciter accedit obligationi nulli.*
20 *Fideiussor frustra adhibetur obligationi inutili.*
21 *Satisdatio iudicialis non tenet, vbi non tenet iudicium.*
22 *Annullata principali obligatione, annullatur quoque fideiussio.*
23 *Fideiussio non tenetur, si principalis nulliter promisit.*
24 *Principalis postquā non tenetur, non tenetur quoque eius fideiussor.*
25 *Fideiussor nullitatem obligationis allegare, & se, ac principalem hoc modo defendere potest.*
26 *L. si debitori 47 ff. de fideiuss explicatur.*
27 *Fideiussio pro mortuo, & deportato est inutilis.*
28 *Deportatio morti æquiparatur.*
29 *L. postquam. ff vt legat. nom. cau. inducitur.*
30 *L. vlt. ff. de duob. reis. & d. l. si debitori 47. ff. de fideiuss. conciliantur.*
31 *Hereditas non adita personæ vice fungitur, atque ideo fideiussor accipi potest mortuo reo promittendi.*
32 *Reis duobus constitutis, nihil refert, an ab vtroque, vel ab alterutro fideiussor detur, cum, & insolidum accipiatur, si ab vno sit datus.*
33 *Solatio rei debitæ proficit vtrique reo.*
34 *Personalia personas non egrediuntur.*
35 *Obligatio debet esse honesta, licita, & auctoritate legum, siue corpori iuris insertarum, siue particularium alicuius regni roborata, ad quam fideiussor accedat. Et num. 36. & 52.*
37 *Rei, cuius nullum est principium, nullum quoque est consequens.*
38 *Venditio si dolo malo metuve extorta sit, & fideiussor interueniat, is non tenetur.*
39 *Fideiussor non potest accedere contractui facto ab iniustè carcerato.*
40 *Maleficiorum fideiussor accipi nequit. Et nu. 41. & 340.*
41 *Sepultura mortui debitoris non potest à creditore tamdiu impediri, donec ipsi detur fideiussor, contra Lucā de Pena num. 43. Sicq; hodie obseruatur in Angliæ, Francia, Hispania, & Belgio. nu. 44.*
45 *Angeli Aretini opinio ratione sequestrationis cadaueris exploditur.*
46 *Rex Aegypti Asyches instituit pignus in parentum cadauera, & sepulchri potestatem in creditorem transtulit.*
47 *Pollentina plebs ob impeditum funus cuiusdam primipilaris à Tiberio Cæsare grauiter punita.*
48 *Sepultura luctusq; adfinium, non nisi magnorum scelerum damnatis, prohibitam.*
49 *Mulieres in scena detentæ non possunt cogi dare fideiussorem, quod complebunt impiam operationem.*
50 *Fœminæ in ludum scenæ, & Orchestræ descenderunt.*
51 *Fideiussio præstita de dando honorario, ad hoc, vt quis probet electionem Episcopi, Simoniaca, & nulla est.*
53 *Hispanorum regia lege pater ampliorem quantitatē dotis nomine pro filia promittere non potest, quam ex parte legitima illi obuentura est.*
54 *Priuilegium quoddam Noribergense inducitur, & explicatur.*
55 *Fideiussor an teneatur, non expressa causa, pro qua interuenire debeat? Et num. 56. 57. 59. 60. 61. 62. 63.*
58 *Fideiussionis causa cessante, debet etiam cessare ipsa fideiussio.*
64 *Fideiussor in tantam summam, & quantitatem, quantam vult, interuenire potest.*
63 *Fideiussor tam in partem pecuniæ, quam rei, dari, & accipi potest.*
65 *Imo & pignus ita dari, & accipi potest.*
67 *Fideiussor minorem summam debere potest, quam principalis.*
68 *Zobelus in addit. ad Constit. lib. 2. art. 10. declaratur.*
69 *Fideiussionum instrumenta conficientes, cautè scribere debent quantitatem, pro qua fideiussum est.*
70 *Fideiussor etiam rectè interuenit pro summa certa, modo calculis factis certificari queat.*
Fideiussio rei incertæ plane nulla est. ibid.
71 *Fideiussor interuenire potest pro summa incerta; de proximo tamen certificanda. Et nu. 72.*
73 *Captura concedi potest pro debito incerto, conditionali, vel in diem, ad hoc, vt quis satisdet de stando iuri.*
74 *Fideiussio etiam in causa inæstimabili debet præstari de certa quantitate expressa.*
75 *Futurorum nomine rectè paciscimur.*
76 *Procuratorem damus.*
77 *Cauemus.*
78 *Fideiubemus.*
79 *Futura pendent, & sunt incerta, quod pulchrè ex Seneca, Polybio, & Arnobio exornatur.*
80 *Vsurarum futurarum nomine non cauetur.*
81 *Futuræ, vt spei ac obligationis, ita & actionis futuræ fideiussor accipi, & dari rectè potest.*
82 *Futuri operis fideiussor rectè accipitur.*
83 *Operis quoque in futurum demoliendi.*
84 *Damni infecti nomine. Etiam in feudalibus. nu. 85.*
86 *Præsenti ex causa agitur occasione eius, quod aliquando in obligatione erit.*
87 *Consilium Actoris, ne quis ratione futuræ obligationis in immensum teneatur. Et adducuntur exempla num. 90. & 91.*
88 *Clausula: Non expressa quantitate pecuniarum, quam periculosa reiicitur.*
89 *Iure Lubecensi exprimenda est summa, pro qua quis fideiubere debet.*
92 *Fideiussor, qui iurauit, tenetur etiamsi obligatio nulla subsit. Sed auctor à communi sententia discedit. num. 94. & seqq. & nu. 100.*
93 *Iuramentum facit valere actum omni meliori modo, quo potest. Declara vt nu. 106.*
95 *Iuramentum non confirmat actum simulatum.*
96 *Pacta, quæ nullam vim habitura fuissent, sola vi iurisiurandi non accipiunt.*
97 *Iuramentum fingit aliquem esse maiorem.*
98 *Iuramentum non fingit aliquem esse prudentem, & sagacem.*
99 *Iuramentum appositum recipit naturam, & conditionem eius contractus, cui apponitur.*
101 *Stoliditatis est, rebus perspicuis immorari, & contradicere rebus stultis, stultitiæ est maioris. Et nu. 105.*
102 *Doctores nostri multas quæstiones superuacuas tractarunt.*
103 *Inutiles quæstiones debet silentium soluere.*
104 *Tiberius Cæsar nugatorijs quæstionibus Grammaticos exercuit.*
107 *Confirmatio non confirmat, quod nullum est.*
108 *Causato non plus inest efficax, quam in ipsa causa.*
109 *Causa vbi non est efficax, nec causatum efficax esse potest.*
110 *Sententia confirmans sententiam nullam, & ipsa nulla est.*
111 *Iuramentum quidem validat contractum, sed non facit quem obligari vltra intentionem.*
112 *Fideiussor obligatur, quando de eius enixa voluntate constat, velle eum obligari, licet obligatio principalis non subsistat.*
113 *Fideiussio pro causis iudiciarijs quatenus interueniat. Et num 114.*
115 *Satisdatio de lite prosequenda, & de expensis refundendis, quomodo præstetur, non solum iure communi, sed etiam iure Saxonico. num. 116. & nu. 118. Contra Bartolum, Speculatorem, Vantium, Ordendorpium, Baronem Schenk, VVesenb. Trentlerum, & Arnold. de Reyger. nu. 117. 119. 120. 121.*
121 *Ordinatione Moguntina, Palatina, Monasteriensi, Brunsuicensi, Pomerana, Solmensi, Butzbacensi, Francofurtensi, & Lippiensi eadem satisdatio de lite prosequenda, &c. exigitur.*

122 *Vt, & stylo regni Neapolitani.*
123 Ciuitatis *Lucanæ.*
124 *Et Mirandulanæ, ac Ducatus Mediolanensis.*
124 *Prohibitus audiri, quia non est subiectus iurisdictioni debet præstare fideiussorem de reficiendis expensis in casu, quo succumbat, &c.*
126 *Satisdatio de prosequenda lite fit, aut fideiussoribus, aut pignoribus. Sed declara, vt nu. 127.*
128 *Iudex prædictam satisdationem de iure Saxonico ex officio exigere non potest. Secus de iure communi. nu. 129.*
130 *Iuratoriæ cautioni quando hoc casu sit locus, ostenditur.*
131 *Is cui litis expensæ decretæ fuerunt, non præstat satisdationem de ijs refundendis in casu succumbentiæ. Et nu. 133. Sed declaratur, vt num. 134.*
135 *Episcopi lite pulsati non præstant satisdationem iudicialem.*
136 *Diffamatus non constringitur præstare satisdationem in iudicio diffamatorio de refundendis expensis in casum succumbentiæ.*
137 *Guaranda in foro Saxonico quando præstetur.*
138 *Guaranda in fauorem rei est introducta.*
139 *Guaranda non potest ab Actore recusari.*
140 *Guaranda tam in criminalibus, quam ciuilibus est necessaria.*
141 *Guaranda in iudicijs executiuis non requiritur.*
142 *Guaranda hodie stipulata manu, vel actu aliquo corporali, promittitur. Et nu. 134.*
144 *Satisdatio iudicatum solui, quando & à quibus præstetur remissiuè.*
145 *Defensori omni cautionis de iudicato soluendo præstatio incumbit.*
146 *In causis ciuilib. semper coniunguntur cautio de stando iuri, & soluendo, quidquid fuerit iudicatum, non autem in criminalib. Quod declara, vt ibi.*
147 Cautio *de parendo mandato alicuius iudicis, quatenus æquiparetur cum cautione de iudicio sisti, remissiuè ex Muscatello.*
148 *Satisdatio iudicatum solui an ad huc hodie sit in vsu? Et num. 149.*
150 *Textus iuris Saxonici Constit. lib. 3. art. 11. exponitur.*
151 *Iuramentum iudiciale in continenti, aut præstandum, aut referendum est de iure communi. Secus se res habet de iure Saxonico num. 152.*
153 *Statuto si negetur Actori audientia, nisi fideiusserit, & obueiatur exceptio non præstitæ fideiussionis, non dicitur reiecta illa exceptio per processum ad vlteriora.*
154 *Ius Bohemicum circa satisdationes iudiciales quid statuat ostenditur.*
155 *Acta primæ instantiæ petens, pro præmio descriptorum Actorum cauere cogitur.*
156 *Appellatio in plerisque iudicijs Germaniæ non prius admittitur, quam præstito iuramento de non malitiosè appellando, & dato fideiussore, aut pignore de refundendis expensis, & resarciendis damnis, in casum succumbentiæ. Et nu. 157.*
158 *Appellans si iuret, se tempore insinuatæ appellationis priuilegio Imperiali per pignora, vel fideiussores satisfacere non potuisse, ad iuratoriam cautionem admittendus venit.*
159 *Appellans si tale iuramentum, talemq; cautionem coram iudice, à quo non præstiterit, poterit præstare coram iudice ad quem.*
160 *Formula cautionis fideiussoriæ pro appellante interponendæ inseritur.*
161 *Priuilegia Statuum Imperij de non, nisi certis solemnitatibus seruatis, appellando obiter attinguntur.*
162 *Priuilegia de non appellando ciuitatum Imperij, scilicet VVinshemij, Francofurti, Memmingæ, Lubecæ, & Hamburgi, explicantur Vt & num. 188.*
163 *Obligatio, quæ sponte promisit, quid importet. Et numer. 167. & 168.*
164 *Oratio respiciens plura determinabilia, ea pariformiter determinare debet.*
165 *Copulatiua requirit concursum vtriusq; copulati.*
166 *Oratio vnica, quæ regitur ab eodem verbo, in dubio nequaquam debet censeri diuerso iure.*
169 *Carcer obedientiarum, pollicitatione ciuiū facta, quis sit?*
170 *Assinatus, vel domi suæ arrestatus, etiam in carcere esse dici potest.*
171 *Verba priuilegiorum respectu tertij sunt stricti iuris. Quod ampliatur. num. 172. & 173.*
174 *Verbum, detentio. polysimon est.*
175 *Qui non habet in ære, luat in corpore.*
176 *Appellatus conditionalis est creditor.*
177 *Fortunam aduersam hominis liberi spectari, neq; ciuile, neque naturale est.*
178 *Corpus liberi hominis æstimationem non recipit.*
179 *Libertas bonum est inæstimabile.*
180 *Incarcerare aliquem per se est illicitum.*
181 *Carceris supplicium mortalibus est grauissimum.*
182 *Carceratio libertati repugnat, & vsum motumq; membrorum impedit.*
183 *Carceratio habetur pro iniuria personali.*
184 *Carceratus longo tempore ob æs alienum non solutum, aliqualem infamiam incurrit.*
185 *Carceratus singulis diebus de nouo grauari dicitur.*
186 *Constitutio Electoris Augusti 21. par. 1. explicatione iuuatur.*
187 *Pactum factum sub duabus conditionibus copulatiuè, locum non habet, nisi prius probetur copulatiuè euentus ipsarum duarum conditionum.*
189 *Verba non sunt Iudaice intelligenda.*
190 *Interpretatio semper inest dispositioni de necessitate.*
191 *Interpretatio est spiritus scripturæ.*
192 *Facilius impeditur, quod nondum factum est, quam reuocatur, quod factum est.*
193 *Textus in l. si stipulatus 15. versic. interest enim. ff. de fideiussor. inducitur.*
194 *Melius est prouidere, ne homines nimia potentia augeantur, quam postea contra auctos remedium quærere.*
195 *Facilius, qui repellitur ab obtinendo, quam ab obtento.*
197 *Prima interlocutoria Senatus Hamburgensis.*
198 *Altera eiusdem Senatus.*
199 *Tertia per eundem prolata.*
200 *Mutui contractus fideiussionem admittit. Quod ampliatur num 201. 202. & 203. Et declaratur, nu. 203.*
204 *Mutuam pecuniam occultè accipere, est accipere incertis nominibus.*
206 Commodati, & depositi *contractibus fideiussor rectè accedit. Et nu. 207. Quod tamen declarationem recipit, num. 208. 209 & 210.*
211 Locationi, & conductioni *fideiussor citra repulsam adhibetur.*
212 *Redemptores operis alicuius fideiussores præstare tenētur.*
213 *Pro obligatione operarum rectè fideiussor interuenit.*
214 *Vt, & pro colonis publicorum prædiorum.*
215 *Officiales, Capitanei, & Iustitiarij omnes in Regno Neapolis, & Siciliæ cogantur præstare fideiussores de bene administrando, & de stando ad Syndicatum finita administratione.*
216 *Gubernator alicuius arcis datis fideiussoribus cauere obstringitur de arce rectè custodienda, & restituenda, &c.*
217 Societatis *contractui etiam fideiussor adhibetur.*
218 Emptionis, & venditionis *contractus fideiussoris dationis etiam non respuunt.*
219 *Fideiussor non est de substantia emptionis, & venditionis.*
220 *Cætera venditionis, litis, cognitionis, aulæ, quænam sint. Et nu. 221. 222. 223. Reliqua conductionis. num. 224.*
225 *Emptor fideiussorem accipit à venditore.*
226 *Et venditor ab emptore.*
227 *Pretij nomine venditor ab emptore fideiussorem accipit.*
228 *Fructuum secundo venditori maturitatis tempore restituendorum causa fideiussor datur.*
229 *Euictionis nomine etiam præstatur fideiussio. Quod ampliatur, vt nu. 230. Et limita, vt num. 232.*

Fideiuss-

231 *Fideiussoribus non est denuntiandum litem agitari, ad hoc, vt de e aint.ane conueniri possint.*

233 *Fideiussori redhiberi potest, si in omnem causam sit fideiussor.*

234 *Iure Lubecensi venditor non potest exigere fideiussorem, postquam emptori rem tradidit, habita fide de pretio, excepto vno casu.*

235 *Venditor, qui rem tradidit habita fide de pretio, nec accepto fideiussore, non habet amplius regressum ad rem, seu rei possessionem, sed tantum pretium petit.*

236 *Domiaq; quæstio, si ante pretium solutum in limine contractus moueatur, pretium emptor soluere non cogitur, nisi fideiussores idonei eius euictionis nomine offerantur. Quod egregie declaratur, nu. 237. & 238.*

239 *Fideiussor vtrum debeat promittere tantum euictionem contra illum, qui in præsenti mouet litem, vel an contra quoscunq; ? Et pro posteriori opinione concluditur, num. 240 & 244 contra Bald. m. nu. 242.*

241 *Propter periculum iam instans solum: sed etiam propter metum periculi cautionem rectè petimus.*

243 *Baldus habuit cerebrum, quod voluebatur sicut auis in aere.*

245 *Euictio si immineat in ipso limine contractus, an fideiussio præstanda sit ab eo, qui actorem diuitem habet, qui iudicium suscipiat, ex Hondedæo.*

246 *Pacto interueniente inter emptorem, & venditorem, quod emptor non teneatur soluere pretium, priusquam venditor fideiussorem dederit, nihilominus emptor pro præterito tempore ad vsuras, ratione perceptorum fructuũ, tenetur.*

247 *Euitionis nomine datus fideiussor non tenetur, si contractus rescissus fuerit, remedio l. 2. C. de rescin. vendit.*

248 *Re semper remanẽte penes venditorem, omissa quacunq; executione contra venditorem eiusq; fideiussorem libere agi potest.*

249 *Euictione imminente in limine contractus, si venditor fideiussores nullos inuenire queas, adigi potest, si modo alias est idoneus, vt vel sub hypotheca reliquorum suorũ bonorum se obliget pro creditus, qua in futurum detegi, vel apparere possint, ex Carocio:*

250 *Vel vt pretium reponatur in emptionem bonorum immobilium, quæ emptori in casum euictionis nihilominus hypothecata maneant, ex Cacherano:*

251 *Vel, vt pretium apud virum bonum sequestretur, ad venditoris tamen vtilitatem, ex Cacherano, & Caualcanæ:*

252 *Vel, vt fructus currentes siue annua pensio sint venditoris: ipsa autem sors principalis stet pro securitate emptoris, ex Carocio. Quæ opinio, tanquam æquitur, probatur numer. 233. cum annexa tamen declaratione, numero 254.*

255 *Fideiussor venditioni fundi dotalis adhibitus an teneatur de euictione, necne discutitur. Et negatiue concluditur nu. 256 & 257.*

258 *L. etsi is. C. de præd. minor. explicatur.*

259 *Glossa quando dat aliquam expositionem, & in ea se non firmat, sed transit ad aliam, non potest super prima expositione fieri fundamentum.*

260 *Caute est mercandum.*

261 *Muliere fundum dotalem alienante, & pro euictione fideiussorem dante, datio est nulla. Sed cum restrictione posita, nu. 262.*

263 *Fideiussor in contracta venditionis pro quolibet pacto, cuiuscunq; tandem id sit modi, interuenire potest.*

264 *Vt, & in terminis iuris* προϑμήσεως.

265 Quasi contractibus *etiam fideiussor recte adhibetur. Vti*

266 *Negotiorum gestorum.*

267 *Tutelæ.*

268 *Tutela etiam contractus vocatur.*

269 *Dotis dationi.*

270 *Statutum dicens, quod ciuis fideiubens pro extraneo non teneatur, fallit, si pro dote fideiubeat.*

271 *In iudicio familiæ herciscundæ*
272 *In aditione hæreditatis, cuiusq; petitione*
273 *In indebito*
274 *In actione de peculio*
275 *In constituto*
276 *In re iudicata. Et nu. 277.*
(271–276:) *recte interuenit fideiussor.*

278 *In fœderibus constituendis non adhibentur fideiussores. Et num. 280.*

289 *In fœderibus est conuentio.*

281 *Obsidibus datis firmantur conuenta, & stabiliuntur, vt neutri parti à conuentis recedere integrum sit.*

282 *Obsides in vicem sponsorum fideiussorum veprabetur.*

283 *Obses in eam causam datur, vt pro captiuo fideiubeat, aut capite luat.*

284 *Philippus Rex Macedoniæ Romanis dedit obsides, & inter alios quoq; filium Demetrium.*

285 *Antiochus 20. dedit obsides non minores 18. nec maiores 45 annis.*

286 *Carthaginenses arbitrata Scipionis 100. dederunt obsides, non minores 14. nec maiores 30. annis.*

287 *Antipater 50. pueros pro obsidibus, sed frustra, postulauit.*

288 *Phrahates Rex Parthorum quatuor filios, & eorum vxores duas, cum illus item quatuor pro obsidibus Imperatori Augusto obtulit.*

289 *Vologes Corbuloni obsides quoq; exhibuit.*

290 *Crantar Peleo.*

291 *Cleomenes Ptolomæo Ægyptio.*

292 *Alexander Illyrus, Darius Alexandro Magno.*

293 *Ioan. Franciscus Sanseuerinus pro Francisco de Andalot liberando.*

294 *Antigonus seipsum Seleuco Syriæ Regi.*

295 *Ludouicus Rex Neapolis seipsum Catellanis pro parte Carolo II.*

296 *Franciscus Rex Gallarum filios duos Imp. Carolo V.*

297 *Imperator Frideicus II. Gregorio Papæ filium Conradum.*

298 *Tassilo Rex Boiariorum Carolo Magno.*

299 *Fœminas olim, & puellas nobiles pro obsidibus dederunt Romani, Germani, Italiæ populi, & Metapontini.*

300 *Fœdera firmata inuiolabiliter seruare decet. Et numero 302.*

301 *Fœdera confirmata semel, seruare decorum est.*

303 *De fœdere, fœderatus populus, confœderationibus principum, & modis sciendorum federum remissiue.*

304 *In vltimis voluntatibus fidem interponere est permissum.*

305 *Legatum ad pias causas peti nequit, nisi cautione præstita, de eo in easdem conuertendo.*

306 *Mulier, cui relictum est aliquid à marito, ne secundas ineat nuptias, capit legatũ, si præstet cautionem de re cum fructibus restituenda, si contra fecerit. Sed hæc opinio reprobatur.*

307 *Tribonianus homo auarus, & ad omnem innouationem facilimus.*

308 *Viduitas genus pudicitiæ est, sed Reipublicæ inutilis.*

309 *De cautione Mutiana remissiuè.*

310 *In materia tit. ff. si cui plus quam per l. Falc. cauendum est.*

311 *In collatione bonorum.*

312 *In fideicommissis, legatis, donationibus causa mortis.*

313 *L. iubemus. §. in supradictis. Cod. ad SC. Trebell. practica ostenditur.*

314 *Legatum vniuersitati factum non ante præstatur, quam cautionem fecerit, de ea pecunia in vsus à testatore designatos impendenda.*

315 *Fideicommissarius compellere potest hæredem, vt non tantum describat bona, sed etiam det fideiussorem de non deteriorando.*

316 *Substitutus ab instituto sub conditione cautionem exigere potest, de hæreditate non diminuenda.*

317 *In petitione hæreditatis etiam peti potest descriptio fructuum, & cautio de non minuendo.*

318 Fideiussionem non minus, quàm Falcidiam, testator relaxare potest.

319 In iudicijs possessorijs etiam nonnunquam præstanda est fideiussio. Quod in interdictis, Quod legatorum, Vti possidetis, De ripa manienda, & in causa Status, exemplificatur. nu. 320. 321. 324. 325.

322 Ciuitas, quæ à principe priuilegia habet, in quibus ab eo inquietatur, potest contra illum agere interdicto Vti possidetis, ad hoc, vt in futurum à turbatione desistat, eoq; nomine satisdet.

326 Victor in possessorio cogitur cauere de restituenda possessione, si succumbat in petitorio, quod præiudicijs confirmatur.

327 Præiudicium Cameræ Imper. notabile in causa Bermundi contra Bermandum adducitur.

328 Spoliatus castro munitissimo non restituitur ante omnia, etiamsi caueat, se illud restituturum, si succumbat in petitorio, ex Boerio, Menochio, Mynsingero, Bendero, & Vasquio. Sed contrarium adstruit auctor ex Parisio, Rolando à Valle, Cephalo, Zasio, & Cacherano, numero 331. & 332.

329 Præiudicij irreparabilis causa conceditur, quod alias esset probibitum Et num. 330.

333 In causa Oldenburg contra Kniphaasen à Camera Imperiali vlterior partitio victis mancta, non obstante difficultate mota respectu restitutionis arcis Kniphausiana.

334 Tertio post latam demum sententiam, eamque in rem iudicatam translatam, se opponente, non tantum executio impediri non potest, sed etiam sine cautione indemnitatis sententia executioni mandari debet.

335 In causis criminalibus etiam rectè fideiussor interuenit. Declara vt num. 359.

336 Fideiussor tenetur, etiamsi ex delicto oriatur actio.

337 Delictum quando vocant Iurisconsulti, etiam quasi delictum presso orationis genere intelligant.

338 L. 1. ff. de obligatio. & actionibus intellectus. Et numer. 339.

340 Maleficiorum nulla est fideiussio.

341 Pro furti actione in duplum,
342 Pro eo, qui in legem Aquiliam commisit,
343 Pro eo, qui ex naufragio quid diripuit,
fideiussor accipi potest.

344 Peccatis puniendis tres sunt causæ.

345 Peccantium multitudo crescit, cum redimendi spes datur, & facilè itur ad culpas, vbi est venalis ignoscentium gratia.

346 Pro pecunia, quæ in transactione super criminali promittitur, rectè fideiussor interuenit.

347 An pro pecunia data pro remittendo iure vindictæ fideiussorem dare sit permissum, discutitur. Et nu. 356.

348 Consuetudo, qua homicidia, absq; discrimine, pœna saltem pecuniaria punit, minimè est probanda.

349 Per transactionem, data aliqua pecunia, sanguinem suum redimere, & interfecti propinquos ab vlteriori vindicta remouere licitum est.

350 Fiscus ratione sui interesse ad partium concordiam non est alligatus.

351 Pœna pecuniaria non solum ad agnatos, verum etiam ad cognatos pertinet.

352 Iure Longobardico, & Saxonico ad solos agnatos pertinuit. Et nu. 353. & 354.

355 Singuli hæredes, cuiuscunq; sexus, & ætatis sint, necem defuncti vindicare, pacem componere, & ex compositione huiusmodi pecuniam consequi possunt.

357 L. nec quicquam. 36. ff. pro socio. explicatur.

358 Popularium actionum nomine frustra fideiussor exigitur.

360 Causæ criminales, & ciuiles quænam propriè sint.

361 Pœna si petatur applicari parti, iudicium dicitur ciuile.

362 Sin fisco, criminale est.

363 Si vna pars pœnæ fisco, altera parti, mixtum perhibetur.

364 Iure Saxonico ea solum causa reputatur criminalis, in qua corporalis pœna infligitur.

365 Personæ qualitas efficit, vt reus vel sub fideiussoribus fiat, vel iuratoriæ suæ cautioni relinquatur.

466 Viri illustres in criminalibus satisdatione non onerantur. Sed in practica id hodie vix obseruatur, nu. 367.

368 Præiudicium Cameræ Imperialis de nobili relaxando, & in diuersorium remittendo.

369 Regni consuetudo consideranda est in relaxatione captiuorum.

370 Nobilis Hispanus, Hydalgus vocatus, in carcerem mitti non potest.

371 Limita tamen in tribus casibus.

372 Stephanus, Rex Poloniæ, specialem constitutionem Varsouiæ sanciuit, secundum quam nobilis, aut capi, aut ex carcere relaxari, & dimitti debet, aut non.

373 Illustriores personæ antiquitus in libera custodia manebant.

374 Custodia militaris quænam propriè olim fuerit, ex Lipsio & Pardulpho Prattao.

375 Delicti.

376 Vt, & vulneris qualitas in relaxatione captiui in considerationem venire debent.

377 Certis tantum casibus in causis criminalibus reus sub præstatione fideiussorum dimitti debet.

378 Roberti Marantæ opinio commode explicatur.

379 L. nullus in princ. C. de exhib. reis. intellectus.

380 In criminalibus causis quando fideiussor interuenire possit à quibus sit tractatum, remissiuè.

381 Fideiussor, quando in causis criminalibus adhiberi possit, à iudicis arbitrio ferè totum dependet.

382 Pœna pecuniaria vbi tantum infligenda venit, carceratus sub fideiussione relaxari debet.

383 Etiam de iure Saxonico. Et num. 384.

385 Limitatur primo, si carceratus esset confessus, vel conuictus de crimine. Distingue tamen vt nu. 386.

387 Limitatur secundo, quando reus sero offerat fideiussorem.

388 Dilatio non semper est vtilis.

389 Reus fideiussorem, etiam finito ferè iudicio offerens audiendus est.

390 Differtur aliquid? non tamen aufertur.

391 Finita nondum per sententiam causa, non dubium est omnes defensiones integras esse.

392 Limitatur tertio, quando reus semel aufugisset. Ratio ponitur, num. 393. Declaratur rursus, nu. 394. Et ampliatur. num. 395.

396 Limitatur quarto, si is, qui pro crimine commisso pecuniariam pœnam soluere debet, fuisset repertus in ipso actu, vel flagranti crimine.

397 Etiam in foro Saxonico.

398 Dn. Ioannis Goddæi traditio in tract. de contrah. stipulat. conclus. 23. numer. 408. commoda interpretatione mollitur.

399 Limitatur quinto, si reus commisit crimen falsi, pro quo venit imponenda pœna pecuniaria. Sed intellige, vt num. 400.

401 Limitatur sexto, quando crimen est notorium, vel publicum, Sed reijcitur à Io. Goddæo, vt nu. 403.

402 Negatio partis non inficit notorium, nec facit causam dubiam.

404 Limitatur septimo, quando statutum indiceret quidem pœnam pecuniariam, sed tamen vellet reum causam dicere ex vinculis.

405 Limitatur octauo, si contra aliquem actum est de aliquo crimine, & contra eum proceditur, tunc iudex potest ipsum capere ante aperturam attestationum, & non committitur fideiussoribus.

406 Textus Constit. lib. 3. art. 13. adducitur.

407 Iure Saxonico is, qui criminaliter in iudicio pulsatur, si ibi nec hæreditatem habeat, nec fideiussorem præstare possit, tamdiu personaliter detineri potest, donec fideiussorem præstet.

408 Pœna

408 *Pœna corporalis vbi est infligenda, non relaxatur incarceratus, etiamsi mille dare vellet fideiussores. Ratio ponitur, num. 409. Et declaratur hæc ipsa conclusio, num. 410. & 411.*

412 *Iure Lubecensi non relaxatur sub fideiussoribus is, qui crimen corporali pœna luendum commisit, nisi illum totus Senatus Lubecensis liberet, & dimittat.*

413 *Pœna illustris fustium, fustigationis, funis; &c. si infligi debeat frustra reus pro relaxatione offert fideiussorem.*

414 *Mulierem, qui eius pudicitiæ gratia interpellauerat, perfectoque flagitio capite plectendus erat, sub cautione fideiussoria non fuit relaxatus, ex Hieron. à Laurentys.*

415 *Qui non sua, sed aliorum causa detinentur, vt ex illis crimen probetur, non sunt sub fideiussoribus dimittendi.*

416 *Delictum capitale confessus frustra laborat, vt sub cautione fideiussoribus committatur.*

417 *Carceratus de proximo relaxandus impetrare potest, vt fideiussoribus committatur.*

418 *Statutum, vel consuetudo si adsit, quod à carcerato pro crimine corporalem pœnam ingerente, fideiussor præstari possit, fideiussio admittenda est, contra Couarruuiam. Et num. 419.*

420 *Obligans se tanquam custos carceris, fideiussoris locus est.*

421 *Custos carceris eadem pœna punitur, qua carceratus affligeretur.*

422 *Sponte comparens coram iudice, præstitis fideiussoribus debet relaxari.*

423 *Spontanea præsentatio regulariter innocentiam arguit.*

424 *Pœna arbitraria vbi est infligenda, an reus sit relaxandus sub fideiussoribus.*

425 *Tortura pro arbitrio prudentis iudicis repeti potest.*

426 *Reus propter variationem suam ter torqueri potest.*

427 *Reus bis, terve totus quomodo relaxandus, si nihil penitus sit confessus. Prima opinio illorum, qui eum penitus absoluendum esse, volunt.*

428 *Anton. de Gamma à mendo Typographico in decis. 280. num 1. purgatur.*

429 *Altera opinio eorum, qui condemnandum esse contendũt, si non pœna mortis, tamen aliqua alia.*

430 *Tertia opinio eorum, qui relaxandum esse concedunt, sed tamen non aliter quam sub fideiussoribus.*

431 *Quarta opinio eorum, qui absolutionem statuunt sub clausula: Rebus stantibus prout stant.*

432 *Per torturam omnia indicia purgantur.*

433 *Iudices plerique, qui in tormentis modum excedunt, grauissime taxantur.*

434 *Torti sæpenumero, vt compendio mortis longos cruciatus euitent, in suummetipsum sanguinem mentiuntur.*

435 *Salus innocentum defendit nequit, si parcatur nocentibus.*

436 *Satius, & sanctius est nocentem absoluere, quam innocentem condemnare.*

437 *Melius est de misericordia, quam de seueritate rationem reddere.*

438 *Torturæ sæpius repetita non minor est cruciatus re ipsa, quam pœna capitalis.*

439 *Cruciatus corporis morti æquiparatur.*

440 *Torturæ ad hoc inuentæ sunt, vt veritas indagetur, non vt homo enecetur.*

441 *Tormenta exhibendæ veritatis fides.*

442 *Reo sæpius torto debet iudex in causa supersedere, & pronuntiare. sibi non liquere, contra Salicetum, Angelum, & Paridem de Puteo. Ex Menochio, Gomesio, Nouello, Romuleo, & Antonio de Gamma, num. 443. & 444.*

445 *Reus non tantum simpliciter absoluendus, sed diffinitiuè absoluendus venit, si ter tortus nihil confiteatur, secundum nonnullos.*

446 *Qua de re iudex cognouit, de eadem etiam pronuntiare cogendus est.*

447 *Ex præsumptionibus nemo est condemnandus.*

448 *Occulta sunt Dei iudicio relinquenda.*

449 *Communis practica Italiæ est, vt reus tortus, & nihil confessus absoluatur quidem, sed non aliter, quam datis fideiussoribus.*

450 *Communior, & verior praxis est, vt reus, quando innocentiam suam per torturam purgauit, absoluatur, non tamen diffinitiuè, nec datis fideiussoribus, sed sub clausula: Stantibus rebus prout stant. Et num. 452.*

451 *Atque ita obseruatur in Hispania, Gallia, & Ducatus Mediolanensi.*

453 *Anton. de Gamma declaratur.*

454 *Hominem torquere, & pila ludere, non sunt paria.*

455 *Alphonsus Villagut à Neapoli reprehenditur.*

456 *Statutum, Lex, Decretum, Ritus curiæ, si existet, præcipiens, quod hoc vel illud fieri, admitti, aut concedi non debeat, nisi in tali casu prius præstita fideiussione, necesse est, vt præstatio fideiussionis præcedat, non sequatur.*

457 *Ablatiuus absolutus importat conditionem.*

458 *Et formam.*

459 *Imo veram, & expressam conditionem.*

460 *Formaliter implere oportet conditionem Statuti, Legis, Decreti, vel Ritus, quam istius beneficio quis innitatur, vel fruatur.*

461 *De substantia actus est, quidquid pro forma actui gerendo constituitur.*

462 *Defectus conditionis habet annullare actum.*

463 *Forma statuti non obseruata actus corruit.*

464 *Statuto, quando satisfactum est, eius dispositio locum habere debet.*

465 *Lex dans ordinem in procedendo, censetur formam apponere.*

466 *Fundans se in decreto debet probare, se obseruasse formã decreti cum suis qualitatibus.*

467 *Ritus alicuius beneficio, qui frui vult, illo cum suis qualitatibus vti debet.*

468 *Dictio, Prius, quando à lege exprimitur, inducit ordinem quo peruerso, actus fieri nequit.*

469 *Dictio, Nisi, eius natura est, vt quando præcedit oratio negatiua negans potentiam, illa ponat potentiam tantũ, actum.*

470 *Articulus, Nisi, facit exceptionem.*

471 *Potentia licentiaue faciendi, contrahendi, fruendi, auferendi, liberandi, abeundi, tollendi, &c. tum demum ponitur, quando præcessit fideiussio.*

472 *Dictio,* Non antequam, *cuius sit effectus.*

473 *Dictio,* Postquam, *quid operetur.*

474 *Dictiones,* Ita demum, Tantum, Dummodo, Nullanus, Non aliter, nec alio modo, *dictiones sunt taxatiuæ, negantes omnes alios modos.*

475 *Dictio, Si, quid importet. Et ibidem de dictionibus,* Tãdiu, Donec, Quoad, Quousque, Quamdiu. *Et num. 476.*

477 *Vocula Germanica hoc est, donec, cuius efficaciæ.*

478 *Voculæ, in primis, & aliquando, quid importent.*

479 *Vocula Germanica contra quid denotet, & operetur.*

480 *Actuum correspectiuorum natura, & efficacia qualis*

481 *In actibus correspectiuis posito vno ponitur, & aliud.*

482 *Fideiussorem verbaliter offerre non sufficit.*

483 *Volens facere, non dicitur facere vel fecisse.*

484 *Dixisse aliud est, aliud fecisse.*

485 *Qui promisit in futurum facere, non præsumitur facere velle in præsenti.*

486 *Promittens facere, non facit.*

487 *Verba cum effectu, non verbotenus sunt accipienda,*

488 *Fideiubere aliquem allegare non sufficit, sed illius obligatio legitima est exhibenda.*

489 *Debitor offerens pro debito illiquido fideiussoriam cautionem, etiam verbalem saltem, auditur, quãdo agit de damno vitando, secus si de lucro captando.*

490 *Fideiussio præstanda secundum terminos. Auth. hoc nisi. C. de solut. præstari debet tẽpore oblationis bonorũ insolutũ,*

nec sufficit, si aliquis vellet illam postea præstare.

491 *In terminis l. vniuersa. C. de precib. Imp. offerend. realiter fideiussio præstanda est.*

492 *Fideiussio ab illo præstanda est, qui mediante iudicis sententia sibi quid solui expetit, quod alij debebatur.*

493 *Etiamsi statutum vel lex dicat, non aliter valere actum, nisi prius cautio vel fideiussio præstetur, non tamen idē vitiatur propter omissionem, nisi à parte fideiussio, vel cautio petatur.*

494 *Exceptio fideiussionis non præstitæ non potest opponi, nisi in initio iudicij.*

495 *Beneficia legis alicui concessa accipiunt hanc tacitam cōditionem, si eis vti velit.*

496 *Offerens se ad impletionem, si alter suscipere recuset, liberatur, sufficitq; talis oblatio.*

497 *Dispensare potest magistratus, si forte fideiussio petita non fuerit præstita in principio, vt tamen possit præstari de nouo.*

MAteria circa quam, & cui, fideiussor acce-
1 dere potest, sunt † omnis generis obli-
gationes, ex quibuscunque ortæ contra-
ctibus, non modo primæ, vel principales:
sed etiam secundariæ siue accessoriæ. *l. 1. l. Græce §. 1.*
ff. de fideiussor. §. in omnibus. Instit. de fideiussorib. VVesenb.
in paratit. num. 4 ff. eod. tit. Iulius Pacius in l. si quis pro eo.
56. §. 1. ff. eod. Ioann Goddæus de contrab. stipulat. capit. 6.
conclus. 23. num. 351. Fabius Arcas in decis. dotal. decis. 5.
Anton. Gomes. ad l. 61. Taur. num. 1. Cardin. Parisius in
consil. 162 num. 25. volum. 4. dicens ibi, quod fideiuſ-
fionis substantia sit principalis, aut honoraria obli-
2 gatio. Nec † refert ciuilis an naturalis simul, vel ci-
uilis tantum, aut naturalis tantum, diuidua vel indi-
uidua, certi, vel incerti sit obligatio, cui fideiussor
adijcitur, *d. § in omnibus.* vbi pulchrè Anton. Pichard.
post alios commentatores, *Instit de fideiussor. l. 6 §. vlti.*
l. 7. de fideiussor. 16. §. fideiussor. ff. de fideiussor. Francis. Ia-
metius in comment ad l. 2. mihi fol. 6. 7 8. 9. & 10. ff. de
fideiussor. Daniel. Mollerus in comment. ad constit. Electo-
rales constit. 15. num. 59. part. 2. Hieron. Treutlerus select.
disputat. volu. 2. disput. 28 thesi 3. Goddæus d. nu. 351. eti &
3 pignus, & constitutum vtrique obligationi accedat,
Cuiac. ad Africa. tract. 7. mihi pag 368. Ludol. Schrader. in
commentar. ad l. vn. c. ff. de condit. ex lege nu. 22. in tantū
vt & pro muliere in terris Saxonicis cū alio, sed abſ-
que curatore, siue mundualdo, contrahente, quo casu
naturaliter saltem obligatur, fideiussor interuenire
4 possit, *Daniel Mollerus d. loco num. 60. & 61.* Imo † &
obligationi ad antidora (*d. qua in l. sed etsi. 25. §. con-*
suluit. ff. de petit. hæred. cui adde Arium Pinellum in l. 1.
part. 3 nu. 6. C. de bon mater.) accredere potest secun-
dum Franc Port. *in l. 3 cum ibi notat. ff. de fideiussor.* Ber-
sachii *in repertor. versi. fideiussor quibus causis accedat.*
mihi pag. 174. lat. 2. quod tamen nominatim improbat
Anton. Pichard. *in d. § in omnibus. nu. 14. Instit. de fide-*
iussor. cui assentior.

5 Ciuilis † autem obligationis nomine compræhen-
do etiam prætoriam, ædilitiam, ac tribuniciam, *d. l.*
Græce. § pro eo etiam. ff. de fideiussor. nam, & tribunitiæ
quædam stipulationes fuerunt venientes ex plebiſci-
tis, qua de re prolixius iam iam non ago, videantur
saltem Ferdinand. Mendoza *lib. 5. disputat. iur ciuil. cap.*
2. & Anton. Pichard. *Instit. de obligat. §. omnium. per tot.*
6 Et in summa, quorum † contractuum nomine obli-
gatio mandati consistit, eorum nomine etiam fideiuſ-
sor obligari potest, vt ait Iulianus *in l. si hæreditatem.*
32. ff. mandati. Quod quidem magis clarum faciunt al-
legati iam textus *in l. 1. l. Græce. §. 1. ac §. & generaliter.*
ff. de fideiussorib. §. in omnibus. Instit. eod. tit. vbi dicitur:
In omnibus obligationibus assumi fideiussores posse: hoc
est, siue re, siue verbis, siue literis, siue consensu con-
tractæ fuerint. Nec id immerito. Cum enim ideo fida-
iussoria obligatio fuerit introducta, quo diligentius
creditoribus cautum sit, necesse est, vt illi ipsi credito-
res in omni genere obligationum securi reddātur, cū
in omni genere obligationum debitores obstrictos
habeant, sicut animaduertit Anton. Pichard. *vbi supra*
nu. 5. & nu. 18.

Aduerte tamen in d. l. *Græc. §. 1.* nullam mentionem
fieri literarum obligationis, sicut nec sit in *l. 1. §. 1. l. 4.*
in fin. ff. de obligat. & actionib. & l. 1. §. 1. ff. de nouationib.
7 ideoque † his textibus moti Petrus de bella Pertica
(quem, vt plurimum genuinum intellectum assecu-
tum fuisse testatur Bartolus) imo ille ipse Bartolus, &
nouissime Borcholtus *in tract. de obligat. cap. 1. num. 18.*
voluerunt, literarum obligationem antiquis incogni-
sam fuisse. Quod igitur dicitur, fideiussorem adsumi
posse, etiam tunc, quando literis obligatio est con-
tracta, ex iure Iustinianæo, non autem ex iure veteri
esse videtur, quo incognita fuit hæc obligatio litera-
rum, prout pluribus ostensum est à Felitiano de Solis
in tract. de censib. lib. 1, cap. 1. numero. 11. Anton. Pichar-
do Vinuesa *in commentar. Instit. ad tit. de literar. obligat.*
in princ. tit. num. 19. 20. 21. & 22. & in tit. de obligat. §.
prius num. 2.
8 Verum † Perticensis, & Bartoli opinionem grauiſ-
sime refutauit Emanuel à Costa *in l. si ex cautione. in*
princ. num. 1. 2. & 3. C. de non numerat. pecun. arbitratus,
literarum obligationem non soli Triboniano, sed ve-
teribus quoque Iurisconsultis cognitam fuisse, *per l.*
non figura. ff. de obligat. & actionib. Et quia expresse Ca-
ius *in fragm lib. 2. tit. 9. §. literis obligatio. & in princ. illius*
tit. literarum obligationem inter cętera contractuum
collocauit. Quid igitur in hoc opinionum conflictu
9 statuemus? Paucis aperiam. Fateor, † apud Iuriscon-
sultos nusquam diserte poni literarum obligationem,
interim tamen illa ipsa obligatio, quæ fit literis, fuit
ijsdem notissima: quam plerumque scripturam sim-
pliciter, vel etiam mensæ scriptura, *l. qui tabulas. § in-*
de potest ff. de furt. Vlpian. in lib. Regularum. (illo loco. Ma-
numissus inter amicos omnia, tanquam seruus, adquirebat
manumissori, vel si quid stipulabatur, vel si per scripturam
acceperat.) nonnunquam obligationem nominum ap-
10 pellant, *l. 1 ff. de annuis legat.* Et ita † in *l. 2. ff. de obligat.*
& actionib. obligationes, quæ consensu fiunt, nequa
verborum, neque scripturæ vllam proprietatem desi-
derare dicuntur: Verborum dicit Iurisconsultus, vt
eas remoueat ad obligationibus, quæ verbis fiunt,
scripturæ, vt ab his, quæ nominibus fiunt, ad mensam
argentarij vel nummularij, citra stipulationem, quæ
in literis fieri dicuntur, *l. 6. C. Theodos. de denunt. resc. Cu-*
iac. lib. 22. obseruat. cap 4.
11 Quanquam (ingenue loquor) verisimilius † vide-
tur, quod dicitur, obligationes, quæ consensu fiunt,
scripturæ proprietatem nullam desiderare, commo-
dius explicari posse de scriptura, quæ facilioris proba
tionis gratia fieri consueuit, non vero de scriptura
mensæ, & ita persuasum mihi habeo ex eodem Caio
in l. contrahitur ff. de pignor. cuius sententiam eleganter,
& eloquenter expressit Cassiodorus *libro. vndecimo*
variar. Hoc amplius dici potest, Vlpianum in *l. 2.*
§. penult. ff. ad Velleia. dum ait, omnem obligationem
Senatusconsulto Velleiano comprehendi, siue ver-
bis, siue re, siue quocunque alio contractu mulieras
intercesserint, sub illis verbis, quocunque alio contra
ctu, etiam obligationem, quæ consensu vel literis cō-
trahitur, complecti. Atque ita constat, iure quoque ve-
tere non solum pro obligatione, quæ vel re, vel ver-
bis, vel consensu, sed, & pro ea, quæ literis contracta
esset, fideiussorem interuenire potuisse.
12 Imo † & pro debito eo, quod debetur mediante
vel nobili, vel mercenario iudicis officio (quod vt plu
rimum † obligationem nullam præsupponit, liqui-
dem obligatio est iuris necessitas, quod autem arbi-
trio iudicis committitur, non subijcitur iuris necessi-
tatis, *l. non quidquid ff. de iudic. text. in l. qui per collusionem*
§. 1. ff.

§. 1. ff. de act. empti. l. deducta. in princ. ibi, quæ in obligatione
vel officio iudicis fuerunt ff. ad Trebell. a. Cuiac. ad. African.
tract. 3. pag. 74.) fideiussor peti, & accipi potest, secun-
dum Iason. *in l. centum Capuæ per illum text. ff. de eo quod*
certo loco, & in l. 1. num. 10. ff. de lega. 1. item in l. 6. nu.
6. ff de verb. obligat. Bartol. & Alexand. *in l. Marcellus. ff.*
de fideiussorib. Bart. & vulgo Doctores *in l. cum quis. 38.*
§. 4 ff. de solutio. Bald. *in l. penult. C. quod cum eo.* Rebuff.
in l pecuniæ. § perscent onis. col. 3 ff. de verbor. signific. Ber
tazolium *tract de clausul. instrument. clau 39. glo. 1. num.*
10. Ludolph. Schrader. *in tract de feud. part. 10 sect. 6.*
nu. 100. Anton Gomez. *de contract cap. 12. nu. 1.* Hiero-
nym. Treutlerum *in select disputat. volum. 2. res 3. lit. C.*
14 Porrò, quemadmodum causam, pro † qua pignus
nectitur, quod attinet, nihil interest, an ob mutuum,
an verò ob aliam quamcunque causam pignus necta-
tur, *l. res hypothecæ. ff. de pignoribus* modo tamen illa
ipsa principalis causa, & obligatio subsistat, *glossa*
fin. in l 2. ff de condict. ob turp. caus. Iason. in l. si ddri. nu.
3 ff de verbor. obligat Neguz. de pignorib. par. 3. memb. 1.
num. 8. & 9. Fabrici Mudæus. late in d l re. hypotecæ. nu.
2. 3. 4 & seqq. ff de pignorib. ita quoque, vt dixi, nihil
15 refert, pro qua obligatione † fideiussor accedat, ve-
rum eam ipsam obligationem per se subsistere, & iure
aliquo firmam munitamque esse oportet. Non enim
16 † verborum tantum, *vt capite seqq. in principio dicam:*
sed etiam rerum delectus in hoc fideiussionis negotio
est habendus, *Francisc. lametius in comment. ad l. 1. fol. 4.*
17 *pag. 2. de fideiussoribus.* Qua in re † illud simile est, quod
statuta, & leges de creditore, & debitore loquentia,
de verò, & efficaci intelligenda sunt, non autem de
eo, qui legitima exceptione repelli potest: Ioan. Bap-
tista Asinius *in tract de execut. in princ. nu. 1.* vbi iura, &
auctoritates citat.
18 Nisi † igitur obligatio efficax subsit, fideiussor ob-
ligari nequit, *l. fideiussor obligari. l. qui contra. vbi Bart. ff.*
de fideiussor. l. 1. § debitum. l. cum qui Ephesi ff. de constit.
pec. glos. in cap. grauis extr. de censib. Summa Angelica.
verb fideiussor. versic. le Mantua singul. 500. num. 3. Sar-
dus decis. 158. num. 10. Plotus in l. si quando. num. 265. C.
vnde vi. Alex. Raudensis. de Analogiis. lib 1. cap. 34. num.
21. Petr. Faber in l. nihil. 120 §. cum principalis. mihi pag.
290 ff. de regul. iur. Horat Carpanus ad statut. Mediolan.
19 *part. 2. cap. 189. num. 25* Fideiussor † namq; inefficа-
citer accedit obligationi nulli, vt ait Petr. Follerus *in-*
ter consil crim nal Zilletti, consil. 75. num. 8. volum. 2. non
aliter ac obligationi nullæ, & pignus accedere non
potest, *Neguzant de pigno in memb. 3. partis, numero 8.*
20 *Vincent. Carocius decis. 106. num. 6.* sicut † & inutili ob-
ligationi frustra adhibetur, *Cephal. consil. 164 num. 20.*
Prosper Farinac. lib. 1. tit. 4. quæst. 30. nu. 69. & quæst. 35.
Borgin. Caualcan. part. 1. decis. 31. num. 256. & seqq. nec
21 † tenet satisdatio iudicialis, vbi non tenet iudicium,
Alex. in l. 2. § si quis. num. 2. ff qui satisd. cogant. atq; Ideo
22 † annullat principali obligatione, annullatur quoq;
fideiussio, *Socin. consil. 273. in præsenti. col. 1. lib. 2. Decius*
consil. 366. col penult Ias cons. 123. vol. 3. Ant. Quetta con-
silio 54. nu. 1. & 2. Afflict. in constit. humanit. col. 5. Nevi-
zan. consil. 51. num. 27. allegans l. fin. ff. de constit. pec. & c.
23 *translato. de constit.* Fideiussor † quippè non tanetur,
si principalis nulliter promisit, vt ait Portius Imolen-
24 sis *in consil. 5. num. 12.* Denliq; † postquam principalis
non tenetur, non debet quoque teneri eius fideius-
sor: Rebuff. *ad constit. Regias, tomo. 1. de chirog. recognit.*
art. 2. num. 27. Fab. de Anna *cons 82. num. 5.* vbi plures
25 allegat. Idq; adeo verum est, vt ipse † fideiussor hanc
nullitatem allegare, & se ac principalem hoc modo
defendere possit, *Castrens. & Ias in d. l. 2. §. 1. ff. qui sa-*
tisd. cogan. Ioan. Goddæus de contrah. stipu. cap. 6. conclus. 23.
num. 358 & 359.
Ne verò traditio hæc exemplis careat, vnum at-
que alterum erit proferendum. Iuata illud enim, quod
dixi, fideiussorem non posse accedere, vi nulla subest
26 obligatio, post Iulianum scripsit Papinianus: *Si de-*
bitori deportatio irrogata sit, quasi tota obligatione extincta,
fideiussorem pro eo accipi non posse, l si debitori. 47. ff. de
fideiussorib. Cur ita? Quia deportatione tollitur tota
obligatio, hoc est, etiam naturalis atque ideo, sicut
27 † qui pro mortuo, *l. creditore. ff. ad Macea.* ita qui de-
portato interuenit fideiussor, inutiliter interuenit,
cum eo casu obligationi extinctæ accedat: *Cuiac. ad*
African. tract. 9. mihi pag. 578. Gothofred in d. l si debi-
tori. per l. quoties. 14. in fin. ff. de nouat. Deportatio
28 † enim morti æquiparatur, *l. 1. §. penultim. ff. de bon.*
possess. cont. tab § deportatio. Auth. de nup. Sebast Medic.
tract. mors omnia soluit. part. 2. conclus 65 num. 208 Nec
29 † multum differt, quod idem Papinianus *lib. 8. quæstio*
scriptum reliquit, ex quo deinde sumpta est *l. post-*
quam. in princip ff. vt legat. nom. caueat. ibi hærede ab
hostibus capto, conditio legati, cuius nomine pro-
posita stipulatione cautum fuerat, extitit. Negauit Pa-
pinianus, fideiussores interim teneri, quia neque ius,
neque persona esset, ad quam verba stipulationis di-
rigi possint.
30 Sed prædicta *l. si debitori.* pugnare † videtur cum
l. vlt. ff. de duobus reis. ibi duo eandem pecuniam debue-
runt, & vnus capitis diminutione exemptus est obli-
gatione, alter certè non liberatus: imo etsi alicui
aqua, igni interdictum sit tamen fideiussor postea ab
eo datus tenetur. Accursius, vt hoc telum effugiat
dicit, *in d. l si debitori. ff. de fideiussorib.* fideiussorem te-
neri quidem, sed sine effectu, vt ita sensus *le vlt. ff. de*
duobus reis. sit, fideiussorem pro deportato datum te-
neri, sensus vero *d. l. debitori. ff. de fideiussorib.* non te-
neri cum effectu. Verum diuinatorium hoc est. Ten-
tauerim ergo, ex diuersitate specierum vtrobiq; tra-
ctatarum antinomiam illam rectè dissolui posse, *in d. l.*
si debitori. Vna tantum est persona, hoc est, vnus est
debitor, quo deportato, & sic mortuo quasi, obliga-
tio tota extinguitur, & nulla obligatio, aut ciuilis, aut
naturalis, superest, *leg. creditorem. ff ad Macedo.* item
obligatio tam rei, quam personæ extinguitur, *dicta*
l. postquam, & dicta l. quoties. in fine. ff. de solutionibus. l.
cum quis. 28. in principio. ff. de solutionibus. Rectè igitur
sēsit Papinianus, isto casu fideiussorē accipi nō posse.
Cui equidem non refragatur *l secunda. § his qui. ff. de*
capit. minut. vbi Vlpianus docet, eos, qui capite mi-
nuuntur, ex his causis, quæ capitis diminutionem
præcesserunt, manere obligatos naturaliter. Si natu-
raliter, ergo fideiussor accedere poterit. Nam *in prin-*
cip. dict. l. 2. Vlpianus annotat, hoc edictum pertine-
re ad eas capitis diminutiones, quæ salua ciuitate cō-
tingunt. Ceterum siue amissione ciuitatis (vt in de-
portatione *l. quinta. ff. de capitis minut.*) siue libertatis
amissione contingit capitis diminutio, cessare edi-
ctum. Et proculdubio huc collineauit Seneca *libr. 4.*
de benefic. c. 39. dum inquit: *Effice vt idē status sit, cum*
exigis, qui tum compromitteres.
Non officit quoque supradictis, quod dicitur; Mor-
tuo reo promittendi, ante aditam hæreditatem, fide-
iussorem accipi posse, *l. mortuo. ff de fideiussorib* Cum
tamen supra decisum sit, pro mortuo fideiussorem fru-
stra interuenire, *l. creditorem. ff. ad Macedon.* Hæreditas
31 enim † non adita personæ vice fungitur, *dicta l. mor-*
tuo. personæ inquam, non hæredis futuri sed defun-
cti, *§. seruus. Institut. de hæred. instit. & l. non minus. 31. §.*
vltimo ff. eodem. ideoque domini loco habetur, *l. si ante.*
15. ff. de interrogat. actio. & dominus dicitur, *in l. liber*
homo 13. §. si seruus. ff. ad leg. Aquil. dominique locum
obtinet, *l. denique. §. quæsitum. ff. quod vi aut clam.* In tā-
tum, vt sicut nobis ex re nostra per eos, qui liberi, vel
alieni serui bona fide seruiunt, adquiritur: Ita hæredi-
tati quoq; nōdum aditæ ex re hereditaria adquiritur,
l. eius qui in prouincia. ad finem. ff. si certum petatur. Vbi
autē est persona, quæ obligetur, vt hic, cur negemus fi-
deiussorē interuenire, & adhiberi posse? *d. l. quotiens. ff.*

de nouationib. & *d.l. post quã.ff. vt legati nomine caueatur.*
Quando verò nulla superest persona, nec vera nec
ficta, non potest etiam fideiussor accipi, *dicta l. credito-*
rem. & *dicta l. si debitori.* Et hæc dicta sint de explica-
tione legis, *si debitori. ff. de fideiussoribus.*

In *l. vltima. ff. de duobus reis.* porro dum debitores
eandem pecuniam debent, quo casu in vnius etiam
persona in solidum consisti obligatio, hoc est, vna po-
tius propriaque obligatio, & vna summa esse cense-
tur, in quam vnusquisque eorum in solidum est obli-
gatus, *l. 3. §. vltimo. l. 9. §. vltimo. ff. de duobus reis. l. vltim.*
32 *C. eodem.* adeo vt licet † duo rei sint constituti, nihil
tamen referat, an ab vtroque, vel ab alterutro fideius-
sor detur, cum, & in solidum accipiatur, si ab vno sit
datus, *l. cum duo. ff. de fideiussoribus.* Etsi igitur vnius per
sona per deportationem obligationi eximitur, res, ta-
men obligata manet, imo vt alter reus, qui nõ est de-
portatus, obligatus: ita, & ipsa obligatio in suo statu
remanet, idoeque eius ratione fideiussor dari potest,
& datus tenetur, *l. Granius. §. sed cum duo rei, versic. igitur*
alterum. ff. de fideiussoribus. Atque istam responsionem
ipse Pomponius innuit *in d. l. vltima. ff de duobus reis.*
dum multum interesse ait, vtrum res ipsa soluatur, vel
an persona liberetur, duobus reis promittendi consti-
33 tutis. Solutio † enim rei debitæ proficit vtrique reo,
d. l. Granius. & *dicta l. 3. §. vltimo. ff. de duobus reis.* Libe-
ratio verò personæ ei tantum reo proficit, cuius per-
sona liberatur, nec alterum reum quidquã iuuat, cum
34 personalia † personas non egrediantur, *l. si duo. 10. ff.*
de duobus reis l. quia tale. ff. soluto matri.

Aliud exemplum habetur *in l. 1. §. 2. ff. de verborum*
obligationibus. Nam pone, aliquis ita te interrogat, Da-
bis? Tu respondes, Quidni? Es vtique in ea causa, vt
obligeris Contra si sine verbis audiuisses, non tantum
autem ciuiliter, sed nec naturaliter obligaris, & ideo
rectè dictum, non obligari pro te ne fideiussorem qui-
dem.

Cæterum prædictis addendum est, non solum opus
esse, vt subsit aliqua obligatio, ad quã fideiussor acce
35 dat, sed requiri etiam, vt † illa ipsa obligatio sit ho-
nesta, licita, & auctoritate iuris roborata. Neque
36 † enim pro illicita, & ob rei naturam, quæ non est in
hominum comercio, legibus improbata, aut turpi ac
inhonesta, aut impossibilis rei vel facti obligatione,
fideiussori interuenire, potest, *l. cum lex. l. si à reo. §. vlti-*
mo. ff. de fideiussoribus. Alciatus in l. pacto quæ contra. nu-
mero quadragesimonono C. de pactis. Franciscus Iameti. in
dicta l. 1. fol. 4. pag. 2. ff. de fideiussoribus. vbi Alciatum ci-
tat. Franc. de fideiussoribus. cap. 3. numero. 334. Cuius
37 † enim rei nullum est principium, nullum, etiam con-
sequens est, *Ioan. Goddæus de contrah. stipulat. cap. 6. con-*
clus. 2 3. nu. 354. Quare si venditio † dolo vel metu fue-
rit extorta, proque ea fideiussor interuenerit, fideius-
sor, non tenetur, cum propter contrahentis odium
principalis per exceptionem doli mali sit tutus, *glos.*
dict. l. cum lex. & *l. si donationis. C. de his, qui met. caus. Bar*
tol. in l. si quis. pro eo. in princ. num. 15. *ff. de fideiussoribus.*
& *in l. si prædium. numero 5. versic. sed pone. C. de iure do-*
tium. Quod etiam in Camera Imper. Dominos Asses-
sores secutos fuisse, apparuit in causa Iacob Tubin-
geri contra hæredes, Prioris, & monachorum Fulden-
bachij Ann. 1569 11. Februarij, vt videre licet in sen-
tentijs Cameræ Imperialis, per D. Christianum Barti-
hium, Assessorem laudatissimum, & eruditissimum eu-
39 ulgatis. Vnde † in specie traditum est, quod fideius-
sor non possit accedere contractui facto ab iniustè
carcerato, quia obligatio est inualida, *l. qui carcerem.*
vbi DD. ff. quod met. caus. Afflict. decis. 149. *Gerardus Ma-*
zollus consil. 81. nu. 5. Matth. Cuno lib. 1. de pactis. cap. 12.
num. 126. faciunt tradita per Aufret. *in additionibus ad*
Capell. Tholosan. quæstion. 399. Camillum Borellum *in*
tracta. de compromissis §. 1. glo. 3. versic. vigesimonono quæ-
ro. num. 205. & *seqq.* Pertinetque ad hoc propositum

elegans locus apud Liuium *decad. 1. lib. 9. mihi pag.* 201
vbi ita Consul Posthumius loquitur: *Quid tandem si spo-*
spondissemus vrbem hanc relicturum populum Roma-
num? si incensurum? si magistratus, si senatum, si leges non
habiturum? si sub Regibus futurum? Dij meliora, inquis.
Atqui non indignitas rerum sponsioni vinculum leuat.
40 Sic † si cum aliquo contraham, quod velim illi da-
re centum, si Titium occidat, & dederim alium reum,
datio illhæc nullius est momenti, cum quia ipso iure
tale mandatum propter rei turpitudinem nullum est,
l. si remunerandi. §. rei turpis. l. si mandauero. 22. §. qui
adem ff. mandati. l. quod sæpe §. primo. ff. de contrahend. em-
ption. tum etiam, quia vulgo dictum est, maleficiorum
41 fideiussorem accipi non posse, *d. l. si à reo. § vltimo ff de*
fideiussor. quodq; generaliter nouimus, turpes stipula-
tiones à iure plane improbari, *l. generaliter. 26. cum l.*
sequẽti. l. si flagitij. 122. ff. de verborum oblig. §. quod turpi
ex causa & *ibi Anton. Pichard. Vinnesa. Instit. de inutil.*
stipul. cap. in malis. de reg. iur. in 6. Etiamsi iuramentum
accedat. *Couar. in c. quamuis. par. 1. § 6. num. 6.* & *part.*
2. in princ. nu. 1. Pichard. d. loco. nu. 2. Ioan. Goddæus de cõ-
trah. stipul. c. 6. conclu 13. nu. 168. & *seqq.*
42 Hoc amplius, si debitoris mei † sepulturam (con-
tra legem Iuliam de vi publica, *l. sepulchri. 8 ff. de sepul-*
ch. viola. Alciat. lib. 10. parerg. cap. 4 in princip. l. ne cor-
pora. ff. de religios. & *sump. fener. Æmyl. Ferretus responso*
33. nu. 5. & *6. Constant. Harmenop. lib. 3. Epitom. titul. 5.*
Rubrica de temeritate creditorum) impediam, nec aliter
eum humari permittere velim, quam si fideiussorem
mihi dent ipsius hæredes, aut pignora, non solum pi-
gnora reddenda sunt, sed absoluuntur etiam fideius-
43 sores, & omnia sine vlla innouatione (quidquid † etiã
dicat Lucas de Penna *in l. Circensium. nu. 2. C. de decu-*
rionibus. libro decimo. asserens, debitorem non posse se-
peliri inuito creditore, nisi ei prius satisfiat, & allo-
gans *c. 1 distinct.* 63. *vbi verbum nullum hac de re*) in
pristinum statum reducuntur, *l. cum sit iniustum. cum*
duabus authentic sequen ibus. C. de sepulch. violat. Iacob.
Cuiac. in Nouella 59. Vide Angelum de Clauasio. *in*
summa. verb sepultura. nu. 34. Boerium *decis.* 287. *nu. 2.*
& 3. Ludolph. Schrader. *de feudis. part 9. cap. 4. nu. 112.*
Henricum à Rosenthal. *in tract. at. de feudis. tomo 2. cap.*
10. concl. 20 nu 14. & 15. Thom. Grammat. *decis.* 82.
Pet. Peckium *de iure sistendi c 5 n. 23.* (vbi admodum
pulchre hæc tractat) Anton. Gomez. *de contract. tomo*
44 *2. c. 12. nu* 26. Et quamuis † olim in Anglia aliud for-
te fuerit obseruatum cen constat ex Peck. *dict. nu. 23.*
quemadmodum etiam Petr Rebuffus. *in l. si cui. 12. mi-*
hi pag 108. *ff. de verborum signif.* scribit: Illa iura de se-
pulchro violato, in Francia non obseruari, Tamen
hodiernis temporibus non solum in Anglia, & Fran-
cia: sed etiam in Hispania & Belgio ex Constitutione
Caroli V. ad iuris ciuilis dispositionem est reditum.
Peck. Grammat & *Gomez. vbi sup a.*
45 Idque adeo verum est, vt † merito quoque repro-
betur opinio Angeli, & aliorum, existimantium, credi-
torem, qui ex pacto vel vigore instrumenti guarandi-
gionati potest iubere debitorem suum comprehendi,
posse etiam illius cadaueris sepulturã cum iudicis li-
centia, sequestro impedire. Est enim iuri, rationi, &
vtilitati publicæ contrario. Marsilius *singul. 199. incip.*
In iure expressum. Ioan. Bonifac. *de furtis. §. animo lucri*
faciendi. nu. 76. in fine. Conradus Lancillottus *de offi-*
cio prætor. in causis criminalibus. Rubric. de captura nu. 12.
Matthæus Colerus *de process. execut. part. 1. cap. 6. num.*
205. *cum sequentibus.* Grammaticus *d. decisione 82. nu.*
6. asserens, suo tempore per 30. & plures annos in
magna curia Regum Domus Arragonum, nunquam
secundum Angeli opinionem iudicatam esse.
46 Discrepat tamen ab his Aegyptij † Regis Asychis
institutum, qui, vt mutuandi frenaret leuitatem, in
parentum cadauera pignus sanciuit, & sepulchri po-
testatẽ in creditorẽ contulit, vt auctor est Herodotus

in Eu-

in Euterpe. mihi pagina 68. Eo etiam respexit Ambrosius *in libro Tobia. cap.* 10. dum inquit: *Quoties vidi à feneratoribus teneri defunctos pro pignore, & negari tumulum, dum fœnus exposcitur.* *Sicut refert Hottomannus*
47 *in quæstio. illustr. q.* 26. *mihi pag.* 167. Sanè, † cum Pollantine plebs funus cuiusdam Primipilaris non prius e foro misisset, quam extorta pecunia per vim hæredibus, ad gladiatorum munus, Tiberius Cæsar cohortem ab vrbe, & aliam per diuersas portas in oppidum immisit, ac partem maiorem plebis, ac decurionum in perpetua vincula coniecit, vt refert Sueton.
48 *in vita Tiberij. mihi pag.* 253. Et † in genere, sepultura luctuque ed finium prohiberi, non nisi magnorum scelerum damnatos (puta parricidij, perduellionis, itemque suspendiosos, non moris apud priscos. Inualuit sub tyrannis tandem, vt auctor est Iustus Lipsius *in comment. ad Corn. Tacit. lib.* 6. *annal nu.* 70.

47 Pariter, si † à mulieribus in scena detentis fideiussor exigatur, quod nimirum obseruabunt, & impiam complebunt operationem pœnitentiæ tempus non habentes, fideiussor quidem sine obligatione recedit, & nulla infertur ei necessitas personarum harum præsentationis, *l. sacram.* 39. *C. de nupt. l. sacram.* 33. *Cod. de Episc. aud. Nouell.* 51.

50 Fœminas † porro in ludum scenæ, & orchestræ descendisse, & in publico depugnasse, donec id prohiberetur à Seuero, testatur Iust. Lipsius *lib.* 2. *Saturnal. c.* 4. *ac in comment. ad Tacitum. lib.* 15. *annal nu.* 49. *& Hippol. à Collibus in lib. de increm. vrb. c.* 19. *Imò, & Papinianus noster in l.* 10 *ff. ad l. Iul. de adult.*

51 Sic si † quis, vt suffragio suo aliquem in Episcopum eligat, vel aurum, vel cautionem, vel pignorum, & fideiussorum dationem, ac oblationem suscipiat, non solum talis fideiussio vacat, sed etiam si quid acceperit, id ipsum cum altero tanto reddere cogitur. *Nouell.* 123. *de Sanctiss. Epist. cap.* 2. *in fin.* ex qua sumpta est Authentic. *quod pro hac. C. de Episcopis, & Clericis.* cui consonat traditio Hieronymi Gabrielij *in consil.* 43. *num.* 27. vbi dicit; Quod fideiussor pro eo, quod quis debet, non intelligatur obligatus pro debito inefficaci, subijciens tandem in specie *num.* 28. quod in pactis simoniacis non obligetur fideiussor, cum ille ne quidem naturaliter obligent.

Neque verò hæc, quæ dixi, solummodo procedunt, si contractus, vel factum lege aliqua corporis iuris in-
52 serta improbentur, sed † etiam locum habent, quando ex lege aliqua particulari alicuius Regni, Ducatus, Prouinciæ, vel Ciuitatis contractus factumque pro improbatis habentur. Exempli gratia: Ex lege Regi,
53 Hispanorum † ampliorem quantitatem pater dotis nomine pro filia promittere non potest, quem ex parte legitime illi obuentura est, etiam meliorando eam (quod aiunt) in tertia ac quinta parte bonorũ. *Couar. de sponsal bus.* 2. *part. cap.* 3. *§.* 9. *num* 3. *Ioannes Orosciis in l. omnes populi. num.* 147. *ff. de iustitia, & iure.* Et patre contra faciente, poterunt heredes ipsius dotem illam, veluti inofficiosam, ad legitimum modum restringere, *l. vnica. C. de inofficiof. dot.* Quod si igitur parens ampliorem dotem ita promittens, quàm illi ex lege illa, licet fideiussorem det, neque parens, neque fideiussor obligabitur, *per text. in d. l. cum lex. ff. de fideiussoribus.* alioquin non rebus, sed verbis lex imposita videretur, *contra l.* 2. *C. commun. de legatis.* atque ita notabiliter tradit Anton. de Pedille *in authent. res qua. num.* 18 *&* 19. *C. communia de legatis*. Sic ordinatione Regni Lusitaniæ, *lib.* 4. *tit.* 66. interdictum est quibusdam personis, inter alias autem etiam administratoribus Capellarum, ne pecuniam, vel aliquid accipiant pro ingressu concessionis emphyteuseos. Anton. de Gemma *decis. Lusitan.* 55. *num.* 2. Neque igitur pro tali pecunia fortè promissa fideiussorem accipere poterunt, siquidem contractus planè est nullus, & pro tali quoq; declarari debet. Faciunt tradita per Aluarum Valascum *de iure emphyt. q.* 10.

54 Aliud † exemplum sumi potest ex priuilegio Noribergensibus ab Imperatore Friderico, Anno Christi 1464. Neostadij concesso. Cum enim ibi statutum sit, quod Magistratus Noribergensis, si deprehendant quenquam ciuium, post mortem parentum, bona sua perdidissimè abligurire, alienare, oppignerare, vel quouis alio modo grauare, & contractus damnosos inire, huic ilico curatores ordinare debeant, ac possint, & quod omnia taliter sine consensu parentum, vel curatorum gesta sint prorsus nulla, & inutilia, seu vt verba formalia sonant, nullus sit, qui nec possit, nec velit, aliquid soluere pro illis omnia enim acta sint irrite quo in his causis facta erunt, &c. consequens sanè sit, & hoc casu fideiussoris dationem inutilem, & prohibitam esse, *d. l. non dubium. C. de legibus.*

55 Sed iam † pone, Fidaiubet aliquis sine expressione alicuius causæ, hoc est, nulla mentio fit eius negotij, quod vltro citroque geritur, vel eius obligationis, pro quo quave fideiussor interuenire debeat, an nihilominus fideiussio illa valebit? In hac quæstione prima fronte Hippolytus *in Rubric. de fideiussoribus. nu.* 518. dicendum putat, non valere talem fideiussionem, quia
36 † promissio sine causa est inualida, & similiter obligatio sine causa est inualida, *l. cum de indebito § fin ff. de probationibus. cap. si cautio. de fide instrument.* Vnde etiam Alexand. *in consil.* 181. *incipiente, Lectis, & ponderatis.* dicit, quod nedum debet esse causa in obligatione, sed etiam requiritur, vt sit apta, & intelligibilis, quia pa-
57 ria sunt, † causam non exprimere, vel exprimere qui-
58 dem, sed non apte, vel intelligibiliter. Imò † fideiussionis causa cessante, debet etiam cessare ipsa fideiussio, vt senserunt Bartolus *in l. in omnibus. ff. de adopt.* Tiraquellus *in tractat. cessante causa. part.* 1. *numer.* 12. Surdus *decisione* 200. *& decisione* 270. *num.* 7. Saixon. *in consuet. Turonens. titul.* 1. *§.* 24. *glo.* 3. *versic.* 6. *facta mihi pag.* 27.

59 Ipse tamen Hippolytus † *d. loco. num.* 319. distinguit, verum talis fideiussio facta sit extra iudicium, aut an in iudicio, ita, vt primo casu propter calorem iudiciorum, valeat, & confirmetur. Secundò verò casu non item: eamque sententiam iuxta secum tenere dicit Speculat. & Baldum *in locis ibi allegatis* Sed religio
60 † mihi est, ponere talem distinctionem, cum aperto iure destituatur. Et magis probo sententiam Alexand. *in consil.* 25 *colum. vlt. & in consil.* 197. *num.* 1 c *lib* 2. vbi
61 respondit, fideiussorem præsumi † fideiussisse pro causa, de qua fuerat tractatum si actu præcedenti, de qua certè præsumitur præcisè actum, quando in continenti contractus est secutus: & Alexandro astipulantur Alciatus *de præsumption. Regul.* 2. *præsumptione* 24. *nu.* 2. Socinus senior *in consil.* 273. *colum.* 4. *versic.* 2. *quia. lib.* 2. Menochius *de præsumption. lib.* 3. *præsumptione* 49. *numer.* 4. *& lib.* 6. *præsumption. præsumptio.* 12. *numero* 10. Ioseph. Mascard. *de probat. conclusio.* 614. *num.* 4. Decianus *responso* 72. *num.* 8. *volum.* 2. Stipulatio enim, & promissio recipiunt interpretationem à causa antecedente. *gloss. in verb. cogitauerit. in l. triticum. & ibi Bart & Alex. nu.* 5 *ff. de verbor. obligat.* Ex à primordio tituli posterior formatur euentus, *l.* 2. *Cod. de impon. lucrat. descript.* latè Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsump.* 49. Denique actus præsumitur factus in executionem præcedentis causæ, *glo. in l. quædam mulier. & ibi Bart. Alberic. Angel. & Castrens. ff. de rei vindic. Crauetta consil.* 231. *num.* 11. *& consi.* 226 *num.* 5. *Cacheran. decis.* 51. *nu.* 17. *Menoch. de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 74 *num* 3 *lib* 3. *& præsumpt.* 134 *num* 30. *Vincen. Carocius decis.* 113. *nu.* 16. 18. 19. *&* 20.

Nec aduersatur ratio Hippolyti, quod promissio
62 sine causa non valeat, fallit † enim, vbi stipulationẽ præcessit aliqua causa, ad quam stipulatio, vel promissio referri possit, *glos. & Dd. in d. l. Triticum. ff. de verbor. oblig. Fel. in c. si cautio. nu.* 14. *&* 12. *fallentia. extra, de fide instrum. Cephalus, consil.* 108. *num.* 1. 2. *&* 3. *lib.* 1. *quibus*

iunge

iunge ea, quæ scribit Menoch. de arbitr. iud. qq. casu 470. Eman. Soarez. lib. 1. obser. cap. 25. & in com. opin. lit. S. num. 254. Ioan. Goddæus de contrah. stipul. cap. 3. num. 74. 75. 76. 77. & 78.

63 Plane, si † omnino nulla subsit causa, ad quam referri possit obligatio, sed quæ causa ab initio errorē, & ignorantiam habeat, tum fateor fideiussionem nullam esse, & tam fideiussori, quam reo, si conueniantur, exceptionem dari debere, per text. in l. si stipulatus esses 35. in princ. ff. de fideiussoribus. Ioan. Goddæus. d. loco. nu. 73. Nam finge, dominum referre in suas rationes, se debere seruo suo, cum omnino neque mutuum acceperit, neque vlla causa præcesserit debendi: profectò nuda ratio eum debitorem non efficiet, l. non solum § vltim ff. de pecul. iuncta l. nuda ratio ff de donat. quod si igitur dominus fideiussorem dederit, tanquam debitor, non equidem tenebitur is, nisi seruus probet, ex qua causa dominus debuerit, aut quod tantam pecuniam ei donare voluerit, Goddæus d. capit. 3. nume. 57. & 83.

64 In quam † verò summam, & in quam quantitatem fideiussor interuenire debeat, & possit, nusquam, quātum recordor, in iure nostro, aut apud interpretes est expressum. Dicitur quidem in l cum clericis. § memorati. C. de Episcop. & cleric. quod Ecclesiæ Oeconomus, vel defensor pro clericis suæ Ecclesiæ fidem suam interponens, vsque ad quinquaginta libras auri (hoc est, vsque ad 3600. aureos, 72. nimirum aureis pro vna libra computatis, iuxta l. quotiescunque. C. de suscept. & arca. lib. 10. iason. l. fin. § 1 ff. de in ius voc.) fideiussor existere possit. Sed in regulam non facit vniuersalē, vnde & in maiorem summam alij fideiussores se obligare poterunt.

65 Verum enimuerò † fideiussores, & in partem pecuniæ, & in partem rei rectè accipi possunt, l. fideiusso-
66 res. 9. ff. de fideiussoribus. Sicut & † pignus. l. res hypotheca. versic. sed. & non soluenda. ff. de pignor. ita vt non
67 sit opus, vt † eandem semper debeat summam fideiussor, quam debet principalis, cum & minorem debere possit, § fideiussores. inslitu. de fideiussoribus. qua da
68 re infra capit. 24. plura sum dicturus. Quod † igitur Zobelus in addit. ad constit. lib. 2. artic. 10. lit. B. dicit, da iure Saxon. in ciuilibus præstandum esse fideiussorem ad totam causam, in criminalibus verò vsque ad VVerigeldium tantum, &c. verum esse poterit, si & fideiussor pro tota causa interuenire velit, iuxta d. l. 9. ff. de fideiussoribus.

69 Cæterum illi qui instrumenta † fideiussionum cōficiunt, caueant dent operam, ne in scribenda quantitate, pro qua fideiussum est, aberrent, alias enim illi tenebuntur iuxta l. vltim. C de magistratibus conueniend. l. 1. § 8 ff. eodem tit. l. mulier. C. de iur. dot. & vtrobique
70 notauit Dionys. Gothofredus. Præterea † supradicta locum habent, non solum, si in obligatione sit summa certa, sed etiā incerta, quæ tamen calculis factis certificari queat, siquidem satis certa est obligatio, quæ potest ea relatione ad aliud verificari. l. 4. § si iudex. ff de re iud. l. pen C. de sent. quæ sine certa quantita. profer. Alias minimè ambigui iuris est, quod rei incertæ fideiussio planè nulla sit, l. ita stipulatus. ff. de verb. oblig. Prude. Pru-
71 ckman. cons. 15. num. 23. Atque † inde in specie consuluit Tiberius Decianus cons 72. nu. 10. & 11. volum. 2. (cuius dictum approbat Pruckman. d. cons. 15. nu. 24.) pro summa incerta, sed de proximo certificanda, fideiussorem interuenire posse, pro quo facit text. in l. si ita stipulatus à Seio. ff. de fideiuss. & in l. vbi autem. 75 §. qui vero à Titio ff. de verb. oblig. vbi Cuiac. vidato, & te vigi infra cap. 24. num. 2 . Dicitur enim certa, etiamsi veniret certificanda ex futuro euētu, siue per relationem, ad aliud, expressioque requireretur pro forma, vt pulchrè deducit. M. Anton. de Amatis. decis. 4. num.
72 79. Sic etsi † incerta summa fideicommissi sit, nihilominus tamen ad arbitrium eius, qui cognoscit, facta taxatione fideiussores petuntur, l. si quando. 6. ff. vt legat. nom. caueat.

Quadrant eodem quoque, quæ tradit Conrad. Lancilotus de offic. prætor. in caus. crim. Rubr. de captura num.
73 21. & 22. vbi eleganter demonstrat, quod † captura concedi possit pro debito incerto, conditionali vel in diem, ad hoc vt quis satisdet, de stando iuri. Huc etiam spectat traditio Bartoli, in l. non solum §. si status.
74 ff. de procurat. vbi inquit: Quod fideiussio † etiam in causa inæstimabili debeat præstari de certa quantitate expressa, quam sequitur Bertach in repertorio. pag. 470. colum. 2. in prin. per l. 2. in fin. ff. qui satisd. cogantur.
75 Quinimo † vt de futuris paciscimur, l. pactum. 46.
76 ff. de pactis. Et ad litem futuram † procuratorem da-
77 mus, l. 3. ff. de procur. Item de futuris † tignis non immittendis cauemus, l. egi. 12. ff. si seruit. vind. Ita quoquè
78 † ratione futurorum fideiubere possumus. Hieronymus Treutlerus select. disputat. volum. 2. disputat. 28. thes.
79 3. & in glossa F. Vtcunque enim † futura pendent, & sunt incerta, & hoc amplius caduca est memoria futurò imminentium, Seneca lib. 3. de benefic. cap. 3. & 4. Vnde Polybius lib. 11. mihi pag 627. & lib. 2. pag. 103. rectè scriptum reliquit: Multa futura humana prudentiam fugere. Item: Nunquam de futuris rebus velut iam factis consulendum esse, neque spem in ijs prælocandam, quæ euenire aliter possunt. Nulla quoque futurorum potest existere comprobatio, cum hæc sit conditio futurorum, vt teneri, & comprehendi nullis possint anticipationis attactu, vt ait Arnob. libr. 1. adue. gen. Nec futura, & incerta possideri possunt, l. 3. §. incertam ff de acquir. poss. vlterius nec de futuro iudiciū esse potest, l. non quemadmodum ff de iudic. l. hoc iure vers.
80 non ante peti posse. ff de verb. oblig. neque etiam pro † vsuris futuris cum nondum debeantur, caueatur. l. 1. §. 2. ff. de vsuris. Ex quibus textibus generaliter concludit Raphael de Raymundis in consi. 36. inter consilia criminalia Ziletti. num. 2. volum. 1. Iudiciales satisdationes non super delictis, & obligationibus futuris, sed super
81 præteritis imponi solere; futuræ † tamen vt spei ac obligationis, itē & actionis fideiussor accipi, & dari rectè potest, d. l. non quemadmodum. & l. eo tempore. in fin pr. ff de peculio. l. 4 l. 6. §. vlt. ff de fideiussorib. l. si vsusfructum mihi ff. vsufruct. quem caueat. Ferdinand. Vasquius illust. controuers. cap. 40. num 8. Licet Bartolus in d. l. 4. subijciat, hodie non esse in vsu, vt pro futura actione fideiussor detur, sed præstari promissionem indemnitatis. Et futuræ actionis elegans exemplum sumi potest, ex l spem futuræ. C. de donationib.

Memineris tamen hæc, quæ dixi, non solum procedere ratione futuræ obligationis, & actionis, sed &
82 aliarum rerum futurarum. Sic enim † operis futuri fideiussor rectè accipitur, l stipulatus es operis 43. ff. de fi-
83 deiussoribus. Item † operis in futurum demoliendi, l. vnic. C. de noui oper. nun. l. prætor ait. § deinde ff. eod. l. egi.
84 12. ff. si seruit. vind. Et denique † damni infecti, hoc est, eius quod quidem nondum factum est, sed quod futurum metuimus, tot. tit. ff. de dam. infect. glos. geri lib. 1. art. 65. num. 3. Ioan. Brechæus in l. habere. 88. § cautum. nu. 3. ff. de verb sign vbi dicit, quod hæc cautio iudicis of-
85 ficio petatur. Et quidem † non tantum in allodialibus, sed & in feudalibus præstanda venit. Ripa in l. obligatione. num. 38. ff. de pignorib. Petr. Nicol. Mozzius de contract. ti. de pignorib sub Rubr. de reb quæ p g dari poss. num. 25. Itaque, si vicinus ea causa damni infecti mittatur in feudi possessionem, ob cautionem à vasallo non præstitam, etiamsi vasallo postea moriente, feudum ad alium deuoluatur, non tamen immissus decadere tenebitur, nisi successor ei damnum datum, simul etiam impensas, si quas fecit, resarciat insuper de futuro damno, si quod etiamnum timetur, caueat. l. si finita. § item videamus. & §. si iam ruerint. l. cum postulassem. § damni. & ibi Bart. & Ioan. de Imol. ff. de dam. infect. Andreas Kohl. Germa. in exercit. legal. exercit. 2. num.

86 num. 61. Suntq; passim † alia quinque in iure nostro exempla, in quib. ex causa præsenti agitur occasione eius, quod aliquando in obligatione erit, l. quod in diem vers. Si autem non venerit. ff. de petit. hered. in l. Aquilia. ff. ad l. Aquil. l. quidam tabularum ff. de furt. l. locum. §. condemnatio. ff. de tab. exhib.

87 Nolim tamen † ego cuiquam auctor esse, vt tam indiscrete, & indistincte fidem suam obstringat, sed suadeo potius, vt disertis verbis explicet, in quam summam se obligare velit. Nam si fideiussor non expresserit certam futuræ obligationis quantitatem, poterit postea in immensum teneri, l. si ita stipulatus 55. ff. de fideiussorib. præsertim si res sit indiuidua, cuius respectu fideiussio præstari debet pro toto, nõ pro parte, sunt enim nõ releuat, Horat. Carpanus ad Statut. Mediolan. par. 1. cap. 151. nu. 103. Hinc illud monitum sapientis Romani. lib. 4. de beneficys. cap. 39. Sponsum, ait, hoc est, ad sponsionem descendam, quia promisi, sed non si in incertum spondere iubebis, si fisco obligabis. Quanquam eius præcepti immemor Alciatus in l. vlt. nu. 15 ff. si cert. petatur. asserit: Quod fideiussor etiam in casum incerti
88 accipi possit. Et proinde † valde periculosum est merito, si pecuniæ summa (pro qua quis fideiubet) consulto in contractus formula non exprimatur, sed indefinite saltem ominetur, Quia pecuniæ quantitas est exprimenda. Si enim creditor deinde aliquam summam petat, quam debitor accepisse, item, pro qua fideiussor se fidem suam interposuisse inficientur, vnde, quæso, sument probationem summæ adnumeratæ, si nec testes forte numerationi interfuerint? Quis edocebit etiam iudicem, an moneta fuerit minuta vel grossa, an thaleri vel floreni, an hi ipsi probi, ponderosi, & vsitati, vt tamen necessitas, requirit, iuxta tradita per Colerum de pr cess. execut. part. 1. cap. 10. num. 3.
89 in princip. ac nu. 4. cum multis seqq. Et proinde † prudenter statuerunt Lubecenses, lib. 4 Statutor. tit. 11. art. 4. Quando vnus pro altero fideiussionẽ facit, sũmã pecuniæ pro qua est fideiussio venit exprimenda.

Exemplum aliud ponamus in societate. Si quis
90 enim pro † vno sociorum fideiussor extiterit, non tenetur quidem ad certam aliquam ab initio quantitatem, sed ex post facto certificandum est id, in quo fideiussor est obligatus, puta si socius ille negligens fuerit, vel quid aliud egerit in societatis incommodum: tunc liquidari primo debet, quæ lucra, quæ damna rationem istius socij obuenerint, vel obuenire potuerint, vt exinde intelligatur, quatenus teneatur fideiussor, vt ait Petrus de Vbaldis, in tract. de duobus fratribus. in 15. quæst. princip. nu. 8. per l. 1. ff. de tut. & rat. dist. l. 1. ff. de fideiuss. tut. Verum quia ex ista liquidatione facilime damnum pati potest fideiussor, consultius est, vt ab initio exprimat, an in omnem causam, vel an in partem tantum rei teneri velit, iuxta d. l. 9. ff. de fideiuss.

91 Sic si Dominus † Castrum, vetustate siue alio quodam vitio paulatim procumbens, alicui in Emphyteusin concedat, sub cautione fideiussoria, vt id Emphyteuta reconcinnet, sarciat, vel etiam collapsum restituat, & postea impetu fluminis, præter spem, & ex improuiso omnia rapientis, illud ex post facto dissipetur, vel simili fortuito casu disijciatur, vel ab hoste exscindatur, non tamen tenetur Emphyteuta, vigore præstitæ cautionis, de suo reædificationis sumptus sustinere, siquidem cautionem de meliorando, expressam aut tacitam, ad incogitata referri inhumanum esset, l. fluminum, 24. §. hæc stipulatio. l. damni 43. ff. de damno infecto. Petrus Gilkenius in tract. de impensis, par. 2. cap. 9. nu. 19. & 20.

Hactenus itaque ostendi satis diligenter, ad hoc vt fideiussor efficaciter obligetur, omnino præuiam aliquam obligationem (non distinguendo inter obligationem dandi vel faciendi, secundum Iasonẽ in l. si ita stipulatus. nu. 8. ff. de verb. oblig.) eamque honestam, & certam requiri. Cæterum hanc doctrinam limitant Dd. nostri, vt non procedat, si fideiussor iurauerit,
92 † tunc enim eum obligari voluit, etiamsi nulla subsit obligatio, non quidem vt fideiussorem) quia hoc repugnat naturæ fideiussionis) sed vt expromissorem, qui etiam pro non obligato intercedere potest. Bartol. Angel. & Imol. in l. si quis pro eo ff. de fideiuss. Ludouic. Roman. cons. 373. incip. in casu proposito. circa med. Hippol. in Rubr. de fideiussor. numero. 321. Alex. consilio. 102. in 5. volum. Paris. consilio. 16 numero 118. & 119. vbi communem dicit, vol. 2. Natta consilio. 262. Iosephus Ludouic. decisio. Perusina 27. numero. 2. part. 1. Guidus Pancirolus consilio. 45. numero. 38. Decianus consilio. 72. numero. 9. vol. 2. Eberhard. in Topic. loco à vi iuramenti. nume. 22. Marcus Anton. Baueria in tract. de virtut. iuram. in prin. numero. 1. & plures alij ab ipsis laudati. Qui præterea hoc quoque argumento nituntur,
93 quod iuramentum † faciat actum valere omni meliori modo, quo potest, Bald. in l. si prædium. C. de iure dot. Bart. l. rationes. numero 4. C. de proba. Eberh. in Topic. d. loco à vi iuram. numero 22. Ioan. Sichar. in l. magnam C. de contrah. stipul. VVesenbec. consil. 23. nu. 29. part. 1.

94 Sed duo † in ista opinione me offendunt. Primum est, quod vix aut ne vix quidem in vita humana continget casus, in quo intelligi possit fideiussor, nulla præcedente obligatione. Quis enim accessorium quid esse dicat, sine principali, cui accedat? l. si à reo. §. vlt. ibi, in quibus casibus illa ratio impedit fideiussorem obligari, quia scilicet in nullam rationem adhibetur. ff. de fideiussor. Aut igitur valde inepta hæc est consultatio, aut non intelligo, quid sit, de quo quæratur, vt in simili inquit Cassius, in l. Domitius. ff. de testamen. Neque enim memini, me vnquam in iure legisse, hanc esse virtutem iuramenti, vt aliquid esse faciat fingatq;, quod tamen nusquam sit, neque saltem in futurum esse possit. Si
95 enim verum est, vt est verum, † quod iuramentum nõ confirmet actum simulatum, & gl. & Dd in l. 3. C. plus valere quod agitur. Menoch de præsumpt. lib 3. præsumpt. 52. nu. 44. & multi alij relati ab Ernesto Cothmanno
96 in responso 18. num. 89. 90. & 91. Item quod † pacta conuenta, quæ nullam vim habitura fuissent, sola vi iurisiurandi non accipiant, vt contra Alexan. statuerunt Molinæus & Ioan. Bodinus, de repud. lib. 1. cap. 8. mihi pag. 135. alias pag. 36. Riminald. iunior. consil. 239. num. 70. & seq. lib. 3. Ioan. Vincen Hondedæus consultat. 31. num. 95. volum. 1. non video certe quomodo contractum, qui omnino nec est, nec intelligi potest, fingere queat, iuxta tradita per Ernest. Cothman in d. responso. 18 nu. 57.

97 Sic etsi iuramentum † fingit quidem aliquem esse maiorem, Auth. Sacramenta puberum. & ibi Dd. C. si aduers. vendit. glo. l. si prædium. C. de iur. dot. Ioan. Vincen. Hondedæus consultat 18. nu. 9. volum. 1. (de quo pariter vide Angulolam, in consi 38. in materia contractuum.
98 nu. 25.) non tamen † fingit aliquem esse prudentem, & sagacem, quia nemo talis à natura nascitur, Bald. in Rubr. C. de rer. per mut. Mynsing. consi. 56. nu. 14. Hinc
99 amplius, iuramentum appositum † recepit quidem naturam, & conditionem eius contractus, super quo interponitur, addit quoque ad consensum in contractibus vinculum religionis, exactissimæq; obseruantiæ, & impletionis, l. vlt. C. de non num. pec. Felin. in Rubr. de præscript. & in c. si diligenti col. 4. vers. secundum corollarium. eodem tit. Iason. l. si pecuniam. in prin. num. 25. ff. de condict. causa dat. Socin. regul. 254 fallent. 2. Natta consi. 426. nu. 20. tom. 2. Bauerius de virt. iuram. num. 136. Modestin. Pistoris. consi. 21 nu. 26. & 27. volum 1. Sed tamen nouum contractum fabricare non dicitur, qui etiam sub intellectum non cadat.
100 Alterum † quod moleste fero, est, quod aiunt fideiussorem qui iurauit, teneri, non vt fideiussorem, sed vt expromissorem, qui etiam pro nõ obligato intercedere potest. Quam enim hoc axioma firmum sit, credo cuilibet patere ex ijs, quæ expromissore supra cap. 4. num.

4.nu.41.*& seqq.* sunt dicta. Nam ibi satis prolixe pro-
batum est, expromissorem quoq; eum rectè dici, qui
alienam inefficacem obligationem in se suscipit, vt ita
quoque manifesti erroris merito arguatur, Flaminius
Chartarius in *decis.caus.execut. Rota Genuensis,decis.*51.
*num.*26 qui inter expromissionem, & fideiussionem
hanc differentiam constituit, quod fideiussio fiat sti-
pulatione, expromissio verò sine stipulatione: Item,
quod fideiussio fiat pro obligato, expromissio verò
pro nō obligato. Quod si igitur is expromissor est, qui
pro non obligato fideiubet, quid, quæso, opus est iura-
mento, cum sola expromissio sufficiat? Sed reprimam
me, & ne Arnobij, *lib.1.aduers.gentes* (*mihi pag.459.&
& 476.in edit Basiliensi, d. Anno* 1560) reprehensio-
101 nem dicentis; *Stoliditatis esse, † rebus perspicuis, & nul-
lam desiderantibus defensionem, diutius immorari. Imò con
tradicere rebus stultis, stultitiæ esse maioris*, incurrā, hanc
quæstionem ad alias quæstiones superuacuas, ac irriti
acuminis, referam. In quibus Dd. nostri, ex mera chre-
stomathia, operam, & oleum perdiderunt, inutiliter,
102 & præpostero studio disputantes de ijs, quæ † vel
dubitationem siue ἀπορίαν nullam, vel etiam in vita
communi nullum omnino fructum, vel vsum habent,
quæ (vt *inquit Petrus Rebuffus in præfatione ad Cardi-
nalem Peralltum in praxi beneficiaria*) nunquam, aut ra-
rissimè in actionem hominum, vel forum veniunt, vt
cum inquirunt, an resurgens à mortuis testamentum
prius rumpat, Clarus *in § testamentum.q.*86. Sebastian.
Medic. *in tract. Mors omnia solbut. par.* 1. *numer.*145.
Item, cuius ouum fiat, quod à varijs Gallinis positum
est, de quo, post Signorol. de Homodeis, Boerius *ad
consuetud. Bituricens. tit.*10 § 5. *glossa* 1. *in fine*. Vtrum
hæreditas vsucapiatur, vel ea quæ in hæreditate sunt,
de quibus Iureconsultorum ineptijs Seneca *lib. 6. de
benefic. cap* 5. Nam rectè Clemens Alexandrin. *in pæ
dagogo lib* 2. *cap* 6. *in fin* & post eum Vincentius *de vita*
103 *spirituali. capite* 2 inquiunt: Inutiles † quæstiones
(quæ neque scire compendium, neque ignorare detri-
mentum est vllum) debere sapientem soluere. Sunt
enim vt Aristo Chius dicere solebat, similes aranea-
rum, quæ plurimum habent artificij, minimum vtili-
104 tatis. Tiberium tamen † Cæsarem huiusmodi nu-
gis, & quæstionibus, quænimirum mater Hecubæ?
Quod Achilli nomen inter virgines fuisset? Quid Si-
renes cantare sint solitæ? expertum fuisse Gramma-
ticos, testis est Suetonius *in vita Tiberij capit.* 70. *mihi*
105 *pag* 286. De quibus, si sincere † iudicare liceat, di-
xerim equidem cum supra citato Arnobio *libr.5. pag.*
629. stultitiæ partem esse, & talia discere, & huiusmo-
di rerum indicia postulare. Vide similia exempla
apud amicum nostrum VVaremund. de Erenberg *in
meditam. pro fæder. pag* 3. *num.*39. *mihi pag* 323 (vbi in-
primis ridet laborem eorum, qui in acinis cerasorum.
150 imagines exprimere possunt) Et Io. à VVovver
in tractatione de Polymathia. capit. 10. *& capit.*19. *mihi
pagina* 160.

106 Quod ad tertium attinet, nimirum † iuramentum
efficere, vt actus valeat omni meliori modo, quo po-
test, largior id libenter, si dextre intellexeris; Sed in-
de non sequitur, iuramentum facere valere actum, qui
107 tamen non sit, hoc est, non actum; Confirmatio † si-
quidem non confirmat, quod nullum est. *cap. auditis.
extra, de electionib. c. inter dilectos. verf. cum igitur. & ibi
Felin de fide instrum text in l. obligationes.*27.*ff. de oblig. &
action. lib. Anchar. consil.*382. *Visis d. lignre. Caberan. dec.*
34. *num* 12. *Cephalus conf.*152. *num.*9. *lib* 2. *Mysing. re-
sponso* 47. *num.*21. *decad.*5. *Io. Goddæus de contrah. & com-
mit stipulat cap.*6 *conclus.*16 *num* 204. Et vt dicit Bald.
*in l. falsus col.*2. *C. de fur tis. & in l.*2. *col.*2. *C. de liber. pater.*
Confirmatio non est actus quidam per se, sed requirit
aliquid, quod confirmetur, inde inferens, quod vbi
non est confirmabile, ibi, nec confirmationi locum
108 esse. Alias plus † esset in causato, quam in ipsa cau-
sa, *contra text. in c. cum dilecta extra de confir. vtili. & in-*
109 *utili.* Cum † tamen vbi causa non est efficax, neque
causatum efficax esse possit. *l. cum quis decedens. & ibi
Bart. ff. de legat.*3. *Gail. lib.*2. *obser.*1. *nu.*8. Vnde etiam il-
110 la notabilis Dd. theorica. Quod sententia † confir-
mans illam sententiam, quæ nulla est, & ipsa nulla sit.
Guid. Pape *consil.*2 *num.*8 Mysing. *de resp. nso.*47. *nu.*29.
Eman. Soarez. *in thes. com. opin lit S num.*75

Atque ideò etiam scripsit Guidus Pancirolus, in
111 *consil.*68. *num.*25. quod † iuramentum quidem vali-
det contractum, sed non faciat quem obligari vltra
intentionem, nec ampliet fideiussionem, citans Decū
*in consil.*240 *nu.*2 *& consil.*351. *nu.*8 *& consi.*366. *nu.*8.
Fac igitur ita esse, quod iuramentum faciat contra-
ctum valere, omni meliori modo, quo potest, non ta-
men inde efficies, vt faciat valere contractum, quem
nusquam assequi queas, hoc est, contractum non con-
tractum, hæc enim ἀσύστατα dicuntur, & simul sta-
re non possunt. Roman *conf.*12. *Viso facto. num.*4 Sera-
phin. *de priuil. iuram priu.*73. *num.* 77. *versic sexto limita.*
M. Antonius de Amatis *decis.*7. *num.*15. vbi docent,
quando statutum inualidat obligationem, vel contra-
ctum factum absq; certa solennitate, quod non possit
talis contractus iuramento firmari.

Non inficias eo tamen, nonnullos docuisse, quod
112 etsi obligatio † non subsistat ex quacunque legiti-
ma causa, quod tamen ex eo non dicatur liberatus fi-
deiussor, qui tenéantur, quando de eius enixa, & cla-
ra voluntate constat, velle obligari, & teneri, licet ob-
ligatio principalis non subsisteret. *Couar. post multos
alios in relect. cap. quamuis* § 5. *nu.*6. *versic. quam ob em.
de pactis in* 6. *Ioseph. Ludouic. decis. Perusin.*27. *num.*11.
*part.*1. *Horat. Carpan. ad Statut. Mediolan. par.*2. *cap.*189.
*num.*26. quod an semper verum sit, patebit ex prædi-
ctis, atque ijs, quæ attuli supra *cap.*5. *nu.*352. *& al quæ
seqq.* & infra *cap.*20. §. 22.

Hisce summatim ita explicatis, & ostenso, quod
materia circa quam, & cui fideiussur accedere possit,
semper sit aliqua præexistens obligatio, siue in dando,
siue in faciendo, deinceps breuiter ostendam, quate-
nus in iudiciarijs causis, item in contractibus, vel
quasi contractibus, in vltimis voluntatibus, in iudi-
cijs petitorijs, & possessorijs, & deniq; in causis cri-
minalibus (quæ quidem omnia semper obligationem
præsupponunt) fideiussor interueniat. Ac primo quod
113 ad causas iudiciarias † attinet, non vnius generis fi-
deiussiones in illis præstari solent, vt inter alios satis
accurate ostendit Leopold. Dickius *in sua Oeconomia*
114 *pag.*226. 227. 228 *&* 229. Primum † exemplum peti
potest ex tit. *ff & C. qui satisd. cogant. & de satisdando,*
quos titulos adeò eleganter explicauit VVesenbe-
cius, vt sufficiat beneuolum lectorem saltem ad istum
auctorem remisisse. Si enim omnia ista in hunc tra-
ctatum de fideiussoribus infarciri deberent, tempus
& charta mihi deficerent.

Interim operæ pretium esse puto, pauca quædam
de satisdatione in foro Saxonico vsitata, item de Gua-
randa, hunc in locum conijcere. Sciendum igitur est,
115 † actorem, volentem reo porrigere libellum, non
prius audiri, quam si idoneam præstiterit cautionem,
de lite prosequenda vsque ad finem, de eadem intra
duos menses contestanda, & de expensis litis refun-
dendis, si eum iniustè litem mouisse appareat. *Auth.
generaliter. C. de Episcop. & cler. Auth. & qui iurat. Cod. de
bon auth. iud. poss. Lancellottus de offic. prætor. tit. de satisd
num.*1. *exquisite Ioan. Emeric. à Rosbach. in process. iur. tit.*
116 45. Eamque † satisdationem vulgo vocant. Georg
*in processu suo. art.*12. Colerus *in decis. Germania. decis*
105. *num.*5.
117 Etsi † enim Bartolus, & cæteri Dd. *in dicta. Auth.
generaliter.* testantur, istam satisdationem, præualente
consuetudine contraria, hodie non obseruari, quibus-
cum idem sentiū; Speculat. *in tit. de satisda.* §. 1. Sebast.

Vantins de nullit.processß.Rubric.de nullit.ex defectu processus.numer.46 Oldendorph.class.1.act.7.in fin. Baro Schenck.in virid. conclus. Rubric. de satisdat. quæ in iud. præst.numero.4. V Velenbec.in Paratit. C.de satisdando. num.5.loa. Zangerus in tract.de exception. part. 1. cap. 20. Frideric. Pruckmannus in consil.43.nu.72. Treulerus in select.disputat.volum 1.disputat.5.thes.3.lit.G. Arnold.de Reyger.in processu iudic.disputat.4.thes.41.lit.C.

128 Tamen † quidquid illi dicant, constat adhuc hodie de iure Saxonico, & consuetudine multorum iudicorum Germaniæ istam satisdationem postulati ac vsurpari.lib.2.artic 9.Aufrer.ad Capell.Tholosan.quæst. 138. versic Et ite de tempore meo Regulus capit.4. numero 2. versic. Reinhard.differ. iudic.8. Fachs.diffe.40. Colerus

119 in decis.Germaniæ.deci.105.num.4.5.& 16. Imo † & in Camera Imperiali aliquando hanc cautionem actori ex officio iniunctam esse innuit Sailerus in sententijs Cam.lmp.de Anno 54.die 20.Aprilis his verbis: Cognita Causa N. summarie præstitit, & dedit cautionem, & fideiussionem suaq; bona obpigneravit.

120 Idque † nominatim sancitum est, Iudices statuerunt cautionem esse præstandam idoneamq; fideiussionem: conquereoti fuit responsum coram iudice, quod pars compareat, si vult pro se, & suos, eam accipere in tecto, & ex sententia iudicis, si non expectant, quod fuerit iudicatum, & si vnus ex ipsis erit condēnatus ad expensas, & damna etiam teoetur. Idem

121 † etiam constituitur, & probatur, In electoratu palatinatus, ac in multis alijs constitutionibus, & ordinationibus Imperij, quo de hac re statuerunt.

122 Item quoque † Regno Neapolitano communiter practicari testis est. Ioao. Bernardin. Muscatellus in practica fideiussoria.perte.1.modo 13.num.1. Non aliud

123 etiam † in ciuitate Lucaoa. Et † Mirandulæ, imo

124 & in Ducatu Mediolanensi, in viridi esse obseruātia, patet ex Horatio Carpano moa allegando, ac Barnaba Cornaszano decis.Rotæ Lucens.num. 1 ex Decio,

125 Alexandro, & Franc. Ripa ibi ostendente, quod † pro hibitus auditi, quia non est subiectus iurisdictioni, debet præstare fideiussorem de reficiendis expensis, in casu quo succumbat, eoque non præstito, processus sit ipso iure nullus, maximè si pars aduersa hunc defectum opponat, iuxta Alex.in consi.37 col.2.libr. 8. Et prolixissime Horat. Carpanus illud ipsum pertractauit, ad Statut. Mediolan.part.1. cap. 44.

126 Fit autem satisdatio illa aut fideiussoribus aut pignoribus, intellige, si in loco iudicij actor nulla immobilia bona possideat, nam si tantum bonorum possideat, quātum voo V Verigeldio, h e. vigintiquatuor sexageois antiquis, siue viginti Thaleris æstimari potest, & in quantum expensæ litis probabiliter excurrent, tū satisdatione via ex fori Saxonici Practica nō oneratur, lib.2.art.5.& 6. Regulus d.c 46.num. 2. Ludouic Fachsius different Saxonica 40. Colerus d.decisio. 105.numero 8.& 9. Et istam declarationem prædictæ Electorales ac Ducales ordinationes fere omnes quo ad expensarum quantitatē admittunt. Sed V Vesenb.

127 in d.tit.ff qui satisd.cog.num.11. rectè censet, id † tum demum procedere, nisi causæ magnitudo ac personarum qualitas maiorem vno V Verigeldio summā exigat, quod iudicis arbitrio relinqui tutius est, Ioan Zangerus in tract.de except.part.2.cepit.20.nimer.14 Quid porrò in ditione Electoris Saxoniæ obseruetur, docebit lectorem constit.prouic.5.par.1.& Daniel Mollerus, lib.1.semestrium.ce.2. nec non in commentarijs lectione dignissimis ad d.constitut.5. numero 10. & 11.

128 quem videre poterit. Interim tamen prudens † sit actor, præsertim in foro Saxonico, ne vltro hanc satisdationem offerat, sed petitionem rei expectet, qui si eam ante litem contestatam petere neglexerit, & ad vlteriora processerit, iudex ea officio eam exigere nec etiam para præstare tenebitur, l. Pomponius 40. §. ratihabitionis.ff.de procurat.Regul.d.c 46. num. 2. ad fin. vers.Zobclas in addit ad d.lib.2.art.9.Colerus d decis.105. num 10. 11. 12. & 13. Ioan. Zangerus de exceptionibus. part.2.cap.10.tit.de except. satisdat. & guarandæ. Licet

129 † se res aliter habeat de iure ciuili communi, iuxta Aufrer. decis. Capell. Tholos. quæst. centesima trigesimaoctaua.

130 Quod si etiam † actor iurare velit, se, post adhibitam omnem diligentiam, talem cautionem siue fideiussionem præstare non posse, tunc ad iuratoriam cautionem admitti debet, per ea quę dicam intra capit. decimooctauo. Id quod etiam conceditur in prædicta ordinatione Moguntina, §. dum dicitur: Qui conqueritur, suo iuramento affirmet, quod facit secundum quod potest: & tum det cautionem, & fideiussioneon; & si non & hoc facere possit iuret de præstanda fideiussione, &c. part.2.tit.6.§. Item in ditione Brunsuicēsi, & in illius ordinat. & apud Lipsienses.

Sed quum de expensis supra egerim, queritur nunc,

131 si aliquis † condemnetur, vt alteri, cum quo litigare intendit, sumptus litis, & expensas præstet, propterea quod talis (cæteris tamen paribus, nam alias quilibet ribaldus posset facere alteri quæstionem, & sic interim obtinete alimenta expensasque iudicij) præsumptionem pro se aliquam habet, vt in casu l.si instituto.§.de inoffic.iso.ff. de inoffic. testamen. & multa alia exempla protulit Menochius moa allegādus, (cui adde Hartm Pistor.part.1.quæstio.20. Andream Gaudium in tract.sequest. cap. 10. num. 14. Iacob. Marchisellum in sylua quæst practicarum.quæst 16.) Verum hoc casu opus sit, vt præstet cautionem is cui alimenta, & litis sumptus decernunt, de èis restituendis, si forte con-

132 tingat eum in lite succumbere? Fuit quidem in † ea sententia Didacus Couarruuias (Hispanorum Bartolus, vt scribit Petr. Augustin. Morla in Emporio iuris. part.1.tit.8.quæst.15.num.46.) pract.quæst.cap.6. num.5. Sed quia verum est, eum etiam si succumbat, non tamen alimēta, & litis sumptus restituere, l.1.§.interesse ff.si mulier.vent.nom.in poss.calum.caus. esse dic. Afflictus decis.t 32.num.4. Boerius decis.324.num.2. Masuerius in practice tit.de posses.sorio.num 27. Id circo etiam non est

133 dubitandum, minimè necessariam † esse cautionem, de eis restituendis, Menoch.de præsumpt.lib.1. quæstio. 35.num.38. Iacob Marchisellus d.quæstio 16.numer.8. vbi dicit, quod opinio Boerij plerosque concordātea habeat, sitque paupertati fauorabilior, ideoque sequenda.

134 Quod † si forte dubitet iudex, & fraudem vel calūniam subesse metuat, cautionem præstari faciet, hac simili interlocutoria vsus: Esse quidem illi decreta alimenta, & litis sumptus, sed si in causa succubuerit, quod tunc restituere debeat, quatenus de iure ad id eū adstrictum esse compertum fuerit, vt pulchrè scribit Ludouic. Molina lib.2.de Hispan.primogenit.cap.16. nu.

135 43. Poterit † tamen obiter, & hoc notari, ab illa satisdatione iudiciali, de qua supra nu. 115. dictum est, Episcopos lite pulsatos liberari, ex nouel.constit. in lin.

136 123.§.si quis vero c. 22. Quemadmodum & † diffamatus non constringitur præstare satisdationem in iudicio diffamatorio, de refundendis expensis in casum succumbentiæ: vt notat Ioan. Bernardin. Muscatel. in praxi Regni Neapol.part.glo.expensis.num.12. sequitur Bernad. Græueus in conclus. practic. conclus.9. consti 1.num. 5.

Quod guarandam attinet, qua in foro Saxonico ni-

137 hil est frequentius, sic habendum est, post † præstitam satisdationem actorem quoq; cogi, vt libello porrecto, & ante litem contestatam reo petenti (alias enim de necessitate non requiritur, Regul.in proce'n cap.51.in princ. Contad. Mauserūt in processu suo tit. In tutulo de armis in princ.) Guarandam præstet, vulgo, & in ordinat. armorum lib. 1. artic 65. lib. 2. artic. 15. & lib. 3. artic. 14 & artic 40. in fin. & articul. t 15. Hubert. Giphanius de cautionib. iudicial.thes.5. Colerus in decis.

Germa-

138 *Germaniæ.decis.109.num.2.& 3.* Quæ cum † in fauo-
rem rei sit iotroducta. Regul. *cap.48.num.1*, non po-
testetiam ab actore recusari, si modo, vt dixi, ante li-
139 tem † (prout opus est, iuxta ea quæ tradit Daniel
Mollerus *in comment. ad constitut. Electoral. Saxonicas.
constit. 3.num.8.part.3.*) contestatam, imò & in primo
statim termino reus eandem petat, nisi fortè actor reū
ab instantia absolui, & se in expensas condemnari
malit Georg. *in suo processu, articul.13.* Neque verò
140 † in ciuilibus tantum, sed & in criminalibus causis
præstatio Guarandæ est necessaria, auctora Regulo
141 *cap.48.num.2.* Exceptis † iudicijs executiuis. Vtcun-
que enim in his satisdatio, & quod debetur peti possit,
Guaranda tamen non rectè petitur, cuius rationem
vide apud D. Colerum *de process. execut. part.4. cap.3.
nu.12.& 13.* Iacob. Schultes *in addit. ad Colerum in dec.
Germaniæ.decis.109.nu.14.15.& seqq.* vbi D. Colerum
nonnihil perstringit.

Nunc dubium oritur, quomodo Guaranda promit-
142 ti debeat? Multi putaruot † datis fideiussoribus eam
promittendam esse, & ita olim pronuociarunt Scabi-
ni Magdeburgenses, vt refert Zobelus *in addit. ad con-
stitut.lib.3.artic.14.lit.B.* Verum hodie id noo obserua-
143 tur, sed † sufficit Guarandam stipulatu manu, vel
actu corporali, quæ virga iustitię est (sicut etiam in
Camera Imperiali in præstatiooibus iuramentorum
fieri solet) promittere, Zobelus *ad lib.2.artic.15.lit.B.*
Regulus *cap.48.nu.2.* Ioan. Zangerus *in tract. de except.
part.2.cap.20.num.22.* Iacob. Schultes *d.loco num.13.*
Actum autem corporalem propterea requiro, quia
verba cum effectu sunt intelligenda, nec sufficit, nude
verbotenus tantum Guarandam promittere, Zobelus
in addit. ad lib 3.articul.14.lit.A. quod probat constit.
Elect. Augusti *4.par.1.& ibi Daniel Mollerus in commen-
tarijs.* dum dicitur *actu corporali.*

144 Alterum † exemplum fideiussionis (post citatio-
nem tamen, libellique oblationem demum) io iudi-
cio præstandæ, præbet, *titul.ff.iudicatum solui.* ad quem
similiter pulchrè scripsit VVesenbecius. Omni
145 † enim defensori cautionis de iudicato soluendo
præstatio incumbit, vel vt nos vernacula lingua lo-
quimur: *Modestinus Pistor. consil.17.num.60. volum.2.
Frideric. Truckman. consil.24.num.41.* Quæ autem ad
explicationem huius materiæ porrò pertinent, ea cō-
pleri, & sumi poterunt ex Antonio Gabrielio Roma-
no, *lib 3. conclusionum. tit. de fideiussoribus. conclusione 4.*
Cuiacio *lib.10. obseruation. capite 29.* Ioanne Zangero
*in tractat. de exceptionibus. parte 2.cap.20. num. 15.16.
17.18.* Bernhardino Muscatello *in practica fideiussoria.
part.1. modo duodecimo. per totum.* quorum postremus
luculenter id explicauit, ibidem *num 18.& 19.* asse-
146 rens, quod † in causis ciuilibus semper coniungan-
tur cautio de stando iuri, & soluendo, quidquid fuerit
iudicatum, non autem in causis criminalibus (nisi for-
tè condemnatio esset ad pœnam pecuniariam) tunc
eoim requiritur tantum cautio de iudicio sisti, seu stan
do iuri, iuxta doctrinam Bartoli, & Castrensis *in l.ne-
que impuberes.§.finali.ff de in ius vocando.* Afflicti *in decis.*
147 *170.& 234.* ac Boerij *decis.284.* Quatenus † porrò
cautio de parendo mandato alicuius iudicis cum cau-
tione de iudicio sisti æquiparetur, vel illa hac pinguior
sit, idem Muscatellus explicat, *d.loco.in modo 13.nu.5.
6.& seqq.* vbi vida.

Hanc verò satisdationem iudicatum solui præstat
ipsemet reus, vel procurator, aut defensor eius, etiamsi
filius, vel pater sit, *l.filiusfamilias.ff. qui satisdare cogant.*
eaque adeò præiudicat, vt si reus sua sponte satisdet
de iudicato soluendo, in iudicem alias incompeten-
tem regulariter consensisse videatur, sicut docui su-
pra *cap.5.nu.170*

148 Ceterum, † quod ad ius nouom attinet, arbitrantur
plerique, hodie non esse necesse, vt reus satisdationem
iudicatum solui pręstet, sed sufficere, si caueat iudicio
sisti, & se ad finem vsque io lite perseueratorum. VVe-
senbecius *in isto titul. qui satisdare cogantur.nu.6.* Olden-
dorpius *classe 1.act.6.in principio.* Regulus *cap 46.nu.3.*
Termineus *in processu. titulo de Guaranda.* Rosbachius
in processu, titulo.45.numero 9. quod etiam, respectu fo-
ri Saxonici probat textus Constit. *lib.2.articulo 9* vbi
dicitur: iudex debet habere fideiussorem, de actore, &
reo ad hoc, vt onus iudicie perfectum sit ex quo text.
id apertè astruit Fachsius *differen.40.* nec dissentit
Georgius à Rodeschitz *in processu suo. art.12.§.* Vide
pulchrè hac de re scribentem Mysingerum *responso
71.num.17.18.19.20.& 21.* nec noo Hieroqymum
Treulerum *in select disput. volum.1.disput.5.thesi 4.& 5.*
Arnold. de Reyger. *in processu suo iudiciario. disputat.4.*
149 *thesi 44.45.* Certè † vsitatis mandatis procuratorijs
adhuc hodie io Camera Imperiali inseritur clausula
illa: quod constitutum sit onus rectum, vt faciat, quod
placeat, & pro altero caueat, &c. præsertim satisdatio-
nibus de iudicio sisti, & iudicatum solui, soleat quæ
quod debet, & tenetur.

150 Tertium † exemplum fideiussionis, quæ in iudi-
cio præstatur, sumo ex text. iuris Saxonici constit. *lib.
3.articulo 11.* Nam pooe, quod actor in iudicio dicat,
reum conuentum obligatum sibi esse in centum, reo
econtra debitum abnegaote. Rursus pooe, actorem
destitutum probatione reo iudiciale iuramentum de-
ferre, vt iuret, se nihil debere eamque conditionem
à reo acceptari, promittendo, se intra certum tempus
iuramentum præstare vella. Hoc equidem casu di-
latio danda est reo, ita vt non cogatur in continenti
iusiurandum præstare, modo tamen datis fideiussori-
bus caueat, se ad præstitutum diem iurare velle. Et si
151 † enim de iure communi expeditum est, iuramen-
tum iudiciale incontinenti, aut præstandum, aut refe-
rendum esse, secundum Bartolum *in l. non erit ratum.
ff de iureiurando.* Bart. & Bald. *in l.generaliter. C de rebus
credit.* cuius regulæ limitationes vide apud Vincen-
tium Carocium *in tractat. de iuramento decisorio.6. que-*
152 *stione principali.* In † prouincijs tamen Saxonicis
obseruatur, vt postquam reo per sn̄iam iudicis iurandi
necessitas est imposita, ipse intra octo dies à lata sn̄ia
actorem citari faciat, ad præstandum iurm̄ calumniæ
& postquam illud est pręstitum, deinde intra sex septi-
manas, & tres dies iuramentum iudiciale præstet, aut
si conscientiam probationibus purgare malit, intra
euodem terminom articulos suos probatorios produ-
cat constit. *primo articulo.62.* Regul. *in processu. cap.56.
num.2.versicul* Fachsius *different.53. Constitut. prouinc.
12.part.1.* pulchrè Colerus *in decision. Germaniæ.decisio-
ne 116.* Obseruent igitur iuniores aduocati actoris,
postquam reo iuramentum illud iudiciale fuerit dela-
tum, isque dilationem petat, vt istam satisdationem
ab eo exigant, *d.artic.11.constit.lib.3.* vbi etiam in text.
& glossa videbis, quomodo fideiussor iste conueniā-
tur, si reum intra terminū, ante præstitum iusiurandū
mori cōtingat, iuncti iis ijs, quæ tradit Gail. *lib.2.obs.43*

153 Generaliter tamen hic † quoq; circa satisdatio-
nes iudiciales obseruandum, si statuto negetur actori
audientia, nisi fideiusserit, & obijciatur exceptio non
præstitæ fideiussionis, non dici reiectam illam exce-
ptionem per procassum ad vlteriora. Decius *cons.226.
num.4.* Menoch. *consil.24.num.30.lib.1.* & faciunt illa,
quæ dicam infra hoc cap. *num 456.& seqq.*

154 Sed † vt Lectori etiam constare aliquo modo pos-
sit, quid secuodum ius Bohemicum, ratione fideiussio-
num in iudicio præstandarum, obseruetur, non inutile
fore existimaui, sequentia ex iure municipali Bohemi-
co sub tit. de constit. sic dicens si aliquis forensis, &
extraneus litem intentauerit cum aliquo ciue: ipse ci-
uis quæstioni more renuntiare debet: nec respondere
ipsi ad vere si non habet, quod fideiubeat cautione
idonea, & si fideiussionem non habet, Iudex debet eum
repellere, & non acceptare.

155 Sed venit † & hoc notandum, quod is, qui à sententia lata ad Cameram Imperialem appellauit, statim post interpositam appellationem à iudice prioris instantiæ debito modo acta, & actitata poscere, & pro præmio descriptionis, siue laboribus, vt vocant, Cancellariæ, cautionem pręstare debeat, prout disponit textus *in Ordinatione Cameræ. part. 3. tit. 31. §.* ob etiam

156 Verum † enimuero, in plerisque iudicijs Germaniæ non ita facilè prouocantes ad prędictum beneficium appellationis prosilire licet, sed antequam ad illud admittitur, certa solennia implere necessum habet. Non solum enim certam pecunię summam deponere cogitur, eius periculum facturus, si eum temere appellasse contingat, vt dixi supra *capite tertio, in fine*. Verum etiam iuramentum de non malitiosè appellando, imo & fideiussionem siue pignus, aut saltem cautionem iuratoriam de refundendis expensis, & resarciendis damnis in casum succumbentiæ, præstare ob-
157 stringitur, sicut in specie † constitutum est. In varijs constitut. Imperij, his verbis, §. de quibus sententia est habenda, & an appellandum sit, nec ne; Qui interponit appellationem habeat fideiussionem. Eadem planè sanciuntur etiam, sub *tit.* 43. & in Ordinatione iudicij prouincialis Ducatus Holsatiæ (ex priuilegio Imperatoris Maximiliani Secundi, & Regis Friderici Secundi, ac Ioannis & Adolphi, Ducum Holsatiæ, de Anno 1568. Mercurij, post omnium Sanctorum.) *par. 4. cap.* 1. Hoc amplius in Ordinatione iudiciali Francofurtensi, *titu.* 4. §. 10. & 11. nec non in ordinat. Episcopatus Brunsuicensis, & in eius curia, Item in ordinat. loci. *tit.* 31. *&* 32. vt de reliquis nihil dicam. Id quod etiam in amplissima Republica Argentinensi receptum esse, testatur Georgius Obrechtus, *de iuramento calumniæ. cap. 8. num.* 12. Cui adiunge, quæ copiosissimè in terminis Statuti Mediolanensis Horatius Carpanus, *par. 1. cap.* 131. ibidem ex professo hanc ipsam materiam pertractans.

158 Idque adeo verum est, si appellans † iurei, se tempore insinuatæ appellationis, priuilegio Imperiali per pignora, vel fideiussores satisfacere non potuisse, tunc ad iuratoriam cautionem admittendus veniat. Auctorem huius axiomatis laudo augustissimam Cameram Imperialem in sententia relata apud Dominum Barchium, vigesimooctauo Augusti, litera D. Anno millesimo quingentesimo trigesimoprimo, in hæc verba: Si appellans interponat appellationem, & eam obtinuerit præstet iuramentum. Ampliatur hæc ipsa in praxi bene obseruanda doctrina vlterius,
159 vt si † appellans coram iudice, à quo tale iuramentum, talemque cautionem non præstiterit, adhuc coram iudice ad quem, & sic in Camera Imperiali ad eiusdem iuramenti cautionisque pręstationem per decretum cogi possit, vt patet ex sententijs Domini Saileri, & Domini Barthij, 23. Septembris, Anno 1569. his verbis: Cognita appellatio, quod recta sit, an iusta de eo pro quo fecit iuramentum præstet cautionē. Item 17. Decembr. Anno 1565. ac 11. Octobr. anno 1566. & 17. August. ann. 1573.

160 Formula porrò cautionis † prædictę communiter est talis: Hos concedimus, casu quo appellatio sit bona, & voluntaria coram Iudice, & si non compareat ille, in statuto tempore sententia promulgetur.

161 Qui verò in specie scire cupit, quinam † Status Imperij talia priuilegia, nimirum intra certam summam & non nisi pręstito iuramento, pręstitaque cautione, vel satisdatione, prouocandi, siue appellandi habeāt, is videat libellum à Ioanne Theobaldo Schonvvettero ouper anno 1602. Francofurti publicatum, cui titulus, In priuilegijs libertatis à Cęsare datis.

162 Præ reliquis † equidem Statibus, & Ciuitatibus Imperij hac in re ab Imperatoribus Maximiliano I. & Carolo Q. aliquid singulare obtinuerunt VVinsheimensis, ann. 1499. Francofurtenses, anno 1500. Memmingenses, anno 1521. Lubecenses, ann. 1544. & Hamburgenses anno 1554. In iudicijs enim harū ciuitatum non solum is, qui vltra summam appellationi præfinitam appellare intendit, florenum vnum monetæ Rhenanæ, item Lubecensis, & Hamburgēsis, exolnere, pręterea iuramentum de non temere, & malitiosè appellando, nec iudicium subterfugiendo, ac dilatando, pręstare; Verum etiam fideiussores, aut pignora dare, aut si dare non valeat, pars aduersa aliter consentire nolit, mediante iuramento, & sub obligatione proprij corporis, hoc est, vt verba formalia sonant: obligo meipsum promittere cogitur, quod in casum succumbentiæ, rei in prima instantia iudicatæ satisfacere, & omnes adiudicatas expensas, omniamque damna refundere, & resarcire velit.

163 Cæterum, non † immeritò dubitatur, quod dicitur: prędictus appellans pręstare debet fideiussionē, aut obligare sua bona: & si non inueniat, qui fideiubeat, bona quę habet, ac seipsum exponat, an hoc intelligendum sit, quod appellans, si fideiussorem, vel pignora sufficientia dare nequeat, sed iuratoriam cautionem pręstet, propter copulam, siue quoq; corpus suum ad carcerem, vel assinationem, & quidem statim, in ipso momento, interpositæ, & admissę appellationis, realiter, siue actualiter obligare teneatur?

164 Atque ita quidem dicendum videtur, quam† oratio respiciens plura determinabilia, ea quoque pariformiter, ac ęqualiter verificare, & determinare debeat, pręsertim quando eorum, quæ in vna determinatione sunt posita, eadem est ratio. *DD. in l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupillar. substit. Zasius consil. 7 nume. 8 lib. 1. Pechius de testam. coniug. lib 5. cap. 5. num. 4. Parisien. in consuetud. Paris. Rubr. 1. §. 2. glosi. 4 numer. 30. VVesemb. cons. 41. num. 146. part. 1. Alexand. in l si quis maior num. 17. C. de transactionib. Ludou. c. Gomet. in §. pœnales. num 30. Instit. de actionib. Modestin. Pistor. cos. 9. numer. 26 par. 1. Franciscus Bursatus in consi. 151. nu. 50. & sequentib, lib. 2. Ludolph. Schrader. de feudis. par. 10.*
165 *sect. 20. num.* 313. Et † copulatiua requirat concursum vtriusque copulati, *l. si hæredes plures ff de conditionib. institut. Anton. de Gamma decis. Lusitaniæ* 233. *num.*
166 13. Oratio quoque † vnica, quæ tegitur ab eodem verbo, in dubio neutiquam debeat censeri diuerso iure, sed ita potius interpretanda veniat, vt ea, quæ respicit, vniformiter determinet, Franciscus Aretin. *in l. si pater. num 2. & in l. qui complures. prope finem. ff. de vulgar. & pupil. substitution. necnon in l. vltima. num. 2. C. de impubr. & alijs substitutio. Adr. Kolb in exercit. lega. exercit. 20. num.* 42. mihi *fol.* 384. *colum.* 1. Sed certum
167 est, quod pręstatio tam † iuramenti, quam satisdationis, aut in subsidiū iuratorię cautionis, vnico actu fieri, & quidem indulgentiam siue permissionem appellationis antecedere debeant, notando verbum, Casu quo appellatio non esset concessa nihilominus firma, ac stabilis sit obligatio corporis iunctis ijs, quę dicam intra hoc ipso capite, *num.* 471. *& sequentibus.*

Consequens igitur sit, quod obligatio quoque corporis appellare volentis, non solum simul, & quidem statim, antequam appellationi cum effectu deferatur, verum etiam actualiter, fieri debeat, notando verba illa, perfectionem actus denotantia, quę omnia includunt, & nihil excludunt. *iuxta l. hoc articulo. 29. ff. de hered. institu. cap. solitæ. extra de maior. & obedien. Zasium consil. 13. num. 10. & consi. 14. num. 10. lib.* 2. Item illa verba: quod dictę partes in effectu sint, quę similiter formam specificam imponant, & ob id etiam specificè sunt adimplenda, *iuribus notissimis.*

168 Sed † tamen ex eo, quod modo dixi, nimirum in prędictis ciuitatibus Imperialibus appellare volentem, & loco satisdationis iuratorię suę cautioni relictum, simul corpus suum actualiter obligare teneri,

non

non rectè quis infert, aut concludet, quod etiam cor-
pus suum actualiter in carcerem aliquem, quem
169 † vulgo obedientiarum, mancipet, vocat Colerus
par. 1. c. 6. n. 101. & 103. ponere, vel in loco publico, iu-
dicij aut curiæ, aut aliquo diuersorio, aut etiam pro-
170 prijs ædibus (quo † casu tamen in carcere quoque
detinen dici posset, iuxta Anton. de Gamma *decis. Lu-
sitan.* 318. *in fin. princip. ante num.* 1.) affinitionem pati,
& vsque ad finem secundæ instantiæ ibi hærere debeat:
Quia dictus appellat carcerandus est, & ibi maneat,
vtq; ad finem: & sententiæ promulgationem. Id enim
ex verbis dictorum priuilegiorum non nisi violenter
extorqueri potest. Nam ne verbulum quidem ibi repe
ritur de carcere, aut affinatione, non igitur nostrum
171 est verba priuilegiorum extendere; cum † ea, respe-
ctu tertij sint stricti iuris, & quam minimè lædere de-
beant, *c. cum dilectus extr. de consuetud. c. sane. & ibi Ca-
nonistæ extr. de priuileg.* Carol. Tapia. *in rubric. ff de con-
stitut princip. cap.* 6 *nume.* 1. vbi alios citat. Præsertim,
172 † quia prædicta priuilegia obtenta sunt parte petē-
te, non cum indulgentia proprio motu, *Ias. in l. vlt. nu.*
32. *limit* 3. *ff. de consti. princip. Felin in cap. causam quæst.*
38. *num.* 14. *in fin. & num.* 15. *in princip. extr. de rescript.
Nevta consi.* 340. *num.* 5. *Schurff. consi.* 23. *num.* 15. *centur.*
3. *Gabriel. Roman. conclus. lib.* 6. *tit. de clausul.* 2. *num.* 61.
173 *& seqq* Ne dicam, tralatitium esse, quod † verba le-
gis vel constitutionis sint inspicienda, ijsq; inhæren-
dum, quodque non possimus interpretari constitutio-
nem, id disponere, quod non loquitur, *l.* 1. *§. si is qui
nauem. ff. de exe. cit. actio. l. si seruum.* 71. *§. non dixit. ff. de
acquir. hæred. Bald. consilio* 447. *colum.* 3. *libro* 5. *Ludolph.
Schrader. in tract. feudali. part.* 9. *cap.* 5. *num.* 39.
174 Bene verum est, quod † verbum, promissio sic ac-
cipi possit, vt corporalem in conclusionem, & deten-
tionem significet, verum cum polysimon sit, siquidem
& rectè dicimus submitto fideiubeo ex quo tamē nul-
la corporalis inclusio, vel detentio infertur, iuxta tra-
dita infra *cap.* 16. *num.* 21. Quid obstat, quo minus be-
nigniorem interpretationem secuti, vt suadet Ponti-
fex *in cap. in pœnis de regul. iur. in* 6. etiam hic pro sola
verbali obligatione corporis accipiamus: præsertim,
quia, & ratio iuris communis, & æquitas ipsa quasi po-
stulant, vt tum demum hæc obligatio in effectum pro-
ducatur, si appareat, priorem sententiam in Camera
Imperiali confirmatam, & appellantem, insuper in
expensas, & damnorum refusionem condemnatum;
non autem soluendo esse, ut tum demum succedat
trita regula, in multis iuris nostri locis approbata:
175 Qui † non habet in ære, luat in corpore, *l. si quis id.* 7.
*§. in seruos. & ibi Iason ac Socinus ff. de iurisdict. l. vlt ff. de
in ius vocando. l.* 1. *§. vlt. ff de pen. l. cum sit iniustum. in fin.
C. de sepulchro violat. Petr. Gilkenius de præscript. part.* 3.
cap. 6. *num.* 42. *versic. enimuero, & quarto. Vincentius de
Franchis deci.* 350.
176 Quippè hoc casu nihil aliud est † appellatus, quam
conditionalis creditor, cui nondum ex re iudicata
competit actio, sed qui spem habet, vt aliquando for-
te (confirmata scilicet priori sententia) competat,
quo respectu etiam dices nec venit, nec cessit, cum
conditio, *Si pro me, & contra te iudicatum fuerit*, adhuc
pendeat, *l. conditionales.* 54 *l. cederem diem.* 213 *ff. de ver-
bor signific.* Si igitur appellans statim à tempore inter-
positæ, & indultæ appellationis, pendente adhuc cō-
ditione, carcerem ingredi, vel affinationem sufferre
deberet, quas molestias, & incommoditates interim
miser homo pateretur? Cum vtique vno mense, vel
anno causæ appellationum in Camera Imperiali ra-
177 rissimè expediantur, & verò † talē casum aduersam-
que fortunam spectari hominis liberi, neque ciuile, ne
que naturale sit, *l. inter stipulantem §. sacram ff. de verb.
obliget. l. conditiones. ff. de condit. instit. Petrus Heigius in
quæst.* 6. *iur. quæst.* 6. *num.* 4. *part.* 1.
Taceo, si appellans ita corporaliter carceri inclu-
deretur, aut ad certum locum, ex quo ipsi egredi non
liceret, alligaretur, & demum post lapsum plurimum
annorum sententia prioris retractatoria in Camera
Imperiali ferreretur, quam difficulter ipsi iactura pre-
tiosi temporis, nec non interim ex diutino carceris
pædore afflictæ valetudinis, imo & examinatæ infamiæ,
ab appellato, & condemnato resarciri posset, cum ta-
178 men † corpus liberi hominis æstimationem non reci-
179 piat, *l. liber homo. ff ad legem Aquil.* Et præterea † li-
bertas bonum sit inæstimabile, omnibus fauorabilius
libertas. 106. *leg. libertas* 122. *ff de reg. iuris leg Titio cen-
tum §. Titio ff. de condit. & demonst. Bald leg. ancillæ. c. lum.*
3. *Cod. de furtis Henning. Goden. consil. vlt. n.* 317. & 318.
Cravetta consil. 292. *num.* 3. *part.* 2. Hoc amplius, in car-
180 cerare † aliquem per se sit illicitum siquidem carce-
181 ris † supplicium mortalibus est grauissimum, vt ait
Polydor. Virgilius *libro* 14. *histor. Angl.* qui etiam
182 † liberati repugnat, ac motum vsumque membrorū
impedit Iacob. Marchisellus *in sylua practicar. quæst.*
183 *quæst.* 33. *num.* 1. habeturque † pro iniuria personali.
Iason *in l. qui condemnatum, §. cōdemnatum ff de re iudic.
Coler. in decis. German decis.* 164. *num* 5. *Mertin. Monte-
184 rus decis.* 9. *num.* 46. Non † aliter ac incarceratus
longo tempore ob æs alienum non solutum aliqualem
infamiam incurrit. *Alex. consi.* 17. *nu.* 7. *vol.* 1. *Anto. de
Gamma decis.* 318. *num.* 1.
185 Ac † denique is, qui in carcere, est singulis diebus
de nouo grauari dicatur, si inulte detineatur (vt cer-
tè hic ideoque pro singulis diebus, vltra pœnam emen-
datio illi debeatur tam iure communi Hippolyt. de
Marsil. *in pract. crim. § ettingam. numero* 9. quam iure
Saxonico const. *libro* 2. *artic.* 24. *& ibi. glossa* sequitur
Robert. Maranta *in speculo tit. de appell. num.* 265. Gail.
lib. 1. *obser* 39. *num.* 13. *& seq.*
186 Accedit prædictis, quod, etsi iure † Saxonico Ele-
ctorali valet pactum, quo debitor, siue vir sit siue mu-
lier, si non soluerit statuto termino, ad carcerem, siue
arrestum se obligat. *Nouella constit. Electoris Augusti*
21. *parte* 2. *& ibi Daniel Mollerus in commentarijs.* Ta-
men huius pacti vires se prius non exerant, quam con-
stet, solutionis diem, & venisse, & cessisse, ac debito-
rem nullo modo soluere posse, argumento textus *in
leg. continuus, §. cum ita versic. Nam & quod in diem ff.
de verbor. obligat. leg non tamen vt statim ff. vt legat. nom.
caut. L. nimis propere. Cod. de execut rei iudicat.* Vt item
287 simili fieri videmus, quod † pactum, factum sub dua-
bus cōditionibus, copulatiue, locum non habeat, nisi
copulatiue probetur euentus ipsarum duarum condi-
tionum. *Decius consil.* 177. *Quod supra colu.* 1. *Nicol. Bel-
lon. consi.* 74. *num.* 2. *Ioan. Baptista Tlocius in tract. de in li-
tem iurando §.* 2. *num.* 4.
Atque huic, quem attuli, intellectum non obscure
188 suadet, & insinuat † priuilegiū ciuitatis VVinsbei-
mensis in verbis: si plures sint vicini, & amici insimul
fideiussionem præstent, & si idonei non sint ad præstā-
dam cautionem aduersario vnitim faciant iuramen-
tum de sese submittendo solutioni, &c. citra omnem
dubitationem sunt conditionalia, & prius necessario
verificari debent, antequam ad inclusionem corporis
procedi possit; quin potius à contrario sensu, si aduer-
sario nihil decedat, ne quidem obligationi, multo
ergo minus reali inclusioni corporis appellantis est
locus, de quo, vel ideo minus hæsitandum est,
289 quod † verba non sunt Iudaice, & ad corticem in-
telligenda, sed commode interpretanda, *leg. si cui, ff. de
seruitut. leg. Saluius ff de leg.* 3. *præstand. Hartm. Pistor. par.*
190 2. *quæst.* 41. *numero* 28. Interpretatio † namq; sem-
per inest dispositioni de necessitate, ex verisimilitudi-
191 ne, aut ipsius rei natura, vnde & spiritus † scriptu-
ræ perhibetur, ac sit vel per punctum rationis, & est ne-
cessaria, aut per viam æquitatis, & est probabilis, vt
pulchrè loquitur Aymo Cranetta *in consilio* 3. *numero*
23. *parte* 1. Quę ideo prolixius inculcare volui, ne
forte

forte Bunas quispiam Atheniensis (nam de Bochyre
vel Prodico melius sperare iubeor)cortici verborum
subtiliter inhærens, à recta via eaorbitet, illaque sta-
tuat, quæ post vulneratam causam remedium porrò
non admittant, *leg. vlt. Cod. in quibus caus. in integrum*
restitut. non est necessaria. Facilius † enim impeditur,
quod nondum est factum, quam reuocatur, quod fa-
ctum est *leg. patre furioso, ff. de hi. qui sunt sui, vel alieni*
iuris, leg. iudex, ff. de iudicij. cap. factum, de regulis iuris in
6. Andreas Gohl *in exercitation legal exercit. 8. numer.*
26. fol. 106. colum. 4. & exercitat. 11. numero 23. textus
193 † elegans quem nemo adhoc induxit *in leg. si stipu-*
latus 15. versicul. interest enim, ff. de fideiussor. Vnde
etiam Aristoteles *libr. 5. politic. cap. 3.* dixit. Melius esse
194 † prouidere, ne hoies nimia potentiæ augeantur,
quam post contra auctos remedium quærere. Et est
195 huic simile, quod vulgo † dicitur, quod facilius
quis repellatur ab obtinendo, quam ab obtento, *Do-*
ctor. in leg. 1. §. scientiam ff. de Tribut. act. Capolla *cons. 57.*
column. 2. versicul. Et licet statutum. Per. Pechins *de testa-*
196 *ment. coniug. l. 5. cap. 43. num. 50.* Vt † autem bene-
uole lector, quasi in speculo conspicere queas, ea
quæ hactenus à me prolata sunt, nõ solum de iure ob-
tinere. Verum etiam in praxi ita obseruari, en tibi
tres interlocutorias ab amplissimo senatu in inclytæ
Reipublicæ Hamburgensis latas quæ mihi, postquam
præcedentia iam dudum absoluissem, ab amico quo-
197 dam sunt cõmunicatæ quarũ prior ita habet: † Am-
be partes insimul de suis iuribus coram iudicibus al-
tercabantur arbitrantes omnes iura sua, ac rationes
esse firmas, ac validas, ab ipsis iudicibus fuit respon-
sum, quod ipsi omnes iuribus Imperij vterentur ita
fuit Interloquutum 26. Ianuarij 1603. Altera huius
est tenoris.
198 Ita † etiam, & eodem modo fuit pronunciatum
die 4. Aprilis Anno 1603. Tertia denique interlocu-
tori his verbis est concepta.
199 Alia † denique in eodem senatu 5. Septemb. An.
1603. fuit lata.
Sequitur nunc, vt similiter de contractibus, vel
quasi agam, & aliquot exemplis ostendam, in ijs quo-
que fideiussorem interuenire posse. Et primo occur-
200 rit † contractus MVTVI, in quo fideiussorem † pe-
201 cuniæ creditæ aliquẽ esse posse. per se ἀξιόπιστον est,
probaturque *in leg. si mandator. Cod. Quod cum eo leg. vlt.*
in princip. ff. de contrah. empt. Et locum † habet non tan-
tum in mutuo iam contracto *l. si in pignore 54 leg. Gra-*
202 *nius in princ. ff. de fideiussoribus.* Verum † etiam in mu-
tuo in futurum quandoque contrahendo *leg. si ita sti-*
203 *pulatus. 55. ff. de fideiussor.* Fallit tamen, si quis † ex pu-
blicis ratiocinijs, occulte, sub cautionis, aut spon-
sionis, fide pecuniam mutuam, vt debitori eam red-
diturus, acceperit, illud enim mutuum non valet, nec
sponsio pro eo facta tenet *leg. C. de his qui ex public. ra-*
204 *tiocin. lib. 10.* vbi occulte † mutuam pecuniam acci-
pere, est accipere in certis nominibus. *L. 5. ff. Ad*
Macedon. quæ alibi tacita pecunia vocatur, quod ob
turpitudinem publica mensæ scriptura non compre-
hendatur. *l. emptor, §. Lucius ff. de pactis. Agellius lib. 12.*
cap. 12. Ampliatur tamen, & supra *num. 200.* posita ge-
205 neralis cõclusio, vt † procedat, etiã in mutuo ex post
facto reconciliato. Pone enim, filium familias sub pa-
tris potestate constitutum, sine patri præsentia mutuũ
contraxisse, & fideiussorem dedisse, denique sequen-
ti patrem ratificasse contractum filij sui, non est du-
bium, quin ratificatio patris recõcilier mutuum. Num
verò valebit hoc in præiudicium fideiussoris, qui con-
uentus se tueri poterat exceptione SCti Macedonia-
ni? Et quanquam pro negatiua vna atque altera ra-
tio moueri potest, verior tamen est sententia affirma-
tiua, secuta nimirum patris ratificatione, fideiusso-
ris obligationem validari, *per text. in l. si quis pro eo §.*
si nummos. & ibi Castrens. ff. de fideiussor. idq; fusissime, &
accuratissime, vt reliqua omnia probat Vincent. Ca-
rotius *decis 74. per tot. in specie vero num. 12. 13. & 18.*
206 Idem quod de mutuo diximus, etiam † in cõmo-
207 dato locum habet, vt & in † DEPOSITO, *l. 3. ff. de*
fideiussor. l. 1. §. idem 14 l. si fideiussor. 30. ff. depositi. Con-
stant. Harmenop. lib 3 Epitom. tit. 9. rubr. de casu fortuito.
Quamuis autem in hoc concordent, tamen in alio
casu quoad materiam cautionis præstandæ, com-
modatum, & depositum differunt. Si enim is, qui com-
208 modatum † accepit, non apparentis rei commo-
datæ nomine condemnetur, pretium quidem dare
tenetur, *l. in commodato. § vlt. ff commod. facit l. fullo. ff.*
de condict. sine causa. Sed vicissim cauendum ei est, vt
rem commodatam, postea forte fortuna repertam, do
minus ei præstet *l. is q commodatum. in prin. ff. cõmodati.*
cauendum, inquam, non cum fideiussore, sed nuda
repromissione, vt vult Cuiac. *per l. si pecuniam. §. item si*
quis. ff. de cond. ct. causa data. Sed existimo (cum com-
modatum bonæ fidei iudicium sit, *§. actionum autem.*
209 *Instit. de actionib.*) & † fideiussorem ex causa peti
posse, puta, si commodatarius verisimiliter speret, rem
commodatam, quæ iam non apparet, breui repertum
iri, *argu. l. in omnib. ff. de iudic. l. pro socio. 38. ff. pro socio.*
210 At in † deposito se res aliter habet: Si enim sine
dolo malo, & lata culpa rem depositam amiseris, nec
depositi teneris (quia culpa leuis in depositum non ve
nit (nec cauere debes, si deprehenderis eam reddi, *l. si*
sine dolo 20. ff. depositi. Cur ita? quia superuacuo
cautio præstaretur, cum si res ad te iterum peruenerit,
promptum, & procliue sit tecum actione depositi age-
re, idque in deposito speciale est, fusius declarat doctis
simus Cuiacius *lib. 22. obseruat. cap. 30.*
211 LOCATIONIS † quoque contractum fideiusso-
rem admittere, plusquam manifestum est, idque pro-
bat l. *quæro. ff. locati. l. locatio. ff. de publicanis l. amissi. §. fi-*
deiussores l. si à colono. ff. de fideiussor. l. cum colono. 14. ff.
quib. mod. pign. vel. h. poth. soluit. quo referenda etiam
sunt, quæ supra *cap. 5. num. 99. & seqq.* de conductori-
bus vectigalium annotaui, ne in re clara irriti acumi-
212 nis difficultates moueãtur. Et quidem in specie † pro
redemptoribus operis alicuius perficiendi (quos Cõ-
stant. Harmenop. *lib. 3. Epitom. tit. 8* [illegible] hoc est,
operum mancipes appellat, vt sunt lapidarij, gypso-
plastæ, fabri lignarij, & id genus alij artifices) etiam
fideiussorem interuenire posse, probat. *l. 2. idem ex eo-*
213 *dem. ff. de administ. re. ad ciuit. pert.* vt † & pro obliga-
tione operarum *l. nemo est qui nesciat. ff. de duob. re. s. Bar.*
in singul. 26. pulchre. Ioan. Goddæus in comment. de contrah.
& committ. stipulat. cap. 6. conclus. 13. num. 165. 166. &
167. Stephan. Forcatulus in Necyomantia, dialogo 53. &
214 *dixi supra cap. 5. nu. 311. & seqq.* Sic pro colonis † quo-
que publicorum prædiorum apud mancipem quem fi-
deiussorem existere posse, ostendit *l. qui fideiussor. 53.*
ff. locati. Dicitq; Vincent. de Franchis *decis 202. nu. 1.*
in locationibus vectigalium ciuitatis Neapolitanæ
se semper consueuisse accipere fideiussores pro certa
quantitate.
Quo non incommode quoque referri potest do-
ctrina Paridis de Puteo *in tract. Syndicatus versic. fide-*
215 *iussor. cap. 2. post nu. 5.* dum inquit: In regno † Nea
politano, & Siciliẹ omnes officiales, Capitaneos,
& Iustitiarios (qui certe operas suas quasi locãt) præ-
stam fideiussores de bene administrando, & de stando
ad syndicatum finita administratione, nec non solu-
uendo iudicatam, quam sequitur Io. Bernardin. Mu-
scatellus *in practica fideiussoria. par. 3. modo 14 nu. 7. 8.*
& 9. vbi simul ostendit, quomodo contra hos fideius-
sores sit procedendũ, de quo infra suo loco etiã dice-
216 tur. Sic † & is qui custos arcis alicuius cõstituitur
Gubernator iure cogitur, vt datis fideiussoribus ca-
ueat, de restituenda arce, de rectè custodienda, de dã-
no, &c. vt scribit Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat.*
cap. 6. conclus. 23. num. 257.

217 Idem planè iudicium † est de contractu SOCIE-
TATIS, in quo fideiussor quoque optimè adhibetur,
l. verum.§.1.ff.pro socio. vt & quælibet alia cautio, si iu-
sta causa id postulet, *l. pro socio.38.ff pro socio.* Cæterum
hunc fideiussorem cautum esse debere, vt exprimat,
quatenus, & in quantum teneri velit, memini, me an-
te hoc ipso capite *numer.90.* tractasse, idcirco non
repeto.
218 Nec aliud † in contractu EMPTIONIS, & VEN-
DITIONIS obseruari credendum est, quam quod
in eo quoque fideiussoris datio admittatur, etiam tum,
quando hæreditas venditur, *l. 1. C de legat.* Etsi enim
219 † fideiussor non est de substantia emptionis, *l. non id-*
220 *circo.C.de contrab.empt.* sed inter † cætera (quæ vo-
cant) venditionis numeratur, vt & traditio, & pretij
numeratio, *l.5.§ eadē ratione.ff. de rebus eor. qui sub tut.
vel cura. l. si duo. §. si quis iurauerit ff. de iureiur.aud.* quæ
alibi adminicula emptionis vocantur, *l. pacta conuen-*
221 *ta.ff.de contrab.empt.* vt & † cætara litis dicuntur, *in l.*
222 *vl. §.1.in fin. C. de administ.tutor.* item, cætera † co-
22 gnitionis, *in l.intra vtile.ff de minorib.* item, cætera † au
læ, apud Tacitum *lib.1.annal.* & ibi Iustum Lipsium *in*
224 *commentar. num.42. mihi pag. 7.* & reliqua † condu-
ctionis, *in l.si aduersarius.10.C.ad Senatusc.Velleian.* So-
let tamen vt plurimum contractui emptionis & ven-
ditionis adhiberi, vt eam corroboret, & confirmet. *d l.
pacta conuenta.*
225 Neque verò † fideiussorem accipit tantum em-
ptor à venditore, *l 3.ff de rescind.vend.l. fideiussor.45 ff.
de fideiussor.l.cum stipulatus.113.§.1.ff de oblig l.si seruus
24 §.vlt.ff.de actio. empti.* Vnde etiam Plato *lib.12.de
legib mihi pag.901.* constituit, quod fideiussor esse de-
beat, qui prius vendidit, eius, de quo an iure possit vē-
226 dere, dubitatur; sed † & venditor ab emptore, *l.2.
C.de legat.*
217 Præterea non solum † pro pretio, puta, si emptori
parum fidei habeat venditor, *l quod vendidi.l.vt res.53.*
228 *ff de contrab. empt.* sed etiam pro † fructibus secun-
do venditori maturitatis tempore restituendis, intel-
lige, si fructibus immaturis in agro pendentibus pri-
mus venditor fundum redimat, vt nuncupatim voluit
Tiraquell. *de retract conuent §.5.gloss.5.* pulchrè Iacob.
Matchisell. *in sylua quæst. pract. q.100.num.6.* Imò, &
229 pro euictione (præsertim † consuetudine loci, tale
230 aliquid exigente, Caspar. Caballin. *de euictio. §.2.
nu.15*) accipitur, *d l.pacta conuenta.ff. de contrab.empt.
l.si res cu.§.si is cui ff.de euictio l. auctore. C.eod.* Corneus
consil.325.vol.1. Parisius *consil.111.num.1.& 11.vol.4.*
Magonius *decis. Lucensi 6.num.3.7. & 8.* Bertazolius
in tract. clausul. instrum.clausul 42.gl.7.nu.1.& 2. Nicol.
Valla *de reb dub. tract.9.nu.8.* (vbi tractat quæstionē,
231 an † fideiussoribus denuntiandum sit, litem agitari,
vt de euictione conueniri possint, negatiuè conclu-
dens, cui sententiæ etiam adstipulantur, *gl. in d.l.aucto-
re.* Ioan. Andr. *in c fin.de empt.* Bald. *in l.libera num.12.
Cod de sentent.& interlocut.* Iacob. Marchisell. *in sylua
quæst.pract q.81.num.6.*) Iacob. Cuiac. *in Nouell.4 mi-
hi pag 43.* vbi notabilem casum, & obseruatione di-
232 gnum enucleat. Nisi † forsitan manifesta empto-
ris deprehendatur calumnia, Bald *in l.non idcirco.C.de
contrab.empt.* Neuizan. *consi 37.num 9.* Caballin. *d.§.2.
num.12.* aut tota aliqua vniuersaq; hæreditas sit ven-
dita, nihilq; de euictionis præstatione expressum, *l.1.
C. de euictio.* pulchrè Nicol. Reusnerus *lib.1.decis.11.*
233 *num.9.& seqq.* Hoc amplius, & † redhiberi ei posse, si
in omnem causam sit fideiussor, probat Paulus *in l.La-
tinus 56 ff.de ædilit. edict.*
234 Est † tamen ad modo dictam *l. quod vendidi. ff. de
contrab.empt* notanda singularis declaratio ex Statu-
tis municipalibus vrbis Lubecensis, *lib.2. titul 5.§.6.*
vbi verba ita habent: si aliquis venderet rem ali-
quam debet ipse venditor rem venditam manutenere
& qui emit debet de solutione præstare fideiussionē.

235 Cui planè consonum est, quod † venditor, qui rem
tradidit, habita fide de pretio, neq; accepto fideiusso-
re, non possit amplius habere regressum ad rem, seu
rei possessionem, sed tantum pretium petat, *l. ciuile. C.
de rei vindic.l.non idcirco.C.de contrab.empt..l.qua inuict.
vbi Bart.ff.de condict.indeb.* Natta *consil.171.nu.1.* qua de
re plura vide apud Fabian. de Monte *in tract. de empt.
& vendit.in 5.quæst.principali,nu.36.& 37.*
236 Hinc † etiam fit, si ante pretium solutum, & in li-
mine contractus dominij quæstio moueatur, pretium
emptor soluere non cogatur, nisi fideiussores idonei à
venditore eius euictionis nomine offerantur, *l. habita-
tionem 18.§.1.ff.de peric.& com.rei vendit.* latè, & pul-
cherrimè Borgnin. Caualcan. *decisio.4.part.1.* Petrus
Augustin. Morla *in Emporio iuris, part.1.tit.9.in 28.præ-*
237 *misso. num.108* Præterquam si emptor † sibi litem
moueri contendat, ad hoc, vt in aliud tempus differ-
eat, ac reijciat pretij statuti solutionem; tunc enim
non aliter emptor auditur, quam si is, & qui litem
mouit, iuramento suo se purgent, quod nulla inter ip-
sos intercesserit conuentio, ad mouendam litem. Bar-
tolus, & alij *in l si post perfectam. Cod. de euictionib.* Me-
nocb. *de arbit iudic.quæstio.casu 224.* Vincentius Caro-
238 cius *decis 96. num.3.& 4.* Alioquin † de facili pos-
sent per emptores supponi homines vafri, ad procu-
randum sequestrum, vel temerariam litem mouen-
dam, & interim miseri venditores, carentes re, & pre-
tio, deluderentur: Antonius Thessaur. *decis. Pedemont.
85.num 3.* Apposite autem quæritur, an fideiussores
239 † illi debeant promittere euictionem tantum cōtra
illum, qui in præsenti mouet litem, vel an contra quo-
scunque? Gloss. *in d. l si post perfectam. C. de euictionib.*
quæstionem illam proponit, sed nihil decidit. Baldus
igitur *in d.l. habitationem. 18.* concludit, fideiussorem
promittere euictionem contra quoscunque, *per l. fin.
§.1.ff.de rescind.* & hanc opinionem dicit Baldus tene-
re etiam Dynum, Richardum de Malumb. Iacob. de
Arena, & Cynum *in d.l. 18.* & Doctores alios *in d. l. si
post perfectam. C. euictionib.* vbi Bartolus id expressè
240 firmat. Postquam † enim lis fuit mota ab vno, præ-
standi sunt fideiussores, non propter timorem illius
duntaxat, sed etiam pro quacunque causa, quam qui-
libet mouere posset: Castrens. *consil.46. incip. Super eo
quod quæritur. num 1. & 2.volum.1.* Augustinus Morla
d. loco, vbi hanc rationem vocat acutissimam. Et
241 non † propter periculum iam instans solum, verum
etiam propter metum periculi cautionem rectè peti-
mus, Tiber. Decian. *responso 71.nu 42. vol.2.* Frideric.
Pruckman. *consil.6.num.60.& 61.*
242 Idem † tamen Baldus variando (quod in eo † non
243 est mirandum, cum habuerit cerebrum, quod volue-
batur, sicut auis in aere, vt ex alijs refert. M. Anton. de
Amatis *decis. 11.nu 19.* licet eum excuset M. Mantua
lib 9.obser.obser.81.) Baldus, inquam, *in d.l.18. in lectu-
ra antiqua* voluit, fideiussorem tantum pro illa euictio-
ne teneri, quæ iam imminent, non de alia, & mouetur,
quod *in d.l.18.* dicitur, fideiussores offerri debere, eius
euictionis, nomine, quæ scilicet iam imminet, non quæ
in futurum imminere potest, vt ipse interpretatur.
244 Sed prior sententia † communiori D.D. calculo
probatur, eamque sequuntur Bartolus, Baldus ipse-
met, & Salicet *in d.l. fin.§.fin.* Roman. *consil.204.in 2.
dubio.* Castrens *consil.46 col.2.volum.1.* Hieron. Gratus
consil.135.in fin.lib 2. Caspar. Caball. *in tract. de euict.§.
2. num. 8.12. & seqq.* & omnium latissimè Laurent.
Tenninus Rodulphus *in tract. cautelarum cautela 60.
per discursum*, vbi admodum eleganter hunc passum
explicauit: Quibus adde Afflict. *decis.171.* Ioan. Petr.
Surdum *decis.183.nu.10.& deci 295.* Bertazol *in tract.
clausul.instrum.clausula 42.glossa 11.* Fabian. de monte
S. Sabini *in tract.de empt. & vendit.6. quæst.princ.q.12.
nu.51.* Pet. Heigium *in quæst.iuris.q.36.num.58.& seq.*
Nattan. *consil.267.num.4.* Caball. *in d.§.2.nu.18.* Ioan.

Vincent.

Vincent. Hondedæum *consultat.30.num 31.& 32.&*
rursus consultat.43.per discursum, volu 1. vbi etiam ha-
245 bes, si † euinctio immineat in ipso limine contra-
ctus an fideiussio quoque præstãda sit ab eo, qui aucto-
rem diuitem habet, qui iudicium suscipiat, item, an
246 † interueniente pacto inter emptorem, & vendito-
re, quod emptor non teneatur soluere pretium, prius-
quam venditor fideiussorem dederit, nihilominus em-
ptor pro tempore præterito, ad vsuras ratione perce-
ptorum fructuum, teneatur, in quo Hondedæus *d.d.*
*consultat.*43. affirmatiuam tuetur.
247 Planè † fideiussores illi, qui se euictionis nomine
obligarunt, aut nullam molestiam illatum iri alicuius
rei emptori sub pœna promiserunt, nullam pœnam
omnino incurrent, si contractus, & oppugnatus, &
rescissus fuerit remedio *leg.2.Cod.de rescind vend.* vt ex-
plicant Caballin. *de euictionibus* §. 2. *numer* 20. Arius
Pinellus *in d.l. 2 part. 2. cap. 3. numero 43. cum seqq.*
248 Sic si † res semper remanserit penes venditorem,
omissa quacunq; executione, contra venditorem eius-
que fideiussorem libere agi potest: nam sufficit rem
ipsam euictam non reperiri penes emptorem, qui,
constito de iure euincentis, non impeditur agere de
euictione, nedum contra venditorem, sed etiam eius
fideiussorem, mediante tamen cessione contra eos
habita, Rubeus Alexandrinus *in repetit.l.non solum. §.*
morte num.457.& sequentib.ff.de oper.noui nuntiat. Ca-
rolus Ruinus *in consi.146 num.6.& 7.lib.4* Barnabas
Cornazan. *decis. Rotæ Lucens.* 133. *num.6.*
249 Quid autem fiet, si † venditor, ita, vt dictum est,
euictione imminente, fideiussores nullos inueniat,
nec satisdare possit? Respondeo, illum, si modo alias
idoneus sit, adigi posse vt sub hypotheca reliquorum
suorum bonorum se obliget, pro creditis, quæ in fu-
turum detegi, vel apparere possunt, Vincent. Caro-
cius *dicto decis.96.numer.13.versic Illud verum est.* Vel,
250 vt † pretium reponatur in emptionem bonorum im-
mobilium, quę emptori in casum euictionis nihilomi-
nus hypothecata remaneant. Octau. Cacheran. *decisio*
251 124 *num.14.* Vel, vt pretium † apud virum bonum se-
questretur, ad venditoris tamen vtilitatem, *Cacheran.*
252 *d. loco. Borgnin. Caualcan. decis. 4. in fin* Vel † deni-
que, vt fructus currentes, hoc est, annua pensio, sint
venditoris, ipsa autem sors principalis stet pro secu-
ritate emptoris, & sine eius voluntate amoueri non
possit. Vincent. Carocius *d.decis.96.numer.13. versic.*
253 *Et vidi quandoque* Subijciens, id sibi † æquius vide-
ri, quam rigorosam retentionem aut sequestrationem
ex qua nec venditor, nec emptor aliquid vtilitatis per-
254 cipiunt. Sanè † si ipsemet emptor pretium nec depo-
nere, nec sequestrationem eius pati, sed pro annua pẽ-
sione apud se retinere velit, credo illum audiendum,
modo pro securitate, vel pignus nectat, vel fideiusso-
rem venditori exhibeat, non enim debet mihi displi-
cere condito in memetipso, quæ placuit mihi in alio,
faciunt tradita supra *cap.5.num.* 197. suntque hæc ab
Aduocatijs, & causarum patronis, tanquã valdè vtilia
& in praxi sæpenumero occurrentia, accurate obser-
uanda.

Quia † vero in hanc quæstionem incidi, quatenus
nimirum fideiussor pro euictione teneatur, non abs
re erit, si per indicem saltem sententiam quoque
meam exponam de alio quodam articulo, qui non-
nullis negotium facessit. Notum enim est, aliena-
tionem fundi dotalis regulariter prohibitam esse. Sed
pone, quod maritus eum alienet, tenebitor ne de
euictione, si per mulierem deinde repetatur? Docto-
255 res † hoc in casu dant cautelã emptori, vt faciat ven-
ditioni adhiberi fideiussorem, is namque tenebitur de
euictione, quia prohibitio alienationis fundi dota-
lis respicit fauorẽ mulieris, non viri, ergo ratione viri,
bene obligabitur fideiussor, cũ vir tanquam principa-
lis, de euictione tendatur, Cynus *in l.si prædiũ C.de iur.*
dot. Ioan. de Lignano. Ioan Andr. & Anton. de Butrio
in cap. cum contingat. extra de iure iuran. Ioã Campeg.
in tractat. de dote quæst.7.& pa t.4. quæst. 21. vbi hanc
sententiam communem esse, & sibi satis placere
ait: Pro fundamento autem adducunt *l.etsi is. Cod. de*
prædijs. minor. Ibi curator minoris absq; decreto præ
sidis, prædium rusticum minoris, distraxit, & pro eui-
ctionis periculo, ex rebus proprijs pignora quędã
obligauit. Venditio per præsidem, tanquam contra
constitutiones facta, rescissa est tamen pignora ob-
ligata remanserunt: idem igitur dicendum videtur
in alienatione fundi dotalis, vt alienatio quidem re-
scindatur, fideiussore nihilominus obligato manente.
256 Verum † istam cautellam nominatim reijcit Bar-
tol. Cæpolla *in cautel.* 128. *incip Qui vult emere*, dicens;
isto casu fideiussore dationem nullam esse, quia alie-
nationi fundi dotalis lex resistit, *§ 1. Instit. quib. alien.*
licet vel non. cum simılib. cum verò lex alienationibus
resistit, & occurrit, *vt in l.non dubium. C.de legib.* tunc
etiam fideiussor liberatur; quia si fideiussor non libe-
raretur, per competentem actionem ad rem perue-
niretur, contra legis mentem, & intentionem, *l. cum*
lex. ff de fideiussor. Summa Angelica *verb. fide iussor. nu.*
19. Anton. de Gamma *decis. Lusitaniæ 79. num. 2.* nomi-
257 natim ibi statuens: Quod fideiussio † accedens ven-
ditioni rei minoris, facta sine decreto iudicis, & cura-
toris auctoritate, non valet.
258 Sed ista † opinione retenta labor est respondere
ad *d.l.etsi is. C. de præd minor.* Accursius ibi quinque
solutione ponit, in quarum tamen nulla, quo bona
gratia dixerim, tuto pedem figere possis. Nam Delio
narratore indiget quod ait in versic. *vel bo ideo con-*
259 *tingit.* Elsq; † alias per vulgatum, quando glossa dat
aliquam expositionem alicui verbo, vel dictioni, & in
ea se non firmat, sed transit ad aliam, quod tũc super
prima expositione non possit fieri fundamentum, iux-
ta notata *in l.qui filium §.Sabinus ff. ad Senatusc. Trebel-*
lian. Carol. Ruinus *consi.46.nume 4 libr* 1. Curtius iun.
consil. 1 Socin. iun. *consil.* 24 *num.3 lib.* 1. Barnab. Cor-
nazzan. *decis. Rotæ Lucens.* 186. *nu* 13. Credo igitur,
quoad fideiussoris, & pignorum dationem, hoc in
casu discrimen aliquod ponendum esse, non quasi fi-
deiussio sit accessio principalis obligationis, non au-
tem pignus, quodque ideo principali non subsistente
corruat etiam fideiussio, tanquam accessorium; nam
& hypothecæ ac pignora inter accessione numeran-
tur, *l. in omnib. 43 ff. de solutionib* Sed quia in d. *l etsi*
is præsupponitur: Primo, curatorem contra consti-
tutiones prædium minoris distraxisse: deinde, pro
euictionis periculo pignora nominatim obligasse: &
denique obligasse res, non pupilli, nec tertij alicuius,
sed suas proprias. Ex his igitur colligitur aliud esse,
si ipse minor, aliud si curator pro sua auctoritate di-
straxerit. Si minor ipse absque decreto præsidis di-
straxerit, & pro euictione, vel fideiussores, val pigno-
ra dederit, nec venditio valet, neque etiam acces-
siones tenentur, *dict. l.cum lex. & ibi Bart.* At si curator
distraxerit, pignoraq; & fideiussores dederit, venditio
quidem rescinditur, sed accessiones non liberantur,
quia ferat sibi acceptum curator, quod contra legis
interdictum prædia minorum distraxit, & res suas pro
260 euictione obligauit: caute † enim est negotiandum,
l. 2. C.de furt. & qui contra iura mercatur, bonam fi-
dem non præsumitur habere, *leg. qui à quolibet. cum l.*
seqq. ff. de contrab. empt. cap. qui contra regul iur. in 6.
Octauius Simoncellus *in tract. de decret lib 2. tit. 5. re-*
spect. 3. nu. 28. & 29. pulchrè Anto. Quetta *in consi. 54.*
num. 4 5. 6. & 7. Hieron. à Laurentijs *decis. Rotæ. Aue-*
nionen. 103. *num.6.* Anton. Gomesius *ad 50. l. Tauri. nu.*
60. *in hi pag.* 471.

Eadem obtinere videntur in alienatione fundi do-
261 talis. Si † enim mulier alienet, & pro euictione det
fideiussorẽ vel pinora, datio est nulla, *d.l.cum lex.* & ita

potest intelligi cautela Cæpollæ. Sin verò maritus
distraher, consentiente muliere, vel etiem ea inui-
ta, non tenet quidem alienatio verum eccessiones
datę tenebuntur, cum maritus sibi acceptum ferre
debeat, quod cōtre legem fecit, quodq; vltro in istam
necessitetem se coniecit, *d. l. etsi is. & ibi Bald. ac Cyn. C.*
262 *de præd. minor.* Atque istem † communem Doctorū
conclusionem esse testatur Ioan. Cempee. *in d. part. 4.
quæst. 17. in fin.*
263 Denique potest † fideiussor in contractu vendi-
tionis etiam pro quolibet alio pacto, cuiuscunque
tandem id sit modi (*vt tot. tit. C. de pact. inter empt. &
vendit.*) interuenire, *per text. in l. Stychum. 95. §. vlt. ff.*
264 *de solutionib.* Imo, & † tunc, quando consanguineus
rem venditam retrahere vult, tanquam proximior,
sed solutio pretij in tempus differtur, cautionem ali-
quando exigi posse, patet ex illis, quę tradit Tire-
quell. *de retract. lign. §. 1. gloss.* 18. *num.* 45. Iacob. Me-
noch. *de arbit. iud. quæst. casu* 140. *num.* 3.
265 Transeamus † nunc ed quasi contractus, in qui-
bus similiter fideiussores dari solere, extre omnem est
266 controuersiam Sic namq; in ectione † NEGOTIO-
RVM GESTORVM, *l. 3. §. vlt. cum l. seq. ff. de negot. gest.*
267 in † TVTELA, *tot. tit. ff. de fideiuss. tutor. vel curat.*)
268 quanquam tutele † etiem contrectus vocetur, *in l.
contractus ff. de reg. iuris. l. ex contractibus. ff. de obligat. &*
269 *action. l. 1. §. debitum ff. de constit. pecu.* vt & † DOTIS-
DATIONE, quę similiter contractus est, *d. l. contra-
ctus & d. l. 1. § debitum.* Fideiussorem interuenire pos-
270 se, extra dubium est, in tantum, vt quemuis † statu-
tum dicet, quod ciuis fideiubens pro extraneo non te-
neatur, hoc tamen fallat, si pro dote fideiubeet Nat-
ta consilio. 52. numero decimoquarto. tomo 1. In iudicio
271 † quoque FAMILIÆ ERCISCVNDÆ, *l. hæredes. §.*
272 *item curare. ff. familiæ hercyscund.* In † ADDITIONE
HÆREDITATIS, eiusque PETITIONE. *toto. tit. ff.
vt legat. nom. caueatur. iuncta l. 3. §. vltimo. cum legibus
seqq. ff. quibus ex causis in posse, on. eatur.* de quo plura
vide epud Achillem Personalem *in tractatu de petitio.
hæreditat. num. 699. 700. 701. 703. & seqq.* vbi ostendit
quatenus electio sit hæredis scripti, vel legatariorum
273 legatum exigere, vel respectiuè retinere, & cauere.
In † INDEBITO, hæc pro mutuo, *l. indeb. tam. l. fra.er
274 §. vltimo l. si fideiussor. ff. de condict. in indebit.* In † A-
CTIONE DE PECVLIO, vt annotauit Marcus Mē-
tua *in singul.* 500. *num. 2. per l. creditorem. ff. ad Senatus-
consultum Macedon. l. eo tempore. ff de peculio.* Non mi-
275 nus etiam † in CONSTITVTO fideiussor interue-
nire potest, iuxta Bartol. *in l. 2. ff. de fideiuss.* Alexand.
in l. 1. §. fin. ff. de constitut. pecun. probat Valentinus
Francus *de fideiussoribus cap. tertio. num.* 193. Quinimò
276 & in rem iudicatam, vel † REI IVDICATAE fi-
deiussor rectè eccedit. *l. quarta §. si ex conuentione. ver-
sic. sed & si pignora. ff. de sentent. & re iudicata.* Et ob
277 † id cum L. Scipio Asiaticus iudicatę pecunię sa-
tisdare non posset, parum abfuit, quin in publica vin-
cule duci iussus esset, nisi T. Gracchus Tribunus ple-
bis eum decreto suo liberasset. Liuius *decad. 4. lib* 8.
Velerius Maximus *lib. 4. cap.* 1. Agellius *lib. 7 cap.* 19.
& ex illis retulit Petrus Aerodus.
Sed quia de contractibus & quasi contractibus ꝓ
ximè dixi, quæri non immerito potest, an in fœderi-
278 bus † quoque constituendis sponsores siue fideiius-
sores edhiberi possint? Ratio dubitandi est, Quod in
279 † fœderibus etiem est conuentio, *l. conuentionum. §.
1. ff. de pactis. l. in bello. ibi nihil erat in pactis compreben-
sum. ff. de captiuis.* Vnde dicendum videbatur, & fide-
iussores huic conuentioni stabiliendæ adhiberi posse
280 Cæterum in † eliam sententiem abire videtur Li-
uius *deca. 1. li. 9.* vbi de pace Claudina loquens, his ver
bis vtitur: *Itaque non vulgo credunt, Claudiusque, etiam
scribit, fœdere pax Claudina, sed per sponsionem facta est.
Quid enim aut sponsoribus in fœdere opus esset, aut obsi-
dibus, vbi precatione res transigitur? per quem populum
fiat, quo minus legibus dictis stetur, vt eum Iupiter ita fe-
riat, quemadmodum à fæcialibus porcus feriatur? Spospon-
derunt Coss. Præfecti, Legati, Quæstores, Tribuni militum,
nominaque omnium, qui sponsponderunt, extant: Vbi si ex
fœdere acta res esset, præterquam duorum fæcialium non
extarent.* Hæc Liuius. quem sequi videtur Albertcus
Gentilis *de armis Romanis lib. 2. cap 6. mihi pagina* 166.
in fin. & 167. in principio. Quid igitur dicemus? Sane
quemadmodum inter ciues seu priuatos inire contra-
ctus datis fideiussoribus vel pignoribus traditis; ita
281 † inter belli Duces, datis aut vtrinque, aut ab al-
tera parte obsidibus, plerumque firmantur conuen-
ta, & stabiliuntur, vt tam neutri partē conuentis
recedere integrum sit Angelus de Clauesio. *verbo, Ob-
ses.* Marquardus Freherus *lib. 2. Pereg. capit.* 8. Et pro-
282 inde † tales obsides in vicem sponsorum fideiusso-
rumve præberi, eoque ipso capite induciarum, pacis,
& conuentionum, artius confirmari, & muniri, non
absque ratione dici potest. Quod etiam innuit Ioan.
Bodin. *de Republ. lib. 5. cap. 6. mihi pag.* 931. (*al as est pag.*
283 595. *in fin*) inquiens: Quod † obses in eam cau-
sam detur, vt pro captiuo fideiubeat, eut capite luat,
si is, qui promisit à pactis conuentis recesserit, probat
Francis. Iemetius *in commen. ad tit. ff. de fideiuss. fol.* 27.
Ioan. Dauth. Germanus *in tract. de testam. Rubri. qui te-
stam. fac poss. num.* 199. *vers. illatio quarta mihi pag.* 641.
Hinc, & illud apud Liuium *decad. 4. lib.* 3. Philippum
284 † Macedonem pro pace cum Romanis habenda
obsides dedisse, & inter alios quoque filium regium
Demetrium, qui postea ad patrem reducendus ipsius
legatis datus est, vt idem auctor scribit *decad. 4. lib.* 6.
285 Sic idem Liuius *decad. 4 lib* 7. testatur, † Antiochum
coactum fuisse, vt Romanis pro obseruantia pacis, ve-
luti aliquod pignus, viginti daret obsides, quos tamen
vnoquoque triennio alterneret, & porro nullos daret,
qui vel minores octodecim annis, vel quadraginta
quinque annis maiores essent.
286 Qua in re adhuc † arctior conditio Carthaginen-
sibus e Scipione præscripta est, vt nimirum centum
arbitratu ipsius darent obsides, nec minores qua-
tuordecim annis, nec triginta maiores, teste Liuio
287 *decad. 3. lib. 10. mihi pag.* 239. Sane, † post Agin. bello
superatum, Antipatro postulanti obsides pueros quin
quaginta, Ecocles, qui tum Ephorum agebat, respon-
dit: Se pueros non daturum, cęterum senes ac mulie-
res se duplo numero daturum. Rationem exponit
Plutarchus *in Laconicis* vbi vide.
288 Sic † Phrahates Rex Parthorum obsides dedit
Imperatori Augusto quatuor filios, & eorum vxores
duas, cum filijs item quatuor *Strabo lib* 6. *Cornelius Ta-
citus lib. 1. annalium in princ. Iustinus lib.* 42. Vologeses
289 † Corbuloni det obsides nobilissimos ex familia
290 Arsacidarum. *Idem Tacitus lib.* 13. *annal.* Sic † Cran-
tor Peleo obses ab Amyntore datus, de quo Ouidius
lib. 12. Metamorph.

*Quem Dolopum rector bello superatus, Amyntor,
Æacide dederat pacis pignusq; fidemq;*

291 Periter † Cleomenes Spartanorum Rex è Pto-
lomæo Ægyptio auxilia impetrauit contra Antigo-
nū liberis suis, & matre Cratesiclea obsidibus datis,
vt habet Plutarchus *in Cleomene*.
292 Sic, & † Alexandrum Amyntæ Regis Macedo-
num maiorem natu filium, inter initia regni bellum
ab Illyrijs, pacta, mercede, datoque Philippo fratre
obside, redemisse. Imo Darium quoque Alexandro
Magno Ochum filium, ac Mithridatem Atiobarzani
filium quadrimulum, pacis, & fidei obsidem obtulisse,
Quintus Curtius, & Appianus Alexandrinus *in lib. de
bellis Mithridaticis. mihi pag.* 289. testantur.
293 Hoc amplius † in casu Portij Imolensis in *cons.* 5.
Illustrissimus D. Ioannes Franciscus Sanseuerinus de-
dit filium obsidem, quod vellet ad Du. Franciscū de
Anda-

Andalot. à Ducibus Caroli V. Parmam obsidentib.
captum ex carcere Mediolanēsi liberare, vel (si illud
apud Cæsarem efficere nequiret) seipsum in Gallia
apud Cardinalem Castilionæum sistere.
294 Refert † quoque ex Sabellico, & Volaterano Me-
nochius *lib. . præsump.* 57. *num.* 4. Antigonum secun-
dum Demetrij Asiæ, & Macedoniæ Regis filium, ad
Seleucum Syriæ Regem misisse, qui regnum, se quoq;
ipsum, obsidem polliceretur, si carcere patrem libe-
raret. Eandem historiam commemorat Cælius Rho-
diginus *antiq. lect. lib.* 6. *cap.* 43. & memini eius supra
cap. 7. *num.* 355.
295 Testis etiam † est Baptista Camposulg. *lib.* 1 *mihi
pag.* 40. Ludouicum Caroli II. Neapolitani Regis à
Catellanis capti filium pro patre obsidem factum, se-
ptem annos in captiuitate mansisse.
296 Nota quoque † est historia Francisci Regis Gal-
liarum, qui Hispaniæ finibus, Anno 1526. egrediens,
filios duos, Franciscum, & Henricum, valde paruulos,
obsides ibi reliquit, vti conuenerat, & nisi pacta ser-
uaret, captiuum sese denuo sistere pollicitus est, vt
Sleidanus *lib.* 6. *commentariorum* commemorat, & post
eum Ioannes Bodinus *de Repub. lib.* 5. *cap.* 6. *mihi pag.*
930 *in fin. alias pag.* 595. qui postea ducentis aureæ
monetę myriadibus sunt redempti, teste Paulo Iouio
lib. 26. *historiarum.*
297 Quid; quod † Imperator Fridericus II. Grego-
rio Papę Conradum natu minorem filium, tanquam
reconciliatæ fidei obsidem, obtulit, teste Carolo Si-
gonio *de regno Italiæ, lib.* 17. *ad fin.*
298 Huc denique † referri quoque potest narratio au-
ctoris incerti annalibus, de gestis Caroli Magni à
Reinero Reineccio editis, vbi Tassilo Rex Boiario-
rum Carolo Magno duodecim obsides præter filium
Theodonem dedit. Sic enim *pag* 27. scribit:

Stipatusq; manu valida, cum Norica regna,
Tassilo quæ tenuit ferro prosternere vellet,
Vndiq; Dux idem circumsessum fore sese
Conspiciens, fur lex adijt vestigia Regis,
Deuotis vi am precibus veniamq; precatus.
Qui, quia natura fuerat mitissimus, illi,
Quem penitus victum vidit, humilemque pepercit.
Fœdera prisca tamen rursus Baioiarum
Firmantur, populo per sacramenta coacto,
Perpetuam spondere fidem seu subditionem,
Præterea Regi duodenus traditur obses.

Illud vtique hoc loco, tanquam obseruatione di-
299 gnum, præterire nō possum, † olim non solum Ger-
manos: sed & Romanos, & cæteros Italiæ populos,
pro more habuisse, vt puellas nobiles pro obsidibus
darent. Sic Romani virgines obsides Regi Porsennæ
dederunt, interque eas Clęliam, vt testatur Titius Li-
uius *decad.* 1. *lib.* 2. De Germanis auctor est Corn. Taci.
in lib. de morib. German. & ibi Iustus Lipsius *in Notis.
num.* 28. De Metapontinis vero scriptū reliquit Athe-
nęus *lib.* 13. *cap.* 28. Hinc generatim Suetonius Tran-
quillus in Augusto, *ca.* 21. *mihi pagina* 121. *A quibusdā,*
inquit, *nouum genus obsidum fœminas exigere tentauit,
quod negligere marium pignor sentiebat, & tamen potesta-
tem semper omnibus fecit, quoties obsides vellent, recipiendi.*
300 Quam † autem laudabile, & pium fuerit apud ve-
teres, & maximè Romanos, huiusmodi fœdera (quæ
301 tamen † Senatus, & populi Romani iniussu fieri nō
poterant, vt testis est Liuius *decad.* 1. *lib.* 9. & Salust.
de bello Iugurthino. Polybius *libro* 3. *mihi pag.* 189. &
195. Alexan. ab Alex. *lib.* 5. *genial dier. cap.* 3. *mihi. pag.*
242.) interuentu obsidum firmata, sarta tecta inuio-
lataque seruare, alibi copiose traditur, & ipse Vlpia-
302 nus *in l.* 1. *in princip o. ff. de censibus* patriā suam † Sy-
riam Phœnicen, splendidissimam Tyriorum coloniā,
vnde ipsi origo fuit ab eo commendat, quod fœderis,
quod cum Romanis percussit, fuerit tenacissima. Et
primis placet grauissima sententia Sp. Posthumij
apud Liuium *d. lib.* 9. *mihi pag.* 201 dicentis: Tam spō-
siones, quam fœdera sancta esse apud eos homines,
apud quos iuxta diuinas religiones fides humana
colitur. Notandi quoque sunt aurei versus Silij Ita-
lici *lib.* 13. vbi ita ait:

Fœdera mortales ne sæuo rumpite ferro,
Sed castam seruate fidem, fulgentibus ostro.
Hæc potior regnis, dubio qui frangere rerum
Gaudebit pacta, at tenuet spes linquit amici.
Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit
Vnquam expers luctus, lachrymęq; aget æquore semper,
At tellure premens, aget ægrum nocte dieque.
Despecta at violata fides.
303 De † fœdere porrò (quod factionum frenum, &
obsequi firmamentum est) fœderatis populis, con-
fœderationibus Principum, vt & de modis iciendo-
rum fęderum, vide multa alia apud Menoch. *de arbitr.
iudic. quæst. quæst.* 100. Martin Laudens. *in tracta. de
confœderat. princip. in* 13. *volum. tractat.* Ludouic. Ro-
man. *cons.* 47. Ludolph. Schrad. *de feud. part.* 10. *sect.* 7.
num. 25. & *seqq.* Alex. ab Alex. *lib.* 5. *genial. dier. cap.* 3.
Philipp. Camer. *in oper. succisiuis. c.* 6. *ad fin. centur.* 1. &
cap. 78. *centur.* 2 Thucyd. *lib.* 5. *belli Pelopon* Herodot.
lib. 1. & *lib.* 3. VVaremund. ab Erenberg. *in suis elegan-
tissimis meditamentis pro fœderibus.* Theodor. Zvvinger.
in Theatro vitæ humanæ. vol. 1. *mihi. pag.* 164. & 165.
304 De † VLTIMIS VOLVNTATIBVS si mulier nō
est ambigendum, quin in his quoque fidem interpo-
nere sit permissum. Exempla passim sunt obuia. Sic
305 enim traditum est, quod legatum † ad pias causas pe
ti nequeat, nisi cautione pręstita, de eo in easdem con-
uertendo, vt ostendit Guido Papæ *in consilio.* 152. *nu.*
3. *per textum in l. sancimus. C. de nuptijs.* vbi si quid da-
tum fuerit pro filia maritanda, non potest illud filia
prius petere, quamdiu nuptiarum, vel si cautionem
præstet de nubendo, *iuxta l. quibus.* §. *final. ff de condition.
& demonstration.*
306 Sic etiam † mulier, cui aliquid à coniuge, vel qua-
libet alia persona relictum est, ne secundas ineat nu-
ptias, post annum quidem legatum capere potest, mo-
do præstet Mutianam cautionem de re cum fructibus
restituendis, si contra fecerit. *Authen. cui relictum. C. de
indict. vid toll* quæ sumpta est ea *Nouell.* 22. *capite* 43.
307 Quam constitutionem vtique à † Triboniano homi-
nē auaro, & ad omnem innouationem facilimo (quo
nomine etiā acriter reprehēditur à Suida & Procop.
1. *de bello Pers.*) contra omnes leges veteres scriptam
esse, arbitratur Oldendorpius. *libr de præscript. Ru-
308 bric. de nupt.* Etsi † enim cōditio viduitatis honesta est
cum viduitas sit genus pudicitiæ, tamen Reipublicæ
est inutilis, *l. cum ita legatum. l. hoc modo. ff. de cond & de-
monst. l.* 2. § *tractari. ff. ad Tertyll.* & tacite innuit Quin-
til. Mandosius *in tractat. de casibus annal. bus. numer.* 36.
de quo vide etiam nonnulla apud Eman. Soarez. *in
thesaur commun. opin lit. V. anme* 61. & Modest. Pistor.
consil. 36. *quæst.* 2. *volum.* 1. vbi disputat, an conditio le-
gato adiecta; Si viduas secundo nubens, literato, ex
consilio alterius, nupserit, valeat, & dicit, quod ita
309 statuendum videatur. Plenissime verò † materiam
hanc eo, quod dixi modo, à vidua præstandæ cautio-
nis Mutiane, nouissimè pertractauit Barnabas Coe-
nazzanus *decisione Lucensi* 3. quem Lector adeat, ne
aliena pro meis in forum protrudere cogar.
310 Aliud † exemplum est *in titu. ff. si cui plus quam per
leg. Falcid.* cui lunge tradita per Ioan. Goddæum *in l. si
ita.* 150 *ff. de verborum signif. & in comment. de contrah.*
311 *stipulat. c.* 5. *conclus.* 21. *nu.* 300. Item in † collatione
312 bonorum, *l.* 1. §. *iubet autem. ff coll. bonorum.* In † fidei-
cōmissis, legatis, donationibus causa mortis, &c.
toto titul. Cod. vt in possess. legat. l. iubemus. §. *in supradictis.*

C.*ad SC.Trebell.*vbi Bartol.Odofred. Castrens. & alij
313 notant: quod † hæres, cuiuscunque sit dignitatis, &
quarumcunque facultatum, cogatur satisdare, de præstando sua die, annuo legato, *l.1.§.primo l. hæc stipulatio.ff.vt legat.nomine caueatur.* exceptis filijs primi gradus, præsertim quando sunt adstricti ad legatum vel
fideicommissum fratri præstandum: sequitur Angusola *in consi.3.num.1.& sequentibus.lib.6.* & vide quæ dixi
supra *c.6.num.87.88.& 89.* nec non Ioan. Donatum
à Fina.in Euchirid. *conclus.iuris.lib.3. verb.satisdatio. in fin. mihi pag. 276.*
314 Hinc † etiam est, quod legatum vniuersitati factum, non ante ei præstari debeat, quam cautionem
fecerit, de ea pecunia, in vsus à testatore designatos
impendenda, *l.si tibi legatum. vbi glos. verb. causas. & Bart.ff. de legat. 3. l.1. vbi gl.C. de ii quæ sub mod.relinq. VVesenb.consi.28.num. 25.part.1.*
315 Eodem † modo, & fideicommissarios potest compellere hæredem, vt non tantum describat bona, sed
etiam fideiussorem det de non deteriorando, vt respondit Alciat.*consi.50.nu.2.vol.3.* Nicol. Valla, *in tracta.de inuentario par. 2. quæst.19.* Tiber. Decianus *re-*
316 *spon.49.nu.63.vol.3.* Ita si † quis fuerit institutus sub
conditione, & substitutum acceperit, substitutus ab
instituto cautionem exigere potest, de hæreditate nõ
diminuenda, *l.inter.12.ff.qui satisd. cog. Paul.lib. 5. sentet.tit.c.in prin.l.8.ff.de prætor.stipul. Iulius. Pacius centur.1. quæst.71.*
317 Cui plane † simile est, quod etiam in petitione
hæreditatis descriptio fructuum, & cautio de non minuendo peti potest. *Bart.in princip. Bald num.6.& communiter Dd.in l.vnica.C de probil.sequest.pec.l.3.§.vltim. ff.de vent.in poss.mittendo.& scribit.Iason in l.si fideiussor.*
318 *§.fina. nu 28.ff. qui satisdar. rogantur.* Sed † interim
testatori, vt Falcidiam, ita etiam omnem, non solum
fideiussionem, sed etiam cautionem relaxare integrũ
est, *iuxta Nouell.108.de restitutionib.cap.2.in fin.*
319 Quod ad † iudicia possessoria attinet, non destituimur hic quoque exemplis. Videmus namq; eum,
320 qui interdicto, † Quod LEGATORVM experitur: petere posse, vt sibi satisdetur, *l.1.§.quod ait prætor. & l. seq ff. quod legatorum.* Nec minus hanc prærogatiuam
321 † habet is, qui cum aliquo VTI POSSIDATIS interdicit, Is enim quatuor petit, I. vt cesset aduersarius
à turbatione. II. vt ne in futurum turbet. III. vt hoc
nomine satisdet. & IV. vt illata damna, & fructus
perceptos restituat, de qua cautione vide Bart. *in l. 1. nu.10 ff.vti possidetis.* Bart.& Dd.*in l. vnic. verb. satisdationis.C eod.c fin. in verb.sufficienti cautione.extr.de restitu.spol.* Ferrar *in for lib.turb.poss.verb restandum, & desistendum.* Myns.*respon 25 nu.3.fac.ii l. harum.7.ff.si ser.*
322 *vind.* Et hinc in specie traditum est, quod † ciuitas,
quæ à principe priuilegia habet, in quibus ab eo inquietatur, possit contra illum agere interdicto Vti
possidetis, ad hoc, vt in futurum à turbatione desistat,
& super hoc caueat, siue satisdet, vt pulcherrimè ostendit Nicol. Euerhard. *in consi.9.post consilia Ioannis Borcholti* ad quem Lectorem remitto. Aliud exemplum
323 † sufficientis cautionis de non turbando qui volet,
sumere poterit ex Raphaele Sailero *in select. Ca.Imper. senten. 7.Iulii. Ann.1531.& 25.Septemb. Anno.1551.*
324 Hoc amplius in † interdicto quoque de ripa mu-
325 nienda, *l.vnic.ff.de ripa munienda.* Et † in causa status
quandoque idoneos fideiussores dandos esse, testatur
l.vnic. C. de ordin. cognit. ac historia Appij Claudij, &
Virginij apud Liuium, cuius etiam meminit Pomponius, *in l.2.§.& cum placuisset.ff. de orig. iur.*
326 Denique † & victor in possessorio iudicio, mediante promissione ac fideiussione, quam præstare cogendus est, de possessione restituenda in euentum succumbentiæ, de restituente indemni seruando, & de nõ
vastando, deteriorando nec alienando, vel etiam de
bonis litigiosis alienatis casu victoriæ ex aduerso restituendis, vel valore eorum præstando, satisdare, &
cauere debet, vt late deducit Cæsar Contardus *in comment.ad l.vnic.C.si de moment.possess.in notabilibus.num. 12.13.& 14.& in quæst.23.* quem lector ipsemet videat, vt & Oldendorp.*classe 2.act.4.in fin. Menoch.in 3. remed.retinend. possess. quæst.95.numero.811.cum seqq.* Muscatell.*in pract. fideiuss.part.1. modo.17.per tot.* nec
non Seilerum in selectis Cameræ sententijs de 18.
Iunij, Anno 1515. 26. Octobr. Anno 1517. 13. Nouemb. Anno 1528. 17. Augusti. Anno 1530. 12. Maij,
Anno 1531. 7. Nouemb Anno. 1550. & 1. Februarij
ac 4. Decemb. Anno 1566. item Anno 1573. 21. Ia-
327 nuarij. Quo casu ita † pronuntiari plerumque
solet: A iudicibus responsum est in causa N. contra N. quod summariè esset agendum, dandaque sit
cautio, quod ea omnia bona cognita sunt, & perspecta, & actorque paratus est determinationi iuris, bona ergo defraudando nullo modo, vel deterioranda
erunt, sed in meliorem modum ædificia, & alia omnia restituenda sunt sine aliqua diminutione, vel deterioratione, à possessore in casu succumbentiæ, &c.
pro termino, & prorogatione. Et ita pronunciatum
est in Camera Imperiali in ardua illa causa Bermundum, contra Bermundum. 4 Febr. anno 86.
328 Aliud tamen † receptum esse volunt nonnulli, si
quis petat restitutionem castri munitissimi, quo est
spoliatus. Is enim ante omnia non est restituendus,
etiamsi idonee fideiubeat, se illud restituturum, si in
petitorio succumbat quia cautionis fragilitati, nõ est
credendum. Boerius *decis.238.nu.5. colum.vlt.* Menoch.*in 2.responso causa Finariensis.art.3.nume 31 & 32. & in primo remed.recup.poss. nu.315.* Mynsing. *centur. 1.obse.48* Ioan. Lodou. Benderus, *tract.de reuis. conclus. 20.num.150.151.& 152.* Ferdinand. Vasq. *illust. controuers.cap 51.num.46.* & faciunt huc tradita per Afflictum, in praxi iudiciorum *§.31.cap.2 limit.13.* Losæus,
consi feudali.6 circa fin. VVesenbec.*consi. 100.à nu 12.*
329 *vsque ad fin* Imo † quotiescunque ex restitutione præiudicium irrecuperabile emergeret, vt pote si causa
proprietatis nõ remaneret salua, vel res restituta difficulter recuperari posset, restitutionem cohiberi, &
quæstionem dominij admitti, voluit Paul. de Castro,
in l. 2.circa fin.C de edict.D.Had.tol. Gozadin.*consi 9.nu. 69.* Paris.*consi.1.nu.177.part.1.* Gabriel Roman.*lib 5. tit.de restit. spol.conclus.1 num.149.* In vniuersum enim
330 proditum est quod † ratione irreparabilis præiudicij multa sint concessa, quæ alias sunt prohibita, Alexand.*in l.4.§.condemnatum.ff de re iudic.* Zabarella *in clem.1.in 3.q.de re iudic.* Gabriel.*d.loco.nu 153.& 154.*
331 Sed etsi hæc ita † à præfatis Doctoribus asseruntur, sunt tamen alij in contraria opinione, nimirum,
ad præstitam sufficientem cautionem, omnino castri,
etiam munitissimi, restitutionem faciendam esse. Sic
in specie tradit Parisius (sibi reuoluto manello contrarius) *in consi.22.nu.100.101.102.103.& 104. volum.1.* Roland à Valle *consi. 1. num.72. lib 1.* asserens
simpliciter, dictum Castrensis in iure non esse fundatum Item Cephalus *in consi. 301.nu.48.49.50.* Zasius
in l. naturaliter. §. nihil commune.numero. 60.& 61.ff de acquir.poss. Cacher.*decis.Pedemont.26.. nu.18.* Id quod
332 multo magis † locum habere arbitror, quando nullum fortalitium adest, aptum resistere, aut difficultas
recuperationis est ambigua, & incerta, h e. quando potest esse, & non esse, vt animaduertit etiam Cæphal.*d.*
333 *consi.301.num.53.& 54.* Sanè † cum hæc quæstio mota esset in causa Oldemburg contra Kniphausen in
puncto executionis, non obstante eo, quod difficultas
circa restitutionem arcis Kniphusanæ à Comite Ostfrisiæ, tanquam tertio interueniente, ad retardandã executionem summopere vrgebatur, cautio, à generoso
Comite Oldenburgensi Domino meo clementi, piæ,
& laudabilis memoriæ, in Cam.Imp. præstita, pro sufficienti acceptata, & victis vlterior paritio siue restitu-
tio,

tio, sub euentuali declaratione, iniuncta 17. Maij, Anno, &c. 94.
Quæ quidem interlocutoria eo magis subsistit,
334 quod † tertio post latam demum sententiam, eamque in rem iudicatam translatam, sic opponente, non
tantum executio impediri non possit, sed etiam sine
cautione indemnitatis sententia executioni mandari
queat, vt probat Ioan. Benar. Diaz *in fallen. reg. iuris.*
reg. 66. incip. Executio quando fit super re. limit. 2.
Exposui simpliciter, quomodo in iudicijs, in contractibus, vel quasi, vltimis voluntatibus, item in iudicijs possessorijs, & petitorijs fideiussor interueniat;
335 Reliquum † adhuc est vnum membrum, quomodo nimirum, & quando in CAVSIS CRIMINALIBVS fideiussor adhibeatur, de quo etiam pauca subiungam.
Constituo igitur primum vniuersalem quasi conclu-
336 sionem hanc: Quod etsi † ex delicto oriatur actio,
fideiussor nihilominus teneatur, *l. Græce. §. sed etsi. ff. fideiussorib.* Vere enim nihil interest, oriaturne actio
ex contractu, vel quasi, vel an ex maleficio, vel quasi.
337 Et dum † presso genere orationis Vlpianus delictū,
locutione Iurisconsultis vulgari, qui quum contractum, & maleficium ponunt, etiam quasi contractum,
& quasi maleficium subintelligunt, *l. in pr. ff. de oblig. & act. Cai. in Institut. lib. 2. tit.* 10.
338 Nam † quod Accurs. Bart. Hottoman. Benincas.
Eguin Baro Balduin. & Ioan. Oynotomus (vulgo
Schneidevvinus dictus) arbitrantur, in illis verbis:
Aut proprio quodam iure ex varijs causarum figuris:
quæ habetur in d. l. 1. contineri obligationes ex quasi
contractu, vel quasi maleficio, vix est vt id ad tertiam
Caij saluam faciat, licet eam interpretationem probent præfati Dd. & post eos Mynsing *in §. sequens. Insti. de obligat.* Gabriel Mudęus *in § omnium. num.* 34. *Instit. de actionibus.* & nouissime retulit Anton. Pichardo
Venuela *in d. d. § sequens. num.* 2. 3. 4. 5. 6. *&* 7. Verius
339 † est verbis illis significari obligationes illas, quæ
vere proprio quodam iure ex varijs causarum figuris
(sic & alibi Iurisconsulti loquuntur *in l.* 31. *in pr. ff. de mort. caus. donant. §.* 1. *Instit. de actionibus*) oriri solent, etiamsi nec ex contractu, vel quasi, neque etiam
ex maleficio, vel quasi oriantur, *l. oblig. num. ff. de oblig. & act. l. liber homo. in pr. ff. de acquir. hæred. Bern. VValth. lib. 2. Miscell. c.* 32. nec dissentit Borcholt. *de pactis. c. vlt. num.* 5 Anton Pichard *d. loco. num.* 6 *&* 7.
Sed ad rem redeamus. Dixi, Pro actionibus, quæ
ex maleficio, vel quasi nascuntur, fideiussorem inter-
340 uenire posse. Rectè. Vtcunque † enim ipsorum maleficiorum per se nulla est fideiussio, *l. si à reo. §. vlt. ff. de fideiussoribus.* & dixi supra *num.* 24. pro actione tamen ex maleficio proueniente, qua pœnam prosequimur, fideiussorem accipere licet, non enim hæc fideiussio impedit, sed promouet delicti pœnæque executionem, *dict. §. vlt.* Bertazolius *in tract. clausul. instrument. clausul. 39. gloss. 2. numer.* 13. Ioan. Goddæus.
de contrah. stipula cap. 6. conclus. 23. declarat. 2. numero
341 393. Hinc pro furti † actione in duplum vel quadruplum intentata, *l. si quis pro eo. §. vlt. dict. l. si à reo.*
342 *§. vlt. ff. de fideiu.* Item pro eo, † qui in legem Aquiliam
343 commisit, *d. l. si quis pro eo. § vlt.* quive ex † naufragio quid diripuit, fideiussor accipi potest, *l. ne quid. §. 7. de his. ff. de incend. ruin. & naufragio.* Multum enim
interest pro ipsa obligatione futura des fideiussorem,
an pro actione; si pro obligatione dederis, hoc est,
dederis fideiussorem in hoc, quod futurum facere velit, illa ratio impedit fideiussorem obligari, quod pro
turpi improbatoque contractu fideiussor interuenire
nequit, vt supra explicaui: At si pro actione furti dederis in hoc quod condemnatus soluere velis duplum
vel quadruplum, tenet fideiussio, illa ratione, quod &
creditorem habens cui des, *l. si cui* 12. *ff. de verborum significat.* & quod pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. Magna autem ratio dicitur hæc, quia
344 † puniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est; Vnam, quæ νουθεσία. Alteram, quæ τιμωρία
& tertiam, quæ παράδειγμα à Græcis nominatur, vt
auctor est Agellius, *lib. 6. cap.* 14. Magna igitur ratio
suadet pœnas ob maleficia solui, vt sit παράδειγμα quo
cæteri similibus à peccatis, quæ prohiberi publicitus
interest, metu cognitæ pœnæ deterrantur, *l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis l. vlt. in fin. C. de incest. nuptijs. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. l.* 1. *C. ad l. Iul. repet. l.* 7. *C. ad l. Fab. de plagiar. Nouell.* 8. *in præfat. Nouell.* 17. *de mandat. princ. cap.* 15. *versic. & suis rebus. Cauocius decis* 6.
245 *num.* 26 *seqq.* Crescit † enim multitudo peccantium,
cum redimēdi peccati spes datur, & facile itur ad culpas, vbi est venalis ignoscentium gratia, vt ait Arnobius, *aduers. gent. lib.* 7. Iacob. Philip. Portius *consi.* 20.
num. 45. Ioan. Koppen *quæst.* 43. *num.* 1. Quod etiam
confirmat Paulus Orosius *libr.* 8. inquiens: *Conspiratorum ac sceleratorum etsi paucitas contemni possit, tamen pertinacia magna pœna afficienda est, ne malo exemplo cæteri moneantur.* Neque eam ob causam magistratui
eiusmodi supplicia irroganti indignamur, piaculares
& nefarios eos vocantes: sed cum, quæ ab illis perpetrata sunt, consideramus, quodque scelerum suorum pœnas luant gaudemus ea crudelitate Agathias
lib. 4. historiæ Iustiniani. mihi pag. 10. Saluian. Massiliensis *lib. 7. de gubernat. De. pag.* 244 Non enim, testante
D. Hieronymo, crudelis est, qui crudeles iugulat, sed
ideo crudelis vocatur, quod patientibus crudelis vocatur. Quippè sanctissima, & iustissima est seueritas,
per quam vtilitati publicæ consulitur, *l.* 1. *§.* 1. *ff. de incend. ruin. & nauf. Martin. Mon. er. in præfa. d. cis. Reg. Aragon. numero* 31. Hinc fit, quod male meritus
publicem, vt exemplo alijs ad deterrenda maleficia
sit, etiam egestate laborare debet, *l. bona fides in pr. ff. de positi. l.* 6. *§.* 1. *l. aut facta. §. nonnunquam. ff. de pœn. l. præscns* 57. *in pr. C. de Episc. & cler.*
346 Eodem planè modo, cum † super crimine capitali liceat transigere, *l. transigere.* vbi late ex recentioribus. Anto. de Padilla, M. Anto Delrio, Hugo Donell. & alij, *C. de transact.* poterit etiam dari fideiussor
pro eo, quod interposita transactione promittitur, iuxta tradita per Ioan. God *de cotrah. & commit. stip. c.* 6.
concl. 12. *num.* 120. *& aliquot. seqq.*
Qua occasione non ineleganter quæritur, An
347 † etiam propinquis habenda, siue pro remittendo
iure vindictæ, permittitur, fideiussorem dare sit per-
348 missum? Præmitto autem primo, quod etsi † minimè
probanda est cōsuetudo, quæ homicidia, absque discrimine pœna saltem pecuniaria punit, vt inter populos
Septētrionales à multis annis apud quosdam, Danos
sc. Polonos, Suecos, Frisios, Holsatos fuit receptum, quod illi vocant, Ioann. Bodin. *de Repub. libro. 6. capite 6. mihi pag.* 120. *alias. pag* 67. Lud. Rom.
singul. 709. *incip. Iudex potestatis.* Didac. Couar. *libro 2. resol. capite 9. numero* 2. Petr. Heig. *part.* 2 *quæst.* 24.
349 *numer.* 43. Licitum † tamen sit per transactionem,
data aliqua pecunia, sanguinem suum redimere, &
interfecti propinquo ab vlteriori vindicta remouere, *dict. l. transigere. & ibi Dd. Cod. de transac. l. prima. ff de bon. eor. qui ant. sen. sibi mort. consciuere. Damh in prac. crim cap.* 147. *numer.* 1. 2. *&* 3. *pulchrè & diffuse Nic. Rensu. libro 1. decisio* 20. *per tot.* modo hanc ipsam
transactionem, & remissionem fiscus ratam habeat,
350 ille † enim ac partium concordantiam ratione sui
interesse nō est alligatus. Bar. *in d. l. transigere.* Bal. *in l. si creditorib. C. de seruo pig. dato manū.* Ang. *in l. qui cetu. §. qui vacantē ff ad l. Iul. de vi pub.* Franc Luca. *de priui. fisc. p.* 1. *nu.* 107. Thom. Gramm. *decis.* 37. *nu.* 13. Menoc. *de præsumpt. lib.* 1. *q.* 90. *nu.* 3. Fulu. Pacian. *de proba. lib* 1. *c.* 38. *nu.* 22. *& seq.* pulchrè Colerus *de process. execut. in præfat. nu.* 15. *& p.* 2. *c.* 3. *n.* 100. *& seqq.* Petr. Heig. *p.* 1. *q.* 39. *nume.* 53. *& seqq. & part.* 2. *quæst.* 24. *à nu.* 1. *vsq; ad*
351 *num. secundo.* Secundo præmitto, talē † pecuniam
Anton. Heringius.

138 *Germaniæ.decis.*109.*num.*2.*&* 3. Quæ cum † in fauo-
rem rei sit introducta. Regul. *cap.*48.*num.*1. non po-
test etiam ab actore recusari, si modo, vt dixi, ante li-
139 tem † (prout opus est, iuxta ea quæ tradit Daniel
Mollerus *in comment. ad constitut. Electoral. Saxonicas.*
*constit.*3.*num.*8.*part.*3.) contestatam, imò & in primo
statim termino reus eandem petat, nisi fortè actor reũ
ab instantia absolui, & se in expensas condemnari
malit Georg. *in suo processu, articul.*13. Neque verò
140 † in ciuilibus tantum, sed & in criminalibus causis
præstatio Guarandæ est necessaria, auctore Regulo
141 *cap.*48.*num.*2. Exceptis † iudicijs executiuis. Vtcun-
que enim in his satisdatio, & quod debetur peti possit,
Guaranda tamen non rectè petitur, cuius rationem
vide apud D. Colerum *de process. execut. part.*4. *cap.*3.
*nu.*12.*&* 13. Iacob. Schultes *in addit. ad Colerum in dec.*
*Germaniæ.decis.*109.*nu.*14.15.*& seqq.* vbi D. Colerum
nonnihil perstringit.

Nunc dubium oritur, quomodo Guaranda promit-
142 ti debeat? Multi putarunt † datis fideiussoribus eam
promittendam esse, & ita olim pronuntiarunt Scabi-
ni Magdeburgenses, vt refert Zobelus *in addit. ad con-*
*stitut.lib.*3.*artic.*14.*lit.B.* Verum hodie id non obserua-
143 tur, sed † sufficit Guarandam stipulatu manu, vel
actu corporali, quæ virga iustitię est (sicut etiam in
Camera Imperiali in præstationibus iuramentorum
fieri solet) promittere, Zobelus *ad lib.*2.*artic.*15.*lit.B.*
Regulus *cap.*48.*nu.*2. Ioan. Zangerus *in tract. de except.*
*part.*2.*cap.*20.*num.*22. Iacob. Schultes *d. loco num.*13.
Actum autem corporalem propterea requiro, quia
verba cum effectu sunt intelligenda, nec sufficit, nude
verbotenus tantum Guarandam promittere, Zobelus
in addit. ad lib 3. *articul.* 14. *lit. A.* quod probat constit.
Elect. Augusti 4.*par.*1.*& ibi Daniel Mollerus in commen-*
tarijs. dum dicitur *actu corporali*.

144 Alterum † exemplum fideiussionis (post citatio-
nem tamen, libellique oblationem demum) in iudi-
cio præstandæ, præbet, *titul.ff.iudicatum solui.* ad quem
similiter pulchrè scripsit VVesenbecius. Omni
145 † enim defensori cautionis de iudicato soluendo
præstatio incumbit, vel vt nos vernacula lingua lo-
quimur: *Modestinus Pistor. consil.*17.*num.*60. *volum.*2.
*Frideric. Truckman. consil.*24. *num.*41. Quæ autem ad
explicationem huius materiæ porrò pertinent, ea cō-
pleri, & sumi poterunt ea Antonio Gabrielio Roma-
no, *lib* 3. *conclusionum. tit. de fideiussoribus. conclusione* 4.
Cuiacio *lib.*10. *obseruation. capite* 29. Ioanne Zangero
in tractat. de exceptionibus. parte 2. *cap.*20. *num.* 15.16.
17.18. Bernhardino Muscatello *in practica fideiussoria.*
part. 1. *modo duodecimo. per totum.* quorum postremus
luculenter id explicauit, ibidem *num* 18. *&* 19. asse-
146 rens, quod † in causis ciuilibus semper coniungan-
tur cautio de stando iuri, & soluendo, quidquid fuerit
iudicatum, non autem in causis criminalibus (nisi for-
tè condemnatio esset ad pœnam pecuniariam) tunc
enim requiritur tantum cautio de iudicio sisti, seu stan-
do iuri, iuxta doctrinam Bartoli, & Castrensis *in l. ne-*
que impuberes.§ finali.ff de in ius vocando. Afflicti *in decis.*
147 1;0.*&* 234. ac Boerij *decis.*214 Quatenus † porrò
cautio de parendo mandato alicuius iudicis cum cau-
tione de iudicio sisti æquiparetur, vel illa hac pinguior
sit, idem Muscatellus explicat, *d.loco.in modo* 13.*nu* 5.
6.*& seqq.* vbi vide.

Hanc verò satisdationem iudicatum solui præstat
ipsemet reus, vel procurator, aut defensor eius, etiamsi
filius, vel pater sit, *l.filiusfamilias.ff. qui satisdare cogant.*
eaque adeò præiudicat, vt si reus sua sponte satisdet
de iudicato soluendo, in iudicem alias incompeten-
tem regulariter consensisse videatur, sicut docui su-
pra *cap.*5 *nu.*170

148 Ceterum, † quod ad ius nouum attinet, arbitrantur
plerique, hodie non esse necesse, vt reus satisdationem
iudicatum solui pręstet, sed sufficere, si caueat iudicio
sisti, & se ad finem vsque in lite perseueraturum. VVe-
senbecius *in ista titul. qui satisdare cogantur.nu.*6. Olden-
dorpius *classe* 1.*act.*6.*in principio.* Regulus *cap* 46.*nu.*3.
Termineus *in processu. titulo de Guaranda.* Rotbachius
*in processu, titulo.*45.*numero* 9. quod etiam, respectu fo-
ri Saxonici probat textus Constit. *lib.*2. *articulo* 9 vbi
dicitur: iudex debet habere fideiussorem, de actore, &
reo ad hoc, vt onus iudicie perfectum sit ex quo text.
id apertè astruit Fachsius *differen.* 40. nec dissentit
Georgius à Rodeschitz *in processu suo. art.*12.§. Vide
pulchrè hac de re scribentem Mytingerum *responso*
71.*num.* 17. 18. 19.20. *&* 21. nec non Hieronymum
Treulerum *in select. disput. volum.*1.*disput.*5.*thesi* 4.*&* 5.
Arnold. de Reyger. *in processu suo iudiciario. disputat.*4.
149 *thesi* 44. 45. Certè † vsitatis mandatis procuratorijs
adhuc hodie in Camera Imperiali inseritur clausula
illa: quod constitutum sit onus rectum, vt faciet, quod
placeat, & pro altero caueat, &c. præsertim satisdatio-
nibus de iudicio sisti, & iudicatum solui, soleat quæ
quod debet, & tenetur.

150 Tertium † exemplum fideiussionis, quæ in iudi-
cio præstatur, sumo ex text. iuris Saxonici constit. *lib.*
3.*articulo* 11. Nam pone, quod actor in iudicio dicat,
reum conuentum obligatum sibi esse in centum, reo
econtra debitum abnegante. Rursus pone, actorem
destitutum probatione reo iudiciale iuramentum de-
ferre, vt iuret, se nihil debere eamque conditionem
à reo acceptari, promittendo, se intra certum tempus
iuramentum præstare velle. Hoc equidem casu di-
latio danda est reo, ita vt non cogatur in continenti
iusiurandum præstare, modo tamen datis fideiussori-
bus caueat, se ad præstitutum diem iurare velle. Etsi
151 † enim de iure communi expeditum est, iuramen-
tum iudiciale incōntinenti, aut præstandum, aut refe-
rendum esse, secundum Bartolum *in l. non erit ratum.*
ff de iureiurando. Bart. & Bald. *in l. generaliter. C de rebus*
credit. cuius regulæ limitationes vide apud Vincen-
tium Carocium *in tractat. de iuramento decisorio.*6. *quæ-*
152 *stione principali*. In † prouincijs tamen Saxonicis
obseruatur, vt postquam reo per sniam iudicis iurandi
necessitas est imposita, ipse intra octo dies à lata snia
actorem citari faciat, ad præstandum iurm̄ calumniæ
& postquam illud est pręstitum, deinde intra sex septi-
manas, & tres dies iuramentum iudiciale præstet, aut
si conscientiam probationibus purgare malit, intra
eundem terminum articulos suos probatorios produ-
cat constit. *primo articulo.*62. *Regul. in processu.cap.*56.
*num.*2.*versicul* Fachsius *different.*52. *Constitut. prouinc.*
12.*part.*1. pulchrè Colerus *in decision.Germaniæ.decisio-*
ne 116. Obseruent igitur iuniores aduocati actoris,
postquam reo iuramentum illud iudiciale fuerit dela-
tum, isque dilationem petat, vt istam satisdationem
ab eo exigant, *d.artic.*11 *constit.lib.*3. vbi etiam in text.
& glossa videbis, quomodo fideiussor iste conuenia-
tur, si reum intra terminū, ante præstitum iusiurandū
mori cōtingat, iunctis ijs, quæ tradit Gail. *lib.*2.*obs.*43

153 Generaliter tamen hic † quoq; circa satisdatio-
nes iudiciales obseruandum, si statuto negetur actori
audientia, nisi fideiusserit, & obijciatur exceptio non
præstitæ fideiussionis, non dici reiectam illam exce-
ptionem per processum ad vlteriora. Decius *cons.*226.
*num.*4. Menoch. *consil.*24.*num.*30.*lib.*1. & faciunt illa,
quæ dicam infra hoc cap. *num* 456.*& seqq.*

154 Sed † vt Lectori etiam constare aliquo modo pos-
sit, quid secundum ius Bohemicum, ratione fideiussio-
num in iudicio præstandarum, obseruetur, non inutile
fore existimaui, sequentia ex iure municipali Bohemi-
co sub tit. de constit. sic dicens si aliquis forensis, &
extraneus litem intentauerit cum aliquo ciue: ipse ci-
uis quæstioni more renuntiare debet: nec respondere
ipsi ad vere si non habet, quod fideiubeat cautione
idonea, & si fideiussionem non habet, Iudex debet eum
repellere, & non acceptare.

155 Sed

155 Sed venit † & hoc notandum, quod is, qui à sententia lata ad Cameram Imperialem appellauit, statim post interpositam appellationem à iudice prioris instantiæ debito modo acta, & actitata poscere, & pro præmio descriptionis, siue laboribus, vt vocant, Cancellariæ, cautionem prestare debeat, prout disponit textus *in Ordinatione Cameræ. part. 3. tit. 31. §.* ob etiam
156 Verum † enimuero, in plerisque iudicijs Germaniæ non ita facilè prouocanti ad prędictum beneficium appellationis prosilire licet, sed antequam ad illud admittitur, certa solennia implere necessum habet. Non solum enim certam pecuniæ summam deponere cogitur, eius periculum facturus, si eum temere appellasse contingat, vt dixi supra *capite tertio, in fine.* Verum etiam iuramentum de non malitiosè appellando, imo & fideiussionem siue pignus, aut saltem cautionem iuratoriam de refundendis expensis, & resarciendis damnis in casum succumbentiæ, præstare ob-
157 stringitur, sicut in specie † constitutum est. In varijs constitut. Imperij, his verbis, §. de quibus sententia est habenda, & an appellandum sit, nec ne; Qui interponit appellationem habeat fideiussionem. Eadem planè sanciuntur etiam, sub *tit.* 43. & in Ordinatione iudicij prouincialis Ducatus Holsatiæ (ex priuilegio Imperatoris Maximiliani Secundi, & Regis Friderici Secundi, ac Ioannis & Adolphi, Ducum Holsatiæ, de Anno 1568. Mercurij, post omnium Sanctorum.) *par. 4. cap.* 1. Hoc amplius in Ordinatione iudiciali Francofurtensi, *titu.* 4. §. 10. & 11. nec non in ordinat. Episcopatus Brunsuicensis, & in eius curia, Item in ordinat. loci. *tit.* 31. *&* 32. vt de reliquis nihil dicam. Id quod etiam in amplissima Republica Argentinensi receptum esse, testatur Georgius Obrechtus, *de iuramento calumniæ cap. 8. num.* 12. Cui adiunge, quæ copiosissimè in terminis Statuti Mediolanensis Horatius Carpanus, *par. 1. cap.* 131. ibidem ex professo hanc ipsam materiam pertractans.
158 Idque adeo verum est, si appellans † iuret, se tempore insinuatæ appellationis, priuilegio Imperiali per pignora, vel fideiussores satisfacere non potuisse, tunc ad iuratoriam cautionem admittendus veniat. Auctorem huius axiomatis laudo augustissimam Cameram Imperialem in sententia relata apud Dominum Barchium, vigesimuoctauo Augusti, litera D. Anno millesimo quingentesimo trigesimoprimo, In hæc verba: Si appellans interponat appellationem, & eam obtinuerit præstet iuramentum. Ampliatur hæc ipsa in praxi bene obseruanda doctrina vlterius,
159 vt si † appellans coram iudice, à quo tale iuramentum, talemque cautionem non præstiterit, adhuc coram iudice ad quem, & sic in Camera Imperiali ad eiusdem iuramenti cautionisque prestationem per decretum cogi possit, vt patet ex sententijs Domini Saileri, & Domini Barthij, 23. Septembris, Anno 1569. his verbis: Cognita appellatio, quod recta sit, an iusta de eo pro quo fecit iuramentum præstet cautionē. Item 17. Decembr. Anno 1565. ac 11. Octobr. anno 1566. & 17. August. ann. 1573.
160 Formula porrò cautionis † prædictę communiter est talis: Hos concedimus, casu quo appellatio sit bona, & voluntaria coram Iudice, & si non compareat ille, in statuto tempore sententia promulgetur.
161 Qui verò in specie scire cupit, quinam † Status Imperij talia priuilegia, nimirum intra certam summam & non nisi prestito iuramento, prestitaque cautione, vel satisdatione, prouocandi, siue appellandi habeāt, is videat libellum à Ioanne Theobaldo Schonvvettero nuper anno 1602. Francofurti publicatum, cui titulus, In priuilegijs libertatis à Cęsare datis.
162 Præ reliquis † equidem Statibus, & Ciuitatibus Imperij hac in re ab Imperatoribus Maximiliano I. & Carolo Q. aliquid singulare obtinuerunt VVinsheimensis, ann. 1499. Francofurtenses, anno 1500. Memmingenses, anno 1521. Lubecenses, ann. 1544. & Hamburgenses anno 1554. In iudicijs enim harū ciuitatum non solum is, qui vltra summam appellationi præfinitam appellare intendit, florenum vnum monetæ Rhenanæ, item Lubecensis, & Hamburgēsis, exoluere, preterea iuramentum de non temere, & malitiosè appellando, nec iudicium subterfugiendo, ac dilatando, prestare; Verum etiam fideiussores, aut pignora dare, aut si dare non valeat, pars aduersa aliter consentire nolit, mediante iuramento, & sub obligatione proprij corporis, hoc est, vt verba formalia sonant: obligo meipsum promittere cogitur, quod in casum succumbentiæ, rei in prima instantia iudicatæ satisfacere, & omnes adiudicatas expensas, omniamque damna refundere, & resarcire velit.
163 Cæterum, non † immeritò dubitatur, quod dicitur: prędictus appellans prestare debet fideiussionē, aut obligare sua bona: & si non inueniat, qui fideiubeat, bona quę habet, ac seipsum exponat, an hoc intelligendum sit, quod appellans, si fideiussorem, vel pignora sufficientia dare nequeat, sed iuratoriam cautionem prestet, propter copulam, siue quoq; corpus suum ad carcerem, vel affinationem, & quidem statim, in ipso momento, interpositæ, & admissę appellationis, realiter, siue actualiter obligare teneatur?
164 Atque ita quidem dicendum videtur, quam † oratio respiciens plura determinabilia, ea quoque pariformiter, ac ęqualiter verificare, & determinare debeat, pręsertim quando eorum, quæ in vna determinatione sunt posita, eadem est ratio. *DD. in l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupillar. substit. Zasius consil. 7 nume. 8 lib. 1. Pechius de testam. coniug. lib 5. cap. 5. num. 4. Parisien. in consuetud. Paris. Rubr. 1. §. 2. gloss. 4 numer. 30. VVesemb. consil. 41. num. 146. part. 1. Alexand. in l. si quis maior num. 17. C. de transactionib. Ludouic. Gomezius in §. pœnales. num 30. Instit. de actionib. Modestin. Pistor. cons. 9 numer. 26 par. 1. Franciscus Bursatus in consi. 151. nu. 50. & sequentib. lib. 2. Ludolph. Schrader. de feudis. par. 10.*
165 *sect. 20. num.* 313. Et † copulatiua requirat concursum vtriusque copulati, *l. si heredes plures ff de conditionib. instituen. Anton. de Gamma decis. Lusitanæ 233. num.*
166 13. Oratio quoque † vnica, quæ regitur ab eodem verbo, in dubio neutiquam debeat censeri diuerso iure, sed ita potius interpretanda veniat, vt ea, quæ respicit, vniformiter determinet, Franciscus Aretin. *in l. si pater. num. 2. & in l. qui complures. prope finem. ff. de vulgar. & pupil. substitution. necnon in l. vltima. num. 2. C. de impubr. & alijs substitutio. Andr. Kobl in exercit. lega. exercit. 20. num. 42. mihi fol. 384. colum.* 1. Sed certum
167 est, quod prestatio tam † iuramenti, quam satisdationis, aut in subsidiū iuratorię cautionis, vnico actu fieri, & quidem indulgentiam siue permissionem appellationis antecedere debeant, notando verbum, Casu quo appellatio non esset concessa nihilominus firma, ac stabilis sit obligatio corporis iunctis ijs, quę dicam infra hoc ipso capite, *num. 471. & sequentibus.* Consequens igitur fit, quod obligatio quoque corporis appellare volentis, non solum simul, & quidem statim, antequam appellationi cum effectu deferatur, verum etiam actualiter, fieri debeat, notando verba illa, perfectionem actus denotantia, quę omnia includunt, & nihil excludunt. *iuxta l. hoc articulo. 29. ff. de hered. institu. cap. solitæ. extra de maior. & obedien. Zasius consil. 13. num. 10. & consi. 14. num. 10. lib.* 2. Item illa verba: quod dictę partes in effectu sint, quę similiter formam specificam important, & ob id etiam specificè sunt adimplenda, *iuribus notissimis.*
168 Sed † tamen ex eo, quod modo dixi, nimirum in prędictis ciuitatibus Imperialibus appellare volentem, & loco satisdationis iuratorię suę cautioni relictum, simul corpus suum actualiter obligare teneri,

non

non rectè quis infert, aut concludet, quod etiam cor-
pus suum actualiter in carcerem aliquem, quem
169 † vulgo obedientiarum, mancipet, vocat Colerus
par. 1. c. 6. n. 101. & 103. ponere, vel in loco publico, iu-
dicij aut curię, aut aliquo diuersorio, aut etiam pro-
170 prijs ædibus (quo † casu tamen in carcere quoque
detineri dici posset, iuxta Anton. de Gamma *decis. Lu-
sitan.* 318. *in fin. princip. ante num.* 1) affinitionem pati,
& vsque ad finem secūdę instantię ibi hęrere debeat:
Quia dictus appellat carcerandus est, & ibi maneat,
vsq; ad finem: & sententiæ promulgationem. Id enim
ex verbis dictorum priuilegiorum non nisi violenter
extorqueri potest. Nam ne verbulum quidem ibi repe
ritur de carcere, aut affinatione, non igitur nostrum
171 est verba priuilegiorum extendere cum † ea, respe-
ctu tertij sint stricti iuris, & quam minimè lædere de-
beant, *c. cum dilectus extr. de consuetud. c. sane. & ibi Ca-
nonistæ extr. de priuileg.* Carol. Tapia *in rubric. ff de con-
stitut. princip. cap. 6 nume.* 1. vbi alios citat. Præsertim,
172 † quia prædicta priuilegia obtenta sunt parte petē-
te, non cum indulgentia proprio motu, *Ias. in l. vlt. nu.
32. limit. 3. ff. de constit. princip. Felin in cap. causam quæst.
18. num. 14. in fin. & num. 15. in princip. extr. de rescript.
Natta cons. 340. num. 5. Schwff. cons. 23. num. 15. centur.
3. Gabriel. Roman. conclus. lib. 6. tit. de clausul. 2. num. 61.
173 & seqq* Ne dicam, tralatitium esse, quod † verba le-
gis vel constitutionis sint inspicienda, ijsq; inhæren-
dum, quodque non possimus interpretari constitutio-
nem, id disponere, quod non loquitur, *l. 1. §. si is qui
nauem. ff. de exercit. actio. l. si seruum. 71. §. non dixit. ff. de
acquir. hæred. Bald. consilio 447. colum. 3. libro 5. Ludolph.
Schrader. in tract. feudali. part. 9. cap. 5. num.* 39.
174 Bene verum est, quod † verbum, promissio sic ac-
cipi possit, vt corporalem in conclusionem, & deten-
tionem significet. verum cum polysimon sit, siquidem
& rectè dicimus submitto fideiubeo ex quo tamē nul-
la corporalis inclusio, vel detentio infertur, iuxta tra-
dita infra *cap. 16. num.* 21. Quid obstat, quo minus be-
nigniorem interpretationem secuti, vt suadet Ponti-
fex *in cap. in pœnis. de regul. iur. in 6.* etiam hic pro sola
verbali obligatione corporis accipiamus: præsertim,
quia, & ratio iuris communis, & equitas ipsa quasi po-
stulant, vt tum demum hæc obligatio in effectum pro-
ducatur, si appareat, priorem sententiam in Camera
Imperiali confirmatam, & appellantem, insuper in
expensas, & damnorum refusionem condemnatum;
non autem soluendo esse, vt tum demum succedat
trita regula, in multis iuris nostri locis approbata:
175 Qui † non habet in ære, luat in corpore, *l. si quis id. 7.
§. in seruo. & ibi Iason ac Socinus ff. de iurisdict. l. vlt ff. de
in ius vocando. l. 1. §. vlt. ff de pœn. l. cum sit miustum. in fin.
C. de sepulchro violat. Petr. Gilkenius de præscript. part. 3.
cap. 6. num 42. versic. enimuero, & quarto. Vincentius de
Franchis deci.* 350.
176 Quippè hoc casu nihil aliud est † appellatus, quam
conditionalis creditor, cui nondum ex re iudicata
competit actio, sed qui spem habet, vt aliquando for-
te (confirmata scilicet priori sententia) competat,
quo respectu etiam dices nec venit, nec cessit, cum
conditio, *Si pro me, & contra te iudicatum fuerit*, adhuc
pendeat, *l. conditionales. 54 l cederem diem. 213 ff. de ver-
bor signific.* Si igitur appellans statimà tempore inter-
positæ, & indultæ appellationis, pendente adhuc cō-
ditione, carcerem ingredi, vel affinationem sufferre
deberet, quas molestias, & incommoditates interim
miser homo patereiur? Cum vtique vno mense, vel
anno causæ appellationum in Camera Imperiali ra-
177 rissimè expediantur. & verò † talē casum aduersam-
que fortunam spectari hominis liberi, neque ciuile, ne
que naturale sit, *l. inter stipulantem. §. sacram ff. de verb.
obligat. l. conditiones. ff. de condit. instit. Petrus Heigius in
quæst. 6. iur. quæst. 6. num. 4. part.* 1.

Taceo, si appellans ita corporaliter carceri inclu-
deretur, aut ad certum locum, ex quo ipsi egredi non
liceret, alligaretur, & demum post lapsum plurimum
annorum sententia prioris retractatoria in Camera
Imperiali ferreretur, quam difficulter ipsi iactura pre-
tiosi temporis, nec non interim ex diutino carceris
pœdore afflictę valetudinis, imo & ex antlatę infamię,
ab appellato, & condemnato resarciri posset, cum ta-
178 men † corpus liberi hominis æstimationem non reci-
179 piat, *l. liber homo. ff ad legem Aquil.* Et præterea † li-
bertas bonum sit inęstimabile, omnibus fauorabilius
*libertas. 106. leg. libertas 122. ff de reg. iuris leg Titio cen-
tum §. Titio ff. de condit. & demonst. Bald leg. ancillę. c. lum.
3. Cod. de furtis Henning. Goden. consil. vlt. n. 317. & 318.
Crauetta consil. 292. num. 1. part.* 2. Hoc amplius, in car-
180 cerare † aliquem per se sit illicitum siquidem carce-
181 ris † supplicium mortalibus est grauissimum, vt ait
Polydor. Virgilius *libro 14. histor. Angl.* qui etiam
182 † liberati repugnat, ac motum vsumque membrorū
impedit Iacob. Marchisellus *in sylua practicar. quæst.
183 quæst. 33. num.* 1. habeturque † pro iniuria personali.
Iason *in l. qui condemnatum, §. cōdemnatum ff de re iudic.
Coler. in decis. German decis. 164. num 5. Martin. Monte-
184 rus decis. 9. num.* 46. Non † aliter ac incarceratus
longo tempore ob ęs alienum non solutum aliqualem
infamiam incurrit. *Alex. consi. 17. nu. 7. vol. 1. Anto. de
Gamma decis. 318. num.* 1.
185 Ac † denique is, qui in carcere, est singulis diebus
de nouo grauari dicatur, si iniuste detineatur (vt cer-
tè hic ideoque pro singulis diebus, vltra pœnæ emen-
datio illi debeatur iam iure communi Hippolyt. de
Marsil. *in pract. crim. § attingam. numero 9.* quam iure
Saxonico const. *libro 2. artic. 24. & ibi glossa* sequitur
Robert. Maranta *in speculo tit. de appell. num. 265. Gail.
lib. 1. obser 39. num. 13. & seq.*
185 Accedit prędictis, quod, etsi iure † Saxonico Ele-
ctorali valet pactum, quo debitor, siue vir sit, siue mu-
lier, si non soluerit statuto termino, ad carcerem, siue
arrestum se obligat. *Nouella constit. Electoris Augusti
21. parte 2. & ibi Daniel Mollerus in comment.* Ta-
men huius pacti vires se prius non exeant, quam constiterit (?)
stet, solutionis diem, & venisse, & cessisse, ac debito-
rem nullo modo soluere posse, argumento textus in
*leg. continuus, § cum ita versic. Nam & quod i. diem ff.
de verbor. obligat. leg non tamen vt statim ff. vt legat nom.
cauet. L. nimis propere. Cod. de execut rei iudicat.* Vt enim
287 simili fieri videmus, quod † pactum, factum sub dua-
bus cōditionibus, copulatiue, locum non habeat, nisi
copulatiue probetur euentus ipsarum duarum condi-
tionum. *Decius consil. 177. Quod supra colu. 1. Nicol. Bel-
lon. consi. 74. num. 2. Ioan. Baptista Tlocus in tract. de in li-
tem iurando §. 2. num* 4.

Atque hunc, quem attuli, intellectum non obscure
188 suadet, & insinuat † priuilegiū ciuitatis VVinshei-
mensis in verbis: si plures sint vicini, & amici insimul
fideiussionem pręstent, & si idonei non sint ad prętā-
dam cautionem aduersario vnitim faciant iuramen-
tum de sese submittendo solutioni, &c. citra omnem
dubitationem sunt conditionalia, & prius necessario
verificari debent, antequam ad inclusionem corporis
procedi possit; quin potius à contrario sensu, si aduer-
sario nihil decedat, ne quidem obligationi, multo
ergo minus reali inclusioni corporis appellantis est
locus, de quo, vel ideo minus hęsitandum est,
189 quod † verba non sunt Iudaice, & ad corticem in-
telligenda, sed commode interpretanda, *leg. sicut, ff. de
seruitut. leg. Saluius ff. de lega. præstand. Hartm. Pistor. par.
190 2. quæst. 41. numero* 28. Interpretatio † namq; sem-
per inest dispositioni de necessitate, ex verisimilitudi-
191 ne, aut ipsius rei natura, vnde & spiritus † scriptu-
rę perhibetur, ac sit vel p punctum rationis, & est ne-
cessaria, aut per viam equitatis, & est probabilis, vt
pulchrè loquitur Aymo Crauetta *in consilio 3. numero
23. parte 1.* Quę ideo prolixius inculcare volui, ne
forte

forte Butas quispiam Atheniensis (nemde Bochyre
vel Prodico melius sperere iubeor) cortici varborum
subtiliter inhærens, à recta via exorbitet, illeque sta-
tuat, quæ post vulnerata in causem remedium porrò
non admittant, *leg. vlt. Cod. in quibus caus. in integrum*
restitut. non est necessaria. Facilius † enim impeditur,
quod nondum est factum, quam reuocatur, quod fe-
ctum est *leg. patre furioso, ff. de hi. qui sunt sui, vel alieni*
iuris, leg. index, ff. de indicij cap. factum, de regulis iuris in
6. Andreas Cohl. *in exercitation legal exercit.* 8. *numer.*
26 *fol.* 106. *colum.* 4. *& exercitat.* 11. *numero* 23. textus
193 † elegans quem nemo adhoc induxit *in leg. si stipu-*
latus 15. *versicul. interest enim, ff. de fideiussor.* Vnde
etiem Aristoteles *libr.* 5. *politic. cap.* 3. dixit. Melius esse
194 † prouidere, ne hoies nimia potentiæ augeantur,
quam post contra auctos remedium quærere. Et est
195 huic simile, quod vulgo † dicitur, quod facilius
quis repellatur ab obtinendo, quem ab obtento, *Do-*
ctor. in leg. 1. *§. scientiam ff. de Tribut. act.* Capolla *conf.* 57.
column. 2. *versicul. Et licet statutum. Per. Pechius de testa-*
196 *met. coniug. l.* 1. *cap.* 43. *num.* 10. Vt † autem bene-
uole lector, quasi in speculo conspicere queas, ea
quæ hectenus è me prolata sunt, nō solum de iure ob-
tinere. Verum etiam in praxi ita obseruari, en tibi
tres interlocutorias eb emplissimo senatu in inclytæ
Reipublicæ Hemburgensis lates quæ mihi, postquem
præcedentia tem dudum absoluissem, ab amico quo-
197 dam sunt cōmunicatæ querū prior ita habet: † Am-
be partes insimul de suis iuribus coram iudicibus al-
tercabantur arbitrentes omnes iura sua, ec retiones
essenrmas, ac velidas, ab ipsis iudicibus fuit respon-
sum, quod ipsi omnes iuribus Imperij vterentur ite
fuit Interloquutum 26. Ienuerij 1603. Altera huius
est tenoris.

198 Ita † etiam, & eodem modo fuit pronunciatum
die 4. Aprilis Anno 1603. Tertia denique interlocu-
tori his verbis est concepta.

199 Alie † deniqua in eodem senatu 5. Septemb. An.
1603. fuit late.

Sequitur nunc, vt similiter de contrectibus, vel
quasi agam, & aliquot exemplis ostendam, in ijs quo-
que fideiussorem interuenire posse. Et primo occur-
200 rit † contrectus Mvtvi, in quo fideiussorem † pe-
201 cuniæ creditæ eliquē esse posse. per se ἀπὸ ἱστορίας est,
probaturque *in leg. si mandator. Cod. Quod cum eo leg. vlt.*
in princip. ff. de contrah. empt. Et locum † habet non tan-
tum in mutuo tem contracto *l. si in pignore* 54 *leg. Gra-*
202 *niun in princ. ff. de fideiussoribus.* Verum † etiam in mu-
tuo in futurum quandoque contrahendo *leg. si ita Sti-*
203 *pulatus.* 55. *ff. de fideiussor.* Fellit tamen, si quis † ex pu-
blicis ratiocinijs, occulte, sub centionis, aut spon-
sionis, fide pecuniam mutuam, vt debitori eam red-
diturus, ecceperit, illud enim mutuum non valet, nec
sponsio pro eo facta tenet *leg. C. de his qui ex public. ra-*
204 *tiocin. lib.* 10. vbi occulte † mutuam pecuniem acci-
pere, est accipere in certis nominibus. *L.* 5. *ff. Ad*
Macedon quæ alibi tacite pecunie vocatur, quod ob
turpitudinem publicæ mensæ scriptura non compre-
hendatur. *l. emptor, §. Lucius ff. de pactis. Agellius lib.* 12.
cap. 12. Amplietur tamen, & supre *num.* 200. posita ge-
205 neralis cōclusio, vt † procedat, etiá in mutuo ex post
facto reconciliato. Pone enim, filium femilies sub pa-
tris potestate constitutum, sine patri præsentia mutuū
contrexisse, & fideiussorem dedisse, denique sequen-
ti patrem ratificasse contractum filij sui, non est du-
bium, quin ratificatio patris recōciliet mutuum. Num
verò valebit hoc in præiudicium fideiussoris, qui con-
nentus se tueri poteret exceptione SCti Mecedonia-
ni? Et quenqnam pro negetiue vna atque eltera ra-
tio moueri potest, verior temen est sententia affirma-
tiua, secute nimirum patris ratificatione, fideiusso-
ris obligationem velideri, *per text. in l. si quis pro eo §.*
si nummos. & ibi Castrens. ff. de fideiussor. idq; fusissime, &
accuratissime, vt relique omnia probat Vincent. Ca-
rotius *decis.* 74. *per tot. in specie vero num.* 52. 13. *&* 18.

206 Idem quod de mutuo diximus, etiem † in cōmo-
207 dato locum hebet, vt & in † Deposito, *l.* 3. *ff. de*
fideiussor. l. 5. *§. idem* 14 *l. si fideiussor.* 30. *ff. depositi. Con-*
stant. Harmenop. lib 3 *Epitom. tit.* 9. *rubr. de casu fortuito.*
Quamuis eutem in hoc concordent, tamen in elio
casu quoad materiam cautionis præstandæ, com-
modetum, & depositum differunt. Si ammis, qui com-
208 modetum † eccepit, non epperentis rei commo-
datæ nomine condemnetur, pretium quidem dere
tenetur, *l. in commodato. § vlt. ff commod. facit l. fullo. ff.*
de condict. sine causa. Sed vicissim cauendum ei est, vt
rem commodatam, postea forte fortuna reperiem, do
minus ei præstet *l. is q commodatum. in prin. ff. cōmodati.*
cauendum, inquem, non cum fideiussore, sed nuda
repromissione, vt vult Cuiac. *per l. si pecuniam. §. item si*
quis. ff. de cond. ct. causa data. Sed existimo (cum com-
modatum bonæ fidei iudicium sit, *§. actionum autem.*
209 *Instit. de actionib.*) & † fideiussorem ex causa peti
posse, puta, si commodatarius verisimiliter speret, rem
commodetam, quæ iam non apparet, breui repertum
iri, *argu. l. in omnib. ff. de iudic. l. pro socio.* 38. *ff. pro socio.*
210 At in † deposito se res aliter habet: Si enim sine
dolo malo, & lata culpa rem depositem amiseris, nec
depositi teneris (quia culpe leuis in depositum non ve
nit (nec cauere debes, si deprehenderis eam reddi, *l. si*
sine dolo 20. *ff. depositi.* Cur ite? quia superuacuo
cautio prę̄stereteur, cum si res ad te iterum peruenerit,
promptum, & procliue sit tecum actione depositi age-
re, idque in deposito speciale est, fusius declarat doctis
simus Cuiacius. *lib.* 22. *obseruat. cap.* 30.

211 Locationis † quoque contractum fideiusso-
rem admittere, plusquem manifestum est, idque pro-
bat l. *quæro. ff. locati. l. locatio. ff. de publicanis. l. amissi. §. fi-*
deiussores l. si à colono. ff. de fideiussor. l. cum colono. 14. *ff.*
quib. mod. pign. vel. hypoth. soluit. quo referenda etiam
sunt, quæ supra *cap.* 5. *num.* 99. *& seqq.* de conductori-
bus vectigelium ennotaui, na in re clera irriti ecumi-
212 nis difficultetes moueātur Et quidem in specie † pro
redemptoribus operis alicuius perficiendi (quos Cō-
stent. Harmenop. *lib.* 3. *Epitom. tit.* 8 [illegible] hoc est,
operum mancipes appellat, vt sunt lepidarij, gypso-
plastæ, fabri lignerij, & id genus alij artifices) etiam
fideiussorem interuenire posse, probat. *l.* 2. *idem ex eo-*
213 *dem. ff. de administ. re. ad ciuit. pert.* vt † & pro obliga-
tione operarum, *l. nemo est qui nesciat. ff. de duob. re. s. Bar.*
in singul. 26. *pulchre. Ioan. Goddæus in comment. de contrah.*
& committ. stipulat. cap. 6. *conclus.* 13. *num.* 165. 166. *&*
167. *Stephan. Forcatulus in Necromantia, dialogo* 53. *&*
214 *dixi supra cap.* 5. *nu.* 315. *& seqq.* Sic pro colonis † quo-
que publicorum prædiorum apud mencipem quem fi-
deiussorem exiliere posse, ostendit *l. qui fideiussor.* 53.
ff. locati. Diciq; Vincent. de Frenchis *decis.* 202. *nu.* 1.
in locetionibus vectigalium ciuitatis Neapolitenæ
se semper consueuisse eccipere fideiussores pro certa
quantitete.

Quo non incommoda quoque referri potest do-
ctrina Paridis de Puteo *in tract. Syndicatus versic. fide-*
215 *iussor. cap.* 2. *post nu.* 5. dum inquit: In regno † Nea
politano, & Siciliæ omnes officieles, Capitaneos,
& Iustitiarios (qui certe operas sues quasi locāt) præ-
stem fideiussores de bene edministrando, & de stando
ad syndicatum finita administretione, nec non solu-
uendo iudicetem, quam sequitur Io. Bernardin. Mu-
scatellus *in practica fideiussoria. par.* 3. *modo* 14 *nu.* 7. 8.
& 9. vbi simul ostendit, quomodo contre hos fideius-
sores sit procedendū, da quo infre suo loco etiē dice-
216 tur. Sic † & is qui custos arcis alicuius cōstituitur
Gubernator Iure cogitur, vt datis fideiussoribus ca-
ueat, de restituende arce, de rectè custodiende, de dā-
no, &c. vt scribit Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat.*
cap. 6. *conclus.* 23. *num.* 257.

217 Idem planè iudicium † est de contractu SOCIE-
TATIS, in quo fideiussor quoque optimè adhibetur,
l. verum. §. 1. ff pro socio. vt & quælibet alia cautio, si iu-
sta causa id postulet, *l. pro socio. 38. ff pro socio.* Cæterum
hunc fideiussorem cautum esse debere, vt exprimat,
quatenus, & in quantum teneri velit, memini, me an-
te hoc ipso capite *numer. 90.* tractasse, idcirco non
repeto.

218 Nec aliud † in contractu EMPTIONIS, & VEN-
DITIONIS obseruari credendum est, quam quod
in eo quoque fideiussoris datio admittatur, etiam tum,
quando hæreditas venditur, *l. 2. C de legat.* Etsi enim
219 † fideiussor non est de substantia emptionis, *l. non id-*
220 *circo. C. de cont. ab. empt.* sed inter † cætera (quæ vo-
cant) venditionis numeratur, vt & traditio, & pretij
numeratio, *l. 5. § eadē ratione. ff. de rebus eor. qui sub tut.*
vel cura. l. si duo. §. si quis iurauerit. ff. de iureiurand. quæ
alibi adminicula emptionis vocantur, *l. pacta conuen-*
221 *ta. ff. de contrab. empt.* vt & † cætera litis dicuntur, *in l.*
222 *vlt. §. 1. in fin. C. de administ. tutor.* item, cætera † co-
223 gnitionis, *in l. intra vtile. ff de minorib.* item, cætera † au
læ, apud Tacitum *lib. 1. annal.* & ibi Iustum Lipsium *in*
224 *commentar. num. 42. mihi pag. 7.* & reliqua † condu-
ctionis, *in l. si aduersarius. 10. C. ad Senatusc. Velleian.* So-
let tamen vt plurimum contractui emptionis & ven-
ditionis adhiberi, vt eam corroboret, & confirmet, *d. l.*
pacta conuenta.

225 Neque verò † fideiussorem accipit tantum em-
ptor à venditore, *l. 3. ff de rescind. vend. l. fideiussori. 45 ff.*
de fideiussor. l. cum stipulatus. 113. §. 1. ff de oblig. l. si seruus
24. §. vlt. ff. de actio. empt. Vnde etiam Plato *lib. 12. de*
legib. mihi pag. 901. constituit, quod fideiussor esse de-
beat, qui prius vendidit, eius, de quo an iure possit vē-
226 dere, dubitatur; sed † & venditor ab emptore, *l. 2.*
C. de legat.

227 Prætereà non solum † pro pretio, puta, si emptori
parum fidei habeat venditor, *l. quod vendidi. l. vt res. 53.*
228 *ff de contrab. empt.* sed etiam pro † fructibus secun-
do venditori maturitatis tempore restituendis, intel-
lige, si fructibus immaturis in agro pendentibus pri-
mus venditor fundum redimat, vt nuncupatim voluit
Tiraquell. *de retract conuent. §. 5. gloss. 5.* pulchrè Iacob.
Marchisell. *in sylua quæst. pract. q. 100. num. 6.* Imò, &
229 pro euictione (præsertim † consuetudine loci, tale
230 aliquid exigente, Caspar. Caballin. *de euictio. §. 2.*
nū. 15) accipitur, *d. l. pacta conuenta. ff. de contrab. empt.*
l. si is cui. §. si is cui ff. de euictio. l. auctore. C. eod. Corneus
consil. 355. vol. 1. Parisius *consil. 111. num. 1. & 11. vol. 4.*
Magonius *decis. Lucensi 6. num. 3. 7. & 8.* Bertazolius
in tract. clausul. instrum. clausul 42. gl. 7. nu. 1. & 2. Nicol.
Valla *de reb dub tract. 9. nu. 8.* (vbi tractat quæstionē,
231 an † fideiussoribus denuntiandum sit, litem agitari,
vt de euictione conueniri possint, negatiuè conclu-
dens, cui sententiæ etiam adstipulantur, gl. *in d. l. aucto-*
re. Ioan. Andr. *in c fin. de empt.* Bald. *in l. libera num. 12.*
Cod. de sentent. & interlocut. Iacob. Marchisell. *in sylua*
quæst. pract. q. 81. num. 6.) Iacob. Cuiac. *in Nouell. 4 mi-*
hi pag 43. vbi notabilem casum, & obseruatione di-
232 gnum enucleat. Nisi † forsitan manifesta empto-
ris deprehendatur calumnia, Bald. *in l. non idcirco. C. de*
contrab. empt. Neuizan. *consi 37. num 9.* Caballin. *d. §. 2.*
num. 13. aut tota aliqua vniuersaq; hæreditas sit ven-
dita, nihilq; de euictionis præstatione expressum, *l. 1.*
C. de euictio. pulchrè Nicol. Reusnerus *lib. 1. decis. 12.*
233 *num. 9. & seqq.* Hoc amplius, & † redhiberi ei posse, si
in omnem causam sit fideiussor, probat Paulus *in l. La-*
tinus 56 ff. de ædilit. edict.

234 Est † tamen ad modo dictam *l. quod vendidi. ff. de*
contrab. empt notanda singularis declaratio ex Statu-
tis municipalibus vrbis Lubecensis, *lib. 2. titul 5. § 6.*
vbi verba ita habent: si aliquis venderet rem ali-
quam debet ipse venditor rem venditam manutenere
& qui emit debet de solutione præstare fideiussionē.

235 Cui planè consonum est, quod † venditor, qui rem
tradidit, habita fide de pretio, neq; accepto fideiusso-
re, non possit amplius habere regressum ad rem, seu
rei possessionem, sed tantum pretium petat, *l. ciuile. C.*
de rei vindic. l. non idcirco. C. de contrab. empt. l. qua inuicē.
vbi Bart. ff. de condict. indeb. Natta *consi. 171. nu. 1.* qua de
re plura vide apud Fabian. de Monte *in tract. de empt.*
& vendit. in 5. quæst. principali, nu. 36. & 37.

236 Hinc † etiam fit, si ante pretium solutum, & in li-
mine contractus dominij quæstio moueatur, pretium
emptor soluere non cogatur, nisi fideiussores idonei à
venditore eius euictionis nomine offerantur, *l. habita-*
tionem 18. §. 1. ff. de peric. & com. rei vendit. latè, & pul-
cherrimè Borgnin. Caualcan. *decisio. 4. part 1.* Petrus
Augustin. Morla *in Emporio iuris, part. 1. tit. 9. in 28. præ-*
237 *misso. num. 108* Præterquam si emptor † sibi litem
moueri contendat, ad hoc, vt in aliud tempus differ-
rat, ac reijciat pretij statuti solutionem; tunc enim
non aliter emptor auditur, quam si is, & qui litem
mouit, iuramento suo se purgent, quod nulla inter ip-
sos intercesserit conuentio, ad mouendam litem. Bar-
tolus, & alij *in l si post perfectam. Cod. de euictionib.* Me-
noch. *de arbit. iudic. quæstio. casu 224.* Vincentius Caro-
238 cius *decis 96. num. 3. & 4.* Alioquin † de facili pos-
sent per emptores supponi homines vani, ad procu-
randum sequestrum, vel temerariam litem mouen-
dam, & interim miseri venditores, carentes re, & pre-
tio, deluderentur: Antonius Thessaur. *decis. Pedemont.*
85. num. 3. Apposite autem quæritur, an fideiussores
239 † illi debeant promittere euictionem tantum cōtra
illum, qui in præsenti mouet litem, vel an contra quos-
cunque? Gloss. *in d. l si post perfectam. C. de euictionib.*
quæstionem illam proponit, sed nihil decidit. Baldus
igitur *in d. l. habitationem. 18.* concludit, fideiussorem
promittere euictionem contra quoscunque, *per l. fin.*
§. 1. ff. de rescind. & hanc opinionem dicit Baldus tene-
re etiam Dynum, Richardum de Malumb. Iacob. de
Arena, & Cynum *in d. l. 18.* & Doctores alios *in d. l. si*
post perfectam. C. euiction. b. vbi Bartolus id expressè
240 firmat. Postquam † enim lis fuit mota ab vno, præ-
standi sunt fideiussores, non propter timorem illius
duntaxat, sed etiam pro quacunque causa, quam qui-
libet mouere posset: Castrens. *consil. 46. incip. Super eo*
quod quæritur. num 1. & 2. volum. 1. Augustinus Morla
d. loco, vbi hanc rationem vocat acutissimam. Et
241 non † propter periculum iam instans solum, verum
etiam propter metum periculi cautionem rectè peti-
mus, Tiber. Decian. *responso 71. nu 42. vol. 2.* Frideric.
Pruckman. *consil. 6. num. 60. & 61.*

242 Idem † tamen Baldus variando (quod in eo † non
243 est mirandum, cum habuerit cerebrum, quod volue-
batur, sicut auis in aere, vt ex alijs refert. M. Anton. de
Amatis *decis. 11. nu. 19.* licet eum excuset M. Mantua
lib 9. obser. obser. 81.) Baldus, inquam, *in d. l. 18. in lectu-*
ra antiqua voluit, fideiussorem tantum pro illa euictio-
ne teneri, quæ iam imminet, non de alia, & mouetur,
quod *in d. l. 18.* dicitur, fideiussores offerri debere, eius
euictionis, nomine, quæ scilicet iam imminet, non quæ
in futurum imminere potest, vt ipse interpretatur.
244 Sed prior sententia † communiori D. D. calculo
probatur, eamque sequuntur Bartolus, Baldus ipse-
met, & Salicet *in d. l. fin. §. fin.* Roman. *consil. 204. in 2.*
dubio. Castrens *consil. 46 col. 2. volum. 1.* Hieron. Gratus
consil. 135. in fin. lib 2. Caspar. Caball. *in tract. de euict. §.*
2. num. 8. 12. & seqq. & omnium latissimè Laurent.
Tenninus Rodulphus *in tract. cautelarum cautela 60.*
per discursum, vbi admodum eleganter hunc passum
explicauit: Quibus adde Afflict. *decis. 171.* Ioan. Petr.
Surdum *decis. 183. nu. 10. & deci 295.* Bertazol *in tract.*
clausul. instrum. clausula 42. glossa 11. Fabian. de monte
S. Sabini *in tract. de empt. & vendit. 6. quæst. princ. q. 12.*
nu. 51. Pet. Heigium *in quæst. iuris. q. 36. num. 58. & seq.*
Nattan. *consil. 267. num. 4.* Caball. *in d. §. 2. nu. 18.* Ioan.

Vincent.

Vincent. Hondedæum *consultat.30.num 31.& 32.&*
rursus consultat.43.per discursum, volu 1. vbi etiam ha-
245 bes, si † euictio immineat in ipso limine contra-
ctus an fideiussio quoque præstãde sit ab eo, qui aucto-
rem diuitem habet, qui iudicium suscipiat, item, an
246 † interueniente pacto inter emptorem, & vendito-
re, quod emptor non teneatur soluere pretium, prius-
quam venditor fideiussorem dederit, nihilominus em-
ptor pro tempore præterito, ad vsuras ratione perce-
ptorum fructuum, teneatur, in quo Hondedæus *dict.*
consultat.43. affirmatiuam tuetur.
247 Planè † fideiussores illi, qui se euictionis nomine
obligarunt, aut nullam molestiam illatum iri alicuius
rei emptori sub pœna promiserunt, nullam pœnam
omnino incurrent, si contractus, & oppugnatus, &
rescissus fuerit remedio *leg.2.Cod.de rescind. vend.* vt ex-
plicant Caballin. *de euictionibus §.2. numer* 20. Arius
Pinellus *in d.l.2 part.2. cap.3. numero 43. cum seqq.*
248 Sic si † res semper remanserit penes venditorem,
omissa quacunq; executione, contra venditorem eius-
que fideiussorem libere agi potest: nam sufficit rem
ipsam euictam non reperiri penes emptorem, qui,
constito de iure euincentis, non impeditur agere de
euictione, nedum contra venditorem, sed etiam eius
fideiussorem, mediante tamen cessione contra eos
habita, Rubeus Alexandrinus *in repetit.l.2.on.solum.§.*
morte. num.457.& sequentib ff.de oper.noui nunciat. Ca-
rolus Ruinus *in consi.146 num.6.& 7.lib.4* Barnabas
Cornazaan.*decis.Rotæ Lucens.133.num.6.*
249 Quid autem fiet, si † venditor, ita, vt dictum est,
euictione imminente, fideiussores nullos inueniat,
nec satisdare possit? Respondeo, illum, si modo alias
idoneus sit, adigi posse vt sub hypotheca reliquorum
suorum bonorum se obliget, pro creditis, quæ in fu-
turum detegi, vel apparere possunt, Vincent. Caro-
cius *dicto decis.96.numer.13.ver c Illud verum est.* Vel,
250 vt † pretium reponatur in emptionem bonorum im-
mobilium, quę emptori in casum euictionis nihilomi-
nus hypothecata remaneant Octau. Cacheran. *decisio*
251 124 *num.14.* Vel, vt pretium † apud virum bonum se-
questretur, ad venditoris tamen vtilitatem, *Cacheran.*
252 *d. loco. Bo gnin. Caualcan. decis. 4 in fin* Vel † deni-
que, vt fructus currentes, hoc est, annuæ pensio, sint
venditoris, ipsa autem sors principalis stet pro secu-
ritate emptoris, & sine eius voluntate amoueri non
possit. Vincent. Carocius *d.decis.96.numer.13. versic.*
253 *Et vidi quandoque* Subijciens, id sibi † æquius vide-
ri, quam rigorosam retentionem aut sequestrationem
ea qua nec venditor, nec emptor aliquid vtilitatis per-
254 cipiunt. Sanè † si ipsemet emptor pretium nec depo-
nere, nec sequestrationem eius pati, sed pro annua pẽ-
sione apud se retinere velit, credo illum audiendum,
modo pro securitate, vel pignus nectat, vel fideiusso-
rem venditori exhibeat, non enim debet mihi displi-
cere conditio in memetipso, quæ placuit mihi in alio,
faciunt tradita supra *cap.5.num.* 197. suntque hæc ab
Aduocatijs, & causarum patronis, tanquã valdè vtilia
& in praxi sæpenumero occurrentia, accurate obser-
uanda.

Quia † vero in hanc quæstionem incidi, quatenus
nimirum fideiussor pro euictione teneatur, non abs
re erit, si per indicem saltem sententiam quoque
meam expono iam de alio quodam articulo, qui non-
nullis negotium facessit, Notum enim est, aliena-
tionem fundi dotalis regulariter prohibitam esse. Sed
pone, quod maritus eum alienet, tenebiturne de
euictione, si per mulierem deinde repetatur? Docto-
255 res † hoc in casu dant cautelã emptori, vt faciat ven-
ditioni adhiberi fideiussorem, is namque tenebitur de
euictione, quia prohibitio alienationis fundi dota-
lis respicit fauorẽ mulieris, non viri, ergo ratione viri,
bene obligabitur fideiussor, cũ vir tanquam principa-
lis, de euictione teneatur, Cynus *in l.si prædiũ C.de iur.*
dot. Ioan. de Lignano. Ioan Andr. & Anton. de Butrio
in cap.cum contingat.extra de iure iurãd. Ioã Campez.
in tractat.de dote quæst.7.& pa t.4. quæst.21. vbi hanc
sententiam communem esse, & sibi satis placere
ait: Pro fundamento autem adducunt *l.etsi is. Cod. de*
prædijs. minor. Ibi curator minoris absque decreto prę-
sidis, prædium rusticum minoris, distraxit, & pro eui-
ctionis periculo, ex rebus proprijs pignora quędam
obligauit. Venditio per præsidem, tanquam contra
constitutiones facta, rescissa est tamen pignora ob-
ligata remanserunt: idem igitur dicendum videtur
in alienatione fundi dotalis, vt alienatio quidem re-
scindatur, fideiussore nihilominus obligato manente.
256 Verum † istam cautellam nominatim reijcit Bar-
tol. Cæpolla *in cautel 128.incip Qui vult emere*, dicens;
isto casu fideiussore detionem nullam esse, quia alie-
nationi fundi dotalis lex resistit, *§ 1. Instit.quib. alien.*
licet vel non. cum similib. cum verò lex alienationibus
resistit, & occurrit, *vt in l.non dubium. C.de legib.* tunc
etiam fideiussor liberatur; quia si fideiussor non libe-
raretur, per competentem actionem ad rem perue-
niretur, contra legis mentem, & intentionem, *l.cum*
lex ff de fideiussor. Summa Angelica *verb. fidei.ussor. nu.*
19. Anton. de Gamma *decis. Lusitaniæ 79.num.2.* nomi-
257 natim ibi statuens: Quod fideiussio † accedens ven-
ditioni rei minoris, factę sine decreto iudicis, & cura-
toris auctoritate, non valet.
258 Sed ista † opinione retenta labor est respondere
ad *d.l.etsi is. C. de præd. minor.* Accursius ibi quinque
solutiones ponit, in quarum tamen nulla, quo bona
gratia dixerim, tuto pedem figere possis. Nam Delio
natatore indiget quod est in versic. *vel bo. ideo con-*
259 *tingit.* Etiq; † alias peruulgatum, quando glossa dat
aliquam expositionem alicui verbo, vel dictioni, & in
ea se non firmat, sed transit ad aliam, quod tũc super
prima expositione non possit fieri fundamentum, iux-
ta notata *in l.qui filium §.Sabinus ff.ad Senatusc.Trebel-*
lian. Carol. Ruinus *consi.46.nume 4 libr 1.* Curtius iun.
consil.1 Socin.iuo.*consil.24 num.3 lib 1.* Barnab. Cor-
nazzan. *decis. Rotæ Lucens. 136.nu 13.* Credo igitur,
quoad fideiussoris, & pignorum dationem, hoc in
casu discrimen aliquod ponendum esse, non quasi fi-
deiussio sit accessio principalis obligationis, non au-
tem pignus, quodque ideo principali non subsistente
corruat etiam fideiussio, tanquam accessorium; nam
& hypothecæ ac pignora inter accessione numeran-
tur, *l. in omnib. 43 ff. de solutionib* Sed quia in *l.etsi*
is præsupponitur: Primo, curatorem contra consti-
tutiones prædium minoris distraxisse: deinde, pro
euictionis periculo pignora nominatim obligasse: &
denique obligasse res, non pupilli, nec tertij alicuius,
sed suas proprias. Ex his igitur colligitur aliud esse,
si ipse minor, aliud si curator pro sua auctoritate di-
straxerit. Si minor ipse absque decreto præsidis di-
straxerit, & pro euictione, vel fideiussores, vel pigno-
ra dederit, nec venditio valet, neque etiam acces-
siones tenentur, *dict. l.cum lex. & ibi Part.* At si curator
distraxerit, pignoraq; & fideiussores dederit, venditio
quidem rescinditur, sed accessiones non liberantur,
quia ferat sibi acceptum curator, quod contra legis
interdictum prædia minorum distraxit, & res suas pro
260 euictione obligauit: caute † enim est negotiandum,
l. 2. C.de furt. & qui contra iura mercatur, bonam fi-
dem non præsumitur habere, *leg. qui à quolibet. cum l.*
seqq. ff. de contrah. empt, cap. qui contra regul iur. in 6.
Octauius Simoncellus *in tract. de decret lib 2. tit. 5 in-*
spect.3.nu.28.& 29. pulchrè Anto. Quetta *in cons.54.*
num.4 5.6.& 7. Hieron. à Laurentijs *decis. Rotæ. Aue-*
nionen. 103.num.6. Anton. Gomesius *ad 50.l. Tauri.nu.*
60. m hi pag. 471.

Eadem obtinere videntur in alienatione fundi do-
261 talis. Si † enim mulier alienet, & pro euictione det
fideiussorẽ vel pignora, datio est nulla, *d.l.cum lex.* & ita

potest intelligi cautela Cæpollæ. Sin verò maritus
distrahat, consentiente muliere, vel etiam ea inui-
ta, non tenet quidem alienatio verum accessiones
datę tenebuntur, cum maritus sibi acceptum ferre
debeat, quod cõtra legem fecit, quodq; vltro in illam
necessitatem se coniecit, *d.l. etsi is. & ibi Bald. ac Cyn. C.*
262 *de præd. minor.* Atque istam † communem Doctorũ
conclusionem esse testatur Ioan. Campez. *in d. part. 4.*
quæst. 17. in fin.

263 Denique potest † fideiussor in contractu vendi-
tionis etiam pro quolibet alio pacto, cuiuscunque
tandem id sit modi (*vt tot. tit. C. de pact. inter empt. &*
vendit.) interuenire, *per text. in l. Stychum. 95. §. vlt. ff.*
264 *de solutionib.* Imo, & † tunc, quando consanguineus
rem venditam retrahere vult, tanquam proximior,
sed solutio pretij in tempus differtur, cautionem ali-
quando exigi posse, patet ex illis, quę tradit Tira-
quell. *de retract. lign. §. 1. gloss. 18. num. 45.* Iacob. Me-
noch. *de arbit. iud. quæst. casu* 140. *num. 3.*

265 Transeamus † nunc ad quasi contractus, in qui-
bus similiter fideiussores dari solere, extra omnem est
266 controuersiam Sic namq; in actione † Negotio-
rum Gestorum, *l. 3. §. vlt. cum l. seq. ff. de negot. gest.*
267 in † Tutela, *tot. tit. ff. de fideiuss. tu or. vel curat.*)
268 quanquam tutela † etiam contractus vocatur, *in l.*
contractus ff. de reg. iuris. l. ex contractibus. ff. de obligat. &
269 *action. l. 1. § debitum ff de constit. pecu.* vt & † Dotis-
datione, quę similiter contractus est, *d. l. contra-*
ctus & d. l. 1. § debitum. Fideiussorem interuenire pos-
270 se, extra dubium est, in tantum, vt quamuis † statu-
tum dicat, quod ciuis fideiubens pro extraneo non te-
neatur, hoc tamen fallat, si pro dote fideiubeat *Nat-*
ta consilio. 52. numero decimoquarto. tomo 1. In iudicio
271 † quoque Familiæ Erciscundæ, *l. heredes. §.*
272 *item curare. ff. famil. herciscund.* In † Additione
Hæreditatis, eiusque Petitione, *toto. tit. ff.*
vt legat. nom. caueatur. iuncta l. 3. §. vltimo. cum legibus
seqq. ff. quibus ex causis in posse son. eatur. de quo plura
vide apud Achillem Pectoralem *in tractatu de petitio.*
hæreditat. num. 699. 700. 701. 703. & seqq. vbi ostendit
quatenus electio sit hæredis scripti, vel legatariorum
273 legatum exigere, vel respectiuè retinere, & cauere.
In † Indebito, sine pro mutuo, *l. indeb. tam. l. frater*
274 *§. vltimo l. si fideiussor. ff. de condiction indebit.* In † A-
ctione De Peculio, vt annotauit Marcus Antonius Mã-
tua *in singul. 500. num. 2. p. e l. creditorem. ff. ad Senatus-*
consultum Macedon. l. eo tempore. ff de peculio. Non mi-
275 nus etiam † in Constituto fideiussor interue-
nire potest, iuxta Bartol. *in l. 2. ff. de fideiuss.* Alexand.
in l. 1. §. fin. ff. de constitut. pecun. probat Valentinus
Francus *de fideiussoribus cap. tertio. num.* 193. Quinimò
276 & in rem iudicatam, vel † Rei Ivdicatae fi-
deiussor rectè accedit. *l. quarta §. si ex conuentione. ver-*
sic. sed & si pignora. ff. de senten. & re iudicata. Et ob
277 † id cum L. Scipio Asiaticus iudicatę pecunię sa-
tisdare non posset, parum abfuit, quin in publica vin-
cula duci iussus esset, nisi T. Grachus Tribunus ple-
bis eum decreto suo liberasset. Liuius *decad. 4. lib* 8.
Valerius Maximus *lib. 4. cap. 1.* Agellius *lib. 7. cap. 19.*
& ex illis retulit Petrus Aerodus.

Sed quia de contractibus & quasi contractibus ꝓ-
ximè dixi, quæri non immerito potest, an in fœderi-
278 bus † quoque constituendis sponsores siue fideiuus-
sores adhiberi possint? Ratio dubitandi est, Quod in
279 † fœderibus etiam est conuentio, *l. conuentionum. §.*
1. ff. de pactis. l. in bello. ibi aib. l erat in pactis compreben-
sum. ff. de captiuis. Vnde dicendum videbatur, & fide-
iussores huic conuentioni stabiliendæ adhiberi posse
280 Cæterum in † aliam sententiam abire videtur Li-
uius *deca. 1. li. 9.* vbi de pace Claudina loquens, his ver
bis vtitur: *Itaque non vulgo credunt, Claudiusque, etiam*
scribit, fœdere pax Claudina, sed per sponsionem facta est.
Quid enim aut sponsoribus in fœdere opus esset, aut obsi-
dibus, vbi precatione res transigitur? per quam populum
fiat, quo minus legibus dictis stetur, vt eum Iupiter ita fe-
riat, quemadmodum à fæcialibus porcus feriatur? Spopon-
derunt Coss. Præfecti, Legati, Quæstores, Tribuni militum,
nominaque omnium, qui sponsponderunt, extant: Vbi si ex
fœdere acta res esset, præterquam duorum fæcialium non
extarent. Hæc Liuius, quem sequi videtur Albericus
Gentilis *de armis Romanis lib. 2. cap 6. mihi pagina 166.*
in fin. & 167. in principio. Quid igitur dicemus? Sane
quemadmodum inter ciues seu priuatos initi contra-
ctus datis fideiussoribus vel pignoribus traditis; ita
281 † inter belli Duces, datis aut vtrinque, aut ab al-
tera parte obsidibus, plerumque firmantur, conuen-
ta, & stabiliuntur, vt iam neutri parti à conuentis
recedere integrum sit Angelus de Clauasio. *verbo, Ob-*
ses. Marquardus Freherus *lib. 2. Pereg. capit.* 8. Et pro-
282 inde † tales obsides in vicem sponsorum fideiusso-
rumve præberi, eoque ipso capita inductarum, pacis,
& conuentionum, arctius confirmari, & muniri, non
absque ratione dici potest. Quod etiam innuit Ioan.
Bodin. *de Republ. lib. 5. cap. 6. mihi pag. 931. (al as est pag.*
283 595. *in fin*) inquiens: Quod † obses in eam cau-
sam detur, vt pro captiuo fideiubeat, aut capite luat;
si is, qui promisit à pactis conuentis recesserit, probat
Francis. Iametius *in commen. ad tit. ff. de fideiuss. fol. 27.*
Ioan. Dauth. Gertoanus *in tract. de testam. Rubri. qui te-*
stam. fac poss. num. 199. vers. allatio quarta mihi pag. 241.
Hinc, & illud apud Liuium *decad. 4. lib. 3* Philippum
484 † Macedonem pro pace cum Romanis habenda
obsides dedisse, & inter alios quoque filium regium
Demetrium, qui postea ad patrem reducendus ipsius
legatis datus est, vt idem auctor scribit *decad. 4. lib. 6.*
485 Sic idem Liuius *decad. 4 lib 7.* testatur, † Antiochum
coactum fuisse, vt Romanis pro obseruantia pacis, ve-
luti aliquod pignus, viginti daret obsides, quos tamen
vnoquoque triennio alternaret, & porro nullos daret,
qui vel minores octodecim annis, vel quadraginta
quinque annis maiores essent.

286 Qua in re adhuc † arctior conditio Carthaginen-
sibus a Scipione præscripta est, vt nimirum centum
arbitratu ipsius darent obsides, nec minores qua-
tuordecim annis, nec triginta maiores, teste Liuio
287 *decad. 3 lib. 10. mihi pag. 239.* Sane, † post Agin. bello
superatum, Antipatro postulanti obsides pueros quin
quaginta, Eocles, qui tum Ephorum agebat, respon-
dit: Se pueros non daturum, cęterum senes ac mulie-
res se duplo numero daturum. Rationem exponit
Plutarchus *in Laconicis* vbi vide.

288 Sic † Phrahates Rex Parthorum obsides dedit
Imperatori Augusto quatuor filios, & eorum vxores
duas, cum filijs item quatuor *Strabo lib 6. Cornelius Ta-*
citus lib. 1. annalium in princ. Iustinus lib. 42. Vologeses
289 † Corbuloni dat obsides nobilissimos ex familia
290 Arsacidarum. *idem Tacitus lib. 13 annal.* Sic † Cran-
tor Peleo obses ab Amyntore datus, de quo Ouidius
lib. 12. Metamorph.

Quem Dolopum rector bello superatus, Amyntor.
Æsonide dederat pacis pignusq; fidemq;

291 Pariter † Cleomenes Spartanorum Rex à Pto-
lomæo Ægyptio auxilia impetrauit contra Antigo-
nũ liberis suis, & matre Cratesiclea obsidibus datis,
vt habet Plutarchus *in Cleomene.*

292 Sic, & † Alexandrum Amyntæ Regis Macedo-
num maiorem natu filium, inter initia regni bellum
ab Illyrijs, pacta, mercede, datoque Philippo fratre
obside, redemisse. Imo Darium quoque Alexandro
Magno Ochum filium, ac Mithridatem Ariobarzani
filium quadrimulum, pacis, & fidei obsidem obtulisse,
Quintus Curtius, & Appianus Alexandrinus *in lib. de*
bellis Mithridat. mihi pag. 289. testantur.

293 Hoc amplius † in casu Portij Imolensis in *cons.* 5.
Illustrissimus D. Ioannes Franciscus Sanseuerinus de-
dit filium obsidem, quod vellet ad Du. Franciscũ de
Aoda-

Andalot. à Ducibus Caroli V. Parmam obsidentib.
captum ex carcere Mediolanēsi liberare, vel (si illud
apud Cæsarem efficere nequiret) se ipsum in Gallia
apud Cardinalem Castilionæum sistere.
294 Refert † quoque ex Sabellico, & Volaterano Me-
nochius *lib. . præsump. 57. num. 4.* Antigonum secun-
dum Demetrij Asiæ, & Macedoniæ Regis filium, ad
Seleucum Syriæ Regem misisse, qui regnum, se quoq;
ipsum, obsidem polliceretur, si carcere patrem libe-
raret. Eandem historiam commemorat Cælius Rho-
diginus *antiq. lect. lib. 6. cap. 43.* & memini eius supra
cap. 7. num. 355.
295 Testis etiam † est Baptista Camposulg. *lib. 1 mihi
pag. 40.* Ludouicum Caroli II. Neapolitani Regis à
Catellanis capti filium pro patre obsidem factum, se-
ptem annos in captiuitate mansisse.
296 Nota quoque † est historia Francisci Regis Gal-
liarum, qui Hispaniæ finibus, Anno 1526. egrediens,
filios duos, Franciscum, & Henricum, valde paruulos,
obsides ibi reliquit, vti conuenerat, & nisi pacta ser-
uaret, captiuum sese denuo sistere pollicitus est, vt
Sleidanus *lib. 6. commentariorum.* commemorat, & post
eum Ioannes Bodinus *de Repub. lib. 5. cap. 6. mihi pag.
930 in fin. alias pag. 595.* qui postea ducentis aureæ
monetę myriadibus sunt redempti, teste Paulo Iouio
lib. 26. historiarum.
297 Quid; quod † Imperator Fridericus II. Grego-
rio Papę Conradum natu minorem filium, tanquam
reconciliatæ fidei obsidem, obtulit, teste Carolo Si-
gonio *de regno Italiæ, lib. 27. ad fin.*
298 Hæc denique † referri quoque potest narratio au-
ctoris incerti annalibus, de gestis Caroli Magni à
Reinero Reineccio editis, vbi Tassilo Rex Boiario-
rum Carolo Magno duodecim obsides præter filium
Theodonem dedit. Sic enim *pag 27.* scribit:

Stipatusq; manu valida, cum Norica regna,
Tassilo quæ tenuit ferro prosternere vellet,
Vndiq; Dux idem circumseptum fore sese
Conspiciens, sine lex adyt vestigia Regis,
Deuotis vi am precibus veniamq; precatus.
Qui, quia natura fuerat mitissimus, illi,
Quem penitus victum vidit, humilemque pepercit.
Fœdera prisca tamen rursus Baioiarum
Firmantur, populo per sacramenta coacto,
Perpetuam spondere fidem seu subditionem,
Prætera Regi duodenus traditur obses.

Illud vtique hoc loco, tanquam obseruatione di-
299 gnum, præterire nō possum. † olim non solum Ger-
manos: sed & Romanos, & cæteros Italiæ populos,
pro more habuisse, vt puellas nobiles pro obsidibus
darent. Sic Romani virgines obsides Regi Porsennæ
dederunt, interque eas Clęliam, vt testatur Titius Li-
uius *decad. 1. lib. 2.* De Germanis auctor est Corn. Taci.
in lib. de morib. German. & ibi Iustus Lipsius *in Notis.
num. 28.* De Metapontinis vero scriptū reliquit Athe-
næus *lib. 13. cap. 48.* Hinc generatim Suetonius Tran-
quillus in Augusto, *ca. 21, mihi pagina 121. A quibusdā,*
inquit, *nouum genus obsidum fœminas exigere tentauit,
quod negligere ma: ium pignor sentiebat, & tamen potesta-
tem semper omnibus fecit, quoties obsides vellent, recipiendi.*
300 Quam † autem laudabile, & pium fuerit apud ve-
teres, & maximè Romanos, huiusmodi fœdera (quæ
301 tamen † Senatus, & populi Romani iniussu fieri nō
poterant, vt testis est Liuius *decad. 1. lib. 9.* & Salust.
de bello Iugurthino. Polybius *libro 3. mihi pag. 189. &
195.* Alexan. ab Alex. *lib. 5. genial dier. cap. 3. mihi. pag.
242.*) interuentu obsidum firmata, sarta tecta inuio-
lataque seruare, alibi copiose traditur, & ipse Vlpia-
302 nus *in l. 1. in princip o. ff. de censibus* patriā suam † Sy-
riam Phœnicen, splendidissimam Tyriorum coloniā,
vnde ipsi origo fuit ab eo commendat, quod fœderis,
quod cum Romanis percussit, fuerit tenacissima. Et
primis placet grauissima sententia Sp. Posthumij
apud Liuium *d. lib. 9. mihi pag. 201.* dicentis: Tam spō-
siones, quam fœdera sancta esse apud eos homines,
apud quos iuxta diuinas religiones fides humana
colitur. Notandi quoque sunt aurei versus Silij Ita-
lici *lib. 13.* vbi ita ait:

Fœdera mortales ne uo non rumpite ferro,
Sed castam seruate fidem, fulgentibus ostro.
Hæc potior regnis, dubio qui frangere rerum
Gaudebit pacta, ac tenues spes linquit amici.
Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit
Vnquam expers luctus, lachrymęq; aget æquore semper,
Ac tellure premens, aget agrum nocte dieque.
Despecta ac violata fides.

303 De † fœdere porrò (quod factionum frenum, &
obsequi firmamentum est) fœderatis populis, con-
fœderationibus Principum, vt & de modis iciendo-
rum fęderum, vide multa alia apud Menoch. *de arbitr.
iudic. quæst. quæst.* 100. Martin Laudens. *in tracta. de
confœderat. princip. in 13. volum. tractat.* Ludouic. Ro-
man. *cons. 47.* Ludolph. Schrad. *de feud. part. 10. sect. 7.
num. 26. & seqq.* Alex. ab Alex. *lib. 5. genial. dier. cap. 3.*
Philipp. Camer. *in oper. succisiuis. c. 6. ad fin. centur. 1. &
cap. 78. centur. 2* Thucyd. *lib. 5. belli Pelopon* Herodot.
lib. 1. & lib. 3. V Varemund. ab Erenberg. *in suis elegan-
tissimis meditamentis pro fœderibus.* Theodor. Zvvinger.
in Theatro vitæ humanæ. vol. 1. mihi. pag. 164. & 165.
304 De † VLTIMIS VOLVNTATIBVS si mulier nō
est ambigendum, quin in his quoque fidem interpo-
nere sit permissum. Exempla passim sunt obuia. Sic
305 enim traditum est, quod legatum † ad pias causas pe
ti nequeat, nisi cautione pręstita, de eo in easdem con-
uertendo, vt ostendit Guido Papæ *in consil o. 152. nu.
3. per textum in l. sancimus. C. de nuptijs.* vbi si quid da-
tum fuerit pro filia maritanda, non potest illud filia
prius petere, quam die nuptiarum, vel si cautionem
præstet de nubendo, *iuxta l. quibus. §. final. ff de condition.
& demonstration.*
306 Sic etiam † mulier, cui aliquid à coniuge, vel qua-
libet alia persona relictum est, ne secundas ineat nu-
ptias, post annum quidem legatum capere potest, mo-
do præter Mutianam cautionem de re cum fructibus
restituenda, si contra fecerit. *Authen. cui relictum. C. de
indict. vid. toll* quæ sumpta est ex *Nouell. 22. capite 43.*
307 Quam constitutionem vtique à † Triboniano homi-
nē auaro, & ad omnem innouationem facilimo (quo
nomine etiā acriter reprehēditur à Suida & Procop.
1. de bello Pers.) contra omnes leges veteres scriptam
esse, arbitratur Oldendorpius. *libr de præscript. Ru-
308 bric. de nupt.* Etsi † enim cōditio viduitatis honesta est
cum viduitas sit genus pudicitiæ, tamen Reipublicæ
est inutilis, *l. cum ita legatum. l. hoc modo. ff. de cond & de-
monst. l. 2. § tractari. ff. ad Tertyll.* & tacite innuit Quin-
til. Mandosius *in tractat. de casibus annual. bus. numer. 26.*
de quo vide etiam nonnulla apud Eman. Soarez. *in
thesaur commun. opin lit. V. nume 61.* & Modest. Pistor.
consil. 36. quæst. 2. volum. 1. vbi disputat, an conditio le-
gato adiecta; Si viduas secundo nubens, literato, ex
consilio alterius, nupserit, valeat, & dicit, quod ita
309 statuendum videatur. Plenissime verò † materiam
hanc eo, quod dixi modo, à vidua præstandæ cautio-
nis Mutianę, nouissimè pertractauit Barnabas Cor-
nazzanus *decisione Lucensi 3.* quem Lector adeat, ne
aliena pro meis in forum protrudere cogar.
310 Aliud † exemplum est *in titu. ff. si cui plus quam per
leg. Falcid.* cui lunge tradita per Ioan. Goddæum *in l. si
ita. 150 ff. de verborum signif. & in comment. de contrah.
311 stipulat. c. 5. conclus. 21. nu. 300.* Item in † collatione
312 bonorum, *l. 1. §. iubet autem. ff coll a. bonorum* In † fidei-
cōmissis, legatis, donationibus causa mortis, &c.
*toto titul. Cod. vt in poss. ff. legat. l. iubemus. §. in supradictis.
Anton. Heringius.*

tio, sub eventuali declaratione, innuncta 17. Maij, Anno, &c. 94.

Quæ quidem interlocutoria eo magis subsistit,
334 quod † tertio post latam demum sententiam, eamque in rem iudicatam translatam, se opponente, non tantum executio impediri non possit, sed etiam sine cautione idemnitatis sententia executioni mandari queat, vt probat Ioan. Benar. Diaz *in fallen. reg. iuris. reg. 66. incip. Executio quando fit super re. limit. 2.*

Exposui simpliciter, quomodo in iudicijs, in contractibus, vel quasi, vltimis voluntatibus, item in iudicijs possessorijs, & petitorijs fideiussor interueniat;
335 Reliquum † adhuc est vnum membrum, quumodo nimirum, & quando in CAVSIS CRIMINALIBVS fideiussor adhibeatur, de quo etiam pauca subiungam. Constituo igitur primum vniuersalem quasi conclu-
336 sionem hanc: Quod etsi † ex delicto oriatur actio, fideiussor nihilominus teneatur, *l. Græce. §. sed etsi. ff. fideiussorib.* Vere enim nihil interest, oriaturne actio ex contractu, vel quasi, vel ex maleficio, vel quasi.
337 Et dum † prisso genera orationis Vlpianus delictû, locutione iurisconsultis vulgari, qui quum contractum, & maleficium ponunt, etiam quasi contractum, & quasi maleficium subintelligunt, *l. in pr. ff. de oblig. & act. Cœus in Institut. lib. 2. tit. 10.*
338 Nam † quod Accurs. Bart. Hottoman. Benincas. Eguin Baro Balduin. & Ioan. Oynotomus (vulgo Schneidevvinus dictus) arbitrantur, in illis verbis: Aut proprio quodam iure ex varijs causarum figuris: *quæ habetur in d. l. 1.* contineri obligationes ex quasi contractu, vel quasi maleficio, vix est vt id ad tertiam Caij saluam faciat, licet eam interpretationem probent præfati Dd. & post eos Mynsing *in §. sequent. Instit. de oblegat.* Gabriel Mudeus in *§ omnium. num. 34. Instit de actionibus.* & nouissima retulit Anton. Pichardo Venuesa *in d. §. sequens. num. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.* Verius
339 † est verbis illis significati obligationes illas, quæ vera proprio quodam iure ex varijs causarum figuris (sic & alibi Iurisconsulti loquuntur *in l. 31. in pr. ff. de mort. caus. donat. §. 1. Instit. de action. bus*) oriri solent, etiamsi nec ex contractu, vel quasi, neque etiam ex maleficio, vel quasi oriantur, *l. obligamur. ff. de oblig. & act. l. liber. homo. in pr. ff. de acquir. hæred. Bern. VValth. lib. 2. Miscell. c. 32.* nec dissentit Borcholt. *de pactis. c. vlt. num. 5.* Anton Pichard *d. l. co. num. 6 & 7.*

Sed ad tem redeamus. Dixi, Pro actionibus, quæ ex maleficio, vel quasi nascuntur, fideiussorem inter-
340 uenire posse. Recte Vtcunque † enim ipsorum maleficiorum per se nulla est fideiussio, *l. si à reo. §. vlt. ff. de fideiussoribus.* & dixi supra *num. 24.* pro actione tamen ex maleficio prouenient, qua pœnam prosequimur, fideiussorem accipere licet, non enim hæc fideiussio impedit, sed promouet delicti pœnæque executionem, *dict. §. vlt.* Bertazolus *in tract. clausul. instrument. clauf. 19. gloss. 2. numer. 13.* Ioan. Goddæus. *de contrah. st. pula cap. 6. conclus. 23. declarat. 2. numero*
341 393. Hinc pro furti † actione in duplum vel quadruplum intentata, *l. si quis pro eo. §. vlt. dict. l. si à reo.*
342 *§. vlt. ff. de fideiu.* Item pro eo, † qui in legem Aquiliam
343 commisit, *d. l. si quis pro eo. §. vlt.* quive ex † naufragio quid diripuit, fideiussor accipi potest, *l. ne quid. §. 7. de his. ff. de incend. ruin. & naufragio.* Multum enim interest pro ipsa obligatione futura des fideiussorem, an pro actione; si pro obligatione dadaris, hoc est, dederis fideiussorem in hoc, quod futurum facere velis, illa ratio impedit fideiussorem obligari, quod pro turpi improbatoque contractu fideiussor interuenire nequit, vt supra explicaui: At si pro actione furti dederis in hoc quod condemnatus soluere velis duplum vel quadruplum, teneri fideiussio, illa ratione, quod & creditorem habeens cui des, *l. si cui 12. ff. de verborum significat.* & quod pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. Magna autem ratio dicitur hæc; quia
344 † puniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est; Vnam, quæ νουθεσία Alteram, quæ τιμωρία & tertiam, quæ παράδειγμα à Græcis nominatur, vt auctor est Agellius, *lib. 6. cap. 14.* Magna igitur ratio suadet pœnas ob maleficia solui, vt his τιμωρία quo cæteri simil bus à peccatis, quæ prohibentur publicitus intareit, metu cognitæ pœnæ deterrantur, *l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis l. vlt. in fin. C. de incest. nuptijs. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. l. 1. C. ad l. Iul. repet. l. 7. C. ad l. Fab. de plagiar. Nouell. 8. in præfat. Nouell. 17. de mandat. princ. cap. 15. versic. & suis rebus.* Cerocius *decis. 6.*
345 *num. 26 seqq.* Crescit † enim multitudo peccantium, cum redimendi peccati spes datur, & facile itur ad culpas, vbi est venalis ignoscentium gratia, vt ait Arnobius, *adnersf. gent. lib. 7.* Iacob. Philip. Portius *consi. 20. num. 45.* Ioan. Koppan *quæst. 43. num. 1.* Quod etiam confirmat Paulus Orosius *libr. 8.* inquiens: *Conspiretorum ac sceleratorum etsi paucitas contemni possit, tamen pertinacia magna pœna afficiende est, ne melo exemplo cæteri moueantur.* Neque enim ob causam magistratui aiusmodi supplicia irroganti indignamur, piaculares & nefarios eos vocantes: sed cum, quæ ab illis perpetrata sunt, consideramus, quodque scelerum suorum pœnas luant gaudemus ea crudelitate Agathias *lib. 4. historiæ Iustiniani. mihi pag. 10*. Saluian. Massilensis *lib. 7. de gubernat. De. pag. 244* Non enim, testante D. Hieronymo, crudelis est, qui crudeles iugulat, sed ideo crudelis vocatur, quod patientibus crudelis vocatur. Quippe sanctissima, & iustissima est seueritas, per quam vtilitati publicæ consulitur, *l. 1. §. 1. ff. de incend. ruin. & nauf.* Mertin. *Mem. er. in præfa. d. cis. Reg. Aragon. numero 31.* Hinc fit, quod male meritus publicem, vt exemplo alijs ad deterrenda maleficia fit, etiam egestate laborare debeat, *l. bone fides in pr. ff. de positi l. 6. §. 1. Laut fastie. §. nonnunquam. ff. de pœn. l. præsens 57. in pr. C. de Episc. & cler.*
346 Eodem planè modo, cum † super crimine capitali liceat transigere, *l. transigere.* vbi late ex recentioribus, Anto. de Padilla, M. Anto Delrio, Hugo Donell. & alij, *C. de transact.* poterit etiam dari fideiussor pro eo, quod interponit transactione promittitur, iuxta tradita per Ioan. God *de cotrah. & commis stip. c. 6. concl. 12. num. 120. & aliquot. seqq.*

Qua occasione non ineleganter quæritur, An
347 † etiam propinquis habenda, siue pro remittendo iure vindictæ, permittitur, fideiussorem dare sit par-
348 missum? Præmitto autem primo, quod etsi † minimè probada sit cõsuetudo, quæ homicidia, absque discrimine, pœna saltem pecuniaria punit, vt inter populos Septentrionales à multis annis apud quosdam, Danos sc. Polonos, Suecos, Frisios, Holsatos fuit receptum, quod illi vocant, Ioann. Bodin. *de Repub. libro. 6. capite 6. mihi pag. 120. alias pag. 67.* Lud. Rom. *singul. 709. incip. Iudex potestatis.* Didac. Couar. *libro 2. resol. capite 9. numero 2.* Petr. Heig. *part. 2. quæst. 24.*
349 *numer. 43.* Licitum † tamen fit per transactionem, data aliqua pecunia, sanguinem suum redimere, & interfecti propinquo ab vlteriori vindicta remouera, *dict. l. transigere. & ibi Dd. Cod. de transac. l. prima. ff de bon. eor. qui ant. sen. sibi mort. consciuere. Damh in prac. crim cap. 147. numer. 1. 2. & 3. pulchrè & diffuse Nic. Reusn. libro 2. decisio 20. per tot.* modo hanc ipsam transactionem, & remissionem fiscus ratam habeat,
350 illa † enim ac partium concordantiam ratione sui interesse nõ est alligatus. Bar. *in d. l. transigere.* Bal. *in l. si creditorib. C. de ser uo pig. dato manu.* Ang. *in l. qui cetu. §. qui vacantē ff ad l. Iul. de vi pub.* Franc Luca. *de primi fisc. p. 1. nu. 107.* Thom. Gramm. *decis. 37. nu. 13.* Menoc. *de præsumpt. lib. 5. q. 90. nu. 3.* Fulu. Pacian. *de probat. lib 2. c. 38. nu. 22. & seq.* pulchrè Colerus *de process. execut. in præfat. nu. 15. & p. 2. c. 3. n. 100. & seqq.* Petr. Haig. *p. 1. q. 39. nume. 53. & seqq. & part. 2. quæst. 24. nun. 1. vsq; ad*
351 *num. secundo.* Secundo præmitto, talē † pecuniam *Anton. Heringius.*

pro

pro remissione obtinenda non solum ad agnatos, &
masculos descẽdẽs sed etiam ad fœminas iure spectare
352 Etsi enim † iure Longobardico, & Saxonico olim
aliter fuit obseruatum, & pronuntiatum, nimirum vin
dictam sanguinis, & per consequens pecuniariam
pœnam, vulgo ad solos agnatos pertinere, *glo. in cap. hoc autem verb. legib. in fin. de his qui feud. dar. poss. lib. 2. & ibi glo. Latina, & Germanica artic. 16.* Henning. Goden. *in consil. de homicidio.* Fachsius *differ. Saxon. 53.* Reinhart. *differ. 46. de success.* Ioan. Schneid. *in §. actio. num. 3. & 4. Institut. de actio.* VVesenbec. *in paratit. ff. de SC.*
353 *Sillaniano. in fin.* in quorum castra † etiam transeunt
Angelus, Florianus, Baldus, Imola, Cumanus, Castrensis, Decius, & Iason, relati à Ioan. Koppen in Rangés-
354 dorff. *quæst. 10 nu. 2.* cui opinioni etiam † nouissime
calculum adiecit Ioach. à Beust. *in l. 3. num. 44. ff. de iureiur.* Damhaud. *d. c. 147. num. 11.* Ambros. Schurerius *in tract. de hered. quæ ab intest. defer. tit. 12. in explicat. iuris Saxonici notabili. 8.* Math. Cuno *lib. 1. de pactis. c. 10. nu. 30.* & est de mente constitutionis Electoralis, *part. 2. constit. 12. in verb.* Agnatus qui fuit percussus. Cui etiam consona est sententia Scabinorum Lipsensium
In consilio. soluendum. In puncto tamen iuris communis
355 verius † est, ad omnes, & singulos hæredes, cuiuscunque sexus, & ætatis sint, pertinere necem defuncti vindicare, pacem componere, & ex compositione huiusmodi pecuniam consequi, vt docte, & fundamentaliter ostensum est a Nicol. Boerio, *decisi. 121. nu. 2.* Ioan. Koppeo *d. consil. 10 num. 3. & seqq.* Nicolao Reusnero *lib. 1. decisionem. decis. 19. nu. 11. & seqq.* Iulio Claro *lib. 1. senten. §. fin. quæst. 58. nu. 35.* vbi dicit, ita communiter teneri. Et hæc sententia intrepide est tenenda, non attento iure Saxonico, quod in suo foro relinquimus.
356 Quod si igitur † agnatis aut cognatis, vt aquiescant pro compositione aut pace habenda certa pecuniæ summa promittatur, quin pro ea fideiussorem accipere queant, nulla prohibet ratio. Si enim licita est transactio, quidni, & fideiussionem licitam esse statuamus?
357 Non † obstat autem illis, quæ *nu. 340. & seqq.* adducta fuerunt, *text. in l. nec quicquam. 56. ff. pro socio.* vbi actiones furti, iniuriarum, vi bonorum raptorum, & similes dicuntur turpes, vnde dicendum videbatur, pro his fideiussorem interuenire non posse: Quia illud dicitur, non quasi actiones per se turpes essent, sed quia eum, contra quem intentantur, si condemnatio sequatur, turpem, & infamem efficiunt. Apposite enim Clemens Alexandrin *in pedagoga. lib. 2. cap. 6.* dixit: Quod turpis res sit, quæ fit præter leges earum operatio, ideoq; probro digna, & supplicio.
Cæterum ab hisce actionibus, quibus ex delicto
358 vel quasi origo est, differunt † actiones populares: Et hoc est quod Paulus ait, *in d. l. si quis pro eo. §. vlt. ff. de fideiussor.* diuersam esse causam popularium actionum. Quia qui actione populari experitur, non dicitur creditoris loco esse, antequam litem contestetur, *d. l. si cui. 12. ff. de verb. signif.* nec censetur esse locupletior, *l. pen. ff. de popul. act.* nulli autem alij, quam creditori fideiussor dari solet. Pone igitur, aliquem actione popularis ius populi tueri, *vt in l. 1. ff. de locis, & itineribus.* hic, nisi litem contestetur, pro euentu actionis, & soluendæ pœnæ gratia, fideiussorem postulare nequit, vt cunque alias pro futura actione præstetur, *l. 4. ff. de fideiussoribus.* nondũ enim creditor est, sed tum demum esse incipit, quum iudicium suscipit, facit *l. pænales. 32. in pr. ff. ad l. Falcid. & plenius pertractauit Ioan. Goddæus de contrah. stipolat. c. 6. declarat 2. nu. 396. 397. 398. 399. & 400. Georg. Obrechtus in tract. de lit. contest. c. 10. nu. 62. & seqq.*
Præmissa subsequatur nunc hæc quoque comple-
3·9 xio: Quod in † causis criminalibus nonnunquam,
obseruata personæ, delicti, imo, & vulneris qualitate
fideiussor interuenire possit.
Dico. In causis criminalibus, Quænam causæ
360 † dicantur criminales, quænam ciuiles, & quod sit
iudicium criminale, quod ciuile, in actionibus quæ pro maleficijs comparatæ sunt, Dd. varie disputant, vt cõstat ex Duar. *lib. 1. disputat. cap. 35. & 36.* Iul. Clar. *in §. fin. quæst. 1.* In hoc tamen communiter resident,
361 quod quando † pro crimine agitur ad pœnam appli
362 candam parti, iudicium dicatur ciuile, quando † vero agitur ad pœnam applicandam fisco, tunc causa
363 dicatur criminalis, quando denique † vna pars pœnæ fisco, alia parti applicatur, dicatur mixta, Clarus *dicta quæst. 1. num. 2.* Eman. Soarez *in com. opin. lit. P. num. 132.* Marant. *in speculo suo. part. 4. in prin. num. 2.* Zasius *consi. 19. num. 1. lib. 1.* Mynsing. *respons. 7. num. 9.* Martin. Anton. Delrio. *in repetit. l. transigere. à num. 9. vsque ad num. 22. C. de transact.* Ioan. Goddæus *ad l. 17. num. 21. ff. de verbor. signif.* Laurent. Kirchouius *in commun. conclus. cent. 2. conclus. 18.* Petr. Gregor. *in Syntagmate iuris vniuersi lib. 31. part. 3. cap. 3. numero. 6.* Gail. *lib. 1. obs. 65. numero. 2.* Menoch. *casu. 265.* Camillus Borellus *in tract. de compromiss. §. 2. gl. 1. nume. 53. & seqq. ac præsertim numero. 59.* Quod tamen de iure saltem com-
365 muni est accipiendum, non † etiam de iure Saxonico, eo enim iure illa solum causa reputatur criminalis, in qua corporalis pœna infligitur statutum acto *glo. artic. 17. post. prin. vers. fideiussor. Colerus in decis. German decis. 22. nu. 2. 3. 4. & 5.*
Assero etiam, obseruandum esse personæ qualita-
365 tem. Hæc enim † sæpe numero efficit, vt reus vel sub fideiussoribus fiat, vel etiam iuratoriæ suæ cautioni relinquatur, puta si iudex eius vel honorem, vel amplissimas facultates vel innocentiam, vel dignitatem, vel sexum perpendat, *l. 1. ff. de custod. reor. l. 3. §. penult. ff de bonis eor. qui ant. senten. sibi mor. consciuerunt. l. 1. cum Auth. seq. C. de offic. diuers. iudic. l. vlt. C. de sportulis. l. si adulterium. 38. §. vlt. ff. ad l. Iul. de adul. l. si grauius. 16. C. de dignit. lib. 12. Auth. Hodie. C. de custod. reor.* Clarus *in §. fin. quæst. 28. nu. 3.* Tranquillus Ambrosin. *in tract. de modo formandi process. in format. lib. 2. cap. 1. numero. 11.* Conrrad. Lancilottus *de officio prætoris in causis criminal. Rubrica de Captura numero. 13.* Hieron Treutlerus *select. disput. vol. 2. dispu. 28. thes. 3. lit. A. versic. Interdum;*
366 Et hoc nominatim de viris illustribus cautum requiritur, qui in criminalibus satisdatione non onerantur, sed iuratoria repromissio ab his tantummodo exigitur, *Nouel. 52. & Nouel. 112. l. pen. C. de dignit. lib. 12.* Licet Iul. Clarus *in d. §. fin. quæst. 46. num 16.* dicat
367 † id in practica, hodie non obseruari, de quo etiam videndus VVasenb. *in paratit. ff. de custod. reor. nu. 5. in*
368 *fin.* Et præiudicium † Cameræ Imp. apud Raphaelem Sailerum, *de die 30. Octobris, Anno. 1534.* his verbis: Iudex mandat in causa N. viri nobilis, quod summariè sit fideiussor, & mittit eum ad hospitium nobilium virorum, & audita illius optima conditione, & oblatione dimittit, & si in carcere esset detentus iubet sine impedimento liberari, &c. pro quo faciunt tradite per Colerum *de process. execut. part. 2. cap. 3. nu. 169. 171. & 172.* Neuizanum *consi. 51. nu. 22. & 23.* Barnab. Cornazzan. *decisi. Lucensi 59. nu. 13. & 14.* Ego ta-
369 men ea in re cuiuslibet † regni vel loci consuetudinem simul perspectam habere tutius esse existimo. Sic
370 † Nobilis Hispanus, quem illi lingua sua, Hydalgum vocant, *Francis. Sarmientus select. interpret. lib. 1. cap. 15. num. 5.* iure regio Hispaniarum ex nobilitatis priuilegio in carcerem mitti non potest, nec in ipsius armis, equo, & mula recte fit executio, *l. 4. tit. 2. lib. 4. Ordinat.* Ioan. Baptista Viglial. *in antinom. iuris regni Hispan. ac ciuilis lit. N. numero 3.* Couarru. *in repetit. cap. quamuis. in initio. 2. part. numero. 5. de pactis.* Carolus Tapia *in l. fina. cap. 6. part. 2. numero. 5. & 6. ff. de constit. princip.*
371 nisi forte † debitum ex delicto vel debito Regio oriatur, aut hydalgus locator fuerit functionum fiscalium. Carol. Tapia *d. loco numero. 7.* Sic
372 Stephanus † Rex Poloniæ in constitutionibus Lino-

nicis

nicis Varsouiæ, die 4. Decemb. Aouo 82. promulgatis, *sub Rubrica. de captiuitate, & criminibus*, sanciuit: *Cum aliquis nobilis Decreto publici conuentus, iudicio Præsidum, aut terrestri capitur, quod sibi certis pœnis in potestatem, aut carcerem ciuilem non tradatur, sed in manus Præsidum. Si quis autem in ciuitate, vbi nulla arx est, capitur, & authoritate conuentus Præsidis, aut iudicij in carcerem ciuilem conijcitur, in potestate eorundem, & non ciuitatis permaneat: Fideiussoria autem cautione à carcere huiusmodi liberetur, nisi causa fuerit criminalis.* Antiquitus
373 certè † illustriores personas digniore sque regulariter in libera custodia mansisse, & ob id vel Consuli, vel Prætori, vel Ædili, vel etiam Senatori commissos fuisse, ex Salustio, Iulio Firmico, Dione, Hieronymo, Sidonio, & Cicerone refert Iustus Lipsius *in comment. ad Coracl. Tacit lib. 6. annalium. num. 8. mihi pag. 126. & 127.* Qui etiam *lib. 3. num. 41 mihi pag. 73.* eaplicat, quę
374 & † qualis custodia militaris fuerit; quod mooeo propterea, vt tyrones intelligere queant, quid velit Vlpianos, *in d. l. 1. in verb. an militi tradenda ff. de custod. reor.* Noo enim ex glossographis hic acu rem tangent. Memoriæ saltem commendandus est locus Augustini *in Psalmo 128. Ligantur*, inquit, *duo & mittuntur ad Iudicem, latro, & colligatus. ille sceleratus, iste inaocens, vna catena ligantur, & longe sunt à sese.* Addo, duos sæpè oulites vni reo datos, maioris custodię ergò, vt in actis Apostolorum, *cap. 12.* de D. Petro. *Dormiebat inter duos milites, duabus alligatus catenis.* vide Pardulph. Prateum *in verb. Custodia.* vbi cum Lipsio planè consentit.
375 Obseruanda † porrò delicti quoque qualitas est, *d. l. 1. ff. de custod. reor. Ioann. Godd. in l. vinculorum. 224.*
376 *ff. de verb. signific.* Imò † & vulneris, ne sc. temere dimittatur vulnerans, oec prius, quam plenè constet, Medicis denuntiantibus, & iudice competente diligenter eaaminante vulnus lethale non esse, *argum. l. semel. C. de re mil. lib. 12.*

Prætereæ in eo, quoque prudentiam iudicis desi-
377 dero, vt nimirum † non semper indistinctè, sed nonnunquam, h. e. certis casibus reum in causis criminalibus sub præstatione fideiussionis dimittat. Nam
378 † quod Maranta *in speculo suo. part. 6. tit. de satisdatione. num. 10.* asserit, exceptis quatuor casibus, hodie in omnibus crimioibus, etiam capitalibus, carceratum sub fideiussoribus relaxari, id vniuersaliter non est verum, maximè quod ad fori Germanici practicam attinet, licet in Regno Siciliæ fortassis obtineat, de quo etiam Maranta propriè sermonem habet, de quo lector vlterius videat Valentin. Francum *de fideiuss. c. 3.*
379 *num. 199. & seqq.* Nec † obstat *l. nullus. in prin. C. de exhib. reis* vbi habetur, nullum in carcere vinciendum, priusquam conuincatur de crimine: quia respondetur, quod carceratus non debet poni in manicis ferreis, & ligaminibus, antequam conuincatur, nihilominus tamen in carcerem poni potest: ita post Accurs. respondet Colerus, *de process. execut. part. 2. cap. 3. num. 71. & in decisio. Germaniæ. decis.* 107. *numero. 1. 2. 3. & 4.*
380 Etsi autem illa ipsa † materia, quando in causis criminalibus fideiussor interuenire possit, quando nō possit, ab alijs satis est pertractata, adeo vt solem facibus illustrare velle videatur, qui quidquam addere conatur illis, quæ hac de re scripserunt Panormitan. & Felin. *in cap. legebatur. extra de maior. & obedien.* Bertach. *in repertorio. verb. Fideiussor in criminalibus.* Hippol. *in pract. crim. § attingam.* Octau. Cacheran. *decis.* 18. Clarus *lib. 5. sentent. § fin. quæst. 46. à num. 6. vsq; ad fin.* Francisc. Marcus *decisio 917. num. 2.* Anton. Capicius *decis. Neapol. 30* Menoch. *de arbit. iudic. qq. casu 303.* Roder. Suarez. Hispanus *in tractat. de fideiuss. in causa criminali.* Cyril. Fulgeonius *in sua summa criminali.* Anton. Gomez. *tom. 3. var. resolut. cap. 9 num. 8. & seqq.* Coler. *de process. execut. par. 2. cap. 3. num. 58. cum multis seqq.* VVesenb. *ff. de custo. reor. num. 5. & cons. 45. num. 15. par. 1.* Ioan. Schneidevv. *in § in omnibus. Inst. de fideiussoribus.* & post illos omnes Prosp. Farinac. *in tit. de carcerib. & carcerat lib. 1. tit. 4. quæst. 44. per tot.* nec non Valentin. Francus *in tract. de fideiuss. cap. 3. à num. 198. vsque ad num 300.* Iuan. Goddæus *de contrahen. stipulat. cap. 6. conclus. 23. declarat. 2 num. 392. & seqq.* pauca tamen, eaq; obseruatione in primis digna, ratione ordinis de his addam.
381 Et quidem † initio certum est, à iudicis arbitrio, totum ferè peodere, quando fideiussor in criminalibus interuenire possit, *d. l. 1 ff. de custod. reor.* Iason *in consil. 27. circa finem. lib. 3.* Tiraquell. *de nobilit. capit. 20, num. 31.* Hieron. à Laurent. *decis. Auenion. 5. num 4 & decis. 58 num. 1.* Sed tamen certi casus sunt, qui fideiussionem admittunt, quos q; iudicem ignorare non decet.
382 Primus igitur † casus est, cum quis carceratus est pro eo crimine, pro quo pœna solum pecuniaria indicta est, tunc enim dato fideiussore relaxari debet, Hippolyt. *in Rubric. de fideiussoribus. num. 247.* Cacheranus *d. decis. 18.* Menoch. *d. casu 303. num. 3.* Ioan. Goddæus *d. conclus. 23. numer. 424 vsque ad num 4 2.* Etiam de
383 † iure Saxonico, non tamen sub maiori pœna in casum non secutæ præsentationis, quam vnius VVergeldij. Consti. *lib. 2 art. 10. versi.* Iste homo quanquam
384 illam † decisionem iuris Saxooici malè obseruari, scribit Colerus *in decisio. Germaniæ. decisio. 29. numer. 16.*
385 Fallit † primo, si carceratus esset confessus, vel conuictus de crimioe, tunc enim non relaxatur sub fideiussione, sed condemnari, & cogi debet, vt soluat. *Bald in d. l. nullus. C. de exhib. reis. Hippolyt. in pract. crim.*
386 *§. attingam. num. 4.* Verum † limitatio hæc cum quadam distinctiooe est intelligenda. Aut eoim reus post confessionem debet in carcere custodiri, & rectè interueniet fideiussor, cum oihil ioterfit, vtrum ante vel post confessionem detur: Aut verò debet poni in carcere ad pœnam, vt scilicet soluat, aotequam exeat, tunc non est sub fideiussoris datione relaxandus, quia constat eum esse debitorem, in quem nullæ aliæ sunt partes iudicis, quam vt condemnet. *Menoch. dict. casu 303. numer. 6.* cui nouissimè subscripsit Ioan. Goddæus *dict. conclus. 23. num. 409.* & dicam quoque infra *cap. 15. num. 57.*
387 Fallit † secundo, vt non procedat, quando reus sero, hoc est, tum primum, quando ferenda est sententia, fideiussorem offert, eo enim casu non est recipienda, *l. 2. § 1. in fin. ff. de custod. reor. facit c. 1. vers. si proclamare voluit, cur tamdiu tacuit. extra, de frigid. & malefic. l. 6. vers. postquam semel. ff. de pœnis. Angel. in l. 2. Cod. de exhib. reis. Hippol. in d. §. attingam. num. 3. Menoch. d. casu*
388 *303. num. 8.* Dilatio † enim non semper vtilis, sed in tempore venire rerum omnium est primum. *textus sunt no abdis. in l. 3. §. duæ autem. ff. de Carboniano edicto. l. 5. §. præterea. ff. de noui oper. nunc. l. 1. ff. de damno infecto. l.*
389 *vlt. C. depositi.* Mitior tamen humaniorque † est sententia contraria, nimirum, reum etiam ferè finito iudicio fideiussorem offerentem audiri debere, cum non penitus hanc facultatem sibi à iure concessam repudiauerit, sed tantum ad tempus distulerit, sciens sibi ius suum saluum manere, vt ostendit Ioan. God-
390 dæus *d. conclus. 23. num. 410. & 411.* Quod † enim differtur, non aufertur, *§. libertas. Instit. de sing. reb. per*
391 *fideicom. relict.* Et cum nondum † finita per sententiam causa, sed tantum dilata est, non dubium est, omnes defensiones integras esse, *l. cum nondum C. de except.* Sat cito enim hæ proferuntur, si modo sat bene, vt est in vulgato prouerbio.
392 Fallit tertio † quando reus iste, qui petit relaxationem sub fideiussoribus, semel è carcere aufugisset, tunc enim etsi pœna pecuniaria esset indicenda, attamen dato fideiussore non esset relaxandus, *gl. l. L. Cornelia.*

nelia.§.1 in verb.ex vinculis.ff.de SC.Sillan. Marsil. in d.
393 §. attingam.num.7.Per † fugam enim beneficium hoc
amittisse dicitur, Alex. in apost. ad Bartol.in l.1.ff.de cu-
stud.reor. Menoch.de præsumpt.lib.5 præsumpt.32.num.8.
394 & 9.Idem † Menochius tamen in d.casu 303.nu.10.
existimat, per istam fallentiam iudicis arbitrium ne-
quaquam tolli, quo minus is, si velit, reum sub fideius-
soria cautione relaxare possit. Multo autem magis
hæc ipsa tertia limitatio procedit, si reus non semel,
sed bis ex carcere aufugisset, geminata enim fuga
395 † operatur, vt reus non amplius fideiussoribus sit cre-
dendus, Antonius Corsetus in tract.de verb. geminatis nu.
17.versic.38.geminata fuga. Hippolyt. in Rubric.de fide-
iussorib.num.174.& 177.
396 Fallit † quarto, si is, qui pro crimine commisso
pœnam pecuniariam, iure tamen, aut statuto, vel de-
creto non definitam soluere debet, fuisset repertus in
ipso actu, vel flagranti crimine, atque illud nullo mo-
do inficiari posset, tunc enim datione fideiussoris à car-
cere liberari nequit, Marsil.d.§. attingam.num.5. & 6.
text.in iure Saxon. Constit.lib.1. art.66.rursus text. cum
gloss. lib.1. art.9.num.5. vbi dicitur: si lata sententia
postmodum suspensa ad alterum diem: propter hoc
397 à carcere non est dimittendus ille homo. Atq; † ita
practicatum, & vsu obseruatum fuisse, tum in scabina-
tibus, quam in aulis Saxonicis, dicit se vidisse. Cole-
rus in decis. Germaniæ. decis.29. num.18. & rursus decis.
107.num.5 & 6.ac seqq. vbi plura hac de re inuenies,
quæ huc coaceruare non est opus. Quia namque de
crimine recta via constat, non opus est sententiam
prolongare acceptatione fideiussorum, sed reus statim
est condemnandus, argumento textus in l.1. C. de cu-
398 stod reor. Et † quanquam Dn. Ioan. Goddæus de con-
trah. stipul. d. conclus. 23. num.408. etiam tum, quando
reus, vel in flagranti crimine deprehensus, vel ipsemet
delictum confessus esset, oblatum ab ipso fideiusso-
rem, ad obtinendam relaxationem e carcere, admit-
tendum esse, arbitratur, cum per datum fideiussorem
fiat securior accusator, vel fiscus de solutione istius
pœnæ pecuniariæ, & hoc amplius maleficij coercitio
eo facilius executionem sit consecutura, ac denique
nihil intersit actoris, vel fisci, vter pœnam istam pecu-
niariam soluat, ipsemet reus, vel fideiussor, vel quis
alius: Tamen mea opinione non opus habuisset hoc
in casu ab Interpretibus dissentire, eosque reprehen-
dere, cum facilè concordari possint. Aliud enim est,
pro obtinenda relaxatione ex carcere, ratione perpe-
trati flagrantis criminis fideiussorem de rursus sisten-
do offerre (in quibus terminis Interpretes simplici-
ter loquuntur) Aliud pro relaxatione ex carcere, ac
solutione pœnæ iam iniunctæ, aut iniungendæ simul
fideiussorem exhibere, in quibus terminis propriè Dn.
Goddæus versatur; Illo casu iudex, si nolit fideiusso-
rem primo statim die recipere, relaxationem bene
tam diu differre potest, donec secū deliberet, q̃ pœna
carcerato imponi debeat. Hoc verò casu, vbi reo in fla-
granti crimine deprehenso nō solū relaxationē carce-
ris indulsit, sed ēt solutionē inflictæ pœne simul mādat,
quin fideiussor oblatus admitti dēat, nullus dubitaue-
rit. Fit enim illud ipsum, q̃ iudex iussit, cum vtiq; vice
solutionis sit, soluere, vel locupletem reum dare. Bart.
ad l.1.ff.de custod.reor. Goddæus d.conclus.23.num.405.&
406. Nec aduersatur, quod attuli supra hoc.cap.numer.
386.& infra cap.15.num.57. Ibi enim ducebatur quis
ad carcerem non ob delictum, sed ob moram, & con-
tumaciam, commissam in non soluendo pœnam per
sententiam sibi iniunctam, quo casu fideiussioni non
est locus, nisi quis fideiubeat, se pœnam illam actuali-
ter, & statim soluere velle. quod in prædicto casu se
aliter habet, vt est in confesso.
399 Fallit † quinto, si reus commisit crimen falsi, pro
quo imponenda venit pœna pecuniaria ex forma legis
vel statuti, tunc enim fideiussoris datio à squalore car-
ceris non liberat, propterea quod crimen falsi enor-
me est, & aliqua specialia habet præ alijs criminibus.
Ita Marsil.in d.§.attingam.num.7.& 8.Follerius in pract.
crimin.verb.examinati.nu.19.alios refert Hieron. de Lau-
rentiis, decis. Auenion 5.num.3. Sed Menoch.d.casu 303.
400 num.12.dicit, † istum casum vnum esse de raro con-
tingentibus, cum via inueniatur lex communis, vel
municipalis, quæ pro tam enormi crimine pœnam pe-
cuniariam imponat.
401 Fallit sexto † quando crimen est notorium, vel pu-
blicum, tunc enim reus statim absq; vlteriori prolon-
gatione est condemnandus. Menoch. d. casu 303.num.
13. Ad quid enim hoc casu prodesset fideiussio? Cum
in facto notorio non distinguatur, vtrum pars neget,
402 vel confiteatur, siquidem † negatio partis nōn inii-
cit notorium, nec reddit causam dubiam, capit. super
eo.extra de test.cog.sed statim notorium, & quidem facti
permanentis, (non momentanei, aut transeuntis) pro
iudicato quasi habetur, cum nulla tergiuersatione pos-
sit celari, l.emptorem.ff. de act. empti. Schurff consil.21.
num.3.& 4.centur.3. Mascard.de probat. conclus.1107.
403 Licet † & hanc limitationem respuat. Io. Goddæus
d.conclus.23.nu.408.
404 Fallit † septimo, quando statutum indiceret
quidem pœnam pecuniariam, sed tamen vellet il-
lum reum causam dicere ex vinculis, tunc enim fi-
deiussor non posset præstari, Menoch. dict. casu 303.
numer.14.
405 Fallit octauo, si † contra aliquem actum est de ali-
quo crimine, & contra eum proceditur, tunc enim iu-
dex potest ipsum capere ante aperturam attestatio-
num, & non committitur fideiussoribus, ita per text. in
l.quoties.in fin.prin.vers.eo qui crimen C.vbi Senator. vel
clarissimi & in l.2.in pr C. de exhib.reis. tradidit Abbas
Affaldus, vt videre licet in singularibus Doctorum,
tom.2.mihi pag.187.

Ad hunc primum casum referri quoq; potest, quod
habetur in iure Saxon.Constit.lib.3.artic.13. vbi dici-
406 tur: Si † contra aliquem proponatur actio iniuria-
rum (quæ hodie vt plurimum, etiam cum criminaliter
intentatur, fieri solet pecuniaria) isque citatus non
compareat, quod tunc actor reum vbicunq; repertum
licite arrestare possit, & quod ille non prius ab hoc ar-
resto liberetur, quam si idoneam iudicio sisti cautio-
nem præstet.

Sic etiam constitut.lib.1.art.61. & lib.2.articul.5.in
407 princ.& lib.3.art.17. scribitur, quod † is qui crimi-
naliter in iudicio pulsatur, si ibi nec hæreditatem ha-
beat, nec fideiussorem præstare possit, tamdiù perso-
naliter detineri queat, donec fideiussorem præstet,
quanquam retentio illa famæ rei conuenti nihil no-
cet, vt ait gloss.in dict.artic.61.num.4.& facit gl. lib.2.
art.3.num.4.
408 Secundus casus est, † quando pœna corporalis
carcerato infligenda est, puta, quia commisit homici-
dium, crimen læsæ maiestatis, cudit falsam monetam,
vel quid simile fecit; hoc casu oblata à reo cautio fide-
iussoria acceptari non debet, etiamsi vellet mille da-
re fideiussores, prout communi voto Doct. tradiderūt,
præcipuè Bald.in l.2.col.1.in fine. C. de exhib.reis. & l.
eos.§.super his.C.de appellat.Hippol.d.§. attingam nu.1.
Menoch.d.casu 303 num.15. Neuiza.consil.61.num.22.
Ioan.Saixon.in consuet.Turon.tit.1.§.24 glo.3.vers.que-
ra decimosexto. Ant.Curdub.de Lara.in repet. l si quis à
liberis.§. sed vtrum. num.23 ff. de liber. agnosc. Fichard.
consil.66.num.5.part.1. Eman. Soarez. in thesauro com.
opin.lit.F.num.144.late Valentin.Franc.de fideiuss cap.
3.num.201.cum aliquot seqq.Farinac. in sua praxi crim.
tit. de carcer. & carcerat. quæst.33.reg.1.num.151.&
seqq.M.Anton.de Amatis decis.101.incip. Secuta carce-
ratione.num.9 & 10.Rutger.Ruland.de commiss.part.4.
lib.6.cap.4.numer.46. Cuius ratio est, Quod fideiussor
409 † non potest se obligare ad pœnam corporalem, ad
quam

quam teneretur in subsidium, si reus aufugiat, quo ni-
hil certius futurum, si modo sibi committatur. Cassan.
in consuet. Burg. Rubr. 1. §. 5. vers. S'il na gracce. num 169.
Clarius *lib. 5. sentent. §. fina. quaest. 4. nu. 58.* Et quanquā
410 † contra illam communem Dd. opinionem ex tex-
tuum vacitate disputari posset, vt constat ex Roderico
Suares *de fideiuss. in causa crimin. num. 13. 14. 15. 16. 17.*
Menoch. *d. casu 303. à nu. 17. vsq. ad 23.* Ioan. Goddæus
d. conclus. 23. num. 416. 417. 418. & seqq. tamen ab ea in
iudicando, & consulendo facilè, & præter satis eui-
dentes, & graues causas recadere, non esset tutum, ar-
gumento eorum, quæ traduntur à Franco *d. loco. num.
203. 204. 205. & seqq. & præsertim num. 247.* & Ioan.
Goddæo *d. conclus. 23. num. 424. & 425.* vbi aliquot
411 causas † enumerat, puta, vehementem morbum,
testium peregrinationem, & longam nimis absentiam,
accusatorum nimiam moram, magnam accusatæ per-
sonæ dignitatem, accusantis exiguam, & similes. Quó
412 † etiam proculdubio respexerunt Statutorum Lu-
becansium conditores, dum ibi *lib. 4. tit. 11. art. 2.* ita di-
sponitur: Qui patrat delictum fideiussionem dare nō
debet sed carceri mancipandus est, &c.

413 Ampliatur igitur iste † secundus casus, vt proce-
dat etiam tunc, quando pœna mortis non esset indi-
cenda, sed tantum corporis inflictiua, vt pœna ictus
fultium, fustigationis, funis, &c. nam tunc reus frustra
offert fideiussorem. Marsilius *dicto. §. attingam. num. 1.*
414 Menochius *dicto casu 303. num. 23.* Vnde † inferri
potest, quia in *l. 1. §. finali. ff. de extraordin. criminibus.* di-
citur, quod is, qui mulierem interpellauit, quodvè im-
pudicitiæ gratia fecit, perfecto flagitio capite punia-
tur, non esse talem sub cautione fideiussoria relaxan-
dum, prout quoq; decidit Hieron. da Laurentijs *decis.
Auenion. 72. per tot.*

415 Secundò † ampliatur, vt procedat etiam in illis,
qui non sua, sed aliorum causa detinentur, vt ex illis
crimen probetur, quales sunt testes, qui ante perhibi-
tum testimonium non sunt dimittandi, ne per subor-
nationem, aut alio modo veritas occultetur. *Me-
nochius dicto casu 303. numera 26. Francus dict. capit. 3.
numer. 226.*

416 Tertiò † ampliatur, vt maximè procedat in eo,
qui iam confessus fuerit delictum. Frustra enim se re-
laxari petit is, qui sa suaptè voca condemnauit. *Ma-
noch. d. casu 303. num. 28. Francus d. cap. 3 num. 223. &
224.* qui etiam alias ampliationes adferunt, quas bra-
uitatis studio non transcribo.

417 Declaratur † rursus iste casus, & primo quidem,
vt non habeat locum in carcerato, qui de proximo est
relaxandus. *Clarius dict. §. in fin. quaest. 46. num. 10. Ma-
noch. d. casu 303. nu 34. & Marsil in Rubric de fideiussor.
num. 239. per l. nullus. C. de exhib. reis. Franc. d. c. 3 num.
234. 235. & 236.*

418 Secundo † limitatur, vt non procedat, si sit statu-
tum, vel consuetudo, quod à carcerato pro crimine,
corporalem pœnam ingerente, fideiussor præstari pos-
sit, tunc enim fideiussio admittenda erit. *Menoch. d. ca-
su 303. nu. 35. Roman in singular. 129. incipiente, Tu scis
quod in causa criminali. cum add tionibus ibi.* Capolla *in
cons. crim 40. nu 56. cum seq. Neniz. cons. 60. nu 8. & 9.*
419 *Fichard. d. consil. 66. num 7.* Atque † ita contra Dida-
cum Couarruuiam ab omnibus fere teneri, scribit
Francus *d. cap. 3. num. 238.* Quapropter etiam nemini
barbarum videri debet ius Goticum *lib. 2. cap. 6.* vbi
dicitur: Qui promittit, & fideiubet pro aliquo reo, vel
fire, val alio homine, qui maleficium commissit illa
debet venira a oram iudice, & reum illum in viribus
Iustitię remittere puniatur.

420 Tertiò declaratur, vt non † procedat, quando da-
retur fideiussor, qui se obligaret, non tanquam fideius-
sor, sed tanquam custos carceris, vt dicam infra c. 20.
§. 9. nu. 56. tunc enim fideiussio admitti posset, siquidē
421 † custos carceris eadem pœna punitur, qua carcera-
tus aufugiens, *l. ad commentariensem. C. de cust. reor. Me-
noch. d. casu 303. num. 36. & 38.* neque enim volenti fit
iniuria, vt in specie considerat Salicetus *in d. l. ad com-
menta. iensem.* Hippol. Riminald. *inter cons. crimin. Zilet-
ti. cons. 82. nu. 18. vol. 2.* Francus *d. c. 3. nu. 240.*

422 Limitatur † quarto notabiliter in eo, qui sponte
comparet coram iudica. Is enim propter spontaneā
hanc comparitionem, etiamsi ex delicto veneris, pęna
corporis puniendus, nihilominus præstitis fideiussori-
bus debet relaxari. *Carrerius in pract. crim. ve b. obserua-
re curabis nu. 158. versic. item eliditur. Mascardus de pro-
423 batio. conclus. 1330. nu. 4. vol. 3.* Spontanea enim † præ-
sentatio regulariter innocentiam arguit, vt videre li-
cet apud Mascardum *de probat. conclus. 1330.* Marsil.
in pract. crim. §. diligēter. num. 204. cum seqq. Iacob. No-
uall. *in tract. ad defensam. Rubr. Responsiones reorum in
constitutis. nu 13.* Tiber. Decian. *in respons. 92. num. 114.
vol. 2.* iunctis ijs, quę idem Decianus tradit *responso. 24.
nu. 10. & 11. & responso 72. nu. 3. & seqq. vol. 3.*

424 Tertius † casus loquitur de ijs criminibus, pro
quibus indicta est pœna arbitraria, in quo casu quid
obseruandum veniat, explicant Manoch. *d. casu 303.
nu. 39. & 40.* & Ioan. Goddæus *d. conclus. 23. nu. 428* ad
quos, ne actum agam, lectorem remitto.

Cæterum his explicatis offert se elegans quædam
quæstio, quæ qualibet dia contingere potest. Notum
425 enim est, pro arbitrio prudentis † iudicis tormenta
aliquoties repeti possa, vt pulchrè explicat. Menoch.
de arbit. iudic. quaest. casu 272. adeo vt Nicol. Boerius
426 *decis. 163. num. 19. & 20.* asserat, reum † propter va-
riationem suam ter torqueri posse, de quo nunc latius
non disputo, maximè cum Francisc. Cason. *in tract. de
torment. cap. 14.* & post eum Francisc. Burs. *in cons. 201.
num. 87 lib. 2.* voluerit, reum bis tortum, & semper cō-
stantem permanentem, non posse denuo torqueri, &
quia hac da re videri potest Iul. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q.
64. num 40.* item Constit. pœnalis Caroli V. *artic. 58.*
quæ dicit, hac in re standum esse arbitrio discreti iu-
dicijs.

Sed pone, inquisitum, vel accusatum per binas, aut
ternas vices moderatè tortum, & tamen nihil penitus
confessum esse, quid deincaps fieri debebit, maximè
cum nulla alia de nouo superueniant indicia? Hic
427 quadruplex est scribentium opinio. Quidam † eum
relaxandum, & penitus absoluendum esse volunt; in
quorum numero reputantur Albericus de Rosate *in l.
edictum ff. de quaest.* vbi hanc communem dicit. Cæpol-
la *in cons. 32.* Hippol. de Marsil. *in practic. crim. § nunc
428 videndum. nu. 26.* Atque ideo † non est dubium, quin
apud Anton. de Gamma *decis. Lusitaniæ. 280. num. 1.
versic. n enim qui negant.* pro verbo, *negant,* sublituen-
429 dum sit verbum, *affirmant.* Quidam vero † eum con-
demnandum esse aiunt, si non pœna mortis, tamen ali
qua alia pœna. Alex. *in additiobus ad Bart. in l. vnius. §.
reus. in ve b. neque confitetu. ff de quaestionibus.* Thom.
Grammaticus *decis. 22. num 24.* Hippolyt. *singul. 108.
incipiente, Alias fui interrogatus* De quo etiam mentio-
nem facit Couarruuias *in practic. quaest. cap. 23. num. 5.*
430 Quidam † rursus relaxandum equidem concedunt,
431 sed tamen sub fideiussoribus; Nonnulli deniq; † sta-
tuunt absoluandum eum esse, verum sub hac clausula:
Rebus stantibus, prout stant.

Qui absoluendum esse contendunt, non errent,
432 Nam primo † per torturam omnia indicia, quæ ad-
uersus illum erant, sunt purgata. Barnab. Cornazza-
nus *decis. Rotæ Lucensis. 127. nu. 19.* Si igitur postmodū
nihilominus iudex reum in squalore carceris detine-
433 ret, aut etiam rursus torturam repeteret (qua † in re,
proh dolor, hodiernis tēporibus multi saeuati, stupidi,
& bibuli iudices, ne micam quidem eruditionis in se
habentes, dū in tolerandis humanæ patientiæ crucia-
tibus misaros captiuos lacerant, vt vtar verbis Liuij,
decad. 3 lib. 4. imo pastis cruore luminibus, vt fera, quæ
gusta-

statu de modo formandi processum. in format. lib.4.cap.4. num.8.& 9.& cap.5.num.17. sed tamen non diffinitiuè, neque etiam datis fideiussoribus, sed sub clausula, stantibus rebus, prout stant. Et hoc casu, si denique superueniant noua indicia, de nouo contra eum proce-
451 ditur, non obstante tali sententia. Hanc esse † communem practicam, testatur Damhauderius *in practica sua criminali. cap.40. num.2.* & hoc amplius in Hispania, Gallia, & Ducatu Mediolanensi ita obseruari, scribit Clarus *lib.5.sentent.§.fin.q.62.nu.2.* quo etiam spectat, quæ tradit Ludouic. Carrer. *in praxi criminali titul de*
452 *sentent. num.65.cum seq.* Ego hanc sententiam † veriorem esse credo. Statuit enim reum esse absoluendum, & quidem diffinitiuè, scilicet quoad hanc causam, ita vt nec fideiussores dare teneatur. Non autem in totum absoluit, ita vt posteà propter alia indicia rursus capi non posset, siquidem dolus futurus non potest remitti *l. si iuris, §. illud.ff. de pactis.* Et huc spectat quod scripsit Mysing *cent.5. obser.12.* hoc casu si noua rursus superueniant indicia, contra reũ procedi posse, & quod illi non competat exceptio peremptoria rei iudicatæ ex tali absolutoria. Et quanquam
453 † Anton. de Gammad. *decis. Lusitan. 286. num.2.* in illa resideat opinione, quod nulla hac in re certa regula dari queat, sed possit quandoque talis tantiq; vigoris fieri probatio contra reum, vt tortura decreta, & peracta, negante que reo, nihilominus ad perpetuum exilium condemnetur: vel vice versa, iam debilis existere probatio, vt reus tortus negans absoluatur, subiungendo, hanc sententiam apud Lusitanos esse crebrio-
454 rem, eamq; senatores Regios sequi. Existimo † tamen tutius esse, prædictæ, & in practica receptæ opinioni adhærescere, ne iudex arbitrãdo à recto tramite iustitiæ periculosè deuiet, & aberrat. Facilis enim hic est lapsus, præsertim illorum, qui hominem torquere, & pila ludere, paria esse sibi persuadent.

455 Non † ignoro quoq; Alphonsum Villagut à Neapoli in practica sua canonica criminali *lib.7.cap.14. conclus.1.de tortura mihi pag.191.* has opiniones aliquo modo confundere, & Iulium Clarum pro contraria opinione perperam citare, sed prior sententia adhuc magis mihi arridet. Verba eius, cùm is auctor in omnium manibus non versetur, subijcio. Sic igitur inquit: *Iudex posteaquam torsit reum sufficienter, habito respectu ad indicia contra eum probata, & ipso perseuerante in negatione, debet concedere terminum ad defensiones ponendas reo, & accusatori ad producẽda alia indicia si qua habuerit contra reum: & si termino elapso nihil produxerit accusator, reum absoluet, quia dicitur sic purgasse indicia contra ipsum adducta, ac si puram veritatem dixisset, cum cautione fideiussoria de se præsentando, quoties ad ius vocaretur pro eadem causa, pro qua tortus fuerat. Debet insuper hoc casu iudex facere scribere in actis, qualiter tortura fuit moderate adhibita, & indicia purgata, & sic posteà relaxari fideiussori, vt dictum fuit. Hæc conclusio verissima est, & probatur auctoritate Alphonsi Aluarez in speculo vtriusq; iuris tit.de tortura. in vers. etsi reus vbi dicit hanc conclusionem esse de mente Paridis de Puteo. Præsenti conclusioni se subscripsit Iul.Clar. in pract. crim.lib.5.§.fin. in vers. illata reo tortura (supple q.64. num.38.) vbi adducit etiam opiniones nonnullorum aliorum Doctorum idem tenentium. Probatur quoq; conclusio præsens consuetudine, quæ hodie viget in omni tribunali, tum Canonico seu Ecclesiastico, tum seculari.* Hactenus Alphonsus supracitatus.

Sed pro complemento huic capiti non immerito
456 inserimus, & hanc quæstionem: Si † fortè statutum, vel lex, vel Decretum alicuius iudicis, aut Ritus eiusdam curiæ extet, præcipiens, quod hoc vel illud fieri, admitti aut concedi non debeat, nisi in tali causa, vel negotio prius præstita fideiussione, num opus sit, vt omnino præstatio fideiussionis præcedat, vel an sufficiat, si sequatur? Et lectori prolixis, & minimè necessarijs ambagibus molestus sim, categoricè respondeo. Eam præcisè, & necessario præcedere de-
457 bere. Primo enim hæc locutio fit per † ablatiuum absolutum, de cuius natura est, vt importet non solum conditionem *l. acceptus.ff. ad L.falcidiam. l.à testatore.ff. de condict.& demonst.* Cacheran.*decis Pedemont.145.nu.6.& 7.* Ioan.Borcholt.*in tracta. de feudali.cap.3.num.8.* Francisc.Milanensi.*decis.1.num.162.lib.1.* Sebast. Medices *de acquir. possess. verb.acquirendo.gl.1. part.1.num.9.& 10.* Frideric.Pruckman *in §.soluta potestas. memb.1.effectu.5.num.78.* vbi pluces Doctores ita tenentes
458 citantur: Verum etiam † formam inducat *per notata Felini,& aliorum in c.dilecta.de.1.de rescript.Cacherani decis.165 num.12.Hieron.Magon. decis. Lucensi.45.num.11.* Dicitq; Bartolus *in l.1.col.fin ff. de cond.& demonst.*
459 quod † ablatiuus absolutus inducat veram, & expressam conditionem; quæ sui natura requirit, vt im-
460 pleatur in forma specifica. Vnde oportet † ante omnia in forma implere conditionem statuti, legis, Decreti vel Ritus, quam illius beneficio quis intura-
461 tur, vel. De substantia † enim actus est, quidquid pro forma actus gerendæ constituitur, ideoque actus corruit in eius omissione etiã minima, etiamsi adesset iusta causa omittendi formam, ex Decio, & Felino. Anton.de Gamma *decis. Lusitan.45.num.3.* Defunctus
462 † quoque conditionis habet annullare actum. Bartholom. Bertazol. *in tract.clausul. instrum. clausula.14. gloss.6. num.5.& 6.* pulchrè Camillus Borellus *in con-*
463 *trouersia.47.nu.35.36.37.38.& num.is seqq.* Et † forma statuti non obseruata, actus corruit. Bald *in l.humanum.C.de legib.* Anchacan.*consi.55.visa quadam forma.* Balthasar. Benedellus *in tractat.in ·.protim.5 Inprimis numer.41.& 42.* ex Alexandro, & Decio Barnabas Cornazzan *decis. Lucen.58.* Sicut vice versa, quan-
464 do † statuto satisfactum est, eius dispositio locum habere debet. Anton.Corset.*in tract.de iureiur.in 2 euident.num.9.* Cornazzan. *decis.171.num 2.* Qin etiam
465 lex † dans ordinem in procedendo, censetur formã apponere. Feli. *in d.c.cum dilecta. col.7 de rescript.* Ro-
466 bert.Maranta *in cons.42. nu.5. & 6.* Ac fundans † se in Decreto, debet probare se obseruasse formam Decreti, cum suis qualitatibus. Alex.*consil.138.nu 5 lib.7.* Ioseph.Ludou. *in commun. conclus.14.nu.16.* Vti & is,
467 qui † Ritus alicuius beneficio frui vult, illo cum suis qualitatibus vti debet, vt inquit Bald. *in l. de quibus q.6.ff. de legibus.* Exque eodem Baldo in alijs locis, nec non Abbate, Decio, Rebuffo, & Folleriotradit Ioan. Baptista Asinius *de execut. in prolegom.num.3.*

Deinde etiam ponderandæ sunt illæ duæ dictio-
468 nes, NISI, & PRIVS. Sicut enim huius † natura est, vt quando à lege exprimitur, inducat ordinẽ, quo peruerso, actus fieri non potest. *Abbas in c.literis.in 5.nota.ff. de restit.spoli.per tex. in l.2.§.prius ff. de vulg.&*
469 *pup.substit.* Ita † illius natura est, vt quando præcedit oratio negatiua negans potentiam, illa ponat potentiam tantum, non actum vt dicit Bart. *in l.actione.C.de transact.gl.* & Dynus *in c.peccatum.De regu iur.in 6.* And. Gail. *lib.1.obser.82.nu.23.* sine, vt ait Æmy. Ferretus
470 *in respon.22.nu.10.* Articulus, NISI, qui facit † exceptionem, hanc habet naturam, vt contrarium inducat eius, quod præcessit, siue affirmetur siue negetur. *l.1.§ si stipulanti.ff. de verbor. obligatio. dict l. actione C. de transaction.* pulchrè Martin Monterus *in decis. Regn. Aragon.decis.12.num 6.7.& 8.* de quo plura vide apud Albericum Gentil. *lib.2. de Nuptiis. capit.0.* Atqui in-
471 de sequitur, tum demum poni † potentiam licentiamvè faciendi, contrahendi, fruendi, auferendi, liberandi, abeundi, tollendi, &c. quando præcessit fideiussio, prout etiam in terminis Regiæ Pagmaticæ *incip. malitijs*, decidit admodum eleganter Robert. Maranta *in consil.31. per tot.* adducens ad idem propositum *decis. Neapolitan.137.* vbi aliquoties dicitur, quod debitor debeat prouidere inprimis, & non facilè citare partem, nisi prius inuẽta, & præstita fideiussione,

secun-

fecundum tenorem Regiæ Pragmaticæ, Quæ quidem diligenter in praxi sunt obseruanda, cum sæpe prodesse possint, sicut etiam monui supra *cap* 6. *num.* 30. & hoc ipso capite *nu* 167. eaque iuxta mecum ex Bonacossa defendit Horat. Carpanus *ad statut. Mediolan. part.* 1. *cap.* 4. *nu.* 14. & 15.

Sed tamen interim, & huius meminisse oportet,
472 etiam si hæc † verba, NON NISI, vel NON PRIVS, vel NON ANTEQVAM in statuto vel lege (*vt in leg. obseruare §. vltim. ff. de officio proconsulis*) vel etiã Decreto sententia, aut ritu non semper existent vel contineãtur, sed fortassis similia vsurpentur, quod tamen idẽ
473 sit dicendum. Si igitur † dicatur, res illi tradatur, CVM fideiussorem dederit: POSTQVAM fideiussorem dederit, præstatio fideiussionis vt præcedat, oportet, *iuxta l. inter illam.* 217. *& ibi Ioan. Goddæum nu.* 3. *ff. de verb. signi.*
474 Eiusdem † efficaciæ sunt hę locutiones, ITA DEMVM, TANTVM, DVMMODO NVLLATENVS admittatur, nisi hoc vel illud, &c. NON ALITER, NEC ALIO MODO. Nam sunt dictiones taxatiuæ negantes omnes alios modos, inducentes formam, & reijcientes omnem interpretationem extra verba. Alex. *consil* 3. *volum.* 5. *Alciat. consil.* 44. *volum.* 9. *Menoch. de arb tr. indic. quæst. quæst.* 86. *nume.* 28. *Tiberius Decian. consil* 72. *vol.* 2. *Barth. Bertaz. in tract. claus. instrumen. clausula* 14 *glo* 4. & 6. *Rubeus consil.* 146 *colum.* 1. *Francisc. Milanensis decis.* 1. *lib.* 1. *num.* 162. *Barnab. Cornazzanus decis. Lucens.* 41. *num.* 37. *Camillus Borellus in tractat. de compromiss.* § 8 *glo.* 3. *num.* 1. 2. & 3. *glos. in clem.* 1. *verbo nullatenus admittatur, & ibi Cardin. Zabarell. de sentent & re indic. Tiraquel in l. si vnquam verb reuertatur num.* 95. *C. de reuoc. donat. Matth Cuno. lib.* 1. *de pact. cap.* 24 *num.* 111. 112. & 114. & in terminis terminãtibus Hamm. Chartarius *in decis. caus execut. Rota Genuens decis* 98. *num.* 3. 4. 8. & 9. Similem potestatem
475 habent & hæ locutiones: Rem auferat, si † fideiussorem dederit, vel expectet is, vel impediatur illud ipsum. Tam diu donec, vel quoad, aut quousque fideiussorem det, vel quandiu fideiussorem non dede-
476 rit. Hæ enim dictiones omnes conditionales, & suspensiuæ sunt, ac formam important, vt in specie tradit Bart. *in l seruitutes, la* 2. *num* 2. *ff. de seruitut. & in l. si* 1. § 1. *ff. ad SC. Trebel Bald in l.* 2. *num.* 5 *C de liber. prat. Pract. Papius in forma libelli, quo vxor agit ad dotem rec c. donec vitam vixerit vidualem in princip. Roland. a Valle consil.* 43. *num.* 12. *volum.* 2. *Ioan. Baptista Plot. de in litem iur.* § 2. *nu* 2. 3. & 4. vbi de particula, Si, tractat. Valent Forster. *de success. ab intestato lib* 3. *cap.* 15. *num.* 9. *Frideric. Pruckman.* in §. *soluta potestas. cap.* 4. *membr.* 1. *effect.* 14. *num.* 6 & 7. & *effectu* 5. *num.* 37. & 38. *Tobias Nonius consil.* 8. *num.* 2. *Ioan. Vincen. Hondedeus consil* 29. *nume.* 3. *volum.* 1. *Daniel Molerus in comment. ad constit. Saxon. constit.* 27. *num.* 2. vbi nomi-
477 natim de germanica † vocula, hoc est, Donec, agit.

De hoc autem multo minus est dubitandum, si ex-
478 pressè addantur † voculæ, & sic verba legis, statuti, aut priuilegij forte sonent: Si ita est vt vult in primis dare debet fideiussionem, & alter pro eo se obliget, tũc enim fideiussionem præcedere necessum est, per ea, quæ tradit Petrus Denaysius in *disput. de iure meri imperij, contra ciuitatem Spirensem in §. si quãdo? dicam liberè.*
479 Idem † omnino statuendum censeo, si in causis pignorationum, vel arrestorũ dicatur: parata sit obedientia, & cautio in casu detentionis, & pignerationis, dataque cautione relaxetur, dare etiam debet collaudatorum de redeundo, quod fuit obpignoratũ, &c. Nam non solum vi stylj Cameræ Imperialis: sed & per se hæc verba hunc infallibilem sensum habent, quod sicut præstatio cautionis relaxationem ac restitutionem: ita numerationẽ pecuniæ omnino oblatio
480 quitantię antecedere vel p̃cedere debeat. Quod † ad similia quidẽ negotia, actuũ præterium vel contractuũ correspectiuorem etiã extendere licebit, vt nimirũ rum quando duo sunt inuicem obligati ad præstãdum aliquid, tunc vnus ex ipsis, si modo exceptione præposterationis repelli nolit, non possit petere ab altero, vt sibi p̃stetur aliquid, nisi ipse prius ex sua parte plene, & actualiter satisfecerit. *L. Iulianus* §. *offerri vbi DD. ff. de act. empt. l. quæro* §. *inter ff. locati. peruenit. vbi Abbas. De iureiu. Ioan. Vincen. Hondedeus decis.* 68. *nu.* 16. *li.* 1 *Rolan. à Valle consi.* 53. *num* 31. 32. & 33. *lib.* 1. *Barnab. Cornazzan. decis. Rotæ Lucens.* 160. *numero.* 7. 8. 9. 10. 11. 12. *M Anton. de Amatis decis.* 50. *num.* 14. 15. & 16. & *decis.* 94 *num.* 4. *Martin Monter. in decis Reg. Aragon. decis.* 19. *num.* 1. vbi notissimum atq; vulgatum iuris principiũ vocat. Tiber. Decian. *consi.* 60. *numero.* 43. & 45. *lib.* 2. Hart. Pist. *part.* 1. *quæst.* 22. Mascard. *de probat. conclus.* 138. *num.* 47. Hieron. Magon. *decis Florent.* 66. *num.* 6. & *decis.* 142. *num.* 5. Ioan Zangerus *in tract. de except. part.* 3. *cap* 20. vbi plura de exceptione non imple-
481 menti habentur. Atque hoc est, quod de † actibus correspectiuis dicitur: posito vno, poni, & aliud, vt ex Crauetta, Panormit. Alexan. Menochio & VVesenbec. Ioannes Koppen *in decis. suis quæst.* 12. *nu.* 13. scriptum reliquit.

Ex prædictis, & hoc consequenter colligitur, non
482 † sufficere in supra enumeratis casibus, fideiussorem verbaliter tantũ offerre, sed opus esse, eum actualiter siue effectualiter ad manum habere, & præsentare, vt ait Nicol. Boerius. *decis.* 124. *in fin.* quem secuti sunt Crauetta *in consi.* 705. *nu.* 19. *part.* 4. & Natta *in consi.* 153. *nu* 7. *tom* 1. probant illud ipsum etiam Alexand. *consi.* 21. *numero* 6. *vers. si. nec videndum volum.* 1. Decius *consi.* 275. *colum.* 2. *nu.* 2. *versic. & ceteris.* Horat Carpanus *ad statut Mediolan. part.* 1. *c.* 44. *num.* 60. Et est de mente Dominorum assessorum Cameræ Imperialis in sententijs D. Barthij. 3. *Nouemb. anno* 1564. *in verbis*: Cautio oblata summarie sit executo-
483 ris mandata Volens † enim facere, non dicitur facere, vel fecisse. *l. in emenis. C. de contrah. empt.* Neri-
434 zan. *consi.* 98. *nu.* 15. Ac † aliud est dixisse, aliud est fecisse. *Bald. consilio.* 21 *vol.* 4. Iac. Marchesellus *in summa*
485 *pract quæst. quæst.* 68. *nu.* 4 Et † qui promisit, in futurum facere, præsumitur nolle facere de præsenti, vt
435 † & qui promittit facere, non facit. *Tiber. Decian. responso* 39. *volum.* 2 *Alberic. Gentilis. lib.* 2. *de nupt. c.* 29.
487 *mihi pag.* 154. Soletque alias dici, verba † cum effectu, non verbotenus esse accipienda, *l.* 1. §. *fin. & ibi Iason nu.* 6. *ff. Quod quisq; iuris l.* 5. §. *Decre. ff. Ne quis eũ qui in ius voc. c. reclamum. vbi gl. de cler. non resident. Andr.*
483 *Kohl. exerc.* 9. *num.* 18. Atque adeo, licet † reus decies allegaret, hunc vel illum pro se fideiubere velle, non sufficeret, nisi illorum legitimam obligationem simul produceret, prout aliquando decisum in Cameta Imperiali, sicut constat ex sentent. Dn. Barthij. de 5. *Decemb Anno.* 1533 *litera L* in hęc verba: Qui cautionem præstare debent iudici sunt non mirandi, ad hoc vt sciat an obligatio, & eorum fideiussio idonea sit. Estq; hæc ipsa sententia vel ob id quoque notanda, quod in verbis, aperte etiam fideiussorum consensum præsupponit, & requirit, prout iuris esse supra *cap.* 7. *nu.* 24. &
489 *seqq.* est ostensum. Fallit tamẽ, si debitor † offerat pro debito illiquido fideiussoriam cautionem etiam verbalem saltem, tunc enim auditur, quando agit de dãno vitando; secus si de lucro captando. Ita post Angel. Alex. Ripam. Imol. Curti iun. Tiraquel. Schurff. & VVesenb. tradidit Ioan. Koppen. *in decis. suis quæst.* 34. *nu.* 9. & 10 *per tex. & gl in l. si residuũ. C. de distract. pig.* De quo etiam dixi supra *cap.* 5. *num.* 380.
490 Sequitur ex prædictis etiam hoc. Quod † fideiussio prestanda secundum terminos authenticæ *Hoc nisi. C. de solutionib.* Præstari debeat, tempore oblationis bonorum in solutum, nec sufficiat, si vellet illam ali-

quis

quis postea præstare. *Angel. in l. de pupillo. §. si is cui. & in leg. prætor ait. §. si quis paratus. ff. de noui oper. nuntiat.* Ludo. Rom. *cons. 163. incip. Constitutio curiæ mercantia.* Sequitur Nat. *in consi. 344 nu. 4.* pulchre Anto. Sol. *ad constit. antiq. Sabaudiæ Rubr. de conclus. in caus. & prohib. suppl. Decret. vt nihil gl. 1. 3. part. num. 10. & 11.* Ex quorum traditione occasionem sumo, idem statuendi in
491 † terminis *l. vniuersa, C. de precib. Imp. offer.* per ea quæ dixi supra *cap 5. num. 133. & 134. & cap. 6 num. 29. 30. & 31. acl. nam vt ait Pedius ff. de leg b*

Resultat ex his ipsis etiam ille effectus, si iudex
492 † per sententiam Mæuio iniungat, vt Sempronio cessionario soluat illud ipsum, quod Mæuius Titio cedenti, & forte absenti debebat, modo Sempronius cautionem sufficientem prius præstet, de indemni seruando Mæuio, quod Mæuius non prius quidquam soluere teneatur, quam à Sempronio ad requisitionem Mæuij hæc ipsa fideiussio actualiter sit præstita, multo minus autem Mæuium iudex pignorare possit in solutione consque cessantem, cum initium à Sempronio (requisito tamen) fieri debeat *d. l. Iulianus. §. offerri. & quæ ibi notant DD. ff. de action. empt.* Etiamsi enim statu-
493 tum † vel lex dicit, non aliter valere actum, nisi prius cautio vel fideiussio præstetur, non tamen idem vitiatur propter omissionem, nisi à parte fideiussio vel cautio petatur *text. & ibi Castrens. in l. octo. 69. §. frater. versic. Quod sit cant o. ff. de leg. n 2. Ias. in d. l. vniuersa. Mysing cent. 1. obs. 6. Horat. Carpanus ad statut. Mediol. part. 1. cap. 44 num. 12. & 13. & cap. 131. num. 533. & 534. & cap. 64. num. 4. & Gail. lib 1. obser. 124. in fin.* vbi plura nouissime accumulauit Bernardus Græueus *considerat. 1.* hanc ipsam regulam ex Ioan. Pet. Surdo & Viuio aliquot modis egregie declarans, quem lector ipsemet adeat. Atque hoc ipsum est, quod scribit Barnab. Cornazzanus *decis. Rotæ. Lucens. 153. num 4.*
494 *& 5.* Exceptionem † fideiussionis non præstitę non posse opponi, nisi in initio iudicij, & sic nullo modo ad horam sententię ferendę reseruandam esse. Maranta *in speculo suo part. 6. princ. part. 1. memb. 9. de except. num. 4. & 8.* Cum quo plane concordat Vincent Ca-
495 rocius *decis. 116. nu. 3. & 4* inquiens: Quod † beneficia legis alicui concessa accipiant hanc tacitam conditionem, si eis vti velit, inferensque ex eo (iuxta doctrinam Pauli de Castro) quod quando lex vel statutum requirit, quod prestetur certa fideiussio, aliter actus non valeat, intelligatur, si à parte petatur, atque ideo iuxta practicam Patauinam, & Tudertinam forensem litigantem cum ciue vel Comitatensi, necesse habere, vt caueat de refundendis expensis in casu succumbentię, modo ciuis vel Comitatensis hoc petierit, & quidem ante litem contestatam, cum sit exceptio
496 dilatoria. Sane † si quis ad impletionem se offerat, alter autem suscipere recuset, sufficit talis oblatio *l.*
497 *2. §. quod ait. ff. Quod legatorum.* Non † aliter, ac magistratus quoq; dispensare potest, si forte fideiussio petita nõ fuerit prestita in principio, vt tamen possit pręstari de nouo, & sic processus validus remaneat, auctore Horatio Carpano *ad statut. mediola. part. 1. cap. 43. num. 62.*

CAPVT XI.

De forma fideiussionis.

SVMMARIA.

1 *Forma fideiussionis contrahendæ in stipulatione consistit.*
2 *Fideiussio. nisi Stipulatio interuenerit, est nulla.*
3 *Forma stipulationis in fideiussione inprimis est obseruanda.*
4 *Fideiussio stipulationis quædam est species.*
5 *Stipulatio inter absentes nequaquam expediri potest.*
6 *Fideiussor, quando offertur, debet esse præsens.*
7 *Absentiæ variæ sunt genera.*
8 *Præsentis, & absentiæ corporalis in stipulatione proprie considerantur.*
9 *Fictio non habet locum, nisi in casibus à lege expressis,*
10 *Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.*
11 *Stipulatio in scriptis neutiquam fieri potest. Quod ampliatur num. 12.*
13 *Naturale stipulationis est, vt verbis fiat.*
14 *Forma exacte, & ad vnguem est seruanda.*
15 *Forma vberiori, pinguiori ac vtiliori modo non potest impleri.*
16 *Genus à quo remouetur, ab eo etiam remouetur qualibet eius species.*
17 *Si id, quod ago, non valet, vt ago quia caret forma sua, non valet etiam, vt valere potest.*
18 *Fideiussio, & mandatum ratione præsentiæ, & absentiæ differunt.*
19 *Stipulari cum præsente per epistolam licet.*
20 *Tutor statim in ipso negotio præsens debet auctor fieri.*
21 *Testis absens per scripturam transmissam deponere non potest.*
22 *Formaliter quicquid requiritur, nõ potest per æquipollens expediri.*
23 *Formæ, ne partium quidem consensu, quidquam addi vel detrahi potest.*
24 *Forma quando est seruanda, non potest adimpleri per relationem.*
25 *Fideiussio non potest inter absentes per epistolam contrahi ex Baldo, Vrsillo, Carpano, Valentino Franco, & Ioan. Goddæo.*
26 *Scriptura quod nuncupatur non minus valet, quam quod lingua, aut vocibus lingua figuratis.*
27 *Scribens loqui videtur.*
28 *Loqui non dicitur proprie, qui per nuntium, vel per epistolam loquitur.*
29 *Scribendi, & loquendi differentia, non tam realis, quam verbalis videtur.*
30 *Loqui prohibitus cum Bannito, ad ipsum quoq; scribere prohibetur.*
31 *Cardinalibus in conclaui loqui prohibitio interdictũ quoq; intelligitur, ad eos literas scribere, vel nuntium mittere.*
32 *Epistolæ, & tabularum quis vsus apud veteres fuerit.*
33 *Conuenire potest vel re, vel per epistolam, vel per nuntium.*
34 *Epistola inuenta est, vt certiores faceremus absentes.*
35 *Epistola est scriptum animi nuntium ad absentes, aut quasi absentes.*
36 *Scribendi bonum manus nobis communicant, præter multa alia.*
37 *Absentia per epistolam suppletur.*
38 *Epistola est absentibus id, quod est sermo præsentibus.*
39 *Epistola pręsentiæ est organum. Quod exemplo declaratur, num. 40.*
41 *Verba consulta stipulationum ab aula recesserunt.*
42 *Verba consueta stipulationum quæ non sint, remissiue ex Antonio Pichardo.*
43 *Stipulatio, promissio qualibet, vt, & pactum, hodie vix distinguit possint. Et num 44. & 45.*
46 *Finis. & effectus quando intentionem suam habent, modi qualitas non attenditur.*
47 *Effectu, & re quæ discrepant non sunt imperite confundenda.*
48 *Loqui, & scribere differunt formaliter quidem, sed non effectu, & re ipsa. Et num. 52.*
49 *Epistola vicarium os est.*
50 *Lex est mutus magistratus, & magistratus lex loquens.*
51 *Poesis pictura loquens, & pictura muta poesis.*
53 *Muti non voce, sed nutibus signisq; loquuntur.*
54 *Facta loquuntur.*
55 *Facta ipso fateri plus est quam verbis.*
56 *Æquipollentium quid fiat, nihil interest.*

57 *Argu-*

57 Argumentis, & rationibus non debemus vti ad correctionem eius, quod nominatim decisum est.

58 Lex disputationem non admittit quando iam est lata.

59 Argumentis illud demum cognoscimus, de quo alias certo constare non potest.

60 Casu semel per legem deciso, nihil amplius dubitationis relinquitur.

61 Argumenta nihil aliud sunt, quam taciti, & subauditi legum intellectus. Et num. 62.

63 Lex non debet trahi ad aliud, quam de quo in ea principaliter agitur.

64 Argumentum sumptum ab eo, quod olim fuit in vsu, nullius est momenti.

65 Multum interest inter illud quod fuit, & quod nunc est.

66 L. Lucius Tit. 24 ff. de fideiuss. explicatur.

67 Interuenire est fideiubere.

68 L. ea quæ 57. ff de donation. inter vir. & vxor. Verus intellectus, contra Accursium, Bartolum, Albericum, Socinum, Gaitanlam, Molinæum, Duarenum, Charondam, & Antonium Pichardo. Et nu. 69.

70 Præsens ad præsentem, & cominus constitutum literas mittere proprie dici non potest.

71 Epistola nihilominus est, si ad quasi absentem sermo dirigatur.

72 Epistola interdum vsurpatam ad præsentes quod exemplis ostenditur ex Suetonio, Macrobio, Corn. Tacit. & Plutarcho.

73 Contrarietas legum est euitanda.

74 Quasi absentia habetur pro præsentia.

75 L. cum ostendimus, §. vl. ff. de fideiuss. explicatur.

76 Præsentia, & stipulatio vtriusq; in fideiussionibus desideratur.

77 Negotia ardua inter absentes per epistolam siue nuntium recte expediuntur.

78 Cessio bonorum potest fieri per epistolam vel per nuntium.

79 Sponsalia contrahi possunt inter absentes per epistolam.

80 Donatio absenti per epistolam facta valet.

81 Emptio, venditio, mandatum constitutum, societas recte per nuntium vel epistolam fiunt.

82 Germaniæ practica, & Stylo receptum est, vt valeant fideiussiones etiam per epistolam contractæ.

83 Iure Regio Hispano etiam inter absentes promissio valet.

84 Apices iuris inter mercatores non curantur. Nec stipulatio inter eos est necessaria.

85 Fideiussioni scriptæ si iuramentum promissorium accedat, magis conualidatur.

86 Iuramentum suppl[illegible] præsentiam.

87 Forma non potest impleri per æquipollens. Sed limitatur, nu. 88. & 89.

90 Fideiussio fieri potest per procuratorem specialiter constitutum, aut Notarium ad id requisitum, vt, & Syndicum ciuitatis.

91 Notarius per stipulationem alteri acquirere valet.

92 Actus ille, ad cuius solennitatem personalis præsentia alicuius requiritur, per procuratorem expediri non potest. Sed declara vt num 93. & 94.

93 Mandatarij factum est vere, & proprie factum mandantis.

96 Procuratoris stipulantis factum est vere factum ipsius principalis stipulantis.

97 Inhabilis suo nomine vero est habilis alterius nomine.

98 Prohibitio contrahendi locum habere potest, vbi quis suo proprio nomine contrahit, quæ non habet locum, vbi quis contrahit nomine alieno.

99 Potest quis aliquid, tanquam alius, quod tanquam ipse alias non posset.

100 Cameræ Imperialis decretum laudatur.

101 Subscriptione, quæ fiat animo fideiussorio, fideiussio contrahitur.

102 Approbatio omnis habet vim confessionis.

103 Subscribens, & sigillans ad recognoscendum sunt citandi.

104 Fideiussor dextram cedens, verbisque non solum obligatiuis: verum etiam executiuis vtens, obligatur firmiter. Quod ampliatur, num. 105. & 106.

107 Pacto nudo vel pollicitatione fideiussio non contrahitur. Limitatur saltem nu. 108.

109 Fideiussio omnis olim palam fiebat, ex Platone, Sed hodie aliter obseruatur, nu. 110.

111 Stipulatio in fideiussione interuenisse præsumitur, si scriptum sit in instrumento fideiussionis, fideiussum esse.

112 Verba solennia in manumissionibus accipiuntur, vt dicta, licet non dicantur.

113 Solennitas intrinseca semper præsumitur.

114 Verbum promitto, importat stipulationem Et nu. 115.

116 Verbum, pollicitus, præsumitur per viam pacti.

117 Formulæ stipulandi ac fideiubendi olim fuerunt infinitæ, & variæ quarũ aliquot recensentur, n. 118. & nu. 123.

119 Formulæ; Si ille non soluerit, fide tua esse iubes? Et: Si ille soluere non potuerit, vel soluendo non fuerit, fide iubes esse tua? Subtiliter differunt.

120 Formulæ fideiussionum hodie sunt longissimæ, & tamen obseruantur, Quod exornatur nu. 121. & 122.

124 Notarij hodie formulas contractuum pro arbitrio fabricant.

125 Formula fideiussionis quænam perfectissima remissiue.

126 Fideiussionis contractus est de illis, qui debent in scriptis celebrari.

127 Dictio. Et cætera, extendi non potest, quando contractus, & actus de necessitate debet fieri in scriptis.

128 Notario chartas duas combinante siue compingente, nihilominus instrumentum validum est.

129 Forma fideiussionis in causa criminali qualis esse debeat?

130 Cartaginensium vetus institutum fuit, ne quis Græcas literas, aut Græcum idioma addisceret.

131 Romani lingua Latina alijs interdixerunt.

132 Cumani impetrarunt, vt illis publice latine loqui liceret.

133 Tiberius Imperator Græco sermone abstinuit.

134 Ludouicus XII. Rex Galliarum prohibuit, ne Senatusconsulta Latinis verbis conciperentur.

135 Imperator Rudolphus lege publica sanciuit, vt omnia edicta, mandata, priuilegia, &c. Germanica lingua conscriberentur.

136 Sermo natiuus commercio aliarum gentium possim exolescit.

137 Romani quacunq; lingua pedetentim vti permiserunt. Et nu 143.

138 Sermo latinus veterum Romanorum tempore doctis pariter indoctisque fuit promiscuus, ex Blondo, Philelpho, & Franc Florido contra. Aretinum & Poggium.

139 Lingua Latina est vinculum, quod Europam inter se commercijs literarum. & sermonis iungit.

140 Græce magis loquebantur Romani veteres, & scribebant.

141 Romani quando primum Græcis literis erudiri cœpti.

142 Romani proceres vix alias linguas calluerunt à Latina, & Græca.

144 Fideiussor accipi potest tam Græce, quam Latine.

145 Græcis verbis recte fit acceptilatio.

146 Græca lingua fieri possunt fideicommissa, item dari ac fieri tutores, testamenta, instrumenta, legi sacræ scripturæ, & sententiæ proferri, ac num. 147. 148. 149. 150. & 151.

152 Surdi sumus in illis linguis, quas non intelligimus.

153 Interpretis interuentu qualibet linguas intelligere possumus.

154 Fideiussio quoad formam inutilis, valet tanquam iussio, si non possit valere, vt vera fidiussio. Et nu. 159. & 163.

155 Acceptilatio, & stipulatio inutilis an valeat vt pactum? Et nu 156.

157 Testamentum inutile an valeat vt codicillus?

158 Nuptiæ inutiles an habeant vim sponsaliorum?

160 Recte multa fiunt, licet non rite fiant.

161 Articulus, Rite, quid significet?

162 Articulus, Recte, quid denotet.

164 Respondes simpliciter, respondisse præsumitur eo modo,

quo

quo facta fuit interrogatio ipſa.
165 Manuſtipulatu promittens ſe ſoluturum, cenſetur etiam fideiuſſiſſe.
166 Manus dextrae ue ceſſione quis obligari poteſt.
167 Dextra ſedes fidei.
168 Manuum ſola coniunctio non eſt ſtipulatio, nec pars ſtipulationis, ſicut verba.
169 Manuum coniunctia eſt euidens ſignum perfecti conſenſus, & perfectę pactionis.
170 Dextra data apud Perſas inprimis firmiſſimi fœderis ſignum.
171 Manu conſenſus declarari poteſt.
172 Stipulatio vna valida reliquis inualidis præſtat firmitatem.
173 Vtile mixtum inutili, etiam ipſum inutile facit vtile.
174 Prairatores quinam fuerint?
175 Tutor vnus ex pluribus, ſorte ita cadente, iuramentū pręſtare cogitur. Quod ibidem alijs ſimilibus exornatur.
176 Fideiuſſores ſe daturus, vel facturos promittere debent.
177 Factum alienum inutiliter promittitur. Sed declara, vt nu. 178 & 179.
180 Fideiuſſio, & præcedere, & ex interuallo contractū ſubſequi poteſt. Et num. 186 187. & 188.
182 Conſtantini Harmenopoli verſio latina explicata.
183 Pignus obligationem præcedere, & ex interuallo ſubſequi poteſt, non minus quam ſtipulatio. nu. 184.
185 Stipulatio eſt aſſecla, & adminiſtra cęterorum contractuum.
189 Poſteriora ſunt multa ordine temporis, quæ iuris intellectu ſunt priora.
190 Codicillus ſequela teſtamenti.
191 Stipulatio pactionem præcedere, & ſubſequi poteſt, vt & mutuum. nu. 193.
192 Emptio traditionem præcedere, & ſequi poteſt.
194 Ordo facti ſignificat ordinem intellectus.
195 Pure fideiuſſor rectè accipitur.
196 Pura obligatio quænam ſit?
197 Fideiuſſor rectè accipitur ſub conditione. Et nu. 201. 202 & 203.
198 Fideiuſſionis pręſtita ſub conditione dies non dicitur veniſſe, neceſſe, ante purificationem conditionis.
199 Fideiuſſor datus præſumitur ſub illa conditione, ſub qua principalis tenetur.
200 Fideiuſſor conditionaliter accedens non aliter tenetur quā ſi conditio adimpleatur.
204 Fideiuſſor obtinere poteſt, vt vna cum ipſo vel alij fideiuſſores vel pignora in ſecuritatem dentur.
205 Fideiuſſor, qui ante tempus non poteſt petere, ſe eximi ab obligatione, curare poteſt, ſibi dari pignora.
206 Lex commiſſoria quænam ſit?
207 Lex commiſſoria in pignoribus improbata eſt.
208 Legis commiſſoriæ pactum locum habet inter debitorem, & fideiuſſorem ex Neguzantio, Mozzio, Lupo, & Coſtalio. Sed horū opinio reijcitur nu. 209. præeuntibus Couarruuia, Molinæo, Pinello, & Suarezo.
210 L. fin. ff. de contrah. empt. explicat. & num. 211.
212 Fideiuſſor accipi poteſt ſub conditione tam coniuncta, quam disiuncta, item ſub conditionibus diuerſis.
213 Reo accepto pure, fideiuſſor ſub conditione accipi poteſt, ſed non econtra.
214 Fideiuſſor accipitur ad tempus. ex tempore.
215 Fideiuſſor ad triennium, decem vel viginti annos accipi poteſt.
216 Ad tempus vitæ, tam propriæ, quam debitoris.
217 Fideiuſſor quatenus teneatur, ſi tempus nullum ſit expreſſum remiſſiue.
218 Ex die, vel ad diem, ex tempore vel ad tempus, quid fieri dicatur.
219 Fideiuſſor quoque in diem accipitur.
220 Et cum pignore.
221 Sub certa aliqua pœna, præſertim in criminalib. Et quomodo hoc firmiſſime fiat. nu. 222.
223 Fideiuſſores pro vrpheda, etiam pœnam promittunt.
224 Pro pœna contra diſpoſitionem iuris contractui adiecta, eiuſque ſolutione non obligatur fideiuſſor.
225 Fideiuſſores non poſſunt ſe obligare ſub pœna banni.
226 Correus principaliter aliqui eſſe poteſt, & tamen etiam fideiuſſor alterius correi.
227 Fideiuſſor iure veteri quis pro tutore eſſe, & nihilominus tutor dari poterat.
228 Fideiuſſio præſtita per vnum correum debendi pro altera parte debiti, quæ reſtat, ſi alterum ipſe ſoluat, vtrum liberet alterum correum à parte, quæ reſtat, remiſſiue.
229 Fideiuſſio vel cautio debite, & formaliter præſtita dici non poteſt, ſi ad eam non vocetur pars debitrix.
230 Cautio quando præſtatur ad obtinendam executionem, non eſt neceſſarium, eam acceptari per partem, ſed ſatis eſt, quod à iudice recipiatur.

PERVENI iam ordine ſucceſſiuo ad iſtū tractatum, quę formę nimirū fideiuſſio contrahatur, quem etiam breuiter explicabo.
1 Formę igitur † fideiuſſionis contrahendæ ſtricto iure in ſtipulatione conſiſtit. L. 5. §. ſatis acceptio, & ibi Iaſon ff. de verb. obligat. l. ſi hęreditatem. 32. ibi, pręſens quis interrogatus reſpondeat ff. mandati. l. 2. §. pen. ibi verbis obligationis expreſſum erat. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. blanditur. C. de fideiuſſor. Fideiuſſio
2 † enim ſtipulationum ſolemni cautelę vallari debet l. omnes. 31. §. in hac C. de Epiſc. & Cleric. & niſi ea interuenerit, nulla fideiuſſio eſſe poteſt d. l. blanditus. Alexand. conſi. 60. nu. 1. volum. 6. Ioan. de Arnono. dialogo 76. Hen. Hartmanni in pract. & tit. de fideiuſſoribus obſeru. 4. Æmil. Ferrettus reſponſo 49. num. 2. in verb. fideiuſſor aliter obligari non poteſt, quam per ſtipulationem. Afflictus deciſ. 39. nu. 1. Laurent. Tennnius in tract cautel. cautela 71. nu. 3. Menoch de pręſumpt. lib. 3. pręſumpt 132. num. 5. & conſi. a 12. num. 4. lib 3. Ceuall. part. 2. quæſt. 646. nu. 1. Bernardin. Alfanus in collectan. nu. 154. Marquard. Freherus lib. 2. parerg. ca. 6. (vbi occaſionem latæ d. l. blanditus. C. de fideiuſſ. eleganter oſtendit) Ioan. Crotus in l. ſciendum nu. 7. ff. de verb. oblig. Ioan. Baptiſte Aſinius in tract. de execution. in prolegomen. cap 2. nu. 3. Camillus Borellus in controuerſ. 47. nu. 9. Ioan. Donatus è Fina in Enchiridio concluſ. iur. verb. fideiuſſor. verſi. fideiuſſio tantum. fol. 41. lat. 2. Valentin. Franckus de fideiuſſ. c. 1. nu 7. Frideric. Pruckman. conſi. 8. nu. 63. Flaminius Chertarjas in deci. cauſ. execut. Rota Genueaſ. dec, 51. nu. 20. Quorum omniū quidem hæc eſt ratio, quod verba quodammodo ligent homines, ac hi demum ſerio contrahere videntur, qui ſolenni ſtipulatione ſolennibuſque verbis obligationem actionemq; ſibi parare ſtudent, quod tamen extra rationem iuris, gentium iuris ciuilis eſt inuentum, §. de conſtituta. & ibi gloſſ. ac interpretes. inſtit de actionib. VVeſenb. in pa ratit. ff. de verbo. obligat. num. 12. verſi. Et hæc quidem. Godaeus de contrah. ſtipulat. in prolegomen. nu. 2. & cap. 2. concluſ. 1. n. 1. & ſeq. Vnde eleganter in l. vbi 40. C. de tranſact. dicitur, ſtipulationis, & acceptilationis vinculis firmitatem iuris innexam, eſſe. Et hinc fit,
3 quod iſtę † formę ſtipulationis in fideiuſſione in primis eſt obſeruanda, l. ſtipulatus 44. ff. de fideiuſſ.

Sed iſta concluſione ſic firmata, non inutiliter quæritur, an igitur inter abſentes vel per ſcripturam fideiuſſio contrahi non poſſit? Et ſane non ſolum pro negatiua, verum etiam pro affirmatiua ſententia ſatis prægnantes rationes ſeſe offerunt. Nam primo extra omnem dubitationem ſitum eſt, fideiuſſionem eſſe ſti-
4 pulationis quandam † ſpeciem, imo ſtricto iure non niſi per ſtipulationem contrahi, vt numero præcedenti eſt oſtenſum. Atqui ſtipulatio inter † abſentes nequaquam expediri poteſt, vt euincunt manifeſtiſſimi textus iuris in l. 1. in principio & ibi Baldus, Crotus, Ruinus, Iaſon & Alciatus, ff. de verborum obligationibus. l. 3. C. de inutil. ſtipulat. l. 3. C. de contrahend. ſtipulat.

§ item verborum, & ibi gloss. Mynsingerus, Schoeide
VVious, VVesenbecius, Borcholtus, Hottomanous,
& alij, Institut. de inutil. stipul. Barnabes Cornazzanus de
cision. Rotæ Lucen. a 14. num. 5. Inde igitur fit conse-
quens, & fideiussioois contractum præsentiam vtri-
usque contrahentis desiderare, atque in absentia ex-
pediri noo posse. Id quod etiam nostri loterpretes vo-
6 lunt, dum aiunt, quod † fideiussor, quando offertur,
debeat esse præsens, iuxta l. qui decem. 72. §. idem respon
sum ff. de solution. (quæ tamen nihil ed rem facit) Ioan.
de Imol. in l. prætor. §. si quis. ff. de noui ope. nunt. Alex. de
Imol. in l. de pupillo. §. is cui ff. eod. tit. Mascard. de probat.
concl. 781. Et vide Horat. Carpa. ad Statut. Mediol. part. 1.
cap. 131. nu. 535.
7 Et † quamuis respectu personæ, & rerum varia
sint ebsentiæ, vt & præsentiæ, genere, sicut tangit
glossa in dicto §. item verborum. verb. Absentes. Institut.
de inutilibus stipulationibus. siquidem cum de persona
negotium est, aut aoimum, vel corpus, aut vtrumque
intuemur, vt eleganter demonstret Ioaooes Goddæus
in l. collegarum. 173. §. 1. l. absentem. 199. n. 5. & l. coram.
209. ff. de verborum significationibus. Io materia tamen
8 † stipulationum, & sic fideiussionum quoque, proprie
de corporali præsentia, & absentia agitur, ite vt si per-
sooæ per stipulationem contrebere volentes, non sint
cominus constitutæ, ite, vt alter alterum loqui exau-
diat, & intelligat, illæ omnioo pro absentibus hebe-
entur, & proinde stipulatio inter has confici oequeat,
d. l. 1. in principio. & ibi Bart. nu. 8 ff. de verb. oblig. Schnei-
devvin. in d. §. item verborum. Institu. de inut. stipul. Ma-
scard. de probat. conclus. 9. vbi alios citat Ioannes God-
dæus de contrahen. stipul cap. 3. nu. 189. Nicol. Vigelius
in Methodo iuris ciuilis. part. 6. lib. 16. cap. 3. except 5. Et
hæc est commuois opinio, teste Hieronymo Grato in
consil 120. nu 6. volumine primo. Ac proiode, licet fin-
gamus, scribentem aut per epistolam sese obligantem
haberi pro præsente, vt inferius dicetur, tameo ne sic
9 quidem obex iste remouebitur, cum † fictio oon ba-
beet locum, nisi in casibus à lege eapressis, si quidem
fictio est legis, noo hominis. l. si forte. ff de castrensi pe-
cul. Dd. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapion. Iason. post
Alexan. in l. si quis in fundo. nu. 52. ff. de legat. 1. Octauian.
Cacheran. decis. Pedemont. 75. nu. 5. Menoch. de præsum-
ption. lib. 1. quæst. 8 num. 18. In iure vero nullibi expres-
sum sit speciali lege, quod in terminis stipulationis
eonficiendæ scribens pro præsente haberi debeat, nõ
10 igitur uostrum est, id dicere, quod † lex non dicit, imo
cuius totum contterium aperte statuit l. si seruum. 71.
§. nõ dixit ff. de acquir. hered. Bald. cons. 228. li. 3. Barbat.
in l. si ita stipulatus. 19 colum. penult. ff. de verbor. obligat.
11 Secundo, & hoc controuersiæ expers est, quod † sti-
pulatio in scriptis fieri neutiquam possit, queodoqui-
dem non nisi vtroque ioquente conficidebet, l. 1 in
princ. & ibi Zasius nu. 33. & Marcus Aquilinus nu. 38.
& 39. citans Aretin. Bald. Crotum. Socin Ripam, Bo-
lognet. & Ant. Vacam. ff. de verborum obligat. Rot. Ge-
nuens. decis. 2. num. 28. Flamin. Chartar. in decis. causæ
execut. Rota Genuens. decis. 51. nu. 24. vbi expromissio-
nem in eo à fideiussione differre subijcit, quod hæ non
nisi per stipulatiooem inter præsentes: illa etiam ioter
absentes per literas fieri possit, nu. 22. 23. & 24. Idq;
12 adeo verum est, vt † obtineat, etiamsi partes conue-
niant, quod siue loquela fieret, sicut post Alciat. Ni-
grum, Socin & Bolognet. probat Marcus Aquilinus
d. l. 1. in princ. nume. 48 ff. de verborum oblig. Neturale
13 † enim stipulationis immutabile omnino est, vt ver-
bis fiat. Æmyl. Ferrett. in l. 2. nu. 6 ff. de reb. cred. vbi di-
cit, quod etsi stipulatio conniogatur cum contractu,
qui verba non desiderat (quod optime fieri potest, cum
omnib. contractib. stipulatio subijci possit, aliarumq;
obligationum firmandarum causa introducta sit, au-
ctore Paulo lib. 5. sent. tit. 7. Borcholto in tract. de vsur.
c. 3. nu. 35.) tamen ipsamet nulla sit sine verbis, quod
prolixius defendendum suscepit Io. Goddæus de con-
trahend. stipul. c. 3 conclu. 9. nu. 173. & seqq. Et quaoquã
multo vtilius, & fortius esse videtur, si quis per scriptu
ram se obliget, quam si per loquelam aut verba, iuxta
illud vulgatum: Vox audita perit, litera scripta manet.
Et quia epistola id absenti fideiussori facilius est signi
ficatura, eiusque rei fidem perpetuo factura. Quia ta-
men loquela hic pro furma requiritur, notando verba
illa: NON NISI, in d. l. 1. in princ. ff. de verbor. obligat.
iunctis illis, quæ dixi supra cap præced. ad finem. For-
14 ma autem † eaacte, & ad vnguem est seruanda, adeo,
15 vt etiam vberiori, † pinguiori, ac vtiliori modo non
possit impleri, vt prolixe docet Tiraquellus de retract.
part. 1. §. 36. gloss. a nu. 58. Meoochius in consi. pro Triu-
ultis. nu. 176. Daniel. Mollerus lib. 4. semestr. cap. 11. In-
de sequitur, quod scriptura siue epistola vicem loque-
læ, pro forma requisitæ, supplere nequeat, & per con-
sequens, idem quoque in fideiussiooe statueodum esse,
16 à quocunq; † enim remouetur genus, remouetur, &
quælibet eius species. Eberhard. in Topicis, loco A gene-
17 re ad speciem. Imo, si id, † quod ago, non valet vt ago
quia caret forma sua, non valet etiam, vt valere po-
test l. 1. §. si quis ita. & ibi Dd. ff. de verborum obligatio-
nibus Æmylius Ferrettus responso. 12. num. 15. dicens,
hanc regulam lippis, & tonsoribus notam esse.
Tertio non iomerito, & hoc in eonsideratiooem
veoit, quod si dicamus, fideiussionem etiam ioter ab-
sentes per epistolam fieri posse, nullum discrimen io-
ter costituentem, imo & maodatum, & fideiussionem
remanebit, cum tameo Iulian. in l. si hæreditatem. 32.
18 vers. in summa. ff. mandati. fideiussionem † & mandatũ
sic discriminet, quod præsens quis interrogatus fideiu
beat, absens vero mandet, puta, scribeodo, iuxta l. si
quis alicui scripserit. ff. mandati. Valent. Franc. de fideiuss.
c. 1. nu. 20. Ioan. Goddæ. de contrah. stipula. cap. 5. con-
clus. 5. nu. 18. Idque multo magis locum obtinere pos-
set, si ipsemet fideiussor sponte sua literas ad credito-
rem emitteret, & se sponsorem offerret, non autem
creditor per epistolam illum prius quasi interrogares,
an talem tantamque summam sua fide esse iubere ve-
lit. Nam si talis interrogatio scripta præcederet, &
responsio scripta subsequeretur, tunc forsan aliud di-
ci posset Veruntamen ne sic quidem stipulationem
cõtractam esse, verisimilius est, per textum expressum
in l. Titia. 134. §. penult. ff de verbor. obligat l. 1. C. de con-
19 trah. stipul. in quibus locis probatur, quod † cum præ-
sente per epistolam stipulari liceat, & quod præsuma-
tur, præcessisse interrogetionem, si appareat alterum
literis suis cauisse, se pecuniam præstaturum. Ioa. God-
dæus de contrabend. stipulat. cap. 3. nu. 196. & 204.
Quarto hæc sententia etiam ea nonnullis similibus
coofirmatur, io quibus quia præsentia pro forma re-
quiritur, etiam actus in absentia per epistolam, vel
20 nuntium expediri oõ potest. Sic † enim fieri videmus,
quod tutor in ipso statim negotio præsens debeat au-
ctor fieri, post tempus vero vel per epistolam interpo-
site eius auctoritas nihil agat, l. obligari §. tutor. ff. de au-
ctorit. tutor. §. tutor. & ibi Mynsing. Schneidevvin. & alij,
Institut. eod. tit. Petrus Peckius de testament. coniug. lib. 1.
cap. 5. nu. 1. Anton. Piaggius in tract. de tutore, & curato-
21 re. quæst. 15. nu. 98. Sic † etiam testis absens perscri-
pturam transmissam deponere non potest, sed opor-
tet, vt se præsentem examini sistat, vt iosra cap. 18. nu.
51. ostensum. Quorum omnium nulla alia est ratio,
22 quam quod præsentia, vt modo dixi, ibi pro † forma
requiritur, non igitur per æquipollens expediri potest.
Franciscus Viuius decision. Neapolitan. 334. nu. 10. Ioan-
nes Petrus Surdus consilio 318. sub numero. 10. Nihil
23 † enim formæ, ne partium quidem coosensu, addi vel
detrahi potest, cum forma sit iodiuidua, & in sua inte-
gritate coosistat. Gail. lib. 1. obseru. a. nu. 5. & lib. 2. ob-
ser. 19. nu. 16. Borcholt. in tractat. feud. cap. 3. nu. 9. Pruc-
kmanu. in §. soluta potestas. memb. 1. cap. 4. effectu 4. nu. 8.
9. 10. di-

9.10.dicens ibi, quod neglecta, in minima etiam parte, forma, actua ecĉidat, nullusq; fit, pulchre Ernest. Cothman. *responso* 5. *num.* 28. *& aliquot sequentibus.* Et
24 † quando agitur de seruanda forma, non potest illa adimpleri per relationem, vt post alios scribit Sebast. Medices *de regulis iuris regul.* 7. *num.* 97. *& regula* 10. *nume.*45. Franciscus Milanens. *lib.* 2. *decis.* 2. *num.*82. *&* 83.

25 Denique huic sententiæ præter Bald. *in consil.* 180. *num.* 1. *volum.* 5. Vrsillum *in additionibus ad Afflictum decision.* 93. *numero* 1. Horatium Carpanum *ad Statut. Mediolan. part.* 1. *cap.*44. *nume.* 61. *& part.* 2. *cap.* 189. *nu.* 1. nouissime astipulati sunt Valent. Franc. *in tract. de fideiuss. c.* 1. *nu.* 8. *&* 20. & Ioan. Godd. *de contrah. & committ. stipulat. cap.* 3. *conclus.* 13 *nu.* 190. 191. *& seqq.* ille quidẽ nominetim ibi statuens, quod fideiussio nõ nisi inter præsentes contrahatur, quandoquidem inter absentes, vel per epistolam, aut nuntios, stipulatio non ineatur, & quod hac nota à plerisqua alijs interuenientium generibus distinguatur.

Verum enimuero sunt, & pro alterius, & quidem affirmatiuæ sententię defensione eiusmodi momenta, quæ non facile sis cuiuis eleuare. Primum enim cõstat,
26 non † minus valere, quod scriptura, quam quod lingua nuncupatur, aut vocibus lingua figuratis significatur, *l. non figura. ff. de obligation. & action.* cum alijs si-
27 milibus textibus supra *cap.* 7. *num.* 70. allegatis. Vnde etiam dicimus, quod is, qui scribit, loqui videatur, *l. hæredes.* §. 1. *in verb. sua voce vel literis. ff. qui testam. fac. pos. l.* 1. §. 1. *in verb. siue per nuntium. ff. quod iussu. l. obligari.* §. *vltimo. ff. de auctorit. tutor. l. cum pater.* §. *donationis. ff. de legat.* 1. 2. *Nouella* 44. *in prefation. in verb. quę charta loquebatur.* §. *superest. verbo, loquamur. & ibi Cornel. Benincas. nu.* 28. *Instit. de actionibus. Canon. lex diuina.* 29. *quæst.* 2. *in verb. Affatus nos suis literis.* Intantum, vt Imperator Leo *in Nouel.* 26. *vt Eunuchi adoptare possint. in fin.* dixerit: Eum, cui vocis vsus ademptus est, quæ linguæ munia sunt, per manum adimplere, & qui sermonem labris fundere nequit, per scripturam ad ordinandas res suas procedere non prohiberi. Et quam-
28 uis negari non possit, quod † quis per nuntium, vel epistolam proprie non loquatur, Bald. & alij per multi *in l.* 1. *ff. de verbor. oblig.* Ioan. Corras. *lib.* 1. *Miscell. ca.* 24. *in princip.* Ioan. Goddæus *d. c.* 3. *num.* 190. Siquidem in rei veritate tantum differunt scribere, & loqui, quẽtum differunt membra siue organa ipsa, manus, & lingua scilicet: Tamen quoad demonstrationem mentis
29 eius, qui scribit aut loquitur, † differentia hæc loquendi, & scribendi non tam realis, quam verbalis videtur, imo eadem in scribente, quæ in loquente, est ratio, vt accurate ostendit Ferdinand. Vasquius *de success. tomo.* 1 *libro* 2. §. 15. *Requisito* 16. *nu.* 55. nec dissentit Ioan. Saixon. *in consuetud. Turonens. Rubric. des droicts de basse iustice. artic.* 24 *in verb. Parlant. per gloss. in cap. constitutionem. verb. participatione. de sentent. excommunicat. in* 6. *gloss. Clement. si summus. de sentent. excommun.* Ex quo etiam fundamento Interpretes no-
30 stri concludunt, quod cum bannito † aut inimico domini loqui prohibitus, ad ipsum quoque scribere prohibeatur, Corras. *d. lib.* 1. *Miscellan. cap.* 24. Io. de Arnono *in commentario* 191. Ludolph. Schrader. *in tract. feudali. par.* 9. *c.* 5. *nu.* 33. *cum seqq.* Henric. à Rosenthal.
31 *eod. tract. feudali. cap.* 10. *conclusion.* 19. Sic † & cum Cardinalibus in conclaui loqui prohibito, interdictum quoque intelligitur. ad eos literas scribere, vel nuntium mittere, *c. vbi periculum.* §. *nulli de elect. in* 6. vbi post Hugolin *in cap. quoniam multos.* 11. *quæst.* 3 & Ioa. Andre. *in constitutionem. de sent. excom. in* 6. Io. de Vanquel. Coloniensis *in breuiario suo conclus.* 4. *&* 5. dicit: Quod loqui cum alio prohibitus non potest visitare ipsum per nuntium, nec etiam scripto, quia hæc sunt paria. *Text in c. ego enim. de iureiurando. probat. Vincent. Caroc. decis.* 91 *num.* 7. *&* 8.

Et si forte hoc argumento nondum alicui persuaderi possit, quod in effectu loqui, & scribere parum differant, is porrò secundo loco consideret, quia
32 † vsus epistolæ, & tabularum ab initio, & tot iam seculis fuerit. Sicut n. omnem scripturam, qua absentem alloquimur, & alicuius rei certiorem facimus, epistolam rectè appellare liceat, tanquam quæ sit voluntatis nostræ significatio scripto emissa: Ita etiã illa ipse epistola significare solebant antiqui, quæ absentem scire, aut testatum illi esse volebant tum ea inprimis, quæ fieri mandabant, & præcipiebãt, quęq; se facturos recipiebant, ac veluti scripto suo cauebant, vt erudite ostendit Ioan. Robert. *lib.* 4. *sentent. cap.* 20. *in princip.* Franciscus Duarenus *lib.* 1. *disputat. cap.* 45. Neque id sanè mirum, cum Labeo in genere dixerit:
33 Conuenire † posse vel re, vel per epistolam, vel per nuntium, inter absentes quoque, *l.* 2. *ff. de pactis.* Hac
34 † causa inuenta est epistola, sicut ait Cice. *lib.* 2. *ad Curionem.* vt certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire, aut nostra aut ipsorũ interesset. Vnde etiam Isidor. *lib.* 7. *Etymolog.* scriptum reliquit, quod ante chartæ, & membranarũ vsum in dolatis ex ligno codicillis epistolarum colloquia scribebãtur. Et pulchrè Iustus Lipsius *in institut. epistol. ca. capite secundo:*
35 definit † Epistolam: Scriptum animi nuntium ad absentes, aut quasi absentes. Imo ille ipse auctor *capit.* 5. pronuntiat, epistolæ materiam & causam non minus late patere, quam hanc vitam. Quid enim est rei diuinæ aut humanæ, quod non sermone communicamus? Ergo, & literis, quæ alter sermo. Hoc enim boni scri-
36 bendi † etiam manus nobis cõmunicant, præter multa alia, quæ membri huius adiumento addiscimus, & exercemus, vt eleganter deducit Cælius Rhodig. *lect. antiq. lib.* 2. *cap.* 35. *in princ.* Vt non præter rationem scripserit Ioan. Lud. Viues, esse per quam admirabile, tãtam varietatem humanarum vocum paucis literis cõprehendi deinde amicos absentes inter se beneficio literarum colloqui posse. Imo nihil visum mirabilius apud incolas Insularum noui orbis, vnde aurum adfertur, quam posse inter se homines aperire, quæ sentiant, tanto interuallo regionum missa chartula aliqua maculis nigris distincta, adeo, vt rogarent Hispanos, an papyrus sciret loqui; putarẽtq; epistolas, quas mutuo ad se mitterent, animatas esse. Cuius rei lepidam historiam ex Hieronymo Benyone *lib.* 2. *ca.* 17. & Lerio *nauigat. Brasiliens. cap.* 16. & Gamara, refert Ioa. Thom. Freigius: Mittebat Hispanus quidã ad amicũ duodecim cuniculos assos, ne estu corrumperentur. Indum, qui deferebat, cum vel obdormisset fessus de via vel interquesset, diutius morantem in itinere, fames corripit, tres cuniculos absumit. Reuertitur literas ab amico illo ad herum referens, quib. ille de nouem cuniculis ad se missis gratiat amico agebat. Hispanus perlectis literis irascitur seruo, ille duodecim reddidisse se affirmat. Sed cum epistolæ indicio proderetur, rubore parfusus, verum aperit: & suos eadem re populares commonefacit, vt sibi à folijs, & chartis eiuscemodi loquacibus cauerent. Potuisset aptissime de illo dici, illud, quod est apud Plautum *in Bacchidibus:*

Tace nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt,
Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent,
Aha, Bellerophontem iam tuus me fecit filius,
Egomet tabellas detuli, vt vincirer.

37 Nec arbitror, hoc † casu absentiam quidquam obesse, quo minus alter alterius voluntatem, & mentem ex emissa epistola satis superq; colligere, & precipere possit, modo is qui scribit, non in modũ gallinarũ scarificet, h. e. scribat (qua in re multi valde sunt inepti, qui eo se habitũ iri doctiores separent, quo imperitius pingãt literas, aut si aliorũ manus ἀκριβῶς ἀναγνῶναι imi

tentur) vel Ephasijs, vt est in prouerbio, vtatur literis,
quas præter Sybillam legat nemo, alter vero literas
pingere, & legere nouerit, aut interprete vtatur. Nam
vt de Epistola testatur Turpilius apud Hierony. *Epistola 45. ea.*

Sola res est, homines absentes, q̃ præsentes facit. Et Ambrosius *ad Sabinũ: Epistolarũ vsus est* (inquit) *vt disiuncti locorum interuallis adfectu adhæreamus.* Augustin. quoq; *de ordine, lib. 2. c. 12. Sed audiri*, inquit. *absentium verba non poterant, ergo illa ratia peperit literas, notatis omnibus oris, ac linguæ sonis atq; discretis.* Hinc etiam ex nostris
tradidit Bart. *in l. nuda. col. 2. ff de dona.* Epistolam esse
38 † absentibus id, quod est sermo præsentibus, imò eũ,
qui mittit alteri literas, intelligi præsentem præsenti
loqui, sequitur Alex. *cons.* 181. *vol.* 7. Zasius *cons.* 9. *num.*
27 *lib.* 1. Alberic. Gentil. *de nuptijs. lib.* 2. *c.* 14. Neuzanus *cons.* 46. *nu.* 35. Matt. Cuno *lib.* 1 *de pact. c.* 14 *num.* 8.
Et confirmat illud ipsum AEmyl. Ferrettus *in responso*
39 16. *nu.* 18. inquiens: Quod Epistola † præsentiæ sit or-
40 ganum. Quod proculdubio † etiam in mentem venit Galatis, siquidem moris illorum fuit, vt defuncti familiares, & affines inscriptas epistolas ad rogũ conijcerent, velut apud inferos mortui illas mox lecturi forent, vt ita absentiam hoc præsentiæ organo supplerẽt, & memoriam defuncti adhuc apud se superesse ostenderent, prout traditum est per Alexand. ab Alex. *lib.* 3. *genial. dierum. c.* 7. *mihi pag.* 126. Quid? quod etiam ex furtiuis, & occultis siue absconsis (vt vocat Iulius Firmicus) literis, quæ scilicet artificio quodam fiunt, ne legi possint ab alijs, quam ab eo, ad quem scribuntur, quibus vsus legitur Iulius Cæsar, teste Suetonio, & Bernar. VValibero, *lib.* 2. *Miscell. cap.* 12. nihilominus alter alterius mentem, & voluntatem commode percipere potest, prout scriptum reliquerunt Dio. *lib.* 40. *&* 51. Isidorus *lib.* 1. *cap.* 24. Agellius *lib.* 17. *Noct. Atti. c* 9 Polydor. Virgil. *lib. de inuent. rer. c.* 8. Ioan. à VVovver. *tract. de Polymathia. cap.* 6. *mihi pag.* 42. *&* 43. ne de Abbatis Sphanheimensis occultis, clandestinis, & ignorabilibus (vt appellat Apuleius) literis quidquã dicam Horum etiam meminit Cicero *ad Atticum: Quæ ad te de legatis scripsi, parum intellexisti, credo, quia διὰ σημείων scripseram.*

41 Tertio † huic sententiæ non parum adminiculatur,
42 quod verba consueta stipulationum (de quibus † accurate scribit Anton. Pichard. Vinuesa *ad tit. Instit. de verbor. obligat. in princ. tit. num.* 9. *&* 10.) hodie planè ab
43 aula, vt dici solet, recesserunt, ita vt inter † stipulationem, & quamlibet aliam promissionem, vel etiam pactum, vix distinguas, de quo vel quotidianus fori vsus sufficientem fidem cuilibet facere potest, monente illud ipsum etiam præceptore VVesenbacio, *in §. item inutilis. Instit. de inutil. stipulat.* Et sanè si quisquam textũ *in l. antiquæ in prin. C. ad Velleian. & l. si fideiussor.* 27. *C. de fideiussoribus.* accuratius inspexerit induxeritque, is animaduertet iam tum Iustiniani Imperatoris tempore, neminem, intercedere vel fideiubere volentem, opus habuisse, vt solennibus verbis se obligaret, sed suffecisse, si confessus fuisset, aut scriptum esset, eum hunc vel illum in sua fide suscepisse. Quippe, & Leo-
44 niana † constitutio iam ante introducta fuerat, quæ solennitata verborum sublata, sensum, & consonantem intellectum ab vtraque parte solum desiderabat, quibuscunque tandem verbis, aptis tamen, & significantibus, expressum, *l. omnes. C. de contrah. stipul. §. in*
45 *hac re olim. Instit. de verb. oblig.* Quin autem † tam scripto siue calamo exaratis, quam prolocutis verbis aliquis sensum, & consonantem intellectum exprimere queat, non nisi apud eos, qui veteribus glossis sunt ἀγράμματοι, siue ἀναλφάβητοι, & literarum planè rudes, iuxta *l.* 3. *ff. de accusat. l.* 10. *& l. penult. ff qui testam. fac. poss. §. similiter. Instit. de excusat. tutor.* Duaren. *lib.* 1. *disputat. c.* 3. *Ioan. à VVovver. in tractatione de Polymathia. cap.* 4. *mihi pag.* 29. dubitationis aleam subire potest, vt

constat ex illis, quæ in primo, & secundo argumento in medium sunt producta. Quod si igitur Titius Mæuium pro fideiussore offerat, & Caius hunc Mæuium per Epistolam propria manu exaratam, aut subscriptam interroget, an Titium, vel summam creditam, aut credendam, sua fide suscipere aut esse velit, Mæuiusque per Epistolam siue ἀντίγραφον suum respondeat, sua fide esse se iubere, & velle, quid, quæso, in rei veritate hic interesit inter stipulationem verbis elocutis siue pronuntiatis, & stipulationem verbis scri-
46 ptis factam? Tralatitium siquidem est, cum † finis, & effectus intentionem suam habent, quod modi qualitas non attendatur, *l.* 3. *C. de instit. & substit.* Ioan. Cephal. *consil.* 35. *num.* 45. *lib.* 1. Eberhard. *in Topicis. loco. ab æquipollentibus. num.* 8. *in fin.* Decius *consil.* 499. Vantius *in tract. de nullit. process. ti. quib. mod. null. sanari possit nu.* 116. Barnabas Cornazzanus *decis. Lucensi* 54. *nu.* 43. Martin. Monterus *decis. Aragon.* 12. *nu.* 4. Et ob id etiã non aduersari videtur quoddam interpretum nostro-
47 rum axioma, ea † quæ effectu, & re ipsa discrepant, non esse imperite confundenda, iuxta Cynum in *l.* 1. *num.* 2. *& in l.* 3. *C. de acquir. poss.* Viglium *in §. nihil autem. num.* 4. *instit. de testam. ordinand.* Cuiac. *in c.* 6. *extra*
48 *de donat. inter vir. & vxor.* Loqui † enim, & scribere formaliter quidem differunt, cum in illo interueniat articulatus sonus in canna pulmonis natus, in hoc non Cœlius Rhodigin. *lection. antiq. lib.* 16. *cap.* 14. *mihi pag.* 816. *in fin* sed effectu, & re ipsa non differunt, imò non plus est discriminis, quam si dextra, vel sinistra alicui pecuniam adnumeres, vtrobique enim nume-
49 rata erit. Vt proinde quoque † epistolam vicarium os, & subsidiariam linguam non inconuenienter di-
50 care liceat, non aliter, ac legem † dicimus mutum magistratum, & magistratum legem loquentem, Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap.* 7. *conclu.* 10 *num.* 149.
51 Item, poesim † picturam loquentem, & picturam mutuam poesim.

52 Nec moueor, quod † viua vox ea demum est, quæ non est scripta, sed ab ipso pronuntiantis ore percepta: Scriptura autẽ vox quæpiam est, sed tamen quasi factitia, veræque vocis vtcunque imitatrix, siquidem in ea deest actus, motusque, hoc est, vita, vt pulcherrimè demonstrat Adagium *Chiliad.* 1. *centur.* 2. *adagio* 17. *&* 18. Non enim defendendum suscepi loqui, & & scibere citra vllam discrepantiam, & proprijssimè esse eadem, sed æquipollentia, & ἀντίγραφον
53 saltem esse dixi, nec immerito. Sicut † enim muti non voce, sed nutibus signisque loquuntur: Ita & libri, ac epistolæ notulis quibusdam, & significantibus figuris nobiscum fabulantur. Et quemadmodum voces sensorum animi velut εἴδωλα quædam sunt, auctore Stagyrite: Sic, & literarum figuræ vocum simulachra quædam rectè dicuntur. Interim tamen hoc manet, quod sicut voluntatem, & sensa animi mecum loquentis auribus percipere: Ita quoque non minus voluntatem, & sensa animi ad me scribentis oculis legere, & percipere possim. Vt non citra rationem dixerit Cicero ad Atticum, *libro secundo Vbi sunt nunc, qui aiunt ζώσης φωνῆς? Quanto magis vidi ex tuis literis, quam ex illius sermone, quod ageretur.*

54 Hinc etiam est, quod dicimus, Facta loqui, & facto ipso quem loqui intelligi, ac nihil interesse, facto an verbis quis quid confiteatur: Crauetta *responso.* 1.
55 *pro genero. num.* 176. Imò † plus esse ipso facto, quam verbis aliquid fateri. Zasius *consil.* 14. *numero* 78. *libr.* 1. Barnab. Cornazzanus *decis. Rotæ Lucens.* 160. *num.* 6.
56 Et denique † nihil interesse, quid ex æquipollentibus fiat, *l. finali. §. finali. verb. tueri. ff. mandati.* Andr. Gail. *lib.* 1. *obseruat.* 2. *numer.* 2. *&* 3. Eberhard *d. loco ab æquipollentibus.* Tiber. Decian. *responso.* 48 *numer.* 13. *volum.* 4. Quod si etiam non exigua est dexteritas in manuum motu ad exprimendam animi sententiam, adeo vt

Quin-

Quintilianus libro vndecimo. capite ſecundo. mihi pag.
545. ſcribera non veteatur; manuum motum com-
munem quendam hominum ſermonem videri, cui ad-
ſtipulatur Ouidius, *ſcribens:*

—— Digitis, per quos arcana loquaris.

Quis vnquam mirabitur, eandem efficaciam quoq;
ſcriptioni attribui?

Non abſterret me quoque vulgatum illud, quod
57 † non debeamus vti argumentis, & rationibus ad
correctionem eius, quod nominatim decifum eſt, *gloſ.
in cap. 5. de feudi cognit. l. proſpexit. ff qui & à quibus ma-
num.* Tiraq. *de iure primog. quæſt.* 85. *num.* 15. Fortunius
Garcias *de vltimo fine iuris. num.* 395 (cui germanum
58 eſt, quod † lex non admittat diſputationem, quando
iam eſt lata, *c. erit. autem lex. diſtinct.* 4. Ferdin. Vaſq. *de
ſucceſſ. progreſſ lib.* 1. *§.* 2. *num.* 69. VVeſenb. *in paratit. ff.*
59 *de inſtit. & iure. num.* 4. *in fin.* Etenim † argumentis il-
lud demum cognoſcimus, de quo alias certo conſtare
non poteſt, *l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit.* Pli-
nius. *lib.* 2. *natur. hiſtor. cap.* 66.) conſtitutiones autem le-
gum per ſe ipſas certaa iam nunc, & definitas eſſe cō-
60 ſtat, vſqua eo, vt † in caſu per legem ſemel deciſo
nihil amplus dubitationibus relinquatur, *l. ancilæ* 12.
61 *C de furtis.* Accadit, quod † argumenta nihil aliud ſunt
quam taciti, & ſubauditi legum intellectus, *gloſſ. in l.*
62 *apud antiquos. verb. coniecturam. C. de Iust.* per † quos
expreſſam legum diſpoſitionem tolli, vel antiquari
non poſſe, nemo eſt qui ambigat, *glo. c. cupientes* 16. *§.
quod ſi per viginti. verb. petere. de elect. li.* 6. Iac. Tomin.
decif. Lipſenſi. 39. *num.* 8. Vnde dicandum videbatur per
ratiocinationes quoq; non eſſe tantandum, quod fide-
iuſſio alitar, quam per ſtipulationem ſolennem inter
præſentes fieri poſſit.

Nam vt paucis huic incommodo occurram, lar-
gior haud inuitus ex ſupra *num.* 1. & 2. citatis textib.
apparere quidem, olim iure Romano non niſi verbis
contractam fuiſſe obligationem fidaiuſſoriam, & ſic
præciſe ſtipulationem interueniſſe, quo reſpectu quo-
qua ſupra *c.* 3. *nu.* 9. ſtipulationem genus fideiuſſionis
conſtitui: Sed tamen inde modum infallibiliter ſequi-
tur, illud etiam adhuc noſtro æuo ſolummodo verbis
oretenus prolatis fieri poſſe, aut præciſe fieri debere,
verba autem abſentium in ſcriptis, & per epiſtolam
prolata omnino, & prorſus excludi. Hoc enim nullibi
expreſſum exſtat, & proinda ſatis temerarium eſſet aſ-
63 ſerere, non ſolum quin lex † non debet trahi ad aliud,
quam de quo in ea principaliter agitur & quæritur.
Molinæus *in extricat. Labyrinthi. de eo quod intereſt. num.*
64 185. Cacheran *decif.* 16. *num.* 9. Verū etiam, quia † ar-
gumentum ſumitur ab eo quod olim fuit in vſu, quod
nihil aliud eſt, quam laterem lauare. Alexan Raudenſ.
65 *in tract de Analogis. c.* 38. *num.* 38 eum † multum inter-
ſit inter illud, quod fuit, & quod nunc eſt, *l. qui res. §.
aream. ff. de ſolutio.* Hieron. de Laurent. *decif. Auenion.*
145. *num.* 16. *ad fin.* Andr. Knichen. *de ſublimi. & regio
territorij iure pag.* 7. Quin potius ad manum ſunt textus
iuris ex quibus non abſurde tentari poſſet, non minus
inter abſentes per epiſtolam, quam inter præſentes
per ſolennia ſtipulationū verba fideiuſſoriā obligatio-
nem, vt & ſtipulationem, olim quoq; contractā fuiſſe.
66 Et quidem primo occurrit textus *in l. Lucius Titius.*
24 *ff de fideiuſſ.* Hic enim haud obſcure innuit, Luciū
Titium, cum pro Seio fratre ſuo apud Septicium in-
teruenira vellet, epiſtolam ita emiſiſſe: *Si petierit à te
frater meus peto, des ei nummos fide, & periculo meo,* ac
poſt hanc quidem epiſtolam Seium fratrem pecuniam
petijſſe, eandemq; à Septicio ipſi numeratam, atq; ita
cōtractum mutui celebratum, hoc amplus pro ſecuri-
tate nummorum iſtorum Lucium Titium, per epiſto-
lam ſaltem ſuam, non accedente vlla præterea ſtipu-
latione interueniſſe ſiue fideiuſſorem factum eſſe. Nec
iuuaret, ſi quis ex illis verbis: Cum interuenire vel-
let, argumentari forſan conaretur, epiſtolam illam
emiſſam ſaltem præparatorium, aliquod, & quaſi
προοίμιον fuiſſe, interuentionem autem ſiue fideiuſſio
nem nihilominus ſolennibus ſtipulationum verbis
poſtea ſubſecutam fuiſſe, *argum. l. vlt. in pr. in verbis ne-
que ſtipulatio literas ſecuta eſt; à contrario ſenſu. ff. man-
dati:* Quandoquidem Marcellus apertiſſime aſtruit,
Septicium ſtatim poſt epiſtolam Seio pecuniam nu-
meraſſe, nec expectaſſe vllam aliam ſolennem ſtipu-
lationem, ſiua fideiuſſionem oretenus interpoſitā. Mul-
to minus admitterem, ſi quis obijceret, *in d. l. Lucius
Titius.* non proprie fideiuſſionis, ſed mandati contra-
67 ctum initum eſſa propterea quod Iuriſc. vtitur † ver-
bo, Interuenire, quod diuerſum quid eſt à verbo fide-
iubere, *l.* 6. *§ ſi paſſus ff mandati.* Nam ſi *in l. blanditus. C.
de fideiuſſorib.* (quam omnes paſſim in argumentum al
legant, quod fideiuſſio non niſi verbis conceptis fieri
poſſit) verbum, Interuenire, nihil aliud aſt, quam fide-
iubere, quid in hoc loco etiam eandem ſignificatio-
nē obtinabit? Plus vrget, quod Marcellos in fine iſtiuſ
reſponſi ſubijcit: Septicium creditorem cum hæredi-
bus Lucij Titij mandati agere poſſe. Ex eo enim, &
quia in titulo illo, ſub quo *d. l. Lucius Titius* 24. ſituata
eſt non ſolum de fideiuſſoribus, verum atiam de man-
datoribus agitur, fit conſequens Lucium Titium, cui
ſucceſſum eſt, ibi nō fideiuſſorem, ſed mandatorē ex-
titiſſe, alioquin creditori Septicio aduerſus aum, eiuſ-
que hæredes non actio mandati, ſed vel certi condi-
ctio, vel actio ex ſtipulatu competijſſet, vt oſtēdi infra
cap. 21 *in pr.* Non igitur (vt verum fatear) ex hoc Mar-
celli reſponſo inferre conceditur, fideiuſſionem, vel
ſtipulationem olim per epiſtolam factam eſſe, vt tamē
primo intuitu facile quis arbitrari poſſet.
68 Sed ſuccedit † alius & quidem aliquando durior
nodus, *in l. ea quæ.* 57. *ff de donat. inter vir. & vxor.* cuiꝰ
equidem diuerſi ab interpretibus noſtri quæſiti ſunt
cunei, ſed certe retuſiores plerique, quam vt diffinde-
ren. Textus n. iſtius reſponſi euidentius, quam vt ne-
gari poſſit, euincit, ibi ſtipulationem aliquam benefi-
cio emiſſarum literarum inter abſentem maritum, &
69 vxorem interueniſſe. Nec moror † explicationem illā
quam prǽteritis Accurſij, Bart. Alberic. Socin Galiau
læ Molin. Duare. & Charondæ interpretationib. no-
uiter attulit ſubtilis Hiſpanus Ant. Pichar. Vinuerſa
ad tit. Inſt. de ver. obl in pr. tit. num. 34. & quam *in §. item
verborum nu.* 4. *inſt. eo. tit.* repetij, dicens, *in d. l. ea quæ.*
ſtipulationem inter abſentes contractam non fuiſſe,
ſed quā præſentes fecerāt, poſtea ijſdē abſentib. pro-
baſſe, quod equidem non obſcure quoq; admittit Ioan.
Godd. *de contrah. ſtipul c.* 3. *concl.* 13. *nu.* 194. Verba n.
Iuriſc. Pauli apertiſſime demonſtrāt, numerationē pe-
cuniæ, eiuſq; donationem inter præſentes anteceſſiſſe
& demum eadem die, (ex interuallo tamen) miſſionē
literarum, inque illis ſponſionem inter abſentes ſubſe
cutam eſſe, notādo verba illa præteriti tēporis: *Acce-
perat.* Et *Ad eum miſit.* Petitā igitur, imo & ex cauſa do
nationis ſibi indultā acceptamque pecuniā mulier ab
ſens, miſſis literis, in ſponſionam ſiue ſtipulationem
deduxit, ſiua vt clarius dicam, non contractam ali-
quam inter præſentes ſtipulationem, ſed præ caden-
tem, & contractam, vt ita loquar, donationem abſens
emiſſis literis, inſerta ſpōſione ſiue ſtipulatione pro-
70 bauit. Præſens † nāq; ad præſentē, & cominus conſti-
tutū literas mittere dici propria non poteſt, vt idem
Pichardo *in §. ſi ſcriptū.* 17. *n.* 7. *Inſtit. de inut. lib. ſtipulat.*
fatetur, & *eſt textus in l. conſenſu. §. penult. ff. de legat.* 2.
*l. ſi epiſtolam. ff. de acquir. rer domin l. qui abſenti. ff de ac-
quir. poſſ. gl. in l.* 1. *C. de cont. ab. ſtipul. & §. tutor. verb. Epi-
ſtolam. Inſtit. de auctor. tutor. Duaren. lib.* 1. *diſput. c.* 45. Re-
ctē autem addidi, nō proprie dici præſentē præſenti li-
71 teras mittere. Nam † ſi ad quaſi abſentem ſermo diri-
gatur, nihilominus epiſtola id tum rectē vocabitur.
72 Ioan. Robertus *lib.* 4. *ſent. c.* 20. *in fin.* Et extant. exem-
pla, quod epiſtola interdum vſurpata fuerit ad

præsantes. Ita Augustus sermones grauiores cum
singulis, atque etiam cum Liuia sua, non nisi in scri-
ptis & è libello habebat, ne plus, minusve loqueretur
ex tempore, *Suetonio in Augusto, cap.* 84. Et idem Iu-
liam suam in Amphiteatro admonuit scripto, *Macrob.
lib.2.Saturnal.* Quin mos ille sub Tiberio Principe,
etiam præsantem scripto adire, teste Cornelio Taci-
to *lib 4. Annalium*. Quem originem sumpsisse à Iulio
Cæsare ex Plutarcho in ipsius vita *mihi fol.*314.*lit.A.*
colligitur. *Qui primus*, inquit, *rationem reperi per lite-
ras conueniendi, cum coram agendi, nec occupationes, nec
magnitudo vrbis semper occasionem daret.* Atque id ga-
nus propriè codicillos appellabant. Seneca *ad Luci-
lium epist.* 5.

73 Vt igitur † contrarietas legum euitetur, *iuxta l.2.§.
contrarium.C.de veteri iure enucl.* simpliciter statuen-
dum censeo, in casu *d.l.* ea *quæ. ff. de donat. inter vir. &
vxo.* atiam talem quasi absentiam mariti, & vxoris in
eadem vrbe constitutorum fuisse, & propterea vel hâc
74 † quasi absentiam pro præsentia haberi, *iuxta l colle-
garum.*173.§.1.*l absentem* 199.*versic.cæterum.ff.de ver
bor.signifi.l.præsens, cum l.seq.ff.de procurat.* vel quia scri
ptum reperitur, vxorem literis suis cauisse, se præsta-
turam pecuniam credendum esse, etiam à parte mari-
ti præcessisse varba stipulationis, vt ita Iurisconsultus
Paulus seipsum explicet, & interpretetur, secundum
dispositionem *l.Titia,*134. *§.2.ff.de verbor. oblig.l.* 1.*C.
contrah.stipul.* quam sententiam etiam tacitè amplecti
video. Treutlerum *in select.disput. volum.* 2.*disput.*27.
thesi 1 *lit.E.*

75 Verum † enimuerò adhuc vnum præsto est contra-
rium, *in l.cum ostendimus §. vlt. ff. de fideiussor. tutor.* Ibi
enim fideiussores à tutoribus nominati, si præsentes
fuerunt, & non contradixerunt, & nomina sua in acta
publica referri passi sunt, perinde tenentur, ac si iure
legitimo stipulatio interposita fuisset. Liquet ergo
non tam præcisè loquelam in stipulatione requiri, sed
etiam æquipollens eiusdem aliquando sufficere. Sed
breuiter tenendum est, isto casu stipulationem inter-
uenisse fing., quæ tamen reuera non interuenit, ob ta-
citurnitatem nimirum fideiussoris nominati, qui cum
facilè contradicere potuisset, tamen siluit, & nomen
suum in acta referri passus est, vt docui supra *capit.* 7.
*num.*51.*& seqq.* Et sic exceptio saltem est ad vulga-
tam Iurisconsultorum regulam, quod nimirum stipu-
latio non nisi conceptis verbis olim fieri potuerit, &
debuerit.

76 Constat † igitur ex prædictis, iure quidem stricto
stipulationem, & præsentiam vtriusque contrahentis
in fideiussionibus desiderari, sed de æquitate n. tamē,
& respectu commerciorum, ac communis vtilitatis,
præsartim hodiernis temporibus, merito aliud statui,
77 & admitti debere. Et sanè † cum multa alia, & qui-
dem inprimis ardua negotia inter absentes per epi-
stolam siue nuntium rectissimè expediantur, quid,
quæso, erit causæ, cur non etiam in fideiussionibus
78 hoc admittamus? Sic enim † cessio bonorum potest
fieri, etiam in absentia creditoris, per nuntium, vel
per epistolam, quia, postquam nuntius hoc retulit ad
creditorem, vel epistola est ei præsentata, tunc fin-
guntur omnia coram fieri, & in præsentia, Angel. de
Clauasio *in summa sua verb.Solutio.§.*23.*Zasius in l.bo-
nis vltim. versic. Ex hoc consequenter. ff de cession.bonor.*
Horat. Carpan *ad Statut. Mediolan.part.*1.*cap.*408.*nu.*
79 174. Sic † & sponsalia contrahi possunt inter absen
tes per literas, aut per nuntium. *l.vlt ff.de sponsal.* Za-
sius *consil.*3.*num.*5.*&* 6.*& consil.*4.*num.*1.*lib.* 2. Albe-
80 ric. Gentilis *de nuptijs lib.*2.*cap.*2.*& cap.*14. Sic † etiā
donatio absenti per epistolam, vel inter nuntium, vel
aliam personam ad hoc destinatam facta, valida est,
& subsistit, *l.absenti, ff. de donat.l.nec ambigi.C.eod.Ceph.
consil.*33.*lib.*1. Ioan. Baptista Plotus *de in lite iurando.
§.*1.*num.*6. Guid. Pap. *quæst.* 222. Petrus Rebuffus *in
l.subsignatum.§.attestari.ff.de uerbo. signific.* Hartm. Pi-
storis *part.*1.*quæst.*13. Octau. Cacharan. *decis.*33.& no-
uissimè Anton. Thesau. *in decis. Pedemon.decis.* 70. *per
tot.* Sic recusari hæreditas potest, non tantum verbis;
sed etiam alio quouis indicio voluntatis, imo, & ab-
sente & recusanta per nudam eius epistolam, *l.recusa-
ri.ff.de acquir.hæred.l recusare* 6.*ff.ad Senatusc. Trebellia.*
81 Sic denique & emptio, & venditio, mandatum, con-
stitutum, societas, & pleraque alia rectissimè per nun-
tium vel epistolam fiunt ac expediuntur. *l.* 1. *ff.de con-
trahen.empt.l.*1.*§.*1.*&* 2.*ff.mandati, l.qui autem.§.ultim.
cum l seq. ff.de constit.pecu.l.*4.*ff pro socio.* Ludouic. Roma.
*cons.*291. quæ certè sæpenumero maioris sunt momē-
ti, quam simplex aliqua fideiussio, summam aliquot
aureorum vix excedens.

82 De quo † quidem in foro nostro non amplius est
dubitādum, siquidem communi quasi Germaniæ pra-
ctica, & stylo receptum est, vt non minus valeant fi-
deiussiones per epistolam contractæ, quam si legiti-
mo iure, h.e. præcedenta intarrogatione, & subsequē-
te responsione inter præsentes celebratæ essent, stipu-
lationis solennibus vsu quasi desuetis, vt ait Hieron.
Treutl. *in* 2.*volu.select.disput.disputat.*28. *thesi* 4.*lit. A.*
Et sanè, si ridiculum fuerit, malle sermonē, quo olim
locuti sint homines, quam quo loquantur, vt alibi di-
xit Fabios Quintil. quidni etiam ridiculum sit, de an-
tiquo stipulationū iure multum esse sollicitum, cum
eius in foro nostro exiguus amplius sit vsus? Sic & ho-
83 die † iure Regio Hispano etiā inter absentes promis
sionem valere, post Gregor. Lopez, Ioa. Matienao, &
Alfonsum de Azeuedo probat Anto. Pichardo, *in §.itē
verborum.num.* 5.*Instit. de inutilib.stipul.* Et scribit idā
auctor *in §.vlt.nu.Instit. de fideiuss.* Licet fideiussio iura
ciuili non nisi stipulatione interponebatur, quod ta-
men hodie iure Regio Hispano fideiussor ēt citra sti-
pulationem quibuscunq; etiam nudis verbis oblige-
tur. Licat nonnihil repugnare videatur Io. Goddæ. *de*
84 *contrah.stipul.cap.*2.*num.*43.*&* 44. Idq; in mercatori-
bus, vtpotè inter quos apices iuris non inspiciuntur,
*vt probabo infra cap.*27.*par.*1. Imo inter quos ēt stipu-
latio non est necessaria, vt firmat Decius *cons.* 107.*nu.*
3 Barnabas Corna. *decis.Rotæ Lucensis* 93.*num.* 5. mul-
to magis procedere arbitror cum D. Rulando, (hanc
ipsam disputationem apud Heluetios aliquando ex-
perto) *in tracta. de commiss.lib.*6.*cap.*4. *de fideiussorib. in*
85 *prin.par.*4. Quod si epistolæ vel obligationi fideius-
soriæ scriptę ad creditorem transmissę, & ab eodem
acceptę (quo casu demum verè inducta est inter eos
obligatio, Tiraquel. *de retract.§.*1.*glo.*7. *nu.* 47. *versic.
fateor.* Rota Genuensis. *decis.*80 *num.*1.*&* 2. Cornax.
decis.Lucens. 94.*num* 12.) etiam iuramentum promis-
sorium fortè inseratur, certè promissio illa per absen
86 tem absenti facta magis conualidabitur, cum † iura-
mentum suppleat præsentiam, vt per Alex. Iason. &
alios, in *l.stipulatio ista.§ alteri ff.de verb.oblig.* Alex. *cons.*
31.*col.penul.lib* 6. Anton. Tesaur. *decis.*70. *nu.*8.*versi.
præterea vrget regula* Eberhar. *in Topic. loco, à vi iura-
menti.num.*10.*versi.ex quo etiam.* Matth. Cunonem *lib.*
1.*de pactis.c.*14.*nu.*20.*&* 21.

Nec obsterrere hic quemquam debet, quod supra
aliquoties dictum, stipulationem in fideiussione adeo
pro forma requiri, vt sine ea prorsus non valeat. Illud
anim iure stricto Romano verum quidem est, sed de
consuetudine notoria, vt proximè innui, aliam iam
formā induit, cuius fniæ etiam est Dionysius Gotho-
fred. *in l si vl ra.in glo* K.*C.de fideiussorib.* asserēs Episto
la fideiussorem constitui posse. Præterea, quamuis id,
87 quod pro † forma requiritur, non possit fieri per æqui-
pollens, aut simile, *l.singulos. & ibi Aretin.col.*2. *versi.
secundo nota.ff de testam.* Bal. Imo. Angel. Alex. & Ias. *ad*
88 *l.*2.*ff.de lib.& posth.* singulariter † tñ illud ipsum fallit
in casu necessitatis, tunc. n. forma requisita p æqui-
pollens adimpletur, test. est in c.1. 93.*distin.* quem post
Bald.

Bald. & Roman. allegãt, & sequitur Petrus Peckius
in tract. de testamen. coniug. lib. 3. cap. 5. numer. 4. versic.
quamuis enim. Francisc. Viuio, Surdo, & Raudensi,
prout illos nouiter adduxit Bernard. Greuæus Ger-
manus, *in pract. conclus. ad Gail. lib. 1. concl. 2. considerat.*
s. num. 3. Quod si igitur negotium aliquod geratur
inter Titium in Hispaniis, & Mæuium in Italia, vel
Germania domicilium suum habentes, ac Titius Mę-
uio non aliter pecuniã per factorem suum fortè numé
rare, aut mercas, fidè ad tẽpus habita da precio, cre-
dere velit, quam si Męuius Septicium, Bononiæ, aut
Argentorati habitantem, sibi fideiussorem det, & ex-
hibeat, necessitatis sanè casus admittit, vt Septicius
absanti etiam Titio, mediante epistola obligatoria,
fideiubare queat, cum eam ob causam in Hispanias
89 ire admodum graue ipsi futurum foret. Quippè † &
cum per æquipollens forma adimpleri potest, cum for
ma ad certum aliquem finem constituta est, dummo-
do illa finis subsequatur, Bart. & DD. in *l. Gallus. 29. §.*
& quid si tantum. ff. de lib. & posthum. Bald. in l. si duo pa-
troni. §. si quis iuraueris. colum. 2. ff. de iureiur. Ludolph.
Schrader *de feud. par. 10. sect. 20 num. 339.* Finis autem
fideiussionis, vt scilicet creditori creditum suum sit
in tuto, æquè, si non melius, & fortius, per scripturam
necessarijs clausulis renunciationibusque corrobo-
ratam, ac per nuda illa, & concepta verba, Spondes?
Spondeo. Fideiubes? Fideiubeo. Fidei tuæ erit? Fi-
dei meæ erit (vt est apud Paul. *lib. 5 sentent. lib. 7.*) ex-
pediri, & subsequi potest. Sed tempus est, vt hæc missa
faciamus, & ad alia progrediamur.

90 Subijcio igitur; & per † procuratorem specialiter
constitutum, aut Notarium ad id requisitum, vti &
Syndicum alicuius communitatis, pro alio fidem in-
terponi, & accipi posse, id quod etiã satis innuit Vin-
cent. Caroc. *de excus. bon. part. 2. quæst. 17. num. 37.* vbi
Bartolum, Baldum, & Imolam pro illa sententia ci-
tat, & faciunt tradita per Tiraq. *de iure constit. possest.*
par. 3. limitat. 30. num. 23. vbi crebriorem opinionem
91 esse dicit, quod † Notarius per stipulationem alteri
acquirere valeat, quod etiam nouissimè comproba-
uit Antonin. Thes *decis. 70. num. 2.* dicens, hanc opi-
nionem esse communissimam, & canonizatam. Nec
92 obstat, † actum illum ad cuius solemnitatem perso-
nalis præsentia alicuius requiritur, & ita quidem, vt
& audiri, & videri possit, sicut fieri debet in stipula-
tione, *l. 1. in prin. ff. de verbor oblig. § item verborum. Inst.*
de inutil. stipul. l. 3. C. eod. titu.) per procuratorem, aut
alium eius nomine, habito speciali mandato, expe-
diri non posse, *l. 2. C de his. qui ven. ætatis impet.* Angel.
in l. 3. ff. rem rat. hab. l. 1. § ne autem. Cod. de caduc. tollen.
Innocen. Hostiens. Ioann. Andr. & Anto. de Butrio.
in cap. cum desideres. per illum text. extra de senten. excom
munic. Decius in *cap. cum parati. nu. 4. extr. de appellatio.*
Socin. senior *cons. 48. in presenti consultatione. nume. 9.*
volum. 1. Non enim sequitur, stipulans, & promissor
præsentes esse, & se inuicem exaudire debent, ergo
promissor non potest per procuratorem promittere;
93 Postremum† enim est falsum. *cap. qui per alium. de reg.*
iur. in 6. l. 3. § fin. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. certè § 1. ff.
de precario. l. 1. §. fin. ff. de procur. l. si procuratori. 79. ff. de
verb. oblig. Petr. Peckius *de testam coniug. lib 3. capit. 5.*
num. 3. vers. contrarium sane. Et præterea supradicta
94 † Theorica non aliter procedit, quam si industria p-
sonæ, vel eius corporalis præsentia in indiuiduo, prę-
cisè, ad solennitatem actus, requiratur, iuxta tradita
per Felin. *in cap. fi. num. 2. extr. de officio delegati.* Cache.
decis. Pedemon. 113. num. 3. & 4. Barnab. Cornaz. *decis.*
73. num. 22. Ludolph. Schrader. *de feudis. part. 10. sect.*
20, num. 283. in fin. & num. 284. Alias, sicut dicimus,
95 quod † factum mandatarij sit verè, & propriè factum
mandantis, vt post Baldum, & Decium tradit Rota
Genuensis *decis. 67. num. 2.* Fabius de Anna *consil. 82.*
num. 21. Ita quoque dicere possumus, quod factum
96 † procuratoris stipulantis sit verè factum ipsius prin-
cipalis stipulantis. *Ludolph. Schrader d. par. 10. sectio. 9.*
num. 119.

Non aduersatur similiter, quod supra *cap. 7.* defen-
di. Procuratorem ipsummet non esse per se idoneum
fideiussorem, vnde fortassis colligi posset, illum, nec
alterius nomine fideiussionis actum expedire posse,
97 siquidem † inhabilis suo nomine, raro habilis esse so-
let alterius nomine, ac vice, & quidem in vno, & eodẽ
negotio: Nominatim enim de procuratoribus rixosis
& infimæ fecis, ranas loquacitate, & coaxatione supe-
rantibus, non de probis, & egregijs viris, qui in curijs
Imperatorum, Regum, Principum, & aliarum Illustriũ
personarum, ac vrbium dicasterijs procuratoris offi-
cio funguntur, locutus sum, iuxta tradita per Borgnl.
Caualcan. *decis. 41. num. 26. 30. & 38. par. 1.* Ioannem
Vincentium Hondedæum *decis. consu. 81. nu. 57. vol 1.*
98 Prætereo, quod contrahendi † prohibitio locum ha-
bere possit, vbi quis suo proprio nomine contrahit,
quæ non habet locum vbi contrahit, quis nomine
alieno, Philipp. Corn. *in consil. decimosexto col. secundo,*
volum. 2. Iason in l. more, colum. penul. ff. de acquir. hæred.
Ioan. Baptista Asinius *de executionib. in prolegomen. cap.*
99 *1. nu 4* Potest siquidem † de iuris rigore quis aliquid
tanquam alius, quod tanquam ipse alias non posset,
vt ex Socino, Bellono, Simoncello, Stracha, & Lam-
bertengo, refert Martin. Montar. *in decis. regn. Arra.*
gon. decis. 2. num. 44. cui adde Euerhard. *in Topicis, loco*
a tanquam, seu respectiuis, num. 28. & num. 34. Et hanc
modo relatam sententiam apertè quoque comprobat
100 † decretum Cameræ Imperialis relatum à Sailero
in select. Cam. sentent. 30. Ianuarij, Anno 1542. in ver-
bis: Quia dictę ambę partes concordes remanserunt
lata fuit sententia.

101 Eodem modo † & per subscriptionem, quæ ani-
mo fideiussorio fit, fideiussionem contrahi posse, non
obscurè probat, *l. si non subscripsisti. 15. C. de admin. tut.*
l. si pater tam C. de fideiussor. Zasius ad l. si ita. §. Chryso-
gonus. num. 3. ff. de verbor. oblig. Peckius *de iure sistendi.*
cap. 4. nume. 9. in fin. Anton. de Gamma *decis. 61. in fin.*
vbi ait: Quod subscribens videatur virtualiter scri-
102 bere omnia, quorum habuit notitiã. Omnis † enim ap
probatio habet vim confessionis. Augusti. Bero. *consi.*
32. num. 4. lib. 3. Coruazz. *decis. Lucen. 52. num 5.* Quod
etiam cõfirmari potest ex ijs, quæ alij de effectu sub-
scriptionis cumularunt, quæ tędiosè huc congerere
103 non est operę pretium. Meminerit † tamen iudex, si
controuersia de tali subscriptione, aut sigillatione
forte oriatur, vt subscribantem, & sigillantem ad re-
cognitionem citet, nam exempla quędam obuia sunt,
quod nonnulli aliorum manus fuerint imitati, sigil-
laque illorum interceperint, & sic fraudem commi-
serint, illud exigentes, quod nunquam crediderant.
Qui volet, legat de eo Cuspinianum in vita Aureliani
vbi de ipsius Notario siue scriba Menestheo loquitur
nec non Stumphium *lib. 7. histor. Helueticæ.* ibidem de
Hulderico VVagnero, & Aegidio ciue Bernensi me-
morabilem historiam narrantem, Cuiatium quoque
adeat *in tract. de prescrip. cap 38.* & Petrum Gilkenium
de præscript. par. 1. cap. 8. num. 56. Item Pezelium *in 3.*
par. postill. Melanth. pag. 205.

104 Sic si fideiussor † negotij, quod geritur, gnarus
dexteramque simul cedens, verbis non solum obliga-
tiuis, sed etiam executiuis (quod in his terris dicunt)
latinè, aut etiam gręcè, dicat vel scribat; Fideiubeo,
Spondeo, Volo, Cupio, Affirmo, Dico,
πιστεύω, λέγω, θέλω, βούλομαι, φημί, ἐντέλλομαι, ἐγγυάομαι,
γλίχομαι, Periculo meo crede, Bene credis, Pericu-
lo meo habebis fidem, Facio te securum pro tali, si
ille non soluerit, ego soluam, Ego dabo, & si quæ
sunt similia, omnino tenetur, vt ostendit Barthol.
Bertazolius *in tract. claus. instrum. claus. trigesimanona.*
gloss. prima, numero decimoquarto, & 15. & sunt text.

in l grace. 8. in prin. & ibi Gothofred. ff. de fideiuss. l. blan-
305 ditus. C. eod § grace. Instit. eod. tit. Et quamuis † Tho-
bias Nonios in consil. 108. incip. Viso instrumento pacis.
num. 22. & Anton. Piaggius in tract. de tutore, quæst. 15.
num. 96. velint, etiamsi tutor actum comprobet, per
hæc verba Prædictis sum contentus, quod tamen non-
dum auctoritatē valide præstitisse dicatur, sed neces-
se sit, vt dicat, hæc aut his æquipollentia verba: Ap-
probo, Confirmo, Auctoritatem præsto, ad pupilli vel
minoris mei vtilitatem: Ego tamen in illa sum opinio
306 ne, si Titius audiat † se nominari, & scribi fideius-
sorem alicuius negotij, & postmodum dicat: Prædi-
ctis sum contentus, quod perinde sit, & quidem secū-
dum notorium fori nostri vsum, ac si expressis verbis
dixisset, Fideiubeo, vel spondeo.

Quid autem dicemus de pacto nudo, de nudo con-
sensu siue de pollicitatione, poteritne per hæc duo fi-
deiussio recté contrahi? Hunc articulum examinant.
Hippo. in Rubr. de fideiussorib. num. 35. Duennas in reg.
324. & Ioan. de Arnono dialogo. 76. post quos breuiter
307 dicendum videtur, iure stricto, nec † pacto nudo,
nec pollicitatione fidaiussionem contrahi, nec fide-
iussorem vllo modo teneri, cum nulla orta sit actio,
l. si tibi. C. de locato. Bald. in c. 1. colum. pen. extra de pactis,
& in l. 3. Cod. de rer. permutat. cuios dictum, tanquam
bene notandum, sequuntur Vasquius libro 1. contro-
uers. illud. capit. 33. num. 2. Magoncius decis. Florent. 57.
num. 67. Costal. in l. 7. in priu. mihi pag. 96. ff. de pactis.
Hieron. Treutler. select. disputat. vol. 2. disputat. 28. thes.
1. lit. B Camillus Borellus controuers. 47. num. 10. Hie-
ron. Gratus responso 53. num. 15. lib. 1. qui nominatim
de pollicitatione loquitur. Excipitur saltem casus, si
308 fideiussor pro † pia causa fidem suam interponat túc
enim, quidquid pollicitus est, præstare necessum ha-
bet. Bald. in l. vlt. C. ad SC. Vell. Roman. in Auth. simili-
ter. col. 6. versic. quartum. C. ad l. Falcid. in cap. 1. de pactis.
Francis. Iametius in comment. ad. tit. ff. de fideius. in prin-
cip. mihi fol. 2. in edit. Parisiensi, de Anno 1550. Olden-
dorp. in lib. de iure singular. cap. de priuil. piar. caus. num. 3.
Corras. lib 1. Miscel. c. vlt. num. 4. Tiraquel. de priuil. piæ
causæ priuil. 100.

309 Olim porrò † omnis fideiussio pallam fiebat, vt
testatur ille philosophorum sublimis apex, & columē
Plato lib. 12. mihi pag. 901. his verbis: Fideiussor. qui-
libet palam fideiubeat totumq; negocium conscriptum corā
tribus, nec paucioribus testibus fateatur, si extra mille dra-
chmas fideiussio fiat. Sin vltra mille, quinque ad minus
310 testes adhibeantur. Verum † hodie eam palam fieri
non est necesse, modo saltem debito, modo in loco ho
nesto (fortassis etiam cū aliquali saltem causæ cogni-
tione, vt ostendi supra capit. 7. numero. 207. & sequen-
tibus.) fiat, de quo aliquid sum dicturus. Quis verò
apud antiquos satisdationum modum fuerit, vida
apud Ioan. Rosinum lib. 9. antiq. Roman. cap. 15.

Etsi autem præcipua fideiussionis forma in stipula-
311 tione consistit, illa ipsa † tamen stipulatio interue-
nisse censetur, si scriptum sit in instrumento fideius-
sionis, fideiussum esse, l. sciendum. 30. ff. de verborum
obligat l. penult. C. de fideiussor. § fin. Instit. eodem. tit. non
312 aliter ac † in manumissionibus nonnunquam verba
solennia, licet non dicantur, vt dicta accipiūtur, l. ma-
313 numissio ff de manum. vindict. Cuius ratio est, quod † so
lamnitas intrinseca sempee præsumitur, qualis est sti-
pulatio in fideiussione, Bart. Angel. & Dd. in d. l. scien-
dum ff. de verb oblig. Menoch. de præsumpt. libro. 3. præ-
sumpt. 132. num 4 & facit l. Titia. 134 §. vlt. ff. de verb.
obligat. l. 1. C. de vsuris l. 1. C de contrah. stipul. Siquidem
sumitur ex ipsa natura actus, Menoch. de præsumpt. lib.
1. quæst. 18 num 9. & lib. 2. præsumpt. 23. num. 3. & lib. 6.
præsumpt. 14 num. 22.

314 Idem † planè obtinere, si in instrumento fideius-
sionis contineatur verbum, Promitto, vult Claud.
Cantiuncula consil. 1. num. 118. Mascard. de probat.
conclus. 781. & conclus. 1135. & conclus. 1136. per l. 1. C.
de contrah. stipul. Quod tamen melius probat l. 7. § quod
fere ff. de pact. § 1. in verbis promittis? promitto. Instit.
de verb. obl. § si scriptum. 17. Instit. de inutil. stipulat. Pau-
lus lib. 5. senten. tit. 7. Num, vt inquit Alex. in dict. l. scien-
dum. num. 2. & post eum Menoch. de præsumpt. lib 1. q.
43. num. 8. verbum, Promitto, sui natura stipulatio-
nem importat, probat idem Menoch. lib. 3 præsum.
41. num. 5. nec non Alciat. in Rubr. siue cap. placuit. nu.
75. de præscript. Decius, & Cagnol in l. Lecta ff. si cert. pe-
tatur. Barnab. Cornazzan. decis. Rota Lucens. 214. num.
10. in quam sententiā etiam concurrunt Pancirolus,
in consil. 106. num. 13. Ioseph. Gonzalez. var. quæst. cap.
34. per. tot. (vbi dicit hanc opinionem esse recepis-
simam, & communem) Anton. Pichard. in d. § si scri-
ptum. num. 1. Instit. de inutil. stipul. vbi plures alios citat,
& aliquot obiectionibus eleganter occurrit. Ioann.
Goddæus de contrah stipulat cap. 1. num. 68. Et dicit
Bald. Nouel de dote. part. 6. priuil. 1. num. 4. quod sicut
315 † verbum, Promisit, in instrumento præsumitur cum
316 stipulatione: ita † verbum, Pollicitus, in instrumen-
to præsumatur per viam pacti, de quo plura videat Le-
ctor apud Marcell Bertocut. in Rubric. ff. si cert. pet.
Eman Soarez. in com opin. lit. P. num. 342. Ioan. God-
dæum de contrah. stipul. c. 1. num. 71. Matth. Cunon. libr.
1. de pact. c. 2. num. 15. & aliquod seqq.

317 Formularum † porrò stipulandi ac fideiubendi,
quæ olim vsitatæ, imo (vt Cicero in Topicis. & ibid.
Boetius in commen. lib. 4. mihi pag. 807. testantur) infini-
tæ fuere e. ant, nonnullas adfert. Pard. Prattæus in
lexico. verb fideiussor. & in reliquijs veterum formularum
mihi pag. 653. Vide Præterea Barnab. Brisson. lib. 6. de
318 formulis. pag. 626. cum seqq. In legibus † quidem no-
stris varie has obligationes accessorias concipi, pas-
sim sit obuium, veluti; Si petierit à te frater meus, peto,
des ei nummos fide, & periculo meo l. Lucius. 24 ff. de fide-
iuss. Item: Quod ego decem credidi, de ea pecunia mille mo-
dios tritici fide tua esse iubes? l. si ita. 42. ff. de fideiussoribus.
Item: Quantam pecuniam credidero, fide tua esse iubes?
l. si debitori. 47. l. si ita. 66. ff. de fideiussoribus Item: So-
lidum, & partes viriles, vel, solidum aut partem. virilem
fide tua esse iubes? l. intercos. 51. ff fideiussoribus Item:
Quanto minus ex pretio pignoris distracti servari potuerit,
Quanto minus ab eo consequi poteras, fide tua esse iubes?
l. si fideiussores 41. l. amissi 52. in princip. ff. de fideiussorib.
l. decem ff. de verb. oblig l. vlt. ff. si cert. petat. Item: Si reus
quadraginta quæ ei credidi, non soluerit, fide tua esse iu-
bes? l. fideiussor. 16. § vlt. ff. de fideiussorib. Item: In quan-
tum illum condemnari ex bona fide oporteb.t tantum fide
tua esse iubes? Vel ita: Indemnem me præstabis? l. quæro
54. in fin. prin. ff. locati. Item τῇ ἐμῇ πίστει κελεύω hoc
est, mea fide iubeo ego § Græce. Instit. de fideiuss l. Græce.
in principio. ff. eodem tit. Item: Sthychum aut hominem,
vtrum tu voles fide tua esse iubes? dicta l. Græce. § contra. ff.
de fideiussoribus. Item: Si ille soluendo non fuerit, tu fide
tua esse iubes? qua cōceptione plerumq; nostri vtuntur.
Reliquas formulas diligens Lector ipsemet obseruet.

Est tamen hic aduertendum, subesse quandam
116 † subtilem differentiam inter has formulas siue cō-
ceptiones fideiussionum: Si ille non soluerit fide tua
esse iubes? Et si ille soluere non potuerit, vel soluendo
non fuerit, fide iubes esse tua? Nam in prima formula
habetur saltē respectus ad factū, eiusq; intermissionē:
in altera vero ad inopiā vel realitatē impotētiæ. Bal. in
l. si plures. col. 4. vers. dubitatur hic C. de codi. insert. Dd. in l.
decē. & l. huiusmodi stipulationes ff. de verb. obl. Ideoq: se-
cundū Baldū d. loco. in hac formula mortuo debito-
re, non statim conueniri poterit fideiussor, sed hæres
prius est excutiedus. In illa verò, interpellato princi-
pali, sine illa excussione hæredis, poterit statim cōueni-
ri fideiussor, vt retulit Æmylius Ferrettus in responso 4.
nu 1. vers. magnā. tamen. Ego vero existimo, clarius di-
ci posse, in hac formula fideiussorem statim conueniri

posse

poſſe, ſi modo notoriè conſtet, debitorem non poſſe ſoluera, vel non eſſe ſoluendo, ſine beneficio excuſſionis renuntiatum ſit, ſiue non, per ea quæ habentur infra cap. 27. part. 1. In illa verò non aliter, quam ſi beneficio excuſſionis conſtanter fuerit rauuntiatum, fideiuſſorem conuenire licere, ceſſatio enim in ſoluendo à notorietate aliquem minus idoneum eſſe ſoluendo, ſiue in totum, ſiue in partem, omnino eſt diſtinguenda, *auth præſen e.C.de fideiuſſ.* Quippè, qui hodie ceſſat, forſan cras vel perendie adhuc ſoluere poterit, cuius diei expectationem merito præſtolari, aut remedio excuſſionis, ſi ſolutio protrahatur, vti oportat, iuata ea, quæ tradidi infra *capit.* 20. §. 15.

120 Hodie † tamen exiguæ, & breuiſſimæ illæ obligationes fideiuſſoriæ, de quibus diximus, ceſſant, & aliæ longiſſimæ ſucceſſerunt, quæ & ipſæ, quantumuis ad membranam totius cutis bouinæ extendantur, & ſubſignētur, raro tamen fideiuſſores, & debitores principales, vtpotè homines *ἀσπόνδους*, & promiſſionum neſcios, vt vocat Diuus Paulus 2. *Timoth. cap.* 3. *verſicul* 1. in fide continent, adeò, vt quis non immerito cum Sene-
121 ca *lib.* 3. *de beneficijs. ca.* 15. dicere poſſit: *Vtinam † nulla ſtipulatio emptorem venditori obligaret nec pacta conuentaque impreſſis ſignis cuſtodirentur, fides potius illa ſeruaret, & veritas. Adhibentur ab vtroque parte teſtes Ille per tabulas plurium nomina interpoſitis pararijs facit,* ANNVLIS NOSTRIS PLVS, QVAM ANIMIS CREDITVR. Et cum Codro Viceo apud Plautum in Aulularia:

Heus tu, noſtra ætas non multum fidei gerit,
Tabulæ notantur, adſunt teſtes duodecim.
Tempus locumq; ſcribit actuarius,
Tamen inuenitur Rhetor, qui factum neget.

122 Audiamus, & Polybij, hominis Græci, † de Romana probitate, & fide teſtimonium. Deus bone, quā ille dilaudat, & nos Chriſtianos eo ipſo ad ferulam quaſi vocat. Apud nos, inquit, ſi cui talentum concreditum ſit, & extent decem ſyngraphæ, decem ſigna, bis totidem teſtes; tamen fidem vix aſt ſeruare: Apud Romanos autem, cum in imperijs, aut legationibus plurimum pecuniæ in manibus habeant, & diſpenſent, tamen officium, & fides conſtant, ſola iuriſiurandi religione inductis, refert Iuſtus Lipſius *de magnitud. Romana. lib.* 4. *cap.* 5. *mihi pagina* 217. meminit eius etiam Ioannes Bodinus *de Republica, libro* 5. *capite vltimo. mihi pagina* 977. *alias pag.* 618. Petrus Heigius *part.* 2. *quæſtion* 7 *num* 26.

123 Qui vero de † prædictis formulis adhuc plura videra cupit, is conſulat Speculatorem *in titul. de fideiuſſoribus.* nec non Myſingerum *in reſponſo* 71. *numer.* 21. Colarum *de proceſſibus execut. part.* 1. *cap.* 10. & præcipuè Ioannem Bernardinum Muſcatellum *in ſua practica fideiuſſoria.* vbi viginti formas ſiue modos in cauſis ciuilibus, & criminalibus fideiubendi, & reos præſentandi, & in contrauentionum caſibus contra principales, & fideiuſſores procedendi, doctiſſimè explicat, ex quibus huc tranſcribere non libet, maximè
124 quia † penes Notarios hodie plerunque eſt, & vis, & norma ſcribendi huiuſmodi contractus, quorum offi-
125 cio me non ingero. Ne tamen omnino ſtudioſi † Lectoris expectationi defuiſſe viderer, ad calcem huius operis vnam atque alteram ſaltem formulam obligationum fideiuſſoriarum magis frequentem ſubijcere libuit, quæ mea vt fert opinio, omnium ſunt perfectiſſimæ.

Sed interim tamen pro Notarijs vtilem hanc ad-
126 monitionem ſubijcio, quia † contractus fideiuſſionis eſt de illis, qui debent in ſcriptis celebrari, cum eum inter illos contractus enumeret, *gloſſ. in cap.* 1. §. *poſtquam. in verbo, in ſcriptis. verſic. decimuſnonus. de cenſibus. in* 6. quam ſequitur Nicolaus de Leſcut. *in tract. de teſt. examin. cap.* 26. *nu.* 5. (licet eam reprobet Rutg Rulandus *ibidem in additionib. lit. E.*) meminit etiam Anton. Pichard. Vinueſa, *in titul. Inſtitut. de empt. vendit. ad princip. titul num* 31. vt in præſentia partium omnia ſcribendo abſoluant, & expediant, non reſeruantes ſibi extenſionem per dictionem. Et cætera, ſicut pigri quidam ſocij facere conſueuerunt. Ratio
127 eſt, quod † quando contractus, & actus de neceſſitate debet fieri in ſcriptis de iure communi, tunc dictio. Et cætera, extendi non poteſt, etiam per Notarium, qui inſtrumentum ſcripſit, quia nihil addi poteſt, cum prius debeat extendi, & ſcribi, *iuxta l. contractus.* C. *de fide inſtrumen.* declarat Bartolus *in l. Gallus* §. *idem credendum numer.* 4 *ff. de liberis. & poſthumis.* vbi Baldus *in repetit.* hoc tenet, & Alexander *columna* 1. quod Doctores hoc communiter tenent, licet Angelus contrarium tenuerit, & per Iaſonem *ibidem numero* 13. & 14. vbi dicit, opinionem Bartoli eſſe communem, quam etiā tenent Scribentes *in c. cum P. Tabellio.* maximè Felin. *nu* 6. *de fide inſtrum.* Falia Phœbeus *inter conſilia criminalia Ziletti. conſ.* 118. *nu.* 25. 26. *vol.* 2.

128 Oportet † tamen & huius meminiſſe, ſi Notarius incipiat ſcribere inſtrumentum fideiuſſionis in vna charta, eaque fortaſſis non ſufficiat, ideoque incipiat rurſus in alia, & has chartas poſteà per transfixum vinculum compinget, ſiue combinet, quod nihilominus inſtrumentum validum ſit, & ſubſiſtat, *l. locum.* §. 1 *ff. de tabul. exhiben. Bartholom.* de Capua *in ſingular.* 67.

129 Sed hoc non incomodè † quæritur, quæ debeat eſſe forma promiſſionis fideiuſſoriæ in cauſa criminali? Quidam dicunt ſuffirere, quod promittat ſimpliciter, conſignare reum ad omnem requiſitionem ipſius iudicis. Alij verò aſtruunt non ſufficiat illa ſimplea promiſſio, ſed quod debeat promittere, de eum conſignando ſua certa, & determinata pœna, *gloſſ. l. ſed etſi.* § *finali. verb. poſtquam ff. ſi quis caut.* Et ita communiter ſeruatur, vt cum Alberico, & Carauita aſſerit Iulius Clarus *libro* 5. *ſentent.* §. *finali. quæſtione* 46. *num.* 17. Cum quo planè concordat, quod ſcribit Romanus *in ſingulari* 141. *incipiente, Vnus vult fideiubere.* dicens, illum fideiuſſorem non aliter audiri, quam ſi ſoluat, aut præſtet cautionem de ſoluendo, nec ſatis eſſe, ſi promittat de iudicio ſiſti, vel de defendendo, allegat Odofred. item Bartol. *in l. neque impuberes.* §. 1. *ff. de in ius vocat.* tu vide etiam Petrum Peckium *de iure ſiſt. cap.* 45.

130 Vtcunque † autem apud Carthaginenſes vetus conſtitutum fuit, ne quis Græcas literas, aut idioma addiſceret, ceu auctor eſt Aleaand. ab Alexand. *lib.* 2. *genial. dier. cap.* 30. & vice verſa, teſte Iuſtino *lib.* 1. tan-
131 ta animi contentione Romani † linguam ſuam promoueruot, vt Carthaginenſibus deuictis (nam Romanos victis gentibus, vt linguam, & mores: ita & vitia intuliſſe, teſtis eſt Iuſtus Lipſius *in libello de amphitheatris, quæ iuxta Romam, in principio.*) interdixerint, na aut loqui cum hoſte, ſicut dicebant, aut ſcribere ſine interprete poſſent, ſuoſque inſuper proconſules, præſides, iuridicos, latine ius reddere, omnaſque iuris formulas hoc idiomate comprehendi, imò & per interpretem non ſolum in vrbe, ſed & Græcia ac Aſia latine loqui voluerint, ac coegerint, de quo etiam prætertextum in *l. decreta ff. de re iudic.* quędam alie apud Valerium Maximum *lib* 2. cap. 2. Alciat. *in l.* 1. §. *fin.* & ibid. Carol. Molinęum *num.* 21. *ff. de verbor. oblig.* Ioan. Baptiſt Plotum *de in lit. iur.* §. 51. *numer.* 4. & 5. Bernard. V Valtar *lib.* 1. *miſcellan. cap.* 18. Iacob. Ræuard. *lib.* 4. *variorum. cap.* 2. Anton. Pichardo Vinueſam *in* §. *in hac re. num.* 11. *Inſtitut. de verbor. obligat.* Io. à V Vovvar. *in tractat. de polymathia. capit.* 30. *mihi pag.* 277. & Hermann. Kirchnerum *in tractat. de legato. libro ſecundo. capite* 7. reperire licet. Vnda etiam illud eſt, quod Liuius *decad.* 4. *lib.* 10. *mihi pag.* 205. *alias lib.* 40. retulit,

anno

132 anno ab vrbe condita 574. Cumanus † petentibus
permissum, vt publicè latine loquarentur, & præconi-
bus latina vendendi ius esset, quod retulit Francisc.
Floridus Sabinus *lectionem subcisiuarum lib. 2. cap. 1. mi-
bi pag. 193.*

133 Quid; quod & Imperator Tibarius † ad osten-
dendam Imperij maiestatem, Græco sermone sollici-
tè abstinuit, vt prodidit Sueton. *in eius vita c. 71. mihi
pag.* 286. Cui concordat, quod scribit Iustus Lipsius
de recta pronun. linguæ Latinæ. c. 3. Romanos in commu-
nicanda sua lingua primitus parcos, ac tardos fuisse.

Fortassis imitari fuerunt illud ipsum Imperator Ru
dolphus, & Ludou. XII. Rex Galliarum, dum hic spa-
134 ciali sanctione † prohibuit, ne Senatusconsulta de-
inceps Latinis verbis conciperentur, Franciscus Va-
135 yerius *de legat. c. 10. pag. 96.* Illa † verò Anno 1273.
lege publica sanciuit, vt deinceps omnia mandata,
edicta, priuilagia, instrumenta, & documenta, non la-
tina, sed Germanica lingua conscriberentur, Cyriac.
Spangenb. *in Chronico Saxonico cap. 264.* Petrus Hei-
gius *q 7. num. 63. & 64.* Herman. Hirchnerus *de lega-
to. lib. 2. c. 7. num. 32. & 33.*

Quia tamen, teste Quinto Curtio *lib. 6. mihi pagina*
136 176. natiuus † sermo commercio aliarum gentium
passim exolescit, & tam victoribus, quam victis pere-
grina lingua discenda est, Idcirco etiam Romani, re-
rum populorumqua domini facti, propter negotia,
137 & commercia, non tantum † latino sermone (qui
138 tamen veterum † Romanorum tempore doctis pa-
riter indoctisq; fuit promiscuus, vt rectè contra Leo-
nardum Aretinum, & Poggium Florentinum, cum
Biondo, & Philelpho astruxit Franciscus Floridus Sa-
binus *lection. subcisiuar. lib. 2. cap. 1.* Et etiam nunc qua-
139 si commune † vinculum est, quod Europam inter se
commercijs literarum, & sermonis iungit, teste Li-
psio) sed & Hebræa, Chaldæa, Indica, Arabica, Græ-
ca, Punica, Assyriaca, Germanica, Dalmatica, vel qua-
cunqua alia lingua, vtrique tamen contrahanti, vel
per se, vel per interpretem intelligibili, vti pedeten-
tim permiserunt *d. l. 1. §. fin. ff. de verbor. oblig.* Et quod
140 † quidem linguam Græcam, & latinam attinet, Ro-
141 mani veteres (Græcis literis † erudiri coepti post
Romam conditam annis ferè 410. Liuio, & Enuio
Magistris) loquebantur Græce magis, item & scribe-
bant. Dionys. Halicarnass. *lib. 1.* Alberic. Gentilis *de
nuptiis lib. 2. c. 2. in fin. princip.* Ioann Goddæus *in com-
meat. de cont. ab. stipulat. c. 2. conclus. 1. nu. 30.* Et vix la-
142 gas. Romanos † illos proceres alias linguas calluis-
se à Latina, & Græca, sufficiebantque illæ ipsæ, quia
sparsæ, & communes ferè per totum terrarum orbem.
De cæteris non mirum quoque, cum, vt idem Curtius
lib. 8. mihi pagina 246. ait, in multis gentibus essa vi-
deamus, quæ non erubescimus imitari, nec aliter ma-
gnum imperium aptè regi possit, quam vt quædam, &
143 tradamus illis, & ab ijsdem discamus. Et † potuit
aquidem teste Erasmo Roterodamo *in præfatione ante
paraphrasin in Euangel. Matthæi,* paucis annis Romano-
rum Principum industria tantum, vt Galli, Germani,
Hispani, Afri, AEgyptij, Asiani, Cilices, Palæstini, lo-
querentur latine græcequa, etiam vulgo, ob id, vt
commercio linguarum commodius propagaretur im-
perium.

144 Hinc est, quod fideiussor † non tantum latine, sed
& græca, h. e. stipulationa græco sermone concepta
accipitur, *l. græce. ff. de fideiuss. l. blanditus. C. eod §. græce.
Inst. d. tit.* Cuiac. *lib. 14. obser. c. vlt.* Ioan. *Goddæus de con-
trah stipul. c. 4. nu. 26.*

145 Quod etiam † acceptilatio rectè fit græcis verbis,
l. 8. §. 4. ff. de accept.

146 Quod † fideicommissa relinqui possunt non solũ
Latina, verum etiam Græca lingua, *l fideicommissa 11.
in principia ff. de legatis. 3.* Ioannes *Goddæus de contrah. sti-
pul. c. 2. conclusa num. 13.*

147 Quod tutores † etiam Græcis verbis dari possunt
l. vlt. C. de testament. tut.

148 Quod testamenta † Græco quoque idiomate re-
ctè conscribuntur, *l. hac consultissima. §. vlt. Cod. de te-
stament.*

149 Quod † iudices tam Latina, quam Græca lingua
sententias proferre possunt, *l. iudices. C. de sentent. &
interloc.* Anton. *Pichard. in d. §. in hac re. num. 12. Instit. de
verb. oblig.*

150 Quod † non tantum Hebraica, sed & Græca, La-
tina, Italica, vel alia linguæ sacræ scripturæ legi pos-
sunt. *Nouell. 146. & ibi Cuiacius.*

151 Quod † deniq; instrumenta tam Græca, quam La-
tina à Tabellionibus conscribi possunt. *Nouell. 47.*

Et quamuis Cicero *lib. 5. Tuscul. quæstio mihi pagina*
152 256. dicat, nos † omnes in illis linguis, quas non in-
telligimus, quæ sunt innumerabilas, surdos esse, hodie
153 † tamen plerasque, & per interpretem διγλώττου,
audire ac intelligera, & ijsdem per eundem responde-
re, per consequens etiam fideiussionem perficere pos-
sumus, iuxta ea, quæ tradit Mysing. *cent. 5. obs. 43. & in
responso* 88. Item amicus noster Rutger. Ruland. *in tra-
ctat. de commiss. lib. 4. c. 18. num. 1.* Hieron. Treutler. *se-
lect. disputat. volum. 2. disput. 28. thesi 4. in glossa A.* Ioan.
Goddæus *de contrah. stipul. c. 3. concl. 10. num. 184. 185.
186. & 187.*

154 Sed ponamus fideiussionem quoad formam inuti-
liter contrahi, valebitne hæc fideiussio tanquam iuss-
sio, cum non possit valere vt vera fideiussio; Puta, si in
ipsa forma stipulationis peccetur, quæ ob id etiam in-
utilis, hoc est, inefficax, & nullius momenti dicitur,
§. item inutilis. Instit. de inutil. stipul & alibi sæpè. Idem
155 † plane quæri quoqua solet de acceptilatione, an ni-
mirum hæc, si inutilis sit, valeat vt pactum? *l. an inutilis.
ff. de acceptilat.* Ioannes *Parchols in tractat. de pactis. c. 2. in
1. pactor. diuis. num. 27.* Ioannes *Goddæus de contrah. stipul.*
156 *cap. 3. num. 201.* De stipulatione † inutili, an valeat
vt vtila pactum? vel an vim vtilis pacti habeat? Quod
per l. 1. §. cum ff. de constit. pecu. & alias rationes negant
Gabriel Mudæus *in l. societas. §. donationis. num. 3. ff. pro
socio* & Ioannes Goddæus *de contrah. ad. stipulation dict.
cap. 3. num. 197. & sequentibus.* Sed videndus tamen
Stephan. Forcatul. *in Necyomant. dialogo* 5. De testa-
157 mento † inutili an valeat, vt codicillus? De nuptijs
158 † inutilibus, an vim habeant sponsaliorum? Quod
attingit Iacob. Cuiac. *lib. 11. obser. cap. 15.*

159 Et quod † ad fideiussionem inutilem attinet, di-
cendum videtur, hanc valere tanquam iussionam, &
sic quasi fideiussionem appellari posse cum Iuriscon-
sulto *in l. vlt. ff. quod cum eo.* vbi textus non obscurè id
160 prodit Nam † & alias multa possunt rectè fieri, licet
rite non fiant. Sic miles iure suo rectè testatur, rite
non testatur. Sic condemnatus dicitur, qui rite con-
161 demnatus est, etiamsi non rectè. Per articulũ † enim,
Rite, significatur solennitas, & ordo iuris ciuilis, per
162 articulum, † Recte, ius naturale. *Franc. Marcus quæst.
653. num 3. pag. 2. Cuiac. tract. 3. ad. African. mihi pag.* 52.
Sic si Prætor quem imprudans manumisit, illa nihilo-
minus est liber, sed vitio, vt est magistratus vitio crea-
tus, nihilo secius magistratus est, sicut ex Varrone re-
fert Hottom. *in quæst. 17. mihi pag.* 105. Idque potissi-
mum obsaruandum est in rusticorum, & aliorum im-
peritorum fideiussionibus, qui subtilitates illas, in for-
ma fideiussionis, quoad stipulationem, præscriptas,
obseruare non didicerunt.

163 Interim † tamen non omnis fideiussio pro inuti-
li, quoad formam statim habenda est, quę quidem in-
utilis primo aspactu videtur. Quid enim si creditor à
fideiussore, debitore mandante, vt fideiubeat, stipule-
tur; Fide tua esse iubes? & fideiussor non respondeat;
Iubeo, sed simpliciter respondeat. Ita, vel quidni? vel
omnimodo. Nihilominus vtilis est fideiussio, quia re-
164 spondens † simpliciter, respondisse præsumitur eo
modo

modo,quo facta fuit interrogatio ipsa,cum istæ dictio
nes fint locutiones concedentis ac si dicat,non recu-
so *l.1.§.2.& ibi Alciat.nu. 6.& 7.ff.de verb. oblig.* Me-
noch.*de præsumpt.lib. 2.præsumpt.29.nu 1.2.& 3.*Ioan.
Goddæus *de contrah.stipulat.cap.4 numero.27.& 28.*

Sic si creditor stipuletur,fida tua esse iubes?& fide-
165 iussor non † apte ad interrogata respondeat,sed sti-
pulata manu(vt ita sit pro voce manus, vt ait Ouidi-
us)se soluturum promittat, nihilominus hæc promis-
sio pro quasi fideiussiona babenda arit, quia, & datis
166 † manibus,vel cessiona deatræ,quis obligari potast,
cum per dextrum testis fidei dari soleat *gloss. c. funda-
menta verb dextras. De elect. in 6.* Xenophon. *lib.8. de
pædia Cyr. ad fidem.* Aleaan. ab Alexand. *lib. 2. genial.
dier.cap.19.& lib.5.cap.3.*Cælius Rhodigin *lect. antiq.
lib.4 cap. 3.* Ioan. Frideric. Husanus in *tract. de propr.
167 hom.cap.4.num.5. & 6.* Vnde † etiam sedem fidei in
dextris collocabat Numa Pompilius apud Liuium 1.
*decadis.lib.1.*Hinc Ouidius *lib.6. Metam.*

Vt pignus fidei dextras vtraq; poposcit,
Inter seq; datas iunxit.

Accedit, quod etiam si sola manuum coniunctio
168 non † est stipulatio,nec pars stipulationis sicuti ver
ba sunt. Tiber.Decianus *in responso. 64.nu. 14 volum.
3.*Ioan.Goddæus *de contrah stipulat.cap.3.nu.183.* ni-
bilominus tamen, quando ad manus factum verba
accedunt,Contractum perficiunt, & firmant ; vt mos
est apud pluras profundos,& est stipulatio, Frideric.
Pruckm.*consi.50.nu.192.& nu.603.* præsertim, quia
169 tractus manus est † euidens symbolum ac signum per
fecti consensus,perfectæ pactonis, & maioris fidei, *c.
3.in fin.extra de sponsa.duor.*Arnt.*consi.13. Visa diligen-
ter num 3.*Tiber. Decianus *d.consi.64.nu.14.volum.3.*
Oldendorp.*in class. suis in actione ex stipulatu.* Eratque
170 † dextra data apud Persas in primis firmissimi fœ-
deris signum, vt firmat Gemistus Plethon.*lib.2.de rep.
Græcorum: Persarum Rex Mentorem,quod dextram dedis
set(maxima enim hæc apud Persas fides)conseruauit.* Hoc
171 amplius, manu † consensum declarari posse, patet
ex eo, quod olim assensus in senatu fiebat, vel voce,
vel signo. Signo dupliciter,dedibus aut manu. Et ma-
nu quidem,quoties ea eaporrecta significarent,talem
sententiam approbare, quade re loca exstant apud
Vopiscum *in Aureliano.*Senec.*epist.8.*Lipsium *in com-
ment.ad Tacitum lib. 15. num. 37.& in notis ad lib.4. bi-
stor.nu.4.& lib.4 de militia Romana dialogo. 9. mihi pag.
194.*plura vide apud Philip.Camer. *in oper.succis. cen-
tur.1.ca.35.& cent.2.c.46.*

Sic si creditor à tribus simul stipuletur, an fide sua
esse iubeant? Quorum duo in continenti, se iubere
respondeant,tertius vero demum ex interuallo,certe
tertium non iuuabit, quod responsio non statim sub-
172 secuta fuerit interrogationem. Nam † cum vna in
instrumento valida inuenitur stipulatio, hæc etiam
alijs inutilibus suam noscitur præstare fortitudinem
l.1.in prin. Cod.de rei vxor.actio. vbi Græci notant,quod
173 † vtile miatum cum inutili,ipsum inutile etiam vti-
le faciat,quod præterea probat *l 1.§.Sed Pomponius.ff.
Quod falso tutore.* Facit in argumentum, quod olim
174 † in militia vnus,maxime idoneus, ex tota legione
eligebatur, qui singula iuramenti verba conciperet
præiretque, alij deinda sequerentur, hoc saltem di-
centes,iurare se idem,hoc est quod Festus notat. Præ-
iurationes facere dicuntur, qui ante alios conceptis
verbis iurant,post quos in eadem verba iurantes tan-
tummodo dicant, *idem in me.* Iustus Lipsius *de milit.
175 Romana.lib.1.dialogo.6. mihi pag.36.*Cui plane † ger-
manum est, quod habetur in statutis Lubecens. *lib.1.
tit.7.artic.3.*cuius verba transscribera operæ pretium
esse autumo: inquit ieatus. Cum extent filij post
mortem patri hæredes bonorũ relictorum,& ad sint
debita à patre contracta: Creditor patris vocare de-
bet filios prædictos per procuratorem, & si ipsi igno-
rant illa debent hoc iuramento firmare,&c. Eiusdem
farinæ censeo, si non aliquibus Sanatorib. vt priua-
tis,sed toti collegiolis sit mota, quod per tres senio-
res, & honestiores illius corporis vel communitatis
iurare debeant,idq; vsu sic obseruari scribit Mat.Co-
ler.*in decis.Germ.decis.115.nu.16.*necnon And. Rauc-
hb.*part.1.q.fuar.q.8.nu.13.* Vide in casu non multum
dissimili Vincent.de Franchis:*decis.309.*vbi decidit,
quod conuenti plures teneantur constituere vnum
176 procuratorem. Ad formam † fideiussionis quoq; per
tinet,quod sicuti reus principalis,nisi de se promittat
non obligatur *l.stipulatio.38.§.1.ff. de ver.ob.* Ita quoq;
fideiussores non aliter teneatur, quam si quid se da-
turos vel facturos promittant: Nam reum principa-
lem daturum vel facturum aliquid frustra(nisi specia-
le ad id, & legitimum forte mandatum babeant, vt
patet ea supradictis *nu. 90.* tunc n. à facto principalis
promissio fidaiussorum non est remota, sed ex eo ini-
tium obligationis, iuxta voluntatem principalis ex-
177 pressam,capit)promittuntur,cum † factum alienum
inutiliter promittatur *l sicut reus.65.ff.de fideiusso. l in-
ter stipulantem.83.in pr.in verb.de se quemquam promit-
tere aportet.ff.de verb.obl.* Ioan. Goddæus *de contra. sti-
pu.c.6 concl.16.num.182.& 183. ac rursus num.201.
& 202.*

178 Aliud tamen † esset, si creditor à fideiussora stipu-
laretur; Titij nomine te soluturum promittis? neq;
n.hoc simile est illi; Titium daturum fieri promittis?
l.si ita.97.§.possum ff.de verb.oblig.

179 Deinde † etiam ita fideiussores se daturos vel fa-
cturos promittere debent, vt ne postea inani forte co-
lore quæsito promissa eludare possint. Nam si Stichum
aut Pamphilum stipulatus essem, vtrum promissor vo-
luisset, non possum fidaiussorem ita accipere Stichum
aut Pampbilum vtrum fideiussor vellet, quia futurum
esset in eius potestate, alium velle, quam reus voluis-
set *l.si Stichum. 38.in pr.ff.de fideiuss.* Nihilominus eum
hominem aut decem, vtrum ipse stipulator volet, sti-
pulatus sum, recte fideiussorem ita accipio, decem aut
hominem vtrum tu voles? fit enim hoc modo fideius-
soris conditio melior *leg.Græce. §. contra.ff. de fideius-
sor.*

Non male atiam ad formam fidejussionis retule-
180 ris, quod † nihil impedire dicimus, fideiussio ex in-
teruallo sequatur, hoc est, interiecto tempore, vt loqui
tur Papinianus, *in l.amissi.§ fideiussores ff.de fideiussorib.
facit leg.rogasti.§.1.ff.de præscript. verbis.* Vel post litem
contestatam adijciatur, *leg.Græce §. & post litem. ff. de
fideiuss.* vel obligationem principalem præcedat, & sic
in futurum concipiatur, vt nimirum tum tandem ef-
ficax sit, & obligationem pariat, quando principalis
debitor obligatur, *leg.6.§.2.ff. de fideiussor. §. fideiussor
non tantum.Institut.eod.tit.* Ioannes Goddæus *de contra-
hend.stipulat.cap.5.conclus.5.num 20. & cap. 6. conclus.
181 23.nu.352.* Vnde † si quis, cum esset accepturus pe-
cuniam mutuam, sistarit creditori alium quempiam
fideiubentem, & subijcientem se debiti solutioni, si
principalis non soluerit, certe hic fideiussor ad debi-
tum hoc ante obligatur, quam is, pro quo fide sua ius-
182 sit, obligaretur. Et de hoc casu loquitur † Cõstantin.
Harmenop.*lib.3.Epitom.ti.6.*dum ait: *Qui pro alio pro-
misit.facere satis debet,etsi ipse non accepit,* vt habet ver-
sio Latinã. Vbi tamen ego particulam, Non, pro, Nõ-
dum, accipio, ne impingamus *in l.fideiussor obligari.
16.in princ.ff. de fideiu.* vbi dicitur: *Fideiussor non potest
obligari ei, apud quem reus promittendi obligatus non est.*
183 Sic † & pignus obligationem præcedere, & ea in-
teruallo subsequi potest, *l.res hypothecæ. ff. de pignorib.*
184 non † minus, quam stipulatio, quæ ob id etiam con-
clusio actionum vocatur, *l. si dominus ff. de præscript.
185 uerb. Cuiat. ad African.pag. 535.* Imo † & assecla, &
admi-

administra cæterorum contractuum, Æmylius Ferretus in l. 2. num. 7. ff. de reb. credit. quod quomodo intelligendum sit; docte explicat Ioan. Goddęus *de contrah. stipul. cap. 5. conclus. 2.*
186 Nec obstat, si dicas? Quia † fideiussor ad con-
tractum principalem accedit, non posse illum præce-
dere contractum: præcedit enim quoad conceptio-
nem verborum magis, quam quoad effectum. *Bart. in*
Rub. ff. de fideiuss. Siue, vt loquitur Ant. Pichard. *in d. §.*
187 *fideiussor. num. 3. Instit. de fideiuss.* accedit † materiali-
ter principali obligationi, sed non formaliter, cum de
per se diuersam, & separatam habeat formam, & spe-
188 ciem obligationis. Hoc † amplius ipsa vis obligatio
nis fideiussoriæ contractum principalem nondum in
esse productum nequaquam præcedit, sed subsequitur,
quandoquidem ante creditam pecuniam, ius fideios-
soris in pendenti est, donec concurrit, & secuta fuerit
eius conditio, *l. fideiussor. 16. § stipulatione ff. de fideiussor.*
Tum vno, veluti momento de eadem re, & qui acce-
ptus fuit fideiussor, & is cui pecunia numerata, obli-
gantur. Francisc. Iametius *in leg. stipulatus. 6. § adhiberi.*
ff. de fideiussor. Hieronym. Gratus *responso. 78. num. 11.*
189 *lib. 2.* Proinde recte † scripsit Hottoman. *in quæst.*
illust. quæst. 18. mihi pag. 275. In pluribus causis, quæ
temporis ordine posteriora sunt, iuris intellectu esse
priora, atque ideo fideiussio principalem obligatio-
nem præcedens, tamen iuris intellectu posterior ha-
betur, probat Ernest. Cothmannus *in responso. 22. num.*
190 13. 14 & 15. Non † aliter codicillus dicitur testa-
menti sequela, etiamsi factus sit ante testamentum, quia
intellectu posterior est. Cuiac. *ad African. tractat. 2.*
mihi pag. 33. Sic etiam nihil interest, præcesserit pa-
191 ctionem † stipulatio ao secuta fuerit: nam, & quæ
præcessit sequi videtur. Sequitur natura, & intelle-
ctu, licet non tempore, vel scriptura, *leg. petens. Cod. de*
192 *pactis.* Item nihil interest, † præcedat emptio tradi-
tionem, an sequatur, *l. fine. §. 1. & 2. ff. de public. in rem*
193 *act.* nihil interest † etiam, præcedat stipulatio mutuũ,
an sequatur, *l. 3. §. vlt. l. contra. ff. ad SC. Maced. l. 5. §. vlt.*
194 *l. 6 ff. de nov.* Sic quando † contrahentes celebrato
contractu dicunt, bonum est, quod inde fiat scriptura,
tunc ad memoriam valet, quod actum est, & valuisset
etiam sine scriptura, Salicet. *in leg. contractus numer. 6.*
& 7. Cod. de fide instrument. Nam vt ait Baldus *ibid. nu.*
3. in princip. Vbi primo est factum, & post dictum,
tunc scriptura est ad commemorationem, & sic ordo
facti significat ordinem intellectus, quod firmant Sa-
licet. *in Authent. sed nouo iure. numer. 9. Cod. si certum*
petat. Iacob. Marchisellus *in s; lua quæst. pract. quæst. 76.*
numer. 5.

Formæ fideiussionis etiam apte adijcitur, quod fi-
deiussor, vel pure, vel sub conditione, vel ad tempus,
vel ex tempore, vel in diem, vel cum pignore, vel sub
certa pœna accipi potest, de quibus omnibus sigilla-
tim agemus.
195 Et quidem † pure proculdubio recte accipitur *l.*
6. §. 1. ff. de fideiuss. §. fideiussor. Instit. eod. tit. hoc est con-
festim, vt ait Papin. *in d. l. amisi. § fideiussores. ff. eod.* Pura
196 † enim obligatio nihil aliud est, quam præsens, *l. 9. in*
pr. ff. si cert. pet. quę cum ipso principali negotio, absq;
vlla alia adiectione dici, aut conditionis, statim exor-
dium capit, quę vacua, ac libera est ab ijs rebus, quę
stipulationis vinculum eiusque vsum, ac effectum dif-
ferre solent, vt post Donellum scripsit Ioan. Godd. *de*
contrah. stipul. c. 8. conclus. 4 nu. 17.
197 Accipitur † etiam recte sub conditione, quatenus
scil. ea in alijs voluntatibus, & dispositionibus, vel vt
inhonesta, vel vt impossibilis, non reijcitur *d. l. 6. §. 1. l.*
fideiussor. §. pen. & vlt. l. si sub impossibili. 29. l. si à reo in
princ. ff. de fideiuss. Anton. Pichard. *ad §. si impossibilis. nu.*
4. Instit. de inutil. stipul. late Ioan. Goddęus *de contrahen.*
stipul. cap. 8. conclus. 6. per tot. Atque adeo fideiussionis
198 † præstitę sub conditione dies non dicitur venisse,
nec cessisse ante purificationem conditionis, vt osten-
dit Parisius *in consil. 171. num. 30. volum. 4.* Quemad-
199 modum † & fideiussor datus presumitur sub illa cō-
ditione, sub qua principalis tenetur. Idem Parisius.
200 *consil. 164. num. 20. volum 4.* Et prętérea † fideiussor
conditionaliter accedens, non aliter tenetur, quam si
conditio adimpleatur. Laput *allegat. 119.* Alexand.
consilio 26. volum. 4. Parisius *consilio 162. numero 29. vo-*
lum. 4.
201 Quinimo † sæpenumero creditores fideiussorem
accipere nolunt, nisi omnia sua bona obliget, ad quod
arbitrio quoque iudicis tenetur, vt voluit Bartol. *in l.*
202 *prætoriæ la. 3. ff. de prætor. stipul.* Sicut † vice versa etiã
fideiussores non aliter, quam sub certa conditione fi-
dem suam obstringere prętendunt, quo etiam casu me
203 rito sunt audiendi. Quid si igitur sub hac † condi-
tione sponsor tantum fideiubere velit, si simul credi-
tori pignora nectantur? Certe si creditor in accipien-
dis illis hypothecis negligens fuerit, ferat id sibi ac-
ceptum, fideiussorem conuenire non potest *l. si creditor.*
7. C. de fideiuss. fact. L. sed si pupillus. 11. §. conditio. ff. de
institut.
204 Quid si etiam fidem † suam interponere detre-
ctet, si non vna cum ipso Titius, vel Męuius simul se
obligent, vel pro indemnitate ipsi prius pignora, vel
hypothecę non tradantur? Scilicet ęqua, & hęc est
conditio, & omnino à debitore seruanda. *l. si rem. 9. §.*
1. ff. de pign. act. L. Titius. 81. ff. de contrah. empt. Nam si is
postea fallat, nō dando pignora, merito conqueri pos-
sunt fideiussores se circumuentos esse, quod si pręsci-
uissent, in fidem suam nequaquam alienam obligatio-
nem suscepissent *argu. l. si quis. 16. in fin. C. de omni agro*
205 *deserto. lib. 11.* Atque † ideo Baldus *in l. si pater. C. de*
collat. dicit, cautelam esse pro fideiussore, quando an-
te tempus non potest petere, se eximi ab obligatio-
ne, vt curet sibi dari pignora, Sequitur Bertachin. *in*
repertorio verb. Fideiussor agit. mihi pag. 480. & tetigi in-
fra ca. 25. & vide Hier. Carpanum *ad statut. Mediol. par.*
1. cap. 413. num. 36. 37. 38.

Cęterum elegantissime hic in dubium vocatur, nũ
igitur inter debitorem, & fideiussorem pactum legis
206 commissorię quoque locum habet? Est † autem lex
commissoria siue fiducia (vt vocat Isidor. *lib. 5. Etymol.*
cap. de reb. Cuiac. *ad Paul. lib. 2. sent. tit. 13.* licet contra-
dicat quidam Iurisconsul. *in titu. de feud. dato inuicem l.*
commissor.) pactum, quo conuenit, vt pecunię debitę
quantitate ad diem conuentum non reddita, creditor
pignus in solutum sibi habeat, & pro re debita iure
domini retineat, vt ait Ioach. à Beust. *in l. 1. num. 234.*
ff. de iureiur.
207 Et quidem ista pactio † inter creditorem, & debi-
torem in pignoribus nominatim reijcitur, primo ob
id, ne priuatorum pactionibus permissum videatur,
quod principis auctoritate fieri debet *l. 1. & passim. C.*
de iure domin. impet. Deinde propter captionem fragi-
lis debitoris, & asperitatem auarorum creditorum,
qui aliorum momentarias necessitates reuera capta-
re, *argumento. l. 2. Cod. sine censu vel reliquis fund. comp.*
non posse. & seueriores creditores. *L. vlt. in princip. C. de*
auct. iud. cass. & acerbi dici possunt. *Nouell. 4. cap. vlt.* Et
hoc probatur *in l. vlt. C. de pact. pign. c. significante. §. cum*
igitur. extr. de pignorib. latissime à VVurmsero *in pract.*
obser. lib. 2. titu. 26. obser. 15. Pet. Nico. Mozzio *de con-*
tract. tit. de pignorib. §. Accidentalia. nu. 2. cum seqq. Fran.
à Caldas *in repet. l. si curatorem verb. sua facilitate. num.*
103. C. de in integr. restitut. Ioan. Vincent. Hondedęo
consult. 31. num. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & seqq. vol. 1. & nouissime
in constit. Elect. Saxon. de Anno. 83. tit. in vsurarijs con-
tractibus de pecunia fraudata.
208 At inter debitorem † & fideiussorem, talem pa-
ctionem locum habere, & validam esse, multi volue-
runt; præsertim Neguzant. *de pignorib. 4. part. princip.*
num. 6. vers. 4. fallit. Mozzius *d. §. accidentalia. nu. 16.*

Imò

Imò hanc sententiam communem esse dicit Ioan.
Lupus *in repet. Capit. per vestras. §. 78. num. 10. extr. de
don. int. vir. & uxor.* post Castrens. *in l. Titius. ff. de pig. act.*
vbi idem etiam tenet. P. Costalius. Aliorum tamen
209 † sententia, qui illud pactum ratione debitoris, &
fideiussoris quoque reijciunt, æquior, & sanior vide-
tur, cum vtrobique eadem vigeat ratio, scilicet fragi-
litas debitoris, & auaritia fideiussoris, eamque tueo-
tur Couer. *lib. 3. var. lut. c. 2. num. 7. & 8* Molin. *de vsuris.
quæst. 52.* Arius Pinellus *in 2. part. Rub. cap. 1. nu. 31. C.
de rescind. vend.* Et hæc vere est communis, *Eman. Soa-
rez. in thes. com opin. lit. F. nu. 130.*
210 Nec obstat † *l. fin. ff. de contrah. empt.* quibus con-
trarium sentientes mouentur. Illa enim non loqui-
tur de vero pacto legis commissoriæ, sed de conditio-
nali venditione, cum nimirum fideiussor cum debito-
re paciscitur, vt pro ea quantitate quæ debetur, em-
ptum, sibi pignus sit, si intra certum tempus non li-
beretur, ac non liberatus ipse soluerit, tale enim pa-
ctum quin valeat nullum est dubium *l. si fundus. § fi. ff.
de pignorib.* Ioan. Vincent. Hondedæus *d. consultat. 31.
nu. 37. & 38.* Gabriel Mudæus *tit. ff. de pignor. h. cap. de
pacto l. commissoriæ nu. 13. & 14.* qui in tamen etiam vi-
211 de *in d. l. fin. ff. de contra. empt.* Interim † tale pignus
nonnisi iusto pretio emptum accipio, secutus Hern.
in c. 1. de feud. dato in vic. l. commiss. cum. 2. Bertlonium
lib. 1. de solutionib. mihi fol. 331. Francisc. à Caldas *in l.
3. verb. sua facilitate. nu. 95. C. de in integr. restit.* Menoch.
in 5. remed. adipis. poss. nu. 59 & seqq. Pinell. *ad Rub. C. de
rescind. vend. part. 2. cap. 1. num. 36.* Vide etiam Afflictū
decis. 368. & ibi Vrsill. in addit. Ioan. Bodin. *de Republ.
lib. 6. cap 2. mihi pag. 104. aliàs pag. 663.*
212 Solet quoque † fideiussor nonnunquam sub con-
iuncta vel disiuncta item sub diuersis conditionib.
(non tamen impossibilibus *l. si sub impossibili ff. de fide-
iussoribus.* Valentin. Franc. *de fideiussorib c. 3. nu. 335. &
336. & dixi supra hoc ipso capite num. 197.*) accipi, de
quo textum habes *in l. si à reo. in prin. & §. 1. ff. de fide-
iuss.*
213 Et hoc amplius † accepto reo pure, fideiussor sub
conditione accipi potest, sed non econtra, siquidem
ita fideiussorie conditio durior fieret, *l. Græce. §. illud
commune. vers. item accepto. ff. de fideiuss. §. Item si ille pu-
re. instit. eod.* Plora huc spectantia vide apud Ioan.
Goddæum *de contrah stipul. cap. 8 conclus 4. nume. 131.
& aliquot. seqq & infra cap. 24. nu. 119. 120. 121. 122.
& 123.*
214 Ad tempus † & ex tempore quoque accipi potest
fideiussor *d. l. vlt. ff. de contrah. empt. d. vers. item acce-
pto.* VVesenb. *in parat. ff de fideiuss nu. 5. in fin.* Francus
de fideiuss. cap. 3. nu. 192. Et qui ad tempus accipitur,
in tempus quoq; dari dicitur, *in l. pen. C. de fideiuss.* iun-
ctis ijs, quæ ad illam legem scripsit Cuiat. *lib. 19. obser.*
215 *c. 35.* Verum illud tempus † non est vnius quantita-
tis, adeo, vt & fideiussorem ad triennium, vel ad decē,
aut viginti annos, *iuxta l. si præses. 10. & ibi Dionysius
Gothofr. ff. de præt. stip.* Imo, & ad tempus † vitæ suæ,
vel ad tempus vitæ debitoris obligare queam, *l. pen ff.
de fideiuss. l. si mandatu. 59. § pen. ff. mandat. Cuiat. lib. 25.
obser. cap. 1.* & primo tempore forte elapso, poterit, vo-
lente fideiussore, instaurari obligatio, non alter, ac
mandatum, *l. qui mutuam, §. non ideo. ff. mandati.* Quous-
217 que † vero fideiussor teneatur, si tempus nullum sit
expressum, vide Ioan. Bernard. Muscatell. *in pract. fide-
iuss. part. 2. quæst. 4.*
218 Vt tamen † in specie iuniores sciant, quid sit dari
fieri, constitui, ex tpe, vel ad tempus, ex die, vel ad
diem, obseruandum est, si ita concipiatur dispositio:
Post decem annos, aut, à Calendis Ianuarijs, quod ex
die vel ex tempore concepta sit. *l. quærebatur. § fin. ff.
de milit. testam. l. hereditas ex die. ff. de hered. instit. l. obli-
gationum. in prin ff. de obli. & act.* Ad tempus vero con-
cepta est, si vsque ad decem annos, aliudve certum, &
limitatum tempus *l. & puto. §. 1. ff. famil. hercisc. l. mile.
ita heredem. in princ ff de milit. testam. §. heres. Instit. de
hered. instit.* doctissimus Corrasi *ad l. seruitutes ipso qui-
dem iure. nu. 27. ff. de seruit.* citans ibi doctrinam Baldi,
Angeli, & Imolæ, qui dicunt, ex die dari seu constitui,
vbi dies se habet per modum principij: Ad diem vero
quando dies apponitur per modum finis, seu finalis,
termini: Qua de re plura vide apud Ioan. Borcholt. *in
tract. de oblig. & action. cap. 3. nu. 4. & 5.* Ioan. Goddæum
*de contrahend. stipulat. cap. 8. conclus. 4. numer. 119. 120.
& 121.*
219 Quarto † accipitur etiam fideiussor pro eo, qui in
diem obligatus est, ergo, & ipse in diem. *cum quis. 22.
ff. de oblig. & act.* Idque nominatim probat *l. si manda-
tu. 22 in princ. & §. 1. ff. mandati. l. si pubes. 27. in prin.
ff. de fideiuss. l. si ita stipulatus. 14. ff. de verb. oblig.*
220 Quinto † accipitur etiam fideiussor vna cum pi-
gnore, siue debitor illud pignus creditori nectat. *l. in-
ter cos, §. creditor. l. inter debitorem. ff. de fideiussorib* siue
etiam ipsemet fideiussor rem suam pignori obliget, *l.
3. §. vlt. ff. de admin. rer. ad ciuit. pert.*
221 Sexto accipitur quoque † fideiussor sub certa ali-
qua pœna, non tantum in ciuilibus, pura, vt nisi debi-
tor vel fideiussor intra certum tempus soluat, debitū
duplicetur: Sed, & in criminalibus. Nam in his præ-
sertim causis, ad pœnam corporis extinctiuam vel af-
flictiuam intemarie, cauti accusatores non admittunt
fideiussorem de iudicio sisti, nisi idem, in casu non fa-
ctæ exhibitionis accusati simul se obliget ad certam
pœnam pecuniariam, parti vel fisco applicandam, id
quod in praxi Galliæ ita obseruari scribit Rebuff. *in
l. si ita stipulatus, volum. 4 vers. decimo flectitur regula ff. de
verb. sig.* & eo nō relato notat Colerus *de proces execut.
part. 2. capite. 3. nu. 52.* quibus iunge quæ infra *capite.
20.* de illa ipsa quæstione dixi, & Cæpollam *caut. 95.
incip. Notent bonam practicam,* vbi dicit, quod etiam
officiales debeant recipere fideiussores de iudicato
soluendo, pro debitore relaxando, qui ob causam de-
biti incarceratus est *iuxta Bald in cap. dilecti. s. in 5. co-
222 lum. extra de appellat.* Qui si † fideiubeant, & promit-
tant de iudicato soluendo, quotiescunque, quando-
cunque, qualitercunque, & quodcunque iudicatum
fuerit, non dubito, quin efficacissime sint obligati, iux
ta tradita per Angelum *in tractatu maleficiorum Rubri-
ca pro quibus, & quolibet eorum Antonius fideiussit. vers.
& si bene. Bald. in l. 2. Cod. de fideiussor tutor.* Barnab. Cor
nazzan. *decis. Rotæ Lucensis 128. nu. 3.* Muscatellum *in
practica fideiussoria part 1. modo 12. nu. 4.* Idem in fide-
223 iussoribus † pro Vrpheda, si forte eam relaxatus
frangat, admitti de obseruari, docemur præiudicio re
lato apud Sailerum 17. Nouemb. Anno. 1529. his ver-
bis: In causa N. vocatis partibus, &c. iudicatum est.
quod NN supradictis. nominatis vocatis, & signatis
cum suis fideiussoribus compareant coram iudicibus,
& soluant tercentum aureos, in quibus condemnati
sunt, &c. Assentitur Colerus *in decis. Germaniæ decisio.
224 113. nu. 4.* Certe, si † pœna adijciatur contractui cō-
tra dispositionem iuris, proque eius solutione fideius-
sor accipiatur, non obligatur fideiussor, cum obliga-
tio isthæc nullius sit momenti. gl. alegans in lib. cōst.
lib. 3. Art. 6. §. si forte, quo egregio hanc rem dederat
& omnem dubitationem tollit. *textus sunt in l. Titia. ff.
de verb. obl. l. libera. C. de inutil. stipu. cum simil.*
225 Sed possunt ne † debitores, & fideiussores se
etiam sub pœna banni obligare, ita vt si non soluant,
statim contra eos in Camera Imperiali executoria-
les sub pœna banni impetrare, & decernere liceat? Et
dicendum videtur quod sic, propter consensum
partium, iuxta tradita per Gailium *lib. 2. de pace pub.
cap. 2. à princ. vsque ad numero. 13.* Cæterum contra-
rium verius, & in Camera receptum est, vt demon-
strat Gail. *dict. loco numero. 13. & aliquot sequenti-
bus.*

Se-

226 Septimò † potest se aliquis creditori obligare, tan-
quam vnus correus principaliter obligatus, & tamen
quoque tanquam fideiussor alterius correi, præsertim,
quando hoc expressè est conuentum. *l. reos in princip.*
& ibi Bartol. & Imola. ff. de duob. reis. sequitur Natta in
227 *consil.* 52. *numer.* 3. *tom.* 1. Non aliter, ac † de iure ve-
teri fideiussor quis pro tutore esse, & nihilominus tu-
tor dari poterat. *L. Romanus, vbi Dynus, & Baldus. ff. de*
tutor. & curator datis. l. si quis tutor. 60. §. 1. *ff. de ritu nu-
ptiar.* de quo etiam vide Cynum, & Baldum *in l. omnes.*
in prin. Cod. de Episcop. & Cleric. Franeum *de fideiuss. cap.*
4 *num.* 36. Schraderum *de feudis par.* 10. *sectione* 20. *nu.*
228 294. *& infra. cap.* 15 *num.* 110. Vtrum † vero fide-
iussio præstite per vnum correum debendi pro altera
parte debiti, quæ restat, si alteram ipse soluat, liberet
alterum correum è parte quæ restat, vide Paul. de Ca-
stro *in consil.* 324.

Octauo, & pro complemento huius capitis, tenen-
229 dum est, quod fideiussio † vel cautio debite, & forma-
liter præstita dici non possit, si ad eam non vocetur
pars debitrix, ita per text *in l. de vnoquoque. ff. de re iu-
dic.* nominatim decidit Anton. Sola *ad constitut. antiq.*
Sabaudiæ Rubr. de sentent execut. glossa. 3. *num.* 1. Præter-
230 quam † quando ad obtinendam executionem cau-
tio præstatur, tunc enim necessarium non est eam ac-
ceptari per partem, sed satis est quod à iudice recipia-
tur, alioquin pars nunquam consentiret, vt nunquam
executio fieret, Petr. Rebuff. *ad constit. Regias artic.* 1.
gloss. 15 *num.* 3. *Anton. Sola ad constit. antiq. Sebaud. Rubr.*
de conclus. in causa Decreti vt nihil, parte tertia gloss. 1.
numer. 17.

CAPVT XII.

Quando, & quo tempore fideiussio interponi debeat.

SVMMARIA.

1 *Fideiussio omni tempore fieri potest, tam de nocte, quam de die. Et num* 8.
2 *Pactum, secund. hora noctis à sanæ mentis, & suæ ætatis homine interpositum, non rescinditur.*
3 *Testamentum in casu necessitatis de nocte fieri potest.*
4 *Depositio pecuniæ in retractu nocturno tempore fieri potest.*
5 *Arbitrator tam de nocte, quam de die sententiam proferre valet.*
6 *Ancharanus Regiensis carpitur.*
7 *Cautio de non offendendo potest quocunque tempore interponi, & accipi.*
9 *Die feriata, vt die Dominica, nulla fideiussionis flagitari potest exactio, & num.* 15. *Limitatur tamen in casu necessitatis, num.* 10.
11 *Dilectio proximi lex Regia vocatur.*
12 *Sabbatum propter hominem, non homo propter Sabbatum est.*
13 *Torture die feriata fieri non potest. Et num.* 8.
14 *Fideiussionem die feriata factam ope exceptionis impugnare licet. Et nu.* 19.
16 *Dies Dominice instituta loco Sabbati.*
17 *Feriarum magna fuit religio apud antiquos remissiuè.*
18 *Sabbati solennes dies statuto, aut consuetudine tolli non possunt.*
21 *Tempus contractæ fideiussionis exactè in instrumento annotare admodum vtile, imo & necessarium est.*
22 *Annorum Domini, Indictionis, Mensis, diei, debet in instrumento fieri mentio.*
23 *Temporis adscriptio denotat scripturæ perfectionem.*
24 *Locus, & dies sunt de substantia instrumenti.*
25 *Instrumentis duobus eodem die confectis concurrentibus vtrum præferatur. Et numer.* 26 *&* 27.
28 *Horam noctis exprimere debet Notarius, quando fideiussor de nocte se obligat. Et num.* 29 *&* 32.
30 *Dies extenditur vsque ad mediam noctem.*
31 *Die fieri dicitur, quod fit sub auroram.*
33 *Fideiussor annotare debet, vtrum contrahentes de nocte fuerint ebrii, & sobrij.*
34 *Germani ebrij consultabant, & deliberabant, sobrij concludebant. Vt & Persæ.*
35 *Fideiussor qui promisit pro certo actu tunc faciendo non tenetur, si is post temporis interuallum fiat.*
36 *Facultas concessa pro certo tempore, non competit vltra illud tempus.*

N præcedenti capite dictum est, fideiussorem dari posse, non tantum ante contractam obligationem principalem, sed etiã cum ipsa, & post ipsam. Nunc adijcio, ni-
1 hil quoque referre, quo tempore id fiat, de die ne, an
de nocte, modo actum rei præ ebrietate, & somnolen-
tia intelligant contrahentes, & alioquin contrahendi
2 potestatem habeant. Sicut † enim pactum, quod se-
cunda hora noctis à sanæ mentis, & suæ ætatis homine,
interpositum est, propterea non rescinditur, *l. non mi-*
3 *norem.* 20. *Cod. de transactionib.* adeo, vt & † testamen-
tum in casu necessitatis, accensis tamen luminibus,
de nocte, per ea quæ tradit Decius *consil.* 354. item
Iason. *consil.* 50. *num.* 3. & Cardinal Mantica *de conie-*
4 *ctur. vltim. volunt. lib.* 2. *titu.* 8. & nocturno † quoque tẽ-
pore depositio pecuniæ pro retractu fieri possit, per
notata *in cap. consuluit. De offic. deleg.* Cassan. *in consuetu-
din. Burdegal. tit. de retract. Rubric.* 1 n. *de dans l'an & iour.*
num. 1. Balthasar Benedellus *de iure protimis. ad princ.*
constitut. num. 159. *& in §. in primis num.* 48. *glossa in l.*
more ff. de ferys. Bertachin. *in repertorie. Verb. fideiussor.*
5 *pag.* 474. Ac denique † tam de nocte, quam de die, ar-
bitrator sententiam proferre valeat, imo & arbiter, si
ita partes concordauerint, vt post alios tradidit no-
uissimè Camillus Botellus *in tractation. de compromiss. §.*
3. *gloss.* 4. *num.* 53. 54. *&* 55. Ita etiam nocturnum tem-
pus fideiussioni contractæ nihil obstat, etiamsi etiam
6 tria † non sint accensa luminaria, quæ tamen si con-
tractus de nocte fiat, post Iasonem requirit Ancharra-
nus Regiensis *quæst.* 11. *num.* 9 *lib.* 1. *per l.* 1. *§ tria lumi-
naria. ff. de ventre inspiciendo* quod ipsi, sed certè alio
textu quam hoc, defendendum relinquo. Idq; maxi-
7 mè procedit in † cautione de non offendendo, hæc
enim de nocte, de die, tempore feriarũ, quandocunq;
fieri potest. Hercul. *de caut. de non offendendo. c.* 3. *nu.* 13.
Vinc. Caroc. *d. tis.* 6. *nu.* 14.
8 Et † ideò dicit Maranta *in speculo suo part.* 6. *titu. de
satisdat. num.* 7. quod fideiussio per solum magistrum
actorum sine iudice, omni die, & omni hora, etiamsi
curia non regatur, recipi possit, modo non sit dies fe-
9 riata. Die enim † feriata, & maximè die Dominica
10 (nisi † fortè necessitas vrgeat, vel pietas, aut dilectio
11 proximi quæ † lex Regia vocatur. *Iacobi secundo. versi-
cul. octauo* suadeat, *iuxta cap. fin. de ferys.* & exemplum
supra *cap.* 7. *num.* 351. relatum, & faciunt tradita per
Ioan. Petrum Surdum *in tractat. de aliment. tit.* 8. *priuil.* 2.
Alberic. Gentil. *in tract. de nuptijs lib.* 1. *ca.* 6 Non enim
12 homo propter † sabbatum, sed sabbatum propter ho-
minem est. *Marci.* 2. *versic.* 27. *Lucæ* 13 *&* 14. *Matth.*
2. *Matth.* 12.) nulla fideiussionis flagitari potest exa-
ctio, *l. vlt. C. de ferijs. facit. Nouell. Leonis* 54. *Costal. in l.* 1.
13 *ff. de ferijs.* In tantum, vt sicut contra † torturam fa-
ctam in die feriata in honorem Dei, excipi potest, Iul.
Clarus §. *fin. quæst.* 64 *num.* 34. faciunt tradita per Iu-
stum Lipsium *in comment. ad Tacit. lib.* 4 *annal. numero*
152. (Quãquam id pessimè obseruauit Imp. Tiberius,
illo enim regnante nullus à pœna hominum cessauit
dies, ne religiosus quidem, ac sacer, teste Suetonio
in vita Tiberij mihi pag. 275. *cap.* 60.) Ita quoque exci-
pere

14 pere † liceat contra dationem fideiussoris, die feriata
factam, in causa criminali, vt expressè asserit Lallus
de Tuscia *in comment super constitut. Sicilia lib. primo.
constitu. si damnat. num. vigesimoquarto. & 25.* Hinc Ma-
ramia *d. par. 6. tit d. satisdat nu. 7.* in Regno Siciliæ ob-
15 seruari scribit, vt si sit dies feriata, adhibeatur † ista
cautela vt iudex assignet reũ fideiussoribus per Chla-
midem, tanquam captiuum, qui promittunt illum præ-
sentare primo die iuridico, & tunc recipitur satisda-
tio, de qua posteà conficitur aliud instrumentum.

Sed quæ modo de non exigenda, vel præstanda die-
bus feriatis fideiussione dixi, illa hodie admodum ma-
lè obseruantur, cum plerumque huiusmodi, & similes
tractatus, præsertim in pagis, in solum diem domini-
16 cum (qui † institutus est loco Sabbati. *Summa An-
gelica verb. Dominica*) imò, & ad pocula vespertina reij-
ciantur, quasi verò ilhusmodi negotijs non licuerit
reliquis diebus nefastis vacare. Quid multis? Nos qui
Christo fidem in baptismo dedimus, atque ob id meri-
to diuini præcepti, memento vt diem sabbati sanctifi-
ces, memores esse debebamus, *Ieremia cap. 17. vers. 21.
ad Colossens. 2. versic. 16. & 27. Exod. 20. 23. & 31. Nu.
25. Ezech. 22. & 23. vers. 38. 2. Maccab. cap. 15. Camillus
Borellus de compromissis. §. 3. glossa 4 num. 68.* hac in re
antiquis Ethnicis longè lateque sumus deteriores,
17 quanta enim illis feriarum † religio fuerit, satis patet
ex ijs, quæ luculenter scribit hac de re Antonin. Tes-
saurus *decis. 39 num. 5.* Vnde etiam Menoch. *de arbitr.
iud quæst. quæst. 30 nu. 11. & 12.* rectè ac pie dixit, quod
18 † solennes illi Sabbati dies, nequaquam statuto, vel
19 consuetudine tolli possint. Et sanè si † casus incide-
ret, quo die Dominico, extra casum probabilis extre-
mæque necessitatis contractus aliquis scienter esset
celebratus, & desuper fideiussio præstita, non vererer
talem contractum talemque fideiussionẽ penitus an-
nihilare, vt sic saltem alij à tam impijs, & proteruis
profanationibus Sabbati siue diei Dominici arcean-
tur *l. 2. in verb. reliquæ causæ vel lites quiescant. l. 3. l. vlt. C.
de ferijs. M. Ant. de Amatis decis. 22. nu. 5. 6. & 9.* Rectè
enim Augustinus in *lib. de rectit. Cath. conuersat. c. 100.* di-
ait. *Omni die Dominico ad Ecclesiam venite, & non causas,
20 vel rixas, aut otiosas fabulas agatis* Vide † tamen Gui-
donem Papæ *in quæst 215. & in consi. 178. nu. 7. 8. & 9.
& cons. 205. num. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18.*
vbi probare annititur, quod ea, quæ pertinent ad vo-
luntariam iurisdictionem, possint etiam die feriata, ob
honorem Dei introducta, expediri. Consule quoque
hac de re Dn. Ruland *in tract. de commiss. part. 1. lib 6. c.
5. nu. 6. & part. 2. lib. 2. c. 12. nu. 1.* Bottam *in cons. 59. nu.
5. 11. 12. 27 & 30.* Bernar. Græueum *in concl. pract. con-
clus. 53. cons. 1.* M Ant. de Amatis *decis. 86.*

21 Propter † multa autem vtile est, tempus contractæ
fideiussionis exactè in instrumento obligationis an-
notare, præsertim, quando fideiussor acceptus est in
diem, ad tempus, sub promissione certa die futuræ ex-
emptionis, & liberationis, vt deinceps in sequentibus
fusius explicabimus, ne dicam, quod non tantum vtile
22 sed etiam planè necessarium sit, vt † annorum Domi-
ni, indictionis, mensis, & diei, mentio fiat in quolibet
instrumento, vt late tradit Couar. *pract. quæst. c. 20. nu.
1. & 2* Bertazolius *in tractat. clausul. instrument. claus. 1.
per omnes glossas.* Ruland. *de commiss. par. 2. lib. 5. cap. 33.*
23 Temporis enim † adscriptio denotat scripturæ per-
fectionem, iuxta Bal *in l. contractus. nu. 6. C. de fide instru.*
& Ludouic. Zuntum *in responso pro vxore nu. 215.* adeo,
24 † vt sicut locus, ita etiam dies sit de substantia instru-
menti, *c. quoniam contra. ext de probat.* Mascard. *conclus.
928. numer. 10.* Alciat. *consil. 14. numer 4. lib. 5.* Ruland.
de commiss. part. 2. libro 5. cap. 12. numer. 4. vbi dicit, nisi
chirographum diem, & locum adiectum habeat, quod
non probet.

25 Id quod vel † itum potissimum in disquisitionem
venire soles, quando fortè duo instrumenta eodem die
confecta concurrunt, de quo passu exempla habentur
apud Couar. *lib. 1. resolut. cap. 6. num. 1.* Mascard. *de prob.
concl. 574. & concl. 806.* Menoch. *de arb. iud. quæst. casu
48.* Gribald. Mopham *in l. 1. q. 1. ff. solut. matrimon.* Ra-
buff. *in tractatu de priuileg. Scholar. priuil. 82.* Asserenti-
26 bus † nonnullis, obligationum eadem die factarum
eam præferri, quæ præcessit, vel per vnam horam, *iux-
ta gl. in l. si ex pluribus. §. fin. ff. de solutionib. Afflict. decis.
27 387. numero vltimo.* Quinimo obligationem † etiam
in puncto saltem temporis priorem proferri debere,
voluit Baldus *in leg. in rebus C. de donat. ant. nupt.* & post
eum Tiberius Decianus *consil. 108. nu. 22. volum. 2.* vbi
in eandem quoq; sententiam Ioannem de Platea, &
Decium citat.

28 In summa, si de nocte † fortè fideiussor se obliget,
ad tollendam omnem suspicionem debet notarius
scribere, qua hora noctis hoc sit factum, per notata
Baldi, Felini, & Decij *in d. c. consuluit. de offic. deleg.* Etsi
29 † enim cum notarius scribit, tali die factum fuisse,
actum, non tamen ideò falsum committit, licet factus
sit ante mediam noctem, cum dies extendatur vsque
30 † ad mediam noctem, vt per Dd. *in l. more. ff. de ferijs,
31 & in d. cap. consuluit* vt & † illud, quod fit sub auroram
dicitur fieri de die, non de nocte, Bald. *in cap. primo de
fid. instrumen.* Decian. *responsi. 65. numero duodecimo,
32 volumine secundo.* vbi monet Notarios, quod † non
conficiant instrumenta de nocte, nisi vrgente necessi-
tate, & si conficiunt tunc illud exprimere debent. Au-
diant illi porrò, & hoc ex me, quod diligenter animad-
33 uertere debeant, vtrum † contrahentes de nocte sint
sobrij, vel an vino madeant, atque actum rei planè
34 non intelligant. Etsi enim † non ignoro veterem mo-
rem Germanorum fuisse vt in conuiuijs, & compota-
tionibus deliberarent, & res graues agitarent, vt com
memorat Corn. Tacitus in Germania sua tamen ille
ipse statim subijcit, quod easdem sobrij recoxerint, &
retractauerint, illo tempore nimirum constituentes,
quo errare non possent. Idem factitasse Persas auctor
est *Herodot. lib. 1. Quæ Persæ, inquit, in conuiuijs delibera-
uerint, postridie proponuntur sobrijs, & si tunc placuerint
rata sunt.* Optimum sanè institutum, nobis, Germano-
rum posteris imitandum, aut si neglexerimus, deflen-
dum.

35 Denique ideò † & dies est adijciendus, quia fide-
iussor, sæpè promittit pro certo actu tunc faciendo, si
igitur is post temporis interuallum fiat, non tenetur,
*Bart. l. qui in aliena, §. si is cui. ff. de acquir. hæred. Alciat.
respon. 102. nu. 5. per tex & gl. in l. quod Seruius ff. de con-
dit. caus. data, sequitur Menoch. in consil. 212. num. 22. vol.
36 3.* non magis, quam † facultas concessa pro certo tē-
pore, vltra illud tempus competit, *l. statu liberum §. Sti-
chum. ff. de lega. 2. l. si vnus. §. cum reo. l. epistola. ff. de pactis.
Ceph. cons 235 num 11. lib 2.* Ioan. Koppen. *quæst. 1. num.
52. & 53.* Quæ omnia, tanquam quotidie in praxi oc-
currentia, diligenter sunt obseruanda.

CAPVT XIIII.

Quoties fideiussores dare necesse sit.

SVMMARIA.

1 *Iteratio in multis negocijs admittitur.*
2 *Legitimatus semel an iterum possit legitimari, remissiue.*
3 *In ciuilibus, & criminalibus sufficit semel esse cautum.*
4 *Dispositio qualibet simpliciter concepta vno primoque actu consumitur, & finitur. Etiam in vltima voluntate numer. 5.*
6 *Æqualitatem semel adfuisse sufficit, licet posteà inæqualitas contingat. Dos quoque regulariter non iteratur, ibid.*
7 *L. 3. §. vlt. ff. vt in possess. legat. inducitur.*

8 *Fide-*

12 *Fideiussor ex conuentione acceptus, etsi postea fiat non soluendo, non tamen creditor alium idoneum postulare potest, sed declaratur. num. 9. 10. 11. & 12.*
13 *Caceratus relaxatus cogitur nouos dare fideiussores si primi non sint idonei, & num. 7.*
14 *Fideiussor si inopinato fortunæ impetu rem familiarem amittat, ex integro est satisdandum.*
15 *Inopia fideiussoris subsecuta desinit esse cautum.*
16 *Morbis extremis extrema remedia optima sunt.*
17 *Fideiussore primo decedēte, de nouo pstatur quādoq; cautio*
18 *Noua quæ sunt, nouo indigent auxilio.*
19 *Respondetur ad l. 2. § si eo tempora. ff. de adminst. rer. ad ciuit. pertin.*
20 *Dotis nomine denuo est fideiussor dandus, si primo non sit satis cautum.*
21 *Fideiussore primo statim fugam arripiente, alius de nouo est dandus.*
22 *Fideiussio renouanda est in casibus, in quibus quis ex legis vel statuti dispositione fideiubere tenetur.*

1 CVm iteratio † in multis reperiatur, adeo-
que plura negotia eam aliquoties admit-
tant, vt fastigia siue administrationes di-
gnitatum, Manumissio, Tutorum datio,
Appellatio, Venditio, Hæreditatis aditio, Violentia,
Patriæ potestatis solutio, Templi consecratio, Regis
vnctio, Matrimonium, Examinatio, Possessionis ac-
ceptio Lectio, Iussio, Legis repetitio, Cautio, &c.
vt fuse ostendit Lucas de Penna *in l. 1. numero 7. C. de
consulibus, lib. 12.* vbi simul quoque attingit, qui actus
non sint reiterabiles, cui iunge Ant. Quettam *in cons.*
66. Andream Gail. *libr. 2. obseruat. 42. numer. 17. in fin.*
Fuluium Pacian. *lib. 2. cap. 18. numero 31.* vbi habes,
2 an legitimatus, † iterum possit legitimari: Idcirco
hoc capite examinaodum est, quoties fideiussores da-
re necesse sit, quam quæstionem attingit, Alex. *in l. 2.
in princip. numero 6 ff Qui satisdare cogant.* Etsi enim ob
hominum perfidiam, & rerum externarum varios ca-
sus, fere toties fideiussores desiderantur, quoties con-
trahitur, vt ait Francisc. Iamesius *in princi. commenta-
rior. suorum in tit ff. de fideiuss.* Nihilominus tamen pro
vniuersali conclusione tenendum est: Non tantum
3 † in ciuilibus: sed & in criminalibus sufficere si se-
mel sit satisdatum siue fideiussum. *Sebastian. Medices
in tractatu de regulis iuris, regul. 4. numer 39. part. 1. Pe-
trus Surdus consilio. decimooctauo, numero 9. Alexand.
Raudensis de Analogis lib. 1. cap. 21. num. 21.* Alioquin
enim per singula momenta onerari posset debitor,
qui prima vici fideiussores dedit, cum tamen regulam
habeamus. à quia in dubio oon est recedendum, Quod
4 dispositio † qualibet simpliciter concepta, vno pri-
moque actu consumatur, & finiatur. Item Quod vna-
quæque dispositio de eo quod semel, & sepius fieri po-
test, concepta, non nisi de vnico primoque actu sit in-
telligenda. *l. dotis promissio. versic. quod enim. vbi* Bart.
*ff. de iure dot. l cum pater. § pater certam. ff. de legat. 2. l. bo-
nes. § bonsermone, & ibi prolixissime Tiraquell. ff. de ver-
borum signific. Andreas Kobl. in exercit. legal. exercit. 9.
nu. vigesimoseptimo & exercitat. 13. nu. 12. n. 17. fol. 226.
5 colum. 2.* Etiam † in vltima voluntate. *Tiraquel d. loco
limitat. 15. num. 8. 9. & 10. And. kobl. d. exercitat. 9. num.
6 28.* Vnde dicimus, quod sufficiat, † si semel adfuerit
æqualitas, licet tractu temporis inæqualitas contin-
gat. Socinus iunior *consi. 115. & consil. o 119. num. 28.*
Augustin. Berous *consi. 10. in fin* Roland. a Valle *in
consi. 51. lib. 4.* Aymo Crauetta *cons. 102. num. 2.* Hieron.
Magonius *decis. Florentin. 62. num. 13.* Item, quod dos
constante matrimonio regulariter iterari non possit.
ex Specular. Alex. Aretino, & Socino, Matthæus Cuno
lib. 1. de pactis. cap. 6. num 12.
7 Et hoc † est, quod Vlpianus in terminis nostris ait
in l. 3. § vltim. ff. vt in poss. legat. his verbis: Si semel fue-
rit satisdatum, quæsitum est; an etiam rursus cauen-
dum sit, si forte dicatur, egenos fideiussores esse da-
tos, & magis est, vt caueri non debeat. Hoc enim
Diuus Pius rescripsit Pecuniæ Licinianæ, ipsam
enim facilitati suæ expensum ferre debere, quæ
minus idoneos fideiussores accepit, neque enim
oportet per singula momenta onerari eum, a quo sa-
tis petitur. Hactenus Vlpianus.
Ex cuius equidem dicto illud procul dubio sum-
8 ptum est, quod † si fideiussor, ex conuentione à cre-
ditore acceptus, postea non soluendo fiat, non pos-
sit tamen idcirco creditor alium idoneum postulare,
prout tradiderunt Alexand. *consilio sexagessimo, libro
5.* Matth. de Afflictis *in constitut. Regni Siciliæ incipien.
Humanitate.* Bartolom. Chassan. *in consuetud. Burgundiæ
Rubrica prima § 5. verb. S'il n'a grace. numero
171.* Cephalus *consilio 160. numero 18. libro 2.* Pet.
Peckius *de iure sist. capite quadragesimoquinto, nume-
ro decimotertio.* Eman. Soarez. *com. opin. litera E. nu-
mero 126,*
9 Fallit † tamen primo supra dicta conclusio, si ab
initio quidē sit satisdatum, sed desinat esse satis datū
vel sufficienter cautum, tunc enim, causa cognita, ex
integro cauendum erit. *l. de d. e. § si seruus. cum § sequen-
ti, l. si ab arbitrio. vbi Iason. nume. 11. ff. qui satisdare cogan.*
VVesenbec. *ad titulum C. de satisdando. numero 12.* &
Costal. *in leg. 3. ff de condit. causa data item in l. si nomen.
ff de hered vel act. vend.* Petrus Gregorius *in Syntag. iuris
vniuersi. lib. 48 cap. 4 num. 9.* Pro quo etiam adduci po-
test textus *in leg. si quo tempore. 41. ff. de pet. hered.* vbi di-
citur, quod si fideiussores dati ad litem non sufficiant,
iubere possessorem debeat Proconsul, vt idonee ca-
ueat. Sic & Liuius dec. *d. 3. lib. 1 ad fin. mihi pagin. 3.* te-
statur, Scipionem, licet semel ab Ilergetum populo
obsides accepisset, eidem tamen ab Asdrubale ad de-
fectionem impulso, intra paucos dies pluros, quam
ante obsides imperasse.
10 Doctores † tamen nostri, secundum prædictas le-
ges aliter distinguunt, vtrum, scilicet, ex promisso
teneamur satisdare, hoc est ab fideiussores petantur
de nouo pro contractu, vel an in prætorijs stipulatio-
nibus, quæ iudicis officio interponuntur, pro iudicio
sisti exigantur. Primo casu nolunt alios fideiussores de
nouo in priorum locum surrogari, altero verò per-
mittunt. Bart. *in l. prætoria. la 2. ff. de præt. stipulat. &
leg. 3 ff. de fideiussor.* Cardin. Alban. *in addition. ad Bart.
in leg. si ver. § qui pro rei numero d cimoseptimo ff. qui sa-
tisdar. co* au c ..ans Aretin. *in consilio centesimotrigesimo-
tertio.* de quo latissime Hippolit *in Rubrica de fideiuss.
numero septuagesimoquarto. 75. & 76* Brechæus *in leg.
haberc. 188. § autum. numero 7. 8. 9. & 10. ff. de verbo-
rum signif.* Afflict. *ad constitut. Regni Rubrica. 10. numero
4. ad finem lib. 2.* Horat. Carpanus *ad Statut. Mediolan.
part. 1. cap. 4. numero 31 & 32. & cap. 45. numero 11.*
11 Quod si verum est, tum fallentia supra posita, non nisi
de fideiussoribus, qui iudicio sisti promiserunt, intel-
ligenda erit: in contractibus verò sibi creditor im-
putet, cur ab initio minus idoneos acceperit.
12 Quanquam † Sebast. Medices *in tractatu de casibus
fortuitis part. 2 quæsti-ne decima, numero. 113.* adhuc
aliam distinctionem adfert, & quidem hanc, vt si quis
teneatur fideiussorem dare, officio iudicis teneatur
iterum dare; sin verò ex conuentione partium tenea-
tur, non sit obstrictus sæpius, quam semel dare, quæ
in effectu concordat cum traditione Alex. Peckij, &
Soarezij supra *numero 8.* relata, cui etiam adstipulan-
tur Bertazolius *in tractat. clausu. instrument. claus. 39.
gloss. 3. numero 3.* & Hieronymus Treutlerus *in select.
disputat. volum. secundo, disputat. 28. thesi. 2. lit. F.*
13 Ex † eadem fallentia quoque sumpta est practica
illa, quod iudex maleficiorum, si pro reo acceperit fi-
deiussores non idoneos de iudicio sistendo, reo, eum-
que relaxauerit, possit nihilominus eum iterum
capere, & cum eo agere, vt de nouo præstet fideius-
sores,

sores, quibus prelitis primi quoque fideiussores obli-
gati manent, *Baldus in leg. 1. in 1. colum. ff. si quis in ius*
voc. non ierit. Hippolit. de Marsil. *in practica criminali.* §.
attingam. nu. 10.
14 Secundo fallit, si fideiussor rem familiarem inopi-
nato fortunæ impetu amiserit, vel, vt Paulus loqui-
tur, si ei medio tempore insignis calamitas vel inopia
acciderit, tunc enim, causa cognita, ex integro satis-
dandum erit, *l. 4. ff. vt in poss. legat. l. si ab arbitrio* §. 1. *ff.*
Qui satisdar. cog. Petrus Gregorius *Syntagmate iuris*
vniversi lib. 48. *cap.* 4. *nu.* 9. Portius Imolensis *consi.* 197
15 *nu.* 8. Ex inopia † enim subsecuta in fideiussore deli-
nit esse cautum *l. pratoria.* 4. *vbi Bar. ff. de pretor. stipulat.*
Baldus *in leg.* 4. *ff. de fideiussor.* Benuen. Stracha. *in tra-*
ctatu de decoctoribus. part. 5. *num.* 2. *facit l. si quis* 6. §. *vlt.*
16 *cum l. seq. ff. de edendo.* Et extremis morbis † extrema
exquisita remedia optima sunt, vt ait Hippocrates
lib. 1. *Aphorism.* 1 *Aphorism.* 6. *in d.* §. *cautum. nu.* 9.
17 Tertio † fallit, si fideiussor decesserit, nam, & hoc
casu æquum erit quandoque præstari cautionem, *dict.*
l. 4. *ff. vt in poss. legat.* Specul. *in tit. de fideiuss. num.* 3. qui
hoc argumento vtitur, quod non videatur cautum,
nisi cautum duret, *l. prætor.* 20. §. *& si satisdatum. ff. de*
noui op. nunt. l. 1. §. *quod ait prætor ff. quod legatorum.* &
ultipulatur post Rebuffum *de sentent. execut. articul.* 1.
gloss. 16. *num.* 27. Horatium Carpanum *ad Statut. Me-*
diolan. par. 1. *cap.* 44. *nu.* 34. *& cap* 45. *nu.* 27. Valentinus
Francus *in tract. de fideiussorib. cap.* 4. *conclus.* 0. *nu.* 142.
Nec obstat, quod fideiussore decedente, nihilominus
ipsius hæredes obligati manent, *l. quarta. ff. de fideiusso-*
ribus. Vnde videbatur satis cautum esse, quia respon-
detur, facile accidere posse, vt vel fideiussor nullos
hæredes habeat, vel obligatio sit personalis, vel etiam
fideiussor hæredibus suis ne teruncium quidem relin-
quat, quod si contingat, nemo dubitat, quin æquum
sit, nouam cautionem præstari. Quæ enim de nouo
18 † eueniunt nouo auxilio indigent, *l. de ætate.* §. *ex cau-*
sa. ff. de interrogat. action. sext. & gl. fi. in cap. cæterum. de
19 *iuramento calumniæ.* Non obstat † etiam prædictis *l. se-*
cunda. §. *si eo tempore. ff. de administrat. rerum ad ciuitat.*
pertinent. vbi creditor non tenetur eius nomine, qui
eo tempore, quo nominabatur, idoneus existens, post-
ea facultatibus est lapsus, quia isto casu creditor non
suum, sed Reipublicæ negotium gerit, at debitor suam
causam agit, & si modo audiri velit, denuo per fideius-
sionem idoneam creditorem placare cogitur, vt ita
inter duos istos casus aperta sit differentia.
20 Quarto † limitatur in dote, cuius speciale est, vt
iterum debitor fideiussorem dare teneatur, Angelus *in*
l. si cum dotem. §. *mulier. ff. soluto matrimonio.* Hippolytus
in Rubrica. ff. de fideiussoribus. quæstione quarta. nu. 75. Se-
bastian. Medices *de fortuitis casib. part.* 2. *quæst.* 10. *nu-*
mero. 116.
21 Quinto limitatur † in fideiussore, qui statim à die
interpositæ fideiussionis fugam arripuit, quia ista tem-
poris breuitas facit, vt debitor fugæ istius conscius
præsumatur, & ad præstandum denuo alium fideiusso-
rem teneatur, Medices *dicta quæstione decima. num.*
117.
22 Sexto limitatur † in omnibus casibus, in quib. quis
tenetur fideiubere ex legis vel statuti dispositione,
tunc etenim toties fideiubendum est, quoties aduer-
sarius iuste conqueritur, legis vel statuti dispositioni
nondum esse satisfactum, per ea, quæ tradunt Vrsil-
lus *in addition. ad decision. Afflict.* 172. *num.* 1. *&* 2. ac
Horatius Carpanus *ad Statut. Mediolan. part.* 1. *c.* 44. *nu.*
33. *& cap* 44. *nu.* 21. *&* 22.

CAPVT XIV.

Quo in loco fideiussio petatur præste-turve.

SVMMARIA.

1 *Satisdatio conuentionalis interponi potest tamen in iudicio, quam extra iudicium.*
2 *Satisdatio de iudicio nō nisi coram competente iudice fieri potest.*
3 *Fideiussio coram incompetente iudice facta de parendo mandatis eius, est ipso iure nulla.*
4 *Saxonicæ Curiæ quid obseruent circa præstandam fideiussionem.*
5 *Fideiussorem dare simpliciter promittens, intelligitur in dubio promisisse, quod velit eum præstare in ciuitate, in qua contraxit.*
6 *Fideiussor præstare debet in eo ipso loco, atque ex eiusdem loci hominibus, vbi contractum est.*
7 *Debitum quo loco exigatur, aut cum improbo fideiussore litigetur, non parum refert.*
8 *Fideiussoria cautio, in Camera Imperiali decreta, debet fieri fideiussoribus in Imperio sedem suam habentibus.*
9 *Idque multo magis locum obtinet, si Duces belli in alterius Principis territorio militem conscribere, & lustrare velit.*
10 *Item, si actor extra imperium sedem suam habeat, & cum subdito Imperij litiget*
11 *Fideiussor idoneus non est, qui non est suppositus iurisdictioni iudicis eius, vbi captiuus detinetur.*
12 *Fideiussor in eodem foro cum debitore vel creditore habitans, debet ibi etiam possidere tot bona immobilia, vel saltem mobilia, quæ ad valorem causæ sufficiant.*
13 *Forensis an sit idoneus fideiussor? Et nu.* 14. *&* 15.
16 *Forensis in alio foro fideiubens, an censeatur renuntiasse fori sui priuilegio?*
17 *Expressa renunciatio fori requiritur.*
18 *Fideiussor datus per clericum in iudicio seculari conuentum, nullatenus obligatur. Et nu.* 19.
20 *Fideiussio de iudicio sisti, vel iudicatum solui, quomodo præstita intelligatur? Et nu.* 21.
22 *Fideiussione, de iudicio sisti, & stando iuri, in aliqua Curia præstita non obstante, nihilominus compromissum peti potest.*
23 *Forensis in loco contractus sortitur forum, si pura sit obligatio, vel ibi deprehendatur.*
24 *Remissioni in contractibus hodie non est locus.*
25 *Satisdatio necessaria quænam sit?*
26 *Satisdatio voluntaria quænam sit?*
27 *Fideiussorem qui non potest inuenire in vno loco, sed bene in alio, an sit audiendus? concluditur, quod sic, modo tamen iuret de calumnia, vt nu.* 28. *&* 29.
30 *Mulier vsufructuaria petens se remitti ad locum suæ patriæ, pro præstandis fideiussoribus, non auditur.*
31 *Fideicommissi seruandi causa vbi caueri oporteat.*
32 *Fideicommissum ibi petendum est, vbi hæreditas est relicta.*
33 *Prouinciæ censentur diuersæ, quæ habent diuersos rectores.*
34 *Fideiussor potest sumi ex vicina ciuitate eiusdem prouinciæ, licet diuersum rectorem habeat, secus si sit remota.*
35 *Locus vicinus quis sit, relinquitur arbitrio iudicis.*
36 *Fideiussor quamuis sit de foro creditoris vel debitoris, si tamen mox in aliud territorium commigrare intendat, non habetur pro idoneo.*
37 *Loco domicilij mutato per fideiussorem, fit creditoris conditio durior.*
38 *Fideiussor non est idoneus, qui inuitus iudicium pati non cogitur.*
39 *Tutor non est idoneus, qui domicilium alio transferre intendit.*

40 *Notarij exactè debent adscribere locum contractus imo, & locum loci.*
41 *Locus contractus, vel solutionis faciendæ, quando sit inspiciendus?*
42 *Fideiussio etiam in domo creditoris fieri potest.*
43 *Donatio etiam in domo donatary fieri potest.*
44 *Locus non vitiat donationem.*
45 *Fideiussio potest fieri in templo, aut æde sacra. Intellige tamen vt num. 46. & 47.*
48 *Græci in templo Cereris iurabant.*
49 *Romani pactiones, fœdera testamenta, & pecunias in templis deponebant.*
50 *Examinatio testium potest fieri in Ecclesia.*
51 *Arbitrator sententiam suam in Ecclesia ferre potest.*

REctè ait Marante in *speculo suo par. 6. tit. de*
1 *satisd. nu.* 1. Satisdationem † conuentionalem, quæ reuere est fideiussio communiter præstari solita in contractibus interponi posse, tam in iudicio, quam extra iudicium, imò, & apud acta, cum quo consentit gloss *lib.* 1. *art.* 9. *lit. P.*
2 Cæterum satisdatio nihilominus † iudicio sisti non
nisi coram iudice competente in ista causa expediri
potest. Beld. *in l.* 2. §. 1. & *ibid Alexand. ff. qui satisdat.*
cogant. Netta *consi.* 72 *nu.* 1. & 2. *tom.* 1. vbi dicit, quod
3 fideiussio † præstita coram iudice incompetente, de
parendo mandatis eius, vel soluendo iudicatum, sit
ipso iure nulla, de quo etiam vide supra *cap.* 5. *nu.* 170.
& *seqq.* vbi dixi. Et hinc quoq; VVesenbec. *in tit. C. de*
4 *satisdando. num.* 12. affirmat, quod in † curijs Saxonicis, non alia recipiatur cautio, quam in loco ipsi curiæ subiecto, de quo vlterius vide *Nouell. constit. Elect. August part* 1. *constit.* 5. & ibidem Danielem Mollerum *in commentarijs* & *lib.* 1. *Semest. cap.* 2. nec non Petrum de bella Pertica, Cynum, Iasonem, & Costalium *in l.* 1. *ff. si quis in ius voc non ierit.* Ioan. Zangerum *in tract. de excep. part.* 2. *cap.* 20. *num.* 11. & 12.
Et quanquam non videtur veldè controuersum, si
5 quis simpliciter † promiserit dare fideiussorem, quod
in dubio intelligatur promisisse eum præstare in ciuitate, in qua promisit, vt voluit Boerius *decis* 99. *in fin.* quem sequitur Roland. à Valle *in consil.* 58. *num.* 18. & 19. *volum.* 1. Attamen non leue oritur dubium, an debitor, qui fideiussorem dare promisit, vel dare tenetur præcisè cogetur talem fideiussorem præstare, eo ipso in loco, atque ex eiusdem loci hominib. vbi contraxit
6 vel promisit, & non ex alijs? In hoc dubio † affirmatiuam tenent communiter Doctores, asserentes fideiussorem illum esse debere de eodem foro, vbi contractum est, vel promissum, *glos. ordin. in l. neque fœmina, verb. non potest. ff. de procurat.* Roman. *consil.* 62. *num.* 7. Bald. *in l.* 2. C. *per quas person. nob. acquir.* Practica Millæi *num.* 64. *mih pag.* 12. Alex. *num.* 3. Iason *num.* 2. & 8. *in l. fideiussor.* §. *si necessaria. ff. qui satisdar. cog* Bal. *in cap. coram extr. de offic. deleg.* Hippol. *in rubr. de fideiuss. num.* 227. Petrus de Reoenne *sing.* 969. Clarus *lib* 5. *senten.* §. *si quæst.* 46. *num.* 13. Mising *consil.* 71. *num.* 18. Eman. Soarez. *in com. opin. lit. F. num.* 157. & nouissimè Franc. *in tract. de fideius. cap.* 4. *concl.* 2. *num.* 48. nec non Bertazolius *in tract. clausul. instrum. clausu.* 39. *glo.* 2. *nu.* 3. Ioa Brechæus *in l. habere* 188. §. *cautum, num.* 5. *ff. de verbor. signific.* Ioan. Zangerus *in tract. de exception. par.* 2 *cap.* 20. *num.* 8. Horat. Carpanus *ad statut. Mediola. part.* 1. *cap* 44. *num.* 22. Nam si debitori extraneos fideiussores supponere liceret, vel etiam planè ignotos, tunc pessima fieret conditio creditoris, propter difficultatem tales fideiussores conueniendi, cum tamen
7 † non parum referat, quo loco debitum exigatur, aut cum improbo fideiussore litigetur, vt pulchrè ostendit Petr. Peckius *in tract. de iur. sist. cap.* 45. *num.* 14. & 15. Anton. Gomes. *ad ll. Tauri. in l.* 66 *num.* 1. & *tom.* 2. *var. resolut. capite* 13. *numero* 6. Hergius *part.* 1. *quæstio.* 36. *numero* 21.

8 Sic in Cam. Imp. † quandoque pronuntiatum legi, quod cautio fideiussoria in Cam. decreta debeat fieri fideiussoribus in Imperio sedem suam habentibus, 18.
9 *May. An* 72. Idq; tunc † maximè locum habet, quādo belli Duces huius, vel alterius Principis iussu milites in Imperio conscribere, lustrare, & liberum transitum pro illis impetrare volūt, iuxta Recess. Imperij *de An.*
10 70. 76. 82. & 94. vel quando actor † extra Imperium sedem habet, & cum subdito Imperij litigat: coguntur enim isti Duces, vt & actor, cautionem præstare, datis fideiussoribus, vel pignoribus in Imperio respectiuè sedem habentibus, vel sitis, de soluendo iudicato, soluendisque expensis, *per text. ordinat. Cam. part.* 3. *tit.* 49. §. *vlt.* Idque in Camera præiudicijs confirmatum est, in causa Oldenburgensi contra Chiphausum Remissionis, nec non in causa Bermuthi contra Bermuthum, & pluribus defenditur à Roberto Aurelio *lib.* 4. *rer. iudicatarum. cap.* 11. vbi allegat multa arresta pro reo cōtra actorem, inter alia etiam Nouellam 53. & Ioan. Gallum *quæst.* 33. Vide quoque Raphaelem Sailerum *in select. Cameræ Imperialis sententijs* 16. *Decemb. Anno* 1552.
11 Sic † nec fideiussor idoneus est, qui non est suppositus iurisdictioni illius iudicis, vbi reus captiuus detinetur, *Bart. in l.* 2. *ff. qui satisd. cogant.* Atque ita in praxi quotidie obseruari testis est Ioan. Borcholtus *cons.* 9. *in* 9. *quæst. mihi pag.* 124.
12 Hoc † amplius volunt quoque, quod iste fideiussor in eodem foro cum debitore, vel cum creditore (paria enim ego esse credo, modo hic vel ille sit contractū) habitās, debeat etiam ibi possidere tot immobilia, aut mobilia (talia tamen, vt non facilè occultari, subuerti, aut auferri possint) quæ ad valorem causæ, pro qua intercessit, ascendent, & pro quantitate debiti, vsurarum, & expensarum litis, sufficiant. Angel. Castrens. Roman. & reliqui moderni *in l.* 2. *ff. qui satisd. cogant.* Bart *in l. fi. C. de princip. agent. in reb lib.* 12. Benedict. de Barzijs *in tract. discuss. quæst.* 12. pulchrè Peckius *d. c.* 45. *num.* 12. qui etiam *num.* 15. vsu, & moribus populi prædicta approbata esse testatur, à quibus etiam in practice non facile recedendum.
13 Scio tamen † Matth. Colerum *in tract. de process. exec. p.* 1 *c* 50. *nu.* 343. asserere, forensem quoq; idoneum fideiussorem esse posse, cui astipulari etiam videntur Alex. & Zas. *in l.* 15. *ff. qui satisd. cogant.* Nam, vt ille inquit, nemo, quia forensis, statim iudicari debet inidoneus, aut non soluendo esse: & probat hoc post Iacobum de Arena *in tract. de excuss. num.* 6. & 10. *per l fina. ibi, in vrbe vel prouincijs. C. de princip. ag. in reb. lib.* 12. *facit l. cum furiosus.* §. 1. *ff. de iudicijs.* Cæterum illud forsan
14 admittetur, si † creditor forensem accipere velit, alioquin enim inuito ei obtrudi nequit, maximè si no-
15 tum ei sit tritum † prouerbium, in alieno foro litigare, cuius meminit Martialis *in præfat. lib.* 12. *epigram.* & Terentianum illud in Andria *act.* 4. *Scena* 6.

—— —— nunc me hospitem
Lites sequi, quam hic mihi sit facilè atq; vtile,
Aliorum exempla commonent.

16 At ponamus, † forensem fideiubere in hoc foro, censebiturne renuntiasse fori sui priuilegio? In hac quæstione multus est Ias. *in l.* 1. *ff. si quis in ius voc. non ierit.* Item Pet. Peckius *de iure sistendi. cap.* 15. qui tamen finaliter concludit, & probat, per istā satisdationem fori sui priuilegio per fideiussorem non renuntiari, cū quo etiam consentit Aufrer. *ad Capell. Tholos. decis.* 180. Nec in alia sententia est Vlpianus *in l.* 1 *ff. si quis in ius voc. non ierit.* & *in l.* 7. *in pr. ff. qui satisd. cog* Siquidem asserit, fideiussorem iudicio sistendi causa datum, non tamen suppositum iurisdictioni iudicis rei vocati, pro dato fideiussore non haberi, nisi suo priuilegio specialiter
17 renuntiauerit. Videmus igitur † expressa, & speciali renuntiatione opus esse, nec tacito aliquo consensu iudicem extraneum approbari.

Atque

18 Atque inde etiam finit, quod † fideiuſſor datus per
clericum, in iudicio ſeculari conuentum, nullatenus
obligatur, prout argumento textus in *l. ſi ſeruus. in
princ. ff. ſi quis cautionibus* concludit Petrus Iacob. *in
arbor. ſucceſſ. Regum Franciæ. circa med. verſ. item fideiuſ-*
19 *ſor.* Imo talis † fideiuſſio inualida etiam per nullam
adiectionem confirmatur, vt voluit Bouerius *in ſin-
gulari 11. incip. Cautia & fideiuſſio num. 7. per text. in l.
Seius. 27. in fin. ff. ad l. Falcid.*

Cui non obſtat, quod ſupra *cap. 5. num.* 170. dixi,
voluntariam ſatiſdationem iudicio ſiſti, vel fideiuſſio-
nem de iudicato ſoluendo, iudicis incompetentis iu-
20 riſdictionem prorogare, nam † illa ſatiſdatio intelli-
gitur cum clauſula; appareat ma teneri, Franciſ. de
Zabar. & Abbas Sicul. *in c. inter monaſterium. extra de
ſent. & re iud.* Bart. *in l. quidam conſulebat, num* 10. *ff. de
re iudic.* vel cum hac conditione; Si inuentum fuatit,
21 † quod exceptiones declinatoriæ, incompetentiæ,
& aliæ per me proponendæ, fuerint de iure non re-
ceptibiles, *Bart. in l. vir bonus. ff. iud. ſolui.* Anton. de
Butrio *in cap. 1. verſic. ex his decidetur. extra de iudicijs.*
Bald. *in l. 2. C. de reb. auct. iud. poſſ.* Anton. de Butrio *col.*
2. & Felin *nu* 13. *in c. inter monaſterium. extra, de re iud.*
Maranta *in ſpeculo par. 4. diſtin. 12. nu. 11. & ibi* Pet. *Fol-
ler. in addit.* Petr. Gerard. *ſingul.* 50. Borgn. Caualcan.
deciſ. 1 nu. 18. & deci. 12. nu 4. Horat. Carpan. *ad ſtatut.
Mediolan. par. 2. c. 154 nu. 12.* Atque hinc fluit aliud no-
22 tabile Doctorum axioma, quod † non obſtante fide-
iuſſio præſtita de iudicio ſiſti, & ſtando iuri in aliqua
curia, nihilominus compromiſſum peti poſſit, vt pul-
chrè deducit Franciſ. Areti. *in conſ. 37 incip. In præmiſ-
ſa conſultatione per tot.* Camil. Borel. *in tracta. de compro-
miſſ. §. 2. gloſ. 3. num. 23. & 24.*

Multo autem magis hoc procedit in fideiuſſore cõ-
tractus, qui vt plurimum extra iudicium fidem ſuam
23 interponit, hic † enim, in ſi pura ſit obligatio, vel in
loco contractus deprehendatur, iudicem loci contra-
ctus pro competente iudice non agnoſcit, *c. Romana.
§. contrahentes ibi, niſi inueniantur. ibidem, vel etiam* Phil.
*Fran. nu. 1. de for. comp in 6. Innoc in c. 1. verb. loco extra,
de plus petit.* Peruulgatum enim eſt, in contractibus
24 † hodie non fieri remiſſionem, *Bart. l. hæres. §. 1. ff. de
iudic. Marian Socin. in c dilecti. nu. 38. extra de for. comp.
Ioan. Bernard. Diaz. in reg. 642 incip. Remiſſio in ciuilibus.
Cler. de proceſſ execut. p. 2. c. 1 num. 36 & 37.*

Quid ſi verò is, qui fideiuſſorem præſtare debet in
aliquo loco, dicat ſe ibi non poſſe inuenire, ſed bene
in alio, an ne audiendus? Vlpianus inter fideiuſſio-
nem ſiue ſatiſdationem neceſſariã, & voluntariam di-
25 ſtinguit: Si enim, inquit, neceſſaria † ſatiſdatio fuerit
(veluti eſt cautio vſufructuaria, rem pupilli ſaluã fore,
de ſiſtendo, de ſe præſentando de non offendendo, de
expenſis, Arnold. de Reyger. *in proceſſu iudiciali diſput.
theſ. 38. & 51.*) & non facile poſſit reus ibi eam præ-
ſtare, vbi conuenitur, poteſt audiri, ſi in alia eiuſdem
prouinciæ ciuitate ſatiſdationem præſtare paratus ſit
quod probat Conſtit. Elector. Auguſti 5. *part.* 1. & ibi
Daniel Mollerus *in commentarijs.* Sin autem ſatiſdatio
26 † voluntaria eſt (cuiuſmodi eſt cautio de rato) non in
alium locum remittitur, neque enim meretur, qui ipſa
ſibi neceſſitatem ſatiſdationis impoſuit, *l. fideiuſſor. §.
ſi neceſſaria, vbi; lene Iaſ & Iacobin. de S. Georgio. l. de die.
§ tutor. ff. qui ſatiſd. cog.* Cæſar Contardus *in l. vnic. q. 23.
nu. 12. C. ſi de moment. poſſ.* Ioan. Brechæus *in l habere.*
27 188. *§ cautum. nu. 6 ff. de verb. ſin.* (vbi hanc † quæſtio-
nem appellat pulchram, & in praxi ſæpe contingen-
tem.) Arnold. de Reyger *d. theſ* 51. VVſenb. *in addit.
ſiue complement o ad Schneidevvinum. Inſtit. de ſatiſdatio-
nib. num 14. Facit. text. in l. Imperatores. 34. in verb. ipſe
te huic pœnæ ſubdidiſti. ff. de iure fiſci.* Menoch. *de arb. iud.
quæſt. caſu. 182. num. 51.*

28 Huic concluſioni † Paulus in *l. de die. § iubetur.* hanc
cautelam adijcit, vt videlicet is de calumnia iurare
iubeatur, ſe non vexandi magis aduerſarij cauſa for-
ſitan, cum Romæ ſatiſdare poſſet in municipium euo-
care, ſub hac vel tali formula: Iuro me Romæ ſatiſda-
re non poſſe, & ibi poſſe, quo poſtulo remitti idque
29 calumniæ cauſa me non facere. Quanquam † non
ſemper ad illud calumniæ iuramentũ admittitur reus,
ſed demum cauſa cognita, *dicta l. de die. § iubetur. in fin.
& §. vlt. ff. qui ſatiſdare co. l. 3. §. 1. ff. vt in poſſeſſ. legator.*
30 Singulariter † tamen limitatur ſupradicta conclu-
ſio in muliere, cui vſusfructus eſt relictus, illa enim
petens ſe remitti ad locum ſuæ patriæ, pro præſtandis
fideiuſſoribus pro vſufructu, non auditur, Angel. Ra-
phael Cumanus & Alexand. *in l. de die. §. tutor. ff. qui
ſatiſd. cog.* Iaſon. *in d. l. fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. ff. eodem
tit.* Caſtrenſ. *conſil.* 416. *incip. Ad primum quæſitum vi-
detur. part. 2.* Laurent. Syluan. *conſil. 37. numer. 6.* licet
contrarium ſenſerit Alex. *in conſil. 57. incip. ponderatis
verbis teſtamenti. colum. fin. volum.* 3. Sanè cum quæra-
31 retur, vbi fideicommiſſi † ſeruandi cauſa caueri opor-
teat, ex reſcripto Imp. Titi Antonini dictum fuit: Si
domicilium Romæ non haberet hæres, & omnis hære-
ditas in prouincia eſſet, ad ſatiſdationem fideicom-
miſſi nomine in prouinca fideicommiſſarium remit-
tendum eſſe. Quare ſi hæres in eum locum, cauendi
gratia, remitti deſideret, vbi domicilium habet, lega-
tarius autem ibi caueri poſtulet, vbi eſt hæreditas, nõ
erit hæres remittendus, *l poſtquam. § cum quærebatur. ff.
vt legat. nom. caueatur.* Quia in re cautio fideicommiſſi
nomine, petitionem fideicommiſſi imitatur, cum ibi
32 fideicommiſſum † petendum ſit, vbi hæreditas eſt
relicta, *l. vnic. C. vbi fideicom. peti oporteat. & ibi Herman.
Vulteius in doctiſſimo Commentario præſertim nu. 7. & 8.*

Verum contingere poteſt, vt ſi reo permittatur
cauſa cognita, ea alia ciuitate, eiuſdem prouinciæ, fi-
deiuſſorem dare duæ ſint ciuitates in eadem prouin-
33 cia, ſed † habeant diuerſos Rectores, quo caſu diuer-
ſæ prouinciæ eſſe videntur, per notata *in l. fi. C. de pre-
ſcrip. longi temp.* Angel. *in d. l. hodie § tutor. ff. qui ſatiſd.
cogantur.* Hoc caſu Bar. *in l. ſciendum §. 1. & in d. l. de die.*
34 *§. iubetur. ff. ſatiſd cog.* aduertendum † eſſe dicit, an locus
in quo vult præſtare ſatiſdationem, ſit multũ remotus
à loco, in quo præſtari petitur, vt tunc, ſi ſit vicinus,
audiatur reus, ſin autem ſit remotus, nullo modo au-
diatur, qua in re Bartolum ſequitur Alexand. *in conſil.
57. colum. 2. verſ. quantum vero ad dubium. lib. 3. per nota-
ta per gloſ. in c. coram. extra, de electlon.* Ioan. Andreæ *in c.
vltra tertiam extra de teſt. & per Bar. in extrauag. qui ſint
rebelles. verb. Lombardia.*

35 Locus † autem vicinus intelligitur, non vt Accur-
ſius *in l. 4 §. ſi tam vicinum. ff. de damno infecto.* volebat,
quando duæ ciuitates per centum miliaria inter ſe di-
ſtant, ſed arbitrio iudicis, *gl. c. felicis verb. vicinarum de
pœn. in 6.* Bald. *l. ſi vicinis. C. de nup.* Menoch *de arb. ind.
q. caſu* 222. *num.* 26.

36 Eſt tamen † & caſus, vbi non ſatis tutum eſt, de
eodem foro, vbi contractum eſt fideiuſſorem accipe-
re, puta, ſi is hoc tempore quidẽ hic habitet, mox au-
tem abitionem in alterius principis territorium ſit
adornaturus *gl l. ſi ita ſtipulatus. 97. § poſſum ff. de oblig.
Hippol. in Rubr. de fideiuſſor. nu.* 258. Etſi enim ab initio
37 † ſatis cautum fuit creditori, quam primum tamen
locus domicilij à fideiuſſore mutatur incipit ipſius cõ-
ditio fieri durior, *l. prima. §. primo. verſicu. ſi deſinat.
ff. ex nox cauſa agatur.* faciunt tradita per Petrum Hei-
gium *in quæſt iuris. par. 1. quæſt. 36. num. 20. verſ. atque ex*
38 *hoc fundamento.* Non † magis enim idoneus eſt fideiuſ-
ſor, qui inuitus iudicium pati non poteſt, quam ido-
neus eſt defenſor, *l. neq; 54. ff. de procura.* quinimo & illa
39 pro idoneo † tutore non habetur, ſed excuſationem
impetrare poteſt, qui domicilium alio transferre in-
tendit, *l. idem. 12. §. 1. ff. de excuſa. tutor.*
40 Quemadmodum autem Notarij † inſtrumenta cõ-
ſcribens expreſsè addere debent locum contractus,

imò, & locum loci, adeo vt nulla contraria consuetu-
do valeat, vt subtilimè declarat Menoch. *in consil.* 288.
nu. 1. *& seqq. volu.* 3. approbat Ruland. *in tract. de com-*
miss. part. 2. *lib.* 5. *cap.* 14 *num.* 2. *&* 3. quorum opinio
est magis communis, Ioan. Baptista Asinius *in tract. de*
executionib. in prolegomen. cap. 6. *nu.* 2. M. Ant de Amatis
decis. 69 *num.* 1. 2. *&* 3. quibus tamen contradicit Ber-
tazolius *in tract. clausul. instrum. clausul.* 2. *glo.* 1. *num.* 4. Ita
etiam idem in contractu fideiussionis obseruandum
erit, per ea quæ idem Menoch. tradit, *lib.* 2. *præsum. præ-*
sumpt. 84. vbi hanc sententiam alios multos citat, id-
que tutius esse existimo. Præsertim quia facilime quæ-
41 stio ingruere potest. An † & quando locus contractus
vel solutionis faciendæ sit inspiciendus, de qua text. &
gloss. *in l. si fundus. ff. de euictionib. & in l.* 1. *ff. de vsuris.*
latè Bart. *in l. cunctos populos. C. de summa trin. & fide ca-*
tholica Fabius de Anna *consil.* 54. *per tot. vbi plures alios*
adducit. Decius *num* 8. & Cagnol. *num.* 5. *&* 6. *in l. sem-*
per in stipulationibus. ff. de reg. iur. VVesenb. *consil.* 1.
num 18. *part.* 1. Mysing. *cent* 4. *obser.* 82. Gail. *lib.* 2. *obs.*
123 *nu.* 2. Petr Gilkenius *de præscr. part.* 3. *c.* 15. *num.* 6.
42 Denique nihil † impedit, fideiussionem etiam in
43 ipsius creditoris domo fieri, & donatio † in domo do-
natarij fieri possit, quia iure non reperitur cautum,
44 quod † locus vitiet donationem, alias rite factam, vt
decidit Martin. Laudens. *in cons.* 22 *nu.* 2. *& facit l. fin.*
C. de temp. in integ. restitut. Daniel Mollerus *in commen-*
tarijs ad constit. Elect. Augusti 3. *nu* 35. *par.* 2.
45 Num verò † idem dicemus de Ecclesia, vel alio
templo? Pro parte negatiua facit textus *in l.* 2. *C. de sa-*
crosan eccles. ex quo colligunt nonnulli, quod contra-
ctus in Ecclesia celebrati non valeant, idq; nonnihil
iuuatur, *c. non decet. de immunit. eccles. lib.* 6 sed verius
est, per se tales contractus valere, cum absque vllo
46 strepitu fieri possint, licet † peccent contrahentes, lo
ci religionem (cum Ecclesia sit domus Dei, teste Ca-
millo Borello *in tract. de compromiss. §.* 3 *glo* 4. *num.* 75)
iam paruifacientes, vt vult Ioan. Monachi *in d. c. non*
decet. nu. 6. Et Vincent. Carocius *de iuram. decis. quæst.*
3. *in* 13. *quæst. princip. num.* 3. *& facit. l.* 1. *&* 2. *C. de his*
47 *qui in eccles. manumit.* De quo † in ciuitatibus quibus-
dam Hanseaticis minus est dotandum cum consuetu-
dine quasi introductum ibi sit, vt contractus, sponsa-
lia, & alia multa negotia in templis celebrentur, &
48 peragantur. Sic apud † Græcos, qui sanctam, & in-
uiolabilem prestare volebant fidem, in Tesmophoræ,
hoc est, legiferæ Cereris templum descendere, quibus-
dam exhibitis sacris, Deę purpuram induere, incensis-
que facibus, velut præsentibus numinibus, per quid-
quid est Deorum, deierare solebant *Alex. ab Alex. lib.*
49 4. *gen. dier. cap.* 10. Sic more Romano † pactiones, fœ-
dera, testamenta, & pecunias, in templis deposita fuis-
se testatur Vlpianus *in l.* 3. *ff. de tabulis exhiben.* & ex
Dione, Appiano, Suetonio, Plutarcho, & Tertulliano
retulit Iustus Lipsius *in comment. ad Tacitū lib.* 1. *annal.*
50 *nu.* 48. *vbi vide.* Examinationem quoque † testium in
Ecclesia licitam esse, quando alius locus honestus, vel
opportunus non inuenitur, tradit Bart. *in l.* 2. *C. de sa-*
crosan eccles. Rebuff. *de testib gloss.* 10. *num.* 66. *& de re-*
probat. test. num. 33. Ruland. *de commiss. part.* 1. *lib.* 6. *cap.*
3. *nu.* 16. Sic arbitrator † quoque sententiam suam in
Ecclesia ferrè potest, vt eleganter monstrat Camillus
Borellus *d §.* 3. *gloss.* 4. *num.* 72 73. 74. *&* 75. in quo al-
legando caput hoc concludo.

CAPVT XV.

De effectibus fideiussionis.

SVMMARIA.

1 *Fideiussio sponsorem nolentem volentem æri alieno obstringit. Et num.* 9. 10. *&* 11.

2 *At reum accessorium verumque debitorem constituit, iuxta Asinium.*

3 *Fideiussio inquietam vitam, & noctes insomnes causatur.*

4 *Augustus Cæsar culcitram Equitis Romani oberati, & defuncti sibi emi iussit.*

5 *Fœlix qui nihil debet. Et num.* 6.

7 *Persis peccatum fuit, debere.*

8 *Decoctores, & malæ fidei debitores similes Chameleonti.*

12 *Duæ ciuitates Stolberga, & VVernigeroda ob fideiussionis nexum in bannum Imperij declaratæ, sed posteà rursus absolutæ.*

13 *Æs alienum non temere contrahendum.*

14 *Debitore bona sua alienare prohibito, non tamen fideiussor alienare prohibetur, contra Franciscum lametium. Et num.* 17. *&* 18.

15 *Debitori ex probabili ratione prohiberi potest, ne bona sua alienet.*

16 *Mandata alienationis inhibitoria in Camera Imperiali emanare solent.*

19 *Fideiussoria cautio succedit in locum sequestrationis, vel arresti. Eaque est communis opinio num.* 20. *Et practica num.* 21.

22 *Fideiussio sequestri medicina.*

23 *Mandata de relaxando arresto in Camera Imp. impetrari possunt.*

24 *Fructus si debeant sequestrari ex forma legis, vel statuti, atque ille, contra quem agitur, vult dare fideiussorem de restituendo omnes fructus, nullo modo peruenitur ad sequestrationem.*

25 *Ordinatio iudicialis Francofurtensis adducitur.*

26 *Ordinationes prouinciales, & iudiciales Coloniensis, Iuliacensis, Monasteriensis, Hassica, Spanheimensis, Solmensis, & Lubecensis introducuntur.*

27 *Casus, quibus arrestatio ad cautionem fideiussoriam non relaxatur, remissiuè.*

28 *Arrestatio facta ad hoc, vt debitor soluat, reuocatur tantum per realem solutionem.*

29 *Satisdatione quando non tollitur suspicio dilapidationis, res manet in sequestro.*

30 *Iuratoria cautione etiam aliquando tollitur sequestrum. Quod declara, vt num.* 31.

32 *Arresto relaxato, non tamen tollitur competens actio, siue causa principalis.*

33 *Persona si arresto sit astricta, cogitur ex sententia Scabinorum Lipsensium cautionem præstare, & ab eis rectum iudicium expectandum.*

34 *In causa sequestri requiritur etiam aliquando satisdatio rem saluam fore.*

35 *Forensi in alterius Principis siue status Imperij ditione arrestato, & quidem iure Magistratus, nihilominus in Cam. Imper. processa super constitutione arrestorum, ad oblatam cautionem de iudicio sisti, & iudicatum solui, decerni debent.*

36 *In ius vocatus præcise non cogitur ire, si modo satisdet certo commodoque die iudicio sisti. Sed hodierno tempore aliter se res habet. num* 37.

38 *Citationis præcipuus effectus est comparitio.*

39 *In ius vocare aliquem inuitum, an olim licuerit necne, remissiuè.*

40 *Fideiubens creditori (cui debitor iam ante res fideiussoris oppigneravit) videtur mandare res suas esse obligatas. Secus si posteà dentur. num.* 41.

42 *Fideiubens pro aliquo, ei consentire, & auctoritatem præstare dicitur.*

43 *Duobus de re aliqua contendentibus, ea vni eorum traditur, modo caueat tradenti de indemnitate, si tertius fortè interueniat.*

44 *Fideiussoris datio perpetuat actionem.*

45 *Fideiussorem recipiens à colono pro mercede, videtur tacite renuntiare hypothecæ super rebus illatis & inuectis.*

46 *Fideiussores loco pignorum nemo accipere cogitur.*

47 *Debitor*

47 *Debitor de iure Saxonico non aſſignatur creditori ad aperas præſtandas, quamdiu fideiuſſionem præſtare poteſt.*
48 *Obligatio vna non debet oriri ex alia.*
49 *Dilatio non eſt damnum, vbi certior fit ex dilatione victoria.*
50 *Fideiuſſio in iudicio præſtita inducit conſenſum.*
51 *Fideiuſſorem a debitore bannito accipiens cenſetur renunciaſſe priuilegio banni.*
52 *Fideiubens in caſu, quo vult reuocare tenutam aduerſario conceſſam ex primo decreto, ob ſuam contumaciam, audiri debet.*
53 *Fideiuſſoris datio facit ceſſare beneficium Auth. res quæ C. commun. de legatis. Sed contrarium deciditur contra Ludou. Romanum. num. 54.*
55 *Fideiuſſionis præſtatio arguit cauſam eſſe ciuilem, non criminalem, iuxta Tiber. Decianum Sed nō admittitur illud generale effatum.*
56 *Relaxatio in carcerati ſub fideiuſſorib. cauſam quandoque ciuilem efficit.*
57 *Carceratus pro executione ſententiæ, vel vt tædio carceris, effectus de ſolutione cogitet, non liberatur, etiam ſi aliquis vellet fideiubere pro illo, de iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui, ſed debet vel ipſe, vel fideiuſſor, aut ſoluere, aut præſtare cautionem de ſoluendo.*
58 *Fideiuſſio eſt vice cuiuſdam ſolutionis.*
59 *Fideiubere eſt ſoluere, ex Bal. & Hieron. à Laurentijs.*
60 *Intellectus l. cui præcipua. 57. §. 1. ff. de verb. ſign.*
61 *Numeratio pecuniæ ſolummodo naturalis, & ſufficiens eſt ſolutio.*
62 *A ſolutione ad cautionem non ſemper tuta eſt argumentatio.*
63 *Executio in incertis euitatur, dando fideiuſſorem de ſoluendo facta liquidatione.*
94 *Procurator iuſſus ſolutionem accipere, non rectè fideiuſſorem accipit.*
65 *Spoliator iuſſus reſtituere, non liberatur dando fideiuſſores, ſed reſtitutione ipſius rei.*
66 *Fideiuſſorum ſatiſdatio ita aliquem loco affigit, vt inde recedere non poſſit.*
67 *Domi ſua arreſtari quis ita, ne ex ea procedat.*
68 *Prohibitio talis vocatur modo interdictio, modo arreſtum, modo confinatio, modo affinatio, modo diſtrictus, modo Giſelatio, Germanicè.*
69 *Baldi opinio refellitur, volentis iudicem non poſſe alicui interdicere, ne exeat domo.*
70 *Aufugiſſe ex carcere dicitur, qui preceptum habuit de non exeundo, & tamen domo, vel ciuitate exiuit.*
71 *Habeturque pro confeſſo, & conuicto, ex ſententia Guidonis Papæ & Maſcardi, quæ tamen refellitur. num. 72. ex Iaſone, Boerio, & Beuſtia.*
73 *Contractus ab affinatis celebrati non reſcinduntur, contra Guid. Papa, Menoch. & Maſcardum.*
74 *Captiuorum ac ſeruientium à ſpecie non multum differūt, qui ita ſunt ad locum aliquem aſtricti, vt facultas non detur recedendi.*
75 *Egreſſio cauſaria, & neceſſaria non eſt prohibita.*
76 *Periculum moræ facit licitum, quod alias eſſet illicitum.*
77 *Neceſſitas facit probabile, quod alias eſſet improbabile.*
78 *Periculum vbi eſt in mora, ibi à regulis iuris receditur.*
79 *Peſtilentioſo in loco verſari, eſt Deum tentare.*
80 *Peſtem fugere licet.*
81 *Peſtis tempus eſt tempus mortis, quo ſoluuntur omnia iura.*
82 *Peſtis tempore licitum eſt iudici de alterius iudicis cauſis cognoſcere.*
83 *Inhibitio aliquando in Cam. Imp. decreta, cum ſupplicans obtuliſſet cautionem.*
84 *Executio non poteſt impediri ab eo, qui ad rem ius aliquod contra alium (ius etiam ſuum prætendentem) obijcit, ſi ei cautio indemnitatis præſtetur. Declara. vt num 85.*
86 *Fideiuſſoris datione agnoſcitur debitum, & præſcriptio interrumpitur.*
87 *Debiti recognitione præſcriptio interrumpitur.*
88 *Remiſſio aduerſus ſententias in Cam. Imp. latas impetrata, earum executionem non ſuſpendit, modo idonea cautio præſtetur. Sed contrarium placuit Gailio, Knicheno, Goddæo, Heigio, & deputatis Imperij, Anno 1600 numer. 89. & 90.*
91 *Reſtitutione in integrum calumnioſe petita contra ſententiam, ſi adſint præſumptiones, proceditur nihilominus ad executionem, modo victor idoneam cautionem præſtet.*
92 *Nuntians nouum opus cauſa ſuæ nuntiationis exprimere tenetur, ſi ædificans petat.*
63 *Nuntians intra trium menſium ſpatium de iure ſuo docere debet. Quod ampliatur num. 94. & 95. ex Teſſauro & Carocio.*
96 *Ædificans poſt elapſum trium menſium ſpacium in opere pergere poteſt, ſi præſtet ſatiſdationem de demoliendo, ſi ita cognitum fuerit.*
97 *Trium menſium ſpacium in Cam. Imp. tam exactè non obſeruatur, ibique præiudicia relata in cauſa Velburgij contra Palatinum.*
98 *Ædificans poſt elapſos tres menſes oblata, ſed non acceptata forte idonea ſatiſdatione, impetrare poteſt mandatum ſine clauſula, de non turbando, nec impediendo, vel moleſtando in opere cœpto, cum annexa citatione ad docendum de paritione.*
99 *Satiſdatio in noui operis nontiationis materia debet eſſe fideiuſſoria, non pignoratitia.*
110 *Ad impetrandum prædictum mandatum ſine clauſula, de non impediendo, &c. opus eſt exhibere documentum oblatæ cautionis, vt obſeruatum in Cam. Imp in cauſa Rudenum contra Radenum.*
101 *Statutum Lubecenſe loco prędictorum trium menſium tantum 14. dies requirit.*
102 *Replicatio, Hodie conſtat hodie agatur, ædificationis continuationem impedit; Eaque eſt communis opinio nume. 103. Quæ declaratur adducto præiudicio Cameræ Imp. num. 104.*
105 *Nouum opus nuntians tenetur iurare de calumnia.*
106 *Conſcientiæ alicuius quæ relinquuntur, firmare debet cō ſcientia, quod ſit pura.*
107 *Procuratoris remiſſio in noui operis nuntiatione duo requirit.*
108 *Fideiuſſionis præſtatio efficit, vt quamuis res, Eccleſiæ, vel fiſco ratione cēſuum affecta, & emptori vendita, qui ſufficiens eſt ſoluere poteſt non retrotrahatur à proximiore conſanguineo, qui ad ſoluendos cenſus non ſatis diues eſt, retrotrahi tamen poſſit, præſtet fideiuſſores.*
109 *Obligatio ſub ſatiſdatione contractas non tam diu pura eſt.*
110 *Fideiuſſoria obligatio oreatur, vt fideiuſſor tutori non poſſit eſſe pupilli tutor. Et num. 112. & 113.*
111 *Ioan. Baptiſtæ Aſini opinio non admittitur.*
114 *Recuſationem actorum intentatus liberatur etiam ſi non pecuniam deponat, ſed tantum fideiuſſores præſtet.*
115 *Prohibitus rem quampiam alienare, non poteſt fideiubere in contractu illius rei alienari prohibita*
116 *Satiſdationem offerens tollit immiſſionem.*
117 *Vidua non vtitur iure retentionis, ſed bonis mariti excedere cogitur, ſi heredes ſiue ſucceſſores feudi ſatiſdationem illi offerant, ſe id, in quo condemnati fuerint illi ſoluturos,*
118 *Grammatic. & Ioſeph. Ludou. declarantur. Adducto.*
120 *Probaſſe dicitur qui ſatiſdedit. (Statuto Lubec nu. 119.*
121 *Decedente aliquo ſub incerto cauſa euentu ſub fideiuſſoribus bona eius non confiſcantur, ſed heredib. relinquuntur. Et nu. 122*
123 *Depoſita pecunia alicui permitti poteſt, ſi modo præſtet fideiuſſionem de non alienando*
124 *Cautela per iudice incarcerante.*
125 *Fideiuſſio de per ſe, ſine alia probatione læſionis, læſionem inducit. Etiamſi fideiuſſio ſit approbata à iudice. nu. 126.*
127 *Fideiuſſio reſpectu creditorum facit pecuniam, etiam conſumptam, extare, & ſic loco proprietatis cadit.*
128 *Fideiuſſor fideiuſſoris mei non dicitur meus fideiuſſor. Anton. Heriagius.*

EXplicatis causis fideiussionis consequens
est, vt nonnullos quoq; eiusdem effectus
recenscamus. Primus igitur fideiussionis
1 effectus is est, quod † fideiussio spon-
sorem, velit, nolit, æri alieno obstringit,
2 imo Reum † accessorium (vt docte explicat Io. God.
de contrah. & c ommit. stipul. c. 5. concl. 10. *nu.* 148.) ac ve-
rum debitorem constituit. *iuxta l. aduersus. 29. ff. de re-
cept. l. 4. ff de fideiuss.* Bar. & Fran. à Rip. *in l.* 1. *ff. si cert.
petat.* Franc. Marcus. *decis.* 340. *nu.* 8. *p.* 1. Franc. Iamet.
in comm. ad l. 1. *mihi fol.* 4. *ff. de fideiuss.* Hora. Carp. *ad
Sta. Mediol. p.* 1. *in prælud. num.* 469. proliae Baptista.
Asin. *in praxi sua de execut. c.* 2. *nu.* x. *& seqq.* vbi pro cō-
cra disputat, num lex vel statutum de debitore simpli-
citer loquens, fideiussorem etiam complectatur, cuius
argumenta non transcribo, ne opus hoc in immēsum
3 excrescat. Quicunq; igitur † tranquillam mauuls vi-
tam transigere, nec noctes insomnes ducere, vt plu-
mas pungentium spinarum instar sibi esse cupit, *iuxta
Syracid in panæreto. c.* 31. *ver.* 1. *&* 2. is aut caute vel po
tius nunquam, præterquam si Christiana charitas hor-
tetur, pro alijs fideiubeat. Recte enim Menedemus
apud Plautum *in Menæchmis. Scena. Ædepol. ne hic.*

—— Facilen tu dormis curans?
Perdormisco, si resolui argentum, cui debeo.

Quod proculdubio etiam in mentem Cæsari Au-
4 gusto venit. Equite † n. quodam Romano defuncto,
qui tantū habebat æris alieni, vt summa ducenties H.
S excederet, quod tamen dū viueret, celauerat, illiusque
rebus auctioni subiectis, Augustus iussit sibi emi culci
tra illius cubicularē; Admirantibus porro hoc præce-
ptū: Habenda est, inquit, ad somnum mihi concilian-
dū illa culcitra, in qua ille, tanto ære alieno obstrictus
somnū capere potuit, vt refert Macrob. *lib.* 2. *Saturnal.*
c. 4. Erasm. in *Apophth. li.* 4. *in August. n.* 31. *mihi pag.* 306
5 Et hoc † ipsum tam verum esse quam quod verissi-
mum, sententia hæc Græcis celebrata, Εὐδαίμων ὁ μη-
δὲν ὀφείλων *felix, qui nihil debet.* satis attestatur. Quid
6 enim † calamitosius, quā toties erubescere, toties per-
fricare faciem, more vespertilionum fugitare latitare,
mentiri, dissimulare, nunc supplicem agere, nunc fla-
gitare, palam appellari, vitari, per exclamationem il-
lam Persici *Satyr.* 5.

—— nunc nunc hic hic, quem quærimus hic est,

notari digito, brauiter, nunquam sui iuris esse, sed quo
tidie tot creditores ad petenda debita domum debi-
toris conuenire, vt transeuntes ad efferendum nunc
mortuum conuenire arbitrentur, sicut in Æschinem
Socraticum iocatur Lysias apud Athenæum *lib.* 13. *c.*
vlt. quę quidē incommoda omnia æs alienum secum
7 adfert? Atq; † ideo *lib.* 1 ac Plutarc. *in commen. de vitan
do vsur.* scribūt, apud Persas duo fuisse peccata, Pri-
mum debere; proximum mentiri. Iudicabāt enim ista
cohærere, quod qui sunt obærati, sæpius quoque men-
tiri coguntur. *Victorin. Strigelius lib.* x. *Et hic mihi pag.*
8 277 Quo † etiam Theodoricum Ostrogothum respe-
xisse verisimile est dum Frontosum quendam decocto
rem, & malæ fidei debitorem, Chameleonti compa-
rat, inquiens: *Merito Chameleonti bestiæ conferendus, quę
parnorum serpentum formæ consilijs aureo tantum capite,
& reliquis membris subalbentis Prasini colore distinguitur.
Hæc quoties humanos aspectus incurrerit, dum ei fugiendi
velocitas denegatur, nimia timiditate confusa colores suos
multifaria qualitate commutat, vt modo Veneta, modo Blat
tea, modo Prasina, modo possit Cyanea reperiri.* refert
Marq. Freherus *de fama publica. lib.* x. *c.* 13. *nu.* 15.
9 Annotat † quoq; Georg. Laurerbeg. *in* 4. *p. de vita
Regentium c.* 13. se nouisse quendam extraneum, qui
cum in Germania æs alienum 80000 floren. contra-
xisset, & ne stipitem quidē in Germania haberet po-
10 steà turpiter relictis fideiussorib. aufugerit Idem † au-
ctor commemorat, in Bohemia magni nominis virum
propter fideiussionis eo inopiæ redactum, vt omnes
suas facultates reliquerit, etiāsi fuerit vir diues, & Ba-
ro, cuius vidua postea, propter inopiā in vico, quodam
11 nupsit consuli, filia lauioni. Historiam † aliam lector
ipsemet petere poterit ex Crāz *li.* 12. *c.* 7. *& c.* 26. *ac* 32
Quid? quod non ita pridem, nimirum 7. Iulij, An-
no 89. ad instantiam Ernesti Friderici Marchionis Ba-
12 dēsis † duæ ciuitates Stolberga, & VVernigerola,
tanquā fideiussores, & principales rei pro Comitibus
Stolbergēsibus existētes, ratione 400. floren. publice
& subdio in bannum à Cam. Imp. declaratę fuerunt, à
quo rursus 16. *Iunij Anno.* 1592. per sententiam sunt li
13 beratæ. Hæc, † & alia nos commonefacere debēt, ne
temere pro alijs fidem nostrā interponamus, & sic æs
alienū contrahamus. Etsi enim iocose, tamen vere di-
xerunt Germani nostri Vos qui hęc forte credere ob-
stinata renuitis peruersitate, videte, ne vos redarguat
serum tempus, & irreuocabilis pœnitentia castiget.
Nec enim desunt exēpla illorum, qui hæc monita fal-
sa irriserunt, quorum ædes iam habēt inscriptionem;
VENALES: extremā proculdubio sentientes felici-
tatem in eo, quod sibi ipsis hæredes sunt, vt aliquan-
dō dicebat Heliogabalus.

Etsi autem, vt modo probatum est, non solum reus
ipse, sed etiam eius fideiussor in ære sunt alieno, adeo,
14 vt fideiussor etiam debitor dici possit, non † tamen
inde cum Francis. Iametio *in commen. ad l.* 1. *mihi fol.*
4. *ff. de fideiuss.* recte quis inferet, si forte aliqua lege pro-
15 hibeatur, debitorem bona sua alienare (quod † ex
probabili ratione fieri potest, *l. fi. C. de reb. alien. non alie
nan. l.* 1. *ff. de fundo dotali. l. quædam ff. de acquir. rer. dom.
Auth. res quæ. C. commu. de legat. Fab de Anna cons.* 8 *nu.*
16 52. *&* 53. ad quem finem † etiam in Cam. Imp. man-
data alienationis inhibitoria imperari, & decerni so-
lent, vt factum in causa Palatini Ioannis Casimiri cō-
tra Palatinum Georgium Hossie, super alienatione
patrimonij antiqui obseruandum, ad summam, &c. 28.
Martij Ann. 1590. Item in causa Frembergij contra
Frembergium, & Viltembergensem 20. *Aprilis. An-
no.* 1590. Item in causa Episcopi Tullensis, cui Ferdi-
nandus Imperator inhibuit, ne bona Ecclesiæ in Du-
cem Lotharingiæ abalienaret) ideo etiam fideiusso-
rem prohiberi bona sua alienare, cum creditoris in-
17 tersit, verumque maiore soluendo Nam † respondē-
dum est, fideiussorem quidem quoad effectum obliga-
tionis, teneri vt reum, sed tamen neutiquam aliena-
tione bonorū ipsi interdici, nisi forte fraus interue-
niat. *l.* 1. *ff. quæ in fraud. credit.* Alienationis enim prohi
bitio est odiosa, & stricte intelligēda, vt dixi supra. *c.* 1
18 *nu.* 97. Nec † iura, de debitoribus loquētia, absq; di-
scrimine & de fideiussoribus statim sunt accipiēda, si-
quidē proprie loquendo, fideiussor non est talis debi-
tor, à quo etiam inuito quid exigi possit, sed prius om-
nino debitor est excutiendus, modo beneficio ordinis
non sit renuntiatum. *Baptista Asin. d. c.* 2 *nu.* 12. *&* 13.
Vnde etiam prohibitus obligari, non prohibetur fi-
deiubere, præsertim in materia statutaria, secundum
Bald. *in tract. statutor. verb. fideiubere. nu.* 6. *& in l. fi. col.* 2
nu. 7. *versi. Quæro. statutum d. cit. Cod. ad Maced.* Horat.
Carpan. *ad statut. Mediolan. par.* 1. *c.* 416. *num.* 83.
19 Secundus fideiussionis † effectus est, quod fideius-
soria cautio succedit in locum sequestrationis siue
arresti, & detentionis. Ad cessationem enim siue re-
laxationem sequestrationis, & Arresti, etiam rite in-
terpositorum, sufficit sola cautio iudicio sisti, & iu-
dicatum solui (licet Petrus Peck. *in tract. de iur. sist. c.*
45. *num.* 7. post alios arbitretur, satis esse, si interpo-
natur sola cautio de iudicio sisti) quæ facit in totum
exspirare effectum sequestrationis, & arresti, quando-
quidem satis assecuratur sequestrari, & arrestari faci-
ens in eo, quod in casu victoriæ certus est de recipien
do suo, ob quod ab initio deueniat ad sequestrationē.
Francis. Curtius *de sequestris. num.* 67. *per l. litibus. vbi
Br. & Lucas de Penna. num.* 7. *C. de agric. & censit. lib.* 11.

Bald.

Bald. *in l. fin. C. de ordinat. cognit.* Cynus, & Bald. *in l. 1. C. de prohibita si quest.* Metin. Leudensis *conf. 43. nu 3. mihi pag.* 113. Petr. de Rauen. *sing.* 223. *facit Authen. & qui iurat. in fin. C. de bon. auct. iud. poss. l. si fideiuss. v. 7. § fi. ff. qui satisd. cog. l. Senatusconsul.* 16. *ff. de offic. præsidis.* Mendos. *in tract. de monitorijs. q.* 16. *nu.* 3. Gail. *lib.* 2. *obser.* 44. *numer.* 10. Corras. *lib.* 3. *Miscell. cap.* 2 *num.* 19. Hieron. Gratus *responso* 28. *in princ. volum.* 1. (vbi nominatim legis municipalis Ferrariensis mentionem facit) Hieron. Mago. *decis. Lucensi* 6. *nu.* 2. Ioan. Godd. *de sequest. possess. & f. uctuum c* 3. *nu.* 14 Francis. Milenensis *decis.*
20 11. *nu.* 32. & 36. *lib* 1 Et hæc † non solum communis est opinio, secundum Lanfr. Balb. *decis.* 240. VVesenb. *cons.* 7. *nu. vlt.* Mysing. *cons.* 67. *nu.* 18. & *obs.* 35 *nu.* 7. *cent.* 5. And. Cludium *de sequest. c.* 10. *nu* 1. Ruland. *de cōmis.*
21 *par.* 4. *lib.* 4 *c.* 5. *nu.* 36. Verum etiam † communis practica, teste Colero *in decis. Germaniæ decis.* 134. *num.* 24.
Vnde etiam Natta *in cons.* 389. *nu.* 8 *lib* 2. Octauian. Vestrius *in praxi sua lib.* 7. *c.* 2 *nu* 9. & Caualc. *per plura allegata in decis.* 1 *nu.* 12. & *dec.* 3 *nu.* 22. & 23. *p.* 1. nec non nouissimè Ioseph. Ludou. *decis. Lucensi* 51. *per tot.*
22 (*vbi vide*) Fideiussionem appellant sequestri † medicinam. Idq; adeo verum est, vt si sequestrum ad suffi-
23 cientem cautionem relaxari nolit, ob † id processus in Camera Imperiali obtineri possint, prout decreti fuerūt, in causa N. cōtra N. 31. *Mar. An.* 1582 de quo fusius agentem vide Anto. Geil. *in tract. suo de arrestis*
24 *Imperij.* Imo, si † ex forme legis, vel statuti fructus debeant sequestrari, & ille contra quem agitur, vult dare fideiussorem de restituendo omnes fructus, nullo modo peruenitur ad sequestrationem, Angel. *in d. l. litib.* & Ioan. Saixon. *in consuet. Turonens. tit.* 1 §. 24 *glo.* 1.
25 Atq; † hæc etiam expressè probentur in ordinatione Iudiciali Francofurtensi *tit.* 13. §. *vlt.* vbi dicitur: Arre-
26 stum defensio, ac restitutio sermania sint. Et † quanquam in VVestphalia (quatenus Electori Coloniensi subest) multis retro annis vsitatum fuit, quod ab arresto, & executione incipere licuerit. Cautio sit idonea. Quia tamen id iuri contrarium est, ideò Elector Coloniensis Hermannus in causa N, qui habeet bona immobilia, &c. in sui ordinat. multa declarauit, & ordinauit sit etiam ordinat. Lantg & in ordinatione prouinciali Hassicæ c. 8 Spanheimensi *tit.* 53. & Solmens. *tit.* 10. §. dammum autem statut. Lubecens. *lib.* 5. *tit.* 12. *art.* 2. vbi dicitur. Qui detentus est siue ciuis, vel extraneus cautionem idoneam præstare debet, &c.
27 Vide † tamen huius regulæ limitationes apud Ias. *in l. si fideiussor. §. vlt. post nu.* 17. *ff. qui satisd. cog.* Felin. *in c. examinata. col.* 7 *ff. de iudicijs.* Curtium *in repetit. l.* 1. C. de *probib seq. pecun* Coler *de process. execut. p.* 3. *c.* 11. *nu.*
28 87. & 88. Notabilis † est, quod quādo arrestatio facta est, ad hoc, vt debitor non satisdet, sed vt soluat, tunc non reuocatur per satisdationem, sed per realem solutionem, *l. si pecuniæ. in fin. ff. vt in poss. legat.* Bart. *in l. consentaneum. post. num.* 15. *C. quom. & qu iudex.* Berous *in c. quoniam contra. nu.* 158. *vers. quando vero, ext. de probat.*
29 Sic † quando per satisdationem non tollitur suspitio dilapidationis res vtique manet in sequestro, *c. transmissa. c. literas. in fin. ext. de restit. spoliat. §. nouissimè Instit. de suspect. tutor.* Dd. *in l. si fideiussor. §. fin ff. qui satisd cog. Iustinian.* Bondenarius *inter consilia criminalia Ziletti*,
30 *cons.* 104. *cum.* 6. 7. 8. & 12. *volum.* 2. Aliquando † tamen, & per solam iuratoriam cautionem tollitur, mo-
31 do † persona, aduersus quam est factum sequestrum, sit honesta, & non suspecta, prout in Camera Imperiali obseruatum esse testatur Mynsing. *cent.* 2. *obser.* 11. quod probet Magonius *decis. Lucensi* 6. *nu.* 1. Io. Godd. *in tract. de sequest. possc. & fructuum c.* 3 *nu.* 18. 19. & 20. & *dixi infra c.* 18. *nu.* 107.
Verum sicut in ordinarijs iudicijs actio principalis aduersus reum non tollitur per ipsius satisdationē, sed potius assecuratur actor, vt in cásu victoriæ certus sit, vbi suum consequi debeat. Ita quoq; processus ar-
32 resti institutus aduersus arrestatum † quoad causam principalem non ite tollitur per subsequentē cautionem, de iudicio sisti, & iudicatum solui, quo minus in iudicio principali denuo sequestratus cogatur actioni contra eum institutæ respondere, Coler. *de proces. exec. p.* 1. *c.* 1. *nu.* 75. Id quod etiam innuit constitutio Imperij in Comitijs Spirensib. de anno 1570. lata, vbi in §. in arresto dicitur: est attendenda ne aliquod indirectum subsequatur, &c. cautione de iudicio sisti, & iudicatum relaxeto.
33 Hinc etiam Scabini Lipsenses aliquendo 21. *Augusti an.* 1563. responderunt, si persona arresto sit astricta, quod cogetur cautionem prestare. Nonnunquam
34 etiam † in causa sequestri non sufficit sola cautio iudicio sisti, sed requiritur etiam satisdatio rem saluam fore, per tex. *in l. fin. C. de ordin. cognit. Gail. lib.* 1. *obs.* 148. *nu.* 4 Et ita aliquando obseruarunt Assessores augustissimæ Cameræ Imperialis in causa Mindensi contra Brunsuichnm 27. *Ianuar. an.* 1582. referente Rulendo
35 *in tract de commis. par.* 4. *lib.* 4. *c.* 5. *nu.* 10. Deniq; † in nouissima imperij cōstitutione *de anno* 1600. *in* §. 19. sancitū est, etiā si quis forensem, per alterius principis siue status imperij ditionem iter facientem, iure magistretus arrestari faciat, quod tamen in Camera Imperiali processus sup cōstitutione arrestorū, stantib. alijs requisitis, decerni debeant, modo arrestatus arrestanti cautionem de iudicio sisti, & iudicatū solui obtulerit.
36 Tertius fideiussionis † effectus est, quod in ius vocatus, Diomedee quadam necessitate, vocantem sequi non cogitur, sed si pretexat aliqua iusta impedimente, quo minus venire possit, sub satisdatione, certo commodoq; die iudicio sisti, est dimittendus, *tot. tit ff. in ius voc. vt eant l. neq;* 22 §. 1 *ff. de in ius voc.* adeo, vt si non contentus locuplete fideiussore actor in ius porrò trahere pergat, iniuriarum teneatur, vt supra *c.* 6. *nu.* 36. & 37. latius explicaui. Verum VVesenbec. *in parat. ff. in ius voc. vt eant. in fin.* rectè scutit, id olim ita obti-
37 nuisse. Nam hodie vocante † Magistratu ordinario, satisdando non liberatur reus, sed omnino venire habet necesse, *l.* 2. *ff. si quis in ius voc. nō ier. l.* 5. *ff de iudicijs.*
38 Citetionis † enim effectus est comparitio. *Gail. lib.* 1. *obs.* 59. *nu.* 3. *VVesenb. in parat. ff. si quis in ius voc. nō ierit.*
39 *num* 2. Verum † verò priuato priuatum propria auctoritate olim in ius rapere h. e. violenter ducere licuerit, vide Franc. Duar. *lib.* 1. *disput. c.* 1. & Io. Robert. *lib.* 2. *sent. c.* 1.
40 Quartus fideiussionis † effectus est, quod si quis fideiubeat, cum res illius à debitore pro quo fideiussit, pignori data sit bellissimè intelligitur hoc ipso, quod fideiubet, quodammodo mendare res suam esse obli-
41 gatas. Saue, si † posteà sint eius res hypothecæ datæ, non erunt obligatæ *l. Pomponius. §. vlt ff quib. causis pig. vel hypoth. tacite contrah.* pulchrè Mudæus *in l. contrahitur nu.* 21. & 22. *ff de pignorib* Ex quibus textibus etiam infert, & probat Tiraq. *in ll. connub glos.* 7. *nu.* 25. & 29.
42 quod fideiubens † pro alio ei consentire, & auctoritatem præstare dicatur, 3d quod etiam scribit *in tract. Retract. tit.* 1. *gloss.* 9. *numer.* 268. vbi vide, & sequitur illud Bertazolius *in tract. claus. instru. claus.* 39. *gl.* 2. *n* 4.
Quintus fideiussionis effectus est, quod quandoque,
43 vbi † duo de re aliqua controuertunt, isthæc vni eorū tradenda est, modo caueat tradenti de indemnitate, si tertius fortè interueniat, *l. is à quo fundus. ff. de rei vind. l. pen. ff. de petit. hered. l. si à pluribus.* 107. *ff. de legat.* 1. *l. si quis seruum ff. de legat.* 2. *l.* 1. §. *apud Iulianum. ff. depositi. l.* 2. *C. de vsur & fruct. legatorum. l. vlt. C. de petit. hered. Francis. Marcus q.* 81. *par.* 2. *Gerard. Mazolius de Lezanis cons.* 103. *per discursum.*
44 Sextus † fideiussionis effectus est, quod per fideiussoris dationem actio perpetuetur, sicut per litis contestationem, *glo singularis in l. cum quis §. si quis pro reo. in* 4 *solut. ff. de fideiuss.* quam ibi sequitur Bartolus, & Francis. Balbus *de præscript.* 6. *part. princ.* 4. *parte. quæst.* 2. *nu.* 6 *Anton. Heringius.*

Singularem autem dicit Baldus *in l.quotiens col.2.C.de precib imp.offer.*
45 Septimus † effectus est, quod expressio pacto pro
mercede recipiens à colono suo fideiussorem, videtur
tacite renunciare hypothecę super rebus illatis, & in-
uectis, & ideo illæ pignori esse desinunt. *l.5.§.si conue-*
nerit l.pen.ff.quib.mod.pig.vel hyp.sol..Anton. Neguzan.
de pig.part.2.prin.memb.4.nu. 90.& 92. Nec obstat *.l.*
item liberatur.§. vlt. ff. eod. tit. vbi dicitur, non debere
eum recedere à pignoribus, cui satisdetur certæ alicu-
46 ius pecunię. Nemo † enim cogitur fideiussores loco
pignorum accipere, si tamen velit, potest, *d.l. pen.* &
infra suo loco *cap.18* latius declarabo.
47 Octauus † fideiussionis effectus, quod de iure Saxo-
nico debitor non prius assignatur creditori ad operas
præstandas, vel ad includendum eum compedibus,
quam si idoneam fideiussorem vlterius præstare ne-
quear. *text.& ibi Zobel.in addit.lit.C.lit. 3.art. 39.* Cole-
rus *de processf.execut.p.1.cap.9.num.29* Licet idem *p.1.c.*
6.num. 122.& 123. in alia omnia abeat, cum Petro
Rebuffo in ordin.regni Galliæ *tit.de lit.obligat.art. 15.*
gloss.3.num.10. statuens, hoc casu sufficientem cautio-
nem cum nouis fideiussoribus nequaquam admitten-
48 dam esse, ne videlicet † vna obligatio oriatur ex alie
l.4 §.prætor ait. ff. de re iud. Verum tandem concludit
nu.123. tutius esse, nouos fideiussores accipere, quam
ita præcise adiudicationem debitoris ad compedes
vrgere. Rectè namque scripsit D.Hieronymus *lib. 1.*
49 *aduersus Iouianum mihi pag.18. Non est † damnum di-*
latio, vbi certior. fit ex dilatione victoria.
50 Nonus † fideiussionis effectus est, quod fideiussio
in iudicio pręstita inducit consensum. *cle. 1. de procur.*
cap ex ore.de his quæ fiunt à prælat. Bart.*in l. quo enim ff.*
rem rat. hab. Abb. *in c. omne. de præsump* Natta *consi.*
126.nu.2.& tetigi supra *cap.7.nu 55* & hoc ipso cæpi-
re *nu. 42.* quibus tamen similiter iunge illa, quę dixi
supra *cap.5.num.170.& capit.14.nu. 3.*
51 Decimus † effectus est, quod si habeo debitorem
meum in banno ratione contumaciæ, & posteà ab eo
accipio fideiussorem seu satisdationem, videor renun-
tiasse omni priuilegio Banni, ita post Martin.Silima.
tener Bartol *in l. 4. §. eleganter per illum. ex.ff de ege.*
commiss & per l ei apud §.in semestrem ff. depo si, quæ
tamen meo iudicio parum probat Quamquam nō in-
52 ficias eo, si † quis fideiubeat in casu, quo vult reuo-
care tenutam aduersario concessam ex primo decreto
ob suam contumaciā, quod is audiri debeat *iuxt. ex. in*
c. venientam frequenter.ext. vt lite non contest. Ioan. Petrū
Surdum *decis.276.num.20.*
53 Vndecimus † effectus est, quod datio fideiussoria
facit cessare beneficium Auth *res quæ C. com. de legat.*
Pone enim, maritus pro restituenda dote (casu quo
licet) fideiussorem dedit, postea moritur, & res do-
tales, quæ restitutioni subiacent, debent alienari, id
mulier beneficio illius Authenticæ non potest prohibi-
bere, cum habeat regressum ad fideiussorem, ita sin-
gulariter per quatuor rationes decidit Lodouic. Ro-
54 man, *in singul.251.incip. Ego habui casum.* Istam † vero
sententiam nominatim in additionibus ibi reiicit Io.
Bapt.Castilioneus, quæ etiam de iure est verior, secun
dum Dd. *in d. Auth.res quæ* Castrens.*cons.80.incip. Quia*
per supra scriptum. ad fin. & consil. 1.0. Sed latius hac
de re vide Menoch *de præsump. 190. num. 29. & seqq.*
lib.4.
55 Duodecimus † fideiussionis effectus est, quod da-
tio fideiussoris arguit causam esse ciuilem, non crimi-
nalem, cum scilicet aliquis sub datis fideiussoribus à
carcere relaxatur, sicut voluit Tiber. Decianus *in*
cons 53.nu. 19. vol. 3. sed ista decisio minus est genera-
lis, & vix est, vt in omnibus casibus verificari possit,
vt constabit ex dictis cap. 10. Interim hoc verum ma-
56 net: quod relaxatio incarcerati sub fideiussoribus
causam ciuilem quandoque efficiat, vt pulchè osten-
dit Colerus *de processf.execut.part.2.cap. 3. num. 95. &*
96.& in decis.Germaniæ decis.22.num.8. & 9. Vbi Li-
psenses aliquoties ita de iure respondisse commemo-
rat. Valent.Francus. *de fideiussoribus cap. 3 num. 292.*
57 293.294.& 295. Cęterum † si aliquis ducatur ad car-
cerem pro executione sententiæ, vel vt tædio carce-
ris affectus de solutione cogitet, tunc non liberetur,
etiem si aliquis vellet fideiubere pro illo de iudicio si-
sti, vel de defendendo, sed debet vel ipse, vel fideius-
sor, aut soluere, aut præstare cautionem de soluen-
do. Ita post Odofredum, & Bartolum tradit Roman.
in singul.142.incipit vnus vult fideiubere. Boerius *decis.*
314 num.4. Muscatellus *in practica fideiussoria part. 1.*
modo 12.num.16. & 17. & nouissime Prosper Farine-
cius *in 1.part tract.crim.tit.de carceribus quæst. 33. num.*
53. nec non Martin.Monterus *in decis. Regni Arrago.*
*7.num.2.5.& 6.*Horat.Carpanus *ad statut.Mediola.par.*
2.cap.154.nu.13.& 14. Alexan.Stiaticus *in praxi iudi.*
c 10.nu.13.& seq.
58 Decimustertius † effectus est, quod fideiussio est vi-
ce cuiusdam solutionis *l.rescripto.§.plane vbi Bart.ff de*
muneribus.& hon.l.vlt.§. vlt. ff. si cert.pet. idem Bart.in l.
statu liberos,§ si quis acceperit.ff.de statu liber & in l. item
§.qui paratus.ff.quibus mod pig.vel hypoth.soluitur Alex.
in l.solutionis.ff. de solutionibus. Obligatus enim solue-
re, auditur volens de soluendo satisdare, ex magna
tamen, & idonea causa, inspecta qualitate rei, & per-
sonæ *gl.fin & ibi Angel in l 4. §. ait prætor. ff. de re iud.*
59 *Lanfranc. Balbus decis. 438.* Ex ideo † dicebat Balbus
in l.fi.C.ad l.Falcid Si creditor contentetur de fideius-
sore, quod tunc fideiubere sit soluere, meminit eius
quoq; Hieron.à Laurentij *decis. Auenion. 5. nume. 8.*
Quibus iungantur ea, quæ supra *cap.4.num.22.& seqq.*
circa personam expromissoris dixi, *vna cum glos.Zobeli.*
lib.2. art.5.lit.E.
60 Non obstat † *l.cui præcipua 57 §. 1. ff. de verb sign.*
vbi is adhuc persequi videtur, qui satis accepit, hoc est
vt Gothofred. ibi interpretatur, cui datus est fideius-
sor, nondum enim plene ei satisfactum est. Neq; enim
dico fideiussionem esse realem solutionem, sed tantū
61 volo, eam vice solutionis obtinere, numeratio † siqui
dem pecuniæ solummodo naturalis, & sufficiens est
solutio *l solutam ff.de sol et.* Benderus *de reuisionib.cōcl.*
6.nu.10 Hieron. à Laurentijs *decis. Rotæ Auenionens.*
104.nu.5. Proinde Pomponius *in l.5 §.1. ff. de statu li-*
beris recte dicit, eum qui non rationes reddere, sed
pecuniam iussus est dare, numerare debere, non fi-
deiussorem dare, quod probat Alciat. *in l.quod te.num.*
35.ff. si cert. petat. dum inquit: *Quod is qui fideiussorem*
dedit, nō ideo dicitur soluisse. Et simile est, quod ait Cuia.
62 *in Nouell.1.mihi pag.23.* à † solutione ad cautionem
non esse semper tutam argumētationem. Quanquam
etiam per textum modo *dict.l. 5 in princip.* alibi tradi-
63 tum est, executionem † in incertis euitari, dando fi-
deiussorem de soluendo, facta liquidatione Angel. &
Imol. *in l.si mora ff solut.matrimon.* Tiraquell. *de retract.*
consanguin § 1. glos. 19. num. 2.& sequent. Neguzant.
de pignoribus 5.par.3 memb.num.4.vers.3. limitatur par.
2.mihi pagin.197. Magonius *decis.Florent.132.num.16.*
quod etiam ad effecta fideiussionis referri potest.
Hæc etiam pertinet, quod *per l si mihi aut Titio dece.*
ff.de fideius. scribit Decianus *in cons.68.nu5.vol.3.* pro-
64 curatorem, cui † mandatum est, vt solutionem acci-
piat, non tamen fideiussorem accipere posse. Sic etiam
65 fieri videmus, † quod ad restitutionem condemnatus
spoliator, non liberetur dando fideiussores, sed resti-
tutione ipsius rei *c.cum aliquib.De sentent.& re iudic.&*
dixi supra c.5.nu. vlt.
66 Decimus † quartus effectus est, quod aliquando
quis à reali custodia, & incarceratione quidem libera-
tur, sed tamen sub fideiussorum satisdatione ita ali-
cui loco rursus affigitur, vt inde recedere non possit,
l.nec non.§.1.ff.Ex quibus causis maior. glo. l. in eadem. ff.
eod.

67 *eod. tit. Guido Papę decis.*253. Potest siquidem † sæpe
quis ita, ex graui tamen causa, ac post interpositam
causæ cognitionem, decreto Magistratus, damnari, &
prohiberi, ne domo sua, aut ex certo loco procedat,
l. potest. ff. de interd. & relegat. l. 1. §. & vrbe. ff. de offic. pręf.
vrbi. Cuius damnationis exemplum habemus in Iulia
vxore Imperatoris Tiberij, quam is ex constitutio-
ne patris vno oppido clausam, domo quoque egredi,
& commercio hominum frui vetuit. Sueton. *in vita*
*Tiberij mihi pag.*264. Sic, & prisci seruos siue famulos
suos, qui illos offenderunt, in villam quampiam mit-
tebant, illic futuros, donec tempus iræ transijsset, *l. ex*
68 *facto. 35. §. veram ff. de hæred. instit.* Et † hanc prohibi-
tionem Iuris consulti nostri proprie interdictionem,
Cuiac. in Paratit. ff. de interdict. & relegat. Doctores ve-
rò moderni modo arrestum, Oldrad. *consi.* 65. *in 1. du-*
bio. Menoch. *infra allegando loco nu.* 9. modo confirma-
tionem, siue affinationem, modo districtum, *Vincen.*
Carocius decis. 28. *in princ.* modo Gisilationem, *Iodoc.*
Damhaud. in pract. crim c. 147. *num.* 4. appellant. & est,
Quando quis se obligat soluere summã pecuniæ ex-
pressam, & debitam tali diem, & hora, & non soluit
tunc ire in carcere se obligat Bart. *in l. cum eo ff. ad l.*
Iul. pecul. Angel. *in l. qui ex. cerem. ff. quod me tu causa.*
Franc. Marcus *q.* 360. *& q.* 301. *& q.* 364. *nu.* 39. Zasius
in l. centesimis. §. fin. ff. de verb. oblig. Regulus *in proces-*
su suo c. 103. *nu.* 9. Andr. Gail. *lib. sing. de pignerat. obser-*
uat. 9. *nu.* 3. 4. *&* 5. Anton. Gomesius *variar. resolut. lib.*
3. *c.* 8. *nu.* 2. *versi. vlt.* Mynsing. *responso.* 16. *nu.* 24 *decad.*
2. Petrus Royzius *decis. Lituan.* , *nu.* 33. vbi æquiparat
eos, qui vinculis, aut parietibus prohibiti, aut datis
fideiussoribus, vel religione iurisiurandi adstricti, se
loco mouere non possunt, nec audent, per textum *in*
d. l. nec non. §. 1 ff. ex quibus caus. maior. cui adde l. succur-
ritur. eod. tit. & l. solutam. ff. de verbo signif. Ægid Bos-
sium *in praxi crim. cap. de carcer. fideiussor. nu.* 3. VVe-
69 senbec. *consi.* 43. *num.* 78. *part.* 1. Nec † obstat prædi-
ctis quod Bal. *in c. quoniam vallis col.* 1. *de iureiur.* voluit
iudicem non posse præcipere alicui, ne exeat domo.
vt retulit Hieron. Cuchalon. *in addit. ad Decium. in l.*
nemo de domo. 103. *verb. extrahi. ff. de reg. iur.* Eius enim
sententia per contrariam, & non etiam consuetudinẽ
totius Germaniæ prorsus reprobatur, de quo me ad
quotidianam practicam refero, & dicit, Menoch. *de ar*
bit. iud. quæst. casu. 301. *num.* 10. *in fin.* Quod in regione
quoque Pedemontium vsu receptum sit, vt ius dicen-
tes hæc arrestat præcipiant, quod etiam retulit Mas-
cardus (suppresso tamen nomine Menochij) *in con-*
clus. 265. *num.* 12 Est porro huius affinationis, validus
non postremus. effectus is, quod è carcere aufugisse
70 † dicitur etiam ille, qui præceptum habuit non exe-
undi domo, vel ciuitate, aut quopiam alio loco, & ni-
hilominus exiuit, vt respondit Oldrad. *in d. consi.* 65.
Thom. Grammatic. *consi.* 57 *nu.* 5. Menoch. *de arb. iud.*
71 *q. d. casu.* 301. *num.* 9. Imo † secundum Guidon. Papæ
in quæst. 253. *incip. si quis diremit.* qui taliter aufugit,
habetur pro confesso, & conuicto, quod probat simi-
liter post Ioan. Andreæ Mascard. *d. conclus.* 266. *nu.* 11.
72 Licet † contrarium placuerit Iasoni *in* 2. *lectura nu.*
163. & Ioach à Beust. *num.* 1082. *in l. admonendi. ff. de iu*
reiur. nec non Boerio *decis.* 215. *nu.* 9. *cum seqq.* quorum
sententiam probabiliorem esse existimo.

73 Quod † autem in locis prædictis potest Guidonę
Papæ Menochius *num.* 10. & Mascard. *num.* 21. asse-
runt, contractus omnes à taliter affinatis, ac dicenti-
tibus promitto tibi: quod nullum patieris de hac re
detrimentum, & si iungunt manus rescindi, non ali-
ter ac si in ipso carcere celebrati fuissent: Illud in Ger
mania non credo practicari posse, sicut nec rationẽ
habet, cum istiusmodi detenti ius commerciorum, &
contractuum nullo modo amittant, sed libertime re-
tineant, dempta saltem facultate pro libitu eundi, &
74 commeandi. Nec igitur ad rem facit, † quod nõ mul-
tum à specie seruitutum, & captiuorum differant, qui
ita sunt ad locum aliquem adstricti, vt facultas non
detur recedendi, *leg. 2. ff. de lib. hom. exhib. l. Titio §. Ti-*
tio. ff. de conditione, & demonstrat. Bartol. *in leg. frater à*
fratre ff. de condict. indebit. Alex. *consi.* 133. *nu.* 10. *volu.* 6.
Molin. *de vsuris q.* 36 *nu.* 271 *gloss.* constit. *lib.* 2. *arti.* 7.
n 4. *versic.* damnum Aufrer. *ad Capell. Tholos. quæst.* 399.
Camillus Borellus *in tracta. de compromiss. §. 1. glos.* 3.
nu. 211. Non enim commodè argumentamur, à fa-
cultate recedendi ad facultatem contrahendi, cum
hæc sint separata, & preterea affinati, & incarcerati
non per omnia, sed saltem quoad quid, possint, ac
debeant ęquiparari.

Quæ porrò de affinatione siue prohibitione egrediẽ-
75 di ex certo loco modo dicta sunt, illa † saltẽ de teme-
raria, non autem de caussaria siue necessaria egressio-
ne accipienda censeo. Quid si enim affinatus videat
liberos, vxoremuè suam, periclitari, eosque defende-
re aut seruare possit? Quid si ędes vicinę incendan-
tur, isque ad restinguendum ignem simul accurrat?
Quid si locus vel hospitium, in quo detinetur, peste,
vel alio morbo contagioso inficiatur? Hisce vtiq;, &
similibus casibus eum ex loco assignato egredi pos
se, & tamen aduersus pręceptum magistratus nulla-
tenus committere, intrepidè concludo. Periculo
76 enim morę facit licitum, quod alias esset illicitum,
l. de pupillo §. si quis riuos. ff. de noui oper. nunt. l. aut prætor.
§. si debitorem. ff. Quæ in fraud. credi. l. Aristo. §. si maior.
ff. de iure delib. l. sed etiam 12. *ff. de procur. Hip. de Marsil.*
77 *in pract. cri. §. constante. nu.* 7. Sicut † & necessitas fa-
cit probabile, quod aliàs esset improbabile, *Camill.*
Borell. in tract. de compro. §. 2. gl. 1. *nu.* 219. *&* 220. Et
78 † vbicunque periculum est in mora, ibi à regulis iuris
communis receditur, *l. 3. l. item veniunt. §. Quid si post. l.*
si bonæ fidei 49. *l. non solum.* 53. *ff. de pet. hæred. l. 1. §. vlt.*
ff. de feriis. Gail. lib. 1. obser. 13. *nu.* 4. *& obser.* 78. *num.* 7.
79 Pręterea in loco † pestilentioso, vel apud homines
peste laborantes esse, & conuersari, est Deum tenta-
rę, *argumento c. ad sup. licitationem. Extra de renunt.* Ful-
uius Pacianus *de proba. lib.* 2. *c.* 45. *nu.* 77. Ludou. à Pe-
guera in *quæst. crim.* 78. *nu.* 3. 4. *&* 5. cum homo labo-
80 rare † debet, quantum in se, vt mortem fugiat, & de-
mum, vbi amplius fugere non potest, se misericordiæ
Dei committere, *c. quæritur. in princ.* 22. *q.* 2. *c. si nulla*
23. *q.* 8. Bartholom. Blarerus *in l. diffamari ca.* 6. *nu.* 111
C. de ingen. manumiss. pulchrè Petr. Peckius *de testam.*
coniug. lib. 3. *c.* 18. *præsertim. nu.* 4. Vnde etiam dicimus
81 quod † tempus pestis, sit tempus mortis, quo soluũ-
tur omnia iura tam ratione contractuum, quam iu-
diciorum, & vltimarum voluntatum. Gail. *lib.* 1. *obser.*
92. *nu.* 7. Sebasti. Medicos *in tracta. Mors omnia soluit.*
part. 1. *nu.* 139. *& in tract. de casib. fortuitis. par.* 2. *q* 6. *nu.*
34. *& seqq.* Ioan Thomas de Marinis *de gener. feud. tit.*
2 *nu.* 52. Petrus Royzius *decis. Lituanica.* 4. *nu.* 369. *cum*
multis seqq. Mascard. *de probat. conclus.* 20. Similiter,
82 quod † tempore pestis licitum sit, iudici de alterius
causis cognoscere. *Alexa. Raudensis responso.* 32. *nu.* 19
& 20.

83 Decimoquinto † loco, & hoc ad fideiussionis effe-
ctus referri posse videtur, quod quando Camera Im-
periali supplicatur pro inhibitione, nunquam ea de-
cernatur, nisi certo constet iurisdictionem Cameræ
fundatam: attamen cum dubitaretur, & supplicans
offeret cautionem; quamuis alioquin inhibitiones
nunquam periculo partis decernantur, aliquando in-
hibitio decreta fuerit, in causa Froschelmestrij cõtra
N. 27. *Martij, Anno.* 60.

84 Decimus sextus † fideiussionis effectus est, quod
vbicunq; in re aliqua apud diuersas personas duplex
ius est, si vna ex ijs super suo iure molestatus, altera, ra
tione sui iuris, post sententiam latam contradicere,
& executionem impedire non possit, si ei cautio
idemnitatis pręstetur, Bartol. & Alexand. *in l si finita.*
§. si de

§. *si de vectigalib. ff. de damno infecto.* Zasius *in l. à Diuo Pio §. si super rebus. nu. 13. ff. si de re iudicata.* Quanquam
85 aliqui † id locum obtinere nolint, si tertius contradictor, qui non fuit in lite, in possessione reperiatur, iuxta Innocent. *in cap. veniens extra de testibus.*

86 Decimus septimus † fideiussionis effectus est, quod fideiussoris datione agnoscitur debitum, & præscriptio interrumpitur *glo. l. cum quis. §. si quis pro eo. ff. de solut. l. 1. §. & si serui. vbi glo. & DD. ff. quod iussu.* Alber. & Bal. *in l. euictione. C. de euiction.* Salic. *in l. cum notissimi. nu. 3. C. de præscript. 30. an.* Milis *in repert. verb. præscriptio.* Saxon. *in consuet. Turon. tit 19. §. 3. gloss. 1.* Bursat. *cons. 258. nu 9. lib. 2.* Tiber Decian. *responsio 105. nu. 1. vol. 3.* Boerius. *decis. 333. nu. 3.* Marti. Monte. *in dicis Regn. Aragon. decis. 2. nu. 52.* Sicut, & ipsa debiti
87 † recognitione præscriptio interrumpitur *l. cum notissimi. §. sed etsi quis. C. de præscrip. 30 annorum* & tradit hoc Bald. *in l. 1. C. de furtis.* & post eũ Natta. *cons. 402. nu 64.* ad quem etiam facit traditio Angel. *in cons. 32.*

88 Decimus octauus, † quidem summe notandus, fideiussionis effectus ille constitui potest, quod reuisio super sententijs in Camera Imperiali latis instituta, executionem minime impediat vel suspendat, modo idonea cautio, aut, in eius defectum, iuratoria præstetur: Ita multis quidem argumentis ostensum est à Dn. Ioan. Ludou. Bender *in tract. de reuisione. concl. 20. per tot.* nec dissentiunt Anton. Tessau. *decis. 2. & decis. 181. in prin.* item Menochius. Anton. Sola, Borgninus, Caualcan. Robert. Lancellotus, Hieronym Magonius, Alexand. Raudensis, ac Aluarus Valascus, citati à Bernardo Græueo. *in conclus. pract. ad Cailum. lib. 1. conclus. 14. considerat. 1.* Et hoc amplius non solum in Camera Imperiali in causa Oldenburgij contra Chirhausensij 9. *Iulij. An 93.* lato iudiciali decreto sed denuo etiam maioribus Cameralium votis, videtur cõprobatum in dubijs illis in comitijs Ratisbonensib. *anno. 94* exhibitis, *dubio.* 122.

89 Sed † obseruandum est, huic opinioni prorsus contradici ab Andrea Gail. *lib 1. obser 154. nu. 3. & de arrest. Imp. c. 12. nu. 4. & 5.* ac Andr. Knicheno *in commen. sui ad priuilegium Elect & Duc. Saxo. litis procuratoriæ nescium Anno. 96. editis verbis. ius c. 5* vbi ex professio euincere conatur, reuisioñe actorũ in Camera Imperiali omnino remedium executioni esse moratorium, quem nouiter secuti sunt Ioan. Goddæus *in repert. clem. vni. de sequ. st poss & fructuum. nu. 27.* & Pet. Heigius. *in quæst. iuris part. 1. q. 10. à nu. 58 vsq; ad num. 82.*

90 Quia † vero hæc ipsa quæstio ab eruditissimis totius Imperij Romani deputatis in conuentu Spirensi, *Anno 95.* propter discrepantes opiniones, decidi non potuit, sed ad Imperatoriam Maiestatem, per pragmaticam sanctionem decidenda, deuoluta fuit, quæ etiã *Anno. 1600.* demum secuta est, vt constat ex recessu Imperij *eiusdem anni in §. ita etiam stetit antea cum 2. §. & seqq.* Idcirco nolo iam in vnius vel alterius opinionis fundamenta vlterius inquirere, sed lubens meritoq; subijcio me pronuntiato tantorum virorum.

Οἵμοι φέρτερόν εἰσι νοῆσαι τε κρῖναί τε, h. e.

Qui potiores me isthæc cernere, & arbitrari.

91 Decimus nonus † fideiussionis effectus est quod quando præsumptiones sunt, malo animo, & causa impediendi effectua sententiæ, restitutionem peti, ante omnis sniæ executioni mandetur, modo victor idoneam cautionem præstet, se vniuersa, quæ occasione sniæ medio tempore perceperit, restituturum, si aduersarius in causa præualuerit *c. suscitata. & ibi Panor. extra de in integr. restit.* Myns. *cent. 1. obs. 46.* Benderus. *de reuis. concl. 20. nu. 151.* Anton. Tessaurus *d. decis. 181. per tot.* de quo etiã vide And. Knichen. *d. loco mihi pag. 285. & seq.*

92 Vigesimus † fideiussionis effectus est, quod de iure communi nouum opus denuntians, non solum causam suæ nunciationis exprimere, si id ædificans petat, tenetur, tam in nuntiatione, quam in iudicio peragẽdo *Bart. in l. 1. num. 14. ff. de noui oper. nunt.* Sylvius Spannochius *lib. 9. quæst. publice tractat. in tit. de noui. oper. nun.*
93 *num 54.* Verum etiam † intra trium mensium spatium
94 de iure suo docere debet, pręsertim, si ad fini † magna præparamenta facta in cæmentis, & alijs instrumentis ad ædificandum, quo casu ex cessatione magnum resultaret detrimentum ædificari volenti, nec constet de aliquo fumo nuntiantis in iuribus suis. Anto. Tessaurus *decis. Pedemon. 204.* Vincent. Carocius *decis. 19*
95 *num. 23.* vbi dicit, hanc † opinionem sibi videri æquã propter frequentes æmulationes vicinorum. Si vero
96 intra hos menses nihil deducat, quod † ędificans, oblata, & præstita, aut etiam oblata, sed forte non acceptata satisdatione de opere demoliendo, si ita cognitum fuerit, in cœpto opere pergere possit, prętor enim iniquum dixit, impediri ædificando eum, qui satisdare paratus est de demoliendo, si contra ius ædificatũ constiterit *l. vn. C. de noui oper. nun. c. fin. extra. eod. tit. l. prætor. 20. §. deinde. ff. eod.* Barthol. Blarerus *in repet. l. diffamari. c. 2. mihi pag. 83. vers. ita si quis alicui. C. de ingen. manumiss.* Vincent. Carocius *d. decis. 19 nu. 21.* And. Gail. *lib. 1. obser. 16. nu. 17.* quanquam ibi subijcit, il-
97 lud tempus † non tam exacte in Camera obseruari, propter multitudinem causarum, extantque nouissima præiudicia in causa Velburgensi, contra Philippũ Ludouicum Palatinum 14. Maij Anno 82. *& in causa* Stephani Rudenum, contra Thodoricum Rudenum 23. *Septemb. Anno. 86.* vbi licet denuntians intra trium mensiũ spatium de iure suo non docuisset, nec denuntiatus cautionem obtulisset, vel præstitisset, adhuc tñ vlteriori tpe mandatũ de demoliendo impetratũ fuit.

99 Cæterum † ædificans post elapsos tres menses ob-
98 lata idonea satisdatione (quam † vtique fideiussoriã non pigneratitiam esse, necessum est, *l. prætoria. ff. de procuratorys stipul. d. l. vn. in fi. C. de noui oper nunt.*) contra denuntiantem, qui interea de iure suo non docuit, mandatum sine clausula de non turbando, neque molestando, vel impediendo in opere cœpto, cum annexa citatione ad docendũ de paritione, impetrare potest, vt factum in causa Vernerium Koppenum hæredem, contra Ducem Stettini, & Pomeraniæ, & consor-
100 tes 2. *Augusti Anno. 98.* Oportet † tamen hoc casu vna cum supplicatione sufficiens documentum oblatæ præstitęve cautionis exhibere, alioquin decernitur, instrumentum oblatę cautionis esse idoneum, & secundum sufficię terminum exhibendum, &c. prout obseruatum in causa Philippi Henricij, contra Albertũ Kinchederum 9. *Mai. Anno. 91.* Non frustra autem adieci, de iure communi denuntiantem intra trium mensium spacium de iure suo docere debere. Nam de
101 † consuetudine aliquando breuius tempus est prefixum. Sic statuto Lubecensi *lib. 3. tit. 12. artic. 5* cautũ est denuntiant.

102 Bene † quoque obseruandum est, si oblata coram Iudice per ędificantem prędicta satisdatione, nuntiator replicet: Domine Iudex, non admittatis hanc satisdationem, hodie constat, hodie agatur, supersedaturque in causa per tres menses, ego statim ius meũ deducam, & docebo, &c. quod per hoc ędificationis continuatio impediatur, & opus differendum sit, vsq; ad finem trium mensium, sicut per Bart. & Dd. traditum est *in l. prætor §. si quis paratus. ff. de noui oper. nunt.*
103 Et † hęc est opinio communis Dd. iuxta Lanfranc. Balbum *decis. 496.* & Ioan. Baptist Plotum *de in lit. iur. §. 3. num. 30.* Lancellot. *de attentat. part. 2. cap. 20. limit. 2. num. 12.* Carocium. *d. decis. 19. num. 24.* pro quibus vltra. *c. pen & vlt. extra. de noui. oper. nunt.* etiam facit textus *in l. si ijs à quo. in princ ff vt in possess legat.*
104 Memini † tamen in causa N. cõtra N *Anno* 1590. valde disputatum fuisse, vtrum hęc satisdatio de demoliendo oblata per senatum admittenda esset, maxime quia vrgebat illam satisdationem esse admodũ fragilem,

fragilem, siquidem facile quis in horto suo per ictum
scolopetorum interfici posset, cuius postea frustra in-
retur æstimatio. Verum quia illud damnum non adeo
certum erat, vt omnino aliter fieri non posset, & præ-
tarea nemo ibi in horto iuxta campum iaculatorium
intempestiue iter facere debebat, *vt est textus in l. item*
si obstetrix. §. vlt ff. ad l. Aquil. ideo ab initio cautio ac-
ceptata, postea 11 *Decemb. Anno* 90. decretis commis-
sio Leonardi Vvolphij, contra Ciues, & Consilium
ciuitatis Spire. In foro Bombardarum, quod deten-
tus sit ille omni modo, & vbique insecutus, &c. Quæ
quidem omnia in praxi diligenter sunt obseruanda,
sicut, & hoc silentio non est prætereundum, denun-
105 ciatum † antequam vllam satisdationem realiter
præstet exigere posse, vt is, qui nouum opus nuntiat,
iuret prius, se non calumniæ causa, siue vt prædictum
statutum Lubecense *lib. 3 titul.* 12. *artic. decimoquinto,*
loquitur, Vicinus siue occasione damnum inferens
alteri, &c. nouum opus nuntiare, adeo, vt cum hoc
iusiurandum auctore priore deferantur, non exi-
gatur, vt iuret is ante, qui iusiurandum exigit,
106 *l. de pupillo. §. qui opus. ff. de noui oper. nunt.* Quæ † enim
relinquuntur conscientiæ alicuius, firmare debet cō-
scientia, quod sit pura, Zasius, *in d. §. qui opus. num.* 2.
Syluius Pannochius *quæstio. pub. tracta. lib.* 9. *nume.*
59.

Obiter tamen, & illud hic notandum est, adhoc,
107 vt procurator † prædictam remissionē facere queat
duo requiri. Primum, quod procurator fuerit spe-
cialiter constitutus ad numerandum, secundo quod
remissio fiat accepta satisdatione de demoliendo,
Bart. *in l. cum procurator. in princ. num.* 1. *ff de noui oper.*
nunc. & Castrensis ibidem, qui ita summat illum textū:
Qui habet mandatum ad nuntiandum, intelligitur etiam
habere mandatum ad remittendum, accepta satisdatione.
Sequitur Angusola *in consil.* 4. *num.* 4. *& consil* 5. *num.*
4 *lib.* 4. allegans etiam Iasonem *in d. l. cum procurator.*
nu 4. & Abbatem *in cap. petitio nu.* 1. *de procuratoribus.*
108 Vigesimus primus † effectus est, quod quamuis
res, Ecclesię vel Fisco ratione censuum affecta, & em-
ptiori vendita, qui sufficienter soluere potest, non re-
trahatur à proximiore consanguineo, qui ad soluen-
dos census non satis diues est, hoc tamen fallat, si prę-
stet fideiussores. Ita expresse statuit In ordinat. Archi-
episc. Elector. Treuer. quod si omnia bona vendita
sint, &c. §. Item si non sit tutus.
109 Vigesimus secundus † effectus est, quod obliga-
tio sub satisdatione siue satisdato contracta, nō am-
plius pura est, *leg.* 5. *in princip. ff. de solut. Barbolt. in tract.*
de oblig cap. 3. *num.* 3.
110 Vigesimus tertius † effectus est, quod fideiussoria
obligatio operetur, vt fideiussor tutoris non possit
esse pupilli tutor. Ita tradit Angelus *in Nouella, vt hi*
qui obligat se habere perhibent tres minor 72. *in princip.*
colum 6. ac referunt Francisc. Iametius *in comment. ad*
l. 1. *mihi fol.* 4 *ff. de fideiussor.* & Bertachin. *in repertorio.*
verb fideiussor tutoris. versicul. 2. *mihi pag* 479. Aretin. *in*
l. fideiussor. ff. de legat 1. Iason. *in leg.* 1. *circa fin ff. si certū*
petat. Ioan. Baptista Asinius *in tract. de execut. in prolo-*
gomen. cap. 2. *nu.* 6. Refertque ita fuisse IVDICATVM
Francis. Marcus *in q.* 340. *nu.* 8. *vol.* 1. Nec quidquam
111 probatus † *in l. sed etsi pater. § non solum ff. ad SC. Ma-*
ced. vt tamen arbitratus est Asinius modo dicto loco,
cum non loquatur de eo, qui, tanquam pupilli debi-
tor, ipsius tutor esse intendit, sed de eo, qui pro filio-
familias, mutuam pecuniam sumente, fidem interpo-
suit, quæ prorsus sunt dissimilia Cæterum prædicta
112 † apertissimis textib. *in l. Romanus.* 28. *ff. de tutor. &*
curat. datis ab his (quem citauit supra *cap.* 11. *nu* 227.)
& l. Spadonem. §. si ciuitatis. ff. de excus tuto. refragantur,
siquidem ibi euidenter apparet, posse quem, & fide-
iussorem pro tutore esse, & nihilominus tutorem, dari.
113 Nisi † forte dicas modo dictam *l. Romanus vt, &*
d. l. spadonem § si ciuitatis, ac l. pater. 70. *ff. de procurat. Lita*
tamen §. debitor. l. quotiens. §. sicut ff. de admin. tuto l. fistu-
las. §. 1. *ff. de contrah. empt. l neque.* 7. *C. de excus. tut* per d.
Nouellam constitutionem Imperatoris Iustin. 72. ab-
rogari, quod vtiq; verisimile est, maxime cum fideius-
sor appellatione debitoris comprehendatur, vt dixi
in prin. huius cap. *num.* 2. & in specie tradit Curt. *in l.*
1. *nu.* 79. *&* 88. *ff si certum petat.*
114 Vigesimus quartus † fideiussionis effectus est,
quod is, qui reuisionem sententiæ in Camera Impe-
riali latæ intentare annititor, etiamsi pecuniam nume-
ratam non deponat, liberator tamen, si modo idoneā
fideiussionem de soluendo offerat, latissime id com-
probante Dn. Bendero *in tract. de reuis. concl.* 6 *per tot.*
115 Vigesimus quintus † fideiussionis effectus statui
potest, quod prohibitus rem quampiam alienare, non
possit fideiubere in contractu illius rei alienari pro-
hibitæ, quia fideiubendo videtur alienationi consen-
tire, quod facere non potest, de quo est glossa, & ibi
Bald. *in l. exceptione. C. de exempt.* Sequitur, & probat
Rob. Mara. *in tract. suo de multiplici alien. nu.* 372.
116 Vigesimus sextus † fideiussionis effectus est, quod
si proceditur ad immissionem contra satisdantem,
isq; paratus sit se defendere, & satisdare, tollat immis
sionem. Zasius *in l. cum qui in possessionem. in fin. ff. de*
priuil. creditor.
117 Vigesimus septimus † fideiussionis effectus est, si
dubium forte sit negotium inter nobilem viduam, &
hęredes feudales, ratione quarundam rerum vtensi-
lium, aut commeatibilium, aut etiam donationis pro-
pter nuptias, quas vidua sibi arroget, & accenseat, hę-
redes vero mariti eo iure illas censeri negent, quod
vidua non possit vti iure retentionis, sed bonis exce-
dere iuberi queat, modo hæredes siue successores feu-
di viduæ satisdationem offerant, se id, in quo condem
nati fuerint, illi soluturos, prout eleganter deduxit
Dan. Mollerus *in commen. ad constit. Saxon. constit.* 25.
nu. 7. 8. *&* 9. pro cuius opinione non tantum faciunt,
quæ in casu non admodum dissimili adfert Arnold.
Ferronus *in consuet. Burdegal. tit. de dote §* 10. *&* 11.
Verum etiam militat expressus textus iuris Saxonici,
Constitutione: *art.* 24. cuius verba ita sonant. hæredes
nullum habeant præiudicium nec illi alteri inferant.
118 Et quamuis Grammat. † *decis.* 58. *nu.* 12. & Ioseph.
Ludou. *decis. Perusina.* 109 videantur velle, quod vi-
dua iure retentionis vti possit, accipi tamen possunt
ambo in tali casu, quando viduæ ius satis est liquidum
ita vt absque processu ordinario, & sententia nego-
tium facile dirimi, imo quilibet cernere, & diiudicare
possit, viduæ partes esse potiores, argumento eorum,
119 quæ attuli supra c. 5 *nu.* 370. *& seqq* Atque † in talib.
terminis etiam accipio statutum Lubecense *lib.* 1. *tit.*
5. *art.* 13. vbi dicitur: Nulla mulier vidua aliquod dam
num patiatur in illis rebus in quibus ius retentionis
habet. (h. e. libros non habens)
120 Vigesimus octauus † fideiussionis effectus est,
quod dicitur probasse, qui satis dedit, cum id faciat,
quod in locum probationis lex admittit, qui igitur
mandatum non ostendit, ei non est adhibenda fides,
nisi probet mandatum, vel satisdet, & de rato caueat,
glossa magna in l. non solum 39. *§. Qui alieno. ff. de procura-*
tor. Æmilius Ferrettus *in l* 1 *nu.* 24. *&* 25. *C. de mandat.*
princ. adijciens ibi, etiam in mandato principis se cau
tionem recipere velle, si sit res modici ponderis.
121 Vigesimum nonum † fideiussionis effectus, &
hunc statuere liceat, quod, si quis sub incerto cau-
sæ euentu sub fideiussoribus decedat, bona eius non
confiscentur, sed hæredibus relinquantur, ex sen-
tentia Marciani *in l.* 3. *§. penult. ff de bon eor. qui ant. sen-*
tent. Cum enim generaliter definitum sit, defunctis
122 † reis publicorum criminum, pendente accusa-
tione, præterquam si sibi mortem consciuerint, bo-
na successorib. eorum non denegari. *l.* 3. *l.* 5 *Cod.*

si reus

si reus vel accus. mort. fuerit. l. 2. C. de bonis eorum qui mort sibi conscinet constit. pœnali Caroli V. art 135. Quid
ni,& eius bona fisco eripiantur, qui sub fideiussorum
datione carceres euitauit. Siquidem non exiguum
argumentum leuioris,& non prorsus capitalis delicti,
est in illis rebus in quibus aliquid suspicionis est da
persona sua exinde emergit, iuxta tradita superioris
cap. 10.& hoc ipso capite *num.* 55. & 56.

223 Trigesimus † fideiussionis effectus est, quod deposita pecunia alicui permitti possit; si modo præstet
sufficientem cautionem,vel fideiussionem de nō alienando. Exemplum habemus apud Raph. Sailerum *in
select. Cam. Imper. sententijs die 23. Decemb. Anno* 1578,
in hæc varba: In caufa N.contra N. ordinatum fuit,
quod summa pecuniarum debita soluta sit, aliter si
vnus, vel plures sunt vnus quosq; pro sua portionem
det fideiussionem idoneam de solutione, & ita in Camera Imperiali fuit cognitum, &c.

224 Trigesimus primus † effectus fideiussionis est,
quod si iudex ad instantiam alicuius quem capiat, postea autem eundem sub fideiussoribus in præsentia
duorum teiium relaxet,carceratus autem commorādum ducat, excusetur capi faciens à pœna incarcerationis iniustæ. Matth. Colerus *in decis. Germ. decis.* 164.
*nu.*6. vbi pro cautela reputat.

225 Trigesimus secundus † fideiussionis effectus est,
quod fideiussio de per se solum (vt nostri loquuntur)
sine alia probatione læsionis, læsionem inducit *l. ait
prætor. §. non solum. ff de minorib. l. si Titius. & Seia. versi.*
226 *1 ff. de fideiussor. l. 1. C. eod.* etiamsi † fideiussio sit approbata à iudice Rebuff. de restitutionib. *glo.* 3. *num.* 9.
Ant. de Gamma *decis. Lusitan.* 102. *nu.* 5.

227 Trigesimus tertius † fideiussionis effectus est,
quod fideiussio respectu creditorum facit pecuniam,
etiam consumptam, extare, & sic loco proprietatis cedit, in tantum, vt qui talem cautionem fideiussoriam
habet, rem ipsam habere censeatur *l. 1. & 2. ff. de vsufr.
ear. rer. l. procuratoris. § fin. ff. de tribu. actione.* ex Castrēsi
Neapodano, Innocentio, & Iosepho Ludouico, Vinc.
de Franchis *decis.* 75. *nu.* 9. Martin. Monter. *in decis. Regni Aragonum decis.* 4. *nu* 28.

Etsi verò, vt iam ostensum est, multi, & varij fideiussionis sunt effectus, non tamen potest efficere, vt
228 † fideiussor Fideiussoris mei dicatur meus fideiussor
non magis, quam socius socij mei meus dicitur socius, ita tradit Alex. *in l. si seruum §. nunc videndum ff. de
verb. oblig.* & plura similia habentur apud Cagnol. Decium, ac Petrus Fabrum *in l. consil. 4. § socij. ff. de reg. iuris antiqui.*

CAPVT XVI.

De fine fideiussionis.

SVMMARIA.

1 *Finis non cadit sub præcepta, sed ad finem omnia præcepta tendunt.*
2 *Fines cuiusuis actionis sunt tres.*
3 *Finis est principium in intellectu, licet sit vltimum in executione.*
4 *Finis rei potissimum est attendendus.*
5 *Finis causa est omnium aliarum causarum.*
6 *Finis obligationis fideiussoriæ quis sit? Et nu.* 14.
7 *Fideiussio est solutionis securitas. Et nu.* 8.
9 *Vox germanica, vade dicatur.*
10 *Burgus est arx siue fortalitium in iure, & apud scriptores alios. Et nu.* 11.
12 *Fideiussio tendit quidem principaliter ad commodum debitoris, sed per consequentiam nihilominus fit in fauorem creditoris.*
13 *Debitor cogitur exponere expensas in conficiendo instrumento obligationis.*
14 *Plures obligatos habere interest Et nu.* 15.
16 *Obligatio fideiussoria aggregat facultates fideiussoris facultatibus debitoris.*
17 *Fideiussoris bona sunt æque excutienda, ac debitoris principalis, ad hoc vt carceris publici pœna euitetur. Et numer.* 18.
19 *Fideiussoris substantia possessionem debitoris sustentat.*
20 *Stipulationes omnes sui natura cautionales sunt.*
21 *Fideiussoris persona cur trahi dicatur post contractum celebratum.*
22 *Fiscalis indemnitas idonea fideiussione munienda est.*
23 *Satisdatio iudicio sisti principaliter inuenta fuit propter suspicionem fugæ.*
24 *Fugere propriè est reorum.*
25 *Iudicia non debent fieri elusoria.*
26 *Fideiussor iudicio sisti, potius dicitur principalis, quam fideiussor.*

1 ETsi Philosophi dicunt, quod † finis non
cadat sub præcepta sed, quod ad finem
omnia præcepta tendant, non inutile tamen fuerit, breuiter admonere, ad quem
finem tandem fideiussor dari, & accipi soleat. Nam
2 cuiusuis † actionis tres sunt fines, vt ait Clem. Alex.
3 *lib. 7. Stromat. mihi pag.* 246. & finis † est principium in
intellectu, licet sit vltimum in executione. Bald. *in l. 1.
§. huius studij. col. 2. ff. de iusti & iur.* Neuiz. *consil.* 5. *num.*
4 11. imò † finis cuiusq; rei, ad quem negotium tendit,
potissimum est attendendus *l. cum aurum 19. § peruenimus. versi. semper illud spectamus. ff de aur. & arg leg.*
Crauet. *consil.* 137. *num.* 14. *vol.* 1. Gail. *lib. 2. de pace pu-*
5 *blica cap.* 16. *num.* 23. & finis † causa est omnium aliarum causarum. Ioan. Neuiz. *cons.* 30. *num.* 22. ac propter finem atto omne agens, vt ait Aristo. & refert Barbat. iac. *at si clericus num.* 37. *de indicijs.* Alexand. Raudens. *de analogis lib.* 1 *cap.* 20. *anm.* 2. pulchrè Fabius de
Ann. *consil.* 79. *nu.* 5. *& aliquot seq.* Vide Ioan. Goddæus
de contrah stipul. c. 1 *nu* 58.
6 Finis autem obligationis † fideiussoriæ principalis,
& extremus, ac summum veluti eiusdem bonum, pulcherrimè proponitur *in l. 1. § sed nat proorio. ff. de oblig.
& act. & in pr. eius,* vbi illud etiam ad Rubric. *num* 2. expressè notat Anton. Pichard. Vinuela Hispanus. Et
Mylinger. ibidem *num.* 5. *Instit. de fideius.* vbi textus dicit, homines propterea fideiussores accipere solere, vt
curent, quo diligentius sibi sit cautum. Idem planè
confirmat text. *in § vlt inst. de replicat.* dicens, eum, qui
alios pro debitore sibi obligat, hoc maximè prospicere, vt cum facultatibus lapsus fuerit debitor, possit
ab ipsis, quos pro eo obligauit suum consequi Alciat.
in l. vlt nu. 13. *ff si cert. pet* Ioan. Lud. Benderus *de reuis.
concl.* 6. *nam.* 25. ita vt non immerito eum VVesenbe.
in parat. ff. de fideiusso. numer. 4 dicere quis posset, fide-
7 iussio nihil † aliud est, quam solutionis securitas *l. 1.
ff Qui satisd. cogant.* Nam vt Quintil. ait, sponsor in
hoc accipitur, nec creditor in damno sit; & pulchrè
idipsum innuit Scæuola *in l. creditor. §. 1. ff. mandati.* vbi
Titius fideiussor ad Seium scribens, inter alia his verbis vtitur: *Quodcunq; ab ea ex hac causa stipulatus fueris,
id me mea fide esse iussisse, saluum te habiturum.* Eodem
8 † quoq; proculdubio respexit Ruland. *in tract. de commiss. in 2. edit. lib. 8 tit. de interrog. c.* 1. dum fideiussionem
remedijs contractuum firmatorijs annumerat. Sicut
enim pignus pecuniæ creditæ propriè est vinculum,
Arrhæ verò venditionis, aut nuptiarum, *Iac.* Cuiac. *lib.*
11. *obser. c.* 17. Ita fideiussio quoque vinculum est reli-
9 quorum contractuum. Nec minus scita est † appel-
10 latio fideiussoris Germanica. Nam sicut † arx siua
11 fortalitium Isidorus crebra † per limites constituta
habitacula Burgos vocat, de quibus vide *l. 6. capit. de
fund. rei priuatæ libro 11.* Paul. Orosium *libro* 7. Alciat.
lib. 1.

lib.1.prætermiſſorum Mantuam *lib.* 10.*obſer.legal.ob/er.* 91.P.Pithoeum *lib.*1. *aduer.c.* 14. Cuiat.*lib.* 3.*obſer.c.* 24.*in fin.* (ingruentib. hoſtium incurſionib. imo, & tempore pacis, ſecuros nos eſſe facit, *argum.l.* 2. *C. de off.præf.prat. Afric.* ite quoque fideiuſſor timido creditori animum addit, vt ſecure debitori pecuniam
31 credat. Et Proinde † fideiuſſio primo actu quidem ad comodum debitoris (cui alias forte non fuiſſet cre
33 ditum) principaliter tendit, vnde † & is eepenſas in conficiendo inſtrumento obligationis tam principalis, quam fideiuſſoriæ ſuſtinere, & exponere tenetur *leg.ſed etſi.§.2.ff.de exhib.l.cū ſæpe.C.de erogat.mil.amon.* Veruntamen per conſequentiem etiam ſit in fauorem creditoris, cum ille per fideiuſſores ſatis accipiat, & de credito ſuo ſecurus reddatur, vt pluribus oſtendit Bart. Socin. *in conſi* 23.*nu.*25 & 26.*vol.*2. quem ſequitur Ronchegalius *in l.reos.in prin.nu.*17.*ff.de duob. reis.* (allegans Alex. *in conſi.* 100 *co.* 1.*lib.*1) nec non Bertezol. *in tract.clauſ.uſit.um.clauſ.* 39.*gl.*1. *num.*17. licet aliter ſentire videetur Cato. Aiben. *in eddit. ad Bart.Rubric.ff.de fideiuſſ.nu.*3.
14 Præterea † velde vtile eſt, non ſoli debitori ſemper fidem habere, ſed inſuper pro maiori cautela fideiuſſoriam quoque ceutionem eccipere. Primo, quie
35 † intereſt noſtra, nos plures habere obligetos *l.*3.*§.fin.in finalibus verbis ff.de liber.legat.* maxime, quando in plures aduerſarios non diſtringimur, *vt in l.* 2 *ff.de exer.act l.* & *ancillarum.§.ſi quis cum ſeruo ff. de peculio.*
36 Deinde † quia per fideiuſſoriam obligationem fideiuſſoris faculteres principalitee obligati facultatib. aggregentur *leg.ſi plures.§.præterea ſi quæratur*, & *ibi Caſtrenſ ff.de fideiuſſor.* Rom. *conſ.*320. *nu.* 2. Hippo *in ſi g.3.incip.Ad hoc vt carcerationem.* & *in Rub.ff.de fideiuſſorib nu* 179.& 194 & *in pract. crim.§. attingam nu.* 56. Qu emdoctrinam idem Hippolytus de Marſil. *in d.ſingul.*3 & *in l.* 1. *nu.* 56. *ff de queſt.* eo extendit, vt
17 † ſi forte debitor fideiuſſorib. cauerit creditori de ſolutione, adhoc, vt carceris publici pęne locum habeat, non ſufficiat ezeuſſio bonorum ipſius debitoris, ſed in ſuper neceſſe ſit, vt fideiuſſoris quoq; bona ſimiliter excutiantur: illa nemq; quoad effectum ſolutionis eius debiti, pro quo fideiuſſit, ipſius debitoris facultatibus eggregeta cenſentur, Franci. à Ripa *in l. obligatione generali, num.*20.*ff.de pignorib.* Daniel Mollerus *in com.ad conſtit.Saxon. conſtit.* 22. *num,* 6. *part.*2. pulcher Flaminius Chartar. *in deciſ. cauſ. execut. Rot.*
38 *Genuenſ.deciſ.*117. Et ita in Luſitania † quoq; iudicatum refert. Aluar. Valaſc. *in deciſ. conſul. Regni Luſitanie.conſul.*13.*tom* 1. Si igitur contingat debitorem facultatib. labi, ſeu, vt ille ait, rem vitio culpeue minorem facere, hic fideiuſſor detus vſui erit, qui conueniri poterit etiam tum quum pignora forte ſimul cum fideiuſſore date caſu fortuito perierint, *l. emiſſi* 52.*in*
19 *princ.ff.de fideiuſſ.* Ita † vt quodammodo dicere liceat, quod fideiuſſoris ſubſtantie poſſeſſionem debitoris ſuſtentet, nec ſuccifis eiuſdem viribus neruis labatur, vt in ſimili loquitur *Imp.in l.* 1. *C. de omni agro deſerto*
20 *lib.*11. Mexime, quia † omnes ſtipulationes natura ſui cautioneles ſunt, cum in illis hoc agatur, vt, quis cautior ſit, & ſecurior, interpoſite ſtipulatione, *l.*1.*§.*& *ſciendum.ff.de prætor.ſtipulat.l.*12.*in princ.ff.rem rat. haberi.*
21 Hinc † etiem eſt, quod, poſt fideiuſſionis contractū celebretum, fideiuſſoris perſonam tradi, Ceius *lib.*2. *inſtit.tit.*9.*§.*3.& creditorem fideiuſſoris perſonem ſequi dicimus, *bona fide,* 27.*in princ.ff.ad SC.Vell.l.*10.*C.* eod. Ac aliam perſonam adhibere, *in l. vlt. C. de nouat.* idem eſt quod fideiuſſorem vel correum debendi adijcere, *Cuiat.lib.*19.*obſer.cap.*36. Quid mirum? Siracides *in panereto cap.*29.*verſ.*20. dicit, fideiuſſorem animam ſuam pro debitore deponere, qui igitur perſona obligata eſſe non dicetur?

Tertio nos aliorum exempla cōmonent, vt nobis euidenter, & ſufficienter datis fideiuſſoribus caueri
22 ſinamus. Sic enim fiſcalis indemnitas † idonea fideiuſſione muniri ſolet, *l.* 1.*C de locat.præd.ciuil. lib.* 11.& Reipublicæ quoque proſpicere ſolent, vt ſibi diligenter ſit cautum *leg.ſi bene* 33.*§.*1 *ff de vſuris.* multo igitur magis priuatus quisq; in hoc ſibi conſulare debet, & quidem præcipue in iudicijs. Nam vt Marante *in ſpeculo ſuo part.*6. *tit. de ſatiſdat. num.* 1. ait, ſatis datio
23 † iudicio ſiſti principaliter inuenta fuit propter ſuſpicionem fugæ, ad hoc, vt reus ſecurum faciet iudicium, quia alias poſſet fugere, & iudicium eludere, cum
24 † reorum ſit fugere, DD. communiter *in l. ſciendum.ff.*
25 *qui ſatiſd.cog.* nec † tamen iudicia eluſoria, & inania fieri oporteat. *l.ſi prætor.* 75.*ff.de iudicijs.l. vlt. ff. ne quid in loco publico Herman.Vulteius lib.*2.*iuriſprud. Roman.c.* 30.*num.* 70. Vnde etiam fluit, quod fideiuſſorem iu-
26 dicio † ſiſti, magis principalem, quam fideiuſſorem dici debere, ſcribit Lucas de Penna *in l.ſi quis decurio. nu.*15.*C.de decurionib.lib.*10, probat Alexand. *in l.*2.*§. ſi quis.nu.*5.*ff.qui ſatisdar.cog.* Et ſane hodie multi inueniuntur, quibus etiam accepto chirographo nec pecuniem, nec verba tuto credas, vt vix verum ſit illud Daui, apud Comicum ie *Phorum.act.*1.*ſcen.*2. dum ait:

——ubi ſis inſciens
Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris,
Verere ei verba credere?

Sed potius ſuccedat cantilena fęneretorum, relate apud Ambroſium *in libro de Tobia,* vbi dicunt, *Nos noſtram pecuniam no habemus. Aurum dedimus, Lignum tenemus. h.e.* chirographum Vnde *citante Duareno lib.* 2. *diſputa. cap.*30. illud Iuuenelis *Satyra vlt.*

Vana ſuperuacui dicens chirographa ligni.

CAPVT XVII.

De adiacentibus Fideiuſſionis.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum fideiuſſionis ſeparatim creditori dari poteſt.*
2 *Error Notarij in tranſcribendis ſtipulationis verbis non nocet.*
3 *Inſtrumentum, & contractus plurimum inter ſe differunt*
4 *Continens aliud, aliud contentum.*
5 *Subſcriptio, & ſigillatio animo fideiubendi facta arguit conſenſum fideiuſſoris.*
6 *Subſcriptio abſque intentione obligandi facta nihil præiudicat.*
7 *Clauſula, non eſt neceſſaria, ſed tantum abundans cautela.*
8 *Epiſcopus, cauere vel ſatisdare obligatus, non tantum ſuo, ſed, & Capituli ac Succeſſorum nomine cauere, ac vna cum ſuo, etiam Capituli ſigillum apponere tenetur,*
9 *Chirographum manu fideiuſſoris nō integraliter ſcriptum, ſed tantum ſubſcriptum, & ſubſignatum. ſemiplene tantum probat, ex Antonio de Gamma. Sed contrarium verius eſſe annectitur. nu.* 10.
11 *De ſubſcriptione, & ſigillatione remiſſiue ex Martino Montero.*
12 *Clauſue inſtrumentis fideiuſſionum quoque quotidie adijci ſolent.*
13 *Clauſularum inſolitarum multitudo inſtrumentum reddit ſuſpectum Et nu.* 14.
15 *Clauſule cum inſtrumento corruunt, ſi inſtrumentum ſit nullum.*
16 *Clauſulam inſolitam appoſitam eſſe quomodo probetur, remiſſiue.*
17 *Clauſula, Abſque fraude, & dolo, cuius ſit efficacia? Et nu.* 18.19.20.21.& 24.
22 *Omnes contractus mundi, etiam ſtricti iuris, de iure Canonico ſunt bonæ fidei, iuxta Bald. Bertachin. Iaſon Nenizan.*

Neviz. Alciat. & Plotum. Sed contrarium verius ex Fulgosio, Abbate, Alexan. VVesenb. & Ioan. Goddae. num. 23.

25 Clausula sine fraude, & dolo exceptiones fideiussoris nequaquam excludit contra VVesembecium.

26 Clausula soluam pecunias de quibus teneor, & qui creditor est, eas repetat tanquam insolita, & anceps reijcitur.

27 Clausula, Quod creditori solummodo integrum esse debeat, obligationis fideiussoria literam interpretari, non admittitur.

27 Renuntiationes beneficiorum etiam fideiussionis contractui adiacent.

29 Notarij iuris ignari renuntiationibus huiusmodi abutuntur.

30 Muliere heretica fideiubente non est opus renuntiatione SC. Velleian. cum illa hoc beneficio sit indigna. Limitatur tamen num. 31.

32 Renuntiatio generalis beneficiorum fideiussorib. competentium an sufficiat, late pertractatur.

33 Prior opinio eorum, qui generalem sufficere autumant.

34 Renuntiatio hoc modo facta Renuntiatio omni iuris, & legum auxilio, quid operetur.

35 Dispositio generalis tantum operatur, quod omnia, quantum specialis ad speciatim enumerata.

36 Secunda opinio, existimantium speciali renuntiatione siue enumeratione opus esse. Et num. 37. & 38.

39 Tertia opinio prædictas duas concilians. & num. 41. 43. 45. 46. 48.

40 Verba obligationib. siue conuentionib. modo sunt generalissima, modo subalterna, modo specialissima.

42 Verba, quæ carent omnia nota specifica demonstrationis parum, operantur.

44 Verba sub alternam quænam sint?

47 Priuilegij species si exprimatur secundum suam speciem, sufficit, etiamsi non exprimatur secundum suam singularitatem.

49 Verba specialissima quænam sint?

50 Clausula omnes quidem tenentur, & in solidum obligari sunt cuius sit effectus.

51 Dn. Danielis Molleri, & D. Ioannis Iagemanni traditiones nonnihil ab auctore in dubium vocantur. Et num. 52. 53.

54 Nomen dicere, ac indubitabili signo, quod pene nihil à nomine distet, aliquid demonstrare parta sunt.

55 Clausula omnes in solidum tenentur, & vnus pro omnibus non sunt paris efficaciæ, aut conuertibiles.

56 Forma pro vtilitate priuata introducta bene renuntiari potest, non solum expresse, sed etiam tacite etiamsi in lege adesset clausula decreti irritantis.

57 Clausula, si vnus esset vocatus omnes sint vocati sine exceptione, &c. cuius sit operationis?

58 Remedijs fideiussorum aliquibus enumeratis, si subsequatur generalis, hic adducta clausula, specialiter quoque renuntiatam esse dicitur. Ampliatur num. 59. Et declaratur. nu. 60.

61 Fori renuntiatio per fideiussorem fieri potest.

62 Consensus iudicis incompetentis non est necessarius in prorogandа iurisdictione eius.

63 Iudex inuitus iurisdictionem sibi prorogari cogi non potest.

64 Fideiussor recipiens, quod sibi denegari debeat audientia omnium, etiam iustissimarum exceptionum, num beneficijs fideiussorum renuntiasse censeatur? Et nu. 65.

65 Obstagium fideiussioni adiacet.

67 Obstagium quid sit? Et nu. 68.

69 Obstagia nostris temporibus nihil aliud sunt, quam meræ crapulæ, & helluationes.

70 Obstagia Imperij lege publica sunt sublata.

71 Obstagia adhuc in multis locis Germaniæ tolerantur.

72 Obstagia, & euocationes ex certis causis inhiberi possunt.

73 Obstagiorum nomine quid iure Bohemico sit receptum ostenditur.

74 Marchionatus Lusatiæ Regno Bohemiæ est incorporatus.

75 In Marchionatus Lusatiæ quatenus ex pragmatica sanctione D. Imp. Rudolphi II. obstagia admittantur.

76 Mulier ad obstagium quomodo se obliget.

77 mulier in causa ciuili ne quidem ex pacto incarcerari potest. Fallit nu. 78. & 79.

80 Fideiussio probationem desiderat, Et num. 81. & 82.

83 Fideiussio si appareat apud acta, præsumptio est, quod sit officiali vel parti facta.

84 Fideiussiones præstitæ in singularem librum referuntur Hamburgi, Embdæ ac alibi.

85 Protocolla de iure Lubecensi magnum robur habent.

86 Fideiussio non est de pertinentibus ad negotiationem mercatoris. Et nu. 87.

88 Fideiussor scriptus in libro per negotiorum gestorem verè obligetur domino sine ratihabitione vel cessione, remissiuè.

89 Chirographum suum qui semel creditori exhibuit num cogatur et adhuc semper publicum instrumentum cauere.

90 Priuata scriptura plenam fidem facit, concurrentibus requisitis.

91 Confessio partis tantum operatur, quantum scriptura publica.

92 Instrumentum publicum, dato prius chirographo, si est conficiendum, non tamen fit in forma plenissima. Et num. 93.

94 Debitor vel fideiussor transferentes in creditorem liberam facultatem obligationis pro suo libitu concipiendæ, non possunt posteà penitere.

95 Soldanus Aegypti ab Imp. Friderico Barbarossa fideiussores, & obsides ante liberationem exigens, indulsit illi, vt ipsemet obligationem conciperet.

96 Prælatus in Saxonia coactus est, obligationem, à creditore ex indulto conceptam, sua subscriptione, & appresso sigillo communire.

ADdo iam præcedentibus ea quoque, quæ fi-
deiussioni, vt plurimum accidere consue-
uerunt, eaque adiacentium nomine in-
1 signio; inter quæ quidem præcipuum
obtinet instrumentum fideiussionis, quæ cautio
fideiussorum vocatur, in leg. penultima. & leg. vltima. Cod. de fideiussoribus. Etsi enim hodie fere sem-
per in vno eodemque instrumento simul se obligant
debitor, & fideiussor, nisi tamen prohibet, & fideiusso-
rem specialiter sua manu chirographum scribere, vel
aliter per epistolam scripturamque publicam aut pri-
uatâ se obligare, l. creditor. §. primo ff. mandati. l. Lucius.
2 24. ff. de fideiussoribus. & alibi sæpe. Quo † casu contin-
gere tamen potest, vt librarius in transcribendis sti-
pulationis verbis, citra dolum, & falsum, in sermone
erret, veluti, si scribat mulierem renuntiasse Valeria-
no, pro Velleiano, sed id nihil nocet, quo minus, &
reus, & fideiussor teneantur, l. si librarius. 92. vbi Do-
ctores. ff. de regulis iuris. Non frustra autem instrumen-
tum fideiussionis inter adiacentia contractus fideius-
3 sori retuli, cum † instrumentum, & contractus pluri-
mum inter se differant, vt inquit Tiraquellus de retra-
ctu ligna. §. secundo. glo. prima. num. 1. cum sequent. Aliud
enim est instrumentum, aliud contractus, prout etiam
4 † aliud est contineos, aliud contentum, vt fusissime
edisserit Ioan. Baptist. Asinius. de execut. c. 10. per tot. &
nouissimè Petrus Heigius quæst. suar. part. 2. quæst. 7. nu.
10. & seqq.

Ad prædictum instrumentum quoque referri potest
5 † fideiussoris subscriptio, & sigillatio, modo animo,
& intentione fideiubendi fiant, quæ demum consen-
sum, & approbationem arguunt, l. si ita. 126. §. Chry-
sogonus, & ibi Gothofred. ff. de verb. oblig. l. fideiussores.
68. §. 1. ff. de fideiuss. l. fideiussor. 26. §. pater. ff. de pignor. l.
mutua. 14. C. si certum petatur. l. si nō subscripsisti. C. de ad-
ministrat.

ministrat.tit. Colerus de processf.execut. part. 3. c. 1. num.
134. 125 & 126 Ioan.Koppen quæstione. 46.nu. 27. ver-
6 sicul. tertio requiritur. Nam † si quis vna cum debito-
re, extra tamen qualitatem fideiussionis, instrumen-
tum obligationis forte sigillo suo muniat, eique sub-
scribat, tunc illa signatio, & subscriptio nihil aliud
efficiunt, & probent, quam id, cuius causa signatio, &
subscriptio fuerunt, quoad tum vero ad vim, & effectũ
actus gesti, nihil quicquam præiudicant. Textus est in
d. l. si non subscripsisti. & in l. Gaius, & quæ ibi notant glos.
& Doctores. ff. de pignorat. action. Mascardus de probatio-
7 nibus conclus. 1341. num. 24. Proinde clausule † illa vul
garis, qua subscribentes plerumque vtuntur non est
necessaria, sed saltem abundans cautela, cum ipso iu-
re subscribens, & ipsius hæredes ex nudo actu subscri
ptionis, & sigillationis maneant indemnes. Daniel
Moller. in comment. ad constitut. Saxon. constit. 52. num.
17. & 18. par. 2 Colletus. d. par. 3. cap. 1. nu. 127.
8 Sane † si sit Episcopus, qui cauere vel satisdare te-
netur, non tantum suo, sed & Capituli ad successorum
nomine cauere, & vna cum suo etiam Capituli sigillũ
apponere debet, præsertim quando non ipsius priua-
tum, sed commune Capituli negotium geritur, vt quã-
doque pronunciatum in Camera, in causa Drechsel
contra Eluangen mandati. Et in causa Dienheim cõ-
tra Bamberg primi, & secundi mandati, Anno 1588.
9 Quid † autem dicemus, si chirographum manu debi-
toris vel fideiussoris integraliter non sit scriptum, sed
manu cuiusdam tertij, ab illis vero subscriptũ, & sub-
signatum? Et quidem tale chirographum non plenã
sed semiplenam tantum probationem facere, ex sen-
tentia Bartoli, Castrensi, Iasonis, Francisci Ripæ, Af-
flicti, & Couarruuiæ voluit Ant. de Gamma decis. Lu-
10 sitan 238. Sed respectu † iuris communis, & acceden-
te subscribentium recognitione, contrarium verius
esse non dubito, per tradita à Mascardo conclus. 1341.
Claud. Cãtiuncula. consi. 1. nu. 65. Ant. Gabriel. Rom.
in commu. conclu. tit. de præsump. art. 5. Vesquio de succes.
lib. 2. §. 14. nu. 81. Ioan. Goddæo in l. subsignatum. num.
11 4. ff de verbor. significat. Vide etiam † Martin. Monter.
decis. Reg. Arago. 12. Petr. Rebuff. in d. l. subsignatum. ff.
de verbor. signif. vbi multa vtili de subscriptione, &
sigillatione congesserunt, quæ non facile alibi ita co-
aceruata inuenies.
12 Secundo adiacent † fideiussioni clausulæ instru-
mentis fideiussorum quotidie adijci solitæ, de quibus
pulchre Colerus de processf. exec part. 1. cap. 10. nu. 3. in fi.
Verum hic cautos oportet esse creditores, ne infinitas
13 clausulas adijciant. Nam † multitudo clausularum,
præsertim insolitarum, instrumentum magis reddit
suspectum de fraude, & simulatione. gl. l. si quis sub con-
ditione, & ibi Bald. & Angel. ff. de conditio. instit. Bald.
in 3. notabili Salycetus in 1. not. item Castren. & Iason.
in l. testamentum. C. de testamen. Schurff. consi. 86. num. 3.
centur 2. prolixe Petrus Gilkenius de præscription. par.
14 2. memb. 2. cap. 2. num. 91. Et † quo plus scrupulo-
sarum cautelarum est, eo plus præsumitur fraudis, do-
li, & simulationis Bald. consil. 75. num. 2. volu. 2. Marti.
Monter. decis. Aragon. 10 nu. 24. pulchre Decianus con-
15 sil. 104. num. 22. lib. 2. Imo † instrumento forte nullo,
clausulæ simul cum instrumento corruunt, & nihil
operantur. Curtius senior consi. 70. incip. Super contro-
uersia. nu. 22. M. Anton. da Amatis decis. 4. nu. 24. Pe-
trus Gilkenius de præscripi. par. 2. membro 3. c. 7. num.
16 34. Quo pacto † autem clausulam insolitam ex cere-
bro Notariorum appositam esse probetur, ostendunt,
Mascard. de probat. conclus. 299. & pulcherrime Vin-
cent. Caroc decis. 22. vbi omnino vide.
17 In fine porro instrumenti † vsitatum est addere il-
lam clausulam Absq; fraude, & dolo, quæ olim quo-
que Græcis sub hac forma verborum Ἄνευ δόλου καὶ
18 ἀπάτης, teste Herodoto lib. 1. & 8. vsitata, & † non solũ
iuramento militum, Agellius lib. 16. cap. 4. Iust. Lipsius
de militia Romana lib. 5. dialog. 15. mihi pag. 314. Verum
19 etiam iuramento † fidelitatis inserta fuit, cuius for-
„ mule extat apud Ansegisum lib. 4. c. 45. Promitto ego
„ partibus Domini mei Caroli Regis, & filiorum eius,
„ quia fidelis sum, & ero diebus vitæ meæ, sine fraude,
„ vel malo ingenio. Huic porro clausulæ hanc † vim
20 adscribit post Hippol. & Gomezium VVesenbecius
consi. 14. nu. 17. & in §. actionum. num. 1. instit. de actionib.
quod nimirum contractum bonæ fidei facit, & exce-
ptiones fideiussorias excludat, refert Daniel Mollerus
in comment ad constit. 18. nu. 3. vers. illud tantum part. 2.
21 Quod alij † adeo extendunt, vt si talis clausule inse-
retur contractui stricti iuris, ea operetur, vt cõtractus
alioquin stricti iuris, naturam, & similitudinem con-
tractus bonæ fidei sortiatur, Bald conf. 343. nu. 3. & 4.
Ioan. Baptist. Caccialup. in repet. l. omnes populi nu. 107
ff. de iust. & iure. Ludolph. Sctader. de feud. part. 10.
22 sect. 3. num. 28. Idque † minus dubitationis habere
videtur, propterea, quod de iure Canonico omnes
contractus mundi, etiam stricti iuris, prohibentur bo-
næ fidei (vt tradiderunt post Bald. Bertachin. & alios
Dd. Ioan. Bapt. Plotus tract. de in lit. iur. §. 22. num. 4.
Ieson in l. cum postea. C. de pact. Alciat. in l. cum fundus.
31. num. 16. ff. si cert. petatur, Neuiaen. conf. 62. num. 35.
23 Reprehensi † tamen in eo à Fulgosio, Alexandro, Ab-
bate, VVasembecio, ac Goddæo in comment. de con-
trah. stipulat. cap. 8. conclus. 1. artic. 24. Verum etiamsi
hoc forte indulgeatur, quod talis clausula ex contra-
ctu stricti iuris, faciet contractum bonæ fidei, licet
24 † id recte impugnet Ioan. Goddæus d. cap. 8. conclus. 1.
25 nu. 25. & 26. Tamen alterum, quod † scilicet omnes
exceptiones fideiussorias quoque excludat, nequaquã
concedi potest, cum vix vlla reperiatur cautio fideius-
soria, quæ clausulam illam insertam non habeat, &
sic rarissime fideiussor ante principalem conueniri
posset, vt recte animaduertit Mollerus d. loco. Imo
omnis labor de competentia beneficiorum excussio-
nis, diuisionis, & reliquorum frustra susciperetur, sed
illa omnia vno momento per hanc doctrinam abro-
garentur, quod esset absurdum. l. si quando. C. de inoffi.
testamen.
26 Sed memini me aliquãdo † in instrumento fideius-
sorio sequentia verba legisse, quę fideiussores in mo-
dum clausulę adiacerant: soluent pecunias de qui-
bus tenear, atqui creditor est eas repetet, & tum de ef
ficacia talium verborum quærebatur. Nonnulli arbi-
trabantur, eam ęquiparari illi clausulę. Renuntiamus
omni iuris, & legum auxilio, de qua deinceps quę-
dam sum dicturus. Sed visum fuit alijs, hanc clau-
sulam, tanquam insolitam, & ancipitem, imo mul-
tarum rixarum fomitem, merito è foro exterminan-
dam esse, vt enim anceps est, & dubia: ita quoque ta-
27 citę fraudi, & dolo fenestram aperit, non † minus quã
illa qui habere debent, verè & realiter petant, & exi-
gant, sine fraude, & dolo, et qui sunt debitores sol-
uant, &c. Vide tamen de eo vlterius Petr. Frider. de
mandat. iud. lib. 2. cap. 71. nume. 4. & 13. iunctis ijs
quę tradit Iacob. Thomin. decisio. Lipsens. 37. per
discursum.
28 Tertio adiacent † fideiussioni Renuntiationes,
quibus fideiussores beneficia sibi competentia à se ab
dicant, Sebast. Medices de conseruanda possess. nu. 321.
quas tamen certioratio, si non creditoris, attamen
Notarij, pręcedere debet, vt dixi supra cap. 7. numero
474. & seqq. ne forte deinceps simplices (de cautis nõ
loquor) fideiussores, se dolo circumuentos esse con-
29 querantur, maxime quia † Notarij iuris ignari illis
abutuntur, secundum doctrinam Speculat. in titul. de
renunt. §. 1. num. 10. & 15 quem sequitur Bartolom.
Bertazo in clausul. instru. clausula 39. gl. 1. nu. 1. & facit l. si
fideiussor, 29. in fin. pr. ff. mandati. iunctis illis quæ in ter-
minis, ac de re scribit Vincent. Caroc. de excuss. bonor.
30 part. 2. quæst. 17. num. 45. & 51. Nisi forte † talis sit
perso-

persona, quæ fideiussit, vt nec renuntiatione, conse-
quenter nec certioratione sit opus. Hinc est quod, mu
liere hæretica fideiubente, ne quidem necessaria est
renuntiatio, cum illa ipsa beneficio Senatusc. Vel-
leiani sit indigna. Vincent. Mediolanansis *in c. si ad-*
aersus. de heret Ioa. Nicol. Arelatan. *in tract. de hæretic.*
As 18. notabili. cuius opinionem probat Anton. de Pa-
dilla *in l. ne passim. num. 16. & 17. C. de iur. & facti ignor.*
contra Archidiac. *nu 7 in c. s. 4. q. 1.* Ioan. Lupum *in*
Rubric. de d nat. inter vir. & vxor §. 55. num. 5 per Auth.
Item priuilegium. in verb. & alia omnia mulieribus à lege
data clauduntur C. de heretic. & Manich. Nouel. 109. de
priuil. dot. hereticis mulieribus non præstandis cap. 1. & 2.
31 vbi notabilis additur limitatio, scilicet † hæc, quod
prædicta non procedant, si mulier talis seriam postea
pœnitentiam egerit. Monere autem isthoc volui, quia
si casus contingeret, in Anabaptistis nostri temporis
practicari posset iuxta Recessum Imparij Spirensem
de Anno 1529 in verb. Quod ego & hæredes mei non
tenemur, nec obligati sumus.

Varum hic statim oritur disputatio, vtrum renun-
32 tiatio † generalis sufficiat, ad hoc, vt fideiussor præ-
dicta beneficia amittat, vel an specialis requiratur,
quæ quidem controuersia, præterquam quod quoti-
diana in Germaniæ praxi (licet Ant. Pichar. *in §. si*
pluret. nu. 18. Inst de fideiuss. ex Alphonso de Asenedo
referat, Tabelliones has renuntiationes hodie inepte
inculcare) & vtilis est insuper etiam multorum inge-
nia exercuit, vt pluribus demõstrat Iacob. Thoming.
decis. Livsensi 1. per tot.

33 Voluerunt † enim quidam, renuntiationem gene-
ralem sufficere, cum ista generaliter extendatur ad
omnia, Boer. *consi. 20. numer. 12* & late Tiraq. *in l. si*
vn aam. in præfat. num. 121. C. de reuoc donat. vbi etiam
num. 117. refert istam sententiam communi Dd. cal-
culo approbari. Et ideo Rolan. à Valle *de lucro do-*
34 *tis. quæst. 42. nu. 15. & 16.* dicit, quod beneficio † ex-
cussionis, & cedendarum actionum renuntiatum sit,
si quis ita renunciet: Renuntio omni iuris, & legum
auxilio, de quo plura videas apud Hippo. *in Rub. de fi-*
deiuss. nu. 75 & nu. 272. Decian. *respons. 39. nu. 57. vol.*
2. in l. sed etsi qis. §. quæsitum in fi. ff. si quis caut. sentiat,
quod is, qui renuntiauit omni iuris auxilio, præsuma-
tur intellexisse de auxilio statuti, quem secuti sunt
Caccialup. Ias Roman. & Ruin vt eos refert, & sequi-
tur. Iacob. Menoch. *de præsump. libro 2. præsump. 6.*
numer. 7.

35 Ratio interpretum istorum † præcipua ast, quod
tantum operatur dispositio generalis, quoad omnia,
quantum operatur specialis quoad spaciatim nume-
rata, *l. si duo 51. ff. de adminiSt tut. l. si chorus. in pr. ff. de*
legat. 3. Ac certe, si proprietatem, generalitatem ver-
borum inspiciamus, quæ alias frustra videntur adie-
cta, nisi prædicta etiam beneficia in ijs contineantur,
hæc opinio sicut communior, ita etiam de iure forte
verior est. *per l. fin. vbi glo. notat. per illum text. in verb.*
omnique ali auxilio. C. quando mul. tut. off. fungi possit.

36 Contrarium † tamen, quod generalis renuntiatio
non sufficiat, sed requiratur speciali enumeratio eo-
rum beneficiorum, quibus quis renutiare intendit,
amplectitur Decius *cons 37. num. 1.* Ioan. de Imol. *in l.*
1. §. quæsitum. num. 15. & 19. ff. quibus appell non licet.
Specul. *in tit de renun. §. finitis num. 7. & 15.* Guido Pa-
pæ *decis. 267. num. 1.* Eamque tutiorem humaniorem
dicit Tiraq. *in præfat d. l. si vnquam. nu. 132. C. de reuoc.*
donat. ideoq; præferendam autumant Coler. *de process.*
execut. par. 1 c. 10. nu. 381. & 394. ac Petr. Heigius *q.*
37 *38. nu. 9* quam etiam dominos † Assessores Augustis-
simæ Cam. Imp. aliquando secutos esse, testatur præiu
dicium in causa Zolerni cõtra Veriehingium *de An-*
38 *no* 1578. & nouissima † comprobauit Elector Augu-
stus *in const. prouinc. 17. par. 2.* vbi disponit, Quod
talis N, & N. clarè, & sint specificati & expressi. Qua

da re vltra omnes prædictos, vide late differentem
Vincentium Carocium *in tract. de excuss. bonor. part. 2.*
quæst. 17. & Daniel Mollerum *in commẽtarijs doctissimis*
ad d. constit. 17.

39 Sed † sanè si vtraque sententia exacto veroque iu-
dicio perpendatur, nihil incommodi habet. Hoc
40 enim præmisso, quod † verba in renuntiationibus ex-
traiudicialibus, siue obligationibus conuentionalibus
modo sint genaralissima, modo subalterna siue specia
lia, modo specialissima, & indiuidua, optime inter
prædictas opiniones consonantia egri potest. Si enim
41 † verba sint generalia in genere summo, tum renun-
tiatio illa per talia verba facta, nullius momenti esse
potest. Quod si igitur Titius dicat: Ego pro Mæuio
fideiubeo, & renuntiatio omni beneficio, vel: Ego
fideiubeo, & promitto me absque omni exceptione
soluturum, tantum abest, vt hæc renuntiatio bene-
ficia fideiussorum tollat, vt etiam penitus pro nulla
habeatur. Cum enim huiusmodi verba tam re quam
genere sit incerta, vel, *vt cum Baldo loquamur*, omni
42 † carent nota specificæ demonstrationis, minimè
quidẽ mirandum est quod parum aut nihil operentur,
l. qui mutuum. 56 § salarium iuncta gl. verb. pollicitationis.
ff. mandati. Et secundum hunc intellectum absque
controuersiam procedit illorum sententia, qui hoc
casu generalem renuntiationem satis non esse existi-
43 mant. Nam † verba generalia, vt aliquid operen-
tur, apte atque commodè efferantur necesse est cæ-
sero qui verò, si inepte atque indiscrete anuntientur,
nihil operantur, nisi quatenus ratio suadet. *Bald. d. l.*
sed etsi. § quæsitum. colum 4. ff. si quis caut. pro quo facit
inductio textus in *l ita. 40 vers quamuis enim ff. de iure*
fisci. Valde igitur dubio, an etiam verum, sit quod scri
bit Ioan. Andr. in *addit. ad Speculat. tit. de reuntiat. §. 1.*
num 16. verb. Sponsoribus.

Quod si verò verba sint generalia sub alterna tũc
aliud, quam in præcedenti casu, est dicendum. Di-
44 cuntur autem † subalterna, quod diuersis respectibus
nunc specialium, nunc verò generalium verborum
naturam assumant. *Bald d. l. quæsitum col 4.* Thoming.
dict. decis. 1. num. 17. verbi causa: Periculum casus
fortuiri, speciei instar obtinet, respectu periculi, tanq̃
genaris generalissimi: contra verò respectu iocendij,
ruinę & naufragij, generis locum obtinet *Decius. cons.*
552. num 7. Sic beneficium est genus generalissimum,
Beneficiom fideiussoribus competens genus est sub-
alterum, ita quidem, vt si ad beneficium in genere re-
feratur loco speciei sit habendum, sin verò ad sin-
gula beneficia fideiussorum respiciat, generis quod-
ammodo locum occupet.

45 Ponamus igitur, † fideiussorem ita renuntiare: Re-
nuntio beneficijs fideiussoribus competentibus, vel,
Renuntio omni iuris ac legum auxilio pro me fa-
cienti. Hoc sanè casu sublatũ censetur beneficium ex-
cussionis diuisionis, nec non cedendarum actionum.
Decius *in l fin. num. 21 ff. si cert pet.* Ioan. Ronchegal-
lus *in l 3. §. vbi duo num. 113. vers. & caue ff. duob. reis*
46 Marian. Socin *in cons. 200 ad fin. vol. 2.* maximè, † si
simul iuramentum accedat, vt considerarunt Imola
in cons. 46. in fin. Aretin *cons. 33.* Guido Papæ *q. 367.*
quos refert sequitur Tiraq. *in præfat. repetitionis l. si vn-*
quam. num. 121. C. de reuocan donat. Petr. Ioan. Ancha-
ran *quæst. 21. num. 8. lib. 2.* Thoming. *d. decis. 1. nu. 20.*
47 Nam sufficit, † quod species priuilegij exprimatur
secundum suam speciem, non autem secundum suam
singularitatem, Bart. *in l. 1 in fin. ff. si quis caut.* Et dicit
VVesenbec. *consil. 10. num. 28.* hanc esse communem
Dd. conclusionem *in d. §. quæsitum.* quod etiam pro-
bat Colerus *de process. execut p. 1. cap 10 num. 396. &*
397. vlterius Martin. Benekendorff. in *l. 1. par. 4. memb.*
4. nu. 31. & 32. ff de reg. iur.
48 Et iuxta † hanc sententiam intelligendum est, quod
supra dictum est generalem renuntiationem sufficere,
id enim,

id enim non de verbis generalissimis, adeoq; de indi-
fcretis, & obscuris nullaque specificæ demonstratio-
nis nota circumscriptis accipi debet, sed de verbis
subalternis, h. e. per se generalibus illis quidem, ita ta-
men, vt respectu summi generis, ad quod referuntur,
specialium instar verborum obtineant, sicqua & ipsa
quodammodo censenda sint specialia, Thoming. *d.
decis.* 1. *nu.* 20. Quod quidem de iure communi verissi-
mum est, licet secundum const. Electoralem supra al-
legatam, in Electoratu Saxoniæ non attendatur. *Coler.
d. cap.* 10. *nu.* 398.

Restat, vt de verbis renunciationum specialissimis
49 pauca addam. Sunt autem specialissima † verba,
quæ singulas species, vel singula indiuidua, ordine
commemorant, quæque singularia potius, quam spe-
cialia appellari merentur. Quin autem hæc verba be-
neficia fideiussorum tollant, nullum est dubium. Vnde
si fideiussor dicat; Renuntio beneficio excussionis,
diuisionis, & cedendarum actionum, tum nullum eorū
posteà opponere poterit, Thoming. *decis.* 1. *num.* 22. *&*
23. Et de his verbis intelligenda est d. const. Elector.
prouin. 17. *part.* 2.

50 Quæ conclusio porrò ampliatur, vt † & specialiter
renunciatum esse videatur in casu, quo partes non
vtendo quidem renunciatione speciali priuilegiorum
in forma consueta, verbis tamen vsi sunt in effectu
idem importantibus, puta: quando plures sunt fide-
iussores omnes specifice, & particulariter scribere, &
subscribere debeat, & vnus pro omnibus, & omnes
pro vno sine diuisione, sed & omnes insimul sint obli-
gati subiecta generali renunciatione omnium bene-
ficiorum sibi competentium, tunc enim de intentione
partium satis constat, Tiber. Decian. *consil.* 3. *volum.* 3.
Modestin. Pistoris *cons.* 1. *nu.* 66. *cum seqq. vol.* 1. atq; ita
quotidie pronunciari, testis est Coler. *de process. execut.*
51 *part.* 1. *cap.* 10 *nu.* 395. Licet † dissentiat Daniel Mol-
lerus IC. Saxonicus *in comment. suis lectu dignissimis ad
Constit. Electorales const.* 17. *part.* 2 existimans per verba
hæc omnes pro vno, & vnus pro omnibus non censeri
renunciatum beneficio diuisionis siue Epist. D. Ha-
driani. Quia vero hæc ipsa opinio non exiguam apud
me [illegible] habet, vnde etiam adducor, vt paucissi-
mis aperiam, quæ potissimum rationes me moueant,
à communi, & in foro hactenus recepta sententia quin
minus diuortium faciam, idcirco libet, verba ipsa
formalia Dn. Molleri huc accersere, vt beneuolus le-
ctor eo melius diiudicare queat, cui hac in parte veri-
„tatis lux adsistat. Sic igitur habent: Verum quia
„Constitutio hæc non specificam tantum renunciatio-
„nem omnium aut aliquorum saltem beneficiorum fi-
„deiussoribus concessorum requirit, sed & expressis
„verbis renunciationem illam fieri vult, & sic formam
„præscribit, quæ exactè, & ad vnguem seruanda est,
„idque adeo quidem, vt etiam vberiori, pinguiori, ac
„vtiliori modo impleri non possit, vt prolixe docet
„Tiraquel. *de retract.* 1. *part.* §. 36 *gloss.* 2. *numero* 58. Me-
„nochius *in cons. pro Triuultijs. numero* 176. *& dixi in Se-
„mest. cap.* 11. *libro* 4. Ego hodie nec per verba æqui-
„pollentia impleri illam posse puto, & proinde verbis
„illis, quæ dixi, non obstantibus, fideiussorem ex pacto
„obligatum, aduersus solutionem beneficio diuisionis
„se tueri posse, quod ipsum, & VVesenbecius hic sen-
„tit, qui addit, id quod singuli in solidum teneantur,
„ipso iure inesse, ideoque expressionem eius non ope-
„rari, nisi disertis verbis huic, vel alijs aliquot cer-
„tis beneficijs in specie sit renunciatum, & ita VVi-
„tebergæ responsum fuisse. Hactenus Mollerus. Ad
cuius sententiam, vel eo magis aduertendum, quod
meminerim Dominum Ioannem Iagemannum Iu-
52 risconsultum [illegible], in † *lectura sua manuscri-
pta ad* §. *si plures. Instit. de fideiussor.* 16. *Februarij Anno,
&c.* 1582. hanc ipsam opinionem sequentibus verbis
„comprobasse. Ex quibus, inquit, notandum, clau-
„sulam seu pactum, quo singuli fideiussores se in soli-
„dum obstringunt, non tollere beneficium diuisio-
„nis à D. Hadriano concessum. Quia hæc clausula
„superflua est, ipso enim iure in solidum tenentur, vt
„modo dixi, *& probatur in dicta l. inter in princ. ff. hoc tit.
„& in lege tertia. Cod. eodem.* Et ob id licet prædicta
„clausula non noceat, nec contractum vitiet, *l. testa-
„mentum* 17. *Cod. de testamen. l. non solent.* 94. *ff. de re-
„gulis iuris.* Tamen nihil operatur, *lege tertia Cod. hoc
„titul.* Quæ enim dubitationis tollendæ causa con-
„tractibus inseruntur, ius commune non lædunt, *l. quæ
„dubitationis.* 81 *ff de regulis iuris.* Non igitur hæc clau-
„sula inter confideiussores tollit beneficium diuisio-
„nis, &c. Hactenus quoque Iagemannus. Cæterum
53 † etsi horum virorum eruditio magnæ apud me me-
rito est auctoritatis, arbitror tamen in hoc proposi-
to ab illis deflectendum esse. Et quod primo tradi-
tionem Dn. Danielis Molleri attinet, in confesso est,
eum pure, & simpliciter in terminis Constitutionis
Saxonicæ loqui, vnde non sit consequens, idem statim
de iure communi quoque statuere licere, cum à parti-
culari ad vniuersale nulla sit consequentia. Deinde
etiam fundamentum præcipuum, cui VVesenbecius,
& Iagemannum innituntur, nimirum clausulam il-
lam, qua singuli fideiussores se in solidum obstringunt
esse superfluam, nihilque operari, facilè elidi potest,
si tempora exactè ab inuicem distinguamus. Iure
igitur veteri, & stricto, quod ante tempora D. Hadria-
ni semper in vsu fuit, singuli fideiussores in solidum
obligati fuerunt, fuisset igitur isto tempore super-
fluum, & nullius effectus id vlterius nominatim expri-
mere. At post tempora D. Hadriani longe aliter ob-
seruatum, nimirum vt quamuis singuli fideiussores in
solidum obligarentur, non tamen ex beneficio Epi-
stolæ D. Hadriani in solidum, sed singuli pro parte
virili tantum, tenerentur, & etiamnum teneantur. Iu-
re igitur veteri in solidum obligati fuerunt, & quidem
cum effectu, citra vllam subleuationem: Iure verò,
tempore D. Hadriani vsitato, in solidum quoque ob-
ligati fuerunt; sed in rei veritate quoque obligati so-
liditatis, vtpote talem effectum planè eneruante exce-
ptione ex epistola D. Hadriani competente, & suo
tempore opposita statuamus nunc, vnum ex pluribus
confideiussoribus se obligare in solidum pro omni-
bus, certè non inutilis, nec superflua erit hæc expres-
sio, cum per id ad ius vetus, & strictum vltro redeat,
exceptionem verò diuisionis, ex priuilegio speciali
Imperatoris Hadriani sibi competentem, planè à se
abdicet, & repudiet. Et quanquam in illis verbis,
Vnum pro omnibus, quoad sonum verborum nulla
sit mentio beneficij diuisionis, in effectu tamen illud
ipsum exprimitur, qui enim pro reliquis confideiusso-
ribus in solidum teneri se velle expresso pacto consti-
tuit, quomodo idem non renuntiat beneficio diuisio-
nis (siquidem solidum, & diuisum hoc in loco sunt
54 [illegible]. Et prætereà nomen † dicere, ac indubi-
tabili signo, quod pene nihil à nomine distet, aliquid
demonstrare, paria sunt, *l.* 9. §. *si quis nomen. ff. de hæred.
instit. l. certum ff. si cert. petat.* Vnde etiam Innocent. *in
cap. in Lateranensi. de præbend.* inquit, idem esse, proprio
nomine quid designare, vel adeo strictè circumstan-
tias exprimere, vt ex toto importent vices proprij no-
minis. Et cum hodie communi quasi stylo, etiam in-
ter simplices idiotas contrahentes, & fideiubentes,
receptum sit, vt per hæc verba, omnes pro vno, &
vnus pro omnibus beneficio diuisionis renunciatum
censeatur (vtcunque VVitebergensibus fortasse
contrarium placuerit) id quod etiam in iudicando
hactenus ita est obseruatum, non esset totum, in con-
trariæ opinionis castra transire, præsertim cum con-
trahentes per amphibologias, & cothurnos decipi
non debeant, & merito fideiussor sibi acceptum ferrè
debeat, quod contractui legem non dixerit apertius.

Cessat porrò omnis isthæc disputatio, si prædictis ver-
bis, Omnes pro vno adijciantilla verba (prout fie-
riconsueuit) Nemoalteri auxilium præstet, quio per
ea beneficiodiuisionis se exuat fideiussor, nemo sa-
55 næ mentis dubitauerit. Sed † interim tamen nullus
existimet, has locutiones, Omnes pro vno & esse con-
uertibiles, aut paris efficaciæ. Vt enim prima bene-
ficium diuisionis penitus excludit, *sicut modo dixi*: Ita
altera proprie non prius locum habere potest quam
si vnus fideiussorum, sit non soluendo quo casu reli-
qui fideiussores soluendo existentes nihilominus in-
ter sese beneficium diuisionis habent.

Posset tamen tentari in terminis constitutionis
Saxon. ex idem, quod de iure communi verius esse de-
monstraui, obtinere quoque debere. Nam primo regu-
la illa, quod forma ne quidem vtilior, vberiori ac
pinguiori modo impleri possit non vsquequaque est
expedita. Et inprimis Iason *in l. iam tamen. §. penult.
ff. ind. solui.* cum diligenter seruandos mandati fines
docuisset, ab eiusque forma non recedendum, subdit
tamen, posse plenius vberiusque imperi, posse formæ
superficiem negligi, dum effectus seruetur, sequitur
And. Alciat. *de verborum significationibus. libro* 3. De-
inde largiamur, Constitutionem Saxonicam require-
re pro forma renuntiationem expressis verbis factam
adhuc tamen in arbitrio contrahentium erit, alijs
verbis, in effectu idem importantibus, sed in consti-
tutione non expressis, vti, ex hoc immobili funda-
56 mento, quod † quando de priuata vtilitate agitur
(vt hic) formæ pro eadem à iure in introductæ bene
renuntiari possit, non solum expressè: sed etiam ta-
cite etiamsi in lege adesset clausula decreti irritantis,
vt ex Decio, Riminaldo iuniore, Petr. de bella per-
tica, Ruino, Gabriello, & alijs egregie comproba-
runt, Marrio. Monter. *in decis. Regni Aragon. decis.* 52.
numero quadragesimotertio. & Ioan. Vincent. Honde-
dæus *consultat.* 28 *numero trigesimoquarto. & trigesi-
moquinto. volum. primo.* Ratio huius est est, quod
quando forma fauore priuati introducit, & ex ea be-
neficium aliquod emergit, tunc forma illa vicem
consilij habet, *l. cum pater. §. mando. & ibi glos. in ver-
bo consilij ff. de lega. secundo.* Decius *in cap. cum accessis-
sent. numero vigesimoquarto, de consti ut.* Constantin.
Rogerius *in tracta. de legis potentia fol. centesimo duo-
decimo, numero* 10. Monterus *d. loco numero* 34. *versic.
nec mirum.* Consilium autem neminem obligat, ad
illud præcise præstandum, quod in ipsius priuatum
saltem fauorem est introductum, *l. si quis in conscriben-
do. C. de pact.*

57 Prædictæ porrò clausulæ etiam sequens hæc † in
effectu similis est, & æquipollet: Si casus accident,
quod vnus esset vocatus, omnes sine aliqua exceptio-
ne sint vocati, et in alium nullus se excuset, vnus-
que sit pro tota summa. Vide quæ dicam infra ca-
pite vigesimoseptimo *parte secunda. &* Frideric. Pruc-
kman. *in cons. octauo, numero trigesimosecundo. & se-
quentibus.*

58 Ampliatur † secundo, vt specialiter quoque renun-
tiatum esse dicatur, si aliquibus remedijs fideiussorum
in specie enumeratis subsequatur generalis clausula:
Quod prædictis omnibus, & quibuscunque alijs iuris
legum, & statutorum beneficijs, sibi quomodolibet
competentibus, vel competituris, fideiussor renun-
tiet. Talis enim renuntiatio, quantumuis genera-
lis, eandem vim habet, ac si in specie de vnoquoque
remedio nominatim dictum fuisset, *gloss. verb. speciali-
ter. in dicto §. quæsitum gloss. in cap. vt cura. verb. omnia.
& singula. de elect. in* 6. Cephal. *consil.* 58. *numero* 75.
libro 1. Hippolyt. *in Rubric. de fideiuss. numero* 30. *&*
35 VVesenbec. *d. consil.* 10. *numero* 28. Thoming.
d. decis. 1. *numero* 26. pulchrè Bertazolius *in tract.
clausul. instrum. claus.* 10. *glossa* 6. *numero.* 1. *&* 2. *& in
glossa* 7. *numero* 3. *in fin.* & faciunt tradita per Iass.
Lanfranc. Balbum *decisio* 347. Idque se ita habet non
tantum de iure communi, vt modo dictum. Verum
59 etiam † de iure Saxonico, ex *Nouella. constitut.
Elector. Augusti* 17. *versic.* Quod fideiussor aliquid de-
tinendum non patiatur *striction. part. secunda.* Cæte-
60 rum singulariter notandum est, fideiussorem † in-
demnitatis, etiamsi omni legum ac iuris auxilio pro
se facienti renuntiauerit, adhuc tamē beneficium ex-
cussionis habere, vt infra *capite vigesimoseptimo* decla-
rabo.

Ad modo dictas Renuntiationes etiam commodè
61 referri potest renuntiatio † fori, qua debitor vel fide-
iussor non in genere, sed in specie beneficium primæ,
& ordinariæ instantiæ à se abdicant, & se nominatim
alij foro, vel etiam omnium supremo tribunali sub-
ijciunt, secundum ea quæ dicam infra *capite* 23. Et
talis renuntiatio his vel similibus fieri posset verbis:
Nos qui fideiussionem fecimus non patiemur, quod
nos neque hæredes nostri, tam in nostra prouincia,
quam alibi, & tam in spirituali quam in temporali
iurisdictione, &c. Et quia in singulis prouincijs, iura
in singulis ciuitatibus opidis, & locis apud Iurisconsu.
& causarum patronos diuersi sunt, illius fori ac curię
ritus placuit omnium arbitrio relinquere quod sui mo-
ris est, vt vnus quisq; obseruet ea, q̄ apud eos notiora
& familiaria sunt. Addo autem hæc vltima verba, pro-
62 pterea, quod † etsi in prorogandа iurisdictione iudi-
cis incompetentis, eius consensus alias non est ne-
cessarius vt docet Herman Vulteius *in comment. ad l.*
63 1. *num.* 162. *C. de iurisdict.* non † tamen inde a inuitus
iurisdictionem sibi prorogari cogi possit sed aditus
dissentiendi, aut contradicendi facultatem retineat,
secundum Cynum *in l. si qui ex consensu. numero vn-
decimo, Cod. de Episcop. audientia. Vulteium dicta lege
prima, numero. centesimotrigesimosexto, & ibid. Sichard.
num.* 5.

64 Quid † autem statuemus de illa quadam clausula
quæ ad euitandas morosas exceptiones, & debitorum
calumnias inter creditorem & debitorem apponi so-
let, quaque debitor recipit, quod prorsus denegari
illi debeat audientia omnium, etiam iustissimarum
exceptionum, donec pecunia debita deposita fuerit
apud ipsum debitorem, Quod debitor non sit audien-
dus, quo vsque summam pecuniæ debitam deposuerit
penes., &c. an tali clausula se etiam fideiussor astrin-
gere poteris, & per eam beneficija sibi competenti-
bus renuntiasse censebitur; Et quin fideiussor eodem
modo, quo debitor se astringere ita queat extra du-
bium est argumento eorum, quæ tradit Anton. de
65 Gamma *decisio Lusita.* 369. Sed de † renuntiationis
operatione nonnihil hæsito, argumento eorum quæ
supra *numero* 56. sunt tradita, tutiusque existimo, vt
in specie vnius aut alterius beneficij fideiussori com-
petentis fiat mentio, & deinde supradicta generalis
clausula in hunc modum subsequatur: Recipio etiam
ego prælibatus fideiussor, quod mihi omnium bene-
ficiorum fideiussoribus competentium, vt excussio-
nis, diuisionis, & cæterarum, etiam iustissimarum,
exceptionum audiencia iam diu denegari debeat, do-
nec pecuniam à principali meo, & me debitam apud
creditorem deposuerim, iuxta ea quæ adduxi hoc ipso
capite *num.* 58.

66 Quarto † fideiussioni adiacet obstragij promissio,
Germanicę obedientia, ac submissio *Gail. de pace
publica, libro* 2. *capite* 2. *numero* 5. *in fin.* Hæc enim
inter Germanos, præsertim nobiles, hactenus fuit vsi-
tatissima, imo ea Imperij quoque constitutione *Anno*
48. edita, in Imperio, non extra illud, exerceri
permissa, vt constat ex selectis sententijs Saileri 24.
Martij, Anno 1544. 23. *Februarij, Anno* 1548. *&* 5.
Aprilis, Anno 1570. in Camera Imperiali latis, qua ni-
mirum fideiussores, nisi principalis debitor ad diē cō-
stitutum solueret, ad certum se venturos locū, neque
inde

iode discessuros, donec solutio fieret, promittebant,
cap. ex rescripto, extra, de iureiur. lib. x. artic 11. §. promit-
timus, quod equiuando. VVesenbec. *ff. de fideiussor. nu.*
3. Gail. *lib. x. obseruat.* 45. *& lib. 2. de pace publica. cap.* 2.
num 6. Sichardus *in l. ab as. num.* 5. *C. de obligat.* Daniel
Mollerus *lib. 3. semest. cap.* 30. Modestin. Pistor *part.* 2.
67 *consi.* 1. *num.* 9. *& sequentibus*. Et talis † fideiussio vul-
go, vt dixi, obstagium appellatur, quod ab Antonio
de Butrio *in d. cap. ex rescripto. num.* 10. definitur, quod
sit conuentio quędam iurata, vel aliter, data fide, con-
firmata, de sistendo, & non recedendo ex certo loco,
donec conuentis satisfiat: Sequitur Iason *in l. si con-
uenerit. numer.* 41. *ff. de iurisdict.* Et pluribus materiam
69 obstagij † explicarunt Colerus *in tractat. de process.
execut. part.* 1. *cap.* 8. *per discursum.* & Ioan. Koppen à
Rangensdorff. *in decis. iuris. quaest.* 3. ad quos remisisse
sufficiat.

69 Quia tamen obstagia † nostris temporibus nihil
aliud sunt, nisi meræ crapulæ, & helluationes, vt ait
Ioacb. à Beust. *in l. admonendi. numer.* 344. *ff. de iureiur.*
Quandoquidem nostri Alemanni in obstagium semel
intromissi, tanquam Antipodes, diem pro nocte ha-
bent, h. e. vt Tacitus *lib.* 16. *annal.* loquitur, diem per
somnum, noctem officijs, & oblectamentis vitæ trans-
figunt, & fere pro Symbolo illud Senecæ *epist.* 123.
vsurpant: *Lucet? somni tempus Quies est? Nunc exercea-
mur, nunc gestemur, nunc prandeamus. Iam lux propius*
70 *accedit? Tempus est cœnæ.* Idcirco † propter abusum,
& euitandum scandalum, publica, & nouissima Im-
perij lege *Anno* 1577. salubriter sublata sunt, Andr.
Gail. *lib. 2. pract. obser. obs.* 45. *num.* 6. *& lib. x. de pac. pub.
obs. 2. nu* 6. *& in tract. de a. rest. Imperij. c.* 9. *nu.* 15. Ioan.
Godd. *de sequestr. c. 1. par. 3. axiom. 3. num.* 153. Ernest.
Cothman. *responso* 19. *num.* 5. VVesenb. *in apostilla ad
Schneidevvinn. in §. in omnibus ou.* 3 *instit. de fideiussorib.*
Hieron. Treutlerus *select. disputat. volum* 3. *disputat.* 28.
thes. 4. lit. F Sicut eadem quoque Nouella sua consti-
tutione Elector Saxoniæ per omnes suas prouincias
abrogauit, *constit prouinc.* 22. *par.* 2. *§. vbi vide etiam Da-*
71 *nielem Mollerum in commentarijs.* Quod si † tamen ob-
stagia adhuc in certis locis, in quibus sanctio Impe-
rij de facto fortè non est recepta, (Nam vt poeta ce-
cinit:

> *Non temere antiquos mutat Germania mores,*
> *Ponere difficile est, quæ placuere diu.*)

tolerantur, tunc processus eorundem petendus ex
Matth. Colero *d. loco.* & Modestino Pistoris *in consil.* 1.
vol. 2.

72 Quod porrò tales † euocationes ad obstagium, ex
certis, & mouentibus causis aliquando inhiberi pos-
sint, docemur notabili præiudicio relato in select.
sententijs. D. Barthij *die* 23. *Ianuarij, litera A. Anno*
1540. cuius tenor ita sonat.

Formula videnda est locis allegatis, & in statuto
regni Bohemiæ, ac in Marchionatu Losatiæ annexo
ipso regno, vt etiam ex prągmatica sanctione D. Im-
peratoris Rudolphi 2. Viennæ 18. Maij anno 1582.
promulgata, quæ omnes concludunt de obsidibus prę-
standis ordinationibus autem ipsis lectorem remitti-
mus. Et huius sanctionis quoque mentionem facit
Ioan. Koppenio Rangersdorff. *in decisionibus suis. quæ-
stione 3. num.* 22.

76 Denique † hic notandum erit, si honesta mulier,
vel matrona fideiubeat, quod hoc modo ad obsta-
gium se obligare soleat, mulier hoc babet patroci-
nium, vt non sit fideiussor, neque ipsa pro pignore, vel
obside data sit, &c. Nam ipsam in obstagio in publicis
diuersorijs siue popinis hærere, admodum foret scan-
dalosum, *argumento l. optimam. vers. quas naturalis pudor
non omnibus perperam se manifestare concedit. C. de con-
trah. stipulat. & Authent. hodie. Cod. de custod. reor.* Et fa-
ciunt tradita per M. Anton. Peregrin. *de iure fisci. lib.* 6.
titulo septimo numero nono. Prosper Farinac. *tractat. cri-
min. quæst.* 27. *numer.* 64. Anton. Solam *in constit. antiq.
Sabaudi. e. Rub. ic. de captura debitoris Decreti Abusionibus*
77 *glosa secunda. numero sexto* Hinc dicimus, quod † mu-
lier in causa ciuili, ne quidem ex pacto, in carcerem
conijci possit, idq; propter periculum pudicitiæ ea-
rum, Decius *in l. fœminæ. numer.* 78 *ff. de reg. iur.* Rebuf-
fus *in ordinat. regni Galliæ. titu. de lit. obligat. articul.* 11.
gloss. 3. *numer.* 32. Colerus *de process. execut. part.* 1. *capit.*
78 6. *numero* 99. vbi plura vide Præterquam in † casu,
qui habetur in Nouella Constit. Elect. Augusti 21.
part. 2. & ibi Daniel Mollerus *in commentarijs. num.* 9.
79 10. & 11. Qui casus etiam † approbatur iure muni-
cipali Lubecensi *libro primo, titulo tertio, articulo primo
in verb* Et habet. vt soluat tantum illicum est ac-
cipere eam. Verum si inuenta fuerit à creditore po-
test ei superiorem vestem accipere donec fuerit satis-
factum.

80 Quinto † fideiussioni adiacet eiosdem probatio, ad
quam certè creditorem, quoque statim ab initio ad-
uertere valdè consultum est. Quis enim illum hac io
re curiositatis insimulet, si non solum à debitore, sed
etiam à fideiussore pro probatione quandoq; haben-
da, imò & exceptione simulati contractus remouen-
da (vt in specie traditum est ab Hennindo Goden
in consi. 109. *num.* 63. Frideric. Scoto *responso* 6. *numer.*
50 *tom* 2 *lib.* 2. Menoch. *consil.* 343. *numer.* 2. *volum.* 4.)
vel chirographum, vel etiam instrumentum publicum
exigat, iuxta ea quæ dixi supra *hoc ipso cap. num.* 1. *nec
non cap.* 5. *nu.* 5. *& est text. in l. sicut datam.* 26. *C. de liber.
causa.* Sanè cum Perseus cuidam noto daret pecuniam,
cautionemque faceret in foro apud mensarium, & ob
hanc diligentiam amicus quidam admirans diceret:
Adeone legaliter Perseu? Scilicet, inquit, vt φιλικῶς,
h. e amanter recipiam, nec νομικῶς, h. e. legaliter re-
poscam. Fit enim sæpenumero, vt qui cum amico
bona fide, sine testibus, ac syngraphis agunt, post co-
gantur cum eo legibus agere. Quo non inscite quo-
que referri potest illud Terentij in *Phormione act.* 4.
Scena 5.

> *Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi
> testes adhibeam.*
> *Cui dem, & quamobrem dem, commemorabo.*

Eodem pertinet, & hoc Plauti *in Persa Scena. Sa-
tiu' Athenæ.*

> — *Quantum est adhibere hominem amicum, vbi quid
> geras.*

81 Et proinde si fideiussor † neget (vt aliquando con-
tingit) se fidem pro debitore interposuisse, tum cre-
ditor id, tanquam aliquid facti probare tenetur *ar-
gument. text. lib. 3. artic* 41. *in fin & l.* 1. *C. de probationib.*
82 *iuncta l.* 2. *ff. eodem. tit.* Quod si fideiussorem † in codi-
cem rationum suarum scripsisse probetur, ita fuisse
actum, vel gestum, seque fidem interposuisse, tum
actus iste est ratificationis significatiuus, & fideiussio-
nem probat, per ea quæ tradit Menochius *in consilio*
49. *numero* 16. *libro* 1. *& præsumpt. lib.* 2. *præsumptio.* 39.
numero 7.

83 Sic, si † apparet fideiussio apud acta, vel etiam in
protocollo iudiciali, in libro publico Ciuitatis statim
præsumptio oritur, quod sit officiali, vel parti facta.
l. cum pro quo. & ibi Bartol. ff. de in ius voc. Marian. Socio.
consil. 94. *numero* 3. *volum.* 1. iunctis illis quæ tradit do-
minus Rulandus *in tractat. de commiss. part.* 2. *libro
quinto cap.* 6. *&* 10. Ioan. Koppen. *in decis suis. quæst.* 46.
per discurs. Idque propterea memoria tenendum est,
84 quia † multis in locis, vt Hamburgi, Embdæ, & alibi
receptum est, vt fideiussiones coram Magistratu ver-
baliter fiant, & statim per Secretarium iudicij, in par-
tium præsentia, libro singulariter ad id deputato, quę

fideiussionum eppellant, inferantur, quo casu illa ennotatio plus roboris hebet, ac si debitor, & fideiussor creditori literas sigillatas, & subscriptas exhibuissent, pro quo faciunt tradite per Io. Bernardin. Muscatel. *in pract. fideiuss. part. 1. modo 1. num. 8. & modo 12. num. 22. Mysing. responso 9. num. 17. & seqq. nec non l. penult.*
85 *C. de fideiussorib.* In primis † statuta Lubecensia sui Senatus protocollis vim magnam, roburque non aspernandum, attribuunt, dum *l. b. 5. tit. 6. art. 1. & 2.* ita constituitur. Nos N. & N. scripsi sumus, & subscripsi in publico libro loci sub die, & enno, &c. ad hoc vt nemo in futurum possit lusitare de hoc velilla re, &c. Et quæ sequuntur.

Sed pone casum; statuto cauetur, quod stetur libris mercatorum, nisi modo iudici ex probabilibus causis aliter videatur, *vt tradit Bald. in l. vnic. in 3. col. num. 13. vers. quid ergo est. C. de confess.* Ruland. *d. l. b. 5. cap. 9. num. 8. & tetigi infra cap. 20. §. 1. num 70.* Mercator verò scripsit in libro rationum aliquem fideiussisse, num credi hoc debebit? Et negatiuæ † veritas
86 ed sistir, quia fideiussio non est de pertinentibus ed ipsius artem seu negotiationem, Iason. *in l. admonendi in 2. lectura. num. 125. versic. tertiò diligenter.* Alexand. *ibid. num. 36. versic. & hoc procedat ff. de iureiur.* Iason *consil.*
87 *103. num. 1. vol. 1.* vbi dicit, quod fideiussio † non sit de pertinentibus propriè ad mercatores, ideoque credendum non sit eorum libris, quatenus continent fideiussionem. Sequitur Iecob. Mandellus de Alba in *consil. 5. nu. 11. 12. & 14 allegans textum in l. si quis ex argentarijs. §. rationem. ff. de edendo.* vbi si argentarius scripsit in libro suo pignus, non censetur effectus
88 pertinens ad eius negotiationem. An † vero fideiussor scriptus in libro per negotiorum gestorem obligetur domino sine ratihabitione, val cessione, vide Peul. de Castro in *consil 97.*
89 Verum, & illud non ineleganter † quæritur, cum proximè dixerim, in arbitrio creditoris positum esse, pro probatione quandoque habenda, à fideiussore, vel chirographum ipsius, adhibitis testibus collectum, vel etiam instrumentum publicum exigere, si quidem qui bene vult soluere, merito etiam patitur, se bene obligari, sicut monui supra *cap. 5. num. 7.* quid dicendum sit, si fideiussor semel creditori, sponte consentienti, & acceptanti, suum chirographum dederit, vtrum nimirum cogi possit, vt deinde det publicum instrumentum, insertis quibusdam clausulis, quæ tamen in chirographo non continentur? Et remotis ambagibus respondendum est, creditoris hoc casu iniustum esse desiderium. Cum enim sufficientem probationem Iam in manibus habeat (quandoquidem
90 priuata † scriptura iuxta dispositionem *l. scriptura. C. qui pot. in pig. hab.* & concurrentibus illis, quæ admodum pulchrè congessit Ludolph. Schraderus *in repet. l. admonendi. numero 255. & 256 ff. de iureiur.* confecta, plenam fidem facit, maximè, quando ipsemet fideiussor adhuc confitetur, eam sua manu scriptam, & a testibus subscriptam. *Sch. ader. d. numero 256.* Confessio
91 † siquidem partis tantum operatur, quantum scripturæ publica, *Anton. de Gamma decis. Lusitan. 42. nume. 2.*) non est, quod eo nomine fideiussorem amplius molestet, *gloss. & Bartolus in l. ne casu Cod. de discussor. libro decimo. Paulus de Castro in l. in omnibus. circa finem. ff. de iudicys. Bartolus in l si finita. §. eleganter. eo numero secunda. circa finem. ff. de damno infecto.* Cur enim ab initio legem contractui non dixit apertius? *l. veteribus ff. de pa is.* Quin potius faciliteti suæ expensum feret, quod ab initio priuatim, & non publicè sibi caueri passus est, neque enim oportet per singula momente onerari eum, à quo semel sufficiens assecuratio accepta est, *argumento l. 3. §. vlt. ff. vt in possess. legat.*
92 Et † posito, quod ad minimum de contentis in chirographo conficiendum foret instrumentum, non tamen foret conficiendum in forma plenissima, cum obligatione præsertim bonorum, &c. & cum clausu-
93 lis, & executorijs: Sed † simpliciter instrumento inserendus esset tenor chirographi, & quod fideiussor ad huc confiteretur, se fecisse chirographum, & teneri ad ea, quæ in illo continentur, iuxta tradita per Bart. & Paul. de Cast. vbi supr. & eundem Bart. *in l. dedi. l. 1. in fin. pr. ff. de cond. ob caus.* & Angel. *in l si pupillus. ff. de nouat.* Felin. *in c. significauit. col. fin. de testib.* quos omnes sequitur, & in terminis probat Iacob. Mandell. de Alba *in consil. 33. num. 4.* tandem concludens, creditorem hoc casu repelli per vulgatam illam exceptionem, Petis, quod intus habes, quod memoriæ commendaæ, non enim alibi facilè inuenies.
94 Denique † & hanc disquisitionem pro corollario huius capitis non immerito adijcio, quid iuris sit, si debitor, vel fideiussor in creditorem liberam facultatem transferant, obligationis pro libitu suo conci-
95 piendæ, (cuius rei † memorabile exemplum habemus apud Io. Adolphum in vita Imp. Friderici Barbarossæ, cui Soldanus Ægypti, eb ipso fideiussores, & obsides ante liberationem exigens, indulsit, vt ipsemet obligationem conciperet) atq; ille descriptam mundatamq; obligationem ad debitorem, vel fideiussorem pro sigillatione, & subscriptione, transmittat, illudq; quidem adimpleant, sed posteà pœnitentia ducti conquerantur, obligationem nimis accuratè, & strictè confectam esse, atq; ob id se ea teneri, vel eam ipsam implere nolle? Et certè feram omnino eorum esse querelam, proculdubio existimandum est, præsertim si formule obligationis vsitato stylo fori correspondeat, non solum quia alias quoq; æquum, & receptum est, vt debitor fideiussorq; præscriptum siue legem creditoris sequantur, *arg. eo um, quæ dixi supr. c 5. nu. 3.* Verum etiam, quia debitor, & fideiussor nullam iustam causam respectu accuratius conceptæ obligationis, se grauandi habent, si modo alias stat sententia, illud ipsum præstare, & soluere, ad quod se mediante subscripta sigillataq; obligatione obstrinxerunt, *vt similiter eo ip-*
96 *so cap. 5. nu. 7. ostendi.* Et † hinc à Principe quodam in vicinie nostra, Prælato cuidam non infimi nominis, 24. *Septembr. Anno* 1603. iniunctum memini, vt promissioni suæ satisfaceret, transmissamq; obligationem sua subscriptione, & sigillo consueto communiret, & adimpleret. Videat Lector non admodum dissimilem casum apud Vincentium Carocium *in decis. 5.*

CAPVT XVIII.

De affinibus fideiussionis.

SVMMARIA.

1 *Inscitiam sapit, similia siue cognata non discernere, & similia pro ijsdem, alia pro alijs accipere.*
2 *Mandatum proximè ad fideiussionem accedit.*
3 *Mandati, & fideiussionis differentia in quibus consistat.*
4 *Constitutum cum fideiussione affinitatem quandam habet.*
5 *Constituere latius patet, quam fideiubere.*
6 *Iussus patris quandoq; affinis est fideiussioni.*
7 *Iussus paternus omnis fideiussio dici non potest.*
8 *Commendatio nuda aut iactabunda per se non est aliquod mandatum, aut fideiussio.*
9 *Commendans tanquam sponsor conueniri nequit.*
10 *Verba ostendunt, an contractum sit mandatum, vel saltem commendatio facta.*
11 *Commendare aliquem non semper est extra periculum.*
12 *Commendans in non exiguo est periculo, si probetur, illum notitiam habuisse, quo in cardine res commendati versarentur, vel lucellum aliquod accepisse.*
13 *Commendans peregrinum emptorem iure Lubecensi tenetur, si is non sit soluendo.*

14 Mer-

14 *Mercator perſuaſus per alterius mercatoris literas, merces alicui credere, ſi damnum patiatur, perſuadentem conuenire poteſt.*

15 *Commendanti iuramentum purgationis deferri poteſt.*

16 *Dicto aſſerentis cum iuramento ſtatur in his, quæ dependent ab animo.*

17 *Rogatus pro alio in ſcripturis, vel coram teſtibus, quem creditor alias non nouit, poteſt conueniri vt fideiuſſor, ex Curtio.*

18 *Pater vel dominus non tenentur ad pecuniã filio, vel ſeruo mutuatam, etiamſi illos epiſtolis commendauerint.*

19 *Acceptans literas cambij, quando non eſt debitor ſcribẽtis videtur eſſe fideiuſſor illius, qui ſcribit.*

20 *Camillus Borellus in controuerſia 47. declaratur.*

21 *Conſilium regulariter neminem obligat.*

22 *Literæ credentiales quatenus ſcribentem obligent, remiſſiuè.*

23 *Repromiſſia nuda affinis eſt fideiuſſioni.*

24 *Repromittere, & ſatiſdare differunt. Et numero 25. & 26.*

27 *Cautionis nomine ſimpliciter prolato non fideiuſſio, ſed nuda tantum repromiſſio ſignificatur. Sed limita, vt nu. 28. 29. 30.*

31 *Cautio nuda cum fideiuſſione affinitatem quandam habet. Et num. 32.*

33 *Nominatio affinis eſt fideiuſſioni.*

34 *Nominatores quinam ſint?*

35 *Nominare, fideiubere, & periculum in ſe ſuſcipere, non differunt.*

36 *Subſtitutum pro ſe qui dat, fideiuſſoris vicem ſuſtinet.*

37 *Nummus pro fideiuſſore cenſetur.*

38 *Res inanimatæ in locum fideiuſſionis ſurrogantur. Et nu. 39. 40. & 41.*

42 *Sponſiones, an fideiuſſioni aliquo modo poſſint aſſimilari.*

43 *Sponſiones in gladiatorum ludis interponebantur, vter vinceret.*

44 *Sponſionibus aſſimilatur depoſitio certæ pecuniæ.*

45 *Sponſiones mercatorum vſitatæ, an iure ſubſiſtunt.*

46 *Sponſio veneni bibendi inter D. Ioannem Euangeliſtam, & Ariſtodemum, ex Abdia Babilonio.*

47 *Sponſionibus qui bona ſua peſſundant, non poteſt hoc iure Lubecenſi fratribus, aut ſororibus imputare.*

48 *Saluus conductus cum fideiuſſione affinitatem quandam habet.*

49 *Saluus conductus neque fideiuſſoribus neq; pignoribus datis, neque mediante iuramento, ſed ſub ſimplici promiſſione, in ſcriptis tamen, conceditur.*

50 *Securitas ſiue ſaluus conductus ſemel datus, aſſecuratis illibatè, ſeruari debet. Limitatur num. 51. ex Antonio de Gamma.*

52 *Tutor iudiciarius ſimilis eſt fideiuſſori.*

53 *Maritus de iure communi vxoris ſuæ tutor, vel curator eſſe non poteſt. Et nu. 54.*

55 *Mulier maritum habens non debet, nec poteſt alium tutorem iudiciarium eligere. Et nu. 56. & 57.*

58 *Inſcriptio aliquo modo ad fideiuſſionem accedit.*

59 *Sponſio, quæ fit pro infante in baptiſmo, faciem fideiuſſionis refert.*

60 *Sponſores hi vocantur etiam ſuſceptores, patrini, matrinæ, parentes, teſtes baptiſmi, compatres, fidei auctores.*

61 *Sponſores pro infante baptizando Chriſtiani eſſe debent.*

62 *Sponſio iſthæc etiam tempore Apoſtolorum obſeruata fuit.*

63 *Higinus Papa chriſma, & compatres ad baptiſma conſtituit.*

64 *Sponſorum baptiſmi non leue eſt periculum.*

65 *Pignoratitia obligatio affinis eſt fideiuſſioni.*

66 *Pignus, & fideiuſſio a quo iure procedunt.*

67 *Argumentum à fideiuſſione ad hypothecã rectè procedit.*

68 *Fideiuſſorem qui dare tenetur, non liberatur, dando pignora, contra Bart. & Dec.*

69 *Carceratus poteſt iniuriarum agere, ſi ipſum, cautionis fideiuſſoriæ beneficio relaxandum, iudex ad dationem pignorum dimittere noluit.*

70 *Reus poſſidens immobilia, excedentia valorẽ vnius VVergeldij in hoc iudicij, euitat carceres, de iure Saxonico, & ordinat. prouinciali Landgrauiatus Haſſiæ. nu. 71.*

72 *Aliud pro alio ſolui poteſt in caſu neceſſitatis.*

73 *Creditor à debitore incarcerato aliud pro alio accipere cogitur.*

74 *Statutum Lubecenſe ratione debitoris incarcerati ſub pignoribus relaxandi adducitur.*

75 *Satiſdare aliud eſt, aliud fideiuſſorem dare. Declara, vt num. 76.*

77 *Fideiuſſorem ſi quis dare cogitur, non ſufficit dare pignora.*

78 *Niſi forte aliud conuenerit.*

79 *Aut fideiuſſorem quis dare nequeat.*

80 *Fideiuſſoris præſtatio, ſi alicui per decretum iniungitur, non ſufficit dare pignora.*

81 *Lomburda non lex, ſed fex eſt.*

82 *Guadia iure Longobardico idem denotat quod pignus.*

83 *Cautio ſi facienda eſt ad conſilium ſapientis, non includitur fideiuſſio.*

84 *Statutum fideiuſſorem exigens intelligitur, dũmodo fideiuſſor haberi poſſit, alias pignora, aut depoſitum ſufficiũt.*

85 *Reſcriptum ſi mandet aliquem abſolui, præſtita ſatisfactione intelligenda, atq; interpretãda eſt cautio de ſatiſfaciendo præſtitu, vt conueniat iuri communi.*

86 *Cautio ſub hypotheca omnium bonorum vtrum ſufficiens ſit in cauſis arreſtorum, necne, ex Receſſu Deputatorum de anno 1 00. iudicis arbitrio eſt relictum.*

87 *Cautio iuratoria cum fideiuſſione affinitatem habet.*

88 *Cautio iuratoria quid ſit?*

89 *Reus citra ſuum dolum pauper ad iuratoriam cautionem admittitur.*

90 *Iulij Clari quædam opinio declaratur.*

91 *Cautio iuratoria in cauſis criminalibus, pecuniariam ſaltem pœnam ingerentibus, aut cauſis ciuilibus arduis, & grauibus non admittitur.*

92 *Cautio iuratoria admittitur, ſi quis fideiuſſorem præſtare nequeat, licet ſtatutum fideiuſſorem exigeret.*

93 *Statutum non magis, quam lex ad impoſſibilia obligare debet.*

94 *Statutum Colonienſe, quo cautum eſt, quod extraneus ibi repertus, cum quo ciuis Colonienſis litem habet, poſſit arreſtari & realiter incarcerari, donec; et ciues Colonienſes, & nullos alios ſufficiet, examinatur.*

95 *Cautio iuratoria in fauorem forenſis non admittitur, ex Socino, & Antonio Sola. Sed auctori contrarium verius & humanius videtur. num. 96. Quod præiudicijs Camer. Imper. confirmatur. nu. 97.*

98 *Cautio iuratoria aliquando admittitur, licet fideiuſſor præſtari poſſit.*

99 *Fœmina fideiuſſore carens ad iuratoriam cautionem admittitur.*

100 *Remiſſionis proceſſus iuratoriæ cautionis præſtatione eſt contentus, & num. 101.*

102 *Scholaris per iuratoria cautionem ſatisfacit.*

103 *Appellantes in cauſis criminalibus, ſi idoneo fideiuſſore deſtituantur, iuratoriæ cautioni non relinquuntur.*

104 *Heres nolens ſatiſdare, de ſoluendo legato, non auditur, cautionem iuratoriam offerendo.*

105 *Arreſtum non relaxatur ad iuratoriam cautionem. Secus eſt in ſequeſtro. nu. 106.*

107 *Arreſtatus ſi ſit perſona honeſta, & fide digna, per cautionem iuratoriam arreſti relaxationem impetrare poteſt.*

108 *Contumax beneficium iuratoriæ cautionis perdit.*

109 *Fideiuſſorem qui inuenire nequit, propter malos, & corruptos mores, aut ſuam doloſitatem, non gaudet beneficio iuratoriæ cautionis.*

110 *Iudæus ad iuratoriam cautionem non facilè admittendus.*

111 *Iuratoria cautio nunquam admittitur vbi alio remedio vtrinque parti conſultum eſſe poteſt.*

112 *Cautioni iuratoriæ non est locus in ijs casibus, in quibus cautio necessaria requiritur.*
113 *Cautia iuratoria excluditur, si quæstio sit de grandi, & magno ære alieno.*
114 *Cautio iuratoria eius non admittitur, qui literas suas sigillo, & iureiurando munitas in dubium, vel controuersiam vocare audet.*
115 *Fidem qui semel non obseruauit, proculdubio, & in posterum non est obseruaturus.*
116 *Vicina ex vicinis colligimus.*
117 *Suspectus de fuga ad iuratoriam cautionem non admittitur.*
118 *Fideiussores se inuenire, vel dare non posse, probare quis debet, & quomodo. nu. 119. 120. 121. 122. 123.*
124 *Iudex non potest semetipsum offerre fideiussorem pro reo captiuo, qui nullos fideiussores inuenire potest.*
125 *Iuratoria cautio non potest fieri, vel præstari in scriptis per absentem. per iuramentum. quo Domino, & Magistratui est obstrictus. Rationes ponuntur numero 126. & seqq.*
127 *Iurare licet solo verbo, sine tactu sacrorum. Et num. 128. & 129.*
130 *Forma à legibus in iuramento tradita ad vnguem est. seruanda.*
131 *Testis absens in scriptis regulariter deponere non potest.*
132 *Specialia tria, quorum neutrum alterius sit consecutiuum concurrere non possunt.*
133 *Procurator spec aliter constitutus iuratoriam cautionem præstare potest.*
134 *Iurata assertio in instrumento facta, habetur pro vero iuramento.*
135 *Decretum* Cam. *Imperialis adducitur.*
136 *Mandata de relaxando captiuo, quando in Camera Imp. decernantur.*
137 *Carcer mitior peti potest. Et nu. 139. 104. & 141.*
142 *Orphede ratione si controuersia oriatur, iudex se interponere debet. Idq. in Camera Imperiali aliquoties factum. num. 144 & 145.*
143 *Iurisdictione concessa Magistratus petulanter abuti non debet.*
146 *Orpheda aliquando à Cameralibus moderamen præscriptum.*
147 *Pararii, & conciliatores nuptiarum affines sunt fideiussoribus.*
148 *Mulierculæ, quæ conflandis matrimonijs quæstum faciunt, quatenus teneantur remissiuè.*
149 *Arrhabo proximè accedit ad fideiussionem.*
150 *Arrhabo rectè etiam dici potest pignus, contra D. Hieronymum.*
151 *Obsides assimilantur fideiussoribus.*
152 *Assecurationis contractus affinitatem quandam habet cũ contractu fideiussionis.*

DE affinibus fideiussionis, siue vicina copu-
lationæ coniunctis, pauca quædam attin-
1 genda quoque videntur, ne † inscitiam sa-
piat, similia siue cognata non discernere,
& simulia pro ijsdem, & alia pro alijs accipere, vel vt
Arnobius *lib. 1 aduers gent. mihi pag.* 477 loquitur, Dis-
similia copulare, atque in vnam speciem cogere indu-
2 cta confusione conari: Et quamuis † mandatum pro-
ximè ad fideiussionem accedit, pulchrè Valent. Franc.
de fideiuss c. 1. nu. 10. 11. 12. 13. & 14. vnde etiam Fran.
Iamet. *in comment. ad tit. ff. de fideiussor. mihi fol. 3. pag. 2.*
ad finem, dicit: Quod mandatores effectu sint fideius-
soribus similes, nam eorum fide eadem securitas cre-
ditoribus datur, quæ per fideiussores, *l. si hæreditatem*
32. *versic in summa. ff. mandati.* Nolo tamen hic de
mandato singularem tractatione instituere, sed ad
Petrum Nicolaum Mozzium, Gomezium, & alios le-
3 ctorem remitto, illud saltem monens, præcipuã † dif-
ferentiam mandati, & fideiussionis in his duobus
consistere, primo, quod fideiussio stipulatione, man-
datum autem solo consensu contrahatur, *l. 1. ff. man-*
dati. Deinde, quod fideiussio etiam obligationi sub-
sequi potest, *vt supra c. 11. nu.* 180 *assensum*. Mandatũ
autem non vero ratihabitio, quæ loco mandati ce-
dit, & ob id etiam rectè sequitur: semper obligatio-
nem præcedere debet. *leg. si vero. 12. §. si post. ff. man-*
dati. Valent. Francus *d. c. 1. nu. 15. 16. 17. &* 18. God-
dæus *de contrah stipul c. 5. concl. 5. nu. 20. &* 21.

Eadem porrò, quæ de mandato dixi, propemodũ
4 quoque de † constituta pecunia asseuerari possunt,
auctore Valent. Franc. *d. c. 1. num.* 24. 25. & 26. Con-
stitutam enim pecuniam dicimus, quando quis pro
se, vel pro alio constituit se soluturum, ad similitudi-
nem fermè fideiussionis, & sic constituere, siue ἀντιφω-
νεῖν, vt dixit Theophilus, vel κατατάξασθαι, ceu Græ-
ci aiunt, hoc loci nihil aliud est, quam debitorem se
facere, & alterius in se transferre, vel suscipare obli-
gationem, de quo videantur DD. *in §. de constituta.*
instit de actionib. Et VVesenbec. *in paratit. ff de consti.*
5 *pecun.* Cæterum latius † patet constituere, quam fide-
iubere; primum, quod permissum sit, vt aliud pro de-
bito constituatur, *l. 1. §. an po est ff. de constit. pecun.* Cũ
sit diuersum in fideiussione *l. si ita. ff. de fideiuss.* Deinde
quod non solum pro alio, sed pro seipso quis rectè cõ-
stituat, *d. § de constituta. Instit. de actionib.* Fideiussor ve-
rò non nisi pro alio intercedit, *vt ostendi supra cap. 7.*
num. 1. & seqq. Tertiò, constitutum siue ἀντίφωνα, aut
ἀντιφωνήσις, secundum Cuiacium *in Nouella* 4. nudo
duntaxat pacto fit, nulla stipulatione interposita, *d. §.*
constituta. Franc. d cap. 1. num. 27 Gothofredus in Rubrica.
ff. de fideiussor. Secus est in fideiussione, *iuxta tradita su-*
perius cap. 11. in princip. Quartò constitutor semper se-
quitur obligationem. Fideiussor verò, & sequi, & præ-
cedere potest, *vt dictum est supra.* Denique constitu-
tor obligatur iure prætorio, fideiussor iure ciuili, *Cuia.*
d. Nouell. 4.

Sed ad materiam huius capitis propius accedẽdo
6 † subijcio iam, negotio fideiussionis quandoque af-
finem esse iussum patris, per textum *in l. 2. in princip. ff.*
de donationibus, vbi à ICto Iuliano iussus patris, & fi-
deiussoris datio inter se æquiparantur. Dico autem,
7 quandoque affinem esse: Non enim † omnis iussus
paternus fideiussio dici potest, *sicut probat l. 1. §. Quid*
ergo. ff. quod iussu. Multo minus nuda, aut iactabunda
8 commendatio per se † est aliquod mandatum, vel fi-
deiussio, *leg. si verò, §. cum quidam. ff. mandati. l. sciendum*
in princip. & §. ea autem sola ff. de ædil. edicto. l. fideicom-
missa. §. si ita quis ff. de legat. 3. l. vlti. C. quod cum eo. Bald.
in l si libertas. num 3. C. *mandati, Barbat. consil* 8. *volum.*
3. & post Bart. Alexa. & Afflictum Chassaneus *in con-*
suetud. Burg Rubr. 5. §. 2. in verb. Son principale oblige in
princip Ioan. Koppen *in decisionib suis q. 36. num. 10. Ma-*
scard. de probat. conclus. 626. num. vltim. Reb. ff. de Sche-
dular. recognit. num. 99. Alciat lib. 2 parerg. cap. 12. vbi
9 dicit: Quod is, qui † commendat tanquam sponsor
conueniri non possit. Idem Alciat. *in l. commendare*
186. *num* 2. *ff. de verbor. signif.* Dionys. Gothofred. *in l.*
10 *Lucius 24. gl. 1. ff. de fideiussorib.* Vnde † etiam Rulan.
in tract. de commiss. part. 1. lib. 5. cap. 23. num. 1. monet,
attendendum esse ad verba, an potius contractum sit
mandatum, val commendatio facta. Et dicit Vincen.
Caroc. *decis. 45. num.* 33. Quod literæ commendatitiæ
ad fauorem alicuius non inducant mandatum, & præ-
sumatur potius adulatoriæ, quam dispositiuæ. Quod
11 tamen † non ita est accipiendum quasi alium com-
mendare, vel ad candidam interrogationem alicu-
ius, effuso sermone, ex nimia alacritata, alterius fi-
dem, ac facultates temerè extollere, & prædicare,
semper sit extra periculum. Concinne etenim Horat.
lib. 1. epistolarum

Qualem commendes etiam atq; etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

Imo

Imo talis temeritas causa est, quo magis, non quo-
minus quis obligetur. *Leg. Iulianus. §. 1. in verb. non de-*
buit f.c.tus esse. ad temerariam indicationem. ff. de action.
empt. Vnde etiam Plutarchus *in li. de immodica vere-*
cundia commemorat. Polypereontem Macedonum præ-
fectum, Xenecrati Philosopho hominem minus pro-
bum per epistolam commendanti rescripsisse, vt dili-
gentius probaret deinceps eos, quos commendaret.
& auctor est Suetonius, Augustum Cæsarem nunquam
filios suos populo commendasse, vt non adijceret, si
merebuntur. *Sueton. in Augusto. cap. 56.*
12 Ac longe † quidem maior oboritur commendanti
& prædicanti difficultas, si probetur, illum notitiã
habuisse, quo in cardine tum temporis, cum quærere-
tur, res commendati (alias ipsi satis noti) versaren-
tur, vel pro commendatione lucellum aliquod eum
accepisse, vt in specie considerat Camillus Borellus
in controuersia 47. num. 74. Vix enim est, vt doli mali
suspicionem non incurrat, per ea quæ dixi supra *capite*
13 *8. num. 13 & 14.* Atque † illud ipsum nominatim sta-
tutum est iure Municipali Lubecensi *lib. 3. tit* 10 his
verbis: si aliquis forensis non vellet vendere bona
sua, & alius apud esset, diceretq; vende recte facis, &
de illo fidere potes, ille qui persuasit vt hanc rem fa-
ciés, ipse tenetur ad solutionem rei vandita, &c. Quo
14 etiam pertinet † consilium Ioannis Rudelij, quod ex-
tat inter consilia vniuersitatum Germaniæ *consi. 47.*
per tot. p.s.t. a. vbi mercator persuasus, & rogatus per
literas alterius Mercatoris, vt tertio ignoto merces
suas crederet, damnificatus postea, propter persuasio-
nem tertij, damnum à persuadente recte repetijt, *per l.*
si literas. C. mandati Ioan. Koppen d quæst. 36. nu. 9.
15 Quinimo † hoc casu aliquando, ad instantiam cre-
ditoris, commendanti pro purgatione delatum fuisse
iuramentum memini quod tamen eum demum admi-
serim, si à parte commendantis valde vrgeat præsum-
ptio bonitatis, & sinceritatis, præsumptio enim hæc,
tanquam fortior elidit prædictam suspicionem, vt po-
te multo dabiliorem *l. Diuus ff. de in integr. rest. t. Menoc.*
de præsumpt. lib. 1. quæst. 30. nu. 1 & a. Et præterea trala-
16 titium est, quod † in his, quæ dependent ab animo, ste
tur dicto asserentis, cum iuramento, maxime quan-
do pro ipso stat præsumptio bonitatis, & innocentiæ
gl. in § sed istæ. versic. aliæ insuunt. de actionibus gloss. in
cap. significasti verb. si est ita extra de homicidio. textus sunt
in l. 6. § sed & si. ff. de his qui not. infam. l. si duo pa roni. §.
idem Iulianus. ff. de iureiurando, & probant illud ipsum
Bartol. *in l. inter. §. recte ff. de furtis.* Anton. Gomes. *tom.*
3. c. 3. nu. 26. circa med. Mascard. *de probat. conclus. 414.*
& concl. f. 854. nu. 22. Ioach. à Beust. *in l. nam postea quã.*
§. si damnetur. nume. 18. ff. de iureiur. Gail. *lib. 2. obseru.*
106. nume. 5. Menoch. *de præsumpt. lib 1. q. 77. nume.*
9. & 14.
17 Hinc † etiam Vincent. Carocius *in tract. de excuss.*
bonorum. par. 2. q. 21. nu. a. non sine ratione dicit, quod
rogans pro alio in scriptura vel in epistola, vel coram
testibus, vt ei mutuo pecunia detur, eum alias credi-
tor, illum non nosset, possit conueniri vt fideiussor,
quanquam ei beneficium excussionis non denegari, si
mul concedit, asseclam habens Ruig. Ruland. *in tract.*
de commiss. part. a. lib. 5. c. 14. nu. 15. Eodem plane spe-
18 ctat, quod † pater vel dominus non teneantur ad pe-
cuniam mutuã filio vel seruo, vel procuratori aut in-
stitori etiamsi epistolis illos cõmendarint, nisi specia-
liter ab his fuarit postulatũ, vt pecuniã creditor presta
ret filio, vel seruo, procuratori, aut institori. *l. 5. § sed cũ*
fullo. ff. de institoria. l. fi. C. Quod cum eo. Pet. Anton. An-
gusola *in consi. criminali num. 4. & 5.* Gothofredus *in d.*
19 *l. Lucius a. 4. ff de fideiuss.* Sic † etiam acceptans literas
Cambij, quando non est debitor scribentis, videtur
esse fideiussor illius, qui scribit, *DD. in l. singularia. ff. si*
cert. pet. Vincent. de Franchis deci. 303. nu. 3. part. 2. Fabius
de Anna consi. 82. nu. 6. & 24.

20 Nec † obstat casus Camilli Borelli in controuersia
47. vbi ita qui scripserat. Quod illi, qui pecuniam acci-
pere cupiebant, modum soluẽdi haberent, & quod in
tempore in solutione minime deficerent, &c. non ta-
men vt fideiussor teneretur: Nã Borellus apertè pſup-
ponit, illas literas saltem commendationem quandã
continuisse, & ob id scribentem minime obligasse, da
reliquis circunstantijs in illa facti specie concurren-
tibus vt nihil dicam. Quæ porro de effectu commen-
21 dationis dixi, illa vtiq; fortius procedunt in † cõsilio
hoc. n. regulariter neminem obligat, *l. 2. in fi. ff. manda-*
ti l. fideicommiss. § hæc verba. ff. de legat. 3. l. cum pater. §.
mando. ff. de legat. 2. AEmil Ferrettus *in l. filius fa-*
milia. §. Diui. num. 12. ff. de legat. 1. præterquam si sit
fraudulentum. *l. consilij, & ibi Decius. & Cagnolus. ff.*
de regul iuris l. aut facta in princ. ff. de pœnis iunctis ijs
quæ habet Angel. de Clauasio *in summa sua con-*
silium.
22 Quid vero iuris † sit in literis credentialibus siue
credituis, & quatanus illæ obligationem inducant, &
scribentem obligent, vide apud Bart. Alex. & alios
in l. Lucius ff. de fideiussor. Boer. *decis. 282.* Franc. Marc.
q 543. nu 7. part. 1. Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu 94.*
nu. 20. Mascard. *de probat. conclus. 626. nu vlt. & conclu.*
6:8. Sebast. Vantium *tit. de nullit. ex d. fectu mãdati nu.*
139. Ioach a Beust *in l. admonendi numer. 1605. cum a.*
se. ff. de iureiur. Chil *in process. c 99 nu. a* Ruig. Ruland
d. part. 2. lib. 5 c. 14. nu. 18. 19. 20. Ioan. Koppen. *in decis*
suis. q 46. nu. 51 & seq.
23 Secundo affinis † est fideiussioni nuda repromissio,
quæ sc. sine vllo fideiussore aut iureiurando præstita
ast *§. 1. instit. de satisdat. l. 1. §. stipulationum. ff. de prætor*
stipul. l. 2. § sed vtrum. ff de iudi. ia. cum sim. libus. Et ideo
24 † inter repromittere, & satisdare etiam hæc differen-
tia constituitur, quod satisdatur non nisi adhibito fi-
deiussore *l. qui satisdar. cogant l. 4 § addici. ff. de fideicom.*
libert. Nouella 53. cap a. §. a. Nouella. 112. cap. 2. Sil-
uestr. Aldobrand. *in addit. ad Rubric. Instit. de satisdat.*
tutor. Freutleruain *select. disputat. volu. 1. disput. 5. thesi*
2. litera D. Euerhard à Bronckhorst. *controuers. quæst.*
centur. 1. quæst. 18. Robert. *lib. 3. sentent. cap. 25.* Hugo
Donellus *ad l. 5. § . sais accept o ff de verbor. obliga.* (non
25 † attento, an lex exigens satisdationem mẽtionem
faciat vel non faciat fideiussoris, vt tamen post glos-
sam *in l. 7. ff. de prætor. stipulat.* & Doctores plerosq; vo-
luit Laur Kirchouius *in com. opin. verb satisdare.*) Re-
promittitur vero nuda cautiona, ac sine fideiussora,
d. l. 1. §. 1 ff. de prætor. stipulat. Cuiac *lib. 12 obser. cap. 22.*
& lib. 22 obser. cap 30. in fin pri cip. Robert. *d. lib. 3 sen-*
26 *tent. cap. 21.* Sed, & † hi qui suo nomine cauent, re-
promittunt qui alieno, satisdant, *leg. vlt. § si legatarius*
ff. quod legator. l 6. ff. vt legat. nom. cau l. 23. ff. de vsufru-
ctu legato.
27 Et quia † cautionis nomine simpliciter prolato nõ
fideiussio, sed nuda tantum promissio, significatur, *l.*
sancimus. C. de verb signif Ioan. Donato à Fina *in Enchi-*
28 *rid. conclus lib. 3. verb cautio. in pr.* (preterquam † in ali-
quot casibus, quos notat Iason *in d. l sancimus nu. 3.* &
29 præsertim in † cautione siue satisdatione legatorum
siue fideicommissorum nomine, vbi cautio semper fa-
ctum hominis, & sic fideiussores desiderat, vt anima-
duertit AEmil. Ferrettus *in l. 1. nu. 67 ff de legat. 1.* nec
30 non in † contractu dotis, vbi pro fideiussione accipi-
tur, vt per textum *in l. si constante § quoties. ff. de iure do-*
tium scriptum reliquit Ioan Boscbeus *in tract. de nupt.*
31 *li 6. n. 36. in 6. vol. tractuũ.*) ideo etiam † nuda cautio
affinitatam quandam cum fideiussione habet maxi-
me quia non tantũ rebus, sed, & personis cauetur. *l. ha*
bere. 188. § cautum. ff. de verb. sign. f. de quo plurib. agit
Anton. Corsetus *in singul. suis verb cautio.* Petr. à Duen-
nas *regula 86.* Ioan. Bernar. Diaz *regula 73 incip. cautio*
idonea. Hora. Carpanus *ad stat Medio. par. 5. c. 44 nu. 46.*
47. 48. 49. Cagnol. *in l. plus cautionis. nu. 15. ff. de reg. iur.*

32 Id quod etiam consentit † cum nouissimo Imperij recessu *de anno* 1600. *in §. fol.* 23. vbi dicitur, quod quamuis in mandatis pignorationum ante paritionem petenti citra denegationem cautio præstari debeat, quod tamen eam exactè pignoribus, aut fideiussoribus fieri non sit necessum, sed quod nuda promissio sufficiat, pro quo faciunt tradita per Petr. Heigium *quæst.* 36. *num.* 51. *&* 52.

33 Tertiò fideiussioni † affinis est nominatio, qua mediante, quis ad munera publica vocatur, *l.* 2. *§.* 1. *ff. ad*
34 *municipal. l. vlt. C. qui ætate se excus. lib* 10. a qua † nominatores dicuntur, qui scilicet, cum aliqui ad munus quoddam eligendi sunt, certorum hominum, tanquam idoneorum, nomen edunt, & quasi eorum creandorum auctores existunt *l.* 4. *C. in quibus causis pign. vel hypoth. l.* 1. *C. de decurionib. l.* 1. *&* 2. *C. de filiisfam. lib.* 10. *leg.* 1. *C. de peric. succ. part. l. exactores. C. de susceptoribus. l. iii. e pronissim. C. de fabricens. l.* 1. *&* 2. *C. de peric. nom. l.* 1. *C. de agric. & mancip. dominic. cum multis simil.* Et quod
35 † nominare, fideiubere, & periculum in se recipere, non differant, indicat Alberic. de Rosat. *in l. cum ostendimus. ff. de fideiuss. & nom. uto.* Idcirco etiam hi nominatores (qui alibi etiam ad firmatores) veluti fideiussores obstringi dicuntur *in l. vlt. in fin. C. Quo quisque ordin. conuenirat.*

36 Quartò † fideiussionis vicem sustinet is, qui pro se substitutum dat, nam pro eo facultates suas obligare censetur, *vt est text. in l.* 1. *in fin. C. de prapos. agent. in reb. lib.* 12.

37 Quintò † pro fideiussore censetur nummus. Nam, vt dixit Aristoteles *lib.* 1. *Polit. cap.* 6. *&* 7. nummus est futuræ necessitatis fideiussor, ex quo id refert Bal. *in l.* 2. *C. de constit. pec.* Curtius *in tract. de sequest. quæst.* 1. *num.* 4. Petrus Heigius *quæst. iuris part.* 2. *quæst.* 1. *num.* 39. Quotiescunque enim pecuniam porrexeris, inuenies necessaria, iuxta illud *Ecclesiast.* 10. Pecuniæ obediunt omnia: Hinc Iulius Paulus apud Agellium *lib.* 16. *capite* 10. Quondam inquit, res pecuniaque familiaris obsidis vice pignorisque apud Rempublicam esse videbatur, amorisque in patriam fides quædam in ea, & firmamentum. Expressit illud ipsum quoq; Alanus *in lib. de complanctu natu* 21 vbi nummus loquitur: Tullianæ eloquij tuba raucescit. Vbi militat nummus, Hectoreæ militiæ fulgura compescuntur: Vbi pugnat pecunia, vires expugnatur Herculea: Nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat vniuersis.

Idem tamen, quod de nummo dictum est, etiam
38 † de alijs rebus inanimatis, puta castris, præfecturis, fundis, ædibus, molendinis, annuis redditibus, &c. dici potest, vt nimirum non tantum homo pro homine, sed & res tam mobilis, quam immobilis pro homine spondere dici possit, iuxta illud acuti illius Hispani:

Idem, si pro me spondes agellus, habes.

Vnde in historijs legimus, nonnullos, quo certius fidem colerent, euncta iura à maioribus accepta, imperia, vectigalia, immunitates, prædium loco dedisse, vt omnibus ijs exciderent, si in fide non stetissent. Quid? quod sub rerum fide, & periculo non obligare dicimus *in l. vlt. C. Quæ res pignor. obligari poss.* In tantum, vt & fideiussor possidens bona rustica dicatur magis idoneus, quam possidens vrbana, cum vrbana subiaceant maiori periculo incendij, & ruinæ, ex sententia Baldi *in l. fin. C. de debito. ibus ciuit. lib.* 11. Horat. Carpani *ad statut. mediol. part.* 1. *cap.* 44. *nu.* 27. Quod tamen mihi non sit admodum verisimile, siquidem, & rustica bona periculo inundationis, direptionis sterilitatis,
39 subiecta esse, nemo est qui ignoret. Hinc † etiam in plerisque supra *cap.* 10. *num.* 120. *&* 121. citatis ordinationibus prouincialibus siue Electorum, Ducum, & Comitum, prouisum est, sic iustitia fori sic statuit aduersus actorem ita etiam in Electoratu, & in hoc comitatu, qui multa bona immobilia habet Idonea, & sufficientia ad soluendum, non tenetur fideiubere quia bona ibi sunt parata, & §. qui multa bona possi-
41 det illa sunt pro fideiussione. Quod concordat † cum iure Saxonico *lib.* 1. *art.* 34. *in glossa. num.* 4. *& lib.* 2. *art.* 5. *& ibi gl. num.* 3. vt innuit Valent. Francus *de fideiussoribus. cap.* 3. *num.* 260. *&* 261. idque valdè eleganter & fuse explicauit Daniel Mollerus *in commentar. ad constit. Electoral. Saxonic. par.* 1. *constit.* 5. Non aliud quoque in Iutia, Selandia, & Ducatu Schlesvvicensi receptum esse, demonstrat textus dixit Iudæus, & liber leonis vnus vocat adire, &c. *lib.* 2. *cap.* 104.

42 Non inscitè † fortassis huc etiam referuntur sponsiones illæ, in quibus, datis fortè pignoribus, inter litigantes contendebatur, vt, qui ex certamine superior discederet, pecuniam in stipulatum deductam, pignoriue depositam ferret: Germani appellant Hispani, vt ab alijs didici, Apuestas, *l. si gratuitam. §. si quis sponsionis, & ibi las. ff de præscrip. verb. l.* 3. *ff. de aleatorib. l. litigatores. §.* 2. *ff. de receptis.* Pardulph. Prateæus *in lexico, verb. sponsio. & in verb Sacramentum.* Io. Ferrar. Montan. *in tit. Insti. de verb. oblig. in fin.* Ant. Gomes. *lib.* 2. *Var. resolut. c.* 11. *nu.* 4. August. Morla *in emporio iuris p.* 1. *tit.* 4. *de transact. in princ. nu.* 7. Io. Godd. *in l. sponso. num.* 13. *& l.* 54. *ff. de verb. signific. & in tractat. de sequest. c.* 1. *part.* 3. *axiom.* 5. *nu.* 163. Andr. Cludius *in tract. de sequest. cap.* 1. *num.* 2. V Vesenb. *in paratit. ff. de in erdictis. num.* 7. Et exstant quidem huius sponsionis memorabilia exempla apud Plinium *natur. histor. lib* 9 *cap.* 35. & principem Carminum (teste Velleio Paterculo *lib.* 2.) Virgilium *Ecloga* 3. Macrobium *lib.* 3. *cap.* 17 nec non in prologo Casinæ, quem Apulus aliquis Comædus Plautinæ fabulæ præfixit:

Id ni fit, mecum pignus, si quis vult, dato,
In vrnam mulsi.

43 Interponebanturque † etiam istiusmodi sponsiones in gladiatorum ludis vulgo, vter vinceret. *Iustus*
44 *Lipsius lib.* 2. *Saturnal c.* 24. Fortassis † similitudinem quandam quoq; cum hisce sponsionibus habuit apud Athenienses ἡ παρακαταβολή, hoc est, depositio certæ pecuniæ. Prouocans enim aduersarium sponsione, dicebat magistratum: *Spondeo, me tantam pecuniam daturum, ni vir honestus fuero.* Agell. *noct. attic. lib.* 14. *cap.* 2. *in fin. & ibi Motellan. in adit. Ioan. Bodin. de Repub lib.* 2. *cap.* 6. Cicero *in orat. pro Quinto: Sponsionem facere maluit fecit. Te iudicem, C. Aquili sumsit. Ex sponso egit. Martialis lib.* 11. *Epigram.*

Cum sponso, fabulisq; lassa,
De Scorpo fuerint, & incitato.

45 Quod † si quis cum his ipsis sponsionibus etiam comparare velit sponsiones illas mercatorum, quibus quotidie vtuntur, verbi gratia, cum Titius à Seio proficiscente Venetias, vel ad terram sanctam, emit annulum, vel quid aliud centum aureis, soluendis, si Seius intra certum tempus inde reuersus fuerit: Vel, si hoc anno Archidux Albertus Siuliam receperit: Vel, si filijnis pretium ad aliquot Imperiales Gedani nô decreuerit, &c. non equidem repugno, & videri vtique de talibus sponsionibus possunt Benuenut Straccha *in tractat. de sponsionibus. part.* 4. Petrus Santerna Lusitanus *de sponsionib. merc.* 5. *part. in prin.* Memorabi-
46 lis certè, & illa † est sponsio veneni bibendi inter D. Ioannem Euangelistam, & Aristodemum, quæ narratur ab Abdia Babylonio *lib.* 5. *histor. Apostolicæ mihi*
47 *pag.* 175. Instatntis † denique Lubecensibus *lib.* 3. *tit.* 8. *artic.* 3. cautum est, si quis huiusmodi sponsionibus bona sua conturbet, & abliguriat, quod fratribus, ac sororibus bona communia cum ipso possidentibus illud nullo modo imputari debeat: Verba sic sonant:

Si

Si aliquis sit debitor, & bone sue coosumpsit in ludo meretricibus, & alijs debet de sua portione soluere, & eliorum bone non vocere.

48 Sexto † affinitatem cum fideiussione bebet ceutio securitetis eut saluus conductus, quam iudex parti, præsertim reæ, contra violeotiam facti, ooo iuris non tantum ed accedendi, sed & recedendi facultatem, præstat. Panor ie c. vlt. & Felin. *in Rubrica de trenga, & pace*. Zesius *coesi*. 14. & 15. *lib*. 1. Menob. *de arbit. iud. quest. casu*. 336 & 3 8. V Vesenb. *ie paratit. C. de satisdando. nu*. 4 Prosper. Farinac. *quæst. crim*. 29. *nu*. 53. &

49 54 vbi hanc sententiam communem dicit. Et † licet hæc cautio à iudice neq; detis fideiussoribus, neq; pignoribus, neque mediante iuremento, sed sub simplici promissioue conceditur, ite temen, vt in scriptis fiet, & ed acte redigatur vt hebet communis practice, præsertim in terris Saxoniæ. *per text. lib*. 2 *art*. 14. &

50 *artic* 4. Tamen semel date essecuratis † illibate, dixit quidem Germenus antiques fides seruari debet, tam è iudice, quam à quocunque alio; si enim dare licet telem fidem, vtiq; & seruare conuenit, vt fusius deciararunt Colerus *in tract. de processib. executiuis par*. 4 *cap*. 1. *num*. 176. *cum seqq*. & *in decis Germaniæ decis*. 165. atque ibi Iacob. Schultes *in additione*, & nouissime Frideric. Pruckmen. *de regal. cap*. 4 *memb*. 2. *effectu*. 5. Bernhard. Græueus *ie concius. pract. conclus*. 52. *consi*. 1. & *eiusdem conlesionis corrollario*. Modestin. Pistor *consi*. 49. *lib*. 2. Metth. Cuno *lib*. 1. *de pactis c*. 23. *num*. 48. &

51 *seq* Modo ne quid † interueniat, quod retractationem Epistolæ assecurationis, causetur, vt io casu Antonij de Gamma. *decis*. 309.

52 Septimo fideiussori similis † est tutor iudiciarius, Agens vel procurator qui nomine mulieris egit, hic n. quasi fideiubet pro omnib. quæ à muliere in iudicio peraguntur, *vt est tex. cum gl. lib*. 3 *art*. 6 *verb*. & sine ngente, & *gl. lib*. 3. *art*. 11. *nu* 2. *versic*. 3. Verum, quid dicemus, si mulier hebeet maritum, & conueniatur, eritne opus speciali tutore iudicierio, vel en maritus nomine suæ vxoris liti adesse, & tanquem fideiubens, vt dictum, conueniri poterit? Ad hoc respondendum

53 est, de iure quidem communi meritum † vxoris suæ tutorem vel curatorem esse non posse. *l*. 2 *C. qui dare tut. poss l. virum. ff. de curatore furiosi*. Cæterum cum secundum illum ipsum ius maritus nomine vxoris egere, eamq; defendere, cum opus est possit, *Bart. Bal. & communiter. Dd. in l. maritus*. C. *de procur*. non mirum de-

54 bet videri, si de iure Saxonicu † idem obtineat, quo sane iure mulier est in tutele siue cure sui mariti *lib*. 1. *art*. 31. *Fach, es aisser Saxo*. 8. *constit. prouin*. 15. *part*. 2.

55 Imo † quamdiu mulier hebet maritum, non debere eam, nec posse, alium tutorem iudiciarium eligere, cū tuto c hebenti tutor non detur colligo *ex d. consti*. 15. *part*. 2. *in verb* dentur legitimi, & ordinerij egeotes. Nam quie, ibi tutores coniugales in ordine scripturæ reliquis præponuntur, certum est, eosdem quoque alijs præferri per notet e *gloss. in l. quoties. ff. de vsufructu*. Ti-

56 *raqeel. de iure primogen quæst*. 19 *num* 2. & 3 Et † ideo consuluit V Vesenbec *consi*. 11 *num*. 12. *part*. 1. quod mulieri non est opus elio curatore, quando non cum marito, nec eios booo contrahit, sed cum extraneo. Idem plane dicendum est de exercendis iudicijs, in quibus etiam quasi contrehitur *l*. 3. *ff. de peculio*, modo

57 † mulier per sese etiam non adhibito alio curatore, corem iudice, merito c eusem vel litem commiserit, vt pulchre ostendit And. Reuchbar. *part*. 1 *q suar. q*. 2. *nu*. 52. & *seq*. subijciens, ite à Scebinis Lipsensib. indicatum esse. Quæ cum ite se habeant epte etiam prædicta *gl. lib*. 2. *art*. 63. ed meritum trahitur, idq; notandum est ed explicationem *d. constit. prouic*. 15. *part*. 2. vbi Danielem Mollerum *ne*. 2 idem quoq; annotasse, postquam hæc scripsissem, vidi.

58 Octauo fideiussioni affinis est † inscriptio, in accusationibus criminum aliquando vsurpeta, sicut notat Zobelus *in addit. lib*. 2. *art*. 5. *lit. D*. item Angel. *in tract. maleficiorum in verb*. & *ad querelam Titij. num*. 8. Quia vero hac de re supre *capite* 5 *nu*. 143. actum est, superuacaneum est illic hic denuo repetera.

59 Nono similitudinem † quandam fideiussionis refert sponsio, quæ fit pro infante ex sacrosancto baptismo suscipiendo, siquidem interuenientib. elijs quoq; ceremonijs, de quib. Erasmus ad Hieronym. in Epistole ad Heliodorum, *epistola* 1. *tom*. 1. *mihi pag*. 5. ad stipulationem Parochi fidem suem sponsores pro infante ioterponunt, de quo textus est *in l. si quis alumnum*. 26. *in fin. C. de nuptijs*, & *in cap. vos ante omnia de consecrat. distinct* 4. vbi D. Augustin. loquitur: *Vos ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptismo, suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere, ideoq; semper eos admonete, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatem teneant, ante omnia symbolum, & orationem dominicam, & vos ipsi tenete, & illis quos susce-*

60 *pistis de sacro fonte, ostendite*. Alio † porro nomine hi sponsores etiam suscep tores, patrini, matrinæ, perentes testes baptismi, compatres, & fidei auctores, vocantur, *cap. in Catechis. cap. non plures, c. quæris à me. §. difficillima. de consecr. distinct*. 4. Constant. Hermen. *lib*. 4 *Epito. titul*. 6. *Rub. de his, qui ex sacro baptismate sunt cognati*. Theodo. Zvvinger. *in theatro vitæ humanæ volu*. 3 *lib*. 7. *mihi pag*. 860. vbi notabilia exempla referūtur. Quos

61 † vtiq; Christianos esse oportet, qui n. articulos fidei ipse non tenet, nec illis credit, quo modo is sponsor pro alio esse potest, *cap in baptismate*, & *ibi gla. in verb. baptizatus. gl. in d. cap. vos ante omnia. verb. fideiussores. De consecr. distin*. 4. Ang de Clauasio *in summa sua, verb.*

62 *baptismus*. Atq; hanc sponsionem † etiam tempore Apostolorum inter Christianos obseruatam fuisse, prodidit Dionys. Areopagita *in lib. de Ecclesiast. hierarchia*, vt refert Menoch. *de præsumpt. lib*. 2. *præsumpt*. 51.

63 *num*. 5. Quanquem † Achilles Pyrmenius Gessares asserit, Higinum Papam chrisma, & compatres ad baptismum constituisse, qui Higinus vtiq; Pepe in ordine decimus fuit, alio nomine Eugenius dictus, vt placet Alberto Abbati Stadeosi ie *chronicis mihi pag*. 25.

64 Et de is † sponsorib. ita loquitur Tertull. *in lib. de baptismo. Pro cuiusq; inquit, personæ conditione ac dispositione etiam ætate cunctatio baptismi vtilior est, præcipue tamen circa paruulos. Quid n. necesse est sponsores etiam periculo ingeri, qui & ipsi per mortalitatem destituere promissiones suas possunt, & prouentu mal ind lis falli, &c*. quem retulit Pet Pithocus *lib*. 1. *aduers. c*. 1. *in fin*. cum quo in effectu concordat *d. c. quæsiuit, de consecr. dist*. 4. Ioao. Bellonus *in opusculo de figuris iuris versicu. sexta species mihi pag*. 113.

65 Decimo † obligationi fideiussoriæ affinis est obligatio pigneretitia, quæ nimirum fit datis pignorib. Nam ista ceutio solum idonea dici solet, quæ fit datis vel fideiussorib. vel pignorib. vt dixi supte c. 5. *num*. 91. & latius monstrat Anto. Gorsetus ie *sing. suis. verb. cautio*. Menoch. *tract. adipisc. remedio* 2. *num*. 93. Albert.

66 Brunus *in tract. super. constit. verb. cautio*. Vnde † etiam Tirequel. *in ll connub gl*. 5. *nu*. 109. dicit, quod pignus, & fideiussio æquo iure procedant, *per l. fideiussor. §. vlt. vbi hoc notat Ang. ff. de constit. pecu*. probat Alex. *consi*. 65. *in fin. vol*. 5. Iac. Mandellus de Alba *consi*. 95. *num*.

67 13. Et propterea † quoque argumentum à fideiussione ad hypothecam recte procedere *per l. si legati in fin. ff. de pignorib*. astruit Iason. *in l*. 1. *ad fin. ff. de legat*. 1. quē sequitur Camillus Gellinius *lib*. 5. *de verb. signif. c*. 16. *nu*. 171. & dixi supra c. 7. *nu* 95.

Sed hic non incommode quæritur, an igitor, is qui

68 † fideiussores dere tenetur, dando pignora, quæ in fideiussorum locum subrogentur, liberetur? Et quidē Decius in hec quæstione effirmetiuam tenet *in l plus cautionis. num*. 3. *ff de regul. iuris per illum textum, post Bart. ie leg. prætoria* 7. *ff. de prætor. stipulat*. Sed nega-

tiua

tiua sententia proculdubio magis cõmunis, & verior est, quam etiam contra Bart. & Decium defenderunt Hippol. in Rubric de fideiussor. nu. 296 cum seqq. Franc. à Ripa in Rubric. num. 8. ff. de pignorib. Negu. in tract. de pignorib. 5. part. princip. memb. 1. num. 1. & 2. Cagnol. in d. l. plus cautionis. num. 9. Eman. Soarez. in thesaur. com. opin. lit. F. num. 153. & 154. & nouissime Francus in tract. de fideiussoribus cap. 4. conclus. 7. num. 143. cum seqq. in quibus locis huius conclusionibus rationes copiose assignantur.

69 Sed obstat, quod † is qui sub cautione fideiussoria à carcere relaxari debet, pignora dando, & promittendo iudicio sisti liberemur, adeo vt, si iudex sub illis pignoribus eum relaxare nolit contra illum actionem iniuriarum instituere imo, & de syndicatu illum conueniri posse posuit, gloss. & Bart. in l. 1. & in l. si vero. § qui pro rei in 3. no abutr. ff qui satisdare cogant. Ioan. de Arnono in commentario 70. Cæpolla in consil. 40. col. 10. circa fin. Paul. Grilland. in tract. de relax. carcer. Rubrica de fideiussorib. num. 2. Nicol. Boerius ad consuet. Bituriens. tit. 2. § 14 gl. 2. versic. Et idem tenet. Hippol. in pract. crim. § . tangam. num. ... 11. & in §. quoniam num 51. Roder. Soarez. de fideiuss. in can a c. im. nu. 2. & 3. & in declarat. l. regn. lib. 2. tit. de comperendinationib. §. Hæc lex. sumpta est num. 8. 9. & 10 Hieron. Schurff consi. 15. & seq. cent. 2. Fulmus Pacianus de probat. lib. 1. c. 57. numer. 26. Prosper Farinac. part. 1. tract. crim. tit. de carcerib. q. 33. num 7. Martin. Monterus decis. Reg. Aragon. 7. num 6.

Id quod non tantum de iure communi, sed potissi-
70 mum † de iure Saxonico locum obtinet, siquidem eo cautum est, si reus possideat, immobilia, excedentia valorem vnius VVehrgeldij in loco iudicij, quod eo ipso carceres euitet const. lib. 2. art. 5. in prin. his verbis, Q... habet bona immobilia à seipso; optimum est, quã ... præstare his eius fidem, qua de re fusissimè Co... decis. German. decis. 107. num. 27. 28. 29. & 30.

71 † Quo etiam respicit. Ordinatio Principis Hassiæ, quod non sit carcerandus, qui habet bona immobilia. ... Sed respondendum est, ea, quæ modo attuli, in illo casu non solum speciale aliquid
72 habere propterea, † quod in casu necessitatis aliud pro alio solui potest: Auth. hoc nisi. C. de solu. Corneł. Beniucasius de priuil. paup. num. 30. Sed etiam ideo fie-
73 ri, quia alias quoque creditor à debitore † carcerato aliud pro alio accipere cogitur, Bal. in l. ordo C. de exe-
74 cut. re iud. Et cum † illud ipsum conditores statutorũ Lubecensium lib. 4. statu. tit. 1. art. 4. valdè accuratè expresserint, dicit enim ... quis coram Iudice, vocatus est, vt sit fideiussor summa pecuniæ, pro qua debet fideiubere illi debet esse nota, & expressa. & si recusaret fideiubere, iterum ille pro quo fideiussio erat præstanda, in carcere detinendus est, &c.

Non aduersatur quoque num. 68. posito axiomati
75 textus in l. 1. ff. qui satisdar. cogantur. Aliud enim † in rei veritate est satisdare; aliud fideiussorem dare. Si enim satisdare conceditur, tunc sufficit dare, vel fideiussores vel pignora. l. promissor, § vlt. ff de constit. pecun. l. 1.
76 § iuber ff. de collat. bonor. Præterquam in † stipulationibus prætorijs, quæ hoc proprium habent, vt requirãt personas fideiussorum, l. 1. §. stipulationum l. prætoriæ. 7 ff. de prætor. stipul. Iulius Pacius antinom. iuris. cent. 1. q. 67. Petr. Heigius in quæst. iuris, quæstio 36. num. 34. & seqq. vbi tamen, num. 44 & 45. ex VVesembecio su-
77 bijcit, hodie aliud in vsu esse. At † vbi quis fideiussorem dare cogitur, non sufficit dare pignora (nisi
78 † forsè aliud conuenerit, l. soluitur. 6. 2. l. nem liberatur
79 l. pen ff. quibus mod. pign. & vel hypoth. soluitur. aut † fideiussorem quis dare nequeat, tunc enim tenetur obligare bona sua, omni meliori modo, quo potest secũdum Bart. in l. omnes. C. de episc. & cleric. Angel. de Clauasio in summa verb. cautio, cum aliud pro alio inuito creditori præstare nequeat l. 2. §. mutui datio. vbi. Alciat. num. 19. & Ripa num. 22. ff. si cert. petat. Alex. ad Barto. in l. 1. ff. qui satisdar. cogant. Flaminius Chartarius in decis. caus. execut. Rotæ Genuens. decis. 98. nume. 5. & 6. pulchrè Rebuffus in l. satisdationis ff. de verbor. significa.

80 Idque † inprimis tunc obtinet, quando nominatim per decretum alicui iniungitur, vt cautionem oblatã per fideiussores præstet, de quo exemplum habemus apud D. Barthium, in select. Camer. Imper. sentent. die ... Aprilis, Anno 1530. lit. C. his verbis, ratio exigit, quod hæredes præstent cautionem, et fideiussionem.

81 Hinc etiam in Lombardia (quæ † tamen Lucæ de Penna in l. vnica. num. 2. C. de gladiatorib. lib. 12. potius fex est, quam les. Vnde etiam Fabius de Anna in cons. 28. nu. 11. post alios vocat Ius asininum, de quo prolixius Maranta in disput. 2. Nicol. Intrigliol. in cent. q. feud. quæst. 6. num 52. & 53.) in Lombarda, inquam,
82 lib. 1 tit. 15. Guadia † hoc est pignus, & fideiussor tanquam diuersa ponuntur: Si, inquit Rex, quis alij guadiam, & fideiussorem dederit, omne, quod per guadiam, & fideiussorem obligauit, ad impleat. In legibus quoque Salicis vetustis, vt refert VVolfgangus Lazius libro 2. comment. c. 11. ad fin. hæc leguntur verba: In primo mallo spondeat sacramentales, & fideiussores præbeat, sicut lex habet, & vna cum suum donec admissum Comiti, vel illi Centenario (Coram Notario) qui præest, vt in constituto die ante legitime iuret, aut, si culpabilis est, componat, &c.

Guntherus Ligurinus lib. 8 mihi pag. 192.

Si quis habens feudum, pretio seu vendere totum,
Seu pro parte velit, dominiq; incautus desit,
Seu dare, seu Vadi supponere cogitur, illud
Qui dedit amittet, non qui suscepit habebit.

Huc etiam referri potest illa decisio, quod si cau-
83 tio † facienda sit ad consilium sapientis, nunquam includatur fideiussoris datio, Bald. in l. sancimus. Cod. de verb. signif. Hippol. in Rubr. de fideiussor. num. 300. Cephal. cons. 18. num. 57. lib. 1. vbi tamen num 65. declarationem addit, cui iunge Bertazol. in tract. clausul.
84 instrum. claus. 42 gloss. 8 nu 1. Sic † etiam statutum exigens fideiussorem præstari intelligitur, dummodo fideiussor haberi possit: alias enim pignora aut depositum sufficiunt Cephal. cons. 89. num. 10. lib. 1. Horat. Carpanus ad Statut. Mediolan. part. 1. cap. 44. num. 51. & 52. vbi Alexand. Rebuff. & Viuium in eandem ex M. Mantua singulari 334. num. 2. edijcit, si quis nec satisdare valeat, nec habeat pignora, nec depositum, quod sufficiat, si det fideiussorem minus idoneum.
85 Cui † nonnihil quoque congruit alia traditio Doctorum statuentium, si rescriptum mandet aliquem absolui, præstita satisfactione, intelligendam, atque ita interpretandam cautionem de satisfaciendo præstitam, vt conueniat iuri communi, vt post Oldred. Felin. & Celderin. tradidit Menoch. præsump. libro 2.
86 præsump. 6. num. 3. Vtrum verò in † causis arrestorum cautio sub hypotheca omnium bonorum sit sufficiens nec ne, illud in nouissima Imperij constitutione de Anno 1600. in §. Quod sint. folio. 24. iudicis arbitrio omnino est relictum.

87 Vndecimo, cum fideiussione † affinitatem habet cautio iuratoria, quæ alibi etiam cautio adiuratoria, l. vlt. in fin. C. de castrens. & ministeriam. l. vlt. §. quotiens. C. de priuilg. Scholar. l. multis. C. de princip. agent. in rebus. & iurata fide proferri, dicitur, l. 2. versicul. in exigendis vero. Cod. quando & quib. quarta pars. Sicque à
88 † Iustiniano Imperatore in §. sed hodie. Institut. de satisd. definitur, quod sit promissio sine fideiussoribus, solo interposito iureiurando facta, fore, vt reus adusque litis exitum in iudicio permaneat. Græci modo ἀξιωτικὴν modo ἐνώμοτον appellãt. Io Camera porrò Imperiali his verbis iniungi consueuit: In iusticia etiem cognitum fuit quod N. cautionem præstet iuratoriem, cogniteque sint partes à iudice ad hoc, &c. Exempla ... cant epud Sallerum, 13. & 30. Martij, Anno 1497.

Ideo

Ideo autem iuratoria cautio affinis eſſe dicitur fi-
deiuſſioni, quia ſæpiſſime eius vicem ſuſtinet, & pro
fideiuſſione cedit, deficientib. nimirum reliquarum
ſatiſdationum generibus. Cacheran. *deciſi. 70. num. 2.*
Ioan. Lud. Bender. *in tract. reuiſ. concluſ. 7. nu. 1. & ſeqq.*
89 Frid. Pruckman *conſi. 43. nu. 79.* Quid enim, ſi † reus
propter paupertatem aut inopiam, quæ ſuperuenit
caſu, & citra eius dolum, iuxta Menoch. *de arbitr. iud.
quæſt. caſu.* 132. aliquando etiam facto aduerſarij (qui
eum fortaſſis bonis ſuis ſpoliauit) non inueniat fide-
iuſſorem, neque etiam pignus dare poſſit? Hic vtiq;
iuratoriæ cautioni ſuæ relinquendus videtur, maxima
de iure communi, ſicut habet communis opinio, teſte
Hippol. de Marſil. *in Rubric. de fideiuſſor nu.* 166. *& ſeq.*
cui aſtipulantur Iaſon *in l. 1. num. 23. ff. qui ſatiſda e co-
gantur* Franc. Beccius *conſi. 1. nu. 18. 19. 20. 22. & 25.*
Sebaſt. Medices *tractat. de fortuit. caſibus. part. 2. quæſt.
4. num. 23.* Milis *in repertorio, lit. F num.* 11. pulchre
VVeſenb. *in parat. ff. qui ſatiſdare cogantur. num.* 10 &
Andreas Cludius *in tracta de ſequeſt. ai. cap. 10. num. 8.*
item per quam plures auctoritates Schraderus *de feu-
dis. part. 10. ſectione. 20. num. 296* ex quibus non tran-
ſcribo. Et licet. Clarus *in practica ſua criminali §. fin.*
90 *quæſt. 46. num.* 14. dicat, reum † non eſſe relaxandum
præſtita per ipſum iuratoria cautione, tamen is loqui-
tur in criminalibus, corporis pœnam inferentibus, in
quibus talis cautio regulariter non admittitur. *Boſſius
in practica criminali. tit. a. de carc. fideiuſſor. per di cu ſum.
Conſtitut. pœnal. Caroli V. articul. 14. VVeſenbec. in paratit.*
91 *de cuſtod. reor. num. 5.* Vt nec † in cauſis criminalibus,
pecuniariam ſaltem pœnam ingerentibus, admittitur,
aut cauſis ciuilib arduis, & grauibus, quæ grauitas iu-
dicis arbitrio committitur. *Antonius Sola ad Conſtitut.
antiq. Sabaud. Rubric. de concluſ. in cauſ. Decret. vt nihil par
te 3. gloſſa prima nam. 14. & 15.*
92 Ampliatur autem ſupradicta † concluſio, vt pro-
cedat, licet ſtatutum exigere fideiuſſorē, adhuc enim
in cauſa reconuentionis, præſtita iuratoria cautione,
vbi fideiuſſorem præſtare nequit. Debet enim ſtatutū
interpretationem accipere, iuxte ius commune, &
93 non magis † ſtatutum quam lex ad impoſſibilia ob-
ligare debet. *gloſ. in cap. ex parte la 1. verb. pro contuma-
cia in fine ext. de verbor. ſignific.* Angel. & Ioan. de Imo
la *in l. cum non facile ff. ſi cui plus quā per leg. Falcid.* Alex.
conſi. 57. colum. 3. verſi & quod talis iuratoria. volu. 3.
Andre. Barbat. *in conſilio 11. nu. 14 & 15 vol. 3.* Coler.
de proceſſ. execut. part. 3. cap. 11. num. 95. & ſeqq. Andr.
Cludius *d. c. 10. num. 17.* Erneſt. Cothman *reſponſ. 18.
num. 484. & 485.* Aſinius *in praxi iudic. §. 32. cap. 33.*
Laurentius Kirchoff. *in commun. concluſ. centur. 1. con-
cluſ. 71.* Hippol. Riminald. *conſi. 23. numero. 33. & 34.
vol. 1.* Horatius Carpanus *ad Statut. Mediolan. part. 1.
cap. 44.*
94 Et hoc valde notandum eſt, propter † ſtatutum ci-
uitatis Colonienſis, quo cautum eſt, quod extraneus
ibi repertus, cum quo ciuis Colonienſis litem habet,
poſſit arreſtari, & realiter incarceri, donec fideiuſſo-
riam cautionem præſtet, per ciues Colonienſes, &
nullos alios. Quæritur enim, ſi pigneratitiam, vel hy-
pothecariam, aut iuratoriam offerat, & magiſtratus
eum dimittere nolit, an proceſſus ad relaxando in Ca
95 mera Imperiali impetrari poſſint; Et quāquam † So-
cinus *conſi. 120. num. 4. volum. 1.* & poſt eum Antonius
Sola *ad Conſtitut. antiq. Sabaud. Rubric. de conclu. in cauſ.
Decret. Vt nihil p rt. 3. gloſ. 1. nu. 16.* ſtatuunt, quod cau
tio iuratoria in fauorem forenſis non admittatur, cum
non poſſidens bona de fuga ſuſpectus ſit: Tamen con
96 traria ſententia † verior, & humanior eſt, ex eo funda-
mento, quod forenſes, & aduenæ non habent commu-
niter ibi cognatos, affines vel amicos, qui velint ſa-
tiſdare, quandoquidem illi ipſi reſpuunt illud Senecę
lib. 4. de benefic. c. 11. vbi dicit: *Rem per ſe expetendam
eſſe* BENEFACERE, *aduenis in portum delatis, & ſtatim
abituris ſuccurrere, ignoto naufrago nauem, qua reuehatur,
& dare & inſtruere, &c.* vnde ne teneatur ad impoſ-
ſibile, ſtandum eſt pigneratitiæ aut iuratoriæ ſuæ cau-
tioni. Marſilius *in l. 11. nu. 22. ff. de iuriſdict.* Rolandus
à Valle *conſi. 43. nam. 22. volum. 2.* Andr. Gail. *lib. 1.*
97 *obſerua. 26. num. 2.* Atq; † ita in Camera Imperiali
proceſſus decretos eſſe intellexi in cauſa N. contra
N. Anno 82. N. contra N vbi iniuncta paritio 1 *Mar-
tij, Anno* 1592. quæ poſtmodum reiterata 11. *Iunij,
Anno eodem* item in cauſa N. contra N. 24 *Septembr.
Anno.* 1592. Quod procul dubio etiā excellentiſſimi
Domini Camerales conſiderarunt in ſententia relata
per Dn. Barth. *in ſelect. Cam. ſratent. 17. Aprilis, Anno*
1564.
98 SECVNDO † ampliatur, vt aliquando quoque iu-
ratoria cautio admittatur, licet fideiuſſor alioquin
dari poſſit, vt eſt text. *in l. ſi quando. C de teſtib.*
99 TERTIO ampliatur, vt multo † magis in fœmina
locum habeat, hæc enim, vbi fideiuſſore caret, ad iu-
ratoriam cautionem omnino admittitur. *Auth. hodie.
C. de cuſtod. reor. Nouella 134. §. neceſſarium* late Me-
noch. *de arb. iud. quæſt. quæſt.* 88. Roder Suarez. *de fide-
iuſſ. in cauſ. crimin. nu. 3. verſ. mulier autem. gl. lib. 3. art.
17. verb fideiuſſorem.*
100 QVARTO † ampliatur, vt & in proceſſu Reuiſio-
nis, ſuper ſententia in Camera Imperiali lata impe-
101 tratæ, cautio iuratoria admittatur, ne † ſi aliter ſta-
tuamus, via iuſtitiæ pauperi præcludatur, ſicut lucu-
lenter oſtendit Dn Ioan. Ludouicus Benderus *in tract.
de reuiſione. concluſ 7. per tot.* & ante eum voluit Gail.
lib. 1. obſernat. 155. nu. 4. probat illud ipſum quoq; An-
dreas Cludius *d. cap. 10. nu 18.* quibus iunge Guidonē
Papæ *quæſt. 50.* Franciſ. de Marchis *quæſt. 496.* Rebuff.
de ſentent. execut artic. 1. gl 16. Rol. à Valle *conſ. 43 lib. 2.*
Anton. Solam *ad Conſtit antiq. Sabaud. Rubric. de ſent.
exec Decre. Nr ſuper debitis. gl. 3 nu. 5.*
102 QVINTO † ampliatur, vt & ſcholaris non præci-
ſe teneatur ad ſatiſdandum de iudicio ſiſti, & iudica-
tum ſolui in foro creditoris, ſed ſufficiat, ſi caueat, eo
modo quo poteſt, vel iuratoria cautione. Bald. *in l. dif-
famari. cap. 2. nu 22. mihi pag 84.*
103 Limitatur † autem rurſus iſta concluſio, vt non
procedat in ijs, qui, cum in cauſis criminalibus appel-
lauerint, idonei fideiuſſoris copiam non habent; hi
enim in carcere ſunt retinendi, non autem ſacramen-
to ſuo relinquendi, *l. eos. §. ſuper his. l minime. C. de appel
lationibus.*
104 SECVNDO † limitatur in hærede, qui non vult,
aut non poteſt ſatiſdare, de ſoluendo legato adueniē-
te die, tunc enim mittitur legatarius in poſſeſſionem,
nec auditur hæres, cautionem iuratoriam offerendo,
l. filiusf. im l. 114. §. idem princeps. ff. de legat. 1. Ioan. Fa-
ber. *in §. is quoque. Inſtit. de actionib.* Roder. Suarez. *in
declar. ll for. lib 2. tit. de los emplazamientos. num. 7.* Nec
obſtat *l. 6 ff. ſi cui plus quam per l. Falcid.* Illa enim de nō
hærede, ſed de legatario ſatiſdare debent, loquitur,
cui in illo caſu iura magis fauent.
105 TERTIO † limitatur, vt non procedat, ſi ad re-
laxandum arreſtum quis iuratoriam cautionem præ-
ſtare velit, Hæc enim cautio non eſt ſufficiens, ſed vel
fideiuſſoribus, vel pignoribus cauendum erit, ſi modo
arreſtum reuocari debet, vt pluribus docet Petr. Pe-
ck. *in tract. de iure ſiſtendi. cap. 45. num. 8. 9. & 10.* Andr.
Gail. *de arreſt. Imperij, cap. 3. num. 10.* & extant præiudi-
cia apud Barthium die 10. *Martij. Anno* 1518. *lit. E.*
& Sailerū 16. *Octobris. Anno* 1523. 7. *Iulij. Anno* 1529.
106 Quod † tamen ſe aliter habet in ſequeſtro. Idem
Gail. *lib. 1. obſeru. 148. nu. 6. & lib. 2. obſ. 47. nu. 8. & 13.*
Mynſing *centur. 2. obſer. 21* Fichard. *conſil. 7. numero. 5.
volum. 1* Andreas Cludius *de ſequeſtrat. cap. 10. num. 8.
& ſeq.* Alexand. Raudenſ. *conſi. 62. n. 36. lib. 1.* modo per
107 ſona † ſit honeſta, & fide digna, nec mores aliqua ra-
tione corrupti, imo ſi & omnis de credito periturο aç

labe-

labefactata spe suspicio ebsit. Ernestus Cothmannus *respon*,o 18 *nu*. 497. & 498. & dixi supra *cap*. 15. *numer*. 31.

108 QVARTO † limitatur, vt non procedat in contumace in non parendo iudici, is enim beneficium iuratoriæ cautionis perdit *glossa & Bald in auth. & qui iurat. C. de bon. auct. iud. possid* Iason in *l*. 1. *col. penul. ve sic. tertio fallit. ff. qui satisd. cogan. Maranta in speculo suo. par. 6. tit. de contumacia. num*. 23.

109 QVINTO † limitatur in eo, qui propter malos, & corruptos mores, aut suam dolositatem (vt loquimur) fideiussorem inuenire nequit: Et si enim is, qui propter paupertatem, vel quia est forensis, fideiussoribus destituitur ad iuratoriam cautionem admittitur, modo alias sit probatæ vitæ. Tiraquellus *de pœnis. causa* 51. *num*. 37 Horat. Carpe. *ad statut. Mediol. par*. 1. *cap*. 44. *num*. 42. & 59. tamen illius, tanquam vilis, & leuis personæ, iuramentum nullum pondus habet, ita singulariter limitatur Baldus *in authent. cui relictam in 3. columna. nu*. 9. *C. de indicta viduit. tollend* Florian *in l*. 4. *C. de vsufructu*. Ioan. de Anono *in soliloquio* 77. Canonistæ *in c. cum sponte exter. de appellat*. Catallian. Cotta *in memorab verb. cautio cum fideiussore & verb. paupertas excusat. ver. sic & ibi*. Cæs. Contardus *in l diffamari. cap*. 4. *num*. 135. *C. de ingen. manumiss*. Roderic. Soarez. *in declarat. ll. fori. tit. de comperendinationibus §. hæc lex sumpta est num*. 6. Andr Cludius *de sequest. cap*. 10. *num* 21. 22. Ioa. Koppeo. à Rangersdorff. *in decis suis quæst*. 33. *num*. 20. Nicolaus Bellonus *cons*. 54. *num*. 5. Ioan. Baptista Caccialupus *in tract. de debitore suspecto. q*. 11. *nu*. 9 (vbi iudicem admonent, vt bene dispiciat, quid agendum sit, si offeratur iuratoriæ cautio ne forte ... enim causam suam faciat.) Gail. *d. obs*. 47. *num*. 9. Mynsing. *d. obs*. 11. *cent*. 2. Benderus *d. conclus*. 7. *nu*. 36. Iason *in dict. l. 1. in ... limitat ff. qui sat. sdare cogantur*. Ioan. Saxonius *in consuet. Turonens. tit*. 1 §. 64. *gloss*. 3. *versic. ter. in conclusio*. Idem Cæsar Contardus *in l. vnica. quæst*. 23. *num*. 14. & 15 *C. si de moment. possess*. Iacob. Marchisellus *in sylua. quæstione 99 numero* 21. Hanc

110 verò limitationem quintam vt ad Iudæi quoque personam extendam, eumq; ad iuratoriam cautionem non facile admitendum censeam, in causa est præiudicium apud Seilerum *in select. cam. sent*. 11. *Oct. Anno* 1514 quod ita sonat: In causa N ordinatū fuit quod fiscalis, & iudices, & alter qui ineauit non relaxerunt, nisi præstita cautione, & cognita causa etiam cum fideiussione caueat, &c.

111 SEXTO † notabiliter limitatur, vt iuratoria cautio nunquam admittatur, vbi alio remedio, quam per illam vtrique parti consultum esse potest, vt fusissimè ostendit Roland à Valla *in consi*. 43. *num*. 49. 50. 51. *volu* 2. Cæser Contard *in d. l. vnic. quæst*. 23. *num*. 11. 22. & 13. *C. si de moment poss* Hippol. Riminal. *in rubr. de fideius num* 166.

112 SEPTIMO † generaliter limitatur, vt iuratoria cautio in ijs casibus, in quibus cautio necessarie requiritur, locum non inueniat, etiam si euidenter constet; neque pignoribus neque fideiussoribus caueri posse, *l. filiusfamil §. iidem principes. ff. de legat*. 1. *Iason in l. 1 num. 2 e ff qui satisd. cog. Nicol. Bellon. cons*. 54. *nu*. 6. *Ern. Cothman. respons*. 18. *num* 488

113 OCTAVO † limitetur, si quæstio sit de grandi, & magno ære aliano, ob quod quis detinetur, tunc enim iuratoriæ cautionis non committitur. *Alexand. cons*. 6. *num*. 10. *Cephal. cons*. 334. *num*. 66. *lib*. 3. *Cothmann. d. responso*, 18. *nu*. 493. *Coler. in decis. German. decis*. 135. *numero* 14. & 15.

114 NONO limitetur † si forte debitor contractum duplici, vel triplici iureiurando, imo & sigillo ac manu assertum in controuersiam vocet, isto enim casu iuratoriæ cautioni tuto committi nequit, ne occasio ad peierandum detur, prout (ne quenquam sua laude defraudem (ex Baldo, Romano, Felino, Socino, Caccialupo, Hippolyto, Leuentio de Rodulphis & Iocobo Henrichmanno, retulit. Eern. Cothmannus *in d. responso*. 18. *num*. 491. 494. 495 & 496. cui addo Pet. Reyzium *decis. Lituanica*. 3. *num*. 538. *vers. denique. mihi pag*. 92. Quis enim speret, eum hanc iuratoriam cautionem obseruaturum, qui suis iam ante iuratis promissionibus non obsecundat, sed contrauenire præsumitur? *l. si cui. §. iisdem. ff. de accusat. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. c. semel malus. de reg iur. in 6*. Menoch. *de arbit. iud. quæst casu*. 203. *num*. 10. & *de præsump. lib*. 5. *præsum*. 32. vbi in specie, *nu*. 8. & 10. scriptum reli-

115 quit; Eum † qui semel fidem non obseruauit, præsumi quod nec etiam in posterum sit eam obseruaturus: Item, semel periurum præsumi peierare in futurum, propterea reijci à iuramento præstando, Non quod ita necesse sit, sed quia verisimile, & quia † ex vicinis vicina colligimus, vt vtar verbis Anitij Mantij Seuerini Boetij *in comm. ad Topic. Cicer. lib*. 2. *mihi. pag*. 781. Nam iuxta Ciceronem *in Orat. pro Rabirio: Vbi qui semel peierauerit, ei credi postea, etiamsi per plures Deos iuret, non oportet*.

117 DECIMO † limitatur in suspecto de fuga, is enim ad iuratoriam cautionem nunquam admittitur, etsi neque pignora habeet, neque fideiussores inueniat. Idem Ern. Cothman. *in d. respon. num*. 49e. pro ista sententia Soci. Paul de Leazar. Ruin. Belloo. Mynsing. Gail. Ioann. Saxon. & Rebuff. allegens, cui add. August. Beroum *quæst*. 76. *nu*. 2. cum quo transit Barnabas Cornazzanus. *decisione Lucensi*. 59. *num*. 17.

119 Sed iam quæritur, quomodo † igitur quis probare debeat, vel possit, se fideiussores inuenire non posse? Et quidem Rol. à Valla *in d. cons*. 43. *num*. 5. *vol*. e. diuersas opiniones recenset, non aperit, cui astipuletur, vt ibi videre licet, ne actam agam. Communiter tamen placuit, id tam ab Actore, quam à reo medio

119 iuramento (à iudice † tamen, aliem præsumptionem vel inditia possibilitatis non habente iuxta Cæsarem Contardum mox allegandum, prius delato *per text. in l*. 3 *§. 1. de iurein* Bart. *in l. eni commeatus. ff de re milit*. Felin. *in c. ex transmissa. extr. de præscription*.) probaui posse, vt scilicet iurent, se fideiussores idoneos, inuenire, quamuis summa, tam per ipsus, quam per alios adhibite diligentia, nequiuisse. *Aa h generaliter. Cod. de Episc & cler glo. l 1 ve b. fideiussorib. ff. qui satisdar. cogan*. Catell. Cotta *in memorabil. verb. iuramentum*. Mysin. *respons*. 71. *num*. 19. Cesar Contardus *in l. vnic quæst*. 23. *num*. 5. & 6. *C. si de moment. possess*. Clarus *in §. fin. quæst*. 46. *num*. 15. Eman. Soarez *in thes. com opin. lit. F. num*. 159. Horat. Carpan. *ad Statut. Mediolan. part*. 1. *cap*. 44. *numer*. 56 57. & 58. & dixi supra *cap* 10. *numer*.

1eo 130. † Soletque isto esu communiarit ita pronuntiari: In causa N. quod ipsemet nominatus iurauit per Deum, & sanctos: Quod omnia sua bona mobilia, & immobilia sint pro cautione, &c. nec aliter, nec alio modo, &c. Ita decreuit augustiss. Camera Imperialis, 30. *Oct. Anno* 1510. & 3. *Decemb. Anno*. 1540. vt cōstat ex sententijs Seileri, & Barthij: Posterius decretum ita habet: In puncto, &c. cognitum est. Quod d carcere liberatus est, & dictus N. facto iuramento per Deum, & sanctos dixit, quod in futurum erit vir probus, & bonam viam quæret, &c.

120 Cæterum in foro † Saxonico propter anceps periurium hoc nonnihil temperatum est, vt sc. tantum iuret de credulitate, scilicet se crederet, quod etiam adhibita diligentia per fideiussores, vel pignore cauare non posse, Io. And. *in addit. ad. Spec. tit. de satisdat*. §. 1. Chilianus Konig *in processu suo. c*. 46. *nu*. 4. & 5. ex quo sumpsit. VVesenb. *in parat. ff. qui satisd. cogan. num*. 10. *in fin*. sequitur Benderus *in d. concl*. 7. *n*. 37. *cū aliquot seqq*.

121 Aliter tamen † circa hoc iuramentum distinguit Octau. Cachera. *in decis. Pedemont*. 70. *num*. 6. vt scilicet, si quæratur da probanda impotentia inueniendi fideiussores ad effectum, vt ad obtinendā iuratoriam

cau-

cautionẽ, tunc huiusmodi impotentię p iuramentũ ꝓbetur: si verò quęratur de probenda ipsa impotentia seu difficultate simplieiter, tunc non sufficiat probatio per iuramentum, sed requirantur alia, de quibus per Bart. *in l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cautionibus*, & eundem Bart. *in extrauag. ad reprimendum, verb. summarie. col.* 3.

122 Q in temen † & absq; iuramento talis impotentia dandi fideiussores, alijs argumentis apud iudicem probari queat, non dubito, motus claro textu *in l. vnic. §. omnes vero. C. de adsertione tollenda.* vbi dicitur: *Omnes vero, qui pro libertate periclitantur, si quidem possunt fideiussorem dare. eum exigi Sin vero reuera datio eius impossibilis eis sit, hocq; iudice manifestè ostendatur, iuratoria cautioni committi.* Ergo alię etiam probetiones præter iuramentum, quod semiplene tantum probat, admittuntur, & exiguntur, *Iason in. Auth. cui relictum. num. 9. C. de indict. v duit. toll.* Benderus *concius. 7. nu.* 40.

Illud porro silentio quoq; non est inuoluendum, nõ
123 tantum † iurare licere, se fideiussores duos dare non posse; verum etiam vltra iam datos non posse adhuc alios dari. Testimonium omni exceptione maius perhibet seotentia eugustissimæ Cam. Imp. relata a Dn. Christiano Barthio *in select. Cam. Imp. sent.* 58. *Maij. Anno.* 157 ; his verbis: *Possunt dicti NN. ac possunt in hoe tempore vocare bonorum releuationem pro dictis bonis immobilibus, ac iurare, quod amplius non possunt tacto Euangelio alios fideiussores dare, ac pręstare, &c.*

Et propter iuramentum debent releuari à Iudicibus causæ, &c.

124 Q·id eutem dieemus, si reus † nullos fideiussores inuenire queat, seque iuratorię suæ cautioni committi petat, & ipse iudex, qui reum captiuum detinet, pro eo fideiussorem se offerat, an hęc fideiussio effectũ aliquem habebit? Dicendum est, quod non, *per tex. in l. pen ff. de arbitris.* Non enim iudex sibi imperare quicquam potest, neque fieri solet, vt sibi ipsi quis fideiussor existet. Q od tamen non est contrarium, illis, quæ dixi supra *c.* 8 *nu.* 136. *& seqq.* Non. n. ibi iudex sibiipsi fideiubet, sed alij pro subdito.

125 Q id itidem † fiet, si actor vel etiam reus ad iuratoriam cautionem admissi, non coram iurare, sed absentes in scriptis, & quidem sub iuramento obedientiæ, quo Dominis, & Magistratibus suis subiecti sunt talem iuratoriam cautionem pręstare, & sic iudiciali decreto satisfacere velint? Crediderim vtique, huic postulato nequaquam annuendum esse. Verba n. *d. Authen. generaliter. C. de episc. & cler.* disertis verbis disponunt. Si fideiussorem qeis dare non valeat, quod iuratoriam eaponere debeat cautionem, & tactis sacrosanctis Euengelijs adfirmare, se fideiussorem dare
126 non posse. Inde igitur † patet, quod tam in hoc casu, quam in alijs ea sit iuramenti nature, forme, & *vi*[illegible] vt corporaliter vel actu corporis interueniente, per rem sacram, & quidem conceptissimis (*vt ait Petrum Arbiter mihi pag.* 10 ;.) aut eonceptis, & lingue figuratis verbis (non in scriptis) tactis vel sacrosanctie Euengelijs, vel manu sublata (vt eleganter explicet Iae. Cuiat. *in Nouell* 51. Georg. Obrech. *in tract. de iuram. calum. c.* 10, *nu.* 10.) pręstari velit. Couer. *in c. quamuis. p.* 1. §. 2 *nu.* 2. *de pactis in* 6. VVesenb. *cons.* 13. *num.* 110. *& cons.* 15 *nu.* 25. 26. *&* 27. *& cons.* 23. *per discurs.* Hippol. Riminel. *cons.* 5. *per tot. vol.* 1. Cæuall. *q.* 407. Godd. *de contrah. stipul. in prolegom. num.* 16. (Licet alij
127 † velint, sufficere, etiam solo verbo iurere, sine tactu saerorum, Pet. à Petra *de potest. princ. c.* 59. *num.* 32. Ant. Tessaur. *decis.* 47. *num.* 7. Gilmao. *decis. Camer.* 14. *num.* 33. qua de re prolixe Anton. Quetta *in cons.* 45.
128 *nu.* 10. Quæ opinio † quoq; est verior, communior, & in practica recepta. Ioseph. Ludou. *in com. conclus concl.* 21. *num.* 3. M. Anton. de Amatis *decis.* 8. *num.* 26. vel ob
129 id etiam admittenda, quod † qualiter iuretur, arbitrarium est, teste Hieron. de Laurent. *decis. Aaenion.* 7.
130 *nu.* 5.) Forma † autem à legibus in iuramento tradita, ad vnguem, & specifice est seruanda, *Dd in c. ad nostram. & ibi Felin. qui communem dicit. extra, de iureiur.* Afflict. *decis.* 381. *num.* 2. nec potest impleri per æquipollens, alioqui mutaretur auctoritate propria de vno in aliud, Afflic. *decis* 163. *num.* 3. Natta *cons.* 368. *nu.* 5 *tom.* 2. in tantum, vt formam à legibus traditam inuertere, & nouam sibi fingere contrahentes non possint, *l.* 3. *l. qui per saluitem. ff. de iureiur.* Mynsin. *cent.* 3. *obser.* 2. Imo, quamuis partes millies iuramentum nomioent, nec sequatur corporalis eius præstatio, tamẽ nihil proficiunt, *l. cum falsa. C. de iur. & facti ignor.* pulehre Dn Rulandus *de comm ff. part.* 2 *lib.* 2. *cap.* 15. *nu.*
131 32. *& multis seqq.* Quod si † etiam testis absens, ne quidem per scriptum transmissam, regulariter deponere potest, Didac. Couarru. *lib* 2. *resolut. cap.* 13. *num.* 6. Gail. *lib.* 1. *obser.* 100. *num.* 12. Mascard. *de probat. in* 5. *quæst. num.* 11. Eman. Soarea *in thesauro com. opin lit. T. num.* 165. *&* 166. Prosper. Farinac. *de testibus. quæst.* 80. *opposit* 35. *num.* 27. late Ruland. *de commiss. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 15. *per tot.* Qua, quæso ratione fiet, vt aliquis transmissa carta iuratoriem cautionem formaliter præstitisse dicetur? Hoc amplius, si absenti, in scriptis, & quidem non conceptis verbis, iuramentum vel iuratoriam cautionem præstare licere dixerimus,
132 concurrant tria † specialia, quorum tamen neutrum alterius sit consecutiuum, quod est impossibile, *l.* 1. *C. de dot. promiss.* VVesenb. *cons.* 72. *num.* 9. *p.* 2. *facit tex. in l.* 2. *§. sia* & ibi Bart. *num* 1. *ff de pollicit* Bart. & Dd. *in l si is qui procmptore. in fin. prin ff. de vsucap.*

133 Nec obstat, quod † per procuratorem specialiter coostitutum, iuratoriam cautionem proculdubio prestare liceat, *argum. cap. præsentium. de testib. in* 6. *c. vlt. & ibi glo & Dd. Præsertim* Philip. Franc. *in verb iuramentum de iuram clum. in* 6. *& glo. in c. qui ad agendum. de procurat. in* 6. Bart. *in l. qui proprio. § si alieno. num.* 14. 15. *ff. de damno infect.* Ludolph. Schrader. *per multa allegata in tractatu. feudali par.* 10. *sectio.* 20. *numer.* 285. Cuierus *in decis. Germaniæ. decis.* 115 *nu.* 1. *&* 2. Hoc enim casu interuenit organum siue persona, per quã solennia iuramenti in forma specifica oretenus impleri possunt, ac notum est, quod quis facit per alium, ipsummet fecisse videri.

134 Nihil quoq; † aduersatur, quod iurate assertio, quæ cum nominis diuini imprecatione in instrumento fit, pro vero, & proprio iureiurando habenda sit, quamuis sacrę scripturæ, vel Euangelia manualiter non tangantur, neq; manus erigatur, *l.* 5. *C. si minor se maiorem* Corset. *de iureiur. q* 4. *num.* 7. Cagnol. *in l. si quis maior. nu.* 100. *& seqq C. de transact.* Menoch. *cons.* 37. *num* 5 . *&* 52. *lib.* 2. Ernest. Cothman. *respons.* 18. *num.* 187. quam opinione ex Alciato, & Viuio communem dicit *Eman. Soarez. in thesaur. comm. opin. lit. I. num.* 322. Etsi n. de consuetudine forsan illud admitti posset in eootractibus, in actibus tamen iudicialib. aliud obseruari debere constanter sentio, oe temere inducamus earum legum correctionem, quæ aperte sanciuerunt, vt eum solennitate quadam coram tribunali iuratoria cautio præstetur. Rulan. *d p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. *nu.* 34. *&* 38. Godd. *vbi supra num.* 16. Et proinde etiam
135 † nihil negotij facessit decretum Cam. Imp. relatum in senteot. Dn. Barthij 18. *Iunij, Anno.* 1568. in verbis: dictus vocatus tali die de dicta cautione, & ob eam rem præstara debet iuramentũ, &c. Nam & hic actus quidam eatrinsecus accedit, per quam solenoitas præstationis corporalis suppletur. Et secundum hanc opioiooem *Anno* 1596. in ardua quadam causa iudicatum memini.

Succedit nunc elegans in hac materia quęstio, quã etiam breuibus eaplicabo. Q eritur etiam, si captus ex ciuili causa petat se sub iuramento securitatis relaxari, idque à domino territorij vel Magistratu ob-

tinere

tinere nequeat, quomodo ipsi sit succurrendum? Et
136 solent † isto casu in Cam. Imperiali, impetrari mā-
data de relaxando captiuo cum clausula iustificato-
ria, quæ etiam ibi decernuntur, vt eleganter ostendit
Gail. *lib. 1. obseru. 22. num. vltim. & obseru. 26. num. 2.*
& post eum amicus meus integerrimus Rutgerus Ru-
landus, *in tract. suo de Commissionibus lib. 1. cap. 1. num. 6.*
part. 2. & præsto sunt præiudicia in causa Riuentre-
cherum, contra Eolnum anno 82. Item in causa Al-
berti Vgeli, contra Comchultophorum Mansfellium
anno 85. Item Philippi Galle, contra Lantgrauium
Guilhelmum Hassiæ 2. Maij anno 87.

Non tamen existimandum est, relaxationem saltem
datis fideiussoribus, præstitoue iuramento securita-
tis, per talia mandata obtineri posse. Nam etsi car-
ceratus non simpliciter relaxationem, sed mitiorem
137 † carcerem tantum petat, detque fideiussores de nō
recedendo ab illo carcere, adhuc tamen iudex, atten-
ta quantitate personæ, & delicti, talem custodiam pe-
tenti designare cogitur. Paris de Puteo, *in tract. sindic.*
verb. Carcer. Marant. *de ordin. iudic. par. 6. tit. de satisdat.*
138 *num. 20.* Et bine fieri solet, vt in † Cam. Imperiali
supplicetur pro relaxatione, ipsius detenti, & in euen-
tum, quod difficilis esset relaxatio, vbi etiam facilius
talia mandata de mitigando carcere, præsertim quā-
do carcer est squalidus, & metus oritur, ne captiuus
in carcere ægrotare incipiat, quam de relaxando ca-
ptiuo decernuntur, sicut constat ante hæc tempora
varijs in causis factum esse scribunt Cameræ Impe-
rialis Assessores, qua de re plura inuenies apud Ru-
land. de commiss. part. 2. lib. 3. cap. 2. & lib. 4. cap. 1.
139 num. 6. Multo autem magis admittitur † illud
ipsum, si opponantur exceptiones altiorem indaginē
requirentes, super quibus reus audiendus, & iniun-
genda mulcta, sicut obseruatum in causa Endorfij,
140 contra Lubectum, Anno 92. Caueat † tamen Ad-
uocatus ne isto casu agat via nullitatis, nam per hoc
partio impeditur, donec nullitas doceatur, quod fit
cum summo miseri captiui tædio, & periculo. Extat
141 in hanc rem etiam decretum apud Raphael. Sailer,
in select. Camer. Imper. sententijs 3. Decemb. Anno 33. la-
tum his verbis: A syndico, & Consulibus dictæ ciui-
tatis concessa fuit relaxatio carceris, in quo dictus vi-
uit, qui carcer obscurus est, ac turris, moraturque in
bona custodia sint etiā ordinatum, quod soluat Mar-
chas decem turri puri, &c.

142 Quid † verò statuemus, si inter magistratum, & ca-
ptiuum, sub cautione fideiussoria relaxandum, con-
trouersia forte oriatur, super ipsa formula satisdatio-
nis, & Vrphedæ, num magistratui indulgebimus, vt
is non prius captiuum relaxet, & dimittat, quam si ad
ipsius beneplacitum, & mutuum præscriptis verbis
præcise Vrphedam præstiterit, satisdederitue? Et
quāquam magistratui meritò omnis honor tribui de-
143 bet, quia tamen notorium est, nonnullos sibi † con-
cessa iurisdictione petulanter abuti, idcircò verius
est, magistratui hoc in casu freni quandam temperiem
iniiciendam esse, cuius rei in aula Imperatoris me-
morabile exemplum nuper babuimus, in N. contra
N. 4. Martij, anno 1603. Præterquam enim, quod
trita est iuris regula, non esse malitijs indulgendum,
l. in fundo. ff. de rei vind. l. per omnes. C. de defens. ciuit. l. si
operis. C. de pœn. Insuper etiam nimis esset indignum,
nimis item impium, flagitijs præsidia quærere, vel
sic petulantiæ seruire, atque vlteriorem detentionem,
quæ tamen iam prohibita est, altero legis colore, pre-
sumere, & continuare liceat, *l. legem Anastasij. 7. in fi.*
C. de natural. liberis. Cum tamen magis consulendum
sit his, quibus maius periculum intenditur, & si ali-
ter obseruaretur, inuenta esset ratio, quemadmodū
audacissimus quisque ea mera vindicta, & nimis affe-
ctibus indulgens, maiore iniuria miserum captiuum
afficeret, *argum. l. 1. § sed etsi quis non tantum. ff. de Car-*
144 *bon. edicto.* Hinc non solum † in ordina. Cam. Imp.
par. 2. tit. 22. prouisum est, quod relaxatio captiui fie-
ri debeat, sed in sententijs quoque Cameræ Imper.
per D. Sailerum, & D. Barthium, editis passim cerne-
re licet, relaxationes captiuorum iudicialiter per de-
cretum indultas, ac mandatas esse. Hoc amplius,
145 Augustissima Camera Imperialis † ad tollendam
omnem dubitationem, & litigendi pruritum, prædi-
ctæ veteris consuetæq; Vrphedę formam, & tenorem
aliquoties præscripsit in prædictis sententijs Saileri,
& Barthij, præsertim 4. *Nouemb. Anno 1524. 22. De-*
cemb. Anno 1539. 1. Iunij & 8. Octob. Anno. 1561. Quē-
146 admodum † & ex præiudicio relato per D. Barthiū
5. Decemb. Ann. 1537. liquido constat, quod in Vrphe-
dæ tenore in aliquot locis controuersis Domini Ca-
merales moderamen præscripserint. Ex his igitur
colligitur, si magistratui relaxatio iniungatur, ac ca-
ptiuus Vrphedam antiquam, & solitam, iuxta præscri-
ptum Camer. Imper. offerat; quod omnino remota vl-
teriori friuola disputatione, relaxari debeat. Quod
etiam nominatim astruitur in sententijs apud D. Bar-
thium 28. *April. Anno. 1563. lit. E. rursus 3. Nouemb.*
Anno. 1564 lit. B. 7. Febr. Anno. 156. lit. C.

147 Dvodecimo † adfines sunt fideiussoribus para-
rij, & proxenetę, h. e. conciliatores interpretes, se-
questras, nuntij, internuntij, renuntijque matrimo-
niorum quorum meminit Vlpian. *in l. vlt. ff. de sponsali-*
bus. l. 1. lib. 3. tit. 7. C. Theodos. & Rubrica C. *de sponsalib.*
Constantin. Harmen. *lib. 4. Epitom. tit. 3. in fin.* Nam ve-
nera sponsores, aut fideiussores non fuisse, ostendit
Hottoman. *in tract. de veteri ritu nup. cap. 2. in prin.* Sed
148 an † saltem illud genus muliercularum, quę conciliā-
dis matrimonij quæstum faciunt (quas Alciat. *lib. 1.*
dispunct. c. 22. proxenetrias vocat) teneantur, si infau-
stas nuptias conciliauerint, tracta. Iacob Cureius *lib.*
3. coniectur. cap. 12. vbi concludit, eas non teneri, quē
sequitur Petr. Peckius *in c. nullus ex consil. o 62. nu. 2. de*
reg. iur. in 6.

149 Decimotertio adfinis † est fideiussioni datio
Arrhabonis. Erat autem ἀῤῥαβὼν siue Arrhabo ve-
teribus pro obside, vt ex M. Catonis verbis constat
apud Agellium *lib. 17. cap. 2. in fin.* Sicut enim obsides
(quasi obsides) ob fidem seruandam dabantur, vt o-
stendi supra *ca. 10. nu. 231. & seqq.* Item etiam arrha-
bo siue arrha, Germanis, (vt in Statu. Lubecens. *lib.*
4. tit. 6. artic. 4.) veluti pignus dabatur, ob certitudi-
nem contractus alicuius. Terent. *in Heautontim. act.*
5 scen. 3.

—— reliquit filiam adolescentulam:
Ea relicta huic Arrhaboni est pro illo argento.

Tertullian. *in lib. de resurrect. carnis. Hic sequester*
Dei, atque hominum appellatus, ex vtriusque partis deposi-
to commisso sibi carnis quoque depositum seruat in semet-
ipso, arrhabonem totius summæ. Quemadmodum enim no-
bis arrhabonem spiritus reliquit, ita, & nobis arrhabonem
carnis accepit, & vexit in cœlum, pignus totius summæ il-
luc quandoque redigendæ. Extat quoque hęc ipsa vox
Arrhabonis, Genes. *cap. 38. vers. 18. & 20.* ac apud D.
Paulum 2. *Cor cap. 1. vers. 22. & cap. 5. vers. 5.* Ephes.
1. *versic. 14.* & apud Damasce. in precatione qua pe-
tit, vt particeps fiat diuinorum, & viuificorum myste-
riorum, sine condemnatione, nec ad pœnam, ἀλλ᾽ εἰς
ἀῤῥαβῶνα τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ βασιλείας *in pignus fu-*
150 *turæ vitæ, & regni.* Et quanquam Hieronymus † hāc
vocem (quæ non solum Gręcis, vnde apud Hesych.
προβλήματα ἀῤῥαβῶνος, teste Iacob. Cuiatio *lib. 11.*
obs. cap. 17. sed etiam Hebręis, Chaldęis, & Latinis
vsitata est) non debere verti, pignus, arbitratur, cum
arrhabo sit futuræ emptionis, quasi quoddam testi-
monium, & obligamentum, pignus, verò, h. e. ἐνέχυ-
ρον pro mutua pecunia deponatur. Vnde etiam ex
Suida, & alijs Stephanus indicat, pecuniam ita ap-
pellari, quę in emptionibus primo dependitur, ad fi-
dem

dem maiorem faciendam ijs, quę empta sunt, persoluendis: Tamen verisimilius est, & pignoris significatum ab illa voce non esse alienum, eaque significari, presertim apud Hebręos, omne id, quo confirmatur promissio. Recenset etiam VVolfgang. Lazius *lib. 1 comen. Reipub. Roman. c. 2. mihi. pag.* 28. inter ciuitates limitaneas, vnam, quæ Arrhabo dicta fuit, quod obiter saltem hic monere volui.

351 Decimoqvarto adfines sunt † fideiussoribus illi ipsi, quos dixi, Obsides, qui inter belli duces, vel in obsidione, pro strictius seruandis capitulationib. dari solent. *Gail. lib. 2. de pace pub. c. 2. nu.* 61. Sed quia de his supra *d. c.* 10. *nu.* 280. *& seqq.* satis copiosè egi, nolo hoc loco prolixiorem sermonem denuò instituere: Adijcio saltem locum vnum ex Liuio *decad. tertia, lib. quarto, in princip.* vbi de Brutijs loquens, astruit: Obsidibus datis eorum, quorum obsides sunt propinqui, animos quasi pignoratos teneri. Et dicit Zasius *in tract. de Iudeis. q. 3. in pr.* Quod in quocunq; debito pecuniario liberum hominem obsidem dare hodie vsurpatum sit.

352 Decimoqvinto nō † solum emptioni ac venditioni: sed, & fideiussionis contractui aliquomodo affinis est assecurato, quam Hispani vulgo seguros de mercadores appellant, qua quis alienarum rerum, siue mari, siue terra exportandarum periculum in se suscipit, de qua prolixe Beneuen. Straha *in tract. de assecurat. in præfat. num.* 45. Petr. Santerna vel Santarnensis *in tract. de assecurat.* Camil. Borel. *in controuersia.* 47. *nu.* 6. Seba. Medices *de casibus fortuitis. p. 1. q.* 11. *num.* 21. Anton. de Gamma *decis. Lusitaniæ.* 181. Aluar. Valascus *in consultat. regni Lusitaniæ consultat.* 18. *nu.* 1. Dn Rutger. Ruland. *in perpolito, & practico suo tractatu de Commissariis. p. 3. lib. 3. c. 15. per. tot.* Celebraturq; hoc casu reuera contractus innominatus: Facio, vt des. Nauta enim, merces tuas Hamburgi forte in nauem suscipiens, facit, vt illæ saluæ, & incolumes ad portum Vlyssibonensem perferantur, & exponantur: Tu vicissim illi aliquot nummos aureos propter susceptum periculum das, & numeras, vt ita ille ipse nauta, merces tuas sua fide suo periculo, suscepisse non inconuenienter dici possit, prout nouiter deduxit Petrus Augustin. Morla *in emporio iuris. part. 1. tit. 8. q. 25. nu.* 25. vbi etiam Rotam Genuensem *in decis. 3. nu.* 28. *& decis. 25. nu.* 1. allegat.

CAPVT XIX.

De contrarijs fideiussionis.

SVMMARIA.

1 ***Error contrarius est fideiussioni. Ætiologia ponitur num. 2. & 3.***

4 ***Fideiussio error vel eius vel facti contracta, nulla est. & nu. 6.***

5 ***Fideiussor obligationi præscripta accedere nequit.***

7 ***Error est priuatio veritatis causata intellectu propter falsam imaginationem.***

8 ***Errare est aliud pro alio putare.***

9 *Fideiussor de iudicato sisti, & iudicato soluendo si erret, paratam exceptionem habet.*

10 *Fideiussor, qui per errorem se obligauit, opposita doli mali exceptione se à fideiussione liberare, vel etiam, vt obligatio sibi accepto feratur, condicere potest.*

11 *Consortibus pluribus existentibus, si quidem consentiant: aly errent, id quod actum est, non valent. Secus est in pluribus confideiussoribus.* 12.

13 *Cianculus Sciens se non teneri, sed teneri, & efficaciter obligari volens, omnem erroris ignorantia ve allegationem exclude.*

14 *Fideiussor errorem suum resciscens, sed nihilominus in obligatione perseuerans, obligationem ratificasse dicitur.*

15 *Dolus, vis, & metus contrariantur fideiussioni.*

16 *Confessui nihil tamen contrarium est, quam vis & metus.*

17 *Vis maior, & metus vbi adhibentur, perit electio.*

18 ***Fideiussio metus carceris facta, nullas vires habet.***

19 *Violentos contractus septuaginta Interpretes vocant στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἰτέ ἀδ ικων συγγραφῶν.*

20 ***Clausula, Non vi, dolo, aut metu, cuius sit efficacia. & nu. 21. 22. 23. & 24.***

25 ***Fraus fideiussionis est contraria, quando ab ipso fideiussore proficiscitur.***

26 ***Fraus non potest esse sine dolo.***

27 ***Hominem sine fraude vix hodie inuenire licet. non magis, quam piscem sine spina.***

28 ***Fraudis elegans descriptio ex Ioan. Bocatio.***

29 ***Fideiussor instrumentum crediti clam auferens, fraudem committit.***

30 ***Fideiussor obligationem siue instrumentum studiose radens, cancellans, lacerans aut comburens, fraudis fit reus.***

31 ***Fœdera, inducias, pacta, astute contrahere, seruare, interpretari, est scelestissimorum hominum ac vilissimorum procuratorum.***

32 ***Fideiussores, vna cum suis patronis, qui instrumento crediti varias glossas, sophismata, & offucias affingunt, egregie ab auctore perstringuntur. & nu. 34.***

34 ***Forum iustitiæ, & forum vtilitatis apud Politicos differunt.***

35 ***Fides non modo inuiolata tuenda est, sed etiam ab omni suspicione remota.***

36 ***Iurisconsulti est artem equi, & boni profiteri.***

37 *Rhetori concessum est, sententijs vti falsis, audacibus, subdolis, captiosis. Sed auctori contrarium arridet.*

38 *Ambiguitate verbi non est quærendus locus fraudi, vbi veritas quæritur.*

39 *Exempla illorum, qui fraudulenta calliditate, & vaferrima interpretatione iuramenta. obligationes ac promissiones suas sunt interpretati remissiue adferuntur.*

40 *Margaritha Danorum Regina reprehenditur, ex Ioan. Magno.*

41 ***Dolus debitoris aliquando etiam fideiussionis contractui repugnat. Quod ostenditur exemplis. nu. 42. & 43.***

44 ***Frustratio debitorum, & fideiussorum in soluendo etiam fideiussioni aduersatur. & nu. 45 46. & 47.***

48 *Thomæ Volsæi Legati Apostolici consilium Henrico VIII. Regi Angliæ datum reijcitur, & vice versa relatio M. Valerij Leuini commendatur.*

49 ***Creditor solutionem vrgens nequaquam verbis iniuriosis est excipiendus.***

50 ***Impudentia Vitellij erga creditores depingitur.***

51 ***Fideiussionis contractui contrarium est, si fideiussor callide efficiat, vt sibi à iudice solutio inhibeatur. Quod ampliatur nu. 55. & 56.***

52 ***Protestatio inhibitoria eius actus ad quem quis obligatus est, nullius est momenti.***

53 ***Iussus iudicis per fraudem impetratus solutionem inhibere nequit.***

54 ***Fideiussor inhibitionem solutionis procurans, ad damna, interesse, & expensas merito tenetur.***

57 ***Inhibitio facta ad instantiam principalis, in casu licito, fideiussoribus ipsius minime prodest.***

58 ***Contractus si sit nullus vel legibus improbatus, pro quo fides interposita est, iudex recte solutionem inhibere potest.***

59 ***Reipublicæ si intersit, creditori per fideiussorem non solui, recte fideiussio inhiberi potest.***

60 ***Debitoribus debitoris nostri fieri potest arrestum, & denuntiatio, ne soluant.***

61 ***Depositario nemo extrinsecus depositi restitutionem interdicere potest. Ætiologia ponitur nu. 62.***

63 ***Denuntiationes priuatorum, ne ematur, ne soluatur, ne meliorationes rei emptæ fiant, in multis iuris nostri locis admittuntur.***

64 Dilatio-

64 *Dilationem ad soluendum iudex concedere potest.*
65 *Cessationis alienæ vitium ad dispendium alterius pertinere ratio iuris non patitur.*
66 *Dilationis causa cessante debet etiam cessare ipsa dilatio.*
67 *Denunciationes iniustæ contemni possunt.*
68 *Cautela impediendis inhibitionibus inseruient adducitur.*
69 *Negare se fideiussorem esse, fideiussionis contractui repugnat.*
70 *Litigare multi malunt, quam bonam fidem agnoscendo debitum soluere.*
71 *Debita priuati iuris non rectè denegantur.*
72 *Debitores debita verè liquida abnegantes, creditoribus actione iniuriarum tenentur.*
73 *Infitiari est creditum fraudare.*
74 *Infitiatio est rei debitæ negatio, cum poscitur.*
75 *Impetratio moratory rescripti fideiussionis contractui aduersatur. Quod ampliatur. num. 76.*
77 *Transactionem fideiussione roboratam infringere non licet.*
78 *Quæ fidei fractæ pœna quænam sit in foro Saxonico.*
79 *Promissa non seruare, à fideiussionis contractu alienum est. Et num. 88.*
80 *Fides inter homines concordare debet, sicut fides cithararum.*
81 *Fides sacra vbi non est, ibi nec Iustitia esse potest.*
82 *Lex, & iustitia sub fide continentur.*
83 *Fides sua cuique validissimum testimonium.*
84 *Fide sine immutabile est omne, quod viuimus.*
85 *Fides si non seruetur in negotiis peragendis, homines segniores redduntur, & commercia frigescunt.*
86 *Fidem iam fregisse censetur, qui vacillat, & deliberat, an seruet.*
87 *Facinus inest in ipsa dubitatione, etiam si ad id non peruenitur.*
89 *Homines iuratas promissiones non seruantes acerrime perstringuntur.*
90 *Germani plerique ratione fluxæ fidei taxantur.*
91 *Periurus non debet statim dici, qui sponsionem suam non adimplet.*
92 *Fidem datam dolo malo rumpens fidei ruptæ gratia de dolo actionem sustinere cogitur.*
93 *Fideiussor fidem datam rumpens, & non obseruans, famosis scripturis, & picturis diffamari, & traduci non debet. Et num. 97.*
94 *Effigies, nomen clypeus alicuius effractis fenestris dehonestari non debet. Et nu. 98. 99.*
95 *Acclamatione contumeliosa neminem deridere licet.*
96 *Exemplis quomodo debitores non soluentes dehonestauerint.*
100 *Damnatorum in effigies vt olim sæuitum fuerit, ostenditur.*
101 *Statuas, imagines, vel insignia alicuius concutiens, delens, confstans, vel aliter vitians, iniuriarum conueniri potest.*
102 *Debitor hodie bonis cedens, nihil vituperabile facere cogitur.*
103 *L. 1. quæ in publicis. C. de spectaculis lib. 11. explicatur.*
104 *Prosœnia quænam dicantur, remissiue ex Scip. Gentilis.*
105 *Pantanumis siue histrionibus Romani imagines, siue picturas collocarunt.*
106 *Histriones apud Romanos laudati, Pylades, Batyllus, Paris.*
107 *Histriones in magno pretio apud Romanos. Et nu. 108.*
109 *Fideiussor mediante corporali iuramento promittens, se velle obseruare contractum, & postea fidem datam fallens, non improbe periurus dici potest.*
110 *Iurans aliquid non facere, si facit, infamiam incurrit, & periurus fit.*
111 *Periurus est, qui iurat soluere in termino, & non soluit.*
112 *Fideiussor soluere nō valens, etiamsi maximè soluere vellet, periurium incurrit.*
113 *Impossibilitas, paupertas, & difficultas, quæ nulla diligentia euitari potuit, à periurio excusant. Quod ampliatur. num. 114*
115 *Debitor non tantum impedimentum soluendi allegare, sed etiam illud ipsum dedisse causam non adimplendi probare debet.*
116 *Dolus si non interueniat, nemo periurus censetur.*
117 *Dolo cessante, licet quis in culpa sit nō tamen statim fit periurus.*
118 *Periurare denotat dolum malum.*
119 *Periurium absq; dolo malo commissum pœna periurij nequaquam puniri potest. Sed declaratur iuxta opinionem Andreæ Kohl. Germani, nu. 120.*
121 *Fideiussor ex causis de iure concessis promissionem suam non adimplens, etiamsi iuramento contrauenit, periurij tamen argui non potest.*
122 *Authoritas legis vel superioris in iuramento semper videtur excepta.*
123 *Iurans creditori satisfacere tali termino, si creditor ipsemet interim condemnatus omnia per confiscationem amittat, simul liberatur.*
124 *Iurans intra certum diem soluere creditori, excusatur à periurio, si iudex ei præceperit, ne soluat. Quod ampliatur, num. 125. Et rursus declaratur. nu. 126.*
127 *Mercator promittens in nundinis soluere 100. dummodo commodè possit, non dicitur commodè posse, si merces ibidem emere ei non sit liberum, & referre domum.*
128 *Fideiussor in periurium non incidit, si adueniente die solutionis faciendæ creditor ipsi, vel iuramentum remittat, vel dilationem ad soluendum indulgeat.*
129 *Periurium iam incursum remitti nequit.*
130 *Iuramenti ad commodum hominis præstiti effectus, etiam ab homine rursus rectè vel differri, vel remitti potest.*
131 *Debitor primam dilationem transgressus, commodo sequentium dilationum priuatur.*
132 *Periurij pœnas euitare licet ex æquitate Canonica, morā purgando, si ius partis aduersæ non sit factum deterius. Quod ampliatur. nu. 133. Sed vide nu. 135.*
134 *Clausula infra octo, vel 14. diebus, qui vocati sunt comparerent ad faciendam solutionem, cuius sit importantia. Et nu. 136.*
137 *Periurus an statim infamis fiat? Hugo Donellus, & Bertazol. de infamia facti largiuntur. Sed communis opinio etiam de infamia iuris intelligit nu. 138.*
139 *Leges Torneamentorum quomodo puniant periuros, qui sine honore, & existimatione, ac fædifragus hastiludium non ingrediatur.*
140 *Obligatio, qua quis promittit, se velle esse scelestum, & infamem, nisi soluat, nisi fideiussorem liberet, quatenus subsistat, prolixe discutitur. Et nu. 150.*
141 *Milites sacramentum per Deos præstabant, gladijs solenniter ceruicibus suis admotis, cum dira deuotione capitū ad quæuis infortunia.*
142 *Nouella 8. adducitur.*
143 *Iuramenti per Iouem lapidem apud veteres vsitati formula adseritur. Et nu. 144.*
145 *Fœdera aliquando execrationibus sanciebantur, etiā apud Tartaros, num. 146.*
147 *Barbæ rasuram olim Saraceni, Germani, & alij deuouerunt.*
148 *Votum diabolicum Iesabelis reprehenditur.*
149 *Barbam alere, per se non est prohibitum.*
151 *Famæ, & honoris sui non magis, quam membrorum suorum, quis est dominus.*
152 *Infamiam sibi nemo vel ex pacto, vel ex stipulatione irrogare potest.*
153 *Infamia non irrogatur, nisi in casibus iure expressis.*
154 *Fama, & vita æquiparantur. Et nu. 155. & 156.*
157 *Turpes stipulationes nullius sunt momenti.*
158 *Fideiussores promittentes, se, nisi promissa seruauerint, scelestos, mendaces, & infames esse velle, re ipsa, & hominum opinione infamiam incurrunt. Quod confirmatur num. 159. 160. & 161.*

Iuret

162 *Iuret in dolo, qui aliter facturus est, quam promittit. Et num. 163. & 164.*
165 *Infamis non statim declarandus est, quem creditor pro infami defert.*
166 *Stipulatio pœnalis propter difficultatem impeditur.*

Actenus ostensum est, quomodo fideiussionis contractus constituatur. Quia verò nihil tam firmum reperitur, quin contraria repugnentia habeat, ideo non incommodum visum fuit, subiungere, quęnam præcipuè fideiussioni vel iam contractæ, vel adhuc contrahendę aduersentur.

PRIMO igitur fideiussioni, vt & alijs contractibus (siue contingat circa personam, siue circa caussam, siue circa rem, vt ostendit Sebalt. Medices *in tracta. de fortuitis casibus par. 1. quæst. 2. num. 23.*) contrarius est
1 † error. Cum enim dement sit, qui fidem præstet er-
2 rori. *Seneca lib. 4. de beneficijs, cap. 36.* atque omnia, † q̃
animi destinatione agenda sunt, non nisi vera, & certe scientia perfici queant, *l. in totum 77. ff. de regu. iur.*
3 nullus quoq; vel in iure vel in facto † errantis sit cō-
sensus, nulla voluntas, *l. si per errorem. ff. de iurisdict. l. cum testamentum. C. de iuris, & facti ignorantia. l. sed hoc ita 20. ff. de aqua arceud. l. non idcirco, C. de iuris, & fact. ignor. Ancharan. consi. 2e8. num. 2. Harman. Vulteius in*
4 *l. 1. num. 177. C. de iurisd.* constet, vtique & † fideiussio-
nem (quæ contractus est) errore, vel iuris, vel facti cō-
tractam, & initam, nullam esse, *per tex. in l. si quis. 37. ff. de fideiuss.* vbi Paulus ex hac ratione, quod nimirum erroris nulla sit fideiussio, decidit, si quis, postquam transacto tempore liberatus esset, fideiussorem dederit, fideiussorem non teneri, errat enim debitor in principali obligatione, cui fideiussor accedere debe-
5 bat, & sic error in iure committitur, cum obligatio-
ni præscriptæ fideiussor accedere de iure non possit, Bald. *in l. iam mandatori, col. 2. C. de nou num. pecu.* Balb. *de præscrip. p. 1. princ. q. 6. nu. 3.* Alciat. *in Rubr. de præsc. num. 46.* Ferd. Vasq. *in illustr. quæst. q. 53.* Petr. Gilken. *de præscr. p. 1. c. 4. num. 10.*
6 Idem planè † in errore quoq; facti admittandum
censeo, puta si fideiussor putet summam, pro qua fidē suem interponit, esse tantum cētum Ioachimicorum, cum sit quingentorum. Est enim hic error in materia siue summe, qui contractum vitiat, *l. si sterilis §. quamuis. ff. de act. empt. l. cum ab eo. §. fi. ff. de contrah. empt. Ioan. Bernar. Diaz. reg. 247.* Et ideo rectè alibi dicitur, quod
7 † error est priuatio veritatis caussata intellectu, pro-
pter falsam imaginationem, Paul. Grilland. *de quæst. ad tortur. num. 10.* Bald. *in l. ea quidem. nu. 11. C. qui accu.*
8 *poss.* Errare siquidem † est aliud pro alio putare. Spe.
in tit. de confess. §. 2. num. 2. Lamberteng. *in tract. de iure patron. artic. 13. quæst. 2. nu. 2. lib. 2.* Ioan. Goddæ. *de contrah. stipul. c. 3. nu. 6. 7. & 8.*
9 Et hoc non † tantum in fideiussione pro contractu
interposita: sed & in fideiussione de iudicio sisti, & iudicato soluendo obtinere, erroremque attendendum esse, qui contractui promissioniq; caussam dedit, satis probet text. *in l. sed etsi. §. vlt. ff. si quis cautionibus.* Imol. *in l. quidam consulebant. num. 41.* & ibidem Alexand. *nu. 24. ff. de re iud.* Felin. *in cap. inter monasterium. num. 9. extr. eod. tit.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 19. num. 9.*
Et hoc amplius iste error non tantum ratione ip-
10 sius debitoris, verum etiam † respectu fideiussoris
consideratur, adeo, vt fideiussor, qui per errorem se obligauit, opposita doli mali exceptione se è fideiussione liberare, vel etiam, vt obligatio sibi accepto feratur, condicere possit, *l. fideiussor. 3e. ff. de negot. gest. l. si in debitam. C. de fideiuss.*

Quid autem dicendum erit, si plures sint fideiussores, quorum alij consenserint, alij errauerint, num errantibus de errore commisso excipientibus, nihilominus illi, qui consenserunt, obligati manebunt. Certè,
11 si plures sint † eiusdem litis consortes, de quibus alij
consentiant, alij errent, id quod actum est non valere, tradidit Herman. Vulteius, *in l. 1. nu. 179. C. de iu-*
12 *risdict.* verum enimuero † in fideiussoribus pluribus
forte aliud statuendum erit, præsertim si beneficio excussionis, diuisionis, & reliquis omnibus exceptionibus competentibus, veluti doli mali, erroris, simulati contractus, firmiter renuntiauerint. Cum enim horum quilibet in solidum sit obligatus, nec beneficio diuisionis seruari possit, frustra de errore, non à seipso, sed per confideiussores forsitan commisso excipit, maximè, quia factum fideiussoris, neq; prodesse, neq; nocere solet confideiussori, *l. fideiussoris 24. ff. de pact. Petr. Heigius. q. 37. nu. 30.*
13 Cæterum, si vel debitor † vel etiam fideiussor in
instrumento obligationis fateantur, se de negotio certificatos esse per hanc vel similem clausulam: *Sciens se non teneri, sed teneri, & efficaciter obligari volens:* tunc ista confessio omnem erroris ignorantiæve allegationem excludit, argumento eorum, quæ tradit Bald. *in l. 2. num. 10. C. de rescin. vend.* Alexan. *consil. 42. num. 7. lib. 1.* late Ioan. Cephelus *in cons. 210. nu. 73. lib. 2.* Bertazol. *in tract. claus. instru. claus. 39. glo. 3. nu. 1.*
14 Sic † si fideiussor, qui à principio quidem errabat,
postea id resciscat, & nihilominus errorem non reuocet, sed in obligatione perseueret, nullus amplius est erroris effectus, quo minus obligatio dicatur ratifica ex post facto, argumento eorum quæ tradit Zasius *in d. l. si per errorem. num. 26. ff. de iurisdict. per glo. in l. 1. verbo inchoata. C. vbi de crim. agi opor. D. Vulteius d. l. 1. num. 180. C. de iurisd.*
15 SECVNDO fideiussioni, † tam respectu debitoris,
quam fideiussoris, contrariatur creditoris dolus, vis & metus. Cum n. debitoris, & fideiussoris consensu fideiussio cū creditore per stipulationē contrahatur, certè dolus, vis & metus abesse debēt, *l. 3. l. 5. C. de inutil. stipul.* Io. Godd. *de contrah. stipul. c. 3. concl. 7. nu. 91. & seqq.* vbi fusissimè hanc materiam tractauit. Nihil e-
16 nim consensui † tam contrarium est, quam vis, & me-
tus, *l. nihil consensui ff. de regulis iuris. l. si donationis. Cod.*
17 *de his, quæ in metusue causa.* Et vbi vis † maior, &
metus adhibentur perit electio, nemoque id accipiendo obligatur, quod illi repudiare non licuit. *Seneca de benefic. lib. 2. cap. 18. ad fin.* Et ideo Guid. Papę
18 *quæst. 253.* decidit: Quod fideiussio metu † carceris
facta nullas vires habeat, de qua re tamen latius post alios agit Peckius *in tractu. de iure sistendi. cap. 43.* ad quem, vt & ad ea, quæ infra *capite 20. §. 17. numero 1. sequentib.* dico, lectorem remisisse sufficiat. Certè ta-
19 les † violenti contractus, quos septuaginta Interpre-
tes στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, item συγγραφὰς ἀδίκων vocent, etiam in re diuino improbentur, Isaiæ *cap. 58. versicul. 6.* vbi Cyrillus *comment. lib. 5. tomo 3. mihi, iuxta versionem Humfredianam, pagina 387.* illud ipsum his verbis notet: *Dissolue,* inquit Prophete, *nodos violentorum contractuum. Contractus violentos, & nodos sæuitia plenos esse dicimus, qui in negotiationibus fiunt, & in alijs, quæ vocantur in dando, & accipiendo commercia, quæ quæstus quosdam habent, & eos turpis lucri amatores esse arguit, qui ea solent agere. Conscinde,* inquit porrò Propheta, *omnem iniustam syngrapham, vt opinor, fœnerantiū libellos dicit, sæpe compositos conseruandarū pecuniarū causa, quas parit syngrapha.* Hęc Cyrillus.
20 Et quanquam vulgo putent, si in instrumento reperietur hæc clausula: Non vi, dolo, aut metu, sed sponte, quod ex ea probetur libera ac spontanea voluntas, metusque excludatur, maximè accedente iuramento. *Abbas in c. sollicite. nu. 16. in fin. lib. 3.* Ioa. *Neniz. cons. 46. n. 22. & 36.* Obseruandū tamen est, hanc clausulā non esse tanti momēti, vt cōtra hiscere nō liceat.
21 Primo, ob id, quod † ista clausula, vt plurimum ex consuetudine Notariorum apponitur, ideoq; parum ope-

ratur, ex doctrina Bert. *in l.1.q.6. ff.de iure codic.* Col-
legum Bononiense *in respon.4. causa Finariens. nu.* 34.
22 Deinde etiam hæc ipsa † clausula operatur tantum
in dubio, quando de metus non constat, sed quando
metus vere iustificetur, nullius est efficaciæ, quoniam
23 eodem † metu, quo quis inducitur ad contrahendum,
vt ex Io.de Imol.Ang.& Crauet.declarat Ioan.Vinc.
Hondedæus *consult.23.num.43.& consult.29.num* 50.
24 *& 51. vol. 1.* Vnde qua ratione † non tenet contra-
ctus metu gestus, eandem quoque ratione clausulę illę
accessoriæ, adijci consuetæ eodm vitio laborant, vt
statuit Bononiense in *d.respon.4.nu.35.* Menoc.*de præ-
sump.lib.3.præsum.126.nu.30.par.* 1.
25 Tertio † fideiussioni contraria est fraus, quæ &
ipsa dolus est, *l.si fraudator.25.ff.quæ in fraud.cred.gl.l.do
lum.C.de dolo malo.* Tho. Aquin.2.2.q.55.*art.* 5. dicens
26 ibi, quod † fraus non possit esse dolo, sed bene dolus
sine fraude, & quod fraudi insit dolus, sicut species
generi, quod etiam probauit Bald. *in leg. quæ fortuitis.
in 2. col. vers.præmittit. C. de pign. act.* Pet. Foller. *in ad-
dit.ad Marant.in 4.part.princ.distinct. 11. num.* 29. Illeq;
27 ipse hodie tam frequens est, vt † quemadmodum piscē
sine spina, sic hominē sine fraude inuenire vix liceat,
sicut ex AEliano refert Mescar. *de prob. concl.* 815. &
Ioan.Bonifac. *in tract.de furt.§. fraudulosa.nu.*5. Quia
verò Ioan. Bocatius *de casib.viror.illustr. lib.2.cap.* 23.
28 elegantissiè fraudem † descripsit, in gratiam lectoris
non possim non ipsius formalia verba adijcere: *Est in-
quit, fraus species pessima mali, aam facie placida, melli-
tis verbis, & humilis incedens gradu priuigili, semper syn-
cera insidiatur fidei, & vt plurimum ad aculeos venenife-
ros iafigendos pro instrumento superficietenus vtitur Deo.
Hac enim tanti roboris est, astutus fit artifex, vt venerandā
legum potestatem prosternat mortalium sapientiam fallat,
armorum vim atq; potentiam frangat, artem decipiat, omnē
vigilantiam persæpe confundat. Hanc summe ignaui, pu-
sillanimes, atq; vecordes homines colunt, eo quod nulla vir-
tutis vigor illis sit. Quæ, etsi honeste sub pallio laqueos versu-
tias, decipulasq; semper egerat, & nonnunqā tredulā sim-
plicitatem fidei sub pedibus conterat, frequenter tamen suo
artifici minam struat, & in eundem, quæ in alterum inie-
cerat, venena retorquet.* Hactenus Bocatius. Multis au-
tem modis à debitore, & fideiussore fraus committi
29 potest. Quid n. † instrumentum fideiussionis, vel apud
creditorem existens, vel apud alium depositum, fide-
iussor clam amoueat, & auferat? Hic vtiq; contra pro-
missionem suam agit, & fidem rumpit, *arg.l qui tabulas.
& ie l.quidam tabularum.ff.de furt.l.1.§.is qui deposita.ff.
30 ad l. Corn. de fals. cum simil.b.* Sic si † fraudulenter, &
studiose vt vulgo loquuntur) obligationis instrumen-
tum, vel debitor, vel fideiussor radant, cancellent,
vel etiam lacerent, & comburant, contra fidem da-
tam agunt, potestq; contre eos nihilominus debitum
per iuramentum probari, per ea quæ scribit Bald.
l.1.nu.1.& 2.C.de fid.instru. Ioan.Bapt.Plot *in tract.de
in lit.iur.§.35 n.4.& §.41.e.2.* Rom. *in singul.395.inci-
pien. Dum aliquem* late Mascer. *de probat. conclus.* 961.
31 Sicut † etiam fœdera inducias, pacta astute con-
trahere, seruare, interpretari, magnorum virorum, &
bonorum dignitati valde repugnat, & scelestissimo-
rum hominum, ac vilissimorum procuratorum est, vt
ait VVaremun. de Erenberg. *in meditam. pro fœderib.
cap.3.nu.13.mihi pag.*305. quod egregie quoque com-
probat Innocent. Gentiletus *comment. de regno admi-
nist.lib.3.theor.18.19.& 21.* Ita etiam merito ed hāc
32 tertiam classem † illi fideiussores, vna cum suis Ma-
chiauelliticis Aduocatis, & patronis, referuntur, qui
quam primum ratione obligationum suarum conue-
niuntur, non imitantur illud Tobiæ, *cap.5.vers.3.* sed
spreto iuramento, quod sumpta laurea Doctorali p-
33 illiterunt, neglectoque foro † iustitiæ, in forum vtili-
tatis, in quo nihil honestum, vel iustum est, nisi quod
est vtile, de quo Bodinus *lib.1.de repub.c.8.mihi pa.*154
transiliunt, statimque generalia præcepta artis dece-
ptoriæ ed manum sumunt, & proinde (ceu est apud
Senec. *in Hercule furente.* & Apuleium *in Apologia.*)
clamosi rabiosa fori iurgia vendentes, iras, & verba
locantes, audaciter peierent, fidem & promissa fran-
gunt, obligationes suas callidè, malitiosè, & vetera-
toriè interpretantur, & nescio quas tendiculas, glos-
sas, sophismata, cenillos, strophas, & offucies vafras
34 illis effingunt, imo (quod omnem † nequitiem supe-
rat) gloriari audent, nullam esse debere obligatio-
nem tam firmam, quam in dubium reuocare non va-
leant, quia multa sunt, quæ in dubium reuocari pos-
sunt, & de illis hesitari. O monstra hominum, fulti b.
mage, quam Doctoralibus infulis digna. Huominū,
inquam, versipellium, qui linguæ suę virus elieno
dolori locent, qui docuerunt linguas sues loqui men
dacium, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsita-
te, qui sapientes sunt, vt faciant malum, eloquentes,
vt impugnent verum, vt ait D. Bernhar. ad Eugen.
*lib.1.cap.9. Hi sunt, quorum si nares afflauerit cuiusquam
rubiginosi aura marsupij, confestim videbis illic oculos Ar-
gi, manus Briari, Sphygum. vngues, periuria Laomedontis,
Vlyssis argutias, Sinonis fallacias fidem Polymnestoris, &
Pygmalionis adhiberi, teste Cassid. super Ps.73.* Quanto
35 rectius Callicrares apud Liuium: Non † modo fi-
dem inuiolatam tueri oportere, sed etiam eb omni
36 suspicione remotam. Et quię præterea ICti † est
artem ęqui, & boni profiteri, *l.1.ff.de iust. & iure,* quæ
veritatem amat, canillationes vero odit, *l.pen.vers.nō
oportere ius ciuile ff.ad exhib.* Idcirco eius professio, &
officium postulat, vt ab omni cauillatione, fallacia,
fraude, machinatione, & si quæ eius generis sunt, pror
sus abstineat. *Ioan.Godda.in l. natura cauillationis.* 177.
nu.7.& 8.ff de verb.sig. Nec debitores instruat, quib.
artibus, & technis creditores suos deludere, vel pro-
missa fidemq; datā infringere, & conuellere debeant,
quin potius hoc perfidiosum nefariumq; esse ducat,
quicunq; tandem color, vel prętextus huic rei excu-
sandæ inducatur, vt ait Andreas Rauchbar. *part.* 1.
37 *quæst.suar.q.18.in pr.* Etsi enim T. Castritius † pute-
nit, Rhetori concessum esse, sententijs vti falsis, auda-
cibus subdolis, captiosis, si modo verisimiles sint, &
possint ed mouendos hominum animos qualicunque
astu irrepere: Ego tamen ICto potius Q. Metellum
Numidicum imitandum esse censeo, qui existimabat,
virum grauitate, & fide preditum decere, nihil eliud
dicere, quam quod verum sibi esse, atque omnibus vi-
38 deatur. *Agellius.lib.1.cap.*6. Ambiguitate † nemque
verbi non est quęrendus locus fraudi, vbi veritas quę-
39 ritur. *lib.12.epist.epist.*84. Qui verò † exempla cupit il-
lorum, qui fraudulem a calliditate, & commentitie va-
ferrime: interpretatione, iuramente, obligationes, ac
promissiones suas sunt interpretati, is legat Agell,
lib.7. cap. 18. Ioenn. Bodin. *de Repub. libro* 5. *cap.* 6.
Philip. Camer. *in oper. succis. cent* 2. *cap.* 77. Alciat.
de singul. certam. cap. 17. Ioan. Magnum *lib.* 12. *cap.*
40 20. *mihi pag.* 90. vbi citat verba † Margaritæ Dano-
rum, & Norvvegiorum Reginę, † quę ex Proceribus,
iusiurādum illi obijcientibus, & diplomata sua vrgē-
tibus, iocosè quæsiuit: Habetisne vos literes nostras
optimè scriptas, & obsignatas? Habemus, inquiunt.
Et illa rursus respondit: Literas vobis datas diligen-
ter custodite, nos castra, ciuitates, & omne regnorū no
strorū partes diligētius obseruabimus. Post quę verbe
merito prædictus. Ioan. Magnus in hanc expostula-
tionem cum stomacho erumpit: Quid aliud sunt Prin-
cipes, & Magistratus, postquam iusiurandum sponte
violauerint, aut pro ioco habuerint, quam prædones,
& suorum subditorum hostes?
41 Qvarto † fideiussionis contractui etiā repugnat
dolus ipsius debitoris, puta, si blandis, & dolosis ver-
bis aliquē inducat, vt fidem suā pro ipso interponat
Quid n. † si fideiussor sub tali conditione fideiubeat,
si sibi

si sibi pro indemnitate prius pignora, vel hypothecæ tradantur, idq; postea nuntiat? Sanè illo casu in dolo versatur debitor, vt supr. c. 1. nu. 204. pluribus expli-
43 caui. Quin etiam † sæpissimè à debitore fideiussor fallitur, eo ipso, quod sanctè sancteq; promittit, se fideiussorem statim, vel post certum tempus ab obligatione liberare, & eximere velle; Nam raro promissionem illam adimplet debitor, sed beneficij officijq; auxilij planè oblitus, fideiussorem obligatum per aliquot annos relinquit, vt est tex. in l. vlt. ff. de contrah. emp. Syrac. cap. 29. vers. 26. adeo, vt de his debitoribus, qui amicos suos, fidem pro ipsis in exponentes, tam dolosè deserunt, meritò dici possit, illos ita in promissa liberatione se gerere:

Vt neq; eos consuetudo, neq; amor, neq; pudor
Commoueat neque commoneat, vt seruent fidem.

Quemadmodum alibi in simili ait apud Terentium Pamphilus: Et ad idem alludens Cato:

Rem tibi promissam certo promittere noli,
Rara fides ideo, quia multi multa loquuntur.

44 Cui non malè adijcitur etiam † frustratio debitorum, & fideiussorum in soluendo, qua innumerum efficiunt ne secum agi, vel debitū obtinere possit, argum. l. fin. ff. de procurator. l. 3. ff. de iudic. puta, si tergiuersentur, & tanquam vespertiliones subterfugiant creditorem, si latitent circa columnas, l. non qui. 35. ff. de reb. auth. iud. poss. vel stationibus & circuns ... occultandi causa, se immisceant, l. Fulcinius. § illud, ciendis ff. quib. ex caus. in poss. eat. Marqua. de Freherus de sum. publ. lib. 2. c. 13. nu. 12. Petr. Hergius par. 1. q. 35. nu. 9 & seqq. Quorum certè cantilena apud Terent. in Adelph. act. 2. scena 1 his verbis aptè depicta est:

—— De argento somnium, nox ... redi.

45 Quinimò † hoc genus debitorum, & fideiussorum, qui tot fidei vinculis astringi non possunt, quin rimam aliquam reperiant, per quam elabantur, ab Horatio non inscitè comparatur Protheo *Satyr. 4. lib. 2.* dum inquit:

—— Centum adde cateras,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Protheus,
Cum rapies in ius malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo auis, modo saxum, & cum volet arbor.

46 In † quos tricones, & moratores etiam non immeritò inuehitur Regius Vates in *Psalmo 27.* dum inquit: *Impius ac ali. non consistat, nec dissoluet, iustus vero beneficus est, & dat.* Quod ita verè Mauritius Hassiæ Langrauius Princeps laudatissimus:

Iniustus cumulans alienum æs soluere non vult,
Mens pia dans gratis debita sponte refert.

47 Proinde † fideiussores si modo officio boni viri fungi velint, audiant monitum Ambrosij *lib. de Tobia c. 8.* dicentis: *Dum vadis cum aduersario tuo ad magistratum, da operam liberari ab illo, ne fortè producat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* Audiant, & monitum Martialis:

Et iudex petit, & petit patronus,
Soluas, censeo, Sexte, creditori.

84 Quis igitur † iure non reprehendat factum Thomæ Vollæi Legati Apostolici, qui Henrico VIII Anglorum Regi, Anno 1524 bello Gallico exhausto, & à populo, & locupletibus pecunias mutuas accipienti, datis vicissim syngraphis, vt suo tẽpore redderet omnibus, quidquid mutuatus esset, consilium dedit, ne tempore solutioni destinato quidquam solueret, prædicans, neminem hominum repetiturum esse id, quod gratuito Principi suo æque de omnibus bene merito, an te dedisset, sed interim non cogitans, quanta macula nomini regio propter fractam fidem aspergeretur, vt auctor est Polydorus Vergilius *libr. 27. historia Anglicanæ.* Quis vice versa non amplissima prædicatione dignum putet relationem M. Valerij Leuini, apud Liuium *decad. 3. lib. 9. mihi pag. 11* qui priuatas collatas pecunias, se ac M. Claudio Consule reddi tandem æquum esse dixit, nec mirari quenquam debere; In publica obligata fide suam præcipuam curam esse. Nam præterquam, quod aliquid propriè ad Consulem eius anni, quo collatæ pecuniæ essent, pertineret etiam se auctorem ita conferendi fuisse in inopia ærarij, nec plebe ad tributum sufficiente?

49 Sanè † si fideiussores conuenti non solum, vt dixi, malitiosa procrastinatione solutionem protrahant, & frustrentur: verum etiam creditorem iniuriosis verbis excipiant, qui non dicam illos extremè impudentes esse, & meritò in illos quadrare illud Senecæ in *prooem. lib. de consolat. ad Martiam. capite 10.* dicentis: *Non oportet in promptu habere, quæ in certum diem data sunt, & appellatus sine querela reddere. Pessimi est debitoris creditori facere conuicium.* Et dicit idem Seneca *lib. 3. de benefic. c. 14. Æquissima vox est, & ius gentium præ se ferens Redde, quod debes.* Et rursus *lib. 4. c. 17. Quæ iactatio est, soluisse, quæ debebas?* Ac valdè appositè illud ipsum commina Brutus apud Cicer. in *Epist. ad Brutum lib. 2. epist. 16.* his verbis: *Benefacta pro debitis exigimus. quæ si aliter eueniunt, vt decepti ab his, infesto animo reprehendi-*
50 *mus.* Memorabilis igitur fuit impudentia † Vitellij, qui à Galba in Germaniam inferiorem missus, creditorum quidem præstolantium, ac detinentium turbā, & in ijs Siouetanos, Formianosque, quorum publica vectigalia interuerterat, non nisi terrore calumniæ amouit: cum libertino cuidam acerbius debitum reposcenti iniuriarū formulā, quasi calce ab eo percussus, intendisset, nec aliter quam extortis quinquaginta sestertijs remisisset, vt legimus apud Sueton. *in Vitellia. cap. 7*

51 Quinto † fideiussionis contractui aduersatur, si fideiussor, non quidem apertè solutionem deneget, sed interim tamen callidè efficiat, vt sibi à iudice solutio
52 inhibeatur. Qua enim prohibitatio inhibitoria eius actus, ad quem quis obligatus est, nullius est momenti, *l. vtrum. vbi Bartolus ff. de constitut. pecun.* non potest vti-
53 que eius iudicis †, et fraudem impetratus solutionem inhibere, ad quem fideiussor alioquin est obligatus. *Bald. in l. vlt. ff. de lege commiss. Felin. in c. c. ... col. 8.* & ibi etiam Anton. de Butr. *col. 2 de r... ...* pulchrè Lucas de Penna *in l. 1. nu. 5. & 6. C. qui milit. poss. lib. 12.* Modest. Pistor. *cons. 24. n. 27. & 28. par. 1.* qui ita doctrinam Alberici, & Iasonis *in l. fin. ff. qui satisd. cog.* declarant, & faciunt ea, quæ in ... tradit Capolla cautela 131 *Multi emptores* Beroazolius *in repet. l. si quis maior. nu. 460. C. de transact.* Laur. Fenninus Rodulphus *in tract. cautel. caut. 6. nu. 3. vers. quatenus autem.* Idque adeo verum esse existimo, vt fideiussor talis inhibitioni
54 † causam dans, etiam ad damna, interesse, & expensas merito teneatur, per doctrinam glossa finalis *in c. si canonici. §. si autem. de offic. ordin. in 6.* dicentis, eum, qui causam præbet interdicto, teneri ad restitutionem damnorum, quæ Ecclesiæ, monasteria, & hospitalia illius loci, occasione interdicti, in eleemosynis, & oblationibus passa sunt. Quod etiam post Archidiaconum probauit Corrasius *in l. seruitutes. § ... ff. de seruitut.* allegans tex. *in l. nam & Seruius ... ff. de negot. gest. l. qui occidit § in hac. versic. nam. & ... in l. Aqui.* ac spectant huc tradita a ... c. 24. num. 65.

55 Potest autem hæc inhibitio non tantum directò, sed & per indirectum fieri. Ponamus exemplum † in studioso, qui in Academia fideiussit, & iurauit creditori non exire ciuitate, ante solutionem, & postea arrestatur, quem vtique periurum non fieri, etiamsi ex arresto iussu patris in patriam abeat, voluit Alexand. *in l. fin.*

ff. qui satisdar. cog. & post eum Ant. Corf. *intractat. de iure-*
iur. num. 43. Licet hanc ipsam quæstioonem inter per-
plexae numeret Eberbardus *in Topicis. in loc. à tractatu*
56 *siue perplexis. in princip.* Quid † si autem ipse litetas pa-
tris sui prouocaflet? Non credo eum excusari à periu-
rio, multo minue iusum patrie fideiussionis effectum
impedire posse, vt tradit Rebuffus *in tractatu de priui-*
legiae Scholarum priuilegio 73.
57 Hoc amplius, non † tantum talis inhibitio vitiosa
est, si à fideiussore, sed etiam si à debitore per fraudem
procuretur, adeo, vt & inhibitio facta ad instantiam
principalis, in casu licito, fideiussoribus ipsius mini-
mè prosit, vt singulariter voluit Baldus *in lege prima.*
in fine. Cod. de diuersis rescriptis Augustinne Berous *in*
quæst. famil. quæst. 77. *num.* 8. & dicam infra, *cap.* 27.
part. 4.
58 Fallit tamen † primo prædicta conclusio, si contra-
ctus sit nullus val legibus improbatus pro quo fides
interposita est, isto enim casu solutionem Iudex rectè
inhibere potest, vt in exemplo Iasonis *in l.* 1. *nu.* 2. *C.*
de diuersis. rescript.
59 Fallit secundo, † si Reipublicæ intersit, creditori
per debitorem, vel fideiussorem non solui, nam & tunc
iudex rectè solutionem inhibet, & ne fiat, denuntiat,
cum istam denuntiandi causam habeat, *argumento l. si*
hominem. ff. mandati.
60 Limitatur † tertio, vt licet fidejussor, vel debitor
suo nomine non possint talem inhibitionem solutio-
nisve prohibitionem apud Iudicem competentem in
fraudem sui ereditoris immediati procurare, possit
tamen ereditor istuus creditoris, pro assecuratione
sui crediti, iudicem adire, implorando arrestationem
eiue pecuniæ, quam fideiussor, & debitor suo credi-
tori immediato debent: quo casu etiam practica ar-
restandi est, quod iste secundus creditor petat à iudi-
ce, vt debitoribus sui debitoris denuntiari faciat, ne
soluant id, in quo obligati sunt suo creditori imme-
diato, sine vlteriore permissu ius dicentis: hæc enim
ipsa inhibitio loco arresti est. Guido Papæ *decis.* 346.
num. 3. Rebuffue *de ordin. Reg. Gall. tit. de lit. obligat. art.*
6. *gl.* 3. *num.* 4. *per text. in l. heres cum debuerat in fin. ibi,*
debitoribus denuntiant, ne soluerent. ff. ad SC. Trebell. Co-
lerus *de process. execut part.* 2. *c.* 3. *num.* 468.
61 Cui equidem nihil obstat, quod † non potest extrin-
secus quie quem depositario depositi restitutionem
interdicere, dicendo: Ego prohibeo, ne Titio red-
das, prius quam mihi soluerit. *Nouella* 88. *cap.* 1. *Auth.*
62 *sed iam cautum. C. depositi.* Quod † confirmat memora-
bilie illa sententia Pittaci Mityienei: *Depositum, cum*
acceperis, redde. Cui iunge historiam descriptá 2. Mac-
eabæor. *cap.* 3. *versic.* 10. 11. 12. 13. 14. *&* 15. Alludit eo
Ouidius *lib.* 3. *de arte amandi:*

Reddite depositum, pietas sua fœdera seruet,
Fraus absit, vacuas cædis habete manus.

Et Iuuenalis *Satyr.* 13.

Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando.

Multum enim interest inter interdictionem alicu-
ius priuati, & Iudicis, qui solus ex iusta causa arrestum
imponere restitutionem prohibere potest. Ne dicam,
quod talis denuntiatio, ne res deposita restituatur,
adeo efficax sit vt ne quidem contemni possit, ideoq;
depositarius reddere equidem rem depositam non te-
neatur nisi is, qui deposuerat, caueat satisdationi-
bus, de indemnitate aduersus eum, qui denuntiauit
l. vlt. ff de lege commissoria l. si quis. §. vlt. Cod. de positi.
Cuiac. in d. Nouell. 88. *Francis. Balduinus in §. præterea*
verb. tenetur. Instit. quib. mod. re contrah. obligat.

63 Non vrget † etiam, quod priuatorum denuntia-
tione tales, ne ematur, ne soluatur, ne vendatur, ne
expensa, vel meliorationes re emptæ fiant in multis
iuris nostri locie, admittuntur, & effectum habent,
leg. Papinianus. 14. *ff. de Publiciana. l. aut si ei denuntia-*
tum. ff. de rei vindic. l. penult. ff. vsucap. pro emptore. l.
quædam in fin. princp. ff. de edendo l. ait prætor. §. si quis
particeps. ff. Quæ in fraud. credit. l. quis 17. *§. Proculus.*
ff. de insinoria. l. si maior. Cod. de rescind. vendit. Boer.
decis. 44. *num.* 8. *Anton. de Gemma. decis. Lusitaniæ* 74.
num. 1. Vnde videbatur dicendum, multo magis iu-
dicem reo vel fideiussori inhibere, & denuntiare posse,
ne soluant. Habet enim Iudex arbitrium regulatum,
& minister legis est ideoque absque iusta causa ius, ra-
tione crediti, alteri quæsitum, nequaquam suam inhi-
64 bitione adimere potest. Etsi anim † iudicis potestate
quandoque litum est, dilationam ad soluendum con-
cedere, in eo tamen modum excedere nequit, tan-
tum abest, vt solutionem citra iustam causam prorsue
prohibere possit, *argumento leg. argentarium, ff. de iu-*
65 *dicijs leg. debitoribus ff. de re iudicata.* Vitium † enim
alienæ cessationi ad dispendium alterius pertinere
ratio iuris non patitur, *leg.* 1. *C. de diuidenda tutela*, &
66 cessante causa dilationis debet etiem cessare ipsa di-
latio, tam in contractus quam in vltimis voluntati-
bus, *l. à filia. § alumno ff. ad SC. Trebell. l. si quis ita.* 72.
ff. de acquir. hæred. Alexand. c. nsi. 34. *versic. non obstat.*
67 *si diceretur, vol.* 2. Præterea † quoq; generaliter verum
est, iniustas denũtiationes contemni posse, *l. tutor. ff. de*
minorib. neque vllo esse impedimẽto gerendis negotijs
l. si maior. C. deb. vend. pign. Geil. *lib.* 1. *obserua.* 16. *num.*
4. Iason. *num* 8. Alciat. *num.* 22. Crottus *num.* 21.
Horman. Derus *num.* 30. Socin. *num.* 3. *in l.* 1. *ff de noui*
oper. nunt.
68 Vt autem † huiusmodi inhibitionibus, quæ apud
ἀπειροκάλους, & imperitos iudices de facto, & subdole
nonounquam impetrantur, occuratur, ideo cauti cre-
ditoree instrumento obligationis, vel fideiussionis, vel
hanc vel similem clausulam adijcere solent: Cum nul-
la sit scriptura adeo valida, vt frangi non possit. Nem
ratione huius clausulæ non tantum creditor bona de-
bitoris irrequisito Iudice occupare potest, iuxta *l.* 3. *C.*
de pignorib. iunctis ijs, quæ late tradit Menoch. *in* 5. *re-*
med. adipiscendæ possessionis. Verum etiam iudici manus
clauduntur, quo minus eredirori solutionem,
vel ingressum in possessionem vrgenti, inhibere
queat.
69 Sexto † fideiussionis contractui contrarium est, ab-
negare se fideiussorem esse *l. dubitet §.* 1. *ff. de fideiussorib.*
vel infitiari pecuniam numeratam esse. Vtcunque
70 † enim multi extant, qui litigare malunt, quam bo-
nam fidem agnoscendo debitum soluere *l. ne gentes. de*
oblig. & act. l. minor. 40. *ff. de minorib. l. nemo* 28. *ff. de ver-*
bor. obligat. A bono tamen viro cui iuxta præceptum
71 Christi Saluatoris, Ita est Ita, & Non, priuati † iuris
debita non rectè denegãtur *l.* 5. *C. de diuers. præd. vrban.*
libro. 11. Bartol *l.* 1. *§ si stipulanti circ. fin. de verb oblig.*
Decius *in l. non potest videri improbus, nu.* 2. *ff. de reg. iur.*
Ioan. Koppen in Rangersdorff. *in decis. quæst.* 14. *num.*
72 3. vbi dicit, quod † debitores debita vere liquida
abnegantes creditoribus actione iniuriarum tenean-
tur. Et ideo Sext. Fest. Pompeius ait: Confitiari
73 † esse ereditum fraudare, eui consonat Isidor. *lib.* 5.
74 *Etym. cap.* 26. dum ait; Quod † infitiatio sit rei de-
bitæ negatio, cum poscitur. Cæterum quæ sit pœna
fideiussoris fideiussionem ita abnegantie infra suo lo-
coc. 27. *parte* 1. latius explicabo.
75 Septimo fideiussionie, † contractui aduersatur,
si fideiussor impetret, ne aduersum se, vigore inter-
positæ pro debitore fidei, per creditorem agatur,
puta moratorium rescriptum sub, & obreptitie impe-
trando, vel etiam quampiam exceptionem friuola ob-
tinendo. Dolo enim non caret, qui efficit, ne sui eopia
fit,

sit, vel ne secum agatur, argumento l. *Fulcinus ff. quib.*
ex caus. in possess. eatur l. eum qui 36. ff. de reb. auct. iud. pos-
sidend. l. eo tempore. ff. de peculio. l. 3. ff. de peculi. l. 3. ff. de
76 *iudicijs.* Idque adeo verum est, vt licet † impetratio de-
bitoris, ne contra se exceptioni alicui locus sit, noceat
fideiussori, non tamen impetratio fideiussoris obsit
reo, sicut probat Vlpianus *in l. 3. §. si is pro quo ff. Quod*
quisque iuris in alterum statuerit.

77 Octauo † fideiussioni contrariatur, si post transa-
ctionem fideiussione roboratam lis de nouo inchoe-
tur: Cogitur enim actor, vna cum datis à se fideiusso-
ribus, aduersario suo omne damnum ex resuscitata li-
te proueniens emendare *l. causas. Cod. de transact. gloss.*
germanica lib 3. artic. 9. num. 10. versic. de tertia Constitut.
78 Quo etiam non malè referri possunt, quæ in foro † Sa-
xonico de pœna fractæ Guarandæ (quæ qualis sit su-
pra *cap. 10. num. 137.* dictum est) in disputationem
deduci solent. Valde enim se hac in re torquent Re-
gulus in processu suo *capit. 48.* Fachsius *different. 42.* &
Schuetdvv. *in §. omnium. num. 13. Instit. de actionibus;*
qui quidem omnes putant, pœnam fractæ Guarandæ,
esse hanc, vt in ciuilibus causis frangens actor soluat
Iudici multam, parti 30. solidos; & rem petitam amit-
tat: In criminalibus verò, si criminaliter fuerit actū
truncatione manus: sin ciuiliter, solutione dimidij
VVergeldij puniatur. Verum quicquid alias de iure
sit, in foro tamen illæ pœnæ cessant, & simpliciter vbi
actor actionem, vel accusationem post præstitam Gua
randam mutauit, & ita Guarandam fregit, ita pronun-
tiari consueuit: N. actor qui conquestus, & suam cau-
sam prosequitur aduersus N. qui aufugit, & Iudicis
mandatis non obtemperauit soluat omnes expensas,
ac damna iudicata, &c. Quod in effectu quoque sen-
tentiam veterum probat Georg. à Rodtschitz *in processu*
suo art. 13. 5. nec discrepat ius commune, quo libellum
mutare, volens, si reo litis expensas refundat, admit-
titur. *Bart. & Dd. in l. edita. C. de edendo.*

79 Nono † ac in genere quasi fideiussioni a contractui
contrarium est, promissa non seruare, vel fidem datam
non implere, per ea quæ tradit Ioan. Baptista Plotus
80 *de in lit iurando §. 38 nu. 3 & 4.* Si enim † sicut cithà-
rarum fides siue chordæ inter se, ita inter homines fi-
des concordare debet, vt ait Festus in verb. fides. Hoc
81 amplius vbi † sana fides non est, ibi nec iustitia esse
82 possit. *can. vbi 24. quæst. 1.* Lex siquidem & iustitia sub
fide continentur *§. festinabis. in Authent. de mandatis*
83 *principum.* & venerabile † quiddam, & immaculatum
videtur fidelitas, & validissimum testimonium sua
cuique fides, *Zasius in §. de constituta num 2. & 3. Instit.*
de actionibus. Caballin. in tract. de euictionib: in pr. nu. 2. &
84 3. Imò † incommutabilis fidei est omne, quod viui-
85 mus, Cassiodorus *lib. 5. variar. epist.* 40 adeo, vt † si fides
non seruetur, in negotijs peragendis homines segnio-
res reddantur, & commercia frigescant, *Hieron. Ma-*
86 *gonius decis. Lucensi 95. num 10. & 11.* Et † denique fi-
dem iam fregisse censetur, qui vacillat, & deliberat, an
seruet, Tacitus *lib. 2 histor.* & ibi Lipsius in *notis num.*
87 75. Quippe † in ipsa dubitatione facinus inest, etiamsi
ad id non peruenitur, *Cicero lib. 3. officiorum.* Quomo-
88 do non nefaria † res est, si illi, de quibus ea exspecta-
tio fuerat, quasi probi futuri essent, quum ab ipsis, qui
ea de ipsis opinionem conceperant, iam aliqua fi-
de digni habiti sint, pro bonis atque fidis reapse ini-
micos atq; infidos sese exhibeant? vt vtar verbis Imp.
89 Leonis *in Nouella 34. in princip.* Et sanè hac † in re, vel
in primis sibi cauendum est ab illis, qui tanquam bo-
mines perditi, & ad flagitia proiecti ipsam infamiam
pro voluptate habent, vt ait Tacitus *lib. 11. annalium.*
& ibi Lipsius in commentario *num. 94.* citans Valer.
Maxim. *lib. 6. cap. de mutat. morum.* vel qui iuratas pro-
missiones non seruant, sed cum Lysandro Lacedæmo-
nio, nec non Dionysio Tyranno censent: pueros astra-
galis siue taxillis, viros iureiurando decipiendos esse,
Plutarchus *in Lysandro* Bodinus *de Repub. lib. 5. cap. 6.* &
sic interpretando sibi iusiurandum, & leges aptas fa-
ciunt, nec suos potius mores ijs accommodant vt lo-
quitur Liuius *decad. 1. lib. 3.* vel qui leuiter cum magno
hiatu fidem suam, etiam aureos montes pollicendo,
pro alijs obstringunt! Nam vt Bapt. Mantuanus *Eclog.*
4. de huiusmodi Charetis pollicitationibus scripsit,

Qui leuiter spondet, promissio eludit inani

Et Ouidius:

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

De quibus etiam Plato *in Euthydemo* & Salomon
Prouerb. c. 25. versic. 14. Nubes, & ventus, & pluuia eas
sequentes vir gloriosus, & promissa non complens. infamis,
ac mendax existimatur. Vide *commentar. de regno ad-*
ministr. lib. 3. Theor. 18. in fin. mihi pag. 591. & in adagijs,
Chiliad. 1. cent. 9. adagio 13. 14. & 15. Inprimis verò hoc
90 loco plerosq; † Germanorum fluxæ suæ fidei, & quod
adeo à more maiorum degenerauerint, meritissimo
iure pudeat, siquidem de his Cornel. Tacit in suis an-
nalib: hoc præconiū reliquit: NVLLOS MORTALES
FIDE ANTE GERMANOS ESSE. Cui calculum ad-
iecit Christoph. VVarseuicius in *orat. de legato, & lega-*
tionib. dicens: Antiquitus dictorum factorumq; con-
stantia Germanos celebres fuisse. Nam nonnullis ho-
die non nisi iniuria quisquam hoc attribuat. Adeo om
nia in peius ruere, & retro sublapsa referri, quotidie
mœsti cernimus. Quid vltra Tacitum Polybius? *Nihil,*
inquit, *lib. 2. mihi pag 158. maius aut præclarius, quam*
malle vitam in exilio trahere, dimissis domibus, sepulcris,
templis, fortunis, omnibus denique rebus necessarijs, potius
quam aliquod violatæ socijs fidei signum præ se ferre. Inte-
91 rim † tamen is, qui sponsionem suam non adimplet,
non statim pro periuro habendus est, vt est elegans *gl.*
lib. 3. art. 9. 6. quamuis improbus dici possit, cum in so-
lutione bonam fidem non agnoscat, *l. non potest. 99. ff.*
de reg. iuris.

92 Quod si porrò † dolo malo quoque fidem datam
rumpat, tum non iniq; fidei ruptæ gratia aduersus ip-
sum de dolo actio exercetur *l. 1. C. de dolo l. ad compa-*
randas. C. mandati. l. vlt. §. ex quib. caus. infam irrogat l. ubi
videbitur. ff. de statu liberis. in quibus locis de fide rupta
agitur, *vt & in l. si apud quem in pr. ff. deposit. l. cum ven-*
ditorem. C. de act. emp. l. 1. C. si seruus ex port. vend. l. si de
fundo. C. de locato.

93 Circa quæ tamen † obiter notandum est, vtcunq;
fideiussor fidem datam rumpat, & non obseruet, non
tamen permissum esse, vt creditor fideiussorem, post
moram commissam, per famosas scripturas, & pictu-
ras publicè in valuis, compitis ac palis propositas (cu
ius rei exempla, si non essent odiosa, proferri possent)
vel etiam per ipsam obligationem in locis inhonestis,
in lupanari ad furcam affixam, tanquam perfidum, &
periurum, & qui promissis non steterit, traducat aut
94 diffamet; Aut etiam, † sicuti multis pro more est, ip-
sius nomen, effigiem, clypeum, effractis fenestris, de-
honestet, domumq; suam varijs probris, ac inhonestis
95 verbis, & scriptis afficiat. Vel deniq; † in locis publi-
cis, puta foro, theatro, curia, templo, conuiuijs, ludis
publicis, contumeliosissima acclamatione eum cun-
ctis astantibus deridendum, & tota vrbe cantandum
propinet, *argumento l. prætor 7. §. vlt. vers. tempore ff. de*
96 *iniur.* Non aliter † ac Bœoti eos, qui debitum non
soluissent, in forum deducebant, & sedere illos co-
phino superiniecto cooperiebant, eoque ipso illos
ignominiosos faciebat *Ioan. Stob. in serm. 44.* Id enim
iure, præsertim verò recessu Imperij de *Anno* 77. est
prohibitum, etiam in casu conuentionis † ita expres-
sè conceptæ, eamq; rem magistratus, sub quo contin-
gerit, acriter vlcisci tenetur, vt eleganter explicauit
Colerus *in tract. suo de process. execut. part. 1. c. 8. à nu. 60*
vsq; ad nu. 81. ex quo non transcribo. Probat illud ipsū

Anton. Heringias. O 3 etiam

etiam non obscure Daniel Mollerus *in comment. ad*
constit. Saxon. constitut. 43. *num.* 4. *part.* 4. Petrus Deoa-
98 ysios *in iure Camera. verb. debitores*. Et sanè † gra-
uem alicui inferri iniuriam si non solum in conuiuio
è proximo suo arguatur, & opprobrijs excipietur, iux-
ta Sirac. *in panareto cap.* 32. *versicul.* 42. & Clement.
Alexandrin. *Pædagogo lib.* 2. *cap.* 7. *in pr.* verum etiam,
99 si ipsius † nomen tollatur, si effigies frangatur, si in-
signia siue arma gentilitie in fenestris aut alibi depi-
ctæ, & affixe deturpentur, & solo affligantur, id satis
patet ex ijs, quæ cumulant Theodor. Zvvingerus *in*
theatro volum. 3. *lib.* 10 *mihi pag.* 1027. & 1028. nec
100 non † Iustus Lipsius *in comment. ad Tacitum libro* 6.
num. 166. & *lib.* 6. *annalium nu.* 4. vbi curate ostensum,
quomodo to damnatorum nomen, & effigies, clypeos
& imagines, vel per decretum magistratus, vel per im-
petum fuerit sæuitum, qui volet, inde petat. Locum
vnum saltē edijcio ex Epitome Sexti Aurelij Victoris
in Domitiano, qui ita habet: Senatus gladiatoris more
funus efferri, radendumque nomen decreuit. Cuspi-
nianus de eodem: Senatus mire lætatus est cum accla-
mationibus contumeliosissimis, & decreta abolitio-
ne omnium imaginum, titulorum ac memoriæ. Hinc
etiam post Petrum à Placa *in epitom. delict. lib.* 1. *cap.* 6.
numero 17. tradidit Ludolph. Schradar. *de feudis. part.*
101 9. *cap.* 4. *num.* 14. Eum † qui statuas, imagines vel in-
signia alicuius concutit, delet, conflat vel aliter vio-
lat, illum, cuius est hæc statua, imago, vel insignia, &
iniuria afficere, iniuriatum ab eo conueniri posse. De
quo vlterius vide text. *in leg. is qui* 11 § 1. & 2. *ff. qu. d*
vi aut clam. Cæpollam *in tract. seruit. cap.* 71. *de pictura.*
Menoch. *in* 15. *remed. recup. poss. num.* 47. & *de arbit. iud.*
quæst. casu 181. Chessen. *in catalogo glor. mundi. part.* 1.
considerat. 38. *concl.* 18. Crenzium *lib.* 8. *Sax in. c.* 2 Quod
102 si etiam † hodie essent, & cessare debēt omnes modi
introducti, vel consuetudine locorum, vel aliqua ob-
seruantia, quibus debitor bonis cedendo cogitur fa-
cere aliquid vituperabile, puta in sidere lapidi, perso-
naliter exire ædib. in conspectu omnium, percutere,
remotis femoralib. columnam natib. vt dicit Bal. post
Cynum *in l.* 1. *C. de bon. ced. poss* Zasius *in l. vlt. versic. Ex*
ista doctrina habetis ff de cess. bon. Alciat. *lib.* 2. *parerg. c.*
47. Guido Papæ *quæst.* 344. Io. de Gradib. *in addit. ad*
Steph. Aufrer. in decis. Capella Tholos. 61. *num.* 1. Quanto
magis cessare debent prædictæ famosæ scripturæ, &
picturæ, quibus deformatur ille, qui nondum decoxit,
vel bonis cedere cogitat.
103 Neq; † obstat *l. si qua in publicis. C. de spectaculis. lib.*
11. ex qua colligitur tu honestas personas in prosce-
104 nijs (quæ quid † fuerint apud Scip. Gentilē. *li. parerg.*
c. 8. videre licet) adnotare, & collocare licere: Magna
n. differentia est inter eam adnotationem, & colloca-
tionem imaginum quæ fit ad laudem, atq; illam, quæ
105 fit ad contumeliam. Et † solitos fuisse Romanos no-
106 bilib. Pantomimis siue histrionibus (inter † quos,
præter Pyladem, & Bathyllū à Tacito, Suida Zosimo,
Dione & Seneca passim laudatos, etiam Paris fuit, *l.* 3.
§. Neratius. ff. de condict. causa data, *Tacitus lib.* 3. *anna-*
lium) imagines siue picturas collocare, vt non solum
artem pingendi exercerent, & publice ostenderent, ve-
rum etiam tales histriones contentiosa æmulatione
celebrarent, satis ex *d. l. si qua in publicis*. intelligitur, &
ex Iusto Lipsio *in comment ad Tacit. lib* 1. *Annal. n.* 113.
107 vbi ostendit, quantum † studium, imo furor Roma-
norum in has nugas hominum fuerit subijciens ex Pli-
nio, Seneca & Tertulliano, quod vestibula eorum,
quasi Principum, frequentauerint, quodq; eorū egres-
sib. adhæserint non vulgus modo, sed & Equites Sena
tusq; Quo etiā respexit Tacitus vel Fabius (vel qui-
cunq; eius scriptor (de causis corruptæ eloquentiæ,
dum ait, *Propria, & peculiaria vrbis Romana vitia pæne*
in vtero matris concipi, histrionalē fauorem, & gladiatorū
equorumq; studia, tisq; occupari & obsideri animum, &c. Et
quidem Drusi studium in histriones scenicosq; in pri-
mis carpit Dion. Cassius, vt refert idē Lipsius *in com-*
ment. ad Tacit. lib. 3. *anna. num.* 74. Nisi forte quis existi-
mare malit, modo dictas picturas in inuidiam quoq;
histrionum in editu circi propositas fuisse, iuxta *l. item*
108 *apud.* 15. *§. generaliter. ff de iniuris*. Maximè, quia † fa-
uor plebis distrahebatur modo in hūc, modo in illum
histrionem, vnde partes, & factiones, quæ non raro in
tumultum exibant, imo pugnam imo cædes. Suet. *in*
Nerone c. 26. Cornel. Tacit. *li.* 1. *annaliū*. & ibi Lipsius
in comment. num. 83. & 164. Vide eundem Lipsium *lib.*
2. *Saturnal. cap.* 24.
109 Id † vtique vtilius quæritur, fideiussor non simpli-
citer, sed mediante corporalis iuramēto, se velle ob-
seruare contractum, & nolle contrauenire obligatio-
ni promiserit, & postea fidem datam fallat, num periu-
rus dici nominari possit? Et sanè respondēdū videtur,
eum isto casu non improbare periurum dici posse
110 Sicut † enim iurans aliquid non facere, si facit, in-
famiam incurrit, & periurus fit, *gloss. Bart. & Ioan. de*
Placa. in l. quoties. C. de dignitat. lib. 12. *Franc. de Marchis.*
111 *quæst.* 705. *part.* 1. Ita † etiam periurus est qui iurat
soluere in termino, & non soluit. Frideric. de Senis
consil. 300. Butriensis, & Abbas Siculus *in cap.* 1. *extra.*
de iureiur. Afflict. *decis.* 30. *nu.* 5. & *decis.* 36. Andr. Kohl.
exercita. 15. *nu.* 116. & *seq.* Et sanè communi sententia
receptum esse, quod iurans nisi soluat in termino, diei
lapsu periurium incurrat testatur Hippol. Bonacossa,
lib. com. opin. verb. periurus.
112 Id tamen † nonnullas rursus recipit limitationes.
Et quidem primo non procedit, quādo fideiussor sol-
uere non potest, etiam si maximè soluere vellet: Im-
113 possibilitas † enim & paupertas, imo difficultas, quę
nulla diligentia euitari potuit (iuxta ea quę tradit An-
dreas Kohl. *in exercit.* 12. *nu.* 66.) à periurio excusant,
leg. cum quidam. §. si pupillo. ff. de vsuris. Beld *in cap. que-*
relam. per illum textus est in cap. breui. eod. tit. Ioa. de Ar-
noco *in commentario* 54. Cacheran *decis. Ped.* 92. *num.*
20. Sebast. Medices *de fortuitis casib. part.* 1. *quæst.* 4. *nu.*
44. & *quæst.* 5. *num* 27. Zasius *in §. item si quis postulan-*
te. num. 22. *Instit. de actionibus.* Ioach. à Beust. *in l.* 1.
numero 20. *ff. de iureiurando*. Ioe. Vincent. Hondedęus
114 *consult.* 18. *num.* 29. & 51. *part.* 1. Id † quod multo
magis procedere arbitrio in eo, qui propemodum in
totum obligationi iuratę satisfecit, in modico saltem
residuo cessauit, quod sępenumero cōtingit, hic enim
offerendo siue pręstando modicum, quod superest, &
pœnas, & incommoda futuri tēporis euitat, sicut tra-
ditum est à Tiberio Decianno *in responso* 10. *numer.* 7.
v. l. 1. & post Ripam, Bolognetum, Gabriel. Romanū,
Alciatum, Cagnolum, & Crauettam, nouiter accurate
demonstrauit Andras Kohl. *in exercit. legal. d. exercit.*
115 15. *num.* 123 Est † tamen hoc casu consultum, si fi-
deiussor forte impediatur, vt non tantum tale impe-
dimentum alleget, se etiam, illud ipsum dedisse causā
non adimplendi, probet, *leg. qui commeatus. & ibi Bart.*
Alex. Iason. & alij in l. 2. *§. quod diximus ff. si quis cautio-*
nibus 10. *Vincen. Hondedeus consul.* 44. *nu.* 33. & 34. *vol.* 1.
116 Secundo fallit, † si dolus non interueniat. Nullus
enim veniens contra suum proprium, iuramentum
censetur esse periurus, nisi ex dolo contrauenerit:
Anton. Gabriel. Roma. *in communibus concl. titul. de*
117 *transactio. concl.* 1. *numer.* 53. Cessante † enim dolo,
licet quis sit in culpa, non tamen statim fit periurus :
leg. qui iurasse, & ibi Dd. ff. de iureiur. Bald. *in leg. ob-*
seruare. §. proficisc. in 3. *quæst. ff. de offic. procons.* Felin.
in cap. 1. *numer.* 28. *de iureiur.* Alexand. *cons.* 92. *Despe-*
ctis his qua in thema te. volum. 1. Iason *in l. qui iurasse. ff.*
de iureiur. vbi dicit quod ab hac opinione nemo scri-
bentium discrepet, (licet ipse contrarium teneat) se-
quitur lec. Marchitellus *in sylua q. pract. q.* 69. *n.* 2. Cō-
munem hanc quoq; pronuntiāt Gomezius ad 81. *legē*
Tauri. nu. 19. & Clarus *in §. periurium. n.* 9. Io. Vincent.
Honde-

Flondedæus conſult. 18. nu. 30 par. 1. Myſing. reſponſ 59.
nu. 22. quamuis contrariam ſententiam nimirum, peerjurium etiam ſine dolo ex culpa committi, communē vocet Eman. Soarez in theſ. com. opin. lit. P. nu. 100.
118 Et ideò † Doctores dicunt, quod verbum periurare,
119 denotet dolum malum quodq; † periurium, abſque dolo malo commiſſum, quæ periurij nequaquam puniri poſſit, Hippol in ſing. ſuis ſing. 128. Alex. in l. fin. ff. qui ſatiſd. cog. 10. Baptiſta Plotus. in tract. de in lit. iurando. §. 2. nu. 23. prolixe Bartholom Bertazolius in repet. l. ſi quis maior. quæſt. 3. per tot. Cod. de tranſact. A quibus
120 † omnibus tamen nouiſſimè ſeceſſionem fecit Andreas Kohl. in exercit. legal. exercit. 15. num. 118. ſubtiliter diſtinguens inter moram, & tranſgreſſionem ſine contrauentionem iuramenti, & tandem ſubijciens, tā in illa, quam in hac periurium committi, & dolum deprehendi, in hac quidem duplicem, cum & dolo moram commiſerit, & iuramento per dolum contrauenerit, in illa duntaxat ſimplicē, quatenus in mora quidem dolo caruit, interim tamen ex alio capite, dum ſcienter iuramentum obſeruare neglexit, dolum admiſit, & periurio fuit irretitus.
121 Tertiò limitatur, ſi † fideiuſſor ex cauſis de iure conceſſis promiſſionem ſuam non adimpleat, tunc enim, etiamſi iuramento contrauenerat, periurij argui non poteſt, leg. fin. & ibi maximè Angel. & Florenſis, qui communiter ita Dd teneri aiūt, ff qui ſatiſdat cogan.
122 vbi pro axiomate † quaſi ſtatuunt, quod in iuramento ſemper videatur excepta authoritas legis, vel ſuperioris, quod etiam probat lex fin. in princip. ff. ad municip. lex adigere. § p. n. & ult. ff. de iure patronat. Myſing. d. reſponſ. 59 num. 13.
Vnde procul dubio illud quoque fluit, quod infans
123 † creditori ſatisfacere tali termino; ſi creditor ipſemet interim condemnatus omnia per confiſcationem amittat; ſimul liberetur. Hoſtienſ in cap. ſignificanit. De cenſibus. Fridericus de Senis. quæſtion. 281. num. 2. mihi fol. 117.
124 Hinc ſimiliter, & hoc deſcendit, quod † debitor, qui iurauit intra certum diem ſoluere creditori, excuſetur à periurio, ſi iudex ei præceperit, ne ſoluat, Iaſon in leg fin. ff. qui ſatiſdat cogant. Felin. in cap. 1. de iureiurando. Carolus Ruinus conſ. l. 150. num. 6. volum. 1. Aurelius Corbulus de iure Emph. 1. cap. 15 limit. 13. numer. 2. Thomas Parpalea in repetit. l. ſi quis maior num. 33.
125 Cod. de tranſactionibus Etiamſi † iudicis præceptum eſſet iniquum, deque eò ſtatim notorie non conſtaret. Sic Parpalea d. l. co num 34. Antonius de Gamma deciſ. Luſitan. 285. num. 2. & 3. verſic pro quo vltra. per traditā à Bartolo in l creditor. ff de ſolutionib. cui adde Alberic. Decium, & Cagnol. num. 4. & 5. in l. non videntur
126 data. § qui iuſſu ff de regulis iuris. Modo ipſe † debitor malitioſè tale præceptum procurauerit. Cagnol. d. § qui iuſſu. nu. 4.
127 Sic etiam fieri videmus, ſi mercator † promiſerit in nundinis ſoluere 100. dummodo commode poſſit, quod non dicatur commode poſſe, ſi merces ibidem emere ei non ſit liberum, & referre domum, quibus poſteā ex negotiatione ſua valeat ſuſtentari, Petrus Rebuffus in l. Nepos Proculo columna ſecunda. verſicul. item ſi mercator. mihi pag. 666. ff. de verborum ſignificationibus.
128 Quartò † fallit, ſi adueniente die ſolutionis faciē dæ creditor fideiuſſori, vel iuramentum remittat, vel etiam dilationem ad ſoluendum indulgeat: nam & hoc caſu fideiuſſor in periurium non incidit, Panormitanus in cap. 2. ad ſ n. extra. de ſponſalibus. Ioan. de Arnono in comment. 43. Auguſtin. Berous in quæſt. famil. quæſt. 108. num 3. & 12. M. Antonius Bardus de temp. vtil. & contin. cap. 4. nu. 14.
129 Nec obſtat † doctrina Baldi in Auth. Quod eis. C de ſecund. nupt. Bart. in l. Labeo ff. de iureiurando. Afflict. in deciſ. 36. nu. 2. Menoch. conſ. 343. nu. 48. Illi enim hoc tantum dicunt, quod pars periurium iam incurſum remittere nequeat, nō quod ante periurium commiſſum per voluntariam remiſſionem, vel conceſſam dilatio-
130 nem illud euitari non poſſit. Quin † enim iuramenti ad commodum hominis præſtiti effectus etiam ab homine rurſus rectè, vel differatur, vel remittatur, nullum habet dubium c. præterea. verſic. qui ſocietatem, extra. de ſponſalib. Borgnin. Caualcan. deciſ Finizan. 9. nu.
131 55. part. 1: Bene tamen notandum eſt, ſi † debitor primam dilationem tranſgreſſus ſit, quod priuetur commodo ſequentium dilationum, niſi fortè iuſta cauſa ſubſit, cur non ſoluerit, Iac. Marchiſellus d. q. 69 nu. 7. 8. & 9. vbi communem dicit.
132 Quintò † fallit de æquitate Canonica ſecundum hanc enim, ad euitandum periurium, & eius pœnas, admittitur moræ purgatio, ſi ius partis aduerſæ non ſit factum deterius, & nihil ei abſit. Alex. in l qui crimen. nu. 20. C. de his qui accuſ. poſſ. & plene in d. l. ſi quis maior. nu 7. ibi quoq; Cagnol C. de tranſact. Iaſ. in §. item ſi quis. num. 16 Inſtit. de actionib. Lanfranc in c quoniam. contra nu. 136. de probat. Ant. Petrucius in l. 1. nu. 212. ff. de iureiur. Dec. conſ. 118. nu. 7. Stephā. Bertrand conſi 342. nu. 8. volum 1. Ruin. conſ 133. circa fin vol. 1. Alber. Brunus conſil. 41. num. 8. dicens: quod hæc opinio ex communi obſeruantia præualuerit in illo Regno, Bolognet. in d. l. ſi quis maior. nu. 92. affirmans, practicam in tota Italia videri recepiſſe iſtam temperantiam. Sequitur, & approbat Iacob. Marchiſellus d. q. 69. nu. 10. Idque
133 † adhuc furtius procedit, ſi debitor celeri ſatisfactione, ſeu intra breue tempus creditori ſatisfaciat, quod vtiq; breue tempus iudici eſt arbitrarium. Abbas conſi. 67 nu. 2. Alexand. conſi. 9. in fin. vol 7. Decius conſ. 452. num. 20. & d. conſil. 118. num 7. circa medium. vbi
134 communem dicit. Et hinc † vſitatum eſſe videmus, ſi fortè debitor eiuſque fideiuſſores ſe mediante iuramento ad certum terminum ſolutionis obligēt, quod hæc verba plerumq; adijciant; intra octo, vel quatuordecim diebus, qui vocati ſunt compareant ad faciendam ſolutionem; &c. per hæc enim moram excuſare
135 poſſunt. Quin † tamen prædicta communis opinio in dubium reuocari poſſit, per ea quæ nouiſſimè tradiderunt. And. Fach. lib. 1. cōtrouerſ. c. 13. Et And. Kohl. in exercit. legal. exercit. 15. nu. 121. fol 316 & num. 122. non eo inficias, ab ea tamē in iudicando recedere vix tutum eſſet Quæ etiam ſatis oppoſite corroboratur ex alia traditione Antonij de Gamma deciſ. Luſitaniæ
136 211. nu. 2. vbi defendit, iura ſomnia in quibus apponitur dies certus non tam ſtrictè, & amare eſſe intelligenda, vt debenti ſoluere intra certum diem; culpa imputetur, ſi modo ſequenti die ſtatim ſummo mane ſoluendo ſatisfaciat, & hoc tam ratione æquitatis admittentis purgationem moræ vt in l ſi inſulā. ff. de verb. oblig. quam ratione textus in l. ſi fundum. in verb. planè ſi pauciſſimi dies ſuperfuerint. ff de fundo dotali.
137 Sed poſito iam † tali caſu, in quo per prædicta limitationes non poſſit excuſari fideiuſſor, atque ideò periurium incurrat, num etiam ſtatim ipſo iure pro infami habendus erit? Hic vtique nonnihil ſubſiſto, cum Hugo Donellus in comment. ad titu. ff. de iureiurando capit. 8. nu. 8. & in l. ſi quis maior. Cod. de tranſact. exiſtimet periurium infamia iuris non puniri, ſed infamia facti tantum, cum quo in effectu conſentit Bertazol in repetit. d. l. ſi quis maior. num. 542. & ſequentib.
138 Verum † cōmuniter tradunt interpretes, ſi quis promiſerit aliquid de futuro cum iuramento, & illud non ſeruet quod tūc ex tali periurio commiſſo ſuper iuramento promiſſorio infamis efficiatur. Atq; ita cenſuerunt. Mathes. in ſing. 50. Schurff. conſ. 67 nu. 2. cent. 1. Dd. in l. ſi quis maior. C. de tranſact gl. in l. Lucius. §. quæro. ff. de his qui notan: infam. Clar. in § periurium num. 4. Menoc. de arbit. iud. q. caſu 319 nu. 3. Ioach. à Beuſt. in l. admonendi nu. 590. ff. de iureiu Lanfr. in praxi. c. 8 nu 74. Montan. de fin. regun. l. c. 68. nu. 2. 3. & 4. Baptiſta Plori

de in lit. iur. §. 17. num. 2. Eman. Soarez. *in com. opin. lit. P. num. 94.* Et hæc ſententia aperte probatur *per d. l. ſi quis maior. C. de tranſact. c. ſicut nobis. teſtimonium, & vt, obiq; gl. ext. de teſtib. gl. c. querelam. ext. de iureiu. gl. c. 2. ver. iuramento. ext. de fideiuſſorib. lib. 3. artic. 84. verſ. facit conſtit. pœnalis Caroli V. artic. 107. in verbis*: Hinc
139 † in legibus Torneamentorum *art.* 4 à Duce Berchtoldo Bauaro, Imperante, Henrico Aucupe, ſtatutũ eſt: Qui honore caret, ac exiſtimatione eſt, ac fœdifragus huius ludium non ingrediatur.

140 An verò † idem dicemus, ſi fideiuſſor promiſerit ſe ſoluturum, & ſi non ſoluerit, quod velit eſſe ſceleſtus, & infamis quemadmodũ quotidie audimus multos, eoſq; leue, & bilingues homines, & quidem cum deuotionibus ac imprecaminibus, vel ipſo horrendia auditu, ſe ad ſequentem modum obligare: Quod ſi iſti in tempore ſtatuto nõ ſoluerint dictam ſummam pecuniam ipſi, eius fideiuſſores vocari ſint fœdifragi, &c. Huius, quod ego ſciam, nullum in iure noſtro extat exemplum, quæſiui quidem auide, ſed Hylam clamaui. Neq; etiam quiſquam doctorum eius mentionem fecit, vt non immerito cum IC. Celſo *in leg. qui ſi vno. ff. De in diem addictione*, mirari poſſim id tanquam quotidianum à nemine hactenus animaduerſum eſſe.

141 Verum quidem eſt, quod olim † milites ſacramentum per Deos præſtiterint, gladijs ſolenniter ceruicibus ſuis admotis, cum dira diuotione capitum ad quæuis infortunia, vt ex Liuio, & Marcellino *lib.* 21. retulit VVolfgang. Lazius *comment. lib. 4. cap. 7. pag. 523. & 525.* Quæ adhuc nobis conſuetudo manet, ſed ritu veterum religionem noſtram detorto, cum ſub finem iuramenti hæc adijciantur verba: Ita me Deus præſtet auxilium, vel rectius, iuxta tradita per VVeſenb. *in paratit. ff. de iureiurando.* Cuius etiam fit mentio in Receſſu Paſſauienſi, quem vulgo digeramus. Sed vel lippus videt, inter ſolenne ſacramentum, & leuiſſimas execrationes ac male cocta imprecamina nullã ſimilitudinem conſtitui poſſe præſertim cum in hoc ipſo iureiurando nihil aliud promittatur, quam quod egregios milites aliat docet, quodque ſaluo pudore, & honore ſuo intermittere non poſſunt.

142 Non ignoro etiam † in Nouella 8. *(ex qua ſumpta eſt gloſſa Germanica iuris Saxonici lib. 3. artic. 54. verſic.* Qui diuitias concupiſcit, iuramentum non ſeruantes ſibi cum diris execrationibus terribilia mala precari quemadmodum id etiam veteres ſequenti formula
143 † iuramenti, quam iurare volens, & lapidem ſilicem tenens, recitare cogebatur indicare voluerunt: ſciens fallo tum me Dieſpiter, ſalua vrbe, arceque bonis eijciat, vt ego hunc Lapidem. Liuius *decad. lib.* 1. Sext. Feſt. Pomp. *libr.* 10. Alex. ab Alexand. *lib. 5. gen. dier. cap. 3. verſic. Fertur Ariſtides. mihi pag.* 243. & rurſus *cap.* 10. *Couarruu. in relect. cap. quamuis part. 6. §. 1. num. 6. de pactis in 6.* Georg. Obrechtus *in tract. de iuram. calum. cap.* 10. *num.* 7. Philip. Camera. *cent.* 2. *oper. ſuccif. c.* 78. apud quem etiam eodem *lib.* 2. c 59. aliam formam deteſtabilis imprecationis lector inueniet. Sed nec iſte mos iurandi æquis paſſibus cum ſupra dicta imprecatione ambulat, cum iſto caſu omnia ſolenniter & quaſi in conſpecto Deorũ ſint peracta: hoc verò caſu promiſſio omnis ex leuitate quadam proficiſcatur, & inuocato in vltionem numine diuino neutiquã
144 fiat. Proinde huc etiam fruſtra acceriſimus † vetuſtiſſimum illum, ſanctiſſimum que ritum ſiue morem Romanorum, qui Martis Quiriníq; numinibus additis in fœdere ſanciendo, iuramentum præſtabant, feciale, ſumpto in manibus lapide, poſtquam de fœdere inter partes conuenerat, hæc verba dicente: *Si recte ac ſine dolo malo hoc fœdus, atque hoc iuſiurandum facio, dij mihi cuncta felicia præſtent: Sin aliter aut ago, aut cogito cæteris omnibus ſaluis in proprijs patrijs, in proprijs legibus, in proprijs laribus, in proprijs templis, in proprijs ſepulchris, ſolus ego peream, vt hic lapis ex manibus meis decidet.* Nec plura locutus, manu lapidẽ deijciebat, *Polybius lib. 3. mihi pag. 193. Agellius l. b. 1. c. 21. Anton. Coccius Sabellicus lib. 6. Ennead. 4. Philip. Camer. d. centur. 2. c. 78.*

Fruſtra etiam in argumentũ aduocamus quod olim
145 quoque apud alias agentes † in fœderibus quo minus violarentur, adhibuerint, non ſolum promiſſa, dextras & ſacrificium: verum etiã execrationes in caput eius, quicunq; non ſtaret pactis, id quod ex Euripide colligere licet, cuius hi ſunt verſus in Iphigenia Aulidẽſi, iuxta verſionem Eraſmianam:

Vti coirent iureiurando proci,
Atq; inter ipſos iungerent dextras, ad hæc
Adolenda diuum ponerent aris ſigna,
Ac ſemet ipſi aſtringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

146 Quem † ſanè morem ſimiliter Tartaris vſitatum fuiſſe liquet *ex lib. 4. Chroni. Polon. & Paralipomenis rerum memorabil. poſt Chronic. Abbatis Vrſpergen. mihi pag.* 163. iurabant enim illi ſuper frameas, & aquam ablutionis gladiorum atq; framearum epotabant, talia verba adijcientes: *Quicunq; pacta, ligam, & fraternitatem violauerit, aut contra eam violandam inſurrexerit, vel aliquiſpiam intentaueris, à frameis incidendus occidendusque pereat, & tanquam aqua defluat, & euaneſcat.* Non aliter, ac vulgus etiam noſtris temporibus deierat ſiue adiurat, ſe quidpiam facturum, ſi modo vita non deſtituat, vnde illa apud Latinos, *Emoriar. Diſpeream.* Eraſm. *in Adagijs. Chiliad. 3. centuria 8. adagio 9.* Virgilius *libro 4. Æneidos*:

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallan eu vmbrat Erebi, noctemque profundam,
Ante pudor, quam te violem, aut tua iura reſoluam.

Nam eadem diſſimilitudo occurrit, quam antea attigimus, ſiquidem longe aliud eſt, fœdera vtrinque præſtito iurando, ſolennitatibuſq; quibuſdam alijs interuenientibus, ſerio icere, & cõfirmare, aliud verò ſibi ex inconſulta leuitate infamię notam impingere, & ſic non ſolum ſe, ſed etiam coniugem, & liberos in extremum periculum præcipitare.

147 Multo minus huc † quadrat votum ſuperioribus ſeculis decantatum, & quidem Argiuis contra Lacedæmonios, agrum, qui Thyrea dicebatur, ipſis eripientes. *Herodot. lib. 1. Plutarch. in Paradell.* nec non Saracenis, *vt autor eſt Oroſ. lib. 5 rer. Emanuelis.* Præcipue vero Germanis noſtris, ſa non prius barbam, vel capillos raſuros, niſi amiſſa recuperarent, niſi vincerẽt, niſi ſe de hoſtibus vlciſcerentur. Cornel. Tacit. *de morib. German. & lib. 4. hiſtor.* & ibi Lipſius *in Notis.* Paul. Diacon. *lib. 3. de geſtis Longobard. c.* 3. Sueton. *in Iulio Cæſare. cap.* 67. Cæſar *lib. 5. de bello Gallico* Cui pro
148 xime accedit illud diabolicum † votum Ieſabellis, 1. *Reg. c. 19. verſicu.* 2. nec non illud Dauidis, 1. *Samuel. cap. 15 verſic.* 22. Vt enim in iſto voto (quamuis barbaro, vt Tacit. vocat) nihil eſt impietatis, ſiquidem
149 barbam † vel capillos alere per ſe non eſt prohibitum, ſed potius ἀδιάφορον, & indifferens, vt pluribus pertractant Agellius *lib. 2. cap. 4.* Alex. ab Alexan. *lib. 5. genial. dier. cap. 18. mihi pag.* 279. M. Mantua *lib. 9. obſer cap.* 75. Anto. Hottoman. *in tract. de Barba.* Philip. Camerar. *in oper ſuccif. cent. 1. c. 36. & cent. 2. capit* 40. (præterquam apud Iudæos, *Leuit. 19. verſic. 27.*) vnde ẽt merito obſeruatus, & impletur. *l. 2. ff. de pollicita.* Rectè namque Lex XII. Tabul. præcepit: Sancte vota redduntor, *vt refert Froſterus lib. 1. hiſtor. iuris.* Ita hæc vota nominatim à ſacra ſcriptura reprobantur, quod pluribus inculcare non eſt opus.

Eodem quoq; modo talis promiſſio comparari nequit cum pœnali illa ſtipulatione, quæ ita fiebat; Cẽtum pœnæ nomine dare ſpondes, ſi aduerſus id factũ

sit ?

fit? Spondeo, *l. 71. l. continuus. §. pen. ff de verb. oblig. L. promiſſis C. de tranſact. §. vlt. Inſtit. de verbor. oblig.* Nam
in illa obligatione res licita, & poſſibilis, in ſupradi-
cta autem obligatione res illicite, & impoſſibilis con-
tinetur, Primo ratione promittentis, qui creditori
ſtipulanti, ſi aduerſus id factum à te fuerit, ſcele-
ſtus vel infamis eris? illud ipſum promittere nequit,
151 cum quia † famæ, & honoris ſui non magis, quam
membrorum ſuorum eſt dominus, *l. liber homo. ff. ad leg.
Aquiliam.* Vaſquius *controuer. illuſtr. capite 11. num. 7.
cum ſequent.* Franciſ. Burſatus *conſi. 191. num. 14 lib. 2.*
152 tum etiam, qui † ſibi neque ex pacto, neque ex ſtipu-
latione, infamiam irrogare poteſt. Hoc enim eſt aut
iudicis, aut ſenatuſconſulti, aut pœnæ, quæ irrogatur.
Cynus *in Rubri. C. ex quibus cauſis infam. irrog. num. 4.
VVeſenbecius ff. de his qui notantur infam. num. 3.* Atque
ideo Tiberius Decianus *in conſil 96. num. 24 volum. 3.
per l. 1. ff. de his qui not. infa. l. infamem de publ. iudi.* dicit,
153 quod infamia † non irrogetur, niſi in caſibus iure
expreſſis.

154 Præterea, quia † vita, & fama æquiparantur, adeo
vt quis potius mortem pati, quam honorem, famam,
& exiſtimationem perdere debet, *l. 7. ff. ad Senatuſcon-
ſultum Trebellianum. l. iſti quidem §. penultimo ff quod
metus cauſa l. Nepos Proculo. ff. de verborum ſignificatio-
nibus. l. neque infantes. ff. de fideicommiſſ libert. cum ſi mili-
bus.* Cur magis licet priuata conuentione exiſtimatio-
nem ſuam cuiquam imminuere, quam ſe ad pœnam
corporalem, aut membri amputationem obligare?
155 Sicut enim † hoc omni iure eſt prohibitum. Tira-
quellus *in tractatu de pœnis cauſa 42* Hippolytus *in pra-
ctic. criminali. §. expedita. num. 55.* Baro Schenck. *in vi-
ridario concluſ. concluſ. 19* vt alios ſilentio prætercam:
156 Ita quoque † illud de iure prohibetur, & reijcitur.
Baldus *in l. non diſtinguemus §. Iulianus. ff. de receptis.*
VVeſenbecius *in paratit. ff. de his qui notant. infam. nu.*
3. pulchre Matth. Colerus *de proceſſ. execut. part. 1. cap.
8 nu. 63. cum aliquot ſeqq.*

Deinde quoque ratione ſtipulantis nulla eſt iſtiuſ-
157 modi obligatio, non ſolum, † quia turpes ſtipula-
tiones ſunt nullius momenti, *l. generaliter. 26. ff. de ver-
borum obligationibus. l. non impoſſibile ff. de pactis.* verum
etiam, quia tale infortunium liberi hominis, vt ſe pro-
pria voce infamem efficiat, expectare, neque ciuile,
neque naturale eſt, *l. inter ſtipulantem §. ſacram. §. de
verborum obligationibus. l. conditiones. cum l. ſequent. ff. de
condi. inſtitut. l. ex eo. C. de inutilibus ſtipulationibus.*

158 Quin tamen † fideiuſſores, qui ſub ſupradicta for-
mula, ſe promiſſa ſeruaturos, fidem dederunt, eamque
poſtea turpiter fallunt, reipſa, & hominum opinione,
infamiæ notam incurrant, non eſt dubium, *iuxta l. 2. ff.
de obſequijs parent. & patrono præſtand. l. ob hæc. verba. ff.
de his qui notant. infam. l. Quintus Mutius in fine princip.
ff. mandati. l. ea quæ. C. ex quibus cauſis infam.*

159 Atque † hæc nota nominis, & næuus honoris, non
ſiue cauſa ſutorium atramentum à Tullio, macula, &
inhoneſtamentum ab Apuleio apellatur *Duaren. lib. 1.
diſputat. cap. 42. in princip. Marcuard. Freher. de exiſtimat.
lib. 3. cap. 1. nu. 8. & ſeq.* Sicut, & Plato in legibus, ma-
160 lam famam † pro ſupplicio ſtatuit multis. Idque
161 multo † magis obtinet, quando, vt dixi, fidem ita
ſub amiſſione honoris ac famæ datam vlterius etiam
aliquot iuramẽto, & diris execrationibus cõfirmant,
puta iurantes ſub verbo veritatis, vel per Baptiſmum
ſuum, aut periculo animæ ſuæ, imo ſe totos Diabolo
deuouentes, & nihilominus poſtea doloſo promiſſio-
ni ſuæ (quam nec ab initio mens erat ſeruare) con-
trouentiunt, plane nihil curantes, quid iurauerint, per-
inde ac ſi cum cauto aliquo iocati fuiſſent, vt vtar ver
bis Zaſii *in l. ait prætor. §. iurari. verſicul. collige. ex textu*
162 *noſtro. ff de iureiurando.* In † dolo enim iurat, qui ali-
163 ter facturus eſt, quam promittit, cum † periurium ſit,
nequiter decipere credentem, *Pſalmo 23. & 43. Sa-
pientiæ capite primo. Syracides capite. 23. & capit. 29. in
principio. cap. in dolo. 22. quæſt. 2 cap. quacunque. 22.
quæſt. 5.* Vnde etiam Thomas de Aquino *2. ſecundæ*
164 *quæſt. 100. artic. 3.* dicit: Quod infideliter † agat, qui
aliquid promittit, ſi non facit, quod promittit, ſicut
retulit Iacobus Marchiſellus *in ſylua quæſt. practicar.
quæſt. 25. nu. 1. & quæſt. 71. nu. 2.* Camillus Borellus *de
compromiſſis. §. 2. glo. 1. nu. 392. & ſequentibus.* vocan-
tur illi ipſi, qui tam nequiter proximum ſuũ decipiunt
homines duplici corde, & ingredientes duabus vijs.
Syracid. in Pancreto. cap. 2. Quos deſcribit Homerus
his verſibus:

*Odi etenim, ceu clauſtra Erebi, quicunque loquuntur
Ore aliud, tacitoque aliud, ſub pectore condunt.*

165 In eo tamen † iudicem circumſpectum eſſe opor-
tet, ſi forte creditor in libello ſupplicatorio conque-
ratur, fideiuſſorem contra datam fidem, & promiſſio-
nem tali modo factam, ſe velle infamem eſſe, ſi non
ſoluerit, in ſolutione ceſſatorem extitiſſe, ne ſtatim
ſententiam fulminet, eumque perfidum, & infamem
pronunciet. Vtcunq; enim creditori ita conqueri in-
tegrum forte ſit, iuxta ea, quæ tradit Ludouic. Ro-
manus *in l. fin. ff. quod quiſque iuris.* Iudex tamen conſi-
derare debet, num fideiuſſor ex paupertate, difficul-
tate, & neceſſitate, abſque dolo malo, vel an data ope
ra, moram in ſoluendo commiſerit, & deinceps quod
decet, pronuntiare, maxime ideo, quod tales promiſ-
ſiones à quadam leuitate animi humani frequenter
proficiſcuntur, debitoribus, eorumque fideiuſſoribus
etiam aureos montes pollicentibus, modo pecuniam
mutuam, aliudve quid naciſcantur, *argumento l. 1. §. in
ſumma. ff. quarum rerum actio non detur. atque eius quod
tradit Bart. in l. quamuis. 45. ff. de ſolutionibus.* Quid? quod
166 † & ſtipulationem pœnalem propter difficultatem
impediri, auctor eſt Bar. *in l. 4. §. Cato nu. 14. ff. de verb.
obligationibus. Sebaſtian. Medices in tractat. de caſibus for-
tuitis. part. 1. quæſt. 4. nu. 48.*

CAPVT XX.

Quibus modis fideiuſſio ſoluitur, tollitur ſiue finitur.

SVMMARIA PROOEMII.

1 *Conſtitutum certo modo, certo modo quoque diſſoluitur. Et num. 2.*
3 *Introitum habens, debet habere, & occaſum.*
4 *Vinculo ſemper diſſolutione eſt opus.*
5 *Veritas conſiſtit in paucis.*
6 *Virtus non in dicendo multa, ſed in dicendo multum eſt ſita.*
7 *Fideiuſſionis iure reprobatæ tolluntur ipſo iure.*
8 *Tolli non poteſt, quod non eſt.*
9 *Deſinere non poteſt, quod nunquam cœpit.*
10 *Rumpi non poteſt, quod non eſt.*
11 *Solutio non eſt neceſſaria, vbi vinculum non exiſtit.*
12 *Abſolutione non indiget, qui ligatus non eſt.*
13 *Diſpoſitio totius huius capitis adumbratur.*

1 QVidquid recte † ac certo modo conſtitui-
tur, certo quoque modo diſſoluitur, tolli-
tur ac finitur, non ſolum in obligationib.
ſiue contractib. *l. fere. 153. l. nihil 35. l. om-
nia. 100. ff. de reg. iur. Rubr. Inſtit. quib. mod. toll. oblig.* Ve-
2 rum etiam † in alijs actibus, *c. 1. vbi gl. extr. de reg. iur.
Rubr. Inſtit. quib. mod. tut. finit. Rubric. quib. mod. ius pat.
poteſt. tollit. Rubr. quib. mod. teſtam. infir. l. iudicium ſolui-
tur. ff. de iudic. Nouell. 22. §. nuptias Iacob. Cuia. in l. 1. ff.*
de

de pact. Vnde etiam recte dicit Arnobius *lib. 2. aduerf.*
3 *gent.* Quod † habet interitum, & vitæ incipientis ex-
ordium, neceſſario ſequitur, vt habere debeat, & oc-
4 caſum. Et vbicunque † vinculum habes (vt hic, iu-
xta tradita ſuperius, *cap. 2. num. 19.*) ibi & de diſſolu-
tione non immerito cogitas, *iuxta l. Stychum 95. §. na-
turalis, ff de ſolutionibus.* Poſtquam igitur vidimus, qui-
bus modis fideiuſſio contrahatur, naturalis docendi
methodus requirit, vt modi illi, quibus fideiuſſio
rurſus ſoluitur, tollitur, ac finitur, & ordinem, & qui-
dem, quantum fieri poteſt, breuiter quoque proponā-
5 tur. Veritas enim † conſiſtit in paucis. *Aretin. conſi.*
6 *1. in princ. & conſil. 7. in princ.* Virtuſque † non in di-
cendo multa, ſed in dicendo multum eſt ſita, *Barthol.
Soc. in conſil. 120 volum. 1. Ioan. Fichard. conſil. 21 num. 1.
part. 1.* Sed interim meminiſſe oportet, non opus eſ-
7 ſe anxie inquirere de fideiuſſionibus † iure reproba-
tis, quomodo hæ tollantur, nam ipſo iure ſunt nullæ.
8 Tolli † igitur non poteſt, quod non eſt, cum priuatio
præſupponat habitum. *Aegid. Bellamer in conſ. 34. nu.
13. mihi fol. 45 colum. 2. & ſunt text. in l. Celſus. ff. de
vſucap. l. 1. in prin. ff. vnde vi, & ex l. 4. C. in quib. cauſ. in
integr. reſtit. non eſt neceſſ. l. 3. C. de tuto. vel curat. qui ſatis
non ded. §. & alio. Inſtit. quib. mod. teſtam. infirm.* Non
9 magis, quam † deſinere quidquam poteſt, quod nun-
quam cœpit, *argum. l. 1. §. ſed ſi quis. ff. de iuſt. & legit. l.
Ratio 96 ff de condit. & dem. inſtr. l. non poteſt 208. ff. de
10 regul. iur.* Vt nec † rumpi, quod non eſt. *l. nam etſi. §.
ſi poſt. ff. de iniuſt. rupt. & irrit. teſtamen. l. liberos. § fin. ff.
de cap. t. minutio. Valentinus For ſterus de ſucceſſion. ab in-
11 teſtat lib. 3. cap. 21. num. 3. & 4.* Solutio † enim non eſt
neceſſaria, vbi nullum vinculum exiſtit, *Ioann. Petrus
12 Surd. conſil. 194. num. 25.* Et qui † ligatus non eſt, ab-
ſolutione non indiget. *Petr. Anto. de Petra de poteſtat.
13 princip. cap. 9. num. 47.* Quo autem † minus faſtidij
Lectori pariam, ſtat ſententia, totum hoc caput in
triginta octo paragraphos diuidere, ita vt oſtendam,
quomodo, ſeu quatenus fideiuſſio tollatur, ac finia-
tur; ſcilicet.

SOLVTIONE. §. 1.
IVREIVRANDO. §. 2.
NOVATIONE. §. 3.
DELEGATIONE. §. 4.
ACCEPTILATIONE. §. 5.
COMPENSATIONE. §. 6.
TRANSACTIONE. §. 7.
LIBERATIONE. §. 8.
PRÆSENTATIONE REI. §. 9.
MORTE. §. 10.
DISSENSV. §. 11.
PROROGATIONE. §. 12.
ELECTIONE. §. 13.
BONORVM ADEMPTIONE. §. 14.
INOPIA. §. 15.
CONFVSIONE. §. 16.
METV MORTIS. §. 17.
TEMPORE. } §. 18.
NON EXISTENTIA CONDITIONIS. } §. 18.
SENTENTIA DIFFINITIVA. §. 19.
FINITIONE INSTANTIAE. §. 20.
DATIONE IN SOLVTVM. §. 21.
NVLLITATE CONTRACTVS. §. 22.
SPONTANEA COMPARITIONE. §. 23.
ARROGATIONE. §. 24.
ALTERATIONE CONTRACTVS. §. 25.
MVTATIONE IVDICIS. §. 26.
INTERITV REI DEBITAE. §. 27.
DONATIONE CREDITORIS. §. 28.
MATRIMONIO INTERVENIENTE. §. 29.
ERRORE. §. 30.
FINITIONE OFFICII. §. 31.
INIMICITIIS. §. 32.
POENITENTIA. §. 33.
PROTESTATIONE. §. 34.
MISSIONE IN POSSESSIONEM. §. 35.
DATIONE ALIORVM FIDEIVSSORVM. §. 36.
OBLATIONE AEQVE IDONEI FIDEIVSSORIS. §. 37.
DEBITORIS FVGIENTIS CAPTVRA. §. 38.

§. 1.

S V M M A R I A.

1 *Solutione tollitur obligatio fideiuſſoris. Et num. 4.*
2 *Solutio eſt naturalis ab obligatione liberatio.*
3 *Solutionis definitio ex Cuiacio & Antonio Pichardo.*
5 *Reus ſoluens fideiuſſorem liberat.*
6 *Fideiuſſor in dubio præſumitur mandatum habere ad ſoluendum.*
7 *Fideiuſſor ſoluens creditori, vel creditoris creditori, reum liberat, Quod declara vt num. 8. 9 & 10.*
11 *Domino de peculio conuento condemnatoque ſoluente, fideiuſſores pro ſeruo accepti liberantur.*
12 *Reus, ſi duos fideiuſſores dederit, ita ſoluere poteſt, vt vnum duntaxat liberet.*
13 *Tutor, ſi pupillo ſuo, tanquam fideiuſſor ſoluat, debitorem pupilli ſui liberat.*
14 *Fiſco, ad quem bona rei deuoluta ſunt, pro reo ſoluente, fideiuſſori liberatio contingit.*
15 *Fideiuſſori vel pro duobus debitoribus, vel vni ex pluribus creditoribus ſoluenti liberatio indulgenda.*
16 *Creditoris expulſi debitor coactus ſoluere debitum ciuitati, liberet non ſolum ſe, ſed etiam fideiuſſorem, ex ſententia Decij. Contrarium defendentibus Iaſone, Ruino, & Menochio.*
17 *Fideiuſſor ſoluere poteſt etiam principali non præſente, ſed abſente.*
18 *Fideiuſſor litis æſtimationem ſoluere poteſt, litiſq; æſtimatione damnatus facit, vt res fiat depoſitarij.*
19 *Fideiuſſor etiam rem viliſſimam creditori volenti ſoluens, liberationem conſequitur.*
20 *Fideiuſſor, qui præſtare id debet, vt emptori habere liceat, ſoluta, quandocunque ſpecie, ab eius quod intereſt actione liberatur.*
21 *Fideiuſſor ſoluens ſeruum poteſt petere pretium, quamuis ſeruus mortuus ſit.*
22 *Reus liberatur, quando vnus ex fideiuſſoribus partem ſuã ſoluit, tanquam negotium reo gerens.*
23 *L. Stychum. §. ſi mandatu. ff. de ſolut. & l. Papinianus. ff. mandati, explicantur.*
24 *Mandator, & fideiuſſor quomodo differant.*
25 *Fideiuſſori indebitum, vel quid aliud ex errore ſoluenti, quomodo ſuccuratur. Et nu. 26. 27. 28. & 30.*
29 *Fideiuſſor pro inutiliter obligato ex ignorantia iuris ſoluens, neutiquam liberatur.*
31 *Fideiuſſore ex alia cauſa, quam debebat, ſoluente, quid iuris, oſtenditur.*
32 *Reus, & fideiuſſor ſi ſoluerint viginti, cum decem tantũ deberent, ſinguli quina repetunt.*
33 *Fideiuſſor partem ſoluens, adhuc rectè pro reſiduo conuenitur.*
34 *Obligatio, obſignatio, ac depoſitio ſunt vice ſolutionis, quod ampliatur. num. 35.*
36 *Oblata, obſignata, ac depoſita pecunia non poteſt deponenti à depoſitario ſine licentia iudicis reddi.*
37 *Miſſio in bona quid iuris tribuat fideiuſſori ſoluenti, enucleatur. Et num. 38.*
39 *Solutionem allegans, eam probare tenetur, ſiue ſit reus, ſiue fideiuſſor. Et num. 40.*

Solutio

41 *Solutio probari potest, non tantum apertis probationibus, sed etiam praesumptionibus. Et nu. 42.*
43 *Solutio probatur quoque testibus, si debitum contractum sit in scriptis.*
44 *Debitoris appellatione venit quoque fideiussor.*
45 *Glossa lib. 3. artic. 85. refellitur.*
46 *Solutio probatur testibus, etiam si contrahentes pacti fuerint, eam non aliter, quam scriptis, probari posse.*
47 *Solutio per testes probari potest, etiamsi debitor vel fideiussor iuraverint, non probare solutionem, nisi per instrumentum ipsum.*
48 *Solutio instrumentis probari potest Et nu 49.*
50 *Indemnitatis ex instrumento si appareat. alicui indemnitatem promissam esse satis probatur, cum fideiussisse.*
51 *Confessio facta solutionis verae solutioni aequiparatur. Et nu. 53. 54. 55. & 56.*
52 *Nicol. de Mil.s, Lanfranc. Balbus, Bartazolus ac P. Costalius refutantur.*
57 *Apocham sive Quitantiam pro solutione accipere tutissimum est.*
58 *Apocham creditor fideiussori solventi dare cogitur.*
59 *Solutio potest probari per iuramentum, vel iudiciale, vel voluntarium,*
60 *Iuramento proprie quis non probat, sed relevatur ab onere probandi. Et nu. 61.*
62 *Iuranti fideiussori datur repetitio.*
63 *Iuramentum necessarium sive suppletorium, an fideiussori solutionem semiplene probanti sit deferendum, discutitur.*
64 *Iuramentum necessarium non est legitima probatio. Sed declara vt nu. 65. 66 67. 68. & 69*
70 *Mercatorum libri quantum probent. Et nu. 71. 72. 73.*
74 *Mortis in agone constitutus non praesumitur peccare vel mentiri.*
75 *Scripturae mortui maior fides habetur, quam viventis.*
76 *Mors habetur loco iuramenti.*
77 *L. Rationes. C. de probationibus explicatur. Et numero. 78. 79.*
80 *Moriens omnis non censetur esse Ioannes Baptista.*
81 *Testatori iuranti illa vera esse, quae scripsit, creditur.*
82 *Confessio semel facta, sed non acceptata, revocatur per contrariam confessionem iuratam.*
83 *Vltimae voluntatis nomine quid veniat.*
84 *Schedulae papyraceae, & Schartafacia parum probant.*
85 *Fideiussor in vita sua cum debitore rationes inire debet.*
86 *Debitum diu differens petere, praesumitur esse in mala fide.*
87 *Occultum si quidpiam teneatur per longum tempus, tunc de facili fraus praesumitur.*
88 *Statutum Lubecense inducitur.*

1 PRimo † igitur soluitur vel tollitur obligatio fideiussoria SOLVTIONE, quando nimirum nō idem, sed tantundem redditur; Sebast. Medices *in tract. de regulis iuris, regula 3. nu. 40 & in tract. Mors omnia solvit. part. 2. con-*
2 *clus. 45. nu. 127.* Est enim † naturalis ab obligatione
liberatio *l. vlt. C. ad exhibend. l. solutam 49. ff. de solut. l. consil. ff. de curat. furiosi.* Vnde Seneca de beneficijs *lib. 2. cap. 18.* creditori reddendum est, quantum accepi, & si reddidi, solutus sum ac liber. Et ideo Cuiat. *in tract.*
3 *7. ad Afric. pag. 392.* solutionem recte † definit, quod
sit eius, quod debetur, è se in creditorem vel alium, cui soluatur recte, abalienatio perfecta. Cui in effectu consonat definito siue descriptio Antonij Pichardo Vinuasae *in princ. tit. num. 24 Instit. quibus mod. toll. obligatio.* dicentis: Solutionem nihil aliud esse, quam rei debitae per ipsum debitorem vel alium, eius nomine, creditori idoneo factam actualem satisfactionem.
4 Neque † vero dubium vllum habet, quin per solu-
tionem eius, quod debetur, obligatio fideiussoria ex-
5 tinguatur. Si enim † reus ipse soluerit creditori, tunc
etiam, qui pro eo interuenerunt, liberantur, & ex con-
6 trario, si fideiussor quispiam (ad quod sane † in dubio
etiam mandatum habere praesumitur, *Salic. in l. si pro ea. num. 7. C. mandati Hieron. Magnius decis. Lucensi. 92.*
7 *nu. 13.*) vel † ipsi creditori creditoris (iuxta tamen di-
stinctiones Bartoli *in l. solutum. ff. de pignor. act. & in l. si opera. ff. de doli except.* quas refert Socin. iunior *in consi. 65. nu. 5. volum. 2.* vbi vide) soluerit, non quidem ipse
8 fideiussor † solus liberatur, sed etiam reus, catenus
scilicet, quatenus solutio creditorem respicit, non quod fideiussorem, cui adhuc ex mandato reus obligatus manet, *l. si fideiussor. ff. de dolo. l. vbi 24. l. inter artifices l. in omnibus. 43. l. cum decem. §. 1. ff. de solutionibus.*
9 Parum † enim ad liberationem debitoris vel fide-
iussoris causandam refert, vtrum ipse reus, vel an fideiussor, vel an alius quispiam, eorum nomine, soluat, cum vt fideiussoris: ita, & extranei pecunia reus liberetur, *l. qui fide. l. si is qui. 50. ff. mādati. l. 5. C. de solutionib. l. 2. C. de fideiuss. tutor.* Surd. *dec. 118. n. 1. & 2.* Paris. *consi. 107. num. 135. vol. 3.* faciunt tradita per Augustin. Be-
10 roum *in consi. 197. vol. 1.* vbi ostendit, † quod tertius,
pro alio soluere promittens, vt fideiussor promittat, & debitorem, pro quo promisit, ab obligatione liberet, si expresse nouandi animo promiserit, iuxta *glo. singul. in Auth. de fideiuss. in princ.* Bart. *in cons. suo. incip. Tertius promisit.* Roma. Fulgos. & Iason. *num. 36. 37. & 38. in l. singularia. ff. si cert. pet.* & Angel. *in l. delegare. ff. de nouationib.*
Habentq; praecedentia vsque adeo locum, vt &
11 domino † de peculio conuento condemnatoque sol-
uente, fideiussores pro seruo acceptos liberari respondet Africanus, *in l. eum qui. §. 2.* (*vbi Cuiat.*) & Proculus *in l. egisti ff. de solutionib. textus alius. in l. si cum. 21. §. vlt. ff. de except. rei iud.* Praeterea etiam reus, si duos de-
12 derit † fideiussores, ita soluere potest, vt vnum dun-
13 taxat liberet, *l. in his. 5. §. si duos. ff. de solut.* Et † tutor si
pupillo suo, tanquam fideiussor, soluat, debitorem pupilli sui liberat, iuxta text. *in l. tutor. 69. ff. de fideiussorib.*
14 Quinimo etsi † non reus, sed fiscus, ad quam bona
rei deuoluta sunt, pro reo soluat, fideiussor liberatur,
15 *l. si indebitam. C. de fideiuss.* Sicut vt & † tunc, quando
fideiussor vel pro duobus debitoribus, *vt in l. vbi fideiussor ff. de solutionib.* vel vni ex plulibus creditoribus, quibus fideiussum erat, soluit, liberatio contingit, per tex. const. *lib. 3 art. 84. versic.*
16 Hoc amplius † & creditoris expulsi debitorem,
coactum soluere debitum ciuitati, liberari mediante tali solutione, & simul eius fideiussorem, late consuluit Decius *consi. 25.* Licet contrarium videātur astruere Iason. *in cons. 26. lib. 3.* & Carol. Ruin. *in cons. 171. lib. 4* Iac. Menoch *cons. 68. post nu. 1. vol 1.*
17 Et † vero fideiussor non tantum omne id, quod
debetur, de quo infra *cap. 24* latius differam, etiam principali absente, cum fideiussore quantitatem aliquam soluente, interuentus principalis non sit necessarius, Bart. alij *in l. fideiussoribus. ff. de fideiuss.* Cyn. *in l. 2. C. eod.* Muscatellus *in pract. fideiussoria. par. 1. modo 3. num. 10.* Sed, & litis aestimationem soluere potest, in
18 tantum, † vt si fideiussor pro te, apud quem res depo-
site est, litis aestimatione damnatus sit, res tua fiat, *l. si fideiussor. 30. ff. depositi.*
19 Sic etiam si fideiussor † rem vilissimam soluerit, &
creditorem contenteuerit, nihilominus reo liberatio contingit, *l. si quis 46. l. fideiussorē 52. ff. mandati. Ioann. Goddaeus de contrahen. stipulat. cap. 12. conclus. 1 num. 6.*
20 Praeterea fideiussor † quoq;, qui praestare id debet,
vt emptori habere liceat, *l. habere. ff. de euictionibus* soluta quandocunq; specie, ab eius quod interest actione liberatur, *l. fideiussor. ff. de doli except.* Alciat. *in l. si pacto quo poenam num. 18. C. de pactis.*
21 Accedit † in cumulum, quod vbi fideiussor soluit
seruum, possit petere pretium, quamuis seruus mortuus sit, & debitor principalis obligatus fuerit ad pretium propter seruum, *l. hominem 37. ff. mandati.* Petr.
Augu-

Augustin. Morla *in Emporio iuris, par. 1. tit. 9. quæst. 11. num. 5.*
22 Vt † & tum pro parte reus liberatur, quando vnus
ex fideiussoribus partem suam soluit, tanquam nego-
tium reo gerens, *l. quotiens. 37 ff. de solutionib.* Alciat. *l.*
23 *si creditores. nu. 40. C. de pactis.* Nec † obstant *l. Stychü.*
§. si mandatu. ff. de solutionib. & l. Papinianus. ff. mandati,
vbi dicitur: Mandatorem debitoris soluentem, ipso
iure non liberare reum: facilis enim est responsio, id
24 ideo fieri, quia multum interest † inter mandatorem,
& fideiussorem, mandator enim non loco rei est, sed
alius quidam reus, & præterea non alieno, sed suo no-
mine obligatur, & soluit, *Cuiac. in l. & heredi. ff. de pa-
ctis,* quod se aliter habet in fideiussore, vt ait idem Cu-
iac. *lib. 23. obseru. c. 25.*
Verum hic nonnihil difficultatis oritur, quid dicen-
dum sit, si fideiussor vel indebitum, vel ex errore, vel
[illegible] quam debeat, vel pro inutiliter obligato, vel
contra pactum adiectum, vel ex alia, quam debebat,
causa, vel pariter cum debitore soluat? Et quidem
25 quod solutionem † indebiti attinet, iure prouisum
[illegible] fideiussor soluat indebitum debitori, si eius no-
mine [illegible], repetitionem competere, si vero suo
[illegible] soluerit, ipsum fideiussorem indebi-
[illegible] condicere posse, *l. fater. §. vlt. l. inde-
bitum. 47. ff. de condic. indeb. de quo infra c. 25. prolixius*
26 [illegible]. At si † fideiussor iure liberatus soluerit errore
[illegible], repetenti non oberit: quanquam si reus
promittendi per errorem, & ipse postea pecuniam sol-
uerit, aliud est statuendum, vt est text. *in l. fideiussor.*
27 *59. ff. de condict. indeb.* Eodem † modo si cum debitor
soluisset, ignarus fideiussor soluerit, mandati actionē
habet, ignoscendum enim est ei, si non diuinauit, de-
28 bitorem soluisse *l. si fideiussor. § 2. ff. mandati* Porro si
fideiussor soluerit rem aliam, quam debebat, puta, si
cum hominem pro te dare fideiussisset, alienum ho-
minem stipulatori dederit, nec ipse liberatur, nec te
liberat, nisi forte solutio reconcilietur, *l. Iulianus. 47.*
29 *§. 1. ff. mandati.* Quando † vero fideiussor pro inutili-
ter obligato soluit, tunc si ex ignorantia iuris sol-
uat, nequaquam liberatur, *d. l. fideiussor. 29. §. 1. ff. man-
dati. Nicol. Bellon. cons. 76. nu. 20.*
30 Quod si † etiam fideiussor pactus fuerit, ne à se pe-
cunia peteretur, & postea per imprudentiam soluerit,
reum quidem suam solutionē non liberat, sed excē-
ptione pacti de non petendo tutus, condicere stipu-
latori poterit pecuniam ex errore solutā, *l. cum is 32.
§. fideiussor. 29. ff. de condict. indeb.*
31 Deniq; † si fideiussor creditori ex alia quoque cau-
sa, quam fideiussione sua, sit obstrictus, & soluat, se-
[illegible] erit dispositio, *l. 1.* & quæ ad illam scribunt
Dd. ff. de solution. l. 1. C. eo. iunctis ijs, quæ scribit VVe-
senb. *in parat. ff. de solut nu. 7.* Quo etiam respexit Ca-
mill. Galinius *de verb sign. lib. 5. c. 18 nu. 270.* dum in-
quit, quod fideiussor soluens suo potius, quam alieno
nomine soluere præsumatur.
32 Plane † si reus, & fideiussor soluerint pariter, puta
viginti, cum decem tantum deberent, singuli quina
repetunt *l. si pœnæ. 19. § vlt cum l. seq ff. de condict. indeb.*
33 Vt † & fideiussor, partem soluens, recte adhuc pro
residuo conuenitur. Ioan. Ronchegal. *in l. 3. §. vbi duo.
rei. s. vtiq; enim. num. 22. mihi pag. 324. col. 2 ff. de duob.
reis.*
Cæterum iam ponamus, vel reum vel fideiussorem
statuto tempore solutionem facere velle, sed credito-
rem reo vel fideiussori solutionem facere gestienti-
bus, negare susceptionis officium, vt loquitur *l. 4. C.*
34 *de colla. fundi patrim. lib. 11.* an pecuniam pro † conse-
quenda liberatione obtulisse, obsignasse sufficiet; Et
apud me dubium nullum est, sufficere, modo integræ
summæ, cum omni accessione, ita vt nec nummus de-
ficiat, vel dolose omittatur, oblatio, obsignatio, & de-
positio actualiter, non verbaliter, ac non in folle, vel
sacco, vel cista clausula, & obseruata, apud iudicem
competentem, si is haberi possit, vel apud non com-
petentem, aut amicum, in præsentia honestorum vi-
rorum, pure, & libere, absq; conditione, & inuolutio-
ne reseruationum fiat, iuxta ea quæ traduntur, *in l. ob-
signatione. C. de solutionib l. acceptam* & ibi Ioan. Sichar.
C. de vsur. tractat. Iason. *cons. 9 nu. 15 lib. 1.* Menoch. *in
arbit iud quæst. casu 232.* Neuizan. *cons. 49. num. 4.* Bor-
cholt. *de vsuris. cap. vlt. num. 5. cum aliquot. seqq.* Ioan.
Koppen in Rangensdorff *in decis. suis. q. 34. num. 9. &
seqq.* vbi valde eleganter hoc explicauit. Et nouissime
Ernest. Cothman. *in responso. 45. numero. 130 & aliquot
seqq.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap. 12. conclus.
4 per tot.* Barnab. Cornazzan. *decis. Lucens. 25.* Ioan.
Zangerus *in tract. de exception. part. 3. cap. 2. & præser-
tim num. 53.* Idque in fideiussoris persona nominatim
expressum est, *in l. qui mutuam 56. §. 1. ff* [illegible] *l. fide-
iussor. 64. ff. de fideiuss.* & pulchre explicat. Hippol. *in
Rubric. de fideiussorib. num. 372. cum multis sequentibus.*
35 Ampliatur autem hæc ipsa tradito, vt si † per datio-
nem fideiussoris, promittentis repræsentare vel sol-
uere pecuniam ad mandatum iudicis, sequestrum re-
laxetur, & postea ipse debitor eam pecuniam offerat,
consignet, & deponat, liberetur fideiussor, nec am-
plius molestari possit, etiamsi debitor recipiat ad ma-
nus suas pecuniam semel depositam. Speculat. *in tit.
de fideiuss. num. 20.* Ioan. Petr. Surdus *consil. 145. nu. 22.
vol. 1.* Flamin. Chartar. *in dec. caus. execut. Rotæ Genuens.
decis. 89.*
Obseruandum tamen prædicto casu est, si debitor
36 creditori † realiter, & non malitiose (tunc enim po-
tius decipere velle videtur, *l. vbi exigi ur. ff. de edendo.
Bartolus. Baldus. & Fulgos. in l. eleganter. §. qui reprober. ff.
de pignor. act. Neuizan. d. cons. 49. num. 17.*) obtulerat de-
bitum, & quia ipse nullo modo recipere vult, illud
auctoritate iudicis apud aliquem deponat, quod non
possit depositarius deponenti debitori, propria aucto
ritate, sine licentia iudicis, & irrequisito creditore re-
stituere, quod si fecerit, & debitor non soluendo sit,
depositarius tenetur in subsidium, si aliter non potest
creditor suum consequi à debitore *argumento l. fin. in
fin. ff. de eo. per quem fact. crit. l. accept. iam. in fin C. de vsu-
ris* Roman. *consi. 287.* Tiraq. *de vtroque retract. lib. 2.
glo. 9 num. 2.* Bertazolius *in tract. clausul. claus. 41. glos.
septima, num. 7.*
37 Rursus † pone, vnum ex fideiussoribus integram
pecuniam soluere, & liberati tamen eo, quam etiam
confideiussoribus, in bona debitoris missionem im-
petrare, appellant: post missionem verò apparere
alios creditores priores, vel ratione decimarum, vel
anterioris hypothecæ, solutionem sibi præ alijs fieri
petentes, fideiussore dicente, sibi permissionem in
bona, quasi per in solutum dationem, ius irreuocabile
quæsitum esse, quid isto casu pronunciandum esse di-
cemus? Certe per solutionem illam fideiussoris vnius
non solum reum, sed, & cōfideiussores, quoad credi-
torem, liberatos esse manifestum fit ex *l. cum alter. C.
de fideiuss.* Veruntamen missio illa in bona, non est in
solutum datio (ab est enim in solutum dandi intentio,
atque ideo actus hic non debet agentium intentionē
egredi) sed tantum loco pignoris vel hypothecæ, do-
nec scilicet fideiussori soluenti satisfiat, id quod cla-
re probatur ex l. 2. & 3. *C. qui pot. in pignor. hab.* atque
38 illa Doctorum theorica, quæ vult, quando † debitor
ad certam quantitatem condemnatus, rem aliquam
dat creditori suo pro executione sententiæ, quod præ-
sumatur dedisse non in solutum, sed loco pignoris,
pulchre Afflict. *decis. 373.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2.
præsumpt. 93. & in consi. 20. num. 6. lib. 3.* vbi limitatio-
nes aliquot assignat. Atq; ita aliquando in iudicio
Regio Budissionensi pronunciatum recordor in causa
Cottini contra Heghradum 16. Iulij, Anno. 88.
Cum autem iuris sit vulgatissimi, non præsumi
† debi-

39 † debitum solutum, cum sit quid facti, quod non prę-
sumitur, atque ideo solutionem alleganti eam proban
dam esse, *l. 1. C. de probat. l. vlt. C. de solut.* Mascard. *de
probat. conclus.* 78. *nu.* 18. *& conclus.* 783. Menoch. *de prę
40 sumpt. lib. 3. præsumpt.* 135. & præterea minime † am-
bigendum, non solum reum, de quo est textus elegans
Quod det fideiussionem *lib.* 3. *artic.* 58. *versic.* Quod
det fideiussionem. Verum etiam fideiussorem solutio-
nem pecuniæ debitæ probare cogi, ad hoc, vt hic ad-
uersus reum, & confideiussores regressum habeat, ille
vero fideiussorem suum liberet, *d. artic.* 85. *versic.* Ex
quierit fideiussor. *& versic.* Videamus porro, quibus
modis vterque solutionem à se factam esse probare
queat.

Et quod ad reum siue debitorem attinet, is multis
41 modis solutionem docere potest, non tantú † apertis
probationibus, sed etiam præsumptionibus, & conie-
cturis, vt exacte docent Mascard. *de probat. d. conclus.*
783. & Menoch. *d. præsumpt.* 135. apud quos videre
42 licet, ne actum agam. Certe Bart. † *in l. generaliter. C.
de non num. pecun.* & post eum Afflictus *in decis.* 13. *num.*
35. *in fin & num.* 26. volunt, si debitum contractum sit
in scriptis, partium conuentione, atque ita dispositio-
ne hominis, quod solutio probari debeat in scriptis,
vel quinque testibus, *l. testium. C. de testibus.* Secus vero
esse, quando debitum est dispositione legis, quia tunc
fieri potest probatio solutionis testimonio duorum
testium, sequitur Menoch. *de præsumpt lib. 1. quæst.* 46.
num 44 cui iungantur ea quæ habentur in tex. & glo.
lib 2 art. 6.

Quatenus vero fideiussor probare necesse habet,
se pro debitore, & confideiussore pecuniam debitam
43 exsoluisse, sciendum est, solutionem † istam primo
doceri testibus, & quidem quinque, si debitum sit con
tractum in scriptis, *iuxta d. l. testium C. de testibus* Licet
enim lex illa proprie loquitur de debitoribus, ad fi-
deiussorem tamen quoque extendi potest, nam, & is
44 † appellatione debitoris venit, vt est magis commu-
nis, & verior opinio secundú Bart. Alex. Ias. & alios
in l. 1. ff. si cert. pet. Barbat. *consi* 87. *num.* 7. *volum.* 3. *per
blanditus. Cod de fideiussi. l. si res in fin. ff ad Trebell. l. &
magis circa princ. ff de fideiussi tut.* Franc. Marc. *quæst. o.*
340 Gacheran. *decis* 2. *num* 9. Eman. Soarez. *in com.
opin. lit. F. num.* 158. late Ioan. Baptista Alinius *de exe-
cution in prolegom. cap. 2. per tot.* & dixi supra *caput.* 15.
num. 2.

45 Et ideo † iure ciuili non probatur glo. Constit. *lib.*
3. *d. artic* 85. *vers.* is qui soluet pecuniam, quæ probe-
tionem illam duobus testibus fieri posse ait, multo
minus ad *art. 6. lib* 2. qui tres testes sufficere statuit, nisi
modo intelligere velis, iuxta dispositionem iuris Ca-
nonici quo receptum est, in ore duorum aut trium te-
stium stare omne verbum, *c. licet vniuersis de testib.* vel
de debito legali, iuxta superius allatam distinctioné,
quod tamen non facilè asseuerauerim, maximè, quia
etiam glo. *in d. cap. licet vniuersis. verb. duorum in fin.* ce-
sum *d. l. testium C. de testibus.* nominatim à prędicta re-
gula excipit.

46 Extenditur † vero hæc conclusio, vt solutio quoq;
testibus probari possit à fideiussore, etiam eo casu,
quo ea non aliter probari posse, quam scriptis, con-
trahentes pacti fuerunt, vt commune esse interpre-
tum dogma, scribit Anton. de Canar. *in tract. de execu.
instrum quæstio.* 36. *numero.* 75. Follerius *in pragmat.
de censib versic. quæ quidem execut. numero.* 57. *& seq.*
Eman. Soarez, *in thesauro com. opin. litera S. numero.*
140.

47 Extenditur † secundo, vt quamuis debitor, vel fi-
deiussor iurauerint, non probare solutionem, nisi per
instrumentum incisum, per scripturas fractas, & lace-
ratas, ad huc tamen procurare possint, vt super so-
lutione testes officio iudicis recipiantur. Specu. *in tit.
de probat. §. videndum. versi. sed quid si debitor. Ioa. de Ar-
nono soliloq.* 58. *& est tex in cap. ad nostram. la 2. in fin.
extra, de iureiurando.*

48 Secundo fideiussor † solutionem probare potest
Instrumentis, quæ in exercendis litibus eandem vim
obtinent, quam depositiones testium, *l in exercendis. C.
de fide instrum.* Fideiussores igitur vna cum apocha
49 † solutionis etiam ipsa originalia instrumenta exhi-
bentes, eaq; sibi tradita à creditore, bono ipsius con-
sensu, expresso vel tacito, probantes, iuxta Ruin. *cons.*
44. *num.* 3. *lib.* 1. Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsump.*
140. *num* 4. Mascard. *de probat. conclus* 476. *num.* 1. 2.
& seqq. quendam Doct. in l. Modestinus. num. 40. *&* 41. *ff.
de solut.* Coler. *de process. execut. par. 1. cap.* 2. *num.* 50. *&
seqq.* Petr. Geigium *in quæst. iur. quæst.* 38. *nu.* 53. Atque
etiam instrumentum saltem publicum vel priuatum
de solutione ostendentes quamuis ipsam solutionem
rei ipsa planam non faciant, contra debitorem ta-
men, & confideiussores audientur, ac summam, pro
qua fideiusserunt, ab eo exigent, vt inquit Iason. *in l.
in duobus §. 1. ff. de iureiur* Felin. *in c. si cautio. colum. vlt.
de fide instrum.* Hippol. *in Rub de fideiussoribus. nu.* 265.
Anton. Gomez. *de contract. cap* 13. *nu.* 3. Id quod etiam
ad fideiussores eos, qui Reipublicæ sposponderunt,
extendi potest *argum. l. vnic. Cod. de solut. & liberat.
lib.* 11.

50 Haud dissimili † modo, si appareat saltem ex alio
instrumento puta indemnitatis, ac per scriptura quod
fideiussori præstite sit indemnitas, ad huc satis proba-
tum esse, quem fideiussisse, voluit Angel. *in Auth. si quis
in aliquo. col.* 2. *& ibi Ias. col.* 6. & Purpurat. *col. 6. C. de
edendo.* Nicol. Bellon. *in consi.* 75. *num.* 1. 2. *&* 3. *quod re-
petit in cons.* 77. *nu.* 1. 2. *&* 3.

51 Tertio probatur † solutio à fideiussore facte, si cre-
ditor confiteatur sibi à fideiussore satisfactum esse.
Et isto casu fideiussor semper cótra debitorem prin-
cipalem agere potest, etiam si aliter actualem nume-
rationem non probet, vera enim solutio, & confessio
solutionis æquiparentur, *l in contractibus. §. sed quoniã.
C. de non num. pecun.* atq; ita tenet Paul. de Castro *in
cons.* 64. *lib.* 1. *in nouis. & in cons.* 397. *incip. Quæritur vtrũ
fideiussori. in antiqua impressione.* Bart. *in cons.* 160. *incip.
Titius promittit.* Felin. *in c. si cautio. col. fin. de fide instrum.*
Alexand. *cons.* 25. *vol.* 2. *& cons* 90. *vol.* 3. Afflict. *decis.*
94. *nu.* 3. Hippol. *in Rubric. de fideiuss. nu.* 265. Ioan. Ce-
phalus *cons.* 101. *nu.* 5. *lib.* 1. Duennas *reg.* 449. *ampliat.*
4. Ruinus *cons.* 147. *num.* 14. *lib.* 1. Magonius *decis. Flo-
rent.* 94. *nu.* 25. Vincen. Caroc. *de excuss. bon.* 10. *q.* 10.
quæst. prin. num. 21. *& in tract. de iuramento decisorio q.* 3.
14. *quæst. prin nu* 4. Horet. Carpan. *ad statut. Mediolan.
p. 1. c.* 413. *num* 42. Valent. Francus *de fideiussor. cap.* 5.
nu 519. *&* 520. qui etiam alios laudant.

52 Et licet Nicol. de Milis *in Repertorio aureo, lit. F.
nu.* 11. *mihi fol.* 163. *lat.* 2. Lanfranc. Balbus *decis.* 305.
Bertazolius *in tract. claus. instrum. clausul.* 43 *gloss.* 6. *nu.*
1. & Petrus Costalius *in l. in duobus. §. à fideiussore. mi-
bi pag.* 233. *ff. de iureiurando.* contrarium defendant,
53 tamen prædicta opinio † est magis communis, & ve-
rior, Roland. à Valle *cons.* 17. *nu.* 9. *volum.* 1. Mascard.
de probat. conclus. 361. *& conclus.* 783. Eman. Soarez. *in
com. opin. lit. F. nu.* 164. Guid. Pancirolus *consi.* 108. *nu.*
54 15. Nicol. Bellon. *consi.* 75. *nu.* 6. vbi hoc † sine dubio
procedere ait, quando creditores confitentur, & de-
ponunt de reali, & vera satisfactione, pro quo etiam
ibi vltra Bart. Castrens. & Alexan. allegat. Afflict. *dec.
Neapol.* 94. *& decis.* 91. ac Decium. *cons.* 393 *col.* 1. nec
dissentit Cardin. Alban. *in addit. ad Bart. in d. l. in duobus*
55 *§. à fideiussore. ff. de iureiu.* Eamque opinionem † etiam
nouissime probauit Fachineus *lib.* 8. *controuersiarum
iuris. cap.* 68. *versic. fundamentum est.* Æquumq; † renun
tiat Francis. Maria. Plotus in addit. ad Martin. Garre-
tum Laudensem *in consi.* 50. *nu.* 29. *mihi pag.* 135. *in edi-
tione Francofordian. dc. Anno* 1575.

Cautius tamen, pro euitande hac disputatione,
agit

agit fideiussor, si creditori soluens, non saltem origi-
nalem obligationem recipiat, eamque vel cancellet
aut comburat, bene se rebus suis eo ipso prospexisse
ratus cum tamen contingere queat, vt creditor non
sola illa obligatione contentus creditum forte li-
brum rationum quoq; retulerit, & transcripserit, ac sub
illo prætextu debitorem, vel fideiussorem rursus di-
uexare præsumat: sed statim ab ipso reposcat quitan-
57 tiam siue recautum, quod nihil aliud est quã apocha
sine confessio, satisfactum sibi creditor affirmat. *No-
uel.* 130. *§.1. vbi* Cuiat. Alciat *lib.8. Parerg.cap.17. &
alibi.* vocatur chirographum securitatis *in l. placuit. C.*
58 *de collat. fund. patrimon. libro* 11. qualem † apocham
ipsi etiam creditor reddere cogitur, *l. plures apochis. C.
de fide instrum.* Capel. Tholosana *decis.* 307. Ioann.
Koppen in Rangersdor. *in suis. quæst.* 51. *num.* 1.
59 Quarto † potest fideiussor solutionem probare, si
ipsi à debitore, vel confideiussore, mortuo forte cre-
ditore, & non recepta apocha, iuramentum volunta-
rium, vel iudiciale deferatur, vt iure se soluisse, hac
enim delatione iudex in sua causa constituitur, *l.* 1. *in
pr. ff. quar. rer. actio. non datur.* & tale iusiurandum loco
solutionis, *l. iusiurandum.* 27. *ff. de iureiurando.* imo, &
probationis cedit *gloss. c.* 1. *verb. non probet. de concess.*
60 *recti feudi.* licet † improprie, cum per iuramentum non
dicatur quis proprie, probare, sed releuari ab onere
probandi *l. eum qui,* 30. *princip. ff. de iureiuran.* Gomes in
§. item si quis postulan. e num. 4. Instit. de actionibus vide
Zasium *in l. ait Prætor. §. iurari. in fin. ff. de iureiurando.*
61 Decium *in Rubric. nu.* 1. *extra, de probat.* Et hæc est † ma-
gis vera, & communis DD. opinio, Viuius *in com. opin.
lit. I. in verb. iuramentum non dicitur.* Fuluius Pacianus
62 *de probat. lib. 2 cap 4[?]. nu.* 101. Atque ideo iuranti † fi-
deiussori repetitio datur, *l. nam posteaquam. ff. de iureiu-
rando.* licet male, post Ias. contrariũ senserit Mascard.
de probat. concl. 1318. *nu.* 25.
63 Quid autem † si fideiussor pro debitore soluerit,
& tamen illam solutionem ne quidem semiplene pro-
bare possit, petatque sibi deferri iuramentum neces-
sarium siue suppletorium num audiendus erit? Et non
esse audiendum, cum legitimæ probationes requiran-
tur, *iuxta c.* 2. *verb. legitime. extra, de fideiuss.* volunt Ias.
in 2. *l.* & *nu.* 240. Curt. iunior. *nu.* 211. & Ioach. à Beust.
num. 290. & 291. *in l. admonendi ff. de iureiur.* Iuramen-
64 tum † autem, præsertim necessarium, non est legitima
probatio *gloss. l. cum de indebito. verb. legitimi de probat.*
Ioau. Bapt. Plotus *de in lit. iurando. §. 2. num.* 30. & 31.
Hippol. *in Rubr. C. de probat. num.* 119. & *maximè num.*
220 *in fin.* licet ibi definitiones iurisiurandi volunta-
rij, iudicialis, & necessarij pessime confundat.
65 Crederem † tamẽ iudicis arbitrium hoc in casu mul-
tum posse, interuenientib. nihilominus ijs requisitis,
quæ ad hoc, vt iuramento necessario locus sit concur-
rere oportet, de quibus accurate. Menoch *de arb. iud.
quæst. casu* 190. & tangit post. Panor. Gail. *lib. 1. obseru.*
66 108. *num.* 10. Mynsing. *cent.* 1. *obs.* 68. Etsi enim † iura-
mentum, in primis necessarium, non dicitur liquida
probatio, nec sufficit iuramentũ, vbi à lege vel statuto
requiritur liquida probatio, Salyc. & Ias. *in l. si quando.*
67 *C. vnde vi.* probationi tamen † quandoq; æquiparatur,
l. sed etsi. § si. cum vers. perindeq; haberi. ff. de iureiur. Capic.
68 *decis.* 91. & in defectum † aliarum probationum requi-
ritur, *l. vlt. § licentia. vers. vel per sacramentum illius, si aliæ
probationes defecerint. C. de iur. delib.* Vnde etiam Cuiat.
in parat. C. de probat. in fin. ex Iustiniani edicto 7. vocat
69 † adminiculum infirmæ, & illegitimæ probationis.
70 Hæc † autem aliquanto fortius procederent, si
fideiussor esset bonæ probatæq; fidei mercator, & in
librum rationum suarum retulisset, se pro debitore,
seu principali suo pecuniam debitam soluisse, idque
mediante iuramento postea affirmaret. Nam libros
71 † mercatorum, data, & accepta continentes, proba-
tionem facere aduersus eum, contra quem producun-

tur, cum iuramento producentis, receptũ est, vt post
veteres egregie ostenderunt VVurmser *in pract. obs.
lib.* 1. *tit.* 17. *obs.* 3. Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu.* 91.
Mynsing. *cent.* 5. *obser.* 79. Raynald. Corsus *lib.* 2. *inda-
gat. cap.* 27. Gail. *lib.* 2. *obs.* 20. accurate Ludolph. Schra-
derus *in repetit. l. admonendi. à num.* 264. *vsque ad num.*
270. *ff. de iureiur.* Ioan. Koppen. *quæst.* 46. *nu.* 54. & *seqq.*
Camillus Borellus *controuers.* 82. Mascard. *de proba-
tionib. conclus.* 975. *cum sequentib.* Fuluius Pacianus *de
probat. cap.* 63 *nu.* 18. & *seqq. lib.* 1. Petr. Augustin. Mor-
la *in emporio iuris. part.* 1. *titu.* 8. *quæst.* 17. Flaminius
Chartarius *in decis. caus. execut. Rota. Genuens. decis.* 127.
72 *vbi de consuetudine totius Italiæ attestatur.* Licet † in
magnis summis hoc minimè obtinere velit, & com-
mune DD. effatum pronunciet Crauetta *de antiquita.
temp. part.* 1. *versic. vidimus, & abunde nu.* 3. Soarez. *in*
73 *com. opin. lit. M. num.* 131. Quod † specialiter quoque
in considerationem venit apud conditores statutorũ
Lubecensium *lib.* 5. *tit.* 6. *art.* 4. dum statuunt: vsque ad
quindecim imperiales siue Ioachimicos. Nam verò
exclusiuè, vel an inclusiuè? Id decidat lector ex tra-
ditis per Andream Tiraquel. *de tract. legna. §.* 1. *glo.* 11.
num. 66. Hartman. Pistor. *part.* 2. *quæst.* 15. *nu.* 18.

Sed quid si fideiussor in articulo mortis constitutus
testamentum conficiat, & in eo scribi curet, se pro
principali suo pecuniam debitam soluisse, an per id
solutio satis probata censetur? Ex pro ratione du-
bitandi non ineleganter adduci potest, quod dicere
solemus, neminem in agone mortis constitutum præ-
74 sumi peccare aut mentiri, *l. vlt. C. ad l. Iul. repetun.* Bal.
consi. 25. *vol.* 1. Vnde etiam Crauet. *in cons.* 6. *nu.* 52.
75 & 161. asserit, quod maior fides habeatur scripturæ
76 mortui, quam viuentis, mors enim † loco iuramen-
ti est, & non minorem fidem, quam corporale iura-
mentum meretur, prout habet communis opinio, teste
Zasio *consi.* 5. *nu.* 58. *vol.* 1. Andr. Gail. *lib.* 2. *obs.* 43. vbi
in specie *nu.* 6. ex hoc fundamento, quod mors vim
iuramenti habeat, concludit, librum rationum mer-
catoris mortuo scribente absque iuramento proba-
re.
77 Verum † quidquid sit, rectius, & aperta iuris de-
cisione constitutum est, huiusmodi confessiones in
testamentis factas ad probationem debitæ quantita-
tis solas non sufficere. Ita namque rescribunt Impp.
in l. rationes. C. de probat. Rationes defuncti, quæ in bo-
„ nis eius inueniuntur, ad probationem sibi debitæ
„ quantitatis solas sufficere non posse, sæpè rescriptũ
„ est: Eiusdem iuris est, etsi in vltima voluntate de-
„ functus certam pecuniæ quantitatem, aut etiam res
„ certas sibi deberi significauerit.

Hic primum aduertendum est ad illa verba; solas
78 sufficere non posse: Quid enim, si testator † sit ho-
mo nobilis, & diues, bonæ famæ, & fidei, & confessio-
ni suæ in vltima voluntate talia adiecerit, ex quibus
facile coniectura duci possit, pecuniam esse solutam
esse, si etiam is mercator probatæ vitæ negotiationis-
que? His vtriq; casibus ipsius confessioni standum esse
dicendum videtur, per ea quæ tradit Alciat. *de præ-
sumpt. reg.* 3. *præsumpt.* 4. *nu.* 3. & 4. Agellius *noct. Attic.
lib.* 14. *c.* 2. & fortassis ita intelligenda forent, quæ
pro ratione dubitandi adducta fuerunt.
79 Quid † etiam si vltimam suam voluntatem iura-
mento confirmauerit, vt sæpe in his terris fieri con-
sueuit, eo ipso quod testatores omnia in testamentis
suis contenta sub amissione salutis animæ suæ vera
esse confitentur. Sane, & hoc casu iudex religionem
testatoris, alias per se hominis probi, & minime dif-
famati, sequi cogitur *d. l. vlt. C. ad l. Iul. repetund.* Canon.
sancimus. 1. *quæst.* 7. *Alciat. d. præsumpt.* 4. *num* 5. Vtcun-
80 que enim † non omnis moriens censetur esse S. Ioan-
nes Baptista, & verum dixisse, vt ait glo. *in c. literas. de
præsump.* Bald. *in tit. de pace Constantiæ. in ve. h. vasalli no-
stri.* Bartol. Brixeus. *quæst.* 32. *num.* 6. Grammat. *decis.*
56. *num.*

56.*num.* 13. Hieron de Lauren. *decis. Auenion* 93 *num.*
81 7. Ac prætarea dici solet, quod quæcunque † quilibet
pro se dixerit, aut scripserit, nihil ei prosint. *Nouell.*
48. *cap.* 1. §. 1. hoc tamen fallit si testator iurauerit illa
vera esse, quæ confessus est, & scripsit, *l. cum quis decedens.* 37. §. *codicillis. ff. de legat.* 3. Bald. *in Auth. quod obtinet. C. de probat.* Bart. *in l.* 2. *C. comm. de legat.* In tantum,
82 vt † & confessio semel facta (non tamen acceptata)
reuocetur per contrariam confessionem iuratam. *Anton. de Gamma decis. Lusitan* 165. *num.* 1. Iuramentum
enim validat inualidanda. *Bald. in l.* 1. *C. de commodato.*
Ias. in l. sancimus. C. de testament.

Deinde etiam obseruanda sunt illa verba: Etsi in
vltima voluntate defunctus significauerit. Hæc enim
83 † præsupponunt, non omnem scripturam testatoris
manu scriptam, statim pro vltima voluntate habendam esse, sed eam tantum, quæ sit ordinatio successoria per se subsistens, etiamsi non possit dici testamentum, nec codicillus, nec donatio causa mortis, prout
vltimam voluntatem definiunt Zasius *lib* 2. *singul. responsa. cap* 7 & Modestin. Pistor. *in consil.* 1. *num.* 20. *part.*
84 1. Proinde † schedulis, chartis papyraceis, siue schartofacijs, in quibus fideiussor se pro debitore soluisse
scripsit, etiamsi posteà moriatur, nulla fides adhibatur, nisi alijs adminiculis solutionem factam pro esse
probetur, *l exemplo & d. l. rationes. C. de probat.* textus elegans in *l. inter. C. de conuen. fisci debitoribus. libro decimo.*
Ioseph. Ludouic. *in commun. conclus. conclusion.* 29. *numero* 29.

85 Cautela igitur † est pro fideiussore, vt statim, post
solutionem factam, viuus adhuc cum debitore rationes ineat, ne ob defectum probationis posteà fortè ipsius hæredes actionem amittant, sicut monet Dionysius Gothofredus *in l qui Romæ.* §. *Augerius. ff. de verborum obligationibus.* & ante eum Castrens. & Alexand. *in d.* §. *Augerius.* Iason *in l petens. col.* 5. *C. de pactis.* Cardin.
Paris. *in consil.* 121. *num.* 3. *&* 13. *volum.* 4. Sebastianus
Medices *in tract. Mors omnia soluit. part.* 2. *conclus.* 45.
num. 126 & tetigi infra §. 10. *num.* 14. Et in simili fieri
86 videmus, vt contra eum præsumatur, qui, cum † assereret se creditorem, tamdiu tamen distulit petere, donec debitor esse vita functus; vt celebris est locus
apud Ciceronem, in Orat. pro P Quintio. & respondit
Alexand. *consil.* 183. *in causa, & lite Iacobi, & num.* 19.
ante fi. lib. 6. Cuman *in consi.* 90. *visa copia. colum.* 5. Neuizan *consil.* 57. *num.* 7. *&* 9. Parisius *in consil.* 83. *num.*
57. *lib* 1. Menoch. *de præsumpt lib.* 1. *præsump.* 91. *num.*
7. *& lib.* 3. *præsumpt.* 135. *num.* 19. *&* 21. Vicentius Carocius *decis.* 66. *num.* 9. Ac generaliter dicit Baldus *in*
87 *l. fraus. ff. de leg b.* Quod † quando aliquid tenetur occultum per longum tempus tunc de facili fraus præsu-
88 matur Huc pertinet etiam Statutum † quoddam Lubecense, *lib.* 2. *tit.* 1. *artic.* 6. dum dicitur: si quis morti
propinquus creditores suos vocet, vt cum eis rationes,
& computa faciat: si non comparent, & ille moriatur
& computa non sint perfecta hæredes non teneantur
ad vlterius faciendum, exceptis casibus dotium, &c.
Idem planè statuitur quoque iure municipali patriæ
meæ, statuto 72. in quo nominatim tres causæ exprimuntur, nimirum creditoris morbus sonticus, impotentia eundi siue ambulandi, & absentia. Sanè, & hanc
iustam emanendi causam siue esse existimo, si debitor
peste, vel alio morbo contagioso laboret, neque enim
tunc creditor eum accedere cogitur, argumento eorum quæ tradidi supra *cap.* 15. *num.* 75. *vide etiam. l.* 2.
3. *&* 4 *ff. de ius vocando.* Chil. Konig *in process. cap.* 37.
num. 3. vbi plura inuenies.

§. 2. DE IVRATORIA.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoria obligatio tollitur iureiurando. Sed declarationem hoc recipit, vt nu.* 24 *& seqq.*
2 *Iuramentum pro veritate habetur, & vim solutionis obtinet.*
3 *Iuramentum acceptilationi, nouationi, ac delegationi est simile. Et nu.* 13.
4 *Imo, & transactioni, pacto, rei iudicatæ, iudicio. Et numero* 21.
5 *Obligatio tam ciuilis, quàm naturalis iureiurando tolluntur, contra Iasonem, & alios. Ac num.* 6. 7. 8. *& multis seqq.*
9 *Iurisiurandi effectus in perimenda actione non sunt exigui.*
10 *Iuramentum est certa litis definitio.*
11 *L. ait prætor. ff de iureiur. intellectus.*
12 *L. Nam posteaquam. ff de iureiur. explicatur.*
14 *§. æque Instit. de except. genuinus intellectus.*
15 *Post rem iudicatam ignorari potest, an iudicatum sit.*
16 *Iusiurandum parit perpetuam exceptionem.*
17 *Theophili, & Hotomanni lapsus detegitur.*
18 *L. vlt ff. de iureiur. sensus ostenditur.*
19 *l. 1 ff. quarum rerum exceptio non detur. explicatur.*
20 *l naturales. ff de obligationib. intellectus depromitur.*
22 *Instar iudicij, Instar actionum, Instar conditionis, Instar proprietatis, & possessionis, Instar conditionis, quomodo IC. dicant.*
23 *Vicem rei obtinere, quid importet, ac designet.*
34 *Iusiurandum fideiussoris prodest reo, & econtra. An ipso iure, vel ope exceptionis? Vide nu.* 26 *&* 27.
25 *Fideiussor etiam à pupillo datus, si iurat, liberat reum.*
28 *Glossa constitut lib.* 1. *artic.* 65. *in fin. quomodo sit accipienda.*

1 SECVNDO † tollitur obligatio fideiusso-
2 ria IVREIVRANDO. Cum † enim iuramentum pro veritate habeatur, ac vim solutionis obtineat, *l. iusiurãdum.* 27. *l. in duobus* §. 1. *ff. de iureiurando. l. Stychum* §. *naturalis. ff. de solutionib. l.* 1. *l.* 2. *ff. de iureiurand. l. non minorem. C. de transact.*
Augustinus Morla *in emporio iuris. parte* 1. *titu.* 8. *quæst.*
3 10. *in fine.* Et † acceptilationi, nouationi, ac delegationi sit simile, *l. qui iurasse.* 26. §. *vltimo. l. iusiurandum.*
40 *ff. de iureiurando* Reusnerus *lib.* 3. *decis.* 1. *n.* 27. 28. 29.
30. quæ omnia, & singula obligationem omnem tol-
4 luat, *dicto* §. *naturalis.* Hoc † amplius, & transactioni, ac
pacto, *l. tutor.* 35 §. *primo. ff. de iureiurando. Reusnerus dicta decisione* 1. *nu.* 13. *&* 26. Et rei iudicatæ ac iudicio,
l. qui iurasse. §. *vlt. ff. de iureiurando. l.* 1. *in princip. ff. quarũ rer. act. non datur. Anton. de Petrucia in l.* 3. *in* 75. *effectu iuramenti. ff. de iureiur.* æquiparatur, consequens fit, etiã
obligationem fideiussoriam eo tolli. *Ioannes Goddæus de contrahend. stipulat. capit.* 12. *conclusione* 6. *numer.* 49.
Nam quod Iason *in l.* 2. *numer.* 4. *ff. de iureiurando. & in* §. *æque. Institut. de actionibus.* ac plerique Interpretes
volunt, per iusiurandum tolli quidem naturalem obligationem, non autem ciuilem, id à verò alienum est.
5 Neque † enim naturalis tantum, verum † etiam ciui-
6 lis obligatio tollitur, pulchrè Ioan. Iamez. Parladorius *lib.* 2. *rerum quotidianarum. cap.* 2. *num.* 31. In tan-
7 tum, † vt iuramento præstito, statim exceptio litis finitæ oriatur, *l posteaquam. ff. de iureiurando. Botta cons.* 40.
8 *nu.* 3. *& sequent.* non attento, siue † verum siue falsum
sit, quod quis iurauit, *gloss. in l. aduersus. ff de exception. & in l. qui iurasse. ff. de iureiurando. Constitutio Electoris Augusti.* 15. *& ibi Daniel Mollerus in commentariis. par.* 1. Et
quorsum quæso Iurisc̃ōsultus † *in d l.* 1. *ff. de iureiurand.*
diceret, iusiurandum esse maximum expediendarum
litium remedium, item iureiurando controuersias
decidi,

decidi, & postquam iuratum sit, ab omni contentio-
ne discedi, *l. si quis iurasset. ff. de condiction. indebiti.* Item,
omnino custodiri debere iusiurandum aduersus eum,
qui contentus, cum deferret, fuit, *l. quod si deferente. ff.*
de dolo. l. qui iurasse ff. de iureiur. iusiurandum perimere
quæstionem actione comprehensam, *l. quod si. 29. ff.*
de iureiur. Si vera esse debent, quæ Interpretes hacte-
nus docuerunt? Nam dicere, iureiurando non tolli
omnem obligationem, sed tantum naturalem, idem
est, ac si quis dicat, iusiurandum non esse remedium
expediendarum litium, sed potius cothurnum aliquẽ,
iureiurando non decidi controuersias, sed alii, iureiu-
rando præstito non discedi ab omni contentione, sed
periurijs, rixis, & contentionibus fenestram aperiri,
quo quid ineptius dici vel esse potest? Mihi certè ma-
gis placet, quod Clemẽs Alexandrin. *lib. 7. Stromateon.*
10 iusiurandum † certã litis definitionem esse ait, quod
que Vas illud Electionis *c. 6. ad Hebræos* scribit: Om-
nis controuersiæ humanæ finem ac confirmationem
esse iuramentum, quo etiam referenda sunt ea, quæ
Cice. *lib. 3. offic.* Agell *lib. 7. c.* 18. Diony. Halic. *lib. 2.* Po-
lybius *lib. 6.* copiose de viribus iuramenti scripserũt.

Nec ab hac sententia vel latum vnguem discedunt
ICti nostri. Illi namque tradunt, in iureiurando non
tantum naturalem obligationem tolli, *l. Stychum. §.*
11 *naturalis. de solut.* Verum etiam † ciuilem. Liquet id
primum ex *l. ait prætor ff. de iureiur.* Ait prætor, se eius
rei, de qua iniusiurandum delatum fuerit, actionem
non daturum. En ipso quod actionem denegat, satis
innuit, nullam superesse obligationem, quæ si superes-
set, omnino daret actionem, nisi modo eam sine ef-
fectu statuere velis Nec ferendum, si quis dicat, præ-
torem denegare actionem ratione naturalis obliga-
tionis, quis enim non nouit, naturalem obligationem
tantum nullam actionem procreare, atq; ideo non
esse opus, vt nominatim prætor se eius nomine actio-
nem daturum deneget, cum ipso iure denegetur *l.*
7. § sed cum nulla. ff. de pactis. l. solent. ff de præscript. verb.
l. si ubi. C. de locato. Fit igitur denegatio actionis in ge-
nere omnis obligationis nomine, propter quam iu-
siurandum delatum fuit.

12 Deinde illud ipsum euincitur † ex *l. nam postea quã.*
ff. de iureiur. vbi Vlp. ait; Posteaquam iuratum est, de-
negatur actio. Quænam actio? Nimirum illa, quæ ex
quauis obligatione in initio litis aduersus reum mota,
originem trasit, & deinde ipsius iureiurando perem-
pta, & sopita fuit, *l. si quis. 52. §. si quis iurauerit. ff. de*
furtis. quam equidem semper quiescere in posterum
debere non modo iurisiurandi religio: verum etiam
auctoritas prætoris iubet, *d. l. ait prætor. & dict. l. nam*
posteaquam. ff. de iureiurando. Est præterea, & hoc accu-
13 rate in hac controuersia obseruandum, quod † iusiu-
ran. ex numero nouandi delegandive esse prohibetur,
in *l. qui iurasse. § vltimo ff de iureiurando.* Nouatio autẽ
ex priori obligatione ita nouam constituit, vt prior
prorsus perimatur, *l. 1. ff. de nouationibus.* Idem ergo in
iureiurando obtinebit, vt scilicet id priorem obliga-
tionem eodem modo perimat, obligationem, inquam
omnem, tam ciuilem, quam naturalem, quemadmo-
dum, & nouatio naturalem, ciuilem, & honorariam,
æqua vi perimit, & rollit, *d. l. 1. §. 5. ff. de nouat.*

14 Nec obstat huic sententiæ † textus *in d. §. æque. In-*
stitu. de except. in verbis, Adhuc obligatus permanet. Vbi
enim controuersia est, hoc est, vbi ambigitur, an iusiu-
15 randum datum sit, vel non (quemadmodum † & post
rem iudicatam ignorari potest, an iudicatum sit, *l. post*
rem. 11. ff. de transactionibus. l. eleganter. 23. §. 5 ff. de con
diction indebit.) tunc in ambiguo actio à prætore da-
tur, aduersus quam tamen sa reus exceptione præstiti
iurisiurandi (quam probare necesse habebit, *l. in exce-*
ptionibus ff de exceptionibus,) defendere poterit. *d. l. nam*
posteaquam. ff. de iureiurando. Ita dictum *§ æque.* cum
supra dicta *l. ait. prætor.* conciliauit olim præceptor
meus, quem honoris causa nomino, Io. Borcholtus
in tract. suo de iureiur. cap. 3. & nisi eam conciliationem
retineamus, aperta inter prdicta duo loca constituet
ἀντινομία, contra mentem Imp. Iustiniani, qui iura
omnia perpetuo *ἀσυμφωνίαν* voluit, aut certe somno-
lentiæ arguemus Tribonianum, quasi non admodum
attẽte *in d. § æque.* sit locutus: quorum neutrum absq;
iniuria fieri potest, *l. vnic. C. de inoffic dot. l. quatem. §. vi-*
dendum. ff. de receptis. Sane si ambiguum non est, an iu-
ratum sit, sed certo constet, iuratum esse, tum actio
nulla datur, & per consequens nulla quoq; exceptione
est opus, *d. l. ait prætor. & d. l. nam posteaquam. facit gl. in*
c. ad dissoluendum. verb. accusari. extr. de desponsf. impub.
Quin potius ista exceptio siquidem euidens est, actio-
nem repellit, & possessorem absoluit, *l. 3. §. ibid. subiun-*
git. ff. ad exhib.

Quod tamen nemo ita à medici æstimet, quasi ob-
litus sim textus *in d. l. nam posteaquam. §. 1. l. 29. & l. iu-*
siurandum. 40. ff. de iureiur. & passim illo titulo, vbi aper
16 te statuitur, iusiurandum parere † perpetuam exce-
ptionem. Neq; enim nego exceptionem competere, &
dari, ratione præstiti iurisiurandi, sed hoc tantum vo-
lo, non dari hanc exceptionem ratione viuentis ad-
hue alicuius obligationis, & ax ea natæ actionis, sed
dari ad elidendam quocunq; tempore actoris inten-
tionem, quam non iure obligationis alicuius, sed ca-
lumniose contra religionem iurisiurandi, demum mo-
uet, & intendit Sic namq; & ratione solutionis, acce-
ptilationis, & nouationis, exceptio competit, licet
obligatio iam pridem fuerit dissoluta, & extincta. Eo
in summa, nõ semper opus est, vt viua ac vera sit actio
quam elidat exceptio, sed, & quælibet colorata, & in-
iusta actoris intentio per exceptionis clypeum eludi,
17 elidi, & excludi potest. Manifestum igitur † fit, Theo-
ph. & Hotom. *in d. § æque* deceptos fuisse, dum iureiu-
rando delato, & præstito, vel saltem remisso, non om-
nem obligationem tolli asseruerunt. Ideoq; plane nil
miror, D. Hottom. *in disput ad l. frater à fratre. mihi pa.*
403. ff de cond. ind. à priori opinione ad hanc nostram
sentẽtiã transiise, vt ex ipsius verbis satis clara patet.
18 Cui † præterea non aduersatur *l. vlt. vers. naturalis*
obligatio hac pactione tolletur. ff. de iureiu. ex qua lege
colligunt, iusiurandum pactionem appellari, at pa-
ctio actionem ipso iure non tollit *§ præterea. Inst. de*
excep. Ergo nec iusiurandum vel obligationem omnẽ,
vel omnem actionem tollet. Nam respondere potero,
iusiurandum esse simile pacto, secundum quid, non
per omnia, neq; enim opus est, vt quæ conueniunt in-
ter se in vno atq; altero tertio, statim in vniuersum
inter se conueniant, *Dd. in l. quod Nerua. ff. depositi.*
Etsi igitur Cuiac *lib. 22. ob. c. 7.* dicit, eandem esse vim
pacti, & iurisiurandi, aut certe non maiorem iurisiu-
randi, quam pacti, *per l Stychum. § naturalis. ff. de solut.*
id quod forte locum habere poterit in illis casibus,
quos refert Cuiac. quoad hunc tamen casum nequa-
quam pactum, & iusiurandum vnam, & eandem vim
habent. Nam d. l. vlt. nihil minus quam hoc probat.
Neq; enim hæc iusiurandum ipsum pactionem reuera
appellat, sed potius conuentionẽ illam, vt, iureiuran-
do præstito, ab omni conditione discedatur, pactio-
nem nominat. Quod vero hac pactione naturalis ob-
ligatio tolli dicitur, id non hunc habet sensum, quasi
semper sola naturalis obligatio, non etiam ciuilis, tol-
latur. Considera enim, qualis fuerit in illo casu reus,
cui iusiurandum à creditore delatum fuit: Nonne pu-
pillus; Sic est. Is autem ob pecuniam mutuam nõ nisi
naturaliter obligatur, vt alibi ostenditur, quid igitur
mirum, iureiurando ipsius naturalem quoq; tantum
obligationem sublatam fuisse, siquidem nulla extitit
ciuilis, quæ tolli potuisset?

Deniq; hanc sententiam non infringit, quod iusiu-
19 randũ † vicẽ, seu (vt Greci legisse videntur) *δύναμιν*
& vim rei iudicatæ obtinere dicitur, *in l. 1. ff. quarũ rerũ*
exce-

exceptio non detur. Sic enim cum quodam Doct. legere malo. Res verò iudicata ciuilem obligationem non tollit, *§. item si in iudicio. Inst. de excep.* Ad id enim mox respondebo, vbi prius paucis explicauero, cur obligationem ciuilem non tolli dicam. Neq; enim ausim cum Accursio fateri, ciuilem tolli, naturalem verò manere (quod tamen ille frustra nititur probare per *l. Iulianus ff. de cond. indeb.* quæ nihil aliud probat, quam per iniquam iudicis absolutionem reum fieri iudicatam, & propterea actionem impedire, non verò tolli naturalem obligationem, h. e. æquitatis vinculum, siquidem iniquum id, quod æquum est proprie tollere nequit) Quia alioquin falsum esset, quod Imp. *in d. §. item si in iudicio.* dicit, post rem iudicatam ipso iure de eadem re aduersus reum agi posse. Non enim ex naturali obligatione sola actio dari solet, idq; latius demonstrat Cuiac. *lib. 22. cap. 15.* ex quo non transcribo.
20 Nec obstat quod † naturalium obligationum nomine actio dari dicitur, *l. naturales. ff. de oblig. & act. l. fideiussor. §. naturales. ff. de fideiuss.* aliud enim est ex naturali obligatione, aliud ob eam actionem dari, vt dextre resoluit Accurs. *in d. l. naturales & facit tex. in l. non dubium. in verb. si quid fuerit subsecutum ex eo vel ob id. C. de legib.* Dico igitur, *d. l. 1. ff. quar. rer. exceptio non detur.* ob multas causas meæ sententiæ non refragari. Primo, quia iusiurandum non solum vim rei iudicatæ, sed & maiorem habet auctoritatem, quem res iudicata, *l. 2.*
21 *ff. de iure iurando.* Deinde, quia iusiurandum † pro iudicio cedit, *l. tutor. 35. §. 1. ff. de iureiurand.* & instar iudicij
22 habet, *l. qui iurasse. §. vltimo ff. de iure.* Instar † iudicij dicit, sicut Iurisconsultus dixit, Instar actionum, *in l. 10. §. vlt. ff. de compens. l. actionis. ff. de obliga. & act.* Instar donationis, *l. si quis 45. ff. loca.* Instar proprietatis, & possessionis, *in l. 7. §. si à minore. ff. de Publiciana.* Instar conditionis, *sufficit. 56. de condict. indeb.* Ideo autem instar iudicij habet iusiurandum delatum, & præstitum, quia pro iudicato habetur, qui detulit, nec iudicium ei amplius à prætore datur, vt Eguin. Baro rectè interpretatur: Si nullum iudicium datur, ergo ipso iure tutus est is, qui iurauit, at non statim is, sententiam obtinuit, contra quem rursus iudicium exerceri poterit, *dict. §. item si in iudicio. Institut. de exceptionibus.* Tertio moueor ex hac ratione, quod ICtus *in d. l. 1. ff. quarum rerum exceptio non detur.* non simpliciter asserit, iusiurandum & rem iudicatam esse vnum, & idem, vel saltem paria, sed iusiurandum vi-
23 cem rei iudicatæ obtinere. Vicem † autem obtinere, vel ad vicem alicuius redigi, nó talem eacquationem, ne quidem si generalia verba sint addita, sed similitudinem tantum summam inter res comparatas importat, & designat, vt ex inductione *l. 2. ff. de bonor. possess. l. 1. in principio. C. de adoptionibus, & rubric. C. de officio eius qui vicem alicuius, iudicis obtinet.* demonstrari posset. Videamus igitur, in quo iusiurandum vicem rei iudicatæ obtineat. Nimirum in eo, quod sicut in sententia absolutoria, vel condemnatoria ferenda, ordinarius, vel selectus est iudex: Ita quoque in iureiurando præstito vel dato quidam est iudex, scilicet ille ipse, qui præstat. Nam deferendo ei iusiurandum iudicem eum facimus de causa, de qua inter nos cótrauertitur *dicta l. prima.* Verum inter hosce iudices, quod effectú interest valdè multum. Etsi enim sententia à iudice lata neminem adeo arctat, vt non possit denuo litem aduersario suo mouere, *dicto §. item si in iudicio.* Si quis tamen alterius libera voluntate, vel pro se, vel contra se iurans pronuntiauerit, non conceditur eandem causam retrectare, sed causa iureiurando semel decisa, semper decisa manent, *l. admonendi. §. vltimo. ff. de iureiurand.* Iudices igitur ὀνομαστικῶς conueniunt, sed pronuntiationum effectus lógo interuallo inter se distant.
24 Quod si igitur se † dare non oportere, reus iurauerit
25 fideiussor, si iurauerit fideiussor (etiam † à pupillo datus, *l. 95. §. naturalis. ff. de solutionibus.*) reus liberatur, *dicta l. in duobus. §. primo. ff. de iureiurando.* & sic iusiu-
26 randum rei prodest fideiussori. An verò prodest † ipso iure, vel ope exceptionis? Putat Dominus Ioannes Goddæus *dict. cap. 12. conclusione 6. num. 51.* ipso iure prodesse, si verbis contracta constabat principalis obligatio: Exceptionis autem ope, si constabat re, vel consensu, vel literis, & reus iurasset, ac vice versa,
27 Ergo † liberationem simpliciter cótingere existimo, si modo ideo interpositum est iusiurandum, vt de ipso contractu, & de re, non de persona iurantis, ageretur. De ipso autem contractu, & re agitur, quando exigitur iusiurandum, vt iurans affirmet, se dare non oportere. De persona verò iurantis agitur, quando ad hoc exigitur à iurante sacramentum, vt iuret, se non fideiussisse. Priori casu iusiurandum rei prodest fideiussori & fideiussoris reo, posteriori verò non item, *dicta l. in duobus. §. 1. l. vltima. §. si fideiussor. ff. de iureiurando. l. 1. §. si fideiussor. ff. quarum rerum exceptio non datur.* id quod etiam probat Soarez. *in communibus opinionibus. lit. F. nu. 162. & 163.* & post eum Vincent. Carocius *in tract. de iuram. litis decisor. 2. & 3. quæst. 14. q. principalis.*
28 *per tot.* Ex quibus iuxta hanc distinctionem intelleceris gl. const. *lib. 1. artic. 65. in fin. versi.* omnino falsa erit.

§. 3. DE NOVATIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoria obligatio tollitur nouatione. Et nu. 3. 4. 5. 6. 7.*
2 *Nouationis definitio ex Cuiacio.*
9 *Vice nouatione quoque tollitur obligatio fideiussoria, quod ibi latius declaratur.*
10 *Fideiussor liberatur, si quis tertius creditori acceptanti pro eo soluere promittat.*
11 *Si mandaui mercatori debitori meo, vt ibi solueret pecuniã quam mihi debebas, & ille mercator te simpliciter certificauit, qualiter erat debitor tuus, & tu ratificasti, non potest reuocari mandatum. Et talis obligatio mercatoris æquiparatur solutioni.*
12 *Debitori delegato inhiberi potest ante sententiam, vel intimationem aut ratificationem.*
13 *Fideiussoria obligatio non tollitur nouatione, si addita sit clausula: Citra præiudicium priorum iurium ac fideiussionum prius præstitarum, imo iura iuribus addendo, & cumulando.*
14 *Contractus quando possunt conciliari tum primus à secundo non tollitur, verum secundus intelligitur iuxta primum.*
15 *Litis contestatio obligationem nouat, & quomodo.*
16 *Litis contestatio pignora, vel fideiussores non liberat.*
17 *Nouationis materia per quos tractetur, remissiue.*

1 TERTIO fideiussio † tollitur NOVATIONE, cum scilicet prioris debiti in aliam nouam obligationem, vel ciuilem vel naturalem, fit transfusio, & translatio, modo fideiussor se in sequenti non obligauerit, *l. nouatione. ff. de nouationibus l. nouatione. C. de fideiuss. l. vbicunq; 60. ff. eod. l. 1. & 2. ff. de nouationib. facit l. vnica. C. Etiam ob Chirographor pecun. pignus teneri posse. §. præterea. Instit. quib mod. toll. obligatio.* Bart. *in l. aliam. nu. 4 ff. de nouat.* Franc. Marcus *decis. 537. part. 1.* Gratus *cons. 126. nu. 6. lib. 1.* late Decius *in cons. 107.* Sebast. Medices *in tract. de nouation. part. 1. q. 1. 2. 3.* Ioan. Goddæus. *de contrah. stipul. c. 5. concl. 7. nu. 49.* Pet. Augustin. Morla *in empor. iuris. part. 1. tit. 8. in tract. præmiss. o. nu. 86.* Vnde breuiter
2 † & eleganter Cuiac. in parat. de nouat. in princ. Nouationem ita definit; Quod sit mutatio debitoris, vel causæ debendi.
3 Nec mirũ † nouatione fideiussionem, tolli est enim solutioni similis, *l. si rem. 31. §. 1. ff. de nouation.* Alexan. *in l. si diuortio. & in l. qui vsumfructum. ff. de verb. oblig.*

Iac.Marchisellus, *in sylua pract. quæst. quæst.2.nu 5.* Si
4 igitur, quod tibi † Seius debebat ex stipulatu, à Titio
dari stipulatus sis, interueniu nouæ personæ, noua na-
scitur obligatio, & prima tollitur translata in poste-
riorem, ac proinde Seius liberatus erit, *§ præterea quibus mod.toll.obligat.leg.vlt.C.de nouat.Cuiac.lib.19.obser.*
5 *cap.36.* Quod si † pro Seio fideiussor simul accesserit,
ille ipse, tanquam accessorium, vna cum Seio libera-
tur, *d.l.vbicunq; ff.de fideiuss.& d.l.nouatione.C.eod.Ioan.Goddæus de conorab stipul.c.5.concl.6.nu.38.& sequentib.*
6 vbi erudite † ostendit, non solum principalem aliquẽ
contractum; sed etiam fideiussoris obligationem tan-
quam accessoriam nouari posse.
7 Et hoc est, † quod Guido Papæ ait *in singul 717.nu.*
2. Nouatione non liberari fideiussorem, nisi debitum
in aliam personam transferatur, item quod habetur *in decis. Rotæ decis. 1. de deposito in antiq.* quod nimirum
8 fideiussor non liberetur, per prorogationem factam
depositario per deponentem, nisi fortè prima obliga-
tio fuerit nouata de quo etiam consulenda est *gl. in c.1.verb.prægrauatur, de iniuriis in 6.*
9 Neque verò † hæc saltem in vera nouatione, verum
etiam in vice nouatione (vt ita loquar) admiserim.
Quid si enim Caius fideiussor mãdauerit Sempronio,
vt soluat pecuniam illam Titio creditori, quam Mæ-
uius ab ipso mutuam, sub prædicti Caij fideiussione
habuit, & Sempronius promittat ponatq; se debitorẽ
in libro suo, Titio creditore consentiente? Proculdu-
bio Caius liberatus erit, per elegantem doctrinam
Bartoli, & aliorum *in leg. singularia. colum.6.versic. Ex hoc apparet.ff.si cert.petat.* Baldi *in l.pro debito. C.de bon.auctor. iud.possid. & in leg.2. C.de except.rei iudic.* Imolæ
in consil.95. & Curtij Senioris *in consil.7.* vbi prolixe
10 firmat, emptorem liberari † per promissionem alte-
rius, de soluendo venditori, si venditor eam promis-
sionem acceptauerit, ita vt emptorem amplius conue-
nire non possit, idem quoq; placuit nõ solũ Pet.Peek.
in tract.sistendi.c.52.nu.4. vbi allegat textum *in l inter causas (intellige in § abesse.) ff. mandati.* Verum etiam
Ruino *in consil.209.nu.4 lib.1.* & Barnabæ Cornazza-
no *in decis.Rotæ Lucensis 93.nu.4.* vbi nominatim pro-
11 bat: Si mandauerim mercatori † debitori meo, vt ti-
bi solueret pecuniam, quam mihi debebat, & ille mer-
cator te simpliciter certificauerit, qualiter constitutus
esset debitor tuus, tuq; ratificasti, quod non possit re-
uocari mandatum, & talis obligatio mercatoris æqui-
12 paretur solutiom. Ad idem propositum facit † nota-
bilis doctrina Pauli de Castro *in leg.vtrum. versic.vnde falsum.ff.de constit.pecun.* vbi dicit: Quod si eras debi-
tor meus in centum, & ego eram debitor Titij in alia
centum, & dixi tibi, quod 100. quæ mihi debebas, sol-
ueres pro me Titio creditori meo, si hoc acceptasti,
adhuc tibi inhibere possim, si Titius nondum resciuit,
nec ratificauit. Sequitur Vincentius Carocius *decis.74.num.14.* Neq; obstat prædictis, quæ infra hoc ipso
capite *§.27.nu.8.& seq.* in medium adferam, Iste enim
casus ab hoc multis parasangis distat, vt vel leuiter
intuenti patebit.

Prædictam tamen doctrinam, quod nimirum noua-
tione fideiussor liberetur, singulariter limitat Hieron.
13 Gratus *in d.respons.126 nu.8* vt † non procedat, si ad-
dita sit clausula: Citra præiudicium priorum iurium,
ac fideiussionum prius præstitarum, imò iura iuribus
addendo, & cumulando, &c. Est enim tralatitium quã-
14 do † contractus possunt conciliari, quod primus à se-
cundo non tollatur, verum secundus intelligatur po-
tius iuxta primum. *Decius in l.pacta nouissima.nu.5.C.de pactis.Bertazol.consil.crim.li 1.nu.165.* Secundo declaran
da est eadem doctrina, vt non procedat in litis conte-
15 statione. Etsi enim † litis contestatio obligationem
nouat, non quidem in substantia, sed duntaxat in for-
ma, *l.aliam.29.ff.de nouat.Georg.Obrechtus in tract de litis contestat.cap.10.num.18.& num.23.& 24.* Non tamen
16 † pignora, vel fideiussores liberat, *leg.egrege.11.§ etiã ff.de pignorib.l.grece.8.§.& post litem.ff. de fideiuss.* Sicut
tamen voluntaria nouatio facit, *l.nouatione.ff de nouat.Obrechtus d.c.10.nu.22.* & tangam infra hoc ipso capi-
te, §.19.nu.16.
17 Cætera † de nouatione, item quando, & quibus in
casibus facta, & inducta præsumatur, vide apud Bar-
nab.Brisson. *lib. singul. de solutionib.cap.de nouationibus.*
Petrum Gregor. *in Syntag.par.3. lib.21.c.20.* Masca. *d. de probat.conclus.1111.* Menoch. *de præsumpt.lib.3. præsumpt.134.* Gail. *lib.2.obser.30.* Ioa.Gutierrez *in tract. de iuram.confir.part.1.cap.63.* Anton Pichard. *in §.præterea nouatione.Institut.quib.mod.toll. obligat* Danielem
Mollerum *in comment.ad constitut. Electorales constit.19. à num 9. vsq; ad fin. part.2.* Ioan.Zangerum *in tract.de except.part.3.cap.3.*

§.4. DE DELEGATIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoria obligatio tollitur delegatione. Et num.3.& 4.*
2 *Delegans soluere dicitur.*
5 *Delegatio vt subsistat, quæ requirantur.*
6 *Graue tormentum est, debere cui nolis.*
7 *Debitor, & fideiussor frustra solliciti sunt, vbi creditor cui delegatio fit, pecuniam solutam rursus relinquat.*
8 *Si debitor rem suam alicui ea lege, vt creditori solueret pretium, vendidit aut cessit, is autem in solutione se negligentem exhibeat, debitor eiusq; fideiussor non censentur liberati.*

1 QVARTO † fideiussio tollitur DELEGA-
TIONE, quando scilicet quis debitorem
suũ, id quod sibi debet creditori suo pro-
2 mittere iubet. *l delegare.ff de noua* Is † enim
qui deleget, soluere dicitur, *l.8 §.3.ff. ad Vellejan. l. qui libertinus.§.si creditori ff.de oper.libert.* Quod confirmat
Seneca *lib.6.de beneficijs c.5.* vbi ait: *Pecuniam dicimur reddisse, quamuis non interuenerint nummi; sed del gatione, & verbis perfecta solutio sit.* Hinc, qui debitorem
3 † suum delegat, pecuniam dare intelligitur, quanta ei
debetur, & ideo si fideiussor debitorem suum delega-
uerit, quamuis eum, qui soluendo non erat conseruum
mandati agere potest, l. *qui debitorem 18 ff de fideiuss. Bart Bertazo.in tract.claus.instrum.claus.43.gl.6 nu.2 fa-*
4 *cit.l.4.ff.de hæred.vel act.vendita.* Abesse † enim intelli-
gitur fideiussori pecunia etiam si debitor ab eo dele-
gatus sit creditori, licet is soluendo non fuerit, qa bo-
nũ nomẽ facit creditor, qui admittit debitorẽ delega
tum, *l.inter 26 §. abesse. ff. mandati* quo etiam referri po-
5 *test. l.si mandata. 45 § pen. & vlt.ff. eod.* Opus † tamen
est, vt in delegatione, & debitoris eius, qui delegatur,
& illius quoque creditoris, cui delegatio fit, voluntas,
& consensus interueniat, alias enim iure perfici non
potest, l.1. *l nec creditori C.de nouat.* Quo pertinet dictũ
Senecæ, *de beneficijs lib. 2.c. 18.* Quod graue tormen-
6 tum † sit debere, cui nolis. Interim tamen † debitor,
7 & fideiussor frustra animi anguntur, vbi creditor iste
solutam sibi pecuniam rursus relinquat siue expendat.
Nam vt idem Seneca *lib.4.de beneficijs.c.19.* scribit: *Et creditori statim in macollum laturo, quod accepi, reddam. Etiamsi mihi ad alteram, cui numerem, delegauerit, soluam: Etsi nummos quos accipiet, in sinum suum discinctum fundet, dabo. Reddendum enim mihi est, non seruandum, cum reddidero, aut tuendum.*
8 Num vero † idem, quod de delegatione modo dixi,
etiã admittemus, si debitor rẽ suam alicui, ea lege, vt
creditori solueret, vendidit aut cessit, is autẽ in solu-
tione negligentem, & morosum se exhibeat? Dicendũ
est, hoc casu, nec debitorẽ liberatũ esse, nec creditori
aduersus alterũ vllam actionẽ competere, *per tex.in l. cum res. C.de donat. l.ratio iuris. C de her.vel act.vend.* &
plura alia, quæ cumulat Pet.Peck. *de iure sistendi.c.52.*

§.5. DE

§. 5. DE ACCEPTILATIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiusſoria obligatio tollitur acceptilatione. Et nu. 4. & 6*
2 *Acceptilationis definitio.*
3 *Acceptilatione liberatus, ſoluiſſe dicitur.*
5 *Acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt non ſolum fideiuſſori, ſed etiam reo.*
7 *Fideiuſſor vim inferens, ad hoc vt per acceptilationem liberetur, nec ſe, nec reum liberat. Et nu 8 & 9.*
10 *Minor 25. annis ſi ſine cauſa debitori acceptum tulerit, non ſolum in debitorem, ſed & in fideiuſſorem, & in pignora actio reſtitui debet.*
11 *Fideiuſſori ſi accepto latum ſit animo fraudandi creditorei, idq; reus non ignorauerit, tunc principalis debitor nō liberatur.*
12 *Acceptilatio facta fideiuſſori, qui obligationem ob pendentem conditionem non incidit, reo nihil prodeſt.*

1 QVINTO tollitur † fideiuſſio per ACCE-
2 PTILATIONEM: Quæ nihil † aliud eſt,
quam imaginaria ſolutio ſiue liberatio
per mutuam interrogationem, qua vtriuſ-
que contingit ab eodem nexu abſolutio *l. 1. ff. de acce-*
ptilat. §. item ſi per acceptilationem inſtit. quib. mod. tollit.
3 *obligat.* & † ideo ſoluiſſe dicitur, qui acceptilatione
eſt liberatus *l. 5. l. 16 in fin. pr. ff. de acceptilat. l. 7. §. 1. ff.*
4 *de lib. legat.* In † ſpecie autem, quod fideiuſſio per ac-
ceptilationem tollatur, & quidem ipſo iure (cum fi-
deiuſſoria obligatio verbis contrahatur, *Ioan. Goddæus*
5 *de contrahen. ſtipulat. in prolegomen. num. 34.*) Imo † quod
acceptilatio facta fideiuſſori proſit non ſolum fideiuſ-
ſori, ſed etiam reo, duobus in locis probat Vlpianus,
ſcilicet, *in l. & per iusiurandū. 13. § ſi fideiuſſori, & in l. ſi*
ex pluribus. 16. § 1 ff de acceptilat. qua de re etiam vi-
dendus Anton. Faber *lib. 4 coniect. iur. ciuil cap. 8.* Ioan.
Zangerus. *de exceptionib. par. 3. cap. 5 nu. 25. & num. 42*
vbi ex Bartolo, Hippolyto de Marſilijs, & Sebaſtia-
6 no Medices aſtruit, quod † per acceptilationem li-
berentur fideiuſſores, hypothecæ, & pignus, &c.
7 Limitatur † prædicta concluſio primo, vt non pro-
cedat, ſi fideiuſſor ipſe vim intulerit, ad hoc, vt per ac-
ceptilationem liberaretur, tunc enim non ſolum ad-
uerſus fideiuſſorem, ſed etiam aduerſus reum actio
8 datur. Quod etiam † procedit, ſi ex facto debitoris
metum adhibentis, fideiuſſores acceptilatione libe-
rati ſint, aduerſus eos enim agi poteſt, vt ſe in obli-
9 gationem reponant; At † ſi alius ſine malitia fideiuſ-
ſoris, vt fideiuſſori accepto ferretur, vim fecit, non
tenebitur fideiuſſor, vt rei quoque obligationem re-
ſtituat *l. metum § vlt. cum 2. ll. ſeq. ff. quod metus cauſa.*
10 Declaratur † ſecundo, vt non obtineat ſi minor 25.
annis ſine cauſa debitori acceptum tulerit, iſto enim
caſu non ſolum in ipſum, ſed & in fideiuſſores, & in
pignora, actio reſtitui debet, *leg. patri 27. §. ſi minor. ff.*
de minoribus.
11 Limitatur † tertio, ſi animo fraudandi creditores,
accepto latum ſit fideiuſſori ſcienti, idq; reus nō igno
rauerit, tunc enim principalis debitor non liberatur,
l. fin. in princ. ff. quæ in fraud. cred. l. ſi ex pluribus. 16. § ſi
iudicati ff. de acceptilat. Ioan. Zangerus d. c. 5. nu. 25.
12 Declaratur † quarto, vt non procedat in accepti-
latione facta fideiuſſori, qui in obligationem ob pen-
dentem conditionem, non incidit, hæc enim reo nihil
prodeſt, *l. penul ff. de fideiuſſ. l. & per iusiurandum 13. §.*
legatorum 8. & §. qui iura 9. ff. de acceptilat. Zangerus d. c.
5. nu. 25.

§. 6. DE COMPENSATIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſoria obligatio tollitur compenſatione. Et nu. 3.*
2 *Compenſans numerat, & ſoluit, ſi non naturaliter, tamen ciuiliter ſaltem.*
4 *Compenſationis exceptionem fideiuſſor obijcere poteſt, licet ipſe debitor taceat.*
5 *Compenſare poteſt fideiuſſor, etiamſi principalis in bannū declaratus eſſet.*
6 *Fideiuſſor non habet cauſam lucratiuam, ſed certat de damno vitando.*
7 *Dolus rei non nocet fideiuſſori.*
8 *Perſonalis exceptio non tranſit ad fideiuſſorem.*
9 *Odium perſonale ad fideiuſſorem tranſire non debet.*
10 *Compenſatio de iure Saxonico non habet locum.*
11 *Contrarium tamen hodie obſeruatur.*
12 *Textus conſt. lib. 3. art. 12. explicatur.*
13 *Compenſatio eſt ſpecies ſolutionis.*
14 *Reconuentio eſt petitio, & quaſi actio.*
15 *Reconuentio cum compenſatione multa communia habet.*
16 *Retentio quandoque accipitur pro compenſatione.*
17 *Retentio obligationem fideiuſſoriam non extinguit.*
18 *Retentio tantum tenet ad tempus, quaſi iure pignoris donec ſoluatur.*

1 SEXTO tollitur † obligatio fideiuſſoria per COM-
2 PENSATIONEM. Nam, & qui † compenſat
omnino numerat, & ſoluit, ſi non naturaliter,
tamen ciuiliter ſaltem, quę ciuilis numeratio
tantum poteſt, quantum naturalis, *argumento l. adoptio*
ff. de adoptio. l. filiu. ff. de liber. & poſthu. Et proinde rectè
dixit Pompon. nihil intereſſe ſoluerit debitor an pen-
ſauerit, *l. ſi debitor ff. qui potior. in pig. habeant.* Si igitur
3 reus † creditori debeat centum, pro quibus interceſ-
ſit Titius, creditor autem reo rurſus centum debeat,
tum ipſo iure fideiuſſor non tenetur in maiorem quā-
titatem, quam reus condemnari poteſt: imo ſi quid à
fideiuſſore peteretur, æquiſſimum eſt, eligere fideiuſſo-
rem vtrum quod ſibi ipſi an quod reo debetur com-
penſare malit: Sed etſi vtrumque compenſare velit,
audiendus eſt, *leg. verum. cum l. ſeq. ff de compenſat. Tin-*
darus in tractat. de compenſat. artic . numer. 32. Quod
4 † adeo verum eſt, vt & fideiuſſor ſi à creditore con-
ueniatur exceptionem compenſationis obijcere poſ-
ſit, licet ipſe debitor taceat, *leg. ex perſona. ff. de fideiuſſ.*
5 Et hoc † amplius fideiuſſor compenſare poteſt, etiāſi
principalis in bannum declaratus eſſet, late Alberic.
de Roſate *in ſecunda parte ſtatutor. quæſt. 92.* Nellus *in*
tract. bannitorum part. 1. ſecundi temporis, quæſt. 67. Hip
polit. *in Rubr. de fideiuſſ. num. 271.* Bertazol. *l. in tracta.*
6 *clauſ. inſtrum. clauſ. 41. glo. 8. num. 4.* Fideiuſſor † enim
non habet cauſam lucratiuam, ſed certat de damno
vitando. Ioan. Vincent. Hondedæus *conſil. 111. num.*
7 *57. part. 1.* & ideo † dolus rei non nocet fideiuſſori, *l.*
8 *apud Celſum § Auctoris. ff. de doli except.* Et ſicut † ex-
ceptio perſonalis, quæ prodeſt, non tranſit ad fideiuſ
9 ſorem, ita nec contra odium † perſonale tranſire de-
bet. *Iulius Scarlatinus conſ. 114. nu. 14. 15. 16. inter con-*
ſilia criminalia. Ziletti vol. 1. & dixi infra c. 27. part. 4. vi-
de etiam Guido. Papæ ſing. 1001.
10 Cæterum † quæ modo de compenſatione dicta
ſunt, videbuntur fortaſſis dubia de iure Saxonico,
propterea, quod compenſatio eo iure non dicitur lo-
cum habere, Conſt. *lib. 3. par. 12. Reinhar. differ. Saxon.*
11 78. Sed contrarium † hodie in Electoratu Saxoniæ
obſeruatur, ex conſtit. prouinc. 8. *par. 1.* vbi id elegan-
tiſſimè demonſtrat Daniel Mollerus *in comment. ſuis.*
12 Et † reuera text. *in d. ar. 12* loquitur de recōuentione,

non de compensatione, quę in rei veritata differunt,
13 cum compensatio sit † species solutionis, *l. si debitor. ff. qui potiores in pign. hab. l. amplius ff. rem ratam haberi l. dedisse. ff. de verbor. signif. Sebast. Medices in tract. de com-*
14 *pensat. part. 2. quaest. 31. num. 34.* reconuentio † autem
est petitio, & quasi actio, *tot. tit. extra de mutuis petitio-*
15 *nibus.* Licet negari non potest, reconuentionem † cũ
compensatione multa communia habere, de quibus
Medices *in d. tractatu part. 2. q. 1. nu. 4. & q. 31. nu. 45. in 49. notabili.*

16 Etsi autem retentio † quandoque accipitur pro
compensatione, *l. 4. l. ob negotium ff. de compensat.* & fie-
ri potest, vt fideiussor vel reus res creditoris sui, in ma-
nibus suis existentes, ex causis à iure determinatis, re-
tineant, non dimittendo eas ex sua possessione, donec
ipsis de credito satisfiat, iuxta ea quæ tradit Colerus
17 *de process. execut. part. 1. cap. 2. nu. 184. & seqq.* non † ta-
men per retentionem illam obligatio fideiussoria ex-
tinguitur, sed tamdiu in suspenso saltem manet, do-
18 nec satisfiat: siquidam † retentio tantum tenet ad tẽ-
pus, quasi iure pignoris, donec soluatur, *l. non sortem. §. si centum in fin. ff. de condict. indeb. l. 5. ff. de impens. in reb. dotal. l. 5. ff. de dote prælegata.*

§. 7. DE TRANSACTIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoria obligatio tollitur transactione.*
2 *Transigere cum malæ fidei debitore melius est, quam de toto periclitari.*
3 *Transactionum non minor, quam rerum iudicatarum, & iurisiurandi est auctoritas.*
4 *Reum iudicio sisti non exigimus, si negotium, propter quod iudicio sisti promisit fuerit transactum.*
5 *Fideiussor condemnatus si transegerit, transactione equidem non perimit rem iudicatam, tamen eo quod datum est, rem iudicatam releuari oportet.*
6 *Transactio facta cum vno ex duobus fideiussoribus, in solidum obligatis liberat etiam alterum in illa parte, quam creditor à transigente accepit.*

1 SEPTIMO † non possunt conueniri fide-
iussores, liberato reo per TRANSACTIO-
NEM *l. fideiussores. & §. vlt. ff. de fideiussori-
bus. l. & post §. 1. ff. de transact.* Sæpè enim
2 † is, qui cum malæ fidei reo sibi rem esse videt, mauult
eius, quod petit partem *ἀπὸ ξυνοῦ τινος* (vt Pindarus
loquitur) accipere, quod est decidere, quam de toto
periclitari, cum molestia, vt ait Marquard Freher. *lib.*
3 *1. parerg. cap. 15.* Præterea, non minorem † etiam aucto-
ritatem transactionum, quàm rerum iudicatarum, &
iurisiurandi esse, recta ratione placuit, *l. non minor. C. de*
4 *transact. l. 2. ff. de iureiur.* Et ideò non † exigimus reum
iudicio sisti, si negotium, propter quod iudicio sisti
promisit, fuerit transactum, *l. 2. ff. si quis cautionibus. in princ.* vbi tamen Petrus Faber. *lib. 1. Semest. capit. 13. in princ.* pro, NON, rectè censet, MODO, legendum.
5 Quanquam † si fideiussor condemnatus transegit,
transactione equidem non perimit rem iudicatam,
tamen eo quod datũ est, rem iudicatam releuari opor-
tet. *d. l. & post rem. §. 1. ff. de transact. l. eleganter. 23. §. 5. ff. de cond. indebiti.*
6 Quid autem † dicemus, si debitor dederit duos fi-
deiussores, obligatum vtrumque in solidum, & cre-
ditor cum vno transegerit? Erit certè, & alter libera-
tus in illa parte, quam creditor à transigente accepit,
cum debitum extenuet, *l. si ex duobus ff. de tutel. & rat. distrahend. Baldus post Vbert. de Bobio in addit. ad Speculat. tit. de fideiuss. versic. Item pone quod debitor duos fideiusso-res dedit creditori.*

§. 8. DE LIBERATIONE.

SVMMARIA.

1 *Liberatio si debitori legetur, liberatur etiam eius fideiussor.*
2 *Liberatio si fideiussori legetur, fideiussor pacto est liberandus. Imò, & eius hæres num. 5. Quod declara vt num. 6. & 7.*
3 *Hæres damnatus, ne à fideiussore petat, à reo petere potest.*
4 *Hæres damnatus, ne à reo petat, à fideiussoris quoq; persona abstinere cogitur.*
8 *Quitantia exhibita à creditore tam fideiussorem, quam reũ liberat.*
9 *Quitantia est stricti iuris, & computata tantum in rationibus tollit, non autem ad omissa, vel dolose occultata, extenditur.*
10 *Liberatus prætextu falsarum literarum, actione de dolo tenetur, etiamsi iuramento confirmata esset liberatio. Et num. 11.*
12 *Chirographi redditio, & redditio pignoris differunt. Et num. 13.*
14 *Fideiussor liberatur, si ipse creditor obligationem ipsius laceret, cancellet, aut comburat.*
15 *Imperator Gratianus combussit tabulas, in quibus subditorum debita, ac reliqua descripta erant.*
16 *Testator si mandet in testamento suo, vt satisfiat omnibus suis creditoribus, potest etiam eius fideiussor, tanquam quispiam creditor, ab hærede petere, vt sibi satisfiat per indemnitatis cautionem.*
17 *Fideiussor in testamento suo mandans satisfieri omnibus à se recte pere debentibus, intelligitur mandasse satisfieri etiam illis, quibus debet fideiussorio nomine, ex Baldo, & Castrens. Sed contrarium retinetur, ex Angelo, Asinio, Dilecto, & Brederodio. Et num. 18.*
19 *L. 1 ff. de solutionib. intellectus.*

1 OCTAVO † liberatur fideiussor si debitori
LIBERATIO sit legata, h. e. si liberatio no-
minis expressè in testamento relinquatur,
vel Chirographum legetur, vel damnetur
hæres, ne agat, tunc enim reus tutus est, & consequen-
tes etiam fideiussor, *l. si testamento in prin. ff. de fideiuss. l. 2. l. 3. l. si quis reum, & passim ff. de liberat. legat. l. si fide-*
2 *iussor. 49. vbi Iason. ff. de legat. 1.* Quod † multo magis
procedit, si ipsi fideiussori liberatio sit legata, puta, si
ei cautionem suam creditor reddi iusserit, tunc enim
fideiussorem pacto liberandum esse Vlpianus scribit
in d. l. si quis reum. § Quod si fideiussori. ff. de liberat. legata. & facit text. in l. Labeo. §. 1. ff. de pactis l. pecuniæ. & ibi Bald. Cod. de solution. idem Bal. in l. nostram. Cod. de testam. Felin. in cap. accedens el. 1. num. 2. extra. vt lit. non contest. Alexand. in l. Mænia. ff. solut. matrim. iunctis iis quæ tradit Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 140. & Gail. libro 2. obseruat. 27. num. 5. 6. & 7. Verum hoc interest, quod
3 † hæres damnatus, ne à fideiussore petat à reo petere
4 potest, sed damnatus ne à reo † petat, à fideiussoris
quoque persona abstinere cogitur. *d. l. 2. & l. si damnatus. ff. de liberat. legat. Menoc. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 164. num. 22.*
5 Neque vero † tantum fideiussor liberatur per libe-
rationem legatam, sed & eius hæres, modo verba li-
berationis in rem sint collata non in personam, *l. non solum. 8. §. tale legatum. cum §. seqq. ff. de liberat. legat.* In
6 † rem autem conferuntur, si generaliter damnetur
hæres, ne petat: In personam, si specialiter, ne à fide-
iussore petatur, *l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de pactis.* Et
7 ideò † pactum: Profiteor te non teneri, fideiussorem
eiusque hæredem liberat, quia in rem non in personã
dirigitur, quod tamen fieret, si ita pactum esset conce-
ptum: Profiteor me nihil à te petiturum, *d. §. pactorum. Cuiac. lib. 18. obseruat. cap. 2.*

Quod

Quod autem de redditione Chirographi in testamento legata modo dixi, id multo magis locum ha-
8 bet, si † creditor reo, vel fideiussori quitantiam exhibeat, *l. emptor. §. Lucius, ff de pactis. l. fullo. §. qui tabular. ff. de furtis. l. pecuniæ. C. de solut. Coler. de process. execut.*
9 *par. 4. cap. 1. nu.* 102. Sed ea ipsa † quitantia est stricti iuris, & computata tantum in rationibus tollit, non autem ad omissa vel dolosè occultata extenditur, *l. tres fratres ff. de pactis.* Iason *in l. vnic. num. 6. C. de errore calculi.* Cyn. Bart. Angel. Castrens. & Iason. *in l. sub prætextu specierum. C. de transact.* Paris *consil. 20. num. 77. & 78.* VVesemb. *consil. 42. num. 42. & 43.* Atque ideo
10 rectè dicimus. Eum † qui prætextu falsarum literarũ liberatus est actione de dolo teneri. Bart. *in l. quidam. per illum tex. ff. de dolo.* Castrens *in l. eum à te. ff. eod titu. text. fun: in l. si literarum. C. de solut. l. aduersus. C. de execut. cap. cum delicti. extr. quod met. caus.* Capell. Tholos. *quæst. 261.* Daniel. Mollerus *in comment. ad constitut. Saxon. constit. 19. num. 32. & 33. part. 2.* Intantum,
11 vt quamuis † iuramento confirmata sit liberatio, si tamen appareat illam dolo quęsitam esse, semper, & quandocunq; retractari possit, sicut ex mẽte Castren. Decij, Rolandi à Valla, & Ancharani scribit, Moller. *d loco num. 34. 35. & 36.*
12 Est tamen † differentia inter redditionem chirographi, & redditionem pignoris; Quod reddito pignore, obligatio personalis maneat: reddito chirographo, pignoris obligatio efficax non maneat, *leg. 2. & 3. ff. de pactis. Cuiac. tract. 4. ad Afric. mihi pag.* 109 Quo alludit Martialis:

Quod Caietano reddis Polycharme tabellas
Millia te centum num tribuisse putas?

13 Quare † etiam aliud erit si reo vel fideiussori fortè, redditio pignoris, aliud si redditio chirographi legetur, quod fusissimè discussit Petr. August. Morla *in emporio iuris par. 1. tit. 11. q. 8.* vnde lector petat.
14 Quid autem dicemus, si creditor † ipse syngraphã debitoris aut obligationem ipsius laceret, cancellet, aut comburat? Resp. & hoc facto liberationem æquè induci, ac si chirographum debitori reddidisset, *iuxta l. si chirographum 24. ff. de probat. l. fullo. 82. §. qui tabulas. ff. de furtis. Gail. lib. 2. obs. 37. num. 6. & 7.* Et celebrãtur inprimis Imp. Traian. & Ant. quod prouincijs suis residua tributorum restitutis documentijs tabulisq;
15 condonarint. Sed ambos † liberalitate sua superauit Imp. Gratian. quod malo verbis Ausonij in grat. actione ad Gratian. quam meis referre. Sic igitur inquit: *Tu argumenta omnis flagitandi publicitus ardere iussisti. Videre in suis quæq; foris omnes ciuitates conflagrationem salubris incendij. Ardebant stirpes fraudum veterum, ardebant fæneratum. Iam secum puluere fauilla miscuerat, iam nubibus fumus inuoluerat, & adhuc obnoxijs in paginis concrematis ductus apicum, & sestertiorum notas cum inuantia de ratione cernebant, quod meminerãt legi posse, & veteres.* Verum hic non inutiliter nunc quæritur, si testator mandet in tastamento suo, vt sa-
16 tisfiat omnibus suis creditoribus an † etiam hoc casu ipsius fideiussor, tanquam creditor, satisfactionem ab hærede petere possit, adhoc, vt consetuetur indẽnis, *iuxta l. Lucius. §. 1. ff. mandati. & l. si pro ea, vbi Bald. & Salic. C. eod. tit.* Et sanè quia moriente testatore futurum est, vt fideiussor conueniatur, & ad solutionem præcipitetur, quo casu spem iam habet, vt ipsi actio competat, ideoque creditor dici potest, *l. conditionales 54. l. creditores. ff. de verb. signif.* Et præterea fideiussor in multis casib. agere poterat contra debitorem defunctum, *d. l. Lucius, & d. l. si pro ea.* dicendum videtur, eum petere posse, vt sibi satisfiat per indemnitatis cautionem, maximè si sit obligatus ex instrumento, quod habeat paratam executionem, *Bald. & Salycet. in dict. l. si pro ea Angel. in tractat. de tastamen. in gloss. 18. num. 14.*

17 Cui non † malè, & ista quęstio subnectitur si vice versa fideiussor in testamento suo mandet satisfieri omnib. à se recipere debentib. an intelligatur mandasse satisfieri, non tantum illis quibus debet principaliter suo nomine verum ẽt quibus debet fideiussorio nomine? Baldus equidẽ *in l. si fideiussor. ff. de legat. 1.* affirmatiuæ subscribere videtur, cum quo transit Chassan. *in consuetud. Burgund. Rubr. 5. § 2. in verb. Son*
18 *principal oblıgé num. 29.* Verùm alij tenent † contra Baldum, quod scilicet illud mandatum intelligatur tantum de obligationibus contractis nomine proprio, non autem fideiussorio, quod probat Angel. *in tract. de testament. in glo. 40. num. 3.* retulit illud ipsum quoq; Io. Baptista Asinius *in tract. de execut. in prolego. cap. 2. num. 16. & 29.* Magis enim soluisse, vel soluare vella, quis creditur, quod suo nomine, quam quod pro alio fideiussorio nomine debet, *l. & magis ff. de solutionibus* (& dixi supra hoc ipso capite. *§. 1. num. 31.*) Io. Dilectus *cautela 30.* relata à P. Corn. Bredenrodio *ad tit. ff. de lib legata. mihi pag. 305.* vbi cautelam dat testatori, vt quando mandat debita solui, euidentar exprimat, se intelligere de debitis, ad quæ soluenda suo nomine, & vt principalis tenetur, vt in certis non sit
19 locus coniecturis. Nec † obstat *l. 1. ff. de solutionibus.* Aliud enim est, si fideiussor pluribus creditoribus ex diuersis causis sit obstrictus, priori casu semper soluere malle presumitur illis creditorib. quibus suo nomine debet, *d. l.* & magis posteriori vero casu, si ipse fideiussor nihil dicat in quam causam solutum malit, ẽst in arbitrio accipientis, vtrum solutum accipere velit in id, quod fideiussor suo proprio, vel an id, quod fideiussorio nomine sibi debebat, *d. l. 1. ff. de solutionibus.*

§. 9. DE PRÆSENTATIONE REI PRINCIPALIS.

SVMMARIA.

1 *Præsentatiane rei principalis liberatur fideiussor, idq; dupliciter, vt nu. 2. & 4.*
3 *Statuto Lubecensi liber est fideiussor, si reus semetipsum sistat.*
5 *Fideiussor pro exercitio litis si sit acceptus, liberatur, si reũ prout promisit, liti, & iudicio sistat.*
6 *Cautio de pręsentando est stipulatio prætoria.*
7 *Fideiussor ad certam diem recipi potest. Et nu. 8.*
9 *Fideiussor ad pręsentando ad minimum citari debet. Quod declaratur num. 12.*
10 *Glossa speculi Saxonici lib. 2. art. 51. explicatur.*
11 *Dies interpellat pro iudice.*
13 *Fideiussor à iudice requisitus, vt reum præsentet, competentib. datis inducijs ad præsentandum, non audiatur si ad euitandam pœnam, de innocentia absentis docere velit, sed reum pręsentare cogitur.*
14 *Fideiussor promittens reum rursus sistere, an prima præsentatione liberetur, discutitur.*
15 *Dictio. Rursus, vel iterum, in duabus vicibus verificatur. Sed declarationem recipit, nu. 16.*
17 *Fideiussor, qui reum semel exhibuit, post præsentationem talem in statuto termino factam, protestationem interponere debet, quod vlterius teneri nolit.*
18 *Fideiussor, qui promisit reũ sistere ad oẽm requisitionem Iudicis, & toties, quoties, non liberatur bina facta præsentatione. Eaque sententia est magis communis, nu. 19 Sed contrariam placuit Mantuæ, Deciano, Phœbeo, Syluano, Franco, & alijs.*
21 *Dictiones, Toties, Quoties, infinitatem pluriumq; actuum multiplicationem significant. Quod declarationem recipit, vt nu. 28.*
22 *Verba stipulationis quando sunt clara, non est ab illis recedendum.*
23 *Fideiussor, qui promisit reũ pȓsentare toties, quoties reo nõ comparente, statim in pœnã incidit. Sed declara. vt n. 24 Anton. Heringius,*

127 *Promissor facti alieni, etiam cum iuramento, excusatur, quando omnem adhibuit diligentiam. Quod ampliatur nu. 128. Et declaratur nu. 129. & 130.*

131 *Pœna conuenta cui debeatur, an fisco vel parti? Distinguitur inter ius ciuile, & Saxonicum, nu. 132. & 133.*

134 *Pœna certa si est statuta consuetudine, iudex amplius arbitrari non potest.*

135 *Pœna iuris Saxonici fideiussorem, reum non præsentantē, quænam sit, & nu. 136. 137. 138. 139.*

140 *Leges Saxonicæ eatenus duntaxat locum obtinent, quatenus vsu sunt comprobatæ.*

141 *Saxonum ius multa barbara continet, vt vide VVesenbecium, in eo reprehensus à Iacobo Schultesio. nu. 142.*

143 *Fideiussor dolo faciens, quo minus reus exhibeatur, extra ordinem arbitrio cognoscentis puniri, & coerceri potest.*

144 *Glossa Const. lib. 3. artic. 11. vers. hinc scire debetis. tanquam inepta reijcitur.*

1 NONO † fideiussio tollitur PRÆSENTATIONE REI PRINCIPALIS, idque dupliciter. Aut † enim reus semetipsum vl-
2 tro, & sponte, absque opere dato à se fideiussoris, præsentat, & dubium non est, quin fideiussor, qui illum sistere promisit, (cæteris paribus) sit liberatus, vt prolixius ostendam infra hoc capite, § 23. nu. 2.
3 & sequentibus. Idq; † nominatim cauetur statuto Lubecensi, *lib. 3. tit. 5. § 4.* vbi dicitur: si aliquis ob debitum contractum fuisset vocatus in iudicio, & oondú de debito in iudicetus, & moriatur, qui fuit fideiussor liberatus est sed eius hæredes ad solutionem tenentur, &c.

4 Aut vero † fideiussor vigore præstitæ obligationis reum præsentet, & isto casu liberatio quoque contin-
5 git, si † tantummodo pro exercitio litis, non autem pro tota causa, fideiussor sit acceptus, & reum, prout promisit, liti, & iudicio sistat, Hippolytus *in Rubric. de fideiussoribus. num. 99.* Tiraquellus *in repetitione l. boues. § hoc sermone. nu. 48 ff. de verborum significationibus.* VVesenbecius *in paratit. ff. de fideiussoribus. in fine.*
„ Nam si Titius fideiusserit, quod Sempronium incarceratum, sed à carcere relaxatum, certa die, ad citationem iudicis, rursum, sub certa pœna, sistere velit eumque statuto ac præfixo in termino perfecte sistat, satis fecit suę promissioni, nec tenetur postea, si reus forte aufugiat.

6 Hic autem initio notandum est, Quod cautio † de præsentando sit stipulatio prætoria, vt voluerunt Gramaticos *decis* 95. *nu.* 2. & Robertus Maranta *in 7. distinctione. nu. 21. post speculum suum.* Eandem quoque prætoriam vocat Socinus *in l. 2. in fine. ff. qui satisdare cogant.* Prætoriam communem vel iudicialem vero appellat Raph. Comens. *in cons.* 221. *incip. Inculpatus. col.* 2. quos omnes sequitur Felix Phœdeus *inter consilia criminalia Z letti, consi.* 118. *nu* 18. *vol* 2.

7 Dico porro, Certa die Etsi † namque Clerus *lib. 5. sententiar. § fin. quæst. 46. nu. 23.* dicit, Omnes fideiussores expresse recipi de consignando reum, ad omnē requisitionem, quod fortassis etiam iudici tutius est,
8 tamen † & ad certam diem quandoque recipi, & recipi posse, certum est, *l. sancimus. C. de fideiussor.* Maranta *in speculo suo. part. 6. memb. 8. de satisdat. nu. 5. in fine.*

9 Dico, Ad citationem iudicis. Si enim † fideiussor receptus sit de præsentando reo ad omnem requisitionem, necesse est, vt si forte non requisitio, citatio tamen ad minimum præcedat, alias enim in mora non potest recte dici constitutus, *l. mora ff. de vsuris.* Hippolytus *in Rubr. de fideiussoribus, num.* 144. Castrensis *consilio* 100. *alias est* 101. *incipiente, Videtur, quod dictus Ioannes Paulus. volu.* 2. Ancharan. Regiens. *quæst.* 53. *num.* 3 *libro* 2. Nicol Boerius *consil.* 62. *num.* 6. 7. 8. &
10 Et ita † intelligenda est gloss. *Constit. lib.* 1. *artic.* 51. *versic. et si requisitus fuerit homo, in fine* de quo plenius egit Ioannes Bernardinus Mascerellus *in sua practica fideiussoria. part.* 1 *in* 1. 6. & 7. *modo per totum.* Prosper Farinacius *de carcer. & carcerat. quæstione* 34. *nu.* 125. & *sequentibus.* Rolend à Valle *consilio* 58 *num.* 14. *volum.* 1. At si reum certa die sistere promiserit, dies
11 † interpellat pro iudice, nec vlteriori requisitione opus esse videtur, *per l. magnam. C. de contrahend. stipulation.* Casparus Caballinus *in tract. de euictionib.* § 3. *num.* 18. latissime Octauian. Cacheranus *decis. Pedemontan. num.* 6. 7. & 8. Andreas Fachineus *lib.* 9 *controuersiarum iuris. cap.* 97. Quibus tamen iunge ea, quæ in terminis tradit Mascarellus *dicto loco part.* 1. *modo* 5. *per totum.* & Vincentius de Franchis *decis.* 218. *sub num.* 9. qui aliter distinguunt, concludentes, fideiussorem
12 de præsentando infra certum diem esse citandum, & requirendum, non autem fideiussorem de soluendo
13 certam quantitatem; vt ibi. Sane † si iudex fideiussorem requisiuerit, vt reum præsentet, compareat ibus sibi datus, seducit quod eum præsentandum, is vero, cum nequeat eum præsentare, pro suo interesse, vel soluat pœnam, de innocentia absentis docere velit, non auditur, nisi præsentet reum *l. si non superam. C. de fideiussoribus.* Speculat. *titul. de accusat. § 1. finali. versic. sed quid de fideiussore.* Bartholom. *de Valmenduis in consil.* 69. *num.* 23. *inter consil. crim. Ziletti. volum.* 1.

14 Dico, Rursum, sistere velit. Aut † enim fideiussor promittit simpliciter, quod vel certe die, vel ad requisitionem iudicis, reum rursus sistere velit, & tunc vnica, & prima ille præsentatione liberatur; *glossa in l. in duobus. § si ei qui ff. de iureiurando.* Tiraquellus *in dict. § hoc sermone. numero quadragesimooctauo.* de quo etiam vide Nellum *in tract. banno. part.* 1. *secundi temporis, numero.* 49. Franchin *in tractat. de fideiussoribus capite* 6. *num.* 11 6 & *sequentib.* Camillum Borellum *in tracta.*
15 *de compromissis, §* 2. *glo.* 7. *num.* 12. & 14. Etsi † enim dictio, Rursus, vel Iterum, propter acceptionem verificari in duabus vicibus potest, *l. vnica. C. ne liceat in vna eademque causa. l. velatis ff. de edendo textus* & Bartolus *in l. fideicommissa. § si quis decem. ff. de legat.* tertio. *l. prima.*
16 *§ si eam. ff. vt legat. nomine caueatur.* Tamen † id in hac materia, quæ strictissimi iuris est, locum non habet, ne dicā, quod vir ius dictibus, Rursum, hoc in loco non ea sit, quod fideiussor reum bis præsentare debeat, sed quod post factam relaxationem eum rursus pro illa tantum vice sistere, & in carcerem reponere quasi debeat; Id-
17 eoque † cauti sint fideiussores, qui reum rursus sistere promiserunt simpliciter, vt iuxta doctrinam Ioannis Andreæ *in addit. ad Specul. titul. de accusat. in 3. part. § sequitur. vers. item quæritur.* (prout eam refert Ludouic. à Peguerra *in quæstion. crimin. quæst.* 47. *num.* 1. *mihi pag.* 335.) & Matthæi de Afflictis *in constitut. Humanitate. post num.* 11. vt & Muscarelli *dicto loco part.* 1. *modo* 8. *num.* 5. *versicu. sed dicebam* & *num.* 7. & 9. post reū in statuto termino præsentatum, iudici exponant, se promissioni suæ satisfecisse, & statim protestentur, ac hanc ipsam protestationem, si possibile sit ad acta redigi curent, quod vlterius teneri nolint: Hac enim protestatione omnem ansam disputandi præcidere possunt, ne vltra primam vicem amplius teneantur, *argu. l. sed si pupillus § de eo ff. de institor. action.* probat Roder. Suarez. *de fideiuss. in caus. crimin. nu.* 3. Ioannes Crotus *consi.* 41 *num.* 45. *lib.* 3. Ioan. Bernard. Diazius *de reg. & fallent. regul.* 614. *in verb promittens simpliciter.* Tobias Nonius *consi.* 105. *num.* 8. & *seq.* Ioan Botta *consi.* 38. *num.* 1. Ioan. Vincentius Hondedæus *consil.* 111 *num.* 33. *vol.* 1. cuius protestationis formulam posui infra *cap.* 30.

18 Aut † verò fideiussor promittit reum sistere ad omnem requisitionem iudicis, & toties quoties opus, ac requisitus fuerit: hoc casu non liberatur fideiussor, etiam bina facta præsentatione, *Doctores vnanimiter in l. si finita. ff. de damno infecto.* Imola, Romanus, Alexand. Iason *in d. l. in duobus. § si ei qui. num.* 19. *ff. de iureiur. ind.*

Rolandus à Valla consilio. 21 numero 11. libro 2. Fran-
ciscus Marcus decisione 797. num. 7. part. 2. Alexander
consilio 144. in princip. volum. 2. Hippollitus in rubric.
de fideiussoribus. numer. 99. & 138. Anton. Gabriel.
Roman. commun. opin. libro 7. titu. de maleficijs. conclus.
15. vbi fusa hoc aaplicauit Ludolphus Schraderus in
tract. feud. part. 2. sectione 11. nu. 14. vbi magis cõem
19 † appellat Vrsillus in addito ad Afflictum in decis. 130.
cem ibidem nominans. Licet contrarium † altruant
20 Mantua sing. 534. Tiber. Decia cons. 87. nu. 2. lib. 2. Fe-
lix Phębeus inter-consilia crim. Ziletti cons. 118. nu. 31.
post Angel. Roman. Lanfranc. Hippol. Alexander
Afflict. & Socin. eam opinionem magis veram, &
communem appellans, & Laurent. Syluanus in consil.
34. num. 15 allegans Angelum in l. oratione. ff. de fariis.
& in d. l. si finita in principio. ff. de damno infecto. cui in
effectu equidem astipulatur Francus dict. cap. 6. num.
125. & ipsa hanc sententiam approbatiorem vocans.
Ratio porrò prioris opinionis allegatur quod horũ
21 dictionum † effectus est, vt infinitatem pluriumque
actuum multiplicationẽ significent, l. 1. §. 1. ff. si fam.
furt. fecisse dicatur l. si duo § vltimo. ff. de arbit. Tiraquel-
lus de retract. conuention. §. primo. glossa secunda. nume-
ro 19. & 20. & in l. boues. §. hoc sermone. numero 49. ff.
de verborum significatio. Camillus Borellus de compro-
miss. §. 2. gloss. 3. numero 20. neque igitur ad binum
tantum actum restringi posse videntur, nun magis,
quam si quis promisari reum quandocunque, & quo-
tiescunque, sistere, Felix Phębus dicto consilio 118. nu-
mero 32. per l. si ita stipulatus. § à Seio. ff de fideiussoribus.
22 Quando † enim verba stipulationis sunt clara, vt hic,
non est ab illis recedendum, l. semper in stipulationib. ff.
de regulis iuris Andreas Fachineus libro 9. controuersia-
rum iuris capite 78. vbi contrarijs respondet. Et præ-
23 ter † huius obligationis, qua fideiussor promittit,
reum præsentara toties, quoties fuerit ipse reus re-
quisitus, aa est vistus, vt si reus requiratur (concur-
24 rentibus † tamen tribus his requisitis, primo, vt
noua indicia de eodem delicto superuauerint, secun-
do, vt instantia non sit non perempta, tertio vt ra-
quisitio fiat ab eodem iudica, à quo reus fuit libara-
tus. Ioan. Bernbardinus Muscatellus in practica de fi-
deiussoribus. parte 1. in primo modo numer. 14. 17. & 18.
ac deinda latius dicam (& non compareat fideiussor,
statim in pœnam incidat; & sine alia requisitione
ipsius, vel præuia citatione, propter formam obliga-
tionis, in pœnam condemnari queat, Maranta in spe-
culo suo parte sexta. titu. da satisdatione numero quinto. In
25 tántum, vt ea † quorundam sentantia, nec absentia
necessaria, rei extra pronuntiam hoc casu fideiusso-
rem immunem reddat, cum ea à pœna couentionali
non excuset, glossa singular. in l. si cum militaribus. C. de
in integrum restitution. Romanus in Rabrica. ff. de ar-
bitris. columna vigesimaoctaua Corsetus singulari 212.
incipiente, Licet iuste absentia. Calsus Hugo consi. 121.
numero 3. versic. Sed nec dubitauis. in fine. Quanquam,
26 mea † vt fert opinio, in ao disc retum esse oportet iu-
dicem, vt si fideiussor intra breua temporis spacium
sa raum exhibiturum offerat, illud humanitatis gra-
tia ipsi indulgeat, ne summum ius summa fiat iniuria,
27 idque, vel ideo, quod † secundum alios quęlibet iu-
lia causa excusat, etiam à pœna conuentionali. Do-
ctores in l qui Romæ §. duo fratres ff de verborum obli-
gation. vbi Iason num. 16. & 17. Ripa num 14. & Cro-
tus in repet. num. 20. Tobias Nonius in consi. 111. num.
30. communem dicens Io. Vinc. Hondæd. consulta. 94
num. 19. & 20. vol. 2.
28 Fateor tamen † illa, quæ modo de efficacia, & na-
tura verborum, toties, quoties, dixi, nonnihil in dubiũ
reuocari posse, per ea, quę in medium protulerunt El-
bert. Leooinus in consi. 72. num. 6. Iacob Mandell. da
Alba consi. 417. Hiarou. Gabrielius consi. 181. num. 3.
& 4. lib. 1. & consi. 173. num. 10. & seqq. lib. 2. Daniel
Mollerus libro 2. semestr. cap. 2. Alaaand. Turramin.
de legibus libro 2. cap. 9. numero 31. & sequentibus. Ioan
nas Bernardinus Muscatellus in pract. fideiussor. parte
1. in 1. modo num. 12. 21. & sequent. quos lector videra
poterit, cum admodum subtiliter hanc quęstionem
axaminauerint, amplexusque est Danielis Molleri sen
tanciam nouissimè Hieronym. Treutler. select. disputa.
volum. 1 disputat. 28 thesi 3. lit. A. versic. sed interim cer-
29 tum est. Quid? quod Ludouicus † à Peguerra in quæ-
stio. criminal. quæst. 48. num. 1. & 2. eapressè determi-
nat, quod, quando fideiussor promisit pręsentara reũ
totias, quoties, &c. sit immunis, & libaratus cansen-
dus, quando per eundem iudicem, val per eandem-
met curiam, quibus facta erat promissio, reus iterum
30 capitur, licat postea refugiat. Dicitque hanc † opi-
nionem esse varioram, in praxi magis obseruatam, &
secundum eam in Concilio Neapolitano DECISVM
31 teste Matthęo de Afflictis decisione 140. vidisseque † sa
sempet ita PRACTICARI in Regio Concilio Ca-
32 thaloniæ. Accedit prędictis, quod † Ioannes Vin-
centius Hondedęus in consultat. 111. non tantũ hanc
santentiam nominatim quoque defendit, verum etiã
num. 28. 29. in spacie astruit, quod fidaiussor, qui pro-
misit aliquem iudicio sistere, vel repræsentare, solum
teneatur rapresentara aa causa pręcadente, ed quam
refertur promissio, & non ex alia causa, & quod clau-
sula ille, Toties, Quoties, intelligatur quidem de
multis vicibus, & quotias opus erit, non tamen ope-
retur respectu causarum, vt ax pluribus causis fieri da-
beat pręsentatio, sed ex causa pręcedenti toties præ-
sentetur, quoties opus erit.
Dico, Sub certa pœna sistera velit; Id anim com-
33 munis obsaruat practica, vt fideiussor promittat reũ
sistere, sub carta, & determinata pœna, in quam ta-
34 men † fideiussor non incidit, quando reus ob aliam
causam est condemnatus, leg. sed etsi quis ff si quis cau-
tionibus. Andreas Fachineus libro 9. controuersiarum.
35 capite. 75. vbi etiam tractat, An † fideiussor, ad car-
tam determinatamque pœnam obligatus, teneatur,
licet reus nondum sit condemnatus, sed tantum ac-
cusatus, negatiuè tandem concludans, contra Hip-
polytum de fideiussoribus. quæstione 19. numero 171. Ce-
phalum consil. 187. lib 2. Farinac. de carcer. & contra
quæstione 34. numero 54. Qua de re etiam consule Io-
annem Vincantium Hondedæum consultat. 111. num.
45.
Prætarea quoqua illam ipsam detarminatam pœ-
36 nam ad † mortem neqnaquam extendera licet. Sum-
ma Angalica verb. fideiussor numero 10. Albericus in l.
si quis reum. numero 1. ff de custod. reorum. Iulius Clarus
libro. 5. senten. §. fin. quæst. 45. num. 17. & 18. Tiber. De-
cianus in practica criminal. lib. 2. cap. 6. num. 11. Hip-
polytus in practica criminali. §. examinanda. num. 12. vbi
37 plures ita tenentas citat. Neque enim † fideiussor ad
pęnam corporalem se obligare potast, & vt maximè
se obligaret, tamen non puniretur corporaliter, sed
38 pecuniarie, cum pęna † suos tenera debeat auctoras.
l. si quis reum in principio. ff. de custod. reorum. l. sancimus.
39 C. de pœnis. (siquidem † apud Deum nefas habetur
magnum, alterum pro altero plecti, & aliena delicta
aliorum ceruicibus dissolui, ac vindicari, vt ait Arno-
40 bius libro septimo aduersus gentes mihi pag. 731.) Et ne-
mo † suorum membrorum sit dominus, l. liber homo.
& ibi Florianus ff. ad legem Aquiliam cap. si non licet 23.
41 quæstione quinta. non magis, quam ipse quis † in suo
patrimonio vel peculio esse intalligi potest, l. Stychus.
42 16. ff. de peculio legato. Et ita † traditum à Baldo in §.
damna. numero 4. de pace constantiæ. Francisco Iamaio
in commen. ad titul. ff. de fideiussoribus. mihi fol. 25. pag. 1.
Hippolytus in Rubric. de fideiussoribus. num. 206. 207.
& 208. Emanuel Soarez ia commun. opinionib. lit. F nu.
144. Roderico Suarez de fideiuss. in causa criminali. an.
21. Schneide VVino in §. in is pręcepta, nu. 5. Institut.
de in-

de iustitia,& iure. Daniele Mollero *in comment. ad con-*
stitutiones Saxonicas. constit. 8. num. 12. part. 4. Colero *in*
decision. Germanic. decis. 29. num. 4. 5. & 6. Petr. Gilke-
nio *de præscript. part. 3. cap. 6. num. 51.* vbi Angelum ad-
43 ducit, dicentem, se nunquam tam † iniquam legem
vidisse, quæ astrueret, alterum ea delicto alterius cor-
44 poraliter puniendum, & † ideò talia statuta non va-
lere, pronuntiant Baldus, Salycetus & Alexand. de
Imola, in locis relatis à Gilkenio *d. loco*.
45 Quod adeo † verum est, vt etiam tunc, quando
in leui excessu hæreticus sub fideiussoribus relaxatur,
fideiussores non obligentur ad pœnam corporalem,
sed tantum ad pecuniariam. *Zanchin. de hæreticis. capit.*
16. num. 2. Tiber. Decianus in practica criminali. lib. 5. ca-
46 *pite 33. num. 16.* Imò non desunt, qui † voluerunt, eos
non solum ad pœnam corporalem non teneri: verum
etiam ne quidem ad interesse æstimabile. *Raphael. Cu-*
man. in consil. 33. Cardinal. Alban. in addit. ad Bartolum in
l. 1. num. 1. ff. de in lit. iurand. Quanquam, & hoc pro ta-
tione præcedentis decisionis assignari potest, quod
quidquid fideiussor soluit, actione mandati repetere
potest, at si morte fideiussor puniretur, vel deportare-
tur, vel fustigaretur, non posset certè hoc actione mã-
dati, quæ saltem debitum pecuniarium persequitur,
47 repetere, cum † tamen solus fustium ictus grauior sit,
quam quælibet pecuniaria damnatio, *l. in seruorum. §.*
vltimo ff. de pœnis. Speculat. in titul. de accusat § sequitur
videre. num. 16.
48 Nec † obstat textus *in cap. cum homo §. 1. 23. quæstio.*
1. qui vult, quod fideiussor pro reo supplicium luere
debeat. Glossa enim ibi subijcit, id nullo iure proba-
ri, quam etiam sequitur glossator iuris Saxonici, *libro*
49 *3. articulo 9. verb. tenetur præstare.* Et † quamuis Baldus
in extrauagant. de pace constantiæ. in §. damna. in fin. Ro-
man. *in consil. 15. & in singul. 128. incipien. Tu scis, quod*
in causa criminali. Item Duennas *in regula 323. versicul.*
tertio fall. t. mihi pagin 439. nec non Roderic. Suarez *de*
fideiuss. in causa crimin. num. 34. versic. & tene menti. Item
Felin. Pornat. *in addit. ad Bartol.* Decius, Rochus de Cur-
te, & Iason, prout eos allegat Petrus Gilkenius *in tra-*
ctat. de præscript. part. 3. cap. 6. num. 41. versic. sexto quod
consuetudine. per dictam glossam. in cap. cum homo. velint
probare, quod consuetudine possit introduci, vt fide-
iussor, in causa criminali, in qua debet pœna mortis
imponi, accedens, supplicium capitis luat, si reum nõ
exhibeat. Id tamen apud me valdè dubium efficitur,
non solum quia glo. *in d. c. cum homo. verb. supplicium.* ta-
lem consuetudinem apertè non probat, vt lector ex
verbis ipsius clarè videbit (nisi fortè quis Romanum
ita intelligere malit, sicut eum supra *cap. 10. num. 418.*
50 allegani, verum etiam † quia statutum, pactum, lex &
consuetudo, in hac materia paria solent efficere, *l. vlt.*
in fin. C. de fideiuss. l. de quibus. & ibi Dd. ff. de legib. Pacto
51 autem † vel lege, aut statuto, fideiussor ad pœnam
mortis non obligatur, nec obligari potest, vt supra
ostensum, ergò nec consuetudine, quæ est lex non scri-
pta, *Mysing. centur. 4. obseruat. 23. ad finem, à contrario*
sensu. Et proinde lectoris iudicio relinquendum cen-
52 seo, num † admitti debeat, quod Celsus Hugo in ter-
minis consuetudinis Regni Castellæ consuluit, *in cons.*
121. nu. 1. cõsuetudinem valere, vt fideiussor teneatur
ad pœnam corporalem, si reum relaxatum non possit
53 sistere. Nam † quod talis consuetudo non subsistat,
eaque ipsa sententia nedum æquior, sed & verior, ac
communis sit, ex Felino, Iasone, Couarruuia, Gebrie-
lio Romano, Flaminio Chartario, & Prospero Fari-
nacio stabiliuit Pet. Gilkenius *in tract. de præscript. par.*
3. c. 6. nu 52.
54 Dicit † quidem Iason *in l. non impossibile. num. 2. ff. de*
pactis, quod vt maximè fideiussor non possit se obliga-
re pacto ad pœnam mortis, si reum non exhibuerit,
quod tamẽ ea dispositione legis ita se obligare queat,
pro confirmatione sententiæ suæ Bartolum, & Bal-
dum adducens. Sed certè Bart. *in l. si quis reum. in 1. op-*
posit. ff. de custod reor. hoc non dicit; Saltem enim quæ-
rit, an quis pacto ad similitudinem supplicij se obli-
gare possit? quod ibidem planè negat. Et licet lex
55 † quandoque aliquem ad supplicij similitudinem ob-
ligat, vt commentariensem, *l. ad commetariensem. C. de*
custod reorum. non tamen fideiussorem obligat, neque
id vllibi est expressum, quidquid etiam contra asserat
Alberic. de Rosat. *in 1. part. statut. quæst. 51.*
Interim non eo inficias, nonnullos apertè statuere,
56 si † fideiussor se commentariensem, vel custodem re-
laxati constituerit, quod tunc simili pœna puniri pos-
sit. Ita traditum est per Andr. Barbat in *Rubric. extra.*
de fideiuss. Ioan. de Anania *in cons. 1. & in addit ad Bald.*
cons. 210. volum. 1. & Celsum Hugonem *d. consil. 121.*
num. 1. & dixi supra cap. 10. num. 420. Nec alienum ab
57 hoc ipso est, quod † alij tradunt, ad carceres pro de-
bitore principali fideiubendo adstringere se quem pos-
se, eiusque pacti vires tum demum se exerere, quando
debitor excussus repertus est non soluendo. Ita ta-
men vt non per creditorem, sed ad instantiam ipsius;
iussu iudicis ad carcerem ducetur. Franc. à Ripa *in l.*
obligatione. num. 22. ff. de pignorib. Zasius *lib. 2. singul. re-*
sponsor. cap. 8. Gail. *lib. 1 de pace pub. cap. 2. numer. 7. & 8.*
Coler. *de process. execut. par. 1. cap. 2. & cap. 6.* Mysinger.
cent. 6. obser. 51. Hier. Treutler *in disput. vol. 2. disput. 28.*
thes. 4. lit. F. Io. Koppen. *q. 19 nu. 5.* Bernhard. Greuæus
58 *conclus. 26. numer. 14.* Quod tamen improbat † Ioan.
Goddæus *in tractat. de sequestrat. cap. 1. part. 3. axiom.*
3. num 113. vers porro quod attinet. pag. 200. cui respon-
sum est ab And. Cludio *in tract. de iure sequestrat. cap. 5.*
num. 106.
59 Non † obstat etiam exemplum Apij Cludij consu-
lis, qui teste Dionysio Halycarnasseo *lib. 6.* Sabellico
Ennead. 2 lib. 8. mihi pag. 574. trecentus obsides ex gen-
te Volscorum in forum adduxit, atque spectante po-
pulo, & approbante, virgis cæsos, securi percussit,
quemadmodum, & Liuius *lib. 5. decad. 3* scribit; Ta-
60 rentinorum † obsides deductos in Comitio, virgisque
cæsos, approbante populo, de Sexo Tarpeio deiectos
61 esse. Ex † quibus locis Ioan. Bodin. *de Repub. lib. 5.*
cap. vlt. mihi pag. 965 colligit; Obsides capite luere so-
litos, si, qui dederant, à fide desciuissent, cum autem
fides violari consueuisset, obsides capite plecti desijs-
se, cui astipulantur Petrus Erodus *lib. 2. decretor. tit. de*
captiu. & postlim reuers. Petr. Gregor. *in Syntag. iuris.*
part. 2 lib. 19. cap. 13. & part. 3. lib. 24 cap. 3 nu 12. Ioan.
Dauth. *de testamen. Rubr. qui testam. fac. poss. num. 199.*
pag. 240. & 241. Herman. Kirchnerus *in tract. de legato.*
62 *lib. 2. cap. 1 num. 155. & seqq.* Nondum enim talis † in-
clementia Appij Claudij (hominis natura alias cru-
delis) & Romanorum à quoqua est collaudata, sed po
tius reprehensionem promeruit, teste Ioan. Goddæo
de contrah. stipulat. c. 6. conclus. 23. nu. 415. Non ignoro
63 Appium † hoc fecisse, vt Volscorum supplicium alijs
documento esset, ne datis obsidibus fœdera amplius
violare auderent, vt testatur Sabellicus *Ennead. 2. lib.*
9. mihi pag. 292. Sed ille ipse auctor rectè subijcit, hu-
ius attrocissimi supplicij famam Tarentum delatam,
in causa fuisse, vt maturata sit proditio, & Hannibal in
vrbem receptus. Sabellicus *lib. 3. Ennead. 5.*
64 Cui porro † notum quoque non est factum Caroli
Burgundi, quod Philippus Cominæus *commentarior.*
lib. 2 commemorat? Etsi enim Contæus, & alij, eius
præiudicio decepti, in concilio suasissent, Leodien-
sium obsides necandos esse, vicit tamen Imbercorti
Ambiani humanior sententia, dimissique sunt obsi-
des, qui suorum fidem secuti, pro salute patriæ indi-
scrimen venissent, de quo etiam scribit Philip. Came-
rarius *in oper succis. cent. 1. c. 100. mihi pag. 504. & 507.*
Ioan. Bodin. *de Repub. lib. 5. cap. vlt. mihi pag. 965. alias*
65 *pag. 617.* Nec † ignorant historiarum studiosi, quantã
beneuolentiam sibi conciliauerit Perpenna apud Hi-

ſpanos, qui obſides Hiſpanos, à Sertorio detentos, dimiſit, vt legere licet apud Appianum *lib. 1. de bello ciuili. mihi pag. 441.* Et quanto opere è conuerſo deteſtādi ſint merito Slauorum piratæ, qui Sigefridum, Principem Saxonicum, pro parte Henrico, & patruo Sigefrido, ab Imperatore Ottone Tertio Kiſę Slauo auxilio miſſis obſidem datum, eum patruus euaſiſſet, naribus, auribus ac oculis priuarunt, ac tandem necarunt, teſte Ditmaro Epiſcopo Mersburgenſi in Chronicis.

66 Narrat † equidē, & Tit. Liuius *deca. 1 li. 9.* propter
neceſſariam fœderis dilationem ſexcentos Equites Romanos obſides imperatos, & Samnitibus datos fuiſſe, qui capite luerent, ſi pacto non ſtaretur, in tantum, vt Conſul. Sp. Poſthumius poſtea hæc verba ipſemet ſubiecerit *Samnitibus ſponſores nos ſumus rei ſatis locupletes in id, quod noſtrum eſt, in id quod præſtare poſſumus, corpora noſtra, & animos, in hæc ſæuiant, in hæc ſe rum, in hæc iras acuant.* quæ verba pulcherrime exornat Alber. Gentilis, *lib. 2. de armis Romanor. capite 6. mihi pag. 16-.* Cæterum nec inde ſatis apte quis collegerit, miſeros illos obſides de iure morte afficiendos fuiſſe, ſi populus Romanus præſtitam ſpōſionem ratificare noluiſſet. Et ſac præterea, eo crudelitatis, Samnites prolapſos fuiſſe, vt obſides, interficerent (quod tamen factum non eſt) non tamen id regulam faceret, quin potius hominū ſanguinolentorum pec-
67 catum ſolummodo maneret. Vitia † enim erunt, do-
68 nec homines, vt ait Tacitus. Sic lege † 12. Tabularum, ſi multi eſſent creditores, debitorem in partes ſecare licebat. *Couar. lib. 2. reſolut c. 1 nu. 1.* Verum iſto
69 † tamen rigore Romani nō leguntur. *Couar. d. loco.* Quintil. *Inſtit. orator lib. 3. c. 8.* Balduinus *ad leges Romuli. c. 46. nu. 72.* Petr. Heigius *quæſt. iuris. p. 1. q. 35. num. 26.* Petr. Gilkenius *de præſcrip. p. 3 c. 6. nu. 42. verſ.*
70 *Nono quod licet.* Atque ideo nō poſſum probare † ſententiam Archidiaconi *in d. c. cū huomo* (relatam à Roderico Suarea. *in tract. de fideiuſſ. in cauſa crim. nu. 22.*) dicentis, quod obſes bene interficiatur. *per l. 1. ff. ad l. Iur. maieſt.* Lex enim iſta hoc nullo modo probat. Imo
71 iſtam impiatatem † nominatim in Lycaone taxat Iupiter *lib. 1. Metamorph.*

Nec contentus eo eſt: miſſi de gente Moloſſa
Obſidis vnius iugulum mucrone reſoluit.

Proinde etiam euidenter ſequitur, factum Eduardi
72 † Regis Angliæ nullo modo probari poſſe, qui Scoti Guilielmi Setonij, præfecti Beruici, filium, obſidem ſibi datum, eum pacto, ni ante III. Calend. Auguſti, auxilia à ſuis miſſa obſidionem ſoluerent, vrbem Angloſe dediturum in crucem egit, ob id, quod præfectus ante aduentum diei vrbem dedere recuſaret, vt narrat Buchananus *rerum Scoticarum lib 9.* Nam illud ipſum ſupplicium plerisque Anglorum ingratum fuit, teſte Philippo Camerario *in operis ſucciſiuis, centur. 2.*
73 *cap. 45.* Et quis non † merito miſereatur eorum, qui obſides ſe dari patiuntur, ſi ſaltem cogitet, quid illi pro patria ſua, pro aris, & focis eiuſdem ſuſcipiant, & ſuſtineant. & quam amarè illi ipſi à parentibus, cognatis, & amicis diuellantur, Graphice, ſi quis alius, id expreſſit, Appianus Alexandrinus *in lib. de bellis Punicis, mihi pa. 50.* cuius verba formalia ex interpretatione Sigiſmūdi Gelenij nō poſſum non ſubijcere: *Pœni, inquit, ſuſpicabantur quidem, vix ſe impetraturos pacē firmam vel datis obſidibus tamen tanto periculo vrgente, ſpē [illegible] iterum in obedientia, & vt claritate demererentur Cōſules, ante præſtitutum tempus adduxerant pueros (ſcilicet CCC. vt tetigi ſupra, cap. 9. num. 44.) in Siciliam, cum flentes dimiſſos à parentibus ac domeſticis, præſertim metribus: cum inſano eiulatu liberos complectentibus, & naues ancoras, retentantibus, funiculis quoque diruptis impedientibus nautarum miniſteria. Nec defuerunt, quæ abeuntes diu natatu proſequerentur, oculis humētibus, & defixis in filios: aliæ comas ſuas euellebant, & plangebant pectora, haud ſecus, quam in luctu: videbantur enim ſibi nomine quidem obſides dare, re autem vera ciuitatem dedere cum nullis certis conditionibus hos filios traderent: nam multa hoc quoque flendo vaticinabantur ciuitati, traditos liberos nihil ei profore, &c.* Hactenus Appianus.

Sed obijciat mihi vlterius quiſpiam, quod Baptiſta Campofulgoſ. *lib. 8. mihi pag. 1079.* ſcriptum reli-
74 querit Dominum in capitolio ſeruatum † æneum Canem, Lyſippi opus, in lingentis ſpeciem formatum, adeo proprium, & viuenti ſimilem, vt cum ij, quorum curæ ac fidei res in Capitolio poſitæ credebantur, pro cæteris rebus pecunia populo cauerent, pro canis ſtatua vitam deſponderent, adeo magni Pop. Rom. illam rem faciebat. Sed & illud, tanquam irregulare, & fatuum inſulæ multitudinis exemplum, prædictæ concluſioni nihil præiudicat.

Non obſtant etiam quæ ſupra *cap. 3. nu. 43.* ex Val-
75 la, & Auſonio allata fuerunt, quod nimirum † vades in pœnam capitalis ſupplicij, ſiue idem ſupplicium ſubierint; Vtcunque enim antiquis temporibus, & quidem apud gentiles, & Tyrannos, hoc vſitatum eſſe potuerit. In iure tamen, & naturali æquitate nullum fundamentum habet, ſed à foro hodierno plane
76 receſſit. Et proinde † etiam hanc ſententiam non infringit exemplum Damonis, & Pythiæ, Pythagoricæ prudentiæ ſacris initiatorum, qui tam fidelem inter ſe amicitiam iunxerunt, vt cum alterum ex his Dionyſius Siracuſanus interficere vellet, atque is tempus ab eo, quo prius, quam periret domum profectus, res ordinarat, impetrauiſſet, alter vadem ſe pro reditu eius Tiranno dare non dubitauit, per quod quidem ſolutus erat periculo mortis, q modo gladio ceruices ſubiectas habuerat, idemque caput ſuum ſubiecerat, cui ſecuro viuere licebat, vt eſt apud Valerium Maximum *lib. 4 cap. 4. mihi pag. 78.* Ciceronem *lib. 3. Offic. or. & libro 5. Tuſcul. quæſt. mihi. pag. 229* Lactant *lib. 5. c. 19.* Eraſmum *in Apoptheg. lib. 5. in Dionyſio nu. 18.* Quo proculdubio reſpexit C. Manilius. *Aſtronomiæ ſuæ, lib. 2.* dum inquit:

Optauitque reum ſponſor non poſſe reuerti.
Sponſoremque reus timuit, ne ſolueret ipſum.

77 Diſſimilis igitur valde illi † Leomithri apud Xenophontem *lib. 8. [illegible] ad fin* qui vxorem ac liberos, amicorumque filios obſides, cum apud AEgyptū reliquiſſet, & maximum iuſiurandum iuratus fuiſſet, illud tranſgreſſus eſt, vt videretur aliquid emolumenti feciſſe Regi.

78 Denique † nihil incommodat locus Geneſeos *c. 42. verſ. 37.* vbi Ruben. Iacobo patri vitam filiorum ſuorum deſpondet, niſi Beniaminum reducat, & reſtituat, & Geneſ. *c. 43. verſ 9.* vbi Iudas fideiubet, & promittit, ſi Beniaminum fratrem non ſiſtat oculis parentis, quod pœnæ obnoxius eſſe velit omnibus diebus vitæ ſuæ. Verba enim hæc reuera tunc extactātia, imo & ex neceſſitatis compulſu proficiſcebantur, ad liberandum nimirum fratrem Simeonem obſidem, & coemendum frumendum, tantum abeſt, vt regulam faciant, maxime, quia nec Patriarcham Iacobū has temerarias promiſſiones acceptaſſe, & col-
79 laudaſſe vſquam colligitur. Fateor † tamen, in ſacro Codice quoq; reperiri, quod quis animam ſuam deſpondeat ad mortem, ſi hoc vel illud fiat, vt Ioſue. *cap. 2. verſ. 14. & 19. & c. 6. verſ. 22. & 23.* Verum enimuero id ad ſponſionem fideiuſſoris non facile extendere licebit, iuxta dictum Iobi *c. 31. verſ. 30.*

80 Dixi, † eūque ſtatuto in termino perfecte ſiſtat; Perfecta enim preſentatio requirit, ita vt iudex rei copiā habere poſſit, aliàs liberatio nō ſequitur. Ita poſt Boſſium tradit Valent. Francus *de fideiuſ cap. 6. num. 126.*

Dixi,

Dixi,nec tenet poteſt, ſi reus forte aufugiat? Satiſ-
81 fecit † n. ſuæ promiſſioni, eo ipſo, quod reum ſemel
exhibuit,atq; ideo ſi reus, vel iudicis, vel commenta-
rienſis culpa, poſtea forte aufugiat, fideiuſſor libera-
tus erit. Hippol. *in Rubric.de fideiuſſor.nu.*143.Chaſſan.
*in conſuetud.Burgund.Rubric.*1.§.5.*verb.S'il n'à grace.nu.*
171.Muſcatellus *in ſua practica fideiuſſoria.pa.*1.*modo.*
82 8.*nu.*6.7.& 14.Nec ad rem facit,quod forte† carce-
ratio aufugientis ſit iuſta, eſſet enim admodum ini-
quum, ſi fideiuſſor cogeretur eſſe cuſtos carceris, &
negligentiam cuſtodis ſiue commentarienſis luere.
Afflict. *deciſ.*130.(vbi teſtatur, ita bis eſſe IVRIS CA-
TVM in Regio Conſilio(Cagnol. *in l.quod te. num.* 24.
ff.ſi cert.pet. Thobias Nonius *conſ.* 103.*num.* 9. & 10.
Hieron. Gabriel.*conſ.*181 *num.*15. Farinac. *de carcer.*
*& carcerat.quæſt.*95. Fachinæus *controuerſ.iuris. lib.* 9.
83 *cap.*76 Quidquid etiam † dixerint, Bald. *conſ.*77.*vol.*
2.Grammatic. *in conſ.* 50.*num.* 10. *& voto vlt.num.*9.
& Hippol. Riminald.*conſi.*82.*inter.conſilia crimin.Zile-*
84 *ti. vol.*2. Id autem multo † magis procedit,ſi fideiuſ-
ſor promiſerit reum iniuſtè carceratum,de quo noto-
riè conſtet,rurſùs exhibere, & præſentare, fuga enim
huius fideiuſſorem liberat, Lucas de Penna *in l.ſi quis*
*decurio.colum.*4.*C.de decur.* Gramma *conſ.crimin.*51.*nu.*
9. Menoch. *conſil.*212.*num.*57.*vol.*3. Proſper Farina.
*tit.de carcerib.& carceratis.quæſt.*30.*nu* 61. Fachinæus
*controuerſ.iur.lib.*9.*cap.*68. qui etiam Hippol. Rimina.
*in conſi.*135.*num.* 21. *lib.* 2. contrarium ſitientem re-
futant, quibus adde Ioann. Vincent. Hondedæum,
conſultat 94.*numero.*32.*volu.*2.
85 Et hoc eſt,quod alij tradunt,fideiuſſorem, de † iu-
dicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo,liberari , quampri-
mum conſtat de incompetentia, & nullitate capturæ,
Natta *conſil.*82.*colum.*1.& 2 *vol.* 1. Alexand. *conſ.*19.
*colum.*1.*vol* 3. Caualcan. *deciſ.*1.*num.*10.& 11.*part.* 1.
poſt Caſtrenſ.Fulgoſ.& Alexan. *in l.ſi cum ff.qui ſatiſd.*
cogant. nec diſſentit Horat.Carpan. *ad ſtatut.Mediola-*
*nenſ.part.*2.*cap.*154.*num* 6.
86 Ac licet is, † qui iuſtè carceratus eſt, eaque condi-
tione dimittitur ſub fideiuſſoribus, vt vocatus ad car
cerem redeat,ſeruare debet fidem,& ſi contraueniat,
ſit periurus,& grauius puniri poteſt, *glo. Clem.paſtora-*
*lis.verb per uiolentiam.de re iudic glo.conſt.lib.*3.*artic.*41.
87 maximè,quando† iuramentum interuenit, Carrerius
*in praxi crim.in §.indic o num.*30. Petr. Peckius *de iure*
88 *ſiſtendi cap.*28.*nu.*5. Is,tamen,qui iniuſtè carceratus
eſt,ſi fortè dimittatur, redire non cogitur,etiam ſi iu-
raſſet, Hippol.*ſingul.*177.*Malitijs hominum.* Couarru.
lib. 1.*reſolut.cap.*2.*num.*11, Cachera. *deciſ.* 66.*num.*12.
Hart. Hartman. *in pract.obſer.tit.de accuſat. obſerua.*9.
Myſinger. *cent.*6.*obſerua.*83.*num.* 6. Idem Hippolyt.
in Rubric.de fideiuſſ. num. 136. Seraphin. de Seraphinis
de priuileg.iuram.priuil 132. Ioann. Vinc.Hondedæus
*conſul.*94 *num.*16.& 17.*vol.*2.
89 Quemadmodum , † nec in bello illicito captus re-
uerti cogitur,etiamſi redire iuraſſet,*glo.l. nam & Ser-*
uius ff.de negot.geſtis.text.in l.nihil. intereſt. ff.de captiuis.
Alphonſ.Aluarez. *in ſpecul.Rom.pontific.cap.*47.*nu.*26.
Ioan.Bodinus *de Repub.lib* 5.*cap.*6.*mihi.pag.*932. *aliàs*
90 *pag.*596. Sicut † & is,qui primo fuerat iniuſtè tortus,
ſi poſtea aufugiat,nullam pœnam incurrit, vt conſul-
uit Alex.*in conſ* 143.*vol.*1.
91 Quinimò † ſi quis iniuſtè carceratus ſit, nec ſperet
ſe inde euadere poſſe , ſed timeat, ſe non attentis de-
fenſionibus ſuis,iniuſtè condemnatum iri , vel etiam
ſciat, ſe veritatem innocentię ſuę probare non poſſe,
is fores,& parietes carceris effringere, & impunè au-
fugere poteſt,etiamſi dederit fideiuſſorem de tuto car
cere, *l.capitalium.§ ad ſtatus.verſic.niſi ſi quis. ff.de pœ-*
nis. Menoch.*de arbit.iud.quæſt.caſu* 301.*num.* 14. Cla-
rus *in §.fin. quæſt.*21.*num.* 27. Tiraquell. *de retract.li-*
*gnag.in præfat.num.*69. Myſinger. *cent.* 6.*obſeruat.* 98.
*num.*5. Ioann.Vaudus *variar.quæſt.lib.*2.*quæſt.*2. pul-
chrè Tiber.Decian. *in praxi crimin.lib.* 2. *cap.*13.*num.*
5.6.7.& 8. Couarru. *lib.* 1.*variar. reſolut.cap.*2. *num.*7.
cum ſeqq. Proſper Farinacius in ſuis quæſtion. crimin.
*part.*1.*quæſt.*30.*à num.*61.*vſque ad num.*70. Euerhard.
*in Topic.loco à vi iuramenti num.*62. Ioann. Petrus Sur-
dus *conſil.*182.*nu.*6.& *ſeq.* Ioannes Vincent. Hon-
dedæus *conſult.*94.*num.*10. & 11.*volu.* 2. vbi plures
citat.
92 Nec † obſtat *l.in eos.verſic.quamuis innocentes. ff. de*
cuſtod.reor. vbi ſi illi,qui alias innocentes ſunt, carce-
re effracto effugiant,nihilominus puniuntur, quia fa-
cile reſponderi poteſt, non quidem prout reſpondent
Gomeſius in reſol.*tit.de delict.c.*9 *nu.*15. & ibi Eman.
Soarez. *in additionib.* quorum ſolutio nihil ad rem fa-
cit: ſed ſi dicamus, quod innocentes in iſto caſu pro-
ptererea puniantur quod cum nocentibus de effrin-
gendo carcere conſpirauerint, atque ita illos elabi
permiſerit , quem intellectum etiam ſequi videtur
Clarus, *lib.*5.*ſentent.*§.*fin.quæſt.*21.*num.*25.*verſic. qui-*
nimo ſecundum aliquos.
93 In quam autem † pœnam condẽnandus ſit pater,
qui, vt liberaret filium incarceratum , & iniuſte tor-
tum,fideiuſſit ac promiſit eum pręſentare toties,quo-
ties,ſi filium exhibere nequeat, copioſe oſtendit, Io.
Ceph.*in conſ.*164.*lib.*2. quem lector videas.
Sicut autem fideiuſſor , qui reum exhibuit, libera-
tur,& liberatus manet,etiamſi reus poſtea iudicis cul-
94 pa aufugiat,vt ſupra *num.* 81. oſtendi: Ita † etiam li-
beratur fideiuſſor,qui reum certa die ſiſtere promiſit,
ſi is reus, ante lapſum termini, propter aliud delictũ,
poſtea in bannum,non tamen procurante illud ipſum
fideiuſſore,declaretur, Iaſon.*in l.* 2.§.*vlt.num.*9. *ff. qui*
ſatiſdare cogant. Specul. *in tit. de accuſat.* §. *ſequitur. vi-*
dere.nu. 17. Signorol. de Hamodeis *in conſ.* 118. *circa*
finem Alberic.*in tract.ſtatut.lib.*4. *q.* 64. Ægid. Boſſius
*in tit.de carcer.fideiuſſ.relax.num.*41. *& ſequentib.* Ioan.
Vincent. Hondedæus *conſult.*11. *num.* 38.*part.* 1. M.
Anton Eugenius *conſil.*67.*& conſil.* 68. *lib.* 1. Hippol.
in Rubric. de fideiuſſor. numer. 146. Iulius Clarus *lib.* 5.
95 *ſenten §.fin.quæſt.*46. *num.*22. intelligitur n. † promi-
ſiſſe, Rebus ſic ſtantibus,& permanentibus,prout ſta-
bant tempore promiſſionis, & nullo alio de nouo ſu-
perueniente, late Iaſon, Cephal. *conſ.*187.*lib.*2. Ber-
taxol. *in ſuis conſil.criminal.conſil.*432. *lib.* 2. Menoch.
*conſ.*246.*num.*8. *& ſeq. lib.*3. Ioan. Botta *conſ.* 38. *nu.*
10.*& ſeq.*Hondedæus *d.conſultat.*111.*num.*48.49.50.
96 & 51.Niſi forte† promiſerit, reum præſentare toties
quoties requiſitus fuerit, tunc enim illum per talem
bannitionem non liberari, videntur velle Angelus *in*
l.ſi quis reum.ff.de cuſtod.reor.& Nullus *in tract.bannito-*
97 *rum.*1.*part.*2.*temporis.num.*15 quæ † tamen ſententia
vix ſuſtineri poteſt. Quomodo enim fideiuſſor illum
ſiſtere, aut præſentare poteſt, quem ipſe iudex , pro
ſuperueniente nouo delicto banniendo,quaſi exemit,
quo minus in iudicium , vel ciuitatem veniret? argu-
mento *l. ſed eximendi. ff. ne quis eum , qui in ius vocatus*
*eſt vi eximat.l.*2 §.*vlt.ff.ſi quis cautionibus,textus elegans*
in l.ſed & hi.§.*quid tamen.verſ.ſed puto, quia facultatem*
non habet eximendi, nec dolus eius interceſſit, debere eum
liberari. ff. de publicanis. Angel. de Clauaſio *in ſumma.*
*verb fideiuſſor.num.*9. Horat. Lucius *in conſil.*163. *per*
*tot.& conſil.*197.*num.* 1. *inter conſilia criminalia Ziletti*,
*vol.*1.ex Farinacio Rutg. Rolandus *in tract.de Cõmiſſ.*
*part.*4.*lib* 6.*cap.*4.*num* 47. Hondedæus *d. conſult.* 111.
*num.*45.& *num.*52.*part.*1. Hoc enim caſu perinde eſt,
ac ſi pars aduerſa reum ſubtraxiſſet, diciturque fa-
98 ctum iudicis, factum partis aduerſæ, Crauetta *conſi.*
5.*num.*1.Nicol.Gualdenſis *conſ.*166. *per tot. inter con-*
ſila crimin. Ziletti, volum. 1.Gozadin. *conſ.*72.late Tira-
quel.*de retract.proximit.*§.1.*gloſſ.*14. *numer.* 13. *& ſeq.*
Petrus Heigius *par.*1.*quæſt.*19 *num.*36.Moronus *inter*
*conſil.criminal.diuerſor.conſi.*166.*num.*3. *& ſeqq. tom.* 1.
Thobias Nonius *conſil.*105. Vnde etiam Tiber. De-
cian.

cian. *in respons. 29. num. 66. volum. 2.* dicit, quod fide-
99 iubens aliquem † listere in iudicio, liberetur æque,
quando principalis non potest venire ad ciuitatem,
ac si morte naturali decessisset.
100 Est que ne illud adeo verum, vt † licet iudex sese
offerat, quod saluum conductum reo dare velit, nihil-
ominus fideiussor amplius non teneatur, sed sufficiat
ei semel esse liberatum Horat. Lucius *d. consi. 163. nu.*
101 15. *cons. 167.* cuius sententiã † Raynoldus Ridolfius,
Iurisc. Perusiuus (præceptor Ioan. Vincen. Honde-
dæi, vt ipse gloriatur *consult. 5. num. 79. p. 1.* (& Thob.
Nonius *ibid. in cons. 164. & 165. vol. 1.* nec non Berta-
zol. *in cons. crim. 431. in fin. lib. 2.* Herculan. *in tract. de
caut. de non offendendo. cap. 23. nu. 16.* & Ioan. Vincent.
Hondedæus *d. consult. 111. nu. 62. 63. & 64* confirma-
runt. Largior tamen in his terminis Dd. nostros iudi-
102 ci † consilium dare, vt prius fideiussores pro præ-
sentatione requirat, & tum statim condemnet. Albe-
ric. *li. 4. statutor. q. 64.* Hippol. *in Rub. de fideiuss. nu. 143.*
103 *& 150.* Verum † illud ipsum consilium ad illaqueã
das iudicum animas inuentum esse, dicit Hieron. Ga-
briel. *cons. 181. per tot.* vbi hunc passum eleganter ex-
plicauit.
104 Sane si † ipso fideiussore procurante reus à Iudi-
ce bannitus esset, non liberaretur, eum dolus eius in-
tercesserit *d. l. sed & hi. §. quid tamen. in verb. nec dolus
eius intercessu. ff. de publ. can.* Bald. *in l. si vero. colum. 1.
versic. vltimo scias. ff. qui satisdar. cogant.* Felin. *in cap. vl-*
105 *tim. num. 5. de testibus* Causans † enim non causatus
actus est spectandus, Crauetta *responso 1. pro genero.*
106 *num. 33. & 60.* nec † obijcere quis id alteri potest,
cuius faciendi causam ipse obijciens præbuit. *Bart. l. 1.
§. 1. ff. quod legator. facit textus in l. altius. ff. si seruit. vind.*
Crauetta *in consi 83. num. 2. & in consi. 919. nu. 10. &
consi. 969. nu 7.* vbi id multis iuribus adductis confir-
mat.
107 Hoc amplius prædicta † intelligenda sunt de ex-
presso iudicis facto, non autem de implicito, de quo
tantummodo ex solo, & vano rumore constet. Pone
108 † enim, fideiussisse aliquem pro alio, quod non de-
beat aufugere extra curiam vel domum suam, iste au-
tem aufugit mandatũ spernẽs iudicis vt in notabili
casu Ioannis Vincentij Hondedæi *cōsultat. 94. volum.
2.* hunc vero deinde ex loquacibus, & garrulis quibus-
dam ranis resciscere, quasi iudex eum in arctiorem cu-
stodiam conijcere velit, & ob id prorsus aufugere?
109 Non equidem liberatus erit, fideiussor, cum † aufu-
giens non debuerit rumusculo credare Cæpolla *consi.
26. ad fin.* Bossius. *in tit de carc. fid. commit. numer. 62.*
Hippold. Rinald. *consi. 82. nu. 21. in consi. crimin. Ziletti
volum. 2* Prosper. Farinac. *de carcer. & in carcer. quæst.
34. nu. 93. lib. 1. tit. 4.*
110 Quid † autem fiet, si reus præstita cautione fide-
iussoria à carcere liberetur, & postea aufugiat, ita vt
fideiussor eum exhibere nequeat, qua pœna fideiussor
erit puniendus? In hac quæstione tres casus qui ta-
men, & ad caput. 24. referri possent) sunt distinguen-
di: Aut enim nulla certa pœna est promissa: Aut vero
ex promissione certa pœna debetur; Aut denique con
suetudine certa multa est statuta.
111 Primo † casu quando nulla certa pœna est pro-
missa, neque etiam consuetudine introducta, tunc si
reo non venit pœna corporalis infligenda, multa
pecuniaria fideiussori imponitur, sed iudex arbitrari
potest de modo pecuniæ, quæ referri debet, *l. si quis
reum. ff. de custod. reor. VVesenbec. in paratit. ff. de custod.
reor. num. 6. Colerus de process exec. part. 2. cap. 3. nu. 48.*
112 Quanquam † etiam Dd communiter tradunt, quod
is qui fideiussit, aliquem sistere toties, quoties requisi-
tus fuerit, si eum requisitus non stiterit, non solum ad
pœnam fisco teneatur, sed etiam parti, ad id quod eius
interest, obligetur, *l. fin. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. 2.
§. f. ff qui satisdar. cogantur. l. quotiens. 81. ff. de verb obli-*
gat. Afflict. *decis. 234.* Follerius *in pract. crimin. in Rubri.
de fideiussoribus. nume. 260.* Emanuel Soarez. *in comm.
opin. lit. F. nu. 146.* Laurent. Tenninus *in tract. cautelarũ.*
113 *cautel. 76. nu. 1.* Quod † an ita indistincte verum sit,
& obtineat, pulcherrime explicauit. Ioan. Bernardin.
Muscatellus *in sua practica fideiussoria part. 2. quæst. 5.
per totam.* tandem *num. 24.* Subijciens cautelam, qua
114 † effici queat, vt in iudicijs fideiussor teneatur ad
pœnam, & interesse absque dubio, ad quem vt, & ad
Vincent. de Franchis *decis. 507.* ac Rutger. Ruland.
de commis. part. 4. lib. 6. cap. 4. num. 48. lectorem remitto.
115 Et in hoc † consentire videtur cum iure ciuili ius
Saxonicum Const. *lib. 3. articul. 9. in princip.* vbi dicitur:
quod fideiussor tenetur, & obligatus est ad omnia ea
ad quæ ille pro quo fideiussit tenebatur, &c. Sequitur
Colerus *in decis. Germaniæ decis. 29. num. 23. 24. 25. &
26.* recte ibidem Zobelum reprehendens, qui contra-
rium volebat.
116 Si vero reus † pœna capitali est plectendus, fide-
iussor eandem pœna non punitur, si eum exhibere ne-
queat, sed pœna extraordinaria arbitrio iudicis. Me-
noch. *de arbit. iud quæst. casu. 304 nu. 1. & 2.* VVesenb.
supra d. loco, num. 6. Camillus Gallinius *de verbor. signi.
lib. 5. cap. 20. num. 156.* Colerus *in decis. Germaniæ decis.*
117 *29. nu. 1.* Cui plane simile est, quod † fideiussor, qui
promisit pro aliquo, quod in posterum Domino suo
fidelis esse, & manere debeat, qui tamen contrauenit,
sed fit rebellis, & sic incurrit crimen lęsæ maiestatis,
capitis pœnam irrogans, non tenetur ad pœnam cor-
poralem, sed ad pœnam saltem pecuniariam siue ar-
bitrariam, Raphael de Raymund. *in cons. 35. inter cons.
crim. Ziletti numer. 3. 4. 5. 6. & 7. volum. 1.* Nec obstat
118 † *l. si Barsatorum. 13. C. de fideiussoribus.* vbi is, qui reũ
exhibere sposponderat, ad præfectũ prætorio vel præ-
sidem prouinciæ transmittitur, casu quo eum nõ ex-
hibet; Neque enim inde colligitur, quod Lysaniæ de-
curioni statim pęna corporalis sit inflicta *argumento l.
interdum. §. qui furem. ff. de furtis, l. 1. §. solent. ff. de offic.
præf. vrb. l. 3. §. sed si non latitet. ff. de suspect. tutor.*
119 Secundo † casu, quando fideiussor sub certa, &
limitata pœna reum præsentare promisit, tunc ad illã
soluendam obligatur, & iudicis arbitrium cessat, *l. 2.
C ad Senatuscons. Turpil. d. l. si quis reum. versicul. sed si ne-
que. ff. de custod. reor,* Angel *in l. 1. C. de exhib. reis.* Meno-
ch. *d. casu 324. num. 5.* Roderic. Suarez. *in declarat. ll. fori
l. 2. lib. 2. tit. de comperendinat. num. 21. mihi pag. 181. co-
lum. 1.* Prosper. Farinac *d. q. 34.*
120 Etsi vero † illo casu dicendum videbatur, cum, &
dies sistendi certa, & pœna apposita sit, eo ipso com-
missam intelligi pœnam, & executiue contra fideius-
sorem procedi posse, ex quo lapsus fuit dies ad sisten-
dum reum à iudice definitus, iuxta *l. magnam. C. de con-
trah. stipul.* Contrarium tamen verius est, nimirũ, quod
121 † nec eo etiam casu contra fideiussorem iudicio si-
sti executiue possit procedi ad pœnam, sed admitta-
tur fideiussor ad purgandam moram sui principalis,
ne sibi noceat, *per l. sancimus. C. de fideiussoribus. l. etsi
post tres. ff. si quis cautionibus,* & latius explicant Do-
ctores *in l. si insulam. ff. de verb. obligat.* Menoch. *de arbit.
iud. quæst. casu. 40.* Grammatic. *decis. 95.* Cacheran. *deci.
pedemont. 49. nu. 11. & 12.* Ioann. Robert *lib. 2. sentent.
cap. 18.* Colerus *de process. execut. part. 2. cap. 3. num. 53.
cum 2. seqq. & in decis. Germaniæ decis. 29. nu. 27.* ac po-
stea illos nouissime Ioann. Bernardin. Muscatellus *in
practica fideiuss. part. 2. quæst. 1. per totam.*
122 Non ignoro tamen † Marantam *in speculo suo par.
6. tit de satisda. num. 5.* dicere, de communi stylo curia-
rum obseruari, vt fideiussores beneficio. *d. l. sancimus.
C. de fideiuss.* renuntient, quod etiam suadet Roderic.
Suarez. *in declarat. ll. lib. 2. titul. de comperendinationibus.*
123 *§. sed pone quæst. nu. 26.* Cæterum id † in curi Medio-
lanensi non esse in vsu scribit Clarus *lib. 5. sentent. §.
fin. quæst. 46. num. 23.* cui rursus contradicit Laurent.

Ten-

Tennius *in tract. cautel. cautela 76. num. 1.* asserens, di-
ctum clari verum non esse. De iure equidem Saxoni-
124 co, in casu, quando forte † principalis iusto timore
perculsus, sese in iudicio personaliter præsentare non
vult, potest fideiussor exactus super pecunijs indispu-
tationem deductis, petere suo principali literas salui
conductus, vt possit defendere causam suam absque
periculo incarcerationis, tum ante non tenetur pecu-
nias vel litis æstimationem inferre, quem si principa-
lis conuictus fuerit de causa. Et ita practicari se vidis-
se testatur Colerus *d. decis. 29 num 28.*

125 Eodem † modo, si subsit iustum impedimentum,
quod *in l. fin. § illud. etiam. ad fin. C. de temporibus appel-
lat.* inexorabilis causa appelletur, quo minus reus cen
sam suam in statuto termino defendere queet, fideius-
sui cum tali exceptione admittitur, & executio suspē-
ditur, *l. 2. §. si quis iudicio ff. si quis cautionibus.*

126 Sic si fideiussor † adhibuerit omnem diligentiam
vt reum præsentaret, nec potuit id efficere, eum excu-
sandum esse tamen ab inter esse quam à pœne pleri-
que statuunt, *per l. si vehenda. §. idem iuris. ff. ad l. R hod.
de iact. in. textus alij sunt in l. 2. §. 1. si quis caut l. Celsus ait,
§. 2 in ve b. quam id agere, quantum in ipso sit ff. de arbi-
tris. l. 4. § Stichus in fin ff de statu liberis. l. reum non nonā.
§. patronis in verb. n. h. l. studij vel n querer, quod sibi possibi-
le est. Cod de iudicis.* Hippol. *in Rubric. de fideiussor. nu.*
178. Hieronymus Schurff *consi. 15. per totum, centur.
1. & consi. 35 centur. 2.* Ferratius *cautele* 43. vbi refert
Aretinum dicentem hanc esse communem, & in pra-
ctica seruari, quod etiam sequitur Cephal. *consi.* 164.
num. 24. & 25 lib. 2. & in effectu probam Parisius *con-
silio 110. num. 26. volum. 1.* latè Portius Imolensis *in
consi. 5. num. 12. & 13.* Afflictus *decis.* 265. Marante
consi. 41 num. 6. 7. 8. 9. & 10. & in disputat. sua 7. vbi la-
tè hunc articulum examinat, sicut, & Muscatellus *in
practic. fideiussor. part. 1. modo 19. per totum.* Anton. de
Gamma *decis. Lusitanis 31. num. 2. & 3.* Licet aliter
sentiat Prosper Farinac. *in tractat. criminal. quest. 34.
num. 16.*

127 Quo spectat, quod † promissor facti alieni, etiam
cum iuramento, excusatur, quando omnem adhibuit
diligentiam, sicut habet communis opinio, de qua post
relatos sedecim magni nominis Iurisconsultos idem
sentientes, testatur Ioseph. Ludouic. *decis. Perusi.* 27.
128 *num. 6.* In tantum, vt † & eius hæredet, qui fecit
summa posse, in eo, ad quod tenebatur, excusentur, Io-
129 seph. Ludouic. *d. loco. num. 7.* Et quanquam † non-
nulli, adhoc, vt quis neutiquem excusetur, hanc dant
cautionem, vt promittet in instrumento factum simul,
& interesse, & quod non intēdat se eo excusere, quod
fecerit omnem conatum, vrgendo principalem ad
obseruentiam, sed quod velit teneri de suo proprio
soluere, & obseruare contenta in instrumento, tunc
enim, secundum illos, promissor iste tenebitur ad in-
teresse, licet omnem conatum suum adhibuerit. De-
cius *consi. 323. & 330. colum. 2. & consi. 345. colum. fin.*
Viuius *lib. 1. com. opin. opin. 255.* Ioseph. Ludouic. *in
commun. conclus. 14 num. 123. & 124.* vbi dicit, ita Do-
ctores vnanimiter, & communiter velle: Attamen hęc
130 cautela non officit, si † quis contrauenit ratione
enormissimæ læsionis, quę nunquam intelligitur ex-
clusa *Cepha. consi. 115. num. 3. & seq. lib. 1. Ioseph. Ludou.
d. decis Perusina 27. num. 8. & 11.*

131 Verum † eo sic definitio, restat adhuc illud dubiū,
cui debeatur pœna conuente, ad quam se obligauit
fideiussor, in casu non exhibiti rei, num applicetur fi-
sco vel parti? Ac de iure quidem ciuili certum est, eā
committi, iudici non parti, prout de consuetudine
obseruari scribit Clarus *d. quest. 46. num. vlt.* cum quo
132 concordare † videtur ius Saxonicum Const. *lib. 2.
artic 4.* vbi ita verba sonant: Quidam N. coram Iu-
dice constitutus pecuniam debitam exponit credi-
tori, qui si non comparet, Iudex dictam pecuniam in-
133 cratus est, &c. Cæterum † gloss. *ibi lit. F.* respondet.
id speciale esse in casu bannimenti. Diuersum itaque
de iure Saxonico est secundum Zobelum ibi in addit.
in nondum bannito, qui, si ad eum finem, vt relexe-
tur à carceribus, fideiussores iudicio sisti præbeat, &
in vno vel alio termino contumaciter emanserit, vr-
getur quidem pœna contra fideiussores, sed ea soluta
committitur parti, non iudici, constit. *lib. 3. artic. 9. in
princ.* vbi clarus textus, & latius explicat Colerus *d.
part. 2. ca. 3. d. nu. 90. vsque ad num. 97. in decis. Germanæ
decis 113. nu. 3.*

134 Tertio casu, quando † certa pœna est statuta à cō-
suetudine, tunc iudex amplius arbitrari non potest,
dicta l. si quis reum ff. de custod. reorum. Menoch. *d. casu.*
135 304. *nu.* 4. Iure † porrò Saxonico certa summa de-
monstratur, quæ infligitur fideiussori, si reum non prę
sentet, pœnam nimirum vnius VVerigeldij Reinher.
differ. saxon. 19. VVesenbec. *in paratit. ff. de custod. reo-
rum. num 6 & ff de fideiussoribus. num 4. per text.* constit.
lib. 1. artic 65. Colerus *in decis. Germania. decis. 113. nu.
2. & 3.*

136 Quanquam † autem ius Saxonicum indistinctè te-
nere videtur, quod siue agatur de pœna corporis ex-
tinctiua, puta concernente vltimum supplicium, siue
etiam afflictiua, puta fustigatione, reus veniat rela-
xendus sub fideiussoribus interuenientibus, vsq; ad
quantitatem vnius integri VVergeldij, hoc est, vigin
ti quatuor vicenorum vel aliquid aliud const *d. lib 1.
art. 65. & lib. 2. art. 10. §. scire debes, & lib. 3. art. 9. in
princ. & artic. 27. §.* VVesenbec. *in Paratit. ff. de fideiuss.*
137 *num. 4. in fin.* Tamen in † eo recessum est à litera
iuris Saxonici per contrariam consuetudinem, & me-
rito. Quis enim vnquam plecteretur, qui non vel ip-
se per se, vel per fideiussorem suum VVergeldium sol
uere, quam torturam, aut pœnam corporalem expe-
138 ctare mallet? Ideoque † vsu hodie in terris Saxo-
nicis obseruatur, vt fideiussores promittant reum to-
ties, quoties opus fuerit in iudicio præsentare, sub pœ-
na nonnunquam quingentorum, interdum etiam mil
le, vel plurium florenorum, attenta conditione rei, &
consideratis alijs circumstantijs, quam summam etiā
fideiussores, qui non exhibent, vel præsentent reum
personaliter, tenentur præcisè soluere, neque liberā-
tur offerendo VVergeldium *text. artic. 4.* constit. *lib. 2.
§.* Qui iudici præsentat pecuniam, & ea se spoliat, an-
tequam pars compereat nūmi sunt Aufsi, *vbi dicitur:*
sequuntur illud ipsum VVesenbecius *in paratit. C. de
satisdando. num.* 10, ac Colerus *d. part. 1. c. 3. nu. 84. cum
seqq. & in decision. Germaniæ decisione 29. num. 7. 8. & 9.*
(asserens ibi, ita à Lipsensibus cuidam Bernhardo
Harsten in Silesia de iure responsum Anno 1550.)
139 *& rursus num. 18. & 19.* Atque † eandem obserua-
tionem etiam esse in Regno Neapolitano, scribit Me-
ranta *in speculo suo part. 6. tit. de satisda. nu.* 8.

Nec ad rem faciunt supra ex iure Saxonico alle-
140 gati textus. Leges † enim Saxonicæ eatenus dūtaxat
locum obtinent, quatenus vsu sunt comprobatæ, at-
que omnis eorum auctoritas à cōsuetudine magis de-
pendet, quam ab ijs, quæ de hoc iure scripta in ma-
nibus habentur. *Hartmann Pistor. part. 2. questione 13.*
141 *num. 82. in fine.* dicitque VVesenbecius † *in paratit.
ff. de petit. hæreditat in fine* multa in illo iure plane bar-
142 bara reperiri, in eo † tamen tacite reprehēsus à Ia-
cobo Schultes. *in Epistola dedicatoria ante decisiones Ger
maniæ Matthiæ Coleri. ad fin.*

143 Quod † forte fideiussor dolo faciet, quo minus
reus exhibeantur, tunc etiam extra ordinem, pro ar-
bitrio cognoscentis, puniri & coerceri potest, *dicta l. si
quis reum ff de custod. reorum. d. l. si Barsatorum. C. de fide-
iussoribus.* Ioan. Faber *in §. in omnibus Instit. de actionib.*
Celsus Hugo *consi. 121. num. 1. versic. nec omitto.* Guid.
Papæ *decis. 570. num. 3.* Nam † quod. glo. const. *lib. 3.
artic. 11. versicul.* si homo dicit, fideiussorem illum tor-

queri

queri,& corporaliter puniri posse, nullo iure probatur, sed mera palea est.

§. 10. DE MORTE.

SVMMARIA.

1 *Morte tollitur obligatio fideiussoria, quod deinceps per tria distincta membra declaratur.*
2 *Morte debitoris fideiussori liberatio contingit.*
3 *Reo nondum conuicto, infra dilationem pro denuo præsentado assignatam moriente, omnem pœnam euitat fideiussor, qui iudicio sisti promisit. Declara vt nu. 4. & 6.*
5 *Iudicatum etiam post mortem solui potest.*
7 *Fideiussor postquam per obitum principalis, & sic absque suo facto res ad impossibile peruenit, num liberatus erit, si promiserit, se curaturum, facturumque, vt reus sisteretur? Negat Socinum nu. 8. Affirmat Ruinus nu. 9. Decio & Crauetta illud ipsum cum annexa conditione approbantibus. n. 10.*
11 *Textus iuris Saxonici, lib 3. artic. 10. intellectus.*
12 *Iure municipali Lubecensi liberatur fideiussor de iudicio sisti, mortuo reo principali.*
13 *Textus iuris Saxonici. lib. 3. articulo 30. & glossa artic. 117. explicantur.*
14 *Debitore moriente, nondum collectis rationibus, nec subducto calculo, fideiussores liberantur.*
15 *Mortuo bannito, nihilominus fideiussor obligatus manet.*
16 *Fideiussoris morte extinguitur obligatio fideiussoria. Sed distingue vt nu. 17. & seqq.*
18 *Fideiussor datus ex tempore, si ante illud tempus moriatur, euanescit obligatio.*
19 *Idem iuris est, si sub conditione datus sit.*
20 *l. vlt. C. de de procur. intellectus.*
21 *Effectus obligationis fideiussoriæ etiam ad heredem defuncti extenditur. Quod ampliatur nu. 22. 23. 24. & 25.*
26 *Heredem fideiussoris quem esse probari debeat.*
27 *Filius agendo præsumitur esse heres: secus est, quando conuenitur. Idque præiudicio Cam. Imperialis confirmatur nu. 28.*
29 *Heres fideiussoris defuncti, vt ex delicto fideiussoris teneatur, quid requiratur.*
30 *Fideiussor heredem suum obligatum relinquit, etiam in casu l. sancimus. C. de fideiuss.*
31 *Debitus pro alienis molestari iniquum est.*
32 *Fideiussor eiusque heres pro vna persona habentur.*
33 *Heredum ex persona obligationis conditio mutari non debet.*
34 *Heredum omnis numerus, qui in locum defuncti substituuntur, pro singulari persona habetur.*
35 *Heres frustra recusat, quod nõ potuit recusare, cuius hereditatem suscepit.*
36 *Textus statuti artic. 118. intellectus.*
37 *Textus const. libro 1. articul. 6. genuinus sensus adfertur.*
38 *Heres fideiussoris non tenetur, quando expressum est, quod solus fideiussor, non etiam eius heres, obligari debeat. Ratio ponitur n. 39.*
40 *Verba contractus habentur pro textu, cui magis credendum est, quam glossæ.*
41 *Obligatio aliquãdo in heredes transit, etiamsi sola persona contrahentis sit expressa. Sed declara, vt nu. 42.*
43 *Heres fideiussoris an teneatur ad obstagium, si se solus fideiussor generaliter ad obstagium obligauerit, examinatur. Vsque ad num. 60.*
44 *Pactum cum vna persona factum, ad aliam non extenditur.*
45 *Fideiussio non trahitur ad aliam personam.*
46 *Conditio personæ adscripta, non potest in alia persona impleri.*
47 *Contractus ad heredem non transit, quando aliqua persona est electa.*
48 *Dictiones, Ipse, & Sn Germanica, ad personam in indiuiduo se restringere videntur. Et numero 50. Sed declara vt numero 51. 52. 53.*
54 *Dictiones,* Tentum, Duntaxat, Solummodo, Ego, Solus, *additæ obligationibus, non excludunt personam heredis.*
55 *Statuto mandante, posse debitorem de fuga suspectum carcerari, potest etiam carcerari eius heres, licet de eo nulla facta sit mentio in statuto.*
56 *Dictio, Pro se, non semper est personalis.*
57 *Verba, Ego solus, pro nec, & meis heredibus cuius sint efficaciæ.*
58 *Cautela, vt heres fideiussoris etiam ad obstagium euocari queat, proponitur. Et nu. 59.*
60 *Heres fideiussoris non tenetur, si conuenerit, vt in locum mortui fideiussoris, alius fideiussor intra certum tempus substituatur. Et nu. 61. 62. & 63.*
64 *Fideiussoris defuncti in locum si alius substituatur, non est opus consensu aliorum confideiussorum. Et nu. 67.*
65 *Curatoribus ex duobus, vel tribus si vnus moriatur, non datur alius, nisi superstites consentiat. Et num. 68.*
67 *Censore vno mortuo non solum in defuncti locum nullus cooptabatur; verum collega quoque à censura cogebatur se abdicare.*
69 *Optime cogitata pessime cadere solent.*
70 *Fideiussor licet de euictione tenetur, nõ tamen tenetur eius heres. Ratio ponitur nu. 71. & nu. 76. Sed declara, vt num. 78.*
72 *Filius ex iure protimiseos admittitur ad vindicãdum bona à patre alienata ex iure emphyteutico, Aetiologia subnectitur. num. 73. 74. & 75.*
77 *Heres bene potest contrauenire facto defuncti, quando ius sibi competit ex propia persona.*
79 *Fideiussores contractus, qui spondent emptori pro euictione, non liberantur per lapsum anni, sed coguntur stare pro tali euictione per 31. annos, ex decisione Scabinorum Lipsensium.*
80 *Fideiussoris heres non tenetur, si talis sit consuetudo, qualis est in Normandia. nu 81. In Ducatu Lunæburgensi, num. 82. Et in Bohemia. nu. 83.*
84 *Vasellus si fideiusserit pro domino, non agnatus tamen in feudo succedens huiusmodi debitum soluere tenetur.*
85 *Lex prima. C. quo quisque ordin. conuen. adducitur.*
86 *Litis morte tollitur fideiussoria obligatio, & quomodo.*
87 *Mortui in hac vita nulla est restitutio.*
88 *Iurisconsulti rebus inanimatis vitam, & mortem sæpenumero tribuunt, quod pulchre deducitur numer. 89. & multis seqq.*

1 DECIMO † tollitur obligatio fideiussoria MORTE, non solum debitori, sed & fi-
2 deiussore, & litis. Et † quidem MORTE DEBITORIS, siue REI principalis fideiussorem liberari, traditum est, *in l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. l. si mandatu. 59. § penultimo.*
3 *ff. mandati.* Atque ideo, si † reus nondum conuictus infra dilationẽ, quæ assignatur fideiussori pro denuo præsentando reum, moriatur, omnem pœnam euitat fideiussor, qui iudicio sistere promisit, quia illa ipsa vi iuris communis expirat cum morte delinquentis, *l. defuncto. ff. de publicis iudicijs. l. 2. & l. finali. C. si reus vel accuset. mortuus fuerit. & l. Senatus. §. si propter. ff. ad Senatusconsultum Turpillianum. l. sancimus. §. sin autem & secundum tempus. C. de fideiussoribus. l. si decesserit. vbi Iason & Castal. ff. qui satisdare cogantur. Ioannes Vincentius Hondedæus consultat. 111. numeo 38. volumine 1.* Præter-
4 quam, † si disiunctiuè fuerit obligatus, vel sistere reum
5 vel iudicatum soluere. Iudicatum † enim etiam post mortem solui potest, *l. si vero. in principio. vbi Iason. nu.*
6 *quinto. ff. qui satisdare cogãtur.* Vel † moram fideiussor in soluendo commiserit, tunc enim morte debitoris nõ liberatur, *d. l. si mandatu. 59. §. penul. ff. mandati.*
Ex quo etiam quodammodo patet vera difficilis
7 huius articuli decisio; An † fideiussor, postquam per obitum principalis, & sic absque suo facto, res ad impossibile

poſſibile peruenit, ſit liberatus, ſi promiſerit, ſe cura-
8 turum facturumque, vt reus liſſeretur. Socinus † enim
in conſ. 8.288 *vol.* 2. concludit, non eſſe liberatum.
9 Econtra liberatum † eſſe aſſerit Ruinus *in conſ.67.vo-*
10 *lu.4.* Decius † vero *in conſ.401.col.2.* & Aymo Crauet-
ta *in conſi.272.num.*13. eum teneri volunt, ſi dixerit,
ſe velle curare, & facere, omni excuſatione remota,
etiam faciendo poſſibilia, quam ſententiam appro-
bauit Gerard. Mazollus *in conſi.* 24.*nu.* 10. 15.16.17.
18.19 20. *&* 22. qua de re etiam conſule Car. Pariſ.
*in conſ.*130.*vol.*1. iunctis illis, quę attuli ſupra *hoc ipſo*
*cap.§.præced.num.*126.*& ſeqq.*
11 Nec in eo diſſentit † à prædicto iure ciuili iuris Sa-
xonici diſpoſitio Cõſt. *lib.*3.*art.*10. vbi habetur, Quod
homo in iudicio vocatus ob pecuniam debitam, &
moriatur, ſi nondum condemnatus eſt ad ſoluendum
& habeat fideiuſſorem ipſe quidem liberatus, eſt hæ-
redes vero tenentur ad ſolutionẽ, &c. Et licet ille tex-
tus loquitur in iudicijs ciuilibus, propter maius tamẽ
periculum idem quoq; obtinere debere in cauſis cri-
minalibus, recte ſentit Colerus *in tract.de proceſſ. exe-*
12 *cut.d.par.2,cap.3.nu.63.* Concordat † etiam cum præ-
dictis ſtatutum Lubecenſe *lib.3.tit.5 articul* 7. vbi di-
citur: Aliquis fideiubet, ſi ſuus principali moriatur
13 fideiuſſio libera eſt. Nec aduerſatur † textus iuris Sa-
xonici, *dicto lib.3.artic.*30. (*iuncta glo. ſtatuti artic.*117.)
qui vult, non aliter liberari fideiuſſorem, quam ſi mor
tuum ſiſtat, aut exhibeat in iudicio. Contrarium enim
ſemper practicarũ eſſe grauis teſtis eſt Colerus *in decif.*
*German.decif.*29.*nu.*34. exiſtimans, eo caſu ſufficere, ſi
fideiuſſor in termino comparens, tale impedimentum
alleget, & legitime probet, *per l.fin.§.idem iuris.ff.ad l.*
Rhod. de iact.
14 Ad eundem † modum, ſi fideiuſſores promittant
ſoluere creditori omne id, & totum quod apparebit
ipſum debitorem ſibi debere collectis rationib. &
ſubducto calculo, & debitor talis moriatur, antequã
rationes eſſent concluſæ, & calculus ſubductus, fide-
iuſſores non tenentur, ſed ſunt liberati. Caſtr. Alex. &
Iaſon *in l.qui Romæ.§. Angerius.ff. de verborum obligat.*
per illum t.xtum. Iaſon. *in l.petens.col.5.C.de pactis.* Hip-
pol. *ſingul.*304 Peckius *de iure ſiſtendi.cap.*45. *num.*18.
Sebaſt. Medic. *in tractat. Mors omnia ſoluit.par.2.conclu.*
45.*num.*126 Petrus Follerius *in conſi.*75. *nu.* 14. *inter*
conſilia criminalia Zilletti. volum. 2. *&* tetigi *ſupra §.1.*
*num.*85. cui iunge Colerum *in deciſ.Germaniæ deciſ.*30.
*num.*16. Horat. Carpan *ad ſtatut. Mediol. part.* 2. *cap.*
15 154 *num.*7. Cæterum † mortuo bannito nihilominus
fideiuſſorem obligatũ manere, voluit Nellus *in tract.*
bannit.part 2.*tertij temporis.nu.*21.
16 FIDEIVSSORIS quoque morte † obligationem
fideiuſſoriam extingui, tradit idem Medices *dicta con-*
cluſio 45.*num.*124. Verum opus eſt, vt in hoc articulo
talem conſtituamus diſtinctionem.
17 Aut enim loquimur de perſona ipſa fideiuſſoris, &
tunc certum eſt, quod fideiuſſore mortuo in ipſius per
ſona fideiuſſio quoque extinguatur, cum mors omnia
18 ſoluat, quod multo † magis locum habet, ſi fideiuſſor
datus ex tempore (iuxta tradita ſuperius *cap.*11. *num.*
218.) ante illud tempus moriatur, *l.qui autem.* 14.*§. ſed*
etſi quis. verſicul. quid ſi ante deciſſit.ff de conſtitut.pecun.
19 Item, ſi † ſub conditione datus fuerit, vel acceſſerit
ad contractum, qui in mundum recipi, ſubſcriptioni-
buſque partium confirmari debebat, iſq; ante exiſten
tiam conditionis, vel abſolutionem inſtrumenti mo-
riatur, *argu.l.vnic.C.ſi poſt creationem quis deceſſerit.lib.*
20 10.*& l.contractus.C.de fide.inſtrument.* Hine † etiam in
l.ſi fideiuſſor 27 *quæ hodie eſt l.vlt.C. de procurat.* dicitur,
ſi fideiuſſor procuratoris non definierit tempus, & di-
xerit, forte, ego ſideiubeo pro ipſo, ſi poſtea forte mor-
tuus fuerit, aut amplius non appareat, idque conti-
gerit intra viginti dies, quod alius fideiuſſor ſit dan-
dus.

21 Aut † vero loquimur de effectu obligationis fide-
iuſſoriæ, & hæc morte fideiuſſoris adeo non extingui-
22 tur, vt fideiuſſor quoque hæredem ſuum, etiam † in
inſtrumento, non nominatum (cum eius obligatio
ſemper virtualiter inſit inſtrumento. Iaſon. *l.2.§.item*
ſi in facto num.1.ff. de verb oblig. Rod. Soarez. *in l. poſt*
rem iudicatam. in 1. *ampliat nu.1.ff.de re iud.* Neguzan.
de pignor.4.par.princip nu 20.*& ſeq.*) obligatum relin-
23 quat, non † ſolum in contractibus, ſed etiam in deli-
ctis, *l.ſi ſeruum.*91 *§.nunc videamus.ff. de verb oblig l* 3.
§.1.l.4.l.ſi à colono.§.1 .ff. de fideiuſſoribus l. fideiuſſoris.
C.eod.l.8.C.mandati l.vnica.C.vt action.ab.hęred & cont.
hæred.incip.textus & ibi gloſſ. Ioan. Faber, Iaſ. Schnei-
de.vvein. VVeſenb. Hortoman. Mynſ. & Anto Pic-
hard. *in §.fideiuſſor.Inſtitut.de fideiuſſoribus.* Caius *lib.2.*
Inſtit.tit.9.§ & non ſolum. VVeſenbec. *remiſſiue conſi.*
14.*num.* 9. *verſic. ſic. etiam tranſiuit paſſim.* Colerus *in*
24 *deciſ.Germaniæ.deciſ.*30.*num.*1. Imo & † in fideiuſſio-
ne iudicatum ſoluendi. Hippolyt. de Marſil. *in ſingul.*
159. Horat. Carp. *ad ſtatut. Mediolan.part.1.cap.*45 *nu.*
25 26. Et quidem † in terminis terminantibus hæc ipſa
ſententia in Camera Imperiali approbata eſt, vt con-
ſtat ex ſelectis ſententijs Dn. Barthij. *de* 16. *Auguſti,*
Anno. 1531 *lit. E.* in his verbis: Qui fideiuſſor extitit
alterius moritur relictis filijs ipſi à ſolutioni fideiuſ-
ſionis immunes ſunt, &c.
26 Quia iure † tamen cautum creditorem, eiuſve no-
mine agentem eſſe oportet. Qui enim vult aliquem
conuenire vt hæredem fideiuſſoris, debet certus eſſe
illum eſſe hæredem, aut hoc probare, alias ſuccumbit,
vt tradit Imola *in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur.ff.*
ſoluto matrim. Alexand. *in l.neceſſarij.ff.de acquir. hæred.*
& in conſi. 34 *colum.* 3. *volum.* 4. Roland. à Valle *in*
*conſi.*58.*num* 21.*&* 22. *vol.* 1. Coler. *de proceſſ. execut.*
part.1.cap. 10. *num.* 289. pulchre Flamin. Chartarius
27 *deciſ.Rotæ Genuenſ.*32.*nu.*1. Etſi enim † filius agen-
do præſumitur hæres, tamen ſecus eſt, quando conue-
nitur, vt pulchre deduxit Ioan. Botta *in conſi.*75. *num.*
10.*&* 11. & ex Decio, Socino, Burlat. Bologneto, Ce-
phalo, M. Antonius de Amatis *deciſ.* 61. *num.*7. com-
28 munem vocans. Atque † ideo in Camera Imperiali,
teſtante Dn. Chriſtiano Barthio. 20. *Nouembr. Anno.*
1571. pronuntiatum eſt: hæredes fideiuſſores tenetur
ſoluere, & ſi hoc non faciunt admoneant filios, &c. ad
quem ſpectat principalis hæreditas, vel ipſe, &c.
29 Interim † vt ex delicto fideiuſſoris ipſius hæres
quoque teneatur, requiritur, vt iſto caſu ante rei mor-
tem lis conteſtata, vel pro maleficio certa pœna pro-
miſſa fuerit. Sicut enim actiones ex delictis deſcenden
tes in hæredem tum demum competunt, quando lis
cõteſtata, vel hæres inde locuples factus fuerit, *§ ex*
maleficijs.Inſti.de perpet.& tempor. actionib. late Hartm.
Piſtoris part. 1. *quæſt.* 27. Ita etiam hæres fideiuſſoris,
non quidem pro ipſo maleficio, ſed pro pœna, quam
pro maleficio commiſſo fideiuſſor ſpoſpondit (*prout*
*ſupr.d.cap.10.num.*340.*& ſeqq.dictum.*) obligatus ma-
net, & ad eam ſoluendam conueniri poteſt *gloſſ. in §.*
fideiuſſor.verb.relinquit obligatum, & ibi Syluest. Aldo-
brand *in addition.* nec non Faber, Angel. & Mynſing.
Inſtit.de fideiuſſ. Angel. *in tract.maleficr.verb pro quo An-*
tonius fideiuſſit. Brun. *in tract.de interitu, & perempt.con-*
*cluſ.*10.*num.*63. Hippol. *in Rubric.de fideiuſſ. num.*160.
*& ſingul.*159 Bart. Iaſ. & Coſtal. *in l.*10.*§.* 2 *ff. ſi quis*
caut.in iudicio ſiſt.cauſ. Medices *d.concluſ.*45. *num.* 125.
Bertazol. *in tract.clauſ.inſtrum.clauſ.*39 *glo.*6 *nu.*1.*&* 2.
Rolan à Valle *conſi.*58.*num.*5.6.*&* 7.*volum.*1. Et hæc
30 concluſio † adeo vera eſt, vt etiam in caſu legis *ſan-*
cimus.C. de fideiuſſor. fideiuſſor hæredem ſuum obliga-
tum relinquat *iuxta tex.in d. ſancimus. in fin.* C. *de fid-*
iuſſ.
31 Nec † obſtat *l.3.in fin.C.ne vxor pro marito. l. vnica*
C.vt nullus ex vicaneis. lib. 11. vbi dicitur, graue eſſe
non ſolum legibus: verum etiam æquitati naturali cõ-
trarium,

trarium, pro alienis debitis molestari. Et bene Theo-
doricus apud Cassiodorum *lib. 4. cap. 10. Filius obliga-*
tionibus paternis, si non sit hæres, exuitur, vxor maritalibus
debitis, nisi per successionis vinculum, non tenetur, & auda-
cia ad solutionem trahit extraneos, cum absoluatur iura
32 *coniunctos.* Speciale † enim est in defuncto fideiussore,
& ipsius hærede, quia vna eademque persona esse cen-
setur, §. 1. *Nouell. de iuram. à moriente præstito. Cagnol.*
in l. 2. nume. 25. & sequentibus. C. de pact. inter empt. &
33 *vendit. Decius consi. 262.* Et præterea † iuris est, quod
hæres defuncti debita soluere cogatur, siquidem ex
persona hæredum obligationis conditio mutari non
potest, *l. 2. §. ex his. ff. de verb. obligat. l. toties. in princ. in*
verb. æs alienum in hæredum persona non minuitur. ff. de
pollicitat. l. fin § sin autem. C. de iure deliber. l. 1. & l. fin. C.
de hæred. act. l. 1. C. si certum petatur. l. licet pacto ff. famil.
34 *herciscundæ* Imo omnis † numerus hæredum, qui in lo-
cum defuncti substituuntur, pro singulari persona ha-
35 betur, *l. fundus. ff. de condition. & demonstration.* Et † fru-
stra recusat hæres id, quod retractare non potuit is,
cuius hæreditatem suscepit, *l. postulante. ff. ad Senatuscon*
sul. Trebellian.

36 Nihil † etiam aduersatur text. statuti articulo 118.
vbi dicitur, quod hæres nō soluat nisi sit adeptus hæ-
reditatem. Nam vt animaduertit Colerus *de process.*
execut. part. 1. cap. 10. num. 275. & in decisio. Germaniæ
decis. 30. num. 16. & 17 textus iste intelligendus est se-
cundum ius commune; quod nimirum fideiussoris hæ-
redes non veniant exigendi vel executandi, ante di-
scussionem debitoris principalis, *Auth præsente. C. de*
fideiuss. Eamque sententiam, & non aliam fuisse com-
pilatoris iuris Saxonici, satis testantur verba ibidem
sequentia,

quæ verba conueniunt cum verbis *d. Authent. præsen-*
te. Et alias etiam regulariter statuta interpretationē
[illegible] communi accipiunt, præsertim declaratoriam,
[illegible] *c. cum dilectus. §. quia nobis. extra. de consue-*
tudinibus.

37 Multò minus † hic curandus est textus iuris Saxo-
nicis, const. *lib. 1. artic. 6* qui velle videtur, hæres non
soluat, nisi hæreditatem accipiat. Loquitur enim in
casu speciali, furti scilicet, rapinæ vel eius, quod lu-
do perditum est. Ea enim non tenetur hæres solue-
re, nisi vel hæreditas inde aucta fuisset, vel ipse pro
restitutione spopondisset, Matthias Colerus *in decis.*
Germaniæ, decis 30 num. 4. & 5.

Declaratur nunc primo supradicta conclusio, qđ
nimirum fideiussoris quoque hæres obligetur, vt non
38 procedat, quando in instrumento † cautionis expres-
sum est, quod solus fideiussor, non etiam ipsius hæres,
39 obligari debeat. Quotiescunque † enim aliquid ad-
ditum est ex quo apparet contrahentes ad propriam
ipsorum personam respectum habuisse, & ad semetip-
sos contractum coarctare voluisse, toties obligatio,
quæ ex sui natura etiam hæredes comprehendit, pro-
pter verba illa restrictiua, ad hæredes non transit. *l. 7.*
§. pactorum l. si vnus. §. pacta. versic. ante omnia. ff. de pa-
ctis. l. si necessarias. §. de vendendo. ff. de pign. act. l. non solū.
§. tale. ff. de liber. legata. Bart. & Angel. *in l. si sic stipula-*
tus. ff. de verbor. obligat. Ruinus *consil 41. num. 36. volu.*
1. Tiraquel. *de retractu. §. 1. glo. 6. num. 2. cum sequent.*
40 Contrarius † enim verba habentur protextu, cui sa-
nè magis credendum est, quam glossæ, vt ait Crauett.
41 *consil. 105. num 2. lib. 1.* Et licet aliquando † etiam ob
ligatio in hæredes transit, quando sola persona con-
trahentis est expressa, *l. enim qui. 56. §. 1. ff. de verbo. ob-*
ligat. l. sicut §. si debitori ff. quib. mod. pig. vel hypoth. solui-
tur Iason in l. stipulatio ista 38 in princ. num. 9. ff. de verbo.
obligatio. Curtius Senior *consil. 7[illegible]. colu. antepen. pulchrè*
Ioann. Vincent. Hondedæus *consult. 36. nu. 19. 20. 21.*
22. 23. & 24 vol. 1. Nicol. Reusnerus *lib. 1. decisio 14.*
42 *num. 27. & 28.* Id tamen † non obtinet, quando ver-
ba quædam fuerunt addita, quæ contractum ad per-
sonas duntaxat contrahentium coarctent, & restrin-
gat, vt ostendit Hartm. Pistor. *par. 2. quæst. 20. num. 3.*
cum aliquot seq.

43 Hinc † igitur non immeritò oritur dubitatio, si fi-
deiussor in casum contrauentionis ad obstagium ob-
ligauerit de præsentando reo toties, quoties fuerit re-
quisitus, &c. an eo mortuo ipsius hæres ad huiusmodi
obstagium euocari possit?

Pro parte equidem negatiua stringunt, non solum
ea, quę modo *num. 38. & seq.* pręmissa sunt, verum ēt
44 sequentia, quod nimirum pactum † cum vna perso-
na factum, ad aliam non extenditur, *l. si vnus. §. pacta.*
45 *versic. ante omnia. ff. de pactis.* Quod † fideiussio non
trahatur ad aliam personam, Ludouic. Roman. *consi.*
210. Hippolyt. de Marsil. *in Rubrica de fideiussorib. n.*
133. Barnab. Cornazz. *decis. Rotæ Luccens. 212. num.*
46 3. Quod conditio † personę adscripta, non possit in
alia persona impleri, *l. 7. §. pactorum ff. de pactis l. cum*
ita datur. ff. de condit. & demonstrat. Et denique, quod
47 contractus ad hæredem non trāseant, si persona ali-
qua sit electa. *l. vnica. §. ne autem in verb. [illegible]*
certum locum abire. C. de caducis tollend. l. Sordidorum [illegible]
48 *de excus. mun. lib 10.* Accedunt † dictiones, hoc est,
IPSE, & SE, quæ vtique ad personam in indiuiduo se
49 restringere videntur, maximè, † quia dictio, IPSE,
præcisam, & veluti personalem emphaticamque de-
monstrationem habet eius rei, cui adijcitur, Tiraque.
50 *de retractu conuent. §. 1. gl. 6. num. 25.* & personam ip-
sam veluti ad oculum demonstrat, nec eam [illegible]
Bald. *consi. 304. lib. 5. per l. seruus. 34. in princ. ff. [illegible]*
libe. Iason. *in l. filiusfamilias. § Diui.* & ibi Ferdinand.
Loazes *num. 48.* & Francisc. à Ripa *num. 111. ff. de*
legat 1. Tiraquel. *d. loco.* Ioan. Cephal *consi. 43. num.*
8. lib. 1. Lodolph. Schrader. *de feudis part. 10. sectione*
20. num. 316. Tiberius Decianus *in responso 29. num.*
47. 48. & 49. vol. 1.

51 Affirmatiuam † sententiam vero stabiliunt, quod
sequentes dictiones, EGO, ILLE, SE, ME, NOS, hoc
operari non solent, vt propterea obligatio minus ad
hæredes transeat, cum etiam stipulatio, quæ tamen
est stricti iuris, non videatur coarctata ad personam
stipulatoria, vel promissoris, quamuis, nulla hæ[illegible]
facta mentione, adiecta fuerit dictio (MIHI) [illegible]
batur in l. stipulatio ista habere licere. §. sicut autem [illegible]
52 *verb. obligat.* Ideoque † si quis promiserit de [illegible]
to vel facto, nihilominus tenetur de facto ipsius [illegible]
hæres est, & vice versa, vt docet Bartol. *in l. si seru[illegible]*
53 *2. in princ. ff. de condict. furt.* Accedit, quod † e[illegible]
stipulationes non olim, hodie tamen [illegible]
gant, nec cum persona extinguuntur, [illegible]
Goddæus *de contrahend. stipulat. cap. 9. [illegible] num.*
54 *147. & 150.* Quinimò, non defuerunt, qui † affir-
marūt, quod, etsi additæ fuerint dictiones (TANTVM
DVNTAXAT, SOLVMMODO, EGO SOLVS tamen
persona hæredis propterea non excludatur, sed nihil-
ominus ad ipsum obligatio transeat, ita per textum,
in d. l. si necessarias. §. de vendendo. ff. de pignor act. tanquā
singularem, docet Iason *in l. 2. §. item si in facto. num. 2.*
& notat Bartol. Castrens. & DD. *in d. l. stipulatio ista in*
princip. & ibi Iason *num. 9. ff. de verb. obligat.* (ac multi
alij citati à Ioa. Goddęo *d. consi. 7. num. 152.*) vbi per
illum textum plerique concludunt, quod, etsi quis de
suo facto tantum promiserit, nihilominus tamen etiā
hęredes teneantur, sequitur Hartm. Pistor. *d. q. 26. nu.*
9. 10. 11. & 12. Eamque magis communem pronun-
tiat Ioseph. Ludou. *in commun. conclus. concl. 6. num. 6.*
55 *7. & 8.* subijciens ibidem *nu. 19.* Quod statuto † mā-
dante, posse debitorem de fuga suspectum carcerari,
possit etiam carcerari eius hęres, licet de eo nulla fa-
cta sit mentio in statuto, quod probat etiam Anton.
Sola *in constit. antiq. Sabaudiæ. Rubrica. de captura debito-*
ris pro casu [illegible] Decreti. Abusiomb glo. 1. nu. 7. de quo
tamen consule Francisc. Milanens *decis. 12. nu. 74. 75.*
lib. 2.

lib. 2. qui illud ad hæredem ſimplicem reſtringere vi-
detur. Et dicit Bald. *in conſil. 355. numer. vlt. volum. 1.*
56 quod † dicto, pro ſe non ſemper eſt perſonalis De
quo vel eo minus hæſitandum videtur, cum in initio
57 obligationum † plerunque hæc verba apponantur,
quæ cum in procemio ſiue præfatione ſint poſita me-
rito etiam ad omnia ſequentia extenduntur, *l. Titia.
134. §. 1. & §. vlt ff. de verb. oblig. l. 4. §. vlt. ff. de pactis. §.
at nec putrimi in verb. contentam fuiſſe, quod prima parte
verbis vſa eſſet. Inſtit. de l. Aquilia.* Ioan. Schneid. *in tit. In-
ſtit. de oblig. in fin. nu. 29.*
58 Ne igitur † in hunc diſputationis labyrinthum, &
ancipitem controuerſiam (vt rectè vocat Ioan. God-
dæus *d. c. 9 concl 7. nu. 160.*) in qua interpretes aliter ac
aliter locuti ſunt, creditor incidat, melius eſt ſtatim
ab initio circa promiſſionem obſtagij hæredum per-
ſonas nominatim exprimere, per ea quæ tradit Schnei
devvin. *d. loco nu. 30.* Nam vt *ibi.* Ioan. Andr. Hoſtienſ.
59 & Archidiac. refert, ea, quæ † ſunt adducenda in con-
tractibus, literis, inſtrumentis, & priuilegijs, non poſ-
ſunt ſatis frequenter repeti, propter Sophiſticam, &
calumnioſam quorũdam intepretationem tollendam
Id quod multis alijs firmat Bertazolius *in tract. clau-
ſul. inſtrument clauſul. 12. glo. quarto. per tot. & faciunt
tradita per Dn Goddæum d. concluſ. 7. num. 161. 162. 163.
& 164.*
60 Declaratur † ſecundo prædicta concluſio, vt non
procedat, ſi conuenerit, vt in locum defuncti fideiuſ-
ſoris alius fideiuſſor intra certum tempus per princi-
palem, vel ipſo fideiuſſores ſubſtituatur, prout non-
nunquam conuenire ſolet, quemadmodum, *& in c. ex
reſcripto, de iureiurando.* Cum Abbas quoſdam ex Mo-
nachis obſides dediſſet, illi de obſeruanda conuentio
ne iurauerunt, vt ſi ipſi deficerẽt, alij monachi, loco
61 eorum in obſtagio ponerentur. Illo enim † caſu obli-
gatio fideiuſſoris perſonalis eſt, & hæredem non one-
rat, cum in hac conuentione id tacitè actum fuiſſe
videatur, vt fideiuſſio illa tantum ad vitam fideiu-
bentis duraret, & poſt mortem ipſius ſtatim expira-
ret, *argum. § at ſi ita in verb quoad viuam. Inſtit. de ver-
bor. obligat. l. penult. ff. de fideiuſſoribus.* Et quando tale
62 † pactum de ſubſtituendo alio fideiuſſore in locum
deficientis pro eo ſit, ac ſi per dictionem taxatiuam
ad ſuam tantum vitam, & non vlterius ſe obligaſſet
fideiuſſor, ſatis liquet ex notatis per Tiraquell. *de re-
tract conuet. §. 1 gloſſ. 2. num. 22. & 23. & gloſ. 6. num. 2.
3. 4. & 5. VVeſenbec. conſ. 14. numer. 85. & 86.* Atque
63 † ita in dicaſterijs Lipſenſi, & Ienenſi iam dudum
de iure vniformiter reſponſum fuiſſe, teſtatur Colerus
*d. parte 1. cap. 10. num. 280. in fin. & in deciſ. Germaniæ,
deciſ. 10. num. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & ſeqq.* idque nouiſ-
ſimè etiam comprobauit Nouella Electoris Auguſti
part. 2. conſtit. 20. vbi Daniel Mollerus *in commentarijs
ſuis num. 3.* eidem ſententiæ ſubſcripſit.
64 An verò, ſi † ipſe debitor in locum demortui fide-
iuſſoris alium mitta ſubſtituat, reliquorum ſuperſtitum
fideiuſſorum conſenſum requiri dicemus? Dubitandi
65 rationem mouet, quod ſi † ex duobus, vel tribus
curatorib. vnus moriatur, non datur alius, niſi ſu-
perſtites conſentiant, atque ita aliquando petitio in
Came. Imperiali denegata, *6. Martij Anno* 92. Sic &
66 olim, † licet vno ex conſulibus mortuo, comitija
habitis, in illius locum alius ſubrogari ſolebat: Cen-
ſoretamẽ vno mortuo non ſolum in defuncti locum
nullus ſubrogando cooptabatur, verum collega quo-
que à cenſura cogebatur ſe abdicare, Pulchre Alexan.
ab Alexandro, *lib. 3. genial. dier. cap. 13.* Georgius Eber-
linus amicus noſter *in commẽt. ad l. 2. cap. 15. num. 28. ff.*
67 *de origin. iuris.* Sed verius eſt, non idem † fideiuſſio-
ne ſtatuendum eſſe, præſertim, ſi beneficio excuſſio-
nis vel diuiſionis initio ſi renunciatum. Quid enim hoc
caſu prætendere poſſent cæteri fideiuſſores, cum vti-
que illi pro ſue perſona in ſolidum tenerẽtur, etiamſi
nouus hic fideiuſſor nunquam in demortui locum
68 ſubſtitueretur? Secus † ſe res habet inſtituendo tu-
tore, vel curatore, non ſolum quia maius hoc caſu ver
titur periculum, vnde etiam cautius eſt prouidendum:
verum etiam quia futura communis rerum pupilla
rium adminiſtratio, imo eiuſdem quoque educatio
requirit, vt, quantum fieri poteſt concordes dentur
tutores vel curatores, qui ſe inuicem pati, & ſufferre
poſſint. At quid enim gryphes iungantur equis? Quin
potius quod Polybius hiſtor. *lib. 3. mihi pag. 269.* ſcri-
bit: *Duo conſules diſſimiles diſcordeſq; erant, quo nihil
accidere in exercitu pernicioſius poteſt*, hic locum quo-
que ſibi vendicabit. Ne dicam, quod etiam iudex de-
functi locum alium tutorem ſubſtituens, *iuxta l. 4. C.
in quib. caſib. tutor habendi alius tut. det.* magis ſecurus
ſit futurus, ſi non tantum ſuam iudicando, vel confir-
mando nouo tutore poteſtatem abſolute ſequatur, ſed
etiam reliquorum tutorum iudicium, voluntatem, &
cõſenſum exploret, & attendat, *argum. l. 1. §. inde quæ-
69 ritur. ff. de noui oper. nuntiat.* nam & † optime cogitata,
peſſimè cadere ſolent.
70 Declaratur † tertio, vt licet fideiuſſor de euictione
teneantur, non tamẽ eius hæres teneatur de euictio-
ne *l. fin. C de euictionib.* Berous *in cap. ſi quis presbytero-
rum num. 46. de reb. Eccleſ. nõ alien.* Abbas *conſ. 60 col. 1.*
Sebaſt Medices *d. par. 2. conclu. 45. nu. 124.* Caſpar. Ca-
ballin *in tract. de euictionib. §. 5. nu 2. verſic. tertio limita.*
ex Saliceto, Curtiu. iun. Cephal. Menoch. & Phanuc-
cio Iaon. Vincentius Hondedæus *part. 1. conſult. 3. nu.*
72. Verum quæ ſit huius rei ratio quod fideiuſſor eui-
ctionis contra emptorem agens repellatur, hæres
verò ipſius non repellatur, Doctores valdè ambigunt,
vt conſtat ex ijs, quæ tradit doctiſſimus Arius Pinel-
lus *in l. 1. par 3 num. 2 limit. C. de bonis mater.* Qui ta-
71 men † ipſe tandem concludit, propter diuerſam
rationem, quæ eſt inter venditorem, & fideiuſſorem,
atque vtriuſque hæredem diuerſum quoque ſtatuen-
dum eſſe. Venditor enim rem vt ſuam vendit, vnde
nec ipſe, nec ipſius hæres, ſaluo pudore, rem ſemel
venditam ab emptore auocare poſſunt: Fideiuſſor au-
tem fideiubens non fatetur rem venditam ſuam eſſe,
ſed pro intereſſe tantum, ſecuta euictione, fidem in
interponit, ideoque ipſius hæres iure ſuo proprio
rem illam (modo non fuerit fideiuſſoris propria) vin-
dicare non prohibetur, *d. l. fi. iuncta l. exceptione. C. de
euictionib.*
Neque id adeo mirum cuiquam videri debet. Sic
72 † enim; non obſtante diſpoſitione *l. cum à matre. C.
de rei vindic.* filius admittitur ad vindicandum ex iu-
re prothymiſeos bona à patre alienata ex iure Emphy
teutico, *c. conſtitutus. vbi Henricus Boick. nu. 4. de in in-
73 tegr. reſtit.* Etſi † namque eſt filius, & heres patris, ta-
men vindicat, non tanquam heres, ſed tanquam agna-
tus alius, nullus enim eſt proximior agnatus, quam
filius, *l. filius. ff. de ſuis. & legit. Cuiac. in Nouell. 18. in
princ. & lib. 14 obſeruat. cap. 11* Nec eſt nouum, quod
74 † filius petat aliquid non tanquam filius, ſed tanquã
alius agnatus quilibet, *l. 1. §. ſed videndũ. ff. de ſucceſſo-
rio edicto l. 2. in princ. ff. vnde legitimi. Eberhard. in Topic.
in loco de tanquam ampliat. 33. num. 29. VVeſenb. conſ. 2.
num. 33. part. 1.*
75 Neque verò dicitur † hoc caſu filius contrauenire
facto defuncti patris, quia pater ipſe non tenebatur
de hac euictione, procedente ex poſt facto, virtute
legis, & non ex ipſis culpa, *l. Lucius Titius ff. de euictioni
bus.* Tiberius Decianus *conſ. 81. in pr. vol. 3.* Et quam-
76 uis † idem Decianus *in conſ. 121. num. 31. 32. & 33.
vol. 3.* conſuluerit, heredem nequidem ex perſona ſua
propria facta defuncti contrauenire poſſe, *per l. vendi-
trici. C. de reb. alien. non alie.* id tamen ad ſucceſſorem fi-
deiuſſoris pro euictione quodam obligati extendi nõ
poteſt, de quo etiam *d. l. venditrici.* nihil diſponit,
ſiquidem de ſucceſſore venditoris loquitur, ſicut

etiam animaduersum est à Menoch. *in consil.89. num.*
112.& 113.*lib.*1.& Iosepho Ludouico *in comm.concl.*
*conclus.*16.*num.*300. Ne dicam, aliorum traditione re-
77 ceptum esse, quod hæres † bene possit contrauenire
facto defuncti, quando ius sibi competit ex propria
persona: Bald.*consi.*215.*lib.*2. Decius *cons.*495.*nu.*55.
Corneus *cons.*200.*nu.*5.& 7. Natta *cons.*470.*nu.*13.&
14. Barnabas Cornazzanus *decis. Lucensi* 69.*nu.*10. &
12. Ant. de Gamma *decis. Lusitania* 8.*nn.*3. Io. Vincent.
Hondedæus *consult.*14.*nn.*34 & 35.*par.*1.

78 Cæterum, † quod supra dixi, fideiussoris hæredem
non teneri de euictione, id cum temperamento intel-
ligendum venit. Quatenus enim ex sua persona do-
minium vindicat, de euictione non tenetur, hoc est,
non obstat ei exceptio rei venditæ, & traditæ, licet il-
la obstitisset suo prædecessori, l. *exceptione.* C. *de euictio-*
nib.tot.tit.ff.de except. rei *vendit.& trad.* quatenus verò
fideiussor ad id, quod interest, rem euictam non esse,
conueniri poterat, *iuxt.*a l. *si in venditione.*60. *l. euicta.*
70 *ff.de euictionibus.* eatenus etiam aduersus hæredem
euictionis causa actio durat, *d.l. vlt. in fin. C. de euictioni-*
bus. *Nicol. Valla de reb.dub. tract.*10. *versic. altera, & se-*
cunda erit cautio. Quod Scabini Lipsenses eo extende-
79 runt, vt † fideiussores contractus, qui spondent em-
ptori pro euictione, non liberentur per lapsum anni,
sed cogantur stare pro tali euictione per 31. annos,
*Lipsens decis.*213. *vol.*3. Matthias Colerus *in decis.Ger-*
*man decis.*28 *nu.*6.& *decis* 8.*nu* 15.

80 Declaratur † quarto, vt scilicet hæres fideiussoris
non teneatur, si fortè talis sit in aliquo loco consue-
81 tudo, qualem † equidem consuetudinem contra ra-
tionem iuris nostri in Neustria (quæ Normandia est,
teste Baptista Campofulgoso *lib.*6. *tit. de his quæ grani-*
*ter dicta vel facta sunt. mihi pag.*755.) esse scribit, Cu-
82 iac. *lib.*23 *obseruat. cap.*25. *in fin.* Et in † Ducatu Lunæ-
burgensi, vt respondit Modestin. Pistoris *in cons.*5.*vol.*
3. Et quanquam illa consuetudo fortassis iuri scripto
contraria est, l. *fideiussoris* 24. C. *de fideiussorib.* æquitati
tamen naturali haud aduersatur, l. *vnic.* C. *vt nullius ex*
*vican. lib.*11. Vnde etiam rectè constituit Nouella Ele-
ctoris Augusti *part.*2.*nn.*20. his verbis: Interest quod
fideiussor hæreditatē illius cuius fuit fideiussor anim-
aduertat, & si in scriptura aliqua non foret expressa
iudex animaduertere debet, &c.

83 Estq; huius † consuetudinis manifestum quoq; ex-
emplum in regno Bohemię, vbi hęres fideiussoris mor-
te sublati, ad solutionem crediti non tenetur, nisi for-
tè defunctus tutor quorundam pupillorum fuerit, si-
cut euincit textus iuris municipalis Bohemici, *sub tit.*
de confiscatione bonorum sequentibus verbis lega-
tarij, & hæredes testatoris sciant legata testatoris, &
bona ipsius, vt noscant vnde bona defuncti peruen-
tura sint, &c.

84 Declaratur quinto, vt licet vassallus † fideiusserit
pro domino, non tamen agnatus in feudo succedens
huiusmodi debitum soluere teneatur. Ludolph. Schra-
der. *de feud.part.*8.*cap* 7.*nu.*48. Iacob. Tomingius *dec.*
27.*nu.*15 Ioan. Koppen in Rangendorff. *q.*39.*nu.*35.
pulchrè Andr. Kohl. *in exercit. legal. exercit.*2.*num.*25.
contrarium quidem tenuerunt Afflictus, & Camera-
rius, verum nituntur constitutione regni Neapolita-
ni, quæ cum sit localis, & subditos Regni tantum li-
get, alibi derogare nequit his, quæ iuri communi sunt
consentanea, *vt inquit Andr. Kohl. d. loco.*

85 Declaratur † sexto, vt licet hæredes eorum, quibus
simul cura pecuniæ ciuitatis, non tamen separatis
portionibus, mandata est, vna cum ipsis in solidū ob-
ligentur, non tamen illi, qui hæredes vnius ex curato-
ribus extiterunt, damno, si quod post mortem eius do-
lo, vel culpa collegarum accessit, onerentur, *text. ele-*
*gans in l.*1. C. *quo quisq; ord. conueniat.* reliquas limita-
tiones lector Coler. *d.part.*1.*c.*10.*nu.*176.& *seqq.* ipse-
met videre poterit.

Superest, vt subijciam, quomodo fideiussoria obli-
gatio LITIS MORTE tollatur, & finiatur. Dicitur au-
86 tem † lis mori, quando legitimis transactis tempori-
bus perit, l.3.§.1.*ff. quæ in fraud.cred.* l.5.§.1. *C. de tem-*
por. app. l. arbitrio. §. *dolo. Petr. Peckius in tract. de amor-*
*tiz bonor. cap.*3. *in princ.* Cum igitur lite mortua nulla
res sit, ideò constat, & fideiussores ex stipulatu iudica-
tum solui non teneri, l.2. *ff. iudicat. solui. Antonin. Thes-*
*saurus decis.*202. *num.*12. *versic. secundus casus est.* Ad-
modum autem apposite, & conuenienter lis intermo-
ri, & perire dicitur, quæ restitui non potest, l. *properan-*
87 *dum.* §. *huiusmodi.* C. *de iudic.* Mortui † enim nulla in
hac vita est restitutio, cum mors omnia soluat, & om-
nium sit vltimus terminus. Latè Sebastianus Medic.
*in tract. mors omnia soluit. part.*5. *in princ.* text. elegans
in *l. præsens.*57. § *homini. C. de Episcop. & cleric.* vbi dici-
tur. *Homini cuiq. cursus vnus est vitæ, ab opifice datus, cu-*
ius finis est omnino mors. Vnde, & Arnobius *lib.*1. *aduers.*
gentes: Adest vicinus interitus, mors omnia finiens, &
cunctis adimens sentientibus vitam. Et Seneca *lib.*7. *de*
*benefic. cap.*5. Mortem vocat nullius mali materiam,
88 multorum finem. Estque † hoc ICtis, & Impp. fami-
liare quasi, vt rebus inanimatis viam, & mortem sæ-
89 penumero attribuant. Hinc enim dicunt, litem † pe-
rire, *d. l. arbitrio.* § *dolo. ff. de dolo. l.*1.§. *Sed & constitutio.*
90 *ff. de calumniatoribus,* & litem exspirare † l.5.§.1. *C. de*
tempore appellat. non aliter, ac vice versa Imp. dixit.
91 Litem † viuere, *in l. cum quedam, ad fin. C. de fide instrum.*
Idem porrò quod de lite dicitur, ad actionem quo-
92 que extenditur. Nam † hæc viuere & mori, l. *sicut.* C. *de*
*præscript.*30.*annor.* (vbi antea malè legebatur, mouē-
di pro viuendi) §.1. *Instit. de perpet. & temp. actionibus.*
*l.*3. *ff. de ferijs. Sebast. Medices in tractatu. Mors omnia sol-*
93 *uit par.*2. *concl.*3. concremari † & silere, l. *iustas.*6. C. *de*
*iure fisci lib.*10. extingui, l. *doli.* §. *vlt. ff. de seruo corrupto.*
94 interire, l. *verum* §. *vlt ff. pro socio.* & incolumis esse † di-
citur, quamdiu non est exstincta, l.5. *C. de commun. ser.*
alien Hinc etiam fit, vt eleganter Imp. Iustin. *in l.*1. *C.*
de annali except. durationem actionum, vitam earum
95 longiorem appellet. Sic † & causa vulnerari dicitur,
quę exitum sortita est. & in eum statum, in quo ab ini-
tio fuit, non nisi cum summa difficultate restitui po-
test, l. *vlt. C. in quib. caus. in integ. rest. non est necessaria. l.*
15. *C. Theodos. de appellat. l.*2. *C. Theodos. vnde vi.* Hinc
96 † mortuæ causæ dispendium, *in l. cum anterioribus.* §.1.
C. de tempor. appellat Pari plane ratione dicuntur, con-
97 sultatione † viuere. l.3. C. *de tempor. appellat. Cuiac. lib.*
98 18. *obser. c.*36. Item † vsusfructus interimi l.5. *C. com-*
99 *mun. de manumiss.* Præscriptio † adolescere, l *si vinea.*
100 C. *de præscript. longi temporis,* & lex † sine fine viuere,
101 l 4. C. *de domest. & protector. lib.*12. Reditus † immor-
tales, in *l. præsens.*57.§ *homini. C. de Episc. & Cleric.* Præ-
102 dia † viuere, ex quibus homo viuit, & alimenta per-
cipit. *Pet. Peckius de amortiz bonor. c.*3. Lapides sene-
103 ctutem, † vitam, & mortem pati, vt ex sententia Plinij
retulit Rulandus *de commissarijs lib.*6.*c.*4.*nu.*12.& 13.
104 *part.*2. Huc etiam pertinet, quod † peculium nasci,
crescere, & decrescere, mori, & summatim istorū om-
nium ratione ex sententia Papirij Frontonis (cuius
etiam fit mentio in *l.*4 *in fin. ff. de l. Rhod. de iactu. l. filius-*
*familias.*114.§. *quid ergo. ff. de legat.* l. *liberorum* 220.§.1.
ff de verb. significat.) simile esse homini dicitur, l. *peculiū.*
40. *ff. de peculio. l. id quod.*19.§. *vlt. cum l. seqq. ff. de constit.*
*pec. Scipio Gentilis lib.*2. *parerg. cap.*7. Posset igitur dici
peculium quoque ἀκμάζειν. Hoc namque, & in homi-
ne, & in alijs rebus contingit, vt auctor est Doctor sa-
pientum *III. de Anima:* Ἀνάγκη, inquit, τὸ γινόμενον αὔ-
ξησιν ἔχειν καὶ ἀκμὴν καὶ φθίσιν. Et Xenophon *VII. Pædias.*
Οἱ δ᾽ ἐκεῖνος γενόμενος, ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου ἀπώλετο. Et quam-
uis ambitiosi Medici vetiti fuerunt ἀκμὴν vocare sta-
tam ætatem, latinum tamen verbum scitissimum est,
vt ostendit Iulius Scaliger *poetices lib.*1.*cap.*53. Sic hę-
105 reditas † quoq; augmentum recipit, & deminutionē

Litem,

l. item veniunt. §. item nō ſolum. ff. de pet. hæred. vt & actio, *d. l. item §. cū prædiximus l. 6. §. ſed & acceſſionem. ff. com. diuid.* vt de ſimilibus nihil dicam, ſed totum hunc locum inſigni dicto. Tertulliani *in lib de ſurrection. carnis.* concludam: *Dies*, inquit, *moritur in noctem, & tenebris vſquequaque ſepelitur. Et tamē rurſus eum ſuo cultu, cum dote, cum ſole, eadem & integra, & tota vniuerſo orbi reuiuiſcat, interficiens mortem ſuam noctem reſcindēs ſepulturam ſuam tenebris, hæres ſibimet exiſtens.*

§. 11. DE DISSENSV.

SVMMARIA.

1 *Diſſenſu tollitur obligatio fideiuſſoria. Et num. 7. Ratio ponitur, num. 2.*
3 *Res integra quot modis dicatur. Et nu. 4. 5. & 6.*

1 VNDECIMO † tollitur fideiuſſio ſi debitor & creditor conſenſu contractam obligationem, pro qua fideiuſſor interuenit, contrario DISSENSV, re integra diſſoluerint.
2 Ex enim † obligationes, quæ conſenſu contrahuntur contraria voluntate vtriuſq; partis diſſoluūtur, *§. fin. Inſtit. quibus modis tollitur oblig. l. ab emptione. ff. de pactis l. prout. 80. ff. de ſolut l. 1. & 2. C. quando liceat ab emptione recedere.* Atque adeo, principali obligatione diſſoluta, acceſſoriū amplius ſubſiſtere nequit, *leg. nihil dolo. § l. cum principalis. ff. de reg iuris.* Eſt autem,
3 † Rem integram adhuc eſſe, varie dici annotant Azo *in ſumma Cod. quando liceat ab empt. diſcedi.* Barbat. *conſil.* 47. & Alexand. *conſil.* 118. *volum.* 1. Myning. *num.* 3. & Anto. Pichard. *num.* 9 *in § recte quoque. Inſtit. de mandato.* Rulan *in tract. de commiſſ. part.* 1. *l.* 3. *cap.* 7. *num.* 7. 8. 9. 10. 11. & 12. Pet. Gilkenius *de praſcript. part.* 2. *memb.* 2. *cap* 2. *num.* 34. & 35. Et inter † aliam,
4 etiam res tandiu integra eſſe dicitur, quamdiu nōdum
5 intereſſe cœpit, *l. 8. § mandati. ff mandati.* item † res dicitur integra, quando non eſt proceſſum ad aliquid, quo ſoleat affici præbenda. Frideric. de Senis *quæſt.*
6 290. *num* 5. *mihi fol.* 121. hoc † tamen in hoc loco res adhuc integra eſt, quando res nondum eſt ſecuta, vt puta quando in emptione, & venditione neq; pretium ſolutum, neque fundus traditus eſt, *in fi. Inſtit. quibus mod. toll. obligat. l. 2 ff. de reſcin vendit.* vel in locatione, conductione res vtenda, vel facienda data, neque certa merces promiſſa, vt de reliquis cōtractibus, qui
7 conſenſu contrahuntur, nihil dicam. Et huic † eſt quod Papinianus *in l. Titium. 95. § vlt. ff. de ſolutionib* aſſerit: Si inter emptorem, & venditorē conuenerit, priuſquā aliquid ex alterutra partem ſolueretur, vt ab emptione diſcedatur fideiuſſorē eo nomine acceptum ſoluto contractu liberari, nec diſſentit Paul. *in l. 3. ff. de reſcind. vendit.*

§. 12. DE PROROGATIONE.

SVMMARIA.

1 *Prorogatione tollitur obligatio fideiuſſoria. Sed declara, vt num 2. & 3 Aucto res ſententia porro ponitur, num. 5. & ſeq Quæ eſt verior & communis, imo magis communis & veriſſima, nu. 6. Sed in Electoratu Saxonico haud recepta. num. 17.*
4 *Verum plus vno eſſe non poteſt.*
7 *Prorogare quid ſit?*
8 *Tempus prorogatum, & futurum differunt.*
9 *Leg. ſi cum Hermes. C. de locato intellectus. Et nu. 18.*
10 *Temporis adiectio definit dilationem, intra quam de ſolutione cogitandum eſt.*
11 *Prorogatio non dicitur liberatio, ſed obligationis prius contractæ dilatio. Et num. 12. & 14.*
13 *Terminus ſoluēdi prorogatus intelligitur prorogatus cum omnibus ſuis acceſſorijs & qualitatibus.*
15 *L. ſi à colono. §. 1. ff. de fideiuſſ. inducitur.*
19 *Fideiubens pro cuſtodibus caſtri, vſq; ad ſex menſes, elapſis ſex menſibus, eſt liberatus, etiam ſi à Caſtellano prorogatus ſit terminus ſex mēſiū ſine conſenſu fideiuſſoris.*
20 *Inter tempus finiendæ obligationis, & differendæ ſolutionis, vtrum interpretes recte diſtinguant. Et num. 21.*
22 *Obligatio quomodo apte definiatur.*
23 *Dictio, ad Triennium, quid importet.*
24 *Dictio vſque, cuius ſit effectus.*
25 *Nouella Conſtitutio Electoris Auguſti 19 §. part 2 declaratur.*
26 *Conſtitutio particularis, & localis ad alium locum extendi nequit.*
27 *Conſtitutiones Electoralis licet loco clauduntur non tamen earundem æquitas, & ratio ipſa clauditur, quæ vbique viget.*
28 *Poloni iure Saxonico in deciſionib. cauſarum plebeiorum adhuc vtuntur.*
29 *Æmylij Ferretti reſponſum 8. in dubium reuocatur.*
30 *Altare vnum non eſt detegendum, vt alterum cooperiatur.*
31 *Lex contractuum eſt voluntas contrahentium.*

1 DVODECIMO † fideiuſſor liberari dicitur PER PROROGATIONEM termini ſiue temporis, quando ſcilicet creditor terminum fideiuſſioni conſtitutum quamdiu illa durare debeat, inſcio, & abſente, vel præſente quidem, ſed non ſentiente fideiuſſore, prorogauit, puta ſi cum fideiuſſor vſque ad Ianuariarum Iduum diem (*vt ait. l. 4. Cod. de collat fund. patrim. lib.* 15.) ſe obligaſſet, principalis debitor, eam obligationem, vſque ad Calendas Octob. extendi fecerit, rogans creditorem, vt vſque ad illum diem de ſolutione ſecum ſit contentus. Nam iſto caſu magnæ auctoritatis Doctores ita diſtinguere ſolent.
2 Aut † fideiuſſor ſe ad certum vſque tempus obligauit, & ſi creditor debitori ſuo ſolutionis terminum prorogauerit, fideiuſſore non conſentiente, fideiuſſor (ſecundum illos) obligatione ſua liberatur, pro quo allegant *l. ſi cum Hermes C. de locato. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. eod. tit. facit in princip. verſ. Sed. ſi venditor. ff. de peric. & com rei vend.*
3 Aut † verò ſimpliciter fideiuſſor ſe pro ſolutione facienda obligauit, nullo adiecto tempore, tunc facta prorogatione nō liberatur, ſed obligatus manet, *d. §.* qui impleto Atque hanc diſtinctionem, tanquam veram, approbarunt Specul. *in tit. de fideiuſſ. § 1. num.* 19. Panormi. *in cap. conſtitutus, in fin extra de fideiuſſor.* Hippolit. *in Rubr. de fideiuſſor. num.* 89. Capella Tholoſana *deciſ.* 181. & *ibi Auſſer. in addit.* Guido Papæ *ſing.* 977. *num.* 1. Pract. Ferrarienſ. *in forma libelli contra plures reos debendi, in gloſſ. ſuper verb. Solutionem facere recuſauerunt, numero* 1. & *ibi Maſſrer in addit. verſ. conſenſerit* Hieronimus Gratus. *reſponſ.* 126. *numero* 10. & 11. Benuen Stracha *in tractat. de decurionibus, parte quinta, numero primo* (relatus ab amico noſtro Dn. Rutgero Rulando *in tractat. de commiſſ part. 4. lib. 9. capite vltimo numero* 47.) Tiraquell. *de retrac. conuen.* §. 1 *gloſſ* 7. *nu.* 126. Myning. *centur.* 6. *obſeruat.* 53. Andreas Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 91. *in fin.* & *lib* 2. *obſeruat.* 30. *nu. vlt.* Hartman. Hartman. *in pract obſeruat. tit.* 29. *obſeru.* 1. Alexand Raudenſis *de analogis lib.* 1. *c.* 11. *nu.* 7. (*quem etiam vide deciſ. 6. num.* 164.) vt ſilentio prætercam Rotam *deciſ.* 859. *vel* 860. Franc. Marc. *quæſt.* 539. Bertrand. *conſil.* 188 *colum.* 1. & *ſeq. vol.* 1. Lælium de Zanchis *in tract. de priuileg Eccleſ priuileg* 115. *n.* 13. & 14. Vincent. Caroc. *in tractat. de locato & conducto part. 3. tit. de fideiuſſorib. nu.* 1. & *in tit de renouatione locationis q.* 58. *part.* 3. & *deciſ.* 74. *num.* 7. & 8. Bertazolium *clauſula* 41. *gl.* 7. *n.* 5. Maſcard. *de probation. cōcluſ.* 1111.

Anton. Heringius. Q 2 *num.*

num. 12. Fulnium Pacianum *de probat. lib. 1. cap. 32. nu.*
13. *&* 14. Qui quidam omnes hanc opinionem com-
munem, imò & magis communẽ pronunciant, quam-
uis longe plures distinctiones hac de re adferat Lu-
dolph Schrader. *in Miscellaneis, Anno, &c. 96. editis, cap.*
20. *mihi pag.* 689 690. *&* 691.

4 Sed cum plus † vno verum esse non possit, vt ait
Aristoteles, & post illum Andreas Koichen *de vestitur.*
pactionib. cap. 3 num. 220. videndum erit, num hæc di-
5 stinctio de iure subsistere possit. Et sanè † putaue-
rim, contrariam sententiam, & æquiorem, & verio-
rem esse, quod nimirum fideiussor, qui ad certum tem-
6 pus tantum fidem suam obligauit (nam † eum, qui
simpliciter fideiussit, non coarctata ad certum tem-
pus obligatione fideiussoria, vel die solutioni assigna-
ta, nequaquam per prorogationem creditoris obli-
gatione eximi, per se verum, & inconcussum existit)
semper obligatus maneat, etiamsi terminus solutio-
nis alioquin sit prorogatus, idque, vt clarius fiat, tali
declaro exemplo: Titius pro Mæuio apud Caium
pro 1000. florenis fideiussit, vsque ad quinquennium:
appropinquante iam fine quinquennij, Mæuius debi-
tor cum Caio creditore suo agit, vt solutionem illam,
quæ in fine quinquennij fieri debebat, in sequentem
7 annum, vel vlterius differat. Est enim † prorogare
hoc casu exactionem differre, *l. debitoribus ff. de re iudi-
cat.* pulchrè Hermannus Vulteius *in commentar. ad l.* 1.
numer. 65. *Cod de iurisdict.* diem solutionis proferre, &
protelare, *l. cum soluendæ. ff. de distract. pignor. l. 2. § pe-
nult. ff. de iudicijs. l. Labeo. 25 § 1. ff. de recept. l. cum stipu-
latus* 113 *ff. de verbo. oblgat. l. fortissimis. Cod. de erogat.
milit annon. lib.* 12. debitori pecuniam perferre, *l. qui te-
stamentum. 27. ff. de probat* & dare interuallum, nec vr-
gere ad solutionem, *l. si vero.* 12. *§. si post creditam ff.
mandati.* Quid iam dicemus? Certè vtcunque Titius
fideiussor prorogationi non consentiat, nihilominus
tamen in summam illam 1000. florenorum obligatus
manebit.

Et huius decisionis rationes plures assignari pos-
8 sunt. Primò † enim præsupponendo, inter tempus
præteritum, scilicet quinquennium, & tempus futu-
rum siue prorogatum, distinguendum esse: rectè
statuo, quoad tempus præteritum, initio obligatio-
ni adiectum, fideiussori nullam liberationem compe-
tere, quoad prorogatum siue futurum verum verò fi-
deiussorem ita ab obligatione eximi per prorogatio-
nem, vt nullo modo vlterius ad præstationem eius,
quod obligationi principali ex tempore prorogato ac-
cedit, adstringatur. Mille igitur florenos cum vsuris
quinquennalibus debebit Titius fideiussor, quamdiu
etiam Mæuio debitori dilatio ad soluendum conce-
datur: at ratione vsurarum, & aliarum accessionum,
respectu temporis, à quinquennio finito elapsi, Caio
creditori à Mæuio debitarum, nequaquam conueniri
poterit, quod etiam non obscurè probat Tiberius De-
cianus *responso* 72. *nn.* 45. *lib.* 2.

9 Idq; † euidentissimè demonstrat *d. l. si cum Hermes.
in illis verbis: non oportere de posterioris temporis periculo
astringi.* Cod *de locato.* & facit in argumentum *l. vlt. in
verb. secuti temporis periculum ad te pertinere non potuis-
se, manifestũ est. C. in quib. casib. tutor vel curat. hab. tutor.*
10 *dari potest.* Ratio † rationis est, quod adiectio tempo-
ris regulariter definit dilationem intra quam promis-
sor cogitare debet de facienda solutione, non autem
est modus terminandæ obligationis, *l. obligationum §.
placet ff de obligat. & actio. c. cum dilecti. extr. de dolo, &
continuat text. in l. sed si maneate. ff. de precario.* Et ideò
eleganter Paulus respondit: Die adiecto in mandato,
intra quem præstaturum se Lucius Titius scripsit, nõ
esse impedimento, quo minus etiam post eum diem
conueniri mandati iudicio possit, *l. si mandatu. 59 §. 2.
ff mandati* Nec minus scite Camillus Borellus *in con-*
11 *trouersia* 11. *num.* 2a. scribit: Quod † prorogatio non
dicatur liberatio, sed obligationis prius contractæ di-
latio, *per l. cum stipulatus sim ff de verb. oblig.*

Secundò etiam certum est, quod demum post la-
psum termini ad solutionem præfixi, & non ante, pro-
pter exceptionem, plus tempore petitionis, poterit
conueniri, & exigi reus, *l. quoties in diem. ff. de verbor.
obligat.* Quod si igitur creditor iure suo vti noluerit,
exigendo pecuniam debitam in præfixo termino, sed
solutionem prorogauerit, quid, quæso, potest causari
fideiussor, cum & hæc prorogatio in ipsius gratiam cõ-
cedatur, vt qui aliter coactus fuisset in primo termino
soluere, fortassis etiam cum suo incommodo? *facit l. 3.
Cod. depositi. l. cum quidam. §. Diuus. ff. de vsur. l. cum quis
versic. cum gratias agere. C. de natur. lib.*

Tertiò pro hac sententia vrget, quod per proroga-
12 tionem † vlterioris temporis non tollitur, sed tan-
tum differtur exactio, *d. l. si vero. 12. § si post creditam. ff.
mandati. Alex. consil. 72. num. 7. vol. 6.* Si igitur certa
dies pro dilatione solutionis apponatur, non debet
eius lapsus liberare, vel reum, vel fideiussorem, ne in-
ducta ad vnum finem operentur contrarium, *argumen-
to l. si vnus. §. si cum reo ff. de pactis.* contraria autem esse
differre, & liberare, non est ambiguum.

13 Quarto mouet, quod † terminus soluendi proro-
gatus, intelligitur prorogatus cum omnibus suis ac-
cessorijs, & qualitatibus Bart. *in l. 1. § & post operis.
num. 3. ff de noui operis nunciation.* Iason *in l. 1. num.* 18.
cum seqq. C. de iudicijs. Daniel Mollerus *in comment. ad
constit Saxonic. constit. 19 num. 1. par. 2.* vbi præter Alex.
Anto. Nassum Galesium, Feli. Tiraq. Berouin, Boer.
Franc. Marc. & alium Iuriscons. etiam allegat Mynsi.
cent. 6. obs. 53. ac Tiber. Decia *respons. 71 li. 2.* Etsi igi-
tur creditor solutionis terminum prorogauit, non ta-
men hoc eo animo fecit, quasi quidquam in obligatio-
ne pristina immutari vellet, sed vt gratificaretur tam
fideiussori, quam reo, qui alias præcise soluere coacti
fuissent Aufrerius *in addition. ad Capell. Tholos. decis* 131.
Parisius *consil. 43. lib. 1.* Alciatus *in l. lecta num 53. ff. si*
14 *certum petatur.* Atque ideò prorogatio illhæc † credi-
tori non debet nocere, vel ad alium (vt modo dixi)
finem trahi, cum satis sit, prorogationem hanc effice-
re, ne debitor, vel eius fideiussor, durante dilatione,
molestentur, aut in mora esse videantur, *l. Lucius. §.
Paulus ff de admini. & peri. tut. l. Labeo. §. si per fideiussorem. ff.
de arbitris.* Alexand. *cons 82. vol. 6* Fachineus *lib. 2. con-
trouers. iuris. cap. 88. versi. posterius autem.* Daniel Mol-
lerus *d. constit. 19. nu. 3. & 4.* Camillus Borellus *contro-
uersia 11. num.* 25 *&* 26.

15 Quintò, huc † non malè adduci potest text. *in l. si à
colono §. 1. ff. de fideiussoribus.* vbi Paulus ita inquit: *Cum
facto suo reus principalis obligationem perpetuat, etiam fi-
deiussoris durat obligatio: veluti si moram fecit in Sticho
soluendo, & is decessit.* Et ad idem est text, *in l si seruũ.
91. §. nunc videamus. ff. de verborum obligation.* Quod si
igitur debitor in præiudicium fideiussoris suo facto
obligationem perpetuare h. e. eam, quæ tempore tan-
dem desitura erat, perpetuam facere potest quæ quidẽ
perpetuitas, secundum naturam actionum personaliũ
ciuilium, ad 30. annos extenditur, cur non etiam ean-
dem suo pacto ad breue aliquod temporis spaciũ dif-
ferret, siquidem non debet, cui plus licet, quod minus
est non licere? *Vulgata l. non debet. 21. ff. de reg. iur.*

16 Atque † hæc sententia, quidquid etiam alij dicant,
proculdubio verior, & magis communis est, sicut eam
quoque communem pronuntiat Iason *in l. si & 1. num.
9. ff si certum petat. &* in *l. 1. numer.* 18. *cum sequentibus.
C. de iudicijs.* vbi formaliter loquit, se, quidquid alias
tenuerit, hanc opinionem nunc tenere. Item Abbas
Panormitanus, & August Berous in *c. de causis. nu.* 36.
& seq. communem dicens, *de offic. iud. deleg.* Anton.
Gabr. Roman. *in com. conclus. lib. 3. titu. de fideiussoribus.
conclus. 3.* Portius *lib. 3. conclus conclus.* 14. Io. de Imola
in c. constitutus. de fideiussor. VVesenb. *in parat ff. de nouat.*
num.

num.6.in fin Eman. Soarez. *in com.opin.lit. F num.* 160. Camillus Borellus *controuersia* 11 *nu.* 19. Eamq; adeo probat Anton. Gomesius *in resolut. tit. de contractibus, cap.* 13. *num.* 19. vt addat, eam tanquam verissimam in iudicando, & consulendo tenendā esse, non autem contrariam, id quod nouissime etiam eleganter demonstrauit Coletus *de process. execu. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 208. *ad* 318. *attingens etiam in decision. Germaniæ, decisione trigesima, num.* 20. & 21. & post eum, non minus erudite, quam luculenter Antonin. Tessaurus *decis.* 125 vbi permultos Doctores ita sentientes accumulet, & hanc partem tutiorem, communiorem, & æquiorem dicit. In eandem sententiam quoque nouissimè concessit Ioann. Goddæus *de contrah. stipulat. cap.* 12.
17 *conclus.* 10. In terris † quoque Saxonicis ita quotidie practicari testatur Ioach. à Beust. *in l. admonendi. num.* 341 *iusiurando*. id quod tamen vix est verisimile, propter Nouellam constitutionem Electoris Augusti 19. *in princip.* & §. 1. *part.* 2. quæ contrarium disponit, de quo vlterius vide Danie. Mollerum *lib.* 1. *semestrium. cap.* 17. & *in commēta. ad d. constit.* 19.

18 Nec † obstat d. *l. si cum Hermes. C. de locat.* Et si enim ibi dicitur, non teneri fideiussorem in futurum, non statim tamen inde sequitur, non teneri quoque eum io id, pro quo in præteritum fideiusserat, *argumēto textus in l. vltima. in fine versic. ex eo die. C. de negotijs gestis.* Non auersantur etiam *l. final. ff. de pactis. l. vbicunque. ff. de fideiussoribus.* & alia quædam ex aduerso prolata argumenta. Nam ad ea omnia facile responderi potest, vt ostendunt Coletus *supra d. loco num.* 307. & 308. Anton. Tessaur. *dicta decis.* 135. *num.* 15. quibus hac in parte astipulor.

Euersa igitur contraria opinione corruunt etiā omnia illa, quæ super ea fundantur, vtpote cum Do-
19 ctores scribunt; Si † quis fideiusserit pro custodibus castri, vsque ad sex menses, quod elapsis sex mensibus, sit liberatus, etiam si à castellano prorogatus sit terminus sex mensium, sine consensu fideiussoris, Angelus *in l. si vnus. §. si cum reo. ff. de pact.* Martinus Laudensis *in tractatu de castris, & castellan. quæstione vigesimanona.* Baldus *in additionibus ad Speculatorem, titul. de fideiussoribus num.* 19. *verbo, constitutus* Marian. Socin. (post Bald. Petr. de Ancbar. Henric. Bohic. Ioan. de Atena. Ioan. de Imol. & Abbat. Siculum) *in consil.* 21. *nu.* 10. & 11 *vol.* 1. Muscatellus *in practica fideiussoria. part.* 1. *modo* 14. *num.* 13. 14. 15. 16. & 17. vbi tamen subdubitat, & cogitandum relinquit. Nam quoad elapsum tempus sex mensium, fideiussor nullo modo est liberatus, sed ad id, quod to conuentionem expressè venit, tenetur: at quoad tempus futurum siue prorogatum liberatus est, & de nullo periculo adstringitur, etiamsi custodes castrum postea deserant, *dicta l. si cum Hermes* C. *de locato.* Et ita quoque intelligendus est Andreas Gail. *lib.* 2. *obseruat.* 30. *num.* 12. qui de hac ipsa quæstione ibi disserit.

20 Notandum tamen † est prædictam nostram conclusionem, quod plerisque Interpretibus placuerit, si tempus adiectum fuerit causa finiēdæ obligationis, non autem causa differendæ in longius tempus solutionis, quod isto casu per prorogationem termini fideiussor liberetur, & post tempus limitatum amplius conueniri non possit, Panormitanus *in cap. constitutus. numero* 10. *de fideiussoribus.* Iason *in l. stella. nu.* 21. *ff. si certū petat.* Ferrariens. *in forma libelli contra plures reos debendi. verb. solutionem. numero* 2. Alexander *consilio* 66 *columna secunda. volumine* 7. A Emylius Ferretus *responsi.* 8. Decius *consilio* 94. *in fi.* allegatus à Hieronymo Grato *responso* 126. *num.* 12. Tiraquellus *de retractu conuent. §.* 1. *gloss.* 7. *num.* 126. Andreas Gail. *lib.* 2. *obseruat.* 30. *num.* 11. qui plures citat. Attingit etiam eandem distinctionem Augustin. Morla *in emporio iuris. part.* 1. *titul.* 8 *in princip. in* 12. *præmisso. nu.* 85. *num.* tamen 86. eam improbans.

21 Verum † etsi hi inter tempus finiendæ obligationis, & tempus differendæ solutionis ita distinguunt, tamen verius est, fideiussorem, etiam si dixerit, quod tantum ad triennium, & non vltra pro obligatione, velit teneri, non liberari ab obligatione, per solum lapsum triennij, in ea summa pecuniæ, quæ demum post triennium erat exigibilis, *per textum in dicta l. si cum Hermes in fin.* qui satis euincit, eum, qui pro aliquod certum tempus fidem suam obligauit, ratione quidem illius temporis omnino teneri, licet posterioris tēporis periculo non astringatur. Ecce in hac lege fideiussor finiendæ obligationi quinquennium præscripserat, sed fit prorogatio, num liberatū esse fideiussorem Imperator Alexander pronuntiauit? Nequaquam, sed ait, fideiussorem saltem posterioris temporis periculo non adstringi, ergo certe à contrario sensu statuit, eum anterioris tēporis ratione obligatū permanere.

Et quia, quæso, esset huius triennalis obligationis effectus, lapso triennio fideiussorem statim liberari dicendum esset? Hoc enim mihi detur necesse est, ex stipulatione, qua fideiussor se obligauit, ortam fuisse obligationem naturalem, & ciuilem, & ex hac obligatione rursus actionem, & vim exigendi promanare, iuxta definitionem obligationis, *§. primo. Institut. de obligationibus.* vbi Stephan. Bodeus eleganter dicit,
22 quod † obligatio sit iuris vinculum, quo vel inuiti creditoribus nostris aliud dare, vel facere compellimur, pro lege, quæ inter contrahentes dicta est. Quę igitur actio ex efficaci obligatione semel nata, ea solo tempore certè rursus perimi non potest, cum ne quidem inducatur, *l. obligationum fere. §. placet. ff. de oblig. action.* & *action. §. at si ita stipuleris Instit. de verbor. oblig.* alias enim fideiussor obligatus, & nō obligatus esset, quod est absurdum.

Præterea, si consideremus ipsa verba quibus fideiussor fidem suā ed certū fortè tempus obligat, manifestum fiet, eum etiam, adueniente termino, pro præterito tempore non liberari. Quid enim, si ite stipulanti creditori spondeat. *Ad triennium, & non vltra pro Mæuio spondeo?* Profectò pro toto illo complectò trien-
23 nio tenebitur, non solum, † quia, Ad triennium, idem significat, quod, Vsque ad triennium, *l. mariti.* 29. *§. quinquennium. ff. de adulterijs.* ion. his ijs, quæ tradit Tiraquellus *de retractu conuention. §. primo gloss. vndecima numero* 67. & *sequentibus.* Camillus Borellus *in tractatu de compromissis §.* 1. *gloss.* 3. *numero* 313. verum
24 etiam, quia propriissima † natura dictionis. Vsque, hæc est, vt terminum, ad quem significet, & omnia, quæ intra illum terminum comprehenduntur, includat, *l. patronus. § Sempronio. ff. de legat. tertio. Vincentius Carocius decisione* 42. *numero* 18. *vbi plura hac de re.* vnde sequetur, vt & fideiussor ad omne id ex sua sponsione teneatur, quod debitorem ratione elapsi triennij daresacere oportet, quandoquidem illius sponsionis tria sunt capita: vnum sed ad triennium spondere alterum, se non vltra spondere: tertium, se spondere idem, quod debet debitor principalis. Etsi igitur vltra triennium ex primo, & secundo capite amplius fideiussor non tenetur, *iuxta textum rotundum in l. non intelligitur. §. cum quinquennium ff. de iure fisci. d. l. si vnus, §. si cum reo. ff. de pactis.* attamen ex tertio capite tenetur, vt soluat id, quod spospondit, *l. Celsus §.* 1. *versic. sed ipse esse putat. ff. de arbitris* Alias enim sponsionis illa periode habenda esset, ac si creditori stipulanti, in hunc modum diceat ausa promisisset: *Spondeo quidem tibi pro debitore tuo ad triennium, sed tamen sub illa conditione, vt intra, vel post triennium à me nihil exigat.* quo quid magis rediculum esse possit, non video, cum sponsio, & obligatio absque effectu actionem producendi esse nequeat, nec opus sit verbis, quæ rerum effectus nullus sequitur, *l. extractas* 54 *ff. de obligationibus, & actionibus. leg. vltima. Cod de donationibus.* Imo pro homine bardo, & resupino meritoris habendua

dus sit, qui sub tali sponsione cuiquam pecuniam suã credat, *l. cum de indebito. ff. de probationibus*.

25 Nec ad † rem facit Nouella Electoris Augusti *par. 2 constitut.* 19. §. quæ contrariæ sententiæ astipulatur, statuens, si fideiussor in instrumento obligationis expressè protestetur, se post tempus solutioni præfinitum amplius obligatum esse nolle, & debitore cessante, fideiussorem intra tres menses post elapsum terminum non conueniat creditore, vel fideiussore inscio, & non consentiente, terminum solutionis proroget, quod fideiussor sit liberatus, quod etiam probat Daniel Mollerus *in d. constitut. 19. num. 6. 7. & 8. & lib. 1. semestr. capit.* 17. astipulatorem habens Hieronymum Treutlerum *select. disput. vol. 2. disput. 28. thesi 4. litt. G in*
26 *fin.* Particularis † enim, & præcisi fori est, & ob id, tanquam localis constitutio, extendi ad alium locum nequit, non magis, quam quodlibet aliud statutum, Bald. *auth. hodie. C. de iudiciis.* Curt. senior. *consil.* 35 *colum.* 7. Roland à Valle *consi. 55. n. 13. vol. 1.* Ludolph. Schrad. *de feud. part. 7. cap. 5. num 7. & seqq.* And. Knich *de vestitur. pactionibus, cap. 1. num. 52.* Ne dicam, quod ipse Elector fateatur, dubium esse, num etiam iure communi probari queat, id quod fieri vix posse, iam est ostensum, idem mecum sentiente Matthia Colero *in tractat. de process. execut. part. 1. capit. 10. nu. 303. 304. & 310. 311.* vbi alia ad hoc accumulat.

Atque hæc quidem sententia non euertitur ex eo,
27 quod † licet Constitutiones Electorales locis clauduntur, non tamen earundem æquitas, & ratio ipsa clauditur, quæ vbique viget, Cicero *in lib. de Republ.* Quoddam Doctor *consil.* 28. Virgilius Pingizerus *consil. 2. num. 4.* Vnde etiam Hart. Pistor in quodã apud me asseruato manuscripto consilio, in causa N. contra N. *An.* 1580. consuluit, quod ex Constitutionibus Electoralibus declaratio desumi possit, etiam in locis extraneis, cum in cõsuetudine iuris Saxonici fundentur. Etenim hoc fortassis admitti posset in illis locis, vbi ius Saxonicum adhuc viget, alias ad declarationem iuris communis frustra adhiberentur. Et proinde, cum
28 † secundum Teutonum leges siue ius Saxonicum in Sacro Regio Auditorio Lituanico respondeatur, ceu auctor est Pet. Royzius *decis. Lituanica. 1. nu. 187.* Ioan. Dauth. *in tract. de testam. in prolegom. nu. 8. vers. item Poloni. mihi pag. 40* posset ibi Constitutionum Electoralium pro declaratione aliquis esse vsus, per ea, quę tradit Andr. Rauchbar. *par. 1. q. 40. nu. 13.*

29 Pariter † non infringuntur per rationes ab Æmylio Ferretto *in d. responso 8.* passim adductas. Nam primo nihil officit, quod fauor fideiussoris in obligatione sua requirat, vt non possit conueniri post diem, siquidem faciliores, & propensiores esse debemus ad liberandum, quam ad obligandum, *l. Arrianus. ff. de obligationib. & actionib.* Etsi enim verum est, hoc modo fideiussoris vtilitatem promoueri, id tamen absque præiudicio creditoris est intelligendum, quandoquidem nõ debemus vni ita prodesse, vt alteri obsimus, iuxta il-
30 lud vulgatum: Non † esse vnum altare detegendum, vt alterum cooperiatur. Præterea, hic non de aliquo obligando, sed de iam obligato agimus, & proinde *d. l. Arrianus* locum obtinere nequit, præsertim, quia nostrum non est, ex imaginaria quadam, & nusquam scripta, æquitate, cum detrimento alterius, & ademptione iuris quæsiti, ad liberationem propendere, iuxta tradita per Zasium *consil. 10. nu. 34. lib. 1.*

Nihil etiam impedit, quod fauorabiliores esse debeamus in fideiussorem excipientem, damnumq; vitantem, quam in creditorem agentem, lucrumque captantem, *l. vlt. §. si quis verò. C. de codicill. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.* Non enim hic creditor sollicitus est de nudo lucro captando, sed de damno vitando, cum suum saltem persequatur, & quod fideiussorem ex cõtractu inito dare facere oportet, petat.

31 Denique nihil vrget, Quod † lex contractuum est voluntas contrahentium, *l. contractus. ff. de regulis iuris. l. non omnis ff. si certum petat.* Voluntas autem ex verbis præcipue colligitur, *l. nõ aliter. ff. de legat. 3.* Et quod is, qui promittit, quod obligatio sua tantum per annũ, vel triennium proximum futurum durare debeat, non simul promittat, indemnem futurum creditorem, aut se soluturum, atque ideò ineptum videri, illam promissionem ab obligatione extendere ad solutionem post annum denique faciendam. Nam præterquam, quod hæc adiectio prorsus euertitur, per ea, quæ proximè dixi *nu. 22. 23. & 24.* insuper etiam nugatorium, & cauillatorium est dicere? Fideiussorem quidem hunc obligari, sed tamen non ad hunc effectum, vt post annũ creditor indemnis seruetur, aut vt is fideiussor soluat. Quorsum enim obligatio ista, cui adimitur effectus? Cuius etiam vtilitatis fideiussor ille, quem vt maximè velis, conuenire tamen, vel intra, (propter exceptionẽ plus tempore petitionis) vel post annum non possis? *l. 2. in princip. ff. qui satisd. cogant.* Sed inquis: Intra annum, vel triennium creditor aduersus fideiussorem actionem instituere debuit, quod quia non fecit, ferat negligentiæ suæ acceptum, post annum, vel trienniũ, ratione prioris suæ obligationis, conuenire non poterit. Absurdum, & cum ipso fine fideiussionis in vniuersum pugnans. Cum enim obligationi tam principali, quam accessoriæ annale, vel triennale tempus sit præfixum, liberum est, tam debitori, vel fideiussori, an velint se intra tale tempus obligatione liberare, quam creditori, an velit illos pro solutione conuenire, vt latius deduxi intra *hoc ipso capite. §. 15. num. 10. & multis seqq.* Quod igitur fauore creditoris introductum est, non debet in ipsius læsionem retorqueri, *l. quod fauore. C. de legib. l. nulla iuris ratio ff. eod. tit.* Quin potius cõtentus eo esse debet fideiussor, quod vltra triennium ipsius obligatio non extenditur, non etiam simul postulare, vt durante illo triennio obligatio ipsius nullarum fuerit virium, & nullius effectus, cum tamen omnis fideiussor, quantumcunq; in tempus etiam obligatio eius sit duratura, in hoc accipiatur, vt creditor suum ab eo consequi queat, si debitor fortè in soluendo moram nectat, aut etiam soluere nequeat, vt ostendi supra *cap.* 16.

§. 13. DE ELECTIONE.

SVMMARIA.

1 *Electione tollitur obligatio fideiussoria.*
2 *Electio non potest esse, nisi plures ponantur, & adsit indicium.*
3 *Inuentio facilis, non facilis electio.*
4 *Electio mala culpam secum trahit.*
5 *Eligens eligendo etiam idoneum peccat, si alium magis idoneum omittat.*
6 *Electione vnius ex pluribus reis debendi quatenus liberatio contingat.*
7 *L. si creditores. C. de pactis intellectus.*
8 *Creditor si ad vnum ex correis, vel fideiussoribus scripserit, vt soluat suam partem, quotam, atque huic admonitioni fideiussor actualiter paruerit, debitum diuisum est.*
9 *Creditoribus pluribus concurrentibus, & separationem bonorum petentibus, quatenus hæres electione liberetur.*
10 *Electio vnius ex pluribus confideiussoribus quatenus reliquos liberet. Et num. 11.*
12 *Dn. Georgij Threchts sententia commode explicatur.*
13 *Electa debitore num fideiussor liberetur? Et num. 14.*
15 *Electo reo non liberatur mandator.*
16 *Electo vno ex pluribus fideiussoribus non tamen debitor liberatur.*
17 *Electo vno ex pluribus mandatoribus, num cæteri mandatores liberentur.*

18 *Cre-*

18 *Creditor pro eodem debito, & pignora, & fideiussores accipiens, electionem habet, vtrum ius persequatur. Sed declara, vt num. 19.*
20 *Creditor, qui à debitore pignus habet, ad pignoris venditionem prius deuenire debet, quam fideiussorem conueniat, iuxta Cardinalem, & Valentin. Francum. Sed contrarium auctori verius videtur.*
21 *Coactio electioni est contraria.*
22 *Rationibus non licet vti ad correctionem eius, quod nominatim decisum est.*
23 *Pignoribus datis à reo principali distractis, residuum à fideiussore petere licet. Et num. 24.*
25 *L. à Diuo Pio. § si pignora. ff. de iud. explicatur.*
26 *Datio in solutum vicem venditionis obtinet.*
27 *L. si vt proponis. C. de fideiussorib. intellectus. Et num. 28.*
29 *Creditor, cui ab initio debitor pignus & fideiussorem obligauit, potest debitori gratiam facere, vt pignus vendat, fideiussore nihilominus obligato manente. Quod tamen declarationem recipit, vt nu. 31.*
30 *Amissio pignoris fideiussorem in nullo releuat.*
32 *Debito vendens pignus, quod alicui datum est, vt fideiubeat, furtum committit.*

1 DECIMOTERTIO † fideiussio tolli dicitur
per ELECTIONEM huius vel alterius fi-
deiussoris, Quando fideiussor ab alio fi-
deiussore vocatus est. neque enim electio
2 esse † potest, nisi plures ponantur, & adsit iudicium,
vt ait Æmylius Ferrettus, *in l. seru. electione. 5. nu. 3. ff.*
de legat. 1. quamobrem etiam hac in re creditorem cau-
3 tum esse oportet, facilis † enim, vt alibi in simili ait
Plinius iunior, hoc casu inuantio, non facilis electio,
4 malaque † electio est in culpa, vt ait M. Anton. de
Amatis *decisio 9. numero 44. & decis. 21 num 47.* Et
5 peccat † eligens eligendo etiam idoneum, si alium
magis idoneum omittat. *Abbas in capit. constitutis. la.*
2. num. 7. in fin. ad appellationib. Anton. de Gamma decis.
267. nu. 2. Vt igitur tanto clarius appareat, quid de
eo iura nostra, nō solum vetera, sed etiam nouissima
statuant, paucis rem istam perstringam, & relatis ali-
quot casibus applicabo.
6 Primus igitur † casus esto, quando creditor duos
vel plures reos debendi habat, tunc iura prouisum est,
quod alterutrum borum creditor aligere, vel pro par-
te conuenire (intellige, iudicialiter) vel satis non
faciente, cōtra quem egerat primo, post illum ad aliū
reuerti possit, cum nullus de his electione (quod be-
ne notandum, nam ad petitionem creditoris subse-
cuta sorte debitoris vnius acceptataque solutione
secus esset) liberetur, *l. reos & ibi Bart. Bald. n. 1. Salycet.*
nu. 4 C. de fideiussorib Frideric. Pruckman. cons. 8. nu. 28.
29. 30. 31. & 32. Cui non obstat *l. si creditores. C. de pa-*
ctis. quæ etiam est Impp. Dioclet. & Maximiniani. Dici
enim potest, ibi pro, Quenquam, legendum esse, Quē-
que, vt existimat, Ludouicus Charondas, vel potius,
vt ego arbitror, quòd ibi creditores non solum ex
pulribus correis debendi vnum elegerint, verum etiā
obligationem, lite cum correis istis contestata, diui-
serint, ab vnoquoque eorum pro sua persona, vi taciti
pacti partem debiti accipiendo, & admittendo, *iuxta*
l. liberum. C. de fideiuss. Idque quodammodo euincunt
verba illa, *Ex parte debiti, & pro sua persona soluentem,*
quam interpretationem etiam post Oldrad. Bald.
Imolam, & Castren. contra Socinum, & Decium pro-
bauit Æmylius Ferretus, *in l. si ex toto. §. si ita. num. 19.*
ff. de legat. 1. Et vt maximè inter has leges esset ali-
qua probabilis discrepantia, tamen hodie per con-
stitutionem Iustinianam, *in l. vlt. C. de fideiuss.* illa fo-
ret sublata, si quidem ibi statuitur, quod electione
vnius rei debendi nequaquam præiudicium creditori
aduersus alium fieri dabeat, quod etiam innuit *Fer-*
8 *rettus d. loco num. 17.* Nisi forte creditor † ad vnum
ex correis, vel fideiussoribus scripserit, vt solueret
partem suam, siue partem virilem, quotam, huicque
admonitioni correus, vel fideiussor paruerit, credito-
rique facta computatione, quotam suam dedarit, tunc
enim debitum diuisum est, nec opus est aliqua prote-
statione, se pro reliquis partibus teneri nolle, prout
in specie decidunt Salycet. *num. 4.* Alexand. *numer. 4.*
Curt. *num. 4. in d. l. si debitores. C. de pactis.* Et post illos
Frideric. Pruckman. *in cons. 8. per discursum, & præser-*
tim num. 15. & 25. vbi admodum eleganter hanc ma-
teriam pertractat. Probauit eam ipsam sententiam
quoq; cum Catellian. Cotta *in memorabilib. verb. Cre-*
ditor habens, Horat. Carpan. *ad statut. Mediolan. p. 2. c.*
189. nu. 2. cui adde Ioan. de Arnono *in cautela* 81.
9 Secundus † casus est, quando plures creditores
concurrunt, & separationem bonorum, debitoris ni-
mirum defuncti & hæradis ipsius petunt *iuxta l. 1. ff. de*
separation. & l. 2. & 8. C. de reb. auct. iud. possid. hoc casu,
si quidam creditoras nouandi animo ab hærede stipu-
lentur, amittunt separationis commodum, cum secu-
ti sint nomen hæredis, nec possint iam sa ab eo sepa-
rare, qui quodammodo eum elegerunt, sed etsi vsu-
ras ab eo ea mante, quasi eum eligendo exegerunt,
idem erit probandum, *d. l. 1. §. illud sciendum. ff. de sepa-*
rationib. Et hæc electio in tantum separationem im-
pedit, vt illa ne quidem redintegrari queat, licet cre-
ditores separationem petentes ab hærede fideiussores
acceperint *d. l. 1. §. item quæritur. ff. de separationibus.*
10 Tertius † casus est, quando vnus ex pluribus con-
fideiussoribus eiusdem quantitatis à creditora electus
totum exsoluit, hoc casu talis electio, interueniente
solutione reliquos confideiussores, quidem liberat,
sed soluens nullam habet ad repetendum actionem
nisi ei cessa fuerit, *l. vt fideiussor. 33 ff. de fideiussoribus.*
11 Quando verò † vnus ex fideiussoribus saltem eligitur
nec totum soluit, tunc vtique sola illa electio reliquos
confideiussores non liberat, sed integrum manet ius
creditori, donec in solidum pecuniæ ei persoluantur,
val alio modo satisfiat, *d. l. vlt. C. de fideiuss.* Et quamuis
in l. liberum. C. eod. dicatur, post litis contestationem
petitionem contra plures fidaiussores diuisam non re
dintegrari, tamen, & id abrogatum iam est *in d. l. vlt.*
ibiq; statutum, quod etiam contestatione contra
vnum ex fideiussorib. facta, alter nō liberetur. Et pro-
12 inde de iure † nouissimo vix procedet sententia Dn.
Georgij Obrechti, *in tract. de litiscontestatione. c. 10. nu.*
82. volentis creditorem qui cum vno è fideiussoribus
litem contestatus est, postea petionem in omnes redin
tegrare non posse.
13 Quartus † casus est, quando à creditore eligitur
debitor ipse, quo electo etiam olim fideiussor libe-
rabatur, vt scribit Cuiat. *lib. 2. tit. 9. § creditor.* & Pau-
dus *lib. 2. senten. tit. 17. C. de fideiuss. tit.* & quidem non
solum ipse fideiussor, & hæres eius, vt ibidem Paulus
notat his verbis: *Electo reo principali, fideiussor vel hæ-*
res liberatur. Et quia illa electione rei principalis fide-
iussor liberabatur, ideo cautic reditores curare sole-
bant, vt reum principalem mandatu fideiussoris eli-
gerent, quoniam hoc genere creditori in fideiussorem
integra erat actio mādati, si suum à reo principali ser-
uari non posset, *l. si mandauero. 22. §. integrum. l. si man-*
datu. 45. §. vlt. ff. mandati. Cuiac. lib. 23. obser. c. 25 Verū
14 † hæc Iustinianæa constitutione sunt mutata, & san-
citum, quod rei principalis electione neutiquam libe-
rari debeant fideiussores, nisi prius creditori satisfiat,
d. l. vlt. C. de fideiuss. Et licet hæc sanctio de Reo tantū
loquatur, tamen & de hæreda rei intelliganda erit,
quum reus hæredem suum proculdubio obligatum
relinquat, vt supra hoc ipso capite *§. 10. n. 21. & seqq.*
est demonstratum.
15 Cui tamen † hoc ad explicationem iuris veteris ad-
dendum est, quod vtcunq; illo iure electo reo, fide-
iussor liberaretur, nō tn̄ similiter electo reo, liberatus
fuerit mādator. Paulus *d. lib. 2 sent. t. 17. in fin. l. Granius.*

71. in prin. vers. quamuis enim. ff. de fideiuss. cuius diuersitatis rationem explicat. Cuiac. d. lib. 23. obers. cap. 25. Estqua huic decisioni iuris veteris etiamnum inhærendum, cum contrarium in d. l. vlt. C. de fideiuss. non reperiatur.

16 Quintus † casus est, si creditor vnum ex fideiussorib. eligat, & debitor se per id liberatum esse asserat, nam per electionem illam debitor etsi olim, auctore Caio in frag. lib. 2. tit. 9. §. creditor. non tamen hodie liberationem meretur, sed integrum manet ius creditori, donec in solidū pecuniæ persoluantur, vel alio modo satisfiat, d. l. vlt. C. de fideiuss. Alciat. in l. si creditores. nu. 24. C. de pact. An verò creditor, relicto reo, fideiussorem ita aligere possit, infra suo loco c. 27. dicetur.

17 Sextus † casus est, quando ex pluribus mandatoribus simpliciter acceptis, vnus mandator eligitur, quo genere tamē vno ex mandatoribus ita electo, lite etiā cum eo contestata, imo & absolutione secuta, cæteri non liberantur, l. amissi. §. vlt. & ibi Gothofred. in gl. 5. ff. de fideiussorib. l. reos. 23. l. vlt. in pr. C. eod. Paulus lib. 2. sent. titu. 17. in fin. Cuiac. d. lib. 23. obsen. cap. 25 Nec est quod quisquam d. l. liberum. & d. l. reos. tanquam contrarias committat; Illa enim de fideiussoribus: hæc de mandatoribus loquitur, inter quos semper fuit hac in re differentia, donec illa tandem sublata est, per constit. Iustiniani in d. l. vlt. C. de fideiuss. quæ fideiussores mandatoribus exæquauit.

18 Hisce nunc † eleganter subijcimus, quod creditor, qui pro eodem debito & pignora, & fideiussores accepit, electionem babeat, vtrum ius persequatur. Pignus namq; distrahere non cogitur, si fideiussorem simpliciter acceptum, omissu pignore conuenire velit, l. inter eos. 51. §. creditor ff. de fideiussoribus. Rutger. Ruland. de commiss. par 3. lib. 7. cap 5. num. 12. Imò, etsi mandatorem, pignoribus non distractis, eligere velit, l. qui mu-
19 tuam 56. ff. mandati. Modo non in id † tantum, quod ex pignoribus refici non potest, fideiussor sit acceptus, tunc enim hypothecis, vel pignoribus prius distractis, nihilominus in id, quod deest, aduersus reum, vel fideiussorem ei actio competit, l. inter creditricem 63. ff. de fideiuss l. 3. C. de distrac. pig. l. quamuis. 8. C. de pignoribus. l. grege §. etiamsi crediter. ff. de pignoribus l. 2. in fin. Cod. de fideiuss tutor. Nec obstat Auth. sed hodie. C. de obligat. & act. & Auth. Hoc si debitor. C de pignorib. Illi enim textus in alijs terminis loquuntur.

20 Non aduersamur † etiam, quod post Cardin. in rep. peruenit. extra. de fideiussorib. tradit Francus in tract. de fideiuss. c. 5. nu. 176. creditorem, qui à debito pignus habet ad pignoris venditionem prius deuenire debere, quam fideiussorem conueniat: contradicit enim iam citatis textibus, qui creditori liberam electionē relinquunt. Et vtcunq; largiamur, fideiussorem beneficio excussionis etiam in vēditione illius pignoris vti posse, si fortè conueniatur, interim tamen libertas illa eligendi conueniendique sine lege expressa creditori
21 non est adimenda, siquidem coactio electioni prorsus est contraria. Nec moueri debuerunt textu d. cap. peruenit. Verbum enim ibi nullum de pignore simul
22 cum fideiussore dato. tantum † abest, vt liceat vti rationibus ad correctionem eius, quod nominatim decisum est, glos. cap. 1. de feud. regali. Tiraquel. de iure primog. q. 85. nu. 15. Fortun. Garcies de vlt fin. iuris. n. 395.

23 Quod verò † in pignoribus dandis adijci solet, vt quo minus pignus venisset, reliquum debitor redderet, superuacuum est, quia ipso iure ita se res habet, etiam non adiecto eo, l. quæsitum §. 1. ff. de distract. pig. l. creditor. 28 ff de reb. cred. l. aduersus. ibi, de residuo manet integre actio C de oblig. & act. d. l. 3. C. de distract. pig. l. si
24 ex mane e. C. de except. Et † hinc ab Imp. rescriptum quoq; est, pignoribus datis à reo principali distractis, ne quidem post longi temporis interuallum, residuum à fideiussure creditorem petere prohiberi, l. pignorib. C de fideiuss.

25 Neq; † est predictis contrarius Vlpianus, in l. à diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iud. vbi is, qui semel accepit pignus, etiamsi non sit sufficiens, non potest tamen quid amplius petere. Quia loquitur in pignore iudiciali, quod creditor ea quantitate accepisse à iudice præsu-
26 mitur, quæ sibi debebatur. Vnde † cum illa datio in solutum, vel addictio vicem venditionis obtineat, l. si prædium. C. de euict. à qua, si semel contracta fuerit, alter in alterius præiudicium amplius resilire non potest, l. sicut. C. de oblig. & act. l. successores. C. de solut. idcirco, si creditor, cum debitore agens, pro certo debito pignus sibi adiudicari patiatur, nec contradicat, si in totum debitum non sufficiat, non potest ad superfluū agere, quia de eo transegisse pacto videtur, vt loquitur text. in d. §. si pignora. & scribit inter alios Guid. Pap. q. 348. incip. Nobilis Petrus. Chassan. in consuet. Burgund. Rubr. 5. §. 2. in verb. Son princip. oblig. nu. 19. Iacob. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsump. 92. & Matthias Colerus de process. execut. par. 3. c. 9. nu. 50. & seqq.

27 Non aduersatur † etiam l. si vt proponis. C. de fideiussorib. Nam creditor ibi fundum pignori sibi obligatū dolo malo uilto pretio non vendiderat, frustra igitur residuam quantitatem, quæ ex pretio eiusdem seruari potuisset, à fideiussore sibi refundi poscit: quin potius iudex aditus si fuerit probatum, creditorem, cui ius distrahendi pignora fuit, dolo malo fundum vēdidisse, quanti debitoris interest, restituere creditorem iube-
28 re potest, l. 1. C. si vendito pignor. agatur. Nisi fortè † creditor iureiurando suo se purgare, & docere queat, se tanti rē vendidisse, quanti potuerit venire, tunc enim tantummodo id reddit debitori, quod ex iuramento superfluum fuerit visum. Sin autem ex iureiurando etiam minus habuisse creditor inueniatur in residuum habet integram actionem, l. vlt. §. pen C. de iure dominij impetrando.

29 Quid † autem dicemus, si debitor ab initio creditori suo simul pignus, & fideiussorem dederit, postea verò creditor debitori gratiam faciat, vt possit pignus vendere, an fideiussor liberatus erit, cū creditor ipsi parato soluere, nō possit vna cum actione pignus cedere? Sanè hæc quæstio probabili ratione dubitandi non caret; Videtur enim creditor cum debitore collusisse, & pignus omisisse, ad hoc vt fideiussor solutione integri debiti premeretur, quod iura non permittunt, l. etsi pignus. ff quæ in fraud. credit. Sed verò magis simile est, vt si creditori, & pignus, & fideiussorem simul debitor obligauerit, liberum sit creditori pignus omittere, & debitori gratiam facere, vt pignus vendat, fideiussore nihilominus obligato manente. Si enim integrum est creditori omisso pignore fideiussorem conuenire, d. l. inter eos. §. creditor. ff. de fideiuss. cur non etiam pignus vendere permittat, & fideiusso-
30 rem conueniat? Si etiam amissio pignoris fideiussorem in nullo releuat, quo minus in solidum teneatur, l. emissi in prin. ff. de fideiuss. cur venditionis permissio illum releuaret? Hinc Imp. Alex. in l. etiam. 9. C. de fideiussorib. rescripsit. Etiam si de iure obligationis pignorum actum fuerit, fideiussoris liberationem non contingere.

31 Fateor † equidem, si fideiussor ita fidem suam obligauerit, quod velit tantum in id teneri, quod minus ex pignore vendito redigi queat, isto casu in ipsius præiudicium ad hoc nimirum, vt solidum soluat, pignus nec omitti nec vendi posse, d. l. inter creditricem. 63. ff. de fideiussoribus. (licet amitti, & perdi possit, d. l. amissi. in
32 pr. ff. eodem.) E contrario vero, † si pignus non simul cum fideiussore sit obligatum, sed datum sit fideiussori, vt fideiubeat, iuxta l. 9. §. 1. ff de pign. act. l. Titius. 31. ff. de contrah. empt. tum tantum abest, vt debitor illud pignus vendere possit, vt si vendat, etiam furtum committat, l. si is qui rem. 66. in pr. ff. de furt.

§. 14. DE

§. 14. DE BONORVM ADEMPTIONE.

S V M M A R I A.

1 *Ademptione bonorum tollitur obligatio fideiussoria, respectu non solum debitoris, sed etiam fideiussoris.*
2 *Publicatis bonis vniuersis, debitor habetur pro mortuo. Et nu. 3. 4. & 5.*
6 *Fiscus publicatis bonis, an tanquam hæres debitoris conueniri possit, deducitur, & simul ostenditur, fideiussores hoc casu nihilominus beneficium excussionis habere. Et num. 7. 8. 11. 13.*
9 *Fisco ob debitum restituendum conuento, & soluente, fideiussores quoq; liberantur.*
10 *Fiscus si semel bona publicata acceptauit, posuit custodiam super domum oppida, castra, & omnia alia reliqua bona, &c. non potest ea repudiare, sed fideiussor liberatus manebit.*
12 *Priuilegia fisci sunt permulta.*
14 *Fiscus in præiudicium creditorem non est priuilegiatus, quando agit de lucro captando.*
15 *Fiscus non nisi in casibus expressis est priuilegiatus.*
16 *Publicatis bonis pro parte, pro reliqua parte debitor creditoribus obligatus manet.*
17 *Deportatus debitor, si per indulgentiam principis bona sua recipiat, omnino creditoribus soluere tenetur. Declara, vt num. 18.*
19 *Pœna non præstat immunitatem.*
20 *Debitori si a'sque capitis diminutione bona tantum adimantur fideiussor liberatur, si modo debitor idoneus fuerit facultatibus.*
21 *L. defensiones. C. de except. intellectus.*
22 *Debitori si vna cum capitis diminutione, ob delictum etiã omnia bona adimantur, fideiussor non liberatur. Quod plenius deducitur. nu. 23. 24. 25. & 26.*
27 *L. 4. in princ. ff. si quis cautionibus. explicatur, & nu. 28.*
29 *Banniti ex Constitutione Imperij bona, & vitam amittuntur, ideoq; eorum fideiussores non liberantur. Sed limita vt nu. 30.*
31 *Mariti bonis confiscatis vxor nihilominus dotem suam saluam habet.*
32 *Excussio contra fiscum in bonis debitoris delinquentis, & condemnati facienda est, antequam fideiussor eius conueniatur.*
33 *Fideiussor contra fiscum cessis actionibus experiri potest.*
34 *Casus fortuitus in amittendo pignore nec debitorem, nec fideiussorem liberat.*

1
ECIMOQVARTO † fideiussoria obligatio
extingui dicitur per BONORVM ADEMPTIONEM; respectu non solum debitoris,
verum etiam fideiussoris, *Hippolit. in Rubric. de fideiussorib. num. 346.* Et quidem, quod ad debitorem attinet, si illi omnia sua bona adempta sint, nec
à creditoribus, nec publico nomine conueniri potest.
l. 2. ff. de sent. pass. & restit. l. 2. in princ. ff. de capite minu-
2 *tis.* non solum enim † debitor, facta vniuersorum bonorum publicatione, pro mortuo habetur, *§. publica-*
3 *tione. Instit. de societate:* Verum † etiam tota obligatio
extinguitur, si debitori deportatio vna irrogetur, *l. si
debitori 47. ff. de fideiuss. l. vlt. ff. de duobus reis. iuncta l.*
4 *vlt. in fin. C. de sent. pass.* vbi habetur, quod † ipsum deportationis numen per se omnium rerum sit spolia-
5 tio: iniquum autem † est dari actionem in eum, cui bona sunt ablata, *l. vlt. §. vlt ff. quæ in fraud. credit.*
6 Cæterum † reo ita liberato nihilominus datur actio
aduersus fiscum bona deportati debitoris occupan-
7 tem. Etsi † enim nonnulli voluerunt, prius fideiussorem conueniendum esse, quam quis fiscum bonorum
possessorem conuenire queat, Ancharan. *consi. 294.* Socin. *consi. 46 lib. 4.* Panormitan. *consi. 92. num. 12. lib. 2.*
8 Contrarium † tamen verius est, propterea, quod fiscus
succedit in bonis debitoris, ad instar hæredis, licet
reuera heres non sit, vtiturque non proprio, sed eius
iure, cui successit, *l. si cus. ff de iure fisci. l. si sub pignore.
C. de fiscalibus vsuris.* atque ideo tenetur creditoribus
satisfacere sicut hæres, sicq; bona in eum transeunt
cum suo onere, tam actiue, quam passiue, *l. si marito.
31. l. si maritus. 36 ff. solut. matrim. l. inter eos. §. vlt. ff. de
fideiussorib. l. 2. §. 1. ff. de aliment. legat. l. vet ff. de iure fisci.
l. si tutor. 9. §. penult. ff. de tutel. & rationib. distrah.* textus
*elegans. in l. in facto. 60 § fin ff. de condit. & demonstrat. l.
cum de in rem verso. §. 1. ff. de vsuris. l. 2. C. soluto matrimonio. l. 2. C. ad l. Iul. de vi publica l. si vt proponis. C. de
bon. proscript.* Raphael. de Raymund. *in consi. 36. num.
13. & 14. inter consi. crimi. Ziletti. vol. 1.* Alber. de Rosate *in l. actione. §. publicatione. ff. pro socio.* Rebuffus *in l.
Princeps. ff. de verb. signif.* Crauetta. *consi. 281. num. 7.*
Iul. Clarus *in §. fin. quæst. 78. num. 29.* Andr. Gail. *lib. 2.
obser. 86. num. 6.* Ioan. Zangerus *in tract. de exceptionib.
part. 3. cap. 1. num. 19.* Eman. Soarez. *in com. opin. lit. F.
num. 306.* Pulchre M. Anton. Peregrin. *de iure fisci. lib.
5. tit. 1. num. 66.* Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu 137.
num 3. 4. 5. 6. & 7.* vbi egregie hoc declarat. Eamq; sententiam probabiliorem, & æquiorem vocat And. Fachineus *lib. 8. controuers. cap. 55.* contrarijs argumentis
9 ibidem accurate respondens. Ideoq; fisco, † ob debitum restituendum conuento, & soluente, fideiussores
quoque liberatur, *l. si indebitam. 15. C. de fideiussoribus.*
10 Hoc amplius, si † fiscus semel bona publicata acceptauerit, puta, si arma dominica præposuerit domui
debitoris banniti, ac super oppida castra, & alia omnia bona mobilia, & immobilia, &c. non poterit denuo repudiare, sed fideiussor liberatus manebit, vt
voluit Raphael de Raymund. *d. consi. 36. num. 21.* cum
quo transit Stephan. de Barberijs in *consi. 9. num. 17.
& 18. inter consi. criminal. Ziletti. volum. 1.*
11 Eaque † omnia multo magis, vt ego opinor, admittenda sunt, si bona in fiscũ delata sint soluendo, iuxta
Bart. *in l. in fraudem § si principalis. ff. de iure fisci.* Raphael. de Raymund. *d. consi. 36. nu. 15. & 20.* Fideiussoribusq; excussionis beneficium saluum remanserit.
12 Quamquam † enim priuilegia fisci sint permulta,
Eberhard. in Topic. *loco à fisco ad Ecclesiam. numero. 2.*
Francis. Lucanus *de priuil. fisci per discurs.* nec contra
fiscum, quod non est expresse sancitum, ∫ pestiferis
præsumptionibus est præsumendum, Crauetta *consi.
280. colum. vlt. in prin.* Mascard. *de probat. conclus. 806.*
13 *num 8.* Attamen, quia, vt modo dictum fiscus, † confiscatorum bonorũ successor, pro hærede habetur, pulchre Gail. *lib. 2. obs. 86. nu 6.* atque ideo etiam ad præstandum, & subeundum ea onera tenetur, ad quæ bonorum suorum nomine tenebatur is, cui fiscus successit, *l. non intelligitur. § cum ex causa. ff. de iure fisc.* Speculat. *de feud. §. 2. versic. 24* Iul. Clarus *§. fin. quæst. 78.
num 29.* Idcirco nil mirum, si & beneficio excussionis
fideiussores se tueantur, ac creditores pro exactione
debiti ad fiscum remittant. Ratio rationis est, non
14 solum, quod † quotiescunque fiscus agit de lucro captando, aut pœna exigenda ab eo, qui crimen commisisse dicitur, cuiusque patrimonium ob id fisco delatum est, contra fiscum in dubio est pronunciandum,
neque is in præiudicium creditorum est priuilegiatus,
l. non puto. & ibi Dd. ff. de iure fisci. Mathesilan. *singul. 71.*
Plotus *de in lit. iurando. §. 6. num. 26.* Eman. Soarez *in
commun. opin lit. F. num 105* Gail. *d. obseruat. 86. num.
7. & 8.* iunctis ijs quæ attuli supra *cap. 7. num. 276. &
seqq.* Verum etiam, quod tempore latarum Sanctionum Imperialium, *in l. 1. & l. sententia. C. de fideiuss.* beneficium Iustinianæum excussionis siue Auth. *præsente. C. de fideiuss.* nondum in vsu fuit: atque ideo simul
stare possunt ista duo: Manere quidem fideiussorem
debitoris deportati obligatum: Ac nihilominus habere beneficium excussionis, vt nempe fiscus prius excutiatur, qui in locum debitoris successit. Fiscus

† nam-

15 † namque non nisi in casibus expressis est priuilegie-
tus, in non expressis iuris communis dispositio locum
babet, *l. fin. C. de vsur. fiscal. lib. 10. Gail. lib. 1. obser. 90.
num. 2.*
16 Si verò † debitori pro perte tantum bona edem-
pta sint, quæ particularis publicatio appellatur *in l.
vlt. C. si reus, vel accus. mortuus fuerit.* tunc pro ea perte
creditoribus obligatus manet *l. 1. C. de fideiussorib.* Eo-
17 dem † modo si deportatus, per indulgentiā Principis,
receperit substentiam suā, vel totam, vel pro parte
18 (secus eutem, † si recepisset libertatem taotum absq;
bonis, *l seruus 30. ff de obligat. & actionib*) tum se pro-
tegere sceleris pœne contra creditores, quo minus iu-
re debitum soluat, improbe conatur *l 3. l. si deportatio-
nis. C. de sententiam passis. l. 2. & 3. ff. eodem tit.* quos ce-
tus eureis literis scribendos esse dicit Ioa. de Arno-
19 no *in epitomate* 82. Pœne † enim non pręstat immo-
nitatem, ne quod introductum est in odium, in fauo-
rem retorqueatur, *l. 1 C. de infamib. Felin. in cap. intelli-
gimus col. 1. de iudicijs Molin. in consuetud. Parisien. tit. 1.
§. 57. glo. 7. num 5.*

Et prędicta setis probabili, & ęqua opinione re-
tenta, quod nimirum fiscus, bona debitoris deporte-
ti occupens, creditoribus ad solutionem obligetur,
& beneficium excussionis (modo ei non sit reouncie-
tum) pati cogetur, facilè coocordari possunt quędā
iura, quę fideiussorem modo liberari, modo non li-
bereri attruunt, & sic primo aspectu secum pugnare
videntur.

20 Aut enim debitor † capite non diminuitur, sed bo-
ne tantum ei edimuntur (pute si res debitoris è cre-
ditore ex dicto possesse, & distractę sint) & tunc fi-
deiussor liberatur, si modo creditori per id sit setis-
factum. *l. defensiones, C. de exception. l. in fraud. m § si prin
cipalis ff de iure fisci l. hæres. §. quod stipulator, versi. argu-
mentum rei. & ibi Charondas ff. de fideiuss. d. l. si indebitum
21 in fin. C. eodem.* Et hoc † est, quod *in d. l. defensiones.*
„dicitur: Defensiones rei ad Intercessores quoque ex-
„tendi, si modo reus in integro statu maneet; Integer
enim est status debitoris, cui, sine capitis diminutio-
ne, bona sunt adempte.

22 Aut verò † debitor ob delictum capite minuitur,
puta per deportationem ec bona simul publicantur,
vel omnia, vel saltem pers eorum, tunc fideiussor nō
liberatur, sed iure pristino conueniri potest, l. 1. *l. sen-
tentia. C. de fideiussoribus. l. si debitor. l. si deportationis. C. de
sentent. passis. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. per discursum
Angustela consil. criminali* 11. *num.* 8. saluo temen fide-
23 iussori † semper beneficio excussionis maoente, cum
contrerium ratione fieri in iure non sit expressum,
vnde, & nos tale in odium eius, qui certat de demno
vitando, pręsumere non debemus, cur enim stare ꝓ-
hibeatur, quod mutatum non reperitur? l. *præcipimus.
C. de appellat.*

24 Dico, ob delictum. Nam † si, ob pecuniem debitā
fisco. bona debitoris occupata sint, manfit debitor,
vna cum suis fideiussoribus proprijs creditoribus ob-
ligatus, *d. l. si debitor. in fin. Cod de sent. pass. gloss. in d. l in
25 fraudem. §. si principalit verb. fideiussores.* Imo † etsi
condemnatus ciuitatem Romenam postee emiserit,
nihilominus de iudicato soluēdo cum fideiussore agi
potest *l. si pro condemnato. ff. qui satisd. cog.*

26 Dico, per deportationem. Nam † relegatus, adē-
ptis etiam bonis, vel parte bonorum eblate, nihilo-
minus cum fideiussoribus suis obligetus manet, vt
vult Cuiatius *lib. 15. obseruat. cap. 35.* Sequitur Francus
27 *in tract. de fideiuss. cap. 3. num. 26.* Neque † obstet, *l. sed
etsi 4. in princip. ff. si quis cautionibus*, vbi dicitur, si quis
rei capitalis damnatus, hoc est, in exilium missus, &
relegatus sit fideiussori dandam esse exceptionem al-
legationis iuste ceuse, cur eum iudicio non sistat, quo
innuitur, fideiussorem hac exceptione munitum eb
obligatione quasi liberari, contra *d. l. 1. & l. sententia.*
28 *C. de fideiuss.* Accursius enim † *in d. l. defensores. verb.
status*, respondet, id in iudiciorum causis verum esse,
non eutem in causis contrectuum. Sed ille solutio
non est reelis, & ob id merito reprehensa è Specule-
tore, *in tit. de accusatione. §. sequitur videre, num.* 17. &
Baldo *in l. si vero. ff. qui satisdar. cogant.* Rectius igitur
dicimus: Illam exceptionem ex ipsamet rei nature ne-
sci, cum fideiussor illum non possit iudicio sistere, quē
magistretus exulare iussit, nisi idem eb exilio per eū-
dem magistratum reuocetur, *l. in insulam. l. cum indul-
gentia. C. de senten. passis.* pro quo facit, quod attuli su-
pra *hoc cap. §. 9. num. 97. & 98.* Et hæc clariorem lu-
cem præ se ferunt, quam ea, quę cooceruat Ioan. And.
*in addit. ad Speculat. titu. de fideiuss. in princip. versic item
sciendum quod Ubertus.* e quibus difficillimè intelligi
potest, quatenus fideiussor per ademptionem bono-
rum debitoris liberetur.

29 Quie † verò banoiti, & proscripti Imperij, vigore
constitutionum imperij non solum viam amittuot,
verum etiam bona eorum publicentur, *Ordin. Camer.
Imper. part. 2. titu. 9. §. banniti omnia bona sua amittunt,
Gail. lib. 2. obser. 86. num 9. & 10. Ioan. Goddæus de con-
30 trah. stipulat. cap. 7. concl. 4. num. 35.* ideo sequitur, † eo-
rum quoque fideiussores, & meximè si beneficio ex-
cussionis renuntiauerint, non libereri, sed iure pristi-
no coouenirí, & ad executionem adigi posse. *l. 1. l. sen-
tentia. C. de fideiuss.* Nam si fortè, vt antea dictum, be-
neficio excussionis non renuntiaueriot, tunc fiscum
(qui, vt *alibi* ait Frencisc. de Merchis, talia bona in
suam saccum iam imbursauit) prius conueniendum
esse censeo, non solum supra allatis iuribus: verum
31 etiam eo adductus, quod † mariti bonis confiscatis
vxor nihilominus dotem suam saluam hebere debet,
Gail. lib. 2. obseru. 86. & quod in specie, secundum ma-
gis verem, & communem opinionem, treditum est,
32 excussionem † contre fiscum in bonis debitoris de-
linquentis, & condemnati faciendem esse, entequem
fideiussor eius conueniatur, *gl sing in d. l. sententia. verb.
intercessores. C de fideiuss.* Andr. Gail. *de pace publica
lib. 2. obseru. 6. num.* 19. vbi id multis alijs similibus
confirmat, quibus addantur ea quæ esferem infre *cap.*
33 27. *par.* 1. Sanè † si fideiussor iste beneficio excus-
sionis renunciauerit, & sic necessitete compulsus sol-
uerit, credo eidem, cessis à creditore actionibus, in-
tegrum esse, à fisco solutum repetere, quidquid enim
isto casu aduersus debitorem licuisset, illud etiam ed-
uersus fiscum, qui in locum debitoris successit, ei
omnino est permittendum, quod prolixius demon-
34 strere non est opus. Est temen elius † casus, quo de-
bitori bone adimuntur, puta si casu fortoito pignus
vna cum fideiussore deinū forte intereeet, & emittatur,
sed illud damoom, nec debitorem, nec fideiussorem
liberet, *l. amissi in princ. ff de fideius.* de quo infra *cap.* 24.
num. 205. plura adducam.

§. 15. DE INOPIA.

SVMMARIA.

1 *Inopia debitoris vel fideiussoris quatenus tollat obligatio-
nem fideiussoriam, ostenditur. Et nu. 2. 5. 6. & 7.*
3 *Nihil habens, nihil dat.*
4 *Inops miserior est paupere.*
8 *Debitor si vergat ad inopiam, idque fideiussores creditori
significauerint, is vero debitorem conuenire negligat, an
adhuc teneantur fideiussores, si is fiat non soluendo, late
deducitur vsque ad num. 34.*
9 *L. si fideiussor. 62. ff. de fideiussor. intellectus. Et numero
27.*
10 *Prescribere mihi legem nemo potest in re absolute mei ar-
buri.*
11 *Agere inuitus nemo cogitur.*

Debi-

12 *Debitum solui potest, etiam ante diem, inuito creditori.*
13 *Creditor ad petitionem debiti iure vrgeri minime potest.*
14 *l. si fideiussores. 41. in prin. ff. de fideiuss.* } *inducuntur.*
15 *l. fideiussor. 16. §. vlt. ff. eod. tit.* } *Et num. 30.*
16 *Interpellatio hæredis defuncti, pro quo ego fideiussi, præcedere debet, antequam ego conueniri possim.*
17 *Culpæ & moræ eadem est ratio, quando de periculo agitur.*
18 *Fideiussores, si beneficio excussionis renunciauerint, frustra monent creditorem, vt debitorem facultatibus labentem conueniat. Sed declara, vt num. 19.*
20 *Sagittæ fraudis redire debent in dolosum verticem sagittantis.*
21 *Creditor ad instantiam fideiussorum (qui beneficio excussionis non renunciarunt) debitorem facultatibus labentē dolose non conuenient, nō habet regressum aduersus eos. Quod ampliatur nu. 25.*
22 *Dolus est, si quis nolit persequi, quod persequi potest.*
23 *Peruenisse dicimus, quod quis exigit, aut exigere potest.*
24 *Bona nomina mala fiunt, nisi appellentur.*
28 *Chassanæi dictum commoda explicatione ordinatur.*
29 *Petenti præstare cogor, quod me non lædit, & petenti prodest.*
31 *Cautela pro fideiussore, si creditor, ad eius instantiam, debitorem facultatibus labentem exigere nolit.*
32 *L. . C. de condict. ex lege explicatur.*
33 *Debitum nec exigi, nec solutio mandari ante tempus potest.*
34 *Cessio bonorum debitoris non liberat fideiussorem. Sed limita, vt nu. 35. & 36.*

1 DECIMOQVINTO † tolli dicitur obligatio fideiussoria per INOPIAM, quæ vel fideiussori, vel debitori contingit. Et quidem si
2 medio † tempore omnibus fideiussoribus, vel saltem vni eorum, calamitas insignis acciderit, ita vt ad inopiam peruenia[n]t, liberatio procuidubio ipsis contingit, debitore nihilominus obligato manente, *l. si ad arbitrio. 10. §. 1. ff. qui satisd. cogant. l. 2. §. vlt. & l. 4. ff. vt in possess. legat. Brech. en l. habere 188. §. 1. ff.*
3 *de verbo signific.* Qui † enim nihil habet, eo etiam nihil peti potest, *l. nam is nullam. ff. de dol. c. cum tu. de vsuris.* Vnde locose Bartolus ait, *in l. si vniuersa. C. de legatis.*
4 *Mal. da, chi non ha.* Inopis † autem nihil habet, & miserior est paupere; quia qua per ex eo dicitur à multis, quod parum habeat, vt apud Sebast. Medic. *de casib.*
5 *fortuit. part. 2. quæst. 4. nu. 4.* præterquam † si vnus fideiussorum, ante exactam à se partem, ad inopiam peruenerit, tunc enim illi quidem, vt modo dixi, libera-
6 tio contingit, modo † tamen primo inopiam legitime probet, deinde non sua culpa, sed solo fortunæ vitio se facultatibus euersum esse ostendat, argumento eorum quæ tradit Bald. *in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 3. de constit.* Mascard. *de proba. conclus. 1154. num. 5. & 6.* Sed pars eius ad cæterorū onus respicit, *l. inter. 26. ff. de fideiuss. & infra suo loco. cap. 27. part. 2. latis di-*
7 *cam.* Quod si † vero reus medio tempore non soluendo fiat, tum vtique huius inopiam fideiussores neutiquam liberat, sed quandocunque conueniri possunt, *§. vlt. Instit. de replicat. l. Titius. 76. ff. de procurator.* & pluribus expiteaui supra *cap. 56.* Nec obstat *l. seu ob inanes. 24. ff. mandati.* quæ vult, mandato renunciari posse, principali reo, scilicet mandatore, ad inopiam redacto: nam id verum est, re adhuc integra, vbi autem interesse cœpit, tum renuntiatio frustra interponitur, quidem in primis in contractu fideiussionis, *l. 1. § . . . aut proprio. ff. de oblig. & actionibus.*
8 Verum hic † consequentee ele . . . idit stio, Quid iuris nimirum sit, si fo . . . o foria, non quidem diu steteri . . . ata fideiussione esimi putere po . . . re ścturam tamen habeant, de . . . fa idque creditori d . . . o

dum consequi potest, si vero neglexerit, an hoc casu fideiussores, debitore forte postea ad inopiam reda-
9 cto, ab impetitione creditoris sint liberati? Et † prima fronte dicendum videbatur, quod non sint liberati propter responsum Scæuolæ *in l. si fideiussor. 62. ff. de fideiussoribus*, vbi interrogatus Scæuola, *si fideiussor creditori denunciauerit, vt debitorem ad soluendam pecuniam compelleret vel pignus distraheret, isque cessauerit, an posset eum fideiussor doli mali exceptione submouere?* Respondit, *non posse.*

Cuius ratio esse poterit, quod in re absolute mei
10 † arbitrij nemo mihi recte legem præscribit, vt hoc faciam, vel illud omittam, *l. in re mandata. C. mandati.*
11 *l. etiam §. licet. ff. solut. matrimon.* non † magis, quam iure cogi possum, vt inuitus contra alium agam, *l. vnica. C. vt nemo inuitus. l. 4. in principio. C. de vsuris pupillari-*
12 *bus.* Et † quamuis debitum, etiam inuito creditori, ante diem solui potest, *l. stipulatio 38. §. inter. vbi Bart. & Iason. ff. de verbor. obligat. l. quod quis. 50. ff. de obligat. & action. l. quod certo. 70. ff. de solut. Petr. Peckius de iure sistendi. cap. 37. num. 4. Cuiac. lib. 23. obseru. cap. 22.* Tamen
13 † econuerso creditor ad petitionem debiti vrgeri iure minime potest, eum, & donare illud debitori, si vellet, posset, *l. creditor. C. de pignoribus* maxime hoc in casu, quo etiam fideiussorem, relicto reo, creditor eligere potest, *l. sicut eligendi. l. iure nostro. l. si alienam. l. vltim. C. de fideiussoribus.*
14 Ad idem etiam pertinet *l. si fideiussores 41. in princip. de fideiussoribus.* vbi Modestinus decidit: *Si fideiussores in id accepti sint, quod à curatore seruari non possit, & post impletam legitimam ætatem tam ab ipso curatore quam ab hæredibus eius solidum seruari potuit, & cessante pupillo, curator soluendo esse desierit, quod nihilominus in fideiussorem vtilis actio competat.*
15 Eadem † quoque ratione Iulianus respondit *in l. fideiussor. 16. §. vltimo ff. de fideiussor. Cum fideiussor hoc modo acceptus esset, si reus quadraginta, quæ ei credidi, non soluerit, fide tua esse iubes? Verisimile esse, id actum, vt cum interpellatus reus non soluisset, fideiussor teneretur, sed etsi reus, antequam interpellaretur, decessisset, fideiussorem obligatum esse, quia hoc quoq; casu verum esse, reum non soluisse.* Patet igitur, creditorem non cogi, vt debitorem de solutione interpellet, & nihilominus fideiussorem
16 obligatum manere. Atque † ideo ex *d. l. fideiussor. §. vltimo. ff. de fideiussoribus*: nonnulli colligunt, si quis promittat centum, ac, eo non soluente, ego fideiubeā, contingatq; reum ante solutionem mori, quod statim conueniri possim, herede non interpellato, neque excusso. Verum Baldus *in l. pen. num. 24. C. de cond. insert.* interpellationem hæredis præcedere debere rectius autumat, quem sequitur Autrer. *in addit. ad Capell. Tholos. quæst. 130.* Vinc. Caroc. *de excussion. bonorum. part. 2. quæst. 71.* quod extra omnem disputationem positum esse arbitror, si fideiussor beneficio excussionis debito modo non renuntiauerit.

Et vt maxime prædicta se ita non haberent, tamen adhuc videretur esse per culpa, creditoris nimirum in eo, quod debitum suum non exigit, fideiussoris vero in eo, quod se ab obligatione eximi non derit, neq; igitur est, quod alter alteri moram obijciat, sed secundum modo allegata iura, potiores partes creditoris erunt, pro quo facit *l. hominem. 37. ad finem. ff. mandati. l. vltima in fine. C. de positi.* atterto etiam eo, quod quo-
17 ties † de periculo agitur, eadem est culpæ & moræ ratio, *l. si seruum § sequitur. ff. de verbor. oblig.* Cuiac. *ad . . . 5. mihi pag. 215.*

. . . ris, & similibus non obstantibus, cō- . . . , per sequentem distinctionem de- . . .

. . . ussores beneficio excussionis re- . . . casu, etiamsi debitor sensim laba- . . . dq; fideiussores creditori denunciantes, vt eum conueniet, ita vero cessit,

cesset, non possunt creditori doli mali exceptionem
objicere, propterea, quod creditor fideiussores sic re-
nuntiantes conuenire potest, etiamsi debitor nihil
habeat, vt infra *cap. 27.* fusius ostendam: atque ita sen-
tit Gomes. *tom. 2. resolu. de contract. cap. 13. numer. 9.*
quem secutus est Eman. Suarez. *in copin. lit. F. numer.*
167.

19 Cæterum, † primum huius distinctionis membrum
eatenus subsistit, quatenus fraus, & dolus creditoris
abest. Quid enim si fideiussores pudori suo, in mole-
stando, & exeutiendo debitore, consanguineo forsi-
tan suo, parcentes, expresse protestentur, quod nolint
vlterius teneri, si creditor debitorem prodigum non
exigat, sed eum facultatibus labi patiatur, & apertè
constare possit, creditorem ex proposito tantum no-
cendi, inque necem, & dispendium fideiussorum, ad
hoc, vt ipsorum actionum inanes fiant, exactionem de
biti intermittere? Negari certè non potest, quin do-
lus huius creditoris puniendus sit, qui malitiam suam
sibi lucrosam, alijs verò vult esse damnosam. *l. 1. in
princip. ff. de dolo. l. 1. l. 4. §. Marcellus. l. procurator. §. 1. ff.
de dol. mal. exception. cap. aduersus. de immunitat. Eccles.*
& quin ipse merito in eam, quam alijs fodit, foueam
præcipitetur, vt ita suæ propriæ negligentiæ damna
deploret, *argumento l. exception. 67. in fi. ff. de fideiussorib.
l. 2. C. de fundo patrimon. lib. 11.* Id quod etiam probatur
Baldo *in l. fin. num. 3. ff. si certum petatur.* dum ibi statuit,
quod creditor talis, si à fideiussoribus debitum petat,
doli mali exceptione submoueri possit, pro quo facit
*l. vltim. ad fin. in verb. dolosa adsimulationem cum prohi-
buerit. C. de negot. gest. l. 1. & 2. C. de diuid. tutel.* Et valde
eleganti dicto hanc sententiam expressit Cassiodor.
lib. 5. epist. inquiens: Inspetatum bonum est, si ad quem
deceptionis pertinet periculum, sibi gratiæ procuret
20 argumentum. Ius † enim exigit, sagittas fraudis redi-
re in dolosum verticem sagittantis.

21 Aut † verò fideiussores beneficio excussionis non
renuntiarunt, sed simpliciter fideiusserunt; hoc casu,
si desidem, ac negligentem in exactione sui debiti cre
ditorem præmouerint, isque à principali, sensim ad
inopiam perueniente, nihil petere voluerit, quantum-
uis principalis debitor deinde reddatur inidoneus, fi-
deiussores tamen erunt liberati, quæ sententia com-
munis est teste Gomesio *de contract. cap. 13. numero 9.*
Eman. Soarez. *in communibus opinionibus, litera F. num.*
168. probatque illam ipsam Colerus *de process. execu.
par. 1. cap. 10. nu. 314.* quibus ego vlterius addo Fran-
cisc. Bursat. *in cons. 224 num. 27. volum. 1. & in consilio
193. num. 56. lib. 2.* Bertazol. *in tract. clausul. instrumen.
clausul. 43. glo. 4.* Ioann. Breehæum *in l. si ita stipulatus.
150. num. 5. in fin. ff. de verb. signif.* Hora. Carpanum *ad
22 statut. Mediolan. par. 2. cap. 189. num. 28.* Dolus † enim
non tantum culpa est, si quis nolit persequi, quod per-
sequi potest, aut si quis non exegerit, quod exigere po
tuit, *l. dolus. ff. mandati. l. sed etsi. §. 2. l. si quid. 31. § illud. ff.
de petit hered. l. 3. §. gesta. in verb si forte data opera à de-
bitore non petit, vt tempore liberetur ff. quæ in fraudem
23 credit.* Imo † & peruenisse iam accipimus, quod quis
exigit, aut exigere potest, *l. si vero. §. debis ff. solut. matri-
mon. l. 2. § sed etsi. 5. ff. de hered. vel action. vendit. facit. l.
prima. C de peric. nomin. lib. 11. l. si fundum. ff. de fundo
dotali. l. si extraneus 33. ff. de iure dot. l. Mæuia ff. sol matr.*
Cuilibet enim diligenti patrifamilias notum debet
esse illud dictum Alphij fœneratoris apud Columel-
24 lam: Bona † nomina, nisi appellentur, mala fieri:
refert Alciat. *in l periculum. ff. si cert. petat. M. Anton. de
Amat. decis. 510. num. 10.*

25 Et hæc † sententia multo magis locum obtinebit
in fideiussore indemnitatis. Nam etsi ab eo creditor
non est interpellatus, vt debitorem conueniat, ni-
hilominus tamen imputare sibi debet, quod debitorē
per moram suam inidoneum fieri passus est. Debet
etenim res incipere ab ipsius exactione, & excussio-
ne, in qua si deses, & negligens est ferat id sibi acce-
ptum; Curt. & communiter Doct. *in l si ego. ff. de reb.
credit.* Magonius *decis. Florent. 45. num. 8* Gratus *respons.
53. num. 59. lib. 1.* modo fideiussor, qui non denuncia-
26 uit (quanquam † præmonere, & requirere vtilius est,
Caroc. de excuss. bonor. par. 2. quæst. 14. nume. 37.) eam
moram dolosam, & voluntariam fuisse, probare possit,
Soarez. d. loco. num. 166. Coler. d. loco. num. 315.

27 Nec † obstat prædictis *l. si fideiuss. 62. ff. de fideiuss.*
Illa enim intelligitur procedere quando fideiussor,
absque vlla necessitate, & dilapidationis metu, mo-
stat creditorem, vt debitorem conueniat, qui sanè
merito repellitur, cum perfide agat, instigans credi-
torem, vt debitorem ad solutionem præcipitat, qui
alias debitoris moram per se libenter ferret, *argumen-
to l. si extraneus. 33. ff. de iure dotium*, atque eorum, quæ
deinceps in hoc ipso capite dicam. Et sic intelligi
28 quoque potest, quod † scribit Chasan. *in consuetud.
Burg. Rubr. 5. §. 2. verb. sou principal obligé. num. 25.* cre-
ditorem non teneri agere, etiamsi fideiussor ipsi de-
nunciet, debitorem bona sua dilapidare, idque ita in
Burgundia obseruari: pro quo allegat Alexand. *in l. si
fideiussor creditori in apostil. ad Bart. ff. de fideiuss.* Iason *in l.
non solum. §. morte. in 17. col. vers. secunda conclusio. ff. de
noui oper. nunt.* Alias enim, si tam generaliter id acce-
peris, per distinctionem prædictam euertetur.

Non aduersatur etiam, quod liberum sit credito-
ri, quando debitorem conuenire velit, & proinde co-
gi nequeat, vt à debitore ad instantiam fideiussorem
quidquam exigat: hoc enim planè verum est, quando
de futura debitoris inopia certo non constat: at vbi
29 sensim † ille facultatibus labi incipit, rectius est, vt
prosit petenti, quod ipsum non lędit, & petenti pro-
dest, *l. 2. §. item Varus. ff. de aqua, & aquæ plu. arc. l. si ser-
uos. in fin. ff. de pignor act. l. 1. vers. sed dummodo. ff. de solu-
tionib. l. seruus. 7. in fin. ff. de seruis export.*

30 Nihil etiam † vrgent d. *l. si fideiussores 41. & d. l. fide-
iussor. 16. §. vltimo. ff. de fideiusso. ib.* Vtcunque enim ip-
so iure creditor non cogitur, vt debitorem ad solu-
tionem faciendam interpellet, & siue interpellet, siue
non interpellet, nihilominus fideiussor nihilominus teneatur
teneatur. Tamen aliud est, si creditor dolosè debitum
non exigat, nec ad interpellationem fideiussorum ex
necessitate factam, fideiussorem conueniat.

Deniq; non obstat, quod fideiussoris aliqua sit cul-
pa, dum se ab obligatione liberari non petit: quo-
modo enim id petendo obtinebit, si creditor libera-
tioni consentire nolit, neque fideiussor aliter credito-
ri cauere possit? argumento eorum, quæ scribit Ab-
bas *in cons. 90. Videtur quod fideiussores. lib. 1.*

Ne verò huic disputationi semper immergatur fi-
31 deiussor, do † ipsi cautelam, si debitoris forte patri-
monium exhauriatur, vt apud iudicem instet, vt is de-
bitorem commoneat (si saltem adhuc sit soluendo)
vt ante definitum tempus, vel debita repræsentet, vel
fideiussori solutionis securitatem faciat. *l. 1. C. de con-
dict. ex lege.* iunctis ijs, quæ tradit Quintilianus Mā-
dosius *in tractatu. de monitoriis. quæst. 7. nu. 1. & in ter-
32 minis terminantibus. quæst. 50.* Etsi enim † lex illa de
debitoribus tantum ex primipilo loquitur, sicut etiā
animaduertit Bernardus VValtherus *lib. 1. Miscellan.
cap. 37.* quia autem ratio illius legis in eo potissimum
fundatur, quod, quia primipili curam annonæ, inter
milites diuidendę, habebant, vt eos bene curatos
Reipublicę, cum vsus foret, præstarent, *l. 3. l. 7. l. 8. C.
de cohortalibus. lib. 12.* (vnde etiam *ad dict. l. 1.* debitor
ex primipilo à Græcis dicitur [illegible]
[illegible] de quo etiam consule Iustum Li-
psium de *militia Romana lib. 2. dialogo. 8 mihi pagina 82.
in fine.*) illa annonę præstatio sine magno exercitus
periculo differri non poterat, *l. 2. §. frumentaria. ff. de
administrat. rerum. ad ciuitatem pertinentium. Nouella 8.
cap. 10. §. secundo. l. vltima. ff. de appellat. reip.* & vero de-

bito. e

bitore ad inopiam prolabente, periculum quoque est in mora, maxime si solutio vlterius differatur, *l. 1. C de pericul. nomin. lib vndecimo.* non credo iudicem multum peccaturum, si dispositionem dictæ *l. 1. C. de condict. ex leg.* ad requisitionem fideiussoris sequatur, per ea, quæ in similibus fere terminis *ex dicta l. 1.* tradit Vincentius Carocius *de excuss. bonor. part. 2. quæst.*
33 53. Extra † hunc autem casum firma manet conclusio: Ante tempus debitum nec exigi, nec solutionem mandari posse, *l. continuus. § cum ita ff. de verb. oblig. l. 1. in fine. ff. quando dies vsusfr. leg. ced. c. 2 nic. in princ. de plus petitionibus.*

Quia vero cessio bonorum non nisi in extrema necessitate fieri solet, debitore otmirum fortunæ asperitate, vel dilapidatione sua ad inopiã vergente, ideo nõ incommodè hic quæritur; Vtrum cessio bonorum, à debitore facta, fideiussorem quoque statim ab obli-
34 gatione liberet? Et ne † in re clara æquo longior sim, breuiter statuo, creditorem, qui fideiussores vna cum reo principali obligatos habet, non cogi, cessionem acceptare, sed posse, spreto debitoris beneficio, impune contra fideiussores, secundum formam literarum, in qua se obligarunt, procedere, atque ita quoque visum est Bartolo *in l. heres à debitore. §. si stipulator. nu. 1. & 2 ff. de fideiussoribus.* Angel. de Aret. in *§. fin. num. 10. Institu. de actionibus.* Colero *de process. execut part. 1. cap. 6. num. 113. & faciunt ea, quæ dicam infra cap. 27. part 4.*

35 Limitatur † tamen hæc conclusio per nonnullos duobus modis: Primo, si creditor acceptet bona debitoris in solutum, tunc enim, & fideiussorem eum liberasse censeri, voluit Castrensis *in d. l. hæres. §. quod si debitor.* & Laurent. Syluan. *in consil 24. num. 9. in fi.* cuius limitationis veritas tamen patebit ex ijs, quæ dicam infra *hoc cap §. 21.*

36 Secundo limitatur, si † interuenerit consensus creditoris, hoc est, si cessioni bonorum expresse consentiat. & sibi nihil reseruet, quia tunc etiam fideiussorem liberasse censetur. *Syluanus dicto consi. 24. nu. 8. versicul. vltimo pro ista parte videtur casus. per textum in l. si præcedente. §. Lucius. ff. mandati.*

§. 16. DE CONFVSIONE.

S V M M A R I A.

1 *Confusione extinguitur obligatio fideiussoria.*
2 *In l. 71 ff. de fideiuss. in princ. legi debet, Granius Antonius, non Vranius Antonius.*
3 *Granionum nomen apud Romanos fuit notissimum.*
4 *Vranij nomen in historia Romana non legitur, nisi apud Agathiam.*
5 *Consolidatio, Confusio, & Extinctio differunt.*
6 *Seruitutes vsusfructus, actiones, obligationes, vt & multa alia confundi dicuntur.*
7 *Confusionis descriptio adfertur. Et num 8.*
9 *I. Creditore debitori hærede existente liberatur fideiussor. Et num 10. 11. 12. 14. & 17. Sed declaratur num. 19. 20. 24. & 25.*
13 *Actio, & passio in vno subiecto simul stare non possunt.*
15 *Fideiussor per confusionem liberatus non tenetur ad æstimationem rei debitæ, neque etiam ad similem quantitatem. Et num 16.*
18 *Confusio non est ante aditionem.*
21 *Principale maius est, quam accessorium.*
22 *Cauda non debet esse maior capite.*
23 *Minora maioribus quando comparantur, inferioris comparatio superiori inserta est.*
26 *II. Debitore creditori hærede existente, fideiussori liberatio contingit.*
27 *III. Fideiussore creditori hærede existente, fideiussor liberatur, sed reus obligatus manet.*
28 *IV. Creditor fideiussori hæres si existat, liberatur quidem fideiussor, sed reus obligatus manet. Declaratur nu. 10.*
31 *V. Fideiussor debitori succedente, fideiussoria obligatio extinguitur.*
32 *Lite contestata contra fideiussorem, si fideiussor succedat reo, non opus est inchoare nouam instantiam.*
33 *Fideiussor adeundo hæreditatem sui principalis, fit quasi hæres eius.*
34 *Confusio ex duabus obligationibus vnam, nouatio ex veteri nouam facit.*
35 *Inuentarij confectio num fideiussori hæreditatem adeunti prosit? Et num. 36. 37. 41. 42. 43. 44.*
38 *Hæreditas omni soluendo esse videtur, quam hæres adijt. Et num. 39. ac 40.*
45 *VI. Debitore fideiussori hærede existente fideiussoria obligatio tollitur. Sed notabiliter declaratur num. 46. & 48.*
47 *Hypothecæ conditio est, vt duret, donec debitum sit solutum.*
49 *VII. Fideiussoris hærede vel fideiussori, vel ipsi reo principali succedente, obligatio fideiussoria euanescit.*
50 *Obligatio duplex, altera alteri dispar, cum eadem esse non potest.*
51 *VIII. Fideiussore confideiussori hærede existente, non contingit liberatio. Ratio ponitur nu. 52. & 53.*
54 *IX. Fisco tam debitori, quam creditori, licet diuersis stationibus succedente, liberatur fideiussor.*
55 *Confusio obligationum etiam alijs, quam nouem prædictis contingit modis.*

1 DECIMOSEXTO † tollitur obligatio fideiussoria CONFVSIONE, propterea, quod per confusionem perinde extinguitur obligatio, ac per solutionem, vel compensationem *l. si id 21. § 1. ff. de liberat. legat. l. vt debitum. 5 versic. etiam C. de hæred. vel act. vend. l. debitor l. Granius Antonius. ff. de fideiussoribus. l. fiunt 75 l. verbo. num. 107 ff. de verbor. obligationibus. glos. l. ita nobis. C. de adulterijs* Guido Papæ *decis. 109 num. 2.* Roderic. Suarez. *in l. quoniam in prior. ib. 1. ampliat. 7. C. de inofficios. testament.* Antonius de Padilla *in l. vnum ex familia. § sed si vnc. 9. 1. ff. de legat. 2.* pulchrè Cuiac. *tractatu de Africanum. 7 mihi pagina 325. & 326. & tractatu 9. pag. 576.* Francisc. Hottomannus *in disputat. ad l. si mater ad patre. mihi pag 392. 393. 394. 395.* Ioannes Goddæus *de cont. auen. stipulatio. capit. 12. conclusi. 12.* quos Lector pro clariore explicatione videre pote-
2 rit. Obiter autem † pro tyronibus iuris hoc adijcio, non frustra principio dict. l. 71. ff de fideiuss cum Codice Florentino, contra vulgatam, a Neotericis quoque ipsis retentam, lectionem, me legere Granius Anto-
3 nius. Nam Graniorum † nomen notissimum fuit apud Romanos, vnde Granius Præco, Granius Flaccus, Granius Marcellus, Granius Martianus, Granius Sereous, Granius Licinianus, & alij referuntur à Cornelio Tacito *lib. 1. 4. & 6. annal.* Ioannes Glan-
4 dorpio *in Onomastico lit. G. mihi pag. 387.* Vranij † verò nomen in historia Romana me legisse non memini, præterquam apud Agathiam in historia Iustiniani (*mihi in versione Bonauenturæ Vulcanij pagina 59.*) qui mentionem facit cuiusdam Vranij, Medici professione, cum Homerico Thersite eundem postea comparans.

5 Vt porro hic omittam, quosdam non † inepte constituere differentiam inter consolidationem, confusionem, & extinctionem, Hieron. Gigas. *in tract. de*
6 *pensionib. q. 49. num. 5.* insuper † quoque certum est, non tantum seruitutes, vsumfructum, actiones, & obligationes (vt ostendit Pard. Pratteus *Lexico suo verb confundi,* ex quo transcribere non est opus) verum etiam tutelæ petitionem, *leg. vlt. Cod. de con rat. ind. tutela.* Dotem cum bonis, *l. si soror. Cod. de collat.* Prædia cum prædijs, *l. fideiussor. 32. ff. de negot. gest.* ius dominij *leg. arbor.*

arbor.19.in princip.ff.Com.diuid. Rem cum pecunia, *l.
si non fortem § si certa ff de condic.ind.* Lucrariuam cum
onerosa causa *leg.vnic C.de impon.lucrat.describ.* & de-
bitum eum credito confundi. *dict. leg debitori. 50.ff.de
fideiuss & al.bi sæpissimè.*

Ad propositum igitur nostrum reuertendo, scien-
7 dum initio est. Quod † confusio fit non tantum cō-
cursus debiti, & crediti in eandem personam, qui ple-
runque contingit aditione hæreditatis. *l.matrem 81.in
fin.ff ad Senatusc.Trebell.* Cuiat. *ad l. si hæreditatem 20.
ff.de hered.vel act.vend. & ad Afric.tracta. 7. mihi pag.*
314 Herman. Vulteius *lib. 1.iurisper Roma. capit. 57.*
Ioan.Zangerus *in tract.de except.par.3 cap.7. numer.2.*
8 Sed etiam † concursus principalis, & fideiussoriæ ob-
ligationis in eandem personam. Idem Cuiat. *dicto
tract.7.mihi pag.365.* Subiicio igitur, ad declaratio-
nem materię nostrę, sequentes casus, ex quibus appa-
rebit, quot modis fiat confusio, & quando, facta con-
fusione, fideiussoria obligatio extinguatur.

9 Primò † igitur fit confusio, quando creditor debi-
toris heres exstitit, Mascardus *consil. 49.num. 4.* Neuiza.
consil.59.num.12. Ioan.Anton Trigona *singul.4 nu.1.*
Guidus Pancirolus *consil 98 num. 1.* Hotromannus
in quæst illustr.quæst.38.mihi pag. 272. Petrus Peckius
testament.coniug lib 5.cap.19.num.1 & 2. Ioann.God-
dæus *d cap.12.conclu.12.num.90.* Duennas *regulas 18.*
Petrus Augustinus Morla *in emporio iuris par. 1.titul.
8 quæst.3.num.5.& seqq.* Ioan. Zangerus *d cap.7.nu.5*
10 & per † hanc confusionem eorum bona adeo con-
funduntur, & confunduntur, vt obligationes, quæ in-
ter illos erant, prorsus tollantur, & creditor, facta a-
ditione, sibi ipsi itaque soluisse dicatur, *l. deducta. 58.
in princip l.debitor 59.in princip.ff ad Trebell.a.l.debitori.
vbi glo.magna verb.confusa.& Alciatus num.27. Cod. de
pact ... l.peculium autem. ff.de peculio.* Imo, vt ne
quidem creditor ista portione, in qua heres est, vel
ipsam hereditatem, vel alios heredes molestare possit,
11 sed tantum pro residuo, nam † vltra eam portionem,
qua quis successit, petitio vel actio non confunditur
*l. 1.& ibi gloss.verb.competente.l.si adulta.C.de hered: act.
l si ab eo.C.de negot.gest l.si vxor.C.de bon auct.iud.poss l.
licet.C.ad leg.Falcid l.cum à matre.C de rei vind.cat.* Ioan.
Zangerus d.cap.7. num.4.

12 Quia verò inauditum † est, vt pro eodem apud eū-
dem quis sit fideiussor, hoc est, vt sibi ipsi quisquam sit
obligatus, vel secum agat; *l. Granius. versic tamen. vbi
successit ff.de fideiussorib.* Vnde etiam Iason in d. l.de-
bitori, num.4. C de pact. Pancirolus *d.consi.98.num.*
13 9. dicunt, quod † impossibile sit, vt actio, & passio
fient in vno subiecto: & vt quis sibi ipsi sit obligatus,
ac sibimet soluat, cum inter dantem, & accipientem
debeat esse differentia, *in stal. 2.vbi Bart. ff.de stipulat.
seruor. textus est in l. quidam referunt. in verb. esse enim
debet cui detur ff de iure codicillor.* Hieron. à Laurentijs
14 *decis. Aueni n.45.nu.5* Idcircò † quoque fideiussor
tali confusione facta liberatur, quia nec reus est, pro
quo debeat, sed nec res vlla, quę debeatur. *si id 21.
§. 1.ff.de liber. legat. l.Stychum. 38.§.1 l.debitor.50. d l.
Granius ff de fideiussor.l.2. §. cum quis debitori.ff.de hæ-
red.vel act.vend. Augustin. Morla. dicto.loco. num 6.&
7.*

15 Et frustra hoc † quidem casu disputatur, anne sal-
tē fideiussor ad æstimationem rei debitæ, aut similem
quantitatem teneatur; quod vtique in alijs quibuldā
casibus locum obtinere videmus, iuxta ea, quæ tradit
Cuiar. *in c filius.nu.5.extr de testam* Francisc. Manti-
ca *de coniect ur vltimar. volunt lib 9 tit.10.* Namquia
confusio solutionis iure, ac potestate omnem obliga-
tionem personalem omnino tollit, vt supra dixi, atq;
ita res nulla remanet, quę amplius debeatur, non de-
betur quoque eius rei, quę nulla est, & præstari nequit,
æstimatio, *argumento l apud.Iulianum. §. si ita prædia.ff.
16 de legat.1.* Similis quoque quantitatis † peti nō po-
test, quia petenti obstat exceptio, dolo facit, petens,
quod habes, de qua Bartol *in l. 1. C. de re iudicat.* nec
patitur bona fides, vt idem bis exigatur, vel soluatur,
l.bona fides.ff.depositi l.bona fides ff.de regul.iuris. Quam-
17 quam, si † creditor forte debitoris hereditatem re-
18 pudiet, aliud est dicendum, ante aditionem † enim
non est confusio, *dicta.l. matrem 81.in fin.ff.ad Trebell.*
atque ideo, non facta confusione, fideiussor obliga-
tus remanet, & si pro debitore mortuo soluat aduer-
sus heredes alios vel hereditatem iacentem regressum
habet.

Verum circa hūc casum lector ad duo, vt animad-
19 uertat, necessarium est. Quid enim, si † creditor, &
fideiussor simul debitori succedant? Hoc casu, quod
ad portionem creditoris attinet, obligatio quidem
ratione confusionis intercidit, aut (quod est verius)
solutionis potestate: Sed pro parte coheredis obli-
gatio salua est, non fideiussoria, sed hæreditaria, quo-
niam maior tollit minorem, *l.debitori.50.ff. de fideiuss-
20 orib.* Et † vocat Papinianus obligationem hæredi-
tariam maiorem, eamque saluam esse dicit, quia sub-
21 lata accessione manet principale: principale † autem
vtique semper potius est, quam accessorium, alioquin
22 cauda † maior esset capite, quod est absurdum, M.
Anton.de Amatis *decis 34.num.7.* cum tamen, quādo
23 † minora maioribus comparantur, inferioris compa-
ratio superioris iniuria sit, vt loquitur D.Hieronym.
lib.1 aduersus Iouinianum, mihi pag.18. hoc est fideius-
sor, facta confusione desinit quidem esse fideiussor,
sed nihilominus manet reus principalis, quia reo hæ-
res exstitit, atque ideo vna eademque cum ipso perso-
na esse censetur, *l.generaliter.ff.de fideiussoribus.l.debitor
ff.de separationibus.Cuiac.ad African.tractat.7.mihi pag.
326.Fracatus in tractat.de fideiussorib.cap.5.num 98.*

24 Rursus pone, creditorem vni † ex reis debendi he-
redem existere, & pro illo datum etiam esse fideiusso-
rem, hoc casu alter reus, & ipsius fideiussor non libe-
ratur: quia, facta confusione, persona tantum, & qd-
quid personæ accedit, atque ita etiam fideiussor ob-
ligationi eximitur, non res omnis soluitur. *l.Granius.
ve.sic.sed cum duo.ff.de fideiussorib.* Re autem omni nō-
dum soluta, alter reus etiam cum suo accessorio libe-
rari non potest, qua de re latius differentem consula
Petr. Augustin. Morlam *d part.1.tit.8. quæst.3.num.7.*
25 *8.9 & 10.* Quid † autem dicemus, si creditor debi-
tori suo heres exstiat, & inuentarium confecerit? Re-
spondeo, hoc casu actiones non confundi, & ideo in
venditione bonorum creditorem hunc alijs credito-
ribus reputare creditum suum, *l.fin. §. in computatione.
C.de iure delib.* Fideiussores tamen non aliter conueni-
re aut pignora persequi posse, quam si hereditas sol-
uendo non sit, id est, si nec, quod sibi debetur vt æs
alienum, consequi possit, nec ei salua sit quarta, quæ
ex l.Falcidia hæredi debetur. Sebastian. Monticulus
in tractat.de inuentario, quæst.9.num.78. Ioannes Zange-
rus in tract.de except.par.3.cap.7. num.28. dicens, hoc
esse ius nouum, continens correctionem iuris Pande-
ctarum, quo, siue bona erant descripta, siue non per
aditionem confunduntur actiones, & fideiussores li-
berantur.

26 Secundo † fit confusio, & fideiussori liberatio cō-
tingit, si debitor creditoris hæres exsistat, non aliam
sanè ob causam, quam qua in præcedenti casu vsus
fui: & sunt ad hanc rem textus *in l heres. § quod si stipu
lator ff.de fideiuss.l.cui hominem.34.§.quidam.l.sicut.75.
ff de solutio l.1.§.si debitor.ff.ad l.Falcid.sequitur.* Neuiz.
consil.46 num.23.

27 Tertiò † confunditur obligatio, si fideiussor cre-
ditoris hæres exsistat, & hoc quidem casu ipse fideiussor
liberatur à sua obligatione, reo principali nihilomi-
nus obligato manente, *l.heres.§.quod si stipulator.vers.
quod si idem.& §.vltim l.Granius.in fin.princip.versicula
vel fideiussor creditori puto conuenire confusione obliga-
tionis,*

tionis, non liberari reum. *ff. de fideiussorib. l. in omnib.* 47.
ff de solut. Ioan Zangerus *part.* 3. *cap.* 7. *nu.* 7. & *num.*
28 18. *versic.* 3. *casu.* Succedit † enim fideiussor in omne
ius defuncti, cui etiam nomina debitorum annume-
rantur, *l. nomen ff. de legat.* 3. atque ideo ad exactionem
eius nominis ei quoque actio mandati relicta esse cē-
setur, *l. ex leguta. C. de legat. l. seruum filij. §. eum qui. ff. de*
legat. 1. *l. si ei.* 11. *ff. mandati.* Bertazolius *clausu.* 43. *glo.*
6. *num.* 3. Adeo verò obligatio confunditur, vt si fi-
deiussor iudicatum solui stipulatori heres exstiterit, ex
integro sit cauendum, *l. de die. §. fideiussor. ff. qui satisd.*
cogant.
29 Quarto † obligatio confunditur, quando creditor
fideiussori heres exstitit. Sed etsi isto casu fideiussor
liberatur, propterea quod morte interueniente in
eadem personam ius stipulantis promittentisq; de-
uenit, reus tamen obligatus manet, *dict. l. Granius. in fi.*
princip. ff. de fideiussorib. d. l. in omnibus. 43. *ff. de solutio-*
nib. d. l. de die. §. si fideiussor ff. qui satisdar. cogant. Ioan. *Zan*
30 *gerus de excep. part.* 3. *cap.* 7. *num.* 7. Limitat † vero Dn.
Zangerus. *d. l. num.* 18. *versic. quarto casu.* hanc ipsam
conclusionem, vt non obtineat, si creditor succedat
fideiussori confecto inuentario; tunc enim asserit,
confundi actiones, sed creditorem recte deducere,
quod sibi ex causa fideiussoria debetur, cum fideiussor
fuit eius debitor, *l. final. §. in computatione. C. de iure de-*
liber. Sebastianus Monticulus in tractat. de inuentario,
quaest. 9. *nu.* 76.
31 Quinto † fit confusio obligationum quando fide-
iussor debitori succedit. Quod autem eo casu fideius-
sor ex causa fideiussionis liberetur, id vulgo iactari, &
pro regula iuris quasi obseruari, scribunt Papinianus,
Scæuola, Vlpianus, & Africanus in *l. Stychum.* 95. *§.*
quod vulga. l. si duo. 93. *§. sed etsi. ff. de solut. l.* 5. *in princ. l.*
heres. 21. *§. vltim. ff. de fideiussor.* Francischin. Curt. &
Alciat. *num.* 28 *in l. debitori, vbi Curtius duobus modis li-*
mitat, C. de pact. Ioan. Donet. à Fina *in Enchiridio con-*
clus. iur. lib. 1. *verb. fideiussor. in princ. mihi pag.* 41. Ron-
chegal. *in l. si reus* 13. *num.* 2. & 4. *ff de duob. reis.* Cuiac.
lib. 11. *obseruat. cap* 34. & *tract.* 7. *ad African. mihi pag.*
374. Francisc Hottoman. *in suo Isagogio* (vbi perua-
gatam, tritam, & decantatam Doctorum rationem
vocat) Cardinalis Parisius *in consil.* 121. *numer.* 2. &
seq. volum. 1. Francus *de fideiussoribus d. cap.* 6. *num.* 95.
Ioan. Goddęus *de contrab. & commit. stipulat. cap.* 5. *con*
clus. 10. *num.* 159. Catocius *de excussione bonor. part.* 2.
quaest. 52 *num.* 1. 2. & 3 quem etiam *num.* 14 & 17. le-
ctor adeat, cum ibi duas limitationes notabiles ad
precedentem regulam adducat, quarum altera inpri-
32 mis est notanda, quod † nimirum lite contestata cō-
tra fideiussorem, si fideiussor succedat reo, non opus
sit incohoare nouam instantiam, quasi extincta obli-
gatione accessoria.
Ratio porrò precedentis regulę est, quod fideius-
33 sor † adeundo hęreditatem sui principalis fit quasi
hęres ipsius, & de nouo cum creditoribus ipsius con-
trahere censetur. *d. l.* 5. *in princ ff. de fideiussorib.* Ioann.
Zangerus *d. cap.* 7. *num.* 10. *versic. quod si reus.* Et obli-
gatio maior siue plenior extinguit minorem, scilicet
fideiussoriam, cum rei, & fideiussoris obligatio in vnā
personam confluat, absque tamen nouatione: con-
34 fusio † enim ex duabus obligationibus vnam, noua-
tio ex, veteri nouam facit, *l.* 1. & *l. vltim ff. de nouatio-*
nibus.
35 Cęterum † hic è Doctoribus eleganter quęsitum
inuenio, si fideiussor principali suo hęres exsistat, hę-
reditatemque adeat, & inuentarium conficiat, num
ipsi confectio inuentarij quidquam proficiat? Et cō-
muniter distingui consueuit: Si fideiussor respectu
sue persone inuentario innitatur, vt ipsi nihil prosit,
sed in solidum conueniri possit, sin autem conuenia-
tur nomine defuncti, vt isto casu inuentario se defen-
dere possit, vt videra licet apud glo. & Cynum. *in l.*
fin. §. in computatione, C. de iur deliber. Barto. *in l. genera-*
liter. ff. de fideiussoribus, & in l. debitor. ff. de separation.
Aug. Iac Cambil. in tract. de testam. glo. 112. *numer.* 19.
Francum in tracta. de fideiussor. cap. 6. *num* 1 .3. in cuius
36 † opinionis castra nouissimè quoque transierunt Di-
dacus Spino. *in speculo testamentor. gl* 35 *nu.* 43. & Ant.
Pichar. Hispanus *in princip. tit. num.* 13. *in fin. Institut.*
quib. mod. toll. obligat. Ioan. Goddęus *de contrab. stipulat.*
cap. 12. *concl.* 12. *num* 92.
Sed Gulielm. Durandus, vulgo Speculator dictus,
in tit. de fideiussor. num. 23. indistinctè tenet, fideiusso-
37 rem † ex contractu fideiussionis conuentum in soli-
dum teneri, vtcunque inuentarium confecerit, cuius
ètiam non in Specula, sed in ingeniosi cerebri offi-
cina nata opinio rationem habet, eamque post Ca-
strens. Alexand. Iason. & Decium probat Cardinalis
Parisius *in consi.* 121 *num* 3. & 4. *vol.* 1. Ioann. Saixon.
in consuet. Turon. tit. 14. *artic.* 9. *gloss.* 1. *versic. nunc occur-*
rit pulcra quaest. Carocius *de excuss. bonor. part.* 2. *quaest.*
58. *nu.* 4. & 56. (vbi hanc communem Docto. opinio-
nem esse dicit) Roland à Valle *in tractat. de inuentario,*
part. 3. *§. quaeritur quoq; an fideiussor. mih. pag.* 173. &
ipse *num.* 9. eam communem appellans, à qua nulla-
tenus sit recedendum. Cum enim supra *cap.* 16. &
hoc ipso cap. §. 15. *num.* 7. ostensum fuerit, inopiam de-
bitoris fideiussorem non liberare, quo minus in so-
lidum teneatur, & hoc amplius, fideiussoris faculta-
tes debitoris facultatibus aggregari, adeo, vt etiam
absque excussione fideiussor ad solutionem pręcipi-
tari possit, quando debitor notoriè non est soluendo,
vt probabitur infra *cap.* 27. *part.* 1. *num.* 200. dicendū
vtique videtur, inuentarij confectionem non obesse,
quominus fideiussor in solidum conueniri possit, nam
38 & omnis † hereditas soluendo esse videtur, quam hę-
res adijt, qua ratione etiam hęres omnibus credito-
ribus hęreditarijs ex contractu defuncti tenetur in
solidum, vt vel soluat de suo, si hęreditas non sit sol-
uendo, *l. libertus.* 30. *ff. de bonis. liberto.*
39 Et ideo † Papinianus *in l. debitor. ff. de separat.* dicit,
rationem iuris non pati, vt creditor, qui accepto fi-
deiussore diligenter sibi prospexerat, damno afficia-
tur, quod vtique fieret, si fideiussor post aditam hęre-
ditatem amplius ex suo contractu conuenire nō pos-
set, ne quidem in residuo, cum tamen ex persona hæ-
redis obligationis conditio non immutetur, *l.* 2. *§. ex*
his ff. de verb. obligat.
40 Nec obstare videtur, quod † quando fideiussor de-
bitori successit, obligatio fideiussionis sit extincta,
atq; ideò cessit non possit, *d. l. debitor. ff. d. separat. iun-*
cta l. qui res. §. aream. ff. de solut. Nam Papinianus *in d. l.*
debitor. hoc apertè diluit, dum negat, rationem iuris
pati, vt propterea creditor, qui sibi diligenter prospe-
xit, damno afficiatur. Quamuis enim obligationis
subiectum mutatum sit, eo ipso, quod ex fideiussore
factus sit hęres, qui locum rei principalis subingre-
ditur, tamen obligationis effectus nihilominus per-
durat, & fideiussor tam suo, quam hereditario nomi-
ne conueniri potest, per vnam quidem actionem, sed
ita, vt per eam vtriusque contractus sentiat commo-
dum. *l. heres* 21. *§. non est nouum. ff. de fideiussor. l. non est*
41 *nouum. ff. de actio. emptio.* Et hoc † proculdubio etiam
voluerunt Sebastia. Monticulus *in tractat. de inuentar.*
in quaest. 9. *num.* 71. & Ioan. Zangerus *in tract. de exce-*
pt. part 3 *cap.* 7. *num.* 18. dum statuunt, quando fideius-
sor succedit debitori, & inuentarium conficit, quod
salua maneat fideiussori actio mandati aduersus de-
bitorem, & quia hic fideiussor creditori, vel actione
ex stipulatu, & sic nomine proprio, aut nomine hę-
reditario, obstrictus est, & remanet, quod ideo ille ip-
se fideiussor, vt alius quiuis creditor, deducat tanquā
æs alienum ex hęreditate sibi delata, & sic actio man-
dati non confundatur.
Cui etiam hoc accedit, quod Iulianus *in l. genera-*
liter.

licet. 5. ff. de fideiuss. ait, fideiussorem hæredem axisteo-
tem ei, pro quo fideiussit, non tantum quasi hæredem
rei teneri, sed etiam quasi reum esse obligatum, & eau
sa fideiussionis liberati. Cum igitor reus mortuus io
solidum fuerit obligatus, & fideiussor eius personam
repræsentet, consequens, fit, bonis rei, & fideiussoris
consolidatis vnum iam essa patrimooium, atque eius
nomine fideiussotem taoquam reum in solidum te-
neri.
42 Fateor † tameu oouam distinctionem Iustiniani *in
l. scimus. C. de iure delib.* noonihil prędictis, aduersari,
cum generaliter decidat, hęredem, si inuentarium fe-
cerit creditoribus hęreditarijs vltra vires hęreditatia
non teneri, quod quidem alij in tantum extendunt, vt
inuentarium non solum prosit aduersus obligationes
merè hęreditarias, sed & aduersus mixtas, à propria
hęredis promissione ortas, iuncta hęreditatis aditio-
ne, sine qua ahoquin cum effectu oon gignerentur,
vt commune ait Iason *in l. quæ dotis. 52. ff. solut. matri.*
& eundem secutos Emanuel Soarez. *in thesau. commu.*
43 *opinion. lit. I. num.* 167. Cæterum † ęquior videtur
Speculatoris speculatio, ac opinio, ne quod io fauo-
rem creditorum introductum est, in eorundem odium
retorqueatur. Cessare verò videtur tota hęc dispu-
tatio, quando fideiussor omni iuria, ac legum auxilio
pro se facienri renuntiauit. Quia eoim inuentarij
44 † quoque confectio iuris beneficium siue legis auxi-
lium est, *d. l. scimus. in fin. princip. & §. sie vero postquam.
& § sin autem hoc. C. de iure deliber.* Idcirco etiam fide-
iussor huic renuntiasse procul dubio censebitur, per
ea, quæ tradidi supra *cap.* 17.
45 Sexto † confundi dicitur obligatio, si debitor fide-
iussori hæres existat, *l. Lucius. 24. ff de fideiussor. d. l. debi-
tor. vbi Zasius etiam notat ff. de separat. l. cum is qui. §. 1.
ff de condict. indeb.* Dissenserunt equidem Proculiani, &
Sabiniani, vtrum etiam hoc casu, si debitor fideiussori
hæres extiterit, obligatio fideiussoria extinguatur,
Proculianis existimantibus, multum interesse, vtrum
sequela accedat principali obligationi, vt in præcę-
denti casu, vel an principalis obligatio accedat se-
quelæ, vt hic: Isto casu, sequelam extingui: hoc vero
minime, *l. si duo rei. §. vlt. ff. de solutionib* Sabinianis ecō-
tra, vtroque casu sequelæ obligationem confundi,
principalem remaoere, affirmantibus, quorum etiam
sententia recepta est *l. cum reus. 14. l. hæres. 21. §. quod
si hic seruus versic nec his contrarium esse. d. l. Lucius. 24.
ff. de fideiussor. l. cum quis §. vlt. ff. de solut. d. l. debitor. ff. de
separat.* Cuiac *lib. 11. obseruat. cap. 34. & tract. 7 ad Af-
rican. mihi pag.* 365. & 366. Ioan. Zangerus *d. cap. 7. nu.
9. 10. versic. idem est, si fideiussor. & nu. 18. versic. secundo
casu.*
46 Verum † circa hunc casum inprimis est notandū,
si fideiussor pro aliquo dederit pignus, & deinde for-
te debitori huic succedat, quod fideiussoria obligatio
quidem extinguatur, non autem obligatio pignoris;
hæc enim durat, quod secus se habere, si alium dedis-
set fideiussorem, textus est singularis secundum Bar-
rolum *in d. l. cū quis. 38 §. vlt. ff. de solutib.* probat Ioan.
Zangerus *d. part. 3 cap. 7. num. 7. & 8.* Est, & ratio di-
47 uersitatis, quia † hypothecæ conditio est, vt duret, do-
nec debitum sit solutum vel aliter satisfactum, iuxta
gloss ibi: Istam autem conditionem non habet fideius-
sor fideiussoris. Bartol. *in singulari 35. incip. si fideiussor
debitori.* Petrus de Rauenna *singul. 630.* Cuiac. *tractat.
7. ad African. mihi pag. 374.* Anton. Neguzant. *in tract.
de pignorib. 2. memb. 6. part. princip. nume.* 7. Hinc etiam
dicit. Ioan Saixon. *in consuetud. Turonens. tit. 14. §. 9.
gloss. 1. versic. an autem per aditionem hæreditatis, &c.*
48 quod † boonum sit consilium si velis impedire, ne ex-
tinguatur obligatio fideiussoria per vnionem cū prin-
cipali, vt fideiussorem, pro securitate debiti, hypo-
thecam vel pignus dare procures.
49 Septimo † confunditur obligatio, sublata etiam
fideiussione, si fideiussoris hæres non solum fideiusso-
ri: sed etiam IPSI REO principali succedat. Tunc
enim intercessionis obligatione finita, velut princi-
palis tantum debitoris hæres conuenire potest, *l. fide-
iussoris. C. de fideiussorib.* Nam fideiussor, & ipsius hæres
accessorie obligantur, principalis igitur obligatio
superueniens adita hæreditate, tanquam maior, &
plenior, superuentu suo excludit fideiussoriam, quasi
50 minorem, cum † duplex obligatio ciuilis altera alteri
dispar cum eodem esse oon possit, *d. l. hæres. 21. §. ser-
uo. ff. de fideiussor.*
51 Octauo † fit obligationum confusio, quando fide-
iussor confideiussori suo hæres existit. Cæterum hunc
ab obligatione fideiussoria non liberari, manifesti iu-
52 ris ast. Sicut enim † quaodo duæ sunt obligationes
principales, altera alteri potius adijcitur ad actionē,
quam vt confusionem parere videatur, *d. l. si duo. §. pe-
nult. ff. de solutionib.* Ita quoque duæ obligationes ac-
cessorię in vnius persooa concurrere possunt, & neu-
tra confunditur, quia altera non est maior altera, sed
suot ambę pares, vtriusq; potestatis, paris, & indifferē-
tis rationis, vt ita Ioan. Goddęus *de contrahend. stipu-*
53 *lat. cap. 5 conclus. 10. num.* 159. Imo, & is, in cuius per-
sona subsistunt, ex vtraque obligatur, proprio scilicet
atque etiam hęreditario nomine, nec inanis est po-
sterior, si proprio sorte conuentus possit se tueri ex-
ceptione pacti: non possit autem posteriore, quanquā
si ex vna agi cœperit, consumitur altera, ne bis idem
exigatur, quod ęquitas non patitur, *d. l. hæres. 21. §. non
est nouum. ff de fideiussorib. d. l. si duo. 93. in princ. ff. de so-
lutionib. l. bona fides. ff de regul. iur* Cuiac. *tract. 7. ad Afri-
can. mihi pag.* 366.
54 Nono † obligationum confusio fideiussorem libe-
rat, si fiscus tam debitori, quam creditori, licet diuer-
sis stationibus succedat: *l. Granius. in princip. ff. de fideius-
sor b. l. 2. C. de solutionibus.* Nam, vt supradictū, inauditum
est, vt pro eodem apud eundem quis sit obligatus, *l.
hæres. §. quod stipulator. ff. de fideiussorib.*
55 Fit quidem, & † alijs modis obligationum confusio,
puta, si debitor debitori, vel reus reo succedat, *vt in l.
5. ff de fideiussorib. l. si duo rei ff. de solutionib. l. si reus. 13. ff.
de duob reis.* Si patitor possessori succedat, *vt in l. 8 ff.
iudicat. solui.* vel si procurator, vel defenso. domino
hęres existat, *vt in l. si ante. 7. in fin ff iudicat. solui.* Quia
vero illi casus proprie ad hanc materiam non perti-
nent, vt nec ille, qui habetur, *in l. si is qui. 18. ff. de obli-
gationib. & actionib.* idcirco illorum explicationem
nunc omitto.

§. 17. DE METV, ET CRVCIATV CORPORIS.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor liberatur, si vi metuue ad fideiubendum sit coa-
ctus. Quod ampliatur, nu. 2. 3. 4. & 5.*
6 *Fideiussor, pro relaxatione carcerati interueniens, non te-
netur, si fideiussio metu facta fuerit.*
7 *Creditor vim inferens vna cum iure crediti etiam obliga-
tionis fideiussoriæ ius amittit.*
8 *Debitore per vim iniuriam, & metum per tertium quen-
dam exacto, quatenus fideiussor liberetur, remissiue.*

1 DECIMOSEPTIMO † liberatur fideiussor
ab obligatione fideiussoria, si probata pos-
sit, quod METV MORTIS vel propter
CRVCIATVM CORPORIS, vel ca-
pitales minas pertimescendo, ad fideiubendum sit
coactus, *l. 2. l. si donationis. l. vlt. C. de his quæ vi met. caus.
fiunt.* Natta *consi. 50. num. 20. lib. 1.* Quod enim vi me-
tusve causa gestum erit, pretor ratum non habet, *l. 1.*
2 *ff. quod metus causa.* Nec interest † creditor debitor-
ve ipsimet vim adhibeant, an aliut eorum nomi-
ne.

ne. Nam, vt ait Seneca *lib. 4. controuersiar. controuers.*
3 8 æque † dignus est pœna, qui ipse vim adhibet, vt
qui ab alio admota, ad lucrum suum vtitur.

4 Hinc si quis † per metum reus constitutus sit & fi-
deiussorem volentem dederit, & ipse & fideiussor li-
beratur: Si solus fideiussor metu accessit, non etiam
reus, solus fideiussor liberabitur, *l. item. 14 §. Labeo*
5 *ait. ff. quod metus causa.* Item, † si quis per vim sisti pro-
mittendo, postea fideiussorem (intellige etiam per
vim, primam vim ex post facto ratificare videatur,
vt in l. 2. C. de his quæ vi metusve causa.) adhibeat, is
quoque liberatur, *dicta l. item. §. si quis vbi gloss. ff. quod
metus causa.*

6 Cui † etiam conuenit, quod fideiussor pro relaxa-
tione carcerati interueniens, ad nullam pœnam ex-
soluendum, neque etiam ad reum sistendum tenea-
tur, si fideiussio metu facta fuerit, vt scribit Afflict.
dec. S. N. cap. olit. 148. & dixi supra cap. 10. num. 38. & 30.
cui iunge tradita per Prosper. Farinacium *de carcerib.
& carcerat. lib. 1. tit. 4. quæst. 35. per tot.* Nec dubito,
quin in casu *l. exstat. ff. quod metus causa & l. creditores.*
7 *ff. ad l. Iul. de vi priuata.* creditor † vna cum iure crediti
etiam ius obligationis fideiussoriæ amittat, & fideius-
sori liberatio contingat, *argum. l. in omnibus. 43. ff. de
solutionib. & dicam infra cap. 27. part. 4.*

8 Quatenus verò debitor † ab alio per iniuriam,
vim compulsiuam, expulsiuam, vel metum exactus
liberetur à nexu sui creditoris, & per consequens
etiam fideiussor, videat lector apud Menoch. *de arbit.
iudic. quæst. casu 137. & in Remedio l. exstat. ff. quod vi
metusve causa* Durand. *de arte testandi, tit. 6. cautela 12.*
Couarr. *lib. 5. resolutio. cap. 16. nu. 7.* Francis. Sarmient.
lib. 2. select. cap. 13. nu. 7. Ioan. Gutierrez. *lib. 1. Canonic.
quæst. capite 34. num. 90.* vbi valde eleganter hoc ex-
plicatum.

§. 18. DE TEMPORE ET NON EXSISTENTIA CONDITIONIS.

SVMMARIA.

1 *Fideiussori liberatio contingit tempore, & non exsisten-
tia conditionis. Et nu. 5.*
2 *Fideiussor, si fideiusserit sub conditione, eaq; non purifice-
tur, non tenetur. Et num. 3.*
4 *Conditione cessante, sub qua fideiussores promiserunt, ces-
sare etiam debet eorum promissio.*
6 *Fideiussor datus in prima conductione, finito tempore, non
censetur renouatus, & repetitus in tacita conductione.*
7 *Fideiussor pro dote non tenetur vlterius, si intra biennium
dos non exigatur, de iure Lubecensi.*
8 *Fideiussores primi compromissi non comprehenduntur in
prorogatione ipsius, nisi consenserint.*
6 *Liberato reo tempore non liberatur fideiussor.*
10 *Præscriptione triginta vel plurium annorum tollitur ob-
ligatio fideiussoria. Et nu. 12. ac 13.*
11 *Liberatus tempore similis est ei, qui satisfecit.*
14 *Anniuersaria vsurarum solutio præscriptionem impe-
dit.*
15 *Vno saltem ex tribus fideiussoribus intra 30. annos con-
uento, frustra se reliqui præscriptione tuentur.*
16 *Interruptio vna in vno eodemq; contractu sufficit.*
17 *Valentini Franci opinio non admittitur.*

1 ECIMOOCTAVO † obligatio fide-
iussoria TEMPORE, & NON EXSI-
STENTIA CONDITIONIS tolli dici-
tur, Hippolyt. *in Rubric. de fideiussorib. nu.*
241. nec nõ Marianus, & Bartholomæus Socini mox
allegandi, Decius *consilio 93. colum. 1.* Neuizanus
consilio 51. num. 28. Cum enim ad tẽpus, vel longum,
vel breue, vel vitæ fideiussoris, vel debitoris, nec
non sub conditione fideiussor accipi possit, vt docui
supra capite 11. nu. 195. & seqq. non mirum est, si finito
tempore constituto in futurum etiam fideiussor) licet
diuersimode (ab obligatione temporali, vel etiam
existente purificatave conditione liberetur *l. si fide-
iuss. l. vlt. ff. mandati. l. si fideiussor. C. de fidei. ff. l. tuto. 6 ...
ff. eodem Iason in l. 2. §. si quis. nu. 8. ff. si quis cauti. nu.*
Roderic. Suarez. *de fideiussoribus in causa criminal. num.
34. in fin. versicul. vnum tamen* Horat. Carpanus *ad
Statut. Mediolan. parte 1. capite 45. numero 13.* Franciscus
in tractat. de fideiussor. capite 6. numero 129. & 130.
Zobel. *in addit. ad libro 2. artic. 10. lit. B.* Marian. So-
cin. *consilio 272. numero 3. versi. ex quibus etiam. &
numero 8. versic. & hoc maxime volum. 2.* Bartol. Socin.
in consilio 62. per tot. volum. 2. vbi probant, si † fide-
2 iussores fideiusserint sub conditione, eaque non puri-
ficetur, quod non teneantur, *per l. cedere diem ff. de
verb. signif.*

3 Id quod † in conditione impossibili, vel expleta, vel
ea, cuius euentus nihil operatur, facillime admitto.
Vt enim impossibilis omnem contractum vitiat, *l. non
solum. 31. ff. de obligat. & actio. l. si sub impossibili. ff. de fi-
deiussorib.* conditio quoq; semel expleta amplius ex-
pleri non potest, *l. si ita. fuerit. 13. in princip. versic. nec
enim. ff. manum. testam.* ita illa, cuius euentus nihil ope-
ratur, in considerationem quoque non venit, *Bart. in
l. si quis ita scripserit. 33. ff. de hered. instit.* at conditio-
nis, alias honestæ, & possibilis, cuius vtique dies
nec cessit, nec venit, euentum omnino exspectandum,
& antea, fideiussorem vere liberatum esse, dici non
posse, probabilius est. Et sic etiam intelligo, quod
Alex. *in consil. 41. in fin. vol. 6.* & Hippol. Riminald. *in-
ter. cons. criminal.* Zilet. *i. consil. 82. num. 7. vol. 2.* scriptum
4 reliquerunt, nimirum cessante † conditione, sub qua
fideiussores promiserunt, etiam debere cessare eorum
promissionem.

Etsi porrò tempus non est modus ipso iure termi-
nandæ obligationis præteritæ, *l. obligationum. § placet.
ff. de oblig. & act.* attamen adiectio certi, & definiti
temporis impedimento est, quo minus in futurum, &
5 vlterius quis obligari queat, intelligitur † enim pro-
missoris gratia adiectum, *l. cum tempus 17. ff. de reg. i.
iur.* & ob id, si fideiussor post tempus conueniatur, ra-
tione futuri temporis, vel pacti conuenti, vel doli
mali exceptione creditorem summouere potest, *d. l.
obligationum. §. placet. facit. l. 4. ff. de const. l. si filiusfam. ff. de
tut. & rat. distrah.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipul.
cap. 12. conclus. 10. num. 86. iunctis iis quæ supra hoc ipso
capite §. 14. tradidi.*

6 Hinc fideiussor † datus in prima conductione, fi-
nito tempore, non censetur renouatus, & repetitus
in tacita conductione, vt post Odofred. Mantuam
& Boer. tradit Borgnin. Caualc. *decis. 44. numer. 82.*
Decian. *cons. 72. num. 12. 13. & 14. vol. 7.* Sic iure mu-
7 nicipali Lubecensi, si quis † intra biennium dotem
promissam non exigat, non amplius fideiussor eius do-
tis nomine tenetur, iuxta Statutum Lubecense *lib. 1.
tit. 5. art. 3.* vbi dicitur: Qui fideiussor fuit sponsaliorũ
si non sit vocatus termino annorum duorum ad do-
tem soluendam liberatur intelligitur, & amplius non
tenetur, &c.

8 Sic & † fideiussores primi compromissi non com-
prehenduntur in prorogatione ipsius, nisi consense-
rint, vt ait Ægid. Bellamera *cons. 9. num. 34.* Dynus
in l. Titius. ff. de excuss. tutor. inquiens: Si compromis-
sum sit in longius tempus prorogatum, quod intelli-
gatur prorogatum, quoad ipsas partes, non quoad fi-
deiussores, *per l. Labeo §. fin. ff. de arbit.* probãt idipsum
Hieron. Gabriel. *responso 43. num. 57.* Iason *in l. 1.
nu. 18. C. de iudic.* Tiraqu. *in repetit. l. bonet. § hoc sermo.
p. 1. nu. 130.* Sebast. Medices *de regul. iur. regul. 4. nu. 39.
ve. b. fideiussor compromissi.* Alexand. Raudensis *de ana-
logis, lib. 1. cap. 11. numer. 8.* Tiber. Decian. *responso*
Anton. Heringius.

71. *in prin. verſ. quamuis enim. ff. de fideiuſſ.* cuius diuer-
ſitatis rationem explicat. *Cuiac. d. lib. 23. obſerſ. cap. 25.*
Eſtque huic deciſioni iuris veteris etiamnum inhæ-
rendum, cum contrarium *in d. l. vlt. C. de fideiuſſ.* non re-
periatur.

16 Quintus † caſus eſt, ſi creditor vnum ex fideiuſſo-
rib. eligat, & debitor ſe per id liberatum eſſe aſſerat,
nam per electionem illam debitor etſi olim, auctore
Caio *in frag. lib. 2. tit. 9. §. creditor.* non tamen hodie li-
berationem meretur, ſed integrum manet ius credito-
ri, donec in ſolidũ pecuniæ perſoluantur, vel alio mo-
do ſatisfiat, *d. l. vlt. C. de fideiuſſ. Alciat. in l. ſi creditores.*
nu. 24. C. de pact. An verò creditor, relicto reo, fideiuſ-
ſorem ita eligere poſſit, infra ſuo loco c. 27. dicetur.

17 Sextus † caſus eſt, quando ex pluribus mandatori-
bus ſimpliciter acceptis, vnus mandator eligitur, quo
genere tamẽ vno ex mandatoribus ita electo, lite etiã
cum eo conteſtata, imo & abſolutione ſecuta, cæteri
non liberentur, *l. amiſſi. §. vlt. & ibi Gothofred. in gl. 5. ff.*
de fideiuſſorib. l. reos. 23. l. vlt. in pr. C. eod. Paulus lib 2. ſent.
titu. 17. in fin. Cuiac. d. lib. 23. obſerv. cap. 25 Nec eſt quod
quiſquam *d. l. liberum. & d. l. reos.* tanquam contrarias
committat; Ille enim de fideiuſſoribus: hæc de man-
datoribus loquitur, inter quos ſemper fuit hac in re
differentia, donec illa tandem ſubleta eſt, per conſtit.
Iuſtiniani *in d. l. vlt. C. de fideiuſſ.* quæ fideiuſſores man-
datoribus exæquauit.

18 Hiſce nunc † eleganter ſubijcimus, quod creditor,
qui pro eodem debito & pignore, & fideiuſſores ac-
cepit, electionem habeat, vtrum ius perſequatur. Pi-
gnus namq; diſtrahere non cogitur, ſi fideiuſſorem ſim
pliciter acceptum, omiſſo pignore conuenire velit, *l.*
inter eos. 51. §. creditor ff. de fideiuſſoribus. Rutger. Ruland.
de commiſſ. par 3. lib. 7. cap 5. num. 12. imò, etſi manda-
torem, pignoribus non diſtractis, eligere velit, l. *qui mu*
19 *tuam 56. ff. mandati.* Modo non in id † tantum, quod ex
pignoribus refici non poteſt, fideiuſſor ſit acceptus,
tunc enim hypothecis, vel pignoribus prius diſtractis,
nihilominus in id, quod deeſt, aduerſus reum, vel fide-
iuſſorem ei actio competit, l. *inter creditricem 63. ff. de*
fideiuſſ l. 3. C. de diſtrac. pig. l. quamuis. 8. C. de pignoribus. l.
grege § etiamſi creditor. ff. de pignoribus l. 2. in fin. Cod. de
fideiuſſ tutor. Nec obſtat *Auth. ſed hodie. C. de obligat. &*
act. & Auth. Hoc ſi debitor. C de pignorib. Illi enim tex-
tus in alijs terminis loquuntur.

20 Non aduerſamur † etiam, quod poſt Cardin. *in cap.*
peruenit. extra, de fideiuſſorib. tradit Francus *in tract. de*
fideiuſſ c. 5. nu. 176. creditorem, qui à debito pignus ha-
bet ad pignoris venditionem prius deuenire debere,
quam fideiuſſorem conueniat: contradicit enim iam
citatis textibus, qui creditori liberam electionẽ relin-
quunt. Et vtcunq; largiamur, fideiuſſorem beneficio
excuſſionis etiam in vẽditione iſtius pignoris vti poſ-
ſe, ſi fortè conueniatur, interim tamen libertas illa
eligendi conueniendique ſine lege expreſſa creditori
21 non eſt adimenda, ſiquidem coactio electioni prorſ-
ſus eſt contraria. Nec moueri debuerunt textu *d. cap.*
peruenit. Verbum enim ibi nullum de pignore ſimul
22 cum fideiuſſore dato, tantum † abeſt, vt liceat vti ra-
tionibus ad correctionem eius, quod nominatim de-
ciſum eſt, *gloſ. cap. 1. de feud. cognit.* Tiraquel. *de iure pri-*
mog q. 85. nu. 15. Fortun. Garcias *de vlt fin. iuris. n. 395.*

23 Quod verò † in pignoribus dandis adijci ſolet, vt
quo minus pignus venijſſet, reliquum debitor redde-
ret, ſuperuacuum eſt, quia ipſo iure ita ſe res habet,
etiam non adiecto eo, l. *quæſitum §. 1. ff. de diſtract. pig. l.*
creditor. 28 ff de reb. cred. l. aduerſus. ibi, de reſiduo manet
integra actio C de oblig. & act. d. l. 3. C. de diſtract. pig. l. ſi
24 *ex mate c. C. de except.* Et † hinc eſt Imp. reſcriptum
quoq; eſt, pignoribus datis à reo principali diſtractis,
ne quidem poſt longi temporis interuallum, reſiduum
à fideiuſſore creditorem petere prohiberi, l. *pignorib.*
C de fideiuſſ.

25 Neq; † eſt prædictis contrarius Vlpianus, *in l. à diuo*
Pio. §. ſi pignora. ff. de re iud. vbi is, qui ſemel accepit pi-
gnus, etiamſi non ſit ſufficiens, non poteſt tamen quid
amplius petere. Quia loquitur in pignore iudiciali,
quod creditor ea quantitate accepiſſe à iudice præſu-
26 mitur, quæ ſibi debebatur. Vnde † cum illa datio in
ſolutum, vel addictio vicem venditionis obtineat, *l. ſi*
prædium. C. de euict. à qua, ſi ſemel contracta fuerit, al-
ter in alterius præiudicium amplius reſilire non po-
teſt, l. *ſicut. C. de oblig. & act. l. ſucceſſores. C. de ſolut.* idcir-
co, ſi creditor, cum debitore agens, pro certo debito
pignus ſibi adiudicari patiatur, nec contradicat, ſi in
totum debitum non ſufficiet, non poteſt ad ſuperfluũ
agere, quia de eo tranſegiſſe pacto videtur, vt loquitur
text. *in d. § ſi pignora.* & ſcribit inter alios Guid. Pap. *q.*
348. incip. Nobilis Petrus. Chaſſan. *in conſuet. Burgund.*
Rubr. 5. §. 2. in verb. Son princip. oblige. nu. 19. Iacob. Me-
noch. *de præſum, 1. lib. 2. præſump. 92.* & Matthias Cole-
rus *de proceſſ. execut. par. 3. c. 9. nu. 50. & ſeqq.*

27 Non aduerſatur † etiam l. *ſi vt proponis. C. de fideiuſ-*
ſorib. Nam creditor ibi fundum pignori ſibi obligatũ
dolo malo viliſſimo pretio non vendideret, fruſtra igitur
reſiduam quantitatem, quæ ex pretio eiuſdem ſeruari
potuiſſet, à fideiuſſore ſibi refundi poſcit: quin potius
iudex aditus ſi fuerit probatum, creditorem, cui ius
diſtrahendi pignora fuit, dolo malo fundum vẽdidiſſe,
quanti debitoris intereſt, reſtituere creditorem iube-
28 re poteſt, l. 1. C. *ſi vendito pignor. agatur.* Niſi fortè † cre-
ditor iureiurando ſuo ſe purgare, & docere queat, ſe
tanti rẽ vendidiſſe, quanti potuerit venire, tunc enim
tantummodo id reddit debitori, quod ex iuramento
ſuperfluum fuerit viſum. Sin autem ex iureiurando
etiam minus habuiſſe creditor inuenietur in reſiduum
habet integram actionem, l. *vlt. §. pen C de iure dominij*
impetrando.

29 Quid † autem dicemus, ſi debitor ab initio credi-
tori ſuo ſimul pignus, & fideiuſſorem dederit, poſteà
verò creditor debitori gratiam faciat, vt poſſit pi-
gnus vendere, an fideiuſſor liberatus erit, cũ creditor
ipſi parato ſoluere, nõ poſſit vna cum actione pignus
cedere? Sanè hæc quæſtio probabili ratione dubitan-
di non caret; Videtur enim creditor cum debitore
colluſiſſe, & pignus omiſiſſe, ad hoc vt fideiuſſor ſolu-
tione integri debiti premeretur, quod iure non per-
mittunt, l *etſi pignus. ff quæ in fraud. credit.* Sed verò ma-
gis ſimile eſt, vt ſi creditori, & pignus, & fideiuſſorem
ſimul debitor obligauerit, liberum ſit creditori pi-
gnus omittere, & debitori gratiam facere, vt pignus
vendat, fideiuſſore nihilominus obligato manente.
Si enim integrum eſt creditori omiſſo pignore fide-
iuſſorem conuenire, *d. l. inter eos. §. creditor ff. de fideiuſſ.*
cur non etiam pignus vendere permittet, & fideiuſſo-
30 rem conueniat? Si etiam amiſſio pignoris fideiuſſo-
rem in nullo releuet, quo minus in ſolidum teneatur,
l. *amiſſi in prin. ff. de fideiuſſ.* cur venditionis permiſſio
illum releuaret? Hinc Imp. Alex. *in l. etiam. 9. C. de fi-*
deiuſſorib. reſcripſit. Etiam ſi de iure obligationis pi-
gnorum actum fuerit, fideiuſſoris liberationem non
contingere.

31 Fateor † equidem, ſi fideiuſſor ita fidem ſuam obli-
gauerit, quod velit tantum in id teneri, quod minus ex
pignore vendito redigi queat, iſto caſu in ipſius præ-
iudicium ad hoc nimirum, vt ſolidum ſoluat, pignus
nec omitti nec vendi poſſe, *d l inter creditricem. 63. ff. de*
fideiuſſoribus. (licet amitti, & perdi poſſit, d. *l. amiſſi. in*
32 *pr. ff. eodem.*) E contrario verò, † ſi pignus non ſimul
cum fideiuſſore ſit obligatum, ſed datum ſit fideiuſſo-
ri, vt fideiubeat, iuxta *l. 9. §. 1. ff de pign. act. l. Titius. 81.*
ff. de contrah. empt. tum tantum abeſt, vt debitor illud
pignus vendere poſſit. vt ſi vendat, etiam furtum com
mittat, *l. ſi is qui rem. 66. in pr. ff. de furt.*

§. 14. DE

§. 14. DE BONORVM ADEMPTIONE.

S V M M A R I A.

1 *Ademptione bonorum tollitur obligatio fideiusſoria, reſpectu non ſolum debitoris, ſed etiam fideiusſoris.*

2 *Publicatis bonis vniuerſis, debitor habetur pro mortuo. Et nu. 3. 4. & 5.*

6 *Fiſcus publicatis bonis, an tanquam hæres debitoris conueniri poſſit, deducitur, & ſimul oſtenditur, fideiusſores hoc caſu nihilominus beneficium excusſionis habere. Et num. 7. 8. 11. 13.*

9 *Fiſco ob debitum reſtituendum conuento, & ſoluente, fideiusſores quoq; liberantur.*

10 *Fiſcus ſi ſemel bona publicata acceptauit, poſuit cuſtodiam ſuper domum oppida, caſtra, & omnia alia reliqua bona, &c. non poteſt ea repudiare, ſed fideiusſor liberatus manebit.*

12 *Priuilegia fiſci ſunt permulta.*

14 *Fiſcus in præiudicium creditorem non eſt priuilegiatus, quando agit de lucro captando.*

15 *Fiſcus non niſi in caſibus expresſis eſt priuilegiatus.*

16 *Publicatis bonis pro parte, pro reliqua parte debitor creditoribus obligatus manet.*

17 *Deportatus debitor, ſi per indulgentiam principis bona ſua recipiat, omnino creditoribus ſoluere tenetur. Declara, vt num. 18.*

19 *Pœna non præſtat immanitatem.*

20 *Debitori ſi abſque capitis diminutione bona tantum adimantur fideiusſor liberatur, ſi modo debitor idoneus fuerit facultatibus.*

21 *L. defenſionem. C. de except. intellectus.*

22 *Debitori ſi vna cum capitis diminutione, ob delictum eius omnia bona adimantur, fideiusſor non liberatur. Quod plenius deducitur. nu. 23. 24. 25. & 26.*

27 *l. 4. in princ. ff. ſi quis cautionibus. explicatur, & nu. 28.*

29 *Banniti ex Conſtitutione imperij bona, & vitam amittuntur, ideoq; eorum fideiusſores non liberantur. ſed limita vt nu 30.*

31 *Mariti bonis confiſcatis vxor nihilominus dotem ſuam ſaluum habet.*

32 *Excusſio contra fiſcum in bonis debitoris delinquentis, & condemnati facienda eſt, antequam fideiusſor eius conueniatur.*

33 *Fideiusſor contra fiſcum ceſſis actionibus experiri poteſt.*

34 *Caſus fortuitus in amittendo pignore nec debitorem, nec fideiusſorem liberat.*

1 DECIMOQVARTO † fideiusſoria obligatio
extingui dicitur per BONORVM ADEMPTIONEM; reſpectu non ſolum debitoris,
verum etiam fideiusſoris, *Hippolit. in Rubric. de fideiusſorib. num.* 346. Et quidem, quod ad debitorem attinet, ſi illi omnia ſua bona adempta ſint, nec
à creditoribus, nec publico nomine conueniri poteſt.
l. 2. ff. de ſent. paſſ. & reſtit. l. 2. in princ. ff. de capite minu-
2 *tis.* non ſolum enim † debitor, facta vniuerſorum bonorum publicatione, pro mortuo habetur, *§. publica-*
3 *tione. Inſtit. de ſocietate*: Verum † etiam tota obligatio
extinguitur, ſi debitori deportatio vna irrogetur, *l. ſi*
debitori 47. ff. de fideiuſſ. l. vlt. ff. de duobus reis. iunctu l.
4 *vlt. in fin. C. de ſent. paſſ.* vbi habetur, quod † ipſum deportationis nomen per ſe omnium rerum ſit ſpolia-
5 tio: iniquum autem † eſt dari actionem in eum, cui bona ſunt ablata, *l. vlt. §. vlt. ff. quæ in fraud. credit.*
6 Cæterum † reo ita liberato nihilominus datur actio
aduerſus fiſcum bona deportati debitoris occupan-
7 tem. Etſi † enim nonnulli voluerunt, prius fideiusſorem conueniendum eſſe, quam quis fiſcum bonorum
poſſeſſorem conuenire queat, Ancharan. *conſi.* 294. Socin. *conſi.* 46 *lib.* 4. Panormitan. *conſi.* 92. *num.* 12. *lib.* 2.
8 Contrarium † tamen verius eſt, propterea, quod fiſcus
ſuccedit in bonis debitoris, ad inſtar hæredis, licet
reuera heres non ſit, vtiturque non proprio, ſed eius
iure, cui ſucceſſit, *l. ſi cui. ff. de iure fiſci. l. ſi ſub pignore. C. de fiſcalibus vſuris.* atque ideo tenetur creditoribus
ſatisfacere ſicut hæres, ſicq; bona in eum tranſeunt
cum ſuo onere, tam actiue, quam paſſiue, *l. ſi marito.*
31. l. ſi maritus. 36 ff. ſolut. matrim. l. inter eos. §. vlt. ff. de fideiuſſorib. l. 2. §. 1. ff. de aliment. legat. l. res ff. de iure fiſci. l. ſi tutor. 9. §. penult. ff. de tutel. & rationib. diſtrah. textus
elegans. *in l. in facto. 60 § fin ff. de condit. & demonſtrat. l. cum de in rem verſo. §. 1. ff. de vſuris. l. 2. C. ſoluto matrimonio. l. 2. C. ad l. Iul. de vi publica l. ſi vt proponis. C. de bon. proſcript.* Raphael. de Raymund. *in conſi.* 36. *num.*
13. & 14. *inter conſi. crimi. Ziletti. vol.* 1. Alber. de Roſate *in l. actione. §. publicatione. ff. pro ſocio.* Rebuffus *in l. Princeps. ff. de verb. ſignif.* Crauetta. *conſi.* 281. *num.* 7.
Iul. Clarus *in §. fin. quæſt.* 78. *num.* 29. Andr. Gail. *lib.* 2.
obſer. 86. *num.* 6. Ioan. Zangerus *in tract. de exceptionib. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 19. Eman. Soarez. *in com. opin. lit. F. num.* 306. Pulchre M. Anton. Peregrin. *de iure fiſci. lib.*
5. *tit.* 1. *num.* 66. Menoch. *de arbit. iud. quæſt. caſu* 137.
num 3. 4. 5. 6. & 7. vbi egregie hoc declarat. Eamq; ſententiam probabiliorem, & æquiorem vocat And. Fachineus *lib.* 8. *controuerſ. cap.* 55. contrarijs argumentis
9 ibidem accurate reſpondens. Ideoq; fiſco, † ob debitum reſtituendum conuento, & ſoluente, fideiusſores
quoque liberantur, *l. ſi indebitam.* 15. *C. de fideiusſoribus.*
10 Hoc amplius, ſi † fiſcus ſemel bona publicata acceptauerit, puta, ſi arma dominica propoſuerit domui
debitoris banniti, ac ſuper opida contra, & alia omnia bona mobilia, & immobilia, &c. non poterit denuo repudiare, ſed fideiusſor liberatus manebit, vt
voluit Raphael de Raymund. *d. conſi.* 36. *num.* 21. cum
quo tranſit Stephan. de Barberijs *in conſi.* 59. *num.* 17.
& 18. *inter conſ. criminal. Ziletti. volum.* 1.
11 Eaque † omnia multo magis, vt ego opinor, admittenda ſunt, ſi bona in fiſcũ delata ſint ſoluendo, iuxta
Bart. *in l. in fraudem. § ſi principalis. ff. de iure fiſci.* Raphael. de Raymund. *d. conſi.* 36. *nu.* 15. & 20. Fideiusſoribusq; excusſionis beneficium ſaluum remanſerit.
12 Quamquam † enim priuilegia fiſci ſint permulta,
Eberhard. in Topic. *loco à fiſco ad Eccleſiam. numero.* 2.
Francisc. Lucanus *de priuil. fiſci per diſcurſ.* nec contra
fiſcum, quod non eſt expreſſe ſancitum, ſi peſtiferis
præſumptionibus eſt præſumendum, Crauetta *conſi.*
280. *colum. vlt. in prin.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 806.
13 *num* 8. Attamen, quia, vt modo dictum fiſcus, † confiſcatorum bonorũ ſucceſſor, pro hærede habetur, pulchre Gail. *lib.* 2. *obſ.* 86. *nu* 6. atque ideo etiam ad præſtandum, & ſubeundum ea onera tenetur, ad quæ bonorum ſuorum nomine tenebatur is, cui fiſcus ſucceſſit, *l. non intelligitur. § cum ex cauſa. ff. de iure fiſc.* Specular. *de feud. §. 2. verſic.* 24 Iul. Clarus §. *fin. quæſt.* 78.
num 29. Idcirco nil mirum, ſi & beneficio excusſionis
fideiusſores ſe tueantur, ac creditores pro exactione
debiti ad fiſcum remittant. Ratio rationis eſt, non
14 ſolum, quod † quotieſcunque fiſcus agit de lucro captando, aut pœna exigenda ab eo, qui crimen commiſiſſe dicitur, cuiuſque patrimonium ob id fiſco delatum eſt, contra fiſcum in dubio eſt pronuntiandum,
neque is in præiudicium creditorum eſt priuilegiatus,
l. non puto. & ibi Dd. ff. de iure fiſci. Mathefilan. *ſingul.* 71.
Plotus *de in lit. iurando. §. 6. num.* 26. Eman. Soarez *in communi. opin. lit. F. num* 105. Gail. *d. obſeruat.* 86. *num.*
7. & 8. iunctis ijs quæ attuli ſupra *cap.* 7. *num.* 276. &
ſeqq. Verum etiam, quod tempore latarum Sanctionum Imperialium, *in l. 1. & l. ſententia. C. de fideiuſſ.* beneficium Iuſtinianæum excusſionis ſiue Auth. *præſente. C. de fideiuſſ.* nondum in vſu fuit: atque ideo ſimul
ſtare poſſunt iſta duo: Manere quidem fideiusſorem
debitoris deportati obligatum: Ac nihilominus habere beneficium excusſionis, vt nempe fiſcus prius excutiatur, qui in locum debitoris ſucceſſit. Fiſcus

† nam-

15 † namque non nisi in casibus expressis est priuilegiatei, in non expressis iuris communis dispositio locum habet, *l. fin. C. de vsur. fiscal. lib. 10. Gail. lib. 1. obser. 90. num. 2.*

16 Si verò † debitori pro parte tantum bona adempta sint, quæ particularis publicatio appellatur *in l. vlt. C. si reus, vel accus. mortuus fuerit.* tunc pro ea parte creditoribus obligatus manet *l. 1. C. de fideiussorib.* Eo-
17 dem † modo si deportatus, per indulgentiã Principis, receperit substantiam suã, vel totam, vel pro parte
18 (secus autem, † si recepisset libertatem tantum absq; bonis, *l. seruus 30. ff. de obligat. & actionib.*) tum se protegere sceleris pœna contra creditores, quo minus iure debitum soluat, improbe conatur *l. 3. l. si deportationis. C. de sententiam passis. l. 2. & 3. ff. eodem tit.* quos textus aureis literis scribendos esse dicit Ioa. de Arno-
19 no *in epitomate* 82. Pœna † enim non præstat immunitatem, ne quod introductum est in odium, in fauorem retorqueatur, *l. 1. C. de infamib. Felin. in cap. intelligimus col. 1. de indicijs Molin. in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 57. glo. 7. num. 5.*

Ex prædicta satis probabili, & æqua opinione retenta, quod nimirum fiscus, bona debitoris deportati occupans, creditoribus ad solutionem obligetur, & beneficium excussionis (modo ei non sit renunciatum) pati cogatur, facilè concordari possunt quædã iura, quę fideiussorem modo liberari, modo non liberari astruunt, & sic primo aspectu secum pugnare videntur.

20 Aut enim debitor † capite non diminuitur, sed bona tantum ei adimuntur (puta si res debitoris à creditore ex dicto possessę, & distractę sint) & tunc fideiussor liberatur, si modo creditori per id sit satisfactum. *l. defensiones, C. de exception. l. in fraudem § si principalis ff. de iure fisci l. hæres §. quod stipulator, versi. argumentum rei. & ibi barondas ff. de fideiuss. d. l. si indebitum*
21 *in fin. C. eodem.* Et hoc † est, quod *in d. l. defensiones.* „dicitur: Defensiones rei ad Intercessores quoque ex-„tendi, si modo reus in integro statu maneat; Integer enim est status debitoris, cui, sine capitis diminutione, bona sunt adempta.

22 Aut verò † debitor ob delictum capite minuitur, puta per deportationem ac bona simul publicantur, vel omnia, vel saltem pars eorum, tunc fideiussor nõ liberatur, sed iure pristino conueniri potest, *l. 1. l. sententia. C. de fideiussoribus l. si debitor l. si deportationis. C. de sentent. passis. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. per discursum Angel. la consil. criminali 11. num. 8.* saluo tamen fide-
23 iussori † semper beneficio excussionis manente, cum contrarium ratione fieri in iure non sit expressum, vnde, & nos tale in odium eius, qui certat de damno vitando, præsumere non debemus, cur enim stare prohibeatur, quod mutatum non reperitur? *l. præcipimus. C. de appellat.*

24 Dico, ob delictum. Nam † si, ob pecuniam debitã fisco bona debitoris occupata sint, mansit debitor, vna cum suis fideiussoribus proprijs creditoribus obligatus, *d. l. si debitor. in fin. Cod. de sent. pass. gloss. in d. l. in*
25 *fraudem. §. si principalis verb. fideiussores.* Imo † etsi condemnatus ciuitatem Romanam postea amiserit, nihilominus de iudicato soluẽdo cum fideiussore agi potest *l. si pro condemnato. ff. qui satisd. cogan.*

26 Dico, per deportationem. Nam † relegatus, adẽptis etiam bonis, vel parte bonorum ablata, nihilominus cum fideiussoribus suis obligatus manet, vt vult Cuiatius *lib. 15. obseruat. cap. 35.* Sequitur Francus
27 *in tract. de fideiuss. cap. 3. num. 26.* Neque † obstat, *l. sed etsi 4. in princip. ff. si quis cautionibus.* vbi dicitur, si quis rei capitalis damnatus, hoc est, in exilium missus, & relegatus sit fideiussori dandam esse exceptionem allegationis iustę causę, cur eum iudicio non sistat, quo innuitur, fideiussorem hac exceptione munitum ab obligatione quasi liberari, contra *d. l. 1. & l. sententia.*
28 *C. de fideiuss.* Accursius enim † *in d. l. defensores. verb. statut.* respondet, id in iudiciorum causis verum esse, non autem in causis contractuum. Sed illa solutio non est realis, & ob id merito reprehensa à Speculatore, *in tit. de accusatione. §. sequitur videre, num. 17.* & Baldo *in l. si vero. ff. qui satisdar. cogant.* Rectius igitur dicimus: Illam exceptionem ex ipsamet rei natura nasci, cum fideiussor illum non possit iudicio sistere, quẽ magistratus exulare iussit, nisi idem ab exilio per eũdem magistratum reuocetur, *l. in insulam. l. cum indulgentia. C. de senten. passis.* pro quo facit, quod attuli supra *hoc cap. §. 9. num. 97. & 98.* Et hæc clariorem lucem præ se ferunt, quam ea, quę coaceruat Ioan. And. *in addit. ad Speculat. titu. de fideiuss. in princip. versic item sciendum quod Ubertus.* ex quibus difficillimè intelligi potest, quatenus fideiussor per ademptionem bonorum debitoris liberetur.

29 Quia † verò banniti, & proscripti Imperij, vigore constitutionum imperij non solum viam amittunt, verum etiam bona eorum publicantur, *Ordin. Camer. Imper. part. 2. titu. 9. §. banniti omnia bona sua amittunt, Gail. lib. 2. obser. 86. num. 9. & 10. Ioan. Goddaus de con-*
30 *trah. stipulat. cap. 7. concl. 4. num. 33.* ideo sequitur, † eorum quoque fideiussores, & maximè si beneficio excussionis renuntiauerint, non liberari, sed iure pristino conueniri, & ad executionem adigi posse. *l. 1. l. sententia. C. de fideiuss.* Nam si fortè, vt antea dictum, beneficio excussionis non renuntiauerint, tunc fiscum (qui, vt *alibi* ait Francisc. de Marchis, talia bona in suum saccum iam imbursauit) prius conueniendum esse censeo, non solum supra allatis iuribus: verum
31 etiam eo adductus, quod † mariti bonis confiscatis vxor nihilominus dotem suam saluam habere debet, *Gail. lib. 2. obseru. 86.* & quod in specie, secundum magis veram, & communem opinionem, traditum est,
32 excussionem † contra fiscum in bonis debitoris delinquentis, & condemnati faciendam esse, antequam fideiussor eius conueniatur, *gl. sing. in d. l. sententia. verb. intercessores. C. de fideiuss.* Andr. Gail. *de pace publica lib. 2. obseru. 16. num. 19.* vbi id multis alijs similibus confirmat, quibus addantur ea quæ afferam infra *cap.*
33 *27. par. 1.* Sanè † si fideiussor iste beneficio excussionis renunciauerit, & sic necessitate compulsus solueris, credo eidem, cessis à creditore actionibus, integrum esse, à fisco solutum repetere, quidquid enim isto casu aduersus debitorem licuisset, illud etiam aduersus fiscum, qui in locum debitoris successit, ei omnino est permittendum, quod prolixius demon-
34 strare non est opus. Est tamen alius † casus, quo debitori bona adimuntur, puta si casu fortuito pignus vna cum fideiussore datũ forte intereat, & amittatur, sed illud damnum, nec debitorem, nec fideiussorem liberat, *l. amissi in princ. ff. de fideius.* de quo infra *cap. 24. num. 205.* plura adducam.

§. 15. DE INOPIA.

SVMMARIA.

1 *Inopia debitoris vel fideiussoris quatenus tollat obligationem fideiussoriam, ostenditur. Et nu. 2. 5. 6. & 7.*
3 *Nihil habens, nihil dat.*
4 *Inops miserior est paupere.*
8 *Debitor si vergat ad inopiam, idque fideiussores creditori significauerint, is vero debitorem conuenire negligat, an adhuc teneantur fideiussores, si is fiat non soluendo, late deducitur vsque ad num. 34.*
9 *L. si fideiussor. 62. ff. de fideiussor. intellectus. Et numero 27.*
10 *Præscribere mihi legem nemo potest in re absolute mei arbitri.*
11 *Agere inuitus nemo cogitur.*

Debi-

12 *Debitum solui potest, etiam ante diem, inuito creditori.*
13 *Creditor ad petitionem debiti iure vrgeri minime potest.*
14 *l. si fideiussores. 41. in prin. ff. de fideiuss.* } *inducuntur.*
15 *l. fideiussor. 16. §. vlt. ff. eod. tit.* } *Et num. 30.*
16 *Interpellatio hæredis defuncti, pro quo ego fideiussi, præcedere debet, antequam ego conueniri possum.*
17 *Culpæ & moræ eadem est ratio, quando de periculo agitur.*
18 *Fideiussores, si beneficio excussionis renunciauerint, frustra monent creditorem, vt debitorem facultatibus labentem conueniat Sed declara. vt num. 19.*
20 *Sagittæ fraudis redire debent in dolosum verticem sagittantis.*
21 *Creditor ad instantiam fideiussorum (qui beneficio excussionis non renunciarunt) debitorem facultatibus labentē dolose non conueniens, nō habet regressum aduersus eos. Quod ampliatur nu. 25.*
22 *Dolus est, si quis nolit persequi, quod persequi, potest.*
23 *Peruenisse dicimus, quod quis exigit, aut exigere potest.*
24 *Bona nomina mala fiunt, nisi appellentur.*
28 *Chassanei dictum commoda explicatione adiuuatur.*
29 *Petenti præstare cogor, quod me non lædit, & petenti prodest.*
31 *Cautela pro fideiussore, si creditor, ad eius instantiam, debitorem facultatibus labentem exigere nolit.*
32 *L. . C. de condict. ex lege explicatur.*
33 *Debitum nec exigi, nec solutio recusari ante tempus potest.*
34 *Cessio bonorum debitoris non liberat fideiussorem. Sed limita, vt nu. 35. & 36.*

1 DE E I M O Q V I N T O † tolli dicitur obligatio
fideiussoria per I N O P I A M, quæ vel fideius-
sori, vel debitori contingit. Et quidem si
2 medio † tempore omnibus fideiussoribus,
vel saltem vni eorum, calamitas insignis acciderit, ita
vt ad inopiam peruenerint, liberatio procuidubio ip-
sis contingit, debitore nihilominus obligato manen-
te, *l. si ad arbitro. 10. §. 1. ff. qui satisd. cogant. l. 2. §. vlt. &
l. 4. ff. vt in possess. legat. Breib. cū. l. nil habere 198 §. 1. ff.*
3 *de verbo signific.* Qui † enim nihil habet, eo etiam nihil
peti potest, *l. nam vnullam. ff. de dol. c. cum tu. de vsuris.*
Vnde locose Bartolus ait, *in l. si vniuersa. C. de legatis.*
4 *Mal. da, chi non ha.* Inopis † autem nihil habet, & mise-
rior est paupere, quia pauper ex eo dicitur à multis,
quod parum habeat, vt apud Schalt. Medic. *de casib.*
5 *fortuit. part. 2. quæst. 4. nu. 4.* præterquam † si vnus fide-
iussorum, ante exactam à se partem, ad inopiam per-
uenerit, tunc enim illi quidem, vt modo dixi, libera-
6 tio contingit, modo † tamen primum inopiam legitime
probet, deinde non sua culpa, sed solo fortunæ vitio
se facultatibus euersum esse ostendat, argumento eo-
rum quæ tradit Bald. *in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 3.
de constitutionib.* Mascard. *de probat. conclus. 1154. num.
5. & 6.* Sed pars eius ad cæterorū onus respicit, *l. inter.
26. ff. de fideiuss. & infra suo loco. cap. 27. part. 2. latis di-*
7 *cam.* Quod si † vero reus medio tempore non soluen-
do fiat, tum vtique huius inopiam fideiussores neuti-
quam liberat, sed quandocunque conueniri possunt,
§. vlt. instit. de replicat. l. Titius. 76. ff. de procurator. & plu-
ribus explicaui supra *cap. 16.* Nec obstat *l. seu ob iq-
ancs. 24. ff. mandati.* quæ vult, mandato renuntiari posse,
principali reo, scilicet mandatore, ad inopiam reda-
cto: nam id verum est, re adhuc integra, vbi autem
interesse cœpit, tum renuntiatio frustra interponitur,
quidem in primis in contractu fideiussionis, *l. 1. § sed
an proprio. ff. de oblig. & actionibus.*
8 Verum hic † consequenter elegans incidit quæ-
stio, Quid iuris nimirum sit, si forte obligatio fideius-
soria, non quidem diu steterit, vt ita non facile se à
fideiussione eximi petere possint fideiussores, conie-
cturam tamen habeant, debitorem labi facultatibus,
idque creditori denuntiauerint, vt debitum exigat,
dum consequi potest, is vero neglexerit, an hoc casu
fideiussores, debitore forte postea ad inopiam reda-
9 cto, ab impetitione creditoris sint liberati? Et † pri-
ma fronte dicendum videbatur, quod non sint libera-
ti propter responsum Scæuolæ *in l. si fideiussor. 62. ff. de
fideiussoribus.* vbi interrogatus Scæuola, *si fideiussor cre-
ditori denuntiauerit, vt debitorem ad soluendam pecuniam
compelleret vel pignus distraheret, isque cessauerit, an posset
eum fideiussor doli mali exceptione submouere?* Respon-
dit, *non posse.*
Cuius ratio esse poterit, quod in re absolute mei
10 † arbitrij nemo mihi recte legem præscribit, vt hoc
faciam, vel illud omittam, *l. in re mandata. C. mandati.*
11 *l. etiam §. licet. ff. solut. matrimon.* non † magis, quam iu-
re cogi possum, vt inuitus contra alium agam, *l. vnica.
C. vt nemo inuitus. l. 4. in principio. C. de vsuris pupillari-*
12 *bus.* Et † quamuis debitum, etiam inuito creditori,
ante diem solui potest, *l. stipulatio 38. § inter. vbi Bart. &
Iason. ff. de verbor. obligat. l. quod quis. 50. ff. de obligat. &
action. l. quod certo. 70. ff. de solut. Petr. Peckius de iure si-
stendi. cap. 37. num. 4. Cuiac. lib. 23. obseru. cap. 22.* Tamen
13 † econuerso creditor ad petitionem debiti vrgeri iu-
re minime potest, cum, & donare illud debitori, si vel-
let, posset, *l. creditor. C. de pignoribus* maxime hoc in ca-
su, quo etiam fideiussorem, relicto reo, creditor elige-
re potest, *l. sicut eligendi. l. iure nostro. l. si alienam. l. vlum.
C. de fideiussoribus.*
14 Ad idem etiam pertinet *l. si fideiussores 41. in princip.
de fideiussoribus.* vbi Modestinus decidit: *Si fideiussores
in id accepti sint, quod à curatore seruari non possit, & post
impletam legitimam ætatem tam ab ipso curatore quam ab
hæredibus eius solidum seruari potuit, & cessante pupillo,
curator soluendo esse desierit, quod nihilominus in fideius-
sorem vtilis actio competat.*
15 Eadem † quoque ratione Iulianus respondit *in l.
fideiussor. 16. §. vltimo ff. de fideiussor. Cum fideiussor hoc
modo acceptus esset. si reus quadraginta, quæ ei credidi, non
soluerit, fide tua esse iubes? Verisimile esse, id actum, vt cum
interpellatus reus non soluisset fideiussor teneretur, sed etsi
reus, antequam interpellaretur, decessisset, fideiussorem ob-
ligatum esse, quia hoc quoq; casu verum esse, reum non sol-
uisse.* Patet igitur, creditorem non cogi, vt debitorem
de solutione interpellet, & nihilominus fideiussorem
16 obligatum manere. Atque † ideo ex *d. l. fideiussor. §.
vltimo. ff. de fideiussoribus:* nonnulli colligunt, si quis
promittat centum, nc, eo non soluente, ego fideiubcā,
contingatq; reum ante solutionem mori, quod statim
conueniri possim, herede non interpellato, neque ex-
cusso Verum Baldus *in l. pen. num. 24. C. de cond. inser.*
interpellationem hæredis præcedere debere rectius
autumat, quem sequitur Autrer *in addit. ad Capell. Tho-
los. quæst. 130* Vinc. Caroc. *de excussion. bonorum. part.
2. quæst. 71.* quod extra omnem disputationem posi-
tum esse arbitror, si fideiussor beneficio excussionis
debito modo non renuntiauerit.
Et vt maxime prædicta leita non haberent, tamen
adhuc videretur esse per culpa, creditoris nimirum in
eo, quod debitum suum non exigit, fideiussoris vero
in eo, quod se ab obligatione eximi non petit, neq;
igitur est, quod alter alteri moram obijciat, sed secun-
dum modo allegata iura, potiores partes creditoris
erunt, pro quo facit *l. hominem. 37. ad finem. ff. mandati.
l. vltima in fine. C. de positi.* attento etiam eo, quod quo-
17 ties † de periculo agitur, eadem est culpę, & morę ra-
tio, *l. si seruum § sequitur. ff. de verbor. oblig.* Cuiac *ad
Africa. tracta. 5. mihi pag. 215.*
Veruntamen his, & similibus non obstantibus, cō-
trarium verius esse, per sequentem distinctionem de-
monstrari potest.
18 Aut † enim fideiussores beneficio excussionis re-
nuntiarunt, & hoc casu, etiamsi debitor sensim laba-
tur facultatibus, idq; fideiussores creditori denun-
tient, instanter petentes, vt eum conueniet, is vero
cesset,

cesset, non possunt creditori doli mali exceptionem
obijcere, propterea, quod creditor fideiussores sic re-
nunsiantes conuenire potest, etiamsi debitor nihil
habeat, vt infra *cap. 27.* fusius ostendam: atque ita sen-
tit Gomes. *tom. 2. resolu. de contract. cap. 13. numer. 9.*
quem secutus est Eman. Suarez. *in copin. lit. F. numer.*
167.

19 Cæterum, † primum huius distinctionis membrum
eatenus subsistit, quatenus fraus, & dolus creditoris
abest. Quid enim si fideiussores pudori suo, in mole-
stando, & excutiendo debitore, consanguineo forsi-
tan suo, parcentes, expressè protestentur, quod nolint
vlterius teneri, si creditor debitorem prodigum non
exigat, sed eum facultatibus labi patiatur, & apertè
constare possit, creditorem ex proposito tantum no-
cendi, inque necem, & dispendium fideiussorum, ad
hoc, vt ipsorum actionum inanes fiant, exactionem de-
biti intermittere? Negari certè non potest, quin do-
lus huius creditoris puniendus sit, qui malitiam suam
sibi lucrosam, alijs verò vult esse damnosam. *l. 1. in
princip. ff. de dolo. l. 1. l. 4. §. Marcellus. l. procurator. §. 1. ff.
de dol. mal. exception. cap. aduersus. de immunitat. Eccles.*
& quin ipse merito in eam, quam alijs fodit, foueam
præcipitetur, vt ita suæ propriæ negligentiæ damna
deploret, *argumento l. exception. 67. in fi. ff. de fideiussorib.
l. 2. C. de fundo ptrimon lib.* 11. Id quod etiam probatur
Baldo *in l. fin. num. 3. ff. si certum petatur.* dum ibi statuit,
quod creditor talis, si à fideiussoribus debitum petat,
doli mali exceptione submoueri possit, pro quo facit
*l. vltim. ad fin. in verb. dolosa adsimulationem cum prohi-
buerit. C. de negot. gest. l. 1. & 2. C. de diuid. tutel.* Et valde
eleganti dicto hanc sententiam expressit Cassiodor.
lib. 5. epist. inquiens: Insperatum bonum est, si ad quem
deceptionis pertinet periculum, sibi gratiæ procuret
20 argumentum. Ius † enim exigit, sagittas fraudis redi-
re in dolosum verticem sagittantis.

21 Aut † verò fideiussores beneficio excussionis non
renuntiarunt, sed simpliciter fideiusserunt; hoc casu,
si desidem, ac negligentem in exactione sui debiti cre-
ditorem præmonuerint, isque à principali, sensim ad
inopiam perueniente, nihil petere voluerit, quantum-
uis principalis debitor deinde reddatur inidoneus, fi-
deiussores tamen erunt liberati, quæ sententia com-
munis est teste Gomesio *de contract. cap. 13. numero 9.*
Eman Soarez. *in communibus opinionibus, litera F. num.*
168. probatque illam ipsam Colerus *de process. execu.
par. 1. cap. 10. nu 314.* quibus ego vlterius addo Fran-
cisc. Bursat. *in cons. 224 num. 27. vol. in. 1. & in consilio
193. num. 56. lib. 2.* Bertazol. *in tract. clausul instrumen.
clausul. 43. glo. 4.* Ioann. Brechæum *in l. si ita stipulatus.
150. num. 5. in fin. ff. de verb. signifi.* Hora. Carpanum *ad*
22 *statut. Mediolan. par. 2. cap. 189 num.* 28. Dolus † enim
non tantum culpa est, si quis nolit persequi, quod per-
sequi potest, aut si quis non exegerit, quod exigere po-
tuit, *l. dolus. ff. mandati. l. sed etsi. §. 2. l. si quid. 31. §. illud. ff.
de petit hæred. l. 3. §. gesta. in verb si forte data opera à de-
bitore non petit, vt tempore liberetur ff. qua in si eadem*
23 *credit.* Imo † & peruenisse iam accipimus, quod quis
exigit, aut exigere potest, *l. si vero. §. dabit ff. solut. matri-
mon. l. 2. § sed etsi. 5. ff. de hæred. vel action. vendit. facit l.
prima. C de peric. nomin. lib. 11. l. si fundum. ff. de fundo
dotali. l. si extraneus 33. ff. de iure dot. l. Mænia ff. s. l matr.*
Cuilibet enim diligenti patrifamilias notum debet
esse illud dictum Alphij fœneratoris apud Columel-
24 lam: Bona † nomina, nisi appellentur, mala fieri:
refert Aleiat. *in l. periculum. ff. si cert. petat. M. Anton. de
Amat. decis. 150. num* 10.

25 Et hæc † sententia multo magis locum obtinebit
in fideiussore indemnitatis. Nam etsi ab eo creditor
non est interpellatus, vt debitorem conueniat, ni-
hilominus tamen imputare sibi debet, quod debitorē
per moram suam inidoneum fieri passus est. Debet
etenim res incipere ab ipsius exactione, & excussio-
ne, in qua si deses, & negligens est, ferat id sibi acce-
ptum; Curt. & communiter Doct. *in l. si ego. ff. de reb.
credit.* Magonius *decis. Florent. 45. nu. 8* Gratus *respons.
53. num. 59. lib. 1.* modo fideiussor, qui non denuntia-
26 uit (quanquam † præmonere, & requirere vtilius est,
Caroc. *de excuss. bonor. par. 2. quæst. 14. nume. 37.*) eam
moram dolosam, & voluntariam fuisse, probare possit,
Soarez. d. loco. num. 166. Coler. d. loco. num. 315.

27 Nec † obstat prædictis *l. si fideiuss. 62. ff. de fideiuss.*
Illa enim intelligitur procedere quando fideiussor,
absque vlla necessitate, & dilapidationis metu, mo-
lestat creditorem, vt debitorem conueniat, qui sanè
merito repellitur, cum perfide agat, instigans credi-
torem, vt debitorem ad solutionem præcipitat, qui
alias debitoris moram perferret libenter, *argumen-
to l. si extraneus. 33. ff. de iure dotium*, atque eorum, quæ
deinceps in hoc ipso capite dicam. Et sic intelligi
28 quoque potest, quod † scribit Chasan. *in consuetud.
Burg. Rubr. 5. §. 2. verb. son principal oblegè. num.* 25. cre-
ditorem non teneri agere, etiamsi fideiussor ipsi de-
nuntiet, debitorem bona sua dilapidare, idque ita in
Burgundia obseruari; pro quo allegat Alexand. *in l. si
fideiussor creditori in apost. ad Bart. ff. de fideiuss. Iason in l.
non solum. §. morte. in 17. col. vers. secunda conclusio. ff. de
non. oper. nunt.* Alias enim, si tam generaliter id acce-
peris, per distinctionem prædictam euerteretur.

Non aduersatur etiam, quod liberum sit credito-
ri, quando debitorem conuenire velit, & proinde co-
gi nequeat, vt à debitore ad instantiam fideiussorem
quidquam exigat: hoc enim plane verum est, quando
de futura debitoris inopia certo non constat: at vbi
29 sensim † ille facultatibus labi incipit, rectius est, vt
præstet petenti, quod ipsum non lædit, & petenti pro-
dest, *l. 2. §. item Varus. ff. de aqua, & aquæ plu. arc. l. si ser-
uos. in fin. ff. de pigno. act. l. 1. versic. dummodo. ff. de solu-
tionib. l. seruus. 7. in fin. ff. de seruis export.*

30 Nihil etiam † vrgent d. *l. si fideiussores 41. & d. l. fide-
iussor. 56. §. vltimo. ff. de fideiussorib.* Vtcunque enim in-
stitutre creditor non cogitur, vt debitorem ad solu-
tionem faciendam interpellet, & siue interpellet, siue
non interpellet, nihilominus fideiussor in euentum
tenetur. Tamen aliud est, si creditor dolosè debitum
non exigat, nec ad interpellationem fideiussorum ex
necessitate factam, fideiussorem conueniat.

Deniq; non obstat, quod fideiussoris aliqua sit cul-
pa, dum se ab obligatione liberari non petit: quo-
modo enim id petendo obtinebit, si creditor libera-
tioni consentire noli, neque fideiussor aliter credito-
ris cauere possit? argumento eorum, quæ scribit Ab-
bas *in consi. 00. Videtur quod fideiussores. lib. 1.*

Ne verò huic disputationi semper immergatur fi-
31 deiussor, do † ipsi cautelam, si debitoris forte patri-
monium exhauriatur, vt apud iudicem instet, vt is de-
bitorem commoneat (si saltem adhuc sit soluendo)
vt ante definitum tempus, vel debita repræsentet, vel
fideiussori solutionis securitatem faciat. *l. 1. C. de con-
diction. ex lege.* tinctis ijs, quæ tradit Quintilianus Mā-
dosius *in tractatu de monitorius. quæst. 7. nu. 1. & in ter-
32 minis terminantibus. quæst.* 50. Etsi enim † lex illa de
debitoribus tantum ex primipilo loquitur, sicut etiā
animaduertit Bernardus VValtherus *lib. 1. Miscellan.
cap. 37.* quia autem ratio illius legis in eo potissimum
fundatur, quod, quia primipili curam annonæ, inter
milites diuidendę, habebant, vt eos bene curatos
Reipublicę, cum vsus foret, præstarent, l. 3. l. 7. l. 8. C.
de cohortalibus. lib. 12. (vnde etiam *ad dict. l. 1.* debitor
ex primipilo à Græcis dicitur [illegible]
[illegible] de quo etiam consule Iustum Li-
psium *de militia Romana lib. 2. dialogo. 8 mihi pagina 82.
in fine.*) illa annonę præstatio sine magno exercitus
periculo differri non poterat, *l. 2. §. frumentaria. ff. de
administrat. rerum. ad ciuitatem pertinentium. Nouella 8.
cap. 10. §. secundo. l. vltima. ff. de appellat. recip.* & vero de-
bito. e

bitore ad inopiam prolabente, periculum quoque est in mora, maxime si solutio vlterius differatur, *l. 1. C de pericul. nomin. lib. vndecimo.* non credo iudicem multum peccaturum, si dispositionem dictæ *l. 1. C. de condict. ex leg.* ad requisitionem fideiussoris sequatur, per ea, quæ in similibus fere terminis ex *dict. l. 1.* tradit Vincentius Carocius *de execut. bonor. part. 2. quæst.*

33 53. Extra † hunc autem casum firma manet conclusio: Ante tempus debitum nec exigi, nec solutionem mandari posse, *l. continuus. § cum ita ff. de verb. oblig. l. 1. in fine. ff. quando dies vsusfr. leg. ced. e 3 nic. in princ. de plus petitionibus.*

Quia vero cessio bonorum non nisi in extrema necessitate fieri solet, debitore nimirum fortunæ asperitate, vel dilapidatione sua ad inopiã vergente, ideo nõ incommodè hic quæritur; Verum cessio bonorum, à debitore facta, fideiussorem quoque statim ab obli-

34 gatione liberet? Et ne † in re clara æquo longior sim, breuiter statuo, creditorem, qui fideiussores vna cum reo principali obligatos habet, non cogi, cessionem acceptare, sed posse, spreto debitoris beneficio, impune contra fideiussores, secundum formam literarum, in qua se obligarunt, procedere, atque ita quoque visum est Bartolo *in l. hæres à debitore. §. si stipulator. nu. 1. & 2 ff. de fideiussoribus.* Angel. de Aret. *in §. fin. num. 10. Institu. de actionibus.* Coicto *de process. execut. part. 1. cap. 6. num. 113. & faciunt ea, quæ dicam infra cap. 27. part 4.*

35 Limitatur † tamen hæc conclusio per nonnullos duobus modis. Primo, si creditor acceptet bona debitoris in solutum, tunc enim, & fideiussorem eum liberasse censeri, volunt Castrensis *in dict. l hæres. §. quod si debitor.* & Laurent. Syluan. *in consil 24. num. 9. in fi.* cuius limitationis veritas tamen patebit ex ijs, quæ dicam infra *hoc cap §. 21.*

36 Secundo limitatur, si † interuenerit consensus creditoris, hoc est, si cessioni bonorum expresse consentiat, & sibi nihil reseruet, quia tunc etiam fideiussorem liberasse censetur. *Syluanus dicto consi. 24 nu. 8. versicul. vltimo pro ista parte videtur casus. per textum in l. si præcedente. §. 1 ncini. ff. mandati.*

§. 16. DE CONFVSIONE.

S V M M A R I A.

1 *Confusione extinguitur obligatio fideiussoria.*

2 *In l. 71 ff. de fideius. in princi legi debet, Granius Antoninus, non Vranius Antoninus.*

3 *Granorum nomen apud Romanos fuit notissimum.*

4 *Vranij nomen in historia Romana non legitur, nisi apud Agathiam.*

5 *Consolidatio, Confusio, & Extinctio differunt.*

6 *Seruitutes vsusfructus, actiones, obligationes, vt & multa alia confundi dicuntur.*

7 *Confusionis descriptio adfertur. Et num 8.*

9 *I. Creditore debitori herede existente liberatur fideiussor. Et num 10. 11. 12. 14 & 17. Sed declaratur num. 19. 20. 24. & 25.*

13 *Actio, & passio in vno subiecto simul stare non possunt.*

15 *Fideiussor per confusionem liberatus non tenetur ad æstimationem rei debitæ, neque etiam ad similem quantitatem. Et num 16.*

18 *Confusio non est ante aditionem.*

21 *Principale maius est, quam accessorium.*

22 *Cauda non debet esse maior capite.*

23 *Minora maioribus quando comparantur, inferioris comparatio superiori iniuria est.*

26 *II. Debitore creditori herede existente, fideiussori liberatio contingit.*

27 *III. Fideiussore creditori herede existente, fideiussor liberatur, sed reus obligatus manet.*

28 *IV. Creditor fideiussori heres si existat, liberatur quidem fideiussor, sed reus obligatus manet. Declaratur nu. 10.*

31 *V. Fideiussor debitori succedente, fideiussoria obligatio extinguitur.*

32 *Lite contestata contra fideiussorem, si fideiussor succedat reo, non opus est inchoare nouam instantiam.*

33 *Fideiussor adeundo hæreditatem sui principalis, fit quasi hæres eius.*

34 *Confusio ex duabus obligationibus vnam, nouatio ex veteri nouam facit.*

35 *Inuentarij confectio num fideiussori hæreditatem adeunti prosit? Et num. 36. 37. 41. 42 43. 44.*

38 *Hæreditas omni soluendo esse videtur, quam hæres adijt. Et num. 39. ac 40.*

45 *VI. Debitore fideiussori hærede existente fideiussoria obligatio tollitur. Sed notabiliter declaratur num. 46. & 48.*

47 *Hypothecæ conditio est, vt duret, donec debitum sit solutum.*

49 *VII. Fideiussoris hærede vel fideiussori, uel ipsi reo principali succedente, obligatio fideiussoria euanescit.*

50 *Obligatio duplex, altera alteri dispar, cum eodem esse non potest.*

51 *VIII. Fideiussore confideiussori hærede existente, non contingit liberatio. Ratio ponitur nu. 52. & 53.*

54 *IX. Fisco tam debitori, quam creditori licet diuersis stationibus succedente, liberatur fideiussor.*

55 *Confusio obligationum etiam alijs, quam nouem prædictis contingit modis.*

1 Decimosexto † tollitur obligatio fideiussoria Confvsione, propterea, quod per confusionem perinde extinguitur obligatio, ac per solutionem, vel compensationem *l si id 21. § 1. ff de liberat legat. l vt debitum. 5 versic. etiam C. de hæred. vel act. vend. l. debitor l. Granius Antoninus. ff. de fideiussoribus. l. stipulatio 75 l. verborum. 107 ff. de verbor. obligationibus. glos. l. ita nobis. C. de adulterijs* Guido Papæ *decis. 209 num. 2.* Roderic. Suarez. *in l. quoniam in prior. lib. 1. amplias. 7. C. de inofficios. testament.* Antonius de Padilla *in l. vnum ex familia. § sed si vnc. §. 1. ff. de legat. 2.* pulchrè Cuiac. *tractatu de Africano n. 7 mihi pagina 325. & 326. & tractatu 9. pag. 576.* Francisc. Hottomannus *in disputat. ad l. si mater aj acre. mihi pag 392. 393. 394. 395.* Ioannes Goddæus *de cont. emen. stipulatio. capit. 12. conclusi. 12.* quos Lector pro clariore explicatione videre potest.

2 Obseruet autem † pro tyronibus iuris hoc adijcio, non frustra principio dict. l. 71. ff de fideius cum Codice Etrusco, contra vulgatam, a Neotericis quoque ipsis retentam, lectionem, me legere Granius Antoninus.

3 Nam Graniorum † nomen notissimum fuit apud Romanos, vnde Granius Præco, Granius Flaccus, Granius Marcellus, Granius Martianus, Granius Serenus, Granius Licinianus, & alij referuntur à Cornelio Tacito *lib. 1. 4. & 6. annal.* Ioannes Glan-

4 dorpio *in Onomastico lit. G. mihi pag. 387.* Vranij † verò nomen in historia Romana me legisse non memini, præterquam apud Agathiam in historia Iustiniani (*mihi in versione Bonauenturæ Vulcanij pagina 59.*) qui mentionem facit cuiusdam Vranij, Medici professione, cum Homerico Thersite eundem postea comparans.

5 Vt porro hic omittam, quosdam non † inepte constituere differentiam inter consolidationem, confusionem, & extinctionem, Hieron. Gigas. *in tract. de*

6 *pensione q. 49. num. 5.* insuper † quoque certum est non tantum seruitutes, vsumfructum, actiones, & obligationes (vt ostendit Pard. Pratæus *Lexico suo verb confundi*, ex quo transcribere non est opus) verum etiam tutelæ petitionem, *leg vlt. Cod. de contrar. iud. tutelæ.* Dotem cum bonis, *l si furor. Cod. de tollat.* Prædia cum prædijs, *l. fideiussor. 32. ff. de negot. gest.* ius dominij *leg. arbor.*

arbor. 19. in princip. ff. Com. diuid. Rem eum pecunia, l. si non fortem §. si centū ff. de condic. ind. Lucratiuam cum onerosa causa leg. vnic. C. de impon. lucrat. descrip. & debitum cum credito confundi. dict. leg. debitori. 50. ff. de fideiuss. & alibi sæpissimè.

Ad propositum igitur nostrum reuertendo, scien-
7 dum initio est. Quod † confusio fit non tantum ex concursu debiti, & crediti in candem personam, qui plerunque contingit aditione hæreditatis. l. matrem 81. in fin. ff. ad Senatusc. Trebell. Cuiat. ad l. si hereditatem 20. ff. de hered. vel act. vend. & ad Afric. tracta. 7. mihi pag. 314 Herman. Vulteius lib. 1. iurisper. Roma. capit. 57. Ioan. Zangerus in tract. de except. par. 3. cap. 7. numer. 2.
8 Sed etiam † concursus principalis, & fideiussoriæ obligationis in eandem personam. Idem Cuiat dicto tract. 7. mihi pag. 365. Subijcio igitur, ad declarationem materię nostrę, sequentes casus, ex quibus apparebit, quot modis fiat confusio, & quando, facta confusione, fideiussoria obligatio extinguatur.
9 Primò † igitur fit confusio, quando creditor debitoris heres extitit, Marantha consil. 49. num. 4. Neuizan. consil. 59. num. 12. Ioan. Anton Trigona singul. 4 nu. 1. Guidus Pancirolus consil 98 num. 3. Hottomannus in quæst. illustr. quæst. 38. mihi pag. 272. Petrus Peckius testame. coniug. lib. 5. cap. 19. num. 1 & 2. Ioann. Goddæus d. cap. 1. conclu. 12. num. 90. Duennas regulas 18. Petrus Augustinus Morla in emporio iuris par. 1. titul. 8 quæst. 3. num. 5. & seqq. Ioan. Zangerus d. cap. 7. nu. 5
10 & p. r † hanc confusionem eorum bona adeo confunduntur, & confundantur, vt obligationes, quæ inter illos erant, prorsus tollantur, & creditor, facta aditione, sibi ipsi illas tam soluisse dicatur, l. deducta. 58, in prin. cip. l. debitor 59. in princip. ff. ad Trebellia. l. debitori, vbi glo. magna verb. confusa, & Alciatus num. 27. Cod. de pact. l. peculium autem. ff. de peculio. Imo, vt ne quidem creditor ista portione, in qua heres est, vel ipsam hereditatem, vel alios heredes molestare possit,
11 sed tantum pro residuo, nam † vltra eam portionem, qua quis successit, petitio vel actio non confunditur l. & ibi gloss. verb. competente. l. si adulta. C. de hered. act. l. si ab eo. C. de negot. gest. l. si vxor. C. de bon. auct. ind. poss. l. licet. C. ad leg. Fal cid. l. cum à matre. C de rei vind. cat. ioan. Zangerus d. cap. 7. num. 3.
12 Quæ verò inauditum † est, vt pro eodem apud eundem quis sit fideiussor, hoc est, vt sibi ipsi quisquam sit obligatus, vel secum agat, l. Granius. versic. tamen. vbi successit ff. de fideiussorib. Vnde etiam Iason in d. l. debitori, num. 4. Coepact Pancirolus d. consi. 98. num.
13 9. dicunt, quod † impossibile sit, vt actio, & pactio sistem in vno subiecto: & vt quis sibi ipsi sit obligatus, ac sibimet soluat, cum inter dantem, & accipientem debeat esse differentia, iuxta l. 2. vbi Bart. ff. de stipulat. seruor. textus est in l. quidam referunt. in verb. esse enim debet cui detur. ff. de iure codicillor. Hieron. à Laurentijs
14 decis. Auen. 45. nu. 1. Idcircò † quoque fideiussor tali confusione facta liberatur, quia nec reus est, pro quo debeat, sed nec res vlla, quæ debeatur. Si id 21. §. 1. ff. de liber. lega. l. Stychum. 38. §. 1. l. debitor. 50. d. l. Granius ff de fideiussor. l. 2. §. cum quis debitori. ff. de hered. vel act. vend. Augustin. Morla. dicto. loca. num. 6. & 7.
15 Et frustra hoc † quidem casu disputatur, anne saltē fideiussor ad æstimationem rei debitæ, aut similem quantitatem teneatur, quod vtique in alijs quibusdam casibus locum obtinere videmus, iuxta ea, quæ tradit Cuiat. in l. filius. nu. 5. extr. de testam. Francisc. Mantica de coniectur. vltimar. volunt lib. 9 tit. 10. Namquia confusio solutionis instar, ac potestate omnem obligationem personalem omnino tollit, vt supra dixi, atque ita res nulla remanet, quę amplius debeatur, non debetur quoque eius rei, quę nulla est, & præstari nequit, æstimatio, argumento l. apud. Iulianum. §. si eo prædia. ff.
16 de legat. 1. Similis quoque quantitatis † peti nō potest, quia petenti obstat exceptio, dolo facis, petens, quod habes, de qua Bartol. in l. 1. C. de re iudicat. nec patitur bona fides, vt idem bis exigatur, vel soluatur, l. bona fides. ff. depositi l. bona fides ff. de regul. iuris. Quan-
17 quam, si † creditor forte debitoris hæreditatem re-
18 pudiet, aliud est dicendum, ante aditionem † enim non est confusio, dicta. l. matrem 81. in fin. ff. ad Trebell. atque ideo, non facta confusione, fideiussor obligatus remanet, & si pro debitore mortuo soluat aduersus heredes alios vel hereditatem iacentem regressum habet.

Verum circa hūc casum lector ad duo, vt animad-
19 uertat, necessarium est. Quid enim, si † creditor, & fideiussor simul debitori succedant? Hoc casu, quod ad portionem creditoris attinet, obligatio quidem ratione confusionis intercidit, aut (quod est verius) solutionis potestate: Sed pro parte coheredis obligatio salua est, non fideiussoria, sed hæreditaria, quoniam maior tollit minorem, l. debitori. 50. ff. de fideius-
20 sorib. Et † vocat Papinianus obligationem hæreditariam maiorem, eamque saluam esse dicit, quia sub-
21 lata accessione manet principale: principale † autem vtique semper maius est, quam accessorium, alioquin
22 cauda † maior esset capite, quod est absurdum, M. Anton. de Amatis decis 34. num. 3. cum tamen, quādo
23 † minora maioribus comparantur, inferioris comparatio superioris iniuria fit, vt loquitur D. Hieronym. lib. 1 aduersus Iouinianum, mihi pag. 18. hoc est, fideiussor, facta confusione desinit quidem esse fideiussor, sed nihilominus manet reus principalis, quia recheres existit, atque ideo vna eademque cum ipso persona esse censetur, l. generaliter. ff. de fideiussoribus. l. debitor ff. de separationibus. Cuiac. ad African. tractat. 7. mihi pag. 326. Franc. in tractat. de fideiussorib. cap. 4. num 98.
24 Rursus pone, creditorem vni † ex reis debendi heredem existere, & pro illo datum etiam esse fideiussorem, hoc casu alter reus, & ipsius fideiussor non liberatur: quia, facta confusione, personatantum, & quidquid personæ accedit, atque ita etiam fideiussor obligatione eximitur, non res omnis soluitur, l. Granius. vel. sic. sed cum duo. ff. de fideiussorib. Re autem omni nō dum soluta, alter reus etiam cum suo accessorio liberari non potest, qua de re latius differentem consule Petr. Augustin. Morlam d. part. 1. tit. 8. quæst. 3. num. 7.
25 8. 9. & 10. Quid † autem dicemus, si creditor debitori suo heres existat, & inuentarium confecerit? Respondeo, hoc casu actiones non confundi, & ideo in venditione bonorum creditorem hunc alijs creditoribus ruputare creditum suum, l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. Fideiussores tamen non aliter conuenire aut pignora persequi posse, quam si hereditas soluendo non sit, id est, si nec, quod sibi debetur vt æs alienum, consequi possit, nec ex falsa sit quarta, quæ ex l. Falcidia hæredi debetur. Sebastian. Monticulus in tractat. de inuentario, quæst. 9. num. 78. Ioannes Zangerus in tract. de except. par. 3. cap. 7. num. 28. dicens, hoc esse ius nouum, continens correctionem iuris Pandectarum, quo, siue bona erant descripta, siue non per aditionem confundunturactiones, & fideiussores liberantur.
26 Secundo † fit confusio, & fideiussori liberatio cōtingit, si debitor creditoris hæres existat, non aliam sanè ob causam, quam quam præcedenti casu visus fui: & sunt ad hanc rem textus in l. heres. §. quod si stipulator ff. de fideiuss. l. cui hominem. 34. §. quidam. l. sicut. 75. ff. de solutio l. 1. §. si debitor. ff. ad l. Falcid. sequitur. Neuiz. consi. 46 num. 23.
27 Tertiò † confunditur obligatio, si fideiussor creditoris hæres existat; & hoc quidem casu ipse fideiussor liberatur à sua obligatione, reo principali nihilominus obligato manente, l. hæres. §. quod si stipulator. versi. quod si idem. & §. vltim. l. Granius. in fin. princip. versicula vel fideiussor creditori puto conuenire confusione obligationis,

tionis, non liberari reum. ff. de fideiussorib. l. in omnib. 47.
ff de solut. Ioan Zangerus *part.* 3. *cap.* 7. *nu.* 7. *& num.*
28 18. *versic.* 3. *casu.* Succedit † enim fideiussor in omne
ius defuncti, cui etiam nomina debitorum annume-
rantur, *l. nomen ff. de legat.* 3. atque ideo ad exactionem
eius nominis ei quoque actio mandati relicta esse cē-
setur, *l. ex legato. C. de legat. l. seruum filij. §. cum qui. ff. de*
legat. 1. *l. si ei.* 11. *ff. mandati.* Bertazolius *clausu.* 43. *glo.*
6. *num.* 3. Adeo verò obligatio confunditur, vt si fi-
deiussor iudicatum solui stipulatori heres existerit, ex
integro sit cauendum, *l. de die. §. fideiussor. ff. qui satisd.*
cogant.

29 Quarto † obligatio confunditur, quando creditor
fideiussori heres exsistit. Sed etsi isto casu fideiussor
liberatur, propterea quod morte interueniente in
eadem personam ius stipulantis promittentisq; de-
uenit, reus tamen obligatus manet, *dict. l. Granius. in fi.*
princip. ff. de fideiussorib. d. l. in omnibus. 43. *ff. de solutio-*
nib. d. l. de die. § si fideiussor. ff. qui satisdar. cogant. Ioan. Zan
30 *gerus de excep. part.* 3. *cap.* 7. *num.* 7. Limitat † vero Dn.
Zangerus. *d. l. num.* 58. *versic. quarto casu.* hanc ipsam
conclusionem, vt non obtineat, si creditor succedat
fideiussori confecto inuentario; tunc enim asserit,
confundi actiones, sed creditorem recte deducere,
quod sibi ex causa fideiussoria debetur, cum fideiussor
fuit eius debitor, *l. final. §. in computatione. C. de iure de-*
liber. Sebastianus Monticulus in tractat. de inuentario,
quæst. 9. *nu.* 76.

31 Quinto † fit confusio obligationum quando fide-
iussor debitori succedit. Quod autem eo casu fideius-
sor ex causa fideiussionis liberetur, id vulgo iactari, &
pro regula iuris quasi obseruari, scribunt Papinianus,
Scæuola, Vlpianus, & Africanus in *l. Stychum.* 95 *§.*
quod vulgo. l. si duo. 93. *§. sed etsi. ff. de solut. l.* 5. *in princ. l.*
heres. 21. *§. vltim. ff. de fideiussor.* Franciscin. Curt. &
Alciat. *num.* 18 *in l. debitori. vbi Curtius duobus modis li-*
mitat. C. de pact. Ioan. Donat. à Fina in *Enchiridio con-*
clus. iur. lib. 1. *verb. fideiussor. in princ mihi pag.* 41. Ron-
chegal. *in l. si reus* 13. *num.* 2. *&* 4. *ff de duob. reis.* Cuiac.
lib. 11. *obseruat. cap* 34. *& tract.* 7. *ad African. mihi pag.*
374. Francisc. Hottoman. in *suo lejeurio* (vbi perua-
gatam, tritam, & decantatam Doctorum rationem
vocat) Cardinalis Parisius *in consil.* 121. *numer.* 2. *&*
seq. volum. 1. Francus *de fideiussoribus d. cap.* 6. *num.* 95.
Ioan. Goddęus *de contrah. & commit. stipulat. cap.* 5. *con*
clus 10. *num.* 159. Carocius *de excussione bonor. part.* 2.
quæst. 52 *num.* 1. 2. *&* 3 quem etiam *num.* 14. & 17. le-
ctor adeat, cum ibi duas limitationes notabiles ad
pręcedentem regulam adducat, quarum altera in pri-
32 mis est notanda, quod † nimirum lite contestata cō-
tra fideiussorem, si fideiussor succedat reo, non opus
sit inchoare nouam instantiam, quasi extincta obli-
gatione accessoria.

Ratio porrò precedentis regulę est, quod fideius-
33 sor † adeundo hęreditatem sui principalis fit quasi
hęres ipsius, & de nouo cum creditoribus ipsius con-
trahere censetur. *d. l.* 5. *in princ. ff. de fideiussorib.* Ioann.
Zangerus *d. cap.* 7. *num.* 10. *versic. quod si reus.* Et obli-
gatio maior siue plenior extinguit minorem, scilicet
fideiussoriam, cum rei, & fideiussoris obligatio in vnā
personam confluat, absque tamen nouatione: con-
34 fusio † enim ex duabus obligationibus vnam, noua-
tio ex, veteri nouam facit, *l.* 1. *& l. vltim ff. de nouatio-*
nibus.

35 Cęterum † hic à Doctoribus eleganter quęsitum
inuenio, si fideiussor principali suo hęres exsistat, hę-
reditatemque adeat, & inuentarium conficiat, num
ipsi confectio inuentarij quidquam proficiat? Et cō-
muniter distingui consueuit: Si fideiussor respectu
suę personę inuentario innitatur, vt ipsi nihil prosit,
sed in solidum conueniri possit, sin autem conuenia-
tur nomine defuncti, vt isto casu inuentario se defen-
dere possit, vt videra licet apud glo. & Cynum. *in l.*
fin. §. in computatione, C. de iur deliber. Parto. *in l. genera-*
liter. ff. de fideiussoribus, & in l. debitor. ff. de separation.
Ang. l. ac Cambil. in tract. de testam. glo. 112. *numer.* 19.
Francum in tracta. de fideiussor. cap. 6. *num* 1. 3. in cuius
36 † opinionis castra nouissimè quoque transierunt Di-
dacus Spino. *in speculo testamentor. gl.* 35 nu. 43. & Ant.
Pichar. Hispanus *in princip. tit. num.* 13. *in fin. Institut.*
quib. mod. toll. obligat. Ioan. Goddęus *de contrah. stipulat.*
cap. 12. *concl.* 12. *num.* 92.

Sed Gulielm. Durandus, vulgo Speculator dictus,
in tit. de fideiussor. num. 23. indistinctè tenet, fideiusso-
37 rem † ex contractu fideiussionis conuentum in soli-
dum teneri, vtcunque inuentarium confecerit, cuius
ètiam non in Specula, sed in ingeniosi cerebri offi-
cina nata opinio rationem habet, eamque post Ca-
strens. Alexand. Iason. & Decium probat Cardinalis
Parisius *in consi.* 521. *num* 3. *&* 4. *vol.* 1. Ioann. Saixon.
in consuet. Turon. tit. 14. *artic.* 9. *gloss.* 1. *versic. nunc occur-*
rit pulcra quæst. Carocius *de excuss. bonor. part.* 2. *quæst.*
58. *nu.* 4. *&* 16. (vbi hanc communem Docto. opinio-
nem esse dicit) Roland à Valle *in tractat. de inuentario,*
part. 3. *§. quæritur quoq; an fideiussor. mih. pag.* 173. &
ipse *num.* 0. eam communem appellans, à qua nulla-
tenus sit recedendum. Cum enim supra *cap.* 16. *&*
hoc ipso cap. §. 15. *num.* 7. ostensum fuerit, inopiam de-
bitoris fideiussorem non liberare, quo minus in so-
lidum teneatur, & hoc amplius, fideiussoria faculta-
tes debitoris facultatibus aggregari, adeo, vt etiam
absque excussione fideiussor ad solutionem pręcipi-
tari possit, quando debitor notoriè non est soluendo,
vt probabitur infra *cap.* 27. *part.* 1. *num.* 200. dicendū
vtique videtur, inuentarij confectionem non obesse,
quominus fideiussor in solidum conueniri possit, nam
38 & omnis † hęreditas soluendo esse videtur, quam hę-
res adijt, qua ratione etiam hęres omnibus credito-
ribus hęreditarijs ex contractu defuncti tenetur in
solidum, vt vel soluat de suo, si hęreditas non sit sol-
uendo, *l. libertus.* 30. *ff. de bonis. liberto.*

39 Et ideo † Papinianus *in l. debitor. ff. de separat.* dicit,
rationem iuris non pati, vt creditor, qui accepto fi-
deiussore diligenter sibi prospexerat, damno afficia-
tur, quod vtique fieret, si fideiussor post aditam hęre-
ditatem amplius ex suo contractu conuenire nō pos-
set, ne quidem in residuo, cum tamen ex persona hæ-
redis obligationis conditio non immutetur, *l.* 2. *§. ex*
his ff. de verb. obligat.

40 Nec obstare videtur, quod † quando fideiussor de-
bitori successit, obligatio fideiussionis sit extincta,
atq; ideò restitui non possit, *d. l. debitor. ff. de separat. iun-*
cta l. qui res. §. arcam. ff. de solut. Nam Papinianus in *d. l.*
debitor. hoc apertè diluit, dum negat, rationem iuris
pati, vt propterea creditor, qui sibi diligenter prospe-
xit, damno afficiatur. Quamuis enim obligationis
subiectum mutatum sit, eo ipso, quod ex fideiussore
factus sit hęres, qui locum rei principalis subingre-
ditur, tamen obligationis effectus nihilominus per-
durat, & fideiussor tam suo, quam hęreditario nomi-
ne conueniri potest, per vnam quidem actionem, sed
ita, vt per eam vtriusque contractus sentiat commo-
dum. *l. heres* 21. *§. non est nouum. ff. de fideiussor. l. non est*
41 *nouum. ff. de actio. emptio.* Et hoc † proculdubio etiam
voluerunt Sebastia. Monticulus in *tractat. de inuentar.*
in *quæst.* 9. *num.* 71. & Ioan. Zangerus *in tract. de exce-*
pt. part 3 *cap.* 7. *num.* 18. dum statuunt, quando fideius-
sor succedit debitori, & inuentarium conficit, quod
salua maneat fideiussori actio mandati aduersus de-
bitorem, & quia hic fideiussor creditori, vel actione
ex stipulatu, & sic nomine proprio, aut nomine hę-
reditario, obstrictus est, & remanet, quod ideo ille ip-
se fideiussor, vt alius quiuis creditor, deducat tanquā
æs alienum ex hęreditate sibi delata, & sic actio man-
dati non confundatur.

Cui etiam hoc accedit, quod Iulianus in *l. genera-*
liter.

licet 5. ff. de fideiuss. ait, fideiussorem hæredem existentem ei, pro quo fideiussit, non tantum quasi hæredem rei teneri, sed etiam quasi reum esse obligatum, & causa fideiussionis liberari. Cum igitur reus mortuus in solidum fuerit obligatus, & fideiussor eius personam repræsentet, consequens, fit, bonis rei, & fideiussoris consolidatis vnum iam esse patrimonium, atque eius nomine fideiussorem tanquam reum in solidum teneri.

42 Fateor † tamen nouam distinctionem Iustiniani in l. scimus. C. de iure delib. nonnihil prędictis, aduersari, cum generaliter decidat, hęredem, si inuentarium fecerit creditoribus hęreditarijs vltra vires hęreditatis non teneri, quod quidem alij in tantum extendunt, vt inuentarium non solum prosit aduersus obligationes merè hęreditarias, sed & aduersus mixtas, à propria hęredis promissione ortas, iuncta hereditatis aditione, sine qua alioquin cum effectu non gignerentur, vt commune ait Iason in l. quæ dotis. 52. ff. solut. matri. & eundem secutus Emanuel Soarez. in thesau. commun.
43 opinion. lit. L. num. 167. Cæterum † ęquior videtur Speculatoris speculatio, ac opinio, ne quod in fauorem creditorum introductum est, in eorundem odium retorqueatur. Cessare verò videtur tota hęc disputatio, quando fideiussor omni iuris, ac legum auxilio pro se facienti renuntiauit. Quia enim inuentarij
44 † quoque confectio iuris beneficium siue legis auxilium est, d. l. scimus. in fin. princip. & §. sin vero postquam. & § sin autem hoc. C. de iure deliber. Idcirco etiam fideiussor huic renuntiasse procul dubio censebitur, per ea, quæ tradidi supra cap. 17.

45 Sexto † confundi dicitur obligatio, si debitor fideiussori hæres existat, l. Lucius. 24. ff. de fideiussor. d. l. debitor. vbi Zasius etiam notat. ff. de separat. l. cum is qui. §. 1. ff. de condict. indeb. Dissenserunt equidem Proculiani, & Sabiniani, vtrum etiam hoc casu, si debitor fideiussori hæres extiterit, obligatio fideiussoria extinguatur, Proculianis existimantibus, multum interesse, vtrum sequela accedat principali obligationi, vt in præcedenti casu, vel an principalis obligatio accedat sequelæ, vt hic: isto casu, sequelam extingui: hoc vero minime, l. si duo rei. §. vlt. ff. de solutionib. Sabinianis econtra, vtroque casu sequelæ obligationem confundi, principalem remanere, affirmantibus, quorum etiam sententia recepta est, l. cum reus. 14. l. heres. 21. §. quod si hic seruus versic. nec his contrarium esse. d. l. Lucius. 24. ff. de fideiussor. l. cum quis §. vlt. ff. de solut. d. l. debitor. ff. de separat. Cuiac lib. 11. obseruat. cap. 34. & tract. 7 ad African. mihi pag. 365. & 366. Ioan. Zangerus d. cap. 7. nu. 9. 10. versic. idem est, si fideiussor. & nu. 18. versic. secundo casu.

46 Verum † circa hunc casum in primis est notandũ, si fideiussor pro aliquo dederit pignus, & deinde forte debitori huic succedat, quod fideiussoria obligatio quidem extinguatur, non autem obligatio pignoris; hæc enim durat, quod secus se habere, si alium dedisset fideiussorem, textus est singularis secundum Bartolum in d. l. cũ quis. 38 §. vlt. ff. de solutib. probat Ioan. Zangerus d. part. 3 cap. 7. num. 7. & 8. Est, & ratio di-
47 uersitatis, quia † hypothecæ conditio est, vt duret, donec debitum sit solutum vel aliter satisfactum, iuxta gloss. ibi: Istam autem conditionem non habet fideiussor fideiussoris. Bartol. in singulari 35. incip. si fideiussor debitori. Petrus de Rauenna singul. 630. Cuiac. tractat. 7. ad Africanu. mihi pag. 374. Anton. Neguzant. in tract. de pignorib. 2. memb. 6. part. princip. nume. 7. Hinc etiam dicit. Ioan Saixon. in consuetud. Turonens. tit. 14. §. 9. gloss. 1. versic. an autem per aditionem hereditatis, &c.
48 quod † bonum sit consilium si velis impedire, ne extinguatur obligatio fideiussoria per vnionem cũ principali, vt fideiussorem, pro securitate debiti, hypothecam vel pignus dare procures.

49 Septimo † confunditur obligatio, sublata etiam fideiussione, si fideiussoris hæres non solum fideiussori: sed etiam IPSI REO principali succedat. Tunc enim intercessionis obligatione finita, velut principalis tantum debitoris hæres conuenire potest, l. fideiussoris. C. de fideiussorib. Nam fideiussor, & ipsius hæres accessorie obligantur, principalis igitur obligatio superueniens adita hæreditate, tanquam maior, & plenior, superuentu suo excludit fideiussoriam, quasi
50 minorem, cum † duplex obligatio ciuilis altera alteri dispar cum eodem esse non possit, d. l. hæres. 21. §. seruo. ff. de fideiussor.

51 Octauo † fit obligationum confusio, quando fideiussor confideiussori suo hæres existit. Cæterum hunc ab obligatione fideiussoria non liberari, manifesti iu-
52 ris est. Sicut enim † quando duæ sunt obligationes principales, altera alteri potius adijcitur ad actionẽ, quam vt confusionem parere videatur, d. l. si duo. §. penult. ff. de solutionib. Ita quoque duæ obligationes accessoriç in vnius persona concurrere possunt, & neutra confunditur, quia altera non est maior altera, sed sunt ambę pares, vtriusq; potestatis, paris, & indifferẽtis rationis, vt ita Ioan. Goddęus de contrahend. stipu-
53 lat. cap. 5 conclus. 10. num. 159. Imo, & is, in cuius persona subsistunt, ex vtraque obligatur, proprio scilicet atque etiam hęreditario nomine, nec inanis est posterior, si proprio forte conuentus possit se tueri exceptione pacti: non possit autem posteriore, quanquã si ex vna agi cœperit, consumitur altera, ne bis idem exigatur, quod ęquitas non patitur, d. l. hæres. 21. §. non est nouum. ff. de fideiussorib. d. l. si duo. 93. in princ. ff. de solutionib. l. bona fides. ff. de regul. iur. Cuiac. tract. 7. ad African. mihi pag. 366.

54 Nono † obligationum confusio fideiussorem liberat, si fiscus tam debitori, quam creditori, licet diuersis stationibus succedat, l. Granius. in princip. ff. de fideiussor. & l. 2. C. de solutionibus. Nam, vt supradixi, inauditum est, vt pro eodem apud eundem quis sit obligatus, l. heres. §. quod stipulator. ff. de fideiussorib.

55 Fit quidem, & † alijs modis obligationum confusio, puta, si debitor debitori, vel reus reo succedat, vt in l. 5. ff. de fideiussorib. l. si duo rei ff. de solutionib. l. si reus. 13. ff. de duob. reis. Si petitor possessori succedat, vt in l. 8. ff. iudicat. solui. vel si procurator, vel defensor domino heres existat, vt in l. si ante. 7. in fin. ff. iudicat. solui. Quia vero illi casus proprie ad hanc materiam non pertinent, vt nec ille, qui habetur, in l. si is qui. 18. ff. de obligationib. & actionib. idcirco illorum explicationem nunc omitto.

§. 17. DE METV, ET CRVCIATV CORPORIS.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor liberatur, si vi metuue ad fideiubendum sit coactus. Quod ampliatur, nu. 2. 3. 4. & 5.*

6 *Fideiussor, pro relaxatione carcerati interueniens, non tenetur, si fideiussio metu facta fuerit.*

7 *Creditor vim inferens vna cum iure crediti etiam obligationis fideiussoriæ ius amittit.*

8 *Debitore per vim iniuriam, & metum per tertium quendam exacto, quatenus fideiussor liberetur, remissiuè.*

1 DECIMOSEPTIMO † liberatur fideiussor ab obligatione fideiussoria, si probare possit, quod METV MORTIS vel propter CRVCIATVM CORPORIS, vel capitales minas pertimescendo, ad fideiubendum sit coactus, l. 2. l. si donationis. l. vlt. C. de his quæ vi met. caus. fiunt. Natta consi. 50. num. 20. lib. 1. Quod enim vi metusve causa gestum erit, prætor ratum non habet, l. 1.
2 ff. quod metus causa. Nec interest † creditor debitorve ipsimet vim adhibeant, an alius eorum nomine.

ne. Nam, vt ait Seneca *lib. 4. controuerſiar. controuerſ.*
3 ô æque † dignus eſt pœna, qui ipſe vim adhibet, vt
qui ab alio admota, ad lucrum ſuum vtitur.
4 Hinc ſi quis † per metum reus conſtitutus ſit & fi-
deiuſſorem volentem dederit, & ipſe & fideiuſſor li-
beratur. Si ſolus fideiuſſor metu acceſſit, non etiam
reus, ſolus fideiuſſor liberabitur, *l. item. 14. §. Labeo*
5 *ait. ff. quod metus cauſa.* Item, † ſi quis per vim ſiſti pro-
mittendo, poſtea fideiuſſorem (intellige etiam per
vim, primam vim ex poſt facto ratificare videatur,
vt in l. 2. C. de his quæ vi metusve cauſa.) adhibeat, is
quoque liberatur, *dicta l. item §. ſi quis vbi gloſſ. ff. quod*
metus cauſa.
6 Cui † etiam conuenit, quod fideiuſſor pro relaxa-
tione carcerati interueniens, ad nullam pœnam ex-
ſoluendum, neque etiam ad reum ſiſtendum tenea-
tur, ſi fideiuſſio metu facta fuerit, vt ſcribit Afflict.
dec. S. N. cap. lit. 148. & dixi ſupra cap. 10. num. 38. & 30.
eminoque tradita per Proſper. Farinacium *de carcerib.*
& carcerat. lib. 1. tit. 4. quæſt. 35. per tot. Nec dubito,
quin in caſu *l. exſtat. ff. quod metus cauſa & l. credi. oret.*
7 *ff. ad l. Iul. de vi priuata.* creditor † vna cum iure crediti
etiam ius obligationis fideiuſſoriæ amittat, & fideiuſ-
ſori liberatio contingat, *argum. l. in omnibus. 43. ff. de*
ſolutionib. & dicam infra cap. 27. part. 4.
8 Quatenus verò debitor † ab alio per iniuriam,
vim compulſiuam, expulſiuam, vel metum exactus
liberetur à nexu ſui creditoris, & per conſequens
etiam fideiuſſor, videat lector apud Menoch. *de arbit.*
iudic. quæſt. caſu 137. & in Remedio l. exſtat. ff. quod vi
metusve cauſa Durand. *de arte teſtandi, tit. 6. cautela 12.*
Couarr. *lib. 5. reſolutio. cap. 16. nu. 7.* Francis. Sarmient.
lib. 2. ſelect. cap. 13. nu. 7. Ioan. Gutierrez. *lib. 2. Canonic.*
quæſt. capite 34. num. 90. vbi valde eleganter hoc ex-
plicarunt.

§. 18. DE TEMPORE ET NON EXSISTENTIA CONDITIONIS.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſori liberatio contingit tempore, & non exſiſten-*
tia conditionis. Et nu. 5.
2 *Fideiuſſor, ſi fideiuſſerit ſub conditione, eaq; non purifice-*
tur, non tenetur. Et num. 3.
4 *Conditione ceſſante, ſub qua fideiuſſores promiſerunt, ceſ-*
ſare etiam debet eorum promiſſio.
6 *Fideiuſſor datus in prima conductione, finito tempore, non*
cenſetur renouatus, & repetitus in tacita conductione.
7 *Fideiuſſor pro dote non tenetur vlterius, ſi intra biennium*
dos non exigatur, de iure Lubecenſi.
8 *Fideiuſſores primi compromiſſi non comprehenduntur in*
prorogatione ipſius, niſi conſenſerint.
9 *Liberato reo tempore non liberatur fideiuſſor.*
10 *Præſcriptione triginta vel plurium annorum tollitur ob-*
ligatio fideiuſſoria. Et nu. 12. ac 13.
11 *Liberatus tempore ſimilis eſt ei, qui ſatisfecit.*
14 *Anniuerſaria vſurarum ſolutio præſcriptionem impe-*
dit.
15 *Vno ſaltem ex tribus fideiuſſoribus intra 30. annos con-*
uento, fruſtra ſe reliqui præſcriptione tuentur.
16 *Interruptio vna in vno eodemq; contractu ſufficit.*
17 *Valentini Franci opinio non admittitur.*

1 DECIMOOCTAVO † obligatio fide-
iuſſoria TEMPORE, & NON EXSI-
STENTIA CONDITIONIS tolli dici-
tur, Hippolyt. *in Rubric. de fideiuſſorib. nu.*
241. nec non Marianus, & Bartholomæus Socini mox
allegandi, Decius *conſilio 93. colum. 1.* Neuizanus
conſilio 51. num. 28. Cum enim ad tẽpus, vel longum,
vel breue, vel vitæ fideiuſſoris, vel debitoris, nec
non ſub conditione fideiuſſor accipi poſſit, vt docui
ſupra capite 11. nu. 195. & ſeqq. non mirum eſt, ſi finito
tempore conſtituto in futurum etiam fideiuſſor, licet
diuerſimode (ab obligatione temporali, vel etiam
exſiſtente purificatave conditione liberetur *l. ſi fide-*
iuſſ. l. vlt. ff. mandati. l. ſi fideiuſſor. C. de fidei. ff. l. tuto. 6?.
ff. eodem Iaſon in l. 2. §. ſi omis. nu. 8. ff. ſi cuius cauſa mo.
Roderic. Suarez. *de fideiuſſoribus in cauſa criminal. num.*
34. in fin. verſicul. vnum tamen Horat. Carpanus *ad*
Statut. Mediolan. parte 1. capite 45. numero 13. Francus
in tractat. de fideiuſſor. capite 6. numero 129. & 130.
Zobel. *in addit. ad libro 2. artic. 10. lit. B.* Marian. So-
cin. *conſilio 273. numero 3. verſi. ex quibus etiam. &*
numero 8. verſic & hoc maxime volum 2. Bartol. Socin.
in conſilio 02. per tot. volum. 2. vbi probant, ſi † fide-
2 iuſſores fideiuſſerint ſub conditione, eaque non puri-
ficetur, quod non teneantur, *per l. cedere diem ff. de*
verb. ſignif.
3 Id quod † in conditione impoſſibili, vel expleta, vel
ea, cuius euentus nihil operatur, facillime admitto.
Vt enim impoſſibilis omnem contractum vitiat, *l. non*
ſolum. 31. ff. de obligat. & actio. l. ſi ſub impoſſibili. ff. de fi-
deiuſſorib. conditio quoq; ſemel expleta amplius ex-
pleri non poteſt, *l. ſi ita. fuerit. 13. in princip. verſic. nec*
enim. ff. manum teſtam. ita illa, cuius euentus nihil ope-
ratur, in conſiderationem quoque non venit, *Bart. in*
l. ſi quis ita ſcripſerit. 33. ff. de hæred inſtit. at conditio-
nis, alias honeſtæ, & poſſibilis, cuius vtique dies
nec ceſſit, nec venit, euentum omnino expectandum,
& antea, fideiuſſorem vere liberatum eſſe, dici non
poſſe, probabilius eſt. Et ſic etiam intelligo, quod
Alex. *in conſil 41. in fin. vol 6.* & Hippol. Rimoald *in-*
ter. conſ criminal. Zilla i. conſil. 82. num. 7. vol. 2. ſcriptum
4 reliquerunt, nimirum ceſſante † conditione, ſub qua
fideiuſſores promiſerunt, etiam debere ceſſare eorum
promiſſionem.
Etſi porrò tempus non eſt modus ipſo iure termi-
nandæ obligationis præteritæ, *l. obligationum. § placet.*
ff. de oblig. & act. attamen adiectio certi, & definiti
temporis impedimento eſt, quo minus in futurum, &
5 vlterius quis obligari queat, intelligitur † enim pro-
miſſoris gratia adiectum, *l. cum tempus 17. ff. de reg. l.*
iur. & ob id, ſi fideiuſſor poſt tempus conueniatur, ra-
tione futuri temporis, vel pacti conuenti, vel doli
mali exceptione creditorem ſummouere poteſt, *d. l.*
obligationum. §. placet. facit. l. 4. ff. ſi cert. l. ſi filium tam. ff. de
tut. & rat. diſtrah. Ioan. Goddæus *de contrah. ſtipul.*
cap. 12. concluſ. 10. num. 86. iunctis ijs quæ ſupra hoc ipſo
capite §. 14. tradidi.
6 Hinc fideiuſſor † datus in prima conductione, fi-
nito tempore, non cenſetur renouatus, & repetitus
in tacita conductione, vt poſt Odofred Mantuam
& Boer. tradit Borgnin. Caualc. *deciſ. 44. numer 82.*
Decian. *conſ. 72. num. 12. 13. & 14. vol 7.* Sic iure mu-
7 nicipali Lubecenſi, ſi quis † intra biennium dotem
promiſſam non exigat, non amplius fideiuſſor eius do-
tis nomine tenetur, iuxta Statutum Lubecenſe *lib. 1.*
tit. 5. art. 3. vbi dicitur: Qui fideiuſſor fuit ſponſaliorũ
ſi non ſit vocatus termino annorum duorum ad do-
tem ſoluendam liberatur intelligitur, & amplius non
tenetur, &c.
8 Sic & † fideiuſſores primi compromiſſi non com-
prehenduntur in prorogatione ipſius, niſi conſenſe-
rint, vt ait AEgid Bellamera *conſ. 9. num. 34.* Dynus
in l. Titius. ff. de excuſſ. tutor. inquiens: Si compromiſ-
ſum ſit in longius tempus prorogatum, quod intelli-
gatur prorogatum, quoad ipſas partes, non quoad fi-
deiuſſores, *per l. Labeo §. fin. ff. de arbit.* probãt idipſum
Hieron. Gabriel. *reſponſa 43. num. 17.* Iaſon *in l. 1.*
nu. 18. C. de iudic. Tiraqu. *in repetit. l. boner. § hoc ſermo.*
p. 1. nu. 130 Sebaſt. Medices *de regul. iur. regul. 4. nu. 39.*
ve. b. fideiuſſor compromiſſi. Alexand Raudenſis *de ana-*
logis, lib. 1. cap. 11. numer. 8. Tiber. Decian. *reſponſo*

72. *lib.* 2. *& responso* 17. *num.* 173. *lib.* 3. Menoch. *consil.* 120. *num.* 30 *lib.* 2. Petr. Augustio. Moria *in Emporio iuris, part.* 1. *tit.* 8. *q.* 16. *num.* 5. *&* 4. 22. *nu.* 3. *& part.* 1. *tit.* 3. *in* 8 *præmisso, nu.* 31. *&* 32. Horat. Carpao. *ad Statut. Mediolanens. part.* 1. *cap.* 120.

Circa quæ tamen, & hoc notandum est, quod vtcunque liberato reo solutione, vel acceptilatione li-
9 beretur etiam fideiussor, liberato † tamen reo tempore non liberetur fideiussor, cum multum interſit, res soluatur, an persona liberetur, *l. vlt. ff. de duob. reis. l. cum quis.* 30. *§. si quis pro reo ff. solut. Cuiac. ad Africa. tract.* 7. *pag.* 398.

10 An † vero, & spacio 30. vel plurium annorum decurso fideiussorem ita liberari dicemus, vt conueniri non possit? Et sanè si intra longissimum hoc tempus nec debitum exactum, neque vsuræ quotannis solutæ fuerint, vix est, vt non sit liberatus fideiussor, vel etiam ipsius hæres, *l. sicut. l. omnes. C. de præscript.* 30. *annor. l. si eo tempore. C. de remiss. pignor. Gomes. in resolut. tit. de contract. cap.* 13. *num.* 20. *Francus d. cap.* 6. *nume.* 84. *& seqq.* Nam firma hæc coniectura est debitum solutum, atq; ita tam fideiussorem, quam debitorem à creditore li-
11 beratos esse, siquidem † & is, qui tempore liberatur, similis est ei, qui satisfecit, *l. si pupillus.* 45. *ff. de admin. tut.* pulchrè Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 135. *numer.* 3. *& seqq.* Petrus Gilkenius *de præscript. part.* 2. *memb.* 2 *cap.* 3. *num.* 48. quibus iunge Nicol. Vigelium *in Methodo iuris ciuilis. part.* 5. *lib.* 15. *tit.* 13.

Nec obstant *text. in l. cum scimus §* 1. *& l. cum satis in princ. C. de agric. & cens. lib.* 11. Specialis enim ibi tractatur facti species, nihil cum propositione nostra commune habens.

12 Bene autem † monui, huic coniecturæ tum demum
13 locum esse, si & intra 30. annos (hi enim † omnino requiruntur, *Franc. d. cap.* 6. *num.* 87. *&* 88) nihil vsurarum nomine à debitore, vel fideiussore sit solutum.
14 Anniuersaria enim † vsurarum solutio præscriptionem impedit, & creditori ius suum conseruat, *argum. l. cum notissimi § imò. C. de præscript.* 30. *annor. l. vniuersi.* 4. *C. de fund. rei priuatæ lib.* 11. *Gomes. d. loco.*

15 Sed & † hoc addendum restat, si cum fortè tres essent fideiussores, quorum vnum creditor conuenerit, & post lapsum 30. demum annorum alios conueniat, illiq; se præscriptione defendere conentur, id cre-
16 ditori neutiquam obesse: sufficit † enim vna in vno eodemq; contractu interruptio, vel agnitio *iuxta l. vlt. C. de duob. reis.* Licet enim ista lex fideiussorum nullam
17 mentionem facit: vnde etiam † Franc. *d. cap.* 6 *nu.* 89. aliud in fideiussoribus receptum esse autumat, quia tamen idem Iustinianus *in l. vlt. C. de fideiussorib.* reos debendi, fideiussores, & mandatores in similibus ferè terminis æquiparat, & verò nulla (quantum ego video) ratio [illegible] est, cur aliud in reis debendi pluribus, aliud in pluribus fideiussoribus sit statuendum, idcirco bona occasio est, id, quod tendit ad eandem vtilitatem, interpretatione supplere, *l. nam vt ait Pedius. ff. de legib.*

§. 19. DE SENTENTIA DIFFINITIVA.

SVMMARIA.

1 *Sententia iudicis diffinitiua obligatio fideiussoria finitur. Et num.* 2. 4. *&* 5.

3 *Laudo arbitri quoq; eadem obligatio tollitur, ex Baldo, Angelo, Decio, ac Menochio.*

6 *Fideiussor contractus, fideiussor in causa criminali, fideiussor de defendendo, & fideiussor iudicio sisti, sententia lata liberantur. Et nu.* 7. 8. *&* 9.

10 *Fideiussor iudicio sisti non liberatur lata sententia, si simul promiserit, præsentare toties, quoties.*

11 *Aut quando curiæ placuerit.*

12 *Aut sententia dicatur nulla, & postea confirmetur, vel agatur per viam restitutionis in integrum.*

13 *Aut fideiusserit quis, de parendo mandatis Iudicis siue Tribunalis.*

14 *Aut fideiussio interposita sit, de re sequestrata exhibenda.*

15 *Sententia lata absolutoria pro fideiussore, appellatio creditori integra manet.*

16 *Litis contestatione fideiussoris simplicis, reus principalis non liberatur. Fallit in adpromissore indemnitatis n.* 17.

1 DECIMONONO † obligatio fideiussoria tolli dicitur per SENTENTIAM IVDICIS DIFFINITIVAM, *l. creditor in princ. ff. de appellat.* Tiraquellus *in repet. l. boues. § hoc sermone. num.* 48 *ff. de verborum significa.* pulchrè Hippolytus *in Rubric. de fideiussorib. num.* 212. VVesenb. *in parat. ff. de fideius. nu.* 6. *in fine.* Francus *de fideiussor. cap.*
2 6. *nu.* 133. Quia enim † obligatio ex contractu per iudicis sententiam dicitur, *iuxta gloss. in l.* 1. *C. de iudicijs. per l. Iulianus.* 60 *ff. de condiction. indebi.* Ideò etiam fideiussores liberari, traditum est à Bartolo *in l.* 1. *ff. iudicat. solui.* Cyno, & Baldo *in l.* 1. *C. de vsuris rei iudic.* At-
3 que idem † quoq; de laudo Arbitri responderūt Bald. *in consil.* 62. *lib.* 2. & Angelus *consil.* 78. quos secuti sunt Decius *consil.* 400. *col. vlt.* ac Menocch. *consil.* 212. *nu.* 35. 36. *&* 37. *lib.* 3.

4 Cæterum, † quod de nouatione, quæ fit per sententiam, & subsequente liberatione dictum iam est, dextre est intelligendum. Alia enim est nouatio, si reus absoluatur, alia, si reus actore obtinente condemnetur. Priore casu, licet ex sententia absolutoria ciuilis obligatio tollatur, naturalis tamen manet, & ideo obligatio ipso iure nondum est sublata, sed si ex veteri obligatione agatur, actio per exceptionem rei iudicatæ eliditur, *dicta l. Iulianus* 60. *in principio. ff. de condict. indeb.* Posteriori autem casu, ex sententia condemna-
5 toria, & † re iudicata noua actio, iudicati nimirum, quæ ante non fuit, oritur, & quidem vetus actio in hanc nouam non transfunditur, sed illi cumulatur, ideoq; hæc nouatio, per sententiam scilicet condemnatoriam, obligationem nequaquam tollit, *gl. & Dd. in d. l.* 1. *C. de iudicijs. Cantiuncul. in §. præterea. Institut. tit. quib. mod. toll. oblig.*

6 Neque verò † tantum fideiussorem contractus: ve-
7 rum † etiam fideiussorem in causa criminali, Cremens. *singul.* 11. Tobias Nonius *consil.* 103. *nu.* 4. Ioan. Vinc.
8 Hondedæus *consulta.* 111. *num.* 36. vt † & fideiussorem de defendendo, Bar. *in l. cum quærebatur. in fin. princ. ff. iud. solui.* Ancharan. Regiensis *q.* 15. *nu.* 2. *lib.* 2. Alciat. *in l. si pacto quo pœnam. nu.* 15. *C. de pact.* (vbi probat, Quod fideiussor iudicatum solui liberetur, quandocunque reo ante sententiam defendente) & fideius-
9 sorem † iudicio sisti, lata sententia liberari, receptum est, *per l. Græce. §. & post litem. & ibi Diony. Gothofr. in gl. X. ff. de fideiussoribus.* quem casum singularem esse dicit ibi Bartolus, & *in singula. suo* 30. eumque alibi non reperiri asserit Mathesilan. *in singul.* 178. *incip. Nota quod fideiussor.* & ibi Ioan. Bapt. Castilion. & Sarayna *in addit. ion.* nec non Angel. *in l. fideiussor §. in fideiussorem. ff. qui satisd. cog.* Bart. *in l.* 1. *nu.* 1 *ff. si quis in ius vocat. non ierit.* Roderic. Suarez *in declarat. ll. fori. tit. de compet. ordinationibus § sed pone quæstionem. nu.* 27. *mihi pag.* 186. Menoch. *consil.* 212 *nu.* 20. *vol.* 3. vbi etiam Alex. Franc. de Marchis, Parisium, & Nattam, pro hac sententia citat, probat Elbertus Leoninus *in cons.* 72. *nu.* 5. *vers. maior autem.* Aloisius de Albertis *singulari* 120. subijciens, id obtinere siue sit reus cōdemnatus, *d. §. & post litem.* siue absolutus à lite, & obseruatione iudicij, *l. properandum. §. siquidem cum gl. C. de iudic.*

10 Quanquā † secus est, si fideiussor iudicio sisti simul promiserit: Præsentare Totties, Quoties, *Pet. de Rauen. sing.* 207. *Roder. Suarez. d. loco. nu.* 28. 29. 30. 31.

11 Aut

11 Aut † ſiſtere, quandocunque Curiæ placuerit, *Bart.*
in l. ſi quis reum. ff. de cuſtod. reor. Hippolyt. in Rubric. de
fideiuſſor num. 140. *Muſcatell. in pract. fideiuſſor part.* 1.
modo 13. *numero* 4. Lex enim hoc caſu non reſiſtit fi-
deiuſſoris voluntati, ſed permittit, vt ait Rolandus à
Valle *conſi.* 21. *num.* 6. & 49. *volum.* 2. ſequitur Franc.
cap. 6. *num.* 144.
12 Aut ſententia † dicatur nulla, & poſteà confirme-
tur, vel agatur per viam reſtitutionis in integrum, nã,
& tunc fideiuſſio durat. *Ant. Teſſaur. deciſ.* 202. *nu.* 17.
13 Aut fideiuſſerit † quis de parendo mandatis iudicis
ſiue Tribunalis, vult obtemperare in omnibus quoà
iudice fuerint mandata, vt pulchrè explicauit Ioan.
Bernardin. Muſcatellus *d. part.* 1. *modo* 13. *per tot.* vbi
rationes elegantes adducit, quamuis contradicat
Francus *cap.* 6. *num.* 140.
14 Aut † fideiuſſio interpoſita de re ſequeſtrata exhi-
benda, tunc enim tam diu durat, donec lis finiatur,
etiam in cauſa appellationis, Curtius *in tract. de ſeque-*
ſtrat. num. 56 *verſiculo.* 2. *alio modo.* & *num.* 57. & *quæ-*
ſtione 14. *num.* 65 Rebuff. *de ſequeſtr. articu.* 7. *gloſſ. vnic.*
ad finem. Horat. Carp. *ad ſtatut Mediolan. parte* 1. *capit.*
15 111. *num* 84. & 85. Quin † tamen lata ſententia dif-
finitiua abſolutoria, pro fideiuſſore, caſu quo alias ap-
pellationi locus eſt, creditori appellare liceat, nullum
dubium habet, & ſatis idipſum innuit dicta l. *creditor.*
ff. de appellationibus.

Diximodo de ſententia, & quomodo per eam fi-
deiuſſor liberetur, quid autem ſtatuemus de litis con-
16 teſtatione, cum fideiuſſore facta? Certè per † litis cõ-
teſtationem fideiuſſoris ſimplicis reus principalis nõ
liberatur, *l. reos.* 23. *l. vlt.* C. de *fideiuſſoribus. l. item* 18. §.
17 *fin. ff. de conſtit pecun.* Adpromiſſor verò † indemnita-
tis, cum ſuo nomine obſtrictus ſit, litis conteſtatione
reum, etiam inuitum, quaſi per delegationem & no-
uationem, liberat in ea parte, qua conditio tum exti-
tit, vel lis ſuſcepta fuerit *l. finali verſic ſed etſi cum Seio.*
ff. de rebus credit. l. 2. C. *ſi mater indem. promiſerit. l. dele-*
gare. 11. *ff. de nouationibus.* Bartolus, Iaſon, Caſtrenſis,
Duarenus *ad l. decem.* 116. *ff. de verbor. oblig.* Ioan. God-
dæus *in l. ſi ita.* 150. *nu.* 5 *ff. de verbor. ſignific.*

§. 20. DE FINITIONE INSTANTIÆ.

SVMMARIA.

1 *Inſtantiæ finitione tollitur obligatio fideiuſſoria ad litem facta.*
2 *Inſtantia quid propriè ſit.*
3 *Inſtantia finita, mandatum procuratoris finitur.*
4 *Fideiuſſor ſimpliciter acceptus in prima inſtantia, non eſt obligatus in cauſa appellationis. Eaque ſententia eſt communis. num.* 5. 6. & 7. *Sed refutatur ab Antonino Teſſauro, & Dambauderio, nu.* 8. *A quibus diſſentit auctor, pro communi opinione depugnans. nu.* 9. & *ſeqq.*
9 *Inſtantia appellationis à prima inſtantia differt, non diuerſitate materiæ veteris, ſed iudicij, & materiæ nouæ. Et nu.* 10. *ac* 11.
12 *Fideiuſſor exercitationis litis in prima inſtantia, non tenetur pro altera cauſa in inſtantia appellationis. Quod notabiliter limitatur numer.* 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. & 21.
13 *L. creditor ff. de appellat. ſenſus.*
22 *Cautela Iulij Clari efficiens, vt fideiuſſor etiam in cauſis appellationum teneatur, adducitur.*
23 *Appellatio ad Cameram Imperialem in cauſis criminalibus ex conſuetudine Germaniæ non admittitur.*
24 *Fideiuſſor promittens, ſe teneri velle in omni inſtantia, & pro quacunque cauſa, tenetur etiam in cauſa appellationis.*
25 *Fideiubens pro Actore de ſoluendis expenſis, ſi ſuccubuerit in cauſa, non tenetur, ſi poſteà declaratum fuerit, peremptam eſſe inſtantiam, & ſucceſſiuè Actor condemnetur in expenſas.*
26 *Sententiæ Cameræ Imperialis ſunt immunes ab vlteriori appellatione.*
27 *Fideiuſſor datus in cauſa noui operis nuntiationis, non tenetur in inſtantia Reuiſionis.*
29 *Reuiſio, & recurſus regulariter appellationis naturam imitantur.*
29 *Reuiſio actorum appellationis eſt ſpecies.*
30 *Inſtantia alia eſt iudicij Cameralis, alia iudicij Reuiſorij.*
31 *Fideiuſſores Officialis abſolui, ſi proceſſu Reuiſorio fuerit condemnatus Officialis, non tenentur.*
32 *Fideiuſſor compromiſſi non tenetur pro eo, quod augetur in cauſa Reductionis, ſed tantum pro eo, quod continet laudum Arbitri.*
33 *Fideiuſſor tenetur, ſi ſententiam Cameræ condemnatoriã, Reuiſorum ſententia confirmatoria ſequatur.*

1 VIGESIMO † obligatio fideiuſſoria finiri di-
citur FINITA INSTANTIA, ad quam
datus eſt fideiuſſor, *dicta l. Græce.* §. & *poſt*
litem. & *ibi Bartolus. ff. de fideiuſſorib. l.* 2. *ff.*
iudicatum ſolui. Hippolytus *in Rubric. de fideiuſſoribus.*
num. 108 & 109. & *in ſingul.* 313. Gerardus Mazolius
conſilio 96. *num.* 25. Auguſtinus Berous *conſil* 14. *num.*
6. *volum.* 3. Ancharanus Regienſis *quæſt.* 15. *num.* 15.
libro 2. Stephanus Bertrandus *conſ.* 171. *nu.* 5. *volum* 1.
Ahn. *in pr. xi iudic.* §. 2. *cap* 13. *num.* 33. & 34. Menoch.
d. conſi. 212. *nu.* 21. *lib.* 3. Laurentius Tenninus *in tract.*
cautelarum. cautela 78. Ioan. Goddæus *de contrah. ſtipul.*
cap. 12. *concluſ.* 11. *num.* 87. Barnabas Cornazzan *deciſ.*
Lucenſi 59. *nu.* 16. ex Afflicto, & Vrſillo Horat. Carp.
ad ſtatut. Mediolanen. part. 1 *cap.* 44 *num.* 68. & *cap.* 111.
2 *num.* 80 Notum † autem eſt, inſtantiam eſſe exercita-
tionem iudicij à litis conteſtatione ad ſententiam vſ-
que, *l.* & *poſt edictum.* §. *penul. ff. de iudicijs.* latè Ioan Ba-
ptiſta Aſinius *in praxi iudic. in princip.* Datus igitur ſiue
acceptus fideiuſſor litis exercitationis, condemnato
reo, exceptione ſe tueri poteſt, quia inſtantia finita eſt,
pro qua acceptus erat, *d.* §. & *poſt litem* Non aliter, ac
3 † mandatum procuratoris finitur, finita inſtantia, vi-
delicet, lata ſententia definitiua. Nec enim cogitur
procurator in ſecunda inſtantia, hoc eſt, in iudicio ap-
pellationis, operam ſuam præbere, *l. inuitus* 17. *vbi Do-*
ctores. C. de procuratoribus. Andreas Gail. *lib.* 1 *obſerua-*
tion. 139 *numero* 11. cum ſufficiat, vel in paucis amici
rebus conſuluiſſe, *l. tutori.* 21. C. *de negot geſt. l. tutores.*
39. § *qui ſe negotijs ff. de adminiſt. tutor.* nec vlterius pro
curator grauandus ſit, quam quatenus negotium in ſe
ſuſcepit, ſuſcepit autem iudicium, id quod per ſenten-
tiam ſoluitur, *l. iudex poſtea quam. ff. de re iudicat.* Solui
igitur, & eius obligationem eodem tempore par eſt.
D. VVeſenbec. *in paratit. ff. de procurator. num* 11. *verſ.*
finitur etiam mandatum.

Iſta autem doctrina ad multa porrigi poteſt. Primò
4 enim hinc eſt, Quod † fideiuſſor ſimpliciter datus at-
que acceptus in prima inſtantia, ſi appellatio inter-
uenerit, & deſerta non ſit, non amplius in euentum vl-
lum tenetur, cum non ſit obligatus in cauſis appella-
tionis, *l. cum apud.* 20. & *ibi Bart ff. iudicat. ſolui l. non à*
iudice. § *vlt.* & *ibi Bart. ff. de iudicijs idem Bart. in ſing.* 40.
Pet. de Rauenna ſingul. 376. *text. in* § *ſi vero. verſic. omnia*
dabit fideiuſſor, quæ in condemnatione continentur, niſi fue-
5 *rit prouocatum. Inſtit. de ſatiſdat.* Atque † ita multi tradi-
derunt præſertim ex neotericis Boerius *deciſ.* 315. *nu.*
1. Alciatus *reſponſ.* 5. *nu.* 10 & *ſeqq. lib.* 5. Socinus iun.
conſ. 91. *vol.* 4. Auguſtinus Berous *in quæſt. ſa nil.* 76. *nu.*
2. Menochius *conſi.* 120. *numero* 10 *lib.* 2. Clarus *in pra-*
ctica crimin. §. *fin. quæſt.* 45. *numer.* 20 Ancharanus Re-
gienſis *q.* 15 *lib.* 2. Nicol. Valla *de rebus dubijs. tra* 7. 16.
nu. 5. *mihi pag.* 381. Hieron. Gratus *reſpon.* 102. *nu.* 5. *lib.*
6 1. (vbi dicit, ita † teneri per omnes Scribentes) Co-
ſtalius *in l. in cauſæ.* 27. §. *ſi ex parte. ff. de procurator.*
Anto. Heringius. R 2 Emanuel

Emanuel Soarez *in comm. opin. lit. F. nu.* 551. Tiber. De-
cianus *in cons. 19. num. 172. & 173. volum.* 3. latissimè
Vincen. de Fran. *decis.* 208. *d.* 220. *decis.* 344. Muscatel-
lus in *practica fideiussoria. par. 1. modo 12. nume. 6. versic.
primam tamen.* Horatius Carpanus *ad statuta Mediolan.
parte 1. cap. 44 numero 63. & cap. 45. num.* 24. Andreas
Fachineus *libro 8. controuersiar. cap.* 57. qui hanc com-
7 munem † opinionem esse pronuntiant, quamuis eam
8 † plane reijciat Antonius Tessaurus *decis.* 202. con-
trariam sententiam veriorem esse exstimans, & deni-
que *numero 19. in fine.* subijciens, mirum in modum
decipi eos, qui super prædicta cõmuni opinione sim-
pliciter se fundant, cui etiam assipulatur Damhauder.
in *pract. crim. cap. 20 nu.* 13. prout eum refert Valentin.
Francus *d. cap. 6. num.* 136.

9 Certè † appellationis instantia à prima instantia
differt, Vincent. Carocius *decis. 115. num.* 3. Andreas
Gail. *lib. 1. obseru 76. num. 1. per cap. per tuas, de appel-*
10 *lationibus.* non † quidem diuersitate materię antiquæ
(quo etiam procul dubio respicit Vinc. de Franchia
decisio. 520. nu. 1. inquiens, appellationis causam esse
eiusdem naturæ, cuius est principalis, *per. l. 1. ff. an per
alium caus. appellat.*) Sed tamen diuersitate iudicij, &
materiæ nouæ, hoc est, ratione iniquitatis sententiæ,
vt pulchrè ait Mynsingerus *responso 85. num.* 8. nec dis-
sentit Georgius Obrechtus *in tractat. de iuramen. ca-*
11 *lumniæ. cap. 8. num.* 11. asserens sibi; Quod † causa prin-
cipalis, & causa appellationis, sit quidem eadem,
quoad merita causæ: sed tamen diuersa, & separata
esse iudicia. Aliud enim est iudicium causæ principa-
lis, & aliud causæ appellationis, & vtrobiq; alij sunt
iudices, & alia pronuntiando seruatur ratio. Atque
12 ideò fideiussor, † qui ex vna causa pro aliquo fideius-
sit, puta, pro exercitatione litis in prima instantia,
non videtur teneri pro altera, puta, pro causa appel-
lationis in secunda instantia, per ea quæ tradit Bald.
in consilio ducentesimo septuagesimo secundo. libro secundo.
Marsilius *dict. singulari.* 313. Decius *consil. 107. columna
2. versicul. confirmatur hoc.* Elbertus Leoninus *consilio
72. numero quinto. versic. maior autem.* vbi ita inquit:
Cum ipsa instantia atque agitatio iudicij sit causa
constituendæ cautionis de iudicio sisti, merito finita
causa, ob quam cautio est præstita, quoque finiri de-
bet ipsa cautio, quę causa sistendi iudicio facta est, &c.
Quod etiam optime innuit elegans Summarium Bar-
toli *in d. l. cum apud.* dum ait: *Fideiussor acceptus in prima
causa, non tenetur in eo, quod iudicatur in causa appel-
lationis.*

13 Nec † videtur obstare *l. creditor. ff. de appellat.* ex qua
supra *§. praeced num.* 15. collegi, lata sententia diffini-
tiua absolutoria pro fideiussore, creditorem denuo
appellare posse: Id enim intelligendum est fideiussore
totius causæ, cum quo principaliter creditor egit.
Nam si postea inter fideiussorem, & creditorem sen-
tentia sit dicta, non video, cur creditori appellare
non sit integrum, cum & condemnato fideiussori in-
tegrum imo necessarium fuisset, *l. à sententia. in princi-
pio. ff. de appellationibus. l. si pro ca. C. mandati l. 8. §. vlt. ff.
eodem* At secus est, si pro iudicato primæ instantiæ tã-
tum interuenerit fideiussor, & creditor principaliter
cum debitore egerit, tunc enim, debitore condem-
nato, vel absoluto, vlterius pro iudicato in secunda
instãtia non tenetur fideiussor, secundum supra alle-
gata iura, & Cardinalem Parisium in *consilio.* 171.
14 *numero trigesimo. volumine quarto.* Nisi † forte ab initio
aliud sit actum, *d. l. cum apud in fine.* & ibi Bald. *ff. iudi-
cat. solui.* Hieronymus Gabrielius *consil.* 35 *numero* 6.
Franciscus de Marchis *quæstio. 252. part. 1. quæst.* 357.
part. 2. Rodericus Suarez. *in declarat. ll. fori tit. de com-
perendinationibus libro 2. §. sed pone quæstionem. numero*
15 28. *& præsertim nume.* 36. vbi † dicit se consulere iu-
dici, vt semper accipiat latissimè fideiussores, promit-
tentes reum exhibere, & præsentare iudici post sen-
tentiam, & ante, & in omne tempus, quoties à iudice
fuerit petitum.

16 Vel † stipulatio in certam iudicis personam sit cõ-
cepta, *Molinæus in Labyrinth. diuid. & indiuid. stipulat.
part. 2. & dicam infra. §. 26. num. 2. 3. & 4.*

17 Vel † fideiussor de soluendo iudicatum datus sit in
causa appellationis, is enim respectu huius causæ te-
netur ad omnem condemnationẽ, late Muscatellus in
practica fideiussoria, *p. 1. modo. 12 nu. 11. 12. 13. & 14.*

18 Vel † verba fideiussionis sint admodum generalia,
*Aretin. in §. 1. Instit. de satisdat. Gratus responso 34. num.
5. libro 2.*

19 Vel aliæ † sententiæ sint conformes primæ, tunc
enim vltra primam sentẽtiam eum teneri voluit Bal-
dus *in l. Iulianus. ff. qui satisdare cogantur.* Gratus *dicto
responso 34 num.* 7. vbi dicit, hanc opinionem esse mul-
tum æquam, cum alias esset in potestate rei fideiusso-
ris, auitare promissionem da iudicatum soluendo, in-
terposita appellatione.

20 Vel † fideiussor rem habeat de qualis est, & respectu
rei se obliget, tunc enim tenetur fideiussor iudicatum
solui, quacunque instantia, *Hieronymus Gabrielius d.
consilio 53. num. 7. & 8.*

21 Vel † deniq; quis fideiusserit de non baratando,
vel deteriorando rem, sed eam restituendo, absque
aliqua procrastinatione, in casum victoriæ, *Bald. in l. si
fideiussor. §. si satisdatum ff satisd. cog. Muscatell. in pract.
fideiuss. part. 1. modo 17. num. 19. & 20.*

Quod autem Clarus *d. quæst. 46. num.* 20. ex Boerio,
Paris o & Angelo, cautellam tradit, vt is, qui in cau-
22 sis criminalibus pro † relaxando reo, sibi fideiusso-
rem dari permittit, apponi curet clausulam; Quod fi-
deiussor promittat stare, & soluere quamcunque con-
demnationem, quæ fiet contra principalem, etiam
in causis appellationum, ea in Germania vix vtilita-
23 tem habet, cum † ex generali consuetudine appella-
tio ad Cameram Imperialem in criminalibus nõ per-
mittatur, Ordin. Camer. *p. 2. tit.* 28. Myns. *cent. 4. obs.*
41. Ioach. à Beust. in *Rubric. de iureiur. num* 97. Quan-
24 quam rursus eandem † clausulam, nimirum, vt fideius-
sor promittat, se teneri velle in omni instantia, & pro
quacunque causa, ad euitandas omnes difficultates, &
quæstiones, bonam esse autumat Antonius Tessaurus
dicta decisione 202. num. 19. ve sicu. ad euitandas. quem
ipsemet lector consulere poterit, vbi etiam *in fin. prin-
cip. & num.* 10. inueniet, totam hanc quæstionem esse
dubitabilem, & difficilem, & obscuram, atq; ideo nõ
est, vt eiusdem authenticam determinationem mihi
summa, sed merito eam ad doctiores reijcio, qui eic a-
dam forte ala corripere satagunt.

25 Infertur quoque † vlterius ex hac doctrina, si quis
fideiusserit pro actore de soluendis expensis, si succu-
buerit in causa, & postea declaratũ fuerit, peremptam
instantiam, ac successiuè condemnetur actio, in ex-
pensas, quod tamen fideiussor non teneatur ad has
expensas, quia ad eas se non obligauit. Bald. *consilio
106. incip. proponitur quod quidam. volum.* 2. Marsilius
singul. 318. incip. Diligenter. Maranta *in spec. suo in 8.
memb. 6. part. num.* 17. Ancharan. *quæst. famil. 15. nu. 6.
lib.* 2. Surdus *decis. 212. num.* 2. Tiber. Decian. *consil. 72.
num. 19. v l. 2.* Muscatellus *in practica fideiussoria par. 1.
modo 11. num.* 2. Francis. Callerus *in addit. ad Faluiam
Pacian. lib. 1. cap. 57. lit. D.* Io. Baptista Asinius *in praxi
iudicior. in princip. nu. 19. mihi pag. 4. & in §. 32. cap.* 26.
dicens ibi, parentem suum consulendo prædiam opi-
nionem Baldi tenuisse, & finaliter in eo residẽs, quod
accurate consideranda sint verba fideiussionis, siqui-
dem illa sunt stricta, & proprie intelligenda, vt merito
actor non dicatur succubuisse in causa, si causam adhuc
in alia instantia reassumere possit.

Reliquas quæstiones, quæ apud Bartol. & Dd. nec
non Cardin. Albanum *in addit. ad Bart. in d. l. cum apud.* &
Roderic. Suarez *declarat. ll. fori lib. 2. tit. de comperendi-
nationibus.*

nationibus. §. sed pone quæstion. in. per discurs. nec non
Valen. Francum, *d. cap. 6. nu. 140. & seqq.* tractantur,
studiosus lector ipsemet suis in locis videre poterit.
Ego in præsentiarum saltem vnam adijciam, quæ in
praxi occurrere, & admodum vtilis esse potest.

26 Notum † enim est, quamuis aduersus sententias in
summo Imperij Tribunali, quod Cameram imperij
appellant latas, nō admittantur vlla appellatio, quod
tamen illæ ipsæ sententiæ Reuisioni Deputatorum
Statuum Imperij sint subiectæ. *Ordin. cam. imp part. 3.
tit. 53* Pone igitur, obligasse te aliquem pro alio, in
causa forte noui operis nuntiationis, tanquam fide-
iussorem, de facienda vel etiam curanda demolitione,
si sententia contra principalem feratur, iuxta ea quæ
tradidi supra. *cap. 15 num. 92.* Ferri autem pro hoc ip-
so, cui nuntiatio facta est, sententiam absolutoriam
de non demoliendo, Quod fuit contractum pœnitus
sit destructum, & omnia ad pristinum statum reuoca-
tam actor absolutus, & ita in Camera imperiali fuit
obseruatum, &c. Verum eiusdem sententiæ rursus ab
impetrante reuisionem peti, num prædictum fideius-
sorem etiam in instantia Reuisionis teneri, vel statim
petita apud Electorem Moguntinum, & Cameralibus
intimata Reuisione, liberatum esse dicemus?

Et quanquam pro ratione dubitandi hic nonnulla
moueri possent, ne tamen longis ambagibus vtar, bre-
27 uiter concludo, fideiussorem † hoc casu liberari, & in
instantia Reuisionis vlterius non obligari. Cum enim
28 Reuisio † & recursus regulariter appellationis natu-
ram imitari soleant, vt post multos alios, egregie ostē-
dit Petrus Heigius *in quæst. nris quæst. 10. num. 64. &
29 seqq.* Vnde, & Reuisionem actorum † appellationis
speciem appellat *Bart. in l. societatem. §. arbitrorum co-
lum. 4. ff pro socio.* quem sequitur Ioan. Cephal. *consi.
180. num. 19 lib. 2* Et hoc amplius, sicut alia instantia
est coram iudice inferiore alia instantia appellationis
coram iudice superiore, vt probaui supra *hoc ipso §. nu.
30 10. & 11* Ita quoq; † alia instantia fit iudicij Came-
ralis, alia instantia iudicij Reuisorij, vtpote quod non
per eosdem, & primos iudices, sed alios à Statib. Im-
perij, & ipso Imperatore delectos consiliarios, tan-
quam maiores iudices, peragitur, Benderus *de Reui-
sione. conclus. 1 num. 12. & 19.* Heigius *d. quæst. 10. num.
70.* sequitur vtique, quod sicut fideiussor, lata senten-
tia diffinitiua, & quidem absolutoria, non tenetur am-
plius in causa appellationis, *vt ostend. supra, d. nu. 10.
& multis seqq.* Ita nec fideiussor de faciendo iudica-
tum, si sententia per Cameram absolutoria pro reo
feratur, vlterius in iudicio Reuisorio, fortassis priora
sententia reformatorio, teneatur. Surrogatum siquidē
sapere debet naturam eius, in cuius locum surroga-
tur. Eberh *in Topic. loco à vi surrogat.* Benderus *d. loco.
conclus 20. nu 59. & 60* Accedit, quod hoc casu inter-
uenit sententia diffinitiua, nec non iuritio primæ in-
stantiæ, & mutatio iudicis, quibus concurrentibus,
quid mirum si fideiussoris obligatio finiatur, cum, &
singula ad eam, finiendam sufficiant? *sicut dixi supra,
§. 19. nu. 12. & infra, §. 26. nu. 2.*

Atque hæc sententia expresse probatur per Bart.
in l. fin. ff. de pactis. Angel. Aretin. *in tract. malefitiorum.
verb fideiussit. colu. 2 versi. penul.* Bertachin. *in reperto-
rio, verb. fideiussor mihi pag. 475.* Hippoly. *in rubric. de
fideiussor. quæst 8. num. 91.* & nouissime Ioan. Bernard.
Muscatelum *in sua practica fideiussoria, part 1. modo 12.
num 8. & modo 14 nu. 17.* vbi dicunt, si aliquis officia-
31 lis † pro suo Syndicatu sit absolutus, processu vero
postea vigore alicuius statuti reuideatur, ac officialis
condemnetur, quod fideiussores non teneatur. Idem
quoque tenuit Paris de Puteo *in tract. Syndicatus. verb.
fideius. cap. 1. post num. 4.*

32 Facit in argumentum, & hoc, quod † fideiussor cō-
promissi non tenetur pro eo, quod augetur in causa
Reductionis, sed tantum pro eo, quod continet laudū
arbitri, *gl. in l. in proposita. ff. pro socio. Bald. in l fi. q. 10. C.
mandati. Decius cons. 94. per tot*

33 Sane † si sententiam Cameræ condemnatoriam,
fortassis Reuisorum sententia confirmatoria sequa-
tur, probabili ratione dubitādi reus non videtur ca-
rere, propterea quod supra *num. 19.* ea Baldo, & Hie-
ron. Grato dictum est, si aliæ sententiæ sint cōformes
primæ, quod fideiussor etiam vltra primam sententiā
teneatur. Quidquid sit, cum hoc exulceratissimo secu-
lo tot fere Reuisiones instituantur, quot sententiæ in
Camera Imperiali feruntur, idcirco ab initio consul-
tum est, exprimere, quod fideiussor in omni instantia,
& pro quacunque causa teneri velit, *per ea quæ attuli
supra hoc ipso §. num. 22.*

§. 21. DE DATIONE IN SOLVTVM.

SVMMARIA.

1 *Datione in solutum tollitur obligatio fideiussoria, ex sen-
tentia Capollæ. Quæ limitatur nu. 2. Contrarium asseruen-
te Speculatore, nu 3 Quæ opiniones conciliantur, num. 4.
& seqq. præsertim nu. 19*

4 *Datio in solutum vicem venditionis obtinet. Quod declara-
tur nu. 5.*

6 *Venditio semel rite contracta, vt & datio in solutum. pœ-
nitentiam non admittunt.*

7 *Creditor merces in solutum accipiens, & debitorem libe-
rans, non potest ob læsionem dationem in solutum rescin-
dere.*

8 *Dationem in solutum accipiens ius plenum consequitur
& fit vtilis Dominus.*

9 *Datio in solutum æque liberationem operatur, ac solu-
tio.*

10 *Satisfactio pro solutione cedit.*

11 *Res quælibet tanti est, quanti emptorem inuenit.*

12 *Remedium l. 2. C. de re ciuil. vendit. in datione in solutum
quatenus locum habeat, ostenditur.*

13 *Remedium d. l. 2 soli venditori competit ex sententia Ia-
cobi Cuiatij, cui tamen ab alijs contradicitur.*

14 *Datio in solutum tollit naturalem obligationem.*

15 *Obligatio sem. l exstincta instaurari non potest.*

16 *Creditori vtilis actio accommodatur, si pro soluto ei res
data fuerit, ad hoc, vt vel in quantitatē debiti ei satisfiat,
vel quantum eius interest.*

17 *L. 26 & l. 98. ff de solutionibus* } *adducuntur pro Spe-*
18 *L. deferre. §. vlt. cum 3. ll. seqq. ff. de iure fisci* } *culatoris opinio-
ne.*

20 *Creditori non obest acceptio dationis in solutum, si ab ini-
tio expresse protestatus fuerit, se nolle aliter rem in solu
tum datam accipere, quam si se ad debiti sui quantitatem
extendat.*

21 *Creditor per dolum debitoris pluris æstimatum fundum in
solutum accipiens sibi non præiudicat. Idem est, si ex er-
rore, nihil vlterius sibi deberi existimans, rem in solutum
accipiat. nu. 22.*

23 *Sciens sibi plus deberi, licet minus accipiat, tamen sibi non
præiudicat.*

24 *Donandi animus non facile præsumitur.*

25 *Error calculi perpetuo potest allegari.*

26 *Calculi ratio, non operatur nisi in eo, quod calculatum
est.*

27 *Prouerbium Germanicum, vnde fluxerit.*

28 *Error calculi varijs modis probari potest.*

29 *Res in solutum data si euincatur, debitor non censetur li-
beratus. & num. 30.*

31 *Liberatio totalis debitorem à residui petitione liberat. &
num. 32.*

33 *Creditor recipiens res quasdam in solutum à debitore pro
eo, quod supererit, vel pro residuo, vel pro summa restan-
te, postea non poterit aliquid petere, etiamsi sibi plus de-
beatur.*

34 *Residuum continet partem restantem.*
35 *Residuum promittens, non tenetur in solidum.*
36 *Residui commemoratio etiam totum admittit, cuius adhuc nulla pars est soluta.*
37 *Cautela Castrensis, Iasonis, Cæpollæ, & Chassanæi reycitur.*
38 *Creditor iudicis auctoritate interueniente res in solutum accipiens, frustra de residuo actionem instituit.*
39 *Creditor, cui per subhastationem liberantur bona debitoris, habetur loco emptoris, ideoque ad fideiussorem redire nequit.*

1 VIGESIMOPRIMO † obligatio fideiussoris in
tolli dicitur per DATIONEM IN SOLVTVM. Ita enim traditum est à Cæpol-
la in cautel. 13. incip. *Si aliquis est debitor.* al-
legante ad hoc Barto. & Dd. in *l. si quis aliam. ff. de solut.*
2 subjiciente † etiam limitationem, vt hoc non proce-
dat, si quis dixerit, quod per illam dationem in solu-
tum ab obligatione fideiussoria recedere non inten-
3 dat. Verum † Cæpollæ apertè contradicit Specul. *in
tit. de fideiuss. nu. 24. versic. pone cum deberes.* existimans,
licet principalis obligatio extincta sit per dationem
in solutum, quod tamen actio vtilis contra fideiusso-
rem restituatur, ad id scilicet, quod creditori deest, per
textus ibi ab ipso allegatos. Et si rem totam exactè
perpendamus, pro vtriusque opinione non leuia strin-
gunt fundamenta.
4 Sententia † namque Cæpollæ ex eo primum stabi-
litur, quod datio in solutum vicem venditionis obti-
neat, *l. vlt. ff. quibus ex causis in poss. eat. l. 4. §. auctoris. ff.
de doli mali except. l. si prædium. C. de euictionibus. l. libera.
& ibi glo. C. de sent. & interlocut. l. si secundum. C. manda-
ti. l. eleganter. in prin. ff. de pignor. actione,* Natta *cons.* 207.
nu. 3. Cephalus *cons.* 98. *lib.* 1. Io. Baptist. Asinius *in tra-
ctat. de execut. in prolegom. c. 1. nu.* 12. Tiraq. *de retract.* §.
1. *gl.* 14. *nu.* 13 & 4. Io. Vincen. Hondedæus *consultat.*
34. *nu.* 42. *volum.* 2. Anto. de Gamma *decis. Lusitan.* 295.
5 Vbi tamen † hoc saltem verum esse largitur largo, &
improprio modo, & quidem in materia fauorabili, nō
autem stricta, & odiosa, de quo plura vide apud Horat.
Carp *ad Stat. Mediolan. par.* 1. c. 417. *nu.* 514 & *seqq.* A
6 venditione † autem semel rite contracta resilire non
licet, vt nec à datione in solutum, *l. sicut. C. de oblig. et
& act.* Cephalus *cons.* 286. *nu.* 14. *lib.* 2. Sed potius sibi
acceptum cogitur ferre creditor, qui rem in solutum
accepit, siquidem de superfluo pacto transegisse vide-
tur, *l. à diuo Pio. § si pignora ff de re iud.* & *dixi supra hoc
cap.* 6. 13. *nu.* 25. & 26. Atq; hinc Simon Pistoris Can-
cellarius quondam Ducum Saxoniæ *in cons.* 9. (quod
impressum est post consilia Modestini Pistoris) con-
7 cludit, Si creditor † merces in solutum acceperit, &
debitorem liberauerit, quod deinde, ob læsionem,
non possit dationem in solutum rescindere. Datio-
8 nem enim † in solutum accipiens ius plenum conse-
quitur, *Bart & Dd. in l. Pomponius. § si iussu. ff. de acq. poss.
Socin. cons.* 60 *nu.* 3 *lib.* 1. *Crauet cons.* 248. *n.* 1. Et fit vti-
lis Dominus, *l. eleganter. in pr. ff. de pign. act. Alex. consi.*
76. *visis. vol.* 3. *Camill. Borell. controu.* 67. *nu.* 11.
9 Deinde etiam † certum est, quod datio in solutum
æque liberationem operetur, atque solutio, cum id te-
uera in solutum, vel pro soluto dari dicatur, quod vt in
liberationem debiti cedat, in creditorem transfertur,
10 *l. non omnis. §. vlt. ff. de reb. cred.* Satisfactio † enim pro
solutione est, & satisfacere dicimur ei, cuius deside-
rium implemus, *l. satisfactio.* 52 *ff. de solution.* l. 5. § *satis
acceptio ff. de verb. oblig.* Cum igitur in solutum datio sit
pro solutione, solutione autem facta liberetur tā de-
bitor, quam fideiussor, sequitur vtique, & datione in
11 solutū vtrumq; liberari, quælibet † enim res tanti esse
intelligitur, quāti emptorē inuenit. *Alex in l.* 1. *§. si he-
res. nu* 2 *ff. ad Trebell per l. si seruus. ff. de condict furt.* Em-
ptoris aūt personā hoc casu sustinet creditor, qui rem
in solutū accipit, *l. minor.* 40. *§.* 1. *ff. de minorib.* cui ēt tū
satisfactum videtur, si, vt ipse voluit, sibi cauit, licet in
hoc semetipso sit deceptus, *l. si rem. §. omnis. ff. de pign.
act. l. item liberatur. ff. quib. mod. pign. vel hypoth soluitur.*
12 Tertio † quoq; huic opinioni suffragatur, quod ne
quidem remedium *l. 2. C. de rescind. vend.* in datione in
solutum aliter locum habeat ex parte creditoris, quam
si is vltra dimidium sit læsus, latè Tiraq. *de retract. li-
gnag. §.* 1. *glo.* 14 Arius Pinellus in *l.* 2 *par.* 1. *cap.* 4. *nu.* 8.
C. *de rescin. ven. per l. si res. § si mulier. ff. de iure dot.* multo
igitur minus danda est creditori actio vtilis in fideius-
13 sorem, pro minimo fortè residuo, præsertim si † cum
Iacob. Cuia. *l b.* 16. *obs c.* 18. & *lib.* 17. *c.* 1. (contra Io.
Rober. *lib.* 2. *animaduers. iuris. c.* 13. & *lib.* 2. *Notat. ad-
uers. Ant. Mercator. c.* 13. Fabian. de Monte S. Sauini in
tract. de empt. & vend. 6 *quæst. prin. nu.* 44. Arium Pinel-
lum in *l.* 2. *part.* 1. *c.* 2. *nu.* 1. *et* 2. C. *de rescind. vend*) Sen-
tiamus, beneficium l. 2. C. *de rescind. vend.* soli vendito-
ri competere, & ad emptorem, cui hoc casu par est cre
ditor in solutum accipiens, non porrigi.
14 Denique † Cæpollæ opinionem sulfulcit, quod per
dationem in solutum tollitur naturalis obligatio, & à
contractu receditur, *l eleganter. in princip. ff. de pignor.
actio. l. debitor.* 59. *ff. ad Trebellian. iuncta l. solutam. ff. de
solutionibus.* Dicendum igitur videtur, postquam à
contractu recessum est, fideiussorem vlterius molesta-
15 ri non posse, cum obligatio † semel extincta, vel
euacuata amplius instaurari non possit, *l. cum ex causa.
Cod. de remiss. pign. l.* 4. C. *de solut. l qui res §. aream ff. eod.
titu.*
Sed ex aduerso pro Speculatore, quoq; vna atq; al-
16 tera ratio militat. Et quidem † primo textus *in d. l. ele-
ganter. ff. de pign. act.* & *in d. l. prædium.* C. *de euictionibus.*
Satis clarè innuunt, quod creditori vtilis actio ac-
commodetur, si pro soluto ei res data fuerit, ad hoc, vt
vel in quantitatem debiti ei satisfiat vel quantum eius
interfit: Inde igitur sequitur per in solutum dationem
adeo obligationem non extingui, vt creditori pro eo,
quod sibi deest, aduersus debitorem, vel fideiussorem
etiam pateat regressus, *l. aduersus. C. de obligationib. &
actionib. l. vlt. § sed siquidem. C. de iure dom. impetrando. l.
vlt. C. si vendito pignore agatur.*
17 Deinde etiam Speculatoris † opinionem adiuuant
textus in *l. si creditor.* 26. & in *l qui res.* 98. *in princip. ff. de
solutionibus,* quarum legum illa statuit: Si creditor fun-
dum pigneratum vendiderit, non aliter debitorem li-
berari, quam si creditor tantum, quantum sibi debe-
batur, acceperit: hæc verò disponit. Si res pignora in
in dotem detur, non aliter eius solutionem liberare,
quam si ex euentu certum sit, eam apud maritum re-
manere.
18 Denique † ad defendendam Speculatoris senten-
tiam adduci possunt textus *in l. deferre. §. vlt. cum* 3. *ll.
seqq. ff. de iure fisci,* vbi apertè probatur: Si debitor fi-
scalis creditori suo soluat, vel pecuniam in solutum
det, quod fiscus possit talem pecuniam à creditore re-
petere, quodque sic remaneat creditori suo debitor
vna cum fideiussoribus, ac pignoribus obligatus, non
aliter, ac si nihil soluisset.
19 Quid igitur † in conflictu discrepantium harum
opinionum statuendum? Ego, vt, quid sentiam, libe-
re profitear, nonnunquam creditoris, nonnunquam
etiam debitoris, si super datione in solutum contro-
uertant, rationem habendam esse, atque ideò rem cer-
20 ta regula definiri non posse, arbitror. Quid enim † si
creditor initio expressè protestatus fuerit, se nolle
aliter rem in solutum datam accipere, quam si se ex-
tendat ad sui debiti quantitatem, & casu, quo ipsi in
quantitatem debiti non sufficiat, quod residuum ex
alijs bonis debitoris petere velit? Hoc vtique casu
creditorem allegantem, se contradixisse adiudica-
tioni in solutum, cum sua probatione admittere, hu-
manius est; Protestatio enim, dissensum ipsius arguit,
factaque

factaque est iuris in futurum competituri conseruan-
di causa, *l. si debitor. §. 1. ff. quibus modis pign. vel hypot.
soluitur. l. 1. § qua autem. in fin. ff. quod legatorum.* Faciũt
tradita par Vincent. Carocium *de excuss. bon. 1. quæst.
2. quæst princip. num. 39. & sequentib.*

31 Rursus pone, debitorem per dolum † pluris æsti-
matum fundum in solutum dedisse: Certè cum Mar-
ciano sentiendum est, eum non liberari, nisi id, quod
deest, repleatur, *l. si quis aliam. 46 §. vlt. ff. de solut.* Do-
lus enim omnino puniendus, etiamsi ipsi, qui eum ad-
misit, damnosus futurus erit, *l. procurator. 11. §. 1. ff de
doli mali exceptione.*

22 Fieri † etiam potest, vt creditor ex errore nihil vl-
terius sibi deberi existimans, quam res æstimabatur,
rem in solutum accipiat, postea que errorem calculi
deprehendat: hoc vtique casu à petendo residuo ne-
quaquam arcetur, quantumuis debitori pactum gene-
rale, de non amplius petendo, fecisset, *l. si ex maiore. C.
de except l. si inter. C. de solut. §. si minus. Instit. de action.*

23 Nam † sciens sibi plus deberi, licet minus accipiat,
tamen sibi non præiudicat, Bart. Bald. Alberic. &
communiter Dd. *in l. is qui vsumfructum. ff. de vsufructu.*
Aalbert. Brunus *in tract. de augumento monetæ in 18.*
24 *particula limitat. 4. num. 4.* cum donandi † animus non
facile præsumatur, *Lenm de indebito ff. de probat late Me-*
25 *noch. de arbit. iud. quæst. casu 88.* Quanquam † & error
calculi perpetuo potest allegari, si res iudicatæ vel trã-
sactione sopitæ non sit, *L. vnic. & ibi Iacob. Ayrerus per
discursum. C. de errore calculi. l. calculi & ibi gloss. ff. de ad-
minist. rer. ad ciuit. pert Schurff. consil. 36. num. 1. cent. 1.
Modest. Pistor. cons. 35 in 4. quæst. vol. 1.* Ratio enim cal-
26 culi non † operatur nisi in eo, quod calculatum est,
l. emptor §. Lucius ff. de pactis. Baldus consil. 60 num. 1.
27 *vol. 4.* Vnde † germanicum prouerbium fluxit, Com-
28 puta non faciant solutionum. Error † autem calculi
varijs modis probari potest, quos persequit Mascard.
de probat. *conclus. 253.* cui iunge Eman. Soarez. *in com.
opin. lit. E. nu. 158. & 159.*

29 Denique † contingere potest, vt res in solutum da-
ta creditori vel à fisco, vel alio quopiam rursus euin-
catur hoc casu tantum abest, vt datio in solutum de-
bitorem liberet, vt etiam is, vna cum suo fideiussore,
30 pro euictione teneatur, si quidem † aliter res pro re so-
luta liberationem præstat, nisi pro solido suscipientis
fiat, *d. l. si quis aliã. ff de solut. d. l. eleganter. 24. ff. de pignor.
act. d. l. si prædium. C. de euictionibus. d. l. deferre. cum 3. ll.
seqq. ff. de iure fisci. l. auctore. l. exceptione. C. de euictionibus.
Bertazol. in tract. clausul. instrumen. claus. 41. gloss. 7. num.
5. in fin.*

Cæterum, vt ante *numero 19.* monui, & debitoris
31 † quandoque habenda est ratio. Quid enim, si credi-
tori ex maiore debiti quantiate per dationem alicu-
ius rei in solutum minor soluta, sit ipse totalem libe-
rationem debitor præstiterit? Dubitari non debet,
quin debitor plenam liberationem siti consecutus, ita
vt pro residuo conueniri nequeat, *l. si ex maiore. C. de
except. l. si inter. C. de solutionibus. L. 2. §. 1. ff de pactis.*

32 Quod multo † magis locum habet, si liberationi
adiectum sit pactum transactionis speciale; Amplius
eius debiti nomine non peti, *l. si decreta. vbi Dd. C. de
transactionibus. l. amplius non peti. l. procurator 23. ff. rem
rat. hab.* Nam hoc casu consensu transactionis finitis
stare conuenit, *l. interest. C. de solution.*

33 Sic † si creditor recipiat res quasdam in solutum à
debitore, pro eo, quod superest, vel pro residuo, vel
pro summa restante, postea non poterit aliquid pete-
re, etiamsi sibi plus debeatur, *l. ex pluribus. & ibi glos.
verb. reliquum. ff. de solutionib.* Roman. *in singul. 702. in-
cip. verba illa quæ solent.* Guido Papæ *quæst. 181.* Vincẽ.
Carocius *de excuss. bonor. 1. quæst. 2. quæst. princi. num. 12.*
34 Residuum enim † non solum continet partem restan-
tem, *Alciat. in l. potest reliquorum. ff. de verb. signif.* Vnde
35 † etiam qui promisit residuum, non tenetur in solidũ,
cum obligatio fuerit diuisa & taxata per pactũ. Bald.
in l. fin § fin. num. 6. C. de vsuris rei iudic. Ioan. Bernar-
din. Muscatell. *in prax. fideiuss. part. 1. modo 20 num. 23.*
Iasonem contrarium sentiẽtem ibidem refutans: Sed
36 † residui commemoratio etiam totum admittit, cuius
adhuc nulla pars est soluta. Idem Alciat. *in l. cætero-
rum ff. de verb. sign.* Ioan. Goddæus *in d. l. potest. reliquo-
rum. nu. 5.* Roman. *singul. 55. incip. Lego de meis.* Cephal.
*cons. 124. nu. 6. lib 1. per l. 2. C. de hæred. instit. l. cum op io.
ff. de optione legata text. alij. in l. Lucius Titius curator. ff. de
administ. tutor. l. rescripto §. sed eos ff. de muneribus.*

37 Etsi autem † Castrens. *in d. l. 2. in fin. C. de hæred. instit.*
Cæpolla *cautela 12.* Iason *in cons. 100. vol. 4.* & Chas-
san *in consuet. Burgund. Rubric. des enfans de plusieurs. §.
6. glos. & reliqua.* creditori dant cautelam, vt non inse-
rat, in acceptilatione, vel quitantia, quod receperit
pro reliquo: Attamen additionator Cæpollæ dicit,
illam cautellam esse damnabilem, & viro bono incon
uenientem, quem sequi videtur. Petrus Rebuff. *in d. l.
potest. reliquorum. ff. de verborum. significat.*

38 Hoc amplius pone, debitorem creditori suo † iu-
dicialiter res quasdam in solutum dare coactũ fuisse,
iudicis auctoritate interueniente, hoc casu nec reme-
dium *l. 2. C. de rescind. vendit* locum habet propter au-
ctoritatem rei iudicatæ, *Bald. in l. ordo. C. de execut. rei
iudic. Fabian. de Monte S. Sabini. in tract. de empt. & vendit.
8. quæst. princip. num. 9* neque etiam actio ad residuum
creditori competit, quia de eo transigisse pacto vide-
tur, *l. à diuo Pio. § si pignora. vbi. Iaso. nu. 2. & 3. Alexan.
numero 9. & 10. & reliqui Dd. ff. de re iudicata* Colerus
de process. execut. part. 3. capite 9. numero 50. cum ali-
39 *quod sequentibus.* Atque ideo † etiam Guido Papæ
decisio 348. concludit creditorem, cui per subhasta-
tionem liberantur bona debitoris (ita loquitur) ha-
beri loco emptoris, & postea ad fideiussorem redire
non posse; idque Apostilla ibidem in practica bene
notandum esse monet, quibus addantur tradita per
Horat. Carpan. *ad Statuta Mediolan. part. 1. cap. 438.
num. 5. & 6.*

§. 22. DE NVLLITATE CONTRACTVS.

SVMMARIA.

1 *Contractu nullo aut inualido existente, fideiussoria obliga-
tio corruit.*

2 *Seruus si iudicio se sisti promittat, non committitur sti-
pulatio.*

3 *Vxore viri creditori donationis causa promittente neque
vir liberatur, neq, mulier, vel fideiussor eius obligantur.*

1 VIGASIMO SECVNDO † fideiussoria obli-
gatio nonnunquam tollitur propter NVL-
LITATEM SIVE INVALIDITATEM
CONTRACTVS VEL NEGOTII, per quo
fideiussor fidem suam interposuit, Hippol. *in Rubric de
fideiuss num. 150. per text. in l. cum lex. l. si à reo. §. vlt. ff.
de fideiuss l. cum principalis. ff. de reg. iur. l. eius qui §. quod
si stipulatus. & ibi Alex. & Decius, num. 5 ff. si cert. peta-
tur.* Aymo Crauetta *cons. 282. nu. 2. & 3. vol. 2.* iunctis
ijs quæ supra *cap. 10. num. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.* de
2 hac ipsa re tradidi. Et hic Vlpianus † *in l. 0 ff. si quis cau-
tionib.* statuit: Si seruus iudicio se sisti promittat, quod
non committatur stipulatio, neq; in eum, neq; in fide-
iussores eius: Nam, vt ibi Bartolus ait, vbi obligatio
rei principalis est nulla, simpliciter quoque obligatio
3 fideiussoris nulla erit. Eodem † modo idem Vlpianus
in l. si sponsus. §. si vxor. ff. de donat. inter virum, & vxorẽ.
respõdet: Si vxor viri creditori donationis causa pro-
miserit, & fideiussorem dederit, neque virum liberari,
neque mulierem obligari, vel fideiussorem eius, sed
secundum Iulianum perinde haberi, ac si nihil pro-
misisset.

§.23. DE CITATIONE, ET SPONtanea comparitione Rei, iudicio fortè sistendi.

SVMMARIA.

1 *Reus ad iudicium citatus sponte comparens liberat fideiussorem suum. Non solum iure Saxonico, num. 2. Verum etiam iure municipali Lubecensi nu. 3.*
4 *Præsens in iudicio non est amplius citandus.*
5 *Præsentia habet effectum citationis.*

1 VIGESIMOTERTIO † finitur obligatio fideiussoria per CITATIONEM, ET SPONTANEAM COMPARITIONEM REI, IVDICIO FORTE SISTENDI.
Si enim fideiussor simpliciter promiserit, aliquem præsentare, siue iudicio sistere, & reus ille semel fuerit ad
iudicium citatus, & sponte sua ierit, & coram iudice
scriptum constituit, fideiussor liberatus erit. Bartol.
in l. si quis reum. num. 2. ff. de custod. reor. Angel. *in l. Græce. §. & post litem. ff. de fideiuss.* Crottus *consi 411 num.*
145. *lib.* 3. Crementius *in singul.* 11. Menoch. *consi.* 212.
num. 18. *lib.* 3. nec dissentit Francus *d. c. 6. num.* 116. &
2 *seqq.* Id quod etiam † iure non solum Saxonico const.
lib. 3. *artic.* 9. vbi dicitur: se coram iudice constituens
promittens esse Idoneum aliquis, & Iudex num recipit fideiussor liberatus est, & si alius venerit pro eo
3 iudex recipiet eum, &c. Sed etiam † iure municipali
Lubecensi est receptum, vt docui supra hoc ipso capite §. 9. *num.* 2. & 3.

Ratio vero huius est, quod promissio de iudicio sisti
per spontaneam comparitionem effectum suum consequitur, siquidem necessarium non est, eum amplius
iudicio sistere, qui ipsemet in iudicio comparet, non
4 magis, quam opus est, præsentem in iudicio † denuo
citare, vt volunt communiter Doctores, Socinus
reg. 378. Capicius *decis.* 34. *num.* 8. Mynsing. *centur.* 6.
obser. 6. *num.* 8. Lanfrancus Balbus *decis.* 372. Gail. *lib.*
1. *obser.* 48. *num* 4. & *obser.* 58 *nu.* 5. Bernhard. Greuæus
in conclus. practicis ad Gailium. lib. 1. *conclus.* 51. *consid* 2.
5 Cum præsentia † habeat effectum citationis, nec curandum sit de modo, quando habemus effectum, *iuxta
Dd. in l. de vnoquoque ff. de re iudic.* Iason *in l.* 1. *ff. de in ius
voc.* Crauetta *consi.* 4 *num.* 25. & *consi.* 148. *num.* 24. &
consil. 500 *nu.* 3. 4. 5. 6. Et parum certè interest, vtrum
reus ipsemet se sua sponte sistat, vel an a fideiussore
sistatur, non magis, quam interest, quando duo sunt
rei promittendi, quis eorum soluat. In vtraque enim
obligatione vna res vertitur, & vel alter debitum soluendo, omnes liberat, *l.* 2. *ff. de duobus reis.* §. *ex huiusmodi. instit. eodem tit.*

§.24. DE ARROGATIONE.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor liberatur, si creditor debitorem, vel fideiussorem eiusve hæredem arroget.*
2 *Debitoris appellatione comprehenditur fideiussor.*
3 *Arrogatus eius iuri subijcitur, qui eum arrogauit, cum omnibus bonis.*
4 *Arrogato debitore tam debitor, quam fideiussor liberantur.*
5 *Arrogato fideiussore liberatur quidem fideiussor, sed reus principalis obligatus manet.*

1 VIGESIMOQVARTO † tollitur siue finitur obligatio fideiussoria per ARROGATIONEM, puta, si creditor debitorem, vel fideiussorem, eiusve hæredem, arroget. Nã
2 & † fideiussorem appellatione debitoris comprehendi, magis communis est opinio, secundum Bart. Alex.
Ias. & alios *in l.* 1. *ff. si cert. petatur.* Franc. de Marchis
quæst. 340. *part.* 1. & *tetigi supra cap.* 15. *num.* 1. & *hoc
ipso capite*, §. 1. *num.* 44. Iuris autem est indubitati, si
creditor debitorem suum arroget, non solum iudiciũ
cum eo completum, sed & obligationem solui, cum
3 † arrogatus eius iuri, qui eum arrogauit, subijciatur
cum omnibus bonis, *l.* 2. §. *penult. ff. de cap. minut. l. si à
me fuerit.* 11. *ff. de iudicijs. l. si paterfamilias. ff. de adoptionibus. l. si quis.* 7. *ff. de pecul. legato. iuncta l. si tuo.* 83. *ff. de
solutionibus* Nemo autem sibi quidquam ipse debere,
nec à se exigere potest, vt supra *cap.* 7. *in princip.* pluri-
4 bus comprobaui. Cæterum in hoc † articulo illud obseruandum, si creditor debitorem arroget, & debito-
5 rem, & fideiussorem liberari: Sin autem † solum fideiussorem arroget, tunc liberato fideiussore, nihilominus debitorem obligatum manere: Videtur enim arrogatio hoc cum liberatione legata, & confusione cõmune habere, iuxta tex. *in l.* 2. & *l. si damnatus. ff. de liberat. legat. l. hæres.* §. *quod si stipulator. versic. quod si idem,*
& §. *vlt. l. Granius in fin. princ. ff. de fideiuss. l. in omnibus.*
43. *ff. de solut.*

§.25. DE ALTERATIONE OBLIGATIONIS.

SVMMARIA.

1 *Alterato contractu finitur obligatio fideiussoria.*
2 *Fideiussor non tenetur ex nouo contractu, nisi denuo intercedat.*
3 *Alteratio contractuum quomodo contingat. Et numero 4. ac 5.*
6 *Alterato contractu per locatorem, licitum est fideiussoribus ab eo recedere. Limitatur tamen. nu. 7. & 8.*

1 VIGESIMOQVINTO † finiri dicitur obligatio fideiussoria OB ALTERATIONEM OBLIGATIONIS SIVE CONTRACTVS, pro quo fideiussor fidem suã
interposuit, *Bald. in l. tam mandatori, C. de non num. pec.*
Barth. Soc. *in consi.* 62. *num.* 23. *vol.* 2. *vbi plures allegat.*
Barbat. *consi.* 31. *col.* 1. & 2. *vol.* 1 Ancharan Regiens.
q. 42. *nu.* 11. & 24 *lib.* 3. expressè ibi statuens, fideiusso-
2 rem † non teneri ex nouo contractu, nisi denuo intercedat, per interpositam stipulationem. Quod etiam
tuetur Ioan Goddæus *de contrah. stipulat. c.* 12. *conclus.*
10. *num* 85. Videturque idem post Bossium, Viuium,
& Carocium sentire Horat. Carpanus *ad Statut. Mediolanens. par.* 2. *c.* 189. *num.* 12.
3 Alteratur † autem reuera initi contractus, quando
postea, vel in continenti, vel ex interuallo, per certa
pacta illis quidquam vel adijcitur, vel detrahitur, *l. pacta conuenta. ff. de contrah. emptione.* Cuiac *lib.* 14. *obser. c.*
28. & *lib.* 2. *cap.* 15. Quod si igitur venditor, & emptor
post emptionem paciscantur, de minuendo, vel augẽdo pretio, recessum est à priore contractu, & noua emptio intercessisse videtur, ideoque fideiussor, qui pro
priore contractu intercesserat, amplius non tenetur,
mutato enim pretio, ex quo consistit substantia, natura, & status emptionis, & emptio mutatur, *d. l. pacta cõuenta.* Idem est, si posteà venditor, & emptor merces
alterent, & recepta merce prius vendita, alia pro eodem, vel maiore pretio ematur, vt enim pretium: ita &
merx de substantia est emptionis, & venditionis.
4 Sed animaduertendum est, id † tum demum locum
habere, si omnib. integris manentibus (qua locutione
etiam vtitur Seneca, *lib.* 4. *de beneficijs. cap.* 34. dum inquit: Non mutat sapiens consilium, omnibus his manentibus, quæ erant, cum sumeret) hoc est, nondũ adimpleta emptione venditione, nondum tradita re, nõdum dato pretio, vel etiam si adimpleta sit venditio
(quod est adijciendũ ad Paulum *in d. l. pacta conuenta*)
in inte-

in integrum restitutionis omnibus, quæ præstita sunt, hoc est, reddito pretio, reddita re, *vt in l. ab emptione. ff. de pactis.* rursum paciscantur, de augendo, vel minuendo pretio: Nam tunc solum recessum videri à priore emptione, & emptionem nouam repeti, & cõstitui, iura nostra ostendunt, *d. l. pacta conuenta. l. iurisgentum. §. adeo. l. si vnus. §. pactus vers. idem dicemus. ff. de pact.* At si res non sit amplius integra, vel etiam in integrum restitui nõ possit, puta, si vel res tradita, vel pretium solutum sit, non potest certè solo pacto noua emptio constitui, sed prior inconcussa manet *l. 2. ff. de rescind. vendit.* aut opus est, vt actus priori similis retroagens venditionem intercedat, *l. 1. C. quando liceat ab emptor. disced.* Anton. Gomez. *tom. 2. cap. 2. nu. 2.* Fabian. de Monte S. Sabini *quæst. 5. num. 65.* Didac. Perea. Lassarte *in tracta. de decima venditionis. cap. 14. num. 8. & 9.* Et proinde priore quidem casu liberatur fideiussor, non item posteriori, *argumento l. in omnibus. ff. de solutionib.*

5 Eadem † planè etiam in contractu locationis, & conductionis locum habent, *per d. l. ab emptione. ff. de pact.* cum locatio, & conductio proxima sit emptioni & venditioni, ijsdemque iuris regulis consistat. l. 2. *ff. locati.* Quamobrem si locator, & conductor re integra paciscantur, de augenda vel minuenda mercede, vel si pro ædibus prius locatis aliæ denuo locentur, prioribus nondum traditis, recessum vtique videtur de priore locatione, atque ideo fideiussor, qui pro illa intercesserat, proculdubio liberatus erit, *d. l. pacta conuenta, cum sim. lib. iuribus supra allegatis.*

Atque illud est, quod interpretes nostri scribunt;
6 Alterato contractu per locatorem, licitum esse fideiussoribus ab illo recedere, eoque minimè obligatos esse. Ægid. Boss. *de remiss. merced. cond. num. 50.* Carol. Ruin. *cons. 66 num. 3, volum. 1.* Berous *cons. 144.* Francisc. de Marc. *decis. Delphin. 538. & 539. part. 1.* Crotus
7 *cons. 111. num....* nisi † fortè ipsimet alterationi consenserint, tunc enim se res aliter habet, siquidem, & pro noua conductione intercessisse videntur, Anton. Gomez. *variar. resolut. tom. 3. cap. 13. num. 20.* Francisc. Bursat. *consi. 193. num. 7. & num 49 par. 2.* Quemad-
8 modum † & pro illis obligati manent, quę quasi actus consecutiui siue executiui sunt veteris obligationis, vt late firmat, Bald. *in cons. 418 si fideiussor. lib. 2. & in cons. 156. cum duob. lib. 3.* pulchrè Aymo Crauet. *cons. 436. per tot. part. 3.*

§. 26. DE MVTATIONE IVDICIS.

SVMMARIA.

1 *Mutato Iudice finitur obligatio fideiussoria de iudicatum soluendis.*

2 *Fideiussor, qui satisdedit iudicio sisti, aut iudicatum solui apud iudicem vnum, non trahitur ad alium, qui loco primi sit subrogatus, etiamsi iurasset. Quod ampliatur vlterius num. 3. & 4.*

5 *Causa in vno iudicio cœpta potest tractari in alio iudicio, partibus consentientibus.*

6 *Mutatio iudicij sustinetur, quando alius delegatur ab eo iudice coram quo præstita est fideiussio.*

7 *Mutatio iudicij non attenditur, quando pars exceptionem litis pendentiæ non opponit.*

8 *Litis pendentiæ exceptio in initio litis opponenda, & probanda.*

9 *Mutatio personę debitoris, quæ dignitatem ei adfert nequaquam obligationem extinguit. Et nu. 10.*

11 *Insignia dignitatis suę nemo adhoc exercere debet, vt alios iniuria adficiat.*

12 *Debitor si forte clericus fiat, non tenetur eum sistere fideiussor, sed liberatur ex sententia Hippolyti, Farinacij, & Ruger. Rulandi. Sed auctori contrarium verius videtur.*

13 *Dignitas actoris non mutat forum Rei.*

14 *Mutatio personæ debitoris, quæ ei minimam capitis diminutionem adfert, obligationem fideiussoriam non perimit.*

15 *Baldi, Bertachini, & Valentini Franci opinio, existimantium fideiussionem, qua pater tenetur pro filio, finiri, quando filius factus est sui iuris, reijcitur.*

16 *Captura rei fideiussoriam, principaliter, & cum renunciatione beneficij excussionis obligatum, non liberat, quo minus, & ipse capi possit.*

17 *Solutum non videtur, etiamsi lis contestata sit cum debitore.*

18 *Carcer non soluit debitum, sed bursa Quod tamen limitatur ex traditione Antonij Sola num. 19. 20. 21. & 22.*

23 *Fideiubens simpliciter post condemnationem, non videtur fideiubere de præsentando, sed de soluendo.*

24 *Mutatione actionis quatenus liberetur fideiussor discutitur. Et num. 28.*

25 *Iudicatum solui stipulatio tres clausulas habet.*

26 *Actio in rem, & Actio in personam, differunt. Et nume. 27.*

29 *Fideiussor non tenetur ad id, quod venit actione diuersa ab illa, quę in iudicium deducta fuit.*

30 *Fideiussio propter vnam causam facta, non trahitur in aliam*

31 *Fideiussor pro parte cambij, non tenetur pro mercantia, etiam scripta in libris cambij.*

32 *Fideiussor non tenetur, quoties variatur res, causa, vel actio.*

33 *Fideiussio pro vna causa, ad aliam non extenditur.*

34 *Actio vna si instituatur, & in alia fiat probatio, non potest fieri condemnatio.*

35 *Probatio facta super non intentato, nihil stringit.*

36 *Accusans vel petens quem condemnari de vi publica, & probans vim priuatam, succumbit.*

37 *Actio si fuerit in libello ex causa inepta, & iudici ex actis appareat, probatam esse causam aptam, ita, quod ex illa causa aptè potuisset agi, non tamen iudex reum condemnare potest, licet debeat in sententia actori facultatem agendi reseruare.*

38 *L. cum quærebatur. §. fin. ff. indic. solui explicatur. Et nu. 45.*

39 *Actionem in rem prius dictatam, non licet omittere, & ad actionem in personam, quæ fortassis etiam non competit, transire. Et nu. 41. 42. 44. & 49.*

40 *Eligens inter contraria variare non potest.*

43 *L. vlt. ff de except. rei indic. intellectus.*

46 *Remedia plura habens, vnumque ex illis eligens, non tamen censetur alijs renunciasse. Quod declara, ut numero 47.*

48 *Actionem eandem non magis, quam eandem hæreditatem sæpius, & amplecti, & respuere licet.*

50 *Mutatio si contingat ex parte defensoris uel actoris, quid iuris sit, remissiuè ostenditur.*

1 IGESIMO SEXTO † finitur obligatio fideiussoria per MVTATIONEM IVDICIS. Si enim quis ad iudicem aliquem iturus, stipulatus est iudicatum solui, & agit apud alterum, non committitur stipulatio, quia non huius iudicis sententiæ se fideiussores subdiderunt, ac præterea etiam fideiussio stricti est iuris, *l. 3. in princip. ff. iudicat. solui. l. non ab iudice §. 1. ff. de iudicij. Hippolyt. in Rubr. de fideiussorib. num. 90. & 133.*

Vnde Doctores nostri vno ore hanc theoricam ex-
2 truxerunt: Fideiussorem, qui † satisdedit iudicio sisti, aut iudicatum solui apud iudicem vnum, etiam mediante iuramento, non trahi ad alium, qui loco primi sit subrogatus. Aretin. *cons. 80. (vel 87. vt allegare videtur Cardin. Alban. in addit. ad Bart. in l. cum apud ff. iudica. solui) incip. in premissa consultatione. colum. fin.*

Crauet.

Crauetta *consi.973.nu.13 lib.5.* Ludo. Rom. *cons.* 210.
& consi.270.num.6.& consi.468. Lanfran. Balb. *decis.*
99. Paris. *cons.171.inci. Ramma.nu.30. lib.4.* Natta. *cons.*
202. per discursum Ant. Gabriel. Roman. *lib. 3. conclus.*
Rubrica. de fideiusso. conclus.4. Anton. Tessaur. *deci. 202.*
num. 13. Franc. *de fideiuss. cap. 6. numer. 145. & aliquot.*
seqq.

Quæ conclusio multo magis tunc procedit, quan-
3 do † vel nomen proprium ipsius iudicis, aut certa ap-
pellatiuum, quod vni tantum competit, exprimitur,
vt pulchre declarat Guid. Pancirolus *in consi.68.num.*
33.14.& 15. Muscatellus. *in sua practica fideiussoria.*
part.1. moda 12. num. 5. & 6. Rolandus à Valle *consi.*
58. num. 11.12. & 13. volum. 1. Tassaur. *d. decis. 202. nu.*
4 *14 versicul. 5. casus est.* Vel † quando apud iudicem
vnum semel iam est acceptum iudicium, apud eum
enim finem accipere debet, & si quis ad alium iudicē
trahatur, pœna arbitraria, cū refusione expensarum,
actori imminet, & nihilominus prioris iudicis iurisdi-
ctio non impeditur. Sicut hæc omnia probantur *in l.*
vbi acceptum. ff. de iudicijs. l. cum quædam puella ff. de iuris-
dict. c. proposuisti ext. de foro compet. Gabriel. Roman.
lib. 2. com conclus. tit. de iudicijs conclus. 1. Vant. *de nullitat.*
ex defectu iurisdict. ordin nu. 86. Menoch. *de arbit. iud.*
quæst. casu. 276. num. 5. Gail. *lib. 1. obseruat. 32. num. 6.*
& 7. Idque nominatim cauetur in Græca illa consti-
tutione, quam restituit Cuiac. *lib. 13. obseruat. cap. 11.*
quæque nunc habetur *in tit. C. de in ius vocando.* Quan-
quam, quod in fine eius constitutionis, *§. ἰδίᾳ* di-
citur, eum, qui reum ab vno iudice ad alium vocat,
causa cadere, etiamsi iustam habuerit actionem, cui
etiam consonant *l. 1. §. vlt. C. de asser. tollen.* in practica
non obseruatur, sed, vt *num. præced.* ex Menochio, &
Gailio ostendi, pœna est arbitraria, cum refusione ex-
pensarum, quæ etiam tanquam mitior retinenda.

5 Fateor tamen † supradictam conclusionem, quod
scilicet iudex primus non possit repudiari, & adiri se-
cundus, limitari, si causa in vno iudicio cœpta, tracte-
tur in alio iudicio, partibus cōsentientibus: Sic enim
in specie traditum est à Panormit. *in c. vt debitus. col.*
vlt. extra de appellat. Albert. Bruno *in consi. 54.* & Cla-
ud. Cantiunc. *in consi. 14 num. 19.* Atq; ideo cautela est
pro creditore, vt in instrumento obligationis impe-
tret, & scribi curet licentiam accumulatiue petendi
debitum, coram diuersis tribunalibus, nihil enim tunc
prohibet, etiamsi creditor vno forte in loco executio-
nem paratam intentauerit, videritq; ex eius loci bo-
nis sibi non posse satisfieri, quin vigore istius pacti in
alio loco; & coram diuerso iudice, eodem modo, per
viam executiuam aduersus reum, & fideiussores pro-
cedere possit, nam penes partes est, mutare sua sponte
locum, & tempora iurisdictionis, Bart. *in d. l. vbi acce-*
ptum nu. 1. ff. de iudicijs & in l. fin. an. 3. ff. de instit. & iure
Colerus de *proces. execut. part. 1. cap. 10. nu. 191.* & 192.
& dicam infra *cap. 23. num. 44. & 45.*

6 Ex qua ratione † verisimile fit, etiam tunc muta-
tionem iudicij sustineri posse, quando vel alius dele-
gatur ab eo iudice, coram quo præstita est fideiussio,
Cagnol. *in l. vnic. 4. nu. 62. ff. si quis ius dicenti non obtem-*
per. Anton. Tessaur. *d. decis. 202. nu. 13. versic. Tertius*
esse potest. Camillus Borellus *tract. de compromiss. §. 3.*
7 *gloss. 1. num. 65.* Vel pars † illam exceptionem litispen
dentiæ non opponit, quemadmodum astruit Cardin.
Albart. *in addit. ad Bartol. in d. l. vbi acceptum. nu. 2. & 3.*
8 Opponendum enim † eam, imo, & probandam esse
in initio litis, certi, & indubitati est iuris, *Bald. in l. per-*
emptorias. C. sententiam rescindi non posse. Petr. Foller. *in ad-*
dit. ad Marant. part. 6. tit. de exceptionib. nu. 44. Mascard.
de prob. concl. 685. nu. 3. & 4.

Sed admodum concinne hoc in loco quæritur, an
9 † sicut per mutationem iudicis fideiussor iudicio sisti
liberatur; Ita etiam per mutationem personæ rei, &
mutationem actionis liberetur? Et quod ad primam
partem quæstionis attinet, aliquot in locis eam pertra
ctat, & examinat Hippolyt. *in Rubric. de fideiuss. num.*
110. num. 132. & num. 155. & trib. seq. quorum dicta
non transcribo. Decisio porro prædictæ quæstionis
10 verissima hæc est: Propter † mutationē personæ de-
bitoris, quæ dignitatem ei adfert, nequaquam obli-
gationem extingui, sed perdurare, & fideiussores ob-
ligatos permanere, *ita probat l. si rem. 12 ff. iudicat solui.*
11 Nemo enim insignia dignitatis † suæ ad hoc exerce-
re debet vt alios iniuria afficiat, *l. potioris. C. de offic.*
rector. prouin. l. ad inuidiam. C. de his quæ vi metus ve cau-
12 *sa.* Proinde etiam † vix probare possum, si reus forte
nominatenus, aut etiam cum impressione characteris
clericalis, per susceptionē habitus, clericus factus sit,
quod non teneatur eum sistere fideiussor, & sic ipse li-
beretur, sicut tamen post Marsilium voluit Prosper
Farinac. *lib. 1. tit. 4. quæst. 34. num 38.* quem ἀπλῶς se-
quitur amicus noster Rutgerus Ruland. *in tractat. de*
13 *commiss. part. 4. lib. 6. cap. 4. num. 47.* Vt enim † digni-
tas actoris non mutat forum rei. Hermannus Vulta-
ius *in commentar ad leg. 3. num. 4. Cod. vbi causa status:*
Ita nec dignitas rei actori obesse debet, cum ad paria
iudicari debeant, alioquin inuenta esset ratio, qua
actor facile defraudari, & litis pendentia eludi pos-
set, reo forte nullam aliam ob causam professionem
suam mutante, quam vt aduersario suo, prætextu præ-
rogatiuæ clericalis, grauior existere queat, textus est
expressus *in l. qui vno. §. non omnes ff. de re militari, faci-*
unt tradita per Iul. Clarum *in pract. crimin. §. fin. quæst.*
98 num. 4.

14 Eodem etiam modo, mutatio personæ debitoris,
quando minimam nimirum capitis diminutionem
patitur, obligationem non parimit, sed debitorem
ex illis caussis, quæ capitis diminutionem præcesse-
runt, vna cum suo fideiussore obligatum relinquit,
siquidem superest naturalis obligatio, pro qua etiam
fideiussor tenetur, *l. 2. in pr. & §. hi qui. ff. de capit. minut.*
15 Quamobrem † Baldo nostro defendendum relinquo,
quod *in l. si filius. la. 1. ff. de tut. & rat. distrah* scribit, fi-
deiussionem, qua pater tenetur pro filio, finiri, quan-
do filius factus est sui iuris, quem sequitur Bertachin.
in repertor. verb. fideiussio mihi pag. 469. nec non Valen-
tin. Francus *cap. 7. num. 155.* Illud enim *in allegata l. si*
filius. nullo modo probatur, vt litera textus satis ostē-
dit.

16 Sed, & captura † rei, per quam ex libero quodam-
modo fit seruus, fideiussorem principaliter, & cum re-
nuntiatione beneficij excussionis obligatum, non li-
berat, quo minus, & ipse capi possit, *Bald. in c. contingit.*
num. 20 ff. de dolo, & contum. Marsil *in l. vnius. §. custo-*
diæ. num. 31. ff. de quæst. & in Rubr. de fideiuss. nu. 380. &
in sing. 398. Licet enim ad capturam deuentum est,
tamen per id creditori nōdum satisfactum est, & pro-
inde etiam fideiussor liberari nequit, Duennas *regul.*
276. Asinius *in praxi iudicior. § 31. ampliat. 22. vers. Am-*
pliatur autem. num. 13. per l. nepoti. ff. de fundo inst. & in-
strum. leg. quæ tamen, nisi forte ego cæcutio, nihil
17 probat. Carta, si solutum † non videtur etiam si lis
contestata sit cum debitore de ipso debito, *l. solutum.*
11. ff. de pigner. action. quanto minus solutum vel satis-
factū dici potest, si debitor in carcerem sit detrusus?
Siquidem hæc saltem via aliqua est ad obtinendam
solutionem, non etiam ipsa solutio. Vt recte, post Bal-
dum, & Cardinalem Alexandrinum, scripserit Hip-
polyt. de Marsil. *in pract. crimin. § attingam. numero. 54.*
18 Quod † carcer non soluat debitum, sed bursa, sequi-
tur Contad. Lancellot. *de officio prætoris in caus. crimin.*
Rub de captura num. 19. Anton. Sola *in constit. antiq. Sab-*
aud. Rubrica de captura debitoris, Decrati. Abusionibus.
19 *gloss. 2. num. 6.* vbi tamen his modis limitat, si captura
20 † debitoris satisfieret creditori actualiter, si Stylus
21 † contrarietur, si partium conuentio † aliud suadeat,
22 & denique, † si bonasta aliqua sit mulier.

Hoc

23 Hoc † amplius, quando quis post condemnationẽ
simpliciter fideiubet, non videtur fideiubere de re-
præsentando, sed soluendo, & ideo sine dubio tunc
per causam superuenientem in persona condemnati
ab obligatione non exoneratur, *l. si vero in princip. ff.*
qui satisda. cogant. Nellus in tractat. bannitor. part. 1. 2.
temp. num. 41. faciunt tradita supra cap. 15. num. 57. Cæ-
terum quando debitori per maximam, & mediam ca-
pitis diminutionem mutatio in sua persona contin-
git, tunc longè aliud est statuendum, *vt fusè explicauit*
hoc capite §. 14. per discursum.

24 Quod porrò † ad mutationem actionis attinet, no-
tandæ sunt verba Vlpiani *in l. cum quærebatur. §. vlti.*
ff. iudicat. solui. vbi ita inquit: *Si vero à fideiussore pro-*
curatoris stipulatus indicatum solui, quasi in rem acturus,
& postea in personam egero, vel alia actione acturus, aliã
autem dictauero, non committitur stipulatio interposita.
In his autem verbis primo id obseruandum, iudicatũ
25 † solui stipulationem in tres clausulas in vnum collatas
habere, de re iudicata, de re defendenda, de dolo ma-
lo, *l. iudicatum. 6. ff. iudic. solui. plenè Cuiat. lib. 10. obseru.*
20. Barnab. Brisson. lib. 5. de form. pop. Roman. Deinde
26 diuersas † esse actiones, actionem in rem, & actionẽ
in personam, *l. actionem. 15. l. actio. 28. ff. de obligat. &*
act. & præterea in vtraque actione etiam diuersas es-
se formulas agendi. Actione enim in rem res ab alio
possessa in iudicio vindicatur, & petitur, *l. 1. C. in rem*
actio. Actione verò in personam experimur aduersus
personam, quam contendimus nobis obligatam esse,
ad aliquid dandum vel faciendum, *d. l. 1. §. si hære. ff.*
ad SC. Trebell. Istius actionis formula olim hæc erat:
Fundum Capenatem, qui est in agro Sabino, meum esse aio,
Si paret, meum esse, iudex condemna. Huius verò actio-
nis ista: *Lucium Titium mihi 20. solidos ex mutuo dare*
oportere aio, si paret, cum dare oportere, iudex condemna.
Magna igitur differentia est, vtrum fideiussor satisdet
iudicatum solui in actione in rem, vel an in actione in
27 personam, hæc enim † semper aduersus eundem, vel
vi potestatis, aut obligationis, locum habet, eumque
semper, tanquam lepra leprosum sequitur: illa verò
vni personæ non alligatur, sed contra quemcunque est
possessorem, etiamsi res in multas manus deuenerit,
d. l. actionum. d. l. 1. §. si heres ff. ad SC. Trebell. l. fin. § fi. ff.
de contrah. emptione. Zasius in §. omnium num 3. & 4. In-
stitut. de actionib. qua de re plenissimè scribit Herman.
Vulteius *discept. scholast. cap. 4.*

28 Fingamus nunc, actorem † reo actionem in rem
dictasse, hoc est, edidisse actionem in rem, qua agere
velit, *iuxta l. 1. ff. de edendo. l. non distinguemus, §. item si*
quis Romæ. ff. de recept. qui arbitr. Fingamus etiam, aliũ,
rei conuenti nomine iudicium accepisse, & iudicatum
solui satisdedisse, *iuxta §. primo. Institut. de satisdat. &*
dicta leg 6. ff. iudicatum solui. sententiis vis, quæ tradit Iacob.
Cuiat lib. 10. obseruat. cap. 29. Quod si iam Actor, mu-
tato proposito, in personam agat, & defensor fortè
causam non defendat, nec boni viri arbitratu litem
agat, sicque tandem iudex, ad instantiam actoris, qui
in personam egit, reum cõdemnet, certè huius actio-
nis nomine stipulatio iudicatum solui non committi-
tur, quia pro hac causa defensor non interuenit, nec
fideiussores dedit, sed pro alia, nimirum pro eo, vt di-
ctata actione in rem res iudicari posset, non, vt dicta-
ta actione in personã res iudicaretur, *dicta l. cum quæ-*
rebatur. §. fin. ff. iudicatum solui. Ratione igitur dictatæ
actionis in personam fideiussor planè est liberatus,
quoniam nec initio huius nomine obligatio vlla con-
stitit, atque ideo, nec actione rei iudicatę, neque ex
interposita stipulatione iudicatum solui conuenire
potest: vbi enim obligatio nulla est, ibi etiam nulla
est actio, iuribus vulgatis.

Et ideo (vt ad praxin res aptetur) rectè decidit Lu-
29 douicus Roman. *in consi. 270.* Quod fideiussor † non
teneatur ad id, quod venit actione diuersa ab illa, quę
in iudicium deducta fuit. Et idem Roman. in consi.
30 210. Quod fideiussor † propter vnam causam facta,
non trahatur in aliam, *l. non videtur. § 1. ff. de iniuriis.* Se-
quitur Ancharanus Regiensis *quæst. 15. num. 1. & 14*
lib. 2. Æmil. Ferrettus *respon. 49.* Nec absimiliter Pe-
trus de Perusio *in tract. de fideiussore. art. 8. quæst. 40.* &
Felinus *in cap. cum ordinem num. 5. 6. de rescriptis.* dum
31 aiunt; Fideiussorem † pro parte cambij, non teneri
pro mercantia, etiam scripta in libris cambij, quia fi-
deiussor in causam certam, non tenetur extra illam.
In eandem sententiam quoque scriptum reliquerunt
Roland. à Valle *consil. 9. num 20. volum. 1.* Anchara.
Regiens. *quæst. 63. num 3. lib. 1.* & Ioann. Petr. Surdus
32 *decis. 212. num. 2.* Fideiussorem † non teneri, quoties
variatur res, causa, vel actio. Eodem denique spectat
Gerard. Mazollus de Leaaris *in consil. 96. num. 10.*
33 dicens: Fideiussorem pro † vna causa, ad aliam non
extendi, quod alijs doctrinis exornabo infra *cap. 24.*
num. 5. & seqq.

Prædictis etiam planè simile est, quod alibi Doct.
34 tradunt: Si vna actio † instituatur, & in alia fiat
probatio, quod non possit fieri condemnatio. Nam,
non probata qualitate in libello deducta, debet reus
absolui, quia licet probet actor illud, quam in libel-
lo est deductum, tamen illa probatio dicitur inutilis,
35 & irreleuans, & probatio facta † super non intenta-
to, nihil stringit, neque releuat, *leg. Bæbius in fin. ff. de*
pact. dotal. l. si quis libertatem. in fi. ff. de pet. hæred. Curtius
consil. 82. post num 8. late Marc. Anton. de Amat. *decis.*
36 61. Vsque adeo, † vt accusans, vel petens quem con-
demnari de vi publica, & probans vim priuatam suc-
cumbat, quia accusatio de vi priuata non videtur in
iudicium deducta, *l. tutorem, & ibi Salycet. C. ad leg. Iul.*
de vi publ. Mysinger. *cent. 1. obseruat 4. & cent. 4. obseru.*
37 8. Facit † etiam doctrina Angeli *in l. Claudius colum.*
1. versic. imo plus. ff. qui potior. in pignore habeantur. vbi
ait: Si fuerit actum in libello ex causa inepta, & iu-
dici ex actis appareat, probatam esse causam aptam,
ita quod ex illa causa aptè potuisset agi, quod tamen
reum non possit condemnare, licet debeat in senten-
tia actori facultatem agendi reseruare.

38 Verum † eo definito, restat dubium, An etiam ra-
tione ab initio dictatæ actionis in rem, pro qua etiam
satisdatum est iudicatum solui, ita procurator vel de-
fensor, eorumque fideiussores, si forte in iudicio a-
ctionis in personam absolutio sequatur, sint liberati,
vt ad actionem in rem reuerti, & redire nõ sit amplius
actori integrum? Et quamuis Vlpianus *in dict. l. cum*
quærebatur. §. fin. ff. indicatum solui hunc nodum nõ dis-
soluat, videtur tamen eius resolutio sequenti distin-
ctione comprehendi.

39 Aut † enim actor sciens volensque actionem in rẽ
prius dictatam omittit, & reo actionem in personam
edit, & intendit, quæ tamen aduersus ipsum non cõ-
petit, hoc casu, si in lite per aliquod temporis spaciũ
persistat sententiam diffinitiuam expectet, & postquã
de victoria desperauit, ad primæuam rursus actionem
conuolet, absurdum videtur ei regressum concedere
ad hoc, cui variando renuntiandum putauit, *l. quod in*
in hærede §. eligere. ff. de tribut. action. l. cum filius. § varijs
ff. de legatis secundo l. nemo. §. quoties ff. de regul. iuris l. si
quis. 11. Cod. de rebus credit & iureiurand. Eligens nã-
40 que † inter contraria, vt sunt actio in rem, & actio in
personam, variare non potest, vt est tex. *in l. 4. § ele-*
ganter, & ibi Bald. ff. de lege commissoria, l. ex sextante. in
41 *princip. ff. de exceptione rei iudic.* Et præterea † iuris est,
si quis vna actione de re quadam expertus sit ab ini-
tio, & de eadem re, vel propter eandem rem, postea
rursus experiatur, licet diuerso genere actionis, quam
instituit, quod tamen exceptione rei iudicatæ sum-
moueri possit, *l. 3. l. de eadem, 6. l. si quis. 7. 6. & generali-*
ter l. cum de hoc 28. ff. de except. rei iudicat. Hottoman.
42 *in quæst. illustrib. quæst. 29. in princip.* Singulis † enim
contra-

controuersijs singulas actiones, vnumque iudicati finem sufficere, probabili ratione placuit, ne aliter modus litium multiplicatus summam, atque inexplicabilem faciat difficultatem, maximè si diuersa pro-
43 nuntientur, *l. singulis. ff. de exceptio. rei indic.* Nec † obstat *l. vltim ff. de except. rei indicat.* vbi, qui in rem egit, nec obtinuit, postea nihilominus condicere, hoc est, actionem in personam intentare potest. Id enim verum est, si alia & noua sit actionis causa, non si sit eadem, & prior, non etiam, si actione in rem semel dictata, postea moueam actionem in personam, & vbi ea rem consequi nequeo, actionem propter eandem rem rursus in rem intendam, *dict. l. cum de hoc. 28. ff. de except. rei indic. d. l. si quis 11. C. de reb. dub.*

44 Aut verò † actor ex errore instituit actionem in rē, eiusque nomine sibi satisdari curauit, postea verò egit actione in personam: hoc casu, si eodem iudicio, cognita veritate, errorem suum corrigat, & ad actionē in rem redeat, puto ei hoc permittendum esse, iuxta dispositionem *§. si quis aliud pro alio, & ibi Doctor. Insti. de actionib.*

45 Et quanquam † prædicta distinctio in vtramque partem controuerti potest, ex ijs, quæ tradunt Cacheran. *decis. Pedemont.* 54. necnon Colerus. *in tractat. de process. execut. part 1. capit. 8. num. 31. & multis seqq. & part. 3. cap. 5 num. 31. & seqq.* tamen illa omnia in no-
46 stris terminis non loquuntur. Vtcunque enim † concedi potest, si is, cui plura remedia competunt, vnum ex illis eligat, quod per hoc non censeatur alijs renuntiatte: *Hottoman. & Colerus supra d. locis* per pluri-
47 ma iura ab ipsis allegata. Nihilominus tamen † aliud dicendum videtur, si quis primo vnam actionem eligat, postea aliam, & si hac victoriā consequi nequeat, rursus ad veterem actionem reuertatur. Hæc enim mera est, & inexplicabilis calumnia actoris, qui cum sua hac variatione merito à limine iudicii repellitur, *iuxta l. si creditores. ff. de separat. l. vltim C. de condit. insert. l. fin. in f. 4. in fin. C. de remiss. pign. l. si quis argentum. 35. §. vltim. versic. tum enim. C. de donat.* Cur enim primam actionem nō est prosecutus, si in ea, vel minimam victoriæ spem collatam esse, ab initio existimauit? *argumen. l. si quis forte 6. in fin. princip. ff. de pæn.* Non ma-
48 gis † enim eandem actionem, quam eandem hæreditatem sæpius, & amplecti & respuere licet, *l. vltim. §. vbi autem patriis. C. de bon. quæ liber. cui tamen iunge l.*
49 *cit prætor. 3. restitutus. ff. de minorib.* Atq; hanc † sententiam ego in iudicando, si casus contingeret, sequi non verer, alijs tamen meliora sentientibus liberum
50 iudicium relinquens. Quid porrò † iuris sit, si mutatio contingat ex parte defensoris, vel actoris, docēt Gaius, & Vlpianus *in l. si ante. 7. ff. iudica. solu. l. Iulianus. 11. & ibi* Iason, & Costalius *ff. qui satisd. cogant.* Iul. Pacius *centur. 1. conciliat. legal. quæst. 70.* quos lector adeat.

§. 27. DE INTERITV REI DEBITÆ.

SVMMARIA.

1 *Interitus naturalis rei debitæ fideiussoriam obligationem extinguit. Modo absit culpa vel mora debitoris, vel fideiussoris, num 2. & 3.*
4 *Iure Saxonico fideiussor pro sistenda aliqua quadrupede obligatus, liberatur, si pellem producat.*
5 *Re animata, vel inanimata per naturalem interitum extincta, nihilominus superest actio rationes fructuum, partuum euictionis, & peculij, ideoque lite adhuc viuente fideiussores pro lite dati tenentur, donec res indicetur.*
6 *Interitus rei naturalis quot modis contingat, ad quē pertineat, & quando præsumatur, remissiuè.*
7 *Debitori cuiusque fideiussori regulariter incūbit, vt rē sua morte vel casu fortuito, absq; suo facto perisse probent.*
8 *Pecunia fideiussori numerata, vt creditori detur, perit debitori, si eam fideiussor decoquat, aut facultatibus labatur, aut furto amittat. Ratio ponitur. num. 9. 12. 13. 14.*
10 *Soluens alij, inuito vel ignorante creditore, ab obligatione non liberatur. Declaratur num. 11.*
15 *Casus fortuitus aliquando excusat.*
16 *Casuum fortuitorum periculum fideiussores sustinere non coguntur.*
17 *Furtum inter casus fortuitos non numeratur, ex sententia Hottomani, Cuiacij, Io. Iguei, & VVesenbecij: contradicentibus Ioan. Bonifacio, & alijs, num. 18.*
19 *Furtum domesticum non facilè præcaueri potest.*
20 *Scholaris obligatus alicui mercatori in centum, pro quibus dedit duos fideiussores, si tradiderit pecuniam vni ex fideiussoribus, illum creditor prius excutere necesse habet.*
21 *Creditori perit pecunia, ad mandatum ipsius à debitore, vel fideiussore per tabellarium creditoris remissa. Et nu. 22. & 23.*
24 *Libri scholaris absentis non debent alicui tradi, sine expresso eius mandato. Et nu. 26.*
25 *Creditoris mandatum expectandum est, antequam huic, vel illi pecunia perferenda tradatur.*
Et num. 27.
28 *Traditionem pecuniæ ad mandatum creditoris factam esse, si ille neget, debitor aut fideiussor probare tenetur.*
29 *Debitoris, & fideiussoris est periculum, si illi sua sponte p suum tabellarium, aurigam, aut nautam, pecuniam creditori transmittant, eamque pereat, vel furto subtrahatur, reiecta distinctione Angeli, Aretini. Quod ampliatur, num. 30. Proceditque de iure tam Saxonico num. 31. quam Lubecensi, num. 32. & in iure prouinciali VVertenbergensi, num. 34. Declaratur autem rursus num. 33.*
35 *Falso procuratori, quasi verò creditoris procuratori, si debitor, vel fideiussor pecuniam soluant, an liberentur. distinguitur præsertim num. 40. 41. 42.*
36 *Falsus procurator quis. Et num. 38.*
37 *Falsus tutor, falsum testamentum, falsus modius quis.*
39 *Falsus creditor est, qui se simulat esse creditorem.*
43 *Vero procuratori vel negotiorum gestori creditoris soluens an liberetur, remissiuè.*
44 *Depositario pecuniam depositam decoquente, an periculum sit creditoris vel debitoris, remissiuè ex Antonio de Gamma.*

1 IGESIMOSEPTIMO † tolli vel finiri dici potest obligatio fideiussoria, propter INTERITVM REI DEBITÆ, pro qua fideiussor interuenit, *l. hi qui accessionis. in fin. ff. de fideiussoribus.* Si enim † hic interitus sine culpa, & mora debitoris, & fideiussoris interueniente, naturaliter contingat, obligatio omnino soluitur, *l. penult. ff. de solutionibus. l. si ex legati 23. cum s. q. ff. de verborum obligationib. l. 5 §. quod vero senectute. l. in rebus. in princip. ff. commodati.* faciunt tradita per *Menochium in consil. 212. num. 25. 26. 27. & 28. & in*
3 *consil. 245. num 4. & seqq. vol. 3.* Secus † autem est, si vel mora, vel culpa interitum præcedat, hæc enim vt debitorem, *l. nemo. 82. §. 1. ff. de verbor. obligationibus, l. quod te. ff. si certum petat.* Ita & fideiussorem onerat, *l. mora §. vlt. ff. de vsur. l. cum filiusfamilias ff. de verbor. obligationib.* Quanquam infra suo loco *cap. 24.* latius explicandum restat, quatenus mora rei noceat fideius-
4 sori, & è contra. Et † quod per interitum rei debitæ fideiussor liberetur, id etiam probat ius Saxonicum. Conducens equum, vel aliud iumentum si in itinere moriatur: ob superuenientius malum si qui fuit fideiussor pellem domino præsentet à fideiussione liberatus est, &c. & in constit. lib. 3 art. 11. versic. in iustitia.

5 Cæterum, quod supra dixi, propter † interitum rei sine culpa debitoris, vel fideiussoris contingentem,

obli-

obligationem naturaliter ſolui, id verum eſt, quando
ipſam rem, ſiue ea animata ſit, ſiue inanimata; homi-
ne enim ſua morte defuncto, lis etiam eius reſpectu
eſt mortua: at reſpectu fructuum, partuum, euictionis,
& peculij, adhuc neceſſaria eſt ſententia, ideoque lite
adhuc viuente fideiuſſores pro lite dati tenentur, do-
nec res iudicetur *l. ſi ſeruus. 11. ff. iudicat. ſolui. l. vtique.
16. ff. de rei vindicat. l. ſi homo. 9. ff. de re iudicat. l. penult.
C. ſi pend. app. mors interuen.* Cuiac. *libro. 21. obſeruat.
cap. 25.*
6 Q ot vero modis res interest, item, ad quem natu-
ralis rei interitus poſt moram accidens pertineat, vt-
rum ad actorem, vel an ad reum, & quando præſuma-
tur, quod reus eodem modo apud ipſum creditorem
perijſſet, alterius loci eſt diſputatio, & videndi hac de
re Franc. Duar. *ad tit. C. depoſit. cap. 3.* Cuiac. *ad l. ſi ex le
gati. 23. ff de verb. oblig.* Hottom. *in quæſt. illuſtr. quæſt.
30.* Robert. *lib. 1. ſententiar. cap. 23.* idem Cuiac. *in tract. 5.
ad Africa mihi pag. 213. 214. 215.* Menoch. *de præſum-
pt. lib. 3 præſumpt. 138.*
7 Quibus † ſaltem hoc ſubijcio, ſi inter creditorem,
& debitorem fideiuſſoremq; lis oriatur ſuper rei inte-
ritu, debitori eiusq; fideiuſſori regulariter incumbere,
vt reum ſua morte, vel caſu fortuito, abſque ſuo facto
perijſſe probent, *l. ſi creditor. C. de pignorat. act.* vbi Do-
ctor. Crauet. *conſi. 8. num. 27. vol. 1.* V Veſenbec. *conſi.
36 lib 1.* Franciſc. Burſat. *conſi. 197. lib. 2.* Ioſeph. Ma-
ſcard *de probat. conſ. 272.* & pulcherrima Hart. Piſtor.
in quæſt. 13 per tot. atque in terminis iuris Saxonici *tex.
eſt clarus lib. 3. artic. 5. in fin.*
Antequam autem ad ſequentia tranſeo, lubet hic
examinare iſtam quæſtionem, quæ fortaſſis contingc-
re poteſt, quamq; ipſemet in facto habui 26. *Auguſti,
8 Anno, &c. 97* Finge enim: Debitorem † tradidiſſe pe-
cuniam, debitam fideiuſſori, ad hoc, vt is creditori ſol
ueret, ſed fideiuſſorem vel decoxiſſe, aut facultatibus
lapſum creditori non ſoluiſſe, vel etiam pecuniam ei
furto ſublatam eſſe, an adhuc creditor pecuniam de-
bitam à reo petere poterit, ſi fideiuſſor non ſit ſoluen-
do? Et vt paucisſimis hanc quæſtionem abſoluam, di-
cendum arbitror, debiturem nequaquam liberatum,
ſed creditori integrum eſſe, eandem pecuniam adhuc
9 à debitore petere: quia † enim manifeſti iuris eſt, fi-
deiuſſore ad inopiam vergente, nihilominus debitorẽ
obligatum manere, *l. ſi ab arbitro. §. 1. ff. qui ſatiſd. co-
gant. l. 3. §. vlt. & l. 4. ff. vt in poſſeſſ. legat.* non eſt, quod
debitor periculum pecuniæ conſumptæ vel deperditæ
a ſe in creditorem deriuet, ſed potius ſibi acceptum
ferre debet, qui fideiuſſorem elegerit, & non potius
ipſe creditori ſuo ſoluerit, *arg. d. l. 3. §. vlt. ff. vt in poſſeſſ.
legat. l. 10 §. 1. verſic. ſi vero ipſe. cum l. ſeq ff. commodati.*
10 Quid enim clarius eſt, quã † eum, qui inuito vel igno-
rante creditore ſoluit alij, ab obligatione non libera-
11 ri? *l. inuito. de ſolutionib.* Exceptis † caſibus, quos no-
tat Menoch. *de arbitr. iudic. quæſt. caſu. 137.*
12 Hinc † præclare Vlpianus reſpondit *in l. ſi vero §.
ded. ff. mandati.* Si dederim tibi pecuniam, vt creditori
meo exſolueres, tuq; non feceris, quod præſtare mihi
debeas vſuras, quo caſu, & à me creditor pecuniam
13 debitam cum vſuris ſit recepturus. Et ad † eundem
modum Paulus ſcribit *in l. ſi mandauero. 22. §. ſi tibi
centum. ff. mandati.* Si tibi centum dedero, vt ea Titio
dares, tuq; non dederis, ſed conſumpſeris, & mandati
14 & furti te teneri. Et furti † non immerito, cum totam
pecuniam conſumpſeris: nam & is, cui perferenda pe-
cunia data eſt, ſi parua quantitate numerata, reliquũ
in vſus ſuos conuertit, furtum facit, & furti actione
conueniri poteſt, *l. ſi is cui. 7. C. de furtis. facit l. ſi tibi de-
derim. ff. de donationibus.*
Nec ad rem pertinet, neq; etiam debitorem ex-
cuſat, ſi pecuniam debitam, & fideiuſſori traditam
15 furto ei ſublatam eſſe, cõqueratur. Vtcunque † enim
caſus fortuitus aliquando excuſat, *l. quæ fortuitis. C. de
pignor. act. l. tutoribus. C. de pericul. tut. l. 2. §. ſi ex ff. de ad-
miniſt. rer. ad ciuit. pert. l. contractus. 23. ff. de regul. iur.
16 cum ſimil.* intantum, † vt, fideiuſſores nullo periculo
ex fortuitis caſibus proueniente offendi, communiter
ponat Alex. *in conſi. 365. col. vlt. lib. 2.* quem ſequitur
Eman. Soarez. *in commun. opin. lit. F. num. 170.* & di-
17 cam infra *cap. 24. num. 210.* Furtum tamen † inter ca-
ſus fortuitos non numeratur, cum id noſtræ culpæ po-
tius ſit acceptum ferendum, & diligenti patrifami-
lias raro fiat, *ad tit. ff commodati.* Cuiac. *lib. 19. obſeruat.
ca. 12. & ad African. tract. 8 mihi pag. 424.* Ioan. Igneus
in d. l. contractus num. 20. V Veſenb. *conſi. 36. num. 29.
18 part. 1.* (quibus tamen † contradicunt Ioan. Boni-
fac. *in tract. de furt. § vel etiam vſus eius. num. 53.* & plu-
res alij relati à Daniele Mollero *in comment. ad conſtit.
19 Saxon. conſtit. 41. nu. 21. part. 4.*) præterquam † ſi ſit fur-
tum domeſticum, quod non ita facile præcaueri po-
teſt, Roman. *conſi. 395. num. 4. per gloſſ. in l. 1. C. depoſit.*
Duaren. *ad tit. C. commodati. cap. 8.* Gribald. Mopha. *in
com. opin. verb. furtum.* Sebaſt. Medices. *de caſibus fortuit.
part. 1. quæſt. 13. num. 18.*
20 Non † obſtat etiam prædictis deciſio Bartholo-
mæi Blarerr. *in repetit l. diffamari. cap. 2. num 23. verſic.
ſicut ex ſupra mihi pag. 83. C. de ingenuis manumiſſis.* vbi
dicit: Si ſcholaris obligatus alicui mercatori in centũ
pro quibus duos dederat fideiuſſores, tradidit pecu-
niam vni ex fideiuſſoribus, vel poſt receſſum miſit il-
li, quod creditor alium fideiuſſorem conuenire ne-
queat, antequam primum excuſſerit: nam illa hæc po-
tius diſparata ſunt, quam contraria repugnantia, vt
lector facile percipiet ex ijs, quæ adferre conſtitui in-
fra *cap. 27. par. 1.*
21 Quid autem dicemus, ſi creditor † ad debitorem
vel fideiuſſorem literas vna cum tabellario ſuo emi-
ſerit, eiq; pecuniam debitam perferendam dare iuſſe-
rit, qui deinde in itinere intercipiatur, & ſic pecunia-
tur, & ſic pecunia, dum refertur, pereat, creditorisne
an debitoris hoc erit periculum? Et magis eſt, vt ſit
creditoris ſiquidem is mandauit, per quam debitor
remitteret, qui alias remiſſurus non fuiſſet, *l. cum qui. §.
1. verſic. ſed et ſi. l. ſi mei. 12. § 1. ff. commodati. l. nihil. C. de
22 ſolutionib.* Quanquam † aliud eſt, ſi creditor tantum
commonendi cauſa ad debitorem vel fideiuſſorem
nuntium ablegauerit, nec mandatum dederit, vt pe-
cuniam ſecum perferret, tunc enim pecunia perfe-
renda data perit debitori, & fideiuſſori, *d. l. ſi mei. 12.
§. 1.*
23 Et hoc † eſt, quod ſcribit Petrus de Vbaldis *in tra.
de duob. fratrib in 8. part. princ. num. 39.* ſi creditor debi-
tori ſcripſerit, vt pecuniam debitam mitteret, isq; fi-
de digno viro dederit, qui tamen non tradiderit, quod
debitor nequaquam ſit liberatus.
Cui concordat, quod alibi ab interpretibus tradi-
24 tum eſt, libros † ſcholaris abſentis non debere alicui
tradi ſine expreſſo eius mandato, etiamſi alter cautio-
nem præſtare velit. Albèric. *in l. qui ita. §. 1. in fin. ff. ad
SC. Trebell* Petrus Rebuff. *in tract. de priuileg. ſcholar.
priuileg. 14. nu. 1.*
25 Cautela † igitur eſt pro debitore, & fideiuſſore, vt
ſemper ad euitandum periculum expreſſum credito-
ris de tradenda huic vel illi pecunia mandatum ex-
26 ſpectent. Sic fieri videmus, ſi † ſcholaris mittat lite-
ras depoſitario ſuorum librorum, vt eos mittat, & de-
poſitarius eos tradat portanti literas, isq; aufugiat,
quod depoſitarius non liberetur, quamuis ſecus ſit, ſi
ſcripſerit, quod mittere debeat per præſentium lato-
rem, Bald. *conſi. 132. Franciſcus. vol. 5.* Ant. de Butrio
in c. ſignificante in 2. not. ab. extr. de pignor. Cardin. Ale-
xand. *in c. ſignificauit. col. 2. extr de appellat.*
27 Hoc † amplius meminiſſe velim debitorem, & fide
iuſſorem, ſi creditor forte dicat debitori vel fideiuſſo-
ri: Trades pecuniam illi, quem miſero: ne, ſi quis au-
diens forte talia verba, nomine creditoris poſtea pecu

niam

tiam poscat, eandem illi statim tradant. Si enim tradiderint, & pecunia pereat, vel consumatur, periculũ est debitoris ac fideiussoris, qui absque speciali mandato tradere non debuerunt, per text *in l. si quis vxori. 52. §. apud Labeonem. vbi gloss. & Bartol. ff. de furt.* Boer. *decis.* 281. *num.* 6. Petrus Gerard. de Petra Sancta *singul.* 87 Bartol. Brixiens. *in quæst. dominic. quæst.* 51. Petrus Gilkenius *de præscript. part.* 2. *memb.* 1. *cap.* 1. *numer.* 28.

28 Verum † & hoc exeutiendum sese offerit, si creditor literas emiserit, eiq; per tabularium missa sit pecunia, prout iusserat; creditor autem postea neget pecuniam sibi traditam esse, quis traditionem probare necesse habeat? Et sane Felin *in c. cum contingit. extr. de offic. delegat.* decidit, nec mandatem, nec nuntium hoc in casu testes esse posse, quem sequitur Rebuff. *in d. priuil.* 114 *num.* 9. Crederem igitur debitori incumbere, vt traditionem probet, cum, & solutionem probare vtique semper, si eam alleget, necesse habeat, *l. vlt. C. de solut. l.* 1. *C. de probat. & dixi supra hoc capite §.* 1. *nu.* 50. *& seqq.* quam in defectu aliarum probationum etiam solo iuramento probari posse, supra loco proxime dicto *nu* 66. *& seqq.* ostendi: & vide text. & gloss. *Const. lib.* 1. *artic.* 6. *nume.* 0. 6. *& artic.* 65. *in verb. iuret autem.*

29 Consequens † est, vt videamus, cuius sit periculũ, si debitor vel fideiussor pro consequenda liberatione, absq; requisitione creditoris, per nuntium suum, aut aurigam, vel nautam, creditori pecuniam debitam remittant, sua sponte, eaq; vel pereat, vel intercipiatur? Certè Angel. Aretin. *inter consilia c. immalia Zilletti, cōs.* 72. *num.* 7 *& seqq. lib.* 2. distinguendum putat, an ad speciem obligatus fuerit debitor, eamq; per tabellarium miserit, an vero ad quantitatem, & sic ad genus; in priori casu illum liberari, non autem in posteriori. Refert Daniel Mollerus *in comment. ad constit. Saxon. cas. const.* 41. *num.* 21. *part* 4. asserens tamen, hanc quæstionem altiorem indaginem requirere. Sed quin debitoris vel fideiussoris sit periculum, dubitari non debet; illi enim eum voluerunt, commiserunt, ideoque merito suæ culpæ acceptum ferunt, qui non tam idoneum hominem elegerunt, vt rectè pecunia perferri posset. *d. l. cum qui.* 10. §. 1. *in fin. & l. seq. ff. commod.* Si enim intercipiatur nuntius, etiã idoneus, dum mutuo data ad mutuantem portatur, pecunia tandiu est periculo debitoris, donec ad creditorem fuerit perlata, *d. cap. significante. & ibi Panorm. extr. de pignorib.* Bart. in *l.* 5. *procuratori, ff. de condit. caus. dat.* Angel. *in l. si finita. § si iam ruerint. ff. de damn. infect. per l. incendium. C. si cert. petat.* & faciunt tradita per Hippolyt. *in sing.* 430. & Anto. de Gamma *decisio. Lusitan.* 100

30 Nec † refert, si fortè ipse nuntius, nauta, vel auriga
pecuniam concreditam furto subtrahat, & aufugiat,
debitoris enim adhuc est periculum, licet nuntius fur
ti teneatur, *d. l. si in qui. C. de furtis.* & secundum Nouel-
lam Electoris Saxoniæ constitutionem grauiter pu-
niri possit, 41. *part.* 4 § si nuntius. cui iunge VVesen-
bec. *in paratit. ff. de furt. num.* 11. Corneum *consil.* 318.
lib. 4. Cagnol. *in l. contractus. numer* 52. *ff. de regul. iur.*
Petr. de Vbald. *in tract. de duobus fratrib.* 8. *par. princip.*
num. 28. *Zobel in glo. ad constit. lib.* 2. *artic.* 38. *lit. A.* Et
ideo iure Saxonico constitu. *lib.* 3. *artic.* 40. statutum
31 † est. Si traditæ fuerint pecuniæ adportandum, &
quod eos fincetur seuerè puniendus est, &c. quem tex-
tum ad hoc allegat Reinhart. *different. Saxon. part.* 1.
differ. 20. Colerus *in decis. Germanus, decis.* 32. Vlterius
32 † disponitur in statutis Lubecensibus *lib* 4 *tit.* 1. *artic.*
7. tabellarijs non est fidendum, nisi fuerint publicè
à Dom. ciuitatis constituti, qui eligunt viros pro-
bos, &c.

33 Limitant † tamen Doctores prædicta, si argentum mihi commodatum (pro quo vtique, & fideiussor interuenire potest, *l.* 3. *ff. de fideiussorib.*) per seruum cōmuni existimatione fidelem remittam, quamuis enim seruus iste cum argento aufugerit, vel interceptum fuerit in itinere, non tamen ego tenebar, *l. argentum, ff. commodati.* Cæpolla *cautela* 57. Bartholo. de Capua *singu.* & post Bald. Roman Paul. de Castro, Claud. de Seysell. Barbat. Felin Alexand. Iason. & Decium tradit Gagnol. *in d. l. contract. nu.* 32. *ff. de reg. iur. & facit l. à bonæ fidei.* 21. *in princ. ff. de rei vindic.*

34 Eò etiam † spectat decisio ordinat. Vittimber. si aliquis per seruũ mittat pecunias, & si in itinere à latronibus captus pecunia sit furata, vel ipse fugiat, qui misit, amplius non tenetur, neque fideiussor, dummodo creditor, sic postulauerit, &c.

Restat saltem illud explicatione etiam non indi-
35 gnum quid iuris sit, si debitor † vel fideiussor falso
procuratori pecuniam debitam soluant, eaque vel
pereat, vel intercipiatur, vel consumatur. Non autem
36 † falsus procurator mihi hic simpliciter est is, qui ,p-
37 entator non est, qui mandatum non habet, vt † alibi
falsus tutor, falsum testamentum, falsus modius dici-
tur, *l. Paulus* 221. *ff. de verbor. significat.* Hottomanit.
in quæst illustr. quæst 17. *mihi pag.* 105 & falsus emptor
in l. 4. §. *cum igitur. ff. de in diem addict.* cum inter verum
& falsum procuratorem, sit procurator medius, non
38 verus, aut non falsus: Sed falsum † procuratorem
voco, qui simulat, fingit, adseuerat falsa, qui menti-
tur, se esse procuratorem alterius. *l. si is qui* 75. *ff. de*
39 *furt. l. si quis seruo* 18. *ff. de solutionib.* vt † & falsus cre-
ditor est, qui se simulat esse creditorem, *l. falsus* 42. *ff.*
de furt. & 1. a falsum procuratorem eleganter definit
Papin. *in l. si vendidero §. falsus. ff de furt.*

40 Quod si igitur † debitor tali falso procuratori soluerit pecuniam, fortè obsignatam vel obseratam, vt eam ipsam pecuniam perferret ad creditorem, nec reseraret loculos, & ipse eam interceperit, auerterit, retinuerit, lucrandi animo procul dubio furtum facit, nec pecunia eius fit, *d. l. falsus.* 42. §. 1. *ff. de fur.* An verò liberatum dicemus debitorem, vel fideiussorẽ? Sanè, si falsus procurator perperam, hoc est, per fraudem, & dolo malo pecuniam nomine creditoris acceperit, & sic furtum fecerit eius pecuniæ, nec creditor ratum habuerit, quos is gessit, debitor non liberatur ipso iure: ideoque falsus procurator omnino tenetur debitori actione furti, nec manifesti in duplũ & condictione furtiua, *l. falsus. C. de furtis.* Cæterum si
debitor conueniatur à creditore, potest liberari exce-
41 pitone doli mali, si modo paratus sit actori † cedere
furtiuam condictionem aduersus falsum procurato-
rem, *l. cum quis* 38. §. 1. *ff. de solutionib. pulchrè Cuiac. ad*
African. tract. 7. *pag.* 382. *&* 383.

42 Quod si † creditor ratum habuerit, quod falsus procurator gessit, ille quidem non tenetur furtiua cōdictione debitori, sed liberatur; quia & ipse debitor liberatus est, *l. si vendidero. §. si Titius. versic. quod si pecunia. ff. de furtis.* Si autem ratum non habuerit, debitor non liberatur, *l. creditoris. C. de condict. indeb. l. si procurator. ff de condict. caus. dat.*

43 Quatenus † autem debitor vero procuratori creditoris, vel negotium gestori soluens, liberetur, vide *l. pupilli. §. si quis pecuniam. l. si ego.* 24 *ff. de negot. gest. l. vero* 12 *l. si quis offerenti ff. de solutionibus.* Item, an, si
44 † depositarius pecuniam depositam decoxerit, periculum sit creditoris vel debitoris, pertractat Anton. de Gamma *decisio. Lusitaniæ* 189. pro debitore ibi in illa facti specie concludens, quem lector adeat; nam illa omnia huc coaceruare non est necesse, nec mei propositi.

§. 28. DE

§. 28. DE DONATIONE CREDITTOIS.

SVMMARIA.

1 *Donata vel remiſſa per creditorem actione ex ſtipulatu, fideiuſſori liberatio contingit.*
2 *Remiſſio donationi æquiparatur.*
3 *Donatio æque debito liberat, atque ſolutio.*
4 *Inſtrumento obligationis donato, res in eo contentæ donatæ cenſentur.*
5 *Chirographum non ex tabulis, cera, membraneaue, ſed ex iure, & poteſtate æſtimatur, vt nummus.*
6 *Inſtrumentum incidens, vel cancellans inducit retraditionem in primum tradentem.*
7 *Inſtrumentum donationis pœnitentia ductus ſubtrahens, & comburens, perfectam donationem non irritat.*

1 VIGESIMOOCTAVO † tollitur obligatio
fideiuſſoria & fideiuſſor liberatur per DO-
NATIONEM CREDITORIS, puta, ſi
creditor principaliter donando, vel etiā
remunerandi cauſa, fideiuſſori actionem ex ſtipulatu
remittat, *l. idemque 10 §. vltim. cum ll. ſeqq. & l. ſi vero.
12. in princip. ff. mand. ti. Hippoly. in Rubr. de fideiuſſorib.*
2 *num. 312.* Donatio enim (cui & † remiſſio æquipa-
ratur, *l. ſi quis 12. ff. de donationib. l. ſed ſi vnus. 17 §. pla-
ne ſi præſens. ff. de iniur. vt VVeſenbec. in paratit. ff. de dona-
3 tionib. num. 2*) æque debito liberat, † atque ſolutio,
*l. 4 §. 1. ff. de peculio l. ſi maiores, 25. l. cum donationis, 34.
C. de tranſactio. l. cum hic ſtatus. §. ſine autem res fuit. ff. de
donat. inter vir. & vxor.*
4 Quod proculdubio † fortius procedat, ſi creditor
fideiuſſori ſimul donauerit, & tradiderit inſtrumentū
obligationis. Etſi namque, vt Cicero *in Topic. & ibid.*
Seuerinus Boetius in commentar. *lib. 2.* mihi pag. 780.
loquuntur, multum differt, in arca ne poſitum ſit ar-
gentum, an in tabulis debeatur, ſiquidem pecunia,
quæ in arca eſt poſita, iuris eſt noſtri, in nominibus
vero debita, iuris non eſt noſtri, cum quod mutuum
datur, ex meo fiat accipientis, atque ideo non cogā-
tur eandem ipſam pecuniam debitor reſtituere credi-
tori, ſed aliam tantam, in nominibus vero debita pe-
cunia ſaltem, quoad qualitatem poſſeſſionis ſit iuris
noſtri, & non modis omnibus aliena: attamen in hoc
propoſito liberationis non ſolum creditor fideiuſſo-
rem per donationem, & traditionem inſtrumenti ob-
ligationis omnino liberaſſe, *l. Labeo §. 1. ff. de pactis. l.
creditorem. C. de diſtr. pign.* ſed & res ipſas in eo con-
tentas actioneſque competentes ei donaſſe cenſetur,
*l. ſeruum filij. §. cum qui ff. de legat. 1. l. qui chirographum.
59 ff. de legat. 3. l. ſi prædonum. C. de lege a Falcidiam. l. 1
C. de donationibus.* Benuenut. Stracha *in tract. de adiecto
in 8. quæſt. mihi pag. 741* Couarru. *lib. 3. reſolut. cap. 16.
num. 12.* Gail. *lib. 2 obſeruat. 37. num. 10.* Auguſt. Morla
*in emporio iuris, par. 1. tit. 11. quæſt. 8. num 8. verſic. quod
5 ſi ego.* Non † enim chirographum ex materia, hoc
eſt, tabulis, cera, membranavè, ſed ex iure, & pote-
ſtate æſtimatur, vt, & nummus, Franciſ. Hottoman. *in
6 quæſt. illuſt. quæſt. 15. mihi pag. 93* Et ideo † etiam Lu-
douicus Roman *in ſingul. ſuo 336. incip. per traditionem
inſtrument. poſt gloſſ. magnam in l. vbi emptione. ff. de pa-
ctis. & Bald. in proœmio feudor. col. 6.* dicit: Si incidam,
vel cancellem inſtrumentum mihi ita traditum, quod
per hoc inducatur retraditio in primum tradentem:
ſecus † tamen eſſet, ſi ipſe creditor pœnitentia ductus
ſubtracta inſtrumenta donationis igne exureret; per
hoc enim perfecta donatio non irritaretur, *l. 2. C. de
reuoc. donat.*

§. 29. DE MATRIMONIO INTERVENIENTE.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor ab obligatione fideiuſſoria liberatur, ſi forte ei vxor doti promiſerit, quod ei ex cauſa fideiuſſoria ante contractum matrimonium debebat. Declaratur num. 3. & 4.*
2 *Maritus nuptijs ſecutis dotis eſt dominus.*

1 VIGESIMONONO † fideiuſſor ab obliga-
tione fideiuſſoria liberatur, ſi forte ipſi vx-
or doti promiſerit, quod ei ex cauſa fide-
iuſſoria ante contractum matrimonium
debebat, *l. Iulianus 47. in princ. ff. mandati.* Quia enim
2 † nuptijs ſecutis maritus dotis promiſſæ dominus eſſe
incipit, & ſic omnia iura in ipſum transferuntur, *l. do-
tis. ff. ſolut. matr. l. doce ancillam. l. ſi prædium. C. de rei vin-
dicat.* Anton. Guibertus *de dotib. cap. 5. per tot.* ſiquidem
mulier ſeipſam, & omnia ſua marito committit, *l. aſ-
ſiduis. C. qui pot. in pign. habeant. l. hac lege. C. de pact. con-
uent.* ideo maritus ſibiipſi amplius debere non poteſt,
argumento eorum, quæ in medium prolata ſunt *ſupra
cap. 7. in princ.* Sed ipſo marito fideiuſſore totaliter
3 ad obligatione † liberato, reus ſiue debitor principa-
lis nihilominus obligatus manet, *d. l. Iulianus. 47. ff.
4 mandati.* Quinetiam, licet † maritus hac ratione ab
obligatione, & actione ex ſtipulatū, rōne præſtitæ fi-
deiuſſionis, liberatur, tamen ab actione ex ſtipulatu,
4 quæ de dotibus exigendis proponitur, non eximitur, ſi
res ad illum caſum deueniāt.

§. 30. DE FVRORE.

SVMMARIA.

1 *Furor in perſona fideiuſſoris ſuperueniens, obligationem fideiuſſoriam non extinguit. Et nu. 4.*
2 *Curator vnius ſocij furioſi licentiam habet, diſſoluere ſocietatem furioſi.*
3 *Nuptiæ propter ſuperuenientem furorem non diſſoluuntur.*
5 *Furioſi mortuis comparantur.*
6 *Furor ſuperueniens nullum negotium recte geſtum perimit.*
7 *Negotium, cum incidit in illum caſum, à quo non poterat incipere, & conſiſtere, reſoluitur, & extinguitur. Quod tamen declaratur, vt nu. 8*
9 *Vtiliter ſemel conſtituta durant, licet caſus ille euenerit, à quo initium capere non potuerunt.*

1 TRIGESIMO in diſcuſſionem venit, † ſi
forte fideiuſſor in furorem incidat, an per
hoc ab obligatione ſua ſit liberatus? Et
2 de duobus † vel pluribus ſocij quidem re-
ſcriptum eſt, curatorem vnius ſocij furioſi, ſi maluе-
rit, licentiam habere diſſoluere ſocietatem furioſi, *l.
3 vlt. C. pro ſocio.* Quemadmodum † etiam nuptias pro-
pter furorem diſſolui, ſi ita ſit ferox, ita pernitioſus, vt
nulla ſanitatis ſpes ſuperſit, voluerunt Iulianus *in l.
4 ff. de diuort.* & Vlpianus *in l. ſi cum 22. §. ſi maritus. ff.
ſolut. matri.* nec non Imp. Leo. *in Nouell. 111. & 112.*
licet eorum ſententiam docte refutent Beza *in tract.
de diuort. pag. 252* & Albertic. Gentilis *in tract. de nupt.
4 lib. 6. cap. 18.* Verum de † fideiuſſore furioſo id nuſquā
in iure eſt expreſſum. Si enim, ne mors quidem fide-
iuſſorem ab effectu obligationis fideiuſſoriæ liberare
poteſt, vt ſupra docui: multo minus furor ſuperueniēs
ipſum ab effectu obligationis fideiuſſoriæ liberabit,
5 non ſolum, quia † furioſi mortuis cōparantur à Bald.
in l. humanitatis. col. 4. C. de impub. & alijs ſubſt. Hip-
pol.

pol. de Marsil. in l. 1. in princip. num. 57. C. ad l. Cornel. de
6 sicar. verum etiam, quia † furor superueniens nullum
negotium rectè gestum perimit, vt probaui supra cap.
5. num. 364. & exemplis demonstratur ab Alberic.
Gentil. d. cap. 28. in princip.

7 Nec obstat, quod † eum negotium incidit in eum
casum, à quo non potuisset incipere, & consistere, resoluetur & extinguatur, l. existimo 98 ff. de verbor. oblig.
In furiosi autem persona ne quidem initio obligatio
fideiussoria consistat, vt supra cap. 7. num. 111. & seq.
8 ostensum: quia respondetur, prædictam † ex quorundam iureconsultorum opinione desumptam regulam
non in omnibus veram esse, l. pluribus. §. si placeat. ff. de
verbor. oblig. quidam Iurisconsul. in labyrintho sexdecim
9 legum num. 155. Quin † potius non est nouum, vt quæ
semel vtiliter constituta sunt, durent, licet ille casus
(præsertim absque culpa, & facto vnius contrahentium) extiterit, a quo initium capere non potuerunt,
in l. ambiguis, 85. §. 1. vbi Decius, Cagnol. & Petr. Faber.
ff. de regul. iur. cap. factum legitime. & ibi Dynus, ac Petr.
Peckius de regul. iur. in 6. textus in l. sancimus. versic. non
enim debet. C. de administr. tutor. Corrasius in l. pro parte,
num. 9. ff. de seruitutib. Hippolyt. in l. 1. num. 580. ff. de
offic. eius, cui mandat. est iurisdictio. Vincent. Cerocins
decis. 58 num. 2. Petrus Gilkenius de præscriptio. par. 2.
m. b. 2. c. 8. n. 9. In specie verò casus superueniens, & in
personam incadens, non vitiat actum, etsi initio impediret l. a te furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Anton Pichard. Vinnesa ad tit. institu. de inutil. stipulat. §.
idem iuris nu. 53. plura vide apud Ioan. Goddæum de
contrah. stipulat. cap. 12. conclus. 7.

§. 31. DE FINITIONE OFFICII.

SVMMARIA.

1 *Officii finitione num fideiussoria obligatio finiatur, explicatur adhibita distinctione, num. 2. 5. & 8.*
3 *Negotiorum gestori propria voluntas administrationis finem facit.*
4 *Tutor, vel curator, qui se nomine pupilli vel minoris quasi fideiussores subscripserunt, ab obligatione se per depositionem officij non possunt eximere.*
6 *Officio durante tenetur administrator, eo vero finito, liberatur.*
7 *Fideiussor tutoris non tenetur de gestis per tutorem finita tutela.*
9 *Administratores, vel officiales, qui pro pecunia ciuitati mutuo data fideiusserunt, obligantur soli durante officio.*
10 *Imo, & eo finito.*
11 *Officiales, qui fideiubent publico, ex sua obligatione tenentur, etiam finito officio.*

1 TRICESIMOPRIMO † explicatione non
indigna est quæstio, an fideiussor in officio existens, finito officio, liberetur ab
ea obligatione, & fideiussione, quam durante officio præstitit? Et ne longis in
re clara vtar ambagibus, pro resolutione eius sic di-
2 stinguendum puto: aut † officialis suo nomine, & ob
priuatam vtilitatem fideiussit, & dubium nullum est,
quin ex contractu suo, etiam deposito vel finito officio, adhuc efficaciter teneatur, alioquin enim in eius
potestate esset, se quandocunque ab obligatione liberare, atque illum, qui cum ipso contraxerit, hoc
prætextu circumscribere, & decipere, contra l. sed si pupillus. §. conditio. ff. de institoria. l. 1. §. magistrum. ff. de exercit. atque ea, quæ dixi supra cap. 7. num. 270. & seqq. &
3 cap. 8. ad fine. Etsi namque † negotiorum gestori propria voluntas administrationis finem fecit. l. tutori. C.
de negot. gest. tamen in fideiussore secus est, qui sua sola voluntate, puta per depositionem vel finem officij,
4 se ab obligatione eximere nequit, vt † nec tutor, vel
curator, qui se non nomine pupilli vel minoris quasi
fideiussores subscripserunt, l. si non subscripsisti. 15. C. de
administr. tutor.

5 Aut † vero magistratus, siue officialis pro ciuitate,
mutuam pecuniam accipiente, quæ etiam in eius vtilitatem probabiliter sit conuersa, fideiussit, & hoc casu non tantum ipsa ciuitas ex contractu mutui tenet,
l. ciuitas. & ibi Doctores. ff. si cert. pet. verum etiam ipse
administrator, vel officialis proprio nomine, maximè
si fideiussit, obligatur; ita tradit Bartol. nu. 9. in d. l. ciuitas. quem sequitur post Paulum de Castro, Alexandrum, & Iasonem ibid. communem hanc esse Doctorū
sententiam asserens Andreas Alciat. ibid. & probat
Hartman. Pistor. part. 1. quæst. 37 num. 52.

6 Cæterum † illud intelligendum est, vt durante saltem officio administrator teneatur, finito vero officio
liberetur. Cum enim officium magistratus necessarium magis, quam voluntarium reputetur, non esset
æquum vlterius eum obligari, l. prior. alias est l. curatores. §. in eum. & ibi Cuiac. in commentar. ff. de administra.
rer. ad ciuitat. pertinent. l. munerum. §. defensores. ff. de muneerib. & honorib. Paul. de Castro, Alexand. & Alciat. in
d. l. ciuitas. Hertman. Pistoris d. num. 52. textus elegans
in l. Lucius ff. de administr. tutorum. vbi probatur, quod
7 † fideiussor tutoris non tenetur de gestis per tutorem,
finita tutela.

8 Aut † verò ciuitati pecunia est mutuo data, sed
tamen nullo modo versa in vtilitatem ciuitatis, hoc
casu administratores vel officiales, qui pro illa pecunia fideiusserunt, soli ex mutuo tenentur, d. l. ciuitas,
9 alioquin † enim is, qui fidem administratoris secutus,
pecuniam mutuo edit, manifestam rei suæ iacturam
subiret, contra æquitatem legis, sime & Titium. ff. si
certum petatur. l. si absentis. C. eodem. Estque hoc adeo
10 verum, vt † administrator non solum durante officio, sed etiam eo finito teneatur, ne, si neminē habeat
obligatum, creditor in damno intelligatur. Ita docet Alexander in dicta l. ciuitas. colum. 2. ibidem Alciatus, nec non Hartmannus Pistoris modo d. ca quæstione 37. num 65. & 66. Et sic intelligo etiam Menochium in consil. 58. Scio. num. 57. volum. 1. et VVesenbec. consil. 53. num. 31. par. 2. dum astruunt, Officia-
11 les, qui † fideiubent publico, sua ex obligatione teneri, etiam finito officio.

§. 32. DE INIMICITIIS.

SVMMARIA.

1 *Inimicitijs capitalibus inter creditorem, debitorem, ac fideiussorem, aut etiam debitorem, ac fideiussorem exorientibus, non tamen finitur obligatio fideiussoria. Et nu 3. & 8.*
2 *Inimicitia multa, quæ ab initio constiterunt, ex post facto euertunt.*
4 *Bellum non efficit, quo minus debitor creditori, etiam hosti facto soluat.*
5 *Bellum omnium immanitatum epitome quædam est, ac farrago.*
6 *Fridericus Dux Austriæ Marchionibus Brandenburgensibus hostib. factis, pecuniam soluit, quam debebat.*
7 *Spoliatus bonis suis, belli causa, insolidum à creditoribus conueniri non potest.*
9 *Inimicitiarum capitalium excusatio fideiussorem, respectu debitoris à mandato liberat.*
10 *Odofredi quædam distinctio taxatur.*
11 *Inimicum suum capitalem nemo præsumitur idonee defensurus.*
12 *Mandatum quatenus ipso iure reuocetur ob mutationem status in personam mandantis, vel mandatarij remissiuè.*

Tri-

1 TRIGESIMO SECUNDO, † explican-
dum eſt, Num propter ſuperuenientes ini-
micitias capitales inter creditorem, & de-
bitorem, ac fideiuſſorem, vel inter debi-
torem, & fideiuſſorem, fideiuſſor ab obligatione fi-
deiuſſoria liberatur, quam quidem quæſtionem attin-
gunt etiam Hippolytus *in Rubrica de fideiuſſoribus. nu.*
216. Item Socinus *in fallent. regul. regula* 191. *verſicul.*
ſeptimo fallit. mihi pagina 401. & Ioannes Andreas *in*
additionibus ad Speculatorem. titul. de in iudicijs § ſpecialia.
2 *num.* .. *in fine ad verſic ſi pra ea.* dubium non † eſt, quin
propter interuenientes capitales inimicitias multa,
quæ ab initio conſtiterunt, ex facto intercidant, & fi-
niantur, & vt annotauit Ioannes Andreas *dicto loco.*
aliquod textibus iuris ibi in medium allatis, quibus
etiam addi poſſunt *l. 4. ff. de teſtament. tut. l. octaua. ff.*
3 *confirmation. tutorum.* Ceterum nuſquam † in libris
noſtris legitur, ſi inter creditorem, & debitorem,
eiuſque fideiuſſorem, forte capitales inimicitiæ exo-
riantur, propterea debitorem, & fideiuſſorem à ſua
promiſſione, & obligatione liberatos eſſe, ſic enim
in poteſtate debitoris, & fideiuſſoris eſſet, in magnum
præiudicium creditoris, ſe pro libitu ab obligatio-
ne liberare; ſi quidem alias quoque mutuum dando
inimicos nobis emimus, amicos vendimus, vt ait Plau
tus *in Trinummo. facit text. in l. ne in poteſtate. & in l. ſi*
quis rem. ff. de arbitris. Muſcatell. in pract. fideiuſſ. part. 2.
quæſt. 4. num. 6.

4 Atque ideò fieri videmus, vt † ne quidem propter
5 iuſtum bellum ſuperueniens (quanquam † illud ipſum
re vera omnium immanitatum, omnium ſcelerum, quæ
toto orbe à quibuſuis feris committuntur, epitome
eſt ac farrago) debitor liberetur, quo minus tenea-
tur creditori ſuo, nunc hoſti facto, debitum ſoluere,
prout reſpondit Aymo Crauetta *conſilio* 6. *numero* 97.
6 *libro primo.* Cuius † rei viuum exemplum præbit Fri-
dericus Dux Auſtriæ, Alberti Cæſaris filius. Hic
enim cõmiſſurus prælium aduerſus Ludouicum Ba-
uarum, quo cum de imperio contendebat, quamuis
accepiſſet Marchiones Brandeburgenſes, cum ho-
ſtibus ſentire, his tamen promiſſam ante pecuniam
numerauerit, alienam fidem accuſari, quam ſuam
malens, teſte Ænea Syluio *libro 3. comment. in Panor-*
mitan. Nec obſtat, quod nonnulli ſentiant, ſpolia-
7 tum bonis † ſuis cauſa, inſolidum à creditoribus cõ-
ueniri non poſſe, Ioan. Faber. Ioan. de Platea, &
Iaſon *in §. cum quoque. Inſtit. de action.* Hippol. de
Marſil. *in ſingul.* 241. Benuen. Stracha *in tractat. de*
decoctoribus. part. 4. num 5. Ioan. Bonifacius *in tract. de*
furtis. § furtum. nu. 72. Non enim ibi, vt hic, debitor
damnum in fortunis ſuis patitur, ideoq; nil mirum eſt
vtroque caſu diuerſum iuris ſtatui.

Eadem plane ſunt dicenda, inter debitorem, &
8 † fideiuſſorem capitales inimicitiæ interueniant. Etſi
9 enim † excuſatio capitalium inimicitiarum fideiuſſo-
rem, reſpectu debitoris, à mandato liberat, quod ſuſca
pit, *l. ſi mandauero. §. vltimo. cum l. ſequenti. ff. mandati.*
obligatio tamen reſpectu creditoris manent, eique
actio ex ſtipulatu contra fideiuſſorem ratione fideiuſ-
ſionis ſemel nata, vt & actio mutui, vel alia quæuis,
contra debitorem inconcuſſa perdurat: Neque enim
oportet eum, qui certi hominis fidem elegit, magis ob
inimicitias, quam ob errorem imperitiam aliorum dã-
no adfici, *argum. l. mandatum. 57. in fin. ff. mandati.*
10 Nec ad rem facit † diſtinctio Odofredi, quam re-
citant Ioannes Andreæ *ſupradicto loco.* & Alexander *in*
apoſtilla ad Bartolum in l. Lucius verſicu item vtrum. ff.
mandati. cum qua etiam inaduertenter tranſit Hora-
tius Carpanus *ad Statuta Mediolanenſ. part. prima capite*
413. *numero vigeſimoſexto.* Vtrum ſtatim culpa debi-
toris, vel culpa fideiuſſoris inimicitiæ exque magnæ
exoriantur, vt primo caſu fideiuſſor mox poſſit libe-
rationem ab obligatione petere. Secundo caſu non
item: Aliud enim eſt, propter inimicitias ſubortas li-
berationem à fideiuſſione petere, vel fideiuſſioni re-
nuntiare, ait Valentinus Francus *in tractatu de fide-*
iuſſoribus. capite quinto. numero 599. Aliud propter
eaſdem ipſo iure liberatum eſſe, ſiquidem, & non in-
teruenientibus inimicitijs petere poteſt fideiuſſor, vt
ab obligatione diuturna eximatur, *l. Lucius. §. vltimo.*
ff. mandati. l. ſi pro ea. C. eodem. faciunt huc etiam illa,
quæ habentur *in l* 3. *§. tametſi. l. licet.* 15. *ff. de arbitris.*

Non obſtat etiam *l. nõ cogendum.* 45. *iuncta l. mutus.*
43. *in fine ff de procuratoribus.* vbi fideiuſſor liberatur,
& non tenetur ſi inter abſentem, & defenſorem eius
inimicitiæ interceſſerint: Ipſa enim rei qualitas ibi
11 fideiuſſori liberationem cauſatur, cum nemo † cen-
ſeatur idoneè defenſurus ſuum capitalem inimicum,
atque ideò vbi defenſio ceſſat etiam ſtipulatio iudica-
tum ſolui, quæ clauſulam, De re defendenda, in ſe
continet, pro qua fideiuſſor quoque fidem ſuam in-
terpoſuerat, *l. iudicatum ſolui ff. iudicatum ſolui* Quate-
12 nus verò † mãdatum ipſo iure reuocatur, ob mutatio-
nem ſtatus in perſona, vel mandantis, vel mandatarij,
vide apud Mozzium *de contractibus. titul. de mandato.*
verſ quomodo annulletur, & finiatur mandatum num. 8.
Fabium da Anna. *conſil.* 82. *num.* 11. 12. 13. *&* 14.

§. 33. DE POENITENTIA.

SVMMARIA.

1 *Pœnitentia num liberetur fideiuſſor, accurate diſcutitur. Et num. 14. & 31.*
2 *Decipitur minus, cui negatur celeriter.*
3 *Tractantur multa, quæ non perficiuntur.*
4 *Tractatus, & colloquia probare non ſufficit, niſi etiam probetur concluſio.*
5 *Tractatus vt probet contractum quid ſit articulando probandum.*
6 *Contractus vis tota in ſola concluſione conſiſtit.*
7 *Peractum non eſt, quod habetur pro inchoato.*
8 *Teſtium, qui interfuerunt tractatui, & non concluſioni, nulla ratio eſt habenda.*
9 *Promittens iactatorie, ſe fideiuſſurum, pœnitere poteſt.*
10 *Promiſſio iactatorie facta, deficiente nimirum conſenſu, non obligat.*
11 *Iactator non id vult, quod dicit, ſed aliud, quod non dicit.*
12 *Verba adulatoria, & ad complacentiam dicta non obligant.*
13 *Conditio: Si potero, in promiſſionibus ſubeſſe videtur.*
14 *Fideiuſſor, re adhuc integra, pœnitere poteſt. Et numero 15.*
16 *Negotij geſti pœnitentia contractum rectè habitum non conſtituit irritum.*
17 *Mutatio voluntatis, vel conſenſus reuocatio quadrifariam impeditur.*
18 *Conſenſiſſe ſemel ſufficit.*
19 *Initium contractus ſemper eſt ſpectandum.*
20 *Melius eſt non determinare, quam determinata non exequi.*
21 *Verba, volo pro te fideiubere, & verba, volo pro te fideiuſſor eſſe, quatenus differant.*
22 *Verbum, VOLO, iunctum verbo infinitiui ſignificantis actum de futuro, nihil diſponit.*
23 *Verbum, VOLO, iunctum infinitiuo ESSE, habetur pro diſpoſitiuo.*
24 *Fideiubere cogitur, qui ſimpliciter promiſit fideiubere, etiamſi non ſeruetur, indemnis.*
25 *Voluntas perſonæ in fideiuſſorem nominata diligenter exploranda, & cum ea concludendum, ante quam quis eam nominet.*
26 *Fideiuſſor interponere debet teſtationem contrariæ voluntatis, ſi fideiubere nolit.*

27 *Voluntatis mutatio iure Saxonico quoque non admittitar.*
28 *Fideiussor nuda pœnitentia se ab obligatione fideiussoria extricare nequit, etiam iure Gothico siue Selandico.*
29 *Emptio mala ingrata, quia semper finitiuam domino exprobrare videtur.*
30 *Priusquam promittas deliberes.*
31 *Fideiussor post vnum atq; alterum diem se ab obligatione sua eximere nequit. Et nu. 32.*
33 *L. tutori. C. de neg. gest. intellectus.*

TRIGESIMOTERTIO loco indagandum
1 succedit; Num † fideiussor ab obligatione sua liberetur, si fortassis ipsum præstitæ fideiussionis pœniteat? Triplex autem huius quæstionis est inspectio?
Aut enim Caius hodie allocutus fortè est Titium; vt pro ipso fidem apud Mæuium interponat, Titius verò discedenti Caio, nec præcisè illud pollicitus est, neque etiam ex vrbanitate purè denegauit (quanquam † minus decipitur, cui negatur celeriter) hoc
2 quam † minus decipitur, cui negatur celeriter) hoc
vtique casu Titium per interuallũ pœnitere posse, extra dubitationem est positum. Multa enim † tractan-
3 tra dubitationem est positum. Multa enim † tractantur, quæ non perficiuntur, *l. prima §. primo. ff. de verborum obligationibus. l. sciendum. §. edictam ff. de ædil edicto.* latè Franciscus Viuius *decisione 343. numero octauo.* Martinus Monterus *decisione vigesima. numero 14. &*
4 15. Nec sufficit † colloquia & tractatus probare, nisi probetur etiam conclusio. Baldus *in l. multum interest. numero secundo. Cod. si quis alteri vel sibi.* Alexander *consilio 88. numero 5. volumine 4* Romanus *consilio 422. numero 12. & singulari 368.* Angusola *consilio 14. in materia contractuum numero 4.* Iacobus Marchisellus *in sylua conclusionum practicarum quæstione 68. nu-*
5 *mero quarto.* Quocirca † & in praxi receptum est, ad hoc, vt tractatus probet, contractum articulando probandum esse, qualiter causæ, quæ fuerunt tractatæ à partibus, fuerunt habitæ pro absolutis, firmatis, & approbatis. Alexander *consilio 28 Visis, & accurate ponderatis. numero 3. versicul. oportet enim volumine primo.*
6 Tota enim vis contractus † in sola conclusione consistit, vt firmat Baldus *in l. cum allegas. C. de vsuris. & in d. l. multum. C. si quis alteri vel sibi. & in l. si voluntate. per illum textum. C. de rescindend. vendition.* Albericus Gentilis *in tract. de nuptijs. libro 7. cap. 1. mihi pag 719.* Æmylius Ferrettus *in l. si quis ita fundi vocabulo nu. 16.*
7 *ff. de legat. 1.* Nec mirum, cum † quicquid non est peractum, sit pro non inchoato, vt loquitur Plinius iunior
8 *lib. 5. epistol. epistol 8.* Et proinde † testium, qui interfuerunt tractatui, & non conclusioni, nullam rationẽ habendam esse, tenet glossa *in l. eleganter. in verb. idem puto ff. de condiction. indeb.* quam summe commendat Vrsillus ad Afflict *decis. 375. num. 3. versicul. nam ipsa conclusio.* & sequitur Marcell. Cala *in tractat. de modo articular. & proban. quæst. 174. nu. 583.*
9 Quinimo, etiamsi † quis honoris causa, iactatoriè, adulatoriè, seu iocosè promiserit, se fideiussurum, adhuc tamen eum pœnitere posse, & maximè re integrà
10 dicendum videtur, promissio siquidem † iocose facta, deficiente nimirum consensu, non obligat, *l. 3 in fine. ff. de obligat. & actio. gl. in l. dolo malo. ff. de seruo corrupto.* Chassan. *consil. 52. num. 5.* Ruland. *de commiss. part. 1. lib.*
11 *5. cap. 20. nu. 18.* Alciat *lib. 2. parerg cap. 12.* Nam † qui iocatur, non id vult, quod dicit, sed aliud, quod non dicit. Ioan. Goddæus *de contrah stipulat c. 3. nu. 89.* Vnde
12 etiam vulgo dici solet, quod † verba honoris causa prolata, vt & iactatoria, & adulatoria, siue ad complacentiam dicta, non obligent, *cap. cum venissent de institut.* ex Corneo, Parisio, Iasone, & Zasio, Matth. Cuno
13 *lib. 1. de pact. c. 24 nu. 109.* Et semper † subesse videtur tacita hæc exceptio: Si potero, *argumento l. Nepos Proculo. & quæ ibi notat Ioannes Goddæus. ff. de verbo. sign.* Quo pertinet elegans locus apud Senecam *lib. 4. de beneficijs. cap. 35. & 39. Destituere, inquit, leuitas non erit, si aliquid interuenit noui. Quid miraris, cum conditio promittentis mutata sit, mutatum esse consilium? Eadem mihi omnia præsta, & idem sum. Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem vis maior excusat. Omnia debent esse eadem, quæ fuerunt, cum promitterem, vt promittentis fidem teneas.*
14 Aut † verò fideiussor, qui fidem suam se interpositurum suscepit, & promisit, statim ab initio pœnitentia ducitur, antequã creditori stipulatus est, & hoc casu, si mandantis, hoc est, debitoris nihil intersit, mandatum impleri, re integra nimirum adhuc existente, renuntiare, & pœnitere fideiussor poterit, *l. si quis. §. qui mandatum ff. mandati. l. si procuratorem. 8. §. mandati. ff. eodem. l. prima. §. sed ego quæro. ff. quod iussu.* Sin verò
15 eius † interfit, & res amplius non sit integra, pœnitentiæ non est locus, sed mandatum implere cogitur, *dicta §. qui mandatum. & dicto. §. mandati.* Rosenthalius *de feudis. capite decima, conclusione 22. numero vigesimo*
16 *tertio.* Negotij † enim gesti pœnitentia, vt nec alibi, ita neque in hoc genere, contractum rectè habitum constituit irritum, *l. apud Aufidium. ff. de optione legata. l. in comodato. § sicut. ff commodati. l. eo quod C. si certum pet. l. sicut. C. de obligat. & action. l. quamuis. 39. C. de transact. glos. in cap. cum non ignores. ext. de preben.* Oldra. *consil. 243.* Salycet. *in l. nec fratris. C. de donation.* Petrus Heigius *quæst suar. part. 2. quæst. 4. num. 22.* Cui germanum est, quod tradunt Interpretes, Bald. Angel. Castrens. Imol. Alexan. & alij *ad l. si eam dotem. §. eo autem tem-*
17 *pore. ff soluta matrimon.* Voluntatis † mutationem, seu consensus reuocationem, quadrifariam impediri, scilicet, si velis, qui consensit, alteri obligatus est, vel si alterius est quæsitum, vel si res non est integra, vel si voluntas traxit secum executionem.
Interesse autem debitoris maximè potest, si Titius se fideiussurum promiserit, & sub hac spe creditor pecuniam numerauerit, postea verò fideiussor stipulanti creditori promittere recuset, quin enim promissionẽ suam adimplere cogatur, non est dubium, cum suffi-
18 ciat † illum semel consensisse, *argumento l. in diem. versicul. nullam enim. ff. de aqua pluuia arcen. l. de accessionibus. §. fin. in verb. illo tempore quo contrahebas, videris consensisse. ff. de diuers. & temp. præscript. l. si apud. § fin. ff. depositi. l. prima. §. prodest. ff. quorum legat. l iusiurandum quod ex conuentione. ff. de iureiurando.* & quadrant huc etiam illa, quæ dixi supra *c. 6. nu. 7. & seqq.* Et verò mutatio voluntatis ignoranti creditori nihil obest, cum
19 † initium contractus sit spectandum, quo creditor fideiussoris fidem maximè videtur secutus, *l. si tantũ. 12. ff. ad Macedon. l. si procuratorem 8. in princ. ff. mandati.* Imò
20 licet † melius est non determinare, quam bene determinata nõ exequi, *Coler. in tract. de process. execut. in prin.* Ita etiam melius est, statim ab initio fideiussionem recusare, quam post præstitam eandem pœnitentia duci.
21 Neque † admittendam hoc casu censeo subtilitatem illam, vtrum quis dixerit: *Volo pro te fideiubere,* vel an dixerit. *Volo pro te esse fideiussor:* vt primo casu pœnitentiæ sit locus, non verò secundo, ex hoc fortè fun-
22 damẽto, quod verbum, † volo, iunctum infinitiuo verbi significantis actum de futuro, nihil disponat. Doctores *in l. si filij electione. ff. de legat. 1.* Castrens. & Ias. *nu. 13. in l. 1. C. de sum. Trinit. & fide Catholica.* Ant. de Bu-
23 trio *in cap. ex literis. extr. de sponsalibus.* Iunctum † verò infinitiuo, Esse, habeatur pro dispositiuo, cum verbum, Esse, ostendat, actum essentiam suam iam habere: *Ias. & Alciat. in d. l. 1* Est enim prædicta subtilitas parum firma, argumento eorum, quę tradit Petrus Peckius *de testam.* Conius *lib. 1. cap. 17. num. 7. & 8.* & omnium latissimè Lud. Zuntus *in responso pro vxore. num. 348. cum multis seqq.* Nec dissentit Baldus *in l. sancimus.*
24 *C. de fideiussoribus.* inquiens: Quod † is cogatur fideiubere, qui simpliciter fideiubere promisit, etiamsi nõ consequetur indemnis.

25 Con-

25 Consultius igitur † est, non solum debitori, vt di-
ligenter exploret voluntatem personæ in fideiusso-
rem nominatæ, & concludat cum ea, antequam eam
nominet *Vincen. Carocini decision. 4 nu. 13. vers primus*
26 *est.* Verum etiam † fideiussori, si debitor ipsum credi-
tori suo obligare velit, isq; fidem interponere recu-
set, vt continuo testationem interponat contrariæ
voluntatis postea enim non auditur, si semel consen-
serit, *l. filiusfamil. as. 16. ff. ad Senatusc. Macedon.* Et huic
27 † loco congruit elegans gloss. const. *lib. 3 artic. 41. in
princ.* dum inquit. Qui sponte promisit, &c. Concor-
28 dat † ius Gothicū sine Iuticum. *lib. 2. c. 26.* his verbis:
Ego contentus sum facere fideiussionem pro N. si aut
fideiussor tempore solutionis à creditore vocatus fue-
rit vt soluat, & renuerit credito eum compellat, cum
nemo promissionem, illam imprimere post etiam sta-
tutum Gothicum hoc decernit *lib. 2. cap. 27.* Sanè,
29 sicut † mala empto semper ingrata, eo maximè,
quod exprobare stultitiam domino videtur, vt alibi
ait Plinius: Ita etiam in consulta fideiussio promisso-
rem est post facto pœnitentem risui exponit, qui ab
initio sibi melius non prospexit. Rectè enim Seneca:
30 *Priusquam † promittas delibercs, & cum promiseris, fa-
cias.* Rectè quoque Mutuanus:

Consilium post facta, imber post tempora frugum.

31 Aut † denique fideiussor, qui fide sua obligatio-
nem suscepit, cui tamen tempus non est adiectum, sta-
tim post vnum atque alterum diem pœnitentia duci-
tur, & vel liberationē, vel restitutionem cautionis suę
fideiussoria, intempestiue vrget; Hoc casu fideiussor
32 merito non auditur, non solum quia re † ipsa, etsi non
verbis, inest obligationi tractus temporis, *l. quoties. ff.
oper. libertor.* Verum etiam quia intempestiuum, imo
iniquum est reum amici, cuius fidem elegit, bene-
ficio decipi, eo ipso, quod fideiussor facto suo impor-
tuno obligationi se vult eximere, contra *l. in commo-
dato. §. sicut ff. commodati. cap. vnic. extra eod. l. velles.* C.
de reuoc. donat. glo. elegans. in cap. vlt. ext. de fideiuss. Bart.
in l. duobus §. 1. num. 2. ff. de iureiurando. Imola *in cap.
fina. numero 4. versic. sed certe. extra de fideiussoribus,*
Hippolyt. *in Rubric. de fideiuss. num. 195.* Roderic.
Suarez. *in l. post rem indicatam in decabra. ll. regni. in verb.
visum est supra nu. 12.* Carocius *de excus. bonorum part.
2. quæst. 14. num 35.* Anton. Gomez. *lib. 2. var. resolut.
cap. 13. num. 10. in fine* Martin. Monter. *decis. Regn.
Arragon. 2. num. 1.* Horat. Carpanus *ad Statut Me-
diolanens. part. 1. cap 413. num. 10. facit. l. si seruum. 91.
§. nunc videamus ff. de verborum obligationibus. §. item
si propter. Instit. de excusat. tutor. iunct. l. ex sententia. 19.
ff. de testam. tutela.* Adeo, vt huic tam importuno fide-
iussori conueniat illud Deianiræ conuitium:

Cœpisti melius, quam desinis.

33 Nec † obstat *l. tutori. C. de negot. gest. l. tutores 39. §.
2. ff. de administ. tut.* vbi habetur, quod satis abunde-
que sufficiat, si cui vel in paucis amici labore consu-
latur, atque ideo propria voluntas officij finem fa-
ciat. Quia hoc verum est in inchoandis, non autem in
inchoatis, Accurs. *in d. l. tutori in verb propria voluntas. l.
nemo potest. 75. ff. de reg. iuris. d. l. commodato. §. sicut. ff.
commodati l. si mandauero. § sicut. ff mandati.* Sanè si fide-
iussor diu in obligatione stetisset, aliud foret dicen-
dum, vt ostendam infra *cap. 25.*

§ 34. DE PROTESTATIONE.

SVMMARIA.

1 *Protestatio num fideiussorem ab obligatione inita liberet, enucleatur. Et num. 2. & 3.*
4 *Protestatio in his, quæ non tam à voluntate nostra quam ex legum dispositione dependent, nihil operatur.*
5 *Protestatio fraudulenta nihil releuat.*
6 *Protestationis effectus cessat, expressè contradicente eo, in cuius præiudicium fit protestatio.*
7 *Angeli traditio in l. mora. ff. de vsuris. examinatur. Et num. 8. & 9.*
10 *Pœnitentiam porrò non admittit mandatum, quando mandantis iam interesse cœpit.*
11 *Protestatio actui contraria tollit præstationis effectum.*
12 *Protestatio nec rite, nec rectè fit, si res non sit amplius integra.*
14 *Fideiussor si denuntiet creditori, antequam numeret debitori non soluendo facto, ne ei pecuniam tradat, non tenetur, si creditor hac denuntiatione non attenta credat.*

1 SEd consequenter † & sic TRIGESIMO-
QVARTO loco examinationem subit se-
quens dubium, si fideiussor ductus pœni-
tentia ab obligatione sua non liberetur,
vt modo ostendi anne saltem liberetur per protesta-
tionem, se nolle amplius teneri. Et sanè si fideiussor
ad tempus datus, & acceptus sit liberatur, quidem
elapso tempore non quoad tempus præteritum, sed
quoad tempus futurum, etiam absque protestatione,
vt docui supra hoc ipso capite, § 12. & §. 18. Atque
ideo multo magis ob aliquam ex iusta causa interpo-
sitam protestationem, per notata Bartoli & Dd. *in l.
non solum. §. morte. ff de noui oper nunt.* Tiberij Deciani
in responso. 72. num trigesimooctauo. volum. 1. pulchre
Bernardin. Muscatellus *in practica fideiussoria. part. 1.
modo 8. numero 23. 24. 25. 26. & 27. nec non part 2.*
2 *quæstio. 3. numero secundo.* De quo in terminis † No-
uellæ constitutionis Electoris Augusti 19. *parte 2.* mi-
nus dubitandum sicut ibidem quoque *in commentar.
doctissimis* animaduertit Daniel. Mollerus *numero 7.* Da-
3 tus † autem pure, quoad datam fidem, non magis
per protestationem, quam per pœnitentiam à nexu
4 obligationis eximi potest, non solum, quia † prote-
statio in his, quæ non tam à voluntate nostra, quam
ex legum ac iuris communis dispositione dependent,
nihil operatur, vt notant gloss. & Bartol. *in l. alimenta.
C. de negot. gest.* Ioan. de Anguisol. *in tract. de protestat.
num. 1.* Aurelius Corbulus *in tract. de iure emphyt. cap.*
5 *14. ampliat. 31. num. 9.* Verum etiam, quia talis † pro-
testatio fraudulenta videtur, ideoque minus releuare
debet, *l. quæro ff act. emp.* Baldus, Alexand *colum. 3.*
Aretin. *colum. 3.* & Iason. *num. 16. in l. ciuitas. ff. si cert.*
6 *pet.* Præterea certo constat, quod † omnis protesta-
tionis effectus cesset, expressè contradicente eo, in
cuius præiudicium sit protestatio, vt ex Bart. Curtio,
Ripa, Corasio, Constantino Roggerio, & Crauetta
retulit Fridericus Pruckman. *in consilio octauo nume-
ro 47.*

7 Cui † etiam hæc tractatio, quam Angelus *in l. mora.
in princip. colum. 1. ff. de vsuris.* Valde elegantem, &
singularem esse dicit, non incommodè subijci potest.
Pone enim, accusatum esse aliquem de delicto, pro
quo imponendam veniat pœnam pecuniaria, eumque
ad euitandum carcerem rogasse quendam amicum,
vt pro ipso fidem suam interponeret: hunc, id se fa-
cturum, spospondisse, mox autem coram iudice ab-
sente reo, protestatum, se ex sua fideiussione teneri
nolle, & tamen postea fidem suam apud eundem iudi-
cem interponere. An ex fideiussione sua eum obliga-
tum, vel an ob interpositam protestationem sponsio-
nem ipsius nullius momenti esse concludemus, & pro-
8 nuntiabimus? Scio hanc † quæstionem varie à varijs
tractatam esse, vt videre licet apud Dyn. Bart. & Dd.
in l. si quis in principio. ff. de legat. 3. eundem Bart. Alex.
& Francis. Paduan. *in l. pacta nouissima. C. de pactis.* Ia-
sonem *in l. qui aliena. § Celsus. numero 47. 48. & 49. ff.
de acquir hered. & in l non solum. §. morte in 12. colum.
vers. item pro ista conclusione. ff. de nou. oper. nun.* (vbi dicit

notandum, quia quotidianum) Hippol. de Marsil.
in Rubric de fideiuss. num. 162. 163. *&* 164. Petrum Ge-
rard. *in singul.* 52. *in u. Nota quod per pulchrè.* Gulielde
Ludo. *in singul.* 128. & 10. de Arnono *in problemate* 32.
9 Mihi † vtique verius videtur, protestationem hanc,
primam promissionem, & subsequentem sponsionem
bona fide factam, euertere, & infirmare non posse.
10 Mandatum † enim pœnitentiam porrò non admit-
tit, quando mandantis iam interesse cœpit, & res am-
plius non est integra, ideoque bona fide consumari
oportet. *d. l. si quis.* 27. *§. qui mandatum. ff. mandati* 0e
11 dicam, quod † protestatio actui contraria tollat pro-
testationis effectum, *cap cum M. Ferrariensis. extra, de*
12 *constit.* Et porrò † nec ritè nec rectè fiat, si res non sit
amplius integra. Felin *in dicto cap. cum M. Ferrariensis.*
num. 54. Ferdinandus Vasquius *illust. controuers. cap* 80.
numer. 1. Menochius *consil.* 370. *num.* 5 Frideric. Pru-
ckman. *dicto consil.* 8. *numer.* 55. vbi communem atte-
statur.
13 Erit tamen † fortè aliud dicendum, si fideiussor de-
nuociet creditori, antequam numerat debitori num-
mos, ne ei pecuniam tradat, quia nimirum is sit factus
non soluendo, & creditor non attenta hac denuntia-
tione, vel protestatione, nihilominus pecuniam expo-
nat, aut ille qui se fideiussorum promiserat, in præsen-
tia partis coram iudice mox profiteatur, se nolle fi-
deiubere, & pars rea non contradicat, sed protesta-
tioni consentiat? Isto enim casu creditor suo pericu-
lo credit, & à fideiussore nihil repetere potest, *argum.*
l. Titius. ff. de procuratoribus. l. si fideiussor creditori. 62. *ff.*
de fideiussoribus. Amanellus de claris aquis *singul.* 191.
Hoc verò casu vtriusque dissensu à mandato reces-
sum videtur, *l. Stychum. §. vltimo. ff. de solut facit l. si pe-*
cuniam §. item si quis. in verb si hoc ei manifestam fecerit.
ff. de condict. causa data. Atque ita sentit quoque Barto.
in l. non solum. §. morte. vè sic. si verò obligatio. ff. de noui
oper. nunc. vbi etiam vide Cardin. Albau. *in addit. nu* 5.
& plures alios citat Fuluius Pacianus *in suo tractat. de*
probat. lib. 1. *cap.* 30. *an.* 29. *&* 39.

§. 35. DE MISSIONE IN POSSES-SIONEM.

SVMMARIA.

1 *Missio in bona debitoris creditori nihil præiudicat, quomi-*
nus postea ad fideiussorem redire valeat. Et nu. 3.
2 *Electio vnius remedij executiui non præcludit viam aliis.*
4 *Clausula: Quod creditor eligendo vnum remedium, per*
hoc nolit ab altero remedio recedere, instrumentis adijci
debet.

1 TRIGESIMVMQVINTVM † locum obti-
neat hæc indagatio? Si creditor in pos-
sessionem bonorum debitoris ad suam
petitionem sit missus, an per hoc fideius-
sor ha sit liberatus, vt aduersus ipsum
creditori non amplius pateat regressus? Et breuiter
respondendum est; Missionem in bona debitoris cre-
ditori nihil præiudicare, quo minus posteà ad fideius-
2 sorem redire valeat, cum † vnius remedij executiui
electio non præcludat viam alijs, quando per primum
creditori non est satisfactum, *textus est in terminis. in l.*
heres. §. quod si stipulator in fin. ff. de fideiussorib. Angel.
de Aret. *in §. fin. nu* 10 *Instit. de action.* vbi addit, illud
perpetuo notandum, & menti tenendum esse. Nec
3 auditur † reus, excipiendo de priore processu contra
ipsum, vel fideiussorem instituto: quia replicabitur,
per primam viam nondum integre creditori satisfa-
ctum fuisse, vt fuse post Iasonem, & Angelum ostendit
Rebuffus *de lit. obligat. articulo vndecim. gloss.* 3. *numero*
vigesimoquinto. & sequentib. eumque secutus Matthias
Colerus *in tractatu de process. execut. part.* 1. *capite octauo.*
numero trigesimoprimo & sequentibus. vbi *numero quin-*
4 *quagesimooctauo.* addit, vtile esse, in instrumentis hanc
clausulam apponere, quod creditor eligendo vnum
remedium, per hoc nolit recedere ab altero remedio,
sed velit ab vno ad aliud tamdiu habere regressum,
donec ipsi integre satisfactum fuerit.

§. 36. DE DATIONE ALIORVM FI-DEIVSSORVM.

SVMMARIA.

1 *Fideiussores in prima obligatione interuenientes, per da-*
tionem aliorum fideiussorum post terminum destinatæ
primæ solutionis, non liberantur. Et nu. 2. *&* 4.
3 *Persona nouæ interuentu, quando nouetur obligatio.*
5 *Procurator primus intelligitur reuocatus, quando consti-*
tuitur procurator secundus ad idem ex interuallo.
6 *Procuratores duo si constituti sint in solidum, occupatio*
vnius est exclusio alterius. Et nu. 7.
8 *Fideiussores prioris contractus censentur liberati, si in da-*
tione nouorum fideiussorum nouetur obligatio.
9 *Fideiussor primus liberatur, si ei obligatio remittatur, &*
secundus fideiussor detur loco primi.
10 *Menochius declaratur.*
11 *Fideiussores primi per dationem aliorum fideiussorum li-*
berantur, si appareat, contrahentes liberare primos fide-
iussores voluisse.
12 *Fideiussores prioris contractus, si se rursus in sequenti*
contractu obligent, videntur se obstrinxisse secundum
omnes qualitates secundi contractus.

TRIGESIMOSEXTO non inconuenienter
1 hic discutitur, An, † per dationem alio-
rum fideiussorum, primi fideiussores, quasi
nouatione facta, ab obligationis nexo li-
berentur? Et pro resolutione huius quæstionis, con-
2 stituenda primum talis est conclusio: Quod † fideius-
sores in prima obligatione interuenientes, per datio-
nem aliorum fideiussorum, post terminum destinatæ
primæ solutionis, non liberentur. Ita tradit Barto-
lus, *in l. Valerianus colum. vlt. ff. de prætor. stipul. & in l. si*
Titius. ff. de fideiuss. Bald *in l. rescripto § si pacto. colum.*
vlt. ff de pactis. Albert. Brunus *in tract. de augmento. con-*
clus 4. *num.* 8. Marian. Socin. *consil.* 18. *numer.* 14. *&* 15.
volum. 1. Laurent. Syluano. *consil.* 24. *num.* 4. Gail. *obser.*
30 *num.* 6. *lib.* 2. Colerus *d. loco. part* 1. *capit* 10. *numero*
307. Carocius de *excusso. bonorum. part.* 2. *quæst.* 54.
num. 26.
3 Etsi enim † varie à Doctoribus disputatur, quomo-
do, & quando interuentu nouæ personæ fiat nouatio,
vt habetur apud scribentes, *in l. singularia ff. si certum*
petatur. & Alexand. *consil.* 10. *visis depositionibus. &*
consil 152 *&* 155. *volum.* 2. Hoc tamen, tanquam ma-
4 gis † commune, receptum est, quando non reuocatur
obligatio principalis, sed solum fideiussoria, puta, si
primo promiserim sub vno fideiussore, & deinde dem
alium fideiussorem, quod adhuc non præsumatur fa-
cta nouatio, vt scilicet à primo fideiussore dicatur
recessum, atque istud probat l. fin. *C. de nouation.* Ma-
rian. Socin. *d. consil.* 18. *numer.* 14. *&* 15. *volum.* 1. pul-
chrè Menoc. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 134. *num.* 12.
vbi Angel. Imolam, Castrens. Comens. Iason Ronche-
gall. & Ripam in eandem sententiam citat, quibus
addendus etiam Alexand. *in consil.* 70. *in pr. vol.* 1. Mu-
scatellus in sua practica fideiussoria, *part.* 1. *modo* 8.
numer. 20.
5 Nec obstat prædictis, quod † per constitutionem
procuratoris secundi ex interuallo ad idem, primus
procurator intelligitur reuocatus, *l. si cum procurato-*
rio 31. *§ vlt. ff. de procurat. cap. non iniuste. extra, de pro-*
6 *curat.* Dd. in *l. cum semel. ff. de tutelis.* Et † si duo pro-
curatores sint constituti in solidum, quod occupa-
tio vnius

tio vnius fit exclusio alterius, *cap. si duo de procuratoribus. in 6. Ægid. Bellamera consil. 12. numero 15.* Vnde
7 etiam † practica obseruatur, quod, procuratoribus multis in solidum constitutis, si vnus causam suscipiat, quod deinde reliqui sine nouo procuratorio ad causam non admittantur, & citatione ad reassumendum sit opus, quippè plurium procuratorum constitutio ad illud ab initio seruit, vt si vnus causam suscipere nolit, alteri id sit integrum, quam primum autē vnus se intromisit, reliquorum procuratorum mandata expirant, nisi forte vnus alter in eatum mortis sit substitutus. Hoc enim ideo fit, ne quia in plures aduersarios destringatur, *glo. in d. l. si cum procuratorio. Socin. d. consil. 48. versic. non obstant allegata.* pro quo etiā est alia pulchra glossa, *in dicto capit. non insiste. verb. pro oratorio.*

8 Declaratur † primo hæc conclusio, vt locum non habeat, si in datione nouorum fideiussorum nouetur prima obligatio, tunc enim prioris contractus fideiussores liberatos, non ambigitur *l. nouatione. C. de fideiuss.* Franciscus à Ripa *in l. si se non obtulit. § si ex conuentione. num. 7. ff. de re iudic.* Menoc. *supra dicto loco. nu. 14. & dixi supra hoc capite. § 3.*

9 Secundò † declaratur, vt non procedat, si secundus fideiussor eodem loco primi, & nominatim primo fideiussori prior obligatio remittatur, *dicta l. fin. C. de nouat. & § præterea. versic. sed cum hoc quidem. Instit. quibus modis toll. obligat.* Bertarolius *in tract. clausul. instrum. clausul. 4. in gloss. 9. num. 5. ad finem.* Carocius *d.*
10 *quæst. 3. numer. 82.* Namq; vltimum hoc addendum est ad Menoch. *in dicta præsumpt. 134. numero 15.* vbi Ripam, Castrensem Alexandrum, & Imolam allegat: siquidem adhibitio alius personæ, vel cautio minor (lego, iunior, cum Cuiacio *lib. 19. obseruat. cap. 36.*) per se solummodo nouationem non faciunt, sed opus est remissione prioris obligationis expressaque volun-
11 tate nouandi, *d. l. fin. & d. § præte. ea.* Et ideo † rectè Albert. Bruous *in tract. de augmento & diminut. nu. 18.* Ait tum demum fideiussores primos per dationem aliorum fideiussorum liberari, si appareat, cōtrahentes liberare primos fideiussores voluisse, qui etiam sic intellexit Castrens. *in dicta l. si se non obtulit. § si ex conuentione. ff. de re iudic.*

12 Tertiò declaratur † hæc conclusio, vt non obtineat, si prioris contractus fideiussores, se rursus in sequenti contractu obligauerint, *d. l. nouatione. C. de fideiussor.* hoc enim casu à priore contractu liberati, videntur se pro subsequenti contractu, secundum omnes huius qualitates rursus obstrinxisse, *argumento l. iter mutatur. § qui impleth. ff. locati. l. legem 16. C. eod. l. in rebus. § vltimo ff. de præcario.*

§ 37. DE OBLATIONE AEQVE IDONEI FIDEIVSSORIS.

SVMMARIA.

1 *Fideiussoris æque idonei oblatio, quatenus primum liberet? Et nu. 2. & 4.*
2 *Fideiussor si simpliciter sit promissus, sed nondum acceptus creditor cogi potest, alio æque idoneo dato, hunc dimittere, Limitatur num. 3.*
4 *Fideiussore non solum promisso, sed & dato ac accepto, non cogitur creditor inuitus hunc liberare, vel permutare, etiamsi alius æquo idoneus offeratur. Eaq; sententia est communis, num. 5. & 6. Etiam in Regio Consilio Neapolitano admissa num. 7. Et in iudicando retineada nu. 8. Analogia huius distinctionis ponitur. nu. 9. 10. & 11.*
12 *Petri Heigij argumentationibus obuiam itur.*
13 *Quod tibi non nocet, & mihi prodest, omnino est faciendum. Sed limita, vt nu. 16.*
14 *Romani fœderi inserebant: Vt tertio quoque anno obsides mutarentur.*
15 *Gratificationis quid quid est, non statim est necessitatis.*
17 *Mutatio omnis est periculosa.*
18 *Fideiussorem alium æque idoneum dando liberare nos possumus ab vsuris maioribus.*
19 *Vsuræ maiores per se sunt odiosæ.*
20 *Fideiussorem alium æque idoneum qui dat, cum primus fideiussor fideiubere recusat, parum curat, quia fecit, quod potuit. Et num. 21.*
22 *Aureos debens soluere potest in nummis argentis, Et numero 23.*
24 *Locator, qui patientiam vtendi fruendi re locata præstare tenetur, aliam æque idoneam rem præstare volens auditur.*
25 *Seruitus viæ, quæ semel assignata est, immutari potest, si via æque commoda alibi præstetur.*
26 *Creditor nō cogitur nouos fideiussores accipere à debitore, qui carceratus est ob debitum liquidum soluendum. Sed declara, vt nu. 27.*
28 *Fideiussori si dantur in concursu creditorum pecuniæ pro sua securitate, cogitur ea refundere, dato alio fideiussore.*

1 TRIGESIMOSEPTIMO non inelegantis est quæstionis: Si debitor † creditori alium fideiussorem æque idoneum pro primo offerat, an per hoc primus liberetur, & creditorē eum inuitus dimittere cogatur? Tractatio autem huius quæstionis in sequenti distinctione subsistit.

2 Aut † enim fideiussor simpliciter est promissus, sed nondum acceptus, & hoc casu creditor fideiussorem hunc, præsertim si absque mora debitoris sit defunctus, vel fideiubere recuset (quod quatenus liceat, supra § 33. nu. 1. & seqq. est expositum) alio quæ idoneo fideiussore dato dimittere compelli potest, præterquā,
3 si ita ratio promiserit tunc enim non auditur, offerendo æque idoneum *l. qui autem. § sed etsi quis. vbi Bald. ff. de constit. pecu. l. illud 10. in verb. sed vt fideiussores quoque vel eosdem vel alios non minus idoneos adhibeat. ff. quod met. causa. l. Labeo. 25. § fin. ff. de arbitris.* Iason. *consil. 41. nu. 2. lib. 3.* Hippolito Rubric. *de fideiussor. nu. 213.* Anton. Gomez. *de contract. cap. 13. numero 2.* Arius Pinell. *in l. 2. part. 2. cap. 1. numero vigesimotertio. C. de rescind. vend.* Vincentius Carocius *decis. 4. num. decimotertio & decimoquarto. versic. limitatur secundo.* Horat. Carpan. *ad Statut. Mediolanens. part. 1. cap 45. num. 27.*

4 Aut † verò fideiussor pro debito liquido non solum est promissus, sed & datus iam & acceptus, & hunc creditor inuitus liberare, vel permutare non cogitur, etiamsi alius fideiussor, æque, vel magis idoneus offeratur, *l. si mandatu meo. 45. § item si. ff. mandati.* Bald. Castrens. Alexand. & Decius *in l. si pater. C. de collationib.* Iason. *in l. 2. ff solut. matrim. & in l. qui Romæ in princip. num. 19. ff. de verborum obligationibus. & in l. 2. § mutui datio. num. 4. versic. duodecimo fallit. ff. de rebus credit. & in consil. 203. num. 2. lib. 3.* Francisc. Purpurat. *in dicta l. si pater. numer. 6. & 8. C. de collat.* Ioan. Baptista Asinius *in tract. de execut. § 7. cap. 168.* Horatius Carpanus *ad Statut. Mediolanens. part. 1. cap. 4. numero 64. & cap. 413. num. 35.* Cagnol. *in l. plus cautionis. num 7. ff. de regulis iuris. & ibidem Decius num. 4.* Frederic. Pruckman. *in § soluta potestas. memb. 2. cap. 4. effectu 6. numero 60.*
5 Atque ita statuit † communis opinio, teste Matth. de
6 Afflict. *in constit. Regni Siciliæ. Rubrica 15. nu. 3.* Imo † & magis communis opinio, Vincent. Caroc. *decis. 4. nu. 5.* Emanu. Soarez *in com. opin. lit. F. num. 155. & 156.* & Martin. Monterus *in decis. Regn. Arragon. decis. 2.*
7 *num. 53.* Et † in Regio Consilio Neapolitano hanc recusationem admissam esse, testatur Vincent. de Franchis *decis. 202. nu. 1.* Licet distinctioni huic contradicant Valentinus Francus *in tract. de fideiuss. cap. 4. conclus. 6. num. 238.* nec non Patr. Augustinus Morla *in Emporio iuris part. 1. tit. 3. q. 16. num. 4.* asserens, ita in stricta disputatione deduci posse.

Est autem communis huius distinctionis, ac sen-
8 tentiæ, (in † iudicando vtque, & consulendo admit-
tendæ, vt fatetur Augustinus Morla, *citato loco*) vt ego
9 opinor, ratio † hæc, quod priore casu creditoris parū
adhuc interest, vtrum fideiussorem promissum, vel an
alium æque idoneum accipiat, cum, contractu non-
dum perfecto, ipsius etiam nondum deterior facta sit
conditio, *d. l. qui autem. §. sed etsi quis ff. de constit. pecun.*
10 At † quando fideiussor promissus iam datus est, & ac-
ceptus, consistit obligatio, tanquam perfecta, eamque
creditor, si nolit, vel si dolum aliquem in permutatio-
ne subesse subodoretur, inuitus, & præsertim ex ali-
quo interuallo, ad instantiam, vel debitoris, vel fide-
iussoris, mutare non cogitur, *l. si mandatu. 45 §. item si.
ff. mandati.* & tradit Alexand. *in l. qui Romæ in principio.
ff. de verborum obligationibus.* Chassan. *in consuetud. Bur-
gund. Rubric 5. §. 2. verb. Son principal obligé numero vi-*
11 *gesimosexto.* Quippe non † solum suspicio quædam,
quasi fideiussor primus causæ diffidens, se à nexu fide-
iussionis contractæ mature extricare conetur, sub-
esse: Verum etiam periculosum aliquomodo pro
imperitis creditoribus esse videatur, post contractum
perfectum, alium fideiussorem pro alio accipere, ne si
minus cautè rem agant, ex hac alteratione nouatio-
nem introductam esse quis præsumat, *iuxta d. l. fin. C. de
nouat.*

12 Neque † aduersantur reuera huic opinioni illa, quę
à Petro Heigio *in quæst. iuris. quæstione vigesimaoctaua.
à numero decimoquinto. vsque ad finem.* Et Ioan. Ber-
nardino Muscatello *in pract. fideiuss. part. 2. quæst 6.*
per discursum, adferuntur. Si enim ex hac commu-
tationa nullum creditor sit passurus damnum, cur non
bona voluntate gratificaretur debitori, si ei æquipol-
lentur eb ipso assecuratio præstari queat? iuxta tra-
dita per Doctores, maximè Iasonem *numero trigesimo-
secundo. in l. 2. ff. soluto matrimonio.* vbi probant: Id
13 † quod tibi non nocet, & mihi prodest faciendum
14 esse. Vnde etiam videmus, Romanos † aliquando
fœderi inseruisse: Vt tertio quoque anno obsides mu-
tarentur, ceu legere integrum est apud Appianum
Alexandrinum, *in lib. de bellis Syriacis, mihi pagin.* 153.
15 Sed interim tamen hoc manet, quidquid † est gratifi-
cationis, illud non statim quoque esse necessitatis, aut
coactionis, *argumento l. donari. ff. de donationibus. l. non*
16 *quidquid. ff de iudiciis.* Quemadmodum nec regula † il-
la, *numero decimotertio* adducta, procedit, aut locum
habet, quando contractus præcessit, qui legem vtri-
que præscribit. Iason post Bartolum *in dicta l. 2. nu-
mero trigesimoprimo. ff. soluta matrimonio.* Vincentius
Carocius *decisio. 4. numero vndecimo.* Ne dicam, quod
etiam in continenti vix apparere possit, num præsen-
tatus fideiussor æque vel magis sit idoneus, ac primus,
siquidem hoc in facto consistit, iuxta tradita superius,
capite 8 & cum tractu temporis causæ cognitionem,
maximè si debitor contradicat, requirit. Quis autem
illas molestias patienti animo deuoret, & non potius
fideiussorem retineat talem, qualem est nactus? Vt
17 enim vulgari prouerbio fertur: Omnis † mutatio est
periculosa, nec solent vltima regulariter meliora esse
primis, *argumento l. 1. in fin. principio ff. de appellationi-
bus.*

18 Et ex his fundamentis etiam deducitur illa † quæ-
stio, quam semel in facto occurrisse memini. Titius
enim Meuio dederat mutuo pecuniam, singula cen-
tum sub vsuris semissibus, hac conditione, vt Sempro-
nium sibi daret fideiussorem, sin ille fidem interpo-
nere recusaret, daret vsuras bessales. Quærebatur,
vtrum Titius dando alium fideiussorem, æque ido-
19 neum, sa ab vsuris bessalibus liberare posset? Et † ex
dicta l. qui autem. § 2. ff. de constituta pecunia. conclu-
sum fuit, posse, maximè ad euitandas vsuras maio-
res, quæ alias per se etiam sunt odiosæ, *Bartolus in l.
cum de in rem verso. §. si pupillo. numero primo in fi. cuius*
*notab. ff. de vsuris. Tiraquellus de retract. lignag. §. 1 glossa
6 numero 6.*

20 Quod etiam † adiuuatur ex doctrina Ludouici Go-
thesij *in §. in personam. colum* 13. *Institut. de actionibus.* &
Anton. Gabriel. Roman. *lib. 5. conclus. tit. de pactis. con-
clus. 2. numero secundo. & tertio.* vbi scribunt: Si Mæ-
nius promiserit sub pœna Titium dare fideiussorem,
& Titius, etiam maximopere rogatus fideiubere no-
lit, quod quidem pœnam Meuius euitet, cum fecerit,
quod potuit, sed nihilominus alium fideiussorem ido-
neum dare cogatur. Probat idipsum etiam Alciatus
21 *in l. vltima. §. 1. numero 8. ff. si certum petatur.* Sic † si de-
bitum sit illiquidum, & debitor pro eo fideiussorem
offerat, fideiussorique huic rursus in securitatem pi-
gnus nectat, fideiussor autem tale pignus suscipere
abnua, fortassis etiam fideiussorem indemnitatis ob-
latum respuat, excusatus est debitor, quia fecit, quod
potuit. Baldus, Cynus, Salycetus, Alexander, Iason, &
Decius *in l. si pater. C. de collat.* Bald. *in l. Labeo. §. fina. ff.
de arbitris.* Marsilius *in Rubric. de fideiussor. quæst.* 30 *sub
numero* 215. Vincentius Carocius *decis. 4. sub numero
decimoquarto.*

22 Similiter † pro hac sententia facit, quod generali
locorum consuetudine obtentum est, vt qui aureos
debet, soluere possit in nummis argenteis, Antonius
Faber *de var. nu. debitor. solut. cap.* 3. Petrus Heigius *di-
cta quæstio.* 28. *numero* 19. Nec dissentit in casu impos-
sibilitatis Mynsing. *cent. 4 obseruat. 1. versic. quod maxi-*
23 *mè verum.* De qua † consuetudine plura vide apud
Menochium, *consi. 49. numero* 18. *lib. 5. & consil.* 258.
lib. 3. Nattam *consil.* 454. *nu.* 1. & 11. Emanuelem Soa-
rez. *in commun. opin. liter. M. num.* 205. Coler. *de process.
execut. par. 1. cap. 10 num. 4. cum sequentib.* Francisc. Hot-
toman. *in quæst. illust. quæst.* 15. Arium Pinellum *in Ru-
bric. C. de rescinden. vendit. part. 1. cap. 3. num.* 16. Anton.
Pichardo Venuesam *ad tit. Instit. quibus mod. re contrah.
obligat. in princ. situ. num.* 37. *& sequentib.* Vincentium
Carocium *decis.* 53. Hieron. à Laurentijs *decisio. Auen.*
41. *numer.* 3. Nota etiam locum Senecæ *lib. 5. de bene-
ficijs. cap.* 14. vbi inquit: *Æs alienum habere dicitur, &
qui aureos debet, & qui corium forma publica percussum,
quale apud Lacedæmonios fuit, quod vsum numeratæ pe-
cuniæ præstat. Quo genere obligatus es, hoc fidem exsolues.
Et lib. 6. cap. 5. Pecuniam dicimur reddidisse, quamuis nu-
merauerimus pro argenteis aureos.*

24 Accedit prædictis, quod & † locator, qui patientiā
vtendi fruendi re locata præstare tenetur, aliam æque
idoneam rem præstare volens, auditur, *l. si quis domum.
vbi glo. & Dd.* præsertim Castrens. dicens valdè singu-
lare, & menti tenendum, *ff. locati.* Gomez. *tit. de locat.
num.* 2. Vincent. Caroc. *de loc. & conductio part. 4. tit. de
euict. nu. 8. & in tract. oblationum. 2. q. 33. & decis. 4. nu. 2.*
vbi plura similia cumulat.

25 Facit huc denique, quod † seruitus viæ, quæ semel
assignata est, immutari possit, si via æque commoda
alibi præstetur, *l. 2. §. penult. ff. de religios.* Eman. Soarez
in commun opin. litera S num. 107. Augustin. Morla *d.
part. 1. tit. 8. quæst. 16. num.* 7. (vbi dicit: In omni vita
id obseruandum esse) Vincen. Caroc. *decisi.* 53. *numer.
1. 2. & 3.*

26 Aliud tamen † fortè dicendum erit, de debitore,
qui carceratus ob debitum liquidum, vel guarandi-
gionatum, & habens paratam contra se executionem
non habet quidem ipsemet paratam pecuniam, neque
etiam bona, vel sua, vel fideiussorum prius datorum,
ex quibus satisfieri possit creditori, offert tamen aliā
sufficientem cautionem cum nouis fideiussoribus:
creditor enim hos accipere non cogitur, sed debitor,
vel præcisè soluere, vel detrusionem in carcerem, aut
manus iniectionem pati tenetur, *glossa vltima in l.
fin. in fin. & ibi Baldus. ff. si certum petatur.* Petrus Re-
buffus *in ordin reg. Gall. de lit. oblig. et artic* 11. *glossa tertia
numero decimo.* Coletus *de process. execut. part. 1. cap. 6.*

numero

numero centesimo vigesimo secundo, & centesimo vigesimotertio. qui ea ratione mouentur, quod vna obliga-
27 tio ex alia oriri non debeat: Quanquam † Coletus *ibidem nu.* 123 *in fine* subijcit, se non suadere, vt creditor fideiussores de non datos tam temere respuat, cũ facilius ab his suum consequi possit, quam per detentionem personæ debitori, quod mihi similiter placet.
28 Sic † in concursu creditorum decernitur aliquando, pecuniam sub fideiussore leuare licere, adsunt aliqui creditores, qui non reperiunt fideiussores, sed vt ipsos habeant, inter se conueniunt, vt illi ipsi oblati, & accepti fideiussores retineant pecuniam loco securitatis, aut indemnitatis: Hoc casu, si postea creditores offerant fideiussorem æque idoneum & petant liberationem primorum, primi vtique liberantur, & recepto alio æque, vt dixi, idoneo, pecunia creditori restituitur, etiam recusantibus iis, apud quos fideiussio præstita erat, vt practicare docet Vincent. de Franchis *decis.* 202. *numero* 2. asseclam habens Vincent. Carocium *decis.* 4. *numero decimoquinto, versic quandoque.*

§. 38. DE DEBITORIS FVGIENTIS CAPTVRA.

SVMMARIA.

1 *Relaxatus sub fideiussore, & promittens, stare ad districtum, si discedat, & postea capiatur, & carceretur, non liberatur fideiussor.*
2 *Creditore sciente debitorem non manere ad districtum, & per integrum bieunium tacente, nulla facta requisitione, non tenetur amplius fideiussor.*
3 *Debitor. ad iuramentum creditoris, illum esse suspectum de fuga, detineri potest ex Statuto Genuæ, & quando iuxta traditionem Flaminij Chartarij.*
4 *Fideiussoria obligatio semel perfecte finita non potest in esse reduci, sine facto fideiussoris.*
5 *Mutata res in statum pristinum reduci non potest.*

1 TRIGESIMOOCTAVO quæro, si aliquis, † interueniente fideiussore, promiserit, stare ad districtum, & inde non discedere, nisi creditore placato, & discedat, postea autem capiatur, & carceretur, an ex hoc sit liberatus fideiussor? Respondendum est, non esse liberatum, sed teneri soluere totum debitum, statim, sine vllo iudicio, non admissa exceptione excussionis nec attenta probatione oblata, eum non esse debitorem, maximè si ipsemet fideiussor ad fugam capessendam illum incitauerit Salycet. *in l. in bonæ fidei. C. de rebus credit.* Hieron. Magon. *decis. Lucens.* 90 *num.* 4. Menoch *de arbitr. iud. quæst. casu.* 301 *nu.* 23. pulcbrè Vincentius Carocius *decis.* 28. *nu.* 8. Prosper. Farinac.
2 *quæst.* 30. *nu.* 11. *& quæst.* 32. *nu.* 14. Notabiliter † tamen Carocius *dicta decis.* 28. *nu.* 1. *& sequentibus.* illud ipsum limitat, si creditor sciuerit debitorem non manere ad districtum, & per bienniumn integrum tacuerit, nulla facta requisitione, quod tunc fideiussor non
3 amplius teneatur, se liberatus cẽsetur. Cui † in casu non dissimili, sed admodum affini banc quæstionem connectere libet; Cum ex Statuto Genuæ *lib.* 4. *cap.* 6. *§. si detentus. & § si probatum.* debitor ad iuramentum creditor, illum esse suspectum de fuga, detineri verũtamen ab hac detentione per præstationem fideiussoris nihilominus rursus relaxari possit, quod ipsi agendum sit; vt hunc ipsum suum fideiussorem à præstita fideiussione eximat, & liberet? Respondeo illũ probare debere, quod possideat tota bona immobilia, vt iudicis arbitrio cesset suspicio fugæ, licet alias tanta non essent, vt pro debito sufficerent, eoque probato liberatio fideiussoris subsequi debet. Angel. *in l. sciendũ. ff. qui satisdare cogant.* in terminis id ita cõprobat Flaminius Chartarius *in decis. caus. execut. Rota Genuens. decis.* 40. *per totam & decis.* 96. *in principio. & numero duodecimo.*

Atque ita huic capiti finem quoque impono, illud
4 saltem pro conclusione adijciens. Si obligatio † fideiussoris per vnum aliquem supra citatorũ modorum semel perfecte & firmiter sit sublata finita, & extincta, quod non possit in esse reduci, sine facto fideiussoris, *l. qui res §. aream. ff. de solution. glo. & Doctores. in l. vltima. C. de pactis.* Æmylius Ferretus *respons.* 49. *nu.* 4. Stat etenim firma & incõcussa regula multis in locis
5 insinuata: Rem mutatam † in pristinum statum reduci non posse, *l. liber homo. & ibi glossa. ff. de statu. hom.* Alex. *nu.* 11. Alciat. *nu.* 26. Ias. *nu.* 15. *in l. manumissiones. ff. de iustit. & iure.*

CAPVT XXI.

De actionibus, quæ contra fideiussores dantur.

SVMMARIA.

1 *Certi condictio, & actio ex stipulatu dantur aduersus fideiussorem. Quod latius explicatur. nu.* 2. 3. *&* 4.
5 *Actionis ex stipulatu fideiussoriæ integrum exemplũ per Ioan. Michaelem Beniherum IC. anno* 1597. *editum.*
6 *Obligationis tenor inspiciendus est, ad indagandam actionem ex reformatione Imperij de anno* 1442.
7 *Actio stipulatu competit quoq; contra fideiussores in omnibus prætorijs stipulationibus.*
8 *Certi condictione tenetur fideiussor qui alienum iudicio sisti promisit, si certa pœna stipulationi sit adiecta.*
9 *Actioni prætoriæ prædicto casu non est locus.*
10 *Fideiussor, qui nomine actionis bonæ fidei, vel legatorum aut fideicommissorũ intercessit, ex stipulatu conueniri potest.*
11 *Approbator fideiussoris eadem actione conuenitur, qua fideiussor.*
12 *Actio de dolo quando, & quatenus aduersus fideiussorem competat.*
13 *Matthæi VVesenbecij traditio explicatur.*
14 *Creditor pro eodem debito, & pignora, & fideiussorem nonnunquam pure accipit.*
15 *Vel sub conditione.*
16 *Fideiussor contraria pignoratitia actione conueniri nequit, si in pignore contrahendo deceptus sit creditor.*
17 *L. Amissi.* 52. *in princip ff. de fideiussoribus explicatur.*
18 *Traditio transfert naturalem pignoris possessionem.*
19 *Pignus manet in dominio debitoris.*
20 *Res perit suo domino.*
21 *Pignore amissa fideiussor quatenus damnum sentiat.*
22 *Fideiussor vna cum pignore obligatus ne sic quidem contrariæ pignoratitiæ actioni sit obnoxius.*
24 *Actio præscriptis verbis datur in fideiussorem, pro quo fideiussum est vt rursum fideiubeat.*
24 *Mutuum fieri potest cum pacto de remutuando.*
25 *Ex cotractu, luro vt iures, datur actio præscriptis verbis.*
26 *Non fideiubens potest conueniri ab eo, qui fideiubendo promissa adimpleuit.*
27 *Actio Redhibitoria aduersus fideiussorem competit.*
28 *Fideiubens in contractibus, qui possunt per pœnitentiam resolui, videtur in omnem causam fideiubere.*
29 *Actio Empti ex Dupla datur contra fideiussorem.*
30 *Necnon. Actio de fide mentita.*
31 *Aures sunt famæ ianua, ex Plinio.*
32 *Actionem vtilem fideiussor nonnunquã sustinere cogitur.*
33 *Actione, quod iussu, fideiussor conueniri potest. Quod tamen intellige, vt nu.* 34. *&* 35.
36 *Actioni, de residuo, aliquãdo fideiussor sit obnoxius. Quod declara, vt nu.* 37.
38 *Executiua remedia dantur etiam aduersus fideiussorem.*
39 *Fideiussorem si nimis proprie per executionem aut pignorationem creditor ad solutionẽ vrgere velit, non auditur, Anto. Heringius.*

idque praiudicio Cam. Imperialis confirmatur. (pata.

40 *Pignorationes, ante multos annos in Germania sunt vsur-*
41 *Fideiussore se obligante ad pœnam conuentionalem ex delicto, instituenda est actio ex stipulatu, cum porrectione libelli, litis contestatione, & seruatis seruandis, ex Augustino Peroo.*
42 *Hieronymus Magonius in decisione Lucensi 92. explicatur.*
43 *Ad exactionem pœnæ contra fideiussorem de præsentando proceditur summarie, executiue, & sine libello.*
44 *Clausula executiua: creditor auxilium à iudice petat, vt bona fideiussoris soluant, &c. cuius sit efficacia.*
45 *Creditor viuente fideiussore in possessionem feudi missus, si prius quam sit ipsi satisfactum, domino feudum aperia ur potest feudu retinere, donec ipsi à domino, pro quo fideiussum est satisfiat. Ætiologia ponitur nu. 46.*
47 *Executorialia mandata possunt in Camera Imperiali impetrari contra reum principalem pro debito liquido.*
48 *Præiudicia Cameræ Imperialis, quam ad rem adferantur.*
49 *Executorialia mandata tam simplicia, quam arctiora emanant in supremo Imperij Dicasterio contra fideiussores eorumq; hæredes.*
50 *Præiudicijs Cameralibus, quod itidem confirmatur.*
51 *Recessus Deputatorum de anno 1600. in §. obligationes. adducitur.*
52 *Executoriale mandatum si forte denegetur, potest tamen Iudex ex officio permittere parti supplicanti, vt, ad effectum obtinendi, formiter quid petat.*
53 *Executorialia mandata cum clausula, contra debitores, vel fideiussores, non sunt satis tuta.*
54 *Executorialia mandata non aliter decernuntur, quam si obligationum ipsa originalia exhibeantur.*
55 *Debitor principalis, & fideiussor in vno eodemque libello conueniri possunt. Sed declara, vt nu. 57.*
56 *Debitores plures in eodem libello includi possunt.*
58 *Actiones duæ non possunt in eodem libello deduci vnico contexto, & momento.*
59 *Citatio in aliquot casibus contra fideiussorem decernitur.*
60 *Aliquando etiam sub pœna banni.*
61 *Fideiussoris non comparentis mandatum exhiberi, & creditori communicari debet.*
62 *Fideiussor, expedito, puncto responsionum, si res deueniat ad punctum probationis per testes, de interrogatorijs sit sollicitus.*

Vandoquidem in alijs innumeris negotijs certæ actiooes proditæ, & inuentæ sunt, vt quis consequatur, quod sibi debetur; Idcirco non immerito hic etiam subijcio, quænam actiooes creditori, non solum contra debitores, verum etiem aduersus fideiussores eorundem competant, pro consequendo eo, quod illos dare facere oportet, pro lege illa, quæ dum initio contraherent, inter creditorem, ac debitorem, nec non fideiussores dicta fuit. Quia igitur supra *capite* 18. ostensum est, formam fideiussionis contrahendæ in stipulatione, vel verbis solennibus inter præsentes: Vel iuxta hodiernam Germaniæ consuetudinem etiam inter absentes, mediante beneficio emissarum literarum, celebrata, ac inita, consistere, illud in primis conse-
1 quens esse videtur, vt ex hac † obligatione quoque vel certi condictio generalis: vel ex stipulatu actio contra fideiussorem detur, hæ enim ex verborum obligationibus oriri solent, *l. si quis certum 24 ff. si certum petatur. Institut. de verborum obligationibus. in principio.* Franciscus lametius *in commentar. ad titul ff de fideiussoribus. in principio. fol. 4. lat. 2.* Antonius Faber *lib. 2. coniectur. cap. 12.* (vbi ostendit, quænam actiones competant aduersus fideiussorem,) Nicolaus Mozzius *de contract. tit. de stipulatio cap Quæ actio oriatur ex stipulat.* Arnold. ab Haersol. *in aduersar. action. part. 7. act. 1. num.*
2 *5. & seq.* Et quidem † CERTI CONDICTIO, si certa sit stipulatio, & certum petatur, hoc est, si ex ipsa pronuntiatione, vel etiam relatione, appareat, quid, quale, quantumque sit in stipulatione, *l. stipulationum. 74 ff. de verborum obligationibus. l. certi condictio. ff. si cert.*
3 *petatur*. Actio † vero Ex stipulatu, si incerta sit stipulatio, nec certum petatur, hoc est, si non appareat, quid, quale, quantumque sit in stipulatione, *l. vbi autem non apparet. 75. ff. de verborum obligationibus. dicta l. si quis certum. ff. si certum petatur.* latè Ioannes Goddæus *de contrahend. stipulat. capite 11. conclus. 1. numer. 1. 2. & 3.* Idque de actione ex stipulatu, siue ex stipulatione nominatim traditum est, *in l. mora. ff. de verborum obligationibus l. Stychum. §. de peculio. ff. de solutionibus.* quæ
4 istam † actionem contra fideiussorem competere innuunt, quod etiam probet Ioannes Zangerus *in tractatu de exceptionib. parte 3. cap. 7. nu. 7. vers. nam actio ex stipulatu.* Rutger. Rulandus *de commissarijs. parte 3. lib. 7. cap. 5. num. 2.* Neque operæ pretium est, vt pluribus
5 verbis hoc expliecm, præsertim quia non ita † pridem per Ioan. Micheelem Beuterum Iurisconsultum integrum actionis ex stipulatu fideiussoriæ exemplum Spiræ typis Bernardi Albini, Anno 1597. editum est, ad quem, vt & ad Rosredum Beneuentanum (qui de formatione libelli cuncta per diuersas Rubricas congessit, *in tractat. de ordin. iudic.*) Practicam Iacobi, VVendelinum Schilling, Oldendorpium, &c. hac vice lecto-
6 rem remisisse sufficiet, maximè, quia † tenor obligationis hoc casu præcipuè inspiciendus, & attendendus est, quod etiam innuit Reformatio Imperatoris Friderici Tertij, de Anno 1442. sub Rubric. si etiam his verbis pupilli si sint debitores, & creditor de debito non habeat testimonium siue scripturam Idoneam à solutione ipsi sunt immunes, &c.

7 Habet † porrò illud ipsum adeo locum, vt & in omnibus prætorijs stipulationibus, non solum aduersus debitorem principalem: verum etiam contra eius fideiussores, ex stipulatione agi possit, *l. 4. §. sed enim. l. vlt. ff. rem pupill. saluam fore l. tum quærebatur. §. vltimo. l. si ex duobus. l. ex iudicatum solui. ff iudicatum solui. l. si sine iudice in principio. ff. rem ratam haberi. cum similibus.*
8 *Speculator in titu. de diuersis cautionibus. num. 2.* Et † hoc amplius fideiussor, qui aliquem iudicio sisti promisit, si certa pœna stipulationi sit adiecta, condictione certi tenetur, *l. 2. §. finali. & l. sequent. ff. qui satisdare cogantur.* Hieronymus Treutlerus *select. disputat. voluminis 1. disputatione 5. thesi* 8. Arnoldus ab Haersolte *in aduersar. action. 12. numero octaue, & non.* Et sic actioni
9 † prætoriæ non est locus. *Iason in dicta lege 2. §. finali. numero 1. Horatius Carpanus ad statut. Mediolanens. parte*
10 *prima capite 45. num.* 14. Similiter, si † nomine actionis bonæ fidei, vel actionis legatorum, aut fideicommissorum fideiussor intercesserit, non quidem ipse tenetur actione bonæ fidei, ex stipulatu tamen conueniri potest, *l. 1. §. bellissime. ff vt legat. nomine caueatur. l. Titius. 54. in fine. ff. ad Trebellian.* Cuiacius *ad Africanum. tractat. 3. in hi pag.* 67. Denique non tantum fideiussor:
11 sed † & approbator fideiussoris eadem actione conuenitur, qua ipsemet fideiussor, *l cum ostendimus. §. finali. ff. de fideiussor. & nomin. tut. Bartholom. de Capua singul. 16.*

12 Sed † præter has duas actiones nonnunquam etiā contra fideiussorem Actio DE DOLO datur, præsertim vigore istius vsitatissimæ finalis clausulæ: quid fecit iuramentum, &c iuxte tradita per Ioannem Goddæum *de contrahend. stipulat. caput. 8. conclusione 1. num. e6.* non tantum in id quod interest, *l. si id quod aurum. 22. versicul. sed ex doli mali. l doli. 119. l. ex ea parte. 121 ff. de verb. obligat. l. nouissimè. 19. ff. iudic. solui. l. hæc verba 69. & ibi Goddæus ff. de verborum significationibus.* & tetigi supra *cap. 19 num. 9e.* Sed & in hoc, vt res vel actio restituatur, puta, si hominem promissum ante moram occiderit, *l. fideiussor. 19. ff. de dolo.* quæ ob id etiam actio vtilis, hoc est, restitutoria dicitur *in dicta l. mora. ff. de verbor. obligat.* super quo Lector pleniorem expli-

eationem

cationem petat à Cuiac. *tract.7. ad African. mihi pag. 398. & 399.* cuius verba non transcribo.

13 Ex cautione † etiam personali oriri obligationem, & actionem persooalem, tam contra reum, quam aduersus fideiussores, tradit VVesenbecius *in paratit. C. de satisdando.nu.* 13. quibus verbis quid proprie voluerit, non satis assequor. Necessum enim est, vt, & hoc vel de conditiooe certi, vel de actione ex stipulatu, quæ & ipsæ personales sunt, *§. omnium. Institut. de actionibus.* intelligatur, maxime, quia ex cautione, personá aliquam iudicio sisti, actio ex stipulatu contra fideiussorem oritur, si simpliciter promissum satisdatumque sit. Certi vero cōdictio, vbi certa quantitas vice eius, quod actoris interesse potest, stipulatione est comprehensa, *l. secunda. §. vltimo. l. 3. ff. qui satisdare coguntur. l. vltima. §. fin. ff. de eo per quem factum erit. Maranta parte 6 tit. de satisdat. num. 5. & 8.* Idem VVesenb. *in parat. ff. qui satisd. cogant. nu.* 9. & ibidem Duaren. *cap.* 2. & rursus VVesenb. *tit. ff. si quis cantion. num.* 5.

14 Quia vero sæpe contingit, vt † creditor pro eodē debito, & pignora, & fideiussorem accipiat, vel pure, *vt in l. secunda. l. mandati. versicul. pignora etenim. C. de*
15 *fideiussoribus.* vel etiam sub conditione (vt † si pignora in causa iudicati non sint libera, sed fisco aut alij forte an tacite obligata, *vt in l. 1. & 2. C. in quib. causis pignus tacite contrahitur* fideiussor soluat, iuxta casum Antonij de Gamma *decis. Lusitana. 197.*) non inutilis
16 equidem est indagatio, si † in pignore contrahendo deceptus sit creditor, an contraria pigoeratitia actione fideiussorem conuenire poterit? Et sane Paulus *in l. si in pignore. 54. ff. de fideiussoribus.* hanc quæstionem his verbis determinat: *Si in pignore,* inquit, *contrahendo deceptus sit creditor, qui fideiussorem pro mutuo accepit, agit contraria pigneratitia actione, in quam actionem veniet, quod interest creditoris: sed ea actio fideiussorem onerare non poterit, non enim pro pignore, sed pro pecunia mutua fidem suam obligauit.* Hæc Paulus.

17 Nec obstat *l. amissi. 52. in principio. ff. de fideiussoribus.* vbi Papinianus ait: Amissi ruina pignoris damnum tam fideiussoris, quam rei promittendi periculum spectare: ex qua colligi videtur, quasi fideiussor creditori de æstimatione vel restitutione pigooris, atque ita per consequens etiam in id, quod interest, teneatur. Nam istius legis sensus est, quod si vna cum pignore fideiussor sit datus, & pignus amittatur: quod nihilominus tam fideiussor, quam debitor teneatur. Fideiussor quidem ideo, quia etsi pignus parijt, tamen per id fideiussoribus liberatio non contingit, *l. etiam l. omissis. C. de fideiussoribus.* Debitor vero hanc ob causam,
18 quod etsi † creditor per traditionem nanciscitur naturalem pignoris possessionem, *l. quum, & fortis. §. vlt. ff. de pignerat. action. l. per seruum in princip. ff. de acquirend. rer. domin. l. cum notissimi §. sed cum. Cod. de præscriptio. 30. annorum. Cuiac. lib. 9. obseruat. c.* 33. pignus ta-
19 men † in eius bonis, & dominio permaneat, *l. pignus. Cod. de pign. action. l. rescriptum. 12. in princip. ff. de distract. pigno. l. quid sit fugitiuus. §. pignori. ff. de ædilit. edict. l. generaliter. ff. qui, & à quibus manum. lib. non fiant.* Res ao
20 tem nulli † alij, quam domino suo perire potest, *l. incendium. vbi Dd. Cod. si certum peta. l. itaque 12. in princip. ff. de furtis l. si id quod. 28. in princip. ff. de donation. int.*
21 *virum, & vxorem.* Amisso † igitur pignore, in eo damnum sentit fideiussor, quod nimirum in solidum tenetur, cum tamen pignore dato forte distracto, in id tantum fuisset, conuentus, quod ex pignore refici non potuisset, *d. l. omissis. Cod. de fideiussorib. l. inter creditorem. ff. eod.*

22 At † quando fideiussor non pro pignore (in quo tamen forte creditor deceptus est, vt si æs pro auro, ab affirmante aurum esse, pignori datum sit (sed vel pro pignore, in id quod minus ex eo vendito redigi potest, vel etiam simpliciter pro mutua pecunia fidem suam stipulaodo obligat, tum etiam contraria pigneratitia actio eum noo obligat, quia non ratione fideiussionis ab ipso præstitæ, sed ratione dati pignoris creditoris interest, quo casu etiam contraria pigneratitia actio taotum creditori competit *l. 1. §. vlt. l. si quis. 36. ff. de pignorat. action.* Quod si equidem ratione fideiussionis etiam creditoris interesse incipiat, habet vtique propriam actionem, nimirum vel certi condictionem vel actionem ex stipulatu, qua fideiussorē conuenire potest.

23 Quinta † actio, quæ aduersus fideiussorem noonunquam datur, est actio PRÆSCRIPTIS VERBIS. Pone enim, fideiussum à me esse sub tali conditione; Fideiubeo, vt fideiubeas, sicque me fieri fideiussorem futuri mei fideiussoris, verum cum ego fideiusserim pro Titio, Titium pro me rursus fideiubere nolle, Sané isto casu dabitur actio præscriptis verbis ex contractu, Facio vt facias, videtur enim mandatum vtrioque quodammodo interuenisse, *l. naturalis. §. sed si facio. ff. de præscriptis verbis.* Competet vero hęc ipsa actio multo magis, si quis pecuniā acceperit, vt pro aliquo fideiubeat, nimirum ex contractu, Do vt facias, hoc est, vt fideiubeas, directa namque vel vtilis competere nequit, cum merces interuenerit, *l. prima. in fin. ff. mandati. text. & ibi Dionysius Gothofred. liter. P. in l. si remunerandi. §. Marius Paulus. ibi, mercedem pactas ob suam fideiussionem. ff. mandati.* faciunt tradita per Anton. de Padilla *in l. rem maioris. num. 26. Cod. de rescind. vendit.*
24 & Ioan. Kopen. *quæst.* 23. vbi de † mutuo cum pacto de remutuando agit.

25 Estque prædictis simile, quod † ex contractu inoominato, Iuro vt iures, datur etiam actio præscriptis verbis iuranti, quæ compellit alterum quoque iurare, *Bald. in capite 1. §. Item Sacramenta. nume. 19 versic. sed quando. De pace tenenda. Anton. de Padilla. in d. l. naturalis. §. sed si facio. nu 9. ff. de præscript. verb.*

26 Sed tamen † & is, qui noo fideiussit, tenebitur hoc casu alteri, qui fideiubendo promissa impleuit ad interesse, quanti scilicet ipsius interest, fideiussum esse, quod pro varijs circumstantijs iudex æstimabit, Bald. *in l. si pro ea in 11. quæst. Cod. mandati.* Lælius de Zanchis *in tractat. de priuileg. Ecclesi. priuileg. 115. numero. 19 in fin.* Padilla *in d. l. naturalis. §. si ergo. nu. 5. ff. de præscript. verb.*

27 Sexta † actio contra fideiussorem competens est
28 Actio REDHIBITORIA. Fideiubens † namque in contractibus, qui possunt per pœnitentiam resolui, videtur in omnem causam fideiubere, *text in l. Latinus Largus. ff. de ædilit. edicto,* quem ita allegat Bald. *in l. fin. num. 19. C. de ædilit. action.* Sequitur Petrus de Rauenna *in singul. 221.* Casper. Caballin. *in tract. de ædilit. action. cap. 2. num. 43.*

29 Septima † actio, quæ aduersus fideiussorem datur, est Actio EMPTI, Item Actio EX DVPLA *l. emptor fundi. C. de euictionibus,* quarum actionum naturam, & requisita, noo est, quod ego hoc loco prolixius inculcem.

30 Octaua † actio, qua fideiussorem impetere possum, est actio DE FIDE MENTITA, puta si aliquis coostantissimé, dextra forte data, aut adhibito iuramento obligatorio, per animæ suę salutem promiserit, se velle fideiubere, posteà verò id facere recuset. Ita innuunt Speculator, *in tit. de sponsal. §. restat videre.* & Guido Papę *in singul. 449. in princip.* ac dixi supra *cap. 19. nu. 92.* Certe hodiernis temporibus multi fidē taliter mentitam susq; ferunt; neque enim curant,
31 quid in hominum auribus (quę † tamen famę ianua suot, *vt ait Plinius*) de illis tinniat: quid igitur mirum, si iure cogantur illud sępenumero, & quidem cum ignominiosa irrisione implere, quod sponte facere debuissent?

32 Nona † actio, quam excipere cogitur fideiussor, est actio VTILIS, quę datur pupillo, etiam absque cessione, contra fideiussorem magistratui à tutore datum,

tuor *l. 1. ad fin. ff. de magistrat. conueniend. Dynus singul.* 84.

Decima actio, quæ creditori in negotio fideiussionis
33 nis datur, est † actio QVOD IVSSV. Si enim filius familias pro patre suo, sciente, ratum habente, vel iubente fideiussit, competit modo dicta actio, quod iussu contra patrem. nam etsi pro extraneo, patre iubente, ratumue habente fideiussisset, actioni de eo, quod
34 iussit, locus foret. Aliter se † res habet, si patre ignorante fideiusserit, quia ignorantis non potest videri aliquis iussus, *l. si dubitet. 10. §. filiusfamilias. ff. de fideiussor. l. 1. ff. quod iussu. Io. Goddæus de contrah. stipul. cap. 7*
35 *conclus. 5. num. 67.* nisi modo † in rem patris sit versum; tunc enim cum patre agi potest, sicut, & vtilis actio conceditur, quando filius emancipatus soluit, *d. § filiusfamilias*

36 Vndecima actio, quæ in fideiussorē datur, est actio DE RESIDVO, quæ ne longi quidem temporis interuallo excluditur, *l. pignoribus, 25. C. de fideiussoribus,*
37 *l. qui mutuam 56. in princ. ff. mandati.* nisi forte † creditor recipiat quandam pecuniam pro residuo, vel summa restante, tunc enim postea nō poterit aliquid petere, etiamsi plus ei debeatur, *text. & glos. verb. reliquum. in l. ex pluribus ff. de solut. Ludou. Roman. singul.* 690. *alias* est 702 de quo preterea vide Petr. Rebuff. *in l. vbi vel quorum. ff. de verb. signif. & cap. preced. §. 21. num. 33 & seq.*

Cæterum; vltra has actiones ordinarias nonnun-
38 quam etiam † VIA EXECVTIVA, & compulsiua contra fideiussores proceditur, puta, quando in instrumento fideiussionis creditori liberam potestatem tribuunt, post moram pro executione debiti, omnibus vijs compulsiuis, quæ contra reum principalem competunt, etiam aduersus sese omnes & singulos hæredesque & successores suos vtendi, siue in personam, siue in bona sua, siue ad vtrumque simul, ac vel eodem tempore & loco, siue diuersis temporibus, & locis intendatur executio: quo casu etiam non libellus, sed tantum instrumentum guarentigionatum exhibetur, & executio vrgetur, vt beneuolus lector ex ijs videre potest, quæ ad longum cumulat Matthias Colerus *de process. execut. part. 1. cap. 10 in princip.* & per discursū ad quem remisisse sufficiat, ne scripta ex scriptis cō-
39 ficiam. Sanè, si † creditor nimis propere executionem contra fideiussorem vrgeat, eumque pignerare intendat, solet ipsi petitio sua denegari. Exemplum habemus apud D. Barthium *in select. Camer. imperial. sentent.* 17. *Iunij. Anno* 1559 *lit. F.* In hunc modū: In causa interpositæ appellationis appellans à sentētia lata fouendæ fideiussionis N fuit auditus, & receptus, hac conditione tamen, quod prius soluat, vel summam deponat, ne præiudicium parti factum sit,
40 &c. Quod autem istiusmodi † pignorationes ante multos annos, tam aduersus debitores, quam fideiussores in Germania vsurpatæ fuerint, satis liquet ex Reformatione Imperij Friderici III. de Anno 1442. §. debitum nondum liquidatum.

41 Sed quid dicemus, si † fideiussor se obligauerit ad pœnam conuentionalem ex delicto, poteritne aduersus eum agi per viam inquisitionis, etiam ad vtilitatem fisci? Respondeo, Augustinum Beroum *in consil. 205. num. 24. & seq. lib. 3.* firmare, quod hoc casu fideiussor, vti debitor, & promissor instrumentarius, actione oriunda ex contractu, & sic ex stipulatu; conueniri debeat, cum porrectione libelli litis contesta-
42 tione, & seruatis seruandis. Nec obstat, † quod Hierony. Magon *in decis. Lucensi* 92. contrarium voluit: loquitur enim in terminis statuti Lucensis, & sic implicitè fatetur de iure communi se rem aliter habere.
43 Non officit quoque, quod ad † exactionem pœnæ contra fideiussorem de representando proceditur sūmariè, executiuè, & sine libello, iuxta Bart. *in l. si quis reum in fine. ff. de custod. reor.* vbi ampliat, quod isto casu iudex procedit ex officio; id enim admittendum merito est in illo casu, ob rationes assignatas à Prospero Farinacio *de carcerib. & carcerat. lib. 1. tit. 4 quæst. 24. num.* 30. ex quo retulit Rutger. Ruland. *de commissa. parte 3. lib 7. tit. 5. num. 9. 10. & 11.*

44 Cæterum & † ad hunc modum se quandoque executiuè obligant fideiussores: Qui creditor est accipere debet ministros iustitiæ, & bona fideiussoris accipere, ac ad sui libitum disponere, &c. quæ formula originem forsassis traxit ex *l. 3. C. de pignorib. & l. penu. C. de pigneratit. act.* & quæ ibi tradunt Doctores, id quod fuse non minus quam eleganter explicat Petr. Frider. Mindanus *in tract. de mandatis iudicialib. lib. 2. cap. 70. per tot. & cap. 71. num. 2.* ad quem lectorem itidem remitto.

45 Quinetiam † creditor viuente fideiussore in possessionem feudi missus, si prius, quam sit ipsi satisfactum, domino feudum aperiatur, potest retinere feudum, iureque retentionis vti, donec ipsi à domino, pro quo fideiussum est, satisfiat, & sic procedit quoque, quod tradiderunt Martin. Laudensis *in capit. 1. § quid ergo. num. 14. de inuest. de re alien. facta.* Iacob. de S. Georgio *de feud. verb. & dicti vassalli num.* 39. Gail. *lib. 1 obser. 117. num. 4.* Petr. Nicol. Mozzius *in tract. de feud. sub rubr. quæ actio oriatur ex feudo. num.* 19. Ratio est, quod
46 defunctus fideiussor in rem siue vtilitatem domini feudi sese obligauit, nec ad defunctum, sed ad dominū peruenit pecunia, pro qua feudum post immissionem apud creditorem cœpit esse locus pignoris, *l. 1. & tot. tit. C. de in caus. iudicat.* Est igitur meritò locus retentioni, cum sit regulare, vt ex parte sua prius teneatur satisfacere, qui vrget alterum, vt satisfaciat, *l. Iulianus §. offerri. ff. de actio. emptio.* pulchrè Andreas Kohl. *in exercit. legalib. exerc. 2. num.* 27. quod hodiernis temporibus, quibus sæpenumero vasalli pro dominis suis omnes fortunas despondent, accurate est menti tenendum.

47 Sed & hoc in practica † hoc loco obseruandum venit, quod sicut pro liquido, iurato, & per instrumentum guarantigionatum, vel chirographa illæsa, in continenti, ac statim probabili debito, contra reum principalem in Camera imperiali mandata executorialia sine clausula, ad hoc, vt is intra breuem terminum soluat, impetrari possunt, & decernuntur, maximè, quando in obligationibus hæc verba, quæ addere valde refert, sunt inserta: Qui creditores sunt, aut heredes creditorum habent auctoritatem proce-
48 dendi aduersus debitores ex iura Imperij, ac municipalis ciuitatis Rothuil pro varietate circonstantiarum loci, & personarum ex sententia executoriali processus in prima instantia.

In causa Scharderi contra Ducem Bransuicij 31. Augusti anno, &c. 82. Item NN. contra Georgium omgerum Brendelum Homburgum, & consortes 21. Maij, Anno 1583. in causa Schmindi Bittibi contra Christophorum Collinum: In causa Munchauseni, contra Ostfreilardum: In causa Mulusij, contra Badem.

49 Ita † ēt aduersus fideiussores eorumq; heredes, qui se suosq; vt reos principales obligarunt, non tantum simplicia, sed ēt arctiora mādata executorialia sub pœna banni, maximè, qū omnib. beneficijs debito, & efficaci modo renuntiarūt, ac simul sūt possessores; siue bonorū debitoris principalis, impetrari possint, quem-
50 admodum † etiam non ita pridem decreta fuerunt in causa Minchauseni, contra comitem Mansfeldium, & consortes: Item in causa dicti Mansfeldij, contra Islebium, &c. 8. Iunij, Anno, &c. 91. Extantque hac de re notabilia præiudicia apud D. Barthium *in select.* Camer. Imper. sententijs, de 6. Martij, lit. D. & 6. Apri-
51 lis, Anno 1551. lit C. Quod tamen nouissimo † Deputatorum Imperij Recessu, de anno 1600. in §. ita aliam obligationes, &c. *mihi pag. 14. lat. 2.* ita temperatum

ratum est, vt, si modo alias Cameræ imperialis iuris-
dictio sit fundata, talia mandata executorialia, de
soluendo sine clausule, non in personam, sed in bo-
na obligata, & hypothecata decerni debeant.

52 Quod si † forte ex vrgentibus rationibus iudex ta-
lia mandata deneget, ex officio tamen permittere po-
test supplicâti, vt aduersus heredes, & possessores bo-
norum hypothecatorum, vel fideiussores formiter, ad
effectum obtinendi, quid petat. Præiudicium apposi-
tum communicas nobis idem Dn. Barthius *part. 3. de*
27. Nouemb. lit. F. Anno 1551 quod ita sonat: D. in
causa D da Suarzenbe, petit, & vult hebere mandeū
à iudice, vt non seruato iuris ordine possit procedera
contra N. illud vero à iudice fuit denegatum varijs de
causis, &c.

53 Intellexi quidem, † prædictis casibus etiam man-
data executorialia cum clausula aliquando impetra-
ta fuisse, nempe in causa Bitreti, contra Bahumgartū
Bithini contra Himerum, Brendelis côtre Hombur-
gum, & consortes, 21. *Februarij, Anno, &c.* 83. Sed mi-
nus tuta sunt, cum in simplicem citerionem resoluan-
tur, ideoq; caueat sibi supplicans, ne citationem in-
seri petat cum longo termino, item clausulam, ad cô-
parendum in termino, & proponandes axceptiooes,
quie in talibut obligationibus raro exceptiones lo-
cum hebent, nisi sint litis finitæ.

54 Circa quod † tamen hoc obiter notandum est, ta-
lia mandata executorialia non aliter decerni, quam
si obligationum ipsa originalia exhibeantur, vt deci-
sum in cause N. contre N. 24. *Ianuarij, Anno, &c.* 50.
quamuis elias, quoad decernendos processus (nam in
decisionibus cesarū aliud est) credatur nudis trans-
sumptis, & vt vocent, Vidimus, etiamsi in Camera
non sint peracta vel descripta. Nam quando ad finem
probationis instrumenta exhibentur, tunc originelia
exhibenda sunt, quia hæc sola probant, *Auth. si quis in*
aliquo. vbi Doctores C. de edendo. l. 3. C. de diuers. rescript.
cap. 1. & ibi gloss & Canonistæ in verb. exemplaris. extr.
de fide instrumentorum. qua de re pluta congessit Mas-
cardus *de probationib. conclus.* 711.

55 Hoc equidem † non inutiliter quoq; queritur, vt-
rum etiam debitor principalis, & fideiussor (etiamsi is
habeat beneficium excussionis) in vno eodemque li-
bello conueniri possint? Et dicendum est, quod sic,
56 cum, & plures † debitores in eodem libello includi
possint, *Roman. in consi.* 240. *incip. viso themate. Æmylius*
Ferretus in l. edita num. 75. *C. de edend.* modo tamen cu-
57 mulatio † harum actionum non fiet pure neq; simpli-
citer, sed ordinate, vt consuluit Ludolph. Schrader.
nec non repetijt *in tract. feudali* c. *part. 9. part. princip.*
58 *sect. 6. num* 55. Neque enim † duæ actiones daduci pos-
sunt in eodem libello, vnico contextu, & momento:
Febius de Anna *consi* 58. *num.* 11. Craue tta *consi.* 217.
num. 4. 5. & 6.

59 Ne vero † quidquam prætermittam, quod studioso
lectori prodesse possit, vlterius adijcio, non solum pre
dictas actiones, & remedia executiua contra fideius-
sorem competere: verumetiam contra eundem in ali-
quot casibus CITATIONEM impetrari, & obtineri
posse, quos quia ipsemet videre poterit apud Ioannē
Bernardin. Muscetellum in *pract. fideiuss. part.* 1. *modo*
15 *num.* 19. & *modo* 16. *nu.* 8. & *modo* 17. *num.* 18. non
est operæ pretium, vt ego prolixiore eorundem repa-
titione hic chartes oblinem. Formulas tamen telium
citationum infra *cap.* 30. adferam, cum earum in pra-
ctica non contemnendus vsus esse possit. Hoc saltem
prioribus addera mihi sit integrum, quod istiusmodi
60 † citationes, secundum subiectam materiem, etiam
aliquando sub pœne banni emanent, vt docet præiu-
dicium Cameræ Imperialis relatum apud Dn. Bart-
thium, *de die* 16. *Augusti, Anno* 1557. his verbis: In do-
mo, &c. & in causa Archiepiscopi N. contra N. fide-
iussorem suum ordinatum est quod ordines Cameræ
61 Imper. seruentur, &c. Quod si forte ipsemet † fideius-
sor personaliter comperere nequeat, procuratorem
tamen cum sufficienti mandato mittere necessum
habebit, super quo etiam creditor audiendus, vt insi-
nuat idem Dn. Barthius in præiudicio, 17. *Maij, Anno*
1549. *lit. A.* hunc in modum: In cause N. fideiussoris
illius qui conficiebat lateres, statutum est quod iuris
62 ordo perpetuo seruetur, &c. Actione deinde † arti-
culata per creditorem proposita, si, expedito puncto
responsionum, res deueniat ad probationem per te-
stes, sollicitus quoque sit fideiussor, de conficiendis
interrogatorijs, que in re doctorem ductoremq; habe-
bit Rutgerum Rulandum *in tract. de commiss. part.* 4.
lib. 6. *cap.* 4.

CAPVT XXII.

Quando fideiussor conueniri possit.

SVMMARIA.

1 *Dies plerumq; dicitur pecuniæ reddendæ.*
2 *Plus est statim aliquid dare, minus, post tempus dare.*
3 *Dies solutionis, sicuti summa, pars stipulationis est.*
4 *Terminum longiorem ad soluendum habere reputatur pro parte pretij.*
5 *Ante diem debitum petens, plus tempore petere dicitur.*
6 *Debitor quis non sit, an nondum conueniri possit, nihil interest.*
7 *In diem quod debetur, ante diem à volente, & spontaneo solui potest.*
8 *Solutio anticipari potest, contra Bald. & Angel.*
9 *Ante diem agens, male agit.*
10 *Et pro importuno habetur, nec meretur, qui audiatur.*
11 *Dilationem trium annorum ad soluendum si mihi dedisti, & conuenias me intra tale tempus, habeo exceptionem, monstram tempus adhuc durare.*
12 *Statutum tollens exceptionem, non tollit eam, quæ patet ex instrumento.*
13 *Vsuras in futurum accipiens, detulisse videtur petitionem, & tacite conuenisse, interim se non petiturum.*
14 *Fideiussor antequam reus debeant, nequaquam conueniri potest.*
15 *Dies solutioni præfinitus in fideiussione, tacitè repetitus censetur.*
16 *Fideiussor tandiu non debet, quamdiu non debet reus.*
17 *L. si ita stipulatus. 14. ff. de verbor. obligat.* } *inducuntur,*
18 *L. 5 in princ. ff. vt legat. nom. caueatur.* }
19 *Fideiubens pro aliquo de seruando fines exilij, vel aliquo ad certos annos militatum eundo, non prius tenetur, quam constiterit, fines non esse seruatos, nec tempus designatum.*
20 *Conditio sententiæ, & promissionis non purificatur, nisi secuta declaratione loci aut temporis.*
21 *Fideiussorem, antequam principalis debet, conueniens, exceptione plus tempore petitionis repellitur, pœnamq; plus tempore petitionis incurrit.*
22 *Pœna plus tempore petitionis, quænam olim fuerit.*
23 *Pœna plus tempore petitionis hodierna ex constitutione Zenonis.*
24 *Exceptio plus tempore petitionis ante litem contestatam opponenda.*
25 *Plus tempore petens duplicatas inducias indulgere cogitur.*
26 *Inducijs finitis non aliter creditor auditur, quam si expensas litis refundat. Et nu. 44.*
27 *Pœna plus tempore petitionis in foro Germaniæ quænam sit,*

sit, ex ordinatione Hassica, Iuliacensi, & Norbergensi. Et num. 28.

29 *Tempus, vt debitoris: ita & fideiussoris gratia adijcitur.*

30 *Fideiussoris respectu tam in tempore, quam in quantitate plus peti potest.*

31 *Induciæ debitori, plus tempore exacto, quænam indulgendæ, ex sententia Bartoli, Panormitani, Francisci Cornelli, Syluestri Aldobrandini, & Georgij Obrechti.*

32 *In opus publicum damnatus, si refugiat, duplicato tempore damnatur.*

33 *In induciarum integrum tempus ab initio contractus vsque ad diem solutionis prorogandum est, idque ex sententia Placentini, Zasij, Hottomani, Pacij, Mysingeri, Schneidevvini, Borcholti, Augustini Morlæ, & Zangeri, quib. auctor calculum adijcit, num. 34.*

35 *Induciarum quod nam tempus ex libris Basilicis.*

36 *Et Reformatione Norica.*

37 *Nec non iure municipali Lubecensi.*

38 *Creditor ex iusta causa probè, & impunè agit ante terminum solutionis, ad præstandam cautionem de soluendo, die adueniente.*

39 *Induciis durantibus non currunt, sed cessant vsuræ. Ratio ponitur, num 41.*

40 *Ioannis Zangeris, et Georgij Obrechti opinio quadam, quo modo examine accipienda.*

42 *Vsuræ eius currunt, quum Heraclitus.*

43 *Moratorium rescriptum si impetrauerit debitor, durante quinquennio non debet vsuras, nisi aliud dixerit Imperator.*

45 *Induciæ duplicatæ in prouincijs Saxonicis, etiam si petitæ fuerint, non conceduntur. Quod cum iure veteri quodammodo concordat vt num. 46.*

47 *Denunciatio, prolixa, & limitata plus tempore petitione multum differt.*

48 *Denunciare volens tempus idoneum obseruet; ne tempus præscriptum anticipet, vel negligat.*

49 *Tempus non obseruans, dicitur non obseruare formam.*

50 *Fideiussores, qui inquietat, dum principalis soluere paratus est, inueniuntur in actione obstringitur.*

51 *Modestini Pistoris aberratio detegitur.*

52 *Verbum, paretus, quomodo accipiendum, Et nu 53.*

54 *Obligatio verbalis non sufficit; sed realis requiritur in liquidis, minime controuersis, alteriusq; indaginem non requirentibus.*

55 *Fideiussor, qui cum non renuntiauerit beneficio diuisioni, pro sua parte soluere paratus est, inquietari à creditore minime potest, quod extenditur. nu. 56.*

57 *Fideiussor, qui beneficio excussionis renuntiauit, non cogitur pati executionem siue immissionem in bona sua, si æque commode executio ac immissio fieri queat in bona debitoris. Quod declara, vt nu. 69.*

58 *Stylus curiæ est obseruandus.*

59 *Circuitus est vitandus. Quod de vano, & inutili intelligendum, vt nu. 61.*

60 *Breui manu quid fieri dicatur.*

62 *Executio concedi potest pro interesse, si in executione possit liquidari.*

63 *Delicatus debitor non magis, quam onerosus, creditor est exaudiendus. Quod corroboratur, nu 64 & 65.*

66 *Interesse non ex affectione, sed ex rei familiari detrimento æstimatur.*

67 *Castri pretium æstimatur ex redditibus annuis, & vtilitate percepibili.*

68 *Fideiussio propriè ad id non est inuenta, vt fideiussor præcise ad nutum rigorosi creditoris soluat.*

70 *Circuitus non euitatur, quando interest contrahentium, vt circuitus seruetur.*

71 *Fideiussor, si pecuniam paratam apud se habeat, consultum est creditori, vt solutionem per executionem in bona fideiussoris vrgeat.*

72 *Diligens sæpius, quam alius, non est culpandus.*

73 *Debitore, cui ad sex annos sub fideiussore pecunia mutuata est, tertio forte anno moriente, non tamen creditor pecuniam repetere potest, sed integri sexennij lapsum exspectare cogitur.*

74 *Tempus in stipulationibus semper promissoris gratia adijcitur.*

75 *Dictio, Post, refertur ad extremitatem seu finem.*

76 *Stipulationis in diem contra natura est, vt ante diem non exigatur.*

77 *Morte promissoris vel stipulatoris stipulatio non extinguitur.*

78 *Hæres non potest prius conueniri, quam ipse defunctus.*

79 *Tempus quod datur iudicato, etiam eius hæredibus tribuitur.*

80 *Dilatio concessa super principali, videtur etiam concessa super accessorio.*

81 *Exceptio diei dilatoria, etiam inuito reo, fideiussori competit.*

82 *Dilatio concessa debitori per maiorem partem creditorum etiam fideiussori prodest.*

83 *Alexander de Imola in consi. 34. vol. 2. declaratur.*

Dictum modo fuit, quibus actionibus, & remedijs creditor fideiussorem conuenire, & ad solutionem compellere possit; vorum tractandum quoque est, quando, & quo tempore et integrum, & cõcessum sit, tales actiones taliaque remedia instituere, ac proponere. Cum
1 enim pecuniæ † creditæ reddendæ plerumque dies
dicatur, *Seneca lib. 4. de benefic. cap.* 10. & plus sit, sta-
2 tim † aliquid dare, minus autem post tempus dare, *sic fideiussores. Instit. de fideiussor l. 12. § vl ff. de verb. obl. &*
3 *l. solidum. 85. ff. de solut.* & † præterea dies solutionis, secuti summa, pars est obligationis, *l. 1. § editiones ff. de edend l. cum. § quotiens. ff. de verbor. obligat.* Bellamera *consil. 9. num. 15. mihi fol. 55. col num. 2.* Tiraquell. *de ret. tract. ligna. § 1 glo. 18. num.* 38. Petr. Augustin. Morla *in Emporio iuris par. 1. tit. 9. quæst. 2. num. 4* vnde etiam
4 † nonnulli aliter contrahere nolunt, quam si ad soluendum longior concedatur terminus, pro parte pretij hanc procrastinationem reputantes, *argum l. si sterilis. § si tibi fundam ff. de actio. empt. l. fundi patrem. ff. de contrah. empt.* coniunctis ijs, quæ in simili tradit Daniel. Mollerus *ad constit. Saxonic. constit.* 22. *num. 57. part. 2.*
5 Idcirco sanè is, qui † ante diem, siue ea ex pactione conuentione apposita fuerit, siue natura in sit (iuxta tradita per Ioan. Beroard. Muscatellum *in pract. fideiuss. var. 2. quæst. 5.* & Petr. Augustin. Morlam *in Emporio iur. part. 1. tit. 8. in princ. in 14. præmisso, num. 93.*) de-
6 bitum petit, plus tempore petere dicitur. Quid † nam interest, debitor quis non sit, an nondum conueniri possit? *l. Iulcinius. § si in diē. ff. quib. ex causis in posses. eat.*
7 Nam fac ita esse, quod id, † quod in diem debetur, ante diem à volente debitore *ἐυχρηστας*, & sponte solui queat, præsertim, si tempus non gratia creditoris, sed gratia debitoris sit appositum, *l. stipulatio 38. § inter. ff. de verbor. obligationibus. l. quod certa l. 70. l. qui res. § mihi ff. de solutionibus. l. 10. ff. de condictio. indebit.* Petrus Augustin. Morla *in Emporio iuris. part. 1.*
8 *tit. 8 quæst. 16. num. 1.* vbi † Baldum *in l. plures in fin. C. de fide instrum.* & Angel. Aret. *in l. lecta. nu. 3. ff. de reb. cred.* statuentes, solutionem anticipari non posse, recte improbat: idem Morla multo prolixius *eod. part. 1. tit. 8. quæst. 31. per tot.* vbi plures alios citat, falsum tamen est, ante diem quoq; quid iure peti posse, *l. continuus § cum ita ff. de verbor. obligat. § qui hoc anno, & ibi Doctor. instit. de inut. l. stipulat.* Molinæus, *in l. 1. § si quis*
9 *simpliciter. num. 75. ff. de verbor. obligat.* Imo, † qui ante diem agit, male agit, *l. 1. in fin. ff. quand. dies vsusfr. leg.*
10 *ced.* & pro † importuno habetur, *c. vnic. in princ. extr. de plus petitionib.* nec meretur, qui audiatur, *Ioseph. Ludouic. decis. Perusina 13. nu. 6. part. 1. & in commun. conclus. 8. nu. 6 & seqq.*
11 Et hinc est, quod † si in instrumento dedisti mihi dilationem trium annorum ad soluendum, & conue-

niat

oias me intrà tale tempus,habeam exceptionem, nimirum tempus adhuc durare, licet alias statutum dicat, quod contra instrumentum nulla exceptio oppo-
12 ni debeat; statutum † enim tollens exceptionem, nō tollit eam, quæ patet ea instrumento orita tradit Viocent, Caroc. *in tract. de excuss. bonor part. a quæst.* 14. *nu.* 15. quod vlterius corroboratur per elegantem text. *in l.* 2. *§. non male dictum ff. de doli mali except.* cuius verba tanquam notabilia adijcio: *Non male*, inquit Vlpianus, *dictum est, si creditor vsuras in futurum acceperit, deinde pecuniam nihilominus petat, antequam id tempus prætereat, cuius temporis vsuras accepit, an doli exceptione repellatur. Et potest dici, dolo eum facere: accipiendo*
13 *† enim vsuras distulisse videtur petitionem id tempus, quod est post diem vsurarum præstitarum, & tacite conuenisse, interim se non petiturum.*

Quod igitur, vt ad rem ipsam accedam, fideiussorē
14 attinet, iure † receptum est, eum, antequam reus debeat, nequaquam conueniri posse, *l. fideiussor.* 57. *ff. de*
15 *fideiussor.* Habet enim eius † obligatio tacitam conditionem ex promissione principalis, & ad id tempus trahitur, quo illius, nempè principalis, dies est ventura: vel, vt clarius dicam, dies solutionis præfinitus in
16 fideiussione tacite repetitus censetur: quamdiu † igitur reus non debet, tamdiu etiam non debet fideiussor, nec conueniri potest, quia alias contra iuris formam in duriorem conditionem acceptus intelligeretur. *l. si testamento § vlt. ff. de fideiuss. VVesenbec. in paratit. ff. eod. nu.* 5. *Andr. Kohl exercit. legal. exercit.* 10. *nu.* 21. *mihi pag.* 142. *col.* 3.

17 Hinc Pomponius † scribit in *l. si ita stipulatus.* 14 *ff. de verb. oblig.* Si stipulatus essem abs te domum ædificari; vel hæredem meum damnauero, insulam ædificare. Celso placere, non ante agi posse ex ea causa, quā tempus præterijsset, quo illam ædificari posset, nec fideiussores datos ante diem teneri.

18 Eodem † modo etiam in specie *l.* 5. *in princ. ff vt legat. nom caueat.* fideiussor conueniri non potest, quia ipse principalis nimirum hæres in captiuitate existēs conueniri non potest, vt doctè explicat Cuiac. *lib.* 15. *obser. cap.* 9.

19 Hoc amplius, si † quis fideiusserit pro aliquo deseruando fines exilij, seu relegationis in aliquam insulam declarandam, vel aliquo ad certos annos militatum eundo, certe nec principalis, nec fideiussor tenetur, antequam constiterit, fines non fuisse seruatos, seu insulam declaratam, aut locum, & tempus designatum, puta, quod reus ad quinquennium in Hungarica expeditione contra Turcam degere debeat: nam
20 † conditio sententiæ, & promissionis non purificatur nisi secuta declaratione insulæ, aut loci, & temporis, vt post Guliel Benedicti. & Carauitam eleganter probauit Muscatellus *in pract. fideiuss. part.* 1. *modo.* 15. *nu.* 23 *versic. similis huic.*

Et vero huius rei duo sunt vtilissimi effectus: Primo
21 namq; creditor fideiussorem, antequam reus principalis debeat, conueniens, exceptione plus tempore petitionis repellitur, & præterea quoq; pœnam plus tempore petitionis merito incurrit, *§. plus autem. & ibi Donellus, & Mudæus, Institu de actionib.* Ac quidem
22 olim, si quis intra tempus præfinitum, hoc est, ante diem egisset, eique exceptio plus tempore petitionis obiecta fuisset, neque eo tempore quidquam consequebatur, propter exceptionem, quæ litem, & diem iudicij diffindebat, hoc est, differebat, tanquam alia quælibet exceptio temporalis, *l.* 2. *§. si quis in iudicio. ff. si quis cautionibus l.* 2 *ff. de except.* neque etiam post elapsum tempus agere poterat, tanquam qui temerè rē in iudicium deduxisset, & consumpsisset, ideoq; tem amittebat, & causa cadebat, *§. temporales. Instit. de except. facit l. inslas. C. de iure fisci lib.* 10.

23 Verum † ista iuris veteris pœna, tanquam nimis stricta, in desuetudinem abijt, & per constitutionem Zenonianam; quam Cuiac. *lib.* 12. *obser. na. cap.* 21. ex Basilicis restituit, quæque iuxta editionem Pacianam extat, nunc in *l.* 1. *Cod. de plus petit.* introductum est, vt hodie actor, qui plus tempore petit, litem quidem nō
24 amittat, debitori tamen (cæterum † non aliter, quā ante litem contestatam plus tempore petitionis exceptionem objicienti, vt post Angel. mone Ferrar. Môtan. *in § sed hoc quidem antea. mihi pag.* 416. *Institu. de action.* probat ex ratione, & Scheidevvind etiam Ioan. Zanger. *in tract. de except. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 9.) du-
25 plicatas inducias † indulgere, & pati cogatur, vt debitor non tantum ab instantia, seu obseruatione iudicij absoluatur: verum etiam ipsemet insuper in ex-
26 pensas condemnetur, post † eas ipsas inducias finitas ne quidem tunc aliter audiendus, quam si omnes expensas litis refundat, *d. § temporales. versic. hodie Institut. de except.* Portius Imolens. *in consil.* 197. *num* 4. Alciat. *in l. cedere diem num.* 8. *ff. de verbor. significatio.* Borcholt. *in tracta. de actionib cap.* 3. *num* 4. Petr. Augustin. Morla *in Empor. iur. part.* 1. *tit.* 8. *in vlti. præmiss.* aa 94. & 9. 15. *nu.* 4. Io. Zanger. *in tract. de except. part.* a. *cap.* 10. *nu.* 7. & 8.

27 Eamque † ipsam pœnam hodie in foro Germaniæ vsurpari liquet, in ordinat. Hassiæ cap. 13. hæc verba tex. habentur: si aliquis debitor est alicuius: creditor debet coram Iudice se præsentare: vocetq; debitorē, qui tenetur soluere pecuniam debitam, ac expensas omnes, etiam Iudicibus, quæ prouenīūt, & si debitor non potest tum fideiussionem præstet, & si fugiuiuus
28 est multo magis, quia, &c. Idem planè statuit † ordinatio Iuliacensis *tit.* 45 *§.* promissum fuit, nec non in reformatione Norimbergensi ad hoc ordinata, *tit.* 6. *statut.* 5. sic erit, quibus iunge, quæ tradit Ioseph. Lodouic. *in commun conclus.* 8. *num.* 10 31. & 34. Hippol. de Marsil. *singul.* 354. *incip. debitor in diem.*

29 Et quanquam prædicta de debitore loquuntur, idē tamen de fideiussore dicendum est. cum vtrq; tempus semper vniuscuiusq; promissoris gratia adijciatur, *l. cum tempus* 17. *ff. de reg. iur l. eum qui.* 6. *vlt. ff. de verb. oblig.* ergo, & gratia fideiussoris, qui æque ac debitor
30 promittere sue adpromittere dicitur: cuius † etiam respectu debitoris, tam in tempore, quam in quantitate plus peti potest, *d. § fideiussores. Inst. de actio. Ioseph. Ludo. in com. conclus. concl.* 8 *num.* 10.

31 Sed in computatione † harum induciarum Interpretes mire variant: nam Bart. *in l. inslas. C. de iure fisci lib.* 10. & *in l. pecuniam.* 36. *ff. si cert. pet.* item Panormit. *in d. c. vnic. extr. de plus petit.* & Franc. Corsellus Brixianus *in add. post Syluest. Aldobrand in §. temporales in verb. in duplum. instit. de except.* Georg. Obrecht. *in tract. de lit. contestat. cap.* 10 *nu.* 90. *in verbis: tantum temporis, quātum anteuertere conatus est, exspectare.* arbitrantur, duplicari tātum residuum temporis, eius scilicet, quod nondum venit, etiamsi cessit: ita vt, si promiserim soluere intra tres mēses, tu me vero post duos menses, inchoato forte, sed nōdum completo tertio mense, contra æqui boniq; rationem conuenias, *argum. §. vlt. Instit. de inutil. stipul.* hoc casu, iuxta Bartolum, & Panormitanum, dupliciter saltem ille vnus, hoc est, tertius mensis, vt sic per duos menses denuo solutionem debiti exspectare cogaris, ad cuius assertionis probationem aliquomodo facit, *l. vlt. ff. de minorib. l. sed etsi.* 26. *§. si feriæ. versic. sed cum feriæ. ff. ex quib causis*
32 *maior. l. aut damnum. § quisquis ff. de pœn.* vbi is, qui † in opus publicum damnatus refugit, duplicato tempore damnatur, hoc nimirum modo, vt duplicetur illi hoc tempus saltem, quod ei, cum superesset, fugit. Si igitur damnatus sit in quinquennium, & triennio transacto fugerit, in quadriennium eum damnari oportet, quia supererant adhuc duo anni, cum fugeret, qui veniunt duplicandi, *Cuiacius. libro.* 6. *obseruat. cap.* 36.

Verum hęc sententia alijs non placet. Communiter ita-

33 itaque est † illa opinio, quod totum tempus induciarum, quod vel actor ipse ab initio contractus vsque ad diem solutionis indulsit, vel natura actionis continet, duplicari debeat, *d. §. temporales. versic. hodie. Instit. de exceptionib.* Pone igitur, te mihi inducias trium mensium concessisse, si post lapsum duorum mensium me conueneris, non duplicabitur vnus ille residuus mensis tantum, sed duplicabuntur omnes tres menses, quos mihi indulsisti, vt ita sex menses fiant. Nec
34 ab hac † sententia alienus est Pontifex, *in d. c. vnic. ext. de plus petit.* generaliter asserens; quod ei, à quo plus petitur, integrę inducię, & non residuum induciarum duplicari debeat, quam opinionem etiam probarunt Hottomannus & Pacius *in d. §. temporales, versic. hodie. Instit. de excep.* Mynsing. *in §. sed hæc quidem antea. nu. 6. & ibid. Zasius nu. 2. versic. qualiter. at Schneid. num. 3. Instit. de actionib.* Petr. Augustin. Morla, *in Emporio iuris, part. 1. in vlt. præmisso. num. 94. in verb. concedi tur debitori tantum tempus, quantum in conuentione expressum erat.* Ioan. Zangerus *in tract. de except. part. 2. cap. 10. num. 8.* Et ex veteribus, Placentinus *in tract. de iudic. exped. cap. de plus petit. in 4. volum. tractatuum.* Obscure illud ipsum etiam comprobare videtur Borcholtus *in tractat. de actionib. cap. 3. numero. 4. mihi pag. 250.*

35 Nonnihil † tamen refragatur textus *Basilicῶν*, qui ita habet. *ἀλλὰ τοσοῦτον τὸν χρόνον ἀναμενέτωσαν, ὅσον πρὸ τοῦ προθεσμίαν ἐπεχείρησαν*, hoc est, interprete Iulio Pacio: *Tantum temporis exspectanto, quanto anticipare præfinitum tempus tentarunt.* Nam cum Bartolo, & Panormitano vnum, & idem dicere videtur.
36 Quo quidem † sensu ego etiam accipio verba prædictæ Reformationis Noricę, *tit. 6. statute. 5.* vbi dicitur: In primus actores debent suos expensas, ac damna ob tardatam solutionem. debitor, quod debet soluere tenetur, & si non est paratus petat terminum ad soluendum, &c.

37 Etsi verò † ea, quę dixi, istum in modum se habent, aliter tamen iure municipali Lubecensi est statutum, *lib. 3. tit. 1. artic 8.* eo enim ita cauetur: Nemo ante prefixum terminum audeat petere creditum suum termi-
37 no autem statuto debitori ad soluendum soluat, tres marchas turi; deinde aliorum trium mensium terminum habeat, &c. Quod vltimum cum iuris communis practica omnino consonat. Etsi enim creditor, qui quidem sibi debitorem obligatum habet, ante diem vel terminum agere, vel petere debitum, sub pœna plus tempore petitionis non potest, tamen exi-
38 gente † iusta causa, vtpotè, si debitor sit suspectus de fuga, vel ad debitoris bona creditorum concursus interueniat, probe, & impunè ante terminum solutionis agit, ad præstandam cautionem de soluendo die adueniente, habetq; prælationem aduersus cæteros creditores, si anterior creditor sit, *l. 1. versic. non vtiq. ff. qui pot. in pign. hab. l. quæsitum. 11 & ibi gloss. ff. de pignorib.* Roderic. Suarez. *in l. post rem iudicatam. in limit. septima ex numer. 2. & seqq. ff. de re iudicat.* Anto. de Padilla *in l. cum proponas num. 8. C. de transact.* Menoch. *de recuperan. possess. rem. d. 5. num. 25.* Ioan. Gutierrez. *in l. nemo potest. num. 182. ff. de legat. 1.* Petr. Augustin. Morla *in Emporio iuris. par. 1. tit 8. in vltim. præmisso, num. 95. & quæst. 15. num. 4. in fin.* vbi ex Gregorio Lopea hanc sententiam communem dicit.

39 Quid † autem fiet interim, dum induciæ legales, aut statutariæ durant? Cessabuntne vsuræ, vel an current, hoc est, procurrent? *argumento l. lite: 5. ff. de vsuris l. si iudicio. 23. ff. de except. rei iudicatæ. l. nouatione. 18 ff. de nouationibus. l. lecta in fin. princip. ff. de rebus creditis.* De hoc quidem nihil in iure nostro, nihil etiam apud Interpretes, quod ego sciam, reperitur. Basilica tamen istum modum dextre soluunt his verbis: *μηδένα τόκον τὸν μεταξὺ λαμβάνοντες*, hoc est, nullas vsuras interim accipientes. Quibus vtique innuitur, prætertas quidem vsuras deberi, sed non eas, quæ per duplicatum induciarum tempus interim procurrerunt, aut
40 procurrere potuerunt, quo † moderamine etiam accipiendi sunt non solum Ioan Zangerus *in tractat. de except. part. 2. cap. 10. num. 8.* dum ait, debitorem habere debere tempus dilationis ab initio concessæ in duplum, sine vsurarum præstatione: Sed & Gregor. Obrechtus *in tractat. de litis contest. cap. 10 nume. 90. in verbis. sine vllo interusurio.* Nec ratione caret hæc de-
41 cisio. Si enim debitor vel fideiussor † tempore induciarum nihilominus cogerentur soluere vsuras, quorsum quæso ipsis induciæ istæ, nisi ad hoc, vt maior cumulus vsurarum fiat? Frustra enim sortis solutionē inhiberi dixeris, si non, & cursus vsurarum (cum
42 † hæ per se celerius currant, quam Heraclitus, vt est in prouerbio) sistas, *argumento l. 4. C. de vsuris pupillaribus.* pro quo facit, quod † debitor, qui impetrauit
43 moratorium rescriptum, durante quinquennio non debet vsuras, nisi aliud dixerit Imperator, *Cyn. & Salycet. in l. quoties. C. de precibus impera. offer. Nat. cons. 592. num. 11.*

44 Quanquam † autem post finitas illas inducias reuiuiscit creditori actio, quę hactenus dormiuit, nō tn̄ prius ad agendū admittitur, quam si sumptus litis in prima instantia factos, aduersario refundat, vt ita sequentes tali pęna perterriti, tempora litium doceant obseruare *d. § temporales. versic. hodie, dicta l. 1. in principio. C. de plus petitionibus. facit l. eum quem temere ff. de iudicijs l. omnes. §. præterea ne cui. 8. C. de episcop. & clericis. Augustinus Morla d. loco. numer. 94. & quæst. decima quinta, numero quarto, ad finem. Zangerus dicto cap. 10. numero 8. & tetigi supra num. 26.*

45 Vt verò hunc locum † tandem concludam, admonendus est Lector, quod in prouincijs Saxoniæ, duplicatę illę inducię, de quibus ante dixi, etiamsi petitæ fuerint, non concedantur, sed si ante tempus creditor actionem moueat, simpliciter pronunciatur: Intempestiuè petere creditorem, & executionem in alıud tempus differri debere. Et quia in sua petitione non seruauit, quod iustum est: In posterum coram Iudice compareat, & inquirat quid de iure sit, &c. prout testatur peritissimus practicus D. Colerus *in tractat. de processib. execut. par. 4. cap. 3. num. 11.* Et hac in
46 re pro parte ad ius vetus reditur. Sicut † enim olim is, qui intra tempus agebat, illo iudicio nihil consequebatur, licet lege, h. e. solenniter ageret, propter exceptionem: Cuius pecuniæ dies non venit, de qua Cicero *lib. 2. de orat. mihi pag. 59. Dionys. Goth. in fag. XII. Tabul lib. 2. tit. 7. §. 6.* Ita nec hodie actor in primo iudicio, præcociter intentato, quicquam consequitur, sed redigitur ad necessitatem nouæ litis suo tempore, cum refusione expensarum, instituendæ.

47 Obiter † hic tamen notandum est, illa, quæ hactenus dixi, locum sibi nullo modo vindicare, si denunciationis fortè certa tempora sint præfinita, puta, si dictum sit, solutionem pecuniæ mutuo datæ fieri debere post sex annos, ita tamen, vt creditor per sex menses id antea denunciet debitori, vel fideiussori. Hæc enim denunciatio pœnam plus tempore petitionis non incurrit, cum à voluntate vtriusque partis dependeat, & hodie nihil frequentius sit, quam sibi huiusmodi denunciationes reseruare: ac faciunt tradita per Guid. Papæ *quæst. 516. Chassan. in consuetud. Burgund. Rubric. 5. §. primo. versic. sextum dubium. Tiber. Decian. respons. 84. vol. 2.* Obseruet nihilominus is, qui
48 huiusmodi † denunciatione vti satagit, ne tempus prescriptum anticipet, aut serius cum denunciatione
49 sua prodeat, nam † qui non obseruat tempus, dicitur non obseruare formam, forma autem non obseruata, actus corruit, *Bald. in auth. quæ supplicatio in fin. Cod. de prec. Imper. offer. Barnabas Ceruaz. 2. decis. Lucens. 80. num. 11,* vnde etiam innumeri debitores solutionem

protra-

protrahunt, excipientes, sibi denunciationem non
ritè, nec oportuno tempore factam esse.
Alter effectus, cuius supra *num.* 21. mentionem fe-
50 ci, is; Quod † ille, qui fideiussores, dum principalis
soluere paratus est, inquietat, & interpellat, iniuriarũ
actione obstringatur, *l. item apud* 15. *§. si quis.* 33. *leg. si
creditor.* 19. *ff. de iniurijs. l. si creditores, §. vltimo ff. de reb.
auctio. iudic. possid.* Bonifacius de Vital. *in tract. malef.
sub Rubr. de iniurijs, num.* 22. Socin. *consil.* 118. *colum.* 1.
Alexander *consil.* 11. *num.* 4. *versic. super secundo. volu.*
1. Fuluius Pacianus *de probat. lib.* 2. *capit.* 57. *nume.* 26.
VVesmsor. *in pract. obser. lib.* 2. *tit.* 27. *obser.* 2. Mascard.
de probat. conclus. 97. *num.* 8. VVesembec. *consil.* 96. *nu.*
51 26. Vnde † nonnihil aberrasse videtur D. Modestin.
Pistor. *in consil.* 39. *num.* 9. *volum* 1. (quod tamen pace
tanti viri dictum volo) dum asserit, se nusquam inue-
nire, quod iniuria facta fideiussori tendat ad contu-
meliã debitoris principalis, vel intelligatur in ipsius
contumeliam facta, id enim satis probat, *d. l. si creditor
ff. de iniur ijs. & l.* 5. *§.* 1. *ff. qui satisd. coga. iunctis ijs, quæ
dixi, lib.* 1. *c.* 6. *nu.* 36. *& seqq.*
52 Cæterum illa † ipsa iam allegata, decisio, dextre
quod a unt, Minerua nihilominus est accipienda.
Q id enim, si principalis debitor dicat, se quidem pa-
ratum soluere, reuera autem dicet tantum, nec pecu-
niam realiter offerat, sed inanibus tantum verbis cre-
ditorem lactet? Hoc vtique casu creditor fideiussorẽ
interpellare non prohibetur, maxime, si & excussionis
53 beneficio is renuntiauerit: verbum † enim, Paratus,
cum effectu est accipiendum, ita vt eum significet, qui
numeratam fert pecuniam, *argumento l. prætor.* 20. *§ si
quis paratus ff. de noui operis nuntiatione. l. si soluturus.* 39.
54 *ff. de solutionibus.* Et † hoc amplius, in liquidis, & mi-
nime controuersis, altioremq; indaginem non requi-
rentibus, non verbalis sufficit, sed realis requiritur
oblatio, ita vt reuera præsentem pecuniam offerat,
hoc est, vt res quidem incipiat à facto, & verbis, per-
ueniet autem ad pecuniam, *l. seruus.* 82. *ff. de condi. &
demonst. l. Iulianus. § offerri ff. de actio. emtor.* 28. *§.* 1. *in fin.
ff. de admnist. tut.* Vbicunque enim facto opus est, ibi
verba non sufficiunt, *Tiraquel. de retract. lig. §.* 1. *gl.* 19.
nu 6.
Neque vero ad eum modum prædicta tãtum locum
55 habent verum † etiam ipse fideiussor, qui beneficio
diuisionis non renuntiauit, si pro sua parte soluere pa-
ratus sit, interpellari iudicialiter a creditore minime
potest, cum non sit æquum, aut iudicio distringi, aut
ad inficiationem compelli, eum, qui sine iudice dare
paratus est id, quo non amplius aduersarius eius per
iudicem ab eo consecuturus esset, *l. ex iudicatum,* 16. *ff.
iudicatum solui. l. si reus.* 73. *vbi Bart. ff. de procurator. §. vl-
tim. in tit. de perpet. & tempor. actionib. facit l.* 1. *§. inde
quæritur ff. de noui oper. nun. l. si quis in suo.* 33. *in fin. prin.*
56 *C. de inofficios. testament.* Quod † velideo creditoribus
albo calculo signandum esse moneo, quia si creditor
fideiussorem, priusquam denunciauerit, in iudicium
vocet, isq; statim compareat, & accepto libello con-
uentionis dicat, se vltro paratum soluere, obijciena
creditori, cur eum non prius pro solutione requisie-
rit, tum sane soluere tenetur, sed ab expensis litis ab-
soluitur, quod aliter se haberet, si præcessisset denun-
tiatio, & fideiussor in soluendo morosus fuisset, con-
demnandus enim foret non solum in sortem: sed etiã
in expansas accepti, & expectatii iudicij *Baldus in l. non
ignorant. C. de fruct. & lit. expensis Zasius in §. appella-
mus. num.* 15. *Instit. de action.* pulchre Hier Gigas *in tra-
ctat. de pensio. quæstione.* 77. *numero.* 3. de quo tamen vi-
dendus quoque Lud. Roma. *in singul. suo* 398. *incipien-
te, alio sero.* vbi limitationem affert.
Cæterum his ita definitis, subijciam quæstionem
non impertinentem, quam semel in facto habui. De-
57 bitor † dederat fideiussorem, qui etiam more vsitato
beneficio excussionis renuntiauerat: Aduersus ipsum,
& ipsius bona creditor impetrabat ius paratæ execu-
tionis, (cum tamen multo facilius potuisset immissio-
nem pati, & soluere debitor, si modo conuentus
fuisset) & fideiussori rursus aduersus debitorem, &
eius bona decernebatur executio. Quærebatur
num rectè factum? Mouebatur in primis hoc, quod
alias renuntiatio beneficij excussionis esset nullius
effectus, si non relinqueretur creditori libertas ele-
ctionis, conueniendiq; pro libitu vel fideiussorem,
vel debitorem, *iuxta tex. in Nouell.* 136. *cap.* 1. Ex
præterea subiungebatur, ita quoque de stylo curiæ
prouincialis, vbi lis agebatur, hactenus obseruatum,
38 cui vtiq; standum, cum † vsque adeo stylus curię sit
obseruandus, vt si sententia contra stylum profera-
tur, nullius sit roboris, & momenti. Iason *in tract. in-
bemus. C. de iudicijs.* Guid. Pap. *decis.* 92. Chass. *in consuet.
Burg. in proœm. nu.* 17. Marsil. *in singul.* 11 *Stylus.* Eberh.
in Topic. loco A stylo curiæ Nic. Ant. Grauet. *in addit. ad
Vest. lib.* 5. *cap.* 3. *nu.* 4. *&* 5.
Etsi autem hæc tum temporis ita admittebantur,
ego tamen contrarium disputando obtineri posse pu-
59 tabam. Primo enim certum est, Quod † semper cir-
cuitus sit vitandus, ita vt, quod recta via fieri potest,
nequaquam per ambages fiat, *l. videamus. ff. si cui plus
quam per l. Falcid. l. vlt. §. sed cum antiquitas. C. de curat.
furios. l. dominus.* 53. *ff. de condict. indebiti.* Hubertin. Zu-
chardus *in l. fin. in princip. C. de edict. D. Hadr. toll.* vnde
etiam tales circuitus scrupulosi, & inextricabiles vo-
cantur *in l.* 4. *§.* 6. *C. de recept. arbit. & in l. prima. C. com-
mun. de legat.* Nonne autem merus circuitus est, si cre-
ditori in bona fideiussoris decernetur executio para-
ta, & fideiussori rursus in bona debitoris, cum tamen
statim ab initio eadem facilitate in bona debitoris
60 decerni potuisset? Nam quod breui manu, † vel vt Isi-
dorus loquitur *ad l. quisquis. C. de donationibus.* [illegible]
[illegible], celeritate coniungendorum extremorum, sub
septo, & occulato medio, fieri potest, *vt in l. licet. §.* 1.
ff. de iure dotium. l. 3. *§. sed si debitorem ff. de donatio. inter
virum, & vxorem.* [illegible] *lib.* 19. *obseru. c.* 18. id sane ma-
nu longa, & oblique vt fiat, non est opus, siquidem, vt
61 modo dixi, circuitus † vani, & inutiles merito sunt
euitandi, Cacherao *decis. Pedemont.* 34 *numero.* 10. *&
decis.* 223. *num.* 19. Anchara, *consi.* 386 *nu.* 3. Muscatell.
in pract. fideiussor. part. 2. *q.* 6. *numer.* 15. nec debet fieri
per plura, quod potest fieri per pauciora. Quo etiã re-
spexit Cœnus apud Quint. Curtium *lib.* 9. *mihi pag.* 276.
dum ad Alexandrum loquitur: Cur, inquit, *circuitu pe-
tis gloriam, quæ ad manum posita est?*
62 Hinc † etiam contingere videmus, vt pro interesse
quanti plurimi peti, & concedi possit executio, dato
quod liquidum non sit, eum in executione possit liqui
dari ad hoc, vt inutilis euitet circuitus, & ne cogetur
ille, qui sententiam in sui fauorem obtinuit, post fa-
ctam liquidationẽ iterum iudicem adire, & aliam sepa
ratamq; petitionem executionis, respectu solius inte-
resse, facere, vt demonstrat Cacher. *deci. Pedemon.* 129.
num. 16 ac alia exempla adducunt Dd. *in l. singularia.
ff. si cert. pet.* Alexand. *in consi.* 219 *in fin. volum.* 2. Iason.
in l. si quis mihi. ff. de acquir. hered.
63 Secundo † etiam indubitati est iuris, quod à iudice
semper despiciendum sit, vt, neq; delicatus debitor,
neque onerosus creditor audiatur, *l. si seruus. in fin. ff. de
pigner. act.* quid vero interest creditoris, siue per exe-
cutionem in bona debitoris, siue in bona fideiussoris,
sibi satisfiat, cum vtroq; modo suum consequatur; Et
si contrarium statuendum, esse tunc sub prætextu fa-
ctæ renuntiationis beneficio excussionis, fideiussores
à creditoribus pro libitu diuexari possent, cum tamen
malitijs hominum non sit indulgendum, maxime, si
parata æque sit executio (quod nominatim præsuppo-
no) in bona debitoris ac fideiussoris, *per textum in l. in
fundo. ff. de rei vindicatio. l.* 1. *§. sed etsi quis. ff. de Carbon.
edicto.*

Tertio

64 Tertiò quoque me valde mouebat: Quod ea † ra-
tione, maximè, si fideiussor pecuniam numeratam nō
haberet ad manum, creditor ret inhumane, & cerebrosi
inuolare posset in quæcunque bona fideiussorum,
quæ fortassis ipsis eorumque prædijs magis vicina, &
commodiora essent, quam bona debitoris: quam gra-
ue autem fideiussoribus illud ipsum futurum sit, hoc
satis colligitur ex l. si in emptionem. ff. de minoribus. dicta
l. in fundo ff. de rei vindicat. l. lex quæ tutores. C. de admini-
strat. tutor.

65 Nec ad rem pertinet, si quis objiciat; † In mora
modici temporis non esse sibi magnum præiudiciū;
& fideiussorem, decreta executione in bona sua, in-
terim sibi de pecunia prouidere posse. Quid enim, si
nemo sit, qui pecuniam credat, multo minus, qui bo-
na debitoris, in quæ fideiussor executionem impetra-
uit, eo forte tempore, aut emat, aut sub certa pecuniæ
summa hypothecæ accipiat, & creditor interim mis-
sionem in bona, vt in terris Saxonicis visitatum est,
mox etiam ius dominij imperret? Non dubium est,
quin hoc tale sit præiudicium, vt vix reparari queat;
dicta l. in fundo. ff. de rei vindicat. melius igitur est intacta
fideiussoris iura seruare, quam post vulneratam causā
remedium quærere, l. vlt. C. in quibus causis in integr. re-
st. non est necess.

Non mouet etiam, si creditor prætendat, interes-
se sua, vt potius in bona fideiussoris, quam debitoris
66 executio fiat. Interesse † enim non ex affectione,
sed ex rei familiaris detrimento æstimatur, leg. 3. ff. de
damn. infect. l. quatenus. ff. de regul. iuris. l. vlt. in. ff. de præto.
stipulat. Præsupponimus autem, hoc casu idem esse,
siue in bona debitoris, siue in bona fideiussoris exe-
cutio fiat, nullum ergo interesse in facto cōsistit, quod
creditor prætendere possit.

Et vt id exemplo clarius fiat, ponamus casum, quod
fideiussor se, & castrum suum, vnà cum pertinentijs,
67 pro Titio obligauerit, huius quidem † castri pretium
non æstimatur ex valore ædificiorum, vel ex sumptib.
sed ex redditibus annuis quantitate fructuum, & vti-
litate perceptibili tantum, prout hoc ex Registris, ap-
paret, auctore Iason in §. sed etsi quis, num. 11. Institu. de
actio. Pinello in l. 2. par. 3. cap. 4. nu. 28. C. de rescind. vend.
Francisco Barsat. cons. 172. nu. 33. lib. 2. Menoch. de arbit.
iud. q. casu 183. num. 24. & seq. Quod si igitur Titius
habeat castrum, & bona eiusdem vel maioris reditus,
alias libera, nec sit, quod præterea creditor prætexe-
re possit, quā quod ob solam factam renunciationem
beneficio excussionis, præcisè in castrum, & bona fi-
deiussoris executionem sibi decerni velit, quis quæso
id ex aliqua necessitate, & non potius ex animo ob-
stinato & moroso fieri existimabit?

Quarto, & vltimo etiam hoc considero: Quod
68 † obligatio fideiussoria propriè ad id non sit inuēta,
vt fideiussor præcisè ad nutum, & beneplacitum deli-
cati, & rigorosi creditoris soluat, sed vt tātum in sub-
sidium teneatur, vt docui supra cap. 16. Etsi igitur,
cum beneficio excussionis renunciatum est, fideiussor
quidem præcisè soluere, aut cæteris paribus executio-
nem in bona pati tenetur, quando tamen æquè credi-
tori satisfieri potest per executionem in bona debi-
toris, ac fideiussoris, quis, obsecro, ferat talem credi-
torem, qui ad onerandum tantum fideiussorem à de-
bitore abstineat, & ipsius bonis præcisè inhiet, nec id
præstet petenti, quod ipsum non lædat, & petenti p-
sit? l. secunda, § item Varus. ff. de aqua, & aquæ pl. ar-
cend. act. Arbitror igitur, hoc in casu iudicis, tanquam
boni viri, partes esse, vt mediam viam sequatur, hoc
est, vt neq; delicatum fideiussorem, neque etiam one-
rosum creditorem audiat, iuxta dictam l. si seruos. 25. in
fin. ff. de pignor. actio.

69 Fateor tamen, ista † omnia locum non habere, si
creditor plus molestiæ, & laboris sit sensurus ex obtē-
ta executione in bona debitoris, quam in fideiussoris
tunc enim beneficio factæ à fideiussore renunciatio-
nis omnino vti potest, cum diuersorum diuersa dica-
tur esse ratio, iuribus vulgatis; & præterea receptum
70 sit, quod † circuitus non euitetur, quando interest
contrahentium, vt circuitus seruetur, leg. si vsusfructus
mihi. ff. vsufruct. quem caueat. Alciat. in repetit. l. 1. num.
17. ff. de verbor. obligat. Thom. Gramma. decis. 103. nume.
192.

71 Eodem † etiam modo non est consultum credito-
ri, si sciat, idque iudici testatum facere queat, apud fi-
deiussorem pecuniam numeratam extare, quam is ex-
pandere tergiuersetur, vt executionem in bona de-
bitoris vrgeat (vtcunque ei alias ex illis quoque tan-
dem satisfieri possit) & executioni in bona fideiusso-
ris supersedeat: Melius enim est, vt tædio obtentæ
executionis fideiussorem ad actualem pecuniæ debi-
tæ solutionem vrgeat, eumq; cessis actionibus postea
72 cum debitore experiri patiatur, cum non sit culpan-
dus is, qui sua & sua commoda plus diligit, quam aliū,
l. præses. Cod. de seruitut. & aqua. capit. si non licet. 23.
quæst. 5.

Huic quæstioni porrò, & illam facti speciem non
73 immerito subjicio, quid dicendum sit, si † Titius
Meuio mutuo dederit mille, eo pacto, vt post sex an-
nos elapsos sibi restituat, ac à Meuio fideiusso-
rem acceperit Sempronium: contingat autem ter-
tio forte anno Meuium mori, verum Titius sta-
tim possit conuenire fideiussorem, vel an coga-
tur totum sextum annum exspectare? Et, vt pau-
cis hoc dubium absoluam, credo veritati iuris con-
forme esse, quod creditor totius sexti anni lapsum ex-
spectare cogatur. Illud enim principio extra omnem
74 est dubitationem, quod in stipulationibus † & fideius-
sionibus semper promissoris gratia tempus adjectum
l. cum tempus 17. ff. de regul. iur. l. cum qui. 9. quoties. ff. de
verbor. oblig. Si promissoris, ergo & fideiussoris, qui &
ipse promissor, siue adpromissor dicitur; l. 5. §. sati ac-
ceptio. ff. de verbor. obligat. Nam si contrarium dicere-
mus, fideiussor vtique plus deberet, quam deberet is,
pro quo obligatus fuit, cum plus sit statim aliquid da-
re, minus autem post tempus dare, §. fideiussores. Instit.
de fideiussorib. iunctis ijs omnibus, quæ supra hoc ipso capite
in principio dixi.

Cui etiam hoc accedit, quod inter creditorem, &
debitorem ab initio expressè cōuenit, vt demum post
sex annos mutua pecunia redderetur, inde igitur sequi-
tur, finem sexti anni omnino exspectandum esse, cum
75 dictio, Post, † referatur ad extremitatem, seu finē,
l. si ita. 109. ff. de verbor. obligat. l. si ita. 43. § vlt. ff. de lega.
2. l. si ita fuerit. 41. ff. de manum. testa. l. si ita. 103. ff. de cond.
& demonstr. Bart. in l. 2. & ibi etiam Viglius num. 110. ff.
si cert. petat. Et quum is, qui sexto anno dare promisit,
omnibus illius anni diebus præteritis demum conue-
niri possit, l. qui hoc anno, 42. ff. de verborum. obligation.
§. vltim. Institu. de inutil. stipula. io. vbi in glo. versiculi isti
referuntur:

Annua si debes, tunc inspicies caput anni
Anno si debes, in fine traheris anni.

Certè multo magis is non nisi sexto anno præteri-
to conuenietur, qui post sex demum annos dare, vel
76 soluere promisit. Est enim stipulationis † in diem
contractæ natura, vt ante diem non exigatur. l. obliga-
tionum fere. 44. in princip. ff. de obligat. Sed præsens qui-
dem fit obligatio, in diem autem dilata solutio, l. cen-
tesimis 45. ff. de verbor. obligationibus, adeo, vt in hac sti-
pulatione statim quidem debeatur, sed efficaciter,
priusquam dies stipulationi adjectus venerit, & præ-
terierit, peti non possit, nisi modo quis pœnam plus
tempore petitionis incurrere malit, leg. cedere diem ff.
de verbor. significat. §. omnis. Instit. de verbor. oblig. §. plus
autem. Instit. de actionib.

Deinde

Deinde etiam extra controuersiam est, positum,
77 quod etsi † promissoris, aut stipulatoris morte stipulatio noo extioguatur, sed effectus eius etiam contra
hæredes incipiat, *l. si quis 57. ff. de verborum obligat l.*
78 *vnic.C. vt act.& ab hæred & cont.hæred.incip.* non † tamen prius conueniri possit hæres, quam ipse defunctus
poterat, *l.pub.icut. 3 .§.1.in fin.ff.de condit. & demon-*
79 *strat.* vnde etiam fit, quod † tempus, quod datur iodicato, etiam hæredibus eius, cæterisque qui in locum eius succedunt tribuatur, cum causæ magis,
quam personæ beneficium præstetur, *l. tempus. 29. de re iudic.* Si igitur hoc in persona hæredis locum habet,
cur etiaio non obtineret io persona fideiussoris, cui
nominatim id priuilegij tributum est, vt non possit
obligari, ita vt plus debeat, quam debet is, pro qoo
obligatur, *d.§.fideiussores. Instit.de fideiussoribus.* Hinc
80 dici solet, quod dilatio † concessa super principali,
videatur etiam coocessa super accessorio, *l. soluitur.*
§ 1.ff.quib.mod.pig. vel hypoth.soluitur. Ludouic. Roman.
singul. 175. incip. Vltimo, quæro an dilatio. In tantum,
81 vt † exceptio diei dilatoria fideiussori, etiam inuito
eo, competat, *Andreas Kohl.in exercit legal.exercit.10.*
num.21.pag.143.colum.1. in fin.
82 Et magis in specie facit, quod dilatio † concessa
debitori per maiorem partem creditorum, etiam fideiussori prosit, vt tradit *Iason. in l. si cum procuratore.*
col. 1 ff.de re iudic. Vrsillus in addit. ad. Afflict. decis. 288.
sub num.1. Franc. Bursat.cons.224.num.20.lib.2.
83 Nec obstat, quod † Alexand.*in cons 34.vol.2.* videatur contrarium astruere. Loquitur enim Alexander
in casu societatis, quæ vtique morte naturali extinguitur, *l.adeo.59.ff pro socio. l.furti. §. illud. ff de his qui*
notant infamia. Quia igitur societas fuit causa dilationis, noo mirum est, si etiam causa dilationis cessante cesset ipsa dilatio, *Lá filia.§ alumno. ff. ad SC. Trebell.l.si quis ita.72 ff de aquir.hered* cum similibus, quæ
traduntur à nostris *in.l.libertum §.fin.ff.de annis.legat.*

CAPVT XXIII.

Vbi & in quo loco fideiussor conueniri possit.

SVMMARIA.

1 *Agere si quis contra alium intendat, ante omnia opus est intelligere, vbi, hoc est, in quo loco, & apud quem iudicem, actio instituatur.*
2 *Fideiussorum interest, ne plus loco ab ipsis petatur. Ratio ponitur, nu. 3.*
4 *Pecunia non sub iisdem vsuris in omnibus regionibus fœneratur.*
5 *Exceptio plus loco petitionis fideiussoribus competit. Et num. 6.*
7 *Creditor plus loco petens tenetur ad omne damnum emergens.*
8 *Fideiussores in suo proprio foro sunt conueniendi.*
9 *Proprium forum est forum habitationis.*
10 *Actor forum rei sequitur. Eaque regula est generalis e num. 11.*
12 *Remissioni in contractibus non est locus.*
13 *Fideiussor forum declinare, & domicilij priuilegio vti potest.*
14 *Fideiussores Scholarium non conueniuntur coram iudice Scholarium, sed coram iudice suo.*
15 *Clerici fideiussor non est conueniendus coram iudice ecclesiastico, sed coram iudice suo.*
16 *Fideiussor metuens conueniri, potest implorare officium sui iudicis, ne exigatur vltra, quam sit sua rata.*
17 *Fori priuilegio si legitime renuntiauerit fideiussor, potest in loco contractus, vel alibi recte conueniri.*
18 *Renuntiatio fori recte fieri potest.*
19 *Conuentio, de iudice alio, quam competente, adeundo subsistit.*
20 *Renuntiatio fori debet esse specialis.*
21 *Renuntiatio generalis, Qui est debitor compareat coram iudice, & dabit ei responsam, &c. intelligitur tantum de tribunalibus competentibus.*
22 *Instantiarum beneficium non est cui facile adimendum.*
23 *Instantias plures si habeat fideiussor, non potest in Camera Imperiali, tanquam in omnium supremo iudicio, statim conueniri.*
24 *Camera Imperialis, præteritis instantijs inferiorum Tribunalium statim, & immediate adiri potest si hoc ab initio sit expressum, vel iudicialiter, vel in publico instrumento, non priuata aliqua missiua.*
25 *Iurisdictionem ordinarij sui iudicis non debet subditus declinare. Sed intellige, vt numero 26. & 27.*
28 *Fideiussor, qui solutionem in certam locum contulit, potest ibi post moram recte conueniri.*
29 *Fideiussor, qui promisit soluere certo loco, si ex eo loco postea exbanniatur, nihilominus in alio loco poterit conueniri.*
30 *Fideiussor repertus in loco gesti contractus, recte ibidem conuenitur. Ætiologia ponitur, num 31. & 32. Licet aliud seruatur de consuetudine, num. 33. ex. Dn. Vulteio.*
34 *Fideiussor conuentus, si habeat regressum aduersus fiscum, & fisco litem denunciet, conueniri debet coram procuratore Cæsaris, & non coram iudice suo.*
35 *Princeps, Comes, aut Baro Imperij, si cum speciali renuntiatione beneficiorum fideiusserit, idq; apertè in instrumento Guarantizionato fateatur, non est locus Austragis sed is statim in Camera Imperial. per mandatum sine clausula ad solutionem vrgeri potest.*
36 *Probatio nulla est maior quam propri oris confessio.*
37 *In confessum nullæ aliæ sunt partes iudicis, quam vt condemnet.*
38 *Fideiussor in foro principalis debitoris aliquando ex capite continentia causa conueniri potest.*
39 *Fideiussor conueniri potest sub eo iudice, sub quo principalis conueniri potest.*
40 *Confideiussoribus ex tribus, vel quatuor si vnus sit clericus, reliqui vero laici, vbi conueniri debeant, remissiue.*
41 *Fideiussor qui promisit se velle soluere in quolibet loco, apponendo clausulam cum enumeratione locorum, non potest conueniri in loco non tuto, vel suspecto.*
42 *Vel remotiori, & maioris distantia ab expressis. Quod tamẽ limitationem recipit. num.43.*
44 *Clausula: Quod iudicium cum fideiussore in vno loco cœptum possit finiri coram alio iudice, derogat dispositioni. l.vbi acceptum. ff de iudic.*
45 *Causa in vno iudicio cœpta, in alio iudicio, consentientibus partibus, recte tractari potest.*
45 *Cœptum esse iudicium intelligitur hodie, non tantum cum lis contestata: verum etiam cum aduersarius saltem citatus est.*
47 *Nisi modo illa ipsa citatio rursus sit circunducta.*
48 *Aut alios defectus patiatur.*
49 *Guidonis Papæ, & Ioannis Nernij IC. opinio non admittitur.*
59 *Notarius non potest per se apponere clausulam, vt fideiussor de iudicatum soluendo coram quocunque iudice teneatur.*
51 *Obligatam esse, & teneri coram pluribus iudicibus plus est, quam coram vno.*
52 *Solutio si fieri debeat, certa die in certo loco, & fideiussor ibi non sit ad dandum, nec creditor ad recipiendum, nulla mora committitur. Quod ampliatur, nu 53. & remissiue, numero 54.*

1 CVm ante omnia, si quis agere contra alium
intendat, opus sit intelligere, vbi, h.e in
quo loco, & apud quem iudicem actio in-
stituatur, sicut monet Herm. Vulteius, *in l.*
vnic nu 3. C. vbi de possess. agi oportet. Et hoc amplius,
2 non † minus fideiussorum intersit, vt ne plus loco,
quam tempore, ab ipsis petatur, ideò operæ pretium
foré arbitror, si paucis quoque in hoc capite explicem
vbi, & in quo loco fideiussores conueniri possint. Quā-
3 ta † enim vtilitatis sit, in hoc loco potius soluere, quā
in alio, id vel ex eo apparet, si Titius forte promise-
rit pecuniæ summam aliquam certo in loco soluere,
eamque stipulator præpostera petitione allo loco pu-
re petat, vbi eam Titius ad manum non habeat, *l. 2. §.*
quod si Ephesi. ff. de eo quod certo loco. l. 4. §. melior. ff. de
in diem addict. §. si quis agens. versic. tempore. Institut. de
actionibus. Nec est, quod quisquam obijciat, Titium
istbic loci pecuniam sub vsuris accipere, & creditori
soluere posse. Præterquam enim, quod raro adsit
quis cum sacco paratus, vt mox pecuniam numeret,
4 insuper † etiam nō in omnibus regionibus sub ijsdem
vsuris pecunia fœneratur, *l. 1. in princ. ff. de vsuris. l. ideò.*
ff. de eo quod certa loco. Fortassis enim alibi, vt cecinit
Persius:

—— Nummi, quos hic quincunce modesto.
Nutrieras pergunt auidos sudare deunces.

5 Vt igitur † hac in parte debitoribus iura consule-
rent, & per consequens etiam fideiussoribus eorum,
tributa ipsis est exceptio plus loco petitionis, *dicta §. si*
6 *quis agens. versic. tempore Instit. de actionibus.* quæ † cum
causæ, & rei, non personæ, cohæreat, merito etiam
fideiussoribus tribuitur, *l. exceptiones. 7 § rei autem l.*
7 *omnes. 19. ff. de except.* & hunc † effectum parit, quod
creditor, loco plus petens, teneatur ad omne dam-
num, hoc est, ad id quod interest fideiussoris, illo in
loco, vbi petitio instituta fuit, non soluisse *dicto §. si*
quis agens in fin. versic. sed hæc quidem antea. c. vnic. extra,
de plus petitionibus latè Hugo Donellus in l. 1. ff. de eo quod
certo loco.

Eo igitur sic definito, generalem hanc constituo re-
8 gulam: Quod fideiussores † à creditore in suo ipso-
9 rum proprio foro, hoc est, in foro † habitationis, (cum
actione personali ex obligatione conuentionis con-
ueniantur, vt ait Hermannus Vulteius *in l. 2. num. 23.*
C. de iurisdict.) coram suo competente iudice, & non
coram iudice principalis debitoris sint conueniendi:
quia enim fideiussores locum rei obtinent, militat
10 etiam hic regula illa, quod † actor forum rei sequatur,
l. 2. C. de iurisdict. omnium iud l. 2 vbi gloss. in verb sequa-
tur textus concordamer rallegit. C. vbi in rem act. Quæ est
11 † generalis, vt ait Pontifex, *in cap cum sit generale. ex-*
tra, de foro compet. Socin *regula* 15. Duen. *regula* 21. Da-
masus *regula* 75. Vulteius *d. l. 2. num. 9.* Francisc. Mila-
nens. *decis. 5. num. 1 lib. 2.* Sebast. Medices *de conseruan-*
da poss. in verb. aut in conseruando. glo. 2 part. 3. num. 244.
mihi pag. 195. & in terminis nostris satis id probat *l.*
vlt. in fin. & ibi gloss. in verb. constituuntur. ff. rem pupilli
saluam fore. Guhel de Ludo. *sing. 7.* Amanellus de cla-
ris aquis *in singul 96.* Bald. *in l. eum A. ch. medoram. C. vt*
in possess legat. Parisius *consil 48. nu. 5 volum. 1.* Mysing.
centur. obseruat. 5. Andr. Rauchbar *in quæst. suis quæst.*
12 *7. num. 30* Et hinc fit, cum † in contractibus remis-
sioni non sit locus, vt post alios pulchrè ostendit Ioan.
Bernard. Diazius *in singul. 642. incip. Remissio in ciuili-*
13 *bus.* quòd tam † fideiussor, quam debitor forum de-
clinare, & domicilij priuilegio vti possint, maximè, si
quis eos extra prouinciam extrahere conetur, *Nouell.*
57. de exhib. reis. VVesenbec. *in parat. ff. de iudicijs. num.*
16. in fin.

Ampliatur primo hæc conclusio, vt & fideiussores
14 † Scholarium non conueniantur coram iudicibus
Scholarium, sed coram iudice suo, cum non magis sub
obtentu nominis Scholarium actiones ad alios iudi-
ces transferendæ sint, quam sub obtentu nominis pri-
mipili ciuiles actiones ad iudices transferri possunt,
l. 2. C. de primipilo. lib. 12. Bald. *in Auth. habita. & ibi etiā*
Iulius Pacius, cap. 4. nu. 17. C. ne filius pro patre. Petr. Re-
buff *de priuil. Schol. priuil. 152. nu 4.*
15 Ampliatur † secundo, vt & clerici fideiussor laicus
non sit conueniendus, vbi ipse clericus conueniri po-
terat, sed coram iudice suo, ita vt exceptione fori lai-
ci se tueri possit, *l. si reus. ff. iudic. solui. l. 29. §. 1. ff. de iu-*
dicijs. Specul. *de compet. iud. adit. §. regulariter.* Ioan. Fa-
ber. *in Auth. statuimus. Cod. de Episc. & cleric. & in §. fin.*
Instit. de satisd Lud Roman. *singul. 629. incip. Nunquid*
fideiussor. Bouerius *singul. 11. incip. Cautio, & fideiussio.*
num. 6. Hippol *in Rubr. de fideiussor. num. 311.* Franc.
Marc. *q. 325. limit* 8. Guid. Papæ *decis. 561. num 6. &*
singul. 449. numer. 2. Horatius Carpanus *ad Statut.*
Mediolanens. part. 1. capit. 44. numer. 66. & 67. Camill.
Borell. *controuers. 11. numer. 9. & sequentibus.* (vbi fuse
hoc discussit) Rutger. Ruland *de commiss. part. 4. lib. 6.*
cap. 4. num. 4.
16 Ampliatur † tertiò, vt, si fideiussor metuens conue-
niri, imploret officium iudicis, ne exigatur vltra, quam
sit sua rata (sicut potest) hæc imploratio queat fieri
coram iudice suo, nec opus sit, eam proponere coram
iudice aduersarij; Ita notabiliter tradit Abbas *in c. si*
quis contra. extra de foro compet. Anton. Capicius *decis.*
18. nu 3. Iacob. Anellus de Bottis *in addi. ad §. si plures*
Instit. de fideiuss.

Cæterum nonnullis etiam modis rursus declaratur
17 ista conclusio, & quidem primo, si à † fideiussoribus
priuilegio fori, mediante stipulatione, adiectaque pœ-
na fuerit renunciatum, promissumq;, quod vbique lo-
corum non solum conueniri possint: verum etiam sol-
uere debeant, tunc enim in loco contractus, vel alibi,
non obstante exceptione incompetentiæ, rectè con-
ueniuntur, nec remissione est opus, quæ nec admitti-
tur, imò in casu contrauentionis etiam pœna conuen-
ta exigi potest, *l. si quis in conscribenda & ibi Bart. nu. 2.*
Alex. nu. 6. Ias nu 12. Dec. nu. 21. C. de pact gl. Bart. Bald.
& Dd. in l. 1. ff si quis in ius voc non ierit. & in l. si conue-
nerit ff de iurisd. om. iud Bart. *in l 1. §. hæres. ff. de iudic.*
Mysing *d. obs. 5. cent. 1.* Lanfran. Balbus *decis. 5* Gail. *de*
pac. publ lib. 1. c. 16. nu. 2. Laurent. Tennus Rodulph.
cautela 93. nu. 8. & alij seqq. Et nouissimè Flam. Char-
tarius *in decisio. Rotæ caus. execut. Genuens. decisio. 6.*
per tot.

Sed hic in praxi, & quidem pro notabili limitatio-
ne textus ordin. Cam. Imperialis *part. 2. tit. 1. § vlt.* ob-
18 seruandum est, quod renunciatio † quidem fori bene
19 fieri possit, vt modo dixi, valeatque † conuentio de
iudice alio, quam competente adeundo, *dicta l. si con-*
uenit. & ibi latissimè DD. ff de iurisdict l. 1. C eod tit. Vul-
teius *in l. 1. num. 7. C. de iurisdict.* Andr Gail. *de pace pu-*
blica. cap. 2. num 25 & seqq. cum fauorem partis potis-
simum concernat, & volenti nulla fiat iniuria, verum
20 illa ipsa renunciatio debet esse specialis, ita vt debi-
tor, vel fideiussor specialiter suo foro, in quo domici-
lium fixit, renunciet, vel saltem nominatim locum ex-
21 primat, vbi conueniri velit. Nam † si clausula esset
generalis, & forsitan ita concepta: Qui est debitor cō-
pareat coram iudice, & dabit ei responsum id tantum
intelligeretur de iudicijs siue Tribunalibus compe-
22 tentibus, cum beneficium † instantiarum non sit cui
facilè adimendum, Vulteius *in comment. ad l. 1. nu. 159.*
C. de iurisdict. Mysing *cent. 1. obser.* 88. Et ideò, si fortè
23 † fideiussor haberet plures instantias, creditor autem
illum statim in Camera Imper. vtpote in omnium su-
premo iudicio conuenire, & per viam executori alium
ad solutionem adigere vellet, tum Cameræ iurisdictio
nō esset fundata, & processus denegaretur, prout olim
teste Mysing. *d. obs. 88.* factū est, in causa N. contra N.

&in

&in causa N. contra N. *Anno* 1554 & nouissimè in
causa N. contra N. 13. *Februarij, Anno* 88. Qui igitur
Augustissimæ Cameræ Imperialis auxilium, Præteritis
instantijs aliorum inferiorumque Tribunalium,
implorare satagunt, illi ab initio sint cauti, vt nomi-
24 exprimi curent, non † in aliqua priuata missiua, ex-
tra iudicium, sed iudicialiter, aut ad minus in publico
instrumento (vt monet Mysing. *cent.* 1. *obser.* 88. *in fin.*)
quod debitor, vel fideiussor statim, immediate in
25 Camera conueniri possint. Neque est, quod † quis-
quam offensam ordinarij sui iudicis hic metuat, ex
traditis per Cacheranum *decis.* 78 *num.* 11. 13. & 16.
Ioann. Petr, Surdum *consil.* 47. *num.* 15. & 28. *consil.* 56.
num. 13. & 14. Vulteium *in comm. l.* 1. *num.* 168. C. de
iurisdict. om. iud. Non enim illum ex contemptu, & vt
ipsius iurisdictioni præiudicium generaretur, præ-
terijt, sed iure sibi concesso vtitur, & quidem ipsum
iudicem superiorem adit, à quo ordinariũ iurisdictio
deriuatur ac desluit, *l. si quis in conscribendo.* C *de episc.*
& cleric. l. pactum. 46. *ff. de pactis. l. si iudex* 41. *ff. de mi-
norib.* pulchrè Andr. Gail. *lib* 1. *obser.* 1. *nu.* 29. *& obser.*
40. *& lib.* 2. *de pace public cap.* 2. *num* 25. Anton. Sola *ad
constit. antiq Sabaudiæ decreti. subditos nostros. gloss.* 1. *nu.*
10. & 13. vide Bernard. Greueum *in conclus. Tract.
Cam. Imp. conclus.* 40. Schrader. *de feudis. part.* 10 *sect.* 1.
nu. 137. (vbi id fusiuè comprobatũ inuenies) Herman.
Vulteium *in l fin. num* 18 & 19. C. *vbi in rem actio.* asse-
27 rentem ibi, secundum † hanc sententiam in Camera
Imperiali processus, si petatur, decerni, ipsam praxin,
testari.

28 Declaratur † secundo, si fideiussor tacitè, vel ex-
pressè aliud egerit, conferendo videlicet solutionem
in certum locum, tunc enim, post moram soluendi ad-
hibitam, creditor rectè solutionem vrgeri in foro, ad
quod fideiussor pro soluendo se adstrinxit, vt est text.
in l. si vt proponitur. 61. *ff. de fideiuss.* & deducit Iason *in
§. plus autem. num.* 18. *Instit de actionib.* ac latius Colerus
in tract. de process. execut. part. 2. *c.* 1. *nu* 51. *& seqq.*

29 Quod si forte † contingat, vt fideiussor, qui promi-
sit quidem soluere, certo loco, ex eo loco postea ex-
banniatur, nihilominus tamen in alio loco conueniri
poterit, *per gloss. singul in l. vsuras.* C. *de solutionib.* Lud.
Roman. *singul.* 71. *incip. Senensis.* Ioan. de Arnuno
epitomate 83. vbi hoc memoriæ commendandum esse
aiunt.

30 Declaratur tertio, si † fideiussor in loco gesti con-
tractus reperiatur, tunc enim etiam ibidem rectè
conuenitur. *glos. verb contractus in cap licet ratione extra,
de foro compet. l. hæres absens in princip. ff. de iudicus.* Mai-
nerius *in l. non debet alteri. num.* 52. *ff de regulis iuris.*
Cuiat. *in Nouella* 69. *mihi pag.* 214. Caualcan. *decis.* 1.
nu 0 *par.* 1. pulchrè Colerus *d. part.* 2. *cap.* 1. *nu.* 36. *cum
31 aliquod seqq.* Ratio est, quod † paria sunt, in loco con-
tractus repertum esse, vel citatum comparuisse, In-
nocent. *in cap. præterea. nu.* 1. *vers. si vero. de dilat.* Iacob.
Marchisell. *quæst.* 106. *nu.* 6. vbi num. 7. subijcit, quod
32 forum quis † sortiatur, ratione iuramenti præstiti
de obseruando, & implendo promissio, ita vt citeri,
& conueniri queat, licet non sit inuentus in loco con-
tractus, allegat Felin. *in c. licet. num* 22. *vers. quinto fallit
33 extra, de foro compet.* Atque hæc † quidem iuri commu-
ni sunt consentanea, quãquam moribus nostris in ple-
risque locis aliud seruari dicat Herman. Vulteius in *l.*
2. *nu.* 26. C. *de iurisdict.*

Ex quibus etiam verus intellectus desumi debet
ad artic. 25. const. *lib* 3. vbi ite textus habet. Nemo
coram iudice incompetenti compareet, etiam si sit
vocatus, neque in regionibus vicinus pergat, sed
coram iudice legitimò sistat cum forensi qui bona
non possidet nihil est agendum quia, &c.

34 Declaratur quarto, vt † fideiussor conuentus, si
habeat regressum contra fiscum, & fisco litem denun-
tiet, conueniri debeat coram procuratore Cæsaris,
& non coram iudice suo *glo. Bart. & Doctores in l.* 3 C.
de iure fisci. lib. 10. Et hæc est communissima opinio,
vt ait Borgnin. Caualcan. *decis.* 8. *numero* 7. de cu-
ius tamen dicti veritate in primis videndus Caballin.
de evict. § 3. *numero* 124. & 125. Couarruies *pract.
quæst capite* 8. *numero* 3. Capicius *decisio* 197. quibus
in cumulum addantur illa, quæ adferam infra *cap.* 27.
part. 4.

35 Declaratur quinto, vt † si forte Princeps, Comes
aut Baro Imperij cum speciali renuntiatione om-
nium beneficiorum fideiusserit, idque apertè in instru-
mento guarentigionato fateatur, non habeant locum
extraneo, sed is statim in Camera Imperiali per
mandatum sine clausula ad solutionem vrgeri possit.
Per confessionem enim partis statim intentio est pro-
36 basa, cum † nulla sit maior probatio, quam pro-
prij oris confessio, quæ infringit quascunque pro-
bationes in contrarium per ipsum confitentem fa-
ctas; efficitque cessare præsumptione iuris, & de
iure, tollitque vires rei iudicatæ, ex Parisio & De-
ciano Andr. Kuteben. *in tract. de sublimit. & reg. ter-
rit. iure cap.* 3. *num.* 175. Ioan. Vincent. Hondedæus
consultat. 15. *num.* 2. *& consultat.* 19. *num.* 4 & 29. *part.* 1.
Petrus Gilkenius *de præscript. part.* 2. *memb.* 2. *cap.* 2.
37 *num.* 68 & 69 ideoque † in illum nullæ aliæ sunt par-
tes iudicis, quam vt, euitatis ac præcisis omnibus
inutilibus circuitibus, (quos libenter, & studiosè
ambiunt multi Doctores, & Iurisconsulti lagenarij)
condemnet, *l.* 1. *ff. de confess.* Vnde etiam Ouid. *de Pon-
to. libro* 2. *Eleg.* 2.

Non est confessi causa tuenda rei.

38 Declaratur sexto, vt † fideiussor in foro princi-
palis debitoris aliquando ex capite continentiæ con-
ueniri, & se defendere possit, si lis cum princi-
pali primum sit inchoata: Atque ita in Camera
Imperiali, quandoque processus decreti in causa N.
contra N. 6. *Septemb. Anno* 92. Ibi causa princi-
palis, quoad ipsum scilicet debitorem principa-
lem, ratione appellationis deuoluta erat ad Came-
ram, sed priores iudices nihilominus contra fideius-
sores processerunt, à qua sententia, & processu quasi
executionis, rursus fideiussores appellarunt, eo, quod
ratione continentiæ causæ lis coram vno iudice tra-
ctanda esset. Pro quo faciunt tradita per Fuluium Pa-
cianum *de probat. lib.* 1. *cap.* 26. *numero* 45. & 46. qui ex
39 Baldo & Castrense refert, quod † sub quo iudice prin-
cipalis, tanquam subditus, conueniri possit, cum fi-
deiussio sit, quiddam connexum cum principali ob-
ligatione, id quod valde probatur *per l. pupillus* 6. &
ibi Dionys. Gothofred ff. de fideiussor. tutor. quibus iunga
40 quæ dicam infra *capite* 30. *numero* 38. Quid porrò
statuendum sit, si ex tribus, vel quatuor confideius-
soribus, vnus sit clericus, reliqui vero laici, & vbi
conueniri debeant, decidi potest ex ijs, quæ tradit
Robert. Maranta *in speculo suo par.* 4. *in* 1 *d. est iact.* an
iudicium sit seculare, vel Ecclesiasticum, *num.* 21. 22.
2. & 24.

41 Obiter † illud quoqua obseruandum est, si fide-
iussor promittat, se in quolibet loco soluere velle, &
apponatur clausula, cum enumeratione locorum,
puta Francofurti, Noribergæ, Lipsiæ, & genera-
liter in quolibet alio loco, non tamen possit con-
ueniri in loco non tuo, suspecto, Angel. *in lex.
cum res numero* 2. *ff. de legat.* 1. Fuluius Pacianus *de
probat. libro secundo. capit.* 45. *numero decimo. & vndeci-
42 mo*, vel † remotiori, & minoris distantiæ ab expres-
sis, sed distantiæ similis. Butrius *in cap. primo. de iu-
dicijs.* Ludouic. Roman. *consil. centesimo octuagesimo,
num. nono.* & ibid. Horat. Mandos. *in additio. lit. Q.*
43 vbi plures citat. Nisi forte † vltra promissionem
de soluendo Bononiæ, Ferrariæ, & alibi vbiq; locorũ,

pacto expresso se totaliter subiecerit iurisdictioni omnium, & quorumcunque iudicum, & illorum compulsioni, coactioni, condemnationi, aggrauationi; coram quibus voluit, & consensit posse conueniri, ac realiter personaliterq; capi, & detineri; Tunc enim absq; dubio in quocunque loco, etiam dissimili, & remotiori expressis, conueniri, & capi poterit. *Augustin. Berous cons. 38. nu 11. volum. 1.*

44 Quinimò † si voluntate creditoris, & fideiussoris, certiorati de negotio, apponatur clausula, quod iudicium cum fideiussore in vno loco, seu coram vno iudice cœptum, possit nihilominus in alio loco, seu coram alio iudice, prosequi, & finiri, crederem vigore illius clausulæ fideiussorem, ad libitum creditoris, in omnibus locis, non obstante exceptione litis pendentiæ, vel variationis, conueniri, & arrestari posse, & sic derogari dispositioni *l. vbi acceptum. ff. de iudiciis*, per ea quæ tradit Quintil. Mandol. *in tractatu de inhibit. quæst. 93. num. 5.* Colerus *de process. execut. par. 1. cap. 10. num. 191. 192. & 193.* Anton. Maria Gallesius *in formula Cameral. obligat. fol. 166.* M. Anton. de Amatis

45 *decis. 48 num. 13.* Causa enim † in vno iudicio cœpta, in alio iudicio, consentientibus partibus, rectè tractari potest. Panormitan. *in cap. vt debitus. colum. vlt. de appellat.* Albert. Brunus *consil. 54.* Claud. Cantiuncula *consil. 14. num. 19. & dixi supra cap. 17. num. 81. & cap. 20. §. 26. nu. 5.* id quod in praxi est obseruandum, propterea, quod in vno loco citius administrationem iustitiæ, quam in alio vt plurimum consequi possumus.

46 Adiicio autem, hodie † cœptum esse iudicium intelligi, non tantum cum lis contestata: Verum etiam cum aduersarius saltem citatus est, *l. si quis posteaquàm. 7. ff. de iudiciis.* Herman. Vultieius *d. l. 2. numer. 12. & ad l. 4. num. 30. C. de iurisd.* vbi ex Antonio de Trenol. Andr. Gail. & Sigismund. Scacc. hanc opinionem communem esse attestatur, quibus in cumulum addo Mascard. *de probat. conclus. 1226. nu 6* Ludolph. Schrader. *de feud. part. 10. sect. 1. num 203.* Nicol. Reusner. *decisi. 22. num. 30 lib. 4.* Mynsing *cent. 4. obseruatione 26.* Lan-

47 franc. Balb. *decis. 129.* Nisi † modo illa ipsa citatio rursum sit circumducta, Afflict. *decis. 366. num. 14.* Aut

48 † alios defectus pateatur, de quibus per Bernard. Greuenium *in conclus. practicis ad Gal. lib. 1. conclus. 29. cent. 2.*

49 Et quamuis † Guido Papæ *decis. 438.* teneat, per citationem non induci litis pendentiam, quem etiam Dn. Ioan. Neruius meritissimus Cam. Imp. Assessor aliquando secutus est *in voto suo*, in causa N. contra N. fractæ pacis, *2. Ianuar. Anno 1559.* cuius etiam meminit Raph. Sailerus: Tamen prior sententia procul dubio est communior, & veritati iuris magis consentanea, ideoq; etiam in iudicando sequenda.

50 Interim tamen † Notarius per se, & ex suo cerebro, aut ex formulari suo, non potest prætextu generalis alicuius consuetudinis apponere clausulam, vt fideiussor de iudicatum soluendo coram quocunq; iudice

51 teneatur. Ratio est, quod † obligatum esse, & teneri coram pluribus iudicibus plus est, quam coram vno, *iurib. notis.* Notarius autem licet circa solennitatem possit addere, & ad obligationem, vt efficacius, & omni meliori modo possit valere, non potest tamen addere, vt plus sit in obligatione, per tradita Socini, *in l. Gallus. §. idem credendum ff. de lib. & posthum* probant idipsum Decius *in l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iuris.* Hieron. Gratus *responso 102 nu. 6 & 7. & 8. lib. 1.*

52 Sic si † solutio debeat fieri certa die in certo loco, & debitor, vel fideiussor ibi non sit ad dandum, nec creditor ad recipiendū mora nulla committitur. Bart. *in l. tem illa, & ibi quoque Cardin. Alban in addit. nu. 4 ff. de constit. pecu.* Alexand. *cons. 210. lib 6.* Decius *cons. 566. num. 4. in l arbiter. 40 ff. de recept. arbit & eundem Iast. in l. continuus. §. cum ita ff. de verbor. obligat.* Quid enim imputares illi, qui, vt creditori suo pecuniam solueret, vbique eum quæsiuit, nec inuenit? Seneca *lib. 7. de be-*

53 *neficiis, cap. 13.* Quod † adeò verum esse putat Decius *d. loco num. 5.* vt ne quidem illo casu ad euitandam pœnam, opus sit pecuniam coram iudice offerre, secundum Alexand. *in consil 92. volum. 1. & consi. 40. volum.*

54 *4 & cons. 92. vol. 2.* Qui † verò integram hanc materiam accuratè pertractatam legere cupit, is adeat Andream Kohl. *in exercit. legal. exercit. 12 num. 76. & aliquot seqq.* nec non Mascard. *de probationib. conclus. 1070. num. 23.* Mynsing. *centur. 3. obseruat. 95.* Petr. Augustin. Morla in *Empor. iuris. part. 1. titu. 8. in princip. num. 76. & sequentib.*

CAPVT XXIV.

Ad quid, & in quantum fideiussor teneatur.

SVMMARIA.

1 *Plus petitur summa, & quantitate.*

2 *Plus re, vel summa petentis quænam pœna olim fuerit? num. 3. & 4.*

5 *Plus re petentis pœna hodierna. Et num. 6. Quæ etiam in Hassica, Comitatu Ostfrisiæ, & Dynastiis Ieuerensi obseruatur, num. 7. & 8.*

9 *Statutum, vel lex specialis non nisi strictam interpretationem per se admittit.*

10 *Plus petens vt cadat à iure suo, opus est. I. Vt plus debito dolose, & malitiosè exegerit.*

11 *II. Vt conuincatur plus petisse, vel per testes, vel per scripturam, aut instrumentum debiti, vel per confessionem suam, vel per iuramentum partis. Aliter sentiente Ioan. Zangero, nu. 12.*

13 *III. Vt ante litem contestatam exceptio plus repetitionis obiiciatur.*

14 *IV. Vt certo constet, quid quatumque debitor debeat. Et num. 15.*

16 *Clausula: Petens ius, & iustitiam administrari, pluris petitionis pœnam amouet, ex sententia Crauettæ, Nenizani, Zangeri, & aliorum. Sed declara, vt numero 17. & 18.*

19 *Fideiussor accipi debet eiusdem rei nomine, siue totius, siue partis, quam ipse principalis debet, alioquin inutiliter interuenit.*

20 *Pignus nonnunquam ob aliam causam detinetur, quam ob quam datum est.*

21 *Fideiussor nunquam ad aliud debitum, quam quod in fidē suam recepit, tenetur.*

22 *Fideiussoris datio, vel receptio non alterat sui natura præcedentem obligationem.*

23 *Fideiussor pro re nondum certa, sed adhuc certificanda fidē suam interponere potest. Et nu. 24.*

25 *Fideiussor, qui se obligauit pro summa, quam calculatores referrent, non tenetur de relata per calculatores secundo electos.*

26 *Fideiussor potest intercedere, & interesse, & pecuniam etiamsi principalis factum debeat.*

27 *Fideiussor promittendo pecuniam ad interesse, censetur iure promittere idem, non diuersum ab obligatione principali. Ratio ponitur nu. 28 & 29.*

30 *Fideiussor rectè in vsumfructum accipitur, reo fundum promittente.*

31 *Fideiussor non potest aliud debere, quam debet ipse principalis nec in plus, quam debet is, pro quo obligatur.*

32 *Plus non potest esse in accessione, quam in re principali. Analogia adducitur, nu. 33 & 34.*

35 *Fideiussor in causam limitatam, extra illam causam non tenetur.*

36 *Fideiussionis effectus non extenditur extra naturam contractus, vel extra conuenta.*

37 *Fideiussor in certam causam, vltra illam non astringitur.*

38 *Fideiussio-*

38 *Fideiussionis effectus non extenditur extra verba.*
39 *Fideiussor ad unum actum, non intelligitur obligatus ad alium.*
40 *Fideiussor in causam campsoriam non tenetur ex mercimoniali.*
41 *Fideiussor ultra casum expressum non obligatur.*
42 *Quantitas, locus, Dies solutionis, & Conditio sunt partes stipulationes, & ex his quatuor orta sunt plus petendi genera.*
43 *Fideiussor quantitate, loco, Die, siue tempore, in plus obligari nequit.*
44 *Obligatio principalis si sit particularis; & obligatio fideiussoris si generalis, ad huc obligatio fideiussoria ex nulla, quia durior.*
45 *Fideiussor duriorem in causam obligatur, si fidem datam iuramento confirmauerit.*
46 *Fideiussor, qui aliquem iudicio sisti promisit, pœnam promittere potest, licet eam principalis non promiserit. Et num. 47.*
48 *Fideiussor tenetur ad diem, & omne id, quod tempore fideiussionis in obligatione fuit, siue sors fuerit siue usura. n. 49. Siue stipulatio fuerit diuidua, vel individua. n. 50.*
51 *Fideiussor tenetur in solidum.*
52 *Fideiussor, qui in duriorem causam se obligauit anne saltem ad id teneatur, quod principalis debet, late discutitur, usque ad numerum 109. Negatiua quidem proponitur à nu. 53. usque ad num. 65. Sed affirmatiua defenditur à num. 65. usque ad num. 109.*
53 *Fideiussor ne ad id quidem, quod principalis debet, tenetur si in duriorem causam interuenerit, eaque sententia est communis, communior, & in practica seruatur. num. 54.*
55 *Dictio negatiua, non, postposita signo uniuersali, quid operatur.*
56 *Lex annullans actum, omnino facit, ut vitietur utile.*
57 *Stipulatio inutilis est, si quis quinque aureos à te dari stipuletur, & tu decem promittas.*
58 *Obligationi quoties aliquid adiicitur, vel detrahitur, vitiatur est obligatio. Sed declara, ut numero 102. & 103.*
59 *Stipulatio est actus individuus. Sed accipe, ut numero 104.*
60 *Individuus actus pro parte valere, & pro parte non valere non potest.*
61 *Individuum quod est, pro parte adimi, vel pro parte amitti nequit.*
62 *Sententia est individua, ideoq; non potest in partem valere, in partem non valere.*
63 *Respondere non censetur, qui ad interrogata non respondet.*
64 *Fideiussore promittente, quam principalis debet, nulla est obligatio. Declara ut nu. 106.*
65 *Fideiussor ad id, quod principalis debet, tenetur, etiamsi in duriorem causam se obligauerit.*
66 *Summa maiori inest maior, non simul, sed ordine successiuo.*
67 *Superfluum tantum infirmatur quoties quid amplius promissum, quam promitti oportuit.*
68 *Utile per inutile non vitiatur, quoties utile ab inutili separari potest.*
69 *Libellus habens duo capita, alterum aptum, alterum ineptum per aptum sustinetur.*
70 *Stipulationes tot sunt, quod sunt corpora. Et numer. 71. 72. & 73.*
74 *Causis duabus concurrentibus, quarum una prodest, altera nocet, & materia est indiuidua semper attenditur causa, quæ nocet. Nisi causa, quæ prodest, sit potentior, nu. 75.*
76 *Minus quod est, summis sponderi videtur.*
77 *Arbitris quibusdam sententiam proferentibus condemnatoriam in centum, aliis in quinquaginta, sententia in quinquaginta tenet.*
78 *Constituere quis potest, se pro alio soluturum.*
79 *Centum aureos debens, & ducentos constituens, in 100. tantum tenetur.*
80 *L. hactenus §. 1. ff. de constit. pecun. genuinus intellectus.*
81 *Conciliatio Bartoli ad l. Græce. §. illud commune. ff. de fideiussor recitatur. Ut & Da. Goddæi interpre[illegible], nu 82.*
83 *Enumeratio interpretum, qui huic posteriori sententiæ accedunt, eamq; verio em & æque receptam esse scribant.*
84 *L. Græce. § illud commune. ff. de fideiuss. explicatur. Et nu. 97. 98. 99.*
85 *Vocabulorum virtutes ignorantes, facile decipiuntur.*
86 *Causa dicendi potius attendenda quam dictam.*
87 *Dictio, Omnino, quid importet, & nu. 88.*
89 *§. aliæ. Instit. de donationib. intellectus.*
90 *Dubium non est aptum ad tollendam ambiguitatem.*
91 *Veritas quodammodo ignoratur eius, quod multipliciter intelligitur.*
92 *Verbum ambiguum in una parte positum, declarari debet ex alio verbo claro, in altera parte posito.*
93 *Concordia verborum semper est quærenda.*
94 *Lex legem declarat, & locus locum aperit.*
95 *Lucida quæ sunt, ab obscuris locis præiudicium pati non debent.*
96 *Pisces, qui in multa salsedine sunt nutriti, sale tamen indigent.*
100 *§. præterea. Instit. de inutil. stipulat. genuinus sensus. Et nu. 101.*
105 *Testamentum, quoad ordinationem, est actus individuus.*
107 *L. si tibi decem ff. locati explicatur.*
108 *Fideiussor iuramentum interponens de seruando contractu præcise tenetur in id, quod principalis debet.*
109 *Minus potest fideiussor debere quam principalis. Et numero 110.*
111 *Efficacius potest obligari fideiussor, quam principalis, quod exemplis adductis declaratur, numero 114. 115. 116. 117. 118.*
112 *Fideiussor eandem summam, quam principalis simpliciter debet, sub hypotheca bonorum promittere potest.*
113 *Fideiussor pœnam promittere potest, ad quam principalis non tenetur.*
119 *Fideiussor duabus obligationibus eiusdem rei nomine teneri potest. Quod quomodo intelligendum, ostenditur. nu. 120 121. 122. 123.*
124 *Fideiussor non obligatur ad id, quod ex mora debitoris ad principalem obligationem accedere potest. Quod ampliatur nu 129. 130. 131.*
125 *Fideiussio est stricti iuris.*
126 *Mora habetur pro delicto.*
127 *Iniquum est, ex facto alterius alterum damnum pati.*
128 *Fideiussor hodierno iure, non, nisi prius excusso principali, tenetur.*
132 *Fideiussor, qui ab initio in omnem causam se obligauit, tenetur etiam in id, quod ex mora debitoris principali obligationi accedere potest.*
133 *Statutum Lubecense libro 3. titulo 5. §. adducitur.*
134 *Fideiussor, qui in omnem causam teneri non vult taxationem certam fideiussioni apponat, ultra quam teneri recusat. Et num. 135.*
136 *Fideiussor ad solutionem post lapsum termini præfixi requisitus, tenetur etiam ratione moræ ad illud plus, quod causatur ob moram in soluendo adhibitam.*
137 *Debitor ratione retardatæ solutionis ad interesse non tenetur, antequam in mora soluendi sit constitutus.*
138 *Pactum, quod interesse ante moram debeatur, non valet.*
139 *Fideiussor ad interesse, vel lucri cessantis, vel damni emergentis, ante moram non tenetur.*
140 *Fideiussor moram non committit, si forte an debitor soluerit, nec ne, vel quid, & quantum soluere debeat. Et nu. 141.*
142 *Mora in liquidis, & prolixam calculationem requirentibus, cessat.*
143 *Interpellatio unica sufficit ad moram causandam. Et numero 149.*

144 *Interpellatio quædam tacita. Et nu. 145. Quædam expressa nu. 146. & 147.*
148 *Interpellatione semel facta, quamuis creditor destiterit instare, tamen mora creata est.*
150 *Eberhardi à VVeih IC. encomium.*
151 *Interpellationem non præcessisse, fideiussor probare cogitur.*
152 *L. si libertus moram ff. de oper. libert. intellectus.*
153 *Mora fideiussoris nulla esse potest, vbicunque est obligatio faciendi.*
154 *L. si posteaquam ff. rem pupilli saluam fore. sensus.*
155 *Actionis tutelæ alicuius nomine, qui intercedit, in omnem causam intercedere intelligitur.*
156 *L. mora. 88. ff. de verb. oblig. explicatur.*
157 *Augeri fideiussoris obligationem aliud est, quam non minui.*
158 *L. si quis. 24. §. 1. ff. de vsur. intellectus.*
159 *Expensas, quas creditor in conueniendo moroso debitore fecit fideiussor soluere tenetur. Quod intelligendum tamen. vt nu. 160.*
161 *Mora ipsius fideiussoris propria ipsi nocet.*
162 *Mora sua cuiuis semper debet esse nociua.*
163 *Morosi onerandi sunt omni damno, quod dederunt.*
164 *Fideiussor ex mora propria se in plures obligare potest, quam debet ipse principalis. Quod exemplis demonstratur. nu. 165. & 166.*
167 *Moram culpamve committente fideiussore, par ipsius est conditio, quoad æstimationem ineundam, quæ cuiusuis alterius creditoris, quantumuis principalis.*
168 *Mora confideiussoris confideiussori regulariter non nocet, licet mora vnius ex socijs nocet alijs, sicut & culpa.*
169 *Moræ purgatio quomodo fiat, remissiue.*
170 *Iuramentum in foro contentioso, quoad æquitatem Canonicam, an purgationem moræ admittat, remissiue.*
171 *Cognitis rebus non est immorandum.*
172 *Delictum debitoris fideiussoris obligationem augere nequit. Ratio ponitur nu. 173. 174. 175.*
176 *Fideiussores magistratum non tenentur in his, quæ ipsis ob culpam vel delictum irrogantur.*
177 *Fideiussores custodum castri non conueniuntur, si illi ob proditionem condemnentur in certam pœnam. Sed limita prædicta, vt nu. 178. & 179.*
180 *Neptuni pro Marte sponsio adducitur ex Homero.*
181 *Legibus Gothicis, Selandicis, ac Ducatus Schlesvvicensis introductum est, quod Nobilis, aut alius ingenuus homo, qui villam suam alij elocauit, pro conductore, si is furti forsitan arguatur, fideiussor esse cogatur.*
182 *Fideiussor arrestati factus, si ille aufugiat, sed statim reuertatur, num teneatur, adhibita distinctione explicatur. Et nu. 183.*
184 *Damnum à debitore datum fideiussoris obligationem auget.*
185 *Fideiussor pro conductore domus, non tantum pro pensione domus, sed etiam pro suppellectile facta, intercedere intelligitur. Sed limita, vt num. 186. Et nu. 190.*
187 *Castellani nomine fideiubens, non tenetur, si damnum inferat priuatis. Ratio ponitur, nu. 188.*
189 *Potestas tenetur pro officiali in pertinentibus ad officium suum.*
191 *Delictum tertij alicuis non auget fideiussoris obligationem, quamuis ille tertius de suo delicto teneatur. Quod exemplo ex legibus Gothicis siue Selandicis desumpto probatur. nu. 192.*
193 *Contumacia vt multis modis committitur, ita etiam varie coercetur.*
194 *Contumacia rei fideiussoris obligationem non auget.*
195 *L. vlt. ff de fideiuss. succincta explicatio.*
196 *Res semel iudicata in iudicium amplius deduci non debet.*
197 *Rei iudicatæ si quid ex contumacia vel delicto rei accedit, ad id fideiussor non tenetur.*
198 *Fideiussor, qui se non tantum pro pœna delicti, sed etiam pro pœna violati processus, vel contumaciæ, se obligauit, omnino tenetur. Et nu. 199.*
200 *Pœnam non præstat fideiussor ob rei fugam, si fisci non interfit. ex carcere abitum esse.*
201 *Fideiussor de iudicio sisti termino præfixo, pœna adiecta contra facienti, puniri debet pœna promissa, lapso termino præfixo.*
202 *Fideiussor tenetur de iudicatum soluendo, reo nolente facere emendam honorariam ad certam pœnam.*
203 *Promissio generaliter facta de non offendendo, ad causam saltem antiquam restringitur.*
204 *Principalis si condemnetur ob pacem ruptam, fideiussor quoq; condemnatur ad pœnam conuentionalem.*
205 *Casus inopinatus an fideiussoris obligationem augeat? Et nu. 206. 207. 208. 209.*
210 *Casum fortuitum non præstat fideiussor. Et nu. 211.*
212 *Valentini Franci opinionem non admittit auctor.*
213 *Fideiussor, qui promisit pro aliquo, quod alium non debeat offendere, non tenetur, si percusserit defensionis causa.*
214 *Negatio debitoris non auget fideiussoris obligationem.*
215 *Sinistra, & male detorta interpretatio fideiussoriæ obligationi nihil incommodat.*
216 *Vsuras, fructus, & interesse num fideiussor præstare teneatur, dilucide explicatur. Et nu. 217. 218. 219. 220. 221. & 224.*
222 *Interesse probandum est Et nu. 223.*
225 *Fideiubens supra contractus bonæ fidei etiam ad interesse tenetur.*
226 *Raphaelis Fulgosii sententia perpenditur.*
227 *Oratio indefinita æquipollet vniuersali. Sed limita vt nu. 229. 230. 231.*
228 *Fideiussor quando se simpliciter obligat, præsumitur se obligare in omnem casum, & causam, quæ ex natura negotij procedit. Sed declara vt nu. 236.*
232 *Francisci Bursati inaduertentia siue incuria detegitur.*
233 *Vsuras pacto, vel stipulatione à debitore ab initio promissas, tenetur fideiussor, simpliciter fideiubens, soluere, si eum non latuerit, eas promissas esse.*
234 *Fideiussor vere dicitur eundem summam promisisse per relationem ad instrumentum rei principalis, etiamsi non specificet in instrumento fideiussionis.*
235 *Acceptans contractum, acceptare censetur cum omnibus*
237 *Verba eo respectu intelligenda, quo prolata sunt. Sed limita vt nu. 238.*
239 *Sortis, & vsurarum promissarum connexa est obligatio.*
240 *Connexa capitula non possunt pro parte probari, pro parte improbari.*
241 *Fideiussor subscribens instrumento, in quo se debitor ad sortem, & vsuras obligauit, videtur totam obligationem cum omnibus clausulis approbasse. Quod exornatur. nu. 242. 243.*
244 *Obligatio alia est sortis, alia vsurarum.*
245 *Accessorio non fit præiudicium, quod iure obligationis de per se peti potest.*
246 *Vsuris ex mora rei venientibus non est obnoxius fideiussor, nisi se in omnem causam obligauerit. Et num. 247. 248. 249. 250.*
251 *Vsuræ moderatæ ac legitimæ tantum à fideiussoribus exigi possunt.*
252 *Fideiussores eorumq; heredes reuocantur ad eandem rationem vsurarum, ad quam reuocatur tutor.*
253 *Vsura centesimæ de iure Pandectarum in arbitrium tutelæ veniebnat. Sed hodie sunt semisses. num. 255. 256. 257.*
258 *Leges innumeræ relatæ sunt in Pandectas, & Codicem, quæ tamen nihilominus alijs legibus sunt abrogatæ.*
259 *Vsuræ etiam hodie soluendæ sunt à fideiussore, non obstante prohibitione Canonica. Et nu. 260.*
261 *Camera imperialis decernit mandata executorialia aduersus fideiussores ratione interesse à tempore moræ computandi. Quod præmdicijs, & Recessu Imperij confirmatur nu. 262 & 263.*
264 *Fideiussor, ex obligatione emptionis redituum ad redituum annuum soluendum conuentus, exceptione vsurarum se tueri nequit.*

265 Re-

265 *Reditus annuus vsura succedanea est.*
266 *Aestimatio meritium, pro quibus est fideiussum, quomodo incunda, remissiue. Et nu. 267.*
268 *Aestimatio meliorationum, an secundum tempus praesens, vel preteritũ consideranda, ex Antonio de Gammis.*
269 *Fideiussor non tenetur soluere tributum, quod imponitur pecuniae creditae, Et nu. 270.*
271 *Tributa, census & collectae ab eis debent, qui rem possidẽt iure proprio, & eius fructus faciunt suos.*
272 *Tributum, & collectas sustinere cogitur locator, non conductor.*
273 *Tributa noua exsoluere semper incumbit emptori, siue de nouo acquirenti. Sed limita vt nu. 274.*
275 *Fideiussor pro certa sorte, an etiam intelligatur promisisse pro expensis, vecturis proxeneticis, dacijs & gabellis, remissiue ex Vergilino Caualcaneo.*
276 *Fideiussor non tenetur ad expensas promissas, si reus absoluatur, compensatis expensis.*
277 *Fideiussor pro certa administratione obligatus, intelligitur etiam obligatus pro actu connexe.*
278 *Promissio fideiussoria pro gestis in tutela, extenditur etiã ad gesta extra tutela, que sunt connexa ratione tutelae.*
279 *Fideiussio pro eo facta, qui artem aliquam profitetur instituit, restringitur etiam ad debita, quae artis illius occasione contracta erant.*
280 *Promittens resarcire damnum datum à famulo, tenebitur etiam pro furto per famulum commisso. Et numero 281. & 282.*
283 *Fideiussor indemnitatis ad suscipiendum iudicium adigi potest.*

Non solum tempore, & loco, vt in praecedentibus duobus capitibus explicaui, verum etiam † summa, & quantitate (quae & ipsa pars contractus siue obligationis esse censetur, *l. interdum. 75. ff. de verb. oblig.*) plus peti potest, *§. si quis agens. Instit. de actio. n. 20. rubric. extr. de plus. petit.* Paul. *lib. 1. sent. tit.* 10. Cuiac. *lib. 7. obser. c. 27.* Pet. August. Morla *in empor. p. 1. tit. 8. in prin. in 1. praemiss. num. 79.* Ioan. Zanger *in tract. de excep. par. 2. c. 10. nu. 3.*
2 Et quidem olim † leuis poena plus re vel summa petenti infligebatur, ita vt si paganus esset creditor, causa caderet, hoc est, integrum creditum amittere (sic enim causam, qua petitor cadit, interpretor, vt litem pro credito motam significet, *l. 2. ff. iudic. solut. l. 8. §. 1. ff. de inoff. test. l. 4. ff. de verb. signi.* quam Graeci [illegible] vocant; vnde etiam Plautus: *Si parasitus, inquit, amplius quã praefinitum est postulauis, plus petiti periculo strangulatur.* Sin verò miles † esset
3 creditor, & causa caderet, & exautorabatur, propterea quod crimen exasperatur in militem. *Cuiac. in Nouella 32. mihi pag. 161. per l. quaedam. ff. de poenis.* Ideoque veteras † sibi diligenter prospiciebant, & quidã in primis
4 in hoc casu, vt interrogaretur aduersarius, ex qua parte haeres esset defuncto, ne actor certum petens, & sic actionem in personam intentans, interdum plus petendo aliquid damni sentiret, *l. 1. ff. de interroga. in iure faciend.* De quibus interrogationibus remissiuè vide Specul. *in tit. de interrog. §. 1. nu. 2.* Aretin. *nu.* 101. & Ias. *nu. 226. in §. actionum. Inst. de act.* Ach. Persou. *in tract. de peti. haer. nu* 642.

Verum hodierno iure illa poena plus re petitionis
5 est mitigata, ita † vt qui plus petit, quam sibi debetur, lite cum reo contestata, in omne, si quod forte damnum ex hac causa acciderit, veluti si plus sportularum apparitorib. dederit, aut plus sumptuum in procuratores, vel patronos causarum factum sit, ei, cõtra quem plus fuerit petitum, commissa tripli condemnatione puniatur, *d. §. si quis agens in fin. vers. sed haec quidẽ antea.* vbi Dd. & praesertim Gabr. Mudae *Inst. de act. l. 2. C. de plus. pet.* Crauet. *cons. 511. n. 1. & 2. part. 3.* Ioa. Zanger. *in tract. de excep. p. 2. cap. 10. nu. 8. vers. quod si quis.* Geor.
6 Obarcht *in tract. de lit. contest. c. 10. nu. 91.* licet † addat, hodie, omisso triplo, condemnationem fieri in expensas, iuxta Innocent. *in c. vnic. num. 1. de plus petit.*
7 Atque † hanc iuris communis decisionem approbauit Ordinat. prouincialis Hassica *c. 13.* vbi dicitur: Qui in iudicio dat suam petitionem aductus alterum, ille petenti tenetur dare responsum ad hoc, vt cognoscatur, an qui postulant vera sit illius petitio, alter soluat expensas, & tertiam partem plus, &c. Nec
8 † discrepat Ordinat. prouincialis Dynastiae seuerẽus, cum iure prouinciali Comitatus Ostfrisiae consonans, *sub Rub. Ordinationes, &c. his verbis:* Qui petere oportet, vt de recesta, & liquida det suam petitionem, sin autem falso, soluat omnes expensas, quia indebite petit, & si aliquis testis falsus sit repertus punitus sit. Et quia haec ordinatio simpliciter dicit, quod damnum perpessum, & litis expensas actor plus re petens saltem soluere debeat, non expressa tripli poenam, non erit quoque haec infligenda, quidem statu-
9 tum, vel † lex specialis per se non nisi strictam interpretationem admittit, & pro omisso habetur, quod in eo non est expressum, *l. si vero. §. de vi. a. ff. solut. mat. l. quidquid astringenda. ff. de ver. oblig.* Gail. *lib. 2. obser.* 33. *numero 1. & obser 79. nu. 4.* Ioan. Koppen. *decis. 6 num. 1.*
10 Ad hoc † verò, vt plus petens cadat à iure suo, opus est primo, vt plus debito dolosè, & malitiosè exegerit. *l. vn. in verb. per dolum & machinationem. C. de plu. pet.* Alexand. *consi. 78. in causa. num. 6. & cons. 83. viso processu num. 4. lib. 6.* Ias. *in d. §. si quis agens. ver. sed haec quidem. num. 5. Inst. de act.* Neuia *cons. 94. num* 11. Bursatus *cons. 217. num. 20* Roland. à Valle *consil 71. num. 39. & 40. volu. 1.* Socin. *regul. 44.* Hieron. de Laurent. *decis. Auenian. 35 num. 3.*
11 Deinde, † vt conuincatur plus petijsse, vel per testes, vel per scripturam, aut instrumentum debiti, vel per confessionem suam, vel iuramentum partis, vt vult
12 Crauet. *in cons. 325. num. 5. part. 3.* Licet in alia † abeat Ioan. Zang. *in tract. de excep. p. 2. c. 10. nu. 9.* existimans sufficere, si iudici de hac exceptione ex aduersarij cõfessione constet.
13 Tertio † requiritur, vt ante lit. contest. reus contra actorem plus petentem excipiat, nam post lit. contestat. non amplius auditur, cum sit exceptio dilatoria. *Ias. in d. §. si quis agent. vers. sed haec quidem nu.* 17. *& ibid. Zas. num. 13. Instit. de actio.* Georg. *Obrech. in tract.*
14 *de lit contest. c. 10. num.* 94. Et † denique ut certo constet, quid quantumq; e debitor debeat; Vbi enim summa aut res adhuc incerta est aut liquidari debet, non facile quis plus re aut summa petijsse dici potest, arg. eius quod tradit Iose. Lud. *in com. concl. concl. 8. nu.*
15 38. Id quod nominatim † innuit. Ordinatio Hassica praedicto loco his verbis: Si aliquis coram iudice comparuerit, & suam petitionem exposuerit, solum veritatem debet inquirere, & illa dicare, &c.
16 Clausulam † tamen; Petens ius & iustitiam administrari, pluris petitionis poenam amouere, ardet Crauet. *cons. 473. num. 5. par. 3.* Nec dissentit Neuiza. *in cons. 94. nu. 14. & 15.* asserens ibi post alios, quod clausula, Saluo iure superflui, ab expensis plus petentem excuset, est quo etiã idẽ sentire videtur Io. Zanger. Ant. de Butr. & Ias. secutus *in. tract. de excep. c. 10. num.* 10. Consule tamẽ, & Ilter. Treutler. *p. 1. disp. 4. thesi 12. in*
17 *fin. & p. 2. disp. 16 thesi 4 lit. B.* Sanè † si appareat, actorẽ ex malitia quadã, non verò errore, plus re à debitore petere, q; diligẽs iudex ex circũstantijs procul dubio deprehẽdet, praesertim, si alias quoq; actor male sit famae, & exiguae fidei, non video qui p praedictã clausulã à poenis excusari possit, nisi forte malitijs sit indulgẽdũ
18 *contra l. fundo ff. de rei vindi.* Praeterea protestatio actui contraria, nihil operatur, quia remouet voluntatẽ ab actu. At haec protestatio de iure superflui est tali, siquidem tum demum ab actore adijcitur, vbi is reuera iã plus petijt, vt rectè monet. Georgius Obrechtus *in tract. de litis contest. cap. 10. numero 82. & 81.*

Quemadmodum autem supra creditorem admo-
nui, vt sibi prouideat, ne à fideiussore vel tempore vel
loco plus petat, ita etiam hic ostendam, ad quid, & in
quantum fideiussor teneatur, & conueniri debeat ac
possit, vt eadem quoque prouidentia pœnam plus re
siue summa petionis euitare queat.

Principio igitur hanc constituo regulam; Quod
19 † eiusdem rei nomine, siue totius siue partis, accipi
debeat fideiussor, quam ipse principalis debet, alio-
quin inutiliter interuenit. l. græc. §. si Stychum. l. fi-
deiussor. 9. l. si ita 42. vbi Bald. ff. de fideiuss. Constant. Har-
menop lib. 3. epitom tit. 6. quib. etiam addi possunt text.
in l. hi qui accessionis. l. si Stychum. 38. l. si à colono. in prin.
ff. de fideiuss. Paris. cons. 162. num. 26. vol. 4. Et hanc esse
cōmunem Dd. opinionē tradunt etiam Bart. Imol. & alij in
d. l. si ita Fran. à Rip. in l. 2. nu. 12. ff. si cert. pet. Em. Soa-
rez. in com. opin. lit. F. nu. 123. licet in alia omnia sece-
dat Arius Pinellus in 1. part. Rubrica. cap. 3. nu. 18. &
19. vbi videri poterit.

20 Et † quanquam pignus nōnunquam ob aliam cau-
sam detinetur quam ob quam initio datum est, vt in
titu C. etiam ob chirograph. pec. pig. retin. poss. fideiussor
21 † tamen nunquam ad aliud debitum, quam quod in
suam fidem recepit, tenetur, per iura superius adducta
Gabr. Mudæ. in tit. de pignor. c. quib. mod. pig. vel hypoth.
solui in c. 6. & faciunt tradita per Pet. de Vbel. in tract.
22 de duob. frat. part. 8. prin. nu. 41. non magis, quam † da-
tio vel receptio fideiussoris alterat sui natura præce-
dentem obligationem, Ioan Ronchegall. in l. 6. §. duo rei.
nu. 22. vbi Aretin. citat. ff. de duobus reis.

23 Quin tamen † fideiussor, licet reus nondum sit cer-
tificata, pro qua fidem suam interponere debet, sed
adhuc certificanda veniat, teneatur, non est dubium,
prout ostendi supra c. 10. num. 70. 71. & 72. Atq; ideo
24 † fideiussor dotis soluendæ, cuius declaratio com-
missa est arbitrio tertij, siue, vt nos vulgo loquimur:
omnino tenetur, quando receditur à persona alicuius
tertij, & volente ipso, recurritur ad iudicem, pro quan
titate à iudice postea declarata, Paul. de Castro in consi.
27. solet nromatum. col. 3 in fin. lib. 1. Crauettn consi. 272.
25 num. 2. Et sic non obstat, quod fideiussor, † qui se ob-
ligauit pro summa, quam calculatores referrent, non
tenetur de relata per calculatores secundo electos, vt
probat Hieron. Gabrielius consi. 43. num 13. In hoc
enim fideiussorem non consensisse dicendum est, iux-
ta l. apud Sempronium ff. eod. sol.

Non aduersatur quoque prædictis, quod fideiussor
26 † possit intercedere ad interesse, & pecuniam, etiamsi
principalis factum debeat, l. si quis pro eo. 57. ubi gl. &
Bart. ff. de fideiussor. l. cum filius. 49. §. 1. ff. de verb. oblig.
Ias. in l. 2. §. vlt. num. 10 ff. qui satisd. cogant. Hippol. in
rub. de fideiuss. num. 294. Eman. Soarez. in com opin lit.
27 F. num. 127. qui et fideiussor † promittendo pecuniam
& interesse, censetur iuste promittere idem, non diuer-
sum ab obligatione principali, Ioan Goddæus de contrah.
28 stipulat. cap 6. conclus. 24. num. 441. maxime † in obli-
gationibus faciendi, in quibus interesse succedit loco
rei, quando factum præstari nequit. l. si quis ab aliquo.
13 ff. de re iudic. l. 3. §. heres. ff. commodati. Pinellus d. cap.
29 3. num. 19. que † de re tamen videantur plenius Do-
ctor. in l. stipulationes. 72. ff. de verb. oblig. Bart. in l. 1. ff. de
actio. empt. Corras. lib. 2. Miscell. cap. 7. Ioan. Ianuez Par
ladorius lib. 1. rer. quotidian. cap. 6. num. 10. Anton. Pi-
chard. advir. Instit. de obligat. in princ. num 61. 62. 63. &
64. quem etiam vide in § non solum. nu. 2. 6. 7 & 8. In-
stit. de verbor. obligat.

30 Nihil † etiam stringit l. sid reo. § si reo in fundum. ff.
de fideiussor. vbi reo fundum promittente, nihilominus
recte fideiussor in vsumfructum accipitur. Cum enim
vsusfructus fūdi ius, hoc est, seruitus sit, l. recte dicimus.
25. ff. de verbor. signif. nec proprium quiddam consti-
tuat, cum re cogitatione quidem à fundo separari
possit, non magis quam quælibet alia seruitus viæ vel
itineris; ideo etiam fideiussor non pro alia, & diuersa
re, sed pro eadem, quam principalis debet, intercessis-
se censetur, d. § si reo in fundum.

Præmissæ doctrinæ iam consequens est, quod sicut
31 † fideiussor non potest aliud debere, quam debet ipse
principalis: ita etiam non possit obligari, vt plus de-
beat, quam debet is, pro quo obligatur, Cremensis sin-
gulari. 42. Horat. Carpanus ad statut. Mediolan. part. 2.
cap. 189. num. 8. non solum ideo, quia eius obligatio
32 accessio est principalis obligationis, vnde non † po-
test plus in accessione esse, quam in re principali, l.
Græce. §. illud constat. ff. de fideiuss. § fideiussores. Instit. eod.
tit. Ioan. Baptiste Asinius in tract de execut. in prolegom.
cap. 2. num. 14. dicens, id certum, & hanc naturam il-
lius obligationis esse: Camillus Borell. in controuersia
47. num. 14. Petr. Augustin. Morle. in Emporio iur. pa. 1.
1. tit. 8. in princ. in 9. præmisso. num. 60 Hieron. Gretus
in consi. 13. num. 16. vol. 1. asserens ibi, quod non solum
absurdum, & inconueniens, sed etiam impossibile sit,
vt fideiussor sit obligatus in plus, quam ipse principa-
lis, Ioan. Goddæus de contrah. stipul. cap. 6. conclus. 24.
33 num. 433. verum etiam, † quia fideiussio stricti iuris
contractus est, vt probaui supra cap. 2. num. 22. in quo
34 † nihil venit, nisi quod nominatim est actum, l. quid
quid adstringendæ ff. de verb. oblig. l. blanditus. C. de fideius-
sor. Abbas consi. 75. vol. 2. Alexand. consi. 41. in fin. vol.
6. Roland. a Valle consi. 58. num. 10. vol. 2. VVesenb.
consi. 10 nu. 20. part. 1.

35 Vnde † etiam Ias. in l. age num. 10. C. de transact. di-
cit, quod fideiussor in causam limitatam, extra illam
etiam causam non teneatur, quod fusius comprobaui
supra cap. 20 §. eo. nu. 29. & seqq. Et clarius idem Ias.
in l. centum Capuæ. versi. quinimo fuit. ff. de eo quod cert. loc.
36 ait: Quod vtcunque † magnus sit fideiussionis effe-
ctus, non tamen extendetur ad ea, quæ sunt extra na-
turam contractus vel extra conuentionem, quod sequitur
Franc. Bursat. in consi. 193. num. 6. part. 2. Ioan. Vin-
cent. Hondedæus consul. 30. num. 18. & 19 vol. 1. ex
Abbate, Alexand. Rolando à Valle, & Riminaldo
37 iun. ibi. inferens: quod fideiussor † in certam causam,
vltra illam non teneatur: idem Hondedæus consult.
111. num. 25. 26. & 27. cui etiam applaudit Ioan. An-
dreæ in addit. ad Speculat. tit. de fideiuss. in fin. versic. effe-
38 ctus autem stipulationis. vbi ait, quod † effectus stipu-
lationis nunquā vltra verba extendatur, l. damni infe-
cti. 18. §. si is. ff. de damno infect. Eodem etiam digitum
intendit Bart. in l. qui in aliena. ff. de acquir. hæred. vbi
39 tradit, quod † fideiussor ad vnum actum, non intelli-
gatur obligatus ad alium, licet pro eadem persona,
nec ad eundem ex interuallo factum, nisi large se ob-
ligauerit, vel nouatio fortassis interuenerit, vt con-
stat ex traditis per Dynum in consi. 16. & Crauettam
in consi. 762. num. 5. allegantem l. 1. versic. pro infante. C.
de munerib. & honorib. lib. 10. Denique huc pertinet,
quod post Baldum in consi. 142. volum. 5. in l. age. num.
40 42. C. de transactionib. quod fideiussor † vltra causam
fideiussionis exigi non possit, vt si in causam cambio-
riam promiserit, ea matrimoniali non teneatur. Quod
idem Alciatus repetijt in consi. 352. num. 2. inquiens:
41 quod † fideiussor vltra casum expressum non oblige-
tur.

42 Cum igitur † quantitas promissa, locus, dies solu-
tionis, & conditio stipulationi adscriptæ, partes sint
stipulationis, & ex his quatuor partibus etiam orta
sint quatuor plus petendi genera, vt ait Cuiac. lib. 10.
obseruat. cap. 14. (quanquam, & causa quandoque plus
peti potest, § si quis agens. versic. huic autem qui loco. In-
43 stit. de actionib.) ideo † etiam hi modis in plus fideius-
sor nec obligari, nec conueniri potest, ita vt ab ipso
plus loco, si alibi, plus tempore, si ante tempus, plus
quantitate, si eiusdem speciei res melior, plus sum-
ma, si plus, quam datum sit, postulatur, iure peti
queat, cuius rei manifesta exempla proponuntur,
in

in l. Græce. §. illud commune. cum §. seq. l. fideiussor. 16. §. 1. & secundo l. hi qui accessionis l. si ita. 42. l. si testamento. 49. §. vlt. ff. de fideiussorib. §. fideiussores. instit. eod. tit. l. is qui ff. de eo quod certo loco. cum simil. de quo etiam vide Costal. *ad l. 1. ff. de actionib. empti* Pinellum *ad Rubric. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 18. & seqq.* Caballin. *part. 1. milleloquio* 250. Treutlerum *select. disputat. vol. 2 disputat. 28 thesi 4. glos. C. D. & E.* Ioan. Goddæum *de contrah. stipulat. cap 6. conclus. 24.*

44 Quinimò, si † obligatio principalis sit particularis, & obligatio fideiussoris sit generalis, adhuc obligatio fideiussoris est nulla; quia durior. *Barto. in l. hi qui accessionis col. 2 versic. 3. casu ff. de fideiussorib. Hieronym. Gratus responsa 53. nu. 6. vol. 1.*

Limitatur tamen hæc conclusio duobus modis: &
45 quidem primo, vt fideiussor † in duriorem causam obligetur, si fidem suam iureiurando interposito confirmauerit, tunc enim, si non vt fideiussor, saltem tamen vt principalis promissor tenetur, secundum Bart. *in l. si quis pro eo. ff. de fideiussorib.* (vbi etiam Angel. & Imola idem astruunt) Aretin in §. *fideiussores. Instit. de fideiussor.* Doctor. *in l. cum pater. 77. §. filius matrem. ff. de legat. 2.* Alexand. *consi. 32. in fin. volum. 4.* Roman. *in l. 1. §. si quis ita ff. de verbor. obligat. per text. in d. l. cum pater. § filius matrem. ff. de legat. 2.* Hippol. de Marsil. *in tract. de fideiussor. num 291.* Anton. Quetta *consil. 54. num. 8.* id quod memoriæ mandandum esse, cum sit frequentissimum in practica, monet præses Euerhard. *in Topic. loco à vi in. amenti. num. 23.* vbi plures pro hac sententia citat, licet fluctuare videatur Vasq *illust. controuers. cap. 40.*

46 Limitatur † secundo in fideiussore, qui aliquem iudicio sisti promisit; is enim pœnam promittere potest, licet eam principalis non promiserit: ita docet Angel *in l. etsi post trei dies. ff. si quis cautionib. glos. l. sicut reus. ff. de fideiussor.* item Bart. *in l. hi qui accessionis ff. eod. tit.* nec non Ias. *in l. centum Capuæ. colum 4. ff. de eo quod certo loco.* probat Barthol. Socin. *in regul fallent. regul.* 145. Horat. Carpan *ad statut. Mediolan part. 1. cap 45. num. 18.* Cæterum hæc limitatio non satis accommoda videtur, cum vtique fideiussor hoc casu non aliud, nec diuersum promiserit, quam ipse principalis debe-
47 bat. hic enim ad factum † sistendi vna cum fideiussore suo tenebatur, quod quia posteà fortè præstari nequit, succedit verum interesse loco rei, *l. 2. §. vlt cum l. seq ff. qui satisd cogant.* & dixi supra *in princ huius cap. num. 28 & 29.*

Etsi vero, vt modo ostendi, fideiussor non potest in plus obligari, quam debet ipse reus principalis; tamen
48 † ad idem, quod principalis debet, omnino tenetur, hoc est, ad omne id, quod vel præcedente numeratione nasci potest, l. *si qui pro eo. §. si nummos ff. de fideiussor.* Amanellus de claris Aquis *singular.* 187. vel quod
49 † tempore fidiussionis in obligatione erat, siue sors fuerit, siue vsura, l. 4. *in fin.* l. *fideiussores* 68. §. 1. *ff. de fideiussor.* l. *si mandator.* 8. C. *quod cum eo.* l. *fideiussor.* 10 C. *de fideiussorib.* l. *initio. C. de pact. int. empt. & vend. & dicam*
50 *infra hoc cap. num.* a 16. siue stipulatio fuerit diuidua, vel indiuidua, l. 2. § *idemq; est. ff. de verborum obligat.*
51 Et quidem † in solidum, cum singuli fideiussores in solidum obligentur, & singuli principalem obligationem sua fide esse iubeant, ita vt ob id creditori liberum sit, à quo solidum petere velit, l. 3. l. 5. l. *liberum.* l. *si alienam.* l. *si eligendi.* l. *reos principales.* Cod. *de fideiussorib.* Horat. *Carpanus ad statut. Mediolanens. part. 2. cap. 189. num. 2.*

52 Verum † illud hoc in loco in disquisitionem venit merito, quatenus fideiussor, qui in duriorem causam, ex iactantia quadam, aut commendandæ promptæ voluntatis gratia, se obligauit, teneatur, hoc est, numne in id quidem, quod principalis debebat, vel an saltem in id, quod in principali obligatione erat, obstringatur? Finge enim, Mæuium ex mutui causa à Lucio Titio mille florenos accipere, fideiussoremque dari Sempronium, qui fidem suam pro mille quingentis florenis obstringat. Hic quidem vera crediti summa mille tantum est florenorum, quingenti igitur superabundant, & fideiussoris obligationem duriorem constituunt. Num igitur totam fideiussionem euanescere, vel an saltem in mille florenis consistere dicemus?

Difficilem profectò ingredimur quæstionem, quæ & paria pene rationum momenta habet, & pari ferè
53 numero graues auctores. Non † enim defuerunt, qui fideiussorem hoc casu, ne ad id quidem, quod principalis debebat, obligari, sed obligationem vacillare, ac irritam fieri, tradiderunt, ex quorum est Fulgos. *in l. hactenus. §. 1. ff. de constit. pecun.* Alex & Ias. *num 9. in l. 1. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig.* Hippolyt. de Marsil. *in Rubric. de fideiussor. num. 291.* Ludouic. Roman. *consil.*
54 *66. incip. vir eximie.* qui banc sententiam † communem pronuntiarunt. Imò communiorem esse, & in practica seruari, scribit Bertazolius *in tractat. clausul. instrum. claus. 40. glos 6. numer. 2.* quam etiam defendunt Franscisc. Iametius Antecessor Aureliensis *in comment. suis ad tit. ff. de fideiussor. mihi fol. 28.* Connan *lib. 6. comment. iur. cap. 6 nu. 8.* And. Fachineus *controuers. iur. lib. 8. cap. 51* (quamuis prius aliam opinionem, & docendo, & disputando tenuerit) Herman. Vulteius *in comment. Instit. ad tit. de fideiussor. in fin.* Ioan. Goddæus *in tract. de contrah. stipulat. cap. 4. conclus 4. num. 65. & pluribus seqq. nec non cap. 6. conclus. 24. numer. 440.* Horat. Carpanus *ad statut. Mediolan par. 2. c. 189. nu. 8.* pro quibus etiam sequentia moueri possunt.

Primò enim textus irresponsalis esse videtur in l. *Græce. § illud commune ff. de fideiussor.* vbi dicitur: Illud commune esse in vniuersis, qui pro alijs obligantur, quod si fuerint in duriorem causam adhibiti, omnino non obligentur. Si igitur omnino non obligantur; ergò nec in id, quod alias reus principalis debebat.
55 Nam dictio † negatiua, NON, postposita signo vniuersali, facit æquipollere verbum potentiæ suo contradictorio, vt, omnino non, idem sit, quod, nullo modo, Bart. *in l. legitimos. §. in legitimis ff. de legit. tutorib.* Decius *in l. in eo quod plus. num. 11. ff. de regul. iur.* Ioan. Bellon. *in libello de argument legum, cap. vlt. num. 21.* qui ita hunc text. interpretatur. Imò per hunc ipsum text. *in d. § illud* inferunt, non solum Marcus Mantua *in singul. 535. in fin.* quod indiuiduum hoc casu quid sit, ratione formæ à lege sic traditæ; verum etiam Aluisius
56 de Alberiis *in singul. 42. in fin.* quod † lex annullans actum, omnino faciat, vt vitietur vtile.

Secundò hanc sententiam confirmare videtur text. *in §. præterea. Instit. de inutil. stipulat.* vbi dicitur: quod
57 † inutilis sit stipulatio, si quis quinq; aureos à te dari stipuletur, & tu decem promittas; Eodem igitur modo inutilis videtur stipulatio, & per consequens etiam fideiussio, si creditor sibi mille dari stipuletur, & fideiussor mille quingentos aureos sua fide esse iubeat.

58 Tertiò † quoque non incogniti iuris esse videtur, quod cum adijcitur, vel detrahitur aliquid obligationi, semper probandum sit, vitiatam esse obligationẽ, *l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig.* atqui hic quingenti aurei ad summam mille aureorum adijciuntur; ergò obligatio quoq; vitiata erit.

59 Quartò nemini non notum est, quod stipulatio † sit actus indiuiduus, *l. 1. §. 1 l. continuus. ff. de verbor. obligat.*
60 actus autem † indiuiduus pro parte valere, & pro parte non valere, non potest, vt est text *in l. si ita stipulatio.*
61 *§. vlt. ff. de oper. libert.* Et quod † indiuiduum est, pro parte adimi, vel pro parte amitti non potest, l. *pro parte. in fin. ff. de seruit.* l. *vna est ff. de seruitut. rustic. prædior.* Andr. Kohl. *exercitat. 3. num. 17.* vnde etiam fit, quod
62 cum sententia sit indiuidua, non possit etiam ex vno iudicio res iudicata in partem valere, in partem verò

non

non valere, *l. in hoc iudicio. 27. ff. famil. hercisc. gloss. in l. etiam. §. ex causa. ff. de minorib.* Cum igitur fideiussio
per stipulationem contrahatur, videtur dicendum,
quod similiter pro actu indiuiduo sit habenda, & per
consequens partim valere, partim non valere nequeat.

Quintò etiam hoc accedit, si de alia re stipulator,
de alia promissor fecerit, quod perinde nulla contrahatur obligatio, ac si ad interrogatum responsum
non esset. *d. l. continuus. §. 1 ff. de verbor. obligat. §. si de alia. Instit. de inutil. stipulat.* Cum igitur hoc casu creditor de mille aureis, fideiussor verò de mille quingentis aureis senserit, videtur etiam nulla contrahi obligatio, maximè, quia † & is non respondet omnino,
qui ad interrogata non respondet, *l. de ætate §. quod autem. ff. de interrog. in iur. faciend.*

64 Denique hanc † sententiam stabilit, quod si fideiussor aliud promittat, quam quod principalis debet,
nulla sit obligatio, *l. 8. § si quis Stychum, l. si ita 42. l. si à reo. §. si reo. ff. de fideiussorib.* Si igitur principalis mille
tantum aureos debeat, fideiussor autem mille quingentos promiserit, videtur etiam aliud promisisse, &
per consequens nulla erit obligatio, *d. l. 8. §. si quis Stychum ff. de fideiussor.*

Sed etsi hæc, & similia, quæ haud difficulter colligi
possunt, vt & responsum iurisconsulti Pomponij *in l. si d. cum. 52 ff. locati.* (quod magnopere vrsit Io. Goddæ. *s de cap. 4. conclus. 4 num. 71. 72. & 73*) nonnihil an-
65 cipitem reddunt hanc quæstionem: contrariam † tamen opinionem, nimirum fideiussorem in pari summa, in quam se debitor obligauit, obstringi, tam iuris
rationibus, quam etiam plurimorum classicorum interpretum auctoritate magis præmunitam, & propterea huic subscribendum arbitror. In hanc autem
sententiam me vocat primo vulgata illa iuris Theo-
66 rica: Quod † regulariter in maiori summa insit minor, sicut in viginti insunt quinque, decem, & quindecim, non simul, sed ordine successiuo, *l. 1. §. si stipulanti. ff de verborum obligat. l. si vnus. § si cum decem. ff. de pact. l. qui concubinam. §. 1 ff. de legat. 3. l. cui quartam. 15. ff. de legat. 1.* Cagnol *in l. in eo quod plus ff. de regul. iur.* latè
quondam Parmenl. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 13 gloss. 3. num. 12.* Quanquam igitur fideiussor, sidem suam
pro mille quingentis aureis obstringens, plus promisit, quam erat in principali obligatione, quia tamen
nihilominus illud ipsum promisit, quod in obligatione erat, puta mille aureos, non omnino illa promissio
nulla est, sed obligat in mille aureos, tanquam in
quantitatem stipulatione solummodo comprehensam, in quam etiam tam creditor stipulando, quam fideiussor promittendo consensisse videntur, *d. §. si stipulanti. Facon à Vacuna lib. 4 declarat. iur. declarat. 70. & 71. facit l. diem. 27. § si plures ff de recept. l. inter pares. 38. §. 1. ff de re iudic.*

Secundò non parum me mouet alia iuris nostri re-
67 gula, per quam receptum est: Quod quoties † amplius promissum est, quam promitti oportuit, non tota obligatio, sed id, quod superfluum est, tantummodo
infirmetur, & obligatio in suo robore perduret, quasi nullo penitus alio adiecto, sed hoc pro non scripto,
vel non intellecto esse credatur, *l. hactenus. in fin. cum l. seq. ff de constitut. pecu. l. 3 §. vlt. cum l. seq. l. rogatus. ff. mandati. l. qui bis idem. ff de verbor. obligat. l. siue generalis. 61. in princip. ff de iur. dot. l. sancimus. in princ. C. de donat. l. 1. sec. Itali. in fin. princ. versic. sin vero plus. C. de secund. nupt. §. is qui exequitur. Instit. de mandat. cum simil.* Quod
si igitur hoc in constituto, stipulatione, mandato, dote, & donatione locum habet, sicut prædictæ leges probant, quare non etiam in fideiussione, quæ vtique per
stipulationem contrahitur, obtineret? Siquidem nulla ratio diuersitatis dari potest,

68 Nam, & alias manifesti iuris est, toties † vtile per
inutile non vitiari, quoties vtile ab inutili separari, &
distingui potest, *d. l. sancimus. C de donat. l. pecuniæ. l. vsuras l. placuit 29. ff. de vsur. l. 5. § generaliter. l. sed si vir. 31. §. si vir vxori. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. 1. §. Trebatius ff. de aq. quotid. c. vtile. 37. de regul. iur. in 6.* Hugo
Donell. *in l. in bonæ 13. num. 20. C. de pact.* Anton. Pichard. Vinnesa *in §. quod si quis. num. 14. Instit. de inutil. stipulat.* vbi hoc vulgare, & protritum esse ait. Id quod
etiam alijs exemplis declarari potest, vt cum dicimus:
69 Quod libellus † habens duo capita; alterum aptum,
alterum ineptum: per aptum sustineatur, neque partem aptam vitiet pars inepta, Panormit. *in cap. examinatæ de iudic.* Mynsinger. *centur. 4. obseruat. 5.* Ioan. Sichard. *consil feudali 9. nu. 95. & seq.* pulchrè Bernhard.
Græueus *in conclus. pract. conclus. 61. cõsiderat. 1.* Ruiger.
Ruland. *in tract. de commiss. part. 3 lib. 2. cap. 3, num. 28.*
Demus igitur, in summa quingentorum illorum florenorum obligationem fideiussionemq; inutilem esse,
in mille tamen aureis (qui vtique, & cogitatione, &
numeratione à quingentis illis superfluis discerni, &
sic summam diuersam constituere possunt) vtilis erit;
70 tot † enim sunt stipulationes, quot sunt corpora, res,
vel summæ, *l. scire debemus. 29. & ibidem Donellus, l. quod dicitur. ff. de verbor. obligat.* Et ob id, si fortè ratione
vnius corporis, rei, vel summæ stipulatio sit vtilis, respectu verò alterius corporis, rei, vel summæ existat
inutilis, nihilominus tamen vtilis per inutilem non
71 vitiatur, *d. l. 1. § sed si mihi. ff. de verbor. obligat.* non † magis, quam superuacua, & nihil ad actum pertinentia,
stipulationem vitiant, *l. quæ extrinsecus. 65. ff. de verbor.*
72 *obligat.* sicut † nec acceptilationem, *l. si is qui. 15 ff. de*
73 *acceptilat.* Et quanquam † hoc argumentum nonnihil
vacillat ob rationes adductas à Ioan. Goddæo *de contrah. stipulat. cap. 4. conclus. 4 nu. 81. 82. & 83.* in practica
tamen illis subtilitatibus, & argutijs inniti vix tutum
esset, maximè cum iura de stipulationibus loquentia
in foro non amplius tam strictè, vt olim, obseruentur,
vt dixi supra *cap. 11. num. 82.*

Pro quo etiam nonnihil facit, quod etsi, quando
74 † duæ causæ concurrunt, quarum vna prodest, altera
nocet, & materia est indiuidua, & inseparabilis, semper attenditur causa, quæ nocet, & non illa, quę prodest, *l. 3 § fin. & ibi gloss. & Barto ff ad Syllan. l. 2. §. si pupillo ff. pro emptore l. cum pater §. Mæuio. in fin. ff. de legat. 2.* Neuizan. *consil. 34. num 38.* Hippol. *singul. 196. incip. confirmatio.* Hoc tamen notabiliter limitatur, quando
75 † causa, quæ prodest, est potentior; tunc enim perimit
causam, quæ nocet, *gl. l. si mater. & ibi Doct. ff. de inoffic. testam. Petr. Gerardi singul 42. additio ad Alciat. in tract. de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 30. num. 4. lit. A.*

Tertiò hanc sententiam etiam probat illud argu-
76 mentum, quod † in summis semper id, quod minus
est, spondere videatur, *l. inter stipulantem. §. diuersa causa. l. si ita. 12. ff. de verbor. obligat.* Vtcunque igitur in
mille quingentos aureos non obligatur fideiussor, in
mille tamen, deductis superfluis quingentis, obstringitur quia hæc minor est summa, & ad hanc fideiussor
etiam respondisse videtur, *d. §. diuersa. cum §§. seqq.* Et
sanè inciuile esset, fideiussorem ne ex hac quidem responsione teneri, vt in simili ait Caius *in l. si à reo ff. de*
77 *fideiussor.* Hinc fieri videmus, si sint † plures arbitri,
quorum nonnulli sententiam proferant condemnatoriam in centum, alij verò in quinquaginta, quod
sententia in quinquaginta teneat, atque illi arbitri,
qui in maiori summa iudicauerunt, censeantur etiam
in minori iudicasse, quum in maiori summa minor sit,
ne si contrarium dicamus, ob discrepantiam arbitrorum sententia fiat planè elusoria: Dominic. de S. Geminin. & Philip. Francus *in cap. 1. de arbitr. lib. 6.* Camillus
Borell. *in tract. de compromiss. §. 3. gl. 5. num. 6.* Hieron.
Magonius *decis. Lucensi 52. num. 1. & 2. & decis. 120. num 1.* qua de re fusius se legendum exhibet. Vincent. de
Franchis *decis. 336.* ibidem edisserens, an in maiori
summa in sententijs etiam insit minor?

Quartò

Quartò eadem sententiem plurimum quoq; adiu-
uat tex. in d. l. Graecè. §. illud commune. ff. de fideiuss. vbi
Vlpienus dicit, illud commune esse in vniuersis, qui
pro alijs obligantur, vt si in duriorem causam fuerint
adhibiti, omnino non obligentur. Iam praesuppo-
78 nendo, quod quis † etiam pro alio se soluturum con-
stituere possit, l. cum. §. quod exigimus, l. vbi. 28. ff. de con-
79 stitu. pecun. & si † centum aureos debens, ducentos
constituat, in centum tantummodo teneator, aut si
sortem, & vsuras, quae non debeantur, in sortem dum-
taxat teneatur, l. hactenus §. 1. ff. de constit. pecun. aut
falsum, illud commune esse in vniersis, qui pro alijs
obligantur, vt si in duriorem causam fuerint adhibi-
ti, omnino non, hoc est, nullo modo obligentur; aut
verò alius istorum verborum intellectus erit quaeren-
dus, quod etiam tentauit Decius in d. l. in eo quod plus.
80 num. 12. ff. de regul. iur. Nam† verba illhaec: Illud com-
mune est ie vniuersis, oei pro alys obligantur, generelia
sunt, & constituentē ēt includunt, p text. in l. 2. §. 8. ff. de
adopt. l. verum. §. 1. in fin. ff. pro socio. nisi modo quis cō-
tra apertam iuris decisionem adstruere malit, consti-
tuentem pro alio non obligeri, quod falsum esse de-
monstret, d. l. 5. §. quod exigimus, & d. l. vbi. 28. ff. de con-
stit. pecun. l. vlt. C. eod. At si verba ista, omnino non, ita
interpretemur, vt idem sonent, quod verbe, in soli-
dum, vt moe ostendam, non est, quod quisquam inter
has leges, quę sanè vnius, & eiusdem sunt Vlpiani,
aliquam ἐναντιοφανίαν statuat.
81 Nec admitto conciliationem † Bartoli in d. §. illud.
diuersitatem ponentis inter constitutum, & fideiussio-
nē: quia, vt rectè animaduertit Decius in d. l. in eo quod
plus. num 13. generalitas verborum d. §. illud. hanc in-
terpretationem, ne dicem, quod & ipsę aequitas eam
non admittat, cum beneficia fideiussorum, vt plurimū
etiem ijs, qui pecuniam pro alijs constituunt, compe-
tant, l. vlt. C. de constit. pecunia.
82 Multo† minus ferendum videtur glossema D. God
dai de contrah. stipul. d. cap. 4. conclus. 4. nu 74. dum tex-
tui in d. § illud. verbum, FIDEIVBENDO, inserit, ac
ita legit, illud. commune est in vniuersis, qui pro alijs (fide
iubendo) obligantur. Nam generalitas verborum Vl-
piani hanc restrictionem neutiquam patitur, neque
vllus Interpretum (quod bona paccienti viri, quem
equidem alies magnifacio, dixerim) hactenus mihi
est visus, qui eam introducere conatus, vel ausus
fuisset.
83 Quintò † denique praeter rationes hactenus enu-
meratas sententia ista etiem suffulta est auctoritate
classicorum Interpretum, cum ab ea stent Azo. in
summ. tit. Cod de fideiussor. num. 7. Decius num. 12. &
Molin. in addit. ad Decium lit. B. in d. l. ie eo quod plus. ff.
de regul. iur. Lancell. Galieula. Aleiat. Coras. Molin.
& Duaren. fol. 721. in d. l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. obli-
gat. idem Duaren. tit. de fideiuss. cap. 3. Anto. Gomes.
de contract. cap. 13. num. 2. Alciat. lib 5. Parerg. cap. 17.
vbi alteram opinionem sibi semper iniquam visam es
se & à ratione naturali non perum recedere, ait
Guilielm Fornerius select. lib. 3. cap. 11. Ferdin. Vasqu.
lib. 1. controuer. illustr. cap. 40. num. 5. VVesenbec. in pa-
ratit. ff. de fideiussi eum. 5. Baro. Mynsing. VVesenba.
& Borcholt. in §. fideiussi. Instit. de fideiess. Eman. Soa-
rez. (perperam pro contreria opinione citetus eb
Horatio Carpano ad Statu. Mediola. par. 1. cap. 189. eu.
8.) in commu. opie lit. F. nu. 129. ie addit. ad Tinel. in pri.
par. R ubr cap. 3. num. 20. C. de rescind. vendit. vbi etiam
alios citat, & hanc opinionem veriorem, ac aequè re-
ceptam esse asserit. Et dicit quond. Parisien in addit.
ad Alexand consil. c 9. volu. 7. hanc esse veram, & con-
trariam nunquam esse receptam, quod etiem probat
Rota Perusine decis. 57. nu. 5. & 7. eandem etiam opi-
nionem longe veriorem esse scribit Anton. Pichard.
Hispenus in §. fideiussores. ce. 2. Instit. de fideiusror. sub-
scribit eidem quoque Inseph. Ludou. in resolut. quaest.
insign. c. 91. nu. 1. illud ipsum denique verius quoque
putet Hierony. Treutler. select. disput. vol. c. disput. 28.
thesi. 4. lit. B. vt & benignius, & de iure verius dixit Ia-
rem. Setserus in select. disputat. iuris, disput. 23. thes. 8. vers.
si fideiussor se in duriorē. vt ita non sit opus hic amplius
dubitare siue ἐπέχειν, an huic sententiae sit assentien-
dum, quam & leges ipsae, & opinio tot praeclarissimo-
rum Iurescons. communiter approberunt.

Et quidem his ita firmetis non erit difficile respō-
dere ad ea, quae pro opinione contrarie primo loco in
primo loco in mediū prolata fuerunt. Nam quod atti-
84 net † teetum in d. l. Graecè. § illud commune. ff. de fide-
iussorib. fateor, illum multis imposuisse, sed offende-
runt in via plana, & aequabili, vt ite propemodum in
85 illos quadret illud Aristotelis: Ignorantes † virtutes
vocabulorum de facili decipiuntur: refert Neuizan.
in sylua nuptiali, lib. 1. nu. 17. Bonus Bonius in praefat.
ad tit. de acquir. possess. num. quinte. Ruland de commiss.
lib. primo cap secondo, num. primo. Nec inscire dixit Hi-
larius de Trinit. lib. primo. Optimus lector est, qui dicto-
rem intelligentiam ex spectet ex dictis potius. quam
imponat & retulerit magis, quam attulerit: neque cogat id
videri dictis contineri, quod ante lectionem praesumpserit
86 intelligendum. Causę † siquidem dicendi potius at-
tendenda, quam dictum, vt ait AEgid. Bellamer cons.
34. num. 21. Iam si quis mentem Vlpieni penitius in-
tueatur, res salua est, & in promptu vera explicatio.
Mens enim verborum Vlpieni haec est, & nulla alia,
quod illi, qui pro alijs obligantur, si in duriorem cau-
sam fuerint accepti, omnino non, hoc est, in solidum
non obligentur, sed tamen obligentur pro ea parte,
87 pro qua, & ipse reus teoetur, vt † ita boc loco verbū,
omnino, idem significe, quod verbe, in solidum, per-
inde, ac si ICti eos in solidum non obligari dixisset.
Et hanc interpretationem ante me proberunt etiam
Eman. Soarez in addit. ad Gomes. de contract. d. cap. 13. lit.
A. Balduinus Mynsinger. Iul. Pac. & Anto. Pichard.
Hispanus num. 2. in §. fideiussores. Institut. de fideiussor.
Gilber. Reg. lib. 2. ἐναντιοφανῶν, cap. 20. quę quidem
non solum ex supradictis retionibus, & legibus om-
nibus suadetur, verum etiam ipsi literę in d. §. illud. nul
lam vim fecit, siue ibi verbum, omnioo, siue verbum,
omnimodo, retineas, sicut legisse videtur Accursius,
monente id Gilberto Regio, d. cap. 20.
88 Vtcunque enim † verbum, omnino, & verbum,
omnimodo, nonnunquam idem significant, quod in-
distinctè, l. penult. ff. pro suo. l. pacista & vtrobiq; Cuiac. ff.
de pact. Pardulph. Prateus in Lexico verb. omnino. vbi
reliquas istorum verborum significationes recenset:
aliquando tamen idem quoq; significant quod, in so-
lidum, siue in totum, vt in leg. cum filio. 81. in fine, vbi
Ludou. Charond. ff. de legat. 1. l. si mihi purè, ff. de legat. 2.
Cuiac lib. 10. obseru. cap. 38. in fin. & ad Afric. tract. 5.
mihi pag. 287. & est tex. in l. 3. ff. qui satisd. cogan. l. volun-
tate. versicul. neque omnimode creditor pignus remitti. ff.
quib. mod. pign. vel hypoth. soluitur. Vnde etiam Ludo-
uicus Charondas hęc verba promiscuè interpretatur,
ita vt vno, in loco ipsi, in solidum, sit, quod omnino,
vt in l. 3. §. ex contrario. ff. de acquirend. possess. & rursus,
omnimodo, idem quod, in solidum, siue, in totum,
d. l. cum filio. 81. in fin ff. de legat. 1. quamquam, & vtrū-
que per synonimam coniungitur, in l. ex pollicitatione.
in princip. in verb. ipsum quidem omnimode in solidum te-
neri. ff. de pollicit.
89 Nec † obstat text. in §. alię aetem donationes Instit.
de donationib. vbi dicitur, quod donatio inter viuos
omnino non comparetur legato, quod planè idem est,
ac si Imperator dixisset, quod nullo modo compare-
tur, cum vtique verum sit, quod neque natura, & pro-
prijs, neque forma, & effectu legato compereretur, vt
ibi notat VVesenbecius. Nam primo ibi discrepan-
tie quedam est in lectione textus, cum Contius, Pa-
cius, & Gothofredus ita legant; omnino non com-
paran-

parantur, Accursiani verò, & veteres Codices habeant; non omnino comparantur, quod idem denotare potest, ac si Imperator dixisset: Non sine distin-
90 ctione comparantur. Nihil dubium autem † aptum est, ad tollendam ambiguitatem *l. ex quo. §. sed cum nostri. C. de ædific. priuat.* vnde etiam Baldus *in l. precib. num. 23. C. de impuber. & alijs substitut.* dicebat, eius,
91 † quod multipliciter potest intelligi, veritatem quodammodo ignorari, nec mereri ad alicuius causæ diffinitionem vel decisionem allegari, præsertim in discussionis gyro, ex Pancirolo, Scoto, Burlato, Gratio, & Raudensi Andreas Knichen *de vestitur. pact. cap. 3. nu. 79. & 80.* Polydor. Ripa *in tractat. de nocl. temp. cap. 19. nu. 23.* Denique vtcunque lectionem Contianam retineamus, adhuc tamen magna est differentia inter hunc *§. alia au em. & § illud commune.* supra dictum. Non enim aliter de iure fieri potest, quam vt donatio directa, siue inter viuos, omnino non, hoc est, nullo modo legatis comparetur, *d. §. alia.* At iura superius adducta è conuerso suadent, vt fideiussores in duriorem causam adhibiti equidem omnino nõ, hoc est, in solidum non obligentur: obligentur tamen in eam quantitatem, quam principalis debet.

Conuenientissimum igitur est, vt verbum ambiguũ
92 † in vna parte positum, declaratur ex alio verbo claro, in altera parte posito, per ea, quæ in simili tradit Bart. *in l. Centurio. num. 27. ff. de vulgar. & pupill. substit.* Parisius *consil. 73. nu. 48. volu. 2.* Cephal. *consil. 190. nu.*
93 *2. lib. 1.* Concordia † enim verborum semper est quærenda, Alciat. in l. pacta nouissima *nu. 13. C. de pact.*
94 præsertim, quia lex † legem declarat, & locus locum aperit, *l. non est nouum ff. de legib. l. 1. §. quibus. C. de nouo. Cod. fac. l. 1. C. de inoffic. dot.* Andræas Kohl. *in exercitat. legal. exercitat. 10. nu. 22. pag. 144. colum. 1.* Balthasar. Benedellus *de iure protbum. cos. in rubrica nu. 22.* Nec
95 † quæ lucida sunt, ab obscuris locis præiudicium pati debent, vt aiunt Arnobius *in comment. Psalmi. 91.* ac
96 veluti † pisces, qui in multa salsedine sunt nutriti, sale nihilominus ad condiendum indigent: ita legibus lege opus est, vt ex Beati Theodoreti sententia ait Pet. Peckius *de amortiz. bonor. cap. 34. num. 2.* Nam quod
97 † Cagnol. *in l. in eo quod plus. nu. 2. ff. de regul. iur.* post Lancellottum Galliaulam scribit illa verba; *omnino non obligari,* sic debere intelligi, *nec naturaliter, nec ciuiliter,* illud planè non solum idem est, ac si dixisset, *eos nullo modo obligari,* quod cum prima opinione coincidit; verum etiam manifestã inter supra adductas leges contrarietatem inducit.
98 Quod † si tamen in d. *§. illud commune,* lectionem Gregorij Haloandri quis retinere velit, qui ità legit: *Placuit eos non omnino obligari,* vt sit sensus, eos ipso iure non obligari, obligari tamen ex æquitate stipulationis, siue pacti cnouenti, *iuxta §. preterea debitor. Instit. de except.* vbi Vox OMNINO idem est, quod IPSO IVRE. *l. si vnius. §. pactus. ff. de pact.* non equidẽ repugno, modo tamen is meminerit, illam lectionẽ alijs non probari. Ne dicam, quod eadem quoque generalitati illius. §. salua iuris ratione ægerrimè applicari possit. Constituens enim se pro alio in duriorem causam, obligatur nihilominus in verum debitum, detracto superfluo, non ex æquitate tantum, sed etiam ipso iure, *tot. tit. ff. de constit. pecun. l. 3. §. in eum ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent.* Idem in mandatario quoque & curatore, dotis nomine se pro puella obligante, obtinere, satis probat *l. rogatus. ff. mandati. & l. ne §. 1. ff. de iur. dot.*
99 Nihil † etiam stringit, quod Dionys. Gothofred. in *d. l. in eo. quod plus. 110. lit. A. ff. de regul. iur.* dicit, nõ magis sequi, vt fideiussor in duriorem summam datus, quam debet principalis, teneatur saltem ratione minoris, quam sequitur, vt cui desunt viginti, desint etiã decem. Est enim Gothofredus sibi ipsi contrarius, & præterea quoque huic collectioni omnes rationes supra adductæ firmiter refragantur.

Ad secundum argumentum facilis est responsio,
100 vt nimirum † Iustiniani decisio in *§. preterea inutilis.* tum demum locum habeat, si stipulatori diuersitas responsionis non placuerit: si enim ipsi ilico placuerit, non vitiatur obligatio, sed alia stipulatio contracta esse videtur, *l. 1. § si quis simpliciter. in fin. & ibi Charond. ff. de verbor. obligat.* Quod si igitur creditori mille aureos stipulanti, & fideiussor à mille quingentos promittente, ilico diuersitas responsionis placuerit, obligatur quidem fideiussor non omnino, hoc est, in solidum, sed tamen in summam stipulatione comprehensam, per iura supra in prima ratione decidendi in medium allata. Scio tamen Anto Pichar. Vinuesam in *d. §. preterea inutilis. num. 11. Instit. de inutil. stipulat.* aliam huius paragraphi interpretationem adferre, quam etiam adstruit probari Bartolo, Corasio, Duareno, Gomesio, Vasquio, Vaconio, Hottomanno, Balduino, Mynsingero, & Oinotomo, sed præmissæ explicationi ego inhærere malo, ita tamen, vt nemini aliter sentienti quidquam præscribam.
101 Nec huic † conciliationi textuum, alias prima frõte inter se irreconciliabiliter, & implacabiliter, vt ait Pichard. *d. loco num. 12.* pugnantium, aduersatur Caius *in fragment. lib. 2. titu. 9. § vel si creditor.* Eadem enim responsio illi quoque loco, ad euitandam contrarietatem, est applicanda. Nam etsi quis illa verba Caij: *Hoc ordine integrum debitum vacillare cognoscitur,* pertinacius vrgere posset, quasi sensus esset: Ordinem in promissione summarum attendendum esse, vtrum videlicet maior summa præcedat, & minor sequatur, vel, an minor præcedat, & maior sequatur, vt ita primo casu integrum debitum vacillet, secundo vero casu non item: is tamen Caium cum Vlpiano, & Paulo hac ratione [illegible] committeret, vtpote, qui talem ordinem non agnoscunt, sicut nec agnosci debet, *d. l. 1. §. si stipulanti mihi. d. l. inter stipulantem. § diuersa. ff. de verbor. oblig.*

Tertium argumentum, quod ab adiectione, vel detractione desumebatur, sententiam hanc posteriorem magis confirmat, quam oppugnat: Loquitur
102 † enim de tali adiectione, quæ salua stipulatione adijcit, adimi nequit, vt manifestum fit exemplis adductis, *in d. l. 1. §. si quis simpliciter.* Nostra autem quæstio in illis terminis decurrit, vbi adiectio omnino est separabilis, & superuacua, atque ideo pro non adiecta habetur, vt in secundâ ratione decidendi demon-
103 stratum fuit, vt taceam, adiectionem † etiam inseparabilem, toties obligationem quoque non vitiare, quoties stipulatori ilico diuersitas responsionis placuerit, *d. §. si quis simpliciter.*

Hinc etiam parum vrget ratio quarto loco adducta. Etsi enim stipulatio est actus indiuiduus, quoad
104 interrogationem, & responsionem, interim † tamẽ summæ in stipulationem deductæ sunt diuiduæ, & separabiles, *l. 2. §. 1. l. stipulationes non diuiduntur. 72. ff. de*
105 *verbor. oblig.* Neq; id adeo mirum est, cum † & testamentum quoad ordinationem, sit actus indiuiduus, vt post alios comprobat Cagnol, *in l. ius nostrum. nu. 1. ff. de regul. iur.* Et tamen res in eo contentæ diuisionem ac separationem patiantur, *tot. tit. ff. de hæred. instit. & tot. tit. ff. & C. famil. hercisc.*

Non aduersatur etiam, quod quinto, & sexto loco
106 dictum fuit, nullam † contrahi obligationem, si de alia re stipulator, de alia te promissor senserit, vel si aliud fideiussor promittat, quam principalis debet. Hoc enim intelligendum est de diuersis corporibus quæ vel substantia, vel qualitate planè differunt, *d. l. continuus. §. 1. & dicto §. si de alia.* At si res eadem sit, quamuis in quantitate, & summa ab inuicem differat, quam creditor stipulatur, & fideiussor promittit, tunc aliud est dicendum: quia in ipsum corpus siue in eandem rem consentiunt vterque, nec opus est

hic

hic adeo congruere summam, cum manifestissimum
sit, maiori summæ minorem inesse, & semper in sum-
mis id, quod minus est, spondere videatur, *d.l.si ita.*
12.d.l.inter.§ diuersa,l.si ita.109 ff.de verborum obliga-
tion.l si ita relictum 43.§.vlt ff de legat.2.& faciunt tra-
dita per Dd. in l. cum in corpus. ff. de aquir. rer. domin.l.si
ego.ff si certum petatur.
107 Neutiquam † etiam obstaculo est supra *num. 64.*
allegata *l.si tibi decem. ff. locati.* Præsupponendo enim,
non conductorem, seu locatorem contractui locatio-
nis, & conductionis legem præscribere, quam etiam
conductor, si modo re locanda, & conducenda vti
velit, sequi, & attendere cogitur, *argumento eius quod*
attuli supr.c.5 nu 3. & quod locatio, & conductio iisdē
iuris regulis consistit, quibus emptio, & venditio, *l.2.*
ff. locati. Quid minorum, si totum negotium non se-
cundum existimationem ac sensum conductoris, sed
ad nutum, existimationem ac sensum locatoris diriga-
tur, & determinetur? Si igitur locatori in constituen-
da mercede locationis ac conductionis sentiat de de-
cem Imperialibus, Conductor de quinque, sequimur
sane sensum locatoris, & locatio euanescit, nisi con-
ductor decem praestare velit, cum non sit alligatus
locator, vt eo sit contentus, quod conductor sentit:
Sin vero locator sentiat de quindecim Ioachimicis,
conductor autem existimet, se viginti conducere, ad-
huc præferimus existimationem ac sensum locatoris;
tanquam Domini, cum is rei suæ sit moderator, & ar-
biter, illique legem dicat, *per textum in l.ob res §.1 ff.de*
pactis dotalibus. Imo, & vilius minorive, si voluisset,
eam locare potuisset, ac merito conductor pro minori
mercede ipsi gratias agit. Liquet igitur hoc casu, Iuris
consultum Pomponium non considerare, iuxta natu-
ram stipulationis, duecita enim summatum, vtrum ni-
mirum maior vel minor pecuniæ siue summæ quanti-
tas à locatore siue conductore adijciatur, vel detraha-
tur, sed secundum regulas iuris pedem figere in eo,
quid locator circa mercedem locationis tacite vel ex-
presse sentiat, existimet, putet, velit, ac exprimat, hoc
loco legis in hoc contractu esse, non quod conductor
forte sensit, & existimauit.
Ex his igitur tandem manifestum fit, vniuersa pri-
mæ opinionis argumenta admodum fragilia esse, nec
sententiæ iam defensæ quicquam aduersari. Et vt ma-
xime hodie rattus contingat, vt fideiussor se in maio-
rem summam obliget, quam debet ipse principalis,
fieri tamen, casu sic eueniente, posset, & tunc credito-
rem scire opus foret, quomodo fideiussori de iure ob-
uiādum, si totam obligationem fideiussionemque for-
te vitiare, & eneruare velit, id quod superius iam, vt
spero, euidenter est ostensum.
108 Cessat † tamen tota hæc disputatio, si fideiussor
iuramentum interposuerit, de seruando contractu:
tunc enim præcise in id, quod principalis debet, te-
netur, cum iuramentum faciat actum valere omni
meliori modo, quo potest. Bartolus *in l.si quis pro eo.in*
8.membro.ff de fideiussoribus. Antonius de Petrucia *in*
repetitione l.1.in 6.effectu.ff de iureiurando. Decius *num.*
11.& Cagnol. *num.2.in fine.in dicta l.in eo quod plus. ff.*
de regulis iuris. Marc. Anton. Natta *in consi 453.num.*
15.volum.2. Francisc. Cremensis *singul 42.& ibi Ga-*
briel Sarayna in additionibus. Alciat. *in l. pacta quę contra.*
num.48.C.de pactis.& in cap.cum contingat.num. 174.de
iureiurando. Camillus Borellus *in controuersia 11. num.*
12.& in controuersia 47.nu. 15. transit eum hac opi-
nione quoque Rutger. Ruland. *in tract. de commissar.*
part.4.lib.6.cap.4 nu.54.
Hactenus igitur ostendi, fideiussores non posse ita
obligari, vt plus vel aliud debeant, quam debet ipse
109 principalis, quo † minus tamen ex diuerso, vt minus
debeant, obligari possint, nulla prohibet iuris ratio,
d.l.Græce § illud commune.l hi qui accessionis.ff de fideius-
sorib.§.fideiussores.vbi Pichard. post Gomes.& Vasquium
allegatos nu.2.Institut eod.tit.l.mulier.C.de iure. dot. l.vlt.
§ vlt. ff. de eo per quem fact. erit. vbi exempla adferun-
tur, *& facit l.4.§. melior.ff. de in diem adiect.*
Eundem igitur plane ad modum Quantitate, Lo-
co, Die solutionis, & Conditione, imo, & Causa, ipso-
rum obligatio minor, siue leuior fieri potest, quemad-
modum iisdem partibus potest fieri maior siue du-
rior, vt supra est probatum: Et quidem in eo, vt vere
110 minus debeat, cautum admodum oportet esse † fide-
iussorem, vt hoc statim in tabulas fideiussionis refe-
rat: Nisi enim probare possit, se in leuiorem causam
fidem suam astrinxisse, vel aperte protestatum fuisse,
se nolle vltra hanc vel illam summam fideiubere, *ar-*
gumento l.id ab vnaquaque. versicul sed etsi. C. de annon.
& tribut.lib.10 tum vsque in omnem causam accessis-
se videtur, quæ ab initio in obligationem fuit, cum
hoc fideiussionis quasi sit proprium, *vt docui supra hoc*
ipso capite, nu.48.& probat l.2.§. penul. & vlt. ff. de ad-
minist. rerum ad ciuit. pertin.
Huic conclusioni iam, & illud commodè anne&ti-
tur, quod etsi, vt aliquoties dictum, fideiussores non
possint ita obligari, vt plus debeant, quam debet ipse
principalis (quod Doctores nostri extensiuè obligari
111 dicunt) possint tamen ita obligari, vt efficacius te-
neantur, quam tenetur ipse principalis (quod iidem
intensiuè obligari appellant, teste Anto. Pichard Vin-
uels *in § in omnibus. nu. 13. Instit. de fideiussor.*) prout
Regnudo demonstrat *l.2.C.de fideiussor. minor.* Bertazo-
lius *de clausul.40.glo.6 in 4.* Mantua *singu.537.* Gomesius
in resolut.c.13.nu.2. Goddæus *de contrah. stipul.cap.6.*
conclu.24.nu.412.& fuse explicauit Hippol. de Marsil.
in Rubric. de fideiuss num.191 cum seqq. quem sequitur
I.S. Vltreb. *in paratit. num.5.ff. de fideiussoribus.* quibus
addo Baldum *in l.qui crimen in 8. quæst.1.qui accus. non*
poss. Alex. *in l.si quis cum.ff. de custod. reorum.* & Angel.
in l. hi qui accessionis.ff. de fideiussoribus. Didac. à Segura
in repet.l.si ex legati.num. 91 ff. de verb. oblig. Herman.
Vultetum *1.disput.* ... *cap.39.*
Hinc igitur consequens est, quod licet fideiussor
non potest intercedere in duriorem causam, quam
112 principalis, possit † tamen eandē quantitatem, quā
principalis simpliciter debet, sub hypotheca bonorū
promittere, & tamen hoc casu durior non fiat eius cō-
ditio, *l.3.l.omnibus.17.C.de fideiuss.Hen.Treutlerus select.*
disput. vol. 2.disput. 28. thesi.4. lit.F. vers. sic obligationi.
113 Nam, & pœnam † promittere potest; ad quam prin-
cipalis nō tenebatur, *gl. celebris & singularis in l.sicut.*
reus in gl. maiusculã. ff. de fideiussoribus. Aluisius de Al-
bertis singul.45. Atque hæc est communis opinio, à qua
nemo discrepat, vt post Bart. Bald. Ias. Port. Socin. &
Hippol. affirmat Ant. de Padul. *in l.si non transactionis.*
nu.4.& 5.C.de iur.& fact.ignor. cui astipulatur Mantua
singul.661 incipiente, Fideiussor non potest.
114 Sic † principali simpliciter obligato, fideiussor se
obligare potest; quod queat pro debito personaliter
115 detineri. Item, vt bona † eius per creditorem aucto-
ritate propria capiantur, licet principalis hāc senten-
tiam non præstiterit. Item, principali simpliciter ob-
ligato, potest fideiussor addere iuramentum; vel etiam
se ad obstagium obligare, ab vtroq; immunitatem
habente principali, pulchre Lucas de Penna *in l.qui-*
cunque.7.nu.8.C. de fund patrim. lib. 11.
116 Cui † non dissimile est, quod Africanus dicit, non
esse nouum, vt fideiussor duabus obligationibus eius-
dem pecuniæ nomine teneatur, ita vt si in diem acce-
pius, mox pure accipiatur, ex vtraq; obligetur, *l hæres.*
117 *21. §. non est nouum ff. de fideiuss.* Nec obstat † huic
textus *in l.quibus idem 15. ff.de verborum oblig.* vbi
Pompon. inquit: *Quibus idem promittit, id eo iure amplius,*
quam semel, non tenetur. Est enim accipiendus de præ-
statione siue executione obligationis, vt loquitur IC.
in l.in execut.85.in pr.ff de verb.oblig. nō de obligatione
ipsa. *Cuiac.ad Afric.tractat.7.mihi pag.364* Et si igitur,
qui

qui eiusdem pecuniæ nomine, & in diem, & purè ac-
cipitur, dupliciter quoq; obligatur, promittit enim bis
ideo&t bis obligatur, *d. l. hæres. §. non est nouũ.* nihilo-
minus tamen eius pecuniæ solutionē non bis promit-
tit, sed semel tantum, atque ideo si eam pecuniam, vel
purè, vel die adueniente, soluat, non tenetur eam am-
plius non soluere, cum bona fides id non patiatur, vt
bis idem exigatur, *dicta l. qui bis idem l. bona fides. 57. ff.*
de regul. iur. l. si quis dolo. 51. §. 1. in fin. ff. de re iudicata.
118 Nam † quod Accursius *in d. l. hæres. §. non est nouum.*
hod dissidium ita tollere conatur, vt in dicta *l. hæres. §.*
non est nouum. bis diuerso modo promissum fuerit, ea-
que promissio teneat: In dicta *l. qui bis idem.* verò vna
res eodem modo bis promissa fuerit, eaque promissio
non teneat, id à mente Pomponij, & Africani prors-
sus est alienum.
119 Non est † quoque quod nos sollicitus reddat in-
iectus scrupulus *ex l. Græce. § illud commune. versic. item*
accepto. ff. de fideiussor. § fideiussor. versic. Item si ille pure.
Instit. eod. tit. ex quibus locis colligi posset, falsum es-
se, quod Africano placuit, fideiussorem duabus obli-
gationibus eiusdem pecuniæ nomine teneri posse, cū
vtique ea ratione semper fideiussoris conditio durior
fieri videatur. Res enim commoda distinctione fa-
120 cilè componi potest. Quid enim, si † debitor purè
promiserit, & fideiussor in diem, vel ex die, vel etiam
sub conditione initio contractus sit acceptus? Hæc
sanè obligatio subsistit, & infringi non potest. *dicta l.*
Græce. § illud commune versic. item accepto ff de fideiusso.
121 *instit. vt, qui dixi supra cap. 11. num. 213.* Quid † au-
tem, si cum in diem, vel ex die, vel etiam sub condi-
tione initio contractus esset acceptus, mox non no-
uandi animo purè accipiatur, an duriorem ipsius cō-
ditionem factam esse dicemus? Non opinor, nam
idem promisit, quod principalis debebat, atque ideo
quoque merito obligatur, cum non sit plus in acces-
sione, quam est in re principali, *d. § fideiussores. Institu.*
122 *de fideiussoribus.* At si ab † initio debitor ex die, vel
sub conditione promittat, fideiussor quoque similiter
ex die, vel in diem, vel sub conditione, accipiatur,
mox autem non nouandi animo, eandem pecuniam
purè promittat, non ligat promissio, quandoquidem
durior eius sit conditio, cum plus sit in accessione,
quam est in re principali, *dicta versic. item accepto. &*
dicto § fideiussores. qui ad istum modum intelligi de-
bent.
123 Interim tamen † eamus manet obligatus, quate-
nus vel ex die, vel in diem, vel sub conditione acce-
ptus: non enim nouandi animo purè promisit, pro-
pterea etiam non perimitur obligatio, quæ ante effi-
cax fuit. Nam nouatio ita demum fit, si hoc agatur,
vt nouetur obligatio, cæterum si hoc non agatur, duæ
erunt obligationes, *l. 2. ff. de nouationibus l. vltim. C. eod.*
quarum si forte vna sit vtilis, altera inutilis (vt hic)
vtilis per inutilem non vitiatur, *l. 1. §. sed si mihi. ff. de*
verb. oblig.

Quia verò supra hoc capite dixi; Fideiussorem tan-
tum ad id, quod tempore fideiussionis in obligatione
fuit, obligari, necessarium vtique est, vt dispiciamus,
Num ad id, quod vel.

ex MORA, vel
ex DELICTO, vel
ex CONTVMACIA, vel
ex CASV INOPINATO, vel
ex CASV FORTVITO, vel
ex NEGATIONE, vel denique
ex INTERPRETATIONE SINISTRA,

aut MALE DETORTA, ad principalem obligatio-
nem accedere potest, teneatur, vel an ab eo planè sit
liberatus, & exemptus? Quo verò id cum fructu ali-
quo fiat, ordine de his omnibus in sequentibus agam.
Principio igitur in hoc articulo, Vtrum fideiussor
ad id, quod ex MORA ad principalem obligationem
accedit, præstandum sit obstrictus? Clarioris expli-
cationis gratia inter moram debitoris principalis, &
moram fideiussoris est distinguendum, & consequen-
124 ter pro regula tenendum: Fideiussores non † obli-
gari, ad id, quod ex mora debitoris ad principalem
obligationem accedere potest, *VVesenbec. in paratit. ff.*
de fideiussoribus. numer. 6. Andreas Kobl. in exercit. legal.
125 *exercitatione, 10. num. 21. pag. 143. colum. 1.* Cum
126 † enim fideiussio sit stricti iuris, mora † etiā pro de-
licto habeatur, quamuis per se in omittendo consistat
glo. in l. si mora. ff solut. matr. Felin. in cap. literis. extra de
constit. Ioan. Bapt. Plotus in tract. de in lit. iuran. §. 11. nu.
20. non mirum est, illud quoque non esse in obliga-
127 tione fideiussoria, cum † iniquum foret, ex facto al-
terius alterum damnum pati, *l. si ex duobus. ff. de negot.*
gest. l. paterfamil. ff. de hæred. instit. pulchrè Andr. Rauchb.
per. 2. quæst. 7. nu. 10. Quod vel ideo in primis admit-
128 tendum videtur, † cum hodierno iure fideiussor nō,
nisi prius excusso reo, teneatur, neque igitur ante in
mora ipse constitui potest, vt notauit Ioan. Thomas
Freigius *in paratit. Pandectarum, ad hunc titulum.* Idem
tenet Andr. Gail. *lib. 2. obseruat. 27. num. 1.* & Hieron.
Treutlerus *select. disputat. volum. 2. dispu. 28. thesi 5. liter.*
129 *D.* Id quod † non tantum in mora debitoris adulti,
verum etiam in mora debitoris pupilli, locum habe-
re, liquet ex *l. si pupillus, 127. ff. de verbor. oblig* vbi Sce-
uola respondet, propter pupilli moram fideiussorem
130 non obligari. Et hoc amplius, nihil † interest, vtrū
ante moram rei acceptus sit fideiussor, vel an post mo-
ram rei, vtroque enim casu non fit plenior ipsius ob-
ligatio, *l. centum Capuæ. versic. nec oportebit ff de eo, quod*
certo loco. Cuiac. tract. 3. ad Afric. mihi pag. 66 in fin. Idē
131 obtinet quoque † in fideiussore, qui actionis arbi-
trariæ nomine intercedit. Quod enim propter rei
moram ex arbitrio iudex auget, si non soluerit fideius-
sor, non tamen minus soluisse videri potest, cum huius
damni causa nulla aduersus eum actio competat, *l fin.*
ff de eo. quod certo loco. Alciat. in l. non potest. 117. num. 2.
ff. de verbor signif.
132 Declaratur † tamen rursus (atque ita primo lo-
co) hæc regula, vt nō procedat, si fideiussor se in oēm
causam ab initio obligauerit, tunc enim in id quoq;
quod ex mora debitoris obligationi principali acce-
dere potest, tenetur, feret enim sibi acceptum, quod
ab initio hanc legem contractui dixerit *l. quæro. ff. lo-*
cati. l. fideiussores. 68. §. 1. ff. de fideiuss. l. 2. §. pen. ff. de ad-
ministr. rer. ad ciuit. pertin. Duaren. *de eo quod certo loco.*
cap. 4 Donellus *ad l. 8. eod. tit.* Practic. Papiens. *in form.*
lib. contr. plur. reos deb. verb. solutionē. nu. 1. Horat. Carp.
ad Stat. Mediol. p. 2. c. 189. nu. 10.
133 Et hinc in † statutis Municipalibus Lubecensib.
lib 3. tit. 5. §. 1. cauetur: Fideiussor, qui non se obliga-
uit, vt principalis si vocatus fuerit coram Iudice, re-
spondere non debet, nisi prius vocato principali,
&c.
134 Consultum † igitur est, quicunque actionis, aut ne-
gotij alicuius nomine intercedit, si in omnem causā
teneri nolit, vt is taxationem certam fideiussioni ap-
ponat, vltra quam teneri nolit, *l. initio. C. de pact. inter*
emp. & vend. l. si mandator. 8. C. cum eo. l. veteribus. ff. de
pact. Limitata enim causa limitatum producit effe-
ctum, *l age. C. de transactionib.* Et si quid nominatim cō-
uenit, vel plus, vel minus, hoc, siue initio, siue in con-
tinenti conuenit, in singulis contractibus est seruan-
dum, cum legem contractui dederit, *l. 1 ff. deposit. l. cō-*
tract. 23. ff. de regul. iur l. in conuentionalib. 52. ff. de verb.
oblig. dixi supra hoc ipso cap. nu. 110.
135 Proinde, si † fideiusseris pro amico de iudicatum
soluendo, isque in certam pœnam cōdemnetur, adie-
cta comminatione, vt nisi soluat intra decenniū, soluat
alterum tantum, hoc est, duplum, tu certè, in casu non
factæ solutionis, non condemnaberis in pœnam du-
pli.

pli. Ista enim pœna dupli nō est accessoria priori ob-
ligationi siue condemnationi, sed est pœna coarcta-
toria extrinsecus apposita, *iuxta notata in l. Lucius. §.*
Paulus. ff. ad municip. Vt eunque igitur fideiubens sim-
pliciter, videtur in omnem causam fideiubere, *l. quęro.*
ff. locati. illud tamen locum taotum habet in ijs, quę tā-
gunt principaliter obligationem, siue accessorium
priocipali obligatiooi, & quidem in bonæ fidei iudi-
cijs. Atq; ita tradit Petrus Albert. Papiens. *in cons. 16.*
inter cons. crim. Ziletti. vol. 1.

Declaratur supra dicta regula secundo, vt oon pro-
136 cedat, si forte † fideiussor post lapsum termini ad
solutionem præfixi, pro soluendo fuerit requisitus, &
interpellatus, *l. mora. in pr. ff. de vsuris.* Vel dies certa
sit apposita in obligatione, quæ pro creditore inter-
pellet, *l. magnam. C. de contrab. stipul. l. 2. C. de iur. emphyt.*
Cabellin. tract. de euictionibus. §. 3. nu. 18. Quia enim isto
casu ex sua propria culpa, imo ex inita conueotiooe
conuenitur, tanqoam interpellatus, vel tacitè, per
lapsum termini ad soluendum appositi, vel expresse,
per requisitionem creditoris, tenetur etiam ratione
moræ ad illod plus, quod causatur ob moram in soluē
do adhibitam. *glo. in l. centum Capuæ. verb. ingerit. ff. de*
eo quod certo loco. Colerus [illegible] *execut. par. 1. cap. 10.*
137 *num. 309. in fin.* Vt † enim debitor ratione retardatę
solutionis ad interesse non tenetur antequam io mo-
ra soluendi sit constitutus, vt per iura, & Dd. auctori-
tates firmat. Ioan. Vincent. Hondedęus *consult. 50. nu.*
138 21. *vol. 1. nu.* 22. subdens noo valere † pactum, quod
ante morato ioteresse debeatur: Ita nec fideiussor
139 † ad interesse ante moram tenetur, siue de interesse
lucri cessantis, siue damni emergentis agatur. Did.
Couarruuias *variar. resol. lib. 3. cap. 4. num. 2. versic. dein-*
de. Hondedæus *d. consult.* 50. *nu.* 23. *&* 35.

140 Cæterum prædicta rursus notabilem † recipiunt
limitationem, si à creditore cōuentus fideiussor solu-
tionem fortè differat, quia ignoret, an debitor solue-
rit, nec ne, vel quid, & quantum soluere debeat, tunc
enim, si modo iudicium suscipere paratus sit, moram
non committit, quia in alterius locum succedit, & iu-
stam causam ignorantiæ habet, vt ex ratione nec mo-
ram commisisse, nec improbus esse, oeque etiam ad
vsuras obligari videatur, imo etiam nihil offerre, aut
pro residuo, ad excusandum se à more, & vsuris, depo-
nere teneatur, *l. qui in alterius 41. l. non potest. 99. in fin.*
ff. de reg. iuris l. si quis solutioni. 24. in pr. ff. de vsur M. An-
ton. Baueria *in tract. de mora part. 1. num. 24. & part. 3.*
nu. 9. versic. octauo tempera. Menoch. *de arbit. iud. quæst.*
casu. 220 num 51. Hondedæus *d. consult.* 50. *nu.* 12. *&*
36 faciunt tradita à me inferius *cap.* 27. *part.* 4. Vt
141 enim mora committatur, inprimis requiritur, vt de-
bitor (atque ita etiam fideiussor) ex iusta causa intelli-
gat, se dare oportere, & quantum sit illud, *l. quod te ff.*
si cer. pe. facit. l. nemo. §. 1. ff. de verb. obligat. l. qui sine
dolo. 63 ff. de reg. iuris. Cui illud quoque accedit, quod
142 † mora in illiquidis. & prolixam calculationem re-
quirentibus cessat, *Bald. in l. acceptam. in 6. opposit. num.*
19. *C. de vsuris.* Afflict. *decis.* 209. *& ibi Vrsill. in addit.*
Riminald. iunior. *cons* 52. *nu* 6. 7. 9. 21. 53. *& seq. lib.* 1.
pulchre Ioan. Vincen. Hondedæus *d. consult.* 50. *num.*
24. 25 *&* 33. *vol.* 1.

143 Ad moram † porrò predictam causandam sufficit
vnica interpellatio. Meooch. *de arbit. iud. quæst. d. casu.*
220. *num.* 26. 27. *& seqq.* Illaque ipsa interpellatio
144 tunc † fieri solet, quando dies obligationi est adie-
cta, ea enim pro homioe interpellat, *d. l. magnam. l. ad*
145 *diem ff. de verbor. obligat.* Eaque tacita † est interpel-
latio. Ioan. Goddæus *eleganter in comment. de contrab.*
stipulat. cap. 11 conclus. 1. num. 76. & 77. Menoch. *de ar-*
bitr. iud. quæst. d. casu 220. num. 43. & 44. Io. Vioceot.
Hondedæus *d. consult.* 50. *num.* 4. 5. 6. *&* 7. *vol.* 1. Sio
146 † vero diem non habeat adiectam obligatio, homi-
nis ioterpellatiooe ioterrumpitur, & debitor in mora
constituitur. *d. l. mora. 32. in princ. ff. de vsur. l. si ex legati.*
147 23. *ff. de verb. obligat.* Et hæc † est expressa ioterpel-
latio, vt docet Goddæus *d. c. 11. concl. 1. num. 63 & se-*
quentibus. Iacob. Menoch. *de arbitrar. iud. q. casu.* 461.

148 Ex ijsdem porro textibus † etiam hoc colligitur,
quamuis destiterit creditor instare, moram tamen
creatam esse. Bart. *in l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verbor.*
obligat. Cuiat. *ad d. l. si ex legati. 23. ff. de verbor. obligat.*
149 Et licet † Ioan. Corras. *lib. 2. miscell cap. 6. nu* 8. vni-
cam interpellationem non sufficere, sed pluribus in-
terpellatiooibus opus esse velit: In eo tamen lapsus
est Corrasius, & nonnulli alij, vt Æmylius Ferrettus
ac Petrus Costalius, impegerunt cum ipso, vt beneuo-
lus lector videre poterit apud Cuiat *tract. 8. ad Afri-*
can. mihi pag. 557. Iacob. Meooch *de arbit. iud. quæst.*
d. casu. 220 *nu.* 25. *cum multis. seqq.* vbi rationib. Cor-
rasij respondet, Michealem Grassum *lib. 2. com. opin.*
quæst. 2. Eman Soarez. *in com. opin. lit. 1. num.* 155 *cum*
seqq. & lit. M. nu. 212. *cum seqq.* vbi hanc communem
esse seotentiam pronuntiat, quod n. minimum vnica in-
terpellatio sufficiat ad moram creandam, etiam ex-
traiudicialis, cui etiam assentitur Francis. Hottom. *in*
commen. de vsuris. mihi. pag. 97. Ioan. Goddæus *d. c.* 11.
conclus. 1. num. 66. & seqq. adijciens, vsum forensem
150 hanc sententiā amplexum esse. Et nonnulla † quoq;
hanc in rem VVitebergæ publice adduxisse memini
D. Eberbardum à Vehe IC. Germaniæ nostræ præ-
clarissimum, & eminentissimum, præceptorem quon-
dam meum, (quem bonoris causa nomino) *in explica-*
tione l. quod te. 5 ff si cert. pet. vbi Corrasianis argumen-
tis breuiter, & accurate in magna studiosorum fre-
quentia satisfecit, vtinam tales aliosque commenta-
rios bene enucleatos auctosque tandem diuulgaret.

151 Quod si forte † tamen inter creditorem, & fide-
iussorem controuertatur, vtrum interpellatio præces-
serit nec ne, tunc eius rei probatio fideiussori incum-
bit: illa tenim pro actore siue creditore præsumptio,
interpellationem præcessisse. *argum l. 2. in pr. vers ta-*
metsi. ff. de vsuris. l. 4 §. 1. ff de alien. iud. mut. causa fact. l.
quod debetur ff. de pecul. o. Rom. *singul.* 393. *incip. Abso*
fero. Riminal. *cons* 409 *num. 3. vol.* 3. Et hæc magis re-
cepta est opinio, Mascardo obseruaote *in tract de pro-*
ba. concl. 915. *nu.* 3.

Cum autem huic axiomati, fideiussorem sc. ad id,
quod ex mora debitoris obligationi accedit, non te-
neri, nonnulla, tanquam contraria, iuris nostri serta
obijciantur, operæ pretium est, vt illa contrarietas,
non quidem vera, sed verisimilis, paucis remoueatur
152 Nil † igitur obstat *l. si libertus moram. ff de oper. liber-*
tor. vt nec *l. cum filiusfam. 49 §. 1 ff de verb. obl.* In illis
enim legibus agitur de obligatione non dandi, sed
153 faciendi; Vbicunque † autem est obligatio faciēn-
di, ibi oulla potest esse fideiussoris mora, quum stipu-
lator noluerit, vt ipse faceret, sed vt faceret promis-
sor, *l. inter. ff. de solutionib.* Nihil igitur fideiussori impu-
tari potest, etiamsi ipse ooo fecerit, *l. cum quidem §. si*
pupillo ff de vsuris. Cuiat. *ad Afric. tract. 3. mihi pag.* 71.
Corras. *lib. 2. miscel. c. 12. num.* 5. Ioan. Goddæus *d. cap.*
11. *conclus. 10. nu.* 146. quanquam illa solotio origina-
liter est Bartoli, vt Cuiatius ipsemet fatetur in modo
allegato loco.

154 Non repugnat † etiā *l. si posteaquam. 10. ff. rem pu-*
pilli saluam fore. vbi ex mora tutoris etiam fideiussor ex
eius tenētur: quia boc speciale est ratione pupillorū,
in quorum fauorem multa alia in iure nostro sunt in-
troducta, Corras. *d. c. 12. nu.* 11. Vel potius dicendum
est cum Cuiatio *ad Afric. d. tract. 3. pag. 67.* id ideo fieri,
quod in omnem causam actionis tutelæ interuene-
155 rint. Nam † quicunque actionis tutelæ alicuius no-
mioe intercedit, in omnem causam, & quidquid sen-
tentia iudicis accedere potest, tacite, ex natura stipu-
lationis, Rem pupilli saluam fore, intercedere intel-
ligitur, nisi taxationem certam fideiussioni apposue-
rit.

rit. Cuiac. *d. loco pag. 67. in fin. & pag. 68.* Io. Goddæus
de contrah. stipul. c. 11. conclus. 10. nu. 145.
156 Minimè etiam axioma † *num. 124.* positum euer-
tit vulgatissima *l. mora. 88. ff. de verb. obl.* vbi Paulus ita
ait: *Mora rei fideiussori quoque nocet.* Est enim hoc rectè
intellectum veritati consentaneum. Nam mora rei
fideiussori nocet eatenus, quod post moram rei, per-
empta re debita, nihilominus fideiussor tenetur, *d. l. mo-
ra & l. si à Colon. §. vlt. ff. de fideiuss.* At mora rei obli-
gationem fideiussoris augere non potest, id quod etiā
ego asserui, ex *l. centum Capuæ. ff. de eo quod certo loco,*
secutus sententiam Cuiatij ad Afric. *d. tract. 3. pag. 67.*
157 Aliud igitur † est augeri fideiussoris obligationem,
aliud non minui, & sicut non augetur propter moram
debitoris, ita etiam propter eandem causam minui
iniquum esset. Hugo Donel *in tractat. de mora. cap. 7.*
Et huc spectat etiam glossæ solutio, *in dicta l. centum
Capuæ*, dum inquit, moram rei fideiussori quidem
nocere, ad hoc, vt nascatur, & perpetuetur actio, non
autem, vt principalis obligatio augeatur, glo. Bart. &
Castrens. *in d. l. mora.* Iason *in l. 2. §. vltim. numero 15. ff.
qui satisd. cog.* Coler. *de process. execut. par. 1. c. 10. nu. 309.*
Borcholt. *in tract. de action. b. c. 3. num. 7.* Ioan. Vincent.
Hondedæus *consultat. 52 nu. 34. vol. 1.*
158 Ad eundem † modum nihil aduersatur, *l. si quis.
24. § 1. ff. de vsuris.* vbi Paulus inquit: *Cum reus moram
facit, & fideiussor tenetur.* Aut enim *iste §.* explicandus
est secundum distinctionem eiusdem Pauli, *in l. quæro.
ff. locati. 11a,* vt si fideiussor in omnem causam fideiusse-
rit, etiam ex mora debitoris teneatur; Aut dicendum,
quod per moram rei fideiussoris obligatio quidem nō
augeatur, interim tamen etiam non minuatur, sed per-
petuetur, cum qua responsione Accursius transit, *in d.
l. mora. 88. ff. de verb. obligat.* Et est verissima, *per text. in l.
si seruum. 91. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. d. l. si à Co-
lon. §. 1. ff. de fideiussorib.* Hugo Donellus *in tract. de mo-
ra. c. 2. vers. ne quisquam iniquum putet.* Io. Godd. *de con-
trah. stipul. c. 11. conclus. 10. nu. 123. 124. & 125.* Hon-
dedæus *d. consult. 50. nu. 8. & 34.*
159 Quamuis † autem, vt ex prædictis constat, fideius-
sor ex mora debitoris regulariter non teneatur, ad ex-
pensas tamen, quas creditor in conueniendo moroso
debitore fecit, eum teneri, tradidit Hippol. de Marsil.
in Rubric. de fideiuss. 11bus, num. 189. nec dissentit Man-
160 tua *singu. 593. num. 2.* Quod verum † esse tum demum
arbitror, si interpellatio aliqua præcedat, eaque sit, vel
tacita, per lapsum puta termini ad soluendum appositi,
vel expressa, per requisitionem creditoris, iuxta ea
quæ supra *nu. 143.* in medium attuli, *& facit l. si sine.
22. § cum autem ff. rem rat. hab.*
Quod porro moram ipsius fideiussoris attinet, non
161 dubium † est, quin illa fideiussori ipsi merito no-
ceat *l. cum filiusfamilias. 49. in princ. & ibi Donellus. l. si
pupillus. 127. in fine. ff. de verborum obligat.* Andr. Kohl. *in
exercit. legal. exercit. 10. num. 21. pag. 143. colum. 1.* Ioan.
Goddæus *d. cap. 11. conclus. 10. nu. 145. in fin. Mora* enim
162 † sua cuilibet semper debet esse nociua, *l. in condem-
natione. 173. §. vnicuique. ff. de regulis iuris. s. mora eodem
163 titu. in 6.* Et morosi † onerandi sunt omni damno,
quod dederunt, *l. item si verberatū. §. vlt. ff. de rei vindic.
l. cum seruus. 29. § 1. l. cū res. 47. §. fin. ff. de legat. 1.* Vnde
etiam Iason *in l. 2. §. in fideiussorem. nu. 6. ff. qui satisd. cog.*
164 ait, quod † fideiussor ex mora propria se in plus ob-
ligare possit, quam debet ipse principalis.
165 Exempli gratia; Post † moram fideiussoris, ante
moram rei, res perimitur; Tenetur vtique fideiussor,
*l. si seruum. §. nunc videamus. l. cum filiusfamilias. ff. de
verbor. oblig. l. mora §. vlt. ff. de vsuris.* Cuiac. *ad African.*
166 *tract. 3. pag. 71.* Et † multo magis, si dolo ipsius res
perimatur, *l. cum quis & si quis. l. Stychum aut Pamphilū.
§. 1. in fin. ff. de solutionibus l. si fideiussor. ff. de dolo.* Eodem
167 modo, si † fideiussor morosus sibi solutionem à iu-
dice inhiberi callide procuret, ad interesse, vsuras, &
expensas etiam merito tenetur, vt explicaui supra *cap.
19. num. 54.* Imò tradunt Dd. maximè Salycet *num. 5.
& 13. in l. vinum. ff. si cert. petat. & in l. cum quis. ff. d. ob-
ligat. & actionib. & in l. centum Capuæ. ff. de eo quod certo
loco.* Fideiussore moram culpamvè committente, pa-
rem ipsius esse conditionem, quoad æstimationem in-
eundam, quæ cuiuslibet alterius creditoris, quantumuis
principalis, *Andr. Kohl. dicto loco. numero vigesimosecun-
do, ad finem pag. 144. colum. 2.* Et hæc dicta sufficiant de
eo, quatenus fideiussoris obligatio ex mora debitoris,
168 vel ex mora propria, augeatur. De † mora confi-
deiussoris nihil adijcio, quin enim illa regulariter
confideiussori non noceat, extra controuersiam esse
opinor, præsertim si beneficio diuisionis non sit re-
nunciatum, & confideiussor ille interpellatus adhuc
quoque sit soluendo. Nec ad rem facit, quod mora
vnius ex socijs noceat alijs, sicut & culpa. Augustino.
Beroüs *consil. 120. num. 10. lib. 1.* Ioseph. Ludouic. *in
com. conclus. conclus. 53. num. 163.* Confideiussores enim
reuera, aut per se socios esse iure probari nequit, &
proinde ab vno ad aliud inferre non est permissum.
169 Qui † verò plura de mora, & de eiusdem purgatione
scire cupit, is videat Dd. in locis ordinarijs, & inter
alios Anton. Fabrum *lib. 6. coniectur. c. 7.* Cephal. *consil.
25. per tot. lib. 1.* Menoc. *de arbit. iud. quæst. casu. 7.* Et oeit.
Cothmannum *in responso 18 nu. 260. 261, 262. & seqq.*
170 (qui ibidem pulcrè deduxit, vtrum † iuramentum
etiam in foro contentioso, quoad æquitatem Canoni-
cam, purgationem moræ admittat) latissimè Andr.
Kohl. *in exercit. legal. exercit. 15. per tot.* Anto. Thesaur.
decis. 77. tu. Petr. Sud *cons. 97. per tot.* Non est enim ea
171 de re latius hic differendi locus, cum † cognitis re-
bus non sit immorandum, vt præclarè monet Sym-
machus *lib. 1. epist. 69.*
Videamus nunc deinceps, vtrum fideiussor ad id,
quod ex DELICTO rei principalis ad obligationem
accedere potest, teneatur, id enim secundo loco ex-
172 plicandum proposui. Et † quia plusquam iniquum
esset, si factum alterius alij noceret, quam ei qui fecit,
*l. de pupillo. §. si plurium ff. de nou. oper. nunc. l. neq; infantes.
ff. de fideicom. liber. l. 9. ff. quæ in fraud. cred. l. procurator. 15.
ff. de doli mali except. l. 4. ff. de tabulis exhiben.* Alterius
173 † quoque culpa alter non debet subiacere dispen-
174 dio, *l. 7. C. de Censibus. & Censit. lib. 11.* Et deniq; † iem
per cauendum est, ne respectu nocentis puniatur inno-
cens, *l. vlt. in fin. C. de his qui latron. occult. l. si quis in suo §.
legis. C. de inoffic. testam. l. cum ratio in princ. ff. de bonor.
damnat. dixi supra c. 20. § 9. num. 38. & seq.* Ideò etiam
175 meritò receptum est, quod † delictum debitoris, fi-
deiussoris obligationem per se augere nullo modo
possit. V Vesenbec. *in Paratit. ff. de fideiussoribus. textus
elegans est in l. 2. C. ad SC. Turpil.*
176 Et hinc † est, quod fideiussores magistratuum in
his, quæ ob culpam, vel delictum, pœnæ nomine, eis
irrogantur, non teneri, tam Imp. Antonino, quam ip-
sius patri D. Seuero placuerit, *l. vnic. C. de peric. eor. qui
pro magist. interuen.*
Ex quo fundamento etiam illud exstruitur, quod fi-
177 deiussores † custodum castri non teneantur, si fortè
illi, ob suam proditionem, in certam pęnam condem-
nentur, *Alberic. in l. 1. ff. de in lit. iurando. Martin. Lau-
densis in tract. de Castellanis, & Castris. q. 10.*
178 Quanquam † in vtroque casu se res aliter habet,
si in omnem causam fideiussores se obligauerint, iux-
ta illa, quę tradidi supra, *cap. 20. § 9. num. 110. & seqq.*
179 Vel pro † administratoribus, & officiarijs promi-
serint, nedum de stando, sed etiam de parendo Syndi-
catui, & de bene administrando & de soluendo iudi-
catum, &c. tunc enim tenentur, *l. fideiussores. 68. in prin.
ff. de fideiussorib.* & plenius examinat Hippol. de Mar-
sil. *in Rubric. de fideiuss. num. 93. & num. 182.* Laudens.
d. quæst. 10 per gloss. Bart. & Bald. *in d. l. 1. C. de peric.
eor. qui pro magist. inter. Vincent.* Carocius *in tractatu de*
excuss.

excuss. bonorum. part. 2. quæst. 9. num. 3. 4. & 5. pulchrè Muscatellus *in practica fideiussoria, par. 1 modo 14. nu. 9.* vbi etiam *num. 18. 19. & 20.* ostendit, quomodo contra prædictos fideiussores de Sindicatu, excusso tamen prius eorum principali, procedendum sit.

Hunc quoque alludit Homerus, *Odiss. 6.* Neptunum
180 pro † Marte spondentem inducens:

Τὸν δ' αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων·
Ἥφαιστ', εἴ περ γάρ κεν Ἄρης χρεῖος ὑπαλύξας
οἴχηται φεύγων, αὐτός τοι ἐγὼ τάδε τείσω,

hoc est:

Cui Neptunus ait: si carcere fugerit ille,
Quodq; debuerit. erat fugiens euaserit aurum,
Ipse ego persoluam, & culpam præstabo receptam.

181 Hinc † etiam legibus Gothicis, Salaodicis, & Ducatus Schleswicensis introductum est, quod Nobilis, aut alius ingenuus homo, qui villam suam alij elocauit, pro conductore, si is furti forsitan arguatur, fideiussor esse cogatur. Verba in const. *lib. 2. artic. 104.* ita sonant: Gothicis si aliquis nobilis pro aliquo purè sit fideiussor, necesse est quod ille habiter in regione cui ipse locauit villam illi, & si seruus furatur, dominus pro eo tenetur si vult eum alere aliter alium fideiussorem inuentat.

182 Sed pona, Titium † fideiubare pro Caio, eum non exiturum carcetas, vel domum agredi, attamen mox rauerti, num Titius tenebitur? In hoc casu communiter ita distinguitur: Aut Caius ab alijs reducitur, & tenebitur Titius: Aut vero breui sponte sua reuertitur, & non tenetur. Baldus *in l. 1. num. 15. C. de seruis fugit.* quem sequitur Ant. Corduba da Lara *in repetit. l. si quis ex his num. 191. ff. de liber. agnoscend.* pro quo faciunt text. *in l. si quis ita. 8. ff. de condit. & demonstrat. l. 7. ff. de diuortijs. l. quidquid calore 48. ff. de reg. iuris.* Mihi
183 tamen sententia Io. Bernardini Muscatalli *in pract. fideiuss. part. 2. q. 1. nu. 20.* magis placet, existimantis, licet fideiussoras exeuntis à carcara non tenaantur ad pœnam, quando carceratus sponte rursus, nec per familiam Curiæ captus fuerit, ex quo Curiæ non interest, quod tamen propter temeritatam is puniendus veniat pertradita à Nicolao Boerio *decisi. a 17. numero 14. 15.*

Est præterea in hac secunda *num. 176.* adducta visiona etiam nonnihil distinguendum, inter delictum debitoris. & damnum à debitore datum. Etsi enim, vt ostendi, fideiussores ad id, quod ex delicto debi-
184 toris obligationi accedit, nō tenentur damnum † tamen à debitore causatum illos nōnunquam onerare, & obligationem augere potest, *l. quoties. §. sed etsi filius. l. libertus. §. vlt. ff. ad municipal. l. 1. in princip. ff. de magist. conuen. l. 3. §. vlt. ff. de peculio.*

185 Hac igitur † ratione fideiussor pro conductore domus intercedens, non tantum intercedare intelligitur pro pensione domus, sed etiam pro supellectile fracta, & consumpta, vt sunt fenestræ, parietes, fornaces, lecti, spondæ, scamna, &c *iuxta gloss. singul. in l. amissi. §. fideiussores. verb. dotis. ff. de fideius.* Roman. *in singul. 153. & singul. 550. incip. An fideiussor intercedens.* Petrus de Rauenna *singul. 225.* Hippol. *in d. Rubric. de fideiuss. num. 96.* Vincent. Carocius *in tract. de locat. & conduct. part. 3. tit. de fideiussor. b. num. 6.* Ioan. Goddæus
186 *de contrah. stipul. cap. 11. concl. 10 nu. 130.* Nisi † fortè tam cautus sit fideiussore, vt nominatim exprimat, quod tantum de pensione teneri valit, iuxta consilium Cæpollæ *in cautela 127. incip. Ille qui fideiussit.*

187 Cui non † obstat, quod fideiubans pro Castellano fortalitij, non teneatur, extra custodiam arcis sibi damnum, vel robariam faciat priuatis, aut furtum, stuprum, vel concussionem perpetret. Martin. Laudens. *in tract. de Castell. & Castris. q. 2.* Felin. *in cap. cum ordinem num. 6. de rescript.* citans Roman. *in cons. 38. incip. In casu proposito.* & Bald. *in l. & ita. §. hoc edicto. ff.*
188 *nautæ caupon. stabularij.* Ille † enim pro Castellani fidelitate, & irreprehensibili custodia fideiussit apud Rempublicam, vel Principē, non apud priuatos, quos nec saluos forè promisit, nisi modo verba fideiussionis sint tam lata, vt etiam comprehendere possint dāna priuatorum, *tex. & ibi Bald. in l. 1. in princip. ff. de magist. conuen.* Idem Bald. *in l. 2. C. de ratiocinijs.* Rom. *cons.*
189 *11. & cons. 15.* (vbi probat stante statuto, & Potestas teneatur pro officiali suo, quod illud intelligatur in pertinentibus ad officium suum) Iason. *in l. age. num. 8. & 9. & ibidem Alciat. numero 24. C. de transact.* Iacobin. de S. Georgio *in tract. de feudis. verb. de castro rubei montis, nu. 17.* Didacus Perez *in addit. ad Seguram. in repetit. l. si ex legati. num. 57. ff. de verb. oblig.* Vnde
190 † etiam hoc casu valdè refert, vt fideiussores ad cautelam Cæpollæ supradictam diligenter aduertant, & in specie exprimant, ad quid, & in quantum teneri velint, maximè his temporibus, quibus obligationes adeò exactæ, & ad amussim conscribuntur, vt vel minima rimula obstruatur, per quam fideiussori exitus patere posset, nisi fortè in adiutorium aduocet illos egregios patronos, quos suis coloribus depinxi supra *cap. 19. num. 32. 33. & 34.*

191 Quemadmodum † autem fideiussoris obligatio ex delicto rei principalis nō augetur: Ita multo minus augetur ex delicto cuiusdam tertij, vt est textus *in l. 3. §. vlt. ff. de eo per quem fact. erit & facit text. in l. procura-*
192 *tor. 23. ff. rem rat. haberi.* Quin tamen † is ex suo proprio delicto teneatur obligationemque suam augeat, nullum est dubium, cum nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere possit, *l. non fraudantur. 134. §. 1. ff. reg. iur.* prorsus etiam iniquum sit, vt dolus proprius alteri noceat, *l. si ex duobus. 15. ff. de tutel. & rat. distrah.* Et in terminis nostris hoc probat, *l. si fideiussor. 19. ff. de dolo. l. mora. 88 ff de verb. oblig. cum simil.* Cui consonat lex Gothica, & Selandica const. *lib. 2. cap. 63.* his verbis: Si quis fugeret sui fideiussoris consensu omnes expensas tenetur soluere fideiussor, ac quatuor marchas auri regio fisco, &c.

Succedit nunc tertio loco illa inquisitio; An CONTVMACIA rei augeat fideiussoris obligationem, nam & hoc explicatione non est indignum.
193 Cum enim, contumacia non solum multis modis committi possit, vt per Dd. *in l. properandum. C. de iudicijs.* verum etiam varijs pœnis coerceatur, & puniatur, quarum viginti quatuor recenset Maranta in speculo suo *par. 6. cap. de contumacia. num. 9. & seqq.* cum quo transit Nicol. Anton. Grauat. *in addit. ad Vestrium. lib. 3. c. 2. num. 24* de quibus vlterius videri possunt Iason. & Dd. *in l. sancimus. C. de iudicijs.* Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu 153. & 154.* Fulu. Pacian. *de probat. c. 72. lib. 1.* Bernard. Græueus *in pract. conclus. concl. 60. num. 3.* non immutiliter vti quæritur? Si debitor fortè contumax bat, vel verè, vel ficte, vtrum hoc fideiussorem oneret, nec ne? Et breuiter respondendum est, contuma-
194 ciam † rei fideiussoris obligationem augere non posse, secundum Bartol & Dd. *in l. prima* vbi etiā hoc notat Cardin. Alban. *in additio. numero. primo. ff. de lit. iurando.* Corneus *cons. 211. per. tot. & maximè n. 6. vol. 3.* Sebast. Medic *in tract. de casib. fortuitis. p. 1. q. 17. nu. 25. & p. 2. q. 10. nu. 118.* Guid. Pancirolus *in cons. 68 n. 16. & 17.* Ioan. Baptist. Plotus *in tract. de lit. iurando. §. 48. nu. 17. versic. hinc infertur.* Ion. Baptista Asinius *in tract. de execut. in prolegom c. 2. nu. 15.* Horat. Carpan. *ad statut. Mediolan. part. 1. cap. 45. num. 23. & part. 2. cap. 189. num. 11.* Ioan. Goddæus *in l. inter hæc verba. 179. nu. 1. ff. de verb. signif.*

195 Idque in specie † probat *l. vlt. ff. de fideiussorib.* Ad quam licet Iason. *in l. 2. §. 1 num. 15. ff. qui satisd. cogant.* varios intellectus adferat eius tamen vera, & simplex explicatio hæc est: Certum est, stipulationem Rem ratam haberi, statim committi, atque dominus, de re gesta certior factus, eam ratam non habet, *l. quo*

enim.12 §.2.ff.rem rat.haber. Pone igitur, procurato-
ram10 rem agentem (excipiendo nimirum, quia in rē
ageoti respondete, & sic excipere cogebatur, *iuxta l.1.*
ff.de except) cautiooem dedisse, ratam rem dominum
habiturum: hæc enim cautio, intentata actione in
rem, à procuratore exigebatur, siquidem periculum
erat, ne iterum dominus de eadem re experiteetur, *§.*
1.Instit.de satisdat. Posteà, procuratore victo, nec à sen-
teotia debito more appellante dominum, tempore
fortè sententiæ latæ absentem, reuersum, rem à pro-
curatota gestam ratam non habere, sed iterum de ea-
196 dem re agere, contra † omnia iura, quæ singulas
actiones vnumq; iudicati finem siogulis controuer-
sijs sufficere probabili ratione statuerunt, ne ali-
ter modus litium multiplicatus summam, atque in-
extricabilem faciat difficultatem, *l.singulis. & passim*
tot.tit.ff.da excep.rei iudic.l.11.in fin. C.de reb.cred. Qvo
alludit Terent.*in Phorm.act.2.Scen.2.*

At tu qui sapiens es, magistratus adi,
Iudicium de eadem causa vt reddatur tibi,
Quandoquidem solus regnas, & soli licet
Hic de eadem causa bis iudicium adipiscier.

Amplius pone, dominum non eo solummodo esse
contentum, vt aduersus rem iudicatam temere litem
nouam easuscitet, *l.Pomponius.40.§ sed & is.ff.de pro-*
curat. verum etiam, cum ipse apud se possessionem ha-
beret, eam victori restituere nolla, atq; ideò magno
condemnari, *iuxte l.qua restituere.ff.de rei vindic.* An in
magnum illud etiam fideiussores teneri dicemus? Ne-
quaquam. In amplius enim fideiussores non tenen-
tur, quam in id quanti interest, domioum rem ratam
habuisse, *l.in stipulatione.19.ff.rem rat.hab.act.* In reli-
quum, quod dominus propter pœnam suam præstitit,
& sic ptopter delictum suum, cum pœna delicto infli-
gatur, fideiussotes noo tenentur, neq; eis hoc imputa-
tur, *d.l vlt ff.de fideiuss.*

Neque verò hæc tantum locum habent in stipula-
tione rem ratam haberi, verum etiam in stipulationa
iudicatum solui. Clausula anim eius prima hoc con-
tioet, vt in tantum committatur stipulatio, præstetutq;
quantum iudea daberi pronuntiauerit, *l.indicatum.9.*
197 *ff.iudic.solui.* Ex causa tamen principali. Nam † si quid
rei iudicatæ accesserit ea contumacia, aut delicto rei,
ad id iniquum esset fideiussor teneri. VVesenbec.*in*
Parat ff iudic.solui.nu.2. Sebast. Medices *de casib.fortui-*
tis.part.1.q.10.nu.118.
198 Quid si tamen † fideiussor non tantum pro pœna
delicti, sed etiam pro pœna violati processus, vel con-
tumaciæ se obligauerit, quam fideiussionem cauti iu-
dices axigere solent, aliud dicendum erit. Bald.*in l.fin.*
C.de vieris rei iudic. Castrens. & Alea.*in l 1.ff de in lit.iur.*
Angel *in tract.malef gl verb de qeibus Antonius fideiussit.*
Cæpolla *caut.124.quidam fideiussor.* Francisc Marc *q.*
799.par.2. Albert. Brunus *de augment.conclus.5.nu.16.*
& conclus.14.nu.15 Boerius *decis.314.* Francus *in tract.*
de fideiussorib c.4 conclus.11.nu.191. Vide etiam Cuiat.
199 *in tract.ad Africae.3.mihi pag 75.* vbi † ostendit, quo-
modo fideiussor pœnæ subijciatur.

Huc spectat quoq; decisio Ludouici Romani *ie consi.*
139. Crauettæ *in cons.366.nu.22.part.3.* qui conclu-
200 dunt, fidaiussorem † pœnam non præstare ob rei fu-
gam, si fisci ooninterfit, ex catcere abitum esse. Re-
fero eodem quoq; traditionem Dyni *in consil.39.* vbi
201 probat, quod † fideiussor de iudicio sisti termino
præfixo, pœna adiecta contrafacienti, puniri debeat
promissa, lapso tarmino præfixo, de quo etiam Ca-
strens. *in consil.165.* Accedit Nicolaus Boerius *decis.*
202 315.*num.1.* qui ostendit fideiussorem † teneri de iu-
dicato solueodo, reo oolente facere emendam hono-
rariam ad certam pœnam. Adde similiter Ioan. Vin-
cent. Hondedæum *in consult.111.nu.31.vol.1.* vbi post
203 plures alios tractat, & astruit, promissionem † gene-
ralitar factam de non offendendo aliqnem, sub certa
pœna, ad causam saltem antiquam restringi, & si sequa-
tur offensio ex oova causa, pœnæ locum non asse, nec
promissioni contrauentum dici. Denique huc referen-
da est Additio ad Magonium, *decis. Lucens.100.num.*
204 40. vbi probatur, quod † si principalis condemnetur
ob pacem ruptam, fideiussot quoque condemnetur
ad pœnam conuentionalem, da quo atticulo etiam
pulchre scribuot. Bart *in cons.116.incip.Statuto Perusi-*
na ciuitatis. nec non August. Berous *in cons.203.vol.3.*
post Castrens. Alex. & alios *in l.cum filius.ff.de verbor.*
oblig. & Salycet. *in l.si filius.C.ne fil.pro patre, & tetigi*
infra cap.27.par.4.
205 Sequitur nunc quarta quæstio; Vtrum † illud,
quod ea Casv inopinato obligationi principa-
li accedit, fideiussorem oneret, eiusq; obligationem
augeat? Pone enim, statutum pro vulnere infligere
pœnam centum, & pro homicidio pœnam mille au-
reorum, ac simpliciter aliquem fideiubere pro alio, im
putato de vulnere, de eum sistendo, quodq; vulneratus
deinde decesserit, nunquid fidaiussor, si illum non si-
stat, erit puniendus in cantum, vel an in mille?
206 Et sanè † fidaiussorem hunc non nisi in cantum
puniendum asse, voluerunt Bart. & Dd. *in l.fideiussores*
magistratuem.ff de fideiussorib. Bald. *ie l.siue duplum.vers.*
sed qui satisd.coguntur. Socio. *in cons.273 nu.8.vol.2.glo.*
constit lib.2.art.16.verb guarandam in fie. Hippol. *in Ru-*
bric.da fideiuss.num.211. Iac. Butrig. Lucas de Penna,
Rom. Alea. & Ias. relati à Vinc. Hondedæo *volum.1.*
consult.111.nu.22.
207 Alij verò † distinguunt ad hunc modum, vt si à
principio vulous fuerit lethale, fideiussor io mille cō-
demnari debeat, sin verò non fuerit mortale, in cen-
tum tantum condemnaodos veniat. Specul. *in tit.de fi-*
deiuss.num.12.& 13. Sabast. Medic. *de fortuitis casibus.*
par.2.q.10 nu.119. & ita communiter determinari di-
cit Gandin. *in tract.malefic in Rubr. de multis quæstionib.*
nu.1. Honded. *d.consul.111.nu.23.*
208 Cæterum † Clarus *lib.5.sentent.§.fin.q.46.nu.21.*
hanc quæstionem hodie io practica cessare ait, cum fi-
deiussores accipiantur pro certa, & determinata sum-
ma, vltra quam eos taoeri, vtique iniquum esset. *d.l.fi-*
deiussores 68.in prie ff.de fideiussoribus. quod tamen cum
mica salis accipiendum esse existimo, ioata tradita
per Muscatellum *in pract.fidaiussor.part.2.q.2.& q.4.*
nu.12.& seqq. atq; ea quæ dixi supra *cap.10.§.9.num.*
209 112 Interim † negari oon potest, quin omoa id ob-
ligentur, quod ea accidenti obligationem fidaiusso-
riam hoc casu augere potest, si sa non solum pro vul-
nere eiusque pœna, verum etiam pro omni eo damno,
quod ratione inflicti vulneris vulnerantem contioge-
re potest, obstrinxarint, ac atiam pro omnibus damnis
& expensis passis, & patiendis potest datineri, &c.*d.l.*
fideiussores.68.in princip.& l.tertio.C.de pact.int.empt.&
vendit.
210 Casvm † porrò Fortvitvm, quod attinet,
breuiter concludendem est, ad eum nullatanus fide-
iussoram teneri, atque ita tradit Baldus *in coesil.119.*
num 9 vol.2. Decius *cons.7.num.2.* Imola *in l.amissi.nu.*
1.ff.de fideiuss. Sebast. Madices *de casibus fortuitis.par.1.*
quæst.11.num.48.& quæst.16.nu.25.& par.2.quæst.10.
nu.110.& dixi supra cap.20.num.410. Atque ideò re-
ctè scripsit Cuiac. *in commentar. ad Papinian. ie l.32 ff.*
de negot.gestis. mihi pag.93.volem.1. Fideiussorem præ-
211 stare † culpam, non casum fortuitum. Nec obstat,
212 quod † Valent. Franc. *in tract. da fideiuss.c.5.nu.131.*
in contraria est sententia, *per l.1 5. sed aut proprio.ff.de*
oblig. Primo enim respondeo, per illā legē nō probari,
quod, eo ipso, quod creditor fideiussorem accipit, vt
tutius sibi debeatur, etiam in omnē casum, vtut emer-
serit, fideiussor obligatus esse debeat, sunt enim hæc
disparata, & vnum absqua altero stare potest. Dein-
de oon

de non aliter in omnem casum, vtut emerserit, fide-
iussor obligatur, & sic etiam in casum fortuitum,
quam si eundem expresso pacto in se susceperit, vt
probaui supra *cap. 20. §. 27. numero* 15. Non igitur ra-
tione ipsius finis fideiussionis, sed ratione expressi pa-
cti, fideiussor ad casus fortuiti præstationem tenetur,
& nisi ita opinionem Franci intellexeris, proculdubio
non erit admittenda.

213 Multo minus † tenetur fideiussor, si promiserit
pro aliquo, quod alium non debeat offendere, si ille,
pro quo ita promisit, eundem percusserit defensionis
causa, imputatur enim ei, qui offendendo illum pro-
uocauit. Afflict. *decis.* 206. *nu* 2. *vers.* 2. Medices *d. tract.
de fortuit. casib part. 1. q. 8. nu.* 35.

Breuibus etiam quinto loco illud expediri potest?
An fideiussor ad id, quod ex NEGATIONE debitoris
obligationi principali accedere potest, teneatur?
214 Nam illum † ad id non teneri, ad quod condemna-
tus est principalis, respectu incidentis negationis in
iudicio factæ tradidit glo. *in l. siue duplum. ff. qui sat sd.
cog. nu.* Ludo. Roman. *cons.* 270. *nu* 7. Felin. *in c. cum or-
dinem. nu. 6. de rescr.* Card. Alban. *in addit. ad Bart. in l.* 1.
nu. 1. ff. de in lit. iurando. Hippol de Marsil. *ad Rubr. de fi-
deiuss. nu.* 91. Ioan. Godd. *de contrah. stipul. c* 11. *concl.*
10 *nu.* 126. Quatenus autem, & quando debitor ratio-
ne inficiationis siue negationis in plus condemnari
possit, infra c. 27. suo loco plenius deducam.

215 Sexto nõ tenetur fideiussor † ad id, quod ex SINI-
STRA, & MALE DETORTA INTERPRETATIO-
NE à principali forte exigitur. Quid si enim aliquis,
datis fideiussoribus, & expresa pœna cauerit, se nolle
amplius, ex quauis etiam causa, cum aliqua muliere
conuersari, cum qua tamen postea affinitatem con-
trahat, ita vt filiam suam filio huius mulieris in matri-
monium collocet, num statuemus, pœnam incursam
esse, licet ex causa honesta, & licita, non autem illicitè
aut impudice cum illa conuersatus fuerit? Sic quidem
dicendum videbatur, quum generalis dispositio, ge-
neraliter debeat intelligi. Verum contraria tamen
sententia, & verior, & humanior est, vt susissimè de-
monstrauit Vincent. Carocius *decis* 59. *per tot.* cui non
possum non assentiri.

His ita explicatis, offert se iam nobilis illa indaga-
216 tio, vtrum † nimirum fideiussor etiam ad vsuras, fru-
ctus, & interesse teneatur, quæ non solum veterum,
sed etiam neotericorum ingenia exercuit, attestante
Valentino Franco *in tractatu de fideiussoribus. capite
quinto, numero sexto.* vbi multos citat, quibus addo
Neguzant. de *pignor. part. 2. princip. memb.* 4. *numero* 55.
& 56.

217 Et si † enim extra dubitationem omnem est posi-
tum, fideiussorem ad vsuras, fructus, & interesse pror-
sus non obligari, si propriè in persona ipsius verbia
obligationis expressum sit, quod solutioni horum om-
nium obnoxius esse non debeat, *vt est tex. in l. 2. §. qui fi-
deiusserint. ff. de adminiſt. rer. ad ciuit. pertin* ac probat Dy-
nus *in cons.* 16 *nu.* 1. Pet. Poncetus *in tract. de iure muni-*
218 *cipali. nu.* 68. *mihi pag.* 277. Et è conuerso † ad vsuras
omnino eum obligari, si in omnem causam fideiusse-
219 rit. Andr. Fachin. *controuers. iur. lib. 7. c.* 57. Vel † eas
expressè promiserit *l. fideiussor. C. de fideiuss.* Constantin.
Harmenop. *lib.* 3 *Epit. tit.* 6. Cuiat *lib.* 19 *obs. c.* 35 *ad fin.*
220 Et hoc amplius, fideiussorem † de restituenda re, te-
neri etiam ad fructus rei, vt fuse persequitur. Io. Petr.
221 Surd. *decis.* 212. Multo verò magis † ad vsuras, & in-
teresse, etiam lucri cessantis, eum obstrictum esse, si fi-
deiusserit alicui pro omni eo, & toto, quod ex omnib.
causis prius dictis, & alijs, quis ab eo quouis modo ha-
bere debebit, secundum Bart. Castr. Salyc. & alios *in
l. quæro. ff. locati.* Bald. *cons.* 58. *incip. Quidam fideiussores.
lib. 4. & in cons.* 85. *Statuto cauetur. in fi. lib.* 2. Rom. *cons.*
101. Abba. *in cons.* 7 & 60. *lib* 2. Alex. *cons.* 220. *cum seq.
vol.* 2. & August. Beroum *in cons.* 193. *nu.* 42. 43. 44. 45.
222 & 46. *vol.* 1. Modo ts, qui † huiusmodi interesse petit,
liquido probet, quod retardata solutio fuit causa im-
mediata ipsius interesse passi, & quod solitus negotia-
ri (etiam tempore moræ commissæ) habuerit mer-
ces paratas ad emendum, sed propter defectum pecu-
niarum non potuerit illas emere, & si illas emisset, tã-
tum lucratus fuisset. Paul. de Castro *in l. 3. §. fin nu. 3 ff.
de eo quod certo loco.* & ibidem Iason *nu.* 8. Afflict. *dec. s.*
20. *nu.* 20. ex Crauetta, Decio, Natta Rolando, à Ri-
minaldo iuniore Io. Vinc. Hondedæus *consul.* 50. *nu.*
30. *vol.* 1. quibus in cumulũ adiungo Malcard. *de pro-
bat. concl.* 993. & Marcellum Calam de *mod. articulandi
& probandi in gl. vnic. §. 2. nu* 164. & 167. vbi modum
223 † articulandi, & probandi interesse lucri cessantis,
& damni emergentis praxi ce præscribit.

224 Quando † tamen fideiussor verbis non expressit,
quatenus velit obligari, sed simpliciter fidem suam
pro debitore interposuit, res probabili dubitatione
non caret, non solum, quia non vna omnium inter-
pretum in hoc puncto est opinio: verum etiam, quia
alia arbitrariorum, & stricti iuris, alia bonæ fidei iudi-
ciorum creditur esse ratio, & natura, vt per multa di-
scussit Francus *d. c. 5. nu. 9. & seqq.* & tangit Henric. à
Rosenthal. *in tract. suo feudali. c. 9. membro 1. conclus.* 19.
225 *num.* 4 inquiens, quod † fideiubens super contractu
bonæ fidei, etiã ad interesse teneatur, de quo post alios
scripsit latissimè Goddæus *in tract. de contrah. stipul. cap.*
11. *conclus.* 10. *nu.* 128. & *seqq.*

226 Non † ignoro equidem Fulgos. *in l. centum Capuæ.
col.* 3 *ff. de eo quod certo loco* statuisse, eum, qui dixit, se fi-
deiubere pro aliquo, in omnem causam fideiussisse,
227 cum in iure nostro indefinita † oratio æquipolleat
vniuersali, *l. 7. in prin ff. de tritic. vino, & oleo legato.* latè
Cagnol. *in l. 1. nu 7. cum seqq ff. de regul iuris.* Martin.
Benekendorff. *ibid. in rubric c. 3. nu. 2. mihi pag.* 21. & *in
l. 1. part. 4. memb. 4. nu. 26. mihi pag.* 122. *eodem tit.* Vnde
etiam Crauetta *in cons.* 272. *num.* 2. & 5 & post eum
Camillus Gallinius *lib. 5. de verbor. signif c.* 18. *nu.* 317.
228 generale hoc effatum ponunt, quod † fideiussor,
quando se simpliciter obligat, præsumatur se obligare
in omnem casum, & causam, quę ex natura negotij
procedit.

229 Sed † preterquam, quod regula illa locum tantũ
obtinet in dispositione legis. Cagnol. d. *l.* 1. *nu.* 9. Al-
ciat. *lib. 3. Paradox cap.* 14 de quo plura adfert Menoc.
230 de *præsump. lib* 1. *q* 46. *nu.* 31. Hoc amplius † in mate
ria saltem fauorabili, non etiam in odiosa, qualis est
materia vsurarum, admittitur, *Corras. lib. 2. miscell. cap.*
231 18. *nu.* 10. Et denique † non necessario, sed contin-
genter vera est. Constan. Rogerius de *interpret. iur. q.* 2.
in princip. num. 10. *vers. & debes scire.* Ioan. Goddæus
de contrahend. stipular. cap. 11. *conclus.* 10. *nu* 134. Insuper
etiam est contra mentem ICti, & vim argumenti *in l.
quæro.* 54. *ff. locati.* & faciunt tradita per Francum d. c.
5. *num.* 26. & *seqq.*

Vt autem paucis meam quoque de hac re senten-
tiam modeste aperiam, post Iasonem *in d. l. centum Ca-*
232 *puæ.* (quem textum † tamen, vt hoc obiter inseram,
non satis percepisse videtur Francisc. Bursatus *in cons.*
103. *num* 15. *lib.* 1.) *num* 3 & Ioan. Sichard. *in l. fideius-
sor. C. de fideiussor.* ita dicendum arbitror: Si vsurę pa-
233 cto † vel stipulatione à reo promissę fuerint, (quo
hodie nihil est frequentius) ita vt iure actionis exigi
queant, idq; fideiussorem non latuerit, quod fideiussor
simpliciter pro reo, qui eas debet, fideiubens, ad easdẽ
quoq; sit obligatus. Supra enim hoc ipso capite *nu* 48.
probatum est, fideiussorem pereque ac principalem
ad id teneri, quod ab initio in obligatione fuit; Cum
itaque in hoc casu in obligatione illa, pro qua fide-
iussor fidem suam interponit, non solum sors, sed
etiam vsurę contineantur, vt puta, promissę pacto,
vel stipulatione, quę in continenti contractui ad-
iectę, contractui insunt, *l. lecta. ff. de reb. cred.* imò parę

contrectus intelliguntur *l. fundi partem. ff. de contrah. emptio.* manifestum est, fideiussorem pro obligatione
illa ad eum modũ, quo à principali contracta est, inter
cedere, & per cõsequens pro vsuris etiam obligatum
esse, *l. fideiussor.* 10. C. *de fideiuss. l.* 8. C. *quod cum eo tex.*
in l. si quis. 56. §. *si nummos ff. de fideiuss.*

234 Fideiussor † enim verè dicitur eandem summam
promisisse per relationem ad instrumentum rei prin-
cipalis, etiamsi non specificet in instrumento fideius-
sionis, vt ait Bald. *in cons.* 22. *incip. ea quæ. lib.* 5. Da-
cius (valdè singula hoc dicens) *in cons.* 489 *num.* 10.
Tiraq. *in legib. connub glo.* 7. *nu.* 196. Vincent. Caroc. *de-*
235 *cis.* 51. *nu.* 6. Non minus, ac † is, qui acceptat contra-
ctum, ipsum acceptare censetur cũ omnibus pactis et
clausulis in eo appositis. Bald. & alij *in l. contra iuris.*
§ si filius. ff. de pact. Goead. *cons.* 1. 1. *nu.* 15. Crauet. *cons.*
132. *nu.* 21. *& cons.* 171. *nu.* 9. Bar. Cornaze. *decis. Rota*
236 *Lucens.* 94. *nu.* 3. Et † quicunq; actionis aut negotij
alicuius nõie intercedit, in oẽm causam intercedere
intelligitur, nisi taxationẽ certã fideiussioni apposuerit,
l. fideiussores. 68. §. 1. *ff. de fideiuss. d. l.* 2. § *penu. & vlt. ff. de*
administr. rer. ad ciuit. pertin. Cuiac. *ad African. tract.* 3.
mihi pag. 67 *in fin.* Vnde *Anno* 90. *die* 24. *Octobris*, in ta-
li facti specie, in qua debitor 400. florenos debens, p̃
miserat, se singulis annis 40. soluturũ, fideiussoremq;
dederet, qui, cum purè, & indefinitè fidem suam pro
400. illis floren. interposuisset, etiã pro libitu suo ter-
minos solutionis præscribere volebat, ex supradictis
fundamentis contra fideiussorẽ respondit, cũ vtiq; &
dies solutionis, sicut summa, sit pars stipulationis, *l.* 1.
§. 2. *ff. de edendo l. eum.* § *quoties. ff. de verb. oblig.* pro qua
equidem tota fideiussor intercasserat.

237 Nec refert, quod verba † eo respectu intelligi da-
beant, quo prolata sunt, *l. fin. ff. quemad. seru. amit. l.*
Nesennius. § *fundi ff. de re iud.* § *fi. Insti. de codicillis.* Ca-
cheran *decis. Pedemont.* 124 *nu vltimo.* vnde dicendũ vi-
debatur, verba illa indefinita; Fideiubeo pro illo, in-
telligenda esse saltem quoad sortẽ, non quoad vsuras:
238 Feret † enim sibi acceptum fideiussor, quoad legem
contractui non dixit apertius, cum vtiq; sciret, debi-
torem in sortẽ, & vsuras obligatum esse, *l. veteribus. ff.*
de pactis textus elegans in l. Campanus. ff. de oper. liber.

Idq; ex eo quoq; fortissimè stabilitur, quod sortis,
239 † & vsurarũ, pacto vel stipulatione in cõtinenti pro-
missarum, connexa quodammodo est obligatio, adeò,
vt debitor ita obligari non possit, vt sortem debeat
tantum, vsuras autẽ non debeat, quas pacto vel stipula
tione promisit, *l. Lucius.* §. *fi. l. Publia.* §. 1. *ff. depositi. l. Lu*
cius. ff. de præscrip. verb. l. 3. *C. de vsur. cum simil.* Quod si
igitur fideiussor pro debitore sic obligato sciens inter-
cedat, obligabitur certè in vtrũque, hoc est, tã in vsu-
240 ras, quã in sortem, quia † in connexis capitulis totũ
approbara censetur, nec si vellet, partem approbare
partem reprobare, inuito creditore, posset, *l. cum quæ-*
ritur. ff. de admin. tut. Bart. in l. Aurelius. § *idem quæsiit. ff.*
de liber. legat.

241 Atq; illud † ipsum adhuc multo magis procedat,
si fideiussor cautioni siue instrumento, in quo se debi-
tor ad sortem, & vsuras simul obligauit, etiã fideiusso-
rio nomine subscripserit, vel sigillũ suũ appresserit, vi-
detur n. obligationem illã totam cum omnib. clausu
lis approbasse, *l. fideiussor.* § *pater. ff. de pignor. l. fideiusso-*
res. 68. §. 1. *ff. de fideiuss. l. si ita.* 125. §. *Chrysogonus. ff. de*
verb. oblig. latè Ant. Gab. Rom. tit. de præsumpt. conclus. 3.
242 Siquidem scienter ea, quæ † in literis sunt, sigillo
suo (non tamen vt testis, vel in alterius gratiam, qui
fortè sigillo proprio careret) muniens, non aliter sibi p̃-
iudicet, ac si integras literas manu sua scripsisset.
Claud. Cantiuncule *consil* 1. *nu.* 65. Gabriel. Roma.
dict. titul. de presump. conclus. 4. & tetigi supra *capite* 17.
num. 5. *& seq.*

Quo casu etiam nihil iuuat allegatio ignorantiæ
eorum, quæ in instrumento scripta fuerunt: ille enim
per subscriptionem prorsus excluditur, nisi modo quis
243 doceat, † se deceptum, aut sese dolo ad scribendum
inductũ esse, *l. nec ignorans. C. de donationibus. l. si no sub-*
scripsisti. C. de admin. tut Bald. cons. 75. *coln.* 2. *Crau. consi.*
25. *num.* 13. *& consil.* 73. *num.* 40. *lib.* 1. *Alexand. consil.*
140. *col.* .. *vol.* 2.

244 Nec † obstat prædictis, quod alia est obligatio sor-
tis, alia vsurarum. *l. si in iudicio. ff. de except. rei iud. l. cen-*
tum. Capua ff. de eo quod certo loco l. vsura. 121. *ff. de verb.*
signif. non enim id cõtrouertitur, sed an fideiussor pro
his duab. obligationibus obstringatur, si fidem suam
vel stipulando, vel subscribendo, vel sigillando, inde-
finitè interponat pro debitore, quem illis obnoxium
esse sciuit, id quod superius est probatum. Quod qui-
245 dem vlterius † eleganter confirmatur per notabi-
lem quendam decisionem Hieron. de Laurentijs *de-*
cis. Auuen. 101. vbi Titius debebat Sempronio 400.
flor. & pensionis nomine 30. flor. in chirographo pro-
miserat. Illud ipsum debitum postea per debitam so-
lutionem cancelletũ fuit. De chirographo porrò cã-
cellato verbũ nullum interuenit. Sempronius igitur
petebat illos 30. flor. Titio negante, extincto princi-
pali, extinctum etiam esse accessorium. Sed cõclusum
fuit pro Sempronio, quia interesse fuerat principali-
ter promissum, quo casu nullum fit præiudicium ac-
cessorio, quod iure obligationis de per se pati poterat
l. si marito. §. *fin. & ibi Bart. in* 1. *opposit. ff. solut. matrim.*
glos. in l. non solum. ff. de rei vind. Iason. *in l.* 1. *nu.* 3. *&* 4.
C. de iudicijs. addo ego text. cum gloss. in l. intelligere. C. de
luit. pignor. Curtium *in l. vnic. C. quando non petent. part.*
Cagnol *in l. cum principalis. nu.* 9. *in fi. ff. de reg. iur.* adeo
vt talis summa æque principalis dici debeat, quæ etiã
solutione tollenda erat, alioquin semper stat, & loqui-
tur contra debitorem, *l. Arriani. C. de hæreticis.* Vide
quæ in simili tradunt Vinc. Caroc. *decis.* 54. *num.* 2. &
Ant. de Gamme *decis. Lusitan.* 191.

Alia tamen, & à priori tractatione diuersa est quæ-
246 stio Vtrum † fideiussor ex mora rei principalis ob-
ligetur ad vsuras, & reliquas accessiones, in quæ ne-
gatiuam nihilominus tueor. Vt enim fideiussor ad il-
las vsuras non tenetur, quas non promisit, vel expres-
sè, vel per infallibilem relationem, *l. fideiussores.* §.
1. *ff. de fideiuss. l.* 2. §. *pen ff. de admin. rer. ad ciuit. pert.* Ca-
mill. Gallinius *de verb. signif. lib.* 5. *c.* 19. *nu.* 99. vbi scri-
247 bit: Quod † fideiussor acceptus p̃ principali nõ præ
sumatur acceptus pro vsuris, interesse pœna, nisi expres-
sè p̃miserit, quo etiã non incõmodè refertur decisio
Petri Benincod *conclus* 16 *nu.* 4. *&* 5. vbi ait: Quod
248 fideiussor † promittẽs certum quid sub pœna certa,
249 non tenetur ad aliud interesse: Ita quoque † non
obligatur ad vsuras venientes ex mora rei, nisi se in om
nẽ causam, vel expressè, vel tacite obligauerit, *l. quæ-*
ro. 54. *ff. locati. l. fideiussores magistratuũ* §. 1. *ff. de fideius-*
sorib l. initio. C. de pact. int. emp. & vend. Andre. Kohl. *in*
exercit. legal. exercit. 10 *nu.* 25. *pag.* 140. *colum* 4. id quod
fusius explicant loco. Goddæ. *de contrah. stipul. c.* 11.
conclus. 10. *nu.* 31. & Valentin. Francus *in tract. de fi-*
deiuss. d. c 5. *nu.* 26. *cum multis seqq.* Istic loci etiam sa-
tis doctè contraria argumenta dissoluẽs, cuius operas
nõ transcribo, sed refero me saltem ad ea, quæ supra
hoc ipso capite. *nu.* 217. *& seqq.* in eandem sententiam
iam protuli.

250 Quia verò hodie † vt plurimũ talis vel similis clau-
sula instrumẽtis obligatorijs inseritur: *Nos fideiussores p̃*
mittimus, quod in casu nõ factæ solutionis ad diẽ in hac cau-
tione p̃scriptum, ipsimet creditori spontè sine aliqua eiusdem
requisitione, vel si nobis cessãtib ab illo quoquo modo, & quã-
docunq; interpellati fuerimus, nõ obstãte cuiusq; temporis
cursu, post morã debitoris cõputando, tàm de sorte q̃ de pro-
misso interusurio, cũ omnib. expẽsis, damno, & interesse sol-
uemus. &c. Coler *de proces. exec p.* 1. *c.* 10. *nu.* 3. Ideò
etiam prædictæ difficultates cessant, vtrũ & quatenus
fideiussor ex mora debitoris ad vsuras & reliquas ac-
cessiones

cessiones teneatur, hoc enim seruandum est, quod initio conuenit, *l. contractus 23 ff. de regulis iuris.* Sed adijciantur tamen huic conclusioni illa, quę tradit Cuiac. *lib. 19 obser. cap. 34. in fin.*

Quanquam autem, vt modo dictum est, præællega-
251 gatis † casibus fideiussor quandoq; ad vsuras tenetur, illud tamen de moderatis, & legitimis tantum est intelligendum, secundum modum nimirum, quem leges vsuris imposuerunt, vt supra duplum non debeantur, *l. constitutionibus. C. de vsuris.* Cuiatius *d. lib. 19. obser.*
252 *c 34. in fine.* Ex quo fonte illud quoq; fluit, quod † fideiussorem, & hæredes fideiussoris ad rationem eandē vsurarum reuocandos esse constat, ad quam, & tutor reuocatur, *l. etiam 2. ff. de fideiuss. tutor.*

Sed quænam illa ipsa sit ratio, non, est æque expedi-
253 tum. De iure † quidem Pandectarum, fateor, cente-
254 simæ vsuræ (quas † Seneca *lib. 7. de benef. c. 10.* sanguinolentas vocat) in arbitrium tutoris veniebant, & tamen nec illo quidē iure semper, & indistinctè, sed certis tantummodo casibus, qui notantur *in l. 1. C. de vsur. pupill. l. tutor. 7. l. non existimo. ff. de administrat. tut. & ab*
255 *Hottoman. in tract. de vsuris. mihi pag. 54* Sed illarum † vsurarum finem posteà coercuit Iustinianus, & ad semissem redegit in generali constitutione, *l. eos. § cæteros C. de vsur.* quicquid etiam contradicat Molynæus *in tractat. 4. de vsuris. nu. 57.* Nec mutat quod Dd. obijciunt, cum leges, quæ de vsuris centesimis loquuntur, sint corpori iuris inseritæ, consentaneum esse, lege generali Iustiniani eas non esse sublatas, ex regula. Quod
256 † iura specialia sine exceptiones non tollantur per legem generalem, *l. 3. C. de silentiarus. lib. 12. l. in toto. 8. vbi Dec. & alij. ff. de reg. iur. l. f. post gl. vlt. in l. 4. nu. 15. & 16. C. de vsuris.* V Vesenb. *in comment. manuscriptis, ad tit. C. de vsuris.* Quodque, vt ait Cuiac. *lib. 6. obs. cap. 11. in*
257 *fin.* nouæ constitutiones, † præsertim correctoriæ, strictius accipiendæ sint, adeò vt necessaria ex eis consequentia contra ius vetus admittenda non sit, nisi nominatim exprimatur. Non enim Iustinianus *in dict. l. eos.* generaliter tantum loquitur, vsus vniuersalibus dictionibus, CÆTEROS OMNES: sed, & clarius se explicat *in l. finali. §. si enim ex iudicati. C. de vsuris rei iudicatæ.* inquiens, quod ex iudicati actione vsura quidem centesima omnimodo currat, rato autem ex contractibus hoc contingat, & quidem in capitulis legis sua (intelligit autem dictam *l. eos.*) tantummodo exceptis: Ergò certè, & illum casum sub generalitate hac comprehendi fatendum est. Idque non obscurè etiam ostenditur ex Nouella 160. *capite 5. versic. illam enim de creditoribus conscripsimus, & qui hic ra comprehenduntur casibus.* vbi nominatim casus quidam excipitur, qui alioquin generalitatē istius cōstitutionis *in d. l. eos* nō effugeret, qui enim omne dicit, nihil excludit.

Et valdè infirmum est, quod Intrepretes huic sententiæ (quam etiam non obscurè probauit Cuiacius *in paratit. C. de vsuris pupillar. & in l. 7. § quinimo. circa finem. ff. de pactis.* dum inquit: *Legitimæ vsuræ pupillares,*
258 *semisses sunt.*) obijciunt. Plusquam † manifestum enim est, innumeras leges in Pandectas, & Codicem relatas esse, quæ tamen posteà alijs legibus hoc nouis, etiam generalibus, fuerunt abrogatæ. Et quia Iustinianus ostendit, quis deinceps modus vsurarum esse debeat, hoc est, in quibus casibus in posterum vsuræ, vel centesimæ, vel bessales, vel semisses, vel trientes, exigi possint, existimandum est, eum ad species omnes potius respicere, quam generaliter, & quasi per nubē loqui voluisse. Atq; ex his lector perspicere poterit, ad quam rationem vsurarum tutor eiusque fideiussor hodie reuocentur, maximè secundum *d. l. eos. C. de vsur.* quæ ius nouissimum continet, in qua sententia etiam Dn. Rutger. Rulandum *in tract. de commiss. part. 4. lib. 6. c. 6. nu. 4* acquiescere autumo, quamuis mentem suam clarè non expresserit.

Illud successiuè quoque explicandum venit, An
259 † etiam fideiussor de iure Canonico ad vsuras teneatur, quas fortassis in initio obligationis, vel expressè, vel etiam relatiuè, in omnem causam fideiubēdo, se soluturum recepit? Rationem dubitandi mouet, quod de iure Canonico vsuræ sunt prohibitæ, vnde dicendum videtur, fideiussorem ad illos non teneri, quod etiam voluit gl. *in cap. constitutus. verb. accessiones*
260 *extr. de fideiuss.* Verum, quia † nostra ætate hac in parte à Pontificum decretis, eorumque prohibitione, ex summa quadam necessitate, ad sustinenda commercia, & subleuandam quorundam egestatem, est recessum, vt alibi Molinæus, Hottoman. Donell. Coierus, nec non Pet. Frid. Minda *lib. 2. c. 72. nu. 2* & nouissimè Pet. Heigius *quæst. iuar. part. 2. q. 1.* elaboratissimè ostenderunt, non est quod anxie de hoc porrò disputemus. Vide tamen Ernest. Cothmannum *in responso 18. à nu. 188. vsq; ad num. 247.* Petrum Peck. *in Reg. 67. nu. 3. de reg. iur. in 6.* Gilman. *decis. Cam. 5. num. 35.* Anton. Solam *ad antiq. constit. Saband. tit. de vsuris. gloss. 1.* Anto. Thesaur. *decis. Pedemont. 57.* Petr. Augustin. Morlam *in Emporio iuris part. 1. tit. 8. quæst. 25.* Hieron. de Lauren. *decis. Auenion. 48.* Anto. de Gamma *decis. 110. n. 1. & 2.* Rutger. Rulan. *in tract. de commiss. p. 4. lib. 6. c. 6.*
261 Et licet † secundum constitutiones imperij vsurę quoque in mutuo sub graui pœna sint prohibitæ, vt docet And. Gail. *lib. 2 obs. c. 5.* quin tamen ratio ne interesse à tempore moræ computandi nihilominus fideiussor conueniri, & in Cam. Imp. contra illum mandata executorialia impetrari possint, non est dubium, atq; Ita factum esse memini in causa Minsausenei cōtra Comitem Mansfeldium. Item in causa Mansfeldij contra Islebinm fideiussorem, contra eum mandatum executoriale fuit concessu pro interesse à tempore moræ de solutione non facta 8. *Iunij, Anno, &c. 91.* Imò, & ante hæc tempora idem in Camera Imperiali pronunciatum esse testatur sententia, *9. Nouemb. Anno, &c. 52.* lata (prout eam recensuerunt Raphael Sailerus, & Christian. Barthius) his verbis: In iudicio N. fuit cognitum, & decerni uatura, quod dictus Comes, qui fuit præsens, vt principalis, & fideiussor, auxiliatusq; est N. iuxta communem cursum vocatus ad dictum, & præfixum tempus totam summā pecuniarū
262 soluat, &c. Idem † plane obseruatum in causa V Vrtemburgij contra Hoyam. in causa Capituli N. contra Episcopum Lutichium Ann. 81. in causa Flaminij contra Rungum. Anno 83. in causa Eberardi Blateri, & Baldsaris Bauenteri contra Com. Marsfeldias, & Stetimos. Anno 85. in causa Doctoris Kammingeri contra Burges Anno 82.
263 Idque minorem † iam recipit dubitationem propter nouissimum Recessum Imperij de Anno 1600.
264 §. pag 45. Quod si fortè exemptionis † redituū obligatione, fideiussor ad reditum annuum (qui vsu-
265 ra † succedanea est, vt ex Baldo, Ioan. Saixonico, Oldendorpio, & Marianno Socin. probat Ernest. Cothman. *d. responso 18. num. 238.*) soluendum fortè conueniatur, tunc exceptione vsurarum se tueri nequit, oportet quod damna, & interesse liquidata sunt secundum rationem moderatè, & ordines Imperij vt decretum in causa Mulusij contra Badam, & consortes, *7. Maij, Anno 90.* vide Rutger. Ruland. *de commiss. part. 4. lib. 6. cap. 6. nu. 13. & 14.*
266 Posset † etiam hoc loco non incommodè pertractari illa quæstio, quomodo ineunda sit æstimatio mercium, pro quibus fideiussum est, vt est casus in l. *hominem. 37. ff. mandati. & l. quum onis. 22. ff. de obligat. & actionib. iuncta l. 3. § vlt ff. de actio. empti l. cum fideiubeat 35. ff. de fideissor.* Sed quia hęc materia alias ab Interpretibus suis in locis, pręsertim *in l. vinum.* & ibi nominatim ab Alciato, *num. 34. & 35 ff. si cert. petat.* & deinde à Iacob. Cuiac. *in tract. 8. ad. African.* & nouissimè ab Andrea Kohl. Germano *in exercit. legal. exercitat. 10. nu. 16. 19. 20. 21. & 22.* Io. Goddęo *de contrah.*

Anton. Heringius. V 3 *& com-*

& commit stipul cap. 11. conclus. 6. satis dilucidè est ex-
plicata, nolo in præsentiarum actum agere. Pro iu-
nioribus saltem ex illis banc thesin subijcio: Quod
267 cum † quis obligatus pro altero quidpiam soluit,
tantum ab eo consequatur, pro quo soluit, quanti so-
luta res tum valuit, quando soluebatur. Quod si
merces in diem sit promissa, eiq; stipulationi simpli-
citer (nota bene, secus si in omnem causam) acce-
dat fideiussor, & ob solutionem sua die non factam
iste fideiussor conueniatur, tunc quoad æstimationem
ineundam, non eius temporis, quo solutio fieri debuit
habenda ratio, sed tempus interuenientis fideiussio-
nis spectandum erit, vt fideiussor nimirum æstimatio-
nis nomine nihil vltra id, quod merx debita tunc tem-
poris valuit, soluere teneatur. Hanc thesin pulchrè
comprobat Andreas Kohl. *d. loco, num. 21. mihi pag.*
142. *colum. 3. versic. verum respondet* vbi in eandem
sententiam Aretinum, Alciatum, Loriottum, Bo-
lognetum, Duarenum, & Butigellam adducit. Addat
lector, & Anton. de Gamma *in decis. Lusitaniæ, dec.* 137.
268 vbi inueniet, an † in æstimatione meliorationum
præsens, vel præteritum tempus considerandum
sit.
269 Præmissis † illud quoque subijcio, non nunquam
ita quoque inter creditorem debitoremq; & fideius-
sores ipsius conuenire. Ideo maiestas Imperat. man-
dauit, quod si aliquis mutuauerit pecunias, & si cre-
ditor plus petat, quam habere debet, summa tota
sit amissa Nunc hoc casu fideiussorem ad solutionem
istius tributi siue collectæ adigi posse statuemus? Sic
quidem hactenus creditores senserunt, cum per con-
uentionem hanc debitor siue fideiussor sibi necessi-
tatem talem imposuerint, *argum. l. interdum. 6. in fin.*
ff. de iudic. l. 7. § si necessarii. ff. qui satisdar. cogant. Sed
270 † verius est, hanc conuentionem minimè iustam,
& licitam esse, & proinde, harum collectarum no-
mine, executionem contra debitorem vel fideiusso-
res petentem creditorem nequaquam audiri debere,
vt post Quondam Doctor *in tract. de vsur. quæst 6. nu.*
129. eleganter demonstrauit Andreas Rauchbarus
271 *in quæst. suis part. 1. quæst.* 18. Quippè certum † est,
quod tributa, census & collectæ ab eis solui debe-
ant, qui rem possident iure proprio, & eius fructus
faciunt suos, *tot. tit. C. sine censu, & reliquis fundum*
comparari non posse. Bartol. *in l hi penes. C de agric. &*
censit. lib. 13. & in l. obsistere C. de anno. & tribut. lib. 12.
Alexand. *consil.* 35 *num.* 2. *volum.* 4. Curt. senior *con-*
272 *sil.* 36 Et hinc infertur, quod † ad eiusmodi onera
non conductor, sed locator teneatur, vtpotè qui ha-
bet, & percipit commodum fructuum: Bart. *d. loco*
Castrens. *in l. si pendētes. § si quid cloacarij ff. de vsufruct.*
Iason. *in l. fructus num.* 14 *ff. solut. matrimo* Nicol. Bel-
lon. *consi.* 27. *nu.* 9. *&* 10. Natta *consil.* 409. *nu.* 3. *& seq.*
Octau. Cachera. *decis.* 83. Petr. Augustin. Morla *in Em-*
porio iur. part. 1. tit. 10. in 12. præmisso, num. 37. vbi sen-
tentiam Angeli, & aliorum, contrarium sentientium,
273 falsam esse ait. Vlterius hinc infertur, quod † etsi
tributa noua exsoluere semper incumbit emptori, si-
ue de nouo acquirenti: Socin. iunior. *consil.* 70. *num.*
8. *vol.* 3 Parisien *in consuetud. Paris. §.* 23. *nu.* 7. (vbi ait,
generaliter hoc omnes tenere) Franc. Bursatus. *cons.*
56. *nu.* 16. Hartman. Pistor. *par.* 1. *quæst.* 50. *num.* 4. ta-
274 men res † aliter se habeat si in lege tributum impo-
nente contrarium sit expressum, *text in l. debet.* 27 *ff. de*
ædilit. edictio. Socin. senior *consi.* 247. *num* 3. *lib.* 2. Bald.
in l. si prædium. C. de ædil. act. Ias. *in l. fin. nu.* 40. *&* 41. *C.*
de iur emphyt. Alexand. *con.* 51. *num* 4. *lib.* 3. Gozadi.
consi. 65. *nu.* 1. Lauren. Syluan. *consi.* 8. *in fin* Capell. To-
los. *quæst.* 45 1. M. Anton. de Amatis *decis. Lusitan.* 149.
num 5. vbi tamen vitiosè allegatur Romanus *in singu-*
lari 382 *cum sit singulare* 584.
375 An verò † fideiussor pro certa sorte intelligatur
etiam promisisse pro expensis, vecturis, proxeneticis,
datijs, & gabellis, latissimè pertractat Borgnin. Ca-
ualcan. *decis.* 5. *part.* 2. *per tot.* cuius dicta laboriosum es-
set transcribere.
276 Sanè, si † aliquis cum aduersario suo coram iudice
compareat, nec habitis hinc inde tractatibus causa
componi possit, sed ordinario omnino iure sit agen-
dum, atq; actor, reo fortè iudicium suscipere detre-
ctante, antequam libelum offerat, datis fideiussoribus
promittat, se, si non obtineat, expensas, & omnia da-
mna soluturum. Deinde verò reus absoluatur, expen-
sis compensatis, is verò nihilominus expensas ex tali
conuentione petat tenebitur ad eas actor, per ea, quæ
luculenter tradit Hartman. Pistor. *part.* 1. *quæstio.* 11.
num. 5. *&* 6.
277 Vtrum † etiam fideiussor pro certa administratio-
ne obligatus, intelligatur similiter obligatus pro actu
connexo ad illam administrationem, satis prolixè
adnotauit Bartol. *in l. Lucius. la 2. §. Paulus respon-*
det. ff. de administ. tutor. cōcludens ibi, quod sic, & simul
278 inferens, quod † promissio fideiussoris, qui se obliga-
uit pro gestis in tutela, extendatur etiam ad gesta ex-
tra tutelam, quæ sunt connexa ratione tutelæ, quod
post Aretin Iason. & Marsil. probat Iulius Pacianus
de probat. lib. 1. *cap.* 16. *num.* 44.
279 Non dissimile huic est, quod † fideiussio pro eo fa-
cta, qui artē aliquam profiteri instituit, & secundum
formam constitutionum illius artis interposita re-
stringitur etiam ad debita, quę artis illius occasione
contracta erunt: Bald. *in consil.* 187. *incip. generalitas*
verborum. in fin. lib. 4. Crauetta *consil.* 989. *numero.* 4. vi-
de quoq; Muscatell. *in pract. fideius. part.* 2. *modo.* 14
num. 7. *&* 8.
280 Eodem † planè modo, qui promisit resarcire omne
damnum datum à famulo, tenebitur etiam pro furto
per famulum, commisso, Bald. *in l. quod Nerua. ff. de-*
posit. Gratus *responso* 154 *nu.* 24. *lib.* 2. Hippol. Bona-
cossa *in tract. de seruis, & famul. quæst.* 110. *num.* 1. qui
281 ob id etiam *in quæst.* 168. *nume.* 2. suadet, ne † quis
famulum absq; laudatore vel fideiussore accipiat. Me
282 minit † porrò huius fideiussionis pro famulo pręsti-
tæ (vt hoc obiter addam) etiam ius Bohemicum *sub*
tit. De obedientia cuius verba in gratiā lectoris subij-
cio: inquit versio germanica, Generalis tabellario-
rum accipit vnum, vel plures, qui illi pro tabellarijs
inseruiant, ipsi dicunt velle inseruire ad annos, tres
vel plures, & dat fideiussionem de non furando, & re-
cedendo, aufugit, & mittit ad inueniendum, eum
quo inuento petit illum, & si eum habere non potest
fideiussor ad omnia tenetur, & sic ordinatum est.
283 Quia † porrò natura promissionis indemnitatis
secum trahit obligationem in personam promisso-
ris suscipiendi iudicium, & defendendi vltra solu-
tionem, maximè si ille, cui promissio facta est, ve-
lit compellere promissorem, iuxta notata Bartoli
in l. pater. ff. de dote præleg. Baldi *in l. cum tibi num.* 2.
C. de euictio. Salaceti *in l.* 2. *num.* 5. *C. de hered. vel act.*
vend. Iason. *in l. post venditionem. colum.* 2. *versicul.*
secundo fallit. C. de pact. Barnab. Cornazaani *decis. Ro-*
tæ Lucens. 150. *num.* 3. *&* 9. Non dubito, quin fi-
deiussor indemnitatis, etiam vltra solutionem,
quanto minus creditor consequi poterit, ad su-
scipiendum iudicium, & defensionem adigi pos-
sit.

CAP.

CAPUT XXV.

De actionibus, quæ dantur fideiussori, vel contra debitorem, vel confideiussores, vel creditorem, vel alios.

SUMMARIA.

1 *Officium suum nemini damnosum esse debet, ne quidem in publicis muneribus.*
2 *Fides sua nemini damnosa esse debet,*
3 *Laborem homines commodis eventuris metiuntur.*
4 *Fideiussoribus quare regressus detur adversus debitorem, aut alios.*
5 *Actiones, & remedia parantur fideiussoribus iura nostra, ante, & post damna passa.*
6 *Mandati actio contraria quando detur fideiussori contra debitorem, & ad quid, num. 7.*
8 *Sponsor fideiubendo, & solvendo non gerit negotium proprium, sed principalis debitoris.*
9 *Vasallus pro domino feudi fideiubens habet contra dominum, vel actionem mandati, vel actionem cessam.*
10 *Solutionem verè, & actualiter factam esse oportet, ut actio mandati aut cessa competat. Et num. 11*
12 *Mandati actio competit in septendecim casibus, etiam ante solutionem, qui enumerantur à num. 15 usq; ad num. 32. exclusive,*
14 *Dogma tradentis non est singula persequi.*
32 *Fideiussor, qui diu in obligatione stetit, potest ad liberationem, & exemptionem agere, Et quomodo hoc procedat, nu. 34. 35. 36. 37.*
33 *Diuturnitas ista relinquitur iudicis arbitrio.*
38 *Iudex fideiussori, qui diu in obligatione stetit, tria remedia indulgere cogitur, nimirum, captionem pignorum, & hoc non sufficiente, immissionem in possessionem, & nec hoc sufficiente, venditionem bonorum, ad effectum satisfaciendi de pretio creditori.*
39 *Unus fideiussorum, qui diu in obligatione stetit, si liberationem petat, & obtineat, non prodest illud reliquis confideiussoribus. Et num. 40. 41. & 42.*
43 *Fideiussor semper in suspenso stare non cogitur.*
44 *Stare qui potest in certo non debet.*
45 *Periculum imminet ex obligatione suspensa, & diuturna.*
46 *Exspectatio omnibus in rebus semper est molesta.*
46 *Diligens, & industrius deterioris conditionis esse non debet quam negligens.*
47 *L. inter. 26. ff. de fideiussorib. explicatur.*
49 *Fideiussore, pro liberatione consequenda, actionem mandati instituente creditor est citandus, & cuius expensis, num. 51. & 52.*
50 *Creditoris maximopere interest, ne obligationis conditio mutetur.*
53 *Expensas merito sustinet is, cuius negotium geritur.*
54 *Expensas sustinere cogitur, qui petit liquidationem.*
55 *Iudex ex officio creditorem citare debet.*
56 *Mandata pœnalia ad liberandum fideiussorem in Camera Imperiali impetrari possunt.*
57 *Procurator, qui diu obligatione stetit, ad depositionem pecuniæ se à fideiussione liberari, petere potest.*
58 *Hæres debitoris fideiussorem ab obligatione diuturna liberare, eumq; quoad pensiones exsolutas indemnem præstare tenetur.*
60 *Malum omne, dum nascitur, facilius opprimitur, traditur, dum inveterascit.*
61 *Fideiussor debitorem an in bonis vel mobilibus, vel immobilibus pignorare possit? Et num. 62.*
92 *Creditoribus decoctorum licet pignori incumbere antequam dies obligationis venerit, si videant illos versuram moliri.*
64 *Debitor si post dilapidationem ad sanos mores redeat, non potest fideiussor ad liberationem agere, ex sententia Hippolyti, Marcelli Calæ, & Valentini Franci. Sed auctorem in eam non posse abduci.*
65 *Fideiussor si in regno Bohemiæ diu in obligatione steterit, quid iuris sit, exponitur.*
66 *Mandati convictus debitor, & condemnatus, fit infamis, limita ut num. 67.*
68 *Mandati actio in decem casibus fideiussori non competit, recensentur à num. 69. usq; ad num. 84*
84 *Negotiorum gestorum actio competit fideiussori adversus debitorem. Sed declara, ut num. 85. 86. 87. & 90.*
88 *Martini Monetri opinio quomodo accipiendus, deducitur.*
91 *Fideiussor, pecunia soluta; actione vel præscriptis verbis, vel ex empto, adversus creditorem utitur. Et num. 92. 93. 94. 95.*
96 *Actio institoria fideiussori quoq; conceditur.*
97 *Actionem de peculio habet etiam fideiussor.*
98 *Remedia alia, quam actiones ordinariæ, fideiussori competunt.*
99 *Monitorij vi uti potest fideiussor.*
100 *Citatio adversus reum principalem rectè emaneat, ad comparendum, audiendum, & videndum, contra se fieri executionem. Quod accipe, ut num. 101.*
102 *Citationem impetrare licet, ad videndum, fideiussionem declarari nullam. Et num. 106.*
103 *Ipso iure quod fieri dicitur, factum aut scientiam hominis requirit.*
104 *Verba, ipso iure, evidentiam facti significant.*
105 *Notoria etiam sententiam declaratoriam requirunt.*
107 *Fideiussor supplicare pro inhibitione, vel solvat, vel ne in obstagium evocetur, potest.*
108 *Retentio pignoris datur aliquãdo fideiussori non tanquam pignoris iure sed per exceptionem doli.*
109 *Alienationem prædij alicuius ad debitorem spectantis non facile impetrare potest fideiussor etiam oblato cautione. Ibique præiudicium Cameræ Imperialis allatum, num. 110.*
111 *Immissionem in bona debitoris ex primo decreto fideiussor impetrare potest.*
112 *Appellari à primo decreto quando possit, remissive.*
113 *Unus fideiussorum, si missionem in bona debitoris hypothecata impetraverit, id cæteris prodest: & ideo rationem fructuum perceptorum reddere tenetur.*
114 *Creditore uno immisso, etiam reliqui immissi existimantur.*
115 *Verba servato iuris ordine, quid propriè denotent.*
116 *Pactum de ingrediendo non nisi simplicem hypothecam operatur.*
117 *Præiudicia Cameræ Imper. in causa Daneri contra Fabenum, & Hansfeldium contra Stochcium. adferuntur.*
118 *Recessus Imperij de Anno. 1600. §. tali modo murmur. adducitur.*
119 *Fideiussor habens liberam facultatem propria auctoritate rem debitoris arripiendi, an sibi præiudicet, si iudicem adeat, atque illud ab ipso impetret? Et num. 120. 122. 123. & 124.*
125 *Condictio indebiti datur fideiussori contra creditorem.*
126 *Simplices valdè sunt, qui fusionibus credunt, & tanquam errantes repetunt per condictionem indebiti.*
127 *Unus ex multis fideiussoribus, si supra partem sibi attributam quid solverit, non condicet, non enim est indebitum.*
128 *Doli mali exceptio datur fideiussori, qui indebitam pecuniam, quasi ex causa fideiussionis obstrictus, in cautionem per errorem deduxerit.*
129 *Condictio liberationis fideiussori quoq; non denegatur.*
130 *Creditor fideiussori, vel solventi vel solvere parato actionibus cedere nolens, præstat fideiussori id, quod interest, non, cedi actiones.*
131 *Fideiussor an cogere possit creditorem ad liquidandum instrumentum via Recessus, vel an creditor liberetur, cedendo iura, ex Vincentio de Franchis.*

332 *Fideiussor, antequam conueniatur, implorare potest officium iudicis, vt fiat diuisio, isq; ratam suam soluat.*
333 *Beneficium l. si contendat. ff. de fideiussor, quale sit, & ad quid fideiussori competat.*
334 *Beneficium l. si contendat. ff. de fideiussorib. & remedium l. diffamari. C. de ingen. manumiss. quomodo differant.*
335 *Mandatum de relaxando fideiussore arrestato, detento, vel captiuo, in Camera Imper. impetrari potest. Quod præiudicijs confirmatur, nu. 136.*
137 *Actio pro socio datur fideiussori contra fideiussorem Quod declara, vt nu. 138.*
139 *Elberti Leonini sententia, post solutionem factam cessionem non amplius peti posse, reijcitur.*
140 *Actio credita pecunia, & ex stipulatu contra confideiussorem quandoq; datur.*
341 *Mandati actio aliquando quoq; in confideiussorem competit. Alijs hoc casu actionem vtilem negotiorum gestorum tribuentibus, num. 142.*
143 *Fideiussores creditori exigenti beneficium excussionis obijcere, & à iudice obtinere possunt, vt is, ad cuius manum pecunia peruenit, primum omnium sumptibus fideiussorum excutiatur.*
144 *Actio ad interesse, & damnum fideiussori cōtra confideiussorem, denuntiationem, celantem, maximè ex dispositione iuris Bohemici competit.*
145 *Fideiussori quoq; contra alios, quam debitorem, creditorem, & confideiussorem, actiones quædam assignantur.*
346 *Iniuriarum actio competit fideiussori, si oblatus sit actori idoneus, vel adprobatus, sed non acceptus. Quod ampliatur, nu 147.*
348 *Fideiussorem in soluendo moram nectentem, qui animo iniuriand appellat, iniuriarum dicam non euadit.*
149 *Emptor fundi censuarij, qui extinuere promisit intra certum tempus, potest conueniri à fideiussore census molestato, ex Vincentio Carocio.*
350 *Fideiussoris hæres ex causa fideicommissi agere potest.*
351 *Furti actionem non habet fideiussor, qui pro colono fideiussit.*
352 *Hypothecaria actio vtilis datur fideiussori contra pignorum possessores. Eaq; ipsa actio hypothecaria cum actione mandati contraria ex fideiussione cumulari potest.*
353 *Hypothecaria actione rem pro securitate nexam persecutus fideiussor, si nihil ea consequi possit, an ad actionem personalem resilire possit, remissiuè.*
354 *Fideiussor in criminalibus datus, si pro condemnato soluerit, quo remedio repetat, remissiuè.*
355 *Fideiussor soluens pro condemnato, potest implorare officium iudicis maleficiorum, vt conseruetur indemnis.*
356 *Index in principali est quoq; iudex in accessorio.*
357 *Iurisdictio super re locata competit etiam super interesse.*
358 *Causæ incidentis cognitio competit illi, qui iudex est in principali, etiam si talis esset, de qua ille principaliter cognoscere non potuisset.*
359 *Fideiussor carceratus, an petat à reo principali factam, hoc est, vt extrahatur, & liberetur, an verò interesse, quod ita detineatur pro debito, remissiuè ex Baldo.*
360 *Multitudini multitudinem adijcere non est opus.*
361 *Compendiosa deductio commendationem meretur.*
362 *Fideiussor, qui semel soluit, & nihilominus de debito diffamatur, potest agere ex l. diffamari. contra creditorem. Et nu. 163. & 164.*
365 *Creditor semel solutum iterum petens, & exigens, improbus est, per exceptionem doli mali repellitur, & crimen stellionatus incurrit Et num. 166. 167.*
368 *Iure Bohemico, qui semel solutum sciens iterum exigit, fit infamis, & bona eius confiscantur.*

NOn frustra in multis iuris nostri locis incul-
1 catum est, nemini † officium suum damnosum esse debere *l. 7. ff. quem. testam. aper. l. si seruus. 61. §. quod vero. ff. de furt.* ne quidem in publicis muneribus, *l. videlicet ff. ex quib. causis maior.*
2 sicut † nec fides sua cuiquam damnosa esse debet *l. 1. §. 2. ff. ad Trebel.* Quemadmodum enim vita hominum est, vt ad maleficium nemo conetur sine spe, & emolumento accedere, vt scribit Cicero *in orat. pro Roscio:*
3 Ita † etiam homines laborem suum commodis euenturis metiuntur, & nihil boni agunt, nisi vel spe præmiorum, vel metu pœnarum ad hoc incitentur, vt per aliquot similia deducit Camillus Borellus *in tract. de compromiss. §. 5. gloss. 2. nu. 1. & 2.*
4 Si igitur † is, qui obtulisset se negotijs gerendis, vel nullam habiturus esset actionem de eo, quod de suo vtiliter impendisset, vt ait text. *in l. 5. in princip. §. ideo autem ff. de oblig. & act. l. 2. in princ. C. de nego. gest.* vel etiam ijs non esset subueniendum, qui pro alijs in molestia fuerint, vt loquitur text. *in N. auel. 4. de fideius. cap. 1. in fin. versic. sitq; solatio intercessori.* tum nō solum multorum negotia disperirent, *§. 1. versi. idq; vtilitatis causa. instit. de obligat. quæ ex quasi contractu nascuntur.* varum etiam quodammodo commercijs promiscuis interdiceretur, *argum. l. quod si minor. §. 1. ff. de minorib.* Vt rie igitur fideiussores dispendium paterentur inde, vnde præmium meruerunt, *c. peruenit. extr. de fideius.* Bernardin. Muscatellus *in pract. fideiussoria in proœmio nu. 4.* ideo illis iura nostra tam per varias actiones quam etiam per alia beneficia siue remedia consulerunt, in tantum, vt Quintil. Mandosius *in tract. de mo-*
5 *nitor. quæst. 50. num. 2.* dicat quod † iura fideiussoribus actiones, & remedia pararint, ante & post damna passa, de quibus deinceps dicendum. Prius autem de actionibus hisce, quæ fideiussori vel contra debitorem, vel creditorē, vel cōfideiussores, vel etiam alios dantur, in hoc capite tractationem instituam, de remadijs reliquis infra *cap. 27.* plura scripturus.

Inter actiones igitur illas, quæ fideiussori eiusq; hæredi, *l. hæredem. 14. ff. mandati.* CONTRA DEBITO-
6 REM eiusq; † hæredem (nam id addi debet *per text. l. hæreditarium. ff. de reb. auct. ind. possid.*) competunt: PRIMA & præcipua est, ACTIO MANDATI CONTRARIA, quam fideiussor habet aduersus principa-
7 lem debitorem, pro quo fideiussit, & soluit, ad † repetendum id, quod est solutum, vel pro consequenda liberatione, indemnitata & interesse, *l. ex mandati ff. mandati. l. 4. in princ. ff. de fideiussorib. vbi Schneid. nu. 1. & 2. Instit. eod. tit.* Robert. Marant. *consi. 39. nu. 13. & disput. 6. nu. 12.* Ioan. Koppen. in Rangersdorff. *in decisuis quæst. 53. nu. 1.* Felicianus de Solis *in tract. de censib. lib. 3. cap. 3. num. 9.* Ioan. Zanger. *in tract. de except. part. 3. cap. vlt. num. 60.* Ioan. Meichsner. *lib. 1. decis. 2. nu. 15. & 16.* Ruger. Ruland. *de commiss. & commission. par. 3.*
8 *lib. 7. cap. 5. numero 3.* Fideiubendo † enim, & soluendo non gerit negotium proprium, sed principalis debitoris, *l. 2. §. in ea tantum in fin. ff. mandati.* Magonius *decis. Lucensi 28. num. 26.* vbi ad idem propositum Crauettam, & Cephalum allegat. Idq; adeo
9 verum est, vt † & vasallo pro domino feudi fideiubenti, eiusq; hæredi, contra dominum, vel actio mandati, vel actio à crediture cessa, competat, Schurf. *consil. 80. num. 2. centur. 2.* Ioan. Koppen. *in decis. iuris, quæst. 59. num. 35.* Andr. Kobl. *in exercit. legal. exercit. 2. num. 26.*
10 Vnde † consequens fit, ad hoc, vt fideiussor contra debitorem regressum actionemq; mandati habeat aut etiam actione à creditore sibi cessa vtiliter vtatur, omnino opus esse, vt prius soluerit, *l. 6. l. si pro ea. C. mandati. l. 1. in verb. si pecuniam soluerint. C. de fideius. minor. c. peruenit. ibi, pecuniam quam pro eis solu. extr. de fideiussor.* Socinus *regul. 192.* Horat. Carpan. *ad stat. Medio-*

21 *Mediolan. part. 1. cap. 413. nu. 42.* eamque solutionem
non simulatè, vel fictè, sed actualiter, & vere factam
esse, debito modo deinde probet, vt dixi supra *cap.* 20
§. 1. num. 40. & seqq. vbi vide, quo casu etiam confu-
sio bonorum fideiussoris, & creditoris quandoq; pro
solutione habetur, vt itidem ostendi supra *in d. cap.* 20
§. 16.

22 Etsi verò † ab hac conclusione aliquot casus exci-
piuntur, quibus etiam ante solutionem fideiussor
contra debitorem pro exoneratione, releuatione,
exemptione, & defensione, actione mandati experiri
potest, quos coaceruatos habes apud Hippol. *in Rubr.
de fideiussor. num.* 216. Andr. Gail. *lib.* 2. *obser.* 29. Petr. à
Duennas *regul.* 236. Coler. *de process. execu. part.* 1. *cap.*
10 *num.* 318. *cum seqq.* Bertazol. *in tract. clausul. instru.
clausul.* 43. *gloss.* 3. *num.* 2. Lælium de Zanchis *in tract. de
privileg. Eccles. privileg.* 155. *num.* 18. *&* 19. Io. Donat.
à Fina *in enchiridio conclusio. lib.* 1. *versic. fideiussor. mihi.
fol.* 42 *lat.* 1. *in fin.* Ioan. Bernardin. Muscatel. *in pract.
fideiuss. part.* 1. *quæst.* 4. Felician. de Solis *in d. tracta. de
censib. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 9. Petr. Royzium *decis. Lituani-
ca* 1. *num.* 209. Horat. Carpan. *ad statut. Mediola. part.*
1. *cap.* 413. *num* 22. *& seqq.* & nouissimum Valent.
Francum *in tract. de fideiuss. cap.* 5. *nu.* 558 *& multis seq.*
23 tamen † non est propositi mei, illos omnes hic rursus
copiosius sub incudem reuocare, eoq; labore lecto-
rem onerare, cum auctores isti plerique in omnium ma-
nibus versentur, sed saltem eosdem, vt eo melius or-
dinis ratio constet, rerumq; ita statarum iusta appa-
reat συνέχεια ac τάξις nude proponam, & deinde circa
vnum atque alterum pauca subiungam, quæ ab Inter-
pretibus nostris hactenus tacta nō fuerunt. Neq; enim
24 † tradentis dogma est, singula persequi, vt ait Marius
Salamonius *in l. Gallus, §. idem credendum. col. 2. ff. de lib.
& posthum.*

25 Primus igitur casus est, si † fideiussor debitore so-
lutionem de die in diem procrastinante in obligatio-
nis nexu diu hæserit, *c. fi. de fideiuss. l. si pro ea. C. mandati.
l. Lucius. §. 1 ff. eod.* Francus *d. cap.* 5. *num.* 559. vbi fu-
sius enucleat Ieremias Serserus *in select. disputat. disput.*
23. *thesi.* 9.

26 Secundus casus est, † reus debendi suo largius vti,
ac bona profundere, & abligurire, seu lebi facultati-
bus cœperit: Francus *d. cap* 5. *num.* 567. *& aliquot seqq.
Et dicam infra hoc cap. nu.* 59.

27 Tertius casus est, si † fideiussor ad soluendum cō-
demnatus fuerit in iudicio: Francus *dict. cap.* 5. *num.*
575.

28 Quartus casus est, si † certo constiterit, fideiusso-
rem de proximo iudicis sententia condemnatum iri,
veluti si iam in causa conclusum foret, *Francus d. cap.*
5. *num.* 577.

29 Quintus casus est, si † fideiussor instrumento gua-
rentigionato, vel quod ex statuto paratam habet exe-
cutionem, obligatus fuerit, *Francus d. cap.* 5. *num.* 583.
& seqq.

20 Sextus casus est, si † fideiussor ob moram rei prin-
cipalis in carcerem detrusus fuerit, *Francus d. cap.* 5.
num. 589.

21 Septimus casus, si † ab initio contractus inter de-
bitorem, & fideiussorem ita conuenerit, vt antè solu-
tionem agere liceret, *Francus d. cap.* 5. *num.* 590.

22 Octauus casus est, si † ad certum vsq; tempus fide-
iussoria obligatio coarctata atq; concepta est, illudq;
iam sit finitum, *Francus d. cap.* 5. *num.* 591.

23 Nonus casus est, si † fideiussor pecuniam in obliga-
tionem deductam in iudicio obtulerit, consignaue-
rit, & penes iudicem deposuerit, *Franc. d. cap.* 5. *nu.* 592.
quod exornari potest illis, quæ tradidi supra *cap.* 20. *§.*
1. *nu.* 34. *&* 35.

24 Decimus casus est, si † fideiussor creditori debitorē
alium, quamuis minus idoneum, delegauerit, *Francus
d. cap.* 5. *num.* 593.

25 Vndecimus casus est, si † fideiussor cum creditore
debitum compensauerit, *Francus d. cap.* 5. *num.* 594.

26 Duodecimus casus est, si † fideiussor à creditore per
acceptilationem remunerandi causa liberatus fue-
rit, *Francus d. cap.* 5. *num.* 595.

27 Decimustertius casus est, si † fideiussor nouandi
animo intercesserit. *Francus d. c.* 5. *num.* 595.

28 Decimusquartus casus est, si † studiosus vel schola-
ris pro alio fidem suam interposuerit, isq; studiorum
gratia ad peregrinas ire terras velit, is enim, vt fide-
iussione eximatur, iustam habet petendi causam, *Fran-
cus d. cap.* 5. *num.* 597.

29 Decimusquintus casus est, si † fideiussor coram iu-
dicis tribunali promisit aliquem iudicio sisti, & iudi-
catum solui, *Francus d. c.* 5. *nu.* 598.

30 Decimussextus casus est, si † exortæ sint inimicitiæ
atq; odia inter fideiussorem, & debitorem culpa debi-
toris, *Franc. d. cap.* 5. *nu.* 599. cui adde à me superius tra-
dita *cap.* 20. *§.* 32.

31 Decimusseptimus casus est, si † quis alterius nego-
tia gesserit, seq; eo nomine obligauerit, antequam
soluat, agere potest, *Francus d. cap.* 5. *nu.* 600. Reliquos
casus beneuolus lector inuestigare, atque promissis
adiungere poterit.

32 Quia † vero ICtus Marcellus *in l. Lucius. §. non ab
similis ff. mandati* fatetur, illam quæstionem frequentis-
sime agitari solere, si nimirum fideiussor diu in obli-
33 gatione steterit (quæ diuturnitas † vtiq; arbitrio iu-
dicis relinquitur, Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu* 41.
nu. 3. Camillus Gallinius *de verbo. signif. lib.* 5. *cap.* 20.
nu. 143. Martin. Monter. *decis. regni. Arragon.* 2. *num.* 2.
Aluarus Valasc. *tom.* 1. *consult. & rer. iud. consult.* 36. *nu.*
2. Horat. Carpan. *ad statut. Medio. par.* 1. *cap.* 413. *nu.* 20.
& 21.) (& reus in solutione cessauerit, vtrum fideiuus-
34 sor narrando, non † quod ipse steterit diu in obliga-
tione vel fideiussione, sed quod principalis diu in so-
lutione cessauerit, vt monuit Afflict. *decis.* 241 *sub nu.*
35 4. (licet † sufficere putent Socin. *regul.* 191. *incip. fide-
iussor.* Menoch. *d. casu.* 41. & Vinc. Caroc. *decisi.* 4 *num.*
16. si simpliciter narret, se diu in obligatione stetisse,
36 in qua sententia ego quoq; acquiesco) petere † possit,
intellige intentata actione mandati, vt se vel ab ob-
37 ligatione eximat, aut † pignora in securitatem ne-
ctat, quo casu etiam iudex ipsi tria remedia indulgere
38 tenetur, nimirum † captionem pignorum, & hoc non
sufficiente, immissionem in possessionem, & nec hoc
sufficiente, venditionem bonorum ad effectum satis-
faciendi de pretio creditori, vt practicare docet Bald.
in l. si pro ea. nu. 6. *quæst.* 3. *C. mandat.* dicens, se ita ali-
quoties consuluisse, sequitur Vinc. Caroc. *d. decis.* 4.
num. 15. cuius petitionis formulam, vt & articulandi
modum posui infra *cap.* 30. Idcirco non inconuenien-
39 ter hic primo quæri potest, si forte † vnus fideiussorū
ab obligatione diuturna, tanquam sibi vigilans, se
eximi petierit, liberationemq; obtinuerit, an illud etiā
reliquis confideiussoris prosit?

10 Et sane, quia † confideiussorum interesse videtur, vt
correum propter beneficium diuisionis, & subleuan-
dam solutionem, in obligatione retineant, videbatur
dicendum, aut illam liberationem nullius momenti
esse, aut vero omnibus fideiussoribus ex æquo profice-
re debere, *arg. l.* 1. *&* 2. *C. si vnus ex plurib appel. l.* 1. *C. de
diuers. rescript. l. qui separatim. §. fin. ff. de appellat & facit
l. quod autem. §. sciendum. in fin ff. quæ in fraud. cred.* Dein-
de etiam *in l. inter.* 26. *ff. de fideiuss.* dicitur, tum demum
fideiussoris alicuius partem ad cæterorum onus respi-
cere, si is vel ante exactam à se partem sine hærede
discesserit, vel ad inopiam peruenerit, vnde colligi-
tur, fideiussoris q; se ab obligatione diuturna eximi pe-
tijt, & obtinuit, partem cæterorum onus non debere
respicere.

41 Verum rectius † esse opinor, vt talis exemptio siue
liberatio soli petenti non, etiam ipsius confideiusso-
ribus

ribus profit, per textum in *l. fideiussor. 23 ff. de pactis*. vbi
Paulus aperte adstruit, quod fideiussoris conuentio
confideiussori nihil prosit; quod etiam VVesenbec.
in parat. ff. de duob. reis. num. 7 in fin. & num. 8. claris ver-
bis confirmat. Idq; multo magis tunc procedere cen-
seo, quando in initio obligationis beneficio diuisio-
nis expressè fideiussoribus est renuntiatum, tunc enim
confideiussores nihil habent, quod fideiussori ab obli-
gatione exempto, & liberato obijciant.

Nec ad rem facit, quod confideiussorum forsan in-
terest, confideiussorem in obligatione manere: quia
42 † enim is qui se obligatione diuturna eximi petit, ni-
hil aliud facit, quam quod lex permittit, *d. l. Lucius. §.*
vl. ff mandati. Imò, quod sapientissimus Regum *cap. 6.*
Prouerb versic. 3. 4. & 5. tam paterne suadet, & instil-
43 lat, præterea † etiam semper suspenso stare non cogi-
tur. Cephal. *consil. 187. num. vlt. bona glossa in l. quia ta-*
44 *tio ff de condit. instit.* quæ † dicit, quod qui potest stare
45 certo; non debeat stare in incerto; periculum † enim
magnum ex eo imminet, per ea quæ tradunt gloss. *in d.*
l. Lucius. Afflict. *decis.* 242. Menoch. *de præsumpt. lib. 2.*
præsumpt. 91. *nu.* 7. Hieron. à Laurentijs *decis. Auenion.*
22 *num.* 13. Valascus *d. consult.* 3. *num.* 3. *in fin.* & Ioan.
Petr. Surdus *decis* 94 *num.* 4. & 5. vbi plures allegat.
46 Ne dicam, quod † omnibus in rebus molesta semper
sit exspectatio, vt ait Polybius *lib. 3. mihi pag.* 271. sed
potius ei ad commodum suum vigilare permittitur,
l. quod autem §. sciendum. ff. quæ in fraud. credit. l. in sum-
ma. ff. de pecul. l. vlt. in fin. princip. C. de bon. auct. iud. possid.
cur eius conditio esse deberet deterior, quam negli-
gentium confideiussorum, qui se ab obligatione eximi
47 petere supersederunt? Diligens † enim, & industrius
deterioris conditionis esse non debet, quam si negli-
gens fuisset, *c. eum qui. de præbend. in 6. l. 4. ff. quod vi aut*
clam. l. vlt. C. depositi. l. vlt. C. de alluuionib. l. non solet. vbi
Cagnol ff de regul. iur. Decius *in l. 2 num.* 32. *C. de edendo.*
Cephal. *cons.* 81. *nu. vl. lib.* 1. Sebast. Medices *de casib.*
fortuit part. 1. *q.* 9. *nu.* 35.

48 . Non obstat etiam *d l inter. 26. ff. de fideiuss.* Illa enim
fortassis obtineret, si fideiussor clam, & dolo malo, de-
ta etiam pecunia creditori, se ab obligatione eximi
curasset. *argum. tit. ff. quæ in fraud. credit.* At quando bo-
na fide, sibi & ad commodum suum vigilando, se à ne-
xu obligationis liberat, non tam grauat confideiusso-
res, quam ad eandem vigilantiam eos adhortatur, ar-
gumento eorum quæ tradit Molin. *in tract. de vsur. q.*
34. *& tetigi infra c. 27. part. 5. nu* 6. *&* 7.

Sed consequenter circa hanc limitationem, & hoc
49 merito enucleandum est, si † fideiussor pro liberatio-
ne ab obligatione diuturna consequenda mandati
actionem fortè instituat, citationemq; impetret, ac li-
bellum in termino reproductionis exhibeat, vtrum
etiam creditor sit citandus, & cui illud onus citationē
impetrandi incumbat, debitorine, vel an fideiussori,
vel an etiam iudex ex officio eum citare teneatur? Et
quia pro regula traditur, illos omnes citandos esse,
qui prætendunt interesse, seu lædi possunt ex aliquo
actu, qui fit in iudicio, *l. de vnoquoq; ff. de re iudic. l. nam*
ita Diuus. ff. de adopt. l. etiam. 29. §. vlt. ff. de minorib. Ma-
rant. *part. 6. tit. de citat. nu.* 2. VVesenbec. *cons.* 32. *nu.* 24.
50 *part.* 1. Creditoris † autem maximopere interest, ne
obligationis conditio mutetur, vt fuse explicaui su-
pra *cap. 20. §. 37. nu 9. & seq.* non est dubitandum, quin
creditorem ad instantem actum exemptionis siue li-
berationis citare oporteat, *per text. in d. l. de vnoquoq;*
& l. 1. §. denuntiari ff. de vent. inspic.

51 Neq; est, quod † vel debitor in fideiussorem, vel fi-
deiussor in debitorem illud onus reijcere conetur;
vtriusq; enim interest, creditorem liti adesse, ne si for-
tè illud omissum fuerit, posteà sententia exemptionis,
& liberationis nulla fiat, & elusoria, vtpotè lata cre-
ditore non citato, cui tanquam tertio minimè præiu-
dicare potest, *l. sæpè ff. de re iudic. cap. cum inter. extra de*
re iudic. tot. titu. Cod. quib. res iudic. non nocet.

Cæterum in eo meliorem nihilominus fideiussoris
52 conditionem esse arbitror, vt † si eius sumptibus cre-
ditor citetur, easdem expensas debitor ei refundere
necesse habeat: tenetur enim eum indemnem seruare,
c. peruenit ibi, insumptq; seruent indemnem. extr. de fideiuss.
imò, & ab obligatione liberare, *c. vlt. ext. eod.* in totel-
53 lige, suis proprijs expensis, siquidem † eius negotium
geritur, ideoque etiam merito sumptus ad illud pera-
gendum sustinent, *l. sed etsi. §. 1. ff. ad exhib. l. cum sæpe. C.*
de erogat. mil. annon. Menoch. *de arbit. iud. quæst. casu* 226.
54 Gayl. *lib. 1. obser.* 99. Non aliter, ac † is expensas susti-
nere tenetur, qui petit liquidationem, Ioan Cephal.
consil. 296. incip. primo quæritur. num. 51. *lib.* 2. M. Anton.
55 de Amatis *decis.* 81. *num* 29. Quod † si porrò nec de-
bitor, nec fideiussor creditorem citari faciant, iudex
ad euitandam nullitatem eum ex officio iudicio ad-
esse debere poterit, per ea quæ tradunt Dd. *in l. ad per-*
emptorium ff de iudicijs. & in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff.
de dam. infecto.

Circa illud verò, quod supra *num.* 36. dixi, fideiusso-
rem pro sua liberatione actionem mandati intentare
56 posse, in praxi bene notandum est, eo quoque † no-
mine, si partes alias Cameræ Imperiali immediatæ
subiectæ sint, mandata pœnalis ad operandum impe-
trari posse. Liquido id demonstrat præiudicium re-
latum à D. Barthio *in sent. Cam. solut.* 17. *Septemb lit. D.*
Anno 1526. his verbis: in causa N N. processum fuit
ad declarationem pœnarum, quæ hactenus non sunt
declaratæ tamen ad inquisitionem procedendum est;
57 &c. Multo autem † fortius illud ipsum procedit, si
fortè procurator diù in obligatione steterit, & ad de-
positionem pecuniæ se à fideiussione exonerari petat,
implorando officium iudicis, omnino enim audiri de-
bet. Docet hoc idem Dn. Barthiu *in sent lata 29. Mar-*
tij, de Anno 1556. *lit. F.* quæ ita habet: Ampliatur vl-
58 terius, † vt nō tantum ipse reus principalis, sed etiam
eius hæres, fideiussorem fideiussione diuturna libera-
re, item quoad pensiones exolutas indemnem præsta-
re teneantur; cum refusione mutuæ pecuniæ, expensa-
rum, damnorum, & interesse. Aucturem laudo eun-
dem Dn. Barth. *in select. Cam. Imp. sent. de Anno* 1563.
die 38. *April.* cuius verba sic sonant: In particulari
Arulemia, & coram iudicibus fuit declaratum, quod
dictus nominatus est verus, & legitimus hæres fra-
tris sui felic. memb. qui conquestus est, 17. Septemb.
vocauitq; quod à tali fideiussione liberatus esset, &
etiam ab expensis ob petitionem iniustam, & illici-
tam, &c.

59 Secundò † quæro, cum fideiussori etiam ante solu-
tionem actio mandati detur, si nempè debitor sub-
stantiam suam vehementer dissipare incipiat, atq; ita
status florentis ante patrimonij decrescat, vt ait *l. 18.*
ff. vt legat. nomine caueatur. sequitur Gail. *d. obserua.* 9.
num. 8. *&* 9. Portius Imolensis *consil* 197. *num.* 5. Fran-
cus *d. loco. num.* 567. *& seqq.* (quod quo citius fit, eo
etiam melius est, siquidem, vt pulchrè Bernard. ait in
60 *cap ad hoc rescriptis.* Omne † malum, dum nascitur, fa-
cilius opprimitur, tardius, dum inueterascit. Et ideò
rectè Hieronymus: Dum paruus est hostis, eum inter-
fice, vt refert Ægidius Bellamera *in consil.* 40. *num.* 24.
mihi fol. 163. *colum.* 1.) an eodem modo etiam talem
debitorem in bonis mobilibus, & immobilibus pi-
61 gnorare possit? Hanc quæstionem mouet † quidem
Lallus de Tuscia *in lectura super constitut. Siciliæ. libro*
3. *titu. de fideiussione domini à vassallis. in constit. incipien.*
Si dominus mihi pag. 69 atque affirmatiuam tenet. Sed
quia in speciali casu loquitur, nimirum, quando in re-
gno Siciliæ pro domino in causa criminali vasallus fi-
deiussit, non existimo, inde generalem regulam ex-
62 struere licere, sed potius ita statuo, virtute † quidem
pacti executiui (fortassis etiam inter debitorem, &
fideiussorem initi) rectè fideiussorem inuadere posses-
sionem

fionē rerū debitoris, neq; eo nomine inuitū cogi adire iudicē, tutius sibi esse, eundem adire, atq; inductionē in possessionem impetrare, per ea quæ tradit Coler. *de process. exec. par. 1. c. 5.* ac inferius suo loco à me dican-
63 da. Facit, quod † liceat creditoribus decoctorum, quos versuram moliri vident, antequam dies venerit obligationis, pignori incumbere, quia id magnopere eorum interest *argum. l. quæsitum. & ibi Bart. ff. de pignorib.* & notat Baldus *in l. vbi. numero. 10. Cod. de iure dot.* Benuenut. Stracha. *de decoctoribus. part. vlt. numer. 12.* Marquar. Freher. *de fama publica. lib. 2. cap. 13. nu. 9.*

Quod verò Hippol. *in Rubr. de fideiuss. nu. 219. in fin.* & Marcell. Cala *in tractat. de modo articul. num. 1025.* ac nouissime Francus *in tractat de fideiuss. d. cap. 5. nu.*
64 574. putant: Si † debitor post dilapidationem redeat ad sanos mores, quod aduersus eum, vt ab obligatione eximatur, non possit agere fideiussor, id (pace eorum) ægre crediderim, motus claris textibus *in dicta l. Lucius §. vlt. & in dicta l. si pro ea*, qui volunt, etiam tum, quando dilapidatio iustam metuendi causam fideiussori præbet, eum petere posse, vt ab obligatione eximatur: Ergo multo magis id impetrabit, post dilapidationem iam factam, vtcunque debitor vitā nequiorem, & profusam emendet maximè, quia hæc emendatio in ictu oculi non contingit, sed longius tempus requirit, & ita fideiussoris obligatio de die in diem perpetuatur: postque fieri, vt fideiussor vetus periculum sibi sifaciendo, faciat sibi nouum, & grauius quidem, accersat, debitore, tanquam πρόσπαιον subinde aduigenium redeunte.

65 Quid † denique iuris sit in regno Bohemiæ, si fideiussor diu in obligatione steterit, neque amplius teneri velit, ostendunt verba sequentia, desumpta ex iure Municipali Bohemico, in m. De obedientia inquit tex. Si quis esse fideiussorē amplius esse nō vult vocet illum qui factam est fideiussio coram iudicibus, & causam suam narret illis cur amplius in fideiussiona persistere renuit, &c.

66 Tertio † quæro, si fideiussor contra debitorem mandati agat, isq; condemnetur, vtrum etiam eo nomine infamis fiat? Et famosum fieri auctor alt Vlpian. *in l. furtis. §. mandati ff. de his qui notant. infam.* Fidem enim, quam aduersarius secutus est non præstitit. Academia
67 Altotfina *in responso 101. mihi, pagina 685.* Si † tamen debitor super hac ipsa actione pactus fuerit, non notabitur *l. in actionibus. ff. de his qui notantur infam.* Nam vt Paulus ibi adijcit, ex his causis non tam turpis est pactio, quam superioribus, ideoq; etiam in edicto prætoris, quod continetur *in l. 1 ff. de his qui not. infa.* verbailla, *pactus ve erit*, post enumeratas action. ex contractu proficiscentes non repetuntur.

68 Verum † enimuero, quia plures quoq; casus reperiuntur, quibus post solutionem factam fideiussori actio mandati non competit, quos recensuit Petrus à Dueno. *in regul. 446.* idcirco operæ pretium est, eosdem etiam huc referre, & supradictis subiungere.

69 Primo igitur † fideiussor mandati actionem non habet, si donandi animo intercesserit, præcludit enim sibi ipsi per liberalitatem suam regressum contra debitorem, textus sunt *in l. 6 §. passim. ff. mandati l. quod dictum ff. de pact. l. si quis reum. ff. de liber. legat l. sed si pater. § non solum. ff. ad SC. Macedon. l. 1. §. si fideiussit. ff. si*
70 *quid in fraud. patroni.* Quando † vero iste animus donandi subsecutaq; fideiussiu præsumatur, vide Vincent. Caroc. *de excuss. bonor. part. 2. quæst. 22. num. 26.* Martin. Monter. *in decis. Reg. Aragon. decis. 2. num. 50. vers. nec moues. & nu 51.*

71 Secundo, mandati † actione fidaiussor non vtitur, si pro inuito, & vetante fideiusserit debitore, adeo, vt ne vtilis quidem actio detur, *d. l. 6. §. si passus. l. si pro te. 40. l. qui fide. 53. ff. mandati. l. vlt. C. de negot. gestis. Eman. Soarez in thesauro commun. opin. lit. F. num. 172. & dixi supr. cap. 5. nu. 146. & seq.*

72 Tertio, mandati † actione destituitur fideiussor, si ad mandatum adolescentis luxuriosi pro meretrica sciēs interueniat, *l. si vero. 12. §. si adolescens. ff. mandati. l. 8. ff. pro emptore. Ioan. Goddæus de contrah. stipulat. cap. 5. conclus. 5. nu. 29.* Quid enim interest, vtrum tali personæ quid det, aut, vt detur, faciat, vel in mare abijciat, *argum. l. Mæuius. 55. ff. de condit. & demonst.* faciunt tradita per Ioan. Bonifacium *in tracta. de furtis. §. animo lucri faciendi. num. 97.* & Petr. Gilken. *de præscript. part. 3. cap. 2. num. 60. 61. & 62.* Pertinet huc etiam elegans locus apud Senecam *lib. 2. de beneficijs. cap. 14. in fine.* vbi ait: *Pecuniam non dabo, quam numeraturum adulteræ sciam, ne in societate turpis facti aut consilij inueniar. Si potero, reuocabo, sin minus, non iuuabo scelus, &c.*

73 Sic apud † Lucanos, si quis homini luxurioso mutuasse aliquid conuinceretur, priuabatur mutuo dato, vt refert Ioannes Stobæus *sermone 44.*

74 Nec † obstat *l. 3. §. nec non illud. ff. de in rem verso.* quia loquitur in maiore, secus est in minore, & præterea Iurisconsultus illo in loco saltem considerat, an in negotium domini cesserit, non etiam, an bono domini, quod se in *d. §. si adolescens.* aliter habet.

75 Quartò, actio † mandati fideiussori denegatur, si ante diem etiam per errorem creditori pecuniam soluerit, ideoque frustra cum debitore experitur, sed cogitur expectare diem, quo eum soluere oportuit, *l. si fideiussor. 31. ff. de fideiussor. l. si mandauero. 22. in principio. l. fideiussor. 51. ff. mandati.* Cacheran *decis. Pedem. 130. num. 5.* Gabriel. Mudæus *in l. omnes as. nu. 9. ff. pro socio.*

76 Quintò fideiussor † actionem mandati non habet, si falso creditoris procuratori soluerit, *l. inter causas. §. mandatu tuo. ff. mandati.* Quis autem hoc casu falsus sit procurator, memini me supra ostendisse *cap. 20. §. 27. num. 336. & seqq.*

77 Sextò, fideiussor † mandati non agit, si, vt coheres ad iussum testatoris vni coheredi, tanquam legatario, satisdedit, non enim suscepisse mandatum, sed voluntati testatoris paruisse censetur, *l. tribus ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consum.* Quanquam Cynus ibi dicit, id ita intelligendum si quantitas soluta ex fidaiussione, sit, multo minor lucro, quod ipse percepit à testatore, sin autem multo maior sit, mandati iudicio repeti posse, quod sequitur Baldus *in l. vnica. §. ne autem. C. de caduc. tollend.* probatque Petrus Gerardi de Petra sancta *in singul. 85.* nec non Roman. *in singul. 806. incip. Tu scis quod fideiussor.* de quo tamen vide Ioan. Bapt. Castil. *in addit. ibi* & Iason. *in l. si cui. 49. §. si fideiussor. ff. de legat. 1.* Pet à Duen. *in regula. 337. incip. Fideiussor si lucris.*

78 Septimo, fideiussuris † hæres mandati actionem nō habet, si forte fideiussor id, quod debebat, creditori legauerit. Etsi enim creditoris nihil interest, valeat tale legatum, nec ne, (nisi forte quis dicere velit, eatenus ipsius interesse, quod ex pluribus causis idem ei debeatur, *iuxta l. non vt ex pluribus. 159. ff. de regulis iuris. l. & an eadem. 14. ff. de except. rei iudic.*) debitoris tamen interest liberari, ad quod etiam ex testamento actionem habet, *d. l. si is cui 49. §. si fideiussor. ff. de legat. 1. Rom. in d. singul. 805 incip. Tu scis quod fideiussor.*

79 Octauo, pater, non † quasi pater, sed pro extraneo pro filia sua dotem promittente fideiubens, & quasi fideiussor soluens, non repetit hoc ab illo extraneo, vtcunque soluerit, *l. profectitia. §. si pater. ff de iur. dot.* Et hunc casum esse vnicum, & singularem, dicit Lud Roma. *in singul. 169. incip. Extraneus.* sicut etiam tetigi supra *cap. 6. nu. 178.*

80 Nono, si † fideiussor iuret ad delationem creditoris, reum non teneri, tunc reus quidem liberatur, vt dixi supra *cap. 20. §. 2. nu. 27. & sequent.* Sed fideiussor nihil repetere potest, & sic † procul dubio accipiēda est sententia Antonij de Petrucia *in l. 1. in 14. effectu. ff. de iureiurando.* dicentis, si fideiussor iurauerit, quod

non

non videatur verè, sed saltem fictè soluisse, ideoque
82 non habeat actionem mandati. Secus erit, † iurei,
se soluisse, tunc enim rem liberet, & solutum repetit.
Vincent Caroe. *de iuramen. lit. decisorio. 3. quæst. 14.*
quæst princip. nu. 2. & 3. Seraphinus *de virtute iurament.*
priuil. 81. Eman. Soerez. *in thesauro lit F. num.* 164.

Decimò, Aduocatus fideiubendo pro clientulo
83 † suo, dicitur redemptor litis, & soluendo, non habet
mādati actionem, imo ad soluendum cogi potest,
iudicis officio, libere sine læsione conscientiæ Beldus
dicens singulariter notandum *in cap. 2. num. 4. ext.*
de postulan. Nicol. Boer. *decis.* 315. *num.* 2. Vincent.
Caroe. *in sing. l. sing.* 690. Matth. Cuno *lib. 1. de*
pactis. cap. 25 num. 3 per text. in l. si remunerandi. §. fin. ff.
mandati. Et tantum de prima & præcipua actione nempe
Mandati, quæ fideiussori quandoque competit,
quandoque etiam non competit.

84 Secunda † actio, quæ fideiussori contra debitorem
eiusque hæredem tribuitur, est actio NEGOTIORVM
GESTORVM, puta, si pro absente fideiusserit,
quia enim mandatum non antecessit, nec ratihabitio
secuta est, non potest mandati actio competere,
l. 6. § si passus. l. ex mandato. §. 1. ff. mandati. l. 4. ff de
fideiuss. l. sed videamus. l. liberto. 31 ff de negot gest. Modo
85 † tamen distinguas cum Cuiac. *in tract. ad Afric. mihi*
pa. 551.

Hæc autem conclusio primo limitetur, vt non
86 † procedat, si quis pro debitore præsente, sed inuito,
aut specialiter vetante, vel prohibente, & contradicente,
fideiusserit, *l. si pro te. 40 ff mandati.* quod (frustra
Paulo de Cast. & aliis *in l. fin C. de negot. gest.* contra-
87 dicentibus) adeo verum est, vt ne vtilis † quidem
negotiorum gestorum actio æquitatis intuitu detur, vt
supra *cap. 5 num 146 & hoc ipso cap. num.* 17. probaui.
88 Et quanquam † Martin Monter. *in decis. Reg. Arragon.*
decis. 2. à num. 48 vsque ad num. 61. multa adferat, per
quæ prædicta conclusio non parum labefactari videtur
arbitror tamen prædictum textum in terminis
tam apertæ contradictionis, prohibitionis fortiorem
esse quam vt infringi, aut ex rationib. Monteri inferri
possit, ꝙ pro præsente, specialiter vetante, & contradicente
fidem suam quis interponere possit. De solutione
porrò liberando inuito debitore facta, quæ ille
congessit, cum hac facti specie nihil commune habent.

89 Secundò fallit, si † fideiussor donandi animo negotium
gesserit, isto enim casu actio negotiorum gestorum
ei quoque non competit *dict. l sed videamus. ff. de*
neg. gest. Azo in summa C titul. mandati. num. 28. 29.
& seq.

90 Tertiò fallit, si † fideiussor in rem suam fideiubeat:
nam isto casu fideiussor non tam negotium debitoris
gerere, quam sibi consultum velle videtur, *l.*
creditor 60 §. 1. ff. mandati vbi notandum est, quod
ICtus Scæuola dicit in ista facti specie Titium sibi
consultum voluisse, id satis liquere ex illis verbis:
Quo magis conc l em animum tuum domui meæ. Bene autem
num 84. monui, fideiussorem fideiubentem, imo
& soluentem pro debitore absente, negotiorum gestorum
actionem contra eundem habere Nam soluta
91 pecuniæ † non egit fideiussor aduersus creditorem
92 actione negotiorum gestorum vtili, sed † vel actione
PRÆSCRIPTIS VERBIS, ob pactum, quod de ce-
93 dendis actionibus solutionem antecessit, vel † actione
EX EMPTO, vt præstet actiones, quas habet, vt
ex Costalio, Menoch. & Colero ostendit Ioan. Zangerus
in tract. de except. part. 2 cap. 15. num. 15 & part. 3.
cap. 1. num. 28 & 29. nec dissentit Rutg. Rulend. *de*
commiss. part. 3. lib. 7. tit 5. num. 4 Et quanquam specialis
renuntiatio etiam beneficium cedendarum actionum
tollit, vt infra *cap. 27.* suo loco demonstrabitur:
94 Solutione † tamen facta, nihilominus fideiussori salua
est actio EX EMPTO, qua agit, vt creditor actionem
cedat, & quasi tradat ad eum finem, vt contra
confideiussores agere possit, *Decius consil. 104. num. 1.*
95 Nam † si dicta renuntiatio deberet esse eius efficaciæ,
vt creditor actiones contra fideiussores cedere
non teneretur, fideiussor soluens peioris esset conditionis,
atque confideiussores, qui omnes hac solutione
liberarentur, si nullam aduersus hos actionem exercere
posset, vt formalibus verbis ait Zangerus *dicto*
cap. 15. nu. 17. Sufficit igitur, prædictam renuntiationem
hoc saltem operari, vt fideiussor præesse soluat,
siue creditor ante solutionem cedat, siue non cedat
actionibus, et postquam creditor suum recepit, quis
ferat eum, si nec fideiussori soluenti actionibus cedere,
nec instrumentum debiti siue fideiussionis restituere
velit, prout deducam infra *cap. 27. part.* 3.

96 TERTIA † actio fideiussori contra debitorem
competens est ACTIO INSTITORIA, quæ
ei in aliquibus casibus datur, quando nimirum directæ
actiones dari nequeunt, vt probant text. *in l. 5.*
§. item fideiussori. l. in eum. 19 §. Tabernæ. ff ad institoria. l.
itemque. 10. §. idem Papinianus. ff. mandati. l. liberto 31.
princip ff. de neg. gest. Rutger. Rulan. in tract. de commiss.
part. 3. lib. 7. cap. 5. num. 5.

97 QVARTA † actio, quæ fideiussori contra debitorem
tribuitur, est ACTIO DE PECVLIO,
de quo textum habes *in l. quamuis. 18. ff. de peculio.* neq;
opus est vt harum actionum requisita fusius hic explicem,
cum id propriè non sit huius loci.

98 Interim tamen † notandum est præter iam enumeratas
ordinarias, vel ipso iure competentes, aut à creditore
cessas actiones, in causa eiusdibus etiam alia
remedia fideiussoribus ad consequendum, id quod vel
soluerunt, vel soluere coguntur, aut etiam ad impediendum,
ne soluant, contra debitores principales
competere, vt partim infra *c. 27. par. 4.* ostendam, partim
etiam ex subsequentibus exemplis colligi potest.

99 Sic enim primo, si † fideiussor ratione præstitæ fideiussionis
se indemnem seruare, & suum debitorem,
ad se releuandum, adigere velit, breui VIA MONITORII
vti poterit, iuxta consilium Quintiliani Mandosii
in tract. de monitoriis. q. 50 num. 1. cuius formulam
posui infra *cap.* 30.

100 Secundò fideiussor, qui † beneficio excussionis
non renuntiauit, CITATIONEM impetrare
potest aduersus reum principalem ad comparendum,
audiendum, & videndum, contra se fieri excussionem,
vt innuit Rutger. Ruland. *in tract. de commissar. par. 4.*
lib. 6. cap. 4. num. 21. vbi præiudicium in causa Zulbermi
contra Bergium allegat. Cæterum non aliter
101 † huic remedio locum esse arbitror, quam si debitor
& fideiussor eiusdem iudicis iurisdictioni sint subiecti,
alioquin iudici extra territorium ius dicenti impunè
non pareatur, *l vlt. ff de iurisdict.*

102 Tertiò fideiussori † nonnunquam concessum est
impetrare quoque CITATIONEM, ad videndum, fideiussionem
declarari nullam, vel ex iure communi,
vel ex decreto Ducali, vt in casu Ioannis Vincentij
Hondedæi *consult. 45 nu. 15. vol 1.* vbi de decreto Ducis
Vrbini nominatim loquitur suitque eam in rem
supra *cap. 10. num. 36. & sequentibus.* aliquot exempla
allata, quibus studiosus lector plura adiicere poterit.
Nec obstat, quod antea *cap. 20. in proœmio. nu. 7.* ostensum
est, non anxie inquirendum esse, quomodo fideiussiones
iure reprobatæ tollantur, siquidem ipso iure
sunt nullæ: Et præterea trelatitium perhibetur id,
103 quod ipso iure fieri dicitur, factum aut scientiam hominis
non requirere, sed ex sola legum auctoritate, &
potestate sine magistratus opera consistere, *l. sed, &*
socius. 17. §. vult ff pro socio. l is cui lege. ff. de testament. l.
9. §. 1 ff. de vsufruct. quem. caueat. l. 9. § 1. ff. de distract.
pignor. Pardulph. Prattæus *in Lexico. verb ipso iure.* Nicol
Bellon. *lib. 1. supputat. iur. cap.* 10. Mynsing. *in § non*
autem. verb. ipso iure. Instit. de perpetuis, & temp. act.

loen.

104 Ioan. Borcholt. *de feudis. cap. 3. n. 27.* Verba † etenim
ipso iure, euidentiam facti significant, *Hieron. Schurff.*
105 *consil. 78. nu. 7. center. 3.* Quia enim etiam † in notorijs
opus est sententia declaratoria, eoque casu iudicis
declaratio potius iuris executio est, quam sententia,
vt pulchre deduxit Gail. *lib. 2. de pace publica. cap. 3.*
106 idcirco † tutius, & expeditius est, vt fideiussor impetrata
citatione, summarieque deducta nullitate
fideiussionis, remotis nihilominus procedendi ambagibus,
sententiam declaratoriam prælloletur, & exspectet,
ad effectum, vt à tali fideiussione liberetur, per
ea, quæ idem Gail. tradidit *lib. 2. obser. 51.*
107 Quarto † fideiussor aliquando supplicare potest
pro INHIBITIONE ne vel soluat, vt supra *cap. 19. nu.
59. & 60.* vel ne in obstagium euocetur, vt supra *cap.
17. nu. 72.* pluribus est deductum.
108 Quinto fideiussori † datur aliquando RETENTIO
pignoris (vt in casu *l. fideiussor. 32. ff. de negot. gestis*)
non tanquam pignoris iure, sed per exceptionem
doli, sicut accurate tradit Cuiat. *in commentar. ad Papinianum.
in d. l. 32. mihi pag. 92. colum. 2. versic. potest ta-*
109 *men dici* Num verò † eadem ratione fideiussori largiamur,
vt, oblata cautione, ipsi ad alienationem alicuius
prædij ad debitorem spectantis prosilire liceat, si
creditor forte fideiussorem, pro solutione facienda,
incessanter vrgeat, isque beneficio excussionis renunciauerit?
Et existimauerim, nisi fideiussionem subsecuta
sit debitoris magna prodigalitas, aut fideiussor
diu in obligatione lteterit, vrgeatque venditionē
bonorum, ad effectum satisfaciendi de pretio creditori,
vt supra hoc cap. num. 38. aut fideiussor in iudicio citra
suam culpam ad actutum soluendum condemnatus
fuerit, iuxta tradita per Valentinum Francum, *de fideiuss.
cap. 5. num. 567. & 575.* alienationem non facile
110 permittendā esse: Fortassis † etiam illud ipsum considerarunt
Domini Assessores Cameræ Imperialis *in
sententia relata apud Dn. Christian. Barthium, 17. Iunij.
Anno 1554. lit. l* in verb est D. Radeus supplicans, ob
alienationem factam, quæ ascēdit ad summam, &c.
de eadet idoneam cautionem, & sic fuit ordinatum,
&c.
111 Sexto † fideiussor IMMISSIONEM in bona debitoris
ex primo decreto nonnunquam impetrare potest,
quo casu, si debitor ad Cameram Imperialem
forte appellet, non decernuntur processus, illud enim
decretum modicum parit præiudicium, & reus infra
tres menses quandocunq; reuocare potest tenutam,
iuxta *Auth. & qui iurat. C. de bon. auctor. ind. possid.* Marant
a *part. 6. de contumacia. nu. 12.* Atq; ideo cum in causa
Vidingi, & consortes fideiussores ducis Pomeraniæ
supplicatio porrigeretur pro citatione, Inhibitione,
& Compulsorialibus tales processus sunt denegati, *9.
Martij, Anno* 85. Rutger. Rulaod. *de commissar. part. 3.*
112 *cap. 9. nu. 19.* Quando porrò † à primo decreto appellari
possit, late vide per Angel. *in l. ante sententiā. ff.
de appellat. recip.*
113 Illud † vtiq; negari nequit, si debitor communis
omnibus fideiussoribus in genere cauendo, hypothecæ
nomine bona sua supposuerit, aut instantibus cæteris,
vnus fideiussorum missionem in bona consecutus
fuerit, id vtique, & cæteris prodesse, vt qui possessionem
bonorum nactus est, & fructus ex his percepit,
cæteris confideiussoribus postulantibus, cogendus
sit, rationem fructuum à se perceptorum, & reditus
omnes reddere; vt constare possit, quantū sibi sit
solutum quantumque alijs confideiussoribus incumbat,
vt solutione sua suppleant, pulchre Petrus Heigius
in quæst. iuris quæst. 37. nu. 33. 34. & 35. Cui plane
114 similis est. quod † vno creditore immisso, etiam reliqui
immissi existimantur, *l. cum vnus. 12. in principio.
ff. de rebus auct. ind. poss.* Neuizan. *de pignorib. part. 5.
memb. 2. nu 38. & part. 3. memb 2. nu 10. & seqq.* Cuiat.
lib. 9. obs. cap. 37. vers. at certe in prætorio. mihi pag. 444.
Peckius *de iure sistendi. cap. 40. nu. 5.*
Cæterum, si forte fideiussores fidem suam interposuerint,
acceptis à debitore in securitatem pignoribus
quod facere eos posse liquet ex superius adductis,
115 *cap. 11. nu. 204.* & in instrumento † inserta sit clausula:
Bona fideiussoris iam cito non sunt vendenda
non tamen existimandum est, quod propter illā clausulam
etiam mandatum sine clausula in Camera Imperiali
impetrare possint. Nam verba, seruato ordine
Iustitiæ non pertinent reuera ad mandatum sine clausula,
sed proprie loquendo ad viam facti, quam si fideiussores
ambulare volunt, possunt id vtique suo pe-
116 riculo facere, modo meminerint pactum † de ingrediendo
non nisi simplicem hypothecam operari, vt
ex Baldo Cremens. Crotto, Cassan. Afflict. Neguzan.
Alexand. Cæppolla, & Catelliano Cotta nomier retulit
Vincentius Carocius *deci. 42. nu. 17.* Verba vero,
Seruato iuris ordine intelliguntur de via ordinaria
iuris, scilicet legitima citatione præuia, & subsequen-
117 te causę cognitione. Atque † ita in augustissima
Cam. Imperia. in causa Dauerij & consortum contra
Badenum tale mandatum *9. Octob. Anno 92.* denegatum
in causa vero Ansfeltli, contra Stochenium,
cum prius impetratum esset, postea *decima Iulij,
Anno* 1592. rursus causatum fuisse, ex alijs didici.
118 Hodie tamen tota hæc disputatio cessat, cum † in
nouissimo Deputatorum Imperij Recessu *de Anno*
1600. § tali modo est mut. *fol.* 14. controuersiæ huic
certus modus sit præscriptus.
119 Sed ponamus casum, fideiussoribus † ad istum modum
in suis reuersalibus liberam concessam esse facultatem
siue potestatem in casu moræ, & non factæ
solutionis propria auctoritate rem debitoris arripiendi,
& eousq; donec solutio integraliter subsequatur
possidendi, vtendi, fruendi, fideiussores autem iudicem
cōmpetentem adire, atque illud ipsum precib.
impetrare, quod ipsis iam ante vigore Reuersalium
indultum erat, num dicemus ipsos sibi præiudicasse,
& iuri sui renunciasse? Affirmatiua certè ratione non
caret, quum via semel electa, postea non debeat di-
120 splicere, & prętereà in iudicis † ludibrium cedat,
si semel aditus postea contemnatur, & relicto brachio
magistratus ordinarij priuati homines, ad priuata
media conuolent, *l. non est singulis. ff. de reg. iuris.* Et
121 hanc ipsam opinionem magnæ † auctoritatis Doctores
tenuerunt, in fasciculum quasi collecti à Vincentio
Carocio *in decis. 57. num. 1. 2. & 3.* Cæterum
122 negatiua † nihilominus verior, & magis communis
est, vt idem Carocius *d. decis. 57. nu. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*
per satis sufficientes rationes, & auctoritates confir-
123 mauit, quæ vtique multo fortius procedit, si statim
in initio, adito iudice, & antequam lis contestetur,
fideiussores de sibi non præiudicando protestentur.
124 Carocius *d. loco num. 11.* aut † innitantur clausulæ
instrumento incertę, *quod vna via electa, altera sublata
censeri non debeat.* Cęsar Vrsillus *in addit. ad Afflict. decis.
126. num. 3.* Carocius *d. decis. 57. nu. 12.*
CONTRA CREDITOREM porrò fideiussori
125 † in primis tribuitur CONDITIO INDEBITI, vt
traditum est à Bartol. Iasone, & alijs, *in l. frater à fratre.
ff. de condict. indeb.* Nicolao Bellono *in consi. 77. nu.*
126 19. Etsi † namque valdè simplices sunt, qui suasionibus
credunt, & tanquam errantes repetunt per condictionem
indebiti, *Bald. in l. 1. in princ. C. de fil. pro patre.*
Tamen ne quis indebitè damnum patiantur,
aut alter cum alterius iactura locupletetur, ideo receptum
est, si fideiussor suo nomine soluerit, quod
non debeat, quod ipsum à stipulatore, hoc est, creditore
repetere possit, quoniam indebitam iuregentium
pecuniam soluit, *l. indebitam. 47. ff. de cond. indeb. l.
si fideiussor. § si cū debitor. in fin. ff. mandati.* Cuiat. *tract. 9.
ad Afric. mihi pag. 52.* Hieron Magonius *decis. Lucens.
92. num. 13. 20. 21. & aliquot seqq.* vbi valdè pulchrè
hac

hac de re loquitur. Id quod alijs etiã exemplis passim
declaratur, *in l. si pœnæ 19. §. vlt. cum l. seqq. l. cum duo*
25. d. l. frater. §. vlt. l. si fideiussor. 59 ff. de condict. indebiti.
127 *& tetigi supra cap. 20. §. 1. num. 25. & 26.* Sanè, † si
ex multis fideiussoribus vnus, supra partem sibi attri-
butam quid soluerit, non concedit, non enim est
indebitum. Constant. Harmenop. *lib. 3. Epitom. tit. 6.*
Et quanquam aliquanto seuerior hæc est sententia,
tamen ex epistola D. Pij, tanquam vtilior est recepta,
l. si testamento. 49. in prin. vers. c. seuerior. ff. de fideiuss.
Non prætereundus etiam est casus *in l. si indebitum.*
128 *15. & l. si vltra 2. C. de fideiuss.* vbi † etiam fideius-
sori DOLI MALI EXCEPTIO conceditur, si indebi-
tam pecuniam, quasi ex causa fideiussionis obstrictus
in cautionẽ p errorẽ deduxerit, imo cõpetit ei quoq;
129 CONDICTIO LIBERATIONIS, vt † ostendit Cu-
iat. *lib. 9. obs. c. 35* Dionys. Gothofred. *in d. l. si in debitum*
130 *15. C. de fideiuss.* Quod si fortè creditor † fideiussori, vel
soluenti, vel soluere parato, actionibus cedere nolit,
præstat fideiussori id quod interest, sibi non cedi actio-
nes, vt edisserit Ioan. Zangerus *in tract. de excep. p. 2.*
cap. 15. num. 15. Quo etiam referri potest decisio Vin-
131 centij de Franchis *decis. 353.* vbi disputat, an † fide-
iussor cogere possit creditorem ad liquidandum in-
strumentum via ritus, vel an creditor liberetur, ce-
dendo sua iura, tandem processione iurium conclu-
dens.
132 Competit † porrò vlterius fideiussori quoque ad-
uersus creditorum IMPLORATIO OFFICII IVDI-
CIS, Potest etenim fideiussor, antequam conuenia-
tur, implorare officium iudicis, vt fiat diuisio, suque
ratam suam soluat, & postea pro reliqua parte impo-
natur silentium creditori, ne de ea se amplius mole-
stet, sed eius nomine cum reliquis confideiussoribus
agat *glo. l. Aurelius. §. centum. ff. de liber. legata.* Abbas *in*
cap. si quis contra clericum. circ. princ. extra, de foro compet.
Capicius *decis. Neapol. 18 num. 3.* Barthol. Blarerus *in*
repetit l. diffamari cap. 2. num. 20 Ludouic. Gilhausen. *in*
tract. de iniur. & famos. libell. §. 5. nu. 145. & repetam in-
fra cap. 27. part. 2. num. 46.
133 Non admodum dissimili ratione † fideiussor frui-
tur beneficio, *l. si cõtendat ff. de fideiuss.* Fideiussori enim,
qui se molestari timet, si exceptionem habeat, actor-
que agere differat, hoc remedio prospectũ est, vt implo
ret officium iudicis, petatq; declarari exceptionẽ sibi
competere, & certum actori præfigi terminũ ad agen-
dum, idq; eo non faciente, perpetuum ipsi imponi si-
lentiũ, & sic in effectu pronũtiari, liberatum esse fide-
iussorem ab actione, quæ in eum creditori compete-
rat, aut adhuc competere posset, *Dd. in d. l. si contendat.*
ff. de fideiuss. Socin. *cons. 94. lib. 3.* Couar. *lib. 1 resol. cap.*
18. Blarer. *c. 2. n. 8.* Cagn. *ampliat. 6.* & Cæsar Contar.
c. 3. num. 122. in l. diffamari. C. de ingen. manumiss. Ioan.
Zanger. *de excep. p. vl. c. 22. n. 50.* Pet. Heig. *quæst. suar.*
p. 2. q. 8. nu. 5 6. 7. & 8. cuius implorationis formulam
134 ponam infra *cap. 30.* Est autem † notabilis inter Re-
medium *l. diffamari.* Remedium, *l. si contendat.* differen-
tia hæc: quod in hoc actor, non præcedente etiam dif-
famatione, statim agere cogitur: in illo vero præcedit
diffamatio, & de hinc terminus actori præstituitur So-
cin. *d. cons. 94. lib. 3.* Couar. *d. c. 18. nu. 3.* Myns. *cent. 4. obs.*
72. Blarer. *d. c. 2. nu. 18.* Heigius *d. q. 8. nu. 14.*
135 Denique † si creditor verus, vel etiam prætensus,
eo progrediantur vt fideiussores, vel arrestari, vel etiã
in ædibus suis detineri, & egressu prohiberi, aut pror-
sus in carcerem compingi procurent, tunc integrum
est fideiussori, in Camera Imperiali, si modo alias
iurisdictio ibi est fundata, puta, si reus immediate
Imperio est subiectus, impetrare mãdatum sine clau-
sula de relaxando arrestato detento, vel captiuo fide-
136 iussore. Memorabilia huius † axiomatis præiu-
dicia præsto sunt in sententijs Dn. Christiani Barthij,
15. Maij, An. 1510. lit. A. 6. Octob. Anno 1531. lit. G. 21.
Octob. Anno 1535. lit. D. quorum vltimum sic habet:
super rebus istis a senatu, cõsulibus fuit cognitum, &
iudicatum, quod dicta cautio, & arrestum N. nullo sit va-
lidum ac ratum idcirco illud frangimus reijcimus, &
nullum esse declaramus varijs ex causis, &c. quia, &c.
Aduersus CONFIDEIVSSORES, iura no-
137 stra † fideiussori quoque actiones quasdam largiun-
tur, & quidem primo actionem PRO SOCIO, si nimi-
rum non tantum simpliciter fideiusserint, sed etiam
socij sint, *l. 1. C. de duobus reis.* Cuiac. *ad Afric. tract. 4.*
mihi pag. 110. iunctis illis quæ supra cap. 4. in princ. latius
sunt deducta. Idque Baldus & Elbert. Leoninus in
manuscripta lectura, *l. si diuisa. C. de locato.* eo extendũt,
138 vt † quamuis post solutionem, sublata nimirum ob-
139 ligatione, cessio peti nequeat (quod tamen † erro-
neum esse infra *cap. 28.* sum ostensurus) nihilominus
tamen consulatur ei, qui soluit, contra alios confide-
iussores, vel actione pro socio si socij fuerint, vel
vtili actione pro socio, si quasi socij sint, *l. perceptio-*
nem. ff. de his qui deiecer. vel effud.
140 Deinde etiam † fideiussori contra confideiusso-
rem competit actio CREDITÆ PECVNIÆ, vel EX
STIPVLATV, si soluenti integram summam credi-
tor cesserit actione sua *Cuiac. d. loco.* Verum quia de eo
infra plura adducentur, vbi nimirum agendum erit
de beneficio cedẽdarum actionũ, idcirco hic omitto.
141 Præterea, si vice † mutua fideiusserint, eum sanè,
qui partim suo, partim fideiussorio nomine soluit, in
alterum habere MANDATI actionem voluit, Cuiac.
142 *d. l. 1.* Alijs hoc casu ipsi, præsertim deficiente so-
cietatis consideratione, actionem negotiorum gesto-
rum vtilem contra non soluentem attribuentibus.
Accurs. *in l. 1. C. de duobus reis* Bald. & Leoninus *in d.*
l. si diuisa. C. de locato. Etsi enim is, qui soluit, manda-
tum non habuit, tamen vtiliter gessit negotium non
soluentis, & fecit, quod non soluentem facere opor-
tuerat, *argumento l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tutelæ, &*
vtil. cur. causa act.
143 Quia porrò, si duo † vel plures rei debendi con-
stituantur, is, ad quem pecunia peruenit, loco debi-
toris est principalis, reliqui verò loco sunt fideiusso-
rum, *l. actione. 65. §. si communis ff. pro socio* ex Accursio,
Hippolyto, Gabrielio, & Crauetta, Valentin. Fran-
cus *de fideiuss. cap. 4. nu. 174.* Idcirco fideiussores cre-
ditori exigenti beneficium excussionis obijcere, & à
iudice obtinere possunt, vt is ad cuius manũ pecunia
peruenit, primum omnium sumptibus fideiussorum
excutiatur, ex Bart. Hippol. Duen. & Gabrielio Fran-
cus *d. loco. numero. 175. & dicam infra cap. 27. part. 1. nu-*
mero 160.
144 Denique fideiussori † aduersus confideiussorem
competit, quandoque actio AD INTERESSE, &
damnum, si forte vni ex fideiussoribus denuntiatio
fiat, vt pecuniam soluat, is verò id debitorem & con-
fideiussores suos celet, vt apertè decisum est in iure
Bohemico *sub tit.* his verbis: In ordinat. fuit decretum
quod fideiussor habeat terminum ad soluẽdum pecu-
nias pro quibus fideiussit sex mẽses, & ille q promisit
conseruare dictum fideiussorem indemnẽm ipse te-
neatur ad omnia damna, & expensas passas, & passu-
ras, &c.
145 Cæterum † in Rubrica huius capitis addidi, non-
nunquam etiam CONTRA ALIOS fideiussori
146 actiones quasdam competere. Quid enim si † actori
oblatus sit fideiussor idoneus, vel adprobatus, isq; nõ
sit acceptus? Poterit vtique, tanquam de iniuria sibi
facta queri, intentata INIVRIARVM ACTIONE, *l. 5.*
§. qui pro rei ff. qui satisd. cogant. Ioseph. Ludouic. *decis.*
Lucensi. 4 nu. 36. & 37 Arnold. ab Haersolte *in aduers.*
action part. 1. actione 10. nu. 6. Ioan. Harpprechtus *in*
tract. criminali. ad tit. Instit. de iniurijs §. iniuria autem. 1.
147 *num. 25 mihi pag. 117.* Non solum † contra creditorem
rem vel accusantem: sed etiam contra iudicem ipsũ,
ex

ex capite Syndicatus Cyrillus Fulgeon. *in sum. crimin. Rubr. 13. de fideiussor. § 2. nu. 7.* Valent. Francus *de fideiuss. cap. 3. num.* 265. ax Schurffio. & Lago Ludouicus Gilhausen. *in tract. de iniur. & famos. libel. § 5. numero.* 114. & 115. Et dixi supra *cap. 6. numer. 41. & cap. 18. num. 22.*

148 Quid, si etiam † fideiussor aliquam moram insoluendo nectat, eaque ratione conueniatur, ac tandem ad solutionem condemnetur, ac tertius animo iniuriandi eum morosum debitorem ac mendacem, appellet? Certè iniuriarum actioni obnoxius erit, per ea quæ tradidi supra *cap. 19. nu. 44.* Et facit huius iniuriç nominatim mentionem Statutum Lubecēse, *lib. 4. tit. 4. artic. 16. vers.*

149 Quid si † etiam Mæuius vendiderit ex bonis suis annuum perpetuum censum, fideiussoremq; dederit Septicium, eumq; indemnem conseruare promiserit, deinde autem illa ipsa bona censui obnoxia vēdiderit Sēpronio, qui onus extinguendi prædicti annui cēsus ipse simul susceperit, subintrādo in locū Mæuij, & promittendo, quod ille in posterū, nec pro censu, nec pro sorte principali molestari debeat, sed promissis non steterit, & sic Septicius pro soluendo censu, tam prætérito quam futuro fuerit conuentus, & executus; Nō est dubium, quin Septicius Sempronium pro indemnitate sui conuenire queat. Etsi enim hoc casu inter Septicium, & Sempronium nihil est actum, vnde dicendum videbatur, nec Mæuij pactum Septicio quidquam prodesse posse, iuxta dispositionem *l. ratio. C. de hæred. vel act. vend.* Quia tamen hoc casu Septicius non est plane extraneus, & præterea pro censu præterito, & futuro principaliter est obligatus, imò, & molestatus, & tandem (vt ita loqui cum Pragmaticis liceat) executus, ex arte æqui, & boni omnino statuendum est, vigore pacti inter venditorem Mæuium, & emptorem Sempronium initi, eum contra Sempronium agere posse: Iuuatur n. fideiussor ea iuribus principalis, pro quo fideiussit, & illis vti potest, *l. 2. ff. quæ res pign. oblig. poss. l. constitutionib. & ibi Bald. C. de vsuris. l. omnes. ff. de except.* Hippol. *in Rubr. de fideiuss. q. 36. num.* 267. Maximè cum Sempronius non tantū promiserit, soluere, verumetiam addiderit: Ita, & taliter, quod in futurum nulla molestia inferatur, subintrando in locum Mæuij, &c. pulchre Vincent. Caroc. *decis. 47. per totam.*

150 Sic si † fideiussor Titio cuidam leget, eiusque fidei committat, vt creditori soluat, fideiussoris hæres cum Titio Ex CAVSA FIDEICOMMISSI agere poterit, quia interest ipsius, legatarium soluere, *l. si cui.*

151 *49. § pen. ff. de legat. 1.* Num † vero furti actionem habebit fideiussor, qui pro colono fideiussit? Dicendum est quod non, iuxta textum *in l. is cuius interest. ff. de furtis.*

152 Vltimo † & contra pignorum possessores fideiussori detur actio HYPOTHECARIA, vtilis tamen non directa. *l. 2. l. cum alte. 11. l. mandat. 14. C. de fideiuss.* vbi id etiam Donellus notat, quem sequitur Treutlerus *disput. 28. thes. 6. lit. F. & vide quæ dicam cap. seq. nu. 109. & seqq.* Idque in tantum procedit, vt actio personalis mandati contraria ex fideiussione cum Hypothecaria ex recepta consuetudine Germaniæ cumulari possit, Mynsig. *cent. 1. obs.* 58. Academia Altorfina *consil. 104. in pr. mihi pag.* 684. vbi sequentem in modum pronuntiauit. pater qui conquæstus est, de filia sua vidua cuius bona ob prauam gubernationem à Commissarijs fuere oblata; eo quia pater hæredis, & dictæ viduæ, tunc illius vxor fideiussionem fecerunt. ordinatum est quod creditori soluat, summa capitalem, & amplius 27. & 57. supradictam summam, &c. quia sit de iure,

153 &c. An vero fideiussor † rem sibi pro securitate oexam actione hypothecaria persecutus, si nihil consequi possit, ab actione reali desistere, & non obstante litis pendentia ad personalem redire possit, quem casum hisce diebus in facto habui, explicari potest ex ijs quæ tradit Colerus *de process. execut. p. 1. c. 8. num. 31. vsq; ad nu. 60.*

154 Quo † etiam remedio fideiussor in criminalibus datus, si pro condemnato soluerit, solutum repetat, consulat lector Bald. *in l. si cum vendēte. C. vbi causæ fiscales,* & Paul. de Cast. *in l. si quis cum procuratorio. ff. de procurator.* Hieron Magon. *decis. Lucensi. 92. num. 31. & 32. & decis. 100. num. 41.* vbi in terminis firmat,

155 quod † fideiussor soluens pro condemnato possit implorare OFFICIVM IVDICIS maleficiorum, vt conseruetur indemnis ad eo quia id venit incidenter in eodem officio, per modum sequelæ, sequitur Felin. *in c. cum oporteat. col. fi. ext. de accus.* Tiraq. *in tract. res inter alios acta. vers. cui proxime.* Fulu. Pacian. *de probat.*

156 *lib. 1. c. 26. nu. 46.* Ratio rationis est, quod † iudex in principali, est quoq; iudex in accessorio, Ant. de Butr. *in c. de prudentia. extra, de donat. int. vir. & vx.* Aretin. *in*

157 *consi. 83. col. 2.* vbi ait: Quod iurisdictio † super re locata, compatat etiam super interesse. Hinc dicit Stephan. de Phedericis *de interpretat. legum lib. 1. vers. 8. ar-*

158 *gumentum.* quod † cognitio causæ incidentis competat illi, qui iudex est in principali, etiam si talis esset, de qua ille principaliter cognoscere non potuisset. Sequitur Ioan. Finhard. *in cons. 13. nu. 21. par. 2.* & ante illum probauit Socin. *cons. 244. num. 4. volu. 2.* de quo similiter vide And. Gail. *de arrestis imperij cap. 13. nu. 7.* Marant. *in speculo par. 4. Rubr. An sit iudicium conuent. vel reconuent. nu. 30. & 31.* Ludolph. Schrader. *de feud. par. 10. sect. 1. nu. 98. & 99.*

159 Inuenies tamen etiam † apud eundem Baldum *in l. quanquam. C. de sent. quæ sine certa quant. profer. & in l. fin. C. de vsuris rei iudic.* An fideiussor carceratus petat à reo principali factum, hoc est, vt extrahatur, & liberetur è carcere, an vero interesse, quod ita detinetur pro debito. Mihi satis est locum tibi indicasse,

160 neque † enim opus multitudini multitudinem ad-

161 ijcere, *vt ait Nouell. 38. cap. 6.* quid potius † cōpendiosa deductio commendationem meretur, vt probat textus *in l. ampliorem. 39. § 1. C. de appellat. facit tex. in tit. de confirma. Dig. Flor. § 16. & in Nouell. 44. § 3.* Vnde etiam Symmachus *in epist. ad Theodos.* dicit: *Ego in referendo prolixius esse non debui.*

162 Sed fieri † potest, vt quamuis fideiussor debitum plenarie soluerit, vel alias satisfecerit, creditor tamen illum diffamet, quasi adhuc sibi obstrictum, quomodo igitur hoc casu fideiussori subueniēmus? Crediderim illum rectè implorare posse officium iudicis, ad hoc, vt creditori diffamanti certum tempus, ad probandum obiecta, vel audiendum perpetuum silentium sibi imponi, præfigatur, *arg. l. 3. C. qui bonis ced. poss.* tradit Bertachin *in repertorio verb. fideiussor. agit. versic. 9.*

163 *mihi pag.* 479. Est enim † iusta causa statuendi terminum causa diffamationis, si quis aliquem infamet, quod sit debitor suus, vel rei, quam possidet alter, ad se pertineat, &c. *l. diffamari. C. de ingen. manumis. l. ob commissa in fin. C. ad l. Iul. de adulter.* Hieron. Schurff.

164 *cons. 34. nu. 6. cent. 1.* Et satis † est probari, quod creditor talia in eius præsentia vel coram paucis dixerit. Baldus *in d. l. diffamari.* Barthol. Blarerus *in repetit. d. legis. cap. 1. nu. 9. pag. 48. versic. est igitur iusta.*

165 Quod si porrò tam impudens, & improbus sit creditor (aut etiam eius hæres *l. si testamento, 49. in princ. ff. de fideius.* pulchre Petr. Gilkenius *in tract. de præscr. part. 1. cap. 1. num. 55. & par. 2. cap. 4. num. 10. & 11.*) vt sola diffamatione non cōtentus, ad realem quoq; exactionem prosiliat, idq; rursus exigat, quod ei vel debitor vel fideiussor iam ante semel præstitit, aut illis perfecte est remissum, non solum improbus est, qui velit iterum consequi, quod accepit, *l. si quis dolo, 51. ff. de re iudicat. l. qui seruum. 34. ff. de oblig. & act.* siquidem bona fides non patitur, vt bis idem exigatur, *l. bona fides. 57. ff. de regul. iur. c. bona fides. eo. tit. in 6.* Verum etiam

per

etiam de hodierna consuetudine, non attento iure Canonico. Et num. 95. 96.

97 Fideiussores etiam in concursu plurium creditorum vsuras solutas licitè repetunt, & consequuntur.

98 Consuetudo in materia vsurarum est attendenda.

99 Fideiussor in casu l. Quintus Mutius 48. in princ. ff. mandati. vsuras solutas non repetit.

100 Fideiussor soluens rebelli Ecclesiae, quod pacto nudo promiserat, à principali repetere potest, quia verecundum fuisset fidem datam fallere. Quae tamen doctrina limitatur. nu. 101. & 102.

103 Fideiussor eius pecunia, quam pro debitore de proprijs opibus, vel ab alijs mutuo acceptam erogauit, vsuras, mandati actione rectè repetere potest. Et nu. 104.

105 Fideiussor mutuam pecuniam sub vsuris maioribus, accipiens, easdem rectè repetit. Quod amplia, & declara, vt nu. 106. & 107.

108 Necessitas probari debet, non fingi.

109 Fideiussor ex causa fideiussionis pecuniam soluens, non solum pecuniam: sed & pignora in obligationem deducta consequi potest.

110 Creditoris ius pignorum in fideiussorem soluentem transferre debet.

111 Fideiussor debitum exsoluens, & pignora à creditore accipiens, non videtur emptoris loco substitutus, sed soluenti illud, quod expensum est, eadem restituere tenetur. Quod ampliatur. nu. 112. 113. 114.

115 Fideiussori ad solutionem iudicialiter condemnato si rescindatur, pignus ad solutionem, an pignus praetorium, vel iudiciale, vel ius saltem reale, constitutum dicatur, exercitur. Et nu. 116. & 117.

118 Reseruatio est remedium iuris conseruatiuum.

119 Fideiussor pro officio fideiussionis mercedem accipere potest. Et nu. 120 Eaq; est communis opinio. num. 121. Sed contrariam ex Molinaeo, Couarruuia, Franco, & Caspare Roderico Hispano laudat auctor, num. 122. Declarans tamen nu. 132. 135. 136. 137.

123 Fideiussionis officium gratuitum esse oportet.

124 Officio nihil magis contrarium est, quam merces.

125 Amicitiae signum est pro aliquo fideiubere.

126 Creditori obligationis periculum, debitore proterquam faciente, incumbit.

127 Aduocatum pro clientulo suo fideiubens nihil pacisci potest.

128 Tutor non potest salarium iure petere. Et numer. 129. & 130.

131 L. si remunerandi. §. Marius, ff. mandati. l. hoc iure. 19. §. 1. ab eo. ff. de donationibus tractatus. Et nu. 148.

132 L. Legatis. §. 1. ff. de vesf. io verb. explicatur.

133 L. antiqua. in prin. C. ad Vellei. an sensus exponitur.

138 Multa pati nequeunt, quae tamen sponsoribus rectè habentur. Et nu. 139. & 141.

140 Laudabile est referre beneficium accepti.

142 Iudex post datam sententiam, ex sponte victricis honorarium accipere licet, remissiuè ex Petro Ruyzio.

143 Testis post dictum suum bona causa testimonium, an idem liceat, ibidem.

144 Fideiussor si aliquid accipiat à debitore, ratione periculi, cui se exponit, vel ratione laborum, quos sustinet, non est vera vsura, quia abest lucrum. Et nu. 145.

146 Creditori si quid à debitore vltra sortem vltro, & ex grato animo detur, id saluis legib. accipere potest.

147 Prohibitum dari pro, per bonum publicum, prohibitum quoque est accipi à sponte dantibus.

149 Merces quoq; est in remuneratione.

150 Homines grati hoc quodammodo legem sibi imponunt, vt debere se, id quod sponte tribuunt, existiment.

Frustra fideiussorem diuersas actiones mandare diceremus, si ea nihil certi peteret, aut persequeretur, siquidem actio per se est ius persequendi, adeo, vt nemo persequendo deteriorem faciat causam suam, sed meliorē, l. nemo 87. ff. de R. I. Verum quemadmodum supra c. 24. dixi creditoris actiones certis limitibus concludi. Ita etiam hic sciendum est, fideiussori modum aliquem praescriptum esse, quem sua petitione excedere nequit.

1 Principio † igitur fideiussor id repetit, quod pro de-
2 bitore, vel confideiussore suo soluit, ad quod † tamē non debet esse nimis procliuis, ne iura principalis sui prostituat, & pessundet, vt prudenter monet Hieron. Magonius decis. Lucensi 92. nu 7. neq; id magna elucidatione opus habet, textus sunt clari in l. ex mandato. l. mandati. ff. mandati. & dixi c. praecedente. Atque admodum hic nihil interest, qualis sit sors, quae soluta sunt
3 Ita etiam nihil refert, solutio † sitne vera, vel an imaginaria, vt acceptilatio, delegatio, compensatio oblatio, obsignatio, & depositio, &c. vtrobiq; enim fideiussori repetitio competit, vt colligi potest ex ijs, quae dixi supra c. 20. §. 1. ac facit l. idemq; 10. §. vlt. l. 21. l. 12. ff. mandati. Arius Pinellus in l. 1. part. 3. nu. 61. C. de bonis maternis. Hippol. in Rubric. de fideiuss. num. 312.

4 Caeterum ex † hoc initio colligitur, eum plus consequi non posse quam quod soluit, l. mandati. vers. quae debera comperit, vel id in rebus. C. de fideiussor. l. inter causas. §. praeterea. ff. mandati. Ideoq; si vltra hoc, quod à debitor accepit, se daturum fideiussor scripsit, certè iu-
5 dex ex hoc, quod vltra mandatum † debitoris in fideiussore numeratum est, à debitore nihil exigi patietur, l. si vltra. 22. C. de fideiussorib. Cuiac. lib. 19. obs. c. 35. Imò
6 † si fortè exigat, quod ipsemet non soluit creditoribus, non abs re dicimus, illum obnoxium fieri dispositioni, l. 2. C. ex quibus causis infam. irrogatur. Multò au-
7 tem † magis fideiussor sortem à se solutam repetit, si appareat illam indebitam fuisse, quin imò, quo nam is consequi potest ab eo, qui soluit, à debitore mandati iudicio consequitur, l. indebitum. 47. ff. de condict. indeb. l. indebitam. C. de fideiuss.
8 Hoc † amplius, si fideiussor pro reo principali summarie, & executiuè sit exactus, rursus ei aduersus debitorem ius paratae executionis ad consequendum id, quod soluit, conceditur. Bald. in l. fin. §. 1. nu. 3. C. de vsuris rei iudicatae. Angel. in l. cum eorum. nu. 3. C. de sent. & interloc. om. iud. Coler. de process. exec. p. 1. c. 10. n. 49. n. 5. &
9 par. 3. c. nu. 10. Notabis tamen, [illegible] doctrinam per pragmaticam sanctionem Imp. Rodulphi II. in Marchionatu superioris Lusatiae, Anno 1581. 18. Maij, eo extensam esse, vt in debitorem ius paratae executionis competat, licet fideiussor executiuè conuentus, nondum actualiter pecuniam soluerit, & ita controuersum est, [illegible], & est quasi commune. Quod fideiussores extra scripturae vim, ac robur sint fideiussores, & omnia iura volunt, quod omnis, & quilibet executio aduersus dictos [illegible] ad [illegible] creditorum. Tamen in hac executione bonorum necessaria est aliqua moderatio ad excussionem bonorum, quae talis esse debet, vt non excedat summam de qua facta fuit fideiussio, & ea de iure est, &c. Quod etiam pro limitatione quadam referri debet ad caput praecedens, num. 6. & 7.
10 Sed hoc † taliter definito, quaeritur nunc, quid dicendum sit, si fideiussor, cum haberet honestam exceptionem, pacti fortassis in suam personam concepti, vel transactionis, vel appellationis, eam scienter omittat, & soluat: an, quod soluit, mandati actione repetere possit? Et verius esse puto, eum mandati actionem nō
11 habere. In † dolo enim versari videtur, qui opportunis remedijs non vtitur, l. si fideiussor. 29. ff. mandati. l. si pro ea. vbi gloss. in verb. appellatione. Cod. de fideiuss. Bald. consil. 393 num. 4. lib. 2. Angel. consil. 177. num. 3. Curtio. ad Afric. tract. 8. mihi pag. 512. Franc. Marc. q. 582. p. 1.

Crauetta *consil. 97. num. 7. & in consil 371. num. 2. vers. neque mutat.* Magonius *decis. Florent. 30. num. 1. ad decis. Lucens. 92. per tot.* Rota Genuensis *decis. 28. num.* 8. & 9. Guid. Pancirol *cons. 16. num.* 20. Daniel. Mollerus *lib. 2. semest. c. 40. nu. 2. & sunt tex. in sic §. illud vers. sum ma ope. C. de temp. appell. & in l. à sententia. ff. de appell.*

22 Eodem ferè † modo conductor tutus aliqua exceptione, eamq; non opponens, sibi præiudicat, etiamsi constaret de ea per viam notorij. *Bartol. in l. si vnus. §. pactus ff. de pactis. Decius in l. non videtur. num. 3. ff. de reg. iur. Cephal. cons.* 584. *volu.* 4. & qui eos citat Vincent. Carocius *in tract. de locat. & conduct. tit. de except par. 3.* aliaq; in eandem sententiam extant exempla *in leg. si bonam C. de admin. tut. l. liber a. § item. ff. de negot. gest. l. si fundo. 13. §. 1. ff. de euict. vide etiam Ernest. Cothman. in respons. 25. nu. 21.*

23 Benè autem † dixi, hæc tum demum procedere, si sciens omittat? Si enim ac ignorantia facti (nonnunquam) vel etiam ex paupertate, exceptionem sibi competentem, puta appellationis, vel similem, omiserit, excusatur, vt traditur *in l. 8. §. vlt. ff. mandati. l. 4. l. si pro*

24 *eo. C. eo.* modo † tamen isto casu, quando paupertas appellare non permisit, nihilominus principali suo denunciet, num is appellendum putat, *d. l. 8. §. vlt. & d. l. idemq; 10. §. generaliter. ff. mandati.* Iason Alciet. Soc. iun. Ruin. Bologn. & alij *in l. 4. §. Cate. ff. de verb. oblig.*

25 quæ † communis est opinio iuxta Boer. *decis.* 247. *nu.*

26 14. Barnard. Alten. *in collect. iuris. nu.* 569. Etsi † enim paupertas fideiussorem excusat à prosecutione appellationis, quæ etiam viua voce facilimè fieri potest, nō excusat, incumbit ei necessitas prouocendi, *d. l. 8. §. vltimo ff. mandati, d. l. à sententia. in princ. ff. de appell. glos. & Doct. in l. nuntius. C. de procurat. Franc. Marcus quæst. Delphin. 586. nu. 2. par. 1.*

27 Similiter, † si exceptio fortassis sit minus honesta, vel de apicibus iuris, impunè eam etiam fideiussor amittit, & nihilominus mandati actionem habet. *l. si fideiussor. § quadam l. idemq; 10 §. generali er. ff. mandati glo. in l. emptor. ff. de euict. Afflict. decis. 49. nu. 3. late lat.*

28 *Cuiac. lib 11. obser. cap* 40. Esset † enim temerarium, super re liquida, & clarè debite, quæque nulla tergiuersatione celari potest, litigere, ac contendere, non agnoscendo bonam fidem, *text. in l. quotiens, §. nec vi- sum. ff. de administrat. tuto.* Rolandus à Valle *consi. 6. nu. 48 lib.* 1. Hieronymus è Laurentijs *decis. Auenio.* 111. *num.* 8.

29 Ex † quibus etiam sumi potest decisio quæstionis, quæ meo tempora in iudicio Regali Budissinēsi apud Lusatios 26. Ianuar. Ann 89. proposita fuit. Consuetudine namque receptum est in Bohemia, si creditor, cui chirographum (certum solutionisq; præfixum terminum continens) datum est, intra tres annos, & 18. septimanas post lapsum præfixi termini, computandos, vigore istius chirographi pecuniam non repetat, quod possit deinde agens à debitore repelli, cuius iuris Bohemici formalia verba hæc sunt, sub tit. lo nostris ordinatio. Statutum est, quod si aliquis haberet scripturam: in qua nominate esset aliqua pœna contrarie regulis moribus, ac institutis nostræ regionis, ille sit per tres annos, & 18. hebdomades exul. & si aliquis est creditor, & de credito constet scriptura: si in illo termino eas non repetet à debitore, repelli debet, &c.

Quærebatur igitur, cum creditor post illum tēpus elapsum conuenisset fideiussores, illi verò, tanquam forenses, & in alio distito territorio domicilium suum habentes, consuetudinis istius ignari soluissent, non vsi ea exceptione, vtrum regressum haberent aduersus debitorem? Et pro fideiussoribus iudicatum fuit,

20 ex eo potissimum fundamento, quod ignorantia † facti fideiussorem, ratione non oppositæ exceptionis excusat, consuetudines autem locales sunt facti, teste Menochio *in consil. 37. num. 92. & cons. 75. num. 60 ac est tex. in cap. 1. de constit. in* 6. sequitur VVesenbec. *ff. de legibus. in fin.* Idque multo magis locum habere

21 arbitror, si illam ipsem † ignorantiam medio iuramento à iudice delato, probare non subterfugiat, iuxta interlocutoriam Cam. Imperialis in casu magis dubio, ratione nimirum ignoretæ pragmaticæ sanctionis, 16. Augusti, Anno 1524 latam, vt apud Sai-

22 lerum cernere licet. Et † verò hæc non tantùm in prædicto casu iuris Bohemici: sed & in pluribus alijs exemplificari possunt, quos beneuolus Lector petat ex Ioanne Andreæ *in additionibus ad Speculator. tit. de fideiussor. in princip. versic item pone Bononia.* Anto. Pichardo Vniuersa in *tit. Instit. de literar. obligat. in princip. tit. num. 16. & 17.* Daniele Mollero *ad constitut. Saxon. part. 2. c. nstit. 9. num. 6.* Petro Gilkanio *in tract. de præscrip. part. 2. memb. 2. cap. 4. num* 13. Hier. à Laurentijs *decis. Auenion.* 86. Statuto Lubecensi *part. 1. titul. 5. artic. 1. & 2.*

23 Quid autem † dicemus, si fideiussor exceptione, quæ ipsi prodesse debebat, vsus quidem fuerit, nihilominus iniuria iudicis sit damnatus, præstabiturne ipsi aliquid iure mandati? Senè Paulus *in l. exceptione. 67. ff. de fideiussoribus.* hunc modum dissoluens, apertè statuit, fideiussori isto casu nihil præstari iure mandati, quia iniuriam, quę ipsi facta, ast penes ipsum manere, quam ad alium transferri æquius sit, cum quo transit Cuiacius *tractatu sexto ad Africanum. mihi pagina* 271. & multis comprobat Cardinalis Parisius *in consi.* 104. *libro 3. per totum.*

24 Fateor † tamen illud ipsum admodum durum esse, sicut etiam sentit Cespar. Caballin. *in tractat. de euiction. § 5. num. 8. & 9.* pro quo facit textus *in l. si sine §. cum autem. ff. rem ratam haberi.* vbi dicitur, quod propter iniuriam iudicis fideiussores nunquam obligen-

25 tur. Quid enim † iniquius, quem vt esturei quis obligetur? teste Symmacbio *libro* 19. *epistola.* 69. Plinio *Epistolarum libro 5. Epistol. vltima.* Senece *lib. 7 de beneficijs. cap.* 13. siquidem multi cum Vlysse conqueri coguntur, vt est quod Ouid *lib. 13. Metamorph.*

Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.

26 Imo † absurdum est, si cœptis audacibus aduersatur euentus, consurgere in querimonias, & consultarum disputationum culpabiles euentus, vt scribit Sydon. Apollina. *lib. 6. Epist.* 6. ex quo retulit VVeremund. de Erenberg. *in meditam. pro fœderibus cap. 1. num* 79. vnde etiam rectè Iust. Liptios *de milit. Roma.*

27 *lib. 5 dialog* 20. *Quis † mali consilij pœnas vnquam luit, si non ipse malus? Fides vbi constat caligo, & imbecilitas ingenij excusanda sunt.* Quid? quod D Bernard. scriptum re-

28 liquit: *De † malo exitu consilij redargutionem facilius sequi, quam de bono laudem.* Et proinde meritò reprobē-

29 dus est mos Mosynorū, qui regem suū in turri conclusum alebāt, & si quis mala consuluisse aliquando videretur, fame necabant. *Ioan. Stobæus sermon 44 mihi pag.* 615. Nam, vt Salost. ad Cęsarē scripsit, plerumq; fit, vt praua magis, quā bona cōsilia prospere eueniāt, quia res pleraſq; fortuna ex libidine sua agitat. *Hermannus Kirchnerus in elegantissimo suo leg. no. libro 2. ca. ire 10. numer. 13. & sequentibus.*

Cæterum etsi hæc & similie nonnihil fideiussori in

30 supradicto casu patrocinari videntur, lex † tamen in contrarium scripta est, ideoque obseruanda erit, *l. prospexit ff. qui & à quibus man lib. non fiant.* Frideric. Pruckmann in *§. soluta potesta. cap. 2. numer.* 28. vbi Cepollam, Cacheran. Capiterr. Pistor. & Seraphin. allegat, quibus addo Decium *consil. 27 numero* 4. Franc. Ripam *responso* 82. *num. tertio* Tiraquell. *in præfat.*

31 *de retract. ign. nu.* 75. Postquam † enim les est condita, iudicatum est secundum ipsam, non de ipsa, *c. de istis. distinct 4.* Carnab. Cornaza. *decis Rotæ Lucens.* 139. *num.* 5. meritoque hic locum obtinet illud D. Hieronymi in Epistol. ad Nepotianum: De lege non conquero, sed doleo, cur meruerimus hanc legem.

Per-

32 Per † iniuriam verò iudex multis modis committere
potest, putà, si per errorem stultitiam, imprudentiam,
turpitudinem suæ sordes, gratiam, ambitionem, iram,
odium, contra leges, aut sua constitutiones, plurimi-
tiet, quibus casibus etiam pro diuersitate corruptio-
nis diuersæ coercitiones in iure sunt constitutæ. Ope-
ram igitur adhibebit fideiussor, vt inuestiget, ex quo
33 capite ipsi iudex iniuriam faceret. Aut enim per † ap-
pellationem, aut per litis æstimationem, aut per actio-
nem in factum, aut l. Iuliam repetundarum, alia ve re-
media sibi consulere poterit, *l. si pro ea. C. mandati. cap.
vnico. § iudices. de pace tenenda. l. vlt. ff. de extraord. cognit.
l. 5. § si iudex. ff. de oblig. & act. l. 7. § 2. ff. de minor. l. 1. &
tot. tit. C. de pœna iud. qui male iudic. l. si quis aliquid. §.
iudices. ff. de pœnis.* atque interim meminerit, dictius
Catoniani :

Esto animo forti cum sis damnatus inique,
Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.

34 Non † tamen cum præcedenti casu confundi de-
bet, si fideiussor forte, non seruato vllo iuris ordine,
de facto tantum, per iniuriam, & violentiam superio-
rum, ex præcepto pœnali, quid quam soluere coactus
sit, tunc enim regressum aduersus principalem habet,
35 sufficit enim, quod omnem † diligentiam & conatum
adhibuit, ne exigeretur, *l. demque. 10. § fideiussores. ff.
mandati* Hippolytus *in Rubric de fideiussoribus. nu. 186.*
Baldus *in l. venditor. § solet. ff de hæred. vel action. vendit.*
Bartolus *in l. creditor. ff. de solut. & in tract. de tyrannide.
quæst. 7.* Rimnald. senior *consi. 132. lib. 1.* Ripa *in tract.
de peste. tit. de priuileg. contract. num 95.* Laurent. Syluan.
consil 35 num. 10. Hieronym, Magonius *decis. Lucensi.
92. num. 28.* Menochius *consil. 644. num. 65. lib. 3.* qui
etiam *de arbitr. iud. quæst. casu. 537. num 19.* explicat,
36 quælia † illa diligentia esse debeat; id eandem iudi-
cis arbitrio relinquens. Faciunt tradita per Anton de
Gamma, *decis. Lusitan. 303. num. 3.* Lud. Gilhausen *in
tract de iniur. & famos. libell § 7 nu 50.*
37 Quod † igitur Francus *in tract. de fideiuss. c. 5. nu. 55.*
dicit, fideiussorem iniuste condemnatum, si alioquin
causæ nō defuit, actione sibi competente contra prin-
cipalem vti posse, id de hoc casu, non de casu *d. l. exce-
ptione 67. ff de fideiuss* est intelligendum.
38 Neque † iuuabit, si quis vrgere velit verba finalia
illius legis: *Scilicet, si culpa tua iniuriæ damnationis cau-
sam præbuisti.* Præterquam enim, quod Cuia ad Afric.
tract. 6. mil. pag. 271. illam adiectionem, tanquam spu-
riam, reijcit, insuper etiam idem Cujacius, ac Ioannes
glossator, & Ludouic. Charondas *in dict. l. exceptione.*
asttruunt, eandem obtinere, etiamsi fideiussor, sine
39 sua culpa iniuria iudicis damnatus sit. Et sane † in
dicta l. exceptione. nullam præsupponi potest culpa fi-
deiussoris. Vsus enim fuit exceptione, quæ sibi pro-
desse debebat, & nihilominus eum iudex iniuria con-
demnauit: ne dicam, clausulam illam finalem prorsus
rationem Pauli decisionem corrumpere, & annihilare.
Loquitur enim Paulus de iniuria fideiussori per iudi-
cem *in pronuntiatione* facta, non igitur de iniuria, cui ipse
fideiussor causam præbuerit. Quis enim de eo (cum
tamen lex de dubitabili casu fieri debeat, vt dicunt
40 Doctores) vnquam ambigeret? Quin potius † hoc
casu merito quilibet suam culpam luit, & damnum,
quod sua culpa sentit, sibi imputat, non alij, *l. quod
quis ex culpa. 203. ff. regulis iuris. l. qui proprio. § item. ff. de
procuratoribus.* sui siquidem facti nomine pœnam me-
tatur, *l. 9 l. si ex duobus. 17. in fin. princip. ff. de noxalibus.*
41 Atque † hinc etiam fideiussor propter non bona fide
interpositam appellationem à sententia iniuriosi iu-
dicis in culpa constitui dicitur *in l si pro ea. C. mandati.*
42 Sic † contra fideiussorem fit executio ratione expen-
sarum, licet alleget, non fuisse legitimam personam,
pro qua fideiussit, quia ferat sibi acceptum, quod me-
lius sibi non prospexit. *Beroius in consilio 103. volum. 3.*

Franciscus Mantica decis. 148. lib. 2. Faciunt tradi-
ta per Marant. in speculo part. 6. act 3 nu 40.
43 Quod † euidenter etiam probat ius Municipale
Bohemicum, sub tit. Ordinationis verbis: Si aliquis
fideiussorem exeducit pro illo tenetur pro fideiussore, &
sic contra eum datur executio ratione dictæ fideiussio-
nis, &c.
44 Non ignoro † tamen, Doctores d. l. exceptione aliter
intelligere, vt videre licet apud Couarr. *l. 3. resolut.
cap. 17. illat. 10.* & Cabell. *in d. tract. de euict. § 5. num.
9. 10. & seqq.* Sed eo nunc prolixius non ago.
45 Quia † verò *in cap. peruenit. extr. de fideiussor.* dicitur;
Quod debitor fideiussorem indemnem seruare, & cum
damna, quæ propter solutionem pertulit, resarcire de-
beat, non immeritò dubitatur, an igitur etiam fide-
iussor indemnis sit seruandus, si forte iniuria iudicis
sit damnatus, iuxta dict. *l. exceptione 67. ff. de fideiussor.*
maximè, quia hodie vt plurimum in contractibus fre-
quentibus fideiussores sibi indemnitatem promittebant,
vt ab impendente malo sese defenderent.
46 Ratio dubitandi est, quod † iniuria facta fideiusso-
47 ri reputatur quidam casus fortuitus, siquidem † im-
prudentia iudicis, & sententia iniusta casui fortuito
assimulantur: Abbas Panormit. & Andr. Siculus *in
dum. 7 in cap. fin. extr. de empt. & vendit.* Caball. *de euict.
§ 5. num. 7. & 8.* Ioan. Lopez *in cap. per vestras. de donat.
inter vir. & vxor. cap. 66. num. 33.* Afflict. *in constitut.
Neapolit. Rubr 85. cap. 9. num. 4. lib. 1.* Sebast. Medices
de fortuit. casib. part. 1. quæst. 12 num. 5. Anton. de Gam-
48 ma *decis. 285. num. 1.* At casum † fortuitum debitorem
præstare voluisse, non est verisimile, cum illum nul-
lum humanum consilium prouidere possit, *l. 2. § pro
tempore. ff. de diuidend. rer. ad ciuit. pertin. l. quæ fortuitis. C.
de pignerat. act. l. verum § 5 ff. de minorib.*
49 Sed magis † est, vt sequenti distinctione rem tem-
peremus.
Nam si quæritur, an debitor ipso iure fideiusso-
rem indemnem & *quasi* conseruare teneatur, si iniuria
50 iudicis sit damnatus? Et respondendum † est, non
teneri, *d. l. exceptione. 67. ff. de fideiussor.*
Aut verò in quæstionem venit, an debitor, qui fi-
deiussorem indemnem in eo negotio, quod agitur, fu-
turum caut, teneatur, si iniuria iudicis fideiussorem
51 condemnari contingat? Et dubium non est, quin † ex
cautione sua ad tale damnum resarciendum oblige-
52 tur; casuum † enim etiam fortuitorum præstatio pa-
cto suscipi potest, *d. l. quæ fortuitis. C. de pignerat. act. l. 5.
§ nunc videndum. ff. commodati. gl. cap. 1. verb. leuissima.*
53 *extr. eod. tit.* Et hoc † amplius promissio indemnitatis
omnia damna, quæ obuenire fideiussori possunt, me-
rito, complectitur (vt post Bart. & Bald. tradit Ber-
tazol. *in tract. clausul. instrum claus 43. glos. 2 num. 1.*) si-
54 quidem † negotium principaliter debitorem ipsum
respicit: vt sentit etiam Anton. Burgos *in d. cap. fin.
extr. de empt. & vendit.* qui tamen natura solutione fi-
deiussorem à nexu obligationis non liberauit, sed rem
in iudicio deduci fideiussoremque condemnari per
55 morem suum causatus fuit. Et sanè † magna esset
iniuria, si fideiussor remaneret in damno, vt post Ia-
cob. de Arena, & Abbatem dicit Francisc. Beccius
in consilio 57. numero 2. addens ibidem *numero 3.* ex
56 Abbate, & Martino, quod † de natura mandati sit,
vt quis teneatur ad reficienda damna, etiamsi casu
fortuito ea contigerint, quod in effectu probat *l. si
57 seruus. 61. § quod vero. ff. de furt.* Nec † obstat *d. c. per-
uenit. extr. de fideiussor.* loquitur enim de damnis tali-
bus, quæ alio nomine, vel interesse, vel sumptus, &
expensas nominare soluemus, de quibus mox dicen-
di locus erit. Modo prius monuerim, fideiussorem
58 † illum, quem principalis debitor indemnem serua-
re promisit, si à creditore ad solutionem cogatur, &
molestetur, atque ideo rursus aduersus debitorem
suum agere velit, caute libellum suum formare, si non

simpliciter petat, principalem suum sibi condemnari
ad quantitatem, pro qua fideiussit, & molestatur, sed
si petat, se conseruari indemnem, & si non conserue-
tur indemnis, tantum ratione interesse sibi adiudica-
ri, *Bald. in l. fin. column. fin. numer. 17. C. de vsur. rei iudic.*
59 quia enim † pluribus modis quis seruari potest inde-
mnis, scilicet soluendo pro eo, vel dando pignora, vel
fideiussores magis idoneos: *Beuntend decis. Bonon* 81.
circa fin. non debet praecise agi ad soluendum, sed, vt
verbum sonat, ad conseruandum indemnem, pulchre
Flaminius Chartarius in *decis. caesar. execut. Rota Ge-
nuens. decis.* 116.

Consequenter igitur quaeritur, num fideiussor dam-
60 na, † quae propter fideiussionem pertulit, item inte-
resse, sumptus, & expensas litis, à debitore repetere
possit, puta, si in carcere obedientiarum, vel districto,
& malum vitam aut etiam in obstagio aliquot menses
delituerit, & sic res suas neglexerit, pecuniam quam
soluit, ab alijs sub vsuris acceperit, & fortassis etiam
in iudicio contradictorio plurima expenderit? Et vt
breuibus me hic expediam, in affirmatiuam sententiã
inclinare sentio, non solum iure nostra, verum etiam
eorundem interpretes, vt videre licet ex d. c. *peruenit.
extr. de fideiussor. c. fin. de foro compet. gloss. & Doctores in
l. Titius ff de procurat.* Angel. de Clauasio *in summa sua,
fideiussor, nume.* 19. *Bald. in l. constitutionibus. C. de vsur.*
Abbate Panormitano *in consilio.* 60. *incip. quoniam satis.*
Car. lin. Parisio *consil.* 104. *num.* 12. *vol.* 3. Bertazolio in
tract. clausul. instrum. claus. 43. *gl.* 1 *num.* 1. & *glo.* 2. *nu.* 1.
Roberto Lancellotto *de attentat. parte* 2. *cap.* 20. *limit.*
6. *num.* 11. Hippolyt. *in Rubr. de fideiuss. num* 193. Ni-
col. Bellono *in consi.* 74. *nume.* 4. & Franco *in tract. de
fideiussor. cap.* 5. *num.* 508. nec non Ioan. Koppen à Ran
gersdorff. *in decis. iuris quaest.* 3. *num.* 20. 21. & 22. vbi
61 ostendit, quales † expensae obstagij esse debeant.
Quanquam illae ipsae expensae, siue modicae sint, siue
magnae, ex constit. Electoria Augusti *Nouell.* 22. *part.* 2.
62 nequaquam † repeti possunt, imo si quis absq; execu-
tione eas vltro soluerit, non tamen earundem tan-
quam indebite solutarum cõdictio est danda, vt osten-
dit Daniel Mollerus *in d. constit.* 22. *num.* 6. *versic.
quamuis illud etiam hoc loco quaeri possit.*
63 Aliàs inconcussum manet: † Impendia mandati
exequendi gratia facta, si bona fide facta sunt, resti-
tui omnimodo debere fideiussori, etiamsi is, qui man-
dasset, potuisset, si ipse negotium gereret, minus im-
pendere, *l. si quis.* 27. *§ impendia l. si mandatu §. si fideius-*
64 *sor. l. si is qui.* 50 §. 1. *ff. mandati.* modo † tamen damna
& interesse prius liquidentur, quam exequantur: Bald.
consi. 391. *vol.* 2. Boer. *decis.* 52. *num.* 8. Sebast. Medices
de casib. fortuit. part. 1. *quaest.* 11. *num.* 57. de quo plura
vide apud Muscatellum in *pract. fideiussor. part.* 1. *modo*
65 11. *per tot.* Extat etiam in hanc † sententiam elegans
constitutio Imperatoris D. Rodulphi I I. ad preces
statuum Marchionatus superioris Lusatiae, 18. *Maij
Anno* 1582. Viennae promulgata his verbis: statutum
fuit, quod quilibet creditor habeat illud residuum, de
quo ob tardatam solutionem aliquid detrimenti pe-
scia, est, cum hoc aequum sit, &c.
66 De sumptibus † quoq; & expensis in litem pera-
gendam factis idem iudicium esse, satis liquet ex d. *l.
si mandatu §. si fideiussor. l.* 4. *l. si contra. C. eod. l. Titius ff de
procurat.* Bart. in *consi.* 80. *incip. punctus quaestionis. col.* 2.
67 Franc. Marco *quaest.* 1062. *part.* 1. quod † adeo verum
esse putatur, vt fideiussor, etiam pendente iudicio sibi
pecuniam pro expensis tradi, petere possit, cum debi-
toris negotium gerat, *l. si non remunerandi.* 12. §. *vlt. ff.
mandati.* Bar. in *l. exceptione. ff. de fideiuss* Henric. Bouer.
singul. 57. *incip. & interesse. numer.* 4. Franc. de March.
quaest. 582. *part.* 1. & *quaest.* 293. *num.* 5. *part.* 1. Iac. Mar-
chisellus Ariminensis in *sylua quaest. pract. quaest.* 28. *nu.*
68 1. *versic. & praemissa quoq;* nisi forte † fideiussor teme-
re litigauit cum illo, cui fideiussit, & succubuit, fuitq;
in expensas condemnatus; tunc enim eas à principali
repetere nequit, pulchre Parisius in *d. consi.* 104. *num.*
1. & *seqq. vol.* 3. & *consi.* 171. *num.* 33. *vol.* 4. Bertazol.
d. claus. 43 *gl.* 2. *num.* 2. & 7. vbi limitat procedere, si
69 † notorie apparebat, de non iure fideiussoria, secus
esse putans in dubio, adeo, vt si non constet de fide-
70 iussoris culpa, repetet omnia à reo. Et quia † fideius-
sor in casum succumbentiae datus, non tenetur, si pars
obtineat, ex causa desertionis, vt in causa appellatio-
nis, pulchre ex Bald. Iaso. Rebuff. Afinio, Ioseph. Cu-
mia, Horat. Carpa. *ad statut. Mediol. part.* 1. *cap.* 58. *num.*
13. & *cap.* 64. *in fin.* & *cap.* 131. *num.* 542. non est, quod
fideiussor hoc nomine quidquam à debitore repetere
intendat, siquidem nihil ab ipso est expensum.
71 Quanquam etiam damnorum † appellatione non
72 veniunt expensae, vnde † & remissis damnis non re-
mittuntur expensae, vt ex Abbat. Archid. Anton. de
Butr. Bald. & Boer. adstruit Sebast. Medic. *de casib. for-
tuit. part.* 1. *quaest.* 11. *num.* 13. *de quo etiam Milis in repert.*
73 *lit. D. num.* 3. & *ibi additio.* id tamen tantum † obtinet
in contractibus stricti iuris, vt Medices ibidem con-
firmat, & proinde in iudicio mandati, quod est bonae
fidei, non admittitur, sed fideiussor, cui promissio fa-
cta est, quod debitor illum ab omni damno exonera-
re velit, & illum conseruat indemnem etiam expen-
sas bona fide factas repetere potest actione mandati
licet eorum nulla in specie facta sit mentio, vt proba-
ui supra *num.* 66.
74 Sed ponamus casum, debitorem † metu denegatae
iustitiae coactum iurasse de indemnitate fideiussorum,
num si eo nomine agere intẽdat debitor, audiendus
erit? Respondendum est, quod sic, ita tamen vt fide-
iussores simul citentur, quemadmodum in Cam. Im-
per. decisum esse, apparet *ex select. sent. Cam. Imp. per
Dn. Barthium euulgatis die* 17. *Martij, Anno* 1518. *lit. I.*
his verbis: plenè fuit cognitum, quod actor supra no-
minatus & fideiussor iurent de omnibus damnis, & in-
teresse passis, & iudices hanc rem tacere vt coram il-
lis compareat, &c.
75 Caeterum † hoc loco necessario, & hoc attingen-
dum est, si fortassis debitor fideiussori pignori quid
det, cum in euentum facta repromissione, si is fideius-
sionis nomine damni quid accipiat, quod in taxandis
damnis, & sumptibus, simplici ipsius dicto, absque iu-
risiurandi praestatione finem adhibere velit per hanc
vel similem formulam: debet fideiussor relinquere,
quod damna à creditore passam taxata sint ad libi-
tum iudicum, &c. an, & quatenus eiusmodi promissio
76 de iure subsistat? Aliam quidem † in hac quaestione
Speculatoris, & Signoroli de Homodeis, aliam vero
Dyni, & Panormitani esse opinionem, eleganter de-
monstrat Iacob. Thomingius *decis. Lipsensi* 8. nume-
ro tandem 8. Dyni calculo etiam ipse suum adijciens,
77 † vt scilicet subsistat promissio de stando alicuius sim
plici dicto, vel iuriiurando, in moderandis damnis, &
78 expensis, si tamen † pars inique taxauerit (quod fa-
79 cile fieri potest, cum † ea sententia Baldi pro fatuo
habeatur, qui contra se pronuntiat, Bald. *in auth. si quã
do. nu.* 3. *C. de constit. pecun*) quod peti possit reductio ad
80 arbitrium boni viri, cui opinioni † tanquam in sum-
mo Romani Imperij tribunali in causa Ingloti Fus-
cheri cõtra Stolbergũ 1. *Septembris An.* 1574. appro-
81 batae, & magis communi, & in practica receptae (vt
fusissime demonstrat Vincent. Carocius *in tract. de iu-
ram. decisorio, quaestio.* 5 *nona quaestio. princip. numero.* 5.
& *per discursum,* & *decis.* 5. *numero.* 7. 9. & 10. Iason in
l. iusiurandum quod ex conuentione. in princ. numero. 1.
ff. de iureiur. Decius *in c. insuper. numero.* 18. *de testib.*
Alciat. *in l.* 1. §. *fin. numero.* 24 *de verbor. obligat.* Ioan.
Baptista Plotus *de in lit. iurand* §. 47. *numer.* 1. & *seqq.*
Couarr. *lib.* 2. *variar. resolut. cap.* 13. *col.* 2. Anton. de Pa-
dilla. *in l.* 1. *num.* 8. & 9. *ff de legat.* 2. ex Carocio, Cole-
ro, & Francisco Beccio Petrus Heigius *quaest. suarum*
part.

part.2. quæst.3.num.18.(adstipulor, in cumulum saltem
addens Socin: *in consil. 90. num. 12. volum. 4.* Cano-
nistas *in cap.2. de fide instrument.* Anto. de Gamma *de-
cis. Lusitanæ. 120. numer. 17.* Nicol. Belion. *in consil.*
82 *275. num.4.* qui post alios etiam asserit, talia † dam-
na, & interesse iuramento fideiussoris probari posse.
83 Nec † est dissimile, quod habetur in statutis Lube-
censibus *lib. 3. tit. 1. artic. 11.* his verbis: Quæstio ac
bis inter ambos partes orta unius iudicis arbitrio est
84 perficienda. Quanquam, & † taxationem interesse iu-
dicis arbitrio relinqui rectè dicimus, late Menoch. *de
arbit. iudic. quæst. cent. 119.* Gayl. *lib. 2. obseruat. 6. num.
penult. & vlt. de quo Doctores pl. num. ad l. vnic. C. de sen-
85 ten. quæ pro eo quod interest prof.* Estque † præterea hæc
probatio damnorũ, & interesse adeo priuilegiata, vt
licet statutum dicat, non per testes, sed per instrumen-
tũ tantum probãdum esse debitum, adhuc tamen de-
pendentia à contentis in instrumento, vt damnum, &
interesse per testes valide probari possint, vt fusè pro-
bat Hippolyt. *in rubric. C. de probat. num. 43.*
86 Nec † obstat prædictis *l. iam tamen. 5. §. quid ta-
men. ff. iudicatum solui.* vbi fideiussores pro iudicato
soluendo, id quidem, quod ob rem iudicatam præstite-
runt, repetunt; sumptus autem litis minimè. Illo
enim casu fideiussores susceperunt defensionem rei,
& victi fuerunt, ideoque merito damnum sumptuum
ipsimet sustinent fecerunt enim id, hoc est defende-
runt, quod mandatum non erat, cum tamen mandati
fines diligenter custodire debuissent, *l. diligenter. l. si
quis pro eo. ff. mandati.* Interim, si obtinuerunt, litis
sumptus consequi possunt, quasi iuxta mandatum fe-
cerint, *d. l. 5. §. quid autem. ff. iudicat. solui.* Bertazolius
d. claus. 43. gloss. 2. num. 9.

Deueniendum nunc etiam est ad illam tractatio-
87 nem, num † fideiussor vsuras, à se vna cum sorte so-
lutas, à debitore repetere possit? Lubrica planè, &
88 anceps hæc est indagatio, præsertim, quia † debitor
pecuniæ debitæ restitutionem effugere cupiens, vt
creditor erubescendo à petitione desistat, exceptio-
nem prauitatis vsurariæ obijcere solet, imo nun-
nunquam iniurias admiscet, creditoremque, & fi-
deiussorem pro fœneratoribus proclamat, vsurarij
sunt similes his qui pellam inde carnem detrahunt iu-
mentis quos tamen pecuniam mutuo accipiens, in cæ-
lum laudibus extulit, vt inquit Vincent. Corocius
decis. 133. in princ. vbi plura de exceptione prauitatis
vsurariæ accumulat. Mea tamẽ opinione hæc ipsa quæ-
stio est bimembris.

Aut enim loquimur de vsuris, quas fideiussor ipse-
met in initio obligationis promisit, secundum ea,
quæ dicta fuerunt supra *cap. 24. nu. 216. & seqq.*

Aut verò de vsuris eius pecuniæ, quam fideiussor,
vt pro debitore solueret, forsassis mutuo ab alijs ac-
cepit, aut qua alias propter moram debitoris in re
sua familiari carere cogitur.

Ad primum membrum distinctionis quod attinet
alia in eo iuris Canonici, alia iuris ciuilis, & hodier-
næ consuetudinis, est sententia. Etsi enim Alberic. de
Rosat. *in l. 1. cunctos populos. C. de summa. Trinit. & fid.
Cathol.* Hostiens. *in summa, tit. de fideiussor. & in tit. de
vsur.* Ioan. Andreæ *in c. damnum. de regul. iur. in 6.* An-
gel. de Clauasio *in summa sua, verb. fideiussor. num. 16.*
Ambros. de Vignate *in repetit. c. salubriter. à num. 34.
vsq; ad 47. extr. de vsur.* Laurent. de Rodulph. *in c. con-
suluit. 47. extr. de vsur.* nec non alij Canonistæ hãc quæ-
stionem miris modis figunt, & refigunt, verum nimi-
rum fideiussor vsuras à se solutas repetere possit, in eo
tamen communiter acquiescere videntur, quod de iu-
89 re † Canonico fideiussori nulla actio ad repetendas
solutas vsuras competat, cum eo iure omnis vsura sit
90 prohibita, quod multo magis † procedere arbitratur,
si fideiussor, cum exceptionem prauitatis vsurariæ
objicere potuisset, nihilominus ea non obiecta illas
soluerit: Alberic. *in l. quod quis. 202. ff. de reg. iur.*
Alexand. *in cons. 57. volum. 5. & consil. 219. column.
lib. 2.* Decius *num. 3.* & Cagnol. *nu. 3. in l. quod quis dam-
num. ff. de regul. iur.* Valent. Forsterus *de success. ab in-
testat. lib. 9. cap. 19. num. 4.*

Tribus saltem præcipue modis id rursus limitant;
91 Primo, si † fideiussor medio iuramento eas vsuras
soluere promiserit; tunc enim repetitionem habet
gloss. *c. peruenit. verb. indemnem extr. de fideiussor.* Alex.
in cons. 57. in princ. vers. & hoc quia præsupponitur. vol. 1.
Angel. de Clauasio *d. loco nu. 16. in fin.*
92 Secundò, si † statutum dicat, quod fideiussores ad
vsuras conuenti non debeant opponere exceptionem
prauitatis vsurariæ; quia enim hoc statutum seruatur
de facto, ideo idem est, ac si fideiussor de iure exactus
esset: Alberic. *in d. l. cunctos. colum. vlt.* Chassan. *in con-
suetud. Burgund. Rubr. 4. §. 1. verb. ne aussi. part. testament.
num. 4.*
93 Tertiò, si de facto † vsuras soluere cogatur; per-
inde enim est, ac si de iure soluisset: Alberic. *d. l. cunctos.
col. fin. versic. ego hanc quæstionem.* Hostiens. & Imol. *in
cap. 2. col. 7. extr. de fideiussor.* Alexand. *consi. 107. col.
penult. lib. 2.* Decius *consil. 456. nu. 2. & consil. 487. part.
2.* Bertazolius *d. clausul. 43. gloss. 2. num. 3.* Ruin. *consil.
146. num. 2. lib. 5.* Laurent. ab Occa *inter cons. criminal.
Zilletti. consil. 60. num. 43. vol. 2.* & ibidem Francisc.
Curt. iun. *cons. 102. num. 3. volum. 2.* Crauetta *cons. 869.
num. 3. part. 5.*

Verum enimuero cum supra *capit. 24. numero 260.*
ostensum sit, prohibitionem iuris Canonici hodierno
tempore non attendi, consequens sit doctrinam etiam
Canonistarũ, & Glossatorum de prohibita repetitio-
ne vsurarum à fideiussore solutarum non obseruari;
ideoq; merito ipsius textus iuris Canonici *in c. consti-
tutus. de fideiussor.* (prout eum citat Petr. Heigius *quæ-
stionum suarum part. 2. quæst. num. 137.*) nec non iuris
ciuilis, & hodiernæ consuetudinis dispositionem se-
quendam esse.
94 Hæc † autem statuitur, fideiussorem non solum
sortem ipsam, sed etiam vsuras licitas creditori ini-
tio promissas, postea verò vna cum sorte solutas licitè
repetere posse, *l. ex mandato in princip. l. si quis alicui. §.
impendia. ff. mandati.* Contrario enim mandati iudicio
consequitur, quidquid omnino fideiussionis nomine
bona fide soluit, & damni iniuriæve passus est, Baldus
in l. si pro ea. numero 15. C. mandati.
95 Vndè † etiam gloss. *consil. lib. 1. art. 54. num. 6. vers.*
in alijs rebus, &c. distinctè concludit: Quod fideius-
sor, qui pro tali N. passus est, actio est vt eum in iu-
dicium vocet, &c. Si enim fideiussor promissas vsuras
creditori iuste soluit, non certè iniquum est, vt eas-
dem quoque debitor fideiussori soluat, non enim ipsi
in semetipso displicere debet, quod in alijs placuit,
96 *l. iusiurandum. 34. §. datur. ff. de iureiurando.* Et ideo † re-
ctè dicit Summa Angelica *in verb. fideiussor nu. 16.* se-
cundum Theologos, & in conscientia firmiter tenen-
dum esse, quod fideiussor, tam in isto casu, quando sol-
uit coactè, quam etiam in isto casu, quando sponte
soluit, eo quod promisit eas soluere, repetere solutas
vsuras possit, videtur enim debitor mãdasse, vt soluat
debitum, *l. procurator. ff. de condict. indeb.*
97 Et quia quotidiana † experientia testatur vsurarum
repetitionẽ hoc casu fideiussoribus tota die indulgeri
adeo, vt illas etiam in concursu plurium creditorum
licitè repetant & consequantur; eleganter id com-
probante Daniele Mollero *lib. 4. semestrium. cap. 28.*
frustra prolixius hac de re agerem. Consuetudo enim
98 † in materia vsurarum est attendenda. Cephal. *consil.
549. num. 77. lib. 4.* Camillus Borellus *controuers. 79.
numero 32.* Vincent. Carucius *decisi. 13. numer. 5.* vbi
plures, quam triginta, Doctores idem sentientes
allegat.
99 Limitatur autem prædicta regula in casu, *l. Quintus*

Mutius.48.in princ.ff.mandat. vbi fideiussor, qui vsures
soluit, easdem tamen non repetit. Quia enim parum
fideliter facit, dum potestatem eximit reo, suo iure vti,
hoc est, dum vsuras illas soluit, quas se non debere, ne-
que promississe reus in iudicio ostendere voluit, meri-
to etiam nihil repetit. Ex contrario vero, si reus fide-
iussori denuntiasset, vt recusaret, sub vsuris debitam
pecuniam esse, nec is propter suam existimationem
recusare voluit, quod ita soluit, recte à reo repetit, pe-
percit enim pudori suo *d.l.Quintus.* & *facit textus in l.si*
extraneus 33.versic. nec enim quicquam.ff.de iure dotium.
Non magis enim culpandus est, qui existimationem
suam qui corpus curæ habet, cum æstimatio, caput, &
fortuna pari passu embulent, *l.pen. C. de his qui accus.*
poss.

100 Vnde † etiam traditum est, fideiussorem soluen-
tem rabelli Ecclesiæ, quod pacto nudo promisarat, à
principali repetere posse, quia verecundum fuisset, fi-
dem detam fallere, *d.l.Quintus.* Abbas *consi. 60. colum.*
1.lib.1. Crenetta *consi 6.num. 82. lib. 1.* vbi in eandem
sententiam Bart. Salicet. & Iason. citat. Verumtamen
101 hanc † doctrinam, vt hoc obiter dicam, in crimine
læsæ maiestatis, & banditis Imperij locum sibi vindi-
care non arbitror. Neque enim talis criminis reo re-
ctè quidquam soluit debitor, ergo nec fideiussor, *l.*
maiestatis 6.C.ad l.Iul.Maiest.c.felicis de pœnis in 6.text.
in consilit.de pac.publica c.3.versi. in omnibus scriptu-
ris *facit. l.mandatis.§.vlt.ff.de requir. reis lib.3. artic.16.*
102 Gail. *lib 1.de pac.pub c 19.num.14* Non obstant † *l.*
reo.41.& l.quamuis.45.ff.de saluiianibus. Vt enim *d.l.*
41. de adultero *d.l.45.* de tutore capitis postulato,
loquitur, non de reo læsæ maiestatis, in quo præter alia
specialia, de quibus Capicius *decis.120.nu.54.& seqq.*
Ius singulare constitutum est, *d.l.maiestatis. C. ad l. Iul.*
maiest.

Quod vero attinet alterum supra dictæ distinctio-
nes membrum, sine hæsitatione dicendum est, fideius-
103 sorem † eius pecuniæ, quē pro debitore de proprijs,
opibus, vel ab alijs mutuo acceptā, erogauit, vsuras
mandati actione rectè repetere, vt probat *text. in l. si*
vero.§.si mihi mandaueris ff. mandat. l. 1. l. post solutio-
nem.C.eod.tit. Bart. *in Rubric.ff.de fideiuss. & in l. reos in*
princ.ff de duobus reis. Hainin. Chartarius *in decis. caus.*
execut.Rota Genueaf decis.116.num.3 & habemus ele
gans præiudicium apud Bachium *in select. Cam. Imp.*
sententiæ die 28.Aprilis Anno 1568.in verb. ad solutionē
interesse pariq; damna Probauitque illud ipsum in
facti contingentia Academia Altorfina, *in consilio siue*
responso.104 mihi pag.086. studio, & opera Dn. Con-
radi Ritterhusij IC. amici, & commilitonis quon-
dam mei nuper edito.

104 Quia † verò id certis regulis circumscribi nequit,
idcirco constitutum est, totum hoc ex æquo, & bono
iudicem arbitrari debere, *d.§.si mihi mandaueris in fin.*
facit l.& in controuersia 37 ff.de vsur l at quin.19.§.nō tan-
tum.ff.de negot gest. ex quibus legibus etiam intelligas,
quas, & quales vsuras fideiussor hoc casu repetere
possit, iunctis ijs, quæ in eandem fere sententiam scri-
bit Daniel Moller. *lib.2.semest cap.40.* asserens ibi, fi-
105 deiussorem † mutuam pecuniam sub vsuris maiori-
bus (vt nummum singulo mense) accipientem, easdem
repetere posse, cui in effectu succenturiatur Ioan.
Vinc. Hondedæus *consul.52.nu.41.& 42.vol 2.* Quod
106 equidem multo † fortius procedere arbitror, si fide-
iussor ad hanc mutuationem non vltro, aut ex mera
malitia, in perniciem selitam debitoris, sed vrgenti-
bus creditoribus, ex necessitata summa, fortassis etiā
compulsione iudicis coactus deueniat, prout inter
mercatores in nundinis, sæpissimè contingit (nisi mo-
do illi fidem suam posthabere, & vilipendere in animo
habeant;) cum non sit culpandus, qui pudori, & famæ
suæ parcere satagit, *argum.l. Q. Mutius. 48. ff. mandat.*
107 Quod si vero etiam non † inutile fortassis erit, per suf-
ficientia documenta ostendere, quæ & quales causæ
fideiussorem vrsarint, ad dictum remedium sub vsuris
maioribus mutuo sumendæ pecuniæ necessario de-
108 scendere, necessitas † siquidem probari debet, non
fingi: Neuizan. *consi.10.nu.10* Sab. Medic. *in tract. de*
casib fortui.part.1.quæst.6.num.7. atque ita in facti con
tingentia iudicatum Iena 4. *May Anno* 1604.

Consideranda porro quoque sunt verba Philippi
Melanth. *in Philos.morali,* dum ita inquit: *In c.peruenit.*
de fideiussor pronuntiat Pontifex, vt fideiussori, qui pro
alijs soluit, soluantur, & creditum, & quanti interest.
Nam fideiussor ille interim veluti mutuo dat pecu-
niam illi, cui soluit, vbi equidem nomine eius, quod
interest, etiam vsuræ sub quibus pecunia soluta acce-
pta fuit, intelliguntur.

Cum autem supra *cap.51.num.204.* ostenderim fi-
deiussorem, & ita alienam obligationem sua fide su-
scipere posse, si ipsi pro securitate rursus pignora ne-
109 ctentur, locus hic postulat, vt videamus, si † fortassis
fideiussor ex causa fideiussionis pecuniam soluerit, an
non solum pecuniam, sed etiam pignora in obligatio-
nem deducta consequi possit? Ex omissis varieta-
tibus, quibus delectetur Accursius *in l.2.C.mandat.* sim
pliciter per illum text. dicendum est, fideiussorem ad
id mandati actionem habere & quidem non tantum
fideiussorem, sed etiam eius hæredem, *d.l.2.iuncta l.he-*
110 *redem.14.ff.mandati.* Quod si † vero creditor pro eo-
dem debito, & fideiussorē, & pignora acceperit, licet
quidem ei, si malit, fideiussorem conuenire in eam pe-
cuniam, in quā se obligauerit: et si id faciat, ius pigno-
rum in ipsum transferre debet, nisi modo in alia quo-
que causa eadem pignora vel hypothecas habeat ob
ligatas, tunc enim non prius compellendus est, trans-
ferre pignora, quam omne debitum exsoluatur, *leg.*
secunda.l.mandati.dectmaquarta.versic.pignora.C.de fide-
iussor.

111 Cæterum † etsi ita fideiussor totum debitum ex-
soluens, pignora à creditore acceperit, non tamen
emptoris loco substitutus videtur, quamobrem illi, ad
quem ea pertinent. soluto sibi eo, quod expendit, re-
stituere tenetur *l.Paulus.59.ff.de fideiussor.l.fideiuss.26.*
in princ.ff.de pignorib.l.cum secundus.ff.de distract. pignor.
112 adeo, vt † & fructuum, & vsurarum rationem haberi
oporteat *d.l.Paulus.l.si mandatu 59.§.5.ff. mandati, l.1.*
C.de dolo. Mudæus *in l. si in emptione. §. vltim. num. 8.*
& 9. mihi pag. 125. ff. de contrah. empt. iunctis ijs quæ
tradit Cuiac. *lib.3.obseru.cap.37.* & Eberhard. *in Topic.*
loco à tanquam siue respectiuis, nu.34.in fin. vbi notabilē
limitationem subiungit.

113 Quinimo, etsi † fideiussor conuentus officio iudi-
cis consecutus sit, vt emptionis titulo prædium cre-
ditori pignori datum susciperet, nihilominus alteri
creditori, qui postea sub eodem pignore contraxit
offerendæ pecuniæ, quam fideiussor dependit, cum
vsuris medij temporis facultas erit; nam huiusmodi
venditio transferendi pignoris causa necessitate iuris
fieri solet, *l fideiussor.ff.de distract.pign.iuncta l.2.in verb.*
quod cum facit, debet ius pignorum in eum transferre. C.de
fideiussor. de quo tamen vlterius vide tradita per Me-
noch. *de præsumpt.lib.2.præsumpt. 39. & in consi.20.nu.*
6.lib.1.

114 Hoc amplius † fideiussor, qui pignora vel hypo-
thecas suscepit, atq; ita pecunias soluit, si mandati
agat, vel cum eo aget, exemplo creditoris etiam cul-
pam æstimari oportet, quenquam pigneratitia actio-
ne conueniri non potest, *l. fideiussor. 2. ff. de pignorib.*
Quæ quidem omnia, tanquam valde vtilia, in praxi ap-
primè sunt notanda.

115 Sed † quid, si fideiussor ad solutionem per sentan-
tiam iudicis condemnetur, atque ipsi in ea reser-
uetur; tum debet creditor cautum accipere pecu-
niam suam de bonis creditoris, &c. an per id pignus
prætorium, & iudiciale constitutum esse dicemus?

Et

Et sanè, si missio ipsa in possessionem ex edicto non subsequatur, prætorium nō constitui verisimilius est, *arg. tit. C. de prat. pign.* Menoc. *in 12. remed. recuper. possess. numer. 17.* iudiciale quoque per talem reseruationem non induci per se patet, cum illud saltem iubente prętore in causam iudicati iure extraordinario capiatur, *tot. tit. C. si causa iud. pign. capit. sit.* Cuiac. *libro 5.*
116 *observ. cap. 30.* Et ideo rectè pronunciauit Facultas Iuridica VVitebergensis, *anno* 1604. in causa Quod illi de Minchausen & Brandeburgo contra Berolesbenses creditores etiam si nonnulli ex illis mandata impetrauerint, Quod illi de Minchausen soluant debitores pecunias termino dictum, & creditores verò teneantur expectare, &c. quod tamen pro nudis chirographarijs sunt habendi, nisi hac ipsa commissaria immissio actualiter sit subsecuta.
117 Quin tamen † hæc ipsa reseruatio iudicialis rei debitoris tacito quoddam nexu pignoris efficiat, & ius quoddam reale, & certum induceat, apud me non est dubium, alioquin verba sententiæ nihil operarentur (siquidem, & absque reseruatione fideiussor soluens, ad bona debitoris regressum habet) cum tamen tam in sententijs, quam in instrumentis nullum ver-
118 bum otiosum esse debeat, & hoc; amplius reseruatio remedium iuris conseruatiuum appellatur à Bal. *in l. terminato. C. de fruct. & lit. expens.* & Cephal. *in cons. 236. numero 17. libro 2.* At quamuis talem fideiussorem non quidem creditoribus anteriorem expressam, vel tacitam hypothecam habentibus, sed tamen omnibus creditoribus chirographarijs præferendum esse existimo, argumento eorum quæ docet VVesenb. *in paratit. ff. de priuil. cred. nu. 9.* & Colet. *de process. execut. part. 1. cap. 1. num. 157. cum seqq.* vide quæ in non admodum dissimili casu tradidit Dan. Moller. *in comment. ad const. ... num. 23. à nu. 2. vsq; ad num. 17.*

Restat, vt pro Coronide huius capitis paucis etiam
119 explicem, num † fideiussor pro officio fideiussionis licitè mercedem pacisci, petere, & accipere pos-
120 sit? Et pro affirmatiua sententiæ militat † quidem communis opinio, talem mercedem pro iusta reputās secundū Alex. *in addit. ad Bart. in l. si remunerandi. §. fin. ff. mandat.* Bertazol. *in tract. claus. instrum. claus. 41. glos. c. num. 2.* Anton. de Padilla *ad l. c. nu. 67. C. de rescind. vend.* Decium *in l. fructus rei c. l. 71. in princ. ff. de regul. iur.* Buer. *decis. 315 num. 2.* Summam Syl-
uestrinam *verb. fideiussor num. 14.* Aluar. Valasc *in con-*
121 *sult. regni Lusitania consult. 18.* (qui bis † communem appellat, indubitanterq; tenendum asserit) Matth. Cunon. *lib. 1. de pact. cap. 25. num. 2.* quibus tamen non
122 † immeritò contradicitur à quodam Iurisconsulto *in tract. de vsur. quæst. 31. n. 651.* Couarr. *lib. 3. var. resolut. cap. 2. nu. 6.* & Franco *in tract. de fideiuss. cap. 4. concl. 10. nu. 176. cum seq.* de quo nouissimè etiā scripsit Casper. Rodericus Hispanus *in tract. de annuis. & menstr. reditib. quæst. 12 lib 3.*
123 Cum enim † fideiussionis officium gratuitum esse oporteat, vtpote, quod ex officio, liberalitate, & amicitia nascitur, & originem trahit Menoch *de præsumpt. lib. 4. præs. 190. num. 35. in fin.* Ioann. Bernard. Muscateli. *in sua pract. fideiuss. in proœmio. num. 1. & 2.* Petrus Heigius *part. 2. quæst. 7. num. 54.* non vtiq; fideiussori pro illo hoc officio mercedem pacisci, stipulari,
124 aut exigere licet: officio † enim nihil magis contrarium est, quam merces, *l. 1. §. vlt. ff. mandat. §. in summa. Instit. eod. tit.* vnde etiam Seneca *lib. 4. de benefic. c. 40.* *Reijciendi genus est protinus aliud beneficium mittere, & munus munere expungere.* Et idem Seneca *de benefic. lib. 2. cap. 6.* *Quam dulce, quam pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qui dedit, si dedisse, dum dat, oblitus est.* Nec minus scitè Io. Iouianus Pontanus *in lib. de liberalitate. in princ.* dicit. *Quod liberalem, ac beneficum virum minimè deceat, beneficium ipsum mutare aut gratiam inde reposcere.*

125 Quod verò † signum amicitiæ sit, pro aliquo fideiubere, maximè præsertim in rebus in quibus etiam grauior, & difficilior est animi, & sententiæ pro alteris quàm pecuniæ, obligatio, ut docet nos M. Tullius *lib. 2. epist. ad Brutum epistola 18.* & patebit ex infernis *cap. 29. num. 15. & 16.* dicendis, vbi examinabo illam quæstionem, an pro accusatore domini fideiubens, ipsius amicus esse censeatur, & tangit Hippolyt. *in Rubric. de fideiuss. num. 237.* Ac sanè, si creditori exprobaturus, quando pro officio mutuationis vltra sortem
126 aliquid mercedis accipit, eius tamen periculum obligationis includit, puta si forte ista Martialis,

Debitor vsuram pariter sortemq; negabit.

Vel vt cecinit Palingenius?

Debitor assurgens portet cum fœnore sortem.

Quod sumpsisse videtur ex Homero Odyss. 6.

[illegible]
[illegible]

hoc est:

Quo pacto ego te vincirē possim inter immortales Deos?

Siquidem Mars abierit, debitum, & vincula effugiens.

Quanto magis fideiussori mercedem accipere turpe erit, tale periculum in principio obligationis in se suscipienti, vt rectè tradit Valentin. Francus *cap. 4. num. 177. 178. & 179.* Vt sane nulla religio fuerit,
127 quod statuunt. Aduocatum † pro clientulo suo fideiubentem nihil pacisci posse, iuxta Baldum *in cap. fin. num. 4. extra de postuland.* Matth. Cunonem *lib. 1 de pactis cap. 25 num. 3.* idem ad quemuis fideiussorem extenderei.
128 Eodem † modo fieri videmus, quòd etsi tutela non honor est, sed onus, non tamen ipso iure tutori salarium debeatur, salitem ex iusta causa decreto auctoritateque iudicis ipsi constitui possit, *l. sin negotiationem in pri. princ. ff. de admin. tut.* Bart. *in l. in eos. ff. de tutelis per l. 2. § de pupillis ff de tut. & ratio. dist. l. à tut. vel. §. fin. ff. de admin. tut.* Menochi *consil. 2 8. volum. 3.* VVurmser *in pract. obs. 14.* VVesenbec *in parat. ff. de tutelis num. 4.* Franciscus Sole *in consil. ... an 19. Sabaudiæ. Decret. Questionem. part 1. gl. 3. num. 14.* Camillus Borellus *in tract. de comm. tis. 6. 5 glossa 2 num. 5.* (quem sic intelligo, ne contra leges loqui voluisse videatur) Anton. Pieggius *de tut. & curat. quæst. 3. numero 25.* Quid? quod Iustin. Lebecen. *lib. 1. tit. 7. art. 14.* adhuc
129 † durius constituitur; quod tutor, ne quidem aliquod salarium expectare debeat his verbis: Procuratores sint parati ad Cognoscendum onus suum, & actionem suam, & mercedē aliquam habere non debent rectè aut facere, &c. Quæ igitur ratione fideiussor sibi mercedem postularet? qui tamen per se & [illegible] præter nudem verborum interpositionem, nihil facit, dat vel exhibet, licet aliquando per accidens, atque [illegible] oneretur (quod etiam innuitur in consil. Academiæ Altorfin. *responso. 46. mihi pag. 198. in princ.*) id quod regulam vniuersalem nō constituit. *l. 3. l. 4. l. 5. & l. 6. ff. de legibus.* Ne dicam, quod
130 † etiam differentia notabilis sit inter fideiussorem, & tutorem, cum fideiussor obligetur voluntariè, tutor autem coactè per dispositionem legis, vt post Aretinum, & Purpuratum tradit Fuluius Pecian. *de probation lib. 1. cap. 19. num. 69. & 79.*
131 Neque † aduersantur pdictis, quæ ex *l. si remunerando. 6. §. Marius ff. mandati l. hoc iure 19. §. Labeo ff. de donationibus.* pro communi opinione stabilienda adducuntur. Abundè enim illis obiectionibus respondent Molinæus, & Francus supra dictis in locis, quibus assentior.
132 Non obstat † etiam *l. rogasti. 19 §. 1. de præscript. verb.* Iste enim textus nihil minus infert, quā quod pro fideiessione mercedē accipere liceat; sed hoc saltem

inouit, si Titius fortè pro Mæuio prædium suum pa-
cta pro tali officio mercede, obligauerit, insuper
etiam in continenti placuerit, vt Mæuius Titio pro
maiori securitate fideiussorem datet, quod ex locato
sit actio, nec immerito, quia talis reus locationem, &
conductionem respicit, *l. 1. §. vlt ff mandati. §. vlt. Instit.*
eod. tit. l. si tibi polienda. ff. de præscript. verb. atq; illa ipsa
merces non datur fideiussori Mæuij, sed Titio præ-
dium suum obliganti.
133 Nihil † quoqua ad rhombum facit *l. antiqua. in*
princ. ibi, aliquid accipiens, vt sese interponat. C. ad Vellei.
Non enim sequitur, si mulier forte fideiussionis suæ
præmium de facto accipiat, illud statim iure deberi ac
exigi posse, quin potius mulier talem pecuniam acci-
piens, per id beneficio Senatusconsulti Velleiani se
indignam reddit, vt probaui supe. *cap. 7. n. 433. & 434.*
134 Quin tamen † ea post factu, si opera fideiussoris
enixior visa fuerit, aut fideiussor multas molestias su-
stinuerit, aut graue periculum impendere videatur, ex
mera liberalitate, debitor fideiussorem remunerari
135 possit (quo casu etiam † fideiussorem efficacius ob-
ligari, auctor est Decius *consi. septimo. num. quinto. & in*
consi. 449. num. 37. quem sequitur Magonius *decis. Flo-*
rent. 137. num. 8. quanquam ab ipso allegatus Cabal-
linus *de euict. §. 5. num. 38.* id in meo exemplari non di-
136 cit) extra dubiū est. Potius † enim pro honore, quam
pro mercede id reputatur. *l. salarium. C. mandati. l. si re-*
munerandi. 6. in prin ff. mandati. Ang. de Clauas. *in sum-*
ma sua. verb. fideiussor. num. 20. Gabe. Mudæus *de pigno-*
ribus. cap. de pacto legis commissoria. num. 18. Ruland. *de*
commissar. part 1. lib. 5. cap. 23. num 4. Petrus Heigius
quæstion. suarum part. 2. quæst. 1. num 92. Petr. August.
Morla *in Emporio iuris. part 1. tit. 8. quæst. 25. nu. 5. num.*
33. & 39. Instructorum negotium lib. 2. cap. 16. Caspar.
Baeca *de inopē debitore. cap. 5 nu. 24. cum seqq.* Qui ho-
137 nor † etiam honeste accipitur, quamuis inhoneste
petatur, *l. 1. § proinde. ff. de extraord. cog. facit. cap. 1. in fin.*
23. quæst. 3. l. falsus. 43. § quid ergo. ff. de furtis. Multa si-
138 quidem † peti, & exigi nequeunt, quæ tamen sponte
data rectè habentur, *l. cum illud. §. primo. ff. quando dies*
legat. ced. l. naturaliter. l. eleganter. l. seq. l. repetitio. ff de
139 *condi. indeb.* Cum † enim sciret debitor, se licite pos-
se hanc remunerationem recusare, & nihilominus
dedit, videtur vtique id donasse, *argument. l. Campanus.*
140 *47. ff. de oper. libertor.* Rectè namq; † Seneca *lib 4. de*
beneficiis. cap. 16. dixit: *Nihil tam laudabile, nihil tam*
æqualiter in omnium animos receptum esse, quam referre
142 *bene meritis gratiam.* Et pro † illa sententia amplius
clara definitio *in capit sicut. 1. quæst. 2.* vbi Gregorius
sic scribit: *Sicut Episcopum non decet, manum, quam im-*
ponit, vendere: ita minister vel notarius non debet in or-
dinatione eius vocem suam vel calamum venundare. Is ta-
men, qui ordinatus fuerit, si non ex pacto, neque exactus ac
petitus, post receptas chartas & pallium, offerre aliquid cui-
libet ex clero gratia tantummodo causa voluerit, hoc accipi
nullo modo prohibemus. Quia eius oblatio nullam culpæ
maculam ingerit, quæ non ex ambientis petitione processit.
Vide alia similia apud Petr. Royzium *decis. Lituan. 3.*
num. 531. 532. & seqq. vbi examinat quoque illas quæ-
141 stiones: An † iudici post latam sententiam à parte
143 victrice honorarium accipere liceat. Item: An † te-
sti, post dictum in bona causa testimonium idem sit
missum.
144 Ac quidem prædicta in tantum procedunt, vt † si
fideiussor aliquid accipiat à debitore ratione periculi,
cui se exponit, vel ratione laborum, quos sustinet, non
sit reuera vsura, quia abest fraus, sicut ait Ioan. Sai-
non. *in consuet. Turon. tit. 1 §. 24. gloss. 3. versic. quarto vi-*
145 *gesimo.* & in talibus terminis † admitti quoq; possunt
illa, quæ ex Martino Azpilcueta Nauarro retulit, &
probauit Aluarus Valascus *consult. Regin Lusitan. tom.*
146 *1. consult. 18. nu. 1.* cui germanum est, quod † credi-
tori, si quid ei à debitore vltra sortem vltro, & ex gra-
to animo detur, id saluis legibus accipere licet. Pa-
normit. *in cap. conquestus. num 2. ext. de vsuris.* Pet. Rey-
zius *d. decis. 3. num. 335. & 336.* dicens, ita Ludouico
Decio dubitanti, & consulenti respondisse. Nec refra-
gatur regula illa (quam approbatam esse dicit Ioan-
nes Bonifacius *in tractat. de furtis. § aliena rei. num. 95.*
147 *in fin.*) prohibitum dari † propter bonum publicū,
prohiberi accipi etiam à sponte dantibus, *gl. in l. inui-*
tus. § fin ff. de regul. iuris. Felin. *in cap. 1. in fin. de simon.*
Bald. *in authent. sed hodie. C. de episcop. & cleric gl. in cap.*
statutum. & in §. fin. de rescript. in 6. & cap. exigit. cum
gl. de censib. in 6. Hippol. de Marsil. *in l. lex Cornelia. la*
2. § constitutum. nu. 4 ff. ad l. Corn. de sicarijs Nusquam
enim in iure nostro traditum est, bonum publicum
offendi, si debitor vltro, & sponte fideiussori quid lo-
co honorarij offerat, illudque fideiussor accipiat, quod
igitur lex non cantat, nec nos cantare debemus. *Pe-*
trus Heigius part. 2. quæst. 1. nu. 90. 91. & 92.
148 Non moueor † quoque *d. l. hos iure. §. Labeo. ff. de*
donat. vbi id expresse merces officij vocatur, quod illi
datum, qui satis pro aliquo dedit: Non enim merces
149 debitionem aliquā semper præsupponit, sed & † mer-
ces in remuneratione esse potest, *l. Attilius. ff. de dona-*
tionibus. l. peculium. 39. ff. de peculio. Matthæi cap. 20. ver-
sicul. 8. & 9. Seneca de beneficijs. lib. 6. capit. 15. & 16.
quæ tamen efficacem obligationem, vnde actio oriri
possit, non causatur, *l. sed etsi. §. consuluit. ff. de petition.*
hereditat. Dec. in l donari. ff. de regulis iuris, & in l. Diuus,
nume. 3. & 4. ff. eodem. Abusiue igitur *in d. §. Labeo.* ver-
bum Mercedis, ponitur pro remuneratione, quæ data
est, cum liceret eam etiam non dare, benignus enim
(vt est in prouerbijs Senecæ adscriptis) etiam dandi
150 causam excogitat, & grati homines hanc † quodam-
modo sibi legem imponunt, vt debere se, quod sponte
tribuunt, existiment, *cap. 1. ext. de donationib.* Non ali-
ter, ac Saluianus ait *lib. 6. de prouidentia. ad finem.* dici-
mus donum esse, quod pretium est. Sic Ausonius in
gratiarum actione ad Gratianum: Quisquam, inquit,
quod indulget, quasi ab obnoxio deferatur, pretium
mauult vocare, quam donum? Nec abit ab hoc Petro-
nius Arbiter *mihi pag 93.* dicens: Pro commodato se
beneficium debere velle.

CAPVT XXVII.

De beneficijs fideiussorum, siue quæ fideiussoribus competunt.

SVMMARIA PROEMII.

1 *Beneficia fideiussorū alibi etiam Remedia iuris, & Exce-ptiones appellantur.*
2 *Fideiussor alieno laborat morbo, vndè etiam veniam me-retur, mitiusque est tractandus.*
3 *Fideiussori iura fauēt propensius, quā debitori principali.*
4 *Fideiussio quando est nimis grauis, & onerosa fideiubenti, interpretanda venit, vt potius inutilis sit, quam vt ni-mis grauet.*
5 *In explicatione beneficiorum fideiussorib. competentium potissima huius tractatus vtilitas consistit.*

SVMMARIA Partis primæ.

1 *Beneficium, excussionis iuxta naturalem ordinē est primū, & principale contra Speculatorē, & Bertazolum. nu. 2.*
3 *Excutere aliquem, est facultates eius discutere, & inquire-re, vt sciatur, an sit soluendo, nec ne. & nu. 4. 5. 6.*
7 *Excussio debitoris adeo est rigorosa, vt fiat vsque ad saccu-lum, & peram.*
8 *Excussio principalis debitoris vt fideiussori noceat, omnino eius citatio requiritur.*

9 Iure

9 *Iure Codicis, vt & Digestorum, liberum fuit, relicto reo, fideiussorem eligere, & conuenire.*

10 *Nisi inter contrahentes aliud placitum doceretur.*

11 *Vel fideiussor in id saltem acceptus esset, quod minus à debitore exigi potuisset.*

12 *Vel creditor rogatu fideiussoris cum reo experiretur.*

13 *Iure Nouellarum vero aliud est introductum.*

14 *Camera Imperialis id etiam hactenus obseruauit.*

15 *Beneficium excussionis, quale hodie est, de iure communi competit.*

16 *Inq; naturali æquitate est fundatum.*

17 *Excussionis exceptionem arbitrator quoque admittere debet.*

18 *Beneficium excussionis vocatur beneficium nouæ constitutionis de fideiussoribus.*

19 *Beneficium authent. præsente. C. de fideiuss.*

20 *Beneficium Iustiniani.*

21 *Beneficium de principali prius conuenienda.*

22 *Beneficium sine exceptio ordinis.*

23 *Fideiussor, si prius conuenitur, quam principalis, est peruersio ordinis vnius causa ad aliam, & proinde modus exceditur.*

24 *Talis peruersio ordinis processum vitiat, nisi excipiatur, quod licitè fiat, secundum Lanfrancum de Oriano. Sed contrarium placuit Sebastiano Vantio. nu. 26.*

25 *Sebastianus Vantius, excellens, acutissimus, & doctissimus Doctor.*

27 *Gl. iuris Saxonici constit. lib. 3. art. 39. explicatur.*

28 *Elector Brandenburgicus Ioachimus Fridericus speciali constitutione dispositionem auth. præsente. C. de fideiuss. in sua ditione repetiit.*

29 *Debitore absente, fideiussore autem præsente, iudex fideiussori desideranti tempus definire debet, intra quod producat reum primo conueniendum, ipso in subsidium reseruando. Et nu. 30*

31 *Tempus illud non est præcise 6. mensium, sed arbitrarium. Quod ampliatur num. 32.*

33 *Quæstiones super excussione debitoris occurrentes, in Curiis Germaniæ tam sunt quotidianæ, quam obsonium in prandio. Et num. 34.*

AMPLIATIONES.

35 *I. Fideiussor quilibet pro alio simpliciter fideiubens, habet beneficium excussionis.*

36 *Fideiussor, qui mediante iurisiurandi religione fideiussit, se nihilominus per exceptionem excussionis contra creditorem tueri potest, eaq; opinio est communis, tutior, verior, probabilior, vt num. 37. 39. 40. 41. Sed contrarium arridet auctori num. 45. & aliquot sequentib. præsertim nu. 51. 53. 54 & 55.*

38 *Andreas Alciatus lumen, & decus iuris Ciuilis, ac Canonici, fons eloquentiæ vberrimus, ac Iureconsultorum suæ ætatis celeberrimus.*

42 *Iuramentum sequitur naturam actus, super quo interponitur.*

43 *Iuramentum non nisi robur obligationi, suos intra limites manenti, addit, seu iuris vinculo religionis vinculum annectit.*

44 *Iuramentum religionem quidem maiorem inijcit, at non obligat maiore vi, quam obligat contractus principalis, cui accedit.*

46 *Iuramentum vim habet præcisæ, ac enixissimæ voluntatis, ac sic quasi expressæ renuntiationis.*

47 *Fideiussor, etiam absque iuramenti vinculo, satis firmiter est obligatus.*

48 *Iuramenti vicem de iure, & apud Deum obtinet sola assertio.*

49 *Loquela simplex in foro Dei tantum præstat, quantum iuramentum.*

50 *Iuramentum ex abundanti accedens, omnino vires aliquas, & maius robur, præter, & vltra naturam actus, super quo interponitur, habere debet. Et nu. 63.*

52 *Sententia animæ, ac conscientiæ magis tuta, & æquior semper est præferenda.*

56 *Andreæ Fachinei traditio examinatur. vsque ad nu. 66.*

57 *Obligatione principali ob defectum consensus nulla apparente, deficit etiam accessoria, robur additura.*

58 *Iuramentum non regulatur à natura contractus, sed magis contractum ampliat, & extendit, & præcisè iurantem obligat, etiam extra naturam contractus.*

59 *Homo Christianus, qui interposito iureiurando aliquid promittit, illud candide præstare debet.*

60 *Æquitatis gradibus concurrentibus, merito præferenda est illa æquitas, quæ circa dispendium salutis versatur, illi æquitati, quæ saltem circa attenuationem rei familiaris est occupata.*

61 *Curandum est magis de salute animæ, quam de rebus.*

62 *Regula inferioris gradus cedit superiori.*

64 *Creditor, & fideiussor non sunt iudicandi ad imparia. Et num. 65.*

66 *Petri Rebuffi opinio non admittitur.*

67 *II. Fideiussor, qui se principalem debitorem constituit, habet beneficium excussionis. Eaque opinio est æquior, & magis communis, & ab Academia Rostochiensi approbata. numer. 69. Verum in contrariam sententiam secedit auctor. num. 80. & multis seqq. præsertim num. 118. 119.*

70 *Sententia media inter has discrepantes opiniones proponitur, & stabilitur. nu. 71. 72. 73. & 74.*

75 *Eaq; secundum huius sententiæ defensores, est æqua, & communis.*

76 *Approbata à Collegio VVittebergensi, & Lipsensi.*

77 *Electore Saxoniæ Augusto.*

78 *Scabinatibus ditionum Saxonicarum, ante constitutionem Electoralem.*

79 *Et est verissima ex Rutgero Rulando.*

80 *Disputare de indubitabili est actum agere.*

81 *Disputatio omnis in re clara, & expedita est inanis, & otiosa.*

83 *Creditor, cui datus est fideiussor sub conditione si principalis in solutione deficeret, non potest agere contra fideiussorem, non discusso principali, etiamsi in instrumento beneficio excussionis sit renuntiatum.*

84 *Obligans se pro alieno debito, faciendo casum proprium, non iuuatur beneficio excussionis.*

85 *Reus principalis, & fideiussor non sunt vnum, & idem.*

86 *Obligatio rei, & fideiussoris differunt, huius obligatio est minor, illius verò maior. Et nu. 113.*

87 *Beneficium legis, vel statuti de debitore loquens, propriè ad fideiussorem non extenditur.*

88 *Verba vno tempore duplicem, & quidem contrarium intellectum, & effectum habere non possunt.*

89 *Homo vnus in vna causa vnoque respectu duorum vicem sustinere non potest. Idque exemplis declaratur num. 90.*

91 *Verbum ne quidem minimum in instrumentis contractuũ, imò, & in materia odiosa, & renuntiationibus positum, sine operatione esse debet.*

92 *Syllaba ne quidem superflue apponi debet. Et nu. 93.*

94 *Captiosa fallacia in iure prorsus improbatur.*

95 *Color à debitore, ac fideiussore quæsitus non attenditur.*

96 *Domini Ernesti Cothmanni argumentationi obuiam itur.*

97 *Proprietas sermonis, & vulgi appellatio pro iure habentur.*

98 *Notificationem eius ab alio desiderare, quod ipse scire teneris, non est ferendum.*

99 *Mutuo data pecunia, mera etiam est mutua pecunia, & qui naturaliter obligatur, etiam iure naturali obligatus censetur.*

100 *Pacta contrahentium dant legem, & formam contractui.*

101 *Renuntiare in effectu nihil aliud est, quam se principalem constituere.*

102 *Aduersus sua pacta venire nemini licet.*

103 *Verbis, vel facto se declarare, paria sunt.*

104 *Modum*

104 Modum non curamus, quando habemus effectum.

105 Conditio personæ vbi locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficit.

106 Fideiussor, qui iurato promisit, se acturum, & facturum, vt debitor soluat. Item, qui promisit, se soluturum ad solum verbum creditoris, nullo alio docto, vel deducto, conueniri potest, non excusso principali, ex Baldo, Corneo, Imola, Alciato, Alexandro, & Hieronymo Grato contra Decium.

107 Iudex, qui ad preces creditoris supplicantis se offert, soluere dictos nummos, non potest conueniri, vt fideiussor.

108 Pater consentiendo filio agenti sibi non præiudicat, quia consentit authorizando, non se obligando.

109 Administrator ciuitatis decretum interponens transactioni, sibi tamen non præiudicat.

110 Fideiussor alius cum pro fideiussore fidem suam interposuisset, tunc fideiussor primus ex natura ipsius rei, licet hoc nomine dicatur, fit principalis, & est loco rei.

111 Expressum maioris est efficaciæ, quam tacitum.

112 Differentia quoties est obligationum, toties altera alteram perimit.

114 Principem locum tenere maius est, quam accedere.

115 Præcedere plus est, quam sequi.

116 Principum, & magnorum Dominorum quis in sessionibus, processionibus, votis, &c. præcedat, quis sequatur, remissiue.

117 Lege quod fit, potest etiam fieri per pactum.

120 Stephanus Aufrerius vir doctior est, quam plures putant.

121 Vltima authoris num. 67. supra tacta opinio in practica communiter tenetur.

122 Et est æquitati magis amica.

123 Camera quoque Imperialis ante multos annos secundum illam iudicauit.

124 Vt, & Senatus iuridicus Academiæ Iuliæ, quæ est Helmstadii.

125 Et Dicasterium Ienense.

126 Constitutæ pecuniæ reus exceptionem excussionis opponere potest.

127 Reus principalis est aliud, aliud constituens, & aliud constituens, aliud fideiussor.

128 Aliud est, per stipulationem constituere se reum principalem, aliud nudo pacto se constituta pecuniæ reum facere.

129 Vocabulorum vana nomina non tam attendenda, quam intentio & sensus partium.

130 Homines simplices, & idiotæ, vt, & rustici, probabiliter versantur in ignoratione vocabulorum.

131 Verba contractus sunt forma contractus.

132 Voluntas cernitur in verbis, sicut facies in speculo.

133 Fideiubere pro aliquo simpliciter promittens, non tenetur se principaliter obligare, sed alter se prius obligare debet.

134 Origo, & initium contractus in dubio attendi debet.

135 Plus valet, quod agitur, quam quod simulate concipitur.

136 Factores siue institores hodierni, licet mille literis scribant, se esse debitores, non tamen suo nomine possunt conueniri. Et nu. 137.

138 Errare cupiens, non quod est, sed quod vult, credit.

139 Principalem debitorem se constituens fideiussor, ad quid, & in quantum teneatur. Et nu. 140. & 141.

142 III. Fideiussor indemnitatis, habet beneficium excussionis. Quod ampliatur nu. 143 & 150. Declara tamen, vt nu. 144. 145. 146. 147. 148.

149 Fideiussor officium gerentis, an prius conueniri debeat, quam collega qui non gessit.

151 Fideiussor indemnitatis etiam in solidum tenetur, si principalis omnino non sit soluendo. Et nu. 152. 153. 154.

155 IV. Fideiussor fisci beneficio excussionis rectè vtitur. Quod extenditur num. 157.

156 Fiscus non facilè conueniri, & ad solutionem adigi potest.

158 V. Clericus fideiussor gaudet beneficio excussionis.

159 VI. Excussionis beneficio vtitur is, qui iudicio sisti promisit.

160 VII. Excussionis beneficium competit aliquando inter plures fideiussores. Quod exemplo demonstratur nu. 161.

162 Pecuniam accipiens loco debitoris est, alter qui non accepit, fideiussor manet. Et nu. 163. 164. 165. 166.

167 Pecunia communis, si penes aliquem sociorum sit, & alicui eorum quid absit, cum eo solo agendum est, penes quẽ ea pecunia est.

168 VIII. Fideiussor, qui liberè, & sine exceptione se soluturum promisit, beneficium excussionis opponere potest. Sed declara vt nu. 169

170 IX. Fideiussor excussionis beneficio vtitur etiam aduersus debitoris hæredem.

171 Adeo, vt hoc casu hæredem ætas pupillaris non excuset.

172 Nisi modo debitor in mora iam constitutus decesserit, tunc enim excussio aduersus hæredem non competit, sed statim ad fideiussorem peruenitur.

173 Fideiussori indulgetur excussio contra hæreditatem iacentem.

174 Hæreditas iacens, hoc est, nondum adita, personæ vice fungitur.

175 Hæreditas domina est, & defuncti locum obtinet.

174 Hæreditas iacens quomodo excutienda. Et numer. 178, 179. 180.

177 Hæreditas iacens in nullis bonis esset, nec possideri dicitur.

181 Limitationes, quibus fideiussori beneficium excussionis nõ competit, ab aliis iam ante prolixe sunt relata.

182 Superuacuum est, actum agere.

183 Anium ob multitudinem rustici sationem non intermittunt.

184 Vtile est, de iisdem quæstionibus plures à pluribus fieri libros, diuerso stylo.

185 Materiam antiquam licet repetere, vt aliquid addatur.

LIMITATIONES.

186 I. Fideiussor beneficio excussionis destituitur, quando ei renuntiauit.

187 Iuri pro se introducto quilibet renuntiare potest.

188 Renuntiatio hæc debet fieri non in genere, sed in specie.

189 Et statim in scriptum redigi.

190 Renuntiatio est stricti iuris

191 Renuntiatio, cum sit instar donationis, non præsumitur.

192 Excussionis beneficium reale vt est, & ad hæredem transitorium: ita & renunciatio fideiussoris ipsius hæredibus officit. Et nu. 194.

193 Renunciatio iuris ab vno facta, ei tantum, non aliis nocere debet.

195 Hæres pacto, quod defunctus fecit, fidem præstare debet.

196 Fideiussor conuentus à creditore, potest deponendo expensas petere, vt excutiatur principalis suo periculo, non obstante, quod ipse beneficio excussionis renuntiauerit, cum hoc modo creditoris non intersit.

197 Obligante se aliquo vt correum, si negotium pertineat ad alium, nihilominus tamen hoc retinet naturam fideiussionis.

198 Et correus potest petere à creditore, vt correum excutiat suo periculo, & suis sumptibus.

199 II. Debitore notoriè soluendo non existente, frustra aduersus eum excussio instituitur.

200 Notorietas illa est probanda.

201 Probatur autem sex modis.

202 Ministri falsam relationem de excussi debitoris bonis facientes, pœna legis Corneliæ de falsis puniuntur, si pecunia corrupti sint. Alias secus, vt nu 203.

204 Debitore, propter alienationes in fraudem creditorum factas, non soluendo existente datur creditori actio aduersus illos, in quos fuit facta alienatio, & fideiussori interim parcitur.

205 Aes magnum alienum contrahentes, fideiussoresq; dantes, si

tes, ſi poſtea non ſoluendo exiſtant, poſſunt arbitrariè puniri.

206 Diuus Imp. Rodulphus II. Elector Saxoniæ Auguſtus grauiter coercuerunt tales (vt ita loquar) Albidios, & proteruiam facientes.

207 Alphonſum Aragoniæ Regem antambulonem habentes.

208 Arycandei Lycii, ære alieno grauati, cum non poſſent fœnus perſoluere, in Mithridatis partes ſe contulerunt, ſperantes debitorum abſolutionem. Sed auctor eandem improbat.

209 Pœna vbi contemnitur, liberum eſt homini in male agendo arbitrium.

210 III. fideiuſſor, qui ſe fidem ſuam interpoſuiſſe inficiatur, ſi deinceps mendacij conuincatur, beneficium excuſſionis perdit.

211 Mendacia lex ſeuere prohibet, mendacesque odio habet.

212 Mendaces apud Perſas, & Indos pœna perpetui ſilentij moleſtabantur.

213 Mendacis pœna propria eſt iſta, vt poſtea ei, etiam vera dicenti, non credatur.

214 Fructum nemo habere debet ex eo, quod niſus eſt impugnare.

215 Mendacio nulla certa pœna regulariter à iure eſt indicta.

216 Mendax regulariter in dolo eſſe præſumitur, ſi mendaciũ in ipſius commodum vergat.

217 Mendacia, & infitiationis iura noſtra multimodis puniunt.

218 Limitatur ſupra nu. 210. poſita principalis fallentia, vt non procedat. I. Si ex ignorantia, & ſine dolo malo, ac lata culpa, aut etiam titubante animo, iſta infit[i]atio fiat. Et num. 219.

220 II. Secundo quando fideiuſſor negat ſub clauſula. Negãdo narrata, prout narrantur. Aetiologia ponitur, num. 221. 222. & 223.

224 III. Si infitiantem fideiuſſorem infitiationis pœniteat, contra Baldum, & Alexandrum, Iaſonem, & Chaſſanæum, nu. 225.

226 Secunda poſt naufragium tabula eſt, culpam ſimpliciter confiteri. Et num. 227.

228 Pœnitentibus poſt commiſſum factum in plurimis caſibus parcitur.

229 Currimus ad ſcelus præcipites, ſed ſedente impetu, illud veris mox æſtimamus pretijs.

230 Fideiuſſor fideiuſſionem abnegans, ſed poſtea pœnitentia ductus, cogitur creditori expenſas refundere.

231 Renuncians iuri, ſiue expreſsè ſiue tacitè, expenſas refundit, ſiue appellans ſit, ſiue appellatus.

232 Renanciatio fieri debet, ſaluo iure expenſarum.

233 Fideiuſſor aſſerendæ ſaltem ſolutionis gratia, aut pro conſeruando honore, aut etiam iocosè, ſi fideiuſſiſſe negans, beneficio excuſſionis priuari non facilè debet. Et num. 234.

235 Iocus, calor iracundiæ, aut lubricum linguæ non debet facilè ad pœnam trahi.

236 IIII. Si creditor fideiuſſori pœnam infitiationis condonet, & remittat, beneficio excuſſionis non exuitur.

237 Iudex ex officio lites diminuere debet.

238 IV. Fideiuſſor, qui excuſſionem primo loco contra debitorem inſtitutam ipſemet doloſe impediuit, non eſt dignus beneficio legalis excuſſionis. Quod exemplificatur. num. 239 & 240.

241 V. Fideiuſſor ſe fruſtra excuſſionis beneficio tuetur, ſi fortè debitor excuſſus habeat quidem bona, ſed quę emptorem non inueniant. Quod tamen mollitur, nu. 242.

243 Fideiuſſor ante principalem rectè conueniri poteſt, ſi principalis habeat res extra territorium ſitas, quæ de facili haberi non poſſint.

244 VI. Excuſſionis beneficium ceſſat, ſi pater pro filio fidem ſuam interpoſuerit. Sed declaratur hæc concluſio nume. 245. 246. 248. 249.

247 Nuptiæ liberant filium à patria poteſtate.

250 VII. Fideiuſſor beneficio excuſſionis deſtituitur, quando animo nouandi principalem obligationem in ſe ſuſcipit.

251 Fideiuſſor obligans ſe, & bona ſua principaliter, & in ſolidum, tenetur ſoluere, licet principalis non ſit obligatus.

252 VIII. Exceptio excuſſionis ceſſat, ſi non fuerit oppoſita.

253 IX. Excuſſionis beneficio non eſt locus, vbi conſuetudine vel ſtatuto receptum eſt, quod fideiuſſor ante excuſſam principalem conueniri poſſit. Ratio ponitur, nu. 257. & 258.

254 Conſuetudo talis eſt in multis locis Italiæ.

255 Item in Auſtria.

256 In Hiſpania, Delphinatu, apud Venetos, Florentinos, & Lucanos.

259 X. Fideiuſſor, qui pro debitore naturaliter tantum obligato interuenit, excuſſionis beneficio non gaudet.

260 Obligatus naturaliter tantum non poteſt excuti.

261 XI. Fideiuſſor ſuccedens debitori fruſtra excuſſionis beneficio innititur.

262 XII. Excuſſionis beneficio fruſtra ſe iuuare conatur fideiuſſor, ſi debitor principalis in longinquis regionibus ſit abſens.

263 Vel præſens quidem ſit, latitet tamen.

264 XIII. Excuſſionem debitoris fruſtra vrget fideiuſſor, qui bona debitoris apud ſe habet.

265 Fideiuſſor propter paupertatem habet poteſtatem vendendi bona debitoris, & ſatiſfaciendi creditori, licet aliquando mandatum ad vendendum exhibere nequeat.

266 Fideiuſſor, à venditore notorio conuentus, non tenetur litigare, ſeu in lite perſiſtere, ſed cautè agit, ſi illi tempore ſolutionis adueniente, ſoluat.

267 Fideiuſſor cenſetur mandatum habere à principali debitore ad ſoluendum.

268 Fideiuſſor res debitoris apud ſe depoſitas, an eodem modo vendere poſſit, excutitur. Et num. 271. & numero 272.

269 Res depoſitæ valde ſunt priuilegiatæ.

270 Piſides iactrimis grauiſſimam depoſiti cauſam agebant.

273 XIV. Excuſſionis beneficio deſtituitur fideiuſſor, ſi debitor non facilè queat conueniri, vt puta, ſi ſit potens, iniurioſus, & rixoſus.

274 Paria ſunt non ſoluendo eſſe facultatibus, vel non eſſe ſoluendo conueniendi facultate.

275 Rixoſitas, & potentia in illa iudicis arbitrio relinquitur.

276 XV. Excuſſionis exceptio locum non habet, ſi cauſa ex æquo, & bono eſt determinanda.

277 Excuſſionis exceptio inuenta eſt, ad rigores iuris conſeruandum.

278 Et eſt de apicibus iuris.

279 Apices iuris quinam ſint, remiſſiuè.

280 Apices iuris non attenduntur, vbicunque cauſæ ex bono, & æquo ſunt decidendæ.

281 Mercatorum in foro ſummariè, de plano, & de æquitate, non inſpecti iuris apicibus proceditur.

282 Excuſſionis exceptio inter mercatores, campſores, Bancherios, nummularios locum non habet, ex ſententia quorundam, quę eſt communis, num. 283. A Senatu Pedemontano approbata, num. 284. Sed contrarium de iure ſcripto verius eſt, nu. 285.

286 Iura ſua inſequens, bona fide agere cenſetur.

287 Æquitas legis, non capitis, ſequenda eſt.

288 Iudex, cui commiſſum eſt, vt ſola facti veritate inſpecta procedat, an exceptionem excuſſionis reijcere poſſit, examinatur, ex Menochio, Cacherano, Rebuffo, Cornazzano, & Fachineo.

289 Iudex vtitur publica poteſtate.

290 Arbitri, quibus conceditur, vt cognoſcant ex æquo, & bono, num poſſint reijcere exceptionem excuſſionis remiſſiuè.

291 Excuſſionis exceptio de iure Canonico locum non habet.

Sed

Sed contrarium arridet auctori, ex traditione Ludolphi Schraderi, num. 292.

293 *XVI. Excussionis beneficium non prodest fideiussori, si per processum executiuum, qui mereatur executionem paratam, ex vi statuti, vel conuentionis executiuae, conueniatur. Sed declara, vt nu. 295.*

294 *Instrumenta, quantumcunq; Authentica, de iure communi executionem paratam non habent.*

296 *XVII. Principes, Comites, & veri Nobiles, qui pro aliis fideiusserunt, excussionis beneficio se frustra tuentur. Contrarium tamen astruente Ioan. Koppenio, vt nume. 308.*

297 *Principis verba debent esse firmissima, etiam non iurata.*

298 *Promissio facta sub fide principali, generositatis, vel nobilitatis, & fidei viri nobilis, ac probi, ex notoria Germaniae consuetudine, quoad vinculum contractus, pro iuramento verè, ac corporaliter praestito habetur.*

299 *Idem est, si princeps promittat, sub vero veritatis, facere hanc, vel illam rem.*

300 *Princeps, ad exemplum Regum apud Medos, & Persas, debet habere vnum calamum, & vnam immutabilem linguam, & esse immobilis, sicut Polus, & Lapis angularis.*

301 *Ad regiam fidem pertinet, non verba modo verum quoq; capitis nutus seruare.*

302 *Princeps omne verbum debet putare iuratum.*

303 *Leuitas, & inconstantia maximè in Principibus vituperanda est.*

304 *Imper. Adolphus Nassoniensis apud Cuspinianum fluxae fidei taxatur.*

305 *Constantia Imp. Friderici III. commendatur.*

306 *Carolus Quintus dicere solebat, Fidem rerum promissarum, etsi toto mundo exsulet, tamen apud imperatorem consistere oportere.*

307 *Fiscus Principis non vtitur beneficio excussionis.*

309 *XVIII. Excussionis beneficio non gaudet fideiussor ad obstagium obligatus contra Io. Koppenium, nu. 310.*

311 *Io. Koppenii in Ransgerdorff rationes examinantur.*

312 *Cautela, vt citra omnem disputationem fideiussor ad obstagium obligatus, excussionis exceptione priuetur.*

313 *XIX. Excussionis beneficium non admittitur, si creditor, qui est debitor fideiussoris compensatione vti velit, contra fideiussorem.*

314 *XX. Fideiussor Iudicati non gaudet beneficio excussionis.*

315 *XXI. Fideiussor non potest opponere exceptionem excussionis contra literas compulsoriales.*

316 *XXII. Fideiussor in causa criminali pro relaxatione datus, non habet beneficium excussionis, sed potest iudex statim executionem ab eo incipere, vt reum sistat.*

317 *XXIII. Fideiussor, qui iudicio sisti, & iudicatum solui promisit, non fruitur beneficio excussionis.*

318 *Adhibenda tamen distinctio, ex Ludolphi Schraderi traditione.*

319 *Fideiussor, qui promisit, se, si conueniatur, soluturum debitum maximè, prorsus, confestim, &c. beneficio excussionis se frustra tueri conatur.*

Hactenus de actionibus, quae fideiussori ad id, quod soluit, aliaq; dependentia repetenda, diuersimodè competunt, abundè est dictum. Sequitur itaque, vt de beneficijs exceptionibusque fideiussorum, quibus conuēti se tueri possunt, iuxta ordinem supra scriptum, etiā nonnullam attexam.

1 Quae autem † modo beneficia fideiussorum nominant (secutus Speculat. *in tit. de renunc. §. 1. numer. 10.* Petr. de Vnzola *in pract. sine appar. Notar. in tit. de benef. espec. fideiuss.* Bertaz. *in tract. clauf. in l. cla. 40. glo. 1.* & communiter DD.) ea alibi et remedia iuris Cuia. *lib. 19. obser. cap. 34.* & exceptiones appellantur: Et

2 † quia fideiussor alieno laborat morbo, vnde etiam veniam meretur, mitiusque est tractandus, vt per glo. *in d. in nostra verb. inutilem. de procur.* astruit Ioan. Brechaeus *in l. si ita 150. num. 3. & 4. ff. de verbor. signif.* probatque Salycet. *in tract. de mora quaest. 2. princip. num. 27.* Cephalus *consi. 593. num. 55. lib. 3.* Ioan. Vincent. Hondedaeus *consultat. 50. num. 31. volum. 1.* Hierony.

3 Magonius *decis. Lucens. 92. num. 6.* ac † praeterea fideiussori iura fauent propensius, quam debitori principali, vt ait Elbert. Leonin. *in consi. 92. num. 6.* adeo, vt

4 quando † fideiussio est nimis grauis, & onerosa fideiubenti, interpretanda veniat, vt potius inutilis sit, quā vt nimis grauet. Parisius *consi. 510. num. 55. & 57. volum. 1.* Hieronim. Magonius *decis. Florent. 57. num. 63.* ideo etiam varia beneficia hinc inde in iure nostro sparsa reperiuntur, quae quantum fieri poterit (cum

5 † potissima huius tractatus vtilitas in eo cōsistere videtur) deinceps, quasi in tabula, oculis subijciam, materia tota in 5. partes diuisa.

PARS I.

DE BENEFICIO EXCVSSIONIS.

1 A Beneficio verò † Excvssionis meritò huius tractationis initium facio, quia iuxta naturalem ordinem est primum, & principale, quo fideiussor vtitur, antequam vlli alij beneficio sibi competenti innitatur: Si enim debitorem in totum idoneum esse contingat, non vtiq; vel beneficio diuisionis, vel cedendarum actionum opus erit, cum debitore soluente, fideiussor in nullo grauetur, atque ita subleua-

2 tione etiam non indigeat. Et quamuis † Speculatorem, & Bertazolium *in tract. clauf instrum. clauf. 40. glo. 2. num. 1.* in alia opinione esse sciam, vtpotè qui Epistolae D. Hadriani beneficium praecedere, & prius tractari debere volunt, in praesentiarum tamen cum illis non facio.

3 Excutere † porrò quid sit, alij quidem iam ante satis fusè declararunt, quos citat Francus *in d. tract. de fideiussor. cap. 5. num. 144. & 145.* quibus ego saltem addo Angel. & Iason. *in §. item si quis in fraudem Instit. de actionib.* Negusant. *de pignorib. 2. part. princip. memb. 1. num. 21. cum multis sequentibus.* Sed vt vno verbo re-

4 petam: Excutere † aliquem, est facultates eius discutere, & inquirere, vt sciatur, an sit soluendo nec ne, *l. 2. ff. si quis omiss. caus. testament. l. 3. § si inter. ff de magistrat conuen. l. 1. C. de reuoc. his, quae in fraud. cred.* Id quod Vlpianus *in l. si mandatuero 42. ff mandati.* excutere vires alicuius, Paulus verò *in l. Lucius Titius. 46 §. cum testamento. ff. de administratio* excussare tutores dixerūt.

5 Quod † verò Vlpianus *in l. si fideiussores. 29 §. si cum debitor. ff mandati.* & fideiussori suum nomen excuti à creditore asserit, id alio sensu accipiendum est, vt nimirum ibi nihil aliud sit summam excutere, quam exigere summam, in quam intercessor fideiussit.

6 Hoc † igitur in proposito excutere debitorem, est inquirere in ipsius bona, an ex ipsis creditori in solidū

7 satisfieri possit, quae quidem excussio † adeo est rigorosa, vt fiat vsque ad sacculum, & peram, Iason *in §. fin. num. 6. Instit. de action.* Ludouic. Gomez. *in §. item Seruiana. nu. 37. Instit. de action.* Vincen. Caroc. *de excuss. bon. q. 1. num. 1.* vbi inquiunt, hodiè debitores execntari in omnibus bonis, etiam vsque ad indumenta, non relicta ipsis, nisi vnica veste, qua corpus tegant,

8 ne nudi incedant. Quanquam, vt † illa ipsa excussio principalis debitoris fideiussori noceat, omnino eius citatio requiritur, secundū Bald. *in l. auctore. C. de euict.* Gabriel. Roma. *lib. 2. tit. de citat. conclus. 1. num. 733.* Io. Petr. Surdum *decis. 256. num. 17.*

Cum itaq; (vt ad rem ipsam accedam) iure Digestorum, & Codicis creditori, post morā debitoris, libe-

9 rū † esset, relicto reo, fideiussorē cōuenire, & eligere, *l. si mādauero. § inter. ff. mandati.* Caius *in frag. li. 2. tit. 9. l. 1.*

l.2. vbi Donellus, *l. non vellè. l. iure nostro. l. liberum. l. si*
alienam. l. si cui eligendi. l. reos. l. vlt. C. de fideiuss. Borcholt.
20 *de transact. cap. 3.* Nisi † vel inter contrahentes aliud
placitum doceretur, *d. l. iure nostro, & d. l. si alienam.* vel
31 † fideiussor in id saltem acceptus esset, quod minus à
debitore exigi potuisset, *l. inter creditricem. ff. de fide. iuss.*
32 vel † creditor rogatu fideiussoris eum reo experire-
tur, *d. l. si mandauero. 22. §. interdum. ff. mandati. §. tua gra-*
tia. Instit. eod. tit.

23 Id † verò posterioribus temporibus satis asperum,
& durum videretur, ideò iure Nouellarum constitu-
tionum sancitum est, quod præsente tam debitore,
quam fideiussore, non debeat permitti, intercessorem
conueniri, priusquam reus inuentus sit minus idoneus,
vel in totum, siue in partem, *Nouell. 4. & ibi Cuias de*
fideiussorib. vnde sumpta est Auth. præsente. C. de fideiuss.
vbi Bart. Bald. Salyc. & Ioan. Sichardus. Sebast. Medices de
conseruanda possess. nu. 312. Myning. *cent. 1. obs. 15.* VVa-
senbec *cons. 111. vol. 1.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipul.*
24 *c. 9. conclus. 5. nu. 95.* Idq; † etiam in augustissima Cam.
Imp. mox post ipsius exortum, admissum, & obserua-
tum est, ceu apparet ex select. sant. Dn. Barthij de 25.
Maij, Anno 1503. *lit. B.* in his verbis, viso processu, &
perpensis rationibus NN. in causa N. rationeq; dictæ
pecuniæ perpensa dicimus, quod N. sit fideiussor illa
sit relaxata illa vidua ob solutionem dictæ pecuniæ
quanto citius, & ille vt debitor principalis soluat
summaria executione, vt suos est, ac de iure, &c. Eam-
25 qua ob causam etiam hoc beneficium (quod † deiu-
re communi competere asserit Magonius *decis. Florent.*
26 *quadragesimaque nona. num. nono.* quodq; † in naturali
quoq; æquitate est fundatum, & ob id non facilè tolli
27 potest, in tantum vt †. & arbitrator excussionis exce-
ptionem admittere debeat, Natta *cons. 521. num. 9. &*
11. vbi alios citat) non solum vocatur beneficium
28 † nouæ constitutionis de fideiussoribus. *Specul. de re-*
29 *nunt. §. 1. nu. 10.* Beneficium † Auth. præsente C. *de fi-*
deiuss. Colerus *de process. execut. part 1. cap. 16. num. 333.*
20 Beneficium † Iustiniani, Cuiac. *lib. 19. obser. c. 35.* Ant.
21 Thessaur. *decis. 166. in princ.* Beneficium de † princi-
pali prius conueniendo, Lanfr. Bald. *decis. 83. de excuss.*
22 *ben. p. 2. q. 16. nu. 2.* Sed † etiam exceptio siue beneficiũ
ordinis, Io. Baptista Asinius *de execut. in prolegom. c. 2.*
nu. 13. propterea, quòd seruato ordine creditor in con
ueniendo progredi debeat.

23 Quod † si igitur prius conueniatur fideiussor, quam
reus principalis, est certè peruersio ordinis vnius cau-
sæ ad aliam (& proinde etiam modus exceditur, vt
ait Cæsar Contardus *in l. vnica. q. 24. nu. 37. C. si de mo-*
ment. poss. appell. fuerit.) quia debet præmitti causa, quæ
debet agitari cum reo principali, non quæ agitatur
24 cum fideiussore, atque ideò † talis peruersio ordinis
processum vitiat, nisi excipiatur, quod licitè fiat, vt
vult Lanfr. de Oriano *in tract. de interloc. & appell. nu.*
30. quod tamen vix admittere videtur Sebast. Vantius
(referente Io. Baptista Ploto *in tract. de in lit. iur. §. 8.*
25 *nu. 1.* Excellens, † acutissimus, & doctissimus Doctor)
in tract. de nullit. process. rubric. de null. senten. ex defectu
processus. num. 50. vers. idem obseruandum. dicens, talem
26 † peruersionem non vitiare, cum iura partium tan-
tum respiciat, neq; hic sit cognitio eiusdem causæ ad
se ipsam, sed vnius causæ ad aliam, id quod etiam ipse-
met Lanfr. in præallegato loco fatetur.

27 Neque † obstat supra dictis argumentatio gl. iuris
Saxonici constit. *lib. 3. art. 39. in verb.* propterea prius
conueniendos esse fideiussores, quod creditor debito-
ri fidere nolens, eorum fidem est sequutus, quare etiã
nos de fide sua prius marito conuenit, quam debito-
rem molestat: Ipsamet enim gl. fatetur contrarium iu-
re nouissimo statutum esse, *in d. Auth. præsente. C. de fi-*
deiussorib.

28 Et quidem † hæc ipsa iuris communis dispositio nu-
perrime etiam per Electorem Brandenburgicum Ioa-
chimum Fridericum speciali constitutione repetita,
& introducta est, vt constat, in ordinat. palat. sicuti de
præterito, vsque nunc admoniti sumus, quod ob debi-
ta quibus aliquoties fideiussor grauatus, est causa ip-
sius fideiussionis, & etiam principalis, qua de re ex-
pensæ immodica factæ sunt, & principalis causa est,
statuimus ergò, quod ex bonis immobilibus principa-
lis debet releuare fideiussorem debitoresq; bona illius
accipiant, &c.

29 Sed † quid dicamus, si fortè fideiussor præsens sit,
absit vero reus principalis? Sanè hoc casu intercés-
sor iure quidem conuenitur, sed iudex tempus ei desi-
deranti definire debet, intra quod producat reum pri-
mo conueniendum, ipso in subsidium reseruando.
30 Transacto † autem eo tempore compellitur satisfa-
care, cessis sibi à creditore actionibus, absq; distinctio
ne contractus siue intercessionis, *d. Auth præsente. C. de*
fideiuss. & facit gl. constit. lib. 5. art. 5. in verb. Naues quæ
31 liberatis sunt. Tempus † autem illud non præcise est
sex mensium, vt nonnullis placuit, sed arbitrio iudicis
relinquitur, qui considerata personarum qualitate, &
loci distantia, sufficiens tempus ad eundum, & redeun
dum definiet, *tex. est in d. Nouel. 4.* & tradidit Menoch.
de arbitr. iud. quæst. casu 40. iunctis ijs, quæ idem auctor
32 habet *eod. loco casu 2.* Idq; tunc † multo magis iudicis
religioni committitur, si fideiussor debitorem princi-
palem à prouincia abesse, & in quo loco sit, se ignora-
re dicat, petens terminum sibi concedi, vt is perquiri,
inuaniri, & produci possit. Menoc. *d. casu 40. nu. 5. cum*
seqq. latè Vinc. Caroc. *de excuss. bon. p. 2. q. 46.* ad quos
remisisse sufficiat. Videbitq; beneuolus lector huius
petitionis formulam *infra cap. 30.*

33 Sed bis ita discussis, & perpenso quod † quæstiones
in Curijs Germaniæ super hac ipsa excussione debito-
ris occurrentes, tam sunt quotidianæ, quam obsonium
in prandio, vt ait Ioan. Koppen in Rangensdorff. *in*
decis. suis. q. 56. in pr. consequens est, vt videamus, quan-
do, vel quibus in casibus, & cuinam fideiussori benefi-
34 cium excussionis competat. Etsi † enim Anton. Gab.
Rom. *lib. 3. concl. tit. de fideiuss.* & Francus *in tract. de fide-*
iuss. c. 5. plures alias personas quoq; enumerant, quæ
beneficio excussionis vtuntur, tamen illa tractatio ad
hanc materiam propriè non pertinet, sed ad ordina-
rias suas sedes meritò reijcitur.

35 Primo † igitur dictum excussionis beneficium
datur fideiussori, simpliciter pro alio fideiubenti,
d. Auth. præsente. C. de fideiuss. Anton. Thessaur. *d. decis.*
36 *166. in princ.* Idq; adeo † verum esse existimant ple-
riqua DD. vt & fideiussor ille, qui mediante iurisiuran-
di religione fideiussit, se nihilominus illo beneficio
contra creditorem tueri possit. Andr. Barbat. *cons. 43.*
part. 2. Grammat. *cons. ciuili 170. nu. 4.* Ant. Thessaur.
decis. 47. num. 4. & d. decis. 166. num. 4. Atq; illud ipsum
37 † commune pronuntiant Andr. † Alciat. lumen, &
38 decus illud iuris ciuilis, ac Canonici, fons eloquentiæ
vberrimus, ac Iurisc. suæ ætatis celeberrimus, (ceu
grati discipuli præceptorem suum appellant Ioannes
Baptista Plotus *de in lit. iurando. §. 34. nu. 2.* & Iul. Clar.
in §. testamentum. q. 46. num. 2.) Andr. inquam, Alciat.
in c. cum contingat. num. 174. extra, de iureiur. Eman. Soa-
rez. *in commun. opin. lit. F. num. 122.* & plures alios refert
39 Duennas *in reg. 335. limit. 20.* Eamq; † opinionem, à
se probatam, tutius etiam disputando obtineri posse
scribit Franc. *in tract. de fideiuss. cap. 5. num. 386. cum*
40 *seqq.* Imò † veriorem esse asserit Bertazol *claus. 41. gl.*
7. num. 1. & Ludolph. Schrader. *in miscellan. cap. 5. num.*
18. mihi pag. 592. nec non Muscatel. *in tract. fideiuss. part.*
41 *2. quæst. 10. num 4. & 5.* Ac † probabiliorem vocat
Andreas Fachineus *lib. 3. controuers. iuris cap. 15.* citatus
ad hoc à Rutgero Rulando *in tract. de commiss. part. 4.*
lib. 6. cap. 4. num 9. Estque secundum Fachineum huius
opinionis præcipuum fundamentum (ex quo solo
etiam Gomezius *lib. 2. resolut. cap. 13. num. 21.* alteram
opinio-

42 opinionem falsam esse astruit) quod † iuramentum
sequitur naturam actus, super quo interponitur, *l. vlt.*
C. de non num. pecun. Guido Papæ *decis.* 99. *Gail. lib.* 2.
obser. 69 *num.* 5. Sed natura obligationis fideiussoriæ
est, vt fideiussor conueniri non possit ante principa-
lem debitorem. Ergò, &c. Quod etiam confirmari
videtur per Theoricam Baldi *in cons.* 346. *incip. Super*
eo. li. 3. & Nettæ *in consil.* 180. *nu.* 9 *tomo* 1. vbi dicont,
43 quod † iuramentum non nisi robur obligationi, suos
intra limites manenti, addat, seu iuris vinculo religio-
nis vinculum annectat, vt ait Ripe *in l. si vnquam. num.*
7. *C. de renouan. donat.* Conarru. *in c. quamuis. par.* 1. *§.* 4.
num. *de pact. in* 6. Probatur illud ipsum denique à Io.
Goddæo *in commen. de contrah. stipul. cap.* 5. *conclus.* 11.
44 *nu.* 162. vbi dicit: Iuramentum † religionem quidem
maiorem inijcere, & conscientiam vehementius mor-
dere, at non obligare maiore vi, quam obligat con-
tractus principalis, cui accedit.
45 Verum enimuero † huic sententiæ (licet eam co-
gitandam relinquat Anton. de Petrucie *in repet. l.* 1. *in*
6. *effectu ff. de iureiur.*) plurimis contradici video, qui
sentiunt, fideiussori, cum iuramento interuenienti, si
quis propter existimationem, & honorem præstat iura-
mentum promittens soluere deq; se se submittere iu-
dicio, & soluere tenetur si principalis debitor non ve-
nerit die præfixa tanquam fideiussor soluere, &c. Ex-
cussionis beneficium prorsus denegandum esse. Cum
46 enim tale iusiurandum † vim habeat præcisæ, ac exi-
xissimæ voluntatis, & sit quasi expressæ renuntiatio-
nis, *l. cum pater* §. *filius matrem. ff. de legat.* 2. *gl. in c. ex re-*
scripto. ext. de iureiur. Bald. *in l.* 1. *q.* 2. *C. commodati.* Aug.
in l. senium. C. qui testam. fac. poss. Gabriel. Roman. *lib.* 2.
com. conclus. tit. de iureiur. concl. 4. *nu.* 1. Menoch. *cons.* 27.
nu. 8. *lib.* 1. pulchrè Martin. Beneckendorff. *in repet. l.* 1.
limit. 1. *memb.* 4. *part.* 4. *nu.* 22. & 23. *ff. de reg. iur.* Nicol.
Boerius *decis.* 221. *num.* 13. Ieremias Setserus in *select.*
d. spat. suis disput. 23. *thes.* 10. *vers. propter iuramentum*:
Insuper absq; dispendio salutis æternæ seruari possit,
ideò secundum illos etiam aliquid operari debet, *cap.*
2. *in fin. extr. de fideiuss.* Alias frustra adiectum dici pos-
47 set; cùm † fideiussor etiam absque iuramenti vincu-
lo, propter interpositam stipulationem, satis firmiter
ad soluendum sit obligatus, vt dixi supra *cap.* 11. *nu.* 2.
ac innuit Anton. Thesaurus *decis.* 47. *num.* 2. & 9. vbi
48 ait, quod de iure, & apud Deum sole assertio semper
sit iuramentum, allegans Alciat. *in Rubr. de iureiuran-*
do. num. 35. & *est text. in c. inter alia.* 22. *q.* 5. Astruit il-
lud ipsum Andr. Ranchbar *part.* 2. *q.* 2. *num.* 99. & Ioan.
Goddæus *de contrah. stipul. cap.* 2. *num.* 37. affirmans,
49 simplicem † loquelam in foro Dei tantum præstare,
50 quantum iuramentum. Quinimò, cùm † ex abundan-
ti accesserit, vires aliquas, & maius robur, maioremq;
efficaciam, præter & vltra naturam actus, super quo
interponitur, habere debet, *l. si quando ff. de legat.* 3. *Cano-*
nistæ ad c. 1. *extra, de iudic.* Alex. *ad l. si conuenerit ff. de iu-*
risd. om. iud. Iaf. *in l.* 5. *nu.* 25. *vers. vnde si ego. ff. de condict.*
causa data. Rectè enim Plautus:

Iusiurandum rei seruandæ, non perdendæ conditum
est.

51 Et hanc † sententiam, tanquam animæ ac conscien-
52 tiæ magis tutam, & æquiorem (vnde etiam † meritò
præfertur alteri, iuxta tradita per Camill. Borell. *in*
tract. de compromiss. §. 2. *glo.* 1. *num.* 397. & 398. & Bar-
nab. Cornazen *decis. Lucensi* 41. *num.* 25.) vltra Hip-
pol. Corset. Gratum Tiraq. Duen. Vasquium, Gabriel.
Roman. & alios allegatos à Francod. *c.* 5. *num.* 362.
sequitur etiam Rolan. à Valle *cons.* 6. *num.* 45. *volum.* 1.
nec non Ioan. Ancharan. Regiens. *quæst.* 32. *num.* 11.
lib. 1. Natta *cons.* 426. *num.* 22. Cacheren. *decis.* 43. *nu.* 4.
Seraph. Senensis *de priuil. iuramenti. priuil.* 88. Iacobus
Ayrerus *in explicat. l. vnic. numer.* 86. *C. de errore calculi*,
Vincen. Carot. *de excuss. bonor. part.* 2. *quæst.* 15 *num.* 4.
& *seqq.* Ioan. Koppen. in Rangersdorff *in decis. suis. q.*
56. *num.* 10. Ioan. Gutierrez. *de contract. iurat. cap.* 23. &
num. 27. & 28. Andr. Gail. *lib.* 2. *obs.* 27. *num.* 21. 22. &
23. Coler. *de process. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 347. Ne-
que in praxi, si casus contingeret, ab illa opinione re-
53 cedere satis tutum esset, quam etiam communem † &
magis veram esse asserit Laurent. Tennius *in tract. cau-*
telarum. cautel. 80. *num.* 12. 13. & 14. & nouissimè non
ineleganter comprobauit Daniel Mollerus *lib.* 1. *seme-*
strium. c. 10. & *in comment ad constit. Saxonicas constitut.*
54 17. *num.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. vbi, & ipse † com-
munē, & veriorē vocat, sequece habeos Hier. Treutl.
select. disput. volu. 2. *disput.* 28. *thes.* 5. *lit.* D. *in fin.* Dieit qz
Camil. Borel. *in controuersia* 13. *nu.* 10 Quod fideiusso-
55 res, † qui mediante iureiurando se obligarunt, si op-
ponant aduersus obligationem iuratam, nulla iuramē-
ti absolutione impetrata, periurij exceptione, tan-
quam litis finitæ, repelli possint, quod in praxi obser-
uatione est dignum.
Et quidem hac opinione retenta, posset etiam elu-
56 tari † argumentum Fachinei supra allatum. Magnum
enim hoc casu discrimen est, inter exceptionem non
numeratæ pecuniæ, & exceptionem excussionis. Qui
enim iureiurando promittit, se pecuniam, quam spe-
rat sibi mutuo datam iri, bona fide restituturum, ne
quidem per somnium cogitat, creditorem ad emissam
cautionem eam non numeraturum, tantum abest, vt si
fortè numeratio non sequatur, per interpositum iura-
mentum hanc exceptionem à se abdicauerit, vel etiā
notam hominis, extreme negligentia, & suum iactare
volentis, sibi inurere voluerit, actua enim vltra eius
intentionem egredi non debet, *l. non omnis. in princ. ff.*
57 *de rebus credit.* Quin † potius, nulla principali obliga-
tione ob defectum consensus apparente, deficit etiam
accessoria, robur additura. Ioan. Godd. *de contrah. sti-*
pul. c. p. 9. *conclus.* 4. *num* 79. Ast qui pro debitore fidem
suam interponit, & nisi is soluerit, statuto tempore se
soluturum mediante iureiurando, promittit, is præsen-
tem, in esse iam productam, & validam obligationem
præsupponit, eiusq; impletionem in se siue suam per-
sonem recipit, non verbotenus (esset id enim credi-
torem decipere) sed tum effectu, quid igitur mirum, si
existente tali conditione non secutæ per debitorem
solutionis, is ad soluendum præcisè cogatur, qui huic
oneri se proprio iureiurando obnoxium reddidit? De-
inde, etiamsi hæc ita constitui non possent, adhuc ta-
58 men magis communis opinio est, quod † iuramentum
non reguletur à natura contractus, sed magis contra-
ctum ampliet, & extendat, & præcisè iurantem obli-
get, etiam extra naturam contractus, vt tenet Iason in
l. si conuenerit. ff. de iurisdict. om. iud. & *in l. si petitum. ff.*
de condict. ob causam. & *in l. si insulam. ff. de verb obligat.*
Decius, & Ioan. Frenc. à Ripe *in c.* 1. *de indicijs.* Alexan.
consil. 37. *num.* 75. *volum.* 2. Socin. *in fallent. verb. iura-*
mentum. Iacob. Merchisellus *in sylua quæst. prac. q.* 3.
nu. 34. *vers. partem tamen.* Daniel Mollerus *in d. constit.*
17. *num.* 8. Ioan. Goddæus *de contrah. stipu. c.* 9. *conclus.* 4.
num. 79.
Similiter huic sententiæ non videtur admodum re-
pugnare alia ratio Fachinei, quod scilicet, excussionis
exceptio summa æquitate nitatur, atq; ideò per iusiu-
randum sublata dici nequeat. Quia respondetur, non
59 † minus æquum esse, vt vir bonus, inprimis homo
Christianus, qui sub fide sola, vel sub simplici verbo
veritatis, ergò multo magis, qui iureiurando interpo-
sito aliquid promisit, illud candidè præstet, nec in di-
latorias solutionum latebras, & circuitus se abdet,
iuxta illud *Psalm.* 15. *vers.* 4 Qui vicino suo iuret, nec
illum decipit, item illud *Leuitic.* 19. *versic.* 11. Non de-
cipiet vnusquisque proximum suum, atque ea, quæ tra-
dit Colerus *de process. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 240
fusissimè, & admodum eleganter Ernestus Cothman.
responso.

60 *responso.18.à num.108.vsq; ad num.134.* Ergo † con-
currentibus his gradibus æquitatis, merito præferen-
da est illa æquitas, quæ circa dispendium salutis, &
animæ versatur, illi æquitati, quæ circa attenuationē
rei familiaris, & quidem ad tempus saltem (neq; enim
fideiussor soluens reuera solutum perdit) est occupa-
61 te, magis † enim curendum est de salute animæ, quam
de rebus. *c. præcipimus.12.quæst.2.* Alciat.*in c. cum con-*
62 *tingat.num.211..extra.de iureiur.* maximè, quia † sæpè
inferioris gradus regula cedit superiori, vtiius priua-
tum naturale iuri naturali publico. VVesenb. *in §.*
pen. Inst. de iur nat. gent. & ciuil. 10. Godd. *de contrah. sti-*
pul.c.7.concl.10 num.129. Et vbi maius est periculum,
ibi cautius quoq; est prouidendum, *l.1.§. sed etsi quis.ff.*
de Carbon.ed ista c. vbi periculum.de electiom. in 6. c. quæ-
scamus.42.distinct. Lælius *consil.3.num.3. lib.2.*

63 Præterea † negari non potest, iurisiurandi vinculū
tam respectu debitoris, & fideiussoris, quam etiam cre
ditoris, suas vires habere, & quidem illorum intuitu
efficere, vt creditor animatior, & audentior factus, eis
multo promptius pecuniem numeret, huius vero con-
templatione, vt tanto minus de solutione pericli-te-
tur, certo sibi persuadens fideiussorem, tanquam ho-
minem Christianum, non facturum irrita, quæ de la-
bijs ipsius processerunt. Cum igitur tale iusiurandum
in persona debitoris, & fideiussoris, per promptissi-
mam creditoris numerationem, finem suum attigerit,
æquum sanè est, vt & in persona creditoris suo debi-
to, promptissimæ nimirum solutionis, non destituatur,
64 siquidem hoc † casu creditor, & fideiussor non sunt
reuocandi ad imparia, *l. si socius pro filia ff. pro socio. l. 1.*
C. de cupress. ex luco Daph. ad.lib.11. l. fin. C. de fructib. &
65 *litium expens.* neque † eius per alterum iniqua con-
ditio inferri debeat. *l. non debet 74 ff de regul. iuris. l. ex*
empto.§. cum autem habere versi. neque enim bonæ fidei.ff.
de action.empti. ac faciunt ea quæ attuli infra *nume-*
ro.97.

66 Scio † tamen Petrum Rebuff. *in l si ita stipulatus.col.*
3.ff de verb.signif. ita distinguere: Aut aliquis sub iura-
mento promisit soluere tertio die Ianuarij, si debitor
non soluerit, & is beneficium excussionis non hebet,
quia debitorem ante lapsum diei prefixi admonere
potuit, *l. Lucius.ff.mandati.* Aut vero iurauit soluere, nō
adiecto certo tempore, & tunc excussionis beneficio
vtitur. Cæterum mihi non placet ista distinctio, sed
simpliciter modo allatæ, & stabilitæ posteriori senten
tiæ inhæreo.

67 SECVNDO † beneficium excussionis, & isti fide-
iussori tribuitur, qui se principalem debitorem con-
stituit; Ita enim traditum est *à gl. in d. Nouell.4* Ange-
lo de Cleuatio *in summa sua. verb. fideiusso. num. 13.* Ab-
bate Panormit. *in c. peruenit extra. de fideiussorib.* Baldo.
in consil. 198.num.7.lib.1. Petro de Rauenne *singul* 201.
Carolo Molinæo *de vsur.q.7.* & multis alijs, quos ac-
cumulant Gail. *lib 2.obs.28.numer.1.* & Francus *d.c.5.*
num.192. cum quibus etiam transit Tiber. Decian. *in*
consi.25.num.10.vol.2. vt, & Bertazolius, multos alios
laudans, *in tract. claus. instrumental. claus.39.glo. 4. num.*
2. Sebast. Medices *de conseru.possess.num.312.versic.de-*
cimotertio fallit. Francis. Monaldus *cons. 124. in princ.*
vol 2. (vbi hoc in clerico exemplificat) Horat. Carpa-
nus *ad statut. Mediolan p.1.c.412. numero.7.& 8.* Imo
68 † hanc æquiorem, & magis communem vocat Anton.
Tesaurus *decis. 166.num.2. vers. verum singulis mature*
discussis. & nouissime Ernestus Cothmannus *in responso*
suo 22. vbi tandem, post 25. Dd. secum sentientes ibiq;
allegatos, in calce subijcit, secundum hanc opinionē
69 etiam † Academiam Rostochiensem simpliciter de
iure respondisse, *5. Decemb. Anno. 95.*

70 Qua † vero hæc ipsa traditio per aliorum inter-
pretum contrariem opinionem impugnata fuit, ideo
nonnulli ad tollendum hoc dissidium sequenti distin-
ctione vti voluerunt.

Aut fideiussor constituendo se principalem debi-
torem facit hoc animo nouandi, hoc est, vt obligatio
in persona principalis debitoris extinguetur, atq; in
se per nouationem transferatur, vel vt is in vicem
eius, qui erat obligatus, debitor constituetur, *vt ait l.*
frustra.C. de non num.pecun. tunc indistinctè, vt illi vo-
lunt, poterit conueniri fideiussor, & cessabit hoc be-
neficium: exquisite post plures alios Io. Koppen in
Rangersdorff. *in decis. suis.q. 50. num 4. & 5.* Ieremias
Setserus *in select. disput. dissput. 23 thesi. 10. versic. an fide-*
iussor, qui se obligauit.

Aut vero fideiussor non constituit se principalem
animo nouandi, tunc locum babebit excussionis be-
neficium, nisi modum quis specialiter ei renuntiaue-
rit *gl. d. Nouell.4.§.1. in verb. fideiussorem.* Philip. Por-
tius *in com. opin. conclus. 41. num. 14.* vbi multos alios
citet Ioach. à Beust. *in l admonendi. num.305.ff.de verb.*
sign nec dissentire videtur Francus *d.cap. 5 num. 201.*
& 202.

71 Quorum † omnium opinionem non incommode
probare quis posset, primo ex *l. vbi quis. 28.ff. de consti.*
pec. quo in loco ita Caius inquit: *Vbi quis pro alio con-*
stituit se soluturum, adhuc is, pro quo constituit, obligatus
manet. Æquitatis igitur ratio suadere videtur, vt idem
etiam in fideiussore, se debitorem principalem consti-
tuente, admittatur, *per l. fin. C. de constit. pec. l. 7. in fin.*
ff. de fideiuss. tut. §. eadem ratione. in fin. Instit. quod cum
eo.

72 Deindè † etiam non parum vrget responsum VI-
piani *in l. si Stychum. 8. §. vlt. ff. de nouationibus. Quid enim*
interest. inquit, *an alius quilibet promittat? Quod enim ego*
debeo, si alius promittat, liberare me potest, si nouationis cau
sa hoc fiat: Si autem non nouandi animo interuenit, vterq;
quidem tenetur, sed altero soluente, alter liberatur. Quæ
quidem verba præcedentem distinctionem expresse
73 stabiliunt, maximè, quia † hodie non fit nouatio, nisi
hoc expresse sit actum, vel nisi adeo verisimiles, & vr-
gentes sint coniecturæ, vt ex ijs perspicuum esse pos-
sit, à prima obligatione partes recedere, & illam in
aliam transfundere voluisse *l. finali. C. de nouationibus.*
Gail. *lib.2.obseruat.28.num.4. & obseru.30.num.3.* Me-
nochius *de præsump. lib. 3. præsum. 134. numero. 36.*
Mascard. *de probat. conclus. 1311.* Franc. *d. c. 5. numero.*
202.

74 Tertio, banc † opinionem suffulcit Speculetor *in*
tit. de renunt. & conclus. § finitis. nu. 18. vbi asserit, quod
fideiussor, vt maximè principalem se constituat, sem-
per tamen pro debitore interuenire intelligatur, ideo-
que merito, secundum illum, origo, & initium con-
tractus inspicitur, per tex. *in l. qui id quod 33. in prin.*
ff. de donation. l. vlt. C. ad SC. Macedonian Et hanc ratio-
nem inprimis vt sit Ern. Cothman. *d. responso 22. num.*
7. & seqq. quæ etiam clarius probetur *per l. si tantum.*
12. ff. de Senatusconf. Macedon. l. 1. §. Idem Pomponius. §.
si seruus. ff. depositi. l. 8. in prin. ff. mandati, l. si id quod. §. si
filius familias. ff. pro socio.

Denique eandem distinctionem Ioannes Schneid.
75 *in § si plures num. 13. Instit. de fideiussor* æquam † & cō-
munem esse dicit, quam etiam, teste Cothmanno, *d.*
76 *loco.* Collegium VVittebergense † & Lipsense in de-
77 cisionib. suis, nec † non nouissimè Elector Saxoniæ
Augustus *in constit. prouin. 18. part. 2.* approbarunt,
eamque ipsem Daniel Mollerus *in d. constit. 18. num. 2.*
78 à Scabinatibus † ditionum Saxonicarum, & ante cō-
stitutionem Electoralem, receptam esse testatur: ve-
79 rissimam quoque † appellat Rutger. Rulend. *in tract.*
de commiss. part. 4. lib 6. cap. 4. nu. 26.

Sed ne mihi eueniat, vt, quod multi clamore per-
mixto, sicut alibi ait Plinius iunior, tuentur, ego ta-
centibus cæteris dicere nolim, ingenue, (saluo tamen
semper summorum illorum, & eruditissimorum viro-
rum honore) fateor, & existimo, non magnopere con-
trouertendum esse, quod exceptio excussionis locum

non

nonhabeat in casu, quo expresse de animo nouandi,
hoc est, de expressa voluntate veterem obligationem
à principali debitore in fideiussorem transferendi cō
stat hoc enim esset actum agere, & de indubitabili di-
80 sputare. † *per d. l. fin.* C. *de noua l. nouatione.* C. *de fideiuss.*
81 Cum † tamen in re clara, & expedita omnis dispu-
tatio sit inanis, & otiosa, Decius *cons.* 484. Hartman.
Pistor. *part.* 1 *q.* 33 *num.* 8. Camill. Borellius *in tract. de
comprom. ss.* §. 2 *gl.* 5. *num.* 231. & 234.

Cæterum in eo cardo negotij vertitur, an verum
sit, quod Doct. supra relati arbitrantur, casu, quo non
interuenit nouatio, fideiussorem, etiamsi se vt princi-
palem obligauerit, non tamen à beneficio excussio-
nis excindi? Atqui ego illud axioma vniuersaliter
verum esse, non facilè concesserim.

82 Aut enim † in vno eodemque, siue diuerso, diuer-
sisque temporibus confecto instrumento, quis se con-
stituit principalem debitorem, & tamen ne sic quidē
aliter, quam in euentum non factæ per principalem
solutionis ad præfixum terminum; Hoc vtique casu
non aliter intelligitur voluisse se obligare ad exactio-
nem, nisi quatenus, & in quantum non satisfaceret,
vel non satisfacere posset principalis, *argumento l. fide
iusso es, & l. inter creditricem ff. de fideiuss. l. tutor.* §. *quid
ergo. ff. ad Velleian.* Estque eius rei ratio satis euidens,
quod nimirum talis constitutor videatur quasi spon-
sor indemnitatis esse, adeo, quod ante omnia explo-
randum est, in quantum possit satisfacere principa-
lis. Culer. *de process. execu part.* 1. c 10. *num.* 260. Franc.
d. c. 5. *num.* 198. vnde etiam Alex. de Imola *in l. finali. ff.
si certum pe atur.* & Franc. de Marchis *quæst.* 411. *par.* 2
83 tradiderunt, Creditorem, cui † datus est fideiussor
sub conditione, si principalis in solutione deficeret,
non posse agere contra fideiussorem, nō discusso prin
cipali, etiamsi in instrumento beneficio excussionis
esset renunciatum, de quo inferius plura dicam. Si
itaque præfatam Doct. opinionem de fideiussore tali-
ter promittente accipiendam esse quis vrserit, non
equidem repugnabo vehementer.

84 Aut verò † loquimur de mero constituente, qui
videlicet proprio nomine, & non in euentum dilatæ,
vel non factæ per principalem solutionis, se obligat
pro alieno debito, faciendo casum proprium, vt lo-
quitur Crauetta *in cons.* 272. *sub num.* 13. *vers tertio re-
spondeo.* quem sequitur Guid. Pancirolus *in consil.* 45.
num. 24. & 36. & nouissimè enucleauit Florez Diaz
de Mena *in practicis quæstionibus, quæst.* 11. Fideiussor
pro altero promittens, quod est alterius debitum, &
obligatio, suam facit de suis bonis alteri promitten-
do, & faciendo solutionem, &c. quem sanè beneficio
excussionis gaudere prorsus nego, non leuibus, sed sa
tis certis, ad id argumentis adductus.

85 Primo enim plus quam manifestum † est, quod reus
principalis, & fideiussor non sint vnum & idem, *l. reos
principales.* C. *de fideiuss.* Ioan. Baptist. Asinius *in tract.
de execut. in proleg. cap.* 2. *num.* 17 & 18. Sed reus prin-
cipale, quid est, fideiussor accessorium, *l. hi qui. ff. de fi-
deiussor.* § *fideiussores. Institut. eodem titu.* vnde & obli-
86 gationū in reo principali, & fideiussore differentia &
fideiussoris obligatio minor, rei verò principalis ma-
ior esse dicitū, *in l. si reus.* 13 *ff. de duob. reis. l. debitori.* 50.
87 *de fideiuss.* Imo & † beneficium legis vel statuti de de-
bitore loquens, propriè ad fideiussorem, cum diuersis
nominibus appellentur, non extenditur, ex Angelo,
Imole, Castrensi Asinius *d. num.* 18.

Aut igitur dicendum est, eum, qui se tanquam prin-
cipalem constituit, & principalem fieri, atque etiam
fideiussorem manere, quod absurdū est statuere. Cum
quia hæc fœda nominum & rerum est confusio, & quia
88 verba † vno tempore duplicem, & quidem contrariū
intellectum, & effectum habere non possunt, *l. vltima.
C. de legit. tutor facit. l. si is qui.* 13. §. *vtrum ff. de rebus du-
biis. l. final. ibi, cum enim simul vtrunque vocabulum, & ibi
Bart. C. de senten. & interloc. Pinellus in auten. nisi trien-
nale num.* 58. C. *de bon. mater.* Tum etiam, quia difficī-
89 lè, † & inconueniens est, vt vnus homo in vna causa
vnoque respectu duorum vicem, hoc est, & principa-
lis, & fideiussoris sustineat *text. est cum gl. in verb. fina-
ta in l. fideiussoris.* C. *de fideiussor.* & *in l. si plures.* 9. *ff. de
pact.* ac manifestissima huius axiomatis exempla pro-
ponuntur *in l. pupillus.* §. *item ipse. ff. de auctorit. tuto. em.
l. vltim ff iudicatum solui. l. Titia* 100. *ff de condi ion.* &
demonstrat. l. ille à quo. §. *penult. ff. ad senatusc. msult. Tre-
90 bellia.* vbi satis clarè innuitur, quod vnus † homo &
venditoris, & emptoris, item viduæ, & nuptæ, item su-
spectam hæreditatem dicentis, & coacti, & cogentis
vicem sustinere nequaquam possit, nec dissentit Ti-
raquellus *de iure constit. possess. part.* 3. *limit.* 30. *num.* 38.
& 39. item Cuiacius *ad African. tract.* 7. *pag.* 371. *in
verb. nec enim posset ab initio idem eiusdem pecuniæ consti-
tui, & reus, & fideiussor.*

Aut verò dicendum est, verba illa: Constituo me
principalem, dicis tantum gratia adijci, adhoc scili-
cet, vt creditori, ad talem promissionem multo prō-
ptius pecuniam numeranti, imponatur, quod manife-
stè legibus repugnat, statuentibus, ne minimum qui-
91 dem † verbum in instrumentis contractuum, imo, &
in materia odiosa, & renunciationibus positum, sine
operatione esse debere, *l. si stipulatus, ff. de vsuris. l.* 1. §.
finali. ff. ad Municipal. Iason *in rubr.* C. *de contrah. emptio.
num.* 9. Alexand. *consil.* 151 *num.* 6. *volum.* 2. Parpura.
consil. 48. *num* 4 Vincen. Caroc. *decis.* 59. *num* 2. Ioan.
Vincen. Hondedæus *consult.* 48 *num* 34. *volum.* 1. Io-
achim à Benst. *in l.* 3. *num* 1. *ff. de iureiurando,* Mantua
singul. 47. *incip. Verba.* & *singul.* 127. *incip. In ore omniū*
vbi ait, quod illud dictum in omnium Aduocatorum
92 ore esse soleat: Imo & secundum † Bald. *ad rubricā.
quæst.* 9. C. *de contrah. empt.* Curtium iuniorem *consil* 85.
num. 4. Crotum *consi.* 136. *num.* 20. *lib.* 1. Iab. Fumen.
consi. 17. *num.* 17. Nattam *consi.* 111. *num.* 6. *volum.* 1.
Matthæ de Afflict. *decisi.* 44. *num.* 19. ne quidem sylla-
ba superfluè debet apponi. Et quanquam obijci pos-
93 set. prædictum † axioma tātum accipi debere de ver-
bis contractuum dispositiuis, non de accessorijs, &
executiuis, quæ magis ex stylo, & consuetudine No-
tariorum, quam ex mente contrahentium adijci solēt,
ideoque in considerationem non veniunt. Manoch.
de præsupt. lib. 3. *præsumpt.* 113. *num* 44. & multo alios
Andr. Rauchbar. *part.* 1. *quæst. sua. quæstio.* 1. *num.* 15.
Non credo tamen quenquam fore, qui dicere ausit,
supra allegata verba, Constituo me principalem, non
esse dispositiua, sed ex stylo Notariorum tantum adij
ci, cum nullus eorum tam audax sit, qui ex proprio ce-
rebro vel penu sua, citrà metū infamiæ, vel condignæ
pœnæ, talem clausulam in extensione instrumēti adij-
cere præsumat.

Et diceremus, illa ipsa verba dicis tantum gratia,
& pro fallendo tempore saltem obligationibus inse-
ri, esset id profectò iniquum, & *αἰσχρὸν* Iniquum, cū
94 † captiosa fallacia à iure nostro prorsus improbetur
l. cum Aquiliana ff. de transactionibus l. quoties. 59. *ff. de
verborum obligation. b. l. Paulus* 8 *ff. de præcar. stipulat. l. si
rem.* 41. *ff de vsucapion. l. si vxori. ibi, aliter enim interpre-
tibus summam fore captionem. ff. de auro, & argen. legat. l.*
5. C. *ad Velleian. l. fin.* C. *de pact. inter empt. & vendit. cum
95 similibus.* In tantum, vt nec † color à debitore, ac fi-
deiussore quæsitus hic vllo modo attendatur, iuxta
tradita per Baldum *num.* 2. Salycet. *num.* 3. & Ioan.
Dauth. *num.* 1. *in explicat. l. dictantibus.* C. *de testamentis.*
96 Vnde & † ratio D. Cothmanni hic locum habere ne-
quit, quasi nimirum creditor sibi imputare debeat,
quod fideiussorem ad expressam renunciationem be-
neficij excussionis non adegerit, sed elegerit obliga-
tionis genus anceps; & incertum: Nam creditor hoc
casu ipsam literam, & communem vsum loquendi
sequitur, quibus vtique principalis, & fideiussor item
fide-

fideiussorem esse, & principalem fieri, sunt contraria disparata, ita vt vnum per alterum tollatur, nec possit quis fideiussor manere, si principalem se constituat. Quis igitur creditorem hic culpet, qui proprietatem sermonis, appellationemque vulgi pro se
97 habet: quæ alias † quoque pro iure habetur, etiam in materia exorbitente, & correctoria, *l. librorum. §. Cassius. ff. de legatis tertio*. Baldus *in l. non dubium. columna quarta*. C. *de legibus*. Aymo Crauetta. *consilio centesimo sexagesimo sexto. num. decimo*. Imo beneficium excussionis ad fauorem fideiussoris est introductum, cur igitur is ad suum commodum non attentius vigilauit, & sibi prospexit, expresse cauendo, quod tale beneficium nequaquam sibi præripere intendat, vt maximè secundum τὸν αὐτὸν se principa-
98 lem debitorem constituerit? Nihil minus † enim ferendum est, quam eius notificationem ab alio dasi desiderare, quod ipse scire teneris, *l. magnam. C. de contrah. stipulat. l. 2. C. de iure emphyt.*
99 Ἀσύστατον verò ideò esset, quia non † minus absurde, & contra doctrinam Logicam Coniugatorum dicimus; Aliquem principalem se constituere sed principaliter non obligari, quam asserimus; Mutuo quidem dari pecuniam, sed non esse mutuam; obligari quidem naturaliter, sed non iure naturali, pulchrè Hermenus Vulteius *disceptationum Scholasticarum, capite, decimo sexto. mihi pagina* 149. Sunt enim ista ταῦτα siue ἀσύστατα, nisi quis in media luce cæcutire velit. Cumque is, vt modo dixi, qui se principalem debitorem constituit, citra absurditatem vel iniquitatem nudus fideiussor manere non possit sequitur vtique, eum principalem debitorem, quoad effectum, fieri, argumento eorum, quæ traduntur à Flaminio Chartario *in decision. caus. execut. Rota Genuensis, decisione* 51. *numero* 27. 28. & 26. ac proinde beneficium excussionis non habere, siquidem eius, in cuius locum per voluntariam stipulationem succedit, iure merito vtitur, *l. qui in ius. l. quod ipsis. ff. de reg. iur.*
Secundo, indubitati iuris est, quod in omnibus
100 obligationibus conuentionalibus per pacta † sua legem ac formam contractui dent contrahentes, *l. 1. ff. depositi. l. in conuentionalibus. 51. ff. de verborum oblig. l. 3. §. 1. C. de iure Dom. impet. cum similibus*. Sed fideiussor ad principalem obligationem secundum iuris formam tantum accessoriè accedit, *l. 1. l. 6. §. adhiberi. l. fideiussor. 16. § fideiussor. l. hi qui accessionis. ff. de fideiussoribus*. ac, nisi velit, non potest in plus quam accessoriè obligari *§. fideiussores. Instit. eod. tit.* Quod si igitur ab hoc suo priuilegio sponte recedat, & se principaliter obstringat, quidni ex accessorio fiat principale, iuxta legem contractui sponte à fideiussore ipsomet dictam? *l. contractus. 24. ff. de regulis iuris*. Neque sanè apud me dubium est, quin illo casu eodem modo beneficium excussionis amiserit, ac si
101 ab initio expressè illi renuntiasset. Quid † enim quæso, aliud est renuntiare, quam se principalem constituere? Ideoque hoc casu marito succedunt notissima, & peruulgata axiomata iuris, quod nemini
102 liceat † aduersus sua pacta venire, & contrahentes decipere, *l. si quis in conscribendo. 15. C. de Episcopis*
103 *& clericis, l. penultima. C. de pactis*. Quod pari † sine, se facto vel verbis declarare, *l. de quibus. ff. de legibus*.
104 Quod † non simus solliciti de modo, quando habemus effectum, *l. cum seruus. ff. de verborum obligationibus*. latè Hyppolitus *in tractatu criminali. §. secunda quæstio nu.* 21. & 22. *dixi supra capite* 11. *nu.* 461. Et de-
105 nique, quod vbi † personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat, *l. in omnibus. 69. ff. de reg. iuris*. & est textus ad rem elegantissimus in *Nouella* 136. §. 1. *in fine*. vbi dicitur: *Si pacta adscripta sint, simul formam ac regulam addant contractui, simul exinde inferatur exactio*.

106 Quod † si verum quoque est, fideiussorem illum, qui iureiurato promisit, sed acturum, & facturum, vt debitor soluat. Item, qui promisit, se soluturum ad solum verbum creditoris, nullo alio docto aut deducto, conueniri posse, non excusso principali, vt respectiuè consuluerunt, & docuerunt Corneus *cons.* 109. *nu.* 8. *vol.* 1. Bald. *in auth. hoc ita. C. de pignoribus*. Imola, & alij *in l. decem. ff. de verb. oblig.* Alciat. *in l. vlt. nu.* 31 *ff. si cert. petatur.* (vbi dicit, se cum Alexandro contra Decium hoc probare) Hieron. Gratus *responso* 87. *nu.* 26. & 27. *lib.* 1. quanto magis is conuenietur, qui præcisè, & expressis verbis se principalem constituit, & solutionem in suam personam transtulit?
107 Nec eleuat hoc argumentum, si fortè †, iudex ad preces creditoris supplicantis se offerat ac declaret, se efficere velle, vt debitor intra certum tempus soluat, imo se pecuniam supplicanti tradere velle, quod tamen hoc casu tanquam fideiussor, conueniri nequeat. Intelligitur enim ista promissio saltem mediante suo ordinario nobili, vel mercenario officio, vigore cuius se debitorem ad solutionem cogere aut adigere velle, se promptum ac paratum offert ac ostendit, nequaquam vero, quasi eo ipso onus fideiussionis in se suscipere voluerit: non igitur actus vltra eius intentionem egredi aut operari debet, argumento eorum, quæ tradit Vincentius Carocius *decis.* 123. *num.* 1. & Tiraquell. *de retract. lignag. §.* 1. *gloss.* 9. *nu.* 141. & 142. Pro quo facit doctrina Baldi *in l. finali, §. necessitate. sub num.* 22. C. *de bon. quæ liber.* vbi ait,
108 † quod pater consentiendo filio agenti sibi non præiudicet, quia consentit auctorizando, non se ob-
109 ligando. Sic † & administrator ciuitatis decretum interponens transactioni, sibi tamen non præiudicat; *Castrensis consilio* 423. *incipiente, Quia scio, quod super isto. libro primo*. Et ex prædicto fundamento iudicem inferiorem ab impetitione creditoris absolutum scio mense Iulio, Anno 1604.
Tertiò, ad confirmandã hanc sententiã et id non
110 incómodè adducit, quod cũ † pro fideiussore alius fideiussor fidem suã interponit, primus fideiussor ex natura ipsius rei (licet hoc minimè dicatur) fit principalis, item loco est rei, nec habet diuisionis beneficium, *l. si plures § vltimo ff. de fideiussoribus*. Quanto igitur magis ille fideiussor habebitur pro principali, & reo, qui seipsum talem expressis verbis constituit,
111 cum vtique † expressum semper maioris sit efficaciæ, quam tacitum? Baldus *in l. finali. ff. de legatis secundo*. Crauetta *cons.* 193. *nu.* 5. *par.* 1. Quanto et magis huic beneficium excussionis denegamus, cui per expressum actum renuntiauit? Nam qui concedit fieri principalem, fieri reum, personam rei sustinere, is, nisi fallor, eo ipso etiam largitur, eum vt principalem, vt reum conueniri posse, qui sanè illud beneficium ordinis non habet.
Quartò huic sententiæ adminiculatur quoque il-
112 lud, quod † quoties differentiæ est obligationum, toties etiam altera alteram perimit, hoc est, toties ea, quæ potentior est, & plenior attenditur, *l. generaliter. 5. vbi Gothofred. ff. de fideiussor. l. si duo. 92. §. 2. ff. de*
113 *solutionib.* Cum igitur inter † obligationem rei & obligationẽ fideiussoris sit differẽtia, *l. si reus. 53. ff de duob. reis*. Præterea et obligatio principalis sit poten-
114 tior, & plenior, siquidẽ principẽ † locũ tenere maius est, quam accedere; Cuiac. *ad African. tract. 7. mihi*
115 *pag* 371. & plus † est precedere, quam sequi, *d. l. si*
116 *duo. §. 2. ff. de solutionib.* (vnde illa † acerrima inter principes, & principium legatos ac oratores controuersia, quis eorum in sessionibus, processionibus, votis, &c. præcedere, quis sequi debeat, de quo articulo, vt hoc obiter moneam, accuratè scripserunt Nicol. Boerius *in tract. de ordin. & praeced. grad. vtriusq; fori. in* 14. *volum. tractatuum*. Tiber. Decianus *cons.* 21.

volum.1.& consil.7.& consil.19. volum.3. Natta cons.
577.lib.3. Meoochius consil.51.lib.1.& consil.126.lib.
2.Modestin. Pistoris consil 51.part.1. Ioan. Fichardus
consil. vlt part.1. Anton. Quette consil.1.per tot. Anton.
da Gamma decis. Lusitan.1.per tot. Herman. Kirchne-
rus in suo legato. lib.2.cap.5.num.75.& seqq.) conse-
quens est, si fideiussor vltro, & sponte sue pleniorem,
& potentiorem obligationem in se suscipiat, quod
minor, & tenuior, scilicet fideiussoria etiam perima-
tur: cur enim minus pacto, quam ipso iure obliga-
tionem minorem à pleniore tolli diceremus, cum
117 vtique id, quod † fit per legem, possit etiam fieri per
pactum, l. non impossibile.ff.de pact.l.vlt.C.de fideiussor.&
præterea iuris sit, quod ex duobus pugnantibus se-
cundum deroget primo, l.pacta nouissima.C.de pact.
118 Denique hanc † ipsam satis superq; confirmatam
119 opinionem (per quam † etiam reducimur ad iuris
veteris dispositionem, l.iure nostro.C.de fideiussor.tan-
tum abest, vt prorsus sit iniqua) etiam magni nomi-
nis ICti amplexi fuerunt, nimirum Alexand. in consil.
29 nu.36 lib.7.& ibi additio Nattę in verb. simul. Hip-
pol. in rubr. de fideiussor. nu.93.& seqq. Steph. Anfrerius
(qui teste Ario Pinello in l.1.par.3 num.36.C.de bon.
120 mater.vir † doctior est, quam plures putant) in addit.
ad Capell Tholosan. decis.23. Alciat. in l.vlt.num.31.ff.si
cert.pet. Asinius in tract. de execut. in prolegom.c.2.n.27.
Sylmen.cons.84.nu.3.lib.2. Grat respons.87.vol.1 Natt.
cons.52.nu.1.cum seq.& cons.345.nu.3. Fr. Beccius cōs.
45.nu.49. Dilect cautel.30. Anch. Regiensis q.32.nu.
11.lib.1. Iac. Puteus decis.58.ad fin.lib.3. Muscatell. in
pract. fideiuss.par.1 modo 12.nu.7.modo 13.nu.9.& mo-
do 20.nu.18.eam part.2.q.10.nu.30. Rote Genuensis
decis.78.nu.2. VVesenb.cons.10 num.18.& 19 Hart.
Hartmen.tit.de fideiussor.obser.1.vers.item fideiussor re-
nunciante. Tiber. Decian. respons.27.nu.5.vol.2 Camil.
Borellus in cōtrouers.11.nu.11.12.& 13. Barnebas
Cornazzanus decis. Rota Lucens.133.nu.55. Coler. de
process. execut par.1.c.10.nu.263.264.266.& expressim
nu.267. Fachineus controuers. iur.lib.7.c.54. Zenger de
except.c.15.nu.9.par.2. Hier. Treutler. select. disput. vol.
2.disput.28.thes.5.lit.D. Io. Goddæus de contrah. stipul.
121 c.9.conclus.5.nu.97. Eaq; † ipsa opinio non solum in
practica communiter tenetur: Caroc. de excuss. bonor.
122 q.3.q.2.princ. num.4. sed † etiam æquitati est magis
amica, vt testetur Geyl.lib.2.obser.28.nu.6.ac secun-
123 dum eam quoq; † non solū Cameræ Imp. ante mul-
tos annos iudicauit, vt colligitur ex sententijs D. Bar
thij, die 6. April. Anno 1551.lit.C.notando verba illa:
124 è principalis debitor, & fideiussor. Verum † etiā (vt
Academicis pronunciatis Academicas sentēties op-
ponemus) Senatus Academiæ Iuliæ, Anno 1579.die
25. Nouemb. teste Ioan. Iagemanno, in lectura §.si plu-
res.vers.illud saltem hic monendum. Instit. de fideiussor. in
125 causa quedam grauissime pronūtiauit. Quod † etiā
in Dicasterio Ienensi factum esse scribit Coler.d.cap.
10.nu.267.& 268. Quanquam Dn. Ioan. Borcholt. in
consil.23.§. Nihil faciendum est,344. hanc quæstio-
nem attingens, non aperit, cui opinioni re vera adsti-
puletur, quod tamen in tit. Institor. de fideiussor. fecerat,
in meam sententiam transeundo.

Nec graue est, si hanc opinionem retineamus, τό ἀσύζευκτον) vt alibi Nazianzenus loquitur) hoc est,
quod aduersetur, euertere. Non enim institutum meū
est, nec probare intendo, quod si fideiussor se debito-
rem principalem constituat, reus prorsus, & omni-
modo liberetur, sed hoc saltem inferre conor, fide-
iussorem illum citra excussionem principalis debi-
toris soluere cogi: (cur enim sua sponte sibi hanc
obligationem contraxit? l.interdum.§.senator.ff.de in-
dic.) acturum tamen posteà nihilominus cum debito-
re, cessis à creditore actionibus. Largior igitur,
126 † merum constituentem, hoc est, constitutæ pecu-
niæ reum, excussionis exceptionem opponere posse,
per d.l.vbi quis.ff.de constit.pec. Nouell.4.& Nouell.136.
de argent. contract. in prin. id quod etiam probat Faber
num.8. Schneid. num.29. & Zasius in fin. in §. in perso-
nam.& §.de constituta. instit.de action. Hart. Hartman.
in pract. obser. tit. de fideiuss. obser.1. mihi pag.276. Dan.
Moller. in comment. ad constit. Saxon. cōstit.18.nu.4.part.
127 2. Interim tamē hoc manet, aliud † esse reum prin-
cipalem, aliud constituentem, d.l.vbi quis. item, aliud
constituentem, aliud fideiussorem esse, alias duæ di-
uersæ rubricę in ff.& C.de constit.pecun.& de fideiussor.
frustra positæ fuissent, contra l.si idem. C.de codicil.l.de-
finimus. C.de agric.& censit.lib.11. Coler.d.c.10.n.266.
128 in fin. Et per consequens, aliud † esse, per stipulatio-
nem constituere se reum principalem ex fideiussore,
aliud nudo pacto se constitutæ pecuniæ reum facere,
hoc casu beneficium excussionis locum habere, illo
minimè, secundum supradicta.

Altera quoq; ratio facilè remouetur. Neq; enim
129 magis ad † vana nomina vocabulorum, an scil. cō-
trahentes dicant, se animo nouandi promittere (quo-
tus namq; ex idiotis, linguæ latinæ prorsus imperitis,
id hodie vel satis intelligat, vel exprimat, nisi à peri-
tioribus edoctus, & admonitus) iuxta Bald. in cap.3,
130 nu.4.de noua forma fidelit. asserētem, simplices † ho-
mines, & idiotas probabiliter versari in ignoratione
vocabulorum, atq; ideo rusticos interrogandos non
esse, nisi rationali, & vulgato modo, vide etiam Vinc.
Caroc decis.12.nu.19. quam ad intentionem, & sen-
sum partium respiciendū est, l. promittendo.41.in pr.ff.
de iur.dot.l.3.§.conditio.ff. de adim.legat.l.in conceptioni-
bus.219.ff. de verb.sign.l.receptitia. C. de constit.pec.l.ne
in arbitris.§.vlt.C.de recept. Coler.d.c.10 nu.267. Ver-
131 ba † enim contractus sunt forma contractus, quæ
propterea seruari, inspici, & ponderari debent, cum
ex his animus contrahentium iudicetur: Rol.à Valle
consil.61.nu.9.lib.2. M.Ant.de Amatis decis.1.nu.3.&
132 4. cerniturq; voluntas † in verbis, sicut facies in
speculo: Bald. in cons.102.nu.7.lib.3. Andr. Knichen.
de vestit.pact.cap.2.nu.85 & 86. ideoq; illa verba: Ego
fideiussor constituo me, tanquam principalem debitorem,
velle soluere ex meo pro Titio: ita sunt accipienda, quasi
per ea fideiussor principalē obligationē cum omni-
bus suis qualitatibus in se suscipere, & transferre vo-
luerit: quare enim non abstinuit, vel legē contractui
non dixit apertius? Imò si fideiussor potest idē debe-
re, quod debitor, cur non & eodē modo eademq; effi-
cacia debeat? præsertim cum volenti nulla fiat iniu-
ria, nec alij, quā sibiipsi acceptum ferre possit, quod
sibi talem necessitatem imposuit? l.si fideiussor.§.1.ff.
qui satisd.cog.l. Imperatores.34. in verb. ipse te huic pœnæ
subdidisti.ff. de iure fisc. vnde illud Mantuani Ecloga 2.

—— —— —— —— ante
Liber erat, seruile iugum sibi condidit ipse.

133 Maxime, quia † & is, qui simpliciter promisit fide-
iubere pro aliquo, non tenetur se principaliter ob-
ligare, sed alter se prius obligare debet: Bertazolius
post Bald. & Iason. in tract. clausul. instrum. claus.30.gl.
4. numer.2. ideoque ipsi merito occinitur illud Co-
mici:

Habeas, vt nactus.

Nihil etiam, quod ex Speculatore, & Cothmanno
134 allatum fuit, officit. Vtcunq; † enim origo, & initiū
cōtractus in dubio attendi debet, tamen id obtinere
neutiquam potest, quando ipsemet contrahens con-
tractus limites egreditur, atq; aliam, & quidē primor-
diali origini derogatoriam, legem contractui pacto
suo apponit, & præscribit; tunc enim rata est conuē-
tio, l.contractus.23. l.semper in stipulationibus.ff de reg.
iur. vbi Cagno.nu.72.dicit, quod pacta rumpant leges.
135 Et plus † valet, quod agitur, quam quod simulatè
cōcipitur, tot.tit.C.plus valere quod agitur l.ex conducto.
15.§.si vno.vers.sed etsi verb.donationis.ff.locat.l.insulā.
ff.de

ff. de præscript. verb. Gabriel Mudæus *in l. si non fuerint. num. 13. ff. pro socio.*
136 Deniq; † nihil aduersatur doctrina Angeli, & Io.
Ronchegalli *num. 175. & 176. ibid. in l. eandem. in fin.*
princ. ff. de duob. reis. vbi inquiunt: Factores siue insti-
tores hodiernos, licet mille literis scribât, se essa de-
bitores, non tamen propterea posse eos suo nomine
conuaniri; quod etiam probatur Paulo Castrensi *in*
consil. 94 nu. 33. vol. 1. Alex. *consil. 44. vol. 2.* Iac. Mar-
chisello *in sylua quæst. pract. q. 57. nu. 7.* vbi dicit: Quod
137 institor, † præpositus, & factor dominum quidem
obligent, sed ipsi tamen ex contractibus illis obli-
gati non remaneant, neque finito ipsorũ officio con-
ueniantur. Nam, vt Angel. ipsemet subijcit, hoc ideò
fit, quia id institoris officio, ad fidem mensæ præstan-
dam, non quod velint propriam fidem obstringere,
faciunt, *iuxta l. vlt. ff. de institor.* & sequitur Gabr. Mu-
dæus *ad tit. de act. empt. sub rubr. vt habere vem emptam*
emptori liceat. nu. 32. quibus tamen adijce tradita par
Ioan. Koppen. in Rangersdorff. *in decis. suis, quæst. 21.*
At in fideiussora sa res aliter habet, qui & proprio no
mine se obligat, & ex fideiussora se scienter principa-
lem facit, tanquã qui iuri pro se introducto libara re-
nuntiara possit. Sad de bis tam satis sufficienter est
dictũ, quibus si quis nondũ assentiri, sed vlterius con-
tentionis serrã per eandè lineã reciprocare maluerit,
non ait, quod ego porrò laborem. Recte anim Senec.
138 *Non † quod est, sed quod vult, credit, qui cupit errare.*
139 Saltem † restat illud explicandum, an fideiussor,
qui se principalem constituit, adeo debitoris obliga-
tionem in se suscipiat, vt etiam ad id, quod vel ratio-
ne morę, vel delicti, vel contumaciæ ex parte debito-
ris ad obligationem accedit, sit obstrictus? Et quan-
quam in boc puncto neminem quidquã vel scripsisse,
vel decidisse inuenio, credo tamen totam hanc dispu
tatiònam satis commodè ex ijs, quæ supra *cap. 24.* di-
140 xi, resolui posse. Interim † dubium nullum est, quin
fideiussor principalem debitorem se cõstituens, ante
omnia teneatur ad id, quod ab initio statim in obli-
gationem deductum fuit, siue illud sortem, & vsuras,
item tempus, locum & conditionem, siue reliqua ab
obligatione depẽdẽtia respiciat: subrogatũ enim sa-
pit naturãm eius, in cuius locum subrogatur, *l. si eum.*
141 *§. qui iniuriarum. ff. si quis caut.* Et qui vult † antece-
dens, vult quoq; cõsequens, etiam in materia illicita,
l. illud. ff. de acquir. hered. l. 1. §. 1. ff. si vsusfr. pet. Zasius *in*
consil. 15. nu. 3. lib. 1. Crauet. *consil. 79 nu. 4 lib. 1.* Sed
iam ad alia transaamus.
142 Tertiò † igitur loco cõstituo fideiussorem indem-
nitatis, idest, quod in solidum nõ teneatur, quem Lu-
sitani vulgo Abodanor vocant, teste Ant. de Gamma
mox citando (de quo supra *cap. 3.*) eumq; etiam bena-
ficium excussionis habere, neq; ante principalẽ con-
ueniri possa dico, *l. 1. & 2. C. de conuen. fisci debit. lib.*
10. Afflict. *decis. 318.* Hippol. *in rubr. de fideiuss. nu. 23.*
& 314 Gayl. *lib. 2. obser. 27. nu. 13.* Francus *d. capit. 5.*
num. 169 (pluras auctoritates ad id allegans) & no-
uissimus Ant. de Gam. *decis. Lusitan. 379. per tot.*
143 Quæ quidẽ † conclusio ampliatur primo, vt locũ
habaat, etiamsi iste fideiussor omnibus fideiussorum
benaficijs, ac legum auxilijs renuntiet, adhuc tamen
non potarit ante principalem debitorẽ conueniri, vt
communa interpretum dogma asserunt Barto. & Io.
de Platea *in d. l. 1. C. de conuen. fisc. debit. lib. 10.* Angel.
Alaa. Ias. & Alciat. *in l. fin. ff. si cert. pet.* Salyc. *in d. l. 1.*
C. quod cum eo Eman. Soarez. *in thes. com. opin. lit. F. nu.*
137. Caroc. *de excuss. bonor. part. 2. quæst. 14. nu. 8.* & la-
tissimè Laurent. Tennius Rodulphus *in tract. cautel.*
cautel. 81. nu. 1. & 2. vbi hanc recaptissimam Docto-
144 rum sententiã vocat, † & aliquot dat cõsilia, quibus
effici possit, vt fideiussor indemnitatis etiam ante ex-
cussionẽ debitoris principalis cõueniri queat; quan-
145 quam ab † hac opinione nonnihil recedara videtur
Portius Imolensis *in consil. 176. num. 38.* eo inclinans,
quod talis fideiussor boc beneficiũ excussionis nõ ba-
beat, si omnibus alijs legum, ac iuris auxilio renũtiauerit,
quam tamen communi sententiæ contradicit, as-
146 seritq; † Ant. de Gamma *d. decis. Lusitan. 379. nu. 2.*
se sibi persuadere non posse, quod per hęc verba huic
excussionis beneficio sit renunciatum.
147 Est † vero illud ipsum nõ tam ex beneficio fideius-
sionis, quam natura obligationis receptũ, cum in pri-
mis constare debeat, quantum a principali consequi
possit creditor, ad boc, vt indemnitatis promissio lo-
cum habeat: Gayl. *d. obs. 27 nu. 13.* pulchrè Io. Kop. à
Rang *in decis. suis, q. 53 num. 14 & 15.* vbi communem
dicit; sicut etiam facit Muscatellus *in pract. fideiussor.*
part. 1. modo 20 num. 7. vbi plura accumulat. Id quod
148 † etiam ad eũ, qui pro officiali indemnitatem pro-
misit, extendit Martin. Laudensis *in tract. de officialib.*
149 *dominor. q. 98.* ibi simul explicans, an † conuaniatur
prius fideiussor officium garantis, quam collega, qui
non gessit: de quo etiam Doctores *in l. ex persona. C.*
de probat.
150 Ampliatur † vlterius prædicta conclusio, vt pro-
cessura sit, etiamsi huiusmodi fideiussor se iureiuran-
do obstrinxerit, cuius non alia potest dari ratio, quam
quod natura obligationis de indemnitate hoc sua-
deat, neque enim vires suas exercere potest iusiuran-
dum, priusquam constet, quanto minus à principali
debitore seruari queat: Iason, Decius, & alij in *d. l. vlt.*
ff. si cert pet. Eman. Soarez *d. l. fin. nu. 138.* Muscatell. *d.*
part. 1. modo 20. num. 17.
151 Sed † quid statuemus, si reus principalis omnino
non sit soluendo, an in solidum tenari illum, qui in-
demnitatem repromisit, hoc est, qui quanto minus à
reo consequi poterit, promisit, vel qui in reliquum nõ
exsolutæ quantitatis accessit, vt ait *l. in fraudem. §. si*
principalis. ff. de iure fisci? Et magis est, vt in solidum
teneatur per tex. *in d. l. vlt. ff. si cert. pet. l. si decem. 21.*
ff. solutionib. l. decem. 116. ff. de verbor. obligat. & l. si ita à
te stipulatus. 150. vbi pulchre Brechæus, & Goudæus. ff. de
152 *verbor. significat.* vbi ita Caius † inquit: *Si à te stipu-*
latus faero, quanto minus à Titio consecutus fuero, tantum
dare spondes? non solet dubitari, quin si nihil à Titio fueris
consecutus, totam debeas, quod Titius debuerat. Et subij-
153 cit ibi glossa, quod verbum, † Minvs, etiam intel-
ligatur, quando nihil superest, quod probat *l. minus.*
32. l. verbum amplius. 82. ff. de verb. signific. Hinc etiam
Papinianus *in l. amissi. § 2. in prin. ff. de fideiussorib.* dicit:
Amissi ruina pignoris damnum tam fideiussoris, quã
rei promittendi periculum spectare, nec ad rem per-
tinere, fideiussor ita sit acceptus: quanto minus ea pre
tio pignoris distracti seruari potuerit; istis enim ver-
bis etiam totum contineri.
154 Hodie tamen † nihil opus est, pacto caueri, vt fide-
iussor in id tantum teneatur, quanto minus ab ipso
debitore saluari poterit; nam ipso iure se res ita ha-
bet. Sed quemadmodum, quum ita conuenerat, olim
agi prius potuit cum fideiussore, non tamen inexcus-
so reo, *d. l. decem 116. ff. de verb. oblig.* ita & hodie prius
agi potest cum fideiussore, sed non inexcusso reo: Ia-
cob. Cuiac. *in Nouell. 4.* de quo etiam vide Fran. *d. cap.*
5. num. 167.
155 Quartò excussionis † beneficio gaudet non solum
fideiussor debitoris istius, cuius bona per fiscum sunt
occupata, vt ostendi supra *cap. 20. §. 14. num. 32.* &
probat Io. Bernardin. Muscatell. *in pract. fideiuss. part.*
2. quæst. 7. num. 8. verum etiam fideiussor ipsius fisci, ad-
eo vt & fiscus prius sit excutiendus, quam ad fideius-
sorem perueniri possit: nam hac in re iure priuati
censetur, vtcunq; alias multa priuilegia habeat, *gl. in*
l. sententia. C. de fideiussorib. Roman. *singul. 641. incip. scis*
quod hodie requiritur. & ibi Nicol. Pignerat. in addit.
Cremens. *singul. 44 incip. an fideiussor fisci.* Petr. Rebuff.
in l. si ita stipulatus. col. 3. ff. de verb. sign. Caroc. *de excuss.*

bonor. part. 2. quæst. 12. & maxime numer. 7. Francus de
fideiussor d. cap. 5. num. 256. Nec mouet, quod hæc ex-
156 cussio magnam difficultatem sit paritura, cũ † vtiq;
fiscus non facile conueniri, & ad solutionem adigi
possit, vt innuit Roman. in d. singul. 641. Ostendi enim
supra cap 7. num. 270. & seqq. media legitima, quibus
etiam fiscus ad soluendũ præcipitari, & compelli po-
157 test. Et quia hoc † casu non multum interest, inter
fideiussorem fisci, & fideiussorem alicuius principis,
Reipub. & ciuitatis, credo etiã principem, Rempub.
siue ciuitatem prius excutiendos, quam fideiussor eo-
rum conueniri queat, per text. indistinctè loquentem in
d. auth. præsente. C. de fideiuss. probat Vincent. Caro-
cius in tract. de excuss. bonor. part. 2. quæst. 19 nu. 1 & 2.
158 Quintò † excussionis beneficio etiam gaudet cle-
ricus fideiussor; qui in casibus permissis fidem suam
pro alio interposuit, nisi modo huic renuntiauerit,
argum. gl in c. peruenit. verb. non soluentibus. in fin. extr. de
fideiussor.
159 Sextò † excussionis beneficio vtitur is, qui iudicio
sisti promisit, l. fin § fin. & ibi Bald. C. de vsur. rei iud. de
quo plura coaceruant Roderic. Suarez. ad declarat. ll.
fori l. 2. lib. 2. tit. de compercadinat. §. quæritur vlterius.
num. 1. & 2. mihi pag. 188. Carocius de excuss. bonor.
part. 2. quæst. 18. & Francus d. cap 5 num. 226. cum seqq.
quorũ operas transcribere, supersedeo, ne dum eo
per singula prolixitas fastidium audientiæ pariat.
160 Septimò † beneficiũ excussionis competit etiam
aliquando inter ipsos fideiussores. Pone enim, stu-
161 diosus † obligatus cuidam mercatori in centum,
dedit illi duos fideiussores: deinde volens recedere,
tradidit pecuniam vni ex fideiussoribus, vel post di-
scessum misit illi, an creditor iam alium fideiussorem
qui pecuniam non recepit, conuenire poterit? In hac
quæstione negatiua tenuit Guilhel. de Cuneo. in l. sed
Iulianus ff ad SC. Macedon. putans fideiussorem, qui pe-
cuniam non accepit, rectè contra creditorem exci-
pere, vt primo agat contra eum, qui pecuniam acce-
pit, illumq; excutiat, per gl. in l. vnde quæritur. ff. com-
modati (quanquam illa hoc non dicit) quem secutus
est Bart in l. 3. §. fin. in 7 quæst ff de duob. reis. Hippol.
in rubr. de fideiuss num. 65. & num. 370. Rebuff. in l. si
ita stipulatus col. 3 vers. decimotertio procedit ff. de verb.
signi. Amanellus de Clarisaquis in singulari 227. incip.
nota quod si duo. Guidus Pancirolus cons. 36. nu. 1. Bar-
thol. Blacetus in repet. l. diffamari. cap. 2. num. 23 in fin.
mihi pag. 84. C. de ingen manum. & nouissime Francus
d. cap. 5. num 171. ac post illos omnes Vinc. Carocius
de excuss. bonor. 2. quæst. 2. quæst. princip. per tot. (vbi pra-
cticam huius articuli ostendit) Muscatell. in pract. fide
iuss part. 2. quæst. 10 nu 35. nec non Horat. Carpanus
162 ad statut. Mediolan. par. 2. cap 154. nu. 4 Hoc enim † ca
su ille, qui pecuniam accepit, loco debitoris est, alter
qui nõ accepit, fideiussor manet, d. l sed Iulianus. §. idẽ
ait. & § item si duos. & vtrobiq; Bart. ff. ad Macedon. Ga
briele Rom lib 3 tit. de fideiussor conclu. 2. Hippol. sin-
gul. Ludouic. Roman consi. 114. incip. visis supra con-
163 sultis. vbi notabile esse dicit. Ideoque meritò † de-
bitor ille prius excutitur, antequam ad alterum con-
fideiussorem (præsertim si hic omni legum, & iuris au-
xilio in terminis fideiussionis pro se quolibet modo
facienti non renuntiauerit; nam si renuntiauerit, fru-
stra de alterius excussione excipit, Carocius d. loco
164 num. 37.) perueniatur, sumptibus tamen † & pericu-
lo huius fideiussoris, qui pecuniam non accepit, præ-
stitaq; ab ipso cautione, cum in ipsius gratiam ille
actus excussionis expediatur, quas expensas etiam sta-
165 tim deponere tutius est maxime † quia interim;
pendente excussionis processu. fideiussor, de excussio
ne excipiens, ab obseruatione iudicij absoluendus
venit: Dec. in regul 335. limit. 19. Bertazol. in tract. clau-
sul. claus 41 gl. 7 num 3. Francus de fideiussor. cap. 4. nu.
175. Carocius d. loco nu. 38. 39. 40. & 41. facit text. in l.
sed etsi. 11. §. 1. & ibi Bald ff. ad exhibend. Tiraq. de no-
bilit. cap 20. nu. 50. & proposuit istius petitionis formu
166 lam infra cap. 30. licet † aliud in correis debendi,
itemq; promittendi statuendum esse, nouissime tra-
diderit Ioan. Goddæus de contrah stipulat. cap. 9. con-
clus. 5. num. 127. 128. 129. & 130.
167 Sic etiam † fieri videmus, si communis pecunia
penes aliquem sociorum sit, & alicui sociorum quid
absit, quod cum eo solo agendum sit, penes quem ea
pecunia est, ea vero deducta, de reliquo, quod cuiq;
debeatur, omnes agere posse, l. actione. 65 §. si commu-
nis. ff. pro soc. Carocius d. loco num. 4. & quidem com-
muni diuidundo iudicio, l. 2. & 3. ff communi diuidund.
168 Octauo † beneficium excussionis etiam iste fide-
iussor habet, qui libere, & sine exceptione se solutu-
rum promisit. Hæc enim verba illam exceptionem,
quæ ex natura actus celebrati venit, excludere non
censentur, & præterea de friuola tantum, & incon-
grua exceptione sunt accipienda. ita in specie tradi-
tum est à Roman in cons. 211. col. 1. Felin in c. causam
quæ versic. non obstante. num. 22. de rescript Marco An-
ton. Natta in cons. 416. num. 6. lib. 2. Bertazol. in tract.
claus instru. claus 41. gl. 7. nu 1. Thoming. decis. Lipsensi
1. num. 16. & Franco in d cap 5. num. 195.
169 Si tamen † fideiussor promisisset, se soluere velle
libere, & sine omni exceptione, quodcunq; etiam illa
nomen habeat, vel in iure ciuili, vel in iure Canoni-
co, aut statutario, non dubito, quin per hoc etiam be-
neficium excussionis sibi præcluserit. qui enim omne
dicit, nihil excludit, & præterea hæc renuntiatio,
quantumuis generalis, in effectu tamen specialis est,
secundum ea, quæ dixi supra cap. 17. & quæ tradidit
Carocius part. 2. quæst. 14. num. 23.
170 Nono, † fideiussor excussionis beneficio vtitur
non tantum aduersus debitorem ipsum, verum etiam
ipsius heredem, l. Moschus. ff. de iure fisci. Auth. hoc si de-
bitor. C. de pignor. Gayl. lib. 2. obser. 27. num. 12. Fran-
171 cus d c. 5. nu. 257. adeo, vt † hoc casu hæredem ætas
pupillaris non excuset, quo minus ipsemet, vel eius
tutor excussionem patiatur, l sub prætextu. C. de hæred.
172 actionib. nisi † modo debitor in mora iam constitu-
tus decesserit; tunc enim excussio aduersus heredem
non competit, sed statim ad fideiussorem peruenitur,
vt placuit Petro de Bellapertica, & Baldo post glo. in
l. vlt. C. de condit. insert. Stephano Aufrerio in addit ad
Capell. Tholos. decis. 130. & decis. 195. in fin. Minsing.
cent. 2. obser. 15. ad fin. Muscatello in pract. fideiuss. part.
2. quæst. 10. num 34.
173 Quod si † vero contingat, debitorem nonrelicto,
scripto herede decedere, tunc etiam fideiussori da-
tur excussionis beneficium contra hereditatem ia-
174 centẽ, Gayl. d. obser. 27. nu. 12. non solum, quia † he-
reditas iacens hoc est, nondum adita, l. denique 13. §
quæsitum. ff. quod vi aut clam §. seruus. Instit. de hered. in-
stit. personæ vice fungitur, l mortuo ff. de fideiuss. verum
175 etiam, quia † creditum est, hereditatem domini
esse, & defuncti locum obtinere, l. non minus § 1. ff de
hered. instit. l liber homo §. 2. ff ad l. Aquil. l si ante. 15. ff.
de interrog. act l. cum hereditas. C. depositi & dixi supra
cap. 10. num. 31.
176 Verum hic non † immeritò dubitatur, quomodo
177 hereditas iacens excuti possit, siquidẽ illa † non alte-
lius bonis esse, imo nec possideri dicitur. l. 1 ff. de rer.
diuis. l. 1. § Scæuola. ff. si is qui testam liber. l. hereditaria. ff.
de furt. l. contra. §. vlt. ff. rer. amotar. Et vt rem in pau-
178 ca conferam, arbitror hoc casu † curatorem bo-
nis dandum esse, vel ex consensu maioris partis cre-
ditorum, vel etiam auctoritate magistratus, vt ita
excussio fieri possit, l. de curatore. & toto ti ff. de curatore
bonis dando. & faciunt tradita per Angel. in l. 1. §. to-
ties ff de damno infect. Alexan. cons. 100. num. 10 vol. 5.
Vincentium Carocium de excuss bonor. part. 2. quæst.
35. nume. 1. & 2. & Decianum in consil. 108 numero 9.
volum.

179 *volum.* 2. vbi etiam *num* 90. subijcit, tum † etiam
nullo citato posse ferri sentẽtiã aduersus hæreditatẽ
iacentem, cum vel constat, nullum velle acceptare
illam hæreditatem, secundum Bald. *in l. gesta. col.* 2. *C.*
180 *de re iudic.* vel talis † sit consuetudo, vt creditoribus
subueniatur absque vlla citatione.
Hastenus itsque retelica susillos, quibus fideiussor beneficio eacussionis vti, & agentem creditorem
repellere potest, sed ratio ordinis nostri postulat (quo
contraria iuxta se posita magis elucescant) vt illi
quoque casus enumerentur, quibus fideiussor beneficium excussionis non habet. Nec offendat quen-
181 quam, quod † eosdem ia ante prolixè recensuerunt
Philip. Portius *in commun. conclus. conclus.* 41. Mynsinger. *centur.* 2. *obseruat.* 15. Gail. *lib.* 2. *obseruat.* 27. Coler. *de processf. execut. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 336. *cum multis*
seqq. vsq; ad num. 366. Francus *de fideiussor. cap.* 5. *à ne.*
316. *vsque ad num.* 430. Ludolphus Schradernus *in Mi-*
182 *scellae. c* 5. *per totem.* & plures alij, vt † ita superuacuum fortè videatur ectum agere, argumento eius,
quod tradit Cagnol. *in l.* 2. *in princip. nem.* 6. *in fin. ff. de*
regul. iur. Nam vt iam ante dixi, nemo vnquam iure
reprehensua, qui à segate ad spicilegium reliquit stipulam, quod etiam innuit Stephanus Guaazus *de ci-*
183 *uili conuersat.* dum inquit: quod † propter auium
multitudinem rustici sationem tamen non intermittant. Imo, vt scribit Augustinus *lib.* 1. *de Trinit. cap.* 3.
184 Vtile † est, de ijsdem quæstionibus plures à pluribus
fieri libros, diuerso stylo. Cuius ratio equidem non
est obscura, quia plus oculi vident, quam oculus, Hermanus Hirchnerus *in suo legato. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 31.
& ferme ira fit, vt quæ in vno desiderantur, ab altero
suppleantur: taceo, vbi conueniunt, è mutuo testi-
185 monio maiorem fidem nasci. Et † semper licere
materiam antiquam repetere, vt aliquid addatur, vltra Ciceronem *de finib.* & Symmachum *lib.* 2. *Epistol.*
Epist. 2. *&* 19. etism ex nostris tradidit Accurs. *in l. si*
fullo. ff. de condict. sine caesa. Alustot. *in c. vnic* §. *item si*
fidelis. eum. 4. *quib. mod feud amitt.* Zasius *consil.* 2. *nu.* 1.
lib. 2. Robert. Lancellot. *in præfat. ad lectorem ente tractatum de attentatis. vers. ex hoc temen ob institum*
Primò igitur beneficio escussionis non est locus,
186 quando † nimirum fideiussor ei renunciatum. *Nouell.* 136. *de argent. contract. cap.* 1. Accurs in *Nouell.* 4.
verb. accedat. Angel. *in* §. *si plures Inst. de fideiussor* Vasquius *lib.* 1. *controuers. illustr cap.* 31 *nu.* 14. Hier. Gratus *responso* 126. *num.* 4. *lib.* 1. Mynsing *cent.* 2. *obser.* 15.
Gayl. *lib* 2. *obser.* 27. *nu.* 21. Coler. *de process execut. part.*
1. *cap.* 10. *nu.* 336. Francus *de fideiussor. cap.* 5. *num.* 343.
vbi plures Doctores citat, quibus addo Lauren. Tenninum *in tract cautel. cautel* 80. *num.* 7. vbi communem
dicit, & Ludnlphum Schrader. *in Miscell. d. cep.* 5. *num.*
13. nec non Bertazol. *in tract. clausul. instrum. clausf.* 40.
gloss. 4. *eum.* 4. Caroc. *de excuss. bonor. par.* 2. *quæst.* 16.
Muscatell. *in pract. fideiuss. part.* 2. *quæst.* 10. *nu.* 1. Ioan.
Goddæum *de contrah stipul. cep.* 9. *conclus.* 5. *num.* 97.
(qui ex Mich. Grasso hanc magis communem dicit)
Ioan. Zanger. *in tract. de except. part.* 2. *cap* 15. *num.* 9.
Cum enim integrum vnicuiq; sit, his, quæ ipsi à lege
187 data, & concessa † sunt, renuntiare, *l. pactum.* 46. *ff de*
pact. l. si quis in conscribendo. C. eod. l. si iudex. 41. *ff. de minorib. l. Herennius* 65. *in prin. ff. de euict.* Vnde & Cicero
act. 3. *in Verrem*: *Quod*, inquit, *mihi lex, mee causa dat,*
eo mihi non vti non licebis? quod sequitur Paulus *in l.*
potest. 71. *ff. ad l. Falcid.* nil mirum, si fideiussor, & huic
beneficio excussionis renuntiare queat, quo casu
etiam non sunt inutiles innumeræ leges, quæ repetuntur *in ff. & C.* creditori permittentes electionem,
sed ijs creditor tunc vti potest, *secundum Iacob. Cuiac.*
lib. 19. *obseruat. cap.* 34.
188 Et quemadmodum non solum vtile, sed necessarium quoq; est, vt hęc renunciatio non in genere, sed
in specie fiat, vt ostensum est supra *cap.* 17. cui senten-
tiæ adstipulatur Ioan. Koppen. *in decis. suis, quæst.* 53.
189 *per tot.* Ita † etiam creditoris non parum interest, vt
talis renunciatio statim in scripturam redigatur; cum
190 quia † renuntiatio est stricti iuris, nec in ipsa veniũt
alia, quã expressa, *Doctores in l. postquam. C. de pact.* Car-
191 din. Parisius *consil.* 90. *nu.* 96. tum † etiam, quia nunquam, cum instar donationis sit, præsumitur, si modo
alia præsumptio capi possit: Menoch. *de præsumpt lib.*
3. *præsump.* 45. *num.* 11. Cæphal. *consil.* 25. *num.* 50. *lib.*
1. Decia. *consil.* 43. *num.* 31 *& seqq. volum.* 3. iunctis ijs,
quæ dixi supra *cap.* 7. *num.* 482. cum esplicarem, an instrumento Notarij, de facta certioratione, & renuntiatione attestantis, sit credendum, vbi lector videat.
192 Quanquam † & hoc circa hunc casum obiter annotaudum venit, quod sicut escussionis beneficium
reale, & ad hæredes transitorium est; ita etiam renuntiatio fideiussoris hæredibus ipsius officiat, quo
193 minus eo aduersus debitorẽ vtantur. Etsi † enim
renuntiatio iuris ab vno facta, ei tantum, & non alije
nocere debet, vt scribunt Bart. & reliqui *in l.* 1. *C. de*
pact. Menoch. *de presump. lib.* 3. *præsumpt.* 13. *nu.* 7. hæres tamen censetur vna eademq. persona cum de-
194 functo, succeditq; cũ sua causa suisq; vitije, & † ad
quod poterat compelli defunctus, potest etiã cõpelli
eius hæres, *l. vitia. C. de acq. posses. l. postulante. ff ad Sena-*
195 *tusc. Trebellia l. quod ipsis* 142. *ff. de reg iur.* Imò † hęres pacto, quod defunctus fecit, fidem pręstare debet,
l. epistola 52. §. *si inter. ff. de pact.* & in similibus fere terminis idẽ probeunt Peckius *de iure sistendi, c.* 13. *nu* 3.
196 Denique † & ista hic obseruari debet traditio,
quod fideiussor conuentus à creditore possit, deponendo expensas, secundum formulam infra *cap.* 30.
præscriptam petere, vt escutiatur principalis suo periculo, non obstante, quod ipse beneficio excussionis renuntiauerit, cum hoc modo creditoris non interersit: Bertol. *in l. vnde quæritur ff. commodati.* Marsil.
in Rubr ff de fideiussor. nu. 65. *vers. & pro hoc dicto.* Surdus *decis.* 174. *num.* 28. *facit l. si mandauero* §. *interdum.*
ibi, cum rogatu fideiessoris cum reo experior. ff. mandati.
quod nota. Et corroboratur quidem hæc traditio per
197 aliam doctrinam Bartoli dicentis: Si quia † obliget se, vt correum, si negotium pertinet ad alium,
quod tamen nihilominus retineat naturam fideiussionis: Bartol. *ie l. cem plures.* §. *vestimenta. ff. locati.*
198 Angel. *in l fin ff. de pactis.* Et ideò conuentus † potest petere à creditore, vt correum excutiat suo periculo, & suis sumptibus, Natta *consilio* 52. *numero*
septimo. volum. 1. Ronchegall. *in reos. in princip. numero*
quadragesimonono ff. de duob. reis. Petr. Heigius *part.* 1.
quæst. 37. *nu.* 9.
Secundò beneficium excussinnis locum non ha-
199 bet, quando † debitor notoriè non est soluendo; frustra enim excussio aduersus eum instituitur, qui nihil
in bonis habet, *l. nam is. ff. de dolo.* ideoq; fideiussorem
huius debitoris conuenire licet, quantumuis beneficio ordinis non renuntiauerit: Iacob. de Arena *de excuss. bonor. num* 5. *&* 6. Hippol. *in rubr. de fideiussor. nu.*
10. *& in pract. criminal.* §. *aggredior eum.* 119. Amanelles *singul.* 223. Tiber. Decianus *respons.* 42. *num* 9 *vol.*
2. Gratus *respons.* 87. *num.* 23. *lib.* 1. *& respons* 63. *num.*
43. *lib.* 2. Francus *d. c.* 5. *num.* 316 (vbi plurimas auctoritates cumulat) Ioan. Bernard. Muscatell. *in pract.*
fideiussor. part. 2. *q.* 10. *num.* 6. Ioan. Zangerus *de except.*
part. 2. *cap.* 15. *num.* 9.
Sed quomodo notorietas illa probab[illegible]ur? Pro-
200 bandam † enim esse, post Decium & Neguzant. docet Nicol. Bellon. *in consil.* 34. nec dissentiunt Ioan.
Brechæus *in l. si ita.* 150. *num* 4 *ff. de verb. sign.* (vbi de
praxi Gallię attestatur) & Francus *d. c.* 5. *nu.* 319. item
Io. Zanger. *in tract. de except. d. c.* 15 *nu.* 11. *&* 12. Et ne
201 ęquo longior sim, dico † eam probari. I. per famam
vicinorum, quibus constet, & notum sit, principalem

nulla amplius bona habere. II. si ipsemet debitor inret, se nulla bona habere, in quę fieri possit executio, idque postea ab vxore, vel familia, & vicinis approbetur: sequitur illud ipsum Daniel Mollerus in comment. ad constit. Saxon constit. 22 num. 4. & 5. par. 2. III. si bonis cesserit. IV. si semel etiam ad instantiam alterius creditoris (vt ex Angelo, Socino, Iasone, Neguzantio, Gabrielio, Aemiliano, & Magonio deducit Flamin. Chartarius mox allegando loco, num. 4. 5. 6. 7. & 8.) excussus per iudicem competentem repertus sit non soluendo. V. si ipse fideiussor in iudicio confiteatur, principalem non esse soluendo. VI. si publici ministri ad inquirendum missi referant, nulla vel exigua bona debitoris existere; horũ enim relationi stabitur, prout ista omnia fusius explicarunt Coler. de process. execut. d. part. 1. cap. 10. num. 341. cum seq. Caroc. de excuss. bonor. q. 32. & 35. par. 2. Valent. Franc. d. c. 5. à nu. 20. vsq. ad num. 343. Marquard. Freherus in tract. de fama publica, lib. 2. cap. 13. Mascard. de probat. conclus. 737. numer. 5. Ioseph. Ludouic. decis. Perusina. 45. nu. 16. & 17. part. 1. Muscatel. par. 2. quæst. 10. nu. 29. Flaminius Chartarius in decis. caus. execut. Rota Genuens. decis. 45.

202 Arbitror autem iuri † esse conforme, si forte hi ministri publici falsam relationem faciant, renunciando debitorem nihil in bonis habere, cum vtique adhuc quid possideret, idq; pecunia corrupti, vt pœna legis Corneliæ de falsis puniantur. l. 1. sed etsi quis ob renunciandum. vbi gloss. & Doctores ff. ad l. Cornel. de

203 fals. Sin † verò non pecunia corrupti, sed quadam [illegible], & calliditate vulpina, ad id, quod interest, actione in factum, & ad multam teneantur, l. qui nominis ff. ad l. Cornel. de fals. Roman. singul. 312. & officio suo priuentur, Bald. in c. 1. fin. extr. de dol. & contumac. Petr. Peckius de iure sistendi. cap. 26. nu. 5.

204 Sane, si † debitor propter alienationes in fraudem creditorum factas non sit soluendo, datur creditori actio aduersus illos, in quos facta fuit alienatio, & fideiussori interim parcitur: casus est singularis secundum Bart. in l. bona. 39. §. 1. ff. de iure fisci. Antonium [illegible] Capell. Tholosan. decis. 196. in princ. Ioan. Bernardin. Muscatellum in pract. fideiussor. part. 2. quæst. 40. num. 6.

205 Ne † verò illi, qui contrahendo magnum æs alienum, fideiussores q; illaqueando, ab initio asseuerant se habere satis amplas facultates, postea vero ad imitationem Albidij proteruiam facientes (vt est apud Macrobium lib. 2. saturnal. cap. 2. & Erasm. in Apophth. lib. 5. in Catone seniore, nu. 51.) non soluendo fiunt, neq; leo, & Salacone pauperiores reperiuntur, impune illud ferent: idcirco non frustra iure prouisum est, quod tales debeant detineri, & arbitrio iudicis puniri, non admittendo eos ad cessionem bonorum, cum ipse dolose, & fraudulenter proximum suum deceperint l. [illegible] §. si quis nihil ff. de furt. l. penult. ff. de iure dotium. Alex. in cap. cum non ab homine. num. 78. & 79. extr. de iudicijs. Bart. & Alexand. in l. alia causa. §. eleganter ff. soluto matrimonio. Ioann. Bapt. Plotus de in litem iurando, gl. 2. num. 62. [illegible] Goddæus in comment. ad l. nepos Proculo. 125. num. 5. & 6. ff. de verbor. signific.

206 [illegible] † sententiam etiam [illegible] D. Imper. Rudolphi II. in Marchionatum superioris Lusatiæ [illegible] & anno 1582. 18. Maij. Viennæ, publicata sub Rubr. de fideiussoribus, & de fuga suspectis, necnon constitutio Electoris Augusti, sub tit. qui pro alijs se obligant item const. eiusd. Elect. Torgæ ann. 83 promulgata sub tit. Debent animaduartare iudices, quod illis, qui pro alijs fidem præstant, ac const. prouin. Sax. 22. p. 2. vide etiam Hott. in qu. illustr. q. 26. Sane interce-

207 dentibus quibusdam † apud Alphonsum Aragoniæ regem pro equite, qui ingens patrimonium per luxum, ac libidem absorbuerat, atque insuper magnã æris aliani vim contraxerat, vt saltem, quæ debebat corpore luere cogaretur, respondit Alphonsus: Si tantam pecuniam, vel in sui regis obsequium, vel patriæ commodis, vel subleuandis propinquis impẽdisset, audirem, nunc quoniam tantas opes impẽdit corpori, par est, vt corpore luat. Anton. Panorm. lib. 1. de rebus ab Alphonso gestis.

208 Non diffiteor † quidem, Arycandeos, & Lycios populos Limytensibus finitimos, ære alieno grauatos, ob intemperantiam, ac nimium sumptum, cum non possent fœnus persoluere, in Mithridatis partes se contulisse, sperantes se premium nimium debitorum absolutionem, inde consecuturos, vt narrat Athenę lib. 12. c. 11. Cæterum apud nos maritò huiusmodi dolosa absolutio admitti nõ debet, na malitijs

209 fenestra aperiatur. Vbi enim pœna † contemnitur, liberum est hominis in maleagendo arbitrium. Mar. Monter. in decis. reg. Arag. decis. 7. num. 11. Quippè indulgentia crimina subleuantur, l. si apparitor. C. de cohor. lib. 12. Et facilitas veniæ tribuit incentiuum delinquendi, cap. est iniusta, 23. quæst. 4. dixi sup. cap. 10. num. 345.

210 Tertiò † excussionis beneficium irreparabiliter amittit, ac perdit fideiussor iste, qui se fidem suam interposuisse inficiatur, si deinceps mendacij conuincatur, eaque pœna mendacio non est indigna. Hippol. in rub. de fideiuss. num. 19. DD. in l. si dubitet. §. 1. ff. de fideius. Rol. à Vall. cons. 88. num. 2. cum seqq. vol. 4. Aufret. ad Capell. Thol. decis. 80. Mantua singul. 591. incip. de mendacio. Hieron. Grat. resp. 63. nu. 44. lib. 2. Aurel. Corbulus in tract. de iur. emphy. cap. 1. nu. 6. Borchol. de feud. c. 6. num. 116. Laur. Tenninus in tract. caut. caut. 80. nu. 3. Franc. d. cap. 5. nu. 407. Bartazol. d. claus. 40. gl. 4. nu. 6. Vincen. Caroc. de excuss. bonor. par. 2. quæst. 69. per tot. Fuluius Pacian. lib. 1. de probat. cap. 19. num. 27. & 71. Muscatell. in pract. fideiuss. par. 2. quæst. 10. num. 24. Ioan. Godd. de contrah. stipul. c. 9. concl. 5. num. 101.

211 Præterquam enim, quod lex † mendacia seuerè prohibet, mendacesq; odio habet. l. de ætate. § si cum esset. ff. de interrog. act. l. fullo. § 3. ff. de furtis. l. 4. C. de ser. fug. l. 2. C. si minor se maiorem dixerit. l. vlt. C. de accusat. Glo. & Decius. num. 7. in l. nemo ex his. ff. de regul. iur. pulchrè

212 Ioan. Stobæus sermone 12. adeo, vt † olim apud Persas, & Indos præsertim, mendaces pœna perpetui silentij mulctarentur, sic vt per totam vitam nihil omnino proloqui ipsis liceret, nulloque magistratu, aut honore digni haberentur, vt asserit Petrus Crinitus lib. 5. de honesta disciplina. c. 8. Alexan. ab Alex. lib. 6. gen. dier. c. 19. ac etiam olim secundum Aristotelem apud

213 bonos, & graues viros, mẽdaciosores, propria † mẽdacis pœna sit ista, vt postea ei, etiam vera dicenti, nõ credatur, l. [illegible] C. si contra ius. cap. si quando. cap. sedes. §. si vero. cap. super literis. extr. de rescr. Schneidenuin. in §. suspectus. nu. 9. instit. de suspect. tut. Insuper etiam iuris

214 est, quod nemo † debeat habere fructum ex eo, qđ nisus esset impugnare, siquidem frustra legis auxilium implorat, qui in legem committit. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testam. l. post legatum. §. fin. & l. fin. ff. de his quib. vt indig. l. auxilium. ff. de minorib. cap. ex eo. c. quin frustra. de regul. iur. in 6. Schurff. consi. 37. nu. 1. cent. 1. Menoch. in 9. remed. recup. possess. num. 169.

215 Et † licet mendacio nulla certa pœna regulariter

216 à iure est indicta, vtrumq; † mẽdax alias regulariter in dolo esse præsumitur, si mendaciũ in ipsius cõmodũ vergat, l. quamuis. ff. de reb. cor. Alex. in l. vinum. ff. si cer. pet. DD. in l. eleganter, §. si cum. l. seq. ff. de dolo. Capic. decis. 10. nu. 6. Menoc. de arbi. iud. quæst. casu 276. nu. 8. Hart. Pistor. par. 1. quæst. 29. num. 4. In multis tamen

217 casibus † leges nostræ mendacia, & inficiationem puniunt, vel pœnam infligendo, vel saltem beneficium auferendo, vt adductis exemplis ostensum est à Zasio in tract. de feud. par. 10. nu. 51. & seqq. Cachera. decis. Pedem. 29. Molineo in consuet. Paris. tit. 1. §. 30. nu. 5. & seq. Mudæo in §. vt autem. vers. sed, & legis

Aqui-

Aquiliæ.nu.1.Instit.de actio. Borehol. *de feud.c.8.num.*
116. Cuiacio *in Nouel.18.vers.quinta pars.* Ant.Thesauro *decis.50.num.3.* Carocio *d.part.2.quæst.69* & latissimè à Fuluio Paciano *d.lib.1.c.19.*
218 Declarationem tamen multiplicem recipit hæc conclusio nostra: Primò † enim non procedit, si ex ignorantia, & sine dolo malo, ac lata culpa, forsan ista inficiatio fiat, secundum Bal. & Barto. Schepek. *in c.vn.c.§.si vasallus feudum. si de feud.de funct. contr.* Ant.Tessau.*d decis.50.num.4 5.& 6.* modo illa ignorantia non sit admodum crassa, & supina, prout exemplum poni potest in hæredibus fideiussorum, *per l.*
219 *qui in alterius.ff de reg. iur.* Et quia † dubitans etiam pro ignorante habetur, *l.1.in pr.& ibi Bar.ff de lega.3.* dicerem fideiussorem, si fortassis animo titubante, & dubio, incertaq; mente, obliuionem allegando, Non recordor hoc fecisse, fideiussionem neget, etiam à pœna priuationis immunem esse debere, *arg. l. vlt. C. de condict.indeb.*
220 Secundò † non procedit prædicta conclusio, quãdo fideiussor nõ quidem simpliciter inficiatur, se esse fideiussorem, atq; ita negat id, quod est causa beneficij: Sed cum negat sub generalitate quadam in litis contestatione, puta negando narrata, prout narrãtur, tunc enim beneficium excussionis non perdit. Bart. *in fin.* Castrens. & Imola *nu.5 in d.l. si dubitet.§.1.ff.de fideiuss.* Bald. *in l.electio.§. neq. ff. de noxal.* Corn *consi. 90.nu.42.vol.2.* Alexand. *in cons.17.col.3. vers. & licet perdat.vol.2* Dicitq; Iason *in § omnium.Instit.de actionibus.* hoc esse perpetuo in practica notandum, quem sequitur Hippol. *in rub.de fideiuss.nu.336.* Idem quoq; tradit Decius *in cap ceterum col pen.de iudiciis.* Schneideuin. *in §.3.si plures.nu.9.Inst.de fideiuss* Ioach.à Beust.
221 *in l. admonendi. nu.302. de iureiur.* Nam † per hanc negationem negatur saltem substantia libelli, non autem eius circumstantia, vt pulchrè ait Ioan.de Arnono *in commen. 84. incip. Quamuis regulariter.* Imò
222 † talis responsio neque est simpliciter affirmatiua, neq; simpliciter negatiua, sed implicita, ita quod taliter respondens, nec pro confitente possit haberi, nec etiam pro simpliciter negante, & fraudulenter aliquid occultante, sicut scribit VVesenb. *in cons.72. nu.25. pa 1.2.* quod fusius explicat Fuluius Pacianus *lib.1.de probat.cap.17 num 8.& seq.*
223 Eodem modo † si creditor diceret fideiussorem renunciasse beneficio excussionis, ille vero id ipsum negaret, fateretur tamen se esse fideiussorem, non foret certè beneficio excussionis priuandus, cum vtiq; creditori incumbat probandi onus, fideiussorem beneficio authent. *præsente.C.de fideiuss.* renunciasse, siquidem illa renunciatio, tanquam in facto consistens, non præsumitur, sed probari venit.
224 Tertiò † declaratur, vt non procedat, si post porrectum libellum, antequam litem contestetur, vel conuincatur fideiussorem inficiationis pœniteat, seque peccasse fateatur, tunc enim illum beneficium excussionis recuperare, voluit Bart. *in l. cum qui ff. de iureiur.per l vlt.C.de plus petitionib.* nec dissentit Hippol. *in Rub.de fideiuss.nu.337.* Rolan.à Val. *cons.88.nu. 18 vol 4.* Hart.Hartm. *in pract. obs.tit. de fideius.obs 5.* Bertasol. *d claus.40.gloss.2.nu.14.* & Iacob. Cuiac. *ad*
225 *Afric.tractat.7. mihi pag.152.* Et † quamuis Baldo, Alexandro, & Iasoni *in d. l. cum qui.* contrarium placuerit, quos sequitur Chass. *ad consue.Burg. Rub.1 §.6. verb. Iusques à sext solz tournois. nu.7.* sententiam tamen Bartoli mitiorem, & tolerabiliorem esse arbitror, maximè quia, vt est apud diuum Hieronymum *in epistola ad Pammachium,& Oceanum de erroribus Ori-*
226 *genis:* Secunda † post naufragium tabula est, culpam simpliciter confiteri. Et Senecam, Proximum
227 ad innocentiam † tenet locum verecunda peccati confessio, imo, vt ait Seneca *Tragœd.8.*

Quem pœnitet peccasse, pene est innocens.

228 Accedit, quod etiam † alias in plurimis casibus post commissum factum pœnitentibus parcitur, & venia datur, *l quamuis.ff.de in ius voc. a l.de ætate.§ vlt. ff.de interrog.in iure fac. cnd l.si quis libellos, C.de appellat. l.4.§.sed nec filios. ff.de heredit.* Cuiacius *in Nouellis 18. ad fin.* pulchrè Petrus Heigius *quæst.iuat.par.1.q.4.per*
229 *tot.* Quippè † vt plurimum currimus ad scelus præcipites, sed sedente impetu, & aurem nobis vellicante pœnitentia, illud ipsum veris mox æstimamus pretijs. Vnde Tacitus *lib.14. annalium: Perfecto demum scelere, magnitudo eius intelligitur.* Et Menander aptissimè, vt citat Stobæus:

At nemo peccans, criminis sui modum
Peccando nouit, re peracta respicit.

230 Quod si tamen † creditor expensas quosdam in consulendis Aduocatis, tam scribentis instrumentis, erogandis sportulis in viatores siue iudicij pedellos, ac deniq; instituendo processum, & probationes contra fideiussorem, vt eum mendacij conuincat, & coarguat, fecerit, merito easdem creditori refondit priusquam post actam pœnitentiam, ad excussionis beneficium admittitur, *argum.l.sancimus.C. de iudiciis. Nouell.18.cap.8. vers. omnes vero expensas, quæ vsque tunc factæ sunt propter probationes, actori, iureiurando eas definitas, exsoluere eum, qui ab initio quidem negauit, posteà autem confessus est, iubemus, &c.* ex quo text. sumpta est auth. *contra qui propriam C. de non num. pec.* Atq; ita sentiunt Guil.de Cuneo *in l omnes. C. de episc. & cler.* & post Abb. Fel. Dec. & Ias. tradit Ant.Cordub.de Lara *in repe.l si quis à liberit.§.si quis ex his.nu. 216 mihi fol 64 colum.4 ff.de liber.agnoscend.* Vincent. Caroc. *de excuss.bonor.part 2.quæst.69.nu.50.*
231 Pro quo facit, quod † omnes, qui renunciat liti siue expressè, siue tacitè expensas refundat, siue appellans sit, siue appellatus, iuxta ea, quæ tradit Ludouic. Roman. *in l.postquam lit.* & ibid. Angel. Bart. & Bald. *quæst 5.C.de pact.* Phil.Francus *num.11.* Panormitan. & Decius *in c. interposita. vers. illud denique de appellat.* Bart. & alij *in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir. possess.* Ant.de Butr. & Panormit. in cap. pastoralis *de caus.poss.& propriet.* Ioan.Sichard. *in l.properandum. §.siu autem alterutra nu.8.C.de iudic.* Vide etiam Aegidius Bellamera *decis.517.* scriptum reliquit, renuntia-
232 tionem † fieri debere, saluo iure expensarum.
233 Cæterum fieri potest, vt † fideiussor etiam litis contestationem expectet, & non tam inficiandi fideiussionem animo, quam ad tempus differendæ solutionis causa, se fideiussisse neget, præsertim si domi pecuniam non habeat, quam creditori numeret, num eodem modo beneficio excussionis priuandus erit? Et crederem iudicis arbitrium multum hac in re posse, vt is perpensis causæ circumstantijs fideiussori succurrat, si deprehendat æquum esse, vt ei ignosci debeat, *per text.in l.electio.§ pen.ff.de noxal.act.*
234 Id quod † multo magis locum obtinere existimo, si fideiussor forte in præsentia bonorum virorum, loco prorsus inopportuno, à creditore solutionis admonitus fuerit, isque ex nimia iracundia, & excandescentia, vel etiam verecundia, ad conseruandum honorem, & existimationem, se fidem suam interposuisse; vel etiam iocosè, ad vexandum saltem creditorem, & non serio, se fideiussorem esse inficietur, *arg.l. obligationum.3. §.fin.in verb. nec enim per iocum. ff de oblig. & act. l. qua actione. 7. §. si quis in colluctatione. in verb gloriæ causa, & virtutis, non iniuriæ gratia ff.ad leg. Aquil.l. Quintus.48. in verb.propter suam existimationẽ. & in verb.si ipse pepercisset pudori suo.ff.mandati.l.pupillus.§.sane ff.auct tut.* Nec debet iocus aut calor iracun-
235 diæ, aut lubricum † linguæ facilè ad pœnam tradi, *l.famosi.§ hoc tamen.ff.ad leg. Iul.maiest.* faciunt tradita per Vincent.Caroc. *decis.46.nu.10.11.12.& 13.* Menoch. *de præsumpt. lib.1. quæst.85.nu 64.* & Ludolph. Schrader. *de feud.part.9.cap.4.num.36.& par.9.sect.7.*

num. 60 vbi ostendit, quatenus vasallus, per iocum cum domino ludendo, feudū perdat. Vide etiam Rosenthalium *in tract. feud. tom.* 2. *c.* 10. *concl.* 20 *num.* 19.

236 Quartò declaratur, † vt non procedat, si creditor ipse fideiussori pœnam obligationis condonet, & remittat. Quia enim hoc casu nullum interesse publicū, sed meius fauor priuatorum in consideratione venit, non interest etiā iudicis, si partes à litis controuersijs

237 sponte recedant, cum & ipse † iudex ex officio lites diminuere sit obstrictus, *l.* 1. *§. inde quæritur ff. de noui ope nunt. l.* 2. *in prin. ff. si quis caut. l. quæsitum ff. de vsufr. l. quidam ff. si cert pet facit l. postquam lit. C. de pact.* Vnde etiam alibi pro regula quasi traditum est, in omnibus rebus ad rem familiarem pertinentib. impunè paciscj, & transigere licere, *l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pact.* Et tantum de tertia limitatione.

238 Quartò, beneficium † excussionis adimitur fideiussori, qui excussionem primo loco contra debitorem institutam ipse met dolosè (non cōseruandorum suorum iurium causa, vt declarat Mufcetel. *in pract. fideiuss. par* 2. *q.* 10. *nu.* 19 *&* 20) impediuit, non enim dignus est beneficio legali excussionis, qui in legem committit, *cap. qui frust. a. extr. de vsur.* Hippol. *in rubr. de fideiuss. num.* 15. *&* 16. Coler. *d. par.* 1. *cap.* 10. *num.* 348 Franc. *d. cap.* 5. *nu.* 412. Viocenz. Caroc. *de excuss.*

239 *bonor par.* 2. *quæst.* 81. Atq; † ideo, si debitori, cui denunciatum est, ne, priusquam soluerit, domo sua procedat, *iuxta, l. potest. ff. de interd. & relegat. atque ea, quæ tradidi supr. c.* 5. *nu.* 67. fideiussor persuadeat, vt fugam arripiat, meritò fraudis suæ pœnam sustinet,

240 non minus quam is, † qui eripit debitorem de manibus apparitorum, is enim tenetur ad soluendū illud debitum, quo alter tenebatur, non aliter, ac si in omnem causam fideiussisset, *l. quoties. C. de exact. lib.* 10. Bald *in l. adictos. C. de episc. audien* Rebuff. *in l. Marcel lus, mihi pag.* 90. *ff. de verb. signif. per l.* 1. *§.* 1. *ff. de eo per quem factum erit.*

241 Quintò, † frustra beneficio excussionis se tuetur fideiussor, si forte debitor excussus habet quidē bona sed qui emptorem non inuenit: an tunc enim creditor fideiussorē licitè exigit, quāuis beneficio excussionis non renunciauerit. Paul de Cast. *in l. inter cos. ff. de fideiuss.* Hipp *in rubr. de fideiuss. nu.* 18. Cole. *d. p.* 1. *c.* 10 *nu* 345. Vinc. Caroc *de excuss. bon. p.* 2. *q.* 66. Valentin. Franc. *d. c.* 5 *nu.* 406 vbi alios citat. Muscetell. *in pract. fideiuss par.* 2. *q.* 10. *nu.* 25. Et vide Const. Elect. August. Torgæ Anno 83 promulgatam, tit. de subhastation. in princ. §. cum bona debitorum exponuntur, Item Coler. *de process. execut. par.* 3. *c.* 9. vbi traditur, qd faciendum sit, si bona debitoris emptorem non inueniant, iunctis ijs, quę cumulant DD. *in l. à Diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudic.* Ratio autem huius limitationis est, quod hic creditor tamdiu expectare cogeretur, donec bona debitoris emptorem inuenirent, interim pecunia sua careret, & summa molestia afficeretur, cum ob non existentiam emptoris, tandem, vel ad adiudicationem, vel subhastationem forte sit deueniendum, quę vtique mora creditori damno esse non de-

242 bet, *arg. l. si moram. ff. solut. matr.* Iudicis tamen hoc casu partes esse crederem, si hodie forsan emptor nō inueniatur, probabiliter autem intra paucos dies inueniri possit, vt ne moram hanc modici temporis fideiussori damno esse patiatur, *arg. l. si debitori. ff. de iudic. l. debitorib. ff. de re iudic.*

243 Huc etiam pertinet, quod † fideiussor ante principalem rectè conueniri queat, si principalis habeat res extra territorii sitas, quæ de facili haberi non possunt, Angel. *in auth. de fideiussor. §. sed neque.* Socin. *in l. si col. ff. si cer pet.* Alex *consil.* 84 *col. fin. volum.* 3. Hippol. *sing.* 250. Bors holt. *in consil.* 23. 9. quia multoties creditores, mihi pag. 345.

244 Sextò, excussionis † beneficium cessat, si pater pro filio fidem suam interposuerit, nisi enim pater teneretur, illaquearentur, & deciperentur creditores, filijs nihil habentibus, vnde ipsis solui possit. *l.* 3. *§. sed verū, vers. proinde. ff. de minorib. l. penult. §. Tabernæ, ff. de institoria, l.* 1 *ibi, si non fidem suam obstrinxit. C. ne filius pro patre, l. si mandator. C. quod cum eo.* latè Boer. *decis.* 221. Aufrer. *ad Capellam Tholos. decis.* 196. Gail. *lib.* 2. *obser.* 27. *num.* 33. Eman. Soarez *in commun. opin. lit. L. num.* 140. & nouissimè Anto. Thessa *decis.* 166. *nu.* 5. Vinc. Caroc. *de excuss. bono. par.* 2. *q.* 6. *per tot.* (vbi admodum se diffundit) Muscatellus *in pract. fideiuss. par.* 2. *q.* 10. *num.* 31. & Francus *d. c.* 5. *num.* 419. qui plures alios idem sentientes adducunt, & faciunt huc ea, quę supra tractaui *cap.* 7. *num.* 367. *& seqq.* vbi late de fideiussione patris pro filio egi.

245 Declaratur † autem hęc conclusio primo, vt non procedat, si pater pro filio, cum decurionatum acciperet, fideiusserit, & si enim patre mortuo hēres eius tenentur Reipublicæ, tamen non ante conueniunt, quam proprijs rebus illius, qui decurionatum est adeptus, excussis, *l.* 3. *C. de decurionib lib.* 10. Franc. *d. c.* 5. *nu.* 166. *& nu* 419. licet id valdè inuoluat Boer. *d. decis.* 221 *nu.* 7 8 9 *&* 10.

246 Secundò declaro † conclusionem, vt locum non habeat, si pater pro filio emancipato, vel per nuptias

247 à se separato fideiusserit. Cum enim † his casibus filij sui fiant iuris, proprium quoque alant focum, & extra panem patris negotientur, resq; suas proprias habeant, per ea, quæ scripserunt Boer. *decis.* 197. *num.* 3. Pinell *in l.* 1. *par.* 1. *num.* 34. 9. 52. *&* 57. *C. de bon. mater.* Anto Guibert. Costan. *de dotibus cap.* 5. *num.* 9. Tiraq. *de præscrip. gl.* 4. *vers. septimo à superioribus.* Ioan. Sichar. *in rubr. C. qui admit. ad bonor. poss.* Id quod iure Saxonico minus est dubitabile, vt legitur *lib.* 1. *art.* 10 11. *&* 13. Fach. *differ.* 8 VVesenb. *in parat. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iu. num.* 3. Colt. Nouel. Elect. August. 10 *p.* 2. Frideric Pruckman. *in §. soluta potestas. c.* 1. *num.* 81. dicens ibidem, hoc lippis tonsoribusque notum esse, quod prolixius discussi supra *cap.* 7. *nume.* 619 *& sequentibus.* Idcirco etiam meritò eorū bona propria prius excutiuntur, quam pater fideiussor conueniatur, *l.* 1. *C. de filiusfamil. & quæ. pro his pat. ten. d. l.* 1. *in verb. proprijs rebus illius excussis. C. de decurionibus lib.* 10.

248 Tertiò † ex ijsdem fere fundamentis declaro hāc assertionem, vt non obtineat, si pater forte pro filiofamilias, peculium Castrense, vel quasi Castrēse possidente, fideiusserit. In his enim bonis habetur filius pro patrefamilias, vt ostendi supra *cap.* 5. Cur igitur hæc bona non prius excutiantur, quam ad patrem pe-

249 ueniatur, iuxta *d. l.* 1. *C. de decurionibus* Si enim † cū de peculio Castrensi pro patre, in potestate manens, quidquam soluit filius, id vtili actione repetere potest. *l. si dubitet.* §. *filiusfamilias. in fin. ff. de fideiuss.* non video rationem, quare non etiam pro se ipso de peculio Castrensi soluere, & patrem ratione fideiussionis indemnem præstare teneatur, & quanquam hę limitationes nouę sunt, à veritate tamen non sunt disseotanee, adeoq, prioribus, sub correctione doctiorū adijcere visum fuit.

250 Septimò † fideiussor beneficio excussionis destituitur, quando animo nouandi principalem obligationem inde suscipit, imò & tunc, quando principalem debitorem se constituit, vt fusius probaui hoc ipso capite, *num.* 80. *& seqq.* tunc enim fideiussor, amplius fideiussor non est, Valent. Francus *d. cap.* 5. *nu.*

251 405. Quo † etiam referenda videtur decisio Borgnini Cavalcani *in decis.* 31 *num.* 27 *part.* 1. vbi dicit, quod fideiussor obligans se, & bona sua principaliter & in solidum, teneatur soluere, licet principalis non sit obligatus, cum hoc casu non sit quid accessoriū, sed quid principale, quod probarunt Anch. Regien. *q.* 32. *num* 11. *lib.* 1. & Horat. Carpan. *ad statut. Mediol. par.* 2. *cap.* 189. *num.* 5.

Octauò

252 Octauò cessat † excussio, si talis exceptio excus-
sionis ad impediendum iudicium, vel ad remorao-
dam executionem non fuerit opposita, tunc enim
aduersus fideiussorem rectè proceditue, ex quo iure
sibi competente non fuit vsus. *l. si mancipium. ff. de evi-
ctionibus. l. si quis delegauerit. ff de nouat.* Gail. *lib. 2. ob-
seruat.* 27. Franc. *d. cap.* 5. *nu.* 404. Muscatellus *in pract.
fideiuss part. 2. quæst.* 10. *nu.* 37. vbi plures auctoritates
raceniet, & faciunt quæ tradidi infra *cap. 28. num. 5.
& seqq.*
253 Nonò, benaficio † excussionis non est locus, vbi
consuetudine, vel statuto receptum est, quod fideius-
sor ante excussum principalam conueniri possit, qua-
254 lis † consuetudo est in multis locis Italiæ, Io. Ba-
ptista Asinius *in tractat. de execut. cap. 2. num.* 28. sicut
255 † & in Austria, tunc anim ealicto reo, eectè fidaius-
sor conuanitur. Duen. *reg.* 335. *limit.* 18. Gail. *d. obser.*
27. *num.* 29. *&* 30. Franc. *d. cap.* 5. *num.* 403. de quo
tamen videndus est etiam Chassan *in consuetud. Bur-
gund. rubr.* 5 *§. 2. in verb. son principal obligè. num.* 3. &
256 Boer. *d. decis.* 221. *nu.* 15. vbi † refert, tales consue-
tudines, & statuto obseruari in Hispania, Delphina-
tu, itam apud Venetos, Florentinos, & in Ciuitate
Lucana; quem sequitur Carocius *de excuss bonor. part.*
2. *quæst.* 29. *num.* 2.

Qein vero tale quid consuetudine introduci pos-
257 sit non est dubium, non † solum quia consuetudo
legi scriptæ decogat. *l. de quibus in fin ff. de legib.* Ve-
rum atiam, quia pacto beneficium excussionis tolli
potest, vt supra probatum est, ergo & aonsuetudine,
258 eum pactum, † consuctudo, & lex in hac materia
paris potestatis regulariter esse canseatur. *l. vlt. C. de
fideiuss.* Ne dicam, quod per talem consuatudinem
ad ius vetus raditur, quo liberum arat creditori, fida-
iussorem conuenire, non excusso reo principali. *l. iure
nostro C. de fideiuss.* Non minus igitur hæc consuetu-
do toileranda est, quam illa, quæ introducit, ne hæras
fideiussoris ax contractu fideiussionis conueniatur,
de qua supra. *cap* 20 §. 10. *num.* 80. *& seqq.*
259 Decimò, excossionis † beneficio non gaudet fida-
iussor ista, qui pro debitore naturaliter tantum obli-
gato interuenit. Ille namq; pulsatus, siue ordinatio,
siue executiuo iudicio, nō potest opponere axceptio-
nem axcussionis, cum in iure notorium sit, obligatū
260 † naturaliter tantum non posse excuti. Bart. Ang.
& Castrens. *in l. Marcellus. ff de fideiuss.* Mynſ. *d. obs.* 15.
centur. 2. Gail *lib. 2. obs* 27. *num.* 10. Ias *in l. decem. nu.*
31. *ff de verb. oblig* Ferdin. Vasquius *illustr. quæst. q.* 23.
num. 34. Ioach. à Beust. *in l. admonendi. num.* 390. *ff de
iureiur.* Ludolph. Schrader. *in miscellan. cap* 5. *num.* 13.
Coler *d. cap.* 10. *num.* 356. Franc. *d. cap.* 5. *num.* 340.
Muscatall. *p.* 2. *q.* 10. *nu.* 35. quibus iunge ea quæ dixi
supra r 4. & Vinc. Caroc. *de excuss. bon. p.* 2. *q.* 70.
261 Vndecimo non † recipitur excussionis exceptio,
si fideiussor succedat debitori, tūc. n. conuanitur nō
vt fideiussor, sed vt hæras debitoris. Hipp. *in rub. de fi-
deiuss. num.* 20. Colarus *cap.* 10. *num.* 350. Franc. *d. c.* 5.
num 428. *&* 429. Muscatell. *part. 2. quæstio.* 10. *num.*
45. ac prolixa iam anta axplicaui. *c.* 20. §. 16. *num.* 31.
& seqq.
262 Duodecimo excussionis † beneficio frustra se iuua-
re conatur fideiussor, si dabitor principalis in longin-
quis regionib. sit absens, ita vt sine magna difficultate
conueniri nequeat; hæc enim absantia creditori non
debet esse fraudi. *Auth præsente, & ibi Cynus. nu.* 3. *&*
4. *C. de fideiuss.* Alex. *cons* 100. *discussis col. pen. volum.* 5.
Hieron. Gratus *respons.* 28 *num.* 17. *lib.* 1. Franc. *d. c.* 5.
nu. 425. vbi alios secum ita sentientes allegat, *ibidem*
Angel in Nouell. de fideiuss. verb. præsentes & Guid. Pa-
pæ *in dec.* 570. *incip. Dominus de Stampis* subijcians, idē
263 † iuris esse, si debitor sit præsens, sed latitat, de quo
consule etiam Vlpia. *in l. Fulcinius. ff. quibus ex causis in
poss. eatur.* Carocium *de excuss. honor. part.* 2. *q.* 36. *nu.* 2.

Muscatell. *in pract. fideiuss. par.* 2. *q.* 10. *nu.* 17. Io. Zan-
gerum *in tract. de except part.* 2. *c.* 5. *nu.* 9.
264 Decimotertio, quando † bona debitoris sunt pe-
nes fideiussorem, tunc is frustra excussionam dabito-
ris urget, cum apud se habeat, de quo satisfieri credi-
tori possit. Ita tradit Aufrer. *in apost. ad Capel. Tholos.
decis.* 196. sequitur Mynsing. *d. obs.* 15. *cent* 2. & Franc.
d. c. 5. *num.* 416. quibus adde Caualcan. *decis.* 34. *num.*
16. *part.* 1. Caballin. *in milleloquio.* 388. *nu.* 1. & Vinc.
Carocium *de excuss. bonor q* 86. *part.* 2. Barthol de Ca-
pua *singulari* 47. (vbi ait, id consuetudine Regni Nea-
politani indubitate receptum esse) Ioan. Bernard.
Muscatell. *par.* 2. *quæst.* 10 *num.* 31. Alciat. *in l. 2. §. Cato
num.* 103. vbi dicit, illam opinionem seruari in pra-
ctica. *ff. de verb. oblig.* Et quanquam textus ab ipsis al-
lagatus, in l. si procuratorē. 8. §. si ignorantes. ff. man-
dati. (ad quem varij intellectus concinnantur, vt
apud Alciat. in *d §. Cato. nu* 103, 104 *&* 195. videre
licet) hanc limitationem non probat, vt etiam in-
nuit Andr. Barbat. *in c. peruenit. extra, de fideius.* Eam
tamen iustam, & equam esse censeo cum Petro Re-
buffo *in l. si ita stipulatus. versic.* 21. *quando. col.* 5. *ff de
verb. sign.* pro quo etiam facit taxtus *in l. si quis reum.* 5.
*in princ. in verb. ad fideiussorem pecunia peruenerit, &
ipse reum dederit vice sua. ff. de liberat. legata.*

Nec multum differt, quod post Baldo, & Felin. re-
tulit Pacianus *lib.* 1. *de probat. cap.* 54 *nu* 65. inquiens;
265 quod † fidaiussor proptae paupertatem habeat po-
testatem vendendi bona debitoris, & satisfaciendi
creditori, licet aliquod mandatum ad vendendum
axhibere nequeat. Probat idipsum Hippol de Mar-
sil. *cons.* 10 *num.* 37. Roland. à Valle *consil.* 87. *num.* 47.
volum. 2. Roderic. Suarez. *in declarat ll. fori, tit. de com-
perendinationibus.* § *sed pone quæstionem. nu.* 25. Horat.
Carpanus *ad statut. Mediolan. part.* 1. *cap.* 413. *num.* 52.
266 Quo etiam referri potest, quod † fideiussor à ven-
ditore (intellige notorio) conuentus non teneatur
litigare, seu in lite persistere, sed caute agat si illi, tem-
pore solutionis adueniente, soluat, ne temere litigans
267 in expensas condemnetur, fidaiussor enim † cense-
tur mandatum habera à principali debitore de sol-
uendo. Paetsius *cons.* 103. *vol.* 3. Iacob. Marchisellus
q. 114. *nu.* 8. *&* 10.
268 An verò idē procadere dicemus, si debitor † apud
fideiussorem res quasdam deposuerit? Sana ras de-
269 positas adeo † priuilegiatas esse, vt eaiū restitutio-
nē, nec axceptio nō numeratæ pecuniæ, nec cōpensa-
tio, nec exceptio doli mali, nec interdictio, nec iusiu-
randū ramorari possit, namo est, qui nesciat. *l. vlt. C. de
non num. pec l. vlt. C. de cōpens. l. si quis. C. de posit.* No-
uell. 88. *c.* 1. *c. vlt. extra, deposit.* Barnab. Cornaggani
decis. Rotæ Luccus. 209. *nu.* 1. & notaui supra *c.* 19. *num.*
270 61 Agebantq; † in primis Pisida grauissimam depo-
siti causam, & eum, qui fraudasset, occidebant, vt nar-
rat Io. Stobæus *serm* 44. *mihi pag.* 615. Vnde videtur
dicendum in huiusmodi res, vtroq; apud fideiusso-
rem reperiantur, executionem fieri non debere. Sed
271 pro † rasolutione huius dubij ita constituendum
esse arbitror, vt si debitor ipsemet axcussionem rerū
apud fideiussorem depositarum admittat, rectè etiam
fideiussor aam fieri petat. Sin vero ob affectionem
debitor res depositas amittere nolit, aliaque bona
sufficientia habeat, vt isto casu hæc excutiantur, non
attento, quod alia apud fideiussorem reperiantor,
cum ea restitutioni omnino sit subiecta: Sin vero
nullas alias res præter depositas habeat dabitor, eas
quidam fideiussor restituat primum, mox autem ex-
cussionem earum fieri petat, cum post restitutionem
non amplius sint priuilegiatæ, sed vetafeim suam na-
272 turam rursus induant. Atq; ita quoq; † intelligen-
dos censao Anton. Gabriel. Roman. *lib 3. com. conclus.
tit. de fideiuss. conclus.* 1. *nu.* 62. & Ioan. Goddæum *de
contrah. stip. c.* 9. *concl.* 5. *nu.* 97. *in fin.*

Dacimo.

273 Decimoquartò † excussionis beneficio destituitur
fideiussor, si debitor nō facilè queat cōueniri, vt puta
si sit potens, iniuriosus, & rixosus, ad quē non pateat
tutus accessus, aut qui habeat bona extra territorium
sita, ita vt executio contra eū difficulter fieri possit,
hoc enim casu ex difficultate conueniendi inducitur
notorium facti, debitorem non esse soluendo, ideoq;
datur actio aduersus fideiussorem, etiam non excusso
principali. Hippo. *in rubr. de fideiuss nu.* 10. Guid. Pap.
singul. 717. Hiero. Gratus *respons.* 87. *nu.* 24. *lib.* 1. My-
sing. *cent.* 2. *obser.* 15. Gail. *d. obs.* 27. *num.* 25. Ioach. à
Beust. *in l. admonendi. nu.* 298. *&* 299. *ff. de iurtiur.* Co-
lerus *p.* 1. *c.* 10. *nu.* 244. Vinc. Caroc. *de excuss. bonor. q.*
37. *nu.* 1. Muscatell. *p.* 2. *q.* 10. *nu.* 27. *&* 28. Hora. Carp.
274 *ad Stat. Mediolan. p.* 1. *c.* 44 *nu.* 44. Paria † enim sunt
non soluendo esse facultatibus, vel non esse soluen-
do conueniendi facilitate. Gail. *d. num.* 25. Francus
de fideiuss. cap. 5. *num.* 326. *cum* 2. *seqq.* Et quemadmo-
dum, quod spoponderis, solues. nisi is dependi facile
patitur, proquo spopoderis? vt ait Cicero *lib.* 2.
Epistola ad Brutum Epist. 18. Arbitrio tamen iudicis
275 † relinquendum censeo, quanta rixositas, & poten-
tia hoc casu requiratur, iuxta Menoch. *de arbit. iudic.*
quæst. casu 171. *nu.* 36. & vtrum hæc ne quidem à sum-
mo Magistratu coercari possit, sępè enim minus fa-
ciūt homines qui magna minantur, & facile alioquin
creditores, ad grauandos fideiussores, talia commi-
nisci possent, si illud impune quis succederet.

276 Decimoquintò † excussionis exceptio locum non
habet, si causa ex ęquo, & bono est determinanda,
277 Hippol. *in Rubr. ff. de fideiuss. nu.* 12. Quia † talis ex-
ceptio inuenta est, ad rigorem iuris conseruandum,
Hippol *d. nu.* 12. *Muscatell. in pract. fideius. p.* 2. *q.* 10. *nu.*
278 10. *&* 11. & † est de apicibus iuris (de quibus vide
279 M. Mantuam † *lib.* 7. *obseru. obser.* 66. & Petr. Lorio-
tum *in singul. libello de apicibus iuris*) secundum *gl. com-*
muniter approbatam in l. si communi. §. 1. *verb. actum. ff.*
de euictionib. Magoinum *decis. Florent.* 45. *nu.* 14. Caro-
280 ciū *de excuss. bon. p.* 2. *q.* 31. *nu.* 10. qui non † attendū-
tur, vbicunque causę ex bono, & æquo sunt decidem-
dę, *l. si fideiussor. §. quadā ff. mādati Gail d. obser.* 27. *n.* 26.
281 Hinc † cum in foro mercatorū summariè, de pla-
no, & de ęquitate, non inspectis iuris apicibus proce-
datur. Boetius *decis* 221. *nu.* 15. Schurff. *cons.* 32. *nu.* 3.
282 *cent.* 2. receptum est, excussionis † exceptionem in-
ter mercatores, campsores, bancherios, numularios,
propter vtilitatem publicam, & præcipuam fidem,
quæ in dictis personis abundare debet, locum non
habere. Hippol. *in Rubr. de fideiuss. nu.* 8. Capella Tho-
losana *decis.* 96. *&* *ibi Aufrerius in addi.* Benuenutus
Strachha *in tract. de mercatura. in Rub. quomodo in causis*
mercatorum procedatur tit. de excep. mercat. n. 5. Goma-
sius *de contrac. c.* 13. *nu.* 4. Hieron. Gratus *respon.* 28. *nu.*
18. *vol.* 1. Emanuel à Costa *in l. si ex cautione limit.* 18.
nu. 2. *C. de non num. pecu.* Seball. Medices *in tract. de con-*
ser. poss. nu. 312. *vers.* 2. *fallit. &* *vers.* 6. *fallit.* Menoch.
de arb. iud. quæst. q. 51. *n.* 596. *&* *seqq.* Ieremias Setserus
Germanus *in select. dissert. suis dispu.* 23. *thes.* 10. *in glo.*
vers. neq; inter mercatores multosq; alios idem sentien
tes allegat Vincent. Caroc. *in tract. de excuss. bono. q.* 48.
nu. 1. *&* 2 *par.* 2. nouissimè Fabius de Anna *consil.* 82.
nu. 25. *&* 26. Muscatell. *In pract. fideius. par.* 2. *q.* 10. *nu.*
2. *&* 3.

283 Et hæc sententia est † communis teste Eman. Sua-
284 rezio *in com. op. lit. F. nu.* 346. Cum qua † etiam tran-
sijt Senatus Pedemontanus *Anno* 1582. teste Anton
Thesaur. *decis* 166. *nu.* 7.

285 Verumetsi † de consuetudine Europæa, multipli-
catis quæstuosissimis negociationibus, forsan hæc ita
obseruantur, certum tamen est, repugnare textus in
Nouel. 136. atque ideo non solum Carocius modo
dicto loco, *num.* 3. sed & Alciat. in *l. vlt. nu.* 32. 33. *&*
34. *ff. si certum petatur.* at Bartholom. Bertazzolius in
tract. clausu instrum. clau. 40. *glo.* 4. *nu.* 3. *in fin.* ea expres-
sè reijciunt. Ac dicit Petro Rebuffo *in d. l. si ita stipu-*
latus. column. 3. *vers. tertio vitiatur, ff. de ver. signif.* Quod
hæc exceptio non sit contra bonam fidem, ideoque
merito mercatoribus hanc legem esse communican-
dam, cum leges sint omnes, *l. leges. C. de legibus.* Nec de-
bent inquit, excipi mercatores à legibus aliorum, nisi qua-
286 *tenus ipsis iuribus sunt excepti.* Imo † insequens iura
sua, bona fide agere censetur, *l. quemadmodum à con-*
trario censu. C. de agric. & *censit. lib.* 11. cum qua opinio-
ne transire videtur Andr. Fachineus *lib* 8. *controuers.*
cap. 53. cui adde Anton. Thesaurum *decis.* 52. *&* *decis.*
287 166. *num.* 7. Debet † enim quis sequi æquitatem le-
gis, non sui capitis, alias captiosa, & sine iure teme-
raria dicitur. Garz. *de expensis*, *cap.* 1. *nu.* 28. Frideric.
Scotus *respons.* 3. *num.* 171. *&* *seq. lib.* 1. *tom.* 2. Decian.
respons. 36. *n.* 41. *vol.* 1. *&* *tetigi supra c.* 5. *n* 116. *&* 117.

288 Sed tam † quæritur, an iudex cui cōmissum est, vt
sola facti veritate inspecta procedat, hanc excussio-
nis exceptionē reijcere possit? In hac quæstione quid
sit statuendum, disputant Menoc. *d. q.* 51. & Cacbera.
decis. 2. finaliter in eo residentes, si excussio objiciatur
à fideiussore simplici, quod non sit attendenda Licet
Rebuff. *in d. l. si ista stipulatus. col.* 4. *vers.* 7. *perdit*, dicat,
se nunquam vidisse illud obseruari; Antoninus vero
Thessaurus *d. decis.* 52. à Menochio, & Cacherano pla
nè dissideat, assensus, etiam isto casu, quando proce-
ditur sola facti veritate inspecta, respectu fideiussoris
excussioni locum esse, cuius sententiæ accedo, non
solum, quia eam nouissimè quoque probari video Fa
chineo *d. lib.* 8. *c.* 53. & Barnabæ Cornazzano *decis. Lu-*
censi 36. *num.* 3. *&* 4. (vbi distinguit, an talis exceptio
objiciatur ad processum, vel an ad merita, vt primo
casu reijciatur, non autem secundo, allegans pro ea
opinione quoque Hieron Magon. *in decis. Lucensi* 66.
nu. 10. 11. 12. *&* 13.) & Francis. Baccium *consil.* 89. *nu.*
21. Verum etiam, quia non minus in facto consistit,
num exceptioni excussionis sit renunciatum, nec, ne,
quam, an à fideiussore solutio sit suscepta, vtrumque
igitur à iudice merito est indagandum, & attenden-
dum, maximè, si fideiussor talem exceptionem alleget
quam ipsi constitutio Imperialis largitur, & qua solu
tionem impedire potest, *iuxta princ. tit. Instit. de officio*
289 *iudicis.* Iudex namque † vtitur publica potestate,
c. 1. *de re iud. in* 6. Decian. *in pract. crim. lib.* 2 *c.* 14. *nu.* 3.
Ergo, vtrumq, potestatem habet iudicandi sola veri-
tate facti inspecta, debet tamen sequi publicam sciē-
tiam, & publicam regulam sibi in iudicijs præstitutā,
quæ est, vt secundum allegata & probata, & non con-
tra ius constitutionis iudicet, *l. illicitas §. veritas ff. de*
offic. præsidis. Præterea illa ipsa potestas iudicandi so-
la veritate facti inspecta non obtinet in quauis facti
veritate, sed in ea, quæ legibus est roborata. Felin. *in*
c. 1. *de constit.* Gail *lib.* 1. *obser.* 42. *nu.* 2. sequitur igitur,
quod integrum factum, respectu non tantum ad cre-
ditorem pro solutione instantem, sed etiam ad fideius
sorem excussionis non abdicatæ siue renunciatę (vt
ita loquar) exceptionem prætendentem habito, mira-
ri, & inspicere debeat.

290 An vero † & arbitri, quib. concedit, vt cognoscāt ex
bono & æquo, possint reijcere exceptionē excussionis
vide late tractatū apud M. Ant. Blancū, *de compromis-*
sis. q. 1. *nu.* 47. *cum seqq.* Carocium *de excuss. bon. par.* 2. *q.*
49. *nu.* 1. *&* 2. & dixi supra hac ipsa parte, *nu.* 17. Adde
Martin. Benekendorff *in repet. l.* 1. *in* 1. *limit.* 4. *memb.*
4. *par. an.* 132 *ff. de reg. iur.* mihi pag. 202. vbi tamen
rem in medio indecisam relinquit.

291 Supradictis † affine est, quod astruunt excussionis exce
ptionē de iure Canonico locū non habere, siquidem
iure isto apicis iuris non curantur. Guliel. Bened. *in*
c. Raynutius. verb. si absque liberis. num. 52 *extra de testa.*
Gratus *responso* 87. *nu.* 25. *lib.* 2. Duennas *reg.* 315. *li-*
mit. 4. Ias *in §. item si quis. Instit. de actionib.* Gail. *d. obser.*
27. *num.*

27. *num.* 28. Francus d. c. 5. *num* 400. & 401. Ieremias
Setserus *in select. disputat suis disputat.* 63. *thes.* 10. *in glo.*
292 Verum hanc † sententiam merito reiecit Schrade-
rus *in miscellan. c.* 8. *num.* 51. Siquidem nullo iure fun-
datur, & præterea etiam leges ciuiles in foro Cano-
nico seruantur, si contrarium non sit expresse cautũ,
interim aliter in hoc passo distinguente Carocio *in
tract. de excuss. bonor. p.* 2. *q.* 51. quem lector ipsemet in-
spiciat.
293 Decimosexto † excussionis beneficium non pro-
dest fideiussori, si per processum executiuum, qui me-
reatur executionem paratam ex vi statuti, vel con-
uentionis executiuæ, conuenatur. Licet enim † in-
294 strumenta, quantumcunq; authentice, de iure cõi
executionem paratam non habent. *l. minor* 40 *ff. de
minorib.* Ias. *in l. cunctos populos. num.* 58. *C. de sum. trinit.*
Colerus *d. par.* 1. *c.* 3. *num* 58. Eman. Soarez *in commu.
opin. lit.* 1. *num.* 136. fideiussor tamen, qui se prædicto
modo per instrumentum guarantigionatum, seu con-
fessionatum obligauit, minimè beneficio excussionis
gaudet, sed præcisè executionem pati cogitur, vt vult
Bald. *in l. fideiussor.* § 1. *ff. qui satisd. cogant & in l. certum
C. famil. hercisc.* Hippol. in *rubr. de fideiuss. num.* 83. Cu-
lerus *d. part.* 1. *cap* 10. *num* 335 & *part.* 4. *cap.* 2. *nu* 95.
Carocius *de excuss. bonor.* 4. *quæst* 2. *quæst. princ. num.* 1.
Didac. à Segura *in repetit. l. si ex legati. num.* 74 & 75.
ff. de verb. oblig. Francus *de fideiuss. cap.* 5. *num.* 391. &
392. Muscatell. *in pract. fideiussoria. part.* 2. *q.* 10. *nu.* 37.
295 Cui saltem † in eo subuenitur, vt eodem modo tur-
sus contra principalem sine libello agere, & executi-
uè ad solutionem eum præcipitare possit. Barto. *in l.
fin. C. de vsur. rei iudic. & in l.* 2. § *fin. ff. qui satisdare cogã-
tur, ac in l.* 3. *in fin. ff. de iudic. solui.* quod attingam etiã
infra *part.* 5. *num.* 67. & 68.
296 Decimoseptimo † excussionis beneficio non gau-
dent Principes, Comites, & viri nobiles, qui pro alijs
297 fideiusserunt. Cum enim verba † principis debeat
esse firmissima, etiam non iurata. Tiraq. *de nobilit. cap.*
20. *num.* 23. & 24. Crau. *consi.* 241. *num.* 11. VVesen-
bec. *consil.* 10. *num* 24. *part.* 1. Et promissio facta sub
298 † fide principali, generositatis, vel nobilitatis, fi-
des viri nobiles, ac prole ex notoria Germaniæ con-
suetudine, quoad vinculum contractus, pro iuramẽ-
to, verè ac corporaliter præstito habeatur, Mynsing.
cent. 1. obser. 17. Gail. *lib.* 2. *obser.* 59. Io. Schnard. *in l. fin.
C. de edicto. D. Hadr. tollendo.* Schurff *con.* 1. 37. *num.* 11.
num. 2. Cantiuncula *consil.* 2. *num.* 3. Gylman *decisio.
Camer.* 14. *num.* 31. & 34. Ioachim. à Beust *in l.* 3. § *in-
299 terea num.* 14. *ff. de iureiurando.* qui † dicit hoc etiam
procedere, si princeps promitteret, sub verbo veri-
tatis, & in mea conscientia, ac fide (*de quo tamen vide
Nouell. Leonis* 72.) sequitur D. Roland. *in tractat. de
commiss. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 43. apud quem plura
inuenies huc sententia, videatur etiam Petrus de Fe-
rra *in tract. de potest. princ. cap.* 19. *num.* 28. & 33. Da-
niel Moilerus *in comment. ad constit. Saxon. constit.* 39.
num. 11. & *aliquot seqq. par.* 2. And. Rauchbar *p.* 1. *q.* 2.
à num. 54. *vsq; ad num.* 64. Sequitur vtique hanc pro-
missionem principum paratam executionem habe-
re, neq; eos honeste petere posse, vt debitor prius ex-
cutiatur, præsertim, quia etiam quilibet alius fideius-
sor, qui iurato promisit beneficium excussionis non
habet, vt dixi supra hoc ipso capite *num.* 45. faciunt
ea quæ tradit Colerus *d. p.* 1. *c.* 10. *nu.* 231. & 236. nec
non Francus *de fideiuss. d. cap.* 5. *num.* 362. *cum seqq.*
300 Princeps † enim ad exemplum Regum apud Me-
dos, & Persas, vt liquet ex Propheta Daniele, *cap.* 6.
vers. 8. & 12. & *historia Esther c.* 8. *vers.* 8. debet habe-
re vnum calamum, & vnam linguam immutabilem,
& esse immobilis, sicut Polus, & Lapis angularis,
Bald. *in cons.* 347. *vol.* 1. & *consi.* 279. *pridie. lib.* 3. Rolã
Valle *consi.* 2. *num.* 152. *lib.* 1. datẽ Pruckman. *in* 9. *so-
luta potestas. cap.* 4. *memb.* 2. *effectu* 1. *nu.* 26. 27. & *seqq.*

Matth. Cuno *lib.* 1. *de pactis, cap.* 21. *num.* 36. & *seqq.*
Vnde ille etiam rectè aiebat, ad Agesilaum Lace-
301 dæmoniorum Regem; Ad regiam fidem pertinere,
non verba modo, verum captus quoque natus ser-
uare, sicut refert Baptista Campofulgosus *lib.* 7. *mihi
pag.* 898. Dicitq; B. Ambrosius *in lib. de offic.* Quod
302 is † in principe fidei, & veritatis amor relucere de-
beat, vt omne verbũ iuratum putet, sicut retulit, atq;
alijs exornauit Zasius *consil.* 8. *nu.* 27. & *cons.* 15. *num.*
303 143. *lib* 1. Et leuitas † & inconstantia maxime in
principibus vituperanda est. Anch. *cons.* 140. *num.* 3.
faciunt tradita per Pinell. *in l.* 1. *par.* 3. *nu.* 67. *in fi. C. de
bonis maternis.* Borch *de feudis cap.* 6. *nu.* 20. Quos in-
ter etiam, & priuatos homines non solum in reliquis,
sed & in fidei promissæ, datæq; obseruantia plurimũ
descriminis merito esse debet, nã vt Pedo Tiberia-
nis temporibus poete ait:

Non eadem vulgiq; decent & culmina regum.

Et rectè clarus ille Corn. Tacitus *lib* 3. *annal.* huic
succenturiatur, loquens: *Non eadem decora Princi-
pibus viris, & Imperatori, populoq;* Vt proinde non nisi
304 † cum dolentia aliqua legerim apud Cuspinianum,
Adolphum Nassouiensem Imp. Romanum, fidem &
literis, & sigillo roboratam violasse. Quanto maior
305 † gloria Imperatoris Friderici III. qui nunquam
iurauit, nisi cum in ciuitate Aquisgranensi, & cum
Romę coronatus esset, idq; iuramentum constantis-
sime tenuit, vt de eo commemorat Aeneas Syluius
lib. 4. *comment. de Alphonso*? Quanto rectius Beliza-
rius ille apud Procopium; *Turpe est, inquit, Teutbert.
cum alijs omnibus, quibus vel minima virtus est cordi, tum
imprimis principi viro mentiri, ac fidem fallere: iusiuran-
dum autem, & pacta etiam scripto sancita violare, neu-
iectissimo quidem homini decorum esse arbitror.* Quanto
præclarius quoque sensit Imperator Carolus Quin-
306 tus, dicens; Fidem † rerum promissarum, etsi toto
mundo exsulet, tamen apud Imperatorem consistere
oportere, vt retulit Gulielm. Zenocarus *in vita Caro-
li*? Ex quo fundamento etiam facile excusari potest
masculus ille laudatissimi, & præter omnem ratione
à Joanne Boduno (vt ex Petri Heigij scriptis cõstat)
castigati Herois Mauritij Electoris Saxoniæ respon-
sio, qui eidẽ Carolo V. Imperatori subtiles quasdã
interpretationes aduersus Philippi Landgrauij Has-
siæ liberetionẽ nectenti, exprobrauit; *At ego, inquit, ic,
tanquam Imperatorem, qui tanquam Imperatori fidem, &
Legitimam, volo pactiones & fidem integras seruari*, vt an-
notauit Arnold. Clapmarius, *lib.* 6. *de arcan. Rerumpub.
c.* 21. *mihi pag.* 299. Nec audiendi lucubrant Hispani,
qui cum aliquid promiserunt, quod nec ab initio præ-
stare animus fuit, dicunt fuisse saltem, palebras de
complimiento, seu pro ob modestiam, vt est apud Sci-
pion. Admir. *lib.* 4. *cap.* 8. Neq; enim, vel coram Deo,
vel hominibus, huiusmodi sophistica excusari, ac
defendi potest.
307 Atqui † hæc quidẽ decimaseptima limitatio (quã
tã nominatim tenuit Io. Koppen. in Rangersdorff *in
decis. suis q.* 56. *nu.* 11. 12. 13. & 14. Ibidem subijciens,
308 † quasi idem obseruantia per totam Germaniam
receptum esse, Nobiles fideiussores, quantumuis se
obligent, tamen spondent fidem suam, & eam inter-
ponunt, nihilominus exceptionem excussionis obij-
cere posse, quod certe non nihil infringitur per Cõ-
stitut. Electoris Brandeburgici, supra *num.* 28. rela-
tam, in verb. à contrario sensu ampliatur, vt non so-
lum in ipso principe procedat, sed etiam in ipsius fi-
deiussore, is enim beneficium excussionis quoq; non
habet, propterea quod is tacitè videtur renunciare
Authenticę, Pręsente. *C. de fideiuss.* ita docet Bald. *in
l.* 1. *col.* 8. *C. de conuen. fisci debitor. lib.* 10. Alex. *in l. fin.
col.* 2. *ff. si cert. pet.* Ias. *in l. decem. num.* 32. *ff. de verb. oblig.*
Roman *in singul.* 641. & ibi Pignorat. *in addit.* Cre-
mens. *singul.* 44. Catellian. Cotta. *in memorab. verb.*
fiscus

fiscus. Rebuff. *in d.l.si ita stipulatus.* 150. *in fin.ff.de ver. sign.* Quanquam idem Ias. *in l.si ego.la 2.nu.6.ff.si cert. pet.* non nihil fluctuare videtur.

Decimooctauo excussionis † beneficio non datur locus in fideiussore obligato ad obstagium, in euentum non factæ solutionis. Is enim si exigatur alternatiuè, pro satisfactione scilicet crediti, vel pro ingressu obstagij, non potest excipere de prius excutiẽdo principali, quantumuis beneficio excussionis specialiter non renuntiauerit, *per text.in cap.ex rescripto. in verb.conuentionem ipsorum faciatis adimpleri. extr. de iureiur.* Excussio enim respicit executionem in bona obligati, quę non potest fieri, antequam principalis inueniatur non soluendo: Obstagium autem isto casu respicit arctiorem obseruantiam contractus per repręsentationem nimirum personę fideiussoris in loco conuento, & sic ad implementum repręsentationis personæ non interest, an reus principalis soluendo sit, nec ne, prout doctè resoluit Coler. *d. p. 1. c.10.num.*357. nec dissentit Franc. *d.cap.*5. *num.*418.
310 quamuis † in aliam sententiam habeat Io. Koppen. in Rangersdorff. *in decis.suis. q.*56. *num.*7. 8. 9. *&* 10. asserens ibi, promissionem obstagij, nec generalem, nec specialem renunciationem. Auth. *præsente. C. de fideiuss.* inducere, sed fideiussorem tãtum ratione obligationis suæ accessoriæ arctius astringere.

Sed (salua Koppenij auctoritate dicere liceat)
311 rationes † eius non videntur Coleri, & Franci opinionem infringere. Si quis enim ad formam, *&* definitionem obstagij, supra c. 57. *num.*66. *&* 67. traditam aduertat, is facile videt, obstagij vinculum fideiussionibus non tam ob arctandam obligationem, sed, & magis fideiussores obligantur, quam propter extorquendam solutionem, adijci, vt nimirum illa præcisè fiat antequam fideiussor pedem ex diuersorio moueat. Atque hanc intentionem quoq; creditorum, pecuniam numerãtium, indubitato esse, quotidiana experientia testatur, in qua eos decipi, & falli, graue futurum esset *l.minime. ff.de legib.*

Nec mutat, quod, secundum ipsum, promissio obstagij non est aliqua renunciatio, vel generalis, vel specialis. Etsi namq; verbis formalibus non fit renuntiatio, re tamen ipsa, & in affectu fideiussor beneficium excussionis à se abdicat, eo ipso, quod promittit, se (ecce personam, in indiuiduo factum suum, nõ alienum, iuxta iuris placita promittentem) ex loco ad obstagium designato non recessurum, donec creditori satisfiat, intellige, realiter, & actualiter, cum verba cum effectu sint accipienda, nihilque intersit verbis quis voluntatem suam declaret, an rebus ipsis, vel factis *l.de quib.ff.de legib.* Imò plus fit ipso facto, quam verbis aliquid fateri, & recognoscere. *l. Paulus.ff.rem rat.hab.* Zalius *cons.*14.*num.*78.*lib.*1. Si igitur creditor fideiussorem ratione promissionis ad obstagium euocet, is autem illud ingressus exceptione excussionis creditorem pro solutione instantem reijciat, quis quæso hoc casu obstagij erit affectus? Cum tamen obstagia primitus ad hoc sint introducta, vt fideiussor, tædio delitescendi in publicis diuersorijs affectus, mature solutionem cogitaret, & ex talibus tricis se expediret. Quod si quis forsan instet, nihilominus fideiussore ad obstagium, ita euocato reum principalem vigore reuersalium adigi posse, vt ipse, ad vitandas expensas aliquando repetendas, mediante solutione fideiussorem ex taberna ocissime liberet, huic regero, id ei quidem integrum esse, verum quid hoc ad creditorem, qui has vt vitiaret ambages, fideiussorem sibi suo nomine, adiecta obligatione obstagij, solutionem promittere fecit, ex eo non prius dimittendum, quam extremum quadrantẽ soluerit? *Coler.d.p.*1.*c.*10.*num.*187.

Nihil etiam vrget, quod obligatio obstagij cum beneficio Auth. *præsente. C. de fideius.* nihil commune habeat. Koppen. *d.loco num.*9. Neque enim hic de identitate harum rerum est quęstio, sed agitur de prędicto effectu obstagij (scilicet, quod factum obstagij non est momentaneum, quasi impleatur per solum ingressum diuersorij, sed debet ibi obses hærere tamdiu, donec satisfiat creditori) qui quomodo per talem argumentationem Koppenij infringatur, aliorũ iudicium esto.

312 Valde † prudenter igitur agunt illi, qui omnem ansam disputandi præcedentes nominatim in promissione obstagij inseri curant hęc vel similia verba: Nos &c. Volumus manutenere promissionem nostram, nempe quod N. detentus in carceribus diu noctuq; non fugiet, nisi quod fideiussores, vel obsides dimissant illum, & pro causa qua detentus est, & ita promittimus pro nobis, & hæredibus nostris, &c. Sic anim onus solutionis pręcisè fideiussoribus obstagiatis, eorumq; hęredibus est impositum.

313 Decimo nono † excussionis beneficium non admittitur, si creditor, qui est debitor fideiussoris, compensatione vti valit contra fideiussorem. Apostil. ad Panor. *in cap.a.in addit.magna. ext. de fideiuss.* Hip. *in Rub.de fideiuss nu.*11. Ioac. à Beust. *in l. admonendi.nu.*301.*ff.de iureiur.* Lud. Schrad. *in miscel.c.*5.*num.*30. & Franc. *d.c.*5.*nu.*411. vide Muscat. *p.*1. *q.*10.

314 Vigesimo † limitatur in fideiussore ludi, is enim, cum plerumq; pignus, vel premium capiat, prius cõueniri poterit, non excusso principali. Pyrrhus *in consuet. Aurel. Rubr.de execut.* c.8. Et sic iudicatum fuisse Parisijs refert Rebuffus *in d.l.si ita stipulatus.col.*5.*vers.decimoquarto modificatur.ff.de verb. sig.*

315 Vigesimo primo † non potest fideiussor opponere exceptionem excussionis contra literas compulsoriales. Guido Papę. *in tract. de lit.compulsor. quæst.*10. *num.*1. licet contrarium velit Pract. Ferrar. *in libello de constit.pecun.in pr.* Et dicit idem Guido *d.loco q.*9. quod exceptio excussionis, non possit opponi contra compulsoriam super instrumento de indemnitate promissionis quanquam vtrobique loquitur in casu statuti Gratianopolitani.

316 Vigesimo secundo, fideiussor † in causa criminali pro relaxatione datus, non habet beneficium excussionis, sed potest iudex statim ab eo executiuè incipere, vt reũ sistat. Bald. *in l.*2.*§.*1.*in fin.ff.qui satisd. cogant.per l.si quis reum.C.de custod.reor.* Chassan. *in consuetud.Burgund.Rubr.*1.*§* 5.*verb.S'ilu à grace. nu.* 171. *vers. & etiam debet esse.* Franc. *d.cap.*5. *num.* 415. vbi etiam alios citat, quibus adde Pet. à Duennas *regula* 323.*mihi pag.*439. *versic. tertio fallit.* Ioan. Goddęum *de contrah. stipul.c.*9.*concl.*5. *nu.*99.

317 Vigesimo tertio, non † habet beneficium excussionis fideiussor, qui iudicio sisti, & iudicatum solui promisit, prout auctor est Bald. *in l. cum eorum. C. de sententijs,* & sequitur Bened. de Plumbino *in tract. de fideiuss.num.*2. Muscatell. *in pract.fideiuss.p.*2 *q.*10.*nu.*32. Colar. *de processs.exec.part.*1.*c.*10.*nu.*352. Varum
318 † adhibendam cẽseo distinctionẽ Ludolphi Schrader. *in miscellan.c.*5.*nu.*20. vt scilicet fideiussor excludatur ab hoc beneficio, si imploretur officium iudicis pro faciendo iudicato, quia hoc casu summariè proceditur, non excludatur vero, si actio iudicati intentetur, quia hoc casu ordinarie proceditur.

319 Vigesimo quarto, non † largiuntur iura beneficiũ excussionis fideiussori, qui promisit, se, si conueniatur, soluturum debitum mox, ilico, protinus, confestim, in promptu, actuum, incontinenti, statim, quam primum, absq; dilatione, incunctanter, subito, extemplo, è vestigio, derepente, vel simili modo, vt pulchrè ostendit Schraderus *d.cap.* 5. *num.*20. apud quem reliquę quoq; limitationes videri possunt, iunctis ijs, quę eleganter accumulat Camillus Borellus *in tract.de compromiss.§.*4.*gl.*5.*per tot.* Tiraq. *in repet. l. si vnquam.verb.reuertatur.nu.*123.*cum seqq.C.de reuoc. donat.*

donat. Mihi satis est, plerasq;, easq; communiores, & magis quotidianas, saltem recensuisse, iuxta ea, quę tradit Fuluius Pacia *lib. 2. de probat. c. 1. nu. 3.*

PARS II.

De beneficio diuisionis ex Epistola D. Hadriani.

SVMMARIA.

1 *Beneficium* Diuisionis *personas plurium confideiussorũ concernit.*
2 *Confideiussores qui nam propriè sint.*
3 *Beneficium diuisionis num cesset, si plures personæ diuersis temporibus fideiubeant, remissiuè.*
4 *Priuilegium diuisionis cur beneficiũ appelletur, & nu. 5.*
6 *Diuisionis beneficium Imperatori Hadriano est acceptum ferendum.*
7 *Imperatores per epistolam magistratibus absentibus, & Aduocatis rescribere solebant. Et nu. 9. 10. & 11.*
8 *Epistola D. Hadriani integra verba non extant.*
12 *Edicto perpetuo quoq; comprehensum, vt obligatio inter plures fideiussores divideretur.*
13 *Edictum perpetuum per Saluiũ Iulianum conscriptum.*
14 *Saluius Iulianus patria Mediolanensis fuit.*
15 *Antonij Pichardo Vinuesæ Hispani sententia erroris arguitur.*
16 *L. si contendat ff. de fideiussorib. explicatur.*
17 *Diuisionis beneficium, vt locum habeat, oportet singulos fideiussores esse soluendo, tempore litis contestatæ.*
18 *Fideiussorum vnus, si ante exactam à se partem sine hærede discesserit, vel litis contestatæ tempore non sit soluendo, hoc ad cæterorum onus respicit. Et nu. 20. 21. 22. 23. & 24.*
19 *Confideiussorum vno soluendo existente; alter inops non censetur.*
25 *Fideiussor fideiussoris, vtitur beneficio diuisionis. Quod tamen restringitur. nu. 26.*
27 *Hæredes fideiussorũ etiam beneficio diuisione gaudent.*
28 *L. 4. § soli ff. quod cum eo exponitur.*
29 *Fiscus loco hæredis succedit.*
30 *Fiscus vtitur iure eius, cui successit.*
31 *Fiscus gaudet beneficio diuisionis.*
32 *Beneficio diuisionis vti possunt fideiussores, etiamsi in initio dictum fuerit, singulos insolidum teneri debere. Quod latissimè enucleatur, vsq; ad num. 40.*
35 *Integrum, siue solidam deductionem respuit.*
39 *Prouisio hominis non potest tollere prouisionem legis, quãdo prouisio legis est maior pleniorq;, quam hominis.*
41 *Vincula duo plus ligant, quam vnum.*
42 *Expressio eius, quod alias tacito inest, etiamsi nihil operetur, quoad effectum dispositionis, operatur tamen hoc, vt non amplius pro tacito sed pro expresso habeatur.*
45 *Causæ duæ complicatæ habentur pro vna, quando respiciunt vnum eundemque effectum.*
46 *Officium iudicis implorari potest, vt fiat diuisio. Quod intellige, vt nu. 47.*
48 *Electio vni. fideiussore, etsi is ratam suam soluat, non tamen huic liberatio contingit, nisi pecuniæ creditæ insolidum soluantur, vel alio modo creditori satisfiat.*
49 *Fideiussores plures in instrumento pacis pro aliquibus, nõ tenẽtur promiscuè, sed quilibet separatim pro capitibus diuersis suprinepalis.*
50 *Fideiussores plures, qui pro vno tutore rem pupilli saluam fore promiserunt, non gaudent beneficio diuisionis.*
51 *L. pupillus. ff. de fideiuss. tut. sensus exponitur.*
52 *L. si fideiussores. eod. tit. explicatur.*
53 *Fideiussor abnegans se fideiussisse, perdit diuisionis beneficium, si mendacij conuincatur. Sed declara, vt n. 54. & 55.*
56 *Partem soluens, & dicens, se non debere, potest se declarare, dicendo, se non debere totum.*
57 *Diuisionis beneficium cessat, si vnus ex confideiussoribus efficaciter sit obligatus alter non.*
58 *Scire debere, & scire posse, paria sunt.*
59 *Subducere mulierem quid sit?*
60 *L. idem etsi. ff. ad Velleian. explicatur.*
61 *L. si sponsus. 5. § 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. intellectus.*
62 *L. si paternam. 8. C. ad Velleian. exponitur.*
63 *Diuisio obligationis fit, vel ipso iure, vel ex Epistola D. Hadriani.*
64 *Seruus si cum libero homine fideiubeat, an locus sit beneficio diuisionis, remissiuè.*
65 *Diuisionis beneficium non habet locum, si prius maior natu, & postea minor 25. annis fideiusserint pro aliquo. Et nu. 68. Limita tamen, vt nu. 69.*
66 *Aetas in oculos non incurrit.*
67 *Sexum prodit aspectus.*
70 *Incertum ætatis, conditionis, cautionis, rei successionis, litis, & contentionis, quomodo dicatur.*
71 *Azonis, & Speculatoris opinio quædam reijcitur.*
72 *Confideiussores, qui beneficio diuisionis vti satagunt, pro vna, eademq; summa vt intercedant necesse est.*
73 *Renunciatione tollitur beneficium diuisionis Aetiologia ponitur nu. 74.*
75 *Statutum Lubecense lib. 3. tit. 5. art. 2. adducitur.*
76 *Confideiussores ad obstagium se obligantes, frustra ad diuisionis asylum confugiunt.*
77 *Renunciatio confideiussorum non operatur, quo minus is, qui solidum soluit, postea onus obligationis pro sua virili agnoscat.*
78 *Diuisionis exceptio si in iudicio non opponatur, fideiussor insolidum condemnatur. Quod ampliatur, num. 84.*
79 *Placentini veteris Interpretis opinio non admittitur.*
80 *Postulare, & desiderare quid sit in iure.*
81 *Libelli supplices vocantur desiderium.*
82 *Vigilantibus non dormientibus iura subueniunt.*
83 *Exceptionem habere, sed ea nolle vti, & non habere, paria reputantur.*
85 *Repetitio nulla est ab eo, qui suum recipit.*
86 *Vsuras soluens sua culpa fideiussor, eo casu, quo soluere nõ tenebatur, eas à principali nequaquam repetit.*
89 *L. qui exceptionem ff. de condict. indeb. intellectus.*
88 *Diuisionis exceptio non admittitur, si fideiussor executiuè exigatur, secundum Aug. & alios. Sed contrarium verius est, vt nu. 89.*
90 *Exceptio diuisionis est exceptio iuris.*
91 *Exceptio quoties oritur ex natura contractus; atq; inest ipsi obligationi primæuæ, tunc actor proponendo actionem intelligitur eam proponere cum exceptione, quæ sibi inest sua natura.*
92 *Diuisionis exceptio cessat in pluribus fideiussoribus, qui se ad factum obligarunt. Quod declara, vt nu. 96. & 97.*
93 *Factum indiuiduum pro parte præstari nequit. Sed limita, vt nu. 94.*
95 *Pecunia partis præstationem rectè recipit.*
98 *Diuisionis beneficium non admittitur in obligationibus obstagiorum.*

1 SECVNDVM † fideiussoribus competens beneficium, est beneficium DIVISIONIS, quod personas plurium confideiussorum concernit. Confideiussores † autem in proposito eos
2 tantum intelligo, qui in eandem summam se obligarunt. Si. n. à Titio stipulatus, fideiussorem te acceperim, deinde eandum pecuniam ab alio stipulatus, aliũ fideiussorem accipiam, confideiussores vos ambo non eritis, quia diuersorum stipulationum estis fideiussores, atque ideo diuisionis beneficium non habetis. *l. si à Titio. 43. l. inter eos. 51. § duo, & vtrobique Bartol. ff. de fideiussoribus.* Ioachim. à Beust. *in l. admonendi. nu. 308. & 440.* Io. Godd. *de contrahen. stipul. c. 5.*

c.5.concl.10.n.151. & *c.9.concl.5.nu.82.* & 111. Vide
quoque Bart. *in l. si plures.* & *in l. si Titius & Seia. ff. de*
fideiuss. Vincen. de Franchis *decis.55.nu.11.* & 13. vbi
3 tractant, An beneficium † diuisionis cesset, si plures
personæ diuersis temporibus fideiubeant. Priuilegiũ
4 † aũt diuisionis rectè beneficium appellari ex eo satis
apparet, quod cũ olim iure veteri plures fideiussores sin-
guli in solidum obligarentur, & cõueniri possent (qđ
alibi periculo soliditatis obstringi dicitur *l. 2. C. quo*
quisque ordin. conuen. lib. 11.) quotquot etiam essent
numero, adeo, vt liberum esset creditori, è quo ante
litem contestatam solidum petere vellet, cum singu-
li principalem obligationem sua fide esse iuberẽt, *l. 3.*
l. 5. l. liberum. l. si alienã. l. sicut eligẽdi. l. reos. C. de fideius.
§. si plures. instit. eod. tit. Caius *in instit. lib. 2. tit. 9. §. cre-*
ditor. VVesenb. *in parat. ff. nu. 6.* Cuiac. *lib. 22. obseruat.*
c. 5 Ronchegell. *in l. eandem. in pr. nu. 37. in fin.* & *nu.*
38 mihi pag. 46, ff de dub. reis. Ioan. Goddæus *d. cap. 9.*
concl. 5 Si modo in initio contractus cõtrariũ speciali
ter non placuisset, *d. l. si alienam.* & *l. inter eos 51. in pr.*
5 *ff de fideius.* Francus *d. c. 5. nu. 433.* Hodie tamen † be-
neficium diuisionis habeant, eoque consequantur, vt
licet in solidum obligati sint obligatio tamen inter
eos diuidatur vt, vnusquisq; non nisi pro virili por-
tione conueniatur, *d. §. si plures. l. inter fideiussores. 26.*
cum l. seq. & *d. l. inter eos. 51. ff. de fideiussoribus. l. 3. in fin.*
l. fideiussor. 10. C. eodem tit. Ioan. Goddæus *d. c. 9. concl.*
5. declar. 2. nu. 106. & *107.*
6 Illud porro beneficiũ † soli Imperatori Hadriano
est acceptum ferendum, qui tale ius circa personas
fideiussorum per epistolam constituit, *l. vlt. C. de con-*
7 *stit. pecun.* quemadmodum, & † alij Imperatores per
epistolam Magistratibus absentibus & Aduocatis re-
scribere solebant, quid in vnaquaque consultatione
sequendum esset, *l. optimam. C. de contrah. stipulat. l. san-*
cimus. C. de administ. tut. l. vlt. C. de pact. l. de constitutio-
ne. C. de aduoc. diuers. iud. l. vlt. C. vnde vi. §. item verborũ.
Instit. de inut. stipul. §. vlt. Institut. quib. alien. non licet. At-
que ideò prędictum beneficium diuisionis etiam alio
nomine appellatur Beneficium ex epistola Diui Ha-
driani, *d. l. inter. 26. ff. de fideiuss.* Cuiac. *d. lib. 22. obseruat.*
8 *cap. 5.* Quanquam † eius epistolæ integra verba non
extent, quod etiam testatur Speculator *in tit. de renũt.*
§. 1. nu. 10. & post eum Bertazolius *in tractat. clausul.*
9 *instrument. clausul. 40 glos. a. nu. 1.* Eodem † modo etiã
fit mentio Epistolæ D. Hadriani *in l. 2. ff. offic. præfect.*
10 *vrb.* & *in l. a. C. de incolis. lib. 10.* Item † Epistolæ D.
Antonini Pij *in l. si duas. §. 2. ff. de excus. tutor. l. 1. §. si cui*
ita ff. vt legat. nomin. caueat. l. si testament. 49. §. 1. in fine.
ff. de fideiussoribus. l. regula. §. si quis ius. ff. de iuris & fa-
11 *cti ignoran.* Et † Epistolæ D. Seueri *in l. item veniunt. §.*
hac aduersus ff. de petit. hæred.
12 Nec obstat, quod † Paulus *lib. 1 sent. tit. 20.* scribit:
Etiam edicto perpetuo comprehensum fuisse, vt ob-
ligatio inter plures fideiussores diuideretur. Diminu-
ta enim propediem ille Populi Romani Magistra-
tuum potestate, ad Imperatores Imperium deuenit,
eisque ideò tandem constitutum est, vt edictum
vnum componeretur, ex quo edicto omnes in po-
sterum tempus Prætores ius dicerent, quod idcirco
etiam perpetuum est appellatum, cuius quidem est
13 † auctor. fuit D. Hadrianus (qui tale edictum condi
siue conscribi fecit per Saluium Iulianum (Didij Iu-
liani, qui post Pertinacem Imperium adeptus est,
14 proauum, patria † Mediolanensem, vt ex Corrasio
refert Alexan. Raudensis *de analogis. lib. 1. in proœmio.*
num. 10.) vt probant textus *in l. 2. § sed quia diuina.*
C. de vet. iur. enucl. l. si quis seruum. C. de condict. indebiti.
Spartianus *in Didio Iuliano* Eutropius *libro 8.* Non igi-
tur mirum, si ius illud, fideiussoribus in Epistola Diui
Hadriani expressum, etiam in edictum perpetuum à
Saluio Iuliano sit relatum, siquidem hic ipse Iulia-
nus omnia quoque Prætorum edicta varie dispersa
collegit, & in ordinem certosque titulos digessit, ex
quibus edictum perpetuum composuit, quod cen-
tum, & octuaginta libris est interpretatus, quos
Digestorum nomine appellauit, in quibus nihil asset
suum præter digestionem, vt refert Valentius For-
sterus *in historia iuris Ciuilis Romani. libro secundo capite*
73. Quantæ autem autoritatis illud edictum fuerit, id
liquet ex *l. fin. § 1. ff de appellation. recip.* Goddæo *in l. 1.*
num 5. & *6. ff. de verbor. significat.* & amici nostri D.
Georgij Eberlini Illustriss. Principis Brunsvvicensis
Lunæburgensis Henrici Iulij Consiliarij eruditissi-
mis commentarijs *ad l. 2. c. 48. nu. 5. ff. de orig. iuris.*
15 Obiter † autem, antequam in hac materia pergo,
lectorem meum hic admoneo, aliàs satis acutum, &
subtilem Hispanum Antoniũ Pichardo Vinuesam
in §. si plures. num. 24. Instit. de fideiuss. Franciscum Hot-
tomannum, & Iac. Cuiacium in hoc passu è mea opi-
nione non dissentientes, reprehendentem, ipsummet
à recta via satis inaduertenter aberrare. Etsi enim
verius esse existimat, diuisionis beneficium compete-
re per viam actionis, nimirum ex Epistola Diui Ha-
driani, *vt in specie l. si contendat. 28 ff. de fideiussor.* Et per
viam exceptionis, scilicet, & ex Epistola, & Edicto,
quia scilicet, cum fideiussor iure ciuili in solidum te-
neretur, iure Prætorio exceptione iuuetur: Tamen in
eo, quod ex Epistola Diui Hadriani per viam actionis
beneficium diuisionis competere statuit, in ipso
quasi limine impingit, & veri lineam neutiquam at-
tingit, quandoquidem fundo in iure non est audi-
tum, quod beneficium diuisionis ex Epistola Diui
16 Hadriani per viam actionis competat, neque † hoc
probat allegata *l. si contendat. ff. de fideiussor.* Neque
enim sibi actionem instituit fideiussor pro obtinendo
beneficio Epistolæ D. Hadriani, sed creditoris mo-
lestiam forte subueritus contendit, confideiussores
suos esse soluendo, & ob id se non debere lacessiri,
iudicis officium implorando, vt is declaret, & pronũ-
ciet, sibi exceptionem competere, seque liberatum
esse ab actione, quæ in se creditori competierat,
aut adhuc competere posset, *vt dixi supr. cap. 25. nu.*
133. contendit, inquam, per modum, vel exceptionis,
siue depulsionis, vel simplicis querelæ, aut supplica-
tionis, non per viam alicuius actionis, quæ etiam
hic somniari non potest, cum ad beneficiũ diuisionis
non aliter deueniet fideiussor, quam si à creditore,
inexcusso principali, relictisque confideiussoribus,
soluendo adhuc existentibus, solus conueniatur.
Quam diu igitur tacet creditor, tam diu etiam facile
fideiussor tacere potest, nec opus habet, vt actionem
aliquam instituat.

Accedit prædictis, quod etsi locutiones ille in iure
sunt receptæ: *Diuisionem fideiussionis fieri vel ipso iure,*
vel ex Epistola Diui Hadriani, vt docebo infra *numero*
63. Tamen illa phrasis. *Beneficium diuisionis competere*
per viam actionis, plane ignoretur, quare à tali nouita-
te merito est abstinendum. Deinde etiam minus iu-
ridicum est; Si iuuetur forte fideiussor ex Edicto,
quod ideò ex iure Prætorio iuuetur: Edictum enim
perpetuũ iam non amplius reuera est ius Prætorium,
sed potius est ius Imperatorium, vtpote ab Impera-
tore Hadriano, subsequente Senatuconsulto, defini-
tum, & comprobatum, *iuxta tex. in d. l. 2. §. sed quia*
diuina. versicul. & *hos non. de veter. iur. enucleam.* Vnde
consequens fit, non solum ex Edicto perpetuo, sed
etiam ex Epistola Diui Hadriani Edicto perpetuo
inserta, & vice versa, fideiussori exceptionem diuisio-
nis cõpetere: Econtrario autem neq; ex Epistola Di-
ui Hadriani, neque ex Edicto beneficium diuisionis
per modum vllius actionis competere, aut compete-
re posse, maximè, quia per Epistolam Diui Hadria-
ni, tanquam legem nouam, nulla obligatio, sed po-
tius in effectu ab obligatione in solidum premente,
si non totalis liberatio, saltem alleuiatio est intro-
ducta

troducta, quodnam igitur genus actionis hic finge-
mus, quo experiri liceat, vt tamen requirit *l. vnica. & ibi Rudolph. Shrader. in repet. ff. de condict. ex lege.*

Verum enimuero, quod antea dixi, obligationem
inter plures fideiuſſores ex Epiſtola Diui Hadriani
diuidi, id tum † demum procedit, quando ſinguli
tempore litis conteſtatæ ſunt ſoluendo *d. §. ſi plures
Inſtit. de fideiuſſ. d. l. ſi contendat. ff. eod. tit. l. fideiuſſor. 10.
C. eodem titul.* VVaſenbec. *in parat. ff. eod. titul. num. 6.*
28 Anton. Capicius *deciſ. Neapol. 18. nu. 3.* Vnde ſi † quis
fideiuſſorum, ante exactam à ſe partem, ſine herede
diſceſſerit, vel litis conteſtatæ tempore non ſit ſol-
uendo, hoc ad cæterorum onus reſpicit, *d. l. inter. 26.
de fideiuſſor. d. §. ſi plures Inſtitut. eod. tit. l. verum §. ſi cum
tres. ff. pro ſoc. l. non recte. C. de fideiuſſoribus.* eleganter
Colerus *de proceſſ. execut. part. 1. cap. 10. nu. 281.* Ioan.
Goddæus *de contrah. ſtipul. cap. 9. conclus. 5. num. 107.
108. & 109.* et *eſt textus iuris Saxonici lib. 3. artic. 85.*
hoc eſt, vt alibi loquuntur Iuriſconſulti, quod ab alio
præſtari non poteſt, ab alio exigetur, *l. ſi multi. ff. de
publicanis.* Et pro non idoneis, qui ſunt idonei, conue-
niuntur *l. aufertur in fine. ff. de iure fiſci. facit textus in l.
quid ergo. 13. ff. ad Munic. ad l. prima. §. ſi apud. ff. depoſi-
ti. l. ſi vnus. 67. in principio. ff. pro ſocio. ambient. hoc ita. C.
de duobus reis.* In tantum, vt & hoc caſu dici poſſit,
29 vno † ex confideiuſſoribus ſoluendo exiſtente, alterū
fideiuſſorem non cenſeri inopem, quemadmodum
aſſerimus, ſi vnus ex correis debendi ſoluendo ſit,
alterum inopem dici non poſſe, *tex. in l. quoties duobus.
C. quo quiſque ordin. conuen. lib. 11. gloſſ. ſingularis in l. ſi
plures. §. præterea de 2. verb. aggregan. e. ff. de fideiuſſ.* ex
Romano, Iaſone, Baldo, Campegio, & Crauetta
Martin. Monterus *in deciſ. reg. Aragon. deciſ. 4. nu. 27.*
20 Nec obſtat, ſi † pactum fideiuſſoris non proſit al-
teri fideiuſſori, quod nec vnius factum alteri obeſſe
debeat. Non enim hoc caſu tam factum inopiæ fide-
iuſſoris, quam primæua obligatio fideiuſſorum conſi-
deratur, quæ ab origine vnumquemque in ſolidum
ipſo iure obligat, & præter ex ſtatute, quis beneficio
diuiſionis contra illum vtitur, qui nihil in bonis ha-
bet, *vt monui ſupra capite 20. §. 13. nu. 2.*
21 Non aduerſatur † etiam *l. legatorum. 33. ff. de legat.
ſecundo.* vbi dicitur, quod legatorum petitio aduerſus
heredes pro partibus hæreditarijs competat, nec pro
his, qui ſoluendo non ſunt, onerari coheredes opor-
teat. Nam, vt modo dixi, obligatio fideiuſſoria ipſo
iure vnumquemq; fideiuſſorem in ſolidum obligat,
quod ſecus eſt in legatorum præſtatione, quæ deſal-
cantur ex tota hæreditate, & ab vniuſcuiuſque parte,
quam ex illa hæreditate accepit, *d. l. legatorum. 33. ff. de
legat. 2.*
22 Nihil † etiam momenti aduerſarijs habet *l. cum
alicui. ff. de negotiis geſtis.* Hoc enim caſu differentia eſt
inter plures fideiuſſores, plures tutores, & plures, Rei-
publicæ adminiſtratores. Pluribus enim ex fideiuſſo-
ribus ſi vnus nō ſoluendo fiat, id ad onus cæterorum
reſpicit, *d. l. inter. 26. ff. de fideiuſſ.* Idem quoq; obtinet
in plurib. tutoribus, ſiue geſſerint, ſiue non geſſerint,
l. tutores. ff. de adminiſt. tut. At ſecus eſt in pluribus ad-
miniſtratoribus ſiue Actoribus, qui Reipublicæ ne-
gotia gerunt: vnius enim ſoluendo eſſe deſinentis
egeſtas collegas non onerat, *d. l. cum alicui ff. de neg. geſt.
l. Lucius Titius. 46. ff. de adminiſt. tut.*
Cautum igitur oportet eſſe fideiuſſorem in eo, ne
23 creditori petenti temere ſolidum ſoluet. Si † enim
is ab vno fideiuſſore totum, ſiue ſolidum conſequu-
tus fuerit, huius ſolius detrimentum erit, ſi, pro quo
is fideiuſſit, ſoluendo non ſit, & ſibi imputare debet,
cum potuerit iuuari ex Epiſtola Diui Hadriani, &
deſiderare, vt pro parte in ſe daretur actio, *§. ſed ſi
24 ab vno. Inſtitut. de fideiuſſoribus.* Imo † etſi creditor
non equidem ſolidum, ſed ſaltem partem ab vno fi-
deiuſſorum accipit, & ſic ipſemet ſuo facto diuiſionē
introducat, *vt dicam infra numero 48.* nihilominus ta-
men alius fideiuſſor tenetur ad portionem confide-
iuſſoris ſoluendo non exiſtentis: Nam per ſolutionē
partis liberatur quidem fideiuſſor à portione ſoluta,
non autem à communi periculo fideiuſſorum, in quo
alter in defectum alterius onus ferre tenetur, *l. reos. C.
de fideiuſſoribus* Et hanc eſſe communem Doctorum
opinionem, teſtantur Hartmannus Piſtoris *part. 1.
quæſt. 48. nu. 12.* & Ioa. Koppen. *quæſt. 56. nu. 27.*
Ampliatur porro præcedens concluſio, vt proce-
25 dat non ſolum in confideiuſſoribus, ſed etiam † in fi-
deiuſſore fideiuſſoris, qui qualis ſit, deſcripſi ſupra
capite 4. numero 62. in quorum perſona, vt inquit Vl-
pianus, eadem locum habent, quæ ſupra à Diuo Ha-
driano conſtituta, *l. ſi plures. §. 1. ff. de fideiuſſoribus.* Ex-
empli gratia: Si Titius, Mæuius, Sempronius, Caius
& Aurelius ſint confideiuſſores pro mille florenis, &
pro Aurelio adhuc alius, puta Cornelius, ſit datus
fideiuſſor ad maiorem nimirum ſecuritatem, quod
fieri poteſt, ſecundum textum *in l. Græce. §. vltimo. ff.
de fideiuſſor.* Tunc ſi creditor Cornelium conueniat,
in caſu, quo Aurelium, morte forſan ſubtractum, &
heredem non habentem, vel alias inopem factum,
conuenire nequit, Cornelius recte petit, vt obli-
gatio inter ſe, & Titium, Mæuium, Sempronium, &
Caium diuidatur, & in tantum de ſua rata conuenia-
26 tur, *d. l. ſi plures. §. 1. ff. de fideiuſſor.* Sed ſi forte † fide-
iuſſor principalis, atque etiam huius fideiuſſoris fi-
deiuſſor, concurrant, tunc fruſtra deſiderat fideiuſſor
ſubalternus ſiue ſuccedaneus, & ſurrogatus, vt inter
ſe, & eum fideiuſſorem, pro quo fideiuſſit, diuidatur
obligatio; ille enim hoc caſu eſt loco rei: non au-
tem poteſt eius deſiderare, vt inter ſe, & fideiuſſo-
rem diuidatur obligatio, *d. l. ſi plures. §. vltim. ff. de
fideiuſſor.*
27 Ampliatur † ſecundo, vt non ſolum fideiuſſores
ipſi, ſed etiā ipſorū heredes, beneficio diuiſionis gau-
deant. Sicut enim ipſi fideiuſſori ita quoq; eorum hæ-
redibus ſuccurrendum Pomponius ſcribit *in d. l. ſi
plures. § ſicut ipſi. ff. de fideiuſſor.* Nec diſſentit Papinia-
nus *in l. ſi teſtamento. 49. in fin. princ. verſi. ab initio enim.
ff. eod. tit.* quibus iunge *l. hæredes. C. ad Vellean. l. peti-
28 legia. l. 3. omnibus ff. de reg. iur.* Nec obſtat † *l. 4. §. ſol. ff.
quod cum eo.* Ille enim textus loquitur de priuilegio
competentiæ, vt nimirum quis non vlterius condem-
netur, quam facere poteſt, quod eſt perſonale; non
igitur mirum, ſi ad hæredem non tranſeat, *d. l. priuile-
gia. ff. de regul. iur. l. quia perſonale ff. ſoluto matrimonio. l.
ex pluribus. ff. de adminiſtrat. tutorum.*
29 Et quia † fiſcus quaſi hæres eſt, & loco hæredis
ſuccedit (vnde etiam M. Mantua *lib. 3. obſeruat. legal.
cap. 21. in fin.* illum vocat anomalum ſucceſſorem) re-
ſte Iulio *lib. 5. ſentent. §. fin. quæſt. 78. num. 29.* Crauetta
30 *conſi. 261. num. 7.* & non † proprio, ſed eius, cui ſuc-
ceſſit iure vtitur, *l. fiſcus ff. de iure fiſci. l. ſi ſub pignore.
31 C. de fiſc. alib. vſur.* Ideò † traditum eſt, bonis damnati
fideiuſſoris fiſco vindicatis, ſi poſtea actio diuidi ce-
perit, fiſcum eodem modo, quo heres fideiuſſoris po-
tuiſſet, illo beneficio vti, *l. inter. 51. §. vlt. ff. de fideiuſſor.
l. 3. C. eod. tit.* Valent. Francus *in tractat. de fideiuſſorib.
cap. 5. num. 459.* Eſtq; prædictus §. vltimus, vel ideò
quoque notandus, quod ſupra *num. 15. & 16* caſtiga-
tam opinionem Antonij Pichardo Vinuelæ vlterius
iuxta mecum coarguit. Si enim actio ipſa inter fide-
iuſſores diuiditur, intellige, mediante benefici, ſiue
exceptione Epiſtolæ D. Hadriani, quomodo, quæſo,
per actionis viam beneficium diuiſionis competere
poterit.
32 Ampliatur tertio, vt † quamuis in obligatione no-
minatim dictum fuerit, fideiuſſores ſingulos in ſoli-
dum teneri debere, adhuc tamen exceptioni diuiſio-
nis detur locus, Ea namq; conuentio (citra ſpecia-
lem, & expreſſam renuntiationem, aut certe expreſsè
æqui-

æquipollentem, *vt docui supra cap.* 17. *num.* 50. ne quis
contreris metredere existimet) conditionem iuris,
& constitutionem immutere oon potuit. *l. non recte* 3.
C. d. fideiussorib. Borcholt. *de pact. cap.* 5. *num.* 80. Ber-
tazol. *in tract. cl.* *insol. instrument. clausul.* 39. *glo.* 7. *nu.* 2.
Ierem. Setserus *in select. disputat. suis, disputat.* 23. *thesi*
11. *in glossa.*

33 Atqui † oon leue hic oritur dubium, qui fiet, si for-
se fideiussor se principalem debitorem constituat,
quod beneficium excussionis omnino perdat, vt de-
fendi supra hoc capite *part.* 1. *num.* 82. *& seqq.* oon
autem beneficio diuisionis priuetur, vt maximè, &
quidem etiam nominatim se io solidum obliget. Vi-
detur eoim hic par subesse ratio, & ob id dicendum,
quod non minus conditio iuris, & constitutio Iusti-
niani *in auth. præsente. C. de fideiuss.* quam conditio iu-
ris, & constitutio intellige epistolæ D. Hadriani, im-
34 mutabilia manere debeat. Deinde, si † principa-
lem obligationē in se vltro, & sponte suscipere nihil
aliud in effectu est, quem beneficio excussionis renū-
tiare, vt similiter supra probaui hoc eodem capite
num. 100. *&* 102. cur non etiam in solidum se nomi-
natim obligare, idem erit, quod beneficio diuisionis
reounciare, quandoquidem qui solidum, integrum,
aut totum soluere expressè promittit, hoc ipso ex-
cludere censetur, quod ope diuisionis alter confide-
iussor ex illo ipso solido quandoque partem aliquam
subducera, & soluendam se suscipere debeat. Inte-
35 grum † namq;, solidum, & totum deductionem, &
diminutionem respuunt, *l. nomen debitoris* §. *fi. de le-
gat.* [illegible] *l. vlt. C. ad l. Falcid.* Cuiac. *in Nouell.* 1. *mihi pag.*
24. Schurff. *consi.* 37. *num.* 9. *centur.* 2.

Sed etsi hæc, & alia probabilem dubitandi ratio-
nem præbere, & superius à me defensam doctrinam
nonnihil suspectam reddere possuot, res tamen tota
facile, ad concordiam reduci potest. Quicunque
36 † enim fideiussor nominatim se in solidum obligat,
nihil aliud hac sua adiectione promittit, quam quod
statim ab initio post interpositam stipulationem ipso
iure nemiu ipsius persona introductum, & prouisum
erat, *d. l. non recte. C. de fideiussor.* § *si plures. Instit. eod.*
37 Et sic apperet, prouisionem † iuris, & prouisio-
nem hominis hic concurrere, & ad vnum effectum
tendera, verumtamen illam ipsam prouisionem ho-
minis planè abundantem, dubitationis tollendæ
gratia tantum interpositam esse, & propterea ius
commune lædere non posse, *l. quæ dubitationis.* 81. *ff. de
regul. iur. l. qui mutuam.* 56. *ff. mandati. l. testamentum.* 17.
C. de testament. Quod si iam ita quidem ex illa obliga-
tione in solidum, quę, mediante interposita stipula-
tione, ipso iure, vel, vt Imperatores Seuerus, Anto-
ninus *in d. l. non recte. C. de fideiussor.* loquuntur, con-
ditione iuris, & constitutione contingit, non per-
dit fideiussor beneficium diuisionis, quod est extra
dubium: Certe multo minus poterit illud ipsum per-
dere ex obligatione in solidum, quæ saltem ex ipsius
planè superflua adiectione contingit, nisi forte maior
efficacia non necessariæ adiectioni, quam apertissi-
mè, & quidem resistenti iuris decisioni est tribuen-
da, quod absurdum esse opinor, *d. l. non recte. versic.
nam & cum hoc non aduci-tur. C. de fideiussorib.*

38 At † conuersu, si fidaiussor extra termioos acces-
soriæ obligationis (qualis ab initio ipso iure est om-
iuris obligatio fideiussoria *iuribus nouissimis*) euage-
tur, & se principalem debitorem constituat, iam
non superflua, aut dubitationis saltem tollendæ cau-
sa ad priorem adiecta, sed conditione iuris, & consti-
tutionibus principum approbata, diuersaq; ab illa
ipsa obligatione, qualis alioquin ipso iure manere
debuisset, emergit conuentio, *iuxta l. si quis in conscri-
bendo. C. de pactis. l. si quis in conscribendo. C. de Episcop. &
cleri. l. pactum* 46. *ff. de pactis. l. si index* 41. *ff. de minorib.*

Quid igitur mirum, si hoc casu, non resistente,
sed permittente iure, excussionis, beneficium per-
datur? Illo verò casu, vbi nimirum conditio immu-
tari nequit, diuisionis beneficium minimè amit-
tatur? Vbi enim diuersa est ratio, ibi quoq; diuersū
39 ius est statuendum, vt † nec prouisio hominis potest
tollere prouisionem legis, quando prouisio legis est
maior pleniorq; quam hominis *Cuiac. lib.* 24. *obseruat.
cap.* 26.

40 Nec obstat, quod † ne minimum quidem verbum
in contractibus otiosum esse, sed aliquid operari de-
beat, sicut argumentatus quoq; sum supra hoc capi-
te *part.* 1. *numer* 91. vt proinde dicendum videatur,
verba adiecta fideiussore, quod in solidum teneri
velit, magni roboris valoris momenti est efficaciæ
sint, ac etiam sine operatione esse non debere. Primò
enim respondeo, quod imo suam ipsis è iure attribu-
tam habeant operationem, videlicet hanc, si fide-
iussores omnes non sint idonei, atque ita in portio-
nes obligatio diuidi nequeat, vt is, qui in solidum
se velle teneri promisit, in solidum etiam teneatur,
& quidem ex duplici quasi vinculo, ipso nampè iure,
& sua iuri huic conformi promissione. Tanto minus
igitur fideiussor causam conquerendi oancilscitur,
quasi in actiones solidi vltra iustum, & æquum gra-
uetur: Idem enim, quod ius vult, volenti non fit in-
41 iuria, vt & † duo vincula semper plus ligant, quam
vnum *l. in diem.* §. *vlt. ff. de aqua, & aqua plu. arcen. act.
l.* 8. §. *vsq; ad* 10. *ff. de iniurijs. l. prima.* §. *vltim. ff. quod
falso tutor.* §. *si igitur defunctus. & ibi gloss. in verb. natos.
Nouell. de consang. & vter. fratribus. faciunt tradita
per Præsidem Euerhar. in Top. in loco à vi geminationis.*

Præterea hoc loco singulariter, & id animaduertē-
42 dum est, quod † licet expressio eius, quod alias ta-
cita inest, nihil operetur, quoad affectum disposi-
tionis, operetur tamen hoc, vt non amplius pro
tacito, sed pro expresso habeatur, sicque dubitatio-
nis, & cauillationis tollendæ gratia non parum, atq;
adeo plurimum operetur: Lancellott. Galiaula *in l.
Gallus.* 29. §. *quidam recte. nu.* 10. *ff. de liber. & posthum.*
Iacob. Tomingius *decis. Lipsensi* 9. *nu.* 10. Quo etiam
43 spectat, quod † duę causę simul complicatę habean-
tur pro vna causa, maximè quando respiciunt vnum
eundemque effectum: Iason *in l. scire debemus. numer.*
[illegible] *ff. de verborum obligatio.* exquisitè Cæsar Contardus
ad l. vnic. limit. 24. *numer.* 17. 18. *&* 19. *C. si de moment.
possess.*

Secundò respōdeo, quod dicitur, verba quævis sic
accipienda esse, vt aliquid operentur, id generaliter
quidem verum esse, sed locum obtinere non posse,
si negotij natura, & iuris ratio repugnet. Verba
44 † enim quæuis, non contra, sed secundum leges, &
prout iuris conditio patitur, & exposcit, operari, & ex-
plicari debent, *c. cum causam. & ibi Felin. num.* 5. *&* 6.
45 *extr. de rescript.* Quod si † contra negotij, & subiecti
naturam, & termioos agent, ac operentur, pro super-
fluis habentur: Hippolyt. Riminald. *consil.* 679 *num.*
47. *vol.* 6. Ernest. Cothmen. *d. responso* 22. Atqui vt fi-
deiussor, qui se in solidum teneri velle promisit, per
id diuisionis beneficium amittat, aperto iure prohi-
betur, *d. l. non recte. C. de fideiussor.* Non igitur nobis in-
tegrum est, per interpretationem iuri repugnantem
aliud admittere, & introducere, §. *consideremus. No-
uell. de triente, & semisse.* Euerhard. *in Topic. loco à lege
cessante. nu.* 1. Quod vero in altero casu, quando nimi-
rum fideiussor se debitorem principalem sciens, &
volens constituit, eoque beneficium excussionis è se
abdicet, contra negotij subiecti naturam, vel etiam
leges quidquā peccetur, id vero nullibi scriptum ex-
tat, ideoq; non temere etiam est asserendum, propter
rationes supra *part.* 1. *nu.* 88. *& multis seqq.* adductas,
& tradita per Euerhard. *proxime d. loco.*

Non debet quoque irreconcilabilis *antinomia* sta-
tui inter hāc traditionem, & traditionem supra c. 71.

num.

num. 51. *& seq.* propositam. Etsi enim primo aspectu quilibet existimare potest, paria esse, si vnus fideiussorum obliget se in solidum, ac principalem debitorem & si vnus se solum obliget in solidum pro omnibus alijs, præstetque fideiussionem congruam, & idoneam &c. ego tamen in ea firmiter resideo opinione, inter has duas locutiones obligationumque formulas merito aliquid discriminis statuendum, ac posteriorem maioris importantiæ ac efficaciæ esse, quam primam. Esto enim, quod obligas se in solidum fideiussor, circa suam personam nihil aliud statuat, quam quod ipso iure tam circa eam est dispositum, quando tamen VNVS fideiussor in solidum SE SOLVM obligat PRO ALIIS OMNIBVS, tunc non tantum suam personã periculo soliditatis obstringit; (hactenus in terminis iuris manens, *vt supra ostensum:*) verum etiam reliquos confideiussores suos periculo soliditatis aximit, hoc est, non solum onus obligationis: sed etiam exinde dependentis solutionis in suam personam vltroneo quasi pacto ac facto totaliter, repudiato beneficio diuisionis) ne ex vno ore calidum, & frigidum simul flare, aut creditorem ludificare dicatur *contra text. in l sicut 8. § illud v deamus. in fin ff. quib. mod. pig. vel hypoth. solnit.* transf. et, sicq; confideiussores, nominatim vel per euidentissimam relationem expressos, ab illo liberat, quod quidem quantum ego perspicio, nusquã in iure nostro, imo nec in d. *l non recte. C. de fideiusso.* est prohibitum. Quis enim turdi huius misereatur, qui sibi ipsi malum cacat? Quin potius hic rursus locum inuenit regula aliquoties antea inculcata, nullo modo ei condolendum, qui sibi ipsi necessitatem imponit; *vt dixi supra part* 1. *num.* 132.

Ampliatur nunc vlterius prædicta conclusio quarto
46 loco, vt licet † fideiussor habet exceptionem diuisionis ex Epistola D. Hadriani. *d. §. si plures. instit. de fideiussorib* insuper tamen; antequam conueniatur, etiam implorare possit officium iudicis, vt fiat diuisio, isque ratam suam soluat, & postea pro reliqua parte imponatur silentium creditori, ne de ea se amplius molestet, sed eius nomine cum reliquis fideiussoribus agat, sicut probaui supra *cap.* 25 *nu.* 132. edducta etiã formula huiusmodi petitionis siue implorationis *infra cap.* 30.

47 Quam † ampliationem tamen ita exaudiendam esse censeo, non vt peream fideiussor ab obligatione penitus liberetur, sed tantũ, vt molestari nequeat. Ma
48 nifesti enim iuris est, quod † electo vno fideiussore, etsi is ratam suam soluat, non tamen hic liberatio cõtingat, nisi pecuniæ creditæ in solidum soluantur, vel alio modo creditori satisfiat, *l reos. l. vlt. C. de fideiussor. l. amissi §. vlt. ff. eod tit* De quo plenius tractantes lector videat Doctores, præsertim Decium, & Alciatum *num* 23. 24 *&* 25. *in l. si creditores. C. de pact.* Cuiac. *lib.* 23. *obseruat. cap.* 25. Ioan. Schneide VVeinum *in tit. Instit de obligat. Rubr. de pact num.* 19. Iacob. Thomingium *decis. Lipsensi.* 47. & Hartman. Pistoris *part.* 1. *quæst* 9. vbi habes: Altero ex duobus reis portionem suam soluente, an, & quatenus obligationis diuisio inde inducatur, ita vt is pro rata alterius amplius conueniri non possit. Quod nouissime etiam enucleauit Ioan Koppeo. *in decisionib. suis quæst.* 56. *à nu.* 16. *vsq; ad num.* 26. à Thomingio, & Hartmanno tamen nonnihil discedens, quem lector consulere poterit. Prolixius illud ipsum quoque ante annum deduxit inter Germaniæ Iurisconsultos non postremus D. Fridericus Pruckmannus *in consi.* 8. *nu.* 10. *& seqq.* cuius dictis veritatem inesse ingenue fateor, quidquid etiam Academiæ Marchiæ in contrarium placuerit.

49 Ampliatur quinto, vt † fideiussores plures, in instrumento pacis pro aliquibus, non teneantur promiscue, sed quilibet separatim pro capitibus diuersis, & separatis sui principalis, vt egregie ostendit Gerard. Mazollus de Leazaris *in consi.* 62. *nu.* 5. *&* 6. cuius dicta non transcribo.

Cæterum, quod dixi, plures fideiussores diuisionis beneficium habere, id fortius aliquot in casibus lo-
50 cum non inuenit. Et quidem primo † non admittitur in pluribus fideiussoribus, qui pro vno tutore rem pupilli saluam fore promiserunt. Hi enim pupillo (non alijs maioribus natu) agente, vt diuidatur actio, impetrare non possunt propterea, quod pupillus ipse non contraxit, sed in tutore eas incidit, & ignorat omnia, atque ideo beneficium diuidendæ actionis illi obesse non oportet, ne ex vna tutelæ causa plures ac variæ quæstiones apud diuersos iudices constituantur *l. vltim ff. rem pupilli saluam fore. facit l. 6 ff. de minoribus l. 5. § penult. ff iudicat. solui l. secunda. ff. de exercitoria. l. & ancillarum. § vlt. ff. de peculio.* Cuiac. *ad African. tractatu septimo. mihi pag* 309. Anton. Piebard. *in §. si plures. numero.* 19. *instit. de fideiussor.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap* 9. *conclus.* 5. *numero.* 110.

51 Nec † obstat *l pupillus* 6. *ff de fideiuss. tut.* ibi enim plures tutores aliquot fideiussores dederunt, quibus, si tutores soluendo sint, beneficium diuisionis ex persona tutorum (qui, & ipsi exemplo fideiussorum ad portionum virilium rationẽ admittuntur, *l* 1 § *nunc. tractemus ff. de tutelæ, & rat. distrah.* Valent Francus *d. cap* 5. *nu.* 454.) conceditur. At vbi ab vno tutore plures fideiussores sunt dati, tunc illi beneficium diuisionis non habent, idque fauore pupilli, *d l. vlt. ff. rem pupilli saluam fore.* Cuiac. *in commentar. ad Papinian. in d. l.* 6. *ff de fideiuss. tutor.*

52 Non † stringit etiam *l. si fideiussores. ff. de fideiuss. tutor.* vbi vnus tutor plures fideiussores dedit, & tamen inter eos diuiditur actio. Ratio enim ibi assignatur, quod adolescens sibi ipsi in illo casu præiudicauerit, dum conuentus fuit, fideiussores stipulanti sibi promittere, se reddituros, quod à tutore conuento seruari non potuisset. Quia enim adolescens onus fideiussorum (quod erat, ne actio diuideretur, *d. l. vlt. ff. rem pupilli saluam fore.*) suscepisse per secundam stipulationẽ videtur, *argum. l. penult ff. de prætor. stipul.* rectè placuit Papiniano, inter illos fideiussores, qui soluendo sunt, actionem diuidi debere.

53 Secundo limitatur † in illis fideiussoribus, qui se fideiussores esse inficiantur, & de aperto mendacio conuincuntur; illis enim beneficium diuisionis non est indulgendum, *l. si dubitet* 10 § 1 *ff. de fideiussor.* Ias. *in l* 1. *num.* 11. *C de transact.* Hippolyt. *in rubr. de fideiussor. num.* 322. Duennas *regul.* 322. Zasius *de feud. part.* 10. *nu.* 52. Hart Hartmanni *in pract. obseruat. tit. de fideiussor. obseruat.* 5. Ioan. Borcholt. *de pact cap.* 5. *num* 80. Francus *d cap.* 5. *num.* 469. Mynsing. *in §. si plures. num.* 6. *instit. de fideiussor.* Ioan. Goddæus *de contrah. stipulat. cap* 9. *conclus.* 5. *num.* 112. Fuluius Pacianus *de probat.*
54 *lib.* 1. *cap* 19. *nu.* 27. *&* 71. Verum † isthæc intelligenda sunt secundum illa, quæ supra hoc ipso capite *part.* 1. *nu* 218. *& seqq.* prolixe retuli, & denuo repetere, stu-
55 dio breuitatis supersedeo. Hoc saltem addo, si † eum fideiussor pro 1000 fideiussisset, & 500. soluisset, & creditor adhuc semel totam summam petat, fideiussorem esse *Hippol. in rubr. de fideiussor. num.* 339. Si enim contra creditorem, qui semel numeratam pecuniam iterum accipit, competit repetitio, *l si fideiussor. §. penult. ff. mandati.* cur non etiam licita sit negatio? cum
56 † vtiq; partem soluens, & dicens, se non debere, possit seipsum declarare, dicendo, se non debere totum, *argum l. verum. ff. de compensat.* & faciunt tradita per Iason. in *l. siquidem ex causa. C. de transact in l. rogasti. §. si tibi. colum. secunda. ff si cert. petat.* de quo passu accurate scripsit Fuluius Pacianus *d. libro.* 1. *cap.* 18. *per tot.*

57 Tertio limitatur, si † aliquis cũ muliere ꝓ alio simul fideiubeat: Tunc enim subducta muliere, denegatoq;

diuisionis beneficio, insolidum aduersus marem da-
tur actio, cum is scire potuerit, aut ignorare non de-
58 buerit, mulierem frustra intercedere; paria enim † esse
censentur, scire debere, & scire posse, *l. si Titius. 48 ff. de
fideiussor. iunct. l. 1. ff. de ædilit. edicto. & l. si duo. ff de ac-
quir. end. hæred.* Constantin. Harmenopul. *lib. 3. Epitom.
tit. 6.* Et qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse
non ignarus conditionis eius, cum quo contrahit, *l. qui
cum alio. ff de reg. iur. l. penult. ff de Senatusc. Macedonio.*
59 Eleganter † autem Papinianus dicit, hoc casu subdu-
ci mulierem, fuitq; ea locutio Iurisconsultis familia-
ris, vt patet ex *l. si mulier. 14. l. quidam. 29. ff ad Velleian.
l. si paternam. C. eod. tit.* Nam sicut in initio contractus
obligationi mulier adiecta erat: ita eam rursus bene-
ficium Senatusconsulti Velleiani eximit obligationi,
non aliter, atque ex calculata quadam summa rursus
certa pars subducitur siue subtrahitur.
60 Neque aduersatur † prædictis *l. idem etsi. ff. ad Vel-
leian.* Si enim mas, & fœmina pro alio fideiusserint in
rem communem, cessat Senatusconsulti auxilium, *l.
aliquando ff. eod. tit.* hoc est, mulier tenetur quidem pro
parte sua, non pro parte masculi correi, *l. vir vxori. §.
vlt. ff eod. tit.* At si in rem prorsus alienam fideiusserint
mas, & fœmina, tota persona mulieris subtrahitur cre-
ditori, & mas sustinet integrum onus obligationis, *d. l.
si Titius. 48. ff. de fideiussor.* Alberic. *in auth. si qua mulier.
num. 3. versic. sed adhuc. C. ad Velleia.* Io. Vinc. Hondedæus
consultat. 45. num vlt. vol. 1.
61 Non obstat † etiam *l. si sponsus. 5. §. 1. ff. de donat. inter
vir. & vxor.* Præsuponendum enim est, illo casu mu-
lierem efficaciter obligatam fuisse, non minus, quam
marem, siquidem non omnes contractus à muliere ce-
lebrati statim omnino sunt inutiles, cum & mulier re-
ctè in creditum abire possit, intercessione saltem eius-
dem prohibita, *l. 2. ff. ad Senatusc.*
62 Non † repugnat quoque *l. si paternam. 8. C. ad Sena-
tusc. Velleian.* vbi pro patre intercesserunt filij mares,
& fœminæ, & tamen mares, subductis filiabus, non
insolidum, sed tantum pro parte obligantur. Isto
enim casu in initio contractus, ipsoq; continenti aue-
ram fratres, & sorores pro parte virili, atque ideò
non erant correi, *l. inter eos 51 ff. de fideiussor.* quid igi-
tur mirum, si fratres, subductis sororibus, etiam in id
saltem teneantur, in quod se obligauerunt? Diuisio
63 † namque obligationis fit, vel ipso iure, vel ex Epi-
stola D. Hadriani, *l. inter fideiussores. 26. ff de fideiussor.*
Ipso porrò iure fit, si non sint correi, ex Epistola verò
D. Hadriani, si sint correi. Et ipso iure fit semper, si
conuenerit initio, ex epistola non fit diuisio, si mas,
& fœmina duo rei intercesserint; mas enim tenetur
insolidum, *d. l. si Titius. 84. ff. de fideiussor.* nec dissentit
Accursius *in d. l. si paternam. C. ad Senatusconsul. Velleian.*
64 Quid † verò dicendum sit, si seruus vna cum libero
homine ignoranti creditori fideiubeat, *vide gloß. in l. 3.
in b. comprobauit. ff. de fideiussor. l. quia difficile. ff. de con-
trah. empt.*
65 Quartò limitatur, si † maior natu, & minor 25. an-
nis pro aliquo fideiusserint. Siquidem enim solus ma-
ior natu prior fideiussit, & minor posteà, tunc maior
natu in solidum tenetur, quasi solus solidam in se re-
ceperit obligationem: Et cum fideiussio maioris an-
te minorum fideiussionem tenuerit, ac vtilis fuerit,
iniquum esset, eam ab inutili vitiari, *per ea quæ tradidi
supra cap. 24. num. 68.* At si vna cum minore maior fi-
deiusserit, tenetur maior pro parte tantum. Quia, etsi
minor videatur non minus, quam mulier frustra fide-
iubere, propter spem restitutionis in integrum, *l. 3. de
fideiussor.* tamen ignorare potuit maior natu ætatem
66 † minoris, quæ, vtcunq; etiam Iuuenalis prouerbiali
schemate de vetula quadam scripserit, quod facies
computet annos, in oculos exactè non incurrit, *l. 2. §.
si à cuollo ff. pro emptore.* Imò est quid incertum, cum
quotidie fugiat, & mutetur, *l. proponebatur. ff. de iudic. l.
minor. 32. ff. de minorib.* Aleiat. *lib. 1. de verb. signif.* Alex.
ab Alexand. *lib. 3. genial. dier. capit. 1.* Iacob. Menoch.
67 *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 50 num. 24.* Sed eum † autem
ignorare non potuit, quem aspectus vtiq, velut vsque
prodit, *l. alioquin. §. 1 ff. de contrah. empt.* vel si maximè
ignorauit ætatem, incertum tamen erat prætoris auxi-
lium, quod non temere datur, sed cum causæ cognitio-
ne, *l. in causæ. 13. in fin. princ. ff. de minorib.* Certissimum
autem erat Senatus auxilium, *d. l. si Titius. §. 1. ff. de fide-
iussor.* Cuiac. *lib. 10. obser. c. 23. in fin.*
68 Patet † igitur differentia inter hanc, & præceden-
tem limitationem, nimirum, quod in muliere non di-
stinguimus, vtrum in rem alienam simul fideiusserint
mas, & fœmina eodem tempore, vel an mas primum,
deinde fœmina, interposito têpore; nam vtroque ca-
su subducta fœmina mas tenetur in solidum, *d. l. si Ti-
tius. 48. in princ. ff de fideiussor.* At in minore 25. annis se
res aliter habet. Nam si maior 25. annis solus ab initio
fideiusserit pro alio, deinde minor ex interuallo, mi-
nor subducitur per restitutionem in integrum, maior
tenetur in solidum; quia & ab initio se obligauit in so-
lidum, nullum sperans se habere, participem eiusdem
obligationis: *Constant. Harmenop. lib. 3. Epitom. tit. 6.*
69 Quod ita verum est, nisi † dolo creditoris inductus
sit minor ad fideiubendum; tunc enim, rescissa inter-
cessione minoris, fideiussor maior beneficio diuisio-
nis vtitur, vt creditor doli sui pœnam sentiat, *d. l. si Ti-
tius. §. 1.* Ac si simul fideiusserint maior, & minor, locus
est Epistolæ D. Hadriani, hoc est, maior tenetur pro
parte tantum, rescissa intercessione minoris, *d. l. Titius.
§. 1. versic. sed ita* Nec admittenda est emendatio Fran-
cisci Connani *lib. 6. comment. iur.* qui pro his verbis: *Si
post ea minor intercessit* reposuit: *Si sponte intercessit.* Vim
enim facit textui, qui in elegantissima ratione est fun-
datus, vt etiam innuit Cuiac. *d. lib. 10. cap. 23.* laudatus
ob id à Dion. Gothofr. *in d. l. si Titius 48. §. 1. glossa D. ff.
70 de fideiussor.* Qua ratione † autem dicimus, incertum
conditionis, incertum cautionis, incertum rei, succes-
sionis, litis, & contentionis, vt alibi annotauit Far-
dulphus Prattæus: ita etiam Papinianus vocat incer-
tum ætatis ipsam incertitudinem, quæ in perspicien-
da hominis ætate versatur, cum eueniat sæpè, vt exi-
stimemus, eos esse maiores, qui sunt minorennes, &
è contra.
71 Quod verò † Azo, & post eum Speculator *in titu. de
renunciat. & conclus. num. 13. versic. quid si aliquis ex d. l.
si Titius 48. & l. si plures. in princ ff. de fideiussor.* pro regu-
la ponunt, si aliquis primo dederit vnum fideiusso-
rem, & ex interuallo det alium, quod beneficium Epi-
stolæ D. Hadriani inter eos locum non habeat, id ex
illis textibus non probatur, imò planè erroneum est.
72 Etsi enim † opus est vt confideiussores, qui beneficio
diuisionis vti satagunt, pro vna eademq; summa in-
tercedant, *l. si à Titio. ff. de fideiussor.* Vt tamen simul, &
semel, vno quasi actu, plures fideiussores ad inducen-
dam diuisionem accipiantur, non requiritur, sed po-
tius illa competit, quamuis diuersis atque distinctis
temporibus, pro eadem tamen summa pecuniæ, se ob-
strinxerint: Angel. *numer. 3.* & Schneidevvein. *num.
19. in §. plures Institut. de fideiussor.* Bertazol. *in tractat.
clausul. instrum. claus. 40. gl. 2. numm. 11.* Valentin. Fran-
cus *d. cap. 5. num. 440.* Quemadmodum, & parui refert,
ad hoc, vt duo rei promittendi fiant, vnus priorne re-
spondeat, posterior verò ex interuallo accipiatur, si-
mulne spondeant, an separatim promittant, modo
saltem hoc agatur, vt duo rei constituantur, *l. 3. ff. de
duob. reis.*
73 Quintò limitatur, vt † beneficium diuisionis non
habeat locum, si ei fuerit efficaciter (prout supra *nu.
17.* ostendi) renunciatum; tunc enim vnum ex pluri-
bus in solidum creditor exigere poterit. *l. si quis in con-
scribendo. C. de pact.* Pract. Ferrar. *in form. lib. contra plures
reos debendi. verb. beneficio nouarum constitutionum. nu. 1.*
Hippol.

Hippol. *in rubr. de fideiuss. num.* 27. Iuuenal. à Costafort.
in §. si plures. & ibi Bellon. quoq; *nu.* 12. & Ant. Pichar.
num. 13. *Instit. de fideiussor.* Frideric. Baro. Schenck *in*
viridar. conclus. conclus. 90. Ant. Gomes. *tom.* 2. *cap.* 13. *nu.*
2. Ioan. Gutierrez. *in tract. de iuram. confirm. part.* 1. *cap.*
23. *& lib.* 3. *pract. quaest. cap.* 95. Borcholt. *de pact. cap* 2.
in 3. *pactor. diuis. num.* 8. Coler. *part.* 1. *cap.* 10. *num.* 363.
& part 4. *cap.* 1. *nu.* 97. Bertazol. *d. claus.* 40 *gl.* 2. *nu.* 15.
Hart. Pistor. *part.* 1. *quaest.* 48. *n.* 16. Ioan Kopp. *d. quaest.*
74 56. *nu.* 15. Quia namq; hoc † casu ipsimet fideiussores
ad ius vetus, quo singuli in solidū tenetur, sponte sua,
& quidem hac ipsa renuntiatione in fauorem credito-
ris vergente, vt post Cyn. & Bart. auctor est Ioan. Zan-
gerus *in tract. de except. part.* 2. *cap.* 15. *nu.* 17. redeunt,
atq; Epistolae D. Hadriani beneficio pro se introducto
renuntiant, satis absurdum esset, illos redire ad id,
cui renuntiandum putaruut, *l. si quis.* 11. *C. de reb. credit.*
l. vlt. versic. quod enim semel. C. de condit. insert.

75 Huc † pertinet statutum Lubecense *lib.* 2. *tit.* 5. *art.*
2. vbi dicitur: Si duo vel tres erum fideiussores, & in-
termino praefixo non soluit creditori debitum; vnus-
quisque pro sua portione poterit soluere ratam partē
& si creditor nollet quem vult potest eligere, & casu
quo vnus illis decedere haeredes illius tenentur ad so-
lutionem suae portionis.

76 Extanditur † porrò haec ipsa quinta limitatio, vt,
& in obligatione ad obstagium obtineat, puta, si fide-
iussores se ad huc modum obligant: Si vnus ex nobis
deficeret ab obligationem praestita. Volumus ire in
carcerem, & si vocati erimus, veniemus cum tribus
equis armatis, & seruis nostris, sine aliqua dilatione,
& permanebimus in hospicio, donec solutum, &c.
Nam hoc casu quis frustra ad confideiussorem suum
retrospicit, sed ipsemet in solidum tale factum imple-
re, & praestare cogitur, *l. stipulationes.* 72 *ff. de verbor. ob-*
ligat. & fusius declarabo infra num. 9 :. *& seqq.* Obtin-
getq; huic defiiussori taliter electo, & in obstagium
euocato, maximè si debitor in soluēdo moras nectat,
nihil certius, quam vt ipsi à vicinis occinatur:

Si quis habet nummos vruicas, exibit inanis,
Atq. domum moerore grauis, leuis aere redibit.

77 Caeterum † notandum est, etsi haec renunciatio qui-
dem praestat, vt à fideiussore solidum exigi possit, quod
tamen minime efficere queat, vt is, qui solidum sol-
uit, si postea sibi cessis actionibus aduersus confide-
iussores agat, propterea onus obligationis pro sua
virili non agnoscat: esse enim prorsus iniquum, vnum
ex ipsis omnino immunem esse, reliquis solidum sol-
uentibus, *argum. l. verum. §. si cum tres. ff. pro soc.* Hart.
Pistor. *part.* 1. *quaest.* 48. *nu.* 8. Si igitur Titius, Maeuius,
& Sempronius pro 600. florenis sint confideiussores,
beneficioq; diuisionis renuntiauerit, solus autem Ti-
tius in solidum exigatur, sentit quidem is in eo incom
modum, quod eligitur, & 600. illos flor. solus persol-
uit. & sic statuti hoc dammum patitur, cum solus totā
summam repetiat, & soluat sed si deindè vel à Maeuio
vel à Sempronio confideiussorib. suis integram eam
summam exigat, cogitur 200. flor. pro sua quota de-
falcare, quadringentis reliquis ipsi vel ab hoc, vel ab
illo confideiussore persoluendis; ducentis autem de-
mum à reo principali, vnacum interusurio ac Interes-
se respectu totius expositae summae, exigendis, *vt doce-*
bo infra hoc cap. part. 3. *nu.* 28. 29. *&* 30.

78 Sexto † limitatur, vt fideiussor in solidum condem-
netur, si conuentus in iudicio exceptionem diuisionis
non opponat. Licet enim exceptio diuisionis est iuris,
per iudicem tamen non suppletur, si opposita non
79 fuerit, (quidquid etiā † dixerit Placent. *in summa In-*
stitut. tit. de fideiuss. nobis pag. 119.) sed fit condemnatio
in solidum, propterea quod actio, & obligatio non est
diuisa ipso iure, sed diuiditur ope exceptionis iudicia-
liter oppositae, *l. inter.* 26. *ff. de fideiuss. l. fideiuss.* 10. §. 1.
ibi, ante condemnationem ex ordine postulari solet. C. eod. §.
si ab vno. in verb. & desiderare, vt pro parte in se detur
actio. Instit. eod. tit. Gayl. *lib.* 2. *obser.* 27. *n.* 5 Ant. Pichard.
Vinnesa *in §. si plures. nu.* 8. *Instit. de fideiuss. faciunt tra-*
dita infra cap. seq. nu. 5. *&* 6. Et rectè in d. *l. fideiussor.* 10.
& d. § si ab vno. ponuntur verba, POSTVLARE, &
80 DESIDERARE. Postulare namque † est suum vel al-
terius desiderium in iure siue pro tribunali apud eum,
iurisdictioni prae est, allegare, & exponere *l.* 1. §. 1 *ff. de*
postul. l. 4. §. *hoc autem ff. de damn. infect.* Sicut vicissim
& desiderare est in iure aliquid postulare, & require-
re *l.* 3. §. *solent. ff. de tab. exhib l. actoris.* 30. *ff. de procurat.*
81 Vnde quoq; † libelli supplices aliquando postula-
tiones, & preces, nonnunquam desideria vocantur, *vt*
in l. 4 § *ingressus. & l.* 9. § *obseruare. ff. de offic. proconf. l.*
desiderium. C. deposit. Qui igitur exceptionem, quam ha-
bet, non opponit, qui nihil postular, nihil desiderat,
iure suo renuntiare videtur, *l. si quis delegauerit. ff de*
nouat. gl. & Bart. in l. Fulcinius. §. quod si autem. in verb.
debet. ex quib. caus. in possess. eat. Gayl. *de arrest. imperij.*
82 *cap.* 10 *num.* 5. cum vigilantibus non † dormientibus
iura sua subueniant, *l. Paulus ff. quae in fraud. cred.* Ant.
83 Tessaur. *decis.* 191 *num.* 2. Et praeterea habere † excep-
ptionem, sed ea nolle vti, & non habere, paria reputen-
tur: M. Ant. de Amatis *decis.* 24. *nu.* 27. *quod etiam pro-*
baui infra cap. seq. nu. 33.

84 Et haec † vsq; adeo vera sunt, vt etiam fideiussor
conuentus, & omissa exceptione diuisionia solidum
soluens, à creditore illud, quod vltra suam portionem
soluit, repetere, non possit, cum in solidum fuerit ob-
ligatus, & merito obliuionia negligentiaeq; suae poenā
ipsemet sustinaat, *l. vt fideiussor. l. si sestam. in pr. ff. de fi-*
deiussor. glo. in §. si plures. verb. partes. & ibi Schneidevv.
num. 21. *instit. de fideiuss.* Francus *d. cap.* 5. *num* 443.
85 Repetitio † enim nulla est ab eo, qui suum recipit,
tametsi ab alio, quam vero debitore, sit solutum, *l. si*
poena. §. 1. *l. repetitio. ff. de condit. indeb. d. l si quis delega-*
86 *uerit. ff. de noua.* Vndè etiam † illud manat, quod fide-
iussor, qui soluit sua culpa vsuras, eo casu, quo soluere
non tenebatur, eas à principali nequaquam repetere
possit: Dec. *nu.* 3. & Cagnol. *num.* 3. *in l. quod quis dam-*
num. 204 *ff. de regu. iur.* Alex. *consil.* 259. *incip. quoniam.*
87 *lib.* 2. Nec obstat † praedictis *l. qui exceptionē. ff. de cond.*
indeb. Exceptio enim diuisionis respicit modum exi-
gendi, non ipsam obligationem, ideoq; illa exceptio
indebiti repetitionem non parit: ita post Bart. respon-
det Valent. Francus *d. cap.* 5. *num.* 444.

88 Septimo limitatur, si † creditor non per viam ordi-
nariam, sed executiuè, solidum à fideiussore exigendo,
procedat, ex vi nempè Statuti vel Instrumenti guaran-
digionati, tribuētis creditori paratam executionem:
tunc enim beneficio diuisionis nō datur locus, prout
clare determinat Angel. *in l. si dubitet. num.* 3. *ff. de fide-*
iuss. & in auth. hoc ita. num. 2. *C. de duob. reis.* ac post Bart.
in l. fideiussores §. idem respondit. ff. de fideiuss. sequitur
Benedict. de Barzijs *de instrum. guarandigio part.* 2.
princ. quaest. 13. Sed certe idem Angel. in d. §. *idem re-*
spondit. fatetur, hanc sententiam esse valde duram,
quod etiam affirmat Roder. Suarez. *in l. post rem iudi-*
catam. §. sed pro euidentia. num. 43. *ff de re iudic.* Et si ve-
89 rum fateri liceat, contraria † quoq; opinio videtur
esse verior ac aequior. Cum enim lex ipsa, scilicet Epi-
stola D. Hadriani (quam vtiq; legem esse constat, § *sed*
& quod princip. Instit. de iure natural. gent. & ciuil) diui-
dat obligationem inter pluras fideiussores, & sic pa-
teat veritas huius exceptionis ex instrumento, merito
impedit paratam executionem, ex natura videlicet
huius actus vel contractus, per ea quae notat Roderic.
Suarez. *d. num.* 43.

90 Deindè, quia ista † exceptio diuisionis est exceptio
iuris, & procedit ex imò fonte cum ipso contractu,
saltem tacite ex inspectione actorum, ideo merito ad-
mittitur, quandoquidem exceptio, quae oritur ex eo-
dem fonte, ex quo fluit petitio, est admissibilis:

Bald. *in auth. præsente. nu. 4. C. de fideiuss* Coler *de process.*
91 *execu. part. 4. cap. 1. nu. 96.* Imò, quoties exceptio † oritur ex natura contractus, atque inest ipsi obligationi primææ, tunc actor proponendo actionem intelligitur eam proponere cum exceptione, quæ sibi inest sui natura, Iaf. *in §. omnium. nu. 128. Instit. de actio.* Cacher. *decis. 51. num. 19.* Polito igitur casu, quod instrumentis guarandigionatis tanta vis ac ἐνέργεια ob id sit tributa, vt tanto facilius quis suum consequi possit, & morosis debitoribus omnes rimæ obstruantur, id tamen mica salis iuridici est intelligendum, nimirum vt debitoribus, eorumve fideiussoribus nihilominus etiam illa beneficia salua, & illæsa maneant, & relinquantur, quę ipsis ex clementia, & benignitate Imperatorum Rom. largiter sunt indulta, *l. nulla iuris ratio ff. de legibus.* Vnde patet, prædictam septimam limitationem haud subsistere posse, sicut ante me quoq; rectè animaduertit Anto. Gomes. *tom. 2. c. 13. nu. 15.* ac post hæc scripta demum vtsus Ant. Pichar. Vinnes. *in d. §. si plures. nu. 12. vers. ex quo vtiliter. Inst. de fidei.*

92 Octauò † limitatur in pluribus fideiussoribus, qui se ad factum aliquod obligarunt: Illi enim beneficio
93 diuisionis non gaudēt, † cum factum indiuiduum pro parte præstari nequeat, *l. hæredes §. an ea. ff. famil. her. l. 2. ff. de verb. obl* Rut. Rulan *in tract. de commiss. p. 4. lib. 6.*
94 *c. 4. n. 19. in fi.* Nisi † fortè factum fuerit promissum sub hac conditione: *Si non fuerit factum, pecuniam dari oportere.* Vt enim hoc casu stipulatio apte diuiditur, *l. stipulationes 72. ff. de verb oblig* Ita etiam solutionē rectè
95 diuidi ea æstimauerim, cum pecunia † partis prętationem bene, & commodè recipiat. *d. l. 2. §. 1. & § idemq; est. ff. de verb. oblig.* non attento, quod Alex. de Im. post Bar. *in l. 5 §. fin. ff de verb obl.* ac ipsemet Bart. *in l. 4 §.*
96 *Cato. ff. eod. tit.* velint, si † plures fideiussores promiserint reum sistere sub pœna 4000. ducatorum, teneantur in solidum, cum sit factum indiuiduum: Etsi enim
97 sistendi † factum est indiuiduum, tamen soluendi factum diuisionē rectè recipit, *argu. l. plané. 3. ff. famil. her.* nisi fortè circa solidam præstationem pecuniæ etiam aliud nominatim inter partes conuenit, quod proculdubio est obseruandum. Idq; meritò additur ad Val. Franc. *d. c. 5. nu. 475.* quamuis idem *num. 476.* rectè ea
98 Modest. Pistor. subijciat: In obligationibus † obstagiorum, (quæ merum factum sapiunt) diuisionis beneficio locum nō esse relictū, *quod etia probaui supr. n. 76.* Atq; hæc de beneficio diuisionis quoq; dicta sufficiāt.

PARS III.

De beneficio cedendarum actionum.

SVMMARIA.

1 *Beneficium cedendarum actionum etiam exceptio appellatur.*
2 *Cedendarum actionum exceptio opponi potest, licet statutum dicat, nullas exceptiones admittendas esse.*
3 *Actiones ceduntur ad persecutionem pignorum simul obligatorum.*
4 *Cedere actionem idem est aliquando, quod repetitionem seruare.*
5 *Cedere est, quasi discedere, & alterum suo loco ponere.*
6 *Fideiussor conuentus solidum soluens, petere potest à creditore, vt actionibus sibi cedat. Quod quomodo fieri debeat, exponitur. nu. 7. 8.*
9 *Cessio actionum æqua, imo & necessaria est. Et nu. 10.*
11 *Cyni opinio quædam reucitur.*
12 *Fideiussor, priusquam ei actionibus cedatur, debiti solutionem optimè denegare potest.*
13 *Fideiussor, si actualiter soluere paratus sibi actiones cedi petat, easque creditor sua culpa cedere nequeat, creditor ab agendo repellitur.*
14 *Mulier agens contra fideiussorem, si non potest ei actiones cedere, ex eo, quia renuntiauit iuribus suis in re alienata per maritum, ab agendo excluditur.*
15 *Actio vtilis datur in quasi contractu tutelæ, etiamsi non sint cessæ actiones directæ. Cuius rationes adferuntur ex Alciato. num. 16.*
17 *Exceptio cedendarum actionum ad impediendam paratam executionem obijci potest.*
18 *Creditor fideiussori aliquando actiones cedere tenetur, etiamsi is solidum non soluerit, sed tantum partem.*
19 *Beneficium cedendarum actionū in aliquot casibus cessat.*
20 *Beneficium cedendarum actionum renuntiatione amittitur.*
21 *Renuntiatio qualis esse debeat, vt beneficio cedendarum actionum non sit locus Et quid operetur. num. 22. & 23.*
24 *Fideiussor, si se fideiussorem esse abneget, & inficietur, beneficium cedendarum actionum perdit.*
25 *Pater, qui iussit filiofamilias credi pecuniam, non fruitur beneficia cedendarum actionum, ad repetendum id, quod pro filio soluit.*
26 *Muliere agente aduersus correum, vel fideiussorem obligatum ad restitutionem dotis, non obstat exceptio cedendarum actionem fauore dotis.*
27 *Fideiussor primus si se non obligauit contemplatione secundi fideiussoris, & creditor liberauit secundum fideiussorem, primo fideiussore non soluente, non obstat creditori exceptio cedendarum actionum.*
28 *Fideiussor, qui solidum soluit, ratam suam prius deducit, & confideiussori rursus cessam sibi prius actionem cedit.*
29 *Solitum hic est, quod vltra suam portionem adhuc soluendum restat. Quod confirmatur per quoddam iudiciale decretum. num. 30.*
31 *Actio contra fideiussores, pro portione confideiussores contingente, an in solidum, vel pro rata cedi debeat, exponitur.*
32 *Bartoli opinio distinctione mollitur. Et numer. 33. 34. & 35.*
36 *Confideiussorum onus si non soluendo fiat, istius deficientis portionem non solum cæteros, sed & eum cui soluenti actio cessa est, sustinere debere, verius est.*
37 *De cessione actionum remissimè.*

1 TERTIVM † fideiussoribus competens beneficium est BENEFICIVM CEDENDARVM ACTIONVM, quod nonnulli etiam
2 exceptionem appellant, quæ † vsq; adeo est priuilegiata, vt opponi possit, licet statutum dicat, nullas exceptiones admittendas esse. Hippol. *in Rubr. de fideiuss. nu. 281.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt.*
3 *48. num. 14.* Sicut autem alibi † actiones ceduntur ad persecutionem pignorum simul obligatorum. *l. sicut.*
4 *21. C. de fideiussoribus.* Imò, cedere † actionem aliquādo idem est, quod repetitionem seruare. *l. omissi. vers. iu-*
5 *dices. C. de exactor. tributor. lib. 10.* Ita hoc casu † cedere est, quasi discedere, & alterum suo loco ponere, & collocare, Baldus *in l ex legato num. 2. C. de legat.* Menoch. *in 3. remed. retin. post q. 35. nu. 258.*
6 Quod si igitur † fideiussor conuentus solidum soluat, aut soluere paratus sit, (casibus nimirum illis, quibus solidum soluere tenetur,) petere potest à creditore, vt actionibus, quæ ipsi contra principalem debitorem, & confideiussores competebant, cum instrumentis principalis debiti, imo, cum omnibus qualitatibus, puta, cum vsuris præteritis, & futuris, cum hypothecis, & pignoribus, cedat, ad hoc, vt habeat regressum ad rem principalem, suosque confideiussores. *l. si mandatu. 13. l. v. fideiussor. l. fideiussorib. l. cum is. 36. ff. de fideiussorib. l. Modestinus. l. Stychū § si creditor. ff. de solutionibus l. cum alter. C. de fideiussorib. l. Papinianus. l. qui mandatum. 43 ff. mandati.* Io. Ronchegall. *in l. Reos. in princ. nu. 55. ff. de duobus reis.* V Vesenb. *in Paratit. ff. de fideiussor. num. 6.* pulchre Elbert. Leoninus *in consi. 96.*
num.

num. 28. Barthol. Bertazolius *in tract. clausul. instrum.*
clausula 40. gloss. 4. num. 7. & 8. Ioann. Goddæus *de con-*
trah. stipul. cap. 9. conclus. 5. declarat. 3. num 114 & 115.
Ioann. Zangerus *in tract. de except. part. 2. cap. 15. num.*
7 14. Non enim † sufficit, fideiussori cedere actiones
verboreous, sed opus est, vt exhibeatur instrumentum
principalis debiti, alias fideiussor solutionem dene-
gare potest. Bald *in l. si nomen. ff. de hæred. vel act. ven-*
dita. Alexand. *in l. sciendum in 2. colum. ff. de verb. oblig.*
8 Quod temen † intellige, si creditor etiam instrumeo-
tum penes sed habet. Nam si iuret se amisisse, & gene-
relem det quitantiam, simulque actionibus cedat,
merito est audiendus, vt scribit Francisc. de Marchis
quæst. 390. part. 2. cui iunge tradite per Gailium *lib. 2.*
obser. 37.
9 Et quidem † hæc cessio actionum, quoed fideiuss-
sores, maximè æqua, imò necessaria est, non solum ob
id, quod inter fideiussorem soluentem, & reliquos cō-
fideiussores alias nulla sit obligatio, quæ tamen est
mater actionum *l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat.* Sed
10 etiam quoad id, quod, † actionibus à creditore non
cessis, fideiussor soluens à confideiussoribus, pro qui-
bus soluit, nihil repetere potest, *d. l. cum alter. & ibi*
Donellus. C. de fideiuss. l. vt fideiussor. ff. eod. ti. Petrus Hei-
gius *in quæst iuris. part. 1. quæst. 38 nu 1. 2. & 3.* Ioann.
Koppen *in decis. sui s. quæst. 51. num. 2. & 3.* Ioann. God-
dæus *d. cap. 9. conclus. 5. num.* 115. Vincent. de Franch.
11 *decis. Neapolit. 55. num.* 1. Licet † contrarium volue-
rit Cynus, cuius sententia merito rejicitur, vt ostendit
Valantin. Francua *d. cap. 5. nu. 488.* & antè eum Ron-
chegall. *in l. reos. in princip. sub num. 54 & 55. ff. de duob.*
reis. Hieron. Magonius *decis. Floren in 94. num.* 11.
12 Idque adeo verum est, vt † sicut fideiussor, prius quā
ei actionibus cedetur, debiti solutionem optimè de-
negare potest, *l. sicut. 21. C. de fideiuss.* Abbas *in c. 2. ext.*
eod. tit. Schneide VV. *in §. si plures. num 23. Inst. eod. tit.*
Ioan. Koppen. *d. loco. num. 7.* Vincent. Caroc. *decis. 87.*
13 *nu. 1.* Ita † etiam, si fideiussor ectualiter soluere para-
tus, sibi actiones cedi petat, creditor vero culpa sua
eas cedere nequeet, creditor ab agendo repellatur.
d. l. cum alter. & ibi DD. C. de fideiuss. l. Stychum §. pen. ff.
de solution Ronchegel. *in d. l. reos. in prin. num. 56.* Fran-
cus *d. c. 5. nu. 480. in fi.* Quo etiam non incommode re-
14 ferri potest, quod † vbi mulier agit contra fideiusso-
rem, si non potest ei actiones cedere, ex eo, quia re-
nuntiauit iurib. suis in re alienata per maritum, ex-
cludatur ab agendo. Bart. Bald. Salyc. & communiter
DD. *in l. iubemus. C. ad Velleian.* Socin. *cons. 200. incip.*
Quoniam ex forma statuti. in fin. princ. vol. 2.
15 Vnus saltem à † prædicta conclusione excipitur
casus, & quidem in materia fauorabili, nimirum in
actione tutelæ, vbi ex rescripto Imperatorum datur
actio vtilis, etiamsi non sint mādatæ vel cessæ actio-
nes directæ, *l. 1. § etsi forte. ff. de tut. & rat. distrah.* Fran-
co *ad. cap. 5. nu. 488.* Cuius † diuersitatis rationes pro-
babiliores aperuit Alciatus *in l. 1. num. 16. & 17. C. de*
transact. Prima est, quod fideiussor soluendo, id agit, vt
principalem liberet, merito igitur aduersus confideius-
sores non experitur, qui in quandem sequelam solum
liberantur. *gl. l. ex facto. ff. de negot. gestis.* At tutor vel
reus debendi principaliter egit, vt contutorem vel
alium reum liberet. Altera ratio est, magis succurri tu-
toribus, quia tutelam ex necessitate assumunt, quam
fideiussoribus, qui sponte pro alio fideiubent, nec ta-
men inuicem fideiubent, quod in reis debendi secus
est, sequitur Ioan. Goddæus *d. cap. 9. conclus. 5. nu.* 116.
17 Sequitur porrò † ex superius constitura regula no-
tabilis hic effectus, quod exceptio cedendarum actio-
num ad impediendam paratam executionem objici
potest, vt videlic. ante omnia creditor iura sue ceder
fideiussori solidum soluenti, quæ ipsi competebant cō-
tra principalem, vel alios fideiussores, sicut eleganter
docuit Colerus *de process. execut. part. 1. c. 10. num. 33.*

18 Quanquam † & casus contingere potest, vt creditor
fideiussori actiones cedere teneatur, etiam si is fondū
non soluerit, sed tantum partē, prout conluit Giust.
Pepæ in *consi. 245.* Quaiem casum etiam tractat Mo-
destin. Pist. *illustr. quæstion. part. 1. quæst.* 1 ipse contra
Melchiorem Clingium concludens, quod creditor nō
teneatur cedere fideiussori vel correo suo suum, ante-
quam totum debitum sit solutum, licet is solutio sit
in plures termioos diuisa, & pro vno satisfactum.
19 Quemadmodum † autem beneficia excussionis, &
diuisionis in multis casib. cessant: ita etiam nonnulli
sunt casus, in quibus similiter beneficium cedendarū
actionum nihil prodest. Et quidem prius est, si ei sit
20 renuntiatum. Nō minus † enim renuntiatione amit-
titur, quam reliqua beneficia Spec. *in tit. de renuntiat.*
§. 1. nu. 21. vers. sed dices. Hippol. *rubr. de fideiuss. nu. 29.*
& 30. Franc. *d. c. 5. nu. 500.* Bertazol. *l. d. claus 40 gl. 4.*
nu. 9. Muscatell. *in pract. fideiuss. p. 1. modo 2 c n. 38.* Mo-
21 do † tamen talis renuntiatio interueniat, qualem re-
quiri, & necessariam esse scripsi supr. c. 17. ac innuit
Petr. Haig. *d. q. 38. num. 8. & 9. p. 1.* Ioan. Zanger. *in*
tract. de except. part. 2. cap. 15. num. 17.
Vtilitas porro huius renuntiationis ea est, quod
22 † possit hoc casu creditor gratificari amico conue-
niendo in solidum alterum ex obligatis, & omittendo
amicum, neq; teneatur contra hunc iura sua cedere.
Vitelis de Cambents *in tract. claus. § fin. num.* 31. Hei-
23 gius *d. q. 38. num. 36.* Sed † interim tameo non sequi-
tur, vt maximè fideiussor exceptione cedendarū actio
num (facta renuntiatione) solutionem retardare ne-
queat, quod etiem post solutionem à creditore cessio-
nem actionum aduersus debitorem vel confideiusso-
res petere, & impetrare, vel id, quod soluit, vllo reme-
dio repetere nequeat, quin potius sufficit, si hæc re-
nuntiatio vnum saltem effectum, scilicet non retar-
dandæ solutionis sortiatur, nec ad duplicem cū dam-
no fideiussoris extendatur, quod vtique fieret, si fide-
iussor propter renuntiationem à se factam ad solidi
solutionem adactus, de toto debito, à se bona fide
exoluto, periclitari cogeretur, cum tamen in hac ipsa
renuntiatione saltem respectum habuerit ad credito-
rem, non etiam ad debitorem vel fideiussorem, vt pul-
chre enucleauit Heigius *d. q. 38 num. 37. 38. & seqq.*
24 Secundus † casus est, si fideiussor se fideiussorem
esse abneget, & inficiatur. Hac enim inficiatione tale
beneficium quoque perditur. Hippol. *in rubrio de fi de-*
iuss nu. 324. Duennas *regula 172. mihi pag.* 418. Franc.
d. c. 5. nu. 500. iunctis iis, quæ dixi supra *hoc ipso tit.*
part. 1. nu. 210. & seqq.
25 Tertius † casus est, quando pater iussit filiofami-
lias credi pecuniam, tunc enim beneficium cedenda-
rum actionum non habet ad repetendum id, quod pro
filio soluit. Ita expressim tradit Nicolaus Boerius *in*
decis. 221. nu. 11. allegans Bart. & Doct. *in l. cum fil. fa-*
milias. ff. de verb. obligat. & Phil. Corneum *in cons. 352.*
lit. M. (fortassis est consil. 214. *lib. 2.* vbi Corneus *num.*
2. tradit, quod fideiussor non habeat regressum contra
principalem, si principalis non potuit obligari ex
contractu, vt quia monachus, vel filiusfamilias, vel
seruus,) asserit que Boerius, illud ipsum in iure cautum
non reperiri.
26 Quartus † casus est, si mulier agat contra correum
vel fideiussorem obligatum ad restitutione dotis, tunc
enim exceptionem cedendarum actionum, fauore do
tis, non obstare, auctor est Soci. *in d. cons. 200. incip.*
Quoniam ex forma statuti vol. 2. per l. iubemus C. ad Velle.
quam sequitur Anton. Neguzant. *in tract. de pignorib.*
part. 5. princip. memb. 3. part. 1. num. 31. & sequentibus.
Quod ego tamen in illis solummodo casibus admi-
serim, in quibus fideiussorem pro dote restituenda in-
teruenire posse, supra *cap. 6.* est expositum.
27 Quintus † casus est, quando primus fideiussor se
non obligauit contēplatione secundi fideiussoris, hoc

casu, si creditor liberauit secundum fideiussorem, pri-
mo fideiussore non soluente, non obstabit creditori
exceptio cedenderum actionum. Bart. *in l. si stipulatus*
esset. § fi. vers. primo casu. ff de fideiuss. Neguz. *de pign. in* 3.
memb. 5. *part. prin. nu.* 36. *vers.* 5. *fallit.* Vinc. da Franchis
decis. 55. *nu.* 10. *&* 14.

Sed his ite definitis, necessario dispiciendum est;
28 Vttum † ee cessio, quæ confideiussores concernit, in
solidum, an verò properte fieri debeat? In qua quæ-
stione duo veniunt consideranda. Primum horum est?
An eius etiam pertus nomine, quę ipsum solnentē con-
tingit, actio sit cedenda fideiussori, ite vt eendem à
confideiussoribus repetere possit, an verò cessio tan-
tum quoad eatas siue partes reliquorum fieri debeat?
Exemplo rea clarior fiet. Pone, tres sunt fideiussores,
Titius, Sempronius, conuentus in solidum fetisfecit
creditori, cedenti illi rursus actiones aduersus Titium
& Mæuium confideiussores. Quæritur iem, an Sem-
pronius ab vnoquoq; eorum 600. fl. repetere pussit,
vel an pro sue portione 200. florenos deducere, & de-
inde vel à Mæuio, vel Titio reliquos 400. petere co-
gatur? Accursius quidem *in l. si plures* 38 *ff. de administ.*
tutor. distinctione vtitur, sed simpliciter absq; hæsite-
tione dicendum est, fideiussorem, qui solidum soluit,
si ab alijs confideiussoribus postea solidum repetas,
cogi temen, vt suam ratam prius deducat, & confide-
iussori rursus sibi prius cassam actionem cedat. Illud
29 † enim hoc casu tantummodo solidum est, quod vl-
tra suam portionem adhuc soluendum restat: Et prę-
tereà pro regule traditum est, eiua, quod quis, propriū
debitum agnoscendo, soluit, actionem eduersus alium
cedendem non esse, *d. l. si plures.* Bertazolius *in tractat.*
clausularum instrum. claus. 40 *gl.* 4 *num.* 10. Hart. Pistor.
part. 1. *q.* 48. *à num.* 5. *vsque ad nu.* 11. Frencus *d. c.* 5. *nu.*
490. *&* 491. *& nu.* 498. Vinc. de Anne *decis.* 55. Vinc.
Caroc. *decis.* 87. (vbi *nu.* 6. ex Ronchegallo, communi-
ter receptam dicit) Ioan. Koppen *d. q.* 51. *num.* 8. 9. *&*
10. qui satis luculenter ostendunt, hoc quoq; casu ni-
hil referre, vtrum beneficio diuisionis sit renuntiatū,
30 nec ne. Quod adhuc † euidentius lectori demonstra-
bit infrescripta sententia, 20. *Iuny, Ann.* 1604. in cau-
sa quadam prolatæ: In causa N. qui appellationem de-
dit contra N. eltère pers etiam coram iudice com-
paruit petendo, quod prouisum illi sit, fuit ordinetum
quod prime sententia non fuit rectè prn lata ideò ba-
ne eppelletum defectus ergò primę cognitionis sit re-
formatus, pars autem cum sua sit relecte, &c.

Aliæ similes fuere pro late 25. Iunij anno 1602.
elie Martij anni 1603. ed quas referimus lectorem,
&c.

31 Alterum † propositæ disquisitionis membrum est,
en actio hæc, quatenus team soluenti fideiussori con-
tra confideiussores, (nem si duo tantum, nec plures,
sint fideiussores, res in expedito est) cedi debere dixi-
mus, pro portione confideiussores attingente in soli-
32 dum, an verò pro rata cedi debeat? Et † hoc casu Bar-
tolus *in l. Modestinus. nu.* 10. *ff. de solutionib.* concludit,
cessionem in solidum fieri debere, propterea, quod
creditor tale ius tenetur cedere, quale est apud eum,
l. Stychum. § creditor. ff. de solut l. 2. *Cod. de fideiuss.* Fide-
iussores autem creditori in solidum sunt obligati, *l.*
inter. ff. de fideiuss. Ergò, inquit Bartolus, etiem credi-
tor actionem aduersus confideiussores in solidum ce-
dere tenetur.

Sed res distinctione sequenti omnino est temperan-
33 da. Aut † enim loquimur de ipsa cessione actionum,
tunc sanè nihil refert, vtrum beneficio diuisionis sit
renuntiatum, necne, Nam etsi beneficium illud com-
petit, cum tamen fideiussores nihilominus stricto iure
in solidum sint obligati, adeoque, nisi excipiant, in
solidum à creditore conueniri queant, *l.* 3. *l. liberum l.*
sicut eligendi. C. *de fideiuss.* Consequens vtiq; est, credi-
torem actionem prout sibi competit, in solidum ce-
dere debere. *Vincent. Carocius d. decis.* 87. *num.* 15 *versic.*
subdit etiam. Vt proinde diuisionis beneficium nihil
impediat, quo minus cessio obligationis, & actionis
in solidum fiat, quippè cum non ideò minus in soli-
dum obligati sint fideiussores, atque adeo beneficium
hoc cum obligatione, ac actione ipsa cesse, vel ceden-
34 de nihil commune habeat. Aut † verò sermo est de
effectu actionia cessæ, & de ipse exactione. Hoc certè
casu, si beneficio diuisionis sit renuntiatum, confide-
iussor conuentus, à quo per actionem cessem solidum
petitur, frustra solutionem restantis solidi recusat fi-
deiussori, qui iem solidum soluit, & portionem sua ra-
tam suam detraxit, quia nec creditori petenti recusa-
re posset, vt fusissime demonstrarunt Coler. *de process.*
execut par. 2. *cap.* 2. *nu.* 16. 17. *& seqq.* ac Petrus Heigius
35 *d. quest.* 38. *nu.* 5. Si verò † beneficio diuisionis renun-
tiatum non sit, tum nullem causam subesse video, cur
non fideiussor, à confideiussore in solidum conuentus,
perinde se beneficio diuisionis tueri possit, ac si à cre-
ditore conueniretur, quod enim ipsis, qui contraxe-
runt, obstat, & successoribus eorum obstabit, latè
Hertman. Pistor. *d. part.* 1. *quest.* 48. *num.* 13. *cum seqq.*
Valentin. Freucus *d. capit.* 5. *numer.* 495. *&* 496. Ioan.
Koppen. *d. quest.* 51. *nu.* 12. 13. 14. *&* 15. Qui quidem
36 † omnes elegenter quoque adijciunt, Si vnus ex con-
fideiussoribus non soluendo fier, illius deficientis por-
tionem non solum cæteros, sed & eum, cui soluenti
actio cessa est, sustinere debere, quod satis probeut
text. *in l. verum. § si cum tres. ff. pro socio & in l. si plures.*
ff. de administ. tut. Vincent. Carocius *d. decis.* 87. *nu.* 2. *&*
nu. 16. *vers. secundus casus est.*

37 Quod † si quis prætereà plura de actionum cessione
legere desideret, is adeat tractatum Ioannis de Gras-
sis, & Iacobi de Arena *de cessio. iur. & action.* & Marc.
Mantuam *lib.* 10. *obser. obseruat.* 98.

PARS IV.

De beneficio exceptionum Realium, & Personalium.

SVMMARIA.

1 *Exceptiones reales reo competentes, etiam fideiussori eius vtiliter competunt.*
2 *Exceptiones quare dicantur reales. Et nu* 4.
3 *Vitia realia sunt, quæ possessionibus inhærent.*
5 *Fideiussor exceptionibus realibus, etiam inuito reo, vti potest.*
6 *Fideiussoris interesse debet, vt exceptiones reales, etiam inuito reo, obuciat.*
7 *Debitor contraria pactione non potest fideiussori facultatem præripere exceptionibus realibus vtendi.*
8 *Debitor respectu sui fideiussoris est sicut filius respectu patris, & seruus respectu Domini.*
9 *Beneficium aliquod quando mihi competit ex persona alicuius, atq; aliquis eo inceperit vti, non potest recedere ab eo, & pœnitere in meum præiudicium.*
10 *Regula, de iure tertij, quod excipere non liceat, aliquando non obtinet.*
11 *Venditoris fideiussori appellare est permissum, etiamsi emptor, & venditor sententia acquiescant.*
12 *Fideiussor etiam non rogatus fidem suam interponens habet exceptionem realem reo competentem.*
13 *Fideiussor exceptione reali se defendere potest, quamuis ipse debitor principalis ea vti nequeat. Quod declara, vt num* 14.
15 *Fideiussor exceptionibus rei cohærentibus inuiti potest, etiamsi omni legum auxilio renuntiauerit.*
16 *Exceptio Rei iudicatæ fideiussori neutiquam deneganda. Quod pulchrè exornatur, nu.* 17. 18.

Senten-

19 Sententia declaratoria super excussione facta contra debitorem omnino necessaria est, priusquam ad fideiussores peti [illegible] queat. Quod ampliatur. n. 20. Reprehenso Baldo num. 21.

22 Acta, & sententia contra principalem lata, aduersus fideiussorem, quoad plenum praeiudicium fidem non faciunt.

23 Fideiussor de iudicato soluendo non potest condemnari, vbi ipse reus principalis condemnari non posset.

24 Sententia absolutoria lata pro reo principali, non tenetur fideiussor de iudicatum soluendo.

25 Iuramento in litem si aduersus principalem inuita ipsius non fuerit locus, non licet etiam contra eius fideiussores in litem iurare.

26 Exceptio Doli mali fideiussori omnino competit.

27 Dolo venditoris si reus se circumscriptum esse docere queat, fideiussor quoque ex remedio l. 2. C. de rescin. vend. iuuari debet.

28 Minor si dolo aduersarij sit deceptus, consulitur tam fideiussori, quam minori, per exceptionem doli mali.

29 Exceptio Iurisiurandi fideiussori quoque prodest.

30 Exceptio Quod metus causa fideiussori dari debet.

31 Exceptionem factae cum Reo Transactionis fideiussor quoque habet.

32 Exceptio Pacti de non petendo fideiussori competit. Sed declaratur num. 34 [illegible]

33 Pactum, in quo [illegible] sit factum, atque id postea sit in pactum contrarium [illegible] pactum fideiussori [illegible] prodesse coepit. Quod limitat, vt nu. 34. [illegible]

36 Exceptio Compensationis fideiussori denegari nequit. Quod ordine ostenditur. num. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43.

44 Exceptio Praescriptionis fideiussori omnino est.

45 Praescriptio obligationem extinguit, & solutioni aequiparatur. Quod intellige, vt nu. 46. & 47.

48 Exceptionem non numeratae pecuniae fideiussor tuto innititur. Et num. 49. 50. 51. 52.

53 Exceptio Contractus vsurarij fideiussori competit.

54 Horatius Carpanus part. 2. cap. 189. num. 17. reprehenditur. [illegible]

55 Fideiussor vsurarij vltra vires haereditarias non tenetur.

56 Exceptiones mixtae, quales sunt exceptio Velleiani & Macedoniani Senatusconsulti, fideiussori dantur.

57 Exceptiones, Liberationis [illegible] causa, obligationis sine causa, & immodicae donationis, quatenus fideiussori competunt, [illegible]

58 Beneficium ex l. [illegible] ff. [illegible] fideiussori quoque datur.

60 Leges multae, & Camerae nonnulli in Camera Imperiali [illegible] n. 60. 61. 62.

63 [illegible] ad [illegible] vsurarum [illegible] tamen reuocatur [illegible] n. 64.

65 Exceptio [illegible] ven[illegible] [illegible] cedibus.

66 Exceptio [illegible] fideiuss. 45. [illegible] quaerit. ff. si quis cautionibus fideiussori competit.

67 Fideiussor [illegible] per [illegible] ab sententia Reipublicae causa, vel principalis tutore [illegible] ipse principalis.

68 Absolutione [illegible] à pupillo facta, etiam fideiussoribus ab eo datis succurritur.

69 Dilatio concessa debitori per maiorem partem creditorum etiam fideiussori prodest; [illegible] ponitur. nu. 70.

71 Dilatio facta super principali videtur etiam fieri super [illegible]

72 Gabella non soluta, & excusatio aequa datur fideiussori; [illegible] principali.

73 Debitoris defuncti parentes, proximi cognati, & fideiussores [illegible] nequaquam [illegible] possunt.

74 Fideiussor excussionis habet electionem vel restituendi [illegible] vel interesse soluendi.

75 Personalium exceptionum respectu dispiciendum tam reo, quam fideiussori, ne quid egrediantur.

76 Exceptio mere personalis, seu personae [illegible] cohaerens, ad fideiussorem nequaquam porrigitur.

77 L. rescum. nr. 51. ff. de fideiuss. de personalibus tantum exceptionibus est accipienda.

77 Priuilegia personalia personas suas non egrediuntur.

79 Exceptio Fori declinatoria reo principali clerico competens, non competit eius fideiussori laico.

80 Beneficium Competentiae fideiussori non datur. Quod tamen notabiliter declaratur. num. 81. 82. & 83.

84 Principalis debitor fideiussores conuentos defendere, & ob id, quod eius interest, exceptiones quoque eis opponere potest, quae fideiussoribus non communicantur.

85 Francisci Duareni opinio non admittitur.

86 Frater aduersus fratrem beneficio competentiae se tueri frustra annititur. Et num. 88. Eaque sententia est verissima nu. 89. 91. 93. Licet plerisque aliud placherit. n. 90.

87 Beneficium competentiae locum habet tantum in societate conuentionali.

92 Frater fratrem inopem alere tenetur.

94 Actiones famosae non dantur aduersus parentes.

95 Frater pro debito ciuili ad instantiam fratris non potest arrestari vel incarcerari. Sed contrarium retinet auctor cum Casparo Barces Hispano.

96 Affinitas sola operatur, vt possit aliud pro alio solui.

97 Aequitas non ex cuiusquam cerebro aut imaginatione, sed ex arte aequi, & boni nasci debet.

98 Fratres, parentum haereditates indiuisas possidentes, si sint socij omnium bonorum, possunt vti priuilegio competentiae, non vt fratres, sed vt socij.

99 Exceptio Cessionis bonorum à principali factae fideiussori nihil proficit. Quod latius deducitur. num. 100. 101. 102.

103 Fideiussor condemnatus vt soluat, potest bona principalis debitoris vendere, & soluere, vt carcerem euitet. Quod ampliatur. num. 104.

105 Exceptio Beneficij inuentarij fideiussori respectu suae personae non competit.

106 Exceptio Litis pendentiae fideiussori non prodest, ex Francis. Marco. Sed reuocatur ab auctore in dubium. nu. 107. & num. 108.

109 Lite pendente cum principali, an fieri possit persecutio contra fideiussorem ex Bertrando. & Magonio. Sed [illegible] debet, vt auctor explicat num. 110. 111. & 112.

113 Exceptio Restitutionis in integrum minori ex [illegible] aetatis lapso competens, fideiussori non proficit. Et num. [illegible]

115 Fideiussori, vel haeredi minoris, beneficium restitutionis in integrum competit.

116 L. minor. 51. ff. de procurat. [illegible] explicatur.

117 Fideiussor ex sua propria persona [illegible] [illegible] restitutionem in integrum [illegible]

118 Maritus fideiubens sine consensu vxoris, restitutionem aduersus fideiussionem ex capite minorennitatis [illegible] vxoris.

119 Exceptio Sequestri principali competens, fideiussori non conceditur.

120 Saluus conductus pro debitore impetratus non prodest fideiussoribus eius, nisi nominatim exprimantur.

QVARTVM beneficium quod fideiussoribus competere dici potest, est illud, Quod omnes exceptiones reales, seu Rei & Obligationi cohaerentes, quae reo competunt, etiam fideiussori eius vtiliter competunt. Haec conclusio fundata est in l. si stipulatus. 15. l. ex persona 32. ff. de fideiussorib. l. exceptiones. 7. §. 1. l. [illegible] 19. ff. de except. l. defensionis. C. eodem. Valentin. Francus de fideiussor. cap. 13. numero. 20. & 24. Colerus de process. execut. part. 1. cap. 10. numero. 338. Ac probat eam, post Parisium, Marsilium, & Nattam, Surdus decisio. 30. num. 12. quibus calculum suffragatorium adijciunt, Franciscus Beccius in consilio. 45. numero. 45. Gerard. Mazollus in consilio decimoquinto. numero 26. Magonius

decis. Florent. 110. *numero* 3. Neuizan. *consilio* 51. *numero* 27. Maranta *consil.* 148. *num.* 7. Ioan. Beroardin.
Muscatell. *in pract. fideiussoria. part.* 2. *quaest.* 8. *numero*
1. & 2. Anton. Quetta *in consil.* 54. *numero* 3. Andr.
Rauahbar. *in quaestionibus suis. part.* 2. *quaest.* 7. *num.* 21.
Flamio. Chartarius in *decisio. caus. execut. Rotae Genuens. decis.* 7. *numero* 2. Horatius Carpanus *ad statut.*
Mediolanens. part. 2. *cap.* 189. *num.* 16. Dicuntur autem
2 hae † exceptiones propterea reales, quia rem ipsam afficiunt, & ex ipsa re causam atque originem trahunt,
3 (non aliter, atque † vitia realia dicuntur, quae rebus,
hoc est, possessionibus ipsis inhaerent, *l. vitium. C. de acquiren. possess. §. furtiuae. Instit. de vsucap.* (non igitur mirum, eas etiam fidaiussori competere, cum is
4 ab † initio rei obligationi ve, non autem dabitoris
personae, accesserit, atque ideo etiam merito ad rem
ipsam siue causam, non autem ad personam respiciatur. *l. cum vnus in princi. ff. de reb auct. iud possid. facit l.* 7.
§. pactorum. ff. de pact. §. exceptiones. Inst. de replicationib.
Claud. Cantiuncula *in paraphrasi Instit. tit. de fideiussorib.* Surdus *decis.* 301. *num.* 13.
5 Quod quidem adeo verum est, vt † fidaiussor, quo-
6 tiascunque eius intersit, (vt † recte praesupponit.
Hieron. Gratus *responso* 28. *num* 21. *vol.* 1.) etiam inuito reo principali huiusmodi exceptionee obijcare
possit, *d. l. omnes.* 19. *ff. de excep.* Bertazolius *in tract. claus. instrum. claus.* 42 *glos.* 7. *num.* 4. ex Curtio, Socino,
Hippolyto, & Metthaeo Cunone, Ioan. Zangarus *de excep. p.* 3. *c. vlt. num.* 59. Interest enim eius, pecuniam
retinera potius, quam solutam à reo repatere, *d. l. Stipulatus.* 15 *d. l. ex persona.* ... a *ff. de fideiussor.* 24 *ff. de*
7 *donat.* In tantũ, vt ne † quidẽ intẽpestiua poenitentia,
aut contraria pactione debitor hanc vtilitatam fidaiussori euferre, & praeripere possit, *l. vlt. ff. de pact. l.*
Granius. §. pen. ff. de fideiuss. Andr. Barbat. *cons.* 89. *col.* 9.
8 *vol.* 3. Est † enim debitor, respectu sui fidaiussoris, sicut
filius respectu patris, vel seruus respectu domini, ideoque sicut illi tenentur prodesse, acquitare, & non nocere: Ita & debitor prodessa, acquirere, & non nocere
tecetur. Imola in *c. potuit extra. de loca.* Vinc. Caroc.
9 *decis.* 74. *num.* 11. Et quando † ex persona aliauius de
iura communi cõpetit mihi aliquod beneficium, atq;
illa incoeperit eo iam vti, tunc non potest recedere, &
poenitere in praeiudicium meum, maximè, si tracto de
me defendendo, & de damno vitãdo. Bart. & Alberic.
in *l. si post mortem. § hi qui. ff. de bono. poss. cont. tab.* Vinc.
10 Caroctus *decis.* 116. *num.* 7. Et sic † hoc casu quoque
non obtinat trita iuris regula: Quod de iura tertij nõ
liceat excipere, vt obseruauit Robert. Maran. *in tract. de except. iuris tertij. num.* 100.
11 Hinc † etiam fluit, quod fideiussori venditoris appallara est permissum, etiamsi emptor, & venditor
sententiae acquiescant, *l. à sententia.* 5. & *ibi Bart.* &
Ang. ff. de appellat. Caspar. Caballin. *in tract. de euiction. §.* 2. *num.* 22. Portius Imolensis *cons.* 172. *num* 10. &
vide Ioan. Vincent. Hondedęum *consultat. decimoquinte part.* 1.
12 Neque distinguimus † hic, fideiussor ne ad instantiam, preces debitoris, val an sponte, & rogatus fidem suam interposuerit, vtroque enim casu exceptionam realem rao competentem habet, *l. si muler.* 16. *§.*
1. *ff. ad Vell.* Ludouic. Roman. *in sing.* 319. *incip.*
13 *Tu scis quod exceptiones. competentes.* Imo, † fideiussor
quoque huiusmodi exceptione se defendere potest,
quamquis ipse debitor principalis ea vti nequeat, sicut post Bal. & Hippolyt. tradit Valentin. Francus
14 *d. cap* 3. *nu.* 30. modo saltem debitor † ipse in eodem
statu parmeneat, nec forte ob delictum de statu bonorumq; parte labatur, nunc enim, volẽte quidem debitore, exceptio realis fideiussori proderit, *d. l. defensiones.*
11. *C. de exceptionibus.* 1. *C de fideius.* Cantiuncula *d. loco.*
Francus *d. cap.* 3 *n.* 25. & 26. iunctis ijs, quae supra *cap.*
20. *§.* 14. hac de re lusius dixi.

15 Hoc amplius, fideiussores † exceptiuoibus rei cohaereotibus inuiti ac vti possunt, etiamsi omni legum
auxilio renuntiauerint. Cum anim renuntiationes
sint stricti iuris, nec in ijs veniant, nisi quae sunt expressa, talem renuntiationem accipere oportet da ijs
beneficijs, quae fideiussoribus renũtiantibus immediata, non mediate per personam alterius ex legum dispositione, vel atiam contractu competunt. Ludolph.
Schraderus *in comment. ad Instit. de fideiuss. in* 1. *beneficio fideiussionis.* Ioan. Zangerus *in tract. de except. par.* 3. *cap. vlt. num.* 61. & 62.

Sed vt tota haec tractatio adhuc clarior fiat, operae
pretium fore existimo, si reales quasdam exceptiones
subijciam, & ostendam, quatenus eaedem reo competentes etiam aius fideiussori dentur. Etsi enim illud
ipsum satis fideliter iam a me praestitit Valentio, Francus *d. cap.* 3. *à num.* 20. *vsque ad num.* 183. ne tamen
omnino manca sit haec commentario, paucis saltem
summa rerum capita rursus attingam, sed ita nihilominus, prioribus, instar τῶν παραλειπομένων aliquid acaessisse, lector facile animaduertere possit; Interim tamen
exceptiones reales Solutionis, Nouationis, Delegetionis, Oblationis solennis, Acceptilationis, Confusionis, &c. hic denuo non inculco, ne beneuolo
lectori apposita Crambe bis cocta nauseam cleam.
16 Primum igitur exemplum suppeditat † exceptio
REI IVDICATAE, quae realis est hoc est, rem
ipsam afficiens, atque ideo quoque fideiussori non
deneganda, *l. exceptiones.* 7. *§ rei. ff de except.* Cum enim
res contra debitorem iudicata etiam eius fideiussorem grauet, eumque ad solutionem, si exceptiones
legitimae deficient, compellat, *l. à sententia. ff. de appellat.* consequens fit, vt & sententia pro reo lata ipsi
vicissim prosit, & commodet, siquidem ipsius non
minus interest quam rei equumque sit, & quam sequuntur onera, eum etiem sequantur commoda, *Bart. in l fin. ff. de pact.* 1. Alberic. de Rosate *in* 2. *part. statut. q.*
146. Francis. Marcus *quaest.* 518. *part.* 1. Idque non
17 † tantum obtinet in sententia arbitri, qui ab aliquo
peti vetuit, petatur, committitur certè poena, quia
τὸ δυνάμει hoc ast, potastate à reo non petitur, quem
fideiussor actiona mandati rursus este conuentus, atque
ideo fideiussori omnino danda exceptio: *Si aduersus sententiam arbitri non petatur. l. aduersus* 29. *de recept.*
18 Adijcio vlterius; Quod si fuerit † electus Syndicus ad reuidendum administrationes officialum, eorũ
que aliquis dederit fideiussorem de fideliter administrando inuentusque fuerit legalis, & irreprehensibilis,
atque ex hoc absolutus, ista exceptio quoque competat eius fideiussori, adeo, vt si postea fiat nouum
statutum, vt scilicet de nouo reuideantur gesta offiaialium, & ille, qui fideiussorem dederat, in quę prima
rationum redditione fuit absolutus, ex causa autem
de nouo deducta condemnetur, quod fideiussor amplius non teneatur, sed se per exceptionem rei iudicatę tueri queat. Bartolus *in leg. fin.* dicens, ita
Bononię esse DECISVM. *ff. de pactis.* Sequitur
Sebast. Medices *de reg. iuris. regula.* 4. *lit. F. num.* 40.
Vincent. Carocius *decis.* 74. *num.* 4. Quod in praxi
bene ast norandum, quando Principum ac Comitum
Questores semel rationes, & reliqua reddiderunt, &
desuper perfectè, & plenè per Quittantias (vt vocant) sunt liberati.

Sed & hoc obseruatione non est indignum, quod
19 † sententia declaratoriae super excussione facta contra debitorem omnino necessaria sit, priusquam ad
fideiussoras peruenire queat, & quod in actis posita
nuntij relatio debitorem non esse soluendo, ad id
nõ sufficiat. Lud. Rom. *cons.* 211. *nu* 4. vbi Horat. Mandosius *in addit.* plures idẽ tenẽtes allegat, ex Signorolo
Angelo, Aretino, Alexan. Iasone, Decio, Neguzantio,
& Parisio *in cons.* 50. *nu.* 34. *lib.* 1. communem dicens.
Quam sententia etiam vltra Hippol. *in Rub. de fideiuss.*

nem-

num 22. probat Emen. Soarez. in thesauro commu. opin.
lit. F. num. 165. similiter ibi communem esse pronun-
30 tians. Lata † autem tali sententiæ declaratoria inter
creditorem, & debitorem, probet vtique eetiam in
præiudicium fideiussorum, vt voluit Baldus in l. is apud
e s quem. C. de edendo. reprehensus † propterea è Iasone
ibidem num. 23. quem sequitur Mascard. de probat. con-
clus. 707. cum quo concordet Netta in consi. 345. num.
e. lib. 2 generaliter post Baldum in l. 2. colum. penult. C.
de edendo. & Alex. in l. sæpe. col. 6. ff de re iudicat. asserens;
a 2 Acta † & sententiam latam contra principalem, ad-
uersus fideiussorem, quoad plenum præiudicium, fidē
non facere.
23 Sane, sicut † fideiussor de iudicato soluendo non
potest condemnari, vbi ipse reus principalis condem-
nari non posset l. vir bonus ff iudicatum solui. Aymo Cra-
24 uetta conf 287. nu. 1. vol. 2. Ita etiam † lata sententia
absolutoria pro reo principali, non tenetur fideiussor
de iudicatum soluendo, l. penult. & ibi Aeg. ff. iudic. sol.
Socin. iunior. conf. 98. in prin. lib. 4. Creuetta d. conf. 387.
numer. 1. in quo consilio etiam luculenter ostendit;
25 Quod † si aduersus principalem in vita ipsius non
fuerit locus iuramento in litem, non liceat etiam con-
tra eius fideiussores in litem iurare: probat idipsum
Marcus Anton. Netta in consilio 202. Quod noteri
debet.
26 Secundum exemplum subministrat † exceptio D O-
L I S M A L I, quando nimirum reus dolo alterius est
circumuentus, tunc enim non in personam, sed in rem
est scripta, ideoq; etiam fideiussori competit, d l. 7. §. 1.
ff. de except. l. testamento. 49. in pr. ff. de fideiuss. accurate
Francus d. cap. 3. num. 34. & seqq. Vnde manet, quod
27 si reus de dolo † venditoris se circumscriptum læ-
sumque docere queat, absque dubio etiam fideiussor
ee remedio l. e. C. de rescind. vendit. iuueri debeat, vt-
cunque se euictionis nomine obligauerit, aut nullam
molestiam illatum iri alicuius rei nomine sub pœna
promiserit. Alexan. in l. 1. C. de fideiuss. minor. Arius Pi-
nellus in l. 2. part. e. capit. 3. num. 43. & 44. C. de rescind.
vendit. Casper. Cabellinus in tract. de euiction. §. 2. num.
26. Emen. Soarez. in thes. com. opin. lit. F nu. 174. & 175.
28 Quod si † minor, non sua facilitate seu lubrico ætatis
læsus (tunc enim aliud dicendum, vt ostendo inferius
num. 213.) sed dolo aduersarij sit deceptus, & circum-
uentus, consulitur vtrique, tam fideiussori, quam mi-
nori, per exceptionem doli mali, d l. 7. §. 1. in verb. aut
pro minore. ff. de except. l. 2. C. de fideiuss. minor. Idque in
odium decipientis, cui iura non subueniunt, l. a. ff. ad
SC. Velleian. l. transactio. ff. de transact. Duennes regula
328. VVesenbec. in paratit. C. de fideiuss. minor. Petrus
Follerius in addit. ad Marantam. tit. de appellat. post num.
81. Qua de re plenius tractantes vide Io. Mauritium de
in integr. restit. cap. 14. Mysing. cent. 4 obs. 88. & Francum
d. c. 3 num. 71.
29 Tertia exceptio realis est exceptio † præstiti à reo
I V R I S I V R A N D I. Ille namque fideiussori non minus
quoq; proficit, quam solutio, & acceptilatio, cuius (vt
supra cap. 20. §. e. num. a. & seqq. probaui.) vim obtinet
iuramentum, d. l. exceptiones. 7. §. 1. ff. de except. Francus
d. cap. 3. num. 4... Caeterum illud ipsum necessario ita
est attendendum, quemadmodum iam ante d. cap. 20. §.
e. docui.
30 Quarta exceptio realis est † exceptio Q V O D M E-
T V S C A V S A, ea namque in rem est scripta, ideoque
fideiussori quoque danda, d l. exceptiones. 7. §. 1. ff. de ex-
cept. Sebastia. Medices in tract. de casibus fortuitis part.
a. quæst. 7. num. 35. Francus d. cap. 3. num 45. Cantiun-
cula d. loco, iunctis ijs, quæ supra c. 20. §. 17. in medium
sunt allata.
31 Quinta exceptio realis est † exceptio factæ cum reo
T R A N S A C T I O N I S, d. & post rem. ff de transact. Nam
transactio æque obligationem perimit, atque res iudi-
cata, vt ostendi dicto capit. 20. §. 7. quare etiam fide-
iussori talis exceptio non est deneganda.
32 Sexta exceptio realis est † exceptio P A C T I D E
N O N P E T E N D O, quæ similiter fideiussori com-
petit, d l. exceptiones. §. 1. ff. de except. & est textus elegans.
in §. exceptiones. Instit. de replicat. Philip. Corneus consil.
103. num. 1. volum. 3. Francus d. cap. 3. num. 50. & 51.
33 Idque adeo † verum est, vt si reus pactus sit, à se non
peti pecuniam, & nihilominus faciat pactum contra-
rium, non noceat hoc postremum pactum fideiussori,
cui prius prodesse cœpit, l fin. & ibi Iason ac Io. Perus.
de Monte Sperello ff. de pactis. Romen. consil. 24. ad finem.
Bartholom. Socin. consil 91. incip. Concludo. num. 7. vol.
2. Crauetta consi. 106. incip. Non watus ad finem Francis.
Becius conf. 45. num. 47. & 48. Hieron. Magonius decis.
Florent. 110. num. 5. Angusola consi. 22. in materia con-
tractuum. num. 2. Ratio est, quod fideiussor semel liber
factus, sine nouo consensu obligari non potest, argu-
mento. l. obligamur. ff. de obligationib. & actionib. Si enim
obligaretur fideiussor posteriori pacto, ab eo inuito
pecunia exigi posset, quam fideiussorio nomine debe-
ret, l. debitor. ff. de fideiussorib. Quod fieret sine eius fa-
cto, contra l. id quod nostrum. ff. de regulis iuris. Anton.
Corduba de Lera in repetit. l. si quis à liberis. §. item re-
scriptum. num. 26. & 53. ff. de liber. agnosc. Anto. Pichar-
do de Vinuesa in titu. Instit. de duob. reis. §. ex huiusmodi.
34 num. 16. & 17. Limitatur † tamen prædicta conclusio
à Socino in d. consil. 91. num. 8. 9. & 10. Ioannes Petro
Ancherano Regiensi in quæst. 15. num. 9. lib. 2. vt so-
lummodo procedat in fideiussore contractus, non etiā
in fideiussore iudicatum solui, vt apud illos videre
licet.
Sic & illud nu. 32. positum axioma singulariter li-
mitat Mathesilan. in singul. 105. incip. Nota casum pul-
35 chrum. vt † non procedat, si maior pars creditorum
fecerit pactum de non petendo hæredi futuro debi-
toris, tunc enim tale pactum præiudicet pauciori-
bus creditoribus, in quantum agere volunt aduersus
fideiussorem, hoc enim casu pactum est personale, &
& fideiussorem non concernit, l. nisi hoc actum. ff. de
pactis.
36 Septimum exemplum constituo in † exceptione
C O M P E N S A T I O N I S, nam & hæc, quoties ipsi reo
competit, toties etiam eius fideiussori est danda, l. ve-
rum. ff. de compensat. Dyn. in § in bonæ fidei num. 12 Instit.
de action. Ronchegall. in l. si duo rei. num. 4. 8. & 9. ff. de
duob. reis. Peris. conf 121. num. 5. vol. 1. Menoc. conf. 126.
37 nu. 5. lib. 2. Etiam † principali inuito. Sebast. Medices
38 in tract. de compensat. par. 2. q 4. nu. 5. Ac † licet Barto-
lus in l. amplius. 15. nu. 9. ff. rem rat. hab. astruit, opponen-
tem compensationem propriè non dici excipere, alij
etiam velut medium quoddam esse existimant inter
exceptionem, & petitionem. Sebast. Medices de com-
pensat. part. 2. q. 19. cum. 1. per Bald. & Dd. in l. Iulianus.
39 60. ff. de condict. indeb. Ego † tamen existimo compen-
sationem potius ad classem exceptionum, quam re-
conuentionum pertinere, non solum, quia obijcitur
petitioni, vt eam excludat, iuxta l. 1. ff. de except. Ve-
rum etiam, quia reconuentio non est, cum eo modo
non proponatur. Atq; ideò etiam libri Βασιλικῶν lib. 7.
tit. 10. in Schol. cap. 25. compensationem exceptionem
vocant, quod diserte probat Constit. Elector. Saxon.
8. part. 1.
40 Intantum † autem exceptio compensationis rei
adhæret, vt, quamuis principalis excommunicatus, vel
bannitus fuerit, nihilominus tamen fideiussor exce-
ptionem compensationis debiti compensabilis obij-
cere possit, secundum Hippol. in Rubric. de fideiuss. num.
271. & Alber. de Rosate in 2. part. statut. q. 92. Quam
decisionem veram esse dicit Nellus de S. Gemin. in
tract. bannit. part. 1 secund. temp. vers. iuxta prædicta quæ-
ritur. num. 177. in fin. quibus addo Andr. Gail. lib. 2. de
pac. publ. capit. 10. num. 15. & seqq. & tactum est supra
41 cap. 20. §. 6. num. 5. & seqq. Non † enim delictum prin-
cipalis

cipalis fideiussori nocere debet, *l. vltim. ff. de pact.* Se-
bast. Medices *de compensat. p. 2. q. 4. num. 2. & 7.* Quia
nec prodest ad liberationem consequendam, *l. 1. l. sen-
tentia. C. de fideiuss. & dixi supra cap. 20. §. 14. num. 42. &*
42 *seqq.* Nec interest, an talis † exceptio compensatio-
nis orta sit ante fideiussionem, siue post, adhuc enim
fideiussori est danda. Bald. & Doctor. *in l. 4. ff. de com-
pensat.* Paris. *d. consi. 121. num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.*
Sebast. Medices *d. p. 2. q. 31. num. 47. in 52. notabili.* pul-
chrè Ioan. Zangerus *in tract. de except. p. 3. c. 6. num. 11.*
43 *& 12.* vbi † etiam *num. 14.* rectè reprehendit Seba-
stianum Medices, sentientem, eumdem enim fideiusso-
rem compensationis exceptione rectè vti, quando de-
bitor principalis soluendo non est, secus esse, si sit sol-
uendo.

44 Octaua exceptio realis est † exceptio PRÆSCRI-
PTIONIS, quæ, & ipsa fideiussori est commodo, cum
rei nō personæ cohæreat, quod satis ex eo patet, quod
45 † obligationem concernit, & solutioni æquiparatur.
Francus *d. c. 3. num. 31.* VVesenbec. *in paratit. ff. de vsu-
cap. num. 14 & in consi. 14. num. 84. verbo. quamobrem.*
Pro quo facit *l. si pupillus. 45. ff. de administ. tut.* non ve-
ro *leg. pupilli. ff. de solut.* perperam ad id à præceptore
VVesenbecio *prædicto loco.* allegata. Et quanquam
46 † hic articulus controuerti potest, vt patet ex Franc.
Balbo *de præscrip. 2. part. princ. q. 2. num. 13. & 14.* Io-
seph. Ludouico *decisi. Lucensi. 31. num. 23.* post Bald.
in l. tamen. mandatori. C. de non num. pecun. tamen ante-
dictæ conclusioni ipsa veritas assistit, non obstante,
47 quod † Doctores adhuc digladiantur, num præscri-
ptio tollat naturalem obligationem, quod voluit Bal-
bus *de præscr ot. part. 2. 3. part. princip. quæst. 10. conclus.
38.* vel, an ciuilem tollat, & naturalem tantum inef-
ficacem reddat, vt sensit Alciat. *in Rubr. de præscript.
num. 44.* Eman. Soarez. *in thesauro. com. opin. in lit. P.
num. 208. & 209.* Si enim est inefficax, quomodo fi-
deiussori, præscriptionem obiicienti, efficaciter ob-
stare poterit? Francus *d. c. 3. num. 33.*

48 Nona exceptio realis est, exceptio † NON NV-
MERATÆ PECVNIÆ. Etsi namque interdum, &
per modum actionis, seu querelæ, vel condictionis
proponitur, implorato iudicis officio, *l. 5. Cod. de non
num. pecun. l. 3. C. de postul. Feli. in c. si cautio. extra de fid.*
49 *instrum.* Vnde etiam † exceptio anomala appellatur
ab Angelo Aretino *in §. idem iuris. num. 10. 59. & 60.
inst. de excep.* Tamen propriè est exceptio, cū actioni
ex ser[...] puta, sub spe futuræ numerationis facta, propo-
sitæ [...] ponatur, *Ang. in d. §. idē iuris num. 1. & 10.* Et quidē
in re, non in personā, quasi esset in personā, eam non
egrederetur, cuius contrarium tamen est verum. An-
gel. *in d. §. idem iuris. num. 13. in fin* Bartol. Bald. & Sa-
lyc. *in l. tam. mandatori. C. de non num. pec.* Atque ideo
fideiussori quoque competit, *d. l. tam. mandatori.* Ange.
50 *d. § idem iuris. num. 13.* vsque adeo, vt & † contradi-
cente, vel pecuniam sibi numeratam esse confitente
debitore, fideiussor se hac tueri possit, *l. si cui. 15. ibi gl.
Bar. Bald. & Ed. C. de non num. pecu.* Valent. Franc. *d. c.
3. num. 74.* cum hac in parte debitoris, præsertim obe-
ratæ voluntas non consideretur, in necem fideiussoris
ac similium, *Bald. in d. l. tam mandatori. num. 18. C. de non
num. pecun.*

51 Nec † obstat, *l. frustra. 6. C. de non num. pec.* quia nō
loquitur de accessoriè obligatis pro debitore, sed ijs,
qui sponte obligationem geminant, quibus nō æquè
succurritur, *l. aduersus. 5. l. generaliter. 13. & ibi Castren.
ac Petr. de bella pertica. C. eod. tit.* Anton. Gomes. *var. re-
52 sol. tom. 2. c. 6. num. 4.* Non † obstat quoque glo. *in d. l.
tam mandatori.* Ibi enim inceperat fideiussori compe-
tere exceptio non numeratæ pecuniæ: verum quia ex
post facto sequitur numeratio pecuniæ, ideo reconua-
lescit obligatio in præiudicium fideiussoris. Vincent.
Carocius *decisi. 74. num. 15.*

53 Decima exceptio realis est † exceptio CONTRA-
CTVS VSVRARII, nam & hæc ipsam obligationem
afficit, atque ideo etiam fideiussori concedenda, ta-
metsi reus principalis contradicat, contractumque
iusto modo celebratum esse asseueret, vt pulchrè de-
ducit Valent. Francus *d. cap. 3. num. 79. cum seqq.* Et
54 proinde non † admittendam esse censeo traditionem
Horatij Carpani *ad statut. Mediolan. p. 2. c. 189. num. 17*
volentis, quod fideiussor non possit vti exceptione
vsurarum, quæ competit reo principali, est enim iuri
minus consentanea. Cui vtique & hoc aptè adijcitur
55 quod † fideiussorem vsurarii nullo modo vltra vires
hæreditarias teneri, scriptum reliquit Lauren. de Ro-
dulphis *in cap. consuluit. quæst. 75. extr. de vsuris per text.
in cap. quanquam de vsur in 6.* Post Lapum, Ioan. Cal-
derinum, & Paul. de Leazaro *ibi allegatos*, de quo etiā
vide Specul. *in titu. de fideius. §. 1. versic. sed nunquid in
duriorem.* & ibi Ioan. Andr. *in addit. §. 1. versic. illud su-
per verb. constitutus.*

Vndecimum exemplum præbent exceptiones mi-
56 stæ, quales † sunt exceptio Senatuscons. Velleiani,
exceptioque Senatusc. Macedoniani, quum in his nō
solum personæ, sed etiam læsionis habeatur ratio,
quę per consequentias (*vt ait l. si fideiussor. 19 ff de do-
lo.*) æquè fideiussorem, ac reum principalem contin-
git, vnde illius quoque meritò habetur ratio *d. l. exce-
ptiones. 7. §. 1. ff. de excep. l. 6. l. si mulier. 16. §. 1 ff. ad Vel-
leian. l. mulierem. C. eodem. tit. l. sed si 9. §. non solum ff. de
SC. Macedon. l. si alius ff. quæ res pign. oblig. pos.* Francus,
d. cap. 3. à num. 53. vsque ad num. 62. Ioan. Goddæus *de
contrah. stipul. cap. 9. conclus. 5. num. 85.* Vincen. Caro-
cius *decis. 74. num. 2.* Ioan. Zangerus *in tracta. de excep.
part. 3. cap. 10. num. 9. & cap. vlt. num. 63.* Nec obstat,
quod priuilegium Senatuscons. Velleiani personale
dicitur, *in l. 1. & 2. ff. ad Velleian.* quale cum persona
extingui, nec transitorium esse solet, *l. quia tale. 13. ff.
solut. matrim. l. in omnibus. ff. de regulis iuris l. 3. §. 1. & 2.
ff de iure immun.* prohibitio enim Senatusconsulti di-
rigitur in rem, etiamsi mulieris gratia introducta, *d. l. si
mulier. 16. in verb. quia totam obligationem Senatus impro-
bat. ff. ad Velleian.* Francus *d. cap. 3. num. 55.* Re igitur
siue causā permanente, beneficium non deficit, *d. l. in
omnibus. 68. & l. priuilegia 196. ff. de regulis iuris.*

Duodecimum exemplum subministrant exceptio-
57 nes † sequentes, puta, LIBERTATIS ONERANDÆ
CAVSA, OBLIGATIONIS SINE CAVSA, & IM-
MODICÆ DONATIONIS, *text. d. l. exceptiones. 7. §.
1. ff. de except. l. fideiussor. 24. ff. de donat.* Sed quia hoc
satis luculenter explicauit Francus *d. c. 3. num. 44. 72.
& 76.* nolo actum agere.

58 Decimumtertium exemplum † præbet Modestin.
in tempus. 29 ff. de re iud. Cum enim ibi statuatur, quod
tempus iudicati sit priuilegium, causæ magis, quam
personæ datum, nil mirum est, quod illud ipsum bene-
ficium non tantum ipsi condemnato, sed etiam om-
nibus, qui in eius locum succedunt, competat *d. l. tem-
pus. iuncta d. l. in omnibus, & d. l. priuilegia.* Atque ideo nō
immeritò Iustinianus Imperator *in l. vltim. § vltim. C.
de vsuris rei iudicatæ.* sanciuit: quod tempus quadrime-
stre iudicatis, hoc est, condemnatis datum, intra quod
soluant, etiam ad fideiussores eorum extendi debeat,
quod etiam probat Mascard. *de probat. conclus. 102. nu.
8.* Licet olim secus esset, *iuxta l. 1. ff. iudic. solui. l. debito-
ribus. 31. ff. de re iud.*

Circa quæ vtique commodissimè, quod prætin
59 notandum venit, quod † sicut multæ leges, & Cano-
nes in Camera Imperiali non obseruantur, *vt cap.
fraternitas cap. veniens extra de testibus. cap. quam non ce-
dimus. de ordin. cognit. l. properandum. Cod. de iudic. tot. tit.
Cod. ne liceat in vna eademque causa tertio prouocare. l. 1.*
60 *C. de sentent. & interl. om. iudic.* Ita † etiam non atten-
datur dispositio, *d. l. debitoribus. ff. de re iudic. & d. l. vlti.
§. vlt. C. de vsur. rei iud.* Neque enim condemnatis tem-
61 pus quatuor mensium conceditur, sed † illis in exe-

cuto-

cutorialibus tempus arbitrarium, & vt plurimum
sex mensium, à die insinuationis computandum, præ-
figitur. Interim tam illud ipsum quoque tempus fide-
iussoribus rei condemnati proficere, extra dubitatio-
62 nis aleam est positum. Surrogatum † enim merito
sapit naturam eius, in cuius locũ surrogatur *Eberhar.*
in Topic loco à vi subrogationis.
63 Decimumquartum exēplum † constituto *in l. 3. ff de*
fideiuss. tutor. Cum enim supra *cap. 24. num 252. & seq.*
euidentissime ostenderim, de iure nouo tutorem ad
vsuras tantum semisses obligari, vsurarum vero ob-
ligatio rem ipsam afficiat, sequitur vtique, & fideius-
sorem ac heredem fideiussoris ad rationem eandem
vsurarum reuocandos esse, ad quam, & tutor reuoca-
tur, *d. l. 3 ff. de fideiess. tutorum.* Si enim fideiussor ad ma-
iorem reuocationem reuocaretur, tunc in plus obli-
garetur, quam debet ipse principalis, contra *l. Grace*
64 *§. illud. ff. de fideiuss.* Haud dissimili ratione, si † cum
fideiussoribus tutoris ex stipulatione rem saluam forè
agatur, easdem reputationes, hoc est, compensatio-
nes (*vt in tit. C. de reputation.*) habent, quas tutor, *l. si*
cum. 5 ff. de fideiuss. tut.
65 Pro decimoquintò exemplo se sistit † Exceptio
RESOLVTÆ PER CONTRARIVM CONSENSVM
VENDITIONIS. Si enim post resolutam obliga-
tionem eo tamen modo, quo fieri oportet, *vt supr. c.*
20. §. 15. ostendi,) ex empto contra fideiussorem aga-
tur, rectè is obijcit hanc exceptionem, cum vtique,
liberato reo, solutoque contractu, & fideiussorem li-
berari sit æquum, *l. 3. ff. de rescind. vend. l. Stychum. 95. §.*
vlt ff. de solutionib.
66 Decimumsextum exemplum † habetur *in l. sed etsi.*
4 § item quæritur. ff. si quis cautionib. vbi dicitur, si reus
cum iudicio sistendi causa satisdare non deberet, sa-
tisdato per errorem, non (autem ex cõuentione) pro-
miserit, vel etiam iudicio sistendi causa pluris, quam
statutum est, per ignorantiam promissum fuerit, fide-
iussoribus etiam exceptionem dandam esse: Nam
hæc quoque exceptio magis causæ seruit, quam per-
sonæ.
67 Decimoseptimò exemplo † viam sternit ICtus *in l.*
si is qui. 6 ff. si quis cautionib. vbi fideiussor eodem modo
se per exceptionem Reipub. causa sui principalis tue-
ri potest, ac ipse principalis, nisi fortè is, pro quo fi-
deiussum est, sit seruus, qui Reipublicæ causa abesse
non potest, *l. si quis seruum ff. eod. tit.*
Decimumoctauum exemplum sumitur ex *l. si pupil-*
68 *les 89. ff. de acquir here.* vbi † post abstentionem he-
reditatis à pupillo factam fideiussoribus ab eo datis
succurritur, si ex hereditario contractu cõueniantur.
Deciminoni exempli locum obtineat, quod dila-
69 tio † concessa debitori per maiorem partem credito-
rũ (quæ describitur *in l. 7. § vlt. l. 8. l. 9. l. 10 ff. de pact.*)
etiam fideiussori prodest. Iason. *in l. si cum procuratore.*
col. 1. ff. de re iudic. Vrsillus *in addit. ad Afflict. decis. 288.*
sub num. 1. Franc. Bursat *cons. 224. nu. 29. lib. 2.* Felin.
in c. 2. nu. 34. ext. de sponsal. M. Anton. Bardus *in tract.*
de temp. vtili, & continuo. num. 10. vers. in supradicto. &
dixi supr. cap. 22. nu. 82. Cuius hæc vera est ratio, quod
70 illa ipsa dilatio rem siue obligationem concernit, si-
quidem dies solutionis, sicuti summa, est pars obliga-
tionis, vt tradidi supra *cap. 22. num. 3.* Ergo in fideius-
soris quoque commodum, vt concessa dilatio cedat,
oportet, *l. fin. & ibi Bart. C de vsur. rei iudic.* Quintil.
Mandosius *de inhib. quæst. 63. num. 6.* Pro quo etiam
71 militat vulgatum illud, quod † dilatio facta super
principali, videatur etiam fieri super accessorio, *l. sol-*
utum. §. 1. ff quib. mod. pig. vel hypoth. soluitur Ludouic.
Roman. *singul. 179. incip. Vltimo quæro an dilatio.* Vide
tamen, quæ in simili ferè casu tradunt Vlpianus, &
Paulus *in l. rescriptum ff. de pactis. & in l. si præcedente 58.*
§. 1. ff. mandati. non enim omnia tam exactè persequi
ratio mei instituti patitur.

72 Vigesimum exemplum est, quod † gabellæ non
solutæ excusatio æque datur fideiussori principali, vt
alijs prætumtibus, tradidit Ioan Bertachin. Firman.
in tract. de gabellis part. 8. memb. 4. num 9.
72 Vigesimum exemplum sit, quod † sicut parentes,
& proximi cognati debitoris defuncti ante 9. dierum
spacium, post factam sepulturam, conueniri nequa-
quam possunt, ita nec eius fideiussores vllo modo mo-
lestari debeant, *prout disponit Nouell. 115 cap. 5.*
Vigesimi secundi exempli loco adfero, quod fide-
74 iussor † euictionis babet electionem, vel restituendi
rem auctam, vel interesse soluendi, *l. fideiussor. vbi*
Bart. notat. ff. de doli mali except. ac idem Bartol in l. si insu-
lam. num. 14. ff. de verborum obligat. Caspar. *Caballicus in*
tract. de euiction. §. 2. num. 21. Et tantum de plerisque
exceptionibus realibus, quæ rei obligationiue cohæ-
rent, quatenus verò eædem, & quo tempore sint op-
ponendæ, id huius non est loci, sed infra cap. seq. com-
modius tractabitur, modo tamen beneuolus lector
prędictis ad iungant tradita per Valent. Francum *d.*
cap. 3. num 87. vsque ad num. 98.
Quia vero de exceptionibus realibus supradixi, nõ
inutile fortassis erit, si & de exceptionibus personali-
75 bus paucis agam, cum vtique circa † has quoque tam
reo, quam fideiussori dispiciendum sit, ne quid egre-
diantur, vt ait Ioan. Ferrat. Montan. *in tract. de appel-*
lat. lib 5. cap. 4. num. 354. Hic igitur ab initio tenenda
76 talis est regula: QVOD † EXCEPTIO mere persona-
lis, seu personę Rei principalis medullitus cohęrens,
ad fideiussorem nequaquam porrigatur, *l. exceptiones.*
7. in prin ff. de exceptionib. cap. priuilegium. de reg. iur. in 6.
gloss. & Bart. *in l. vbicunq; ff. de fideiusso.* Francus. *d. cap.*
3. num. 98 & 99. Cęsar Vrsillus *in additionib. ad Afflict.*
decis. 206. Hieron. Magonios *decisi. Florent. 110. nu. 10.*
Ioan. Zangerus *in tract. de except. part. 3. cap vlt num. 63.*
77 vbi † monet, *d. l. vbicunque. 61. ff. de fideiussoribus.* de
personalibus tantum exceptionibus accipiendam es-
78 se. Personalia † enim priuilegia personas suas non
egrediuntur, *l. in omnibus. l. priuilegia ff. de regulis iuris.*
id quod adductis exemplis Lectori beneuolo proba-
tum faciam.
79 Primum proinde exemplum est, in † exceptione
FORI DECLINATORIA. Etsi enim clerici regula-
riter non possunt trahi ad tribunal iudicis secularis,
text. in cap. 2. & cap diligenti. extr. de foro competen. non
tamẽ illa exceptio fori declinatoria ipsi reo principa-
li clerico competens, competit eius fideiussori laico,
l. si reus. ff. iudicat. solui Lud. Roman. *singu. 627. vel. 629.*
Ioan. de Arnono *problem. 79.* Cęser Vrsil. *in addit. ad*
Afflict. decis. 206. num 1. Horat. Carpan. *ad statut. Me-*
diol in part. 2. capit. 189. numer. 18. & tactum est supra
cap. 23. num. 15.
80 Secundò exemplo nomen dat † Exceptio siue Be-
neficium, vt vocant, COMPETENTIÆ, ne scilicet
quis in plus conueniantur, quam, facere potest, ne
ipse post modum egeat. Demus igitur, parentes libe-
ros, patronum, socerum, socium, maritum, militem,
& similes personas hoc priuilegium competentię ha-
bere, vt fusè repetit Franc. *d. c. 3. à num. 106. vsq; ad*
num. 124. Tamen harum personarum fideiussores talis
priuilegio non gaudent, personale enim est, & perso-
nas primas, quibus in diuiduo quasi concessum est,
non egreditur, *l. sunt qui. 16. cum legib. seqq ff. de re iud. l.*
exceptiones. 7. ff de excep. Dd. in l. tam mandatori. C. de non
num. pecu. Hippol. *in rub. de fideiuss. num. 273.* faciunt
tradita per Franc. *d. loco* Pet. de Vbaldi *in tract de duob.*
fratrib. part. 15. princip. num. 4. Decium. & Cagnol. *in l.*
Diuus. ff. de regul. iur. Alciat. *in l. non potest. 127 num. 3. ff.*
de verbor. signif. Cuiacium *lib. 24. obser. c. 38.* Colerum
de proces. execut. part. 2. cap. 3. num. 112. cum sequentibus.
Flamin. Chartarium *decis. caus. execut.* Rotę *Genuensis.*
decis. 7. numero 9. Ioan. Zangerum *in tractat. de executio-*
nibus. parte 2. capit. 14. num. 13. & capite vltim. nu. 68.
Horat.

Horat. Carpanum ad statut. Mediolan. par. 2. capit. 189.
num. 19.
81 Animaduertat tamen fideiussor † ad sequentem
cautelam, vt si forte nomine prædictarum perso-
narum ad solidi solutionem conueniatur, tunc reo
principali litem denuntiet, vt ipse compareat, &
exceptionem ex sua persona obiiciat, dicendo, sua in-
teresse, ne fideiussor in solidum conueniatur, cui alias
mandati iudicio solidum soluere rursus sit obstrictus.
argumento l. 8. § si ignorantes, in fin. l. idemq; §. generali-
ter. ff. mandati. l. Nesennius. ff. de re iudic. l. vltim. in fin. C.
de vsur. rei iudic. Barto. num. 3. in l. verum. in princ. ff. pro
socio. idem Barto. in l. etsi fideiussor. ff. de re iud. & in l.
Stychum. §. quod vulgo. ff. de solut. Castrens. in l. maritum
num. 10. ff. solut. matr. Imol. & alii Docto. in l. non tantu.
ff. de re iudic. Ioan. de Arnono cautela 33. Francus de
fideiuss. cap. 3. num. 124. & 125. Matth. Cuno lib. 1. de
82 pactis capit. 6. num. 391. Ratio autem † huius doctri-
næ euidens hæc esse videtur, ne fideiussori pro debi-
tore soluenti detur regressus contra principalem,
tunc enim teneretur principalis vltra, quam facere
posset, & sic quod vna via prohibitum esset, altera via
permitteretur, Anton. de Gamma in decis. Lusitan. decis.
83 125. vbi † tamen num. 2. notabiliter limitat in eo, qui
iam tempore promissionis non erat soluendo, dolo-
seque promisit, quod soluere non potest, tūc enim nec
principali, nec fideiussori prædictum priuilegium cō-
petentiæ competit.

Accedit in cumulum, quod etiam alias generaliter
84 traditum est, principalem † debitorem fideiussores
conuentos defendere, & ob id, quod eius interest, ex-
ceptionesque eas opponere posse, quæ fideiusso-
ribus non communicantur. Bartol. in dict. l. idemq; §.
generaliter. ff. mandati. Faber. & Angel. in §. 1. num. 7.
Institu. de fideiuss. Arius Pinellus in l. 2. par. 2. cap. 3.
num. 44. C. de rescind. vendit. Emanuel. Soarez. in thesa.
85 commun. opin. lit. F. nu. 173. Fateor † equidem, Fran-
ciscum Duarenum in d. l. & si fideiussor. ff. de re iudicat.
in prædicta cautela admodum infirmum præsidium
collocare, verum in praxi ego tuto illi innitterer, non
solum supra citatis textibus: sed, & communi DD. opi-
nione fretus ac fultus.

Saltem illud circa hunc passum per digressio-
nem quasi monere adhuc liceat: Si frater fratrem
86 † forrassis conueniat, tunc ad exemplum contractus
societatis huic beneficio competentiæ locum non es-
se. Inter veros enim fratres societas rerum non nisi
incidens est, quæ etiam sæpè discordias parit. l. cum
pater. § dulcissimis. ff. de legat. 2. Inter socios autem cō-
muni consensu est inita societas, vberioris quæstus
gratia, si quis ergo eorum fiat non soluendo, pericu-
lum est commune, ita saltem, ne deducatur à conso-
ciis rigorosa exactione ad extremam egestatem. Quo
etiam pertinet decisio gloss. in l. societatem coiri. ff. pro
soc. quam sequitur Petrus de Vbald. in tract. de duobus
87 frat. in 15. par. princ. num. 5. asserens, hoc † beneficium
competentiæ locum tantum habere in societate con-
uentionali, non autem in ea, quæ incidenter contra-
88 hitur. Deinde videmus ICtos fratrum † non memi-
nisse, cum tamen tot personas enumerauerint, quæ in
id tantum, quod facere possunt, condemnantur, d. l.
sunt qui 16. cum ll. seqq. ff. de rei iudic. verisimile igitur
fit, eos fratres excludere voluisse, argum. l. si vero. § de
viro ff. solut. matr. l. Marcellus. 9. in fin. in verb. non videtur
prætor permisisse. ff. rerum amotarum. l. item apud. 15. §.
hoc edictum. ff. de iniur.

89. Et in † hanc sententiam transeo, secutus vestigia
glossæ communiter approbatæ, nec non Petri de Bel
lapertica, Iacobi Buttrigarij, Rainerii de Forliuio,
Alberici, Bartoli, & Baldi, in l. verum. ff. pro socio. Alex.
in cons. 47. Zasii in d. l. sunt qui in id. & in §. & si quis cum
parente num. 3. & Mudæi ibidem num. 3. Institution. de
actionib. nec non eiusdē Mudæi in d. l. verum, nu. 3. 4. &
5. ff. pro socio. & Petri de Vbaldi in d. 15. parte princ. nu.
90 4. Licet † aliud voluerint Ioan. Faber in d. §. sed & si
quis cum parente. & post eum ibidem VVesenbec. in
verb. cum socio. Mynsinger. num. 2. Donellus num. 3. Hot
toman. enunt. 1. instit. de action. Alexander sibi contra-
rius in cons. 133. super quæsitis. in princ. lib. 5. Iason, &
Socin. in d. l. sunt qui in id. Petrus Loriotus de regulis
iuris. axiom 167. Oldendorp. in diuis. action. diuis. 14.
num. 4. Marquardus Freherus lib. 1. parerg. c. 5. in prin.
Antonin. Thessau. decis. 119. post num. 2. versic. secundo
quia socius. Ioan. Zangerus in tract. de except. par. 2. cap.
14. num. 4. M. Anton. de Amatis decis. 16. num. 10. vbi
dicit, contrariam sententiam sibi non placere, quia
non sit consentanea rationi.

Sed certè, si horum Interpretum fundamenta exa-
minentur, perspicuum fiet, eos à scopo longè aber-
91 rare. Nam quod † primo loco in eo aliquid præsidij
collocant, quod priuilegium competentiæ socij sit
tributum propter ius fraternitatis, iuxta l. verum. ff. pro
socio. multo magis igitur fratribus id tribui debere,
per regulam vulgatam: Propter quod vnumquodque
tale, illud magis tale. authen. multo magis. C. de sacros.
eccl. illud equidem (pace clarissimorum horum viro-
rum dixerim) minimum pulueris excitare potest. Nō
enim dixit Iurisconsul. in dict. l. verum. ff. pro socio. quod
socijs succurratur vt fratribus, aut exemplo fratrum,
sed quod subueniatur eis ratione contractæ societa-
tis, quæ quodammodo ius fraternitatis in se habet.
Ratione igitur contractus succurritur, non ratione
nudæ fraternitatis. Quinimo, si fratribus hoc bene-
ficium esset tributum, & sociis, vt fratribus, iam in-
distinctè id eis tribuendum esset, non solum in nego-
tiis societatis: sed etiam in aliis ab isto contractu pla-
ne separatis, quod quando infeliciter fiat, nemo non
videt. Hoc namque omnium votis comprobatum
est, priuilegium competentiæ dari tantum ratione so-
cietas, si vero socius socio ex alia causa teneatur, tum
hoc priuilegium locum non habere Iacob. Cuiac. lib.
24. obser. cap. 38. in fin. Hinc Vlpianus non absq; mi-
sterio in d. l. sunt qui in id. ff. de re iudicata. Eos, inquit,
qui PRO SOCIO CONVENIVNTVR, in id tantum,
quod facere possunt, conueniri. Et Iustinianus in §. sunt
præterea. Instit. de actio. SI SOCIVS, cum SOCIO IVDI-
CIO SOCIETATIS agat, non plus eum consequi, quam
aduersarius facere possit. Hisce ædepol verbis satis cla-
re vterq; testatur, si socius non conueniatur pro socio
nec agatur iudicio societatis, sed alio, puta, empti,
venditi, locati, conducti, mutui, depositi, &c. aliud di-
cendum fore.

Eadem plane facilitate remouetur, & alterum In-
92 terpretum fundamentum, nimirum, quia † frater
fratrem inopem alere tenetur, l. 1. sed nonnullos. ff. de tu-
tel. & ration. distrah. l. qui filium. ff. vbi pupill. mor. vel educ.
deb. ergo melius esse, vt frater fratri in id tantum cō-
demnetur, quod facere potest, vt sic ipsemet retineat,
unde se commodè exhibere queat, vitato omni cir-
cuitu. Etsi enim antecedens verum esse largiamur,
secuti opinionem glossæ finalis in l. non omni. vbi etiam
Cyn. & Bartol. C. de administr. tut. Angeli in l. à filia. ff. ad
Trebell. Bartoli in tract. de alimentis. num. 15. Hart. Har-
man. ab Eppingen. in pract. obseru. tit. de alimen. obs. 2.
non tamen inde efficient, fratrem fratri condemna-
tum mox beneficium competentiæ habere. Nonne
enim & patrem inopem filius emancipatus alere te-
netur? l. si quis à liberis. §. 1. ff. de liber. agnosc. & tamen
non ob hanc causam, sed potius propter reuerentiam
naturalem, si filius cum parente agat, parens in id tan
tum, quod facere potest, conuenitur, & condemnatur,
d. l. sunt qui in id. ff. de re iud.

93 Nec † arridet, quod glo. in §. sed & si quis cum pa-
rente. Institu. de actionibus. dicit: Beneficium compe-
tentiæ ea ratione in parentibus locum habere, quia
si egerent, teneretur eos filius alere. Non enim hæc

præ-

præcipua est causa, sed reuerentia naturalis, *l. parentes ff. de in ius vocando.* Quod vel eo magis probandum
videtur, cum fieri possit, vt parens plures habeat filios, qui certè omnes ipsum inopem exhibere, & alere
tenentur, hoc casu pater, ab vno filiorum conuentus,
habet quidem exceptionem competentiæ, aut competitionis facultatem, *vt vocatur in l. qui granatos. C. de censib. & censit. lib 11.* Sed non tam ratione præstandorum in posterum alimentorum, siquidem iste filius in
solidum hæc non debet, reliquis fratribus pariter ad
es obligatis: quam ratione reuerentiæ, quæ etiam filio emancipato in parentem constare debet, *l. 3. C. de in ius voc.* Et quid, quæso, aliud vult IC. Vlpianus *in l. licet famosa ff. de obseq. parent. & patron. præstand.* quam
id, quod modo dixi, nimirum, parentes huius suis in
id tantum, quod facere possunt, condemnari; non
quia alimenta præstare, sed quia reuerentiam exhibere tenentur? Alias, nisi ego hic forte cæcutio, minus
94 accurate actiones † famosas, exceptiones doli, vis,
metus, interdictum vnde vi, iusiurandum de calumnia, cum priuilegio competentiæ coniunxisset, cum
vtique ab istis omnibus parens sit tutus non quia ipsi à
liberis alimenta debentur, sed quoniam ipsi seruanda
est reuerentia, *l. non debet dari ff. de dol. l. apud Celsum. § aduersus. ff. de doli mali except. l. 1. § inte. dictum hoc quia atrocitatem, ff. de vi & vi arma. l. de die. § iubetur. ff. qui satisd. cogant. l. qui bona. §. sed si eius ff. de damno infecto.*
Nec absurdam facere coniecturam, si ad *d. l. sunt quid in d. l. quod 16. ff. de re iudic.* quæ est Vlpiani *ex libr. 63. ad Edictum.* quærenti, cur parens non condemnetur filio
in solidum, assignauero rationē *ex l. liberto. ff. de obseq. par. & patron. præstand.* quæ est eiusdem Vlpiani ex *lib. 66 ad Edictum.* (vt ego reor, *ex eodem libro 63.* tum,
quia in Codice Hetrusco in minori numero dubium
fuisse Taurellus per duas stellas notat: tum etiam,
quia Iulius Pacius illam legem *cum dicta l. sunt qui in id.* coniungendam censet) si, inquam, hanc rationem
assignauero: Quod filio semper honesta & sancta persona patris videri debeat.

Nihil enim faciendum est aliud subsidium quæsi-
95 tum ex eo, quod frater † pro debito ciuili, ad instantiam fratris non possit arrestari, vel incarcerari. Ant.
Tessaur. *d. decis. 119.* Bern. Greuçus *in practic. conclus. conc. ul. 26. num. 9.* Contrarium enim tenuit Gaspar.
Baesa Hispanus *in tract. de inope debitore. cap. 17. num. 80. & seqq.* Et cum ipsius rationes à me hic denuo sint
stabilitæ, nec fundamentaliter à Tessauro refutentur,
non possum non in ipsius sententia acquiescere, donec melioribus edoctus fuero.

Frustra etiam huc in patrocinium accersitur illud
96 D. Placitum: Quod † sola affinitas operetur, vt aliud
pro alio solui queat, *gl. in l. 2 §. mutui datio. verb. non potest. & ibi Phil. Dec. nu 25 ff si cert. pet.* Ioan Vinc Honded. *contr. 18. nu. 47. part. 1.* Ideoque multo magis exceptioni competentiæ inter fratres, tam proximè se
attingentes, locum habere: Qui enim aliud pro alio
accipit, nihilominus totum illud, quod sibi debetur,
accipit, & præterea nihil aliud ex hoc ipso argumento
ἀντλ... concesso consequitur, quam quod frater à
fratre aliud pro alio accipere cogatur, quid verò hoc
ad nostram Andromacham? Siquidem didicimus à separatis ad separata nō fieri probam illationem. Lud.
Schvvartzmeier. S Cæs. Maiest. Consiliarius. *inter cons. celebr. Iurisconsult. cons. 8. nu. 11. vol. 1.*

Nihil denique negotij facessit, quod prædictorum
Interpretum opinio fortè aliquibus æquior, & humanior videtur: *Ant. Tessaurus d. decis. 119. in fin.* Æquitas
97 † enim non ex cuiusquam cerebro, aut imaginatione,
sed ex arte æqui, & boni nascitur alioquin captiosa, &
temperaria dicitur, ex Garzia, Scoto, Deciano, &
Garzonio Andr. Knichen *de vestitur. paction. cap 3. nu. 138.* & probaui supra *cap. 5. num 115 116. & 117.* Adstipulantur M. Anton. de Amatis *decis. 24. numer. 25.*

alioquin sub hoc prætextu vnus frater alterius fratris
patrimonium attenuare, uno abligurire, & cōsumere
posset. Et quia natura inter nos omnes cognitionem
quandam instituit, *l. vt vim. & ibi Doctores ff. de iustit. & iur.* ac coram Deo omnes sumus fratres, præterea;
hominis interest, hominem beneficio afficere, quidni hanc æquitatem cerebrinam amplexi statuimus inter quosuis homines propter tale ius fraternitatis beneficium competentiæ admitti debere? Non tamen
98 pertinaciter repugno, si † fratres, parentum indiuisas
hæreditates possidentes, sint in communione, & sint
socij omnium bonorum, *vt in l. cum duobus. §. si fratres. ff. pro socio* Roman. *consi. 145. incip. præsentis consultationis* Alciat. *de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 25. num. 2.*
Eman. Soarez. *in com. opin. lit. F. num. 341.* quin possint etiam vti hoc priuilegio competentiæ, non vt fratres, sed vt socij, secundum supradicta.
99 Tertium exemplum largitur † exceptio Cessionis Bonorum, à debitore principali factæ; hæc
enim fideiussori nec competit, nec prodest, *§ fin Instit. de replicat. Doctores in l. 1. C. qui bon ced. poss.* Bald. *in l. tam mandatori. Cod. de non num. pec.* Ioan. Bernardin.
Muscatellus *in pract. fideiuss part. 2. quæst. 8. numero 21.*
Laurent. Syluanus *cons. 24. nu. 1.* vbi post Bart. Angel.
Aretin. Castrens. Iason. & alios, hanc sententiam
100 † communiter receptam, & veram esse ait. Atque
101 ideo † creditor, qui fideiussores vna cum reo principali obligatos habet, cessionem debitoris acceptare
non cogitur, sed potest spreto debitoris beneficio impunè cōtra fideiussores, secundum formam literarum
in quibus se obligarunt, procedere: Bart. *in l. heres. §. si stipulator. num. 1. & 2. ff. de fideiuss.* Coler. *de process. exe-*
102 *cut. part. 1 cap. 6. num. 113.* Cur tamen † hęc exceptio
fideiussori non competat, non ea propriè est ratio,
quia scilicet est personalis; sed quinis, qui fideiussorem accipit, hoc maximè prospicit, vt facultatibus
lapso debitore à fideiussore suum seruet, ideoq; prouisio creditoris hanc exceptionem potius impedit,
quam quod illa ipsa personę cohęrere censetur: Cuia.
lib. 19. obseruat. cap. 29.
103 Etsi verò † fideiussor beneficium cessionis non habet, volunt tamen nonnulli, si fideiussor condemnatus sit ita pauper, vt de suo nequeat soluere ne in carcerem alioquin detrudatur, quod possit de principalis debitoris bonis diuidentis soluere, & creditoribus
satisfacare: Hippol. *in rubric. de fideiuss. num. 364.* Felin. *in c. hi qui extr. de te..ib.* idem Hippolyt. de Marsil.
in consi. 10. num 37. Roland. à Valle *consi 87. num. 47. v. 1. 2.* Bertazol. *clausul. 43. gloss. 7. nu. 1.* Card. Alban.
in rubr. ff. de fideiuss. num. 2. Eman. Soarez. *in com opin. li. F. num 148.* vbi communem vocat. Quemadmodum
104 & † fideiussor carceratus pro ęre alieno sui principalis, etsi nondum soluerit, potest petere, compelli debitorem ad sese liberandum ex carcere, vel ad prę-
standum interesse: Bald. *in l. 2. nu. 6. C. mandati.* Coler.
de process. execut. part. 1 cap. 10. num. 323.
105 Quarum exemplum apparet † in exceptione Beneficii Inventarii; hęc enim fideiussori, respectu suę personę, non competit alioquin enim creditores, qui diligenter sibi prospexerunt, hac ratione deciperentur *vt fuse probaui supra cap 20. §. 16. nu.*
106 *35. & seqq.* Idem in exceptione † Litis Pendentiæ quoque locum habere, tenet Franc. Marcus
quæst. 313. part. 1. adeo, vt hęc fideiussori prodesse non
possit, nisi ipsemet principalis compareat, eamque
107 alleger. Verum † cum hęc exceptio magis rem
ipsam siue obligationem concernat, vtpotè ad differendam solutionem apprime vtilis, ac necessaria
valdè ambigo, an non potius inter exceptione rei cohęrentes numerari debeat, maximè, fideiussor beneficio excussioni, vel etiam exceptioni litis pendentię
non renuntiauerit, per ea quę tradunt Bald. *in l fin. C. de fideius.* & Pet. Peck. *in tract. de iure sistendi. cap. 4. nu. 9.*

nec

nec non illa, quæ per illata sunt supra *cap.17.num.61.*
& cap.23.nu. 17. & 44. vbi enim semel acceptum est
iudicium, ibi & finem accipere debet, *l. vbi acceptum.*
ff.de iudic.cap proposuisti.extr.de for.compet. Quod vel eo
108 magis obtinere videtur, cum sit causæ † quædam cō-
nexio inter reum, & fideiussorem, nec possit grauari fi-
deiussor, vt non etiam damnum passurus sit reus, *arg.l.*
1.C.de diuers.rescript.l. vlt.§ rl in fin. C.de vsur.rei iudic.
& quadrant huc scripta per Valent.Franc.*d.cap.3.nu.*
31.cum seqq. Eodem etiam pertinet, quod in terminis
tradit Thom.Gram.*in consil.170. incip. pridie.* dicens:
109 quod † pendente lite cum principali non fiat pœnæ
persecutio contra fideiussorem: sequitur Hierony.Ma-
gonius *decis.Lucens.92.nu.10. & 11.* citans etiam Ste-
phan. Bertrand.*in cons.43.lib.1.*

Fateor tamen, huic nonnihil aduersari, quod tra-
110 ditur, executionem † fieri contra fideiussorem, licet
contra debitorem sit cœptum iudicium: Hippol.de
Marsil.*in pract.crimin §. attingam num.55.* Item, pen-
111 dente † lite aduersus debitorem, non impediri exe-
cutionem contra fideiussorem: Apostilla ad Bart. *in*
d.l.hæres.§. quod si stipulator. ff.de fideiuss. Petr.à Duen.
regul.276.verb.executio. Ioan.Bapt.Asinius *in praxi.§.*
31.ampl at.22.num.12 And Rauchbar.*part.2.quæst.7.*
num 16. maximè, quando creditor non fuit negligens
contra principalem debitorem: Bald. Castrens Saly-
cet.& Alex.*in l.fin.ff.si cert.pet.* Carol. Ruin. *consi 45.*
num.5 vol.5. Fr Bursat.*consil.224.num.27.lib 2.* qua de
re plenius agit Rob. Lancell.*de attentat.part.1.cap.8.3.*
112 *nu.150.& 151.part.2.cap.20.limit.6.* Sed † illa om-
nia lubens admitto in fideiussore, qui beneficio excus-
sionis renuntiauit, in eo, qui non renuntiauit, diuer-
sum statuto, per omnia illa fundamēta, quæ supra cir-
ca beneficium escussionis adduxi, cuius alias nullus
vsus esset futurus.

113 Quintum exemplum est in † exceptione RESTI-
TVTIONIS IN INTEGRVM, minori (ex lubrico ta-
men ætatis lapso, non dolo aduersarij circumuento,
vt differat hoc exemplum à superiori exceptione, hac
ipsa parte *4.num.28.* relata) competentis: hæc enim
personalis est, & fideiussori non competit, alioquin de-
ciperetur creditor, qui sibi per fideiussionem consul-
tum voluit, *l.1. & 2. C. de fideiuss minor. l in causæ. 13.*
in princ ff.de minor. VVesenb.*in tit. C.de excep. num. 3.*
Menoch. *consi.1 9 nu.1. vol.2.* Mynsing. *cent.4. obser.*
18.& 19. Cuiac. *lib.19.obser.cap.29.* Sebast. Medic.*de*
consec.possess.in verb.aut conseruando gl.2.par.3.nu. 422.
num vol.715. Valent. Franc.*de fideiuss.cap. 3. num.68.*
qui tamen *num 63.64.65.66.67.& 71.* & alia est opi-
nione, ioter im finaliter nihil certi concludens, quem
vide, vt & Franc.de Caldas in *l.si curatorem. verb. mi-*
noribus nu.49.C.de in integ.restit. Gomez *tom.2 variar.*
resol cap.14.num.9. Anto Faber. *lib.7.coniectur.cap.3.*
nec non M Anton. Nattam *in cons.51.viso.num.13.lib.*
1.& consi.658.num 6 lib.4. Petr.de Ancbar.*consi.330.*
& Ioseph. Ludoui.*decis.Perusina 27.num 4 part.1.* qui
114 volunt, quod † restitutio in integrum concessa mi-
nori vel vniuersitati, prosit etiam fideiussoribus. Quin
115 † tamen fideiussori, vti hæredi minoris, beneficium
restitutionis in integrum competat, non videtur reci-
pere dubitationem, *l.non solum.ff.de in integr.restit.* Al-
beric.de Iacobin.de S.Georgio *num.7. in l.1. C.de fi-*
deiuss.minor. Cuiac *d.lib.19.obser.obs.29.* Sfortia Od-
dus *in tract.de resti.in integr quæst 48.artic 3.sub nu 29.*
Carocius *de excuss. bon part.2.quæst 57.num. 9.& 12.*
Sebast.Medic.*d.loc.num.423.* Ioan. Zanger.*in tract.de*
except.par 3.cap.vlt.num.68.

116 Nec obstat † prædictis *l.mino.51.ff. de procurat.* vbi
dicitur, quod & minori defensori, & fideiussoribus
eius per in integrum restitutionem succurrātur. Isto
enim casu creditor regressum potest habere aduersus
eum, qui defendi debebat, & proinde etiam fideius-
sor mediante restitutionis beneficio immunis euadit,
iuxta glos.Bart.& DD. *in d. l.minor.ff.de procurat.* Co-
ment. & Socin *in l.exceptiones. ff. de except.* Menoch.
d.cons.179.num.6.vol 2. Nattam *d.cons.658.num.6.lib.*
4. Sebastia.Medic.*dict.num.423.* vbi communem di-
cit.

Rectè verò mentionem feci fideiussoris, qui ex
persona minoris debitoris exceptionem restitutionis
117 in integrum obijcere satagit. Nam ipsemet † fide-
iussor, si forte ob debitoris inopiam esse enormissime
læsum conqueratur, & ob id restitutionem in integrū
petat, non auditur; quia tunc omnis fideiussio ad ir-
ritum reduceretur, essetque de vento (vt loquuntur)
excussionis faciendæ beneficium: Crauet *consil.613.*
118 *num.29. & 30.* An verò etiam † maritum fideiubēs
sine consensu vxori, restitui possit aduersus fideius-
sionem ex capite minorennitatis ipsius vxoris, elegan
ter explicauit Anton. de Gamm. *in decisio. Lusitaniæ*
162. vbi in affirmatiuæ sententiæ castra transire vi-
detur, maximè *num.3.versic.ego hanc. & versic.seq.* ac
tandem in fine subiungit, secundum hanc suam opi-
nionem multoties esse IVDICATVM.

Quod autem de prædictis exceptionibus dictum,
119 id etiam ad † exceptionem SEQVESTRI exten-
dendum est. Nam ista, quamuis principali compe-
tat, non tamen competit fideiussori, quia non concer
nit radicem obligationis, sed personæ cohæret, imo
si iudiciale sit sequestrum, nihil alterat, vt probat Hie
rony. Gratus *respon.28.num.19.& 20. volum. 1.* alle-
gans Salycet.*in l.tam mandatori.C.de non num.pecun.&*
120 *in l.1.C.de prohib.sequestr.pec.* Sic † & saluus condu-
ctus pro debitore impetratus non prodest fideiussori-
bus eius, nisi nominatim exprimantur: Menoch. *de*
arbitr.iud.quæst.casu 203.nu.26.& 27.

PARS V.

De reliquis beneficijs, in iure fideiussoribus passim assignatis, siue competentibus.

SVMMARIA.

1 *Conuentio & pactio cum reo facta fideiussori quoque prodest, modo generaliter in rem fiat, non specialiter in personam. Et num. 2.3.& 4.*
5 *Conuentio fideiussoris an reo prosit per distinctionem explicatur.*
6 *Pactio fideiussoris confideiussori non prodest. Et num. 7. Sed d. clara, vt num.9.10.11. ac 12.*
8 *Liberatio vnius fideiussoris facto confideiussoribus quæsita, si rursus rescindatur, vel alias nulla, & inualida reperiatur, tunc confideiussores simul omnes perinde obligati sunt, ac si nunquam liberati fuissent.*
13 *Appellatio vnius fideiussoris non prodest reliquis confideiussoribus, qui beneficio excussionis renuntiarunt.*
14 *Exceptio rei pro vno fideiussore contra creditorem iudicata prodest etiam confideiussori.*
15 *Nocentia reo nocent etiam eius fideiussori.*
16 *Debitor vagabundus, & fugitiuus in quocunque loco rectè arrestari potest.*
17 *Fideiussor fugitiuus, & suspectus ante diem sisti, capi, & detineri potest.*
18 *Debitor, cuius bona publicata, ac à fisco occupata fuerunt, si ex indulgentia principis in integrum restituatur, ex integro creditoribus suis tenetur. Idem est in fideiussore restituti taliter debitoris, num. 19.*
20 *Desidia tutoris, vel curatoris nocet etiam eorum fideiussoribus.*
21 *Hypotheca tacita locum habet in bonis curatorum ad litem datorum, & eorundem fideiussorum.*
22 *Probationes admissæ contra principalem, exq; illis senten*
tia

tia lata contra principalem, profunt etiam aduerfus eius fideiufforem.

23 Obligatio acceffioria, qualis eft obligatio fideiufforis, quando tendit ad eundem effectum cum obligatione principali, tunc qualitas principalis difpofitionis in acceffioria repetita intelligitur.

24 Nocent quędam reo, quæ tamen non noceat eius fideiuffori.

25 Moram fideiuffor purgato poteft, etiam fi reus non poffit.

26 Fideiuffor laborat morbo alieno, ideo facilius ei quoque fuccurritur.

27 Mora principalis grauior cenfetur, quam fideiufforis.

28 Interruptio facta contra principalem, non prodeft contra fideiufforem ignorantem, & non citatum.

29 Fideiuffori non eft opus ci... re ad caufam, licet ei per fententiam latam contra principalem aliquod præiudicium generetur. Et num. 30.

31 Fideiuffor iudicij poteft coram executore ex propria perfona contra fententiam obijcere exceptiones peremptorias & oftendere, fe non effe obligatum.

32 Fideiuffor, fi fe femel conftituerit aduerfarium comparendo, & contradicendo, tunc nihil valet, quod fit eo non citato.

35 Proceffus contra principalem agitatus non præiudicat fideiuffori, nifi fciuerit caufam agitari, & fe non intromiferit, fed tacuit ex Ægidio Bellamera.

34 Fideiuffor pendente lite fuperueniens etiam inuita debitore qui iudicium inchoauit, ad iudicium admitti debet. Limitatur in duobus cafibus, nu. 36. & 37.

35 Iauare qui fe ex fua perfona non poteft, iuuatur fæpenumero ex perfona alterius.

38 Confeffio debitoris an noceat fideiuffori, remiffiue ex Ioa. Petro Surdo, & Flaminio Chartario.

39 Renunciatio principalis non nocet fideiuffori.

40 Quædam non obfunt principali, obfunt tamen eius fideiuffori.

41 Pupillo fine tutoris authoritate obligationem nouanti nouatio non nocet, nocet tamen eius fideiufforibus.

42 Profunt quædam fideiuffori, fed non profunt etiam reo principali.

43 Minor fi fe in id, quod fideiuffit, vel mandauit, in integrum reftituat, reus principalis non liberatur.

44 Sententia lata pro fideiuffore non prodeft reo. Limitatur, tamen num. 45.

46 Victoria fideiufforis iudicio fifti prodeft principali victo.

47 Fideiufforis bona fi contra l. extat. ff. quod met. caufa. occupentur, liberatur quidem fideiuffor, & creditor, quoad ipfum, actionem amittit, fed debitor nihilominus obligatus manet.

48 Fideiuffor in inftrumento venditionis conftitutus non impeditur vti iure retractus.

49 Iurari in litem quamuis contra principalem poffit, non tamen ex ipfius dolo poteft iurari in litem contra eius fideiufforem, aut fideiufforis hæredem. Sed declara, vt num. 50.

51 Fideiuffor fi dixerit inftrumentum vfurarium, & ob id impetrauerit inhibitionem, ea tamen non obftante nihilominus creditor principalem debitorem conuenire poterit.

52 Inhibitio facta ad inftantiam principalis non prodeft fideiufforibus.

53 Fideiuffor, fi aliquis fit ex contractu, & fententia feratur contra principalem, tum hæc contra fideiufforem abfque nouo proceffu executioni demandari non poteft.

54 Fideiuffor de iudicato foluendo obnoxius executionem pati cogitur abfque alio nouo proceffu, quantumuis in lite non fuerit. Quod ampliatur, numer. 56. ex ordinat. Solmenfi.

55 Executio contra fideiufforem de iudicatum foluendo non poteft fieri, nifi de iudicato appareat.

57 Fideiuffor de iudicato foluendo, fi velit ab executione fententiæ appellare poteft. Sed diuerfum approbat auctor cum Barnaba Cornazz. num. 58. & nu. 64. Addita tamen declaratione num. 65.

56 Appellationi effe deferendum, iudex in dubio pronuntiare debet.

60 Appellandi beneficium non habet, qui appellationi ante fententiam renunciauit.

61 Appellatus appellanti in expenfas condemnatus in Cam. Imper. ob renunciationem femel factam, & poftea repetitam.

62 Obligans fe fimpliciter ad factum aliquod, præcisè illud præftare tenetur, remoto excuffionis vel diuifionis beneficio.

63 Sententia qualibet præfumptionem iuftitiæ, & rectitudinis pro fe habet tamdiu, donec contrarium probetur.

66 Vincentij de Franchis traditio decif. Neapol. 400. num. 5. commodè explicatur.

67 Fideiuffor de iudicatum foluendo non admiffa appellatione fummariè exactus, aduerfus debitorem rurfus ius paratæ executionis habet. Et nu. 68. ex ordinat. Solmenfi, & Naffauienfi.

69 Fideiuffor fummariè exactus, & executiuè condemnatus, vel de proximo condemnandus, actionem mandati aduerfus debitorem intentare poteft, quamuis adhuc nihil foluerit. Et nu. 70. & 71.

72 Fideiuffor de iudicio fifti fi ex fententia lata contra principalem conueniatur, vt fiftat, non eft contra eum executiuè procedi. Sin autem conueniatur ad intereffe, agendum eft via ordinaria. Et nu. 73.

74 Fideiuffor de iudicatum foluendo in taxatione expenfarum citandus. Et num. 75.

76 Moratoriæ dilationis exceptio fideiuffori quoque proficit, fi in refcripto eius nominatim fit facta mentio, numero 77.

78 Moratoriæ dilationis exceptio fideiuffori prodeft, fi reus compareat, & ad fideiufforis defenfionem de dilatione opponat.

79 Dilatio concefsa debitori vni motu proprio principis, operatur etiam, quoad ipfius fideiufforem.

80 Dilatio impetrata proficit fideiuffori, fi beneficio cedendarum actionum non renunciauerit.

81 Fideiuffor contra debitorem promotoriales impetrare poteft. Et num. 82.

83 Fideiuffor, fi refcifcat alium fuo principali non foluendo exiftenti pecuniam quandam adhuc debere, ne de forte periclitari neceffum fit, impetrare poteft mandatum de arreftando, aut potius non foluendo fuo debitori illam pecuniam. Sed declara, vt nu. 85.

84 Debitoris mei debitor meus etiam eft debitor, non quidem conuentione, fed rei digreffione.

86 Fideiuffor inftare poteft, vt creditor prius iuret, num fibi fit fatisfactum à debitore, necne, fi creditor fit inops, aut adfint verifimiles coniecturæ factæ folutionis, & debitor abfit.

87 Sententia in contumaciam contra principalem delinquentem lata, non præiudicat fideiuffori pro pœna, &c.

88 Statutum validum eft, quando ciuis, & forenfis fimul fideiufferunt, quod debeat prius excuti forenfis, quam ciuis, non obftantibus vllis renunciationibus, vel ftatutis fimilibus.

89 Fideiuffor tutoris conueniri debet iudicio ordinario, & nō executiuo, etiam fententia lata contra principalem.

90 Fideiuffor foluens in Camera pro debitore fifci poteft præterito eius iudice ordinario eum coram iudicibus fifcalibus conuenire, ficut fifcus poterat.

91 Fideiuffor pro reo in aliquo officio foluens, poteft reum in illo officio conuenire pro fua indemnitate, licet alias fit iudex incompetens.

92 Iudex fi non poteft de aliqua caufa iudicare, fi à fe ipfa ortum habeat, poteft tamen de ea iudicare, fi ortum habeat à caufa eiufmodi, quæ ad ipfius iurifdictionem pertinet.

93 Fideiuffor poteft petere à iudice, vt actori terminus affignetur

gnetur ad agendum, alias sequestrum relaxandum, & fideiussores liberandos fore.

94 *Dos promissa, vel cauta, si intra bienium non exigatur, fideiussores de iure Lubecensi si pro eius solutione amplius respondere non coguntur.*

64 *Fideiubens pro tutore, qui non administrat, conueniri non potest, sed ipse conuenietur, tanquam socij qui administrant, fideiussor.*

96 *Donans alicui bona sua omnia in prægnanti forma, & postea vendens rem aliquam alicui, vel obligans aliqua ex dictis bonis ex causa mutui, fideiussionis, vel alterius contractus, succurritur creditoribus, ac fideiussoribus, ne sint in damno, nihil obstante damnatione præcedente.*

97 *Mortuo debitore principali fideiussor petere potest, vt heredes debitoris cautione indemnitatis renouent.*

98 *Renouatio præsumitur facta secundum naturam primi contractus.*

99 *Timeri plus solet, quod specialiter promittitur, quam quod generali sponsione concluditur.*

110 *Principe mortuo à successore eius initio principatus, renouatio ac confirmatio immunitatum, beneficiorum, priuilegiorum, bonorum peti solet.*

111 *Successor an teneatur contractu prædecessoris, remissiue.*

102 *Fideiussore pro principali soluente, quilibet iudex, etiam incompetens, potest etiam de facto statim compellere debitorem, ad soluendum fideiussori id quod fuit ab eo exactum nomine principalis.*

103 *Fideiussor accedens obligationi factæ à marito versus vxorem, vltra quartam non tenetur, nisi forte omne periculum susceperit.*

CONTINUANDO præsentis huius capitis materiam, pro SEXTO BENEFICIO fideiussoribus indulto commodè subijcitur

1 vulgatum hoc: Conuentionem † pactionem cum reo factam fideiussori quoque prodesse, modo hæc pactio generaliter in rem fiat, non specialiter in personam, nec intersit, vtrum in continenti fiat, vel an ex interuallo subsequatur, *vt sunt text. in l. & heredi §. vlt. l. quod dictum. 32. ff. de pact. l. ex persona. 2. in verb. & cætera rei commoda. ff. de fideiuss. l. si quis reum in princ. ff. de liber. legat. l. si procuratorem 8. §. si generaliter ff. mandati* Ioan. Borcholt *in tract. de pact. in 3. pacto. d. cap. num. 2. 3 & 4* Andr. Kohl. *in exerc. legal. exercit. 10. num. 21. pag. 143. colum. 1. versic. etsi vero.*

2 Hinc † fit, si cum pecunia mutua daretur ita conuenit, vt in Italia solueretur, quod mandator siue fideiussor quoq; simili modo contraxisse intelligitur, *l. si & proponitur. 60 ff. de fideiussorib.*

3 Rectè autem adiecit, Pactionem † siue conuentionem generalem esse debere. Pactionem enim personalem ad fideiussorem non pertinet, inq; eo par est conditio hæredis, & fideiussoris, *l. idem in duob. 25 § personale. ff. de pact. l. etsi fideiussor. 14. ff. de re iud.* Dynus *in cons. 11. & num. 3. 4 5 & 6.* Quod si igitur in diuiduo hoc actum sit vt duntaxat à reo, puta Titio, non peteretur à fideiussore peteretur, tunc fideiussor exceptione pacti conuenti non vtetur, *l. nisi hoc actum. ff. de pactis.* Ne autem hoc casu pactum debitori factum, reddatur inefficax, & inutile consultum est reo, vt conuento fideiussore, & item denuntiante ipse comparea, exceptionem pacti conuenti ex sua persona obijciat *l. 8. §. si ignorante. cum seq. ff. mandati.* faciunt tradita per Valentin. Francum *d. cap. 3. numer. 125.*

4 Quod † autem de generali conuentione modo est dictum, id etiam ad iusiurandum à reo præstitum potest extendi, iuxta distinctionem tamen eam, quam propo*sui supra cap. 20. § 2. num. 24. & seqq.*

5 Sed quid dicemus † in casu conuerso, num conuentio fideiussoris etiam poderit reo, necne? Sanè, si fideiussor generaliter fuerit pactus, conuentio eius reo nō prodest, cum fideiussoris nihil inter sit, à debitore pecuniam non peti, *l. fideiussoris. 23. ff. de pact.* Guliel. Onerat. *in quæst. Academ. quæst. 10. nu. 1. & 2.* Quod aliter se habet in ipso reo, *l. quod dictum. ff. de pact.* Borcholt. *d. loco nu. 5.* At si fideiussor in rem suam spoponderit, vel iurauerit, se dare non oportere, hoc casu pactio, & iusiurandum fideiussoris prodest reo, vt explicat *l. sed si fideiussor. 24 ff. de pact.* Borcholt. *d. ca. 3. nu. 9. & tetigi supra cap. 20 §. 2. num. 24 & seqq.*

6 Idem omnino de pactis siue conuentionibus confideiussorum quoq; est statuendum pactio † enim fideiussoris confideiussori non prodest, cum fideiussoris paciscentis pecuniariter non intersit, confideiussoris obligationem dissolui, *d. l. fideiussoris ff. de pact.* V Vesenb. *ff. de duob. reis. num* 8. Pet. Heig. *quæst. 37 num. 29.*

7 *30. & 31.* vbi pulchrè deducit, & probat, si † vnus ex fideiussoribus, indiuiduo nexu obligatis, primus omnium in solidum conuentus, & exactus quædam bona à debitore pignori acceperit, vt ex fructibus, & proprietate id, quod pro reo soluerat, redigeret, neque tamen omnem exinde pecuniam cōsequi queat, quod possit aduersus confideiussores agere, ita vt nihil illis proficiant ea, quæ ex debitoris principalis bonis iam sunt soluta, cum tibi vigilauerit, & detracta sua rata, etiam illud ipsum, quod pro confideiussoribus, facta calculatione, illum supererogasse compareat repetendi potestatem habeat, pro quo faciūt illa, quæ attuli *supra cap. 25. num. 40. & seqq.*

Quod autem de pactione vnius fideiussoris modo dixi, quod nimirum illa confideiussoribus ipsius mini-

8 mè prosit, id multo magis procedit, si † fortè liberatio pluribus confideiussoribus ex facto vnius illorum quæsita rursus rescindatur, vel alias nulla, inualida reperiatur: tunc enim res omnis in pristinum statum restituitur, & confideiussores simul omnes perinde obligati sunt, & conueniri possunt, ac si liberati nunquam fuissent, prout hoc in pluribus correis (quibus hic in casu plures confideiussores merito æquiparantur) pro regula tradunt Barta. *num. 41. in 13. quæst.* & Ioan. Ronchegalli. *num. 18 in l. ex duobus. ff. de duob. reis.* & probatur per Dan. Moller. *in comment ad constit. Saxon. constit. 19. num. 45. par. 2.* vbi allegat text. *in l. si pro vi o, & l. quamuis. § quanquam. ff. ad Vellean. l. senatus. § duobus. ff. de mort. caus. donat. l. fin. ff. quæ in fraud. cred.* Vtrum porrò si vnus fideiussorum missionem in bona debitoris hypothecæ impetrauerit, id cæteris prosit, explicaui supra *capit. 2. numero 113. vbi vid.*

Declarationem tamen recipit prædicta conclusio scil. pactionem fideiussoris confideiussori non prodes-

9 se, vt nempè procedat, nisi fortè † fideiussor in rem

10 suam spopondit, *l. sed si fideiussor.* vel † hoc actum sit, ne a reo, & confideiussore peteretur, *l. idem. 25 l. vnde-*

11 *licet. 16. ff. de pact.* Borcholt. *d. loc. num. 10.* vel nisi † virtute pacti fiat solutio aliqua; hanc enim confideiussori vel reo prodesse, ne creditor ab eo id, quod solutum est petere possit: voluit Riminald. *in l. 1. in vlt. notab. C. de transact.* Prosper Pasethus *in cons. 125. nu. 16. & in*

12 *cons. 127. nu. 2.* Vnde si † ex duobus, qui apud ad te fideiusserant in viginti, alter, ne ab eo peteres, quinq; tibi dederit vel promiserit, nec aliter liberabitur, & si ab altero quindecim petere institueris, nulla exceptione submoueris, *l. si stipulatus. 15. §. 1. ff. de fideiu.* Sic

13 si † ex pluribus confideiussoribus cōuentis vnus, quia excussionis renuntiauerat: altera verò, quia excussioni exceptionem non opposuerat, condemnatus sit, tum etsi is, cui beneficium excussionis etiam num competierat, appellaret: hæc tamen appellatio non prodesset cæteris, qui huic beneficio renunciarunt; quia hi confideiussores non vno atque eodem iure nituntur, atque adeo diuersa est defensionis causa, *l. si qui separatim. in fin. ff. de appellat. capit. vna sententia. extra. eod. tit.* Hart. Pistor. *par. 1. q. 47. nu. 17.* Quod tamē

14 † exceptio rei pro vno fideiussore contra creditorem

iudicatæ,

iudicatæ, etiam confideiussori prosit, tradidit Fran-
cus *de fideiuss. cap. 6. num.* 150. & 151. vbi iura, & ratio-
nes inuenies.

Verum, quia in hanc tractationem incidimus, mo-
nendum est, vltrà prædictas sequentes quoque regulas
bene obseruandas esse. PRIMA REGVLA est: Quæ-
15 dam † nocent reo, quæ nocent etiam eius fideiussori.
Sicut igitur, cum reus pactus esset, ne creditor pete-
ret, & ille ipse posteà paciscatur, vt peteret prius pa-
ctum per posterius eliditur: ita etiam, si fideiussor, cum
ab initio pactus esset, ne à se peteretur, posteà pacisce-
tur, vt petatur, prius pactum posterius elidit, *l. si vnus.
§. pactus. ff. de pact.* Nec pugnat *d. l. si vnus. § pactus.* cum
l. vlt. ff de pact. nam *in d. l. vlt.* agitur de pacto rei, iam fa-
cto, & fideiussori quæsito, cuius vtilitas per posterius
rei pactum fideiussori rursus auferri nequit, vt dixi su-
pra hoc ipso cap. *par. 4. num* 33 & probat Ioan. Borch.
de pact cap. vlt. nu. 59.
16 Quemadmodum † etiam debitor vagabondus, &
fugitiuus in quocunq; loco rectè arrestari potest, per
ea quæ cumulat Coler. *par. 2. c. 1. nu* 78. *& seqq.* eadē ra-
17 tione quoq; † omnis fideiussor fugitiuus, & suspectus
ante diem solutionis, capi & detineri potest. In. Constan. ad
*constit. Regias, art. 66. incip & quanto celles. col. fin. versic.
nota præterea.* Petr Peck. *de iure sistendi c. 4 ne. 9.*
18 Sicut quoq; debitor † condemnatus, cuius bona pu
blicata, ac à fisco occupata fuerunt, si ex indulgentia
principis in integrum, & ad sua bona restituatur, ex
integro creditoribus suis tenetur, & sic actio cōtra ip-
sum reuiuiscit, *l. si debitor. l. si deportationis. C. de sentent.
pass.* Nellus de S. Gemin. *in tract. bannit. in 1. par. 3. tem-*
19 *por. in 21. quæst.* ita † etiam fideiussor taliter restituti
debitoris actione vtili rursus prioribus creditoribus
tenetur, vt latissimè defendit Ioan. Bernard. Musca-
tellus *in sum. pract. fideiuss. part. 2. quæst. 7. num. 15. &
multis seqq.*
20 Sic si tutor, vel curator causam pupilli, vel adulti
non agant, sed eorum desidia triennium labatur, &
causa cadant, tunc non solum illa desidia nocet, & in-
cōmodat tutori, vel curatori, sed ēt eorū fideiussorib.
l. properandum. § fin. C. de iudic. Ex quo textu infert Ne-
guzant. *de pignorib. part. 2. princ. memb. 4. num. 8.* hypo-
21 thecam † tacitam locum habere in bonis curatorum
ad litem datorum, & eorum fideiussorum, de quo vi-
de nonnulla apud Danielem Moller *lib. 2 semestrium.
cap. 3.*
22 Sic † probationes admissæ contra principalem, &
ex illis sententia lata contra principalem, prosunt
etiam aduersus eius fideiussorem: Ægid. Bellamer. *in*
23 *consil. 3. num.* 11. Eodem modo, quando † obligatio
accessoria, qualis est obligatio fideiussoris, tendit ad
eundem effectum cum obligatione principali, quali-
tas principalis dispositionis in accessoria repetita in-
telligitur, vt post Bald. & Dec. scribis Ioan. Bernard.
Muscatell. *in pract. fideiuss. part. 1. modo 11. nu. 9.* Alia &
quidē similia exempla sont in l. *cum filius. 49. ff de verb.
oblig. l. venditor. 23. ff de hæred. vel action. vend l præsenti.
6. §. cum autem monitus.* C. *de his qui ad eccles confug. &
dixi supra. cap. 15. & cap. 24.* Sed illa omnia huc denuo
referre, nimis esset tædiosum.
24 SECVNDA REGVLA est: † Quædam nocent reo,
quæ tamen non nocent eius fideiussori: iuxta gl. *in cap.
1. de iniur. in 6.* Philipp. Corneum *in consil. 215. incip. In
nomine Domini: Quanquam in præsenti. nu. 6. vol. 3.* Quid
enim, si reus purgare moram nequeat? Certè fideius-
25 sor † tamen à moræ purgatione non repelletur, *l. san-
cimus. C. de fideiuss. l. fideiussor. ff. de except. doli mali.* Fide-
26 iussor † enim laborat morbo alieno, ideò facilius
quoq; ei subuenitur, *l legem. C. de natur. lib.* Roncheg.
Giold *in l. 3. §. vbi duo. num. 88. & 194. & in l. duos reos.
nu. 3. ff. de duob. reis.* Magon. *decis. Florent. 57. ne. 61. &
decis. Lucensi 92. en. 6. & 29. & dixi supra in princ. huius*
27 *c. nu. 2.* maximè, quia † mora principalis grauior cen-
setur, quam mora fideiussoris, vt notatur *in l. mora ff. de
verb. oblig.* & scribit Salic. *in l. semel mora. 2. quæst princ.
num. 27. ff. sol. mat.* quibus coniuge illa, quæ proposui
supr d. c. 24. *nu. 124. & multis seqq.*
28 Eodem modo † & interruptio facta contra princi-
palem, non prodest contra fideiussorem ignorantem,
& noncitatum, *gl. notab. in l. cum quis. § si quis pro reo. ff.
de solut.* Alex. *in l. mora rei. ff de verb. oblig* Abb. *in vlt col.*
& Felin. *num. 15. in c illud. extr. de præscript.* Fr. Balb. *de
præscript. 6. part. princ. part. 5. q 4. princ. nu. 47. 48. & 49.*
quod etiam post Angel. *in cons. 32.* attingunt M. V Ve-
senb. *in cons. 14. nu. 80.* Card. Alben. *in addit. ad Bart. in
rub. ff. de fideiuss. nu. 7.* ac Iac. Puteus *lib. 2. decis 512.*
29 Circa quod notandum est, vtcunq; † non sit opus,
fideiussorem citare ad causam, licet ei per sententiam
latam contra principalem aliquod præiudicium gene-
retur, *l auctore. C. de euict.* Bald. *in l. libera C. de sentent.
& interloc.* Petr. Foller. *in addit. ad Merant. part 6. de au-
ctor. laudat. nu. 6* Casp. Caball. *in tract. de euictio. § 3. nu.*
138. Hier. Gabrielius *cons. 43.* vbi dicit, veriorē, & ma-
gis communem opinionem esse, quod sententia non
noceat fideiussori contractus, quoad plenum præiudi-
cium, sed tantum quale quale faciat; vnde etiam Me-
ranta *par. 6. de citat nu. 32.* ais: quando fertur sententia
30 † contra principalem debitorem, non esse citandum
fideiussorem, licet interesse prætendat, cum de eo sal-
tem summariè in executione cognosci possit, quod
etiam probat Franc. *de fideiussor. c. 5. ne. 136. & 137.*
cui accedunt Caroc *in tract. de excuss bon. q. 33 ne. 2. per.*
2. & Hier. Gabriel. *in cons. 43. nu 45. & 46.* asserentes:
31 quod † fideiussor etiam iudicij possit coram executo-
re, ex propria persona contra sententiam obijcere ex-
ceptiones peremptorias, & ostendere, se non esse ob-
ligatum, allegando Bald. *in l. fin. col. penult. num. 9. C. de
vsur. rei iud.* & Bart. *in l. 1. col 3 ff. iudic solui.* Attamen
32 si semel se constituerit aduersarium, comparando, &
contradicendo, tunc nihil valere, quod fit eo non ci-
tato, iuxta Bald *in l. in duob. § quod reus iurauit ff. de iu-
reiur. per l. si perlusorio. § 1. ff. de appellat.* Sequitur Alex.
in cons. 154. vers. hoc idem in effectu. vol. 2. Eman. Soarez.
in thesaur. com. opin. lit. F. nu. 169.

Sed vt illud ipsum adhuc clarius proponatur, ita
33 distinguendum erit. Aut quæritur, numquid † pro-
cessus contra principalem agitatus ex ea sola ratio-
ne fideiussori præiudicet, quia contra principalem
agitatus est? Et dicendum est, quod non præiudicet;
quia fuerunt aliæ personæ, alia actio, alia causa, alius
modus agendi: Aut verò quæritur, numquid ex alia
causa, puta, quia sciuit causam agitari cum principa-
li super eo, pro quo fideiussit: vel, quia promisit sol-
uere illud, in quo appareret principalem teneri, &
sciens super eo partes iudicialem contradictionem
instituisse, se non intromisit, & præiudicium genere-
tur. Et respondendum est, quod sic, quia quando
vnius rei, vel causæ defensio pertinet ad vnum primo,
& principaliter, & ad aliū secundario, si defendit pri-
mus, sciente secundo, tunc secundus taciturnitate sua
sibi præiudicat. Ita in terminis præclare tradidit
Ægid. Bellamera *in consil. 3. num. 3. 4. & 5.* subijciens
ibidem *num. 5.* id multo magis procedere in fideiusso-
re, qui totius causæ siue litis acceptus est, *text. l. Græ-
ce. § 1. in fin ff. de fideiuss.* quia vtiq; ille causam agitari
ignorare non potest nec debet, cum pro tota causa se
fideiussorem constituerit.

Verum hoc loco, & illud simultanea explicatione
34 non est indignum, si † debitor iudicium inchoauerit,
an fideiussor pendente lite superueniens etiam eo in-
uito ad iudicium admitti debeat? Certè notoriū est, q
is, cuius interest, admitti possit in iudicio per aliū in-
choato, siue sit causa principalis, siue causæ appellatio
nis, etiam inuito eo, qui primo iudicium inchoauit, *l.
ab executore § 1. & seq. ff de appell. l. 2. ff. quando appell. sit.
c. veniens. la 2. extr. de testib. c. cū super de re iudic. Gail. li. 1.*

obser.70. Quinimo in plerisq; iuris articolis habetur,
35 quod, qui † ex persona sua se iuuare non potest, iuuetur alterius, & commodum sentiat de persona ipsius *l. si communem. ff. quem ad seruit. amitt. Auth. licet. C. de natur. liber. cap. it aufferuete. de concess. preb. in 6.* Fideiussoris autem interesse, iudicium inter creditorem, & debitorem susceptum, rectè non solum incohoari sed & peragi ac desioiri, nemo arbitror est, qui dubitet, *argum. l. vlt. in fie. C. de vsur. rei iudic.* Ergo eum etiam admittendum esse cooclude.
36 Excipio † duos casus, quorum primus est, si fideiussor cupiat admitti vt planè extraneus, tunc enim
37 non auditur, *per l. non solum. ff. de iudic.* alter est, si † fideiussor semel ius suum in iudiciũ deducẽs succubuerit, nec appellarit, sententiaque in rem iudicatam transierit, tunc enim de iure ipsius non debebit amplius quæri, quamuis interim illa seotentia non noceat debitori, *d. c. cum super extr. de re iudicata.* Atque ita, licet admodum iotricate, decidit Frideric. de Senis *in quæst.* 242.
38 An verò † confessio debitoris etiam fideiussori noceat, consule Andr. Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gl. 18. num.* 38. Ioa. Petr. Surdum *decis.* 218. ac Ham. Chartar. *in decis. caus. execut. Rotæ Genuens. decis.* 71. vbi hac de re
39 ad satietatem. Item, an † renuntiatio principalis noceat fideiussori, vide post Ioan. Fabri, & Guidon. Papæ Vince. Carocium *de excuss. bon. part. 2. quæst. 17. num. vlt.* vbi negatiuam amplectitur.
40 TERTIA REGVLA est; Quædam † oon obsuot principali, obsunt tamen eius fideiussori. Nam si fideiussor inciderit in edictum: *Quod quisq; iuris*: reus quidem vtetur, exceptione, fideiussor non vtetur *l. si quis iniquum. §. si is pro quo. ff. quod quisq iuris.* de quo tamen responso consule Valent. Francum *d. cap. 3. nu.*
41 144. Sic pupillo † sine tutoris auctoritate obligationem nouanti oouatio non nocet, nocet tamen eius fideiussoribus, qui pro pupillo fidẽ suam interposuerũt, qui ex ea causa omnino tenentur; Hugo Donell. *in l. si pupillus.* 127. *ff. de verb. obligat.* Ioan. Zanger *in tract. de except part. 3. cap. 3. num.* 27.
42 QVARTA REGVLA est: Quædam prosunt fideiussori, sed non prosunt etiam reo, quam regulam in specie probat Abbas *in cap. cum inter. extr. de except.* & posteum Franc. Becc. *in consi.* 45 *nu.* 46. nec non Hier.
43 Magon *decis. Florent.* 110. *num.* 4. Sic † si minor se in id quod fideiussit, vel mandauit, in integrum restituat, reus priecipalis non liberatur, *l. minor.* 48. *ff. de*
44 *minor.* Sic etiam sententia lata pro fideiussore non prodest reo, *gl. & Bart. in l. aduersus ff. de arbit. Idem Bart. in l. fin. §. fin. ff de iureiur. pro quo facit l. 2. C. quib. res*
45 *iudic. non nocet.* Nisi modo † interesset fideiussoris, puta, si pro suo procuratore fideiussisset, *l. sed etsi fideiussor. ff. de pact.* Francisc. de Marchis *quæst.* 518. *part.* 1.
46 vel, † nisi esset fideiussor iudicio sisti; huius enim victoria prodest priocipali victo, vt post alios scribit Borgnin. Caualcan. *decis. Finizan.* 10. *num.* 7.
47 Sic si † cootra dispositionem *l. extat. ff. quod. met. caus.* fideiussoris bona occupentur, liberatur quidem, fideiussor & creditor, quoad ipsum, actionem amittit, sed debitor nihilominus obligatus manet, *Alberic. de Rosate in d. l. extat. Menoch. in 5. remed. recup. poss. nu.* 40. *& seqq.*
48 Hoc † amplius fideiussor in instrumento venditionis constitutus non impeditur vti statuti beneficio, vt tãquam agnatus possit rem ipsam per agnatum venditam recuperare, pro quo se fideiussorem constituit, quia fideiussor non tenetur de euictione si fuerit euicta res veedita ex beneficio statuti admittentis agnatum. Tiraquell. *de retract. ligna. §. 1. gl. 9. illat.* 34. *& seq.* Quidam *in consuetud. Paris. titulo 1. §. 13. glossa 1. numer.* 11. *& rursus §. 14 numero* 31. Tiber. Decianus *responso* 68. *numero* 15. *volum.* 2. *& consilio* 105. *per totum. volum.* 3. Balthasar. Beoedellus *de iure prothimis. in Rubrica. num.* 63. *quib. adde quæ dixi supra cap. 20. §. 10. num. 72. & seqq.*
49 Huc etiam pertinet, quod † quamuis cootra principalem possit iurari in litem, noo tamen ex ipsius dolo possit iurari in litem contra eius fideiussorem, aut fideiussoris heredem, ne quidem, fideiusserit de soluendo, aut prætentando, vel etiam se principalem constituerit. Ancharan. Ioan. de Imol. Abbas &, alij *in Rubric. extr. de fideiussorib.* Baldus *in l. 1. C. ne fideiuss. dot. dentur.* Paulus de Castro *in consi. 124. nu. 3. volum.* 1. Ioseph. Ludouic. *in commun. conclus. conclus.* 18. *num.* 29. M. Anto. Natta *in cons.* 202. *nu.* 4. Mart. Monterus de Cueua *in decisionibus regni Aragon. decisione* 11. *nu.* 24. pulchrè Ioan. Baptista Plotus *de in lit. iurando. §.* 43.
50 *num.* 18. vbi tamen *num.* 19. id † duobus rursus modis limitat, nimirum, si fideiusserit quis de iudicato soluendo, vel si contra fideiussorem ex ipsius proprio dolo in litem iurari debeat.
51 Denique, si † fideiussor dixerit instrumentum vsurarium, & ob id impetrauerit inhibitionem ea tamen non obstante, nihilominus creditor principalem debitorem conuenire poterit, per textum *in l. creditor. in principio ff. mandati.* Hippolyt. *in rubric. de fideiuss. quæst.* 36. *num.* 274. *& in singulari* 125. *incipien. Te scis. regulam iuris esse.* Laocellottus *de attentat. lib. 1. cap. 3. numer.* 150. Andreas Rauchbarus *part. 2. quæst. suar. quæst. 7. nu. 16. versic. postremo confirmatur.* Ioan. Pet. Surdus *decis.* 301. *nu.* 5. vbi minus rectè in hanc sentẽtiam citat Augustinum Beroum *in quæst. famil. quæst.* 77. *num* 8.
52 cum is ibi boc tantum dicat, quod † inhibitio facta ad instantiam principalis oon prosit fideiussoribus iuxta Baldum *in l. 1. in fin. C. de diuers. rescript.* De cujus dicti veritate in terminis terminantibus consule Quintilianum Mandosium *in tract. de inhibit. quæst.* 48. *&* 68. Robert. Lancellot. *de attentat. part. 1. cap. 3. num.* 150. *& part. 2. cap. 20. limitat 6. per tot.* Anton. de Padilla *in l. 1. num. 12. C. de diuers. rescript.* Ioan. Bernardinum Muscatellum *in practica fideiussor. parte 2. quæst. 8. numero* 18. 19. 20. 21. *&* 21. Ioannem Vincent. Hondedæum *consult.* 50. *num.* 37. *volum.* 1. nec enim illinc verboteous transcribere decorum est tetigi *quoque supra cap. 19. num.* 57. Atque hæc itidem de sexto beneficio dicta sufficiant.
SEPTIMVM fideiussoribus competens beneficium
53 est: Quod † si aliquis sit fideiussor ex contractu, & sententia feratur contra principalem, fortè etiam absentem, & contumacem, hæc sententia contra fideiussorem, nec citatum, oec auditum, absque nouo processu executioni demandari non possit, sed fideiussori integrum sit, in executione deducere iura sua etiã negando fideiussionem. Ita, quoad singula buios axiomatis membra, traditum est a Castrensi *in l. 1. numero tertio. ff. iudicatum solui.* Speculat. *de execut. sentent. §. sequitur. versicul. quid si sententia.* Aretino *in consilio* 78. Lanfranco Balbo *decisione* 136. M. Antonio Natta *in consilio* 345. *numero primo. libro* 2. Francisco Bursato *in consilio* 203. *libro* 2. Laurent. Syluano *in consil.* 84. *&* 85. *numer.* 6. *volum.* 2. Ancharono Regiensi *quæstion.* 19. *part.* 2. Carolo Ruino *in consilio* 121. *nu.* 9. *vol.* 5. Ioan. Cephalo *in cons.* 106. *vol.* 1. Caualcaneo *decis. Finizen.* 10 *nu.* 6. 7. *&* 26. Bertazolo *in tract. claus. clausula* 41. *gloss.* 8. *num.* 1. Guid. Papæ *quæst.* 26. Hieronymo Magonio *decis. Florent.* 94. *num.* 16. Eaque sententia est communis Iason. *in l. in duobus. §. quis ergo. num. 2. ff. de iureiurand.* Eman. Soarez. *in thesaur. commun. opin. lit. F. nu.* 125. Vincen. Caroc. *decis.* 136. *nu.* 12. 13. *&* 14. Et in Camera Imperiali approbata, teste Mynsingero *centur. 4. obseruat.* 96. cui nouissimè subscripserunt Germaniæ nostræ Iurisconsulti Ioan. Borcholt. *in cons. 23. §. mihi pagina* 341. Valent. Franc. *in tractatu de fideiussoribus. cap. 5. num.* 138. Iosones Goddæus *de contrahend. stipulat. cap. 12. conclus. 11. num.* 88. Andr. Rauchbarus *in quæst. suis. par. 2. quæst. 7. num.* 27.

Non

Non fruſtra eutem locutus ſum de fideiuſſore ex
54 contractu. Nam fideiuſſor † de iudicato ſoluendo (vt
vulgo loquimur,) obnoxius, executionem ſententiæ,
contra principalem, etiam abſentem, & contumacem,
latæ, pati cogitur, abſque alio nouo proceſſu,
quantumuis is nec in lite fuerit, neque quicquam aduerſus
eum, expreſſo eius nomine ſit iudicatum: Cum
vtique huius, & maximè apud acte, vel corem iudice
præſtitæ fideiuſſionis ea ſit natura, & conditio, vt fideiuſſor
vna cum Reo principali cenſeatur eſſe condemnatus,
cenſetur enim apud acta conſentiſſe in ſententiem
ferendam contra principalem, imò promiſiſſe
non ſuum, ſed rei principalis iudicatum, & ſic omne
onus ſoluendi in ſe ſuſcepiſſe. Hanc concluſionem
eum ſua ætiologia ſimiliter proberunt Idolum iuris,
& Baldus *colum. 1. in l. fin. § fin.* & ibidem Cynus *C. de
vſuris rei iudicata.* Bartolus, & alij in *L. 1. ff. iudic. ſolui.* M.
Anton. Natta. *in conſilio* 126. Alexand. *in l. ſæpe. num.*
36. *ff. de re iudic.* Guido Papæ *conſil.* 212. *in fin.* Vincent.
Carocius *d. decis.* 136 *num.* 13. Cagnol. *in l. nullum criminum.
§. nemo eliena. numero 2. ff de regul. iuris.* Clarus *in
§. final. quæſt. 95. numero 1. in fin.* Petrus Peckius *de iure
ſiſtendi. cap. 45 num. 16,* Nicol. Vella *de rebus dubiis.
tract. 16. num. 5,* Auguſtin. Berous *conſil. 202. num. 4. lib.
3.* Flamin. Chartarius *in decis. cauſ execut. Rotæ Genuenſ.
decis.* 119. *num. a.* Horet. Carpanus ed *Statut. Mediolan.
part. 1 cap. 72. num. 12.* Emenuel Soarez *proximè d. loco
lit. F. num.* 124. Guidus Pancirolus *in conſil. 68. num. 1.*
vbi hanc communem opinionem eſſe aiunt, qua de re
plura adferunt Tiraquellus *in tract. Res inter alios acta.
verſ. Et id quidem. mihi pegin.* 125. Roderic Soarez *in declarat.
R. fori. lib. a. tit. de comperendin. § ſed pone quæſtionem.
num. 6. 7. 8. & 9. mihi pag.* 183. 184. Colerus *de proceſſ.
execut. part. 2. capit. 2. num. 6. 8. & 2a. & cap. 3. num.*
42. & 43. Barnabas Cornazzanus *decis. Rotæ Lucenſis.*
328 *numero quarto & quinto.* Ioannes Bernardin. Muſcatellus
*in practic. fideiuſſ. parte prima. modo decimoſecundo.
numero vigeſimoprimo & ſequentibus.* (vbi verè
diſtinguit,) ad quos beneuolum lectorem remitto.
Qui enim, & cui bono integras illas diſputationes huc
denuo tranſcribam?

55 Quin potius hoc commodè ſubnecto, non † poſſe
temen executionem fieri contra fideiuſſorem de iudicatum
ſoluendo, niſi de iudicato apparet. Apparet
autem de iudicato ſatis, non ſolum ſi oſtendatur originalis
ſententiæ: Verumetiam ſi exhibeatur conceſſio
licentiæ, & manderum executiuum contra principalem,
quoniam dens executionem, & ſic conſequens,
videtur antecedens prius dare, & ſic condemnationem,
vt in propoſito habetur apud Riminaldum
ſeniorem *in conſilio* 285. *numero* 9. & 10. Flaminium
Chartarium *d. decis.* 119. *num.* 8. 9. 10. 11. & 12. Exten-
56 ditur † verò prædictum, & *numero* 54. poſitum axiome,
ſecundum ordinationem iudicialem Comitum
Solmenſium *titul.* 16. etiam ad fideiuſſorem de lite
proſequende, & refundendis expenſis, contra hunc
enim iuxta prædictam ordinationem lata ſententia,
etiam ad executionem procedi poteſt, abſque nouo
proceſſu.

57 Illum ipſum † tamen fideiuſſorem de iudicato ſoluendo
ſi velit, ab executione ſententiæ appellare poſſe,
cum id nuſquam iure prohibitum cenſeatur, contendunt
gloſſa, & Caſtrenſ. *in dicta l final. Cod de vſur.
rei iudic.* Ioan. Faber. *in §. alia. Inſtitut. de ſatiſdat.* &
nouiſſimè Petr. Ioann. Ancharan. Regienſis. *quæſtion.*
58 19. *numero* 6. & 7. *lib.* 2. Sed † in diuerſam merito itum
eſt ſententiam à Barnaba Cornazzano *dicta deciſione*
128. *numer.* 9. 10. & 11. Etſi enim verum eſt, quod is
præcipuè ſe fundet in terminis Statuti Lucenſis, interim
tamen, & iuris communis diſpoſitione talem appellationem
prohibitam eſſe, non it inficias, & rectè.
Iſto enim, quod in dubio appellatio ſit permiſſa,
59 item, quod † iudex in dubio pronuntiare debeat, appellationi
eſſe deferendum, vt ex Angelo, Decio,
Creuetie, & alijs infert Cornazzanus *d. deciſione centeſima
vigeſima octaua, numero nono.* Non tamen ſumus
hic amplius in caſu dubio, cum fideiuſſor ſimpliciter,
ac præciſè factum ſoluendi promiſerit, eoque ipſo
eam iudicem (elias qualificatum, aut etiam ordinarium,)
quam eius iudicatum, ac ſententiam, non appoſita
vlla conditione probauerit, & per conſequens,
illud quoque, quod eſt extremum huius iudicati, vel
ſententiæ, nimirum executionem, patienter ferrè, &
implere in ſe ſuſceperit.

60 Præſuppoſito iam, primo, quod † is appellandi beneficium
non habeat, qui ante ſententiam profeſſus
eſt, ſe à iudice non eſſe prouocaturum, ſiue, qui appellationi
renuntiauit, *l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de
pactis. lege prima §. ſi quis profeſſus. ff. Quibus appell. non
licet. l. fin §. final. Cod. de temp appella.* Paulus *libro quinto.
ſentent. titulo* 24. Maranta *in Speculo. tit. de appellat.
numero* 341. Baldus de Vbaldis *in tractat. de pactis.
numero* 85. Gail. *libro primo. obſeruat.* 135. *numero decimo.*
Myning. *centur. 1. obſeruat. 14. in fin.* Ordinat.
Camera Imperial *part. 2. tit.* a 8. *§. 1. verſic.* Vnde etiam
61 † in Camera Imperiali 12. *Februarij Anno* 1572. appelletus
appellanti in expenſas condemnatus fuit, ob
renuntiationem ſemel factam, & poſteà repetitam.
62 Deinde, quod is, qui ed † iudicatum ſoluendum, vel
factum aliquod ſimpliciter ſe obligat, præciſè illud
quoque præſtare teneatur, remoto omni beneficio excuſſionis,
aut diuiſionis, vt ſupra hoc ipſo capite *part.
1 numero* 317. & *part. 2 numero* 92. demonſtraui. Quis
dubitet, non minus etiam appellationem, ſi non verbis,
reapſe tamen, & ſic eo ipſo remotam cenſeri,
quod fideiuſſor ſe primi approbatique, fortaſſis etiam
ordinarij iudicis, non quidem contra ſe, ſed contra
principalem ſuum iudicatis ſatisfacere velle confeſſus
eſt, & conſenſit? Cum in conſeſſum nullæ eliæ ſint
partes iudicis, niſi in ſententiendo, & exequendo,
Ancharan. in cap. 1. colum. 4. de iniurijs. Innocent. Carocius
dicta deciſione 136. *numero* 13. Multo minus ferendus
eſt fideiuſſor, ſi dicat, ſe non aliter fideiuſſiſſe de iudicato
ſoluendo, quàm ſi iudex rectè iudicaret. Non
enim quid ipſe ſenſerit, ſed quid promiſerit ſimpliciter,
in conſiderationem venit, ne dicam, quod ſententie
etiam propterea non ſtatim cenſeatur iniuſta, quia
fideiuſſor, & is ne quidē nominatim condemnatus, in
cerebro ſuo eam fortè pro iniuſta habet, aut quia ab
63 ea ſit prouocatio, cum potius quælibet † ſententia
præſumptionem iuſtitiæ, ac rectitudinis tam diu pro
ſe habeat, & auctoritate diuina ſit munita, donec contrarium
probetur Menochius *de præſumptionibus lib. 1.
quæſt.* 80 *numero* 7. & 9 Anton. de Gamma *decis. Luſitan.*
110. *num.* 5. (quam probationem vtique noſter fideiuſſor
ne verbulo quidem ſibi reſeruauit) & prætereà
quoque vt plurimum, etiem à bene latis ſententijs
per iniquos homines, (quibus iudicare ſecundum
illorum nutum, aut votum, ac præconceptas opiniones,
eſt demum rectè iudicare,) temere, friuole, fruſtratoriè,
& minus rationabiliter appelletur, vt iura
tam Canonica, quam Ciuilie, & quotidiana experientia
ſatis abundè teſtantur.

64 Atque hanc partem † veriorem, & in iudicando ſe-
65 quendam eſſe autumo, niſi fortè iam craſſa † iudicis
deprehendatur iniquitas, vt manibus quaſi palpari, ac
nullo colore palliari poſſit, tunc enim aliud forſitan
ſtatui poſſet, quanquam ne ſic quidem aliter, quam ſi
iudex ſuperior ita arbitretur, ne cuilibet ribaldo liberum
ſit, promiſſiones ſuas in iudicio, & apud acta factas,
ac executionem rerum bene iudicatarum veteratorie
eludere.

66 Et proinde non † eſt contrarius Vincent. de Francbis
in decis. Neapolitan. 400, *num.* 5. vbi probat: Licet
ſententie lata contra fideiuſſorem de iudicatū ſoluendo
executioni demandari poſſit, abſq; nouo proceſſu,

quod tamen hoc non aliter obtineat, quam si sententia sit valida, existente autem sententia notoriè nulla, & invalida, quod ab executione abstinendum sit: Nam iudicium huius validitatis, vel invaliditatis non stat apud partem, sed apud iudicem superiorem, nec ipse negat, nec à quoquam, nisi cerebrum in calcaneis gestet, negari potest.

67 Qui tamen † fideiussori de iudicatum solnendo rursus in hoc commodetur, si is fortè non admissa interposita appellatione summariè, & executivè fuerit exactus, vt rursus adversus debitorem habeat ius paratæ executionis, causam nullam dico, auctoribus Hippolyto *in rubric. de fideiussor num. 362. & seqq.* Bartolo, & Bald *in l. fin. §. 1. nu. 3. C. de vsur. rei iudicatæ.* Angelo *in l. cum eorum num. 3. C. de sentent. & interlocut. & in l. cum vendente. C. vbi causæ fiscales.* Colero *de process. execut. part. 3. cap. 2. num. 30.* Bertazolio *d. clausul. 43. glossa 8. numero 2.* & novissimè Valentino Franco *de fideiussoribus capite 5. numero 516. & 517.* quibus addo Rodericum Suarez. *d. titul. de comperendinat. §. sed pone quæstionem. nu. 22. 23. & 24* Barnab. Cornazzanum *decis. Rotæ Lucens. 209. nu. 3.*

68 Idque nominatim exprimitur † in prædicta Ordinatione Solmensi, *tit. 16.* his verbis: pro summa capitali, &c fideiussores habent potestatem eundi contra suum principalem, & si bona ipsius non sufficiunt, in corpore luat penas *tit. 5* *quibus adde illa, quæ dixi supra hoc ipso, capit. part. 1 nu. 95.*

69 Imò, si † fideiussor taliter sit condemnatus, vel de proximo fortassis condemnandus, tum actionem mandati rursus adversus debitorem intentare poterit, quamvis adhuc nihil soluerit *l. Lucius. 38 §. 1. ff mandati. cap. fina. extr. de fideiussor.* Hippolyt. *in rubric. de fideiussor. num. 216. in fin.* Ioan. de Arnono *singul 81.* Tiraquell. *in legib. connub. glo. 2. num. 5.* Valentinus Francus *d. c. 5. num. 575 576. & seqq* Modest. Pistoris *illustrium quæ-*

70 *stion. part. 1. quæst. 2.* Et † ideò Scæuola *in l. fideiussor. 45. ff de fideiussor.* respondit: Fideiussorem, qui pro venditore in certam quantitatem condemnatus est, cum hærede venditoris ante diem, quo iudicatum facere compelleretur, agere posse, sed ex iusta causa ad officium iudicis pertinere, vt fideiussor, aut defendatur, aut liberetur. Huius etiam meminit Speculator *in tit. de iudicijs. § specialia. numero tertio. in verb. vnde cum ipsi creditori sim condemnatus in diem.* Licet ibi Ioannes Andreæ *in additionibus* velit, fideiussorem in libello suo non tantum narrare debere, quod per sententiam iudicis, condemnatus sit sed quod etiam ab illa sententia appellaverit, *iuxta l. si pro ea. C mandati & l. 8. §. quod & ad actionem. ff. eod. tit.*

71 Multo autem † magis prædicta procedunt, si fideiussor vigore instrumenti guarantigionati conveniatur, & condemnetur, tunc enim statim actionem mandati intentare potest, etiamsi nihil adhuc soluerit. Bal. *in d. l. si pro ea num. 7.* Franc. Marcus *quæst. 398.* Alciat. *in responso 5. num. 14. lib. 8.* & pulchrè Francus *d. capit. 5. num. 583.*

72 Num † verò sententia lata contra principalem executionem paratam quoque habebit contra fideiussorem iudicio sisti? Quæstionem equidem hanc quotidianam esse testatur Rodericus Soarez. *in declarat. legum fori. titul. de comperendinat. §. sed pone quæstionem. in principio. mihi pagina 182.* Sed mire à Baldo, Angelo, Fulgosio, Paulo de Castro, & Alexandro torquetur, vt apud Rodericum ibi videre licet, qui & ipse non satis explicat, cui opinioni finaliter adhæreat, & sanè eam controversam esse fateri oportet cū Valentino Franco *in tract. de fideiuss. cap. 5. num. 228.* qui tamen ibidem vitiosè allegavit decisionem Capellæ Tholos. 196. cum sit 196.

73 Quid igitur statuemus? Ego † equidem in sententiam Bartholomei Socini *in l. 2. § in fideiussorem. ff. qui satisdare cogant.* transeo, volentis, si fideiussor de iudicio sisti ea sententia lata conveniatur, vt sistat, quod possit executivè procedi: Sin autem non conveniatur ad ipsum factum sistendi, sed ad interesse, quod agendum sit via ordinaria, ad hoc, vt tale interesse quoad certam quantitatem, fideiussore cum suis allegationibus audito, definiatur. *Vide quæ dixi supra hoc ipso cap. part. 1. num. 159.*

Non incommodè verò prædictis adijcitur, & hæc
74 indagatio: Num † in taxatione expensarum fideiussor de iudicatum soluendo sit citandus? Dubitationem huiusmodi movit Bald. *in cons. 46. incip. Notandum. nu. 3 lib. 7.* tenens ibi, stricto iure non esse necesse, cum huius fideiussionis natura sit, vt fideiussores etiā non citatos afficiat. Hippolyt. de Marsil. *in l. patre. nu. 81. ff. de quæst.* Horat. Carpanus *ad statut. Mediolanens. part. 1. cap. 56. num. 42.* Sed, vt alij opinantur, cautius
75 est, † illum citare, sicut per textum *in l. secunda. Cod. si propter public. pensitat. l. eum miles. §. primo. ff. ex quibus causis maior.* voluerunt Cravetta *consil. 272. numer. 8.* & Ioan. Baptista Asinius *in praxi iudic. § 32. c. 9.* quos sequor.

Octavum beneficium fideiussoribus competens,
76 est Exceptio † Moratoriæ dilationis, qua scil. muniri debitor solet, ne intra quinquennium ab ipso quid petatur, vt dixi supra *cap. 5. nu. 101. cum seqq.* Hæc enim fideiussoribus quoque competit, & prodest,
77 est, modo † eorum in Rescripto dilationis nominatim sit facta mentio, alias enim personale est beneficium, ac personam debitoris non egreditur. Ioan. Baptista Asinius *in tract. de execut. in prolegomen. cap. 2. nu. 19. & 20.* Menoch *de arbit. iud quæst. casu 203. num. 26. & casu 337. in fin.* Colerus *de process. execut. part. 1. cap. 4. num. 17 & cap. 10. nu. 338. & 339.* Andr Rauchbar.
78 *in quæst. suis part. 2 quæst. 7. nu. 36.* Vel, si † reus comparens, ad fideiussoris defensionem opponat de dilatione sibi concessa. Cynus, & Baldus *in l. quoties. C. de precib. Imp. offer.* Baldus *in l. tam mandatori. num. 8. C. de non num. pecun.* Marcus Anton. Cucbus *in tract. de moratoria præscriptione. num. 135.* Surdus *decis. 301. nu. 16.*
79 Colerus *d. cap 4 nu. 20 & 21* Vel, si † concessa sit dilatio vni debitori, (non, creditori, vt vitiosè scriptum est, apud Fabium de Anna mox allegandum) motu proprio principis, tunc enim operatur etiam quoad fideiussorem. Ita post Salicet. Rebuff. & Cuchum tradit Fabius de Anna *in consult. 182. num. 9. 10. & 27.*
80 vbi dicit, idem esse, si fideiussor † non renuntiaverit beneficio cedendarum actionum, iuxta Cuchum *d. loco. num. 139.* Sed quia hæc ipsa quæstio per aliquot conclusiones à Valent. Franco *in tract. de fideiuss. cap. 3. à num. 154. vsque ad nu 183.* & Ioan. Bernardino Muscatello *part. 2. quæst. 9.* admodum eleganter est tractata, ne actum agam, sufficiat, lectorem ad illorum operas remittere. Addo saltem Petr. Anto. Angusolam *in cons. 142. nu. 2 lib. 3* vbi etiam hanc materiā attingit.

Nonum beneficium fideiussoribus competens est,
81 quod si † adversus debitorem principalem eiusve hæredes aliquoties frustra pro solutione iudicialiter institerint, possint deniq; in Camera Imperiali pro Promotorialibus supplicare, modo simul exhibeant talia documenta, ex quibus, vel iustitiam denegatam, vel studiosè protractam esse appareat, vt videre licet apud Noahum Meurerū insinuata fuit ordinario processus *part. 1. nu. 73. mihi fol. 27. & 28.* Impetratis verò insinuatisque promotorialibus meminerint fideiussores, denuo pro administranda iustitia requirere, alioquin enim in Camera non decernetur citatio, vt vult
82 Mysing. *cent. 5. obs. 55.* Quanquam † id contrariari videtur textus Ordinat. Cam. Imper. *part. 2. tit. 26. § fin. in verbis.*

Decimum beneficium fideiussoribus competens, & in doctrina Baldi *ad l. tam mandatori. in fin. C. de non*
83 *num. pecun.* fundatum, statui potest, quod † fideiussor, si rescriscat alium suo principali non soluendo existenti pecuniam

pecuniam quandam adhuc debere, ne de forte peri-
clitari necesse sit impetrare possit mandatum de
arrestando, aut potius non soluendo suo debitori illã
pecuniam prout ẽt in Cam. Imp. tales processus decre-
ti sunt in cã, credita realia Electoris Menij, & aliorũ
Marchionum, Comitum; cuius ratione Elector Mo-
guntinus Comitibus Stolbergensibus ex transactione
adhuc ad aliquot millia florenorum obstrictus erat,
27. *Ianuarij*, & 11. *Februarij*, *Anno* 1592. Ætiologia
84 verò huius decisionis est, quod † debitoris mei
debitor etiam meus est debitor, non quidem con-
uentione, sed rei digressione, vt eleganter decla-
rauit Vincen. de Franchis *decis.* 75. *numer.* 8. cum quo
transit Martin. Monterus à Cueua *decis. Regni Aragon.*
2. *num.* 23. 24. 25. & 26. Vt tamen hi processus obti-
neantur, primum obligatio debitoris, in originali
exhibenda: Deinde narrantur, debitorem non esse sol-
uẽdo periculumque dilapidationis imminere: Deniq;
alternatiuè petendum, arrestum debiti ad hoc fieri,
donec vel satisfaciat debitor, vel idonee de soluendo
caueat. & *faciunt huc nihil, quę attuli supra c.* 19. *nu.* 60.

VNDECIMVM beneficium fideiussoribus compe-
85 tens est; Quod † si creditor sit inops, & per aliquod
tempus non petierit debitum, aut alias verisimiles cõ
iecturæ factæ solutionis, adsint; postea autem, absente
debitore principali fideiussorem pro solutione facien-
da conueniat, fideiussor instare possit, vt creditor prius
iuret, num sibi sit satisfactum a debitore necne, vt pul
chrè deducit Ioseph. Ludouic. *decis. Lucensi.* 35. *per to-
tum.* & *tetigi supra, cap.* 24 *num.* 140

DVODECIMVM beneficium fideiussoribus compe-
87 tens esse existimo, quod † sententia in contumaciam
lata contra principalem delinquentem, non præiu-
dicet fideiussori pro pœna, nec contra eum, execu-
tionem mereatur, sed non obstante priori processu,
opus sit nouo contra eum, & veris probationibus de-
licti, non equidem eum in finem, vt si sententia con-
tra principalem in contumaciam ex vi statutorum la-
ta sit, eam impugnet aut retractet, principalemve de-
fendat, sed vt seipsum contra impetitionem aduer-
sarij tueatur. Bart. *disput.* : *incip. Perusinæ ciuitatis statu-
to.* Castrens. Alex. Ias. & Socin. *in l. cum filiusfamilias ff.
de verb. oblig* Alex. *consil.* 84. *col.* 1. *vol.* 2. Roland. à Valle
consil. 94. *num.* 22. 23. & 24. *vol* 3. Et ita communiter
Doctores tenere, asserit Iulius Scarlatinus *in consilio*
114. *nu.* 4. & 6. *inter consilia criminalia Ziletti. vol.* 1. vbi
fusius id explicat, & *vide, quæ dixi supra cap.* 24. *nu.* 198.
& *seqq.*

DECIMVMTERTIVM beneficium fideiussoribus
88 competens constituo, quod † in iure valida sint sta-
tuta, quando ciuis, & forensis simul fideiusserunt,
quod debeat prius excuti forensis, quam ciuis non
obstantibus vllis renuntiationibus, vel statutis simi-
libus. Bart. *in l. sed si ego. num.* 3. *ad SC Velleian.* Io. Kop-
pen. in Rangersdorff. *in decisionib. suis quæstio.* 56. *nu-
mero* 11. qui tamen ibi fatetur, in contrarium esse ius
commune, vtpotè, quo liberum est creditori, facta re-
nuntiatione diuisionis conuenire, quem velit, cæte-
rum, cum hodie maximè rixæ oriantur ex eo, quod ci-
ues exacti in difficultates, & circuitus recipiendi por-
tiones à forensibus confideiussoribus conijciantur,
speciali constitutione aliud statuendum esse.

DECIMVMQVARTVM beneficium fideiussoribus
89 competens est, quod † fideiussor tutoris conueniri de-
beat iudicio ordinario, & non executiuo, etia senten-
tia lata contra principalem, prout pulchrè per plura
allegata confirmat M. Anton. Natta *in consi.* 345 *nu.* 1.

90 DECIMVMQVINTVM beneficium est quod † fide-
iussor soluens in Camera Principis pro debitore fisci,
potest, præterito eius iudice ordinari, eum coram iu-
dicibus fiscalibus conuenire, sicut fiscus poterat.
Ratio est, quod quando priuatus priuatum conuenit,
ex causa, quæ à fisco dependet, tunc iudex fiscalis co-
gnoscit, *l. cum vendente. C. vbi causæ fiscales. l. si minori. C.
de iure fisci.* Vnde actoris est electio, ita tamen, vt si
alteruter electus, & aditus sit ad alterum recurri non
debeat, *d. l. cum vendente in verb. si eius audientiam ele-
ris*, & ibidem Bald. Salycet. Castrens. ac nouissimè
Dn Herman. Vulteius IC. Germaniæ eximius *n.* 8.
C. vbi causæ fiscales Marcus Anton. Peregrin. *de iure fisci.
lib* 7. *tit.* 1. *num.* 7. Qui ibidem quoque *num.* 4. adiicit;
91 Quod fideiussor † pro reo in aliquo officio fuluens,
possit reum in illo officio conuenire pro sui indemni-
tate, licet alias sit iudex incompetens. *Bart. in l. cum
eorum. C. de sent. & interloc. om. iud.* Nec minus scite
illud ipsum ostendit Dn. Vulteius *d. loco num.* 7. prote-
92 gula † ponens, quandoque fieri, vt de qua causa iudex
iudicare non potest, si à seipsa ortum habeat, de ea
apud iudicem illum agi possit, si ortum habeat à cau-
sa eiusmodi, quæ ad iurisdictionem ipsius pertinet. Et
quia sequentia Dn. Vulteij verba notabilia sunt, malo
eadem ipsa hic inserere, quam aliena pro meis in fo-
„ rum protrudere. Sic igitur pergit. *Exemplum vulgo*
„ *ponunt in eo, qui pro accusato criminali aliquo iudic o fide-*
„ *iussit, se pœnam pecuniariam soluturum, si eum ingat accu-*
„ *satum in ea causa condemnari. Finge, accusatum esse con-*
„ *demnatum in illam pœnam, & cum ipse non solueret, fide-*
„ *iussorem ex promissione sua pœnam soluisse, ad quod certũ*
„ *est ipsum a procuratore Cæsaris cogi posse. Fideiussor ab eo,*
„ *pro quo fideiusserat, pecuniam solutam repetiturus implo-*
„ *rat officium iudicis illius, coram quo causa criminalis*
„ *erat acta cuius iudicis alias in ciuilib. nulla est cognitio. Cer-*
„ *te hæc causa inter fideiussorẽ, & eum, pro quo soluit, vtpotè*
„ *quæ non sit criminalis, sed ciuilis, per se non perti-*
„ *net ad cognitionem iudicis criminalis, quod tamen iudicis*
„ *criminalis illo non attento, de ea cognoscẽdi ius est id fit pro-*
„ *pter aliud videlicet, quod hæc controuersia occasionem habet*
„ *à negotio, cuius cognitio ad iudicem criminalem per se perti-*
„ *nebat, in quod negotium inciderit hæc fideiussio.* Hactenus
Vulteius. Cui iunge tradita per Petrum Augustin. Mor-
lam *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 9. *in* 22 *præmissio. num* 93.

DECIMVMSEXTVM beneficiũ fideiussoribus cõ-
93 petens esse arbitror, si † ad alicuius instantiam fa-
ctum sit sequestrum, alter verò ad euitandum seque-
strum, fideiussorem dederit, de stando iuri de non li-
tigando siue deteriorando, & de restituendo absque
aliqua procrastinatione in casu victoriæ, & de exhi-
bendo ad omnem Curiæ requisitionem, &c. ac post-
modum ille actor siue impetrans, ad cuius instantiam
sequestrum fuerat factum, litem nõ prosequatur, quod
reus, & fideiussor non cogatur in illa incertitudine sẽ-
per manere obligati, sed quod post lapsum triennium
(*vt probaui supra cap.* 5. *nu.* 330.) possunt petere à iudi-
ce, vt actori terminus assignetur ad agendum, alias se-
questrum relaxandum, & fideiussores liberãdos fore,
in tantum, & actor in expensas retardatæ litis, & in-
teresse teneatur. Iacob. de Arena *in tract. de sequest. nu.*
2. *cum seq.* Curti *eod. tit tract. nu.* 52. Muscatell. *in pract.
fideiuss. p.* 1. *modo* 17. *num.* 22. & 23. (vbi dicit, hanc
esse cõem opin.) Ioa. Bauman *in tract. de sequest. c. fin.
nu.* 2. Rutger. Ruland. *de commiss. par* 4. *lib.* 4. *c.* 5. *nu.* 38.

DECIMVMSEPTIMVM beneficium fideiussoribus
94 competens, præbet mihi † ius municipale Lubecense,
quo cauetur, si intra biennium dos promissa, vel e au-
ta nõ petatur siue exigatur, quod fideiussor e pro eius
solutione amplius respondere non cogantur. Verba
ita habent *lib* 1. *tit.* 5. *art.* 3. Qui prosponsalibus fuit fi-
deiussor, si non requisitus annorum duorum termino
liberatus est.

DECIMVMOCTAVVM beneficium fideiussori cõ-
95 cessum constituere possum illud, vt † si pro tutore fi-
deiusserit, isque nun administrauerit, tametsi adhuc
iste conueniri possit, fideiussor tamen non pos-
sit, ipse enim conuenietur, tanquam socij, administra-
uit, fideiussor. *l. vlt. C si tutor vel curator non gesserit.* At
fideiussor pro eo solum promisisse censetur, q[illegible]

obligatione debet, non quod aliena, cum igitur eidem
effectus non sit, ad hunc casum etiam fideiussio non
protrahetur, *l. 4 § illud ff. rem pupilli saluam fore.* Alciat.
lib. 3. axiom. 1. in fi. ff. de verb. sign.

DECIMVMNONVM beneficium, quod fideiussori-
96 bus quoq; assignari, & concedi potest, est, quod † si
quis donauerit alicui bona sua omnia in prægnanti
forma, & posteà vendat rem aliquam alicui, vel obli-
get aliqua ex dictis bonis ex causa mutui, fideiussionis,
vel alterius contractus, quod hoc casu succurratur cre-
ditoribus, ac fideiussoribus, ne sint in damno, & bona
fides eis noceat; nihil obstante donatione præceden-
te, cum causa lucratiua, & onerosa concurrente, sem-
per onerosa sit præferenda Ita eleganter decidit Vin-
cen. Carocius *decis. 1. per tot.* ex singulari doctrina Bal
di *in Rub. C. de reuocand. his quæ in fraud. cred. sub nu. 5.
vers. sed pone.* quæ ab alijs, ibi à Carocio allegatis, tan-
quam valdè notabilis commendatur.

VIGESIMVM beneficium fideiussoribus compe-
97 tens esse arbitror, quod † mortuo fortè debitore prin
cipali, fideiussor petere possit, vt hæredes debitoris
cautionem indemnitatis renouent, seseq; ex sua per-
sona quoq; ad eam seruandam obligent, idq; apprime
98 conducere, nun dubito. Renouatio enim † in hisce, &
similibus actibus præsumitur facta ijsdem qualitati-
bus, & intelligitur secundũ naturã primi, & præceden-
tis cõtractus Bald. *in l. 1. col. penult. C. quando non petent.
par.* sensit Bart. *in l. si mihi & tibi. in fin ff. de verb oblig.*
99 Modest. Pist. *cons. a t. nu. 51. p. 1.* Et plus solet † timeri,
quod specialiter promittitur, quã quod generali spon-
sione concluditur, *c. quanquã s 3. d. stinct. gl. in c. 1. de con-*
100 *sti. in vtili vel inuti.* Et quia † nunc in more positũ est
omniũ gentium ferè, vt mortuo principe à successore
eius, initio principatus, immunitates beneficia, priui-
legia, honores superiorum Principum confirmentur,
petentibus cum priuati, tũ ciuitatibus, collegijs, cor-
poribus, societatibus, non petentibus adimantur, nisi
benignè princeps præueniat petitionem. Cuiac. *in l. 6.
mihi pag 23. ff. de excus. tut.* cui iunge Andr. Gail. *lib. 2.
obs. 1.* Modestin Pistor *cons. 37. per tot.* Idcirco illis, qui
fortè pro Principibus de mortuis fidẽ suã interposue-
runt, receptis reuersalibus, aut cautionibus indemni-
tatis, consiliũ do, vt à successore eius tales cautiones
sibi in meliori forma renouari petant, per hanc, vel si-
milem formulam: Quod omnia bona tã mobilia, quã
immobilia principalis, sit cuiusq; status, & cõditionis
exponet pro releuatione dicti fideiussoris, & de omni
damno, & interesse eum releuabit. Ea enim ratione
euitare possunt gurgitem illum disputationis, vtrum
101 successor † ligetur contractu prædecessoris, nec ne,
de qua alibi Doctores tractant, & nominatim Matth.
Cuno *lib. 1. de pactis. c. 24. nu. 45. & seqq.*

VIGESIMVMPRIMVM beneficium fideiussoribus
102 competens constituo, quod † de iure communi quã-
do fideiussor soluit pro principali, quilibet iudex, etiã
incompetens, potest etiam de facto, & statim sine no-
uo processu compellere debitorem ad soluendum fi-
deiussori id, quod fuit ab eo exactum nomine princi-
palis. Ita notat Marsilius *in tract. bannitorum verb. iudi-
ce nu. 172.* Horat. Carpanus *ad statut. Mediolan part. 1.
cap. 413 nu. 46.*

VIGESIMVMSECVNDVM beneficium, quod fide-
103 iussoribus assigno, est hoc, quod † fideiussor accedens
obligationi factæ à marito versus vxorem, vltra quar-
tam non tenetur, nisi fortè susceperit omne periculũ.
Ita traditum est à Lancellotto Gallia. *in consuetud.
Alexandriæ, incip. item quod mar tus. verb. non possit. q. 9.
per tot.* Horat. Carpano *ad statut. Mediolan part. 1. capit.
195. num. 188. & cap. 425. num. 6.* Atque hactenus de
beneficijs, ac exceptionibus, quæ fideiussori compe-
tunt, quibus diligens lector alia in cumulum adijcere
poterit.

CAPVT XXVIII.

Quo tempore fideiussor beneficijs, & exceptionibus suis vti debeat.

SVMMARIA.

1 *Facultas concessa pro certo tempore, non competit vltra illud tempus.*

2 *Ius concessum aliquo tempore, post illud tempus videtur esse prohibitum.*

3 *Regula, Ad tempus permissum, post tempus prohibitum censetur. etiam contra fideiussorem operatur, ex Vincentio Carocio.*

4 *Lapsus diei habet vim pacti de non petendo, paria enim sunt lapsu temporis, vel renuntiatione excludi.*

5 *Excussionis beneficio non gaudet fideiussor, si illud non opponat. Idem de beneficio diuisionis dicitur. nu. 6.*

7 *Exceptio dilatoria ante litem contestatam opponenda. Ratio adfertur. nu. 8. & 9.*

10 *Exceptio peremptoria tam ante, quam post litem contestatam, & quandocunq; ante sententiam latam opponi potest. Ætiologia ponitur nu. 11.*

12 *Exceptiones omnes sui natura sunt perpetuæ. Et numer. 13. & 14.*

15 *Exceptio excussionis est dilatoria, & num. 16. Sed alii contra, nu. 18. A quibus dissentit Vincen.* Caroc. *num 20. Inter has opiniones mediam amplectitur auctor. nu. 21. Quam ampliat. nu. 22.*

17 *Fideiussor si cum creditore litem sit contestatus, non potest excipere de excutiendo reo forsan reuerso, sed præcisè cogitur satisfacere. Sed contrarium defenditur. nu. 24.*

19 *Exceptiones nullæ sunt anomalæ ex Zasio, & Arnoldo de Reyger.*

23 *Excussionis exceptio post litem contestatam rectè opponitur, si bona de nouo ad debitorem perueniant, licet is prius repertus sit non soluendo.*

25 *Iudicio pendente contra fideiussorem, si principalis interim fiat soluendo, fideiussor contra executionem beneficio excussionis vti potest.*

26 *Exceptio excussionis si saltem superuenit iudicio pendente, sufficit.*

27 *Ius ex causa præterita descendens dicitur etiam prodesse, si constante iudicio accedat, ex Costalio.*

28 *Cessione actionum non admodum consulitur fideiussori.*

29 *Executor super exceptione diuisionis cognoscere potest.*

30 *Exceptio diuisionis est dilatoria. Sed anomalam esse probatur. num. 31. Eaq; sententia est communis, & verior. num. 32.*

33 *Iacobi Butrigarii, Antonij de Padilla, & Boerij quadam opinio non admittitur.*

34 *Cessio actionum ante solutionem, vel in ipsa solutione facienda. Et nu. 35. Sed diuersum alijs placuit. nu. 37. quibus auctor accedit. nu. 40. 41. 42.*

36 *L. Modestinus ff de solutionibus. intellectus. Et nu. 44.*

38 *L. cum is. 36. ff. de fideiussorib intellectus.*

39 *Verba, Sed non in est, correctionem inducunt.*

43 *Exceptio excussionis opponi potest etiam cum ex instrumento guarantigionato agitur.*

45 *L. 1. §. non tantum. ff. de tutel. & rat. distrab. intellectus.*

46 *Dictio, Post, refertur ad extremitatem.*

47 *L. 2. C. de contrar. iud. tut. interpretatio.*

48 *L. Stychum. 95. §. si mandatu. 10. ff. de solutionibus. sensus.*

49 *Exceptiones peremptoriæ quænam sint.*

50 *Exceptiones dilatoriæ quænam appellentur.*

51 *Exceptio vsuraria, non intra quindecim dies, nec intra octiduum, sed intra tempus iudici arbitrarium, opponi debet.*

52 Fide-

25 *Fideiusfor non agit contra principalem tempore feriato, quo ipse conueniri non poterat.*
53 *Fideiussor in diem scriptus, si ante diem soluat, actionem mandati non habet, nisi die aduenìente.*

Non satis est fideiussorem exactè scire, quænam beneficia, quæ, itidem exceptiones sibi competant, nisi etiam simul probè teneat, quando iisdem oportunè vti debeat, ac possit, ne audiat sibi occini vulgatum illud, post factum venisti, de quo Erasmus in *Adagiis Chiliad.*
1 *4.centur. 1.adagio.22.* Facultas enim † concessa pro
certo tempore, non competit vltra illud tempus,
*l.statuliberum.§.Stychum.ff.de legat.2.l.si vnus.§.si cum
reo.l.epistola.ff.de pactis* Ioan. Cephalus *cons.235.nu.11.*
2 *lib.2.* Et † ius concessum aliquo tempore, post illud
tempus videtur esse prohibitum. Abbas & Canonistæ
in c.ex parte.extra,de obseruat.ieiunij. Bald. *in d.l.si vnus.
§.1.* Paulus de Castro, *in d.l.epistolæ.* Socin. *cons.19.
colum.fin.lib.1.& consil.273.colum. penult. versic.sed ad
hanc.lib.2.* Tiraquel. *in l.si vnquam verb reuertatur.num.
332.C.de reuocand donatio.* Menoch. *consil.63.num.10.*
3 *lib.1.* Vincen. Carocius *decis.76.num.17.* (vbi † in
specie asserit Regulam, ad tempus permissum, post
illud prohibitum censetur, operari etiam contra fide-
iussorem (Balthasar Benedellus *in tract. de iure proti-
mis.§.transcurso.nu.4.* Hinc etiam Baldus *in l.1.colum.
2.versic.extra opponitur.C.quando dies.legat.ced.& in l.
si ca.C.qui accus.non poss.& cons.169 l b.1.dixit.* Lapsum
4 diei † habere vim pacti de nō petēdo parta eoim sunt,
lapsu temporis vel renuntiatione excludi, *l.1.§.sed
videndum ff.de success.edicto.* Cum igitur exceptiones,
quibus se tueri potest fideiussor, aut sint dilatoriæ, vel
peremptoriæ, temporales, vel perpetuæ, ante, vel
post solutionem, imò & ante vel post sentētiam com-
petens, cautum vtique oportet esse fideiussorem, vt in
tempore, & cum oportunitate talibus exceptionibus
vti intendat, eosque opponat, siquidem in tempore
venire, omnium rerum est primum, teste Comico, Atq;
5 in specie traditum est, quod † fideiussor non apponat,
sed valeat iudicium, Bart. *in l.si mancipium.§.1 de eui-
ctionib.* M. Mantua *singul.593.num 1.* Ratio est, quod
6 † parte non opponente, multa fieri possunt, quæ alias
non fierent. Iason *in l. vniuersa C.de precip.Imp offer.&
in l.patre furioso.in 5.6.notabili.ff de his qui sunt sui vel
alien.iuris.* Neuizanus *cons.44.nu.3.& consil.65.nu.12.*
Idem, quod modo dixi, de exceptione diuisionis quo-
que cap præced. *par.2.nu.78.* statutum est, vt ibi vide-
dere licet.
7 Si † igitur exceptio dilatoria est, hoc est, quæ tan-
tum causam differt, & litis ingressum impedit, tunc
non nisi ab initio, & ante litem contestatam opponē-
da, & probanda est, *l.1.C.sent.rescindi non posse.l. exce-
ptionem C.de proba l.ita demum.C.de procur.l vlt.l si quis
aduersus aduocatus.C.de except.c.pastoralis. extra, eod.tit.
c inter monasterium. extra de reg.iur.* Hermanus Vulte-
ius *in l.3.num 14.C.de iurisdict.* Chilianus Konig. *cap.
44.num.6 versic.*non docet plus expectare. Et hæc est
communis opinio, teste Eman. Soarez. *in thesauro.
com.opin.lit.E.num.163.cum seqq.* Menoch. de *arbit.iud:
8 quæst.casu 240.nu.7.* Ratio est, quod † hæ exceptiones
sunt ex personis, hoc est respiciunt ea, quæ potissimū
iudicium constituunt, ergò necesse est, eas opponi, ex-
cuti, disceptari ante iudicium, aut in exordio iudicij,
seu in ipso limine quæstionis, vt ait Symmac. *libr.1.
9 epist.* quia † iam constituto iudicio, frustra agitur de
eo constituendo, *l.pen.C.de excep.* Cuiat. *lib.18.obs.c.34.*
quem tamen etiam *lib.9.cap.23.* lector inspicere po-
terit.
10 At si † exceptio est peremotoria, tunc non solum
in initio ante litem contestatam, sed etiam post, &
quandocunque ante sententiam latam opponi potest,
*l.peremptorias.C.sentent.resc.non posse.l.præscriptionem.
8.C.de excep.* Imola, & Dd. *in cap.sicut.extra,de re iud.*
11 Ratio est, quod † hæ exceptiones non sunt de iudicio
constituendo, sed de iam constituto finiendo, quia
rem ipsam feriūt, de qua agitur, & reum releuant, h. e.
descendunt ex causis, & personis iudicis actoris, &
rei nō respiciunt, ideò quamdiu iudicium durat, tam-
diu etiam opponi possunt, *l.2.C.sentent.rescind nō posse.*
Cuiac. *d.lib.18.obser.cap.34.*
Eodem quoque respicit altera distinctio, quod quę-
dam exceptiones sint perpetuæ, quædam tempora-
les. Etsi enim non eadem ratione perpetuæ tempo-
ralesque dicuntur exceptiooes, qua actiones aliæ sunt
12 perpetuæ, aliæ temporales, cum † omnes exceptio-
nes sint perpetuæ, siquidem nō est in potestate Rei, vt
actoris, quando velit suo iure, & defensione sua vti,
sed ea tum demum vti potest, quando actor volt age-
13 re, *l.5.§.fin.ff.de doli excep.* Interim † tamen perpetuę
exceptiooes sunt, quæ perpetuo, hoc est, quacunque
iudicij parte vsq; ad sententiam diffinitiuam opponi
possunt, & semper rem, qua de agitur, perimunt. *§.per-
14 petuæ.Insti.de excep.* Temporales verò, quæ † ad tēpus
nocent, & temporis dilationem tribuunt, hoc est, quæ
non semper locum habent, sed euitari possunt *l.3.ff.
de except.§ temporales. Instit.de exceptionib.*
Vt igitur illud ipsum fideiussoribus eorumque Ad-
uocatis, & Procuratoribus [illegible] quasi dé-
monstretur, ordine repetam præmissa & adductas ex-
ceptiones, ac ostendam, quando fideiussoribus com-
15 modè vti debeat, ac possit. Quod ergo † primo lo-
co ad beneficium, siue exceptionem excussionis at-
tinet, verum nimirum hæc (præsupposito tamen sem-
per, quod ei non sit renuntiatum, alias prorsus friuo-
la esset hæc disputatio) sit dilatoria, siue peremptoria,
temporalis, vel perpetua, duplex super hoc ipso quæ-
16 sito est scribentium opinio. Quidam † enim putant,
eam esse merè dilatoriam, & ante litem contestatam
solummodo opponi posse. Ita ex veteribus docuerunt
Bartol. *in l.2 ff.de except.ac in l prolatam in princip.C de
sent.& interlocut.* Cynus *in 6.quæst.* & Baldus *in l.ex-
ceptionem.C.de excep.* Angel. & Iason *nu.9.in l. decem.
116.ff.de verb.oblig* Bar. Ang & Salycet *in Auth hoc si
debitor.C.de pignorib.* A *ex cons.73.nu 1.l.b 1.* Castrens.
in l.fin.in prin num 9.ff si cer.pet Ex Neotericis autem
ita tradunt Socinus *num.9* & Zasius *num.10.in l 1.ff.
de except.* V Vesenb. *in paratit.ff de fideiuss. num 6.&
in cons.10.nu.12.* Io. Schneidevvin *in § si plures. nu 14.
Instit.de fideiuss* Bertazolius *in tract clausul.claus.40.gl 4.
num.2.* Francis. Bursat. *cons 228.nu 4.* Nicol. Boerius
decis.59.in fin. Anton Neguzant. *de pignorib.1 memb.8.
part.num.44.& seqq* Eberhard. *in Topic. loco ab ordine.
num.5.* (eb hoc veritatem esse dicit) Carolus Moli-
næus *in addit.ad Decium in cons.27.num.8.* (affirmans,
hoc in magna æquitate esse fundatum, introductumq;
ad tollendum circuitum iuris (& Ioan. Baptista Fer-
retus *in cons.228.num.4.* qui eandem opinionem, & ve-
riorem, ac magis commnem pronunciant; Cui etiam
non ita pridem calculum adiecerunt Anton. de Pa-
dilla *in l.1.num.43.C.de iuris & facti ignor.* Hieron.
Marilianus *decis.Gennensi 30.nu 16.* Andr. Fachinæus
lib.8.controuers.c 52. Ioan. Zangerus *de excep.p.2.c.15.*
& nouissimè Daniel. Molerus *in commentar. ad Constit.
Saxonicas p.1 const.3.num.7.*
17. Quam vtique † plerique ex illis ampliant procede-
re etiam isto casu, quando scilicet debitore, vel ab-
sente, vel post excussionem non reperto soluendo,
fideiussor cum creditore litem contestatus est, & prin-
cipalis reuertitur, vel soluendo fit durante adhuc lite.
Tunc enim pendente processu non posse fideiussorem
excipere de excutiendo prius principali, sed præcise
cogi satisfacere, cessis saltem sibi creditor actioni-
bus, volunt per tex. *in. Auth.præsente. verb transacto. C.
de fideiuss.* quæ sententia originaliter est Cyni, & post
eū Salyceti *q.8.in d. Auth præsēte* eamq; secuti Steph.

Aufrer. in addit. ad Capell. Tholosan decis. 81. & decis. 166.
Rebuffus in l. si ita stipulatus. colum. 4. versic. limitatur
autem. mihi pag. 741. ff. de verb. sign. Schneidevvein in d.
§. si plures. nu. 15. instit. de fideiuss. Bertazolius d. clauf.
40 glo. 4. num. 3. Pro quibus Doctoribus fortassis milita-
tat text. in l. scimus versic. sed si defensionem. C. de fideiuss.
vbi dicitur: Si fideiussor semel defensionem subierit,
quod debeat eam vsque ad finem implere, nullæ ei li-
centia concedenda, in media personam tradere, & pe-
cuniarum dationem euadere. Et hæc est prima opinio.
18 Econtra † alij statuerunt hanc exceptionem esse
19 anomalam (quamuis † nullas exceptiones anomalas
post Zasium agnoscat amicus noster Dn. Arnold. de
Reyger in suo processu iudiciali. disput. 4. thes. 19. in glos.)
& tam ante, quam post litem contestatam, quando-
cunq; ante sententiam tamen, opponi posse, quæ sen-
tentia primum auctorem habet Accursium in l. 3. in fin.
ff. de except. quem ibi sequuntur Alber. & Angel. quæ
etiam approbatur à Benedicto de Plumbino in tract.
de discuss. nu. 18. Iacob. de Arena in tract. de excuss. num.
32. Guidon. Papæ decis. 432. nu. 10. Crauetta consil. 263.
nu. 5. ac alijs, quos refert Eman. Soarez. in thes. commu.
opin. lit. F. nu. 136. vbi eam æquiorem, & meliorem, ac
non minus, quam superiorem, receptam esse ait.
Quid ergò in hoc conflictu dicemus? An contenti
20 † erimus conciliatione Vincentij Carocij de excuss.
bonor. p. 3. q. 4. nu. 3. Quod vtique lectori meo liberum
21 relinquo. Ego tamen † astipulor illis, qui mediam
amplectuntur viam, vt nimirum prior sententia de iu-
re sit verior, altera autem benignior, & communior,
ad nullum tamen alium effectum tendens, quam vt iu-
dicium differatur, non etiam in totum perimatur, si-
quidem respectu tantum exceptionis excussionis reus
est absolutus, prout sentiunt Andr. Gail. lib. 2. obseruat.
27. nu. 3. Colerus de process. execut. p. 4. c. 1. nu. 96. Ioan.
Goddæus de contrah. stipul. c. 9. concl. 5. nu. 103. 104. &
105. Io. Zanger d. c. 15. nu. 3. vbi subijcit, hanc poste-
riorem quoq; sententiam in dicasterio VVitebergen-
si Assessores secutos esse. Et rursus num. 5. 6. & 7. vbi
formulas hoc casu pronuntiandi annectit. Vide pari-
ter Martin. Benckendorff. in repetit. l. 1. in 1. limit. 4.
memb. 4. p. nu. 125. 126. & 127. ff. de reg. iur. Io. Emeric.
à Rosbach. in process. cap. 44.
22 Quæ † sententia absq; dubio procedit in fideiusso-
re indemnitatis, is enim etiam post litem contestatam
hanc exceptionem opponere potest. Bald. in c. ex re-
scripto extra, de iureiurando. Hippol. in Rubr. de fideiuss.
nu. 314. Magonius decis. Floren. 45. nu. 7. Eman. Soarez.
23 d. loco. lit. F. nu. 139. vbi communem dicit. Sic † & ex-
cussionis exceptio post litem contestatam de nouo re-
ctè opponitur, si bona de nouo ex successione, vel alias
ad debitorem principalem perueniant, licet is prius
repertus sit non soluendo, ita per text. in c. insinuante.
extra de offic. delegati. tradunt Alex. consil. 100. vol. 5. Hip-
pol. in Rubr. de fideiuss. num. 24. Dd. in c. pastoralis. ext. de
excep. & Rebuff. in d. l. si ita stipulatus col. 3. vers. 12. potest
etiam ff. de verbor. sign. Andr. Fachineus lib. 8. controuers.
iuris. c. 56.
24 Quia autem placuit, in † omnibus rebus potiorem
esse æquitatis, quam stricti iuris rationem, l. placuit. C. de
iudicijs. l. in omnibus. ff. de reg. iur. valdè dubito, an etiam
verum sit, quod supra num. 17. ex Salyceto retuli. Illud
enim in d. Auth. præsente. non dicitur, sed potius con-
trarium, quod nimirum illud, quod ibi statuitur, pro-
cedat, vbi debitor omnino à fideiussore sibi, & exhi-
beri non potest, & sic semper absens manet, pro quo
facit textus in l. si pariter. vers. quod si adhuc. ff. de libert.
causa. Et ideò Petrus de Rauenna in aureo suo Al-
25 phabeto. rectè dicit: Si † pendente iudicio contra fi-
deiussorem, principalis interim fiat soluendo, quod fi-
deiussor contra executionem beneficio excussionis
vti possit. quæ traditio me mouit, vt infra cap. 30. sin-
gularem formulam huius petitionis subiunxerim. Imò
Vincent. Carocius in tract. de excuss. bon. q. 33. num. 20.
21. & 22. part. 2. expressè post cumulationem Dd. au-
26 ctoritates astruit: Quod † sufficiat, si exceptio excus-
sionis saltem superueniat iudicio pendente, ante con-
clusionem in causa. Quo etiam pertinet doctrina Pe-
tri Costalij in l. 9. §. qui ante. ff. de pignor. actione. vbi ait:
27 Quod † ius ex causa præterita descendens, dicatur
etiam prodesse, si constante iudicio accedat. Nec
28 † per cessionem actionum fideiussori satis consultum
videtur, propterea, quod ob moram iudiciorum, l. etia.
ff. vt legat. nom. caueat. incertum litis euentum, l. quod de
betur ff. de peculio Franc. de fideiuss. c. 3. nu. 39. & iudicum
sordes, l. filius. 15. ff. de iudic. interest nostra, potius non
soluere, quam solutum repetere, tex. in l. si stipulatus. 15.
in prin. ff. de fideiuss. l. 3. ff. de compensationib.
Exceptionem DIVISIONIS Epistola D. Hadria-
29 ni (super qua † etiam executor cognoscere potest.
Ioachim. Myntingerus responso 52. num. 10.) quod atti-
net, rursus in diuersas itum est sententias. Nonnulli
30 † enim dilucidi, ac manifesti iuris esse aiunt, diuisio-
nis exceptionem dilatoriam esse, nec prorsus litem
tollere, ac perimere, diutius saltem differre, ac prolon-
gare, & propterea ante litem contestatam objicien-
dam esse. Ioan. Schneidevvein in d. §. si plures. num. 14.
Instit. de fideiuss. Myung. responso 21. num. 19. cum quo
concordant relati à Zangero in tract. de except. par. 2. c.
15. nu. 1. & seqq. & Colero de process. execut. par. 4. c. 1. nu.
96. Atque ita post Cynum, Baldum, Salycetum, Ca-
strensem, Rolandum à Valle, & Gabriel. Romanum
astruit Hieron. Magonius decis. Floren. 4. num. 6. Tenuit
quoque illud ipsum Guido Papæ in consil. 103. num. 4.
& Anchar an. Regens. quæst. 21. num. 9. lib. 2. nec non
Ieremias Setserus in select. disputat. disput. 25. thes. 10. in
31 glos. versic. illud etiam notandum. Econtra † autem alij
existimant eam esse anomalam, ac proinde tam ante,
quam post litem contestatam, vsque ad sententiam,
post sententiam verò non, nisi appellatum sit, opponi
posse. Bartol. Dynus, Imola, & Dd. in l. si dubitet. ff. de fi-
deiussoribus. Imola in c. peruenit. nu. 26. extra, de fideiuss.
Ioan. Faber. num. 16. Angelus num. 7. Portius colum. 2.
Syluester Aldobrandin. & Anton. Picbardo Vinuesa
32 num. 12. in d. §. si plures. Instit. de fideiussor. Et hæc † sen-
tentia proculdubio est communis, & verior, l. si fideius-
sor. 10. §. 1. in verb. ante condemnationem ex ordine postu-
lari foret. C. de fideiuss. Gomesius cap. 13. de fideiuss. num.
15. tom. 2. Bertazolius in tractat. clausul. instrum. clausula
40. glo. 2. num. 4. Zangerus d. cap. 15. num. 4. Eman. Soa-
rez in commun. opin. l. t. F. num. 136. Francus de fideiuss.
c. 5. nu. 460. & 461. & plures alij ab ipso allegati, quos
breuitatis studio omitto.
33 Et quamuis † Iacobus Butrigarius voluerit, hanc
exceptionem etiam post rem iudicatam in ipsa execu-
tione sententiæ opponi posse, l. fin. C. de fideiuss. quam
opinionem quoque sibi magis placere dicit Anton. de
Padilla in d. l. 1. num. 41. C. de iuris, & facti ignor. secun-
dum, quam etiam in Francia iudicatum esse scribit
Boerius decis. 59. num. 9. Mihi tamen à prædicta com-
muni opinione in iudicando recedere minus tutum vi-
detur. Quidni enim homo extremè piger, ac desidio-
sus, imò iudicem apertè ludificare, & rem seriam ne-
gligenter agere meritò dicatur, qui tam honesta exce-
ptionis iuris communis (quod vtique impune igno-
rare non licet) tutus, eam, durante totius litis substami-
ne, ad effugiendam solidi condemnationem, allega-
re, & opponere ne quidem animum inducat, senten-
tiam condemnatoriam exspectet, & tum demum serò
ad hanc sacram anchoram confugiat, iudice interim,
ac creditore pretiosi temporis, ac pecuniarum, quæ in
causidicos siue fori lituos, & id genus hominum pro-
funduntur, iacturam facientibus? argumento l. 6. ff. de
pœnis. & spectant huc, quæ dixi supra c. præced. par. 2. nu.
88. & seqq.
34 Sed videamus etiam † de beneficio sine exceptio-
ne Ce-

de CEDENDARUM ACTIONUM, quando nimirum
siue quo tempore hæc cessio fieri debeat, vt in vtili-
tatem fideiussoris vergat, vtrum ante solutionem
fieri eam oporteat, vel an in ipsa quoq; solutione, vel
etiam post solutionem fieri sufficiat? In hac quæstio-
35 ne † quorundam est sententia, eam cessionē vel ante
solutionem, vel saltem in ipsa solutione, siue ipso so-
lutionis actu faciendam esse, ne sublata per solutio-
nem omni obligatione atque actione, nihil supersit,
quod cedi queat. Ita tenent Speculat. *in titu. de re-
nunt. §. 1. num. 23.* Marian. Socin. *consil. 18. num. 9. vo-
lum. 1.* Iacob. de Arena, & Ioann. à Grassis relati à
Franco *de fideiuss. cap. 5. num. 482.* Decius *cons. 99.* Me-
noch. *de præsumpt lib. 3. ora sump 45. nu. 56. & præsump.
543. nu. 0.* Ioachim. à Beust. *in l. admonendi nu. 319. ff.
de iureiur.* Elbertus Leoninus *in lectura l. si diuisa 13. C.
de locato.* Hugo Donellus *in l. 11. nu. 5. & seqq. C. de fi-
deiuss.* V Velembec. *in paratit ff. de fideius. nu. 6* Ioann.
Schneidevvin. *in d §. si plures nu. 24. Instit eod. tit.* Hier.
Treutlerus *in disput. vol. 2. disput. 28. thesi 6. lit. P.* Ioan.
Goddæus *de contrah stipul c. 9. cracl. 5. nu. 120. & seqq.*
Rutger. Rulaud. *de commissar. par. 4. lib. 6. c 4 nu. 40.*
36 Mouentur autem illi omnes per † textum *in l. Mo-
destinus. ff. de solutionib.* (cuius vtique materia etiam at-
tingitur à Prospero Pasetho *consi. 125. num. 15.* Ioan.
Petro Susdo *in d. dis. 328.* & prolixius ab Antonio Pi-
chardo Viuesa *ad princip. tit à num. 54. vsque ad num.
64. Instit. quib. mod. toll. obligatio.*) vbi dicitur: Si ex in-
teruallo post solutionem fiat cessio, nihil cum ea ces-
sione actum, cum nulla superfuerit actio. Vult dicere
Iurisconsul. solutione eius, quod debetur, tolli omnem
obligationem, neque referre, quis soluat, & ita non
restare aliquam obligationem, quam creditor in sol-
uentem fideiussorem pro regressu aduersus alios suos
confideiussores habendo, transferre possit, extincta
scilicet obligatione per solutionem eius, quod debe-
batur. Vnde, vt illi putant, post interuallum à facta
solutione frustra deinde instatur per soluentem pro
cessione actionum, nisi tempore solutionis protesta-
tio vel pactum intercesserit, de deinceps facienda ces-
sione iurium, quæ habet creditor. Barto. *num 2.* Imo-
la *num 1.* & Angel. *num. 3. in d. l. Modestinus. ff. de solu-
37 tionib.* Obligatio † enim, vt dici solet, semel extin-
cta, non potest amplius reuiuiscere. *l. qui res § aream.
ff de solution.* Crauetta *cons. 298.* Barnab. Cornazzan.
decil Rota Lucensis. 93. num 7. Et pro hac sententia, li-
cet præfati Doctores non allegent, videntur militare
*l. cum alter 11. in verb. potuisti sanè cum fisco solueres, de-
siderare. & l. si necte ligendi 21. in verb non prius ad solutio-
nem, nisi mandata super hac fuerit persecutio, conuenit
vrgeri. C de fide iussor.* ex quibus colligitur, cessionem
ante solutionem desiderandam esse, & nisi quis deside-
rauerit, tunc censeri renuntiasse.
38 Sed ab hac † opinione alij diuortium faciunt, exi-
stimantes, cessionem hanc non solum post litis conte-
stationem. *Guido Papa singul. 877. num. 2.* Imo ante so-
lutionem, vel in ipsa solutione: Sed etiam post solu-
tionem, ne quidem a directo ea de re speciali pacto, ab
inuito creditore peti, ac fieri posse, & debere, quæ
traditio (vt cunq; hic etiam in alia abeat D. Goddæus
39 *d. loco num. 121. & 152.*) apertè probatur in † *l. cum is
,, 36. ff. de fideiussoribus.* vbi Paulus ita inquit: Cum is,
,, qui reum, & fideiussorem habens ab vno ex fideiusso-
,, ribus accepta pecunia præstat actiones, potest quidē
,, dici, nullas iam esse, cum suum perceperit, & perce-
,, ptione omnes liberati sint. Sed non ita est. Non. n.
,, in solutum accipit, sed quodammodo nomen debito-
ris vendidit, & ideo habet actiones, quia tenetur ad
id ipsum, vt præstet actiones. Ecce ICtus Paulus *in
princ. d. l. cum is.* dubitandi rationem mouet ex *d. l. Mo-
destinus* quod nimirum per solutionem omnis subla-
ta sit obligatio, & actio, quod igitur non est, id etiam
cedi nequit, *per text. in l. si procuratorem 8. §. si liber ho-
mo. in verb. nullæ ei mandari actiones possunt, quia nullas
habet. ff. manda.* Verum illam ipsam dubitandi rationē
Iurisconsultus pluribus modis refutat.
40 Et primo quidem per † verba illa: SED NON ITA
EST. His enim verbis Iurisconsulti nostri vtuntur,
quotiescunque id, quod præsupposuerunt, corrigere
& emendare volunt, vt videre licet apud Caium *in l.
Argentarius 10. § eum autem ff de edendo.* & eundem
Paulum *in l. si pupillus. 45. ff. de administr. tut.* Vt & alibi
,, vtuntur his verbis: Quod verum non est. *l. quæsitum.
§. 2 ff. de fundo instructo l. Mela in principio. ff. de alimen.
legat. l. 7. §. 1. in fi ff de iniurijs. l. sic. 133. ff. de verbo. oblig.*
,, Sed hoc non est verum *l. mortuo boue. 4. 1. ff. de legat. 2.*
,, Sed hoc non semper verum puto, *l. 5. §. fin ff. depositi.*
Quod falsum est, *l. si extraneus. 33. ff. de iure dotium.* qua
in re Iurisconsultos veteres secutus est Accursius *in l.
de tutela, verb. prolata. in princip. C. de in integrum restitu.*
Sic etiam Cicero *l. 3. epistol. ad Appium Pulchrum. Nisi
forte, inquit, postea cœperunt legare, quam ego Taurum
transgressus sum, quod certè ita non est.* Seneca *lib. 4 de
benefic cap. 16 Iidem isti, ait gratiam referre ipses fatean-
tur, non quia honestum est, sed quia vtile; Quod non ita es-
se, minore opera probandum est.* Cum itaque Iurisconsul.
Paulus in quæstione de cedendis actionibus senten-
tiam *d. l. Modestinus.* primo loco ponat, & postmodum
subijciat verba illa: Sed non ita est. palam fit, illum
primam sententiam corrigere voluisse. Secundo pro-
41 bat idipsum Iurisconsul. Paulus ex eo, quod † creditor
ab vno fideiussore solidum accipiens, non reuera,
quoad alios confideiussores, datam pecuniam in so-
lutum accipit, sed quodammodo cæterorum nomina
vendit illi fideiussori, qui pro alijs soluit, *vt sunt textus
in l. fideiussoribus. 17 ff. de fideiussorib. & in l. soluitur. § si
conuenerit. ff. Quib. mod. pig. vel hyp. solui.* Vincē.
de Franchis *decis. 55 num. 12.* Vnde etiam alibi habe-
tur, quod pretium magis mandatorum actionum so-
lutum, quam actio, quæ fuit, perempta videatur, *d. l.
Modestinus in fin. ff de solut. l. cum pupillus 21. ff. de tutel.
& ration. distrah. l. cum possessor. in fin princ. ff de censibus*
Nicol. Euerhardi *consil. 1. nu. 6 & 9.* Sicut igitur em-
ptori ex empto actio quandocunque (modo sit solu-
tum pretium) aduersus venditorem datur, *l. ex empto.
in princ l. Iulianus § offerri ff de actionib. empti.* Ita, &
hic dicendum erit in creditore, qui cæterorum fide-
iussorum nomina vni, qui solidum soluit, vendidit.
pulchrè, & exquisitè Ioan. Zangerus. d cap. 15. num. 15.
Tertia Iurisconsul. Pauli ratio est illa, quod dicit,
creditorem ad id teneri, vt præstet actiones. Compel-
42 luntur enim † stipulatores ei, qui solidum soluere pa-
ratus est, vendere cæterorum nomina. *d. l. fideiussorib.
17. ff. de fideiussorib.* Necessitas igitur incumbit cre-
ditori, vt fideiussori solidum soluenti, hoc est cætero-
rum nomina ementi, quandocunque actiones taliter
venditas cedat, *iuxta l. legis virtus. ff de legibus. dicta le-
ge ex empto. 11. in prin ff. de actionib. empti. l. venditor. 22
ff. de hered. vel act. vend.*
43 Atque hæc sententia vti verior † ita quoque æquior
est, imo communiter etiam approbata. Auctores lau-
do Iasonem *in lege si res obligata numer 44 ff. de legatis
primo* Baldum *in l. alterius. § fi. ff de tutel. & ratio distra.*
Aretinum *in l. ex duobus. colum. penultim. ff de duob. reis.*
Purpuratum *in l. prima. num. 68. C. de transactio n.* Anto-
nium de Padilla *in dicta l. 1. num. 42. C. de iur. & facti
ignor.* Nicolaum Euerhardi *in consil. 184. column. 3. in
princip.* Colerum *de process. execut. par 1. cap 10. nu. 369
370. & 375.* Valentinum Francum *in tract. de fideiuss.
dicto cap. 5. num. 484. cum sequentibus.* Ioannem Zan-
gerum *in tract. de exec. secunda par cap 15. nu. 15.* Ioa.
Koppen *in decisionibus suis quæstio. 51. num. 5.* Danielē
Mollerum *in comment. ad constitut. 2. num. 7 in fin parte
prima.* Ioannem Iagemannum *in commentariis Institu ma-
nu scriptis ad dicto §. si plures. Institut. de fideiussoribus.*
Hieronymum Treuslerum *selectar. disputat. volumine*

secun-

secundo disputat. 26. *thesi* 4. *litera F. in fine*, & Petrum Heigium *in quæst. iuris q.* 38. *nu.* 13. *& sequentib. parte prima.* vbi meliorem, & rectiorem sententiam vocat. Pro qua opinione etiam singulariter notanda sunt verba Baldi *in d. leg. si res obligata. num.* 2. dum dicit: Beneficium cessionis posse implorari tribus temporibus, ante sententiam, post sententiam, ante solutionẽ, & post solutionem, prout eum refert M. Mantua Benauitus *lib.* 10. *obseruat. legal. obserua.* 98. *mihi pag.* 151. Et dum dicit Baldus, etiam post sententiam cessionẽ actionum peti posse, in eo ipsi astipulatur Ioannes de Grassis *in tractat. de cession. iur. & actionib. §.* 6. *num.* 6. *per leg.* 1. *§. non tantum. ff. de tutel. & ratio. distrahend. leg.* 2 *Cod. de contrar iudicat. tutel. l. fideiussores.* 41. *§.* 1. *ff. de fideiussor.* Imo clarius dicitur, quod exceptio cedendarum actionum opponi possit, etiam post sententiã in ipsa executione, vndè & inter priuilegiatas numeratur, quia nempe non impugnat sententiam, & ideo
44 cum † ex instrumento guarantigionato agitur, opponi nihilominus potest, vt post Cynum, Bartolum, Castrensem, Baldum Rodericum Suarez, Angelum, Antonium de Tremolo, & Colerum astruit Petrus Heigius *d. quæst.* 38. *nu.* 7. *part.* 1.

Nec obstat, quod dictum est, ideo soluenti, post solutionem, petitionem cessionis actionum aduersus confideiussorem denegari, quod solutione debiti sublata fuerit omnis obligatio, quia hoc verum est respectu creditoris (qui vtique bona fide idem post solutionem bis petere nequit) non autem respectu confideiussoris, & actionis cedendæ, *glos. l. cum alter. verb. non competit. Cod. de fideius.* Valentin. Francus *d. cap.* 5. *num.* 456.

45 Nihil quoque † aduersatur *l. Modestinus. ff. de solutionibus.* Illa enim in causa tutelæ, & sic in casu speciali loquitur, in quo post solutionem, non potest fieri cessio actionum, non igitur ad aliud trahi debet, quam de quo ibi principaliter agitur, & quæritur, *leg. furiosum. in fin. Cod. qui testament. fac. poss.* Molinæus *in consuetudinib. Parisior. titul.* 1. *§.* 62. *nu.* 81. Ratio vero huius est, secundum glossam *in d. l. Modestinus. verb. nulla actio. in fin.* quod si vnus tutor soluerit, neque ante solutionem vel statim in continenti facta sit cessio, vel pactum de postea cedenda actione interuenerit, frustra deinceps agatur ad præstationem actionum, cum tutor aduersus tutorem eo casu, & post factã solutionẽ, ex directa actione non habeat regressum *glos. in leg. & fideiussor ff. de fideiussorib. l. prima. Cod. de contrar. iudic. tutela.* Sed tantum detur ei vtilis actio ex rescripto Imperatorum *in leg. prima §. etsi forte. ff. de tutel. & rat. distrahend.* Ioannes Andreæ *in addit. ad Speculat. tit. de fideiussor. in princip. versic. Hoc etiam facit.* pulchre Ioannes Zangerus *d. cap.* 15. *numer.* 15. *versic. At si post solutum.*

46 Cui rursus minimè † refragatur *l. prima. §. non tantum. ff. de tut. & ration. distrahend.* Sola enim condemnatio non impedit cessionem actionum. *d. §. non tantum.* sed post condemnationem facta integra præstatio siue solutio *d. §. etsi forte in verb. condemnatus præ-*
47 *stiterit. & d. l. Modestinus. verb. post solutũ.* Dictio † enim, POST, refertur ad extremitatem seu finem, *leg. si ita fuerit. ff. de manum. testamen.* Viglius Zuichemus *in leg.* 2. *nu.* 110. *ff. de rebus creditis.*

48 Eodem modo † etiam nihil obstat *l. secunda. C. de contrar. iudic. tutel.* Ibi enim nondum plenarie facta erat solutio, sed tutor condemnatus tantum satisfacere cœperat, nil igitur mirum ei aduersus cõtutores actionem adhuc mandari posse, quanquam, & eo casu vtili actione experiri soluens potuisset.

49 Multo † minus vis aliqua ponẽda est *in leg. Stychum.* 95. *§. si mandatu.* 10 *ff. de solutio.* Licet enim ibi Papinianus exprimit, tutelæ contraria actione agendum, vt pupillus tutori aduersus debitores actionibus cedat, (id quod minime est controuersum,) non tamen se explicat, quo tempore illam cessionem fieri oporteat, sed illud ex alijs legibus est depromendum. Atque hactenus de tribus illis exceptionibus, excussionis nimirum, diuisionis, & cedendarum actionum.

De reliquis exceptionib. pariter ita est habendũ, eas aut peremptorias, & perpetuas, aut dilatorias, & tem-
50 porales esse. Peremptoriæ † igitur sunt, Exceptio Rei iudicatæ, Transactionis, Doli mali, Metus, Erroris, Pacti perpetui de non petendo, Iurisiurandi, non numeratæ pecuniæ, SC. Macedoniani ac Velleiani, & similes, de quibus DD. videantur in sedibus ordinarijs.
51 Dilatoriæ † vero sunt, exceptio fori declinatoria, procuratoria, pacti temporalis de non petendo, moratorij rescripti, Banni, Termini nimis angusti, plus petitionis tempore, litis pendentiæ, & similes, de quibus itidem DD. suis locis consulantur. In specie vero, ex-
52 ceptionem † vsurariam non intra quindecim dies, vt voluit Ludouicus Romanus *singul.* 47. *incip. infra quãtum.* Nec intra octiduum, vt voluerunt Hostiensis, & Abbas *in cap. quia frustra de vsuris.* Augustinus Berous *in Rubric. de Vsuris*, vbi communem dicit: Sed intra tempus iudici arbitrarium opponi debere, seque ita sæpius vidisse PRACTICARI testatur Vincentius Carocius *decis.* 133. *num.* 12.

Quomodo porrò illæ ipsæ exeptiones formaliter sint proponendæ, & objiciendæ: non opus est, vt id inculcem prolixius, cum ex antedictis, quilibet eas formare possit, meminerint practicantes, easdem non solum in scriptis, sed & oretenus opponi posse, ita tamen, vt semper ex conclusione appareat, quid proprie reus petat, iuxta illa quæ tradit Colerus *de process. execut. part.* 4. *cap.* 3. *in principio.* Item, non minus has exceptiones probandas esse, quam actor actionem suam probare necesse habet, *leg. in exceptionibus. ff. de probat.*

53 Pro Coronide † saltem obiter notandum est, quod fideiussor non agat contra principalem tempore feriato, quo ipse conueniri non posset. *Bald. in l.* 1. *Cod. de execut. rei iudicat. Bertachin. in repertor. verb. fideiussor agit. mihi pag.* 480. *colum.* 2. Non enim, vt antea dictum, mihi debet displicere in meipso illud, quo mihi placet in alio, *leg. iurisiurandum, & ad pecunias. §. datur ff. de ve-*
54 *reiur.* Non est huic ab simile, quod † fideiussor in diem scriptus, si ante diem soluat, actionem mandati non habet, nisi die adueniente, vt tradit Ioan. Baptista Asinius *de execut. §.* 7 *cap.* 126. *num.* 11.

CAPVT XXIX.

Et miscellum, quædam prætermissa pertractans.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor an pro Reo testis esse possit. distinguunt quidam, Sed negatiue concluditur. nu.* 2.

3 *Fideiussor pro confideiussore testis esse potest. Sed declaratur num.* 4.

5 *Tutelam pupilli creditoris sui num gerere possit fideiussor discutitur, & num.* 6. 7. *&* 8.

9 *Fideiussor non potest esse iudex in ea caussa, pro qua fideiussit, & num.* 10. *ac* 11.

12 *Causa propria quæ dicatur.*

13 *Emanuel Soarez in thesau. com. opin. lit. F. num.* 149. *&* 150. *declaratur.*

14 *Fideiussor num in causa, pro qua fidem interposuit, arbiter esse queat, per distinctionem explicatur. Sed negatiua magis tuta videtur auctori. declarata tamen numero.* 15.

16 *Fideiussor potest instrumentum obligationis conscribere, & nihilominus fideiubere.*

17 Nota.

17 *Notarius conſanguineus non poteſt conficere inſtrumentum in cauſa conſanguinei.*
18 *Vaſallus pro inimico Domini feudi fideiubere poteſt, ſi id non vergat in perniciem Domini. Et nu. 19.*
20 *Probatio huius perniciei incumbit Domino.*
21 *Fideiuſſor pro accuſatore de falſo vel inofficioſo, indignus eſt ex eo teſtamento quidnam habere.*
22 *Tutor nomine pupillorum ſuorum, qui cum ipſius Domino feudi litem alunt, procuratorium mandatum ſigillare poteſt.*
23 *Tutor ad perſecutionem litis officij neceſſitate compellitur.*
24 *Neceſſitate compulſus ſi actum faciat, excuſationem meretur.*
25 *Faciens, quod tenetur facere, nihil dicitur in fraudem feciſſe.*
26 *Vaſſallus pro domino ære alieno grauato vnum fideiubere cogatur, deducitur vſque ad nu. 44. incluſiuè*
27 *Vaſſallus dominum feudi iniuſtè carceratum per interpoſitionem fidei ſuæ liberare tenetur.*
28 *Vaſſallus ad fideiuſſionem pro domino feudi præſtandam non coarctatur, ſi damnum tantum vertatur pecuniariũ, aut dominus iuſtè in carcere detineatur.*
29 *Vaſſalli non tenentur ſoluere æs alienum domini feudi. Et num. 40.*
30 *Friderici Baronis Schenck à Tautenberg opinio refellitur.*
31 *Extenſia in pœnalibus fieri non debet.*
32 *Vaſſallus feudo non priuatur, niſi expreſſa iure ſit cautum.*
33 *Pecuniam paratam ſtatim erogare grauius eſt, quam fideiubere.*
34 *Proximè agendum habetur pro acto.*
35 *Vaſſallus cum vitæ diſcrimine, etiam in acis ipſa, inter confertiſſimos hoſtes, protege tenetur dominum feudi.*
36 *Extenſio non fit de caſu ad caſum in pœnis, ne quidem ex identitate, vel maioritate rationis. nu. 37.*
38 *Fideiubere pro aliquo eſt actus meræ facultatis. Limitatur tamen nu. 39.*
41 *Extenſio fieri non poteſt, vbi minor eſt ratio in vno caſu, quam in altera.*
42 *Vaſſallus non ex omni cauſa feudum perdit, ex qua ipſius op.nio grauatur.*
43 *Vaſſallus indiſtinctè pro domino feudi cauere, fideiubere, vel ſe obligare non cogitur, contra Afflictum, & Chaſſanæum. Limitatur dupliciter num. 44. & 45.*
46 *Creditor animo remittendæ, non differendæ actionis, ſi ab actione ſemel contra fideiuſſorem inſtituta deſiſtat, fideiuſſor liberatus cenſetur. Sed limitatio abiliter, vt nu. 48.*
47 *Creditor in iudicio interrogatus, ſi nihil ſibi deberi reſponderit, fideiuſſor liberatus cenſetur.*
49 *Fideiuſſor confeſſionem creditoris acceptare debet.*

VM io prædictis capitibus, quantum fieri vnquam potuit, vnice dederim operã, vt res ſingulæ ſuis quæque locis aptè diſponerentur, neceſſarium fuit nonnulla indiſcuſſa, imo, & intacta relinquere, quæ per ſe. & ob feſtinationem in hac editione adhibitam, ſatis cõmodè prioribus adaptari nequiuerunt. Illorum igitur tractationem ſub nomine Miſcellaneorum, & prętermiſſorum, ad exemplum Senecæ *lib. 7. de beneficijs. cap. 1. in princ.* & Tiraquelli *in tract. de nobilitate capit. 37. in princ.* iam ſubijcio, ne ſtudioſus Lector, quidquã deſiderare queat.

Principio igitur quæro, An fideiuſſor pro debitore principali in ea cauſa, pro qua interuenit, teſtimoniũ ferre poſſit? In hac quæſtione interpretes noſtri va-
1 riè ſenſerunt, Nam Nellus † de S. Geminiano *in trac. de teſtib. num. 33.* Bragarotus *in tract. de reproba. teſtium num. 35. in 5. volum. tractatuum.* Alexander *in conſ. 78. incip. Redemptoris noſtri ſuffragio. colum. 1. verſ. & ideo, volum. 1.* Speculator *in tit. de teſte, verſic Quid de fideiuſſore mihi num. 88.* mirabiliter diſtinguunt: Commu-
2 niter † tamen, & quidem nominatim à Io. Andreæ *in addit. ad Speculator. d. loco.* Felyno *in cap. inſuper. extr. de teſtib.* Dyno, Angelo, Imola, Caſtrenſi, & Aretino *in l. fideiuſſor. § ſi ff. de legat. 1.* Luca de Penna *in l. quicunque 7. num. 4. 5. & 6. C. de fund. pat. im. lib. 11.* Guidone Papæ *ſingul. 306. num. 2.* Alberico de Roſate *in tracta. de teſtib. § expedita, num. 23.* Lancellotto *in ſuo Breuiario iuris, in Rubr. aggrediendo perſonas teſtium. verb. fideiuſſ.* Stephano Autretio *in tract. de probat. teſtium. num. 45.* Hippolyto *in Rubr. de fideiuſſ. num. 381.* VVeſenbecio *conſil. 14. num. 49. & 59.* Ioan. Andreæ Regienſi *quæſt. 32. lib. 1. & quæſt. 24 num 5. & 17. lib. 3.* & nonnullis alijs, puta, Alber. de Maletis, Lanfranco de Oriano, Croto, Campegio, Maſcardo, Chiliano Regulo, & Iuſto Reubero, allegatis à Valentino Franco *de fideiuſſionibus cap. 5. nu. 602.* traditum eſt: fideiuſſorem pro debitore principali in ea cauſa, pro qua fidem interpoſuit, teſtem eſſe non poſſe: quod quia Valent. Francus *d. loco, num. 602. & aliquo ſeqq.* fuſius explicauit, ad eum, in ſyluã ne ligna portare velle videar, in præſentiarum remiſiſſe ſufficiat. Legantur tamen, & Ioſeph. Maſcardus *de probat. conluſ. 784. num. 1. 2. & ſe concl. 1357. num. 23 & ſeqq.* Tiraquellus *in tract. rei inter alios acta. verſi. item prælatus in cauſa.* Eman. Soarez. *in commun. opin. lit. T. num. 122.* & omnium latiſſimè Proſper Farinaceus *in tract. teſtium lib. 2. tit. 6. quæſt. 60. illat. 13.* Id quod etiam Statuta Lubecenſia *lib. 5. tit. 7. arti. 15.* inculcant his verbis: Si quis dat conſiliũ alteri de tali re facienda, vel tali ille non poteſt eſſe teſtis in illa cauſa, &c. Item quod non acceperit pignora, &c.

3 Obſeruandum interim nihilominus eſt, licet † fideiuſſor pro reo principali teſtis eſſe non poſſit, quod tamen pro confideiuſſore rectè in teſtem adhibeatur. Alexand. *conſil. 68. in 1. colum. prope fin.* Hieron. Gigas
4 *in conſ. 28. num. 19* modo † ne damnum poſſit pati: tunc enim repelletur, vt poſt Ronchegallum Gioldũ aſtruit Hieron. Magonius *deciſ. Florentina 12. num. 7.* de quo latius diſſerunt Vincen. Carocius *in tracta. de exe. oſſ. boror. part. 3. quæſt. 10.* Ancharan. Regienſis *quæſt. 37. lib. 3.* Maſcardus *d. concluſ. 784. num 4.* Ioan. Dauth. *in tract. de teſtam. in explic. l. diſtantib. nu. 1. C. de teſtam.*

5 Secundo quærõ, an † fideiuſſor eius pupilli tutor eſſe poſſit, cuius patri fidei iuſſit, & cui adhuc ex fideiuſſoria cauſa eſt obligatus? Hæc quæſtio (quam etiam attingit Iaſon *in l. ſi itum ſor. num. 4. ff. de legat. 1.*) pro-
6 babili dubitandi ratione non caret. Nam † præterquam, quod ex *l. ita autem. 5. § debitor. ff. de adminiſtra. tutor.* liquet, debitorem pupillorum creditoris ſui tutorem eſſe poſſe, inſuper etiam clarus eſt text. *in l. tutor 69. ff. de fideiuſſ.* qui manifeſtè euincit, tutorem datum eius filio, cui ex fideiuſſoria cauſa obligatus erat, à ſemetipſo exigere debere, vnde dicendum videtur, cũ fideiuſſor etiam debitoris appellatione contineatur, *vt dictum ſupra cap. 20. § 1 num. 44.* eum creditoris ſui pupillo tutorem dari poſſe. Sed illis tamen non ob-
7 ſtantibus, contrarium † de iure nouiſſimo eſt verius, quod nimirum fideiuſſor, tanquam debitor, maximè ſi beneficio excuſſionis, & diuiſionis, reliquiſq; exceptionibus ſibi competentibus renunciauerit, pupillorum creditoris ſui tutelam gerere nequeat, per textũ. & rationem ibi aſſignatam *in Nouella 72. cap. 1. vnde*
8 *ſumpta eſt auth. minoris. C. qui da. e tutor. poſ.* niſi † fortè ſit tutor teſtamentarius, vel ex inquiſitione datus, vel debitum ſit modicum, vel niſi mater, aut auia tutelæ munus ſuſtineant: his enim caſibus non minus fideiuſſor, quam debitor, ad tutellam pupillorum creditoris ſui admittitur. *ſecundum ea, quæ tradit Anto. Piaggius in tract. de tutore & curatore. quæſt. 3. num. 13. 14. & ſeqq. iunctis ijs, quæ ſcripſi ſupra cap. 15. nu. 110.*

Tectio

9 Tertio † quæro, quia supra *cap. 8. num. 136. & seqq.* attigi, quando iudex loci pro sibi subdito fideiussorem se constituere queat, verum etiam in ea causa, pro qua fideiussit, iudex esse possit? Sanè Speculator *in tit. de iudice delegato. §. superest. n. 16.* distinguit, verũ reus sit soluẽdo, necne, vt primo casu possit esse iudex, secũdo non itẽ. Alij vero indistinctè tenent, cum in tali causa nentiquã iudicem esse, sed tanquã suspectum recusari posse. Ita tenet Ioan. Andreæ *in addit. ad Spec. in d. §. superest. nu. 16. verb. soluẽdo.* Philip. Francus *in c. postremo. num. 30. & 31. extr. de appellat.* Robert. Marania *in speculo suo part. 6. versic. & quandoq; appellatur. num. 65.*

10 Et hæc † opinio verior esse videtur. Nec admitto
11 † sententiam Andr. Tiraquelli *in tract. res inter alios actas. versic. & idem quoq; mihi pag. 122.* ibi, post Dynum, sine exceptione asserẽtis, fideiussorem posse esse iudicem in causa rei principalis. Quis enim iudicem aliquem ferat, vel non suspectum esse vereatur, qui in propria causa sit iudicaturus, pronuntiaturusq; , vel non fideiussum esse, vel se ex causa fideiussoria nullatenus teneri, vel sibi beneficium excussionis, aut alia remedia, quibus tamen forte renuntiatum est, adhuc competere? *l. vnica. C. ne quis in sua causa iudicet. l. penult. ff. de recept.* Maranta *d. part. 6. versic. & quandoq;*
12 *appellatur. num. 33. & 34.* Et quidem † propriam fideiussoris hanc esse causam, nemo, arbitror, inficias ibit, cum ipsius euentualiter intersit, emolumentumq; vel damnum ad ipsum pertineat, *l. 1. § in propria. l. 2. §. 1. & §. vlt. ff. quando appell. sit. l. aduersus. 29. ff. de recept. l. vlt. in fin. C. de vsur. rei iudicat.*

Nec existimandum est, hunc casum esse ex raro cõtingentibus, cum faciliè fieri queat, vt ex fideiussore, qui forte hoc anno fidem suã interposuit, deinde post triennium fiat iudex, qui vtique ex prædictis rationi-
13 bus recusari poterit. Quod † igitur Emanuel Soarez. *in thesauro commun. opin. lit. F. nu. 149. & 150.* communiter placuisse affirmat, fideiussorem, cum reus principalis soluendo est, & ipse excussionis beneficio non renuntiauit, iudicem esse posse, id fortassis admitti potest, si creditor, iudicis sinceritatem, & candorem perspectum habens, nihil contradicat, aut in actione, contra debitorem mota, non damnum aliquod pecuniarium, sed vel famæ, vel incarcerationis versetur, & ita peregrinum, seperatum, & ad fideiussorem (nunc forte iudicem) nihil attinens negotium sit, alias priori sententiæ, vt multa absurda euitentur, inhærendum censeo, quam etiam tacitè probat Ioan. Andreæ *d. loco in verbis: licet debitor sit soluendo eius fideiussor suspectus est, & a iudicando, & testificando repellitur in causa, pro qua fideiussit.*

14 Eodem † quoque pertinet vicina quæstio, an fideiussor in causa, in qua intercessit, possit esse arbiter? Hic rursus Doctores nostri ad distinctionis asylum confugiunt. Aut enim, inquiunt, quæstio vertitur inter creditorem, & fideiussorem, qui olim in creditum abierunt, & super hac ipsa quæstione fit compromissum in fideiussorem, tanquam in arbitrum, & tunc non poterit esse arbiter, quia sumeret sibi partes pronuntiandi in causa propria, *contra l. penult. ff. de arbit.* Aut fit compromissum in fideiussorem inter creditorem, & reum principalem, & tunc admitti in arbitrum debet: Lanfranc. de Oriano *in tract. de arbit. §. hactenus. versic. quæro decimo.* M. Anton Blancus *de comprom. ff. quæst. 2. numer. 61.* Camill. Borellus *in tract. de compro-*
15 *miss. § 2. glo. 4. num. 99. & 100.* Ego certè † ingenuè fateor, me in eorum sententiam concedere non posse, cum sciam, hodierno tempore nullum creditorem tam stultum fore, qui si cum debitore sit ipse de solutione litigandum, in fideiussorem, tanquam arbitrum, compromittat, nisi forte lis sit inter creditorem, & reum principalem ex diuersa, & separata causa, & pro qua fideiussor se non obligauit; tunc enim, cæteris paribus, nulla sinistræ affectionis subest suspicio.

Et si vero, vt modo dixi, fideiussor nec testis, nec iudex, nec arbiter omni exceptione maior est in illa
16 causa, pro qua intercessit, quin tamen † & fideiussor quis esse, & nihilominus tanquam Notarius instrumentum obligationis conscribere possit, nullum habet dubium, per textum *in l. Domitius. ff. de testament.*
17 Nec obstat, quod † consanguineus Notarius non possit conficere instrumentum in causa consanguinei, quod fidem mereatur, vt late consuluit Tiberius Decianus *consil. 45. volum. 3.* Aperta enim inter hos duos casus est discrepantia, cum fideiussor suum consanguineus autem alterius negotium gerat, fideiussor quoque propria sua confessione sibi ipsi præiudicare, consanguineus vero scriptione sua alteri nihil obesse queat.

Quarto quæro, an vasallus impunè pro inimico domini sui fideiubere queat? Pro resolutione dicendum
18 est, si † id non in pernitiem vel iniuriam domini fiat, vasallum propterea feudum neutiquam perdere. Ita traditum est à Speculatore *in tit. de treuga, & pace. versic. sed pone.* Luca de Penna *in l. quicunq; 7. num. 7. versic. quid si quis. C. de fund. patrimon. lib. 11.* Afflicto *in cap. 1. §. porro. quæ fuit prima causa beneficij amittendi.* Iacobino de S. Georgio *in tractat. feud. verb. d. Etiã; vasalli. num. 14.* Schradero *de feudo. part. 9 cap. 5. num. 28.* qui ad id allega. textum *in l. liberti. 45. ff. de oper. liber.* Quibus adiungo Grammaticum *decis. 18. num. 6.* & nouissimum Henricum à Rosenthal. *in tractat. feudali. cap. 10. conclus. 12. num. 25. & in gloss. F.* nec non textum *in l. liberi. 28. in fin. C. de inoffic. testam.*

19 At † si in pernitiem domini feudi fideiubeat (cu-
20 ius delicti † probatio vtique domino semper incumbit: Ludolph. Schraderus *d. loco num. 30.*) puta, si contra dominum criminaliter accusatum fideiussor sit, procul dubio feudo erit priuandus, *l. post legatum. 5. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indignis.* Zasius *de feud. part. 10. nu. 45.* Rosenthalius *d. cap. 10 conclus. 22. numer. 8. & 23. & ibidem in gloss. E.* Nicol. Intrigliolus *in centuria quæst. feudal. quæst. 98. nu. 124.* Proquo etiam
21 facit, quod † fideiussor pro accusatrice de falso vel inofficioso indignus est, ex eo testamento quidquam habere, *d. l. post legatum §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indign.* M. Anton Peregrinus *de iure fisci. lib. 2. tit. 7. num. 18.*

Et ex his decidi quoque potest quæstio, quæ non
22 ita pridem in facto mihi occurrit, verum † nimirum tutor nomine pupillorum suorum, qui cum ipsius domino feudi litem alebant, procuratorium mandatum
23 impunè sigillare possit? Cum enim † ad prosecutionem litis officij necessitate tutor compellatur, Vincent. Manzinus *in tract. de tutela 4. quæst. princ. p. num. 3.* neque vero hæc sigillatio aliqua intentione nocendi domino feudi fiat, iniquum esset, illum ex eo damnum sentire, *l. fideiussor. §. 1. ff qui satisdar. cogant. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euictionib.* Tiraquell. *de vtroq; re-*
24 *tractu. §. 1. gloss. 10. num. 25.* Semper † enim magis succurritur facienti actum ex necessitate, quam ex voluntate, *l. tutori. C. de negot. gestis. l. puto. ff. de postulando. l. 2. C. de calumniat. l. ad commentariensem. in verb. necessitate aliqua procul ab officio egerit. C. de custod. reor. l. quod si. §. restitutio. vbi. Bartol. ff. de minorib. l. post legatum. 6. Adnoratum. ff. de his quæ vt indignis.* Tiraquel. *de retract. §. 1. gloss. 10. num. 25.* Petrus Peckius *de testament. coniug. lib. cap. 15. num. 1.* Ioannes Cephal. *consi. 13. num.*
25 *30. lib. 1.* Et † rectè dicit Zasius *in lectura l. qui autem. §. apud Labeonẽ. in fin. ff. quæ in fraud. credi.* quod is, qui facit, quod tenetur facere, nihil dicatur in fraudẽ fecisse.

26 Quid autem dicemus, si † vasallus, ad fideiubendum pro domino feudi requisitus, illud recuset, an iusta hæc erit causa beneficij amittendi? Negotium distin-

fideiussionem, sed etiam per quemcunque alium modum liberandum esse à vasallo, statuerem, *per textum in c. vnico. § aliud. versic. vel si cognouerit. quæ fuit prima causa benef. c. amitt. c. vnico. §. si à morte. de alienat. paterni*
28 *feudi.* Aut vero † detrimentum tantum vertitur pecuniarium, vel dominus iuste est increpatus, hoc casu vasallum ad fideiussionem præstandam neutiquam coarctandum censeo, per ea quæ tradit Iulius Clarus
29 *in §. feudum. quæst.* 24. Hinc ait, quod † si principa vel dominus feudi ob molem debitorum in carcerem sit detrusus, quod vasalli non teneantur eum sua pecunia liberare, etiamq; debita creditoribus persoluere, si se simul non obligauerint, *c. vnico. § licet. vbi Affl. illus nu. 5. si de feudis defuncti contentio sit inter dominum, & vasallum.* Zasius *de feudis. part.* 10. *an.* 20. Vasquius *lib. 1. controuers. ill. ftr. cap. 6. nu. 6.*
30 Et † quamuis Fridericus Baro Schenck à Tautenberg. *in d. §. licet.* indistinctè statuat, vasallum, si feudo priuari nolit, omnino pro domino egeote, & ob æs alienum incluso, fidaiubere cogi, quod fortiua defendit, *in c. vnico. §. item si delator. quæ fuit prima caus. benefic. amitt.* allegans pro fundamento opinionis suæ Nouellam 115. c. 3. § *si quemlibet.* euius memini supra *c. 7. num.* 348. Valdè tamen dubito, an etiam illa de iure defendi possit.

Primo enim hac de re nihil in textibus feudalibus
31 nominatim est statutum, neq; † igitur oportet pœnas legales extendere, vbi lex ipsa non extendit, *l. si quis. §. Diuus ff. de religios. & sumpt. funer. gloss. c. fin. verb. eximi. de iure patronatus.* Manoch. *de arbitrar. iudic. quæst. casu 276.* Et vt maximè datur, hoc casu pro obiatis circumstantijs iudicis arbitrium plurimum posse, *iuxta d. c. vnic. § prædictis in fin quæ fuit prima caus. benefic.*
32 *amitt.* adhuc tamen certa non est decisio, imò † vasallum feudo non priuari, nisi expresso iure sit cautum, tradita post Curtium iunior. Menoch. *d. casu 276. numer. 16.*
33 Secundo † etiam parum vrget, quod grauius sit, statim pecuniam erogare, quam fideiubere, cum adhuc supersit excussionis beneficium. Quid enim, si dominus feudi sit facultatious, apsus? Quid, si etiam vasallus non alter, quam beneficio excussionis per renuntiationem adampto ad fideiussionem admitti queat? His vtique casibus executionem ipsam præ foribus asse, & fideiussorem statim ad solutionem adigi posse, nemo est, qui non vidaat, per ea quæ dixi supra *cap. 1. numero 9. 10. 11. & cap. 15. in princ.* Proxi-
34 mè † anni agendum, habetur pro acto, *l. penult. ff. de testam. milit.* Ne dicam, quantæ adhuc fideiussori deuorandæ sint molestiæ, priusquam actione mandati pecuniam a se solutam repetere valeat, per ea quæ tradidi supra *cap. 28. numero. 28.* nisi etiam odiosum, & alias in Imperio Romano plusquam notorium esset, per multa (vt eum Ausonio supra *cap. 1. numero. 26.* citato loquar) possem currere exempla, probando, pro dominis feudi spospondisse, quibus, & quam multis nobilibus vasallis damno fuerit, & malo. Sed sibi quisque iddicat, & secum putat.

Tertio minimè refragatur, quod vasallus eum fide-
35 iubendo iuuare inique recuset, quem etiam † cum vitæ discrimine, vel in acie ipsa inter confertissimos hostes protegere, & ad extremum, vsque vitæ halitum defendere tenetur. Hoc enim expresso iure feudali est cautum *c. vnic. §. item qui dominum. quæ fuit prima caus. benefic. amitt. c. vnic. § 1. quib. mod. feud. amitt.* Illud vero nusquam in placitis feudalibus est proditum, sed tantum ratiocinando colligitur, vt ipsemet Baro Schanck. *in d. §. item si delator. in verbis, probabiliter quis dixerit,* fatetur. Atqua ideò merito hic obtinet illud axioma,
36 quod † extensio non fiat de casu ad casum in pœnis, *l. si pulatio. 19. ff. de verbor. obligat. l. 3. § vlt. ff. de præuaricat. Nouell. 2. cap. 3. §. optimum in verb. nec qualibet est lex tale aliquid dicens.* Afflict. *decis. Neapolit. 21. num. 5.*
37 *& 7.* ne † quidem ex identitate, vel maioritate rationis. Afflict. *decis. 404. num. 17.* Grammat. *decis. 47. num. 4.*

Præterea non eadem quoque vel par in vtroque casu est ratio. Quis enim vasallum talem ferat, qui quum ob id, vt domino suo fideliter seruiat, defendendo eius vitam, & membra, principaliter feudum acceperit, eum in acie periclitantem malitiosè, & turpiter deserat, contra præstitam à se fidelitatem? *c. vnic. de noua forma fidelit. c. vnic. § fin. de feudo sine culpa non amittendo. l. omne delictum. §. fin. ff. de re milit.* At è contrario nullo modo is est culpandus vasallus, qui ad rem familiarem attentus, sibiq; & suis prospiciens, pro domino feudi forsan obærato, vel in causa pecuniaria dominum cōcernente fidaiubare recusat, si quidem illud ipsum † est meræ facultatis, ad quod inuitus nemo cogitur, vt docui supra *cap. 7. num. 24.* Exce-
38
39 pto casu † *l. tribus. ff. de vsufruct. ea. rer.* & easn d. *Nouella 115. cap. 3. §. si quemlibet. vt ibidem d. cap. 7. num. 65. & nu. 348. ostensum.*
40 Ratio rationis est, quod † si vasallus ad domini nutum indistinctè sub pœna amissionis feudi fidem suam pro ipso interponere cogeretur, tum in potestate dominorum esset, pro libitu vasallis vtile dominiū adimere, & illud, contrahendo magnum æs alienum, creditoribus suis addicere, quod quam profuturum sit nobilitati, & alijs feudatarijs, non opus est, vt fusius demonstrem. Merito igitur hic cum Aymone Cravetta *in consil. 6. num. 10. & 11. volum. 1.* statuendum
41 est, † extensionem fieri non posse, vbi minor est ratio in vno casu, quam in altero, etiam in materia alias extensibili, imò nec extensionem fieri in casibus diuersis, & dissimilibus, etiam ex maioritate rationis.

Et quamuis rursus quispiam hic obijcere posset, grauari nihilominus opinionem vasalli, qui dominū suum, fortassis obæratum, & ob æs alienum inclusum, vel etiam alias pecuniæ summopere indigentem, fidaiussione destituat tamen is simul meminerit, non ex
42 † omni causa, ex qua opinio vasalli grauatur, beneficium quoque amitti *c. vnic. §. item qui dominum. quæ fuit prima caus. benefic. amitt. c. vnic. in quib. caus. feud. amitt.* sicut nec talem reuerentiam vasallus debet domino feudi, qualem debet filius vel nepos patri aut auo, vt ita dispositio *d. Nouella 115. cap. 3. §. si quemlibet.* non nisi perperam huc accommodari queat. Concludo igitur cum Saliceto *in l. solo. 30. C. de liber. causa.* Ludolpho Schradero *in tract. feud. part. 9. cap. 8. num. 7.* ac Henrico Rosenthaljo *in tract. feud. cap. 10. conclus. 13. num. 6.* vbi se ad alibi tradita remittit) *argum. l. prior § filium ff. de administr. rer. ad ciuit. pertin.* vasallum
43 † indistinctè pro domino feudi cauere, fideiubere, vel se obligare inuitum non cogi, quidquid etiam contradicant Matth. de Afflict. *in constit. Regni lib. 3. Rubr. 16 num. 1. 2. 3. & 4* & Chassan. *in consuetud. Burgundiæ Rubr. 3. vers. le vasal est tenu num 20.*

Cæterum duobus modis illam conclusionem ta-
44 men limitari posse crediderim. Primo, vt † non procedat, si, vt ante dixi, dominum feudi in extrema necessitate constitutum esse contingat, ita vt illa ipsa vitam quodammodo ipsius concernat, puta, si ab hostibus sit captus, nec inda absque persolutione τῶν λύτρων euadare queat: tunc enim vasallum pro ipso redimendo, & tantam pecuniam in bonis non habente, fideiubere cogi arbitror, cum etiam isto casu pro ipso pecuniam contribuere teneatur. Ludolph. Schraderus *d. part. 9. cap. 8. num 8.* vbi multos Doctores in hanc sententiam citat. Et huc pertinet dictum D. Ambrosij *lib. 1. de officijs.* dum inquit: *Grandis culpa est, si te sciente fidelis egeat, si scias, eum sine sumptu esse, fame laborare, & non adiuues: si sit in carcere, & pœnis, & supplicijs propter aliquod iustus excrucietur.* Secundo, si
45 propter † vtilitatem, & commodum ipsorum vasallorum dominus feudi sæs alienum contraxerit, puta, patriam

patriam bonaq; subditorum iusto bello protegendo,
tunc etiam æquum videtur, vt vasalli, gratitudinis er-
go, dominum suum rursus fideiussione sua subleuent,
siquidem ipsius factum saluas fecit eorum substãtias,
*argum l.cum ex causa 30. ff de re iudic. l.interdum. 5. cum
l.seq. ff in quib. caus pign. vel hypoth Schrader. d.loco. nu. 9.
in fin.* Vasquius *lib. 1 controuers. illustr. cap. 7. num. 6.* Ni-
col. Boerius *decis. 128. nu. 8.* faciunt tradita per Myn-
singerum *centur. 4. obseruat. 9. in fin.*

46 QVINTO quæro, si † creditor actionem semel in-
stituerit contra fideiussorem, eamq; postea remiserit,
an fideiussor liberatus sit censendus? Sanè, si credi-
tor animo remittendæ, non differendæ actionis, &
quidem processu iam inchoato, destiterit, & deindè
per satis longum temporis spacium tacuerit, vel etiã
aperte in iudicio confessus sit, se in posterum non
acturum, dici potest, eum liberationem consecutum
esse, *per textum in l. si maritus. §. si negauerit, in fin. ff. ad l.
Iul. de adulter. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edict. l.
Papinianus. 30. §. vlt. cum l. seqq. ff. de minorib. l. destitisse.
ff. de iudic. l. 2. ff. ad SC. Turpil. l. 4. C. de pact. l. 6. C. qui ac-*
47 *cusar. non poss.* Idem † planè est, si creditor in iudicio
interrogatus, nihil sibi deberi responderit, *l. donari
alia est l. quidam. 29. in princip. ff. de donat.* Habetur enim
pro iudicato, *l. 1. ff. de confess. l. vnica. C. eod. tit.* Proinde
48 † autem locus sum de eo creditore, qui processu in-
choato statim destitit. Quid enim, si processum ab-
soluerit, & postquam in causa conclusum, sententiæ
saltem prolatio expectetur? Non vtique præsumi po-
test vlla ipsius remissio, etiamsi per decem, vel plures
annos taceat, cum sciat, ius suum saluum sibi durare,
nec auferri, quod differtur, *l. sicut. 8. §. non videtur ff.
quib. mod. pignus vel hypoth. soluit.* & *dixi supra cap. 10*
49 *num. 390. & 391.* Et † quia prædicta iudicialis con-
fessio: *Nihil sibi deberi*, donationem quandam sapit,
d. l. quidam. ff. de donat. consultum est, maximè si fideius-
sor ipsemet in iudicio astet præsens, aut etiam in præ-
sentia bonorum virorum istiusmodi confessio non à
temulento, sed sobrio creditore extraiudicialiter fiat
vt eandem in continenti acceptet, actisque iudicia-
libus inseri petat, aut ijs, qui fortè intersunt, in testes
aduocatis, depositaque pecunia, eos negotij gesti, fa-
ctæq; remissionis memores esse velle, instantissimè pe-
tet. Acceptatio enim hæc, vt & prouocatio ad testi-
monium quandoque desuper habendum, adhuc for-
tius creditorem ligat, argumento eorum, quæ addu-
cit Tib. Dec. *responso 39. num. 30. vol. 2. iunctis ijs, quæ
tradidi supra cap. 6. num. 9. & 17.*

Et sic tandem in nomine DEI Optimi Maximi fi-
nis sit impositus huic meo tractatui de fideiussoribus,
in quo, iuxta Petronium Arbitrum:

Inueniat, quod quisq; velit, non omnibus vnum est,
Quod placet, hic spinas colligit ille rosas.

F I N I S.

TRACTATVS
DE FIDEIVSSORIBVS.

Sumptus ex repetitione Rubricæ.ff.eod.

CLARISS. I. C. HIPPOLYTI

de Marsilijs Bononien.

1 *In principijs librorum non requiritur rubrica continuatio.*
2 *Fideiussor est ille, qui alienam obligationem in suam suscepit fidem, principali tamen debitore remanente obligato.*
3 *Mandator dicitur ille, qui aliquid mandat alicui, vt sibi, vel alij aliquid faciat.*
4 *Expromissor est, qui pro obligatio promittit.*
5 *Sponsor est, qui sponte, sine rogatus alicuius, pro aliquo intercedit.*
6 *Differentia inter fideiussorem, & mandatorem.*
7 *Fideiussor renuntians beneficio de fideiussoribus potest cõueniri antequam principalis.*
8 *Campsor fideiubens pro aliquo, non habet beneficium excussionis, n. m 358.*
9 *Fideiussor, qui iurauit in contractu obligationis, beneficiũ excussionis non habet.*
10 *Excussio quòd non fiat, quando certum est, & notorium principalem non esse soluendo, vel ipsum non facilem ad conueniendum.*
11 *Fideiussor non potest vti beneficio excussionis, quando ipse creditor aliàs esset debitor fideiussoris, & vellet compensare.*
12 *Vbi agitur de bona fide, & æquitate, fideiussor non habet beneficium excussionis.*
13 *Beneficium excussionis fideiussor non habet, quando procedit ex forma statuti summariè, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij.*
14 *Fideiussor potest conueniri priusquam principalis, quando principalis est absens à ciuitate, seu iurisdictione loci vbi fideiussit.*
15 *Si fideiussor impedit executionem, quæ fiebat contra principalem, non habet postea beneficium excussionis.*
16 *Eximens captum pro debito ex manibus familiæ, tenetur ad debitum pro quo ille erat captus, tanquam si pro eo fideiussisset.*
17 *Notificans alicuius debitori, quòd creditor suus quærit facere eum capi, & carcerari, tenetur creditori ad soluẽdum debitum illud, si ille fugam arripuit.*
18 *Creditor habens pignus debitoris, non potest conuenire fideiussorem, quando pignus posset commodè vendi.*
19 *Negans se fideiussorem, si probatum fuit eum fideiussisse, perdit beneficium excussionis.*
20 *Fideiussor succedens debitori, tenetur, vt principalis, & cessat beneficium excussionis.*
21 *Si debitor meus constituit se precario nomine meo omnia bona sua possidere, si postea aliqua de dictis bonis alienat possum petere adueniente casu obligationis talia bona alienata ab illo, qui illa emit, nec requiritur quòd fiat excussio contra principalem.*
22 *Ad tollendam excussionem contra principalem, an sufficiat sola relatio nuntij, dicentis se perquisisse in bonis principalis debitoris, & nihil inuenisse, & an hoc dicatur sufficiens excussio.*
23 *Fideiussor indemnitatis non potest conueniri antequã principalis, etiamsi renunciauit beneficio de fideiussorib.*
24 *Quando superueniunt bona principali debitori, pendente iudicio contra fideiussorem debet excuti principalis, etiãsi primo fuit excussus, & hoc, si fideiussor non renunciauit beneficio excussionis.*
25 *Exceptio dilatoria superueniens lite contestata, prodest ipsi reo.*
26 *Facta excussione contra principalem debitorem, debet iudex pronuntiare eam esse ritè factam, aliàs non poterit deueniri contra extraneos possessores.*
27 *Quid sit beneficiũ epistola Diui Hadriani cedendarũ actionum, & nouæ constitutionis de duobus reis, nu. 28. 34.*
29 *Renunciatio beneficij cedendarum actionum, debet fieri specialiter, aliàs nihil operatur.*
30 *Generalis exceptionum renunciatio, nunquam intelligitur illa exceptionem excludere, quæ ortum habet ex facto aduersarij agentis.*
31 *Renunciatio generalis adiuncta renunciationi speciali, solum trahitur ad eos casus, qui sunt specialiter expressi similes, seu minores, non autem maiores, seu grauiores.*
32 *Alternatiua cadit inter æquipollentia, vel parum distãtia.*
33 *Iuramentum interpositum super renunciatione generali, refertur ad casus ad quos refertur renunciatio.*
35 *Clausula, & omni aliter legum, & iuris auxilio, quid operetur.*
36 *Renunciatio beneficiorum facta per renunciantem, qui nescit talia beneficia sibi competere, non valet, etiamsi interuenit iuramentum, nu. 38.*

In qua-

37 In qualibet renunciatione requiritur certioratio.

39 Cautela ad annullandum contractum est, vt iudex interroget Notarium asserentem in instrumenta se certiorasse contrahentes de beneficio sibi competenti: quod si nesciuerit notarius, corruet instrumentum.

40 In his, quæ dependent ab animo, statur assertioni dicentis cum iuramento.

41 Scientia, vel ignorantia probatur iuramento.

42 Creditur, & statur confessioni alicuius factæ in mortis articulo, dummodo cum iuramenta deponat.

43 Salutis æternæ quilibet præsumitur memor.

44 Moriens non præsumitur mentiri.

45 Dicta Doctorum debent intelligi secundum iura, quæ allegant.

46 Quilibet præsumitur bonus, & fidelis.

47 In dubiis capimus intellectum, per quem quis non cadat in delictum.

48 Faciens pacem cum aliquo, & permittens eum non offendere sub pœna, si committit adulterium cum eius vxore, non incidit in pœnam.

49 Magis creditor testibus laicis deponentibus me non deliquisse quàm testibus clericis dicentibus me deliquisse.

50 In dubio debemus in benigniorem partem inclinare.

51 Filius natus ex meretrice maritata, præsumitur esse mariti, & non adulteri.

52 Licet, quis suggesserit falsam interpretationem rescripti, quod non præsumitur, quod fecerit hoc per dolum, sed per simplicitatem.

53 Causa colorata licet sit fatua, excusat à dolo.

54 Consuetudo etiam iniqua excusat à delicto.

55 Vbi verba possunt trahi ad falsum, & non falsum, fit interpretatio quòd non contineant falsum.

56 Quando reperitur aliud scriptum à notario, quàm fuerit, actum à partibus, quòd præsumatur error, & non falsum.

57 Quando aliquod verbum profertur ab aliquo contra aliquem, quod potest sonare in iniuriam, & non iniuriam, debet accipi, quod non sonet in iniuriam.

58 A dolo quis excusatur quibuscunque excusationibus, vel præsumptionibus etiam iniustis.

59 Verba impropriantur, vt quis dicatur bonus.

60 Si clericus osculatur mulierem, præsumitur causa benedictionis hoc facere.

61 In dubio miles non videtur remissiuè à militia propter dolum.

62 Fideiussor, qui constituit se principalem debitorem, an tūc possit priusquam principalis conueniri.

63 Accessorium potentius principali non sequitur naturam principalis.

64 Vnum quòdque etiam minimum verbum, appositum in lege statuto vel dispositione, contractu vel instrumento, debet aliquid operari nu. 195.

65 Quando plures interuenerunt fideiussores pro mortuo pecunia, si pecunia illa tota peruenit ad manus vnius ipsorum, ille talis est principaliter obligatus: alij habentur loco fideiussorum, & fideiussorum beneficio gaudent. 372.

66 An accipiens fideiussorem minus idoneum, videatur eum approbare, adeo quod non possit vlterius petere sibi caueri.

67 Inhabilis citatus ad iudicium, cum clausula, si tua putaueris interesse, videtur habilitatus.

68 Contrahentes cum aliquo, videntur eum approbare pro idoneo.

69 Qui facit citare aliquem in testem in iudicio, eius personam reprobare non potest.

70 Citās aduersarium suum approbat eum, vt legitimum reū

71 Creditor habens ex conuentione auctoritatem intrandi possessionem rei debitoris, si petit licentiam à iudice intrādi talem possessionem, & sibi denegetur, nō poterit vlterius propria auctoritate intrare dictam possessionem.

72 Dies commissi delicti si in accusatione ponatur, & non probetur, reus absoluitur.

73 Accipiens fideiussorem minus idoneum, an possit dicere, quod ignorauit illum non esse idoneum.

74 Qui dedit fideiussorem, qui effectus est non soluendo, an teneatur iterum satisdare.

75 Inopia repentina dicitur casus fortuitus.

76 Si debitor dedit idoneum fideiussorem, qui statim arripuit fugam, vtrum hoc casu ipse debitor teneatur iterum dare alium fideiussorem.

77 Si aliquis alloquutus est aliquem ad aurem, qui statim commisit homicidium, an præsumatur factum consilio alloquentis.

78 Si eodem momento temporis quo datus est curator minori, ipse curator interponit auctoritatem in aliqua obligatione ipsius minoris, non valet talis contractus, nu. 86.

79 Sententia in breui tempore lata, est ipso iure nulla.

80 Si consultor repentè consultat, consilium est nullum.

81 Laudum præcipitanter latum, est ipso iure nullum.

82 Licentia data ad faciendum molendinum, operatur, vt iam factum possit retineri.

83 Statutum dans præmium capienti bannitum, habet locum in illo, qui bannitum iam cepit.

84 Si Papa mandat alicui prouidenti in certo loco de prima vacatura, quod poterit illi prouideri de vacante illam concessionem Papæ.

85 Legatum factum pro B. maritanda, si est iam maritata tēpore testamenti, debet habere legatum.

87 Si venditur animal quod moritur infra triduum, habet locum redhibitoria ad pretium.

88 Vendens frumentum pro maiori pretio, quam quod taxatum erat de proximo, & id sciebat, quod teneatur emptori.

89 Per nouationem factam de obligatione inter debitorem, & creditorem, an sit liberatus fideiussor.

90 Si receditur à primo iudice, an fideiussor sit liberatus.

91 Fideiussor an teneatur ad augmētum, quod accessoriè aliquo modo venit ad obligationem principalem.

92 Fideiussores obligantur stipulatione, seu verbis.

93 Fideiussor illius qui fuit semel liberatus, & postea ex noua prouisione fuit condemnatus, non tenetur, nu. 212.

94 Fideiussor potestatis non tenetur pro tēpe, quo est refirmatus.

95 Qui promisit fructus vnius arboris, quæ postea est incisa, non tenetur ad fructus nouellæ arboris ibi natæ post.

96 Fideiubens pro pensione domus, nedum tenetur pro pensione domus, sed etiam pro deuastatione massaritiarum.

97 Fideiussor casu quo teneatur ad augmentum, an teneatur primo tantum, an pro omnibus.

98 Si alicui conceditur securitas eundi, & redeundi, intelligitur pro prima vice tantum.

99 Qui promisit representare aliquem coram iudice, ad ipsius iudicis mandatum liberatur per primam representationem.

100 Infinitas est euitanda, nisi verba contractus, vel dispositionis sint apta ad infinitatem importandam.

101 Iuri offerendi an possit præscribi.

102 Qui promisit aliquem repræsentare toties quoties fuerit requisitus, an liberetur per binam repræsentationem.

103 Si pater facit legatum filiabus suis in causa viduitatis, quòd filiæ poterunt habere illud legatum in omnibus suis viduitatibus.

104 Stante statuto, quod inter affines fiet compromissum, si semel factum sit, & expirauit, an iterum possint cogi ad compromittendum.

105 Ex confessione inualida cui non creditur, non potest quis pati damnum.

106 Cancellationes inualidæ, factæ per magistratus, vel per tabelliones, non derogant scripturæ.

107 De contractu nullo non soluitur gabella.

108 Fideiussor in causa appellationis, an teneatur in causa principali, & econtra.

109 Fideiussor, an liberetur per desertionem instantiæ.

110 Fideiussor, an sit liberatus à fideiussione de iudicio sisti, quando ille quem promisit sistere, mutauit statum, seu forum.

111 Quando quis est effectus clericus post delictum cōmissum, à quo iudice puniatur, an à seculari, an ab ecclesiastico.

Mulier

111 Mulier nupta perdit domicilium originis, & efficitur de domicilio viri.
113 Priuilegium concessum mihi, & omnibus meis descendentibus masculis, & fœminis, non comprehendit fœminas nuptas.
114 Priuilegium superueniens, eximit quem à priore onere, quod incumbebat.
115 Sacerdotium superueniens, tollit munus publicum iniunctum.
116 Filius si committit aliquam causam ingratitudinis contra patrem, propter quam possit exhæredari, si efficaciter clericus, exhæredari non potest.
117 Clericus fil. famil. potest esse in iudicio causis ecclesiasticis sine consensu patris.
118 Stante statuto, quod homines villæ teneantur capere malefactores, non habet in locum clericis malefactoribus.
119 Statutum arctans litigantes ad compromittendum, non ligat clericos.
120 Pater non potest vendere filium præsbyterum propter necessitatem famis.
121 Limitatio l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest.
122 Quicquid acquirit clericus, etiam ex causa aduentitia, acquirit sibi pleno iure, & non patri.
123 Filius spurius, per ingressum religionis efficitur legitimus.
124 Frater religiosus admittitur ad testificandum pro fratre.
125 Ordinatio clericalis tollit infamiam.
126 Clericus non potest torqueri, licet contra eum sint indicia delicti, nisi alias sit infamis.
127 Si sint legata mille alicui, si nupserit: & 5 0. si religionē intrauerit si intrauit religionem, debet habere mille tanquam si nupsisset.
128 Pater potest alienare de rebus quæ subiacent restitutioni, pro filia quam vult ponere in monasterio.
129 Dignior est omnis sacerdos quolibet Principe.
130 Si princeps habet rem cum clerico vel ecclesia iuuabitur, vt contra eum non currat, nisi præscriptio centum annorum.
131 Clericus, & laicus alicui simul obligati, debent ambo conuenire iudic. ecclesi.
132 Si iudex ecclesiasticus, & secularis ex causa iudicauerunt simul, appellatur ad ecclesiasticum.
133 Fideiussio de iudicio sisti, facta coram vno iudice, an transeat ad successorem.
134 Mandatum factū sub nomine dignitatis, an finiatur morte mandantis, vel transeat ad successorem.
135 Compromissum an finiatur morte arbitri.
136 Fideiussor in iudicio sisti, vel de aliquo præsentando, an possit opponere, & dicere, se non teneri ad præsentandū illum, quia erat malè captus.
137 Eximens aliquem, non auditur si velit probare quod ille non erat creditor, qui fecit eum capi.
138 Fideiussor, qui promisit aliquam exhibere, an semel exhibendo sit liberatus.
139 Pœna si sit promissa toties, quoties contra factum fuerit, tamen non poterit committi, nisi bis.
140 Fideiussor qui promisit representare aliquem ad omnem iudicis voluntatem, tenetur etiam eum præsentare post sententiam.
141 Fideiussor promittens aliquid sine scriptura, non tenetur vltra quatuor menses.
142 Si fideiussor promisit præsentare reum iudici ad suum libitum, vel volūtatem sub certa pœna, quo stante ille reus fuit captus per illum iudicem, deinde manus eius aufugit an tunc fideiussor teneatur vlterius præsentare.
143 Fideiussor liberatur, quando culpa iudicis, vel fideiussoris, reus præsentandus aufugit de carcere.
144 Fideiussor qui tenetur sub pœna præsentare aliquem, non cadit in pœnam non præsentando, nisi fuerit requisitus.
145 Stante statuto, quod iudex teneatur expedire processum infra mensem sub pœna, quod non cadit in pœnam si non expediuit processum, parte hoc non petente.
146 Statutum dicens, quod sententia ferri non possit, nisi cum consilio sapientis, intelligitur hoc, si petatur à parte.
147 Statutum disponens causam debere committi per priores sub certa pœna, intelligitur, si petitum fuerit.
148 Iuramentum calumniæ debet præstari ad validitatem processus, si requiritur.
149 Statutum, quòd bannitus non debeat audiri, intelligitur, si à parte petatur.
150 Fideiussor, qui promisit præsentare reum infra mensem, & pendente dicto tempore ipse reus est bannitus, vel accusatus de crimine capitali, ex quo ipse reus dubitans carcerari, fugam arripuit, an sit liberatus.
151 Faciens pacem, & promittens aliquem non offendere sub pœna, non cadit in pœnam, si eum offendat ex noua causa de nouo superueniente.
152 Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.
153 Affectatio non prodest affectanti.
154 Ignorantia affectata non habet locum in casibus in quib. ignorantia excusat à delicto vel à pœna.
155 Fideiussor, qui promisit se facturum, & curaturum, quod talis faciet talem contractum, an liberetur si ille moriatur, an verò obligatio transeat ad hæredem illius, num. 160.
156 Impossibilium nulla est obligatio.
157 Impossibilitas excusat appellantem a prosecutione appellationis, adeo vt non dicatur deserta.
158 Emphyteuta, qui propter eius paupertatem non potest soluere canonem, excusatur, vt non cadat a iure suo.
159 Difficultas excusat a pœna, & a periuro, & ab excommunicatione.
161 Fideiussio simpliciter facta pro maleficio, extinguitur morte fideiussoris.
162 Protestatio respiciens tempus futurum, impedit fideiussionem sequentem.
163 Protestatio contraria actui, remouet voluntatem ab actu.
164 Protestatio clandestina vnius, vitiat actum vtriusque, casu quo propter iustum metum non poterat protestari præsenti.
165 Faciens actum contrarium protestationi, videtur ipsi protestationi renunciare.
166 Cautio iuratoria subrogatur loco fideiussoris.
167 Qui alias non seruauit iuramentum, perdit beneficium iuratoriæ cautionis.
168 Semel periurus, non admittitur ad iurandum in aliquo casu.
169 Limitatio c. quamquam de vsuris.
170 Non creditur testi, qui alias dixit falsum.
171 Instrumentum suspectum de nouo repertum probatum per iuramentum producentis.
172 Periurus non potest subire iuramentum honoris, sed solū oneris.
173 In casibus in quibus solet stari iuramenti alicuius, non statur, si est persona suspecta.
174 Captus, licet sit relaxandus fideiussoribus ex aliquo delicto, si alias aufugit de carceribus, non erit relaxandus.
175 Statutum loquens de rapiente mulierem solutam, non habet locum in rapiente mulierem solutam, quæ alias ab alio fuit carnaliter cognita.
176 Raptus mulieris non committitur in muliere nupta inhoneste viuente.
177 Monachi non tenentur recipere monachum, qui alias bis fugit de monasterio.
178 Stante statuto, quod de damno dato stetur sacramento dānum passi, quod si damnum datum est alicui periuro, vel aliter infami, non stabitur sacramento suo.
179 Si principalis est diues, & fideiussor pauper, vel econtra, satis est, quia bona eorum reputantur pro vnico patrimonio.
180 Licet ex forma legis, vel statuti, quis teneatur satisdare in aliquo casu, tamen honesto, & probo viro remittitur satisdatio.
181 Cautio iuratoria non admittitur in criminalibus.
182 Fideiubens pro potestate, an teneatur de gestis extra officium potestariæ.

183 *Si ex forma statuti debet credi libris artificis, vel mercatoris, intelligitur tantum de pertinentibus ad artem suam.*

184 *Statutum volens bannitum haberi pro confesso, non extenditur ad malificia in libro maleficiorum nō descripta.*

185 *Syndici qui habeat syndicare officiales, non possunt se intromittere de eo, quod gesserunt extra officium.*

186 *Fideiussor indebitè condemnatus, an habeat actionem contra debitorem principalem.*

187 *Fideiussor de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, an possit adstringi à creditore ad soluendum, nedum principalem quantitatem, sed etiam expensas quas ipse creditor fecit in litigando, & conuincendo ipsum debitorem.*

188 *Connexorum, & dependentium idem est iudicium.*

189 *Procurator ponens manum ad connexa mandati, non dicitur excedere fines mandati.*

190 *Vendita vacca venit vitulus, qui est in corpore, & etiam vitulus natus, qui nondum pascitur herbis.*

191 *Liberatio super principali, extenditur ad connexa, & dependentia, etiam non expressa.*

192 *Sententia extenditur ad connexa.*

193 *Fideiussor, an possit agere ad damna, & interesse contra debitorem principalem.*

194 *Fideiussor non habens alia bona, nisi ea, quæ non veniunt in generali obligatione, si fideiussit pro aliquo, & obligauit omnia bona sua in talia bona, quæ non veniunt in generali obligatione, intelligantur obligata, postquam non habet alia bona.*

196 *Dispositio testatoris debet taliter interpretari, vt non reddatur inutilis.*

197 *Verbum, filius, quando non potest verificari, nisi in filijs adoptiuis in illis verificatur.*

198 *Legato blado, quod quis habet in ciuitate, venit illud quod habet in districtu, si nullum habet bladum in ciuitate.*

199 *Princeps dicitur vti clausula de plenitudine potestatis, quando illa non vtendo actus esset inualidus.*

200 *Priuilegium datum episcopo, vt possit testari, intelligitur de bonis ecclesiasticis.*

201 *Statutum loquens de carceratis relaxandis, non extenditur ad carceratos pro crimine falsi.*

202 *Possunt accipi pro pignore illa, quæ spectant ad culturam agri, quando rustici non habent alia bona.*

203 *Qui iurat non fideiubere, an possit postea fideiubere.*

204 *Primum iuramentum, an inualidet secundum.*

205 *Protestatio contraria facto non releuat protestantem.*

206 *Fideiussor, an possit obligari ad pœnam corporalem, vt valeat fideiussio.*

207 *Occidens volentem punitur de homicidio.*

208 *Nemo potest se torturæ submittere.*

209 *In criminalibus iurisdictio prorogari potest.*

210 *Reus criminis, an & quando sit fideiussoribus relaxandus, num. 91.*

211 *Fideiuss. de vulnere an teneatur de morte sequuta, n. 305.*

213 *Fideiussor an possit reuocari inuito creditore.*

214 *Emphyteuta si vult ponere in loco sua vnum, qui velit facere illam, & pacta domino, quæ ipse faciebat, dominus tenetur illum accipere.*

215 *Si emphyteuta fecit pactum cum domino de eleuandis suis melioramentis in finitæ locationis, potest tamen dominus hoc sibi prohibere offerendo pretium.*

216 *Fideiussor, an possit agere contra principalem debitorem, antequam soluat: vbi vide plures casus.*

217 *Fructus de proximo recolligendi habentur pro recollectis.*

218 *Basilica de proximo consecranda, habetur pro consecrata, & gaudent priuilegijs ecclesiæ.*

220 *Filia quæ peccauit in corpus suum, non potest exhæredari quando per pœnitentiam est emendata, & reuersa est ad bonos mores.*

221 *Cessante causa, an cesset effectus.*

222 *Odiosa constitutio contra vsurarios edita odio vsuræ, cessat cessante vsura.*

223 *Locator potest compellere conductorem relaxare domum conductam, quando vult eam reficere, & illa refecta, potest conductor cogere locatorem ad retradendum sibi dictam domum.*

224 *Pater licet possit vendere filium propter necessitate famis, tamen si pater factus tali venditione, peruenit ad pinguiorem fortunam, filius potest agere contra patrem, vt redimat.*

225 *Si filia renunciauit hæreditati patris propter fratres, quod illis mortuis, renunciatio illa sibi non nocet.*

226 *Procurator emens pro domino, potest agere contra dominum antequam soluat, & petere quod dominus soluat pretium rei, quàm ipse pro eo emit.*

227 *Fideiussor non possidens immobilia, an sit idoneus, & iustè possit recusari. nu. 228. 229. 237. 240.*

230 *Nemo carnem suam odio habet.*

231 *Sicut propria infirmitas excusat à contumacia, ita excusat infirmitas suorum.*

232 *Iniuria facta consanguineo meo, censetur facta mihi ipsi.*

233 *Sicut non valet renunciatio beneficij facta per metum instantis periculi illatum clerico, ita non valet per metum periculi imminentis in personam consanguineorum, vel affinium ipsius clerici.*

234 *Magna amicitia idem operatur, quod coniunctio sanguinis.*

235 *Coniunctio sanguinis, vel licita affectio, habet vim clausulæ codicillaris.*

236 *Affectio habet vim reuocationis clausulæ derogatoriæ appositæ in primo testamento.*

238 *Fidelis homo approbatæ vitæ est idoneus fideiussor, licèt possideat immobilia.*

239 *Firmus animi pro satisdatione habetur.*

241 *Fideiussor licet non possideat immobilia, si tamen possideat plura mobilia, quæ de facili exportari non possent, dicitur idoneus.*

242 *In causis summarijs, & alijs, in quibus potest perueniri ad sententiam diffinitiuam absque litis contestatione, non requiritur, satisdatio de iudicio sisti dato, quòd reus non possideat immobilia.*

243 *Quod est in iure seu in obligatione, intelligitur esse in patrimonio.*

244 *Fideiussor datus à testatore, dicitur idoneus, licet non possideat immobilia.*

245 *Qui possidet immobilia, an semper dicatur idoneus fideiussor, adeo quòd non possit recusari.*

246 *Ciuis, in quibus possidens immobilia, non est idoneus fideiussor, sed tenetur satisdare, num. 247. 248. 249. 250. 251 252. 253. 254. 255. 256 257.*

258 *Forensis non est idoneus fideiussor, licèt possideat immobilia.*

259 *Qui non potest conueniri, nisi cum difficultate, non dicitur idoneus fideiussor.*

160 *Potentiores non sunt idonei fideiussores.*

261 *Possidens immobilia subiecta restitutioni, est idoneus fideiussor.*

262 *Promittens dare fideiussorem, an possit dare forensem, vel tenetur dare fideiussorem de ciuitate, vbi factus est contractus.*

263 *Homo viuus, vel mortuus repertus Bononiæ, in dubio præsumitur Bononien.*

264 *Eleemosyna distribuenda pauperibus, debet distribui pauperibus illius ciuitatis, vbi ordinata est.*

265 *Fideiussor repetens à debitore solutum pro eo, an probet solutionem per solam confessionem creditoris.*

266 *Mulier habens instrumentum confessionis dotis, consequitur omnia priuilegia dotis, sicut si esset vera dos.*

267 *Exceptio competens principali, an competat fideiussori.*

268 *Fideiussor potest excipere ex persona rei, & ipso reo inuito.*

269 *Fideiussor potest opponere exceptionem reo competentem, quam non potest opponere reus.*

270 *Fideiussor mulieris, iuuatur beneficio Velleiani.*

271 *Fideiussor excommunicati, potest opponere exceptionem compensationis de credito principalis.*

272 *Fideiussor, qui intercedit pro aliquo, & promisit liberè soluere, ne aliqua exceptione, non intelligitur renunciasse beneficio excussionis: & tunc prius debeat conueniri principalis quam ipse fideiussor.*

273 Exce-

273 Exceptio competens principali quandoq; vt non teneatur vltra quam facere possit, non competit fideiussori.
274 Fideiussor non gaudet beneficio inhibitionis facta per iudicem ecclesiasticum iudici seculari, ne cognoscat contractu vsurario.
275 Dilatio concessa reo, non extenditur ad fideiussorem, quando conceditur personæ, & non causæ.
276 Pactum liberatorium factum principali debitori, prodest fideiussori.
277 Exceptio dicitur inniti æquitati.
278 Qui ex aliqua causa non potest apponere exceptionem, potest tamen implorare officium iudicis.
279 Si ex forma statuti in causa criminali nullus debet admitti ad aliquam exceptionem allegandam nisi personaliter compareat, poterit tamen tali casu implorari officium iudicis, vt ipse index ex officio capiat informationem, quòd inquisitus est clericus, vel quod occisus erat bannitus, & poterat impunè occidi.
280 Officium iudicis potest implorari, quando præclusa est via excipiendi, vel probandi, vel quando lata est sententia, vt ipse index se informet de tali exceptione.
281 Quando lapsum est tempus opponendi exceptionem non numeratæ pecuniæ, vel non numeratæ dotis, officium iudicis in locum illius exceptionis deficientis, potest implorari.
282 Exclusa quacunque exceptione ex forma statuti, non intelligitur exclusum officium iudicis.
283 Quando officium iudicis imploratur, potest ex præsumpta calumnia per iudicem denegari.
284 Securitas data principali, an prosit fideiussori.
285 Accessorium sequatur naturam sui principalis, num. 315. 351.
286 Inhabilis sustentatur per habilem.
287 Testis valdè dignus, & testis infamis infamia facti plenè probant.
288 Si duo notarij simul rogati de vno contractu, & vnus ipsorum sit privatus officio tabellionatus, alter verò sit notarius authenticus, valet tamen tale instrumentum.
289 Socius omnium bonorum, habet excusationem à muneribus propter personam socij.
290 Extraneus testis valdè dignus cum dicto matris, planè probat natum esse filium.
291 Fideiussor an possit in plus obligari, quàm principalis, & si se obligat in plus, an valeat obligatio.
292 Fideiussor potest obligari pro illo, qui est prohibitus obligari per statutum.
293 Fideiussor potest se obligare sub guarentigia, licet principalis non sit obligatus eodem modo. & ita fideiussor potest petere à principali, quod eum liberet ab obligatione, antequam conveniatur.
294 Fideiussor potest efficacius obligari, quàm principalis.
295 Fideiussor an possit petere à principali, vt eum eximat ab obligatione fideiussoria.
296 Qui tenetur dare fideiussorem, an dando pignora liberetur.
297 Melius est pignori incumbere, quàm in personam agere.
298 Creditor tenetur emendare damna pignorum penes eum existentium.
299 Iudæus teneatur ad emendationem damni in pignoribus à tineis, vel alio modo dati.
300 Qui promisit alicui in instrumento, facere eum securum, an & quando teneatur sibi dare fideiussorem vel pignora.
301 Verba in dubio debent intelligi secundum naturam actus, super quo interponuntur, & debent impropriari, vt intelligantur secundum naturam actus.
302 Statutum continens id, quod ius commune, debet aliquid operari vltra ius commune, ne frustra emanauerit.
303 Ille cui præscriptum est concessum, vt possit appellare, poterit tertio appellare, vt scriptum vltra ius commune aliquid operetur.
304 Stante statuto, quod debeat quis in certo casu tercitari, non sufficiet vnica citatio pro omnibus.
305 Dans pignora, vel fideiussorem, an dicatur satisfacere obligationi, remissiue.
306 Debitor qui dedit pignora creditori, si vult dare fideiussorem, & repetere pignora, an possit.
307 Filiusfamilias, an possit esse fideiussor.
308 Pater, & filius censetur vna, & eadem persona.
309 Clericus an possit esse fideiussor, & si sit an obligetur.
310 Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta teneant.
311 Laicus qui fideiubet pro clerico, an possit coram iudice laico conueniri.
312 Fideiussor gratis liberatus à creditore, an repetat à principali.
313 Aduocatus, qui agitauit causam propriam, & ex sua aduocatione perdidit lucrum alterius aduocationis, in taxatione expensarum poterit illud petere tanquam interesse.
314 Fideiussor indemnitatis ad quid teneatur, & quando possit conueniri.
315 Mulier non potest fideiubere pro alio, nisi ei promittatur indemnitas cum traditione pecuniæ.
316 Promittens, vel dans aliquid iudici, vt pro se ferat sententiam, tenetur pœna falsi, secus, si promisit de conseruando eum indemnem.
317 Non valet promissio indemnitatis, facta vt maleficium committatur.
318 Fideiussor facta, nulla expressa causa, an, & quando valeat.
319 Pactum de non petendo, non valet sine causa.
320 Confessio sine causa, in iudicio facta plenè probat.
321 Fideiussio sine causa, extra iudicium facta, iuramento validatur.
322 Fideiussor negans se fideiussisse, si conuincitur, an sibi præiudicet, & in quo nu. 324.
323 Heres negans hæreditariam rem, perdit Falcidiam.
325 Negans possidere rem, si conuincatur de mendacio, statim priuatur possessione illius rei, & possessio transfertur in aduersarium.
326 Vasallus negans feudum, si conuincatur de mendacio, priuatur iure feudi.
327 Maritus negans se maritum, perdit beneficia competentiæ mariti.
328 Neganti sententiam pro se esse latam ad instantiam fori, appellantis petentis ipsam exhiberi, imponitur silentium vt amodo illa non vtatur.
329 Negans se habere aliquod instrumentum, quod petitur exhiberi, si conuincatur de mendacio, interdicitur sibi omne commodum, quod ex ipso percipere possit.
330 Negans contractum, perdit beneficium contractus.
331 Negans positionem aduersarij, non potest postea ex illa iuuari.
332 Contradicens libello aduersarij, non potest posteà super ipso libello fundare.
333 Quis non potest se iuuare ex articulo quem negauit.
334 Non dicitur scriptum pro eo, qui venit contra scriptum.
335 Per actum contrarium perditur priuilegium.
336 Negans generaliter litem contestando, licet conuincatur de mendacio, non punitur aliqua pœna.
337 Negans si pœniteat ante litem contestatam, non cadit in aliquam pœnam, vel antequam sit probatum contrarium bannito transeunte, & comedente in hospitio, & posteà recedente.
338 Quando petitio est inepta, negans eam, non cadit in aliquam pœnam.
339 Licitum est negare totum propter partem plus petitam.
340 Negans positionem, an possit posteà se ex illa fundare.
341 Statutum remittens dimidiam pœnam confitenti delictum, non habet locum in illo qui primo negauit, & posteà confessus est.
342 Pœna nunquam remittitur confitenti delictum, quando imponitur à statuto ipso iure.
343 Inimicitia trahens secum executionem, transit in hæredem.
344 Executio vbi fit à lege, non potest mora purgari.
346 Iudex accipiens fideiussorem minus idoneum, non tenetur quando talis fideiussor fuit approbatus per approbatores fideiuss.

Intellectus l. cùm ostendimus, §. fi. de fideius. tot.

346 *Publicatis bonis principalis, an fideiussor sit liberatus.*

347 *Si ego procurator tuus quem defendebam, satisdedi pro te de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, & postea tu efficiaris non soluendo, & potero recusare defensionem tuam, nec committetur stipulatio ob rem non defensam.*

348 *Sententia lata contra principalem debitorem, an noceat fideiussori non citato.*

349 *Sententia lata contra vnum, quem negotium principaliter tangit, praeiudicat in quandam consequentiam necessariam ei, quem negotium tangit accessoriè.*

350 *Fideiussor datus in iudicio nullo, an sit obligatus.*

352 *Data inualiditate contractus, precarium in eo appositum corruit.*

353 *Corruente instrumento, corruit iuramentum in eo appositum.*

355 *Quando citatio est inualida, omnia inde sequuta corruunt.*

356 *Fideiussio nuda, an vestiatur cohaerentia contractus.*

357 *Ex pacto nudo oritur actio, vbi interpositum est iuramentum.*

358 *Inter simplicem loquelam, & iuramentum Deus non facit differentiam.*

359 *Verecundia est, recusare illud quod quis promisit pacto nudo adimplere.*

360 *Contrahens sponsalia per verba de futuro, an teneatur illa seruare.*

361 *Legatum nudis verbis factum, valet.*

362 *Fideiussor conuentus pro executione, an possit petere executionem contra principalem.*

363 *Fideiussor soluens pro principali, an habeat executionem paratam contra eum.*

364 *Fideiussor conuentus pro principali, an possit soluere de bonis principalis.*

366 *Quae incontinentibus fiunt, videntur inesse.*

367 *Actus agentium non operantur vltrà eorum intentionem.*

368 *Plures inquisiti simul, an possint inuicem fideiubere, si tractetur de poena pecuniaria.*

369 *Vnus inquisitus, an possit testificari pro alio.*

370 *Fideiussor ad quem peruenit tota pecunia, an debeat priusquam alij, exécuti.*

371 *Tutor qui gessit prius est conueniendus, quàm ille qui non gessit.*

372 *Si debitor principalis consignauit, seu deposuit debitum, ex quo ipse, & fideiussor erat liberatus, si posteà reus accipiat illud, quod deposuit, & consignauit, an tunc fideiussor possit conueniri.*

373 *Non dicitur factum, quod non durat factum.*

374 *Statutum quod bannitus non possit habitare in ciuitate, alius possit ibi capi, & decapitari, non habet locum in bannito transeunte, & comedente in hospitio, & posteà recedente.*

375 *Statutum puniens conducentem sal ad ciuitatem, non habet locum in conducente sal ad ciuitatem, vt alibi transferat.*

376 *Qui euacuauit domum ex iudicis praecepto, si posteà in eam ingressus est, quod dicatur praeceptum contempsisse.*

377 *Si schedula citationis affigatur ostio, & statim eleuetur, citatio non dicitur competenter facta.*

378 *Creditor si elapso termino solutionis, facit carcerari fideiussorem, quo stante, petit etiam tenutam bonorum suorum, an sit audiendus.*

379 *Carcer non soluit debitum, sed bursa.*

380 *Captura rei non liberat fideiussorem.*

381 *Fideiussor an & quando possit esse testis pro reo principali.*

382 *Fideiussor, an possit testificari pro confideiussore.*

383 *Creditor potest ferre testimonium in causa sui debitoris.*

384 *Homini nihil deterius est, quam tempus in vanum consumere.*

385 *Remota iustitia, nihil aliud sunt regna, quam magna latrocinia.*

E fideiussoribus. ¶ *Ad te domine leuaui animam meam: Deus meus, in te confido, non erubescam:* ita inquit Dauid Psalmo 24. & Psal. 118. inquit: *Viuifica me domine secundum eloquium tuum, vt sciam testimonia tua.* Et pulchrè dixit idem Dauid ibid. *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Et dixi Hieremias cap. 17. *Sana me Domine, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero, quoniam salus mea tu es.* Idcirco supremum, ac clementissimum Deum toto corde inuoco, vt dignetur linguam calamumq; meum in praesenti repetitione regere, & dirigere, vt eius mediante suffragio, scribere, & in medium adducere valeam, quae vera sunt, & maiestati suae grata, & lectores delectent, eosq; instruant, ad laudem, & gloriam indiuiduae Trinitatis. Hac breui inuocatione contentus, venio ad ipsam rubric. Et omittam continuationem ipsius rubri. quia ex continuatione rubri-
1 carum nullam vnquam vtilitatem cognoui. † Et etiã eam omittam, quia sumus in principio libri, & in principijs librorum regulariter non requiritur continuatio rubricae, vt inquit glos. reputata singularis, in rub. suprà, de cond. furtiua, sed alia similis in rubri. suprà de leg. 3. Istis igitur omissis.

2 † Quaero ego solus, quid sit fideiussor. Nam, vt inquit Tul. de officijs lib. 1. omnis res de qua loquimur, debet à definitione incipi, vt intelligatur quid sit id de quo disputatur: ideò dicas quod fideiussor est ille, qui alienam obligationem in suam suscepit fidem, principali tamen debitore remanente obligato, ita dixit Hostien. in summa huius tit. in principio, & habetur etiam instit. eo. in principio.

3 † Quaero etiam, quia dicitur in hac rubrica de fideiussoribus, & mandatoribus. Quid est mandator? in quo dicas, quod mandator est ille, qui alteri mandat, vt fideiubeat, vel eum rogat, vt fideiubeat, & ideò practica notariorum est, quod in instrumentis fideiussionum dicitur talis sciens se obligatum non esse, sed volens obligari ideò precibus, & instantia talia principalis debitoris, pro eo existit fideiussor, & promittit, &c. Et de illis habetur etiam suprà in titu. mandat. Subdit etiam Paul. de Castr. hic quòd mandator etiam intelligitur ille, cuius contemplatione aliquid facio: & tunc etiam ipse mandator tenetur, vt fideiussor, vtputa si mihi mandasti, quod mutuarem Titio centũ, & ego illi mutuaui dicta cẽtum, hoc casu teneris mihi, ipso Titio non soluente, tanquam fideiussor.

4 † Quaero etiam, quid est expromissor? in quo dicas, quòd expromissor est ille, qui pro non obligato promittit, vt habetur in l. si quis accepto. ff. de condit. ob cau. & in l. & eleganter. §. seruus pactionis suprà de dolo. & in l. aliquando, suprà ad Velle. & in l. quia libertinos. §. h. suprà de ope. lib. & in l. quod si non soluere, suprà de pignor. actio.

Quandoque etiam accipitur expromissor impropriè pro fideiussore, intercedente pro aliquo obligato vt fideiussor, vt habetur in l. stipulationum alie. §. satis acceptio. cum glos. in verbo expromissores, suprà de verbo. obligat. ita dixit d. Alex. in d. l. si quis accepto. Scias etiam quòd expromissor dicitur ille, qui se reponit in locum principalis debitoris, de quo per doct. in locis superiùs alle.

5 † Sponsor autem est ille, qui sponte sine rogatu, vel rogamine alicuius pro aliquo intercedit: ita dicit glos. in authent. de fideiusso. in princ. quae etiam subdit, quòd licèt talis sponsor sponte sine rogamine alicuius intercedat, attamen habet actionem mandati contra eum, pro quo intercedit alleg. l. qui fide. & l. si pro te suprà manda. Et de istis differentijs omnibus

vide

vide gl magistram.in d.auth.eo.de fideiuss.in princ.& gl.in l.si verò non remunerandi.§.si post creditam,supra mandat.

6 † Quæro modò vna cum glossa, quæ differentia est inter mandatorem, & fideiussorem? in quo glossa respondet, quòd differentia est, quia fideiussor semper sequitur obligationem, sed mandator præcedit. Sed hoc non placet Bartol.per tex.in leg.penul.& in l.si stipulatus,infrà eod.in quibus locis babatur,quòd etiam ante obligatio, fideiussor potest interuenira: ideò Bartol.ipsa dicit,quòd differentia est inter fideiussorem,& mandatorem: nam fideiussor ante, & post obliga.potest interuenira, mandator autem ante alle gat.authen.eo post princ.& l.si verò non remunerãdi. §.si post creditam, suprà mand. item fideiussor obligatur verbis tantum,vt in l.blanditus.Cod eod.l.5.§. satis acceptio.cons.supra da varbor. oblig. sed mandatur obligatur consensu,vt l.si hæredis,§.t. sup.mãdat. Item fideiussor actione stricti iuris ex stipulatu tenetur:mandator verò ex bonæ fidei iudicio conuenitur, ita dicit Bartol. hic quem sequitur Paul.de Castr.

Modò sic præmissis,scitote quòd hunc titulum nõ legam ordinariè,prout iacent leges:sed cum legam p saltus: nam prætermittam leges,quæ non habent materiam: sed breues sunt, & super eis nihil scribitur à Doctorib.sed transitum faciam ad ll.vtiles,habentes amplam materiam,& quotidianam: & quia multæ q̃stiones,& notabiles doctrinæ in materia fideiussorum traduntur à Doctoribus in varijs,& diuersis locis,quę commodè non caduut sub aliqua l.huius tit.ideo decreui hanc rub.legere per modum repetitionis, & in ea ponem quàm plures quæstiones in materia fideiussorum,quæ sæpè contingunt de facto,& ego quamplures ex eis aliàs practicaui: ideò erige aures, attendeque.

7 † Et primò pro intelligentia tyronum,quæro: fideiussores quotidie accedunt obligationibus,& fiunt instrumenta,in quibus ipse fideiussores obligantur, & in eis appoountur plures clausulę, & renunciationes sub his verbis, videlicet,quod Titius fideiussor solẽniter se obligauit,& renunciauit beneficijs de fideiussoribus beneficio epistolæ diui Hadriani,beneficio cedendarum,& beneficio nouæ constitutionis de duob. reis,& omni alteri iuris auxilio seu beneficio pro se facienti,&c. Quæro igitur, quid importent prædictę renunciationes,seu clausulę: in quo dicatis,quod p̃dictæ renunciationes,& clausulæ sunt maximę importantiæ,& primò, quantum ad beneficium de fideiussoribus, scias quod generaliter quilibet fideiussor intercedens pro alio, habet beneficium excussionis: ꝙ beneficium de fideiussoribus: quod tale est, videlicet, ꝙ si fideiussor conuenitur à creditore principalis debitoris,potest dicere & opponere,ꝙ primo antequam agat contra eum, agat seu conueniat principalem debitorem, & excussionem faciat contra eum,pro quo fideiussit, & ipso excusso, & reperto non soluendo, postea agat contra ipsum fideiussorem: ita habetur in auth. præsente, vbi text.de hoc. Codic.eodem, & in authentica.de fideiussorib.in principio. Sed si ipse fideiussor in contractu renuntiauit huic beneficio, poterit conueniri non excusso principali, nec eo contẽto, nec requisito secundum doctor. in dictis locis, secundum Spec. in tit.de renuntia.& conclus.§.1.verb. viso de beneficio, &c. & sic iste est casus in quo fideiussor potest conueniri prius quam principalis.s.quando renuntiauit beneficio de fideiussoribus.

8 † Sed aduertas: nam alij etiam sunt casus in quibus fideiussor potest conueniri prius quam principalis. Et ideò scias,quod si campsor, mercator vel similes personæ fideiubent pro aliquo,tales personæ possunt cõueniri prius quam principalis,quia non habent beneficium excussionis,imò non possunt dicere, Excutias primò principalem debitorem: sed ipsi teneutur soluere, & hoc propter eorum præcipuam fidem, iste est text.sing.apud omnes in authen.eo.de fideiussoribus, in §.si.& ibi doct. & hoc voluit Bald. in terminis, in l. frustr.C.de non num.pec.& in l.si.ad si C.ad l.Falcid. & Ang.de Aret.in §.item si quis in fraudem, in 9. col. instit.de act.vbi dicit,dictum text.in d.§.si. in authent. eo.esse singularem ad hoc,de quo etiam per moder. in l.vnus in princ.sup.de pac. & facit optimè, quod voluit Bart.in l quintus, supr.mand. & in l.fideiussor. la vltim.in si.infr.eo.vbi dixit, quod inter mercatores ex pacto nudo oritur actio,cum inter eos agatur de bona fide vide tamen Lud.Rom.& moder.in l.si.fa.supr. de dona.& vide Bal.in cap.si pro debilitate de officio de leg.vbi dixit, quòd bona fides plurimum requiritur in his,qui plurimum negotiantur,& quod quo ad eos,nõ differt pactum nudum à stipulatione: quod dictum refert Alex.in l.iure gentiũ.§.sed cum nulla.in fin.supra de pact.& in l.quintus.ff. mand.

9 † Alius est etiam casus,in quo fideiussor non habet beneficiũ excussionis, sed ipse potest conueniri prius quam principalis, licèt non renuntiauerit beneficio de fideiussorib. videlicet quando ipse fideiussor iurauit in contractu soluere: quia hoc casu excluditur à beneficio excussionis: ita singulariter dixit Bal. in ca. ex rescripto de iureiu.in a.col.idem firmat Alexa. referens Bal.in d c.ex rescrip in cons.suo 576.secũdùm ordinem meum,incip.in causa executionis,in vlt.col. & dom Alex.in l.Marcellus,in suis apostil.ad Bat.infrà in hoc tit idem tenet Pe.de Anch.in d.c.ex rescripto.licet d.Alex.hoc dictum improbet, & sit sibi cõtrarius præter eius morem.in l.tm.in priu.in 3. col.supra si cer.pet de quo etiam per Soc.in cons.24. incip. visis in vlt.col.in 1.vol.& per d.Ant. Corse in rubr.de iureiur.in 12.priuilegio iuramenti.

10 † Item alius est casus, in quo fideiussor potest conueniri, & adstringi non facta excussione contra principalem debitorem, videlicet quando est notorium principalem non esse soluendo: vel quando notorium est, ipsum principalem debitorem non posse adstringi propter eius potentiam,propter, quod faciliter ab eo non exigeretur pecunia debita: nam isto casu poterit fideiussor conueniri,& adstringi, nulla facta excussione contra debitorem principalem, licèt non renuntiauerit dicto beneficio de fideiussoribus. Ita dixit. gl. not.in l.10.§.in vlt. gloss. ff. de verb. oblig. & idem firmat Bart.& scrib.par glo.ibi, in l.si. in prin. suprà. si cert.pet. idem tenet glos. & doc. in l.nisi hoc actum, suprà de pact. & Bart. in l. Marcellus, circa si. infrà eo.& in l.3.circa pr suprà,de verb.obl & in l.3.§ si is pro quo.ff.quod quisque iuris, & Ang.in l.exitus controuersiæ,supra de acquir.poss.in auth.hoc si debitor. C.de pig.in 2.col.& Ludo. Rom.in cons.22.incip.allegationes,in princ & consil 93. incip. visis, &c. post prin.& Bal.in cons.suo 55.incip.proponitur,in 2.col. in 1.vol.& docto. Franc.Aret.in cons.suo.127.incip. in causa dominæ Antoninæ, in a.colum.& Ang.Aret. in §.item si quis in fraudem in 5 colum circa fin.ver. & prædicta procedunt,instit.de actio.idem tenet Ang. in l.2. ff. si quis omissa causa testi & d. Feli.in cap.ecclesia sanctæ Mariæ. in 96.colum.ver.quarto adduco, &c. de constit.pro quibus faciunt dicta per Bald.in c. contingit, in 6.col.in fin.extra.de dolo & contu. vbi dixit, quod soluendo non dicitur ille, qui propter potentiam exigi non potest. Et vide do.Feli.in cap.cùm olim.in 8.col.in prin de re iud.& Bald.in d.consil.55. incip.proponitur in 2.colum.in 1.vol.& Ias. in l.a.in 8.colum. ante fine.suprà solut. matr.de qua materia notorij ego latè dixi anno præterito in l.1. C. de execut.rei iud. vbi vide.

11 † Itẽm etiam adde alium casum in quo fideiussor non habet beneficiũ excussionis, videlicet quando creditor aliàs esset debitor fideiussoris, & vellet vti cõpen-

in cons. 100. incip. dicussis his, &c. in 3. col. circa fin.
in 5. vol. & vide in tabula illorum consiliorum 5. vol.
in vers. fideiussor. Et vide quæ ego dixi in repet. mea.
l. fi. C. de probat. in 35. char in 1 facie, in margine. Et
circa hanc materiam fideiussorum, vide not. verbum
Aret. in tract. malef. in verbo, pro quibus Anton. fide-
iussit, in ver. debes etiam animaduertere, &c. in fin. &
vide Soc. in cons. 24. incip. visis, in 6. col. in verb. se-
cundo ex iure, &c.

23 † Et visis casibus, in quibus fideiussor non habet
beneficium excussionis, licet non renuntiauerit dicto
beneficio, & possit conueniri priusquam principalis.
Tene menti vnum casum, in quo fideiussor non potest
conuenire antequam principalis, etiam si renuntiauit
beneficio de fideiussoribus, qui casus est, quando quis
est fideiussor indemnitatis, nam tunc necessariò pri-
mò debet conueniri principalis debitor, & non fide-
iussor, licèt, vt dixi, ipse fideiussor renuntiauerit bene-
ficio de fideiussoribus: & hoc procedit, quia natura
ipsius rei, & ipsius promissionis hoc importat, ita sin-
gulariter dixit Bar. in l. 1. C. de conuenien. fisci debi-
toribus, lib. 10. & Bar. in l. quæro, in princ. ff. loca. &
Bar in l. 1. C. de decurio. lib. 10 & in l. post infrà in hoc
tit. & Bart. in l. si pater, supra de dote prælegat. & in l.
vnde quæri. per illum tex. ff. commo & in l. 3. in princ.
ff. de duobus reis, & vide Alexan. in cõs. 228. incip. su-
per eo, &c. post princ. & quia Bar. in dictis locis vide-
tur variare, ideò vide pro concordia. Bald. in l. si pro
eo. in ver. 12. quæro, &c. C mandati. de quo etiam per
Bal in l. si hæres, in vers ego modo quæro. C de his quę
in fraudem credit. & in l. 1. de sent. quæ sine certe quā-
tit. Ang in auth. vt spon. larg. §. & super hoc Bald. in l.
eum qui ff. si certum. pet. Bald in l. si mater. C. ad Vel-
leia & Lu do. Roman. qui allegat Bar. & eum sequitur
in d. l. 1. & de conue. fis. debit & in cons. suo a 11. incip.
alleg. doctor. &c. & in cons. suo 241. incip. spectabiles
domini, &c. in 2. col Bar. in l. eum quæritur, supra com
mo. Ang de Aret. in l. si qui ab alio. §. 1. ff de re ind.
Bar. in l. si quis pro eo. §. fi. 1. in hoc tit. Bald. in rubr.
C. de verb. sign. & in l. cum tibi. C. de euictio. & doc in
l. 2 extra de fideius.

24 † Teneas etiam menti vnum aliud, quod quandoq;
antequam fideiussor possit conueniri, requiritur nedū
vna excussio in bonis principalis, sed etiam requirun-
tur duæ excussiones antequam ipse fideiussor possit
adstringi: qui casus est: pone, tu vis conuenire fideius-
sorem ipse autem obijcit beneficium excussionis: quo
casu competit sibi, si non renuntiauit, vt d. auth. præ-
sente, quo obstante, tu excussis debitorem principalem,
qui finaliter reperitur inhabilis, & non soluendo, qui-
bus stantibus, creditor agit contra fideiussorem, & in-
cœpto iudicio superueniunt aliqua bona ipsi reo prin
cipali, vt puta per donationem, vel hæreditis institutio-
nem, vel quia moritur aliquis ab intestato, cui ipse
debitor principalis succedit tanquam proximior, vel
ex aliquo fortunæ cursu superueniunt sibi bona, isto
casu poterit fideiussor cogere creditorem agentem
contra se ad faciendum excussionem de nouo contra
ipsum principalem debitorem: & idem erit in tertios
possessores extraneos, cõtra quos ageretur per ipsum
creditorem, ita sing. dixit Petr. & Cyn. in d. auth. præ-
sente. C. eo. in pe. quæ & Bal. in l. peremptorias C. sen-
tentiam resc in. non pos. in vlt. col. Bal. & Pau. de Cast.
in l. fi. §. 1. suprà si cer. pet. ita etiam firmàuit Alex. in
cons. suo c. incip. discusso. in pe. col. in 5. vol. vbi sub-
dit, quod ēt plus dixit Rav. in d. auth. præsente, & Iac.
de Bel. in d. l. fi. § 1. ff. si cer. pet. videlicet quòd etiam
quando dicta bona superuenissent principali debito-
ri, lite iam contestata contra tertium possessorem, vel
contra fideiussorem quòd adhuc ipse tertius possessor
& pari ratione fideiussor, poterit istam exceptionem
25 excussionis opponere, † quia exceptio etiam dilato-
ria superueniens reo lite contestata, prodest ipsi reo,
allegat text. in l. si mulier diuerterit. ff. solut. matrim.
& text. in l. si pecuniæ, §. fin. vt in pos. leg. & l. penult.
§. fin. iuncta glos. ff. de vaca. mu. & l. fin. ff. rerum amo-
tarum, de quo ego latius dixi in consilio meo 51. quod
incipit, super articulo, &c. & in 4. chart. circa medium.

26 † Item etiam tene menti, quod facta excussione cō-
tra principalem debitorem, iudex debet pronunciare
causam esse rectè factam: alias non poterit deueniri
contra extraneos possessores: ita dixit Bal. in l. tutores
suprà de confirma. tutor.

27 † Modò vlterius progrediendo sequitur videre de
beneficio epistolæ Diui Adriani, in quo breuiter di-
cas, quod beneficium epistolæ diui Adriani est, quòd
quamuis aliqui sint insolidum obligati, tamen per eius
beneficium si omnes præsentes sint etiam soluendo
tempore litis contestatæ possunt postulare, vt diuida-
tur actio inter eos, & vnusquisque pro virili portione
conueniatur: & nisi tali beneficio iuuarentur, posset
creditor quem vellet insolidum conuenire. Si ergò
huic beneficio sit renuntiatum, poterit creditor quem
voluerit insolidum conuenire, de quo beneficio epi-
stolæ diui Adriani habetur in l. fin. C. de constit. pecu.
& instit eod. de fideiuss §. si plures, & in l. inter fideius-
sores, infrà in hoc tit. & per Spec. in tit. de renuncia &
conclus §. 1. ver. in primis, & ibi per Bald. in additio.
in vers. quatuor sunt beneficia.

28 † Videndum est modo de beneficio cedendarum
actionum, quod quidem est, videlicet quod fideiusso-
res qui sunt obligati in vna obligatione, possunt pe-
tere, quando adstringuntur soluere sibi cedi iura ab
ipso creditore contra alios fideiussores, alioquin nisi
sibi cedantur talia iura, possunt recusare solutionem
facere, de quo beneficio habetur in l. fideiussoribus,
inf a eo & in l. Modestinus, infrà de solut. & in l. Sti-
chum aut Pamphilum. §. pe. eo. tit. & per Spec. in d. tit.
de renun. & conclu. §. 1. ver. postremò dicendum, &
per Bald. in d. ver. quatuor sunt beneficia, &c. Si ta-
men ipse fideiussor huic beneficio renuntiauerit, po-
terit conueniri absque eo, quod sibi credantur iura,
29 secundum doct. in dictis locis. † Et tene tamen men-
ti, quod renunciatio facta de hoc beneficio cedenda-
rum, debet specialiter, & expresè ad hoc fieri: vt ip-
se fideiussor renuntians possit adstringi sine cessione:
nec sufficeret generalis renuntiatio omnium benefi-
ciorum, facta à correis, seu à fideiussoribus: quia talis
renuntiatio generalis omnium beneficiorum, facta à
correis, vel fideiussoribus, non extenditur ad benefi-
cium cedendarum actionum: ita dixit not. Bald. in l.
si diuersa. C. loca. quem refert, & sequitur do Alex. in
l. bi qui infrà eo. in suis apostil. ad Bar. & in l. si ex duo-
bus. §. si à Titio suprà de duobus reis, idem firmat
Lud. Ro. in cons. suo 472 incip. in eo quod quæritur,
circa medium: quod dicit probari quatuor rationib.
Primò, quia generalis ademptio beneficiorum, non
extenditur ad illud beneficium, quod quis habiturus
est non statim, sed post alicuius conditionis ei adie-
ctæ implementum. Casum alleg. quem dicit singula-
rem, in l. Paul. §. Pomponius. ff. de leg. 3. sed hoc bene-
ficium cedendarum actionum competit correo, seu
fideiussori sub tacita conditione, si soluere solidum
agenti paratus sit: & sic ex eius implemento depende-
ret, vt l. Modestinus, infrà de solut. Secundò dicit ip-
se Ludo. quia generalis renuntiatio iurium, seu adem-
ptio, nunquam extenditur ad exclusionem illius iuris,
quod habet ortū ex causa de futuro: quod patet, quia
tunc incipit competere, cùm vnus ex correis, seu fide-
iussoribus insolidum conuenitur, & insolidum est pa-
30 ratus soluere: igitur, &c. † Tertiò, quia generalis re-
nuntiatio exceptionum, nunquam intelligitur illam
exceptionem excludere, quæ ortum habet ex facto
aduersarij agentis casus est notab. ff. de contrahend.
emptio. l. qui officij. §. fin. & facit l. cum proponas. C.
de nau. fœno.

31 † Quartò & vltimò dicit ipse Ludo. Rom. si causa renuntiationis generalis adiunctæ renuntiatiationi speciali, solùm ad eos casus trahitur qui sunt specialiter expressi: similes seu minores, non autem maiores, seu grauiores, vt expressè firmat Guil. de Cu. cuius opin. omnes sequuntur canonistæ in c. 1. de commod. quod hac ratione probatur, quia genus iunctum speciei per copulatiuam coniunctionem, intelligitur ea solum includere, quæ sunt eiusdem qualitatis, seu si-
32 milis speciei, † cùm enim alternatiua solùm cadere videtur inter æquipollētia, vel parum distātia, vt probatur. ff. de vi. triti. lega. l. fin. §. cui dulcia. & de penu. lega. l. namque liquidè. §. si cui penus, & de rebus dubijs. l. 1. de appella. l. 1. § sed non semper, iuncta glo. in vers. ob aliam iustam causam, & glos. in l. si fugitiui, in glos. super ver. alia pœna, de seruis fugitiuis, & de rescript. c. sedes, de procurat. clam non potest: sed hoc beneficium cedendarum, maius est & grauius est omnibus his, quibus est specificè renuntiatum, vt expres-
33 sè apparet: ergo & † subdit postea ipse Ludoui. Rom. ibi, quòd etiamsi esset iuratum super tali renuntiatione generali, non extenditur tamē ad hoc beneficium cedendarum: quia ad illos solùm casuum iuramētum refertur, ad quos refertur renuntiatio, & non vltra, allegat. in arg. l. fin. qui satisd. cogan. l. fin. C. de nō num. pecu & l. fin. ad municipa & ita dicit tenere Bart. in d. §. quæsitum, ita residet ipse Ludoui. Rom. in hoc passu in dicto consilio suo: ex quibus omnibus apparet firma conclusio, quòd in generali renuntiatione omnium beneficiorū, non intelligitur esse renuntiatum beneficio cedendarum.

34 † Restat modò videre de beneficio nouæ constitutionis de duobus reis, de qua habetur in authent. sed hoc ita. C. eo. quòd quidem beneficium fraternizat cum beneficio epistolæ diui Adriani: nam per tale beneficium subuenitur duobus reis debendi vel promittendi, vt possint postulare se non teneri, nec cōueniri posse in solidum, sed pro parte: sed si renūtiarent huic beneficio, posset creditor conuenire in solidum quem vellet: de quo per Spec. in tit. de renuntia. & conclus. in §. s. vers. sicut videre, & per Bald. ibi in additio. in dicto ver. quatuor beneficia.

35 † Restat modò vltimò loco videre de importantia clausulæ, & omni alteri legum, & iuris auxilio pro se faciente, &c. in quo dicas, quòd hæc clausula importat, quod si non esset aliter renuntiatum, expressè tamen per dictam clausulam intelligitur esse renuntiatum omnibus exceptionibus in fauorem ipsius renuntiantis facientibus: ita dixit Baldus in l. 1. C. de conueniendis fisci debito. lib. 10. circa 4. col. & do. Alex in cons. suo 11. incipi, viso &c. in 1. vol. in 5. col. & in cons. 41. incip super pramisso in 11. col. in 1. vol. pro quibus faciunt. dicta per Paul. de Castr. in consil. suo 72. incip. visis, & facit text. in l. fin. iuncta doctrina Bart. in authent. matri, & auiæ C quando mulier offic. tutel. fungi potest, de qua clausula etiam vide Alex. in cons. 376. incip. in causa executionis: & Ludouicum Rom. cons 451 incip. clarissimè, vbi dicitur, quòd per dictam clausulam intelligitur nō solùm esse renuntiatum auxilio iuris ciuilis, sed etiam auxilio iuris municpalis: licet secus videretur: quia cum nominamus ius in dubio, de ciuili intelligimus, vt habetur instit. de iure naturali. §. sed quoties, cum multis si. de qua etiam clausula vide Ludouic. Romanum, cons. 472. incip. in eo quod quærit, circa medium, & Specula. in tit. de renun. & conclus. § prim. in 13. col. vers. item generaliter, &c. dom. Franciscum de Aret. in cons. 33. inicip. consultatio præmissa inquiunt. col. Soc. in cons. suo 214. incip. in causa Nostrij, &c. & dominum Philipp. Decium in cons. suo 27. in fin. 1. col. & ibi in 3. col. ante medium.

36 † Modò visis de istis beneficijs, quæro an valeat, renuntiatio ipsorum beneficiorum, quando renuntians nescit talia beneficia sibi competere: in quo dicas, quòd non: quia si aliqui, pura minores, mulieres rustici, vel similes intercedunt pro alio, & nescientes talia beneficia sibi competere, illis renuntiant: talis renuntiatio nihil operatur: quia non videtur quis renuntiare iuri, quod ignorat sibi competere, vt in l. mater decedens. ff. de inoffic. testam & facit l. fin. in argum. C. de furt. in § si autem, & l. cum Aquiliana, & ibi doct. ff. de transact. & c. ad Apostolicam, de regula, ita tenet, Specul. in titul. de renunt. & conclus §. 1. ver. cessat autem. Hostien. in sum. int tit. de fideiuss. §. & si quis in verb. idem est & Ioan. Andr. in cap. a de
37 pact. in 6. vbi dcit, † quod in qualibet renūtiatione requiritur certiotatio, de quo etiam per domi. Fran. Aret. in consi. 33. incip. consultatio pręmissa in 5. col. post me per Alex. & alios in l. fin. §. fin. suprà ad Velleia & latiùs per Alex. & doct. in l sciendum. suptà de
38 verbor. obl. vbi etiam doct. tenent. † Idem etiam si in tali renunciatione interuenerit iuramētum: secùs autem si fuerunt certiorati, quia tunc renuntiando obligantur, vt in dictis locis, & ideò mos est, quòd notarij certiorant contrahentes de beneficijs sibi competentibus: & hoc attestantur in ipsis instrumentis: licèt fortè talis eorum attestatio non plenè probet dictam assertiorationem, vt pro docto. in d. l. sciendum. & in alijs locis proximè alleg.

39 † Teneas tamen perpetuò no. cautelam ad faciēdum corruere obligationem, seu instrumentum, vt facias, quod iudex interroget notarium, qui attestatur se certiorasse partem, seu illum qui renuntiauit beneficio, quid est illud beneficim, quod ipse asserit certiorasse partem: & hoc casu, si ipse notarius nesciat, non valebit tale instrumentum, nec talis obligatio: quia non potest certiorasse partem de eo quod ignorat, & si pars non habuit notitiam, & non fuit certiorata de beneficio sibi competenti, licèt eidem renuntiauerit, tamen non valet renuntiatio, vt dixi suprà, ergo corruet instrumentum & obligatio: ita singulariter dicit. Albe. de Ros. in l. fin. §. fin. suprà ad Velleian. vbi refert hoc habuisse in facto, & practicasse, & obtinuisse. (Vide de Rochum Curt in c. fin in 107. col. de consue.) Quam doctrinam sequitur ibi Raph. Fulg. & do. Alex. post eum subdēs ipse Alex. quod pro hac doctrina Alber. facit glo. in l. generali. C. de tab. lib. 10. dū quærit, an notarius debeat scire lege, postea ipse do. Alex sed remitti ad dicta per eum, in l. sciēdum. ff. de verb. obl & in d. l. sciendum. in 8. col. Primò dicit, illud dictum Alb. perpetuò mētē tenendū, postea mutat op. & dicit, ꝙ cōtra hoc dictum, & hanc practicā. Albe. facit text. & doctrina Bar. ibi communiter approbata in l. si quis in graui. §. 1. ff. ad Syll. vbi Bar. cōcludit, ꝙ si testis examinatus in causa deposuit cōtra Titium, postea in articulo mortis dicit se deposuisse falsum, vel iudex in articulo mortis, dicit se tulisse falsam sententiam contra Titium, ꝙ per hoc non infringitur, ꝙ factum est, ita ergo videtur secundum eum in casu Albe. ꝙ non attendatur illa respōsio notarij, in qua dicit se ignorare. quid sit illud beneficiū, & sic ad refringēdum instrumentum cùm posset hoc malitiosè respondere, vt damnificaret partem, ex quibus dicit ibi do. Alexan. quod in puncto iuris teneret contra Albe.

Mihi autem videtur, quod opinio Alber. sit verior, non obstantibus dictis per do. Alex. nam illam doctrinam ibi sequitur Raph. Fulgos. & pro ipsa facit glo. in d. l. generali. C. de tabula lib. 10. quam alleg. pro illo dicto. Albe. do. Alex. in d. §. fin. & illam doctrinam sequitur Alex. in apostillis. in d. l. generali. C. de tabul. lib. 10. item quia plures præsumptiones concurrunt pro ista parte, quàm pro contraria parte, concurrit enim præsumptio ignorantiæ, cū sciret quid sit beneficiū Velleiani, est quid extrinsecū; & intrinseca nō præsumuntur. l. ex quacunq; suprà de Public. cum fin.

fi,itē hoc procedit maximè in hoc casu,in quo ex magis præsumenda ignorantia, quam scientia dicti beneficij Velleiani in notario: quia, vt cōmuniter cōtingit, & experientia rerum magistra hoc docet, quod notarij vt plurimum sint ignorantes, & si reperitur vnus doctus, & expertus, reperiuntur vigintiquinque ignati & inexperti, nullam habentes noticiam similium beneficiorum. Concorrit, & alia præsumptio, quod si ipse notarius sciret quid esset dictum beneficium. & de hoc haberet doctrinam & intelligentiam, vellet fateri, & vellet ostendere se ignorātem, & se vituperare, vt tertio complaceret: nam quilibet cupit melius sibi, quā alteri: & prima charitas incipit à seipsa. l. præses. C. de seruitut. & aqua. quinimmò nedum homo ostendit liberaliter scientiam suam, & illud quod scit verè, sed multoties, ostendit scire quod penitus ignorat, vt quotidie dignoscitur. Ideo non est præsumendum, quod ipse notarius assereret se nescire, quid est illud beneficium Velleiani si illud sciret, & ex istis præsumptionibus mihi videtur verior opinio Abb. & Fulgo.

Non obstant modò adducta in contrarium per domi. Alex. & primò non obstat dictum Bart. in d. l. si quis in graui. §. si quis moriens, quia respon quod non est bona similitudo, nec valet argum. in hoc casu da teste, & iudice ad notarium: quia in casibus istis est magna differentia inter eos, quod patet, nam illud ꝙ asserit notarius in casu Alber. non potest probari alio medio, nisi solo dicto ipsius notarij, cum scientia vel igoorantia alicuius rei in homine, stet in solo intellectu ipsius hominis, & per consequens non possit aliter
40 probari, quam per dictum ipsius: quia † in his quæ dependent ex animo alicuius, statur dicto suo cū eius iuramento, secundum gloss. in §. alien. instit. de actio. quam alleg. & sequitur Pet. de Anch in cons. suo 158. in fi. incip. rationes quæ superius, &c. & Ang. in consi. suo 313. incipien. viso dicto testamento. in 2. colum. circa fin. & facit gloss. in cap. si vero. el. 2. de senten. excommu & glo. in c significasti. de homi. & tex. ne c. lectum. 34 q. vlt. & in cap. innotuit. de elect. & in c. pastoralis. de except. & facit gloss. in l. si cui. §. ijsdem. ff de accusat. & gloss. in l. atqui natura. §. cum me absente. ff de nego. gestis. & gloss. in l. fin. in gloss. magna C. de anna. exception. gloss. in l. §. hoc interdicto. ff de itinere actuque priua. & faciunt dicta per
41 Bald. in l. Celsus. supra de vsucap. † Faciat etiam: nam scientia vel ignorantia cum pendeat ex solo animo, probatur per iuramentum eius, qui eam allegat, secundum do. Anto. in cap. cum in tua, qui matrim. accusa. possess. & voluit gloss. in cap. quia humanis. 12. quæst. 2. gloss. in cap. proposuisti. 83. distinct. voluit Abb in cap innotuit. in vltim. col. de elect. & Abb. in cap. 2. de constitut. vbi alleg. ad hoc plures gloss. & Abb in consil. suo 35. incip. videtur primo. vlt. col. vbi ad hoc allego pro sing. glo. in d. cap. proposuisti. & hoc etiam voluit Oldrad. consil. 281. incipien. in elect. nego. in 2. colum. vbi alleg. hoc tenuisse Inno. in cap illam, in vlt. colum. de elect. & ibi Hostiens. & Compostel. & in cap. cum dilect. de consuet. in glo. magna. & voluit etiam Petr. de Anch in dicto. consi. 158. in fin. & in consil. 173. incipien. dominus Lazarius, &c. in vlti. columna & Cæpolla. in consil 24. incip. visa accusa. in pen. colum. vbi alleg. ad hoc l. Marcellus. ff. rerum amot. l præsenti. C. de his ad eccl. confu. t. de pug. cano. & dicit quod hoc tenuit Angel.
42 in l plagij. la. 2. ff de plagia. † sed in casu Bart. in d. §. si quis moriens. in teste, & iudice est diuersa ratio, quia non statur solo dicto testis, quod dixerit falsum vel solo dicto iudicis, quod tulerit falsum sententiam, quia non statur solo dicto ipsorum: sed ista possunt aliter probari, nam in teste potest probari per aliquos contestes, vel per confessionem partis, vel aliter, & in iudice potest probari de iustitia vel iniustiria sententiæ inspectione processus, nimirum ergo, si non creditur eorum dicto, cum eius dictum (vt dixi) non faciat plenam probationem: secus autem est in notario, asserente se nescire quod sit beneficium Velleiani, quia si dicat se illud nescire, eius dictum facit plenam fidem attento quod hoc dependente animo suo solum, & aliter non potest probari, vt dixi: & scientia vel ignorantia probatur per dictum asserentis, vt satis dictum est: respoodeo, & alter, non obstare dictum Bart. in §. si quis moriens, quia tale dictum testis vel iudicis in articulo mortis, dicentis se falsum dixisse, vel fasam senteutiam tulisset, non spernitur nec refutatur in totum, sed facit iudicium contra eum, in cuius fauorem testific*tum est vel sententiatum, secundum Ange. ibi quod etiam approbat ibi Ludo. Rom. dummodo talis testis vel iudex hoc deponant cum iuramento, & idem videtur sentire Bald. in auth. si dicatur. C. de testi. & in c. literas, in fin. de præsumpt. & in c. quoniam frequenter, vt lit. non contesta. Præterea ego si minimus sim, attamen non habeo illud dictum Bart. in d. § si quis moriens. in totum pro verò, & expedito. Et ad hoc dicendum, non moueor ex certa voce mea, sed moueor iuribus, & doctrinis notabilibus, moueor enim primò ex glo. singul. & vnica apud omnes in l. r. in glo. fin circa medium. C de fal. causa adiecta legato quæ dixit, quod licet, confessus sit habuisse, & recipisse pecuniam ab aliquo, possit infra biennium opponere exceptionem non num. pec. l. in contractibus, in prin. C. de non num. pec. cum simi. tamen confitens in articulo mortis se habuisse, & recepisse pecuniam ab aliquo ipse nec eius hæres non poterit opponere talem exceptionem: quia moriens non expectabat futuram numerationem, & illam gloss. ibi multum commendat Bald. in 1. colum. in fin. & illam etiam pro singulari ad hoc allegauit ipse Bald. in tit. de pace Constant. in versi. vasalli nostri. & Bald. in d. cap. literas de præsumpt & illam sequitur Alexand. in consil. suo 45. incip. habita supra his, in prin. 3. col. in 1. vol. Moueor etiam ex doctrina Ang. in consil. suo 5. incip. visis instrumentis, & iuribus, in fin. vbi dixit, quod cōfessio facta in extremo vitæ præiudicat, nec præsumitur facta spe futuræ numerationis: ad hoc etiā me mouet not. verbum do. Ant. in c. sicut ris, in 4. col. de fide. instr. vbi dixit, ꝙ licèt aliàs confessio sine causa non valeat l. 2. in § circa. ff. de dol. except. fallit tamen, nisi sit facta in mortis articulo: quia tunc valebit nec poterit reuocari: & hoc per glo. prędictam, & per glo. in l. 1. in fin. in ver. & per iudicem. ff. de interrog. actio. quam ad hoc dixit singu. Bald supra, in repe. rubr. de fide instr. in 7. cau. in 3. col. pro qua dicit esse causam, & hoc voluit ibi Bald. in l. sicut. infra de repu. hære. & vbi facit secundum eum ibi text. in l. eū pro quo ff. de inius vocan & dicta glo. in d. l. 1. de interrog. actio. alle & sequitur do. Alex. in consil. suo 13. incip. ex his quæ in themate. &c. in 4. col. in 1. vol. & dicit, quod hoc sentit glo. in c. fio. extra de cōfes. & Cyn. in l. generaliter. C. de non num. pecu. de quo latius dixi in legendo in l contrahitur. ff. de pigno. & in repe. mea. l. fin. in 73. chart. C. de probat. Ex istis ergo apparet, quod creditur, & statur confessioni alicuius facta in mortis articulo, & sic contra dictum Bart. in d. §. si quis moriens, & licet ista iura per me adducta, loquantur solum quoad præiudicium ipsius confitentis, & non tertij: & illud dictum Bart. loquatur quoad præiudicium tertij, attamen fortè idē posset dici quoad præiudicium tertij, cum talis in extremo vitæ suæ confitens, præsumatur dicere veritatem; nec præsumatur indebitè, & contra veritatem velle
43 obesse tertio. † quilibet enim præsumitur memor salutis æternæ. l. fin. C. ad l. Iulian. repetun. c. sancimus. 1. quæst. 7. & maximè ille qui laborat in extremis, cōtra quem non potest cadere aliqua præsumptio quod mentiatur: quia si vnquam habeatur veritas ab homi-
34 ne, habetur quando est recessurus ab hoc seculo: † &

ideo

ideò dixit Bald. in consil. suo 25. incip. casus, &c. in 2.
colum. in 1. volu. quod moriens non præsumitur men-
tiri. & ideò in inclyta ciuitate Mediolani viget quod-
dam decretum ducale, quo cauetur quod vltimæ con-
fessioni reorum factæ, quando debent decapitari, &
sunt ibi ante supplicium, vel super furcis, stetur dicto
eorum circa delictum per eum commissum. s. circa so-
cios vel auxiliantes vel mandātes vel associantes vel
similes: & illud ducale decretum vult, quod talis vl-
tima confessio rei, & vltimum dictum, habeatur pro
plena, & plenissima probatione, quod quidem ego plu
ries vidi practicari in dicta ciuitate Mediolani, dum
moram traherem cum Illustrissimo Duce Ioanne Ga-
leatio, tunc Duce Mediulani, quod decretum pro-
fectò habet rationem in se: quia constitutus in vltimo
vitæ suæ, cognoscens de proximo animam debere se-
parari à corpore, non præsumitur aliqua pręsumptio-
ne peierare, & mentiri.

Respondeo, & aliter, quod dictum Barto. in d. §. si
quis moriens. non habet obstare doctrinæ Albe. quia
45 † dicta doctorum sunt intelligenda secundum leges
quas allegant, secundum Bart. in l. non solum. §. si li-
berationis ff. de liberatio. leg. & Ludou. Roman. in
repe. rubr. ff de arbi. in 7. char. in 3. colum. in fi. sed
Bart. pro dicto suo alleg. text. ibi in d. §. si quis mo-
riens. qui tex. nihil obstat dicto Alber. quia loquitur
in causa criminali, videlicet vt non credatur domino
asserenti se vulneratum à seruo. quod profectò ratio-
nabile est, quia in causis criminalibus probationes
debent esse luce clariores. l. fi. C. de prob. item quia
esse vnicus testis, ergo non probaret etiam in causa
ciuili. l. vbi numerus. supra de testib. eum vuln. Item
quia in causa propria: ergo propter illa non creditur
domino in dicto casu: sed ista cessant in casu Alb. quia
sumus in causa ciuili. item quia ipse notarius hoc as-
serendo, facit plenam probationem, vt dixi: item nec
deponit in causa propria, ergo ille text. nec doctrina
Bartol. ibi habent obstare dicto Alberi. in d. l. fin. §.
fi. supra ad Velleian. & ideò ex istis forte dictum Bar.
& sequacium non est tutum, & ideò ego intelligerem
illud dictum Bart. in moriente, qui non esset compos
mentis, sed vacillaret, vt communiter accidit in mori
turis de proximo: secus autem crederem, in morituris
de proximo, qui fruuntur intellectu, & vera cognitio-
ne, &c.

Non obstat modo illud, quod vltimo loco allegat
dict. Alex. contra doctrinam Alb. in dicta l. fin §. fin.
videlicet quod non creditur notario respondenti se
nescire quid sit beneficium Velleiani: quia posset hoc
malitiose asserere, & dicere, quod damnificaret par-
tem, &c. quia ad hoc est facilis responsio, quæ est, pro
hoc non præsumitur esse nec fieri ab ipso notario,
46 † cum quælibet præsumatur bonus, & fidelis, l. non
omnis. §. a Barbaris. ff. de re milit. l. meritò. ff. pro so-
47 cio. cum vulg. † & ibi potest capi duplex intellectus,
& capiendo vnum quis dicitur delinquere, & capien-
do alium non dicitur delinquere: tunc semper in du-
bio sumitur intellectus, per quem quis non dicatur
delinquere: ita optimè probat doctrina Bart. in l. non
solum. §. sed si cum pnsser. alias, §. sed vt probari. ff. de
ope. nou nun. quam doctrinam refert. & sequitur Abb.
in c. auditis de præscript. in antepe. col. & Ludo. Rom.
in consi. suo 113. incip. pro decisione, &c. vbi alleg.
etiam nota. per Bal. in l. matrem. C. de probation. &
per eundem in l. eum actum. C. de neg. gest. pro quo
faciunt dicta p Bar. in l. 2. in fi. ff. de duob. reis. vbi di-
xit, quod si accusatus est Titius, quod cognouit car-
naliter Bertam per vim quod hoc dicunt testes, quod
debet intelligi, quod ipse Titius est passus vim ab ip-
48 sa, vt excludatur dolus, & delictum. † Et faciunt dicta
per Bart. in l. verum. ff. de fur. vbi dicit, quod si duo fe-
cerunt pacem insimul, & promiserunt se non offende-
re sub pœna, modò vnus adulterat vxorem alterius,

an cadat in pœnam? decidit ibi Bart. quod non: quia
debemus potius pręsumere, quod hoc fecerit libidinis
causa, quam causa iniuriandi illum, & hoc, vt euitetur
delictum: pro quo facit, quod voluit Inno. in c. ad au-
49 dientiam. de homi. † Et adduci potest glo. sing. apud
omnes in c. cleri. 81 distin. quæ dixit, quod si duo te-
stes clerici testificantur me deliquisse in hoc loco hac
hora: duo alij testes laici testificantur contrarium. s.
me non deliquisse in dicto loco illa hora: quod hoc
casu credetur testibus laicis deponentibus me non
deliquisse, licèt clerici digniores sint laicis: vt habet
in c. denique. 4. distinct. & in c. duo sunt genera. 12. q.
1. & habetur in c. cum ex iniuncto. de hæret. & in c. sa-
cerdotibus. 11. q. 1. & dignioribus standum esset c. in
nostra de testi. l. ob carnem. ff. eo. de testi. cum sim. &
illam gloss. in d. c. clerici. dixit sing. Ludo. Roma in
consil. 241. incip. spectabiles domini collaterales. in
50 1. col. † pro quibus facit. nam semper in dubio debe-
mus in benigniorem partem inclinare. l. semper in
obscuris. ff. de reg. iur. l. Arrianus. ff. de action. & obl.
51 l. absentem. ff. de pe. cum si. † Et pro istis etiam addu-
ci potest tex. non quam ibi doct. dicūt sing. in l. miles.
§ defuncto ff de adult. vbi habetur, quod filius natus
ex meretrice maritata, præsumitur esse mariti, & non
adulteri, vt euitetur delictum: licèt posset esse tā adul-
teri quam mariti: quem tex. ad hoc alleg. domi. Alex.
in consi. suo 37. incipien. in casa mota. in 5. col. circa
medium in 1. vol. facit etiam gloss. in c. pastoralis. in
52 verbo, exonerare de offi. deleg. † Et adduci etiam po
test tex & glo. singul. in c. super literis de rescrip. quæ
dixit, quod licet quis suggesserit falsam interpretatio-
nem rescripti, quod non præsumitur, quod fecerit hoc
53 per dolum, sed per simplicitatem. † Et facit glo. &
quod ibi dixit Ange. in l. ex consensu. ff de ap. ve. quæ
voluit quod quęlibet causa colorata excuset à dolo,
licet sit fatua, & idem voluit gloss. in l. 1. ff. de eo per
quem factum erit. & gloss. in l. 1. si quis ius di. non ob
54 tempe. † & facit glo. in cap. cum venerabilis extra de
consue quæ dixit, quod consuetudo etiam iniqua, ex-
55 cusat à delicto. † Et faciunt dicta per domi Alex. in
consi. suo 60. incipien. viso processu. in 2. colum in 1.
vol. vbi dixit, quod vbi verba possunt trahi ad falsum
& non falsum, fit interpretatio quod non contineant
falsum, ita dicit voluisse glo. in l. iurisgentium. §. quod
fere in versicul. approbetur ff de pact. quam ibi pon-
derant doctor. secundum eum: & Bal. in l. Imperator.
ff de stat. homi. & Sali. in l. de tutela C. de in integ re-
stit. min.
56 † Et facit no. verbum Barto. quod superioribus an-
nis habui in facto apud Iannum in l. quoties. § peran-
nis habui in facto apud Ianuam, in l. quoties. §. 1. per
illum. ff. de hære. insti. vbi dixit, quod si reperiatur ꝙ
notarius aliter scripserit, quam dictum fuerit à parti-
bus tempore actus gesti, quod præsumitur potius per
errorem, quam per dolum, & quod notarius excusa-
tur à falso, quod committi non potest sine dolo. l. nec
exemplum. C. de fal. quod dictum refert, & sequitur
do Alex. in consil. 74. in 3. char. in 1. col. in 1. volu.
57 † Et faciunt optimè dicta per Bart. in consil. suo 108.
incip. in q vertente inter dominum. N. & S. vbi dixit,
quod quando aliquod verbum profertur ab aliquo
contra aliquem, quod potest sonare in iniuriam, & nō
in iniuriam, quod accipiendum est in mitiorem partē,
videlicet quod non sonat in iniuriam. per l. si de in-
58 terpel. ff de pen. † Et facit quod dixit Ang. in tract.
malefi. in verb. falsario in primis verbis, vbi dixit, ꝙ
à dolo quis excusatur quibuscunque excusationibus
vel præsumptionibus etiam iniustis. alleg l. igitur §.
1. ff. de libe causa. & §. 1. in fin. & ibi Barto. ff. de abi-
ge. alleg. etiam dictum Bart. in d. l. quoties. §. 1. & eum
sequitur, & sub dit quod Bald. in l. 1. C. de sacrosanct.
eccles. dicit, quod quotiescunque vnum verbum po-
test importare falsitatē, & non falsitatem: facimus cō-
iecta-

iecturam, quod falsitatē non importet: pro quo secundum eum faciunt dicta per Bald. in l. errore. C. de test.
59 alia etiam alleg. de quibus ibi per eum. † ad prędicta etiam facit gloss. in c. ne quis arbitretur, 22. quæst. 2. quæ dixit, quod verba impropriantur, vt quis dicatur bonus, & facit glo. in c. nauiganti. extra de vsuris, quæ dixit, quòd in dubio quis non præsumitur vsurarius, & facit gl. in cap. accedens. de crimin. fal. quæ dixit, quòd in dubio quis non præsumitur falsarius: & facit no. dictum Bald. in cap. in præsentia. in 4 col. versic.
60 pone quidam, extra de probat. † Et facit glo. in c. absit. 11. quæst. 3. quæ dixit, quòd si clericus osculatur mulierem, præsumitur causa benedictionis hoc facere, quam gloss. ad hoc refert Angelus de Aret. in tractatu maleficio. in verbo, *Che hai adul erata à la mia donna.* versi an patri liceat: vbi iocosè subdit, quòd à
61 tali benedictione clericorum liberet nos Deus. † Et vltra prædicta adduci potest glo. in l. 2. §. ignominiosa. in ver. cur miles. ff. de his qui not. infamia, quæ dixit, quòd in dubio miles non videtur remissus à malitia propter dolum, & faciunt optimè dicta per me in repe. mea. l. fin. C. de proba. in l. char. vbi in materia ista cumulaui plusquam centum iura, & doctrinas, & loquutus sum nedum ad saturitatem, sed potius ad fastidium in hac materia.

Et ex istis satis liquidè constat, quòd non ob illud, quod vltimò loco adduxit d. Alexand contra dictum Albericus in dicta l. sciendum, inquantum dixit, quòd notarius dicens se nescire, quid sit beneficium Velleiani, istud diceret fraudulenter, seu malitiosè, vt damnificaret partem: quia istud in dubio non præsumitur: imò magis præsumitur contrarium per supradicta: & sic modo ex istis omnibus supradictis simul coniunctis videtur mihi, quod doctrina Alberic. de Rosa. in d. l. fin. §. fin. ff. ad Velleian. sit verior & sustentabilior, quam opin dict. Alexand. in dicta l sciendum, quæ omnia tene menti, quia sunt noua, nec ab aliquo scribente dicta vsque ad præsentem diem: & vide in materia doctrinæ Alber. Cæpolla. idest cautel 196. incipien. notarius, &c. & ibi in cautela sequen.

62 † Modò reuertendo ad materiam rubricæ nostræ, quæro primo: fideiussor constituit se principalem debitorem, an hoc casu poterit priusquam principalis conueniri, in quo dicas, quòd non, nam certum est, eum pro alio interuenire, & origo inspicienda est ita not. Azo. in summa de fideiuss. & Specul. in titul. de renuncia. & conclusio. § 1. vers. sed si fideiussor alleg. in argument. l qui id quod ff. de donation. & l. si filius, supra ad Macedonia. & idem tenet Petr. de Ancha. in cap. accedens, extra. de procu & Bar. in rub. supra iudi. solui. in vltim. col. pro quibus faciunt dicta per Cyn. & Bald. in l. t. C. de satisda. sed mihi videtur quod hæc doctorum decisio non possit procedere, siue loquamur de æquitate, siue loquamur de rigore iuris; nam si loquimur de æquitate, poterit conueniri priusquam principalis nedum hoc casu, quando constituit se principalem debitorem: sed si esset simplex fideiussor, etiamsi non renuntiasset beneficio de fideiussoribus, vt satis latè dictum, & ostensum est suprà in 5. col. in 7. fallan. dum tractaui quando agitur de æquitate, & bona fide, quod tunc fideiussor non habet beneficium excussionis, &c. quod non repeto, ne replicem idem per idem, si autem loquimur de rigore iuris, idem videtur dicendum, quod ipse fideiussor qui constituit se principalem debitorem, poterit conueniri antequam principalis: quia si aliter diceremus, sequeretur, quòd ista constitutio de debitore principali, facta per ipsum fideiussorem, nihil operaratur, sed superfluo esset dicta. & apposita in cōtractu, quod non est dicendum, iuxta ea quæ habentur in l. amplio rem §. in refutatorijs. C. de appel. & in §. quibus. in 1. const. C. & in c. solitæ, de maio. & obe. cum si sequeretur etiam, quòd non esset differentia, quando quis obligat se tanquam principalem debitorem, & quando se obligat tanquam simplicem fideiussorem, quod non est dicendum: si enim idem essent, cur diuersis nominibus nuncuparentur? iuxta l. fin. C. de codic.

Nec obst. ratio allegata per Specu. & alios, videlicet, quòd origo est inspicienda: quia respondeo, quòd hoc esset verum, nisi post originem sequeretur aliud idem importans, quod ipsa origo, nam cum ista duo sint paria, non debet attendi origo, quia subsequens
63 parificatur cum ipsa origine, pro quo facit: † nam habemus regulā, quod accessorium sequitur principala. c. accessorium. de regul. iur. in 6. l. fin. C. de non nume. pecun. l. fin. ff. de constit. princ. cum vul. & attenditur quod principaliter agitur. l. si quis nec causam, suprà si cer. pet. attamen si superuenit accessorium æquè vel magis potens principali, attenditur ipsum accessorium relicto principali, quod est originarium: hoc patet pluribus modis: primò, in iuramento: nam si factus est cōtractus de sui natura nullus, vel ex prohibitione legis, vel ex aliqua alia causa, & super eo interponatur iuramentum, quod est accessoriū, validabitur ipse contractus: & non attendetur origo, & esse seu natura ipsius contractus, sed attendetur accessorium: & sic iuramentum hoc patet in pluribus locis: patet. n. in c. cùm contingat. de iureiur. in c. licet mulieres. eo titu. in 6. in c. 2. de pact. eo. lib. in auth sacramenta puberum C. si aduer. ven. habetur. in l. si quis maior. C de transact in l. 2. C. de rescind. vend & in alijs locis, quæ breuitatis causa omitto. Facit etiam, nam sicut verba testatoris, & priuilegiorum in dubio sunt intelligēda, vt nihil sit in eis superfluum: vt l. si quando. de legat. 1. & in c. si Papa de priuil. lib. 6. ita verba contrahentium debent sic intelligi, vt in dubio non sint superflua, sed aliquid importent. l si stipulatus. in prin. cum glo. sua ff. de vsur. gloss. ordinaria est in l. 1. ff. de peric. & commo re. vend. & no in lib. 1. C. de pact pigno. & voluit Are. in cons suo 149. incip. paucis, &c. in 2. col.
64 † Et ideò dixit oo. Bal. in rub. C de contrah. empt. in 9. q. q vnum quodq; verbū esset minimū, appositū in contractu, seu instrumēto, debet aliquid operari: quod dictum refert & sequitur d. Alex. in consi. suo 151. incip viso themat. in 2 col. in 2. vol. & in consil. 157. incip. in causa, & lite. in 3. col in eo. vol & in consil. 133. incip. super quæsitis. in fin. in 5. vol. & in consil. 68 incip. visis, & opportunè. circa me. in 5. vol. & Ioan. de Ana in consil. suo 98. incip. visis, &c & idem voluit Barb. in rub. de rescript. in pe. char. in vlt. col. & in c. sedes Apostolica. in 7. char. eod. tit. Modò in casu nostro si diceremus, quod ille qui constituit se principalem debitorem, non possit principaliter conueniri, omisso principali debitore sequeretur, quòd ista constitutio principalis oblationis, quam fecit iste fideiussor, nihil opperaretur: quod non est dicendum per prædicta: & sic ex omnibus istis dico, quod fideiussor qui constituit se principalem debitorem, poterit tanquam principalis debitor conueniri principaliter, omisso ipso principali debitore, siue loquamur de bona fide, & æquitate, siue loquamur de rigore iuris, non obstantibus dictis à Specul. & sequentibus in locis prędictis.

65 Vlterius, antequam intrem alias quęst. aduertas ad vnum, quod nolo omittere in hac rubri. videlicet, qd̄ si plures rei debendi constituerentur apud aliquem pro mutuo pecunię, vel alterius rei, licèt habeant beneficium de duobus reis, &c. attamen si in rei veritate ad vnum eorum tantum peruenit pecunia, vel res mutuata, ille talis est principalis obligatus: alij autem habentur loco fideiussorum, & fideiussorum beneficio gaudent, ita singul. dixit Guliel. de Cug. in l. sed Iulianus. §. item ait, si duos. per illum text ff ad Mace. quod dictum pro valdè not. refert, & sequitur Ludo. Rom. in cons. suo 114. incip. visis suprà consultis, &c. in

&c. in princ. & idem firmat do. Alex. in l. Marcellus,
infrà eod. & Ioan. de Ana in consi. suo 60. incipi. in
quæst. ista, &c. de quo dixi in singu. meis singu. 2. vbi
videas. (Vide ad prædicta omnia Flo. in l. nullus, post
princ. ff. de test. & vide infrà in 85. col. versic. 57.) Et
pro hoc dicto facit, nã in casibus in quibus fideiussor
non habet beneficium excussionis, tunc si ipse fide-
iussor doceat principalem condebitorem emolumen-
tum negotij esse consequutum, tunc dicere poterit,
Excutias primo debitorem principalem sumptibus
meis: & hoc casu facta tali obligatione tenebitur cre-
ditor excutere primò principalem debitorem ante-
quam fideiussorem: ita probat tex. & ibi Bar. & latius
Paul. de Castr. in l. vnde quæritur. in princ. supra. com-
mo. & hoc etiam deciditur ex his quæ not. Bart. in l.
in duobus. §. 1. post me. ver. quæro. pone ad vnum ex
correis. ff. de duob. reis, & pro hoc est bonus text. in
l. cum plures. §. vestimenta. ff. loca. & facit text. in l. si
vt certo. §. nunc videndum. el. 2. in versic. sumptus:
suprà commo.

66 Modò ingrediendo quæstiones, quæro secundò,
vtrum recipiens fideiussorem minus idoneum, videa-
tur eum approbasse, adeo quod non possit petere vl-
terius sibi caueri: in quo dico, quod sic, quod sibi præ-
iudicat, & quod videtur eum approbasse: nec propter
hoc poterit petere iterum sibi caueri: ita probat text.
in l. qui satisdare. quæ est l. 3. infrà eod. in §. fin. & in l.
inter causas, in §. abesse suprà manda. & tex. in l. si is
à quo. §. fin. suprà vt in poss. leg. idem tenet Alex. in
consi. suo 60. incip. consideratis. in t. colum. (Et in
consilio. 33. incip. consideratis in t. colum. in 7. vo-
lum.) Pro quo facit, quod dicit Ioan. de Ana. in c. in-
telleximus. in t t. col. de adult. in ver. nec ob id dica-
tur. vbi dixit, quod actor prouocans reum inhabilem
ad iudicium, videtur eum habilem ad litigandum re-
putare, adeo quod non poterit postea eius personam
67 impugnare. † Idem etiã firmat Ludouicus Rom. in re
pe. rub. ff. de arbi. in 9. char. in fi. 3. col. versic. an sicut,
&c. nisi secundum cum ibi in citatione sit apposita
clausula, compareas, si tua putaueris interesse: quia
per talem clausulam, inhabilis citatus. nõ videtur ha-
bilitari, alleg. ad hoc doctrinam Bald. in l. libertus à
patro. supra de in ius vocan, & voluit etiam Bald. in l.
fin. C. de edict. diui Adrian. tol. & in l. si suspect. ff. de
inoffic. testament. & Lud. Roman. in l. de pupillo. in
princip. ff. de ope. noui. nuntiat. & Cæpol in cautel.
68 205. incip. si facis. † Item pro prędictis facit quod
dicit Alex in consil. 242. incip. viso processu, circa fi.
vbi dixit, quod ille qui contrahit, vel compromittit
cum aliquo, videtur eum approbare pro idongo, alle-
gat. l. qui cum alieno ff. de reg. iur. & d. l. 3. infrà eod.
& d. l. inter causas. §. abesse. & facit etiam quod voluit
Bald. in l. si quis testibus. C. de testib. vbi dixit quod
si produxi instrumentum manu cuiusdam notarij,
aliàs inhabilis, videor eum approbare, adeo quod si
postea contra me producatur aliud instrumentum ma
nu eiusdem notarij, non potero illum notarium, vt in
habilem repellere, ex quo semel videor ipsum appro-
basse: & facit dictus Bald. quem ibi sequitur Ioan. de
Imol. in l. qui testamento. ff. de testa. vbi dicit, quod
si approbaui personam legatarij in fauorem testamē-
ti, in quo sum hæres institutus, non possunt postea eũ
69 repellere, si voluerit deponere pro suo legato. † Ad
quod facit dictus Bald. in l. data opera in 15. vol. C.
qui accusa. non poss. vbi dixit, quod si feci citare ali-
quem in testem in iudicio, amplius eius personam nũ
potero tempore: quod etiam voluit Bald. & Imol. in
70 l. ad testium §. conditionē. ff. de testa. † Et facit quod
voluit Bald. in l. 2. in 15. col. C. de edict. diui. vbi dixit,
quod ille qui facit citari aduersarium suum ad iudi-
cium, videtur eius personam approbare adeo, quod
non potest postea illum improbare: & idem dixit Bar.
in l. cum mulier. in 2. col. ff. sol. mat. Bart. in l. de pupil.
§. seruo. ff. de oper. noui nun. & Bald. in d. l. cum mu-
lier. in 10. col. & Bald. in l. 2. circa fin. C. de pactis, &
Bald. in l. 1. §. Ofilius. ff. ne quis eum qui in ius voca.
& Bald. in l. ob maritorum. C. ne vxor pro marit. &
Bald. in l. quinquaginta ff de excusation. tuto Bald. &
Angel. in l. si suspecta. de inofficioso testamen. Bal. in
c. cum inter. in 3. col. de elect. Bald. in cap. testimo-
nium. in fin. de testi. Bald. in c. in nomine Domini. &
in cap. de testi. eod. tit. Ang. in l. si. fa. §. ad defenden-
dum. ff. de procura. Io. de Ana. in d. c. intelleximus. de
adult. in t t. col. & Inn. in c. cum inter. de excep. quem
sequitur ibi. d. An & idem tenent doctor. in l. 1. §. cum
dicitur. & in §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam. per l.
Falcid. & d. Ang. in c. exhibita. in antepen. col. de iu-
dic. ita etiam firmat Cæpola in cautela sua 205. incip.
si facis. vbi singulariter loquitur.

71 † Illis etiam addi potest theorica Bart. in l. credi-
toris. in sua repeti. C. de pign. & Bal in l. 1. C. de serui.
& aqua: vbi dixerunt, quod si vendo tibi domum cum
hoc, quod si infra annum non solueris mihi pretium,
licitum mihi sit propria authoritate ingredi fundum
tuum, si labitur annus, non sit soluta talis pecunia, &
ego accedam ad iudicem, & petam quod mihi des
licentiam, & authoritatem intrandi fundum tuum pro
satis factione pecuniæ meæ: quod si iudex recusat da-
re mihi talem licentiam, non potero postea ingredi
propria authoritate absque pœna, quia mihi impute-
tur, si poteram ingredi propria authoritate, & accessi
ad iudicem pro licentia: ideò hanc viam quam mihi
elegi, debet pati, l. mulier. §. fin. ff. quod metus causa,
pro quibus etiam faciunt dicta per Bald. in l. tale pa-
ctum. in §. qui prouocauit. in 10. col. suprà de pactis.

72 † Et pro istis facit quod voluit Ang. de Aret. in lib.
malefic. in ver. de anno præsenti. in ver. secundo quæ-
ro, &c. vbi dicit, quod licet dies de necessitate in li-
bello criminali non sit apponendus per l. liberorum.
ff. de accus. nihilominus si per accusatorem appona-
tur, & non probetur de ipso die, licet omnia alia pro-
bentur. tamen reus non debetur absolui: imputet hoc
sibi accusator, si postea non probat. allegat. l. habet.
ff. de iusto. Et ex istis satis constat in proposito quæ-
stionis nostræ, quod ille qui recipit fideiussorem mi-
nus idoneum, videtur eum approbare: nec potest se
conqueri de hoc, quia est sibi imputandum per præ-
dicta.

73 † Sed quæri potest tertiò, vtrum ipse qui talem fi-
deiussorem recipit, possit dicere quod ignorauit illũ
non esse idoneum: ideò petit sibi de nouo caueri: in
quo dicas, quod sic, quod talis creditor hoc potest di-
cere, & petere secundum glossam in l. quis stipulatus
sit Stichum aut Pamphilum. §. fin. suprà de verborum
obligation. qui probat, quod receptio fideiussoris nõ
idonei ignoranter facta à creditore, sibi non præiudi-
cat ab idem glo. in d. l. inter causas. in §. abesse. suprà
manda. in dicta l. si is à quo. §. fin. pro quibus gloss. fa-
cit. l. promittendo. §. si à debitore. ff. de iure. do. sed
dominus Alexander in hoc dubio in consilio suo 60.
incipien. consideratis præallegato, in t. col. in 5. vo-
lum. tenet contrarium: & hoc quia ille qui accepit di-
ctum fidiussorem, præsumitur habuisse scientiam con-
ditionis suæ: nam ille qui cum aliquo contrahit, præ-
sumitur scire vel scire debet conditionem suam l. qui
cum aliquo. ff. de regul. iur. cum simuilib. ibi allegat.
& paria enim sunt, scire vel scire debere. l. quod te. ff.
si cert. pet. l. latè. in prin. infra de verb. signific. l. si Ti-
tius. infrà eod. subdit ibi ipse d. Alex. quod si talis cre-
ditor vult dicere, nesciuisse illum fideiussorem non
esse idoneum, & petere quod debitor de nouo satisdet
erit sibi necesse probare, quod ille fideiussor non ido-
neus communi opinione reputabatur idoneus, di-
nes, & soluendo ad hoc, vt ipse qui eum accepit, ex-
cusetur, alleg. l. 3. ff. ad Macedon. an. & l. miles. §. mu-
lier. ff. de adulter. l. Barbarius fil. ff. de offic. prætor.

vel

vel esset opos ipsi creditori probare quod debitor sibi affirmasset, quod dictus fideiussor erat soluendo, per d.l.si Titius.infrà eod.ita est de mente Ang.in l.1. suprà, si quis in ius voc. non ie. & ibi hoc clarius ponis Paul.de Castr.ita etiam tenet Paul. de Castr. in d. l.qui satisdare infrà eod. vbi dicit, quod si quis recipit fideiussorem non idoneum facultatibus ignoranter, non tamen per hoc poterit petere iterato alium fideiussorem idoneum sibi præstari, nec etiam interesse aliquod sibi dari, nisi interuenerit dolus debitoris præstantis fideiussorem, qui affirmauerit illum esse idoneum, vel nisi iustissima ignorantia recipientis interuenerit: vt puta quia communiter reputatur idoneus ipse fideiussor, aliàs imputes sibi creditor qui accepit talem fideiussorem, quare non explorauit eius conditionem; & ita dicit de facto seruari; imò dicit, quod per communitates solent deputari quidam approbatores fideiussorum, qui approbant fideiussores suo periculo: ita dicis Alexan.in d.consi.suo 60.incip. consideratis, &c.in 5. vol. & ibi etiam respondet ad glo. superius alleg. contrarium innuentes, videlicet ad glo.in d.l.si quis stipulatus ut. Stichum. §. fin. cum alijs præalleg. quod verum est, quod creditor recipit ignoranter fideiussorem non idoneum facultatibus sibi non præiudicat, s.quantum ad hoc, quia potest agere ad interesse contra illum qui tenebatur præstare fideiussorem: videlicet quantis sua interfuit, præstitum non esse fideiussorem idoneum: ita secundum eum loquitur text.& glo.in d.l.si quis stipulatus.§.sed ad fideiussorem nouum idoneum præstandum agere non potest creditor: vt in d.l.3.in fin. inf a eod.& subdit ipse Alex. quod hanc opin.sequitur Bart.& Ang.in d.l.3.& Paul.de Castr. ibi. & reprobat ipse Alex. opin.seu responsionem contrariam datam ubià Ioan.de Imò.ita residet d.Alex.in d.consi.suo 60.& in l.si eum dotem, in § si mulier. ff.solut.matr.

74 † Quæro quartò vlterius subsequenter: pone, datus est fideiussor idoneus a debitore ipsi creditori, qui est diues,& soluendo, sed ex post efficitur inhabilis, pauper, inops,& non soluendo: vtrum hoc casu creditor possit cogere debitorem ad præstandum iterum alium fideiussorem idoneum: in quo dicas, distinguendo, quòd aut quis tenebatur satisdare officio iudicis, aut ex conuentione partium, & sic aut satisdatio est prætoria, aut conuentionalis: primo casu si datus fit fideiussor idoneus, qui posteà efficiatur inops: potest debitori iterum cogi ad satisdandum, & præstandum nouum fideiussorem idoneum, & habetur in l. prætoriæ, la 2. infra de præto. stipul. & l.si is a quo,in fi. supra vt in possess.legat.& in l. si ab arbitrio. supra, qui satisdar. cogant. & in l prætor.§.penul. supra de ope. nou. nunciat.

Secundo autem casu,quando quis tenetur satisdare,seu fideiubere ex conuentione partium, vt purà de euictione rei venditæ: & tunc si dedit fideiussorē idoneum, qui posteà efficiatur inops, & non soluendo, non tenetur debitor præstare nouum fideiussorem.ita probat tex,in l.pupilli.§.soror. infra de solut. & in l.si nomen.supra de hæred.vel act.ven.ita in hac quæstione tenet Bar.in l. .io fin. infra eo.& in l. prætoriæ la 2.de præto.stipul.Bar.& Angel.in l. quoties. & in l.si arbitro,ff.qui satisdar.cogan.Petr.de Anchar. in c. ex rescripto de iureiu.de quo etiam per Ostien.in c.cum olim.extr.de arbi.per Abb.antiquum.in cap.vt clericorum de vita,& honest.cler.per Iono.in cap.fin. extra de procur.per d Alexan.in d.consil.suo 60. incip. consideratis his.in vltim.colu.in 5.volum. & per Dd. Modest.in l.2. supra qui satisdar.cogan. vbi etiā quærunt: pone quod est datum pignus creditori per debitorem, quod pignus deperditum est absq; culpa vel dolo creditoris, verum possis petere alud pignus sibi dari: vide ibi per eos:& per Petr.de Anchar.in d.cap. ex rescripto.de iureiur.& per Modest.in l.si cum dotā §.mulier.ff. solut.matrim.de quo etiam per Specul.in tit.de offic. iudic.in §.de seruit.in verb.item aduocatos.circa fin.alias incip. Item facit,&c.& tenementi quod licet quando datus est fideiussor idoneus, qui posteà efficitur inops,& non soluendo, non possis cogi debitor ad iterum dandum alium fideiussorem,quādo sumus in conuentionalibus per iura supra allegata. tamen istud fallit in dote, quia si fuit datus fideiussor mulieri pro dote, qui erat soluendo, si posteà efficiatur inops,debet iterum sibi caueri idoneè: casus est sing. secundum Angel.in d.l.si cum dotem.§.si mulier & ibi doct.supra solut matrim. quem text ad hoc pro notab.allegat Angel.in d.l.quoties.supra qui satisda.
75 cogan.† Et in materia ista adde Bald.& Barba post eum ibi in 5.colum.in cap.sedes Apostolica.de rescr. vbi dicunt, quòd inopia repentina dicitur casus fortuitus allegant.tex.in l. si res pupillaris. ff. de admini. tuto.& adde etiam in materia not. verbum, videlicet quòd si iudex maleficiorum acceptauit fideiussores non idoneos,& captum relaxauit, nihilominus potest iterum capere reum, & facere quòd iterum præstet fideiussores sunt obligari: ita singulariter dixit Bald. in l.3.ff si quis in ius vocan. non ierit, quod dictum pro notab.refert,& sequitur do. Angel.de Are.in suis addit.ad Ang.in tract.maleficiorum,in verbo, fama publica.in 11. char.in addit. ver.& tenementi.
76 † Item iuxta prædicta quæro quinto, debitor dedit fideiussorem, vel expromissorem idoneum creditori, qui tamen fideiussor vel expromissor statim arripuit fugam: vtrum hoc casu ipse debitor teneatur iterum dare alium fideiussorem, vel expromissorem idoneū: in quo dicas, quod sic: nam ista breuitas temporis facit præsumi, quòd ipse debitor fuerit conscius ipsius fugæ, ex quo iterum teneatur ad dandum alium fideiussorem seu expromissorem: & hoc maximè procedit in causa dotis per dictum textum l.si eum dotem, §.si mulier.supra solut.matr. vbi est casus singular. ad hoc secundum Ang. ibi post Bald.quos sequuntur ibi Moder.si autem debitor tenebatur ex alia causa, & tunc dicas secundum do.Alexan. ibidem,quòd licet nō sit nulla delegatio, & consignatio illius expromissoris, quia illa operantur vt ipse debitor à prima actione liberetur,tamen contra eum datur actio de dolo ad interesse.alleg.l.sub prætextu.l.1.C.de transact.& not.in gloss.ibi in d.§.si mulier.quod dicit esse menti tenendum, quam partem ibi firmat Raph.Cuman.& Paul, de Cast.qui alleg.pro hoc l.fin. suprà de eo, per quem factum erit: sed secundum do. Alex. melius allegasset. l.quoties.suprà de præscript.verbor. & not. per Bald, l.1. suprà de condit. ex. l & ratio huius potest esse secundum Ioan de Imol in d.§. si mulier,quia dolus debitoris præsumitur, & colligitur quando in breue tēpus talis expromissor fugam arripuit.per l.si ventri.§. eorum,suprà, de priuile. cred. per quem text. dicit ibi
77 Bartol. quod si † aliquis alloquatur ad aurem famulum, suum, qui famulus postea illo instanti offendat inimicum ipsius domini, præsumitur quod dominus ei hoc mandauerit, quod dictum refert, & sequitur Bald. in l.1.in 4.col. C. de ser. fugi. pro quibus facit secundum do Alex.in d.§ si mulier. quod not.Bald.in l.multum.C.si quis alteri vel sibi,& not. per Barto.in l. qui in alienam §.si is qui suprà, de acquir. hæred. & quæ habentur in cap veniens, el. 2. & in cap. fin. de sponsa.

Sed vltra prædicta pro hac parte dico, quod pro
78 istis adduci possunt alia quam plura similia. † Et primo adduci potest,quod voluit Petr.de Anch.in consi. suo 83.incipiens.visis diligenter actis vbi dixit, quod si eodem momento temporis,quo quis, est designatus curator minoris per decretum iudicia, præstita sit authoritas in certa obligatione minoris per ipsum curatorem datum,& interposita sit authoritas seu decretum iudicis,quod non tamen valebit actus, quia non

inter-

interuenit causæ cognitio ipsius curatoris interpo-
nentis authoritatem ex modicitate, vel ex breuitate
temporis: quæ causæ cognitionem siminibus interuenire
re debet, & illud consil. Pet. de Anch. refert, & se-
quitur dom. Alexand. in consil. suo 17. incip. visis,
&c. in vltim colum & Barba. in consil. suo incipien.
scripsi Ecclesiasticus, &c. quod est inter consil. dom.
Alex. in ordine meu 470. in vlt. colum. & idem dixit
ipse Pet. de Anch. in consil suo 35. incip. visa quadam
peti in 1. col. & in consil. suo 115. incipien. secundum
79 ordinem in 2. col. † & facit optimè, quod dixit Do-
minicus de S. Gemi. in cap. ponderet. 1. dist. vbi dixit
not. contra iudices, quibus de manè mittitur proces-
sus, & in vesperis ferunt sententiam, vt talis senten-
tia sit ipso iure nulla: quia ex breuitate, & modici-
tate temporis, non præsumitur adhibuisse causæ co-
gnitionem debitam: quod dictum refert, & sequitur
Barb. in c. super quæstionum §. intentionis. in 4. colu.
de offic. deleg. & in d. consil. incip. scripsit. &c. in pe-
nult. chart. in vlt colum. vbi subdit, quòd idem voluit
Bald. in l. prolatam l. fin. C. de sen. vbi pro hoc alle-
gat casum in capi. cum ex literis, extra. de in integr.
restit. allegat etiam ad hoc tex. in l. ius alimentorum.
§. sed si non constat. ff. vbi pupil. edu. debe. & idem di-
xit Paul. de Castr. consi. 135. alias 137. incip. in quæ-
stione quæ vertitur in 2. col & Pet. de Anch. in consi.
183 incip. visis post prin. & facit etiam not. verbum
Gem in ca 3. de rescrip. in 6. quod refert, & sequitur
80 Bart in c ab excommunicato, in 2. col. de rescrip. † &
faciunt dicta per d. Ang. in c. supra debilitate de of-
fic. de leg. vbi dixit, quod si consultor repente consu-
lat, consilium est nullum ipso iure: quod dictum re-
fert, & sequitur d. Alex in d. l. prolatam, & faciunt op-
timè dicta per d. Fel. in c. ecclesia S. Mariæ. in 8. col.
de const. & ibi per 6. col seq. vbi omnino videas: & il-
lud dictum Bartol. in d. l prolatam, & refert, & sequi-
tur dn. Ang. in cap. 2. de re iud & in cap. post electio-
nem. de concess. præbend. & in cap. in vestra de coha.
cle. & mulie. & Pet. de Anch. in cap. 1. de re iudic. in 6,
81 & Imo in c. cum Bertoldus. de re iud. † Et facit quod
dixit Iaco. Butr. in d l. prolatam. vbi dixit, quod lau-
dum latum præcipitanter, & sic in modico tempore,
est nullum: quinimò etiam talis sententia de qua su-
pra, & tale laudum est nullum, etiam si sit bene lata,
ver. unum ita dixit Bart. in his apud quem in 1. col. C.
de eden quod dictum refert, & approbat Barb. in cap.
super quæstionum. § intentionis. in 4. col. de offi. dele.
sed illud improbat ipse Barb. in cap. causam quæ in 6.
char. ver. pot. ibi li. literarum extra de rescr.

Quod tamen ego intelligo, nisi ipsa causa, seu contro-
uersia ante factum compromissum, fuisset longo tempore
ventilata, & disputata coram illo, qui postea fuit factus,
seu electus arbiter, qui postea tulit laudum statim fa-
cto compromisso: quia hoc casu tale laudum valebit,
non obstante breuitate temporis: sed habet alia solen-
nia à iure requisita: quia non potest hoc casu dici lau-
dum latum esse, non præcedente causæ cognitione:
quia causæ cognitio præcessit, licèt non præcessisset
post factum compromissum: sed non refert, quod ex
æquipollentibus fiat, l. 3. C. de insti. & substi. sub cond.
fac. cum si. (idem dixit Soc. in consi. 121. incip. in cau-
82 sa, in 4 col. in 3. vol.) † Pro quo faciunt dicta per Paul.
de Castr. in l si quis filio. §. irritum ff. de inoffi. testa.
vbi dixit, quod si iudex dedit licentiam alicui, vt fa-
ciat molendinum in flumine publico, quod si ille ha-
bebat iam factum, potest illud retinere virtute illius
concessionis: ad quæ vide omnino Bar. in c. constitutus.
in penul. & vlt. col. de rescrip. & d. Feli. pluries in c.
quoniam in 12. col. de consti. & c. constitutus. in pe.
col versic. si scribitur. de rescrip. & vide dicta per me.
in l. 2. in 3. char in 2. col ff. de testam. pro quibus facit
tex. & ibi Bal. in l. Titius in §. Lucius ff. de libe. & po-
sthu. & quod voluit Bal. in l. sed si de sua. in §. 1. suprà
de acqui. hær. & Bal. super statutis. in verb. capere. in
83 versic. statutum, quod † quicunque vbi dicit, quod si
statutum dicit, quod quicunque ceperit bannitū, ha-
beat centum, quod habebit locum in illo, qui iam cæ-
pit bannitum. Et faciunt dicta per d. Alex. post Paul.
de Castr. in l. vt militibus. in prin. C. de testa. mil. vbi
dicit, quòd si Papa concessit episcopo, vel abbati, vt
possit facere testamentum de reditibus beneficiorum,
quòd talis licentia extenditur etiam ad testamentum
antea factum. Item pro hac mea limitatione noua fa-
ciūt etiam dicta per Dominicum de S. Gem. in c. vni-
co. in 2. col. in prin. de excel. prælat. in 6. vbi dixit se
vidisse de facto hic Bononiæ in fratribus de obseruā-
tia, quibus data fuerat licentia à Papa ædificandi sibi
vnum monasterium suprà montem, quod illud ædifi-
carunt: sed propter magnitudinem, & multitudinem
venti non poterāt habitare in dicto monasterio, quòd
sibi vigore dictæ licentiæ iam habitæ potuerunt sine
alia noua licentia ædificare nouū monasteriū in loco
vbi nunc est: licet illud dictum nō ita bene seruiat ad
propositū huius limitationis, vt faciunt alia proximè
84 adducta † Item pro prædictis etiā optimè facit, quod
voluit Cyn. in l. cum vxori. C. quando dies leg. ced. Bal.
& Ang. per illum tex. in d. l. Titius. § Lucius de lib. &
posthu. vbi dicunt quòd si Papa mandat alicui proui-
deri in certo loco de prima vacatura, quòd poterit il-
li prouideri de illa quę vacabat ante dictā prouisionē
seu concessionem Papæ, saltem si Papa ignorabat illā
vacare: ad quod faciunt no. in Cle. 1. de cōce. præben. &
per Moder. in l. hæc conditio filiæ meę. § si ff. de cond.
& demon. & faciunt dicta per Paul. de Castr. in l. Lu-
85 cius Titius. ff. de leg. 2. † Et per Bal. in l. si. vlt. col. C.
de sent. quæ sine certa quant. vbi dixit, quòd si testa-
tor legat centum pro Berta maritanda, & ipsa tamen erat
maritata tempore testamenti, quòd tamen debebunt
sibi illa centū per l. si iam facta. ff. de condit. & demō.
& per l. antepen. C. de institu. & substi. sub cond. fac. quod
dictum refert, & sequitur do. Alex. in consi. suo 146. in-
cip. in causa, & lite. in 1. col. in 5. vol. vbi etiam refert
Cyn. in d. l. cum vxori. & subdit etiam ibidem, quòd
pro istis facit text. in l. Iulia & quæ ibi no. suprà qui sa-
tisd. cog. vbi si Titius sine mandato meo egit contra
te nomine meo, & a te accepit, et fideiussores iudica-
tum solui, possea pendente dicto iudicio mandaui si-
bi, vt ageret contra te, vt egerat ratificare, quam ei fecit
& ideo fideiussores, qui promiserunt iudicatum solui,
obligabūtur mihi & dicit, quòd dominus de Rota, de-
cisio. 443 inci. item fuit dubitatum, vtrum procura-
tor ad causam. &c. volunt, quod procurator habens mā-
datum ad substituendum, si substituat eum quia antea
sine mandato egerat, videtur ratificare iam gesta. al-
legat etiam ipse do. Alex. in d. consi. aliā ad hoc pro-
positum, quæ non refero breuitatis causa, pro quibus
faciunt quæ voluit. Paul. de Cast. in l. cum quidam. ff.
de lega. 2 vbi dixit, quòd si pater facit legatum filiæ
quæ remanebit vidua, comprehendit etiam filiā, quæ
ante testamentum erat vidua.
86 Ex quibus omnibus doctrinis possunt limitari do-
ctrinæ illæ superius allegatæ, videlicet quòd non va-
let interpositio authoritatis curatoris in obligatione
vel alienatione rei minoris, quando confestim est
decretus curator, & statim interponit authoritatem
in contractu ipsius minoris, non valet talis actus, seu
contractus: quia ex breuitate temporis non præsu-
mitur, quòd ipse curator adhibuerit causæ cogni-
tionem debitam, secundum Pet. de Anchar. in dict.
consilio suo 12. incip. visis diligenter: non habet lo-
cum, vbi ipse curator habuisset plenam cognitionem
dictæ obligationis, vel contractus ipsius minoris,
antequam fuisset decretus curator: quia tunc valet
talis interpositio decreti, & authoritatis, & per con-
sequens talis contractus, quia cessat ratio propter quā
non valebat: & idem dicas in iudice habente proces-
sum

sum causæ in manè, & proferente sententiam in ve-
speris: quia valebit non obstante breuitate temporis,
si antequam causa esset tibi commissa, fuisset plenè in-
structus de meritis ipsiua causæ, & de iustitia partium:
quia tunc licèt sententia fuerit lata in vesperis, atta-
men valebit, nec poterit dici lata absq; causæ cogni-
tione. Idem in laudo, & in alij similibus per prædicta,
quæ omnia tene menti: quia hanc limitationem non
inuenies aliquo traditam, nec tactam: sed est limitatio
& inuentio mea noua nuper in lucem edita, & non au-
dita vsq, ad hæc secula.
87 † Modo redeundo ad materiam breuitatis temporis,
ex qua præsumitur dolus, & fraus, adde quod voluit
Io. An. in tit. de empt. & vend §. sciendum. in additio.
incip. de illo qui simpliciter, &c. vbi dicit, quod si ven
ditur animal, quod moritur infrà triduum, & sic infrà
modicum tempus, quod habet locum redhibitoria ad
precium: quod dictum refert, & sequitur Ioan. de Imo.
in l. si quis cum aliter ff. de verb. oblig. & Bald. in l. 2.
in 3. col. versic. & si dubitatur. C. de rescin. ven. & in l.
1. in pen. colum. C. de ædil. action. & Ioan. de Ana. in
88 c. præterea. in vlt. co. de cleri. percuss. † Et facit opti-
mè not a. deci. Bartol. in l. contra legem. supra de le-
gi. vbi dixit, quod si aliquis est magnus homo in ciui-
tate, & est de aliquo consilio, in quo sit ordinamétum,
quod non possit vendi corbes frumenti, nisi pro de-
cem: & antequam tale ordinamentum publicetur, il-
le tale magnus homo, & de consilio, vendidit frumen-
tum pro me pro maiori quantitate, quam non vendi-
disset publicato ordinamento: qua venditione facta,
incontinenti fit proclama, quod non possit vendi cor-
bes frumenti nisi pro decem. dicit ibi Bart. quod talis
venditio poterit retractari. tanquam sit facta in fraudem
propter modicum temporis interuallum inter
vend. & publi. illius ordinamenti. idem etiam voluit
Bart. in l. quæro. supra de act. emp. & Bal. in l. 2. C. de
peri. & comm. rei vend. & Lud. Ro. in singu. suo 2, 5.
secundum ordinem meum qui incipit, nunquid si sum
magnus dominus, &c. vbi pro hoc allegat. text. in l. si
vina. aliàs si quia vina. ver. planè. ff. de peri. & commo.
rei vend. Item pro prædictis etiam adduci potest quod
voluit Odofred. quem refert, & sequitur ibi Bald. in
l. quoties. C. de rei vend. vbi dixit, quod si dubium
mihi moueri quæstionem super domo, & eam alieno,
deindè statim mouetur mihi quæstio suprà ipsa domo,
quod ex breuitate seu modicitate temporis præsu-
mitur dolus ea parte mei vendentis, adeò quod talis
venditio reuocatur per titulum de aliena. iudi. mutan.
caus. fac. quod est etiam de mente Bart. in l. qui peti-
torio. suprà de rei vend. & Bart. in l. 2. §. si. suprà. de
alien. iudi. mutan. causa fac. & Aug. l. si nam tem. §. j.
suprà de rei vend. pro quibus faciunt dicta per Inno.
in c. delictis. de excep. per Bal. in l. si is qui reipublicæ,
suprà, ex quibus cau. maior. per Dy. in regula, posses-
sor. de reg. iur. in 6. per Bar. in l. Fulcinius §. pe. ff. ex
quib. cau. in poss. eatur. & per Pau. de Castr. in consi.
1. o. 91. incip. super eo quod quærit, de qua materia di-
xi vltra prædicta in repe. mea l. fin. C. de prob. in 71.
char. & in l. statulibe. in pen. & antep. col. j. de quæ-
stion.
Modo in prædicta quæstione ea istis concludo,
quod si debitor dedit expromissorem, qui statim ar-
ripuit fugam, non est liberatus quia præsumitur in do-
lo dcr prædicta. An autem debitor principalis, qui
alium subdelegauit vel subrogauit loco sui apud cre-
ditorem, sit liberatus, si ipse subdelegatus arripiat fu-
gam, vel efficiatur non soluendo, non examino hic,
quia non est propriè materia cadens in materia fide-
iussorum: sed me remitto ad dicta per me in l. 2. in 3.
char. in 1. & 2. col. C. de exec. rei. iud. vbi latè exami-
naui hanc quæstionem: vide ibi.
89 † Quæro sextò, & vlterius de alia quæstione vtili, & quoti-
diana profectò: videlicet, an si principalis creditor cũ
debitore principali, aliquo modo alterat obligationẽ
inter eos existentem, pro qua fideiussor intercessit sine
scientiam, & consensu fideiussoris: verum ipse fideius-
sor sit liberatus, vt puta debitor principalis tenebatur
creditori ad soluendum centum aureos in termino
sex mensium, vel vnius anni, & huic obligationi inter-
uenit fideiussor, postea pendente termino solutionis
fiendæ creditor prorogauit terminum solutionis ipsi
debitori, vel secum conuenit de accipiendo frumen-
tum, vinum vel aliquid aliud loco pecuniæ, vel aliter
alterauit obligationem sine consensu, & scientia ip-
sius fideiussoris, an his casibus ipse fideiussor sit libe-
ratus: in quo dicatis quod sit, quia quoties res ipsa vel pre-
cium mutatur, tunc videtur esse novus contractus,
text. est. no. in l. pacta conuenta in §. Paulus. ff. de con-
trah. empt. & in l. j. iam. infra de nouatio. (Vide Alex.
in con. 72. inci. habita. & c. in 6. vol. in 3. col. Et facit
optimè tex. in l. Labeo. l. a. ff. de arbi. & in l. item quæ-
ritur. in §. qui impleto. ff loc. & in l. si cum Herpes. C.
eo. tit loca & habetur per gl. & doct. in c. constitutus
extra. eo. & facit l. nouatione. C. eo. vbi habetur, quod
si fiat nouatio, fideiussores primi contractus liberan-
tur, si in sequenti se non obligauerint. & hanc partẽ,
quod sit liberatus, firmat Io. de Imol in consil. suo, 12.
incip. viso quodam. in h. vbi consuluit pro Gatamala-
ta qui fuerit fideiussor apud Petrum de Nauarro, pro
non stipendiario: idem etiam tenet Dy. Bal. & alij in
l. Titius. ff. de excusa. tut. facit tex. in d. l. Labeo. §. si
per fideiussorem. & ibi Bar. ff. de arbi. hanc partem,
etiam tenet Bart. in l. Valerianus. ff. de præscr. stipu.
per illum tex & Cy. & alij in l. fi. C. de noua. & idem
post longam disputationem ad partes firmat expressè
Raph. Fulgo. in consi. 150. incip. Matthæus Cimator,
&c. Sed contra hanc partem, videlicet quod talis fide-
iussor non sit liberatus, est bonus text. in l. si vnus. §
1. ff. de pact. pro quo etiam est text. in l. si cum dies.
in prin. ff. de arbi. & in l. sed si manente. ff. de preca-
rio. in quibus iuribus probari videtur, quod per no-
uationem factam de obligatione inter debitorem, &
creditorem, non sit liberatus fideiussor: pro quo op-
timè facit text. in l. fin. in fin. C. de vsur. rei iudi. vbi fi-
deiussor tenetur, licèt sit reo principali prorogatus
terminus. Quapropter doctores in hac quæstione in
locis præalleg. veniunt ad hanc distinctionem, videli-
cet quod aut fideiussor obligauit sed tempus, vt puta,
quia dixit, nolo teneri pro illo vsque ad messem: &
hoc casu non tenetur facta prorogatione, temporis:
aut obligauit se purè ad debitum & sine aliqua præfi-
nitione temporis, & tunc prorogato termino, non est
liberatus fideiussor. Idem dicendum est, quando aliud
est conuentum inter debitorem, & creditorem, solue-
re aliud quam fuerit in prima obligatione: quia aut
fideiussor se obligauit soluere tantum rem illam exi-
stentem in prima obligatione: & tunc facta permuta-
tione vel obligatione inter debitorem, & creditorẽ
de alia re soluenda, fideiussor non tenetur: aut simpli-
citer fideiussor se obligauit satisfacere creditori, &
tunc tenetur facta permutatione seu nouatione de
alia re inter debitorem, & creditorem: quia eadem
ratio non est, in hoc, quæ in primo casu: ita conclu-
dunt doctores communiter in dictis locis. & d. Alex.
in l. vbicunq;. infrà. eod. & in l. dies cautionis. suprà, de
dã. infect. in fi. in prin. de qua quæstione habetur etiã
per Bar. & Ang. in l. quod dicitur. §. miles, suprà, de te-
sta. mili. & per Spec. in tit. de fideiuss. in §. j. ver. illud
autẽ. & vide omninò doc. de Rota in antiquis decisio.
decis. 771. incip. penes Titiũ campsorẽ &c. & Bal. in
l. ex diui. in fi. C. locc. Card. in cle. j. §. vos itaq; in fi. de
iureiur. de quo etiã p doct. in d. cõstitutus. extr. eo. per
Bal in l. tã mandatori. in 2. col. C de nõ num. pec. per
Bar post Dy. in l. Luc. §. Paul. ff. de admi. tut. per Alex.
post Ang. in l. si vnus. §. 1. ff. de pact. p Bar. & doct. in l.
Labeo. §. 1. ff. de arbi. per docto. in l. item quæritur. §.
qui

si diminuta esset familia per mortem, vel per absentiam, non deberet habere minus.

Et sic ex istis remanet conclusio, quod fideiussor non tenetur ad augmentum, quod aliquo modo venit circa obligationem principalem: & licet ista sit communis opinio, attamen aliqui sunt textus contra eam, quos perpetuò tene menti. Primus enim est in l. si ab vno, supra vt lega nomine c, qui tex. optimè probat, quod illud accrescit principali obligationi, accrescit etiam fideiussori: quem tex pro valdè not. allegauit ad hoc Lud. Rom. in sing. suo incip. quæro an id, &c. in 4. char. in formis. in 2. colum.

Alius est etiam tex. in l. amissi. in §. fideiuss. secundum secundam lectu. glo. ibi. infra in hoc titul. Ex quo tex. dicit Lud. Ro. in sing. suo incip. an fideiussor intercedens, &c. in formis. in 16. char. & in l. fideiuss. § si. supra qui satisd. cog. quod si quis fideiussit per scholari pro pensione domus per eum conductę, tenetur nedum ad pensionem, sed etiam tenetur pro deuastatione masariciarum, vel supellectilium: & dicit illum tex. fore singularem ad hoc, quod tene menti.

96 † Adde hic ēt text. sing. quem ego solus allego in l. 3. ff. in quib. caus. pig tacit. contrah. vbi dicit tex. quòd inquilinus est obligatus nedum pro pensione domus, sed ēt pro deterioratione domus conductę, & inuenta & illata erunt etiam obligata pro deterioratione domus, sicut pro pensione: quod est valdè no. cùm sæpè occurrat in facto: & ideò fortè fideiussor pro pensione domus erit obligatus pro deterioratione domus, sicut pro deterioratione masariciarum arg d. l. amissi. §. fideiussores, quod no. & hoc mihi tātò magis videtur procedere, quia obligatio solutionis pensionis domus, habet maiorem propinquitatem, & cōnexitatem cum ipsa domo, quàm habeat cum masaricijs domus, patet quia nulla est facta mentio in obligatione pensionis de masaricijs, & tamen ad illas tenetur: sed de ipsa domo facta est mentio, ergò &c. vide etiam Cæpol. in cautel. 127. incip. ille qui fideiussit.

Alius est tex. in l. si quis pro eo. §. si nummos. ff. eo. & tex. no. in l. si postea. ff. rem pup. sal. fore. in quibus iuribus similiter habetur, quod illud quod accedit seu accrescit principali obligationi, accrescit etiam fideiussori pro solutione. vide Bartol. & alios in l. centum Capuæ. ff. de eo. quod certo loco. & in l. 1. ff. de in litem iuran.

97 † Quæro nono iuxta prædicta in casibus, in quibus fideiussor tenetur ad argumentum: vt puta in casu d. l. amissi in §. fideiussores, vel in alijs casibus supra allega. an teneatur pro primo augmento tantum, an verò pro omnibus augmentis succedentibus. Pone exemplum, statuto cauetur, vt est hic Bono. quod conducens domum, nisi specialiter eam renuntiet domino debito tempore, intelligitur eam reconduxisse eisdem pactis, modis, & conditionibus pro anno sequenti: quod etiam cautum est de iure ciuili, vt habetur in l. legem. C. locati modo scholaris conduxit domum pro vno anno, & dedit fideiussorem, qui (vt dixi) tenetur etiam pro deuastatione masariciarum, & in fine anni ille scholaris non renunciauit domum, & sic intelligitur eam reconduxisse pro anno sequenti. verum ipse fideiussor teneatur pro dicta pensione, & pro masaricijs. & si dictam domū similiter non renuntiat in pluribus annis sequentibus, an teneatur semper fideiussor quousque durabit dicta locatio, vel reuocatio tacita dictę locationis: vel pone quod diruptis, & deuastatis primis suppellectilibus, vel masaricijs, iterū dominus amponit alias masaricias, postmodum alias, &c. an semper ipse fideiussor teneatur. In quo breuiter dicas, quòd non tenebitur ipse fideiussor, nisi pro prima reconductione tacita, & pro primis supellectilibus subrogatis loco primarum deuastatarum. Quinimò nedum ipse fideiussor non tenetur, nisi pro prima reconductione: sed nec ipse principalis non potest conueniri, vt domum reconducat, nisi pro prima reconductione tantum: & hoc, vt infinitas euitetur, argumento tex. in l. fideicommissa. in §. si quis decem. ff. de legat. 3. vbi dicitur, quòd si testator grauauit hæredem, vt daret decem Titio. & si illa decem perdiderit, rursus grauauit ipsum, vt daret sibi alia decem, quòd si illa perdiderit, non tenetur vlterius ad illa danda, quia intelligitur de prima vice tantùm, qua perdiderit dicta decem, & non de alijs vicibus, & hoc, vt euitetur infinitas ad idem est text. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbor. significat. & in l. inter socerum. § fin. ff. de pact. dota. & in l. cùm pater certam. ff. de lega. 2. & in l. matrimonij. ff. qui & à quibus. in l. dotis promissio. & in l. si sponsalibus. ff. de iure do. cum simil. glos. dictarum legum allegatis, pro quibus optimè faciunt dicta per Bald. in l. licèt. in pe. C. loca. in versic. quarto quæro, vbi dixit, quòd si quis conduxit molendinum cum pacto, quòd ipsum deberet reaptare, qui conductor illud semel reaptauit, sed iterum posteà destructum est, an iterum teneatur conductor ad reaptandum: & decidit ibi Bald. quod non, allegans d. l. fideicommissa. §. si quis. 10. ff. de lega. quod dictum refert, & sequitur, d. Alex. in consil. suo 360. quòd incip.

98 breuiter in casu, &c. † Facit etiam. nam si alicui conceditur securitas eundi, & redeundi, intelligitur prima vice tantum: ita singul. dixit Ioan. de Pla. in l. 1. C. de nauic. lib. 11. quem refert, & sequitur d. Alexand. in d. consil. suo 360. secundum ord. meum, incip. breuiter in casu præmisso, &c. in princ. ad quæ etiam facit secundum Alexand. ibi tex. in cap. non potest. §. 1. de præben. in 6. vbi habetur, quod si alicui à Papa conceditur, quòd similiter possit recipere duo beneficia curata, intelligitur duobus primis, quæ impetrabit, vel obtinebit: item subdit d. Alexand. in d. consil. quod si alicui conceditur licentia intrandi clausuram monialium, intelligitur de prima vice tantum: & allegat rationem, dicens quòd in materia restringibili, debet intelligi concessio facta pro prima vice tantum. alleg. hoc voluisse Alb. de Rosa. in 2. parte statu. q. 181. inci. quod per d. fratrem Vbertum, &c. Subdit etiā d. Alex. quod si statutum disponit, quod si quis ceperit vexillū Florentiæ, habeat certum premium, quod intelligitur de prima vice, & de prima captura tantum: ita voluit Bart. secundum eum, in l. in hoc articulo quisq; in vlt. col. ff. de hære. insti. quod est notan. pro statuto Bon. disponēte, quod ciuis electus ad aliquam potestariam, debeat habere vnum vexillum à communitate: nam intelligitur pro primo officio tantum, & ita in me, & in alijs casibus obseruatum fuit, licèt plura, & plura habuerim officia.

99 † Ad prædicta etiam faciunt secundum d. Alexand. in d. consil. Nam si quis promisit repræsentare aliquem coram iudice ad ipsius iudicis mandatum liberatur per primam repræsentationem: ita dixit Benedictus de Plum. secundum eum in l. duobus. §. 1. per gl. ibi in verbo, exhibuerit eum. ff. de iureiur. & ibi Pau. de Cast. post eum. & idem dixit Ioan. An. in addi. ad Spec. in 3. parte in titul. de accu. in addi. quæ incip. Odofred. Et ideò dixit Bal. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. matrim. quòd si aliquis vendidit vuas, vel rosas viridarij sui, qui fructificabat bis in anno, quod intelligitur de primis tantùm. Item pro istis etiam facit secundum eū, quod voluit Bar. in l. cùm quidam. ff. de ann. leg. vbi dixit, quòd si testator relinquit fratribus minoribus in festo S. Francisci vnam pitantiam, in intelligitur semel tantum: ad quòd etiam alle. Bart. in l. eum qui calendis. ff. de verb. obl. Ex quibus iuribus, & doctrinis concludit ipse d. Alex. in d. cons. suo, quod statutū Bon. loquens, & disponens, quod nisi conductor domus renunciauerit debito tempore conductioni, quod intelligitur reconduxisse pro anno sequenti, quod hoc intelligitur pro prima reconductione tantum, vt euitetur infinitas, licèt vlta adducta per d. Alex. dico, quod

pro hac parte etiã faciũt, quę voluit Ang. in l. si finita.
ff. de dam. infec. & in l. 2. ff. de custo. reo. & in l. oratio-
ne. supra de ferijs. & in l. veluti. §. hæc vao. ff. de eden.
& Ludo. Ro. in cons. suo. 55. incip. plura sunt quę quę-
runtur: & idem dixit Alex in cons. suo 145. incip. quo-
niam abundè, &c. in 2 volu. vbi dixit, quod promittẽs
pręsentare iudici aliquem. toties, quoties sibi placue-
rit, quod si bis pręsentauerit, est liberatus: & dixit Bal.
in l. si duo § semel ff de arbi quod si sit promissa pęna
toties quoties fuerit contra factum, quod ista promis-
sio verificatur in bina contrafactione, vt bis tantum
exigatur pœna, si contra fiat: & dixit Bal. in l. 1. in 2.
col. C. vt in poss. leg. quod si data est potestas arbitro,
vt arbitretur infra 10. dies cum potestate prorogãdi,
non tamen poterit prorogare vltra tres menses. Facit
etiam pro prædictis no. verbum Dominici de S. Gem.
in c. 1. §. licèt circa fin. de procu. in 6. vbi dixit, quod
si aliquis est constitutus procurator alicuius cum po-
testate substituendi, quod talis substituens procura-
torem, non poterit sibi dare potestatem substituendi,
ne possit substitutio procuratoris procedere in infini-
tum; quod dicit tamen non locum habere in procu-
ratore effecto domino litis, quia tunc poterit substi-
tuere cum potestate substituendi, quia talis procura-
tor habetur loco domini. Item faciunt quæ voluit
Bal. in c. sua nobis in fi de app. vbi dixit, quod si data
est potestas arbitro prorogandi tempus compromissi,
quod illud non poterit prorogare nisi bis, vt infinitas
euitetur: & faciunt etiam quæ voluit d. Ang. in cons. suo
31, incip. dubiũ ingerit, &c. in prin. & facium optimè
dicta per Barba. in cõsi. suo 5. incip. viso testamẽto, &
statutis municipũ. in 1. & 2. char. & faciunt dicta per
Alex. in l. qui bona. §. fi. ff. de dam. infec. in vlt. col. &
per d. Fel. in c. innouamus per totum. de treu. & pa. &
in c. licèt. el 2. de test. Ex istis ergo concludo, quod di-
ctus fideiussor in q. sup. formata, nõ tenebitur nisi pro
prima reconductione, vel pro primis massaricijs deua-
100 statis. † Et hoc illa ratione, vt infinitas euitetur, vt
in dictis iuribus cauetur: in qua tamen materia infini-
tatis non omitto duo primum, quod etsi vera est re-
gula ista, quod infinitas est euitãda: illud tamen fallit,
& limitat, nisi verba contractus vel dispositionis sint
apta ad infinitatem importandã: quia tunc admittitur
infinitas: & de hoc potest poni exemplũ, quãdo in di-
spositione sun. apposita verba, toties quoties opus
fuerit: nã tunc admittitur infinitas, quia natura verbo-
rũ hoc importat. ita probat in l. si ita stipulatus à Se-
io: & ibi per Bar. post glo. infrà in hoc tit. Idẽ etiã esset
dicendũ in verbis, quandocunq; vel quotiescunq;
quia similiter talia verba sunt apta ad infinitatẽ: se-
cus, si verba nõ sunt apta cõpræhendere infinitatẽ. ita
dixit d. Alex. in cõs. suo 145. inci. quoniã abundè, &c.
in fi. pe. col. in 2. võl. cõsiliorũ, vbi subdit hoc esse ve-
rũ, etiã si ex multiplicatione actuũ multiplicari posset
dãnũ vel interesse: vt probatur in d. l. si ita stipulatus,
secũdũ Ioan. de Imo. ibi, qui hoc exẽplificat in dictio-
ne, quãdocunq; quia tunc toleratur infinitas ex men-
te disponentis. Idẽ etiã est de mente Bart. secundũ d.
Alex. in d. cõs. in l. qui bona. ff. da dam. infec. vbi dicit,
quod si loquimur de infinitate numeri, putà de multipli-
catione prestationis, & tunc dicit, quod si verba dispo-
nentis sunt expresse apta ad infinitatẽ, toleratur in-
finitas. alleg. l. in annalibus C. de lega. & d. l. si ita sti-
101 pulatus, & l. si duo § fin. ff. de arbi. † Et facit optimè
quod voluit Bar. in l. cũ notissimi. in fi. prin. C. de præ-
scr. 30. vel 40 ann. vbi dixit, quod si ius offerendi cõpetit
alicui per modũ cuiusdã facultatis, vt putà si debitor
potest quãdocunque vult offerre debitũ creditori, &
pignus reluere, tunc ista facultas nõ potest vnquã præ-
scribi nec tolli. de qua quæst. vide etiã Bal. in c. 1. in fi.
de feu dato in vicẽ. l. cõmisso. & in l. licèt. C. de iu. de-
li. & in l pignori. ff. de vsuca. & Ang. in d. l. cum notis-
simi. Bar. in l. 1. ff. de cond. ex l. in 2. colu. Imo, & Ro.
in l. quãdiu. ff. de acq. hær. Imo. in c. quoniã frequẽter.
in glo. fin. vt lit. non contestat. Bal. in c. non liceat. de
præscr. in prin. Ang in §. actionũ. in 15. char. de actio.
Ang. in cõs. 55 incip Guilie. Abb. in c. fi. in 21. col. vt
lite non contest. Ang. in cons. 241. incip. ad hęreditatẽ
Bernardi, &c. Et ad pręcdicta facit, quod voluit Io. An.
in c. nõ est. de cõsue. in 6. vbi dixit quod illa quæ sunt in
mera voluntate, continent infinitatẽ, & nõ sunt præ-
scriptibilia, de quo etiã per Fel. in rub. de pręscri. in vlt.
char. in 2. col. in fi. & in c. cũ accessissent. in 13. col. ver.
declaratur. de cõstit. (Et io rub. de præscs. in pe. col. in
prin. & per Barb. in c. olim. in 3. col. extra de rescrip. &
per do. Fel. in c. causamq; in 15. col. de rescrip.) Itẽ pro
ista opi. optimè facit tex. secundũ Alex. in d. cons. in l.
1. §. 1. in ver. toties quoties. ff. si fa. fur. fe. dica. & insti.
de eo. cui libe. causa bona adi. §. 1. & idẽ est de mente
Spec. in tit. de arbit. §. fi. ver. quid si dictũ est in cõpro-
102 misso, quod pęna &c. † Et ideò dixit d. Alex. in d. cõ.
145. quod nõ immeritò Io. de Imol. & Ludouic. Rom.
in d. l. si finita. in prin. repræhendunt dictã decisionem
Ange. & cõcludunt nõ esse verũ quod ille qui promiserit
aliquẽ repræsentare toties quoties fuerit requisitus,
liberetur per binã repræsentationẽ: quia illa verba,
toties quoties, sunt apta ad infinitatẽ, vt sentit glos.
in d. l. si finita. in princ. in ver. iterũ. & probat in l va-
103 luti. § fi. ff. de eden. † Et idẽ voluit Paul. de Cast. in l.
duobus. §. quoties ff de iureiur. Ego autẽ vltra d. Ale-
xan. adduco d. Anton in cõs. 31. incip. dubiũ ingerit.
vbi consuluit, quod si pater dixit in testamento, domum
meã relinquo filiabus meis in casu viduitatis: quod hoc
casu tales filiæ potuerunt habere dictã domũ nedũ in
prima viduitate, sed in omnibus earũ viduitatibus: &
hoc ex præsumpta mẽte testatoris, & ex alijs pluribus
rationibus, & iuribus ibi per eum allegatis, quæ non
refero breuitatis causa: & vide etiã Alex. in consi. 23.
incip cõsideratis verbis in 1. col in 2. vol. & ibi in cõs.
11. incip. viso. in 3. col versi. rursus. Secundò limita, &
tene menti, quod propter infinitatẽ euitãdã dispositio
tio generaliter loquẽs, verificatur, & adimpletur in bi-
no actu: illud est verũ, si talis binus actus sit validus, &
habeat effectũ: secus autẽ, si sit inualidus, & careat vi-
ribus, & effectu: quia tunc non verificabitur in primo
104 actu, nec in secũdo. † Exemplũ pone, statuto caue-
tur, quod inter affines de litibus inter eos vertentibus
fiat compromissum: pone, quod factũ est compromis-
sum semel inualidum, vel quod expirauit, & nõ est se-
quutum laudum, vtrum hoc casu sit satisfactum tali
statuto per tale cõpromissum, adeò quod non teneantur
tur ipsi affines, si requirantur, nouiter facere compro-
missum. in quo dicas, quod non est satisfactum dicto
statuto, sed necesse erit, vt de nouo fiat cõpromissum,
ita not. dixit Lud. Ro. in consi. suo 504. inci. circa su
propositæ consultationis. alleg. l. ad hoc l. hæc condi-
tio *la grande* ff. de condi. & demon. & l. si is à quo. in §.
fi. vt in poss le. l. 1. supra. de opa. no. nun. l. prætor ait.
ver. & si satisdatum. & l. arbitro. suprà, qui satisd. coga.
Ipsius enim constitutionis verba sunt intelligenda cũ
effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autẽ verba & ff.
ne quis eum, qui. l. si per alium. ff. edocere. de quo etiã
per Bald. in l. veluti § i. ff de eden. & per Barba. in c.
olim in 3. col. de rescrip. & per Bal. in d. l. fideicõmissa.
§ pen. ff. de leg. 3. pro qua limitatione etiam facit l. 4.
§. condemnatum ff. de re. iu. l. non putauit §. non quæ-
uis. ff. de bon. poss. contratabu. cum si. Actus enim in-
ualidus, qui non habet effectum, non est in consideratione
tione l. quoties. suprà, qui satisd. cog. l. scire oportet. §.
sufficit ff. de excu. tut. l si accusaturus. ff. de adul. &
ideò dixit singul. Bald in l. 2. in 2. col. C. de epis. auth.
& licèt emphyteuta alienans rem irrequisito domino,
cadat à iure suo. l. fi. C de iur. emphyteu. cum si. fallit,
nisi alienatio sit inualida, & nõ sortiatur effectũ: quia
tunc non cadit à iure suo: & dixit not. Bald. in l. etiam.
C. de execu. rei iudi. & in l. absentis. ff. si cert. pet. quod
stante

stante statuto, quod instrumentum guarentigiatū habeet executionem peratā, non extenditur ad casum, in quo instrumentū est inualidū. Accedant quæ dixit d. An. in c. 2. de offi. dele. vbi dixit, quòd si statutum tollit exceptionē cōtra gesta per superiorē, intelligitur si illa gesta sint valida: alias secus. † Itē pro hac parte facit
105 no. doctrina Bald. in l. vnica in 8. col. C. de confes. vbi dixit, quòd ex confessione inualida cui nō creditur, nō pōt quis pati damnum, nec cōprehenditur sub statuto faciente mētionē de confessione: de quo etiā aliquid per Bal. in l. inuictus in pe. col. C. de procur. & in auth. decernimus. C. de Arbi. Facit etiā: nam mandatum inualidum, quod nulli parat præiudiciū, nō est punibile, ca'us est not. & ibi Bald. in l. fin. ff. quòd fal. tut. autho. idem dixit Bald. in l. diuus. C. de fal. & adduci potest, quod voluit Paul. de Castr. in cons. 149. incip. si quis falsificauerit. vbi dixit, quòd si mercator falsificet libros, ex qua falsificatione nullus patitur damnū, quod non debet puniri, nec pœnā sentire ex tali falsificatione: quod an sit verum, non examino nunc. cùm non sit
106 materia nostra, & † adduci possunt, quæ voluit Bald. in l. si præses. circa fin. C. quomodo, & quando iudex. vbi sing. dixit, quod cancellationes inualidę factę per magistratus, vel per tabelliones, non derogant scripturæ: quod dicit esse no. & menti tenendum: pro quo faciunt dicta per Bald. & doc. in l. scrinarios. C. de colla. mil. & faciunt dicta Bal. in l. non ita diuus. ff. de edop. vbi dixit, quod omnes citatus comparent à iure est monitus, vt nō recedat illicentiatus: vt habetur in c. si post quam. de elec. lib. 6. quod dicit esse verum, si citatio tenuit, & fuit valida alias potest recedere impunè quandocunque: quod dictū refert, & sequitur barb. in c. consulu in 10 char. de offi. deleg. facit etiam: Nā licèt publicatis testibus non possint amplius produci testes. c. præsentium. extra. de test. cum sim. fa. attamen nisi publicatio nō fit ritè, & rectè facta: quia si est inualidā post talem publicationem inualidam poterunt produci testes glo. est. no. in cle. 1. in var. ritè de testi. & facit dictum Bart. in l. qui per salutem ff. de iureiur. vbi dixit, quòd si dictum testis sit inualidum, licèt pars didicerit testificata, vel publicatum sit illud dictum testis, tamen potest adhoc probare pars allega. d. l. quoties. ff qui satisd. cog. & facit optimè glo. no. in c. ex tenore. in gl. 1. in fi. de rescrip. & gl. in c. non præstat, de reg. iu. in 6. & gl. 2. in c. cùm nostris. de conces. preben. quę dicunt, quod licèt in secundis literis debeat fieri mentio de primis, aliàs nō valeant secundę: tamē illud est verū, si primæ erant validę: secùs, si erant inualidæ, & nullę: quod etiam probatur in c. bonę de confir. vti. vel inuti. & voluit Io. An. in c. ex parte. de rescrip. & do. Alex. in cōs. suo 285 incip. viso processu, &c. in 2. col. & dicit sing. Bal. post Iac. Bu. in d. l. quoties. supra, qui satisd. cog. & quòd si in aliqua causa secundum formam statuti, nō est procedendum, nisi dato fideiussore, quod si curia accipit fideiussorem non idoneū, quod perinde impeditur processus, ac si nullum recepisset fideiussorem, & faciunt dicta per Bar. in l. 1. §. vsus. ff. de procur. † Et fa-
107 cit etiam, quòd dixit Bald. in l. 2. C. de euict. vbi dixit, quòd si contractus est nullus, & non sortiatur effectū, non debet pro eo solui gabella, stante statuto, quòd de quolibet contractu soluatur gabella: quod etiā voluit Bald. in l. non dubium. C. de legi. & in l. 1. C. de eunuchis. & Bal. in l. si duo. §. sed quia nostra C. communia de leg. & idem dixit Guil. de Cun. in l. ab emptione supra, de pact. de quo etiam per Bal. in l. si consentie. C. de dona. ante nup. & per Ang. in authen. de nup. in §. sed quia verò. in fin. de qua materia dixi vltrà omnes in repe. mea. l. fi. C. de proba. in illa quæst. an testis dicens falsum, debeat puniri quando eius dictum est nullum, & inualidum aliquo respectu, vbi videas: & etiam in consilio meo 41. incip. impone domine, &c. in 1. char. quæ omnia tene menti ad propositum huius limitationis, Ludo. Rom. in d. suo consilio.

108 Quæro modò decimò vlterius, an fideiussor in causa appellationis teneatur de causa principali, & econuerso: an fideiussor datus in causa principali, teneatur in causa appellationis: in qua circa primum reperio Ioan. de Imol. tenentē quod fideiussor datus in causa appellationis, non teneatur de causa principali: & hoc ipse tenet in cons. suo 49. incip. in casu præmisso. mouetur enim ad hoc, dicens, quod dictum fideiussoris restringitur secundū suā causam, vt habetur in l. si is qui animo. ff. de acq. pos. & in l. adigere. in § quamuis. ff. de iure patron. pro quo etiam posset allegare illud, quod actus agentium non operantur vltra eorū intentionē. l. non omnis supra, si cer. pet. l. obligationū substantia. supra, de act. & obli. habetur in l. absentis. C. si cer. pet. & faciunt optimè dicta supra in illa quæst. verum fideiussor teneatur ad augmentū in 2. col. in prin. Si enim diceremus, quòd iste fideiussor in causa appellationis teneretur pro causa principali, sequeretur inconueniens quod ipse fideiussor teneretur ad augmentū, quòd tacitè venit. & ideò si lata esset sententia prima, in quā pars esset condemnata in certo precio, & in expensis, & victus appellaret, & daret fideiussorē de iudicato soluendo, si ipse victus non prosequeretur appellationē, sed transiret tempus, & desereretur appellatio, & ipsa sententia transiret in rem iudicatam, reperiretur ipse fideiussor illaqueatus, & obligetur vltrà eius mentem, & intentionem ad soluendum principale debitū, & ad expensas causæ principalis, & causæ appellationis: quod esset contra supradicta iura. Ergò ideò benè, & diligenter essent ponderanda verba obligationis ipsius fideiussionis, quia possent esse concepta adeò largè, & amplè, quòd comprehenderent causam appellationis, & causam principalem: quo casu teneretur ad vtrunque: ipse fideiussor secus si verba solū attinentur ad ipsam causam appellationis, quia tunc nō tenetur pro causa principali: pro quo faciunt, quæ dixi supra in d. quæst. an fideiussor teneatur ad augmentū &c. vbi videas. Quo autem ad secundum, an fideiussor causæ principalis teneatur in causa appellationis, dicatis quòd non ita dixit glo. nota. in l. cùm apud. infra, iudic. sol. allegat bonum tex. in l. 3. in prin. & in l. cū quærebatur in § fin. eo tit. & idem tenet glo. in authen. de his qui ingre. ad appell. in princ. in ver. in personam: quæ allegat rationem, dicens, quòd non est mirum, si non tenetur, quia prima satisdatio est finita, finito primo iudicio: causa enim appellationis est diuersa à prima: patet, quia testes de nouo inducuntur, vt in l. eos. § si quis autem. C. de appel. & C. de tempo appel. l. per hanc item hanc partem etiam firmat Bert. in d. l. cùm apud in vlt. col. versic. 2. casu vbi etiem alleg. l. 2. C. de procur. & § si verò aliquis. insti. de satis. idem firmare videtur ipse Berto. in dicta. l. cùm apud in 1. col. vbi dicit, quòd per mutationem in statu liberantur fideiussores. alleg. l. 2. ff eo. iud. sol. sed causa appellationis dicitur alia instantie à prima, vt probatur ex l. fi. C. de test. & in d. l. per hanc vbi per doc. & eandem sententiam, quòd fideiussor in causa principali, non teneatur in causa appellationis, firmat Bar. in l. Græcè. in prin. §. in hoc titulo. vbi allegat gl. in d. l. cum apud idem firmat Ang. in l. 2. § in fideiussorem supra, qui satisd. cog. & ita teneas in hac quæst.

109 † Quæro vndecimò de alia quæstione, videlicet, an fideiussor de sistendo aliquem in iudicio, sit liberatus per desertionem, seu petitionem instantiæ, in quo dices, quòd sic. ita dicit Bar. in l. Græce. § 2. & post litem infrà eod. vbi pro hoc alleg. glos. in l. pen. C. eod. tit. & tex. in l. 2. infrà iudicatum solui. & tex. in l. si seruus. supra de diuer. & temp. præscri. qui tex. pertinet facit. Idem etiā voluit Ber. in l. cùm apud in fi. infrà iud. sol. vbi alleg. d. l. 2. idem firmauit Ang. in l. 2. § in fideiussorem suprà, qui satis. cog. vbi alleg. gl. in d. l. pen. C. eod. & dicit, quod idem voluit glo. in §. sed hodie. inst. eod. de fideiuss. sed corrupte allegat. hence etiam parità

eenuit ipse Ang.in l.sancimus. C. eo. de fideiuss. & d.
Alex. in d.l.2. §. in fideiussorem suprà, qui sa.cog. &
Bal.ind.l.sancimus. C. de fideiusso.
110 † Quæro vlterius, & duodecimò, si fideiussor pro-
mittat sistere Titium in iudicio, an sit liberatus, si ipse
Titius posteà mutat conditionem, vel efficiatur de
alio foro, vtputa quia tẽpore fideiussionis erat laicus,
posteà est effectus clericus: in quo dicas, quod ipse fi-
deiussor est liberatus, cum sit factus de alio foro. ita
dixit d.Car.in cle. 1.in 9.q de cẽsibus. vbi dicit, quod
per alterationem status mutauit forum, vt amodo per
iudicem secularem adstringi non possit. allegat. c. 3.
de cle.coniuge.in 6. &c. tuam. de or. cog. cap. lator.
qui fil.sint legit.de sentent. excommu. c. si iudex. lib.
6. & ff. si ex noxa.causæ agatur. l.2. Sed vltra prædicta
pro hac parte, mihi uidetur optimè facere in ar. textu
in l.si filius. ff. de tut.& ratio distrac. la prima. vbi pro-
batur quod fideiussio qua paret ex forma legis tene-
tur pro filio, finitur filio effecto sui iuris: & ibi Bald.
not. illum text.ad hoc. item pro hac parte facit quod
voluit Iac.Bur.per illum tex. in l. quisquis. C. de epi-
scopis, & cle. vbi dixit, quod licèt ratione contractus
quis possit conueniri in loco contractus, etiam si mu-
tauit domicilium: hoc tamen fallit, nisi cum ipsa mu-
tatione fori concurreret etiam mutatio status perso-
næ, vt quia post contractum laicus efficeretur cleri-
cus, quia tunc coram iudice seculari etiam ratione
præcedentis contractus non poterit conueniri: idem
tenet Bal. post Cyn.in authen. causa quæ fit cum mo-
nacho. C.de episco, & cler.& d.An.& Ioan. de Imo.in
c.proposuisti.de for. compe.& Mod.in l. cum quædã
puella. suprà de iurisd.om. iu. facit etiam quod voluit
Bald.in addi. Spec.in tit.de excusa.in pen.col.ver.sed
quid si familiaris, &c. vbi dicit, quod si bannitus est fa-
miliaris potestatis pro quo potestas tenebatur, tunc
est liberatus ipsa potestas: & dicit ibi Bald. quod cum
familia delinquit, & potestas non vult teneri, faciat
ante tempus syndicatus ponere talem delinquentem
in banno per aliquem alium officialem ciuitatis, &
111 tunc ipsa potestas erit liberata. quod est no. † Item
pro hac parte facit nam si laicus committit delictũ, pro
quo citatus fuit à iudice seculari, si posteà efficiatur
clericus, non poterit puniri ab ipso iudice laico, qui
fecit ipsum citari, nisi hoc faciat in fraudem secun-
dum Bart. in l. 1. infra de pœnis. Bald. & omnes in l.
cum quædam puella. suprà. de iur. om. iu. Barto. in l.
hos accusare §. hoc beneficio. infrà de accu. Bart. in l.
adultera. §. si eo tempore. ff. de adul. Bar. & Bald. in l.
fina. suprà si ex noxa. causa agatur de quo etiam per
Bart. Bald.& Ange. in l. si quis posteà. suprà de iudic.
per Bald in l. officiales. C. de episcopis, & clericis. per
Bal.in authen. causa quæ fit cum monacho. eod. tit. &
in l. si quis decurio. C. de fal. & in l. idem Vlpia. suprà
de excus.tu. per Bald. Ang & Paul. de Cast. in l. nemo
potest. suprà de leg. 1. per Bal. in l. si crimen. C. de ord.
cog.& in l. 3. C. an seruus ex suo facto. per Bald. in c.
et si clerici. in 5. col. de iudic. & in c. cũ nõ ab homine
eod tit. per Bald. in c. cum accessissent. in fi. de consti.
anas de probe. per Bald. in c. qui verisimile. de præ-
sumpt. in fin. per Abba. in cap. proposuisti. in 2. & 3.
col. de fo. compe. per Bald. in c. ecclesia S. Mariæ de
consti. & in addi. Specu. in tit. de reo. ver. quid si lit.
penden.& per Ioan. And. & Pet. de Ancha. in regula,
ea quæ. in 12. q. de reg. iur. in 6 per Ioan. And. in c. 1.
de oblig ad ratiocin per Cyn. in d. authen. causa quæ
fit cum monacho. per Odra. qui notan. loquitur in
hac q.& asserit ita fuisse iudicatum in cons. suo 4. in-
cip quod laicus &c. per Bald. in l. amnitetis. in fin. C.
communia de successione. per Ang. de Are. in trac. ma
lefi. in ver. comperent. dicti inquisiti, & in termino de-
fensionis in 2. char. in ver. quid autem si opponitur. &
per Pe de Ancha. in sua disputatione incip. laicus. qui
dam. & d. Car. in c. perpendimus. de sententia excom.

& Moder. in l. non solum. § fin. ff. de excusa. tuto. per
Bald. in l. si crimen. B. de ordi cog. per Albe. de Ro. in
1. parte statutor. in q. 41. per Dominicũ de S. Gemin.
in c. j. §. fin. in fin. de cle. coniuga. in 6. vbi alleg. domi-
nos de Rote. & per Nicol. de Neapol. in l. idem Vl-
pian. §. sunt & alij. suprà, de excu. tut. & per do. Bart.
Cæpol. cons. 11. incip. casus talis est, &c. in 4. colum.
Item pro hac parte, quod fideiussor sit liberatus à fide
iussione de iudicio sisti: quando ille quem promisit si-
112 stere, mutauit statum seu forum, facit. † Nam licèt
regulariter domicilium loci originis mutari non pos-
sit, vt l. assumptio. in prin. & ibi Bart. infrà ad muni-
cipia. l. origine. & ibi Bart. C. de municipibus & ori-
ginarijs. lib. 10. & habetur in c. 3. de tempo. or. in 6.
tamen hoc fallit in muliere nupta, quæ perdit domi-
cilium originis, & propter matrimonium efficitur de
domicilio viri propter virtutem ipsius matrimonij, &
sic per mutationem status. ita post gl. concludit Bart.
Bal. & communiter doct. in l. cum quædam puella. su-
prà, de iurisdi. om. iudi. & Bart. in l. fin. §. idem rescri-
pserunt. infrà ad munici. & Bar. in cons. suo incip. in
Christi nomine, amen. in quæst. veniente. in 3. col. &
Bald. in rub. suprà, sol. matr. & Bal. & Sal. in l. 2. C. de
iuris. om. iud. & Abb in d. cap. proposuisti. de foro cõp.
113 † pro quo facit dictum Bart. in l. quoties. C. de pri-
uile. scholarium. lib. 12. vbi singul. dixit, quod priuile-
gium concessum mihi, & omnibus meis descendenti-
bus masculis, & fœminis, non comprehendit fœmi-
nas nuptas: quod dictum refert, & sequitur Lud. Ro.
in d. l. cum quædam puella, & idem posset dici in vi-
dua. secundum Bart. in d. §. idem rescripserunt. & An-
ge. & Paul. de Castr. in d. l. cum quædam puella. Bart.
in l. fina. C. de verb. significa. Bald. in l. cum te. C. de
nup. & Bald. in l. voluntas. C. de fideiuss. vidua enim
dicitur manere in primo matrimonio. l. omnes. C. de
bon matr. quod tamen non affirmo in vidua propter
dictum Bar. in d. l. quoties. vbi concludit, quod licèt
tale priuilegium non comprehendat fœminas nuptas,
tamen comprehendet viduas. sed posses respondere
ex dictis Bald. quem vide in d. l. voluntas: ideò in hoc
me remitto ad dicta per d. Alexand. in d. l. cum quædã
puella. Et ex istis posset inferri à simili, & paritate
rationis, quod si quis fideiussit de iudicio sisti pro ali-
qua muliere solute, sit liberatus, si illa mutet statum,
ingrediendo religionem, vel contrahendo matrimo-
nium, cum non supposito iurisdictioni illius iudicis,
coram quo fideiussit. Mutatio enim status operatur
quam plura: patet, nam paganus qui deliquit existens
paganus, & iam accusatus de crimine, si efficiatur mi-
les, non poterit de tali crimine agi sub primo iudice,
sed debebit agi corã secundo iudice ipsius militis, vt
habetur in qui cum vno. in §. reus. ff. de re mil. & in l.
114 hos accusare. in princ. & in §. j. de accus. idem † vi-
demus in priuilegio superueniente, quia tale priuile-
gium superueniens, eximit quemè priori onere quod
incumbebat, vt suprà de excu. tu. l. spadonem. § sin au-
tem quis. & l. iure peritos. in prin. idem uidemus in di-
gnitate superueniente nã talis dignitas superueniens,
soluit vinculum obligationis præcedentis etiam vo-
luntariè contractæ, vt suprà de operis lib l. interdum.
facit etiã pro hac parte, quod habetur in toto. tit. C. de
his qui ad eccle. confugiunt, & extra. de immunitate
ecclesiarum. & in authen. de mãdatis principum. § sed
neq; & § neque autem. de homicidijs. in quibus iuri-
bus habetur, quod laicus existens extra, ecclesiam in
loco profano, cõfugiens ad ecclesiã, habet immuni-
tatẽ, vt nõ possit ex ipsa ecclesia extrahi, etiã pro cri-
115 mine vel delicto ab eo cõmisso. Item prœmissis etiam
facit. nam sacerdotium superueniens, tollit munus pu
blicum iam iniunctum: vt ff. de vaca. mu. l. prætor. cir-
ca prin. ibi, vel si qui sacerdotium nacti sunt, similiter
sacerdotium soluit compromissum iam factum, vt su-
prà de arbi. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ex qui-
bus

bus omnibus concludo, quòd fideiussor laici promit-
tens eum sistere in iudicio, liberatur à tali fideiussio-
ne, si ille reus pro quo fideiussit, effectus sit clericus: &
istud operatur mutatio fori, & ordo clericalis, &c. cir-
ca quem ordinem clericalem teneas menti aliqua no-
tabilia, & multùm singularia, licèt aliquaotulum ex-
tra proprie materiam principaliter, sed accessoriè.
(De ordine clericatus vide gl. not. in c. admonere. 33.
116 q. 2 in verbo, monasteriū.) † Ex primò, quod licèt filius
in potestate, si committet vnā de sexdecim causis cō-
tentis in §. aliud quoq; capitulum. in auth. vt cū de ap.
cog. & per gl. in c. quinta vallis, de iureiur. possit exhæ-
redari à patre, attamen si talis filius postquàm commi-
sit causam ingratitudinis, effectus sit clericus, nō pote-
rit exhæredari à patre. iste est textus multum not. in c.
non liceat. 19 q. vlt. & ibi doct. idem dixit glo. in l. fi. in
ver quasi ingratum C de epi. & cler. idem probat tex.
& glo. ibi clariùs in auth. de monachis. in prin. de quo
etiam vide Bal. in l. Deo nobis. in 4. col. in fi. C. de epi.
& cle & idē dicas in filio Iudæi veniente ad fidē Chri-
sti, qui non poterit postea exhæredari à patre, licèt
ante commiserit aliquā causam ingratitudinis, secundū
117 d. Felin. in c. Iudæi. el' 2. post princ. de Iudæis. † Item
fi. fa. non potest esse in iudicio sine consensu patris, l.
cùm non solùm §. necessitetem C de bo. quæ lib. tamē
istud fallit in filio clerico in causis beneficialibus, vel
ecclesiasticis, vt habetur in c. si. in fi. de iudi. in 6. & vo
luit Bal in d. §. necessitatē & Spe. in tit. de actore. in §.
1. in 7 char. in 2 col. ver. sed cū clericorū bona, &c. &
Bar. in l. si insan. §. in 3. colu. ver. & ideò aduerte. C. de
iur. del. b. licē scias quod stante statuto, quod quicunq; decli-
nauerit iurisd. potestatis, possit impunè offendi, nō ha-
bet locum in clerico declinante dictam iurisdictionē.
ita dixit Bar. in l. si quis sub conditione. in fi. ff. de con-
di. insti quod dictum refert, & sequitur d. Alex. in cons.
suo 53. incip. quæritur, &c. in antepen. col. in 5. volum.
118 † Item pro prædictis facit. nam stante statuto, quòd
homines villæ teneantur capere malefactores, non in-
telligitur de clericis malefactoribus. ita dixit Bald. in
c. cùm non ab homine in vlt. col. extra. de iud. quod re
fert, & sequitur d. Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ in
46. col. versi. adde etiam hic extra de constitu. item ad
duci potest not. doctrina. Ioan. Calder. in disputatione
sua incip. statuto ciuitatis cauetur, quòd si eb actore
&c. in solutione vltimi dubij, vbi concludit, quòd si
statutum dicit, quòd solutio debiti non possit proba-
ri per testes, sed solùm per instrumentum, quòd hoc
statutum non habebit locum in laico effecto clerico
post editum d. statutum. idem tenet Pet. de Anch. in re
per. c. ea quæ in fi. de reg. iur. in 6. & Ioan. de Imo. in c.
ecclesia S. Mariæ. de consti. idem firmat d. Alexand. in
cons. suo 210. incip. visa facti narratione, &c. in 2. col.
in fin. in 2. vol. de quo dixi in repe. mea rubricæ. C. de
proba. in 10. col. in ver. quimò limitat, &c. & in singu.
meo 29. incip. statuta. &c & facit quod voluit Abb. in
c. quòd clericis de fo. comp. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ.
circa vl. char. de consti. vbi dixit statutū disponi, quod
si emptor non apprehenderit possessionem infrà annū
rei emptæ, quod cōtractus præsumatur simulatus, quod ta
le statutum non habebit locum in clerico. quod dictū
refert, & sequitur d. Alexan. in suo cons. 210. in 3. col.
119 † Item ad prædicta etiā optimè facit no. verbū Bal.
in c. cùm venissent. extra. de eo qui mitt. in posses. rei
ser. causa circa 3. col. vbi dixit quòd statutum arctans
litigantes ad compromittendū, non ligat clericos sed
solum modo in minoribus constitutos: quòd dictum
refert, & sequit d Alex. in d. cōs. 210. in pe. col. vbi sub
dit, pro hoc dicto facit c. 2. cū ibi not. per doc. de fo. cō
pe. & dicit quod hoc ēt voluit Bald. in cons. suo incip.
Venantius, &c. & dicit, quod ad hoc ēt facit, tex. quem ibi
ponderat do. Ang. in c. tua nuper. de decimis, sed ego
vltra do. Alex. dico, quod hoc voluit in terminis ipse Bal.
in cōs. suo 181. inci. nunquid clericus, &c. in 2. vol. vbi
videas, & idem etiam apertiùs tenuit Bal. in cons. suo
7. incip dicta statutum, & idem firmat do. Pet. de Peru.
frater Bald. in sua subscriptione quam fecit ad di-
ctum consilium Bald. 107. in 5. volum.
120 † Et facit sing. verbum O. li. quem alij sequuntur
ibi in c. Iudæorum. de ete & quali. vbi dixit, quòd licèt
pater possit vendere filium propter necessitatem fa-
mis, vt l. 2. C de patribus, qui fil. distra. & habetur in c.
presbyteros. in gloss. de conse. dist. 5. & per gl. & doct.
in cap. 3. de fur. tamen illud non habet locum in filio
presbytero, quia pater non poterit eum vendere pro-
pter necessitatem famis: quod dictum refert, & sequi-
tur do. de Ana. in d. c. 3. de fur. in 2. col. in vers. tu adde
&c. de quo dixi in singul. meo 101. incip. pater potest,
&c. Item prædictis adde, quod licèt filij ex crimine
læsæ maiestatis commisso per patrem, puniantur, &
patiantur pœnam quia priuantur omnibus bonis pa-
ternis, tam ex testamento, quàm ab intestato, & per-
petuò sunt infames, & ab omnibus honoribus, & offi-
cijs sunt exclusi, & supplicantes pro eis principi, effi-
ciuntur infames, vt habetur in l. quisquis. C ad l. Iul.
maiest. tamen ista non habent locū in filio clerico: ita
dixit glo. valdè no. in c. satis peruersum 56 dist. quam
gl. refert, & sequit d. Ale. d. l. quisquis. in apost. ad Bar.
pro qua gl. facit quod voluit Ang. de Are. in tra. 7. ma-
lef. in ver. & eius bona publicamus. in ver. quid si fil. fa-
mi. damnatur. in fi. vbi dixit, quòd sit pater in crimine
læsæ maiest. esset condemnatus. non intelligitur publi-
catum beneficium ecclesiasticū filij, vel sua præbēda:
sed imò ipsi filio reseruandum est, vt no. gl. secundum
eum in cle. pastoralis. de re iud. & Io. de Imo. in l. cū fi-
lius ff de ver obl. & faciunt dicta per d. Aug. Ari. in ad-
dit. ad Ang. Are. in tract. malefic. in verbo. *ch. bar. tra-*
121 *dita tua patria.* in 2. chart. in pe. addit. † facit optimè
pro istis sing. verbū Arch. in c. si quis 6. q. 1 vbi dixit,
quòd d. l. quisquis C. ad Iul. maiest. non comprehen-
dit filios clericos. quod est veldè notandum, ad limita-
tionem d. l. quisquis facit etiam: nam filius in potesta-
te patris constitutus, non potest scribere testamentum
(licèt sit notarius) in quo pater sit institutus hæres, vt
est tex. in l de eo. ff. de fal. & in l. diuos. in prin. & in l. si
pater. eo. tit. istud tamen fallit in filio presbytero, quia
si notarius. potest conficere testamentum, in quo pa-
ter sit institutus hæres, ita sing. dixit Bar. per optimas
122 rationes in cons. suo 61. inci. fil. fa. presbyt. † Et sub-
dit ipse ibi circa fi. d. consilij, quod licèt quicquid acqui-
rit filius ex causa aduentitia, quo ad vsumfructum, ac-
quiratur patri, vt habetur per omnes in l. cùm oportet
C. de bo. quæ libe. & in l. placet. ff. de acqui hæredi. ta-
men hoc non habat locum in filio presbytero quia
quicquid acquirit talis filius presbyter, acquiritur sibi
pleno iure, etiam si sibi quæratur ex causa aduentitiæ
contemplatione sui, & non contemplatione ecclesiæ
vel sacerdotalis officij: ita tenet Bar. in d. cōs. 61. & di
cit, quòd hoc tenet Cyn. in authen. presbyteros C. de
epi. & cle. Inn. & Olden. in c. quia nos. extra. de testa.
123 † Addo etiam prędictis sing. verbū Guil. de Cu. in l.
1. C. de sa. san. eccl. quem ibi refert, & sequitur Bal. vbi
singul. dixit quòd per regressum religionis filius spu-
rius efficitur legitimus, quod dictum etiam refert, &
sequitur Lud. Ro. in repe. auth. similiter. in 7. priuile-
gio. C. ad l. Fal. & d. Fel in c. testimonium. in 11. col. in
fi. extra. de testi. & in c. ex tuę. de Simon. in 1. col. circa
med. (Et do. Anto. Rosel. in tracta. suo legitimationis.
in vlt. col. in fi. & Bertha. in repe. in verbo, bastardus.
in penul. col. in 4 ver. & ver. legitimatio à quibus in 1.
col. ad fi. idem dixit Barba. in c. in præsentia. in 70. col.
124 de prob. † Nec etiā omitto quod voluit Io de Imo.
in c. cùm R. de offi de lega. vbi dixit, quod licèt frater nō
possit esse testis pro fratre, vt in l. parentes cum sim C.
de testi. tamen istud fallit in fratre religioso: nam talis
frater religiosus admittitur ad testificandum pro fra-
tre: quod dictum refert, & sequitur Barb. in d. c. cū R.

125 canonicus in 5. col. &c. † Addo etiã, quòd ordinatus
ad clericatum, non est vlterius infamis, si antea erat in
famis: quia talis ordinatio tollit infamiam, secundùm
Inn. & alios in c. cùm ta. de re. iud. quos refert, & sequi
tur ibi dn Fel. in 5. col. referens etiam alios hoc tenen-
tes: de quo ibi per eum: & vide quæ dixi in c. consen-
sus. in vlt. gl. in fin. extra. de reb. eccl. non alien. Et ad-
de etiam hic dicta per do. Ias. & l. filiæ licet. in e. col.
C. de colla. vbi dixit, quòd si pater emit filio studenti
libros, & sibi tradidit, nisi sit factus doctor ante mor-
tem patris, tenetur illos conferre fratribus post mor-
tem patris, quod dicit secus esse in filio clerico studẽ-
te, etiam si solùm habet primam tonsuram, quia non
tenebitur illos conferre cum fratribus post mortem
patris: allegat hoc voluisse Albe. in l. si donatione. in vl.
col. C. de col. & alia plura, & plura ad hoc allegat, de
quibus ibi per eum.

126 † Item in hac materie non omittendum puto,
quòd sing. admodum dixit Abb. antiquus in c. grauis.
extra de deposito. quem ibi sequitur Paul. de Leaza.
vbi dixit, quòd iure dicendie, & volentie, quòd vbi
præcedunt legitima indicia contra aliquem, potest ta-
lis, seruatis seruandis, poni ad torturam, vt habetur in
toto tit. ff. & C. de quæstio. non tamen habent locum
contra clericos: quia si ipse clericus, qui habet indicia
contra se, non sit aliàs infamis, non poterit prætextu
quorumcunque indiciorum poni ad torturam: quòd
profectò est sing. verbum: quod dictum refert, & sequi-
tur Ioan. de Ana. in c. 1. circa 5. col. de cler. percus. &
d. Abb. in c. cùm in contemplatione. extra. de reg. iur.
& do. Felin in c. veniens. in e. colum. extra. de test. de
quo ego dixi in sing. meo. 55. incip. aduertas ad vnum
&c. (De ordine clericatus vide glo. not. in c. admone-
re. 33. quæst. 2. in verbo, monasterium.)

Adduci potest etiam ad prædicta: nam ordo cleri-
calis, sacerdotalis, vel religionis, vltra prædicta ope-
ratur maximum effectum: nam tollit, mutat seu re-
mouet voluntatem testatoris defuncti, & alterat seu
127 improprìat verba testamenti, quod apparet: † nam
si testator dicit, lego mille Sempronio, si duxerit vxo-
rem, vel si contraxerit matrimonium cum aliqua: &
ducentum, si religionem intrauerit, vel habitum cleri-
calem assumpserit, & ipse Sempronius ingrediatur
monasterium, vel assumat habitum clericalem, tunc
debet habere mille: ac si contraxisset matrimonium:
& idem est eadem ratione, si legetur mulieri eodem
modo. Ita sing. dixit Io. And. in addi. Spec. super rub.
de statu mona. & d. And. & alij in c. in præsentia. de
proba. in eo. col. Bart. in l. 2. ff. de his quæ pœnæ no-
mine. Ro. in l. stipulatio hoc modo. in 7. col. ver. vlt. ad
idem ff de ver. obl. & d. Abb. in repe. c. ecclesiæ S. Ma-
riæ. in 31. colum. de consti. & Alb. de Rosa. in 1. parte
statu. quæstio 105. & quæstione sequenti. & Bal. in d. c.
in præsentia. in 6. col. ver sed quid si testator. & Matth.
in no. suo 52. incip. no quòd si testator, &c. Idem te-
net d. Alexan. in consil. suo 121. inci. viso themate su-
prascripto, &c. in 4. colum. in 2. vol. & in consi. suo.
257. incip. Super contentis in dicto themate. in 3. col.
idem firmat Felin post do. Franc de Are. in d. c. in præ-
sentia. in 19. col vers. & ex istis remanet, &c. & ista est
communis opin. licèt Bal. fuerit sibi contrarius, & te-
nuerit contrarium in l. Deo nobis. C. de epi. & cler. &
in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & Ioan. de Imol. in l.
Lucius Titius. ff de hæredi. instit. Pro qua communi
opin. facit optimè, quod voluit Petr. de Anch. in consi.
suo 273. incip. pro, & contra. Et faciunt dicta per
Archi. in c. si qua mulier. 24. quæst. 3. vbi dicit, quòd
ille qui est rogatus restituere, si ille cui debet fieri re-
stitutio, non intrauerit monasterium, tamen admitti-
tur restitutio, licèt ille ingressus fuerit monasterium:
128 & ita dixit tenere Goffr. in d. c. in præsentia. † Et
facit quod voluit Bart. in authen. res quæ in 2. colum.
vers. quæro an pro filie, &c. C. communia de lega. vbi
dixit, quòd sicut pater potest alienare bona, quæ sub-
iacent restitutioni pro constituenda dote filiæ mari-
tandæ: ita potest alienare talia bona pro ingressu filij
in monasterium, quod est notandum.

129 † Item vltra prædicta pro isto ordine clericali, &
eius dignitate adnuco c. solitæ. de maio. & obed. vbi
habetur, quòd dignior est omnis sacerdos quolibet
principe. Et dixit text. in c. quis dubitet. 96. distinc.
quòd sacerdotes sunt reges, & principes, patres, & ma-
gistri omnium fidelium. Et dixit tex. in c. cùm ex in-
iuncto. de hære. quòd sunt dij. Et dixit glo. in c. deniq;
4. distinc. quòd quilibet clericus maximè in sacris cõ-
stitutus, est in dignitate, & est dignior laico. vt in c. cũ
ad verbum. 96. dist. Et dixit Barto. in consil. suo incip.
quæritur, si aliqua possessio. quòd clericalis dignitas
est maior quacunque dignitate laicali.

130 † Quinimò dico vnum, quod est fortius, videlicet
quòd ordo clericalis est tantæ dignitatis, & potentiæ,
quòd non solùm priuilegiat in pluribus ipsum cleri-
cum, vt vidimus, sed etiam priuilegiat laicum concur-
rentem cum ipso clerico. Ideò dixit singu. Inn. in c.
ad audientiam de præscrip. licèt præscriptio currat
contra priuatum spatio 10. vel 20. annorum, tamen
si priuatus habet commune cum clerico, vel ec-
clesia, iuuabitur, vt contra eum non currat, nisi præ-
scriptio centum annorum: & idem videtur tenere
Abb. in cap. 1. de præscrip. & ita tenet do. Alex. eos re-
ferens in consi. suo 469. secundùm ord. meum, quod
incip. viso puncto, &c. in 5. col. post med. de quo dixi
131 in repe. mea l. fin. C de proba. in 5. char. † Et adde
etiam hic Bart. in l. præcipimus in §. eodem obseruan-
do. de epp. vbi dixit, quòd si clericus, & laicus sint si-
mul obligati alicui, quòd debebunt ambo conueniri
coram iudice ecclesiastico: pro quibus etiam facit,
quòd voluit Bar. in l. fi. in 3 col. ver sed circa hoc. ff. de col
le. illicitis. vbi dixit, quòd si in aliquo collegio sunt cleri-
ci, & laici, quòd rector talis collegij non potest esse
laicus, sed debebit esse clericus: & idẽ dicit Bar. in re-
ctore scholarium, in auth. habita. in 8. colum. C. ne fi.
pro pa. in ver. secundò quæro, &c. & in §. hæc autẽ tria
in 2. col. vers. secundò quæritur. in proœmio digesto-
rum. Item dixit singu. do. Car. in c. Ioannes. de testa.
quod si clericus, & laicus sunt executores testamenti.
iudex eorum erit iudex ecclesiasticus.

132 † Item adde hic Bart. in l. 1. §. si quis in appella-
tione. in 7. colum. vers. quæro, pone. ff de appel. vbi di-
xit, quòd si iudex laicus, & iudex ecclesiasticus simul
iudicarunt, quòd debet appellari ad superiorem iudi-
cem ecclesiasticum, & non ad secularem, & idem di-
xit Ludo Roma. in cons. 265. incip. in casu proposito,
&c. Facit etiam, quòd dixit Bartol. in l. solent. in pen.
colum. ff. de aliment. vel cib. lega. vbi dixit, quòd si
duo sunt facti hæredes, vnus clericus, & alter laicus,
qui in aliqua diuisione fiende se discordent, quòd de-
bebunt adire iudicem ecclesiasticum: pro quibus
etiam faciunt optimè dicta per Petrus de Ancharen. in
regula, ea quæ. de reg. iur. in 6. in 1. parte primæ quæ-
stionis principalis: & vide omnino, & non omittas do.
Felin. in c. placuit. in 3. & 4. col. de præscript. & omni-
no do. Felin. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. in 42. col.
circa med. de consti. & in suo tractat. quando literæ
apostolicæ noceant patronis ecclesiarum. in 6. col. vi-
de tamen Gandi. in tract. suo malefi. sub rubric. de ali-
quibus quæstionibus varijs in maleficijs. in vlti. vers.
vbi ponit vnum casum, in quo ecclesia est deterioris
conditionis, quàm laicus: & in materia vide d. Feli. in
rub de appell. in pe. col. in prin. Tene menti prædictas
quia sunt memoratu dignæ: & si extra materiam prin-
cipalem huius rubr. sint, attamen incidenter mihi vi-
sum fuit hæc adducere pro quodam scholastico docu-
mento. Alia sunt priuilegia penè numero infinita, cõ-
petentia clericis, & religiosis: quæ omitto, cùm hic nõ
sit locus accõmodatus, sed adduxi ista tanquã digniora.

133 † Quæro decimotertiò vlterius, an fideiussio de iudicio sisti, facta coram vno iudice, transeat ad successorem. In quo respondeo, distinguendo hoc modo, videlicet, aut dicta satisdatio præstita fuit dicto iudici, vt putà vicario potestatis, non tanquam vicario, sed tanquam delegato superioris: & tunc fideiussio talis non obligat fideiussorem coram successore, casus est in l. 3. in prin. ff. iudi. sol. & in l. non à iudice. §. 1. ff. de iudic. & facit l. si vnus § ante omnia. ff. de pac. Aut talis fideiussio præstita fuit ipsi vicario, non vt delegato, sed tanquam vicario: & tunc aut in ipsa satisdatione fuit appositum nomen proprium iudicis, seu vicarij recipientis dictam satisdationem: & tunc talis satisdatio non obligat apud aliud iudicem successorem, nisi adiectum sit vel qui in locum dicti iudicis successerit: casus est in l. cum apud. ff. iudica. sol. Aut non est adiectum proprium nomen ipsius vicarij, sed solum nomen officij: & tunc talis satisdatio obligat apud successorem, quoniam idem tribunal, idemque iudicium esse censetur. l. proponebat. ff. de iudic. ita dixit Lud. Rom. in consilio 210. incip. circa primum &c. allegat hoc voluisse Spec. in tit. de iudi. de leg. §. excipitur. ver. sed quid si plures & Bar. eum referendo in d. l. cum apud. Aut in ipsa satisdatione vtrunque nomen, tam propriū quàm officij, est expressum: & tunc debet inspici, quod nomen præcedat, & quod prius sit expressum allegat. ff de stipulat. seruorum. l. communis seruus, & no. per Bart. in l. more Maiorum, & in l. & quia. ff de iurisd. om. iu. ita refidet Lud. Rom. in d. consi. suo 210. de qua materia etiam vide Bal. in l. fin. in pen. col. C. de hæred. Iull. & vide Ange. no. loquentem in auth. vt nulli iudi. § & hoc. Bal. in c. 1. pen. colum. in tit. de inuestit. in maritum facta, & Bal. in ca. 1. §. 1 in 3. col. de his qui feu. da. pos. Bar. in l. qui liberis §. hæc verba. ff de vul. & pup. Bal. latè in l. si. §. 1. C. communia de leg. cano. in c. quoniā Abb. de offi. c. lega. Iun. in c. vno. de leg. de offi. de leg.

134 † Quid autem in mandato, facto sub nomine dignitatis, an finiatur morte, vel transeat successorem? dicas quod trāsit ad successorem. casus est in c. si gratiosè. de rescript. in 6. & hoc firmat Bal. Sal. & Raph. in l. more. ff de iur. om. iu. & doct. in d. c. si gratiosè. & in d. c. quoniam Abba & in c. licet vendique. eo. tit. & Ang. in d. auth. vt nulli iudic. § & hoc. & vide gloss. in clem. fin. de procu. Ioan. de Imol. in c. 2. de testa. in 6. Bal. in auth. si tamen. C. de temp. appel. Old. in consi. suo vlt. incip. factum super quo &c

135 † Quid autem in compromisso? an finiatur morte arbitri? dicas quod si fuit compromissum in aliquem sub proprio nomine, quod finitur morte: secus, si fuit compromissum sub nomine dignitatis, secūdum. Bal. in l. tut. §. sed & si quis. in 1. col. communia de leg. de quo etiam per doct. in locis prȩallega.

136 † Quæro modo decimoquartò vlterius, an fideiussor de iudicio sisti, vel de aliquo præsentādo, possit opponere, & dicere se non teneri ad præsentādū illū, eo quia ille erat malè captus, & debebat relaxari omninò à carceribus: in quo primo mihi videtur dicēdū, quod sic per illam regulam, quod omnes exeptiones competentes principali, competunt etiam fideiussori: vt in l. omnes. cū simi. ff. de excep. sed ista exceptio, quod reus sit male captus, & ideo debeat relaxari à carceribus, competit ipsi reo: ergo debet competere fideiussori. Et pro hac parte optimè facit text. & ibi doct. in l. si eum in prin. ff si quis cautio. vbi habetur, quòd ille qui promittit aliquem sistere in iudicio, si videt se non posse illū sistere, vt quia ille aufugit, tunc potest excusari, si compareat ad defendendum eum in causa, in qua promiserat eum sistere, ad idē est text. & melior in l. sancimus. in §. sed si quidem post statutum. C. eo. de fideius. & hanc partem firmat. do. Alex. in d. l. si eum in princ. & sic per illa videtur dicendum in casu nostro, quod possit opponere, & dicere illum, pro quo promisit esse malè captum: & ideo non tenere eum præsentare, nec sistere, Sed cōtra prædicta fortiter facit tex. in l. nec eximendi. in §. item si quis. ff. ne quis eum qui in ius vocat. est, vt eximat: vbi est text. quòd eximens aliquem ritè captum, cadit in pœnam illius edicti, etiam si ille non esset debitor, per quem

137 text. dicit ibi sing. Ang. quòd † eximens aliquem non auditur, si velit probare, quòd ille non erat creditor qui fecit eum capi. Quam doctrinam Angel. sequitur ibi do. Alex. & do. Barth. Cæp. in consil. suo 54. incip. pro declaratione. in 4 col. Quid ergo dicēdum? Ego in hoc passu tenerem primam opin. quòd ille qui promisit aliquē sistere in iudicio, possit eum defendere, dicendo eum non esse debitorem, & nō cadere in pœnam, quando. s. sine dolo vel culpa fideiussoris ille abesset, vel per absentiam, vel per mortem, vel aliter: & sic procedāt iura primò allegata Secus autem si culpa, vel dolo ipsius fideiussoris ipse reus nō posset sisti. Ita sentit expresse glo. in d. l. sancimus in verbo, non possit. C de fideiusso. Et idem dicas, nisi tempore fideiussionis ipse fideiussor promisisset aliqua exceptione non obstante, præsentare ipsum reum: quia tunc nō potest comparere volens ostendere ipsum esse malè captum. Ita dicit text. in d. l. sancimus. Nec habēt obstare iura allegata in contrarium: quia illa loquuntur non in fideiussore, sed eximente, in quibus longa est differentia: nam ipse eximens delinquit, & incidit in pœnam eximendo Ideo meritò propter eius delictum priuatur hac exceptione, & commodo, vt non possit dicere exemptum fore malè captum, vel non esse debitorem. Secus autem est in ipso fideiussore, qui nullum commisit delictum: & ideò potest opponere dictam exceptionem: & ista mihi videtur vera decisio ad hanc quæstionem, & vera solutio ad dicta contraria, attamen cogita. An autem fideiussor possit opponere de nullitate processus, vide Ias. in l. 2. in §. 1. in 2. col. suprà qui satisd. cog.

138 † Vltra prædicta quæro decimoquintò, si fideiussor promisit aliquem exhibere an semel exhibendo sit liberatus: in quo dicas quòd aut talis fideiussor promisit simpliciter illum exhibere: & tunc ille semel exhibendo, videtur liberatus, secundum glos. notab. quam ibi ad hoc ponderat Benedictus de Plumb. in l. duobus. § si ei. in vers. si exhibuerit. suprà de iureiur. quam glos. ad hoc refert do. Alex. in l. 2 §. in fideiussorem in 2. col. ff. qui satisd. cog. & in l. græcè. & post. infrà in hoc tit. pro qua gl. facit benefacere, quod no. Batol. in l. dotis. ff. de iure dot. & in l. eum qui Kalendis. ff de verb obli. & in l. boues. § hoc sermone. ff. de verb. sign. & not. per Bald. in l. 1. ff. ad leg. Iul. maiest: pro quibus etiam faciunt dicta per me suprà in materia infinitatis euitandæ quod etiam fortius procedit in fideiussore promittente præsentare aliquem absentem pro quo promittit: quia liberatur per vnicā præsentationem, secundū do. Alex. in d. l. græcè vbi dicit, quod ita debet intelligi tex. ibi, & tit. ff. si quis ius voc. non ierit. & dicit, quod ita declarat Bart. dictum tit. si quis in ius voc. non ier. in l. 1. prin. eo. tit. l. si quis in ius voc. non ier. & quòd hoc volunt docto. in l. 1. §. fi. ff. qui satisd. cog. alleg. etiam dicta per Lud. Roma. in rub. C. de carbo. edict. in 2. char. aut fideiussor non promisit præsentare reum simpliciter: sed promisit illum præsentare toties quoties fuerit requisitus, & tūc videretur, quòd per binam præsentationem esset liberatus ipse fideiussor, & hoc vt infinitas euitetur, iuxta l. fideicommissa. §. si quis decē. ff. de leg. 3. ita dixit Angel. in l. si finita. in prin. ff. de dam. infect. Sed Ioan. de Imol. in d. l. si finita reprehendit opin. Ang. quia talia verba toties quoties, sunt apta ad infinitatem importandū allegat gl. ibi, & l. si ita stipulatus à Seio. infrà in hoc tit. & alleg. alia de quib. ibi per eū, pro quib. optimè faciūt, q̄ dixi supra in materia infinitatis euitandȩ, in 1. limit. & subdit ibi Io. de Imo. Ro. & dom. Alex. q̄

dictum Angel. posset procedere, si fidejussor promisis-
set semel tantum, & non rursus vel iterum repræsen-
tare: nam tunc esset liberatus secundum eos per binā
præsentationem. Et subdit Roma. in d. l. si finita, quod
Ange. in l. 2. §. qui exhibendi. ff. de cust. re. & in l. ora-
tione. ff. de rei. tenuit idem in hac quæst. quod tenuit
139 in dict. l. si finita. † pro qua opi. facit secundum Ro.
quod no. Spec. in titul. de arbi. §. sequitur. ver. quid si
in compromisso pœnali, & Bald. post Cy. in l. si duo,
§. fi. ff. de arbi. vbi dicunt quod si dicatur in cōtractu,
quod pœna committatur, toties quoties contra fa-
ctum fuerit quod non potest committi, nisi bis, per
dict. l. fideicommissa. §. si qui to. item adducit pro An-
ge. dictum Bal. in l. 1. C. vt in pos. lega. tamen posteà
ipse Roma. reprehendit opin. Angel. & sequitur opi-
nio Ioann de Imol. per rationes ipsius Ioan. de Imol.
quam opin. & rationes ipse Ro. comprobat ex pluri-
bus. Et primò dicit, quia ipse fideiussor de iudicio si-
sti, vel de aliquem præsentando, est, obligatus vsque
ad sententiam. l. græcè §. & post litem. infra in hoc tit.
ergò iniquum esset dicere, quod licèt præsentasset bis
antè sententiam, non teneretur etiam ad iterum præ-
sentandum post senteñtiam, si opus esset, secundò ipse
Lud. Roma. pro hac parte adducit Barto. in l. si quis
140 reum. in 2. col. infra de custo. re. vbi voluit quod † si
fideiussor promisit repræsentare aliquem ad omnem
iudicis voluntatem, videtur etiam obligare se, & pro-
mittere eum præsentare post sententiam, si opus fue-
rit, licèt secundum Rom. Bal. in l. si crimen C. de ac-
cus. Sequutus Dyn. in l. continuus. §. 9. quis de ver. ob-
liga. tenuerit in hoc contra Bart. & voluerit quod ta-
lis fideiussor teneatur solum vsq; ad sententiam. Ad-
ducit etiam Ludo. Rom. alia contra opin. Angel. in
dict. l. si finita. in princi. de quibus ibi per eum: & per
domi. Alexan. post eum, qui similiter tenet contra An-
ge. in dict. l. si finita in princi. vbi latè loquitur circa
hanc materiam, nō tamen videtur firmare pedes, nec
conclusiuè loqui: ipse tamen refert Paul. de Cast. Spe-
cu. & alios examinantes hanc quæstionem: ideò vi-
deas eum ibi, & in d. l. græcè. §. & post litem. & in l. 2.
§. fi. suprà qui satisd. cog. & vide quæ dixit suprà in ma
teria infinitatis euitandæ. vbi plura posui incidenter
circa hanc materiam Et hic adde etiam Bald. in d. l.
2. in § fin ff. qui satisd. cog. vbi dicit, quod licèt pro-
mittens præsentare aliquem, non teneatur post sentē-
tiam: fallit, nisi fuerit adiectum uerbum, quotiescun-
que: quia tunc tenetur etiam vltra sententiam: casum
dicit esse singularem in l. quod si nolit §. si autē aliàs,
si vero. ff. de adil. edict. quod dictum refert, & sequitur
dom. Fran. de Cre. in singu. suo. 11 incip. si quis pro-
miserit, &c. Et in materia ista vide Ang. de Aret benè
loquentem in tract. malef. in ver. quod quibus Ant.
fideiussit. in 2. versi. incip. & sis benè cautus. & ibi in
addi. & ibi in ver. sequen. incip. debes. & per Lud.
Rom. in consil. 15. incip. plura sunt, &c in fin.
141 † Teneas tamen menti vnum, videlicet quod quo-
ties quis permittit præsentare aliquem, nec apponit
terminum præfixum infrà quantum tempus obligatio
talis duret, vel eodem modo promittit aliquem siste-
re in iudicio: si talis promissio sit facta sine scriptura,
non tenetur elapsis quatuor mensibus ad præsentan-
dum vel sistēdum casus est in l. si fideiussor. C. de fide-
iusso. & ibi Bart. facit no. & magistralem distinctionē,
quam ibi videt & vide Ioan. An. idem tenentem in ad-
di. Spec. in tit. de accusa. in 3. part. §. sequitur. in addi.
incipien. Odofre. & in materia ista proximæ quæstio-
nis suprà, vide per do. Lanfranchū Brixiensem in tra-
cta. suo de arbi. in rub. quibus modis compromissum
finitur. in pe. char. in 3. col.
140 † Modò iuxtà prædicta quæro decimosextò: fide-
iussor promisit præsentare reum iudici ad suum libitū
vel ad suam voluntatem sub certa pœna: quo stante,
ille reus fuit captus per iudicem, deindè manus eius
aufugit, an fideiussor teneatur vlterius ad eum præ-
sentandum, an verò sit liberatus. Ioan. And. in addi.
ad Spec. in tit. de accu. in 3. part. §. sequitur. ver. item
quæritur: ecce Titius, &c. dicit, quod talis fideiussor
hoc casu est liberatus, si ille reus fuit captus ab ipso
iudice pro eadem causa: secus, si fuit captus pro alia
causa: quia tunc ipse fideiussor non esset liberatus. al-
leg. rationem, dicens quod non refert a quo fiat, dum-
modò fiet. vt in l. cum seruus. ff. de ver. obl. & habetur
etiam in l. 3. ff. de condi. insti. & l. 3. ff. mandati. sub-
dit etiam pro hoc facere: nam solutione eius quod de-
betur, omnis tollitur obligatio. vt insti. quib. mod. tol.
obli. in princ. & l. solutoiio ff. de neg. gest. Subdit ta-
men Ioann. And. ibidem, quod licèt ipse reus esset ca-
ptus pro alia causa, tamen esset liberatus ipse fideius-
sor, si quando pro alia causa erat in manibus potesta-
tis seu iudicis, fideiussor compareret, & protestaretur
ipsi iudici, quod ipsum haberet pro præsentando: quia
tunc similiter esset liberatus, quia protestatio eum
iuuaret per l. Nesennius. ff. de neg. gest. & authent. si
captiui. C. de epis. & cle. & hanc doctrinam refert, &
sequitur do. Catal. in tracta. syndi. in ver. 378. incip.
adde quod si quis promisit iudici, &c. & Ange. in l. 2.
§. fi. ff. de custo. reo. vbi dicit, quod hæc doctrina Spec.
est menti tenenda: quia est quotidiana: quam tamen
ipse restringit, & limitat, nisi in tali promissiona esset
clausula, quod teneatur fideiussor eum præsentare,
quoties videbitur iudici. nam tunc non esset libera-
tus per talem præsentationem, sed fortè liberaretur
per secundam præsentationem arg. l. fideicōmissa. §.
si quis. 10 ff. de leg. 3. & ibi Ang respondet ad contra-
ria. & vide do. Nellum in tract. banitorum in 2. parte
secundi temp. in 15 q. vbi examinat hanc quæstionē.
143 † Quæro decimoseptimò, & consequenter pone:
Fideiussor promisit soluere pro reo. vel ipsum reum
præsentare ad carceres: ponè quod ipse fideiussor fe-
cit reum carcerari: sed ipse reus aufugit culpa iudicis,
an fideiussor sit liberatus: in quo dicas, quod ipse fide-
iussor hoc casu est liberatus Ita probat tex. in l. 2. §. si-
milique modo. ff. si quis caus. & ibi Doctores, & Paul. de
Cast. in rubric. de eo per quem factum erit: non enim
debet ipse fideiussor grauari ex delicto vel culpa alie-
nius l. sancimus. C. de pe. ipse enim præsentando eum
ad carceres est liberatus: nam solutione eius quod de-
betur, omnis tollitur obligatio. institu. quib. mod. tol.
obli. in princ. adimpleuit enim pro parte sua promissa
per eum; ergo est liberatus, iuxta ea quæ habentur in
l quæro §. inter locatorem. ff loc. & in l. si quis maior.
C. de transa. Videas tamen Bartho. Cæp. in consi. 25.
inci. cum per ser. lac. &c. & vide quæ dixi suprà in hac
rub. in 6. col. in fin. vbi allegaui Petr. de Ancha in cō-
sil. 361. incip. viso themate. in fi. & teneas menti, quod
nedum ipse fideiussor liberatur, quando culpa iudicis
reus aufugit, sed liberaretur, si alter confideiussor de-
disset causam fugæ ipsius rei. argu. text. in l. si §. 1. ff. de
cust. reo. vbi est text. quod si sunt duo custodes carce-
rum, & vnus ipsorum aufugiat cum carcerato, quod
alteri custodi parcitur adeò quod non tenetur in ali-
quo: quem tex. pro sing. allegauit Lud. Ro. in sing. in-
ci. si dicit statutum, &c. & illum tex. etiam allegauit
Ang. de Are. in tract. malefi. in vers. fama publica. in
14 cha. versi. & aduertas.
144 † Quæro decimooctauò, si fideiussor promisit iu-
dici sub pœna præsentare reum infrà mensem, si ipsum
non præsentauit, quia non fuit requisitus à iudice, vt
ipsum repræsentaret, vtrum cadat in pœnam, in quo
reperio Paulum de Castr. consuluisse in facto, & te-
nuisse quod talis fideiussor non ceciderit in pœnam,
si non fuerit requisitus à iudice vt præsentaret. Ita te-
net ipse in consil. suo 168 incip. videtur quod dictus
Ioannes Petrus, &c. vbi dicit, quod talis fideiussor nō
videtur esse in mora præsentandi dictum reum per la-
psum dicti mensis: quia illa promissio de præsentando

vide-

videtur habere conditionem istam, s. si & quando iussus fuerit præsentare, & ex tunc incipiat currere dictum tempus mensis, & non ante. allegat. l. si decesserit. supra qui satisd cog. & subdit quòd absurdum esset dicere, quòd fideiussor deberet præsentare non requisitus, cũ præsentatio personæ soleat fieri propter aliquid explicandum circa causam per curiam: & ipse fideiussor antequam præsentaret ignorat, an præsentatio sit accepta curiæ, sicut videmus in operibus debitis à liberto, quia dies earum non cedit antequam fuerint petitæ. l. si quis hac. §. iudicium in fi. supra de ope. lib Absurdum enim est, quod aliquis faciat seruitium personæ meæ antequam velim (vt inquit Bart.) secundum eum in l. si non sortem § libertus. ff. de cond. indebit. & in l. cum patronus, in princ. de ope. lib, ita residet Pau. de Cast. in d. consi. suo. Ego autem pro hac conclusione Pauli de Castro adduco aliqua similia: primò enim adduco textum in l. 1. §. magistratibus supra de magistr. conuen. vbi text. dicit, quod magistratibus imputatur, si non dederint tutorem, vel curatorem minori: subdit tamen ibi text. hoc intelligendum esse, si moniti, vel requisiti, non dederint, &c, & per illum text. dicit ibi Bald. quòd si per statutum punitur, potestas, non inquirens, quòd excusatur, si nemo denunciauit maleficium, quod non erat notoriũ; quem text. dicit ibi Bald. esse ad hoc meliorem de iu-
145 re, ad excusationem officialium. † Pro quibus optimè facit, quod voluit Abb in c pe. io pe col. de iudic, vbi dixit, quòd si ex forma statuti iudex tenetur expedire processum infrà mensem sub pœna, quòd ipse iudex non cadit in pœnam si non expediuit processum, eo quia pars hoc non petit, nec apud eum instituit, vt deberet dictum processum expedire: & idem dixit ipse Abb. in c. fi. in vlt. colum extra eo. titu. de iudic quam doctrinam refert, & sequitur Barbat in rub. de accusa, in t. col & in c. de causis in 6 colum. de offic. delegat. Et idem dixit Bald. in cap. 1. §. iudices. de pace iuramen. infir in 3. col. quem refert, & sequitur d. Cata. in tract. syndi. in vers 42. vbi allegat bonam gl. in l. si curatoris. C. de iur. delib. & alia de quibus ibi per eum. & idem dixit Bald. in consi. 61. super contentis. in 6. vol. & Io. Cal in cons. suo 3. in tit. de pe. incip. statuto imponitur: quo qua optimè facit tex. in l 4. §. hoc autem iudicium: & ibi doct. supra de dam infect. & gloss. not, quam allegat Abb. in d. c. pe. in fi. de rescrip in vlt gl, pro quibus etiam ego solus allego gl. not. in l. vniuersa. C. de precib imper. offe. vbi dicit text. quòd induciæ factæ debitori soluendo, non valent, nisi ipse debitor satisdationem præstet de soluendo, adueniente tempore: tamen dicit ibi gl. hoc esse verum, si creditor hoc petierit, aliàs secus.

146 † Item pro prædictis optimè faciunt dicta per do. Alex. in cons. suo 122 incip. viso processu in pe col. in 2. volum. vbi inquit, quòd si statuto cauetur, quòd sententia ferri non possit, nisi cum consilio sapientis aliàs non valet, quòd illud debet intelligi, si hoc petatur, à parte, vel ab altera ipsarum: sed si non petitur, valebit sententia sine consilio sapientis, non obstante statuto. alleg d. l. 4 §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect & glo. in d. c. fi. & ibi doct. de rescrip. & d. An. in d. c. pen. de iudi.

Item pro istis optimè facit text. in l. pe. in §. fi. ff. de leg. 2. per quem text. dicit ibi Paul. de Cast. in lec. Paduana, quod sæpè allegaui illum text. ad quæstionem statuti, dicentis quòd appellans, vel petens restitutionem in integrum, debeat cauere confideiussori de restituendis expensis in casu succumbentiæ: aliàs processus per eum factus non valeat, & petita est restitutio in integrum, vel interposita app. & non eo satisdãte secundum formam statuti, quia non fuit hoc petitum à parte, quòd tamen valebit processus idem factus, quia dictum statutum debet intelligi, si talis satisdatio fuerit petita per partem. alleg. d. l. 4. §. hoc autem iudicium. supra de dam. infect. quam doctrinam refert, & sequitur d. Alexan. in cons. suo 443. incip. visis narratis, &c. in princ.

147 † Item prædictis etiam addo Angel in consil. suo 140 incip. statutum prædictum: vbi dicit, quòd statutum disponens, quod priores teneantur causam committere sub certa pœna, intelligi debet si hoc ab eis petatur. allegat d. l. 1 §. magistratibus. & d. l. 4 §. hoc autem iudicium. Ideò dicit ipse Angel. quòd si causa appellationis non fuit commissa per priores, vt cauetur ex forma statuti: tamen prima sententia transit in rem iudicatam, si non fuit petita, & requisita dicta cõmissio causæ per partem. Facit etiam: nam iudex qui omittit id, quod facere debet, punitur. l. non quicquid. ff. de iudic. hoc tamen intellige secundùm Barto. ibi, quòd iudex punitur, si omisit, & fuerit requisitus à parte, aliàs si non requisitus omisit, non punitur secundum eum ibi.

148 † Facit etiam: nam iuramentum calumniæ debet præstari à litigantibus, aliàs non valet iudicium, vt habetur in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iura. cal. Illud est verum, si petitum fuit, aliàs secus, ita voluit doct. in d. §. sed quia veremur. & in c. 1. eo tit. in 6. & voluit Pau. de Cast. in d. l. vniuersa C. de precib. impe. offer. in fin. item addo prædictis text. & ibi doct. Ang. in §. si quis pro redemptione. in authen. de eccle. titu. vbi habetur, quòd hæres non adimplendo voluntatem defuncti infrà annum soluendo legata ad pias causas, priuatur officio distribuendi, & soluendi dicta legata, & talis distributio vadit ad episcopum. Istud est verum, si ipse hæres fuit monitus, & interpellatus, vt solueret dicta legata nedum per vnam interpellationem sed per binam: quòd est not secundùm Ange. ibi. Item facit glo in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. de ope. noui nunc. vbi text. dicit, quòd ille, qui procuratorio nomine nunciat nouum opus, debet satisdare, dominum rem ratam habiturum, aliàs non valet nunciatio. glo. ibi dicit hoc esse verum, si talis satisdatio exigatur à parte aliàs valet sine satisdatione.

149 † Item adduco not. verbum Angel. in l. venditioni in prin. C. de vsuc pro emp. vbi dicit, quod statutum dicens, quòd bannitus non debeat audiri, debet intelligi, si hoc à parte petatur. allegat hoc voluisse Ioan. And. in cap. statutum. de rescript. in 6 & text. in l 1. §. quanquam. ff. ad Trebel. Et sic ex istis cum Paul. de Castr. concludo, quòd talis fideiussor, qui promisit præsentare aliquem iudici infrà mensem sub pœna, quòd non cadet in pœnam, si eum non præsentauit, eo quia non fuit requisitus à iudice per prædicta. Scias tamen, & menti teneas, quòd licet prædictæ doctrinæ veræ sint, tamen quando quis promittit, vel obligatus est ad faciendum aliquid ex aliqua particulari obligatione, & etiam statutum eum arctat ad illud faciendum, tunc vt statutum aliquid operetur, tenetur illud facere sine monitione. aliàs cadit in pœnam: ita dixit Frede. de Sen. in consi. suo 104. incip. quòd non fecerit residentiam, &c. quem refert, & sequitur Abb. in c. quoniam frequenter. in §. porrò in 6. col. vt lit. non conte. quos refert, & sequitur Socin. in cons. suo 133. incip profectò, &c. in fin. de quo etiam dixi in sing meo 341. incip. ille qui tenetur, &c.

150 † Quæro vlterius, & decimonono, aliquis promisit præsentare Titium sub pœna infrà mensem, pendente illo tempore ipse Titius est bannitus, vel est accusatus de crimine capitali, ex qua accusatione ipse Titius dubitans carcerari, fugam arripuit, an fideiussor sit liberatus: in quo, mihi videtur dicendum, quòd sic, si ipse non procurauit tale bannum, vel talem accusationem: pro quibus optimè faciunt, quæ dixi supra in quæstione illa, an promittens præsentare aliquem, sit liberatus, si ille mutat conditionem, vel statum: item faciunt dicta per Spec. in titu. de accu. in 4. par. in §. sequitur. in ver. item quæritur, ecce Titius,

&c. vbi

&c. vbi dicit, quòd in similibus casibus subuenitur per exceptionem fideiussori: dicit etiam, quod hoc casu non potest dici, quòd stet per fideiussorem, sed per ipsum iudicem bannientem alleg. l. sed, & si quis. in princ. ff. si quis caus. alleg. etiam alie quàm plura iure ad partes, sed finaliter remanet in hac opin. idē firmare videntur scribentes in dic. l. sed & si quis. in princ. vbi dicūt, quòd ideò excusandus est fideiussor, quia facto iudicis impeditur: quo casu non debet hoc parti imputari. & faciunt dicta per Angel. & alios in l. sancimus. C. de pec. Ego autem vltra prædictos doct. tenens hanc partem, illam comprobo aliquibus alijs iuribus, & medijs: dico igitur quòd ipse fideiussor in
151 quæstione nostra debet esse liberatus. † Nam in qualibet promissione semper subintelliguntur illa verba, videlicet rebus sic stantibus, & aliquid de nouo non superueniente, etiam si sit promissio iurata: ita probat tex. in cap. cum inter P. Ganfredi. de renunc. & in ca. quem ad modum de iuretur. & in cap. clericus. eod. tit. & in l. fin. ff. qui satisd. cogant. & in l. fin. C. de non nu. pec. & in l. fi. ff. ad muni. & not. Bar. in l. 1. §. & post operis ff. de ope. nou. nunciat. & Bald. in cap. cum M. Ferrariensis. in 5. colum. de constit. & Fred. de Sen. in consil. 281. incip. casus talis est, statuto cauetur pro quibus optimè facit. l. si vnquam. C. de reuoc. don. ille ergo qui promisit repræsentare Titium, intelligitur se obligasse cum illa conditione. scilicet rebus sic stantibus: ergo superueniente banno, vel accusatione criminali, fideiussor erit excusatus: & ideò si debitor iuratus nullam exceptionem opponere, sed soluere teli dite: & posthæc superior motu proprio concessit dilationem quinquennalem, poterit non obstante iuramento, opponere exceptionem dictæ dilationis concessæ: ita dixit Cyn. in l. fin. in 4 quæst. C. si contra ius vel vti pub. quem sequitur ibi Sal. & Paul. de Castr. in l. fine. supra qui satisd. cogan. faciunt etiam ad prædicta. nam noua causa superueniens, liberat quam è pri
152 ma obligatione. † Et ideò ille, qui promisit aliquē non offendere sub pœna, non cadit in pœnam si eum offendit ex causa superuenienti de nouo, vtputà si talis cum quo est facta pax, & promissio de non offendendo, fecerit nouam offensam, vel nouiter post pacem factam fuerit bannitus. ita dixit Bar. in l. aut facta. § causa ff. de pœn. ergu. illius tex. & l. si de certa; C. de trans. & l. cum quæritur. ff. de ra iud. idem voluit Bald. in cap. 1. in a colum. de pace tenen. vbi pro hoc alleg. not. per Ostien. & Io. And. in cap. si de iniu. idem tenet d. Anton. & Ioan. de Imol. in cap. cum inter P. Ganfredi. & Pau. de Cast. in l. qui seruum. ff. de verbo. oblig. Lud. Rom. in l. semel mora ff. solu. matrim. Bar. in l. quid ergo in §. si hæres. ff. de lega. 1. Bal. in l. Gracchus. C. de adult. Ber. Bald. & alij in l. 2. C. quando licet sefine iud. vind. & Io. Andr. in addit. Specu. io tit. de treu. & pace. Angel. & Imol. in l. si ex legati causa; ff. de verbor. oblig. Bald. in l. pacisci. C. de pact. Alex. in cons. 463. incip. viso themate, in 2. colum. & in cōs. 19. incip. viso processu. in 1. col. in 1. volum. & Ludou. Rom. consil. 155. incip. præmissum laudum. circa fin. & in consi. 181. incip. in casu proposito, &c. in princ. Item pro prædictis facit regula illa vulgata, videlicet quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. leg. de ætate. §. ex causa ff. de in. errog. act. & ibi Bart. & DD. in cap. pastoralis. de excep. & in l. planè. ff. vt in posses. lega. & in l. 1. in prin. ff. de ven. inspic. & in cap. exterum de iuramento. cal. cum simil. Et per supradicta mihi videtur concludendum in casu q̄onis nostræ, quòd fideiussor qui promisit aliquē præsentare iudici sub pœna, si excusetus, si ille reus postea sit bannitus, vel accusatus de aliquo crimine capitali, ex quo lateat vel aufugit, quòd ipse fideiussor sit excusatus, nec cadat in pœnam aliquam: quòd etiam voluit Gandi. in tract. suo malefi. sub rubr. de aliquibus quæstionibus, varijs in malaficijs. in 7. colum. versi. item pone quæstionem, &c. & in eo. tract. sub rub. de multis quæstionibus dependen. à stat. in 9. colum versic. pone quæstionem, & in eo. tract. sub rub. quid sit agendum reo præsente in vltim colu. ver. vel pone, &c. post princ. Quod est intelligendum, & limitandum, nisi ipse fideiussor dederit causam huic banno, & opera sua ille reus fuerit bannitus: quia tunc talis fideiussor tanquā dans causam banno, & tanquam affectator eiusdem, non erit
153 liberatus. † Affectatio enim non prodest affectanti. l. spadonem. §. si ff de excu. tut. & facit tex. in l. & quæ, dete opera suprà ex quibus colligi potest maior vbi dicitur, q̄ ille qui spontè procurauit ambasiatam, non gaudet priuilegio absentium pro republica, propter suam affectationem. Pro quibus facit, quod voluit Ioann. de Imol. in cap. de cætero. de clem. non re si. vbi dicit, quòd clericus qui spontè quæsiuit se absentare, non gaudet beneficio residentis, licet secus sit in illo, q̄ se absentauit ex necessitate, non ab eo quæsita, nec procurata. Et facit quod voluit Berto. in l. si seruus in §. quod autem. ff. de furt. vbi dixit, quod si ambasiator procurauit ambasiatam, & fuit derobatus, quod non reficiuntur sibi damna permittentem. Secus autem dicit esse, si fuit missus requisitus. Accedat no. dictum dominorum de Rota in antiquis decisio dec. 4. in tit. de testam. vbi dixerunt, quòd si aliqui affine alicuius minoris fuerunt solicitatores, vt ei daretur curator tanquam prodigo, postea ipse cui datus fuit curator, instituit hæredes suos tales eorum affines, qui solicitauerunt, vt ei daretur curator tanquam prodigo, sed venientes ab intestat. volunt hæreditatem, dicentes illum non potuisse testari tanquam prodigum: modò tales instituti volunt probare ipsum non esse prodigum, verum admitti entur & decidunt, quod non: quia ipsi fuerunt causa, vt ei tanquam prodigo daretur curator, ideò non debent audiri quam doctrinā refert, & sequitur di. Franc. de Cre. in not. suo 07. in c. cura-
154 tor, &c. † Item prædictis adde, quod in casibus in quibus ignorantia excuset à delicto vel à pœne, non habet locum in ignorantia affectata: ita voluit gloss. quam ibi ad hoc ponderat Dominicus in c. ep. si. suprà vt autem. ff. de offi. de leg. in 6. & glo. in cap. ad falsariorum. de crim. fal. & glo. in cle. 1. de consan. & affin. & glo. in cap. eos. de tempor. in 6. Ad quæ vide etiam d. Felin. in cap. quę in ecclesiarum in 14. col. ver. & in quantum azeta. de constit. & quę dixi supra l. fin. C. de probat. in 16. char. & d. Felin. in cap. cum. M. in 24. colum. de constit. Et faciunt dicta per Petr. de Anch. in consil. 409. incip. probata santi viri sequela, vbi cō-suluit, quòd si maritus verberauit hic vxorem. qui propter timorem aufugit Ferrariam. postea eam accusauit de adulterio, & condemnata fuit in amissione dotis, consuluit quod ipse maritus hoc casu propter affectationem suam illius condemnationis, non debebit habere illam dotem, & idem dixi: idem Petrus de Anchar. in cap. pastoralis. de concess. preben. faciunt dicta latè in materia ista per Ludo. Rom. in l. si vero. §. de viro in 36. fallen. ff. solut. matr. & per Feli. in cap. fin de testi.
155 † Quæro vigesimo, si fideiussor promisit se facturum, & curaturum, quòd talis faciat talem contractū, vel qui aliud, an liberetur per mortem illius, an verò obligatio transeat ad heredes. in quo Abb. in consil. suo 90. incip. circa primum dubium. in 1. & 2. colum. tenet quod sit liberatus: quia difficultas, seu impossibilitas superueniens, impedit pœnæ commissionem. l. si vehenda. ff. ad Rho. de iac. & ibi Bart. & in l. continuas. ff. de verbor. obliga. idem dicit ipse Abb. ibi tenuisse etiam in fortiori casu Frede de Sen. in cons. suo 117. vbi dixit, quod si quis promisit sub certa pœna se facturum, & curaturum, quòd Titius contrahet matrimon. cum Sempronia, si fecit quicquid potuit, & ipse Titius noluerit contrahere, non tenetur ad pœnam quia satisfecit obligationi quantum in eo fuit. Sed in casu

casu nostro non solum superuenit difficultas, sed etiā
impossibilitas: quia impossibile est, post mortem cu-
rare vt ille faciat contractum: ergo ex persona sua
ipsius decedentis, fideiussores non tenentur: quia fa-
ctum inhærans personæ defuncti, non transit ad hæ-
redem. l. si decesserit ff. qui satisda. cog. & ibi cum cre-
ditore posse capi personaliter pro debito. talis con-
uentio, & obligatio non transit in hæredem. allegat.
l. vnicam. §. sin autem in fi. C. de cadu. tol. ita valide et
do. Abb. in d. suo cons. 90. in 1. col. Ego autem pro
hac parte vltra do. Abb. allego aliqua: & primò, quod
156 impossibilitas aliquem non obligat † immò impos-
sibilium nulla est obligatio. l. impossibilium. ff. de
reg. iu. l. cum hæres. §. 1. ff. de stat. liber. l. si stipuletur.
in 1. & sin. respon. ff. de verb. obl. l. inter stipulan-
tem §. sacra ff. de verb. oblig. § impossibilis. inst. de
hære. inst. c. Abbati, 54. dicto capitulo sine exceptio-
ne. 12. q. 8. cap. fin. de pact. cap. nemo. de reg. iur. in
6. cum si. Et ideò dixit text. in l. fin. ff. quæ sententiæ
sine app. resc. in. quod præceptum iudicis impossibi-
le, est nullius momenti: si concordat text. in l. si cum
dies. in §. antepe. ff. de arbi. Et dicunt doct. post. glo.
in c. ep. quæstioni. de app. quod impossibilitas excusat
ab excommunicatione. Item videmus etiam, quod im
possibilitas vitiat, & annullat contractum. l. impossi-
bilis ff. de verb. obl. & ibi doct. l. non solum. ff. de act.
& oblig. §. impossibilis. inst. de inuti. stipu. l. certi con-
157 ditio §. item quæri. ff. si cert. peta. † Item impossibi-
litas excusat appellantem à persecutione appellatio-
nis adeò, quod elapso tempore dato ad persequen-
dum appellationem, non dicitur deserta appellatio,
secundum Inno. & alios in c. ex ratione. de appel. &
Bal. in l. fi. C. de cond. indeb. Bart. in l. si procuratorē.
§. ignorantes. ff. man. Guil. de Cu. in l. eos. C. de app.
Bal. in l. si quis testium. de testi. & in l. 2. § si quis in iu-
dicio ff. si quis can. & in l. nummis. ff. de in lit. iu. & in
c. 1. de eo qui mitt. in pos. rei seruan. causa. Bal. in l. ac-
ceptam. C. de vsur. Ang. post. Bar. in l. illud. C. de anno.
& trib. lib. 10. Matha. in no. suo vlt. & do. Fran. de
Cre. in no. suo 131. incip. statuto cauetur moder. in l.
quod te. ff. si cer. pet. Bal. in l. cōtinuus in §. illud ff. de
verb. oblig. pro quibus facit gl. in l. minoribus. in vlt.
158 gl. C. de his quib. vt indig. † Et facit quod dixit Bal.
in c. querelam. de iureiur. vbi dixit, quod impossibili-
tas excusat emphyteutam qui non potest soluere ca-
nonem propter inopiam, vt non cadat à iure suo. (&
idem dixit Anton. in c. significante. in 1. col. de pig.)
Ideò ex istis videtur mihi concludendum, vt suprà
per d. Abb. in d. consi. quod in quæstione illa ipse fida-
iussor propter impossibilitatem erit liberatus, si mo-
riatur ille qui promisit facere certum quid. Quinimò
dico quod nedum impossibilitas, sed etiam difficultas
... quem ab obligatione: ideò dicunt docto.
159 ... † ... litas excusat à pœna, vt dixit Bart. in
... quod te ff. si cer. pe. & ibi alij post eum, & Bal. in l. si
... C. de colla. & Bar. in consi. suo incip. Martinus.
... Dinus in l. si vehenda. ff. ad l. Rho. de iact. & in l. 2.
... omnis cau. & in l. cōtinuus. §. cum quis. ff. de verb.
obl. Excusat etiam ipsa difficultas à periurio, vt e-
breui uetur. & volunt Bar. in l. Labeo. in fi. ff. de
iureiur. & glo. 28. q. 2. c. beatus. & volunt canon. in c.
Odoardus. de solut. & Bal. in l. acceptam. C. de vsur.
in 84. q. & in l. fi. C. de non nu. pec. & in c. 1. §. porrò.
quæ fuit prima causa benefi. amit. in vsibu. feu. & ha-
betur per doct. in l. quod te ff. si cert. pet. vbi per Alex.
& per eundem in d. l. si pater. in fi. & in consi. suo 92.
in pe. col. in 1. vol. vbi idem dicit esse in mora pro qui
bus optimè faciunt dicta per Barba. in c. pe. & gl. in 3.
col. de offic. deleg. vbi dixit quod difficultas excusat
ab excōmunicationem. Et idem firmat Oldr. in consi.
277 incip. quod Abbas, &c. ita dicendum puto à for-
tiori in casu nostro, in quo interuenit nedum difficul-
tas, sed etiam impossibilitas, ergo &c. † tamen redeū-
do ad quæstionem nostram, dico quod hanc partem
etiam, quod fideiussor prædictus si liberatur mortuo
reo, tenuit etiā Bart. in d. leg. si decesserit. & l. si verò.
suprà. qui satis. cogan. & ibi vide Alex. allegantē alios,
tenentes hanc partem de quo etiam per Ang. & alios
in l. sancimus. C. de fideiuss. & per Ange. de Are. in li.
malefic. in verbo, pro quibus Antonius fideiussit. in
pe. versi. Et in hac materia vnum tene menti, quod si-
cut fideiussor liberatur, vt suprà per mortem rei, nec
160 obligatio rei transit ad hæredes: † ita etiam fideius-
sio facta pro maleficio, extinguitur morte fideiussoris,
ita quod talis fideiussio non transit ad hæredes: quia
sicut morte extinguitur crimen, nec regulariter tran-
sit contra heredem delinquentis, vt in l. 1. cum ibi not.
per glo. Bald. & doct. C. ex deli. defun. & in l. 1. & ibi
Barto. ff. de priua. delic. & in l. lex iudiciorum. & ibi
gl. Dy. & Bart. ff. de accuset. ita extinguitur fideiussio.
Ita dixit gloss. singu. apud omnes in § fideiussor. instit.
de fideius. quam ibi summe not. Ang. de Are. Et qui-
dem dixit ipse Ange. in tract. malefi. in ver. pro qui-
bus Antonius fideiussit. in ver. pen. Et ibi subdit ipse
Ang. in d. §. fideiussor: quod hoc dictum est verum, &
procedit quando fideiussio simpliciter est facta pro
furto vel alio delicto: secus autem, si est facta pro pœ-
na: vt quia fideiussor promisit pœnam, centum, licèt
dicat pro furto vel alio delicto: quia tunc pœnalis
stipulatio transit ad hæredem: & etiam contra hære-
ditatem iacentem, quando sit pura obligatio vel in
diem, vt l. ad diem. ff. de verb. obl. & ibi Bart. Angel.
& Imo. secus si sit sub conditione, & nullam subsisten-
tiam incipit habere contra defunctum: quia stipulatio
pœnalis non potest committi contra hæreditatem
iacentem: quia tractatur de magno præiudicio, quod
hæreditas iacens pati non potest, vt l. si seruus hære-
ditarius, ff. de stipul. seruo. & l. si seruus hæreditarius
ff. de diuer. tempo. præscr. & facit quod not. Bart. Cyn.
Ang. & Imo. in l. cum filius §. sit hac. ff. de verb. obl. &
quod habetur in l. Æmilius. & ibi Bart. & in l. etiam.
ff. de mino. & quod not. Bald. in c. 1. si vas. do. serui.
debeat, & per Bart. & doct. in leg. 2. C. si aduer. ven.
pig. ita tenet Ango. in d. §. fideiussor.
161 † Quæro 21. Sempronius requisitus à Gaio de-
bitore Titij, vt vellet esse fideiussor suus apud ipsum
Titium ipse Sempronius nolens effectualiter oblige-
ri, sed volens tantum leuare de verbis ipsi Gaio, dicit
& protestatur extraiudicialiter Titio quod non acci-
piat ipsum in fideiussorem: quia protestatur sibi quod
eum receperit, non vult sibi teneri, nec ei soluere mo-
do aliquo. An hoc casu, si ipse Titius recipiat ipsum
Sempronium in fideiussorem, ipse Sempronius sit ef-
fectualiter obligatus, an verò iuuetur illa protestatio-
ne quam fecit. In quo dicas, quod quia talis prote-
statio respicit tempus futurum ideò impedit fideius-
sorem sequentem, secundum Cyn. & Paul. de Castro
in l. pacta nouissima C. de pact. & Spec. in tit. de fide-
ussor. §. 1. versi. quid si fideiussor prius. de quo etiam
per Ang. in l. mora. in ... colla ff. de vsur. & per Bar. in
l. non solum. § morte. ff. de ope. noui nun. in 7. col. &
ibi per Rom. pro quibus faciunt dicta per Inno. in c.
eum M. Ferrariensis de constit. vbi dicit, quod quando
protestatio habet verba denotantia tempus futurum,
quod extenditur ad actus futuros. & idem sentit ipse
Inn. in c. Cuman. de ele. & Im. in d. § morte. quia actus
non operatur vltra intentionem agentis. l. non omnis.
ff. si cer. pet. l. obligationum substantia §. fi. ff. de act.
& oblig. & ita tenet d. Feli. in d. c. cum M. Ferratiensis.
in pe. char. in 1. col. in fin. vbi. subdit: quod ita etiam
potest intelligi tex. & quod ibi not. Bart. in l. si tibi li-
berum. ff. de act. empt. quem latè declarat Imò secun-
dum eum in l. quoties §. sed si cum primum. ff. de hære.
163 insti. & in l. 1. §. pe. ff. de verb. obli. † Item pro hac
parte optimè facit, quod dixit Bald. in tract. schisma.
in 22. col. vbi inquit, quod protestatio cōtraria actui,
re-

remouet voluntatem ab actu, & idem dixit do. Alex. io l.iurisgentiũ. §.quod ferre.ff de pact. Et dixit etiam Bald.in l.si quis testibus.in vlt. col. C.de testib.in ver. hic dubitatur, quòd protestatio excludit consensum. Et dixit idem Bal.in l.vt debitum, io 1.opp C.de hæred.act.& in d.tract.schisma.in 14. coll. quod protestatio in his quæ dependent ab animo præualet actui contrario. Et dixit Bar.io l.qui io aliena. Celsus.in 2. not. ff.de acquir. hæred. quod protestatio in his quæ dependent à mera voluntate protestantis, impedit actum sequentem contrarium.

164 † Item pro isto facit: Nam protestatio clãdestina vnus, vitiat actum vtriusque casus: qua propter iustum metum, non poterat protestari præsenti propter iustum metum, secundm Dy. & Bald. in l.si repetendi.vers. vltimo per istam l.C. de cond. ob causam, & in l.clari.ver.sed ao valeat protestatio. C. de fideicõmis. & do. Fel. in c. sicut tuis in princ. de Simo. Sed contra prædicta facit: nam faciens actum contrarium protestationi, videtur ipse protestationi renunciare, & nouatur io c.gratum.de officio dele. & in c. solicitudinem. de appel & in l. ad solutionem. C de rei vend. & in l. cum plures. in §. locator horrei. ff. loc. & not. per Barto. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. noui non. & per Ostien.in summa, de condit. oppo. §. quæ conditio, vers. quid si ante carnis copula. ergo talis fideiussor protestans nolle obligari, si postea se obli-
165 gat, & † sic facit actum contrarium protestationi, videtur renuntiare ipsi protestationi. Quapropter doctores in locis superiùs allegatis, & maximè, in d. c. cum M. Ferrariensis, distinguunt in hac materia, & plures faciunt distinctiones, & inter alias dicũt, quod aut talis fideiussor statim post protestationem factã se obligat: & tunc iuuatur protestatione, quod non obligimur, aut se obligat ex interuallo post protestationem, & protestatio non iuuat eum, quia tunc propter interuallum videtur omisisse protestationem. Aliàs etiam faciunt distinctiones circa hunc passum, quas vide ibi per eos, quas ego omitto breuitatis causa, & etiam quia non esset scribere, sed trascribete. De quibus distinctionibus, & de ista materia videatis ad plenum per d. Alex. in d. l. non solum. §. morte per eundem in d. l. pacta nouissima. & per Barto. & alios in l. si quis in princ. supra de lega. 3. & per Spec. in tit. de fideiuss. §. 1. versic. quid si fideiussor priua. & per Ioan. And. in addi. Spe. in rub. de iureiur. & per doct. in dict. cap. cum M. & per d. Fel. in c. sicut tuis. in princip. de simo. in quibus locis examinant hanc materiam per 6. colum & vltra. quæ omnia ibi posita per eos, si vellem hic recitare, starem forte per quatuor lectiones. ideò videatis ibi per eos, vbi congruentius ponitur hæc matera protestationis, quam hic, vbi est mera materia fideiussoris, &c.

166 † Quæro vigesimusecundò: Aliquis obligatur ex formula legis, vel statuti in aliquo casu, ad fideiubẽdũ, & dandũ fideiussorem idoneũ, vel pignus, qui tamen propter eius inopiam, & paupertatem, vel quia est forensis, nõ potest dare pignus, nec etiam inuenit fideiussorem: an isto casu, loco fideiussoris, vel pignoris subiogetur cautio iuratoria: in quo dicas, quòd sic. Nam impossibilitas eum excusat, cùm ad impossibile quis nõ teneatur, vt latè dixi suprà vigesima quæst. sed in specie hoc probatur in authent. generaliter, & in corpore vnde sumitur. C. de episco. & cler. institu. de satisda in §. suo hodie. & in l. vnica, post princ. C. vt omnes iudi. tàm ciuiles quàm crimi. & in §. si quis autem pro pecuniaria in authent. da sanct. episco. & in auth. cui relictum. C. de inde vidui. tol. & in corpore vnde sumitur: & not. gloss. & docto. in l. 1. ff. qui satisd. cogan & hoc tenet gloss. in cap. ex parte el. 1. in ver. pro contumacia circa fin. de verb. signi. quam ibi approbat domin. Abb. pro qua parte optimè facit tex. in l. si constante. §. quotiet. ff. sol. mat. & text. in l. filius fa. in § diui. ver. iidem principes. ff. de leg. 1. Et hanc partem tenet Bar. in leg. filius. ff. vt l. nomine ca. & in l. prætoriæ la vlt. ff. de præto. stip. & Bartol. in l. vsufruct. C. de vsufr. & habita, & Lud. Rom. in l. 2. in 9. colum. ff. sol. mat. & Ludo. Rom. in consi. suo 439. incip. circa primum, & c. io fin. ad quod alleg. bonum tex. in l. fin. in §. super. C de auer. tol. & §. si verò crimeo in auth. vt mu u. iud. &c. alma. de sen. excom. in 6 & idem tenet Angel. in consi. suo 91. incip. sancta Carmelitarum religio in vlt. col. Et hanc partem expressius firmat Ioan. de Imo. in l. cum non facilè. ff. si cui plusquam per l. Falc. & Angelum de Aret. in tract. malefi. in ver. pro quibus Anto fideiussit. in ver. & aduertat. & vide dom. Fel. in c. legebatur post prin. de maio. & obe. Et idem tenet d. Alexand. in consil. suo 58. incip. ponderatis. io 3. col. & in l. 1 in pe. col. ff. qui satisd. cog. de quo latè dixi in consi. meo 46. incip. in curia mercatorum Bonon &c.

167 † Hanc tamen communẽ opin. & conclusionẽ limito sing. non habere locum in illo, qui aliàs præstitit iuratoriã cautionem, seu fideiussionem, & postea fuit periurus, & non seruauit promissa per eum: quia talis hoc casu non admitteretur ad præstandam talem fideiussoriã cautionẽ iurando, &c. quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali, vt habetur in regula, semel malus, de regu. iur. in 6. vt habetur in l. nõ omnis. in §. à barbaris ff. de re milit. ita dixit Bal. in auth. ei qui in princ. C. de bo. authen. iudi. poss. quem refert, & sequitur Fel. in c. ex part. in 1. col. in fin. de testi. vbi alia adducit in materia ista. & vide eundem Fel. in cap. pastoralis in 11. col. in verb. limita, secundo de excep. & eundem Fel. in c. 1. de offi. ordi. & eundem in cap. per tuas. io vlt. col. de simo. el. 1. ita dixit Bald. in authen. ei qui in prin. C. de bo. authen. iud. poss. quem refert, & sequitur Fel. in c. ex. parte. in 1. col. in fi. de testi. vbi etiam alia adducit in materia ista & vide eundẽ Fel. in d. c. pastoralis io 11. col. vers. limita secundò. de exce. & eundem Fel. in d. cap. 1. de offic. ordi. & in cap. per tuas. el 2. in vltim. colum. de simo.

198 † Et pro hoc facit: Nam ille qui semel est periurus non admittitur vlterius ad probandum per iuramentum c. periuri. & ibi gl. & doct. 22. q. 5. & faciunt notabilia verba Bal. in authen. cui relictum. in 3. colum. ver. attende. C. de iud. vidui. vbi dixit quod statur iuramento, seu iuratoriæ cautioni illius, qui non potest propter eius paupertatem dare fideiussorem: quod tamen dicit secus esse in eo, qui non inuenit fideiussorem propter eius dolositatem, & corruptos mores: Nam secundum eum, non debet credi iuramento illius, cuius mores sunt corrupti: allegat iura, suadent, quòd iuramentum vilium personarum nullum habet pondus, & quasi pro nihilo reputatur apud bo-
169 nos, & graues † Subdit etiam Bal. ibi. quòd si vsurarius manifestus fecit cautionem, & postea interpellatus non seruauit eam, quod perinde est, ac si nunquam cauisset, quod dicit esse not. dignum. quam doctrinam nota diligenter ad limitationem cap. quanquam. de vsur. in 6. Item pro isto optimè faciunt. quæ dixit Spec. io tit. de instru. edit. §. instrumentum in 7. volum. in versiculo, quòd si aliquod instrumẽtum, &c. in fina. & dicta per do. Alex. in consilio suo 364.
170 incip. in causa in quarta colum. vbi dixit, † quod non creditur testi, qui aliàs dixit falsum, & fuit periurus. allegat c. testimonium de test. gloss. in capit. in nostra eod. tit. & Ion. io cap. fraternitatis. de hæretic. Bald. & alios in l. si ex falsis. Cod de trans. & Bald. in rubric. de controu. inuestit. & in l. fina. in 4. opp. Cod. de edict. diui. & Spec. in dicto §. instrumentum: & in titulo de teste. in §. primo versiculo item quòd aliquid de suo Ange. in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verbor. oblig. Archid. in cap. si ad facias. 9. di. & Oldr. in cons. 36. incip. ad primum, &c.

Item

171 † Item etiam pro prædictis optimè facit: nam cla
cum est, quòd ad instrumentum sit de nouo repertum,
nec ne, statur iuramento eius qui illud producit, vt vo
luit Bart. & Doct. in l. admonendi. ff. de iureiur. & ha-
betur in cap. pastoralis. de excep. & facit ratio, quam
circa princ. huius rub. adduxi, videlicet quod in his, q
dependent ab animo, statur dicto asserentis cum iu-
ramento secundum glo in §. alien. instit. de actio. &
habetur. in cap. vt circa de electio. in 6. & in cap. signi
ficasti. de homicidio. Attamen ista limitat Ludou.
Rom. in d. l. admonendi, fore vera, & locum habere,
dummodò ille qui taliter vellet iurare, non esset aliàs
periurus: quia in dictis casibus non staretur iuramen-
172 to suo, per d. cap. paruuli. † nam periurus non potest
subire iuramentum bonoris, sed solum oneris: vt no.
cap. cum in tua. de iudic. & voluit glo. in d. cap. paruuli
22. quæst. 5. & cum hac opin. pertransieunt moder. in
cap. fi. de iureiur. & Felinus in cap. ex parte. in 3. colum.
173 in fin. de testib. † Sed tu adde glo. not. in clem. 1. de
testi. quæ vult, quod in casibus, in quibus solet stari
iuramento alicuius, non statur, si est persona suspecta:
quam glo. allegauit ad hoc dom. Ioan. Baptist. de Ca-
stro. sequens hanc partem in rep. d. l. admonendi. in
7. colum. in princ. vbi dicit, quod pro ista parte etiam
faciunt dicta per Bal. in l. non hoc. C. vnde legi.
174 † Item vltra prædicta pro istis facit gloss. multum
Angel. in lege Cornel. ff. ad sill. quæ probat, quod licet
quis sit relaxandus fideiussoribus ex aliquo delicto,
nec carcerandus: si tamen alias semel de carceribus
aufugit, carcerandus est, & diligenter custodiendus,
& per hoc amittit beneficium, l. 1. ff. de custod. reor.
quam glo. refert, & sequitur Ang. Aret. in tract. male-
fic. in vers. fama publica. in 13. char. in ver. quartò no
tandum est. vbi pro hoc etiam allegat ea, quæ haben-
tur in l. quod si fugitiuus. ff. de ædil. edict. Et illam glo.
in d. l. lege Cornelia dicit ibi Ludou. Rom. non fuisse
consideratam ab aliquo. tu tamen vide ibi Bald. qui
eam ponderauit, de quo per Bal. etiam in l. nemo de-
inceps. C. de episcopali audi. in fi. &c.
175 † Addo etiam prædictis singulare verbum Pau. de
Castr. in cons. suo 305. incip. viso dicto statuto, vbi cō
stituit, quod statutum loquens de rapiente mulierem
solutam, quòd puniatur pœna capitis, quòd tale statu
tum non habebit locum in rapiente mulierem solutā,
quæ semel ab alio fuit tacta, vel quam alius osculatus
est quia tunc non præsumitur rapta per vim contra
eius voluntatem, cum semel voluntatē altari conse-
176 cerit, † Pro qua doctrina etiam faciunt dicta p Al-
ber. de Roset. in 2. par. statuto quæst. 52. vbi dicit vna
cum Dyn quod raptus mulieris, non committitur in
muliere nupta in honestè viuente, & talis rapiens eā,
nō punit pœna raptus: aliàs sic, licet aliàs eā cognouis
set, vt p eū sing. no. Itē pro istis ēt optimè faciunt dicta
p Pau. de Cast. post Bal. ibi in l. 1. C. de probat. in fi. vbi
dixit, quòd ille qui soluit vsuras alicui, potest repetere
ab eo illas vsuras, licet non probet illas sibi soluisse, si
tamen probat, quod ille alias erit solitus mutuare sub
vsuris, & recipere seu exigere tales vsuras, quod est
no. ad quod allegat hoc voluisse Ioann. And. in capit.
quanquam de vsur. in nouell.
177 † Et faciunt etiam dicta per Hostien. in cap. cum in
ecclesijs. de maior. & obed. vbi dixit, quod monachi
non tenentur amplius recipere monachum, qui aliàs
bis fugit de monasterio: quod dictum refert, & sequi-
tur dom. Felin. in cap. ad abolendam in prima colu.
178 de hæret. † Et in hac materia non omitto singul.
verbum Angel. in l. qui iudicio. ff. de accus. vbi dixit,
quòd stante statuto, quòd de damno dato statur sacra
mento damnum passi, quòd si est datum damnum ali-
cui periuro, vel aliter infami, qui alias deierauit, quòd
non stabitur sacramento suo: & ita dicit vidisse de fa-
cto seruari: quod dictum pro valdè no. refert, & se-
quitur Barba. in cap. 1. in 3. colum. extra de excusatio.
& idem voluit ipse Barba. in cap. per tuas. per glo. ibi
de simon. & per d. cap. paruuli. & faciunt dicta per eū
in cap. euidentia. de accu. & pro prædictis etiam facit
optimè text. & gl. in l. Cassius. ff. de senat. quæ omnia
tene menti ad hanc limitationem, quia ista fortè tali-
ter simul cumulata non reperies. Alias etiam limita-
tiones, & notabilia dicta in hac materia quando non
statur iuratoriæ cautioni alicuius, vide per Fely. in c.
quæ in ecclesiarum in 24. colum. versi. & inquantum.
extra de const. & per dom. Alex. sing. loquentem in l.
1. ante §. supra, qui satisd. cogan. quæ non refero bre-
uitatis causa. Sed accipias alium casum, in quo licet
statutum arctat, quem ad satisdandum, attamen ille
talis non tenetur satisdare, quod est contrarium præ-
cedenti; nam in casu præcedenti quis releuatur satis-
datione propter paupertatem: sed è contrariò accipe
casum, in quo quis releuatur à fideiubendo, vel à satis-
dando propter diuitias suas: nam si extat statutum,
quòd quis non possit adipisci possessionem talis offi-
cij, nisi primo idoneè satisdederit, tunc si acceptans
officium, velit acquirere possessionem, si ipse est ido-
neus facultatibus, non tenetur satisdare: sed satis est,
quòd ipse fideiubeat, & promittat, cum generali ob-
ligatione bonorum suorum, secundum Bart. in l. qui-
cunque la a. per illum tex. C. de fund. patri. lib. 11. &
ibi Alex. in apostil. idem dixit Pau. de Castr. in l. diuor-
tio. §. interdum. ff. solut. matr. & in l. 1. ff. qui satisdar.
cogan. pro quo allegat d. l. quicunque, & not. in l. de
creationibus, C. de episcop. audien. pro quo dicto fa-
cit optimè tex. in l. 1. in versic. propter amplissimas fa
cultates. ff. de custod. reor. & text. in l. 1. § si magistra-
tus. ff. de magistra. conue. & tex. in l. testamento. §. nec
satis, ff. de testam. Et hanc partem etiam firmat Dom.
Alex. in consi. 37. incip. viso, & opportunè, &c. in prin.
5. colum. in secundo volum. pro quibus faciunt, quæ
voluit Bald. in l. abstinendum. C. quorum appell. non
recip.
179 † Et teneas menti in hac materia duo: primo, quod
vbicunque quis tenetur ex forma statuti satisdare pro
forma in aliquo casu, tunc si ipse est diues, & idoneus
potest præstare quemlibet fideiussorem etiam inopē,
& egenum, quia bona principalis, & fideiussoris in
tali casu aggregantur, & reputantur pro vno, & eodē
patrimonio, & idem est, si principalis debitor est
pauper, & fideiussor sit ditissimus, quia tunc sufficit,
& satisfactum est legi: ita not. dixit Bald. in l. mulier.
in fin. C. de iure dot. allega. gloss. quam dicit non esse
alibi, in l. si plures §. 1. in versic. aggregantur. infra, in
hoc titu. & illum tex. & gloss. allega. ad hoc etiam Lu.
Rom. in consi. 320. in fin. princ. incip. hæc illorum, &
idem dixit ipse Bald. in auth. sed hodie in primo not.
C. de actio. & oblig.
180 † Secundò etiam teneas menti, quòd quoties quis
tenetur satisdare, ex forma l. vel statuti, tunc remitti-
tur sibi talis satisdatio, si sit homo honestæ vitæ: ita di
xit glo. apud omnes singularis in leg. 1. ff. de ripa mu-
nienda. quam glo. dixit singularem Bald. in cap. 2. de
iud. & illam dixit fore stupendam Barb. in cap. coram
in vltim. collat. extra de offic. delega. vbi ponit ali-
qua in materia ista, &c. pro quibus facit glo. in l. Ti-
tio fundus. supra de condit. & demonstrat. & quæ latè
dixi in l. 1. in §. ad quæstionem, in 2. et 3. quæstio. infra,
de quæst. & in dict. l. 1. §. fin. in 4. colum. et in l. qui fal-
181 sam in 15. colu. 1. de fals. † Et teneas etiam menti,
quòd licet cautio iuratoria admittatur quandoque vt
dixi, tamen in causis criminalibus non admittitur.
ita dixit Bald. in addit. Specu. in titu. de accusa. in 4.
parte, in versic. in criminali causa pauper, &c. de quo
tamen vide Bald. in addition. Specul. in titu. de sent.
in vlt. char. in 1. colum. in versic. Titius fideiussit, &c.
& Bald. in l. 3. circa fin. Cod. de episco. aud. & in l. sa-
tis. §. 1. supra da in iureiur. vbi tenet in omnibus di-
ctis locis, quòd hoc solum habet locum in masculo,
sed

sed secus sit in fœmina, & idem tenet Ang. de Aret. in tracta malefic. in ver. pro quibus Antonius fideiussit. in ver. & aduertas ad prædicta, &c.

182 † Quæro vigesimotertiò statuto cauetur in ciuitate, quòd quilibet massarius arciũ, vel quilibet officialis, vel quibet saltuarius, vel ministralis teneat̃ satisdare ante quàm administret officium suum. Modò officialis, vel massarius arcis, vel saltuarius, vel ministralis, dedit fideiussorem in princip. officij: quæro, pro quibus rebus tenebitur talis fideiussor. in quo dicas, quòd solũ tenebitur pro malè gestis, vel ministratis circa ipsum officiũ. non autem tenetur, si principalis deliquit modo aliquo circa non pertinantia ad officium suum, sed extranea, & remota ab ipso officio: ita dixit. Ludo. Ro. in cons. suo 444. inci. in quo quæritũ, &c. in vlti. verbis, vbi dixit, quòd licèt officiales teneãtur pro eorũ barisellis, & nuncijs, ac familia, pocedit, si in eo deliquerunt, ad quod sunt deputati. Allegat. l. j. §. serui. ff. furti aduersus naut. & in l. j. §. quod nouissimè. & §. familię. cum ibi plenè notatis per Bar. ff. de publi. & dicta per Bald. in l. obseruare. §. proficisci. supra, de offi. procõsul. & Bal. in rubr. de pęna iudic. qui malè iudicauit. & plenè notata in c. eũ ad sedem. de restit. spol. Et subdit ipse Lud. Ro. in d. cons. quòd ipse officialis in casibus in quibus tenetur pro aliquo de prædictis, pro delicto per eũ cõmisso, liberatur exihbendo ipsum delinquentem: quod dixit voluisse Bartolum in dictis locis, & dixit etiam hoc probari in l. quamuis. ff. de pub. ità residet ipse Lud. Ro. in d. suo consi. (vide Alex in consil. 113. incipien visa conclusione, & in 7. vol.) Ego autem vltra eum allego Bal. in l. 1. prin. ff. de magist. cõue. vbi dixit, quòd ille qui fideiubet pro aliquo castellano alicuius roche, nõ tenetur, si ille facit robariam: quia ille fideiussor fideiussit apud rampu. nõ autem apud priuatos. Et pro istis etiam adduco Bald. in auth. hoc ius porrectum. in vlt. col. versi. 3. C. de sacrosan. eccle. vbi dixit quòd si aliquis mutuat pecuniã istis factoribus, qui sunt deputati à domino ad recolliendos fructus, vel ad custodiam castrorum, quòd illud non potast repe-
183 ti à domino. † Item pro hac parte adduco no. dictũ Ioan. And. in addi. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc dicẽdum. in addi. magna. in princi. vbi sing. dixit post Nico. de Matu. quòd si ex consuetudine, vel ex forma statuti debet credi libris artificis, vel mercatoris, intelligitur de pertinentibus ad artem suam, non autem de alijs: quàm doctrinam refert, & sequitur Lud. Ro. in consi. suo 305. incip. in puncto proposito, &c. in 1. col. & do. Felin. in capit. post miserabilem. in 2. colu. in fi. de proba. & eam refert, & sequitur do. Fran. de Are. in consi. suo 33. quod incipit, consultatio præmissa, &cæ. in 1. co. &c. pro quo ipse alleg. etiam Bal. in l fi. C. ad Macedo. vbi Bald. singul. dixit, quòd si statutum dicit, quòd non possit contrahi cum filiofamilias, nisi sit mercator: modo aliquis est filiusfa. & aliquis contrahit secum, nõ in causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa, an valeat contractus, & filiusfa. obligetur: decidit ipse Bald. ibi. quod non allega. l. 3. cæterum. ff. nau. cau. stab. Et hoc dictum Bal. etiam refert, & sequitur. d. Fel. in c. post cessionem. de probo. in 2. col. in fi. & in cap. Petrus. in penul. colum. de homicidio.
184 † Et facit optimè not. verbũ Bal. in l. si aduersarius. C. de fide instru. vbi dixit, quòd statutum volens bannitum haberi pro confesso, non extenditur ad maleficia sua in lib. malefi. non descripta: quòd dictũ etiam retulit dom. Feli. in d. c. Petrus. vbi videas, quia etiam ad materiam istam multa addit, & singulariter loquitur: item pro istis optimè facit dictum Bart. in l. 2. ff. ad l. Tul. repe. vbi dixit, quòd instrumentum notarij cõdemnati de falso. non valet: istud est verbum, si commisit falsum circa officium tabellionatus: secus si commisit falsum circa aliud idem tenet Abb. & Ioa. de Ma. in c. fraternitatis de hæretic. & Bart. in consi. incip. scr. Io. de Ca. & Bal. in l. 2. C. de senten. & in l. & in militibus. C. de testa. mili. & in l. qui depositum. C. depos. & in l. vlt. 2. C. de fi. instr. & in l. iubemus. §. sanè. et 1. C. de sacrosanct. eccle. & Feli. refert eos in c. fraternitatis. de hæ-
185 reticis. † Item pro istis etiam optimè facit, quod voluit Guil. de Cug. in l. nulli. C. quorũ appel. non recip. vbi dixit, quòd syndici q. habent syndicare officiales, non possunt se intromittere de eo, quod gesserunt extra officium. Et ibi etiam dicit idem esse in prioribus artium, quia licèt habeat potestatem ex forma statuti, ministrandi ius inter homines suæ societatis illius artis, intelligitur tantùm circa res pertinentes ad ipsam artẽ, & nõ circa alia quas doctrinas Guil. refert; & approbat Barb. & in materia plura alia adducit in c. cũ ordinem in vlti. col. de rescrip. vbi videas: & vide etiã do. Catal. in tractat. suo syndicar. in ver. 216 incip. adde, quòd si officialis, & doct. in locis præalleg. &c. & vide omninò Ias. in l. age. in 1. & 2. col. C. de transact. & d. Feli. in c. Petrus. in 3. colum. versi. secundo declara, &c. extra de homicid.
186 † Vigesimoquartò quæro, an fideiussor coactus in debitũ soluere, habeat tamen actionem contra debitorem principalem. in quo Bald. in l. venditor. in §. soler. ff. de hered. vel ac. ven. dicit per illam tex. quòd fideiussor iniustè condemnatus, qui fecit quicquid potuit nẽ condemnaretur, habet actionem contra principalem debitorẽ, pro quo fideiussit: nam satis est ei, quòd si fuit condemnatus sine dolo suo. & totum illud negotium principaliter pertinet ad debitorẽ, & periculum contingens. arg. illius tex. & idem firmat Abb. in consi. suo 60 incip. quoniam satis abundè. in 1. col. in 1 volum. vbi dicit, quòd si fideiussor fecit quicquid potuit, nec pro eo defecit, quin exceptiones reorũ vel sibi competentes admitterentur, sed vi fuit compulsus ad soluendum sine culpa sua, etiam si per iniuriam superiorum hoc acciderit: potest nihilominus agere contra principalem mandatorem, & dicit quòd hoc probatur ad literam in l. exceptiones. supra, de excep. & dicit quòd hanc opin. tenet ibi Bart. & Ioan. And. in regula damnum. de regul. iur. in 6. item dicit ipse Abb. in d. cons. quòd ipse pro hac parte adducit text. apertum, iuncta gloss. in verbo, iudicium in l. nam & Seruius. ff. de negoc. gest. & pro hac parte faciũt dicta per Bal. in l. si nomen. supra, de hæred. vel ac. ven. ibi ponit not. verbum in materia ista: & eam refert. & sequitur do. Alex. in l. sciendum. in 2. colu. ante fin. ff. de verb. obli. & faciunt etiam dicta per Abb. consil. suo 82. ibi, creditor omnium &c. in fi. verbis. & per d. Alexan. in consi. suo 103. incip. visis scripturis. &c. in 9. col. ver. secundò, respondeo in 2. vol. de qua quæstione vide etiam Sal. in l. si pro eo in fi. C. mand.
187 † Vigesimoquintò quæro, an fideiussor de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, possit astringi à creditore ad soluendum non solùm debitum principale, sed etiam expensas quas creditor fecit in litigando, & in conueniendo ipsum debitorem: ista quæstio multùm fraternizat cum quæstione 8. superius examinata, & multa ibi dicta, possunt hic adduci: in qua quæstione mihi videtur dicendum, quòd talis fideiussor possit cogi, & compelli ad soluendum nedum principalem debitum, sed etiã dictas expensas, & hoc per tex. in arg. in l. Lucius. in §. Paulus respondit. ff. de admin. tu. vbi habetur quòd quando fideiussor abligatur pro certa administratione alicuius, similiter censetur obligatus pro omni actu connexo ad illam administrationem: & illi in tex. ibi not. ad hoc Iaco. de Are. & Bar. pro quo etiam facit tex & quòd ibi voluit Bar. in l. non quali. §. 1. ff. rẽ pu. sal. fo. vbi dicit Bart. quòd si tutor quędam negocia pupilli gessit, & quædam non, quòd tamen pro non gestis etiam tenetur: & hoc propter connexitatem: quæ ratio multùm facit ad hanc quæ-
188 stionem. Nam connexorum & dependentium idem est iudicium: & idem iudicamus de connexo, quòd de principali. l. proindè si seruum. supra, ad l. Aquil. vbi se

teu oc-

tu occidisti seruum, quem alteri tradere obligatus erā sub pœna, teneris non solum ad æstimationem serui, sed etiam ad illam pœnam, tanquam dependentem, & connexam: ad quod etiam facit l. cum actum. supr. de negot. gest. & facit glo in l. diuus. supra de admini. tut. vbi tex. dicit, quod gestis post pupillarem ætatem, vnus tutorum non conuenitur, pro facto alterius, & in solidum, sed pro eo, quod gessit. & gl. ibi hoc limitat, nisi gesta post pubertatem, essent connexa gestis tempore pubertatis: nam in illis quilibet conuenitur in solidum: quod etiam probatur in d. l. quid ergo. in §. sufficit supra, de contrario iud. tut. & ibi Bald. colligit, quod connexorum idem est iudicium: & pro illis facit optimè text. in cap. quanto de Iudę. & dicta per Abb. in cap. præterea. de offi deleg. & in cap. translato. de constit. & facit tex. in l. 2. supra de iuris. omni. iudic & in l. oratio, supra de sponsa. & in cap. literas. de iuram. calum. & quod voluit docto. in l. si certa. C. de transact. & Ioann. de Ana. in cap. licet Heli. in fin. extra de Simon. & faciunt not. verba Bald. in l. peremptorias. ante fin C. sen. resc. non poss. vbi dixit, quòd si testes fuerunt inducti super mutuo, & super articulo mutui, & facto testimonio super tali mutuo addiderunt postea, quod etiam ipsi interfuerunt, quando ipse fecit pactum de non petendo, quod hoc casu probant etiam pactum de non petendo: quia comprehendit connexa, & dependentia, & dicit quod hoc voluit Inno. in cap. pastoralis. de except. & facit dictum Bald. in l. ordinarij. C. de re. vend. vbi dixit, quòd si quis dixit contractum esse vsurarium vel simulatum, & ideò petijt ab episcopo, se absolui à iuramento super eo interposito, quòd post talem absolutionem non poterit coram alio iudice agere de vsuris vel de ipsa simulatione, sed poterit agere coram ipso tantum, propter connexitatem quam habet cum ipso iuramēto: quod dictum refert, & sequitur do. Alexan. in consi. suo 196
189 incip. circa primum. in vltim. colum in 2. volum. † & ad prædicta etiam optimè facit not. verbum Petr. de Anchar in cons. suo 30. vbi dicit, quod procurator ponens manum ad connexa mandati, non dicitur excedere fines quod etiam dixit Paul de Castr. in consi. 28. incip viso pacto: & hoc dictum refert, & approbat do. Felin. in cap. translato. in 3. colum. de consti. vbi subdit, idem esse in delegato: ad quod alleg glos. primam in cap licet ergo 7. quæst. 1. & idem dixit esse in arbitro secundum Inno. in cap. cum dilectus. de arbit. quod etiam dixit Abb. in consi. suo 62 incip. in controuersia, &c. in 2. colum in 3 volum. pro quibus facit text. in l sed addes. § si quis mulierem. supr. loco, & dict. per Bald. in cap 1. de cap. qui cura ven & in d. cap. translato de constit. vbi dixit, quod vendita vacca, venit vitulus, qui est in corpore, & etiam vitulus natus, qui nondum pascitur herbis: & faciunt alia plura singularia dicta in materia ista per Do Felin. in d. cap. translato, & in cap causamq; de testi. 2. 3. colum. & faciunt alia plura, quæ ego adduxi in l. 1. §. diuus Hadrianus. infra de quæstio. & faciunt etiam dicta per Alber. de Rosate in 1. parte statu. quæst. 63. incip. item retento, &c. vbi dixit, quod ille qui tenetur ad emendationem damni tenetur etiam ad expensas. quæ fiunt occasione prædicta alleg. l. si seruum. §. impsit. in verbo. vers sumptus. ff. ad l. Aquil. & faciunt etiam dicta per Pau. de Castr. & Alexan. in l. 1. in princ. per illum textum. ff. si quia cautio vbi dixerunt, quod transacto facta super sorte, operatur etiam super pœna, tanquam super connexo, quod dictum refert, & sequitur Do. Felin. in cap. super literis in 13. colum de rescrip. vbi etiam dicit, quod iurisdictio super principali extenditur ad connexa.

191 † Item facit: nam liberatio super principali extēditur ad connexa, & dependentia etiam non expressa, secundum do. Felin. in d. cap. super literis. ad quod alleg. Bar. in l. Aurelius. in §. Gaius. in 6. quæst. suprà. de lib. legat. & faciunt etiam, quæ ego dixi in singul. meo 251. incip. connexorum idem est iudicium, &c. Et faciunt dicta per Abb. in cons. suo 58. incip. in causa, & q. in 3. colum. in 2. volum. vbi dicit, quod arbiter potest cognoscere de cohærentibus: & connexis, etiā si in compromisso non sit dictum: ad quod alleg. plura, de quibus ibi per eum: faciunt etiam ad prædicta, quæ dixit do. Franc. de Aret. in consil. suo 29. incip. diligenter in 12. colum. in versi. his breuiter præmissis, &c. & facit quod voluit Ioann. de Ana. in cap. licet Heli. in pen. colum. de Simo. vbi dixit, quod valet sententia super non petitis, quando non petita sunt connexa vel dependentia: & facit etiam, nam illud, quod est de appendicijs, dicitur ad propositum, & pertinēs ad articulum. ita dixit Bal in l. testium. in 3. colum. C. de test. & An. in l. iam dubitari. ff. de hær. institu. Item facit, nam dispensatio extenditur ad contigua, secundum glo. in cap. quia in tantum. de præben. Item iuramentum, vt habetur in l. si duo patro. §. si quis iurauit. ff. de iureiur. Item etiam mandatum procuratoris, vt supra dixi, extenditur ad connexa, secundum
192 glo. in cap. licet 8. quæst. 1. † Item sententia etiam extenditur ad connexa, vt habetur in l. si cum tibi. C. de iudic. & ibi Bart. & similiter potestas delegati extenditur ad connexa, secundum Inno & Bald. in cap. causam quæ extr. de re iud. quæ vltimo dicta ponit d. Felin. in cap. de test. vbi etiam ponit aliqua alia, ad materiam istam facientia. & facit etiam nam licet de vnoquoque actu pars debeat citari, l. de vnoquoque supra de re iud. cum vulgat. tamen contumax in vno actu, non citatur ad alium actum fiendum, quando non habet connexitatem necessaria cum actu procedendi: ita dixit Gemi. in cap. si capit. §. 1. in vltim no. in fin. de concess. præben. in 6. quod dictum refert, & sequitur do. Felin. in cap. cum olim. in 1. colum. in fi. de testib. & faciunt not. verba Albe. de Rosa. in 1. par. statu. in quæst. 124. incip. item pone statuto caueri, quod nullus; &c. vbi formaliter dicit. pone, statuto cauetur, quod nullus in consilio debeat consulere vltra vel propositionem propositam: & si consultum fuerit, nō fiat inde partitum, & si contra fiat, non valeat: modo aliquis consulunt aliquid dependens à propositione, & facto partito obtentum est, quæritur an valeat: in quo dicit, vidi obtineri quòd sic argu. ff. ad Trebel. l. apud Iulianum. §. antistita. & pro hoc facit, quia dependentia videntur pars eorum à quibus dependent, vt extra de elect. cap. cupientes. §. denique in fin. lib. 6. vbi dicitur postulationes agentium dependere, & idē puta de connex. ar. ff. de adm nistr. tuto. l. tutores, qui tutelam, & de negot. gest l. cum actum ita formaliter dicit Alber. de Rosat. vbi supra, & faciunt dicta per Felin. in cap significauerunt. in 4. colo. de except. vbi dixit, quòd materia expensarum dicitur connexa principali articulo, ex quibus omnibus cōcludendum puto in præsenti quæst. quod fideiussor de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, poterit adstringi ad soluēdum expensas inde factas per creditorem per iura præallegata. ad quod etiam faciunt dicta per Spec. in titu. de accus. in §. 1 in 6 col. vers. quid si vulneratus.

193 † Vigesimosextò quæro an fideiussor possit agere ad damna, & interesse cōtra debitorem principalem, in quo mihi videtur dicendum, quod sic: nam de natura fideiussionis est, quòd fideiussor conseruetur indemnis, etiam si non sit dictum expressè, tamen inest tacitè, sed Bald. in l. constitutionib. C. de vsur. vbi dicit, quod de hoc est casus singul in cap. peruenit. in peruenit. in versic. alioquin. extr. de fideiuss. & refert etiam Iacob. de Aret. dicere, quod magna est iniquitas, si fideiussor remanet in damno. Item hanc partē, quod fideiussor possit agere ad damna, & interesse, firmauit Abb. in consil. suo 50 incip quoniam satis, &c. in 1. colum. vbi dicit, quòd fideiussor potest agere cōtra mandatorem, seu fideiussorem; nedum pro sorte prin-

principali, quæ pro eo soluit, sed etiam ad damna, & interesse. ad quod alle. d. c. peruenit. & c. constitutus. eo. tit. & quæ habentur in l. inter causas. in §. impedia. & in l. qui mutuum. in fi. supra, manda. & subdit, quod principalis tenetur etiam ad damna. quæ passus est fideiussore asu fortuito ad quod alle. Inno. in c. sicut. el 2. de iureiur. & Ioan. An. in regula, accessorium. de re. iu. in 6. in Merc. Prædictam tamen conclusionem intelligit verã Abbas, quãdo fideiussor fuit diligens, & fecit quod potuit, & opposuit debitas exceptiones: alias secus, de quo ibi latius per eum: pro quibus faciunt optimè dicta suprà in q. 24. & idem videtur formare Abb. in consi. suo 83. inci. cõditor omnium, &c. circa fi. & vide Bar. in l. exceptione. in fi. infrà, in hoc tit. vbi ponit, an quando fideiussor succumbit in causa, an tunc repetat sumptus quos fecit in lite à principali: & dicit quod sic, argu. l. etiam suprà, manda & l. si mandato meo. §. si fideiussor. & subdit Bar. in d. l. exceptione. in fi. se putare, quod pendente tali iudicio, fideiussor poterit petere à reo, vt sibi det pecuniã pro expensis: quia eius negocium gerit. arg. l. si vero non remunerandi. §. fi. suprà, manda.

194 † Vigesimoseptimò quæro de alia no. q. videlicet, quidam non habens alia bona, nisi ea quæ non veniũt in generali obligatione, fuit fideiussor pro aliquo, etiã obligauit omnia bona sua: an talia bona, quæ non veniunt in generali obligatione, intelligantur obligata postquam non habet alia bona: in quo puto dicendum quod sic, ex pluribus iuribus, & rationibus: & primo, quia si aliter diceremus, sequeretur quod talis obligatio, & contractus nihil operaretur: quod non est dicẽdũ, arg. §. quibus. in 1. cõstitutione. C. & in l. ampliorẽ. §. in refutatorijs. C. de appe. &c. solitẽ. de maio. & obe. cum simil. habemus enim de iure, quod nedũ nõ debe-

195 mus vti superfluit, sed immò nnũ quodq; † verbum positum in aliqua dispositione, lege, statuto, cõtractu, vel obligatione, intelligitur esse appositum cum ministerio aliquid operandi. ita dixit Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 9. q. quẽ refert, & sequitur d. Alex. in cõsi. suo 151. incip. viso themate. in 2. col. in 2. vol. & in cõs. 157. incip. in causa, & lite in 3. col. in eod. vol. & in consi. 113. incip. super quæsitis. in fi. in 5. vol. & Io. de Ana. in consi. suo 98. incip. visis, &c. Secundo pro hac parte optimè facit tex. not. cõiuncta gl. in l. pediculis. in §. item cum quæritur. ff. de auro, & argen. lega. vbi habetur, quod licẽt in legato generali non veniant res venales, l. generali. § vaori. & ibi Iacob. Butri. ff. de vsu fructu. legat. tamen fallit, quando sub tali legato non possent nisi tales res includi, quia tunc continerentur in legato. ita etiam firmat Ludo. Roma. in l. si cõstante. ff. sol. matrim. & Bal. in rub. C. de verbo. signifi. in 4. q. pro quibus facit tex. in l. fundus qui locatus. suprà, de fun. instru. & facit quod dixit Bald. per illum text. in l. si ita scripsisset. suprà, de leg. 2. vbi dixit, quod licẽt legato credito, intelligatur de puro, & non de in diem, nisi adijciatur. vt ibi: tamen si testator nullum habet creditum purum, intelligitur de illo quod ha-

196 bet in diem † Itẽ facit tex. in l. Titio cum testamento. in §. Lucius. suprà, de lega. 2. vbi dicitur, quod dispositio testatoris debet taliter interpretari, vt non redditur inutilis: pro quo faciunt dicta per Abba. in c. in præsentia. de proba. in 5. col. in hac materia adduci potest not. verbum Bal. in l. eam quam. in 12. col. C. de fideicom. vbi dixit, quod si non habeo nisi filios spurios: & hoc sciens Titius, mihi concessit feudum vel emphyteusim, pro me, & filijs meis, quod tale feudum vel emphyteosis transibit ad filios meos spurios: quod dictum refert, & sequitur Barba. in c. veniens. in 1. col. de accus. & in c. nonnulli. in 5. char. de rescrip. pro quo est optimus tex. quem alleg. Bald. in l. hæredibus. in §. fi. ff. ad Trebel. Et faciunt etiã dicta per Bal. per illum tex. in l. quibus diebus. suprà, de cond. & demon. vbi dixit, quod licẽt testator mandãdo vt soluatur debita non intelligatur de præscriptis cum bona fide: tamen si nulla alia debita habeat, nisi præscripta,

197 intelligit. de illis. † Et dixit Bal. in l. si quis posthumos. in princ. per gl. ibi suprà, de libe. & posthu. quod licẽt alias in priuilegijs verbum, filij, non intelligatur de adoptiuis. C. de adop. si de fun. fue. controuer. & Spec. in tit. de loca. in §. nunc aliqua. ver. 68. tamen hoc fallit, vbi verbum, filijs, non posset verificari, nisi in adoptiuis: vtputa si erat talis, qui non poterat generare, vel clericus in sacris cõstitutus: quod dictum refert, & sequitur do. Feli. in c. 1. in 5. col. versicu. 2. dixit Bald. extra. de rescrip. & faciunt dicta per Bald. in tit. de pa. Cõstan. in verbo, vasalli, el 2. vbi dixit, quod si quis conduxit fundum tempore guerræ, & impediatur propter guerram vti re locata, quod non poterit petere remissionem: quia talis conductio non poterat intelligi de alio tempore: & dicit, quod ita tenet Bal. in l. si ea lege. in vlti. col. C. de vsur. quos refert, & sequitur d. Alex. in cõs. suo. 6. incip. videretur. in vlt. col. in 2. vol. itẽ facit ad prædicta, quod dixit Abb. & ibid. Feli. in c. postulandi. de rescrip. vbi dixit, quod licẽt literæ ad ecclesias cathedrales, quo ad beneficia earum, non includant canonicatus, vt dicunt omnes in c. fi. de præben. tamen fallit vbi non sunt ibi alia beneficia. & istis

198 seruit, † quod dixit Albe de Rosa. in l. 1. §. 1. in 5. col. suprà, de offic. præfec. vrb. vbi dixit, quod licẽt legato blado, quod quis habet in ciuitate, non veniat illud quod habet in districtu, tamẽ si nõ habet nisi illud, veniet in legato: & ibi subdit, idẽ esse in testatore qui legat chartas: nam si non habet alias chartas, tunc libri continentur in tali legato. per l. librorum. fi. de legat. 3. itẽ vltra prædicta faciũt no. verba Bal. in l. qui Romæ. in §. duo fratres in 6 quæstio suprà. de verb. obligat. & per Alexand. in cons. suo. 207. incip. viso summario. in 2. col. in 2. vol. (Vide Alex. in consi. 102. incip. viso themate. in 1. col. in 6. vol.) Et facit tex. in l. stipẽdia. C. de execu. rei iud. & quæ ibi dicunt doct. & gl. in l. spem. C. quæ res pig. oblig. pos. & gl. in l. executores. eo. tit. 2. gl. in l. cõmodis. ff. de re iud. & dicta per Alex. in cons. suo 68. incip. visis, &c. in 2. col. post me. in 5. volu. & facit optimè in arg. tex. in l. si vt certo. in §. planè suprà, cõmo. vbi dicitur, quod si tu cõmodasti mihi equũ, vt irẽ ad bellũ, si equus sit mortuus in bello, non teneor tibi ad soluendũ equum: quia sciebas aliud regulariter, & cõmuniter euenire non posse de equo tuo: quia cõmuniter equi interficiuntur in bellos de quo per Sali. in l. quoniã. in 8. col. C. ad l. Iul. de vi. & per Alex. in consi. 112. in 4. col. in 1. vol. facit tex. in l. arboribus. in § nauem. supra, de vsufruct. vbi bonus text. (Adde hic dicta per Ias. in l. si à me. in pe. col. C. de succes. edict.) Pro quibus etiã faciũt dicta per Lud. Ro. in cõsi. suo 395. incip. vt res, &c. circa med. & Bal. in l. licẽt. versic. secundo quæro. C. loca. & facit optimè in argum. l. nominatim. suprà, de libe. & posthu. vbi qui habet vnum filium tantũ, potest dicere, exhæredo filium meũ: & dicitur nominatim exhæredatus, postquam non habet nisi vnicum. & faciunt optimè dicta per excellentiss. V. I. interpretem dom. Hieronymum Zanettinum mihi auunculum Bon. in consil. suo incip. punctus super quo petitur consilium, &c. in 2.

199 char. † Facit etiam not. & singu verbũ Pau. de Cast. in consil. suo. 284. incip. in facto præsenti non intendo adulari. vbi dixit, quod licẽt in dubio princeps nõ videatur vti plenitudine potestatis: tamen quando actio esse inutilis, & aliter, non valeret, nisi princeps vteretur plenitudine potestatis, tunc in dubio princeps intelligitur vti plenitudine potestatis, alle. l. etiam. ff. de bo. libe. quod dictum refert. & sequitur Alexand. in l. 2. in ver. iuxta prædicta. C. de testam. mili. & ibidem in primo not. illius legis. & idem dixit Pau. de Cast. in l. ex imperfecto. C. de testa. & eum sequitur d. Feli. in c. 1. in prin. in 9. col. de const. & in c. cum inter priorẽ. in 2. col. de exce. & in c. in caus. in 3. co. de re iudi. & Ale.

ra l. idem Vlpianus. §. sunt & alij. in apostil. suprà de
.exec. tutor. qui dicto latius valdè locutus sum in sin
gu... incip. princeps in dubio &c. & idem in si-
... in cons. 47. inci. pro declaratione.
in 2. col. & d. Philip. Decius in consi. 140. in 2. col.
pro quo facit etiam quod ... simile dixit idem d. Feli.
consi. suo 77. incip. vlto puncto in si. pe. col. & in illo
consi. in 4. colum. vbi refert & sequitur Pau. de Ca. in
dictis locis. Pro quibus etiam faciunt dicta per d. Feli.
in c. ... & c. ... de rescrip. & quæ ego dixi in l. 1.
... sup. de pig. & in l. 2. C. quæ res pig.
obl. non poss. & in consi. meo 53. incip. quæritur a me
&c. vbi latissimè locutus sum in hac materia. Et faci-
unt etiam dicta per dom. Ioan. Bap. de sancto Seueri.
in rep. l. omnes populi. ff. de iust. & iure in 11. colum.
in princ. & per d. Feli. in c. sedes apostolica. in 11. col.
200 post med. de rescrip. † Et facit quod voluit Pe. de Anc.
in cõsi. suo ... pro parte ecclesiæ in vlti. col. vbi
dixit, quod priuilegium datum episcopo, vt possit te-
stari, intelligitur de bonis ecclesiasticis, vel ab eccle-
sia quæsitis, non autem de patrimonialibus, de quibus
poterat etiam absque vllo priuilegio testari, quod dictum re-
fert, & sequitur d. Feli. in c. 1. in 4. col. in si. de rescrip.
& dixit Bal. in l. 1. in 4. col. ver. quintò oppono. C. si
certum petatur, quod facultas testandi data simplici mo-
nacho per Papam, intelligitur de bonis quæ de facto
tenet, quia non potest alia bona habere. & dixit Car-
di. in c. si. circa med. de præben. quod mandatum de
prouidendo de beneficio in certa ecclesia, includit
canonicatus, si in ea non sunt alia beneficia, licèt alias
secus per c. quia in. cl. 1. de præben in 6. & adduci etiã
potest not. verbum lo. de Imo. in l. tam ss. in §. 1 suprà,
de done. cau. mor. factæ à filio in potestate oportet
patrem cõsentire nominatim, vt in l. filius ff. de dona.
tamen si filius donat causa mortis, patre præsente: &
dicat, si non valet iure testamenti, valeat iure codicil-
lorum, & cuiuscunque alterius vltimæ voluntatis: cer-
tè ex quod non potest habere locum in vltime vo-
luntas, nisi donatio causæ mortis perinde erit ac si no
minatim esse facta specificatio donationis causa
mortis quod dictum refert, & sequitur d. Feli. in c. le-
des. in pe. col. de rescrip.

201 † Et adduci potest etiam ad prædicta: nam statu-
tum loquens de carceratis relaxandis, nõ extenditur
ad carceratos pro crimine falsi, secũdum Bar. in l. Lu-
cius suprà ad Turpil. & Pe. de Anc. in rep. c. 1. de cõ-
stitu in 39. char. in ver. vndè statuta, &c & Ange. in
disputatione sua incipien. Exorta guerra: de quo la-
tius dixi in sing. meo 163. incip. crimen falsi, &c. hoc
tamen fallit, nisi in casu cessaret non essent nisi carcera-
ti pro crimine falsi: quia tunc tale statutum extẽderetur
ad ipsos. Ita not. dixit dom. Ioan. Bapt. de Cazalup. in
repe. l. omnes populi. in 12. colum. in prin. suprà. de
iusti. & iura. Item ad prædicta etiam adduci potest,
quod voluit Bal. in l. liberti C. de operis liber. vbi di-
xit, quod si filia cedat omnia iura, quæ habet in hære-
ditate patris: an tunc videatur cessisse iure quæ habet
ad dotem maternã in hæreditate patris: & dicit quod
sic, si aliud ius non habet ipsa filia in hæreditate pa-
tris pro quo ipse alleg. d. l. fundus qui locatus. suprà,
de fun. instruct. & facit quod voluit Angel. & Imol. in
l. 4. suprà, de leg. 1. vbi dixerunt, quod si dixero, lego ti-
bi equum meum morellum, & nullum habeo morellũ,
sed unum album tantum habeo: quod ille cedet lega-
to, & ista duo dicta refert, & sequitur Alexand. in d. l. 2.
suprà, de libe. & posth. & dixit not. Ange de Are. insti-
tut. ad l. Aquil. in princip. 1. colum. in versi. nota quod
æquè, &c. quod appellatione pecudum veniunt om-
nia animalia quadrupedia: & subdit, quod si quis le-
gat pecora sua, & non habet nisi boues, quod illi con-
tinentur in legato. & faciunt dicta per Ber. in l. Aure-
lius. in 2. col. suprà, de libe. lega. & facit etiam notae.
verbum Salic. in l. vbi adhuc. in 3. col. versicu. quæ

quintò C. de iur. do. &c. Et vidè Cazalupum in s. tracta.
202 suo de debit. susp. & fugi. in vlti. versi. ante fin. † & ex
istis omnibus teneas mem. i. quod licèt habeamus cau-
tũ in iura, quod ea quæ pertinent ad culturam agri,
pro pignore auferri non possunt vt habetur in l. exe-
cutores. & in l. pignorum gratia. & in authentic. agri-
cultores. C. quæ res pigno obliga. non poss. istud est ve-
rũ, quãdo debitor habet alia bona. quia tunc talia nõ
poterunt auferri pro pignore: secus, si non habet alia
bona ita dixit glo. not. in d. l. executores. quem tenet
Cy. & Bal. in ... vbi reprobant Specu. te-
nentẽ contrariũ. & per illam glo. mihi videtur quod
possit limitari, & restringi glo. quæ solet allegari pro
singulari in l. nepos Proculo. inti. à, de verbo. signifi.
quæ dicit, quod pro pignore non possunt auferri arma
militibus, nec libri scholaribus, quod illa glo. habet locũ
quãdo miles vel scholaris habet alia bona, quæ pos-
sunt pignorari: sed secus teneo, quãdo nõ haberẽt alia
bona, quia tali casu arme, et libri possent pignorari, et
hoc nã ipsi cũ aliena iactura locupletarentur, per re-
gul. locupletari. de regu. iur. in 6. et l. nã hoc nature.
suprà de condict. indebi. cum si. et pro hac limitatione
facit optimè tex. et glo. si. in l. stipẽdia. C. de execu. rei
iudic. quæ omnia tene menti ad materiã huius quæstionis.

203 † Vigesimooctauõ quæro de alia quæstione: pone,
quod Titius iurauit non fideiubere pro aliquo, postea
requisitus à quodam amico suo, ut fideiuberet pro
eo, fideiussit: an talis fideiussor obligetur? In quo re-
perio Oldre. super hac quæstione consuluisse in consi.
suo 90. incip. quidam iurauit, &c. vbi ipse distinguit,
dicens, quod aut iste qui iurauit non fideiubere, erat
clericus aut erat laicus: si erat clericus, & tunc nõ va-
let fideiussio: quia iuramentum non videtur illicitum,
quia ex hoc tenetur de iure, scilicet ad non fideiuben-
dum per c. 1. extra de fideius. &c. te quidem 11. q. 1. se-
cus autem dicit esse in laico: quia si iurat non fideiu-
bere, tale iuramentum videtur illicitum contra bo-
num charitatis, quod iuramentum non obligat, vt 22.
q. 4. c. qui sacramento: &c. inter cætera. & de iureiu-
ran. &c. cum quidem. & laicus tenetur de proximo fi-
deiubere, vt in c. ep. sicut 11. q. 1. & dicit Archi. ibi, quod
peccat si non fideiubet. ideò in laico tale iuramentum
videtur esse illicitum. Postea autem ipse Oldr. dicit, quod
videtur quod in laico tale iuramentum non sit illici-
tum. Nam ad hoc, vt tale iuramentum sit illicitum, re-
quiritur, quod per eius obseruantiam vtreque salus
spiritualis, & temporalis periclitetur, vel saltem altera:
vt 22. q. 4. §. quod non est hic, quia alio modo necessi-
tatibus proximi possumus subuenire: quod sufficit, vt
habetur in d. §. Dicit postea ipse Oldra se tamen cre-
dere, quod si tanta esset necessitas, quod nisi ille iurans fi-
deiuberet quod altera salus periclitaretur, vel corpo-
ralis vel spiritualis, quod non obstante isto iuramen-
to, posset fideiubere etiam clericus. arg. 86. di. c. non
satis. quia non videtur iurasse non fideiubere in tanta
necessitate, vel si hoc sit, iuramentum esset illicitum. ar.
de iureiur. in c. quãto. & de hoc etiam habetur per Ar-
chi. in c. non est. 22. q. 1. ita formaliter dicit Old. in d.
cons. suo 90. suprà alleg. et dictum consilium in hac
quæst. referunt, et sequuntur dn. in c. si. de fo. cõpe. lib.
6. Sed mihi videtur aliter dici posse: videlicet quod talis
fideiussio nõ valeret et per consequẽs, quod talis fideiussor
non sit obligatus.

204 † Ad quod dicendum me mouet glo. no. in c. licèt
mulieres. in vlti. glo. de iureiu. lib. 6. quæ dicit, quod
si aliquis primò iuret aliquid licitum non facere, po-
stea illud facit cum iuramento, quod tale factum se-
cundo loco non valebit sed primum iuramentum de-
bebit seruari: et dicit ille gl. quod hoc voluit etiã Ostien.
in c. cum contingat, de iureiur. et alleg. iura de quibus
ibi per eum: quiã glo. refert, et approbat Ber. in l. si præ
dium. C. de iure dot. et do. Feli. in c. cum M. Ferrarien-
sis. in pe. col. de consti. et eam approbat Archi. in d. c.

licèt mulieres. & d. Alex. in l. duobus. in §. idem Pōponius, supra, de iureiur. de qua gl. etiam latè loquitur d. Alex. in cons. suo 239. secūdum ordinem meum incip. ponderatis, &c. & pro dicta gl. facit optimè quod voluit Spe. in ti. de emp. & vendi. in §. tertio loco in ver. quid ergò, & in ver. ibi sequēti, incip. generale consiliū, &c. vbi dicit, quod consilium mulierum, & parentum suorum est, vt quando mulier traditur nuptijs, pater faciat eā iurare, quod nunquam consentiet alienationi rei dotalis, nisi corā iudice causa cognita, & probata, scilicet necessitatē instantis, non fictæ, sed veræ: tunc enim si aliter consentiat, & iuret, nō valebit talis alienatio, cum tale iuramentum sit contrarium priori iuramento licito, & honesto, vt extra de iureiur. C. cum te. & hoc dictū Spe. approbat Bal. in addit. suis in addi. incip. quādo alienatur dos, &c. vbi dicit, quod in tali casu primum iuramentum derogat secundo, & sic concordat cū gl. d. c. licèt mulieres. quam gl. & dictum Spec. vbi sup. approbat Gemi. in d. c. licet mulieres in fin. & pro dicta gl. est tex. expressus in ca. intellecto, de iureiur. & sic ex istis mihi videtur dicendum, quòd si quis iurauit non fideiubere, & postea fideiubeat etiam cum iuramento, quòd talis fideiussio non valeat, nec fideiussor sit obligatus. Non obstat, si diceretur quòd imò talis fideiussor debet in tali casu obligari, eo quia licet iurauerit se non obligare, vel fideiubere, tamen posteà fideiubendo, facit actum contrarium protestationi, seu promissioni: quo casu, non iuuatur ex tali protestatione:
305 † quia protestatio contraria facto, non releuat protestantem, vt habetur in l. pacta nouissima. C. de pact. & per Bar. in l. si quis extraneus, suprà, de acquir. hæred. & per glo. in c. olim. ext. de censibus, & habetur in l. si cum plures. §. locator horrei, supr. loca. & in c. cum M. Ferrariensis. de consti. Et facit dictum Bal. in l. Nesennius. sup. de neg. ge. vbi dicit, quod protestatio nihil operatur, si ab ea receditur per factum contrarium, quia facta derogāt verbis. Sed ipse fideiussor post promissionem de nō fideiubendo, si fideiubet, facit actum cōtrarium promissioni: ergò meritò videtur dicendum quòd valeat talis fideiussio: & per consequens, quod talis fideiussor obligetur. Sed istis non obstantibus, teneo primā opi. s. quod non valeat talis fideiussio. Et nō obstat illud, quod protestatio contraria facto, nō releuat protestantē: quia dico quòd illud potest procedere in simplici protestatione, vel promissione: sed secùs in protestatione, seu permissione firmata iuramento, quia protestans ab ea recedere, non potest tacitè, nec expressè, quia tenetur ad obseruantiam iuramenti, iuxta ea quæ habentur in c. cum contingat. de iureiur. in c. quāuis. de pac. in 6. & in d. c. licet mulieres. & in auth. sacramēta puberum, C. si aduer. vendi. & in l. si quis maior C. de transac. cum simi. de qua materia protestationis latius locutus sum in cōs. meo inci. salus omniū in te cōfidentium omnipotens Deus, &c. circa me. & vide de hac quæstione, & materia per Ias. not. loquentē in l. non solum. in § morte in 14. col. suprà, de ope. nou. nūcia.
306 † Vigesimonono quæro, an fideiussor possit obligari ad pœnam corporalem: in quo videtur dicendum quòd non: quia licet homo sit dñs rerum, & bonorum suorum, tamen non est dominus membrorum suorū, vt in l. liber homo, supra, ad l. Aquil. Ideò non potest se obligare ad pœnam corporalem: & hoc tenet expressè glos. in c. cum homo. 23. q. 5. & voluit Bal. in l. 1. in vers. secundo reuoco in dubium. C. ne fil. pro pa. vbi allegat d. glos. & voluit etiam Saliceт. in l. si fil. famil. circa princip. C. ne fil. pro pa. & Bal. in rub. C. res inter alios acta & Ioan. de Ana. in c. 2. in 6. colu. C. de delict. puero & Ias. in l. 1. in penult. col. supra. de in lit. iurand. Bal. in cons. 284 incipien. duo famuli. in 1. volum. & Spec. in titu. de accusa. in 3. parte. in §. sequitur. in 6. in fi. & hoc etiam per illam glo. firmauit. Ang. in tracta. maleficiorum. in verbo, pro quibus Anto. fideiussit. in 1. ver. de quo pulchrè per do. Fel. in C. contingit, el 1. quasi per totum de senten. excōmuni. ¶ De hac quæstione vide Alexandrum in l. sæpè constitutū. in 4. colum. quasi per totum. ff. de re iudica. & docto. Rochum Curtium in c. fina. in 72. colum. de consue-
307 tudi. ¶ † Et pro hac parte facit quod dicimus, quod non est licitum homicidium in volente occidi: imò talis occidens, punitur ac si occidisset inuitum: vt dixi in l. 1. in princip. in 1. colum. infra de sicarijs. vbi etiam dixi idem esse in percutiente volentem, quia punitur: quod est intelligendum de graui percussione, non de leui. vt dixit Bartol. in l. 1. in §. vsque adeo. infra. de iniur. & voluit Ange. & Pau. de Cast. & dom. Alexan. in l. quamuis. supra, de in ius voc. & doc. Felin. in c. solitæ. in 2 col. de maio. & obed. pro quo est tex. in
308 c. contingit. el 1. extra de sentent. excōmuni. † Et facit etiam, nam nemo potest se submittere torturæ, & dicere: Domine iudex, ego non habeo indicia nec probationes aliquas contra istum quem accusaui de tali delicto: sed volo stare secum in tortura, & aliter hoc sibi probare; certè iudex non potest hoc facere ita dixit do. Francisc. Brunus in tracta. suo de indi. & tortura. in 6. char. in 1. colum. & ista retuli in d. l. 1. in principio in 1. colum. infra de sica. & in l. penultim. in 1. colum. verb. datur. & tertia lectura infra, de quæstionibus. Contrariam tamen partem tenuit Alber. de Rosa. in 1. parte statu. quæstio. 51. incipien. & ex prædictis potest oriri alia quæstio, &cæt. & inter cætera mouetur ad hoc dicendum, videlicet quia quis potest se obligare ex facto alieno, vt in l. cùm filius. §. 1. supra, de verb. obliga. in l. nemo. infra de duobus reis. Et ideò dicit, quod si statuto cauetur in ciuitate, quòd fractor pacis capite puniatur, prout est in ciuitate Parmæ: est etiam de iure, vt infra. de re iudica. l. fina. & in tit. de pace tenēda. in vsi. feu. & ideò dicit, si duo fecerunt pacem, & ego fideiussi pro vno quod pacem seruaret posteà ipse fregit pacem occidendo, ipse certè decapitabitur. non tam ex vi pacti, quàm ex vi statuti; sed cum factum illius, repræsentet factum fideiussoris, qui promisit quòd seruaret pacem, ipse fecisse videtur, cùm lex repræsentet factum principalis, factum fideiussoris. Ideò fideiussor punietur pœna corporali: & dicit quòd ita tenuit Vber. de Bobio. in l. si quis maior. C. de transactio. ad quod allega. supra, de verbo. obligat. l. mora rei. & subdit, quòd sicut potest quis delinquendo se obligare ad pœnam capitalem sic & promittendo, quia contractus, & delicta parificantur, vt supra, de iudic. l. omnem. & in authent. vt omnes obed. iudic. § & hoc considerantes: & non dicitur tam puniri ex facto alieno, quam ex facto proprio repræsentando, & per eum promisso: pro quo etiam benè facit, secundum eum, nam si quis suscipiat, & se obliget ad custodiam carceris, & fraudulenter permittat fugere carceratos, punietur capite, vt in l. fin. infra de custo. reo. & in l. milites. & in l. penult. eod. titu. de custo. reo. ex quo patet, quod ex conuentione sua obligatur ad pœnam capitalem. Subdit posteà Alberi. vbi supra, quod ista opi. est dura, licèt fortè de stricto iure sit vera: attamen multi eam non approbant propter dictam l. liber homo. & etiam quia talis conuentio est contra bonos mores: & ideò dicit, quod ita seruatur, scilicet quod non valeat talis fideiussio. Ego autem sequens hanc partem, quod talis fideiussio non valeat, vltra Alber. & alios ad corroborationem huius opinionis adducebam vnum, videlicet quod non solùm in criminalibus, vbi agitur de pœna
309 corporali, non potest quis fideiubere. † Sed in criminalibus vbi agitur de pœna corporali, non potest prorogari iurisdictio secundū Bal. in l. si quis ex consensu, in 2. colum. verb. reuoco igitur in dubium. C. de episc. audient. & in l. 1. in princi. vers. ex hoc infertur. C. vbi de cri. agi opor. in l. 1. in vlt. col. & ibi Barto. C. de iurisdi. om. iud. & in l. 1. in §. not. C. qui pro sua iurisdi. & per Barto. post gloss. in l. 1. in 2. colum. ff. de iud. & per Bald.

Bald. in addi. Specu. in tit. de compe. iudic. ad versic.
quod in criminali, &c. de quo etiã per Spec. in tit. de
iurisd. omn. iud. in §. ebar. & per Innoc. in c. de causis.
in 1. col. de offi. delega. & per Alexa. in leg. 1. supr. de
iudi. secus tamen est in ciuilibus, quia in illis potest
prorogari iurisdictio, vt in l. 1. C. de iurisdictio. omn.
iudic. & in d. l. si qui ex consensu C. de episc. audien.
Item prædictam partem, & opinionem, quod non va-
leat fideiussio vbi tractatur de pœna corporali, firma-
uit Bald. in tit. de pace Const. in §. damna in fi. vbi al-
leg. gl. in d. c. cum homo. 23. q. 5. & Bar. in l. 4. infrà de
de custod. reo. & ibi Alex. qui alios allegat tenentes
hanc partem. & Ange. de Are. in tract. suo malefic. in
verb. pro quibus Anton. fideiussit in 1. vers. & in eodẽ
tracta. in vers. dictum Sempronium in libris certẽ sũ
sententialiter condemnatum, &c. in vlt. versicu. & ibi
210 in additio. latius † Et ex supradictis deciditur quæ-
stio illa, videlicet an reus criminis sit fideiussoribus
relaxandus. in quo sit distinctio à doctor. hoc modo,
videlicet, aut talis reus venit puniendus pœna corpo-
rali, & non potest relaxari fideiussoribus, aut venit pu-
niendus pœna pecuniaria, tunc secus, per iura & ra-
tiones superius adductas, de qua quæstione habetur
per dom. Felin. primo c. prælatorum. quod est d. fin. de
accusa. in pen. col. vbi notan. loquitur. & habẽtur etiã
per dominum Bart. Cæpol. in cons. suo 25. incipient.
cum per Ser. Iacobum &c. per dom. Fel. in c. ex parte
el 1. in 11. col. in princip. de rescript. & per Bald. in d.
cons. suo 204 incipient. duo famuli, &c. in 1. vol. an
autem quando pœna est arbitraria, reus sit relaxan-
dus fideiussoribus, vide Ang. de Aret. in tract. malefi-
ciorum in vers. pro quibus Anto. fideiussit. in vers. sic
etiam quod fideiussoribus. & ibi melius in additio.
211 † Et circa hanc ma. etiam teneas etiam menti vnũ,
videlicet quod ille qui fideiussit pro accusato de vul-
nere, si ex vulnere sequatur mors, non tenebitur ad
pœnam homicidij, secundum Specu. in tit. de fideius-
so. §. 1. vers. sed pone, egi &c. cum verb. seq. de quo etiã
per Bart. & alios in leg. fideiussores magistratuum in-
frà, in hoc tit. & per Bald. & Ludo. Roman. in l. fine
suprà, qui satisda. cogan. & per Iason. post alios in l. 1.
212 in vlt. colum. suprà, de in li. iur. † Scias etiã, & men-
ti teneas, quod fideiussor in criminalibus datus, & li-
beratus per sententiam absolutoriam lata pro reo
principali, non potest obligari per statutum postea
conditum, quod processus reuideatur iterum: nam
licèt postea principalis condemnetur per reuisores,
tamen vlterius non tenetur fideiussor qui fuit antea
per sententiam liberatus. ita notan. dixit Bart. per il-
lum tex. in l. fin. suprà de pact. quam doctrinam refert,
& sequitur Ange. de Are. in tractatu malefi. in verb.
pro quibus Ant. fideiussit. in pen. col. in vers. & menti
habeas. pro qua do. Ang. de Ari. ibi in addi. adducit
dicta per Bal. in l. pacta nouissima. in antepe. col. C. de
pactis. & per eundẽ Bal. in l. fin. in princ. C. ad Maced.
213 † Trigesimò quæro, an fideiussor possit renouari
inuito creditore: in quo videretur dicẽdum, quod sic,
dummodo debitor velit sibi dare alium fideiussorem
æquè idoneum. Nam tali casu nihil hoc esset credito-
ri, enim sibi pariter esset cautum cum isto fideiussore
subrogato, sicut cum primo: ex quo videtur, quod ipse
debitor ad hoc possit, & maximè si debitor promisit
ipsi fideiussori sub pœna, eum liberare ab obligatione
& eximere à fideiussione: nam quod tibi non nocet, &
alteri prodest, de facili est concedendum: vt in l. a. in
princ. & ibi Bart. & alij suprà, solut. matrimo. sed hoc
non nocèret creditori, & prodesset debitori, quia eui-
taret pœnam quam promisit fideiussori, si eum non li-
beraret à fideiussione: ergo videtur quòd cogi possit
accipere alium fideiussorem loco primi, & pro hac
parte videtur text. expressus in l. qui autem. in §. sed si
quis. suprà, de constit. pecun. vbi dicit, quod si ego
promisi tibi dare certam personam pro fideiussore, &
non detrem illam, sed aliam æquè idoneam, sum libe-
ratus: & ad idem facit text. in l. Labeo in §. fin. suprà
de arbitr. & in l. illud §. pen. supra quod met. cau. & in
l. si quis domum in prin. suprà loca. & in l. si cui suprà
de seruit. & in l. 1. alias 2. §. pen. supra de relig. & sum-
pt. fune. & in l. 1. C. de propositis agen. in rebus. lib. 12.
in quibus iuribus dicitur, quod obligatus dare certũ
quid, liberatur non dando illud, sed æquè idoneum.
(Ad quod etiam facit gloss. not. in c. omnes qui. 7. q. 1.
& quæ dixit Roma. in l. si verò in §. de viro. in 19. fal-
len. sol. mat.) Item ad prædicta etiam facit optimè,
quod voluit Ang. in l. muriileguli. C. de muriileg. lib.
12 vbi dixit, quod licet dominus non possit vendere
feudum inuito feudatario, vt voluit glo. not. in l. inui-
tus, suprà de fideicom. libe. nec vasallus potest alie-
nare feudum, inuito domino vt in cap. imperialis. de
prohi. feu. alien. immò nec etiam potest facere, quod
alius capiat fructus inuito domino, vt dixit text. valde
no. in l. si. C. de reb. alie. non alie. licèt contrarium di-
xerit Bal in l. 1. suprà quib. mod. vsusf. amit. quem im-
probat d. Franc. de Cre. in not. suo 86. incip. emphy-
214 teuta. &c. tamen dixit Angel vbi suprà, quod † si va-
sallus vel emphyteuta inuenit vnum qui velit facere
easdem pacta domino, & conducere rem propriè sicut
ipse faciebat, quod dominus compellitur illum acci-
pere. (Quod dictum etiam refert, & sequitur do. An.
Corse. in not. suo in versic. feudum.) Et facit etiã not.
verbum Io. de Imo. in c. 1. in pe. col. extra de commo.
vbi dixit, quod si commodo tibi boues meos, & mo-
riatur culpa tua, quod si tu vis mihi dare boues æquè
bonos, quod cogor accipere, nec possum dicere, volo
pretium ad quod alleg. d. l. qui autem. §. sed si quis su-
215 prà de constit. pec. † Et facit etiam no. & sing. ver-
bum Bal in l. fundo suprà de rei vend. vbi dixit, quod
etiam eo casu quo emphyteuta facit expressum pa-
ctum quod in fine locationis possit tollere, & eleuare
omnia melioramenta, & sint sua certe, si emphyteuta
in fine locationis vult ipsa melioramenta tollere seu
exportare quod dominus offerendo illud quod ab
alio habiturus esset, potest emphyteutam inhibere
ne eleuet talia melioramenta: quod dicit esse not.
quod dictum pro not. refert, & sequitur Iaso. in l. 2.
in 9. col. post princip. C. de iure emphy. & sic existis
omnibus videtur dicendum, quod fideiussor datus
possit renouari inuito creditore. Sed contrarium ta-
men est verius, quia creditor non cogitur mutare de-
bitorem, vt habetur in l. si mandato meo. § fin. suprà
mandati licèt debitor cogatur nouum suscipere cre-
ditorem, vt in l. secunda in prin. suprà, sol. mat. & in l.
idemque §. si cui. suprà mandati & ratio est, secundum
docto. quia creditorum est agere, & non conueniri.
Ita dixit Baldus in l. si pater. C. de collatition. vbi re-
spondit ad iura contraria, & quærit postea, quomodo
succurretur debitori, qui debit fideiussorem credito-
ri, & ei promisit sub pœna, eum releuare seu eximere
ab obligatione seu à fideiussione in quo respondet,
quod illum quod non potest fieri per modum libera-
tionis, fiet per modum cautionis, iuxta glossam dict.
l. si pater. & ea quæ habentur in dicta l. si mandato
meo, et dicit quod hoc casu cauendum erit fideiussori
pignoribus sibi datis, vt suprà, de collatio. bonorum.
l. 1. §. iubet. sed si fideiussor nolit in se onus custodiæ
pignorum, tunc si inuenio fideiussores de eum con-
seruando indemnem, debeo eos sibi dare: si autem
non inuenio fideiussores, tunc si non vult recipere
pignora, videtur facere quominus possit sibi caueri:
et ideò satis est mihi qui debeo, vt l. debere § cautio-
nis. infrà. de verbo. signi. et not. suprà, de ferijs. l. moræ.
et de reiud. l. in eo. §. nemo. et de cõdit. et demonstra.
l. Iulianus. el 1. et subdit Bald. ubi suprà, idem esse in
eo qui dedit fideiussorem, rem pupilli saluam fore, et
promissit eum extrahere de obligatione: nam intelli
gitur eo modo quo fieri potest, vt suprà. de condit. et

demō.l.quibus diebus.§.dominus. ita finaliter residet
Bal.in d.l.si pater.C.de collat.& idem in hac quæstio-
ne firmant cæteri scribētes ibi. & idem voluit Cyn. &
Bald.in l.2.C.de sen.quę sine cert.quanti.& in l.qui mu
tem.§.sed & quis.supra,de constit.pe.& Bald.in cons.
suo 468.incipien.considerandum est, quòd fideiussor,
&cæ. in 7.volum.& Bald.in l.si pro ea in 9. quęstio.&
ibi Selice.in 6.quęst.C.man.& Bel in l.Labeo.§.si.per
illum rea.supra,de arb.& Bald.super statut.in versicu.
fideiussor in 2.versi.& Alexan.in l.facere posse.supra,
solu.mat.& Alex in d.l.si pater. C.de collat.vbi dicit,
quòd Lud. Ro.ibi dicit,quòd decisio Bald.ibi procę-
dit etiam si interuenisset iuramentum debitoris, qui
promisisset fideiussori ipsum eximere ab obligatione
seu è fideiussione,& allegat rationem,dicens quòd dif
ficultas excusat à periuro.c.breui.de iureiur. sicut ex-
cuset à mora secundum quod plenè not. in l. quod te.
ff.si cer.pe.de qua difficultate aliqua dixi in cons.meo
46.incip.in curia mercatorum,&c. in 2.char. inc.si-
gnificasti.el.2.de homicidio.
216 † Trigesimoprimò quæro,an fideiussor possit age-
re contra principalem antequam soluat:in quo dicas,
quòd non regulariter , vt est text. formalis in l.si pro
ea.& ibi per omnes scribentes. C. manda. & habetur
in ca.si.extra.de fideiusso. Sed hoc limitatur in aliqui-
bus casibus,in quibus ipse fideiussor potest agere con-
tra principalem antequam soluat : vnus est casus , si
principalis cœperit dilapidare bona sua. Alius est, si
fuerit condemnatus ad soluendum. Alius casus est ,
si ita conuentum fuit inter eos: quos casus ponit text.
in d.l.si pro ea. Et est etiam alius casus secundum glo.
ibi , videlicet si fideiussor diu stetisset in obligatione.
tex.est not.ponens hos casus in l.Lucius Titius.supra,
manda.quos casus etiam ponit glo. in d l. si pro ea. &
in d.cap.fina.extra.de fideiussore.& in d.l.Lucius.quę
ponit alium casum,videlicet si fideiussor obtulit,con-
signauit,& deposuit : & hoc probat text. in l. qui mu-
tuam in §.fideiussor.supra, manda. Sed tu etiam vltra
dictas gloss.adde etiam alios casus,in quibus fideius-
sor potest agere contra principalem, antequam sol-
uat. Nam vnus est fideiussor de iudicio sisti,quia po-
test agere antequàm soluat.text.est in l. si mandato.in
§.si iudicio.supra , manda.item alius est casus in fide-
iussore , qui se obligauit per instrumentum guarenti-
giatum , secundum Barto.in l fideiussor pro vendito-
re.infra in hoc titu.de fideiuss & idem dixit Bald.in d.
l.si pro ea.in 4.quæst.& Cy.& Bal.in d l.centum. C.fa.
erciscun.& subdit.ibi Bald in 2.col.quòd idem esset,
si foret obligatus per scripturam mercatorum: quæ
secundum formam statuti haberet executionem pa-
ratam : quod dictum affirmat Alexand. in d.l. fideius-
sor pro venditore. infra in hoc tit. vbi latius loquitur
in materia. Alius est etiam casus, in quo fideiussor po-
test agere contra principalem antequam soluat : vi-
delicet quando ipse fideiussor vult se absentare à lo-
co, in quo fideiussit ex causa vtili vel necessaria: nam
tunc potest agere contra principalem,vt eum liberet:
ita not. dixit Specu.in tit.de indi.in §.1.iu pen.colum.
in ver.sed quid si fideiussor. quem sequuntur cano. in
c.si.de fideiuss.& illud dictum pro stupendo, & vnico
in mundo refert,& sequitur Lu.Ro.in singul.suo 100.
inci.quæro à te &c. Item alius est etiam casus , in quo
fideiussor potest agere contra principalem antequam
soluat: videlicet,si interuenit inimicitia , vel superue-
nit inter fideiussorem,& debitorem causa tamē debi-
toris:nā tali casu fideiussor poterit agere contra prin-
cipalem debitorem,licet pro eo non soluerit. ita dixit
Io.An.in addi.Spec.in tit.de iudicijs in §.1.in pe.col.
in addi.incī hic nos.q; cum lex illa, &c. ad quod alle.
plura de quibus ibi per eum:& idam dixit Lud. Ro.in
d l.facere posse.supra,sol.mat.& in l.3.§. fi. supra , de
alimen.lega. Itē alios est casus in quo potest fideiussor
agere contra debitorem antequam soluat : videlicet
quando ipse fideiussor diu stetit in carcere pro illo
debito : nam tunc potest agere contra debitorem
quia posset mori in carcere : ita dixit Bald. in cap. ex
rescripto de iureiur. circa fin. Item alius est etiam
casus in quo fideiussor potest agere contra debitorem
antequam soluat : videlicet quantum fuit fideiussoe
contractus , & non iudicij , secundum Angel. post
Bartol. in l. 1. supra , iudi. sol. d. leg. Lucius. supra ,
manda. Item alius est casus , in quo fideiussor potest
agere contra debitorē antequam soluat,videlicet quā
do fideiussit sine mandato,per glo.in l. sed videamus.
supra,de neg.gest.contrarium tamen tenet Bal. in d.l.
si pro ea in fi.nisi dominus ratum habuerit , secundum
eum ibi. Item alius est etiam casus , in quo fideiussor
potest agere contra principalem debitorem antequā
soluat: videlicet quando euidenter apparet,quod fide
iussor de proximo est cōdemnatus:ita dixit Bal.in d.l.
si pro ea in 6.q. C.man.quem refert,& sequitur Ias. in
l.diuortio.in §.interdum in 5.col. supra , sol. mat. vbi
217 etiam adducit plura similia,& primò adducit † quod
fructus de proximo recolligendi,habentur pro recol-
lectis,secundum glo.& Bartol. in d.§.interdum.Item
adducit etiam tex.in l pe.de testam.mili.vbi probatur
quod potentia actui,habetur pro actu. Et ideò dicunt
ibi docto. per illum text. quod illud quod de proximo
est fiendum, habetur profecto: quod etiam dixit Bar.
218 in l.1.§.sed in eo,supra,ad similia. † Adducit etiam:
nam basilica de proximo consecranda , habetur pro
consecrata,& gaudet priuilegijs eccl. Abb.in c. eccle
sia. not. per illum tex.de immuni.ecclesia Adducit
etiam : nam quidem proximo est condemnandus per
sententiam, habetur pro condemnato. tex. & not.
secundum eum in l.qui plenè.in diuus Pius. supra , de
manumis. Adducit etiam Ang.in l.ex eo tempore. su-
pra,de testa.mil.vbi habetur,quod pœna statuti impo-
sita offendenti scholarem matriculatum, habet locū
in illo scholari, quem Rector iussit metriculari , licèt
nondum sit descriptus in matricula ita refert ,& se-
quitur Alex.in l.si id quid in prin. in 1.col.in h.sup. de
iu.om.iu. Item adducit etiam. Sal.in l.cum ra in fi. C.
de do.ante nup.vbi dixit,quod pro coniuncta,& copu
lata carnaliter à viro.habetur illa quę de proximo co-
pulanda est. Item dicit etiam quod ille qui proximo
est bannieīdus,habetur pro bannito, vt possit impunè
offendi , secundum Paul.de Cast.in vna lectu.in l.3.§.
si seruus.supra, de acquir. poss.quamuis non benè fir-
met.& d. Alex. ibi hoc reprobat. Ita formaliter dicit
Ias. in d.l.diuortio in §.interdum. supra sol.mat. in 5.
colu.quibus optimè addi possunt dicta per me in sing.
meo 106.incipient.qui de proximo est cingendus,&c.
219 & vltra ea quæ ibi dixi, adduci † potest prn dicto
Bald.in d.l.si pro ea in 6.colum. quod voluit multum
not. Bald.in l.sed si is. supra , de in ius voc. vbi dixit,
quòd licèt vbi tractatur de pœna corporali imponen-
da , non sit reus fideiussoribus relaxandus : attamen
tali reus , si est carceratus , est relaxendus etiam sine
fideiussoribus ante sententiam , quando appare ip-
sum esse absoluendum, vtpuà quando est publica-
tus processus. alleg. ad hoc text. in l. nullus. C. de ex-
hiben. reis in versicu. donec repererit , &cæt. & idem
dixit Bald.in l.si quis post accusationem. ff.de testa. &
in d.l.nullus pro quo est etiam bonus tex.in l.qui pœ-
næ.§.1.supra,de manumissio.& hoc etiam firmat Lud.
Ro.in singu.suo 492.inci.accusatus de crimina capita
li,&c. & dixi ego etiam in prectica mea causarum cri-
minalium.in 20 c.char.ante medium: & in singu.meo
381.incip.licèt reus,&cæt.vbi latius locutus sum cir-
ca hoc. ad quod etiam vide Iaso. ponentem not. ver-
bum circa hanc materiam in l.quoniam circa fi. C.de
testa.& eundem in l. non tantum. C. de lega. & in au-
thent.si qua mulier in 6. col.C.de sec.san.eccle.& in l.
si is qui pro emptore in 20. colum. supra, de vsucap.
Et aduertas diligenter,in quantum glo.superiùs alle-
gata

gata in prin. huius quæstionis, volunt, quòd fideiussor
possit agere contra debitorem antequam soluat, quan-
do ipse debitor incepit dilapidare bona sua, &c. quòd
istud limitatur, & restringitur, nisi post inceptam dila-
pidationem redeat ad bonos mores: quia hoc casu nõ
poterit contra eum agere fideiussor respectu dictæ di-
lapidationis. Ita dixit Bald. io d. l. si pro eo 10 8. q. C.
220 manda pro quo dicto facit optimè. † Nam licèt filia
quæ peccauit in corpus suum, non debeat ali neq; do-
tari à patre, vt nota. Spec. in tit. qui fi. sint leg. §. pe. ver.
quid si filia peccauit, &c. & Bald. in l. si. C. de dot. pro-
mi. tamen si filia per pœnitentiam emendatur, debet
ali, & dotari à patre, secundũ Spec. in d. §. pe. ver. quid
si pœnitentiã egerit. &c. eum sequuntur canon. in c. quan
tu a alijs. de iureiur. & ibi d. Ang in 3. col. & Abb. in 2.
col. vbi allegat bonum text. in c. ferrum. & ibi glo. 50
dist. quod dictum refert. & sequitur Ias. in l. in arenam.
in 2. colum. in ver. ego sequor, &c. C. de inofficio. te-
stam. vbi etiam refert dom. Alexand. per hoc dicen-
tem in l. 1. in 16. colum supra, sol. matr. quòd filius si in
gratitud. inem commisit, per quam poterat à patre ex-
hæredari, si pœnitentiam vitã patre agat, vel ante cõ-
ditum testamentum, non poterit amplius exhæreda-
ri. & adduco etiam Bartol. in l. 13 §. fina. per illum text.
ff. de adimen. lega. vbi dicit, quòd si pater exhære-
dauit filium ex iusta causa, & posteà filius se reconci-
liauit cũ patre, quod tunc exhæredatio videtur adem-
pta. & idem dixit Ias. in l. ijs autem cauile in 5. col. ins
pri. de iust. & iure. & ideò prædictorum omnium po-
221 test esse regula illa, videlicet quòd cessante causa, ces-
sat effectus, vt habetur in l. adigere. in §. quamuis. ff. de
iur. de iure patro. & in cap. cum cessante. extr. de ap-
pel. cum si. & pro hac fallentia, & pro hac regula facit:
nam licèt princeps ex causa possit auferre rem suam
alicui, vt habetur in l. item si verberatũ supra, de rei ven
dic. tamen si ista causa illa cessat, debet talis res sibi resti
tui secũdũ Inn. in c. quia pleriq; de immu. eccl. & d. An.
& Io. de Imo. in c. quæ in ecclesiarũ de const. & facit
c. præcis. & ibi Arch. & Gemi. 55. dist. vbi dicit, quòd lex
222 dispensatiua cessat cessante causa dispensationis. † Et
facit etiã cõs. Lu. Ro 404. in c. in casu proposito, &c vbi
ponderato verbũ in materia quæ refert, & sequit d. Fel.
in d. c. quæ in ecclesiarum, in 11. col. in ver. secunda de-
claratio. de const. vbi illud adducit, & adducit etiã tex.
cũ gl. in ver. donec in c. cũ in extr. de vsu. vbi habetur,
quòd odiosa cõstitutio edita cõtra vsurarios odio vsu-
re, cessat cessante vsura: & allegat etiã tex. in l. fin. C. qui
ad lib. perue. nõ possunt per quẽ dicit ibi Bal. quòd si mu-
lier priuatur patria ex forma statuti propter maritum
banitũ, quòd eo mortuo reuerti poterit ad patriam,
& allegat etiã l. 1. C. de naut. fœnor. per quam dicit ibi
Bal. quòd constitutio aliquid permittẽs propter peri-
culũ cessat eo cessante. item d. Fel. vbi supra, adducit
Lu. Rom. in cons. suo 417. incip. in proposito, &c. vbi
per plura iura consulit, quòd si aliquis populus cogitur
soluere cẽsum superiori protegẽti terrã eius. & illa ter
ra demolitur, nõ cogitur amplius populus soluere il-
lũ censum. Itẽ adducit etiam Lu. Ro. in cons. suo 459.
incip. in proposito, vbi consuluit, quòd beneficium ciuili-
tatis cõcessum forẽsibus propter concordiã inter eos
factã, cessat si perueniunt ad guerrã. quæ oĩa ad hoc re-
223 fert d. Fel. in d. c. q in ecclesiarũ in 11. co. † Sed vltra
d. Fel. adde tu aliqua alia in hac materia: & primò ad-
de, quòd licèt quando locator domus vult reaptare do-
mũ locatã, possit illã auferre conductori, vt in l. æden.
C. loca. tñ refecta, vel reaptata domo, potest ipse con-
ductor repetere, & consequi dictã domum. Ita not. dixi
Lu. Ro in sing. suo 23 v. incip. tu habes, &c. ad quod al-
legat glo. quam dicit singularem, in l. si duo. in §. si in-
quilinus, in verb. cessat supra, vti possid. quam ibi sum
me not. Bartol. secundum eum idem dixit d. Franc. de
Cremen. in no. suo 72. incip. tu scis, &c. Adduco etiam
Pau. de Castr. in l. nec patronus. C. de ope. lib. vbi dixit
quod si scriptor sit effectus rector studij, licèt sit libe-
ratus à scribendo, propter dignitatem sibi obuentam,
tamẽ finito dicto officio, & dicta dignitate, poterit co-
gi ad scribendũ, & ad perficiendum obligationẽ scri-
224 bendi. alleg. in ar. l. pland. ff. co. de oper. lib. † Addu-
co etiam: nã pater põt vendere filiũ propter necessita-
tẽ famis. vt l. 2. & ibi do. C. de patri. qui fi. dist. & voluit
gl. in c. si quis. extra. de furtis. & in c. discipulos. de cõ-
secta. di. 5. & Inn. in c. nõne in prin. vl col. de presum.
attamen talis sic venditus à patre, põt agere cõtra pa
trẽm, vt eum redimat, si peruenerit ad pinguiorẽ for-
tunam, & sic cessante paupertate: ita dixit Bal. in c. ex
rescripto. in fi. de iureiu. quod dictũ refert, & sequitur
d. Fel. in c. eũ dilecta. in 27. col. in ver. fallit octauò. de
rescrip. de quo etiam dixi singul. meo 301 incip. pater
potest, &c. & in l. etiam si redhibitur in vlt. col. infra
225 de quæstion. † Item adduco etiam Bal. in l. pactum
quod dotali in 4 q. C. de colla. vbi dicit, quòd si filia re-
nunciat hæreditati patris propter fratres, quòd illis mor-
tuis renunciatio illa sibi nõ nocet? quod etiam voluit
Sal. & Pau. de Cast. ibi. & Gemin. in c. quamuis de pa-
ctis. in 6. & Lud. Rom. in l. qui superstitis. supra de acq.
hære. & d. Phil. Dec. in cons. suo 3 t. in 3. col. vbi etiam
alia ad hoc alle. Adduco etiam Soc. in cons. 5. incip.
in præsenti consultatione, &c. in 5. col. vers. præterea
dico, vbi dixit, quòd deficientibus personis, ad quas de-
bet deuenire res prohibita alienari, deficit prohibitio
alienationis. ad quod allegat plura iura de quibus ibi
per eũ. tene menti prædicta, quia sunt not. ex quibus
fortificatur doctrina Bal. in d. l. si pro ea 8. q. in quantũ
dixit quòd licèt fideiussor possit agere antequã soluat
contra debitorem principalẽ, quando incepit dilapi-
dare bona sua, quod hoc nõ habet locũ quãdo ipse de
bitor se retraxit à dilapidatione bonorũ, & reductus
est ad bonos mores: quia tũc non poterit agi cõtra eũ
cũ cesset causa propter quã contra eũ agi poterat, &c.
tene menti, quia fortè alibi nõ reperies supradicta simi
liter cumulata ad istud propositum. Modo vlterius in-
quãtũ suprã in prin. huius quæstionis dictũ est, quòd fide-
iussor potest agere cõtra debitorẽ principalẽ antequã
soluat, quãdo ipse fideiussor diu stetit in obligatione,
scias hoc nõ procedere in fideiussore euictionis: nã li-
cèt diu steterit in fideiussione, tñ nõ dicitur stetisse in
obligatione: quia fuit obligatus sub conditione, si res
euinceretur, & nõ purè: & ideò nisi sequatur euicto, nõ
potest dici quòd diu steterit in obligatione: & ideò agere
nõ poterit cõtra ipsũ debitorẽ principalẽ: ita no. di
xit Bal. in l. facere posse. supra, solu. ma. & ibi Alex. Ia-
tius. & Bald. super statu in verbo fideiussor. in 2. col. in
226 1. vers. † Et tene menti etiã vnũ casum circa præsen-
tẽ materiã, videlicet quòd procurator emẽs pro domino,
potest agere cõtra dñm anteq̃ soluat, & petere quòd ipse
dominus soluat rem seu precium rei, quam ipse pro eo
emit de mandato suo: ita dixit Lodou. Rom. in d. l. fa-
cere posse supra solut. matrim. & de supradicta quæst. &
quando fideiussor possit agere contra principalem
antequam soluat, vide doc. in d. l. si pro ea. C. mandat.
Spec. in tit. de iudi. in §. 1. doc. in d. l. facere posse Cyn.
& Bald. in l. certum. C. famil. ercis. doc. in l. fin. C. de
vsuris rei iud. Bald. in l. 2. C. de sen. quæ sine cer. quan-
ti canoni. in c. si de fideius Bar. & An. & alios in l. 1. io-
fra. iudi. sol. Bald. & alios in l. si pater. C. de collat.
227 † Vlterius, & sic trigesimosecundò, quæro de alia
no. q. videlicet an fideiussor nõ possidẽs immobilia, di
catur idoneus adeo quòd iustè possit à creditore recusa-
ri: in quo dicas. quòd sic quòd potest recusari tanquã nõ ido-
neus, vt habetur in l. 2. & in l. sciẽdũ. supra qui satis. co.
& voluit glo. in §. suscepto. in auth. de exhi. reis. & ha-
betur in l. si stipulatus sit Stichum. supra, de ver. ob. Et
vot Bal. in c. coram in vlt. col. de offi. dele. & Spec. in
tit. de satisd. §. dicto. vers. sed si scholaris. & habetur p
Ale. in cons. suo 160 incip. viso proce. in iij. vol. Quin-
imò non solum requiritur, quòd possideat immo-

bilia, sed etiam requiritur, quòd possideat illa in loco
iudicij, vel contractus, vel res vbi agitur, aliter non di-
citur: ita dixit gl. in d. §. suscepto, & volunt doc. in l. 1.
per illum tex. supra si quis in ius vocatus non ierit, &
in l. si fideiuss. supra, qui satisd. cog. & Paul. de Ca. in l.
qui filiusfa. suprà, qui satis. cog. vbi ponit nota. caute-
lam circa hanc materiam. & idem voluit Bar. in l. fin.
C. de principibus agentibus in rebus. lib. 12. & Barba.
in c. coram in vlt. col. de offi. dele.
228 † Prædicta tamen limita primò, nisi principalis
esset valdè diues, & idoneus: nam tunc sufficeret fide-
iussor qui non esset idoneus facultatibus. l. mulier cũ
glos. in verbo, præstitisse. C. de iure do. & hoc volunt
doc. communiter in d. l. 2. in princ. supra, qui satisd.
cog. pro quo Ias. ibi adducit text. in l. tam dementis
C. de epi. audi. & in l. si quis stipulatus. §. fin. supra, de
ver. obli. & in l. 1. §. si magistratus. & ibi Bal. supra, de
magist. conuenien. & pro ista limitatione facit: nam
quando aliquis est manifestè idoneus facultatibus, nõ
tenetur satisdare quando nulla est causa suspicionis,
etiam si dispositio l. vel statuti sit in contraria. Ita di-
cit Pan. de Cast. in l. diuortio. in §. interdũ. supra. sol.
ma. & in l. 1. supra, qui satis. cog. Et ideò dicit Bar. in l.
quicunq; la 2. C. de fun. patr. lib. 11. arg. illius text. quòd
si ex forma statuti aliquis tenetur satisdare, antequam
acceptet officium alicuius potestariæ, quod si ipse est
idoneus, credetur ipsi soli cum generali hypotheca bo
norum suorum. & hanc partem tenuit etiam Bar. in l.
priuatæ. C. de murileg. lib. 10. & Ioan. de Pla. in d. l.
quicunq; & Lo. Ro. in cons. suo 67. incip. viso themа-
te prænarrato, &c in 3. col. & do. Ale. in cons. suo 37.
incip. viso & opportunè discusso, &c. in 7. col. in 2.
vol. & illam doctrinam Barto. approbat. Ias. in d. l. 1.
supra, qui satisd. cog. vbi reprobat. Alexan. & alios ibi
contrarium tenentes: & pro doctrina Bartol. adducit
plura iura, de quibus ibi per eum: & illam doctrinam
etiam approbat Alex. in d. l. quicũque. in suis apostillis
ad Bar. vbi plura iura adducit pro aa. & d. Fali. in c. ad
hæc de sente. excommuni. & faciunt dicta per Bald. in
auth. hodiè. C. de act. & obli. in prin.
229 † Secundò limita prædictam regulam, videlicet
quòd qui non possidet immobilia, tenetur satisdare.
istud fallit in fideiuss. dato à coniuncta persona, quia
videlicet licèt non possideat immobilia, vt est tex. &
ibi do. in dicta l. 2. §. prætor ait. supra, qui satis. cog. &
in l. 1. & 2. supra, in ius voc. eant. & voluit Barto. in l.
secundum in fi. prin. supra; qui satis. cog. Et rationem
alleg. gl. ibi doc. in d. l. supra, in ius voc. eant. videli-
cet, quia ius habet pro constanti, quod principalis de-
bitor suum fideiussorem coniunctum nõ desinet illa-
230 queatum; quia † nemo carnem suam odio habet, vt
etiam inquit tex. in c. non æstimemus. 13. q. 2. & illa
glo. est not. secundum Bal. & moder. in d. l. 1. ad statu-
ta laicorum disponentia contra consanguineos cleri-
corum, vt sint nulla, sicut si in clericos disponerent,
prout etiam tenet Barto. in l. 1. in fi. supra, de his qui
pœnę nomine. & in l. hi penès. C. de agri. & censi. lib.
11. Idem etiam dicit, & affirmat d. Ias. in d. l. 1. supra,
in ius vocati eant: vbi etiam addit dictæ. & gloss. &
prædictis Bald. in l. 1. C. de indicta vidui. tol. vbi. dicit
quod paria sunt, committere in aliquem, vel in illo de
231 sanguine suo: quia par est metus in se, & in suis. † Ad
dit etiam, & dicit, quòd sicut infirmitas propria excu-
sat citatum, si non comparuit, à contumacia. l. quęsi-
tum supra, de re iu. &c. tan eor. eo. ti. Ita etiam excusat
infirmitas suorum glos. dicit fore not. in c. communis
in verbo, suorum. vbi etiam tex. 23. dist. quem glos. re-
fert & sequitur Alex. in d. l. quæsitum. Idem addit etiã
Ias. vbi supra. Bar. in l. de pupillo. § si quis ipsi prętori.
in 9 q. supra, de ope. no. nunci. quem sequitur Bal. in l.
si quam in fin. C de ope. lib. vbi dixit, quòd idem operãtur
minæ factæ, vel illatæ per iudicem consanguineis pro
testantis, vel appellentis, quòd operãtur, si fiãt ipsi pro
testanti, vel appellãti, & allegat inter alia text. in cle-
men. 1. de exces. prælato. quod dictum etiam sequitur
Bal. in d. l. interpositas. in 4. col. Item adducit etiã tex.
in c. sciãt cuncti. de elect. in 6. vbi metus illatus cõsan-
guineis clerici, habetur pro illato ipsi clerico: & refert
Ias. vbi suprà, quòd Ludo. Ro. in repeti rubri. supra, de
arbitris, in 24. col. in ver. quid autẽ si compromissum
&cæt. dixit per illum tex. quòd vulnerans consangui-
neũ clericis, & eo quia clericus aliquid molesti sibi fe-
cit, est ite excõmunicatus, sicut si vulneraslet ipsũ cle-
ricum. Itẽ adducit etiam Ias. in d. l. 1. supra, in ius vo-
cati vt eant, &c. in c. quicũque. in verbo, in bonis suis
vel suorum. de sentẽ. excommuni. in 9. per quẽ tex. di-
cit Pet. de Anchara. in d. c. sciant cũcti, quòd si duo ini
mici fecerunt pacem adinuicem, & promiserunt se nõ
offendere sub certa pœna, quòd offendendo consan-
guineum incidunt in pœnam, sicut si offenderent eũ
qui fecit pacem: quod dicit ipse Iaso. esse menti dum
a cordi quia frequenter occurrit. Adducit præterea
text. in l. lex Cornelia. & in l. item apud Labeonem. §.
232 conuicium. ff. de iniur. per † quę iura dicit Bar in l. 3.
in §. si tutor inimicus. supra, de suspectis tutor. quod in
iuria facta consanguineo meo, censetur facta mihi ip-
si. Item adducit etiam Bald. in l. 1. C. si quacunq; prę-
ditus po. vbi dicit, quòd offenso vno de sanguine, in-
telliguntur offensi omnes qui sunt eiusdem sanguinis.
Vltimò adducit, quod sicut in sponsalibus, vel matri-
monijs non potest imponi pœna per contrahentes: &
si apponeretur non valeret, eo quia matrimonia de-
bent liberè cõtrahi, & absque metu alicuius personæ,
vt in c. gemma. de spon. Item esset, si pœna promit-
teretur a patribus, vel ascendentibus, vel etiã collate-
ralibus secundum Cy. in l. fi. C. de sponsali. & Ange. in
d. l. 1. in ius vocati, vt eãt, &c. & Bar. in l. Titia. in prin.
in 1. q supra, de verbo. obliga. & Ioan. de Imo. in l. hę-
res meus. §. fin. per illum tex. supra de condi. & demõ-
stra. & Lud. Roma in l. nolle. supra de acquiren. hære-
dit. quod dicit Ias. esse not. quia tota die fit contrariũ.
Ita residet Ias. in d. le. 1. supra, in ius voc vt eant, &c.
& sic concludit per ista, quòd fideiussor datus à coniũ
cto valet, licèt non possideat immobilia, per illam ra-
tionem gl. ibi. & adducta per Ias. vbi supra Adde Bal.
in l. raptores. in 2. not. C. de episcopis, & clericis, & in
l. vt vim. supra, de iusti. & iur. vbi dixit, quod si aliquis
facit insultum cum armis contra consanguineum, vel
affinem meum, licitum est mihi illum insultantem
impunè occidere: de quo ego dixi in l. 1. in 14. collat.
233 in versi. 24. limit. infra de sica. † & adde etiam quòd
sicut non valet renunciatio beneficij facta per metum
instantis periculi illatum clerico, vt in cap. super hoc.
de renunciatione. ita non valet per metum periculi
imminentis in personam consanguineorum, vel affi-
nium ipsius clerici. ita dicunt domini de Rota in deci.
54. inci. dubitatur an valet & in c. in nouis. & faciunt
alia plura ad propositum adducta per Ias in l. 1. C. de
indicta vidui. tol. in 1. & 2. col. Modò hiis stantibus di-
cebam quòd tex. & quæ ibi habentur in d. l. 1. suprà, in
ius vocati, vt eant, &c. debent etiam habere locum in
234 amico, quia † magna amicitia idem operatur, quod
coniunctio sanguinis, secundum glos. in c. 2. in glo. pe.
de testa. in 6. & voluit Abb. in c. requisisti in vlt. col. de
testa. per glo. ibi & per d. glos. c. 2. de testa. in 6. & vo-
luit Alex. in l. exigendi. in 2 col. C. de procur. vbi etiam
ad hoc alle. Cyn. & Sali. ibi, & l. cũ allegas. C. de cast.
peculio militum. lib. 12. vbi amicitia æquipollet affini
tate. & l. 2. in verbo, amici. supra, qui pe. tut & dicit, quòd
ratio coniunctionis facit, quòd quis possit agere sine
mandato. l. 2. C. de consorti. eiusdem litis. quãto ergo
magis ratio affectionis; ad quod etiam allega. Guil. de
Cun. in l. sed & hæ. suprà, de procu. & Bart. in l. non so-
lũ. in §. qui alieno. supra de proc. & alleg. not. per Spe.
in ti. de aduocato. in §. obijcitur. ver est etiam quartus
ordo. & Ioan. An. in c. si. de postulando, & Cy. in l. inui-
tus.

tus. C. de proc. Attamen ipse Alex. postea in d. l. exigendi tenet contrarium, scilicet quod amicitia non operetur tantum quantum consanguinitas: & ad hoc adducit plura iura, & adducit etiam rationem, dicens quod potentior est coniunctio sanguinis, quam amicitiae: nam faciliter tollitur, seu soluitur amicitia, l. 3. in fi. supra, de adimen. leg. sed ius sanguinis nõ tollitur, l. ius agnationis. ff. de reg. iur. & adducit d. Alex. plures doc. tenentes hanc partem sed d. Iasan d. l. exigendi, in hoc tenet primam partem, s. quod coniunctio sanguinis, & magna amicitia, a pari procedant per iura primo loco alleg. & respõdet iuribus adductis per Alexan. & dicit, quod non obstant iura allega. per d. Alexand. quia loquuntur in simplici amico. Nos autem loquimur in amico magnae, & strictae amicitiae: & sic tenet ipse Iaso, quod coniunctio sanguinis, & magna amicitia idem operetur: & idem firmat ipse in l. non dubium. C. de testam. in vlt. colum. vbi dicit, quod licet ex testamento inutili, & non solenni regulariter non debeantur legata, nec fideicommissa, nec peti possint efficaciter: tamen fallit in casu singulari l. in testamento, supra, de fideicomm. liber. quando legatum vnum, vel plura relinquuntur personae valde dilectae testatori: quia illa affectio facit, vt ex testamento non solenni quaecunque legata debeantur, vt dicit glos. in d. l. ex testamento, in 2. solutione, quam approbant omnes doct. in l. eam quam. C. de fideicomm. vbi est glos. quae idem dicit in verso, traditur, & e. in 10. fallen. &c. quae dicit, quod est speciale in d. l. in testamento propter pietatem, & af-
235 fectionem. † Et subdit Iasan d. l. non dubiũ, quod ex glo. dict. l. in testamento, iuncta textui, est no. aliud singulare, videlicet: quod coniunctio sanguinis, vel licita affectio in persona valde dilectae testatori, habet vim clausulae codicillaris: & tantum operatur, ac si in testamento esset apposita clausula codicillaris: quam glo. ad hoc not. & dicit alibi non reperiri in iure. Bal. in l. si inter. C. de testamentor. manu. & etiam restringit
236 ad alia relicta pietatem concernentia. † Dicit postea Iason. vbi supra quod aliud singulare notandum est ex illa gloss. iuncta text. videlicet, quod si testator fecisset primum testamentum, in quo apposuisset clausulam derogatoriam potestatis & voluntatis, quia dixisset, & si contingat eum facere testamentum aliud non vult illud valere, nisi apponantur in eo certa verba: pone, quod faciat secundum testamentum, in quo instituat personam valde dilectam. dicit, quod sicut affectio habet vim clausulae codicillaris, ita habet vim reuocationis clausulae derogatoriae in primo testamento contentae: quã gloss. ita singulariter extendit Ludouicus Roman. 179. in consil suo 180. incip. amplissime doct. &c. in pen. colum. & alleg. Bald. in d. l. si iure. c. de test. manu. dicit q; Ias esse valde sin. ad materiam, l. si quis in prin. testamenti, supra, de leg. 3. & in l. sancimus. C. de testamentis. ita residet Iaso. in d. l. non dubium. C. de testament. & hanc partem affirmat Ias. in d. l. exigendi, in pe. col. supra, de procur. vbi adducit Barb. in repe. l. cum acutissimi. in 14. col. C. de fideicom. vbi dicit: quod dispositio illius l. & l. cum auus. supra, de condi. & demonstr. l. generaliter. in §. cum autem. C. de consti. & substi. sub condi. fac. habet locum etiam in persona valde dilecta testatori: & ideo dicit, quod si testator in testamento instituit haeredem vnũ suum amicum valde sibi dilectum & eum grauauit, vt post mortem suam restitueret talem haereditatem Titio, quod si iste amicus procrearet filios, tales filium excluderent substitutum, & mouetur pluribus iuribus. Attamen Ias in d. l. exigendi, non approbat illam doctrinam. item hanc partem, quod amicus magna amicitia, & coniunctus sanguinae, aequiparentur, firmauit Barb. in cons. suo 74 incip. sapienter. in 4. col. in 4. volu. vbi inter alia alleg. Senecam, in epistolis dicentem, quod amicus est alter ego. & idem, & alius tenuit ipse Barb. ad hoc adducens plura iura in cons. suo 22. incip. clementissimum Deum, &c in 2. col. in eo 4. vol. Modo stante hac conclusione, quod coniunctus, & amicus magna amicitia aequiparentur, & ad paria procedant, dico quod sicut fideiussor, qui est cõiunctus, est idoneus, licet nõ possideat immobilia, per d. l. 1. supra, in ius voc. vt caut. ita erit in fideiussore amico: quia ratio assignata per gl. in d. l. 1. in cõiuncto vales: quia nõ presumitur, quod debitor dimitteret illaqueatum illum fideiussore coniunctũ: militat etiam in fideiussore amico magna amicitia: imo dico quod saepe, & saepius homines magis existimant verum amicum magna amicitia, quam coniunctum, & maxime modernis temporibus: nã peiora, & deteriora faciunt coniuncti, quam extranei. & quanto magis sunt coniuncti, tanto peiora faciunt, me teste, & experientia rerum magistra.
237 † Et ex supradictis omnibus ego dico votum, iudicio meo non perpetuo, videlicet quod non est dare casum in quo fideiussor non possidens immobilia, nõ sit idoneus adeo, quod possit refutari: nam aut datur talis non possidens immobilia a coniunctio pro fideiussione, & habetur pro idoneo, & sufficienti fideiussore: vt in d. l. 1. supra, in ius vocati vt caut. & per rationem ibi assignatam per glos. Aut talis fideiussor non est coniunctus, & similiter non poterit refutari, & maxime si tractatur de magna quantitate: quia talis fideiussor est amicus maxima amicitia illius pro quo fideiubet: quod clare apparet, quia postquam est extraneus, si non esset amicus intrinsecus, non se obligaret pro tam magna quantitate: nam durum est inuenire fideiussorem praecipue in magnis, & arduis, vt dicit Bal. in l. sancimus in princ. C. de ver. sig. ad quod allegat l. a §. sed si dubitetur. supra de iud. & l. 1. §. quod si per inopiam, supra, de colla. bonorum. & idem dixit Bal. in l. fi. C. per quas perso. nobis acqui. in fi. ver. Ergo se obligando, constat eum esse amicum magna amicitia iunctum: & hoc plene probatur ex experientia, & per argumentum a solitis, & a communiter accidentibus, sed raro: imo nunquam inueniuntur homines, qui velint fideiubere pro aliquo, nisi pro amico maximae amicitiae, & etiam hoc ab amicia sit cum difficultate: quia homines volunt potius seruire de omni re, quam fideiussione: maxime quando tractatur de magna quantitate: ergo sequitur, quod semper fideiussor magnae quantitatis erit idoneus, nec poterit recusari, licet non possideat immobilia. Teneme menti, quia ista consideratio mea noua, non audita, nec cogitata per aliquem vsque ad hanc diem.
238 † Modo redeundo ad principalem quaestionẽ, videlicet, quod qui non possidet immobilia, non est idoneus fideiussor, limita tertio hanc regulam, quando fideiussor esset pauper, quod ad facultates, sed tamen esset morum fidelis, laudabilis & probatae vitae, & solitus satisfacere obligationibus, pro quibus intercedit. Nam talis censetur idoneus fideiussor. l. si quis stipulatus sit Stichum. § fi. supra, de ver. ob. & ibi Pau. de Castr. ita dicit per illum text. & facit in simili l. suspectum. supra, de suspe. tuto. & quod not. Bal. in l. legitimos. in 2. & 3. no. per illum text. supra, de legit. tut. ita dixit Ias. in d. l. 2. in princ. supra, qui satisd. cog. & do. Fel. in c. au haec extra. de senten excomm. vbi ad hoc allegat gloss. in l. 1. § his autem in glo. 2. supra, de ripa
239 munienda, quae dicit, quod † virtus animi pro satisdatione habetur, & aliquid adducit pro illa gloss. quam dicit sing. & stupendam Barba. in c. co. anim. in 1. col. extra. de offic. dele vbi dicit Barbat. quod eam magni facit Bal. in c. 2 de iudi. & illam glo. etiam dixit sing. Barb. in c. cum R. canonicus de offic. dele. pro qua faciunt optime, quae ego late dixi in l. 1. §. ad quaestionẽ, in 2. & 3. col. infra, de quaestionibus. & quae dixi vltra omnes in repe. mea l. fi. in 3. char C. de proba & in d. l. 1 §. fi. in 4. col. infra, de quaestionibus. Sed istud, dictum reprobat Alexan. in d. l. 2. in princ. supra, qui satis. cog. quem sequitur Aret. & Ias. in l. si quis stipulatus sit Sti-

ehum.§.fin.supra, de verbo.oblig. Nam dicit quòd si moreretur talis fideiussor, qui erat inops, sed fidelis persona, certè hæres suus non esset talis. quia sæpè legali succedit illegalis, & homo malus.l.generaliter, in prin. vbi Bal.in 2.nota.C.de reb.credi.& sic non esset consultum ei cui datus est talis fideiussor, prout esse debet, vt in §.fi.insti.de republica Et licèt Ias.in d.l.2. in princ.supra,qui satisda. cog. non teneat cum Alex. ibi verè tamen ratio Ale.videtur mihi optima, & benè concludans, & contingentia facti credo, quòd obseruaretur, ne creditor remaneret defraudatus, adue-
240 niante morte talis fideiussoris.† Quartò limitat prædictã regulam docto. in d.l.2.in prin.supra, qui satisda.cog.maximè Guido de Suaa, secundum Ias.ibi, videlicet, quòd fideiussor, qui non possidet immobilia, non sit idoneus, hoc est, verbum in fideiussore de iud. sisti, secùs autem est in fideiussore contractus, qui censetur idoneus, quamuis non sit facilis ad conueniendũ per l.3.infra in hoc titu.qui text.secundum Ias. debet suppleri per illum, & per text. dictæ l.si quis stipulatus sit Stichum secundum Iasonem, & Alexand. in d. l.2.supra,qui satisda.cog. Istæ sunt limitationes, quas dant docto.ad dictam regulam d.l.2.

241 † Tu autẽ adde etiam videlicet, quòd qui non possidet immobilia, non est idoneus fideiussor hoc tamen fallit in illo, qui non possidet immobilia, sed possidet multa mobilia in loco vbi fideiubet, quæ de facili exportari non possent, vt si teneret magnam apothecam seu mansam ibi, vel si ibi haberet multa nomina debitorum, vt dicit Bartol.& Angel. & alij in d.l.sciendum, & Bart.& Ioan. de Imo. in l.facere posse. supra solu.matri.& volunt.Alexan.in consil.suo 260 incip. viso processu incohato, &c. in s. col.in 5. vol.

242 † Limita etiam prædictam regulam, & dices, quòd in causis summarijs,& in alijs quibus potest peruenire ad sententiam diffinitiuam absque litis contestatione, nõ requiritur satisdatio de iudicio sisti, dato quòd reus non possideat immobilia: ita dixit Ange.in l. Iulianus.supra qui satisda.cog. quod dictum tamen reprobat Rapha. Fulgo.& Ias.ibi & do. Alex.& Ias.in l. sciendum.eod.titu.in prin.& Ias.in rubric.qui satisda. cogan. vbi pro hoc alleg. aliqua, de quibus ibi per eum.

Item limita etiam prædictam regulam non habere locum in illo, qui non possidet immobilia, sed habet iura debitorum: nam talis non dicitur suspectus, quia
243 illud † quod est in iure sen in obligatione, intelligitur esse in patrimonio.ita dixit Bald.in l. facere posse. supra.solu.matri. Item limita etiam prædictam regulam secundum Iaso.in d.l.sciendum in eo qui fuit cõuentus ad aliquam rem,& dum ab eo peteretur, quòd satisdara de iudicio sisti, fuit cõtumax, si illa res posteà peruenit ad manus aduersarij,& ille ab eo petit satisdationem de iudicio sisti, non cogitur eam præstare, quamuis immobilia nõ possideat: alleg.in argum.tex. in l.qui bona.§.si quis, & hoc ibi not. Ange. & Ludo. Rom.supra, de dam.infec.& Ludo. Ro. in d.l. sciendum. Limita etiam prædictam regulam secundum Ias. in d.l.sciendum, videlicet quod non possidens immobilia, tenetur satisdare: fallit in eo qui iustè carceratus, quia si conueniatur, non cogitur satisdare de iudicio sisti cum in eo nõ esset timor fugæ.alleg.hoc voluisse Ang.ibi in 1. colum.de quo latius ibi per Iason. in 2. colum.

244 † Item limita etiam dictam regulam in fideiussore dato seu ordinato è testatore, qui licet non sit sufficiens facultatibus, non potest tamen recusari secundum Bald.in l.1. in pen. colum. C. de vsufruct. & in l. sancimus.in vltima. colum.C.de verbo sig. & in l.indebitam.supra, de condi.indebi. Bal.in l.si pro ea.in 1. col.C. mand & Alex.in l. tribus. supra, de vsufruc. earum rerum, quæ vsu consumuntur. & in l. si fideiussor.in princip. suprà de leg. 1. Et sic ex istis habea plures casus, in quibus non possidens immobilia, tamen reputatur idoneus, & releuatur à satisdando.

245 † Modo 3. quæro, an ille qui possidet immobilia, semper dicetur idoneus fideiussor, adeo quòd non possit recusari: in quo primò uideretur, quòd diceretur idoneus, & per consequens non posset recusari: & hoc per dicta l.2.in prin.& d. l.sciendum. supra, qui satisd. cogan.& per d. l. si quis stipulatus sit Stichum. supra de verbo obli. & per alia supra alleg. in princ. præcedentis quæstionis. Attamen dicas, quòd licèt possidẽs immobilia, regulariter reputetur idoneus, & per consequens non possit recusari pro fideiussore, attamen hoc fallit in alliquibus casibus.

246 † Primò enim fallit secundum Ias.in dicta l.sciendum. in s. colum. in satisdatione de prosequenda lite, quam præstet actor secundum formam authent. generaliter. C. de epis. & cle. quia eam tenetur præstare, dato quod possideat immobilia. ita secundum eum tenet Bartol. in l. de die §. quidam in fin. supra, qui satisda.cogan. & idem tenet ibi Raph. Fulgo. & do. Alexand.de qua limitatione latius per Ias. in d. l. sciendum.

247 † Secundò limitat, quando quis petit reuocari tenutam alteri concessam, propter suam contumaciam infra annum, iuxta l. si quis emptionis. §. pen. C.de præscript. 30. an. Nam iste tenetur satisdare de iudicio sisti, licèt possideat immobilia: ad quod alleg. glo.not.in §. si verò etiam quidem iurent.in authent. de exhibendis reis in fin. in verbo fideiussorem quàm pro singu.alleg. Bald.in d.l. sciendum. in lectu. antiqua.& idem tenet secundum eum Albe.& moder.ibi, & alios quos ipse Ias. refert.

248 † Tertiò limitat in eo qui, & absens, & est citatus realiter, vel verbaliter, & debet satisdare de se præsentando. aliàs personaliter debet duci iuxta titulum supra, in ius vocan. eant. nam talis non releuatur è satisdando ex eo, quia possideat immobilia: ita limitat Rapha.Fulgo.sub dubio forte in d. rub.supra, in ius vocan.eant. quem sequitur do. Alexand. in d.l. sciendum.

249 † Quartò limitat in satisdatione de iudicato soluenda, à qua non releuatur possidens immobilia secundum Bar. in l.sciendum.in §.tutoris, & glos.ibi in princip.illius legis.pro quo dicit, quòd facit etiam l. minor. §. fin. supra, de procurato.

250 † Quintò limitat dictam regulam in eo, qui possidet immobilia in loco ruinoso, vel periculoso propter inundationem equarum. ita not. limitat Barto. in l.2.in prin.in verbo, nec cogitur.in vlti colum. per gloss. ibi, sol. matri. pro quo etiam dicit facere quòd not. Barto.in d.si quis stipuletus sit Stichum. §.fin.supra, de verbor. oblig. cum alijs concor. ibi, & hic datis per Alex.

251 † Sextò limitat, quando quis possidet immobilia, sed sunt sterilia, vel inutilia, allega. ad hoc Guido. de Suaa. in d. l. sciendum, quem ibi refert, & sequitur Albe. de Rosa. in 3. col. & facit ratio secundum eum, quia tunc non cessat ratio suspicionis fugæ: ad quod dici tamen videndum esse text. in l. si fundus. in prin.& ibi glos. suprà de rebus eorum, & auth.item in prædium.C.de sacrosanct.eccle.

252 † Septimò fallit secundum eum in eo, qui possidet immobilia vilissima: vt voluit ibi glossa pen.pro qua glossa, & limitatione dict. Ias. ibi in dict. l.sciendum in 3. & 4. colum. adducit plura iura, & plures doctr. docto.probantia quod, parum, & nihil æquiparatur, de qua materia ego etiam lata locutus sum in sing.meo 176.incip.parum, & nihil,&c.

253 † Octauò fallit, quando quis possidet immobilia, sed in alio territorio extra locum iudicij: allegat gl.not.in l.fi.ff.de prin agentibus in rebus. lib. 12. de quo latius per ipsum Iason. in d.l.sciendum. in §.1. & ibi per alios.

Nono

254 † Nonò limitat in eo, qui possidet immobilia: sed sine titulo, & cum mala fide, secundùm Bar. ibi in 2. q. de quo etiam ibi per eum in pen. col.

255 † Decimò fallit secundum eum in causis criminalibus, in quibus etiam locuples non excusat à dandis fideiussoribus, secundum Bald. Ludo. Roman. & Moder. in d. l. sciendum. in princ. per l. 1. & l. si quis reum. infra, de custod reor.

256 † Vndecimò fallit secundum eundem Ias. vbi supra, quando quis possidet rem immobilem, super qua litigatur inter ipsas partes. allegat. l. de die §. quidam. & l. Iulianus. supra, qui satisd. cog.

257 † Duodecimò, secundum eum fallit in causa naufragij alleg. l. ne quid §. ne Domino supra, de incendio rui naufra. ita finaliter residet do. Ias. in d. l. sciendum circa limitationes dictæ regulæ, quod possidens immobilia, dicitur idoneus fideiussor, &c. sed tu vltra adducta per Iason. in d. l. sciendum. scias etiam quod possidens immobilia, dicitur idoneus fideiussor, quando talis possidens esset in loco fortissimo: vt puta in aliqua arce, vel fortalicio, ita dicit glo. Bar. Ang. & Lud. Ro. in d. l. 2. in prin. supra, qui satisd. cog. & idem dicas in homine cauilloso, litigioso, vel rixoso, vt sunt procuratores, & notarij secondum dictam glos. Bart. & alios in d. l. 2. in prin. & idem dicũt prædicti in illo, qui est tutus aliquo priuilegio, vt scholaris, vel clericus, de quo etiam habetur per moder. in l. si fideiussor, in prin. supra, qui satisd. cog. & per Spec. in tit. de satisd. in §. verum. sed pone quòd scholaris, &c. per doct. in l. 1. supra, si quis in ius voc. non ierit. & per Spec. in ti. de compet. iudi. adi §. 1. vers. quid si pactum & in dictis locis ponunt doctor. quid si talis habens priuilegium fori, vult illi renunciare, an tunc dicatur idoneus, vide ibi per eos. Et idem dicas asse in muliere, milite: & minore, qui non sunt idonei fideiussores, licèt possideant immobilia, vt est text. in l. de

258 die. in §. quæ mulierem. supra, qui satisd. cog. † Item scias etiam, quòd non est idoneus fideiussor ille qui est de alieno foro, vel territorio: ita dicunt doc. maximè Alex. in l. 2. supra, si quis in ius voc. non ierit, & in l. qui proprio. §. neque fœminæ. supra, de procura. & voluit Bald. & alij post eum in l. si fideiussor. in §. si necessaria. supra, qui satisd. cog. & Bar. in l. 2. in vlt. col. infrà, in hoc tit. & Bald. in l. fi. C. per quas persun. nobis acq. ir. & istud intelligit esse verum & locum habere do. Alex. in d. l. 2. suprà, si quis in ius voc. non ierit in fideiussore de iudicio sisti, sed secus in alio, de quo ibi latius per eum. Item adde quòd idem erit in illo, qui possidet immobilia: sed tamen illa pignorauit, vel obligauit pro tanta quantitate, quòd inspecto eorum valore, non superesset tantum, quòd creditor releuaretur: ita dixit Alexand. in l. sciendum. in §. possessor. supra, qui satisd. cogant. alleg. text in l. qui habebat. in princ de lega. 3. & Iacob. de Arena, & Ioan. de Imol. in l. 1. §. per seruum corporaliter, supra, de acquirend. possess. & ita dicit sentire Bartol. in dicto §. possessor. & allegat etiam legata. §. final. supra, de supel. legat.

259 † & idem dicas in illo, qui non potest conueniri, nisi cum difficultate: nam talis non est idoneus fideiussor, licèt possideat immobilia secundum Baldus in l. fina. Cod. de fideiuss. & Specu. in titul. de satisdat. §.

260 2. in 2. colum. † & ideò dicit Bartol in l. fina. in fine. princip. supra, qui satisda. cogant. & in l. sciendum. in §. possessor. eod. tit. quod potentiores non sunt idonei fideiussores, quem refert, & sequitur Iason. in l. 2. in 8. colum. supra solut. mat. vbi per hoc subdit, quod ille qui dat potentiorem fideiussorem, non dicitur idoneè fideiubere: pro quibus etiam adducit Bald. post Guil. de Cug. in l. fi. supra, de nego. gest. vbi dixerunt, quòd quando res mea est alienata in potentiorem, quo ad me, est tanquàm perempta, vel præscripta: pro quibus etiam facit text. in l. quia etiam. supra, de alienat. iudic. mut. causa facta. vbi dicit text. circa prin. quòd potentioribus pares esse non possumus: quod etiam dixit text. in l. nam magistratus. supra, de arbit. & in l. 1. §. penult. supra, de aqua pluuia. arcen. Item personæ quæ non possunt esse in iudicio, non possunt esse fideiussores de iudicio sisti, licèt possideant immobilia. l. 2. §. si quis. & ibi Bar. & doc. supra, qui satisd. cog. & in quantum dixi supra de homine rixoso, qui non est idoneus fideiussor, licèt possideat immobilia, vide plura not. dicta de isto homine rixoso per Ias. in l. 2. in 7. col supra, sol. mat. & in §. item si quis. in 17. col. inst. de

261 actio. † Et an possidens immobilia subiecta restitutioni. dicatur idoneus, dicas quod sic ita dicunt doct. in l. sciendum §. si fundus. & ibi Iaso. in 2. nota ff. qui satisd. cog. vbi alios allegat tenentes hanc partem. An autem si fideiussor est idoneus, si recusatur, possit agere actione iniuriarum, vide Ias. in l. si verò in §. qui pro rei qualitate in 1. col. supra, qui satisd. cog.

262 † Trigesimoquartò quæro: Feci tecũ contractum venditionis, permutationis, vel alterius generis, & promisi tibi dare fideiussorẽ de euictione, vel pro cautione tua: quo stante, vigore talis obligationis volo tibi dare fideiussorem idoneum, sed forensem: vtrum hoc possim, & an tu tenearis illum accipere, in quo videretur dicẽdum, quòd sic: quia postquam est diues & possidet immobilia, dicitur idoneus, & sufficiens, vt habetur in d. l. sciẽdũ. supra, qui satis. cog. & dixi supra in proximis præcedentib. quæstionibus. At tamen contrarium est verius. Nam promittens dare fideiussorem intelligitur de ciuitate, de qua est ille cui promissus est fideiussor, vel de loco vbi est celebratus contractus, & non forensis, & de alia ciuitate: ita dixit Barto. & alij post eum in l. si fideiussor in §. si necessaria. per illum tex. supra, qui satis. cog. pro quo facit secondum Alex. tex. in l. si cum dies. §. si arbi. supra, de arbi. & subdit d. Alex. in d. §. si necessaria. quòd per hoc ipse alias dixit in contingentia facti: nam Titius vendidit domum cuidam emptori in ciuitate Bononiæ: & in tali contractu fuit actum: quòd precium venditionis deberet conuertere in emptionem prædiorum pro cautione emptoris: quo stante, volebat dictus Titius emere prędia in alieno territorio, quàm in Bononiensi. dicit se dixisse, quòd non poterat, attento quod conuentũ fuerat, quòd dicta prædia emerentur pro cautione dicti emptoris domus in casu euictionis per illum text. & not. ibi per Barto & pro istis facit secundum Ias. in d. §. si necessaria. quod voluit Bal. in c. ex parte. ad e. in 3. col. per gl. ibi. extra. de testi. vbi dicit, quod stante statuto, quod quilibet possit accusare, intelligitur quilibet, scilicet de illo populo statuentium, non autem de populo extraneo. Ideo adducit etiam Bal. in c. præterea de testi. vbi dicit, quod si testis deponens super fama, dicit, quod audiuit à maiori parte populi, probat quamuis non dicat, cuius populi: nam intelligitur de populo illius ciuitatis, de quo dicto latius loquitur Iaso. in

263 d. §. necessaria † Ego autẽ argumentatiuè vltra Ias. circa prædicta, videlicet quod actus factus in locò, in dubio intelligat de hominibus illius loci, adducebam Angel. in l. si cum exceptione. §. in hac. §. quod metus causa vbi dicit, quod si repetitur aliquis mortuus Bononię, & nescitur an sit Bononiẽsis, vel forensis, quod postquam reperitur hic Bononiæ, præsumitur Bononiẽsis, & nõ forensis: quod dictũ refert, & sequitur do. Augu. de Ari. in addi. suis ad Angel. in tract. malefi. in verbo, hæc est quædam inquisitio, in vlt. addi. & in eo. tract. in verbo, de Bononia, in 2. add. & do. Felin. in c. quoniam de officio ordina. & idem dixit Angel. in dicto tractat. in dicto verbo, de Bononia. in verb. quid autem si dicta verba. &c. & pro istis faciunt optimè dicta per do. Alex. in cons. suo 104. incip. quod statutum loquens, &c. in vlt. col. in 1. parte consiliorũ, vbi dixit, quod quando statuentes disponunt super moneta, in dubio talis dispositio intelligitur de moneta vsuali in loco vbi sit statutum. alleg. cap. maiores de baptism. &c.

&c. ad audientiam. de decimis. l. 1. supra si mens. fal.
mo. dix. l. §. 1. ne autem. C. de cad. toll. pro quibus etiã
facit quod dixit. Bald in l. fi. in fin. versic. pone, in in-
strumento. C. si à non compe. iud. & Ludou. Roma. in
cons. suo 260. incip. in proposito, casu &c. in versi. a.
quia intet, &c. & per Bald. in cap. 1. in 2. colum. versi.
notab. quòd bona, &c. de pace tenenda, & facit etiã
264 in arg. † Nam eleemosynæ distribuendæ pauperib.
debent destribui pauperibus illius ciuitatis, vbi est or
dinata distributio à lege statute vel à testatore, ita di-
xit Bart. per illum text. in l. C. de anno. ciuili. lib. 11.
quem refert, & sequitur Barba. in cap. si proponente,
in pen. colum. de rescript. vbi alia etiam adducit in
proposito, & idem dixit. & Specul. in titu. de instrum.
edi. in §. nunc vero aliqua in 14. char. in versic. 65. in
fin. Et licet prædicta multum faciant pro doctrina.
Alexand in dicto §. si necessarie, tamen Bald. intel-
ligit ibi nullum textum in ciue, vel forensi, si sit ido-
neus: quoniam forensis non repellitur; si est idoneus:
& facit ille text. ibi in versi. fin. in aliam eiusdem pro-
uinciæ ciuitatem: de qua vide Ias. satis latè ibi loquẽ-
tem quem non refero breuitatis causa: & vide etiam
Alex. & alios in d. l. sciendum in §. possessor. supra qui
satisdar. cog. quæro modo.
265 † Trigesimoquintò, vtrum fideiussor reperens à
debitore solutum pro eo, an probet solutionem per
solam confessionem creditoris: in quo reperio iu-
ra variare, & etiam reperio Doct. varios, primo enim
gloss. in l. duobus reis, in §. 1. supra de iureiur. tenet,
quod per talem confessionem non probetur solutio,
& per consequens, quòd fideiussor non possit repete-
re à debitore illud, quod dicit se voluisse pro eo. quã
glo. ibi summè not. Bar. & eam sequitur. Item hanc
partem etiam tenet per illam glo. Bar. in l. & per ius-
iur. supra de recepti. et. in §. ante pen. & in l. cũ filius,
in fin. princ. supra de verbor. oblig. et. & in l. reos in 5.
quæst. supra de duob. reis, & cum d. gloss. & æquè cum
opin. Bar. transit Ludo. Rom in l. prædia. suprà de ac-
quir. hæred. & Repha. Fulg. in d. l. duobus, pro qua opi.
facit quod dixit Spec. in titu. de teste in §. 1. in versic.
sed pone. egi, & facit etiam quod voluit Bart. in l. 2. §.
fin. ad fin. supra, si cert. pet. vbi dixit, quod si dominus
constituit procuratorem ad recipiendum pecuniam
mutuo à Titio, si postea in instrumento dicatur qua-
liter procurator fuit confessus habuisse, & recepisse
illam pecuniam mutuo, dominus virtute talis instru-
menti solum continentis confessionem non poterit
conueniri: & subdit Barto. in d. l. duobus reis suprà
de iureiur. sub dubio tamen forte, quod fideiusso. qui
habet instrumentum confessionis à creditore, non ta-
men per hoc potest agere contra principalem, nisi p-
bet de vera numeratione, quod dicit esse menti te-
nendum. Contraria tamen opinio verior est, & ma-
gis communis, scilicet quòd sufficiat talis confessio
creditoris, dicentis sibi satisfactum esse à fideiussore,
vt ipse fideiussor possit agere contra principalem: &
hanc partem tenuit Barto. ipsemet, sibi contrarius in
consil. suo 160. incip. Titius promisit Sempronio, eũ
indemnem conseruare, &c. & hac per quatuor fun-
damenta, de quibus ibi per eum: et idem tenet Sali.
Paul. de Castren. Ludo Rom. Alex. Iason. in d. l. duob.
reis, et dicit ibi Pau. de Castr. quod pro ista parte cõ-
suluit in ciuitate Florentiæ, motus ex fundamentis
Barto in d. suo consil. & motus etiam per illud quod
voluit Barto. in l. assiduis. C. qui pot. in pign. habean.
vbi dicit, quod mulier quæ solum habet instrumentũ
confessionis dotis, potest agere contra tertios pos-
sessores bonorum, sicut si instrumentum contineret
veram numerationem, quamuis glo. ibi teneat con-
trarium, & pro hac parte etiam consulit alias Franc.
Trigini, vt refert Alexa & Ias in d. l. duobus, & refert
etiam Alex. ibi se pro hac parte bis consuluisse, & vnũ
eius consilium pro hac parte est in a. volum. in consi.
25. incip. viso instrumento contractus celebrati, &c.
vbi latius loquitur, (aliud consilium est in 6. volum. in
consil. 123. incip. quoniam abundè, &c.) Item hanc
partem etiam tenuit Ioan. de Imol. in l. Vreuius, infrà
in hoc tit. & Paul. de Castr. in l. qui debitorem, per il-
lum tex. infrà de nouat. & in consil. suo 397. incip. quæ-
266 ritur, vtrum fideiussori, &c. Item pro hac parte fa-
cit secundum Alex. & Iason l. pecuniæ. C. de solutio.
per quam Bald. ibi tenet, quod per confessionem pro-
betur vera numeratio: ex quo infert, quod mulier ha-
bens instrumentum confessionis dotis, consequitur
omnia priuilegia dotis, sicut si esset vera dos, eo quia
per confessionem probatur vna numeratio, & idem
not. Bald. in l. Deo nobis. in 2. colum. C. de episco. &
cleric. & in l. 1. ad fin. C. quando lice. ab empt. disce-
dere, & respondent Doctor. in l. duobus, & Doctor. in
d. consilijs adductis in contrarium. Item quod paria
sint probare de numeratione vel de confessione, fir-
mauit etiam Bald. in l. non nudis. C. de probat. & in l.
generaliter. 10. quæst. C. de non num. pecu. quam re-
fert. Alexan in d. consil. suo 25. in 2. volum. Remaneo
ergo cum prædictis Docto. quod satis est fideiussori re-
petenti solutum à debitore, probare solutionem per
solam confessionem creditoris: & in contrarium nul-
la efficax ratio adduci potest, si rectè ponderetur, at-
tento maximè quod per illam confessionem tollitur
oĩs actio creditori agendi contra debitorem, vt dicũt
Doct. in locis superius alle. in quibus & latius loquũ-
tur, ad quos me refero.
267 † Trigesimosecundò quæro, an exceptio compe-
tens principali, competat fideiussori, in quo dicas, q
si regulariter, vt probetur in l. 2. suprà res pign. oblig.
non poss. & in l. de constitutionibus, & ibi Bald. C. de
vsu. & in l. tam mandatori, C. de non num. pecu. & in
l. omnes, suprà de except. quod intellige dummodo
cohæreat rei non personæ: vt in dictis iuribus, & in l.
persona, infrà in hoc tit. & in l. stipulatus esset, eo tit.
268 & supra de pactis l. fin. † Quinimo fideiussor potest
excipere ex persona rei, etiam ipso reo inuito, secun-
dum Bald. in l. tam mandatori, in vltim colum. C. de
non numer. pecu. per glo. ibi, & in l. si cum eo, et & in
l. si stipulatus esses, inf. à in hoc titu. Item fideiussor
excipit de non num. pecun. licet debitor principalis
compareat, & debitum agnoscat, confitendo pecuniã
fuisse sibi numeratam. & hoc si debitor est pauper, se-
cùs si est diues: ita dixit Bald in d. l. tam mendatori, in
vltim. colum. & in l. si cum eo, titu. Similiter fideiussor
potest excipere. quòd contractus est vsurarius etiam si
principalis confiteatur contractum esse verum, & nõ
vsurarium: & hoc si debitor est pauper: secùs si est di-
ues, vt dixit Bald. in prædicta l. tam mandatori. Et
idem dicas de exceptione compensationis secundum
Bald. & habetur in leg. verùm supra de compensatio.
269 † Et scias etiam quòd non solum exceptio compe-
tens reo principali, competit etiam fideiussori, vt di-
xi: sed etiam fideiussor potest opponere exceptionem
reo competentem: quam non potest opponere ipse
reus, ita notan. dixit Bald. in l. cum mulier, in 9. colu.
versic. quæro de vna alia q. quam disputauit Iaco. de
Are. &c. supra solu. matr. Item scias etiam, quod fi-
deiussor filijfamilias iuuatur beneficio Macedoniani,
l. si mulier contra senatus §. fin supra ad Velleia. l. sed
si pater. § non solum. supra ad Maced. & ibi Bartol. &
not. in l. si filius pro muliere. supr. quæ res pign. obl. poss.
& habetur per Bal. in l. fin. C ad Maced. vbi dicit hoc
esse verum, nisi pater ratum habeat mutuum factum
filiofam. quia tunc reconciliatur mutuum, d. l. si. etiã
ad præiudicium fideiussoris, cui erat quæsita exce-
ptio Macedoniani, vt ibi.
270 † Item adde etiam, quod fideiussor mulieris fideiu-
bentis pro alio, iuuatur beneficio Velleiani dict. l. si
mulier contra senatus, §. fin. supra ad Velleian. l. mu-
lierem, & ibi Bald. C. eodem tit. & voluit Bald. in l. 1.
C. eo-

C.eo.tit. vbi dicit hoc esse verũ etiam si fideiussor in-
tercessit etiã non rogatus. Item hoc est verum, etiam
in eo qui fideiussit mandato mulieris. l. si vxor C. ad
Vellea. vbi dixit Bald. quod fideiussor mulieris po-
test opponere exceptionem Velleiani, etiam post sen-
271 tentiam sicut posset ipsa mulier. † Scias etiam quod
fideiussor excommunicati post opponere exceptionẽ
compensationis de credito principalis sui secundum
Abb & alios in c.cum inter.extra.de excep. An autem
fideiussor gaudeat beneficio statuti, concedentis mo-
ratoriem principali. vide Bald. post Cy. in l.quoties.
C.de preci.impe.offe. vbi facit quandam distinctionẽ
quam vide: ad quod etiam vide Bartol.in l.cum filius.
§.stipulatio.suprà,de verbor.oblig. Item teneas etiam
menti, quod si fideiussor condemnatus in executione
sententiæ, opponat quod sibi debent cedi actiones
contra debitorem principalem, iuxta l. si fideiussores.
§.1.infrà, in hoc tit. & peti sibi exhiberi instrumentũ
debiti principalis, quod hoc debet fieri, quia debet
ostendere se esse creditorem: ita dixit Bald.in l. si no-
men suprà, de hæred.vel action.ven. quem refert, & se-
quitur Alexand.in l.sciendum, in 2.col suprà, de ver-
bo.oblig. Et idem voluit Alexand in l.si dubitetur.in-
frà, in hoc titul. Et Paul.de Castr.in l.si mandato meo.
eod.tit. & Bald in authen.præsente.C.eod.de fideiuss.
Item habet fideiussor pro beneficio cedendarum ne-
dum exceptionem quando conuenitur, vt dixi, sed etiã
habet officium iudicis, quod ipse potest implorare. vt
habetur per Bart.& Alexand.in l.si contendant.infrà,
in hoc tit. Quod est verum, etiam si statutum prohi-
beat omnem defensionem secundum Bald.in authen.
præsente.C.de fideiuss. quem refert, & sequitur Ludo.
Roman.in consi. suo 472. incip. in eo quod quæritur
& c.in 1.colum. vlterius scias, quod non solum in su-
pradictis casibus, & similibus potest fideiussor oppo-
nere exceptiones, sed etiam ipse fideiussor potest exci-
pere, etiam si promisisset liberè soluere sine aliqua
272 exceptione. † Eadeò si fideiussor intercedit pro ali-
quo, & promittit liberè soluere sine aliqua exceptio-
ne, per hoc tamen non intelligitur renunciasse benefi-
cio de fideiussoribus, quin prius debeat excuti princi-
palis debitor, quam fideiussor: cum istud veniat ex na-
tura contractus. l quæro.§.interlocatorem suprà, loca.
& illa verba sine aliqua exceptione, intelliguntur de
simpla solum. c. ex parte. el a. de offic. delega. ita dicit
Ludo Rom.in consi. suo 281. incip allegationes doct.
in 2 colum quod dictum refert, & sequitur Ias in l. 1.
in 2 volu.C.de sacro.sanct. eccles. & idem dixit Bar-
tol.in l.1.C.de conuenien.fis.debit.lib. 10.per text.in
l si ita stipulatus fuero. §. possum. suprà, de verbor.
obligat & hoc idem voluit ibi Iaso.& vide etiam Bel.
in l. 1.in princip. C.de retro.his quæ in fra. elie.sunt.
Bartol.in l 3.C.de decurion.lib. 10.& in l. potest. in-
frà.in hoc tit Bald in l eum qui.suprà, si cert. peta. &
vide Bartol.in l pater dotem.in princip.suprà. de do-
te præleg.Bald.in l.si procu.in xj. quæstion. C.mend.
Bald.in l.si mater.C ad Vellea.Angel in Authent. vt
sponse largi.in §.& super hoc.Bar.in consi.incip.Spe-
ctabiles domini,&c.& in l.quæro. l. loca. & in l. 3. in
princip.suprà, de duo re.Angel.de Aret.in l.si quis ab-
sen.§.1.suprà, de re iudic.Bald.in l.1.Cod.de senten.
quæ sine cer.quant. Barto. in l.si quis pro en §. fin. 1.
in hoc tit.Bal.in rubr.C.de verb signi.& in l.cum tibi.
C.de euic & Bart.in l.vnde quæritur.suprà, commo.
Bal.in l si hæres. ver modo ego quæro C. de his quæ
in frau.cre & vide Alexan.in apostil. ad Bartol. in d.l.
3.C de conuenien.fis. debitoribus: & vide etiam Ias.
in d.l si ita stipulatus fuero.§.possum.in fin.suprà, de
verbor.obligat. vbi etiam ad hoc allegat Salice. in l.
3.in vlti colum.C.quod cum eo.& in l.1.C.de fideiuss.
tuto. & in l. 1.Cod. si mat. indemnita. promis.& vide
etiam Iaso.in l.fin in princip.suprà, si cer.peta. & vide
etiam quæ dixi in singu.meo. 332. incipien. Credo te
scire,&c. & pro prædictis etiam faciunt dicta per Bal.
super statu in litera O.in verbo, omne. in 1. ver. circa
med. Et faciunt etiam dicta per Socin. in consi. suo
123.incipien.circa præsentem.in 4. volu. & dicta per
Iaso.in §.fuerat.in 59.col.institut.de actio. & quæ di-
xi in singu.meo 193.incip. Bastardus &c.
237 † Vlterius scias quod aliquæ sunt exceptiones
quæ competunt principali, quæ tamen nõ competunt
fideiussori: vna est exceptio, quæ competit principali
quandoque, vt nõ teneatur vltra, quam facere possit.
Nam talis exceptio non competit fideiussori: ita vo-
lunt do.maximè moderni in l.tã mandatori. C.de non
nume. pecu. & in l. & si fideiussor. suprà, de re iud.
274 † Item, similiter fideiussor non gaudet beneficio
inhibitoriæ factæ iudici seculari, per iudicem ecclesia-
sticum, ne cognosceret de contractu vsurario. Ita dixit
Bal.in l. 1.in fi.C.de diuer.rescrip. & habetur in l.cre-
ditor in princ.suprà, manda. quam doctrinam Bal.re-
fert, & sequitur do Franci.de Aret in consi.suo 33.in-
cip.consultatio præmissa &c.in 1.col. vbi dicit. quod
si reus principalis dixit instrumentum vsurarium co-
ram iudice ecclesiastico suo nomine, & nomine fide-
iussoris, & posteà facta fuit inhibitio per iudicem ec-
clesiasticum, ne procederetur ad capturam dicti rei,
quod ista inhibitoria non prodest fideiussori aliquo
modo. Et dicit etiam domi.Fran.in d.consi.quod pen-
dentia litis contra vnum ex correis debendi, tam in
causa principali quã appellationis, non impedit quin
possit agi contra alium.allegat tex.in d.l creditor. in
prin.suprà, manda. Et Bar.hoc tenentem in l.duobus.
in §.vbi duo.suprà, de duo reis.in 2.col. Pro quo dicit
benè facere tex.in l.fi.C.de fideius. & quod not.Bart.
in l.ex duobus, suprà, de duobus reis in 3. quæst. prin-
cipali.& subdit etiam ipse d.Fran.in d.consi idem esse
econtrario quando fideiussor ipse dixisset instrumen-
tum vsurarium, quod tunc nõ impeditur creditor age-
re pendente illo iudicio contra reum per dictam l cre-
ditor.in princi ad quod allegat Bal. in d.l. tam man-
datori.in vlti.col.C.de non nume. pecu. quod tamen
ipse hoc intelligit cum limitatione Bald vbi videlicet
nisi correus compareret coram iudice ecclesiastico,
& vellet pro suo interesse adhærere liti quod facere
posset iuxta not.in l.si perlusorio.§.quoties.suprà, de
appella.& in l.si suspecta.in prin.vbi per gloss.& An-
ge.suprà, de inoffic.testa.& in c. cum super.de re iudi-
275 ca † Subdit posteà d.Fran.vbi suprà, quod circa præ-
dicta dubium facit quædam doctrinæ Cy. relata ibi à
Bald.in l. quoties. C. de præcip. impe. offe. vbi dixit
quod licèt dilatio concessa reo, non extendatur ad
fideiussorem: quando conceditur personæ, & non cau-
sæ, tamen reus ex persona sua poterit defendere fide-
iussorem per l.idem quod §.generaliter.& §.pe.suprà,
manda. ergo etiã videtur quod ex persona sui princi-
palis poterit fideiussor defendi præcedente iudicio
vsurario. Attamen approbat primam opi. nam dicit,
quod Cyn.& Bald. loquuntur in exceptione dilato-
ria, respiciente ipsam obligationem, licèt persona-
lem: vnde stat regula quam ponit Bart.in l. 1.C.vbi in
rem actio.& in l. procurator ad exhibendum. §.1. su-
prà. rem ratam habe.& in l.exceptionem.infrà, in hoc
tit. videlicet quod exceptionem respicientem ipsam
obligationem, potest opponere reus principalis ex
persona sua ad defensionem fideiussoris: sed exceptio
litis pendentiæ, dicitur exceptio declinatoria, quæ
non respicit merita causæ, sed modum procedendi,
sicut exceptio fori: vt dicit Bart. in l 1.in fin. suprà,
de condi.indeb. ergò potest ad defensionem in fauo-
rem fideiussoris vel correi allegari, vt probatur in d.
l.1. C. vbi in rem actio. & in l. venditor cum materia
sua. suprà, de iudic. ita resideт d. Fran.de Aret.in d.suo
consil. quæ omnia sunt notanda ad comprobationem
doctrinæ Bald. in d. l. 1. C. de diuersis rescriptis quæ
verè notabilis est in hac materia.

† Scias

276 † Scias vlterius quòd pactum liberatorium factũ
principali debitori, prodest fideiussori, secundum
Alexand. & alios in l. duobus. §. 1. supra, de iureiur. de
quo etiam per Bart. & alios distinguentes in l. nisi, &
in l. fideiussores. supra de pact. item etiam scias, quòd
ille qui mihi promittit pro alio, me mandante, habet
contra me exceptionem doli: ita dixit Barto. in l. 2.
debitor la 2. infra de solut. item ille qui sine causa fi-
deiubet pro alio, habet exceptionem doli secundum
Spec. in tit. de feudis in §. 2. in versic. 4. & adde quòd
fideiussor comparens tanquam procurator principa-
lis gaudet priuilegijs, & exceptionibus quibus prin-
cipalis: ita dixit Barto. in l. & si fideiussor supra de re
iudic. & de principali q. hic tractat, videlicet an ex-
ceptio competens principali, competat fideiussori:
vide etiam Angel. de Aret. in §. in omnibus. in 2. col.
Institut. de fideiussor. vbi satis amplè examinat hanc
quæstionem circa quam nolo vnum omittere, videli-
277 cet † quòd exceptio dicitur inuenti æquitati, secun-
dum Abb. in cap. inter. in 2. colum. in notabilibus, ex-
tra de exceptio. & alleg. rationem. videlicet, quia ex-
ceptio. ff. de exceptio. & idem dixit Bar. in l. qui æqui-
tate. supra de doli except. per illum tex. & in l. 1. supr.
de vacc. mu. & idem dixit Frede. de Sen. in consil suo
90. incip. casus talis est. in 2. colum. versic. dixi, & di-
co, &c. & Cardin. in rubr. extr. de except. & ibi Felin.
in fin. 2. colum. vbi ex hoc dicit, quod vbi æquitas nõ
278 suadet, non datur exceptio. † Et ideò ex istis ego
dicebam vnum, quod non memini me vidisse dictum
ab alio in hac materia: videlicet, quòd si in aliquo
casu concurrit æquitas, licet tunc in tali casu aliqua
exceptio competat principali, quæ de iure non com-
petat fideiussori: tamen tali casu poterit fideiussor im-
plorare officium iudicis ad illum obtinendam: & de-
bebit sibi concedi, non obstante prohibitione iuris,
quia qui non potest oponere exceptionem, potest ta-
men implorare officium iudicis l. planè, & ibi Bartol.
& alij. & in l. fin. et ibi Bartol. suprà, de peti. hæredit. l.
4. §. nouissimè. & ibi Bartol. suprà. nau. caupo. stabul.
ita dixit Iasõ in l. 1. in 7. colum. versic. nunquid autem,
suprà, de iurisd. omn. iud. quam conclusionem ipse fir-
mat ex multis. Et primò ex eo, quod vult Bartol. in
l. 1. §. ex parte. suprà, quod vi aut clam. vbi dixit, quòd
si statutum prohibet opponi contra instrumentum ex-
ceptionem pacti, vel aliam similem competentem de
iure communi, potest tamen implorare officium iudi-
cis: & idem dixit Barto. secundum eum in dictis locis,
& Io. Andr. & Abb. in c. item cum quis de restit. spo.
& Pe. de anc. in c. 1. de sequestra. posses. & fruc. & di-
cit quod licet Bald. in l. 1. in vltim. colum. C. de con-
dition. indebi. & in l. si non fortem §. 1. eo. de condi.
indebi. & Salicet. in l. ita nobis pudor. C. de adul. te-
neant contrarium: sed eos concordat Io. de Imò. &
Angel. de Aret. in l. fin. infra, à quibus appella. non li-
279 cet. † adducit etiam ad prædicta, quod voluit Ange.
in d. l. planè. vbi dicit, quod si ex forma statuti in cau-
sa criminali nullus debet admitti ad aliquam exce-
ptionem, nisi personaliter compareat: sicut est statu-
tum Perusij, & communiter vbique, poterit tali casu
implorari officium iudicis, vt ipse iudex ex officio ca-
piat informationes, quod inquisitus est clericus, vel
quod ille occisus erat bannitus, & ex forma statuti
poterat impunè occidi. Et dicit ibi Ange. quod ipse
ista practica vsus est infinitis vicibus: & idem Ange.
in l. fil. fam. in §. veterani, post. Ricard. Malumb. ibi.
suprà de procur. & in l. reos. C. de accusat. & dicit Ias.
vbi suprà, quod ad dicta facit, quod voluit Angel. in
l. quos prohibet. post Iaco. But. suprà, de postlim. vbi
dicit, quod ille qui ex forma statuti non admittitur
ad excipiendum, nisi satisdet, potest tamen implorare
officium iudicis, cum officium iudicis, & exceptio
differant realiter, & essentialiter, secundum eum. Et
idem dicit Alb. de Rosa. post Iac. But. in d. l. fina. de
peti. hæred. vbi dicit, quod stante statuto, quod in causa
sa capitali non admittatur aliquis procurator ad ali-
quam exceptionem vel declinatoriam opponendam,
sed principalis debeat personaliter comparere tunc,
si procurator comparet, non dẽt opponere exceptio-
ne, nec declinatoriam sed debet implorare officium
iudicis, vt ibi planè per eum Adducit etiam Iason. ad
idem quod voluit Specul. & Ioan. Andr. in tit. de in-
strument. edi. in §. final. versicu. sed quid si debitor. vbi
dixerit, quod si pars renunciauit productioni testium
vel instrumentorum cum iuramento, quo casu valet
cap. si verò de iureiurand. tamen debet procurare te-
stes recipi ex officio iudicis, & eos sequitur Imol. in
cap. 2. de proba. & Lapus in cap. quamuis. de pactis in
6. & Alexand. in authentic. iubemus. & ibi Iasõ. C. de
indic.
280 † Ad prædicta etiam adducit. Nam si alicui est præ-
clusa via excipiendi, puta quia lapsus est terminus sta-
tutus à iudice vel à lege, vel iam est lata sententia, po-
test implorari officium iudicis, vt se informet de tali
exceptione. Et ideò aduocatis in hoc debet esse benè
cautus. Ita dicunt Ange. Fulgo. & reliqui moderni in
l. nam, & postea in §. si damnetur. ad fin. suprà, de iure-
iur. d. Ange. in l. sua. in 2. colum. suprà, de peti. hæred.
vbi dicit, quod illud est tenẽdum fixum menti, & quod
nunquam exeat, de memoria. Et idem dicit Bald. in
l. domum. in 2. colum. C. de rei vendic. & Abb. in ca.
inter monasterium. de re iudic. Et subdit Iaso. in d. l.
1. in 8. colum. suprà, de iuris. om. iu. quod Angel. in d.
§. si damnetur, videtur restringere illud mirabiliter, vt
procedat quando apparet ex actis, talem exceptionẽ
competere: & idem videtur tenere Ab. vbi suprà tamẽ
dicit ipse Ias. quod quando ex actis apparet, etiam si
non opponatur à parte, nec imploretur officium iu-
dicis, tamen iudex tenetur supplere secundum Ant.
in c. ab excõmunicato. in 3. col. de rescrip. quod sum-
mè exclamant Alex. in d. §. si damnetur. in vi. col. vbi
dicit se plenius dixisse.
281 † Adducit etiam ad prædicta Bald. in l. si ex cautio
ne in 9. quæstion. C. de nõ nu. pe. vbi dixit, quod si ex-
ceptio non nu. pecu. vel non numeratæ dotis non po-
test amplius opponi, putà propter lapsum temporis,
tamen officium iudicis in locum illius exceptionis
deficientis, potest implorari Euidenter tenet secundum
eum in l. in contractibus. in princip. in 2. no. C. de non
nu. pe. & Bald. in l. illicitas. in prin. per illum text. su-
prà, de offi. præsi. & dicit prædicta esse ponderanda
ad id, de quo dubitauit Bald. in l. in causæ. la 1. in prin.
suprà, de mino. post gl. n. ibi videlicet, quod si ex forma
statuti contra instrumentum publicum nulla potest
opponi exceptio, an possit peti restitutio in integrum
à minore contra tale instrumentum, arguit ad partes:
demum inclinat, quod non. tamen dicit, quod non est
sine magna dubitatione. Sed ipse Iaso. dicit, quod ipse
putat indubitanter contrarium per ea quæ ibi proxi-
mè dixit, cum in integrum restitutio veniat officio iu-
282 dicis. vnde † exclusa quacunque exceptione in for-
ma statuti, non tamen intelligitur exclusum officium
iudicis, & multo minus in minore, per id quod vult
gloss. singularis in l. postquam liti. in gloss. final. Co.
de pact. quæ dixit, quod in generali exclusione nun-
quam intelligitur excludi beneficium restitutionis in
integrum competens minori. Pro quo facit gloss. no.
in l. 2. gloss. pe. Cod. si de momen. pos. fue. app. quæ vo-
luit quod in casibus in quibus non admittitur appella-
tio, potest tamen minor implorare restitutionem in
integrum aduersus talem sententiam, & facit gloss. in
l. & si sine. §. fin. suprà, de mino. Dicit postea Ias. vbi
suprà, aduertendum esse circa prædicta quia differen-
tia est, an competat exceptio, an verò officium iudi-
cis. Nam vbi exceptio proponitur, non remouetur
propter præsumptam calumniam. c. lic̑ et causam. de
283 proba. † Sed quãdo officium iudicis misericorditer
implo-

imploratur, potest ex præsumpta calumnia per indicem denegari. l. si quis libertatem. §. planè, supra, de pe. hære. ita dicit quod Bald declarat in d. l. in contractibus. in prin. in 2. not. ita ad literam dicit Ias. in d. l. 1. in 8. col. supra, de iur. om. iu. ex quibus motus sum ad dicendum, quòd quando aliqua exceptio competit principali, quæ non competit fideiussori: tamen quia exceptio dicitur defensio, vt dici poterit ipse fideiussor, implorare officium iudicis, ad consequendam dictam exceptionem, & vltra adducta per Iason. vbi supra, optimè faciunt quæ ego aliàs dixi in l. 1. in §. fin. in 13. colum. infra, de quæstion, vbi plura adduxi in materia æquitatis: & faciunt etiam quæ dixi in l. si quis. de quæstion. in 25. colum. in ver. reperio etiam alium esse casum, &c. eo. titu, & quæ dixi in practica mea causarum criminalium. in 17. chart. circa me. & in 29. post me. & in cap. post med. & vide do. Feliu. in rub. extra. de excep. & ibi Barba. & Bart. in c. ea parte. el 2. in vlt. colum. extra de offic. delege. & eundem in rub. de excep. in cle. Et Iaso. in l. vbi pactum. in 5. col. in princ. C. de transac. Tene menti prædicta, quia sunt multum not. & multum quotidiana. Et antequam veniam ad sequentem quæstionem, scias vnum, quòd quando petitur executio instrumenti contra fideiussorem, non oportet ostendere instrumentum debiti principalis, dummodo fiat de eo mentio in instrumento fideiussoris. Nec auditur ipse fideiussor opponens talem exceptionem: ita dixit Bal. & Ang per glo. ibi in l. sciendum. supra, de verb. oblig. quos refert, & sequitur Alex. ibi in 2. colum. & dicit quòd non obstat quod habetur in authen. si quis in aliquo. C. de eden. vbi videtur probari, quòd etiam si fiat mentio de instrumento debiti principalis, debeat illud producit quia illud est verum inter alias personas: sed inter eas, de quarum voluntate fuit factum instrumentum fideiussionis, sufficit illud producere: quia facit fidem inter eos de omnibus ibi enumeratis: de quo ibi latius per eum.

284 † Trigesimoseptimò quæro, verum securitas data principali, pro sit fideiussori: in quo dicas, quod non. Nam pactum personale ad alium non extenditur, quàm ad personam cui factum est, & non ad eius fideiussorem, quemadmodum nec ad hæredem: vt supra de pact. l. idem in duobus. § personale ergò eodem modo securitas data reo principali, & eius personæ, non debet extendi ad fideiussorem. Item etiam pro hac parte facit: Nam fideiussor, & hæres parificentur, quantum ad vires personalis beneficij extendendas: sed beneficium personale, & maximè de non petendo ad tempus, non transmittitur ad hæredem, vt in l. non solum in § tale supra, de lib. leg. ergò nec ad fideiussorem pertinere debebit. Præterea illud beneficium, quod non detur hæredibus, nec etiam detur fideiussoribus, vt habetur in l. & si fideiusso in princip. & in §. si maritus supra, de reiudic. & in l. sciendum. eod. titu. Sed beneficium personale non extenditur ad hæredes, vt habetur in d. l. idem in duobus: ergò tale beneficium non extendatur ad fideiussorem & facit l. æt erem. & l. forma. in §. quanquam infrà de censi. & infrà de regul. iur. l. in omnibus. & l. priuilegia. in quibus dicitur, quòd sicut beneficia personalia non pertinent ad hæredem, vt dixi. ita non debent ad fideiussorem extendi. Præterea facit: nam exceptio personalis pertinens ad personam principalis, non competit fideiussori, vt suprà de except. l. exceptiones quæ personæ. & C. de fideiuss. in l. 1. & arg. l. in causæ. in princip. supra. de mino. & hanc partem per has. & rationes iura tenuit Dy. in cons. suo 11. incip. Quæstio talis est, quòd Benogius, &c. Et idem tenuit Angel. de Aret. in §. in omnibus. in 2. colum. in princ. institu. de fideiussoribus. vbi alleget, quæ habentur per doct. in l. cùm fil. fami. supra, de verb. oblig. & idem videtur tenere do. Fran. de Are. in cons. suo 33. incip. consultatio. in 1. col. & hanc partem etiam tenet Bar. in d. l. cum fil. fam. §. si stipulatus sum. in fin. supra. de verb. obligat. & facit pro hac parte l. vbicunque. infra, in hoc titu. & est bonus text. in l. verum. in princ. supra, pro socio. in contrarium tamen facit text in l. fin. C. de vsur. rei iudi. in §. fin. & text. in l. tam mandatori. C. de non nu. pe. & text. in l. si is qui fideiussorem. supra, si quis cautio. in quibus iuribus dicitur, quòd priuilegium, seu exceptio competens principali, competit eius fideiussori: ad idem facit l. à sententia. infra, de app. vbi dicitur, quòd ita potest appellare fideiussor à sententia lata contra principalem, sicut ipsa principalis: & facit l. a. supra, de lib 2. lega. & l. omnes. supra, de excep. Quapropter doct. in locis primò alleg. & Cy. & alij in l. quoties. C. de precib. Impera. offe. faciunt longam distinctionem circa hanc quæstionem: & iudicio meo distinctio sua magis continet obscuritatam, quam declarationem. Bal. autem in d. l. tam mandatori. dicit, quòd aliquæ sunt exceptiones separabiles persona rei, & illæ non possunt fideiussori. Aliquæ verò sunt exceptiones separabiles è persona rei, & illæ competunt etiam fideiussori: & Bald. ibi ponit exemplum de inseparabilibus, & etiam de seperabilibus à persona rei, de quo ibi latius per eum. Mihi autem magis placet opi. tenentium, quòd exceptio, seu priuilegium competens reo, competat etiam fideius. & hoc ex pluribus, & primo per illam generalem regulam. l. omnes. supra, de excep. & per iura pro hac parte. supra, alleg. Item pro dicta opi. facit optimè. Nam fideiussor dicitur quid accessorium reo principali, vt de se patet: & est text. insti. de fideius. in §. fide-
285 iussores. † & accessorium sequitur naturam sui principalis, vt in regula accessorium. de regu. iur. in 6. cum multis si ergò debet fideiussori competere illud quod competit principali. Præterea videmus, quòd accessorium venit in concessione antecedentis. l. 3. §. qui habet supra, de seruit. rustic. prædio. & ibi Alexan. & voluit Bald. in l. quamuis. C. de fidicom. ergò concessum antecedenti, intelligitur esse concessum accessorio, & sic fideiussori. Præterea clarum est, quòd fideiussor non potest in plus obligari, quam principalis, l. græce. §. illud. infra, in hoc titu. §. fideiussores. instit. de fideius. & l. si vltra. C. eod. Sed si diceremus, quòd exceptio seu priuilegium concessum reo, non extenderetur ad fideiussorem videretur, quòd fideiussor esset in plus obligatus, quàm principalis: & sic contra illa iura. Item vltra præmissa pro hac parte facit optimè. Nam negari non potest, quòd debitor principalis & fideiussor eius, non concurrent vterque ipsorum pro eodem debito in obligatione: & hoc patet euidenter ad sensum. Quo stante, dico quòd exceptio seu priuilegium concessum principali, extenditur ad fideiussorem, etiam si dictæ exceptionis, seu priuilegij esset in-
286 capax fideiussor aliqua ratione, vel causa. † Nã quando simul in aliqua re concurrit inhabilis cum habili, ipse inhabilis sustentatur per habilem, & gaudet beneficio, seu priuilegio habili concesso: ita dixit tex. not. in l. si communem. supra, quemadmodũ seruitutes amit. & in l. si is qui duos. & ibi Bar. supra de lib. lega. & probatur etiam ex tex. not. in c. per tuas. extra. de arbi. vbi qualitas duorum laicorum per se inhabilium, habilitetur propter adiunctionem vnius clerici. Et facit etiã tex. not. in l. 1. §. si ver. in ver. commissa familia. supra, ad Syllæ. & voluit Abb. in c. ad audientiæ. extra. de præscrip. vbi dicit, quòd contra priuatum habentem rem communem, cum ecclesia Rom. currit solùm præscri-
287 ptio cẽtenaria: † & facit singulare dictũ Bal. & Ang. ibi post eum in l. si quis ex argentarijs. §. 1. supra, de eden. vbi dixit, quòd testis valdè dignus, & testis infamis insimul facti plenè probant. Quia integra fides vnius, supplet defectus alterius: & idẽ dixit Bal. in l. 1. in 3. col. C. de testam. & Sal. in l. bonæ fidei. in 15. col. C. de reb. credit. & Lud. Rom. in cons. suo 400. incip.

in

in casu,&c. in fin.pro quo facit, quod dixit Angel. in cons.suo 1. vbi dixit, quod pater est idoneus testis pro filio: quando dictum suum concordat cum dicto aliorum, quoniam integra fides vnius supplet defectus alterius. Et idem etiam dixit Paul.de Castr.in consi. suo 93.inci. Non sequendo,&c. in fin.& in cons. 140. incip. ad bene examinandum, in princ. & Lud. Ro. in cons.suo 485.incip. in casu, &c. & dom. Alexan.in cons.suo 56.incip.viso processu,in vltim.colum.in 2. volum.& in consil.24.incip. animaduersis his,& in 7. colum.in 2. volum, & idem videtur velle ipse Alexan. in consil.suo 21 incip.visa facti narratione, in 5.colum. & hanc partem tenet etiam Barba. in cap. testimonium in 25. char.in secunda colum. in sua rep. extr. de testib.

288 † Pro quibus etiam facit quod singulariter voluit Bald.in l.imperator. in 2.supra de stat.homin.in 4.col. versic.nota etiam,quod vilis persona vbi dicit, quod si duo notarij essent simul rogati de vno contractu,& vnus ipsorum esset priuatus officio tabellionatus: alter verò esset notarius authenticus,quod nihilominus valeret tale instrumentum propter illum notarium authenticum: quod dictum refert, & sequitur Barba. in repet.rub extr.de fid.instrumen.in vltim. colu vbi dicit etiam hoc voluisse Bald in d. l. si quis ex argentarijs. § cogentur quod etiam voluit Petr.de Ancha. in consil. suo 343. incip. prius de vitibus. Pro quib. etiam faciunt dicta per Salic. in l. 1. C. de his qui sibi ascrib. in testam.vbi infert ex verbis suis, quod licet in causa propria quis non possit esse notarius, & tale instrumentum non faciat fidem, si tamen testes appositi in instrumento illo, dicunt, & affirmant totum illud quod dicit illud instrumentum, quod tale instrumentum,quod tale instrumentum sustentabitur: quod est not. & faciunt not.verba Bald. in cap. 1. an remo. debe.testes in vs. feudorum.vbi singulariter loquitur. Item pro illo dicto Bald in d. l. imperator, vltra superius dicta facit secundum Barba. in d. repet. rubr. de fide instrum.quod not. Bald.in l. præscriptione.C. si contra ius, vel vtil. publ. & facit etiam secundum quod voluit Bald.in cap. 1.quibus mod. feud. amit in 4 colum. vbi dixit, quòd si duo fratres habent feudũ à domino, & vnus ipsorum viriliter defendit dominum in bello, alter verò frater aufugit, quòd contumacia, seu improbitas istius fugientis sustentatur, seu toleratur propter virilitatem alterius fratris,& sic nõ perdent feudum. pro quo ipse allegat text. secundum Dynus & Bartol. in l. si his, qui duos, suprà de liber. legat.

289 † Et adduci etiam potest gloss.not.in l.fin. Cod.de muner.& honor.non conti.lib. 10. quæ dixit quod socius omnium bonorum habet excusationem à muneribus propter personam socij. & facit quod voluit Abb.in cap.fin.de iure patro. vbi dixit quòd si laicus, & clericus sunt patroni vnius beneficij: quod tunc legatus de latere non poterit illud beneficium conferre dato quòd si esset clericus patronus, posset illud conferre: quòd etiam dicit tenuisse Fred.de Senis in cõs. suo 63 Et facit etiam quod voluit Bartol.in l.si emãcipa. C.de collat.& quod voluit Ludou. Roman. in l. arbitr.suprà qui satisda. cogant. vbi dicit, quòd licet ab arbitro iuris appelletur, vt voluit Bartol. in l.cum speciali. C. de iud.& in 1. constitut.Cod.& not. in l.si quis maior. C. de transact. tamen si cum tali arbitro iuris, iudicat alter, qui non sit arbiter iuris, non appellabitur, pro quibus omnibus faciunt dicta per Alexand. in consil. suo 460 in 6. colum quod incip. viso puncto, &c. vbi etiam alia plura circa hanc materiam adducit.

290 † Et facit quod voluit Iac. Butr.in l etiam, suprà, de probat. vbi dixit, quòd extraneus testis valde dignus cum dicto matris, plenè probant ætatem filij: quod etiam videtur ibi velle glo. & faciunt etiam d. per Bald. in cons.suo 271. incip. quædam mulier, &c. in fin.1.colum.in 5.volum. Pro quibus etiam faciunt dicta per Barbat.in consil suo 82. incip. viso puncto: formato in 1. char.in 3. volum. faciunt optimè quæ aliàs ego dixi in repet. mea l.fin.C.de probat.in 5. & 6.char.& quæ dixi in sing.meo. 189.incip.plura,& plura vbi omnino videas. Et faciunt etiam optimè dicta per do. Fel. vltra omnes in c.placuit.in 4. & 5. col. de præscript.& in c.tua nos circa fi. de simon.& in c.maleorum, & in c.Iudæi el. 2.de Iudæis, & in c.5.loco.in fi.extra,de probat.& sic ex supradictis satis patet, quod si aliquid conceditur vni, extenditur ad socium, licet inhabilis sit, & incapax de iure propter personam socij: ita ergo mihi videtur dicendum, quod securitas, exceptio, vel saluus conductus concessus reo principali, prosit etiã fideiussori ius socio in illa obligatione. Nec habent obstare iura primo loco allegata, dicentia quod priuilegia personalia non egrediunt personam. Quia respondeo hoc semper non esse verum: quia immo priuilegia etiam mere personalia sæpe extenduntur ad socium, vt clarè patet in dictis iuribus, & doctrinis allegatis,& etiam in illis ad quæ me retuli: & ideò remaneo in hac opinio quo securitas data principali debitori, prodest etiam fideiussori.

291 † Trigesimooctauò quæro, an fideiussor possit in plus obligari, quam obligatus sit principalis: & si se obligat plus, an valeat obligatio in quo dicat: quod non regulariter, vt est tex.in l Græcè.in §.illud, infrà in hoc tit.& in § fideiussores instit.eod. & in l.si vltra. C.eod. & vbiq; per doct.& habetur in l.sicut, infrà in hoc tit.& habetur per Alex in l.1.in §.si stipulanti, in 3.col.suprà de verb.oblig. hanc tamẽ regulam limita, & intellige eam esse veram quo ad sortem principalem: Secus autem, quod ad accessoria vt ad vsuras: & quo ad pœnam, nam potest fideiussor ad hoc obligari, vltra quam sit obligatus principalis Ita dicit glos. sing. in d.l.sicut,infrà, in hoc tit. & ibi Angel.& Imo. quam gl.ad hoc refert,& sequitur Alex.in d.l.Græcè.§ illud, & in l.hi qui, infrà, eo. in duabus apostil. & illam glos. etiam refert,& sequitur Bal.in l. si procu. in 5 q.Cod. mand & Ang.de Are.in § fideiussores in 3.col. instit. de fideiuss.& Ang.in l. ei qui infrà in hoc tit. & Ias. in l.2 § fin.in 2.col.supr.qui satisd.cog & idem etiã Bar. in l.centum Capuæ, in 2.col. suprà de eo quod certo loco,& Paul.de Castr.in d.l.2.§ fi.suprà qui satisd cogan.& Bald.in l.si testamento.§.si.infra in hoc tit. Limita etiam hanc regulam, vt non valeat obligatio fideiussoris in plus, quam principalis, hoc est verum, nisi fideiussor apponat iuramentum in tali fideiussione: quia tunc valet obligatio: si non tanquam fideiussoria, saltem vt ipse fideiussor habeatur pro principali ita dixit Bar in l.si quis pro eo in prin.in pe. col.infrà, eo.quod dictum refert,& sequitur Ang. de Aret. in §. fideiussores,in fin.instit.de fideius. & Corse. in repet. rub.extra de iureiur.in 35.priuilegio iuramenti,& idẽ dicit Ang & Ioan.de Imola tacito Bar.in l.hi qui.infrà eo. tit. Et voluit Ludouicus Romanus in l. 1. §. si quis ita, suprà, de verborum obligat.& canon. in cap. cum contingat.de iureiura.,& Alex. in cons. suo 376. incip.in causa executionis, &c. in vltima columna, in fin.

292 † Item scias quod licet fideiussor non possit in plus obligari, quàm principalis: tamen potest obligari pro illo, qui est prohibitus obligari per statutum. Ita dixit Alexand.in l. Marcellus, infrà, hoc tit. Et dicit quod hoc voluit Bald.in l. 1.infrà, in hoc tit. Et Cy. in l decretam. C quod cum eo. sed errat, quia nulla est lex.Cod quod cum eo nec.ff eo. tit. quæ incipiat decretum,& idem dixit Bald.in repertor suo, in vers. fideiussor.in 3.col. in versic. an fideiussor intercedens, &c. Item Fideiussor potest obligari suo maiori pœna, quam principalis, secundum Bald.in leg qui crimen. in 9.quæstio.Cod.qui accus.non poss. quem refert, & sequi-

sequitur Alex. in l. si quis reum infrà, de custo. reo. vbi dicit, quòd pro hoc videtur ibi casus: pro quo fecit gl. in d. l. sicut infra, eodem. & quæ superius dixi.

293 † Item fideiussor potest se obligare sub guarentigia, licèt principalis non sit obligatus eodem modo sub guarentigia. Ita dixit Bartol. in l. hi qui. in 3. columna in ver. quæro, pone, &c. infra. in hoc titul. de qua materia vide etiam Alexand. in d. l. hi qui. & in l. fideiussor. infra, eo. vbi dicit, quod fideiussor taliter obligatus potest petere à principali, quòd eum liberet ab obligatione antequam conueniatur, quod est not. in practica. Item scias etiam, quòd fideiussor pupilli, qui compromittit sine tutoris authoritate tenetur ad pœnam, ad quam pupillus non tenetur. Ita no. dixit Specul. in titu. de compe. iudi. ad. in §. 1. in 17. colum. versicu. sed pone, clericus allegat in ar. l. si pupillus supra, de arbi.

294 † Scias postremò circa hanc materiam, quòd licet fideiussor regulariter non possit in plus obligari, quam sit principalis obligatus, vt in dictis iuribus superius allegatis, tamen potest efficacius obligari. Ite probatur in l. si pupillus supra, de verb. oblig. & habetur in l. si vltra. & ibi Bald. C. eod. de fideiuss. & in d. l. Græce §. illud infra, eo. & scias etiam quòd licèt regulariter, vt dixi, fideiussor non possit obligari in plus quam principalis, potest tamen obligari ad æstimationem damni, vel interesse. textus est no. in l. stipulatus. in §. opus, infra. in hoc tit. & in l. iam tamen. §. in hac. stipulatione. infra, iudi. solui. ita dixit Bald. in reperto. suo. in verbo. fideiussor. in 2. colum. in pe. ver. de quo etiam per Bar. in l. si ita fideiussorem, infra in hoc tit. & per docto. in l. 2. supra, si cer. pet. & in d. l. his qui. infra, in hoc tit.

295 † Trigesimonono quæro, an fideiussor possit petere à principali, vt eum eximat ab obligatione fideiussoria: in quo dicendum videtur, quòd non, per regulam illam quæ habet, quòd quæ ab initio sunt voluntatis, ex postfacto sunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. & in l. 2. C. quando lice. ab empt. disce. cum si. hoc tamen fallit in pluribus casibus, in quibus fideiussor potest petere se eximi ab obligatione. Quos casus sub diuersis terminis posui satis laté. supra, in quæst. vbi quæsiui an fideiussor possit agere contra principalem antequam soluat, &c. Nam in illis casibus in quibus potest agere contra principalem antequam soluat, in illis potest petere se eximi ab obligatione: & ideò, vt non conteram tempus in vanum, & ne replicem idem per idem, refero me ad ea, quæ dixi ibi. Et vide Ludo. Roman. in singul. suo. 100. incip. quæro à te, &c. & Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de iud. in §. 1. in pen. col. in addit. incip. hic nota, quod cùm lex illa, &c. vbi dicunt, quod fideiussor si vult ire ad studium, potest cogere creditorem ad subrogandum alium fideiussorem in locum suum, quod multum not. Lud. Rom. in d. suo sing.

296 † Quadragesimò quæro, an ille qui tenetur dare fideiussorem. dando pignora liberetur: in quo videtur dicendum, quòd sic, etiam inuito creditore: ita tenet glos. in l. 1. & ibi Doct. supra, qui satisdare cogantur. & glo. in l. prætoria la 3. infrà, de præto. stipu. & gl. in autheo. de exhiben. reis. in §. suscepto. & ita tenet Bart. & communiter alij in d. l. 1. & idem tenet Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de pignor. super rub. & Cyn. Bald. & alij in l. 1. C. de procu. & Io. And. in addi. Spec. in titu. de satisda. §. dicto. circa prin. & pro hac parte facit ra-

297 tio, videlicet quia † melius est pignori incumbere, quàm in personam agere. l. plus cautionis. infra, de reg. iur. & furti. institut. de obliga. quæ ex delicto nascuntur, & voluit Barto. in l. in eod. §. 1. infra, de regul. iur. & facit text. in c. vt pridem. 2. 3. quæstion. vltim. in contrarium tamen allegatur text. in authentice offeratur: & ibi gloss. Codic. de lit. contestat. quod etiam tenuit Iac. But. Salic. & Flo. in d. l. 1. Cod. de procurat. & Ful. & Ludo. Roma. & Alexan. in d. l. 1. supra, qui satisda. cogan. & mouentur, quia si aliquis promisisset dare fideiussorem expressè, non posset tunc inuito creditore dare pignore, quia aliud pro alio, inuito creditore, dari non potest, etiam si melior conditio offeratur: vt in §. præterea. institu. de actio. & in l. fi. supra, de vsu, & habita. & pro hoc facit etiam ratio. Nam labor & periculum imminet in custodiendis pignoribus: &

298 si pignora deteriorantur, vel deuastentur, † creditor qui ea habuit penès, se tenetur illa emendare. l. quemadmodum §. penul. supra ad l. Aquil. per quem text. di-

299 cunt Doct. quòd † Iudæus tenetur ad emendationem damni dati in pignoribus à tineis, vel alio mod. quod etiam voluit Flo. de sancto Petr. in d. l. quemadmodum. in d. §. pen. & do. Abb. in consi. suo 82 incip. illud de iure. quæritur, &c. in 2. vol. & Ias. in l. 1. in 4. colum. supra, qui satisdar. cogen. & Bald. in l. quæ fortuitis. in 8. colum. C. de pignor. actio. vbi dicit, quòd fœnerator qui res pignoratas minus diligenter excussit è tineis, est in leui culpa: & per consequens tenetur per regulam l. si vt certo §. nunc videndum. supra, commodati. & addit Iaso. in d. l. 1. in 4. colum. supra, qui satisd. coga. circa hanc materiam tex. in l. quæsitum & ibi Bar. supra, de distr. pignor. vbi dicit, quòd ille lex est multum not. ad hoc, videlicet quando creditor vendidit pignus ex conuentione partium, vel ex concessione legis, vel statuti, quòd tunc non potest consequi precium ab emptore, quia aufugit, nihilominus debitor remanet sibi obligatus. Item circa prædictam quæstionem dicit Ias. vbi supra, quòd quando quis promisisset, seu teneretur simpliciter satisdare, posset tunc dare fideiussores. vel pignora per gloss. ibi. in d. l. 1. & de supradicta quæstio. videlicet, An ille qui tenetur satisdare, per dationem pignorum liberetur, vide Alexan. in d. l. prætoria. la 3. infra, de præto. stipu. vbi concordat iura, quæ sunt contraria. in d. quæstio. vt supra vidimus. & ibi etiam ponit post Barto. quòd quis promisit cauere simpliciter, ad quid teneatur: & similiter quando promisit idoneè cauere ad quid teneatur. tunc vide ibi.

300 † Sed dubitari potest, quid in illo qui in instrumento promittit alicui puta Titio, facere eum securum: An tunc teneatur ibi dare fideiussorem, vel pignora, & non sufficiat, si velit cauere, & se obligare per instrumentum? in quo dicas, quòd non sufficit, velle se obligare per instrumentum, secundum Docto. in l. 1. supra, qui satisd. cog. vbi dixit Alber. de Rosar. quod si in instrumento pars promittit facere aliquem securum ad consilium sapientis, quod sapiens non potest ordinare de nuda promissione, sed debet facere, quòd dentur fideiussores, vel pignora. Pro quo est tex. in l. prætor ait. in §. deinde. in ver. hoc interdictum. supra, de ope. no. nun. & facit l. si Titius. in fin. supra, ad ad Trebel. Contrarium tamen tenent Doct. in d. l. 1. supra, qui satisd. cogan. vbi dicunt, quod ille qui promittit aliquem facere securum, tenetur solum per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores, nec pignora. Ad quod Ias. ibi in 3. col. alleg. text. in l. 1 §. communes: & ibi Bar. in fin. supra, de præto. stipul. & glo. in l. si mandato Titij. §. fin. supra, mandati. & Specu. in tit. de empt. & vend. §. 1. in vers. sed si instrumento. & Bal. in l. sententiam. C. de execu. rei iudi. hanc tamen conclusionem limitat ipse Ias. vbi supra, tribus modis: Primò, nisi quis anteà se obligasset per instrumentum, & posteà promitteret facere securum, quia tunc ista secunda promissio si intelligeretur de nuda cautione verbali, esset superflua. l. qui bis idem. supra, de verbor. oblig. & nihil operaretur contra l. si quando supra, de leg. 1. & ideò tunc intelligeretur mediantibus fideiussoribus, vel pignoribus secundum Ang. Paul. de Cast. & Alex. ibidem. & Lud. Rom. in d. §. deinde & dicit, quod ita sunt intelligenda iura allegata in oppositum. Secundò limitat, nisi promisisset

plene

plenè vel idoneè fabere securum, quia tunc non sufficenet velle cauere, & se obligare instrumentum, secundum glo. in d. l. si mandato. l. iuij. in §. si. & Albe. & alios in d. l. 1. supra. qui satisd. cog. & Bar. in l. prætoriæ stipu. circa. fi. infra. de prætor. stipu. de quo per ipsum Ias. in d. l. sancimus. il erum limitat, quando promittens esset forensis, ita quòd verisimiliter posset suspicari de eius fuga, secundũ Paul. de Cast. & Alex. ibi qui allegant gl. in §. susceptores auth. de exhib. reis. Ita dicit Ias. in d. l. 1. supra, qui satisd. cog. & ibi etiã refert Albe. de Rosa. ibi dicentẽ, quòd in d. q. considerandũ est in qua materia proferantur illa verba, securum

301 facere. † Nã verba in dubio, debent intelligi secũdũ naturã actus super quo interponuntur: & debent impropriari, & largè & improprijè accipi, vt intelligatur secundum naturam actus l. si vno. in prin. supra, loca. l. insulam: & ibi Doct. supra, de præscri. verbis. l. si olei, C. loca. vbi glo. Bar & alij c. intelligentia, de verb. sig. vnde secundũ eum si hæc verba proferantur in prætorijs stipulationibus; quia illæ regulariter solam nudam cautionem requirunt, verba, securum facere, intelligerentur de nuda cautione. Si autem essemus in stipulationibus iudicialibus, quæ requirunt fideiussores, vel pignora vt habetur in l. 1. infra de præto. stipu. & in l. si de diuisione stipu. in prin. secus esset. Si autem sumus in contractibus, tunc aut sumus in tali contractu, de cuius natura est, quòd veniat præstatio fideiussorum, vel pignorum, vt in contractu emptionis, quando euictio imminet in limitatione contractus, vt in l. post cõtractum. C. de euict. & tunc illa verba eo modo intelligentur: alias autẽ regulariter in contractibus illa verba intelligerentur de nuda cautione, seu obligatione per instrumentum, cum illa limitatione, quam dixi supra, videlicet nisi omnino ante debitor esset p instrumentum obligatus. Ita dixit Albe. de Rosa in d. l. 1. supra, qui satisd. cog. relatus à Iaso. ibidem in 3. colum. Ego autem circa illam primam limitationem datam à Doct. ibi, videlicet, quòd promittens facere securum, tenetur solum per stipulationem promittere, non aũt dare fideiussores, vel pignora: quod est verũ, nisi anteà se obligasset per instrumentũ, & posteà promitteret facere securũ, quia tunc nõ intelligitur de nuda cautione: aliàs ista secunda promissio nihil operaretur per l. qui bis idem supra, de ver. obl. & sic esset contra l. si quando. cum si. supra, de leg. 1.

302 † Addo quòd pro hac limitatione facit optimè: Nam statutum continens id quod ius commune, debet operari aliquid vltra ius commune, ne frustra emanarit tale statutum, gl. est. no. in authent. de exhiben. reis in §. quia verò. quam ibi summè not. Angel. ad hoc, quòd licèt victus non debeat condemnari in expensis, quando habuit iustam causam litigandi, vt habetur in l. qui solidum. §. etiam supra de leg. 2. & in l. eum quem temerè. supra, de iudi. & in l. properandũ. § sin autem. C. de iudi. & in c. finem litibus. de dolo, & contu. cum si. tamen hoc fallit, nisi extet statutum in loco vbi litigatur, quòd victus victori condemnetur in expensis: quia isto casu etiam si habuerit iustam causam litigandi, tamen condemnabitur in expensis, vt statutum aliquid operetur vltra ius commune & illam glos. etiam refert, & sequitur Alex. in consil. suo 257. incip. viso processu. in fi. & in cons. 183. incipien. viso puncto. in fi. verbis. in 5 vol. & do. Franc. de Cre. in no. suo 130. habens iustam causam. & Angel. in l. non solum. supra, de rei vend. Pro qua glos. faciunt optimè dicta per Alex. in l. 1. C. de thesau. lib. 10. in suis apostil. ad Bar.

303 Item pro dicta limitatione facit etiam, quòd voluit d. Ant. in c. 1. in 3. colum. extra, de rescript. vbi dicit, quod ille cui concessum est per rescriptum, seu priuilegium, quod possit appellare, quo ad hoc, vt tale rescriptum, seu priuilegium aliquid operetur vltra ius commune, quòd poterit tertio appellare: quod est singulariter notandum, quia aliàs si nihil operaretur vltra ius commune, diceretur ius commune, non statutum, vt dixit Bald. in l. 3. in fi. supra, de lega. 1. de quo etiam per Angel. & Imol. in l. stipulatio. ver. nisi. supra, de verbor. oblig. & per Bartol. in l. 1. supra, ad l. fal. & per do. Alexand. in d. l. 1. C. de thesau. lib. 10. in suis apostil. ad Barto. & per glos. in c. 1. de consti. in 6. & per Barto. in l. 4. § præterea. in 3. colum. supra, de dam. infect.

304 † Et facit etiam ad prædicta, quod voluit Bald. in l. 2. in vlt. colum. C. quomodo, & quando iud. vbi dixit, quòd si statutum dicit quem debere ter citari, quòd operatur, vt non sufficiat vnica citatio pro omnibus, vt aliquid addat iuri communi. Et idem dixit Bald. in c. 1. de natu. ves. qui contu. est, & in l. non sunt liberi. supra, de sta. homi. quem refert, & sequitur do. Feli. in rubric. extra. de præscrip. in 2. colum. vbi videas, & facit interea quæ ego dixi in l. patre, vel marito. in 6. & 7. colum. infra, de quæstio. Item vltra prædicta pro dicta limitatione facit. Nam licèt ad hoc, vt quis cadat in pœnam, non faciendo, requiratur monitio, vt dixi latè in l. vnius in § cognitionum, in 1. colum. infra, de quæstionibus: tamen quando quis promittit vel obligatus est ad aliquid faciendum, ex particulari obligatione, & etiam statutum arctat eum ad illud faciendum, tunc vt statutum aliquid operetur, tenetur illud facere sine monitione: aliàs cadit in pœnam. Ita dicit Fred. de Senis in cons. suo 104. incip. quod non fecit residentiam, quem sequitur do. Ang. & Abb. in cap. quoniam frequenter, in § porrò. extra. vt lit. nõ contest. in 6 colum. & Socin. in consil. suo 135. incip. profectò, &c. tene menti prædicta ad corroborationem dictæ limitationis.

305 † Vlterius circa materiam huius principalis quæstionis potest etiam quæri, an ille qui dat pignora, vel fideiussorem, dicatur satisfacere obligationi: de quo vide Iasin. in l. 1. in vno a. supra, qui satisd. cogan. & dom. in c. cum in cap. ad hæc. de senten. excommuni. Item vide etiam Bald. in l. sancimus. in 1. colum. C. de verbor. signific. vbi ponit appellationem cautionis, de qua intelligatur, dic vt ibi.

306 † Quæri etiam potest in hac materia, si debitor dedit pignora creditori, nunc autem vult dare fideiussores, & repetere pignora, an possit hoc facere inuito creditore, in quo dicas, quod non. Ita dixit glo. nota. in §. suspecto. in gloss. magna circa medium, in auth. de exhibendis reis.

307 † Quæro modò vlterius, & sic quadragesimoprimò, an fil. fam. possit esse fideiussor, in quo dicas, quòd sic, si est legitimæ ætatis. vt in l. nulla. & in l. si ex alio. C. quòd cum eo. & maximè pro patre, vt in fin. fami. & ibi Bal. C. de fideiusso. & in l. a §. & filius supra, qui satis. cogan. Et idem dicas esse pro extraneo, cum in omnibus tanquam paterfamilias obligetur, vt in l. fi. supra, de actio. oblig. & in l. tam ex contractibus. supra, de iudi. & in l. si dubitetur. § fi. fam. infra, in hoc titu. & idem est etiam econtra: quia pater potest fideiubere pro filio, & dominus pro seruo, vt in l. si mandator. C. quòd cum eod. Sed contra prædicta videtur facere tex. in l. 2. §. 1. supra, qui satisd. cog. vbi dicitur, quod ille qui non potest agere, non potest fideiubere: & si fideiubet, fideiussio est nulla: Sed fil. fa. non potest agere in iudicio sine consensu patris, vt in l. cum non solum. §. necessitate. C. de bo. quæ lib. ergò filiusfa. nõ poterit esse fideiussor. Dicas quòd d. l. 2. supr. qui satis. cog. non loquitur in fi. fa. sed loquitur solum in seruo, vt ibi dicit gl. penitus est exclusus à limine iudicij: nõ autem in fil. fa. qui in aliquibus potest esse in iudicio, vt ponunt doct. in d. §. necessitate. & in l. si filiusfa. supra, de verb. obli. Item contra iura dicentia, quòd filiusfa. potest esse fideiussor pro patre, vt in d. l. fi. fam. C. eo. & in d. l. si dubitetur. §. fil. fam. infra, eo. & in d. l. a §. & filius, supra, qui satis. cog. facit. nam obligatio principalis, &

lis accessoria, non potest concurrere in eadem persona, vt in l. generaliter, infrà, eod.

308 † Sed pater, & filius censetur vna, & eadem persona vt in l. fi. C. de impu. & alijs substitut. & c. contradicemus. §. hac authoritate. 35. q. 3. ergo filius non poterit esse fideiussor pro patre. Sed dicas quod illa regula, quod pater, & filius censeatur vna, & eadẽ persona, est vera quo ad quid, non autem quo ad omnia: ita dixit Bar. in d. l. si dubitetur. §. si fa. de qua regula, ꝙ pater & filius cẽseantur vna, & eadẽ persona plura not. ponit do. Felin. in c. afferte, extra, de præsumpt. in ver. no. 2 &c. ibi, dare &c. & Bal. in ca. 1 in fi. in prin. quibus modis feu. amitti potest, & dixi ego in l. inauditum. in 3. col. infra, ad l. Cor. de sic. & de hac quæstione, an fil. fa. possit esse fideiussor, vide Dy. in cons. suo 33. incip. quæst. talis est quædam nomine. C. &c. vbi etiam ipse dicit, quod quando filiusfamilias publicè agit, & contrahit tanquam paterfamilias, quod tunc tanquam paterfamilias debet obligari, alleg. leg. 3. suprà ad Macedo. & allegat rationem, dicens quod communis opinio veritati æquipollet, vt in leg. Barbarius Philippus. suprà, de officio. præto. & de suppel. leg. l. terla. & l. prima. Co. l. de testam. & in l. si arbiter. C. de senten. quod est nota in materia ista: & etiam ad materiam dictæ l. cum non solum. §. necessitate. C. de bon. quæ libe.

309 † Quadragesimosecundò quæro, an clericus possit esse fideiussor in quo respondeo, quod clericus non debet esse fideiussor, vt dicit text. & in cap te. quidem 11 quæst. 1. & in c. 1. extra. de fideiuss. & habetur in c. non satis 86. dist. & in l. curiales. C. loca. attamen si clericus pro aliquo fideiubet: valet fideiussio text ex in c. peruenit, & in c. constitutus, extra. de fideiuss. & ibi doct.

310 † Pro quo facit regula illa quæ dicit, quod multa de iure fieri non debent, quæ tamen facta tenent, vt habetur in l. 1. supra, de ferijs, & in l. 1. §. biduum. infra, quando appell. sit & in l. legatorum, in §. ad tempus, supra, de interdic. & releg. & in l. si pupillorum, in §. si prætor, supra, de rebus eorum. Pro qua regula facit tex. in l. fi. C. de anna exceptio. vbi patet, quod licèt libellus generalis possit respui seu reijci, tamen si ad illum respondeatur, tenet responsio, & iudicium super illo fundatum: quod etiam voluit Innoc. in c. fi. de libel. & obla. & facit tex. in c. 1. de accus. in 6. vbi dicitur, quod licet parti competat exceptio contra inquisitionem contra ipsum formatam, tamẽ si illa prætermissa, respõdet tali inquisitioni, facit sibi præiudiciũ pro quo faciunt dicta per Innoc. in c. qualiter, & quãdo. el. 2. de accusat, & faciunt dicta per Abba. in cons. suo 18. incip. in causa seu cõtrouersia teneatur in 2. col. in 2. vol. vbi dixit, ꝙ licèt quis non teneatur respõdere positionibus ex aliqua causa, tamen si talib. positionibus respondet, sibi præiudicat: & ibi adducit plura iura, & doctrinas, de quibus ibi per eum. Ita in proposito dico quòd licèt clericus non debeat fideiubere, tamen si fideiubet, valet, & tenet eius fideiussio.

Sed modò operæprecium est quærere circa hãc materiam clerici de alia quæstione: videlicet.

311 † Pone, aliquis laicus fideiussit pro clerico, an talis fideiussor possit conueniri coram iudice laico: in quo Specula. in titul. de competen. iudi. ad. dicit, videri dicendum quod sic. Nam dantur fideiussores, vt melius cautum sit creditoribus: vt supra, qui satisdare cogan. l. 1. & 2. hinc est quòd si pupillus sine tutoris authoritate compromittit, & fideiussorem præstiterit, peti potest pœnam à fideiussore, ad quam aliàs pupillus non teneretur, nisi fideiussorem præstitisset, argument. supra, de arbitr. l. si pupillus. Præterea dicit, quod iste creditor secutus fuit personam fideiussoris, & non clerici, cum quo non erat aliàs contracturus: vt capitu. si tutor, vel curator inter. l. si creditor. Item dicit, quod hoc est personale priuilegium: vnde personam non egreditur. C. de excusatio. mul. sordidorum. Sed argu. contra, quia exceptio quæ competit principali, competit fideiussori. Item non intelligitur obligatus, penitus esse exclusus à l. mitte iudicij in duriorem causam, quam principalis. l. græcè. in §. si quis infra, in hoc tit. & contra l. data est vnde videtur quod non valeat. 10. dist. videt. C. de leg. t. nõ dubium. Sed prius dictum, verius est, quoniam personales exceptiones ad alios non transferuntur: vt supra, de exceptio. l. exceptiones primo respõso reales verò, sic: vt ibi. Ita formaliter dixit Spec. in d. tit. de compe. iudi. ad. in § 1. in 17. col. in vers. sed pone, clericus, &c. Et idem tenet ibi Bal. in addi, vbi etiam subdit, quod si clericus fideiubet pro laico, tunc sententia iudicis secularis non mittetur executioni contra clericum fideiussorem. Et dicit quòd lex fina. C de vsu rei iudi. intelligitur, quando reus, & fideiussor sint eiusdem fori, vel quando fideiussor potest prorogare iurisdictionem: sed hoc non potest facere clericus, vt ibi per Spe. ergò talis sententia non poterit mitti executioni contra clericum fideiussorem: & de supradicta quæstione vide Bal. in rubr. C de priuile dotis in fine. & Lud. Ro. in sing. suo 943. incip. nunquid fideiussor clerici. & docto. in l. si reus. infra, iudi. sol. & in l. sed & si restituatur. supra, de iudi. & refert Lud. Roma. in d. suo singu. se consuluisse in d. q. Et vide quæ dixi. supra, in illa quæstio. An exceptio quæ competit principali, competat fideiussori: vbi plura sunt quæ faciunt ad hanc materiam, quæ non refero breuitatis causa.

312 † Quadragesimotertiò quæro, an fideiussor gratis liberatus a creditore, repetat à principali: in quo dico distinguendum esse hoc modo, videlicet, aut fideiussor fuit liberatus simpliciter à creditore, aut fuit liberatus, quia extraneus soluit pro fideiussore, & hoc ei donauit. Primo casu est distinguendum. Nam si creditor liberauit gratis fideiussorem, tunc aut eum liberauit remunerationis gratia, & tunc fideiussor potest repetere à principali: aut eum liberauit per simplicem donationem, & tunc non repetit. Secundo casu, quando aliquis extraneus soluit pro fideiussore. & hoc ei donauit, tunc similiter fideiussor non potest repetere, ita omnia probantur in l. si verò non remunerandi. in princip. & in §. Marcellus. supra, manda. & ibi docto. assignant rationem harum decisionum multum ponderantes factum remunerationes gratia: quod factum non est, nec dicit propriè donatio, cum iam præcedat tacita obligatio saltem ad antidora: iuxta ea quæ habentur in l. sed si lego. in §. consuluit. supra, de pet. hæredi. & talis actus remuneratorius, est quandoque magnæ importantiæ, & effectus, vt dicunt docto. in § consuluit, de quo remuneratorio multa ponit Iaso. in l. ex hoc iure in 12. colum. cum 4. colum. ibi sequenti supra, de insti. & iur. vbi ponit multa singularia dicta in tali materia: quem omninò vide. De qua materia vide etiam eundem Iaso. in l. si pater puellæ. Cod. de inoffi. testa. post Cyn. ibi & vide Cæpo. in caute. sua 113. incip. donatio. & Iaso. in l. stipulatus fuerim. in §. cum stipulamur in 2. colum. supra, de verb. obli. & dom. Philip. Decium in consilio suo 164. incipien diligenter. in 2. colum. & Lud. Roma. in consilio suo 310. incipien. in causa, &c. & Alex in cons. 55. incip. consideratis verbis in 1. volu. & in eodem volu. in consi. 101. incip. visis instrumentis, &c. in 7 col. & Oldra. in consi. 126. incip. quidam episcopus & Pet de Anch. in consi. suo 248. incip. dubium facit, &c. & Soci. in cons. suo 95. incipien. circa primam, etc. in 1. col. et in cons. 66. incip. frustrà, etc. in 2. col. et Ias. in l. petens in 7. col. versi. 3. nota. C. de pactis. et quæ ego dixi in singu. meo. 50. incip. donatio etc. circa prædictam quæstionem, an fideiussor [illegible] liberatus à creditore repetat à principali. [illegible] in simili, et in argum. quod volui [illegible] elegante in §.

qui reprobos.in 1 gl.post me.suprà,de pignora.actio,
& dicta per Ias.in §.actionum.in 16.colum.in ver.iuxta
supradictam materiam, &c. insti. de action. & vide
gloss.not.in l cum quidam.Cod.de fruct.& lit. expen.
de qua dixi in l.pater vel marito.in 12. colu. infrà. de
313 quæstion. † & vide etiam. Pau. de Cast. in l.stipulatus.
infra,in hoc ti.vbi dixit,quòd si aliquis aduocatus
agitauit causam propriã,& pro ipso allegauit, & obtinuit,
quòd non potest in condemnatione expensarũ
petere salarium aduocati postquam aduocatum non
habuit nisi seipsum,pro quo facit secundũ eum l.habitatores.
suprà,loca.subdit tamen quod si propter hoc
ipse perdidit lucrum alterius aduocationis, quod poterit
illud petere tanquam interesse. Ad quod allegat
Spe.in tit.de expensis.in §.postremò,ver.quid si actor.
& versi.seq.de quo etiam dixi in d.l. pater vel marito.
in 12.col.de quæstio.& cum ista quæst.43. fraternizat
alia quæstio,videlicet,an liberato principali, sit liberatus
fideiussor,& econtra: de qua vide Io. de Imo. in
consi. suo 12.incip.viso quodam,&c.ante fin.& Bart.
in l.adulter.§.1.suprà,de adul,& in l.aduersus. suprà,
de arbit.& in l.qui iurasse.§.à fideiussore.suprà, de iureiu.
& in l.si.§.si.eo.tit.& Pau. de Cast.in l. si cum testamento.
§.si. suprà, de excep.rei iudic.

314 † Quadragesimoquartò quæro, quid importet fideiussio
indemnitatis, & ad quid obligetur talis fideiussor:
in quo primò scias, quod ille qui promittit aliquem
conseruare indemnem, qui dicit fideiussor indemnitatis,
talis non potest conueniri antequam principalis,
etiam si renunciat beneficio de fideiussoribus
secundum Bartol in l.1.C.de conuenien.fisci.debito.
lib.10.& in l.quæro.suprà,loca.& ibi Rapha. Fulg. &
Bald.in l.1.Cod.de reuo. his quæ in frau. alie. sunt. &
Sal.in l.1.in vlti.colum.C.quod cum eo.& in l.1.de fideiussori.
tuto. & in l. 1. C. si mater indem. promissa,
& sic habes differentiam inter simplicem fideiossorẽ,
& fideiussorem indemnitatis. Nam primus potest renunciare
beneficio fideiussorum:& tunc poterit conueniri
ante principalem. Secundus autem, dato quod
renunciauerit, tamen non poterit conueniri antequã
principalis. Item alia est etiam differentia inter eos;
nam simplex fideiussor debet opponere de beneficio
excussionis ante litem contest. aliàs lite contest. non
poterit amplius opponere dictam exceptionem excussionis:
quia illa exceptio est dilatoria. ita dixit Cy.
Bald.& Salice.in l.exceptionem.Cod.de probatio. &
Salicet.in l.2.C.communi diuidun. & in authent. hoc
si debitor.in penulti.q.C. de pigno. & Paul. de Castr.
in l.10 suprà, de verbo.obligat. & est de mente Bar.
in l.3.suprà,de excep. non autem. sic est in fideiussore
indemnitatis, quia talis fideiussor poterit opponere
talem exceptionem post lit. contest. quia illud est ex
natura promissionis seu conuentionis:ita dixit Bald.
in c.ex rescripto.de iureiur.illud tamen,quod fideiussor
indemnitatis nõ possit conueniri antequam principalis,
limita, nisi talis fideiussor in tali fideiussione
apposuisset iuramentum: quia tunc posset conueniri
non excusso principali.ita dixit Bald.in d.c.ex rescripto:
quẽ refert,& sequitur Alexand. in consi suo 259.
incip in causa excussionis motæ contra Bartholomeũ
&c. in vlti col. licèt ipse Alexand. repræhendat illud
dictum Bal.in l.si ego.in 7.col.suprà,si cer pet. de quo
latius per Ias.ibi, in 2.colu.vbi prædicta in hac materia
fideiussoris indemnitatis adducit aliqua singularia
addendo, vt ibi per eum: de quo etiam vide eundem
Ias.in l.stipulatus.§.possum.ante fin suprà,de verbur.
obligat.& Bald.in l.si pro ea.in 12 quæst.C mandati.
& in l.2. circa me. de sentent. quæ sine cer.quanti.
& in rub Cod de verbo. signif. in 7. quæstion. & do.
Fran.de Aret.in l.si quis ab alio.§.fin.suprà, de reindi.
& Alexan.in leg.Modestinus.infrà,de solutio. scias
etiam in hac materia, quod promissio indemnitatis
315 operatur, alium effectum. † Nam facit valere illud
quod aliàs non valeret: nam mulier non potest fideiubere
pro alio,vt in toto tit.suprà, & C. ad Velleia. &
etiam habetur in tit. mandati. si tamen mulieri promittitur
indemnitas, non cum simplici promissione,
sed cum traditione pecuniæ,valet talis eius fideiussio.
ita dixit tex.sing in l. si mulieri dederim.suprà, ad Velleia.
quem text.ad hoc dixit autem Ang. in l. 1.§. si.suprà,
de pig.& idem per illum text. dixit Bal. in l.1.in
prin.C.ad Velleia.& d.Alex.in l.1.C.de conuen.fisci.
debitor lib.10.in apostil ad Bar. Item etiam scias, quod
fideiussionis natura est, quod seruetur indemnis fideiussor,
etia si hoc non sit sibi promissum expresse: quia
hoc inest tacitè,secundum Bal.in l. constitutionibus.
C. de vsuris. ad quod allegat tex. quem dicit singula.
in c.peruenit.extra.de fideiusso. scias etiam quod ille qui
promittit indemnitatem, mota lite contra eum cui
promisit, cognitur suscipere iudicium in se. ita dicit
Bart.in l.pater.in prin.suprà. de dote prælega. quod
dicit non esse aliqi.& idem dixit Alexand. in l. quæro
316 in princip.suprà,locati.† & adde etiam in hac materia
de indemnitatis,Bar in l.si quis vxori. in §. si fugitiuum.
infrà, de furtis. vbi dixit quod ille qui dederit
aliquid vel promiserit iudici, vt ferat sententiam pro
eo,quod talis incidit in pœnã falsi.vt infrà ad l. Corne
de fal.l.1.§.2.attamen dicit Bar. quod istud debet
intelligi quando promittitur iudici aliquid, per quod
sibi aliquid acquiritur: sed si promittatur sibi tantum
defensio de conseruando eum indemnem,tunc non
incidit in crimine falsi: ad quod allegat text.& dicit,
quod ita debet intelligi l.1.& 2.supra,de calumniato
317 ribus † Item scias,quod si aliquis mandat delictum
committi, & promittit mandatario de conseruando
eum indemnem, quod talis promissio nõ valet, & ipse
promittens non obligatur:ita dixit Bar.in l.si à reo.in
§. illud quod vulgo. infrà. in hoc tit. & ideò dicit hoc
esse not.pro syndicis communitatum, qui ad petitionem
aliquorum petentium nõ denunciant maleficia,
& recipiunt promissiones de indemnitate, quod tales
promissiones non valent: & sic in alijs delictis committendis
dicendum est,vt habetur per Nico.de Neapo.
in l.1.§.nunc tractandum suprà,de tute & rationi.
distra.& per gl.nota.in l.quoniam mulcta.C.ad l. Iul.
de vi.pub.in ver.supplicium.& per Inno.in c. sicut.el
2.de iureiuran.& per Cardi in cle.2.in 3.q. de re iudi.
& per Bald. in marga. in verbo, opem, vbi admonet
præstantes opem bello iniusto,quia non possunt petere
expensas,nec damna, licèt eis fuerit facta promissio
indemnitatis,de quo etiam per Baldum in l.obseruare.
in §.proficisci,in 9. q. suprà de offic. proconsul.
& si permittatur indemnitas iudici,si ferat talem sententiam
tali modo,an valeat talis promissio,& alia in
hac materia vide per dom. Paridem de puteo in suo
tract.syndica.in 34.char.in secunda col. vers.an si tẽpore,
&c. & vide quæ dixi. suprà. proximè.

318 † Quadragesimoquintò quæro: pone, aliquis fideiubet
pro aliquo sine expressione alicuius causæ, an
talis fideiussio valeat. In quo videtur dicendum, quod
non,quia promissio sine causa, est inualida: & similiter
obligatio sine causa, est inualida: & est text. in c.
si cautio.de fide instr.& in l.cum de indebito.in §. fin.
supra de probat.& voluit glo in l. instrumenta. C. de
prob.& in l.generaliter. C.de non nu.pec. & Bar. in l.
nuda.C.de donat.& Sal.in l.1. C. de edendo. & Spec.
in tit.de confes in 2.parte. § nunc videndum ver. sed
quæ est ratio,&c & ibi Io.And. & voluit Cy. & Bal. in
l generaliter.C.de non nu.pecu.& Bar.in l scripturas.
ad fin.C.qui potio.in pig hab.& Bal.in rub.C.de fi.instru
in 17.col.in ver.sed quæro,si in lib.&c & in l.fin.
C.si cert.pet.& Bal.in rub.C.de cõfess.et Alex.in cõs.
suo 3.incip.in causa,et lite,&c.in 2. col. in 2. volum.
et ibi in cons. 13. incip. ex his quæ in themate. in 2.
colum et ibi in cons 4. incip. circa primum. in 2. col.
et in eod.vol.in cons.83. incip.in causa,et lite, in vlt.
col.

col.&idem Alex.in l.à Titio. vbi no. loquitur. supra,
de verb.oblig.& in cons.158.inci.circa primum.in 1.
col.in 2.vol.de quo atiam per Bal.in addi.Spec.in tit.
de instr.edi.in 4.col.in ver. instrumentum habet,&c.
vbi not.loquitur;& per Lud.Ro.in cons. suo 29. in-
cip.pro habenda,&c.in fi.& in cons.373.incip.in ca-
su proposito & Bal.in add.Spe.in tit.de app. in 6.col.
da quo etiam per Alex. in cons. suo 18 t.incip. lectis,
ponderatis, &c. vbi subdit. quod nedum requiritur seu
deber esse causa in obligatione: sed etiam requiritur
quod sit apta,certa,& intelligibilis,quia patia suni, quod cau
sa non sit expressa vel axpressa, & non aptè, & incer-
titudinariè ac intelligibiliter, ita secundum eum pa-
tet,& notatur per Bar.in l.quicquid astringēdę. suprà,
de verb. obl. in 3. col per illum tex. secundum vnam
lectu.& voluit Spec.in tit. da instr. edi §.ostenso.ver.
quid si abbreuiatura,&c.& per not.in l. 2. in §.circa.
suprà.de doli except.& notab.Bal.in l generaliter. in
4.q.C.de non num.pec. vbi dixit, quod causa debet esse
319 potens.& cohærens,† & facit ad supradicta, quod vo-
luit Bal. in l.1. §.illud autem, circa finem. C. de Lati.
lib.toll.vbi dixit, quod pactum de nō petendo non valet
sine causa:& faciunt quæ vltre omnes dixi in l.1. in §.
præterea in 11.col.cum 4.col.ibi sequenti,de quæstio-
nibus. Ex quibus videtur dicendum quod fideiussio fa-
cta sine expressione alicuius causę nō valeat. Attamen
in hac quæst.puto distinguendum esse hoc modo,vide-
licet quod aut talis fideiussio est facta extra iudicium,aut
est facta in iudicio. Primo casu non valet, quando est
facta extra iudicium per iura suprà allgeata. Secundo
verò casu quando est facta iudicio, licèt nulla sit ex-
pressa, tamen valet, & tenet ita dixit Spec. in titu. de
dolo,& cont.in §.fi.in antepe.col.& Bald. ibi in add.
penul. vbi dicit quod in fideiussore contractus vel iudi-
cij, non requiritur expressio causę: & idem dixit ipse
Bald in l.qoi crimen,in 3.col.post prin.in vers.ad idē,
quia in iudicijs.C.qui acc.non pos.& licèt ipsi non di-
cerent,dicas tu, quod ratio est calor iudicij,qui calor plura
operatur, vt dixi satis latè in rep rub. C.de prob.in
320 19 col. in vers.intellige etiam, &c.vbi † dixi quod
confessio sine causa facta in iudicio plene probat se-
cundum gl.fi.in 1.§.fin.supra,de interroga. actio. quā
ad hoc refert,& sequitur Alex. in cons. suo 23.incip.
ex his quæ in themate,in 4.col.& in l. pacta post prin.
suprà de pact.& do.Feli.in ca. quoniam cōtra falsam,
in 7.col.extra,de proba & in c.1.colum. fi. de pac. &
Ang.in l si vnus,in § pactus,in 2.col. suprà de pact. &
illam gl.etiam refert, & sequitur Barb. in repetit. ru-
br.de fid.instr.in 3.char. & in 3.col.pro quo dicit esse
casum,vbi hoc voluit Bal.in l sicut.C de repu. hære-
di.&illam glo.etiam refert,& sequitur Ludo. Ro. in
cōs.suo 290.incip.in casu,&c.circa fi.de qua gl. latius
dixi,pro ea etiam plura addendo, quæ hic non refero
breuitatis causa,in d.repe. mea rubri. C.de probat.in
321 19.col.vbi videas:† & seias etiam quod si fideiussio
sine causa sit facta extra iudicium, licèt, vt dixi, non
valeat,tamen si in ea sit appositum iuramentum, va-
let,& tenet,probatur ex dictis per Lud. Rom. in cons.
suo 373.incip.in casu proposito,&c. circa med.versi.
cæterum aduertendum,&c.vbi dicit, quod licèt con-
fessio seu obligatio sine causa non valeat, tamen hoc
fallit, nisi super ea sit appositum iuramentum, quia
tunc plenè valet.& idē dixit do. Ioa. Baptista de san-
cto Seuerino in repe l'admonendi§, in 7.char.in pr. 3.
col.suprà de iureiu.vbi ad hoc allegat Bal. in duobus
locis: quem vide de quo dixi etiam in l.1.§. præterea,
in 12.col.infrà,de quæst.
322 † Quadragesimosextò quæro, an fideiussor ne-
gans se fideiussisse, si conuincitur de mendacio, sibi
præindicet: in quo mihi videtur dicendum, quod sic,
ex pluribus,primo per text.in l.sed hoc ita.§.1. suprà.
de re iud. vbi dicitur, quod negans se socium, petit
beneficium ne conueniatur,nisi in quātum facere po-
test,quod competit socio,vt in l.sunt,qui suprà, eo.de
re iud.ad quod etiam ex tex.in l.si vnus. in § si. suprà,
pro socio. Et facit secundò pro hac parta tex. in l.si.
sed si ex parte §.interdum suprà quod cum eo.vbi pu-
nitur iniuste qui negauit se filiumfa. & mentiando
323 dixit se patremfamilias.† Tertiò facit text.in l.hæ-
reditatem.in §.fin.supra,ad l.Falc. vbi dicitur, quod
hæres negans rem hæreditariam,si conuincatur, per-
dit Falcidiam, & illum text. pro singulari allegat Bal.
in reper.suo in verbo,negatiua, vbi dicit, quod ne-
gans,similis est subtrahenti. per illum tex. & idem di-
xit Bal.in c.dudum,el 2.in 4 colum.de electio. de qui-
bus etiam per Ias. instit. de actio. in §. item si quis in
324 fraudem,in 19.col. † Et ex istis puto dicendū, quod
fideiussor negans se fideiussisse, si conuincitur de mē-
dacio, sibi præiudicet: in quo autem sibi præiudicat,
dicas quod perdit beneficium excussionis, & benefi-
cium cedendarum, ita dixit Bald. in authent. contra,
qui propriam,in 3.colum. Cod. de non num. pec. vbi
allegat bonum textum in l.si dubitet,in §.ita demum.
infra in hoc titu. vbi hoc etiam tenet Aug. & Alex.
& voluit Ias. in l. 1. in pe. colum. Cod. de transac. &
Bartol.in l.etiam.§.1.supr.solut.matrimon & pro hac
opin.quod conuictus de mendacio, puniatur.
325 † Possunt aliqua adduci, & primo tex. valde not.
in l.fin.suprà de rei vend. vbi dicitur, quod si quis in
veritate possidet aliquam rem, & contra eum agatur
rei vendicatione ad illam rem,si ipse negat illam pos-
sidere, & conuinceretur de mandacio, quia actor pro-
bat ipsum illam possidere, tunc debet talis possessio
incontinenti ab eo auferri, & in actorem transferri
etiam nihil de suo iure probante:de quo textu latè lo-
quitur Abb.in c pe. in 6. colum. de iura. cal. & Ang.
de Are. in §. omnium. inst. de act. vbi dicit idem esse,
si actum esset contra aliquem qui diceret se tenere
rem pro Titio,nominando Titium in iudicio, vt ha-
beret beneficium, l. 3. Cod. vbi in rem actio. cum ille
Titius non esset dominus, nec pro eo possideret. sed
possidebat pro se: tunc si conuincatur de mendacio,
debet priuari possessione, & illa est in aduersarium
transfarenda: & ita dicit tenere Spec in titu. de 1.&
2.decreto in §.restat.in vers. quid sit numinis, &c.&
Bald.in d.l. fin. de rei vend. ad quod etiam vide Barr.
& Bald.idem tenentes in d.l.3.Cod vbi in rem actio.
& Bald.in l.vnica.Cod.de his qui pœnę not.& in rub.
extra de eo qui mittitur in pos. rei seruan causa circa
fin.& Inno in c. quoniam frequenter. in § quod si su-
per.extra,vtilit.non contest.ibi dom.An.in 2. colum.
da quo text.d.l.fin.super.de rei vend.vide etiam Lud.
Rom. latè loquentem in consi. suo 70. quod incipit,
viso themate.in 2 & 3.col.& Abb. in consi. 27.incip.
in q Ottonelli.& per illum text.d.l. fin. dixit ibi Ang.
in 1. colum. quod si emphyteuta negat rem esse em-
phyteuticam,& conuincatur de mendacio, quod pri-
uatur iure suo amphyteutico:et alleg. Inno. ita tene-
326 re in c.cæterum,in fi.de iudi.et idem videtur esse† in
vasallo negante feudum quia si conuincatur de men-
dacio, priuatur iure feudi. text. est norab. in cap. va-
sallus.el. 1. si de feudo fuerit controuer. inter domi-
num, & agnat. & idem etiam dicas in creditore ne-
gante rem sibi esse pignoratam :quia per talem nega-
tionem videtur renunciare ius pignoris, secūdū Ang.
in l.Titius in §.Titius Seio.suprà, quibus modis pig.
vel hypo.sol.de quo etiā dixi in authent.itē possessor.
C.qui potio.in pign.hab.facit etiā:† nam maritus ne-
gans se maritū,perdit beneficia competentis mariti,
secundum Bar.in l.etiā,in §. 1.suprà,soluto matri quē
re fert,& sequitur Ias.in l. 1.in pe col. C.de transact. &
dicit Bart.in d l.etiam.idem esse in liberto, qui negat
se libertum,facit etiam ad prædicta. Nam quando do-
minus negat seruum dantem damnum esse suum,per-
dit beneficium dandi seruum pro noxa, si conuin-
catur de mendacio.l.si seruus depositus. §. si negaue-

rit.supra,de nox.& voluit Ias.in l.1.§.t.supra,si ex no
xali causa agetur.circa princip.& Bald.in l.s.in 9.co-
328 lum.C.de furt.† Item pro prædictis faciunt etiã,quæ
dixit Bald.in reper.suo.in verbo, negatoria.in 3.versi.
vbi dicit,quod imponitur silentium neganti senten-
tiam esse latam pro se ad instantiam forè appellãtis,
qui petit ipsã exhiberi:quia non habet copioã:nã tali
neganti dictã sententiã pro se esse latã, imponitur silẽ
tium,vt amodò illa non vtatur:ita singulariter secun-
dum eum dixit Innocen.in ca. G.perpetuua. extra de
fi.instrum.in princi.ar.l.penul.suprà,de interroga.act.
quod dictum non est alibi, secundum Bal.in dicto suo
repertorio,vbi subdit idem esse in quolibet instrumẽ-
to,quod facit pro aliquo,& illud debeat exhibere,si-
ue negat se exhibere velle:quia negat illud habere,in-
ter dicitur sibi omne commodum,quòd ex eo percipe
re possit, allegat textũ quem dicit fore notan.ad hoc
in l s.supra,de his quæ in testa ólentur & allegat etiã
quæ habentur in cap.constitutus.de appell.& illud di-
ctum Innocen.in d.ca.G.perpetuus.refert etiam & se-
quitur Bald. in addi.Specu.in titu. de exceptio.in 3.
colum.in princip. vbi idem dicit in sententia, & in
scriptura priuata.

429 † Item faciunt etiam ad prædicta, quæ dixit Bald.
in l.t.in pe.colum.in versic.secundus casus. C.de fur-
tis.vbi dixit,quod si aliquis dixit in iudicio, se perdi-
disse instrumentum, & posteà vult illud producere ad
probandum,non poterit.alleg.text.in l.fin C.de fi.in-
330 stru. Item facit etiam:nam † qui negat contractum,
perdit beneficium contractus,secundum Bald.in l.1.
in 9.colum.in fin. C.de furt.

331 † Ad prædicta facit etiam:nam negans positionem
aduersarij,nõ potest postea ex illa iuuari. ita dixit Ar-
chi.in c.1.de consecra.eccle vel altar.lib.6.quẽ refert
& sequitur quidã moder do Vitelis de Cabanis in suo
tractatu clausularum. in clausula incipien. clausula,
quòd non sit melior conditio,&c.in vlti.col.& voluit
Bart.in l.naturaliter.in §.nihil commune.in 5.col.su-
pra de acqui. possessio.& Ioan.And.in c.t. de confes.
in 6.in Nouella.& canoni in c.cùm venerabilis.de ex-
ceptione.& Spec.in tit.de deposi.in.in 8.in versic.1.
& Barto in l.non vtique.ad fin.supra,de except.& in l.
post legatum in princi.in 5.col.supre,de his qui.vt in
dig.& Pet.de Ancha.in cons.19.incipien.viso proces-
332 su:&c.† & facit etiã:nam cõtradicens libello aduer
sarij,nõ potest postea se fundare super ipso libello,se-
cundum Bal.in l.cum precum. C.libera. causa. & ibi
Sali & Bald. in l.si magnam.C.qui accusare non pos-
sunt.do. An.in c.cum olim de censi.& voluit Socin in
consi.41.incipi.antequam,&cæ.vlt. colum. & Ias.in
repet l admonendi.in 52.colum. supra, de iureiuran.

333 † & dixit Oldrad in cons.suo 1.circa med.quod quis
non potest se iuuere ex articulo quẽ negauit:ed quod
alle. Inn.in d. c. cum olim de censi. & dixit Bald. in l.
vnica in fi C.de confes.quod negans accidẽtia causæ,
non potest posteà ex illis se fundare. & eum refert, &
sequitur Ias.in d.repet.l.admonendi.in 3.colum. vbi
etiam subdit,quod qui non acceptat expressè verba
aduersarij, non potest se ex eis iuuare. allegat ad hoc
Bald.l.1.in 2.not.per illum textum. C.de repe. hære-
dit. quod dicit esse not & pro prædictis etiam facit:

334 † Nam non dicitur scriptum pro eo,qui venit cõtra
scriptum,ita dixit Innoc.in c. mandatum.de rescript.
quem refert,& sequitur Bel.& Sali.in l.cum proponas.
C de pact.quos refert,& sequitur Barb. in consil.suo
incip.sapienter scribitur. 1. Regum.& facit etiã:nam
ille qui venit contra statutum, non potest amplius se
fundare ex statuto.text. est cum glos.in cap. cõstitu-
tus. de rescrip.in versicu.intentionem. & idem dixit
gloss.in c.pro illorum. in ver. recepisse. de præben. &
ibi do An.in fi.pen.col & probatur in c.cum accessis-
sent.in fi.de constit.& ibi dixit Bal.in 3. col: quod illi
qui veniunt contrà statutum, non possunt illud pro
se allegare, subdens quòd statutum intelligitur reuo-
catum per actum contrarium statuentium: & dixit d.
Abb.in d.c.pro illorũ.de præben.in 3.col.quod si col-
legialiter illi qui fecerunt statutum, & illud rumpere
possunt,cõtrauenniunt directè,immediatè tollitur con
stitutio saltem,vt illam allegare non possint in præiu-
dicium alterius,ar.illius text. & d.c.cum accessissent.

335 † Et dixit d.An.c.pastoralis.in 9.col.de causa pos.&
propriè. & per actum contrarium perditur priuilegiũ:
& pro prædictis faciunt optimè dicta per Abb.in con-
sil.suo 61.incipien.videtur primò quòd dictus Perusi-
nus,&cæt.in 7.col.3.volum.& per do.Nico.Millũ in
suo reperto.in litera S.in 14.colum.in pe. vers.& quæ
habentur in c.reculentes.iuncta gl.de statu.mo.& vo-
luit Bald.in l.qui publicis.C.de his qui spon.mu.susce
pe.& Ange.in l.eos. C.de equæduc.lib.10.& Ioan.de
Imol.in c.officij.in 52.colum.de teste.in ver. vlterius
quæritur,& facit quod dixit Oldra.in consil.suo 104.
incipien.quia in cuiuslibet iudicij,&c. in 2. colum.&
Salice.post. Cyn.in l.voluntariè. C. de excu. tut. & in
l.2. C. de iure aureorum anulorum, & domi. Felin.in
d.c.cum accessissent in 14.colum.de constitu & facit
etiam:nam quando pars quæ conuenitur ex cõtractu,
negauit contractum esse factum,si posteà conuincatur
de veritate contractus,in odium ipsius negantis, præ-
sumitur solennitas extrinseca interuenisse in ipso cõ-
tractu,quæ alias non præsumeretur. ita dixit Bal.in c.
2.circa fi.quot testes sint necess.quod dictum refert,&
sequitur,aliqua addendo Ias.in l.sciendum.in 9.colu.
versic sextò limita. ff. de ver. oblig. & sic ex omnibus
supradictis satis patet,quod fideiussor negans se fide-
iussisse, si conuincitur de mendacio, punietur pœna
de qua supra dixi.

336 † Quæ conclusio potest tamen limitari aliquibus
modis. Et primò potest limitari nisi talis fideiussor
contestando litem generaliter negasset, narrata pro-
ut narrantur, &c. nam licèt posteà probetur, quòd
sit fideiussor, tamen nõ puniretur aliqua pœna: secus
autem: si specialiter negasset fideiussionem per eum
factam.ita not.dixit Bart.in l si dubitetur.in §.ita de-
mum infra,in hoc titu.quod dictum refert, & appro-
bat d.Ias.in §.omnium.in 19.colum.insti.de actio di-
cens hoc dictum esse perpetuo notan.quia vtilissi-
mum est in practica,vt conuentus nunquam neget spe
cialiter neget narrata, prout narrantur in libello esse
uera: & refert Ioan.de Imol.in §.item demum. dice-
re se de hoc dicto alias fuisse bene lucratum quod di-
ctum etiam refert, & sequitur ipse Ioan. de Imo in l.
sed hoc ita. supre, de re.iu. de quo dixit in sing. meo
242.incipien.text.habet valde not. &cæ.

337 † Limita secundò, nisi ipsum fideiussorem pœni-
teat negasse ante litem contest. & antequam probe-
tum sit contrarium.ita dixit text. ibi docto.in l.ele-
ctio.§.pe.supra,de noxalibus. & voluit Ange.& Imo.
in l.sed hoc ita.supra de re iudi.& Ang. in d §.ita de-
mum. & habetur etiam in l. de ætate.§.b. & ibi Bald.
supra, de interrog. act. et voluit Alexand. in d. §.ita
demum, vbi latius loquitur in hac materia.de quo
etiam per Alex.in d.l.in §.si quis simpliciter. in fi.su-
pra,de verbo.oblig.

338 † Limita tertiò, quando libellus porrectus contra
fideiussorẽ esset ineptus: quia tunc licèt neget se fide-
iussisse, tamen non punitur aliqua pœna. ita multum
sing dixit Bald.in repeti.l.edit e action.in pe.colu, C.
de edendo,quod dictum prò valdè not.refert, et sequi
tur do.Alexan.in d.l.si.supra,de rei vend. et in l etiam
§ licèt in dotalibus in vlti.colum.supra,solu.mat.vbi
ponit supradictas limitationes: at illud dictum Bald.
etiam refert, et sequitur Ias.in §.omnium.in 19.colu.
instit. de action.

Quartò limita tu vltra omnes, et dices quòd fide-
iussor negans se fideiussisse,si conuincetur de menda-
cio, punitur pœne quam supra dixi.fallit, nisi ab ipso

fide-

fideiussore petator plus debito per creditorē: vt puta,
si fideiussor fideiusserat pro centū, & iam soluerat quin
quaginta: & tamen creditor petebat ab eo dicta centū,
nā illo casu si fideiussor negat se fideiussisse, licet con-
uincaš de mendacio, tamen non punitur aliqua pęna,
339 quoniam † licitum est negare totum propter partē
prius petitā, ita dixit gl in c. 2. de confes. in 6. & gl. in c.
præsentiū, in verbu, singularim, de tast. in 6. & voluit
Spe. in ti. de posittio, in §. 7. in ver. 1 1. &c. & Bal. in addi.
Spec. in d. tit. de positionibus, in 7. col. vers. pono ꝙ
percussisti, &c. & Bal. in l. ea, quæ in 9. q C. de cond. in
deb. & voluit Salic. in l. 3. in vlt. q. C. de plus pet. & idē
Salic. in 7 2. §. quod obseruari. in vlt. col. C. de iur. calu.
& in l. properandæ. §. fin aūt alterutra. C. de iudicijs,
& ista videtur cōmunis opin. licèt Bar. vt refert Salic.
tenuerit contrariū in aliquibus locis, quē refert Salic.
in dictis locis, de quo etiam per Ang. de Aret. in §. hæc
autē omnia. instit. de pœna temere lit. in 2 col. & alle-
gat ad hoc doct. etiam quæ habentur in l. si is, qui du-
centa, verū, supr. de rebus dubijs, tene menti prędicta:
340 † & circa illud quod dixi, quòd negans positionem,
nō potest postea se ex illa fundare, Adde ꝙ licet istud
sit verum, ꝙ non possit se ex illa fundare, tamen bene
poterit se fundare ex dictis testiū receptorum super
positione negata, ita singulariter dixi Ang. in cōs. suo
152. incipie. in quæst. vertente inter dominum Miche
letū: quod dictum pro not. refert, & sequitur Alex. in
cons. 183. incip viso puncto in 1. col in fin. in 5. vol &
dixit Petr. de Ancb. in cons. suo 209. incip. iudex, &c.
in vlt. col: quod licet negans positionem, non possit se
fundare ex ea, quod si probetur, ꝓbatio prodest negā-
ti: allegat ea, de quibus ibi per eum: item adde etiam
circa illud quod dixi, quòd si negans eum pœniteat, &
confiteatur, non cadit in pœnā, dicas hoc esse verum
ad euitandū pœnam: secus autem puto esse ad lucrum
341 acquirendum: † & ideo si statuto cauetur, quod con-
fitenti crimen media pars remittaš: hoc casu nō remit
tetur dicta medietas pœnę reo, q primo negauit deli-
ctū, & postea illud confessus est, ita singulariter dixit
Bal. in c. dudum el. 2. de elec in 4. col. & dicit qđ ratio
est, quia quis facilius consequitur veniā, quam premiū:
quia veniam pœnitenti, præmiū soli merenti datur, &
dicit, qđ mentiri, quandoque est species furti, ad quod
alleg. l hęreditatū §. fin. suprà, ad l. Falc. & idem voluit
ipse Bal super statutis in verbo, beneficiū, in 3. vers.
& idem voluit Bald. in l. 1. in pen. colu C. de furtis, quē
refert, & sequitur Ias. in l. diuortio. §. qđ in anno. in 3.
col. suprà, solut. matr. de quo etiā per Pau. de Castr. in
l. contra negantem. C. ad l. Aquil. & Bart. in l. eū qui. in
princ. in 2 col. supr. de iureiur. & Bal. in c. 1. §. porrò,
in pen. col. quæ fuit prima cā benefi. amitt. in vsi. feu.
de quo etiā per Ias. in §. ex maleficijs, in 8. col. instit. de
act. & in §. item, si quis, in fraudē, in 19. col. eo. tit.
& facit optimè pro istis text. in l. traiectitiæ. in §. de
illo, supra, de actio. & obligat.
342 † Teneas etiam menti circa hanc materiā, quod
vbicunq; statutū imponeret pœnam ipso iure pro ma-
leficio, tunc non remitteretur medietas pęnæ cōfiten
ti maleficium, ēt si extaret statutum, quòd confitenti
delictū remittatur medietas pœnæ, ita dicit Bart. in l.
id quod §. 1. sup. de pecu. legat. quem refert, & appro-
bat Bal. in l. ea, quæ in vers. secundò quæro, C. de cōd.
indeb. & idē voluit Bar. in l. qui ob rem. supra, de cōd.
indeb qđ est summè notandum: pro quo faciunt dicta
per d. Alex. in cons. suo 57. incip. pspectis, in vlt. col.
in fi. in 2. vol. & faciūt optime dicta per Bal. in c. 1. in
§. insuper. in vlt. col. de ꝓhibit. alien. feud. per Fred.
vbi dixit, ꝙ hęres domini nō potest obijcere vasallo
feloniā cōmissam contra dominum, si dominus in vita
eam non opposuit, qđ tamen limitat ipse non proce-
dere in felonia, pp quam vasallus ipso iure esset pri-
uatus feudo: qa tunc vasallus nō iuuaretur ex tacitur-
nitate domini in vita sua, nā poterit tunc talis felonia
obijci per hæredē domini, non obstante eius tacitur-
343 nitate, † & allegat rationem, dicens quòd ratio est,
quia iniuria trahens secum executionem, transit in hę
redem, vt not. ff. quod quisque iur. l. 3. §. quod ait
prætor. quod dictum refert, & sequitur Paul. de Cast.
in l. omnimodò. in vltim. colum. C. de inoffic. testam.
344 & Abb. in cap. fi. in vlt. colum. extra de donat. † &
facit quod dicitur, quòd vbi executio fit à lege, ipso
iure non potest mora purgari. l. si is cui & ibi Bartol.
supra, de leg. 2. d. l. traiectitię § de illo, supra de actio.
& obligat. voluit Bartol. & alij in l. insulam. supra de
verbor. oblig. Bal. in l. si post tres. supra si quis cautio.
& Philip. Dec. in cons. suo 140. in 3. col. & ista sufficiāt
quo ad præsentem quæstionem.
345 † Quadragesimoseptimò quæro: clarum est in iu-
re, quòd iudex recipiens fideiussores minus idoneos,
tenetur parti ad interesse. l. si et ibi per Doct. Cod. de
magistra. conuenien. Sed an sit dare aliquod remediū
propter quod iudex non teneatur parti ad interesse, ēt
si reperit fideiussorem minus idoneum; in quo dicas
quòd sic: Nam debet facere quòd approbator fide-
iussorum, qui est in ciuitate, vt communiter deputan-
tur per ciuitates, primò approbet illum fideiussorem
pro idoneo, et sufficienti, antequam eum acceptet ip-
se iudex, et tali casu non tenebitur in aliquo ipse iu-
dex, sed tenebitur tantum dictus approbator text est
ad hoc not. in l. cum ostendimus. in fin. supra, de fide-
iuss. tuto. & facit tex. in l. 1. §. sciendum, supra de ma-
gistra. conuenien. et hanc partem firmat dom. Alex in
l. si verò, in §. qui pro rei qualitate, in secunda colum.
supra, qui satisda. cogant. et Angel. de Aret. in tracta.
suo malefic. in verb. quibus Antonius fideiussit, in pe-
nult. colum in primo versi. et ad intellectum d. l. cum
ostendimus. §. fin. vide Ioan. Andr. in regula qui tacet
de regul. iur. in 6. Cyn. in l. inuitus. C. de proc[illegible] d.
An. et Abb. in cap. nonne. de presump. Ludouic. Rom.
in l. doctis. in 25 colum. supra, solut. matr. et Bal[illegible] in
l. 2. in §. voluntate, eod. tit. & Doct. in l. [illegible]endum, su-
pra. de verbo. obligat. & Bart. in l. fin. infra de [illegible]
stipul. in pen. colum et in l. 1. infra à quibus appe non
licet. et in l. cum qui decedens, in prin. supra, de lega.
3. et Bald. in l. tale pactum. in §. qui prouocauit. in 7.
colum. supra, de pactis. et in cap. 1. §. fin si de inuestit.
inter dominum, et vasallos oriatur, et in l [illegible], in
fin C de senten. experi. recit et in l. siue apud acta C de
transactiou. in 1 colum et Bald. in l. filius. in § [illegible]
supra, de procura. et Card. in cle. 1. de procur. et doc.
in l. 1. C. de decurion. lib. 11. et scrib. in l. 1. supra, de
verbor. obligat et vide etiam ad intellectum d. l. cum
ostendimus. §. fin. vltra Docto. supra allegatos, Dom.
Lanfrancū Brixiensem in tract. de arbitris. in 2. char.
in 4. colum in fin. Bald. in l. vnica. in pen. colum. in ii.
C. de confessis. do Anto. in cap. si cautio. in 6. colum.
in versic. et ideò non exigitur. de fid. instrumen. Card.
in clemen. 1. in 4. colum. de procur. Bald. in l. fin. circa
medium. C. de fide instrum. Sal. in l. contractus. in 1.
colum. C. de fid. instru. Io. de Imo. in clem. 1 de procur.
et Fel. in c. fraternitatis in 5. col. de testib. et vide quæ
ego dixi in l. contrahitur. supra de pignoribus, quasi
per totum.
346 † Quadragesimooctauò quęro: Titius fuit fideius-
sor Sempronij apud fiscum in aliqua causa pro aliqua
summa vel quantitate: quo stante, bona ipsius Sem-
pronij fuerunt per sententiam publicata, verum per
talem publicationem bonorum, ipse Titius fideius-
sor sit liberatus, in quo reperio Rapha. Cu. hanc q ha-
buisse in facto, et super eam consuluisse in consil. suo
32. incipien. inculpatus, etc. vbi dicit primò, videri
dicendum quòd non sit liberatus: quia licèt princi-
palis liberetur, tamen fideiussor remanet obligatus,
vt habetur in l. 1. C. de fideiusso. et in l. vbicunque. in-
fra eo. secundum vnum intellectum: sed dicit posteà,
quòd contrarium est verius: videlicet quòd si publi-

cantur bona principalis in fiscum, quod fideiussor est
liberatus: ad quod allegat Dy. & Bart. in l. 1. infrà de
iur. fisci. & notata per gloss. in l. 1. & in l. si vacantia C.
de bo. vacan. lib. 10. item allegat plures rationes ad
hoc, & inter alia allegat rationem: quia actio nõ pos-
set cedi, vt habetur in l. hæres. in §. quod si stipulator.
& l. Vranius. infrà eo. titu. vbi hoc videtur expressum,
item allegat etiam l. in fraudem. §. si principalis. in-
frà de iur. fisc. de quo etiam latius per ipsum Rapha.
Cu. in d. consi. suo 32. vbi etiam subdit, quod hanc
partem, scilicet quod tali casu sit liberatus fideiussor,
tenuit Nico. de Matha, in l. 1. C. de fideiusso & dicit
ibi, quod est bona gloss. ad hoc: & dixit, quod hanc
partem etiam firmauit Nico. de Matha. & Bart. in l. si
verò. in princip. suprà, qui satisda. cog. sed ego vltra
Rapha. in d. consi. in simili adducebam not. & singu-
347 lare verbũ: † Nam si ego procurator tuus satisdedi
de iudicio sisti, & de iudicato soluendo pro te, quem
defendebam, iuxta l. 1. C. de satisdando. & ea quæ ha-
bentur in l. non solum. in §. qui alieno. suprà, de pro-
cura. & in l. 1. C. eo. & postea tu efficiaris non soluen-
do, vt quia bona tua iam incepta sunt possideri per
creditores tuos, quod ista est iusta causa recusandi
defensionem tuam, & vlterius non litigandi pro te:
quia si ego condemnarer pro te, & soluerem, non pos-
sem posteà à te recuperare: ideò non teneor vlterius
pro te litigare, nec contra me committitur stipulatio
ob rem non defensam. ita singulariter, & egregiè di-
xit Pau. de Castr. in l. mutus. in §. qui non cogitur. per
illum text. suprà, de procura. quod est not. ad multa.
de quo ego dixi in sing. meo 233. incipien. quæ de no-
uo emergunt, &c. & pro illis facit etiam in simili. nam
si quis fuerit spoliatus bonis suis propter guerram,
tunc non debet posteà in solidum condemnari cre-
ditoribus suis. ita dixit Io. Fab. institu. de action. in §.
eum quoque. quod licitum secundum cum ibi est,
æquum, & pium eum sequitur Ioan. de Platea ibi, de
quo latius dixi in singular. meo 241. incipien. non de-
bet addi. &c. pro quo facit dictum Bald. in c. 1. in fin.
verbis. in tit. an agna. vel fil. & facit optimè quod vo-
luit Bald. in l. a. C. de vectigal. vbi dicit, quod si quis
portabat frumentum contra ventum: & sic. debebat
illud perdere, & in itinere obuiauit piratis, & depo-
pulauerunt eum, quod tunc non tenebitur fisco ad æsti-
mationem frumenti: quod dic esse notatu dignum.
348 † Quadragesimonono quæro, an sententia lata
contra principalem, noceat fideiussori non citato: in
quo iura, & docto. videntur varij & quod talis sen-
tentia non noceat fideiussori non citato, est text. in
l. A sententia. infrà de appell. & pro hac parte est glo.
in l. cum miles. supra, ex quibus causis maio. quam gl.
ad hoc not. Bartol. in l. decem. suprà, de verbo. obli-
ga. vbi ipse dicit, quod hanc partem tenuit Iaco. de
Are. in l. 2. C. si propter publi. pen. & l. magis puto §.
nẽ passim supra, de reb. eorum. posteà dicit quod Ia-
co. But. tenet, quod talis sententia valeat non citato
fideiussore & mouetur, dicens quod valeat sententia
qua pronunciatur testamentum esse inofficiosum le-
gatarijs non citatis. in l. Papinianus. in §. si ex causa.
suprà, de inoffic. testa. Concludit posteà Bartol. in d. l.
decem. se putare quod sufficiat generalis citatio per
tubam, scilicet quicunque vult defendere talem, compareat
coram tali, tali die, & hora. ar. Authent. si omnes Cod.
si se ab hæredi. absti. & l. si eo tempore. Cod. de distra.
pign. vbi bonus text. & quod talis sententia valeat, &
possit exequi contra fideiussorem, ipso fideiussore non
ci[illegible]o, tenuit glo. in l. fi. Cod. de vsu. rei iudi. & idem
tenuit Iacob. de Are. in l. si quis pro eo. §. si nummos.
infrà, in hoc titu. Hanc partem videtur tenere Bald.
in l. [illegible] apud quem. in vlt. col. Cod. de eden. vbi dicit,
quod ex processu inquisitionis probatur damnum vel
interesse partis, quæ non interfuit processu: quia hoc
venit incidenter vt ff. de fur. l. interdum §. qui furem,
& ideò dicit quod latro qui confitetur super inquisi-
tione, ex eadem confessione potest damnari ad inter-
esse partis sine alio processu, secundum Inn. in c. cum
oportet. de accusa. item dicit, quod ex quo inquisitio
est permissa, debet prodesse ei cuius interest. ar. l. post
humus. §. si quis ex his. suprà, de inoffic. testa. de quo
349 latius per eum vbi suprà. † Idem hanc partem etiam
tenuit Ange. in l. in cognitione. in fin. suprà, ad Syllæ.
vbi dicit, quod sententia lata contra vnum quem ne-
gotium principaliter tangit, præiudicat in quandam
consequentiam necessariam ei, quem negocium tan-
git accessoriè etiam non citato nec requisito ad pro-
cessum: & ideò dicit quod sententia lata contra prin-
cipalem, nocet fideiussoribus, & mandatoribus, etiam
non citatis nec requisitis: & mouetur ad hoc pec. glo.
ibi Bald. autem in l. 1. in 4. colum. Cod. de conue. fisc.
debi. lib. 10. tenet eodem modo, quod non requira-
tur citatio fideiussoris, per iura, & rationes per eum
alleg. Bart. autem in l. 1. infrà. iudi. sol. latius loquens
circa hanc q. post multa adducta ad partem, venit ad
hanc conclusionem, videlicet quod aut loquimur in
fideiussore iudicij, aut loquimur in fideiussore contra-
ctus. Primo casu sententia lata contra principalem,
nocet fideiussori, eo non citato. Secundo autem casu,
s. in fideiussore contractus, secus: ad quæ adducit plu-
ra iura, & rationes: & idem tenet Ang. in d. l. 1. de qua
q. vide etiam Bartol. in d. l. à sententia infrà. de app. &
Spe. in tit. de execu. senten. in §. sequitur in ver. sed
nunquid sententia. & Ioan. An. in c. 1. de iniurijs, &
dam. dato. in 6. & Cyn. in l. vlti. Cod. de vsur. rei iudi.
Guil. de Cu. in l. a. in fin. suprà, qui satis. cog. & per
Ioan. de Imo. in d. l. decem, suprà, de verb. obliga. &
per Alex. in l. cum filius. in 2. colum, suprà, eo. de ver.
oblig.
350 † Quinquagesimò quæro: Titius conuentus in iu-
dicio, dedit fideiussorem de iudicio sisti, vel de iudica-
to soluendo, vel aliter: & pro alia re, & causa dedit fi-
deiussorem solenniter: quo facto, reperitur iudicium
esse nullum: vtrum tali casu fideiussor sit obligatus:
in quo mihi videtur dicendum, quod nõ sit obligatus: &
hoc per tex. not. in l. a. §. 1. suprà, qui satis. cog. vbi vi-
detur text. expressus de hoc, & ibi doct. not. quod vbi
nõ tenet iudicium, ibi nõ tenet satisdatio iudicialis. &
dicit ibi Pau. de Cast. quem refert, & sequitur ibi Ias.
in prin. quod fideiussor de iudicio sisti, potest dicere de
nullitate processus, ex quo non obligatur, quãdo pro-
cessus est nullus. quod dicit Ias. lore notandũ propter
l. sancimus. C. de fideius. & l. ob sententiã. in prin. infra,
de appel. itẽ pro hac parte, quod fideiussio sit nulla
quando iudiciũ in quo data est, est nullum: facit opti-
352 mè illa regula vulgata, videlicet † quod accessorium
sequitur naturam sui principalis. vt in regula, accesso-
rium: de reg. iu. in 6. & in l. fi. C. de nõ nu. pec. & in l. fi.
suprà, de consti. pec. & corruente principali, corruit ac-
cessorium l. cum principalis. infrà, de reg. iur. §. liber-
tis. institu. de pupilla. substi. & habetur in l. non dubiũ.
352 C. de legi, & pro illis facit optimè: † nam data inua-
liditate contractus, corruit etiam constitutũ seu pre-
carium in eo appositum: ita dixit Bald. in l. ex testa-
mento C. de fideico. & Bal. in c. 1. §. si quis. in vlti. col.
de feudo dato. in vicem l. commisso, & est de mente
Bart. in l. quod nemo. in princip. suprà, de acquir. pos-
ses. & voluit Bald. in rubric. extra. de præscrip. in 3.
colum & Bald. in l. non dubium in 11. colum. ver. si-
militer dico, &c. Cod. de legi. & Ludoui. Roman. in
repet. l. si verò in §. de viro. suprà, solut. matrimonio.
in 3. fallen. & Alex. in consi. suo 82, incipien. perspe-
ctis his in 5. colum. in 2. volu. & in cons. 305. incipien.
lecto & discusso. in 7. colum. in fi. & Ludou. Roma. in
consi. 42, incipien. visis quæ egregiè circa princip. &
in cons. 246. incipien. clarissime assessor, &c. post prin-
cip. & voluit dom. Barth. Cæpol. in cõsi. suo 4. inci-
pien. visa querela. in 2. colum. & Barba. in consil. suo
12. in-

12. incipien. viso puncto, in 5. colum. in 4. volum. pro
quibus facit optimè quod Baldus in l. absentis in 5.
colum. C. si cert. peta. vbi dixit, quòd si non valet con-
tractus principalis, non valet etiam præceptum gua-
rentigiæ, vel confessio in eo apposita: quod dicit pro-
bari in d. l. fi. supra, de constit. pecu. & idem dicit idem
Baldus in l. in contractibus. in fin. principij. C. de non
numer. pecun. quod etiam voluit domi. Alexander in
d. suo consilio 305. & facit quod voluit Bald. in addi.
Specu. in titu. de confes. in addi. incipien. * quando-
que * processus, &c. vbi dicit, quòd quando proces-
sus non tenet ratione incompetentię, non valet etiam
confessio in eo facta: & pro istis etiam facit: Nam
si principale est nullum, similiter clausulæ renuncia-
tionis in eo appositæ sunt nullæ: ita dixit Cyn. in au-
thent. si qua mulier. C. ad Velleian. quem refert, & se-
quitur Bald. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis:
in penult. colum in fin. item reprobato aliquo, repro-
batur quicquid venit in eius concomitantiam, vel vi-
gorem, siue sit lucrosum, siue pœnale. ita dixit Bald.
in l. pactum: circa princip. C. de collat. quem refert, &
353 sequitur dom. Barthol. Cæpol. in d. consil. suo 4. † &
facit quod voluit Ludo. Roman. in consi. suo 293. in-
cipien. præsupposito, &c. vbi dixit, quod corruente in-
strumento, corruit iuramentum in eo appositum: &
facit glo. no. in l. si patronus. in verbo Faniana. supra,
si quid in fran. patro. & faciunt pro prædictis dicta per
Pet. de Ancha. in consi. suo 74. incipien. viso diligen-
ter. ante fi. & dicta per Bald. in l. siue à me. in fi. C. ad
Velleia. & per Lud. Ro. in consi. suo 115. inci. viso cō-
promisso. in ver. his ergò præmissis, &c. & per Bartol.
in l. nemo potest in 3. col. supra, de leg. 1. & per Ludo.
Roma. in consi. suo 449. incip. inquiritur contra Iaco-
bum, &c. in fi. & in consi. 330. incip. circa primum in fi.
primæ col. & per Bald. in l. eos. in 1. not. C. de vsuris. &
per Lud. Ro. in consi. suo 330. in 4. col. vbi dicit, quòd
354 accessorium sequitur naturam sui principalis, etiam
si accessorium sit dignius principali: & facit gl. in c. 1.
in glo. magna de lite conte. in 6. quę dicit, quod si præ-
ceptum est nullum, non obstat exceptio rei iudicatæ
ad impediendum litis ingressum. quod etiam firmat
ibi Io. An. in Nouella, & voluit d. Alex. in d. consi. 386.
inci. viso processu. in 2. col. & faciunt ad prædicta quæ
ego dixi in consil. meo 21. incipien. Impone domine
sermonem ori meo, &c. in vltim. chart. & in consil.
meo 25. incipien. confundentur omnes, &c. in penult.
char.

355 Item ad prædictorum cōfirmationē facit: † Nam
quando citatio est inualida, vel nulla, omnia posteà in
de sequuta, sunt nulla, & inualida: ita dixit glos. in l. si
accusatoribus. in glos. fina. C. de accusat. quam gl. re-
fert, & sequitur Bal. in c. si clericus. in 1. colum. de pa-
ce tenenda. & in l. cùm fratrem. in vltim. colum. C. de
his quibus vt indig. & in consi. suo 173. incipien. præ-
supposito. in 3. volum. & faciunt dicta per eundem
Bald. in Authent. si omnes. C. si se ab hæredi. absti. in
vltim. colum. vbi dicit, quòd quando vitium est in ci-
tatione, nunquam tenet processus in præiudicio ab-
sentium: & idem dixit ipse in l. testamento. a. in 3. colu.
de testa. & faciunt dicta per eundem Bald. in marga-
rita sua. in verb. citatio. in 1. versic. & facit etiam sing.
dictum Bald. in addit. in Specul. in tit. de inquisitione.
in 1. ver. vbi dixit, quòd si non valet denunciatio ma-
leficij, non valet etiam inquisitio propter eam forma-
ta: quod dicit esse summè not. & facit etiam, nam sicut
non valet confessio torti, legitimis indicijs non præ-
cedentibus, etiam si ipse tortus in ea perseueret, vt la-
tè habetur, & ibi dixi in l. pen. infrà de quæstionibus i-
ta nec etiam valet ipso iure, quicquid sequitur. ita di-
xit dom. Paris de Puteo in suo tract. synd. in 302. char.
in 3. col. in ver. an confessio fort. allegat ad hoc plura
iura, de quibus ibi per eum, de quo dixi in d. l. pen. in-
frà, de quæstionibus. in 5. col. in ver. vlterius amplia,
&c. & facit etiam notabile verbum eiusdem Bald. in
l. si filius. supra, de interrogat. action. vbi dixit, quòd
accusatus à bannito, qui ex forma statuti non debet
audiri, licet patiatur labi terminum banni, tamen nō
habebitur pro cōfesso ex forma statuti, volentis quod
contumax habeatur pro confesso: quod dictum re-
fert, & sequitur Catal. in tract. synd. in ver. 370. incip.
adde quod accusetur ab aliquo: & faciunt quæ dixi in
practica mea causarum criminalium. in 78. char. & in
repe. mea, l. de vnoquoque. in 10. char. ver. modo vltra
supradictas limitationes, &c. supra, de re iud.

356 † Quinquagesimoprimò quæro, vtrū fideiussio nu-
do pacto facta, vestiatur cohærētia contractus: in quo
reperio Bal. tenuisse, q non. in l. ex placito. in vlt. col.
in ver. 17. quæro. C. de rerū permu. vbi ad hoc alle. tex.
in l. 5. in § satis acceptio. supra, de verbo. oblig. & pro
hac parte facit etiam: nam fideiussor non obligatur ex
pacto nudo, etiam de iure canonico, secundùm Bald.
in c. 1. in pen. col. ver. pactum nudum. extra. de pac. &
facit ratio: quia fideiussor non potest obligari, nisi in-
teruēniat stipulatio. d. l. 5. & §. satis acceptio. supra, de
ver. oblig. & l. blanditus. C. de fideiuss. nisi fideiussor,
interueniat apud acta per l. cum ostendimus. §. fin. su-
pra, de fideiuss. tu. sed contra prædicta facit. nam si in
tali nuda fideiussione interpositum esset iuramentum,
certè talis fideiussio valeret, cum iuramentum regu-
lariter validet actum inualidum, vt possent poni plu-
ra, & plura exempla; quæ omitto breuitatis causa: &
357 hoc patet etiam in pacto nudo. † Nam licèt ex pa-
cto nudo non oriatur actio, vt habetur in l. iurisgen-
tium. in §. sed cùm nulla & in § generaliter. supra, de
pact. in l. eleganter. in §. seruus pactionis supra, de do-
lo. & in l. legem & in l. petens. C. de pact. tamen si in pa
cto nudo interuenit iuramētum, ex eo oritur actio, se-
cūdum Matthæ. in not. suo 35. incip. no. nouam regu-
lam: vbi ad hoc alleg. l. si quis maior. C. de transact. &
eum refert, & sequitur do. Felin. in c. 1. in 2. col. extra,
de pact. Ergò idem dicendum est in nuda fideiussione,
358 etiam si in ea nō sit appositum iuramentū: † Quia in-
ter simplicem loquelam, & iuramentum Deus non fe-
cit differentiam, vt est expressum in c. iuramenti, 22. q.
5. & in c. & habetur in c. quicunq; suffragio 12. q. 2. &
voluit glo. in c. 1. de pact. & pro hac parte, & opi. facit
quòd voluit Bald. in c. si pro debilitate in 4. colum. de
offi. deleg. vbi dixit, quòd bona fides requiritur in his,
qui plurimum negociantur: & in illis nō differt pactū
nudum à stipulatione. allegat l. 1. supra, de consti. pe-
cun. vnde campsores, qui tenent mensam authorita-
publica, non habent beneficium excussionis, secundū
eum, quòd reputat no. Ale. in l. iurisgentium. in §. igi-
359 tur nuda. supra, de pact. † & facit gl. in l. quintus. su-
pra, mand. quæ dicit, quòd verecundia est alicui, re-
cusare, quod promisit pacto nudo: & idem dixit Sal. in
l. placuit. C. de iud. vnde dixit Bar. in d. l. quintus. quòd
in curia mercatorū, vbi potest decidi negocium bona
æquitate, non potest opponi ista exceptio: non enim
interuenit stipulatio. sed fuit factum nudum: & faciunt
dicta per Bar. in l. fideiussor. §. quædam. supra, man. &
in l. si fideiussor. in fin. infra, in hoc titu. & per Alax. in
apostillis in d. l. quintus.

360 † Item etiam ad prædicta facit: nam contrahens
sponsalia per verba de futuro, etiam sine iuramen-
to, tenetur illa seruare, & non potest venire contra
fidem præstitam: ita dixit Abba. in cap. ex literis el a.
in 3. nota. extra de sponsa. & est textus. in cap. 1. ex-
tra. de sponsa. duorum: & ibi Abba. in 2. nota & est
text. in cap. sicut ex literis. & ibi Abb. post Innocen.
in 3. nota. de quo latius per dom. Felin. in cap. 1. in
pen. colum. de pact. Item pro istis etiam facit text.
nota. in cap. qualiter. in verbo, promittuntur. eod.
titu. de pact. & facit etiam text. in l. fi. C. ad Velle. vbi
dicitur, quòd fideiussor nudo pacto obligatur: quem
text. dixit sing. Lud. Roman. in repeti. Authent. simili-

ter in 6. colum. ver. quartum. C. ad l. Falcid. quem refert, & sequitur dom. Felin. in d. c. 1. de pact. in vltim. colum. & facit optimè text. not. in c. iudicante. extra. de testa. vbi habetur, quod aliquis obligatur nudis verbis licèt non interueniat stipulatio: quem text. ad hoc al-
361 leg. glo. in c. quicunque suffragio 12. q. 2. † & facit etiam gl. in d. c. iudicante quæ dicit, quod legatum factum nudis verbis valet; sed quod alleg. tex. in l. fi. C. de fideic. et tamen supradictis non obstantibus, credo primam opi. fore veriorem, s. quod nuda fideiussio non valeat, & non vestiatur cohærentia contractus: & hoc per illam rationem, quòd in fideiussione requiritur stipulatio, vt in d. l. 5. in d. §. satis accepto. & in d. l. blanditus. & in l. sciendum cum gl. supra, de verb. oblig. & nō obstat tex. in d. l. fi. C. ad Velle. & in d. c. iudicante. & in d. l. fina. C. de fideicom. quia dico quòd illi sunt casus speciales fauore piæ causæ: nec obst. illud, quod inter simplicem loquelam, & iuramentum Deus non facit differentiam: de quo latius per do. de sancto Gemin. in cap. fin. in pen. colu. de iureiuran. in 6. quia dico quod illud habet locum quo ad Deum, & in foro poli: secus in foro fori, vt volunt doct. in d. cap. 1. de pact. & de hac præsenti quæstione, an valeat fideiussio facta nudo pacto, & an illa vestiatur cohærentia contractus, vide Iason. in d. l. 5. d. §. satis accepto, supra, de ver. obli.

361 † Quinquagesimosecundò quæro, an fideiussor cōuentus pro executione sententiæ latæ contra principalē, possit petere executionē contra ipsum principalē, sine alia sententia, vel processu facto inter ipsum fideiussorem, & principalem, in quo reperio Bal. ponentē hanc quæstionem in l. fi. C. de vsu. rei iudi. in 2. col. vbi primò dicit, videri dicendum, quod sic: quia propter coniunctionem causæ est idem iudex, qui tulit sententiam principalis, & fideiussoria. alleg. l. minor. supra, de euictio. in princip. & C. de senten. l. cum eorum, & C. vbi causæ: fisc. l. cùm vendentis sed posteà ipse Bal. vbi supra, distinguit hoc modo, videlicet qui aut loquimur in fideiussore iudicij, aut in fideiussore contractus. Si in fideiussore iudicij, & tunc fideiussor potest petere executionem contra principalem sine alia sententia: secus autem dicit esse in fideiussore contractus, quia tunc non est iudicium commune inter eos: vnde tunc nec hinc, nec inde proceditur executiuè: & quærit postea etiam ibi ipse Bald. quid autem in quasi fideiussore, id est, in patre: vtrum filio ciuiliter condemnato, fiat executio contra patrem; & dicit, quod glos. dicit, quòd sic: quia ex ipso iudicio obligatur, dum tamen filius fuerit in iudicio patre consentiente: & hoc, quo ad executionem fiendam contra patrem in peculio profectitio, & in vsufructu aduentio: nam talis vsusfructus redigitur ad instar peculij profectitij: ista est gloss. singularis, quæ non est alibi secundum eum in l. si condemnatus, supra, de noxal. quam dicit esse perpetuò not. & menti tenendam. ita tradidit Bald. circa prædicta in d. l. cum enti quitat. in 2. colum. ver. quæro vtrum. C. de vsu. rei iu.

363 † Quinquagesimotertio quæro, an fideiussor soluēs pro principali, habeat executionē paratam cōtra eum. in quo reperio Bar. formantem hanc quæstionem in l. fi. in fi. C. de vsur. rei iudi. & ibi dicit, quod fideiussor iudicatum solui, qui exactus est pro domino, habet executionem paratam contra dominum, nec habet necessè contra eū dare libellū in actione mādata, nec cōtra eum procedere ordinariè. & hoc per text. ibi in ver. item, &c. & idem tenet ipse Bar. in l. 2. §. fin. supra, qui satis. cog. & latius in l. 1. in 1. col. infra, iud. sol. & dicit, quod hoc etiam tenet Spe. in tit. de execu. senten. in §. sequitur. ver. sed nunquid sententia & Ioan. An. in c. 1. de iniu. in 6. & Cy. in d. l. fin. C. de vsur. rei iudic. & Guil. de Cu. in l. 2. in fi. supra, qui satis. cog. sed secus dicit Bar. in d. l. 1. esse in fideiussore contractus: & hoc, l. græcè. in §. si à debitore. supra, de pigno. & in l. à sententia. in prin. infra, de appel. & per l. præsenti. §. aduertentes. C. de his qui ad eccl. confugiunt, & hāc partem etiam tenuit Ang. in l. si cum pecunia. C. de priuileg. fisci. & adde hic Bald. in l. eum eorum. circa princ. C. de sentent. vbi dixi, quòd si fideiussor capitur pro debito, quòd potest per eundem iudicem facere capi reum principalem incidenter, licèt talis nō esset suus iudex. quod tamen dicit esse verum in fideiussore iudicij, sed secus dicit esse in fideiussore contractus, quia nulla l. hoc dicit. de quo latius per eum ibi: quid est not. in hac materia (Vide d. Fl. in l. si plures eiusdem. ff. de noxali.

364 † Quinquagesimoquartò quæro, an fideiussor conuētus à creditore, possit soluere de bonis principalis: in quo dicas, quod sic, quādo ipse fideiussor est pauper, & nō potest soluere de suo, & ne forte marcidetur in carcere: ita dixit Bart. per illū tex. in l. si procuratorē in §. ignorātes. in prin. supra, mādati. vbi ad hoc alle. optimū tex. in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet & alleg. etiam glos. in l. venditor. supra, de iudic. & Auth. si captiui. C. de epis. & cle. & idem tenet Ang. in Auth. vt omnes obe. iudi. in princ. in 4. col. & Bar. in dicta Auth. qua in prouincia, & ibi Bal. in fi. & in d. Auth. si captiui & idem etiam tenet Bal. in C. si qui testā. l. si. extra de testā. & idē etiam dixit Ang. loquens in fideiussore. in l. Plautius. supra, de procur. quem refert & sequitur Alex. idem firmans. in d. l. si procuratorem. §. ignorantes. & idem etiam voluit Bal. in suo reperto. in verbo, fideiussor in 2. col. in 2. ver. sic est communis omnium doct. conclusio in hac quæstione, quod si fideiussor est pauper quod attenta eius impotentia soluēdi, poterit soluere de bonis principalis: quod maximè credo procedere in fideiussore de iudicio sisti, & de iudicato soluendo: & hoc per ea quę dixi supra, in q. proxima præcedenti, & in quæstione ibi antecedēte. quæ videas, & adde etiam dicta per Iac. de Are. & per Bar. in l. eandem. supra, de verb. oblig. quæ refert etiam ipse Barto. in d. § ignorantes, quod quando sunt plures hæredes, qui tenentur ad eandē speciem: quia neuter solutione patris liberatur, potest vnus soluere partem alterius; & sic etiā fideiussor posset mittere te in possessionem rei principalis, quā soluere tenebatur: & hoc per illum tex. quod dicit esse menti tenendū. Quando eūt fideiussor pro principali est carceratus, an possit petere, vt ipse principalis faciat eū relaxari à carceribus, vel possit petere damna, & interesse, vel aliud ab ipso possit petere: vide Bal. in l. fi. in fi. C. de vsu. rei iudi. & in l. quanquē. C. de fes. quæ sine cer. quanti. in quibus locis hoc examinat.

365 † Quinquagesimoquintò quæro pone, statutū imponit pœnam pecuniariam pro vulnere, & etiā pro homicidio: vt puta, ponit pœnā cētū pro vulnere, & pro homicidio ponit pœnam mille: modo Titius fuit vulneratus à Seio, & fuit inquisitus de dicto vulnere, qui tunc dedit fideiussorē pro pęna dicti vulneris quo stāte, sequitur mors dicti Titij vulnerati; vtrum dictus fideiussor teneatur nedū pro pœna vulneris, sed etiam pro pœna mortis, sic ad mille: in quo Spec. in tit. de fideius. in §. 1. in ver. sed pone, R. vulneratus, &c. dicit videri dicendum, quòd non teneatur nisi ad pœnam vulneris: nam ipse fideiussor fideiussit pro vulnere, & sic pro re certa. vnde pro alia non tenetur. l. centū Capuę. supra, de eo quod certo loco. & supra, qui satisda. cog. l. 2. §. si. dicit posteà, quod in contrarium facit, quod teneatur si ex illo vulnere mortuus sit, eo quia occisus
366 videtur, qui est letaliter vulneratus: quia † quę in continenti fiunt, videtur inesse. l. lecta supra, si cer. pet. & arg. extra de electione. c. officij. & supra de testam. mil. l. 1. peu. & facit ad hoc, secundum eum. l. si quis pro eo. §. 2. infra, in hoc titu. & C. quorum lega. l. fin. & extra. de cle. percuss. c. 1. tamen secus dicit, esse, si vulnus nō fuit mortale, quia tunc fideiussor non teneretur, nisi ad pœnam vulneris, licèt esset sequuta mors. alleg. l. qui

qui occidit. §. fin. supra, ad l. Aquil. & hanc partē tenuit per dicta iura Dyn. in l. fideiussores magistratuum, infra de hoc tit. sed dom. Flo. de sancto Petro in l. ais lex in 1. colum supra, ad l. Aquil. dicit, quòd talis fideiussor non tenetur, nisi ad pœnam vulneris, eo quia morte sequuta, pendente processu vulneris, processus ille extinguitur, & de occiso posteà quæri debet. allegat l. illud in eodem titu. & ideò dicit, quòd extinguitur etiam obligatio de iudicio sisti, & de iudicato soluendo, & in l. grace in §. & post litem, infra, in hoc titu. mota leg. cum quærebatur, & l. cum apud suprà, iudicat. sol. & dicit quòd hæc videtur sibi vera conclusio, licet Doct. circa hanc quæstionem variauerint & idem etiam tenuit ipse Flo. in l. si vulnerato. in 1. colum eod tit. supra, ad l. Aqui. idem etiam tenet Bar. in d. l. fideiussores magistratuum, infra, in hoc tit. & idē tenet Bald in l. 2. in §. siue in duplum. supra, qui satis. cogant & idem tenet Iaso in l. 2. in §. fin. in fin. supra, qui satisdar. cogant. sed Bald. in addit. Specu. in tit. de fideiussio tenet indistinctè, quòd talis fideiussor non teneatur, nisi ad pœnam vulneris. & hoc per illam rationem, quod primus processus annullatur mutato titul. criminis, & non est eadem forma agendi: & idem tenet ipse Bald. in suo repertorio, in fideiuss. in secunda colum. in 1. versicul. & illa opinio. Bald. & Flo. & sequacium verior videtur, & æquior, eo quia fideius-
367 sor solùm fideiussit pro vulnere, † & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt in l. non omnis supra si certi pet. cum simil. & hanc quæstionem etiam tetigi remissiuè. supra, in quæstio. 29. ante fin. de quo etiam per Iasonin l. 1. in vltim. colu. supra, de in lit. iur. An autem pax facta de vulnere, extendatur ad mortem morte sequuta, vide quæ dixi in practica mea causarum criminalium, in 101. chart in fi. & in char. 195. circa medium: in quibus locis etiam posui alia plura in materia vulnerati, quādo sequitur mors videas ibi satis latè.
368 † Quinquagesimosextò quæro plures fuerunt inquisiti de aliquo delicto, in quo venit imponenda pœna pecuniaria. an tali casu vnus possit fideiubere pro alio. in quo dicas, quod sic dummodo aliter sint idonei facultatibus: ita dixit Barto. in l. Romanus. supra de tuto & curato. dat. ab his, vt dicit, quod plures accusati, vel inquisiti, vel simul, cum si mis inuenti possunt inuicem fideiubere, & idem voluit ibi Bald. & idem tenuit idem Bald in l. omnes, la secunda. C. de episcop. & cleric. & idem voluit Angel. & Ioann. de Imo. in l. reos. in princip. infra de duobus reis. & Ang. de Are. in tract. malefic. in verbo, pro quibus Anton. fideiussit in versic. quæro an vnus, &c. & ibi in additione vbi do. Aug. de Ari limitat. prædicta, secundum quod supra dixi, videlicet prædicta esse vera, & locum habere, dummodo dicti fideiubentes sint idonei facultatibus, alias non allegat gloss. ad hoc in §. suscepto, in authen. de exhiben. reis, quod etiam dixit Bald. in d. l. Romanus.
369 † An autem quādo plures sunt inquisiti pro aliquo delicto, vnus possit testificari pro alio: dicas, quod aut contra eos proceditur ciuiliter de crimine, aut criminaliter: si proceditur ciuiliter, & tunc vnus potest testificari pro alio, sed secus est, quando proceditur criminaliter, quia tunc vnus non potest esse testis pro alio: ita dixit Franc. de Are in cons. suo 61. inci. In causa illorum, &c. in fin. pen. colum vbi ad hoc allegat. Spe. in tit. de testi in §. 1. in versic. quid si quatuor homines &c. & tex. in cap. quoniam de testi. & ibi Abb de quo etiam habetur per Angel. in l. fin. infra de sicar. & inquantum do. Franc. de Aret. in dict. consil. dicit, quod in criminalibus tales inquisiti non possint testificari vnus pro alio: dico illud posse limitari, & restringi, nisi aliter crimen per alios probari non posset, quia tunc possent deponere vnus pro alio: nam quando crimen aliter probari non potest, tunc indistinctè socius criminis admittitur in testem: ita multū singul. dixit dom. Franc de Aret in d. consi. suo 61. in causa illorum. in vltimis verbis: ad quod alleg. text. in cap. fin. de test. cog. & dom. Anto. & alios in c. quoniam. de testi. & Bald. in l. quoniam. par illum text. C. de testibus.

370 † Quinquagesimò septimò quæro: Titius mutuauit Seio, cui Titio ipse dedit pro dictis mille plures fideiussores: attamen dicta mille, & tota, & integra peruenerunt solum ad manus vnius ex dictis fideiussoribus: modo dictus Seius tempore prætorio non restituit mille Titio creditori, adeo, quod est sibi necesse exigere fideiussores: quæro, an possit pariter contra omnes fideiussores agere pro dictis mille: an contra vnum vel duos tantum, in quo mihi videtur dicendū, quod solum debeat primo agere contra illum, ad cuius manum peruenerunt tota illa mille, & non contra alios: & ad hoc dicendum moueor à simili per textus not. in l. actione in §. si communia pecunia, suprà pro socio. vbi text. dicit, quod si communis pecunia sit penes aliquem sociorum, vt quia fecerunt eum camerarium, vel bursarium, aut depositarium, quod prius agendum est cum illo, quam cum alijs socijs: & sic licet actio pro socio sit personalis, tamen sequitur socium camerarium, vel depositarium in solidum, quod secundum Rapha. Fulg. ibi procedit, secundum quandam æquitatem, quæ versari debet in iudicijs bonæ fidei: & hoc refert, et sequitur Soc. in cons. suo 24. incip. visis, &c. in 6. colum. ita videtur mihi argum prædictorum dici posse in quæstione, quod licet omnes fideiussores pariter sint obligati in casu nostro, attamen postquā constat quod tota pecunia peruenit ad manus illius, primo ipse erit conueniendus & discutiendus: & facit optimè quod voluit Guil de Cug. in l. sed Iulianus. in §. idem ait si duos. suprà ad Macedon. vbi dicit per illum tex. quod si plures rei debendi constituantur, attamen si in rei veritate ad vnum peruenit pecunia, quod tunc alij loco fideiussorum habentur: et ille habetur pro principali obligato: & illi gaudebunt beneficio fideiussorum per gloss. in authen. de fideiuss. in §. 1. in gloss. in verb. fideiussorem; & idem voluit Bar. in quodam consil. suo, incip. Titius promisit mihi, &c. vbi dicit, quod ille prius est conueniendus, ad quem peruenerunt pecuniæ, & illo non reperto soluendo, postea deuenitur ad alios correos, qui non habuerunt pecuniam: & idem dicit Bart. in l. duobus. § 1. in vers. septimò quæro, &c. suprà de duob. reis. & allegat in simili bonum tex. in l. vnde quæritur in princ. supra cōmod. & idem dixit. Ludo. Roma in cons. suo 114. incip. visis supra consultis, &c. in princ. vbi alleg. Guil. de Cug. vbi supra, & Bart. in dicto suo consil. de quo
371 latius ibi per eum: † facit ad prædicta simile, quod dicimus de tutore qui gessit, qui prius est conueniendus, quam ille qui non gessit, vt habetur in l. 2 in §. fi. supra de curato bonis dando, & faciunt etiam dicta per Iacob. Butr. in d. l. vnde quæritur, vbi dixit, quòd ille est prius conueniendus, ad quem peruenit pecunia; & idem tenet Ang. ibi, & faciunt dicta per Bald. in l. cum in plures. in §. vestimenta. suprà locati: vbi dicit, quod si ad vnum de duobus correis tota pecunia peruenit, quod tunc potest actor cogi, vt contra eum agat, ad quem peruenit pecunia periculo, & expensis correis vt ibi, & in d. l. vnde quæritur: quòd dicit esse menti tenendum, quia licet in instrumentis communiter renuntietur beneficio de duobus reis, tamen illis legibus communiter non renunciatur: & facit tex. in l. diuus Seuerus, in versic. prout quisque gessit tutelam, &c & in l. tutores. §. 1. in verbo, nihil gessit, & in §. curatores. in verbo negotia gesserunt, &c. supra de administratio. tutor. & facit text. leg. actione. in ver. nemo tenetur, nisi qui in tutelam &c. & in l. prima. §. de rationibus. in ver. gesserunt: supra de tuto. & rationibus distrahendis: & faciunt optimè dicta per

Barb.

Barb. vbi supradicta approbet in cõs. suo 12. incip. illud, &c. in 7. & 8. col. in 4. vol. & dicta per Soc. in consi. suo 27. incip. visis, &c. in pen. col. in 4. vol. & Pau. de Castr. in l. . in §. 1. supra, de duo. re. tene menti prædicta, quia illa sæpè contingunt in facto. (Et vide supra eo. in 12. col. in ver vlterius ani equam, &c.)

372 † Quinquagesimooctauò quæro: pone q̃ eram tibi debitor in centum, pro quo debito dedi tibi fideiussorem: quo stante, eueniẽte tẽpore solutionis, obtuli tibi debitũ, & deposui, & consignaui, & sic videtur sublata obligatio, verũ fideiussor poterit posteà cõueniri, si re accipio pecuniam: in quo videtur dicẽdum, q̃ non: quia rei semel extincta, amplius non potest reuiuiscere l. qui res in §. aream, infra, de solut. cum multis simi, ibi in glo. alleg. & q̃ non possit vlterius conueniri fideiussor, tenuit. Spe. in tit. de fideius. in §. in verbo, quid si obtuli. & allegat rationẽ, dicẽs hoc procedere, quia vlterius principalis non est debitor ex prima actione, vel ex prima obligatione: ergo ed quod allega. l. accepi em. C. de vsur. sed dubito de hac decisione ex pluribus: & primò per illud, quod dixit ipse Specul. in dicto, tit. de fideius. in dicto §. 1. in pen. col. in ver. pone, cùm deberes mihi 10. & cæt. vbi dicit, quod si debebas mihi 10. & dedisti mihi fideiussorem, & obligasti bona tua, post hoc fuit mihi datus fundus. in solutum à iudice: qui fundus est à me euictus, & tu non es soluendo, nunquid habebo regressum ad fideiussorem & dicit videri dicendum, quòd non: quia extincta est obligatio principalis per dationem in solutum, vt supra, de pigno. actio. l. eleganter. & in d. l. cum res in d. §. aream. & C. de euict. in l. si prædiũ. Dicit tamen posteà, quod attemen videtur q̃ restituatur vtilis contra fideiussorẽ, vt infra de iure fis. l. Titius. & supra. ad Trebe. l. debitor. & infra, de solutio. l. si creditor. & d. l. qui res. in princ. Secundò dubito de prædicta decisione Spec. propter aliud, videlicet quia nõ dicitur venisse,

37 qui non licuit: & † non dicitur factum, quod nõ iuuat factum. l. iit. § quod si actor. supra, quod cuiusq; vniuer. nō: l. si pro parte. §. versum supra, de in rem verso. cũ multis sim. ibi in glo. alleg. & est etiam tex. quem ibi ponderat Io. de Imo: in l. 3. in §. si quis ite supra, de hær. instit. & voluit Soc. in cons. suo 91. incip. visa diligẽter. in e. col. vbi aliqua ad hoc allega. & ideò si carceratus qui aufugit, reuertetur ad carceres, non dicitur aufugisse secundum Bal. in l. 2. in 3. col. C. de ædil. . in l. 1. in 5. colu. C. de ser. fugit. Pro quibus faciunt dicta per Socin. in cons. 100. 17. incipien. visa, &c. in 2. colum. & per Paul. de Cast. in l. Aristo. in §. Labeo. supra, de don. & per Socin. in consilio suo 133. incipien. profectò, & cæt in 3. colum. in versic. 3. & vltim &c.

374 † Et facit etiam pro istis: † Nam si ex forma statuti, bannitus non potest habitare in ciuitate, aliès possit ibi capi, & decapitari, non habet locum in bannito transeunte, & comedente in hospitio, & posteà recedẽte: nam tunc non dicitur venisse, quia non steterit: ita dixit domin. Nellus in tractat. bannito in prima parte. secundi temporis. quæstio. 58. & Petr. de Anch in consilio suo 73. incipien. viso diligenter ante fin. & facit:

375 † Nam statutũ, dicens quòd aliquis non possit conducere sal vel bladum ad ciuitatem sub certa pœna, non habet locum in conducente bladum, vel sal ad ciuitatem, vt illud alibi transferet: ita colligitur ex his, quæ dicunt Iacob. de Are. & Cyn. in l. si quis post hac. per illum text. cum glos. C. de ædifi. priua. & Io. An. in additiõn. Specul. in titul. de constitutio. §. 1. in addition. incipien. Guido de Suza. & cæt. & Bartol. & Ang. in l. cætera. in §. sed & si quis. supra, de lega. 1. & Pet. de Anche. & Ioan. de Imo. in c. 1. de cleric. non residen de quo latius per Alexan. in consil. suo 433. incipien. visa inquisitione. in 2. colum. de quo etiam per Pau. de Cast. in d. l. cætera in d. §. sed si quis. & ad prædicta facit optimè, quod dixit Ludo. Rome in consil. suo 510. incipien. quo ad primum in 9. col. in versic 1. quia licèt, & cæt. & Bald. in repertono in verbo, bannitus, in verb. quid si bannitus capiatur. & per Socin. in cons. suo 76. incip. visa in 4. colum. princip.

376 † Et faciunt dicta per Bartol. in l. licet. in superuacuum in 3. columm. in ver redeo ad ordinem, & cæt. supra, quibus modis pigno. vel hypoth. solue. vbi dicit, quòd si iudex facit præceptum alicui, quod disgombret, & exeat possessione alicuius domus: quo facto, ille exit, & disgrombat illam domum, posteà reingreditur dictam domum, an dicetur venisse contra dictum præceptum: & dicit, quod sic: quia non videtur venisse, ex quo reingressus est: quia illud præceptum intelligitur de exitu perpetuo: allegat iura de quibus ibi per eum. Item facit etiam quod voluit Bal. in l. si quis ita. C. de pactis inter emptor. & vendi. vbi dixit, quod si testator reliquit centum ecclesiæ, vt ex illis, sibi emat fundum, ecclesia emit dictum fundũ: posteà vult illum vendere, an possit: & determinat, q̃ non, quia videntur date ille centum ad emendum fundum, vt fundus sit perpetuò in seruitium seu beneficium ecclesiæ. allega. l. Titio centum. supra, de conditio. & demonstra. & faciunt etiam dicta per Ang. in l. si quis ita. supra, de conditio. institu.

377 † Et faciunt dicta per dom. Feli. in capitu. ex parte decani. in 4. colum. de rescript. vbi dixit, quòd si schedule citationis affigatur ostio, & statim leuetur, tunc non dicitur citatio competenter facta: & per Abb. in consi. 53 incip instrumentum in vlti. colu. in 4. volum. & per d. Philip. Decium in consilio suo 177. incipien. quod supra. ex quibus omnibus redduntur dubia decisio Spec. in dicta quæstio. quare cogite.

378 † Quinquagesimonono quæro: pone, creditor elapso termino solutionis fiendæ, fecit capi, & carcerari fideiussorem: quo stante, petit etiam tenutam bonorum suorum: An sit audiendus; in quo dices, quod sic secundum Bar. in l. consentaneum in vlti. col. C. quomodo, & quando iudex. & Bald. in l. ignorare. C. de testa. milit. & voluit Pet. de Anchà. in c. 1. de eo q. mitt. in poss. rei seruand. causa: & allegant rationem prædicti doct. & dicunt quòd ratio est, quia iste duo tendunt ad eundem effectum, & vnum non est contrarium alteri.

379 † Pro quo facit dictum Bald. in cap. dilectus. in 2. col. de appel. vbi dixit, quod carcer non soluit debitũ, sed bursa: quod etiã dixit ibi Car. Alex. in e. col. & illam doctrinam Bar. in d. l. cõsentaneum. & aliorum supra allegatorum. refert, & sequitur Alexe. in cons. suo. 477. incip. in causa Serraterolorũ. in pen. col. Sed in vltra eum dicas, quòd idem tenuit Archid. in rub. de eo qui mitt. in pos. rei seruan. causa in 6. & Bal. in l. 1. § si in si pen. col. supra, si quis ius dicen. non obtempe. vbi pro hoc dicit esse tex. in c. quoniã frequenter. § si. vt lit. non cõtest. & idem tenet Pau. de Cast. in l. qui legem si per illum tex. C. vt in possessio. legatorum. & ibi allegat plura iura ad hoc, & reprobat tenentes contrarium: & idem tenet ipse Pau. de Cast. in l. 4. in § a ...tor. circa fi & ibi in § seq. ... supra, de re iudi. vbi allegat Bar. in d. l. consentaneum. Idem etiam tenet ipse Pau. de Cast. in l. si Stichum in § ... Celsus. supra, de nouation. & idem voluit Abb. in c. ... in vlt. col. de dolo et contum. et Angel. in l. qui restituere. in vlt. col. supra, de rei ven. et in l. aduersus. C. de actio. et oblig. et do Alex. in l. 4. in § si ex conuentione. supra, de reiudi. et Card. Alex. in c. dilectus. in 2. col. de appela. in ver. nota. ex text. ibi propter quod, etc.

380 † Item ad prædicta facit, q̃ hoc dixit. Bal. in c. cõtingit. in 6. col. de dolo, et contum. vbi dicit, q̃ captura rei non liberat fideiussore. Sed dicit quòd imò vterque potest capi pro eodẽ debito: id quod alle. l. hæres à debitore. §. quod si servus, et ibi Bart. infra, in hoc titu. et allegat etiam rationem, dicens quòd licèt debitorum fiat captura, non tamen est satisfactum. Idem

dicit

dicit contra, videlicet si primò est captus fideiussor,
quod potest etiam capi reus principalis: nec iuuatur
reus, si fideiussor appellat à capsura, vt in l.creditor,
supra mandati.in princ.vbi glos.not.de quo latius per
eum vbi supra.& vide Ang. in l.nemo carcerem. in 2.
col.C.de exact tribu lib.11. vbi dicit circa hanc ma-
teriam, quod vno contextu non potest peti tenuta, &
carceratio, sed potest peti vnum post aliud De qua
materia latius loquutus sum in practica mea causa-
rum criminalium, in charta.209.in char.210.& etiam
de hac eadem materia loquutus sum in singula. meo
398.incipiente, dixi tibi alias,&c.& in l.vnius facino-
ris.in § custodiæ.in pen.col.infra de quęstionibus, vbi
videas.

381 † Sexagesimò, & vltimò quæro, & quando fideius-
sor possit esse testis pro reo principali: in quo Spec.in
tit.de teste.in §.1.in vers.quod de fideiussore, &c. di-
cit, quod aut debitor principalis est soluendo, & tunc
admittitur, cum tunc non possis ipse fideiussor pati
damnum: aut non est soluendo, & tunc secus, & sub-
dit ibi. Ioan. And.hoc esse verum, etiam quando fide-
iussor renuntiasset beneficio de fideiussoribus. De
quo ibi latius per eum. & idem videtur tenere Bartol.
in l.si cui legetur. §.fi.supra. de legat.1. vbi se remittit
ad Spec. vbi supra. & ista videtur communis opi. de
qua quæst.vide etiam per Ang.in l.ab executore.in §.
s.infra, de appellatio. per Ang. & Imol.in l.fideiusso-
re.§ fi supra, de lega.1.per Ioan.de Imo.in l.à senten-
tia infra, de appella.in prin.per Bar.in l.si quis ita su-
pra, de rebus dub.per do Felin.in c.insuper. in vltim.
col.de testibus per omnes in l.dictantibus.C.de testa-
men.per Alexan.in consi.suo 78.incip.in causa, & lite
&c.in 2.colum.in 1.volu.in quibus locis doct.ponunt
plure exempla, vt ast in legatario, & fideicommissario,
qui possunt testificari pro testamento, quia eorũ prin-
cipaliter non interest, & in proseneta, & similibus.
382 An autem fideiussor possit testificari pro confideius-
sore, & dicit Ias.in l dictantibus.in finalibus verbis, ꝑ
sic, quòd possunt testificari vnus pro alio: ad quod
allegat Cyn.& Bald.& Angel.ibi, & Barto.in l.si quis.
ita per illum textum supra, de rebus dubijs. & Bald.
in l.fin §.primo in secunda colum.C.de execution.rei
iudicat.cum limitatione.de qua ibi per eum, & in ma-
teria ista vide Iason, latius loquentem in l. si cui lege-
tur.in §.si Titio.in fi.supra, de leg.primo.vbi inter alia
adducit Iacob.Butr.& Ange.in l.non solùm.in §.quæ-
383 ritur. per illũ textum.supra, de procur.† vbi dicunt,
quòd licèt creditoris interſit, debitorem suum habere
locupletem, tamen in causa debitoris potest creditor
ferre testimonium, quod dictum secundum eum refers
& sequitur Alexan. in dicto consil. suo 78.incipien.in
causa, & lite vertente inter Bertholomæum in 1.vol.
in 2.col. ad quod alia plura allegat ipse Ias. in d.§.si à
Titio in vltim.colum.quem vide. Et per ista est expe-
dita præsens quæstio.& præsens repetitio mea, in qua
pollicitus sum examinare sexaginta quęstiones in ma-
teria fideiussorum, & satisfeci pollicitis. Fateor ta-
men ingenuè, quòd aliæ plures, & plures quæstiones
ponuntur in hac materia fideiussorum à doctoribus in
diuersis locis, sed supradictæ quæstiones per me exa-
minatæ, mihi visæ fuerunt principaliores, & vtiliores
alijs, & magis practicabiles. Ideò illas examinare cu-
raui pro paruitate ingenij mei, ad laudem, & gloriam
omnipotentis Dei, & beatæ, ac gloriosæ virginis Ma-
riæ, nec non beatæ Catharinæ aduocatæ meæ, totius-
que cœlestis curiæ.

Habes itaq; lector charissimè finem præsentis meæ
repetitionis, & opusculi mei nouiter fabricati: in cu-
ius compositione, fabricatione, & ordinatione pluries
(vt credere dignum est) insudaui, laboraui, & inuigi-
laui. Quorum omnium laborum pręsentis operis, &
aliorum operum meorum, iam partim impressorum,
non me pœnitet, sed imò immenso gaudio plurimum
delector. Sed heu vehementi dolore premor, crucior-
que quòd prædicta opera mea, & aliqua etiam aliquo-
rum proborum virorum peruenerint in lucem hac la-
be temporum in quo omnis est sublata, & nulla re-
gnet nec viget iustitia: non vndique tamen sed in ali-
quibus partibus ciuitatibus, & locis Italię, sed imò
ipsa iustitia penitus eradicata: extirpata, lacerata, mor
tua, & sepulta iacet: nec vlterius semen eius reperi-
tur: & ideò modernis temporibus non opus est legi-
bus, iuribus, nec eruditis viris: quoniam solum viget
pro oratione voluntas, libitum profectò, ac cęca vo-
luntas subrogata est in locum iuris, & rationis: & ve-
rè, non fallor, multi sunt ius dicentes, seu tenentes lo-
cum iurisdicentium, quibus nimirum licet quod libi-
tum est, & apud eos quod placet, licet. & cùm iura eis
allegantur, & ostenduntur, obaudiunt: & de directo
solùm execrabiles suas sententias contra ius, iustitiam,
ęquitatem, & bonos mores audacter proferunt: qui-
bus meritò dici posset.

Ius, & iura negant homines, & numina fallunt:
Nec Iouis imperium, nec Phlegethonta timent:
sed quod deterius, grauius, & crudelius est, nedũ pręę-
dicta in ciuilibus causis committuntur, sed etiam in
criminalibus, & in illis, in quibus tractatur de vita ho-
minis, & de pręiudicio irreparabili: nam homines
morti tradunt indebitè, & iniustè, nulla lege ciuili, vel
municipali nulloque iuris ordine seruato. Sed velo le-
uato, prout eorum cerebro, & cęcę voluntati videtur,
& placet, noctis tempore eos morti tradunt: quorum
sanguis profectò incessanter petit iustitiam, & vin-
dictam à superis contra tales iniquos, iniustos, & sce-
lestissimos iudices, & contra eorum superiores eos
tolerantes: & si aliqui euadunt vitam, eorum bursa
non euadit: quia ab eis euisceratur, & excoriatur, ac
etiam phlebotomatur vsque ad syncopim inclusiuè:
& hoc verò verius est; quare cum vlterius non sit lo-
cus legibus, iuribus, statutis, nec iustitię, quiescite iu-
ris latores, patres, fratres, & filii, quiescite iterum à
continuo studio: Parcite laboribus, sudoribus, & vi-
gilijs: nulla apud vos sit reuolutio chartarum: & post-
quàm sic placet superioribus, pereat doctrina: bannia
tur in totũ scientia canonica, & ciuilis: odio prosequã
tur mores, & benè viuendi normę. Impressores libro-
rum iurium, & bonarum artium, à solita impressione
desistent: laboriosi parentes vlterius minimè mittant,
sed magis reuocent eorũ filios à studijs, nec patiantur
eos aliquem capessere canonicam, vel ciuilem scien-
tiam, quoniam frustra expectatur illud, cuius euentus
384 nihil operatur.† Homini profectò nil deterius, quã
tempus in vanum cõsumere, Multi herclè iudices hac
ętate reperiuntur, qui non solum iniustitiam assiduè
administrant, sed tali perpetrato scelere gaudent, lętã
turq; & coram populo gloriantur, & magis sitiunt hu-
manum sanguinem, quam vinum maluaticum: qui me
ritò carnifices appellandi sunt: & profectò vbi talia
385 vigent, minimè ibi habitandum est: † quoniam re-
mote iustitia, nihil aliud sunt regna, quam magna la-
trocinia, secundum beatum August.in 3.de ciui. Dei.
& not. Io.An.in proœ.Decretal.de quo etiam per Bal.
in cap.1.quę fuit prima causa benefic. amitt. & voluit
Lau.Cal.in consi.suo 51.incip.licèt his, &c.in 2.col.&
Dioge.dicere solitus traditur, qua in ciuitate leges nõ
valent, in ea pernoctandum sapienti non est & dixit
Aristo.in 3.Politi. sine iustitia impossibile esse habita-
re ciuitatem, & sicut sol mondo lucem, ac cunctis re-
bus vitam pręstare solet, sic populorum iustitia gau-
dium esse fertur. Quare cùm in totum remota, & ex-
tincta sit modernis temporibus iustitia, non putent
vlterius iuris latores ex doctrina, & labore suo vitam
ducere, nec ex ea ditari, & opes acquirere; imò inse-
quendo scientiam, nihil superlucrabuntur, sed eorum
patrimonia, & acquisita perdent: & peruenient nedũ
ad paupertatem, sed etiam ad inopiam, & fame peri-
bunt:

bunt: & erunt deterioris conditionis omnibus alijs artificibus. nam cerdones, barbitonsores, aremina-tores, & similes vilissimi, & ebiecti, communiter ex eorum labore, & artificio vitam ducunt. & ex sudore suo vescuntur pane suo, vt experientie rerum magistra docet. Doctores eutem, & iurium professores fame pereunt, & ad nullum precium iamiem reducti sunt: & ideò meritò in totum abradi, & deleri potest text. in authent. de hæred. & fal. in §. fin. qui dicit, quòd legalis sapientie non permittit hominem in paupertate viuere: nec in anxietete mori: quie istis temporibus text. ille mentitur, & oculata fide dignoscitur: & prædicta cognoscens expertus verissima, cogor mutare propositum, & contre morem meum quoscunque prudentes retrahere à studio, à vigilijs, & laboribus, tanquam in vanum laborantes, & cribro equam haurientes: sed vite seu tempus, quòd superest, expendamus: & conteremus circa vtiliora: ne senectus, & inopia simul finaliter nos reperiat infelicissimos: & hæc omnia patienter toleremus, postquàm sic placet superis, vt omnia degenerent, & in præceps vadant, & retrocedant: quod verè patienter hæc, & maiora tolerabimus, si ante oculos sententiam illam diui Hieronymi bêbebimus, quæ dicit, quòd facilè contemnit omnia, qui cogitat se moriturum, &c. Laus Deo, ac beatissimæ virgini Mariæ, necnon beato Francisco, & beatæ Catharinæ, totique cœlesti curiæ.

F I N I S.

Explicit repetitio mea Hippolyti de Marsilijs, I.V.D. rub. ff. de fideiussoribus in hoc almo patrię meę Bononię studio, Die 7. Februarij, Anno 1520.

Hoc eme lector opus, tibi quod Marsilia proles
Edidit, vt trepidis formula sit vadibus.
Hoc bonus accepit grato pro munere Rango:
Rango, militiæ Pieridumq; furor.
Rango, cui magnus Leo se concessit habendum,
Ille Leo nuquam hominum splendor, & ille deum,
Sed licèt hoc habeas tibi, tu tamen vsque caueto.
Nulla etenim toto iam viget orbe fides.
Crimen ad hoc nostrum est: nobis vbi tantus habendi
Creuit opum, & lucri tam sceleratus amor,
Hippolyto duce tutus eris: ne parce crumenæ.
Et tibi (quod parui est) hoc eme lector opus.

TRA.

TRACTATVS DE MATERIA SECVRITATIS.

Quæ tractatur in l. denunciamus, C. de his, qui ad Eccles. confug. per Doct. & maximè

PER D. GVLIELMVM DE CVNEO.

SVMMARIA.

1 Ignorari non debet quid per nomen dicatur.
2 Securitas quid sit, propriè dicta.
3 Securitas an inducatur à lege.
4 Securitas, quando, & quibus sit præstanda.
5 Securitate superuacua non est vtendum.
6 Lex timenti sufficit, & fauor Imperij.
7 Securitas locum habet de re ad rem, & de persona ad personam.
8 Obligatus mihi ad seruitutem, contrafaciens, conueniri potest, vt in futurum desistat.
9 Leges non denegant legitimum præsidium.
10 Seruus petere potest, vt vendatur ob duritiam domini.
11 Iudex subditorum tranquillitati debet incumbere.
12 Securitas præstatur periculum iustè timenti.
13 Timor iustus quis dicatur.
14 Timere iustè dicitur is, cui tyrannus comminatur.
15 Timere iustè an dicatur is, cui aliquis ad aurem minatur.
16 Cognitio causæ an versetur in securitate.
17 Securitas dum præstatur, quatuor conuenienter attenduntur.
18 Conditio debet attendi, dum petitur securitas præstari.
19 Damnum in quo differt a periculo.
20 Securitas tribus præstatur modis.
21 Securitatem præstans, an teneatur fideiubere.
22 Fideiussor factum alienum præstare non potest.
23 Securitas an possit peti a consortibus eius a quo petitur.
24 Securitatem præstans, quid promittere debeat.
25 Securitas alicui præstita, an extendatur ad eius familiam.
26 Securitatem præstans, an promittat singula sub iuramento.
27 Iuramentum de futuro reprobatur.
28 Securitas præstatur per exhibitionem personæ publicæ.
29 Iudex an possit alicui dare aliquem ad custodiendum eum.
30 Securitas per signi, vel tituli appositionem præstatur.
31 Signum ratione securitatis alicui concessum, an debeat ipse secum deferre.
32 Securitatem frangens, qua sit plectendus pœna.
33 Pœna duplicatur terram sibi a iudice interdictam ingredienti.
34 Frangens securitatem extra territorium iudicis, corã quo ipsam promiserat, an per eundem puniri possit.
35 Præstita in securitatis quanto tempore censeatur durare.
36 Securitatẽ iniustè petens contra aliquẽ, an teneatur actione iniuriarum.
37 Securitatẽ qui petijt, & mortuus, vel vulneratus repertus fuerit, an sit præsumptio contra eum, qui securitatẽ præstitit.
38 Iniuriam irrogans ei cui securitatẽ præstitit, an cẽseatur dictam fregisse securitatem.
39 Securitas non frangitur solo verbo, sed factum requiritur.
40 Vasallus inijciens in dominum violentas manus, feudo est spoliandus.
41 Opem præstans ad securitatem frangendam ei qui ipsum præstiterat, an teneatur pacis fractæ, sicut, et principalis.

HIC potest tangi materia securitatis.
1 † Et quæro primò, quid est securitas: ne ignoretur, quod dicitur per nomen, quod esse non debet. ff. de iusti. &
2 iure. l. 1. † Respondeo, securitas est legitimum præsidium, quod iustè timenti periculum, vel damnum sibi inferri, præstatur officio præsidentis. Primò dico, quod est legitimum præsidium, idest auxilium à lege introductum, sicut dicitur legitima conuentio, quæ lege confirmatur. C. de pact. l. legitima. Iuxta, quod quæro, an lex inducat istam securitatem, de qua tractabimus.
3 † Et circa hoc est sciendum, quòd aliquando tractamus de securitate præstanda à rei, vt habes in materia damni infecti. quod habet locum, vbi est periculum damni. vt ff. de dam. infect. l. 1. & per totum titulum. quandoque præstatur securitas à re personæ, & ista non est l. introducta. verbi gratia. iuxta domum meam ruinosam facis transitum: times quòd personæ tuæ damnum inferatur, petis securitatem tibi præstari, certè non potes, quid ergo fiet? certè iudex compellet me ad reficiendum: & sic indirectè præstabitur, vt C. de his qui ad eccle. confu. l. curatores. & ff. de offic. præsi. l. præses. & in spectis propter quod agitur contra aliquem, quando habet aliquis suspectum in publico, quod potest nocere transeuntibus. ff. de his qui deie. vel effu. l. pen. §. ait prætor & §. seq. & de istis duobus nil ad propositum quandoq; præstatur securitas à persona rei. verbi gratia. timeo quòd transeas per fundum meum cum hominibus armatis, vel præstatur à persona personæ. verbi gratia timeo quod mihi damnum inferas. & de ista tractabimus.
4 † Et ideò statim quæro, an talis securitas sit prestãda. de minori dicunt quidam, quòd non. nam vbi habet locum ordinarium auxilium, &c. ff. commo. l. in causæ. de ope no. nun. l. prouinciali. sed ibi habet locum ordinarium. probatur, quia si sis insidiatus, mihi pro talibus insidijs potest agi. ff. de extraord. cri. l. secularis. § sunt quidem gratis. Item pro hoc nulli dubium est, quando securitas officio iudicis præstetur. & cum officium iudicis super futuris non habeat locum. ff. de vsur. l. 1. in prin. ergo, &c.
5 † Item pro hoc superuacuis securitatibus non est vtendum. ff. de procu. l. non cogendum. & ff. vt l. eo. caue. l. stipulatio. §. diuus. & ff. de vsufruct. l. si cuius. in princ. sed securitas præstatur iure naturali. ergo non est vtendum. istud probatur. ff. de nu. oper. nuo. l. de pupillo. §. si quis riuos & in feudum, de pa. tenen. & eius vio. de pa. tenen. & iura. firman. per ambos titulos. Item pro hoc, quia aut quis comminatur alicui dolosè,

losè,& tunc pro isto dolo potest agi ,vt d.§.sunt quæ-
dam. aut comminatur sine dolo, & tunc est vanus ti-
mor, qui est spernendus, vt ff. de regu. iuris.l.nam & ff.
de reuindic.l. si quis ab alio. & pro hoc videtur l. nam
si perdidisti rem commodatam, non habes cauere: q̃d
si perditam reperias, mihi restituas. quia aut dolosè
perdidisti, & tunc teneris: aut sine dolo, & tunc non
teneris. vt ff. de dolo. l. si ex dolo.

6 † Item quia timenti sufficit lex, & imperij fauor,
in authent. de manda. princ. §. patrocinia. nec est ve-
risimile, &c. ff. quod met. caus. l. non est verisimile.
Item quia pro futuro pro immobilibus habet locum
cautio. ff. de dam. infect. l. inquilino. sed homo est mo-
bilis, vt C. in quib. caus. cess. long. temp. præscr. ergò
pro homine non debet præstari talis cautio. Item
cautio interposita pro damno futuro, committitur
ad interesse, ff. de damn. infect. l. qui bona. §. si quis
nouum opus. sed in homine libro. non cadit æstimatio,
vt ff. si quad. paup. fe. di. l. ex hoc. & ad l. Aquil. l. liber
homo, ergo, &c.

7 CONTRARIVM credo: nam si securitas habet
locum de re ad rem, multo fortius de persona ad
personam. nam si ratione rei inanimatę pręstatur, mul
to fortius ratione rei animatę. argu. ff. de dam. infect. l.
prętor. §. hoc edictum cum gratia homine, &c. ff. de
ędili. edict. l. iustissimè. & de vsuris. l. in pecudum. &
omnibus rebus prefertur. C. de sacr. sanct. eccle. l. san-
8 cimus in fin. Item pro hoc. nam si babes in simili. † nā
si aliquis mihi teneatur ad seruitutem, si facit contra,
possum agere cōtra ipsum, vt desistat, & nè in futurum
faciat. ar. ff. si ser. ven. l. harum & l. egi. sed ita est hic ta-
men quia quilibet est alij obligatus, cum homo homi-
ni, &c ff. de ser. expor. l. seruus ea lege. & ff. de inter. act.
l. 2. §. fisci. in tantum, quòd si vnus insidietur alteri, fa-
cit nefas, vt ff. de iusti. & iur. l. vt vim. & si contra istud
officium fiat, potest peti, nè in futurū fiat. & quod quis
possit postulare legitimum pręsidium, habes in hac l.

9 † Item dicit tex. quòd leges non debent denegare le-
gitimum presidium. C. de prępo. sacr. cu. l. iubemus. §.
pen. & ideò dicit lex, nè potentiores opprimant humi-
liores. &c. ff. de offi. pręsi. l. illicitas. §. 1. sic babes in ser
uo, qui extrahitur de ecclesia, vel de religione per do-
minum qui petit securitatem. C. de his qui ad eccl. cō-
fug. l. presenti § sanè si seruus. & in auth. de monachis.
10 §. si verò intra terminum propter quod dicit lex, † ob
sęuitiam dominorum serui possunt petere, quòd ven-
dantur. instit. de his qui sunt sui vel alien. iuris §. fin. &
C. de his qui ad ecclesi. confug. l. 1. nam quicunque de-
bet esse securus in domo sua. C. de preio. & ho. pre-
fect. l. vna. ff. de in ius vocan. l. plerique. & ideò à credi-
tore petere securitatem in authen. de manda. princ. §.
11 sed neque. † Item quia iudex debet vigilare circa trā-
quilitatem subditorum, vt in ea est autem. §. deinde. &
argum ff. de vsufruc. l. equissimum. in princ. item hoc
apparet, quia pro parte habenda quidam per prouin-
ciā mittuntur, vt C. de Irenar. l. 3. ff. de mu. & ho. l. mu-
neris. §. irenarche. item pro hoc. l. nam aliqui colonos
iubent esse in pace. C. in q. cau. colo. l. 2. ad quod l. no-
tabilis. C. de colo. & man. l. cognouimus. & est text. cū
glo. in authen. de man. prin. §. sed neque. & istud est ve-
rum, quando petitur è persona personę, si autem petis
à persona rei, pręstanda est, nè res distrahatur: & ideò
pręstanda est cautio de re non baratanda ff. qui satisd.
cogan. l. si fideiussor. ff. de appel. l. Imperatores. pro-
pter, quod dicit tex. quòd si ille qui possidet, timet vim
sibi inferri, iudex prohibebit eam sibi fieri. C. de tran-
sa. l. si super poss. ergo ita prestabis.

12 † Deinde dicitur in diffinitione, quòd iustè timenti
periculum, vel damnum pręstatur. benè dicit, iustè. &
sic repello l. quę dicit, vani timoris, &c. iuxta quòd quę
13 ro qualiter dicatur iustus timor. respondeo, † si vnus
valens homo: qui talia consueuit attendere, sit cōmi-
natus vim simplici homini. non autem hoc dicerem, si
vnus inferior, vel par esset comminatus, quia lubricum
linguę, &c. infra, si quis impera. ma. dixerit. l. vna ff. q̃d
14 met. cau. metum. §. si cum. l. † Sed sic dicitur de tyran-
no, qui fuit alij minatus, quia iustè timuit. ff. ex quibus
cau. in posse ea. l. Fulcinius §. quid sit. & idem dicerē, li
cèt non esset minatus, si tamen de facto ipsum insidia-
batur, dum tamen sit iustus timor. ff. quod met. caus. l.
metum autem. C. de transac. l. refutatorios. Et licèt ita
non esset in veritate, tamen iustus timor sufficeret. ita
15 habes in simili expressum. ff. loca. l. habitatores. † Sed
pone, iuxta hoc quidam comminatus fuit te ad aurem,
non quòd aliquis audiuerit. tu petis securitatem, quę-
ro, an videaris iustè petere. & certè circa hoc attende-
rem coniecturas, primò, an iste haberet litem cum eo.
& sic esset sibi odiosus, vt in authent. de testi. §. si verò
odiosus. maximè si esset de maiori parte bonorū, quia
tunc inimicus capitalis reputatur. institu. de excus. tu-
to. §. propter litem. ff. de excusat. tuto. l. propter litem.
C. de reuo. dona. l. fina. nam tunc si aliter esset, qui ta-
lia consueuit attendere & posset dicere istum audien-
dum, qui petit securitatem. ff. de re milita. l. non om-
nes. §. à barbaris. de damno infec. l. ait pretor in prin.
ff. ad exhiben. l. thesaurus, vnde cum sacramento debe
ret ei credi. ff. de excusa. tuto. l. scire oportet. § sufficit.
alias autem illis supradictis deficiētibus, dicerem istū
non esse audiendum, cum in securitate pręstanda cau-
sę cognitio requiratur, vt in authen. de manda. prin. §.
sed neque. nam pręsumptio est causa diffamandi eum
dicerem, sicut in seruo dicitur, qui confugit ad statuam
vt C. de his qui ad statu. confugi. l. 1.

16 Sed quęro, nunquid † in securitate versetur causę
cognitio. & videtur dicendum, quod sic per authen. de
his qui obli. se perhibe. hab. &c. §. 2. qui incipit, vt au-
then. non videmus. vt sic malitijs, hominum obuietur,
vt ff. de rei vendi. l. in fundo. C. de agri. & censi. qui co-
loni. vnde summariè debet cognosci. vt in gl. §. sed ne
que. & pro hoc in illo seruo, qui dicit dominum crude-
lem. instit. de his qui sunt sui vel alien. iu. §. fina. ff. eod.
titu. l. 2. ad quod facit. ff. de transact. l. si super possessio
ne. & C. in quib. cau. l. s. in fin.

17 † Sed quæro, de quibus inspicitur in securitate prę-
standa. respon. & dico, quòd de quatuor. & primo, q̃d
inspicitur vitæ præsentis actus, hoc est, illius à quo pe-
titur securitas ff. de re mili l. 3. §. his qui ad hosten. nā
attendendum est, an sit homo talis, qui talia consue-
18 uit attendere. ff. de accusa. l. si cui. §. final. † Secundò
inspicitur personę conditio, ac status, putà quia extra-
neum est, sacerdotem in alium manus suas imponere,
arg. in auth. de sanct. episc. §. sed neque & C. de episc.
& cle. l. si quis in hoc genus. §. circa medium Tertiò in
spicitur presentis temporis potentatus, putà si pauper
erat ff. quod metus cau. l. non. Quartò inspicitur mi-
nor ætas, vel senectus, vt babes ad hoc in feudis, de pa
ce tenen. §. 1. & sic ista quatuor inspicerem ad hoc, vt
securitas prestaretur.

19 † Dicitur deinde periculum, vel damnū inferri: quę
ro, nunquid ista sunt idem. & dico quòd non, quia peri
culum refertur ad personas, damnum verò refertur
ad res, vt ff. de verbor signifi. l. aliud est capere. § 1. &
sic diuersum effectū obtinent verba ista, quæ in diffi-
nitione sunt posita. Deinde dicitur, quòd officio præ-
sidentis præstetur. sed nō dicit, per quē. sed certè ideò
20 hoc non dicit, † quia tribus modis præstatur. Primò
per promissionem, secundò per personæ publicę addi-
tionem, tertiò per signi, seu tituli appositionem. Pri-
mò dico, quod præstatur per promissionem. verbi gra
tia, iustè timeo, quod damnū mihi inferas. certè tu prę
stas securitatem, scilicet promittendo ꝙ non facies,
vt in §. sed neq; et in authen. de monachis. §. si verò
21 inter. † Sed quęro, an ille qui pręstat securitatem, ha
beat fideiubere; et videtur, quòd sic. nam postquam
tenetur præstare securitatem, vt supra dixi, tenebitur
etiam præstare, et dare fideiussorem, vt magis sit secu

rus

rus ille cui præstatur.arg.insti.de replica. §.fi.ff.de sa-
tisda cog l.1. et sic habes in viro qui tenetur reddere
dotem vxori ff.solut.matrim.l.si constante.§.quoties.
Contrarium credo, quia non solummodo lege expri-
mitur, quòd teneatur, ergo intelligitur simpliciter. C.
de verbo.signifi l. sancimus. propter quod solo verbo
præstatur, vt in d.§.sed neq; et pro hoc: quia sicut iste
tenetur cauere, sic in damno infecto, et tamen ibi non
fideiubetur.ff.de damn infect. l.prætor in princ. et l.
22 qui bona fide, in princ. ergo, etc. † Item qualiter illi
si deiussores præstarent factum alienũ, certè nullo mo-
do.arg.ff de verbo oblig.l stipulatio ista.in prin. Quid
dicendum? iuxta hoc dicere attendendum qualitatẽ
personę: nam si talis sit a quo petitur, quod sit potẽs,
et habet pingue patrimonium, quòd non deberet da-
re fidei. iussorem, quasi nunc sit satis promissum superio
ri, coram quo præstatur talis securitas. si autẽ non es-
set ita homo potens, nec haberet ita magnas faculta-
ter, tunc haberet fideiubere, nisi alio posset adstringi.
arg.ff de te mili.l.1.§. hæres aũt. & qui satisd cog. l.si
qui fideiussor. ff. de appel.l.imperatores. alij dicũt in-
distinctè, quòd habeant pstare fideiussores: hoc ideò,
quia de proprio facto agitur, & sic poterit fideiussor
interuenire optimè, vt ff.de fideiuss.l. 1.

23 † Sed pone, quod ille à quo petitur securitas, habet
aliquos qui iuuant eum, nunquid pro illis poterit pe-
tere securitatem? dico breuiter, quod sic, & licet nõ pete-
retur, credo quod satis intelligeretur, arg. ff. de preca.
l cum precario.& de vsu, & habi.l.cæterum, & est tex.
qui dicit, ne opprimant illos qui eos sustinent. ff de of
fic.præsid.l.illicitas § ne potiores. & pro hoc est casus
C.si quacunque prædi.pote. l.vna.

24 Sed quæro, quid promitteret, † qui præstat securi-
tatem; dicunt quidam, quòd solum promitterat de se,
& non de alijs. quia alias alienum factum promitteret
& sic non valeret, insti. de inutil.stipul. §.si quis alie-
num. ff de verb.oblig. l. stipula. ista in principio. quid
dicendum. dico quod nedum promittet de se, imò qđ
per alium non faciet fieri, argu. l.stipula ista. §.2. & 3.
& ff. locati.l.in lege, & de actio.emp.l. emptores si qs
habere. sic & iudex iurat, quòd ratione iudicatoræ ni-
hil dedit per se, nec per alium, in authen. iusiuran. qđ
præstatur ab his. §.penult. & de man princ, §. festina-
bis & in authen. vt iudi. sine quo. suffra §. eos. Plus ẽt
dico, quod promitteret de illis qui sunt de familia sua. ar
gum ff de verbor. obli. l si stipulatus fuero pro te. &
argum ff loca l insulam. & argu.l. in lege C. si rector
prouin.l. vna. & ff de verbo.oblig.l.in lege.

25 † Sed quæro, nunquid securitas se extendat ad fa-
miliam illius cui est præstita? & videtur quod non, quia
istud est contra ius commune, & ideò debet restringi,
vt vltra personam illius cui promittitur, non extenda-
tur. arg ff.de iur.immun.l. 1.cum suis concor., & aqua
quotid. & æsti. l 1.§.permittitur. quid dicendum? certè
dicerem, extendi ad vxorem illius, cui est præstite, &
similiter ad filios, & ad liberos homines, qui bona fi-
de secum morantur arg. ff.de vsu, & habi.l.2. §. 1. & l.
3. & argu.ff de preca.l.penul. & C. de offi. procon. l.
officium & C.si quacunq; prædi.po.l.vna. item de li-
beris hominibus patet, quia p tales patimur iniurias,
vt ff de iniur.l.item apud. §. si liberum hominem. Et
quod ad omnes prædictos se extendat, facit. C. de cõ-
sum l.2.lib.12 & de proconsul.cubiculi.l.in sac.li.12.
& de silen.l.nẽ ad diuersat.eod lib. & arg. C.de dign.l.
3.& 4. & de episc. & cle.l.2. & process. & medi.l. fin.

26 Sed quæro, † nunquid omnia promittet singulari-
ter sub sacramento? gloss. tenet quod sic, ita tñ quod non iã
gat euãgelia vt not gl.in alleg. §.sed neq; quod ipsum
fateor. C. de iudic.l.rem non nouam. §.1.in princ. sic
habes in episc. C.de episc & cler. authen. sed si iudex.
& ibi glo. sed videretur, quod non debeat iurare: quia si
iurauerit, posteà non possit aliter interuenire, nec ali-
quid probare, sicut dicitur in illa muliere. ff. si mulier

ventris nomine casum. cau l.2. in princ. & de iureiur.
leg.3.§.primo. in princip.

27 † Item quia iuramentum de futuro reprobatur. ff.
de condit.instit.l.sub conditione in princ. Contrariũ
potest dici, vt hic dicitur, nec obst. quod de futuro nõ iu-
ratur, quia verum est, vbi iuramentum est super licito.
sed vbi totaliter est super illicito, benè præstatur su-
per futuro, vt in administratorib. habes, qui iurant il-
licitum aliquod non committere. vt in auth. iusiuran.
quod præsta ab his. §.2. et de hoc est casus in ratione,
in domino qui iurat, quod seruum quem recipit. non tra-
ctabit malè. vt in auth. de mona. §. si verò inter triẽniũ
et sic habes in transa. iurata C. de transa. l si qs maior.

28 † Sed secundò præstatur securitas, per publicæ p-
sonæ adhibitionem, s. vt detur seruiẽs, qui rem in qua
timetur periculum imminere, custodiat, et telis vul-
gariter appellatur gardiator, licet soli princips videatũ
attribui, quod detur, vt C. de ero. an mili. l. cum sæpe.
Item dicerem talem gardiatorem personam, s. vt quo-
tidiè iret secum, & adeo dicitur ibi propter innume-
29 rabiles, & multos casus. † Iuxta quod quæro nunquid
talẽ gardiatorem possit dare iudex? videtur quod non
quia tex. dicit, neq; iudex executorem ad postulationẽ
alicuius tradet. C. de recto. prouinc. l. vt quis quid di-
cendum credo, quod iudex causa cognita possit dare, vo-
catis tamen partibus, sed princeps possit dare absen-
tibus partibus, arg. ff. vt in poss. leg. l. si is cui. § si quis
missus, & C. de offic. magistri iudi. l fin. & sic quòd tra-
ditur custodiendus carceri. ff. de custo. reo. l. nisi, & sic
loquitur l. cùm sæpè.

30 † Sed tertiò dicitur, quòd per signi, vel tituli appo-
sitionem præstatur securitas. verbi gratia, tu times qđ
tibi damnum, vel periculum inferatur. tu petis à iudi-
ce, quòd ibi apponatur velum, vel signum regium. nun
quid non benè petis? certè l. alleg. cum sæpè loquitur
quando milites ibi mittebantur ita tamẽ credo in hoc
casu. dicitur tamẽ hoc fieri causa cognita, & partibus
vocatis, arg. ff de adop l. nam ita. sic potest loqui quod
nemo vela regia, vel signa imponat sine iudicis autho-
ritate. C. vt nemo vela regia. in rubro. & nigro. & in
auth. de man prin. §. titulo. & in auth. vt defunctorum
seu fu. §. 1. & de isto titulo loquitur lex quæ dicit, præ-
dium velo regio signatum, vt C de bo. vac. l. 3. & de
31 æquæduct. l. vniuers. lib. 11. † Sed quęro, nunquid tale
signum debeat dari personæ, quod deferat ratione se-
curitatis? credo quòd non, nisi à solo principe, cum
de nouo concedendo tractatur. argu. C. de legi. l. cum
de nouo. quòd autem princeps possit, apparet quia sic
fuit data herba in signum securitatis illius legatis. ff.
de re. diui. l. sumus. §. 1. sic & vsum certæ vestis conce-
dit. ff. de iure fisci. l. diuus.

Item posteà dicitur officiũ præsidentis, largè sum-
pto vocabulo, vt sic pręses, & princeps intelligatur, vt
ff. de offic. pręsid. l. & etiam quilibet iudex, vt dixi, arg.
huius l. denunciamus. §. 1.

32 Sed quęro, † qualiter frangentes securitatem, pu-
niantur. dicunt quidam, quod secundum qualitatem de-
licti puniantur. ff de offi. pręsi. l. congruit. Alij dicunt
quod puniantur crimine læsæ maiestatis, tanquam
frangens pacem. ff. ad l. Iul. ma. l. 1. de re mili l. fi. Alij
dicunt, quod pars cui fregit securitatem, eum puniat
suo arbitrio: & sic quod ibi tradantur sic in legatis. C.
de leg l. fin. quid dicendum? certè nulla istarum opi-
nionum placet. dico enim, quod iste non tenetur cri-
mine læsæ maiestatis, quia directò non frangit pacem
imperatori secundum istos duos. nec dico ipsum tradi
parti sicut in legatis, quia ibi ideò, quia loquitur in
hostibus populi Romani. & ibi de iure gentium. ergò
securitas erat introducta, & econtra legati eis trade-
bantur: secus tamen est in nostro casu, quia ideò vi-
gor iudiciarius est in medio, &c. C. de Iudæis. l. nemo.
& l. nullus. propter quod dicerem istum magis puniri,
quàm aliàs. sed cùm hęc pœna non sit lege statuta, di-

mitte-

mitterem eum iudicis arbitrio: vel si aliàs frangens
deportaretur, quod modo puniatur corporaliter, si aũt
tantum deberet puniri pecuniariter, quòd modo au-
gmentaretur. arg. in feu. de pace tenen. & eius viol. §. si
quis hominem. & §. si quis aliquem. & § si quis alieni.
33 † Item fortè quòd pœna sibi duplicaretur, vt dicitur
in illo, qui intrat terram sibi interdictam à iudice, vt
ff. de pœn. l. aut em damnum. §. 3. in fin. sic verius te-
neatur argu. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. 2. vers.
quid si constitutioni meæ, & etiam isti eo. §. si sic, &
relinquitur pœna arbitrio iudicis. ff. de effra. l. 1. §. 1. &
C. de colleg. illicitis. l. vna. lib. 10.
34 † Sed pone, iuxta hoc præstiti securitatem corã Se-
nescalco Carcassone: fregisti securitatem extra Se-
nescaliam. quæro, nunquid ipse possit te ad hoc puni-
re? videtur quòd non: quia non potuit præstare secu-
ritatem vltra Senescaliam. ff. de iur. omn. iud. l. fin. de
bon. auth. iud. poss. l. cum vnus. §. is qui. igitur te non
possit punire, quasi non fregeris securitatem. de hoc
videtur lex in prohibito postulare in vna prouincia.
nam in alia poterit obtinere. ff de postul. l. ex eo. sic &
procur. in ea prouincia in qua agit, tenetur dominum
defendere: in alia sibi denegatur actio, non tamen te-
netur in alia. C. de procur. l. eum qui. ff de procu. l. sed
hæc § non solum. & istud credo. dico tamen, quòd iu-
dex illius Senescaliæ, in qua delinquit, grauius puni-
re poterit ipsum, quam alias faceret. argu. ff. de iud. l.
omnem, & si quis ius voc. non ierit. l. 1. & habes casum
in clerico, qui erat subditus iudici temporali. in auth.
de san. episc §. 1. col 9.
35 Sed nunc quæro, † vsq; ad quod tempus duret secu-
ritatis præstatio? glo tenet in §. sed neq; supra alleg. q
ad 30 dies, alij dicunt, quod vsque ad quinq; annos,
arg. in feudis de pace tenen. & iura. fir. §. 1. & videtur
glo. ff. de reg. iur l non videtur, §. qui iussu. neutra ista-
rum placet. prima nõ quia sic sequeretur, q post illud
tempus non teneretur, nisi secundum qđ alias tene-
retur. nec de opinionibus illorũ, qui dicunt q post 30.
dies renouetur, arg. ff. de dam infec. l. 4. §. nec tamen,
quia graue esset, q toties vlterius præstaretur. argu. C. de
præscr. 30. ann. l. si quis emptionis. credo igitur, quòd
præstetur perpetuò vel ad tempus, prout iudici vide-
bitur. sic habes in rebus tuendis. ff. de dam. infect. l. si
finita in prin. & l. ait prætor. sic habes quòd perpetuò
possit præstari in seruo, qui alienatur vt nunquam in
potestatem domini reuertatur. ff de his, qui sunt sui vel
alie. iur. l. 2. de adul. l. si postulauerit §. iubet. Nec obst.
§. sed neq; quia ibi ideo petebatur securitas ob debi-
tum, & post 30. dies poterit subueniri sententiando,
non autem hic posset, igitur cum non sit tempus limi-
tatum, demittam iudicis arbitrio, arg. ff. de re iud. l. 2.
& infra de iut. delib. l. 1. § 1. & de bon. auth. iud. poss.
l. in venditione. §. 2. de execu. & expila. l. 1. in prin.
36 † Sed pone, quod ille qui petebat securitatem, fuit
repulsus a iudice, qui minus iustè petebat: quæro, an
teneatur actione iniuriarũ ille qui petebat: certè istud
dimitterem iudicis arbitrio. & si apparet quod calum-
niosè peteret, teneatur. alias autem si non apparet,
sed haberet aliquẽ colorem, tunc non teneretur. arg.
C. de execu. rei. l. generaliter, & de calum. l. 1. & C. de sum-
ptuum rece. l. vna. lib. 11.
37 † Sed quæro, si ille cui est præstita securitas, reperia-
tur mortuus, vel vulneratus, nunquid præsumitur, q
ille fecerit qui præstitit securitatem? & videtur quod
sic argu. in auth. vt lice ma. & auiæ. §. pen. quæ est. C.
de adult. auth. si quis. vt ad minus possit conari, licet
non sint alia indicia. arg. ff. ad Syl. l. 1. cũ ibi no. & istũ
credo vnũ esse effectum securitatis. Item est & alius effe-
ctus, quia propter talem securitatem præstitam fortius
abstinebit ab iniuria. in auth. quo. oport. episc. §. illud.
38 † Sed quæro, † quid si tu dicas iniuriam illi, cui præ-
stitisti securitatem, an videatis fregisse securitatem?
videtur, qđ sic: quia sic punitur qui dicit iniurias, sicut
qui facit, ff. de iniur. l. item apud. § generaliter. Item
quia non refert, an verbis, vel factis, &c. ff de leg. l. de
quib. in fi. item quia conuiciũ dicitur iniuria. ff. de in-
iur. l. item apud Labeo. item. §. 2. & §. ex his nec refert,
quemadmodum fiat, dum tamen fiat. ff de leg. 3. l. fieri
quemadm. testa. aperian. l. si in duobus. § 1. contrariũ
39 credo, † quia in frangenda securitate factum requi-
ritur, nec videtur solo verbo fragi securitas. sicut nec
furtũ fit. ff. de furt. l. si quis vxori §. neq; verbo, sic nec
terror quæstionis est quæst. ff. de iniur. l. item apud. §.
quæstionem, & §. quæstionis. item quia à verbis securi-
tatis in dubio non est recedendum. de l. 3. l. non aliter.
item quia securitas est contra ius commune, ergo qđ
frangatur de iniuria verbali, non debet intelligi arg.
ff. de inum. l. constitutionib. & l. certæ formæ. Cod. de
iniur.
40 † Item hoc probo sic. vasallus qui ingerit manus
impias in dominum, perdit feudum, vt in feudis, quib.
modis feudum amitta §. porrò. sed quid si non intulit
sed fortè laborauit vt inferatur, vel dixit iniurias nũ-
quid perdit feudum? dico quod non, vt in feud. de ca-
pita. qui eur. vend. § si verò. vnde talia verba iniurio-
sa non crederem sufficere ad hoc, vt securitas fracta
videretur, nisi suum posse fecerit quo facto, adimple-
41 ret, vt ibi dicitur, vt arg. ff. de fur. l. qui ea mente. † Sed
pone, quod promisi tibi securitatem: postea cum quo-
dam alio fregi. quæro, nunquid ille qui mecum fregit,
teneatur pœna fractæ securitatis, sicut ego, videtur ca-
sus legis, ff. de parricidijs. l. verum. & l. 1. in fi. cum glo.
& ad l. Iul. de priua. l. nec interest. & sic in iudice. ff. ad
l. Iul. repetund. l. comites. & pro hoc, quòd scientes, &
consentientes, &c. extr. de offi. potest. iudi. dele. c. 1. &
hoc verum, si ille fuerit præsens in facto criminis, vt
videtur casus. C. de Nili agge. l. vna sed sine aliqua di-
stinctione hæc pars videtur vera, per l. 1. C. de incest.
nupt. & l. cum ancillis. & videtur lex. ff. de stat. l. statu
libera. §. 1. Et hæc sufficiant.

Explicit materia securitatis, tractata per Dom.
Guilielmum à Cuneo.

F I N I S.

TRACTATVS PERVTILIS, ET QVOTIDIANVS,

DE ASSECVRATIONIBVS, ET *Sponsionibus Mercatorum*,

A D. PETRO SANTERNA Lusitano I.V.D. editus.

De sponsionibus Mercatorum, Prima pars.

S V M M A R I A.

1 *Mercatores maris pericula pensitantes, an res suas in casu adversæ fortunæ per stipulationem tueri possint.*
2 *Conventio, qua vnus alterius infortunium in se suscipit, precio periculi conuento, an licita sit habenda.*
3 *Assecurationis materia, an in terris maritimis sit practicabilis.*
4 *Qui res suas per mare deferri patitur, an depauperari dicatur.*
5 *Conventio qua quis precium periculi in se sumit, an de iure valida sit censenda.*
6 *Assumere periculum simpliciter in se, non facit illicitam stipulationem.*
7 *Assecurationis stipulatio, an sit contractus nominatus, vel innominatus.*
8 *In contractibus innominatis, an susceptio periculi facit illicitam conuentionem.*
9 *In mutuo semper vsura est prohibita secundum canonistas & Theologos.*
10 *Distinctio certa circa materiam. c. fin. de vsur.*
11 *Cap. fin. de vsur. quo modo à Doct. intelligatur.*
12 *Si mutuans pecuniam, recipit precium periculi, & ipsam assecurauit, nec constat de animo, an ideo vsurarius sit iudicandus.*
13 *Animus semper in dubijs bonus præsumitur.*
14 *Verbum, Censemus, an significat iudicare.*
15 *Dictio, quoque, an sit implicatiua sequentium.*
16 *Papa, an iudice de occultis.*
17 *Intellectus nouus cap. fin. mente tenendus.*
18 *Verus sensus c. fin. & communis secundum Doct.*
19 *An Papa loquatur in casibus dubijs.*
20 *Papa, an iudicet aliquem in dubio vsurarium.*
21 *In dubijs, an præsumatur delictum.*
22 *In dubijs semper debemus præsumere factum eo modo quo licet.*
23 *Facta semper debent intelligi esse concepta bono animo.*
24 *Vna præsumptio aliam tollit.*
25 *Dictiones, quoque, & aliæ, aliquando stant impropriè.*
26 *Recipiens pecuniam causa portandi vltra mare, si precium in se accipit, an vsurarius sit iudicandus.*
27 *Omnis vsura, etiam nautica, est prohibita.*
28 *Susceptio periculi in se, non facit illicitam conuentionem.*

PARS PRIMA.

VARIIS atque assiduis mercatorum illecebris adductus ego Petrus Santarna Lusitanus vtriusque I. D. vt opusculum de assecurationibus, & sponsionibus mercatorum, quæ vulgari sermone Apolię nuncupantur, conficerem: & si mihi rem fore arduam magniq; laboris & cunctis hominibus quoquo modo prodesse non dubitarem, cum tamen pro comperto haberem, mare etiam ipsum, & illis cęterisq; amicis nostris fore admodum fructuosum, pro viribus nostris, eorũ votis, ac postulationibus minimè deesse volui; & quia sępissimè
1 † prouidi mercatores maris pericula pensitantes, assecurationis clypeo res suas contra sæuam fortunam tuentur, ac defendunt ab alijs stipulando in casu aduersę fortunæ, cuius inopinabili impetu sępè omnẽ rem familiarem amittunt, vt leg. plane. ff. vt in possess. leg. vel fide, & vt ait Senec. lib. quinto. suæ Rhethoricæ. Ludit de suis fortuna muneribus: & quæ dedit, aufert: quæ abstulit, reddit: nec vnquam tutius est illam experiri, quàm cum locum iniuriæ non habet. Circa quam conuentionalem assecurationẽ non mediocres solent inter ipsos mercatores nasci, & oriri dissensiones. Ea propter in primis vi-
2 dendum erit, † an talis conuentio, qua vnus infortunium alterius in se suscipit pracio periculi conuento, sit licita eo modo, quo fieri consueuit: deinde circa ipsos contrahentes exponemus, mercatorias quasdam alias conuentiones, & sponsiones, vulgò à Lusitanis apostas nominatas, quib. inter se homines maximè negociantes certant, promittentes, vel stipulãtes certũ quid si tale aliquid contingat, vel non cõtingat. Vltimò circa ras in tali assecuratione deductas, plura quę-
3 stiones ponemus quotidianas iuxta materiam † quum sit mataria peregrina, & vtilis, ab alijs nõ declarata & multum practicabilis, & frequentata, maximè in ciuitatibus maritimis, vt est Vlyshona, Venetiæ, Ancona, Neapolis, & Genua, & alibi in diuersis mundi partibus, & prouincijs: vnus tamen bonus effectus istius assecurationis non est omittendus, ad ea quæ singula not. & Doctor. in l. secunda. ff. solut.
4 matrimo. † quòd licèt verè credatur pauperiorem fieri, cuius res nauigio deferuntur, negotiando per mare quo ad effectum, de quo ibi, vel res suas sub vsuris dari si tamen talis suarum rerum assecurationem stipulari consueuerit, & de hoc constat; cessat presumptio illa. & hoc argumento ratione cessante. capit. cum cessante, de appellatio. l. prima. ff. de condit. ob turp. caus. leg. eum qui. ff. de iureiur.
5 l. si remunerandi. §. si cui. ff. mandat. † Quo ad primum quibusdam videbatur, istam conuentionem qua quis in se periculum sumit precio periculi, non valere per tex. in c. fin. de vsur. cum generaliter loquatur. l. 1. §. & generaliter. ff. de leg. præstand. sed tex. in d. c. si nil facit, vt infra patebit, & breuiter est dicendum, quòd ista conuentio valeat, ex quo non reperitur aliquo iure prohibita l. statuas. C. de reli. & sump. fune. in l. necnon. ff. quib. ex cau. ma. cum concor. & quod sit licita, est de mente Pau. de Castr. in l. naue. Saupheli ff. locati & Rodulph. in tracta. c. consuli. de vsur. Ioan. de Ana. in d. c. fi. in 13. q. & Ale. in l. Titio, de verb. obl. in 3.

& Paris de Neapo. in tract. Ludo. in 3. char. in verb.
An quando mercatores. pro quo facit text. in l. opus
quod in aduersione. & l. hæc distinct. ff. loca. & quod
not. in l. cùm proponas. C. de naut. fœno. & in l. si pe-
riculi. ff. eo. tit. Potest enim quis in se per pactum peri-
culum sumere, vt in dictis iuribus, & quòd quia stipu-
lari ab alio assecurationem possit, tex. est not. ad hoc
6 in l. decem. ff. de verb. oblig. † susceptio quidem peri-
culi simpliciter nõ facit conuentionem illicitam, nisi
aliàs sit illicita, sicut in d. cap. fin. patet hoc exempli
causa in multis contractibus, vt in d. l. in naue, & in d.
l. opus, & in l. iurisgentium. §. item si quis pactum. ff.
de pactis, & in l. 2. cap. eo. tit. & in l. & Ariston. ff. mãd.
& in l. 1. & l. Si in venditione ff. peri. & comm. rei ven.
& alibi in diuersis locis. Sicut ergo in contractibus
innominatis, de quibus in dictis iuribus susceptio pe-
7 riculi non facit conuentionem illicitam, † sic etiam
in isto contractu assecurationis, qui est innominatus:
sed si suscipio periculum, vt des pecuniam, quod est ex
mẽte Bal. in l. cunctos populos, nu. 10. C de sum. Tri.
& fide cath. & cùm assimiletur emptioni vend. loca.
props. precium, quod datur ratione periculi, d. l. peri-
culi iuxta not. in l. fin. C. de præd. curia. lib. 11. debet
regulari secundùm naturam contractus innominati,
de quo magis particip. l. si gratuitam. §. 1. & in l. natu-
ralis. §. sed si facio. ff. de præscri. verb. cum ibi not. per
Bart. in l. 1. §. fin. ff. de æstim. act. l. 1. §. si quis fundum.
ff. depo. & in l. eum, qui. ff. commoda. cum similibus.
Quod autem iste cõtractus assecurationis sit innomi-
natus, est de mente Bald. vt dixit. in d. l. cunctos popu-
los, in q. An vsuræ sint prohibitæ. in fin. & D. Petrus
Cor. in l. si pascenda. C de pact. in 2. q principali, ibi
dum dicunt, alius est contractus innominatus. Facio,
vt des pecuniã, quia suscipio periculum, vt des pecu-
niam, & Bald. in d. l periculi. in recollectis antiquis.
Salice. in l. tenetur §. 1 nu 1. ff. de actio. emptio. Cùm
enim contractus ex lege conuentionem accipiant. l. 1.
§. si conueniatur. ff. de positi. l. in conuentionalibus.
ff de verb. oblig. ex quo contrahentibus ita placet susci-
8 pere periculum: † non debet propter hoc solum con-
tractus illicitus iudicari, quando de se non est illicitus
alio ex capite, vt in d. cap. fin. & ibi Io Cald. & ad d. c.
fin. ibi, pro eo, quod suscepit periculum, &c. Est nam-
que dicendum, quod loquitur in casu mutui, in quo
reperitur formaliter, vsuram esse prohibitam, Luc. 6.
cap. Matth. cap 5. & cap. consuluit, & in c. In ciuitate.
cum similibus. eod. tit. & vbique doct. & in c. conque-
9 stus, & Ost in summ eo. tit. & Fred. in cons. 33. † & est
cõmunis conclusio Iuristarum & cano. & Theolo. quod
in mutuo sit prohibita vsura tantum, vt in eius diffini-
tione patet: sed nunc quando iuxta prædicta mutuaui
mille alicui mercatori sine aliquo pacto pro emendis
mercibus deferendis per mare, qui antè stipulatur as-
securationẽ illius pecuniæ mutuatæ sub precio peri-
culi, an liceat? Videtur quòd non, per d. c. fin. sed con-
trariũ credo verius, vt statim declarabo: & tangoin
10 recollectis illius c. fi. quia † aut mutuo pecuniã eo pa-
cto susceptionis periculi, hoc est, aliter non mutuatu-
rus, nisi illud periculum in me summam, vt loquitur d.
c. fi. nec tunc videtur procedere ex mera charitate: aut
mutuo simpliciter, & sine vllo pacto, hoc est, quia à
principio nõ hoc gessi in mente, & sine illo eram mu-
tuaturus, licèt ex post facto ex conuentione assecura-
tionem sibi faciam, & precium periculi habeam, non
est dicẽda vsura ea ratione: ratio est, quia hic sunt duo
cõtractus separati, vnus nominatus mutui, & alius in
nominatus assecurationis, nec vnus ab alio præcisè
dependet, ita quòd vnus secundũ mutuũ sit immedia-
tè causa alterius, scilicet assecurationis, sed tantũ su-
sceptio periculi, ex quo potest sumi indubitata cõclu-
sio, quod aut susceptio periculi est immediatè causa eius
quod vltra receperit, vt in assecuratione prædicta,
quia ideò habeo certum quid, quia in me suscipio hoc
periculum, & non est vsura: aut mutuum est causa im-
mediata, & est vsura. Nec excusatur quis hoc casu
11 ratione periculi, vt in d. cap. fin. † quem sic intelligo:
Voco mutuũ causam immediatam, quando aliter nõ
eram mutuaturus, nisi recepturus aliquid vltra sortẽ.
Secus est in primo casu, aliter esset absurdum contrà
l. nam absurdũ. ff de ope. libe. & l. existimo, ff. de verb.
oblig. quòd si mutuo alicui pecuniam, non recepturus
aliquid vltra sortem, & ipse velis stipulari assecuratio-
nem illius pecuniæ ab aliquo, quod licet (vt in primo
dictum fuit) quod non possit imputari à me, quia mu-
tuaui illam pecuniam quam assecuras. In illis quidem
inspiciendum est, quod principaliter agitur, iuxta not.
in l. si quis nec causam, & ibi Soc. ff. si cer. pet. cap. ad
quæst. de rer. permu. & in l. qui exceptionẽ. ff. de cõdit.
indeb. & ibi Salic. & quod principaliter, vel secunda-
12 riò venit tanquam augmentum, † quia lucrũ secun-
dariò proueniens in contractu mutui, non facit vsurã
vt in d. l. not. & per S. Bernardũ in tract. de contract.
sermone 36. art. in c. 3. quem refert. D. Petrus. Cor. in
d. l. si pascenda, quod tale lucrum non est peccatũ mor-
tale, nec veniale, vt 61. dist. quæ prohibet, & 69. cap. si
officium. Subsequenter quæro de vtili quæst. quid in
13 dubio, † quando mutuans recepit precium periculi, &
assecurauit dictam pecuniam, non tamen constat quo
animo fecit, & an esset aliter mutuaturus, vel ne, pro
qua quæstione facit, quod dixit solemnis, & subtilis
Doct. D. Pet. Cor. in d. l. si pascenda, vbi dixit vnum
menti tenendũ pro intellectu d. c. fin quod sibi visum
fuit quando d. c. legebat, licèt (vt dicit ipse) à Docto.
non punatur, quòd Ecclesia iudicet istum vsurarium
in casu dubio in d. c. fin vbi Papa videtur potius iudi-
cate, quã statuere de nouo: Mouetur subtiliter more
suo, propter verbũ, censemus, positũ in d. c. fi. §. quod
14 significat, secundũ † propriam significationem, iudi-
care præmissa deliberatione, gl. not. in cle. 1. de pro-
ba in verb Censemus, quæ dicit, quòd illud verbum,
Censemus, significa, iudicare statuimus, & delibera-
mus, & alia glo. est in cle. 1. de conces. præben. in ver.
Censemus. Confirmat etiam hoc propter dictionem,
15 † quoque, quæ est implicatiua in sequentibus casibus,
in quibus ille contrahens in d. c. fi. non reputatur vsu-
rarius, & tamen posset esse quòd habeat prauam inten
tionẽ, iuxta not. in 1. c. ciuitate. eo. tit. de vsu. & sic es-
set vsurarius licet & è contra si haberet bonam, & nõ
16 corruptã intentionẽ. Non enim esset vsurarius † pro-
pterea, quia Papa nõ noscit secreta cordis, nec potest
diuinare, iudicat enim verisimiliora, & à communiter
accidentibus, & ideò quandoq; fallitur, cap a nobis.
de senten. excomm. Vnde non sequitur, Ecclesia iudi-
cat istũ vsurarium, ergo est vsurarius, & econtra, iudi-
cat non vsurarium, ergo non est. Sensus itaque præfati
Cornei, & secundum me est, quod in 2. responso illius
c. fi. licet ille cõtrahens in dubio non reputetur vsura-
rius, tamẽ in primo responso in casu dubio reputetur,
& iudicatur vsurarius, quãuis posset esse, quòd non ha-
beat prauam intentionem, & sic in veritate non erat
17 vsurarius. † Iste intellectus debet esse mẽti tenendus
propter eius authoritatẽ, & est nouus, & ex eo posset
sequi vnum notandum, quòd quum Papa ibi iudicet
in dubio ex verisimilioribus, & super tali præsumptio-
ne statuãtur de nouo, vt patet ex verbo, Censemus, se-
cundum. D. Cor. quòd licèt ille mutuans, vel aliquis
alius, vellet probare in contrarium, illum non esse vsu
rarium, quod non admitteretur ius. not. in c. is, qui. de
spons. & in l. si qui adulterij. C. ad l. Iul. de adul. & anti
qua. cap. ad Vell. & l. fin. C. de pign. & l. fin. §. fin. C. ad
Maced. l. fin ff. vbi pupillus edu. debe. cũ similib. Sed
ille intellectus Cor. mihi videtur dubius. Primo quia tex.
in d. c. fi. in 1. resp. non loquitur in casu dubio. Secũdo,
quia est contra illud cap. in 2. resp. vbi Papa non vult
aliquẽ in dubio præsumi, nec iudicari vsurarium, nec
per consequens est dicendum velle in primo responso

à pari-

& paritate rationis. l. à Titio. ff. de verb. oblig. l. illud.
18 ff. ad l. Aquil. cum vulg. † circa quod pro veriori intellectu illius capituli est aduertendum, quia literæ illius c. si possunt dupliciter intelligi. Primò, vt illud verbũ, eo quòd suscepit in se periculum, recepturus aliquid vltra sortem, &c. referatur ad proxima præcedentia: & est sensus, quòd ideò mutuabat illam pecuniæ quantitatem, quia volebat periculum illius pecuniæ in se suscipere, vt aliquid hac de causa susciperet vltra sortem. Hic est verus, & communis intellectus, & probat ibi verbũ recepturus aliquid: quasi dicat, aliter non mutuaturus, vt ibi declarat gl. quia suscipiebat tunc periculum in locum compensationis eius, quod vltra sortem recipiebat, & secundum istum intellectum
19 non est dicendũ, † quòd Papa ibi loquatur in casu dubio, alio modo potest illa litera intelligi, q. verbũ eo, quòd suscepit in se periculum, referatur ad sequentia: & est sensus, q. ideò vsurarius est censendus, eo quòd suscepit in se periculum & istum intellectum videtur sequi D. Cor. dum dicit, quòd Papa iudicet in dubio illum vsurarium, qui in se sumit periculum pecuniæ mutuatæ. iste intellectus, vt dixi non placet, propter facultatem
20 dum responsum illius c. si † vbi in dubio Papa nõ vult præsumere aliquem vsurarium. Ratio est secundùm gl. ibi, quia hæc est pars minor, vt in c. 2. de reg. iur. in l. interpretatione ff. de pe. argen. l. Arianus. ff. de act. & obli. & c. ex literis, de probationib. ita etiam non est verisimile, eum velle iudicare vsurarium in primo responso
21 in dubio eadem ratione, † ne præsumatur delictum l. merito ff. pro socio, & in dubijs debemus præsumere
22 ita factum commodo quo licet, & non aliter. † vt hic, vt à delicto excusetur per d. l. ex merito, quod not. Bar. in l. non solũ §. sed vt probari. ff. de no. ope. nu. nu. 3. Nec est asserendum, q. ille qui mutuat, præsumatur esse malo animo, & corrupta intentione, quia cum quærimus
23 quo animo facta sint. † debemus præsumere, q. bono animo, vt in c. 2. de re iur. & Bar. in l. libellorum col. 5. ff. de accus. & per consequens non est verisimile, quòd Papa contra tales iuris præsumptiones velit in dubio præsumere aliud, vt ibi in primo responso volunt præfati Doct. Tenendus est igitur primus intellectus tanquam verior, & ad prædictam quæstionẽ est dicendum quòd in dubio non est præsumendus vsurarius, nisi esset solitus aliquid fœnerari, quia tunc fortè est præsumendum, q. suscepit in se periculum fœnerandi animo
24 † quia in hoc casu vna præsumptio tollit aliam. cap. 1. de præsumpt. l. qui adulterij. superius allegata. Bald. in l. vi. in fi. C. de probat. Alex. cons. 102 vl. col. 1. vol. Bal. in l. Pactumus in fi. ff. de hære. insti. & in talibus inspicitur consuetudo contrahentis. l. qui semisses. ff. de vsu. d. si c. illo vos de pigno. cum similibus. Nec obstat prædictis. quod ponit gl. in l. rogasti. si cer. pe. in verb. si tibi condici dum dicit, quòd in mutuo non debet fieri distinctio. Esset solitus fœnerari, vel non, sed quando aliqui recipitur vltra sortem, est vsura, quia illud habet locum in volente fœnerari, & de quo constat: secus autem in casu nostro, in dubio, quia potuit aliquid recipere non principaliter propter mutuum, sed propter assecurationem, quæ potuit de pecunia mutuata, sicut alij Mercatores, & hoc quãdo erat aliter mutuaturus, vt superius declaraui. Nec obstat verbũ, Censemus positum in d. c. si quia illud verbum etiam stat in alia significatione, vt in d. glo. & est verisimilius, quòd statuat de nouo, quam vt iudicem in casu dubio, vt dixi supra, quia non est præsupponendum in casu dubio, vt in d. c. in in 2. respon. Nec obstat, quod dicitur de
25 dictione, quoque: quia † licèt sui natura sit implicatiua, in l. planè §. si cõiuncti. de leg. 1. & repetitiua, vt in §. actiones quoque. insti. de actio. & in §. pœnales. tamen istę, & similes dictiones, secundum subiectã quandoque materiam stant impropriè, & alterantur. l. eas causas. iuncta glo. ff. de cond. & demonst. Soc. in l. creditor. nu. 6. ff. si certum pet. & illam gl. not. Alex. Imol.

causa curandæ absurditatis, & repugnantiæ. l. si ab hostibus ff. sol. ma. l. quemad. dus per. Posset aliquis dicere
26 quòd ista cõuentio assecurationis non sit licita, † q. est de pecunia, seu rebus, quæ per mare deferuntur; tũ videatur fœnus nauticum, & sic prohibitum, sicut alia vsura, de iure canon. & ciuili per not. in authen. decr. ele. vt c. §. 21 & ibi glo. & in auth. ad hæc. C. de vsur. & per Azo. in summa. eo. titul. & Bar. in l. in ista. ff. de solut. & mat. & in l. cunctos popul. C. de summa Trin. in 3. col. & alij doct. ibi & alibi in varijs locis. Sed ad hoc potest responderi vna cum glos. in d. authent. ad hæc, & in dicto §. 1. vel versus iuxta nota. per ea quæ ibi dicit Barto. in d. §. 1. & alibi est dicendum, quod licet hodie
27 † omnis vsura sit prohibita, etiam nautica, attenta dispositione c. fin. superius allegati, quòd illud procedit in vera vsura, sicut in l. periculi precium. ff. de nau. fœn. Bald. cons. 395. num. 8. 5. vol. & cons. 115. num. 12. 2. vol. & cons. 379 nu. 1. 4. vol. v. g. puta quando mutuo alicui pecuniam, & prout ibi exemplificat glo. quam volo mihi reddi, si nauis ex Asia venerit: & si nõ venerit, volo mihi reddi cum vsuris centesimis quia in tali conuentione est vsura, secundum d. c. fin. & in consolauit. eod. titul. ratio principaliter, quia augmentum illud apponitur super sorte in casu dubiæ euentis conditionis; sed in assecuratione (vt supra dixi) mutui; non est causa immediata lucri, sed eijcitur de per se periculũ quandoq; per mutuantem, qui erat etiam sine hoc mutuaturus, vt supra fuit declaratũ, quandoq; per aliũ. De pecunia autem nautica, seu traiectitia, de qua in l. 1. ff. de nau. fœno. not. vide D. Innoc. & Cald. in d. c. fi. vbi volunt, quòd si nauigans precium in se acciperet, vt eandem pecuniam secum reportet vltra mare, sine periculum eius pecuniæ, per precium sumat siue non, non est vsura secundum Salice. in rub. ff. de vsur. in princip.
28 quod not. ad ea quæ supra in principio diximus, † q. susceptio periculi non facit contractum illicitum simpliciter: & in hac materia, vide pulch. consi. Bald. 311. num. 1. & 2. 5. vol.

SVMMARIA.

1 *Nuda conuentio, & sine causa, non valet.*
2 *Conditionalis conuentio, quæ à facto alterius dependet, an de iure valida sit censenda.*
3 *Solus conditionis euentus an pro causa sit habendus.*
4 *Conuentio de matrimonio contrahendo inter talem, & talem, an valida sit inspicienda.*
5 *Sponsio facta in ludo prohibito. an valeat.*
6 *Senatus prohibet pecuniam ludo, & sponsionem facere de pignore ponendo.*
7 *Vbi causa sponsionis inhonesta est, sponsio non valet.*
8 *Aduersam fortunam liberi hominis expectare, inciuile, & improbum est.*
9 *Turpis ludus, & inhonesta conuentio non valet.*
10 *Ad delinquendum non debet quis inuitari spe lucri.*
11 *Sponsio quæ contra bonos mores concipitur, non valet.*
12 *Stipulatio qua quis inuitatur ad delinquendum, non tenet.*
13 *Malitiis hominum semper est obuiandum.*
14 *Delinquendi occasio non est danda.*
15 *Expectare mortem inimici fidei Christianæ, inciuile non est.*
16 *Conuentio, qua quis sibi tristem euentum expectat, an de iure valida sit habenda.*
17 *Stipulatio, si hoc anno Imperator coronabitur, vel si in Italiam venerit, an de iure teneat.*
18 *Sponsio, si tibi nascetur masculus, aut fœmina, an de iure valida sit.*
19 *Omnis causa non inhonesta, & extranea, iustificat stipulationem.*
20 *Conuentio, si pluet hodie vel cras, an valeat.*
21 *Vbi non licet ludus, minus licet facere sponsionem.*
22 *In sponsionibus inter Mercatores non curatur de apicibus iuris.*

23 *Sponsiones magis causa salarij, quàm lucri concipiuntur.*
24 *Ludus vbi de consuetudine toleratur, non tenetur quis ad pecuniæ restitutionem.*
25 *Ludus introductus causa virtutis exercendæ, regulariter non est prohibitus.*
26 *Conditiones, an suspendant actus.*
27 *Exceptio competit contra nudam conuentionem.*
28 *Conceptio stipulationis sub conditione inhonesta, an toleratur.*
29 *Conditione apposita in alterum ex contrahentibus non improbata, an similis conuentio de iure valida sit habenda.*
30 *Ludus in se regulariter est prohibitus.*
31 *Repetitio inter ludentes, datur in ludo prohibitio.*
32 *Sponsiones mercatorum sine causa, an sint prohibitæ.*
33 *Ludentibus licitum est facere quicquid possunt, vt vincant.*

SECVNDA PARS.

AB antiquis, & modernis Iurisperitis ea est
frequentissimè quæstio pertractata circa
conuentiones, seu sponsiones Mercatorum,
quæ, sub varijs, ac diuersis componitur
formulis, videlicet si Imperator hoc anno morietur,
dabis centum: si autem, dabo tibi: & vt dicit Pau.
de Cast. quem etiam Alex. de Imol. & Do. Fran. de Are.
referunt in l. à Titio, de ver. obl. fuit in practica Florentina
quæstio circa istam conuentionem an valeat,
1 & videbatur non valere, † quasi esset nuda conuentio,
& sine causa, per l. 2. §. circa. ff. de dol. exce. & per d. l. à
Titio. & fuisse consultum, & iudicatum, quod valeat
etiamsi fuisset concepta sub conditione, quæ dependeret
2 ex facto alterius, & incertæ personæ: † vt, promittis
decem, si quis, vel si Titius Capitolium ascenderit,
vel si quis à me decem petierit, vel si quam nupserit.
& ad §. circa, respondet Pau. quod loquitur in obligatione
pura, secus in illis formis conditionalibus,
3 † quia solus conditionis euentus habetur pro causa. d.
l. à Titio, & quòd benè fuerit iudicatum, probat Alex.
in l. cùm ad præsens. nu. 1. ff. si cer. pet. & per dictũ Ost.
in c. gemmæ. de spon. vbi voluit, ꝙ si vnus promittat
4 alteri decem, si fiat matrimonium inter Titiũ † & Bertam,
& econtra alius, si nõ fiat, promittat ibi idem, valet
conuentio, sicut fuisset cõcepta sub quauis alia cõditione,
& hoc quando sunt extranei à Titio, & Berta:
secus quando sub nomine Titij, & Bertæ fierent sponsalia,
sub pœna, vt in d. c. gemma & in l. Titia de verb.
oblig. & Alex. in d. l. cùm ad præsens.

Circa quas tamen sponsiones oportet inspici causas,
super quibus interponunt etiam formam in admittendo
simpliciter similes conuentiones, argumẽto eorum
quæ habentur in l. 3. ff. de alea lus. & in l. si rem. §.
5 si quis ff. de præs. verb. † quia sicut in ludo prohibito
sponsiones non valent, ita est dicendum similiter de
alijs conuentionibus, quando suscipiunt aliquid non
honestum, vt statim declarabitur. facit ad hoc quod
ponit Odofred. in tit. de libellis, in vltima parte relatus
à Paride de Put. in suo tract. de ludo, vt si aliqui dicunt,
cùm aliquid negatur, ponamus pignus, quòd ita
est, vt ego dico: & sic ponunt, dicit ipse, quod sæpius
6 damnatur, quia † Senatus prohibet pecuniam ludere,
& sponsionem facere in huiusmodi pignore, nisi quando
fit causa virtutis ostendẽdæ. l. 2. ff. de aleæ lus. & alea
tur. & l. 2. quarum re. act. nõ datur, & per consequens,
quando causa vescẽdi ponuntur illa pignora, & quòd
vnus comedet plusquam alius, non valet c. à crapula.
de vit. & honest. idem & in similibus spõsionibus, quæ
sunt contra debitum honestatis, quod dic, vt in d. §. si
7 quis. vbi tex. not. & ibi Sali. † quod causa spõsionis fuerit
inhonesta, sponsio non valet, & per consequens cõpetit
repetitio, quod datur in illo tamen exemplo, si
princeps moritur etiam in tali tempore, vt in alio simili,
vel si perdet terram, vt refert, præfatus solennis
Doct. Paulus voluit consulere, quia videtur ista sapere
8 inhonestatem, sicut ludus Taxillorum: † pro quo facit,
quia expectare casum aduersum liberi hominis, est inciuile
& turpe. l. inter stipulantem. ff. de verb. oblig. &
per consequens sponsio, & stipulatio in aduentu tali
concepta, non valet. l. generaliter. ff. eod. tit. cum l. sequenti,
& quod not. in c. secundo de conces. præben. &
vt in simili dicit tex. in l. fin. C. de pact. illæ conuentiones
possunt dici plenæ tristissimi euentus, & periculo
si propter insidias, quæ reperiri possunt, vitæ eius, in
cuius morte talis conditio verificatur. quid enim si quis
ita conciperet sponsionem, si isto anno Titium nõ occideris,
promittis decem: & ècontra si contingat, ipse
9 eadem decem promittat: † quis non dicat, tales sponsiones,
& ludos turpes, & conuentiones nõ valere? per
d. l. Generaliter, & d. §. si quis superius allegat. & l. ex
eo. C. de inutilib. stip. in §. Idẽ si dicit, si nõ adulteraueris
10 tali die cũ vxore Titij. † posset enim quis inuitari
spe lucri ad delinquendum. l. conuenire ff. de pact. do.
& sic non valent per not. in d. l. generaliter. & ibi Bar.
& in l. si plagij. eo. tit. & in l. pen. ff. de cond. ob. tur. causam.
& in l. iurisgentium. §. ob maleficium, & in l. si vnus.
§. illud. ff. de pact. & d. l. ex eo. & hoc siue cõcipietur
tale quid in persona alterius ex spondentibus, siue
ex persona alterius. s. tertij, vel etiam incerti, vt infrà
dicetur, quia in vtroq; est par ratio. l. à Titio de verbo.
oblig. l. illud ff. ad l. Aquil. & semper quis potest inuitari
11 ad malum, † & semper spectatur, tristis euentus hominis,
vt, si non occideris, vel occiderit talis talẽ, vel
talis occidatur, quicquid sentiat glo. in d. l. si plagij, in
exemplo, si Titius fecit plagium. circa hoc est aduertẽdum,
quia Bar. ibi dicit, quòd huiusmodi cõceptio potest
esse bona, quia Titius est meus cõiunctus, vel amicus,
& non faceret, vt ego incidam in pœnam, nec isto
casu est contra bonos mores, secus autem si est cõsanguineus
stipulatoris, quia posset inuitari ad malum. l.
conuenire, & l. hæres meus. §. si. de cond. & demon. Fa-
12 cit quod no. Bar. in l. si reo. §. si ff. de fideius. † vbi dicit
quòd si consortes inuicem faciunt pactũ, vt est in Tuscia,
quòd vno condemnato pro maleficio, omnes cõtribuunt,
quod non valet prædicta ratione, ne quis incitetur
ad delinquendum. idem tenet Iac. de Are. Salic.
& Cyn. in d. l. ex eo. de inutili. stip. & cum opin. Bar.
transit Imol & Cuman. & Pau. de Cast. qui vltra dixit,
quòd quando ille Titius est penitus extraneus promissori,
& stipulatori, quod benè valet stipulatio, sicut sub
quauis alia conditione, quod non placet per rationẽ
Iac. de Arena, quia licèt sit penitus extraneus, põt induci,
& solicitari per stipulatorem ad illud cõmittendum,
prout dixit Imo. in d. l. si plagij. posset paciscistipulator
de quota lucri cum Titio, vel aliquid aliud ei
13 permittere, vt illud delictum committat: † Item quia
est occurrendũ malitijs hominum c. quanto. de duo.
l. in fundo. de rei vend. & sic positis ijs, videtur cõcludendum,
quòd non sit facienda differentia, sit amicus
vel non stipulatoris, vel promissoris, vel penitus extra-
14 neus, cùm fit ob turpem, vel inciuilem causam. † ex
qua posset ex altera parte dari occasio delicti. Quid
autẽ si ita cõcipiatur sponsio, si Turcus isto anno mo-
15 rietur, vel occidatur? dic quòd sic, & benè valet, † quia
non est inciuile, expectare mortẽ inimici fidei, & procedit
dictum Salic. in d. l. ex eo, quod refert D. Alexan.
in d. l. si plagij, quòd si delictum committendum, continet
in se bonum publicum, vt si apponatur mors illius,
qui nocumentum facit patriæ, valet stipulatio, seu
sponsio, sicut sub aliqua non inhonesta conditione.
16 Quid autem si concipiatur, si alter nostrum non conualuerit?
dic ꝙ valeat, quia ex quo cõtrahentes sibi ipsis
hoc desiderãt, nõ est iudicãda inciuilis, quo ad eos
argumento ad ea. l. fin. C. de pact. de qua conceptione
vide tex. in l. periculi precium. ff. de nau. fœn. Quid autẽ
si fiet hoc modo, si talis non venerit hoc anno? tex.
est in l. si quis ita stipulatus decẽ, & in l. ita stipulatus.
§. sed

B

§ sed & si. ff de ver.obli. idem in illa, si imperator hoc
anno venerit, vel nõ venerit in Italiam. l. hoc iure. eo.
17 tit. † Idem si hoc anno coronabitur. l. si quis Titius.
eo.tit.& l. ita stipulatus. eo.tit.de ver.obli. Idem si ceperit,
vel non, talem terram ar. l. stipulationes non dividuntur.
§. si quis ita. eo. tit.& l. à Titio, Idem si vxorem
ducat vel non. d. l. à Titio de verbo. obliga. cum
alijs similibus exemplis, quæ non reperiuntur prohibita,
nec sunt in se turpia, vt si regina peperit filium
masculum vel fœminam, aduerte tamen quia in hoc
vltimo exẽplo, Odofredus in loco supra allegato, &
Azo in summa, quos refert Paris in d. tract. de ludo.
18 † tenet, quod quãdo fit spõsio vel pignoratio sub aliquo
euentu incerto, licèt honesto, non valet: vt si tibi
nascetur filius masculus, dabis decẽ mihi: & si fœmina,
19 dabo tibi: tamen videtur quod valeat, † quia omnis
causa non inhonesta etiam extranea, iustificat stipulationẽ,
in d. l. à Titio sicut valeat promissio, si nauis
venerit. argumento eius quod dicimus de emptione iactus
piscatoris. l. si iactum retis, de act.emp. & vend. vt
ipse refert. D Marianus Soc. in c. inter dilectus. de excessi.
præla. tenet, quod valeat spõsio, si imperator ve-
20 nerit in Italiam † & si tali die pluet, vel tali die nauis
redibit, per tit de verb.obliga. & facit secundum eum.
l. scrupulosam. l. si de contrahen.stip. & eo.§. post mortem.
Idem in quæst. si pluet, allegat Paul. in l. si quis cũ
debitore. ff. de iureiur. in exemplo, quod pluet die sequenti,
licèt in lectura mea Paduana, hoc Paulus non
dicat, & licèt Paulus in hac quæst. nõ consulerit, quia
videbatur sibi quidam aleæ lusus propter dictum Rofr.
tamen dicit præfatus Doct. quod l. quibus. ff. de aleæ
lusu. par quam mouetur Rofre. hoc non probat, sed
21 voluit ibi iuris consultus, † quod in casibus in quibus nõ
licèt ludere, non liceat facere sponsionem, non autem
quod voluerit ibi prohibere pacta sub cõditione casuali,
vel mixta, licèt dictæ conuentiones videantur sapere
plusquam oportet, & sit quid superstitiosũ Aduerte,
quia cũ hodie mercatores sint in consuetudine, quasi
per totum mundũ faciendi istas sponsiones, cum inter
eos fieri posse non si dubitandũ, sub quauis conditione,
nõ intelligo de turpi vel inhonesta, † nec istis spõsionibus
est multũ curandũ de apicibus iuris, argumẽto
eorũ quæ notãtur in l. si fideiussor. §. quidã. ff. man.
& quæ ibi dicit Bart. & in l. Quintus Mutius. eo.tit. sed
solũ admittentur illæ sponsiones, quæ non sapiunt in
23 honestatem maximè, † quæ magis solatij causa, quam
lucri, cõcipiuntur: Præterea cũ similes sponsiones nõ
reperiatur prohibitæ, & consuetudo inter ipsos mercatores
eas approbet, nõ videtur locus repetitioni, si soluatur
in foro iudiciali, vel in foro animæ, attenta not.
doct. S. Thomæ, de qua meminit Bald in rubrica de
eund. ob turp. causam; & Joan. And. in c. clericorũ. de
24 vita, & honesta. cle. in Nouella. † quod vbi de consuetudine
ludus est iustus, licèt alias de se si sit illicitus, nõ
tenetur quis ad restitutionẽ, hoc tamẽ limitat Io. Petrus
in l. 1. C de alea, non procedere in personis prohibitis,
vt in auten. interdicimus. C. de epis. & cle. sed idẽ
credo in illis, si cõsuetudo valeat. Cessante autem cõsuetudine,
credo, quod bene fecerit Paul. de Cast. in eo quod
noluit cõsulere vt dicunt Doct. quia ex quo istæ spon-
25 siones fiunt per modũ cuiusdã ludi, regulariter † omnis
ludus qui nõ fit causa virtutis exercẽdæ, est prohibitus,
probatur in l. 2. & 3. ff. de alea. Tales enim sponsiones
nõ debent valere, vt in d. l. 3. expressè habetur.
& licèt multis ex prædictis formis in stipulationibus
reperiantur de iure approbatæ, vt ex superioribus pateat,
& quasi per totum titulum ff. de verb. obligat tamen
quando fiunt loco ludi, nõ credo quod facere liceat
per d. l. 3. vbi expressè. tex. dicit, quod vbi pro virtute
certamen nõ fit, nõ liceat facere sponsiones. hoc etiã
sentit glo. in l si rẽ §. si quis spõsiones ff. de præscr. ver.
in verbo, victori quæ. vult, quod ita demũ sponsio debet
habere effectũ, si ludus sit licitus. Extra casum ludi,
si quis stipuletur ab alio decem sub aliqua ex
prædictis formis non inhonestis, valebit: & sufficiet
conditio pro causa, aut dicunt doct. in locis superius
allegat.

POSITO quod consuetudo approbet inter ipsos
mercatores istas sponsiones, est dubitatio, an in eis
apponatur causa de præterito quãtumcunque turpis,
nihilominus valeat, verbi gratia, si ponatur quod talis
interfecit regem, vel Ducem talem, &c. not. Salic. in
d. l. ex eo. C. de inutil. stipu. tenet quod valeat, etiam
in delicto de præterito, soluat glos. in d. l. si plagij, pro
quo dicit Alexan facere quæsitum Paul. in l. à Titio
superius allegata, per l cum ad præsens. ff. si cert. pet.
& quod ibi not. Bar. quia stipulatio facta sub cõditione
etiam impropria, de præsenti vel præterito, valet
26 non adiecta alia causa: facit, † quia licèt tales conditiones
non suspendunt actus. l. conditio in præteritũ.
de verbo. oblig. tamen benefaciunt, vt statim valeat
dispositio, vel perimat. in l. de verb. oblig § conditiones:
secus tamẽ tenet Alex. in exemplo, si talis mortuus
fuit, quia non potest negari quin contineat turpẽ
causam, quæ ratio sola sufficit ad inualidandã stipulationẽ
d. l. ex eo. in fi. & l. generaliter sæpius allegata.
aduerte circa hoc, quia potest dici, quãdo sic spõdentes
sunt tales personæ, & in tali loco, quod non sit verisimile
posse illud fieri facere, sub cuius conditione spõdent,
quod tunc valeat, quia cessat ratio doct. & non
potest dici dare occasionem delinquendi, etiã si videtur
tunc apposita illa cõditio, tamen quicquid est cõtingibile,
&c. non potest dici, quod spectatur tristis aductus,
qui iam fuit de præterito, nisi dicas, quod cẽsetur
interposita cõtra bonos mores: sed tũc dubitari potest
an sit talis stipulatio ipso iure nulla, vel opẽ exceptionis,
cũ hic nõ possit dari turpitudo magis ex vna parte,
quã ex alia, ex quo est cõcepta, & apposita in tertiũ,
27 nec potest dari opera, vt illud sequatur, † credo exceptionẽ
competere tanquam contra nudam conuentionem.
l. 2. §. circa ff. de doli excep. quia talis causa
est reputanda non causa, per not. in l. iurisgentiũ §. ob
maleficium ff. de pact. si tamen fiat solutio, habebit locum.
l. pen. ff. de condit. ob turpẽ causam, nec obstat
d. l. si plagij, quia debet intelligi, quãdo aliqua turpitudo
est adimplenda per aliquem ex contrahentibus,
vt in d l. generaliter. Vel per tertium mandato, vel sollicitudine,
seu contemplatione alterius contra tertiũ:
hic verò solum censetur turpitudo ratione expectationis
euentus tristis, & causæ, vt habeatur pro nõ causa,
& obstat exceptio per d. l. 2. sed non competit repetitio
per d. l. pen in fi. vel potest aliter dici, quod ex quo
spondentes sciant istam causam haberi pro nõ causa,
& sic causam solutionis non subesse, quod valeat inter
ipsos ex causa donationis, & sic cessat repetitio, facit.
l. qui fundũ. §. seruus. vers. quod si scierit. ff. pro empt.
in ratione, ibi, quod si sciuerit, & reperit quasi sciens
soluat, & l. cuius per errorem. ff de reg. iur allegat. per
d. Soci. in rub. de cond ind. nu. 2. Bal. in l. 1. C. na filius
pro pat. & Car. Flo. in c. fi. de sol. & firmatur tunc talis
solutio ex causa liberalitatis, per ea quæ adducit Bar.
in d. §. circa quod tene menti pro istis sponsionib. mercatorum
in similibus casib. conceptis, quia vterque est
in causa talem conditionem apponendo, & sic spondendo,
& sic nõ erit locus repetitioni per d. l. pen. nec
est contra ea quæ ibi, & in d. l. generaliter, & in d. l. si
plagij. & in §. ob maleficium, not. Bar. & doct. si rectè
aduertis. Immò in isto casu est dicendũ, sicut cõmuniter
dicitur in illo, quãdo ambæ partes sciunt causam
nõ subesse, de illa autẽ conceptione, si Dux Carolus
vicerit, quę multũ fuit practicata in morte Ducis Burgũdiæ,
vide d. l. cũ ad præsent. & d. l. cõditio in præteritum,
& adde, quod ex quo illa expectatio non potest
esse damnosa alicui, quia est de præsenti vel præterito,
fortè tolerabitur conceptio sub prędicta conditione,
28 quia nõ suspendit. Tutius tamen est, † ita facere spõ-

siones, vt non sint contra bonos mores, maximè vbi
magna pecuniȩ quantitas interponitur, vel quando su
mus in casu, in quo spe futuræ sponsionis in mortem
alicuius aliter ex contrahentibus, & pasciscētibus po-
tuit illū prius facere occidi, & sic alio ignorante pos-
set formare sponsionem in eius mortē, videlicet si ta-
lis tali die mortuus fuis, vel si talis mortuus est, quod
semel, vt audio, euenit de facto. adde tamen prædictis
de illa conceptione, si talis morietur. bon. tex. in l. qui-
bus diebus. §. quidam Titio. ff. de condit. & demonstr.
sed potest responderi, quòd ibi spectatio tristis aduen-
tus non est causa legati, sed solùm differtur eius præ-
statio. Vel proprius, quòd ibi non cēsetur turpis; quia
ita voluit testator, cuius voluntas per l. seruatur l. in
conditionibus ff. de condi. & demon. l. pater Seueri-
nam. §. conditionum. ff. eod. tit. Bald in l. pen. & fin. C.
de necessa. seruis hæred. insti. & in auth. de nup. col. 4.
& in l. prædia. & in l. voluntatis. C. de fidei, cùm sit qđ
magis sibi dolebat mors matris, quàm legatarijs: & ar-
gumento eius, quod not. in l. fin. C. de pact. possumus
dicere in istis sponsionibus, & idem in quibuscunque
alijs contractibus, vt conditio non censeatur turpis,
nec habere tristem euentum, si consentiat ille in cuius
mortem talis conditio apponitur, quod nota, & tene-
menti pro istis sponsionibus, & ex prædictis potest su-
29 mi conclusio, † quòd si conditio apponatur in incer-
tam personam, siue certam, siue in alterum ex contra-
hentibus valet conuentio, dummodo non sit conditio
improbata, vel ludus per not in d. l. à Titio, & insti de
ver. obl. § sub conditione, & in l. si rem. §. si quis spon-
sionis ff. de præser. ver. & in l. 2. & 3. de alea. ff. & tene-
menti illū § si quis pro luctantibus, & currētibus. &c.
& adde prædictis, quòd non solùm habent locum in-
ter ludentes inter se, vt si dicam te, vel plus ta, vel velo
cius curram: sed etiam inter inspicientes ipsos luden-
tes, & apponentes conditiones in eorum fortunam,
30 sicut fit in ludo pallæ, & pilæ. † & quando ludus in se
est prohibitus, nō solùm sponsio inter ipsos principa-
liter ludentes non valet, vt in iuribus sæpè allegatis,
sed etiam, quæ fit inter inspicientes ludos. facit tex. in
l. 3. de alea, qui generaliter loquitur. l. de precio. ff.
de publica. l. 1. & generaliter. ff de legat. prest. & est
eadem ratio. l. à Titio. de verb. oblig. facit etiam quod
not. in l. interdicimus. C. de epi. & cler. de inspicienti-
bus ludum, qui ęquè puniuntur, vt ludentes: & adde, &
31 tene menti, † quòd sicut inter ludentes in ludo prohi-
bito, competit repetitio eius, quod datur, & promit-
titur in ludo, vt in dicto § si quis & in l fi. ff. de alea. &
in l. 1 C eo. ti. ita etiam competit inter ipsos inspicien
tes ludū, & spondentes in causa illius ludi. hoc proba-
tur in d. l. 1. vbi tex pariter loquitur in ludentibus, &
spondentibus, & ludū inspicientibus, & cū posteà di-
cat, & si contra factum fuerit, nulla sequitur condem-
natio, sed solutum reddatur, & competentibus actio-
nibus teperatur ab ijs, quæ dederūt, & dari debet pau-
peribus secundū Ias in l. singularia. nu. 55. ff. si cer. pe.
& non solū debet intelligi de ipsis ludētibus inter se
sed etiam de inspicientibus, qui etiam ludentes pos-
sunt dici suo modo, eo ꝙ sponsiones faciūt super for-
tunam ipsorum, principaliter ludentiū, aliàs frustra, si
in d l. fieret mētio de inspicientibus. arg. l. si quādo. d.
l. 1. quia per l. interdicimus. C. de epi. & cler. prohibe-
tur interesse ludis prohibitis, nec ob hoc, his quæ su-
pra diximus, circa ludos mercatorū, quia procedūt in
32 ludis non prohibitis, & valent illę sponsiones, † licèt
causa non sit aliqua inter scientes: secus, quādo omni-
nò prohibitis est ludus, quia tunc licèt turpitudo sit
ea vtraq; parte, tamen in hoc casu valet, licèt allegant
turpitudinem, vt not. in d. §. si quis sponsionis, & in d.
l. 1. C. de alea. sed de his hactenus vsque modo. Venia-
mus ad materiam assecurationis, in qua per ordinem
plures quotidianas quęstiones ponemus, circa tamen
prędictos ludos, quando est facta sponsio, & alter non
vult adimplere, & de iudice assumpto in tali ludo, qua
les eius partes sint, vide gl. & ibi not. in d. §. si quis, &
tene menti, quod ibi in vltimo loco ponit Bar. ꝙ post
33 quā ludentes sunt in ludo, licitum est eis facere † quic-
quid possunt, vt vincāt. Ego vidi de facto semel in fe-
sto S. Io. Florentię, cum equi currerent ad brauiū, au-
rigę Florentini Laurentij percusserunt cū loris Man-
tuę aurigam, qui pręibat, & superauit, & vicit. tamen
in isto casu, quia factum fuit per dolum, non crederem
licitum, sed de consuetudine aliter seruatur. & de alijs
ad materiam faciētibus, vide Bal. in rubr. de cond. ob.
turp. cau. C. & Bar. in l. si filio §. si in alea. ff. quarum re.
act. non datur. adde prędictis, ꝙ quis pōt stipulari pę-
nā ab amico, ne ludat, & valebit, l. iurisgentiū. §. prę-
tor ait. ff. de pact. l. ex ea parte. §. mulier. ff. de ver. obl.
& ibi d. Fran. de Are. post Imol. Ias. & alios quo casu, si
ipse nō ludat, sed faciat per aliū ludi, cōmittitur frans,
stāte pacto prędicto, secūdū Par. de Neap. in suo trac.
in pe. col. per gl. in d. §. ait prętor. in vers. senatuscons.
& per ea quæ Bal. & Guliel. ponit in auth. Interdici-
mus. C. de episc. & cler. Quod nota, & tene menti.

SVMMARIA.

1 *In assecurationibus maris cōsuetudo semper est inspiciēda.*
2 *Inter mercatores non iuris rigor, sed æquitas spectatur.*
3 *Consuetudo introducit ab eo, q habet potestatē legis cōdēda.*
4 *Villæ, & oppida ciuitati subiecta, nō habēt iurisdictionem.*
5 *Qui possunt statuere, possunt consuetudinem introducere.*
6 *Allegans consuetudinem introductam, illā probare debet.*
7 *Consuetudo non se extendit de vno loco ad alium locum.*
8 *Generalis consuetudo vbique est obseruanda.*
9 *Mercatores suscipientis in se periculum rerum per mare ferendarum si res ipsa vi maris periclitantur, tenentur actione oneris aduersi.*
10 *Conductores merciū per mare, an tenetur de casu fortuito.*
11 *Falsa causa non vitiat stipulationem.*
12 *Promissio mercedis videtur esse semper conditionalis.*
13 *Contractus assecurationis regulatur secundum naturam contractuum nominatorum.*
14 *Falsa adiectio vitiat contractum nominatum.*
15 *Legatum factum de aliquibus bonis existentibus in aliquo loco, si ibi res non reperiantur, legatum non valet.*
16 *Falsa demonstratio, an vitiat contractum assecurationis.*
17 *Mercatores regulariter solent esse prouidi.*
18 *Dictio quis, vel qui, est sui natura relatiua.*
19 *Promissor periculi non tenetur, nisi merces in naui delata sint.*
20 *Falsa demonstratio per naturam, an in sponsionibus teneat, & promissorem obliget.*
21 *Vendens vsumfructum quem habet in tali re, licèt vēditor vsumfruct. non habeāt, an vēditor teneatur de euictione.*
22 *Mercator habens merces in naui, & cuius euentum periculi, si merces non possunt ex aliqua causa nauigari, an ad precium periculi agere possit.*
23 *Dominus mercium an æquiparetur emptori.*
24 *Contractus assecurationis est contractus conditionalis.*
25 *Assecurationis contractus quibus verbis concipiatur.*
26 *Nauis ꝓpter publicā vtilitatē pōt cōuerti ad publicū vsū.*
27 *Intentio contrahentium semper est inspicienda.*
28 *Aequitas est obseruanda semper inter mercatores.*
29 *Limitatio ad l. in executione § fi. ff. de verb. oblig.*
30 *Assecuratio simpliciter facta, de prima semper nauigatione ēst intelligenda.*
31 *Promissio de aliquid aptando, vel faciendo, intelligitur semper de prima vice tantum.*
32 *Vendens fructas, vel rosas viridarij, intelligitur de primis.*
33 *Verba debent intelligi per prius, & non per posterius.*
34 *Quātitas pcij multū est attēdēda in cōtractu assecurationis.*
45 *Si merces de vna naui in aliam transferantur, & depereant, an promissor teneatur de tali periculo.*
36 *Assecurator non tenetur de rebus deperditis in scapha nauis causa exonerandæ mercis.*

37 Nauis

37 *Nauis appellatione scapha non venit.*
38 *In assecurationibus multum sunt ponderanda verba assecurationis.*
39 *Quæ in portu sunt, perinde habentur, ac si in ciuitate sita essent.*
40 *Qualiter fiat æstimatio rerum, seu mercium deperditarum in casu aduentus periculi: an tempore infortunij, vel emptionis, vel ad tempus quo vendi poterant.*
41 *Quando merces certo loco sunt dandæ, an ibi æstimatio inspici debeat.*
42 *Contractus assecurationis est contractus conditionalis.*
43 *Æstimatio quandoq; fit tempore contractæ obligationis.*
44 *Contractus ex conuentione contrahentium legem accipit.*
45 *L. 2. C. de rescinden. venditio. locum habet in contractibus hincinde obligatorijs.*
46 *Æstimatio semper refertur ad iustum precium.*
47 *Assecurator mercium assumit periculum in certo tpe, si dominus mercium nauigationem distulit in alio tempore non bono, & res pereant, an de iure teneatur pro rebus deperditis.*
48 *Nauta, & Magister nauis excusatur à casu submersionis, quando non est in culpa.*
49 *Verba sub periculo rerum mearum tam ad res præsentes, quam futuras referuntur.*
50 *Assecurator semper tenetur ad magnam æstimationem in aduentu periculi.*
51 *Publicatio bonorum non trahitur ad futura.*
52 *Assecuratio simpliciter concepta, semper ad primam nauigationem refertur.*
53 *Nauis donec salua portum non appulit, semper periculum est assecuratoris.*
54 *Casus infortunij nauium portum non applicantium, notabilis distinctio.*
55 *Maris consuetudo semper est obseruanda.*
56 *Debito futuro potest accedi fideiussor.*
57 *Qui promittit pro alio, videtur promittere, vt fideiussor.*
58 *Promissio de soluendo facta alicui, quatenus à debitore nõ exegerit, non dicitur fideiussio, sed conditionalis obligatio.*
59 *Si princeps eximit castra alicuius nobilis, intelligitur eximere ea, quæ sunt sua propria, & non communia cum alio.*
60 *Stante statuto, quòd biada extrahantur de proprio fundo, an poterit de communi.*
Locutio in suis, an verificatur in communib. 60. (nũ.
61 *Assecuratione facta in casu tẽpestatis, an veniat casu latro*
62 *Futurum an numeretur inter casus fortuitos.*
63 *Latrones dicuntur, qui in mari vi prædantur.*
Impetus latronũ, & rapina, an dicantur casus fortuiti. 63.
64 *Diffinitio propria casus fortuiti, est inopinatæ rei euentus.*
65 *Casus improuisus dicitur, qui solet imprudẽtibus contingere.*
66 *Casus fortuitus distinguitur a casu improuiso.*
67 *Furtum, vel latrocinium, an numeretur inter casus fortuitos.*
68 *Ribaldaria patroni nauis, an includatur inter casus fortuitos.*
69 *Pietas incarceratis est habenda.*
70 *Vir nobilis bonæ conditionis, & famæ, detentus in carcerib. si aufugit, non est verisimile ex fuga delictũ commisisse.*
71 *Qualitas personarum facit æstimari casum ab alijs commissum, quod aliter non æstimaretur.*
72. *Casus insolitus dicitur quando raro contingit.*
73 *Vsus loquendi plurimum est attendendus.*
74 *Suscipiens in se periculum casus fortuiti, an intelligatur de casibus fortuitis insolitis.*
75 *Renunciatio de casibus fortuitis, an intelligatur de insolito, vel communiter contingenti.*
76 *In susceptione casus fortuiti, an intelligatur de inconsuetis, & insolitis.*
77 *Inter casus fortuitos, an niues insolitæ numerentur.*
78 *Natura producit omnes res suo debito tempore.*
79 *Casus fortuitus contingit duobus modis.*
80 *Niues immoderatæ, solent cõmuniter corrũpere frumẽta.*
81 *Appellatio casuum fortuitorum intelligitur de solitis, & non de inconsultis.*
82 *In susceptione generali casus fortuiti, an includantur ribaldariæ patroni.*
83 *Casus qui raro cõtingũt, nõ includũtur inter casus fortuitos.*

TERTIA PARS.

VTILE admodum est, intelligere materiam assecurationum, quòd cùm regulariter fiant circa res, quæ deferuntur per ma-
1 re, † semper est inspicienda consuetu-
do, sicut de consuetudine maris dicitur obseruanda,
vt consuetudo ciuitatis in auth. de vsu. num. § si. col. 9.
& in l. de precario. ff. ad l. Rhodiam. de iac. Bald. in
consil. 58. num. 2. in secundo volum. & in c. 1. § . quia
qui feud. dare pos. vbi dicit, quòd consuetudo habet
vim decreti, nisi sit reprobata, & contra iura, vt Odof.
in l. 1. C. de eroga. mil. anno. num. 2. & in l. eminentem de
decur. lib. 10. & cum fiunt istæ assecurationes inter mer-
2 catores, † non est tantum in eis curandum de subtilitate
iuris, quantum de bona æquitate inter eos seruanda,
iuxta no. per Bal. consil. 400. nu. 10. & 38. nu. 1. in
5. vol. & in l. si fideiussor. § quidam, & in l. Quintus
Mutius § commendaueris. ff. mand. & per Bart. ibi. Vnũ
tamen non omitto, quod vt dicatur consuetudo inter
3 ipsos mercatores, oportet † quòd sit introducta ab habentibus potestatem statuendi circa illud de quo est
consuetudo, aliter non dicitur consuetudo. Oportet
quidem, quòd sit introducta ab eo, qui habet potestatem condendi legem, iuxta no. per Bald. in consil. 338.
nu. 3. in 4. volum. vbi localia statuta, & consuetudines
sunt in potestate principũ. & in l. de quibus, ff. de legi.
& ibi per Bar. & alios, & Fran. de Aretio. in l. testamento.
4 ti. ff. de testa. † vbi dicit, quòd ex quo villæ, & oppida
ciuitati subiecta, non habent iurisdictionem secundũ
Bar. in l. 1. in primo, de dam. infect. ff. non possunt statuere, vel inducere consuetudinem, secundum Bal. in
cons. 291. nu. 1. 2. vol. Ista enim æquiparantur de iure.
Id quod potest fieri per statutum, posse etiam per con-
5 suetudinem, vt in d. l. de quibus nota. † & qui possunt
statuere, possunt consuetudinem introducere. Ita Ias.
ibi num. 75. & 84. Item oportet, quod fiat animo inducendi consuetudinẽ secundũ Doc. alias licet per mille annos aliquid fiat, & obseruetur, non propterea dicetur consuetudo introducta, pro quo Alexand. in l. 1.
ff. ad l. Fal. allegata not. in l. 2. § . si de super. legã. ex quo
infertur, quòd si mercatores, qui assecurationẽ faciũt
6 dicant aliquid esse de consuetudine † eorum, oportet
quòd probent esse introductam à curia mercatorum,
quando habent potestatem statuendi circa ea, quæ ad
ipsos mercatores spectant, sicut est in aliquibus ciuitatibus. de quo vide not. in l. 2. ff. de constit. princip. &
per Bald. in summa c. constituti & quid si talis consue-
7 tudo est in loco vbi assecurationes faciunt? † & si alibi sit, non ideò extendenda est de loco ad locum, secundum gio. in d. l. 2. neque extenditur regulariter de
casu ad casum, l. 3. § . si quis hoc. ff. de iur. actuq; priu. &
per Inno. in c. delicto de offi. Arch. Bald. in d. l. de quibus Barto. in d. § . si quis. Bald. in cap. 1. de feud. cogni.
Aret. in l. continuus, de verb. oblig. § si ab eo, nisi esset
aliqua consuetudo, quæ in pluribus locis seruatur,
8 quia tanquam generalis consuetudo est obseruanda,
ad hoc secundum Bald. in c. primo de not. for. fidelit.
per quem tex. ibi dicit, q illud, quod fit in pluribus curijs. idem Bald. in consil. 229. nu. 1. 2. vol. vbi inspicitur
generalis consuetudo fœneratoris ciuitatis, quod no.
quia cum consuetudo sit stricti iuris, non facilè extenditur. Seruabitur igitur consuetudo, vt dixi circa istas
assecurationes, de quibus infrà dicetur, sicut seruatur
in multis alijs casibus nota. in l. 2. de aqua plu. arc. &
in titu. de pac. constan. & ibi Bal. in verb. sicut, & in l.
certa. C. loca. & in l. domini. C. de Agri. & cens. & in l. si
prius de aqua plu. l. semper in stipulationibus de reg.
iur. & in l. quòd si nolit § assidua, de ædili. edict. & in
l. si inctum, tunc in gloss. de act. empt. cum similibus,
& ideò non incautè Barto. in l. impensa, de impens. in
re. Do. consuluit fieri positionem de consuetudine,

quando aliquid obseruatur de consuetudine. Item
præmitte ea quæ dicit Paul. de Castr. in l. in naui Sau-
9 phei. ff. de loca. quod illi mercatores, qui suscipiunt
in se periculum rerum, quæ portantur per mare, &
recipiunt certam mercedem pro centenario, & pro-
mittunt emendare in casu, in quo perdantur tempe-
state maris, vel certis alijs casibus, si dictæ res perdan-
tur, tenentur actione oneris aduersi, ad quod susci-
piunt in se periculum huius oneris, & concurrunt ea
quæ necessaria sunt ad talem actionem, vt ibi latius
per eum, & hoc quando non interuenit stipulatio,
aliás tenetur ex stipulatione, & quis cõtractus sit ille,
vide Bald. consi. 453. num. 2. 3. volum. Item an istis ta-
les teneantur de casu fortuito interueniente sine culpa
10 sua, ratio est, † quia ea quod conducunt merces ad ve-
hendum per mare, non possunt in illis culpam com-
mittere, & ideò non potest dici quod obligantur ad
periculum obueniens non sua culpa. quæ nota benè
pro alijs infrà dicendis. Sed pone quod stipulator di-
xit, se habere in naui merces mille aureorum, cum in
rei veritate, nihil haberet, vel minus, & promissor, qui
simpliciter sumpsit in se hoc onus, dicat mille, certa
mercede pro centenario constituta de prædicta illa
naui, an teneatur ad dictos mille: & videbetur quod
11 sic: † quia in contractibus stricti iuris, falsa causa non
vitiat obligationem. l. si diuortio. ff. de verb. oblig.
& ibi Iaso. & quod not. in l. si seruus. §. qui quinque.
ff. de leg. primo facit etiam l. hæredes eius. §. fin. ff. fa-
mil. ercis. vbi eadem est dispositio rei inuentæ vel nõ
inuentæ in hæreditate. Item patet hoc ratione, quia
clarum est, vt infrà patebit, quod promissor potest pe-
tere mercedem conuentam pro periculo, licèt in naui
propria non potuerit dici esse periculum susceptum,
in qua nullæ res stipulatoribus fuerint, arg. l. decem,
de verb. oblig. ff. de hæred. & act. vendit. l. cum hære-
12 ditatẽ, & l. sequenti cum similibus: † & promissio mer
cedis videtur esse semper conditionalis, scilicet si ea-
ciderit in re vera: quo casu, verificari potest euẽtus pe-
riculi item facit quod habetur in l. si quis cum fundũ.
ff. de act. empt. vbi tenet venditio, licèt in fundo nul-
lum dolium ex venditis reperiretur, tamen his non ob
stantibus, & alijs quæ breuitatis causa omitto, credo
illum non teneri, si in tali naui deperdita non erant
merces stipulatoris: ratio, quia iste contractus asecu-
rationis, vt suprà in principio dixi, est contractus in-
nominatus, & ita eum nominant docto. in locis ibi per
me allegatis. Bal. in l. si periculi precium. ff. de naut.
fœno. & in l. cunctos populos. C. de summa Trinitat.
& fid. in quæst. an vsuræ sint prohibitæ in fine. & Pet.
Cor. in l. si pascãde pecora. C. de pact. & hoc sine cum
dicimus, facio vt des, attẽta persona promissoris, qui
suscapit periculum: sine, do vt facias, attenta persona
stipulatoris, iuxta nota. per Bar. in d. l. naturalis. §. sed
si facio. Illum tamen contractum existimo potius, do
vt facias: propterea quia dominus mercium consueuit
assecurationem procurare, & promittere precium
periculi volenti assecurari, & principaliter fit sui gra-
tia, licèt doct. exemplificent sic, facio vt des: scilicet,
suscipio periculum, vt des pecuniam: tamen verunque
13 directè, diuerso respectu, vt in d. §. not. Igitur † si di-
cemus, quid sit contractus innominatus: dic, quod de-
bet regulari secundum naturam contractuum inno-
minatorum, quibus assimilantur per not. in iuribus
superius allegat. Assimilatur autem emptioni, vt ibi
dixi, ratione precij quod datur: quia, qui assecurationẽ
facit propter precium, dicitur emere euentum pericu-
li. Facit quod dicit glo. in l. periculi. ff. de nau. fœno. &
ratione existimationis mercium, quæ fit regulariter in
assecuratione, iuxta nota. per Bartol. in l. si gratuitam.
ff. de præscri. verb. & alibi in l. 1. ff. de æstima. act. & in
l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. & per cõ
14 sequens † sicut falsa adiectio vitiat contractum nomi-
natum, vt est tex. nota. frequenter nominatus, in l. si
quis fundum. ff. de con. & demon. & in l. si seruus lega-
tus. §. qui quinque. suprà allegata. Ita etiam videtur,
quod vitiat illum contractum assecurationis, siue di-
camus nominatum emptionis, & venditionis, l. 1. & l.
sequenti, cum similibus. ff. de hæredi. act. vendit. cum
quo dominus non habuerit merces in naui, quas ibi
dixit habere, meritò in præiudicium promissoris asse-
curátis non debet valere, argumento d. l. si quis fun-
dum, & l. cum hæreditatem, cum sequenti superius al-
legata, præsertim etiã, quia videtur peccare in re sub-
stantiali cõtractus. facit, quod note. in l. domũ, & in l. se-
quenti. ff. de act. empt. & in l. 1. & 2. & in d. l. 1. cũ hæ-
reditatem. & l. quod si nulla. ff. de act. & hære. ven. & vide-
tur deficere consensus, quia suscipiens periculũ, igno-
rabat ibi non esse merces, vt in d. domum. §. si autem.
& videtur tacitè inter ipsos contrahentes fieri dero-
gatoriam sponsionem, si ibi merces non essent. facit
quod dicit Bar. in l. 1. §. si stipulári. in 2. col. ff. de ver. obli.
Imperator. ff. de postulan. in fi. aliás diceretur asecu-
rara corpus, quod non erat, contra d. l. 1. & l. si seruus.
15 l. §. quinq; ff. de leg. 1. & l. 1. § pe. ff. de dot. præle. † vbi
si lego aliquid, quod est in aliquo loco, & ibi non reperie-
tur, non valet legatum, quasi legaret corpus, quod non est
in rerum natura & daretur priuatio sine habitu, con-
tra l. decẽ. de verb. oblig. & c. ad dissoluendũ, de sponsi
impub. cum similibus. Confirmantur etiam prædicta
manifesta ratione, quia sicut non valet stipulatio rerũ
quæ non sunt, l. si homo mortuus. de ver. obliga. ita etiã
de æstimatione illarum rerũ debet valere, quæ referũtur
ad reles rae, prout sunt, vel in tali naui fuerunt, cum
æstimatio in assecuratione succedat illarum rerũ loco.
l. si iectum. ff. de act. empt. & sic est concludendum, quod
falsa demonstratio, & assertio illius, qui dicit se habere
merces valore Ducatorũ mille, quas in veritate nõ ha
bebat, vitiat istum contractũ assecurationis in odium
sui, & fauorem assecuratoris. Ratio est, quia alias non
erat contracturus ille qui assecurationem promisit, ac
periculi euentum in se precio sumpsit. ad hoc est text.
notab. secundũ Bal. ibi in reportatis antiquis, l. si ita
16 stipulatus hãc summã ff. de verb. obli. † per quã l. di-
cit, falsam demonstrationẽ vitiare quando alias con-
trahentes non erat contracturi, sicut est in casu quæ-
stionis nostræ, quod nemo mẽti, quia nullus sanæ mentis
17 susciperet periculũ rei quæ nõ erat. † quãto magis mer
catores, qui solent esse prouidi; & ista partẽ credo de
iure veriorem, tam ex his quæ dicta sunt in legatis, de
quibus valet arg. ad contractũ. d. l. si diuortio. de verb.
obl. l. seruũ. filij. §. eum qui. d. l. 1. l. pactũ inter hæredẽ.
ff. de pact. Bar. in l. fi. C. cõmunia prædio. & in l. illud.
C. de leg. Scilicet. in l. 1. C. de l. fus. can. Soc. consi. 48.
circa finã primi vol. & consi. 73. in 2. vol. cũ similibus,
quam etiã alia pro ipsis contractibus adducta, fateõ ṽ
tamen est, quod ille qui suscipit in se periculi euentũ,
ac promisit, pro ea parte tenebitur, pro qua merces in
dicta naui reperiuntur fuisse tempore periculi, per d.
§. cuicunque. aliàs non. Eo enim, quod quis dicit, As-
securo merces quas habet in tali naui: præsupponere
18 videtur substantiam mercium per relatiuũ, quis † vel
qui, cuius natura hæc est, significare secundum glo. in
d. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest. Docto. in
l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Dec. in l. actus legiti-
mi. nu. 4. ff. de reg. iur. Non obst. d. l. si diuortio, pro
alia parte adducta, quia vt ibi, & alibi Doctores dicũt
illa l. procedere dicitur, quando scienter à partibus fit
talis contractus, quia tunc illa falsa demonstratio nõ
vitiat. Soc. in l. demonstratio. nu. 2. & nu. 8. ff. de con. &
demonstr. ita ibi Bert. post gl. Rubr. in primo oppo-
sito in responsione ad l. penult. §. si mulier. sol. mat. &
Bel. in l. fi. C. si ad fal causæ, & in l. Sed, & si quis § item
quæritur. ff. si quis caut. ad d. l. si cum seruus. §. qui
quinque respon. quod potius non obstat. benè tamen
probat, quod susceptio periculi tenet pro ea parte pro
qua merces tempore periculi fuerunt in naui, non ta-
men

man in plus, vel quòd nullis mercibus existentibus in
naui deperdita, teneatur qui assecurationes promi-
sit, ad l. hæredes. §. fin. ff. fami. erc. Responde, quod
ibi est eadem ratio, vt quis teneatur de pecunia inuē-
ta, vel non in hæreditate, quæ fuit relicta, vt quanti-
tas, de quo Bart. in d. §. qui quinq;. Secus in casu asse-
curationis, quia non est per ratio, vt quis soluat æstima
tionē rei non deperditæ in veritate, sicut quando fuit
veré deperdita, iuxta superius dicta ad l. si cū fundus.
ff. de act. emp. respon. quòd ibi tenet obligatio, in
odium temere assecurantis, illum tamen text. nota. ad
sequentem quæstionem præsupposito iuxta prædicta,
19 † quòd promissor periculi non teneatur nisi quatenus
merces in naui fuerint deperditæ, possent dubitari, an
teneatur restituere precium, quòd habuit à tanto pro
centenario, eo quod ibi in veritate non fuerunt mer-
ces, vt præmittitur, vel saltem teneatur rebus ibi exi-
stentibus, sed non tot, ad illud plus quod recepit: & vi-
debitur per supradicta, quod sic, quia eadem ratione,
quia ipse non tenetur de periculo rebus in naui, eo q
non potuit propriè dici periculum, eadem ratione te-
neatur restituere precium, quod recepit ob causam il-
lius periculi. ff. de condi. ob causam, per totum. tamen
contrarium est verius. imo potest dici, quòd non so-
lum non teneatur restituere, quādo prius fuit id actū,
imò quod possit illum de novo petere, & hoc manife-
sta ratione, quia licet emptio periculi non teneat in to-
tum in præiudicium promissoris, per ea quæ dicta sūt
in præcedenti quæst. tamen in eius fauorem, & in præ-
iudicium falsa asserentis, bene tenet per dictā l. si quis
cùm fundum iuncta glo. & per ea, quæ dicit glos. in l.
rem. ff. de contrahend. emptioo. & Bal. in d. l. falsa de-
20 monstratio, vbi not. concludit in ista quæst. † an falsa
demonstratio vitiet, per d. l. si quis cùm fundū. quòd
licèt res cui adiecta est illa falsa demonstratio, nō repe
riatur in rerum natura, nihilominus ille qui falsam de-
monstrauit, tenetur. & quando falsa demonstratio in-
ducit defectum rei substantialis, vide D. Iaso. in l. po-
sthumus. § fin. num. 18. ff de lib. & posth. Confirmatur
hoc alia ratione, quia illa pecunia quæ datur ratione
periculi, videlicet data ob causā, vt dixi. & ideò voca-
tur periculi precium: quia tamē ista causa cessat facto
domini mercium, eo quòd nullas res misit in dicta na-
ui, nihilominus debet teneri, atque si in veritate peri-
culum enim potuerat ibi esse rebus existentibus, per
nota. in l. in executione. §. fina. ff de verbo. oblig. Facit
etiam quod in simili not. glos. quod in l. si quis sponsio
nis. ff. de præscrip. verb. de illo per quem stetit quo mi
nus ludus fieret videtur hoc enim tacitè agi, vt de illo
periculi precio teneatur, licèt merces non posuerit in
naui. l. si oleum. ff. de dolo. Facit l. Iulianus. §. si vendi-
tor, & §. idem Iulianus. ff. de act. emp. & quòd not. d. l.
D. Paul. de Cast. prout refert Aret. in l. si quis in §. dif-
21 ferentia. ff de acq. poss. † quòd si vendo tibi vsumfru-
ctum quem habeo in tali re, quod si ego venditor non
habebā vsumfructum nihilominus teneor de euictio-
ne, propterea quòd decepi contrahentem, asserendo
me habere, quod non habebam. Adde etiam ad prædi-
cta textum in l. officij §. 1. ff de cōtrahen. emp. qui mul
rum facit. Item, quod non teneatur restituere, facit l.
Campanus in fine de oper. liber. & in l. si quis delega-
uit de nouat. & quod not. in l. si quis. §. fin. ff. de calum.
videtur enim donare ille, qui precium periculi soluit,
sciens se nulles merces in tali naui habuisse, super qui-
bus assecurationem procurauit, vt Bald. in cons. 178.
num. 7. 5. vol. & cons. 183. nu. 1. 4. vol. nec obstat si di-
ceretur, illud precium esse receptum sine causa, eo quòd
periculum non potest dici vbi merces non sunt, per d.
l. decemuir. ff de verbor. obliga. & per consequēt, nō de-
bet tenere talis promissio precij, neq; solutio, vt nota
tur in l. 2. §. circa. ff de doli excepti. quia hic licèt ces-
set periculum, nōdum cessat causa promissionis, & sti-
pulationis ipsius precij videlicet assecurationis, maxi-
mè inter scientem, & imputetur ei mentitur, & de-
cipit contrahentem, & quando licitum sit contrahen-
tes se inuicem decipere, vide Bal. cons. 133. nu. 3. in 3.
volu. Ias. in l. si quis in conscribendo. nu. 4. C. de pact.
Nec obstat l. cum hæreditate. C. de here. & act. vendi.
vbi precium condicitur, quando non tenet venditio,
quia illud habet locum in fauorem eius, qui non deci-
22 pit. † Sed ponamus, quod mercator habuit merces in
naui, quando assecurationem procurauit eo modo euē
tum periculi; quæ quidem merces aliqua de causa non
potuerunt enauigari, tū quia publicatæ erant, vel ali-
ter detentæ: tum etiam quia fortè propter fortunam,
nauis non potuit exire portum: an nihilominus, qui
periculum illarum mercium in se assumpsit, possit age
re ad precium periculi in se suscepti, si tale precium nō
suscepit in primis, vt fieri solet: vel si habuit, an possit
illud repetere dominus mercium. & in hac q. videbe-
tur distinguendum. quod autem impedimentum per-
uenit propter casum fortuitum, vt quia nauis rumpi-
tur, vel aliter non potest exire portum, & non possit
agere ad precium, & teneatur restituere, si recepit, ar-
gumento l. maritus. ff. loca. Secus autem, si hoc proue-
nit ex vitio rei vtputa, quia illæ merces sunt publicatæ
ob crimen domini, vel aliter detentæ per not. in l. La-
23 cius Titius. ff. de euict. † æquiparatur enim dominus
mercium emptori, vt dixi. Facit etiam lege si fundus. ff.
loca. vbi quando impedimentum prouenit vitio mate
riei. remanet nihilominus obligatus qui precium per
insulam fabricandam sumpsit, vel promisit: sic etiam
videtur in isto, qui precium promisit, per euentū peri-
culi, & tenetur, licèt euentus periculi non possit exi-
stere vitio rei, quia non potest nauigari. ad idem facit
l. Necessario, & ibi Salice. & l. id quod. ff de peri. & cō-
mo. rei vend. vbi damnum rei venditæ pertinet ad em
ptorem. Item demum si est perfecta venditio, potest hic
intelligi damnum, quòd non sequatur ille euentus pe-
riculi, vt possit habere æstimationem: sed contra pri-
mum membrum facit l. penult. C. de cond. ob causam,
vbi si causa pro qua pecunia datur, non sequitur sine
culpa recipientis, sed fortuito casu, non datur repeti-
tio. & ad l. maritus. potest dici, quod ibi, res pro qua pe
cunia debatur, non fuit perfecta: hic verò dabatur so-
lum, vt assumeretur euentus periculi, vt si quis promit
teret assecurationem, quod factum est eo ipso, quòd
ille suscepit in se euentum periculi promittēdo, si eue
niret casus contrarius, valorem mercium: & sic in spe
euentus tenet venditio. l. nomine. & l. si nomen. ff. de
hæred. & act. vendi. & l. si ita actum, de cont. emp. vel ali-
ter vt per gl. in d. l. penulti. quia hic erat causa, quæ ab
accipiente non pendet, scilicet euētus periculi. Breui
ter his omissis, in hac q. aliter est dicendū, & præmit-
24 to, vt alibi dixi, † quod iste contractus assecuratio-
nis, est contractus conditionalis, vt patet in l. periculi
precium, sæpius allegata. Concipitur enim contractus
assecurationis hoc modo, si contingat in hac nauiga-
tione res tuas siue merces deperdi ob tempestatē, vel
latronum ac piratarum, ergo promitto valorem tua-
25 rum mercium: & hoc dummodo mihi des † octo pro
centenario, vel quicquid aliud, vt inter ipsos paciscen
tes conuentum est, siue consuetudo fert, vnde si ante
euentum conditionis factum est, quod res nauigēt, &
constat de euentu periculi prospero, vel contrario, nō
potest dici cōtractus perfectus. vt in d. l. necessario. de
per. & com. rei vendi. & per consequens impedimen-
tum ante conditionem existentem proueniens, non
potest dici emptoris euentus periculi: imò potius
ipsius venditoris, qui precium periculi recepit, nisi im-
pedimentum proueniat ex facto ipsius emptoris, per
not. in l. in executione. § si ff. de verb. obl. vtputa quan
do nauis non nauigat cum illis mercibus, eo quod
dominus mercium, qui emptor dicitur, hoc procurauit,
vel causa fuit, perinde est iudicandum atq; si extitisset
cōditio in fauorē assecurantis. In omnibus igitur alijs
casibus

casibus, in quibus impeditur nauigatio, vt si sit com-
busta in portu uel destructa, vel rex, vel imperator eã,
26 † assumat pro suis necessitatibus, & publicis, iuxta no-
ta in l. iubemus. C. de sac. san eccles. & impediatur cõ-
ditio assecurationis, quia tunc nõ potest imputari cõ-
ditione defectiua magis vni parti, quam alteri, nullus
alteri tenebitur, tex. est not. in l. si venditor. ff. de hære.
& act. vend. & sic precium periculi non potest peti, &
solutum repeteretur, quasi causa non secuta. Nec ob-
stat l. penul. superius allegata, quia nõ loquitur in cõ-
tractu cõditionali, cuius defectus facit contractũ im-
perfectum per d. l. necessariò. nec quãdo non stetit per
contrahentem, d. l. si venditor. Idem quod suprà dixi,
quando impeditur nauigatio culpa emptoris euentus
periculi, intelligendum est, quando culpa sine facto
venditoris illius euentus, qui assecurator dicitur, eue-
nit, verputa, si erat dominus nauis, & voluit vt nauiga-
re, vel aliter fuit in impedimento, tenebitur quidẽ ad
precium assecurationis, & ad restitutionẽ. facit l. si mu-
lier. ff. de cond. cau. data & probatur in d. l. si vẽditor.
à contrario sensu. sed an teneatur hoc casu, pendente
atque si illa conditio deperditarum merciũ extitisset,
& videbatur quod sic, per d. § si. contrariũ tamen cre-
do verius. ratio est, quia illa cõditio deperditerũ mer-
cium non fuit apposita, nisi causa euitandi damnum
aduersæ fortunæ, & non causa lucri, eo quod non plus
erat consecuturus in eius aduentu, quã ipse habuit in
mercibus, nec est par ratio ex l. fin. C. de codicil. e liàs
27 operaretur vltra intentionem contrahentium, † quæ
intentio inspicienda est, l. in conuentione lib. de verb.
obli. l. fin. C. quæ res pig. oblig. post Alex. in d. l. etiam
filios §. licèt in dotalibus. nu. 5. ff. solu. mat. Bal. consi.
417. nu. 2. 5. vol. & maximè, quia hoc dictet æquitas,
28 † inter mercatores obseruanda, vt not. in l. si fideius-
sor. §. quedam tamen. ff. mandat. & in l. Lucius. cod. tit.
Bal. consi. 34. nu. 2. in 4 vol. Alex. in l. si seruum Stichũ.
nu. 4 ff. de verb. oblig. & Dec in l. si tibi pecuniam. ff. si
cer. pet. nu. 6. & ob hoc potest sumi notabilis limitatio
ad l. in executione. §. fin. ff. de verb. olig. ꝙ tunc demũ
conditio in contractu habeatur pro impleta, quando
per factum alterius impeditur, nisi ꝙ eius implemen-
tum resultaret ad fauorem impedientis, vel quando si
resultaret in eius odium, fieret contra intentionem
contrahentium, quod nota, quia si in contractu asse-
curationis ista euenirent. conditio haberetur pro im-
pleta, & res fuissent saluæ, & ille impediens reportaret
lucrũ: si autem habeatur pro impleta, quoad perditio-
nẽ merciũ, quæ non sunt deperditæ, dominus merciũ
cõsequeretur illud lucrum, de quo nõ cogitauit. satis
est & habere merce, quo ad valorem quæ fuit eius in-
tentio, & non res, & æstimationem, nè locupletetur cũ
alterius iactura, & in regula locupletari, de reg. iur. nè
actus agentium operetur vltra eorum intentum, con-
tra l. obligationum substantia. ff. de act. & obli. & l. nõ
omnis, si cert. petat. Bald. in consi. 102. nu. 3. in 3. vol.
Cor. consi. 251. 4. volu. & Decius in d. l. non omnis, nu.
1. eod. ti. Licet alibi quãdoque extra quod agitur, ita
scatot obligatiu. l. si his, qui in fin. ff. commodat. quia
dictum fuit, quod formæ assecurationis solent esse, si
merces depredantur in hoc viagio, siue in hac nauiga-
tione. Quæro, quid si simpliciter fiat assecuratio, non
facta aliter expressione de nauigatione, sed solum, as-
30 securo merces, quas deuehi feceris, in tali nauit † an
intelligatur de quocunque viagio, an tantũ de prima
nauigatione, maximè si esset nauis quæ solet bis in an-
no petere certum portum, vt nostræ Pisarum petunt,
vel Flandriæ, dic quod intelligitur tantum de primo
viagio seu nauigatione per text. in l. fideicommissa. §.
si quis ita de leg. 3. per quem tex. dicit not. Bal. in l. li-
cèt, c. loca. in 4 q. quod ille qui promittit aliquid reci-
31 piare, intelligitur † pro prima vice tãtũ, sed de ista q.
est expressa decisio in l. dotẽ. ff. de iure Dot. vbi dicit
Ange. ibi esse tex. ꝙ qui promisit, vel fecit securitatem
bãnito, intelligitur de prima vice tantũ. Iason. in l. di-
uortio § quod in anno. nu. 15. ff. solut. mat. Alexand. in
d. l. §. ob donationes. nu. 7. & idẽ Ias. in d. l. duobus. §.
si et qui. ff. de iu. iur. nu. 10. Alex. in consi. 16. 4. vol. Ita
in proposito, qui assecurat merces alterius, intelligitur
de prima nauigatione, nisi aliud exprimatur, facit l.
boues. §. hoc sermone. de verb. signif. & l. quibus. de
ver. oblig. & arg. l. cum qui Calen. eod. titu. cum ma-
32 teria faciat ad prædicta, † quæ ponit Bal. in d. l. diuor
tio. §. quod in anno. ff. sol. mat. post Cy. & Iac. de Arenã
in q. illius qui vendit vuas vel rosas vendari; quæ solũ
fructuare, bis in anno, quod non debet habere nisi pri-
mum fructum. adde not. ab. in l. qui libertis. § hac ver-
33 ba. ff. de vulg. & pup. †. Qualiter autem in dubio verba
debent intelligi, dic per prius, & nõ per posteriora hoc
est, de primo actu, & non de secundo ad idem Bart. in
l. vt. ad l. Iul. maie. & dicit quod sicut potest pecunias
eundi, & redeundi, & est indeterminatè cõcessa, intel-
ligitur de prima vice tantum. per d. §. hoc sermone, &
tamen contra illam distinctionem Bar. de quantum, quia
multũ prodesse ilius securitatibus; quando sunt de-
terminate apposita ad stipulationem determinatam,
& quãdo est permissio determinata, & postulata hac-
determinata, & econtra: Item quando stipulatio inde-
terminata, & permissa eodem modo, vt in q. nostra. Itẽ
adde ex quæ not. Abb. in c. fin. de treu. & pace. D.
Alex. & Ro. ad dictum Bal. & Cyn. & Iac. de Aren. in q.
de vuis & rosis, nisi quantitas precij esset æquiualens,
pro omnibus vicibus, quia multum facit ad istam q.
quia si solitum est assecurarẽ octo pro cento, & quia
indeterminatè promittet, à sedecim pro cento, vide-
tur consentire pro alia secunda nauigatione, habita
consideratione pro tali securitate præstanda ad quan-
titatem precij. hoc multum iuuat in istis similibus,
34 † attendere qualitatem precij assecurationis, & per-
sonæ assecurantis, & domini merciũ per not. per Bar.
in l. cum quidam. ff. de annis leg. in q. de pecũnia relicta
indeterminatè fratribus Minoribus, in festo sancti
Frãcisci. Adde ad prædicta not. per Alex. in l. grege. ff.
de fideius. in repor. & in d. §. hoc sermone. Adde ad præ
dicta quæ ponit Bar. in l. triticum. ff. de verbo. oblig. &
Alex. in l. qui bis, eo. tit. de stipulatione, quando inter-
ponitur bis, & non constat an super eadem, an diuersa
35 specie. † quid autem si in vna, & eadem nauigatione
merces trasferantur de vna naui in aliã, si nouissimè
deperdantur cum mercibus, an teneatur promissor de
tali aduentu periculi; & in tali q. est inspicienda forma
assecurationis. l. 1. §. si conuenietur. ff. depos. & in reg.
contractus. de reg. iur. Si autem fiat de mercibus, quæ
sunt in tali naui, & tunc est distinguẽdum per l. fina. §.
si ea conditione. ff. ad l. Rhodiam. de iact. si autem vtra-
que nauis fuit deperdita, & tunc tenetur vẽditor peri-
culi ad æstimationem, quando sine dolo malo, & cul-
pa factum fuit, vt veraq; nauis nõ perierit, sed solum
illa in qua nouissimè res positæ sunt: & tunc venditor
periculi non tenetur, eo quod mentionem nõ fecit de
dicta naui, & in d. §. si ea conditione. Ratio est, quia nõ
est par ratio assecurationis, quãdo merces deuehuntur
in vna naui, & quando in altera, immò solet id princi-
paliter considerari inter ipsos assecurantes. facit l. Itẽ
36 quæritur. ff. locat. §. 1. etiam 2. † Sed nunc quæro, quid
si fiat exoneratio in scapha, in introitu alicuius por-
tus, vel fortè in mari, an si pereãs dictæ merces in sca-
pha prædicta, teneatur suscipiens periculum; & vide-
batur dicendum quod non, ea quia de scapha in con-
tractu assecurationis non fuit habita mentio aliqua,
arg. l. quicquid de verbo. oblig. maximè quia appel-
latione nauis non venit scapha. l. fina. ff. de fund. in-
stru. immò videtur dicendum sicut in q. prædicta,
quando nouissima nauis fuit deperdita, prima remã-
nente, ex quo scapha reputatur alia nauis et de per
se, et est coniunctum habens cum naui. l. scapham. ff.
37 de auct. & idèo casus contingens in naui, † non exq
tendi-

tenditur ad scapham secundum Bald. in l. proponas.
C. de naui. fœno vbi dicit, quod confiscata naui, non
venit scapha. inde Socin. in l. 1. C. de senten. quę pro
eo, quod interest, nu. 122. Bar. in l. fin. ff de fund. instr.
& al. imperium. in 5 gradu meri Imperij. ff. de iur. omn.
iud. Breuiter in hac quęst. potest dici, quod quādo mer
ces fuerunt translatæ in scapham causa nauis exone-
randę, & tunc iactura, & casus contingens in scaphe,
debet perinde iudicari, atque si contigisset in ipsa na-
ui. l. nauis. primo respōso ff. ad l. Rhod. secus autē, quā
alia de causa ob nauis necessitatem hoc fiat, per iura
superius allegata, quia alia est nauis, & alia est scapha.
d. l. scapham, & vide quæ habentur in l item quæritur.
§ 1. & 2. ff. loc et. sed tunc iuxt. predicta remanet pul-
chra dubitatio. Ponamus, quòd nauis applicat ad
portum secure, adeò quod non potest iam esse peri-
culum nauis, tamen dum merces exonerentur, deper-
ditur nauiculę, seu scaphe cum dictis mercibus, an sit
locus assecurationi prędictæ: & in hoc multum sunt
38 ponderanda † verba assecurationis, per l. in conuen-
tionalibus. de verbor oblig quia tunc, vsque quo peri-
culum quis acceperit, eo ipso, quod applicuerit nauis
salua dicitur cessare periculum, per not. in l. 1. Cod. de
naut. fœno. Si autem aliquis in terra merces ponē-
tur, & tunc est aliud, quia eo ipso videtur sentire de
scapha, quia non solant aliter in terram merces è na-
ui deferri, nisi per medium scaphę, vel nauiculæ. Si
autem dicatur. Assecuro, quousque nauis, seu merces
venient ad talem ciuitatem, & intelligitur de portu
39 ipsius ciuitatis: † quia quod est in porto ciuitatis, &
quod ibi fit, videtur factum in ciuitate, vt not. in l in-
sulę. ff. de iud. alleg. per Bald. in consi. 357. num. 1. 5.
volum. sed aduertandum est, quod tunc demum casus
contingens in scapha, reputatur fieri in naui sine cō-
tingere, quando aliter nauis non possit intrare portū
ciuitatis seu ostium, quia hac de causa facta exonera-
tione in scapha, perindè iudicetur, vt in naui. per l. na
uis superius allegatam, aliàs diceretur esse in culpa de
tali exoneratione. facit quod not. in l. item quæritur,
§ 1. respon. 2. ff loca. & ex hoc potest inferri ad quęst.
quam sępius vidi de facto in ciuitate Pisarum, quia
postquam nauis appulit in portum Liornæ, mercato-
res exonerant nauem in scapha: si autem contingat,
quòd illę merces capiantur in scapha per aliquos, vt
nunc sępius ibi fit per Genuanses de portu Venetia-
rum, vel per alios lattones, quòd nō sit locus contri-
butioni inter alios mercatores, quia illa exoneratio
non fit immediatè causa nauis, cum sit in portu secu-
ro, quo casu debet cessare contributio, cum non fiat
hoc propter omnes, vt exigitur l. 1. ff. ad l. Rhod. de
iact. & videtur de hoc casus in 2. §. si nauis. ff. eo. titu.
imputetur quidem mercatoribus, qui suas merces de-
ferri faciunt per scapham, siue barcam, quandoquidē
sibi aliter prouidere possunt per terram deferendo,
vel agatur contra magistrum, si ipse sine eorum volū-
tate hoc fecit per d. 1 & 2. & d. l. Item quæritur, & ita
fieri iussi in quibusdam preciosissimis rebus, & magni
valoris, quæ mihi commendatę erant, siquidem Chri-
stianissimo, & ditissimo Regi inuictissimo Portugalię
ad cultum diuinum destinatę, quas ut pupillam oculi
custodire tenebar, ob domini mei excellentiam ra-
rumque preciositatem.

40 † Qualiter autem fiat existimatio predictarum mer-
cium in casu aduentus periculi, an debeat haberi re-
spectus ad tempus infortunij, & naufragij, uel ad tem-
pus emptionis, quando dominus eas emit, uel ad tem-
pus, quo poterant uendi, si naues salua ad portum fue-
rant; & videbetur quod ad tēpus infortunij, per l. 2. §.
sed in his. ff. ad l. Rho. Item, vt supra alias dixi, iste cō-
tractus assecurationis est conditionalis, & per conse-
quēs debet inspici tempus cōditionis, & periculi. not.
in l quotias. in die. de verb. oblig. & l. si Calendis. de re
iu. breuiter puto dicendum, quod aut quis promittit
41 salutem mercium in certo loco, † vt puta Valisbonæ,
& tunc eius loci aestimatio inspicienda est. l. si. ff. de
triti. cōd. aut nō promisit dare merces saluas in certo
loco, sed tantū æstimationem, vel valorem mercium
in casu periculi, scilicet si nauis periret, vt fieri solet,
etiam inspici debet tempus obligationis: & sic, prout
tunc valebant, debet fieri ęstimatio. l. fundum Corne-
lianum. ff. de noua. cum concor. Ratio est, quia tunc
ęstimatio debatur iure obligationis, & sic videtur pro
mitti id quod tunc valabant, vt ibi declarat. glo. Item
ille qui procurat in aduentu periculi ęstimationem re-
rum suarum, videtur magis prouidere damnum, ne pa
tiatur in amissione rerum, non autem considerat lu-
crum: & per consequens venit illud, in quo tunc dam
num sentire potest quando stipuletur, & non venit lu-
crum. Ad hoc facit bonus text. in l. 2. §. portio autem.
ff. ad. l. Rhod. de iact. non ob. l. 2. §. sed in his. supra al-
legata, quia ibi æstimatio debetur loco rei, vt proba-
tur, eadem l. 2. §. sed in ij, quia fit exoneratio colla-
tionis, si res iectæ apperuerint: & ideò non immeritò
consideratur tempus iacti, & non quando emptæ, sed
quando vendi possunt, nec obstat d. l. quoties. quia li-
42 cèt iste contractus, † vt pluries dixi, sit conditiona-
lis, habito respectu ad aduentum periculi, tamen non
potest dici debitor rei sub conditione, vel modo, vt in
d. l. quoties. sed semper dicitur debitor illius æstima-
tionis, quam promittit quando se obligat, quæ æsti-
matio erat certa quando promittitur quanti res ast, vt
in d. l. fundum Cornelianum. iuncta gl. vel aliter po-
test distingui, prout Bar. in d. l. fundum, & in d. l. quo-
ties, & prout not. in l. vinum. ff. si certum petat. quod
hic debetur æstimatio iure obligationis, eo quod prin
43 cipaliter ad eam se obligat. † & sic inspicitur tempus
contractæ obligationis super tali ęstimatione.

Quid autē si dominus mercium æstimauit merces
suas in mille, & in rei veritate erāt minoris valoris, an
adueniente casu periculi, promissor assecurationis te-
neatur ad prędictam æstimationē; & in hac q. puto di-
stinguendum, quia aut dixit, si res meæ peribūt, debis
44 mille: & hoc casu, nulla ast dubitatio. † ex quo sic pla-
cuit contrahentibus: regula, cōtractus. de regu. iur. &
in l. cōtractus. eo. tit. ff. & in l. in cōuentionalibus. ff. de
verb. oblig. Aut dixit ęstimationem suarum mercium,
& subiunxit, quę valent mille. & in hoc casu, si reperi-
tur deceptus ipse assecurans, rescinditur prædicta ęsti
45 matio per not. in l. 2. C. quæ res vendi. † quia vt ibi di-
cit Bar. & Bal. & alij, æquitas illius l. se extendit ad cō
tractus, de quibus tunc hincindè par debet nasci obli
gatio: & hoc secundum naturalem ęquitatem, & est de
mente glo. in l. si quis cùm aliter. §. si. de verb. obli. ibi,
dum dicit, quod si pro parte sum stipulatus rem, quam
minoris emi quàm dimidie iusti precij partas & sic si
dominus mercium plus ęstimationis petat, quàm va-
leant suæ merces, promissor se tuebitur exceptione do
li, & d. l. si quis cùm aliter. § si. ibi Bar. & communiter
Doct. quod nota. quia quotidiè euenit de facto, quòd
quis dicit, Assecura mihi, si non erant tantæ ęstimatio
nis, non teneatur promissor ad tantum. Idem intelli-
ge de alijs ęstimationibus aliarum rerum ad prædicta
benè facit, quod not. in l. si. §. 1. de leg. 2. & l. cū pater.
46 §. pater qui filio. eo. tit. † vbi verbum, ęstimatio, sem-
per refertur ad iustum precium, licèt simpliciter pro-
feratur, & in l. si fundum §. si liberetus. ff. de lege. pri-
mo. Pretereà quęro, quid si dominus mercium dixit
se paratum ad nauigandum in certo tēpore, quo non
erat tanti periculi nauigatio: & hac de causa assecura-
tor facilius assecurationē promisit, an si dominus mer
cium distulit nauigationem, & non in bono tempore,
47 † sed fortè in mense Decembri, quo tampore solent
tempestatas nasci in mari, & nauigetur, si nauis cùm
mercibus pereat, an teneatur promissor periculi; ad
hoc est dicendū, quod non teneatur tex. in l. qui Romę. §.
Callimachus. ff. de verb. oblig. per quem tex. dicit ibi
Bald.

Bald. notabiliter in reportatis antiquis, quòd ille qui
nō nauigat tempore debito, si postea nauigat erit suo
periculo, quod tane menti; quia quotidie accidit, &
maximè Magistris nauium, & alijs nautis, qui quando
detinentur in portu à mulierculis, vel dulcedine vini
Caputichi da Vlisbona, quod si sina causa expectant
in portu, & posteà nauigant temporare plurimum pe-
ricnloso, eorum erunt pericula nauis, & tenabuntur
mercatoribus ad interesse actione locati, per l. item
quæritur. §. 1. ff. locat. Adda, quòd not. in l. fin. ad l.
48 Rhod. de iactu. & hnc manifesta ratione, † quia sicut
nauta, & magister nauis excusatur à casu submersioni
& periculi, quando non fuit in culpa, vt not. ind. iuri-
bus; itam quando est in culpa nauigando tempora in-
dabito, teneatur per d. § Callimachus. & per dicto §.
1. facit quod not. gloss. in regula. imputari, de regul.
iur. in 6. de illo q culpa incidit in casum dicitur enim
nauigatio certo tempore periculosa. l. ciuitat. Cod. de
offic. prætor. prouin. & in d. l. item quæritur. §. 1. supra
alibi not. Quid autem si dominus mercium procura-
uit assecurationem omnium mercium suarum, & tem-
pore assecurationis habebat in naui merces ducato-
rum duorum millium, posteà autem. alias merces va-
loris habuit, & immisit in dictam nauim, an si contin-
gat, quòd merces pereat, assecurator, qui ita indeter-
minatè assecurauit, ad valorem trium millium te-
neatur? & videbatur, quòd sic, l. fin. cap. quæ res pign.
obligar. poss. vbi tex. est not. quòd ista verba, sub pe-
riculo rerum mearum, in contractu apposita, referun-
49 tur † tam ad res præsentes, quam ad futuras, sed con-
trarium in præmissa quæst. credo, per rationem illius l.
fin. cum sit iustum, voluntates contrahentium, magis
quàm verba inspici, vt Bald. in consi. 417. num. 3. in
5. volum. Concordantias vide ibi per gloss. cum quo
assecurator videatur habera respectum ad illas mar-
ces, quas de præsenti habebat in naui, non debet ta-
neri ad periculum aliarum mercium, posthabitarum.
facit quòd nota. in l. si ita. & in l. si Plautius. ff. de aur.
& argen. leg. & quod per dicta iura dicit glo. in d. l. fi.
§. t. de lege. 1. neç obstat d. l. fin. in contrarium, quia
loquitur specialiter propter modicum præiudicium,
quod est in pignore. secus est, vbi agitur de magno
50 præiudicio, vt hic, † quia assecurator tenetur ad ma-
gnam æstimationem, in aduentu periculi, & idem Bar.
in d. l. si ita per l. stipulatus. §. cum stipulamur, & l. si à
colono §. fin. ff. obligat. & in d. l. fin. C. quæ res pign.
oblig. poss. ista est communis conclusio Docto. quòd
licet simpliciter dispositio concepta, trahatur ad fu-
tura parum præiudicialia, vt in d. l. fin secus tamen ad
maximè præiudicialia, pater in l. si mandauero. § is cu
51 fin. ff. mandat. in fin. † vbi publicatio bonorum non
trahitur ad futura, vide Bald. in consil. 337. numar. 3.
volum primo. vbi singul. adde tamen ad prædicta,
text. nos. in l cum ita. ff. de legar. 2. per quem tantum
ista quæst. securitatis de mercibus quæ erant in naui,
decidatur: quia non vidatur securare merces, quę po-
sted in naui fuerunt, per ignorantiam. qui assecuratio-
nem promisit, illatæ. Prędicta tamen intelliga, nisi
forma assecurationis referatur alter ad merces in hoc
viagio sina nauigatione deuehi solitas, & subsequen-
ter quæro, si forma assecurationis fuerit concepta ie
casu naufragij, & submersionis. cum autem nauis vel-
let intrare portum timora piratarum, qui ibi erant,
aufugit, & iterum redijt ad locum à quo aufugit, vel
discessit, demùm cum ita nauigare, submarsa est in via,
an teneatur assecurator de tali aduentu periculi, & vi
detur, quòd non, per ea quæ dicta sunt in versiculo,
52 quia dictum fuit, vbi habetur † quòd assecuratio sim-
pliciter concepta, refertur ad primam nauigationē,
sed in contrarium facit, quia nauigatio prima fuit in-
utilis, & per consequens non debet impedire effectū
assecurationis secundæ nauigationis. arg. eorum, quę
de actu primo inutili dicuntur. in l. si ita stipulatus. §.
Chrysogonus. ff. de verbor. obligat. maximè, quia non
potuit imputari in prima nauigatione, portum non
patijs, regula imputari. ff. de regul. iur. item condi-
tio solita nauigationis, scilicet si nauis accesserit sal-
ua, non verificari potuit in prima nauigatione, cuius
non extit. debet esse assecurantis potius quàm domi-
ni mercium. argum. l. maritus. ff. locat. item donec
53 nauis salua non appulit ad portum, † semper pericu-
lum submersionis solet esse assecurationis. l. opus, qd
ie aduersione. ff loca. In princ. circa istam quæst. pu-
to dicendum, quòd aut assecuratio fuit concepta, do-
nec nauis appulerit, seu applicauerit, vt in l. 1. C. de
naut. fœno. & tunc naue non intrante, & sedeata,
non potest illud verificari de appullu ad aquam, vt di-
citur in l. t. ff. de serui. rust. præd. semper periculum
submarsionis erit assecurantis, donec accadat salua,
si autem hoc non fuit dictum, & tunc puto distinguē-
54 dum, † quòd aut nauis non appulit ad portum desti-
natum vi tempestatis, & licet redeat ad pristinum lo-
cum, & de nouo submargatur, erit nihilominus pe-
riculum assecurantis. Facit l. Cæsar. de publ. et quo
verificata fuit condisio submersionis, aut hoc pro-
cessit impedimento latronum, quia si latrones non
fuissent in portu, nauis appullerat salua, & videtur,
quòd non teneatur assecurator: argum. l. si fundus. §.
fin. ff. loca. iuncta. l. parinde. cod. titu. In hoc tamen
puto aduertendum, quia in contractu assecurationis
videtur esse duplex conditio: Vna, quia existente,
promissor lucratur precium periculi: altera, quæ defi-
ciens facit assecurantem teneri ad æstimationem re-
rum præditarum. Verb gratia, Si nauis fuerit salua
cum mercibus, & si submergatur prima sine defectu
domini mercium, & naturam culpa, & sic non debet.
debet ei imputari, vt in d. regul. imputari, & in l. Ti-
tia. §. Seia. ff de leg. 2. aliàs habetur pro impleta in
sui odium, vt in d. l. & in l. executione. §. fina. de verb.
obligat, qui tamen hic ista conditio deficit facto cor-
sarij, eo quod impaditur facto piratarum in porta exi-
stentium, oportet quòd denuò impleatur. l. quibus
diebus. ff. de condit. & demonstr. in principio, quia
tamen non potuit denuò impleri, immò defecit per
contrariam cōditionem submarsionis existentis istius
contrarię conditionis, facit vt illa promissor omninò
teneatur ad dicta leg. si fundus. §. fina. est dicendum
quòd non loquitur in contractu, qui procedit ab cue-
tu conditionis, vt hic. cogita, & prędicta confirma
55 cum maris consuetudine, † quæ semper obseruanda
est in similibus, in authen. de vsu naut. § fina. colum.
9. & l. precario. ad l. Rhod. de iac. Bald. consil. 57.
num. 3. 5. volum. Socin. repet. l. 2. de vulgari & pupi.
in primo. Alexand. in l. 1. num 55. & 52. ff. solut. ma-
trimon. & l. imperium num. 1. ff. de iurisdictionium. iud.
An autem possit dominus mercium, cui promisit pro-
missor, euentus periculi aliam assecurationem suæ
assecurationis facere: verbi gratia: Timeo, ne ille,
qui assecurationem promisit, possit soluere æstima-
tionem mercium mearum, & procuro ab alio super
hoc assecurari: dic quod sic, tex. est not. in l. decem. ff.
de verbor. obligat. & in l. si decem. ff. de solut. potest
enim quis stipulari, quanto minus ab alio fuerit con-
sequens, vt ibi dubium facit, eo quòd nondum ille pri
mus tenebatur, sed non obstat, per not. in l. quidam cū
56 filium §. fin. ff de verbor. obligat. † vbi futuro debi-
to accidit fideiussor idem in l. eo tempore. §. 1. ff de
pecun. & vbique Bartol. & Modarni. An autem iste
talis qui promittit, quatenus alius non soluendo sit,
dicatur fideiussor, & videtur quòd sic per gloss. not.
in leg. Titia §. idem text. ff. de verbor. obligation.
quem Bald. ibi in reportat. antiquis commandat, &
57 Alexan. in l. vbi eo tit. §. illud, quod in dubio, † qui p
mittit pro alio, videtur promittere vt fideiussor, hoc
tamen procedere, quando ad eius instantiam, vide
tamen Bart. in l. si ita stipulatus fuero. eo. tit. vbi facit
diffe-

differentiam, an quis promittet nomine alterius, an
simpliciter, quod Titius debet in quęstionem tamen
præmissa dic, quòd non est fideiussor, sed potius obli-
gatus de per se, & conditionaliter factum, id est, si
alius non soluerit, vel quanto minus, vt in d.l.decem,
eo quòd nō illius nomine, sed suo promittit indemni-
tatē pro alio, de quo vide Fran de Are.in l.in huiusmo
di, de verb.oblig. & quæ dixit Bar.in l.1.C.de conuē.
fisci debito, & in l.1.C.de decu.lib.10.& vide tex not.
quem alleg. Are.in l.penul. in fin. de fideius. tuto. per
quem tex.dicit, no. quod ego promitto tibi, quatenus
58 à debitore principali exigi non poterit, † quod non
est fideiussio, sed obligatio conditionalis constituens
aliam speciē actionis, & obligationis. quod not. Quæ-
ritur insuper in ea materiam assecurationis de vtili q.
qui assecurauit merces alicuius, quæ sunt in tali naui,
quæ merces in veritate erant communes, & sic diuer-
sorum mercatorum, qui faciebant societatem, an asse
curatio prędicte intelligatur asse communis, licèt prę
dictæ merces sint communes, & sic adueniente pericu
lo pro omnibus teneatur, an verò propter res quæ ad
illum attinent tantum: & videbatur, quod pro parte
etiam aliorum, arg. eius, quod dicimus de re simplici-
ter, iux. not. in l.si rem. & ibi bona gl. in verbo, totam:
ff. de rei vend. & per Bal. in l. Titia. §. Lucius. de leg. 2.
& Bar. in l. prędijs, eo. tit. & in l. Pomponius §. sed si.
ff. de procura. In contrarium tamen credo in q. ista:
imò, quòd tantum videatur pro parte assecurator. per
l. si ne §. Chrysogonus. ff. de verb obli. sed nunc quæ-
ritur an in sue parte teneatur: videtur quòd non, per
59 ea quę not. Bal. in d. l. legatis, vbi eleganter dicit, † q
si princeps eximit castra alicuius nobilis, intelligitur
eximere tantùm ea quæ sunt eius propria, & non quæ
sunt ei communia cùm alio. & idem Bald. in l. cætera.
§ si duobus de leg. 1. vbi dicit, quod non obstante sta-
tuto, potest quis ad proprium, & non ad commune
territorum extrahere: sed in casu proposito contra-
rium credo, & hoc clara ratione, quia ex quo volebat
maius periculum assumere credens, illas merces esse
totas illius in solidū, à minori debet videri pro parte,
arg. de re integra, & ad non integram, quo vtitur Bal.
in l. pręto. §. hoc idem ff de dam. infect. in fin. facit l.
in toto ff de reg. iur. & l. si quis cùm totum, de excep.
rei iud. procedit enim argumentum de maiori ad mi-
nus l. in suis de libel. & postu. & l in eo. quòd plus. &
l non debet cui plus. ff. de regu. iur. & in regula, cuili-
bet. extra. lib. 6 Soci. in l. prima, quis & quo. numa. 17.
ff de leg. 1. Q. & delegato. num. 4. & ibi Iason. Nec
60 obstat quia in assecuratione dixit res suas: † quia illa
locutio verificatur etiam in communibus, & sic in
suis, secundum quod d. l. illud. ff. de ritu. nupt. l. serui
electione. § de leg. 1. imò in hoc casu locutio assecu-
rationis prędictæ, licèt assecuratio simpliciter fiat, in
telligitur semper pro parte tantum ei attinenti. l. nam
& si hic. §. si seruus communis ff. si certum petat. &
quod not. in d. l serui. §. si. Item est bonus tex. per quē
videtur decidi iste quęstio. in l. si plures. ff. de damn. in
fect. Alexan. in l. si. quis in suo. C de inoffic. testa. post
Barto quem tene menti. Non obst. quod dicit Bald. de
immunitate, & exemptione, quia cùm ius publicum
lædatur, non mirum si restringatur. facit not. in l. 1. ff.
de iu. immuni. §. fin. nec dictum Bal. in distinct. proba
tur per. dict. l. legatis. cùm alie verba ibi ponatur, ma-
gis mentem defuncti denotantia, ibidum dicit, eius
causa parata in castro sutenti res non videtur posse se-
cerni, & ne sit exempta alterius pars, contra mentem
eximentis, non extenditur ad commune, imò po-
tius nulla censetur exempte. Idem in q statuti, quia
illud est facere Reipub. ex natura statuti, vt restringa-
tur l. quicquid astringendę. ff. de verbo. oblig. Quid
autem si in forma assecurationis fuit mentio de casu
tempestatis? Verbi gratia, quia assumens euentum pe-
riculi, dicit: Assecuro tuas merces à casu tempestatis,

61 † an veniat casus latronū, piratarū, siue furum. l. vel cō-
tra. & videbatur, quod non, eo quòd non fuit dictum
per not. in l. quicquid adstringendę. ff. de verb. obli. de
62 cuius quęst. dependet ab illa, † an furtum compute
tur inter casus fortuitos, de qua latissimè dixi instit.
de actio. in §. sed istę quidem. in gloss. à casu, & quod
casus latronū dicatur fortuitus, videtur tex. in l. 1. C.
63 de poss. & in l. eum qui. §. idē scribit ff. de fur. † Quòd
autem isti qui prędentur in mari, dicantur latrones,
vide tex. in authentic. ne nulli. iud. § pen. col. 8. in ver-
sic. eos verò. Ratio, quia ex duo in mari per vim res ab
sportantur, latrones dicuntur, sicut si fuisset in terra,
vt ibi. Quòd autem furtum non sit casus fortuitus, sen
sit glo. in d. §. sed iste quidem, quę solent ibi commen-
dari in hoc, per Ang. & alios, & allegat Socin. in l. cū
duobus. §. damna. ff. pro soc. Quidam tamē modernus
Iason. in d. § dicit, quod illa glo. sibi hoc non dicit. sed
vt ibi declaraui, benè hęc glo. dicit hoc modo, in eo
quod proposuit, q res potest amitti casu, & non potest
amitti quocunque alio modo sub isto, Quocunque
alio modo, gl. intelligis non casum: si intelligas, & ad-
das fortuitum, glos. est clara: quia exemplificando prę
dic verba, quocunque alio modo, exprimit furtum
aut rapinam: si intelligas pro quocunque alio modo,
non casum, id est, fortuitum & idem est, & sic. glo. be-
nè sentit illud ad quo allegatur per Ange. sed an illa
gloss. dicat verum. est alia consideratio. & quod impe-
64 tus latronum † & rapinę dicantur casus fortuiti, facit
l. 1. C. depo. & l. contractus. de reg. iur. & l. quę fortui-
tis. C. de pign. act. & quòd non sit casus fortuitus, sen-
tit glos in d. §. sic neque. & in d. §. damna. & in l. nau-
tę in gloss. fin. ff. de nau. cau. Ita est materia quę tradi-
tur per canon. in c. 1 de com. & ibi Abb. Pan. in pen.
colu. & Alexan. de Imol. in l. quod Nerue ff. depo in
reportatis antiquis. & veritas depēdet ad descriptione
casus fortuiti, & dic quod in dictis locis solent allega-
re tex. in c. Ioannes de homi. ad probandum, quid sit
65 propriè casus fortuitus, † quod est inopinatę rei euē-
tus, cuius prouideri non potest vbi autē diligentissimus
præcauisset, & prouidisset, non dicitur propriè casus
fortuitus. probatur ita etiam in hoc. in l. 5. § eo tempo
re. ff. de admin. rerum ad ciuitetem pertinen. vbi bo-
nus tex. de quo meminit Alex. in d. l. quod Nerue, & in
l si quis. §. quęsitum. ff. si quis cautio. & ex hoc sumitur
illa differentia, quam Bal. in l. 1. C. ad l. Corn. de sicc.
dicit alibi non inueniri, & Alexan. in dictis locis, quā
ponit. gloss. in d. l. prima. inter casum improuisum, &
66 casum fortuitum, † quia improuisus dicitur, qui solet
imprudentibus contingere seu euenire, de quo per
Bal. in l. fin. C. de tempo. appella in prima & 2. colum.
Bal consi. 570 in 5. volum vbi sing secundum meam
Impress. & in dicta l. quę fortuitis. & per l. si ea res. ff.
de actio. emptio. & l. sed si damno. ff. loca & l. ad eos.
ff commo. de quo Abbas Panormitan. in dict. cap. 1.
de commod. dat euidens exemplum domus quę mi-
nabatur ruinam, & corruens, occidit equum com-
modatarij, cuius ruinam diligentissimè reparasset,
vel ibi non posuisset equum commodatum & his prę-
missis, ad quęst. an furtum, vel latrocinium dicetur
67 casus fortuitus, † vt ille, qui euentum periculi tem-
pestatis in se sumpsit cum de eo teneatur, vt si aliqua
culpa ei cui euenit, vtputa domino nauis, posset im-
putari nauigando fortè per mare, vbi sciebat esse pi-
ratas seu Corsarios, non dicatur euentus talis proue-
nire ex casu tempestatis, sed. potius ex imprudentia
nautarum nauigantium: aliàs secus, & ista conclusio
est verissima ex not. per docto. in locis supra allega-
tis. ad l. contractus. supra allegatem, responderi po-
test, vt Alex. in l. his rebus. ff. solu. matr. Tenendum est
igitur menti, q casus tempestatis siue fortuitus, distin-
guitur improuiso per hoc, quod culpa, vel non culpa
ascribatur passo & ad glossas supra allegatas, quę vo-
cant furtum aut rapinam nō casum fortuitum, potest
dici

dici, quòd habent respectum à communiter accidentibus: quia vt dicit not. glo. in d. §. damna. in versic. superfit. & in l. 1. C. depo. furtum non solet fieri sine aliqua culpa, & mala custodia. & sic potest inferri, quòd fundata est intentio de iure communi contra principaliter patientem, cui res fuit furto subtracta, donec probet contrarium, vt dicit gloss. & ex hoc potest inferri ad cautelam, qua vtuntur mercatores in istis as-
68 securationibus nauium, † dum dicunt, excepta fraude nauarchi, quia non ponitur, & an veniat talis casus in assecuratione, si non exprimatur, de quo in sequenti quæst. solent excipere mercatores, fraudem nauarchi nauis in suis contractibus, de qua potest dubitari an dicatur casus tempestatis, vt veniret non excepta, vel attenta forma assecurationis, in sequenti quæst. in primo posita, primò per fraudem nauarchi intelligi posse: inter ipsos, cùm Dominus nauis, aut magister, seu gubernator, fugit cum naue, & mercibus, vt audiui de quodam quem ego cognoui, & videtur ascribendus iste casus inter fortuitos, ex quo iste magister nauis, seu gubernator tanquam fidelis propositus fuit, argumento eius, quod dici solet de domestico fidato, & de alijs personis, à quibus diligentissimus non cauisset, iuxta not. per Docto. in locis allegatis supra p glo. in l. contractus. de reg. iur. dum ponit exemplum, in fuga seruorum qui custodiri non solent. l. argentū. ff. commo. & gloss. in l. cum duobus. § vt damna ff. pro socio. & in furto facto per vxorem, quæ potionem marito dedit mixtam opio ad benè dormiendum, & in furto per filium: de quo exemplificat Abbas in capit. primo. de commod. & vidi de facto, quod filia cuius-
69 dam custodis, † carceratorum pietate ducta, claues subripuit patri clam, quas secum in lecto tenebat; & cum illis soluit carceratus, & aufugit cum illis, quibus nulla vnquam dulcior fœmina, nec amicior fuit, id quod dicit Angel. in l. bonæ fidei. ff. de rei vend. vbi dicit excusari potestatem, cui nobilis fuit datus in cu-
70 stodiam, qui erat bonæ conditionis, & famæ † de quo illud non erat verisimile, & tamē aufugit, & ita in proposito videtur dicendum in patrono, siue gubernatore nauis, si erat persona idonea, de qua diligentissimus non præcauisset: vt si talis fraudem committat, censeatur casus fortuitus: & per consequens suscipiens euentum periculi teneatur, nisi excipiat, vt solet ex-
71 cipi. in hoc tamen videtur cogitandum, † quia licèt qualitas personarum, à quibus quis non præcauisset, faciat casum æstimari, quod alias nō æstimatur ab alijs commissum: hoc tamen non debet intelligi respectu alicuius lucri, vel damnum alterius consequendi, ne quis videatur commodum reportare ex dolo suorum. satis enim est, quòd possit excusari conuentus ab alijs vt de casu fortuito. Item quamuis possit æstimari casus fortuitus respectu domini nauis, qui talem nauarchum, & gubernatorem præposuit, non videtur tamen respectu tertij, qui merces in dicta naui posuit, qui nec tantam notitiam, & fidem de prædicto habebat: ex quo videtur dicendum, quòd aut dominus mercium assecuratarū erat dominus nauis, & quoad eum, reputetur casus fortuitus a fraude nauarchi, quā ei non potuerit aliquid imputari sicut dicimus quādo per filiū, vel vxorem aliquid committitur consimile eadē ratione. l. à Titio. de verb. oblig. aut non erat dominus nauis, & tūc secus à ratione cessante. l. adigere. §. quāuis de iure patro. l. si non remunerandi. § si mandauero. ff. mand. cùm cessante. de appell. & alijs vulg. ex alio tamen capite, si hoc voluimus haberi pro fortuito, non videtur habenda prædicta distinctio, quia ex quo quis sumit in se periculum casus fortuiti in tali naui, vtroque modo dicitur fortuitus, prout in tali naui contingit. Cogita item ex alio capite. videtur
72 insolitus casus, † eo quòd rarò contingit per not. per Bartol. in l. Seio, §. medico. ff. de annu. lega. vbi voluit quòd qui tenentur de casu fortuito, non teneantur de illo, qui contingit de mille annis vna vice, & in l. sed si quis. §. quæsitum ff. si quis cauit. per l. fistulas. §. fin. de contrahen. empt. de quo tamen vide ibi not. per Bald. Angel. & alios moder. quos recitat Alex. in d. §. quæsitum, & dicam infra proxima quæst. Tutius tamen est, vt iste casus excipiatur in securitate, vt fieri consueuit. quod autem de securitate qua vtuntur rustici, vt verbis Odofredi loquar in d. §. quæsitum. in fin. promittis euentum periculi, vel tempestatis, & licet ipse teneat ibi, quòd talis conuentio ita regulari non valeat, ne sub inuolucro verborum quis decipiatur vltra quàm existimauit, tamen Bartol. in l. si is, qui, ff. de acquiren. rerum domin. aliter videtur dicere, imò quòd qui suscipit in se suo periculo, videatur suscipere casus fortuitos: cum quo breuiter transit Alexand. in l. sed si quis §. quæsitum. ff. si quis caut. num. 10. in
73 fina. colum † hoc autem relinquitur vsui loquendi, quid intelligatur periculum, sed præsupposito, quòd ex communi vsu loquendi comprehenderet casus fortuitos, quid attendi debet. l. Labeo. §. 1. de suppellec. leg. l. librorum, de verbor. signific. cum simil. Vulgo enim periculum debet intelligi secundum vsum loquendi. An autem valeat conuentio sic generalis, per quam quis se obligat ad casus fortuitos, non singulatim aliquem casum exprimendo, de qua quæstio. per docto. in dicto §. quæsitum. & in l. iurisgentium. §. si quis pactus. ff. de pact. & alibi Barto. in d. §. quæsitum tenet quòd valeat, & de omni casu fortuito teneatur: per l. quæ fortuitis. C. de pigno. action. in fin. & gloss. in l. si quis fundum in principio. ff. loca. licè. gloss. in d. l. fortuitis intelligat illum text. quando specialiter quasi per dinumeratione casuum. Quod autem teneat dicta conuentio, & de omni casu fortuito tenet Alber. de Rosa. in d. §. quæsitum, & dicit hoc esse non dubitandum, eo quòd expressum fuit, & cessant rationes, quæ dicuntur in contrarium allegatur in arg. l. si quādo. de leg. primo. istud idem tenet glo. in d. §. quæsitū, & Bar. in l. Titius. de lib. & posthu. quem sequunt communiter. Moderni in d. §. quæsitum per iura Bart. & hoc in cōtractibus extraiudicialibus, sicut est iste assecurationis, & veniunt etiam casus fortuiti contingentes ex na-
74 tura rei. per l. item quæritur. § si gemma ff. loca. † Casus autem fortuitus insolitus non venit secundū Bar. per l. fistulas. §. fin. de contrahen. empt. & dicam in præcedenti quæst. vbi fuit dictum supra de fraude nauarchi, q videtur casus fortuitus, & insolitus. Bal. tamē & Ange. & alij tenent cōtra Bart. imò quod in susceptione casus fortuiti venit casus insolitus, & ad l. fistulas, dicit Bal. q ibi casus insolitus nō erat fortuitus, quia licèt niues immoderatæ sint in hyeme, hoc dicitur potius contingentia secundū naturam, & ideò nil mirū, quod non teneatur ille qui suscepit periculum casus fortuitis. Dominus Antoninus de But in c. 1. de comm. quem refert Alexand. in d. §. quæsitum, simpliciter transit cum Bart. & Aug. cum Barto. in cons. 173. sed Imol. in d. c. 1. & Salicet in l. licèt. c. loca. & Alex. vbi supra, tenet cum Bal. contra Bar. & Io. de Monte Sperello præclarus Doct. Perusinus in lectura mea, videtur hoc assignare pro contrarietate Bart. propterea quod dicit in l. Seio §. medico de ann. leg. vbi Bar. dicit argu. illius. §. quod si quis renunciauerit casibus
75 fortuitis, † tenetur de casu fortuito contingente communiter secus, si esset inusitatus, qui veniret semel in & spatio annorum mille. & in d. §. quæsitum. in fin. dicit, quod vbicunque dicit quem teneri de casu fortuito, intelligit de solito, & non de casibus inconsuetis, & non verisimilibus, d. §. fin. In veritate ego non video illā contrarietatē, quā præfatus doct. vult assignare, quia in vtroque loco Bart. idem dicit secundū lecturā meam, vt supra retuli. verum tamen est, quod ille §. fin. videtur dicere contra Barto. prout solent doct. dicere, quia ibi tenetur ille, qui promisit se præstiturum, si quid vi vel tempestate factum esset de casu

contra-

contingente contra consuetudinem temporis, & sic
secundum Salic. ibi probatur, quod in susceptione ca-
76 sus fortuiti, † intelligatur venire insolitus. In hoc ar-
ticulo D. Ioan. de Mon. Spe. facit quandam conside-
rationem triũ casuum. Primus. quod suscipiens casum
fortuitum, non tenetur de casu qui communiter acci-
dit. Ratio est, quia iste casus non est insolitus. l. quod si
nolit. §. assidua, de ædil. edict. Secundus casus est, quod
perraro, & via semel, qui de mille vicibus venit vna. &
de isto non tenetur, eo quod de illo non videtur cogi-
tandũ. Tertius casus est medius, scilicet qui est insoli-
tus, & non communiter contingens, non tamen insol-
tissimus, id est, nunquam contingens; & de isto tene-
tur, per dict. §. fin. qui assumit in se periculum casus for-
tuit. vnde soluendo Bar. dicit, quod isti tres casus pro-
bantur in dicto § fin. Primus, ibi dum dicit, contra cõ-
suetudinem, ergo non contra consuetudinẽ, & sic cõ-
muniter. & tertius probatur ibi, immoderata ergo, nõ
immoderatissime. Ista ponderatio est multum exqui-
sita, & subtilis pro saluando Bart. sed non credo quod
venerit in mentem Bar. nec iurisconsulti, in d. § fin.
Ego autem pro saluando Bart. cogitabam, si dictum
Bart. possit probari, in d. §. fin. argumento sumpto à
contrario sensu, secundum Deci. in l. pecuniam quam.
nu. 5. ff. si cert. pet. & in l. ex test nu. 4. C. de col. Bal. in
l tale pactum. §. qui. ff de pact. Socin. in reg & fal. ne.
46. siue dicamus illam immoderationem esse casum
fortuitum siue insolitum, & hoc isto modo ibi fuit du-
bium, an suscipiens in se periculum casus fortuiti pro
mittendo se præstiturum, si quid ei aut tempestate fa-
ctum esset, an teneatur si niues frumẽta corrumpant
& Labeo iurisconsultus respondet, quod sic, præsup-
77 ponendo. † quod quando niues corrumpunt frumen-
ta, est casus fortuitus, vt statim declarabo Ratio est,
quia communiter niues, vt dicunt Agricolæ, & com-
itatus experti, solent prodesse agro, eo quod putrefa-
ciunt terrã. & ideo ipsi dicunt, quod quãdo ningit plu-
rimũ tempore debito, vocant annũ fertilẽ, & dicunt
esse inditium fertilitatis. Corrumpunt autẽ niues fru-
menta, quando sunt immoderatæ, & quando veniunt
contra consuetudinem temporis, vt in d. §. fin. Ratio
est, quia contrariorum eadem est disciplina, Institut.
de his qui sunt sui vel alieni iur. Bar. in l. inter stipulan
tem ff de verbo. obliga. Socin in Rub de acquir. poss.
num. 3. Bald. in consi 145. num. 3. in 2. volum. & consi.
398 num 3. in 3. volu. quia eo modo quo prosunt tem-
pore debito, nocent, & corrumpunt tempore indebi-
to. l. si merces §. conductor. ff. loca. Cum igitur niues
solent prodesse, si veniunt moderate, & congruo tem-
pore, argumento à consuetudine secundum Socin in
l. certi. §. nemmos. num. 5. ff. si cer. petat. Cæpoll. cons.
30 colum fin. Aret. cons. 116. Imol. consi. 42. 11. col.
§ assidua. l. si quis nolit. ff. de ædil. edict. cum vulg. ma-
78 ximè † quia naturam præsumitur producere res suo
tempore, & modo, & non peccare. l. meritò. ff. pro so
ci. & eorum quæ habentur Secunda Secundę, in lib. de
fide: & quia igitur malum dicitur, & videtur. naturam
peccare cum facit mõstruosa, & maximè, quia naturæ
sunt immutabilia instit. de iu. na. §. sed naturalia. si cõ-
tingat alio tempore venire niues, & immoderatius.
quam sit debitum, videtur prouenire à casu fortuito,
vt patet in diffinitione casus, qui est inopinatæ rei
euentus, cui resisti facto hominis non potest, secundum
gloss in illic. de re. diuis. §. Thesauros de quo in cap.
Ioannes de homi. & in l. 2 §. eodem tempore. ff. de ad-
minist rerum ad ciuit a. pertinen. dicitq; Iurisconsul-
tus in § fi. l. fistulas. quod tunc agi potest contra eum
qui assumpsit periculum casuũ, cum niues corrũpunt
79 frumenta, quia, & hic casus fortuitus est. † quod con-
tingit duobus modis, si sunt immoderatæ. Item si con-
tra consuetudinem temporis, & cum hoc eueniat cõ-
muniter, quod, istis duobus, vel altero eorum concur-
rentibus, corrumpantur frumenta, non possunt dici
casus insolitus, immò potius solitus corrumpere fru-
menta. Item in eo. tempore quod dictæ niues veniunt
immoderatæ, & contra consuetudinem temporis, di-
citur casus fortuitus, vt dixi suprà. & propterea cre-
do, quod Bartol. habuit bonum intellectum ad dict. §.
fin. quod declaratur ex duplici eius summario in di-
cto §. & in eo, quod sic sumat, qui suscipit in se casum
fortuitum, tenetur de casibus fortuito cõtingentibus,
refertur ad id quod cõmuniter accedit, quia cõmuni-
80 ter niues solet corrumpere frumenta, si sunt immo-
deratæ, & contra consuetudinẽ temporis. in eo autem
quod summat, quod casus fortuitus intelligitur inopi-
natus, & non ex consuetudine eueniens, refertur ad
mentem, & decisionem Iurisconsulti, qui dicit illum
teneri de corruptione frumentorum causata contra
consuetudinem temporis, qui in se accepit periculum
casus fortuiti. Quia tamen Doct. Bald & alij sequaces
dicunt ibi esse literam, contra Bar. est aduertendum,
quod litera illius §. potest dupliciter considerari. Pri-
mo, quod illa verba, dũ text. dicit, agi tecũ ex empto,
poterunt referri immediate ad illa verba, si niues im-
moderatę, & contra cõsuetudinem temporis fuerint:
& isto modo intelligit Bald. & ideo dicit ibi probari,
quod qui sumit in se casum, intelligit de insolitis: sed
non videtur sic intelligenda, immò aliter, scilicet agi
tecùm ex empto poterit, si ea frumẽta niues corrum-
pant, quod contingit. Intelligetur, si tales niues im-
moderatæ fuerint, & contra consuetudinem tempo-
ris, vt isto modo intelligendo, soluatur intellectus Bar.
& dictum eius in d. §. quæsitum. & in d. § medico. &
videtur vera intelligentia illius §. fin. pro soluendo
81 Bartolus. & ex concluditur, quando ea quo, † vbi ap-
pellatione casus fortuiti Iurisconsultus ibi intelligit,
& declarat venire casum fortuitum solitum, scilicet
corruptionem frumentorum propter niues immode-
ratas, & consuetudinem temporis, vt latissimè suprà
declaratum fuit, quod à contrario sensu videatur ea-
sic velle, quod non veniatur casus, insolitus siue non
visitatus venire: & tene menti prædicta, quia vt dixi,
recentiores doct. dicunt, quod ille. §. fina. facit potius
contra Barto. In veritate non audeam dicere, quod
Bartolus fuerit tam improuidus quod allegaret di-
ctum §. final. contra se, immò eum vidit. & ponderauit
subtiliter, si bene cogitas, quia ille casus erat fortui-
tus & solitus, vt declaraui, & ideo venit: & si esset in-
solitus, non venisset, vt à contrario illius literę sumi
potest, & probatur clarius in dicto §. medico. & vt
Bart ibi applicat, isti non videntur extrà materiam
assecurationis, qui multum faciunt pro illa quæstione,
82 † an in susceptione generali casus fortuiti veniat
ille casus, vulgo qui dicitur Ribaldaria patroni, &
sunt vtilia ad saluandũ opi. Bar. Aliter si intelligas, vt
Bal & sequaces, nõ possent saluari verba illius literæ,
vt declaraui suprà, & si volueris concordare istas, opi-
niones poteris, & ex prædictis dicere. quod quando
Bal. in dicto. §. quæsitum, & in dicto §. frumenta, dicit,
quod qui suscipit in se periculum casus fortuiti. tene-
tur de insolito habet respectum ad tempus niuiũ: quia
non solent esse immoderatæ, nec contra consuetudi-
nem temporis. quando autem Bar. dicit, quod qui te-
netur ad casum fortuitum, tenetur de solito per dic. §.
habet respectum ad effectum ipsius casus, quia com-
muniter quando sic euenit, solet corrumpere frumen-
ta, & sic dicetur damnum solitum prouenire, ex immo
deratis niuibus, & contra consuetudinem temporis
niuiũ. & videtur prędicta de mente Bal. in c. 1. quibus
83 modis feudũ amittatur: † vbi dixit, quod casus qui de
facili contingunt, non dicuntur fortuiti, nisi habeant
in aduersam fortunam, per c. §. fi. & de effectibus casu-
um fortuitorum. vide singul. Bal. consi. 271. num. 2. 5.
vol. & cons. 493. nu 3. in 4. vol. vbi nota,

SVM-

SVMMARIA.

1 Verbum, periculum est verbum generalissimum.
2 Periculum generaliter prolatum, intelligitur de periculo aduenientе per omnem culpam, non autem per casum fortuitum.
3 Verbum, periculum, quandoq; comprehendit fortuitum casum.
4 Verba apposita in contractibus, intelliguntur secundum naturam contractus.
5 Periculum verbum, quandoque accipitur proprie, quandoque improprie, interdum impropriissime.
6 Suscepiens generales pericula in se, an valeat, necne.
7 Casus fortuitus an veniant sub nomine periculi.
8 Suscipiens in se periculum si rem non possidet, nec ante teneatur aliqua obligatione, an teneatur de casu fortuito.
9 Periculum in se suscipiens, an veniat leuissima culpa.
10 Semper est inspicienda mutatorum assecuratio, & qualitas eorum quae fieri consueuerunt.
11 Verba debent intelligi secundum subiectam materiam.
12 Assumens periculum castri, tenetur de casu fortuito.
13 Periculum absolute prolatum circa ea quae deferuntur per mare, an comprehendit casum aduerso tempestatis.
14 In contractibus magis mens, quam verba contrahentium sunt inspicienda.
15 Verba quandoque impropriantur secundum subiectam materiam.
16 Assecurator assumens periculum mercium, non intelligitur de periculo ex culpa proueniente.
17 Verbum, periculum, an sumitur pro casu fortuito.
18 Promittens sub pena aliquem non inquietare, non incurrit poenam, si ex parte offensi inquietando procedit.
19 Factum tertia persona non impedit obligationem cõmitti.
20 Assecurator qui tenetur de quolibet periculo, tenetur etiã de periculo contingente facto tertij.
21 Intellectus ad l. fin. l. planè la 2. ff. d. l. primo.
22 Pericula nauium vt plurimum procedunt culpa nautarũ.
23 Nemo debet ex dolo tertij aliquid lucri consequi.
24 Fraus, & dolus memini patrocinari debet.
25 Dolus tertij non iuuat assecuratorem contra assecuratum.
26 Iniustitia, & casus fortuitus aequiparantur.
27 Dictionis, vel est implicare diuersa.
28 Suscipiens periculum casus fortuiti, tenetur de omni eo, quod latrones furripiunt quouis colore.
26 Periculo quis non debet se exponere.
30 Pecunia an succedat loco rei.
31 An assecurator teneatur, si merces deteriorentur à muribus, vel tinea.
32 Iudaei si non excusserint puluerem à pignoribus, & rodantur, an teneantur.
33 In contractibus mercatorum magis aequitas, quam iuris rigor spectatur.
34 Represalis si quis soluerit nunquid poterit repetere ab eo, qui fuit causa quod datae fuerint.
35 Damnum datum culpa tua, an mihi contra te competat regressus.
36 Legatarius non excluditur à beneficio legati, licèt factus sit inimicus testatoris sine culpa sua.
37 Culposo si imputetur id, quod culpa sua obuenit, oportet vt culpa sit causa immediata illius quod sequitur.
38 Qui occasionem damni dat, damnum dare videtur.
39 Causa differt ab occasione.
40 Iniuria facta vni, non debet nocere alteri, nisi haec alteri facto contingat.
41 Culpa cessante, non tenetur qui de damno dato illius occasione propter ignem.
42 Inimicitia quaedam generalis, alia specialis.
43 Assecurator periculi submersionis nauis, an teneatur, si nauis tantum fuit deiecta.
44 Coactè aliquid faciens, an dici potest id voluntariè facere.
45 Quando aliquid fit ab aliquo, an praesumatur id esse factum causa potius defensionis, quàm offensionis.
45 Quando quis tenetur ad certam quantitatem, respectu certae speciei, an dando illam quantitatem liberetur.
47 Assecurator si soluit aestimationem mercium, & res postea appareat, an possit cogere dominum illas accipere, & pretium restituere.
48 Conuentus ex aliquo contractu, non potest opponere contra agentem quaestionem domini.
49 Assecurator si in assecuratione expressit casum piratarum si postum à latronibus terrestribus merces sint derobatae vel subtractae, an de tali damno teneatur.
50 Appellatione piratarum, an fur vel latro comprehẽdatur.
51 Furtum est in pluribus, sit culpa, & negligentia non benè custodientium.
52 Piratae tanquam hostes patriae possunt impunè interfici.
53 Incursus piratarum insidijs, naufragium, & incendium aequiparantur.
54 Piratae sunt fures potius quam latrones.
55 An latro fur dici potest, si sine vi, & occultè furetur.
56 Assecuratio indeterminata sine expressione numeri, & mensurae, an valeat.
57 Habens aestimationem rei, an rem ipsam habere videatur.
58 Qui in contractibus potest legem apertius dicere, semper contra eum interpretatio est facienda.
59 Assecuratio facta de mille, quae habet in tali naue, an valeat, & de quibus est intelligendum.
60 Assecuratio incertorum de incertis, an de iure valida censeri debet.
61 Assecuratio facta de vna bisacha lanae, & si nauigio reperiantur diuersae ballae lanae de qua intelligendum.
62 An contrahentibus licitum sit conuentionem extendere.
63 In conuentionibus inspicitur vsus communis loquendi.
64 Appellatione mercium, an veniant margaritae, & annuli, & pecunia.
65 Res omnes destinatae ad vendendum, an loco mercium habeantur.
66 Confessio fienda de mercibus, an extendatur ad pecuniam numeratam.
67 Stipulatio in casu mortis, an extendatur ad mortem ciuilẽ.
68 Promissio de non alienando, an potest rem pignori dare.
69 Assecurans nauem, an intelligatur assecurare corpus nauis, an merces in ea existentes.
70 Appellatione contenti, an intelligatur continens.
71 Verba in dubio semper sumũtur propriè, & nõ impropriè.
72 Assecuratio facta de tali naue, an intelligatur de corpore nauis, an de mercibus, vel de vtroque.

QVARTA PARS.

CONTINVANDO ad praecedentia, hoc
in dubiũ non indoctè ac imperite verti po-
test, si in assecurationibus dicatur absolu-
te, ego assumo periculum huius nauis, vel
tuarum merciũ: de quo periculo intelligendum est, &
an veniant casus fortuiti; & videbatur dicendũ quòd
1 non, † cum illud verbum, periculum, sit verbum ge-
nerale sumum, & non debet sic latè intelligi. compre-
hendit equidem casum improuisum, scilicet ex culpa
prouenientem, vt l. si quis nec causam, & ibi Iason. nu.
26. vt l. rogasti. ff. si cert. pet. intelligo, prout ibi glos.
& l. si vt certo. § commodatum. ff. commo. l. litis §. si
pecuniae. ff. de negot. gest. & alibi in diuersis locis al-
leg. per gl. 1. in l. sed si quis. § quaesitũ. ff. si quis caut. &
Ias. 10 l. à diuo Pio. § post hu 9. ff. re iud. Sumitur etiã
pro casu nõ fortuito in l. opus, qui in aduersione. ff. loca.
quẽ tex. ibi Bar. not. ad hoc. in gl. in l. iurisgẽtium. §. si
2 quis pactus sit. ff. de pact. intelligit ibi, † verbum peri-
culum, generaliter prolatum, pro adueniente per om-
nem. culpam, non autem per casum fortuitum. Idem
gloss. in dicto §. quaesitum. & communiter scribentes
ibi, per dict. l. opus. Bartolus & alij quos non expedit al-
legare. de qua materia Cyn. Bal. in l. 1. C. commod &
Bal. in l. fus. in fin. eo C de fur. & dictus Decius in regu-
la, contractus de reg. iur. Salicet. in l. licèt. §. locati.
Imola in l. Titius. de lib. & posthum. Roma. Rapha.
& alij

& alij. in d. l. quæsitum. ibi, & in l. Titius. Alexan. de
Imol. dat concord. Idem tenet Odofred in d. l. opus, &
3 in dicto §. quæsitum & Albe. de Rosa. † quandoq; cō-
prælendit casum fortuitum, vt in l. item quæritur. §. si
gemma. ff. locat. & in l. 1. §. sæpe. ff. de posi. & in l. si quis
fundum. §. si colonus ff. locati. in l. cū proponas. C. de
nau. fœno. vbi verbum periculum, videtur referri ad
maritimum tempestatis discrimē, & sic ad casum for-
tuitum, vt in l. Aristo. ff. mand. Socin in l. si quis. num.
4 15. si cert. pet. intelligendo, vt ibi dicit gl. † vt iuxta cō-
tractū verba aliquid operentur, vt in l. si gnando ff de
leg. 1. idem Iason. in l. hæc verba. nu. 34. ff. eod. tit. Est
enim istud verbū generale, aptum ad vtrunq; compræ
hendēdum, fortuitum & improuisū, vt in titu. de peri.
& commo. rei vend. & in iuribus suprà allegat. & alibi
quæ non expedit allegare. & hoc siue contingat, in ter
ra, siue in mari, quia vtroq; modo verificatur verbum,
periculum. l. 3. de dote. caus. mort. & in dicta l. cū pro-
ponas. & in l. si periculi. ff. de nau. fœnor. & in l. ciuitas.
C. de offi. præto. prouin & alibi. etiam per Bald. in l. 2.
C. de nau. fœno. & in 2. epistola Pauli ad Corin. ca. vn-
decimo: Periculis fluminum periculis latronum, &c.
Cum autem possit comprælēdere, & fortuitum, & nō
fortuitum, videtur ꝙ vtrunq; cōprælēdat. per ea quæ
in dubio de verbo, fortuna, dicit Bar. in l. si is qui. ff de
acquiren rer. dom. Circa hoc puto aduertendum, quia
istud verbum, periculum, secundum Albe. in additon.
proprie ponitur pro periculo personæ, allegat l. inter-
positas. C. de transa. & videtur tex. in l. 3. de dona. cau.
mort. & sic secundum hoc pro periculo rerum sumitur
improprie. Inter rerum autem pericula, glo. in d. l. itē
quæritur. §. si gēma. dicit proprie periculū, quod culpa
5 nō cōtingit, per d. l. opus. † & sic esset dare proprie, im
proprie, & improprijssime secundū prædicta: Proprie,
pro periculo personarum: improprie, pro rerum culpa
tunc proueniente, improprijssime pro casu fortuito.
Quid autem comprælendat, ex prædictis patet, & la-
tius ex collectis per Alber. de Rosa, in additiō. in ver.
periculum. Quid autem specialiter veniat in eo, peri-
culo absolute suscepto, &c. An valeat tali conuentio,
non est noua neq; parua quæstio, vt ex not. per gloss. &
doct. antiquos, & modernos, patet in d. §. quæsitum. &
d. l. iurisgētium §. si quis pactum & alibi, quorum opi-
nio non recito, quum per glo. in d. §. & Bart. & Bal. &
Albe. & Odofre Gul. de Cun. & alios latissime recitē
6 tur in d. § quæsitum. Quantum autē ad hoc, † an susce-
ptio generalis valeat, Bar. in susceptione casus fortui
ti tenet. ꝙ sic, cū quo cōmuniter alij transeunt, per l.
quæ fortuitis, in fi. C. de pign action. In susceptione
autem periculi generaliter ꝙ valeat: videtur tex. ex-
pressus in d. §. si quis pactus. & hoc videtur procedere
à paritate rationis, sicut dicimus de susceptione gene
rali casus fortuiti. sed quid tūc venia sub nomine peri
7 culi, hic est labor, & in hoc pendent l. & doct. † scilicet
an compræhendant casus fortuitos, vel improuisos. &
gloss. in d. §. quæsitum, expressè firmat, quòd nō veniat
casus fortuitus, quia tamen ista quæst. est duplex, sci-
licet in iudicijs, & in contractibus, tantum loquimur
circa periculum absolute susceptum in conuentioni-
bus extraiudicialibus, in quibus Alexa. in dicto § quæ
sitū, propter gloss. magnam in fin. Velleian. quæ hanc
videtur ponere conclusionem, quod in contractibus
qui fiūt extra iudicium, susceptio periculi absolutè fa
cta, non compræhendit casum fortuitum, nisi speciali
ter exprimatur per tex. in l. 1. C. depo. & l. 1. C. com-
mod. & ista fuit opin. Ioann. & antiquorum per dicta
iura, quæ respondebant ad alia autem iura, in qui-
bus periculum sumitur generaliter, ea semper quæ se
fundat Martinus, quæ loquuntur in casu improuiso
qui per culpam contingit, non autem de proprio casu
fortuito, quod corroborat per iura supra in principio
allegata, in quibus periculum pro culpa sumitur & cū
hac opinion. communiter doct. transeunt. nunc vide-
tur attenta distinctione notabili Bar. quam in hoc ma
teria ponit in dicto §. quæsitum, quæ distinctio nobis
potest seruire in contractu assecurationis, in quo quis
assumit periculum absolute, qui non tenebatur ante
aliqua obligatiōe, nec habet merces in sua potestate.
8 In isto membro † quando quis non tenebatur, nec pos-
sidet rem, quo casu Barto. expressè tenet, quod com-
prehendatur etiam casus fortuitus, & quod de alio nō
potest intelligi, cum non possit culpa assignari in eo,
si rē cuius periculū assumit, an nō possideat secundum
quod dicit Paulus. de Cast. in l. naui Sauph. §. loca. in
le Pad. ex qua distinctione infertur, quod si forte domi
nus nauis sit gubernator suæ nauis, & mercium quas
adducit vehendas in certo portu, recepit assecura-
tionem, sumendo in se periculum absolutè earum quod
non videatur assecurare de casu fortuito, quod sibi
potest dari quod attribui culpa, & per consequens te-
nebatur ante de tali periculo ex cōtractu præcedentis
locationis, & conductionis, vel verius, quia habet res
sua naui, & sic in sua possessione siue potestate, non te
netur de casu fortuito: quia ratione contractus præce-
dētis locationis, & conductionis gubernator tenetur,
vt in l. in naui Saupheli, & in l. itē quæritur. ff. loca. &
in l. fi. ad l. Rhod. de iact. alibi, in quo contractu venit
culpa leuis vt not. in l. si merces § qui columnā ff loca.
& in l si vt certo §. nunc videndum. ff. cōmod. & satis
potest dici, ꝙ dicta verba, Suscipio in me periculum,
9 possunt operari aliquid intelligendo, † quod eueniat le-
uissima culpa, & non casus fortuitus per dict. l. opus. ff.
loca, vt expressè dicit Bar. in dicto. §. quæsitum in te
tio membro, per quæ verbo dominus Ioann. de Mont.
Spersolenn. doct. Perusinos, in dicto §. quæsitum. pul-
chrè dixit, quod satis est quod per illa verba teneatur
in vlteriori gradu quā antea tenebatur: Ex quo potest
dici, ꝙ quoties illa verba ponitur aliquid operari cir-
ca casum fortuitū, illud tamen operatur: & ... ꝙ
dicta videtur melior cō isto gubernatoris. siue ... o-
nis nauis quando assecurationē facit susceptione ...
ium periculi mercium in se, siue nauis, quam alterius
mercatoris assecurantis qui tamen nō tenebatur aliquo
contractu, occasione mercium, quas assecurauit. Ego
10 autem in hoc crederem in vno † & in altero inspici nau-
tarum assecuratione, & qualitatem eorū, quæ fieri con
sueuerunt. §. assidua. l. quod si nolit. ff. de edi. edict. &
per ea, quæ not. Bart. in l. semper in stipulationibus. ff.
de reg. iur. & in l. cum quid. si certum petatur. & in l.
si prius. §. 1. de aqua plu. ar. & alibi cōsueuit quidem
assecuratio magis fieri habendo respectum ad fortui-
tos casus, quam ad alia, & sic hoc tanquam verisi-
mile debet intelligi in assecuratione, siue fiat per pa-
tronum nauis, qui ex conducto tenebatur, siue per
alium, argumento a verisimili. l. cum pater. § diuor-
tio. de l. 2. & l. non verisimile, quod metus causa. l.
Quintus. de con. inter virum, & vxo. C. quia uerisi-
mile de præscript. o 1. cum similibus, & par d. Ioann.
de Neuizanis in sua silua in quarta parte, & hoc, siue
fiat per verbum, Suscipio fortunam siue risicum, siue
periculum. Ratio, quia licet sit magna altercatio in
11 dicto §. quæsitum. † de isto verbo, periculum: tamen
secundum subiectam materiam debet intelligi eius
significatio, vt l. si vnū. ff. loca. l. damni infecti. ff. de
damn. infect. cum simili. Facit not. dictum D. Ioan.
And. in speculo. in ti. de loca quem refert Alexand.
in dicto §. quæsitum, vbi dicit, atten. qualitate tem-
poris quòd si tempore guerræ quis assumat custodiam
12 castri, & eius periculum, † quod tenetur de casu
fortuito. si per casum eum amittat: ita in præsenti at-
tenta qualitate maria, & eorum quæ solent in eo eue-
nire: quia, vt dicit Seneca, de quo meminit Bald. in
l. 2. C. naut. fœn. nauigia quæ de manè lußerunt, de ve-
speri sorbentur, & æquiparatur homini potenti, & cru
deli. Aduersæ enim procellæ nemini prosunt, & inex-
orabiles sunt. l. 2. de dona. caus. mor. & sic quis asse

quando aliquid obseruetur de consuetudine. Item
præmitte ea quæ dicit Paul. de Castr. in l. in naui Sau-
9 phei. ff. de loca. † quod illi mercatores, qui suscipiunt
in se periculum rerum, quæ portantur per mare, &
recipiunt certam mercedem pro centenario, & pro-
mittunt emendare in casu, in quo perdantur tempe-
state maris, vel certis alijs casibus, si dictę res perdan-
tur, tenentur actione oneris aduersi, eo quod susci-
piunt in se periculum huius oneris, & concurrunt ea
quæ necessaria sunt ad talem actionem, vt ibi latius
per eum, & hoc quando non interuenit stipulatio,
aliàs tenetur ex stipulatione, & quis a cõtractus sit ille,
vide Bald. consi. 453. num. 2. 3. volum. Item an illi ta-
les tenentur de casu fortuito interueniente sine culpa
10 sua, ratio est, † quia ex quod conducunt merces ad ve-
hendum per mare, non possunt in illis culpam com-
mittere, & ideò non potest dici quod obligentur ad
periculum obueniens non sua culpa. quæ nota benè
pro alijs infrà dicendis. Sed pone quod stipulator di-
xit, se habere in naui merces mille aureorum, cum in
rei veritate, nihil haberet, vel minus, & promissor, qui
simpliciter sumpsit in se hoc onus, dicat mille, certa
mercede pro centenario constituta de prædicta ille
naui, an teneatur ad dictos mille: & videbatur quod
11 sic: † quia in contractibus stricti iuris, falsa causa non
vitiat obligationem. l. si diuortio. ff. de verb. obliga.
& ibi Iaso. & quod nota. in l. si seruus. §. qui quinque.
ff. de leg. primo facit etiam l. heredes eius. §. fin. ff. fa-
mil. ercis. vbi eadem est dispositio rei inuentæ vel nõ
inuentæ in hæreditate. Item patet hoc ratione, quia
clarum est, vt infrà patebit, quod promissor potest pe-
tere mercedem conuentam pro periculo, licèt in naui
propria non potuerit dici esse periculum susceptum,
in qua nullæ res stipulatoribus fuerint, arg. l. decem,
de verb. oblig. ff. de hæred. & act. vendit. l. cum hære-
12 ditatã, & l. sequenti cum similibus: † & promissio mer
cedis videtur esse semper conditionalis, scilicet si ex-
titerit in re vera: quo casu, verificari potest euẽtus pe-
riculi item facit quod habetur in l. si quis cum fundũ.
ff. de act. empt. vbi tenet venditio, licèt in fundo nul-
lum dolium ex venditis reperiretur, tamen his non ob
stantibus, & alijs quæ breuitatis causa omitto, credo
illum non teneri, si in tali naui deperdita non erant
merces stipulatoris, ratio, quia iste contractus assecu-
rationis, vt suprà in principio dixi, est contractus in-
nominatus, & ita eum nominant docto. in locis ibi per
me allegatis. Bal. in l. si periculi precium. ff. de naut.
fœno. & in l. cunctos populos. C. de summa Trinitat.
& fid. in quæst. an vsuræ sint prohibitæ in fina. & Pet.
Cur. in l. si pascẽda pecora. C. de pact. & hoc sic eum
dicimus, facio vt des, attẽta persona promissoris, qui
suscepit periculum, sine, do vt facias, attenta persona
stipulatoris, iuxta nota. per Bar. in d. l. naturalis. §. sed
si facio. Illum tamen contractum existimo potius, do
vt facies: propterea quia dominus mercium consueuit
assecurationem procurare, & promittere precium
periculi volenti assecurari, & principaliter fit sui gra-
tia, licèt doct. exemplificens sic, facio vt des: scilicet,
suscipio periculum, vt das pecuniam: tamen vtrunque
13 directè, diuerso respectu, vt in d. §. not. Igitur † si di-
camus, quid sit contractus innominatus: dic, quod de-
bet regulari secundum naturam contractuum inno-
minatorum, quibus assimilantur per not. in iuribus
superius allegat. Assimilatur autem emptioni, vt ibi
dixi, ratione precij quod datur: quia, qui assecurationẽ
facit propter precium, dicitur emere euentum pericu-
li. Facit quod dicit glo. in l. periculi. ff. de nau. fœno. &
ratione extimationis mercium, quæ fit regulariter in
assecuratione, iuxta nota. per Bartol in l. si gratuitam.
ff. de præscri. verb. & alibi in l. 1. ff. de æstima act. & in
l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commoda. & per cõ
14 sequens † sicut falsa adiecto vitiat contractum nomi-
natum, vt est sex. nota. frequenter nominatus, in l. si
quis fundum. ff. de con. & demon. & in l. si seruus lega-
tus. §. qui quinque. supra allegata. Ita etiam videtur,
quod vitiat illum contractum assecurationis, siue di-
camus nominatum emptionis, & venditionis, l. 1. & l.
sequenti, cum similibus. ff. de hæredi. act. vendit. cum
quo dominus non habuerit merces in naui, quas ibi
dixit habere, meritò in præiudicium promissoris asse-
curatis non debet valere, argumento d. l. si quis fun-
dum, & l. cum hæreditatem, cum sequenti superius al-
legata, præsertim etiã, quia videtur peccare in re sub-
stantiali cõtractus. facit, quod nota. in l. domũ, & in l. se-
quenti. ff. de act. empt. & in l. 1. & 2. & in d. l. 1. cũ hæ-
reditatem. & l. quod si nulla. ff. de act. & hære ven. & vide-
tur deficere consensus, quia suscipiens periculũ, igno-
rabat ibi non esse merces, vt in d. domum. §. si autem.
& videtur tacitè inter ipsos contrahentes fieri dero-
gatoriam sponsionem, si ibi merces non essent. facit
quod dicit Bar. in l. 2. §. si stipulãti. in 2. col. ff. de ver. obli.
l. imperator. ff. de postulan. in fi. aliàs diceretur assecu-
rare corpus, quod non erat, contra d. l. 1. & l. si seruus.
15 l. §. quinq; ff. de leg. 1. & l. 1. § pe. ff. de dot. præla. † vbi
si lego aliquid, quod est in aliquo loco, & ibi non reperia-
tur, non valet legatum, quasi legarat corpus, quod non est
in rerum natura & deretur priuatio siue habitu, con-
tra l. decẽ. de verb. oblig. & c. ad dissoluendũ, de sponsi
impub. cum similibus. Confirmantur etiam prædicte
manifesta ratione, quia sicut non valet stipulatio rerũ
quæ non sunt, l. si homo mortuus. de ver. obliga. ita etiã
de ęstimatione illarum rerũ debet valere, quæ refertur
ad tales res, prout sunt, vel in tali naui fuerunt, cum
æstimatio in assecuratione succedat illarum rerũ loco.
l. si iactum. ff. de act. empt. & ita est concludendum, quod
falsa demonstratio, & assertio illius, qui dicit se habere
merces valore Ducatorũ mille, quas in veritate nõ ha
bebat, vitiat istum contractũ assecurationis in odium
sui, & fauorem assecuratoris. Ratio est, quia alias non
erat contracturus ille qui assecurationem promisit, ac
periculi euentum in se precio sumpsit. ad hoc est text.
notab. secundũ Bal. ibi in reportatis antiquis, l. si ita
16 stipulatus hãc summã ff. de verb. obli. † per quã l. di-
cit, falsam demonstrationẽ vitiare quando alias con-
trahentes non erat contracturi, sicut est in casu quæ-
stionis nostræ, quod tene mẽti, quia nullus sanæ mentis
17 susciperet periculũ rei quę nõ erat. † quãto magis mer
catores, qui solent esse prouidi; & ista partẽ credo de
iure veriorem, iam ex his quæ dicta sunt in legatis, de
quibus valet arg. ad contractũ. d. l. si diuortio. de verb.
obl. l. seruũ. filij. §. eum qui. d. l. 1. l. pactũ inter hæredẽ,
ff. de pact. Bar. in l. fi. C. cõmunia prædio. & in l. illud.
C. de leg. Salicet. in l. 1. C. de l. fal. can. Soc. consi. 48.
circa finẽ primi vol. & consi. 73. in 2. vol. cũ similibus,
quam etiã alia pro ipsis contractibus adducta, fatẽdũ
tamen est, quod ille qui suscipit in se periculi euentũ,
et promisit, pro ea parte tenebitur, pro qua merces in
dicta naui reperiuntur fuisse tempore periculi, per d.
§. cuicunque. aliàs non. Eo enim, quod quis dicit, As-
securo merces quas habet in tali naui: præsupponere
18 videtur substantiam mercium per relatiuũ, quis † vel
qui, cuius natura hæc est, significare secundum glo. in
d. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest. Docto. in
l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Dec. in l. actus legiti-
mi. nu. 4. ff. de reg. iur. Non obst. d. l. si diuortio, pro
alia parte adducta, quia vt ibi, & alibi Doctores dicũt
illa l. procedere dicitur, quando scienter à partibus fie
talis contractus, quia tunc illa falsa demonstratio nõ
vitiat. Soc. in l. demonstratio. nu. 2. & nu. 8. ff. de con. &
demonstr. ita ibi Bart. post gl. Rubr. in primo oppo-
sito in responsione ad l. penult. §. si mulier. sol. mat. &
Bal. in l. fi. C. si ex fal. causa, & in l. Sed, & si quis §. item.
quæritur. ff. si quis caut. ad d. l. si eum seruus. §. qui
quinque respon. quod potius non obstat. benè tamen
probat, quod susceptio periculi tenet pro ea parte pro
qua merces tempore periculi fuerunt in naui, non ta-
men

non in plus, vel quòd nullis mercibus existentibus in
naui deperdita, teneatur qui assecurationes promi-
sit, ad l. hæredas. §. fin. ff. fami. erc. Responde, quod
ibi est eadem ratio, vt quis teneatur de pecunia inuẽ-
te, vel non in hæreditate. quia fuit relicta, at quanti-
tas, de quo Bart. in d. §. qui quinq;. Secus in casu asse-
curationis, quia non est per ratio, vt quis soluat æstima
tionẽ rei non deperditæ in veritate, sicut quando fuit
verè deperdita, iuxta superius dicta ad l. si cũ fundus.
ff. de act. emp. respon. quòd ibi tenet obligatio, in
odium emere assecurantis, illum tamen taxe. nota. ad
sequantem quæstionem præsupposito iuxta prædicta,
19 † quòd promissor periculi non teneatur nisi quatenus
merces in naui fuerint deperditæ, possent dubitari, an
teneatur restituere precium, quòd habuit à tanto pro
centenario, eo quod ibi in veritate non fuerunt mer-
ces, vt præmittitur, vel saltem teneatur rebus ibi exi-
stentibus, sed non tot, ad illud plus quod recepit: & vi-
debitur per supradicta, quod sic, quia eadem ratione,
quia ipse non tenetur de periculo rebus in naui, ac q.
non potuit propriè dici periculum, eadem ratione te-
neatur restituere precium, quod recepit ob causam il-
lius periculi. ff. de condi. ob causam, per totum: tamen
contrarium est verius, imò potest dici, quòd non so-
lum non teneatur restituere, quãdo prius fuit id actũ,
imò quod possit illum denuo petere, & hoc manife-
sta ratione, quia licet emptio periculi non teneat in to-
tum in præiudicium promissorie, per ea quæ dicta sũt
in præcedenti quæst. tamen in eius fauorem, & in præ-
iudicium falsa asserentis, bene tenet per dictã l. si quis
cùm fundum inuenta glo. & per ea, quæ dicit glos. in l.
rem. ff. de contrahend. emption. & Bal. in d. l. falsa de-
20 monstratio, vbi not. concludit in illa quæst. † an falsa
demonstratio vitiet, per d. l. si quis cùm fundũ. quòd
si d. res cui adijcitur ille falsa demonstratio, nõ repe
riatur in rerum natura, nihilominus ille qui falsam de-
monstrauit, tenetur. & quando falsa demonstratio in-
ducat defectum rei si obstantiam, vide D. Iaso. in l. po-
sthumus. § fin. num. 10. ff. de lib. & posth. Confirmatur
hoc alia ratione, quia illa pecunia quæ datur ratione
periculi, videlicet data ob causã, vt dixi. & ideò voca-
tur periculi precium: quia tamẽ illa causa cessat facto
domini mercium, eo quòd nullas res misit in dicta na-
ui, nihilominus debet teneri, atque si in veritate peri-
culum enim potuerat ibi esse rebus existentibus, per
nota in l. in executione. §. fina. ff. de verbo. oblig. Facit
etiam quod in simili not. glos. quod in l. si quis sponsio
nis. ff. de præscrip. verb. de illo per quem stetit quo mi
nus ludus fieret videtur hoc enim tacitè agi, vt de illo
periculi precio teneatur, licèt merces non posuerit in
naui. l. si oleum. ff. de dolo, Facit l. Iulianus. §. si vendi-
tor, & §. idem Iulianus. ff. de act. emp. & quòd not. d. l.
D. Paul. de Cast. prout refert Aret. in l. si quis in §. dif-
21 ferentia. ff. de acq. poss. † quòd si vendo tibi vsumfru-
ctum quem habeo in tali re, quod si ego venditor non
habebã vsumfructum nihilominus teneor de euictio-
ne, propterea quòd decepi contrahentem, asserendo
me habere, quod non habebem. Adde etiam ad prædi-
cta textum in l. officij. §. 1. ff. de cõtrahen. emp. qui mul
sum facit. Item, quod non teneatur restituere, facit l.
Campanus in fine de oper. liber. & in l. si quis delega-
uit de nouat. & quod not. in l. si quis. §. fin. ff. de calum.
videtur enim donare ille, qui precium periculi soluit,
sciens se nullas merces in tali naui habuisse, super qui
bus assecurationem procurauit, vt Bald. in cons. 178.
num. 7. 5. vol. & cons. 183. nu. 1. 4. vol. nec obstat si di-
catur, illud precium est receptum sine causa, eo quòd
periculum non potest dici vbi merces non sunt, per d.
l. decem. ff. de verbor. obliga. & per consequẽs, nõ de-
bet tenere talis promissio precij, neq; solutio, vt nota-
tur in l. 2. § circa. ff. de dol. except. quia hic licèt ces-
set periculum, nõdum cessat causa promissionis, & sti-
pulationis ipsius precij videlicet assecurationis, maxi-
mè inter scientem, & imputetur ei mentitur, & de-
cipit contrahentem, & quando licitum sit contrahen-
tes se inuicem decipere, vide Bal. cons. 133. nu. 3. in 3.
volu. Ias. in l. si quis in conscribendo. nu. 4. C. de pact.
Nec obstat l. cum hæreditate. C. de here. & act. vendi.
vbi precium condicitur, quando non tenet venditio,
quia illud habet locum in fauorem eius, qui non deci-
22 pit. † Sed ponamus, quod mercator habuit merces in
naui, quando assecurationem procurauit emendo euẽ
tum periculi, quæ quidem merces aliqua de causa non
potuerunt enauigari, tũ quia publicatæ erant, vel ali-
ter detentæ: tum etiam quia fortè propter fortunam,
nauis non potuit extra portum: an nihilominus, qui
periculum illarum mercium in se assumpsit, possit age
re ad precium periculi in se suscepti, si tale preciũ nõ
suscepit in primis, vt fieri solet: vel si habuit, an possit
illud repetere dominus mercium, & in hac q. videba-
tur distinguendum. quod autem impedimentum per-
uenit propter casum fortuitum, vt quia nauis rumpi-
tur, vel aliter non potest exire portum, & non possit
agere ad precium, & teneatur restituere, si recepit, ar-
gumento l. maritus. ff. loca. Secus autem, si hoc proue-
nit ex vitio rei vtputa, quia illæ merces sunt publicatæ
ob crimen domini, vel aliter detentæ per not. in l. La-
23 cinus 4 itius. ff. de euict. † æquiparatur enim dominus
mercium emptori, vt dixi. Facit etiam lege si fundus. ff.
loca. vbi quando impedimentum prouenit vitio mate
riei. remanet nihilominus obligatus qui precium pro
insulam fabricandam sumpsit, vel promisit: sic etiam
videtur in isto, qui precium promisit, per euentũ peri-
culi, & tenetur, licèt euentus periculi non possit exi-
stere vitio rei, quia non potest nauigari. ad idem facit
l. Necessario, & ibi Salica. & l. id quod. ff. de peri. & cõ-
mo. rei vend. vbi damnum rei venditæ pertinet ad em
ptorem. Ita demum si est perfecta venditio, potest hic
intelligi damnum, quòd non sequatur ille euentus pe-
riculi, vt possit habere æstimationem: sed contra pri-
mum membrum facit l. penult. C. de cond. ob causam,
vbi si causa pro qua pecunia detur, non sequatur sine
culpa recipientis, sed fortuito casu, non datur repeti-
tio. & ad l. maritus. potest dici, quod ibi, res prò qua pe-
cunia dabatur, non fuit perfecta: hic verò dabatur so-
lum, vt assumeretur euentus periculi, vt si quis promit
teret assecurationem, quod factum est eo ipso, quòd
ille suscepit in se euentum periculi promittẽdo, si eue-
nisset casus contrarius, valorem mercium: & sic in spe
euentus tenet venditio. l. nomine. & l. si nomen. ff. de
hæred. & act. vendi. & l. si tectum, de cont. emp. vel di-
tur vt per gl. in d. l. penulti quia hic erat causa, quę ab
accipiente non pendet, scilicet euentus periculi. Breui
ter his omissis, in hac q. aliter est dicendũ, & prænit-
24 to, vt alibi dixi. † quod iste contractus assecuratio-
nis, est contractus conditionalis, vt patet in l. periculi
precium, sępius allegata. Concipitur enim contractus
assecurationis hoc modo, si contingat in hac nauiga-
tione res tuas siue merces deperdi ob tempestatẽ, vel
latronum ac piratarum, ergo promitto valorem tuo-
25 rum mercium: & hoc dummodo mihi des † octo pro
centenario, vel quicquid aliud, vt inter ipsos paciscen
tes conuentum est, sine consueta do fert, vnde si ante
euentum conditionis factum est, quod res nauigẽt, &
constat de euentu periculi prospero, vel contrario, nõ
potest dici cõtractus perfectus. vt in d. l. necessario. de
per. & com. rei vendi & per consequens impedimen-
tum ante conditionem existentem proueniens, non
potest dici emptoris euentus periculi: imò potius
ipsius venditoris, qui precium periculi recepit, nisi im-
pedimentum proueniat ex facto ipsius emptoris, per
not. in l. in executione. § si. ff. de verb. obl. vtputa quan
do nauis non nauigat cum illis mercibus, eo quod
dominus mercium, qui emptor dicitur, hoc procurauit,
vel causa fuit; perinde est iudicatum atq; si extitisset
cõditio in fauorẽ assecurantis. In omnibus igitur alijs
casibus

casibus, in quibus impeditur nauigatio, vel si sit combuste in portu uel destructa, vel rex, vel imperator eã,
26 † assumat pro suis necessitatibus, & publici, iuxta nota. in l. iubemus. C. de sac. san eccles. & impediatur cõditio assecurationis, quia tunc nõ potest imputari cõditionis defectus magis vni parti, quam alteri, nullus alteri tenebitur, tex. est not. in l. si venditor. ff. de hære. & act. vend. & sic precium periculi non potest peti, & solutum repeteretur, quasi causa non secuta. Nec obstat l. penul. superius allegata, quia nõ loquitur in cõtractu cõditionali, cuius defectus facit contractũ imperfectum per d. l. necessariò. nec quãdo non stetit per contrahentem, d. l. si venditor. Idem quod suprà dixi; quando impeditur nauigatio culpa emptoris euentus periculi, intelligendum est, quando culpa sine facto venditoris illius euentus, qui assecurator dicitur, euenit, vt puta, si erat dominus nauis, & voluit vt nauigare, vel alias fuit in impedimento, tenebitur quidẽ ad precium assecurationis, & ad restitutionẽ. facit l. si mulier. ff. de cond. cau. data & probatur in d. l. si vẽditor. à contrario sensu. sed an teneatur hoc casu, perinde atque si illa conditio deperditarum merciũ extitisset, & videbatur quod sic, per d. § si. contrariũ tamen credo verius. ratio est, quia illa cõditio deperditarũ mercium non fuit apposita, nisi causa euitandi damnum aduersæ fortunæ, & non causa lucri, eo quod non plus erat consecuturus in eius aduentu, quã ipse habuit in mercibus, nec est par ratio ex l. fin. C. de codicil. alias
27 operaretur vltra intentionem contrahentium, † quæ intentio inspicienda est, l. in conuentionalib. de verb. obli. l. fin. C. quæ res pig. oblig. post. Alex. in d. l. etiam filios §. licet in dotalibus. nu. 5. ff. solu. mat. Bal. consi. 417. nu. 2. 5. vol. & maximè, quia hoc dictat æquitas,
28 † inter mercatores obseruanda, vt not. in l. si fideiussor. §. quedam tamen. ff. mandat. & in l. Lucius. eod. tit. Bal. consi. 34. nu. 2. in 4 vol. Alex. in l. si seruum Stichũ. nu. 4 ff. de verb. oblig. & Dec. in l. si tibi pecuniam. ff. si cer. pet. nu. 6. & ob hoc potest sumi notabilis limitatio ad l. in executione. §. fin. ff. de verb. olig. quod tunc demũ conditio in contractu habeatur pro impleta, quando per factum alterius impeditur, nisi quod eius implementum resultaret ad fauorem impedientis, vel quando si resultaret in eius odium, fieret contra intentionem contrahentium. quod note, quia si in contractu assecurationis ista eueniret. conditio haberetur pro impleta, & res fuissent saluæ, & ille impediens reportaret lucrũ: si autem habeatur pro impleta, quo ad perditionẽ merciũ, quæ non sunt deperditæ, dominus merciũ cõsequeretur illud lucrum, de quo nõ cogitauit, satis est & habere merce, quo ad valorem quæ fuit eius intentio, & non res, & æstimationem, nè locupletetur cũ alterius iactura, & in regula locupletari, de reg. iur. nè actus agentium operentur vltra eorum intentum, contra l. obligationum substantia. ff. de act. & obli. & l. nõ omnis, si cert. petat. Bald. in consi. 102. nu. 3. in 5. vol. Cor. consi. 251. 4. volu. & Decius in d. l. non omnis, nu. 1. eod. ti. Licet alibi quandoque contra quod agitur, ita scatur obligatio. l. si his, qui in fin. ff. commodat. quia dictum fuit, quod formæ assecurationis solent esse, si merces depredantur in hoc viagio, siue in hac nauigatione. Quæro, quid si simpliciter fiat assecuratio, non facta aliter expressione de nauigatione, sed solum, as-
30 securo merces, quas deuehi fecerit, in tali naui † an intelligatur de quocunque viagio, an tantũ de prima nauigatione, maximè si esset nauis quæ solet bis in anno petere certum portum, vt nostræ Pisanum petunt, vel Flandriæ, dic quod intelligitur tantum de primo viagio seu nauigatione per tex. in l. fideicommissa. §. si quis ita de leg. 3. per quem tex dicit not. Bal. in l. licet. C. loca. in 4 q. quod ille qui promittit aliquid rea-
31 ptare, intelligitur † pro prima vice tãtũ, sed de ista q. est expressa decisio in l. dotẽ. ff. de iure Dot. vbi dicit Ange. ibi esse tex. quod qui promisit, vel fecit securitatem bãnito, intelligitur de prima vice tantũ. Iason. in l. diuortio. § quod in anno. nu. 15. ff. solut. mat. Alexand. in d. l. §. ob donationes. nu. 7. & idẽ Iasi. in d. l. duobus. §. si es qui. ff. de iu. iur. nu. 10. Alex. in consi. 16. 4. vol. Ita in proposito, qui assecurat merces alterius, intelligitur de prima nauigatione, nisi aliud exprimatur, facit l. boues. §. hoc sermone. de verb. signifi. & l. qui bis. de ver. oblig. & arg. a l. eum qui Calen. eod. tit. cum ma-
32 teria faciat ad prædicta, † quæ ponit Bal. in d. l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. mat. post Cy. & Iac. de Aren. in q. illius qui vendit vuas vel rosas viridarij, quæ solẽt fructum reddere bis in anno, quod non debet habere nisi primum fructum. adde notab. in l. quis libertis. § hac ver-
33 ba. ff. de vulg. & pup. †. Qualiter autem in dubio verba debent intelligi, dic per prius, & nõ per posterius, hoc est, de primo actu, & non de secundo. ad idem Bart. in l. Falcid. §. Iul. maie. & dicit quod sicut petit pecunias eundi, & redeundi, & est indeterminate cõcessa, intelligitur de prima vice tantum, per d. §. hoc sermone, & tene menti illam distinctionem Bar. de quando, quia multũ prodest in istis securitatibus, quando sunt determinate apposita ad stipulationem determinatam, & quãdo est permissa indeterminata, & postulata hac determinate, & e contra. Item quando stipulatio indeterminata, & permissa eodem modo, vt in q. nostra. Itẽ adde ea quæ recitat Abb. in c. fin. de treu. & pace. D. Alex. & Ro. ad dictum Bal. & Cyn. & Iac. de Aren. in q. de vuis & rosis, nisi quantitas precij esset æquiualens, pro omnibus vicibus, quia multum facit ad istam q. quia si solitum est assecurare ã octo pro cento, & quis indeterminatè promittat, à sedecim pro cento, videtur consentire pro alia secunda nauigatione, habita consideratione pro tali securitate præstanda ad quantitatem precij. hoc multum iuuat in istis similibus,
34 † attendere qualitatem precij assecurationis, & personæ assecurantis, & domini merciũ per not. per Bar. in l. cum quidam. ff. de annis leg. in q. de pitãtia relicta indeterminatè fratribus Minoribus, in festo sancti Frãcisci. Adde ad prædicta not. per Alex. in l. grege. ff. de fideius. in repet. & in d. §. hoc sermone. Adde ad prædicta quæ ponit Bar. in l. triticum. ff. de verbo. oblig. & Alex. in l. qui bis, eo. tu. de stipulatione, quando interponitur bis, & non constat an super eadem, an diuersa
35 specie † quid autem si in vna, & eadem nauigatione merces trasferantur de vna naui in aliã, si nouissimè deperdantur cum mercibus, an teneatur promissor de tali aduentu periculi; & in tali q. est inspiciẽda forma assecurationis. l. 1. §. si conueniatur. ff. depos. & in reg. contractus. de reg. iur. Si autem lis de mercibus, quæ sunt in tali naui, & tunc est distinguẽdum per l. fina. §. si ca conditione. ff. ad l. Rhodiam. de iact. si autem vtraque nauis fuit deperdita, & tunc tenetur vẽditor periculi ad æstimationem, quando sine dolo malo, & culpa factum fuit, vt vtraq; nauis nõ periret, sed solum illa in qua nouissimè res positæ sunt: & tunc venditor periculi non tenetur, eo quod mentionem nõ fecit de dicta naui, & in d. §. si ca conditione. Ratio est, quia nõ est par ratio assecurationis, quãdo merces deuehuntur in vna naui, & quando in altera, immò solet id principaliter considerari inter ipsos assecurantes. facit l. item
36 quæritur. ff. locat. §. 1. etiam 2. † Sed nunc quæro, quid si fiat exoneratio in scapha, in introitu alicuius portus, vel forte in mari, an si pereãt dictæ merces in scapha prædicta, teneatur suscipiens periculum; & videbatur dicendum quod non, ex quo de scapha in contractu assecurationis non fuit habita mentio aliqua, arg. l. quicquid de verbo. oblig. maximè quia appellatione nauis non venit scapha. l. fina. ff. de fundi instru. immò videtur dicendum sicut in q. prædicta, quando nouissima nauis fuit deperdita; prima retinente, ex quo scapha reputatur alia nauicula de per se, nil coniunctum habens cum naui. l. scapham. ff. de
37 euict. & ideò casus contingens in naui, † non extendi-

tenditur ed scaphem secundum Bald. in l. proponas.
C. de natu. fœno vbi dicit, quod confiscata naui, non
venit scapha. inde Socin. in l. 1. C. de senten. quę pro
eo, quod interest, nu 122. Bar. in l. fin. ff de fund. instr.
& l. imperium. in 5 gradu meri Imperij. ff. de iur. omn.
iud. Breuiter in hac quęst. potest dici, quod quãdo mer
ces fuerunt translatæ in scaphem causa nauis exone-
randę, & tunc iactura, & casus contingens in scepha,
debet perinde iudicari, atque si contigisset in ipsa na-
ui. l. nauis. primo respõso ff. ad l. Rhod. secus autẽ, q̃ñ
alia de causa ob nauis necessitatem hoc fiat, per iura
superius allegata, quia alia est nauis, & alia est scapha.
d. l. scaphem, & uide quæ habentur in l item quæritur.
§ 1. & 2. ff. locat. sed tunc iuxt. prędicta remenet pul-
chra dubitatio. Ponamus, quòd nauis applicat ad
portum secura, adeò quod non potest iam esse peri-
culum nauis, temendum merces exonerantur, deper-
ditur nauicula, seu scapha cum dictis mercibus, an sit
locus assecurationi prędictæ: & in hoc multum sunt
38 ponderanda † verba assecurationis, per l. in conuen-
tionalibus. de verbor oblig quia tunc, vsqueque peri-
culum quis acceperit, eo ipso, quod applicuerit nauis
salue dicitur cessare periculum, per not. in l. 1. Cod. de
nau. fœno. Si autem eousque in terra merces poriẽ-
tur, & tunc est aliud, quia eo ipso videtur sentire de
scapha, quia non solent aliter in terram merces à na-
ui deferri, nisi per medium scaphę, vel nauiculæ. Si
autem dicatur. Assecuro, quousque nauis, seu merces
veniant ad talem ciuitatem, & intelligitur de portu
39 ipsius ciuitatis: † quia quod est in porto ciuitatis, &
quod ibi fit, videtur factum in ciuitate, ut not. in l in-
sulę. ff. de iud. alleg. per Bald. in consi 357. num. 1. 5.
volum. sed aduertendum est, quod tunc demum casus
contingens in scapha, reputetur fieri in naui sine cõ-
tingere, quando aliter nauis non posset intrare portũ
ciuitatis seu ostium, quia hac de causa facta exonera-
tione in scapha, perindè iudicatur, vt in naui. per l. na
uis superius allegatam, alias diceretur esse in culpa de
tali exoneratione. facit quod not. in l. item quæritur,
§ 1. respon. 2. ff loca. & ex hoc potest inferri ad quęst.
quam sępius vidi de facto in ciuitate Pisarum, quia
postquam nauis appulit in portum Liornæ, mercato-
res exonerant nauem in scaphe: si autem contingat,
quòd illę merces capiantur in scepha per aliquos, ve
nunc sępius ibi fit per Genuenses de portu Venetia-
rum, vel per alios latrones, quòd nõ sit locus contri-
butioni inter alios mercatores, quia illa exoneratio
non fit immediatè causa nauis, cum fit in portu secu-
ro, quo casu debet cessare contributio, cum non fiat
hoc propter omnes, vt exigitur l. 1. ff. ad l. Rhod. de
iact. & videtur de hoc casus in 2. § si nauis. ff. eo. titu.
imputetur quidem mercatoribus, qui suas merces de-
ueht faciunt per scapham, siue barcam, quandoquidẽ
sibi aliter prouidere possunt per terram deferendo,
vel agatur contra magistrum, si ipse sine eorum volũ-
tate hoc fecit per d. 1 & 2. & d. l. Item quæritur, & ita
fieri iussi in quibusdam preciosissimis rebus, & magni
valoris, quæ mihi commendatę erant, siquidem Chri-
stianissimo, & ditissimo Regi inuictissimo Portogalię
ad cultum diuinum destinatę, quas ut pupillam oculi
custodire tenebar, ob domini mei excellentiam re-
rumque preciositatem.
40 † Qualiter autem fiat existimatio predictarum mer-
cium in casu aduentus periculi, an debeat haberi re-
spectus ad tempus infortunij, & naufragij, uel ad tem-
pus emptionis, quando dominus eas emit, uel ad tem-
pus, quo poterant uendi, si naues saluę ad portum fue-
rant; & uidebatur quod ad tẽpus infortunij, per l. 2. §.
sed in his. ff. ad l. Rho. Item, vt supra alias dixi, iste cõ-
tractus assecurationis est conditionalis, & per conse-
quẽs debet inspici tempus cõditionis, & periculi. not.
in l quoties. in die. de verb. oblig. & l. si Calendis. de re
iu. breuiter puto dicendum, quod aut quis promittit
41 salutem mercium in certo loco, † vtpute Valisbonæ,
& tunc eius loci existimatio inspicienda est. l. fi. ff. de
triti. cõd. aut nõ promisit dare merces saluas in certo
loco, sed tantũ æstimationem, vel valorem mercium
in casu periculi, scilicet si nauis periret, vt fieri solet.
etiam inspici debet tempus obligationis: & sic, prout
tunc valebant, debet fieri ęstimatio. l. fundum Corne-
lianum. ff. de noua. cum concor. Ratio est, quia tunc
ęstimatio debetur iure obligationis, & sic videtur pro
mitti id quod tunc valebant, vt ibi declarat. glo. Item
ille qui procurat in aduentu periculi ęstimationem re-
rum suarum, videtur magis prouidere damnum, ne pa
tiatur in amissione rerum, non autem considerat lu-
crum: & per consequens venit illud, in quo tunc dam
num sentire potest quando stipulatur, & non venit lu-
crum. Ad hoc facit bonus text. in l. 2. §. portio autem.
ff. ad l. Rhod. de iact. non ob. l. e. §. sed in his. supra al-
legata, quia ibi æstimatio debetur loco rei, vt proba-
tur, eadem l. 2. §. sed in ije, quia fit exoneratio colla-
tionis, si res iactæ apparuerint: & ideò non immeritò
consideratur tempus iacti, & non quando emptæ, sed
quando vendi possunt, nec obstat d. l. quoties. quia li-
42 cèt iste contractus, † vt pluries dixi, sit conditiona-
lis, habito respectu ad aduentum periculi, tamen non
potest dici debitor rei sub conditione, vel modo, vt in
d. l. quoties. sed semper dicitur debitor illius æstima-
tionis, quam promittit quando se obligat, quæ æsti-
matio erat certa quando promittitur quanti res est, vt
in d. l. fundum Cornelianum. iuncta gl. vel aliter po-
test distingui, prout Bar. in d. l. fundum, & in d. l. quo-
ties, & prout not. in l. vinum. ff. si certum petat. quod
hic debetur æstimatio iure obligationis, eo quod prin
43 cipaliter ad eam se obligat. † & sic inspicitur tempus
contractæ obligationis super tali ęstimatione.

Quid autẽ si dominus mercium æstimauit merces
suas in mille, & in rei veritate erãt minoris valoris, an
adueniente casu periculi, promissor assecurationis te-
neatur ad prędictam æstimationẽ; & in hac q. puto di-
stinguendum, quia aut dixit, si res meæ peribũt, dabis
44 mille: & hoc caso, nulla est dubitatio. † ex quo sic pla-
cuit contrahentibus: regula, cõtractus. de regu. iur. &
in l. cõtractus. eo. tit. ff. & in l. in cõuentionalibus. ff. de
verb. oblig. Aut dixit ęstimationem suarum mercium,
& subiunxit, quę valent mille. & in hoc casu, si reperi-
tur deceptus ipse assecurans, rescinditur prædicta ęsti
45 matio per not. in l. 2. C. quæ res vendi. † quia vt ibi di-
cit Bar. & Bal. & alij, æquitas illius l. se extendit ad cõ
tractus, de quibus tunc hincindè par debet nasci obli
gatio: & hoc secundum naturalem ęquitatem, & est de
mente glo. in l. si quis cùm aliter. § si. de verb. obli. ibi,
dum dicit, quod si pro parte sum stipulatus rem, quam
minoris emi quàm dimidia iusti precij parte: & sic si
dominus mercium plus ęstimationis petat, quàm va-
leant suę merces, promissor se tuebitur exceptione do
li, & d. l. si quis cùm aliter. § fi. ibi Bar. & communiter
Doct. quod nota. quia quotidiè euenit de facto, quòd
quis dicit, Assecura mihi, si non erant tantæ ęstimatio
nis, non tenebitur promissor ad tantum. Idem intelli-
ge de alijs ęstimationibus aliarum rerum ad prædicta
benè facit, quod not. in l. fi. §. 1. de leg. 2. & l. cũ pater.
46 §. pater qui filio. eo. tit. † vbi verbum, ęstimatio, sem-
per refertur ad iustum precium, licèt simpliciter pro-
feratur, & in l. si fundum §. si liberetus. ff. de lega. pri-
mo. Pręterea quęro, quid si dominus mercium dixit
se paratum ad nauigandum in certo tẽpore, quo non
erat tanti periculi nauigatio: & hac de causa assecura-
tor facilius assecurationẽ promisit, an si dominus mer
cium distulit nauigationem, & non in bono tempore,
47 † sed fortè in mense Decembri, quo tempore solent
tempestates nasci in mari, & nauigatur, si nauis cùm
mercibus pereat, an teneatur promissor periculi; ad
hoc est dicendũ, ꝙ non teneatur tex. in l. qui Romę. §.
Callimachus. ff. de verb. oblig. per quem tex. dicit ibi
Bald.

Bald. notabiliter in reportetis antiquis, quòd ille qui
nō nauigat tempore debito, si postea nauigat erit suo
periculo, quod tunc menti ; quia quotidie accidit, &
maximè Magistris nauium, & alijs nautis, qui quando
detinentur in portu à muliercula, vel dulcedine vini
Cepetichi de Vlisbona, quod si sine causa expectant
in portu, & postea nauigant tempore vt plurimum pe-
riculoso, eorum enim periculo nauis, & tenebuntur
mercatoribus ad interesse actione locati, per l. item
quæritur. §. 5. ff. locat. Adde, quòd not. in l. fin. ad l.
48 Rhod. de iactu. & hoc manifesta ratione, † quia sicut
nauta, & magister nauis excusatur à casu submersioni
& periculi, quando non fuit in culpa, vt not. ind iuri-
bus, item quando est in culpa nauigando tempore in-
debito, tenetur per d. § Callimachus. & per dicto §.
5. facit quod not. gloss. in regula. imputari, de regul.
iur. in 6. de illo q culpa incidit in casum dicitur enim
nauigatio certo tempore periculosa. l. ciuitas. Cod. de
offic. prætor. prouin. & in d. l. item quæritur. §. 1. supra
alibi not. Quid autem si dominus mercium procura-
uit assecurationem omnium mercium suarum, & tem-
pore assecurationis habebat in naui merces duceto-
rum duorum millium, postea autem. alias merces va-
loris habuit, & immisit in dictam nauim, et si contin-
gat, quòd merces pereat, assecurator, qui ita indeter-
minatè assecurauit, ad valorem trium millium te-
neatur? & videbatur, quòd sic, l. fin. cap. quæ res pign.
obliger. poss. vbi tex. et not. quòd ista verba, sub pe-
riculo rerum mearum, in contractu apposita, referun-
49 tur † tam ad res præsentes, quam ad futuras, sed con-
trarium in præmissa quæst. credo, per rationem illius l.
fin. cum sit iustum, voluntates contrahentium, magis
quàm verba inspici, vt Bald. in consi. 417. num. 3. in
5. volum. Concordanties vide ibi per gloss. cum quo
assecurator videatur habere respectum ad illas mer-
ces, quas de præsenti habebat in naui, non debet te-
neri ad periculum aliarum mercium, posthabitarum,
facit quòd nota. in l. si ita. & in l. si Plautius. ff. de aur.
& argen. leg. & quod per dicta iura dicit glo. in d. l. fi.
§. t de lege. 2. nec obstat d. l. fin. in contrarium, quia
loquitur specialiter propter modicum præiudicium,
quod est in pignore. secus est, vbi agitur de magno
50 præiudicio, vt hic, † quia assecurator tenetur ad ma-
gnam æstimationem, in euentu periculi, & idem Bar.
in d. l. si ita per l. stipulatus. §. cum stipulemur, & l si à
colono §. fin. ff. obligat. & in d. l. fin. C. quæ res pign.
oblig. poss. ista est communis conclusio Docto. quòd
licet simpliciter dispositio concepta, trahatur ad fu-
tura parum præiudicialia, vt in d. l. fin secus tamen ad
maximè præiudicialia, per et in l. si mandauero. § is cu
51 ius. ff mandat. in fin. † vbi publicatio bonorum non
trahitur ad futura, vide Bald. in consil. 337. numer. 3.
volum primo. vbi singul. adde tamen ad prædicta,
text. not. in l cum ita. ff. de legat. 2. per quem textum
ista quæst. securitatis de mercibus quæ erant in naui,
decidetur: quia non videtur securare merces, quę po-
stea in naui fuerunt, per ignorantem qui assecuratio-
nem promisit, illatæ. Prędicta tamen intellige, nisi
forma assecurationis referatur alter ad merces in hoc
viagio sine nauigatione deuehi solitas, & subsequen-
ter quæro, si forma assecurationis fuerit concepta in
casu naufragij, & submersionis, cum autem nauis vel
let intrare portum timore piratarum, qui ibi erant,
aufugit, & iterum redijt ad locum à quo aufugit, vel
discessit, denuò cum ita nauigaret, submersa est in via,
an teneatur assecurator de tali euentu periculi, & vi
detur, quòd non, per ea quæ dicta sunt in versiculo,
52 quia dictum fuit, vbi habetur † quòd assecuratio sim-
pliciter concepta, refertur ad primam nauigationē,
sed in contrarium facit, quia nauigatio prima fuit in-
utilis, & per consequens non debet impedire effectū
assecurationis secundæ nauigationis. arg. eorum, quę
de actu primo inutili dicuntur. in l. si ita stipulatus. §.
Chrysogonus. ff. de verbor. obligat. maximè, quia non
potuit imputari in prima nauigatione, portum si non
petijt, regula imputari. ff. de regul. iur. item condi-
tio solitæ nauigatione, scilicet si nauis accesserit salua,
non verificari potuit in prima nauigatione, cuius
non exitus debet esse assecurantis potius quàm domi-
ni mercium. argum. l. mentus. ff. locat. item donec
53 nauis salua non appulit ad portum, † semper pericu-
lum submersionis solet esse assecurationis. l. opus, qd
in aduersione. ff loca. In princ. circa istam quæst. pu-
to dicendum, quòd aut assecuratio fuit concepta, do-
nec nauis appulerit, seu applicauerit, vt in l. 1. C. de
naut. fœno. & tunc naue non intrante, & sedente,
non potest illud verificari de appulsu ad quem, vt di-
citur in l. 1. ff. de serui. rust. præd. semper periculum
submersionis erit assecurantis, donec accedat salua,
si autem hoc non fuit dictum, & tunc puto distinguē-
54 dum, † quòd aut nauis non appulit ad portum desti-
natum vi tempestatis, & licet redeat ad pristinum lo-
cum, & de nouo submergatur, erit nihilominus pe-
riculum assecurantis. Facit l. Cæsar. de publ. ex quo
verificata fuit conditio submersionis, an hoc pro-
cessit impedimento latronum, quia si latrones non
fuissent in portu, nauis appulleret salua, & videtur,
quòd non teneatur assecurator. argum. l. si fundus. §.
fin. ff. loca. iuncta. l. perinde. cod. titu. In hoc tamen
puto aduertendum, quia in contractu assecurationis
videtur esse duplex conditio: Vna, qua existente,
promissor lucratur precium periculi: altera, quæ defi-
ciens facit assecurantem teneri ad æstimationem re-
rum prædictarum. Verb. gratia, Si nauis fuerit salua
cum mercibus, & si submergatur prima sine defectu
domini mercium, & naturam culpæ, & sic non debet
debet ei imputari, vt in d. regul. imputari, & in l. Ti-
tia. §. Seia. ff de leg. 2. aliàs haberentur pro impleta in
sui odium, vt in d. l. & in l. executione. §. finali de verb.
obligat, qui tamen hic ista conditio deficit facto ter-
tij, eo quod impeditur facto piratarum in portu exi-
stentium, oportet quòd denuò impleatur l. quibus
diebus. ff. de condit. & demonstr. in principio, quia
tamen non potuit denuò impleri, tamen deficit per
contrariam cōditionem submersionis existentis, istius
contrariæ conditionis, facit vt ille promissor omnino
teneatur ad dicta leg. si fundus. §. fine. est dicendum,
quòd non loquitur in contractu, qui procedit ab euē-
tu conditionis, vt hic. cogita, & prędicta confirma
55 cum maris consuetudine, † quæ semper obseruanda
est in similibus, in authen. de vsu naut. § fina. colum.
9. & l. precario. ad l. Rhod. de iac. Bald. consil. 57.
num. 2. 2. volum. Socin. repet. l. 2. de vulgar. & pup.
in primo. Alexand. in l. 1. num 51. & 52. ff. solut. ma-
trimon. & l. imperium num. 1. ff. de iur. omnium. iud.
An autem possit dominus mercium, cui promittit pro-
missor, euentus periculi aliam assecurationem suæ
assecurationis facere: verbi gratia: Titio, mille,
qui assecurationem promisit, possit soluere æstime-
tionem mercium mearum, & procurare ab alio super
hoc assecurari: dic quod sic, tex. est not. in l. decem. ff.
de verbor. obligat. & in l. si decem. ff. de solut. potest
enim quis stipulari, quanto minus ab alio fuerit con-
sequens, vt ibi dubium facit, eo quòd nondum ille pri
mus tenebatur, sed non obstat, per not. in l. quidam cū
56 filium §. fin. ff de verbor. obligat. † vbi futuro debi-
to accidit fideiussor idem in l. eo tempore. §. 1. ff de
pecun. & vbique Bartol & Moderni. An autem ille
talis qui promittit, quatenus alius non soluendo sit,
dicatur fideiussor, & videtur quòd sic per gloss. non
in leg. Titie §. idem text. ff. de verbor. obligation.
quem Bald. ibi in reportat. antiquis commendat, &
57 Alexan. in l. vbi eo tit. §. illud, quod in dubio, † qui pro
mittit pro alio, videtur promittere vt fideiussor, hoc
tamen procedere, quando ad eius instantiam. vide
tamen Bart. in l. si ita stipulatus fuero. eo. tit. vbi facit
diffe-

differentiam, an quis promittat nomine alterius, an
simpliciter, quod Titius debet in quęstionem tamen
præmisse dic, quòd non est fideiussor, sed potius obli-
gatus de per se, & conditionaliter factum, id est, si
alius non soluerit, vel quanto minus, vt in d. l. decem,
eo quòd nō illius nomine, sed suo promittit indemni-
tatē pro alio, de quo vide Fran. de Are. in l. in huiusmo
di, de verb. oblig. & quæ dicit Ber. in l. 1. C. de conuēt.
fisci debito, & in l. 1. C. de decu. lib. 10. & vide tex. not.
quem alleg. Are. in l. penul. in fin. de fideius. tuto. per
quem tex. dicit, no. quod ego promitto tibi, quatenus
58 à debitore principali exigi non poterit, † quod non
est fideiussio, sed obligatio conditionalis constituens
aliam speciē actionis, & obligationis. quod not. Quæ-
ritur insuper iuxta materiam assecurationis de vtili q.
qui assecurauit merces alicuius, quæ sunt in tali naui,
quæ merces in veritate erant communes, & sic diuer-
sorum mercatorum, qui faciebant societatem, an asse
curatio prędicta intelligatur esse communis, licèt prę
dictæ merces sint communes, & sic adueniente pericu
lo pro omnibus teneatur, an verò propter res quæ ad
illum attinent tantum: & videbatur, quod pro parte
etiam aliorum, arg. eius, quod dicimus de re simplici-
ter, iux. not. in l. si rem. & ibi bona gl. in verbo, totam.
ff. de rei vend. & per Bal. in l. Titia. §. Lucius. de leg. 2.
& Bar. in l. prędijs, eo. tit. & in l. Pomponius §. sed si,
ff. de procura. In contrarium tamen credo in q. ista:
imò, quòd tantum videatur pro parte assecurator. per
l. si ita § Chrysogonus. ff. de verb. obli. sed nunc quæ-
ritur an in sua parte teneatur: videtur quòd non, per
59 ea quę not. Bal. in d. l. legetis, vbi eleganter dicit, † q
si princeps eximit castra alicuius nobilis, intelligitur
eximere tantùm ea quæ sunt eius propria, & non quæ
sunt ei communia cùm alio. & idem Bald. in l. cætera.
§ si duobus de leg. 1. vbi dicit, quod non obstante sta-
tuto, potest quis ad proprium, & non ad commune
territorum extrahere: sed in casu proposito contra-
rium credo, & hoc clara ratione, quia ex quo volebat
maius periculum assumere credens, illas merces esse
totas illius in solidū, à minori debet videri promitte,
arg. de re integra, & ad non integram, quo vtitur Bal.
in l. prętor §. hoc idem ff de dam. infect. in fin. facit l.
in toto ff de reg. iur. & l. si quis cùm totum, de excep.
rei iud. procedit enim argumentum de maiori ad mi-
nus l. in suis de libel. & posthu. & l. in eo. quòd plus. &
l. non debet cui plus. ff. de regu. iur. & in regula, cuili-
bet. eetra lib. 6 Soci. in l. prima, quis & quo. nume. 17.
ff de leg. 1. Quæ delegato. num. 4. & ibi Iason. Nec
60 obstat quia in assecuratione dixit res suas: † quia ille
locutio verificatur etiam in communibus, & sic in
suis, secundum quod d. l. illud. ff. de ritu. nupt. l. serui
electione. § de leg. 1. imò in hoc casu locutio assecu-
rationis prędictæ, licèt assecuratio simpliciter fiat, in
telligitur semper pro parte tantum ei attinenti. l. nam
& si tur. §. si seruus communis ff. si certum petat. &
quod not. in d. l. serui. §. si. Item est bonus tex. per quē
videtur decidi ista quęstio. in l. si plures. ff. de damn. in
fect. Alexan. in l. si quis in suo. C de inoffic. testa. post
Betto. quem tene menti. Non obst. quod dicit Bald. de
immunitate, & exemptione, quia cùm ius publicum
lędatur, non mirum si restringeretur. facit not. in l. 1. ff.
de iu. immuni. §. fin. nec dictum Bal. in distinct. proba
tur per. dict. l. legetis. cùm alia verba ibi ponatur, ma-
gis mentem defuncti denotantia, ibi dum dicit, eius
causa parata. in castro sit en ares non videtur posse se-
cerni, & ne sit exempta alterius pars, contra mentem
eximentis, non extenditur ad commune, imò po-
tius nulla censetur exempta. Idem in q statuti, quia
illud est facere Reipub. ex natura statuti, vt restringa-
tur l. quicquid astringendę. ff. de verbo. oblig. Quid
autem si in forma assecurationis fuit mentio de casu
tempestatis? Verbi gratia, quia assumens euentum pe-
riculi, dicit: Assecuro tuas merces à casu tempestatis,
61 † an veniet casus latronū, piratarū, siue furtum. l. vel cō-
tra. & videbatur, quod non, eo quòd non fuit dictum
per not. in l. quicquid adstringendę. ff. de verb. obli. da
62 cisius quęst. dependet ab ista, † an furtum computa-
tur inter casus fortuitos, de qua latissimè dixi in list.
de actio. in §. sed istę quidem. in gloss. à casu, & quod
casus latronū dicetur fortuitus, videtur tex. in l. 1. C.
63 de posi. & in l. eum qui. §. idē scribit ff. de fur. † Quòd
autem isti qui prędantur in mari, dicantur latrones,
vide tex. in authentic. ne nulli. iud. § pen. col. 8. in ver-
sic. eos verò. Ratio, quia eo duo in mari per vim res ab
sportantur, latrones dicuntur, sicut si fuisset in terra,
vt ibi. Quòd autem furtum non sit casus fortuitus, sen
sit glo. in d. §. sed iste quidem, quę solent ibi commen-
dari in hoc, per Ang. & alios, & allegat Socin. in l. cū
duobus. §. damna. ff. pro soc. Quidam tamē modernus
Iason. in d. § dicit, quod illa glo. sibi hoc non dicit. sed
vt ibi declaraui, benè hęc glo. dicit hoc modo, in eo
quod proposui, q res potest amitti casu, & non potest
amitti quocunque alio modo sub isto, Quocunque
alio modo, gl. intelligit non casum: si intelligas, & ad-
das fortuitum, gloss. est clara: quia exemplificando prę
dicta verba, quocunque alio modo, exprimit furtum
aut rapinam: si intelligas pro quocunque alio modo,
non casum, id est, fortuitum & idem est, & sic glo. be-
nè sentit illud ad quo allegatur per Ange. sed an illa
gloss. dicat verum. est alia consideratio. & quod impe-
64 tus latronum † & rapinę dicantur casus fortuiti, facit
l. 1. C. depo. & l. contractus. de reg. iur. & l. quę fortui-
tis. C. de pign. act. & quòd non sit casus fortuitus, sen-
sit glos in d. §. sic itaque. & in d. §. damna. & in l. nau-
tę in gloss. fin. ff. de nau. cau. Ita est materia quę tradi-
tur per canon. in c. 1. de com. & ibi Abb. Pan. in pen.
colu. & Alexand. de Imol. in l. quod Nerua ff. depo. in
reportatis antiquis, & veritas depēdet è descriptione
casus fortuiti, & dic quod in dictis locis solent allega-
re tex. in c. Ioannes de homi. ad probandum, quid sit
65 propriè casus fortuitus, † quod est inopinatę rei euē-
tus, cui prouideri non potest vbi autē diligentissimus
præcauisset, & prouidisset, non dicitur propriè casus
fortuitus. probatur ita etiam in hoc. in l. 2. §. eo tempo
re. ff. de admin. rerum ad ciuitatem pertinen. vbi bo-
nus tex. de quo meminit Alex. in d. l. quod Nerua, & in
l. si quis. §. quęsitum. ff. si quis cautio. & ex hoc sumitur
illa differentia, quam Bal. in l. 1. C. ad l. Corn. de sica.
dicit alibi non inueniri, & Alexan in dictis locis, quā
ponit. gloss. in d. l. prima. inter casum improuisum, &
66 casum fortuitum, † quia improuisus dicitur, qui solet
imprudentibus contingere seu euenire, de quo per
Bal. in l. fin. C. de tempo. appella in prima & 2. colum.
Bal. consi. 270 in 5. volum. vbi sing. secundum meam
Impress. & in dicta l. quę fortuitis. & per l. si ea res. ff.
de actio. emptio. & l. sed si damno. ff. loca & l. ad eos.
ff commo. de quo Abbas Panormitan. in dict. cap. 1.
de commod. dat euidens exemplum domus quę mi-
nebatur ruinam, & corruens, occidit equum com-
modatarij, cuius ruinam diligentissimè reparasset,
vel ibi non posuisset equum commodatum & his prę-
missis, ad quęst. an furtum, vel latrocinium dicatur
67 casus fortuitus, † vt ille, qui euentum periculi tem-
pestatis in se sumpsit cum de eo teneatur, vt si aliqua
culpa ei cui euenit, vt puta domino nauis, possit im-
putari nauigendo forte per mare, vbi sciebat esse pi-
ratas seu Cursarius, non dicatur euentus talis proue-
nire ex casu tempestatis, sed. potius ex imprudantia
nautarum nauigantium: aliàs secus, & ista conclusio
est verissima ex not. per docto. in locis supra allega-
tis. ad l. contractus. supra allegatam, responderi po-
test, vt Alex. in l. his rebus. ff. solu. matr. Tenendum est
igitur menti, q casus tempestatis siue fortuitus, distin-
guitur ab improuiso per hoc, quod culpa, vel non culpa
ascribatur passo. & ad glossas supra allegatas, quę vo-
cant furtum aut rapinam nō casum fortuitum, potest
dici

dici, quòd habent respectum à communitar accidēti-
bus: quia vt dicit not. glo. in d. §. damna. in verlic. su-
perfit. & in l. 1. C. depo. furtum non solet fieri sine ali-
qua culpa, & mala custodia. & sic potest inferri, quòd
fundata est intentio de iure communi contra princi-
paliter patientem, cui ras fuit furto subtracta, donec
probet contrarium, vt dicit gloss. & ex hoc potest in-
ferri ad cautelam, qua vtuntur mercatores in illis as-
68 securationibus nauium, † dum dicunt, excepta frau-
de nauarchi, quia non ponitur, & an veniat talis casus
in assecuratione, si non exprimatur, de quo in sequē-
ti quæst. solent excipare mercatores, fraudem nauar-
chi nauis in suis contractibus, de qua potest dubitari
an dicatur casus tempestatis, vt veniret non excepta,
vel attanta forma assecurationis, in sequenti quæst. in
primo posita, primò per fraudem nauarchi intelligi
solet inter ipsos, cùm Dominus nauis, aut magister,
seu gubernator, fugit cum naue, & mercibus, vt audi-
ui de quodam quem ego cognoui, & videtur ascribē-
dus iste casus inter fortuitos, ex quo ille magister na-
uis, seu gubernator tanquam fidelis propositus fuit,
argumento eius, quod dici solet de domestico fidato,
& de cautis personis, à quibus diligentissimus non ca-
uisset, iuxta not. per Docto in locis allagatis supra p
glo in l. contractus. de reg. iur. dum ponit exemplum,
in fuga seruorum qui custodiri non solent. l. argentū.
ff. commo. & gloss. in l. cum duobus. §. vs damna. ff. pro
socio. & in furto facto per vxorem, quæ potionem ma
rito dedit mixtam olopio ad benè dormiendum, & in
furto per filium: de quo exemplificat Abbas in capit.
primo. de commod. & vidi de facto, quod filia cuiuf-
69 dam custodix, † carceratorum pietate ducta, claues
subripuit patri clam, quas secum in lecto tenebat; &
cum illis soluit carceratos, & aufugit cum illis, qui-
bus nulla vnquam dulcior fœmina, nec amicior fuit,
id quod dicit Angel. in l. bonæ fidei. ff. de rei vend. vbi
dicit excusari potestatam, cui nobilis fuit datus in cu
70 stodiam, qui erat bonæ conditionis, & famæ † de quo
illud non erat verisimile, & tamē aufugit, & ita in p-
posito vidatur dicendum in patrono, siua gubernato-
re nauis, si arat persona fidara, de qua diligentissimus
non præcauisset: vt si talis fraudam committat, cen-
seatur casus fortuitus: & per consequens suscipiens
euentum periculi teneatur, nisi excipiat, vt solet ex-
71 cipi. in hoc tamen videtur cogitandum, † quia licèt
qualitas personarum, a quibus quis non præcauissat,
faciat casum æstimari, quod aliàs nō æstimatur ab alijs
commissum: hoc tamen non debet intelligi respectu
alicuius lucri, vel damnum alterius consequendi, ne
quis vidaatur commodum reportare ex dolo suorum.
satis enim est, quòd possit excusari conuentus ab alijs
vt de casu fortuito. Item quamuis possit æstimari ca-
sus fortuitus raspectu domini nauis, qui talem nauar-
chum, & gubarnatorem præposuit, non videtur ta-
men respectu tertij, qui merces in dicta naui posuit,
quia nec tantam notitiam, & fidam de præd[i]cto ha-
bebat: ex quo videtur dicendum, quòd aut dominus
mercium assecuratarū erat dominus nauis, & quo ad
eum, raputatur casus fortuitus à fraude nauarchi, qā
ei non potuerit aliquid imputari sicut dicimus, quādo
per filiū, vel vxorem aliquid committitur consimile
eadē ratione. l. à Titio. de verb. oblig. aut non erat do-
minus nauis, & tūc secus à ratione cassanta. l. adigere.
§. quāuis. de iure patro. l. si non renunnetandi. § si man
dauaro. ff. mand. cùm cassante. de appell. & alijs vul.
ex alio tamen capite, si hoc volumus haberi pro for-
tuito, non videtur habenda prædicta distinctio, quia
ex quo quis sumit in sa periculum casus fortuiti in ta-
li naui, vtroque modo dicitur fortuitus, prout in tali
naui contingit. Cogita item ex alio capite videtur
72 insolitus casus, † eo quòd rarò contingit per not. per
Bartol. in l. Seio, §. medico. ff. de annu. lege. vbi voluit
quòd qui tenentur de casu fortuito, non teneantur
de illo, qui contingit de mille annis vna vice, & in l.
sed si quis. §. quæsitum ff. si quis cauit. per l. fistulas. §.
fin. de contrahen. ampt. de quo tamen vide ibi not. per
Bald. Angel. & alios moder. quos recitat Alex. in d. §.
quæsitum, & dicam infra proxima quæst. Tutius ta-
men est, vt iste casus excipiatur in securitate, vt fieri
consueuit. quod autem de securitate qua vtuntur ru-
stici, vt verbis Odofredi loquar in d. §. quæsitum. in
fin. promittis euentum periculi, vel tempestatis, & li-
cet ipse teneat ibi, quòd talis conuentio ita regulari
non valeat, ne sub inuolucro verborum quis teneatur,
vltra quàm existimauit, tamen Bartol. in l. si is, qui, ff.
de acquiran. rerum domin. aliter videtur dicere, imò
quòd qui suscipit in se suo periculo, vidaatur suscipe-
re casus fortuitos: cum quo breuiter transit Alex. in d.
in l. sed si quis. § quæsitum. ff. si quis caut. num. 10. in
73 fina. colum. † hoc autem relinquitur vsui loquendi,
quid intelligatur periculum, sed præsupposito, quòd
ex communi vsu loquandi compræhenderat casus for-
tuitos, quid attendi debet. l. Labeo. §. 1. de suppelle.
leg. l. librorum, de verbor. signific. cum similib. Vulgò
enim paticulum debet intelligi secundum vsum lo-
quendi. An autem valeat conuentio si generaliter, per
quam quis se obligat ad casus fortuitos, non singula-
tim aliquem casum exprimendo, de qua quæstio. per
docto. in dicto §. quæsitum. & in l. iurisgentium. §. si
quis pactus. ff de pact. & alibi bario in d. §. quæsitum
tenet quòd valaat, & de omni casu fortuito teneatur:
per l. quæ fortuitis. C. de pigno. action. in fin. & gloss.
in l. si quis fundum in principio. ff. loca. licèt gloss. in
d. l. fortuitis intelligat illum text. quando specialiter
quasi par dinumerationē casuum. Quod autem teneat
dicta cōuentio, & de omni casu fortuito tenet Albet.
da Rosa. in d. §. quæsitum, & dicit hoc esse non dubitā-
dum, eo quòd expressum fuit, & cessant rationes, quæ
dicuntur in contrarium allegatur in arg. l. si quādo. de
leg primo. istud idem tenat glo. in d. § quæsitū, & Bar.
in l. Titius. de lib. & posthu. quem sequuntur communi-
ter. Moderni in d. §. quæsitum per iura Bart. & hoc in
cōtractibus extraiudicialibus, sicut est iste assecuratio
nis, & veniunt etiam casus fortuiti contingantes ex na
74 tura rei, per l. item quæritur. § si gemma ff. loca. † Ca-
sus autem fortuitus insolitus non venit secundū Bar.
per l. fistulas. §. fin. de contrahen. ampt. & dixit in præ-
cadanti quæst. vbi fuit dictum supra de fraude nauar-
chi, q videtur casus fortuitus, & insolitus. Bal. tamē &
Ange. & alij tanent cōtra Bart. imò quod in susceptio
ne casus fortuiti venit casus insolitus, & ad l. fistulas,
dicit Bal. q ibi casus insolitus nō erat fortuitus, quia,
licèt niues immoderatæ sint in hyeme, hoc dicitur po
tius contingentia secundū naturam, & adeò nil mirū,
quod non teneatur illa qui suscepit periculum casus
fortuiti. Dominus Antoninus de But in c. 1. de comm.
quem rafert Alexand. in d. §. quæsitum, simpliciter
transit cum Bart. & Ang. cum Barto. in consi. 173. sed
Imol. in d. c. 1. & Salicet. in l. licèt. c. loca. & Alex. vbi
supra, tenet cum Bal. contra Bar. & Io. de Monte Spe-
rello præclarus Doct. Perusinus in lectura mea, vi-
detur hoc assignare pro contrarietate Bart. proptere-
ara quod dixit in l. Seio §. madico de ann. leg. vbi Bar.
dicit argu. illius. §. quod si quis renunciauarit casibus
75 fortuitis, † tenetur de casu fortuito contingenta com-
muniter: secus si esset inusitatus, qui veniret semel in
& spatio annorum mille. & in d. §. quæsitum. in fin. di-
cit, quod vbicunque dixit quem teneri de casu for-
tuito, intelligit de solito, & non de casibus inconsue-
tis, & non verisimilibus, d. §. fin. In veritate ago non
video illā contrarietatē, quā præfatus doct. vult assi-
gnare, quia in vtroque loco Bart. idem dicit secundū
lecturā meam, vt supra retuli. verum tamen est, quod
ille §. fin. vidatur dicere contra Barto. prout solent
doct. dicare, quia ibi tenetur ille, qui promisit se præ-
stiturum, si quid vi vel tempestate factum esset de casu

contin.

contingente contra consuetudinem temporis, & sic
secundum Salic. ibi probatur, quod in susceptione ca-
76 sus fortuiti, † intelligatur venire insolitus. In hoc ar-
ticulo D. Ioan. de Mun. Spe. facit quandam conside-
rationem triū casuum. Primus, quod suscipiens casum
fortuitum, non tenetur de casu qui communiter acci-
dit. Ratio est, quia iste casus non est insolitus. l. quod si
nolit. §. assidua, de ædil. edict. Secundus casus est, quod
perraro, & via semel, qui de mille vicibus venit vna. &
de isto non tenetur, eo quod de isto non videtur cogi-
tandū. Tertius casus est medius, scilicet qui est insoli-
tus, & non communiter contingens, non tamen insul
eitissimus, id est, nunquam contingens; & de isto tene-
tur, per dict. §. fin. qui assumit in se periculum casus for
tuit vnde soluendo Bar. dicit, quod isti tres casus pro-
bantur in dicto §. fin. Primus, ibi dum dicit, contra cō
suetudinem, ergo non contra consuetudinē, & sic cō-
muniter. & tertius probatur ibi, immoderata ergò, nō
immoderatissime. Ista ponderatio est multum exqui-
sita, & subtilis pro saluando Bart. sed non credo quod
venerit in mentem Bar. nec iurisconsulti, in d. § fin.
Ego autem pro saluando Bart. cogitabam, si dictum
Bart. possit probari, in d. §. fin. argumento sumpto à
contrario sensu, secundum Deci. in l. pecuniam quam.
nu. 1. ff. si cert. per. & in l. ex test. nu. 4. C. de col. Bal. in
l. talepactum. §. qui. ff de pact. Socin. in reg. & fal. nu.
46. siue dicamus illam immoderationem esse casum
fortuitum siue insolitum, & hoc isto modo ibi fuit du-
bium, an suscipiens in se periculum casus fortuiti pro
mittendo se præstiturum, si quid vi aut tempestate fa-
ctum esset, an teneatur si niues frūmenta corrumpant
& Labeo iurisconsultus respondet, quod sic, præsup-
77 ponendo † quod quando niues corrumpunt frumen-
ta, est casus fortuitus, vt statim declarabo Ratio est,
quia commū inter niues, vt dicunt Agricolæ, & com-
satiui experti, solent prodesse agro, eo quod putrefa-
ciunt terrā. & ideo ipsi dicunt, quod quādo ningit plu-
rimū tempore debito, vocant annū fertilē, & dicunt
esse indicium fertilitatis. Corrumpunt autē niues fru-
menta, quando sunt immoderatæ, & quando veniunt
contra consuetudinem temporis, vt in d. §. fin. Ratio
est, quia contrarium eadem est disciplina. Institut.
de his qui sunt sui vel alieni iur. Bar. in l. inter stipulan
tem ff de verbo. oblig. Socin in Rub de acquir. poss.
num. 3. Bald. in cons. 142. num. 3. in 2. volum. & consi.
398 num 3. in 3. volu. quia eo modo quo prosunt tem-
pore debito, nocent, & corrumpunt tempore indebi-
to. l. si merces §. conductor. ff. loca. Cum igitur niuce
solent prodesse, si veniunt moderate, & congruo tem-
pore, argumento à consuetudine secundum Socin. in
l. certi. §. nummos. num. 1. ff. si cer. petat. Cæpoll. cons.
30 colum fin. Aret. cons. 116. Imol. consi. 48. 11. col.
§ assidua. l. si quis nolit. ff. de ædil. edict. cum vulg. ma-
78 ximè † quia naturam præsumitur producere res suo
tempore, & modo, & non peccare. l. meritò. ff. pro so
ci. & eorum quæ habentur Secunda Secundæ, in lib. de
fide: & quia igitur malum dicitur, & videtur naturam
peccare cum facit mōstruosa, & maximè, quia natura
sunt immutabilia insti. de iu. na. §. sed naturalia. si cō-
tingat alio tempore venire niues, & immoderatius,
quem sit debitum, videtur prouenire à casu fortuito,
vt patet in diffinitione casus, qui est inopinatæ rei
euectus, cui resisti facto hominis non potest, secundum
gloss instit. de re. diuis. §. Thesauros. de quo in cap.
Ioannes de homi. & in l. 3 §. eodem tempore. ff. de ad-
minist. rerum ad ciuita. pertinen. dicitq; Iurisconsul-
tus in § fi l. fistulas. quod tunc agi potest contra eum
qui assumpsit periculum casuū, cum niues corrūpunt
79 frumenta, quia, & hic casus fortuitus est. † quod con-
tingit duobus modis, si sunt immoderatæ. Item si con-
tra consuetudinem temporis, & cum hoc eueniat cō-
muniter, quod, istis duobus, vel altero eorum concur-
rentibus, corrumpantur frumenta, non possunt dici
casus insolitus, immò potius solitus corrumpere fru-
menta Item in eo. tempore quod dictæ niues veniunt
immoderata, & contra consuetudinem temporis, di-
citur casus fortuitus, vt dixi suprà. & propterea cre-
do, quod Bartol. habuit bonum intellectum ad dict. §.
fin. quod declaratur ex duplici eius summario in di-
cto §. & in eo, quod sic summat, qui suscipit in se casum
fortuitum, tenetur de casibus fortuito cōtingentibus,
refertur ad id quod cōmuniter accidit, quia cōmuni-
80 † ter niues solet corrumpere frumenta, si sunt immo-
deratæ, & contra consuetudinē temporis. in eo autem
quod summat, quod casus fortuitus intelligitur inopi-
natus, & non ex consuetudine eueniens, refertur ad
mentem, & decisionem Iurisconsulti, qui dicit illum
teneri de corruptione frumentorum causata contra
consuetudinem temporis, qui in se accepit periculum
casus fortuiti. Quia tamen Doct. Bald & alij sequaces
dicunt ibi esse literam, contra Bar. est aduertendum,
quod litera illius §. potest dupliciter considerari. Pri-
mo, quod illa verba, dū text. dicit, agi tecū ex empto,
poterunt referri immediete ad illa verba, si niues im-
moderatæ. & contra cōsuetudinem temporis fuerint:
& isto modo intelligit Bald. & ideo dicit ibi probari,
quod qui sumit in se casum, intelligit de insolitis: sed
non videtur sic intelligenda, immò aliter, scilicet agi
tecūm ex empto poterit, si ea frumēta niues corrum-
pant, quod contingit. Intellige tu, si tales niues im-
moderatæ fuerint, & contra consuetudinem tempo-
ris, vt isto modo intelligendo, soluatur intellectus Bar.
& dictum eius in d. §. quæsitum. & in d. § medico. &
videtur vera intelligentia illius §. fin. pro soluendo
81 Bartolus. & ex concluditur, quando ex quo, † vbi ap-
pellatione casus fortuiti Iurisconsultus ibi intelligit,
& declarat venire casum fortuitum solitum, scilicet
corruptionem frumentorum propter niues immode-
ratas, & consuetudinem temporis, vt latissimè suprà
declaratum fuit, quod à contrario sensu videatur ta-
cite velle, quod non veniatur casus, insolitus siue non
visitatus venire: & tene menti prædicta, quia vt dixi,
recentiores doct. dicunt, quod ille §. fina. facit potius
contra Barto. In veritate non auderem dicere, quod
Bartolus fuerit tam improuidus quod allegaret di-
ctum §. final. contra se, immò eum vidit. & ponderauit
subtiliter, si bene cogitas, quia ille casus erat fortui-
tus & solitus, vt declaraui, & ideo venit: & si esset in-
solitus, non venisset, vt à contrario illius literę sumi
potest, & probatur clarius in dicto §. medico. & vt
Bart. ibi applicat, isti non videntur extra materiam
assecurationis, qui multum faciunt pro illa quæstione,
82 † an in susceptione generali casus fortuiti veniat
ille casus, vulgo qui dicitur Ribaldaria pattroni, &
sunt vtilia ad saluandū opi. Bar. Aliter si intelligas, vt
Bal. & sequaces, nō possent saluari verba illius literæ,
vt declaraui suprà, & si volueris concordare istas, opi-
niones poteris, & ex prædictis dicere. quod quando
Bal. in dicto §. quæstum, & in dicto §. frumenta. dicit,
quod qui suscipit in se periculum casus fortuiti. tene-
tur de insolito habet respectum ad tempus niuiū: quia
non solent esse immoderatæ, nec contra consuetudi-
nem temporis. quando autem Bar. dicit, quod qui te-
netur ad casum fortuitum, tenetur de solito per dic. §.
habet respectum ad effectum ipsius casus, quia com-
muniter quando sic euenit, solet corrumpere frumen-
ta, & sic dicetur damnum solitum prouenire, ex immo
deratis niuibus, & contra consuetudinem temporis
niuiū. & videtur prędicta de mente Bal. in c. 1. quibus
83 modis feudū amittatur: † vbi dicit, quod casus qui de
facili contingunt, non dicuntur fortuiti, nisi habeant
in aduersam fortunam, per c. §. fi. & de effectibus casu-
um fortuitorum. vide singul. Bal. consi. 271. num. 2. 5.
vol. & cons. 493. nu 3. in 4. vol. vbi nota.

SVM-

& alij. in d. l. quæsitum. ibi, & in l. Titius. Alexan. de
Imol. dat concord. Idem tenet Odofred in d. l. opus, &
3 in dicto §. quæsitum & Albe. de Rosa. † quandoq; cõ-
præhendit casum fortuitum, vt in l. item quæritur. §. si
gemma ff locat & in l. 1. §. sepc. ff. de posi. & in l. si quis
fundum. §. si colonus ff. locati. in l. cũ proponas. C. de
nau. fœno. vbi verbum periculum, videtur referri ad
maritimum tempestatis discrimẽ, & sic ad casum for-
tuitum, vt in l. Arillo. ff. mand. Socin in l. si quis. num.
4 15. si cert pet. intelligendo, vt ibi dicit gl. † vt iuxta cõ-
tractũ verba aliquid operentur, vt in l. si quando ff de
leg. 1. idem Iason. in l. hæc verba. nu. 34. ff. eod. tit. Est
enim istud verbũ generale, aptum ad vtrunq; compræ
hendẽdum, fortuitum & improuisũ, vt in titu. de peri.
& commo. rei vend. & in iuribus suprà allegat. & alibi
quæ non expedit allegare. & hoc siue contingat, in ter
ra, siue in mari, quia vtroq; modo verificatur verbum,
periculum. l. 3. de dote. caus. mort. & in dicta l. cũ pro-
ponas. & in l. si periculo. ff. de nau. fœnor. & in. l. ciuitas.
C. de offi. præto. prouin & alibi. etiam per Bald. in l. 2.
C. de nau. fœno. & io 2. epistola Pauli ad Corin. ca. vn-
decimo: Periculis fluminum periculis latronum, &c.
Cum autem possit compræhẽdere, & fortuitum, & nõ
fortuitum, videtur ꝙ vtrunq; cõpræhẽdat. per ea quæ
in dubio de verbo, fortuna, dicit Bar. in l. si is qui. ff de
acquiren rer. dom. Circa hoc puto aduertendum, quia
istud verbum, periculum, secundum Albe. in additon.
proprie ponitur pro periculo personæ, allegat l. inter-
positas. C. de transa. & videtur tex. in l. 3. de dona. cau.
mort. & sic secundum hoc pro periculo rerum sumitur
improprie. Inter rerum autem pericula, glo. in d. l. itẽ
quæritur. §. si gẽma. dicit proprie periculũ, quod culpa
5 nõ cõtingit, per d. l opus. † & sic esset dare proprie, im
proprie, & improprijssime secundũ prædicta: Proprie,
pro periculo personarum improprie, pro rerum culpa
tunc proueniente, improprijssime pro casu fortuito.
Quid autem compræhendat, ex prædictis patet, & la-
tius ex collectis per Alber. de Rosa, in additiõ. in ver.
periculum. Quid autem specialiter veniat in eo, peri-
culo absolute suscepto, &c. An valeat tali conuentio,
non est noua neq; parua quæstio, vt ex not. per gloss. &
doct. antiquos, & modernos, patet in d. §. quæsitum. &
d. l. iurisgẽtium § si quis pactum & alibi, quorum opi-
nio non recito, quum per glo. in d. §. & Bart. & Bal. &
Albe. & Odofre Gul. de Cun. & alios latissime recitẽ
6 tur in d § quæsitum. Quantum autẽ ad hoc, † an susce-
ptio generalis valeat, Bar. in susceptione casus fortui
ti tenet. ꝙ sic, cũ quo cõmuniter alij transeunt, per l.
quæ fortuitis, in fi. C. de pign. action. In susceptione
autem periculi generaliter ꝙ valeat: videtur tex. ex-
pressus in d. §. si quis pactus. & hoc videtur procedere
à paritate rationis, sicut dicimus de susceptione gene
rali casus fortuiti. sed quid tũc venia sub nomine peri
7 culi, hic est labor, & in hoc pendent l. & doct. † scilicet
an compræhendantur casus fortuitos, vel improuisos. &
gloss. in d. §. quæsitum, expresse firmat, quòd nõ veniat
casus fortuitus, quia tamen ista quæst. est duplex, sci-
licet in iudicijs, & in contractibus, tantum loquimur
circa periculum absolute susceptum in conuentioni-
bus extraiudicialibus, in quibus Alexa. in dicto § quæ
sitũ, propter gloss. magnam in fin. Velleian. quæ hanc
videtur ponere conclusionem, quod in contractibus
qui fiũt extra iudicium, susceptio periculi absolutè fa
cta, non compræhendit casum fortuitum, nisi speciali
ter exprimatur per tex. in l. 1. C. depo. & l. 1. C. com-
mod. & ista fuit opin. Ioann. & antiquorum per dicta
iura, quæ respondebant: ad alia autem iura, in qui-
bus periculum sumitur generaliter, ea semper quæ se
fundat Martinus, quæ loquuntur in casu improuiso
qui per culpam contingit, non autem de proprio casu
fortuito, quod corroborat per iura supra in principio
allegata, in quibus periculum pro culpa sumitur & cũ
hac opinion. communiter doct. transeunt. nunc vide-

tur attenta distinctione notabili Bar. quam in hoc ma
teria ponit in dicto §. quæsitum, quæ distinctio nobis
potest seruire in contractu assecurationis, in quo quis
assumit periculum absolute, qui non tenebatur ante
aliqua obligatiõe, nec habet merces in sua potestate.
8 In isto membro † quando quis non tenebatur, nec pos-
sidet rem, quo casu Barto. expresse tenet, quod com-
prehendatur etiam casus fortuitus, & quod de alio nõ
potest intelligi, cum non possit culpa assignari in eo,
si rẽ cuius periculũ assumit, an nõ possideat secundum
quod dicit Paulus. de Cast. in l. naui Sauph. §. loca. in
se Pad. ex qua distinctione infertur, quod si forte domi
nus nauis sit gubernator suæ nauis, & mercium quas
adducit vehendas in certo portu, recepit assecura-
tionem, sumendo in se periculum absolutè earum quod
non videatur assecurare de casu fortuito, quod sibi
potest dari quod attribui culpa, & per consequens te-
nebatur ante de tali periculo ex cõtractu precedentis
locationi, & conductionis, vel vertus, quia habet res
sua naui, & sic in sua possessione siue potestate, non te
netur de casu fortuito: quia ratione contractus prece-
dẽtis locationis, & cõductionis gubernator tenetur,
vt in l. in naui Saupheii, & in l. itẽ quæritur. ff. loca. &
in l. fi. ad l. Rhod. de iact. alibi, in quo contractu venit
culpa leuis vt not. in l. si merces § qui columnã ff loca.
& in l si vt certo §. nunc videndum. ff. cõmod. & satis
potest dici, ꝙ dicta verba, Suscipio in me periculum,
9 possunt operari aliquid intelligendo, † quod etiam le-
uissima culpa, & non casus fortuitus per dict. l. opus. ff.
loca, vt expressè dicit Bar. in dicto. §. quæsitum in te-
sio membro, per quę verbo dominus Ioann. de Mont.
Spersolenn. doct. Perusinos, in dicto §. quæsitum. pul-
chrè dixit, quod satis est quod per illa verba teneatur
in vlteriori gradu quã antea tenebatur. Ex quo posset
dici, ꝙ quoties illa verba possunt aliquid operari citra
ea casum fortuitũ, illud tamen operantur: & ideo præ
dicta videtur melior cõ isto gubernatori, siue domi-
nis nauis quando assecurationẽ facit suscipiendo cẽ-
tum periculi mercium in se, siue nauis, quam alterius
mercatoris assecurauit is qui ante nõ tenebatur aliquo
contractu, occasione mercium, quas assecurauit. Ego
10 autem in hoc crederem vno † & in altero inspici nau-
tarum assecuratione, & qualitatem eorũ, quę fieri con
sueuerunt. §. assidua. l. quod si nolit. ff. de edi. edict. &
per ea, quę not. Bart. in l. semper in stipulationibus. ff.
de reg. iur. & in l. cum quid. si certum petatur. & in l.
si prius. §. 1. de aqua plu. ar. & alibi cõsueuit quidem
assecuratio magis fieri habendo respectum ad fortui-
tos casus, quam ad alia, & sic hoc tanquam verisi-
mile debet intelligi in assecuratione, siue fiat per pa-
tronum nauis, qui ex conductio tenebatur, siue per
alium, argumento a verisimili l. cum pater. § diuor-
tio. de l. 2. & l. non verisimile, cod. l. meius causa. l.
Quintus. de con. inter virum, & vxo. C. quia neminem
nnie de præscript. cum similibus, & per d. Ioann.
de Neuizanis in sua silua in quarta parte, & hoc, siue
fiat per verbum, Suscipio fortunam siue riscum, siue
periculum. Ratio, quia licet sit magna altercatio in
11 dicto §. quæsitum. † de isto verbo, periculum: tamen
secundum subiectam materiam debet intelligi eius
significatio, vt l. si vno. ff. loca. l. damni infecti. ff. de
damn. infect. cum simili. Facit tunc dictum D. Ioa. de
And. in speculo. in tit. de loca quem refert Alexand.
in dicto §. quæsitum, vbi dicit, attenta qualitate te-
poris quòd si tempore guerrę quis assumat custodiam
12 castri, & eius periculum, † quod tenetur de casu
fortuito, si per casum eum amitteret in præsenti at-
tenta qualitate maris, & eorum quę solent in eo eue-
nire: quia, vt dicit Seneca, de quo meminit Bald. in
l. 2. C. naut. fœn. nauigia quę de manè luserunt, de ve-
speri sorbentur, & equiparator homini potenti, & cru
deli. Aduersę enim procelle nemini parcunt, & inex-
orabiles sunt. l. 2. de donat. caus. mo. & sic quis adie

curando merces, suscipiendo in se periculum, videtur
velle etiam teneri de casu fortuito. idem dico, si de-
ferantur per terram, vt per muliones, &c. aliter dicta
assecuratio. parum prodesset. Verbum, Periculum,
absolutè prolatum, circa ea, quæ deferuntur per ma-
13 re, non est dubium, quòd comprehendat † casum ad-
uersæ tempestatis, vt l. cum proponas. C. naut. fœno.
supra allegata, cum ibi not. & ex identitate rationis
potest comprehendere alius casus piratarum, &c. qui
solent contingere in mari, potest etiam comprehen-
dere quodlibet damnum, vt in capit. vbi periculum
de elect. in 6. quia vt dicit gloss. in l. damni infecti
ff. de damn. infect. periculum multis modis ad ali-
quem potest pertinere, & ideò consulo, quòd fiat expres-
sa mentio in assecuratione casuum fortuitorum ad e-
uitandum istas dubitationes. in casu aût quod nô fie-
ret, credo venire casum fortuitū, sum in isto contractu
assecurationis per ea, quæ supra dixi, quia hoc est veri-
simile intellexisse contrahentes in côtractu prædicto,
14 † quorum mens magis quā verba sunt inspicienda. l.
obligationum substātia. ff. de actio. & oblig. accidis
quidem not. regula Bald. in d. §. quæsitum 10 pen. col.
dicit, quòd vbicunq; per aptam naturam verborū nô
infertur de necessitate, quòd verba exorbitent à nature
contractus, semper illa verba debent intelligi, vel in-
ferri, & exinde adaptari. d. l. damni. in vers. & quod in
stipulatione. ff. de dam. & l. si stipulatus. §. verum. ff. de
vsur. & quod not. in l. locationis ff. loca. & in l. & puto.
§. 1. famil. ercisc. & l. 3. §. toties. ff. de dam infec. l. quod
institutum. ff. de testam. mil. l. ita tamē. ff. de admi. tut.
cum simil. & in casu, quòd verbum Periculum, propriè
intelligatur de periculo personæ, vt voluit Alberic.
loco supra allegato, vel secundum glo. in d. §. fi. Gem-
ma, sumitur propriè pro casu improuiso, scilicet cul-
pa contingente, & non fortuito, non est inconueniens
quòd iuxt. materiam quandoq; improprietur per not. in
in d. l. si verò ff. loca. & in l. stipulatio ista. §. hic quoq;
de verb. oblig. & in l. a. de offic. procons. & leg. & per
gloss. in l. Plautius. de procura. & in l. insulam. de pre-
scrip. verbor. & in l. si olei. c. loca. & in l. Titia. § Lu-
cius de lega. 2. & in l. eas causas. ff. de cond. & demon.
& glos. in l. sæpe §. cui vers. expectanti de re iud. & in l.
sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiurand.
& gloss. in l. 1. C. quando ciui act. crimin præiud. & 13.
quæst. 3. & in c. rogo. cleme. exiui de paradiso de verb.
signifi. vltra medium & in l. propter Scherinam. ff. de
cond. & demonstr. §. conditionum. & in l. vxori. § fin.
ff. de lag. 3. & ibi Bart. & in l. 1. C de nego gest. & facis
sex. in seruum filij § 1. de lega. 1. iun. ta l. proinde. ff. si
certum petatur, & c dannanus circa finem de summ.
Trinit. vers. c. eum. & quod dicit Bartol. in l. qui fun-
dum, de verb. obligatione per dictam l. si stipulatus.
de vsuris, & tex. in l. 1. §. debebit. in vers. sic verè filius.
ff. de liber agnot. in quibus ioribus, & alibi habetur,
15 qualiter, quandoque verba alterantur, & impropriā-
tur secundum subiectam materiam, & non est intelli-
gendum, quòd assecurator assumat periculum intel-
16 ligendo proueniens ex culpa, † quia de sua culpa non
videtur sentire, eo quòd non vadit cum mercibus in
naui, secundum Paulum in dicta l. in naui, suprà alle-
gata. maximè si dicamus, quòd est patronus nauis, nisi
quòd intelligit de culpa nautarum, vel patroni, quòd potest
esse: sed non videtur verisimile, vt dixi, attenta qua-
litate contractus assecurationis, & cū fieri consue-
uit, casus tamen alterius benè potest in se suscipere
quis periculum l. decem de verbor obligation. stipu-
lando quanto minus ille fecerit. Circa tamen intel-
ligentiam casus fortuiti est videndum, an quocunque
modo contingat fieri eius imperius assecuratione m
promittens, & breuiter est dicendum, quòd si veri-
ficatur aliquis casus, quòd aliàs potiet reputari for-
tuitus culpa assecurati, de tali casu non tenetur pro-
missor. Casus est per text. nota. in l. qui offi. ij §. fin.
ff. de contract. emption. & not. Aret. in consil. 111. in
17 fin. colum. cooli. & ille text. probat etiam, † quali-
ter verbum Periculum, sumi potest pro casu fortuito.
dicit tamen Baldus ibi, quod omnium eo quòd veniē-
bas ex natura contractus. adde etiam tex. in l. cum pro
ponas. C. naut. fœno. vbi casus de quæstione prædicta,
ex quo sequitur, quod si dominus mercium assecura-
sarum deuehi fecerit res prohibitas ignorante asse-
curatore, cuius causa peruenisset ad perditionem mer-
cium, vel nauis, vel alterius damni iuxta nota. in l. co-
sem. ff. de public. & in titu. quæ res exporta. non po-
sest. & in c. ita quorūdam. de Iudæis. Idem si nauigari
fecit, vel deferri per loca prohibita, vel non soluerit
iura magis, quod vulgo Lusitanorum more dicitur
portagem, &c. quod non teneatur assecurator. Item si
merces nauis capiatur pro repressalijs domini assecu-
rati, vel suæ gentis, per no. in d. l. cum proponas, vbi
etiam not. Bal. infert contra victores, quod periculo
domini res portant. quod teneatur si propter culpam
ipsorum hoc contingat, quando enim casus contingit
culpa illius. in cuius persona debet impleri, vel cui de
bet satisfieri, non tenetur suscipiens casum, vt ibi per
Bartol. & Bal. qui adducit simile de illo, qui promisit
aliquem non inquietare, per l. venditoris. ff. de verb.
18 oblig. quod intelligitur, † nisi de illius parte procedat.
l. quæro. §. item locatorem ff. loca. de modo autem de-
prehendendi culpam in similibus, vide Bal. in princi.
dicta l. cum proponas. Quid autem si per culpam ca-
sus contigat, nō ex persona assecurati, hoc est domini
mercium, sed ex persona tertij, verbi gratia sunt duo
mercatores, vnus eorum merces deferunt in naui, &
alter qui assecurauit. culpa autem fuis commissa per
gubernatorem nauis, an excuset assecuratorē. Credo
19 quod non, † quia factum tertij non impedit obliga-
tionem commissi d. l. quibus diebus. ff. de condi. & de-
monstr. Nec obstat d. l. cum proponas, quia loquitur
nō in culpa tertij, sed debitoris, cuius gratia susceptio
periculi facta fuis, ea quo enim periculum contingit,
quantumcunque facto alicuius, nihilominus tenetur
assecurator de tali periculo, & hoc præsupposito, quod
teneatur ex forma assecurationis de quolibet periculo-
lo, quia licet nō veniat illud, cuius dominus mercium
fuit causa per supradicta, tamen venit cuius tertius
causa fuit. fatendum tamen est, quod agi poteris con-
tra illum tertium, maximè ratione damni sua culpa
illati l. inde Neratius. §. 1. ff. ad l. Aquil. Sed quis agit
contra illum tertium, cuius occasione periculum
contingit? credo quod assecurator, qui damnum peri-
culi patitur, per no. in d. §. 1. & per no. Bar in d. l. qui-
bus & per no. l. fina. de eo per quem factum erit: item
alio ex capite videtur, quod possit dominus mercium
per l. item quæritur. §. 1. & 2. ff. loca. quia nauicularius
vt ibi, & magister tenetur ad hoc locari. An autem eo
casu, quo ille non sit soluendo, excusetur assecurator,
20 † perinde ac si culpa domini contigisset, & videtur quòd
sic, per not. in d. l. fin. & in l. plane. la 2. de leg. 1. & in l.
a de inst. act. quia ex quo facto tertij, cōsequitur existi-
mationem suarum rerum, debet in subsidium ipse te-
neri tamen quia hic non est causa lucratiua, eo quòd
dedit pretium periculi assecuratori, non videtur te-
neri in subsidium, secundum opinionem illorum. qui
21 tenent † quod dispositio §. 1. dict. l. plane. & dict. l. fina.
non habeat locum, nisi in habentibus causam lucra-
tiuam, quæ opinio glos. est Bartol. in l. ius soli. ff. de
condi. indebit. vel nisi ille, qui ex facto tertij aliquid
consequitur, de fraude participauerit, quod videtur
esse de mente Bald. in dict. l. plane. dum dicit ibi esse
speciale ne pereat fideicommissum facto grauati, vel
tertij, quia agitur ibi in subsidium etiam illius qui non
participauit de fraude. Alberic. tamen in dict. l. fi. in si
stinctè tenet quòd ex facto tertij in subsidium agatur cō-
tra illum, qui eius occasione aliquid consequitur siue
sit lucratiua, siue nō lucratiua causa, per d. §. 1. & l. pla-
nè

nè.& Ange.in dict.l.fi.solum ponderat, an quis sit fa-
ctus locupletior, propter dolum tertij, & videtur re-
quirere quod participauerit de fraude. Aduertendum
tamen puto circa hoc, quia est maioris importantiæ in
22 istis securitatibus, quia vt plurimum pericula nauium
proueniont ex culpa naturarum, vt patet in d. l. Item
quæritur. §. 1. & 2. & guberoatorum, qui nauem re-
gunt, & dirigunt, qui vt plurimum non sunt soluendo,
quia si verum esset per d.l.fi.& per d.l.fiern.§.1.quod
in defectum, & subsidium possit assecurator agere cõ-
tra dominum mercium, vel saltem se defendere, ne
æstimationem petat ratione periculi, de dolo tertij
prouenientis, destruerent istos contractus assecura-
tionis, nec haberet locum nisi in mero casu fortuito.
Quapropter sunt ponderanda verba d. l. fin. in versi.
planè, in ratione sui, quia in illa lege videntur hęc lo-
cum habere, ne vnus lucrum, & alter damnum conse-
quatur: quæ ratio hic cessat, quia vterque agit de dam
no euitando, dominus mercium ne ea perdat, sed cõ-
sequatur æstimationem ab assecuratore. & assecura-
23 tor † ne ex dolo tertij soluat, & sic illud damnum pa-
tiatur, nisi dicamus, quod habito respectu ad per-
sonam assecuratoris, qui multa soluet, soluendo
æstimationem mercium perditarum, & pauce
recepit, dicatur dominus mercium egere de lucro
captando, & ipse de euitando, & per consequens sit
melior eius conditio: quia tamen communiter tene-
tur quod dispositio d. l.fi.& l.planè, habeat locum, nõ
considerata causa illius, qui ex dolo tertij aliquid cõ-
sequitur siue lucratiua, siue nõ lucratiua, nisi maximè
quando participasset de dolo, vt magis communiter
moder. in d.l.fi. & Bal. Petr. & Cyn. videtur in l. 1. C.
de re permu. quæ fiunt in iudic. & Alexand. in d.l. fin.
& Paulus de Castro, quos omnes Alexand. ibi refert,
pro qua opinione Alberic. glo. in l. 2. ver. Tu respon-
deas iuncto textu. C. de hæred. & action. vendi. quam
dicit, quod communiter approbatur. Ista tamen inue-
stigatio videtur obscura in materia nostra, eo quòd
dominus mercium nihil consequitur ex dolo tertij,
sed tantum factum tertij nocet assecuratori, & quãdo
ipse dominus mercium de dolo, & fraude tertij par-
ticipasset, hoc non esset tantum dubium, argumento
eorum, quæ dicta fuerunt in sequenti quæstione per l.
qui. §. fin. de contrahen. empt. & l. cum proponas. C.
naut. fœnor. maximè quia posset militare omnium
opinio, quod ex facto tertij ille qui de fraude partici-
pat, tenetur, vt scribentes fatentur in d.l. fin. pro que
24 facit, quia fraus † & dolus alicuius patrocinari non
debet. cap. i. secundo, &c. ex tenore, de rescript. Bart.
in l. quæ fortuitis. 3. col. C. pignor. actio. Ias. in l. iurif-
gent. §. sed si fraudandi. num. 1. ff. de pact. cum simili-
bus tenuit glo. in l. sed eximendi. in versi. amittere-
tur. ff. ne quis eum qui in ius. de qua meminit Alex. in
d. l. fi. sed quãdo dominus mercium non participauit
de fraude, est maius dubium, quia ex vna parte vide-
tur certare de causa onerosa, vt dixit, licèt æstimatio-
nem habuit suarum mercium propter precium quod
dedit assecuratori, ex alia parte hoc non videtur con-
siderabile in præsenti dubio, habito respectu ad opi-
nionem modernorum, quæ videtur communior, de qua
suprà mentionem fecit, licèt glo. & Bar. in l. his solis.
eliter sentiant in causa onerosa, & Bal. in d. l. planè, vt
suprà retuli, cum dominus mercium nec onerosam nec
lucratiuã causam habeat cũ tertio, solũ eius factũ, vt
dixi, facit nõ deficere conditionẽ euentus periculi, in
quo dãnificat assecuratorem, qui de tali periculo tene
tur: itẽ ex alio capite non videtur considerabile, quia
dominus mercium nondum aliquid cõsecutus est, sed
huic sententiæ multum facile potest responderi, quod iu-
uabitur, quod ad excipiẽdum ab ipso assecuratore contra
dominum agentem per æstimationem, per regulam,
cui damus de regul. iur. Puto in hac quæstione dicen-
dum, si volumus tenere opinionem gloss. & Bart. in d.
l. his solis, quod assecurator, neque si soluit, possit re-
petere æstimationem a domino mercium, neque pos-
sit de hoc excipi cõtra eum. Ratio est, quia illud quod
consequitur ab assecuratore, non potest dici lucrati-
25 uũ, quia emit euentum periculi, † quo casu dolus ter-
tij non videtur iuuare assecuratorem contra assecura-
tum, qui de dolo participauit, si autem volumus tene-
re opin. aliorum, qui tenent quod d.l.fi.& l planè §. 1. lo-
quantur in quacunque causa, ad hoc non videtur iuua
re propter rationem superius dictam, eo quod iste domi-
nus mercium nõ potest dici ex hoc fieri locupletior.
nec in dolo & cessat ratio d. l. fi. per quam ibi Ange.
dicit hoc esse necesse, nec obst. d. l. planè. §. 1. quia ibi
emptor serui ex hæreditate acquisita per seruum, erat
factus locupletior. Nec obstat si diceret, quod consi-
derata persona assecuratoris, per magnam æstimatio-
nem soluit pro paruo precio periculi, dicetur lucrari, si-
ue certare de lucro, per ea quę dicit Alexan in dict. l.
fi. ibi dum respondet, in 2. col. ad l. 1. C. si de vend. pig.
aga. quod tractator ibi de lucro illius, qui emit minus
iusto precio, quia potest dici, quod hic non emit mi-
nus iusto precio, attenta quantitate, quę cõsueuit dari
in tali securatione videlicet tanto pro centenario de
quo latius dicetur in fine tractatus in quæst. an assecu-
ratio habeat locũ l. 2. C. de re vendit. item potest dici
esse, quod dominus mercium propter assecurationem,
nec dicatur lucro, neque damnum pati: est enim dare
medium inter ista. l. qui autem. §. similiq; modo. ff.
de his quę infrà cred. Quid autem si merces vel nauis
amisse fuerint iniustè, & captę à piratis aut à latroni-
nibus, seu aliter per iniustitiam? an teneatur assecura-
tor, vt de casu fortuito? & videtur quod sic per ea quę
nota Bald. in illo textu, in c. 1. de noua forma fideli.
26 vbi notat, † iniustitiam, & casum fortuitum equipa-
rari facit l. cum duobus. § fi. ff. pro soc. Contrarium
tamen videtur in assecuratione, nisi exprimatur. nec
obstat d. ca. 1. quia ibi fuit expressum è vasallo, quod si
contingeret, dominum rem amittere iniustè vel for-
tuito casu, quod iuuaret illam recuperare, in d. l. cum
duobus. §. fi. consideratur damnum sociorum quoli-
bet modo sine culpa proueniens, vt de communi re-
sarciatur, quia hoc est de natura societatis. d. l. cum
duobus § quidã in fi & l. si merces. §. Vis maior in fi.
ff. loca. Aliter diceretur leonina, & iniquissima socie-
tas l. si non fuerint. § Aristo. eo. tit. ff. pro socio secus
autẽ in cõtractu assecurationis, in quo solet principa-
liter attendi amissio siue perditio rerũ, & mercium pro-
pter casum fortuitũ, & casus propter iniustitiã preue-
niens, non dicitur propriè fortuitus, vt patet in d. c. 1.
27 vbi ponunt inter diuersa p dictionẽ † vel quę est ad-
uersatiua siue disiunctiua, iuxta not. in l. cũ quidã. C. de
verb. signi. & in l. generali. C. de sacr. sanc. eccle. & in
c. inter cętera de rescrip. & Bar. in l. si quis ita de aur.
& arg. in fi. & Lud. l. si quis ducẽta. §. verũ de rebus du-
bijs. & alij doct. ibi alibi varijs in locis, licèt quãdoq;
impropriè tamen pro idẽ ponatur. c. vno §. verum. de
stat. regul. lib. 6. & c. quia plerique de offic. ordi. & l. si
à prioribus. C. de fundis patri. lib. 11. secundũ Alber.
Ideò cogita circa prędicta, quia Bar. in l. exceptione.
ff. de fideiuss. in penul. col. in fin. dicit, quod illud quod iu-
dex facit iniustè quoad partes, dicitur casus fortuitus,
& pertinet ad emptorẽ rei, & sic videtur in pręsenti, quod
pertineat ad aliũ qui in se suscipit casum fortuitũ. Quid
autẽ si merces vel nauis captę iniustè sint, posteà pecu-
nia redẽptę, vt sępe fit quia multi amici nomine fures,
intercipiunt naues in mari, quandoq; in portu, quãdo-
que alibi per mare: & posteà dicũt, Ludens fecit, sicut
in c. 1. de presump. volunt tamen *il beueragio*; sub quo
colore multa surripiũt, & ea habẽt, an istud possit peti
ab assecuratore periculi, atq; si in veritate totã nauem
vel merces ipsi piratę capereot? & videbatur vicedũ,
quod, nõ eo quod merces nõ fuerunt deperditę. tamen in cõ
trarium facit, quia ęquũ videtur, ex quo dominus mer-

eium fecit vt merces non furentur, quo casu teneba-
tur assecurator, quod ipse tenebatur de illo, quod ex-
pendit per in l. metum. §. sed licèt. ff. quod met causa,
& in l. 2 §. æquissimum. & l. nam, & si seruus. ff. de neg.
gest. cum similibus. in quibus casibus quãdo agit quis
per aliũ, damnũ euitat. Item quia ista æquiparantur,
mercibus vi tempestatis in mari proiectis, vel à piratis
redẽptis, l. 2. § si nauis à piratis. ff. ad l. Rhod. de iact.
vbi Seruius Hostilius, & Labeonius, omnes mercato-
res qui merces in dicta naui habebant, cõferre debe-
ant in dicto casu redẽptionis, credo in hac quæstione
quod qui sumpsit periculum casus fortuiti, quod ille
28 teneiur, † quod latrones quouis colore surripiunt de
dictis mercibus, quia in veritate istud perdit, vt dicũt
Doct. vt in d. §. nauis de redemptione, aut est facta in
pecunia, vel in alia re extra dictas merces, licèt causa
fuit illarum merciũ, dico q assecurator non tenetur,
eo quod merces nõ sunt deperditæ. nec obstat d. §. si
nauis, quia ibi fit collatio per omnes, eo quod fit pro
salute omnium, vt in d. l. 2. §. 1. & l. 1. eo. ti. vt eorũ mer
ces sint saluæ, quod nõn videtur considerandũ in cõ-
tractu assecurationis duplici ratione: prima, quia do-
minus merciũ in quãtũ potest, tenetur procurare, arg.
l. quod dicitur. ff. de impen. in rab. dot. fact. Aliàs dice-
rentur deperditæ sua culpa, & negligentia, & per con-
sequens assecurator non teneretur per no. in l. cũ pro-
ponas. C. nau. fœno. Secondò, quia ex quo merces te-
li. redẽptione sunt saluæ, est verum dicere, quod non
fuerunt deperditæ casu fortuito. Nec obstat, si dicant
quod fuerunt in proximo periculo, & expositæ casui
fortuito, quia istud nõ iuuat quando quis merces suas
habet argumento eorum, quæ no. in l. quod si domus.
ff loc. aliàs est l habitores, eod. tit. per quẽ textũ Bald.
ibi. nota. quod nil operatur exponere se periculo, ex
quo arguit, & q si citatus habeoat excusationem, pro
pter metum inimicorum se exposuit tali periculo, &
29 passus est eũ nõ uenire ad iudicium, † nihilominus te-
netur respondere aduersario, & imputetur sibi, qui se
exposuit periculo. prædicta tamen possunt procedere,
quando talis redemptio fieret ante capturam merciũ:
secus autẽ, si mercas fuerint captæ à latronibus ma-
ris, & piratis, & dominus mercium redimat eas pecu-
nia, quia videtur eas emere, & tamen passus fuit casum
fortuitũ in dictis mercibus: cogitabis, & notabis, quia
quotidiè cõtingit de facto, & facit dubiũ pecunia da-
30 ta, † quę succedit in loco rei, non tamen potest dici
casus fortuitus, facit, quod not. glo. 1. in c. 2. de eo qui
mittitur in possessionem causa rei seruandæ, eo quod
qui habet voluntatẽ faciendi malũ, & nõ fecit, &c. cũ
concor. ibi allegat. sed multũ vrget dict. l. nã, & seruus
quia licèt quis ex vna parte procuret suam salutem,
nihilominus quatenus tertio participat, tenetur, sed
cõtrarium facit glo. nota ibi ex quo assecurator non
mãdauit hoc fieri, nec illud prouenit ex facto assecu-
ratoris, nec propter eius factũ, prout ibi Bar. ac Bald.
notant, & communiter alij, vbi de materia traditur sa
tia copiosè. Quod aũt de casu contingente in naui in
31 dictis mercibus, † vt si propter humiditatem consu-
mantur, & deteriorentur, vel à tinea vel à muribus ro-
dantur, an de illo teneatur assecurator, qui in se sumit
periculum casus fortuiti; credo quod nõ amplius, quã
quod notatur, & habetur in l. 2. §. seruorum. ff. ad leg.
Rhod. de iact. quia in hoc casu etiam cessat contribu-
tio, item quia talis casus magis est improuisus, proue-
niens ex alterius culpa, quam fortuitus. l. Itẽ quæritur.
§. si fullo. ff loca. qui tex. est nota. ad multos, & maximè
32 contra Iudæos, † qui tenent pignora vsurarũ, & con-
tra custodes Montis, si non excutiunt puluerem, quan
quam à rebus sibi datis in pignus, & hac de causa ro-
dãtur à tinea, secundum Iacob. de Bal. in d. §. si. fullo.
& secundum Bal. ibi. & contra bidellos scholarium,
& rettores, & curatores, nõ solum si permutant vnum
pro alio, vt ibi. dicit Bal. quod si contigit habere li-
bros scholarium, vel alias res in pignus doctoratus, &
eos nõ excutiunt à puluere, & alijs nocumentis, & de-
teriorentur, quod tenetur. Aduertendum tamen puto
circa hunc casum, quia licèt non possit propriè veni-
re sub nomine casus fortuiti, vt alibi supra latius de-
claraui, tamen potest venire sub nomine periculi ge-
neraliter, & absolutè suscepti, nisi aliter de consuetu-
dine intelligatur per hoc verbum inter ipsos merca-
tores, vt ibi latius dixi, maximè attento, quod non ha-
bet merces in potestate, vt dicit Paulus in l. naui Sau-
phei. ff. locat. nec alterius, sed casus fortunæ, & isto cõ
tractu assecurationis communiter vtantur istis verbis
inter se ipsi mercatores risco, fortuna, siue periculum
mercium, & quasi quod idem reputant, licèt, sint diffe
rentia, tamen in causis ipsorum, vt alibi sæpius dictũ
33 fuit, † non sunt curandi apices iuris, sed magis vsus
eorum, & æquitas, & Bald. cons. 400. num. 10. & consi.
466. nu. 5. in 5. vol. & l. si fideiussor. §. quidam. ff. man.
& ibi Bart. & alibi. Quia verò videmus quotidiè per-
quiri per piratas, & alios maritimos fures, & latrones
nauia, an in eis sint res seu merces suorum inimicorũ,
est vtile videre, an si dominus mercium sit de gente
eis inimica, & hac de causa merces misceantur, dica-
tur casus fortuitus, proueniens culpa domini merciũ,
vt per hoc excusetur assecurator, sic quando dominus
est causa, vt in l. Cum proponas. de nau. fœno. & Bart.
in l. nam, & seruus ff. de neg gest. & per illum text. in-
fert ad vnum, per quod prædicta quæstio videtur de-
34 cidi ipse † quod si aliquis est captus in aliqua ciuita-
te pro represalijs concesis propter factum sui com-
munia, vel specialis personæ: & soluit, quod potest
repetere à communi vel speciali illa persona: & si
opponatur, quod est tibi facta iniuria, respondet Bar.
quod ista iniuria est facta propter factum alterius.
Cum ergo ille qui damnum patitur propter occasio-
nem, & factum alterius, potest repetere: ergo sequitur,
quod pericula latronum contingentia propter inimi-
citias gẽtis assecurati, vel principis sui, non debet esse
damno assecurati immò potius assecurator qui po-
rarit posteà repetere ab illo suæ gentis, cuius princi-
pali occasione suæ merces fuerunt subtractæ, & cap-
tæ. videtur enim fieri propter factum assecurati, quan-
do fit propter factum suæ gentis, ciuitatis, vel alterius
35 specialis personę. Idem tenet Alberi. † in illo qui pas-
sus est damnum propter represalias vel delictum
alterius. in l. si verò §. cum autem. ff. de his, qui deij.
vel effu. & in d. l. nanque, & si seruus. Idem tenuit
Guil. de Suza, publicè disputans, prout ipse refert
prima parte statu. quæstio. 54. num. in pen. col. per l.
quæ vtiliter. ff. de neg. gest. quia ille dedit causam,
quare fuit compulsus, & ideò tenetur. l. qui occidit. §.
in hac. ff. ad l Aquil. Hoc tenet Iac. de Areti. in l. 2. §.
item si in facto. de verb. obliga. quod doct. dicunt pro-
cedere in represalijs iustè factis, propter damnum,
dolum, vel culpam alterius: secus, si iniustè. cum hoc
transit Bal. in l. nam, & seruus. in d. §. facit l. si per im-
prudentiam. ff de euict. in principio. licèt Bald. in d.
l. cum merces. §. culpa, simpliciter sumat illam legem,
tamen gl. dicit illam tenere Iac. de Are. in l exceptio-
ne. ff. de fideius. Bart. autem, vt dixi in l. nam, & si ser-
uus. simpliciter considerat damnum datum, latius in
sua represalija. quæs. 10. princ. per text. in l. cum mer-
ces § culpa. ff. loca. & l. penult ff. solut. matr. in quibus
36 iuribus videtur hoc probari, † quod si damnum est mi-
hi datum in odium tui, siue tua culpa, siue non, com-
petit mihi contra te regressus. Lud. Rom. in dict. §. itẽ
si in facto. cum quo transit dominus Francisc. de Aret.
considerat an iustè fuerint factæ represaliæ, siue dam-
num datũ passo, & tunc datur regressus, aliàs non. quę
opin. satis habet æquitatis, pro qua facit regula, Non
debet aliquis alterius odio prægrauari. quæ regula li-
cèt videatur contra, tamen facit, pro ista opinione, cõ
siderando grauamen factũ per derobantes. adducunt

præ-

præfati moderni glos. in dicto §. culpa. & dicit, quod
illa gl. non vult ꝙ odium sine aliqua culpa, sit causa re
gressus contra eum, cuius odium tale quid sit, imò re-
quirit, quod vel culpa fuerit causa inimicitię, vel quod
ille, qui erat inimicus siue culpa, fuerit negligẽs, & mi
nus cautus quàm debuit. quod dicit Aretinus proba-
ri in l. penul. benè prospicienti, vbi fuit decisum, quod
regressus est concessus cõtra eum qui fuit causa dam-
ni, quia fuit in culpa, ex quo datur intelligi, secus, si
fuit in culpa pro quo dicit Aretinus, do tibi casum in
terminis, quem ibi nota. Bart. in l. cum tabulis. §. quo-
36 niam. ff. de his quibus vt indig. † vbi non excluditur à
lucro legatarius, si factus est inimicus testatoris sine
culpa sua: ergo multo minus inducitur inimicitia,
vt quis incurrat damnum, quia non est par ratio, &c.
l. fin. C. de cond. Item quod not. Bar. in l. non distin-
guemus. §. cum quidam. ff. de arbitr. confirmat Rom.
prædicta per dict. l. qui occidit. §. in hac. & l. si putator.
ff. dict. l. Aquil. quę fuerunt iura Guli. de Suaa, vt supra
retuli, licèt ipse non faciat mentionem. Aduerte circa
37 prædicta, quia nõ semper imputatur culposo, † ea quæ
sequuntur ex sua culpa, vel propter suã culpam. c. ad-
ueniens ad nos. de spons. l. verum. ff. de furt. & l. qui in-
iurię. in princip. & l. sed hi qui. §. siue autem ff. de publ.
& vect. quæ sunt iura gl. in c. quia diuersitatẽ de cõcess.
præben. vbi bonus text. oportet enim hoc vel culposo
imputetur id quod ex culpa sequitur, vel quod culpa
eius sit immediata causa illius quod sequitur, vt decla-
rat Abb. Panor. in d. c. quia diuersitatem in fine col. ꝙ
probatur euidenter. in dict. c. vbi inspicitur causa im-
mediata, & non culpa procedens, quæ causa, vt dicit
Abbas, regulariter debet inspici potius quàm imme-
diata. allegat c. de occiden. his. 23. quæst. 5. & text. cũ
glo. in c. de cætero de homicid. ex quibus sequitur, ꝙ
sit consideranda ipsa culpa. si ergò non est culposus
ille, cuius occasione damnum datur, nõ videtur ei im-
putandum. Præterea in casu, in quo ille sit culposus,
non possumus dicere, quod eius culpa sit causa imme-
diata illius damni. sed ipsa spoliatio, & derobatio est
causa immediata, licet culpa sit mediata: & sic nõ de-
beret ei imputari per not. in dict. cap. quia diuersitatẽ:
sed si ista, sic quorumque casu præcedenti tamen pos-
set dici, ꝙ siue iusta siue iniusta repressaliæ fiant, nun-
quam datur regressus cõtra illum, cuius occasione fie
quia non eius culpa, sed ipsa repressalia, seu detentio
est causa immediata damni illati, qui regressum vult
habere, & ad c. quia diuersitatem, potest responderi, ꝙ
ideò ibi inspicitur causa mediata, propterea, quia cul-
pa, & suspensio non habebat eundem effectum Opi-
nio Bal. in dict. l. nam, & seruus. videtur esse magis cõ-
munis, quam ipse tenet. & in dicto. §. Item si facto.
& Ioann. & Aretinus, vt dixi, & Paulus & Imol. in l.
& in leg. penultim. solut. matrimon. Alexand. in fa-
cto. & in dict. penultim. solut. matrimon. dat plures
cõcordantias per doctores circa prædicta tertia quæ-
stio. in varijs locis quæ opinio, vt dixi videtur magis
ęqua, vt inspiciatur causa inimicitię, ratione cuius dã-
num fuit illatũ, quia text. expressè hoc vult in dicta l.
penultim. licèt in dict. l. si merces. §. culpæ indetermi-
nate loquatur, scilicet propter inimicitias eius, tamẽ
gl. ibi per dict. l. penultim. idem tenet de qua doctores
communiter faciunt mentionem, sed contra prædictã
38 opinionem facit regula iuris, † qui occasionẽ damni
dat, damnum dedisse videtur: pondero verbum, occa-
sionem, ꝙ denotat non veram causam. c. solita. de ma-
ior. & obedi. Bald. in consil. 237. num. 5. in primo vol.
Iason in rubrica C. qui admitt. num. 9. vbi dicit, ꝙ oc-
casio denotat causam remotam. patet etiam in c. 1. de
stat. regul. in 6. vbi causa denotat veram, & rationabi-
39 lem, & hoc differt causa † ab occasione, vt not. in dict.
c. solitæ, & alibi in locis, quæ non expedit allegare. fa-
cit illud quod dicit gl. de lupo, qui quærit deturbare
aquam. in authent. de defens. ciuit. licèt quãdoque bo-
na occasio reputatur, vt in l. nam & vt ait Pedius. ff. de
legib. Siue ergò inimicitia sit vera, quo casu dicitur
propriè causa, quando ipse erat causa inimicitiæ quia
culposus: siue sit sine culpa, quo casu dicitur dare oc-
casionem: vtroq; modo videtur dicta regula militare,
per quam se videntur fundare tenentes istam partem,
quod omnes allegant dict. l. qui occidit. §. in hac. ad l.
Aquil. & ibi Floren. vbi ponitur dicta regula, nec ob-
stat dicere, quod inspiciatur culpa per d. l. penulti. quia
in casu, ꝙ culpa cesset in eo cuius occasione damnum
datum est, non tamen cessat causa, ꝙ detur regressus,
& succedit regula sine culpa, nisi subsit causa de reg.
iu. Causa est enim rationabilis, ꝙ ex quo propatre da-
num patior, vt resarcias, per not. in l. nã & seruus. Nec
obstat in l. si per imprudentiam. allegata per modern.
quia potest responderi, vt respondebat Gui. de Suza,
relatus ab alberico de Rosa. 53. quæst. in prima par.
40 col. fin. ꝙ verum est, † quod iniuria facta vni, non de-
bet nocere alteri, nisi hoc cõtingat facto illius, vt quia
contra se iudicem prouocasset, & opinionem istam se-
cutus fuit Richard. per l. si serua. §. cũm autem de his
qui deiect. vel effud. quam l. sic dicit Alberic. benefacere
pro ista opinione. Allegat etiam plura iura, de qui-
bus ibi per eum. sed ad dict. §. cum autem potest res-
41 ponderi, ꝙ ibi non cessat culpa locatoris, † quod ta-
bus locauit qui damnum dederunt, deijciẽdo aliquid
vel effundendo. argum. de eo, ꝙ dicitur de mala electio
ne. l. fin. §. seruorum. ff. de nau. caup. stab. l. commenda
to. §. 1. ff. de mino. licèt contra tales electos possit age-
re per d. §. cum aũt. & l. qui proprio. § procurator. ff. de
procu. Credo, quod opin. Bald. & Cy. & modernorum
per iura eorum sit substantialior, in quibus sit mẽtio
de culpa maxima, in dicto §. in fine. vbi cessante culpa
excusatur quis de damno dato eius occasione pro-
pter ignem. pro qua opinione allegato bon. text. in
l. item quæritur. §. si quis seruum. ff. loca. vbi quis tene-
tur de damno ab alijs dato quando est in culpa, aliàs
non aliter, vt dicebat Cyn. relatus à Bal. in dict. l. pen.
ff. solut. matr. Esset enim contra naturalem culpam, &
æquitatem, vt casus enumeretur culpæ, quando cul-
pa non præcedit casum. tene menti istam distinctionẽ
Bal. in eo quod facit differentiam: Aut inimicitia, cu-
42 ius occasione damnum datum fuit, † erat inimicitia
generalis, aut inimicitia specialis: vt in primo casu
non annumeretur culpæ, per l. item quæritur. §. exerci-
tu. & l. si merces. § vis maior. & l. hæc distinctio. ff. lo-
cat. secundo autem casu secundum distinctionem Cy.
inspiciatur, an inimicitia fuit contracta cum cã, vel
sine, quia ista sunt multa vtilia in materia assecurationi
nis, quando tempore guerræ capiuntur merces inimi-
corum inimicitia generali, vt faciunt Genuenses Flo-
rentinas. pro primo autem membro, vide textum in l.
nam & Seruius supra sępius allegata. quia nolint Lusi-
tani erant illa tempestate secundum gloss. inimici po-
puli Romani. & hac occasione cœperunt illos tres, de
quibus ibi qui potuerunt habere recursum contra ci-
uitatem Romanam, propter damnũ illatum eius cau-
sa, & in tali inimicitia potest procedere bene ꝙ ibi di
cit Bartolus & in l. contra. §. qui maximos, de pub. in
versic. nunc ad quæst. Erat quippè præsumptio cõtra
Romanos illos, qui ea tempestate cũcta deuorare ten
tabant, nec in dubio præsumitur bellum iustum secũ-
dum Ostien. in c. sicut de iur. iurand. quem ibi Abba. &
Aretinus in consi. 14. in 5. col. referunt. Ratio potest
esse, quia est contra ius naturale primæuum, quo om-
nes æquales, & liberi erant. vt institut. de iure perso.
in prin. ex quo omnia erant communia, vt insti. de re-
rũ diui. §. & quidem. alio tamẽ respectu possumus prę-
sumere pro Romanis, per ea quæ dicit de eis Innoc. in
c. quod super his. de voto. propè. fin. Adde in prædi-
ctis, ꝙ à fortiori procedunt, quãdo merces fuerunt ca
ptæ propter inimicitias domini mercium per d. l. pen.
solut. matr. & d. l. si merces. §. culpa sæpius allegat. Idẽ

è fortiori, si fuerit propter inimicitias assecuratoris.
quo casu videtur sua culpe factũ, quo non, & declara,
vt per doct. vt dictis locis, & tene mẽti, quie quotidie
de facto euenit. Sed iuxte materiã quæro, ao essecura-
tor periculi submersionis neuis cũ mercibus teneatur,
43 † si nauis tãtũ fuit deiecta. tex. est no. ad hoc io l. cum
deptesse. ff. ad l. Rhod. de iact. vbi ille duo æquiparan-
tur, submersam, vel deiectam. Hoc tamen intelligo
procedere in assecuratione nauis, si deperdatur pro-
pter deiectionẽ ad terrã. nã multoties veniunt naues
ala costa, vt nostris vtar verbis, & tamen succurritur
illis, & nõ perdũtur, nec nauis, nec merces, vt contin-
git in illa omniũ honorificentissime, & velidiss. oostri
Feliciss. Regis, quẽdo ad terrã deiecta, ob sui nimiã me
gnitudinẽ V lisbonato peruenit. Si aũt nauis non fuit
submersa aut deiecta, sed tantum merces deiectæ in
mari ob timorẽ tẽpestatis, vt crebro fit causa leuandę
& saluãde nauis, & hoc siue merces assecuratæ mittũ-
tur in vndas ab alijs, (vt fit) siue à domino iouolunta-
riè secundum quid, an teneatur de istis mercibus, et-
que si aliter de... cũ naui essent submersæ. Quotidie
contingit iste casus, & videbatur ꝙ noo, maximè si p
dominũ proijciatur, quod secundum quid volnntariè
facit, secundum philosophum, quãdo principium mo-
uendi istas nostras partes, in nobis est, & dicitur vo-
luntariè facere, qui coacte fecit, iuxta illud.

44 † *Sicq; volens factus, quod nollem, velle coactus:*

vt in l. si mulier § fi. & ibi glos. ff. quod met. causæ. In
cõtrariũ autẽ credo, imò ꝙ assecurator mercium te-
neatur de istis mercibus iectis ob maris fortunã. æqui-
parantur autẽ isti ie... assecurationis, & deperditio-
nis ꝓpter fortunã. l. nauis. ff. ad l. Rod. de iect. in prin-
cip. & io l. fi. Idẽ si sunt determinata ad hoc, ꝑ ibi no-
ta. & ũ autẽ locus sit cõttributioni propter istũ tactũ vt
in d. l. & quasi per totũ tit. subleuabitur assecurator, in
tanto minus soluendo, quam dominus fuerit consecu-
tus. Nec potest assecnretor imputare iactum quando
non fit sine causa, sed necessario, tunc enim licẽt oui-
dẽ fieri, vt patet in d tit. ad l. Rho. & in l. seruandarũ. ff.
de præscrip. verb. vbi text. expressus facit, quod not. in
l. si alius. § est & elia. ff quod vi aut clam. vt enim quis
emitet demnum sibi, potest alij quandoq; demnũ im-
putare. vt patet in illo qui destruit domum vicini pro-
pter ignẽ, ne ad domũ suam perueniat, vt ibi. etiã not.
Bar. & in l. t ed l. Rhod. de iact. & ibi Baldus idẽ dicit
& hoc licẽt de inre, ꝑ nota. vbi suprà, & in l. si quis sum
mo §. t. ad l Aquil. quia quãdo aliquid fit, videtur po-
45 tius factũ causa † defensionis, quã offensionis, vt ibi
Bal. non tñ dicetur hoc factum sine periculo, quaodo
propter maius euitandum fit: quia tamen istæ merces
iectæ sunt in damno assecuratori, collatio est faciẽda,
per l. t. ad l. Rhod. suprà cum sequentibus. proderit-
que ei qui damnum petitur. Quid autem erit dicendũ,
si merces iactæ in mari ceusa leuandæ nauis, & maius
periculum euitandi, fuerint posteà in littore repertæ,
vel alibi? cuius erunt? vtrum domini, an assecuratoris?
facit dubium, ex quo assecurator tenetur ade orum
æstimationem. Ex forma assecurationis videtur, quod
sint suæ, eo quod dominus ae illa æstimatione, quam
habet, facta, siltem dicitur habere iam suam rem. Fa-
cit quod dicit Bert. de illo, qui habet æstimationem
io l. Mæuios. §. cum duobus. ff. de leg. 2. & ibi latius,
vbi est materia propriè. l. 1. ff. de æstimation. & in l. si
vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. Item domi-
nus mercium propter precium periculi quod dat, vi-
detur emere æstimationem suarum mercium, & breui
menti illas merces in casu periculi dere essecuratori,
pro qoibus æstimetionem consequitur. In contrarium
autem credo, immò in casu quo res deperditæ repe-
tientur, sunt domini qui eas perdidit, & tanto minus
solnet assecuratori, facit l. 2. §. pennl. & l. qui leuendæ
ed l. Rhod. de iact. assecurator enim ee quo tenetur ad
æstimationem respectu mercium, dando dictas mer-
ces vel ipsarum eliquas post reperias, pro illa parte
liberabitur. in l. si vero § fi. & ibi Bart. ff. solut. matri-
46 monio. † Qui enim tenetur ad certam quantitatem,
respectu certæ speciei, dando illam liberatur, vt ibi.
Item certum est (vt alibi suprà diei) quod iste contra-
ctus essecurationis, est conditionalis, si merces deper-
dantur non autem dicuntur deperditæ, si posteà repe-
riantur vt illic non censetur damnum illetum per d. l.
qui leuandæ. & d. §. penult. & d. l. a. & authentic. Na-
uigia. C. de fur. & tanto minus soluet assecuretor, quan-
tum fuerunt æstimatæ per d. §. penu. quem tee singula-
riter intellige, dum dicit, quod exoneretur. collatio
enim fit rebus apparentibus scilicet si appareant in il
la bonitate pristina, aliter fit exooeretio, non in totũ,
sed prout tunc valent: Præterea non est verum quod
ille videetur emere æstimerionem suarum rerum, quia
emit spẽ tentum, vt in quæst. in fin. tractatus: imò di-
cã, licẽt ille assecurator in adnẽtu teneatur de illa æsti-
47 matione. † Quid autem si assecuratoc iam soluit æsti-
mationem, & posteà res eppareant? en possit cogere
dominum accipere illas res, & reddere sibi quod de-
dit? vide no. in l. in commodato. § fi. & in l. si rem mi-
hi. ff. commod. An entem assecurator possit opponere
assecurato quæstion. quod res non eret suę, & per con-
sequens licẽt sine deperditę, non debet habere earum
æstimetionem, text. habes not. in l. commodare, iuncta
l. sequenti ff. commod. & ibi Bar. not. & Bal. in repor-
48 tet. entiquis, † quod quando aliquis cõuenitur ex cõ-
tractu, non potest oppooere contra agentẽ quęstionẽ
dominij. quod not. quie isti assecuratores quando ve-
nit tempus soluendę æstimationis, multa perquirunt
vt exculentur, vt non soluent. Itẽ adde, ꝙ multo mi-
nus hoc opportet, vt essecuratis rebus saluis, qñ cõue-
niuntur ed precium assecurationis, imò licẽt nõ sint suę,
tenebitur argumento l quod si nulla. ff. de hæredit. &
acti vẽdi, ee quo io naui assecuratę eraot tales merces.
49 † An autẽ assecurator qui expressit io assecuratione
cesum piretarũ, teneatur si in aliquo portu de nocte
furtim merces è naui sint subtrectę e latronibus ter-
restribus & videtur ꝙ non, quia piratæ differunt à la-
tronibus. l. in rebus ff cõmod. & in l. 2. §. si nauis à pi-
ratis ff ad l. Rho. de iect. ex quo enim de istis non fuit
expressũ nõ debet teneri. l. quicquid astringendæ. de
verbor. obli. cũ similib Decisio istius quæstionis depẽ
50 det ab illa, † vtrũ pirata dicatur fur, an latro, & è cõ-
trario: & credo ꝙ inter piretã, & latronẽ non sit elia
differẽtia, nisi quę pirate deprædator est in mari, & põt
dici fur, & latro maris, quie latrocintũ, & furtũ sicut
fit in terre, ita fit in mari, vt in auth. vt nulli iud. col. 9.
§. penul. & in authen sed de nouo inre. C. de ser. fugit.
& ideo credo, ꝙ si dicat, assumo casum latronum, ve-
niat casus piretarũ, & è contrario in mari: secus eui ẽ
videtur de latrocinio ad furtum. Ratio est, quia inter
51 istos est magne differentia, vt in d authentic. † petet
enim ꝙ furtum vt plurimũ fit negligentia nõ bene cu-
stodientium, at qui petitur furium. l. cum duobus. §.
damna. ff. pro soc. Secus autẽ in latrocinio, vt ibi no.
& supra alibi, vt credo, dixi, nisi quendo fiat per fida-
tissimos domesticos, à quibus quis non præcauisset.
latrocinium propriè quando fit, vt per eum si fiat in
loco publicu, dicitur casus fortuitus, vt patet in dict.
§. damna & in res pupillorum. ff. de administ. tute. iun
cte gloss & ad l. ad eos. ff. commod. in rebus. ff. loca. l.
sed, & damno. ff. loceti & l. contractus. ff. de regu. iur.
quæ iura ad hoc declarat Bar. in l. his rebus. solu. matr.
Tu tene menti illam glo. in §. damna. quæ secundum
Bald. melius declarat, quando furtũ dicatur fieri cul-
pa passi, quam alibi, in institu. quib. mod. cont. oblig.
§. penult. Adde, & tene meoti circa istos piratas ee quę
dixit Bel. in d. l. prima in fi. C. qui bo. ced. pos. qui non
52 possunt esse milites, † & possunt impunè à quocun-
que occidi, tanquem hostes patrię, vt ipse not. in d.
authen-

authentic. nauigia. C. de fur. & vt faciunt nonnulli, per
in anno Papa eos excommunicat secundum Oltien.
in tit. de senten excom. Adde prædictis bonum tex. in
l. in rebus. ff. commod vbi casus latronum, hostium,
53 † & incursus piratarum insidiæ, & naufragium, & in-
cendium æquiparantur, & dicuntur casus fortuiti, &
per consequens veniunt in assecuratione casus fortui-
ti, simpliciter idem in susceptione periculi, quod de-
clara, & intellige, vt suprà alibi dixi. Item quia ille tex.
54 dũ dicit, piratarum insidijs, videtur probare, † quòd
piratæ sint fures potius, quàm latrones, eo ꝙ per insi-
dias faciunt aduerte pro declaratione, quia insidiæ pi-
ratarum nõ sunt similes insidijs furũ, qui furantur de
nocte, & clàm, vt in d. authen. sed nouo iure, imò de
prædantur per vim, sed ideò vocantur insidiæ, quia vt
plurimum piratæ veniunt, vt nostri dicunt, *de essaltu*,
de quo *assaltu*, vide Bald. in c. 1 §. similiter, quib. mod.
feud. amit. & sunt, quando in maritimis oris latent oc-
culti, vt non videantur, sed postquàm se viderunt, non
occultè, sed per vim insurgunt, dando vela, & rapiunt
naues: maior quidem est eorum audacia, quàm furum,
& sic non intelligas, ꝙ sint fures. Fatendum enim est,
55 † ꝙ latro potest dici fur, si occultè primum, posteà &
sine vi furetur aliquid: non autem fur latro, occultè fu
rando, & sine vi, dici potest. Adde prædictis, ꝙ non ob
stat dicere, alius est latro, alius est pirata. quia licèt asse
curatio fiat per stipulationẽ, in qua verba communi
ter restringuntur d. l. quicquid astringendæ, tamẽ vt
communiter ibi doct. dicunt, & benè, in stipulationi-
bus fit extensio ad casum furum, quando potest com-
prehendi sub vocabolo, de quo alibi indicat, si quis
igitur assecurat de casu latronũ, an veniat pirata, quia
latro dici potest pirata, & econtrà, vt in d. authentic.
sed nouo iure, superius allegata, quia vt plurimum no-
stræ naues deferunt coria Vlisbonensia, & coria Porti
ad portum Pisarum, & coria Hyberniæ, inter quæ est
differentia magna. Ponemus, quòd habens omnia
ista coria, volebat assecurare coria Porti tamen inde-
terminatè locutus est assecurator, dicendo: Assecuro
tua coria: an talis assecuratio valeat, & de hoc videtur
56 casus in l. ita stipulatus ff. de verb. obligat. † vbi si id
quod pondere, numero, & mensura continetur, sine ex
pressione numeri, vel mensuræ stipulatus sit, non valet
stipulatio, quia ex quo contrahentes intendebant sen-
tire de certis, & non constat de quibus. Verbi gratia,
erant 15 millia coriorũ, 5. millia Vlisbonensiũ 5. mil-
lia Porti, 5. millia Hybernicorũ, & mercatores ad inui
cẽ fecerũt verbale volendo assecurare 5. millia coria
Porti, & sequenti die ille stipulatus est stipulationẽ co
riorũ simpliciter, & alius dicit, Assecuro: quid aũt, si
habes tria millia coria, stipulatus assecurationẽ mille
in casu aduersæ fortunæ, quorũ coriorum mille erant
magagnata, mille depilata, aut fracida, (sunt nomina
quorum significationem quære à coriarijs, est quidem
magna differentia in valore, an assecurator, qui susce
pit in se periculum, teneatur soluere æstimationem
mille coriorum maioris æstimationis, an habebitur re
spectus ad *magagnata, & fracida*. tex est no. in l. qui ex
pluribus. ff de verbor. oblig nam in potestate est pro-
missoris, qui promisit incertum de incerto dare, quod
elegerit, vt ibi. Nec obstat si dicas, quod promissor
assecurationis non promittit coria mille, & incertum
de certis, sed tantum promittat coria mille, & sic in-
certum de certis, sed tantum promittit æstimationem
57 in casu aduersæ fortunæ, † quia cum ista æstimatio sue
cedat loco coriorum, perinde debet æstimari, & eli-
gerè ex illis tribus millibus, pro quibus mille æstima-
tionem velit soluere, dummodo in eligendo de qui-
bus sensit, sequatur æquitatem per no. in l. generaliter
de lega. 1. adde prædictis, quod sicut ille, qui habet æsti
mationem rei dicitur fictè habere rem, vt dicit Barto.
in l. Meuius. §. duobus. de leg. 2. in 4. oppo. Ita possu-
mus dicere, quod promittens æstimationem fictè, cen-
setur promittere rem, & in eo possit habere locum di-
spositio. d. l. qui ex pluribus, quia æstimatio succedit
loco rei, iuxta not. in l. 1 de æstima. & in l. siua certo. §.
nunc videndum. ff. commo. l. si gratuitam. §. si mar-
garitas. ff. præscript. verbor. Prædicta procedunt,
quando æstimatio non esset certa, quia in hoc casu si
conuenerunt de tali æstimatione in aduentu periculi,
vtique seruanda est. l. 1 § si conueniatur. ff. de pos. l.
contractus de reg. iur. non enim potest dominus mer-
cium specialiter petere æstimationem coriorum mil-
le, quæ erant sana magis, quam illorum quæ sunt *ma-*
58 *gagnata* aut *fracida*, † imò contra eum, qui potuit l. ape
rtius dicere, videtur interpretatio facienda. l in con-
trahenda. ff. de reg. iur. & in c. contractum, eo. tit. lib 6.
& par consequens procedat, quod habetur in d. l. qui
ex pluribus. Cogitabis tamen circa prædicta. Quid au-
tem si quis trahens in naui coria diuersorum anima-
lium, & simpliciter facit assecurationem pro mille il-
59 lis, quæ habet in naui, de quibus intelligitur, &c. † an
valeat assecuratio hoc modo facta? & in hoc videtur
dicendum, sicut in rebus, quæ habent certos fines à na
tura, quia licèt sint diuersorum animalium, attamen
benè cognoscuntur, quando sunt adhuc cum pilis, di-
scernitur, quòd est corium bouis, & corium equi, &
cerui, & per consequens valebit contractus assecura-
tionis per not. in l. si domus. ff. de lega. 1. Eliget equi-
dem assecurator pro quibus sentit, vt de illis soluat
æstimationem in casu deperditorum, arg. d. l. si domus.
& l. legato generaliter eod. titul. si autem erant coria
eiusdem speciei, vtputa boum, vel ceruorum de per se,
& sunt distincta per signa, & marchas, & sic facto ho-
minis, sed in diuersas prouincias, verbi gratia, quis ha-
bet bis mille coria boum Vlisbonensium, & Hyber-
niæ, inter quę est magna differentia in valore, qui asse-
curat mille coria boum, quæ habet in tali naui, videtur
60 & quod stipulatio nõ valeat assecurationis, † eo quòd
qui promittit assecurationem incertorum de incertis,
per ea quæ not. in l. ita stipulatus ff de verbor obliga.
& in d. l. si domus quæ habent fines facto hominis, &
in d. l. cum post. §. gene ff. de iure dot. Contrarium ta-
men crederem in isto casu, arg. à ratione cessante, nam
in illis rebus ideò est, quia legatum potest esse deri-
sorium seu promissio, hic autem secus: imò, quod de
domo dicitur in d. l. si domus, maximè, quia, & ista co-
ria Hyberniæ licet sint eiusdem speciei, tamen cogno-
scuntur, item hic videtur promissio incertorum de cer
tis, quo casu habet locum id, quod dictum fuit in præ-
cedenti quęst. per l. qui ex pluribus, quod exempli gra-
tia diximus in corijs, intellige etiam de alijs merci-
61 bus. † Quid autem si assignantur mille ballæ lanæ in
tali naui, & reperiatur ibi diuersa lana, vtputa lana
Hispaniæ, & Angliæ, de qua intelligitur? dic, vt dixi,
de corijs, quia eadem est ratio, & adde circa istam la-
nam. l. si cui lana. ff de lega. 3. quæ lex potest multum
practicari in assecurationibus. idem de assecuratione
argenti quando erat argumentum in pasta, & opera, vt
Tazas, & adde l quæsitum § illud fortassis. eo. tit. An
autem in assecuratione mercium veniat pecunia, vt si
dominus mercium habebat capsam plenam aureis
Cruciatis, vel lustis nostræ monetæ, vide l. merces l. pri
ma. ff. de verbor. signif. tamen dubium generalitas asse-
curationis sub nomine mercium, eo quia in contractu
& si non exprimatur, venit id. quod sub significatione
vocabuli comprehendi potest, quantumcunque facta,
vt not. docto. in l. quicquid adstringendæ de verbor.
62 obligat. & alibi, licèt non sit, † verum nostrum sit, cõ-
uentionem extendere regulariter, dic quòd non, vt in
l. fideiussores magistratuum, ff. de fideiuss. §. pen Aure-
lio, in pactis quidem cessat extensio, vt dicit Bald. in
titul. de feud. cognitio. in prin. 2. colum. Mercium
enim appellatio licet sit angusta. vt in l. 1. § 1. ff. de tri-
bu. tamen quandoque generalis est, eod titul. l. pro-
curator. §. merces. maximè quia in dict. l. merces, sumi
tur

tur pro omni re mobili, & sic videtur venire pecunia,
tamen in contrarium facit gl. in l. 2. ad l. Rhod. de iact.
in vers. siquidem, dum ibi dicit, quod gemmæ, & mar-
garitæ, & annuli non sunt merces. breuiter circa hoc
possumus dicere, sicut de pecunia dicimus, scilicet
63 † quod veniat inspiciendus vsus communis loquen-
di, qui debet præualere, vt in pecunia dicit Bart. in l.
talis scriptura ff. de leg. 2. per l. librorum §. quod no-
ster Cassius de lega. 3. l. 1. abeo. de sub. le. Quid enim si
mercator, qui assecurationem promisit, non habet in
naui nisi pecuniam, quam secum deferebat ad merces
emendas? quid tandem si seruos? quid si tantum an-
nullos, margaritas, vt faciunt Veneti quadoque. quid
est si aliud, quod non soleat dici merces propriè, non-
ne dicemus nos, quod assecuratio mercium extenda-
tur ad ista; certè sic, alias talis assecuratio non esset vti-
lis, nec haberet effectum. l. stipulatus. de ver. oblig. per
quam. l. Bar in l. omnes populi, in materia statutorum
ponit regulam quod etiam ex indispositione stricti iu-
ris fit extensio, vbi si non fiat, esset sine effectu,
64 † Quando autem habere alias merces, & pecuniam,
vel margaritas, & annulos, est maius dubium, an ve-
niat, & credo quod sic, si erant destinatæ ad venden-
dum, nec illa glo. simpliciter procedit quia tex. in d. l.
2. in §. cum in eadem. vocat illas res merces, & sic oc-
casione earum habet locum contributio sicut alia-
rum, vt ibi patet. Item in casu, quo prædictæ non sint
merces, propriè tamen loco mercium habentur, vt di-
cimus in l. seruos §. eum qui de legat. 3. per quem text.
65 clarè patet, † quod quælibet res, quam quis habet ad
vendendum habetur loco mercium, & sic est tenendũ
in istis assecurationibus mercatorum, vt in eorum cõ-
uentionibus potius apices iuris, quam veritas obser-
uari videatur. contra nota. in l. si fideiussor. § quædam
tamen. ff. mand. licet enim ex interpretatione ista di-
cantur merces, tamen large comprehenduntur, eo
quod sunt ad negotiandum, vt in d. §. eum qui. & fit
extensio, vt supra dixi. & vide not. in l. cum proponas.
66 C. naut. fœno. & ibi Bal. in 3. not. † quod confiscatio
mercium nauis extenditur ad pecuniam numeratam
quæ ibi erat, licet secus in statutis, vt ibi per eum per
l. primam ff de permuta. & l. si charus. §. 2. de legat. 3.
quod autem fiat extensio quandoque ad casum fictum
etiam in stipulationibus, est bonus tex. in l. Deo nobis
67 §. 1. de episc. & cler. † vbi stipulatio in causa mortis
extenditur ad ciuilem, licet ex proprietate verborum
non veniat mors ciuilis in naturali. Lex est in l. fex ea
parte. §. insulam. de verb. oblig. Bald. in consi. 148. nu.
21. in 4. vol. Socin. in l. Gallus. § & quid si tantum. nu.
4. ff. de lib. & posthu Iason. in §. insulam. l. ex ea par. nu.
2 ff de verbor. oblig. & in l. si quis posthu §. si filium,
numer. 43 ff. de lib. & posthum. Dominicus de sancto
Gemi. in c. susceptum de rescrip in prin. col. 3. vbi di-
cit, quod si mors ciuilis ex toto habet eundem effe-
ctum, quæ mors naturalis, tunc mors ciuilis habe-
tur loco naturalis. Item sit extensio ad casum simi-
lem ex mente contrahentium, in quo est eadem ra-
tio. dictum fuit nota. per domin. Francisc. de Ar. in
l. quicquid adstringendæ, de verb. oblig. in fin colum.
quod tamen ipse declarat, quando talis casus saltem
sub larga significatione vocabuli poterat sub expres-
sis verbis comprehendi mouetur per d. l. Deo nobis
superius allegatam, & per l. fi. C. de realien. not alien.
68 vbi ille qui promittit non alienare, non potest rem
hypothecare, & tamen istud ex proprietate sermonum
non venit, de quo vide per eum. & in l. Gallus. §. &
quod si tantum. ff. de liber. & posthu. est quippè mate-
ria latissima, quę varijs locis per doctor. ponitur quos
non expedit allegare ad propositum nostrum. Quate-
nus tamen facienda sit ista extensio, quę fit, & fieri de-
bet in casu non extendibili ad casum, latè sub signi-
ficatione vocabuli comprehensum, si vis videre hanc
materiam, vide vltra ea quæ Are. dicit in d. l. quicquid
vide eu in ml. stipulationum malia. §. fi. & Alex. de Imo.
in l. 2. de lega. 1. & in l. Marcellus ad Trebel. & in l. 1.
in fi. col. ff. ad leg. Falcid. & in l. si quis priore. ad Tre-
belli. & l. cętera. §. sed si quis post glo. d. l. & in l. cum fi-
lius. §. dicit. eod. tit. & in l. in commune. §. quod vulgo.
ff. ad l. Falcid. in quibus locis, & alibi dat plures con-
cor. Tene menti tamen pro limitatione d. gl. clemen.
1. quę sępissimè solet allegari per doct. qui ad hoc, vt
fiat extensio ad casum, qui comprehenditur ex lata si-
gnificatione vocabuli, oportet, quòd si omnimoda
identitas rationis, alias non. ita singulariter doc. Alex.
in d. l. Marcellus. in 2. charta. alleg. ad hoc glos. not. in
69 clemen. 2. in ver. eiusdem. de ętate, & qualitate. † quid
autem quando Patronus nauis fecit, & procurauit
assecurationem nauis suę simpliciter, an intelligatur
assecurare tantum corpus nauis, an verò merces? Idẽ
contra assecurat merces, an veniat nauis? & ista quęst.
est de contento, & de continente; ad quam faciunt
verba Bal. in l. cum proponas. C. de naut. fœno. poni-
tur quidem quandoque vnum pro reliquo l. penult. de
pign. vbi appellatione Tabernę pignori datę veniunt
merces, quę ibi erant, & posteà illatę sunt. facit l. san-
cimus. C. de sacrosan. vbi ponitur contentum pro cõ-
tinenti. & in l. solent. de offic. procons. & legat. in hac
quæst. credo cum sint diuersa corpora, & assecuratio
potest verificari in vno, sicut in aliquo, quod non fiat
extensio, nisi eo modo quo supra tetigimus in pręce-
denti quęst. quando in altero assecuratio esset inuti-
70 lis. † Ponamus quod habens merces tantum in naui,
dixit velle assecurare illam naue in mercium, certè nõ
intelligit de continente scilicet, quia non erat sua,
sed de mercibus. Idem econtra si dominus nauis,
qui nullas merces habebat, assecurat nauem. nõ enim
videtur sentire de mercibus, facit quia propria ap-
pellatione contenti non comprehenditur continens,
quia oportet esse differentiam inter vnum reliquum,
sed quando vnum venit sub nomine alterius, est im-
71 propria secundum gl. no. in d. l. solent. vt supra. † Ver-
ba autem in dubio sumuntur propriè, & non impro-
priè. l. non aliter, de leg. 3. Ias. in l. posthu. num. 33. C.
de bono. pos. contra tab. & in l. 2. §. 2. num. 4. ff. de in
ius voc. deci. in l. vt verborum num 7. C. qui ad bon.
nisi sit aliqua ratio euidens impropriętatis, vt supra di-
xi in pręcedenti quęstio. vel quando non possunt
sumi propriè, quia tunc oportet, quod sumantur im-
propriè secundum Barto. in l. si tibi. ff. si certum peta-
tur. facit quod no. Bar. in l. 1. de donat. vbi dicit, quòd
donatio intelligitur de propria in dubio, & nota de
ista, quę est sub nostro. Pręterea quando sumus in du-
bio, licet sit aliquod verbum, quod potest significare
contentum, & continentem in dubio significat con-
tinentem. C. si cui de senten. excommu. lib 6. & in c.
si sententia. & c si ciuitas. §. fi. eo. ti & quod ibi Moder.
72 & Aret. in consil. 79. † si ergò assecurat nauem in du-
bio, videtur sentire de ipsa naui, nisi ex coniecturis
aliud pręsumatur contra ipsos contrahentes si autem
vnus idem fuerit dominus nauis, & mercium, & asse-
curaret nauem, an videatur de vtroque, dependet ex
coniecturis in dubio quidem intellige tantum de na-
ui per supradicta omnia videntur esse de mente Bart.
rectè inspicienti, in d. l. pen. ff. de pign. inter quę est de
Taber. & mercibus.

S V M M A R I A.

1 *Vbi est eadem ratio, ibi idem ius statui debet.*
2 *L. 2. de rescin. ven. non habet locum in contractu assecura-
tionis.*
3 *Sciens, renuncianti æquiparatur.*
4 *Res communiter valet quantum vendi potest.*
5 *In transact. an habet locum lege 2. C. de rescind. vend.*
6 *In Assecurationibus practica æstimandi est quantum com-
muniter assecuratores percipiunt.*

7 *Casus*

QVINTA PARS.

PRoperantibus nobis iam ad esleem, &
metam propè tenentibus circa istum con-
tractum assecurationis nauium, probabi-
liter, & rationabiliter in dubium venire
potest, an assecuratio rescindi potest vigore dispo-
sitionis l.2.C.de rescin. vend. eo quòd ille qui vendit
euentum periculi assecuratur, multu plus soluit, vltra
dimidiam iusti precij, soluendo æstimationem mer-
cium, recipiendo tantum octo, vel decem pro cente-
nario æstimationis, & videbatur quòd sic, & hoc siue
existimes illum contractum nominatum, scilicet em-
ptionis, eo quod qui emit euentum periculi per l. peri-
culi precium. ff. de naut. fœn. cum notatis in l fin. C. de
prædijs eur. lib. 11. siue enim dicas contractum inno-
minatum, scilicet facio vt des, siue suscipio periculum
vt des pecuniam, vt supra dixi, quis vtroq; modo d. l.
2 habet locum siue in contractib. nominatis, siue in-
nominatis, secundum Bald ibi. & Are. in l. si quis an-
1 te ff de acqui. poss in 4. col. & hoc maximè, † quia vbi
est eadem ratio, idem ius conferri debet de vtroque. l.
3 § si quis seruum. ff. de posit. & in l si Titius ff. de pre-
scrip. ver. bon & in l. naturalis § sed si facio. ff. eu. tit.
æquiparatur enim ei de quo magis participat, vt ibi.
& in l. gratuitam §. 1. eo. tit & alibi, & ibi per Bar. &
doct. vt supra dixi in alia q. Bal fin. in cons. 494. num.
1 in 3. volu. dicit quod ex tribus cognoscitur, in qua
specie sit contractus, & in consi. 396. num. 3. 6. vol. ad-
uerte in hoc, quod si hoc esset verum in contractu asse-
curationis, nulla subinde assecuratio fieret: quia vt
plurimum domini mercium mouentur ad procuran-
dam assecurationem, quia pro vili precio domini non
2 sumerent periculum magnarum mercium. † Dic igi-
tur, quod d. l. non habet locum inter scientes, vt ibi
not. Bar. Bal. & alij doct. quia scienti non fit dolus. vt
3 in regula, scienti: de regul iur. † & vt dicit ibi Bald.
quod sciens æquiparatur renuncianti alleg. l. quæri-
tur. §. si venditor. ff. de ædil. edict. Idem in cons. 194.
num. 5. & in 4. vol. & in cons 445. in num. 5. in vol. 5.
quod quis nedum proprium factum scire præsumitur,
sed etiam eius circumstantias, quando enim assecura-
tor assumit in se periculum centum pro decem, certus
est, quod plus valet centum. Et ideò non videtur
posse rescindi per d. l. 2. in qua requiritur deceptio vl-
tra dimidium iusti precij: quæ non cadit verè in isto.
Ideo potest dici, quod assecurator iste vendidit tan-
tum spem futuri euentus, in qua bene potest extare
venditio, vt l si pactum. ff. de contrahen. emptio. l. no-
mina rerum. iuncta gloss. ff de hæred. & act. vend. quæ
spes ex quo est incerta, non videtur esse tantæ æstima-
tionis, vt ipsius respectu dicatur excedere dimidiam
4 iusti precij † eius quod valet, non enim hic æstimari
debet, quantum reuera est, seu merces futurus in aduen
tum periculi, sed quantum verisimiliter æstimaretur
dubius euentus: quo casu videtur constitui istud pre-
cium respectu illius spei, non respectu eius, quod po-
steà verè euenit, & sic æstimationis mercium: facit ad
hoc tex. in l. nomina. & in l. sequenti. ff. de hæred. vel
actio. vend. & iod. l nomina. & in l si pactum. ff. de con
trahen. emption quo casu fatendum est, facta prædicta
æstimatione eo modo, quo dixi: si reperiatur alter ex
prædictis, videlicet assecuratus, vel assecurator dece-
ptus vltra dimidiam iusti precij, quòd fiat recisio per
d. l 2. & prædicta videntur esse de mente Are. licet ad
aliud pro in l. si quis cum aliter. ff. de verbor. oblig. in
8. 9. & fi. colum. vbi prædictam æstimationem, prout
est spei, considerat, & non prout postea euenit in illa
5 quæst. † An in transactione habeat locum d. l. 2. de re-
scind. vendit & an l. 2. de rescin. vend. habet locum in
contractu diuisionis, vide Bald. in cons. 386. num 1.
volum. & quidem in mercede Bal. consi. 103. num 1. 1.
vol. Adde ad prædicta, quod not. in d. l. 1 § si hæres. ff.
ad Trebellia. de æstimatione secundum qualitatem
rei, & dubij euentus: quæ tene fixa cordi, pro rescin-
6 denda venditione, cuius practica erit hæc. † æstimabi-
tur enim, quantum communiter assecuratores consue-
uerunt accipere in precio pro susceptione periculi
æstimationis centum. Et ita cognoscetur, vtrum mi-
nusiusto precio receperit, an non. & item, an alius as-
securatus plus dimidia dederit ei, necne: Verbigratia,
solent dari pro periculo mercium valoris ducat. 150.
aurei 30 si ergo recepit tantum 20. possum dici dece-
ptus in tali assecuratione vltra dimidiam iusti precij:
idem in assecurato si soluit sexaginta, potest agere ad
illud plus, vt rescindatur assecuratio. & hoc etiam, nō
expectato alio periculi euentu, idem & post euentum,
quo ad precium assecurationis, quia ille euentus in re
non impedit, quod factum fuit in spe. quo ad effectum
prædictum, quia supradictum, fuit in versic. sed pona-
mus, quod mercatorsed si nauis non potest nauigare,
& exire portum, vt quia merces fuerunt publicatæ, aut
aliter detentæ, ita quod assecurator non potest agere
7 ad precium periculi ubi promissum, † quoniam iste
contractus assecurationis conditionalis, & contin-
gens ante euentum conditionis, facit eum imperfe-
ctum Cor. cons. 185. in 1. 2. volum Adde quod de natu-
ra huius contract. si non est vt si conditionalis, potest
quidem contrahi simpliciter, & purè. Verbigratia:
Assecurator vendit periculum purè, & simpliciter,
quo casu siue merces pereant, siue non semper recipit
precium periculi in se suscepti alias si semper esset cō-
ditionalis rebus saluis, non haberet preciū quasi con-
tractu existente imperfecto, propter conditionis defe-
ctum. l necessario. ff de pericul & commod. rei vendit.
Potest tamen, vt dixi contrahi conditionaliter, vt siue
merces pereant, siue non dabis decem pro centum.
Ego autem in casu aduersæ fortunæ, dabo tibi tuarum
mercium æstimationem. Vnde quando simpliciter
fit, non adiecta aliqua conditione per dominum, si na-
uis aliquo casu non nauigat, nihilominus dominus
mercium, qui dicitur emptor aduentus, & spei, tenetur
ad precium, neque repetit solutum: ratio est quia cō-
tractus emptioni, & venditioni periculi, fuit celebra-
tus, & ideò caueant sibi assecurantes assecurato cla-
re contractum concipere. Quid autem si in isto ad-
uentu, & spe periculi cadat emptio? supra latius de-
claraui, dic quod sic, sicut sub quauis alia re, vt pro-
batur in l. si periculi precium ff de naut. fœno. & quasi
per totum. ff. & C. & in l. si iustum. ff. de action. empt.
vbi bonus textus in d. l. si nomen. & l. nomina. ff. de
hære. vel act. vend. l. spe. C. de donat. & l. nec emptio.
ff de contrah. empt. cum similibus si verò impediatur
nauigatio per alterum ex contrahentibus in assecura-
tore,

tore, vel assecurato, quo casu vnus potest agere contra
alium per d.l. nec emptio, & in d.l. si iactum, siue per
alium tertium · qui casus potest reputari furtior quo
ad ipsos contrahentes, per ea quę not. Barto. in l. ex-
ceptione. num. 4 ff. de fideiuss. Bald. in l. pignus. C. de
8 pignor action. Angel. in cons. 26. † vbi dicunt quod
factum iudicis iniustè dicitur casus fortuitus, quo ad
partes. Vtroque modo est habenda prædicta conside-
ratio, sed perfecto contractu soluto precio, vel habita
fide de eo, vt insti, de emp & ven. §. cum aũt periculũ,
sine dolo malo contingens, pertinet ad emptorem: pe
riculum hic non intelliges simpliciter mercium, sed
casus contingens pertinet ad emptorem: cuius rõne
non possit nauigari: qui casus censetur periculum re-
spectu spei euentus: quæ spes fuit empta, & vendita
9 eodem modo prout superius dictum fuit empta, & vẽ-
ditio dari, vt in iuribus præallegatis, ita oportet in ip-
samet spe dari periculum, quod facit eam cessare, &
non posse spectari nec amplius dici spes: alias dicere-
mus in venditione spei non habere locum titulum de
peric & commo. rei vendit. quod non est dicendum,
nec mirum, quia etiam videmus spem æstimari, vt su-
perius latè dictum fuit in q. præcedenti verbi gratia,
si nemo spem, sicut ad aduentum alicuius nauis, nam
non nauigante, cessat spes illa. Si facto venditoris, ipse
tenetur emptori: si emptoris, ipse venditori: si tertij,
pertinet ad emptorem per d. l. necessario, intelligen-
do, prout superius dixi, & per l. 1. C eo. ti. Nec videtur
mirum quod ex isto assecurationis contractu vnus, &
& idem dominus mercium teneatur ad precium peri-
culi, & nihilominus cessat spes periculi: sed illud fuit,
eo quia ille tantum emit spem, & non consideratur, an
illud super quo talis spes posita fuit, sequatur nec ne,
quia ad validitatem contractus, vt in d. l. si iactum: li-
cet bene quo ad alia, vt ibi notatur, & vt supra dixi,
quæ omnia tene menti pro his, quæ dicta sunt in d. ver.
Sed ponamus in 18. & 19. col. quia ibi dicta procedunt
quando assecuratio fit sub conditione: secùs, si sim
10 pliciter, & purè. & tene mẽti ea quæ supra dixi, † quia
assecuratio fuit conditionaliter concepta: assecuratio
non haberet precium periculi cessante nauigatione
ad quæ pauci ex ipsis assecuratis aduertunt, & minus
assecuratores. Item dum supra dixi in ver. an autem
assecurator, in 1. & 6. col. quod non potest assecurator,
opponere assecurato, quod merces non erant suæ per
nota in l. commodare ff. commod. & ibi Bar. & Bald.
& in l. si alienum. ff. sol. mat. & ibi Alexand. latissimè,
& adde, quod hoc non videtur simpliciter procedere
in isto contractu assecurationis: quid enim si erant pi-
ratarum, vel aliorum inimicorum fidei Christianæ, an
possint licitè capi per quoscunq;? iuxta notata in au-
then. nauig a. C. de furtis. vel erant illorũ qui res pro-
hibitas deferunt Saracenis, vt in c. significauit. de Iu-
dæis, & in c. quod olim. eod. cicum concordantijs, quæ
res exportari non debent. l. 1. C. de Episco. aud prout
multi faciunt, quorum nomina ego taceo propter ho-
nestatem, quæ etiam potuerunt iustè capi, per ea quæ
habentur in c. quorundam. de Iud. & Saracenis, prout
isti faciunt cum aliquo mercatore, qui dicunt res istas
suas, & eas assecurant, vt suas: certè in hoc casu credo,
quod liceat assecuratori, si prædictæ merces hac de
causa capiantur, dicere: Tuæ non erant res. & hoc nõ
11 tantum ex natura contractus † quia super re aliena
quis potest contrahere, vt notatur in dictis iur. quan-
tum ex quadam bona fide istius contractus assecura-
tionis: quia iste assecurator non erat aliter assecura-
turus, si sciret merces esse prædictorum infidelium. Itẽ
quia iste assecuratur videtur esse in dolo, & fraude hoc
tenendo, vt in l. iur gen §. dolo, & § sequen. ff. de do-
lo. Item credo si merces erant talis, qui habebat ini-
micitias, seu bellum cum gente illius portus, ad quem
dictæ merces vehebantur, vel cum capientibus dictas
merces. vt sunt Genuenses, & Senenses cum florenti-
nis, vel cum Catalanis. & sæpè hoc fit, & videri fieri,
quia vnus rogat amicum suum, quia habet pacem cũ
eis, vt dicant illas res suas, & faciant assecurationem
nomine suo. & hoc, vt dixi, non ex natura contractus,
12 sed ex bona fide, † quæ maximè inter mercatores ob-
seruanda est, cum inter eos non conuenit de apicibus
iuris disputare, vt Bald consi. 400. num. 10. & consil.
466. nu. 5 in 5. vol. vt l. si fideiussor §. quidam tamen,
& in l. Quintus. ff. man. Bar. Bal. & alij ibi eo maximè,
quia assecuratus videtur esse in aliquo dolo, vt dixi per
d. §. dolo. eum sequen. & per cõsequens deliquit, vt in
l. 1. §. nunc tractemus. versi. planè. ff. de tuto. & rati. di-
strà. & in l. 2. ff. de crimine Stellio. Quæ infra allegat
13 Alex in l. si quis nec. ff. si cert. pet. ad probandum † qđ
dolus est delictum. facit quod dixi Bar. in l. commo-
dare. ff. commo in fine, licet ad aliud propositum. Dũ
dixit, quod bona fides non patiatur, vt in contracti-
bus opponatur exceptio dominij, secus autem, quan-
do ex delicto probatur dolus, aut fraus ex interposi-
tione ipsius assecurati: qui est media persona simula-
14 ta, argumento l. si his qui bona. ff. de acquir. hære † in
dubio autem non præsumitur dolus neque fraus vul-
gata l merito. ff. pro socio. & per Abbatem Panorm.
cons. 68. in 1. vol. & Bald. in l. obseruare. § 1. in penul,
col. ff de offi. proconsu in q. de iudice. mihi dicas, vt ip-
se ibi. quia qualitas facti non potest fucari cognita
autem fraude, non credo quod assecuratus fraudulen-
ter possit rebus captis ad æstimationem agere per su-
pradicta. quid autem econtra? an rebus saluis possit
ipse assecuratus dicere assecuratori petenti precium
periculi? Res non erant meæ, seu infidelium, vel ini-
micorum, & ita non sum assecuratus: dico quod non,
15 † quia non debet quis allegare turpitudinem suam in
hoc casu, secundum gl. not. in l. cum res. C. de probar.
& ibi Bartol. sequitur dum exemplificat in venditore
qui dixit, Res non erant meæ quæ omnia tene menti,
quia quotidiana, & vtilia: & quia supra mentio facta
fuit de mercibus inimicorum fidei, potest probabili-
ter in dubium venire, an merces Iudæorum, qui per
mare negociantur, possint occupari, vt merces inimi-
corum fidei, per auth. nauigia C. de fur. præallegat. &
per ea quæ habentur 23. quæst. 7. c de rebus Labores,
enim illorum pij eden. & consueuerent piratæ, & mul-
ti alij hoc colore quærere naues mercatorum, an ha-
beant merces Iudæorum & hoc in piratis non cadat
16 hoc verbum, pij: † quia potius sunt delendi tanquam
hostes patriæ, vt not. in d. auth. nauigia. & quod prædi-
cta contra Iudæos fieri possint, facit d. auth. nauigia,
quæ generaliter loquitur ibi, nisi talia sint nauigia,
quæ piraticam exerceant prauitatem, aut nostro Chri-
stiano nomini inimica, per hoc quod dicitur inimica,
videtur ipsos Iudæos comprehendere cum quibus iu-
ris rigor potius, quam æquitas siue humanitas est se-
quenda, vt in c. 2. in fin. de iud. Faciunt quidem multa
17 † in Christianorum opprobrium, & contemptum Sal-
uatoris nostri, & eius beatissimi nominis, vt in c. in nõ-
null. eod. titul. & in c. & si Iudæos & c. 1 & c. cum sit,
eo. ti. & in l. Iudæos. C eod. tam in blasphemando ip-
sum, quam in alijs, vt in dictis locis patet, & alibi not.
quę non expedit allegare, maximè in fine legis cælico
larum, eo ti. vbi tex. dicit esse contrarium Christianæ
fidei, quicquid ab ea discrepat, quod verbum in Iu-
dæis non est dubium verificari. Multa alia ad hoc pro-
positum possent adduci, quæ breuitatis causa omitto.
in contrarium facit, quia sancta mater Ecclesia eos
tolerat, d c. & si Iudæos, & in l. Christianis C. de pag.
Bal. consilio 315. num. 2. primo volum. vbi ponit, in
quibus casibus tolerantur: & consil 428. num. 6. in 5.
vol. maximè quia hodiè Iudęi quos sub pœna subie-
cit, & peccatum, vt in d. c. & si Iudæos: versantur enim
per ciuitates Christianorum, vt Romæ, Vene. Neap.
18 & apud nos, & alios, † qui meliores videntur, quam
Marani sint, vt Bald. in consi. 428. nu. 2. in 5. vol. vt in

segno

regno Caſtellæ, quorum commixtionibus ferè ſunt in
factionibus illius prouinciæ. Iſti Iudæi cùm ſint homi-
nes pacifici, & ſubditi Chriſtianis principibus, nõ poſ
ſunt dici hoſtes propriè imperij, nec inimici iuxta no-
tata in l. hoſtes. ff. de capt. & poſtlim reuerſ. per Bart.
& ita credo, quod ſumitur verbum, inimici, in dicta
authent. nauigia, ſicut ſunt Africani, & Turcæ, qui
19 † propriè ſunt inimici Imperij, & Chriſtiani nominis,
eò quòd Chriſtianos perſequuntur, & à proprijs ſedi-
bus eos expellunt. & de hoc ſunt decreta, & leges,
quæ prohibent eorum commercium, & eis deferri
aliquas res, vt dicto cap. ad liberandam de Iudæis, &
in cap. ſignificauit, & in cap. quod olim, & in capit. ita
quorundam, & in l. 2. Cod. quæ res expor. non debent
cum concordantijs. nec videtur per cauſa iſtorum, &
Iudæorum, cap. diſpar. 23. quæſt. 8. eò quòd illi expel
lunt Chriſtianos, Iudæi autem parati ſunt ſeruire, &
obſequium præſtare, vt ibi ad idem bonus text. in d. l.
Chriſtianis, vbi Imperator prohibet, ne Iudæorum
bona auferantur. Idem facit Papa, vt in capit. ſicut
20 Iudæi. de iud&e. † vbi etiam prohibet pecunias eorũ
auferri, quod verbum eſt generale. Imò tenetur eos
protègere, vt Bald. in d. conſil. 418. num. 6. ergo, & ip-
ſos comprehendit, & omnes ſuas res, & merces l. pe-
cuniæ. ff de verbor. ſignific. & hoc quia agitur de fauo
re eorum, & quod not. Bartol. in l. talis ſcriptura. ff. de
21 lega præſt. † nec reperitur de Iudæis prohibita mer-
cantia, vt in cap. fin. de iud. & in cap. fraternitatem.
54 diſt. per quæ iura idem notat. Ioann. de Ana. ſo-
lennis doctor Bon in cap. 1. de iud. in fin. colum. vbi
dixit, quòd licitum eſt Iudæis exercere mercaturam
22 inter fideles, † & licitum eſt Chriſtianis dare eis pre-
cium pro mercibus emptis, vt fit Venetijs, Vlisbonæ,
& alibi, quia ſunt ditiſſimi mercatores, licet omnes
Iudęi ſint maledicti & ribaldi: Caueant igitur ſapien-
23 tes † merces Iudæorum in mari, vel in terra prædicto
colore, & pœna eas detinere, vt dicta l. Chriſtianis,
C. de paga. & quę Iudęis permiſſa ſint vide Bald. in
conſil. 315. num. 1. 1. volum. cum ſeq. conſil. & hæc
volui dixiſſe per breuiter ſuccinctè, deuictus inſtantia
certorum mercatorum mihi chariſſimorum, qui de
his dubitabant, & ſępè de facto interrogatus, eis de
iure reſpondi per ea, quæ proponebantur. Ad lau-
dem Domini noſtri IESV CHRISTI, qui ſit bene-
dictus in ſęcula ſęculorum. Amen.

F I N I S.

